NAZIONALE BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
13
3 K
4

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

31.3.27. 31 e 27 31 D 27

Digitized by Google

EXAMEN APVM
SIVE
CONCLVSIONVM LEGALIVM.

QVÆ INGENIOSE DELIBATÆ FVERVNT EX FLORIBVS
Deciſionum Rotalium totius Orbis, & præcipuè Romanæ Rotæ, quæ,
aut typis impreſſæ, aut manuſcriptæ leguntur.

IN QVIBVS RERVM DIFFINITIONES, OMNIAQ; NECESSARIA AD
materiam Iudiciorum Ciuilium, & Criminalium; necnon ad Deciſionem beneficialium, &
ſpiritualium cauſarum, varijs, vetiſq; rationibus enucleantur, ibiq; dogmata Theoricę,
ac modernæ praxis, & rituum quorumcumq; Tribunalium Italiæ,
& extra, facillimè congeruntur.

Præterea de differentijs inter vtrumq; Forum ad partes diſputatur, eædemq; præclaris dictis ſacrarum,
ac humanarum litterarum ſtudiosè illuſtrantur.

Opus alphabetico ordine diſpoſitum, cunctiſq; virtutum profeſſoribus perutile, ac neceſſarium.

AVCTORE LAVRENTIO VRSELLIO FOROLIVIENSI I·V·D·

Tomus Secundus. Cum Priuilegio.

ROMAE,
Ex Typographia Andreæ Phæi. MDCXXXVII.

Superiorum permiſſu.

AVIS

Digitized by Google

Eminentiſs. et Reuerendiſs.

FRANCISCO BARBERINO

S. R. E. CARDINALI VICECANCELLARIO.

Vrbani VIII. Pont. Max. ex fratre Nepoti.

LAVRENTIVS VRSELLIVS P. P. F.

VRSA partus ſuos, quos in lucem edit prę cœteris animantibus informes, paulatim deinde lambendo figurat, eorum quodammodo bis parens. Noueram equidem Eminentiſs. Princeps hunc morem, cum primum Legalium Concluſionum volumen omninò rude, atq; informe produxi, neq; tamen ei elegantius efformando mentem, ac manum admoui, ſed ſatius putaui illud Apibus ingenioſiſſimis, atque humaniſſimis VRBANI VIII. committere; quarum ſolertia, vt Ciuitatum mores egregiè formantur; quidni etiam fœtum illud meum ad optimam ſpeciem effingendum, ac illuſtrandum pro certo haberem? Quod cum ex voto ſucceſſerit, redeo nunc ad Apes, quas expertus ſum Vrſa benigniores; quippèquę alienos quoq; partus (quod de Vrſa non legimus) amanter fouent, atque condecorant. Alia igitur duo volumina ſubijcio tutelæ tuæ Franciſce Princeps Eminentiſſime operis inconcinnitatem tua, nedum excuſabit, imò elegantiorem in formam conuertet humanitas: Formatorem, ac Patrem te illis exhibebis, ea planè ratione, qua te Parentis loco ſibi eſſe Bonę artes, Probi mores, Inopes familię, Sacrati cetus, Egentes aduenæ, Omnes calamitoſi, ac ſubſidio deſtituti, non minus verè, quam glorioſè profitentur. Et ipſe quidem liber ſub patrocinium tuum libentiſſimè properat; quaſi non ignoret quanto amore libros complectaris, quibus videlicet domi tuę Bibliothecam ampliſſimam, atq; ornatiſſimam conſtruxiſti. hoc eſt, aut Regiam Sapientię, quam in Regno tibi à Magno Patruo communicato Aſſiſtricem habes, excitaſti, aut eruditarum deliciarum Paradiſum arboribus ſcientię, ac vitæ refertum propè hortos tuos amęniſſimos prudenter collocaſti. Huc nimirum feſtinat hic etiam liber, & iure meritò, non ſolùm decorem, ſed etiam æternitatem vitæ ſibi pollicetur, ſi in illa Arce munitiſſima, & multò magis, ſi in Sapientiæ, ac Beneuolentię tuę ſinu conquieſcat. Vale Sacri Cardinalium Senatus maximum decus, atque Prę ſidium meum iterum Vale.

Candide Lector.

QVamuis ea, quę mihi vni lucubraueram, alijs in lucē edere nō cogitarem, memini tamen ſæpe à prudentiſſimis viris amicis meis dici ſolere: auaritiæ quoddam genus eſſe, libros, quibus alij poſſint ingenia ſupprimere, & ad officium pertinere publicæ potius cauſæ conſulere, quàm ſuæ. Quare quod priuatum eſſe volebam, ecce publici Iuris facio. Decem volumina (benigne Lector) longo, atq; nunquam interrupto curſu triginta duorum annorum in hac Alma Vrbe elaboraui, quibus quicquid primæ notæ Iuris Conſulti, tàm veteres, quàm recentes de controuerſijs forenſibus dijudicandis conſcripſere, quicquid vſquam gentium, & præſertim apud ſapientiſſimos Auditores, tum Rotæ Romanæ, tum cæterarum totius Orbis terræ definitum fuit; quàm diligentiſſimè potui complexus ſum. Neque tamen id ſatis ad hanc duorum meorum voluminum editionem eſſe putaſſem, niſi atteſtationes, acclamationeſque ſapientiſſimorum virorum de felici euentu mei Primi voluminis interceſſiſſent, quæ adeò efficaces, & vndique crebræ fuere, vt propterea magis illorum communi deſiderio, quàm priuatæ meę voluntati morem gerere deliberauerim. Septem vero, quæ ſuperſunt (cæcutientis hominis inſtar, qui ſuum baculo timidè prætentat iter, ſiue potius Viatorum more, qui vbi ad turbidum torrentem peruenere, præmittunt aliquem, qui vadari necne poſſit, exploret) ea (inquam) non ante ibunt in publicum, quàm agnatorum ſuorum exitum ſpectauerint; nempe noſti mi Lector, quàm varia; & plerumq; turbido, rapidoq; torrenti ſimilia ſint de libris humana iudicia. Non deſunt (ſcio) qui poſtea quàm lectorem per humanitatem ipſius obſecrarunt, vt quæ literis mandata ſunt, æqui, boniq; conſulat, quaſi ſi Quadrigas Iouis conſcendiſſent, ſeſe incolumes euaſiſſe arbitrentur. At ſuam demum viri boni ſimplicitatem agnoſcunt, cum libros ſuos, quos per manus, oraque virorum volitaturos putabant, in ſalſamentariorum Tabernas detruſos deprehendunt. Mihi igitur fauorem tuum nullis omnino precibus eblandiri decretum eſt. Nam ſi quæ nunc edo, ac deinceps edam, digna tibi videbuntur, quibus faueas, tu, vel me tacente, fauebis; Sin minus, longa licèt humiliquè vtar prece, ſurdo tamen canam. Hos denique laborum meorum fructus erudito palato tuo non iniucundos fore ſpero; ſi ſuauiſſimo Regnantium Apum nectare condiantur. Vale Lector, & vnà mecum Apes cole.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſ. P. M. S. Palatij.

A. Torniellus Viceſgerens.

EGo Yuo Gattula Rom. I. V. D. & in almo Vrbis Gymnaſio Cæſarei Iuris in ordinarijs interpres primarius matutinus ex mandato Reuerendiſſ. Sacri Apoſt. palatij Magiſtri Tomum Secundum operis inſcripti EXAMEN APVM, SIVE CONCLVSIONVM LEGALIVM, Auctore Doctiſſimo viro LAVRENTIO VRSELLIO I. V. D. nobili Foroliuienſi, legi, & diligenter conſpexi, nihilq; in eo, quod Catholicæ Fidei, ac bonis moribus aduerſetur deprehendi. quapropter ipſum, ob publicum commodum imprimendum, & in vulgus largiter proferendum cenſeo. Romæ, 4. Id. Februarij 1637.

Ego idem Yuo Gattula.

Imprimatur.

Fr. Nicolaus Riccardius Sacri Palatij Apoſt. Magiſter.

EXAMEN APVM

SIVE

CONCLVSIONVM LEGALIVM.

Auctore

LAVRENTIO VRSELLIO I.C.
DE FOROLIVIO.

Tomus Secundus.

ARGVMENTVM.

ALIVD PRO ALIO, QVANDO inuito creditore ſolui poſſit, & quando non.

CONCLVSIO XCI.

1 ALIVD, pro alio, nota, quòd inuito creditore ſolui non poteſt, *l. 1. §. mutui datio, ſi cert. pet. authen. hoc niſi, C. de ſolut.* & ibi ſcribentes omnes *Grat. deciſ.* 141. *num.* 4. *& in lib.* 1. *diſceptat. cap.* 130. *num.* 7. vbi ait, id procedere etiam ſi melior conditio offeratur, *Surd. deciſ.* 30. *num.* 9. & ita fuit deciſum in vna *Bononien. dotis coram Card. Lancellotto iuniore, quæ eſt in prima par. recent. deciſ.* 42. *num.* 1. *& ſeq. & in alia Romana diſcuſſionis, ſeu dotis coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 382. *num.* 1. *Card. Mantic. in deciſ.* 306. *num.* 2. *& Caroccius deciſ.* 53. *num.* 7. & ita fuit vltimo loco deciſum in *Forolïuien. dotis* 9. *Iulij* 1625. *coram Durano.*

2 Vnde ex hoc infertur, quòd creditor in pecunia non poteſt cogi recipere ſpeciem, ſiue corpus in ſolutum eo inuito, vt dicunt *Doctores omnes, & Rota in præallegat. deciſionibus, & ſignanter in illa Romana diſcuſſionis, ſeu dotis coram Gregorio.*

3 Amplia primò, idem procedere veluti ſi quantitas legaretur vti ſpecies, quę nihilominus vti corpus debetur, nec propterea aliquam permutationem patitur, vt ait *dictus Carocc. dicta deciſ.* 53. *num.* 9. *cum ibi alleg.*

Et ratio eſt, quia legatum factum cer-

Digitized by Google

tæ quantitatis, non poteſt ſolui in bonis ſtabilibus, & præſertim, quando ita de vera mente teſtatoris apparet, vt ait *Rota deciſ.* 203. *num.* 1. *&* 6. *parte prima recentior.* Quod procedit etiam ſi fuiſſet dictum, quod ea ſolutio eſſet facienda de bonis teſtatoris, ſiue debitoris; quia tunc non eſt locus ſolutioni facultatiuæ bonorum, & præſertim, quando hæres fuiſſet in mora; at ſecus, quando de tali mente teſtatoris non conſtaret, quia tunc electio eſſet legatarij, non autem debitoris, vt ait *Rota ibi ſupra*, vbi colligitur, quando teſtator voluerit in pecunia ſolui, & non in bonis.

Subamplia prædicta procedere, circa ſolutionem legati in pecunia, etiam ſi in hæreditate, ſiue in bonis legantis non reperiretur pecunia, niſi tamen hæres hæreditatem adiuerit cum benef. legis, & inuent. vt ait *Rot. dec.* 696. *n.* 1. *&* 2. *d. p.* 1. *rec.* licet ſecus ſi ea eſſet opulenta, *d. dec.* 203. *n.* 9. *& Surd. dec.* 30.

4 Contrarium tamen eſſet, ſi ab vno, ſolutio alicuius ſummæ, in bonis fieri deberet; quia tunc ea in pecunia fieri poterit, cum electio in contractibus ſit debitoris, vt dicunt *Corneus, & Aymon allegati à Gratiano in dicta deciſ.* 141. *num.* 3. & pluries ita fuiſſe deciſum à *Rota eademmet teſtatur in Sancti Seuerini dotis Veneris* 23. *Martij* 1618. *coram Vbaldo.*

Extende eodem modo quoque procedere in vltimis voluntatibus, in quibus, ſi aliqua ſpecies monetæ fuerit legata, cuius plura genera reperiantur, tunc eſt intelligendum de illa minoris valoris; licet tamen ſecus ſit fauore dotis, & piæ cauſæ, vt ait *Surdus in ſua deciſione* 298. *num.* 1. *cum ſequentib.*

5 Subextende idem procedere, quando facultas fuiſſet data à Teſtatore Vxori eligendi in repetendo ſuam dotem, quod ipſi videbitur; quia tunc prima opinio ceſſaret, cum ea ſolum regulariter procedat, ſed non in caſu à Teſtatore ordinato, vt ait *Rota ibi coram Vbaldo.*

6 Amplia ſecundò, procedere, & è conuerſo, nempè, quod creditori aliud pro alio inuito debitore ſolui non poſſit, vt dicunt *Doctores, & Rota vbi ſupra.*

7 Amplia tertiò, quòd neque etiam vna res pro alia retineri poteſt, vt ait *Rota deciſ.* 691. *num.* 2. *parte prima in recentior.* Secus autem, veluti, ſi eſſemus in vno creditore, cui aliqua res per viam ſubhaſtationis, ſeu aliqua ceſſione fuerit adiudicata; quia tunc data etiam dictæ adiudicationis nullitate, poterit nihilominus ille eam rem pro alio vero credito retinere, etiam ſi illa res ad illius manus peruenerit cum titulo infecto, ſiue ſi eam non haberet obligatam, vt ait *Surd. deciſ.* 46. *num.* 9. *&* 12. & ibi multa ait in hac materia, & ita quoque fuit dictum à *Rota per Cardinalem Cauàlerium deciſ.* 543. *num.* 1. *& in Anconitana prædij* 29. *Nouembris* 1630. *coram Veroſpio.*

Licet tamen ſecus ſit, ſi res pro credito non fuiſſet adiudicata; quia tunc retentio non daretur, ſiue etiam ſi in ſubhaſtatione non fuiſſent citati citandi, aut ſi auctoritate Iudicis ea non fuiſſet facta, ſed priuata, vel ſi de eius credito liquido non conſtaret; quia tūc illi dicta retentio competere nullo modo poſſet: & ratio eſt, quia tunc ille tanquam ſpoliator in illius ſpolio conſouendus non eſſet, etiam, quod eſſemus in iudiciali, nam tali caſu Iudex vti perſona priuata proceſſiſſe, & per conſequens attentaſſe diceretur, vt fuit dictum à *Rota ibi coram Veroſpio, & prius in Romana ſpolij* 28. *Iunij* 1628. *&* 14. *Maij* 1629. *coram eodem.*

Subamplia prædicta, eodem modo procedere in creditore in ſaluiano poſſidente, qui finito tempore illius ſatiſfactionis per viam perceptionis fructuum, non poterit eandem rem pro alio credito retinere ſi illud non ſit prorſus liquidum, vt fuit dictum in vna *Romana Vineæ, ſiue pecuniaria* 4. *Iulij* 1625. *coram Pirouano, & prius in Romana domorum de Roncionibus* 4. *Martij* 1616. *coram Buratto, & Statil. Pacif. de Saluiano inſpect.* 4. *cap.* 1. *num.* 724. *& Rota deciſ.* 433. *nu.* 2. *par.* 2. *recent. & apud Zachiam de obligat. Camer. dec.* 130. *num.* 8.

Et tunc creditum per quod quis retinere velit, dicetur liquidum ad prædictum effectum, ſi illud conſtet, aut

per

per confeſſionem partis, ſiue per rem iudicatam, vel per inſtrumentum adeò clarum, vt illud vllo modo controuerti nequeat, vt fuit dictum in vna *Romana de Mareſcottis* 24. *Maij* 1624. *coram Remboldo, & per Cardinalem Caualerium deciſ.* 539. *numero ſexto, & in dicta deciſione* 433. *nu.* 3. *&* 4. *par.* 2. *recentior.* vbi ait, quòd licet debitum poſſit eſſe liquidum reſpectu obligationis; ſed non reſpectu quantitatis, id tamen non ſufficeret pro retentione concedenda.

Declara præterea illud, quod fuit dictum de retentione ſpolianti pro ſuo credito concedenda, non procedere de tota re, quando ſpoliato, & ſpoliatori poſſet ratione exceſſus, qui interuenit ſatisfieri, vt ait *Rota per Card. Caualer. dicta deciſ.* 543. *num.* 2.

8 Amplia quartò, id quoque procedere, etiam ſi eſſet alicui facienda ſolutio in pecunia numerata; quæ poſtea in bonis ſtabilibus veniret inueſtienda; quia licet tali caſu, ſi bona ſtabilia à debitore creditori inſolutum dari offerantur, nihilominus, idem creditor ad pecuniam promiſſam agere poterit, vt ad eius libitum valeat poſtea eam in bonis ſtabilibus tutis inueſtire, ſed non in oblatis; quia forſan ea prius alijs hypothecata eſſe poſſunt, *text. eſt in l. ordo, cum ibi notat. per Bald. Salicet. & alios, C. de exequut. rei iudic. & l.* 2. *&* 3. *C. ſi in cauſ. iud. pign. cap. ſit, & Rota ibi coram Lancellotto, & Ludouiſio.*

9 Amplia quintò, multo magis procedere, quando in obligatione eſſet appoſitum iuramentum; quod enim obligat præcisè ad factum, & illius efficacia, etiam ad hæredes tranſit, vt ait *Iaſon. in conſil.* 9. *num.* 10. *verſic. Illud etiam, Gozadin. conſil.* 32. *num.* 9. *& ſequen Surdus deciſ.* 30. *num.* 10. *Benintend. deciſ.* 28. *verſic. Item limitatur, Theſaur. deciſ.* 153. *num.* 14 *& Rot. in Bononien. pecuniaria* 4. *Iulij* 1603. *coram Cardinali Pamphilio, & Rota ibi coram Durano*, vbi in ſpecie firmat etiam hæredes debitoris ad obſeruantiam iuramenti teneri; & *Franch. deciſ.* 81. *num.* 3. *& ſequen.* & veluti latè dicam *in concluſ.* 167. in verbo *Auditor Cameræ, in Ampliatione ſecunda, verſic. Subamplia tertiò, & Rota per Gregor. dec.* 352. *num.* 5.

10 Subamplia, ideò magis procedere, quando in ſpecie fuiſſet derogatum beneficio, *Authent. hoc niſi, C. de ſolut.* vt ait *Scipio Rouit. in ſuo conſil.* 18. *num.* 10. *&* 11.

11 Amplia ſextò, eodem modo concluſionem procedere, quando fuiſſet renunciatum per ſpecialem, & expreſſam renunciationem omni, & cuicumque iuris, & legum auxilio, ſub qua generali renunciatione venit etiam renunciatio, *dictæ Authent. hoc niſi, C. de ſolutionib.* vt ait *Rota in dicta Romana diſcuſſionis*, & fuit etiam deciſum in *Bononien. pecuniaria* 29. *Ianuarij* 1610. *coram Manzanedo, Bertazzol. de clauſul. clauſul.* 41. *gloſſ. quinta, ſub num.* 3. vbi enumerat nouem requiſita eſſe neceſſaria ad hoc, vt *dictæ Authent. hoc niſi ſit locus*, ſeptem vero enumerat *Guttier. de iuramen. par. prima. cap.* 29. *num.* 2. *Barzius deciſ. Bononien.* 40. *num.* 5. *&* 6. *& Rota per Gregorium dicta deciſio.* 352. *num.* 10. & ibi per *Addent.* multa dicuntur in hac materia.

12 Contrarium, quod ſcilicet ſit locus *dictæ Authent. hoc niſi*, non obſtante Iuramento ſolutioni pecuniæ appoſito, ait *Honded. conſil.* 34. *num.* 25. *& ſequen. lib.* 2. ſed pro reſolutione iſtius concluſionis, vide *Seraphinum de priuileg. iurament. priuileg.* 74. *num.* 207. *& ſequen. & Bertazzol. de clauſulis dicta clauſ.* 41. *gloſſ.* 7. *num.* 4. *& Guttier. dicto cap.* 29.

13 Concorda, vt prima opinio procedat, iudicio meo, per modum neceſſitatis. Secunda vero procedit per modum Conſilij, & ex benignitate creditoris, quibus dictus creditor vti deberet ad euitandum circuitum inutilem, quando tamen eſſemus in caſu, quod pecuniæ eſſent in bonis ſtabilibus inueſtiendæ, & quod æquè benè illud inueſtimentum eſſet ei reſultandum, ac ſi in alijs bonis ſtabilibus tutis ad eius ſatisfactionem per eum inueſtimentum fieret, veluti id annuere videtur *Rota dicta deciſ.* 42. *num.* 3. *in recentior. & nouiſſime Scipio Rouitus* pulchrèque ait *in ſuo conſil.* 18. *num.* 7.

14 Amplia ſeptimò, id in tantum eſſe verum, quòd licet extaret ſtatutum diſponens creditorem in quantitate teneri recipere ſtabilia inſolutum, tamen illud intelligendum eſt, ſi emptor non inueniatur, vt latè ait *Natt. in conſ. 344. nu. 5. & ſeq.* & id quod deducitur *ex l. ondo, & l. 2. & 3. C. ſi in cauſ. iudic. pig. cap. ſit ſuperius allegat.* ibi (bona eſſe creditori ſecundum veram æſtimationem adiudicanda, quando emptor non reperitur) illud procedit in creditore volente, non autem in inuito, & ſic igitur illa prouiſio ſit ad obuian. calliditati debitoris, ne vē ditionem impedire poſſit, vt ait *Rota in d. dec. 42. in 1. p. recen. in fi. & idem Rouit. in præcitato loco, & Rota per Gregor. deciſ. 352. num. 3.*

Declara tamen, quòd habilitas talis ſtatuti, tunc amitteretur ſi debitor eſſet morosus in ſolutione in tot bonis facien. quia tali caſu ille fieret debitor in pecunia, veluti eodem modo dicitur de debitore, qui teneretur ſoluere, aut in bonis, ſiue in pecunia ad ſui electionē, quia ſi ſit moroſus in ſolutione in bonis, tunc fieret verus debitor in pecunia, & ſic licet bona dicantur eſſe in facultate ſoluendi à principio per moram tamen venit quãtitas in obligatione, veluti quoque idem ſequeretur, quando quantitas promiſſa fuiſſet certa; ſpecies verò incerta, vt pulchrè fuit reſolutum à *Rota per Buratt. in ſua dec. 287. nu. 2. 4. & 7.* vbi ait idem eſſe vbi quantitas eſſet promiſſa de bonis ſoluenda.

15 Amplia octauò, quòd, nec etiam creditor poſſit cogi ad recipiendum illius creditum minuatim, & non integrum, vt fuit deciſum in *Romana cenſus 29. Nou. 1593. coram Card. Seraph. & in alia Anconitana pecuniaria Lunæ 23. Ian. 1612. coram Pirouano, quæ eſt in 1. par. rec. dec. 373. n. 6.*

Subamplia eodem modo procedere in emphiteuta, qui non poteſt cogere Dominum ad recipiendum canonem pro decem annis futuris, cum omninò, & toto intereſſe Domini, illumque recognoſcendo in Dominum per viam inſtrumenti. Et ratio iſtius ſubampliationis eſt; quia ſi canon ſolueretur in vino, oleo, & frumento, tunc intereſt dicti Domini canonem prædictum ſuo debito tēpore ſolui, & quamuis emphiteuta intereſſe promitteret ſi illæ res tempore augerentur, nihilominus, quia Dominus grauaretur ſaltem eo onere verificandi intereſſe illud. Idcirco excuſatur ſi canonem non recipiat pro annis futuris, vt ait *Corbul. de iure emphit. tit. de cauſ. priuat ob rei deter. fol. mihi 461. num. 4.*

16 Amplia nono, id quod fuit dictum de creditore, procedere etiam in adiecto ſolutioni, cui aliud pro alio ſolui non poteſt, veluti dixi ſupra in verbo *Adiectus ſolutioni*, & ibi recurras.

17 Amplia decimò, idem procedere in cauſa dotis, quæ in materia iſtius *authent. hoc niſi*, non reperitur priuilegiata, vt dicunt *Theſaur. in deciſ. 153. & Riminal. & alij allegati in dicta Foroliuien. dotis coram Durano*, & aliàs ſæpè, vt inferius dicam.

18 Limita tamen primò, concluſionem non procedere, quando ob difficultatem ſoluendi, & debitoris impotentiam ſolutio in pecunia fieri non poſſet; quia tunc locum haberet dicta *Authent. hoc niſi, vt dicunt Doctores, & Rota ſuperius allegat.*

19 Sublimita tamen illud eſſe verum, dū hæc requiſita concurrant, nempè, quòd debitor probet ſe feciſſe diligentiam ſolertem vendendi bona, & inueniendi pecunias, & quod eas non inuenerit. Secundò, quod ille ad electionem creditoris meliora bona offerat. Tertiò, quòd de euictione caueat. Quartò, quòd dominium cum traditione inſtrumentorum transferat. Quintò, quòd hæc omnia tempore oblationis fiant, vt dicunt *Doctores allegati in dicta deciſ. 42 num: & Rota in dicta Foroliuien. dotis coram Durano.*

20 Extēde id eò magis procedere debere in Patre, qui non tenetur in plus, quàm facere poteſt, vt ait *M. Ant. de Amatis deciſ. Marchiæ 16.*

21 Contrarium, quòd immò, ſi melior conditio etiam offeratur tamen aliud pro alio inuito creditore ſolui non debeat, ait *Gratian. in dec. Marchiæ 147 num. 3. & 4.*

22 Et tenendo hanc ſecundam opinionem, extende eam quoque procedere, vbi eſſemus in caſu, quando nullus emptor inuenitur, qui dare vellet iuſtum pre-

pretium: quia hoc non obſtante creditores pecuniarij, non poſſunt cogi recipere bona debitoris in ſolutum. Quin immò, nec etiam hæredibus ſuffragaretur illud allegare, quòd ſcilicet non reperiretur emptor rerum hæreditariarum, cũ non ſufficiat, ꝙ ſimpliciter emptor non reperiatur, ſed opus eſt probare, quod non reperiatur talis, qui velit dare iuſtum precium, habita tamen ratione, quod euictio non debeatur, vt ait *Surd. in deciſ. 30. num. 15. & Rota in dicta Foroliuien. dotis coram Durano*, vbi ex illius benignitate ſtatuit hæredibus terminũ, vnius menſis ad vendendum bona hæreditaria habita ratione euictionis non debendę, quo elapſo, & non reperto emptore eſſent aſſignanda tot bona in ſolutum pro dote, & ſupradote quarta parte minus iuſto precio ratione euictionis, iuxta formam ſtatutorum Ciuitatis Foroliuij, vt refert illa *deciſio, ibi coram Durano*.

23 Declara igitur illã contrariã opinionem procedere creditoribus volentibus, nõ autem illis inuitis. Itẽ dicta contraria opinio procedere poſſet, quando hæreditas non eſſet ſoluendo. Secunda verò procedit, quando ea eſſet opulenta, ita vt ex ea omnibus creditoribus remaneret conſultum eam vendendo, *idem Scipio Ruit. in d. conſ. 18. nu. 1. & ita ait Rota in dicta Foroliuien. dotis coram Durano*.

24 Opulenta autem hæreditas, in dubio præſumitur, niſi contrarium ab hæredibus probetur, vt ait *Card. Seraph. in dec. 1394. num. 5. Rota dec. 696. num. 2. par. 1. recent. Surd. dec. 30. nu. 14. & 15. Morot. in conſ. 13. nu. 10. & Rota in ſancti Seuerini dotis 17. Martij 1621. coram Vbaldo, & alij allegati in dicta Foroliuien. dotis coram Durano*.

25 Limita ſecundò, concluſionem non procedere, quando eſſemus in hærede debitoris, qui hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarij adiuerit ex ea ratione; quia inuentarium iſtud beneficiũ operatur, vt aliud pro alio ſolui poſſit, vt *dicunt DD. & ſignanter Surd. in dec. 318 num. 2. vbi plures allegat, & Rota in d. Foroliuien. dotis coram Durano*.

26 Extende huiuſmodi limitationem, eò magis procedere, quando in hæreditate pecunia non extaret, & id ex inuentario appareret, vt ex opinione recepta *Bart. in l. fin. §. licentiam, C. de iur. delib.* ait *Iaſ. in l. ſi conſtante n. 122. ff. ſolut. matrim.* qui dicunt iſto caſu licere ſoluere in bonis ſtabilibus iuſto pcio ęſtimatis.

27 Contrarium, ꝙ ſcilicet hæres cum beneſ. leg. & inuentarij huiuſmodi priuilegium non habeat dandi bona hęreditaria creditoribus in ſolutum, ait *d. Scipio Rouit. in d. conſ. 18. n. 13. & ſeq. Gizzarel. in ſua dec. 7. nu. 1. Regni Neapolit. Idemq. ait Surd. in dec. 30. n. 12. & ſeq. cum alijs per eum relatis, quos omnes ſequuta fuit Rota in Bononien. de Amorinis 4. Dec. 1609. coram Card. Marcomontio, & in Sancti Seuerini dotis Merc. 17. Mar. 1621 coram Vbaldo, & in alia Romana reſtitutionis dotis Lunæ 26. Iunij 1623. coram Remboldo, & prius in eadem 23. Martij 1618. coram eodem*.

28 Et tenendo hanc ſecundam opinionẽ extende primò, eam procedere, ſi eſſemus in caſu, quando quis vellet reſtituere vnum cenſum emptum ex pecunia alterius cenſus in dotem dati; quia illud forſan procedere poſſet, ſi idem cenſus in dotem aſſignatus extaret. At ſecus in ſubrogato, & ratio eſt, quia in particularibus, ſubrogatio non intrat, vt ait *Tiraquell. alleg. à Rota in d. Sancti Seuerini dotis coram Vbaldo*.

29 Extende ſecundò, eam multò magis procedere, veluti ſi eſſemus in inuentario hęredis facto non à proprietario, ſed ab vſufructuario tantum, vt fuit dictum à *Rota 16. Dec. 1619. & 4. Maij 1620. vt eadem met teſtatur in d. Sancti Seuerini dotis coram Vbaldo*.

30 Extende tertiò, eam quoque procedere, quando hęreditas non eſſet in diſcuſſione ex eò, quia ſoluendo nõ eſset, ſed ea eſſet opulenta, & ſoluendo, veluti ea ſoluendo in dubio pręſumitur, quia tunc in caſu opulentiæ inuentarium hæredi non prodeſset; ſecus autem in primo caſu, ſcilicet, quando ea ſoluendo non eſſet, quia tunc ad euitandas expenſas, & circuitus inutiles bona non venduntur; ſed pro rata creditoribus adiudicantur, vel de eorum conſenſu venduntur, vt poſtea iuxta gradus ipſis ſatis fiat; & ſufficit, quod hæres cum beneſ. legis, & inuent. in re propria præſeruętur indem-

indemnis, non autem in illa hæreditaria, vt ait *dictus Scipio R. ouit. conſ.* 18. *n.* 16. *& Rota in dicta Sancti Seuerini* 1621. *corā Vbaldo*, vbi ait, quod hæres in tali venditione bonorum, nil aliud conſequitur, quàm ſe eximere à promiſſione de euictione, quod ſecus eſſet in hærede non beneficiato, quia tunc teneretur de proprio; Vndè hęres beneficiatus tenetur ſolum ea bona vendere ſi emptorem abſque illa promiſſione inuenire poterit, & ad hoc, vt ille omne periculum euitet, poterit creditoribus dicere; *Vos vendite, & ego conſentio*, & id à creditoribus euitari non poterit, & eo caſu illi emptorem inuenire tenentur, vt animaduertit idem *Scipio Rouit. in dicto conſ.* 18. *num.* 19. *&* 21. *& Nic. Gizzarel. in ſua deciſ.* 7. *num.* 17. *Regni Neapolitani*, vbi de hac materia latè tradit, idemque firmat *Rota in dicta Foroliuien. dotis coram Durano.*

31 Extende quartò, illam ſecundam opinionem, eò magis procedere, quando debitum eſſet iuratum, quod præcisè obligat ad factum, vel illud eſſet obligatione Camerali vallatum; quia tunc per eam cenſetur omni legum auxilio renunciatum, vt de magis communi teſtatur *Rota in dicta Foroliuien. dotis coram Durano.*

32 Fallit tamen, veluti ſi eſſemus in nominibus debitorum; quia tunc ea hæres exigere non tenetur; ſed poteſt illa in ſolutum creditoribus aſſignare, vt ait *idem Nicol. Gizzarel. in dicta ſua deciſ.* 7. *num.* 19.

33 Limita tertiò, nō procedere, quando v.g. eſſemus in aliqua ſpecie monetę debitæ, quæ amplius non reperiatur; quia tunc rectè illius æſtimatio ſolui poteſt, *vt ait Gayll. in ſua deciſ.* 73. *num.* 8. *lib.* 2. *practic. obſeruat.* & aliàs viginti fallentias, ad hanc regulam ponit *Iaſon. viden. in l.* 2. *§. mutui datio, num.* 8. *ff. ſi cert. pet.*

34 Limita quartò, quòd ſcilicet creditor teneatur de iure communi, bona debitoris in ſolutum recipere, quando illud in pecunia ſoluere non poteſt in ſubſidium, & ad effectum effugiendi carcerationem. *Dec. in l.* 2. *§. Mutui datio, in* 3. *lectura, n.* 24. *ff. ſi cert. petat. & fuit dictum à Rota in vna Mediolanen. penſionis* 7. *Nouembris* 1612. *coram Vbaldo ſeniore, & in alia Romana ſeu Comen. ſocietatis* 5. *Iulij* 1627. *coram Vbaldo Iuniore.*

35 Quod ego tamen puto verum, quando obligatio Cameralis non extaret, aliàs ſecus, quia per illam omni legum auxilio renunciatum cenſetur, vt ſuperius dixi, & veluti fuit latè dictum in vno *Voto coram Robuſterio, facto* 12. *Maij* 1594. *de ordine Signaturæ Iuſtitiæ.*

36 Vltimò ſciendum erit, quòd ſi contingeret aliud, pro alio creditori ſoluere, tunc ſoluens ipſo iure liberatur; ſecus verò, ſi ſolueret aliud, pro alio alteri de conſenſu creditoris; quia tunc liberatur ſolueñs ope exceptionis, iuxta ea, quæ ait *Surd. in ſua deciſione* 187. *num.* 10.

ARGVMENTVM.

DE SIGNIFICATIONE PRONOMINIS, Alius, alia, aliud, & de eorum virtute, & importantia.

CONCLVSIO XCII.

1 ISTVD Pronomen *Alius, alia, aliud*, Nota, quod eſt comprehenſiuum ſimilium, & diuerſorum; etiam ab expreſſis, vt ait *Magon. deciſ. Florentin.* 38. *num.* 14. *& ita fuit deciſum à Rota in Viterbien. bonorum Mercurij* 10. *Iunij* 1615. *coram Remboldo, quæ eſt deciſ.* 714. *num.* 5. *in* 2. *par. recentior. & in alia Lunen. Sarzanen. Mercurij* 10. *Iunij* 1615. *coram Sacrato; quæ eſt in* 2. *par. recentior. deciſ.* 719. *nu.* 4. *& Gratian. deciſ.* 5. *Rotæ Marchiæ num.* 8.

2 Amplia primò, quòd iſta dictio *Alius, alia, aliud*, eſt relatiua, & præparatiua præcedentium, veluti fuit dictum in vno *Voto, quod eſt inter deciſ. crim. Farinac. deciſ.* 61. *num.* 25.

3 Amplia ſecundò, quòd iſta dictio ſit relatiua, & repræſentatiua eiuſdem qualitatis, vt ait *Magon. deciſ. Florentin.* 146. *num.* 9. *& Rota deciſ.* 391. *nu.* 5. *in prima par. recentior.*

4 Declara tamen, quòd iſta dictio *A-*

lius, non ſemper implicat omnimodam qualitatem, veluti fuit deciſum à *Rota in dicta deciſ. 719. num. 5.*

5 Declara 2.º iſta dictio, *Alia*, ſolum ſimilia, & paria non autem diſſimilia, nec maiora, aut alterius naturæ includat, tradit *Caſſad. deciſ. 4. tit. de priuileg.*

6 Amplia tertiò, quòd iſta dictio *Alius*, excludit expreſſa, & omiſſa includit, vt ait *Pariſ. conſ. 78. num. 31. lib. 2. Socin. Iun. conſ. 117. num. 45. & 47. lib. 3. & Magon. d. deciſ. 38. num. 5.*

7 Amplia quartò, idem procedere de dictionibus, *Aliquis*, & *aliquid*, quæ vti vniuerſales, ne dum omnia comprehendunt, ſed etiam ad quid minimum referuntur, ita vt ſufficiat eas aliquo modo, vel in aliqua parte verificari, vt ait *Surd. deciſ. 283. num. 7. & 8. & deciſ. 346. num. 23. & Magon. deciſ. Florentin. 45. num. 12.*

8 Amplia quintò, idem operari illa verba, *Aliquo modo*, quæ vti vniuerſalia comprehendunt caſus, res, & perſonas, quę alias non includerentur, *idem Surd. deciſ. 254. num. 33.*

9 Amplia ſextò, quòd illa dictio *Aliquis*, licet ſit concepta in numero ſingulari, tamen eſt apta comprehendere plures, & ſic numero plurali æquipollet, vt fuit deciſum in *Leodien. domus clauſtralis Lunæ 13. Martij 1615. coram Card. Caualerio, quæ eſt deciſ. 668. num. 5. par. 2. recentior.*

10 Limita tamen, & declara primò, quòd hæc dictio, *Alius*, ſemper ponatur comparatiuè, non autem contrariè, vt ait *Magon. deciſ. Florent. 146. num. 11.*

11 Limita ſecundò, quòd dicta dictio veniat reſtrictiuè, non autem ampliatiuè, *idem Magon. dicta deciſ. 146. num. 12. & Surd. deciſ. 265. num. 24.*

12 Limita tertiò, quòd illa dictio propriè ſumpta diuerſitatem ſignificat in ſuppoſito, ſed identitatem in ſubſtantia, vt ait idem *Magon. ibi ſupra num. 13. & ita fuit deciſum in Carpentoraten. penſionis Mercurij 29. Maij 1602. coram Card. Lancellotto iuniore, quæ eſt deciſ. 327. nu. 7. par. 1. recent.*

13 Extende, idem procedere de dictione, *Similis*, quæ ſignificat identitatem in effectu, vt ait *Rebuff. ſuper concord. in for. lit. exequut. mand. apoſt. in verbo Similis forma, alleg. à Rota in d. dec. 327. num. 7.*

14 Limita quartò, quòd illa dictio *Alius, alia, aliud*, aliquando ſimilia non repetit, *l. non ſolum, ff. de procurat. §. quatuor, & ibi gloſ. in verb. creditores, & l. prima, ff. de conſtit. pecun. §. debitum, & gloſ. in cap. ſedes, de reſcript. in verb. minores, in fin. & gloſ. in l. in cauſæ. ff. de minor. & in authen. de mandat. Princip. §. oportet*, dicitur nulla alia actio, niſi officium Iudicis, & tamen officium non eſt actio. Item in *authen. vt defuncti, ſeu funera eorum*, ſic eſt Milites, & Seruos alios plurimos, & tamen Serui Milites eſſe non poſſunt *l. ſuper ſeruis, C. qui milit. poſſ. lib.* 12. Immò etiam in ſacris litteris aliquando ea dictio, *Alius*, non eſt repetitiua ſimilium, nam ſanctus Lucas ait: *ducebantur alij duo nequã cum eo ducebatur .n. Chriſtus ad crucifigẽdum tamquàm improbus, & nequam falſa opinione impiorum Iudæorum*, licèt in hoc ſit reſpondendum Euangeliſtam more vulgi fuiſſe locutum, ſed vide in hac materia *Gonzales ſuper regula octaua, glo. 3. num. 22. cum ſeqq.*

ARGVMENTVM.

RES ALLODIALIS, QVAENAM dicatur, & quæ feudalis, ac Emphiteutica.

CONCLVSIO XCIII.

1 ALLODIALIS res, nota, quòd ea dicitur, quæ aliundè niſi à Deo recognoſcitur, vt ait *Surdus deciſ. 177. num. 5.* & ibi ſubiungit, quod allodium dicitur quaſi aliunde non recognitum, *idem ait Alberic. in l. ſi familiæ, C. famil. hercifcun. idem Surd. conſ. 15. num. 11. Franciſc. Marc. deciſ. 455. num. 27. par. prima, & Rota in vna Bononien. vſusfructus Lunæ 9. Aprilis 1612. coram Pirouano, quæ eſt in prima par. recent. deciſ. 404. nu. 1. & Guidopap. deciſ. 112. num. 2.*

2 Item allodium dicitur ius purum, & liberum, & eſt illius, qui illud poſſidet, *Guidopap. deciſ. 560. num. 2. & prius deciſ. 112. eodem num. 2. Surd. deciſ. 177. num.*

Digitized by Google

num. 5. *Franch. deciſ.* 131. *num.* 11. *& infiniti alij, quos allegat Camill. Borell. in ſua ſumma deciſionum, tit.* 38. *de allod. num.* 1.

3 Sed notandum tamen eſt, quòd iſtud nomen à Barbaris originem habuit, & pro reliquijs apud nos conſeruatur, vt ait *Iacob. Cuiac. de feud. lib.* 2. *cap.* 17. late *Petr. Gregor. Syntagm. iuris vniuerſal. lib.* 6. *cap.* 1.

4 Amplia primò, concluſionem prædictam, adeò eſſe veram, vt propterea res ſemper in dubio potius pręſumatur allodialis, quàm feudalis, & emphiteutica, vt latè ait *Gabr. concl.* 3. *tit. de feud. per tot. Roland. conſil.* 46. *num.* 39. *& conſil.* 98. *num.* 11. *& ſequen. lib.* 3. & ratio eſt, quia quęlibet res in mundo naſcitur libera, *Natt. conſil.* 519. *num.* 3. *lib.* 3. *Papien. in forma libelli ſeruit. confeſſ. in verb. pleno iure*, *Afflict. deciſ.* 267. *num.* 4. *& ita quoque fuit deciſum in vna Romana cenſus Mercurij* 10. *Decembris* 1589. *coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 894. *& in alia Mantuana bonorum Lunæ* 14. *Maij* 1612. *coram Vbaldo, quæ eſt in prima par. recent. deciſ.* 409. *num.* 4. *& in alia Ciuitatis Caſtelli bonorum Lunæ* 17. *Iunij* 1613. *coram Pirouano, quæ eſt in dicta par.* 1. *recent. deciſ.* 508. *num.* 1. *& Cacher. deciſ. Pedemont.* 26. *num.* 13 *& Rota deciſ.* 276. *num.* 1. *& deciſ.* 426. *penes Buratt.*

Subamplia id, in tantum eſſe verum, vt propterea onus probandi rem eſſe feudalem, ne dum incumbat Domino, ſiue agnato ad feudum agenti; verum etiam talis præſumptio operatur, vt non ordinariæ, ſed vrgentiores probationes ſint per agnatum, ſiue Dominum deducendæ; vt fuit deciſum in vna *Mediolanen. legati* 24. *April.* 1626. *coram Durano.* Quinimmò, neque, vt feudalitas probetur, ſufficit expreſſio generalis, ſed requiritur ſpecialis illius corporis, de quo agitur, & præcipuè præſumeretur allodialitas ſi ea comprobaretur ex obſeruantia, vt fuit dictum à *Rota per Buratt. in dicta deciſ.* 276. *nu.* 3. *&* 10 *cum ibi allegatis per addent.*

5 Et ratio prędictorum eſt, quia feudum dicitur ſpecies ſeruitutis, & illi obnoxium, quæ ob id in dubio talis non præſumitur, vt ait *Bellon. in ſuo conſ.* 10. *n.* 9. *& Rota in d. deciſ.* 404. *num.* 1. *in* 1. *par. recent.* Et quando cauſa eſt tractanda, an ſit feudalis, vel non, tunc id coram Domino cognoſci debet. *Rota per Buratt. dicta deciſ.* 276. *num.* 13.

6 Amplia ſecundo, quòd licet vna res ſit ſita in territorio alicuius, veluti Romani Pontificis, ob id non feudalis, & emphiteutica, ſed libera, & allodialis pręſumitur, *Roland. dicto conſil.* 46. *num.* 49 *Gabr. de præſumpt. concl.* 9. *per totam*, *Menoch. de præſumpt. præſumpt.* 101. *lib.* 3. *per tot.* & ibi diſtinctionem adducit.

7 Contrari tñ eſſet, qñ eſſemus in bonis per emphiteutam in loco emphiteuſis poſſeſſis; quia tunc illa bona non allodialia, ſed emphiteutica pręſumerentur, veluti fuit deciſum in *dicta Ciuitatis Caſtelli coram Pirouano.* & ita vltimo loco fuit dictum in vna *Romana laudemij, Veneris* 3. *Martij* 1629. *coram Vbaldo.*

8 Concorda tu tamē, quòd ſcilicet prima opinio procedat, quando Baro, de cuius inueſtitura conſtat, & Vaſſallus aliquod territorium poſſideret, quia tunc illud in dubio feudale præſumeretur, niſi liberum, & allodiale probetur. *Magon. deciſ. Florent.* 2.

Secunda verò procederet, quo ad alium priuatum non inueſtitum, vt ait *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 267. Rurſus, & melius concorda, vt prima opinio procedat reſpectu dominij, quòd ad fauorem Domini ex ea ratione, quod res ſit intra fines illius iuriſdictionis præſumendum non venit. Secunda verò procedit quo ad iuriſdictionem tantum; quia ſuper his, quæ intra ſuos fines poſſidet intentionem fundatam habet; quia differunt hæc duo inter ſe, nempe habere dominium agrorum, qui in territorio extant, & habere iuriſdictionem ratione feudi ſuper toto territorio, vt fuit dictū in illa *Mediolanen. legati coram Pirouano.* Secus autem, ſi Dominus haberet intentionem fundatam ſuper dominio directo, iuxta tradita per *Afflict. in ſua deciſ.* 265. *num.* 87. *& Guidopap. dec.* 55. Immò, nota, quòd non poteſt requirere Dominus directus Vaſſallum ad oſtendendum titulum; quo illud prædium intra ſuos fines poſſideat, quia illum oſtendere non tenetur, & tunc ſufficiet dice-

re Vaſsallo, ego mihi ſoli poſſideo etiã ſi initium ſuæ poſſeſſionis non oſtendat, vt fuit dictum in *illa Mediolanen. coram Pirouano*.

Secus autem, quando vltra confeſsionem dantis, & recipientis in emphiteuſim, quæ benè dominium, & proprietatem probat cõcurreret etiam reſeruatio conſenſus, & beneplaciti dantis, & recipiens aſsumeret in ſe onus ſoluendi canonem, cuius enim ſolutio vtique arguit dominium ex parte illius cui ſoluitur, & ſubiectionem ex parte ſoluentis, & ſic quod ſoluens nõ ſit directus, ſed bene vtilis Dominus, vt ait *Card. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 3. num. 16. & Rota dec. 400. num. 8. par. 1. recent.* & prædicta præcipuè procederent ſi vltra illud inſtrumentum conceſſionis cõcurrerent etiam plures aliæ conceſſiones in eamdem emphiteuſim factæ, quia tunc ea nedum ſnifficerent pro probanda emphyteuſi contra primum acquirentem; verum etiam contra illius ſucceſsores, tàm vniuerſales, quã ſingulares, *Guidop. dec: 272. n. 2. Serap. dec. 1424. nu. 3. Rota dec. 776. n. 1. p. 1. diuerſ. & deciſ. 193. num. 2. par. 2. recentior. & in Romana Canonum 13. Maij 1624. coram Vbaldo, & ita latè fuit ponderatũ in Romana Laudemij Veneris 30. Martij 1629. coram Vbaldo Iuniore*, Vbi ait prædicta procedere etiam ſi Inueſtituræ non probentur per inſtrumenta, ſed ſolum per ſcripturas dominium Domini directi reſpicientes: quia tunc præſumitur ſcripturam inueſtituræ interueniſse, & præſertim quando non agitur ad effectum deuolutionis; ſed ſolum ſolutionis laudemii, quo caſu leuior probatio ſufficere ſolet *vt ait Rota dicta deciſ. 400. num. 6. par. 1. recentior. & in 2. deciſ. 12. num. 2. & deciſ. 331. num. 2. & ibi in dicta Romana Laudemij coram Vbaldo vide quæ dixi in concluſ. 78. ſub num. 40. & ſeqq.*

9 Declara præterea, quòd licet illa ſecunda opinio prima facie videatur vera nempè, quòd dicta bona prædicto modo exiſtentia præſumantur emphiteutica; nihilominus poteſt etiam euenire contrarium, quod ſcilicet illa bona quãuis intra fines illius emphiteuſis exiſtentia ſint libera, & allodialia, & quod dicti confines, & aliæ demonſtrationes potuerint mutari, vel per errorẽ apponi; vltra quod non omne id, quod continetur intra limites bonorum in emphiteuſim conceſsorum præſumitur emphiteuticum; ſed potius contrarium, vt poſt alios conſuluit, *Surd. in conſ. 311. num. 6. & 7. & ibi reſpondet contrarijs lib. 3. & ita fuit deciſum in vna Aſten. feudi 27. Aprilis 1584. coram Bubalo, & in Romana Caſtri Orciani 1. Aprilis 1591. coram Orano, & in alia Ciuitatis Caſtelli bonorum 4. Iunij 1590. coram Cardinali Pamphilio, & in Mediolanen. bonorum 25. Februarij 1611. coram Pirouano*.

10 Subdeclara tamen, quòd bona allodialia facillimè poſsunt tranſire in naturam feudalium, & id per ſimplicem oblationem, & recognitionem euenire poteſt, *vt ait Coler. in deciſ.* 80. vbi duo requiſita adducit, per quę bona allodialia fieri poſsint feudalia de iure Saſsoni: licet *idem Coler. in dec.* 219. dicat, quod allodialia per Vaſsallum incorporata feudo non ſint feudalia *ex dec. Lipſien.* 161. quam opinionem tenuit *Cauagnol. in deciſ. 78. volum.* 2. vbi teſtatur, quod allodialia bona nullo modo feudalia fiant, per recognitionem, etiamſi recognitio fuiſset facta per longa tempora, itaut eſset inducta præſcriptio, vt in ſimili, *ait Anna in ſuo ſing.* 194. vbi fuit deciſum, quòd feudum in Regno præſcribi non poſsit ex ſpatio 30. annorum abſque præſentia Regis, *latè Camil. Borel in præcit. loco num. 4.*

11 Extende id, quod fuit dictum de eo, quod bona allodialia poſsint fieri feudalia procedere etiam in feudatariis, qui eſſent ab omni ſeruitio liberi, quia poſſunt aliquando ad ſeruitium perſonale cogi, *vt ait Marta deciſ. 34.* & in hac materia videndus eſt *Reuſner. deciſ. 23. 24. & 25. volum. 3. & Riccius in ſua collect. 1855. par. 1.*

12 Et ad id nota, quod prius non poterat aliquis Dominus ſiue Baro propria auctoritate rem allodialem ſiue Burgenſaticam feudalem facere, ſed tenebatur eam Principi offerre illumque in Dominum recognoſcere, & ab ipſo illã rem recipere, & tunc illud naturam noui feudi ſapiebat neq; propterea tranſuerſales

les

les ad illius ſucceſſionem tali caſu admit tebantur, vt ait *Valaſc. & alij Doctores allegati à Borello in præcitato loco num. 5.* licet ibidem ſubdat, quod olim viri in magna, ac ſumma auctoritate conſtituti, infeudare ſolebant, ſed hodie ruſtici quoque id facere poſſunt ſi ſuorum bonorum liberam adminiſtrationem habeant, idem ait *Petr. Gregor. ſyntagmat. iuris vniuerſ. lib. 6. cap. 6. num. 9.*

13 Amplia tertiò, principalem concluſionem adeò eſſe fauorabilem, quod ſi Caſtrum, ſiue feudum eſſet conceſſum cũ Villis, Terris, Pratis, nemoribus, ac alijs iuribus, & pertinentijs, non per hoc tamen dicuntur conceſſa bona, quæ ibi cũ dicto Caſtro, ſiue feudo poſſidebantur, vt ſunt poſſeſſiones, & cætera bona ſtabilia, niſi de illis in inueſtituris fuerit facta ſpecialis, ac indiuidua mentio. Quin immò, neque iſta indiuidua ſpecificatio aliquid operaretur contra tertium poſſeſſorem, quia tunc ea non obſtante bona præſumerentur allodialia, & ea verba quo ad Dominum ſolum verificarentur in iuriſdictione, non autem in dominio, vt fuit dictum in illa *Mediolanen. legati 24. Aprilis 1626. coram Durano.*

Secus autem veluti ſi eſſemus in illis terminis, vt dixi ſuperius ſub *num. 8. verſ. Secus autem. Roland. conſ. 32. num. 22. cum ſeqq. lib. 4. Menoch. conſ. 191. num. 81. idem Roland. conſil. 82. num. 8. cum ſequen. lib. 2. & Papien. omninò viden. in for. libel. act. real. in verbo Cum pertinentijs ſuis*, & ibi latè in *Addition. Crauett. conſil. 1030. num. 428. lib. 6. & Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumptio. 10. & melius in ſuo conſil. 191. lib. 2. & præſumpt. 91. lib. 6. & Rota deciſ. 508 num. 1. & prius deciſ. 404. par. prima in recentior.*

14 Contrarium tamen videtur ſentire *Menoch. conſil. 181. num. 97.* vbi alios allegat dicens, quòd conceſſo Caſtro, cenſetur etiam conceſſum Molẽdinum, niſi probetur, vt ad particulares ſpectet, *vt per Bald. in cap. 1. poſt num. 2. & ibi Afflict. num. 11. de Capitan. qui cur. vend. Corn. conſil. 321. num. 8. lib. 4. Iaſon, & Rip. alleg. in Romana cenſus Mercurij 8. Nouembris 1589. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis dec. 894. per totam.*

15 Et tenendo hanc ſecundam opinionem, amplia eam multò magis procedere, quando maior pars bonorum in dicto Caſtro ſitorum, eſſet de bonis feudalibus, vt dicunt *Doctores allegati à Menoch. in dicto conſil. 181. num. 98. & Rota ibidem coram Card. Seraph. & per Buratt. dec. 276. n. 5. & 10.* vbi ait, id eò magis procedere, quando obſeruantia ſubſequuta concurreret, *Menoch. conſil. 2. num. 264. & conſil. 32. num. 45 & 64. & conſil. 191. nu. 19. & præſumpt. 91. num. 28.*

16 Extende ſecundò, eam procedere, quando concurrerent præſumptiones, quæ rem ita ſe habere ſuaderent, veluti quando eſſemus in Molendino; quia illud potius præſumitur feudale, quàm alia bona, & præcipuè, quando illud tã quam tale fuerit ſemper poſſeſſum, vt fuit deciſum à *Rota in dicta Romana cenſus coram Cardinali Seraphino ſub num. 2. & 4.*

17 Extende tertiò, quando illa probatio concurreret, quod ſcilicet per anteceſſores, ne dum fuerit vti feudale poſſeſſum; ſed etiam altera probatio adeſſet, vt ex publicis dictis Vaſſalli fuiſſent prohibiti, ne alibi auderent ad Molendinum accedere, vt pulchrè diſtinguit *Rota ibi ſupra coram Seraphino ſub num. 3.*

18 Extende quartò, dictam ſecundam opinionem procedere, quando Molendinum extaret in tenuta, quæ fuit in inueſtitura expreſſa, ſiue quando adeſſent teſtes de publica voce, & fama deponentes, quod ſcilicet Molendinum illud eſſet de iuriſdictione Caſtri, vt benè declarauit *Rota in dicta Romana cenſus coram Seraph. ſub num. 3.*

19 Sed in hoc nota tamen, quòd ſi teſtes deponant de auditu, quòd res ſit feudalis, ſi cauſam ſuæ ſcientiæ, etiam interrogati, non reddant, tunc huiuſmodi rem eſſe feudalem non probant, niſi tamen vlterius progrediendo atteſtarentur de inueſtitura, & quod pro feudo fuiſſet præſtitum ſeruitium Domino, vel aſſererent eos legiſſe regiſtra feudalia in quibus huiuſmodi bona eſſent deſcripta, vel etiam ſi per triginta annos ea fuerint vti feudalia poſſeſſa; ſecùs autem prædicta procederent ſi res, ſiue fundus vti

Bur-

Burgenſaticus per triginta ann os fuiſſet poſſeſſus, & de hoc conſtaret; quia eo caſu antiqua poſſeſſio præſentem inſtitiam habere dicitur, vt ait *Afflict. in ſua deciſ.* 277.

20 Amplia quartò, quòd principalis concluſio, adeò vera eſt, vt ob id ex huiuſmodi præſumptione libertatis rei filia, debeat manuteneri contra agnatos in poſſeſſione feudi, niſi tamen præſumptiones in contrarium vrgerent, veluti, quia extaret fama feudi, vel eſſemus in Antiquis, ſiue ſi Princeps in inueſtirura bona eſſe feudalia dixerit, aut Eccleſia iuriſdictiones conceſſerit, quæ ſemper præſumuntur in feudum conceſſe, aut ſi de latitudine prædiorum feudalium dubitetur, quia tunc ea omnia eſſe feudalia præſumuntur, niſi tamen ratio diuerſitatis allegari poſſet, ſiue etiam quando poſſidens in ſignum ſubiectionis aliquid in præteritum Principi Territorij fecerit, ſiue perſonaliter inſeruierit, quia iſtis caſibus præſumptio alodij tolleretur, vt pulchrè dicit *Ioacchim. Miſinger. deciſ.* 25. *par.* 5. & facit quoque *dicta deciſ. Card. Seraph.* 894.

21 Fallit tamen, quando aliqua res fuiſſet conceſſa cum præſtatione iuramenti fidelitatis; quia hæc non eſt præſumptio, per quam arguatur ipſam rem conceſſam eſſe feudalem, vt ait *Rolandus conſil.* 1. *num.* 6. *& ſeq. & conſ.* 51. *lib.* 4. *Menoch. dicto conſil.* 191. *num.* 30. *&* 31. *idem Roland. conſil.* 53. *lib.* 2.

22 Et reaſſumendo principalem concluſionem, vbi habetur quamlibet rem allodialem, & liberam in dubio præſumi: Declara eam non habere locum in Francia, vbi nihil allodiale reperitur, veluti teſtatur *Franc. Marc. in deciſ.* 455. *num.* 14. *par. prima*, & ibi tollit ea, quę in contrarium allegantur, quem per te videre poteris.

23 Limita ſecundò dictam concluſionē non ſibi locum vendicare, quando in contrarium pręſumptiones concurrerent ad ita non credendum, vt ſuperius dictum eſt ex illa *deciſione Cardinalis Seraphini* 864. *per totam*.

Sed nota, quòd teſtes deponentes vnam rem eſſe feudalem, debent reddere cauſam ſui dicti: & ratio eſt, quia feudalitas eſt quid iuris, quæ ſenſu corporis percipi non poteſt, *vt ait Rota per Burattum deciſ.* 276. *num.* 2. *& Afflict. deciſ.* 277. *num.* 3. Et ideò in caſu probationis iſtius feudalitatis non erit ſufficiens expræſſio generalis, ſed eſt neceſſaria ſpecialis illius corporis, de quo quæſtio habetur, *vt dicunt Doctores allegati in dicta deciſ. Buratti* 276. *num.* 3.

ARGVMENTVM.

ALLVVIO QVID SIT, ET cui accreſcat, & quomodo probetur.

CONCLVSIO XCIV.

1 ALLVVIO, nota, quòd eſt latens incrementum, quod creſcit paulatim, & decreſcit, ita vt videre non poſſimus, quantum quoquo momento temporis illud adijciatur, *text. eſt in l. adeò, vbi Doctores in §. primo, ff. de acquir. rer. domin Corn. conſil.* 287. *num.* 9. *lib.* 3. *Riminal. iun. conſil.* 237. *num.* 54. *& Theſaur. deciſ.* 140. *in princ.*

2 Et propterea dici ſolet, quod in alluuione fit incerta poſſeſſio, nam quod mihi hodie adiectum eſt, quandoque ad priorem Dominum reddit, vt ſcribit *Frontin. in lib. de limit. agrorum.*

3 Amplia primò, id tantum eſſe verū, quòd regulariter quicquid per alluuionem augetur illius efficitur, qui prędia cohærentia habet, vt ait *Socin. conſil.* 181. *num.* 2. *verſic. confirmatur, lib.* 2. *§. præterea, Inſtit. de rer. diuiſ. l. prima, §. adeò, ff. de acquiren. rer. dom. l. prima, ſecunda, & tertia, C. de alluuio. idem Socin. conſil.* 15. *& Caſſador. deciſ. vnica, de rer. diuiſ. quæ eſt poſt deciſ. ſuper regula Cancellar. in fine; & Rota in Mediolanen. bonorum Vener.* 7. *Februar.* 1629. *coram Coccino Decano.*

4 Amplia ſecūdò, quòd huiuſmodi augmentum ipſo iure fiat etiam abſenti, & abſque apprehenſione, licet alueus in totum ſit derelictus; quòd tamen ſecus eſt in inſula quoad poſſeſſionem, vt ait *Franc. Marc. in deciſ.* 111. *num.* 33. *par. ſecunda, Caſſad. ibi ſupra. Bart. in tract. Tiberiad. colum.* 5. *verſ. acquiritur nobis*

bis in princip. Bald. in rubr. ff. de rer. diuiſ. culum. 6. verſ. Sed an iſtæ actiones, Aretin. in l. 3. col. 5. verſ. reperitur tamen ff. de acquir. poſſ. & Tiraq. in tract. de continuan. poſſeſſ. in præfat. declar. 6. num. 10.

5 Subamplia etiam procedere vbi contingeret poſſeſſionem apprehendi partis alicujus fundi, quia cenſetur ille apprehendere poſſeſſionem totius, etiam illius, quod per alluuionem creuit, veluti eodem modo dicitur de eiecto à poſſeſſione fundi, qui habet publicianam etiam pro incremento per alluuionem, & ratio eſt quia alluuio eſt de natura fundi *Gratian. lib. 3. diſcept. cap.* 425. *num.* 11. *& ſeq.*

6 Ampliа tertiò, quòd ſi quis occuparet alicui vicino fundum, qui poſtea fuerit à flumine corroſus, tunc non tenetur ille dictum fundum reſtituere ſi poſt corroſionem de nouo ſuus fieret per alluuionem, quod tamen contrarium eſſet, quando alueus fluminis incontinenti poſt corroſionem recederet, quia tunc ille effectus acquiſitionis per alluuionem, & ſic per latens incrementum ceſſaret, & conſequenter primo Domino reſtituendus eſſet, vt mox dicam, & veluti ait *Alex. conſ.* 91. *num.* 6. *verſ. non obſtat lib.* 5.

7 Et ratio eſt quia illa vti momentanea poſſeſſio incontinenti cauſata perinde acſi acquiſita non fuiſſet, nec propterea in conſideratione eſt habenda, vt dixi ſupra *in tit. de alien. rer. Eccleſ. & Marſil. in l. is, qui cum telo num.* 52. *& ſeq. C. ad l. Cornel. de Sicar. & in rubr. de fideiuſſ. num.* 440. *& Rota in Romana domus* 29. *Octobris* 1582. *ſiue* 1572. *coram Clemente VIII.*

8 Amplia quartò concluſionem adeò valere, vt ob id illud, quod per alluuionem fuit deperditum non reſtituatur, & ratio eſt, quia flumen habet vim cenſitoris, & ſententiæ, quæ in rem iudicatam tranſit; ſed ſecus eſt in alueo, quando ex impetu fluminis agrum occuparet, ſed vicino non applicaret, quia tunc eſſet alluuio, & ſic primo Domino recuperaretur licet *Angel. Aretin. Inſtit. de rer. diuiſ. §. Quod ſi naturali*, tali pacto diſtinguat nempè ſi forma eſſet mutata de rigore non reſtituitur, quia inundatione poſſeſſio perditur, ſed non dominium, niſi faceret ibi alueum, ſecus autem de æquitate, quia ex ea fit reſtitutio; ſi tamen illud non fuerit præſcriptum, *vt ait Cepol. tit. de Alueo, & Aretin d. §. præterea, & Franc. Marc. d. dec.* 111. *num.* 23.

9 Amplia quintò, quòd alluuio quoq acquiratur emptori cum pacto redimendi, quando ea medio tempore fuit acquiſita *ad trad. per Theſaur. in ſua deciſ.* 140. *num.* 4. *& ſeq.*

10 Contrarium licet multi teneant ab eodem *Theſaur alleg. vbi ſupra num.* 1. *& ſeq.* vbi dicunt quod pactum factum ſuper prædio etiam ad alluuionem extendatur, & ſic illud in augmento repetitum cenſeatur ea præcipuè ratione, quia alluuio pars prædii dicitur, vt dicunt *DD. à dicto Theſauro ibi ſup. alleg.* vbi pro hac ſecunda opinione aliam diſtinctionem adducunt, nempè quando augumentum naturaliter, & non facto hominis contingit, quia tunc, ſiue illud ſit latens, ſeu patens fundo accreſcit; quod idem etiam contingit, quando eſſemus in materia maioratuum, de quibus etiam ad feudum argumentum valet, *vt ait Molin. de primogen. hiſpan. cap.* 27. *num.* 17. *lib.* 1. *alleg. à Theſaur. ibi ſup. num.* 3.

11 Tenendo autem hanc ſecundam opinionem extende eam multò magis procedere, vbi fundus fuiſſet venditus ad corpus, & ſic nulla facta mentione menſuræ, ſiue dinumeratione iugerum, quia iſto caſu augumentum eſſet venditoris, quod ſecus eſſet ſi prædium fuiſſet datum menſuratum in tot iugeribus, & eodem modo fuiſſet retrouenditio promiſſa, nam eo caſu incrementum eſſet emptoris, *vt ait Zoanett. in l.* 2. *C. de pact. inter empt. & vend. num.* 128. *tom.* 6 *tract. par.* 1. & ante eum ita diſtinxit *Gozad. in dicta l.* 2. *num.* 177. *cum ſeqq.* pro qua diſtinctione allegat *text. in l. Iulianus, § Si Titius ff. de act. empt.*

12 Licèt enim eidem Theſauro non valdè placeat iſta diſtinctio, & rationem iſtius ſuæ diſplicentiæ aſſignat *ibi ſupra num.* 4. concludens illud augumentum ad fauorem emptoris, non autem venditoris acquiſitum cenſeri.

13 Tenendo autem primam opinionem exten

extende eam procedere, ſiue alluuio facto hominis, ſiue à natura proueniat, & ſiue incrementum ſit latens, ſiue patens, quia nihilominus ad venditorem iſtud nullo modo ſpectare debet, ſed in hoc ſolum ſuccuritur venditori in eo, quòd ipſe poſſit totum prædium, etiam cum augumento redimere, ſoluto tamen emptori prætio acquiſitæ alluuionis, vt ait idem *Theſaur. ibi ſupra ſub num. 4.*

14 Ratio autem iſtius opinionis Theſauri ex duobus fundatur, & primò ſuper eo, quòd venditio cum pacto redimendi dicatur perfecta, & abſoluta, ita vt emptor re tradita ſtatim efficiatur Dominus, & fructus ſuos faciat, & quòd eam rem venditor alienare quoque poſſit, pro eo tempore, quo durabat venditio, vt optimè comprobat *Tiraquel. de retract. conuent. §. 2. gloſ. vnica num. 41.* & ita fuit deciſum in vno *Voto coram Robuſterio* ſuper bulla iuris congrui, veluti latè dicam in verbo venditio, & quòd per conſequens omne periculum, & commodum rei venditæ contingens ſit emptoris, & non venditoris *Rota in Bononien. pecuniaria Lunæ 1. Decembris 1603. coram Cardinali Seraphino.*

15 Secundò illa opinio Theſauri ſuper eo fundatur, quòd veluti credendum eſt, vt ſi prædium ob alluuionem decreuiſſet, vel pro maiori parte periiſſet, venditor illud amplius non redemiſſet, & ſic huiuſmodi damnum ad emptorem ſpectaſſet, ita quoque augumentum rei ſuperueniens ad emptorem, non autem ad venditorem ſpectare debet *iuxta text. in l. ſecundum naturam, & ibi ſcribentes ff. de regul. Iuris, & Theſaur. ibi ſupra numer. 4. & ferè in fine,* vbi reſpondet illi rationi, quam tenentes contrarium adducunt, dum arguebant, quòd cum augumentum alluuionis dicatur pars prædii, igitur illud ad venditorē, nō aūt ad emptorē ſpectare debet, addens *Theſaur.* quòd ſatis eſt, quòd dicta alluuio naturam illius prædii ſequatur, in quantum, quòd vnà cum pręcio à venditore redimi poſſit, ſed non quoad illud, vt idem venditor non teneatur ſoluere æſtimationem incrementi, ſubdens huiuſmodi opinionem eſſe veram, vti Euangelium; quòd tamen ego nunquam dicere auderem; ſed ſemper in dubio potius pro contraria inclinarem, ea ratione, quia cum ſatis grauetur venditor, quando rem vendit cum hoc pacto redimendi; quia ſemper in eo res ſatis vili pretio vendi ſolet, idcircò debet in alio releuari, nempè vt augumentum per alluuionem, ſiue alio modo contingens ad illum ſpectet, & non ad emptorem, qui nunquam perdit licèt venditor rem non redimeret, & propterea videmus, quòd iſta venditio ex modicitate pretii arguit contractum eſſe vſurarium, quod tamen intellige verum, quando eſſemus in ſolito fœnerari vt dicunt communiter *Canoniſtæ,* & ita quoque ait *Franc. Marc. in ſua dec. 484. n. 8. p. 1.* & maximè quādo pretium eſſet modicum, vt poſt *d. Franc. Marc. ibi ſup.* ait nouiſſimè *Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 258. & Rota viden in dec. 240. & 256. inter crim. Farin.* vbi habetur, quòd modicitatis probatio eſt neceſſaria vſque ad dimidiam iuſti pretii, & licet pactum de retrouendendo faciat rem valere minoris pretij, nihilominus teſtes ad probandum verum valorem rei debent deponere de tempore anteriori, & poſteriori contractus, de quo agitur, & debent eſſe informati, de qualitate rei, aliàs verum valorem non probarent, vt ait *Rota in dictis deciſionibus 240. & 256. num. 1. cum ſeqq. & ſub num. 7.* docet de quanto tempore ante, vel poſt contractum debent de illius rei valore deponere, & ratio, quare fiat rei diminutio ob iſtud pactum, ea eſt, quia cum illud onus imponat ſeruitutem rei; ob id facit etiam minoris valere, quàm ſi liberè vendita fuiſſet, & ideò ęquum eſt, vt quantò minoris, vel maioris temporis ſit pactū, tantò etiam minorem, ſiue maiorem inducat pretii rei diminutionem, vt fuit dictum *in Romana domus de Mentegatijs 29. Nouembris 1591. coram Orano.*

Item cum pretia rerū iuxta qualitates, & onerum circumſtantias augeantur, & minuantur, vt ait *Pinellus in l. ſecunda, C. de reſcind. vendit. parte tertia num. 18. capitulo quarto, & ita Rota in prædictis deciſionibus ſuperius allega-*

allegato; Ideircò quantò minus, vel maius onus rebus imponitur, tantò magis, vel minus res de pretio augetur, vel diminuitur niſi tamen pactum de retrovendendo fuiſſet negatiuè conceptum, & in damnum venditoris limitatum, nempè vt ille non poſſit rem redimere, niſi elapſo tanto tempore; quia tunc pactum illud nihil de vero valore minueret, vt ait *Tiraquel. de retract. conuent. in præfat. num. 26.* & fuit quoque reſolutum in *Romana Simulationis contractus 14. Febr. 1631. coram Dunozetto.*

Animaduertendo, quòd ad dignoſcendum iuſtum prætium eſt habenda ratio, ſi illud prædium cum hoc pacto venditum ſit aliis oneribus obnoxium, veluti ſi ſolueretur canon, ſiue census pro eo, vt ait *Surdus in conſil. 452. num. 77.* Item ſi illud ſine cautione de euictione fuiſſet venditum, vt ait *Bartolus in l. prima, §. ſi hæres numer. tertio, ff. ad Trebel. & ibi Iaſon num. 9. & Ripa num. 27. & 28. Pinellus in l. ſecunda parte 3. num. 24. & ſequenti, C. de reſcind. vendit.* & ita fuit deciſum à *Rota in Bononien. Aſſecurationis 26. Ianuarij 1622. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano.*

16 Et prædicta eò magis procederent ſuper præſumpta prauitate vſuraria in vendente, quando pactum redimendi eſſet conceſſum ad certum tempus, quod enim eſt adeò ſuſpectum, quia adimit facultatem redimendi, vt propterea æquipolleat illi adminiculo, vt quis ſit fœnerari ſolitus, ſecus autem dicitur de eo, per quod quandocumque quis redimere poſſit; quia tunc illud præſumptionem ſoliti fœnoris tollit, vt pulchrè ita diſtinguendo ait *Rota in dicta deciſione 1. par. numero tertio.*

Vndè ex prædictis hæc concluſio infertur, vt ſcilicet læſio in hoc contractu extimetur in ſexta parte tantùm, ſi pactum ſit temporale, iuxta opinionem *Rotæ, vt fuit dictum à d. Rota per Burattum deciſ. 621. num. 8. & deciſ. 471. num. 3.*

Secus autem[3], quando pactum eſſet perpetuum, & ad libitum venditoris; quia tunc illud minueret valorem rei, circa quartam partem, vel in tertia parte, aut paulò minus, *vt ait Tiraquell. de retract. conuention. in præfat. num. 20. Couarruu. variar. reſolut. lib. 3. cap. 10. num. 1. Rimineld. iunior. conſil. 218. num. 117. & alij allegati à Gratiano lib. 3. diſceptation. forenſ. cap. 600. num. 8. & Rota deciſ. 240. inter criminal. Farinacc. poſt ſecundum volumen Conſiliorum, & ibi reprobat Gabriel contrarium tenentem, & in Romana fideiuſſionis 13. Martij 1617. coram Andrea, & deciſione 256. num. 21. inter dictas eiuſdem Farinacij.*

Concludendum eſt igitur, quòd ad dignoſcendum, an contractus ſit fœneratitius, cum pacto redimendi, debet regulariter eſſe læſio vltra dimidiam iuſti pretij, *vt ait Ancharan. conſil. 9. num. 2. Roland. conſil. 96. num. 33. & ſequen. lib. 2. & conſil. 58. num. 11. lib. 4. Roman. conſil. 304. in principio, Iaſon. conſil. 151. num. 3. lib. 4. Cephal. conſil. 289. num. 37. lib. 2. Honded. conſil. 31. num. 69. lib. primo, & conſil. 33. num. 62. lib. 2. Gratian. lib. 3. diſceptation. dicto cap. 600. nu. 2. Franc. Marc. deciſ. 484. num. 20. par. prima, & ita fuit dictum à Rota in Bononien. de Ballis 19. Martij 1627. coram Marcomontio, & deciſ. 240. num. primo, & deciſ. 256. num. 9. poſt ſecundum volum. Conſiliorum Farinacij, & in Romana fideiuſſionis 13. Martij 1617. coram Andrea, & in vna Bononien. ... 16. ... coram Pirouano.*

Declara tamen prædicta, non procedere, ſi concurrerent adminicula, & coniecturæ, ex quibus argueretur fœneratitius contractus, quamuis etiam læſio vltra dimidiam non probaretur, *vt ait Paryſius conſil. 54. num. 69. lib. primo. Afflict. deciſ. 46. num. 19.* vbi ait, quòd non reperitur limitata in hoc certa quantitas, & ita quoque fuit reſolutum *in vna Placentina Vſurarum 1. Martij 1584. coram Clemente Orlano.*

Quinimmò ſufficere læſionem vſque ad tertiam partem tantum, vbi aliæ coniecturæ concurrunt, fuit ſæpè reſolutũ à

Rota

Rota, & ſignanter in dicta Bononien. affrancationis 26. Ianuarij 1622. coram Coccino, & ibi allegatur alia deciſio in Romana Palatij de Incoronatis 1. Iunij 1563. coram Viccecomite. Item quòd ſine modicitate pretij ſufficiant aliæ coniecturæ, ait Rolan. conſil. 40. num. 42. lib. 2. & ita quoque reſolutum fuit à Rota in Mediolanen. pecuniaria 22. Ianuarij 1593. coram Card. Mellino.

Contrariũ tamen, & ſic, quòd modicitas pretij cum eo pacto redimendi tantum ſufficiant ad hoc, vt contractus fœneratitius dicatur abſque quod quis ſit fœnerari ſolitus, fuit pluries determinatum à Rota, & Caſſador. deciſ. prima, num. 1. de vſur. & in Imolen. bonorum coram Orano, quæ eſt deciſio 99. ſub num. primo poſt ſecundum volum. conſil. Farinacc. & in 4. par. nouiſſ. eſt deciſio 801. & in Bononien. de Ballis 19. Martij 1607. coram Marcomontio, & prius in Turritana Palatij 5. Maij 1604. coram Ortembergo, & in Romana ſimulationis contractus 24. Februarij 1620. coram Remboldo, & in Bononien. affrancationis 26. Ianuarij 1622. coram Coccino, & in alia Romana ſimulationis contractus 14. Februarij 1631. coram Dunozetto Iuniore.

17 Limita tamen primò, concluſionem principalem, non procedere in feudalibus, ea ratione, quia acceſſiones bonorum feudalium non fiunt feudales, niſi tamen curſus triginta annorum fuerit lapſus, & intra illud tempus feudatarius huiuſmodi bona ſemper tanquàm talia poſſederit, & id ob diuerſitatem, quæ inter dicta dominia viget. Baldus in cap. primo, §. ex contrario, de inueſtitur. de re alien. fact. latè ait Brun. in conſil. 117. colum. 40. & ſequen. verſic. Quod ſi; & Rotæ per Cardinalem Caualerium deciſio 161. num. primo.

18 Limita ſecundò, non procedere in iuriſdictionalibus; quia iuriſdictio numquã per alluuionem augetur, neque perditur, ſed bene corporalis poſſeſſio ſic, vt ait idem Card. Caualer. dicta deciſ. 161. Et ratio eſt, quia iuriſdictio eſt introducta de publico, & propterea numquam mutat iura publica, veluti publicam viam, & ſimilia, ſecundum Bald. & alios allegat. à Franciſ. Marc. in ſua deciſ. 111. num. 22. par. 2. Bart. in tract. Tiberiad. verſic. acquiritur nobis, Capoll. de ſeruit. ruſtic. præd. tit. de flumine in princ. Boſſ. in ſua prax. tit. de Princip. num. 277. & num. 280. & in tit. de aquiſ. num. 15. vbi teſtatur de communi, Hieronym. de Mont. in tract. de confinibus cap. 24. num. 6. vbi de communi, Benincaſ. in tract. de Alluuion. nu. 20. & ibi de communi, Curt. Sen. conſil. 56. num. 4. vbi ait hanc eſſe communem, licèt inferius poſtea contrarium teneat Riminald. iun. §. primo, num. 79. inſt. quib. alien. lic. & in conſil. 237. num. 44. & 49. Bertaz. conſil. 41. num. 118. in ciuil. Aretin. in §. Præterea inſtit. de rer. diuiſ. num. 21. Socin. conſil. 181. num. 2. lib. 2. Iaſon conſil. 146. lib. 2. Colleg. Ferrar. inter conſil. Riminal. Sen. conſil. 64. & conſil. 460. Corn. conſil. 322. lib. primo, & conſil. 283. lib. 3. Item communem ait Socin. conſil. 127. num. 8. lib. primo, & ab ea non eſſe in iudicando recedendum, ait Paris de Puteo in tracta. de ſindicatu c. 28. & Card. Caualer. dicta deciſ. 161. num. primo.

19 Fallit tamen, quando loqueremur de Inſulis naturalibus, & accidentalibus, quæ ſunt Principis, & quæ ei pari modo acquiruntur per alluionem, quo ad iuriſdictionem, vt ait dict. Fran. Marc. deciſ. 111. num. 17.

20 Quod ſecus tamen eſſet, quando Inſula eſſet alicuius priuati, & quæ eſſet fundo illius vicinior; quia licèt per alluuionem verſus vicinum creſcat, ita vt magis vicino proxima efficiatur, nihilominus durat eſſe mea, vna cum alluuione dicta inſula, text. eſt in l. inſula, ff. de acquir. rer. domin. & ibi DD.

21 Limita tertiò, quòd alluuio non habet locum in paludibus, ſtagnis, & in lacubus priuatis; ſicuti nec in priuato flumine; quia licèt creſcant, & decreſcant; nihilominus acquiſitio, quæ ex eis prouenit non accreſcit illis, qui prædia cohærentia habent, text. eſt in l. lacus, & ſtagna, ff. de acquir. rer. domin. l. Rutilia pola in fin. ff. de contrah. empt. Bar. in d. tract. Tiberied. in verſ. Flumen num. 8. Bald. in rubr. ff. de rer. diuiſ. nu. 11. Areti. in d. §. præterea, num. 5. Corn. conſil. 287. num. 2.

*lib. 3. Cæpoll. d.tract.de ſeruit. ruſt.præd.
tit.de lacu,num.6.Rimin.iun.§.1.nu.15.
& 16.inſt.quib.alien.lic.Benincaſ. d.tra-
ctat.de alluuion. num. 13. Bertaz. conſil.
ciuil. 72. num. 14. Baptiſta Aym. in
tract. de alluuion. lib. 1.cap.15.num.2. &
7. & Franc. Marc.deciſ.110.num.6.&
deciſ.111.num.31.par.2.*

22 Secus autem, ſi lacus eſſet publicus;
quia tunc alluuio haberet locum; Priua-
tus autem dicitur Lacus, ſiue Vallis (li-
cet eſſent Principis,ſiue alicuius Reipu-
blicæ) quando in eis nemini piſcari lice-
ret,niſi conductoribus, *vt ait Alexan.
conſil. 57. num. 10. lib. 7.* Publicus au-
tem diceretur, quando omnes per eum
deambulare poſſunt, & ibi in eo piſcari,
*vt ait Corn.d.conſ.287.nu.2. verſ.ideò in
flumine,& nu.9. verſ.& licet,& Alex.d.
conſ.57. num. 9.in fine.*

23 Et propterea videmus, quòd actio in-
iuriarum datur contra prohibentem pi-
ſcari in mare, & in loco publico ſedere,
& ſimilibus,*vt ait Gratian. in diſcep.cap.
658.num.31.lib.4.*

24 Sed in dubio in iſtis Stagnis, Paludi-
dibus,& Lacubus vſus præſumitur priua
tus, *vt teſtatur Baptiſta Aym. in dicto
tract. de alluuionib. lib. 1. cap. 15. num.
7. & 8.*

25 Extende id, quòd fuit dictum de palu
dibus, & alijs prædictis, procedere etiã
in agris priuatis, in quibus dicta alluuio
non habet locum, at ſecus in publicis,
*vt ait Bart.in d.tract.de Tiberied.lib.1.in
verb.per alluuionem,& Bal.in rub.ff.de
rer.diuiſ.& Franc.Marc. d. dec. 111. n.
21.par.2.*

26 Limita quartò, quòd ius alluuionis
non habet locum in agris limitatis;quòd
tamen ſecus eſſet, ſi illud ius eſſet præ-
ſcriptum decem annis inter præſentes,
& viginti inter abſentes, *vt ait Franciſc.
Marc.d.dec.111. num. 16.*

27 Limita quintò, procedere etiam in
diœceſibus limitatis Epiſcoporum, in
quibus alluuio non procedit, quoad iu-
riſdictionem; quo verò ad commodum
priuatum dicitur Imperij, & iuriſdictio-
nis temporalis, *Angel.Areti.in §.inſula
alleg. à Franc.Marc.d.dec.111.num.32.*

28 Sed in materia probationis alluuionis
videndus eſt, *Baptiſta Aym.in ſuo tract.
de alluuion. cap.* 4. vbi ait, quod ille,
qui contendit aliquid agro ſuo per allu-
nem adiectum hæc duo coniunctim
probare tenetur, nempè illud accreuiſ-
ſe paulatim, & ex cuius agro illud incre
mentum fuerit detractum, animaduer-
tendo, quòd in eo probando teſtes de-
bent reddere concludentem rationem
eorum ſcientiæ,&tunc erit concludens,
quoties teſtis interrogatus de cauſa ſciẽ
tiæ dicat ſe ſcire;quia vicinus eſt,& me-
lius erit ſi ille teſtis quotidie culturæ il-
lius aucti agri vacaret, quia iſte talis po-
tuit ſæpè, ac ſæpius animaduertere, &
paulatim videre fundum augeri, licèt
idem Aym. det cautelam,quod quis non
dicat,ſi examinetur ſe cognouiſſe illud,
quod quoquo momento temporis in
dies auctum fuit; quia temporis momẽ-
tum per ſenſum corporis percipi non po
teſt; & ſic vti impoſſibilia deponens ni-
mis affectatum ſe oſtenderet; nam regu
la eſt,quòd quando teſtis aſſignat ratio-
nem ſui dicti, quæ à communiter acci-
dentibus non ſit vera, ſiue per ſenſum
corporis eſſet incongrua non probat,
*Corn.conſ.191.n.10. lib.3. Rota in vna
Bononien. de Pepulis 8. Nouembris 1598.
coram Card. Mantica, & in alia Ari-
minen.Caſtrorum Lunæ 13. Martij 1600.
coram Card.Lancellotto.*

29 Contrarium tamen dicit *Bart.in dicto
tract.de Tiber.tit.de alluuion.verſ.per al-
luuionem,nu.* 3. vbi ait, quòd teſtes pro-
bant,ſi dixerint ſe minutatim vidiſſe in-
crementum, & alluuionem perexiguè à
flumine additam fuiſſe, licèt hanc opi-
nionem,*idem Aym. ibi ſup.*damnet dicẽs
hmõi probationem impoſſibilem reddi.

30 Ego verò teneo,quòd opinio *Bartoli*
poſſit hoc modo ſuſtineri,videlicet, ca-
piendo illud perexiguũ incrementũ, q
naturaliter per ſenſum viſus qualibet die
percipi poſſit,& id optimè fieri poteſt, p
vt quotidie etiam experientia videmus
in flumine Tiberis tempore æſtuali,ſiue
hyemali creſcente,aut decreſcente, cu-
ius.n.diminutio,ſiue augumẽtũ optimè
in ripis, ſiue in lecto dignoſcitur, cũ in
illis ſẽper ſignũ minutatim remaneat,ex
eo,quia cũ paulatim creſcit,&decreſcit,
*ad trad.per Socin.conſ.19.n.8.& inſ. lib.
3.*& eò magis illud apparebit,qñ aliquo
temporis interuallo alluuio fiet, quod
enim incrementum, licèt exiguum,

facilè dignoſcitur ab agriculis ſtante eorum ſolerti diligentia, ac verſutia, quibus ſuper facto alluuionis, & agriculturæ ſemper recurrendum erit, vt ani maduertit *Franc. Marc. deciſ. 795 num. 4. lib. 2.*

31 Extende prædicta, quæ fuerunt dicta de alluuione procedere pari modo in alueo: qui à vi fluminis vnico impetu mutari poteſt, vt fuit deciſum *in Sabinen. Alluuionis 15. Martij 1619. & 15. Nouembris 1621. coram Pirouano.*

32 Et circa illius probationem, quando in antiquis verſaremur ſufficerent teſtes, qui deponerent de publica voce; & fama de toto tempore eorum vitæ, & quòd à ſuis antenatis illud audierint dicere, & quod ab eis contrariū non fuerit auditū, quia tunc illis plenè veniret credendum ad quemcunque effectum, & ratio ea eſt, quia opinio illa generalis pro veritate habetur *Caſſad. deciſ. 2. de prob. Inneo. Felin. Bald. & Crauet. alleg. à Rot. in d. Sabinen. Alluionis. 15. Mart. 1619. coram Pirouano.*

33 Subextende primò, prædicta eò magis procedere, ſi cum publica voce, & fama prędicto modo probata concurrerent etiam adminicula circa illius Aluei mutationem, vt puta ſi ex articulis partis aduerſę, ſiue ex confeſſione illius procuratoris aliquo modo illius mutatio argueretur, vt fuit dictum *à Rota ibi ſupra.*

34 Subextende ſecundò, procedere etiam ſi exaduerſo prætenderetur vnam famam negatiuam probari, quia in concurſu probationum fama negatiua cedit affirmatiuæ *iuxta gloſ. in l. diem proferre §. ſi plures in verbo conſenſerunt ff. de arbitr. Gabr. concl. 4. de teſtib. alleg. à Rota ibi ſupra, & per Gregor. deciſ. 449. & deciſ. 455. & Rot. in Calaguritana puritatis ſanguinis 13. Nouembris 1619. coram Card. Sacrat. Card. Mantic. dec. 274. num. 12. & deciſ. 182. num. 9. & deciſ. 494. num. 12. par. 1. recent.*

35 Declara tamen prędicta primò procedere, dummodo teſtes in huiuſmodi probatione percutiant tempus ante litis conteſtationem, at ſecus ſi poſt eam; quia tunc fama probata non cenſeretur, *Abb. in cap. licet ex quadam num. 3. de teſtib. Dec. conſ. 82. num. 2. Gabr. concl. 3. num. 9. eodem tit. & Rot. in prædictis deciſionibus Sabinen. Alluuionis coram Pirouano.*

36 Declara præterea prædicta eſse vera dummodo fama prouenerit à perſonis fide dignis, & non intereſsatis, vt fuit dictum *à Rota in hac eadem cauſa ſub die 19. Nouembris 1605. coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 449. nu. 3. & in illa Sabinen. 15. Martij 1619. coram Pirouano.*

Subdeclara tamē ea, quæ fuerunt dicta de teſtibus deponentibus de fama negatiua, nempè eoſdē tūc præferri illis deponentibus de affirmatiua, ſi per viam negatiuæ tolleretur delictum, at ſecus quando eſsemus in concurſu probationis bonæ, ac malę famæ alicuius; quia tunc magis creditur illis, qui deponunt de bona, quàm deponentibus de mala, vt fuit dictum *à Rota in Toletana, ſeù Militen. habitus 16. Iunij. 1604. coram Card. Lancellotto.*

Rurſus declara, quòd quando famè ſunt inter ſe contrariæ ea ſemper venit attendenda, quę pluribus teſtibus eſt probata, aut ea, quæ pro ſe habet præſumptionem, ſiue illa quæ malum exlcudit, vt fuit dictum *à Rota inter crim. Farinac. dec. 315. nu. 12. & per Gregor. XV. deciſ. 498. num. 16.*

37 Et nota, quòd tempus antiquum in huiuſmodi probatione per teſtes fienda dicitur ſexaginta annorum à die motæ litis, *iuxta opinionem Rotæ, vt ait in deciſ. 490. num. 3. par. 1. diuerſ. & deciſ. 494. num. 2. par. 2. in recent. Caputaq. deciſ. 5. num. 3. par. 3. Card. Seraph. dec. 75. in fine, & Rota in dicta Sabinen. Alluuionis 15. Nouembris 1621. coram Pirouano.*

Item quam ætatem habere debeant teſtes in huiuſmodi probatione famæ, & quomodo deponere debeant, dixi in *verbo articuli ferè in fine.*

ARGVMENTVM.

ALTARE QVID SIT, ET VNDE dicatur, & quomodo conſtruatur.

CONCLVSIO XCV.

1 ALTARE nota, quòd dicitur lapis continens ſigillum, quia qñ cõſecratur fit vnũ foramẽ paruũ, vel in ſuperiori parte in ipſa menſa lapidea, ſiue ante altare, aut in latere dextro altaris, & poſt illius conſecrationem clauditur paruo, & quadrato, vel rotundo lapide, & ille lapis paruus vocatur ſigillum, & conſecrationem denotat, in ipſo autem foramine apponuntur reliquiæ, & nomen Epiſcopi conſecrantis, item nomen Sancti, in cuius honorem conſecratur; ſi autem ibi reliquiæ deficerent, tunc Corpus Chriſti apponi poſset, vt ait *Ioann. in cap. placuit de conſecr. diſt.* 1. nam *Hugo eadem diſt. in cap. nullus*, tenet illud non eſse de ſubſtantia conſecrationis, *Franciſc. Marc. in deciſ.* 1022. *num.* 1. *par.* 1.

Et nota, quòd reliquiæ debent eſse Sanctorum ab Eccleſia approbatorum, vt fuit deciſum *à Sacr. Congreg. Epiſcop.* 13. *Septembris* 1593. & veluti etiam dicitur de titulis Altarium, qui niſi ſint in Calendario Romano nullum recitatur officium, vt fuit ordinatum *à Sacr. Congreg. Rituum* 28. *Aprilis* 1628. *vt refert Gauantus in ſuo manuali Epiſcop. in verbo Altare num.* 30.

2 Sed ſi in Altari, neque Corpus, neque reliquiæ alicuius Martyris extarẽt, tunc venit demoliendum, vt ait *Loterius de re beneficiaria lib.* 1. *quæſt.* 30. *num.* 18. *& in nu.* 19. dat rationem, cur non conſecretur, niſi incluſis martyrum reliquijs.

3 Contrarium licèt teneat *Hoſtienſ. in ſumma tit. de conſecrat. Eccleſ. & Altar.* §. 3. *& Innoc. Pap. ſuper illo dicto Ioan.* qui dicunt, quòd Corpus Chriſti loco reliquiarum apponi non poſſit, quia illud eſt cibus animæ, nec debet conſecrari, niſi cauſa infirmorum, vel alia neceſſaria, vt ait *Ioann. Andr. quem allegat Panormit. in cap.* 1. *de conſecrat. Eccleſ. vel Altar. Sylu. in verbo Altare nu.* 4. *& eſt tex. in c. vnic. de cuſtod. Euchariſt.* licèt *idem Panorm. ibi referat*, quòd Leo Papa deficientibus reliquiis dedit partem corporalis, & Euchariſtiæ in conſecratione cuiuſdam Eccleſiæ, vt refert *dictus Franc. Marc. dicta deciſ.* 1022. *in fin.* Sed ſi enormiter læderetur Altare, aut ſigillum reliquiarum frangeretur, vel iunctura fuiſset mota, quâ menſa ſtipiti adhæret, tunc noua conſecratione indigeret, vt ait *Barb. de pot. Epiſcop. alleg.* 27. *num.* 26. Secus autem ſi Eccleſia eſset execrata, quia tunc non execratur Altare, quod non eſſet ita dicendum, ſi ea eſſet polluta; quia Altare quoque pollueretur, ita vt ibi amplius celebrari non poſſet, vt ait *Sylu. in verbo Altare num.* 7.

4 Rurſus nota, quòd Altare dictum eſt ab antiquis etiam Ethnicis ab altitudine, quia in eleuatis ædificijs à terra ſacra faciebant Dijs ſuperis quos ſibi effingebant, iuxta illud Poetæ, bis ſenos cui noſtra dies Altaria fumant, In locis humilibus, & depræſſis illi ſacrificabant Dijs terreſtribus ſuper Aris, quæ vt erãt anſatæ ob id, dictæ ſunt Aræ, iuxta alterum dictum Poetę, talibus orabat dictis, Araſque tenebat, licèt non deficiant aliqui, qui exiſtimauerint Aram dici, ex eo quia pura eſſet Area, vbi victima ardebat, à latinis verò iſtud nomen dictum eſt à forma, & ritu quaſi altum, ſiue alta Ara, quod apud nos adhuc retinetur ad ſignificandum locum illum, in quo ſacrificium fit Deo Cœli reiecta ea voce Aræ, in qua veteres ſacrificabant ſuis falſis Diis, vt ait *Bella. controuerſ. tom.* 3. *de Miſſ. lib. primo cap.* 14. *verſ. denique, idem Paul. Tholoſ. Syntagm. Iuris lib.* 2. *cap.* 2. *verſ. Sextum argumentum, Turrecrem. in can. de fabrica, num.* 1. *&* 2. *de conſecrat. diſt.* 1. *Cittadin. & Lamberteng. alleg. à Loterio ibi ſupra num.* 5.

5 Altare autem debet eſſe lapideum ex Inſtitutione Beati Sylueſtri, qui ordinauit, vt in futurum Altare non fieret, niſi lapideum, & id in reuerentiam illius lignei, quod hodie in Baſilica Sancti Ioãnis Lateranenſis honorificè reconditur, vel etiam illud debet eſſe lapideum, quia lapis ſignificat Chriſtum, iuxta illud Petra autem erat Xp̃s; nec autem fieri debet de auro, vel argento, & ſimili, quia de facili hæc metalla haberi nõ poſſunt, & propterea materia in hoc debet eſſe communis, quæ de facili inueniri poſſit, vt ait *Franc. Marc. in ſua deciſ.* 1021. *num.* 6. *par. prima, & prius in deciſ.* 1012.

Digitized by Google

1012. *num.* 4. Rurſus prius fiebat ligneū, vt facilius de loco ad locum veheretur inſtante infidelium perſecutione contra Eccleſiam; hodiè verò fit lapideum, vt potiſſimum ſignificet Chriſti ſepulchrum, quod fuit tale, vt refert *idem Loterius in præcit. loco num.* 20. *& ſeq.*

Vnde nota, quod Altaria maiora Parochialium Eccleſiarum debent conſecrari,& memoria conſecrationis eorum debet incidi in lapide, vt ait *Gauant. in ſuo manual. Epiſcop. in hoc eodem verbo Altare num.* 7. *&* 8. Secus autem, vbi eſſemus in altaribus, ſub quibus eſſent recondita cadauera mortuorum, quia tunc non ſunt conſecranda, vt fuit deciſum *à Sacr. Congreg. Epiſcop.* 8. *Nouembris* 1599. & quando fit conſecratio Altaris, tunc poſſunt eodem die plura Altaria conſecrari, vt ait *Sylu. in verbo Altare num.* 4.

6 Præterea erit notandum, quòd etiam aliud genus Altaris reperitur, & illud portatile vocatur, & dicitur portatile; quia portatur de loco ad locum, & eſt paruus lapis in ſe continens foramen cum conſecratione, & ſigno ſuppoſito, & illud non execratur, niſi illud ſigillum continēs conſecrationem remoueatur, & in hoc differt ab alio Altari, quod dicitur ſtabile ex eo; quia ſtat firmum in loco, & iſtud tunc execratur, quando locus cōſecrationis violatur, vel etiā, qñ moueatur menſa, ſeu lapis conſecratus, *cap.* 1. *de conſecrat. Eccleſ. vel Altar. & ibi Panorm. quem allegat Franc. Marc. deciſ.* 1021. *num.* 5. *par.* 1. *& Loter. ibi ſupra num.* 20.

7 Et propterea ex prędictis infertur, quòd licet Epiſcopo peregrinanti habere huiuſmodi Altare, & cum eo celebrare, vt ait idem *Franc. Marc. in dicta dec.* 1012. *num.* 1. *par.* 1.

Sed nota, quòd illud Altare portatile debet eſſe capax pedis calicis, & hoſtię conſecratę, vt ait *Sylu. in verbo Altare num.* 1.

8 Extende idem procedere in fratribus prędicatoribus, & minoribus, qui priuilegium habent celebrandi cum Altari viatico, etiā ſine licentia Epiſcopi, ſi tamen ſine prẹiudicio Parrochialis Eccleſię id fiat, licèt idem *Franc. Marc. referat ibi ſupra* quòd quidam tenent hodie huiuſmodi priuilegium in prędictis fratribus locum non habere, ea ratione, quia antiquitus tempore illius priuilegii dicti fratres non ita habebant Eccleſias in multitudine conſecratas, veluti hodie; licèt *Panormitanus* dicat, id procedere etiam, quòd huiuſmodi fratres habeant aliqua loca non conſecrata, vbi celebrare poſſunt cum Altari portatili, ſeu viatico, vt refert idē *Franc. Marc. ibi ſupra*.

9 Contrarium tamen tenet *Ioann. Andr. & Hoſtien. alleg. à Franciſc. Marc. in d. deciſ.* 1012. *ſub num.* 2. vbi dicunt, quòd hodie fratres prædicatores, vel minores huiuſmodi priuilegium non habent.

10 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat ſemoto Parrochialis Eccleſię præiudicio. Secunda verò quando ex huiuſmodi celebratione ſequeretur prẹiudicium Eccleſię Parrochiali, vt declarat idem *Franc. Marc. deciſ.* 1013. *num.* 9. *d. par.* 1.

11 Declara primò, quòd quando Epiſcopus celebrat miſſam in aliquo altari non eſt inde licitum illo die celebrare in eodem, niſi de eius licentia, vel ex cauſa neceſſitatis, vt ait idem *Franc. Marc. d. deciſ.* 1013. *nu.* 10.

12 Declara ſecundò, quòd fratribus, & alijs non licet celebrare ſuper huiuſmodi Altare in naui, mare, & fluminibus, ſecundum *Alberic. in ſuo dictionar. in verb. Altare, vt refert idem Franc. Marc. ibi ſup. num.* 10.

13 Declara tertiò, quòd nec minus ſuper huiuſmodi altari celebrare licet in domo priuata, ſine licentia Epiſcopi, vt ait *d. Franc. Marc. in deciſ.* 1012. *num.* 2. licet hodie id non permittatur, niſi ex licentia ipſius Pontificis, vel ſaltem Illuſtriſſimorum Cardinalium Sacrę Congregationis regularium; ſed id magna difficultate concedi ſolet, vltra quod vetitum reperitur; ex *ſacro Concil. Tridentin. in ſeſſ.* 22. *de obſeruatione in celebrat. miſſ. vt dicunt DD. allegati à Loterio dicta quæſt.* 30. *num.* 15. *lib.* 1. *de re benefic.* quamuis tamen paulò inferius non neget, quin hodie poſſit quoq; per Epiſcopum in ſua Diœceſi talis vſus concedi ex aliqua iuſta cauſa, *iuxt. text. in can. concedimus de conſecr. diſt.* 1. *&*

Nauar.

Nauar de priuileg. conſ. 5. num. 2.

14 Extende primò, quòd veluti Papa in toto terrarum Orbe concedere poteſt illud priuilegium celebrandi cum Altare portatili, & viatico, ita etiam Epiſcopus in ſua Diœceſi id facere poteſt de iure communi abſque licentia Rectoris; dummodo tamen de graui pręiudicio Eccleſię Parrochialis non agatur, veluti dicunt *DD. quos allegat Franc. Marc. in d. dec. 1013. num. 1. par. 1.*

15 Extende ſecundò, quòd pari modo Epiſcopus poſſit in loco deſtinato ad conſtruendum Hoſpitale pauperum licentiam concedere, vt Altare fiat, & vt Sacerdos ad audiendũ confeſſiones inducatur, cœteraque Sacramenta miniſtrandum; quod tamen intellige verum, ſi loca ſint ipſi Epiſcopo ſubiecta, & eiuſdem auctoritate erecta, aliàs ſecus, vt ait idem *Franc. Marc. ibi ſupra num. 2.*

16 Extende tertiò, quòd ſi aliquis locus non eſſet auctoritate Epiſcopi erectus, neque conſecratus, tunc ibi Hoſpitale conſtrui non poſſet; ſed benè oratorium priuatum ad orandum facere valeret, & ibi antequam locus eſſet conſecratus poterit de auctoritate Epiſcopi altare portatile, vel viaticum fieri, & ibi commorantes Diuina officia recitare, & alia in Oratorijs ſolita exercere abſque quod conſenſus Rectoris Eccleſiæ Parrochialis requiratur, licèt tamen id procedat ſi cum modico eius præiudicio fiat, ſecus autem ſi cum magno, idem *Franc. Marc. in præcit. loco.*

17 Contrarium tamen erit dicendum in illis locis, quæ nondum eſſent conſecrata, ſed à primordio erant dedicata pro diuino cultu, quia tunc ibi etiam ſine licentia Epiſcopi cum Altari viatico celebrari poſſet licèt *Panorm.* contrarium teneat, ſubdens, quòd in illis locis non conſecratis non poſſet celebrari ết ſine altari viatico cum licentia Epiſcopi, quæ ad id non eſſet ſufficiens, idem *Franc. Marcus deciſ. 1012. ferè in ſine par. 1.*

18 Extende quarto, quòd ſi huiuſmodi Oratoria fuerint auctoritate Epiſcopi cõſtructa, & de proximo eſſent conſecranda, tunc immunitate Eccleſiæ gaudere debent, ſecus autem ſi Oratoria eſſent priuata, & nullum ſignum Eccleſiaſticum haberent, veluti campanile, altare, & ſimilia, quia tunc dicta immunitate Eccleſiæ non gauderent, vt ait *Rota per Greg. Decimumquintum dec. 4. & 8.* idem ait *dictus Franc. Marc. deciſ. 1021. in fine par. 1.* & ad hoc vt Oratorium, ſiue Hoſpitale dicatur religioſum, ita vt immunitate gaudere & ab ordinario viſitari poſſit, & quæ ad id ſint neceſſaria *vide Abb. in cap. fin. num. 9. de cenſib. Felyn in cap. de quarta num. 9. de præſumption. Clar. in ſua praxi crimin. quæſt. 30. num. 7. Maſcard. de probat. concluſ. 869. Farinacc. de immunitat. Eccleſ. cap. 17. num. 267. cum ſeqq.* & ibi latè de hac materia *Menocch. de præſumption. lib. 3. præſumption. 132. & Sanchez. de Matrim. tom. 2. lib. 9. diſputat. 15.*

19 Et rõ eſt, q̃a huiuſmodi oratoria, neque auctoritate Epiſcopi conſtructa, neque conſecrata de facili reuocari poſſunt, & ad primeuam naturam reuerti, animaduertendo inſuper, quod locus per altare viaticum, & portatile efficitur Sacer vt ait idem *Franc. Marc. ibi ſupra num. 3.* & quando Oratoria poſſint reduci ad profanos vſus, & quando poſſint ab Epiſcopis conſtrui, ait *Barboſ. de offic. & auctoritat. Epiſcop. alleg. 75. per totam.*

20 Rurſus in hac materia notandum eſt, quòd altare maius in vna Eccleſia habet eundem titulum, quem habet Eccleſia principalis, veluti fuit deciſum *à Rota in Hipporegien. Cappellæ 16. Nouembris 1609. coram Penia, & in alia Mediolanen. Iuriſpatronatus Veneris 29. Aprilis 1611. coram Sacrato, quæ eſt deciſ. 313. num. 1 par. 1. recent.*

21 Altare nota, quòd poteſt per conſtructionem, dotationem, & fundationem, erigi, & his tribus modis iuſpatronatus altaris acquiritur, niſi tamen eſſet portatile, ſed ſi altare, ſiue Cappella erigeretur in Eccleſia ſine licentia Epiſcopi erigens veniret puniendus, vt ait idem *Loterius in d. tract. de re benefic. lib. 1. quæſt. 13. num. 41.* licèt ſit bene verum, quod aliquando illud erigi poteſt in corpore alicuius Eccleſię inuito illius Rectore, vt ait idem *Loterius ibi ſupra quæſt. 30. num. 27.*

Sed animaduertas, quòd altaria conſtrui

ſtrui

ſtrui non debent, niſi cum reddítibus, ſiue cenſibus, qui ſint ſatis ad clericos, & ſacerdotes ſuſtentandos eorum miniſterio idoneos, aliàs debent deſtrui; quia altaria poſtquã ſunt conſtructa, aut debent dotari, aut deſtrui, cum auctoritate tamen Epiſcopi, *vt ait Sylu. in verbo Altare, num. 2. & Azor. inſtit. moral. par. 1. lib. 10. cap. 27. quæſt. 6.* vbi ait, ſecus eſſe in Eccleſia non conſecrata: quia tunc ea, abſque licentia conſtrui, atque deſtrui poteſt.

22 Sed nota, quòd ſi in aliqua diſpoſitione altariſtæ vocentur, qui alicui altari inſeruire deberent, tunc illud nomen potius ſonat in præsbyterum, quàm in ſimplicem Clericum, & ratio eſt, quia licet nomen præsbyteri ſit æquiuocum, & poſſit verificari tàm in Præsbytero, quàm etiam in ſimplici Clerico, nihilominus propriè, & in potentiori ſignificatu illud nomen ad Sacerdotes refertur, & eò magis ſi ſermone latino proferatur, vt fuit deciſum *in vna Recanaten. beneficij. Veneris. 14. Martij* 1608. *coram Card. Lancellotto Iuniore, quæ eſt in 2. p. recentior. deciſ. 216. num. 2. & 3. & nouiſſime Loterius de reb. benef. lib. 2. q. 47. num. 72. & ſeqq. & num. 77.*

23 Animaduertendo inſuper, quòd ſemper altare præſumitur conſtructum ab eo, ad cuius commodum, & vtilitatem tendit illa conſtructio, veluti etiam cenſetur conſtructum ab eo, cui mandatum fuit datum ad conſtruendum. Item præſumitur erectum in titulum beneficij, ſi id oſtendatur ex illius vltimo ſtatu, *vt dicunt Doctores allegati à Loterio ibi ſupra in quæſt. 30. num. 37. cum ſeqq.*

24 Extende, quòd ad vnum Altare poſſunt inſtitui plura beneficia ſub diuerſis tamen inuocationibus, *vt ait idem Loterius ibidem num. 40. & ita fuit quoque deciſum à Rota in Hipporegien. Cappellaniæ ſancti Martini 5. Decembris 16*:8. *& 28. Maij 1609. coram Penia.*

25 Vltimò nota, quòd Altari inſeruiens de Altari viuere debet, *vt ait idem Loterius dicto lib. 1. quæſt. 2. num. 9. & in quæſt. 13. nu. 42.* docet, quomodo conſecrentur Altaria ad hoc, vt illis rectè inſeruire quis valeat, & ex eo fructus legitimè percipi poſſit, & ibi in ſumma cõcludit; quòd conſecratio requirit delinitionem chriſmatis, & benedictionem Epiſcopi; quia ſolis Epiſcopis demandata fuit huiuſmodi conſecratio vſque de tempore Apoſtolorum, ſed præſertim altaria debent eſſe lapidea ex rationibus ibi in principio concluſionis adductis, & ita *Loterius firmat in dicta quæſt. 13. num. 42. & quæſt. 30. num. 24.* Sed ſi fortè Epiſcopus ipſe celebraret in aliquo Altari, tunc eodem die in reuerẽtiam ab alio ibidem celebrari non debet ſine licentia ſaltem tacita, *vt ait Concil. Antiſiodoren. cap.* 10. Et multò magis ſi celebraretur à Legato, ſiue à Papa, *vt ait Gauantus in Theſauro Sac. rituum, tomo 1. par. 1. tit. 20. & in ſuo Manuali Epiſcop. in verbo Altare num.* 28.

ARGVMENTVM.

ALTERNATIVA, AVT, SIVE, Vel, cuius ſit naturæ, & quid operetur, & quomodo verificetur.

CONCLVSIO XCVI.

1 ALTERNATIVA eſt eius naturæ, vt ſufficiat alteram partem eſſe veram, *cap. inter cæteras, & ibi Doctores, de reſcrip. & eſt regul. in Alternatiuis, de reg. iur. in 6. & Rota in Lunen. Sarzanen. Mercurij 10. Iunij 1615. coram Cardinali Sacrato, quæ eſt deciſ. 719. num. 2. par. 2. in recentior. & in prima par. deciſ. 248. num. 8. & deciſ. 569. nu. 2. & Franc. Marc. deciſ. 869. num. 1. par. 2. & Card. Mantic. deciſ. 25. num. 4. deciſ. 54. num. 7. & deciſ. 118. num. 6. & Rota per Coccin. deciſ. 137. num. 6. & deciſ. 139. nu. 1. & deciſ. 611. num. 3. par. 3. recent.*

2 Limita tamen primò, quòd quandoq. Alternatiua fauore filiorum, intelligitur copulatiuè, *vt ait Rota per Card. Mantic. deciſ. 249. num. 8. & ſeq.* Veluti eodem modo dicitur e conuerſo, nempè; quia copulatiua aliquando inſeruit pro diſiunctiua, ſecundum ſubiectam materiam, necnon diſponentis voluntatem, *vt fuit reſolutum in Meliten. baiulatus 17. Decembris 1617. coram Dunozetto, & in Vallisoletana Parrochialis 31. Ianuarij*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

nuarij 1625. *coram eodem*, & latè poſt alios, tradit in hac materia *Rebuff. in l. coniunctionem, verſic. ſi dices, ff. de verbor. ſignific.* Item, quod copulatiua ſtet pro diſiunctiua, quando duo copulantur principaliter, & ſic, quòd tunc non requiratur concurſus vtriuſque copulati, ſed quod ſufficiat alterum eſſe verum, vt dicitur de alternatiua, fuit dictum in *Bononien. Canonicatus* 21. *Iunij* 1610. *coram Penia*.

3 Limita ſecundò, quòd quando alternatiua eſt negatiuè concepta, tunc neutrum extare requirit, *vt ait Rota deciſ.* 575. *num.* 1. *par.* 1. *nouiſſ. & Put. deciſ.* 47. *lib.* 3.

4 Amplia primò, quòd etiam vna pars alternatiuarum aliam declarat; & præſertim, quando vnico contextu verborum concipiatur, *Cephal. conſil.* 450. *n.* 3. *&* 31. *l.* 1. *vbi Bart. num.* 1. *&* 2. *& ibi Socin. ff. de rebus dub. Iaſ. in l. is qui pro emptore num.* 4. *ff de vſucap. Roman. conſil.* 231. *num.* 2. *Decius conſil.* 93. *nu.* 1. *Rui. conſ.* 13. *n.* 7. *lib.* 1. *& Rota in vna Firmana reſtitutionis dotis* 5. *Apr.* 1585. *corã Bubalo, & in alia Romana dotis Ven.* 25. *Febr.* 1611. *coram Card. Sacrato*.

5 Amplia ſecundò, quòd alternatiua obligatio non vitiatur, quando vna pars eſt impoſſibilis, veluti fuit deciſum in *Romana afflictus Caſalis Sabbati* 5. *Nouembris* 1605. *coram eodem Cardinali Sacrato, quæ eſt deciſ.* 130. *num.* 8. *par.* 2. *recentior.*

6 Subamplia, eodem modo procedere, quando, verbi gratia, alternatiua eſſet poſita inter ſummas diſpares; quia tunc maior habetur pro non adiecta, *vt ait Rota per Gregorium XV. deciſ.* 431. *num.* 7. Licèt *nu.* 9. declaret quomodo ſit intelligenda, ſecus autem veluti ſi eſſemus in alternatiua probatione, quã teſtes in eorum examine deponunt, quæ non ſufficit, vbi præciſa probatio eſt neceſſaria, *vt ait Rota deciſ.* 703. *num.* 6. *par.* 2. *recentior.* Et ratio eſt, quia ſi deponat teſtis per illam dictionem, vel, nempè, ſi diceret plus, vel minus, tunc non dicitur certè, & conſtanter deponere, *vt ait Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 277. *num.* 15.

7 Declara tamen, quòd alternatiua ſemper ſolet poni inter æqualia, aut parum diſtantia, *l. prima, & ibi notat Socin. ff. de reb. dub. & Marſil. in rubr. tit. de fideiuſſ. num.* 32. *& Rota deciſ.* 264. *num.* 1. *par.* 1. *recent.*

8 Subdeclara quòd licèt alternatiua, ſeu diſiunctiua aliquando ponatur inter diuerſa; tamen arguit ſimilitudinem, & conformitatem, ea ratione quòd inter parum diſtantia ſemper poni ſoleat, vt ait *Rota per Card. Seraph. deciſ.* 393. *num.* 8.

9 Vndè videmus etiam quòd vbi alternatiua eſſet poſita inter genus, & ſpeciem tunc exponitur pro idest, videlicet nempe, & ſimilibus, quæ quidem dictiones nedum declarant, ſed etiam reſtringunt ad *trad. per Bart in l.* 1. *ff. ad l. falcid.* & in caſu, quod vna pars iſtarũ alternatiuarũ ſit licita, alia verò illicita, tunc diſpoſitio reſoluitur in ſimplicem, licitam, & vtilem promiſſionem *text. eſt in l. ſi duo rei, & ibi Bart. & poſt eum Caſtr. num.* 3. *& Iaſ. num.* 3. *de verb. oblig. Arctin. conſ.* 121. *in fin. & Rota in Calaguritana cenſus Lunæ* 29. *Aprilis* 1602. *coram Seraph. dec.* 143. *in impreſſ.*

10 Extende eodem modo contingere in alternatiua poſita inter perſonas, inter quas affectio cadit, quæ in coniunctam reſoluitur ordine ſucceſſionis ſeruato, & ſic vt prius verificetur in primo, & poſtea in ſecundo, vt ait *Grat. lib.* 2. *diſc. c.* 338. *num.* 11. *& facit deciſ. Mag.* 2. *num.* 25. *Rota Lucenſ.*

11 Contrarium, quod ſcilicet alternatiua poſita inter perſonas honoratas inter quas ordo charitatis cadit non reſoluatur in coniunctam, ait idem *Grat. lib.* 3. *diſcept. cap.* 575. *num.* 23.

Vndè ſi à teſtatore vocentur mater, vel filii, tunc id intelligitur factum per vulgarem, nõ autem per fideicõmiſſariã ſubſtitutionem, & ſic igitur iſto caſu alternatiua poſita inter iſtas pſonas, inter quas ordinata charitas cadit, non reſoluitur in coniunctam, ſed benè ſuam naturã retinet, & vocatur alternatiua ordinis ita vt pars vltima intelligatur poſita in defectum prioris, & quòd per conſequens ſufficiat matrem admitti, vel in eius defectum filios, & hæredes. *Grat. ibi ſup.*

12 Sed tenendo hanc ſecundam opinionem vti veriorem. Amplia eam procedere, etiamſi clauſula codicillaris fuerit appo-

appoſita, quæ non operatur fideicommiſſum, quando conſtat teſtatorem ex illa alternatiua voluiſſe grauare in defectum primi nominati, non autem primũ vocatum, *idem Gratian. dicto cap.* 575. *num.* 25.

Subamplia prædicta procedere, etiã quòd in præfatione non adeſſent verba alternatiua, ſed ibi teſtator fuerit locutus per copulam, *&*, veluti deſtinando ſua bona matri, & filijs, & deſcendentibus; quia id non procedit quoties dictus teſtator non abſolutè, & ſimpliciter illos nominauit, ſed cum ea dictione, vt infra, quo caſu dicta diſpoſitio habet relationem ad inferius dicenda, *vt ait Menoch. conſil.* 86. *num.* 9. *&* 71. *lib.* 1. & ſic intelligitur teſtatorẽ voluiſſe intelligere de filijs, & hæredibus eo modo, & forma, prout inferius eius voluntatem declarauit, quo loci dum per alternatiuam fuerit locutus; idcircò non eſt amplius curandum de illa deſtinatione per eum facta in præfatione: quia deſtinatio ſemel facta non ſolum expreſſè, ſed etiam tacitè reuocari poteſt, & ſic ipſitur huiuſmodi diſtinctione poſſunt concordari prædictæ opiniones, nempè, vt prima procedat, quando aliquo modo apparet teſtatorem voluiſſe vnum alteri ſuccedere ordine ſucceſſiuo, & ſic alternatiuam in coniunctam reſolui. Secunda verò, quãdo ſecus, quia verba ſunt intelligenda ſecundum teſtatoris voluntatẽ cum illa inſeruiant menti, & non mens illis, *vt ait Grat. lib.* 4. *diſcept. cap.* 690. *n.* 17. *Amat. deciſ. Marcb.* 41. *num.* 24. *& ſeq. & Rota in Romana ſocietatis* 16. *Febr.* 1596. *coram Iuſto.*

13 Declara id, quòd fuit dictum de alternatiua, ſolita poni inter æqualia, vel parum diſtantia procedere in dubio, quando, ſcilicet vnum ex alternatis eſſet illiquidum, & declaratione egeret; ſecus autem, quando eſſet certum, & taxatum, *Rota per d. Gregorium XV. in deciſ.* 431. *num.* 5. *& alij per eum alleg.*

14 Amplia quartò, quòd in alternatiuis ſemper electio eſt debitoris, *vt fuit deciſum in vna Romana bonorum de Ceulis* 29. *Martij* 1585. *coram Clemente Octauo, & in eadem Veneris* 25. *Octobris eiuſdem anni coram Orano, & Magon. deciſ. Lucen.* 16. *num.* 4. *& Rota deciſ.* 49. *n.* 2. *par.* 3. *recent.*

15 Declara tamen primò, id eſſe verum regulariter, ſed poteſt etiam euenire contrarium, nempè, quando alternatiua ad fauorem creditoris eſſet poſita, *vt ait Rota deciſ.* 264. *num.* 1. *par. ſecunda recentior.* & exemplum eſt in electione exigendi, quæ fauore creditoris appoſita cenſetur, *Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 338. *num.* 12.

16 Declara ſecundò, quòd quando alternatiua eſt poſita in ſtipulationibus ſemper interpræratur ſecundum veriſimilẽ mentem ſtipulantis. *Magon. deciſ. Lucen.* 33. *num.* 11.

17 Declara tertiò, quòd ſi debitor ſemel elegerit amplius ei variare non licebit, *vt ait idem Magon. deciſ. Lucenſ.* 16. *num.* 10.

18 Quòd tamen ſecus eſſet in creditore remediorum, quia per electionem vnius, non cenſetur præcluſa via alijs, veluti eſſet in eo, qui eſſet creditor rerum, cui hæc variatio denegata dicitur, iuxta veriorem opinionem, *vt ait Matth. Col. de proceſſ. allegat. à Gratiano libro ſecundo diſceptat. cap.* 338. *num.* 9. *&* 16.

19 Quod tamen intellige verum poſt litis conteſtationem, & multò magis poſt ſententiam, vel conſumptam executionem; quia tunc non facta electione in tempore, ob moram illud ius eligendi ammittit, & ſic in alium transfunditur, vt fuit dictum *à Rota per Gregorium XV. deciſ.* 316. *per tot. & in alia Romana Electionis* 11. *Decembris* 1617. *coram Buratto; & per Gratian. lib. ſecundo diſceptat. cap.* 239. *num.* 10. *vbi alios allegat.* At ſecus ante litis conteſtationem, ſententiam, atque executionem conſumptam, quia tunc in electione ſemper variare poterit, *l. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de verbor. obligat. & l. eum qui, & ibi Doctores eodem tit. & Rota in dicta Romana de Ceulis coram Clemente Octauo.*

Extende eò magis procedere, quãdo vni eſſet adiunctũ onus, verbi gratia, in ſentẽtia, ſiue à teſtatore ſoluendi legatum in bonis, aut in pecunia, quia tunc electio duraret etiam poſt ſententiam, & in ipſa executione, licèt tamen non poſt eam conſumptam; & in actu deliberationis,

inxta

text. in l. eum, qui, §. fin. & ibi gloſ. in verbo Quoties, ff. de verb. oblig. allegat. à Rota ibi per Gregorium in deciſ. 316. in fine.

20 Declara igitur quartò, dictam quartam ampliationem non procedere, ſi mora debitoris intercedat: quia tunc electio in creditorem tranſit *dicta regula in alternatiua de reg. iur. in 6. & l. Statu liberum, §. fin. ff. de legat. ſecundo vbi Bartol. Bald. & cæteri DD.* quod enim procedit, etiamſi ſolutioni terminus ſtatuatur, quia natura termini, & dilationis ea eſt, quæ dum pendet reſpicit fauorem illius, cui aſſignatur poſtea ad fauorem aduerſarii, *Cuman. in dicto §. fin. ff. de legat. ſecundo, num. ſecundo, & Flor. num. 6. & Rota ibi coram Clemente Octauo, & Orano, & in alijs deciſionibus ibi ſup. alleg.*

21 Extende id in tantum eſſe verum, quòd illo caſu cẽſetur electum id, quod magis debitori nocet, & quod vilius eſt creditori, *DD. in l. eum, qui, §. 1. & ibi Caſtr. num. 1. & ſecundo, ff. de verb. oblig. & Rota in dicta Romana bonorum de Ceulis Mercurij 26. Iunij 1602. coram Penia.*

22 Declara quintò, dictam ampliationem procedere in caſu *deciſionis Cardinalis Mantica* 281. *num.* 3. vbi quidam fuerunt condemnati ad reſtitutionem omnium fructuum, vel ad illorum pretium; & licèt Rota ibi dicat, quòd regula ſit, vt electio in alternatiuis ſit debitoris, nihilominus reſoluit id in illo caſu non procedere, ſed quod illi intelligerentur condemnati ad reſtitutionem fructuum ſi extarent, & ſi non extarent ad eorum pretium, & ſic animus Iudicis talis fuit in ſententia, vt fuit deciſum ibi *coram Mantica.*

23 Et reaſſumendo dictam quartam ampliationem extende eam procedere, etiam in alternatiuis rerum, bonorum, vel perſonarum, quæ veniunt in electione debitoris, vt ait *Magon. deciſ. Lucen. 34. num. 4.*

24 Extende ſecundò, id nedum procedere in alternatiuis quantitatis, rerum, bonorum, & perſonarũ; ſed etiam in illis loci, & temporis; quia tunc minus oneroſum in obligatione venit, *DD. in d. l. ſi ita ſtipulatus, & ſignanter Iaſon, & Magon. dicta deciſ. 16. num. ſecundo, & ſequenti.*

25 Contrariũ, vt ſcilicet in alternatiuis loci ſemper electio ſit creditoris, qui poſt eligere in quo loco de alternatis ſibi ſatisfieri velit, & ratio eſt ne debitor variando creditorem cõſumat, ait idem *Magonius dicta deciſ. 16. num. 10. & Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 42. num. 44. 45. & 46.* & ibi docet quomodo id ſit intelligendum.

26 Item electio dicitur debitoris, quando vtrumque eſt in obligatione, & ſolutione; ſecus autem quando vnum eſt in obligatione, aliud verò ad cautelam; licèt regulariter vtrumque ſoleat eſſe in obligatione, idem *Magonius dicta deciſ. 16. num. 3.*

27 Extende, quòd vtrumq; alternatum ẽt ſit in obligatione, quando alternatiua eſt poſita inter duas ſpecies, vt ait *Rota per Gregorium Decimum quintum deciſ. 431. num. 8.*

28 Vltimò *Afflict. concludit in deciſ. 197. num.* 5. quòd alternatiua exigendi eſt in electione agentis, & ſoluendi debitoris, idem ait *Magon. deciſ. Lucen. ſecunda in annotat. in littera C. vbi, ex mente Bart. & Bald.* ait, quòd ſunt quatuor ſpecies alternatiuæ, & *Gratianus lib. ſecundo diſcept. cap. 338. num. 12.*

29 Sed eſt benè verum, quòd alternatiua non datur in his, quę ſunt ſtricti iuris vt ait *Gratian. lib. ſecundo diſceptat. cap. 338. num. 16.*

ARGVMENTVM.

DE ALTERNATIVA CIRCA COLlationes beneficiorũ Ordinarijs, competen. & quę ſint neceſſaria, vt ipſi ea gaudere poſſint.

CONCLVSIO XCVII.

1 Alternatiua conceſſio, nota, quòd dicitur quaſi contractus, & permutatio menſium, in gratiam ordinarij innexta, itaut per eam menſes alternati loco aliorum ſubrogentur, vt ait *Rota deciſ. 379. num. 9. par. 3. recentior Put. deciſ. 481. num. 1. lib. ſecundo,* & veluti fuit deciſum *in vna Paduana*

Paduana Prioratus Veneris 5. *Decembris* 1614. *coram Pirouano, qua eſt in* 2. *par. recent. deciſ.* 608. *num.* 2. *& Caſſad. deciſ.* 2. *tit. de reſtit. ſpoliat.* ait, quòd alternatiua non eſt prouiſio de aliquo beneficio, ſed facultas prouidendi cum remotione obſtaculi, *Rota deciſ.* 600. *num.* 2. *par.* 2. *recent. & Put. deciſ.* 492. *num.* 2. *lib.* 2. & propterea cum alternatiua intret ex quaſi contractu inter Papam, & Epiſcopum hinc fit, vt ſequuta acceptatione amplius Epiſcopus illi renunciare non poſſit, *vt ait Rota deciſio.* 289. *num.* 7. *par. tertia recent.*

2 Et ideò nota, quòd in conceſſione alternatiuæ ſolet apponi clauſula, quòd ordinarius renunciet quatuor menſibus ſibi per regulam conceſſis, vt animaduertit *Rota per Puteum deciſio.* 387. *num. tertio, lib. tertio*, & ſic ea acceptata quoad ſex menſes confert, in alijs verò conferre non poterit, idem *Puteus deciſione* 495. *libro ſecundo.*

Declara tamen, quòd illius conceſſio habet in ventre illam clauſulam (dummodo beneficia aliàs reſeruata, vel affecta non fuerint) vt ait *Rota per Buratt. dec.* 36. *n.* 13. Et ratio eſt, quia ea ſolùm comprehendit illa beneficia, quæ ſunt liberæ conceſſionis Epiſcopi, *vt ait Rot. per Card Caualer. dec.* 97. *n.* 1. *&* 4. ſecus autem fieret in illis ſimultaneæ collationis cum Capitulo, quia tūc non intrat alternatiua, *vt ait Rota dec.* 165. *num.* 3. *& deciſ.* 683. *num.* 1. *& deciſ.* 6 7. *num.* 4. *par.* 3. *recent.* & veluti latius dicam inferius ſub *num.* 38. *& ſeq.*

3 Amplia primò, quòd cum illius acceptatio ſit mentis, & voluntatis declaratio, idcirco ſi ſit etiam facta ab excõmunicato, tenet, & debet fieri per literas patentes manu propria ipſius Epiſcopi ſignatas, & ſuo ſigillo munitas, cum aliis requiſitis, de quibus per *Garz. de beneſ. c.* 1. *n.* 481. *cum plur. ſeqq.* quæ per te videre poteris.

4 Fallit tamen hodie, ſi Datarius, qui dicitur Organum Papæ, alio modo, & ſic non ſeruata omnino prædicta forma acceptationem alternatiuæ admitteret; quia valeret, vt fuit deciſum *in Salamantina fructuũ Archidiaconatus de Monleon.* 3. *Ianuarij* 1587. *coram Gipſio.*

5 Quod extende procedere etiam non obſtante forma acceptationis, & decreto irritante, *vt ait Caſſad. deciſ. ſecunda num.* 7. *de vnion. alleg. à Garz. ibi ſupra num.* 496.

6 Amplia ſecundò, quòd iſtius alternatiuæ acceptatio ſcripturã requirit, & de illius reſeruatione nõ ſufficit taliter, qualiter docere, ſed debet eſſe clara, & euidens probatio, vt fuit deciſum in *Neapolitana Rectoria* 15. *Febr.* 1598. *coram Card. Pamphilio, & in Toletana Capellania* 1. *Dec.* 1606. *coram Card. Sacrato.*

7 Subamplia, ꝙ ea ante expeditionem literar ſi Ordinario non ſuffragatur, veluti dicitur de Executore, & Delegato ante expeditas literas, *vt ait Put. dec.* 387 *num.* 1. *& ſeqq. lib.* 3.

8 Amplia tertiò, quòd quando alternatiua eſt conceſſa, & recognita operatur, quod ſi Papa moriatur in medio menſis ille menſis deſinat eſſe Apoſtolicus, & ille ordinarius efficitur; quod tamen declara verum, quando conceſſio, & recognitio eſſet facta in Dataria, veluti fuit deciſum *in Salamantina beneficij de Almennaxa Lunæ* 20. *Iun.* 1605. *corã Manzanedo, quæ eſt dec.* 144. *n.* 1. *p.* 2. *in recent.*

9 Fallit tamen in menſe, qui ab initio eſſet Apoſtolicus, vigore regulę octauæ, quia ſi medio illius menſis alternatiua acceptetur, non ob id efficitur, quoad reſiduum ordinarij, quia alternatiua loquitur de menſe integrali, non autem de ſingulis illius diebus, & illius vſus incipit a principio menſis habilis, vt fuit deciſum a *Rota in d. dec.* 144. *num.* 1. *& ſeqq. & num.* 12.

Et ideò magis procederet, quando acceptatio alternatiuæ eſſet recepta in Dataria, & in aliquo menſe Apoſtolico, quia tunc illius vſus non incipit currere, niſi toto integro menſe peracto; ſecus autem ſi ea eſſet recepta in menſe ordinarij, *vt ait Barb. de poteſt. Epiſcop. alleg.* 53. *num.* 38.

Secus autem, ſi alternatiua fuerit acceptata incæpto iam menſe, qui ceſſante alternatiua eſſet ordinarius, & per alternatiuam efficitur reſeruatus, quia tunc incipit currere ſtatim à die acceptationis, & ſic menſis Ordinarius iſto caſu à dicto die efficeretur reſeruatus, *vt ait Rota deciſ.* 349. *num.* 1. *par.* 3. *recentior.*

10 Vnde ad id notandum venit, quòd menſis, quando eſt proprio nomine vocatus tunc computatur à media nocte vltima menſis præcedentis vſque ad mediam noctem vltimam menſis de quo agitur, ſecus autem ſi menſis nomine appellatiuo (menſis) eſſet vocatus, quia eo caſu fit computatio à die termini, ita vt ſi terminus vnius menſis incipiat, verbi gratia, die 20. Aprilis, finietur 20. Maij, veluti fuit deciſum à *Rota ibi ſupra in d. deciſ. 144. n. 2. & Put. dec. 431. lib. 2.* vbi docet pro quot diebus menſis accipiatur, & quomodo cõputetur, item notitia vacationis qualis eſſe debeat ad effectum acceptationis termini, Item ſi terminus computetur in termino, & quomodo menſis datus ad acceptandum intelligatur, & ibi ad eum recurras.

11 Amplia quartò, quod alternatiua nõ impeditur ex eo, quia collatio fieri debeat cum approbatione, & teſtimonio alicuius, quia ob id non deficit eſſe libera & ſic huic non obſtat *dec. 309. par. 1. diuerſ. coram Card. Blanchetto, vt ait Rota dec. 600. n. 10. par. 2. recent.*

12 Subamplia, idem etiam procedere in Parochialibus, quæ per Epiſcopum poſſunt præuio examine, & cum approbatione examinatorum conferri, iuxta conſtitutionem Pij V. & diſpoſitionem ſac. Conc. Trid. Sed eſt benè verum, quòd licèt pro parte Epiſcopi dicta collatio dicatur libera, cum, vt dixi, ipſe ſolus conferat, abſque præſentatione, electione, aſſenſu, vel aliorum conſilio, *vt fuit dictum in Vrgellen. Canonicatus 7. Maij 1593. coram Card. Blanchetto.*

13 Non ob id tamen ſequitur, quòd in his Parochialibus alternatiua locum non habeat, *vt fuit deciſum in Abulen. Parochialis 26. Aprilis 1596. coram eodem Card. Blanchetto.*

14 Amplia quintò, quòd alternatiua remouet omne obſtaculum inductum ex reſeruatione octo menſium, *vt fuit deciſum in Salamantina beneficij coram Mãzanedo, quæ eſt dec. 144. nu. 10. p. 2. recen. Put. deciſ. 492. nu. 2. lib. 2. & Rota deciſ. 600. n. 2. par. 2. recent. & Garz. de beneſ. cap. 1. num. 22. par. 5.*

15 Et ſic igitur ea nullũ ius tribuit ordinarijs de nouo, quia non eſt noua conceſſio, ſed eſt tantum obſtaculi remotio, & ob id videmus quod ſub regula reuocatoria indultorum non comprehenditur alternatiua, ſed de ea in ſpecie derogatio requiritur, *vt ait Rota per Put. deciſ. 209. & prius deciſ. 205. nu. 3. Caputaq. deciſ. 88. num. 6. & deciſ. 214. nu. 6. & 7. par. 2.*

16 Subamplia quòd ſi à Papa concedatur indultum Epiſcopo, ſine vlla reſtrictione ad certos menſes, non ob id illud impedit quominus dictus Epiſcopus alternatiuam, etiam acceptare poſſit, & ſimul vigore illius indulti gaudere priuilegio omnium menſium in ipſo indulto contentorũ, vt pulchrè ait *Rot. per Card. Seraph. in dec. 160. per tot. & Put. deciſ. 209. lib. 1. num. 1.*

17 Amplia ſextò, quòd quando Epiſcopus habet alternatiuam, ſi vacat beneficium in ſuo menſe, tunc ab alio impetrari non poteſt, niſi Papa derogaret alternatiuę, & ratio iſtius neceſſariæ derogationis eſt, quia decretum irritans in alternatiua appoſitum ligat Papam, *vt ait Mohed. dec. 1. de conceſſ. præb. & Rota in alia Craccouien. 21. Iunij 1557. coram Ghiſanenſi, & Balb. deciſ. 91.*

18 Contrarium tamen eſſe verius, quòd ſcilicet præfatum decretum non liget Papam, & ſic quod eius prouiſioni non obſtet, nec illius derogatio ſit neceſſaria, *ait Rota in vna Corduben. Cantoriæ 15. Februarij 1557. coram Quiroga,* vbi fuit dictum huiuſmodi derogationem non eſſe neceſſariam in prouiſionibus Papæ, etiam ſi Papa prouideat in mẽſibus alternatiuæ, quia Papa cõcurrit cũ ordinario, nec ordinario cõcedendo alternatiuam videtur ſibi manus ligare; Nam Princeps nunquam tantum dat quantum ſibi reſeruat, *vt ait Rota in deciſ. 27 penes Farinacc. inter crimin.* & & quod Papa concurrat cum omnibus ordinariis, *ait text. in cap. ſi à Sede de præbend. in 6. & ita ſeruare ſtylum Rota, ait Ricc. in ſua collect. deciſ.* 1595. vbi ſubiungit, quòd per regulam alternatiuæ remouentur tantum obſtacula, vt ordinarii in ſex menſibus præſeruentur; idẽque ait *Rota in vna Meten. Canonicatus 8. Nouembris 1577. coram de Rubeis vbi plures deciſiones allegantur, idem ait Rota in vna coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ.*

Digitized by Google

commiſſ. in ſecunda par. fol. 607. num. ſecundo.

19 Preterea animaduertẽdum eſt, quòd regulariter dictum decretum inducit ſolum proteſtationem defectus voluntatis in diſpoſitione ſequenti *a litera l. per Bar. in l. ſi quis in principio teſtamenti n. 3. ff. de legat. 3. Pariſ. conſ. 41. num. 26 lib. 4. Roman. conſ. 436. num. 9. verſ. Ego iſtud, Sylua. de beneſ. par. 3. quæſt. 14.* & propterea numquam ligat Papam, quando ſuper eo ſcienter diſpoſuit, etiam quòd de dicto decreto nullam mẽtionem fecerit, *Alexan. conſ. 111. num. 19. volum. 6.* vbi ait, quòd ſi Papa reſcribit in præiudicium tertij, etiam quòd reſcribat in caſu, in quo lex ſpecialiter reſcripto deroget, ſi tamen apparet de eius certa ſcientia, ea ſufficit abſque clauſula non obſtante, *dictus Alex. ibi ſupra n. 10.* vbi teſtatur ita ſeruari in Romana Curia *Aym. conſ. 102. num. 3. verſ. 3. videndus eſt lib. 2. Ioann. Annan. conſ. 56. num. 3. vbi de communi, & conſ. 81. num. 4.*

20 Contrarium, vt ſcilicet non ſufficiat ſcientia prædicti decreti, niſi etiam Papa appoſuerit clauſulam illi derogatoriam, ait *Rota deciſ. 48. num. 11. par. 1. diuerſ.*

21 Concorda tu tamen opiniones prædictas tali modo, & ſic quòd prima procedat, veluti ſi eſſemus in gratia præuentiua; nempe in ea, quæ vacationem præuenit, & hoc caſu derogatio alternatiuę eſt neceſſaria, *vt ait Put. deciſ. 215. & deciſ. 222. lib. 1. Mohedan. deciſ. 1. de conceſſ. præbend. & Rota ibi pœnes Marcheſ.* vbi tenet iſto caſu ſpecialem mentionem alternatiuę neceſſariò requiri; ſecunda vèrò opinio procedit, quando Papa vult cum ordinario concurrere, & in hoc caſu non eſt opus alternatiuæ derogare, *vt ait Rota in dicta Meten. Canonicatus coram de Rubeis, & in alia pœnes Marcheſ. in dicta 2. parte fol. 608.*

22 Ratio autem, quare in gratia præuentiua derogatio alternatiuę requiratur, & in alia non; ea eſt; quia quando Papa concurrit optimè ſcit, quòd ordinario præiudicat; ſecus enim in gratia præuentiua; quia in hoc ſecundo caſu beneficia, tàm poſſunt vacare in menſe alternato; quàm in non alternato, & ideò non eſt præſumendum Papam ordinario pręiudicare voluiſſe, *Puteus in deciſ. 229. num. ſecundo, & tertio, & Rota ibi pœnes Marcheſan. folio 609. num. 11.*

23 Sed tenendo hanc ſecundam opinionem reſtringe eam non procedere, quãdo Papa in clauſula decreti dixerit etiam per nos, &c. quia tunc alternatiuæ non pręiudicaret, quia licèt Princeps ſit ſolutus legibus, tamen ſecundùm illas viuere profitetur; nam inconueniens, quodammodo eſſet, quod Princeps, qui leges in ſcrinio pectoris habet, eaſdem obſeruare renueret, *DD in l. digna vox C. de legib. Caſſad. deciſ. 1. de conceſſ. præbend. & Rota in vna Canonicatus Sancti Martini 2. Maÿ 1561. coram Caputaq. & in vna beneficiorum 19. Nouembris 1597. coram Orano, & in alia Tridentina Canonicatus 21. Aprilis 1570. coram Card. Lancellotto ſeniore,* vbi fuit dictum, quòd prouiſio Apoſtolica anterior facta de Canonicatu vacante in menſe alternato, etiam reſidente, & acceptante alternatiuam Ordinario, & eidẽ alternatiuæ non derogan. tũc dicta prouiſio ſemper eſt præferenda illi ab Ordinario factæ; dummodo tamen illa clauſula (etiam per nos) non interuenerit, *Mobed. dec. 22. Caſſad. dec. 8. de præbend. & in Rom. Caſalis 23. Octobris 1574. coram Robuſterio, & eſt etiam dec. 106. num. 3. par. 1. diuerſ.*

24 Contrarium licèt videatur ſentire idẽ *Caſſad. dec. 5. de conceſſ. præbend. vt teſtatur Ricc. mox alleg.*

25 Concorda tu tamen, quòd prima opinio indiſtinctè procedat, quando prouiſio prouenit ab ipſo Papa, quia tunc niſi dicat (etiam per nos) ipſe Papa non comprehenditur, *vt ait Anton. Auguſt. in ſua deciſ. 29. par. 1. & Rota in vna Calaguritana beneficÿ de Ariola 24. Nouembris 1596. coram tunc temporis Decano,* vbi fuit deciſum, quòd decretum irritans motu proprio Papæ non annullat, nec compræhendit prouiſiones ab eo factas, cũ nõ dicat in eodem (prouiſionibus per nos factis, imò neque de Apoſtolico &c.) vt tenuit *Rot. etiam in d. Romana Caſalis coram Robuſterio, & ita intelliguntur deciſiones Putei 141. num. 4. deciſ. 418. num. 5. deciſ. 492. lib.*

ſecundò, & lib. 3. deciſ. 387. *& Mobed. dicta deciſ. 1. de conceſſ. præbend.* Secunda verò opinio eiuſdem *Caſiad. in dicta deciſ.* 5. *& Rota in deciſ.* 106. *num.* 3. *par.* 1. *diuerſorum* vbi habetur (decretum irritans quamcumque comprehendere auctoritatem, etiam Apoſtolicam) procedit in illa auctoritate Apoſtolica à Delegatis Apoſtolicis non autem ab ipſo Papa prouenientes, veluti refert *Ricctius in ſua collect. deciſ.* 1596. *propè medium.*

26 Sed illam primam opinionem tenendo extende eam procedere, quando decretum irritans apponatur, ſiue in lege generali, ſiue in conceſſione ſpeciali, dummodo tamen in tali conceſſione addantur illa verba (etiam per nos, aut ſucceſſores noſtros attentari contigerit) prout ſæpè apponi ſolent, & tunc illud decretum Papam ligat, ſecus autem quando illud non eſſet ita appoſitum, nec in lege generali, neque in ſpeciali, *vt ait Mobed. in d. dec. 1. de conceſſ. præb. et Put. dec. 492. lib. 2. et dec. 387. li. 3*

27 Contrarium tamen eſſet in decreto irritanti poſito in regula octo menſium, quia tunc illud inficeret titulum prouiſi ab Abbate, quando tamen reſeruatio eſſet notoria, & iuſtificata: quia eo caſu etiamſi decretum non ſit poſitiuum in reſeruatione in corpore iuris clauſa, vel aliàs ſuper certo corpore beneficii, nihilominus d. reſeruatio notoria, & iuſtificata ſupplet, quia ea duo à pari procedũt, *vt ait Rot. per Coccin. in dec. 51. n. 1. & ſeq. Put. dec. 290. n. 5. & ait Rota in Cortonen. Decanatus. 20. Maij 1585. coram Orano & in alia Regien. Canonicatus 17. Nouẽb. 1595. coram Card. Pamph. à d. Cocc. alleg.*

28 Vndè videmus, quòd electio Penitentiarii, & collatio præbendæ ſpectat ad Papam vigore alternatiuæ, quando ſcilicet quis moritur menſe Decembris, vel alio in vim dictæ alternatiuæ effecto Apoſtolico; ſecus autem ſi moreretur in menſe ordinarii, quia tunc collatio prædicta ſpectaret ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul; ſed eſt benè verũ, quòd electio ſpectat ad ſolum Epiſcopũ, nec de hoc Capitulum poteſt conqueri, vt ait *Rot per Card. Seraph. dec.* 1218. & ibi contrariis reſpondetur, & iſtius concluſionis ratio mox dicetur.

29 Amplia ſeptimò, quòd d. alternatiua menſiũ conceditur Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis; ſecus autem Capitulis Archidiaconis, & aliis inferiorib. collatoribus, quibus ex priuilegio, vel conſuetudine ius conferendi ſit conceſſum, vt fuit deciſum in vna *Salamantina Alternatiuæ 27. Nouembris* 1581. *coram Robuſterio.*

Quinimmò extende, quòd etiam Cardinalibus conceditur priuilegium alternatiuæ, ſed id intellige procedere illis volentibus, aliàs ſecus, cum priuilegium non conferatur in inuitum, *vt ait Achill. de Graſſ. deciſ.* 347. *aliàs 1. de priuileg.* & eò magis ſi officio Nunciaturæ gererent poſſent beneficia conferre; animaduertendo tamen, quòd Nuncius, & Pontifex facilius prouident de beneficiis in ſuis menſibus, quàm quod velint ordinarios collatores grauare, *vt ait Achill. de Graſſ. deciſ.* 264. *aliàs prima de præbend.*

30 Declara tamen primò, prædicta non procedere vigore modernæ regulæ, *vt ait Acchill. de Graſſ. deciſ. 3. de præbend. Put. deciſ. 88. lib. 3. & Rota deciſ. 12. lib. 3. diuerſor.* vbi dicunt, quòd alternatiua conceſſa Epiſcopo prodeſt etiam Capitulo in illius beneficiis ad collationem vtriuſque ſpectantibus, ſed eſt benè verum, quòd in huiuſmodi collationibus Epiſcopo, & Capitulo communibus, Epiſcopus vti dignior benificium confert, & ratio eſt, quia actus communis videtur ad digniorem ſpectare. Vndè huiuſmodi occaſione nota, quod Epiſcopus poteſt acceptare alternatiuam in præiuditium illorum menſium collatoribus ordinariis conceſſorum, etiam inuito capitulo, quod tamen intellige verum in beneficijs ſpectantibus ad collationem Epiſcopi; ſed ad nominationem Capituli, quia tunc actus attribuitur Epiſcopo, & diſponitur de eo tamquàm de beneficio ad collationem Epiſcopi ſpectante; quod etiam in odioſis procedit, *vt ait Biſignett. deciſ. 10. de præbend. & deciſ. 2. de conceſſ. præbend. & tali pacto declaratur conſ. 22. Calder. de præbend. vt ait Acchill. de Graſſ. ibi ſupra in fine.*

31 Declara ſecundò, quòd alternatiua nõ cõceditur Patriarchis, Archiepiſcopis,

pis,

pis, & Epiſcopis in illis beneficijs, quæ ad eorum collationem non ſpectant, & id de iure hodierno, at ſecus erat in alternatiua antiqua, *vt ait Puteus deciſ. 472. lib. 2. Rota diuerſ. in dicta deciſ. 12.* & ita quoque fuit reſolutum in vna *Vrgellen. Sacriſtiæ, Lunæ 3. Iunij 1624. coram Reuerendiſſimo Patriarcha Hieroſolimitano aliàs R.P.D. Manzanedo*.

32 Declara tertiò, quòd alternatiua non competat Vicarijs Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, qui habent poteſtatem conferendi quæcumq; beneficia, etiam liberæ collationis in menſibus illorum vacantia, & ratio eſt, quia in generali poteſtate Vicarijs conceſſa, numquam veniunt ea, quæ vigore priuilegij Epiſcopo competunt, & ideò cum illud ſit perſonale ad alium extendi non debet *Rota dec. 9. de offic. Vicar. in antiq. Biſignet. dec. 3 eod. tit. & Garz. mox alleg.* vbi ait, quòd neque Sede vacante ea eſt inferioribus concedenda.

33 Contrarium tamen de iure eſt verius, veluti tenuit *Rota in vna Portugallen. 27. Octobris 1546. coram Puteo, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 477. lib. 1.* & ratio iſtius differentiæ ea eſt, quia conceſſio alternatiuæ non eſt priuilegium Epiſcopis factum, ſed illa ſolùm ei conceditur, vt obſtacula remoueantur, & ad reſidentiam inuitentur, *vt ait Garz. de benef. cap. 1. num. 22. cum ſeqq. par. 5. & d. Put. dec. 209. & dec. 215. lib. 1. & dec. 442. lib. 2. & dec. 93. & deciſ. 140. & dec. 163. & dec. 190. & deciſ. 396. lib. 3. Creſcent. dec. 11. Verall. dec. 214. par. 2. & Ioan. Paul. in ſua dec. 11.*

34 Et tenendo hanc ſecundam opinionē extende eā procedere, etiamſi de alternatiua nulla mentio in Vicariatu fiat, *Rota per Put. d. dec. 477. lib. 2.*

35 Quod tamen reſtringe procedere, qn̄ Vicarius haberet facultatem conferendi, vt Epiſcopus; ſecus aūt ſi huiuſmodi facultas eidem nō fuiſſet conceſſa, ſed ſolum ea, quam alij Vicarij Generales habebant, & ſic non ſufficeret, quando iſtis Vicarijs Generalibus in ſpecie non fuiſſet attributa illa facultas conferendi, vt facere poſſunt Ordinarij, idem *Puteus ibi ſupra in fine Rota deciſ. 9. de offic. Vicar. in antiq. & Biſignett. deciſ. tertia eodem tit. & nouiſſimè Sbrozz. de offic. & poteſtat. Vicar. quæſt. 30. cum ſeqq. lib. ſecundo*, vbi multa ait in hac materia.

36 Declara tertiò, quòd neque Abbati alternatiua concedatur, cum ſit de illis inferioribus collatoribus, quibus alternatiua cōcedi non ſolet, vt fuit deciſum in vna *Beneuentana beneficiorum Veneris 14. Decembris 1601. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 51. num. 1. & apud Marcheſ. de commiſſ. par. 1. fol. 955. num. 1.*

37 Extende id in tantum eſſe verum, vt propterea poſſeſſio capta à prouiſo ab Abbate (vti infecta, & nullius momenti, ſed potius pro vacanti habita, ex quo decretum irritans ei reſiſtit) non eſt manutenibilis, *vt ait Rota per Coccin. ibi ſupra ſub num. 2. Caſſid. deciſ. 20. de præbend. Put. deciſ. 350. num. primo, lib. primo, & Verall. deciſ. 334. num. 6. lib. ſecundo.*

38 Declara quartò, quòd alternatiua non intrat in beneficiis ſimultaneæ collationis, vt in principio concluſionis dixi, & veluti latè ait *Gonz. ſuper regul. 8 gloſ. 45. & latè Garz. de benefic. par. 5. cap. 1. num. 474.* vbi refert plures deciſiones Rotæ, & ibi declarat quomodo dicatur libera collatio Epiſcopi, & *Rota in alia Egitenien. Canonicatus Lunæ 12. Nouembris 1607. coram Scotto, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 1. fol. 343. num. 3. & prius in Aſſiſien. Canonicatus 14. Iunij 1600. coram Card. Pamphilio, & in Terraconen. Sacriſtiæ 26. Iun. 1602. coram Iuſto, & coram eodem in Abulen. Canonicatus pœnitentiariæ Lunæ 7. Maij 1607. & per Cardinalem Caualerium deciſ. 359. num. 7. & deciſ. 390. num. 1. & Rota deciſ. 683. nu. 1. & dec. 687. nu. 4. par. 3. recent. & prius in deciſ. 165. num. 3. d. p. 3.*

39 Extende idem procedere, etiamſi fuerit facta concordia, in qua Capitulum conceſſiſſet Epiſcopo conceſſionem Canonicatuum in ſuo turno vacantium, ſed poſtea in confirmatione dictæ cōcordiæ fuiſſet expreſsè conuentū, q; Epiſcopus nō poſſet vigore alternatiuæ conferre, niſi in menſibus, in quibus Capitulum conferre poteſt, & ratio eſt, quia cum vltra confirmationem Capitulum nihil

prætendere poſſit; nec per conſequens etiam Epiſcopus, qui iure Capituli vtitur, vt fuit deciſum in *Colimbicen. Canonicatus* 24. *Maij* 1599. *coram Cardinal. Mellino*.

40 Contrarium ait *Card. Seraphin. in deciſ.* 1296. *num.* 8. *quem ſequitur Garz. de beneſic. dicta par.* 5. *cap.* 1. *num.* 708. *latè Gonz. dicta gloſ.* 45. §. 1. *num.* 13. *& ſeq.* & hanc opinionem tenuit *Rota in deciſ.* 232. *ſub num.* 4. *par.* 1. *recentior. & in alia Tiraſonen. Canonicatus* 17. *Iunij* 1610. *coram Pirouano*, vbi dicunt, quòd quando Epiſcopus, vel Capitulum diuidunt per Turnum ius conferendi beneficia ſimultaneæ collationis, tunc Epiſcopus reſpectu dictorum beneficiorum gaudet alternatiua, in ſuo turno, & liberè eo caſu confert, veluti de hac veritate teſtantur *Addent. ad Gregor. Decimumquintum in deciſ.* 95. *num.* 7.

41 Concorda vt prima opinio procedat, quando dicta diuiſio fuiſſet confirmata à Sede Apoſtolica, cum illa clauſula (ſaluis affectionibus, & reſeruationibus, & ſine eorum præiudicio) quia tunc licet Epiſcopus haberet liberam collationem illorum beneficiorum in eius Turno vacantium; nihilominus alternatiua non gauderet, *vt dicunt Doctores mox allegandi*. Secunda verò opinio procederet ſi diuiſio ſimpliciter, & abſque illa clauſula eſſet facta, *vt ait Gonzal. in dicta gloſ.* 45. §. 1. *num.* 64. *& ſeq. Garz. dicta par.* 5. *cap.* 1. *num.* 724. *& ſeq.* & ita fuit quoque deciſum in vna *Bonbaſtien. Archipræsbiteratus* 15. *Iunij* 1615. *coram Pirouano*, & latiſſimè in eadem 15. *Aprilis* 1619. *coram Vbaldo*.

42 Item quod alternatiua non tollat reſeruationes, & affectiones, quibus beneficia antea erant reſeruata, vel affecta, fuit dictum in *Salamantina beneficij, Lunæ* 20. *Iunij* 1605. *coram Manzanedo, quæ eſt deciſ.* 144. *num.* 11. *par. ſecunda recentior.*

43 Et ideò ad id notandum erit, quòd Ordinarius non impeditur, quin poſſit acceptare alternatiuam, & poſtea vigore indulti eo priuilegio gaudere omnium menſium in ipſo indulto contentorum, quando tamen indultum illud à Papa eſſet conceſſum ſine reſtrictione ad particulares menſes, *vt ait Rota per Cardin. Seraphin deciſ.* 160. *num. primo.*

44 Sed animaduertendum eſt, quod ſi quis excipiat, quod collatio per turnum fieri debet, tunc duo probare tenetur, nempè quòd adſit Turnus ex conuentione, vel conſuetudine, & quòd illa vice collatio ſit in Turno, *vt ait Rota per Card. Seraph. in deciſ.* 1296. *num.* 9. *& dicta deciſ.* 232 *nu.* 3. *in* 1. *par. recent.*

45 Declara quintò, quòd alternatiua non habet locum, nec Epiſcopis ſuffragatur, quando de tempore vacationis beneficij in ſua Diœceſi ille non commoratur, veluti fuit deciſum in *Salamantina Canonicatus* 1572. *coram Oradino, & in Fauentina Canonicatus.* 16. *Dec.* 1580. *coram Cardinali Blanchetto, & in Sulmonen. Canonicatus* 3. *Martij* 1593. *coram Cantuccio; in Eluen. beneficij.* 21. *Martij.* 1599. *& in eadem die* [illegible]0. *Octobris* 1602. *coram Gregorio Decimo quinto, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 70. *num.* 3. *& eſt deciſio* 64. *num. ſecundo, par. ſecunda recentior. & in alia Segobien. beneficij Veneris* 26. *Martij* 1604. *coram Iuſto, & in alia deciſ.* 239. *num.* 9. *penes eumdem Gregorium XV.*

46 Extende primò, id in tantum eſſe verum, quòd neque abſentia ſuffragatur: etiamſi eſſet animo redeundi, vt fuit dictum in illa *Segobien. beneficij coram Iuſto*.

47 Contrarium licèt videatur ſentire *Rota in vna Romana nullitatis contractus Lunæ* 12. *Iunij* 1604. *coram Gregorio Decimo quinto, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 181. *num.* 3. vbi habetur, quod quis habitare non deſinit in loco, à quo animo redeundi receſſit.

48 Concorda, quòd prima opinio procedat in materia alternatiuæ, quia ea ſolum conceditur ijs, qui animo, & corpore adſunt; ſed ſi animus, vel corpus deficiat, tunc ius conferendi ſtatim cum Sede Apoſtolica conſolidatur, vt pulchrè dixit *Rota in dicta Segobien. beneficij coram Iuſto*. Secunda verò opinio procedit, quoad incolatum, qui animo retinetur, *idem Gregor. in deciſ.* 181. *per tot. & per Buratt. deciſ.* 244. *num.* 4. dummodo tamen per decennium continuum inhabitet, intra quod animus perpetuo inhabitandi præſumitur, licèt

cèt ſecus, quando quis declararet ſe velle in aliquo loco habitare, quia tunc ſtatim domicilium contraxiſſe cenſetur, neque tunc eſſet aliud tempus expectandum, quod tamen declara eſſe verum in perſonis, quæ animum, ſiue illius exercitium habere poſſunt, at ſecus in pupillis, qui in aliquo loco haberent maiorem partem ſuorum bonorum, quia tunc illi dicuntur re, & facto domicilium habere, vt dicunt *Addent ad dict. dec. Buratt. 244. num. 10.* & ita fuit quoque reſolutum in *Ariminen Gabellæ 10. Decembris 1625. coram Merlino, & in Toletana Matrimonij eiuſdem dici, & anni coram eodem Merlino, & faciunt deciſ. 150. num. 7. part. ſecunda diuerſorum, & deciſ. 108. num. 3. par. ſecunda recentior.*

49 Extende ſecundò, declarationem quintam procedere, etiamſi abſentia eſſet recreationis gratia, quia nihilominus id non ſuffragatur ad hoc, vt Epiſcopus alternatiua gaudere poſſit, veluti fuit deciſum *in illa Segobien. coram Iuſto.*

50 Contrarium licèt teneat *Ioann. Franciſc. Leo in ſua praxi Archiepiſ. tit. de collatione beneficij cap. 8. num. 9. part. ſecunda*, vbi ait, quòd ſi Epiſcopus ſanitatis recuperandæ, vel amicum, aut cōſanguineum viſitandi cauſa ſit abſēs, vel pro Eccleſiæ, ſiue Cleri negotiis puta quindecim, vel viginti dies abeſſe contingat, tunc rediens ad reſidentiam poterit beneficia conferre in eius abſentia, in menſe tamen per alternatiuam ſibi reſeruato, dummodo abfuerit animo retinendi, non autem transferendi domicilium; ſed ea intentione breui tempore redeundi, & eò magis ſi in Palatio Epiſcopali eius familiam reliquiſſet, quia tunc à Diœceſi abeſſe non videtur, *Bart. in l. 1. num. 7. ff. de liberis agnoſc. Felyn. in cap. quoniam frequenter num. 10. vt lit. non conteſt. & Concil. Tridentin. cap. 1. ante med. verſ. quoniam autem tit. de reformat.*

51 Et hanc opinionem tenendo extende eam quoque procedere, tàm in Epiſcopo, quàm in Coadiutore, qui lucrantur fructus in illis tribus menſibus abſentiæ, qui dantur pro quiete, & recreatione à *Concil. Tridentin. in cap. 12. §. Præterea ſeſſ. 24.* dummodo illi tres menſes non ſint diuerſi inter Coadiutorem, & Proprietarium: quia vnus non debet habere tres menſes, & alter alios tres, ſed vtriq; illi ſoli ſuffragari debent, vt fuit dictum à *Rota in Salamantina Coadiutoriæ 25. Iunij 1593. coram Penia. Gonzal. de alternat. ad regul. 8. Cancell. gloſ. 5. §. 9.* vbi ampliat ad aliud legitimum impedimentum infirmitatis, carceris, & ſimilis, quia tunc pro præſentibus habentur, & ſic fructus faciunt ſuos, *Nauar. conſ. 21. de Cler. ægrot & Grat. ibi ſup. num. 12.*

52 Quibus tamen minimè obſtantibus prima opinio eſt de iure verior per illam rationem, quòd ſcilicet alternatiua quis non gaudeat, niſi animo, & corpore per integrum menſem adſit, & veluti dicitur, de eo, qui non videtur adeſſe, vbi eſt corpus, ſed mente, & animo abeſt, ita è conuerſo in alternatiua procedit, ad quam fruendam non ſufficit, ſi quis tantum animo adſit, ſed corpore abſit, vt fuit dictum in vna *Elnen. beneficij ſancti Saluatoris Mercurij 30. Octobris 1602. coram Gregorio Decimo quinto, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 70. num. 6. & 7. idem in deciſ. 339. num. primo, & per Cardin. Caualerium deciſ. 363. num. ſecundo.*

53 Quod enim amplia procedere, etiam in tribus menſibus abſentiæ permiſſis à *Concil. cap. 1. ſeſſ. 23. de reform.* in quibus nedum Epiſcopi, ſed etiam Cardinales in dictis tribus menſibus corporaliter non reſidentes alternatiua vllo modo frui non poſſunt, licèt videatur eſſe regula, quòd ſcilicet Cardinales teneantur Romæ reſidere, quia à *Concilio* fuit determinatum contrarium in *prealleg. cap. 1.* per illa verba (perſonaliter reſiderint) addita in alternatiua *Gregorij Decimi tertij, & Sixti Quinti, vt ex pluribus deciſionibus Rota fuit deciſum, quas allegat Garz. de benefic. 5. par. cap. 1. num. 461. cum ſeqq.*

54 Extende tertiò, quòd adeò ſit neceſſaria reſidentia animo, & corpore in Epiſcopo, vt propterea ſi contingat, quòd ille de ordinario, & vt plurimum in ſuo Epiſcopatu non reſideat; ſed ſolum ad tale, & quale tempus, & non animo permanendi, ſed recedendi, iſto caſu nec etiam gauderet alternatiua de bene-

Digitized by Google

beneficiis, tunc vacantibus, dum reſide bat, vt fuit deciſum à *Rota in Elnen. beneficij* 22. *Martij* 1599. *coram Cardin. Mellino, quæ eſt regiſtrata à Garz. de benefic. cap.* 1. *num.* 699. *in* 5. *parte omnino viden.*

55 Immò nec in caſu iſtius prætenſionis fruitionis alternatiuę erit ſtandum aſſertioni Epiſcopi circa animum reſidendi, veluti fuit deciſum in dicta *Elnen. beneficij Sancti Saluatoris coram Gregorio.*

56 Extende quartò, dictam declarationem procedere non ſolùm, quando Epiſcopus abeſſet ex cauſa neceſſaria ſuæ Eccleſiæ; ſed etiam ex illa ſedis Apoſtolicæ, quia alternatiua conceditur reſidentibus cum dictione taxatiua verè, & perſonaliter duntaxat, quæ dictio caſus ſimiles excludit, & omne aliud tempus, omnemque alium effectum negat, vltra quod habet etiã decretum irritãs, quod omnia in contrarium geſta pœnitus annullat, *vt ait dictus Ioan. Franc. Leo ibi in ſua praxi Archiepiſc. num.* 5. pro quibus optimè facit *deciſio in dicta cauſa Elnen. beneficij coram Card. Mellino* vbi allegabatur, quòd Epiſcopus Elnen. aberat ab eius Diœceſi, & ſępè morabatur in Vlixbonen. vti ſummus Inquiſitor, ſed illo impedimento minimè refragante, fuit cõcluſum alternatiuam ſibi non competere, etiam in beneficio tempore, quo reſidebat vacato, & *Grat. lib.* 1. *diſcept. cap.* 166. *num.* 13. *in fine, vbi allegat Gonzal. ſuper regul.* 8. *gloſ.* 43. *num.* 85. qui loquitur de Epiſcopo cauſa Reipublicæ abſente, licèt *Pariſ.* contrarium tenuerit *de reſign. benef. lib.* 1. *quæſt.* 10. *num.* 58. cuius tamen opinio hodie non ſeruatur, ob verba in illa regula octaua, ibi vetant reſidentiam, & ita reſoluit Congregatio Concilii, *vt ait Gonzal. & Grat. ibi ſupra.*

Subextende prædicta procedere, etiam ſi ordinarius abeſſet ex cauſa à Concilio approbata, vt fuit deciſum à Papa, veluti refert *Garz. de benef. par.* 5. *cap.* 1. *in addit. nu.* 463. & quod amplius eſt ea quoq; nõ gaudet, licèt in obſequiũ Papę abeſſet, vt fuit deciſum *a Sacr. Congregat. Epiſcop.* 11. *Septembris* 1584. *vt refert Bartholom. Gauant. in ſuo Manuali Epiſcop. in verbo Alternatiua num.* 6. & 7.

57 Et ratiò prędictorũ ea in effectu eſſe dicitur, quia reſidentia vera, vbi exigitur nunquam diſpoſitioni ſatisfit per fictam, vt eſt ea in abſentia, ex iuſta cauſa, quæ nullo modo admittitur: niſi in caſibus à Iure expræſſis, & non aliàs *Rota deciſ.* 3. *de iurepatron. in nou. & in Segobien. beneficij* 24. *Martij.* 1604. *coram Iuſto, & nouiſſimè Loterius de re beneficiaria lib. ſecundo, quæſt.* 40. *num.* 94. *cum ſequentibus.*

58 Contrarium tamen eſſet dicendum, ſi Epiſcopus tempore vacationis beneficij eſſet in loco exempto, quia iſto caſu alternatiua ei benè competeret, *vt ait Gratian. lib.* 5. *diſceptat. cap.* 918. *num.* 14.

59 Sed eſt benè verùm, quòd Ordinarius, qui habet ius originaliter, & naturaliter conferendi, ſi ex accidenti ab aliquo ſit impeditus, & tamen confert, tunc titulum coloratum præſtat, *vt ait Rota per Puteum deciſ.* 26. *num.* 3. *libro tertio.*

60 Secus autem in eo, qui poteſtatem conferendi non haberet; quia tunc neque etiam titulum coloratum tribuit, vt diſtinguit pulchrè *dictus Puteus ibi ſupra num. ſecundo.*

61 Extende quintò, eam quoque procedere, veluti ſi ordinarius eſſet abſens in principio menſis ſibi per alternatiuam reſeruati, ſed poſtea in eodem menſe redeat, & beneficium vacet, quia iſto caſu Epiſcopus illud conferre nullo modo valebit, & ratio eſt, quia cum ab initio menſis Ius Papæ ob ordinarii abſentiam fuerit quæſitum, tunc ſemper ille menſis eidem Pontifici reſeruatus remanebit, veluti dicitur de beneficio, quod ſemel fuerit affectum; quia illud ſemper durat affectum: cum illa tamen diſtinctione, de qua ſupra dixi in verbo affectio, &c. & in hoc pulchrè ait *Gonz. de menſe alternat. gloſ.* 45. *num.* 136. & ibi ad id comprobandum plures Rotę deciſiones allegat, & idem ait *Rota per Gregor. XV. deciſ.* 70. *num.* 6. & de hoc dixi quoq; in principio cõcluſionis *in verſic. Fallit, & Rota in Fauentina Canonicatus* 16. *Decembris* 1585. *coram Card. Blanchetto.*

62 Et ratio eſt, quia alternatiua exigit integram reſidentiam in toto menſe alternato, ex ſententia Rotæ, reiecta illa Gonzalis,

zalis, & Garzię, vt fuit dictum in *Papien. beneficij* 10. *Aprilis* 1617. *coram Andrea, & nouiſſimè d. Loter. ibi ſup. n.* 87.

Vnde ad id hic opportunè erit notandum, quòd menſes Aprilis, & Octobris ſemel facti Apoſtolici ob abſentiam ordinarii ſemper remanent Apoſtolici licèt ipſe redeat, vt ſupra dixi; ſecus autem dicitur de menſibus Februarij, & Auguſti, quia licet ſemel per abſentiam ordinarij ſint facti Apoſtolici, deſinunt tamen eſſe tales, redeunte ordinario; Menſes autem Iunij, & Decembris nunquam ſunt Apòſtolici, licèt ordinarius non reſideat, vt de his omnibus ait nouiſſimè *Barb. de poteſtat. Epiſcop. in alleg.* 53. *num.* 38. *& ſeq.* & ibi aſſignat rationem,

63 Subextende illam quintam extenſionem adeò procedere, vt ſi Epiſcopus fuerit præſens in principio menſis; & tempore vacationis; nihilominus, ſi ante ipſam vacationem ad modicum tempus diſceſſerit etiam cauſa ſalutandi Regem, & ſic honeſtiſſima, tamen quia reſidentia non eſt intregralis, vt requiritur propterea vſu alternatiuæ Epiſcopus non vtitur, vt fuit dictum in illis *Fauentina, & Papien. coram Cardin. Blanchetto, & Andrea*.

64 Et licèt in hoc puncto Rota æqualitatem votorum inter Dominos mandaſſet concordari ſub die *Veneris* 26. *Maij* 1628. *coram Pirouano*, Nihilominus *Loterius ibi ſupra ſub num.* 90. *& ſeq.* ait, quòd Rota non poteſt compellere, ſed hortari ad concordiam, ſi tamen diu fuiſſet litigatum, vel ſi de iure non liqueret, & propterea illi non placet ea reſolutio Rotæ, & ſic ait prouiſionem Epiſcopi iſto caſu non valere; ſed non eſt mirandum de hac opinione D. Loterij, quia ipſe contra ordinarium ſcripſerat, ego autē in omnibus valdè ordinationi tanti Tribunalis ſemper tribuerem.

65 Præterea notandum eſt, quòd allegās alternatiuam Epiſcopi non tenetur probare illius reſidentiam; ſed ſufficit ſolùm de illius acceptatione docere, quia ꝓpa onus probandi non reſidentiā incumbit venienti aduerſus alternatiuā, vt fuit deciſum in *Braccaren. beneficij Lunæ* 3. *Martij* 1603. *coram Gregorio Decimo Quinto, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 49. *num.* 9. *& Loter. ibi ſup. num.* 77.

66 Contrarium tamen fuit deciſum in vna *Elnen. benificij Sancti Saluatoris Mercurij* 15. *Nouembris* 1602. *coram Penia, & prius coram eodem firmauit Rota in illa Illerden. portionis* 2. *Iunij* 1600. quam quidē opinionem ſequitur *Gonzal. ſuper regula* 8. *gloſ.* 43. *num.* 91. *& ſeq. & Garz. de beneſ. par.* 5. *cap.* 1. *num.* 502. *& ſeq.* vbi limitat, quando prouiſus ab ordinario eſſet actor, at ſecus ſi eſſet poſſeſſor, & reus, veluti quoque ſentire videtur *Rota in dec.* 652. *nu.* 4. *par.* 1. *in recent.*

67 Sed prædicta limitatione nō obſtante contrarium fuit deciſum *in illa Illerden. portionis* ex hac bona ratione mota; nempè cum prouiſus Apoſtolicus eius intentionem fundet ſuper regula reſeruatoria octo menſium, & ſic vti actor intentionē plenè probet, tunc reus, & poſſeſſor ſuā exceptionē plenè probare tenetur *Dec. cap. in præſentia num.* 48. *&* 49. *de prob. Rota deciſ.* 75. *num.* 1. *& dec.* 618. *num.* 5. *par.* 1. *deuerſ.*

68 Vndè ex hoc infertur, quòd cum prouiſus ab ordinario fundet ſuam exceptionem in alternatiua, & ea requirat illam qualitatem reſidentiæ, ita vt ſine ea Eps in menſe ſibi reſeruato beneficium conferre non poſſit, vt ex ſupradictis ſatis abundè demonſtratum fuit; propterea non proderit ei ſola alternatiuæ acceptatio, niſi etiam reſidentiæ qualitatem verificet; nam regulare eſt, quòd qui ſe fundat in aliqua diſpoſitione aliā qualitatem requirente nihil facit, ſi dictam qualitatem non probet, *vt ait Paſiſ. conſ.* 56. *num.* 14. *lib.* 3. *Franch. in cap.* 1. *in* 1. *not. de reſcript. Oſaſch. deciſ.* 165. *num.* 6. & ita fuit quoque deciſum *à Rota in vna Romana incendij* 24. *Nouembris* 1600. *coram Gregor. XV. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 278. *num.* 1. *& ſeq.* & ibi datur exemplum de excipiente de reſigntione, qui docere debet de reſignatione publicata, ad hoc, vt eius exceptio ſuam intentionem concludat *Cardin. Seraph. deciſ.* 37 1. *num.* 5. vbi ait, quòd abſentia ex eo probatur, quòd quis eſt Epiſcopus, qui de iure communi in ſua Eccleſia reſidere tenetur, *idem ait Rota in Placentina Capell.* 31. *Maij* 1604. *coram Card. Pamphilio*,

quam

quam allegat Garz. de beneſic. cap. 1. nu. 502. cum ſeqq. in hac materia viden. & ibi docet, quòd genus probationis requiratur in probanda per prouiſum ordinarij reſidentia.

69 Rurſus notandum eſt, quòd alternatiuæ acceptatio pluribus modis probari poteſt, veluti ex proteſtatione facta, Item per teſtes deponentes Epiſcopum in menſe alternato contuliſſe; nec non etiam per alteram prouiſionem factam eiuſdem alternatiuæ vigore, veluti fuit deciſum in *Aſtoricen. Archidiaconatus 3. Decembris* 1571. *coram Cardin. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 146. *num.* 1.

70 Item probatur alternatiua ex aliqua narratiua Papę, cui in facto proprio plenè eſt credẽdum, & factum propriũ illud dicitur, etiamſi ſit cum alieno admixtũ, dummodo ſecum fuerit geſtum, vt fuit deciſum *à Rota deciſ.* 361. *num.* 1. *in* 2. *par. recent. & ibi allegatur deciſ. Seraph.* 171. *num.* 10. *par.* 1. *diuerſ.*

71 Extende, quòd etiam Romę ſatis probatur acceptatio alternatiuæ, per fidem alicuius notarij, quòd reperiatur in libro Datariæ, & tali caſu illius aſſertioni creditur, cum facilis ſit recurſus ad dictum librum, qui in Dataria extat, & propterea videmus, quòd in Curia fides facit fidem, ob facilitatem habendi veritatem ex inſpectione librorum, *vt ait Rota deciſ. 349. n. 1. p. 3. rec. & prius fuit deciſum in Caurien. præſtimonij 9. Iunij* 1592. *coram Penia, & prius in Aretina Commenda* 7. *Nou.* 1586. *coram Seraph.* vbi fuit deciſum, quòd ſatis probatur reſeruatio ratione familiaritatis, de qua per aſſertionem computatoris Palatij docetur. Secus autem extra Curiam, & quando fides eſſet extraiudicialis, quia tunc ea nõ probaret abſque partis citatione, vel niſi eſſet veriſimilis, & adminiculata, ſiue alicuius, qui eſſet omni exceptione maior, nec non iuramento firmato, *vt ait Rota deciſ.* 780. *num.* 1. *par.* 1. *diuerſ. Card. Seraph. deciſ.* 106. *num.* 3. *Rota Ianuen. dec.* 76. *n.* 11. *& Rota dec.* 255. *num.* 3. *& ſeq. & deciſ.* 441. *num.* 6 *par. prima in rec. & dec.* 471. *n.* 5. *& dec.* 709. *n.* 6. *par.* 2. *recen. Card. Mantic. deciſ.* 177. *num.* 4 *& Rota in Romana cenſus* 21. *Maij* 1627. *coram Vbaldo, & deciſ.* 122. *num.* 7. *par. prima recent. & per Buratium deciſ.* 113. *& ibi in addit. num.* 36. *& ſeq.*

72 Sed quando ea acceptatio non erit probata, tunc ſi beneficium in menſe alternato erit ab Epiſcopo collatum, illius collatio non erit legitimè facta, *vt ait Rota in Bobien. Canonicatus Lunæ* 27 *Februarij* 1595. *coram Gypſio.*

73 Declara, quòd quando non erit acceptata alternatiua ab Epiſcopo, tunc ei collatio non competit, niſi pro quatuor menſibus, nempè Martij, Iunij, Septembris, & Decembris; ſecus autem ſi fuerit acceptata; quia tunc in ſex menſibus confert Epiſcopus, vt ait *d. Io. Franciſcus Leo in dicta ſua praxi, num.* 4. *& Rota in dicta Bobien. Canonicatus coram Gypſio.*

74 *Si* autem contingat, quòd Epiſcopus eam recuſet, tunc amplius alternatiua non reuiuiſcit, ſed conſumpta cenſetur, *vt ait Card. Seraph. in dicta deciſ.* 146. *num.* 3.

75 Secus autem, ſi eam ammitteret Epiſcopus per contrauentionem, & violationem, quia iſto caſu, ſi eam velit ordinarius rehabere, debet ad Papam recurrere ei narrando; qualiter ipſe habebat alternatiuam acceptatam, & eam per contrauentionem amiſit; & propterea petit eam iterum ſibi concedi ex gratia ſpeciali, vt animaduertit *Garz. de beneſ. in* 5. *par. cap.* 1. *num.* 751.

76 Quod tamen reſtringe procedere, ſi id ſcienter Ordinarius egerit; at ſecus ſi ignoranter; Et propterea videmus, quòd ſi Epiſcopus ſe intromiſit in prouiſione beneficiorum reſeruatorum, ob ignorantiam reſeruationis, tunc ſi ignorantia prouenit ex errore facti probabili excuſatur, at ſecus, ſi ignorantia reſeruationis proueniret ex errore iuris; quia in ſecundo caſu non excuſatur, licèt ſecus in foro animę, vt exemplificando tradit *Garz. in præcitato loco, n.* 52. *&* 53.

77 Extende, quòd nempè eam amittit Epiſcopus, quando ſe intromiſit in prouiſione litigioſi beneficij, ſi cum præcedenti diſtinctione id ab eo fieret, aliàs ſecus, *vt ait idem Garzias ibid. n.* 761.

78 Limita tamen, quòd ſcilicet alternatiuam amittat Epiſcopus per indultũ obtentum, quòd in omnibus menſibus conferre poſſet; quia in ſui odium eam

ipſo

ipſo iure omninò amittit, etiam quoad illos quatuor menſes, ſibi ante acceptationem alternatiuæ de iure competen. niſi iterum recurrat ad Papam, & eum ſiue Datarium de illius amiſſione certioret, vel illi coram eiſdem renunciet, veluti pluries fuit deciſum à Rota, *vt ait Garz. ibi ſupra num 757. cum pluribus ſeqq.* & ibi quoque deciſiones per extenſum inuenies.

79 Sed eſt benè verum, quòd cum iſta alternatiuæ acceptatio ſit voluntaria; igitur ea ſemel acceptata, non eſt amplius locus pœnitentiæ; ſi tamen Papa renunciationem acceptaſſet, veluti fuit deciſum *in Vicentina Præceptoriæ 14. Decembris 1592. coram Card. Blanchetto, & Garz. de beneſic. cap. primo num. 741. in quinta parte, & prius ibidem num. 484.*

ARGVMENTVM.

Alueus quid ſit, & quando diuerti, ac mutari poſſit.

CONCLVSIO XCVIII.

1 ALVEVS nota, quòd dicitur venter, & lectus fluminis ſecundum naturalem, & conſuetum aquæ curſum, qui eſt publicus, prout flumen, *Bart. in tract. de Alueo circa principium in verſ. naturali, Ripa in l. quominus num. ſecundo ff. de flumin. & ita fuit deciſum à Rota in vna Bononien. pecuniaria Veneris 20. Nouembris 1604. coram Ludouiſio poſtea Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 155. num. 10.*

2 Amplia id in tantum eſſe verum, quod ſi flumen dictum curſum naturalem egrediatur, tunc dicitur inundatio, quæ tali caſu ſpeciem fundi non mutaret, *vt ait Bart. & Rota ibi ſupra.*

3 Declara tamen non procedere, ſi illa terra, ob illius aquę inundationem fieret Stagnum, quia tunc illa qualitas aquæ dicto fundo adiecta illum taliter qualificat, vt in diuerſa ſpecie conſtituatur, & propterea de eo fundo amplius non ſolueretur collecta; immo præſcriptio incæpta eo caſu diceretur interrupta, nam mutato primo elemento, qualitas quoque mutata cenſetur, vt hic, quia prius erat terra, hodie vero eſt aqua, & ſic mutato rerum ſtatu, diſpoſitio quoque iuris mutatur. Item mutata perſona rei ſtatus mutatur, *vt fuit dictum in vna Alben. Gabellæ ſeu onerum, Veneris 28. Iunij 1630. coram Merlino,* & in materia mutationis elementi *ait Surd. deciſ. 236. n. 13. §. præterea inſtit. de Inut. Stipul. cap. licèt canon iuncto cap. ſtatutum de elect. in 6. & text. eſt in l. ſi cui balnei, ff. quib. mod. vſusfr. amitt. Marſil. in ſuo ſingul. 520. & ita fuit dictum in vna Gerunden. Statuti Lunæ 27. Maij 1591. coram Orano.*

4 Extende primò, hic obiter id quoque procedere in ſtupro, quod quidem delictum, licèt quinquennio tollatur, *iuxta text. in l. matri lenocinium, §. fin. ff. de adult.* tamen id non vendicat ſibi locum ſi illi delicto ſtupri violentia addatur, quia tunc illa qualitas violentiæ reponit, illud delictum ſtupri in diuerſa ſpecie, ita vt amplius quinquennio præſcribi nō poſſit. *Bald. in l. vnica, C. de confeſſ. in antepenult. colum. verſ. ſed numquid, & Marſil. in dicto ſingul. 520. Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 913. num. 38. & cap. 927. num. 13. & prius lib. 2. cap. 314. nu. 34. & Rota in Gerunden. ſtatuti Lunæ 27. Maij 1591. coram Orano.*

5 Extende ſecundo, idem procedere, quando qualitas eſſet alicui contractui adiecta, quia tunc contractus etiam mutatur, & propterea videmus, quòd ſi quis fuerit obligatus in forma Cameræ, ſi poſtea contingat illi contractui aliquid minui, vel addi, tunc dicta obligatio Cameralis euaneſcit, veluti ſi quis eſſet obligatus in forma Cameræ de aliqua ratione reddenda, quia ſi poſtea modus, & qualitas adminiſtrationis mutetur, tunc prima obligatio ceſſat, & noua adminiſtratio efficitur, *vt fuit deciſum in vna Marſicana, ſeu Romana pecuniaria Lunæ 21. Maij 1601. coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 30. & in ſecunda par. recent. eſt dec. 108. num. 5.*

6 Et ratio eſt, quia dicta obligatio Cameralis, vti odioſa nunquam cenſetur repetita, niſi id expreſsè dicatur, & ideo videmus etiam, quòd licèt in tacita reno-

renouatione locationis cenſeantur repetitæ omnes conditiones primi contractus, non tamen cenſetur inducta noua obligatio Cameralis, *vt ait Zacch. de oblig. Camer. quæſt.* 30. *num.* 20. *&* 21. vbi alios cumulat, & ita fuit deciſum à *Rota in Romana Euacuationis* 26. *Ianuarij* 1615. *coram Vbaldo.*

7 Declara tamen illud, quòd fuit dictum de qualitate adiecta contractui procedere, quando mutatio eſſet contra ſubſtantialia, at ſecus ſi circa accidentalia, quia tunc nouus contractus non fieret, vt pulchrè diſtinguit *Surd. in deciſ.* 70. *num.* 3. *&* 15. Extende idem procedere in re aucta, quæ non deſinit eſſe prout antea erat, quia non per hoc dicitur eſſe diuerſa à prima, *vt ait Gemin. conſ.* 70. *num.* 7. *verſ. tamen in iſto, &c.*

8 Amplia ſecundò principalem concluſionem adeò eſſe veram vt propterea in alueo, vti loco publico plantationes, nec aliud vllo modo immitti poſſit, vt fuit deciſum *in illa Romana pecuniaria coram Greg. XV.*

9 Fallit tamen hæc ampliatio in duobus caſibus, & primò, quando non officeretur, neque publico, neque priuato vſui. Secundò, ſi flumen eſſet priuatum, quia tunc vſus aluei eſſet permiſſus, vt in eo, v.g. cluſa fieret, dummodo tamen aquarum vſus in aliorum præiudicium non impediatur, vt benè ait *Bald. conſ.* 463 *incipien. Quatuor ſunt num.* 5. *verſ. tertio viden. lib.* 4.

10 Amplia tertiò, quòd mutato alueo ius arrendamenti gabellarum non augetur, & ratio eſt, quia attenditur locus tempore contractus, *vt ait Franc. Marc. in dec.* 110. *par.* 2.

11 Contrarium tamen videtur dicendum in materia iuriſdictionis, quæ augetur, quando eſt mutatum flumen, *vt ait Corn. conſ.* 287. *lib.* 3. licèt multi contrarium teneant relati à *Card. Tuſcho in verbo Alueus concluſio* 319. *num.* 7.

12 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, quando ſumus in fluminibus publicis, in quibus non fit mutatio, neque iuriſdictio augetur. Secunda verò procedit in illis priuatis, quia eo caſu fundus, & iuriſdictio per alluuionem augetur, veluti contingit etiam in lacu publico, in quo habet locum dicta alluuio, ſecus eſt in priuato, quamuis etiam in hoc multi contrarium teneant allegati à *Corn. in dicto conſ.* 287. vbi ſubiungit, quòd qui habet dominium, & iuriſdictionem in aquis fluminis, dicitur etiam habere dominium, & iuriſdictionem in fundo, & alueo dicti fluminis ſubtus aquas, quia terra cedit aquis, *l. alueo, §. quod ſi toto, ff. de acquir. rer. domin. Bapt. Aym. de alluuion. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 9. *& Bald. in l. ſi plures num.* 13. *C. de cond. inſert. idem Aym. in d. tract. lib. ſecundo cap.* 6. *num.* 51.

13 Declara iterum, quòd ſi aqua ab alueo recedat, nihilominus remanet alueus, niſi tamen fuerit mutata prorſus illius forma, & adeò per longum tempus receſſerit, vt amplius redire non conſueuerit, quia tunc cenſetur præſcriptum terrenum; ita ut amplius non reuertatur ad Dominum, cuius prius erat antequã inundatio fieret, & ratio ea, eſt, quia flumẽ præſcribit ſicut homo *Bart. de Tiberiad. p.* 7. *verſ ſed ius eſt Areti. in §. quid ſi naturali inſtit de rer. diuiſ. Iaſon in l. prima num.* 48. *ff. de acquir. poſſeſſ. Corn. conſ.* 191. *nu.* 6 *lib.* 3. *Benincaſ. in tract. de alluuion. num* 5. *idem Bart. de Tiberiad. tit. de Alueo verſ. relicto in princip. Bald. in rubr. ff. de rer. diuiſ. num.* 10. *Capol. de ſeruit. ruſt. præd. tit. de Alueo lib.* 1. *num.* 3. 7. *&* 11.

14 Contrarium, quòd ſcilicet Princeps etiam vtendo longiſſimo tempore vallibus ad piſcationem fundum vallium non præſcribat, *ait Alex: conſ.* 57. *incip. in cauſa, & lite num.* 6. *verſ. tutius etiam lib.* 7. Vbi ait, quòd tantum abeſt, quòd quis poſſidendo aquas dominium fundi acquirat, vt potius ſi eſſet Dominus fundi illius, dominium per inundationẽ aquarum amitteret.

15 Declara, quod illo caſu, quando alueus remanet exiccatus, & derelictus, tunc ille ſpectat ad confinantes, vndè ſi duo ſint, vterque ratam conſequitur, prout eſt frons, & teſta ſuæ poſſeſſionis, veluti eodem modo dicitur, quando flumen corrodit agrum, quia tunc Dominus agri poteſt ſequi flumen iuxta ſuæ poſſeſſionis teſtam, *vt ait Alex. conſ.* 177. *incip. in cauſa, & lite col.* 2.

in fine , verſic. Cum probata ſint , libro ſexto .

16 Sed ſi partes diſcordarent , tunc Iudex cum Architectis ad locum accedat , ad effectum concordandi , *vt animaduertit Alexand. in dicto conſilio* 177. *col.* 2. *lib.* 6.

17 Extende primò, quòd ſi totum terrenum vnius vicini fuerit à flumine corroſum , tunc alter vicinus ſubintrat, qui cum flumine confinat, adeò vt , ſi flumen denuo recederet , & terrenum reſtitueret , eo caſui illud non efficitur primi Domini , quando fuit totum corroſum , ſed fit illius , qui vltimo loco in flumine confinat , *vt ait idem Alexander eodem conſilio* 177. *num.* 16. *verſic. Præterea.*

18 Extende ſecundò , quòd etiam ſi alueus facto hominis mutetur , tunc vendicatur per habentes prædia vicina , veluti dicitur quoque de inſula , ſiue facto hominis , aut caſu , vel poteſtate Diuina orta , quæ a. quiritur prędiis vicinis , *vt ait Caſſadorus deciſione vnica , tit. de acquiren. rer. domin. nu.* 5. 6. *&* 8.

19 Reaſſumendo autem illud , quòd fuit dictum , quòd ſcilicet alueus mutatus , & exſiccatus ad illos confinantes æqualiter ſpectet , Declara procedere , ſi alueus fuerit in totum mutatus , at ſecus , ſi ab vna parte tantum; quia tunc erit illius , qui magis ſuo prędio cohæret , *vt ait Caſtrenſ. in conſil.* 377. *incip. Licèt Iudex , in fine , verſic. Super alio , lib.* 1. vbi loquitur de alueo fluminis Rhodani derelicto .

20 Contrarium *ait Curtius ſenior in ſuo conſilio* 72. *incipien. Magnificè vir , num.* 9. *verſic Ad aliud motiuum , & ibi ait,* quòd alueus Padi derelictus fit Principis , vel eorum , qui eum occuparunt, & poſſeſſionem apprehenderunt , non autem eorum , qui prędia cohęrentia habent ; licèt tamen ſecus ſit in alluuione; quia illa acquiritur Dominis prędiorum abſque apprehenſione , etiam ſi alius occuparet , *vt ait idem Curt. ſenior ibi ſupra , & veluti dixi in verbo Alluuio* .

21 Sed prædictis non obſtantibus *Alexand. in ſuo conſil.* 91. *vbi allegat text. in l. adeò , §. inſula , cum l. ſequen. ff. de acquir. rer. domin. ait* , quòd alueus fluminis derelictus ſit eorum , quibus bona à dicto flumine ablata fuere , & id de æquitate , quę rigori eſt præferenda , & propterea *Alexand. ibi in dicto conſilio* 91. *lib.* 5. infert ex hoc , quòd licèt ſpolians liberetur à reſtitutione ſpolii , ſi res ſpoliata , fuit à flumine tota corroſa , etiam ſi poſt corroſionem per alluuionem fuerit bonis ſpoliantis acquiſita ; tamen ſecus eſſet , ſi alueus fluminis in totum recederet , quia eò ca ſu ille alueus derelictus eſſet ſpoliato reſtituendus.

22 Concorda tu tamen , quòd , quando confinia fuerunt deſtinata à Principe , vel à cenſitoribus , tunc ea mutari non poſſunt ; neque per alluuionem , neque per impetum aluei mutati in totum , Secus autem eſſet , quando non appareret de limitatis confinibus ; & de eis apparere dicetur , quando in hoc tempus immemorabile concurrat ; quia illud vim limitatorum confinium habet , *vt ait Corneus conſil.* 287. *num.* 5. *& ſeq. lib.* 3. vbi ſubiungit , quòd quando alueus in totum , & ex abrupto mutatur, tunc dicitur facere vti tyrannus , & ſic ſine cauſæ cognitione , & eo caſu non dicitur conſtitui confine ex nouo alueo , quia non more cenſitorum conſtituit , ſed benè illud conſtitueret , ſi id more alluuionis fieret .

23 Amplia quartò , quòd neque alueorum mutatio fieri poſſit , niſi ſuadente magna cauſa vtilitatis , ſeu alia neceſſitate publica , *vt ait Caſſador. dec. vnica , titul. de acquiren. rerum domin. numero* 13.

24 Fallit tamen , quando quis enorme damnum pateretur , veluti muniendo ageres , & defenſiones Ripę ; quia tunc alueus non ſolùm diuerti poſſet ; ſed etiam illa diuerſio alibi , quàm aqua præcedenti æſtate fluebat fieri poterit , *vt ait Franc. Marc. in deciſ.* 344. *num.* 5. *par.* 2.

25 Præterea animaduertendum erit , quòd alueus fluminis magis in ęſtate , quàm in hyeme conſiderari poteſt , quia in hyeme aqua creſcit , cum non ſit permanens , vt plenè ait *Socin. conſil.* 79.

incip. Super quæſtione in fine, verſic. Ex quibus concluditur, lib. 3.

26 Secus autem ſi ageretur de cognoſcendo an alueus eſſet derelictus, nec ne; quia tunc id in hyeme conſiderari debet, *vt ait idem Socin. dicto conſ. 79 num. 8.*

ARGVMENTVM.

Ambaſciatores quales ſint, & quomodo tales probentur, Quid facere teneantnr, Necnon donata illis, cui acquirantur, & multa alia in materia.

CONCLVSIO IC.

1 AMbaſciatores nota, quòd illi dicuntur qui pro eorum Principe, vel ſua Republica ambaſciatas alteri Principi exponunt, & iſti regulariter tales per viam literarum probantur; licèt etiam ſine literis quando perſona ſit nobilis, ad tradita per *Maſcard. de probat. concl. 84. in litera A. in verbo Ambaſciatores.*

2 Extende primò iſtud officium adeò eſſe Principi, ſeu Reipublicæ importans, vt propterea Ambaſciatores, ſiue legati eorum officio legationis durante non poſſint ea facere, per quæ ab iſtius exercitio aliquo modo impediri, vel diuerti poſſent; & ſi ſecus ab eis fiat, pœna ſunt afficiendi, *vt ait Angel. conſ. 319. verſ. ſuper puncto, & Card. Tuſchus in verbo Ambaſciatores in concluſione 323. num. 3.*

3 Extende ſecundò, quòd Ambaſciatores debent eſſe grati Principi, & ab eodem dilecti, *vt ait Magon. deciſ. Florent. 26. num.* 50. & ibi rationem aſſignat, dicens, quòd quando quis tranſmittitur ad Principes, qui eſſet diffidatus, vti iratus in locum intercedendi illius animum ad deteriora prouocat, *vt ait Lucas de Pen. in rubrica de legation. columna ſecunda libro decimo, & Iulius Ferrettus in tractatu de ora. & legat. Princip. num. 1.*

4 Extende tertiò, quòd etiam litigare atque libellum conuentionale dare prohibetur, idem *Angelus dicto conſil. 319. in princip. & Card. Tuſch. num. 1. in præcit. loco.*

Subextende prædicta in tantum eſſe vera, vt neque orator Regis admittatur ad defendendum cauſam Regiam, etiam cum cautione de rato pro obtinenda ſententia; niſi producat verum, & indubitatum mandatum ante ſententiam; ſecus autem in præparatoriis cauſæ, & ille per literas haberet mandatum ad eius cauſam defendendam; quia tunc ille eſſet admittendus præterquam ad obtinendam ſententiam incluſiuè, quia etiam per literas de vnius voluntate conſtare cenſetur, quòd quidem eſſet ſufficiens præterquam in obtinenda ſententia, *vt ait Rota per Verallum in ſua deciſ. 183. parte ſecunda, & per Burattum deciſ. 190. num. primo, & ibi per addent. ſub litera B.*

Sed in exponenda ambaſciata pro Rege Sſmo Pontifici quomodo ſe gerere debeat Ambaſciator, & Papa cum eo, docet *Franciſcus Marcus deciſ. 456. ſub numero* 54. & ibi in ſpecie animaduertit, quòd Regia Maieſtas debet deſtinare apud Pontificem viros literatos, & magnę auctoritatis, & qñ erunt Romę, quòd petant audientiam à Papa ad partem, vt ei cauſam ambaſciatæ explicent, ſed obtenta licentia, tamen, quia non ſufficeret eam petere, niſi illam etiam obtinerent, aliàs eſſet velle Pontificem diludere, dum eam peterent, ſed poſtea ex ſe facere vellent, quod nullo modo in illius reuerentiam permitti debet; ſed illi in omnibus venit obtemperandum, veluti latè dixi *in concluſ. 128. num. 128. cum ſequentib. & ibi multa inuenies.*

5 Extende quartò, quòd neque etiam pro amico conſulere poſſunt, ſi id auiditate pecuniæ fiat: aliàs ſecus, *vt ait idem Angelus conſil. 319. verſiculo ſuper puncto, & Cardinalis Tuſchus in verbo Ambaſciatores concluſione 323. numero ſexto.*

Exten-

6 Extende quintò, multo magis procedere, ſi extaret Statutum, vt eſt Ianuæ, quod nullus Rector, Officialis, Poteſtas, & Conſul poſſit aliquod præmium, ſiue gratiam accipere; quia tunc illud Statutum ſeruandum erit, *vt ait Baldus conſilio* 378. *libro quinto*.

7 Contrarium licèt conſuluiſſet ſuper eodem Statutò *idem Baldus conſilio* 149. *lib. ſecundo*, in caſu donationis factæ à Rege Cypri vni Conſiliario Ciuitatis Ianuæ, vbi ſubdit, id ſine difficultate de iure communi tranſire, at ſecus, ſi in vim Statuti id facere prohiberetur, cum qua igitur diſtinctione poſſumus optimè huiuſmodi opiniones concordare.

8 Declara præterea primò, concluſionem non procedere, ſi id de Principis licentia fieret, *idem Angel. dicto conſilio* 319. *verſiculo In contrarium*, & *Cardinalis Tuſchus in verbo Ambaſciatores concl.* 323. *num.* 2.

9 Declara ſecundò, veluti ſi eſſemus in hæreditate, quæ ſibi delata fuiſſet, quàm ipſe eius officio non obſtante adire poteſt. Et ratio eſt; quia officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum, & præſertim, quando ex neceſſitate officium eſſet aſſumptum, *Menochius conſilio* 58. *num.* 6. *Angel. ibidem num quinto*, *Surd. deciſione* 309. *num.* 6.

10 Declara tertiò, quòd dictus Ambaſciator, non impeditur ſupplicare Principi, vt gratiam obtineat prout feciſſe Legatum Bononiæ, apud Papam, *teſtatur idem Angel. ibi ſupra per totam*.

11 Declara quartò, quòd Ambaſciatores non prohibentur ſibi a Principe donata acquirere; dummodo tamen eorum contemplatione, non autem ſui Principis donata fuerint, quia tunc eorum Principi, & non ſibi acquiſita cenſentur, *Bald. conſil* 194. *incip. Præmiſſis verbis lib.* 2. *vbi de communi teſtatur* & *Cardin. Seraph. dec.* 1096. *nu. quinto*.

12 Amplia primò, huiuſmodi declarationem in tantum eſſe veram, quod ob id in dubio ſemper Ambaſciatores, non autem eorum Principes contemplati cenſentur, & propterea ſibi, & non Principi donata acquirunt, *Bart. in l. ſi vero*, *§. item quicquid*, *ff. ſolut. matrim. quem ſequitur Bald. dicto conſilio* 194. *lib.* 2. qui loquuntur in vna donatione facta per Imperatorem Conſtantinopolitanum Ambaſciatori Mediolani.

13 Amplia ſecundò, multo magis procedere, quando rerum donatarum valor potius adæquetur qualitati Ambaſciatoris, quàm illi Principis: veluti, ſi donantur veſtes, vel pecunia, vel aliud ſimile, *vt dicunt Doctores in l. ſi verò*, *§. item quicquid*, *ff. ſolut. matrim.* & *in l. ſed ſi plures*, *§. in arrogato*, *vbi gloſſ. ff. de vulgar.* & *pupillar.* & *Bart. in l. ſocium qui in eo*, *§. fin. ff. pro ſoc Canoniſtæ in cap. poſtulaſti*, *tit. de conceſſ. præben.* & eodem modo dicitur de donatis à Sponſo Sponſæ, quæ præſumuntur donata attenta qualitate perſonæ, vel ſi non ſint valoris exceſſiui, ſed potius exigui reſpectu nobilitatis perſonarum, de quibus agitur, *vt fuit deciſum à Rota in Romana localium Lunæ* 19. *Martij* 1590. *coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 914. *per tot*

14 Vltra, quod generoſitati Principis, non conuenit, vt quicquid eius Ambaſciatori donatur ſibi exigere prætendat, quia, *vt ait Diuus Auguſtinus de diff* liberalitas eſt, quidã motus animi faciens, & approbans liberas largitiones ſine ſpe retributionis, & id eò magis in Principe fulgere debet, & propterea ad id *ait Euripid. in med.* quod Fabius Maximus cũ Captiuos quoſdam Romanos ab Annibale pecuniis pollicitis excepiſſet, nec Senatus promiſſis, datæque fidei ſtaret, fundum quem vnicum habebat vendidit, pecuniaſque Annibali numerauit: meminit etiam, quod Alexander interrogatus, vbi ſuos conderet Theſauros, reſpondit, Apud amicos ſuos ſignificans facultates nuſquam tutius reponi.

15 Sed ad iſtius materiæ faciliorem intelligentiam declara tu, quod, aut id, quod eſt donatum, fuit datum perſonæ in aliena poteſtate conſtituta; & ſic quando eſſemus inter perſonas, inter quas vna ex iuris diſpoſitione, alteri acquirat;

vt eſt inter Patrem, & Filium, non tamen emancipatum, inter Dominum, & Seruum, & ſic in caſibus tamen à iure expreſſis, & non aliàs, quia regulariter alteri per alterum non acquiritur; Aut verò ſumus extra tales perſonas; nam primo caſu datum vni ex illis, alteri acquiritur, & ſic illi perſonæ contemplatæ, & non ſibi donatum cenſetur. *Bart. in l. ſed ſi plures, §. in arrogato, de vulgar. & pupillar. Alciat. de præſumptionib. regula prima præſumption. 18. & Rota in vna Hiſpalen. penſionis 11. Ianuarij 1574. coram Robuſterio, cum pluribus ibi allegatis.* In Secundo verò caſu nequaquam, *vt pulchrè fuit deciſum in illa Tarraconen. penſionis, Lunæ die 16. Ianuarij 1595. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſione* 1108. *per totam, & prius deciſ.* 914. *& Surd. de aliment. tit. 8. quæſtione ſeptima, nu. 23. & ſequenti,* vbi loquitur, quando auus cenſeatur relinquere contemplatione filij, vel nepotis. *& Menoch. conſil. 192. num. 10. & Capell. Tholoſan. deciſ. 337. per totam, idem Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 28.*

16 Reſtringe prætereà id, quod fuit dictum de donatione Ambaſciatoribus facta abſolutè non procedere in Theſaurario, cui ſi aliquid fuit donatum, ſeu remiſſum, aut ab eo extortum, tunc Principi acquirit, ſi eius, ſiue officij contemplatione fuerit datum, ſecus autem, ſi ſui amore, & gratia, *vt ait Cuman. conſilio 176. verſiculo Ad ſecundum.*

Extende, eodem modo procedere in donatis ſponſæ, à conſanguineis viri, quæ præſumuntur data contemplatione mariti, & non vxoris, *vt dicunt Doctores allegati in illa Tarraconen. penſionis Lunæ 16. Ianuarij 1595. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſione* 1108.

Contrarium licèt multi teneant allegati à *Rota ibi ſupra, & ſignanter Biſignett. in deciſione vnica, de donatione inter virum, & vxorem,* ex cuius enim ſententia prædictas opiniones tali modo ego concordarem, & ſic, vt primo procedat, quando aliquis coniunctus viri ſponſę donaret, vel alio modo vrgerent coniecturæ, vt ſponſæ fuerit donatum contemplatione viri.

Secunda verò procedat, quando extranei donarent, ſiue etiam coniuncti, ſed aliquo modo appareret, vt illi contemplatione ſponſæ, & vt ei acquiratur donaſſent; licèt etiam id contemplatione viri facerent, & præſertim, quando dona conſiſterent in rebus ad vſum vxoris deſtinatis, & vſu conſumarentur, neque valdè pretioſa eſſent, *vt dixi in concluſione* 115. *num. 12. & ſequent.* Sed ſi vxor probare non poſſet, vnde quomodo, & à quo ea acquiſierit, tunc omnia præſumuntur eſſe de bonis viri, & propterea tali caſu cautius erit, ſi vxor occaſione mortis viri, ponere ea omnia curauerit in inuentario, cum proteſtatione tamen, quod non intendat confiteri ad fauorem viri ſiue eius hæredum eas res pertinuiſſe, vel pertinere debere, ſed quod illas potius ibi poſuerit animo rehabendi, vti ad ſe, non autem ad virum pertinentes, aliàs ſine proteſtatione illas ſimpliciter ponendo in inuentario videretur confiteri eaſdem ad maritum, ſiue illius hæredes ſpectare: nàm talis proteſtatio prǽſeruat ius proteſtanti in futurum, *vt ait Biſignettus in ſupra allegata deciſione vnica de donatione inter virum, & vxorem, & Surdus deciſione* 246. *num. vndecimo.*

Quamuis, ſi ego verum fatear magis mihi placet ea opinio, quæ ſponſæ fauet ex pluribus, & primò, quia, cum donatio ſit mera liberalis traditio ab aliquo facta nullo in re cogente, ergo coniunctio reſpectu viri non eſt in conſideratione habenda, aliàs eſſet vel e diludere Sponſam, & ſic hunc actum liberalitatis reddere eluſorium.

Secundò, quia plerumque amor, pulchritudo, atque nobilitas Sponſę magis contemplatur in eo actu donandi, quàm coniunctio Sponſi; quia cum non ſit vinculum, quòd non frangat amor, & dilectio, ergo in hoc debet amori Sponſę coniunctio Sponſi cedere; præterea videmus experientia,

tia, quod omnis homo ſemper perdit, qui cum vxore ludit, aliàs valdè indignatur mulier ob eius genus auariſſimum, ſi ludendo non lucratur cum viro, idcircò concludo, quod potius debent homines ſe abſtinere à donando ſponſæ, quàm quod vir poſſit huiuſmodi largitionibus ſe iuuare; eſt benè verum, quod de æquitate deberet ipſa dona filiis viri forſan ſecundariò contemplati, iterum ſe nubendo conſeruare.

17 Declara quintò, quòd ſcilicet Ambaſciatores habeant ius reuocandi domum, ita vt in loco vbi ſunt Ambaſciatores conueniri non poſſint, *vt ait Ancharanus conſil. 297. incipien. efficacibus num. 7. verſic. 7. & vltimo*, vbi loquitur de illo Angliæ conuento per Cardinalem in vna cauſa beneficiali, *Caſtrenſ. conſil. 298. incipit Ad primam num. ſecundo libro primo, text. eſt in l. ſecunda, §. legatis, ff. de Iudicibus capitulo finali de foro competen. & Socinus in regula* 27. vbi ad id ampliat etiam procedere in vniuerſalibus.

18 Declara ſextò, quòd neque poſſunt cogi ad conteſtandam litem, nec ad iurandum, *l. Sed etſi reſtituebatur*, §. *Ex quibus autem cauſis, ff. de Iudicibus*. Sed eſt benè verum, quod poſſunt cogi ad conſtituendum in loco ambaſciatæ vnum procuratorem, licèt dictus procurator non poſſit conueniri, niſi poſt quàm Ambaſciator ad eius Patriam fuerit reuerſus, ſi tamen per eum, & non per fideiuſſorem cautionem præſtiterit, vel de redeundo ad Curiam, vbi fuit citatus, ad effectum ſe defendendi, poſtquam in Patria eius facta ordinauerit, vel quòd in domicilio ſuo reſpondebit, & id ad electionem creditoris, ne ſit in eius poſſe, vt à Iudicio ſe eximeret, *vt ait Caſtrenſ. conſil. 398. num. ſecundo libro primo, Curtius Iunior in d. l. ſecunda, §. legatis num. ſecundo in fine, Colerius de proceſſ. execut. par. 2. cap. 3. num. 183. verſic. Ambaſciatores*.

19 Declara tamen, quòd licèt poſt expletam ambaſciatam, ſiue legationem amplius illius priuilegium non duret. Nihilominus Ambaſciatori, ac illius famulis non denegatur illud beneficium: ne conueniatur etiam in reditu, *vt ait Innocentius in capit. finali num. ſecundo verſic. Item qua ratione de foro competen. & idem Colerius ibi ſupracitatus num. 185. verſic. Licet*.

20 Contrarium tamen tenent multi, & præſertim *Curtius Iunior vbi ſupra num. 6. verſ. 3.*

21 Extende primò, id quoque procedere in Romipetis, vel Peregrinis, qui Romam ad viſitandum Limina Apoſtolorum pergunt, quia nec illi pro repræſaliis, nec pro debitis antea contractis conueniri poſſunt, *Auth. Omnes Peregrini, C. commun. de ſucceſſ. gloſ. in l. 1. §. Item Claudio, ff. de Iudic. & DD. in d. §. legatis, & ibi præcipuè Bart. Alber. & Curt. ff. eo. tit. de Iudic. Coler. ibi ſup. nu. 190. verſ. quod idem Iacob. à canib. ibi ſupra fall. 29.*

22 Extende ſecundo, idem procedere in famulis peregrinorum: dummodo tamen inſignia geſtent, *vt dicunt DD. ſuperius alleg. & Mauſon. de cauſ. execut. limit. 20. num. 8.*

23 Extende tertiò procedere in Patre, qui iret ad viſitandum filium ſtudentem, qui pro debito, neque pro repreſaliis detineri poteſt, *vt eſt gloſ. in d. §. legatis in verbo ob aliam Alberic. ibidem num. 7. verſ. ſequitur, & Curt. Iunior ibi id clarè affirmat, vt ait Mauſon. ibi ſupra num. 9.*

24 Extende quartò procedere in omnibus aliis, qui ex cauſa neceſſaria, & probabili peregrè proficiſcuntur, veluti teſtes cauſa teſtificandi, Iudices cauſa iudicandi, qui ad aliquem locum vocantur, *Felyn. & alij allegati à Mauſon. ibi ſupra*.

25 Extende quintò procedere in rebus, quas neceſſitatis cauſa Ambaſciatores, ſiue eorum famuli vehunt, vt ſunt æqui, veſtes, & alia neceſſaria; non autem in aliis rebus, *vt ait Ioannes de Lignan. in tract. repræſal. ſecũda parte 2. quæſtionis principalis quæſt. prima Coler ibi ſup. num. 187. verſ. quod tamen, & Mauſon. ibi ſup. nu. 11.*

26 Reſtringe tamen non procedere in contractibus celebratis tempore legationis, ſiue in aliis prædictis caſibus: quia

quia dum ibi contrahunt, priuilegium amittunt, vndè pro illis conueniri poſsũt *Bart. Coler. & Curt. in dicto §. legatis & Mauſon. ibi ſupra in fine.*

27 Declara ſeptimò, quod tàm Ambaſciatores, quàm legati debent eſſe ſecuri eundo, ſtando, & redeundo pro ambaſciata, & propterea nec repreſaliæ, neq; executiones contra eos fieri poſſunt, etiam ſub prætextu quòd eſſent ex Principe, ſiuè ex Populo inimico, *vt ait Bal. in conſ. 103. inc. punctus talis eſt lib. 4.*

28 Et ratio eſt, quia dum ex cauſa illa neceſſaria dant operam legationi, ex fictione Iuris ſupponitur ibi eos non adeſſe *iuxta tex. in c. fin. de for. compet. & nouiſ. Mauſon. de decret. execut. lib. p. limit. 20. text. eſt in l. Sanctum ff. de rer. diuiſ. l. 2. §. legatis ff. de iudic. & ibi Alberic. n. 2. verſ. Ambaſciatorib. & Curt. Iun. n. 2. vbi teſtatur de communi.*

29 Extende primò, quòd immò ſi Ambaſciator fuerit derobatus, dum in Ambaſciata extat, tunc eidem omnia damna reſtituenda veniunt, *vt ait Bart. in l. ſeruus communis §. quod vero ff. de furtis, & in l. inter cauſas §. non omnia ff. eo tit. & ibi cõiter DD. Seraphin. de priuil. Iuram. priuil. 4. n. 115. & ita quoque fuit decisum in Romana mercium, ſeu repetitionis indebiti Vener. 18. Maij 1601. Coram Card. Pamphilio.*

30 Extende ſecundo, quòd illud, quod fuit dictum de Ambaſciatoribus, procedit etiam in eorum ſamulis, qui arreſtari non poſſunt in itinere, neque in loco legationis, *vt ait Iacob. à canib. in ſuo trac. repreſ. nu. 21. fallent. ſecunda verſ. & item Gothofred. in ſua prax. ciuil. lib. 2. tit. 4. de Iuris voc. fol. 772.*

31 Extende tertio, quòd illud, quod fuit dictum de Ambaſciatore, procedit etiã in Procaccio & Mulione, quibus ſi res, & merces, quas conducebant, fuerint derobatę, tunc eorum damnum ſpectat ad Dominum, *text. eſt in l. p. & ibi Bald. nu. primo C. depoſiti l. quæ fortuitis & ibidem Bald. Salicet. & alij C. de pignorat. act. l. prima C. locati l. contractus in fin. ff. de reg. Iur. Alex. conſ. 74. nu. 4. lib. 1. Corn. conſ. 318. lib. 4. Dec. conſ. 474. n. 7. Gabr. conſil. 159. n. 28. lib. 1. & Rota ibi coram Pamphilio.*

32 Fallit tamen quando Mulioni fuiſſet conſignata vna capſa benè ſignata & cuſtodita, ſed ea diſſigillata, & non ſignata reddita fuiſſet ab eo, quia tunc in odiũ doli mulionis capſam diſſigillatam reſtituendo, tenetur ad damnum, & emendationem rei amiſſę, & quoad illius valorem ſtandum eſt Iuramento conſignãtis, attenta qualitate tam conſignantis, quàm recipientis, ſiue eorum bona, aut mala opinione, & fama, in quibus tamen valdè Iudicis arbitrio venit deferẽdũ; nec qcq̃ faceret, ꝙ res particulariter non fuerint mulioni conſignatæ, ad hoc vt verè de earum valore ſciri poſſit, quia noſtra intereſt ſecreta Patrimonij non pandi, alias ſi valor rerũ ingens eſſet, id eò magis alliceret Mulionem ad furandum *vt pulchrè ait Pariſ. in ſuo conſ. 74. per totum lib. 1. vide Mantic. de tacit. lib. 10. tit. 5.*

33 Licèt ego valdè dubitem, quando res magni valoris eſſent, & depoſitarius eſſet quoque vir bonus, quia tunc Iuramento conſignantis non eſſet ſtandum; aliàs eſſet velle dare materiam peierandi in graue præiudicium tertii, *vt fuit dictum in hac materia in vna Romana depoſiti 9. Iunij 1595. coram Card. Pamph. Seraph. deciſ. 692. & Maſcard. de prob. concluſ. 1230. & multa dixi in verbo amiſſio.*

34 Extende quarto multò magis procedere, quando ipſemet Mulio, ſiue Procaccius vna cũ mercibus ſuiſſet captus, quia tunc ex quo eandem diligentiam in rebus alienis adhibuit, quam in propria perſona fecit, itaque omni culpa carere debet *l. ſi conſtante §. ſi maritus ff. ſolut. matrim. Dec. conſ. 473. ſub n. 7. & xi. Aym. conſ. 8. n. 23. & conſ. 247. n. 6. ad fin. deciſ. Ianuen. 56. n. 6. & Rota ibi ſupra coram Pamphilio.*

35 Extende quinto idem procedere in depoſitario, ſiue cuſtode rerum, qui ad earum æſtimationem non tenentur, ſi incurſu latronum illę deperdantur, & ratio eſt, quia incurſus latronum inter fortuitos caſus reputatur, veluti *fuit deciſum in vna Romana Mercium Veneris 27. Ianuarij 1604. coram Card. Sacrato, quę eſt inter criminal. Farinacij deciſ. 208. n. 1. & Scacc. de comerc. §. 1. quæſt. 1. nu. 134. cum ſeqq.* docet, qui caſus dicantur fortuiti, quos per te videre poteris,

& Surd.

& Surd. in ſua dec. vltima.

36 Fallit tamen primò, ſi id prędictorum culpa fuerit ſequutum, & culpa præceſſerit caſum, alias ſecus, *vt fuit deciſum à Rota ibi ſupra coram Card. Sacrato.*

37 Sed ad id notandum eſt, quòd culpa per allegantem probari debet, aut in agendo, aut in omittendo conſiſtat, quod tamen intellige verum, quando Depoſitarius, vel alij ſimiles nullam in illa re cuſtodienda mercedem receperint, aliàs dicta mercede recepta, cuſtos, ſiue depoſitarius, vel ſimiles tenerentur nõ ſuam culpam probare, & ſic onus probandi illo caſu in eum tranſiret; licèt id quoq; non procederet, quotieſcumque ille caſus euenire ſoleret ſine culpa amittentis, vt eſt de ſolemni incurſu bannitorum Regni, *vt loquitur illa deciſio coram Car. Sacrato, vbi ait,* ꝙ ſolitũ, & reputatio cõmunis culpam ecludit in Procaccio *text. eſt in leg. pignus verſ. & alij ſolent de pignor. act. Ancbar. conſ.* 348. *numero* 2.

38 Fallit ſecundò, quando depoſitarius, ſiue cuſtos, vel mulio, ſeu Procaccius receperit pro cuſtodia mercedem, quia tunc (vt ſuperius dictum eſt) ad rei reſtitutionem tenebitur, quod tamen ſecus eſſet ſi merces fuiſſet ſoluta, pro tranſportatione mercium tantùm, & non pro earum cuſtodia, quia iſto caſu non tenetur *vt ait Rota ibi coram Cardinali Sacrato.*

39 Fallit tertio quando Procaccius & ſimiles modum ſecuriorem in onerandis, & cuſtodiendis mercibus non elegerit, quia tunc illud damnum eſſet eius culpę imputandum; niſi tamen Dominus mercium ita voluiſſet, quia eo caſu ad illarum reſtitutionem non tenetur, *vt eſt tex. in l. fin. §. ſi ea conditione verſ. ſi id ſciuerit. ff. ad l. Rhod. de iact. & l. item quæritur* §. 1. *verſ. ſiue inuito Domino ff. locat. & Rota in dicta Romana merciũ coram Card. Sacrato.*

Sed quãdo Hoſpes, Caupo, Nauta, & ſimiles teneantur de furto commiſſo in bonis forenſium vide *Marſil. in ſuo conſ. crim.* 23. *per totum.*

40 Vltimò animaduertendum eſt, quòd antequam prætendatur rerum amiſsarũ æſtimatio, earundem identitas prius manifeſtis rationibus eſt probanda; licèt quando difficultas in ea probanda adeſſet, probationes aliàs non concludẽtes, nec non etiam coniecturæ ſufficerent, quia iſto caſu illæ dicerentur probationes manifeſtæ, & præſertim quando eſſemus in probanda rerum identitate à bannitis raptarum, quod eſt difficillimũ de ſui natura, vt dicunt *DD. allegati in illa Romana mercium coram Card. Sacrato.*

ARGVMENTVM.

De Amicitia, ac eius effectibus, & quomodo ea probetur.

CONCLVSIO C.

1 AMICITIA eſt mens eadem in duobus, pluribus ve inter ſe inuicem ad aliquod obeundum, & propterea Cicero de finibus bonorum, & malorum ait, quòd omnium rerum, quas ad beatè viuendum ſapientia comparauit, nihil eſt maius amicitia, nihilque iucundius; neque verò hoc ratione ſolùm, ſed multò magis vita, & factis, nec non moribus comprobauit *D. Thom. in* 2. 2. *quæſt.* 23. *art.* 1. vbi ait, quadruplicem eſse mutuam communicationem beneuolentiæ, ſcilicet naturalem, domeſticam, ciuilem, & Diuinam.

2 Triplicem autẽ eam eſſe definit *Ariſ. lib.* 8. *Ethic.* nempè propter bonum vtile, delectabile, & honeſtum, Amicitia propter bonum vtile in ſenibus fieri videtur, qui non quod eſt delectabile, ſed ꝙ tantum eſt vtile, curant, Illa verò quæ eſt propter bonum delectabile, fit inter iuuenes, qui id, quod non eſt vtile, ſed benè quod eſt delectabile curant, iuxta illud trahit ſua quemque voluptas, Amicitia verò bonorum honeſtorum permanens ac ſtabilis eſt, ceteræ verò fragiles.

3 Et propterea *Hugo lib. primo* de clauſtro animæ, animaduertit, viro bono neceſse eſse quatuor habere, & primũ, vt oẽs ſibi amicos faciat. Secundũ, vt ſi nõ poteſt amicos facere, non faciat ſibi inimicos. Tertium, vt ſi non illud operari poſſit, diſcedat. Quartum, vt ſi quis diſce-

ſcedentem perſequitur non vindicet.

4 Sed reaſſumendo illud genus amicitię, quæ vocatur bonorum honeſtorum, extende primò, eam adeò inter amicos pollere, vt propterea illa veræ ſanguinis coniunctioni comparari poſſit, *Iaſon in l. quæ dotis num. 75. ff. ſolut. matrim. Alciat. de præſumpt. regula prima præſumption. 28. & Afflictus deciſ. 304. num. 13.*

Et hinc fit, vt confidentialis inſtitutio fieri poſsit in perſona amici, ad fauorem incapacis, quæ aliàs fieri minimè poſset, *vt ait Peregrin. de fideicom. artic. 3. num. 19. & veluti fuit dictum à Rota in deciſ. 557. num. 3. par. prima in recent.*

Vndè hic erit opportunè animaduertendum, quòd quis hæres fiduciarius eſse dicetur, ſi ille, cui teſtator relinquere volebat, erat eidem teſtatori dilectus, & ille, qui fuit hæres relictus erat eidem teſtatori fidus, & amicus, & de tota hæreditate ageretur, veluti quoque talis probatur, ſi ille, cui teſtator erat relicturus in contumacia Curię extabat, vt fuit dictum *à Rota per Cardinalem Caualerium in ſua deciſ. 381. num. 4. & ſeq.*

Item fiduciarius hæres ille dicitur, de quo teſtator dixit *mi fido eſſequirà la volontà mia conforme che sà*, vt ait *Rota ibi ſupra num. 3.*

Declara tamen, vt non ſit opus per ſeptem teſtes probare aliquem fiduciarium hæredem eſse cum tali caſu de ſubſtantia voluntatis non agatur, ſed de illius declaratione tantùm, *vt ait Rota ibi ſupra num. 6.*

Declara præterea, quod fiducia in teſtamento, ac inſtitutione ex coniecturis probatur, & per quas tradit *Rota ibi ſupra coram Caualerio num. 10.*

Subdeclara, quòd poſtquam talis fuerit probatus hæres fiduciarius, tunc ille tenebitur omnia vna cum fructibus reſtituere, nulla quarta retenta, *vt ait idem Cardin. Caualerius in ſua dec. 284. num. 3.*

5 Extende ſecundò principalem concluſionem, vt ſcilicet nedum amicitia magna præferatur ſanguinis coniunctioni, *vt ait Menoch. de præſumpt. vlt. vol. præſumpt. 89. num. 70.* Verum etiam, & illi fraternitatis, vt ex illius effectibus id optimè comprobari videmus; Nam talis amicitia, primò facit, vt vnus ſit cuſtos animi alterius, & conſiliarius intimus, & alter ego, & vna anima. ſecundò operatur coniecturam volũtatis teſtatoris. tertiò inducit ſcientiam geſtorum amici, itaut facultas iurandi conceſsa defuncto tranſeat in hæredem amicum intimum, & ratio ea eſt, quia ſecreta amicis intimis committuntur, & illorum conſilia in negotijs adhibentur, vt optimè ait *Gratian. lib. 5. diſceptat. capit. 930. num. 15. cum ſeqq. & prius libro primo diſcieptat. capit. 200. num. 10. & nu. 12. & Gaill. de pace public. lib. 2. deciſ. 10.*

6 Quinimmò nota, quòd amicitia apud Philoſophos in tanta æſtimatione fuit reputata, vt propterea inter eos aliquando contigerit dubitari, an quis amici cauſa deberet contra patriam ſentire, vt amico morem gerat, item an oporteat, vt filium deſerat dum indulget, atque commoditatibus amici intẽdit, ad quod enim dicere ſolebat *Diuus Ambroſius lib. 3. officiorum cap. 15.* quod claua, & gladius, & ſagitta ferrata homo eſt teſtimonium dans falſum aduerſus amicum ſuum, & ibidem ait loquendo de amicitia honeſta, quod ea eſt præferenda opibus, honoribus, & poteſtatibus, ſubdens tamen ibidem, quod amicitia probabilis ea dicitur, quæ honeſtatem tuetur, & ſic, quod ea præferri non ſoleat honeſtati, ſed eam ſequi, ſicut fuit de Ionatha, qui pro pietate amici, nec offenſam Patris, nec propriæ ſalutis periculum refugiebat, item legitur de Abimelech, qui pro hoſpitalis gratiæ officiis necem potius ſibi, quàm proditionem fugientis amici ſubeundam arbitrabatur, & multa alia priuilegia amicitię ponit *Gaill. de pace publ. lib. 2. dec. 10. num. 17. cum ſeqq.*

7 Extende tertio, quòd ſi quis alicui amico, ſiue eius filio alimenta prętiterit, tunc ea donata prępſumuntur, itaut illa prętans amplius repetere nõ valeat, *text. eſt in l. is, qui amicitia, & l. ex duobus, §. fin. ff. de negot. geſt. Alex. conſ. 110 incip. videtur vol. 7. Decius conſ. 624. incipien. in caſu num. 6. Crauett. conſ. 86. incip. Magiſter num. 2. & Angel.*

Angel. in auth. de Monachis. §. Cogitan. quem citat *Alexan. conſil. 39. num. 10. verſ. Sed vltra, lib. 6. vbi ait*, quòd amicis illi dicuntur, ex quibus eſt vnum velle, & nolle, *idem ait Gayll. in præcitato loco.*

8 Declara tamen id eſſe verum, dummodo hæc tria concurrant, veluti dicitur de coniunćto, cui alimenta à perſona coniunćta præſtita fuiſſent, nempe primò, quòd expreſſe ſint factę in perſona, non autem in rebus, vt ſunt illę alimentorum. Secundò, quòd illa perſona alita ſit non leuis, ſed magnę amicitiæ. Tertiò, quòd expenſæ in alimentis ſint modicę, & non magnæ. Addo quartum, quòd eſt, vt alimenta præſtans non debeat eſſe pauper, quia tunc non animo donandi, ſed repetendi præſtita pręſumuntur. *Rota deciſ. 742. num. 6. par. prima diuerſ. & Marilia deciſ. Rota Ian. 68. & Card. Tuſch. in verbo Alimenta concluſ. 301. & 302. & veluti dixi ſupra in verbo Alimenta, vbi recurras.* Et iſtud vltimum requiſitum mihi reuera valdè rationi conſentaneum eſſe videtur, cum ſit inconueniens dicere, vt pauper debeat in eius pręiudicium ad fauorem amici liberalis exiſtere; quia ſufficit, vt in paucis amici labore conſulatur, *vt ait Magon. deciſ. Florentin. 57. num. 58. & eſt text. in l. Tutori, C. de negot. geſt. & Rota deciſ. 864. in antiq. ſub num. 5.*

9 Extende quartò, quòd diſpoſita de conſanguineis ad amicos magnos trahuntur, *vt ait Gratian. dicto cap. 200. num. 5. & Farinac. in ſua praxi crimin. quæſt. 13. num. 32. par. prima.* Et propterea videmus, quòd amicus poteſt appellare pro amico abſente, dummodo tamen ratificatio ſequatur intra tempus debitum, & cum cautione de rato, *vt ait Scac. de appell. quæſtione quinta, num. 67.*

10 Extende quintò, quòd amicus poſſit eligere ſepulturam pro amico, veluti pater pro filio, quod tamen intellige verum, quando id à conſuetudine admitteretur, aliàs ſecus, *vt ait Franc. in cap. licèt, de ſepult. in 6. num. 3. & Gratian. dicto lib. 1. cap. 94. num. 80.*

Extende ſextò, quòd amico quoque ius accuſandi competat ſuper nece amici defuncti, etiam ad excluſionem hæredis ſcripti, licèt non ad eam conſanguineorum, & quando eſſemus in amico ſimplici, at ſecus, quando amicus iam eſſet inueteratus, *vt ait Farinac. in prima par. ſuæ praxis criminal. quæſt. 12. num. 33. & ſeqq. fol. mihi 128. & 129. cum ibi alleg.*

12 Extende ſeptimò, quòd etiam amico liceat pro alio amico vitam ponere, qui tamen declara id habere locum, non quando quis mortem opeteret pro ſaluanda illius vita, ſed benè, quando id faceret amore virtutis, & ad aliorum exemplum, aliàs inconueniens eſſet, vt quis pro ſalute alterius propriam poneret, nam ſolum vita debet poni pro Patria, quando eam ponere eſſet ſalus Patrię, & Eccleſiæ, adeò, vt in pari neceſſitate ſui ipſius, & Patrię ſemper prius ſit Patrię ſubueniendum, quàm ſibi, patri, aut filijs, & id fit, quia charitas illius eſt ciuibus Romanis antiquior & carior, quàm illa patris, aut liberorum, *vt ait Cicero, & Gratian. lib. primo diſcept. cap. 176. num. 16.*

13 Extende octauò, quòd donatio amico facta non reuocatur ex diſpoſitione, *l. ſi vnquam, C. de reuocand. donation.* quando tamen amicitia ſit magna, *vt ait Socin. conſil. 39. colum. vltima lib. 3.* Quod tamen intellige verum, iuxta declarationes quas ponit *Surd. de alimen. tit. 6. quæſt. 21. num. 11. & Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 200. num. 9.*

14 Extende nono, quòd in legato amico relicto intelligitur clauſula codicillaris, ita vt illud etiam ex teſtamento minus ſolemni debeatur, *vt ait idem Gratian. dicto lib. primo, cap. 200. num. 8.*

15 Extende decimò, quòd legatum relictum amico, qui ſit Rector alicuius Eccleſiæ, illud contemplatione amicitię, non autem Eccleſię relictum cenſetur, veluti dicitur de eo facto ſeruitori coniuncto, & conſanguineo, quia illud cenſetur relictum ſeruitutis, non autem conſanguinitatis contemplatione, & propterea ſi illa legata ab illo teſtatore relicta reuocabuntur, illud quoque conſanguineo relictum reuocatum cenſetur, quia ſeruitus, & non coniunctio contemplata pręſumitur, *idem Gratianus ibi ſupra num. 7. & ita quoque fuit deciſum in dicta Romana de Cæſarinis Luna 19.*

Mouem-

Nouembris 1601. *coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 1409.

16 Extende vndecimo quòd iſtud genus amicitię in tantum ligat, vt proptereà vnus qui ſit talis pro amico idoneus teſtis eſſe non poſſit; quia amicus ita faciſe pro amico, veluti inimicus de inimico mentitur; licèt talis non ſit verè amicus, qui pro amico mentitur, nec minus amat Iudicium, ita faciendo, *vt ait Maſcard. de probatio. concluſ.* 86. *num.* 14. *& concl.* 1357. *num.* 57.

17 Et propterea adagium vulgò circumfertur, amicus Plato, amicus Socrates, ſed magis amica veritas, *vt ait Afflict. deciſ.* 96. *nu. xi.*

18 Limita tamen primò, non procedere, quando quis eſſet vtrique parti amicus, *vt ait Rota per Card. Mantic. deciſ.* 372. *num.* 5. *Bartol. in ſuo tract. de teſtibus Marſil. in ſuo ſingul.* 178. *& ita ſæpè deciſum à Rota, & ſignanter in vna Ferrarien. matrimonij* 19. *Iunij* 1610. *coram Ortembergo.*

19 Limita ſecundò, non procedere, quandò ille teſtis eſſet vir multæ ſanctitatis, & famæ; quia tunc fidem faceret prò amico, veluti faceret ſi eſſet coniunctus pro alio coniuncto, iuxta ea quę ait *Iaſon in repet. l. admonendi nu.* 180 *verſ. limita ff. de Iure iuran.* & ratio prædictorum ea eſt: quia amicitia magna ęquiparatur coniunctioni ſanguinis, *vt ait Surd. dec.* 346. *nu.* 15. *& Afflict. dec.* 304. *num.* 13.

20 Limita tertiò, q teſtis amicus nō repellatur, qñ deponit ſuper re aliqua, ex cuius depoſitione neq. cōmodū neq. incōmodum reſultari poteſt, veluti ſi deponeret ſuper re vendita, & amicus vendens de euictione nō teneretur, *vt ait Abb. in l. tertia ff. de teſtib. lib.* 2. *nu.* 18.

21 Limita quarto, non procedere ſi in admiſſione teſtium nihil fuit oppoſitum à principio, *vt ait gloſ. & DD. in l. ſi quis teſtibus, C. de teſtib. & ibi Salicet. col.* 6. & in quibus verè teſtimonio amicorum ſit credendum, tradit *Rebuff. in tract. de priuil. ſchol. priuil.* 104 *nu.* 15. *fol.* 402.

Extende prædictas limitationes multo magis procedere, quando teſtis amicus, ſiue alio modo affectionatus in principio ſui examinis fuerit proteſtatus non intēdere velle partibus præiudicare, niſi quatenus ius aſſiſtat, & non aliàs, quia tunc amicitia non repellit teſtem à teſtificando eſum re vera probis iuris debeat eſſe magis cara veritas, quā amici dilectio, & verus amicus niſi bonum, & honeſtum ab amico quærit, *vt dicunt doctores allegati a Gratia. lib.* 2. *dyſcept. cap.* 277. *n.* 1. *& ſeq.*

Subextende prædicta, eò magis procedere, ſi eſſemus in teſte clerico, ſiue alia perſona legali, & fide digna, *vt dicunt Anch. q.* 32. *n.* 5. *l.* 1. *& Burſatt. conſ.* 87. *nu.* 3. *lib. primo, & Grat. ibi ſupra n.* 3. *vbi ait*, quod iſti admittuntur in teſtes dicta amicitia, ſiue affectione non obſtante.

22 Quinimmò notandum eſt, quòd ad hoc, vt amicitia quem à teſtificando repellat, debet eſſe immoderata, veluti fuit deciſum *à Rota in vna Turritana tertiaria, tertia Iunij* 1595. *coram Card. Seraph. in alia Parmen. Status quinta Iunij* 1596. *& in eadē coram eodem* 20. *Nouembris eiuſdem anni, quæ ſunt in eius impreſſ. deciſ.* 1147. *& deciſ.* 1191. *nu.* 3. *& deciſ.* 1205. *nu. primo:*

23 Secus autem, quando ea eſſet ordinaria, prout eſt in actu virtuoſo, & veluti ſi quis eſſet amicus communis, quia tunc ea non repellit à teſtificando, & id arbitrio Iudicis erit remittendum, qui debet cauſas amicitiæ conſiderare, *Felin. in cap. primo de teſtib. Alex. conſ.* 78. *n.* 3. *lib.* 1. *Salicet. in l. eos verſ. quæritur an amicus C. de teſtib. & ibi Bartol. n.* 1. *& in l. teſtium §. ideoque ibi tu magis de teſtibus & ſi verè tale ibi veruntamen ſi hoc Iudicis prudentia, & cap.* 3. *loco & ibi gloſ. verſ. teſtium ibi tunc conſiderabit Iudex de prob. Bal. in l. ſcripturas inprinc. C. qui pot. in pign. hab. verſ. ſtatur ergo. Corn. conſ.* 131. *circa fin. lib.* 4. Et ratio eſt, quia teſtibus ſolet fides adhiberi iuxta illius arbitrium, *Abb. in cap. cum Ioan. nu.* 3. *in fin. verſ Ergo concorda Felin. n.* 44. *verſ. & in hoc de fid. inſtr. & Rota in dicta Ferrarien. matrimonij coram Ortembergo.*

24 Rurſus, quod amicitia ad prædictum effectum debeat eſſe magna, item quod in hoc ſit ſtandum arbitrio iudicantium *ait Gratian. d. libro primo diſcept. c.* 200. *nu.* 1. vbi ſubiungit, quòd ea quæ eſt apta ad repellendum teſtem, eadem erit potens ad recuſandum Iudicem, veluti dicam

dicam in verbo appellatio in ampliatione 59. & ibi recurrere poteris, & de circumſtantijs, & effectibus amicitiæ probandis, *ait Natt. in ſuo conſ. 95. n. 13. & cæteri alleg. à Grat. ibi ſup. n. 15. & Tiraq. de pæn. temperan. cauſ. 23. viden.*

25 Secus autem erit dicendum, quando tſſemus in teſte turpis ac inhoneſtæ amicitiæ, & ſic ob bonum delectabile, vt eſſet Amaſius pro Amaſia, quia cum amor ſit ſpecies furoris, vt ait Plato in Phedro, & veluti latius dicam in verbo Amor, & ſic cum multos malos effectus hmõi amor operari poſſit, propterea à teſtificãdo repellit; nam poſſibile eſt, q Amaſius omne fas, & nefas pro Amaſia committit, quia vt dici ſolet talis amor omnia vincit *l. ſecunda, §. & cum placuiſſet, ff. de orig. Iuris, & ob id Bald. ibi ait*, q amor puellarum rectum iudicium ſubuertere ſolet, *quem ſequitur Baier. in §. Pater col. 4. Inſtit. de teſtib. Abb. in c. quoties n. 5. de teſtib. & Maſcard. in concl. 86. nu. 20.* vbi adducit exemplum de Cleopatra cum Cęſare *Tuſch. in verbo Teſtes concl. 202. & Farin. in tract. de teſtib.* ad quos recurrere poteris, quando caſus euenerit, & veluti ego quoq; latè dicam in verbo Teſtis.

26 Item amicitia quomodo probetur tradit etiam *Maſcar. de prob. concl. 85. per tot.* vbi in primis ait amicitiam per duos teſtes probari, ſed deponere debent inter tales eſſe idem velle, & idem nolle: quia amicus eſt alter ego, *Bald. in l. errore col. 1. verſ. item amicitia, C. de teſt. Ang. in Auth. Demon, § cogitandũ Felyn. in c. cũ cauſam col. 5. circa fi. de teſtib. Bart. conſ. 3. n. 27. vol. 7. Io. de Amic. conſ. 148. n. 11. Natt. conſ. 298. num. 4. vol. 2.*

27 Contrarium tamen *ait Gratian. libro 1. diſcept. cap. 200. num. 20.* vbi dicit quòd per confeſſionem amicitię à teſte factam non dicitur probata taliter amicitia, quę reddat illius depoſitionem inualidam; ſed debemus intelligere non de carnali, ſed de ea charitatiua, ſecundum quam proximũ diligimus, & ſic non per noſtras vtilitates; ſed ſolum quia eſt naturę noſtrę particeps, & verę veritatis auctos; & tunc talis dilectio charitatiua in amicum non repellit à teſtificando ſi luti facit altera ex illis rationibus, quę ſuperius deductę fuere, & veluti in iſtis terminis ait *d. Gratian. lib. 1. diſcept. cap 277. num. 1.*

28 Quam quidem opinionem extende procedere, etiamſi teſtis in depoſitione dixiſſet, ſe eſſe amicum talis, & quòd pro eo vitam exponeret, quia non per hoc ſequitur, quòd ipſe eſſet perditurus animam pro eo deponendo falſum, cum anima ſit valdè pręcioſior corpore, & cunctis rebus, nec de vno ad aliud tenet conſequentia, *vt ait Farinaccius alleg. à Gratian. ibi ſupra in dicto cap. 200. nu. 21. & ſeq.*

29 Contrarium licèt videatur tenere *Alex. conſ. 186. num 6. lib. 7.* dicens, quòd quando teſtis dicit eſſe amicum talis, id venit intelligendum de magno, quia appellatione amicitię venit magna amicitia, cum leues amici non dicantur propriè amici, veluti exemplificando de debito, vulnere, febri, & ſimilibus, quorum appellatione non venit modicum debitum, leuis febris, vel vulnuſculum, *vt ait idem Grat. ibi ſup. n. 18. & 19.* licèt inferius teſtetur primam opinionem eſſe veriorem.

30 Extende primò, quòd ex ſalutatione, & aſsidua conuerſatione amicitia arguatur, & propterea ex huiuſmodi conuerſatione amicus pręſumitur informatus de geſtis alterius amici, *vt ait Rot. deciſ. 711. n. 2. par. 2. recent. & Marc. Mant. conſ. 173. vol. 2. & Abb. in cap. repelluntur n. 2. de accuſat. & Grammat. conſ. 42. nu. 12. & dec. 34. nu. 6. & Ioan. de Amic. conſ. 41. & 85. nu. 17. & Rota per Card. Mantic. dec. 372. nu. 3.*

31 Subextende, quòd ex ſalutatione reconciliatio quoque pręſumitur, ſi prius inimicitia inter aliquos aderat, vt docet idem *Marc. Mant. conſ. 225. nu. 15 cum ſeq. vol. 1.*

Quod tamen ſecus eſſet, quando non ſponte quis ſalutaret inimicum; ſed ductus à patre, & ſic illũ metu reuerentiali ſalutaſset, & alter eum ſalutantem reſalutaſset, vt in hoc puncto multa ait *Fariuacc. in ſuo conſil. 98. per totum volum. 1.*

32 Extende ſecundò, quòd amicitia arguatur: veluti ſi quis fuiſſet electus ad aliquid peragendum pro eo, cum ex hoc maxima confidentia pręſumatur, *ad trad. per Bartolum in l. amiciſſimos, ff. de*

ff. de excuſat. tutor.

33 Extende tertiò, quòd ea arguatur etiam ob hæreditatem, & legata alicui relicta, *vt ait Bart. in dicta l. amiciſſimos, & Bald. ibi de excuſat. tutor. & Ioan. de Amic. conſil. 4. num.* 18. Et ratio eſt, quia ea per affectionem, & benemerita ſiũt, *Doctores in l. necnon adiecit, ff. pro ſocio, & Farinac. d. conſ.* 98.

34 Extẽde quartò, quòd ſi in præteritum probetur amicitiam ſemel inter duos extitiſſe, etiam ad præſens extare præſumitur, quia valet argumentum de præterito ad præſens; *l. cum ipſius, C. famil. herciſcun. Felin. in cap. ſcribebam, num. 3. verſ. Item, de præſumption. & eſt text. in l. ex perſona, C. de probat. & l. ſi hi qui, C. de adult. & Maceraten. variar. reſol. reſol.* 50. *num.* 4. *lib.* 3. vbi colligitur iſtud argumentum in delictis quoque procedere, & proptèrea videmus quòd vxor committens ſtuprum in viduitate, cenſetur commiſiſſe etiam adulterium ante mortem viri, *iuxta ea quæ dixi in verbo Adulterium, ex doctrina Menoch. in ſuo conſ. 31. num. 24.*

Contrarium, quòd ſcilicet de præſenti, regulariter non præſumatur in præteritum, *ait text. in cap. ſi eo tempore, de reſcript. in 6. Alciat. de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 26.* & ideò contrarium volens illud probare tenetur, *vt ait Maceraten. in præcitato loco, num. 5. & Gozadin. conſ. 66. num. 6.*

35 Declara tamen primò, quòd licèt iſtud argumentum de præterito ad præſens valeat, tamen id procedit, dummodo aliqui actus intermedii contrarii non probarentur, & ſic igitur Amicitia, quæ olim fuit, hodie quoque præſumitur. Si tamen inimicitiam inter eos ſuperueniſſe non probetur, *Afflict. deciſ. 104. cum alijs allegatis à Rota in Hipporegien. Capellæ veneris 4. Iulij* 1608. *coram Penia, & dec. 233. par. 1. recent.*

36 Sed eſt bene verum, quòd illa qualitas extrinſeca inimicitiæ de nouo ſuperuenta eſſet ab allegante probanda, veluti erit etiam dicendum de eo, qui amicitiam allegat; quia iſta qualitas, quæ foris eminet non præſumitur niſi ab allegante probetur; quod quidem intellige verum, quando tractatur de probanda amicitia in ſpecie; Secus verò, ſi tractaretur de ea probanda in genere, quia omnes generaliter præſumuntur amici, licèt tali caſu vocẽtur amici *à Dio, à Dio, text. eſt in l. ſi quis, & ibi Bald. colum. fin. verſic. Nota, quod ille, C. de teſtibus, & Maceraten. in præcitato loco, numero quinto.*

Declara ſecundò, illud argumentum valere de præterito in præſens dũmodo ſtatus non ſit difformis à ſtatu, qui neceſſariò aliquo tempore fuit in præteritum, *vt ait Iaſ. in l. ſi prius num. 44. ff. de nou. oper. nunciat. Alciat. in d. præſumpt. 26. & Maceraten. dicta reſolut. 50. num. quinto.*

Declara tertiò, eam opinionem non eſſe veram, quando non conſtat de initio, & ſic de continuatione non dubitatur, *vt ait Honded. conſ. 79. num. 43 lib. primo.*

Declara quartò dictam primam opinionem eſſe veram, dummodo actus licitus non efficeretur illicitus, veluti ſi donatio licita præſumèretur illicita, nempè cum fraude, & quod per conſequens ea eluſoria redderetur, *vt ait Bald. in dicta l. ex perſona Alciat. d. præſumpt. 26. & Maceraten. reſol. 50. ſub num. 5. verſ. 3. quia ceſſat;* ſecus autem ſi breuitas temporis intercedit ab vno tempore ad aliud, quia tunc eo magis illud argumentum procederet, *vt dicunt Doctores prædicti allegati à Maceraten. ibi ſupra num. 4.*

37 Extende quintò, quòd id, quod fuit dictum de iſtis talibus, qui ob amicitiam à teſtificando repelluntur, procedit etiam in mulieribus, vt conſuluit *Bald. conſ. 40. vol. 2.*

38 Sed quomodo amicitia magna probetur tradit etiam *Abb. in cap. quoniam de offic. deleg.* & pro ea probanda, quomodo Articuli ſint formandi, docet *Franc. Marc. in tract. de teſtib. nu. 65. tom. 13. ſol. 62.*

ARGVMENTVM.

Amiſſio feudi ob quas cauſas ſequatur.

CON-

CONCLVSIO CI.

1 AMISSIO feudi, nota, quòd ex eiſdem cauſis fieri ſolet, quibus poteſt filius à patre exhæredari, & donator ſuam donationem inter viuos reuocare, vel ex ſimilibus, atque maioribus Vaſallus feudo priuari poteſt, & hoc iudicis diſcretioni remittendum erit, *vt ait Andreas Gayl. deciſ. 157. par. 2. & Marta in compil. deciſ. tom. 4. in verbo Amiſſio, cap. 3.*

2 Et ad probandam ingratitudinem Vaſalli, per quam poſtea amiſſio feudi ſequatur, nota, quod quinque teſtes integræ opinionis, & famæ requiruntur; & licèt quis præſumatur bonæ opinionis, & famę; non tamen iſta præſumptio ad gradum ſuperlatiuum extenditur, vt in materia fellonię probandæ erit neceſſarium ad hoc, vt dignè priuatio feudi ſequatur. Quinimmo volens Dominus ad felloniam agere tempore, & locum, vt in criminalibus accuſationibus exprimere debet, etiam ſi ad id ciuiliter agatur, *vt ait idem Gayll. in dicta dec. 157. & Marta ibidem ferè in fi.*

3 Quo enim delicto ſic probato, tunc Dominus, ſi ſumus in feudo nouo, poteſt illud ad ſe auocare, ſi verò ſumus in antiquo, ad agnatos reddit, veluti ita ſeruari in Camera *teſtatur idem Gayl. in præcitato loco, & Marta in vlt. verb. in d. c. 3.*

4 Declara tamen, quòd ad hoc, vt legitimè ad commiſſum agi poſſit, hæc ſunt neceſſaria, nempè feudi probatio ex parte agentis, ingratitudo ex parte Vaſalli, & quod delinquens ſit maior quatuordecim annis, & ſciat, vel ſcire debeat rē eſſe feudalē, quia eo caſu poterit poſtea Dominos rei vendicatione directa, aut cōdictione ex moribus ex vſufrudorū agere, *iux. trad. per Guidop. dec. 454. n. 2. & ſeq.*

5 Extende id in tantum eſſe verū, quòd licet Vaſallus ob felloniam commiſſam ipſo iure feudum amittat; tamen quoad illius priuationem ſententia declaratoria erit neceſſaria, præcedente prius cognitione cauſæ, per legitimas probationes, vt ſuperius dictū eſt, necnon citato prius Vaſallo, ad viden. declarari ſe incidiſſe in pœnas felloniæ, &c. cum in re tàm graui non ſit procedendum iuris ordine non ſeruato, *vt animaduertit Andreas Gayll. dec. 51. par. 2. Grammat. dec. 15. conſil. Neapol.*

6 Animaduertendo præterea, quòd poſt eius mortem, amplius declarare non poterit, ſi de hoc in vita Vaſalli ſcientiam habuerit, & de eo conqueſtus non fuerit, *vt ait Octau. Cacher. deciſ. 29. Senat. Pedemont.* Veluti quoque eodem modo dicitur de marito, qui poſt mortem vxoris, non poterit dotem ſuperlucrari ob illius adulterium, ſi ea viuentę de hoc maritus non fuerit conquæſtus, quia per huiuſmodi taciturnitatem delictum remiſſum cenſetur, vt latè dixi ſupra in Verbo Adulterium.

7 Quod tamen limita non procedere, quando eſſemus in rebellione notoria, actu perſiſtente; quia tunc in hoc altera probatio non eſt in contrarium admittēda; ſed tunc Dominus de facto, & ſine ſententia poſſeſſionem feudi accipere poteſt, *vt ait idem Andreas Gayll. ibi ſupra, & Marta in præcitato loco cap. ſecunda.*

8 Et reaſſumendo principalem concluſionem, Amplia eam procedere, quod ſcilicet Vaſallus feudum amittat, ſi illud, vel partem eius ex certa ſcientia, dolo, vel lata culpa Domino negauerit, aut craſſa, vel ſupina ignorantia ſe neſcire dixerit, quia cum in hoc erit conuictus illud feudum amittet, *ad trad. per Cacher. dec. Pedem. 29. & Guidop. ibi ſup.*

9 Amplia ſecundò, quòd Vaſallus amittit feudum, & fructus, ſi illud vti rem Burgenſaticam alienat; quia ex hoc Dominus taliter iniuria afficitur, vt propterea illud ei apertum fiat, & in quemcumque etiam ſingularem ſucceſſorem tranſit, *vt ait Affl. dec. 255. num. 1. & 3.*

10 Amplia tertiò, quòd feudum per Vaſallum amittatur, ſi intra annum mortem non denunciauerit, & iuramentum fidelitatis non præſtiterit, aut renouationem inueſtituræ intra tempus non petierit, licèt id non ipſo iure, ſed per ſententiam faciendum veniat, *vt ait Guidopap. in deciſionib. 165. 166. 167. 168. & 169. Afflictus dicta deciſione 255. num. 3. & Franch. deciſione 425. num. 1.*

11 Subamplia id in tantum eſſe verum, quod vnum ſine altero adimplere non ſufficit. Vndè dolus, & contumacia ex eo ſolo non ceſſat, ſi quis canonem ſoluerit, ſed Dominum non recognouerit; fidelitatis iuramentum non præſtiterit, nec inueſtituram intra tempus debitum petierit. Nam veluti ſoluens partem canonis à iure ſuo cadit non ſoluens integrum, ita etiam dicitur de eo, qui ſoluit cenſum, ſed cætera non adimpleat: ſiquidem inueſtitura eſt ſignum deuotionis, ſiue recognitionis, & propterea ſi illud non fit, quis à iure ſuo cadit, quaſi ſignum reuerentiale facere omittens, & magis intereſt Domini, vt recognitio fiat, quàm quod cenſus ſoluatur; quia per inueſtituram probatur feudum, & eius ſubſtantia conſeruatur, cenſus autem extra cauſam feudi poteſt ſolui. Vndè ex prædictis defectibus Senatus Mantuæ cenſuit reos conuentos non eſſe excuſandos, *vt ait Surdus in deciſione 221. num. 19. & ſequen. cum alijs ibi per eum allegatis.*

12 Declara tamen primò, id non procedere, ſi moram Vaſallus celeri ſatisfactione purgabit, & ad hoc annus aſſignatur, qui incipit currere à die adeptæ poſſeſſionis, vt ait *idem Guidopap. ibi ſupra in prædictis deciſionibus.*

13 Declara ſecundò, non procedere, quando Vaſallus eſſet minor, quia tunc excuſatur, *vt ait Vrſill. ad Afflict. dec. 265. num. 91.*

14 Declara tertiò, non procedere, quando Vaſallus ſi non denunciauit duplicatum releuium tamen perſoluit, quia tunc excuſandus venit, *idem Vrſill. in d. dec. 265. num. 95. & Franch. dec. 425. num. primo.*

15 Amplia quartò, etiam procedere in fratribus, quando non petunt inueſtituram feudi ab alio fratre defuncto in communi poſſeſſi, nam iſto caſu feudum ipſi amitterent; *vt ait Surdus deciſ. 221. num. 1.*

16 Subamplia; quòd neque allegatio ignorantiæ prædictis fratribus prodeſſe poterit, quando inter eos habitatio erat communis, & communio bonorum, & inſimul verſabantur, quia ex coniunctione ſanguinis, communione bonorum, & conuerſatione ſcientia præſumitur, etiam ſi eſſemus in actis momentaneis, & non ſucceſſiuis; quod tamen declara verum; quando agitur de pœna pecuniaria, ad quam enim incurrendam præſumpta ſcientia ſufficit; ſecus vero vbi ageretur de corporali; quia tunc ignorantia excuſat, dummodo craſſa, & ſuppina non eſſet, *vt dicunt Surd. dicta dec. 221. num. 1. & 9. cum ſeqq. & Marta ibi ſup. in cap. 8.*

17 Extende idem procedere, & è conuerſo, nempè, quando Dominus delictum Vaſalli ignoraret; quia ſi poſtea ſeruitium ab eo recipiat ſibi præiudicaſſe non cenſetur, & multo minus, ſi id à factore Domini cauſaretur, vt ſi poſtea cenſum, aut canonem poſt incurſam caducitatem reciperet: & ratio eſt, quia poteſtas factoris eſt debilior illa Domini. Quinimmò cum actus petendi inueſtituram, & recognoſcendi Dominum ſit ſucceſſiuus, & per conſequens contineat continuum contemptum, donec recognitio fiat. Hinc propterea fit, quòd licet aliquando poſſit eſſe, quòd Procurator, ſiue Dominus ſeruitium à Vaſallo receperit, nihilominus cum contemptus non ſit extinctus, ſed adhuc duret, igitur de nouo caducitas declarari poterit, *vt ait Marta in dicto cap. 8. ex doctrina Surdi in dicta dec. 221. num. 18.*

18 Amplia ſextò, quòd Vaſallus feudum amittat, ſi cum hoſtibus Domini armatus, & eis opem ferens fuerit viſus; at ſecus, ſi ſine armis, & ſimpliciter fuerit inuentus cum eis, *vt ait Grammat. deciſ. 15. conſil. Neapolit. & Marta ibi ſupra cap. primo.*

19 Amplia ſeptimò, quòd ſi Vaſallus interpellatus non ſoluerit canonem amittit feudum, niſi tamen id ex eius impotentia facere ceſſauerit, veluti quia ei nati eſſent multi filii, licet tamen excuſatio impotentiæ ei non ſuffragaretur, quando ex eius culpa impotentia euenisſet, *vt ait Vrſill. ad Afflict. deciſio 252. num. 11.*

20 Amplia octauò, idem procedere, quando Vaſallus videret Dominum periclitantem, & eum nõ adiuuaret, quia tunc ſi abſque interpellatione etiam

ei

ei non ſubueniat feudum amittit, *idem Vrſill. ibi ſupra num. 2.*

21 Si vero vaſſallus duos Dominos habeat, tunc antiquiorem adiuuare tenetur, *idem Vrſill. dec. 265. num. 55.*

22 Amplia nonò, quòd feudatarius pater feudo priuatur, ob delictum filii, quod tamen ſecus eſſet, ſi dictum filium Domino præſentaret, *vt ait Iacob. de Franch. tit. de ijs, qui ſeud. da. poſſ inter deciſ. Vincentij de Franch. car. mihi 135. num. 48.*

23 Declara tamen primò, quòd illo caſu ſi filius à patre Domino ſit præſentatus non debet pœna capitali puniri: & ratio ea eſt ſecundum *Iacob. de Franch. ibi ſupra*, quia poſuit in manibus Domini vti in Arbitratorem, qui in criminibus publicis ſententiam exequi non poteſt.

24 Declara ſecundò, quòd ſit in electione patris, vel ſe à filio ſeparari, vel eum ad Dominum conducere; quia altero ex iſtis caſibus ab amiſſione feudi ſe defendit, & quando ſit per patrem adductio filii ad Dominum, id operatur, vt eum miſericorditer tractet, ne videatur pater vti carnifex proprium filium ad macellum conduxiſſe, *vt ait Vrſill. ad Aſſlict. dicta deciſ. 265. num. 202. & 203.*

25 Amplia decimò, quòd feudatarius feudum amittat, ſi merum, & mixtum imperium ſibi vſurparet, quod tamen declara procedere, ſi id ſcienter tentauerit, at ſecus ſi ignoranter, veluti, quia credebat id ſibi competere, cum vidiſſet ſuos maiores in huiuſmodi poſſeſſione extare, illiuſque effectus exercere, *vt ait Vrſillus ibi ſupra, numero 205.*

26 Amplia vndecimò, quòd Vaſallus feudo priuatur, ſi occidat Patrem Domini, at ſecus, ſi proprium fratrem, & multò magis, ſi delinquat in proprium Dominum; quia tunc feudum fit franchum, *vt ait Marſil. ſingular. 122. incip. Vaſallus, & Vrſil. ibi ſupra num. 58.*

27 Amplia duodecimò, quòd feudatarius amittat feudum, quando illud vendat ſine conſenſu Domini; ſecus verò, quando alienaret cum illa clauſula, Reſeruato conſenſu Domini, nec alias, nec aliter, nec alio modo; quia tunc per eam Vaſallus feudum non amittit cum tunc ius Domino illæſum præſeruetur, *Vrſill. ibi ſupra, & ego latè dicam in verbo Emphiteuta.*

28 Amplia decimotertiò, quòd feudatarius feudum amittat ob crimen læſę maieſtatis à quo omninò cauere debet, *vt ait Vrſillus ad Aſſlictum deciſ. 265. nu. 65.* & quibus modis illud committatur, *tradit Capic. deciſ. 18. & latius per Hieronym. Aegid. in ſuo tract. læſæ Maieſt. per tot. & idem Aſſl. deciſ. 21. & ibi Vrſillus eum ſequitur.*

29 Extende, quòd nedum Vaſallus cauere debet à proditione contra Dominum, ſed etiam contra eius fratrem, vt ſuperius dixi, & animaduertit, *idem Aſſlict. dicta deciſ. 265. num. 63.*

40 Et tunc dicitur proditioſè occidere, quando ſine diffidatione occiderit, *idem Aſſlict. ibid. num. 64.*

ARGVMENTVM.

AMISSVM IN LVDO quando ſit repetendum.

CONCLVSIO CII.

1 AMISSVM in ludo Taxillorum ad hoc, vt repeti poſſit, nota, quòd diſtinguendum eſt *cum Innocent. in l. finali, ff. de aleator. & in capitulo Plerique, de Immunitate Eccleſ. vbi ait,* quod ſi ille, qui traxit alterum ad ludendum lucretur, tunc illud, quòd eſt amiſſum alteri reſtituere tenetur; ſi autem ille, qui perdidit, fuit qui traxit, tunc ille non repetit, *vt ait Guidopap. deciſione 581. num. ſecundo, idemque ait Diuus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtione 32. articulo ſeptimo, & plenius in ſumma Confeſſar. libro ſecundo, titulo octauo, quæſtione ſecunda. & Hoſtienſ in ſumm. de pœn. & remiſſ. § Quæ pœnitentia ſit pro peccatis, verſ. quid de luſoribus, colum. 18. & Cappell. Tholoſ. deciſ. 193. num. 1.*

2 Contrarium, quòd ſcilicet ludus alea-

rum nullam actionem pariat, & quòd neque etiam actio oriatur ex contractibus occaſione illius ludi celebratis, puta mutuo, depoſito, & ſimilibus, *fuit deciſum à Rota in Romana pecuniaria, Veneris 15. Martij 1602. coram Gregorio Decimo quinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 47 num. ſecundo, & ſequen.*

3 Et ratio iſtius ſecundę opinionis ea eſt; quia illa conſuetudo, quæ inducit homines ad peccandum (vt eſt in ludo, qui dicitur pabulum Diaboli, cum ex eo inducantur facile Furta, Blaſphemiæ, Rixæ, & mali tractatus in familiis ludentium, quia ſolent cum ad domum redeunt ſed perdiderint ſæpè eam funditus euertere, & ſic dicta conſuetudo, inquam, vti de re turpi dicitur abuſus, & per conſequens non tolleranda argumento, *l. quod non ratione de legibus, & Adden. ad Cappell. Tholoſ. in deciſione 93. num. 7. & nouiſſimè Merlin. de legitima, lib. 2. tit. primo, quæſtione 13. per tot.* & ibi multa ait in hac materia ludi,

4 Sed tenendo hanc vltimam opinionem, Amplia eam primò, multò magis procedere, veluti, ſi amittens eſſet filius familias, & pecuniam amiſſam in ludo confiteretur eam recepiſse mutuo; quia tunc ex duplici ratione ad id teneri non deberet, & primo, quia filius familias de iure ex cauſa mutui obligari non poteſt. Secundò, & eò minus ſi mutuum ex cauſa ludi prouenirer, *vt ait Rota ibi ſupra coram Gregorio Decimo quinto.*

5 Amplia ſecundò, idem procedere, ſi amittens pecuniam in ludo ſuarum rerum liberam adminiſtrationem non haberet, veluti, quia ſeruus, vel Monachus eſset, quia cum iſti dominium pecuniæ non habeant, meritò ſi illud in alium transferre non poſſunt; nam nemo dat, quod non habet, *vt dicunt Adden. ad Cappellæ Tholoſanæ in deciſione 193. nu 3. & 4.*

6 Amplia tertiò, illud multo magis procedere, quando fraus, & dolus lucrantis interuenerit; puta, quia cum taxillis, vel cartis falſis; ſiue alio modo fuerit abuſus, quia tunc amiſſum abſque difficultate erit repetendum, *vt ait Cappell. Tholoſ. in præcit. loco, nu. 5. in addit.*

7 Licèt etiam aliqui dicant, quòd huiuſmodi pecunia ſit pauperibus eroganda: Et ratio ea eſt, quia turpitudo ex vtraque parte, tàm vincentis, quàm perdentis verſatur, *vt ait dict. deciſio. Cappel. Tholoſ. ibi ſupra num. 5.*

8 Amplia quartò, dictam opinionem in tantum valere, vt propterea ſi vincens pecuniam lucratam non habuerit, neque minus pro illa conſequẽda actio dari debet: Et ratio eſt, quia facilius datur alicuius rei retentio, quàm acquiſitio de nouo; deinde ſemper facilius impeditur faciendum, quàm quòd factum tollatur, *vt ait Rota per Gregorium Decimum quintum in deciſione 48. num. ſecundo. & Caccialup. in tractatu de ludo, num. 63. verſic. Punitur etiam, Paris de Put. in eodem tractatu num. 35. & 45. Albert. in l. 1. §. ſi rapinam num. 2. ff. de Alea vſu, & aleat. & ibidem Oddofred. num. 3. verſ. verius eſt, Auguſt. ad Angel. de Maleſic. in verbo Metitor de male dadi num. 4. Viuius opin. 470. num. 2. & Sanchez de matrim. diſput. 38. num. 33. cum ſeqq. tomo 1.*

9 Amplia quintò, quòd etiam Pater, ſiue Dominus poſſit repetere pecuniam amiſſam à filio, vel ſeruo in ludo; & ſic eis contra victores ad id actio datur, *vt dicunt Doctores allegati à Farinaccio in quæſtione 109. num. 176. in ſecunda par. ſuæ prax. crimin. & ibi plures Doctores allegat.*

10 Amplia ſexto, Id habere locum in Tutore, Curatore, Monaſterio, Vxore, Marito, ac in aliis denique, qui ſuarum rerum adminiſtrationem non habent, quibus perſonis repetitio pecuniæ amiſſæ contra victores conceditur, *vt ait Florian. & alij allegati à Farinac. ibi ſupra num. 177. 178. & 179. & Sanchez in præcitato loco.*

10 Amplia ſeptimò, quòd etiam aduerſus Patrem, & Dominum eorum, qui vicerunt repetitio pro pecunia amiſſa datur. quatenus tamen eam ſaluam habeant, vel ſi ex ea pateret Dominos fuiſſe factos locupletiores, *text. in l. finali. §. Item ſi ſeruus, & §. aduerſus, ff. de aleæ vſu, & aleatoribus,*

Oddo-

Oddofred. Angel. & Alb. allegati à Farinaccio ibi ſupra num. 180.

12 Amplia octauò, quòd etiam filij repetere poſſunt alienationem bonorum, quæ pater ludendo diſſipauit, vſque ad eorum legitimam, quod tamen ego non credo verum, quando eorum alienatio eſſet facta in perſonam extraneam; ſecus forſan, ſi ad fauorem victoris, veluti, quia bona ipſa ei pro amiſſo in ludo fuiſſent aſſignata; Et ratio eſt iſtius meę opinionis, quia valet argumentum de delictis ad contractus, *vt ait Sigiſmund. Scaccia de iudic. cauſ. ciuil. & crimin. cap.* 92. *nu.* 2624. *vbi plures allegat.*

13 Vndè veluti Pater poteſt contrahendo filiis præiudicare in legitima, & ita etiam in delinquendo, & ludendo, & propterea hinc infertur, quòd filij in vim iſtius argumenti, non poſſint huiuſmodi alienationem bonorum repetere, quando in extraneum eſſet facta, ſecus verò, ſi in victorem; & eo magis, quia filio non debetur legitima viuente Patre, ſed benè eo defuncto, *vt ait Surdus deciſione* 167. *per totam, & Puteus deciſ.* 237. *num.* 5. *lib.* 2. & veluti latè dixi in verbo *Legitima*, & vide *Merlinum de Legitima lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 13. *& ibi multos Doctores allegat*, qui docent, quando amiſſum in ludo legitimã minuat, item quando ea ſit detrahenda ex acquiſitis in ludo, necnon qui ludi dicantur honeſti, & qui prohibiti.

14 Amplia nono, prædicta adeò eſſe vera vt propterea ſi victus pecuniam amiſſam recuperare non curet; victor tamen eam reſtituere tenetur in foro conſcientiæ, vel pauperibus erogare; quod tamen intellige verum, attenta illa diſtinctione inter allicientem, & allectum ad ludendum, quam in principio concluſionis firmaui, & veluti *ait Florian. in dicta lege prima, §. ſi ſeruus num.* 2. *&* 4. *& omnes alij allegati à Farinacio in dicta quæſtione* 109. *num.* 182. Immò *Menoch. de arbitr. iud. caſ.* 399. *num.* 12 *ait*, quod compellens ſocium ad ludendum punitur.

15 Subamplia id, quod fuit dictum in foro conſcientiæ, eò magis procedere, quando amiſſum nondum eſſet victori ſolutum, quia, vt mox diximus, facilius ſemper impeditur faciendum, quàm quod factum tollatur; immò neque ſine peccato perdens poteſt pecuniam amiſſam ſponte ſoluere, veluti fuit deciſum ab *Eminentiſſimis Cardinalibus Bellarmino, & Monopola, deputatis à felic. record. Papa Paulo Quinto*, vt viderent ſi Ioannes Grimaldus, qui religionem Cappuccinorum profiteri volebat, poterat tuta conſcientia ſoluere Illuſtriſſimis Dominis Ioanni Lucæ, & Ioanni Auguſtino de Spinolis, ſcuta vndecim millia in ludo cum eis amiſſa. Qui enim Eminentiſſimi Cardinales partem negatiuam fore tenendam reſponderunt, licèt dictus Grimaldus ſponte, & titulo donationis, dictam pecuniam eis ſoluere vellet, licèt aliàs ipſemet Grimaldus à dictis Spinulis pecuniam eis lucratam exegiſſet. *idemque firmant Doctores allegati à Sanchez in dicta diſputatio.* 38. *num.* 33. *& ſeqq.* vbi ad partes hæc quæſtio diſputatur.

16 Amplia decimò, quòd perdens poſſit propria auctoritate pecuniam amiſſam accipere, & furari, *vt dicunt Doctores allegati à Farinacio ibi ſupra num.* 187.

17 Amplia vndecimò, quòd ſi officiales, & Domini Terrarum in eorum locis ludos non prohibeant, tenentur ad reſtitutionem eorum, quæ in ludo fuerunt amiſſa, quod tamen intellige in foro conſcientiæ, *vt dicunt D.D. allegati à Farin. ibi ſupra num.* 181.

18 Reaſſumendo iterum primam opinionem ſuper eo, vbi dicitur, quòd amiſſum in ludo permiſſo, amplius repeti nõ poſſit. Amplia eam primò, quoque procedere, etiam ſi id, quod fuit amiſſum in magna quantitate conſiſteret, *vt ait Marian. Socin. in c. inter dilectos num.* 29. *de exceſſ. Prælat. Paris de Put. in ſuo tract. de ludo num.* 7. *&* 8. *Henrich. Boich. de vita & honeſt. cleric. in c. clerici, num.* 12. *Stephan. Coſta in eodem tractatu de ludo, ſub num.* 3. *&* 4. *Conrad. in ſua praxi in rubr. de luſoribus, num.* 18. *in fine, & cæteri D.D. allegati à Farinac. in dicta quæſt.* 109. *num.* 134.

19 Amplia eam ſecundò, in tantum procedere, vt immò (à conſuetudine illa, fundata *in l. fi. C. de aleis, & aleatoribus*, ideſt, vt plus vno ſcuto nõ perdatur) iura abro-

abrogata fuerint, *vt teſtatur Auguſtin. ad Angel. de Maleſic. in dicto verb. Metitor. de male dadi, poſt num. 4. Burſatt. conſil. 126. num. 6. Clar. in §. ludus, verſ. Scias tamen, num. 4. Caccialup. in tract. de ludo, num. 72. & Thom. Oetius in tractat. de ludo ſcacch. in queſt. 11.*

Sed quid de eo, quod quis lucratur ex circumuentionibus adhibitis in ludo? an ſcilicet illud poſſit retineri in conſciẽtia, ſiue potius ſit reſtituendum perdenti, diſtingue cum *Azor. in 3. par. inſtit. moral. lib. 5. cap. 24. 25. 26. & 27. & ſeqq.* vbi plurima inuenies in hac materia, & prius *lib. 4. cap. 21. fol. 272. & ſeq.*

ARGVMENTVM.

DE AMISSIONE PRIVILEGII, & quanto tempore illud dicatur omiſſum.

CONCLVSIO CIII.

1 AMISSIO priuilegii, nota, quòd inducitur per non vſum ſpatio decennii, dummodo tamen euenerit caſus illud exercendi, & priuilegiatus non exercuit, *vt ait Caputaquen. deciſ. 379. par. 2. & Anna, ſingul. 400. & ita fuit deciſum à Rota per Cardinalem Seraph. deciſ. 1043. nu. 3. & in alia coram Card. Blanchetto 11. Martij 1596.*

2 Quod tamen declara eſſe verum, quando ſumus in priuilegio mero, quod ſcilicet contra iuris communis obſeruantiã tendit; ſecus autem, ſi eſſemus in facultatiuo, veluti in eo, quod conceditur in mera voluntate alicuius; quia tunc, nec ſpatio decem, nec minus centum annorum amittitur, *vt ait Put. in deciſ. 369. lib. 2. num. 5.* vbi ait, ꝙ in dubio ſimplex præſumitur.

3 Declara ſecundò, concluſionem procedere, quando priuilegium eſſet ob ſeruitia conceſſum; quia tunc illud ſaperet naturam contractus, & ſic per non vſum reuocatum non cenſetur, *vt ait Maſtril. in deciſ. 96. par. 1.*

4 Sed eſt benè verum, quòd huiuſmodi priuilegium ad tempus ſuſpendi poſſet, ſed non in totum tolli, *vt ait Rota per Creſcent. in dec. 21. de priuil.*

5 Declara tertiò, eam non habere locũ, veluti, ſi eſſemus in caſu *deciſ. Capic. 134* vbi habetur, quod Canonici numquam amittunt priuilegium optandi præbendas in Eccleſia, etiam ſi nunquam vllo quouis temporis ſpatio optauerint. Et ratio eſt, quia in facultatiuis præſcriptio non cadit, vt dixi ſuperius, & *vt ait Rota per Coccinum dec. 402. num. 10.* & ibi ſubiungit id procedere, etiam ſi quis ſteterit per mille annos, quòd non fuerit vſus priuilegio, niſi tamen antecederet prohibitio, & poſtea acquieſcentia ſubſequeretur.

6 Subdeclara igitur, non procedere, quando vſus à voluntate alicuius non dependeret, quia tunc priuilegium, ſi quis eo non vtatur, perdit, *vt ait Triuiſ. deciſ. 15. par. 1. & Put. ibi ſupra.*

7 Amplia primò, concluſionem, vt ſcilicet priuilegium multò magis amittatur, ſi priuilegiatus contra priuilegium fecerit; quia tunc talis vſus in contrarium factus, illud perdere facit, *vt ait Maſtril. deciſ. 79. par. 1. & Doctores allegati à Papien. in ſuo pract. libell. form. appoſ. contra inſtr. verſic. Penitus car. mihi 177.*

8 Quod tamen ſecus eſſet, ſi quis fecerit actum, licèt renunciationi proximum, ſed non ei de directo contrarium, *vt ait Rota per Put. deciſ. 171. num. 4. & 5. lib. 1.*

9 Amplia ſecundò, quòd illud amittatur per conceſſionem ſecundi de directo iam primo conceſſo contrarii, *vt ait Papien. in præcitato loco, & Caputaquen. dec. 378. par. 2. alleg. à Riccio in ſua collect. deciſ. 274. par. 2.*

10 Amplia tertiò, quòd priuilegium etiã amittatur ex reuocatione concedentis, licèt ſecus ſi tranſiiſſet in contractum, & titulo oneroſo fuiſſet conceſſum, *vt ait Rota per Creſcent. deciſione quinta, tit. de priuileg.*

11 Quod tamen intellige verum, ſi priuilegium alicui ſubdito fuiſſet conceſſum; at ſecus ſi non ſubdito; quia tunc, quando ex cauſa oneroſa acquiritur à concedente amplius reuocari non poteſt, *vt ait Viuius deciſ. 207. & Papienſ. ibi ſup. & Riccius in dicta collect. 274.* Et propterea videmus in ſimili, quòd ſi alicui priuato fuerit per Principem conceſſa aliqua exemptio titulo oneroſo, & ſic

per viam contractus, tunc ius illius pacti continuat in quibuſcunque perſonis; quomodocumque exemptis, & priuilegiatis. Vndè, ſi, verbi gratia, Princeps conceſſiſſet tributum pacto expreſſo inter ipſum, & priuatos inito, ſiue ex particulari dominio illius prædii reſeruata ſibi penſione, cenſu, ſiue collecta, tunc illud onus ſoluendi triburum continuat, quocumque vadat ipſa res, & ſic etiam ſi fuiſſet translata in eccleſiam; ſecus autem ſi ex particulari dominio illius prædii illud tributum acquiſiiſſet; & ſic ex ſola Regiæ poteſtatis illud exegiſſet; quia tunc illud penitus expiraret, ſi prædium ad Eccleſiam perueniret, veluti vltimo loco *fuit dictum à Rota in Alben. Gabellæ, ſeu onerum Ven. 28. Iunij 1630. coram Merlino.*

12 Secus autem, vbi eſſemus in aliqua reuocatione priuilegii poſſibili, & ibi certa forma requiratur; quia tunc ea non ſeruata illud reuocatum diceretur, *vt ait Amat. in ſua deciſ. 17. cum ibi allegatis.*

13 Subamplia idem procedere; quando Princeps ex certa ſcientia contra priuilegium iam conceſſum iudicaret, & licèt id procedat cum prædicta diſtinctione, ſi illud non fuit acquiſitum titulo oneroſo alicui conceſſum, nihilominus id neque ſufficeret, ſi vrgeret aliqua iuſta cauſa reuocationis illius, *vt ait Menoch. in conſ. 461. num. 12. & 35. & prius in conſ. 103. num. 70.*

Secus autem, quando illud titulo lucratiuo acquiſitũ fuiſſet, veluti eodẽ modo fieret, vbi eſſemus in confirmatione priuilegiorum, quæ ſi ſit facta ex certa ſcientia, tunc ea vim nouæ conceſſionis, & ampliationis habet, *vt dicunt Doctores allegati in vna Leodien. collectarum Ven. 19. April. 1619. coram Buratto. & prius in Toletana admiſſionis 17. Iunij 1609. coram Patriarcha Antiocheno*; & denique *in eadem Veneris 7. April. 1628 coram Coccino, & prius in eadem 24. Apr. 1623. coram Buratto, & in Meliten. collectarum 7. Maij 1627. coram Vbaldo.* Sed quando fuerit priuilegium conceſſum ex certa ſcientia, id deprehendi poteſt ex verbis conſtitutionum, veluti ſi ibi narraretur tenor aliarum conſtitutionum ſuper priuilegio conceſſo emanatarum, & maximè ſi adiungatur ea clauſula ex certa ſcientia, ac de noſtra liberalitate, ac Sedis Apoſtolicæ plenitudine, quia tũc ad obtinẽdam huiuſmodi gratiã nõ eſt neceſſaria partis citatio; licèt ſecus, ſi Papa procederet per viam iuſtitiæ, *Felinus in cap. ex parte num. 42. de reſcript. & Rota ibi coram Coccino.*

Secus autem ſi dicta priuilegiorum confirmatio fuiſſet facta in forma communi, & non ex certa ſcientia, quia tunc ea non aſſiceret, *vt ait Rot. ibi ſup. coram eodem Coccino.*

14 Amplia quartò, quòd illud quoque dicatur amiſſum per expræſſam, vel tacitam renunciationem, vt dicunt *DD. alleg. à Papien. in præcit. loco*, & quomodo id inducatur, *tradit Amat. in dec.* 81 *quem allegat Riccius in dicta collectanea 274. par. 2.*

15 Amplia quintò, quòd per delictum priuilegium amittitur, & ratio eſt, quia tunc in illius delicti odium priuilegiatus eo abuti cenſetur, *idem Papien. & alij DD. quos ibi ſup. allegatos videre poteris.*

16 Amplia ſextò, quòd ſi quis priuilegium, quod haber, illud clarè, & liquidè, non oſtendat, tunc illud ſibi proficuum non erit, *vt fuit deciſum à Rota in vna Elboren. Decimarum Mercurij 28. Nouembris 1608. coram Cardinali Marcomontio.*

17 Amplia ſeptimò, quòd etiam Eccleſia priuilegium amittat, ſi ex lapſu quadraginta annorum eo non vtatur; quamuis per prius per Rectores Eccleſiæ ei renunciari non potuiſſet, *ad not. per Innocen. & alios in c. cum acceſſiſſent, de conſtit. & Rota ibi ſupra.*

18 Quod tamen intellige verum attenta illa prædicta diſtinctione, quando ſcilicet euenit caſus illud exercendi, & Rectores Eccleſiæ non exercuerunt, *vt ait Card. Seraph. in d. dec. 1043. num. 3. Caputaquen. dec. 79. par. 2. & Put. dec. 251. in fine lib. 3.*

19 Declara tamen primò, illud, quòd fuit dictum de amiſſione priuilegii, tàm à perſona priuata, quàm etiam ab Eccleſia inducta, procedere data ſcientia illorum, circa illud priuilegium ſibi conceſſum, alias ſecus, & propterea videmus etiã, quod illud incipit habere effectum à die notitiæ per priuilegiatum, Nec refert; quod

Digitized by Google

quòd illud tranſeat in notitiam eius contra quem conceditur, *vt ait Iaſon in l. fin. ff. de conſtit. Princip. colum. 6. & Rota per Put. in deciſ. 169. num. 1. lib. 1. & deciſ. 21. num. 1. & 2. lib. 2.* vbi diſtinguit, id eſſe verum, quando priuilegium alicui priuatæ perſonæ conceditur, at ſecus, vbi datetur ratione alicuius officij; quia tunc acceptando illud videtur ſimul acceptare cum omnibus oneribus, & honoribus, idemque *ait Iaſon ibi ſup. in dicta colum. 6. & 7. & Caſtrenſ. in l. Ruffinus, C. de teſtam. milit.*

20 Declara ſecundò, quòd ſi priuilegium plura capita contineret, & priuilegiatus in vno tantum illo fuerit vſus, non ob id tamen cenſetur amiſſum, quoad alia, *vt ait Rota per Cardin. Seraph. in dicta deciſ.* 1043.

21 Declara hic obiter tertiò, idem è cõuerſo procedere in concordia, quando ſ. ea fuerit in vna parte tantum effectuata, quia tunc quoad alia capita ea effectuata non cenſetur, ſed in vſu, & obſeruantia eſſe dicuntur, *vt fuit deciſum à Rota in vna Terracinen. Sacriſtiæ 9. Iunij 1600. coram Iuſto.*

22 Declara quartò, idem habere locum in Parocho decimas, quoad certos fructus exigente, quia iſto caſu dicitur etiã in poſſeſſione quoad omnes, nec quoad illos nõ exactos ius exigẽdi amittit, & ratio eſt, quia ius decimandi prouenit ex quodam iure vniuerſali Parochialitatis. Et propterea verificato in vno, in omnibus quoque ab eo ius acquiſitum cenſetur. *Ruin conſil. 142. num. primo, & ſecundo, lib. 5. & ita fuit deciſum in Corneten. Decimarum 11. Martij 1611. coram Cardinali Sacrato, & Cardin. Seraphino in deciſ. 1047. nu. primo, & faciunt, & quæ ait Surdus in conſ. 429. n. 42. & 43.*

23 Declara quinto, idem eſſe verum in Penſionario, qui fit in quaſi poſſeſſione exigendi partem penſionis, quia tunc cenſetur etiam in quaſi poſſeſſione reſpectu totius, ob illam vniuerſalitatem tituli penſionis, *vt fuit deciſum in Pampilonen. penſionis 26. Ianuarij 1613. coram Card. Sacrato, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſion. tomo 1. fol. 545.*

Subdeclara tamen id eſſe verum, dummodo probatio plena, & indubitata concurrat ad iſtum effectum conſtituendi quem in quaſi poſſeſſione iuris exigendi, *vt ait Rota deciſ. 389. num. 1. par. prima diuerſ.*

24 Declara ſexto, idem habere locum in ſoluente partem debiti, qui totum debitum agnouiſſe cenſetur, *Decius conſil. 618. num. 2. verſic. quia qui partem, & Surd. deciſ. 335. num. 6. Med. dec. March. 16. & Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 310 num. 39. in hac materia viden.*

Extende eam declarationem ſextam, pari modo procedere in ſolutione facta per principalem, quæ conſtituit creditorem in quaſi poſſeſſione, quæ poſtea eundem iuuat, contra fideiuſſorem, veluti ea ſolutio facta per fideiuſſorem conſtituit creditorem in quaſi poſſeſſione exigendi contra principalem, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ. 534. nu. 6. & ſeq.*

25 Declara ſeptimò, quòd poſſeſſio etiam conferendi reſpectu quorundam beneficiorum extenditur etiam ad alia beneficia, quæ ſint eiuſdem ſpeciei, nec ius iſtud collationis reſpectu aliorum amittitur, *vt fuit deciſum in Seguntina dimidia annata 4. Februarij 1594. corã Cotta*, vbi fuit dictum, quòd probata qua ſi poſſeſſione conferendi vnum ex beneficiis ſub indulto comprehenſis, cenſetur etiam acquiſita poſſeſſio conferendi quoad alia ſub eodem indulto contenta.

Subdeclara id eſſe verum, vt ſcilicet capta poſſeſſione beneficij, cenſeatur quoque capta poſſeſſio omnium bonorum; ſecus autem ſi è conuerſo ageretur, veluti ſi quis cepiſſet poſſeſſionem Terrarum, non ob id cenſeretur acquiſita poſſeſſio Cappellaniæ, *vt fuit dictum in vna Piſtorien. beneficij 25. Ianuarij 1613. coram Cardinali Caualerio allegata à Buratto in ſua deciſione 80. num. 5. idem Cardinalis Caualerius dicta deciſione 240. num. 2. in eius impreſſ. & deciſ. 565. num. 2. & in Mediolanen. beneficij 27. Maij 1611. coram Vbaldo, & in Brixien. Parochialis 20. Nouembr. 1617. coram eodem, & in alia Leodien. Parochialis 4. Iulij 1625 coram Merlino, & prius in Aſtoricen. Parochialis 10. Mart. 1617. coram Buratto.*

26 Declara octauò, idem procedere, veluti ſi vnico contextu fuerit fundata plu-

ra

rà beneficia; quia eo ipſo, quòd quis eſt in quaſi poſſeſſione pręſentandi reſpectu vnius, cenſetur etiam in quaſi poſſeſsione præſentandi quoad alia, *vt fuit deciſum à Rota in Viterbien. Iuriſpatronatus 4. Maij 1601. coram Cardinali Sacrato.*

27 Declara nonò, idem eſſe, quando plura beneficia eſſent ſimul vnita, quia ſi probetur effectuatio vnius, tunc vnio dicitur ſortita ſuum effectum quoad omnia, ob illam vniuerſalitatem cauſæ, *vt fuit deciſum in Gerunden. vnionis 12. Decembris 1613. coram Veroſpio, & in alia Allerien. & Matianen. vnionis 16. Nouembris 1616. & 26. Ianuarij 1618. coram Card. Caualerio. & Garz. de benef. par. 12. cap. 2. num. 294.*

28 Limita tamen prędicta tribus modis non eſse vera, & primò, quando conſtat penſionarium voluiſſe agnoſcere debitum penſionis ſolùm in parte, quia tūc non obligatur quoad totum, *vt declarauit Rota deciſione 547. num. 8. par. 1. in recentior.*

29 Limita ſecundò, quando alius reperitur in poſſeſſione particulari, reſpectu certi actus, vel rei, quia tunc illa poſſeſſio deducta ex illa vniuerſalitate cauſæ, reſpectu illius rei, ſiue actus particularis non ſuffragatur, *vt ait Put. in deciſ. 301. num. 1. lib. 2.* & in puncto iſtius limitationis *fuit deciſum à Rota in Calaguritana Decimarum 19. Nouembris 1610. coram Coccino.*

Secus autem, quando cauſa poſſeſſionis eſset vniuerſalis, quia tunc, ſi quis viatur quoad vnam ſpeciem, conſeruat poſseſsionem, etiam quoad aliàs ſpecies ſub eodem genere contentas, *vt ait Socin. conſil. 111. num. 4. lib. 1. Crauet. conſ. 55. num. 1. & fuit latè deductum à Rota in Aſſiſien. Canonicatus 14. Iun. 1600. coram Cardinali Sacrato, & dec. 150. nu. 3. par. 3. recent.*

30 Extende prædictam limitationem, eò magis procedere, quando reſiſtentiæ iuris concurrerent, quia tunc poſseſsio vnius actus; ad alios non ſe extendit, etiā eiuſdem ſpeciei; *vt ait idem Put. d. dec. 301. num. 1. & ita quoque fuit deciſum in vna Gerunden. Iuris intereſſendi in Capitulo, 11. Decembris 1609. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſio. 497. num. 2.*

31 Vnde ex prædictis inferri poteſt, quòd poſseſſio non probetur ex teſtibus deponentibus, non de poſseſſione totius prędii, ſed ſolùm de aliqua parte illius, neque de perceptione omnium fructuum, ſed per verba indefinita tantùm; quia tunc in teſtibus verba indefinita non æquipollent vniuerſali. Secus autem, ſi teſtes deponerent de habitatione alicuius domus, ſiue prędii perceptione omnium fructuum, ac eorum conuerſione in proprios vſus, quia tunc ex tali depoſitione rectè poſseſſio probata diceretur, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. dec. 566. num. 2. & 7. cum alijs deductis in alia Vratiſlauien. prædiorum 23. Iunij 1608. coram Manzanedo.*

32 Declara tamen eſse verum, vt ſcilicet ex perceptione fructuum poſseſsio probetur, qn̄ tn̄ conſtaret aliquem eſse in poſseſsione fructuum licèt id fallat pluribus modis, & primò quando fructus eſſent ab alio occupati, *vt fuit dictum in Romana beneficij de Cacabarijs 13. Nouembris 1623. coram Nauarro, & per Burattum dec. 233. num. 2. & prius dec. 80. num. 6.* vbi ait, quòd per actus æquiuocos poſseſsio non probatur, ac ſecus, quando teſtes deponerentur de viſu, & intereſsentia, *vt ait Rota in dicta deciſ. 233. num. 1. & per Cardinalem Caualerium dec. 205. num. 3. & dec. 312. num. 3 par. prima recentior. & in par. ſecunda deciſ. 171. num. 3. & fuit quoque dictum in Farſen. ſeu Nullius Monaſterij, & Prioratuum 26. Aprilis 1624. coram Vbaldo.*

33 Fallit ſecundò, quando appareret perceptionem fructuum iure familiaritatis fuiſse ſecutam, *vt dicunt Doctores allegati ab Addente ad dictam deciſionem Buratti 233. num. 14. & ſignanter Maſtril. deciſ. 184. num. 12. & ſeqq. par. ſecunda, & Gratian. lib. 3. diſceptat. cap. 450. num. 13. & 14.* vbi ait id procedere in omnibus, in quibus ratio familiaritatis cadere poteſt.

34 Fallit tertiò, reſpectu eorum bonorum, in quorum poſseſsione eccleſiam, verbi gratia, non extare appareret, ſiue ſi poſseſsio eſset controuerſa, *vt fuit de-*

ciſum

ciſum in Piſtorien. Prioratus 13. Martij 1615. coram Cardinali Veroſpio, & Beltramin. ad deciſionem Gregorij XV. 54. num. 3. & deciſ. 364. num. 6. in litt. A. & Ferentill. ad dictam deciſ. Burat. 80. num. 7.

35 Extende prædicta, quæ fuerunt dicta de perceptione fructuum ad illum effectum probandi poſſeſſionem, in tãtum procedere, vt propterea etiam teſtes ſingulares, & plenè probẽt, qñ deponũt de viſu, & eorum liquidatio probatur à ſolito, & coniecturas, *vt ait Rota per Burattum deciſ. 173. & per Cardinalem Seraphinum deciſ. 1061. num. 1.* item multa dixi in hac materia in *Concluſione* 128. *num.* 120.

36 Subextende prædicta, ſine difficultate procedere, quando quis per viam familiæ poſſeſſionem cępiſſet bonorum claudendo, & aperiendo ianuas, & glebas, & arborum folia contrectando cum expulſione colonorum in ſignum veræ poſſeſſionis, & cum præcepto eiſdem colonis facto, vt ipſum in Dominum recognoſcerent, quæ omnia ſunt ſigna veræ poſſeſſionis, *l. qui vniuerſas, §. quod per colonum, ff. de ſolutionib. Rota deciſ. 131. num. 3. par. 1. recent. & in Ariminen. ſpolij 4. Martij 1633. coram Motmanno.*

ARGVMENTVM.

AMISSIO REI, VEL SCRIpturæ, quomodo, & à quibus ſit probanda.

CONCLVSIO CIV.

1 AMISSIO rei, ſiue ſcripturarum, nota, quòd non præſumitur, & ideo eorũ deperditionem allegans, tãquàm quid facti, eam probare tenetur, *vt dicunt Bartol. Alexand. & cæteri Doctores in l. ſi quis argentarijs, §. an verò, ff. de eden. & Bald. conſil. 476. incip. Factum tale eſt, colum. ſecunda, num. 5. lib. primo, Corn. conſil. 318. num. primo, lib. quarto, Specul. in tit. de pignor. §. primo, verſic. Et nota, & verſ. 509. & ibi Ioan. Andr. & Iacob. Butrigar. in l. ſi quis fundum, §. Imperator, ff. locati, Aretin. conſil. 83. num. 10. verſic. Vnde iſta, & num. 11. verſic. Præterea dato, & ita fuit deciſum in Perusina pecuniaria Mercurij 28. Nouembris 1611. coram Manzanedo, quæ eſt deciſ. 306. num. 10. inter crimin. Farin. & Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 262. nu. 50. & Rota deciſ. 452. nume. octauo, par. 3. recent.*

2 Et res, nota, quòd eo ipſo dicitur amiſſa, quando facta diligenti inquiſitione ea non reperitur; quod tamen declara verum, quando huiuſmodi diligentiæ fuerint factæ auctoritate Iudicis, & non alias, *l. tertia, §. Nerua, ff. de acquiren. poſſeſſ. l. deperditæ, de petit. hæredit. Bart. in dicta l. ſi quis ex argentarijs, §. An verò, num. primo, & in l. is poteſt, num. 6. ff. de acquiren. hæredit. Felin. in cap. cum bonæ, num. primo, verſic. Nota octauo, de probation. & cap. ſicut, colum. 6. de ſent. & re iudic. Maſcard. de probat. concluſ. 1230. num. 22. lib. tertio, Aretin. conſil. 119. & ita fuit deciſum in vna Tullen. attentatorum Veneris 20. Decembris 1602. coram Ortembergo.*

3 Amplia primo, id in tantum valere, vt aſſerenti amiſſionem eam probare non ſufficiat, niſi etiam probet illam abſque eius culpa eueniſſe, alias pœnam non euitabit, *gloſſ. in §. finali, inſtitut. quib. mod. re contrah. oblig.* & ibi communiter ſcribentes *Bartol. Alexand. & Iaſ. in dicta l. ſi quis ex argentarijs, §. An verò, ff. de eden. Pariſ. conſil. 156. num. 5 volum. quarto, Corneus conſil. 318. numero ſexto.*

4 Et propterea, ſi culpam non interueniſſe non probetur, tunc infertur eam huiuſmodi amiſſionem præceſſiſſe, & ſic intraret pœna, *l. ſi creditor, & l. ſi nulla, C. de pignor. act.* quę eſt damnorum, & intereſſe, *Corn. conſil. 108. in princ. volum. primo, & conſil. 28. volum. tertio, Roman. conſil. 395. colum. final. & Pariſ. dicto conſil 156. num. 6. & Rota penes Farinac. in deciſ. criminal. 97. num. primo.*

5 Amplia ſecundò, idem procedere in amiſſione ſcripturę, quæ eſſet in ali-

quo

quo offitio producta, quę pręſumitur à Notario dolo, & culpa occultata, quando eam ex officio cuſtodire tenebatur, *Rota in dicta Romana depoſiti, quæ eſt deciſio 97. penes Farinac. in criminal. num. quinto.*

6 Amplia tertiò, idem procedere in ſucceſſore Notarii, qui ſi non exhibet ſcripturam productam in offitio tempore ſui anteceſſoris ad intereſſe tenetur, *d. l. ſi quis ex argentarÿs, §. cogentur, & l. quadam, §. nihil intereſt, ff. de eden. & Rota ibi ſupra num. 2. & Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 262. num. 52.*

7 Amplia quartò, quòd neque ille excuſatur, ſi cum iuramento aſſerat ſcripturam deperditam fuiſſe; etiam ſi prius diligentem inquiſitionem fecerit de inueniendo inter ſcripturas officii, ſed plenè & concludenter illius amiſſionem probare tenetur, & aliter, quam per iuramentum, quia illud non dicitur probatio, ſed releuamen ab onere probandi, *vt dicunt Bartol. Alexand. & alÿ allegati à Rota in dicta deciſione 35. num. primo, & decis. 79. num. 4. & decis. 339. num. 5 inter crimin. Farinac.*

8 Amplia quintò, multò magis procedere, quando eſſemus in eo, qui occaſione officii ad ſcripturarum cuſtodiam teneretur, & ſic illam iure actionis exhibere deberet; quia tunc etiam non probato eius dolo illius iuramento ſtandum non erit; at ſecus, quando eas quis cuſtodire non teneretur, & illarum exhibitio offitio Iudicis petatur; quia illo caſu earum amiſsio, iuramento probatur, *vt ait Rota ibi ſupra num. 3. & decis. 167. num. 4. & 5. ſuperius allegat. & Cardinalis Seraphinus deciſione 754. & decis. 692.*

9 Et id, quod fuit dictum ſuper eo, quòd ſtetur iuramento amittentis, quando ille ex officio, vel alia obligatione non tenebatur ſcripturas cuſtodire. Extende illud multo magis procedere, quando cum iuramento alia adminicula concurrerent, & qualia eſſe debeant, *docet Gratian. dicto cap. 262. num. 29. & Guidop. dec. 244. num. 1.*

10 Et ſic iſto, alii illud iuramentum optimè libri, ſeu ſcripturæ amiſsionem excuſat; & meritò quidem cum inidus ſemper agatur cum eo, qui non eſt obligatus, quàm cũ obligato, *vt fuit deciſum à Rot. in Rom. Mercium 14. Octobr. 1588. coram Orano, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſione 35. num. primo in fine, & ſequen. & in alia Valentina prætenſæ illegitimitatis Lunæ 9. Februarÿ 1609. coram Card. Caualerio, quæ eſt inter crim. Farinac. deciſ. 267. num. quarto, & quinto, & in eius impreſſis deciſione 82. num. 7. & ſeqq.*

11 Extende primò, procedere quoque, quando huiuſmodi diligentiæ fiant, & apud auctorem ſcripturę res non inueniuntur, quia iſto caſu diligentiæ prædictę ſufficiunt, at ſecus, vbi eſſemus in Notario, Mercatore, vel ſimilibus; quia tunc diligens perquiſitio non ſufficeret; quia iſti de facili poſſunt occultare; & propterea alio modo cauſa amiſsionis erit probanda, *vt ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 468. num. 29. & 30.*

12 Extende ſecundò, idem procedere, etiam in amiſsione rerum, vel ſcripturarum facta ex excidio Vrbis, quia tunc eo ipſo, quòd eſt probatum ſaccomannum ſtatim amiſsio rerum, poſtea ex coniecturis admittitur; immò, nota, quòd probata violentia, ſtatur iuramento damnum paſsi contra ſubtrahentem, *vt ait Vrſill. ad Afflictum deciſione 13. num. 12. & 13.*

13 Extende tertiò, idem eſſe verum in amiſsione actuum ex incendio cauſata, quia amiſsio tali modo facta, maximam excuſationem affert parti, *vt ait Rota deciſ. 179. num. primo, par. 1. diuerſ.* nec nõ inducit præſumptionem ſolemnitatũ pro eis, vt mox dicetur, & *idem ait Rota deciſ. 143. num. primo, par. ſecunda diuerſ. & in num. 11. docet,* quomodo probetur amiſsio, & veluti quoque dixi in *concl. 85. ſub num. 148.*

14 Amplia ſextò principalem concluſionem, multo magis procedere, quando ageretur de magno præiudicio, quia tunc ſimplici iuramento amittentis, non erit ſtandum, at ſecus ſi de modico. Et ratio eſt, quia facilius quis ex magno, quàm paruo intereſſe ad delinquendum allicitur, *vt fuit deciſum in dicta Valentina Illegitimitatis coram Cardinali Caualerio, & Gratian. lib. ſecundo diſcept. cap.*

cap. 262. *num.* 34. vbi ait, quòd quis ratione magni commodi, præſumitur peieraturus, licèt tamen ampliatio prædicta non procederet, quando concurrerent coniecturæ, & veriſimilitudines, ex quibus facile poſſet moueri iudex ad credendum iurantem non eſſe peieraturum; quia tunc licèt ſumma, de qua ageretur eſſet magna, & conſiderabilis, nihilominus poſſet iudex huiuſmodi iuramentum deferre, *vt ait Afflict. in deciſ.* 91. *& Rota in deciſ.* 467. *num.* 3. *& ſequen. par. prima diuerſ.* Secus autem, quando ageretur de magna ſumma, & adeſſent etiam teſtes, ſed minus integri, & qui neque in dictis probarent, quia tunc iuramentum ſuppletorium non eſſet deferendum, *vt ait Card. Seraphin. deciſ.* 821. *num.* 4. & eò magis, ſi vrgeret præſumptio contra iurare volentem, *idem Card. Seraphin. dec.* 893. *num.* 12. Immò iuxta ſtylum Rotę numquam admittitur iuramentum in defectum probationis, niſi adſit pluſquã ſemiplena probatio, & maximè in cauſa magni momẽti, *idem Seraph. dec.* 566. *num.* 1. *&* 3.

15 Declara tamen primò, non procedere, quando amiſſio non à Notario, ſed à tertio fuiſſet allegata, quia tunc per aſſertionem Notarii probari poteſt, veluti *fuit deciſum à Rota ex Doctrina Mandell. in conſil.* 101. *num.* 8. *in fine in vna Conchen. Decimarum dell' Infantado luna* 2. *Iunij* 1614. *coram Andrea, quæ eſt in prima par. recent. deciſ.* 611. *num.* 4. *& in ſecunda par. dec.* 604. *num.* 2.

16 Declara ſecundò, quòd ſcripturarum occultatio pręſumatur facta ab eo, cuius eam occultare intereſt, veluti *fuit deciſum in Romana dotis de Sfortia Veneris* 14. *Decembris* 1612. *coram Manzanedo, quæ eſt inter criminal. Farinac. dec.* 368. *num.* 6. *in fine, & in hoc viden. eſt Farinac. in ſuo conſil.* 23. *num.* 13. *libro primo.*

17 Declara tertiò, quòd in odium ſurripientis ſcripturam ſimplex copia, & non authentica, probat, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſione* 1094. aliàs talis copia ſine originali non probaret, & maximè ſtante partis proteſtatione, ſuper illius recognitione, *Oldrad. conſ. primo, num.* 3. *Pariſ. conſil.* 115. *num.* 5. *lib.* 4. *Rota deciſ.* 1156. *n.* 1. *lib.* 3. *diuerſ. & deciſ.* 452. *num.* 1. *par.* 3. *recentior.*

Extende, hic obiter, dictam declarationem, eodem modo procedere in hęredibus cum beneficio legis, & inuentarii, quia cum illi expenſis ſuperfluis grauandi non ſint, ſed potius immunes, & à minimo damno præſeruandi, idcircò ad eorum fauorem ſtandum eſt ſimplici copię, atque ſcripturarum indicationi, quia maxima æquitas ſuadet, vt huiuſmodi hęredes non grauentur citra vtilitatem partis aduerſę, & pręſertim, ſi ſcripturę cum originali concordent, *Rolan. de inuentar. par.* 4. *vtilit. prima, num.* 3. *& ita fuit reſolutum à Rota in Romana ſeparationis bonorum Mercury* 4. *Decembris* 1630. *coram Pirouano, & prius in Ceſenaten. de Aldinis* 4. *Februarij* 1608. *coram Coccino.*

Secus autem regulariter in aliis caſibus, quia copia etiam à Notario rogato extracta, non probat, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ.* 543. *num.* 1. neque propterea vllam executionem meretur, & præſertim ſtante proteſtatione partis ſuper illius recognitione, *vt ait Rota in deciſ.* 452. *num.* 1. *par.* 3. *recent.*

18 Declara quartò, quòd in amiſſis ſemper id, quod deficit adeſſe pręſumitur, quia vltra quod amiſſio actorum pręſumptionem inducit, quòd ſolemnitas fuerit ſeruata, vt mox dixi, deinde dicta amiſſio actorum tollit iniuſtitiam ſententiæ, quę ex illis conſtare reperitur, *Rota deciſ.* 16. *num.* 2. *par. prima diuerſ. & dicta deciſione* 143. *num. primo, & fuit deciſum à Rota in dicta deciſione* 611. *nu.* 4. *par. prima recent. & in* 2. *par. deciſ.* 604. *num.* 2.

19 Extende idem procedere in ſcriptura, quæ fuerit enunciata, quia tunc pro ea, probata tamen illius amiſſione, pręſumitur, *vt dixi in concluſione* 85. *num.* 148. Secus autem, quando è contra, ſiue vbi eſſemus in ſententia à qua fuerit appellatum, quia tunc acta deperdita non præſumuntur facere pro ſententia, *vt ait Rota deciſ.* 684. *num.* 2. *par.* 3. *libro tertio diuerſor.*

20 Sed amiſſio ſcripturæ, quando, & quo

modo

modo probetur, ad hoc, vt vim inſtrumē-ti habentis executionem paratã habeat, latè tradit *Valaſch. de Emphiteuſ. cap. 7. nu. 36. & 37. allegat. à Gratian. lib. 4. diſc. cap. 749. num. 29.*

21 Declara quintò, quòd ſi occaſione ſcripturæ amiſſæ reperiatur vnus teſtis, qui tenorem ſcripturæ, ſiue inſtrumenti prober, tunc ex illius dicto ſemiplena probatio reſultat, *vt ait Rota d. dec. 368. n. 1. inter crim. Farin. & Grat. ibi ſup. alleg.*

22 Extende, quòd etiam inſtitutio hæredis probatur per duos teſtes deponentes de tenore illius, quando protocollum reperitur amiſſum, *vt ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 468. num. 1. & 3.*

23 Sed nota tamen, quòd prius erit probandum de illius protocolli exiſtentia, ſed quomodo ea probetur, docet *idem Gratian. ibi ſupra num. 30. & ſeqq.*

24 Rurſus erit animaduertendum, quòd illa exiſtentia debet probari tempore motæ litis, vel paulò ante, ad hoc, vt illius libri exhibitio concedatur, veluti latè dicam in verbo *Librorum exhibitio*, & *idem ait Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 262. nu. 12. ſed in nu. ſeq. ait*, quomodo id procedere debeat, quem per te videre poteris.

Quemadmodum etiam dicitur de amiſſione actorum, ad quam enim probandam, quis iuramento non eſt admittendus, niſi aliquis adſit, qui aſſerat ſe feciſſe actum illum, qui deperditus reperitur, *vt ait Cardinalis Seraphinus deciſione 554. num. 2.*

25 Extende, idem procedere, quando agitur de probanda alterius rei amiſſione, quia tunc illius identitas manifeſtis rationibus erit probanda, veluti *fuit dictum in Romana Mercium 27. Ianuarij 1604. coram Card. Sacrato, quæ eſt inter crim. Farinac. dec. 208. num. 7.*

26 Subextende, idem procedere in petente rem exhiberi, qui ſemper eius ſigna dicere debet, ſi ea ſcire poteſt, *vt ait Gratian. in dicto cap. 262. num. ſecundo.*

27 Declara vltimò, quòd amiſſio inſtrumenti, non probatur, donec imbreuiatura Notarii exiſtit, quia ea dicitur originale, & ſic ex ea illud haberi poteſt, *vt ait idem Gratian. lib. ſecundo diſcep. d. cap. 262. num. 21.*

ARGVMENTVM.

AMOR CVPIDINEVS QVID SIT, & de eius effectibus, & quid ſit amor, erga ſanguine coniunctos, & quomodo probetur.

CONCLVSIO CV.

1 AMOR, nota, quòd eſt quædam animi concupiſcentia, quæ celerem habet ingreſſum, tardum verò egreſſum, quia cum alis ingreditur, ſed ſine alis diſcedit, *vt ait Theophraſt.* & id in tantum eſt verum, quod propterea Plutarchus ad hoc dicere ſolebat, quòd Amor, neque nos ſtatim, nec vehementer ab initio, quemadmodum ira ſolet, inuadit, neque facile ingreſſus diſcedit, & quamuis alatus ingrediatur, & molliter tamen diù in ſenſibus, & vigoroſè manet, qui quamquàm diſcedit, aut tempore, aut ratione motus, non tamen penitus liberum relinquit animum, remanetque in eo veſtigium, veluti ſiluæ exuſtæ, aut fumantis, neque penitus ex oſſibus eiicitur, ignoraturque quid ſit, vnde veniat, & quomodo ingreſſum faciat, & ille eſt adeò potens, vt ſpecies furoris à Platone in Phœdro vocatur, & id benè comprobatur à Iure Conſulto in §. *illud autem quibus mod. effic. legit. & Tiraquellus de pœn. cauſ. quarta, Boer. deciſione 300. & Balb. deciſione 722.* & in quo differat ille amor à beneuolentia in proximum, *tradit Azor. in ſecunda par. inſtitut. moral. fol. 968. in littera A omnino viden.*

2 Vnde in materia amoris, notandi ſunt tres caſus, qui ob amorem impuniti remanſerunt, & primò quædam mulier, quę res furatas ab eius amaſio receptauerat fuit abſoluta, licèt nõ benè iudicio meo, quia licèt aliquid ſit ob amorem tollerandum, non tamen illud eſt permittendum, quod in aliam ſpeciem delicti tranſire videtur, & propterea videmus, quòd plerumque mulieres non pro fame, ſed pro ſua libidine explenda, alicui

Amaſio in totum ſe tradunt, ita vt ſæpè etiam ob Amaſios fame pereant; & hinc eſt, quòd illæ, vti molles, & neceſſitate ob ſtrictæ, necnon etiam ab Amaſijs allectæ huiuſmodi furtis, vt viuant ſæpè conſentire ſolent; & propterea hęc occaſio pro bono pacis omnino eſt auferenda.

Secundò, Alter fuit libèratus, qui libellum famoſum publicauerat contra puellam, cuius amore erat captus.

Tertiò, fuit liberatus quidam, qui ſortilegia propter amorem fęcerat, *vt ait Riccius ita eueniſſe in ſua collectanea dec. 1843. par. 5. & Reuſner. dec. 14. cum alijs ibi per eum allegatis.*

3 Quapropter ex hac concluſione infertur, quod ſi quis amore delinquat mitiori pœna puniatur, *Ioſeph. Ludou. concluſ. 64. verſ. Quæ ratio ceſſat. Boer. d. dec. 23. Marta dec. Regni Aragon. 15. num. 67.*

4 Sed animaduertas tamen, quòd ille, qui dicit aliquid eſſe amoris cauſa geſtum, illud probare tenetur, *Franciſcus Herculan. in tractatu de cautione de non offenden. cap. 27 num. 7. & Angel. in l. verum, ff. de furt.*

5 Et amor facilè probabitur ex continua inter eos conuerſatione, veluti, quia vnus domum alterius frequenter inuiſat, *Pariſius conſil. 10. num. 33. lib. 2. & cap. tertio loco, de præſumpt. vbi Doctores, & gloſſ. Bart. in l. capite quinto, de adulter.* Item Amor probatur per famam, veluti, quando fama eſſet in Ciuitate Marcum Antonium amare Franciſcam, & eò magis, quando venuſtas eſſet talis, quæ facile oculos omnium in ſe conuertere poſſet, *vt ait idem Franc. Hercul. ibi ſupra num. 8. & Maſcard. de probatio. concl. 89. num. primo.*

6 Extende primò, Id in tantum valere, quòd ob id mulier perſona turpis, & infamis non dicitur, quæ ex nimio amore ſuo amanti de ſe copiam facit; nam *iuxta illud Diui Auguſtini de amore Eccleſ. contra Manich. Nil tàm durum, neque ferreum, quod non amor is igne frangatur.* & Diuus Hieronymus ſcribens ad Matrem, & Filiam in Galha commorãtes, ait, *Quod qui luxuriam perfecta vicerit continentia ſanctior erit Dauide, ſapientior Salomone, fortiorque Samſone; Item nil eſt vilius, quàm in carne vinci, nil glorioſius, quàm carnem vincere.*

7 Et propterea hinc fit, quòd talis mulier poteſt ab vno hæres inſtitui, abſque quod poſſit à ſuis fratribus, & ſororibus exhęredatis, vti perſona turpis ab hęreditate excludi, *l. fratres, C. de inoffic. teſtamen. Caroc. deciſ. 124. num. 1. Menoch. de arbitr. iud. caſ. 328. num. 4. & per tot.* Idque ea ratione fundatur, quia meretrix propriè ea dicitur, quę non vni tantum, ſed publicè de ſe copiam facit, vt quęſtum mereatur, *l. athletas, §. ait Prætor, ff. de infam. l. palam, §. non eſt ignoſcendum, ff. de rit. nupt. Alciat. in l. maturius in fine, ff. de verbor. ſignific. & ibi Rebuff. colum. ſecunda, verſ. Et ad propoſitum, Alex. conſ. 99. num. 10. lib. 6. Roland. conſil. 74. num. 19 lib. primo, Ripa in cap. 1. num. 96. de iudic. Tiber. Decian. in ſuo tract. crim. lib. 8. c. 7. n. 10. Ioan. Lup. in rubr. de donat. inter vir. & uxor. §. 40. n. 1. fol. 35. Idem Menoch. de arbitr. caſu 291. num. 7. & Rota dec. 445. n. 5. p. 1. recent.*

8 Extende ſecundo, quod ſi aliquis iudex, alium ob amorem puniat in vindictã ille plus amore ligabitur; ideò caueat iudex ait. *Neuizan. in ſua Sylua nuptial. libro primo, num.* 109. Aliquem pro amore punire.

9 Nota tamen, quod ex amore vnus effectus infelix inter Amaſium, & Amaſiam euenire ſolet, & eſt, quòd vnus non poſſit teſtificari pro alio; & ratio eſt, quia amans facile pro amata mentitur, pro ea excuſanda; nam adeò ille in corpore amaſiæ viuere dicitur, & amati faciem in animo ſuo inſculpit, vt propterea vni pro alio meritò teſtificari non liceat, *vt ait Maſcard. de probat. concl. 340. num. 8. & prius concluſ. 89. num. 3. & Eraſmus ad hoc in Apophtegm. lib. quinto aiebat*, quòd anima eſt vbi amat potius, quam vbi animat, & caro amantis in alieno corpore viuit; Item amans viuit, vbi non eſt, & moritur vbi eſt, & nil de ſe cogitat, & ſibi non proſpicit, vt amico conſulat, & denique cęcus depingitur, *vt ait Diuus Thomas, idemque ait Azorius in prima parte inſtitutionum moralium libro tertio, fol. 190. ſub littera D, & in materia Amoris, vide Farinacc. in ſecunda parte prax. crimin. quæſt. 98. num. 77. cum ſequentib.*

Extende prædicta adeò eſſe vera, vt propterea donatio inter Amaſium

&

& Amaſiam facile præſumatur, niſi amans ſit miles, aut aliqua dignitate decoratus, *vt ait Maſcard. ibi ſupra num. 5. & Cardinalis Mantica de tacit. lib. 13. tit. 17. num. 20.*

10 Amor verò pudicus, & qui ſolet verſari inter coniunctos, veluti ille patris erga filios, nota, quòd ſolet afferre argumentum ad filiationem probandam, quia ex ſola dilectione dignoſcitur, quando quis ſit filius alicuius, *vt ait Rota deciſione 238. in prima parte diuerſor. num. 4.*

11 Extende, quòd etiam amor reciprocus inter eos afferat magnum ſignum copulæ, *vt fuit dictum à Rota in deciſ. 91 num. 8. par. prima diuerſ. & deciſ. 95. nu. 6. par. 2. diuerſ.*

12 Sed amor debitus parentibus in quo conſiſtat, *tradit Azor. in ſecunda par. inſtitut. moral. fol. 76. in littera D, & ibi multa inuenies in hac materia.*

13 Amor verò, ſiue dilectio viri erga vxorem, nota, quòd deprehenditur ex diuturna coniunctione, iuxta illud adagium non enim amatur incognitum, ſed ex conuictu oritur mutuus amor, & oculi præcipuè ſunt ad amandum illices, in iis enim peculiaris ſedes eſt, & in iis aiunt Poetæ cupidinem excubantem ſua iacula mittere. Item Senarius Græcus dicebat, quòd mortalibus ex videndo, naſcitur amor; vndè iſta dilectio probatur, quando eam abſentia non extinxit, quæ ſolet eſſe potiſſimum amoris remedium, iuxta illud: *Amor fugiendo fugatur.* Tertiò, quando pulchritudo concurrit, quia omne pulchrum amabile, *vt ait Tiraquel. in l. 10. num. 45. de leg. connub. & Rota deciſione 338. num. 4. par. prima diuerſor.*

14 Amor denique filialis ex duplici fonte oriri dicitur, à natura ſcilicet, & ab educatione, & propterea videmus, quòd ſæpè deprehenditur amor ab educatione, non autem educationem ab amore prouenire, vt pulchrè ait *Rota ibi ſupra num. 5.* nec eſt vllus amor, qui vincat paternum affectum, *Rota per Card. Mantic. deciſ. 442. num. 3.* Licèt ille diminui dicatur per conuolationem patris ad ſecunda vota, erga filios primi matrimonii, ob blanditias ſecundæ vxoris, quæ ſemper ſolet eſſe moleſta filiis ex prima vxore natis; & propterea ad id dici ſolet, quòd tunc cornix albeſcit, quando mala nouerca quieſcit. Et id quod fuit dictum de parentibus, qui tranſeundo ad ſecunda vota præſumantur affectionem mutaſſe, erga filios prioris matrimonii, adeo eſt verum, vt propterea pater poſſit ex huiuſmodi ratione à tutela filii remoueri, *vt fuit dictum à Rota per Burattum dec. 120. num. 33.*

15 Licèt ſit benè verum, quòd amor patris, & matris, debet eſſe æqualis, tàm erga filios primi, quàm ſecundi matrimonii, nec illi ex ſecundo matrimonio debent eſſe deterioris conditionis ob blanditias noui coniugii, *vt ait Rota dec. 432. num. 9. par. prima diuerſ.*

16 Et licèt dici ſoleat, quòd regulariter amor deſcendit, non autem aſcendit; id tamen verum eſt, quoad ordinem dilectionis tantum, ſecus autem quoad effectum obligationis, *vt ait Rota dec. 94. num. 14 par. 2. diuerſ.* & veluti dixi ſupra in verbo *Affectio in fine.*

17 Quibus præterea addatur, quòd licèt inter patrem, & filium ſemper præſumatur amor, non tamen id procedit in matre, quę non pręſumitur filium amare, *vt ait Maſcard. de probat. concl. 89. n. 6. & 7.*

18 Sed ego puto contrarium eſſe verius per eam regulam, vt ſcilicet eas res magis amare ſolemus, quas cũ duriori labore acquiſiuimus, vndè cũ filius ſit doloroſus matri ante partũ, in partu, & poſt partũ ante partũ in eo geſtando, in partu ob dolores in parturiendo, & poſt partum in educãdo, ergo debemus dicere, quod ex prędictis, plus mater, quàm pater filium diligere debeat, & præſertim, quia mater eſt magis certa de filio, quàm ſit pater, qui ab vxore deceptus, poteſt facile credere aliquem eſſe certum filium, qui poſtea putatiuus exiſtat, vt ſæpe euenire ſolere puto.

19 Declara tamen id, quòd fuit dictum de amore patris erga filios, non procedere, quando eſſemus in concurſu amoris filiorum, & patrię ſimul, quia tunc magis pręſumitur patriam diligere, quàm filios, iuxta illud Ciceronis, dum ait, quòd charitas patriæ, eſt antiquior, & charior parentibus Romanis, quàm illa liberorum, pro quo facit doctrina *Maſcardi in dicta concluſ. 89. num. 8.*

ARGVMENTVM.

DE ANGARIIS, ET PERANGARIIS, & qui dicantur Homines Angarij.

CONCLVSIO CVI.

1 ANGARIA, & Perangaria, onera, nota, quòd dicuntur impoſitiones inſolitæ, quæ ſunt Principi ſeruatæ, prout ſubditos compellere ad conducenda frumenta, ligna, paleas, ſtramina, & ſimilia; Quę enim onera, licèt à ſubditis ſupportentur, id tamen metu reuerentiali, & non ſpontè factum cenſetur, cuius quidem metus cauſa, dum durat nullum ius Baroni acquiritur, *vt ait Socinus iunior conſil. 98. num. 31. & ſequ. libro tertio*, vbi in hac materia plura notanda tradit, & ratio eſt, quia dicta cauſa, metus durante, idem iudicatur, ac, ſi ipſemet duret, *vt fuit deciſum in Romana repetitionis indebiti 30. Aprilis 1610. coram Pirouano, & in hoc multa dicam in verbo Aucupium, & ibi recurras.*

2 Et nota, quòd Angaria dicuntur ea onera, quę cum pecunia fiunt; Perangaria autem ſine, *vt ait Vrſill. ad Affl. dec. 265. num 76.*

3 Amplia primò, id procedere, etiam ſi ſpontaneam voluntatem ſubditi in conducendo fructus oſtendant, quia præſuppoſito metu omnia indè meticuloſè geſta præſumuntur, vt in materia metus *fuit pluries deciſum à Rota, & ſignanter in vna Africana matrimonij 6. Martij 1587 & in alia Toletana profeſſionis 15. Decembris 1595. & 16. Martij 1596. coram Seraph. & eſt doctrina Bart. in l. 2. ff. quod met. cauſ. & in l. penult. ff. de cand. ob turp. cauſ. Alex. conſ. 98. num. 67. lib. 3.*

4 Amplia ſecundò, quòd id, nedum procedit in iſtis præſtationibus metu factis; ſed etiam in illis, quæ vrbanitatis cauſa fiunt, veluti in dubio iſta ab eis fieri præſumitur, quia neutro caſu ius Dominis acquiritur, *vt ait Bertaz. conſ. 420. num. 2. & ſeq. lib. 2. & Socin. iun. dicto conſ. 98. num. 32. & ſeq.*

5 Amplia tertiò, id adeò eſſe verum, vt propterea non niſi Principi, liceat imponere angarias, & onera ſubditis, quia ſunt de eius regalibus, & ſolùm ſupremo Principi, non autem Caſtrorum Dominis illorum impoſitio competit, *Alex. conſil. 145. in princip. lib. 2. Ioan. de Imol. conſ. 121. num. 3. & ſeq. & nouiſſimè Loterius de re beneficiaria lib. 1. queſt. 23. n. 65. & ſeqq.*

6 Amplia quartò, quòd neque etiam dicta onera poſſunt, niſi per immemorabile tempus, aduerſus ſubditos præſcribi, *ad trad. per Ruin. conſ. 11. num. 21. & ſeq. lib. 5. & Vrſil. ſupra alleg. in illa dec. 265.*

7 Amplia quintò, quòd etiam confeſſio Vaſallorum circa prædicta onera non eſt valida ſine aſſenſu, vel niſi concurrat priuilegium clarum, vel præſcriptio immemorabilis ad fauorem Domini, *vt ait dictus Vrſill. ibi ſupra num. 78.*

8 Et ad id nota, quod Vaſalli Baronum, qui venerunt ad habitandum in terram Regiam nō dicuntur angarii, ſi illi ad dandum Camirlingum obligentur, *vt ait Capic. in deciſ. 64. allegat. ab Vrſillo in præcitato loco num. 8.* licèt id non inuenerim apud Capicium.

9 Contrarium licèt teneat *Dominicus Marin. in ſuo tract. de ſubfeud. in auth. 15. fol. 211. quem laudat, & ſequitur idem Vrſil. in dicto n. 82. in vlt. verbis.*

ARGVMENTVM.

ANIMA, QVID SIT, ET QVANTO inter cætera ſit pretioſior, ac de eius priuilegijs in vtroque iure, necnon de illius affectibus iuxta Theologos.

CONCLVSIO CVII.

1 ANIMA, nota, quòd eſt ſubſtantia creata, inuiſibilis, incorporea, immortalis, Deo ſimillima, imaginem nullam habens, niſi Creatoris ſui, *vt ait D. Auguſtin. in libro diffinitionum.*

2 Et anima dum corpus viuificat, anima

anima eſt, dum vult animus eſt; dum ſcit mens eſt; dum recolit memoria eſt, dum rectum iudicat, ratio eſt, dum ſpirat ſpiritus eſt, & dum aliquid ſentit, ſenſus eſt, *vt ait Iſidorus libro vndecimo Ethimolog.*

3 Extende primò prædicta adeò eſſe vera; vt propterea DD. tàm Iuriſtę, quàm Canonum dicant animarum regimen eſſe cũctis rebus, & corporibus præcioſius *iuxta trad. per Gratian. lib. 1. diſcept. for. cap. 123. num. 6.*

4 Rurſus ea dicitur ſalus, quæ eſt omnibus precioſior, *Gratian. dict. lib. diſcept. cap. 105. num. 22. & lib. quarto, cap. 771. num. 22.*

Et propterea videmus, quòd imminente animarum periculo, plura conceduntur, quę aliàs non concederentur, cum illa ſit cunctis rebus præferenda, *vt ait Rota penes Burat. in ſua deciſione 565. num. 3. & 4.*

5 Extende ſecundò, quòd anima eſt magis coniuncta omnibus conſanguineis, & amicis, *idem Gratian. dicto lib. 4. diſcept. cap. 611. nu. 14. & 35. & cap. 935. num. 36. & cap. 955. num. 49. & 52. lib. quinto.*

6 Vndè videmus etiam, quòd ſi ob amicos animam negligamus, nec corpus etiam ſaluare poterimus; nam non anima pro corpore, ſed corpus pro anima creatum eſt, & ideò qui id, quod primum eſt, negligit: & quod inferius eſt extollit, vtrumque corrumpit. Qui verò ordinem ſeruat, & ſic, quod primum eſt colit, etiam ſi negligat, quod ſecundum eſt; tamen per primi ſalutem ſaluabitur, & ſecundum, vt pulchrè ait *Io. Chryſoſtom. de recuperatione lapſi.*

7 Extende tertiò, quòd ſi pro anima, aliquod feudum fuerit relictum, tunc illud legatum quoad æſtimationem valebit, quod procedit, etiam ſi fuerit relictum pro alia cauſa, quando tamen teſtator ſciuiſſet rem eſſe feudalem, licèt reſpectu animæ illud ſuſtineatur, etiam ſi rem eſſe talem teſtator ignoraſſet, veluti ita fuiſſe deciſum teſtatur *Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 11. n. 8. & ſeq. & alij alleg. à Grat. lib. 4. diſcept. c. 611. n. 38. & 39.* vbi de veriori, & magis communi opinione teſtatur.

8 Extende quartò, quòd omnis diſpoſitio, quæ fauorem animæ reſpicit eſt ſemper amplianda, veluti, ſi eſſemus in donatione facta pro maritandis puellis, vel alendis pauperibus, ſeu pro redimendis captiuis, quia iſtis caſibus vtique diſpoſitio debet augeri, nec tunc vllam reſtrictionem recipere debet. *Surd. deciſ. 298. num. decimo, & Gratian. lib. quarto, diſceptation. forenſ. cap. 782. num. 16. & cap. 995. num. 10.*

9 Extende quintò, quòd diſpoſitio pro ſalute animę recipit extenſionem, etiam ſi ſumus in pœnalibus, & odioſis, *idem Gratianus diſceptationum forenſ. cap. 809 num. 10.*

10 Extende ſextò, quòd vbi tractatur de ſalute animarum, tunc de apicibus iuris non eſt curandum, *vt ait idem Gratian. lib. 2. diſceptat. cap. 238. num. 86. cum ibi allegatis.*

11 Extende ſeptimò, quòd ſi ſententia feratur pro ſalute animæ, tunc ea erit exequenda, non obſtante appellatione, *idem Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 665. nu. 1. & 24.*

12 Extende octauò concluſionem principalem, adeò eſſe indubitatam, vt propterea Deus magis expetat animas, quàm ſacrificium ipſum, *idem Gratian. c. 298. n. 69. lib. 2. ſuarum diſcept.*

13 Extende nonò, quòd licèt Regularis exemptus non ſubſit iuriſdictioni Ordinarii, attamen id in eo fallit, qui curæ animarum præſit, quia tunc, ob illarum curam, & fauorem, quamuis exemptus dictæ iuriſdictioni ordinarii dicitur eſſe ſubiectus, *vt ait Rota in Burgen. concordia 14. Ianuarij 1594. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſ. deciſ. 1058. num. 5.* & ibi ratio aſſignatur.

14 Sed hic obiter erit notandum, quòd Monachis eſt regulariter interdicta cura animarum, quod tamen intellige verum in Monachis particularibus, & quando Monaſterium non habet populum, aliàs ſecus, quia de iure, aut ſaltem ex conſuetudine à iure approbata, id non eſt prohibitum, *vt ait Rota dec. 204. nu. 8. par. ſecunda in recentior.*

15 Extende decimò, id quoq. habere locũ in Canonico exẽpto à iuriſdictione Ordinarii per concordiam, quia, ea non obſtãte illius ſubditus efficitur, ſi curã animarum habeat, *vt ex decreto Concil. Triden. ſeſſ.*

Digitized by Google

ſeſſ. 25. cap. 11. de Regularib. Rota ibi ſupra coram Cardinali Seraphino, & Gratian. d. cap. 298. num. 48.

16 Extende vndecimò, quòd habens curam animarum, dicitur habere adminiſtrationem maiorem, & ideò incedendo præfertur, & cum illius exercitium in ſe magnum periculum contineat, ob id ars artium vocatur, & hinc etiam fit, vt cura animarum tanto pręciſior dicatur, quanto eſt periculoſior, *idem Grat. in dicto cap. 998. num. 95.* Et propterea clarum de hoc exemplum videmus in filio, qui dicitur carior matri, quàm patri, ea ratione, quia non tàm patri, veluti matri eſt oneroſus, doloroſus, & laborioſus, Nam ei eſt oneroſus ante partum in eo geſtando, doloroſus in partu in eo procreando, & laborioſus poſt partum in eo educando, vnde ad id optimè facit illa regula, quòd ſcilicet ſemper eas res magis amare ſolemus, quas cum duriore labore acquirimus, vt latè dicã, Deo dante, in verbo *Matrimonium.*

17 Subextende, quòd animarum cura adeò eſt difficilis, vt propterea ea inexperto nullo modo ſit danda, & in dubio nemo ad illarum curam idoneus præſumitur, niſi prius examinetur, & pro tali probetur, *vt ait Cappell. Tholoſ. dec. 450. num. 1. & 3.*

18 Preterea, nec ea vnquam cenſetur annexa beneficio, quòd perſonalem reſidentiam non requirit, & ob id inferri non poteſt, quod beneficia curam animarum habeant ex eo, quia ſunt patrimonialia, veluti *fuit dictum in Burgen. congrua de Cudeyo Veneris 26. Nouembris 1593. coram Cardinali Mantica, quæ eſt deciſio 7. num. 2. par. ſecunda in recentior.*

19 Sed eſt benè verum, quòd cura animarum poteſt eſſe abſque parrochialitate, *vt fuit deciſum in Recanaten. Parrochialis vltima Ianuarij 1594. coram Orano, & in Ciuitaten. Decimarum 1596. coram Gipſio, & in Sabinen. Decimarum 10. Aprilis 1599. coram Cardinali Pamphilio, & in deciſ. 228. num. 6 par. ſecunda in recentior.* & ibi pulchrè docetur, quando Parrochialitas curam animarum habere dicatur, ad quam perte, ſi vis de hac materia ſcire recurrere poteris.

20 Rurſus, ſi vis ſcire qui ſunt affectus animæ, & vnde dicti, quomodo generentur, & an ſint quatuor, ſiue potius vndecim, an cadant in ſapientem virum, & an penitus euelli poſſint, & hominibus tantum propriè inſint, & quæ virtutes hiſce affectibus moderentur; An Deo conueniant, Item an ſint in Angelis, & Beatis, an in Primis parentibus fuerint; aut ex peccato primorum parentum fuerint orti, vide de his omnibus *Azorius in prima par. inſtitution. moral. lib. 3. fol. 182. cum ſeqq.*

21 Sed *Diuus Auguſtinus lib. 12. de Trinitate cap. 12. 13. & 14.* diſtinguit duas eſſe partes animæ, nempè ſuperiorem, & inferiorem; & ſuperiorem eam vocat quæ æterna contemplatur, & perſpicit, aut de temporalibus ſecundum ęterna diiudicat; Inferiorem vero, quæ tantummodo temporalia curat, vnde ex hoc rectè infertur, quod omne lethale peccatum ſedem in parte ſuperiori habet, & ratio eſt, quia lethaliter non peccatur, niſi cum æterna Dei regula directè deſeritur, quia peccatum eſt dictum, factum, vel concupitum, & contra legem Dei, & propterea ſicut omne peccatum, quatenus eſt voluntarium in voluntate reſidet, ita omne lethale crimen, cum ſit legis æternæ violatio reſidet in parte ſuperiori, licèt tamen actus qui ſit lethalis per ſubſtantiam ſuam inſit in parte inferiori, vt exemplificando, & reſoluendo dubitationes, quæ in hac quæſtione contingere poſſunt, tradit *Azorius in dicta prima parte inſtitutionum moral. fol. 379. lib. 4.*

ARGVMENTVM.

DE ANIMALIVM LOCATIONE, & de damno ab eis dato, necnon de eorum, ac ſuorũ Dominorum pęna, ac damni dati ſolutione.

CONCLVSIO CVIII.

1 ANIMALIA, nota, quòd poſſunt, & ſolent dari ad ęſtimationẽ, atque locari, veluti *fuit deciſum à Rota*

Digitized by Google

ta in vna Pientina aſſictus Mercurij 27 Iunij 1582. *coram Orano*, & id procedit, ſiue locentur ſingula animalia bruta, ſiue armentum, ſiue pręcodium in genere, *vt fuit dictum in Romana vſuraria prauitatis Veneris 4. Iulij 1597. coram Peregrino, quæ eſt apud Statil. dec. 275. num. 2.*

Declara tamen, quòd quando animalia dantur ęſtimata, tunc tranſeunt in mutuum, aut venditionem, ex ea ratione, quia ęſtimatio rei venditionem operatur, *vt dicunt Doctores, & præſertim Conrad. de contract. quæſt. 87. concl. 4. & Hoſtien. in cap. 1. de commod. Bart. & Accurſ. in l. ſicut certo, §. nunc videndum, ff. de commod.* quod tamen Subdeclara verum, vbi is, qui recipit animalia expreſsè promittit, ſe redditurum, aut quantum importat ęſtimatio, ſiue animalia ipſa, vel eorum pretium; ſecus autem, quando ęſtimatio fieret, vt eorum valor ſciretur, ad effectum, & ſi ea dolo conductoris, vel illius culpa perirent, iuſtum pretium locatori reſtitueretur, veluti ita diſtinguendo, *ait Azor. inſtitut. Moral. tit. de Societate animalium cap. 7 fol. 709. parte tertia*, & ibi multa in hac materia.

2 Circa verò Societatem animalium animaduertendum prius erit, quòd ea fit animalium maiorum, & minorum, de maioribus fit Equorum, Bouum, Aſinorum, Bubalorum, & Gregum, de minoribus vero fit Ouium, Caprarum, Porcorum, & ſimilium, & in huiuſmodi ſocietatibus communicantur fœtus animalium, lac, butirum, lana, pelles, & alii fructus illius generis: Item communicantur impenſę, quę fiunt, & omnia damna, quæ circa ea animalia eueniſſent, & illa ſocietas animalium maiorum ſolet fieri ad quinquennium; illa verò minorum, ad triennium. De huiuſmodi ſocietatibus animalium tractat *Sanctus Bernardus parte ſecunda, ſerm. 40. art. 1. cap. 1. 2. & 3. & art. 2. cap. 1. 2. & 3. Sanctus Antoninus par. ſecunda, tit. primo, cap. 7. nu. 39. & ſeq. & alij Summiſta, vt eſt Armill. in verbo Societas, num. 19. Hoſtienſ. in ſua ſumma, par. prima, lib. 3. tit. 22.*

3 Amplia primò, quòd ea æſtimata in locationem, poſſint dari etiam cum pacto, quod in eadem bonitate, vel qualitate reſtituantur. Et eo caſu, ſi moriantur, illud cedit in damnum illius, qui ea reſtituere tenetur, & licèt illa æſtimatio emptionem, non faciat, ſed potius ea fiat ad ſciendum valorem gregis, quàm quòd, vt dominium de eis transferatur in conductorem, nihilominus huiuſmodi pactum, nempè, quod in eadem qualitate, & bonitate reſtituantur, operatur, vt illud periculum mortis ad affictuarios, non autem ad locatorem ſpectet, aliàs huiuſmodi pacto numquam fieret locus, ſi periculum, tàm deprædationis, ac aliorum caſuum, quàm etiam mortis naturalis dictorum animalium ſemper eſſet locatoris, *vt fuit deciſum à Rota ibi ſupra coram Orano.*

4 Contrarium, quòd ſcilicet huiuſmodi animalia domino moriantur, non autem conductori, quando aliquo caſu, & non culpa illius perierunt, *ait Franciſc. Marc. deciſ.* 888. *num. 8. par. prima*, pulchrè *ait Azor. in tertia parte Inſtitutionum Moralium fol. 678. in littera D. & Rota deciſ. 540. num. 8. par. prima in recentior.*

5 Imò, quòd illa æſtimatio operetur, & inducat mutuum, & non locationem, *ait idem Azorius ibi ſupra fol. 708. verſ. Quinto.*

6 Concorda igitur, vt prima opinio procedat, quando animal daretur, ſed non cum ea facultate, vt illud recipiens eo modo quo voluerit, vtatur Secūda verò procedit, quando è contra, *vt diſtinguunt Doctores allegati ab Azor. ibid. verſ. Sextò quæritur.*

7 Sed eſt benè verum, quòd tenendo primam tenementarius, ſiue conductor caſum probare debet, & coram Domino deferre, *idem Franc. Marc. num. 9. in dicta deciſ.* 888.

8 Rurſus concorda ſecundum me, vt prima opinio procedere poſſit, quòd ſcilicet capitale reintegraretur, ex augumento, ex dictis animalibus facto. Secunda verò, poteſt procedere, veluti, quando omnia perierint, nec quicquam reſtaret, ex quo, aut in totum, aut in parte capitale reintegrare poſſet, *ad tradita per dictum Franciſcum Marcum in d. dec. 888. num. 8.*

9 Immò nota, quòd ſufficit probare per con-

coniecturas mortem animalium. *Rota deciſ. 690. par. prima recent.*

10 Quod tamen declara eſſe verum in animalibus gregatim, quia tunc eorum mortem per coniecturas probare ſufficit, at ſecus in aliis, *ad tradit. per Bart. in l. quod præſens, C. de murileg. lib. decimo*, quod quidē dictum ſingulare reputat *Decius in l. paſcenda, C. de pactis*, vt refert *Vrſil. ad Afflict. dec. 150. num. 26.*

11 Et ratio differentiæ circa probationē mortis animalium gregatim, & aliorum ſegregatim ea iudicio meo poteſt eſſe, quia in his quæ confuſim viuunt, non poteſt niſi difficulter eorum morbus, & obitus cognoſci, & præuideri, ſicut in his, quæ in ſecundo caſu ponuntur, & ſic optimè in his adaptari poteſt illa regula, q; ſcilicet caſus fortuitus ille dicatur, qui nulla hominum prouidentia præuideri poterit; caſus verò improuiſus ille dicitur, cui cauſam culpa præcedens dedit, *vt ait idem Vrſil. ad Afflict. ibi ſupra nu. 27. & 28.*

12 Et quando animal dicatur mortuum ex eo, quia in venditione erat morboſum, *vide Maſcard. de probat. in ſua concluſ. 92. per totam.*

13 Et quæ actio tali caſu ſit intentanda pro illius reſtitutione, vide quę ſupra dixi in verbo *Actio redhibitoria.*

14 Amplia ſecundò, idem procedere, ſi de animalibus æſtimatis ſocietas fuerit conſtituta, cum pacto, quòd capitale ex fœtibus reintegretur, & quòd illud finita ſocietate reſtituatur; quia id non dicitur vſurarium, ob æſtimationem, quæ præſupponit venditionem medietatis illorum animalium; & ſic contrarium operatur æſtimatio in ſocietate, in qua emptionem inducit, quod non ſequitur in locatione, in qua dominium non transfertur, ſed penes locatorem remanet; veluti dixi *ſub num. 1. verſ. Declara tamen, & ita fuit deciſum à Rota ibi coram Orano, in dicta Pientina affictus 27. Iunij 1582.* & in hac materia ſocietatis animalium latè ait *Rota in Romana pecudalis Mercurij 16. Nouembris 1611. coram Penia.*

15 Ratio diuerſitatis inter hos duos cōtractus, nempè locationem, & ſocietatē, ea mihi videtur, quia in locatione caſus fortuiti ad locatorem ſpectant, niſi aliter inter partes fuerit conuentum, vt ſuperius dictum eſt. In ſocietate verò, lucra, & damna, ne dum ſociis communia fiūt, veluti *fuit deciſum in vna Cornetana Compromiſſi, Lunæ 24. Octobris 1588. idemque ait Bero. conſil. 96. num. 12. volum. 3.*

Verùm etiam in hæredes tranſeunt, etiam poſt mortem ſocii, veluti quoque tranſit ius conductionis factę ab ipſis ſociis viuentibus; licèt ſecus veniret dicēdum, ſi vnus ex ſociis ſolùm operam, & induſtriam poſuiſſet, quia tali caſu eo moriente, etiam lucra, & damna ceſſarent, *vt ait Rota deciſ. 557. num. 1. & 4. par. 3. recentior.*

Extende prædicta adeò eſſe vera, quòd nedum liber rationum plenè probat inter ſocios, verùm etiam partitæ in eo deſcriptę, ſed ſi reperiantur erroneę, tunc ab vno ex ſociis abſque aliorum conſenſu, ſiue non docto de errore diſtornari non poſſunt, *vt fuit dictum a Rota in Romana pratenſæ participationis, ſeu laudi Lunæ 15. Decemb. 1614. coram Buratto, quę eſt in eius impreſſis deciſio 85. num. 11.* Sed quando verè animalia dicantur data in ſocietatem, & quot conditiones in huiuſmodi animalium ſocietatibus ſint neceſſariæ, tam in foro fori, quam in illo animæ, videndus eſt *Azor. inſtitut. moral. lib. 9. cap. 7. de ſocietat. animalium par. 3. fol. mihi 710. ſub littera F, verſic. Decimò quæritur, & toto titulo*, vbi multa habebis in hac materia.

Sed ſi fortè fuerit facta conuentio inter ſocios, vt finita ſocietate fiat æqualis diuiſio, detracto prius capitali; tunc ea viam executiuam operatur pro reddenda ratione adminiſtrationis ex eodēmet iuſtrumento in quo fuit promiſſa diuiſio, *vt ait Gratian. lib. 5. diſcep. cap. 852. num. 25.*

16 Ratio autem illius communionis damni, & lucri inter ſocios, ea eſt, quia regulariter quilibet ſocius eſt dominus partis rei in ſocietate; licèt poſſit quoque ſocietas contrahi ex partibus inæqualibus; vel quòd vnus præſtet pecuniam, alter verò operas, & quòd tàm periculum, quàm lucrum ſit commune, *vt ait Azor. ibi ſupra fol. 709. verſic. Quartò, & Franciſc. Marc. deciſ. 889. num. 9. & 10.*

in

in prima parte, vbi etiam tradit, quomodo periculum ſit diuidendum, quando capitale fuit deperditum, *& Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 948. num. 43.*

Et proptereà hic obiter erat notandũ, quòd in damno dato in re communi, ambæ partes querelare, & ſic querelas diuerſas proponere poſſunt, *vt ait Bart. in l. ſi in re communi, ff. de noxalibus act.* licèt ſit benè verùm, quòd vnum tantum damnum, & vnica pœna ſit ſoluenda, *vt ait Caſſan. in conſuetud. Burgund. rub. prima. §. 7. colum. 287. num. 19. & Fulu. Benignus ad Statut. Agriculturæ Vrbis cap. 41. in littera L.*

Extende, quòd etiam ſocius poſſit rem communem alienare, *vt ait Rota deciſ. 40. num. 2.* ſed ſi aliter ſocius erit minor, tunc in illius rei venditione ſolemnitates ſtatuti erunt neceſſariæ, *vt ait Rota ibi ſupra num. 4.*

17 Amplia tertiò, quòd etiam ſocietas fieri poſſit abſque vlla æſtimatione, & cum pacto, quòd capitale ex fœtibus animalium reintegretur, quo quidem caſu non intrat Bulla Sixti Quinti ſuper contractibus à man ſalua, quando tamen partes proteſtatę fuerunt, quòd intendebant contrahere ſecundum eam, & non aliàs nec aliter, nec alio modo, *vt ait Rota ibi ſupra*, & quemadmodum etiam ſeruari ſolet in Bulla Pii Quinti ſuper creandis cenſibus, *vt fuit deciſum in vna Foroliuien. cenſus 13. Nouembris 1589. coram Orano, & in alia Beneuentana cenſus 29. Martij 1593. coram Cardinali Pamphilio, poſtea confirmata 22. Decembris 1595. coram Cardinali Mantica, quæ eſt in eius impreſſis deciſio 302. num 11.* pulchrè *Azorius in tertia par. inſtitution. moral. fol. 678. & 679. & fol. 708 & ſeqq.*

18 Et ratio eſt, quia pactum illud, quòd capitale ſit ſaluum, & quod periculum ad accipientem ſpectet, & quòd inde partem lucri reportet, tenet, & valet, *vt refert Franc Marc. in deciſ. 889. num. 6. par prima ex opinione Panormitani ibi per eum allegati.*

19 Contrarium tamen *fuit deciſum à Rota in vna Ferrarien. ſocietatis 20. Decembris 1599. coram Cardinali Mellino, & in eadem coram eodem 17. Martij 1600. & Rota in deciſione 552. num. 11. parte prima in recentior. & facit in puncto dicta Conſtitutio Sixti Quinti ſuper contractibus ſocietatum ad caput ſaluum*, quæ loquitur in ſpecie de animalium ſocietate, damnans pactum factum, vt eorum capitale reddatur ſaluum, & ob id vim iuramenti, ac obligationis Cameralis tollit, cui optimè concordat *deciſio Rotæ 773. num. 6. par. ſecunda recentior. & dec. 558. num. 11. in prima parte, & veluti dicam* in verbo *Auaritia, concluſ. 161. num. 71. & 80.* ſed hic pro declaratione iſtius pacti ſuper eo, vt ſcilicet capitale ſit reſtituendum, animaduertendum eſt, quòd ſi fuerit conuentum, vt ſaluum, ac illud reſtituendum veniat, intelligendum eſt de eo, quòd remanet ad hoc, vt ille contractus iuſtineatur, vti licitus, veluti in dubio, ita præſumendus venit, & non vſurarius, at ſecus, ſi concurrerent verba, quæ totalem reſtitutionem capitalis importarẽt, quia tunc vti contra Conſtitutionem Sixti Papę V. tendens damnandus veniret, vt optimè ait *Rota deciſ. 304. num. 6. par. ſecunda in recentior.*

20 Sed tenendo primam opinionem, quæ eſt *Hoſtien.* declara ſecundum eum, illam procedere, quando non eſt periculum in capitali, at ſecus ſi è contrà, quia tunc Dominus in foro animę dimittere deberet, veluti refert *idem Franciſcus Marc. dicta deciſione 889. ſub eodem num. 6. Azorius ibi ſupra fol. 708. & 712.* vbi hoc genus contractus damnat, & ibidem docet, quomodo ſit celebrandus contractus, tàm locationis, quàm etiam alterius generis animalium, ad hoc, vt ſuſtineatur in foro fori, & in illo animę.

Subdeclara tamen id non procedere, quando mercatores capitale aſſecurarẽt recepta aliqua competẽti mercede, quia tunc id eis fieri liceret, & id procedit, tam in eodem contractu cum eadem perſona, quàm in diuerſo contractu, & perſona, *vt ait Rota deciſ. 304. num. 7. & 8. par. ſecunda recent. & vide quæ dixi in hac materia in concl. 161. num. 72.*

21 Amplia quartò, quòd etiam boues, ſiue cętera animalia, poſſunt per Dominum ad Collacticum, & veluti dicitur in Patria mea ad Iuuaticum ſub certò redditu, ſiue cenſu dari, *vt ait idem Franc. Marc. in deciſione 888. num. 20. in par. prima.*

Declara

22 Declara tamen, id non eſſe verum, ſi ea darentur ad Collacticum, & æſtimationem inſimul, quia tunc pactum illud eſſet vſura, ea ratione, quia duæ cauſæ lucratiuæ ſimul, & ſemel, circa vnam, & eandem rem concurrere minimè poſſũt, *vt ait Caualcan. qui infinitos allegat in ſua deciſione tertia, num. 11. par. ſecunda, & deciſione 44. in prima par. & in dicta deciſione tertia docet*, quomodo iſta conductio ſit facienda.

23 Si verò animalia darentur ad Soccitã, ſiue ad æſtimationem, tunc licèt in paſtore fuerit tranſlatum dominium animalis æſtimati, nihilominus Dominus, qui qui vtilitatem animalis habet, tenetur ad periculum de illius interitu in communi, ſiue morte naturali, ſiue culpa paſtoris illud mori contingat, *vt dicunt Doctores allegati ab Vrſill. ad Aſſlict. in in dec. 150. num. 24.*

24 Quod ſecus tamen erit, veluti ſi eſſemus in animali morboſo dato: & quòd intra tertium diem poſt illius conſignationem obierit, quia tunc ex illo morbo præcedenti, non autem alterius culpa obiiſſe præſumitur, *vt pulchrè ait Surdus dec. 46. num. 18. cum ibi alleg.*

25 Fallit tamen veluti, ſi Lupus rapuerit ouem, ſiue alter eam furto ſurripuerit, aut diuino iudicio perierit; nam iſtis caſibus, nota, quòd paſtor non tenetur ad emendam, niſi tamen ipſe caſum probaret; & eius culpam excluderet, *vt ait idem Vrſill. ibi ſupra num. 28. in fine, & 29. in princip. & Franciſc. Marc. dicta deciſ. 888. num. 9.* Sed quando animalia diuino iudicio periiſſe probetur, *vide Fuluium Benignum inferius allegan. cap. 86.*

26 Præterea erit bonum ſcire, quid ſeruetur inter ſocios in diuidenda Soccita, quando ea fuerit diſſoluta, & propterea nota, quod de conſuetudine, in multis locis ſeruatur, quòd Dominus animaliũ, ſiue eorum paſtor apponat precium, alter verò optionem habet, aut retinendi animalia, aut ſoluendi partem incrementi alterius, ſed ſi animalia ſine paſtoris culpa deteriorauerint, tunc Dominus animalis illud retinet; Item fit quoque de cõſuetudine, vt accipiatur pecunia mutuo ſuper animalibus, ſiue ponatur capitale pretii minus, *vt pulchrè docet Franciſcus Marc. dicta deciſione 888. num. 11. in prima parte.*

Sed in hac materia ſocietatũ animaliũ quæ dantur ad Soccitam, quanto tẽpore, illæ durent, & quomodo in illis ſit procedendum, *vide Fuluium Benignum ad ſtatutum Agriculturæ Vrbis cap. 86. & ibi multa inuenies in hac materia.*

27 Amplia quinto, quòd ſi pecudes, ſiue alia animalia fuerint pluribus locata, cum eo pacto, quòd illa in eadem bonitate, & qualitate reſtituantur, tunc licèt ea ſint diuidua, tamen reſpectu ſolutionis dicuntur indiuidua, ita vt ſinguli in ſolidũ dum ad eorum reſtitutionem ratione illius indiuiduitatis teneantur, nam habemus, quod ea quæ diuidi non poſſunt ſingula à ſingulis debentur, *Bart. in l. 2. n. 4. ff. de duobus reis, Caſtrenſ. in l. ſi vt certo, §. ſi duobus vehiculum num. 13. ff. commod. Gomeſ. variar. reſolution. reſolutione ſecunda, cap. 12. num. 1. Bolognett. in repet. l. 4. §. Cato num. 250. ff. de verbor. obligat. & in materia fuit ita deciſum in vna Romana pecudum Mercurij 16 Nouembris 1611. coram Penia.*

28 Rurſus in hoc propoſito, nota quòd animalia non recipiunt diuiſionem, niſi in pretio, *vt ait Franch. in deciſ. 228. num. ſecundo, & tertio*, & id ſequitur ratione paſcui, quo ſic vtuntur habentes, ſiue pauca, ſiue plura animalia; & prædicta procedunt etiam ſi in ſententia fuiſſet, omiſſum, quomodo animalium ſolutio eſſet facienda, quia tunc ad hoc, vt ea eluſoria non reddatur, erit intelligendum de dicta ſolutione, quæ de animalibus fieri ſolet, & ſic in pecunia, non autem in beſtiis, vt pluribus rationibus id comprobando ait, *idem Franch. in præcitato loco.*

Subamplia, quòd equus quoque poteſt locari, & dari ad vecturam, cum eo pacto, vt ſcilicet in eadem bonitate illũ conductor reſtituat, qua ei locator dictũ equũ dedit, ſed id procedit cũ ea diſtinctione, de qua per *Azor. inſtitution. moral. lib. 8. cap. vndecimo in prin. fol. mihi 678. parte tertia, & prius in cap. 7. fol. 667 & ſeq. & ibi multa in hac materia notanda tradit.*

29 Hucuſque fuit dictum de pactis, & conditionibus, quibus Domini animalium ea locare poſſint, modo bonum erit ſcire,

quæ

quædam onera, quibus eorum animalia ſubiiciuntur.

30 Et primò nota, quòd decimæ animalium ſoluuntur, quando tamen lacte abũdant; at ſecus, ſi eo indigerent, *vt ait idem Franch. in ſua deciſione* 114. *num. primo*.

31 Extende huiuſmodi animalia adeò eſſe Domino Caſalis proficua, vt propterea, ſi ea in aliquo Caſali paſcua recipiãt, vel ibi commorentur, tunc illorum pretia ſunt dicto Domino Caſalis hypothecata, ita vt omnibus creditoribus ſit pręferendus, *vt fuit deciſum in Romana diſcuſſionis de Magonibus Lunæ 26. Ianuarij* 1615. *coram Vbaldo*.

Subextẽde, q̃ datur etiã retentio animalium pro expenſis pabuli, quod enim procedit etiam ad fauorem illius, qui diu ea retinuerit ignorando eorum Dominum, *vt ait Gratian. lib. primo diſceptation. cap.* 80 *num.* 11. *& ſeq.* & illud, quod fuit dictũ de hypotheca conceſſa Domino fundi, ſiue de dominio ſuper animalibus in prędio locato exiſtentibus, procedit etiam in fructibus ex dicto fundo recollectis, & ne dum pro integra ſatisfactione affictus, quamdin affictus durauerit, verum etiam procedit quoque contra ſubconductorem pro rata temporis, & rei ſublocatæ, in vim ſtatuti Agriculturę ſub c. 73. & licèt fuerit reſolutum aliàs *à Rota in Romana pecuniaria* 1. *Iulij* 1598. *coram Penia, quæ eſt inter impreſſ. poſt illud ſtatutum Agriculturæ deciſione prima*, ſubconductorem teneri pro integra penſione debita à primo conductore; Nihilominus fuit poſtea declaratum illud ſtatutum non habere locum, niſi quãdo ſublocatio eſſet de omnibus fructibus, at ſecus, quando aliqua pars Caſalis eſſet ſublocata tantùm, quia tunc non teneretur, niſi pro rata temporis, & rei, aliàs illud iniquitatem contineret, ſi vnus pro alio ſoluere cogeretur, *vt fuit dictũ à Rota in Romana Caſalis Lunæ* 18. *Martij* 1606. *coram eodem Penia, quæ eſt poſt illud ſtatutum Agriculturæ deciſ. ſecunda, & poſtea confirmata in alia Romana affictus* 20. *Nouembris* 1606. *corã Cardinali Marcomontio, quæ eſt dec.* 3. *poſt illud ſtatutum*.

32 Contrarium, quòd ſcilicet, ſolùm detur anterioritas pro penſione illius anni, non autem pro futuris, in pręiudicium anteriorum, veluti eodem modo dicitur de locatore in fructibus ex agris locatis perceptis, qui pro penſione vnius anni, & non vlterius eſt præferendus, *ait text. in l. ſi in lege, §. ſi colonus, & in l. qui fideiuſſor, ff. locati, Bald. in l. eadeſub num.* 3. *C. eodem tit.* vbi ait poſſe Dominum prohibere, ne colonus fructus, etiam à ſolo ſeparatos aſportet, donec ſibi penſiò ſoluatur, quem ſequitur *Iaſon in l. item quia num.* 15. *&* 17. *verſic & dicit, ff. de pact. Card. Mantic. de Tacit. lib. vndecimo, tit.* 14. *num.* 25.

Sed concorda, vt prima opinio procedat in vim ſtatuti Agriculturæ Vrbis ad fauorem Dominorum Caſalium. Secunda verò procedit ex diſpoſitione iuris communis.

33 Extende prædicta procedere, ſiue fructus ſint à ſolo ſeparati, ſiue non, quia veluti fructus antequam eſſent ſeparati erant in dominio locatoris tamquàm pars ipſius fundi, cui coherent. *l. fructus pendes, ff. de rei vendicat. Rota per Gregorium Decimumquintum deciſione* 430. *num.* 3. *Theſaur. deciſ.* 55. *&* 56. *& Deciſion. Pedemont.* 82. *& Caualcan. deciſione* 44. *per totam, & Gratian. lib.* 5. *diſcep. cap.* 953. *num. primo*.

Ita quoque poſt ſeparationem eorum conductoris efficiuntur, ſed iure pignoris remanent affecti locatori, pro mercede ſibi ſoluenda, *text. eſt in l. ſeruus communis, §. locauì, ff. de furt. & Mantica ibi ſupra, tit.* 23. *num.* 15.

34 Declara tamen, quòd ſoluta mercede, pro illo anno, quo fructus recollecti erunt, hypotheca ceſſabit, *l. Paulus, §. primo, ff. quib. mod. pign. vel hypothec. soll. Surd. conſil.* 331. *num.* 22. *lib.* 3. *& Rota ibi coram Vbaldo*.

35 Illud autem quod fuit dictum de priuilegio locatoris. Limita pluribus modis, non procedere, & primò, quando ſumus in actione dotis, cui locator non præfertur, quando tamen actio de dote eſſet locationi anterior, *vt ait Rota ibi coram Vbaldo in dicta Romana diſcuſſionis de Magonibus*.

36 Limita ſecundò, quòd neque locator ei præferatur, qui ſemen pro ſeminando mutuauit, *Rota ibidem coram Vbaldo*. Licèt contrarium dixerim in Concluſione

ne

re 119. *num.* 12. vbi recurras, & ibi *num.* 13. concordantiam inuenies.

37 Limita tertiò, quòd nec minus in rebus in domum inuectis, & illatis locator ſit præferendus; & ratio eſt, quia tacita hypotheca, quam locator habet, huiuſmodi priuilegium non tribuit, vt anterioritati præiudicet, & propterea ex hoc inferri poteſt, quòd licèt locator agere poſſit pro penſionibus in futurum decurrendis, tamen in caſu, vbi conductor rem conductam, ante finitam locationem deſereret, id in præiudicium anteriorum creditorum ſequi non poteſt ob illam rationem ſuperius allegatam, ex mente *Rota in illa Romana de Magonibus corã Vbaldo.*

Sed quando re vera res in domum inuectæ ſint hypothecatæ pro penſione domus, vide *Afflict. in deciſione* 184. *& ibi Vrſill. per tot.*

38 Extende ſecundò, quòd etiam animal, pro expenſis de ſtabulario, ſiue ab alio eidem factis, & pro cuſtodia, adeò eſt illis obligatum, vt propterea eis dicatur orta hypotheca, quæ præfertur omnibus, & quibuſcumque anterioribus creditoribus, *vt ait Caualcan. dec.* 23. *num.* 51. *& in repertorio in verbo Creditor Hoſpes, & dec.* 44. *num.* 47. vbi loquitur in eo, qui vendit paſculum pecurariis; quo beſtiamina alita fuere. *& Gratian. lib. primo diſcept. cap.* 80. *num.* 11. *&* 12. *& Rota in Romana ſalarij* 1. *Iunij* 1569. *coram Oradino.*

39 Et ratio eſt, quia ij, qui fecerunt impenſas cauſa cuſtodiendi aliquã rẽ, vel ſuti etiam in educando animalia, vel reſtaurando, aut reficiendo domum, aut in reaptanda Naui, & ſimilibus, iſti inquam omnibus ſunt præferendi, etiam priorem hypothecam habentibus, vt pulchrè ait *Caualcan. deciſ.* 23. *num.* 9. *& deciſione* 44. *& prius deciſione quinta, & Gratian. ibi ſupra, & Fuluius Benign. ad Statutum Agricultura Vrbis cap.* 41. *ſub littera B. & cap.* 85. *littera C.*

40 Amplia idem eſſe verum, & generale in omnibus, qui fecerunt expenſas in cuſtodienda, reſtauranda, vel reficienda aliqua re, & in hoc erit ſtandum iuramentum impendentis, *vt ait Gratian. ibi ſup. in fine, & idem Caualcan. in deciſ.* 5. *nu.* 9. *& deciſione* 23. *&* 44. *par. ſecunda, &* pulchrè ita fuit deciſum *in dicta Romana Salarij* 1. *Iunij* 1569. *coram Oradino in hac materia viden.*

41 Extende tertiò, quòd animalia damnum dantia in terris meis poſſum ea retinere, donec eorum dominos ſciam, & licèt eo caſu, quis teneatur illa eidem reſtituere; id tamen procedit præſtita cautione de reficiendo damnum, *vt ait Capic. deciſione* 45. *num. primo, & Franciſc. Marc. deciſ.* 275. *num. primo, par. ſecunda, & facit doctrina Gratiani in præcitato loco, & ibi ſub num.* 10. ait eſſe credendum iuramento capientis illa, ſi ea ad iudicem adduxerit, ſi tamen contrarium non probetur, vel niſi ille, qui iurat, deberet habere lucrum confiſcationis animalium, ſiue aliquam partem illius. Quinimmò licèt quoque hominem damnum dantem capere, & ad iudicem ducere, *vt ait Natta conſil.* 412. *num.* 17. *lib.* 2. *Bald. in l. prima, nu.* 2. *C. locat. Plot. de in litem iur.* §. 53. *num.* 7. *& Papien. in forma inquiſitionis, verſic. contractando num. quarto.*

Contrarium licèt dicant multi, quos allegat *Fuluius Benignus ad ſtatutum Agricultura Vrbis, in cap.* 41. *ſub litt. F.* qui propterea dicunt, quod ſi interim animal periret, periculo retinentis, & nõ Domini periret.

Concordari tamen poſſunt prædictæ opiniones hoc modo, nempè vt prima procedat, vſquequo ſciatur Dominus animalium, & ſic id permitti cauſa cognitionis, ſed non in pignus, iuxta communem, *vt ait Fuluius Benignus ibi ſupra, cum alijs ibi per eum citatis*, ſiue ſi eſſemus in animalibus affidatis, quia tunc animalia poſſunt capi, & retineri donec fida ſoluatur, immò tali caſu, ſi ea pereant periculo Domini perirent.

Secunda verò opinio procederet, quãdo eſſemus in animalibus non affidatis, & quorum Dominus optimè ſciretur, quia tunc ea reſtituenda venirent præſtita cautione de ſtando iuri, & iudicatum ſoluendo, ſed quando Dominus ignoraretur, poteſt vendi animal, ſi dari pro noxa, *vt ait Benign. ibi ſupra, & in cap.* 47. *fol.* 113. *& Capic. dicta deciſione* 45. Sed ſi forte eſſent plura animalia diuerſorum Dominorum, vbi damnum dederunt, & damni ſeparatio difficilis eſſet, tunc omnes tenentur inſolidum. At ſecus ſi dam-

ſi damnum, & æſtimatio ſeparari poſſet, quia quilibet de facto ſuo tantùm tenebitur, cum pœna ſuos auctores egredi non debeat *Benignus ibi ſupra cap. 51. littera A. & l. ſancimus, C. de pœnis.*

42 Et nota, quòd ea eſſe alicuius probantur per ſtigmata, quia res cenſentur illius cuius ſigno ſignatæ ſunt, *vt ait Maſcard. de probation. concl. 91. per totam, Rubin. deciſione 29. vbi ait*, quòd ex ſigno cognoſcitur ſignatum, *Rota Genua deciſ. 201. Boer. deciſion. 109. num. 5. Benignus ad ſtatut. Agricult. Vrbis cap. 47. ſub littera D, & cap. 85. Cacheran. deciſione 40. Ripa deciſ. 66. vbi ait*, quòd Epitafia inſcripta in aliqua Cappella Iuſparronatus probant. Et quòd ſtigmata in corpore gregis impreſſa animaliũ, identitatem probent, ac ea, quoad poſſeſſionem, & dominium ſufficiant, *ait text. in l. ſtigmata, C. de fabric. lib. 10. & ibi Bart. & Lucas de Penna num. quinto, l. penultim. S. penultim. C. de aquaduct. lib. vndecimo, & l. quod ſi, ff. de peric. & com. rei vend. Iaſon conſil. 170. num. 16. lib. ſecundo, Menochius de præſumptionib. in præſumption. 15 nu. 22. Oſaſch. deciſ. 40. num. 2. & Rota in Carpentoraten. reſtitutionis ouium 23 Iunij 1625. coram Pirouano.*

43 Contrarium licèt dixerit *Riccius in ſua deciſione Curiæ Archiepiſcopali Neapolit. 700. titul. de prat.* & in hoc propoſito pro recognitione animalium *ait Anna allegat. 110. & Fabr. deciſione 13. C. de probat.* vbi loquitur de ſignis appoſitis in Ballis, *& Afflict. deciſ. 23. num. 3. & 4. & Cacher. deciſione 40. nu. primo, & ſecundo*, vbi loquuntur de ſignis in ſcripturis appoſitis, ſed quid ſi animal haberet ſignum duorum? In hoc videndus eſt *Caualcan. in deciſ. 7. num. 4.* Licèt ego ſemper in dubio ſigno antiquiori fauerem, per ea, quæ ait *Theſaur. in deciſ. prima per totam.* Et ratio eſt, quia actus iunior, ſemper præſumitur clãdeſtinè, & vitioſè factus.

44 Illud autem, quod fuit dictum de retentione animalium, non procedit in Dominis, qui non poſſunt retineri ob damnum à ſuis animalibus datum, *vt ait Gratian. diſceptation. 80. num. 4. & 5. vſque ad 12.* vbi ait, quando credatur iuramento damnum paſſi.

45 Fallit tamen, ſi ageretur de ſoluenda fida, & diffida, quia tunc cùm cautione non relaxantur; ſed ſolum prius ſoluta diffida, & non aliàs, vt ſuperius dixi, & *vt ait idem Capicius ibi ſupra num. 4. & 5. & Benign. d. c. 41. ſub litt. F.*

46 Quod ſecus tamen eſſet, quando Dominus terrarum non haberet ſuam intentionem fundatam de iure communi, quia tunc etiam ſi ageretur de diffida; nihilominus animalia deberet reſtituere, data cautione de ſoluenda diffida, & id bonum erit, ne illa in hoſpitio conſumentur, & ita diſtinguit *d. Capic. in præcitato loco in fine.*

47 Subextende prædicta multò magis procedere, quando creditum erit modicum, quia tunc cauſa breuioribus dilationibus erit terminanda, & id quoque creditori valdè prodeſſet, ſi animalia ab eodem eſſent ſequeſtrata, quia eo caſu expenſę pro illis alendis per dictum creditorem fieri debent, vltra quod ſequeretur illud inconueniens, quando creditum eſſet modicum, quod eſt, vt expenſę abſorberent capitale, quòd deinde fieri non debet, *vt ait Caualcan. deciſ. 25. n. 27. & 28.* Et ad id nota, quod occaſione damni dati diebus feriatis agi poterit, *vt ait Fuluius Benign. dict. cap. 41. ſub littera P.*

48 Et reaſſumendo eam concluſionem, vbi loquitur de his, qui damnum dant, Extende quartò, eam in tãtum valere, vt etiam illorum bona ſint pro damnis paſſis tacitè obligata, *vt ait Viuius in ſua deciſione 454. & ibi plures allegat, & Benignus ad ſtatut. Agricult. Vrbis cap. 41. ſub littera A.*

Sed ſi forſan neſciretur à quo vere fuerit illatum damnum, tunc quilibet tenetur inſolidum, vt ait *Rota deciſ. 245. num. 3. par. 3. recent.*

49 Extende quintò, quòd etiam damnificans, teneatur ad pœnam, & damnũ inſimul, quando tamen territoria ſunt bannita, *vt ait Anna in ſuo ſing. 138. cum cæteris ibi per eum alleg.*

50 Sed eſt benè verum, quòd ille damnum dans prius tenetur ſoluere damnũ, quàm pœnam, quando tamen ſumus in territorio bannito, vt ſuperius dixi, *idemque tradit dictus Anna in ſuo ſingul. 139.*

51 . Extende ſextò, prædicta adeò eſſe vera circa damnum datum, quòd Cuſtodes laici, animalium Clericorum poſſunt accuſari cum ipſis animalibus de damno dato, nec non ipſi tenentur de eo, *vt ait Viuius deciſion.280.vbi multa adducit Affl.in conſtit.incip.Cum per partes in 2.quæſt.notab.6.Caſſan.in conſuetud.Burgund. rubric. prima, §.6. colum. 282.num.15.verſ.Videtur,* vbi teſtatur de conſuetudine Burgundiæ huiuſmodi ſtatuta clericos quoque comprehendere, quòd enim ſine difficultate tranſit, quando ſumus in ſtatuto, quod eſſet cõfirmatũ à Papa, quia tunc clericos quoque ligat, *vt ait Rolan.conſ.86. num. 19. lib.1.Ceph.conſ.601.num. 32.lib.4.& veluti ſæpe fuit deciſum à Rota,& ſignanter in Romana de Caris 11.May 1589.corã Card. Blanchetto, & in alia Romana ſeparationis Thori Veneris 2.Decemb. 1605. coram Card. Marcomontio, & per Card. Seraph.dec.1170.num.3.*vbi ait id procedere, dummodo ſtatuta ſint confirmata à Papa in ſpecie, & ex certa ſcientia, aliàs ſecus, ſi in forma communi, *Honded.cõſ. 15. lib.2.* Item, quòd ob damna data, poſſit procedi contra paſtores clericorum, & contra eorum bona, licèt non contra perſonas, latè ait *Surd. conſ. 301. lib. 3. num.88.& Gutier.pract. quæſt.lib. 1.cap. 4.cum ibi per eum alleg.& Benign. ad ſtatutum Agricult. Vrb. cap. 41.ſub lit.B. viden. & Plot. in hac materia de in litem iuran.§.53.num.5.verſ.1.quæſt. 20.& ſeqq. & §.ſeq.*

12 Extende ſeptimo, quòd damnificans ſeminata, ſeu ſegetes, ſortitur forum illius in cuius territorio damnum fuit illatum, *vt ait idem Ann. in ſuo ſingul.*137 & quomodo damnum per animalia datum veniat æſtimandum, quando illud conſiſtit in ſegetibus, tunc temporis in herba exiſtentibus, hoc enim caſu tria tempora ad iſtud appretiandum diuerſis vicibus concurrere debent, *ait idem Viuius in dicta ſua deciſione* 280. *in ſecundo dubio, & ibi pulchrè in hac materia ait.*

Sed *Baldus conſil.182. colum.2. lib.1. Aym.conſ.40.n.10.& Menoc.de arb.caſu 149.n.21.*qui dicunt damnum in ſegetibus datum eodem modo fore æſtimandum, ac ſi in prato fuiſſet datum, quæ enim opinio vocatur iniqua *à dicto Benigno ad ſtatutum agricult. Vrb. cap. 41. ſub littera D.*

Altera opinio fuit *Speculat. tit. de iniur. & damno dato, §.2. num.21. & ibi Io.Andr.in addit, dicens,* quòd æſtimatio venit facienda pro frumento veriſimiliter recolligendo tempore meſſis.

Tertia autem opinio ea eſt, vt damnũ debeat æſtimari ſecundum tempus quo fuit datum damnum, ideſt iuxta æſtimationem, quam tunc temporis frumentũ valebat, habita tamen conſideratione dubii euentus perceptionis, & recollectionis, & hanc opinionem ſecuti ſunt *Iacob.de Aren.in l.certè,ff.arb.furt.Cæſar Flor.in l.ex hac lege,ff.ſi quadr. paup. feciſſ.dic. Affl.ſuper conſtit.peruenit.rubr. 36.num.5.lib.3.Alber.de ſtat. q. 78. Caſſad in conſ.Burgund.rub.1.§.6. col. 280.* & hanc opinionem æquiorem vocat *Benign. ibi ſupra . Sed Viuius in dicta ſua deciſione 280. num. quarto, lib.ſecundo ait,* ter eſſe faciendam æſtimationem damni dati, & primò in Herba ad recognoſcendam quantitatem fundi damnificati. Secundò, ante tempus meſſis, vt ſciatur, an frumentum illud ſit renatum in totum, ſiue in parte, vel nullo modo renatum. Tertio, tempore meſſis, & ſic expectatur illius perceptionis euentus, quòd enim obſeruatur in Conſulatu Agriculturæ Vrbis, *vt teſtatur Fuluius Benignus ibi ſupra;* ſed ſi forſan plures æſtimatores fuerint electi, & vnus vno modo, & alter alio modo æſtiment, tunc omnes ſummæ per Iudicem ſunt coaceruandæ, & per eum æſtimari debet in tertia parte totius ſummæ, *vt ait Gerardus in ſuo ſingular. 25. Caſſan. in conſuetud. Burgund. rubrica prima, §. 6. gloſſa Intellige, & facit deciſio Gratiani Rotæ Marchiæ 32. per totam.* Et nota, quòd in relatione non eſt neceſſaria partis citatio, veluti eſt in eorum electione, *idem Fuluius Benignus ibi ſupra in litt.O.* de pœnis aut eorum qui ſata conculcãt, & ſimilia faciũt, vide *Azor.1.par.inſt.mor. lib.7.fol.867.in fin.*

53 Extende octauo, quòd etiam Dominus teneatur ſoluere paſcua ſumpta pro animalibus per vnam diem, & noctem per tranſitũ; ſed nõ tenetur ad pœnã illius bãni cõtra paſcentes publicati;

dum-

Digitized by Google

dummodo tamen eius ignorantia extet, quæ ad euitandam accuſationem delicti multùm operatur, veluti etiam non teneretur Dominus in caſu, quòd bannum inualidum reperiretur, *ad tradita per Affl. deciſione 290. num. 1. & ſeq. & ibi Marc. Ant. in addit. idemque ait Vrſill. ibidem num. 1. & 5.* vbi docet, quomodo ignorantia probetur, & quando bannimenta ligent, & quo tempore præſcribantur, & in hoc omnino eſt videndus *Gratian. lib. primo diſceptation. cap. 80. per totum.*

54 Animaduertendo, quòd iſta probatio damni, poteſt fieri per duos teſtes, quamuis debitum principale ſcripturam requireret, *vt ait idem Gratianus dicto lib. primo diſceptation. forenſ. cap. 168 num. 18. & 19.*

55 Immò etiam per coniecturas probari poteſt, & ſi eſſemus in ſingularitate teſtium, tunc erit locus iuramento ſuppletorio, *vt ait idem Grat. d. lib. 1. diſcept. cap. 33. num. 55. & 56.*

56 Sed ſi in aliquo loco extaret ſtatutũ, quòd ſuper damno dato, ſtetur iuramento damnum paſſi, tunc iuramentum diceretur propriè probatio. Immò etiam ſi ſtatutum non exprimeret, quòd credatur cum iuramento; nihilominus illud veniret per ſubauditum intellectum; quia quando lex ait, quòd ſtetur damnum paſſo, id ſemper intelligitur cũ iuramento, niſi forſan contrarium probaretur, *vt dicunt Doctores allegati à Fuluio Benigno ad ſtatutum Agriculturæ Vrbis cap. 41. & pulchrè Cotta in memorial. V. ſtatuto Ciuitatis Mediolani cautum reperitur*, vbi limitat, niſi ſtatutum pedes figeret, & ibi quoque docet, quomodo contrarium probetur *Maſcardus de probationib. concluſione 471. num. 34. cum ſequen. Aſin. in prax. iudic. §. 19. cap. 5. limit. 9. num. tertio*, & hanc regulam ponit *Tiraquell. cum ampliationib. & limitation. de retract. lign. §. 4. gl. 1. num. 1. cum ſeqq.*

Sed ſi forſan ille iurans, aliàs falſo iurauerit, tunc ſibi iterum ſtandum non erit, *vt ait Garz. in ſua deciſ. 63. & Ioannes Aloyſius Riccius in ſua collectanea 103. par. prima.*

Et ſtante huiuſmodi ſtatuto, an tunc ſit iuramento ſimpliciter ſtandum ſuper quantitate damni, ſiue etiam de illatione, ac ſuper incidentibus videndus eſt *dictus Fuluius Benignus ad ſtatutum Agriculturæ Vrbis dicto cap. 41. ſub littera H.*

Animaduertendo, quòd iuramentum nedum debet eſſe de credulitate; ſed etiam de veritate, quando vera poſſit haberi notitia, *vt dicunt Doctores allegati à dicto Fuluio Benigno ibi ſupra ſub littera N, Maſcard. de probation. concluſione 1169. num. 49. lib. 3. Riminald. Iunior conſil. 81. num. 24. lib. primo.*

Et ideo nota, quòd æſtimatores debent reddere rationem congruentem, quia non ſufficit, ſi dicerent, quòd pro tali pretio res ſuas vendidiſſent, & quales æſtimatores ſint ad id eligendi *ait dictus Fuluius Benignus ibi ſupra, cap. 42 ſub littera A.*

57 Item, quando valeat ſtatutum, quòd damnum debeat reſarciri à Villa, & loco in quibus illud datum ſit, *ait Bald. allegat. à Gratiano lib. primo diſcept. cap. 171. num. 20.*

58 Extende ergo, quòd, ſi à Venatore animal ferum in alterius territorio venatur, ſi erit verbi gratia, Aper, tunc venator tenetur tradere Domino caput; ſi verò erit Ceruus, tenetur ei dare patulam. Et licèt homines nobiles poſſint in alieno fundo venari, non tamen licèt eis in dicto territorio retia tendere, niſi venia petita, *vt ait Franc. Marc. deciſione 533. num. primo, & parte prima.*

59 Contrarium, quòd ſcilicet animalia feræ naturæ capta in fundo alieno contra voluntatem Domini ingreſſum prohibentis, fiant capientium, *ait Azor. in 3. par. inſtit. moral. ſol. 371. vbi de communi teſtatur.*

60 Quinimmò ſubiungit, quòd leges, vel edicta quæ infligunt his, qui venantur pœnam mortis, vel mutilationis membri, aut publicæ verberationis, dicuntur iniqua, niſi ea ad terrorem publicentur, & propterea ſatis eſt, vt tranſgreſſor pœna pecuniaria afficiatur, *vt ait idem Azorius ibi ſupra*, vbi latiſſimè de huiuſmodi materia venationis diſcurrit.

Secus verò, ſi eſſemus in ſtatuto, per quod permitteretur animalia dãnificantia

cantia occidi, quia tūc valet, veluti valet illud, q imponit pœnam dantibus damnum, & eſt obſernandum, *ait Natta conſil 600. num. tertio, & ſequen. lib. tertio, idemque ait dictus Fuluius Benign. ad ſtatut. agric. Vrbis c. 44. ſub littera A. & cap. 47. ſub littera B.*

Amplia, quòd ſi ſtatutum permittat occidi animal in fundo, cenſetur etiam permittere illud fieri extra fundum, ſi id in continenti fieret, veluti etiam permittitur ſequi damnificantem extra fundum, vt ab eo pignus exigatur *vt ait idem Fuluius Benignus ibi ſupra in cap. 48. ſub littera B.*

Aliàs animalia damnum dantia, non licèt occidere ſine licentia, ſiue fugando illud perdere, vel præcipitare, *vt dicunt Capol. Marſil. Salicet. & alij allegati à Benigno ibi ſupra cap. 47. ſub littera B*, neque illo caſu damnificatus; poſſet cogi recipere carnem, ſiue coirum ad computum refectionis damni, *idem Fuluius Benignus ibi ſupra, ſub littera C.*

61 Extende decimò, quòd ſi animal, veluti canis de ſui natura mordens, non fuerit à Domino ligatus, & aliquem vulnerauerit, tunc Dominus illius de culpa tenetur, *vt ait Abb. in cap. ad audientiā, num. 7. in fine. & ibi Ann. nu. 16. & Soc. num. 244. de homicid. Nouell. in ſua prax. crimin. inform. inquiſit. pro caſual. homicid. num. 13. & 110. Petr. à Plac. de delict. lib. primo, cap 26. num. 9. & Farin. in ſuis fragm. in lit. C. n. 5. 10. & 11. fol. 47.* docet, quando retinens Leonem, Vrsū, Lupum, Aprum, Panteram, Verrē, Canē & ſimilia, teneantur ad omnia damna, & intereſſe, ad quē per te recurrere poteris

62 Subextende id in tantum eſſe verum, quòd immò animalia ipſa ſolent ob facti memoriam aliquando puniri in caſu, quo hominem aliquem, ſiue puerum vulnerauerint, ſiue interfecerint, *vt teſtatur Franciſc. Marc. in deciſione 954. nu. 9. par. prima.*

63 Et hoc modo fuit ſeruatum à quodā Barone, qui proceſſum fabricare fecit contra vnam Felim, quæ illum momorderat in ludendo nimis acriter cum ea, quo enim perfecto, et audito ſępius dictæ Felis Procuratore, & Aduocato, vna cum illo Fiſcali in contradictorio iudicio, in hanc cauſam ne Felis indefenſa remaneret ab eodem Domino deputatis, poſtmodum ferre fecit ſententiam ab eius Auditore in qua dictam Felim ex capite læſę Maieſtatis condemnauit, in vim, cuius fuit ea inde Furcis ſuſpenſa, & immeritò quidem ſecundum me, nedum ex ea ratione, quia ille morſus ex nimia prouocatione, & Domini inſolentia peruenerat. Verum etiam, quia veluti in homine difficillimum eſt iuſtū dolorem tempetare, ita, & in belua eſſet quidem contra propriam naturam in dolore, & inſtigatione ſe continere argumento, *text. in l. iura ſanguinis, ff. de regul. iur.* vbi eum colligatur ex illis verbis naturalia eſſe immutabilia, Vndè ſequitur, q cū proprium Felis ſit mordere, igitur pro ea facit illa regula, vt ſcilicet, quos natura non obligat, iuſtitia nō liget, quibus pręterea illud adagium addatur, quòd dicit, *Che colpa è del Gatto, quando il Padrone è matto?*

64 Vltimo loco animaduertendum eſt, quòd appellatione animalium, regulariter non veniunt, niſi ea, quę ſunt ferę naturæ; de vſu autem communi, qui eſt attendendus in materia ſtatutorum veniunt omnia animalia, etiam domeſtica, & quæ ſub noſtra poteſtate exiſtunt, & propterea ſtatutum puniens eum, qui ſine cuſtode beſtiam dimittit procedit etiam in dimittente pécudes ſine cuſtodia, veluti ſub eorum appellatione veniunt etiam anſeres, & gallinę, *vt dicunt Doctores allegati à dicto Fuluio Benigno ad ſtatutum agricult. Vrbis cap. 44. ſub littera B.*

ARGVMENTVM.

ANIMVS QVID SIT, QVOMODO probetur, & probatus quos producat effectus.

CONCLVSIO CIX.

1 ANIMVS eſt Cęleſtis, & ex altiſſimo domicilio depreſſus, & quaſi demerſus in terram, locū diuinę naturę, ęternita-

nitatique contrarium, *vt ait Cicero in Catone maiore, vel de Senectute, & in lib. primo Tuſculan. quaſt.* ait, quòd animorum nulla in terris origo conueniri poteſt; nihil enim eſt in animis mixtum, atque concretum, aut quòd ex terra natum, atque fictum eſſe videatur; his enim in naturis nihil ineſt, quod vim memorię, mẽtis, cogitationis habeat, quod, & præterita teneat, & de futura præuideat, & poſſit præſentia complecti, quæ ſola Diuina ſunt. Nec denique inuenietur vnquam, vndè ad hominem venire poſſint, niſi à Deo.

2 Et ideò hinc fit, quòd ſecundum Iuriſtas, animus, quando eſt in mente retentus, nihil operatur, *vt ait Rota deciſ. 354. num. 6. par. 1. in recent.* & propterea notandum eſt, quòd cum ſit imperſcrutabilis; quia ſolus Deus eſt noſtrorũ cordium ſcrutator, ideò ex indiciis, & coniecturis probari debet, veluti *fuit deciſum à Rota in materia probandæ reſidentiæ in Eluen. beneficij Lunæ 27. Februarij 1606. coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 239. num. 4. & prius in deciſione 70. num. 8. Afflict. deciſ. 265. num. 66. & deciſ. 319. num. 5. Magon. deciſ. Lucen. 26. num. 13. & Rota deciſione 64. num. 9. par. ſecunda recent. & Cardinal. Mantic. deciſ. 313. num. primo, & ſeq.*

Extende illum multò magis probari ex teſtibus, etiam, quòd ſint ſingulares, *vt ait Rota dec. 579. n. 7. par. 1. in recent.*

3 Animaduertendo, quòd ille numquã præſumitur, niſi probetur, *Benint. dec. 70 n. 16.* Sed ad illum cognoſcendum, duobus modis procedi poteſt, à priori ſcilicet, & à poſteriori, nẽpè, aut verbis præcedẽtibus, aut factis ſubſequentibus, *vt fuit deciſum à Rota in Oriolen. beneficiorum Lunæ 6. Martij, & confirmata 28. Apr. 1595. coram Card. Mantic. quæ eſt in eius impreſſ. prææalleg. dec. 313. n. 3. & Rota dec. 306. n. 3. par. 2. recent.*

Immò teſtes etiam ſingulares, ſufficiũt ad probationem animi, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. dec. 205. n. 2.*

4 Amplia primò, quòd animus circa prę cedentia colligatur ex ſubſequentibus, tàm in Reſcripto Papæ, quàm etiam in verbis articulorum; *vt ait Verall. deciſio. 148. num. 4. par. prima, & deciſ. 308. nu. 7. par. ſecunda, & Rota per Greg. XV. in dec. 511. num. 21.*

5 Sed quòd reuera animus in antedictis, & geſtis dignoſcatur; *fuit deciſum à Rota in Mediolanen. Canonicatus Veneris 9. Ianuarij 1615. coram Pirouano, quæ eſt dec. 644. num. 6. par. prima in recent.*

6 Amplia ſecundò, quòd ſat erit, ſi animus ex quibuſcumque verbis colligi poſſit, *vt ait Rota per Verall. deciſ. 210. n. 5. par. prima.*

Licèt melius ex facto, quàm ex verbis ille probetur, *vt ait Rota per Buratt. dec. 205. num. 3. & Rota deciſione 779. num. primo, par. 3. recent.*

7 Amplia tertiò, quòd animus quoque dignoſcitur qualis fuerit ab euentu, & talis ſemper in dubio eſſe præſumitur, qualis de iure eſſe debet, & propterea videmus, quòd Epiſcopus non dicitur deſinere reſidere ex parua mora, quam alibi animo redeundi ad Eccleſiam facit, ſecus autem, ſi quis, vtputa aliundè familiam, & ſupellectilia tranſportaſſet, quia iſto caſu domicilium ibi contraxiſſe diceretur, *vt fuit deciſum à Rota in Eluen. beneficij ſancti Saluatoris Lunæ 22. Martij 1604. coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt deciſione 103. n. 1. & 4. in 2. par. recen. & Card. Mantica in ſua dec. 15. per tot.*

8 Et veluti eodem modo dicitur de Barone, qui, ſi tempore Tyrannidis ſententiam ferat, ea ſuſtinetur; quia in dubio præſumitur voluiſſe exercere actum licitum, & ſic eum facere auctoritate veri Domini, & non Tyranni; *vt ait Afflict. deciſ. 77. num 4.*

9 Subamplia idem procedere, & è conuerſo, vt ſcilicet animus non redeundi præſumatur in eo qui numquam rediiт, *vt ait idem Card. Mantica in deciſ. 313. num. 8.* vbi exemplificatur in animalibus & brutis, quæ ſolent ire, & redire, ſed animus non reuertendi, tunc detegitur, quãdo conſuetudinem reuertendi deſeruerunt, quia fortiſſimum eſt argumentum, quod deducitur ab effectu ſubſequuto, *vt dicunt Doctores allegati à Cardinali Mantica in præcitata deciſione 15. per totam.*

10 Amplia quartò, ꝙ animus dignoſcitur

ex modo, & qualitate procedendi, & propterea, ſi fiat reſponſio, vel qualitatis declaratio ad alium finem, quàm de quo quæritur, nullum effectum operatur, quia, vt dici ſolet animus, & intentio diſtinguunt maleficia, & mentem agentis demonſtrant; *Rota deciſione 121. num. 16. & 17. parte prima diuerſor. & Verall. deciſione 148. num. 5. in parte prima, Rota in deciſione, ſiue voto 61. num. quinto, & 19. inter criminal. Farinacc.*

11 Amplia quinto, quòd animus adeò eſt difficilis probationis, vt ob id in his, quæ alicuius animo reſident, potius illius iuratæ aſſertioni ſtandum ſit, quàm factis in contrarium indicantibus, & propterea *Angel. in ſuo conſil.* 256. dat exemplum in Iuda, qui animo erat cum Iudæis, corpore autem erat cum Chriſto, *Rota dicta deciſione, ſeu voto 61. num. 5. & 19. inter dec. criminal. Farinac. & Afflict. deciſ. 265. num. 65. idemque ait Rota in dicta deciſione 113. nu. 2. & 5. in ſecunda par. recentior, & per Gregorium Decimumquintum deciſione 268. num. 7. & deciſ. 460. num. 13. in nius impreſſ. & deciſ. 158. num. 4. & dec. 276. num. 5. par. 3. recentior. & ibi in deciſ. 497. num. 3. in fine.*

12 Immò iſto caſu, quando ſcilicet ſumus in his, quæ dependent in ſolo animo gerentis actum, potius inſpicitur opinio illius, qui illum gerit, quam ipſa veritas, *vt ait Gratian. lib. 2. diſcep. cap. 224. num. 82.* Veluti quoque in multis aliis opinio veritati præfertur, vt in fauorem contrahentium, odium decipientium, fauorem prolis, vel teſtamenti, ſiue ſententiarum, vt in his duobus verſibus continetur.

Teſtamenta, fauor, odium, ſententia proles,
Ex iſtis cauſis præfer opinio veris.

cap. nuper de bigam. non ordinan. vbi *Alagona in eius compendio.*

13 Extende præterea ea, quæ fuerunt dicta de his, quæ in animo conſiſtunt, vt propterea animus alicuius, non poteſt declarari, niſi per perſonam ſpecialiter deputatam, *vt ait idem Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 752. num. 12.*

14 Amplia ſextò, quòd animus acquirentis, cui ſcilicet, quis voluerit acquirere ex præcedentibus, & ſubſequentibus pacti modo dignoſcitur, *vt fuit deciſum à Rota per Gregorium Decimumquintum in deciſ. 401. num. 11.* veluti quoque è conuerſo procedit, quod ſcilicet poſſeſſio non acquiratur, vbi animus acquirentis non concurrit, cum ſit regulare, quod actus non operetur vltra intentionē agentis, vt dicunt communiter Doctores in *l. non omnis, ff. ſi cert. pet. idemque ait Rota per eumdem Greg. Decimumquintum in deciſione 252. num. 4. & in deciſ. 14. num. 5. lib. 3. diuerſ.* vbi ait, quòd poſſeſſio non acquiritur inuito, & *Rota deciſ. 700. num. 13. par. ſecunda recentior.*

15 Ex his autem inferri poteſt ad Epiſcopum, qui in dubio ſemper cenſetur acquirere ſuæ Eccleſiæ, ſed ſecus tamen erit, ſi conſtaret alteri acquirere voluiſſe, *vt ait idem Gregorium deciſ. 475. nu. primo, & ſeq.* vbi docet, quomodo id cognoſci poſſit.

16 Amplia ſeptimò, quòd etiam poſſeſſionis retentio ex animo dignoſcatur, & propterea ille retinuiſſe præſumitur, vbi conſtat eum ſe pro ſpoliato non habuiſſe, *vt ait Rota deciſ. 560. num. 3. par. prima recent.* & docet *Card. Mantic. in dec. 185. num. 5.* quomodo probetur animus retinendi poſſeſſionem.

17 Quinimmò notandum eſt, quòd ſi quis haberet animum continuandi poſſeſſionem, etiam ſi prius non poſſideret; nihilominus id nouam acquiſitionem induceret, *vt ait Rota per Caſſad. dec. 2. tit. de reſeruat.*

Contrarium autem eſſet dicendum de eo, qui aliquo modo poſſideret, ſed nihilominus de nouo immitti peteret; quia tunc ſe non poſſidere fateri videretur, & ſic animo poſſeſſionem amitteret, *vt ait Rota per Cardinalem Manticam deciſ. 20. num. prima, & deciſ. 174. num. 5. par. quarta diuerſor. & ita fuit lata deductum in Romana hereditatis de Cincijs 15. Decembris 1623. coram Pirouano, & in alia Romana Caſalis Ventris 21. Iunij 1630. coram Durano.*

Sed tenendo hanc ſecundam opinionem, Declara tamen eam non procedere, quando petens immitti non in ſpecie peteret immiſſionem alicuius rei particularis, ſed in genere in poſſeſſionem bonorum hereditariorum, quia tunc illa

petitio

petitio non ſe extenderet ad id, quod iam poſsidebatur à petente immiſsionē, quia fruſtra, quis petit, quòd intus habet aliàs extenſio fieret ad præiudicialia, *iuxt. text. in l. cum in generali, ff. de regul. iur. Caſtrenſ. conſil. 336. num. 2. lib. primo, latè Corn. conſil. 225. lib. ſecundo,* & in terminis iſtius mandati de capiēda poſſeſsione *fuit dictum à Rota in vna Placentina bonorum prima Iulij 1611. coram Card. Lancellotto.*

Et ſic igitur prędictę opiniones hoc modo concordari poſſunt, nempè, quòd prima procedat, quando petitur in ſpecie immiſsio in poſſeſsionem alicuius rei particularis, quia tunc talis videretur fateri ſe non poſsidere. Secunda verò, quando immiſsio fuiſſet petita in genere, & ſine difficultate, addita clauſula, Et omni meliori modo, &c. quia tali pacto, intelligeretur petita ad corroborandā, & cōfirmandā poſſeſſionem antiquā prout de iure, iſta peti poteſt ex deductis per *Menoch. de adipiſcen. remed. 4. quæſt. 44. num. 348. & ſeq. & veluti* de prædictis omnibus *fuit dictum à Rota in illa Romana Caſalis coram Durano.*

18 Amplia octauò, quòd ea, quę animo reſident, non poſſunt per procuratorem explicari, niſi id ex ſpeciali mādato procurę fiat, *Verall. deciſ. 168. num. primo, par. prima, Surd. deciſ. 89. num. 20. & Rota per Gregorium Decimumquintum in deciſ. 79. num.* 3. & multa dicam in verbo *Articuli*, in hoc propoſito, vbi recurras.

19 Amplia nonò, quòd etiam ex actu nullo animus agnoſci poſſit; & propterea notandum eſt, quòd diſpenſatio obtenta erit maxima coniectura ad probandū matrimonium, licèt ex aliquo defectu, poſtea detegeretur imperfecta, *Rota per Gregorium Decimumquintum deciſ. 247. num. 3. & prius deciſione 194. num. 23. & Rota deciſione 612. num. ſecundo par. prima diuerſor. & deciſ. 92. num. 5. par. prima recentior. & in ſecunda deciſ. 768. num. 9. & in Placentina beneficiorū 6. Iunij 1605. coram Cardinali Pamphilio.*

Declara tamen eam ampliationem eſſe veram, quando eſſemus in actu ſimpliciter nullo, at ſecus, quando vltra nullitatem adeſſet conditio, quæ faceret, q ea voluntas non eſſet volitas, *vt fuit dictum à Rota in Tiburtina Caſtri Viuarij 4. Nouemb. 1588. coram Card. Seraph.* Et ratio eſt, quia voluntas colligi nequit ex actu aliquo modo reſoluto, *vt ait Puteus deciſione 290. lib. 3.*

Rurſus declara dictam ampliationem eſſe veram, & ſic quòd animus, & voluntas, etiam ex actu nullo colligatur, quando nullitas proueniret ex defectu ſolemnitatum. At ſecus, ſi ex illo conſenſus, veluti ita diſtinguendo, *ait Rota in deciſione 93. num. 2. par. ſecunda diuerſor. & deciſione 768. num. 9. par. ſecunda recent. & Card. Seraphin. deciſione 1200. num. ſecundo, & prius deciſione 638. num. 3. & late Honded. conſ. 23. n. 26. & ſeq. lib. primo.*

20 Amplia decimò, quòd ad excludendum animum fraudulentum ab his, quæ ſequuntur maximè dignoſcitur. Vndè, ſi hæres in inuentario in primis fuerit proteſtatus de addendo id, quòd apparebit omiſſum, cum ad notitiam peruenerit, ſi dictus hæres prius antequam fuerit appoſitum de defectu bonorum curauerit bona omiſſa in inuentario deſcribi, Item ſi fuerint factæ diligentię pro illis inueniendis, tunc hæc omnia animum rectū, & ab occultando alienum demonſtrant, *vt ait Rota in deciſione 118. num. ſecundo, & tertio in ſecunda par. recentior. & prius in deciſione 692. num. ſecundo, par. tertia, lib. 3. diuerſor.*

21 Extende, idem verſa vice, procedere, nempè, quòd animus calumniandi in lite, ex pluribus dignoſci poteſt, & primò, ſi quis iuraſſet de ſtando vnicæ ſententię, & poſtea tres conformes contra ſe reportare curauerit. Secundò, ſi non obſtante re iudicata obtinuit cauſam reſtitutionis in integrum committi, quæ poſtea deſerta remanſit, & nedum per quadriennium, ſed etiam per longiora tempora, ex quibus omnibus animum calumniandi, quem ab initio habuiſſe præſumitur, *vt ait Rota deciſ. 625. nu. 4. par. ſecunda recentior.*

22 Amplia vndecimò, quòd animi declaratio, quandocumque fieri poteſt, etiam abſente parte, & quocumque loco etiā extra iudicium, *iuxta tradita à Surdo in deciſione 111. num. 8. & deciſione 194. num. 19.*

Limita

23 Limita tamen primò, vbi ageretur de præiudicio tertij, quia tunc, ante, vel poſt incontinenti ante conſumationem tamen, dicta declaratio fieri debet, & præſertim, quando præſumptio contra declarantem vrgeret, *vt fuit deciſum à Rota per Gregorium decimumquintum in dec. 7. num. 10.*

24 Limita ſecundò, non procedere in actu, qui aditionem hæreditatis importaret, quia tunc animus præcedere, non autem ſequi debet, & ratio eſt, quia in materia hereditatis animus qualis fuerit maxime ex inuentario dignoſcitur, *vt ait Rota deciſ. 692. lib. 3. par. tertia diuerſorum, & Rota per Gregorium dicta dec. 7. num. 9.*

25 Limita tertiò, non habere locum in declaratione facta ab eo, qui fuit deputatus ad emendum cenſum, quia tunc ille amplius poſt emptionem dicti cenſus illum impugnare, nec vllam declarationem in præiudicium emptoris facere poterit, *vt ait Rota penes Greg. XV. in dec. 375. num. 4.*

26 Limita quartò, quòd declaratio animi non eſt facienda in materia mutandæ poſſeſſionis, niſi noua cauſa, vel nouus titulus ſuperueniret, & ideò videmus, quod ſi animus fuerit probatus, & voluntas poſſidendi in vno, vti hærede, ſi poſtea vellet vti creditor incipere poſsidere, nec de eius voluntaris mutatione conſtaret, id in conſideratione non haberetur, *vt ait Rota deciſione 254. lib. ſecundo diuerſor. & deciſione 601. num. 3. lib. 3. diuerſor.*

Veluti videmus, quòd poſsidens iure familiaritatis aliquo iure verè poſſeſſionis non iuuetur niſi dominium rei, ſiue alium titulum poſſeſſionis oſtendat, *vt fuit dictũ à Rota in Peruſina pecuniaria Veneris 1. Iulij 1622. coram Merlino, & in eadem 28. Iunij 1623. coram Nauarro.*

27 Contrarium, quòd ſcilicet ſemper mutatio tituli præſumatur abſque alia ſui animi declaratione, *ait Rota per Gregoriũ Decimumquintum in deciſione 546. nu. primo, & Rota deciſione 143. nu. 4. par. ſecunda diuerſ. & deciſione 761. num. 2. par. ſecunda in recentior. & deciſio. 224. num. ſecundo par. prima diuerſ. & in Romana Caſalis Veneris 21. Iunij 1630. coram Durano.*

28 Concorda vt prima opinio procedat ſi titulus ſuperueniens eſſet cum primo compatibilis, & ſic non faceret poſsidentem nouam perſonam cenſeri, quia eo caſu, quis ex vtroque poſsidere cenſetur, nec primum titulum ſibi mutaſſe præſumitur. Secunda verò procederet, quando ſecus, *vt ait Rota per Creſcent. in dicta deciſione 5. tit. de reſtitut. ſpoliator. & ita quoque fuit deciſum in Conchen. Decimarum 12. Ianuarij 1615. coram Coccino.*

29 Declara tamen primò dictam ſecundam opinionem non procedere, quando non conſtaret de ſcientia ſuperuenientis tituli, quia tunc faceret optimè illa regula, quòd ſcilicet non habenti animum acquirendi poſſeſsio non tribuatur, *Crauett. conſil. 171. num. 19. verſic. eodem modo, pulchrè ait Put. deciſione 287. lib. 3. & Rota in deciſione 14. nu. 5. lib. ſecundo diuerſor. & ita fuit quoque dictum in dicta Romana Caſalis Veneris 21. Iunij 1630. coram Durano.*

Et nota, quòd ſcientia noui tituli ad prædictum effectum, ſatis probaretur, ſaltem præſumptiuè ex teſtamẽto à quo dependeret titulus, ſi illud eſſet factum in domo, vbi eum acquirens cohabitabat cum teſtatore; ſed plene, quando acquirens titulum teſtamento interfuiſſet, & de illius præſentia fieret mentio in teſtamento, *Bald. in conſil. 392. num. primo, lib. primo, Aym. conſil. 193. num. 7. & conſil. 168. num. 6. Honded. conſil. 83. num. 85. lib. primo, & Rota in illa Romana Caſalis coram Durano.*

30 Declara ſecundò, quando titulus ſuperueniens eſſet nullus, & inualidus, quia tunc nemo cenſetur mutare cauſam poſſeſſionis, ſed benè poſſet tunc cumulatiuè venire, *vt ait Rota deciſione 205. num ſecundo par. prima diuerſor. Menoc. conſil. 381. num. 4. & facit Surd. in dec. 51. num. 19. Rota deciſione 97. num. 6. par. prima recent.*

Rurſus concorda, ſiue declara ſecundum me, vt ſcilicet prima opinio, & ſic quod declaratio mutationis poſſeſsionis ſit neceſſaria, & quòd poſſeſsio iure familiaritatis tantum non ſuffragetur, pro retentione bonorum, quando alio modo de poſſeſsione, ſiue de dominio rei non conſta-

conſtaret; *velutiſuit deciſum in terminis retentionis à filio in bonis patris prætenſa in Peruſina pecuniaria Veneris prima Iulij 1622. coram Merlino, & in eadem 28. Iunij 1623. coram Nauarro,* & ibi fuit reſolutum alio modo de dominio, ſiue poſſeſſione conſtare debere. Secunda verò opinio, quando ſecus, & præcipuè, vbi eſſemus in vxore fauore dotis, & ob miſerationem, qua eſt digna dicta vxor ob amiſſionem ſui viri, & tunc eò magis id tollerari poteſt, quia ſecundi creditores eidem ſuã dotem ſoluendo ſe liberare poſſent, & ex dictis bonis poſtea ſibi ſatisfieri. Aliàs vxor poſſet (ſoluto tñ matrimonio) omnia bona ſui viri iure pignoris, & hipothecæ, donec de dote eſſet ſatisfacta retinere, *veluti dixi in concl.* 152. *num.* 55. licèt tamen etiam in iſto caſu poſſit ea forma ſeruari, de qua *dixi in d. concl.* 152. *ſub num.* 48.

Et hic opportunè erit notandum, quòd poſſeſſio iure familiaritatis tunc dicitur, quando conſtat de non iure ingredientis, & de iure alterius in proprietate *iuxta doctrina Caſtrenſ. in l. qui iure familiaritatis ff. de acquir. poſſeſſ. alleg. à Put. in deciſ. 73. lib. 2.* vbi ſubdit, quòd ad euitandum delictum, & ſic ad hoc, vt non dicatur poſſeſſio vitioſa ea iure familiaritatis in dubio eſt præſumenda.

31 Extende præterea, quòd ad probandam ſcientiam, & qualitatem animi alicuius teſtes poſſunt teſtificari per actus exteriores, quos in eo viderunt, & ratio ea eſt, q̃a exteriora indicãt interiora, & propterea ſi vellẽt probare (v. g.) alicuius dementiã, tũc ſufficiet eos ſigna exteriora dementis referre; ſed eſt benè verum, quòd inſania, ſiue dementia vnius non cenſetur probata per actus potius tendentes ad quandam leuitatem, ſeu imbecillitatem ingenii, vel memoriæ, quàm ad exemplum ipſius dementiæ, & eò magis ea excluderetur, quando quis prudenter ſua negotia adminiſtraret, & ad Eccleſias quotidiè accederet ibique Miſſas audiret, & Sanctiſſima Sacramenta frequentaret, *vt ait Rota deciſ. 792. num. 3. 6. 7. & 8. par. 3. recentior.*

Item, ſi animus alicuius in occidendo conſiderare velimus id ex gladii, & loci, ac vulneris qualitate dignoſci poterit, *vt ait Franciſc. Marc. deciſione 504. num. 3. par prima, Maſcard. de probation. concl. 95. num. primo cum ſequentib. & pulchrè Magon. in deciſione 26. verſic. Verborum videlicet, & actionum, & ibi in num. 18. docet*, quod ad veram cognitionem eorum, quæ ex alicuius animo pendent non ſolum actus, & verba ſunt incipienda, ſed etiam tempus, occaſio, cauſa, perſonarum qualitas, & omnia alia, quæ acciderint, ſunt attendenda.

32 Amplius erit notandum, in hac materia, quòd animus illius, qui accipit ſemper plus operatur, quàm animus illius, qui tradit, licèt id in verbetibus fallat, & ideò nota, quòd ſi procurator intendat acquirere domino ſuo; tradens verò intendat, quòd alteri acquiratur, tunc in hoc animus accipientis alteri tradentis præfertur, *ad trad. per Afflict. deciſione 301. ſub num. 3.*

33 Hucuſque melius, quàm fieri potuit oſtendimus, quomodo animus probetur, & in quibus illæ præſumatur; Modo reſtat videndum, quando, & in quibus non præſumatur. Et in primis erit notandum, quòd licèt pater ſemper pręſumatur habere animum capiendi in cõtractibus bonum conſilium pro filio, id tamen non procedit, quando damnum filii in aliquo contractu eſſet euidens, veluti *fuit deciſum à Rota in Bononien. cenſus Lunæ 17. Martij 1608. coram Card. Marcomontio, quæ eſt in prima par. recentior. deciſione 153. num. 8. Maſcard. de probat. concluſ. 99. per totam, & ego latius dicam in hac materia in verbo Donatio.*

34 Extende primò, quòd, ſi verbi gratia probaretur facta donatio de aliqua re, ſiue aliqua ſpecie rerum, de qua donans teneretur aliquid de illa re donatario ſoluere, tunc ea facta præſumitur animo compenſandi, & non aliàs, cum nemo ſuum iactare præſumatur, nec minus, quis in neceſſitatibus liberalis exiſtit, quod tamen ſecus eſſet, quando donans, nil deberet cum quo compenſandum veniret, *vt ait Surd. deciſione 119. num. 8. & 14. Maſcard. in concl. 96. per totam*, vbi tradit ex quibus donatio animo compenſandi facta præſumatur.

Extende

35 Extende ſecundò, quòd, neque animus renunciandi vnquam in dubio præſumatur, *vt ait Surdus deciſione 317. nu. 23.* ſed verbis claris, & expreſſis talis animus eſt probandus, *vt fuit dictum à Rota in vna Ceſenaten. Lucri dotis Lunæ 5. Nouembris 1601. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 43. num. 5.*

36 Extende tertiò, quòd etiam animus iniuriandi, & nocendi in dubio non præſumitur, *vt ait idem Magon. deciſ. Lucen. 29. num. 14. Surd. deciſione 89. nu. 31.* & latè dixi in verbo *Actio iniuriarum, &* veluti dicam in verbo *Iniuria.*

37 Contrarium tamen *fuit deciſum à Rota Florentina per Magon. deciſione 25. & deciſione Lucen. 26. num. 14. Pariſ. conſil. 149. num. 9. lib. 4. Socin. conſil. 146. num. 7. & Clarus in §. Iniuria, verſic. Quæro nunc.*

38 Concorda tu tamen, vt prima opinio procedat, quando verba de ſui natura non ſunt contumelioſa, vel quando inferens iniuriam proteſtatus fuit, id animo iniuriandi non facere, veluti dicitur de mentita.

Secunda verò opinio, procedit, quando verba de ſui natura eſſent contumelioſa, ſiue quando nulla pœnitentia, ſiue proteſtatio, ac declaratio interceſſit, quia tunc id animo offendendi feciſſe præſumitur; ſecus autem, quando verba poſſent ad vtramque, nempe in bonam, & in malam partem applicari, quia tunc nō animo malo prolata cenſentur, *vt ait idem Magon. dicta deciſione Lucen. 26. num. 17. & in alia deciſione Florētina 25. & Surd. dicta deciſione 89.*

Veluti hic obiter eodem modo dici poteſt de iis actibus, qui poſſunt ſonare in delictum, vel non delictum, quia tunc ea interpretatio eſt facienda, quæ delictum excludit, *vt dicunt Doctores allegati à Farinacio in ſua prima parte prax. crimin. quæſt. 2. num. 19. cum ſeq.* vbi loquuntur de homine reperto ſuffocato, ſiue ſtrangulato, qui cum poſſit ita facile ex natura, & improuiſa morte ſuffocari, veluti ex violenta, & ſic facto hominis cauſata, Idcirco in dubio illius mors potius naturalis, quam violenta venit præſumenda, cùm habeamus de iure ex eo ſolo delictum non probari, quando homo reperitur mortuus, niſi etiam conſtet eum fuiſſe ſcelerè interemptum, animaduertendo Iudices, vt ſint cauti in habendis probationibus ſuper corpore iſtius delicti ſuffocationis, cuius ſigna multa reperiuntur, quæ ſunt communia, tam ſuffocationi violentæ, quā etiam naturali, vt ſunt liuores, & nigredines in partibus corporis, & præſertim in illis ſuperioribus, veluti in facie, collo, pectore, & brachiis, ſanguis profuſio ex naribus, linguæ groſſities dentibus obſtricta: quæ enim ſigna, ac etiā pelora, nedum poſſunt euenire ex aliquo veneno ad ſtrangulandum, ſiue ſuffocandum apto, vt ſunt fungi, fenicoli, & ſimilia. Verum etiam in malignis, ac peſtilentialibus febribus, prædicta ſigna concurrere poſſunt, vt aſſeueranter affirmat *Hipocrat. lib. primo Acutorum, tex. 36. & lib. 4. Epidem. text. 80. & Valleſ. in lib. 5. Epidem. text. 87.*

Signa autē reperiuntur, quæ non ſunt æquiuoca, ſed ſolū mortē violentam ſignificātia, vt ſunt cutis circa collū corrugatio, quando ſuffocatio fune, laqueo, aut ſimili inſtrumento fuiſſet ſecuta, & ſic ab externa, & violenti cauſa, ſiue ſi dictæ funis, aut laquei manifeſta veſtigia remāſiſſent, aut capitis laceratio, aſperæ arteriæ ſecundę, ceruicis vertebrę luxatio, ſpuma in ore, vrinę perfuſio, ac etiam aliquando Penis tentio, cum ſimilibus ſignis, quæ connumerantur *à Puteo lib. de renunciat. & à Fortunat. fidel. lib. primo relat.*

Et propterea ſequuta ſuffocatione alicuius debet Iudex adhiberi peritos in viſitando cadauer, qui diligenter inquirant ſuper illis ſignis non æquiuocis, ſed vere ſuffocationem violentam inferentibus, eorum rationem arti Medicinæ, & Chirurgiæ congruentem reddēdo, aliàs corpus delicti concludenter non probarent. Sed immò potius eorum dictū in nihilo valeret, vt in ſimili fuit reſolutū *à Rota in Romana pratenſa cauſæ partus Lunæ 6. Iunij 1580. coram Clemente Octauo.*

Ratio autem Phyſicorum de morte ex laqueo, aut per manuum iniectionē, aut funem ſequuta, ea eſt, quia adeò venę iugulares, atque inſimul aſperæ arteriorum ductus, & reſpirationes obſtringuntur, vt propterea homo neceſſariò

ſuccum-

ſuccumbere cogatur, quemadmodum idem quoque eadẽ facilitate ſuccederet ſi eadem venæ iugulares ita ex nimio ſanguine opprimerentur, vt ſpiritus eandem interclutionẽ inducerent, vt ex auctoritatibus tot præclariſſimorum virorum probat *Marcel. Donat. lib. 1. biſtor. Med. Mirab. cap. 6. & idem ait Schen. lib. primo obſer. na. & admirab. tit. de Aphor. & lib. ſecundo, tit. de ſuffocat. & Hippoc. 2. Aphoriſm. 43. & ibi Galenus in commentar. & Taddeus ibidem Aphoriſm. 43. & Iſeb. Aphoriſm. 48. ſ iuſdem ſect.* qui omnes iſtorum euentuũ plura exempla adducunt.

39 Sed redeundo ad ea, quæ fuerunt dicta de mentita data, cum illa reſeruatione, *Saluo honore*, tradit quoque *Menoch. conſil. 41. in fine.* Et licet id forſan alicui ridiculum videatur, cum proteſtatio non ſuffragetur, quando eſt cõtraria facto; nihilominus contrarium in hoc caſu eſt verius, ob eam rationem, quia iniuria conditionalis, neque aggrauat, neque punitur, *vt ait Decius conſil. 487. num. 6. Socin. Iun. conſil. 122. num. 19. lib. ſecundo.*

40 Quã tamen opinionem Decii, Socini, & Menochii, Declara non procedere, etiam quòd iniuriãs fuiſſet proteſtatus, *Saluo honore*, quando detegeretur animus iniuriandi, nec ſubeſſet cauſa, nec minus crimen fuiſſet probatum, quia tunc illa iniuria conditionaliter illata, non excuſaret, ſed puniretur.

41 Secus autem, ſi cauſa adeſſet, ſed cõuitiũ nõ probaretur, vel per impedimentum aduerſarii, ſiue quia fuerit a teſtibus deceptus, nam iſto caſu, quoties malus animu abſit, tũc iniurians, aut proteſtando, vel non, excuſatur, vt pulchrè ait *Surd. deciſione 89. num. 26. & ſeqq. cum ibi per eum allegatis.*

2 Amplia id, quod fuit dictum de illatione iniuriæ, procedere tàm in ſcriptis, quàm in voce, quia illa in ſcriptis illata, dicitur quoque vocalis, cum vtroque modo bonus, & malus animus dignoſci poſſit, attenta tamen diſtinctione, quam ſuperius adduxi, ex doctrina *Magon. dec. 25. num. ſecundo.*

Item id procedit attenta qualitate, tàm iniuriantis, quàm iniuriati, quia ſciendum eſt, quod multi iniuria non afficiuntur, ſi eis daretur ſuper caput, *del Cornuto*, veluti ſunt Lenones. vel alii qui publica lupanaria ſequuntur, quia, ſi illi dant, vel eis datur del *Becco*, id pro iniuria non reputant: Alii vero ſecus, & propterea hinc meritò fit, quòd eorum qualitas ſit attendenda, veluti *ait Magon in præcitato loco num. 13.*

44 Amplia ſecundo, quod iniuria tàm præſenti, quàm etiam abſenti infertur, *vt ait idem Magon. ibidem num. primo*, qui docet inferius ſub *num. 7.* quotuplex ſit iniuria, de qua etiam per *Oldradus conſil. 53. Roman. conſil. 56. & Boer. in deciſione 4.*

ARGVMENTVM.

ANNATAE, EX QVIBVS BENEFICIJS ſoluantur, & de differentia earum, quæ ſoluuntur Capitulis ab illis Cam. Apoſt. ſoluendis.

CONCLVSIO CX.

1 ANNATAE, nota, quòd debentur de Iure Diuino, vel ſaltem ex iure Diuino ſcripto originem trahunt, *vt ait Azorius in tertia parte inſtitutionum moralium fol. 519. ſub littera B.* & duobus modis ſoluuntur, vnò modo Capitulis, altero vero Cameræ Apoſtolicæ, & illæ, quę ſoluuntur Capitulis, differunt ab illis, quæ ſoluuntur Camerę, tàm reſpectu facti, quàm ratione iuris; nam illę, quę ſoluuntur Capitulis non in pecunia, ſed in propriis fructibus ſoluuntur, & illos Capitula propria auctoritate percipere valent, & non vnius anni tantum, ſed anni totius cum dimidio; Illæ verò, quæ Camerę ſoluuntur, in pecunia conſiſtunt; & regulantur à valore in impetratione expreſſo, nec valorem vnius anni excedunt. Item huiuſmodi annatæ differunt inter ſe in eo, quia illæ, quæ debentur Capitulis titulo merè lucratiuo percipiuntur, & à iure communi exorbitant; cum habeamus, quòd bene-

ficia

ficia ſine diminutione de iure ſint conferenda, illæ verò, quæ ſoluuntur Cameræ Apoſtolicæ dicuntur ex cauſa onerosa, ob illud præiudicium, quod eidem Cameræ reſultat, propter vniones, quæ de beneficiis fiunt, *vt fuit reſolutum in Burgen. Quindenniorum, Mercurij 5. Decembris 1605. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 1410. num. 18.*

2 Et nota, quòd dictæ Annatæ debentur Papæ tanquàm ſtipendium in ſubſidium miniſtrorum, quorum opera Sua Sanctitas quotidie vtitur, & illæ omni vitio Simoniæ carent, quia, *vt ait Ferdinan. Corduben. in ſuo tractatu de Annatis*, huiuſmodi ſubſidium Summo Pontifici de iure Diuino, vel ſaltem ex iure Diuino ſcripto originem trahente debetur, id comprobando ex veteri lege iuſſu Dei, dum dixit, decima pars fructuum Leuitis, & Sacerdotibus ſoluebatur, & deinde Leuitæ, & Sacerdotes ex decimis ſibi à Populo redditis Summo Pontifici vnam Decimam ſoluebant, quæ Decima Decimarum vocabatur, veluti teſtatur *Azor. in præcitato loco fol. 519. & in hoc vide Tamburin. de Iur. Abbat. diſput. 9. quæſtione tertia per totam, & eſt deciſ. in Palentin Abbatiæ de Benc. viuere Veneris 14. Decembris 1618. coram Coccino Decano, verſiculo Secundo principaliter.*

3 Declara igitur, quòd non erit neceſſarium exprimere illud ius exigendi annatam Capitulo competens in vnione fienda, quando ſit incertum, & conditionale, veluti, quia ſolùm Capitulo eſſet ſoluenda annata, quatenus beneficia vacarent, per obitum, quia cum poſſit euenire, quòd ante vnionem ea poſſint ſolùm per reſignationes, vel permutationes, & non per obitum vacare. Hinc eſt, quòd illud ius tamquàm incertum, & euentuale non eſt in conſideratione habendum, nec minus illud omiſſum ſubreptionem inducit, veluti *fuit deciſum in Burgen. Quindenniorum Lunæ 16. Martij 1615. coram Andrea, quæ eſt deciſ. 659. num. 13. par. 2. recent.*

4 Fallit tamen primò, quando ius conferendi Capitulo competens eſſet certum, & radicatum ita, & taliter, quòd ſiue vacatio contingeret per obitum, ſiue per reſignationem, vel permutationem ſemper auctoritas Capituli eſſet neceſſaria in conferendo, & conſentiendo, quia iſto caſu, ob non factam mentionē illius iuris Capitulo competen. vnio eſſet ſubreptitia, *iuxta textum in cap. vnico, iuncta gloſſ. in verbo Collationem, & ibi Doctores de rerum permut. in ſexto, quem allegat, & ſequitur Rota ibi coram Andrea.*

5 Fallit ſecundò, quando eſſemus in vnione Eccleſiæ, per quam Status Eccleſiæ vnitæ non alteratur, nec illius titulus extinguitur, *vt fuit deciſum in vna Parmen. Prioratus 14. Apr. 1600. coram Penia.*

6 Fallit tertiò, veluti, quando eſſemus in his, in quibus non incompatibilitas, ſed compatibilitas datur, veluti, quia poſito vno, non ſequitur alterius negatio, vel excluſio, *vt fuit deciſum in illa Burgen. coram Andrea.*

7 Vnde ex prædictis concluditur, quòd ſequuta vnione, ſiue beneficiorum ſuppreſſione de eis annatæ non ſoluuntur ob impoſſibilitatem vacationis, quæ in futurum amplius euenire non poteſt, ſed ſolum priuilegiatus ſuam annatam primæ vacationis conſequitur, quòd tamen declara verum, quando ſumus in vnionibus, quę mutant ſtatum, & beneficii titulum extinguunt; ſecus autem eſſet in his, quæ in priſtino ſtatu conſeruantur; & ratio prædictorum ea eſt, quia priuilegium annatæ, non comprehendit caſum, in quo amplius beneficium non vacat, *vt dicunt Doctores allegati à Rota in dicta deciſione 659. num 14. & 15. in ſecunda par. recent. & ita fuit quoque deciſum in illa Burgen. Quindenniorum coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 1401. & deciſione 1410. num. 18.*

8 Declara tñ, quòd quando tollitur poſſibilitas vacationis alicuius beneficii, veluti, quia illud eſſet vnitum, applicatū, ac annexum alicui Communitati, Collegio, ſiue Capitulo, vel Menſę Capitulari pro diſtributionibus inter Canonicos diuidendis, tunc loco annatarum ſoluitur Camerę Apoſtolicæ quindennium, nomine tantum, non autem ſpecie ab annata differens, *vt pulchre ait Galeſ. in libro de Annat. circa finem.*

Quod

Quod quidem quindennium hoc modo originem duxit. Nam ſcire debes, quod plures Pontifices multa beneficia Monaſteriis, Collegiis, atque Capitulis vnierunt; ita vt eorum vacatio in futurum fiebat impoſſibilis, quia corpus Capituli, vel Collegii tamquam aereum numquam moritur, licèt aliqui de Collegio, ſiue Capitulo decedant, vnde cum ex eorum non vacatione illorum annatæ Cameræ Apoſtolicæ ceſſarent, & ſic cum in hoc valde grauaretur Camera. Idcircò fuit prouiſum, vt ſaltem ea per viam Quindenniorum eſſet releuanda, quæ ſoluenda forent ab illis in quorum commodum vniones fierent, ſolutis tamen ab eiſdem integris fructibus, vel ſaltem dimidia eorum parte, *vt dicunt Doctores allegati ab Azorio par. ſecunda inſtitut. moral. lib. ſeptimo, cap. 13. & Cardinalis Seraphinus deciſion 1401. nu. 4. & deciſione 1410. Cherubinus in ſua compilat. Bullar. par. prima, folio mihi 69. quæſtione prima, & Bonaccin. de horis canonicis diſputatio. 21. quæſt. ſexta cum alijs per eum allegatis.*

9 Verùm, quia ſolutio huiuſmodi quindenniorum, ſolebat fieri certis conuentis temporibus, vtputa, quòd ea ſoluerentur de octo, ſiue decem annis in alios octo, ſiue decem annos in perpetuum, at iis in quorum commodum fuerat facta beneficiorum vnio. Idcircò fuit hæc varietas temporum ſoluendi quindennia ſublata per Paulum Secundum in eius Bulla incip. *Decet Romanum, &c.* & ſic eorum ſolutiones reduxit ad initia ſingulorum quindecim annorum, quia cum tali tractu temporis beneficium vacare fingatur, hinc eſt, quòd quindennii nomen, fuit inde appellatum, pro cuius enim ſolutione datur terminus vnius anni in prædicta Bulla in §. quarto, necnon de ſe obligando ſoluere cętera in futurum, alioquin vniones beneficiorum irritæ reddantur. Quæ quidem Conſtitutio fuit confirmata à Iulio Tertio in Bulla quæ incipit *Cupientes, &c.* iubens omnes de beneficiis vnitis participantes ſoluere quindennia in ſubſtentationem, & ſubſidium Miniſtrorum Papæ.

Poſtmodum Paulus Papa Quartus, & Pius Quintus in Bulla trigeſimaocta ua prædictas Conſtitutiones circa ſolutiones Quindenniorum approbarunt; Declarans inſuper Pius, quòd de omnibus beneficiis vnitis, valorem tamen vigintiquatuor ducatorum exceden. eſſet ſoluendum Quindennium, *vt dicunt Doctores ſuperius allegati, & præſertim ab Azorio in ſecunda parte inſtitutionum moralium lib. ſeptimo, cap.* 13. vbi multa notanda ait in hac materia, quæ per te videre poteris.

10 Modo redeundo ad materiam annatarum de beneficiis ſoluendarum, Extende, quòd etiam annata dimidia ſolui debet ex Iurepatronatus, quod pro dimidia parte eſſet quæſitum ex beneficiis vnitis, ſiue ex fructibus, *vt ait Rota per Card. Mantic. deciſione* 320. *num.* 3.

11 Sed an ſoluatur ex beneficiis permutatis, in hoc vide *Azor. in ſecunda parte inſtitutionum moralium fol.* 564. *in littera D. verſiculo Decimo quinto, & ibi plura.*

12 Animaduertendo, quòd annata eſt ſoluenda de beneficio taxato, iuxta illud, quòd in libris Cancellariæ reperitur, *vt ait Caſſador. ſuper regula Cancellariæ deciſione* 19. *num.* 6.

13 Nec ea ſoluitur, quando litteræ expediuntur ſub narratiua intruſionis, ſed bene fit obligatio de illa ſoluenda poſt poſſeſſionem adeptam, iuxta ſtylum dictę Cancellariæ, *vt fuit deciſum a Rota in vna Boianen. penſionis Veneris 4. Decembris* 1609. *coram Gregorio. Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſis dec.* 440. *num.* 6.

14 Sed ſi contingat ad euitandam ſolutionem annatæ, quòd ſit appoſita narratiua intruſionis in litteris, ſeu quòd quis, ſine legitimo titulo beneficium detineat, tunc dicta narratiua iuſtificatione non eget, at ſecus, ſi eſſet expreſſa in ſupplicatione, *vt ait Rota deciſione* 531. *num. ſecundo, par. prima diuerſorum, Gonzal. ſuper regula Octaua Cancellariæ gl.* 15. §. *primo, num.* 70. *cum alijs cumulat. per Garz. de benef. p.* 5. *cap.* 3. *num.* 209. *& ſequen. & ita fuit deciſum in Pampilonen. beneficij Mercurij die decima tertia Iunij* 1612. *coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 577. *n.* 6. *& prius in Abulen. beneficiorum*

30. Octobris 1609. coram Card. Sacrato, & coram eodem in alia Pamplonen. beneficiorum 14. Ianuarij 1613. & in alia Burgen. Canonicatus coram Ortembergo, vbi fuit dictum, quòd talis narratiua apponi ſolet de ſtylo in litteris, ad effectū colorandi intruſionis narratiuam, *vt ait idem Marſcott. variar. reſolut. lib. 2. cap. 1. num. 28.*

15 Nota tamen, quòd annatę non ſoluuntur ob adminiſtrationem Cappellaniarum, & Hoſpitalium, & ſic regula de valore, non comprehendit huiuſmodi adminiſtrationes, ſed ſolùm loquitur de beneficiis Eccleſiaſticis, quod enim applicari non poteſt illis miniſtris, quia illa pars reddituum, quæ iſtis datur, non dicitur beneficium, niſi tamen daretur perſonæ habili in titulum, *vt ait Rota dec. 182. num. primo, & ſequentib. par. 1. diuerſorum.*

16 Declara tamen, quòd quando eſſemus in caſu ſoluendi annatas, tunc illud ius percipiendi eas non includit de neceſsitate Ius exigendi quindennia, cum non ſint accidentia inſeparabilia à iure annatarum, & propterea, quando haberetur initium quindenniorum certum, & indubitatum, tunc non poſſet ex immemorabili exactione annatarum ad exactionē immemorabilem quindenniorum inferri, quia eorum initium eſt certum; & ſic conſuetudinis immemorabilis excluſiuum; *vt fuit deciſum à Rota per Card. Seraph. dec 1401. n. 11. & dec. 1410. n. 9.*

17 Licèt ſit bene verum, quòd quindennia loco annatarum, ſubrogata fuere eo modo, quo ſuperius oſtenſum fuit & hinc etiam fit, quod Rota dixit huiuſmodi quindennia non eſſe nota de iure communi, ſed ſolùm ex Conſtitutione dicti Pauli Secundi, ad effectum prędictum adinuenta fuiſſe, veluti colligitur ex vna *Burgen. Quindenniorum Mercurij 27. Iunij 1601. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 1401. num. 2. & 4. & deciſione 1410. num. 10.*

18 Declara, quod ea exigi quoque poſſunt, nedum a Camera, ſed etiam ab aliis ius habentibus ab ea, *Rota dec. prædicta 1401. n. 3. & in hoc pulchrè ait idem Azor. in pręcitato loco, fol. 520. tit. de vectigal.*

19 Vltimò nota, quòd annatæ, & deportus ſunt prohibitæ ſecundum pragmaticam ſanctionem, *vt ait Franc. Marc. in ſua dec. 91. par. 1.* vbi refert, quòd in Normandia, & Diœceſi Epiſcopus Pariſius fructus primi anni percepit, licèt non ſe extendat ad beneficia vacantia ex permutationis cauſa, ſed de iure Regaliæ ex conſuetudine antiqua, vel Principis priuilegio Sede vacante.

20 Nec propterea Galli tenentur in impetratione exprimere verum beneficii valorem, ſed ſolùm de illis quædam compoſitiones ſoluuntur, *vt ait Azor. dicto fol. 519. ſub littera B.*

ARGVMENTVM.

ANNONA QVID SIT, ET VT conſeruetur, quid ſit faciendum, & de priuilegijs eam aſportantium, & de pœnis in illius extractio ne delinquētium.

CONCLVSIO CXI.

1 ANNONA, nota, quòd propriè dicitur de re Frumētaria, licèt promiſcuè de quouis alimentorum genere prædicetur, vt eſt *tex. in l. 3. ff. ad l. Iuliam, de annon.* vbi habetur ęquum non eſſe Decuriones ſuis Ciuibus Frumentum vilius, quàm Annona exigitur vendere. Immò talis abuſus vendēdi Frumentū Ciuitatis vilius, quo fuit emptum, nullo modo eſt ferendus, vt nouiſſimè ait *Io. Franc. de Ponte in ſuo tract. de Poteſt. Proreg. §. 5. tit. de Abund. Ciuit. n. 6. Gratian. autem in dec. 134. n. 1. ait*, appellatione tritici ordeum venire, & quicquid in area teritur, quod tamen intellige verū ſumpto iſto termino in genere, iuxta latiorem ſignificationem. Secus autem, ſi vius communis loquendi accipiatur in ſpecie, quia tunc legato Frumento, & tritico ſolùm illud in ſpecie veniret, non autē ordeū, nec minus alia, quæ ad iſta cōtinentur, & ſic ſolū de eo capietur, qui ſui nobilitate, aliàs fruges excedit.

2 Præterea iſtud nomen Annona, vſurpatur pro omni eo, quod in annum

ad

ad alimonia prouiſum eſt,& ideo hęc ciuilis Annona vocatur, *vt eſt tex. in l. iubemus, C. de ſacroſancta Eccleſia*.

3 Item Annona, panis ciuilis vocatur in *l. vlt. §. præterea, C. de iur. dot.*

4 Vndè hic in primis erit notandum, quòd ad hoc, vt Annona conſeruetur, & ne carior fiat, item ne ſubditi facilius cogantur labi in mendicitatem famis, debēt propterea Principes in eorum Terris edicta facere, ne Frumenta, cętereque fruges extrahantur, ſub grauiſſimis pœnis, *vt ait Guidop. dec. 373. Anton. Theſ. dec. Pedem. 152. Cabal. reſol. 14. & Fran. Marc. dec. 238. in 2. p. & Io. Fran. de Pōte in præcit. loc. fol. 45. n. 1. & eſt tex. in l. 1. vbi Salicet. C. de Epiſcop. aud.*

5 Amplia primo, id in tantum eſſe neceſſarium, vt propterea iſto caſu etiā perſonæ Eccleſiaſticæ id obſeruare teneantur; vnde tempore penurię poterunt cogi ad vendēdum Frumentum viliori pretio, pro vtilitate publica tantùm, cum in damnum etiam Eccleſię redundet, quādo publicę vtilitati non conſulatur. Sed eſt bene verùm, ꝙ à Iudicibus Eccleſiaſticis, non autem a ſæcularibus ad id cogi debent, *vt ait Vinc. de Franc. dec. 9. Cabal. reſol. 9. Franc. Marc. dec. 290. p. 2. n. 1 & ſeq. Bar. in l. annonā, ff. de extraord. cri. & l. 1. C. de Epiſc. aud. Medices dec. Marchiæ 52. & Surd. deciſione 275. num. 4.*

Et ratio iſtius primæ Ampliationis ea eſt, quia ſępius rem noſtram vendere cogimur, & primò, fauore libertatis, *§. vltimo, inſtit. de donat.* Secundò, fauore publicæ vtilitatis, vt hic, *§. ſed & maior. inſtit. de his, qui ſunt ſui, vel al. iur.* Tertiò, modo, vtputa, ſi habeò domū proximam Eccleſiæ, poſſum cogi eam iuſto pretio vendere, *vt ait Iaſon in l. nec emere, C. de iure deliberan. Couaru. variarum reſolutionum lib. tertio, cap. 14. num. ſeptimo, & ita quoque fuit deciſum à Rota in Neapolitana reſciſſionis concordiæ, ſiue Monaſterij, Mercurij 28. Nouembris 1601. & poſtea in eadem Neapolitana Monaſterij 29. Aprilis 1602. coram Card. Lancellotto.*

6 Subamplia primò, hic obiter idem procedere in Collectis impoſitis, veluti pro Murorum Ciuitatis refectione, Pontium, & Viarum, ac Ciuitatis purgatione, necnon pro omni alia, & quacumque cauſa, quæ communem vtilitatem, tàm Laicorum, quàm Clericorum reſpiceret, *vt ait Caualcan. deciſione 44. num. 100. Rolandus conſil. 2. in princip.* qui loquitur de refectione Pontium, & Viarum, *lib. quarto, Burſatt. conſil. 161. num. vndecimo cum ſequen. & ita fuit quoque deciſum in vna Cordub. Gabellæ Lunæ vigeſima ſexta Martij 1601. coram Penia.*

Subamplia ſecundò, quòd Clerici poſſunt collectari, etiam pro ſoluendo Medico annuatim, necnon tempore Peſtis, Bannitorum, & ſimilibus temporibus ſuſpectis, ſi ponuntur Cuſtodes ad Portas Ciuitatis, pro certo ſalario, quia tunc illi contribuere tenentur, *vt ait Carocc. de locat. & conduct. quæſt. 16 fol. mihi 85. & ibi allegat Ioan. de Amicis conſil. 146. num. primo, Aneh. in cap. non minus, de Immunitate Eccleſ. Feſtus de collect. par. quarta, cap. primo, num. decimo.*

Secus autem in exemptis, quia illi collectari non poſſunt, etiam ex magna neceſſitati, ſiue ex publica vtilitate, ſecus tamen, ſi alio modo huiuſmodi neceſſitate prouideri non poſſet, *vt fuit reſolutum à Rota per Burattum in ſua deciſione 391. propè finem. Sed Azor. in tertia parte inſtitutionum moralium lib. quintò cap. 19. fol. mihi 385. & 386. ſub littera D, E, & F.* hoc modo diſtinguit, nempè, duplicem eſſe neceſſitatem publicam, & prima eſt Laicorum, & Clericorum communis ęqualiter, vtputa, ſi hoſtilis exercitus, ſiue prædonum incurſus Territorium Ciuitatis inuadit, & prędia deuaſtat, vbi tàm Laici, quàm Clerici prędia, & ſuas poſſeſſiones habent, veluti etiam dicitur de Ponte, qui dicitur communis ex eo, quia per eum Clerici ad ſua prędia pertranſeunt; & veluti eſt Fons in communi vicinia, ſiue Puteus ex quo ipſi quoque aquam hauriunt ad proprios vſus, Item, quando imminet Bellum, ſiue Peſtis, & opus ſit excubias, & cuſtodias ad portas, & muros Ciuitatis facere, vt ſuperius diximus, & ſic de ſimilibus, pro quibus, tàm Laici, quàm Clerici, collectari poſſunt.

Secunda autem neceſſitas publica eſt illa, quæ ſolos laicos reſpicit, quamuis etiam per indirectum ad clericos quoque ſpectet, veluti, ſi imponeretur aliqua collecta ſoluenda, ob aduentum Principis in Vrbem, vel ob natiuitatem filij, ſiue filiarum matrimonium, vel ob publica ſpectacula, ſeu pro ſoluendis publicis debitis, pro quibus clerici non tenentur, ſed ſolum pro neceſſitate primi generis, per regulam illam, qui ſentit commodum primario etiam ex proximo debet quoque ſentire incommodum, at ſecus in ea neceſſitate ſecundi generis, quia tunc, neque Eccleſia, neque clerici collectas contribuere tenentur, quia licet illa neceſſitas ſit publica, id tamen non venit ex æquo, ſed ex longinquo, *iuxta diſtinctionem Panormitani, in cap. Non minus de immunitate Eccleſiæ, communiter approbatam, vt dicunt Doctores allegati ab Azorio in tertia parte Inſtitutionum moralium lib. quinto, cap. 19. fol. mihi* 385. *&* 386. *ſub littera F. & ibidem in præcitato cap. 19. in principio docet*, An Clerici iure Diuino, ſiue potius humano ab huiuſmodi oneribus dicantur exempti, & optime fuit quoque dictum *à Rota in Alben. Gabellæ ſeu onerum Veneris die vigeſima octaua Iunij* 1630. *coram Merlino*. quæ deciſio ſemper eſt videnda in hac materia, quia eſt Magiſtralis.

7 Subamplia tertiò, multò magis procedere in perſonis ſæcularibus, quæ poſſunt non ſolum cogi ad vendendum proprium Frumentum pro Ciuitatis indigentia, etiam pro viliori pretio, quam exigat Annonà, vt ſuperius diximus, verùm etiam ad emendum illud Ciuitatis, quod fuerat paratum ad vendendum, vt illa minorem iacturam patiatur, neque aliquis excuſatur, ſub eo prætextu, quòd illo non indigeat cum publica vtilitas ſit præferenda priuatæ, *idem Ioan. Franciſc. de Ponte in præallegato loco, fol. 49. in prima columna nu. ſecundo. & Gratian. lib. 4. diſcep. cap. 626. num. 16.*

Contrarium tamen illi, quod fuit dictum ſuper eo, quod Iudex poſſit ſtatuere certum pretium vilius quam exigat Annona, *ait text. in l. tertia, ff. ad leg. Iul. de Annona*.

Concordari tamen poſſunt prædictæ opiniones hoc modo, nempè, vt prima procedat ratione publicæ vtilitatis, quæ præponderat priuatæ, *auth res quæ, C. com. de leg.* & quando id à Maiori Magiſtratu ſtatuitur tempore inopiæ, *vt ait text. in l. prima, §. cura carnis, & ibi gloſſ. ff. de offic. Præfect. Vrb.*

Secunda verò opinio procedit, quando illud determinaretur à Decurionibus extra tempus inopiæ, & pretium eſſet iniuſtum, *vt ait gloſſa in dicto §. cura carnis, & eſt deciſio Mediolan. 52. & text. in l. vltima, §. item Epiſcopi ff. de vacat. munerum.*

Extende eodem modo procedere in ſolutione pretii Frumenti per ciues venditi, qui poſſunt cogi illud vendere, habita fide de pretio; & ratio ea eſt, quia, veluti, ſi flumen corroſit viam publicam, oportet, vt ex meo fundo illam conficiam, abſque quòd Fiſcus ſoluat æſtimationem, *vt ait gloſſa in l. ſi locus, §. cum via, ff. quemmod. ſeru. amitt.* & id propter bonum publicum, quod præponderat priuato, ergo, multò magis poterit Reſpublica nos cogere ad vendendum habita fide de pretio.

Contrarium quamuis referat fuiſſe deciſum *Albertus Valaſcus in ſua deciſione Luſitana vigeſima ſecunda per totam*, ſub ea ratione, quia, veluti in omnibus caſibus, in quibus cogimur vendere rem noſtram, quos quidem enumerat, *Gloſſa in l. Iulianus, §. item celſus, ff. de act. empt.* ita ſemper vendere cogimur recepto pretio, *l. venditor, §. ſi conſtat, ff. communia præd.* vbi datur exemplum de eo, qui habet Lapicidinam in fundo, ita quoque *in l. ſecunda, C. de ſeruis, qui pro præmio libertat.* vbi datur exemplum de ſeruo, quem Reſpublic. vult fieri liberum, quia actualiter ſoluenda eſt illius æſtimatio.

Concordari tamen optimè poſſunt prædictæ opiniones hoc modo, nempè, vt prima procedat de conſuetudine, Secunda verò de iure, *vt loquitur*

Digitized by Google

loquitur *gloſſ. in dicta l. Iulianus, §. cũ via, ff. de act. empt.*

8 Subamplia quartò illam primam ampliationem, idem pari modo procedere in Frumento Fiſci, quia ille poteſt cogere Ciues ad emendum illud Frumentum, quòd in ſuis horreis habet, *vt ait Afflict. allegat. à dicto Ioanne Franciſco de Ponte in ſuo tractatu de Poteſtat. Proreg. §. quinto, tit. de Abundantia Ciuitatis fol. 49. num. 14. & Gratian. dicto lib. 4. diſceptat. cap. 626. num. 16.*

9 Subamplia quintò, eam ampliationem primam in tantum procedere, vt Ciues tempore penuriç cogi poſſint ad proficiſcendũ in partes remotas, & longinquas, pro emendo Frumento, & ita pluries fuiſſe practicatum, *teſtatur dict. de Ponte ibi ſupra num. 15.* Item poſſunt cogi mutuare pecuniam Reipublicæ, vt eſt *text. in l. prima, C. vt nem. liceat. lib. decimo.*

10 Subamplia ſextò, quòd ad iſtum effectum poſſunt cogi Domini animalium, & Nauium ad animalia tradenda, & Naues, ſiue etiam Currus concedendos pro vehendo Frumento, *D. de Ponte ibidem num. 16. & num. 19.* docet, qua pœna ſint puniendi illi, qui naues, quibus Frumentum Ciuitatis vehunt, priuatis rebus onerant. Item ſi illas impediant, vt annonam non ducant, *l. 2. ff. ad leg. Iul. de annon.*

11 Amplia ſecundò, dictam principalem concluſionem, in tantum eſſe veram, vbi eſſemus in proclama extractionem prohibente, tàm ligat eum, qui in via publica bladas extrahere reperitur, quã ſi extra patriam extraxiſſet; ſecus autem ſi negauerit extra Territorium portare, & domum haberet vltra locum, vbi repertus fuit, aliàs ſecus, licet tamen ſemper mitius tali caſu puniretur delictum, ſi adhuc conſumatũ non eſſet, *d. Fran. Marc. dec. 238. per tot. par. ſecunda, & 239. eadem par. 2.*

12 Extende, quòd etiam ſi quis fuerit repertus extrahere in itinere, nihilominus bonorum amiſſione erit condemnãdus, quia impoſſibile ferè eſt, poſſe vnum in fragranti crimine, vel in propriis finibus inuenire, vt fatetur *Ioſeph. Ludouic. in ſua deciſione Peruſina* 80. Licèt tamen ex aduerſo dicat eſſe valdè rigoroſum eum pœna ordinaria punire, quia cum confinia adhuc non attigiſſet, poteſt eſſe, eum forſan bona amplius extrahere pœnituiſſe, quamuis huiuſmodi pœnitentia numquam in Romandiola contingere viſa fuerit, quia ibi, vt plurimum potius Frumentum, Boues, Currus, Equos, & vitam amittunt contrabanderij, quàm quod illorum iter, & intentionem non aſſequantur, & eò minus, quis in itinere repertus excuſabitur, ſi dixerit Frumentum ad eius domum aſportare, & poſtea eum illo non indigere probabitur, & præſertim ſi in Conſtitutione fuerit deciſum, ne quis etiam pro vſu proprio aſportare auderet granum de loco ad locum, ſed præſentis minimè obſtantibus fuit deciſum *à Rota Peruſina*, eum extraordinariè puniendum fore, *vt ait dictus Ioſeph Ludouic. in dicta deciſione 80. & Balb. deciſione 90. & Ricciꝰ in ſua collectanea dec. 762. in fine par. 4.*

Contrarium tamen erit dicendum, quando eſſemus In Forenſibus qui haberent prædia in aliquo loco, vbi ob careſtiam fuiſſet prohibitum, ne victualia extraherentur extra Prouinciam, quia nihilominus poſſunt pro eorũ vſu Annonam ad ſuas domus aſportare, *vt ait Franciſcus Marc. deciſion. 155. num. 1. & ſeq. par. prima.*

13 Amplia tertiò, quòd proclama in huiuſmodi materia, ne dum Ciues, ſed etiam Forenſes comprehendit, *vt ait idem Franciſ. Marc. in dicta deciſione 238. num. primo, par. ſecunda, & facit decif. Afflict. 290. num. 9.*

14 Quod tamen declara procedere, quando proclama eſſet directum in rem, veluti, ſi in eo diceretur, ne extrahantur blada, quia tunc ibi Forenſes comprehenderentur. Secus autem, ſi dirigeretur in perſonam, vt puta, ſi diceretur, quòd nullus debeat extrahere blada, quia tunc Forenſes non comprehenderentur, quia cum iſtud p̃ceptum perſonam reſpiciens, ideirco de vna ad aliam non migrat, & in omnem euentum, quando verba eſſent in rem ſcripta, tunc Forenſes mitius puniuntur, *vt dicunt Doctores allegati à Fran-*

à Franciſco Marto dicta deciſione 238. *in fine.*

15 Amplia quartò, quòd vendentes annonam aliquo modo corruptam, fractã, vitiatam, infectam, vel pollutam, debent arbitrio iudicantis puniri, *vt ait Franc. Marc. in deciſione* 540. *par. prima, & Cabal. in ſua reſolut.* 80.

16 Quod tamen declara eſſe verum de granis, & bladis ad aliquem priuatum ſpectantibus, quæ ei nullo modo corrumpere, aut inficere licebit, ſecus autem de illis granis in publicis horreis reconditis, & ad publicum ſpectantibus; quia tunc dubio procul poſſent bona blada cum corruptis, & infectis commiſceri, vt facilius aliis dicta corruptione velata vendi, & erogari poſſent, dummodo tamen talis immixtio aliquod nocumentum humanis corporibus afferre non poſſet, & id totum conſcientiæ, ac diſcretioni ad id deputati remittendum venit, *vt ait idem Franciſc. Marcus dicta deciſione* 540. *Cabal. in ſua reſolut.* 80. *& Mart. in ſua compil. deciſ. tom.* 4. *cap.* 1. *tit. de annona, Card. Tuſch. in concl.* 338. *in verbo Annona.*

17 Verum huiuſmodi opinio non mihi prorſus ſatisfacit, quia aliàs eſſet velle præbere materiam delinquendi illis, qui ad curam publicorum horreorum ſunt deſtinati cum ipſi ſpe lucri allecti poſſent ad eorum priuatam vtilitatem, & in graue publicæ vtilitatis detrimentum, mille fraudes adhibere, & propterea, ſi ego eſſem Iudex huiuſmodi corruptelas, tàm in primo, quàm in ſecundo caſu acriter prohiberem, quia nulli dubium eſt, vt melius ſit aliquod detrimentum crumenis, quàm peſtem ex corrupta annona humanis corporibus afferre, *Michael Mercat. de Peſte cap.* 2. *Io. Bruyerin. Campeg. de re cibar. lib. primo, cap. vndecimo & decimonono, Paul. Anton. Fuſcar. de Prognoſt. natural. parte prima, quæſtione ſecunda, Cellinus Pintus de Peſte parte prima. cap.* 8. Sed ante omnes *Gaben. lib. primo de Morb. vulg. com.* 1. Veluti id contingere in patria mea propriis oculis vidi de Anno 1591. vbi ex infectis, & corruptis bladis, morbus peſtilentialis ferè omnibus accidit, idem quoque in omnibus locis ferè totius Italiæ id eueniſſe vidimus de anno 1630. & 1631. præter quam in Vrbe Romæ, ac illius diſtrictu, quæ tàm à Bello, & Fame, quam etiam à Peſte prorſus immunis euaſit, pro quibus quidem gratiis, quamuis ſit prius Deo, atque illius Beatiſſimæ Matri tribuenda ſumma laus, quia niſi Dominus cuſtodierit Ciuitatem, fruſtra vigilant, qui cuſtodiunt eam. Nihilominus a nemine inficiari poteſt, quin immortalis gloria ſit tribuenda illi incomparabili vigilantiæ, ac in cunctis rebus propè diuinæ prouidentiæ Sanctiſſimi D. N. Vrbani Papę Octaui, atque Eminentiſſimorum DD. Cardinalium Franciſci, & Antonii eius meritiſſimorum nepotum, qui quidem adeò diù, noctùque inuigilarũt, necnon etiam officiales ad huiuſmodi Magiſtratus Vrbis deſtinati eorumdem exemplo, tàm egregiè ſeſe exhibuerunt, vt propterea nemo fuerit tàm in Vrbe, quam in illius diſtrictu, qui re vera, (ne leui quidem famine peſtis, famis atque belli læſus dici potuerit, & inter cęteros habuimus Illuſtriſſimum Dominũ meum Octauianum Ragium, Sereniſſimę Reipublicæ Ianuenſis Nobilem, atque Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ Clericum meritiſſimum, necnon etiam ob illius ingentes virtutes, tùm animi, tùm naturæ pręclarum, qui in Magiſtratu perdifficili Annonæ Vrbis, tam vigilanter, piè, laudabiliter, atque intrepidè Paterna præcepta, atque Sanctiſsimas ordinationes dicti Sanctiſsimi Domini Noſtri Vrbani, in prouidendo indigentiis Vrbis, ac totius diſtrictus exercuit, vt abſque illis, atque eiuſdem Domini Ragii accurata executione, quaſi videretur impoſsibile illud commune exitium ferè totius Italiæ euadi poſſe, cum omnibus optimè compertum ſit, vt Fames, Bellum, atque Peſtis inſimul fraternizare videantur. De quibus ergo prius gratias innumerabiles, atque iterũ infinitas Deo agamus, & ab eodem conſeruationem perpetuam Sanctiſsimi Domini Noſtri, atque Excellentiſsimæ eius Familiæ imprecemur.

Modo redeundo ad id, quòd dicebamus circa euitandas fraudes eorum, qui curam Annonę gerunt ſuper eo, ne bona, cum corruptis miſceantur. Addo ego, quod tempore penurię melius erit

tàm

tàm diuites, quàm pauperes ad ſubueniendum huic neceſsitati pro modo facultatum collectare, quam illud prędictũ incõueniens tollerare, nempè bona cum corruptis immiſceri, *iuxta tradita per Franciſc. Marc. in ſua deciſione 40. par. ſecunda, & Mart. in præcitato loco cap. 10. & ad hoc omnino vide Ioan. Franciſc. de Ponte in ſuo tractatu de Poteſtate Proreg. tit. ſecunda de abbundan. Ciuitat. fol. 49. num. 6. & ſeq.*

18 Et tenendo hanc ſecundam opinionem, extende eam quoque procedere in aliis mercibus corruptis, vel cum corruptis immixtis, quę, aut ſunt proiiciendę, aut concremandę, veluti aliàs fuiſſe factum in Frumento, Vino, Fructibus, & ſimilibus, *teſtantur Paris de Puteo, & alij allegati à dicto Io. Franc. de Ponte ibi ſupra num. 21. fol. 50.* & veluti idem Illuſtriſsimus Dominus Radius aliquando, tàm in Magiſtratu Graſciæ, quàm Annonæ, ita bono publico fieri curauit, & propterea Tacitus ad id dicere ſolebat, quod Princeps valde curare debet *Ne Plebs in victu acri Annona defatigetur.*

19 Sed primam opinionem tenendo, extende eam in tantum valere, vt propterea Ciuitas, & Fiſcus poſsint Frumentũ vetus corruptum commiſcere cum nouo, illudque inter Ciues diſtribuere, ſed ad id euitandum Annonę Præfecti curare debent, ne conſumatur nouum Frumentum donec vetus ſupereſt, *idem de Ponte ibi ſupra fol. 49. num. 17. & 19.*

20 Amplia quintò, quòd Statutum extractionem Frumenti prohibens, comprehendit etiam Farinam, & Panem, licèt forma ſit mutata, cum in iſtis eadem ratio Statuti militare videatur. Sed id ſine difficultate ſibi vendicaret locum, quando perſpicuis indiciis id dolosè, ac in fraudem legis factum fuiſſe apparebit. In fraudem autem legis aliquid fieri dicitur, quando quis illius verba amplectitur, ſed poſtea contra voluntatem eiuſdem niti cogitur, *vt ait Franciſcus Marc. in ſua deciſione 140. par. ſecunda, & Guidopap. deciſione 373. & 572. & Maſtrill. deciſione 129. & Rota Auenionen. 62. & Theſaur. deciſione 152.* ſecus autem vbi de dolo non conſtaret, cum habeamus regulam appellatione Frumenti, Farinam non contineri, *vt ait idem Franciſc. Marc. in deciſione 162. par. ſecunda.*

21 Sed quòd ſub nomine Annonę contineantur Panis, Farina, Vinum, Acetũ, Lardum, Carnes, Ligna, Paleę, Fœnum, & denique omnia vſualia, quę ad pondus, vel menſuram venduntur, *ait text. in l. prima, C. de erog. militar. annon. lib. 12. & l. ſecunda, cum l. prouincialium eodem titulo, Caſtrenſ. conſil. 40. num. 3. lib. primo, latè Decian. in ſuo tractatu crimin. par. ſecunda, lib. 7. cap. 22. tit. de fraudantibus Annonam, & idem Io. Franc. de Ponte in prædicto tractatu, §. 5. fol. 72. num. 17. & Fulgoſ. in ſuo conſil. 115.*

22 Amplia ſextò, concluſionem in tantum procedere, vt extrahens prohibita, etiam animalia perdat, *vt ait Boerius deciſione 178.* Quinimmò illa etiam non prohibita amittit, *vt ait Theſ. filius in deciſione 52. & Riccius in ſua collect. 762 verſic. Amplia tertiò.*

23 Amplia ſeptimò, quòd hęc materia adeò eſt fauorabilis, vt propterea Barones habentes merum, & mixtum imperium poſſint huiuſmodi bannimenta, & proclamata tempore charestię facere, veluti pluries ita vidiſſe deciſum, *teſtatur Franc. Marc. in ſua deciſione 130. & deciſione 236. & deciſione 522. parte ſecunda.*

24 Amplia octauò, quòd ſi quis carius emerit vnam totam ſpeciem ad victum humanum pertinentem, vt poſtea aliis carius vendatur, iſte monopolium inire dicitur, *vt eſt text. in l. Annonam, ff. de extraord. crim.* quod eſt delictum publicum, & adeò graue, vt propterea Serui, Mulieres, & Familiares ad accuſandum admittantur, *l. vix certis, ff. de iudic.*

Item Mulieres, quę aliàs accuſare non poſſunt, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequantur, *l. Mulierem, ff. de accuſ.* Sed in hoc delicto accuſant, *l. vlt. ff. eodem tit.* & talis delinquens pœna arbitraria puniri poteſt, *idem Franciſc. Marc. deciſione 289. par. ſecunda.*

Quod tamen intellige verum, quoad pœnam criminalem, *l. Annonam, ff. de extraord. crim. & l. in dardanarios, ff. de*

de p en. Sed quod reuera contra talem procedatur, veluti contra violatorem pacis, *ait Auend. & Alber. in l. qui metu, §. miles, ff. de re iudic. alleg. à dicto de Ponte in dicto §. quinto, fol. 72. num. 18.*

25 Fallit tamen in Cauponibus, & Hoſpitibus, quibus Annonam emere in magna quantitate permiſſum eſt, *vt ait Franc. Marc. deciſione 540. num. 18. par. prima.*

Quinimmò extende, quòd liceat quoque ruſticis ad Ciuitatem venientibus, illud totum, quod afferunt emere, & poſtea minutarim Ciuibus vendere, *ait text. in l. ſecunda, ff. de arrund.* ſi tamen id iudicis licentia, & ſic publica auctoritate fiat, cum Reipublicæ valdè interſit, ne ruſtici tota die ſedeant otioſi in platea, & agri remaneant inculti.

26 Declara tamen primò, edicta prædicta non continere Forenſes colentes in Territorio prohibentis, quia illam portionem ad eos ſpectantem ad proprias domos iure, ac meritò aſportare poſſunt. Nam cùm ratio illius prohibitionis ſit conſeruatio vbertatis, igitur ea magis conſeruabitur, ſi Ciuitas laboratores exteros non impediat, eorū partem fructuum ſecum aſportare, quia illi tanto plus ad agros colendos alliciuntur, *vt ait Mart. in compilat. deciſion. tom. 1. tit. de Annona, cap. 1. & Rota ſuperius allegata.*

27 Subdeclara tamen, quòd ſi ipſi laboratores venderent fructus pro parte ſua recollectos, tunc emenres eos aſportare non poſſent, quia cum huiuſmodi prohibitio ſit directa in perſonam, & nō in rem, & ſic cum illud priuilegium ſit merè perſonale laboratoribus conceſſum, idcircò eorum perſonas egredi nō poteſt, *vt dicunt Rotæ ſuperius allegatæ*, & veluti latè dicam in verbo *Priuilegium*, & ait *idem Franciſc. Marcus in dicta deciſione 238. per totam, par. ſecunda.*

Secus autem, ſi priuilegium illud fuiſſet bonis, & ſic vni toto generi conceſſum, quia tunc geſta per aliquem particularem non poſſent illi præiudicare, veluti in materia exemptionis Eccleſiaſticorum circa ſolutionum gabellæ laicorum, *fuit deciſum à Rota in Alben. Gabellæ, ſeu onerum Veneris 28. Iunij 1630. coram Merlino.*

Quod ſecus tū eſſet, vbi eſſemus in materia priuilegii clericis conceſſi, quia illi benè poteſt per vnum clericum renunciari, *vt dicunt Doctores in l. ſi quis in conſcribendo, C. de Epiſcop. & Cleric.* Et nota, quòd illi tacitè renunciatum cenſetur pluribus modis, & primò per dimiſſionem Clericalis habitus, quia iſto caſu, ne dum quis priuilegium clericale amittit, ſed etiam tacitè clericatui renunciaſſe præſumitur, *vt ait Faber. deciſione 9. C. de Epiſc. & cler.* & quomodo habitus clericalis eſſe debeat, *ait Guido pap. dec. 138.* Sed eſt bene verum, quòd per vnicam habitus amiſſionem illud priuilegium non amittitur, *vt ait Capel. Thol. deciſ. 104.* multa de hac materia tradit *Faber. dec. 36.*

Secundo modo cenſetur tacitè huic priuilegio renunciatum per vſum ſecularis militiæ, & id adeo eſt verum, vt propterea ille tali caſu ipſo iure, amittat beneficium Eccleſiaſticum, *vt ait Faber. deciſione 25. C. eodem tit. & Balb. deciſione 91. & idem Faber. deciſione 14. C. de iuriſd. omn. iud.*

Tertio, illud priuilegium amittitur, quando clericus beneficiatus petit inueſtituram ſui fratris præmortui, quia tunc tacitè illi priuilegio quis renunciaſſe videtur, nam actus eſt contrarius clericatui militare in ſeculo, *vt ait Aym. in alleg. 98. volum. primo, & Balb. deciſ. 139.*

Quartò, illud amittitur per contractum matrimonij, *vt ait Capic. in deciſione 161. vbi multa ait in hac materia, & in eadem pulchre ait Viuius in deciſione 512.*

Limita tamen prædicta non procedere in Curia Archiepiſcopalis Neapolis, vbi numquam admittitur clericus ad renunciandum clericatui, niſi interpoſito decreto, *vt ait Riccius in ſua deciſione 100. eiuſdem Curiæ, & in Collectanea deciſionum collect. 891. in fine par. quarta, & in hac materia vide Garziam de benefic. cap. 3. par. ſecunda, num. ſecundo, & ſeq.* Sed quod per clericum priuilegio clericali renunciari non poſſit, *ait Viu. deciſione 512. allegat à Riccio in ſua collect. 352. ferè in fine par. 2.*

Limita

Limita ſecundò, non procedere in Clericis in ſacris conſtituti, qui huic priuilegio renunciare non poſſunt, *vt dicunt Doctores allegati ab Alexandro Ambroſino in Commentar. in Bullam Gregorij Decimiquarti de immunitate Eccl cap. 16. num. 12.*

18 Et reaſſumendo dictam octauam ampliationem, Declara eam ſecundo, nempè, quòd ratione neceſſitatis, quis excuſatur à pœna pecuniaria extrahentibus irroganda, veluti ſi pro ſuo victu id faceret, in quo, niſi aliæ circunſtantiæ apparerent, eius iuramento credendum erit, dummodo tamen probabilis ignorantia concurrat. At ſecus, ſi craſſa, & ſupina, veluti, ſi per Ciuitatem publicatum fuiſſet generale proclama, quia tunc non excuſaretur, cum habeamus, quod vbi ſcientia publica deprehenditur, tunc ignorantia particularis non ſuffragatur, *vt ait Franciſc. Marc. deciſione 237. num. primo, & ſeq. in ſecunda par.*

29 Declara tertiò, non procedere, quando quis nedum prohibitionem ignoraret, ſed etiam extractionem, ſine dolo faceret, quia in omni actu, qui de ſui natura non eſt de genere prohibitorum, nec per conſequens à iure communi damnatus reperitur, vt eſt in venditione rerum ſuarum, quarum vnuſquiſq; eſt moderator, & arbiter, & ſic tunc ignorantia excuſat. Vnde, ſi quis, verbi gratia venderet blada Forenſi, & Fiſcus prętenderet hanc venditionem fuiſſe prohibitam, fundans ſe in eo, quòd ille ſit Forenſis, tunc Fiſcus huiuſmodi qualitatem in qua ſe fundat, nedum probare tenetur, ſed etiam venditionem ſcienter factam fuiſſe docere debet, quia vbi quis de crimine accuſatur, & ignorantia eum excuſare poteſt, eo caſu Fiſcus illius ſcientiam articulare tenetur, aliàs ignorantia ad delicti excluſionem ſem. per iuuabit. Nam veluti ſcientia, & contrauentio contemptum, & contemptus dolum inducit, ita illo ceſſante, pœna quoque ceſſare debet, *Bart. in l. pater Seuerinam, ff. de conditionib. & demonſtrationib. in fine, & Magon. deciſione 49. num. 8. cum ſeq.*

30 Extende prędicta eò magis vera eſse, ſi apparebit, quòd tanti Forenſibus vendidetit, quanti incolis vêdere potuiſſet, quia tunc ex hoc ſpes lucri excluderetur, ſine quo delictum committi non præſumitur, *vt fuit deciſum à Rota Lucen. per Magon. in dicta deciſione 49 quem refert, & ſequitur Mart. in ſua compilat. deciſion. tom. 4. cap. quinto, tit. de Annona.*

31 Declara quartò, non procedere ignorante aliquo edicta Annonæ, quę die quadam particulari frumenta conſignari iuberent, ſi poſtea die ſequenti ipſis paruerit, & iſte ex eo optimè excuſabitur, ſi de Principis mandato non conſtare apparebit, nec iſto caſu officiali, quauis etiam dignitate ornato, erit credendum, licèt Princeps pręſens exiſteret, qui adiri poſset, cum hic de præiudicio tertii agatur, nempè de pœna con fiſcationis incurrenda, *vt ait Octauius Cacheran. in deciſione Pedemontana 71. & Mart. ibi ſupra cap. 6.*

32 Extende eò magis procedere in Forenſibus, & Aduenis, quia edicta ſolùm Ciues habitantes ligant, ſed non Forenſes, qui neque Ciues, neque Incolæ dicuntur, etiam ſi aliquando in Caupona pernoctaſſent; & propterea videmus, quòd ſi ibi citatio fieret ea in eius domo facta non diceretur. Et ratio eſt, quia habitatio illa propriè dicitur, in qua quis pro maiori parte anni inhabitat, *vt ait Gratian. lib. 3. diſceptation. cap. 541. nu. 23.* & illa qualitas ſolitæ habitationis tunc probata dicitur, ſi nuncius de ea fidem faciat, *idem Gratian. lib. 4. diſceptation, cap. 697. num. 14.* & in hoc vide omnino quæ dixi *in Concluſione 128. ſub ſub num. 443.*

Vnde ex prædictis infertur, quòd ſi quis iuramento aſſeruerit illud proclama ignoraſſe, tunc à pœna bannimenti excuſandus veniret, & præſertim, ſi die ſequenti adimpleret, veluti frumentum conſignando, & prædicta proteſtatio ignorantiæ pręceſſerit. Nam iuſta ignorantia, & mora modici temporis nocere non debet, & eò magis, quando ius alicuius non fuit effectum deterius. Nam quę incontinenti fiunt ineſſe videntur, *vt fuit deciſum à Senatu Pedemontano per Cacheran. in dicta deciſione 71. vt refert Mart. ibi ſupra.*

33 Contrarium, quòd ſcilicet proclamata

mata, etiam Forenſes ligent, *fuit deciſum per Franciſ. Marc. in deciſione 238. num. primo, par. ſecunda Parlamenti Delphinatus*.

34 Concorda tu tamen, quòd ſcilicet prima opinio procedat, quando verba ſunt directa in rem. quia tunc non ſolum domeſticos ligant, verum etiam, & exteros. Secunda verò procedit, qñ in perſonam ſolum ſunt directa, vt colligitur clarè ex *dicta deciſione Franciſc. Marc. 238.*

35 Sed contra huiuſmodi opinionem Franciſci Marci pluries fuit deciſum a *Rota Romana*, quæ tenet, quòd, ſiue ſtatutum loquatur in rem, ſiue in perſonam, tamen nunquam ſuas vires extendit, vltra Territorium ſtatuentium & ſic neque Forenſes, neque bona contra Territorium ligat, veluti *fuit deciſum in vna Romana, ſeu Terracinen. hæreditatis 10. Februarij 1576. coram Cardinali Blanchetto, & in alia Peruſina reintegrationis Lunæ 15. Ianua. 1596 coram Penia*.

36 Licèt ſit benè verum, quòd Rota in prædictis deciſionibus loquitur in materia adeundæ hæreditatis, & ſic de bonis, vel de perſonis, quæ non delinquũt, ſed ſolũm de illis, quæ ad ſucceſſionem bonorum extra Territorium venire prætendunt, & ſic ibi agitur de actione mere ciuili. In alio vero caſu vbi loquitur de pœnali, tunc licèt loquatur de Forenſi, nihilominus, ſi ille delinquat, ſemper ſit ſubditus illius loci in quo perpetratur delictum, *iuxta tradita per Bertaz. conſil. 443. num. 1. cum ſequenti, volum. ſecundo, & Franch. dec. 147. num. primo.*

37 Tenendo autem hanc ſecundam opinionem, extende eam multo magis procedere, quando in Conſtitutione a Papa promulgata fuiſſet appoſitum decretum irritans, quod quidem etiam ante promulgatam Conſtitutionem ignorantes ligat, veluti dicunt *Felinus, Decius, Bero. & alij in cap. cognoſcen. de conſtit. alleg. à Rota in vna Seguntina Beneficiorum Lunæ prima Iunij 1592. coram Orano, & in alia Sanctæ Agathæ Gothorum præcedentiæ 29. Maij 1624. coram Buratto*, vbi ait, quòd decretum irritans, cũm clauſula Sublata, &c. operatur, vt cuicunque conſuetudini contrariæ cenſeatur derogatum, nec minus non vſus allegari poteſt, niſi ſcientia, & conſenſus Papæ concurrat, *vt ait Rota deciſ. 221. num. quarto, & ſeq. & deciſione 246. par. prima recentior.* Item, quòd de bannimentis publicatis non ſit dubitandum, quando ea reperiuntur impreſſa in Bullario, *ait Rota in deciſione. 301 par te ſecunda diuerſ. & deciſione 298. nu. 2. par. ſecunda recent.*

38 Sed prædicta intellige eſſe vera, quoad nullitatem actus, ſecus autem quoad incurſum pœnæ, *Rota deciſione 578. num. 3. par. prima diuerſor.* vbi de communi teſtatur *Grattan. lib. 4. diſcep. cap. 631. num. 14. viden.*

39 Declara quintò, non procedere in eo extrahente, qui probaret præſcriptionem triginta, vel quadraginta annorum in extraneo. quia tunc prohibitio in contrarium eum non afficeret, *vt ait Rota Auenionen. deciſion. 40. & Riccius in dicta collectanea 762. verſiculo Limita ſecundo*.

40 Declara ſextò, vt dictæ prohibitiones minorem non comprehendant extrahentem, *vt ait Rub. in ſua deciſione 21. & Riccius ibi ſupra, verſic. Limita tertio*.

41 Licèt hæc opinio non mihi placeat, quia hodie adeo creuit malitia hominũ in hac materia extractionum, vt propterea magis minores, quàm maiores huic exercitio ſe immiſcere videantur, vltra quod etiam à propriis parentibus ad id allicerentur ad hoc, vt dictas pœnas extrahentium euadere poſſent, & ſic hoc modo eſſet dare materiam delinquendi ad caput ſaluum, & ideò ego nollem eos impunitos euadere, ſed illis præter pœnam corporalem omnes alias eis infligi optimum eſſe putarem, ſi tamen neceſſitas ita expoſtularet, aliàs ſecus.

42 Et huiuſmodi occaſione notandum eſt, quòd tempore famis, poſſunt multa concedi, & ſic vendi blada pretio viliori, Item homines poſſunt cogi ad faciendum panem pro militibus, & armigeris, horreaque Dardanariorũ poſſunt aperiri, & iſto caſu ſunt deputandi Commiſſarii idonei ad inquirendum contra eos, qui carius emunt, vt poſtea aliis carius vendant, *vt ait Franciſ. Marc. deciſion. 230. par. ſecunda, & Ioannes Franciſcus*

de

de Ponte in dicto tractatu de Poteſtate Proreg. fol. 45. *num.* 2. Quinimmò poſſunt diuites cogi tempore Annonæ, & Peſtis, ne dum vendere Frumentum iuſto pretio, ſed etiam pauperibus illud gratis erogare, *vt ait Card. Mantic. de Tacit. & Ambig. contract. lib.* 4. *tit.* 4. *num.* 12.

43 Et nota, quòd Dardenarius dicitur Annonę, & aliarum mercium acerbiſſimus venditor, & vexator, ideſt ille, qui Annonã incendit, & excandefacit, *vt ait Cicero ad Atticum lib. quinto, cap.* 21 *l. in Dardenariot, de pœnis, & l. Annonam, de extraord. crimin.* vbi habetur, quòd Annonam vexare Dardenarii ſolent, *Alciat. lib. quarto, de verbor. ſignific. & Iul. Pol. ſcribit*, Nil fraudulentius, nihilq. iniquius fuiſſe hoc genere hominum, & ideò variis conſtitutionibus fraudes calliditates, & ſtellionatus eorũ coercentur, & Dardani contumelioſè à Dardano dici videntur, quem Magum fuiſſe conſtat ex Apuleio, qui eum inter inſignes Magos nominat, creditũ eſt enim eorum maleficiis, & venenis magicis Annonam auerti in eorum horrea, & mentiendo menſuram imminui, eiuſque modo ſubtrahi. Hinc Dardanię artes Columella, ideſt magicę, & propterea dici ſolebat. At ſi nulla valet medicina repellere peſtem Dardaniæ veniant artes.

44 Extende primò, quòd tempore egeſtatis ad ſubueniendum ciuibus, debent in Ciuitate fieri Granaria, & Subditi tàm diuites, quàm pauperes poſſunt collectari, vt præſenti, ac futuræ neceſſitati ſit ſuccurrendum, *idem Franciſc. Marc. dicta deciſione* 40. *par. ſecunda*, & veluti ſuperius dixi, ex traditis *per Ioannem Franciſcum de Ponte de Abundantia Ciuitatis tit. ſecundo, fol.* 49. *num.* 9. *&* 27.

45 Extende ſecundò, quòd deferre Annonam ad Vrbem tempore egeſtatis, adeò fauorabile eſt, vt propterea iſti Delatores à quibuſuis muneribus, etiam patrimonialibus immunes eſſe debeant, quod enim procedere debet in ſolutione quoque Pedagii illius, qui pro ſe, & ſua familia, vel Reipublicæ vſu Annonam detulerit, & ad ita credendum, illi, qui ex his cauſis deferat, eius iuramento ſtabitur, *vt ait idem Franciſcus Marcus deciſione* 41. *&* 230. *parte ſecunda*.

46 Nec propterea erit licitum deprædare Armigeris, Villis, & Vrbibus Annonã aſportantibus, *vt ait idem Fraciſcus Marcus in ſua deciſione* 154. *num.* 20. *par. ſecunda*.

47 Quinimmò iſti ſunt prorſus ad Annonam aſportandam alliciendi ad effectum ſeditiones euitandi, quæ ſæpè à fame incitantur, vt legitur de Claudio Imperatore, qui fuit attritus fragmentis panis à Populo, itaut vix euaſerit, & propterea dici ſolet, quòd nil lætius ſaturo populo, & nil ſeditioſius ieiuno, & & famelico, *vt ait d. Decianus in ſuo tractatu criminali lib. ſeptimo, cap.* 2. *ſiue* 22. *num.* 45. & ibi remedia pro Annona recenſet.

48 Et dicti condúcentes Annonam pro Ciuitate, quomodo illam recipere, & conſignare debeant, videndus eſt *dict. Io. Franc. de Ponte in præcitato loco num.* 26. *&* 28. *fol.* 50.

49 Extende tertiò, quòd in reſpicientibus Annonæ vtilitatem, quilibet teſtis, vt ſuperius diximus, etiam inhabilis, admittitur, ergo, & multò magis eis de Vniuerſitate erit credendum, quia depoſitio non pro particulari, ſed pro cõmuni intereſſe Annonæ facta pręſumitur, vt in terminis *fuit deciſum in Farfen. pecuniaria Lunæ* 21. *Aprilis* 1603. *coram Greg. XV. quæ eſt in eius impreſſis dec.* 106. *num.* 8.

50 Extende quartò, quòd pecunia frumentaria pro Annona nullam moram ſolutionis recipit, ſed incontinenti eſt ſoluenda, *vt ait Rota ibi ſupra, num. ſeptimo.*

51 Neque Depoſitarius poteſt illam pecuniam Frumenti in proprium vſum conuertere, ſed eam debet promptam tenere, vt ad Communitatis ſolùm nutum illicò poſſit reſtituere, *vt fuit dictũ in dicta Farfen. pecuniaria coram eodem Greg. XV.*

52 Subextende, idem procedere, etiam in iudicibus, ſeu officialibus, & aliis, qui vſurpando Annonam, pœna vltimi ſupplicii ſunt afficiendi, *vt ait Cardinalis Tuſc. in ſua concl.* 338. *num.* 7. *& ſeq. in verbo Annona.*

Vltimò

Vltimò erit animaduertendum, quòd huiuſmodi materia adeò indiget celeri expeditione, vt propterea appellatio nõ ſit admittenda quando, verbi gratia, fertur ſentẽtia de conuertendo Frumentũ in vſum militum in ſubſidium Annonæ; Sed eſt bene verùm, quòd ea daretur è contra; nempè, ſi negatiuè pronunciaretur; quia tunc benè appellatio veniret admittenda, *vt ait Scaccia de appellat. quæſt. 17. limit. 7. num.* 8. *&* 20. *cum alijs ibi per eum allegatis.*

ARGVMENTVM.

ANNOTATIO QVID SIT, ET quando probet, & quando non.

CONCLVSIO CXII.

1 ANNOTATIO, nota, quòd nil aliud eſt, quàm ſcriptura priuata ſine teſtibus ad creditoris memoriam facta, *vt ait Rota in deciſione* 781. *num.* 2. *& deciſione* 813. *num.* 51. *par. prima diuerſ.*

2 Quæ enim annotatio non probat, niſi adminiculis adiuuetur, aliàs eſſet velle dare materiam falſum fabricandi, quia quilibet inuitaretur ad delinquendum faciendo annotationes, in quibus vnus fieret debitor, qui reuera non eſſet, *vt ait Rota ibidem num.* 3. *& Rota deciſione* 813. *num.* 51. *parte prima diuerſorum.*

3 Amplia primò, multò magis procedere, quando eſſet ſine teſtibus, & facta abſente debitore, quæ ſine adminiculis non valet, *vt ait Rota ibidem n.* 7. *&* 8. *& dec.* 751. *n.* 5. *par. prima diuer.*

4 Et nota, quòd ſi adminicula non deſumantur aliundè, quàm ex annotatione illa non ſuffragãtur, quia deſumi debent aliunde, quã ex annotationibus, *vt ait Rota dec.* 375. *n.* 8. *par. prima diuerſor. & ita quoque fuit deciſum in vna Romana pecuniaria, ſeu cãbiorum Veneris* 20. *Maij* 1611. *coram Manzanedo.*

5 Limita tamen, quando adminicula eſſent deſumpta ex annotationibus annexis; ſi tamen adeò eſſent annexæ, quæ commodè ſeparari non poſſent, & quando erant modici præiudicii, aliàs ſecus, *Ripa in l. admonendi num.* 124. *ff. de iure iuran. & Bart. in l. quadam nummularios, ff. de edend. Decius in l. prima, num. quarto. C. eodem tit. Pariſ. conſ.* 90. *n.* 25. *Rota dec* 276. *par.* 3. *lib.* 2. *diuerſor. & in dicta Romana pecuniaria coram Manzanedo.*

6 Amplia ſecundò, eo magis procedere, quando in aliquo liber illarum annotationum reperiretur erroneus, ſiue aliquid in eo reperiretur omiſſum, quia tũc illius fides ſuſpecta redderetur, nam quando liber in aliquo erratus apparet, potuit etiam in alio errari, veluti *fuit deciſum in Romana pecuniaria Lunæ* 9. *Decembris* 1602. *coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 79. *num. ſecundo.*

7 Subamplia procedere, etiam ſi fuiſſet declaratum velle ſtare partitis, ſiue adnotationibus illius libri, quia ea declaratione non obſtante ſi de errore conſtet dicta declaratio non afficit, quia ea ſemper intelligitur arbitrio boni viri, *vt ait Rota ibi ſupra coram Gregorio Decimo quinto, num. quarto.*

8 Amplia tertiò, procedere, etiam ſi liber annotationum reperiretur erratus in aliquo citra dolum, veluti, quia aliquid fuerit omiſſum, quod partitam annullaret, quia quemadmodum in eo erratum fuit de facili, potuit quoque errari in illa annotatione non iuſtificata, veluti *fuit deciſum in Romana tutelæ de Ferrarijs* 19. *Iunij* 1600. *coram Cardinali Seraphino.*

9 Reſtringe primò, prædicta non procedere, quando annotatio eſſet ſcripta à perſona proba, & legali, cui valdè deferendum erit, *vt fuit deciſum à Rota in Vrbeuetana dotis Lunæ* 7. *Iunij* 1610. *coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 468. *num.* 11. *& in eadem coram eodem Ven.* 17. *Iunij* 1611. *quæ eſt in eius impreſſis deciſio* 521. *num. vndecimo.*

10 Reſtringe ſecundò, non procedere, quando pro huiuſmodi annotatione maxima veriſimilitudo concurreret, quia eo caſu liber priuatus annotationis fidem faceret, *vt fuit deciſum à Rota in deciſione prædicta* 468. *num.* 13.

11 Extende prædicta eò magis procedere,

re, ſi poſtea ſcribens eſſet mortuus, quia mors ſcripturis ſemper fidem augere ſolet. *Bart. in l. admonendi, num. 27. ff. de iureiuran. Fulgoſ. conſ. 532. num. 2. Dec. conſil. 42. nnm. 6 Socin. conſil. 187. num. 6. Bero. quaeſt. 65. num. 7. & ita fuit deciſum in vna Romana extinctionis cenſus 18. & 20. Maij 1583. quae eſt deciſio vltima in prima par. diuerſor. & Rota in dicta Vrbeuetana dotis 1610. coram Gregorio XV.*

ARGVMENTVM.

ANNVI REDDITVS, INTER QVAE connumerentur, & quomodo præſcribantur.

CONCLVSIO CXIII.

1 ANNVI redditus, nota, quòd inter immobilia ponuntur, quod tamen intellige verùm, quando ad longum tempus conſtituti fuere, *vt ait deciſ. Cam. Imper. fol. 17. in verbo Annui, & Ricius in collect. deciſ. 668. par. 3.*

Vndè in huiuſmodi concluſione hic inferri poteſt, quòd ſi Fratribus Minoribus S. Franciſci, tàm de familia, quàm Reformatis fuerit factum legatum annuorum redditum, ſed perpetuorum, non valet, etiam ſi illud relinquatur cũ eo onere perpetuæ celebrationis Miſſarum, & ratio in hoc duplex eſſe videtur, & prima, quia inter immobilia reputantur annui redditus, de quibus omnino ſunt incapaces dicti Fratres, iuxta eorum Regulas. Secunda ratio ea eſt, quia nihil eſt, quòd magis repugnet vitæ arctiſſimę Minorum, quàm ea bona, quæ certos, ac determinatos redditus habent, cum capiant proprietatem, & inter immobilia connumerentur, *iuxta Clemen. exiui. §. cumque annui, de verb. ſignif. & latè Borel. in ſuo conſil. 17. num. 23. & ita diffuſè fuit deductum à Rota in Romana computorum Mercurij 10. Aprilis 1630. coram Merlino.*

Licèt tñ ſecus eſset, quando legatũ eſſet vnica ſolutione, ſiue præſtatione adimplendum, tàm in pecunia numeratã, quàm etiã in aliis ſpeciebus, vtputa, Frumẽto, Vino, & Oleo, necnon etiã aliis ſtabilibus, dummodo tamen hæc duo copulatiuè concurrant, & primò, quòd legatum fieret modo licito, & dictis Fratribus permiſso, nempè, vt illæ ſpecies in eorum indigentias cõuertantur, ſiue nullus exprimatur vſus, ſed ſimpliciter illis legetur, quia tunc legatum factum, pręſumeretur eò modo, quo ſuſtineri poſſet. Secundò, quòd legati quantitas nõ ſit ingens, ſed modica, & quę theſaurizationem, ac proprietatem non ſapiat, vndè votiua paupertas violari poſset, & ſic fraudulenter ſub nomine legati, illis hæreditatẽ relinqui; ſed ſolùm debet eſſe ſufficiens ad eorum neceſſitatem, ac executionem officiorum ſui Ordinis tantum, omne id relinquendo arbitrio eorum Superioris attenta perſonarum, & temporum qualitate, atque locorum conditione, iuxta ſanctiones Summorum Pontificum Nicolai Tertii, & Cletis Quinti, *vt fuit dictum à Rota ibi ſup.* Et ratio iſtius temperamenti ea fuit, quia tali modo non prouidetur totaliter dictorum Fratrum indigentiis, neque per conſequens, ita eorum mendicitas totaliter excluditur, vt amore Dei, ſibi victum quærere oſtiatim non cogantur. Veluti ſecus quoque eſset, quando iſti annui redditus, non eſsent perpetui, ſed ſolùm ad tempus, vtputa, ad vitam vnius fratris, vel ad decennium, & non vltra, & legatum ſit modicæ quantitatis, quemadmodum eſsent capaces quoque dicti Fratres annuorum redditum perpetuorum eis, ſiue potius eorum Sacriſtiæ, & Eccleſiæ relictorum, non ad eorum victum; ſed bene ad certum vſum Diuini cultus, veluti, ad dandum, vel emendum Frumentum, ſiue Vinum, quæ ſunt pro conſecratione neceſsaria, aut Oleum pro Lampadibus, & ornamẽta Altarium, atque Calices emendos, quia tunc tale legatum ſuſtineretur, etiã quod perpetuam pręſtationem contineret, cum hoc modo non reſpiciat Fratrũ commoditatem; ſed ad diuinum cultũ tendit, neque ex eo mendicitas Fratrum, tàm commendata tolli videtur quicquid dicant cæteri contrarium tenentes *allegati à Rota in dicta*

Romana computorum Mercurij 10. Aprilis 1620. coram Merlino, & Grat. lib. quinto diſcept. cap. 885. *num.* 3.

Et id quod fuit dictũ de dictis fratribus Minoribus, procedit etiam in Cappuccinis, in quibus, ſi aliquis fuerit profeſſus, tunc ille amittit omnia bona per eum ante profeſſionem poſſeſſa venientibus ab inteſtato deferuntur, ac ſi ipſe naturaliter mortuus fuiſſet, & ſic ille profeſſus amplius ea recuperare non valet, etiam ſi de ea Religione ad aliã bonorum in communi capacem authoritate Apoſtolica tranſiret, dummodo de voluntate Papæ in contrarium non appareat, quia beneficia Principum taliter ſunt interpretanda vt nulli præiudicium inferãt, *vt ait Rota per Burattum dec.* 510. *n.* 1. *& ſeqq.* Secus autem, veluti, ſi eſſemus in donatione facta cauſa ingreſſus Religionis, quia ea non valet, ſi ibi non profiteatur, quia ceſſante cauſa, effectus quoque ceſſare debet, & præſertim cum res adhuc ſit integra, & ſic ante profeſſionem, veluti *fuit deciſum in vna Romana domorum, ſeu ſpolij, Veneris 16. Decembris 1605. coram Cardinali Lancellotto, & nouiſſimè Gratian. diſceptat. forenſium lib. primo, cap.* 96. *num.* 23. *cum ſequentib. & lib. quinto, cap.* 924. *num.* 35. *& cap.* 984. *num.* 22. *cum alijs ibi per eum allegatis.*

Declara tamen, quòd *dict. Clem.* exiui de Paradiſo, habet locum in Fratribus Minoribus de Obſeruantia, & Capuccinis, qui ſunt in arctiſſima paupertate fundati; at ſecus in alijs Mendicantibus, veluti Prædicatoribus, & Miniſtris Infirmorum; quia iſti ſunt capaces hæreditatũ, ad effectum vendendi, & cõuertendi pretium in emptionem domorum, & Oratoriorum, & ædificationem Eccleſiarũ, & in vſus ſuos proprios neceſſarios, *vt bene ait Rot. per Card. Mant. dec.* 225. *per tot.*

2 Contrarium tamen illi, quòd ſcilicet annui redditus cõnumerentur inter mobilia, vel immobilia, ſed quod tertiã ſpeciem de per ſe conſtituant, *dicunt Doctores allegati à Gratiano lib.* 1. *diſcept. c.* 29. *num.* 21. *& Rota apud Cincium de cenſibus deciſ. tertia, num.* 16. vbi ait, quòd illi dicitur ius immobile, & temperatum de per ſe; *& Rota in Romana de Bordeſin* 1571. *coram Orgalino.*

3 Et ratio eſt, quia mobilia, & immobilia propriè tangi, & palpari poſſunt, & de loco ad locum moueri, & loco circumſcribi, quòd in redditibus annuis non cõtingit, *vt ait Gratian. ibi ſupra num.* 22. *&* 23. *cum alijs ibi per eum alleg.*

4 Et nota, quód tertia ſpecies bonorum conſtituta ex annuis redditibus, nihil aliud eſt, quàm ius, ſiue actio ad eos exigendum, *vt ait Rota apud eundem Cinc. d. deciſione* 3. *num.* 13.

5 Extende primò hanc ſecundam opinionem in tantum procedere, vt propterea appellatione omnium bonorum, non veniant annui redditus, & ſic iura, & actiones, *vt ait Viuius dec.* 40. *lib.* 1.

6 Extende ſecundo, quod in legato mobilium annui redditus, non veniunt, veluti, nec etiam in legato mobilium, & immobilium; & ratio eſt; quia nomina debitorum non ſunt mobilia, nec immobilia; ſed ſunt quoddam genus de per ſe, *vt ait Guidopap. dec.* 499.

7 Extende tertiò, quod in legato bonorum præſentium, & futurorum mobiliũ redditus annui non veniunt, *vt ait idem Guidop. deciſione* 291.

8 Sed tenendo primam opinionem, extende primò, eam procedere in caſu, in quo annui redditus ſunt neceſſario trahendi ad alterum eorum, quia tunc inter immobilia computantur, *vt ait Abb. in cap. nulli, num.* 9. *&* 10. *de rebus Eccleſ. non alienan. & ibi Bero. num.* 77. *& ſequen. Marian. Socin. de oblat. libelli quaſt.* 5. *num.* 7. *verſic. Sed iuxta, Tiraq. de retract. lignag. §.* 1. *glo.* 6. *num.* 3. *& ſeq. & Foller. in ſua prax. cenſual. fol.* 163. *num.* 25.

9 Secus autem, quoad effectum collectandi, quia tunc ſub tertia ſpecie remanent, & ſic illa actio in prædicto caſu data ad illos exigendos nunquam venit appellatione mobilium, & immobilium, *Bart. in l. mouentiũ de verb. ſignif. Tiraq. in d. tract. §.* 1. *gl.* 7. *n.* 9. *Pariſ. conſ.* 94. *vol.* 2. *Gabr. concl.* 1. *n.* 4. *de verb. ſign. & hãc eſſe commun. opin. ait Iaſon conſ.* 5. *vol.* 3.

10 Extende ſecundò, quód ſi annui redditus percipiantur ex certis fundis, & ſic, quoties ſint fructus fundales, tunc inter immobilia ponuntur, ſecus autẽ, quando ex redditibus generalibus, *vt ait Aret. in ſuo conſ.* 10. *Caſſan. in conſuetud. Burgun.*

§. 1.

§. 1. allegatus à Rota in Romana de Aburdeſia 1575. coram Oradino.

11 Extende tertiò, idem procedere, quã illi actione reali, vel mixta deberentur, quia tunc inter immobilia computantur, *vt ait Rota apud Cincium de cenſibus dec. 3. num. 20.*

12 Extende quarto, pari modo procedere, quando illi de neceſſitate eſſent applicandi ad mobilia, vel immobilia, quia eo caſu inter immobilia ponuntur *Rota ibi ſupra num. 21.*

13 Et nota, quòd huiuſmodi actiones dicuntur eſſe de loco, vbi eſt perſona creditoris, quia oſſibus illius dicuntur affixæ, ob illud ius exactionis, *vt dicunt DD. allegati à Grat. d. cap. 29. nu. 26.*

14 Et an dicti redditus annui ſint de bonis Ciuitatis in qua conſtituti ſunt, vel eius, vbi eſt facienda exactio, ſiue factum inſtrumentum, & loci contractus, *tradit idẽ Grat. ibi ſupra num. 20. & Rota d. dec. 3. num. 17.*

15 Extende quintò, procedere, tàm reſpectu dantis, quàm recipientis, quia quoad eos annui redditus inter immobilia reputantur, quod tamen intellige verum, *iux. diſtinct. traditam à Grat. lib. 2. diſcep. cap. 242. nu. 22. & ſeq.*

16 Extende ſextò, quòd quando dicti redditus annui inter immobilia reputantur, & ſint Ciuitatis, vel alicuius Eccleſiæ, tunc in eorum alienatione eædem ſolemnitates requiruntur, quæ ſunt neceſſariæ in ea immobilium, *vt ait Thoming. dec. 39. par. 2. & Grat. lib. 5. diſcept. c. 885. num. 1. cum ſeqq.*

17 Secus autem, quando annua præſtatio eſſet fundata ſuper fructibus bonorũ alicuius vniuerſitatis, quia tunc licitè vẽdi poteſt, *vt ait Rota apud eundem Cincium dec. 97. num. 2.*

Subextende ea, quæ fuerunt dicta de annuis redditibus, qui inter immobilia reputentur, & ſic, quòd eædem ſolemnitates, quæ requiruntur in alienationibus ſtabilium, ſint quoq. neceſſariæ in alienationibus annuorum redditũum, procedunt etiam in cenſibus ſuper re immobili conſtitutis, quia tunc iudicantur tanquam ſtabilia, & iura cohærentia rei non impropriè, ſed propriè, etiam, ſi eſſemus in materia odioſa, veluti in conſiſcatione immobilium, & ſimili, *vt ait Gratianus diſceptationum foren. cap. 885 num. ſecundo, & ſequentib. Surdus deciſione 204. per totam. Cardinal. Mantica deciſione 14. num. primo. Cardin. Seraphin. deciſione 224. num. quarto, & ſunt deciſiones apud Cincium de Cenſibus 81. 82. 84. & 85. & multi alij Doctores quos allegat Gratianus ibi ſupra, num. quinto. & vltimo loco fuit ita firmatum in Romana Cenſus 13. Februar. 1632 coram Merlino.*

Declara tamen prædicta non procedere, quoties cenſus rei immobili non cohærent, ſed ſolùm actione perſonali deberentur, quia tunc iſti tertiam ſpeciem conſtituerent, quando tamen à perſona priuata deberentur, ac ſecus, ſi ex Publico, ſiue à Reſpublica eſſent debiti, veluti id bene comprobat *Surdus. dicta deciſione 204. & cæteri Doctores allegati à Gratiano dicto cap. 885. num. quinto.*

18 Extende ſeptimò, quòd, veluti immobilia poſſidens à ſatiſdatione releuatur, ita etiam annuos redditus obtinens, *vt ait Iaffred. deciſione 90. cum ibi per eum allegatis. & Gratian. ibi ſup. num. 3.*

19 Extende octauò, quòd ſi ſtatutum extet, quod admittat coniugem ad ſucceſſionem bonorum mobilium, tunc ea excluditur ab annuis præſtationibus, *vt ait Myſinger. deciſione prima, & obſeruat. 69.*

20 Extende nonò, quòd licèt in legato mobilium, veniat pecunia, Fallit tamen, quando talis pecunia erat ad emendum cenſum deſtinata, quia tunc deſinit eſſe res mobilis, & inter immobilia connumeratur, *vt ait Gaſpar Theſaurus deciſiones Rotæ Pedemontanae 160.*

21 Subextẽde, q̃ ſi pecunia ad emptionem bonorum deſtinata erit alicuius pupilli, ſine ſolemnitatibus non poterit alienari, quia inter immobilia computatur, *vt ait Romanus conſil. 188. numero quinto, verſiculo Quoad tertium,* & ibi allegat textum ſingularem *in l. tertia, §. Vſuras, ff. de contr. & vtil. act. tutel.*

22 Subextende procedere, etiam in pecu-

nia depoſitata ad honeſtum lucrum, ex qua ſoluitur annuus redditus, quia ea dicitur res immobilis, *vt ait Romanus conſil. 188. & ibi in appoſtill. in verbo Comparatur, & ibi dat plures concordantes.*

23 Contrariam opinionem, quòd ſcilicet pecunia ad emendam rem immobilem deſtinata inter immobilia non computetur, *ait Apoſtill. ad Roman. in dicto conſil.* 188. *in verſic. Notabilis*, vbi allegat alios de magis communi atteſtantes; & ratio eſt; quia ea, quę ſunt ad aliquam rem, vel factum deſtinata, pro abſolutis non habentur, niſi deſtinatio eſſet perfectioni proxima, vel niſi teſtator neceſſariò cogeret ex pecunia, ex re immobili redacta aliam immobilem emere, *iuxta doctrinam Craſſ. in verbo Legatum, q.19.n.8.cũ alijs ibi alleg.*

24 Extende decimò, quòd ſiue actio detur ad rem mobilem, ſiue ad immobilẽ; nihilominus ſemper immobilis cẽſetur, *vt ait Gaſp. Theſaur. dec. Rot. Taurinen. 2. par. 1.*

25 Extende vndecimò, quòd ſi publicãtur immobilia bona, etiam annui redditus in publicatione veniũt, *vt ait Anton. Faber deciſione 49. C. de pœn.* Veluti eodem modo dicitur de gemmis, quæ appellatione immobilium continentur, & ratio eſt, quia cum vſu non conſumantur, ideo illæ quoque vti tales veniunt in reſtitutione fideicommiſſi, *vt ait Peregrin. de fideicommiſſ. art. decimo, num. 44 allegat. à Merlino de legit. lib. 2. quæſt. 6. num.* 18.

26 Extende duodecimò, quòd interdictum vti poſſideris, q datur pro tenendis rebus immobilibus, ſuffragatur etiã pro annuis redditibus, *vt ait Gayl. dec. 10. n. 2. obſeruationum ſuarum.*

27 Animaduertendo tamen, quòd ſi annui redditus erunt ad vitam tantum, tũc eſt ſimilis vſufructui, ita vt, ſi quis eos emat, vſumfructum emiſſe cenſetur, *vt ait Gutier. de tutel. & cur. par. tertia, cap. 35. col. 2. in princip. & text. eſt in l. ſi ita legauit, ff. de vſufruct. & quemadmod. quis vtatur. Garz. de expenſ. & mil. cap. 23. nu. 6. tom. 17. & Sarment. ſelect. interpratat. lib. 3. cap. 10. num. 2.* Veluti quoque illi æquiparantur fructibus à ſolo ſeparatis, poſtquam ſunt ceſſi, ſed ante eorum ceſſionem inter immobilia ponuntur, *vt ait Gratian. lib. 5. diſcept. cap.* 811. *num. 21. & 22.*

28 At ſecus, ſi erunt perpetui, quia eo caſu inter immobilia reputantur, *vt ait Franc. dec. 362. nu. 7.* & tunc ſi quis promittat manutenere aliquem annuum redditũ, tenetur illum præſtare exigibilem futuris temporibus, *vt ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 527. num. 35.*

29 Extẽde ꝗimò, ſi hmôi occaſione aliquis promiſerit eos ſoluere de propria pecunia, iſto caſu annui redditus, non ſolum bona deſignata, ſed etiam totum patrimonium promittentis concernunt, *vt ait idem Franch. dec. 280. num. 2.*

30 Quod quidẽ ſubextende pari modo procedere, veluti ſi fuiſſent deſignati dicti annui redditus ſuper feudo ab vno, cum promiſſione ſoluendi de propria pecunia, quia tunc omnes hæredes tenentur eos ſoluere actione perſonali, etiam re perempta, *vt ait idem Franch. deciſ. 159. num. 4. & ſeq.* Et ſi forſan dictæ annuæ præſtationes denegarentur, tũc pro eis competit poſſeſſorium, *vt ait Rota per Puteum deciſ. 176. lib. 2.* Sed ſi præſtationes eſſent perſonales, tunc datur officium iudicis, & qñ conſtaret de bono iure vtile interdictum quoque daretur, *vt ait idem Put. d. dec. 176. nu. 3. lib. 2.*

31 Vnde quando erunt perpetui notandum erit, quòd tot requiruntur pręſcriptiones, quot ſunt annuę pręſtationes, & ſic non poteſt dari præſcriptio ab initio temporis, ſed ab initio cuiuslibet anni, ſiue menſis, *vt ait Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 399. num. 29. & ſeqq.* vbi ait ſecus eſse, ſi diſtributio eſſet facta nullis diſtributis temporibus, quia tunc vnica ſufficeret.

32 Amplia id eò magis procedere, quando ſolutiones annuatim fiendæ eſſent aſſignatæ, cum præfixione temporis, quia eo caſu plures ſolutiones dicuntur, & propterea præſcriptio à principio non incipit, ſed per plures præſcriptiones dinumerantur; at ſecus, quando aſſignationes, ſiue ſolutiones fierent nullis tẽporibus diſtributis; quia tunc vna cenſeretur diſpoſitio, & per conſequens vnica præſcriptio ſufficeret, *vt ait idem Gratian. ibi ſupra dicto cap. 399. nu. 31. & 32.*

Item

33 Item ſecus eſſet, quando annua præſtatio eſſet debita ex contractu, quia tūc vnica præſcriptione tollitur, & ſic eà ſufficiet pro omnibus; *vt ait Rota apud Cincium de Cenſibus deciſione 230. nu. 9. & dec. 303. num. 1.*

34 Sed prædicta Declara, non procedere, vbi eſſemus in facultatiuis, in quibus nulla præſcriptio cadere poteſt, etiam, ſi quis ſteterint per mille annos, quod ſua facultate non fuerit vſus, *Rota deciſione 389. num. quarto, parte tertia recent. & veluti latè dicam in verbo Præſcriptio, & Theſaur. deciſione 16. nu. 3.* Licèt ſecus tamen eſſet, quando præceſſiſſet prohibitio, & poſtea ſequeretur acquieſcentia, vt pulchrè *ait Rota per Coccinum dec. 402. num. 10.*

35 Rurſus declara eſſe vera, quando annuæ præſtationes ex ſtipulatu ſunt debitæ, quia tunc ſpatio triginta annorum præſcribuntur, ſiue ſimus in decurſis, ſiue in decurrendis; at ſecus in legato annuo, quia tunc tot requiruntur præſtationes, quot ſunt annuę ſolutiones, & ratio diuerſitatis ea eſt, quia annua ſtipulatio dicitur vna, & legatum, quando eſt annuum, tunc dicuntur plura legata, *vt ait Magon. dec. Floren. 95. n. 2.*

36 Et propterea videmus, quòd quando ſumus in promiſſione conditionali, tunc vnica præſcriptio non ſufficeret, *vt ait Rota ibi apud Cincium dictis deciſionibus 230. num. 11. & deciſ. 303. num. 3. Balb. de præſcript. 4. par. principali quæſtione quarta, num. primo, Mobed. deciſ. 4. de præſcript. & Rota in Romana ſaluiani 22. Iunij 1616. coram Vbaldo, & in alia Romana Palatij 30. Aprilis 1627. coram Coccino*, & propterea videmus, quòd ad ius præſcribendum annuum cenſum vnica præſcriptio non ſufficit, quoniam eſt conditionalis ex eo, quia illius fructus non debentur, ſi cenſus fuerit redemptus, *Gratian. lib. ſecundo diſceptat. cap. 490. num. 1. & lib. 5. cap. 883. num. 14. Cincius de cenſibus par. tertia, cap. primo. quæſt. 8. art. 2. num. 17. & Rota apud Pacificum de Saluiano dec. 302. & apud Cincium deciſione 230. num. 12. & in d. Romana Saluiani coram Vbaldo, & in Romana fructuum cenſus corā Mellino, quæ eſt apud Pacificum dec. 303. & apud Cincium dec. 302. & 304.*

Veluti eodem modo dicitur de remiſſione alicuius iuris, in his quæ habent tractu ſucceſſiuum in futurum, quæ tali caſu ſolùm conſideratur quoad præterita, non autem quoad futurum, & ſic ſi nolui aliquo iure vti in præteritum non prohibeor eo vti in futurum, *vt ait Caputaquen. in deciſ. 36. num. 3. & 4. lib. tertio, & ita fuit quoque deciſum in Fauentina dotis Lunæ die vndecima Martij 1624. coram Coccino Decano me ſcribente, & obtinente.*

37 Item altera ratio adducitur à *Rota per Puteum in ſua deciſione 253. num. 6.* vbi ait, quòd legatum pro ſequentibus annis dicitur conditionale, & ſic ante actionem natam præſcriptio induci non poteſt; at ſecus in annuis ſtipulationibus in quibus poteſt agi à principio pro omnibus annis, tàm pro ſorte, quam etiam pro vſuris, veluti ſi eſſent promiſſæ quatenus vnus eſſet in mora ſoluendi ſortem, vt pulchrè diſtinguit *Put. ibi ſupra*, qui hanc opinionem dicit eſſe Doctorum Citramontanorum, & eam communem appellauit Rota ibidem, quia contrarium tenuerunt Vltramontani ſuper eo, quòd ſcilicet, tot requiruntur præſcriptiones, quot ſunt annuæ præſtationes.

Sed pro concordantia dictarum opinionum erit dicendum cum addente ad deciſionem *Buratti 643. num. 26.* nempè, attenta illa Vltramontanorum, tot præſcriptiones requiri quot ſunt annuę præſtationes, id tamen ea tenendo procedere, quando obligatio eſſet conditionalis; Secunda vero, quando eſſet pure tempore ſtipulationis confecta, quia tunc vnica præſcriptio ſufficeret, *vt fuit dictum à Rota in præallegatis deciſionibus, ſub numero præcedenti.*

38 Sed hic eſt opportunè notandum, quòd, quando legatum eſt annuum, tunc illud debetur in principio cuiuſlibet anni, quia ius ipſius in momento quæritur, *vt ait Franch. deciſione 155. num. ſecundo, & Rota per Buratum deciſione 643. num. decimo*, & ſpatio centum annorum præſcribitur etiam, ſi eſſet factum Eccleſiæ; ne detur infinitas in rebus, *vt dicunt multi Doctores allegati ab Addente* ad

ad dictam deciſionem Buratti 643. num. 35.

Sed hic erit bonum ſcire, quando legatum ſit annuum, & quando vnicum, & ratio eſt, quia pro annuis legatis nulla competit hæredi detractio, dum illa ſunt ſoluenda de fructibus bonorum hæredi tariorum, vnde nota, quòd legatum annuũ non dicitur, ſi teſtator mandauerit illud ſolui per hæredem, vt puta, infra terminum ſex annorum, ſingulo anno eius ratam ſoluendo, poſt illius mortem, ſed illud dicitur vnicum, *text. eſt in l. cum ſine præfinitione, ff. quando dies leg. ced.* vbi expreſsè ait legatum in plures ſolutiones diuiſum eſſe vnum, & non plura, quia diuiſio oneris facta in gratiam illud ſoluere debentis qualitatem annuã non conſtituit, *vt fuit deciſum à Rota in Aſſiſien. fideicommiſſi Lunæ 13. Maij 1630. coram Pirouano, quicquid dixerit Fuſar. ibidem alleg.*

Itẽ, qñ quis illud ſoluere teneatur, an ſcilicèt, hæres, ſiue vſufructuarius, & ſi ſit pro alimentis factum, & fructus non ſufficiant, quando poſſit cogi hæres ad vendendum bona, & multa alia in materiã, vide *Buratt. deciſione 73. per totã, & ibi quoque per addent.*

39 Vlterius nota, quòd annui redditus, dicuntur acceſſiones ciuiles, quæ debẽtur principaliter, & non acceſſoriè, *vt ait Franch. deciſione 254. num. 4. & 11. & prius deciſione 168. num. 15. vbi ait,* quod illi etiam ad inſtar penſionis iudicantur.

40 Declara tñ, ꝙ dictorũ reddit uũ emptio licèt omni iure ſit permiſſa; tamen illi tamquam fructus ciuiles pendere non dicuntur, quia non ſunt de corpore, veluti ſunt fructus naturales, *vt ait idem Franch. ibi ſupra num. quinto, in dicta deciſione 254.*

41 Extẽde, ꝙ acceſſiones ciuiles dicuntur loca Montiũ Florentiæ, quæ in annuis redditibus conſiſtunt, & ad inſtar rei corporalis immobilis rediguntur, *Bald. conſil 424. lib. ſecundo, Pariſius conſil. 86 num. 6. lib. 3. Roman. conſil. 159. & Tiraquell. de retract. lignag. S. primo, gloſſa 6. nu 4. & Rota mox allegan.*

42 Subextẽde ꝙ eodẽ modo dicitur de illis locis Montium Salis, & Farinæ, quæ inter immobilia computantur, *vt ait Alexand. conſil. 179. lib. 6. & in conſil. 15 num. 3. verſic. Immò etiam, lib. 7.*

Et propterea videmus, quòd in illis competit immiſſio, necnon locum habet ſtaturum excluſiuum fœminarum, *vt fuit dictum à Rota in Callen. hæreditatis Veneris 28. Maij 1621. coram Buratto, & in Veneta pretij bonorum 13. Nouembris 1602. coram Cardinali Pãphilio, & poſtea in Narnien. ſucceſſionis 22. Maij 1628. coram Merlino, & denique in Auximana fideicommiſſi 4. Martij 1630. coram eodem.* Item, ꝙ in illis quoque detur remedium ſaluiani, *ait Gratian. lib. quinto diſceptat. cap. 943. num. duodecimo, & ſequentib. & Rota penes Statil. Pacif. de Saluiano interdict. deciſione 29. num primo, & penes Buratt. deciſione 474. num. primo, & deciſione 536. & deciſione 925. num. 10. & apud Cincium de Cenſibus deciſione 118.*

43 Declara prætetea, ſi cõtingat, ꝙ dicti annui introitus non fuerint exacti tempore mortis vſufructuarii, etiam ſi fine maturi, & debiti, tamen non ad hæredes vſufructuarii, ſed ad proprietarium ſpectabunt, ea ratione, quia pendere ad illius fauorem non dicuntur, *vt ait idem Franch. deciſione prædicta 168. num. ſeptimo.* Licèt inferius *ſub nu. 16.* dicat, ꝙ in penſionibus, ſeu annuis introitibus, quando ceſſit dies ſolutionis eorum, tunc habentur pro perceptis.

44 Contrarium tamen eſſet abſolutè dicẽdum, quando eſſemus in eorum locatione, quia tunc fiet diuiſio penſionis pro rata temporis. Et ratio eſt, quia facta locatione, dicitur ius vſufructuario, quæſitum petendæ penſionis prædictę, ex permiſſione legis, *vt eſt text. in l. venditor ex hæreditate, ff. de act. vel hæred. vend. alleg. à Franch. in d. dec. 168. num. 17.*

45 Et ſic igitur pro reſolutione iſtius dubitationis ſuper annuis redditibus, & pẽſionibus verſantis, erit dicendum, quod, ſcilicet redditus inter immobilia reputẽtur, quando nondum ſunt ceſſi, ſecus verò, quando illi, ſeu penſiones eſſent ceſſæ, quia tunc mobilibus æquiparantur, necnon pro fructibus à ſolo ſeparatis habentur; ſed ſi forſan penſiones, & redditus, partim eſſent ceſſi, & partim

non

non, tunc de iis pro rata temporis erit iudicandum, vt optimè ait *Gratian. lib. quinto diſceptat. cap. 811. num. 20. & ſequentibus.*

46 Quibus prӕterea addatur, quòd, quando dubitatur de ſolutionibus annuarum prӕſtationum, an illӕ, ſcilicet, fuerint factӕ ex cauſa cenſus, ſeu potius ex illa canonis, tunc in dubio prӕſumuntur factӕ in cauſam cenſus, & non canonis, veluti *fuit deciſum in Romana deuolutionis Veneris 23. Maij 1614. coram Vbaldo, quæ eſt in prima parte recentior. deciſ. 606. num. 2. & prius in Oſtunen. locationis 14. Aprilis 1606. coram Marcomontio, cum alijs per Cardinalem Manticam de Tacit. lib. 27. tit. 3. num. 11. & 17.*

47 Fallit tamen, veluti, ſi in recognitione fuerit facta mentio de dominio, & ſi in alienatione fuerit requiſitus Domini cõſenſus, vel ei fuiſſet ſolutum laudemiũ, quæ quidem non iure cenſuali, ſed ſolùm in emphiteutico ſunt neceſſaria, *vt ait idem Card. Mantic. ibi ſupra lib. 22. tit. octauo, num. 15. & 16. & Rota in Romana Vineæ Veneris 30. Maij 1612. coram Cardinali Sacrato, quæ eſt deciſ. 400. n. 7. & 8. p. 1. in rec. & eſt dec. 420 nu. 4. & prius 351. nu. 9. par. 3. recent.*

ARGVMENTVM.

ANNVLLATO PRINCIPALI contractu, quando ſuſtineatur acceſſorius, & quando non.

CONCLVSIO CXIV.

1 ANNVLLATIO principalis cõtractus, nota, quòd regulariter corruere facit omnia ab eodem dependentia, & proptera videmus, quòd annullato principali contractu iuramentum, & obligatio Cameralis quoque annullatur, ſi ſuper eo illa fuerint appoſita, & ratio eſt, quia iuramentum, & obligatio Cameralis ſequuntur naturam actus ſuper quo interpoſita fuere, *vt ait Gratian. lib. tertio diſceptat. cap. 423. num. 48. Rota in Bononien. pecuniaria 22. Martij 1602. coram Cardinali Lancellotto, & in alia Bononien. executionis apocharum 27. Iunij 1611. coram Vbaldo, & per Coccinum deciſione octaua, num. primo, & deciſione 162. eodem num. primo, Zacchias in addit. ad Galleſ. quæſt. tertia, num. tertio, & ſequentib. & quæſt. 17. nu. 101. idemque ait Rota deciſione 247. nu. quarto par. prima diuerſor. Ioſeph. Ludouic. deciſione Peruſina 27. Barz. deciſione 99. à principio, vſque ad num. 17. & Rota in alia Romana de Alexijs 29. Martij 1583. coram Cantuccio, quæ eſt apud Boccac. de cenſib par. ſecunda, num. 159. & Card. Seraph. deciſione 1324. num. primo, Maur. de fideiuſſor. ſectione prima, cap. 5. Mareſcott. variar. reſolutionum lib. ſecundo, cap. 65. num. primo,* qui huic regulæ plures Ampliationes, & Limitationes adducunt.

2 Amplia primò concluſionem prædictam procedere, etiam ſi eſſemus nedũ in contractu minoris, ſed etiam alterius perſonӕ, *vt fuit dictum in Romana cenſus de Prouanis 8. Aprilis 1583. coram Orano.*

3 Amplia ſecundò, procedere, nedum in contractu cenſus. Verumetiam cuiuſuis alterius naturæ, *vt fuit reſolutum in Bononien. bonorum de Occellis 26. Iun. 1608. coram Card. Sacrato.*

4 Sed cum huiuſmodi concluſio plures Limitationes patiatur de iure, idcircò pro conciliandà iſtarum opinionum varietate, opus eſt hic per viam diſtinctionum procedere, vnde aſſumendo in primis naturam fideiuſſionis erit animaduertendum, an ſimus in fideiuſſore obligato principaliter, & inſolidum, aut in eo, qui ſimpliciter fuerit obligatus; ſi in primo caſu tunc regula, ſiue concluſio propoſita erit vera, vt ſcilicet prima obligatione ceſſante altera fideiuſſoris firma remaneat; quod quidem ſecus erit in ſecundo caſu, *vt ait Mohedan. deciſione ſecunda de fideiuſſ. & fuit ita quoque latè deductum à Rota in dicta Romana cenſus de Prouanis coram Orano, & in Romana fideiuſſionis 7. Iunij 1592. coram eodem, & in Tudertina cenſus Veneris 26. Maij 1600. coram Iuſto, & in dicta Bononien. de Occellis Veneris 26. Iunij 1608. coram Cardinali Sacrato, Gratian. lib. primo diſcept. cap. 122. num. 21. & omninò vide quæ dicam*

in

in concluſione 169. *ſub num.* 16. quia ibi multa inuenies in hac materia.

5 Ratio autem prędictorum ea eſt, quia fideiuſſores, quando ſe obligarunt, vti principales, & inſolidum, tunc eorum obligatio non dicitur habere aliquam dependentiam ab obligatione principali, ſed perinde eſt, ac ſi ſolus, & inſolidũ ſe obligaſſet, *vt fuit dictum à Rota per Gregorium Decimum quintum deciſ.* 564 *num.* 3.

Et ratio rationis eſt, quia iſto caſu fideiuſſor videtur voluiſſe ſe obligare animo nouandi, & ſic vti principalis, non autem vti fideiuſſor efficaciter teneretur, *vt ait Decius conſil. ſeptimo, num. ſexto, Pariſius conſil.* 16. *num.* 113. *lib. ſecundo & Rota penes Cincium de Cenſibus deciſ.* 139. *num. quarto, & Card. Seraphinus deciſione* 1324. *num. quarto, & Gregor. XV. deciſ.* 560. & 564. Secus tamen veniret dicendum, vbi eſſemus in caſu, vbi fideiuſſores ſe obligarent ex interuallo temporis in alio inſtrumento, quia tunc non dicerentur rei debendi, ſed ſimplices fideiuſſores, etiam ſi ſe obligaſſent, vti principales principaliter, & inſolidũ, & per conſequens iſto caſu talis obligatio diceretur acceſſoria, & haberet dependentiam à prima obligatione, at ſecus, quando inſimul, ac in eodem inſtrumento ſe obligaſſent pro minore, quia tunc dicerentur correi omnes inſolidũ, & ſic idem eſſet, ac ſi ſoli ſe obligaſſent vti principales in contractu, *vt ait Caſtracan. de Societat. officij cap.* 64. *num. quarto, Zachias in addition. ad Galleſ. de oblig. Camer. quaſt.* 33. *num. quarto, Maurus in tractatu de fideiuſſor. par. ſecunda, cap. quinto, num.* 19. *ſectione prima fol. mihi* 183. *Alexand. conſil.* 32. *n. vndecimo, lib. quarto, Iaſon conſil.* 58. *lib. tertio, Siluan. conſil.* 84. *num tertio, Cardin. Tuſc. concluſ.* 292. *num* 16. *tomo tertio, Decianus conſil.* 72. *num. quinto, & ſeq. lib. ſecundo*

Ratio autem illius differentiæ, ea potiſſimum mihi eſſe videtur, quia, quando fideiuſſores, vna cum minore in eodem inſtrumento coram iudice ſe obligant, tunc efficacius obligari videntur, cum ſint magis informati, mediante cauſę cognitione per iudicem in illo contractu maturè ad maiorem minoris ſecuritatem adhibita; quod ſecus videtur dicendum, quando fideiuſſores ex interuallo, & in alio inſtrumento, neque coram iudice ſe obligant, quia tunc videntur id facere, vt rem gratam faciant minori amico, ſiue alio modo coniuncto, abſque quod ſint informati de negotio, veluti eodem modo procedere videtur in ſimili de ceſſione facta correo à principali creditore contra alium correum, & fideiuſſorem pariter obligatum ob ſolutionem debiti ab eo factam, quia ea eſt nullius momenti contra dictum confideiuſſorem, quando tamen principalis obligatio non eſt facta ipſius correi contemplatione, ſed principalis debitoris, quod quidem procedit etiam, ſi confideiuſſores eſſent vti principales, & inſolidum obligati; & ratio iſtius concluſionis eſt, quia, quando vnus non ſe obligauit contemplatione alterius, & ſic mutui periculi cauſa, tunc ille non poteſt per viam ceſſionis ſe iuuare contra alios cõfideiuſſores, qui præſertim ex interuallo ſe obligarunt, quos primus fideiuſſor interceſſiſſe ignorabat, & eo magis, ſi talis ſolutio non ſponte, & vti ab extranea perſona fieret animo reportandi ceſſionem, veluti hoc modo illi facere licuiſſet, ſed bene vti principalis, & coactè ad effectum ſe eximendi à carceribus ſoluiſſet, veluti in dubio eam coactè feciſſe præſumitur, & eò magis, ſi ceſſionem ex interuallo obtinuiſset, quę nullo modo tenet, *vt fuit latè deductum à Rota in Romana fideiuſſionis coram Litta, quæ eſt apud Statilium Pacificum de Saluiano interdicto deciſione* 163. *per totam, Surdus deciſione* 308. *num. octauo cum ſequentibus.*

Vnde ex prædictis hic inferri opportunè poterit, quod quando fideiuſsor vti acceſsoriè obligatus ſoluit debitum, pro quo fideiuſſit, non ob id tamen illud extingueretur reſpectu debitoris principalis, qualis eſt ille ad cuius manus pecunia peruenit; ſed ſolum reſpectu ſui ipſius, & ratio eſt, quia talis ſolutio potius dicitur pretium emptæ actionis, quàm veri debitoris liberatio, intantum, quòd ſi talis fideiuſſor à creditore ceſſionem etiam ex interuallo reportabit; nihilominus poterit contra principalem debitorem pro reſtitutione

iam

iam ſoluti agere, iam dũ fideiuſſor ſoluit nullo alio nomine expreſſo, tunc nomine proprio, atque ad ſui commodum tantùm ſoluiſſe cenſetur; & ſic, vt ſuam ſolùm, non autem aliorum obligationẽ tolleret, & id tantò facilius procederet, ſi expreſsè declararet fideiuſſor ſe proprio nomine ſoluere, veluti pro cautela, & ad tollendas omnes ambiguitates facere debet; quia tali caſu, etiam reportata ceſſione ex interuallo, vt dixi, poterit à principali ab eo ſolutum recuperare, iuxta magis communem opinionem, & hodiernis temporibus plus accommodatam, *vt dicunt omnes Doctores allegati à Rota in vna Romana cenſus Lunæ 15. Nouembris 1627. coram Domino meo Merlino, & poſtea confirmata die Veneris 16. Maij 1631. coram eodem, vbi pulchrè omnibus contrarijs reſpondetur.*

Contrarium licèt teneat *Surdus in deciſione 308. num. vndecimo, & ſequentibus*, ex ea ratione motus, quia fideiuſſores rei debendi dicuntur, quando principaliter, & inſolidum ſe obligarunt alienam obligationem in ſe ſuſcipiendo, ſed quòd re vera differant hæc duo, nempè rei debendi à fideiuſſoribus, & ſic, quòd illi principaliter, fideiuſſores autem acceſſoriè in obligatione conueniant, itẽ quod illa clauſula, Inſolidum, operetur ſolùm, vt reſpectu creditoris omnes fideiuſſores dicãtur principales, ita vt poſſit quem vult eligere, cum illi ſolùm dicantur principales, ad quorum manus pecuniæ peruenerunt, & ad eos commodum contractus pertinet: alii verò fideiuſſores inſimul nulla habita ratione ad diſtinctionem, *l. Modeſtinus, ff. de ſolut.* vti ſolùm ambagibus, & iuris ſubtilitatibus fulcitam, *fuit deciſum à Rota in dicta Romana cenſus 1631. coram Merlino, vbi ad id comprobandum plures Doctores allegantur, & præcipuè Rota in deciſione 153. num. quarto, & ſequentib. par. ſecunda diuerſorum.* Et merito quidem, quia cauſa immediata, ſemper potentius operatur, quam remota, vt dicam in *concluſ. 167. n. 59.*

Concordari tamen poſſunt prędictæ opiniones hoc pacto, nempè, vt prima procedat, quando ſolutio ſit facta ab vno ex fideiuſſoribus. Secunda verò, quando ab vno ex correis debendi, quia cum plurium reorum debendi vna ſit obligatio, *vt ait Surdus dicta deciſione 308. num. 14.* Idcircò ſolutio ab vno eorum facta ipſo iure aliorum obligationem tollit, ita vt iſto caſu optimè intret illa regula, vt ſcilicet per ſolutionem omnis actio tollatur, quia illi re vera ſunt propriè debitores, non autem fideiuſſores, cum illud dicatur eſſe tale, quod magis eſt tale. At ſecus in primo caſu, quia per ſolutionem vnius ex confideiuſſoribus obligatio principalis non ceſſat, *vt ait Rota per Coccinum deciſione 184. num. quarto, & deciſione 153. num. quarto, par. ſecunda diuerſorum. Gratian. lib. ſecundo diſceptat. cap. 286. num. quarto, & lib. quarto cap. 793. nu. 23. Franch. deciſione 55. num. duodecimo. Fontanell. de pact. nuptialib. clauſula quarta, gloſſ. 18. par. ſecunda, num. 58. Henriq. de fideiuſſor. cap. quinto, num. 486. vbi ait deciſionem Surd. 308.* ſolũ procedere in pluribus reis debendi. Aliàs inconueniens eſſet, ſi cõfideiuſſores talis rigor attenderetur ad fauorem debitoris in cuius gratiam, & ex eorum ſola benignitate ſe obligarunt, illiuſque indigentiis, tàm benignè ſuccurrendo; & propterea ex huiuſmodi ratione, etiã quod actio eſſet per fideiuſſoris ſolutionem extincta, quod abſolutè negatur; nihilominus Iudicis officium illi nõ deficeret, *vt ait idem Surdus deciſione 536. num. quinto, & alij allegati à Rota in dicta Romana cenſus coram Merlino, & Gratian. dict. diſceptat. 793. num. 20. & ſeq.*

Quamuis ego forſan pro contraria opinione inclinarem, veluti, quando fideiuſſores aliquam grauem ſummam pro præſtanda fideiuſſione recepiſſent; quia tunc, ſi principalis in eo grauaretur, in alio veniret releuandus, vt ſcilicet amplius contra eum fideiuſſor non poſſet ab eo ſolutum per ceſſionem ex interuallo repetere, at ſecus, ſi parum pro fideiuſſione recepiſſet, & incontinenti ceſſionem reportaſſet, quia parum, & nihil æquiparantur, vltra quod de iure poteſt fideiuſſor modicum recipere pro ſua fideiuſſione præſtanda, veluti dicam in *concluſ. 151. ſub num. 25.*

Extende primò id, quod fuit dictum

ad

ad fauorem fideiuſſorum, in tantũ procedere, vt propterea, ſi vnus pro principali ſoluat, & ſtatim à creditore ceſſionem reportet, tunc, & eo caſu poterit contra confideiuſſores agere, pro ſolutione totius ſummæ, & non dempta illius rata, *vt fuit dictum à Rota deciſione 362. ſub num. quinto, par. prima recentior.*

Contrarium licèt dixerit *Rota apud Gregorium Decimum quintum in ſua deciſione 502. vbi ait,* quòd fideiuſſor poteſt agere contra confideiuſſores, ſed dempta eius rata, *& idem videtur tenere Rota in Romana pecuniaria, quinta Maÿ* 1631. *coram Pirouano.*

Concordari tamen poſſunt huiuſmodi opiniones hoc modo, nempè, vt prima procedat, quando fideiuſſor declararet ſoluere vti tertius, & reportata ceſſione, vti ceſſionarius ageret, quia tunc veluti principalis potuiſſet totum exigere à quolibet eorum, iuxta illius electionem, ita quoque fideiuſſor prædicto modo ſoluens, & ſic iura ipſius principalis repræſentans totum exigere valebit, illius portione non dempta, nec non etiam in vim obligationis Cameralis, cuius quidem beneficium per ceſſionem transfunditur in ceſſionarium, veluti *ait Rota deciſione* 614. *num. primo, par. prima recentior & per Cardinalem Seraphinum deciſione* 1210. *num. quinto, & cæteri allegati à Rota in dicta Romana cenſus Veneris* 16. *Maÿ* 1631. *coram Merlino, & in illa Romana pecuniaria coram Pirouano,* & veluti in materia prædictæ diſtinctionis factæ, circa ſolutionem factam à confideiuſſore, & exactionem fiendam contra confideiuſſores *fuit dictum à Rota per Gregorium Decimumquintum deciſione* 190. *& ibi in addition. num. tertio, & apud Zach. de oblig. cameral. dec.* 7.

Quamuis tamen *Henriq. de fideiuſſor. cap.* 27. *par. tertia, num.* 28. valde damnet eam opinionem, quam illi tenent, vt ſcilicet fideiuſſor poſſit non dempta illius rata totum ab eo ſolutum ab alijs confideiuſſoribus exigere, veluti quoque multi ex Dominis de Rota viſi ſint illius opinioni *Henriq. inhærere, vt colligitur ex illa deciſione 362. ſub num. quinto, par. prima recentior. dum ibi ait,* quod aliqui ex Dominis in hoc difficultatem habuerunt. Licèt ego, ſi verum fatear ea diſtinctio, quę datur an quis vti tertius, ſiue vti fideiuſſor ſoluerit, mihi videtur potius ſubtilis, quàm vera, quia neſcio quæ differentia ſit facienda inter confideiuſſores circa ſolutionem promiſſi, dum omnes ratione mutui periculi, ſiue ob amorem, aut ſanguinis coniunctionem fuerunt vniti ad ſuccurrendum indigentiis amici, ſiue alio modo coniuncti; & ſic veluti in promiſſione fuerunt ęquales; ita eadem ęqualitas eſt quoque ſeruanda in euentum fiendæ ſolutionis, iuxta ea quę ait *Henriq. in præcitato loco,* & eò magis, quia Rota ipſa non figit pedes ſuper huiuſmodi opinione, *vt habetur in dicta deciſione 362. parte prima rec.* Licèt tamen illi primę opinioni videatur valde conferre ea regula, vt ſcilicet iura vigilantibus, & non dormiẽtibus ſubuenire ſoleant.

Extende ſecundò id, quod fuit dictũ ad fauorem fideiuſſorum, procedere, etiam in materia prę ſcriptionis, quę quidem à principali debitore allegari non poteſt, etiam, ſi magna temporis longinquitas intercedat poſt ſolutionem factam à fideiuſſore, & illi ceſſę fuerint actiones, etiam quòd de ſolutione non fuerit facta intimatio debitori, & id non ſolum procedit ex diſpoſitione *Statuti Vrbis cap.* 157. *lib. primo,* ſed etiam *ex l. ſecunda, C. de nouat.* quę tamen limitatur non procedere in eo, qui ex neceſſitate, & ſic ex cauſa oneroſa ſoluit, *iuxta doctrinam Alexandri communiter approbatam in l. ſi cum emptor, ff. de pact. vt ait Rota per Acchil. de Graſ. deciſione prima de præſcriptionib.* vbi ampliat id procedere quoque in qualibet ſoluente pro tertio, *& Rot. deciſione* 9. *penes Statil. Pacific. de Saluiano interdict. & vltimo loco in Romana pecuniaria quinta Maÿ* 1631. *coram Pirouano.*

Secus autem extra illum caſum a dicto Statuto comprehenſum in *cap.* 157. & ſic vbi ageretur non inter fideiuſſorē, & principalem debitorem, ſed bene inter fideiuſſorem, contra alium confideiuſſorem, quo quidem caſu, ſi ille qui ſoluit, non reportauerit ceſſionem, ſiue ſi eã reportauerit tñ per longum tempus tacuerit, tunc debitorem non liberat,

niſi

niſi interuenerit vnum ex tribus, *l. 3. C. de nouat.* quorum primum eſt, ſi creditor litem fuerit conteſtatus. Secundum, ſi partem debiti receperit. Tertium, & vltimum, ſi denuntiauerit debitori, vt ſibi ceſſionario, & non alteri ſoluat, & ſic igitur fideiuſſori non prohibetur allegare præſcriptionem contra alium confideiuſſorem, ſi neglexerit per tempus à ſtatuto ordinatum ſolutum ab eo, petere à confideiuſſore; & ratio eſt, quia fideiuſſor ſoluendo, & ceſſionem reportando, fit verè creditor, & per conſequēs comprehenditur ſub ſtatuto pręſumente ſolutionem aduerſus creditorem in agēdo negligentem *Bald. Salicet. Roman. & alij allegati à Rota in dicta Romana pecuniaria 5. Maij 1631. coram Pirouano.*

Ratio autem differentiæ, quare illud ſtatutum Vrbis *cap. 157. lib. primo* excipiens caſum fideiuſſoris ſoluentis, non præſeruat iura contra confideiuſſores, veluti facit contra alios debitores, ea eſt, quia illud intendit conſeruare iura contra illos à quibus poteſt, & debet quis indemnis conſeruari, quæ verba conuenire non poſſunt confideiuſſori, pro quo alter fideiuſſor ſoluerit, cum ille non teneatur conſeruare indemnem alterum confideiuſſorem pro toto credito; ſed dempta illius portione reſiduum ſoluere, *l. vt fideiuſſor, ff. de fideiuſſor. l. cum alter, C. eodem tit. Ronchegall. in l. reos, in princip. num. 54. Henriq. de fideiuſſor. cap. 27. par. tertia, num. decimo, Rota deciſione 732. num. primo, par. ſecunda recent. & deciſione 190. num. quarto coram Gregorio Decimo quinto,* quod ſecus eſt in principali, quia ille tenetur fideiuſſorem ab omni damno, & ſic à propria etiam portione releuare, cum id importet conſeruatio indemnitatis à ſtatuto præſcripta, *Surdus conſil. 150. num. quinto, & ſexto, lib. primo, Oſaſch. deciſione 48. num. octauo, & Rota in dicta Romana pecuniaria 5. Maij 1631. coram Pirouano.*

6 Modo reaſſumendo concluſionem primo firmatam in ea parte, de ſubſiſtētia fideiuſſoris, etiam principali obligatione corruente, loquentem, Extende eam, primò, procedere, ſi vltra prædictum modum obligationis fideiuſſoris concurreret etiam interpoſitio iuramēti, quod de ſui natura præciſè obligat ad factum, *vt dicunt Doctores ſuperius allegati, & Natta conſil. 262. num. 14. Mohedan. deciſione ſecunda, de fideiuſſ. Rota apud Cincium de cenſibus deciſione 21. verſic. Quia diuerſi ſunt, & per Gregorium Decimum quintum deciſ. 560. & deciſione 564. num. ſecundo, & tertio, quæ ſunt penes eundem Cincium deciſione 192. & deciſione 193.* Immò iuramentum eſt tantæ virtutis, & efficaciæ, quòd ſi in obligatione fideiuſſoris concurrit, tunc eam validat, etiam, ſi cauſa detegatur falſa in decreto Iudicis expreſſa, *vt ait Gratian. lib. primo diſc. c. 122. num. 35.*

7 Extende ſecundò prædicta, eò magis procedere, quando vltra prædicta concurreret, etiam clauſula, Omni meliori modo, &c. quia tunc vti principalis, & non vti fideiuſſor obligatus cenſetur, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſione 1324. num. 5. & Mohed. dec. 2. de fideiuſſ.*

8 Extende tertiò, quando fideiuſſor eſſet obligatus in forma Cameræ, *vt ait idem Cardinalis Seraphinus, & Mohed. in præcitat. locis.*

9 Extende quartò, dictam Concluſionem procedere, quando obligatio principalis eſſet nulla aliquo ſpeciali fauore, vtputà, ex ſtatuto, qui non militat reſpectu fideiuſſoris, at ſecus, ſi eſſemus in actu, cui lex à principio reſiſteret, *vt fuit deciſum à Rota in Bononien. pecuniaria coram Gregorio Decimo quinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſio 321. num. ſexto, Cardin. Seraphin. deciſione 787. num. vndecimo, & deciſione 1324. in principio, & Rota penes Farinac. deciſione 157. nu. 6. inter crimin. & penes eundem deciſione 118. num. quarto, in impreſſis poſt ſecundum librum Conſiliorum, Mareſcot. variarum reſolutionum cap. 65. num. 9. Maur. de fideiuſſ. dicto cap. quinto, nu. 25. vbi multas deciſiones Rotæ allegat, & Gratian. lib. primo diſceptat. cap. 122. num. 14. & 15. vbi alias deciſiones Rotæ ipſe quoque allegat, Franc. deciſione 247. & Riccius in ſua collectanea deciſionum collect. 1881. per totam, parte quinta.*

10 Declara igitur prædictam quartam exten-

extenſionem eſſe veram, vt ſcilicet promiſſio fideiuſſoris pro minore ſubſiſtat, etiam corruente principali obligatione, quando nullitas reſultaret ex defectu ſolemnitatum, & materiæ, at ſecus, ſi ex defectu formæ, & conſenſus, & ſic quando nullitas contractus proueniret ex aliqua diſpoſitione iuris communis, quia tunc ex huiuſmodi defectibus contractus ab initio non tenet, quoad vtrumq; quod ſecus eſt, vt dixi, quando nullitas proueniret ex aliquo iure ſpeciali, vt eſt defectus in contractu minoris ex omiſſione ſolemnitatum ſtatuti, quia tali caſu, ſi minoris obligatio non ſuſtinetur, illa tamen fideiuſſoris remanet firma, *vt fuit dictum à Rota per Cardinalem Seraphinum deciſione 787. num. vndecimo, & in alia bonorum coram Cardinali Sacrato, quæ eſt inter criminal. Farinac. deciſione 157. num. ſexto, Pariſ. conſil. 16. num. tertio, lib. ſecundo, Cephal. conſil. 437. num. 29. lib. tertio, & Rota apud Cincium de cenſibus deciſione 21. num. vndecimo cum ſequentib. & ibidem deciſion. 139. num. tertio cum ſequentib. & per Gregorium Decimumquintum deciſione 560. & deciſione 564. & penes eundem Cincium de cenſib. deciſione 192. & deciſ. 193. num. quarto, & idem Card. Seraph. dec. 1324. num. ſexto.*

11 Extende quintò, dictam principalem concluſionem, eò magis procedere, quando fideiuſſor ſe obligauit in euentum nullitatis, & inualiditatis contractus, quoad principalem, quia tunc corruente principali obligatione acceſſoria firma remanet, *vt fuit dictum à Rota in vna Amerina fideiuſſionis coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt inter eius impreſſis deciſ. 560. num. quinto, & apud eundem deciſione 564. num. quarto*, vbi habetur, quòd licèt cenſus fuerit nulliter conſtitutus, veluti, quia non fuerũt numeratæ pecuniæ, tamen ille, qui ſe obligauit in euentum nullitatis, ad omne damnum, & intereſſe obligatus remanet, & per conſequens, ſub promiſſione damnorum, & intereſſe, venit ſortis principalis reſtitutio, *vt ait Ruin. conſil. 141. num. nono, verſic. Non obſtat, lib. primo, Rota deciſione 741. num. primo, par. prima diuerſor. & deciſione 77. num. tertio par. ſecunda recentior. Gratian. lib. ſecundo diſceptation. cap. 301. num. quinto, Alexand. conſil. 32. num. quarto, & ſequentib. lib. ſecundo, & Cincius de cenſibus par. ſecunda, cap. ſecunda, quaſt. tertia, artic. ſecundo, idem Gratian. lib. primo, diſceptat. cap. 122. & Rota in Romana Cenſus de Prouanis 8. Aprilis 1598. coram Orano, & Angelus conſil. 183.*

Sed hic obiter erit tamen notandum, quòd in materia cenſus, tunc ſatis dicitur liquidum intereſſe ex eodemmet cẽſus inſtrumento, quoniam illud taxandũ venit ad eam quantitatem, quæ fuit cõuenta in dicto inſtrumento pro cenſu annuo, *vt ait Cardin. Seraphinus deciſione 372. num. primo, & deciſione 387. num. ſexto, cum alijs deciſionibus cumulatis per Cincium de cenſibus fol. mihi 36. nu. 45. & fol. 161. num. ſexto.*

12 Extende ſextò, procedere, ſi medio iuramento fideiuſſor promiſerit nullitatem contractus non allegare, ſed ea (ſi qua adeſſet) non obſtante adimplere, *iuxta tradit. per Alexand. conſil. 32. n. quarto, & ſequentib. lib. ſecundo, vbi ait,* numquam contradictorem inueniſſe, *& alij allegati à Rota in Romana cenſus de Prouanis 8. Aprilis 1598. coram Orano, & Cincius de cenſibus in præcitato loco ſub num. 13.*

13 Extende ſeptimò, quando in obligatione acceſſoria non militat tanta ratio, quanta in principali, veluti, quia obligatio principalis fauore minoris annullatur; nam eò caſu ſubſiſtere poteſt altera fideiuſſoris, at ſecus, ſi æqualis ratio inter principalem, & acceſſoriam obligationẽ vigeret, quia tunc corruente vna, altera quoque ceſſat, *vt ait Cardin. Seraphin. deciſione 1324. & prius in dec. 787. num. 11.*

14 Contrarium, ꝙ ſcilicet etiã, ꝙ maior ratio in vna, quàm in alia fideiuſſoris obligatio ſubſiſtat multi intrepidè tenẽt, dũmodo tamen fideiuſſor eſſet in ſolidum, & cum iuramento obligatus, aliàs ſecus, veluti teſtatur *Riccius in ſua collectanea deciſionum collect. 1881. in fine parte quinta, vbi quoque allegat Rubin. in deciſ. 27.*

15 Præterea hic erit notandum, quòd annullatio actus, non dicitur pœna, *vt ait Bald. in l. nemo, C. de ſacroſanct. Eccleſ.*

Bero.

Bero. in cap.2.num.27. de conſtit. veluti, nec minus actus annullatio ille dicitur, qui pœnam continet, quando fit in fauotem Eccleſiæ, *vt ait Rota deciſione 457.num.7.& deciſ. 578. num. 4. par. 1. diuerſor.*

16 Contrarium tamen eſſet, quando dicta annullatio eſſet facta in odium perſonarum, non autem in defectum ſolemnitatum, *vt ait Gratian. lib.4.diſcept. cap. 631.num.13.& Caſſad.dec.13. num.9. de decret. inreſeruat.*

17 Declara, quòd quñ eſt pœna dicta annullatio, tūc error, incertitudo, necnon cauſa colorata excuſant ab ea, *idem Gratia. dicto lib. 4. diſceptat. cap. 742. num. 52. & ſequen.*

18 Et tenendo hanc ſecundam opinionē extende eam procedere, etiam ſi adeſſet decretum irritans; ſi tamen illud eſſet appoſitum, tàm, verbi gratia, in conſtitutione generali, quàm particulari priuilegiatiua; quia tunc illud numquam ignorantes ligat, ante publicationem quoad pœnam, *vt ait Gratian.d. c.631. num. 14.*

19 Contrarium licèt tenuerint *Put. & Caſſador. ibi ſupra, quos allegat, & reprobat dictus Gratianus in prœcitato loco,* veluti etiam damnat deciſionem *Rotæ 570. par. prima diuerſor.* hanc opinionem tenētem, ſed contra eam tenuit *Rota in Calaguritana beneficij ſanctoru m Iacobi, & Andreæ, 17. Maij 1593. coram Cardinali Blanchetto, veluti refert Gratian. ibi ſupra num. 14. & in num. 15. & 16. ait,* quando ſit neceſſaria publicatio conſtitutionis, ad hoc, vt decretum irritans ibi appoſitum ignorantes liget.

20 Sed tu, pro faciliori explicatione iſtius materiæ, diſtingue tres caſus, iuxta mentem *Rotæ in Imolen. bonorum Veneris quarta Decembris 1615. coram Coccino, quæ eſt in prima par. recentior. deciſ. 693. num. tertio, & ſeqq.* Et primus eſt, quando actus annullatur in odium perſonæ. Secundus, quando in fauorē. Tertius, quando propter formam, vel ſolemnitatem introductam, ob vtilitatem publicam; Vndè, ſi in primo caſu fiat actus annullatio inhabilitando perſonā, tunc dicitur pœna. Sed ſi in ſecundo caſu annullatur actus ad fauorem alicuius, tunc certum eſt, quòd non dicatur pœna, quia reſpectu illius in cuius fauorem actus annullatur illa pœna conſiderari non poteſt, nam quæ generant fauorem, non poſſunt retorqueri in odium, quod procedit, etiam ſi illa annullatio tenderet in præiudicium alterius partis, quia cum id in conſequentiam veniat, ob id diſpoſitio non dicitur pœnalis, ſed fauorabilis. In tertiò verò caſu, ſi actus annulletur iuxta regulas iuris communis, tunc non videtur pœna, et propterea iura quæ annullant teſtamenta, ſiue ſententias, non ſeruata ſolemnitate de iure cōmuni requiſita, pœnalia non dicuntur, *vt pulchrè diſtinguunt Doctores allegati à Rota ibi ſupra coram Coccino.*

ARGVMENTVM.

DE ANNVLI DATIONE, AC DE eius effectibus circa Matrimonium, & Sponſalia.

CONCLVSIO CXV.

1 ANNVLI datio ſpontè facta, nota, quòd facit arguere Matrimonium, niſi contrarium probetur, & eſt actus notus, & vulgare ſignum ad faciendum illud præſumi, prout ex fumo arguitur ignis, *vt ait Lap. alleg. 57. num.16. & ait, cap. fœminæ, & ibi gloſſ. 30. quæſt. quinta, & cap. noſtrates, eadem quæſtione, & in cap. tuæ, de ſponſal. impub. & Franciſcus Marc. in deciſione 704. num. primo, par. ſecunda, Cæpol. in conſil. quarto num. primo, & conſil. quinto, num. 15. in ciuil. Bero. conſil. 40. num. 29. Didac. Epit. ſecunda par. cap. quarto, num. tertio, & Franciſcus Aretin. conſil. 13. num. quarto, & ita fuit dictum in Parmen. ſtatus Veneris die 30. Martij 1629. coram Coccino Decano,* vbi ait, id tantò magis procedere, ſi conſenſus aliquo modo ſponſorum deprehēdatur, cū aliquo ſigno, vel nutu, etiam ſine aliorū verborū expreſſione; cum in dubio ſemper ſit matrimonio fauendum; & vt filij

dicantur legitimi,& ea tantò magis procederent, quando vltra illa ſigna cohabitatio, & copula carnalis ſubſequeretur, quia tunc oriretur pro eo præſumptio iuris, & de iure, *vt ait Boerius deciſione 40. num. 106. & Rota ibi coram Coccino. & per Burattum deciſione 530. num. nono, & ibi in addition. num. 32.* docetur, quomodo copula carnalis probetur, & matrimonium inter coniuges contractum præſumatur.

2 Sed tu declara concluſionem eſſe veram, ſi dictus annulus detur in Eccleſia, vt faciebant Romani in Sponſalibus, & illo die ſolemni nuptiarum, qui digitum maximo proximum annulo excolebant, & veluti amoris pignus præcipuũ ducebant, vt his in ſummo honore eſſet quo duce mutatus amor, vſque ad intima cordis penetraret, & propterea videmus, quòd ille ponitur in digito annulari, in quo eſt vena ſanguinis, quæ vſque ad cor peruenit, *vt ait Lap. alleg. 57. idem ait Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 19.* Secus, ſi daretur in domo coram parentibus, quia tunc illa datio annuli facit eã præſumere ſponſam, ſed de futuro, non autem Matrimonium verum de præſenti, quia ea eſt ad inſtar arrhæ, quæ non probat contractum, ſed eſt ſignum futuri contractus, *vt ait Lap. dicta alleg. 57. num. 4. & veluti ait Franciſcus Marc. in dicta deciſione 704. num. primo par. ſecunda.*

Licèt ſecus eſſet, quando conſuetudo extaret, quòd ſolùm annulus detur in Matrimonio contracto, quia tunc immiſſio illius Matrimonium probaret, *vt ait dictus Lapus in dicta allegatio. 57. num. 54.*

4 Et ratio prædictorum ea eſt, quia traditio annuli, eſt quoddam ſignum æquiuocum, quod ad plura rendere poteſt, & propterea Matrimonium non probat, *vt ait idem Franciſcus Marc. ibi ſupra, & in deciſ. 755. ſubdit*, quod talis traditio annuli poteſt amoris cauſa ſequi, & non animo Matrimonium contrahendi, ſine quo Matrimonium non fieret, *vt dicunt Doctores, & Franciſ. Marc. ſuperius allegati.*

5 Licèt *Lapus in dicta allegat. 57. nu. 4. verſ. Annulus dicat*, quòd annulus, ac eius immiſſio non fuit adinuenta ad ſubſtantiam Matrimonij, ſed ille datur in ſignum mutuæ dilectionis, vt coniugum corda amoris pignore iungantur.

6 Extende primo, quòd neque illius annuli geſtatio per mulierem Matrimonium infert; & præſertim, quando non probatur, quòd præſente, & patiente prætenſo viro fuerit ab ea portatus annulus, *vt ait Alexand. conſil. 150. nu. 19. lib. 5.*

7 Extende ſecundò, quòd neque etiam receptio munerum, amplexus, & oſcula, faciunt ſponſalia de futuro, in Matrimonium de præſenti tranſire, *vt ait textus in dicto cap. fin. & Franc. Marc. ibid. num. 2.*

8 Extende tertiò, quòd nec minus attentatus copulæ, eſt ſufficiens ad prędictum effectum; ſed opus eſt, quod mulier plenè cognoſcatur, *iuxta text. in dicto cap. finali de Sponſal. & Franciſc. Marc. ibi ſupra.*

9 Extende quartò, quòd nec etiam per illius traductionem ad domum Sponſi ſponſalia de futuro tranſeunt in illa de præſenti, ſecundum *Ioannem Calder. Anton. de Butrio, & Panormitan. vt ait idem Franciſcus Marc. in dicta deciſione 704. num. quinto, & dec. 755. num. primo, dicta par. ſecunda.*

10 Extende quintò, quod tacitus conſenſus mulieris per immiſſionem annuli in Eccleſia non ſufficeret, veluti, ſi ſolùm capite annueret, niſi tamen dicta mulier ob verecundiam id faceret, vt in multis contingere ſolet, & præſertim illud haberet locum, ſi præceſſerint verba Matrimonij ex parte alicuius, quia his concurrentibus ſolus conſenſus tacitus ſufficeret, *vt ait idem Franciſcus Marcus dicta deciſione 704. numero quarto, & Nauar. in Manual. cap. 22. num. 20.*

11 Veluti idem obiter dici poteſt de inueſtitura per annulum, quæ poſſeſſionem transfert, ſi alter eo tempore non poſſideat, at ſecus, ſi poſſideret, *vt ait Afflictus deciſione 299. num. 29. & Gratian. lib. quarto diſceptat. cap. 310 num. 19.*

12 Declara tamen, quòd ſi per immiſſionem annuli Matrimonium ſequatur, tunc ille annulus Sponſæ datus, dum deſponſatur donatus vxori cenſetur,

ita vt

Digitized by Google

ita vt mortuo marito, illius hæredibus amplius non debeatur, *vt ait Romanus conſil. 146. num. 2. Crauett. conſil. 443. num. decimo, Natta conſil. 317. num. tertio, Surd. deciſione 166. num. primo, & tertio, Alberic. in l. cum te, num. 1. C. de donat. ante nupt.* & ratio eſt, quia ille annulus ex cauſa neceſſaria tunc donatus cenſetur, & propterea ad vxore non repetitur, ſed ſui ipſius efficitur, ita vt ea mortua, ad illius hæredes ſpectet, *l. ſi quis, pro vxore, ff. de donation. inter vir. & vxor. & l. ſi donatæ, §. ſi ſponſus, ff. eodem tit. & ibi Oddofred. & Cuman. Pariſ. in Appoſtill. ibi ad Bart. & Bald. in authent. ex teſtamento, num. 10. C. de collation.*

13 Secus verò, quando conſtaret maritum dictum annulum non donaſſe, quia tunc vxoris non efficitur, ſed ſi forſan in dubio eſſemus, eo caſu erit ſtandum conſuetudini, quatenus adſit, ſi verò ea non extaret, tunc hoc modo erit diſtinguendum, nempè, aut annulus eſt precioſius, & magni valoris, aut modici, primo caſu donatus non cenſetur, veluti præſumitur in ſecundo caſu, quod enim procederet, etiam ſi annulus eſſet alienus; ſed maritus conſtante matrimonio alium ſubrogaret, quia tunc donatio iſto modo facta valebit, *vt dicunt Doctores allegati à Cardinali Tuſcho in verbo Annulus, concluſ. 344. & vide quæ dixi in concluſ. 99. ſub num. decimoſexto.*

14 Et quod in Regno Cataloniæ illa conſuetudo vigeat, nempè, vt mulier vidua, vltra alia iura anni luctus, annulum datum tempore benedictionis conſequatur; necnon vnum ex ornamentis aureis mediocribus arbitrio boni viri eligendum, dixi ſupra in verbo *Alimenta, in Ampliatione 29. verſ. Sed eſt animaduertendum.*

15 Fallit tamen, ſi aliæ res præcioſæ fuerint traditæ ſponſæ, veluti veſtis magni valoris, Stagialia, Burſæ, Coronę, & ſimilia, quæ animo donandi data non pręſumuntur, ſed ſolùm ad vſum, vt ea magis compta, & ornata incedat, veluti tenent *tenent Bald. in l. cum te, num. primo, verſic. Sed pone, C. de donat. ante nupt. & Bartol. in l. ſi vt certo, §. interdum, ff. com. num. primo, & ita fuit deciſum à Rota per Gregorium Decimumquintum in deciſione 474. per totam.*

Sed quod ex coniecturis præſumatur donatio Iocalium facta à Marito vxori, *ait Cardin. Mantica de Tacitis lib. 21. tit. 6. tomo 2. fol. mihi 356.*

16 Et annulus quid ſit, & cur in manu ſiniſtra geſtetur, & à quo fuerit inuentus, vide *Pacian. in ſuo tractatu de probation. cap. 42. ferè per totum lib. 2.* & illius opinionem vti rariſſimam amplexa fuit, *Rota in vna Ferrarien. dotis 13. Martij 1606. coram Manzanedo, & Aſcan. Tamburin. de Iure Abbat. diſput. 20. quæſt. 1. nu. 5.* vbi ait, loquendo de annulo Abbatis, quòd quemadmodum ille datur Sponſę in ſignum Matrimonii, *vt eſt text. in cap. fœminæ 30. q. 5.* ita quoque datur Prælatis Eccleſiaſticis in ſignum Matrimonii ſpiritualis, *vt ait Durand. in rationali diuin. offic. lib. 3. cap. 14.* dicens, quòd annulus eſt Sacramentum Fidei, quo Chriſtus ſuam ſponſam ſanctam Eccleſiam ſubharrauit, *& Iſidor. Moſcon. in tract. de magnitud. militar. Eccl. par. 1. lib. 1. cap. 8. verſ. Item annulus fol. 233. ait,* quòd datur annulus ad honorem Pontificiæ dignitatis, vt ſignaculum ſecretorum, & vt Sponſo Fideli animarum Dei. Item ſignificat integritatẽ fidei, vt ſcilicet Eccleſiam ſibi traditam diligat, & cuſtodiat; quia ipſi Abbates dicuntur contrahere Matrimonium cũ eorum Eccleſiis, veluti illud contrahitur inter Epiſcopum, & ſuam Eccleſiam, & propterea videmus, quòd ipſorũ morte, Eccleſiæ viduatæ dicuntur, *vt ait Innocent. in cap. quia propter, in princip. verſic. Viduatis, de elect. & alij allagati à Tamburin. in præcitato loco.*

17 Extende prædictam opinionem locũ habere, tàm in Sponſa, quam etiam in Vxore, *vt ait Rota in dicta Ferrarien. coram Manzanedo, & in alia dec. 474. num. 2. coram Gregorio.*

18 Declara tamen, quòd Iocalia, & veſtes magni valoris nurui donata in diuiſione inter fratres fienda, ſunt conferenda, cum ea non donata, ſed commodata ad illius ornamentũ cenſeantur, *vt dicunt Theſaurus deciſione Pedemont. 46. num. 8. Gratian. deciſion. Marchiæ 118 num. ſeptimo, & Surdus deciſione 166.*

& *Afflict. in dec.* 315. *num.* 1. & *ſeqq.* vbi latè ait, quando huiuſmodi res ſponſæ traditæ donatæ, ſiue potius eidem commodatæ cenſeantur, quem per te videre poteris.

19 Secus verò, quando donatio eſſet iocalium modicorum, quia tunc valet, nec ea reſtituenda veniunt, *vt ait Card. Seraph. dec.* 914. *num.* 3. & quæ dicantur Iocalia, *ait Purpurat. conſil.* 452. *num. ſecundo.*

20 Aliud quoque genus anuli, reperitur in Iure Canonico, & eſt ille, qui geſtatur ab Epiſcopo in indice manus dexteræ, extra actum celebrationis, *vt ait Stephanus Durant. in l. ſecunda de rit. cap. nono.* In Miſſę autem celebratione geſtatur in digito anulari eiuſdem dexteræ manus, *vt ait Ceremon. Epiſc. lib.* 1. *cap.* 7.

Animaduertendo tamen, quòd il ſit ſculptum in gemma, *vt ait idem Stephanus Durantus in præcitato loco, & Prouerbior. cap.* 3. *de Sacra ſupellect. & nouiſſimè Gauantus in ſuo Manuali Epiſcopor. in verbo Anulus.*

21 Declara tamen, quòd illius vſus prohibetur Prothonotarijs, qui non ſint participantes, nec non Doctoribus, & Canonicis Cathedralium, in illis quoque Dignitates comprehendendo, *vt fuit deciſum à Sacra Congregatione Rituum, die* 11. *Februarij* 1623. & 20. *Nouembris* 1628.

ARGVMENTVM.

ANNVS QVOMODO computetur in iure, & quando incipiat, & dicatur perfectus, vel non.

CONCLVSIO CXVI.

1 ANNVS, nota, quòd diebus, & menſibus conſtat, & propterea hinc fit, quòd eodem die quo incipit, finitur, & reuoluitur, *vt ait Bald. conſil.* 457. *in fine, lib. primo.*

2 Item in duodecim menſes diuiditur, veluti hæreditas in duodecim vncias, *ad tradita per Bartol. in l. fur eſt manifeſtus, ff. de furtis, & Alexand. conſil. nono in princip. lib. ſeptimo*, & ibi dat exemplum de eo, qui facit pactum de retrouendendo infra quatuor annos, quia tunc ſufficit, quòd pretium offeratur in principio quarti anni, videlicet, in principio primi menſis quarti anni, aliàs elapſo dicto principio pactum expiraret; licèt, vt inferius dicetur, quando fit mentio anni, ſemper intelligitur de perfecto; quamuis in hoc quoque fallentiæ non deſint.

2 Verum, quia diuerſimodè, annus computatur, ideò animaduertendum eſt, quòd in Romana Curia, Italia, Hiſpania, Aragonia, Catalonia, Datia, & Vaſconia, ille incipit currere à die Natiuitatis Domini, nempè 25. Decembris, non autem à Circumciſione; *vt ait Rota deciſione* 17. *aliàs* 813. *de iudic. in antiquis, & deciſione tertia, aliàs* 40. *eodem titulo in nouis.*

4 Secus verò in Anglia, Francia, & Germania, vbi annus incipit à die Incarnationis, qui eſt dies Annunciationis Beatæ Mariæ ſemper Virginis, & eſt dies 25. Martij, *vt teſtatur Rota in dicta deciſione* 17. *de iudic. in antiq. & deciſ.* 3. *in nouis.*

5 Sed eſt benè verum, quòd Piſani in Italia, annum incipiunt ab Incarnatione, ſed vario modo, quia finito anno à die Incarnationis computant annum vnum, & ſic deinceps, vndè non à prima die Incarnationis eum computant, ſed benè in fine, & propterea in ſecundo anno Incarnationis primum annum computant, & ſic deinceps.

6 Declara tamen, quòd licèt annus Domini incipiat à Natiuitate illius prout in Ciuitate Paduæ de conſuetudine; nihilominus, ſi apponatur annus ab Incarnatione, inſtrumentum valet, nec illud annullatur ex huiuſmodi conſuetudine, *vt ait Ioan. de Imola in ſuo conſil.* 8. *in princip.*

7 Fallit tamen, veluti, ſi conſideremus annum, quoad recollectionem fructuum, quia tunc incipit currere menſe

ſe Septembris, & in ſimili menſe finitur, *vt dicunt Feudiſtæ in cap. primo, §. his conſequenter, titulo Hic finitur lex Corradi*.

9 Quibus ergo ſic firmatis, erit iterum notandum, quòd quando fit mentio anni ſemper intelligitur de perfecto, *vt ait Surd. in deciſione 178. nu. 12. & 13.*

9 Quod tamen erit cum hac diſtinctione intelligendum, nempè, aut ſumus in fauorabilibus, & tunc ſufficit, quòd annus ſit inchoatus, ad hoc, vt dicatur perfectus, aut verò verſamur in odioſis, & tunc non ſufficit annum fuiſſe incœptum, ſed impletum, *vt ait idem Surdus in dicta deciſione 178. num. 5. & 14. & Rota in Lucana bonorum 11. Decembris 1609. coram Cardinali Marcomontio, quæ eſt dec. 208. num. 3. par. prima in recent.*

10 Extende primò, quòd annus debet eſſe perfectus, quando de eò fit mentio per genitiuum, vel accuſatiuum caſum; Vndè, ſi alicui fuerit factum legatum, cum erit ętatis annorum decem, vel viginti, tunc illud legatario non debebitur, niſi verè totum decimum, vel vigeſimum annum compleuerit, & id ex natura genitiui caſus procedit, in quo fuit appoſitum illud verbum Annorum, *l. ſi cui legatur in principio, ff. de legat. primo, & ibi Bart. quem in hoc ſequuntur Iaſon. Caſtrenſ. Alexand. & communiter cæteri Doctores ibidem Natta conſil. 461. Simon. de Præt. in tractatu vltim. volunt. car. 404. num. 50. & Surdus in dicta deciſione 178 num. quarto, & ſexto, & Magon. deciſione Florent. 10. num. 24.*

11 Extende ſecundò, id habere locum, quando legatum eſſet factum per caſum accuſatiuum, ſed per dictionem (*Per*) *vt ait Surd. ibi ſupra, num. 6. Rota in vna Auximana Veneris 24. Nouembris 1595. coram Gipſio.* Et ratio eſt, quia illa dictio, *Per*, ſignificat conſummationem, & perfectionem illius rei, cui adiicitur, *l. vrbana, §. pernoctare, ff. de verbor. ſignif. l. ſecunda, §. peregiſſe, ff. de adult. Angel. Grat. de dict. dictione 158. Rota deciſione 637. num. tertio, par. 2. recent.*

12 Extende tertiò, multò magis procedere, quando adeſſet dictio, *Ad, Poſt,* & præſertim illa, *Vſque*, ſiue eſſet facta mentio in plurali, de quibus omnibus videndus eſt *Surdus in præcitato loco nu. 6. & 7.*

13 Et ratio eſt, quia dictio, *Vſque*, adiecta numero, ſeu gradui, includit, non autem excludit, veluti quoque dicitur de dictione *Ad*, & *Poſt*, *vt ait Rota in vna Vrbeuetana Caſtrorum die quarta Maij 1582. coram Cardinali Blanchetto, & in Nucerina bonorum Luna quarta Martij 1602. coram Cardinali Sacrato, quæ eſt deciſio 52 par. 1. in recentior.*

14 Reſtringe tamen id non procedere in materia odioſa, & exorbitanti, quia tunc dictio illa, *Vſque*, ſtat excluſiuè, non autem incluſiuè, *vt ait Rota ibi ſupra num. nono, & in dicta Auximana coram Gipſio.*

15 Reſtringe ſecundò, idem procedere de illa dictione, *Ad*, quæ de ſui natura importat initium anni; ſed ſi ei quoque addatur verbum (*Peruenerit*) tunc perfectionem operatur, *vt ait Surd. in dicta dec. 178. num. 8.*

16 Extende quartò, quòd vbi lex, vel homo aliquod tempus non declarat, tunc illud debet eſſe perfectum, & proptereà videmus, quòd aliquid dicitur eſſe tale, quod eſt magis tale; & ſic annus magis propriè dicitur, quando eſt perfectus, quàm ſi eſſet imperfectus. Quinimmò non dicitur eſſe in rerum natura, ſi non eſt perfectus; & ob id quis non reputatur verè maior, niſi perfecto vigeſimo quinto anno, *idem Surdus in præcitato loco num. 12.*

17 Extende quintò, idem eſſe verum, quando ſumus in maiore ſeptuaginta annorum, qui non dicitur talis, ſi ſolùm fuerit ingreſſus ſeptuageſimum, ſed ille debet eſſe perfectus, *vt ait Gratian. lib. quarto diſceptat. cap. 607. nu. 7.* Secus autem dicitur de anniculo, qui admittitur, quando quis extremo die anni moritur, *l. anniculus, ff. de verb. ſignif.*

18 Extende ſextò procedere, qñ ſumus in diſpoſitione ſtatutaria, ſiue præſcriptionum, quia his caſibus annus incœptus, non habetur pro completo, niſi ſit integrè lapſus, *idem Gratian. lib. quinto diſcept. cap. 946. nu. 30. & 31. & Rota dec. 208. num. tertio, par. prima in recen.*

19 Extende ſeptimò, quòd annus probationis debet eſſe integer, & cõtinuus intra clauſtra, & non interpolatus; nec priuilegium in contrarium ſuffragatur, quia illud fuit ſublatum ex reſolutione ſacri *Concilij cap.* 22. veluti teſtatur *Garz. de beneſ. cap.* 9. *num.* 7. *par.* 11.

20 Amplia huiuſmodi extenſionem in tantum valere, quòd neque huic anno probationis renunciari poteſt, & id habet locum etiam in eo, qui ex voto religionem fuit ingreſſus, necnon in eo, qui ſi profeſſus in vna, velit trãſire ad aliam, etiam laxiorem Apoſtolica auctoritate, nec minus ille annus abbreuiari poteſt in eo, qui poſt ratum matrimonium ingreſſus eſt religionem, etiam ſi de vna religione, ad aliam tranſeat, & ita tempus probationis differatur, *vt ait Garz. in præcitato loco.*

21 Contrarium tamen *ait Gratian. lib. tertio diſceptation. cap.* 591. *num.* 23. vbi ait, quòd iſte annus probationis, fuit inductus ad fauorem profitentis, & Monaſterij ſimul, & propterea, tàm per vnum, quàm per alterum illi renunciari poteſt; vndè hic notandum erit, ꝙ licèt profeſſio ante finem anni fieri non poſſit, tamen volente Nouitio, & Monaſterio fieri poterit, & eo modo facta valebit. Immò teſtatur ibi, quod Pontifex aliquando diſpenſat ſuper eo, quòd quis poſſit profiteri non expectato anno, ſed ſolùm per ſex menſes ob cauſas, quæ ibi numerantur à *Gratiano*, & aliàs ſimiles expreſſis.

22 Et tenẽdo hanc ſecundam opinionem, extende eam, in tantum procedere, quòd immò profeſſio poteſt etiam vſque ad biennium prorogari ex cauſa, veluti tradit *Franc. Marc. in ſua decıſ.* 514. *num.* 10.

23 Extende 2. dictã ſecundã opinionem pari modo procedere in prouiſo de beneficio curato, cui annus dari ſolet ad faciendum ſe ad ſacros Ordines, & ad Sacerdotium promoueri, qui annus ei impedito non currit, veluti ob abſentiam Epiſcopi, vel ob infirmitatem, & ſic opus eſt, vt ei nouus annus aſſignetur, *vt fuit dictum à Rota in vna Salamantina Parochialis Veneris* 23. *Iunij* 1589. *coram Orano.*

24 Quinimmò ſubextende, ꝙ iſte annus ipſo iure impedito l. datur, *vt ait Franc. Marc. in ſua dec.* 143. *num.* 17. *par.* 2.

25 Extende tertiò, quòd tempus non currat ad faciendum ſe promoueri ad ſacros ordines, quando lis eſt ſuper beneficio obtento, quod tamen ſemper intellige verum, reſpectu beneficii prædicti, *vt ait Beltramin. in annotat. ad deciſionem Gregorij Decimi quinti* 451. *num. nono.*

26 Et ratio eſt, quia regulariter legitimè impedito, tempus non currit, *l. prima in fin. C. de ann. incept. Rota deciſione ſecunda, num. tertio, de dilat. in nou. Caſſador. deciſione nona, num. ſexto de appellat. & deciſione octaua, num. ſecundo de præben. & ita fuit deciſum in vna Romana retractus domus Mercurij* 8. *Iunij* 1588. *coram Cardinali Mantica, quæ eſt in eius impreſſis deciſione tertia, num ſecundo.*

27 Animaduertendo, quòd annus reſpectu illius, qui tenetur promoueri, ratione beneficii, incipit à die adeptæ poſſeſſionis beneficii, ſed pacificæ, vt ſuperius dixi, ſed eſt benè verum, quòd ſi ille fuiſſet priuatus tanquàm non promotus, & poſtea obtinuerit prouideri de nouo, dummodo infra annum promoueretur, tunc annus inciperet à die datæ nouę prouiſionis, *vt ait Egid. Bellam. deciſione* 153 *& deciſione* 178. *verſic. Item, quòd ſi priuatus, & deciſ.* 180.

28 Extende quartò, idem procedere, quando lis eſt ſuper beneficio ſecundo obtento, quia tunc non currit tempus decreti de dimittendo primum incompatibile donec quis patitur litem ſuper ſecundo *capitulo commiſſa*, & ibi *Doctores de elect. in ſexto, & fuit dictum in Corduben. Cappellaniæ* 27. *Iunij* 1606 *coram Card. Pamphilio.*

29 Fallit tamen veluti, ſi eſſemus in actione iniuriarum prætoria, quia tunc etiam ignoranti annus currit, *vt ait Cappell. Tholoſ. dec.* 127. *num.* 2.

30 Extende quinto, quòd neque Vaſſallo currit annus preſcriptus ad ſuſcipiendam inueſtituram, dum patitur controuerſiam ſuper feudo, ſiue a Domino, ſiue à tertio illatam, *vt ait Gratian. lib. quarto diſceptat. cap.* 707. *num.* 20. *&* 21. *& Surd. dec* 189. *num.* 26.

31 Extende ſextò, quòd ſcilicet, annus

peten-

petendi inueſtituram, ſolùm computatur à die ſcientiæ, *vt ait Rota deciſione 195. nu. 5. par. 2. diuerſor.*

Declara tamen illam extenſionem non eſſe veram, quando inueſtitura fuiſſet conceſſa extraneo intra illud tempus, quia tali caſu facultas reuocandi huiuſmodi inueſtituram durat ſpatio triginta annorum, & ratio quare debeat peti inueſtitura infra annum, ea eſt, quia vaſſallus præter fidelitatem Domino, *vt fuit deciſum à Rota in Brixien. feudi Mercurij 23. Ianuarij 1585. coram Bubalo.*

Declara præterea illud, quod fuit dictũ de onere petendi inueſtiturã feudi infra annum per vaſſallum, non procedere, quãdo illius poſſeſſio eſſet penes alium; & ratio eſt, quia cum onus petendi inueſtituram, & ſeruitium debitum ſit perſonale per relationem ad feudum, idcirco vaſſallus ab iſto liberatur donec poſſeſſio eſt apud alium, *vt ait Grat. lib. 3. diſc. cap. 456. num. 60. cum alijs ibi alleg.*

32 Extende ſeptimò, quod annus in materia iuris congrui, ſtante fideicommiſſo, pro quo obtinenda derogatio veniebat, incipit currere à die obtenti breuis, & illius exhibitionis in actis, *vt fuit deciſum à Rota in Romana retractus Palatij ad Montem Iordanum Veneris 19. Nouembris 1604. coram Card. Pamphilio, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſion. par. prima, §. primo, fol. 1096. num. 3.*

33 Extende octauò, quòd annus non incipit currere ante implementum, ſed à die illius implementi, & hanc eſſe veriorem, & æquiorem opinionem, *ait Rota ibi ſupra num. quarto, quam prius tenuerat etiam Rota in Romana domus in Monte Iordano 26. Decembris. 1579. coram Brauo.*

34 Et reaſſumendo principalem concluſionem, Limita eam primò, non procedere, quando tempus eſſet in ablatiuo poſitum, quia tunc ſufficit annum eſſe inchoatum; nam ille caſus tempus imperfectum ſignificat; vndè, ſi libertas fuerit alicui relicta in anno decimo quarto, quia tunc ea competit illi, ſi cœptus annus erit, *vt dicunt Doct. alleg. à Surdo in præcitato loco, ſiue deciſ. 178. num. primo, & quarto.*

35 Limita ſecundò, quando adeſset dictio, *In, intra*, vel *iuxta* annum, quia tunc illius perfectio non eſt neceſſaria, *vt ait Surd. ibi ſupra num.* 8.

36 Et ratio eſt, quia illa dictio, *Intra*, vel *Iuxta*, ſemper ſua extrema includit, *l. prima, §. primo, vbi Bart. & alij, ff. de offic. præfect. Vrb. & Rota ibi ſupra.*

37 Limita tertio, quòd in quacunque parte anni non ſufficit actum facere, quando ille debet fieri certo anno, *vt ait Surdus dicta deciſione* 178. *num.* 2.

38 Limita quartò, idem procedere, quando ad diem vltimam anni peruenimus, quia tunc ea pro perfecta habetur, *vt ait Caſtren. in dicta l. ſi cui, in fine princ. & Rota ibi ſupra.*

39 Declara tamen id eſse verum in materia fauorabili, veluti in vſucapionibus, in teſtamentis, vel libertatibus, & honoribus conſequendis, & ſimilibus. Secus autem, vbi eſsemus in odioſis, & præiudicialibus, vtporè in *l. Aelia Sentia, in l. Iulia, de adulter.* in præſcriptionibus, ſiue in denegãda reſtitutione, quia tunc de momento ad momentum ſit computatio, nec ſufficit diem eſse cœptum, niſi omninò ſit perfectus, *vt ait Rota deciſione 175. num. ſeptimo, parte prima recentior.*

40 Limita quintò, quòd defectus diei, vel anni, non attenditur, ſi agatur contra eum, qui ſcripſit, *vt ait Grat. lib. 5. diſcept. cap. 951.*

41 Limita ſextò, quòd annus ciuiliter nõ mutatur ad momenta temporis, ſed ad dies tantum, licèt ſecus ſit in materia beneficiorum, vt latè dicam in verbo Ius patronatus, *Bellamer. deciſ. 726. car. 173. & Rota deciſ. 75. num. 44. par. ſecunda diuerſor. Gratian. dicto lib. quinto, c. 607. num. 21.* ſed ſi numeretur tempus ad momentum, tunc annus completus non dicitur niſi conſtet de omnibus ſuis momentis, *idem Gratian. lib. tertio diſc. cap. 413. num. 27.*

42 Limita ſeptimò, quòd quando ſit mentio anni, biennii, vel triennii, tunc intelligitur de primo, *Surd. deciſ. 189. num. 2.*

ARGV-

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

DE PRIVILEGIO ANOTOMIAE.

CONCLVSIO CXVII.

1 ANOTOMIA ad hoc, vt fiat nota, quòd corpus ſepulti exhumari poteſt, *l. oſſa, ff. de religioſ. & ſumpt. fun. & toto tit. de coaduer. punit. & Riccius in ſua collect. dec.* 1000. *par. quarta.*

2 Et rario ea eſt, ad hoc, vt Medicorum experientia in curandis corporibus magis acquiratur, & elucèſcat; quia Medicus neſcit curare morbum, ſi illius cauſam ignoret.

3 Declara tamen id eſſe verum, quando cadauer eſſet alicuius puniti, alias ſecus, *vt ait Riccius in deciſione Curiæ Archiepiſcop. Neapolit.* 90. *& in d. collect.* 1000. *in verſ. Limita.*

4 Declara ſecundò, quòd neque etiam ad effectum videndi, & cognoſcendi corpus, debet exhumari, quia vexatio corporis mortui ſemper eſt euitanda; & propterea hinc fit, quòd regula illa, vt ſcilicet quilibet ſpoliatus, etiam ſi ſit prędo ſit reſtituendus, in hoc caſu non procedit, ob eam rationem, vt corpori mortuo vexatio auferatur; Deinde Eccleſię etiam diceretur iniuria illata; & pręſertim, quando ex ea exhumatione ſcandalum oriri poteſt, veluti ita fuiſſe deciſum, refert *Maceraten. deciſione* 112. *caſu* 23. *& Caualcan. deciſione* 16. *parte quinta, & Riccius ibi ſupra ferè in fine.*

5 Et quænam pœna irrogetur contra ſpoliantem mortuum, tradit *Marta in deciſione Piſana* 173.

ARGVMENTVM.

ANTEFATVM QVID SIT, ET IN quibus conformetur, vel à lucro dotali differat.

CONCLVSIO CXVIII.

1 ANTEFATVM, nota, quòd dicitur lucrum Dotis, *vt ait Afflict. in ſua deciſione* 262. *& deciſione* 291. *num. ſecundo,* & illud Græca voce vocatur Antifernæ, *vt eſt tex. in l. fin. C. de donat. ante nupt.* quæ enim vox apud nos ſonat id, quod dicimus Contradotem, ſeu Doralitium, & Doctores illud exponunt, quod viciſſim à Marito loco dotis datur; Doctores verò recentiores illud vocant Augumentum, *iuxta tradita per adden. ad Affl. in ſua dec.* 37. *in princ.*

2 Et illud adeò, cum dote conformatur, vt propterea, ſi nulla dotis, ſiue expræſſa, ſiue tacita conſtitutio præcedar, neque vllum antefatum debetur, *vt ait Anton. Faber. in deciſ.* 3. 4. *&* 5. *C. de donat. & Afflict. deciſ.* 154. *num.* 4. *& Franch. deciſ.* 182. *num.* 3. *& deciſ.* 477. *num.* 10. *& Riccius in collectanea* 1458. *par. quarta, & Rota dec.* 316. *num.* 3. *par.* 2 *diuerſ.*

3 Declara quod illud quoq. dabatur olim loco arrharũ, hodie verò datur in detrimentum amiſſæ deflorationis, & in meritum pudicitię, quæ dicitur verum ornamentum mulierum, *vt dicunt Doctores in l. ſi qua illuſtris, C. ad Orſician. idem Franch. deciſ.* 182. *num.* 9. *& Vrſil ad Affl. in dec.* 333. *num.* 2.

4 Extende primò, concluſionem intantum eſſe veram, vt quemadmodum res alienari prohibita poteſt pro dote alienari, ita quoque illius alienatio pro antefato erit permiſſa, *idem Franch. d. dec.* 182. *& deciſ.* 519. *& Riccius in ſua collect.* 1458.

5 Extende ſecundò, quòd ſicuti mulier Velleiano iuuatur, obligando ſe pro dote, ita etiam pro antefato, *vt ait Riccius ibi ſupra, vbi allegat deciſ. Vincent. de Franc.* 182. *num.* 15. & propterea ibidē dat etiam cautelam, vt ad euitandas lites, impetretur diſpenſatio ſuper ipſa obligatione ab Excellentiſſimo Prorege, licèt regulariter mulier poſſit inrercedere pro dote, non obſtante Velleiano, vt latè dicam in verbo *Dos, & ex mēre Rota Romana, & aliorum.*

Secus autem, quando mulier donaret,

ret; quia tunc Velleianum ei non ſuccurrit cum ſolum mulieri ſe obliganti nõ non autem donanti auxilium præſtet, & ratio eſt, quia vbi maius eſt periculum ibi cautius venit agendum, vt dicunt *DD. allegati à Grat. lib. 4. diſcept. cap. 669. num. 14. & ſeq.*

6 Sed in omnem euentum nota, quòd mater minus obligatur promittendo anteſatum vxoribus filiorum, quàm ſi promitteret dotem viris filiarum, *vt ait Franch. deciſ. 182. num. 13.*

7 Extende tertiò, quòd veluti dotis conditio non poteſt fieri deterior per *text. in l. Attilicinius, ff. de pact. & Capic. deciſ.* 135. ita quoque illa anteſati, *vt pulchrè ait Afflict. deciſ. 154. num. 2.*

8 Et id adeò verum eſt, vt propterea, ſi fiat pactum, per quod dotis conditio, vel anteſati fiat deterior nullius momenti erit, *idem Afflict. ibi ſupra.*

9 Imò, ſi fiat pactum de non petendo dotem, & anteſatum ab vxore; nihilominus eo non obſtante per eam peti poterit, quia pactum remiſſionis anteſati loco pœnæ ſuccedit, quæ non decetur, niſi quatenus intereſſe concurrat, *idem Afflict. in præcit. deciſ. 154. num. 3. & 9. & Rota per Card. Seraphin. dec. 794. num. 24.*

10 Licet tamen ſecus eſſet, quando eſſemus in promiſſione iurata; quia tunc quis nedum tenetur obſeruare promiſſa cum iuramentum habeat vim clauſulæ Rato manente pacto; verum etiam cogeretur ad pœnæ præſtationem, necnon pacti obſeruantiam, *vt ait Seraph. de priuileg. iuram. priuil. 85. nu. 1. Vitall. de camb. § clauſula Rato manente pacto, num. 5. & Mantic. de tacit. in ſecunda parte tit. quinto, lib. 17. num. 13. car. mihi* 295.

11 Extende quartò, quòd ſicut cauſa dotis differtur, donec cauſa matrimonij tractatur in Curia Epiſcopali, veluti ita de iure requiritur, ita etiam illa anteſati, *vt ait idem Franch. deciſ. 312. num. 3. & quarto.*

12 Extende quintò, quòd veluti vſuræ anteſati non debentur, ita nec etiam illæ dotis, *vt ait Vrſill. ad Afflict. dec. 291. n. 1. Theſaur. dec.* 43.

13 Contrarium tamen tenet *Grammat. deciſ. 103. num. 96. Theſaur. deciſ. 45. Capitr. deciſ.* 65. tenendo, quòd vſuræ de anteſato debeantur, veluti etiam dicit *Afflict. in deciſ. 93. & deciſ.* 284. qui tenet interuſurium dotis deberi, vt diffusè etiam dicam in verbo Dos, & huic opinioni conſentit *Riccius in collect. 87. parte 1.*

14 Sed eſt benè verum, quòd intereſſe anteſati ſoluitur aliqualiter minus; quã in dote, *vt ait Vrſill. deciſ. 91. num. 5. Grammat. deciſ. 103. num. 9. & Franch. deciſ. 217. allegat. à Riccio* ibidem, vbi ait illud intereſſe deberi ad rationem quinque pro centenario, ſed *Afflict. in dicta deciſ.* 284. ait intereſſe vxori anteſati deberi ob moram in reſtituenda dote, ſi ſit pauper, vel ſi paſſa fuit intereſſe, vel eſſet ſolita negotiari, alias ſecus idem *Afflict. in dicta deciſ. 284. & ibi in annotat. & Capicc. in ſua dec. 24. & Riccius ibi ſupra dicta collect.* 87.

15 Extende ſextò, quòd mulier anteſatum lucratur, quando maritus eidem dedit dilationem ad ſoluendam dotem, *vt ait Vrſillus ad Afflictum deciſ. 242. num. tertio.*

16 Subextende idem procedere etiamſi pendente dilatione maritus moriatur *idem Afflict. in præcitato loco, & in dec. 333. num. 1. Guidopap. dec. 565. & Ricc. in præcit. loco.*

17 Extende ſeptimò idem procedere, etiamſi nondum dies ſolutionis aduenit *vt ait Afflictus dicta deciſ. 333. & Riccius collectanea 87. in principio parte prima.*

18 Extende octauò, quòd mulier illud quoque lucratur dote promiſſa, licèt etiam non in termino ſoluta; & ratio eſt, quia dos promiſſa eſt dos, & illius fauore augumentum reſpicit, *idem Afflict. dicta deciſ. 333. num.* 2. Item quia mulieri non eſt imputandum, ſi maritus voluit facere tempus ad eam ſoluendam, *vt comprobat Afflictus ibidem deciſ.* 333.

19 Contrarium tamen ait *Vrſill. in dicta deciſ. 242. num.* 1. & ibi ſubiungit id quoque procedere, ſi ſtatutum de lucranda dote extaret, et pari modo, quod illud augumentum debeatur pro rata dotis ſolutæ, *ait Mohed. dec. 1. tit. de pign. & hippoth. & ibi in addit. & Ricc. collect. 87. par. 1.*

20 Extende

20 Extende nonò, multò magis procedere, quando Maritus confeſſus fuiſſet recepiſſe dotem, & poſtea contractus mutui fuiſſet celebratus. *Vrſil. dict. dec. 333. num. 1.*

21 Sed animaduertas vnum; quòd, ſcilicet in caſu mutui facti, maritus non poteſt petere intereſſe antefati, *vt ait idem Vrſill. in dec. 284. num. 3.*

22 Extende decimò, idem procedere, etiam ſi illa dilatio eſſet data non mulieri, ſed extraneo, *vt ait Sylua nupt. fol. 73. num. 7. cum ſeq. & Boer. dec. 22. num. 21. & ſeq.*

23 Contrarium tamen ait, *Affliét. in conſtitutione Regni, incipien. Mulier, quæ, &c. veluti refert Vrſil. ibi ſupra in dicta deciſione 333. num. 1.* Et ratio iſtius opinionis ab Afflicto aſſignata, ea eſt, quia in extraneo, qui promiſit dare dotem pro muliere, non conſideratur fauor ipſius mulieris.

24 Extende vndecimò, quòd illud etiam lucratur vxor, quando maritus potuit exigere dotem, & eam non exegit, niſi tamen pater in culpa fuiſſet, quo minus dotem eius genero, ob impotentiam ſolueret, quia tunc non viro, ſed patri mulieris id eſſet imputandum, *Vrſil. deciſ. 242. num. 2. & dicta deciſ. 333. num. 2. & Guidop. dec. 565.*

25 Extende duodecimò, quòd illud antefatum debeatur, etiam ſi non fuerit promiſſum, *vt ait Boer. dec. 22. incipien. Quod licèt maritus, num. 7. & Vrſill. in dicta dec. 242. num. ſecundo.*

26 Contrarium tenet *Grammatic. deciſ. 97. num. tertio, & quarto, & Afflictus dec. 241. num. ſecundo, & Riccius dicta collect. 87. in vltimis verbis.*

27 Extende decimotertiò, quòd illud penes matrem reſtat, ſi ea fideiubeat de vtendo, & fruendo ſalua rerum ſubſtantia, & ſic de manu ſua huiuſmodi vſumfructum capiet, *vt ait Vrſill. ad Afflict. dec. 37. num. ſexto.*

28 Extende decimo quartò, quòd promiſſio antefati, ſiue augumenti dotis retrotrahatur, quoad dominium, ita vt creditoribus præiudicet, *vt ait Rota per Mobedan. in deciſione prima de pign. & hippoth.*

29 Declara tamen primò, quòd dos ab antefato differt, & quandoque inter dotem, & illius augumentum inequalitas tolleratur, *vt ait Guidopap. in deciſione 368.* & præſertim id procedit in prelatione, quæ competit mulieri pro dote, *iuxta textum in l. aſſiduis, C. qui potior. in pign. habeant.*, quę enim prælatio ei pro antefato non competit, *vt ait Riccius in ſua collectanea 1458. fere in fine, Franch. deciſ. 182. num. ſecundo, & nu. 16.* vbi declarat, quomodo id procedat. Et propterea videmus etiam, quòd maritus non poteſt vigore Statuti Vrbis exigere lucrum dotis ſibi delatum via executiua, etiam ſi cauſam haberet ab vxore, & quòd illud eſſet filiis reſeruandum ex ſtatuto, quamuis tamen benè competat huiuſmodi via vxori in exigendo tale lucrum ex ipſo ſtatuto ſibi delatum, *vt ait Rota per Acchil. de Graſſ. in ſua deciſ. 14. per totam, de conſtitut.*

30 Contrarium autem tenet *Vrſill. ad Afflict. deciſ. 291. num. primo, & quarto.* vbi ait, quod cum dos, & antefatum ad paria iudicentur, ita diſpoſitum in vno, debet cenſeri quoque diſpoſitum in altero, & ſic quemadmodum mulier pro dote præfertur, ita etiam pro antefato, pro quo facit illa deciſio prima *Mobedani de pignor. & hippothec.* & præſertim id procedit ex eo, quia illud antefatum non titulo lucratiuo, ſed oneroſo mulier in præmium amiſſæ virginitatis conſequitur, vt ſenſit *Grammat. in deciſione 103. num. 96.* & huic opinioni videtur ſe conformare, *Rota in Portuen. bonorũ vigeſimaſeptima Iunij, & prius vigeſima ſexta Februarij 1580. coram Cardinali Seraphino*, vbi ait, quòd dos, & illius augumentum à pari procedunt, *Franch. deciſ. 182. Borgn. deciſ. 42. num. quinto, par. prima, Magon. deciſ. Florent. 34. nu. quarto, & Mobedan. in dicta deciſione prima de pignor. & hippothec. & Rota in Romana fructuum dotis Veneris 9. Ianuarij, & Lunæ 23. Martij 1609. coram Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſis deciſio 457. num. tertio, & ſeq.* vbi propterea ait, quod quando fructus debentur pro dote pari modo etiã debẽtur pro illius augumento, ac donatione propter nuptias, veluti quoque prius *fuit dictũ in Ceſenaten. lucri dotis Lunæ 5. Nouembris 1601. coram eodem Coccino.*

31 Concorda tu igitur, vt prima opinio

pro-

procedat, quoad effectum prælationis contra creditores, quia iſto caſu non eſt idem dicendum de augumento dotis data à muliere, & lucro dotis, quod prouenit à viro. Secunda vero opinio procedit, vbi agitur ad effectum, vt debeantur fructus lucri dotis, ob moram non ſolutionis illius, quia tunc diſpoſita à ſtatuto de dote habent locum, etiam in illius lucro, & ſic iſto caſu dos, & lucrum ex prædictis æquiparantur, *iuxta deciſionem Grammatici* 103. *num.* 98. *vbi ait*, Conſilium Neapolitanum receſſiſſe à contraria opinione, quam alias tenuerat, *vt per Afflict. in deciſione* 291. *& Capic. deciſione* 65. *Theſaur. deciſione* 45. *num. tertio, & Vrſill. in dicta deciſione Afflicti* 291. *vbi alios allegat Surd. de aliment. quaſt.* 42. *num.* 75. *verſic. Limitat rurſus, quos ſequuta fuit Rota per Coccinum in ſua deciſione* 457. *num.* 5. *Franch. dec.* 182.

32 Et ratio eſt, quia ne dum debentur de iure communi fructus dotis, quando concurrunt requiſita, *Abbat. in cap. ſalubriter, num. ſexto de vſur*, Verum etiã debentur fructus lucri dotalis, ſiue donationis propter nuptias, *vt ait Grammat. Capic. & alij allegati per Coccinum in dicta deciſione* 457. *num.* 6. *& ſeptimo.*

Quamuis tamen fructus dotis non ſint priuilegiati, vt eſt ipſa dos, & propterea videmus, quòd quamuis bona pacto, ſiue fideicõmiſſo ſubiecta poſſint alienari pro reſtituenda dote, id tñ non permittitur dictorum fructuum ſatisfactione, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum dec.* 481. *num.* 2. *& dixi in concl.* 89. *num.* 360. *& ibi ratio aſſignatur.*

33 Sed re vera ea opinio, quod ſcilicet, illud anteſatum onus dicatur, & non lucrum, prorſus non mihi ſatisfacit ex pluribus, & primò, quia licèt illud dicatur debitum in pręmium amiſſę virginitatis, & pudicitiæ, quæ eſſe ſolet pręcipuum ornamentum mulierum; nihilominus, cum ea voluntas nubendi in mulieribus ne dum non ſit coacta, ſed immò potius prompta nimis, & ardens, vt quàm citius cum viro copulentur, hinc fit, quod illud argumentum ceſſat, nempè, quod amiſſio virginitatis hoc modo ſequuta, onus dicatur; ſed eſt benè deſiderium ingens, & vti tale nullo modo contemptum, & onus afferre poteſt, ſed gaudium, & lucrum tribuere ſolet; & propterea videmus, quòd omnes, tàm amici, quàm cognati congratulantur cum Sponſis; Quinimmò ob huiuſmodi lætitiam, & in Sponſorum honorem ſæpè ſuperbæ dapes, necnon conuiuia, & tripudia fiunt; quod enim ſecus eſſet, ſi talis pudicitię amiſſio aliquam honeſtatis iacturam eis afferret. Vndè ego potius inclinarem, ſi diceretur, quod illud anteſatum mulieribus tribuatur in præmium futurę procreationis filiorum, quia ob eos gignẽdos mater tàm doloroſè patitur, & verſa vice, pater tàm libenter illorum procreationem expectat, ob quam poſtea illius memoria, ac totius domus conſeruatio perpetuatur, *l. liberorum app. in fine, ff. de verborum ſignificatione.*

Secundo, Quia talis amiſſio pudicitiæ, cum ſit actus à lege permiſſus; nec per conſequens vllum dedecus mulieribus afferre poteſt, quia, qui facit actum lege permittente, nullam pœnam meretur, *vt dicunt Doctores in l. Graccus ad l. Iul. de adulter.*

Tertiò, quia mulieres ab hoc onere, pari modo ſe abſtinere poſſent, ſed id nullo modo volunt, & propterea ad id facit illa regula, quòd volenti non fiat iniuria, nec per conſequẽns poſſunt mulieres per hanc ſuæ virginitatis amiſſionem, niſi de ſeipſis conqueri; immò potius ab hominibus etiam inculpari deberent, *iuxta illud Diui Pauli*, à quo, tàm valdè pudicitia commendatur, dum ad Corinthios ſcribendo ait, Quòd mulier innupta, & virgo, ſemper cogitat ea, quę ſunt Domini, vt ſit ſancta corpore, & ſpiritu; quæ autem nupta eſt, cogitat ea, quę ſunt mũdi, & quomodo debeat placere viro; Subdens tamen potius, hoc ad vtilitatem veſtram dico, non vt laqueum vobis inijciam, ſed ad id, quod honeſtum eſt, & quòd facultatem præbeat obſeruandi Dominum ſine impedimento.

34 Vndè ex prædictis infero, quòd cum anteſatum videatur eſſe quid lucratiuũ, igitur pręlationem, veluti dos non meretur argumento eorum, quę ait *Afflict. in dicta deciſione* 291. *num.* 3. qui teſtatur ita eum habuiſſe de facto in quadam

cauſa

cauſa Madonnæ Camillæ Galliottæ.

35 Declara ſecundò, quòd antefatum mulieri non debetur, niſi ſit cõſumatum Matrimonium, *vt ait Franch. deciſ. 182. allegata à Rota per Card. Mantic. in deciſ. 243. num. 2.*

36 Et id eò magis procederet, quando ex pactis dotalibus colligeretur illud deberi (Ogni volta, che ſi conſumaſſe il detto Matrimonio) *vt fuit dictum à Rota ibi ſupra.*

37 Extende, quòd neque illud augmentum poſſit eſſe ſine dote, vt ſuperius dixi, & *vt ait Rota in deciſione 316. nu. 3. par. ſecunda diuerſor. Anton. Faber. in deciſione tertia, quarta, & quinta, C. de donat. & Riccius in ſua collect.* 1458.

38 Contrarium, quòd ſcilicet illud propter oſculum mulier lucrifaciat, *ait Franch. deciſione* 503. *& Gamm. deciſione Luſitan.* 124. *allegata à Riccio ibi ſupra in fine.*

39 Declara tertiò, quòd iſtud antefatum, ſiue dotis augumentum tenetur pater reſeruare filijs, etiam non hæredibus, *vt ait Afflict. deciſione* 27. *& deciſione* 314. *num. primo, & quarto, & ita fuit deciſum in Romana de Cupis Luna* 14. *Decembris* 1609. *coram Marcomontio, & in alia Romana dotis Luna* 10. *Maij* 1610. *coram Manzanedo, & Vrſill. ibi ſupra in dicta deciſione* 314. *& Riccius dicta collect.* 87.

40 Extende primò, huiuſmodi declarationem adeò eſſe veram, quòd propterea, neque parentes poſſunt de huiuſmodi antefato diſponere; licèt tamen in hoc ſit tali pacto diſtinguendum, nempè, aut loquimur de parentibus ad ſecūda vota non tranſeuntibus, & tunc ipſi poſſunt de iure Codicis affectione filiali ad libitum voluntatis de huiuſmodi lucro diſponere; Si verò loquimur de iure authenticorum, *per authent. ſi tamen, C. de ſecund. nupt.* & eo caſu parentes non tranſeuntes ad ſecundas nuptias, poſſunt de his lucris diſponere pro rata computando eorum perſonam pro numero filiorum, *vt pulchrè diſtinguendo, ait idem Vrſill. ibi ſupra num.* 2.

41 Subextende, quòd poſſit filius illud petere in re per patrem alienata; licèt illius hæres non eſſet, *vt ait idem Vrſill. in deciſ. ad Afflict.* 37. *num.* 5.

42 Extende ſecundò, idem procedere moriente matre, quæ tenetur iſtud augumentum eius filijs relinquere, licèt non hæredibus, *vt ait Afflict. & Vrſill. in pracitato loco, & Rota ibi coram Cardin. Marcomontio, & Manzanedo, & Franch. dec.* 182.

43 Extende tertiò, idem eſſe verum in caſu parentum ad ſecunda vota conuolantium, in quorum pœnam filij, etiam ſi non ſint heredes patris, vel matris huiuſmodi lucra conſequi debent, *vt ait Vrſill. ibi ſupra, num.* 1. *& ſeq.*

44 Extende quartò, id etiam procedere ad fauorem filiarum, quæ à ſtatuto excluduntur, ob exiſtentiam maſculorum, quia nihilominus in odium ad ſecunda vota tranſeuntium ad cõſequutionem illius antefati admittuntur, *vt dicunt Doctores allegati ab Vrſillo, ibidem num. tertio.*

45 Subextende, quòd immò ſoror vterina præferrur proximioribus in eius ſucceſſione, *vt ait Afflict. deciſione* 127. *& Riccius ibi ſupra in collect.* 87.

46 Extende quintò, quòd ne dum defertur illud augumentum ad filios, ſed etiā ad filiarum filios, *idem Vrſill. in pracitato loco.*

47 Extende ſextò, id etiam in tantum valere, vt propterea filij, tàm primi, quàm ſecundi Matrimonij, etiam ſi non ſint hęredes illud augumentum conſequuntur, veluti dicunt *Afflict. & Vrſill. ibi ſupra*, & ibi ſubdunt, id non ſolùm procedere de iure communi, ſed etiam in vim conſuetudinis illius Regni.

48 Contrarium tamen reperitur deciſum *à Rota in Romana pretenſi lucri dotis Luna* 21. *Decembris* 1594. *coram Corduba.*

49 Concorda tu tamen, vt ſcilicet prima opinio procedat, quando expreſſe per Statutum non fuiſſet derogatum, *l. hac edictali, C. de ſecund. nupt.* Secunda verò opinio procedit, quando illius legis derogatio expreſſa concurreret, *vt ait Rota ibi coram eodem Corduba.*

50 Extende ſeptimò, quòd illud augumentum dotis, quod fuit mulieri aſſignatum ex bonis fideicommiſſarijs amplius ad vocatos in fideicommiſſo non reuertitur, ſed dicta vxore mortua, ad illius filios ſpectabit, *vt ait Rota in dec.* 209. *par. prima in recentior.*

51 An

51 Extende octauò, illud quoque Anteſatum deberi filiis, etiam ſi hæreditati paternæ renunciaſſent, quia, non ob id ab huiuſmodi lucro veniunt excludendi, *vt ait Vrſil. in d. deciſione ad Afflict. 314. num. 3.*

52 Sed declara tamen prędicta, non procedere, quàndo filij eſſent ingrati, quia tunc in odium ingratitudinis ad lucrum illius anteſati admitti non debent, *vt ait Afflict. in d. ſua deciſione 314. num. 4.*

53 Declara quartò, quòd vxor vſumfructum tantum lucratur, & quantum importat portio illius augumenti, & vſufructu finito, ille venit reſtituendus cui de iure, & ſic ad fauorem filiorum conſolidatur, *vt ait Afflict. ibi ſupra num. quinto.*

54 Vnde hic nota, quòd filij ſuccedunt matri, tanquàm filii ſecundum ius commune; ſed in Regno Neapolitano ſuccedunt filii vti hęredes patris, iuxta illius Regni Conſtitutionem, de qua per *Franch. in deciſione 182. nu. 14.*

55 Secus verò, ſi liberi nō extabunt, quia tunc illud tàm reſpectu vſusfructus, quā etiā proprietatis mulier ſuperlucratur, *text. eſt in l. ſi quis prioris, §. illud, & l. hac adiſtali, C. de ſecundis nupt. quos allegat Rota in dicta Romana de Cuppis coram Cardinali Marcomontio, & eſt etiam deciſio Gregorij XV. 398. per totam.*

56 Extende præterea, quòd mulier, quæ illius vſumfructum elegit, poteſt deinde variare, & ſic dictum anteſatum petere, *vt ait Afflict. dec. 291. in 2. dubio, & Riccius ibi ſupra allegatus.*

57 Sed quid erit dicendum, ſi remaneat onus ſoluendi anteſatum in hæreditate? & ſic eo caſu quomodo erit facienda illius ęſtimatio, ac liquidatio defuncta matre, cuius erat vſusfructus anteſati ante æſtimationem liquidatam? videndus eſt *Franch. dec. 186. num. 1. & 7.* & ibi deciditur ille caſus.

58 Vltimò erit notandum, quòd etiam vſuræ in illius reſtitutione debeantur, ob moram hæredum, *vt ait Grammat. deciſ. 103. num. 96. Theſaur. deciſ. 45. quicquid dixerit Affl. dec. 291. & Capic. deciſ. 65. allegata à Riccio in ſua collectanea deciſ. 272. par. ſecunda.* Sed eſt benè verùm, quòd id non cedit lucro vxoris tāquàm vſura, ſed cedit eius lucro tamquàm ſors debita ex pacto, ſiue ſtatuto, & ſic non agitur de vſuris vſurarum, ſed de vſuris percipiendis ex ſorte, ideſt, ex quantitate anteſati debita, *vt dicunt Doctores pręallegati, & ſignanter Riccius ibidem prope medium.*

Præterea notandum erit, quòd maritus tenetur pro rata lucri dotis ad expēſas funeris vxoris, *vt ait Rota per Gregor. dec. 573. num. 9.*

ARGVMENTVM.

DE ANTERIORITATE, ET POtioritate creditorum.

CONCLVSIO CXIX.

1 ANTERIORES creditores hypothecarii, nota, quòd regulariter poſterioribus, tàm pro ſorte principali, quàm pro fructibus ſunt præferēdi quia prior in tēpore, potior dicitur in iure, *tex. eſt in cap. qui prior, de regul. iur. in ſexto, & l. Lutius, ff. qui potior. in pign. habeant. Rota in Romana penſionis domus Mercurij 11. Februarij 1598. coram Corduba*, vbi ait, quòd tàm reſpectu ſortis, quàm fructuum eſt attendendum tēpus obligationis, & non ſolutionis, *Magon. dec. Flor. 124. n. 4. Surd. dec. 271. n. 2. & nouiſs. Cinc. de cenſib. par. 2. cap. 2. quæſt. 5. artic. 9. num. 44. & Card. Seraph. in dec. 481. num. 5.*

2 Contrarium, quòd ſcilicet, ſecundus creditor quoad pœnam, & vſuras præfeſratur primo, *ait Afflict. dec. 186. per totam, & ibi Vrſil. num. 1.*

Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, quando vſuræ ſunt promiſſæ ab eo, qui ad fortē erat obligatus, & poterat eam rem, tàm pro ſorte, quàm pro vſuris hypothecare; Secunda verò, quādo fecus, *vt ait Rot. per Card. Seraph. d. dec. 481. n. 5.* vbi ait, quòd tàm reſpectu ſortis, quàm fructuū eſt attendendum (vt dixi) tempus obligationis, & non ſolutionis.

4 Extende ſecundò procedere, nedū in ante-

teriorita[te] ex tempore, verum etiam ex cauſa, puta, ſi ex eius pecunia res fuiſſet empta iuxta terminos, *tex. in l. priuilegia, ff. de priuil. credit. pulchrè, D. de Ponte in ſua dec. 34.*

5 Extende tertio, id habere locum, tàm in hypotheca conditionali, quàm pura, etiã ſi nouata ſit obligatio cũ pignorum repetitione, *vt ait Iaffred. dec. 93. lib. 2. & Myſing. in d. obſeruat.* 59. Et ad id nota, quòd quando hypotheca ſit conſtituta ſub cõditione proteſtatiua debitoris, tunc ea non retrotrahitur, veluti etiam ſi eam non impleat, non obligatur, licèt tamen ſecus eſſet, ſi obligatio ita cõtracta ſit, vt ab ea recedi non poſſet, veluti quando ſtipulatio, ſiue iuramentum concurreret, quia tunc ea benè retrotraheretur, *vt fuit dictum in Romana penſionis domus Mercurij 11. Februarij 1598 coram Corduba, & vide Riccium in ſua collect. 502. par. 3.*

6 Declara tamen id, quod fuit dictum de anterioritate fructuum, veluti de ſorte, procedere, quando fructus ſiue vſuræ, fuerunt promiſſæ ab eo, qui ad ſortem tenetur, & qui poterat rem, tàm pro vſuris, quàm pro ſorte hypothecare, *vt fuit dictum à Rota per Card. Seraph. dec. 481. num. 5.*

7 Extende quartò, procedere etiã in bonis poſt obligationem vtriuſque acquiſitis, *vt ait Capin. in deciſione 90. cum ibi allegatis.*

8 Extende quintò, vt anterior creditor præferatur quoque venditori in ipſamet re vendita, niſi tamen in contractu fuiſſet reſeruata ſpecialis hypotheca, ſiue illa generalis, cum iuramento, quæ vim ſpecialis obtinet, aut fuerit approbatum pactum reſolutiuum, ſiue reſeruauerit ſibi dominium, *vt ait Polid. Ripa in ſua obſeruat.* 134. *& Theſaur. fil. in deciſione 74. & Baptiſta à Villa hanc eſſe communem ait in ſua concl.* 209. vbi firmat, quòd creditor qui vendidit merces debitori, ſi ille debitor aufugiat, non ob id venditor illarum mercium dicitur potior aliis creditoribus, niſi ſuper eis ſpecialem ſibi reſeruauerit, & in terminis iſtis *fuit deciſum à Rota per Burat. in ſua deciſione 223. num. primo, & ſub num. ſecundo, tertio, & decimoſexto ait*, id quoque procedere contra creditores anteriores ex cauſa dotis.

Declara tamen eam extenſionem procedere, ſi venditor deuenerit ad traditionem rei, necnon fidem de pretio habuerit, aliàs ſecùs, & fides de pretio verè habita cenſetur ex traditione rei, abſque quod fuerit actum de exburſatione pretij, & præcipuè, quando eſſet datum tempus ad ſoluendum; licèt ſecus tamen eſſet, ſi (verbi gratia) fuiſſet vendita aliqua domus pro ſcutis quatuor millibus infra tempus decem annorum, & illis elapſis, eam venditor amplius redimere non valeret, ſolutis tamen per emptorem aliis ſcutis octingentis, quia tunc, cum ea res non fuerit data ſponte quoad ea ſcuta octingenta, ſed contemplatione ſolutionis dictorum ſcutorum quatuor millium, ex quibus per decennium emptor debebat abſque ſolutione dictorum ſcutorum octingentorum dicta domo potiri, & ſic cum non fuerit data dilatio ad ſoluendum, reſpectu dictorum ſcutorum octingentorum, ſed correſpectiuè ad illud pactum de retrouendendo, quod ad fauorem venditoris durabat, & per conſequens, cum traditio rei, & dilatio data ad ſoluendum illa ſcuta octingenta, tẽderent ad alium effectum, ob id igitur non poteſt ex eis inferri, quòd fuerit habita fides de pretio, ita vt quoad ea ſcuta octingenta, creditores anteriores eſſent in re vendita venditori præferendi, & præſertim cum eſſemus in dubio, quia tunc fides habita de pretio non præſumitur, *vt latè fuit deductum in Romana prælationis Lunæ 13. Maij 1606. coram Cardinali Sacrato*, ex ea potiſſimum ratione moti Domini, quia elapſis illis decem annis, non per hoc domus remanebat libera emptori, niſi ſoluto iuſto pretio, & ſic cum non fuerit habita fides de illo, ſolutio partis non ſuffragatur, ſed ea integra eſſe debet, *iuxta doctrinam Tiraquell. de retract. conuentional. num. 70. in fine cum alijs adductis per Surdum in ſuo conſilio 101. num. 13. & Rota ibi ſupra coram Card. Sacrato.*

9 Extende ſextò, prædictam concluſionem procedere, etiam in locatione domus

Digitized by Google

mus ad habitandum, non autem ad conſeruandum merces, quia tunc ille non præfertur creditoribus anterioribus conductoris, at ſecus, ſi è cõtra, *vt ait Ioſeph Ludou. in dec. Peruſ.* 84. quæ poteſt inſeruire pro diſtinctione ad doctrinam *Bartoli in l. interdum, ff. qui potior. in pign. hab.*

10 Subextende, quòd neque locator in fructibus rei locatę prefertur anterioribus, licèt in eis tacitam hypothecam habeat, *vt ait Gaſp. Theſaur. in ſua dec. 29. cum alijs per eum allegatis.*

11 Fallit tamen veluti ſi illi fructus fuiſſent ſati à locatore, ſiue eſſent naturales *vt ait Surd. deciſ. 97. per totam*, vbi latè *Iaſon in l. item, ff. de pact.* Et nota quòd tali caſu non poteſt mala fides imputari colono, qui recepit ſemẽ mutuo pro ſeminando agro, neque minus creditori, qui illud dedit, *vt ait Card. Mantica de tacitis, lib. xi. tit. 23. num. 11. par. prima.*

12 Contrarium, quòd ſcilicet locatori detur anterior hypotheca in fructibus, qui ex eius prædio naſcũtur, & q cuicũque præferatur, & etiã ei, qui ſemen poſuerit, *ait Decian. conſ.* 50. *nu.* 4. *lib.* 3. *Grat. lib.* 5. *diſc. c.* 953. *nu.* 1. & ad id, vide quæ dixi in verbo *Animalia concl.* 108. *n.* 31. Et ratio iſtius ſecũdæ opinionis valdè vrgens mihi eſſe videtur ad fauorem locatoris, quia in hoc magis conſiderabilis eſſe videtur terra, quàm frumentum mutuatum, cum ſine ea vtiq. frumentum ſeminari non potuiſſet, vltra quod terra eſt de per ſe naturaliter apta producere alios fructus, quàm illum grani, cum poſſit producere fenũ, & hærbas, quibus animalia alũtur, & præcipuè in illis locis, in quibus abundè animalia extant, aliàs ſua ſaltem naturali terrarum reſpõſione fraudaretur, quando mutuans granum, ob illud eſſet præferendus; licèt ſecus forſan procederet in mutuante pecuniã ad rem emendam, quia tunc ex quo dicta res, ob illam ſolutionem mutuatæ pecuniæ conſeruatur, ergo alijs creditoribus in ea eſſet præferendus; ſecus autem, quando res non ſeruatur, quia tunc ea in tali obligatione non veniret, *vt ait Surdus in ſua deciſ.* 311. *num.* 1. *& ſeq.*

13 Hanc tamen ſecundam opinionem tenendo, declara eam procedere, quoad fructus primi anni, quia ſolùm illi dicuntur tacitè hypothecati pro penſione eiuſdem anni, at ſecus pro decurrendis, quia tunc in præiudicium anteriorum illud non eſſet concedendum, vt fuit deciſum in *Romana diſcuſſionis de Magonibus Lunæ 26. Ianuarij 1615. coram Vbaldo.* Et ſic iſta declaratio inſeruiet pro concordãtia dictarum opinionum.

Animaduertendo tamen, quòd in caſu, vbi mutuans frumentum ſatum eſſet præferendus, id ſolùm procederet illius identitate probata, aliàs ſecus, cum ſemper identitas rei contemplatæ ſit probanda, & quomodo, *dicam in verbo Identitas, & facit dicta dec. Surdi* 311. *num.* 1. *& ſeq. itẽ facit deciſio Gratian.* 148. *num.* 2. *in lib.* 5. *diſcept. cap.* 897. *ferè per totam*, & ibi ait in vino, grano, pecunia, mercibus, & alijs ſimilibus identitatem eſſe probandam ad hoc, vt creditor ſit alijs præferendus in hypotheca, Licèt ſit benè verum, quòd hypotheca reſeruata in mercibus, ac alijs rebus venalibus remanet, etiam in illis, quę earum loco ſubrogata fuere, licèt ſecus ſtante immixtione pecuniarum receptarum per creditorem, cum alijs ſuis pecunijs, quia tunc ceſſat earum identitas, quę tamen poteſt, etiam ex coniecturis probari, & quales eſſe debeant, tradit *idem Grat. d. c.* 897. *n.* 9. *&* 12. *& Afflict. dec.* 23. *n.* 3. *Surd. dec.* 55. *n.* 12 *& Rota dec.* 407. *n.* 3. *p.* 2. *in recent.*

Licèt ſit quoq. verùm, quòd identitas illa pecunię probatur ex idẽtitate cauſę, *vt ait Card. Seraph. dec.* 1093. *nu.* 1.

14 Extende, quòd anteriori liceat pecuniam poſteriori ſolutam auocare, etiam ſi eam poſterior bona fide cõſumpſerit, *vt ait Grammat. in ſua quaſt.* 2. *poſt deciſionem Theſaur.* 1. *bene Rouit. in ſuo conſ.* 18. *num.* 17. *& Marta in ſua deciſ.* 42. *Rota Piſanæ.*

15 Contrarium, quòd ſcilicet creditor anterior non poſſit auocare pecuniam per ſecundum exactam, *ait Afflict. deciſ.* 190. *num.* 1. vbi ſubiungit, quòd ille dicitur anterior, cui primo numeratum eſt, *& Caputaq. deciſ.* 98. *Paleottus deciſ.* 195. & ita fuit dictum in *Romana pecuniaria 19. Iunij, & 13. Nouembris 1573. coram Clemente Octauo,*

& in alia Romana pecuniaria Luna 9. Maij 1594. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 1074. num. 3. & penes Statil. Pacif. de Saluiano inter dict. deciſione 29. Hondod. conſil. 18. nu. 66. lib. primo, Capic. in ſua deciſione 78. & Mareſcott. variar. reſolut. lib. 2. cap. 36. & pulchrè ait Menoch. conſil. 4. num. 12. lib. primo.

16 Sed tenendo hanc ſecundam opinionem vti magis verã; declara eã procedere, ſi pecuniæ fuerint in ſæculo exactæ, & bona fide conſumptæ, ſecus autem, ſi dolo malo, & in fraudem prioris creditoris, quia tũc earum repetitio daretur, *vt fuit dictum in Romana pecuniaria de Brunis 1591. corã Card. Platto, & Card. Seraph. d. dec. 1074. n. 3. Capic. d. dec. 78. & Afflict. dicta deciſione 190. & prius deciſione 78. & Gregorius XV. deciſione 511. num. 18. & 20. & Paleott. dec. 159. & 195. & vide quæ dixi in concl. 88. num. 95. cum ſeqq.*

17 Quinimmò *Rota in illa Romana pecuniaria 13. Nouembris 1573. coram Clemente VIII.* Declarat, q̃ in prædicto caſu ſufficeret pecuniã fuiſſe exactã, licèt nõ conſumptam. Vnde ad id notandum erit quòd pecunia ſoluta, cũ cautione de reſtituendo prioribus, & potioribus, non conſumpta, ſed extare præſumitur, ſub eadem hypotheca, & vinculo, ita vt à tertio auocari poſſit, *l. prima, & ſecunda, ff. de vſufruct. earum rerum, quæ vſu conſum. Caſtren. conſil. 285. vol. primo, Franch. deciſ. 75. num. 9. deciſione 200. num. 4. deciſione 614. & 636. & ita fuit quoque reſolutum à Rota in Romana Cenſus 22. Maij 1630. coram Pirouano.*

Secus autem, ſi pecunia non extaret, & ſic eſſet conſumpta, quia tunc dominiũ, & hypotheca ſuper ea extinguitur, & propterea habemus, quòd pecunia, etiã aliena efficitur accipientis per eius conſumptionem, vel immixtionem, & in caſu, vbi conſumptio pecuniæ eſt facta ſine dolo, tunc in illius auocatione non datur creditori contra debitorem actio hypothecaria, quia dicta actio ſuper ea, quandò eſt conſumpta, ſiue immixta nõ datur, ſed bene condictio ex lege, quæ venit in ſubſidium, *ad trad. per Menoch. conſil. 4. num. 10. & ſeqq. lib. 1.*

Secus tamen, ſi ſolutio eſſet facta poſterioribus, poſtquã fuerunt directi ante riores, licèt videatur inueriſimile, vt quis voluerit ſoluere pretium poſterioribus, dum ſciret anteriores adeſſe, *vt ait Rota per Gregorium deciſione 511. num. 10. cum ſeqq. & prius deciſione 447. nu. 1. ſed Gratian. lib. 2. diſceptat. cap. 304. num. 1. & ſeqq.* aliam pulchram diſtinctionem adducit in materia iſtius ſolutionis poſteriori creditori factæ, quæ eſt talis; nempè aut ſumus in pecunia ex cauſa oneroſa ſoluta, & tunc habens anteriorem hypothecam eam non reuocat a poſteriori ſtante earum commixtione, ſiue cõſumptione bona fide, etiam ſi per fiſcum prætenderetur, eam eſſe ſibi obligatam, item quando eſſet pecunia aliena, vel furtiua; Aut verò pecuniatur ex cauſa lucratiua ſoluta, & tunc ex ſpeciali priuilegio datur priori creditori, facta tamẽ prius principalis debitoris, ac fideiuſſorum diſcuſſione; quia iſtud remedium datur in ſubſidium, *vt ait Grat. ibi ſup. cum ibi alleg.*

18 Amplia primò, huiuſmodi opinionem adeò procedere, vt propterea hæres prædicto mõ ſoluẽdo, rectè ſoluiſſe dicatur, *vt ait Rota per Card. Seraph. dec. 1311. n. 3. cum alijs ibi per eum allegatis.*

19 Secus verò, ſi hæres ſcienter ſecundo creditori ſoluiſſet, quia tũc ſi non procuraſſet fideiuſſionem de reſtituendo prioribus, & potioribus creditoribus, malè ſoluiſſe diceretur, *vt ait idem Card. Seraph. dicta deciſione 1311. num. 3. in fine.*

20 Sed declara tamen, quòd numquam dicta cautio de reſtituendo prioribus, & potioribus exigitur, niſi quando de alijs anterioribus conſtaret, vel niſi eſſemus in iudicio vniuerſalis diſcuſſionis, *vt fuit dictum in Romana Vineæ de Pinellis Veneris 29. Octobris 1599. coram Card. Mellino, & idem Card. Seraph. dec. 1019. n. 1.*

21 Subamplia dictam 2. opinionẽ quoq. procedere, q̃n anterior creditor fuiſſet citatus ante executionem, ad docendũ de iure ſuæ anterioritatis, qui ſi illud nõ oſtendit; ius pignoris amittit; q tamen intellige verum his duobus concurrentibus, & primò, q̃n præfixus eſſet terminus ad agendum, aliàs ſecus. Secundò, ſi ille perſonaliter fuerit citatus, cum citatio facta domi, non ſufficiat, *vt fuit dictum à Rota in Romana de Nardonibus Veneris 19. Iunij 1592. coram Card. Seraph. dec. 994. num. 2. & 3. in impreſſis.*

Sed

22 Sed tenendo primam opinionem, extende eam duobus modis procedere, & primò, ſi creditores omnes parem diligentiam in exigendo adhibuere, & tamen fuerit poſteriori gratificatum. Secundò, quando ſolutio fieret per decoctum, quia tunc, neque ſolutio facta valeret, etiam ſi anteriori fieret, cum decoctus habeatur pro mortuo, & illius actiones in creditores pertranſeunt, *vt ait Rota per Burattum deciſ. 8. num. 8.* Et ſic igitur illis duobus caſibus anteriores poſſunt pecuniam auocare à poſterioribus, *vt fuit dictum à Rota in dicta Romana pecuniaria coram Clemente VIII. & in alia Romana pecuniaria 29. Nouembris 1593. coram Penia, & Afflict. deciſ. 190.*

Quinimmò, quòd anteriores creditores cum obligatione camerali repetāt per hypothecariam ſolutum per hęredes debitoris, ſiue extet, ſiue non, quādo par omniū fuiſſet diligentia in exigendo credito *fuit reſolutum à Rota per Buratt. in dec. 687. & ibi per addent.*

23 Extende octauò concluſionem principalem procedere, etiam in poſſeſſione anteriori, quæ ſemper manutenenda venit, cum iunior doloſa, & clandeſtina præſumatur, etiam ſi ſit inſtrumentalis, alio non poſſidente capta, *Rota per Gregorium XV. in deciſ. 9. num. 6. & dec. 40. num. 3. & in Collonien. Monaſterij 5. Decembris 1627. coram Vbaldo, & in Feſulana bonorum 15. Ianuarij 1629. coram eodem, & Rota deciſione 674. num. 1. par. 1. recent. & per eundem Greg. dec. 307. num. 6. & deciſ. 458. num. 9.* Licèt ſecus eſſet, quando prius poſſidens pro ſpoliato ſe habuiſſet, quāuis tū id in dubio non præſumatur, *vt ait Rota per Burattum deciſ. 342. & per Gregorium deciſione 307. num. 10. & in dicta Collonien. Monaſterij, & in alia Elnen. Canonicatus 11. Februarij 1628. coram Vbaldo.*

Item ſecus eſſet, quando poſterior poſſeſſio eſſet capta auctoritate Iudicis, quia tunc alium poſſidentem priuat, *vt fuit dictum in Romana Cappellaniæ Sanctæ Mariæ Magdalenæ, Veneris 24. Februarij 1576. & in Ceruien. bonorum 20. Nouemb. 1578. coram Brauo, & in Licien. Beneficij Mercur. 6. Iun. 1607. coram Card. Caualerio, & in alia Conuerſana beneficij Mercurij 23. Ian. 1608. corā eodem Card. Caualerio, & prius in vna Meliten. Parochialis 27. Iun. 1603. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis dec. 124. num. 2. & 6.*

24 Et nota, quòd poſſeſſio anterior ea quoque dicitur, vbi eſſet appoſita in illius adeptione hora, & eſt præferenda alteri poſſeſſioni eadem die ſine appoſitio horæ adeptæ, *Rota dec. 514. nu. 1. par. 2. in recent.* Et ideò cautus erit ille procurator, ſi in capienda poſſeſſione faciet adnotare horam, & momentum adeptæ poſſeſſionis per Notarium.

25 Reſtringe tamen primo concluſionē, non procedere, quando anterioritas illius creditoris eſſet ſolùm vnius horæ, quia tunc ambo concurrere debent per æs, & libram pro rata, *vt ait Marta in ſua deciſ. 75. Rotę Piſanæ.*

Sed ſi forſan nullo modo de anterioritate conſtaret, veluti, quia inſtrumenta fuiſſent eadem die confecta, tunc eſſet præferenda cauſa dotis, vel altera magis priuilegiata, *vt dicunt Doctores allegati per addentem ad deciſionem Buratti 639. num. 22.* Veluti eodem modo venit dicendum de poſſeſſione titulata, quæ in manutentione præfertur, quando ſumus in concurſu poſſeſſionum æqualis temporis, quod procedit, etiam ſi teſtes de poſſeſſione titulata deponentes eſſent pauciores, *vt ait Menoch. de retinend. remed. 3. num. 733. & Rota per Card. Caualerium dec. 242. num. 3. & dec. 379. nu. 5 & per Greg. dec. 249. nu. 5. & dec. 480. nu. 3. par. 1. recent. & dec. 595. num. 1. par. 1. diuer. Gratian. lib. 5 diſcept. c. 910. num. 5. Gabr. de teſtib. concl. 4. n. 82. & ita fuit dictum in Vercellen. Cappellaniæ 25. Maij 1622. coram Vbaldo.*

Et ratio eſt, quia in paritate probationum titulus præualere debet, vti poſſeſſionem iuſtam, & antiquiorem inferens, *vt ait Theſaur. deciſione 206. & Rota in Caualliceu. Decimarum prima Iulij 1622. coram Pirouano.*

Secus verò, quando eſſemus extra cōcurſum probationis æqualis tēporis, quia tunc anterior poſſeſſio, etiam ſine ti titulo illi poſteriori, cum titulo venit

præferenda, *vt ait Afflict. deciſione* 363 *num. quarto.* quod enim procedit etiam in re beneficiaria, *vt fuit dictum à Rota deciſione* 187. *num. quarto*, *& quinto par. quarta diuerſor. & Beltramin. ad Gregorium Decimumquintum in deciſione* 40. *num.* 6. *vbi ait opiuionem Menochij* contrarium ſentientis non eſſe veram, ex ea ratione, quia in poſſeſſorio ſaltem ſummariisſimò manutentionis titulus, etiam in beneficialibus, non venit attendendus, *Rota deciſione* 595. *num. octauo, par. prima diuerſor. & per Gregorium Decimumquintum deciſione* 323. *et per Burattum deciſione* 262. *num.* 6. *& deciſ.* 263. *num.* 6.

26 Reſtringe ſecundò, ſupradictam concluſionem non procedere in eo, qui mutuauit pecuniam pro aliqua re emenda, ſuper qua mutuans cæteris creditoribus anterioribus erit præferendus, *vt ait Surd. dec.* 311. *ſub num.* 1.

27 Quam tamē Surdi opinionem ego puto veram, quatenus mutuans ſibi ſuper eadem re hypothecam reſeruaſſet, aliàs ſecus, veluti dixi ſupra in Extenſione numero octauo, & quemadmodum colligitur etiam ex ipſa *deciſione* 311. *Surdi in princip. & id expreſſe ait Mantica de Tacit. lib. vndecimo, tit.* 23. *num.* 20. *par. prima.*

Et ratio eſt, quia in mutuo dominiū transfertur in recipientem, vt ex vulgat, & veluti in iſtis terminis *fuit dictum à Rota in Romana domus Lunæ* 16. *Iunij* 1614. *coram Buratto, & Gratian. libro quarto diſceptation. cap.* 616. *num. quinto, & cap.* 670. *num. tertio, & Afflict. deciſione* 306. *num. quarto. & ibi Vrſill. num. primo, & ſecundo, Franch. deciſione* 97. *num. ſexto. & deciſione* 369. *num. ſecundo, Ioſeph. Ludouic. deciſione Peruſ.* 45. *num.* 19. *Neguſant. de pignorib. & hypothec. membr. ſecundo, par. quinta, num.* 22.

28 Extende prædicta primò, procedere, etiam in mutuante pecuniam alicui, qui ſtatim deceſſit, quia tunc ille omnibus creditoribus ſuper ea, etiam anterioribus eſſet præferendus, *vt ait idem Surd. in ſua dec.* 55. *num.* 10.

Et ratio eſt, quia vicinitas actuum, & breuitas temporis præſumptionem inducit, quòd ſit facta ſolutio de pecunia paulò ante accepta, *vt ait Surdus ibi ſupra num. decimo. Gratian. lib. quinto diſceptation. cap.* 897. *num.* 11. *& Cardin. Seraph. in dec.* 1093. *num.* 2.

29 Extende ſecundò, idem procedere in vxore emptoris alicuius rei, quia ea debet præferri venditori rei, etiam ſi ſpecialem hypothecam ſibi reſeruaſset contra, *text. in l. licèt, C. qui potior. in pign. habean.* & id procedit ex ſpeciali priuilegio dotis in vxore, *vt ait Cephal. conſil.* 131. *num.* 4. *lib.* 1. *cum ibi alleg.*

30 Extende tertiò, id quoque habere locum in rebus in domum illatis, ſuper quibus licèt tacitam hypothecam pro penſione domus habeat locator; tamen id non procedit, quando mulier pro dote concurreret, quia tunc dictus locator non præfertur, ſi mulier eſset anterior, & expreſſam hypothecam haberet, veluti fuit *deciſum in Romana diſcuſſionis de Magonibus Lunæ* 26. *Ianuarij* 1615. *coram Vbaldo. & Cardinalis Mantica mox allegan.*

31 Subextende primò procedere, etiam ſi creditores haberent expreſsam, & anteriorem hypothecam, quia nihilominus illis pro ſua dote præfertur vxor, dūmodo dos verè fuerit data, necnon fuerit renunciatum exceptioni non numeratæ pecuniæ, ſiue fuerit elapſum tempus ad illud opponendum, quòd eſt biēnium, *vt ait Miſinger. centuria quarta, obſeru.* 13. *& Cappell. Tholoſ. deciſ.* 217. *num. quarto*, vbi ſubiungit idem quoque procedere in dote fictè data, ideſt, ſolùm confeſſionata; dummodo tamen requiſita prædicta concurrant, licèt *nu.* 5. *d. Cappell.* hoc modò diſtinguendo dicat, aut vterque, tàm mulier, quàm alter habet expreſsam hypothecam, & tūc prior in tempore eſt potior in iure. Aut vterque tacitam, & eo caſu mulier præfertur, vt mox dicam, ſubdens id, quod fuit dictum de dote habere quoque locum in eius augumento, *vt ait Anton. Faber. deciſ.* 16. *C. qui pot. in pign. habeāt.* & veluti multa dicam in hac materia in verbo *Augumentum*, vbi recurras, & & dixi ſupra in verbo *Anteſatum, concluſione* 118. *num.* 30.

Sed declara tu tamen eam opinionē, nempè, mulierem eſse præferendam pro ſua dote creditoribus, etiam expreſsam

preſſam, & anteriorem hypothecam habentibus, eſſe veram, & ſolùm fuiſſe tentatam à Camera Imperialis, ſed Bartol. & cæteri communiter contrariũ tenent, & ſic, quòd ſolũ mulier habẽs tacitam præferatur habẽtibus expreſſam poſteriorẽ, *vt ait Miſinger. dict. obſeru.* 13.

32 Subextende ſecundò, multo magis procedere contra habentes anteriorem hypothecam, ſed tacitam, quia tunc mulier pro dote omninò præfertur, *vt dicunt adden. ad dec. Greg.* 421. *ſub nu.* 14.

33 Reſtringe tertiò, dictam concluſionem non procedere in impenſa funeris, quæ adeò dicitur priuilegiata, vt propterea anterioribus creditoribus, etiam expreſſam hypothecam habentibus ſit prę ferenda, *vt ait Surd. deciſ.* 112. *num.* 3. *& adden. ad Gregor. XV. in dec.* 421. *nu.* 14. *Gratian. lib. primo diſceptat. cap.* 94. *num.* 2. *& ſeq. vbi alios allegat, & ibi multa ait in hac materia, Fachineus conciuis meus in ſuis controuerſ. lib.* 12. *cap.* 49. vbi concludit huiuſmodi opinionem eſſe probabiliorem, contra *Ripam allegatũ à Mantica ibi ſupra*, & ratio eſt, quia huiuſmodi mercatores dicuntur creditores hæreditatis, & non defuncti, *vt ait Gratian. ibi ſupra*. Ego autem opinioni Ripæ inhærerẽ, & præſertim, quando funus fieret ad pompam, vltra quod nõ ita mercatores huiuſmodi occaſione locupletiores fierent, quia illi, aut ob inaduertentiam, conſanguineorum ingenti dolore defuncti affectorũ, aut eorũ indigentia, cum paratã pecuniã non habeãt, infimas merces ꝑ bonis expediũt, & pro eo pretio, quòd ipſi volunt, hæredibus inſcribunt, & ſic plura ſpecialia ad fauorem eorum concurrerent. Vnde *Rota in deciſione* 421. *Gregorij XV. in principio* decidit dictam impenſam eſſe præferendam omnibus creditoribus, etiam anterioribus; ſed non loquitur de illis expræſſam, & anteriorem hypothecam habentibus, & hanc opinionem vocat magis communem *Mantic. de Tacit. lib. vndecimo, tit.* 23. *num.* 23. *cum ſequen.* neque huic opinioni obſtat ea ratio, vt ſcilicet iſti dicantur creditores hę reditatis, non autem defuncti, quia hæreditas ſemper dicitur deducto ære alieno, pro quo facit *deciſ. Franch.* 51. *per totam, & Gratian. diſceptat.* 94. *num.* 2.

Sed ad illud priuilegium euitandum, melius eſſet, ſecundum me, quòd mendico veſtitu, & ſine pompa cadauer ad ſepulturam veheretur, quia huiuſmodi impenſæ potius dicuntur lucra Clericorum, quam ſuffragia mortuorum, vt dicunt ferè omnes *Summiſtæ in verbo Funus*, & ab opinione *Surdi, & aliorum receſſit Senat. Neapol. vt teſtatur Franch. in dicta ſua deciſ.* 51.

34 Sed tenendo opinionem Surdi, & ſequacium, extende eam pari modo procedere in impenſa vltimæ infirmitatis, quæ à pari procedit, cum ea funeralium, *vt ait idem Surdus dicta deciſione* 112. *num.* 7.

35 Reſtringe quartò, non habere locum in cuſtode animalium, ſiue in hoſpite, qui illis alimenta dedit; nam iſti omnibus aliis creditoribus ſunt pręferendi, & meritò quidem, quia per ea vita animalium conſeruatur, *vt ait Borgn. in ſua deciſ.* 44. *& Rota in Romana Salarij prima Iunij* 1569. *coram Oradino, & facit deciſ.* 691. *par. prima in recentior.*

Extende, quòd eodem modo dicitur de Mareſcalco, qui equum curauit, quia tũc aliis præfertur, & ſic poteſt animal retinere pro ſuo ſalario, *vt ait Caroc. de locat. & conduct. quæſt. vndecima, num. primo, & ſecundo, par. ſecunda, fol. mihi* 123. *idem ait Rota deciſ.* 766. *nu.* 5. *par.* 3. *recentior.*

36 Subextẽde procedere in omnibus illis, qui impenſas fecerunt in cuſtodiẽda re, ſiue reficienda, vel reſtauranda, & reaptanda; quia iſti omnibus aliis creditoribus præferuntur, *vt ait Caualcan. deciſione quinta, num.* 9. *& deciſ.* 23. *&* 44. *& Miſinger. obſeruat.* 60. *centur. prima, & Rota ibi ſupra, & Mantic. dicto tit.* 23. *lib. vndecimo, fol.* 635. *& ſeq. nu.* 23. *cum ſequentib. par. prima*, vbi propterea ait, quòd mulier iſtis non præfertur, niſi ſit anterior, quod tamen ſecus eſſet in eo; qui mutuaſſet frumentum, ſiue pecuniam ad illud emendum, quia tunc etiã de proprio tenetur, ſi tamen illud in ſui vtilitatem verſum fuiſſet, & vir non ſoluendo fieret, veluti dixi etiam in *concl.* 89. *num.* 122. *cum ſeqq.*

Secus autem, ſi ille, qui rem conſeruauit, ſiue mutuaſſet pecuniam ad emendam militiam, vel domum, ſiue pauim

refecit

refecit, ſed eſſet poſterior, quia tunc doti non præfertur, etiam ſi expreſſam hypothecam haberet, niſi tamen eſſemus in caſu, vbi mulier de ea militia manducaſſet, & illius vir effectus eſſet non ſoluendo, vt ſuperius dixi, & veluti ait *Mantica in præcitato loco num. ſeptimo cum ſequentibus par. prima.* & ſi vis ſcire ad ſaturitatem, quando, & in quibus caſibus mulier præferatur pro dote, vide eundem *Manticam dicto lib. vndecimo, tit. 23. ferè per totum, & in ſequentibus titulis 26. & 27. fol. mihi 635. & 645. & 647.*

37 Sed nota igitur, quòd ad hoc, vt talis anterior hypotheca iſtis competat, opus eſt, vt hæc requiſita concurrant, & primò, quòd nominatim illud pro conſeruatione, ſeu refectione rei ſit datū. Secundò, vt illud datum fuerit in vtilitatem illius cauſæ, & non in aliam verſum. Tertio, vt dicta res conſeruata exiſtat, quia tunc iſti tales ius in ea re habere dicuntur, *vt ait Gail. obſeruat. duodecima, num. quarto, lib. ſecundo, Miſinger. obſeruat. 60. num. ſecundo, centur. prima, & Rota ibi ſupra coram Oradino.*

38 Reſtringe quintò, non procedere in procuratore, ſeu ſollicitatore, quia iſtorum officia, & ſeruitia adeò ſunt fauorabilia, ac hæreditati annexa, vt propterea ius in illa re habere dicantur, eam iuuando, augendo, & defendendo, & eorum actio æquiparatur illi funeratitiæ, aut inuentarii, & pro eorum mercede competit illis actio mandati, neque in concurſu creditorum cauere tenentur; & ratio eſt; quia cautio de reſtituendo non exigitur ab eo, qui verè conſtat, vt aliis ſit præferendus in exactione, vt pulchrè fuit deciſum *à Rota in d. Romana Salarij prima Iunij 1569. coram Oradino, & facit deciſio Card. Seraphini 1019. nu. primo, & Rota deciſione 691. par. prima recentior.*

Quinimò, extende id adeò eſt priuilegiatum, vt neq. procuratores teneantur ſoluere mercedem Notario earum expeditionum, quas ipſi fecerunt pro eorum Dominis, niſi tamen ex propria promiſſione obligarentur, de qua tamen ſufficienter conſtare non diceretur, ad hunc effectum ex libris earumdem expeditionum, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſione 174. num. ſexto.*

39 Reſtringe ſextò, non procedere in negotiorum geſtore hæreditatis iacentis, qui pro ſua mercede omnibus creditoribus eſt præferendus, & tacitam hypothecam in bonis hęreditariis habet, *vt fuit dictum à Rota in Bellucana diſcuſſionis 24. Maij 1574. coram Cardinali Lancellotto Seniore.* Et nota, quòd iſta actio vtilis negotiorum geſtorum cuilibet competit, qui pro alio ſoluit, *vt fuit dictum in Romana donationis de Cangijs vigeſima prima Maij 1614. corā Cardinali Sacrato, & in alia Romana Legitima de Columna, Sabbati vigeſima tertia Ianuarij 1621. coram Buratto.*

40 Reſtringe ſeptimò, non procedere in cauſa depoſiti, qui pari modo aliis anterioribus eſt pręferendus, *vt pulchre ait Peguer. in ſua dec. 37.*

41 Fallit tamen in duobus caſibus, & primò in Bancheriis noſtri temporis, qui cum non dicantur verè depoſitarii, ideò in eis iſtud priuilegium prelationis ceſſat, *vt ait Dominus de Ponte in ſuo conſilio 56.*

42 Fallit ſecundò, vt ſcilicet creditor ex cauſa depoſiti, non ſit præferendus creditori in cauſa funerum, *vt ait Marta in ſua deciſione 83. Rota Piſanæ.*

43 Reſtringe octauò, quando eſſemus in creditore commendatarii, qui in ſubſidium prelationem habet ſuper fructus commendę, *vt ait idem Marta dec. 16. eiuſdem Rota Piſanæ.*

44 Reſtringe nonò, quando quantitas anteriori debita non eſſet liquida, illa verò poſterioris liquida, *vt ait Faber. in ſua deciſione duodecima, C. qui pot. in pig. hab.*

45 Reſtringe decimò, non procedere in eo, qui pro ſe clauſulam conſtituti, haberet, quia ea operatur, vt poſterior ſit anteriore potior, *vt ait idem Faber dec. 13. eodem titulo.*

46 Reſtringe vndecimò, quando ius anterioritatis eſſet per delegationem extinctum; quia tunc poſterior eſſet anteriori per eam nouationem pręferendus, *vt ait idem Faber deciſ. 19. C. eodem tit. qui pot. in pign. hab.*

47 Reſtringe duodecimò, non habere locum in fiſco, nam ipſe poteſt repetere ſolutum à poſteriori creditore hypothecaria

caria actione, *iuxta lext. in l. pecunia, de priuil. fiſci, & Riccius in ſua collect. dec. 1241. par. 4.*

48 Reſtringe decimotertiò, non procedere, quando creditor eſſet aliquo modo priuilegiatus, & in iſtis terminis intelligẽda venit doctrina *Bart. in l. ſi pupillus, ff. de his, quæ in fraud. credit. Rubin. in ſua deciſione 43. allegat. à Riccio in præcitato loco.*

Et talis quis diceretur, veluti quando aliqua res fuiſſet empta ex pecunijs Militis, Monialium, aut Eccleſiæ, ſiue pupilli, quia tunc iſtis duplex priuilegium datur; nempè illud tacitæ hypothecę, quę in alio non concurrit, & alterum, quod eſt, vt pręlatio detur contra anteriores creditores, etiam expreſſam in re empta habentes, Imò dominium ipſo iure prædictis acquiritur, etiam ſi res fuiſſet empta ab eorum adminiſtratoribus nomine proprio, & quod plus eſt actio, etiam perſonalis eiſdem competit, & præſertim ad fauorem Eccleſiæ, licèt (quicquid dicatur de vno ex prædictis) procedat quoque in aliis, cum inuicem æquiparentur, & priuilegium, quod in hoc habet præcipuè Eccleſia, adeò eſt potens, vt propterea ſi quis ædificet in aliquo ſolo, cum pecuniis Eccleſiæ, tunc ædificium dicto ſolo non cedit, vt regulare eſt, ſed benè ſolum cedit ædificio fauore Eccleſiæ, quicquid dicant aliqui, dummodo tñ Eccleſia pretium ſoli ſoluat, vt de prædictis omnibus dicunt *Doctores allegati à Gratiano lib. 5. diſcept. c. 955. num. 8. cum ſeqq.*

Extende dictam prælationem quoq; competere creditori in re ex propriis pecuniis empta, cum reſeruatione ſpecialis hypothecæ, quia tunc pręfertur anterioribus creditoribus, etiam ex cauſa dotis, & cum expreſſa hypotheca, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſione 223. num. 1. & ſeqq.*

49 Reſtringe decimoquartò, prædicta de æquitate procedere, & non de iuris rigore, *vt latè ait Riccius in ſua deciſ. 93. Curiæ Archiepiſcop. Neapolit. & Pariſius conſilio 65. num. primo, & ſequentib. lib. quarto.*

50 Vnde ad id notandum reſtat, quòd, ſi quis in contractu ſecundo loco facto ſibi ius anterioritatis, & hypothecę non reſeruat illud amittit, ita vt de priori, fit poſterior; & propterea erit cautela, q; ille de nouo contrahens, apponat illam clauſulam, Sine prę iudicio anterioritatis, & potioritatis, *vt ait Veronen. in cautela 123. & idem dicunt cęteri Doctores allegati à Rota in vna Romana anterioritatis Lunæ 23. Iunij 1603. coram Penia.*

51 Extende prædicta, eodem modo procedere in ſecundo creditore anteriori ſoluẽte, qui in locum illius anterioritatis non ſubintrat, niſi expreſſa conuentio adſit, vel primo creditori notificetur, quòd ea pecunia, cum hac conditione ſoluatur, quia tunc ex eo quædam tacita ceſſio reſultat, quę quoad acquirendum illud ius anterioritatis ſufficit, *vt pulchrè fuit dictum in vna Neapolitana cenſus 25. Octobris 1593. coram eodem Penia, & Rota deciſione 319. num. 2. & deciſione 320. per totam, par. quarta diuerſor. Franch. deciſione 97. num. ſecundo, & tertio. Rota apud Cincium de cenſibus deciſione 202. & penes Statil. Pacif. de Saluiano interdict. deciſione 148. & alij quos allegat Gratian. diſcept. 363. lib. ſecundo, & cap. 963. in fine lib. quinto, & Rota deciſione 26. num. 3. par. prima in recentior.*

52 Alias poſteriores creditores non ſubintrant in ius anteriorum, etiam ſi cum pecunia habita à dictis poſterioribus fuerit extinctum debitum anteriorum, quia tunc potius illi dicuntur ſe à proprio debito liberare, quàm in credito dicti anterioris ſuccedere, *vt fuit dictum à Rota in Romana donationis de Cangijs Lunæ 18. Ianuarij 1604. coram Card. Lancellotto Iuniore, quæ eſt in crimin. Farinacc. deciſ. 207. num. 3. & in Romana Saluiani interdicti 10. Ianuarij 1611. coram Vbaldo, quæ eſt dec. 294. nu. 15. par. prima in recentior.*

53 Contrarium tamen, quando emptor ſolueret anterioribus creditoribus venditoris, quia tunc ille hoc modo ſoluẽs, etiam abſque alla iurium ceſſione retentionem habet, quæ ſufficit ad impediendam immiſſionem per alium creditorem poſteriorem petitam, *vt fuit deciſum in Placentina Saluiani interdicti 16. Iunij 1589. coram Card. Mantica, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 69. nu. 3. Gratian. in ſua*

Digitized by Google

in ſua diſcept. 734. *num.* 18. vbi ait hanc opinionem eſſe veriorem, licèt contrarium teneat *Silueſt. Aldobrand. conſ.* 7. *num.* 13. *lib.* 1. contra quem facit etiam *Surd. conſ.* 183. *num.* 18. *lib.* 2. *Cardin. Mantic. de tacit. lib.* 11. *tit.* 29. *num.* 5.

54 Concorda igitur vt prima opinio procedat, quando quis agere vellet actione hypothecaria; quia tunc abſque ceſſione, & expreſſa conuentione, quòd ſcilicet ſoluens in locum primi creditoris ſuccederet ius iſtud anterius non acquirit; Secunda verò procedit, quoad excipiendum, & ſic quoad rei retentionem obtinendam, & ratio eſt, quia nedum fauorabiliores ſemper ſumus reo, quàm actori. Verum etiam, quia facilius datur retentio, quàm acquiſitio, de nouo *Mantica in præcitato loco, & Rota per Greg. in dec.* 265. *nu.* 3. *& dec.* 425. *nu.* 2.

Item prima opinio procederet, quando ſolutio fuiſſet ſimpliciter facta, & non ad effectum ſatisfaciendi primo creditori, nec animo acquirendi illius anterioritatis iura; Secunda verò quando ſecus, & de effectuali ſolutione appareret, quia tunc ſoluens pro alio in locũ primi ſuccedit, etiam abſque ceſſione, *vt ait Rota per Burattum deciſ.* 509. *num. primo.*

55 Declara tamen primò illud, quod fuit dictum de ceſſione à prioribus creditoribus reportata, non habere locum contra tertium, niſi ſolùm pro illa rata pecuniæ acceptæ, *vt ait Rota penes Statil. de Saluiano deciſ.* 76. *in vltimis verbis, & fuit dictum in Romana, ſeu Sabinen. cenſus* 20. *Nouembris* 1624. *coram Vbaldo ſeniori, & Rota dec.* 294. *nu.* 4. *par.* 1. *in recentior.*

56 Declara ſecundò huiuſmodi ceſſionem à prioribus creditoribus habitam non prodeſſe, ſi ſolutio fuit illis facta de pretio rei debitoris principalis, cum tunc lex dicat eam de ipſius pecunijs fuiſſe factam, per quam eorum actiones extinctæ dicuntur, *vt fuit dictum in illa Romana, ſeu Sabinen. cenſus coram Vbaldo, & per Gregorium dec.* 68. *nu.* 4.

57 Subdeclara tamen prædicta non procedere, quando aliter inter emptorem, & venditorem fuiſſet conuentum, vt puta, quòd pretium rei emptæ iret in extinctionem debitorum reportata iurium ceſſione, quia tunc illud præcisè inter contrahentes eſſet ſeruandum, veluti fuit ita deciſum *in Peruſina pecuniaria* 10. *Maij* 1628. *coram Vbaldo Seniori.*

58 Extende id in tantum eſſe verum, vt propterea remaneat emptori conſultum, ex cuius pecunijs fuit prioribus creditoribus ſatisfactum, vt nedum poſſit agere contra creditores poſteriores; verum etiam contra fideiuſſores, pro credito anteriorum creditorum, à quibus ipſe ceſſionem reportauit, caſu, quo illud prædium ab eo emptum ſibi fuiſset euictum, *vt fuit reſolutum in dicta Peruſina pecuniaria coram Vbaldo.*

59 Declara tertiò, quòd illud pactum initum cum debitore reportandi ceſſionem, necnon etiam ceſſio ipſa creditorum anteriorum debent fieri incontinenti in ipſo actu emptionis, ſeu ſolutionis, aliàs ſeruiret de vento, & incontinenti ea facta dicerentur, veluti ſi in eodem inſtrumento vnica ſtructura verborum eſsent appoſita coràm eiſdem notario, & teſtibus, licèt non eſsent in ipſamet rei traditione appoſita, *vt fuit dictum in dicta Peruſina pecuniaria* 24. *Ianuarij* 1629. *coram eodem Vbaldo.*

60 Quinimmò extende idem procedere ſi ea in diuerſo inſtrumẽto fuiſsent appoſita, dummodo tamen id fieret eodem tempore, & coram eiſdem notario, & teſtibus, *vt ait Franch. in ſua dec.* 369. *& Afflict. deciſ.* 306. *in fin. & ibi Vrſill. num.* 1. *& ſeq.* & hanc ſententiam eſse æquiorem, ac probabiliorem, *ait Stracha de mercat. titulo de decoctoribus in rubrica Qui potior. in pign. habeant. ſub num* 6.

61 Vltimò nota, quòd quando ius anterioritatis, controuertitur tũc ille ſemper eſt præſerẽdus, qui prius poſseſſionẽ accepit, quamuis poſtea illud amittat; non autem is, qui fuit in poſseſſione poſterior, licèt poſſideret de tempore quo anterioritas controuerteretur, & ratio eſt, quia ſufficit, quòd qualitas anterioritatis adſuerit eo tẽpore, quo diſpoſitio effectum recipit, licèt poſtea ceſset, *vt ait Gratian. lib.* 3. *diſcept. cap.* 402. *num.* 16. *&* 19.

62 Declara tamen prędicta procedere ſolùm pro ea ſumma, quæ creditoribus anterioribus fuit ſoluta, non autem to-

tam

tam rem ei retinere liceret, ſed benè illud, quod ſupereſt cœteris poſterioribus creditoribus aſſignare tenetur, ſi tamen ſit res diuiſibilis, quia æquitas non patitur, vt creditor de ſuo credito ſatisfactus reſiduũ bonorũ quoq; retineat, aliàs locupletaretur cum alterius iactura, & retineret ſine cauſa, *vt fuit reſolutum à Rota in dicta Romana, ſeu Sabinen. cenſus 20. Nouembris 1624. coram Vbaldo, & eſt deciſ. Card. Caualerij 652. num. 5. & deciſ. 559. num. 5. par. prima recentior.*

63 Extende prædicta procedere non obſtante illa regula, ꝙ poſſeſſor pro modico rem magni valoris retinere valeat, donec ſibi ſatisfiat, ſiue creditum offeratur, ex ea ratione, vt res magni valoris ad effectum retentionis fiat hypothecata pro credito minoris ſummæ, quia illa regula poſſet procedere in præiudicium ſolius debitoris, cuius bona in totum pro tali credito hypothecata reſtant, *vt ait Afflict. in deciſ. 213. nu. 4.* Siue etiã dicta regula procedere poſſet, quando res eſſet indiuiſibilis, quia tunc cum creditor non poſſet parte priuari, quin priuetur toto; idcirco ei pro toto predio datur retentio, donec de ſuo credito fuerit ſatisfactus; ſecus autem ſi res eſſet diuiſibilis, vel quando ex illa re omnibus alijs creditoribus concurrentibus poſſet remanere conſultum, quia in iſtis caſibus res magni valoris pro modico credito retineri non poteſt, *vt ait Rota in deciſ. 559. num. 5. par. prima in recentior. & in illa Romana, ſeu Sabinen. cenſus coram Vbaldo*; licèt ſit benè verum, quòd creditor illo caſu poteſt eligere melius pignus ad ſibi ſatisfaciendum *vt ait Surd. dec. 44. nu. 6.*

ARGVMENTVM.

ANTIQVVM TEMPVS QVID OPEretur in iure, & quando tale dicatur.

CONCLVSIO CXX.

1 ANTIQVITAS temporis nota, quòd facit præſumere omnia fuiſſe ſolemniter geſta à principio, *vt ait Rota deciſ. 30. num. 4. par. prima diuerſor. Cardin. Mantica deciſ. 101. & Rota deciſ. 221. num. 3. in 2. par. recentior. & pulchrè in Tuſculana bonorum 18. Martij 1611. coram Card. Sacrato, & Balb. deciſ. 300. & Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 520. num. 33. & Rota deciſ. 122. num. 6. parte prima in recentior. & per Coccinum deciſ. 75. num. 11. & deciſ. 249. num. 4. & deciſ. 470. num. 4.*

2 Fallit tamen iſta principalis concluſio, veluti ſi ex facie Inſtrumenti appareret ſolemnitatem non interueniſſe, vel quando Princeps, ſiue alter intereſſe habens, vel aliquid ita eueniſſe aſſerens non potuiſſet habere notitiam: quia tunc ſolemnitates interueniſſe non præſumuntur. *vt ait Vrſill. in deciſione 315. num. 13.*

3 Et nota, quòd res dicitur de antiquo, quando excedit ſexaginta, & ſeptuaginta annos, nec ad hoc tempus litis eſt ſubducendum, *veluti fuit deciſum in Parmen. Status 25. Iunij 1590. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 928. num. primo.*

4 Et quòd in materia probationis faciendæ per teſtes in antiquis illud tempus annorum ſexaginta dicatur antiquum, *fuit deciſum in Spoletana bonorum 23. Maij 1569. coram eodem Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 75. num. 2. & Rota deciſ. 155. num. 13. parte ſecunda nouiſſim. & in alia Ciuitatis Caſtelli bonorum, Veneris 28. Februarij 1605. coram Ortembergo, & deciſ. 234 num. ſecundo, parte ſecunda recentior. & Gregor. XV. deciſ. 389. num. 3. & latè in annotat. ibidem num. 7. & nouiſſime fuit ita deciſum in Parmen. Status Veneris 30. Martij 1629. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, & prius in Sabinen. Alluuionis 15. Nouembris 1621 coram Pirouano.*

5 Declara tamẽ, quòd illud tempus antiquum non probant teſtes, quando deponunt per dictionem (citra) abſq; copula, *vt ait Rota deciſ. 170 num. 5. par. ſecunda in recent.*

6 Extende, ꝙ etiam tempus quadraginta annorum dicatur ſufficiens ad hoc, vt ſententia de antiquo dicatur, *vt ait Rota coram eodem Card. Seraph. in Gerunden.*

runden. anniuerſariorum Mercurij 6. Iunij 1582. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 580. num. 4. & dec. 235. num. 5. parte ſecunda in reeentior.

7 Contrarium, quòd ſcilicet ſit arbitrio Iudicis remittendum, quando ſententia dicatur antiqua, *fuit deciſum in Militen. præcedentiæ, Veneris 5. Decembris 1578. coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 381. vbi de communi teſtatur, *& poſtea fuit dictum in vna Bononien. fideicommiſſi de Rubeis 22. Februarij* 1618. *coram Vbaldo, & in alia Bononien. fideicommiſſi de Luna 2. Decembris* 1610. *coram Dunozetto,* vbi Rota pro tempore antiquo inclinauit eius arbitrium per lapſum annorum ſexaginta octo, Sed *Vrſill. ad Afflict.* ait, quòd tẽpus antiquum, ſm̃ magis communem opinionem, illud dicitur in omni materia, quòd excedit curſum centum annorum; immò illud etiam nonaginta nouem annorum dicitur antiquum, *vt ait Put. deciſ.* 204. *num.* 1. *lib.* 2. *& Rota per Coccin. deciſ. 69. num. 8. & deciſ.* 105. *num.* 7. quamuis etiam dici poſſit, quòd ſit arbitrium Iudici, vt in huiuſmodi materia antiqua leuiores probationes requirere debeat, *vt ait idem Vrſill. in deciſ. 13. num. 33. & 34. & in deciſ. 245. num. 3. & Surd. deciſ.* 103. *num.* 11. ait; quod licèt tempus ſexaginta, vel octuaginta annorum propriè dici non poſſit antiquum, tamen in eo plurimum arbitrium Iudicis poteſt, & maximam materiam præbet Iudici, quòd ex indicijs, & præſumptionibus probatio inducatur, *vt ait Alex. conſ. 90. lib. 6. incip. in cauſa, & lite.*

8 Declara tamen, ꝙ in materia teſtium, tempus dicatur antiquum, vſque ad ſexaginta annos, *vt ait Rota per Verall. deciſ. 5. num. 3. par. 3.*

9 Sed quod curſus centum annorum, & vltra, dicatur tempus antiquum in qualibet materia ardua, & ſtricta, *Ait Rota deciſ. 167. num. 43. & ſeqq. parte prima in recentior.* & illud vocat longiſſimum; *Put. deciſ. 206. num. 4. lib. primo, Verall. dec. 20. num. 4. parte prima.* Item quòd tempus antiquum non exiſtimetur minus, quàm curſus centum annorum, ait *Put. deciſ. 206. num. 4. lib. 1. & nouiſſime Lotterius de re beneficiaria libro ſecundo, quæſtione xi. num.* 100.

10 Extende, quòd illud quoque dieatur tempus antiquum, quod per plures generationes tranſit, *vt ait Rota dec. 167. num. 43. parte prima recentior.*

11 Extende ſecundò, quòd tempus octuagintaquinque annorum poſſit dici immemorabile, quando vltra inſtrumenta probaretur etiam fama per teſtes, & tunc quilibet titulus melior de mundo ex eo allegari poſſet, *vt ait Rota per Puteum deciſ. 206. num. 5. lib. primo.* Et quod abſque alio adminiculo Rota voluerit centenariæ eſſe locum, etiamſi quinque anni deficiant, fuit dictum in *Ianuen. Abbatiæ 5. Martij, & 13. Ianuarij 1625. coram Buratto.*

12 Quod quidem tempus immemorabile ad hoc, vt probetur eſt neceſſaria probatio quadraginta annorum per teſtes facienda, & de viſu deponentes, *vt ait idem Put. deciſ. 204. num. 3. lib. ſecundo, & Rota in Sabinen. Alluuionis 15. Nouembris 1621. coram Pirouano,* & veluti dixi in verbo *Articuli, & ibi late.*

13 Extende, ꝙ teſtes debent etiam deponere de auditu à ſuis maioribus, qui ab alijs audierint, & quòd ipſi, nec maiores ſui nunquam viderint, nec audierint contrarium. Item debent deponere de publica voce, & fama per verbum fuit, & eſt, *vt ait Rota per Gregorium Decimum Quintum deciſ. 196. num. primo, & ibi in addit. num. 3. & in dicta Sabinen. Alluuionis coram Pirouano.*

Rurſus, quòd teſtes, vt probent famam debeant deponere per verba præteriti perfecti, non autem præſentis, ſiue præteriti imperfecti, *fuit dictum à Rota in Aretina Cappellaniæ Mercurij 8. Maij 1616. coram Buratto.*

14 Subextende, quòd teſtes concludere debent, & in requiſitis debent eſſe conteſtes, *idem Gregor. deciſ. 252. num. 3. & deciſ. 434. num. 11.* Aliàs illam non probarent, *vt ait idem Greg. in dec. 449. n. 9.*

15 Declara, ꝙ ætas in illis teſtibus requiritur, vt ſaltem ſit annorum quinquaginta quatuor, *vt ait idem Gregor. in deciſ. 298. num. primo, & in addit. num. 12.*

16 Subdeclara; ꝙ neque per eos poſſet probari, ſi deducto tempore litis non haberent dictam ætatem annorum 54.

de

de qua concludenter apparere debet, & teſtes de illa debent eſſe bene certi, & conſtantes, *dictus Gregorius XV. deciſ. 298. num. ſecundo, & vndecimo, & deciſ. 434. num. duodecimo.*

Et quòd tempus litis, quando contenditur, an ſimus in antiquo, ſit deducendum, tàm in teſtibus, quàm in inſtrumentis, *ait Rota in deciſ. 160. num. 9. par. prima recentior. & in Aretina Cappellaniæ Mercurij 18. Maij 1616. coram Buratto, & in alia Nouarien. bonorum 7. Iunij 1619. coram Cardinali Sacrato, & deciſione 185. par. prima diuerſor. & deciſione 233. in vltimis verb. par. quarta diuerſor. & in Auriacen. iuris nominandi Luna 18. Maij 1615. corā eodem Buratto*, & ibi teſtatur, ꝙ tempus ſexaginta annorum in teſtibus, *iuxta ſtylum Rotæ* antiquum dicitur, ſi tamen tempus motæ litis fuerit deductum, *idem Buratt. deciſ. 178. & ibi in additionibus.*

17 Extende, quòd neque etiam probaret in hoc caſu teſtis, ſi referret ſe ad articulum, & diceret omnia in eo contenta eſſe vera, *vt habetur in deciſione 578 nu. 14. & ibi in additionib. Gregorij XV.* Licèt contrarium dixerim in verbo *Articuli, concl. 148. num. 323. cum ſeqq. & ibi concordantiam inuenies.*

18 Subextēde, ꝙ nec ea ꝑ ſcripturas probarut, niſi darentur ſcripturæ antiquæ vltra centum annos, & in illis immemorabilis enunciaretur, & ad minus duæ enunciatiuæ concurrerent à perſonis non ſuſpectis emanatæ, *vt ait Addens ad Gregor. in ſua deciſione 51. num. 10.*

Et tunc nota, quòd tales enunciatiuę probarent iuspatronatus, etiam contra tertium, *vt ait Rota per Buratt. in deciſ. 172. & ibi in additionibus num. 33. verſ. quando verò, & Rota in alijs deciſionibus Squillacen. Iuriſdictionis 4. Martij 1616. coram Andrea, & in Burgi S. Donni iuriſpatronatus 20. Iunij 1622. coram Merlino, & per eundem Buratt. dec. 807. num. 2.*

19 Declara tamen, ꝙ licèt ſit verum, quòd immemorabilis omnem malæ fidei præſumptionem excludat, tamē illud ceſſat, quando de certo initio daretur, cum ea ex actibus contrarijs excludatur, ꝙ tamē ſecus eſſet, ſi actus contrarij fuerint geſti poſt completam immemorabilis probationem. Immò ea etiam ex ſolo rumore, & tumultu excluditur, *vt ait Greg. in ſua dec. 290. & prius dec. 51. & ibi in addit. nu. 13.* veluti eodem modo excluditur, quando extaret incapacitas, quia tunc ea vim priuilegij non haberet, *vt fuit dictum in vna Cracouien. iuris eligendi 21. Maij 1627. coram Coccino Decano.* Et de hac materia latè dixi in verbo *Articuli nu. 360. cum plur. ſeqq. vbi recurras.*

20 Amplia primo, concluſionem principalem in tantum eſſe veram, vt propterea antiquitas temporis, cum adminiculis iuncta, probationem mandati, iuuet, *vt ait Rota deciſione 187. num. 5. par. prima diuerſor Caſſad. dec. 3. de procurat. & Garz. deciſ. 28. Put. deciſione 4. de procur. & prius in deciſione 3. eod. tit. ait*, id eò magis procedere, quando lata ſit ſententia pro habente mandatū defectuoſum.

21 Quod tamen declara verum in iudicialibus, & quando ſolemnitas intrinſeca eſt in inſtrumento enunciata, *vt ait Verall. deciſione 194. par. ſecunda.*

22 Amplia ſecundò, quòd tempus antiquum facit, quòd in ſententia pręſumatur citatio, & eo magis ſi concurreret enunciatio, ſaltem in genere, quod fuiſſet ritè, & rectè proceſſum, *veluti fuit deciſum in dicta Gerunden. Anniuerſariorum coram Cardinali Seraphino deciſione 580. num. 3. & Gratian. deciſ. Marchiæ 97.*

23 Quod enim extende procedere, etiam in præiudicium tertij, *Rota in prædicta Gerunden. coram eodem Cardinali Seraphino.*

24 Declara tamen, quòd illa pręſumptio, quæ pro ſententia oritur ex antiquo tēpore, facile eliditur per contradictionē, *veluti fuit deciſum in dicta Meliten. præcedentiæ coram Cardinali Seraphino, num. 11.*

25 Amplia tertiò, quòd etiam ob temporis antiquitatem in alienatione depoſitum non præſumitur, *veluti fuit deciſum in Anconitana bonorum 17. Iunij 1577. coram eodem Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis dec. 338. num. 7.*

26 Declara tamen id, non eſſe verum, ſi ex Inſtrumento de contrario appareret, *vt ait Rota ibi ſupra num. 7.*

27 Amplia quartò, quòd probatio per

teſtes de publica voce, & fama in antiquis ſufficit, & concludit, *veluti fuit deciſum in Spoletana bonorum Veneris 13. Iunij 1608. coram Card. Marcomontio, quæ eſt inter criminal. Farinac. deciſione 258. num. ſexto, & prius ibidem deciſione 57. num. quarto, & Card. Seraphin. deciſione 75. nu. primo, & deciſione 330. num. nono. & Put. deciſione 62. nu. quarto, lib. ſecundo.*

28 Extende primò, dictos teſtes plenè probare, præſertim concurrentibus adminiculis, etiam quoad effectum grauis præiudicij, *vt ait Card. Seraph. dec. 449. n. 4.*

29 Extende ſecundò, quòd teſtis iſto caſu eſſet vnicus, tamen, ad minus facit adminiculum, *vt fuit deciſum in Reatina beneficij 6. April. 1576. coram eodem Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 393. n. 2*

30 Si verò inter alios eſſent examinati, ſemiplenam probationem inducunt, *vt ait Rota per Put. dec. 62. lib. ſecundo, nu 3. & 4.* vbi rationem aſſignat quare fama in antiquis, plenè probet, teſtes verò inter alios examinati, non.

31 Extende tertiò, quòd ad corroborationem, & confirmationem antiquarum probationum admittuntur teſtes, etiam poſt didicita teſtificata, *vt ait Rota per Greg. deciſ. 583. num. quinto.*

32 Extende quartò quòd teſtes examinati in iudicio antiquo, probant per modū iurium, abſque totius proceſſus exhibitione, & id, ob antiquitatem, *vt ait idem Gregor. dec. 535. num. ſeptimo.*

33 Fallit tamen, quando aliquid in contrarium probatæ famæ adeſſet, quod eā debilitaret, *vt fuit deciſum in vna Oueten denegationis poſſeſſionis Canonicatus 28. Ianuarij 1578. coram eodem Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 355. num. quinto.*

34 Extende quintò, quòd vbi probatio requiritur de viſu, ſi ſumus in materia antiqua, & viſus, non poſſit attingere metam annorum, tunc probatio per famam, ſupplet per probationem requiſitam de viſu, *vt ait Card. Seraphinus deciſ. 449. num. tertio.*

35 Extende ſextò, quòd inſtrumenta antiqua continentia verba enunciatiua habent vim publicæ vocis, & famæ, *vt fuit deciſum in Meliten. habitus, ſeu probationum, Lunæ 17. Decembris 1607. corā Card. Lancellotto, quæ eſt inter criminal. Farinac. dec. 248. num. tertio.*

Et quod plus eſt talis enunciatiua antiqua, probat etiam, ſi de relato non conſtaret, *vt ait Rota per Buratt. deciſ. 172. num. quarto, & deciſ. 260. num. quinto, & ſexto,* vbi ſubiungit, quòd licèt enūciatiua non ſit, valde antiqua tamen magnum adminiculum præbet.

36 Immò, quandò enunciatiuæ ſunt antiquiſſimæ, quòd communem hominum opinionem probent, *ait Rota deciſione 482. num. tertio, par. prima, in recentior.* & propterea, ſi in inſtrumentis prædictis enuncietur nobilitas alicuius, tunc ea illius nobilitatem probant, *vt fuit deciſum in Comen. habitus, Lunæ 14. Maij 1607. coram Iuſto, quæ eſt inter crim. Farinac. deciſione 243. num. primo.*

37 Veluti eodem modo Nobilitas, & Puritas ſanguinis, probatur per teſtes, de publica voce, & fama, ceſſit per publicam populi reputationem, *vt ait Rota deciſione 335. num. ſecundo par. ſecunda recentior.*

Extende hic obiter, quòd etiam Nobilitas probetur ex Hiſtorijs, & Chronicis, necnon ex Inſignibus in locis publicis affixis coadiuuatur Nobilitas, veluti quoq. ex officijs, & Magiſtratibus, probatur affirmatiuè, nō autē negatiuè arguendo, quēadmodū etiā Nobilitas probatur ex Principis atteſtatione, atq. ex Matrimonijs initis cū nobilibus, & ex occupatione eorum honorum, qui viris nobilibus dari ſolent, *vt ait Rota per Burattum dec. 358. per totam.*

Subextende prædicta, adeò eſſe vera, vt propterea ſententia lata ſuper ſtatu perſonæ faciat ius quoad omnes, *vt ait Rota per Burattum ibi ſupra num. ſexto, & deciſione 204. num. quarto par. prima recentior.*

Declara tamen prędictam ſubextenſionem eſſe veram, dummodo ſententia fuerit lata, cum legitimo contradictore, alias ſecus, *iuxta tradita a Bart. in l. ingenuum, num. primo, ff. de ſtat. hom. Alexand. in l. ſæpè, num. 76. & 78. ff. de re iudicat. Couarruuias practicar. quæſtionum cap. decimotertio, nu. quinto, cum alijs allegatis à Gonzales ad regulam*

octauam

octauam Cancell. glo. nona, §. primo, num. 86. & Rota per Gregorium deciſione 486. num. decimo, & per Cardinalem Caualer. deciſione 250. num. quinto, & in hac materia, vide quæ dixi in concluſ. 147. ſub num. 6.

38 Extende ſeptimò, quòd fama iuncta, cum longiſſima poſſeſſione præſentandi in iure patronatus in antiquis, illud probat, *Card. Ser. pb. dec. 114. nu. 6. & Puteus deciſio. 206. lib. primo*, & ſi concurrant plures enunciatiuæ diuerſorũ notariorum centum annos excedentes, probarent ius patronatus, etiam contra tertium, *vt fuit dictum in vna Nullius, ſeu Squillacen. iuriſdictionis quarta Martij 1616. coram Andrea, & in Burgi ſancti Donnini iuriſpatronatus vigeſima Iunij 1622. coram Merlino, & per Buratum deciſione 172. & deciſione 807. num. ſecundo, & ibi multa per Addentem in hac materia enunciatiuarum.*

39 Sed declara tamen, quòd antiqua melius per ſcripturas, quàm per teſtes probantur, *vt fuit deciſum in Aeſina bonorum vigeſima Maij 1580. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 461. num. quinto, & deciſione 45. num. ſecundo, parte ſecunda recentior. & Gregorius Decimus quintus deciſione 434. num. octauo, & multa dixi in concluſione 148. num. 110. & ſeq.*

40 Et propterea ad id notandum erit, quòd Rota paſſim denegat remiſſoriam ad reprobandum id, de cuius contrario per ſcripturas probatur, *vt ait Rota in deciſione 582. num. ſexto, par. prima in recentior.*

Licèt tamen ſecus eſſet, vbi ageretur de probando aliquid per teſtes, per replicationem, quam impoſſibile eſſet probari per inſtrumenta, quoad omnia capita, quia tunc locus eſſet remiſſoriæ, *vt ait Rota deciſione 44. de teſtibus in antiquis*, & eò magis, quando articuli continerent materias, tàm per teſtes, quàm per ſcripturas probandas, *vt ait Cæſar. de Graſſis deciſione prima nu. vndecimo de dilat.* quia tunc probationes non eſſent coanguſtandæ ad ſcripturas tantum, *vt fuit dictum à Rota in Turritana bonorum vigeſima tertia Februarij 1615. coram Vbaldo, & tandem in Leodien. Caſtrorum Veneris deciſeptima Maij 1630. coram Motmanno.*

Et prædicta, eò magis procederent, vbi ſuſpicio calumniæ ceſſaret, & tunc ceſſare diceretur, quando pars impetraſſet reſtitutionem in integrum, in cauſa, quia tali caſu, etiam non obſtante exceptione rei iudicatæ, remiſſoria concedenda veniret, *vt fuit dictum per Addentem ad Greg. dec. 184. ſub num. 7. & apud eundem in dec. 276. num. 7.*

Quinimmò id procederet, etiam cũ admiſſione nouorum articulorum, ſi tamen fuiſſet addita clauſula facultatiua illos addendi, & à Iudice conceſſa, & præſertim, ſi alij articuli fuiſſent vltimo loco producti, qui continerent materiam doli, & læſionis depẽdentem à primis de vi, & metu alicuius contractus, qui licèt nõ videantur includere replicationem doli; nihilominus, quando poſſunt adiuuare intentionem petentis remiſſoriam, veniunt admittendi, cum quilibet poſſit pluribus defenſionibus vti; cum habeamus, ſufficere vnum ex articulis eſſe releuantem, & præſertim in cauſa profana, ad hoc, vt remiſſoria ſit concedenda, vltra quòd iſta materia eſt Iudici arbitraria, *vt ait Rota in Firmana, ſeu Maceraten. dotis, die quarta Iulij 1609. coram Pirouano, & Gregor. deciſ. 129. num. 4. & in illa Leodien. Caſtrorum coràm Motmanno ſup. alleg.*

41 Extende octauo, eò magis procedere, quando eſſemus in curſu centum, & vltra annorum, quia tales teſtes de auditu, & fama publica admittuntur pro plenis probationibus; & ratio eſt, quia, ob breuẽ hominum vitæ curſum, illi de viſu deponere non valent, & lex nunquam ſuper impoſſibili fundatur, *vt eſt text. in l. impoſſibilium, de reg. iur. & l. fin. ff. quæ ſint ſine appell. & Rota dec. 360. num. 4. par. ſecunda recentior.*

42 Extende præterea, quòd etiam plus fidei adhibetur teſtibus, & inſtrumentis antiquis, quàm modernis, quando illi ſolum de auditu deponunt, & id eò magis habet locum in controuerſia antiqua, *vt fuit deciſum in vna Rauennaten. Valliũ 26. Iunij 1581. corã Seraph.*

quæ eſt in eius impreſſis deciſio 533.*num. primo*, & *idem Gregor. ibi ſupra num. nono*, vbi ait, quòd inſtrumentis antiquis lux veritatis aſſiſtit, & *Cardinalis Seraphinus deciſione* 339. *num. ſeptimo, Rota deciſ.* 91.*num. nono*, & *deciſ.* 582.*n. ſexto, par. prima in recent.* & *in Pampilonen. Parochialis vigeſimatertia Iun.* 1603 *coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis dec.* 121. *num. ſecundo.*

43 Amplia 5. principalem concluſionem in tantū procedere, ꝙ in probatione rei antiquæ, etiã teſtes inter alios examinati probant, ſi illi eſſent mortui; & ſic, quòd amplius repeti non poſſent; ſi tamen in actis appareret de aliis concernentibus validitatem examinis, *Mobedan. deciſione* 178. & *Card. Seraphin. deciſ.* 171. *num. primo.*

44 Extende primò, procedere, etiam ſi dicti teſtes mortui eſſent nulliter examinari, quia licèt illi non poſſint repeti, cũ mortui non loquantur, tamen quia amplius in humanis non ſunt, idcircò eorum examen ſæpè ex æquitate ſuſtinetur, *vt ait idem Mobedan. deciſione vltima, num tertio*, & *quarto de teſtibus*, & *Gonzal. regul. octaua in annotat. contra null. num* 76.

45 Et ꝑpa hinc fit, ꝙ iſto caſu, quando Rotę eſt datum dubium pro ſanatione nullitatis examinis teſtium illius arbitrio, tunc ea ſolet reſpondere de facili, pro arbitrio, *vt ait Rota deciſione* 462. *in fine, par. prima in recent.* Sed in hoc recurre in verbo *Arbitrium*, vbi plura inuenies.

Subextende, quòd immò teſtes mortui, magis probant, quàm ſi eſſent viui, veluti dixi infra in *Concluſione* 123. *ſub numero* 62. & ibi ratio aſſignatur.

46 Extende ſecundò, illam Ampliationem quoque procedere in teſte de auditu, qui licèt regulariter non probet; in antiquis tamen benè probat, *vt ait Riccius in ſua collectan. deciſ.* 327. *par. ſecunda.*

47 Amplia ſextò, quòd in antiquis leuiores probationes ſufficiant, veluti, ſi ageretur de probanda ſcientia, quę in antiquis eſt difficilis probationis, *veluti fuit deciſum in Romana de Valle, die nona Decembris* 1579. *coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſio* 431. & *in* [illegible] *bonorum* 20. *Maij* 1580 *coram eodem Card. Seraphino, quę eſt in eius impreſſis deciſio* 462. *num. nono*, & [illegible] *deciſione* 62. *lib. ſecundo*, vbi ait, quòd probatio quæ eſt in recenti tempore, in antiquis ſit plena, & *Rota deciſione* 490. *num.* [illegible] & *deciſione* 614. *num. primo, par. prima diuerſ.* & *dec.* 371. *nu. ſecundo, par. prima in recentior.* & *in Spoletana bonorum* 4. *Maij* 1607. *coram Cardinale Marcomontio.*

48 Extende, idem procedere, veluti, ſi ageretur de probanda parentela, cuius enim probatio in antiquis leuioribus probationibus, eſt contenta, veluti *fuit deciſum in Calagurritana Decimarum de Aluerita Lunæ* 17. *Iunij* 1565. *coram Gipſio.*

49 Extende ſecundò, quòd etiam illa probetur per teſtes de publica voce & fama, quando eſt vltra quartum gradum, *vt ait Rota ibi ſupra*, & *Archidiacon. conſil.* 3. *num. ſecundo* & *tertio*, & *Curt. Iun. conſ.* 220. *n.* 44. Et veluti eodē modo dicitur etiã, quando tractaretur de probando, quem eſſe antiquiorem de progenie, quia id probatum diceretur, ſi teſtes deponerent de fama, & communi reputatione, & eò magis, quando alter non compareret, qui ſe antiquiorem prætenderet, neque probaretur alios extare antiquiores, *vt ait Rota per Burattum deciſione* 260. *num. decimo*, & *deciſione* 687. *par. tertia in recent.*

50 Subextende, quòd quando ea non requiritur in certo gradu, ſufficit eam in genere probare, *vt fuit dictum in vna Valentina Beneficij de Mercato, die Veneris ſexta Martij* 1598. *coram Card. Pamphilio.*

51 Amplia ſeptimò, quòd cum ſimus in materia antiqua, ſpacium centum annorum excedente, præſumptio poſſeſſionis reſultat, *vt fuit deciſum in Placentina Decimarum de Vſillis vigeſima prima Maij* 1576. *coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis dec.* 303. *num.* 2.

52 Secus autem, ſi eſſemus in minori ſpatio

ſpatio centum annorum, quia tunc illud tempus præſumptionem ſententiæ non admittit, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſione 381. num. quinto*, & quòd tempus antiquum in materia ſcripturarum dici non poſſit ſecundum ſtilum Rotæ, niſi ſit centum annorum, *vt ait Rota deciſione 109. lib. ſecundo, & deciſione 445. num. tertio, eodem libro, & Rota in Meluitana iuris accreſcendi decima tertia Iunij 1607. coram Scotto.*

53 Amplia octauo, quòd ſententiæ antiquæ, vltra triginta annos, etiam ſine proceſſu probant, *Put. deciſione 338. lib. ſecundo, & ita fuit deciſum in vna Romana deuolutionis domorum 20. Maij 1580. coram Cardinali Lancellotto*, & quòd huiuſmodi ſpatio ritè, ac rectè latę præſumantur, *ait Caſſadorus deciſione tertia de proc. & fuit etiam deciſum in vna Senecen. Decimarum Luna vigeſima octaua Aprilis 1608. coram Cardinali Caualerio, & deciſione 235. numero quinto, parte ſecunda in recentior. & deciſione 673. num. primo. Cardinalis Mantica deciſione 296. num. ſexto, & ſeptimo, & in Anconitana Saluiani nona Maij 1622. coram Vbaldo Seniore.*

Quinimmò, quòd ſententia abſque proceſſu, etiam contra tertium, in antiquis probet in tantum, quòd aſſerenti eam ex actis non iuſtificari onus probandi incumbat, *ait Buratt. deciſione 378. num. 6. & prius in deciſione 76. num. 26. & Rota in deciſ. 673. num. primo, par. ſecunda recentior.*

54 Contrarium, quòd ſcilicet Rota non attendat ſententiam ſine proceſſu, niſi eſſemus in illis valde antiquis, vt puta centum annorum, & in quibus clara ſit obſeruantia illius, *ait Rota per Seraph. in ſua dec. 381. num. 5.* vbi propterea ait, quòd præſumptio ſententiæ, quæ ex antiquitate oritur facilè per contradictionem eliditur, idemque ait *Rota per Burat. in dicta ſua deciſ. 76. num. ſecundo, & dec. 94. num. 1.* & ibi alię plures deciſiones in additionibus allegantur.

55 Concorda tu igitur, vt prima opinio procedat, quando vltra tempus triginta, vel quadraginta annorum concurrerent etiam alia adminicula, vel obſeruantia, ſiue quādo eſſemus in terminis inducendæ conſuetudinis, quia tunc longum tempus dicitur, etiam ſpacium decem annorum *Buratt. in dd. deciſ. 76. & 376.* Secunda verò procederet in terminis pſcriptoinis immemorabilis, ſeu quoad vitam hominis, ſiue etiam quando aliud adminiculum, niſi illud temporis non concurreret, *vt ait Menoch. de adipiſc. remed. 4. num. 668. & Rota in Romana domus Luna 2. Maij 1588. coram Orano, & Card. Seraph. in ſua deciſ. 580.* vbi ait in hoc eſſe ſtandum arbitrio Iudicis, & præſertim ſtantibus adminiculis, *licèt Rota per Buratt. in deciſ. 76. & 94. & ibi per addent.* dicat, quòd ad hunc effectum requiratur, quòd ſententia fuerit lata ante triginta annos, iuxta opinionem Rotæ, *vt ait Put. in dicta deciſ. 328 lib. ſecundo, & in deciſ. 235. num. quinto, par. ſecunda recent idem Burat. dec. 376. & ita fuit dictum in Anconitana Saluiani 9. Maij 1622. coram Vbaldo.*

Et tenendo primam opinionem opinem, extende eam multò magis procedere, quando excipiendo ageretur, vel quando eſſemus in Tribunalibus, in quibus copia proceſſus non datur, vt eſt in crimine hæreſis, quia tunc ſententia ſine proceſſu probat, *vt fuit dictum à Rota per Burat. in dd. deciſionib. 76. & 94. nu. 2 & ſeqq.* Tenendo autem ſecundam opinionem extende eam, multò magis procedere, quando eſſemus in ſententia criminali, quæ vtique ſine proceſſu de ſtylo Rotæ, non probat, veluti etiam fieret, quando ageretur excipiendo, ſed de exequendo ipſam ſententiam tractaretur, quia tunc ſententia ſine proceſſu non probaret, *vt fuit dictum à Rota in dicta deciſ. 94. penes Buratt. & per Card. Seraph. dec. 723. n. xij. & 391. par. ſecunda in recentior. & in Bononien. legati die decima quinta Decembris 1623. coram Dunozetto.*

56 Extēde primò, illā ampliationem, procedere nēpè, vt ſententię antiquę, nedū titulum probent, *vt ait Rota per Coccin. deciſ. 344. num. 7.* verùm etiam, & multò magis antiquiſſima poſſeſſio illum præſumere facit, *vt ait Rota per Card. Caualerium deciſ. 631. num. ſecundo, & ſeq. in eius impreſ.*

Et nota, quòd, quando ſententia eſt antiquiſſima alicuius Ordinarij, tunc probat iuspatronatus exiſtentiam, ac illius naturam, ne dum in præiudicium ipſius Ordinarij, ſed etiam ſucceſſorum, *vt ait Rota deciſ. 492. num. 4. par. tertia recentior.*

57 Subextende, quòd etiam præſumptio tituli oriatur ex poſſeſſione decemnali ſui auctoris, & eſt iuris, & de iure, quæ non recipit probationem in contrarium, nec talis præſumptio poteſt elidi ex productione tituli infecti, *vt ait Cardinalis Seraphinus deciſione 974. num. quarto.*

58 Extende ſecundò, quòd ſi inſtrumentum eſſet centum annorum, tunc recognitione non indigeret, *vt fuit deciſum in Farſen. territorij Lunæ 19. Iunij 1603. coram Penia.* Quia tunc tale inſtrumentum dicitur habere faciem publici inſtrumenti, *Afflict. deciſ. 245. num. 3. & deciſ. 251. num. 6. Rota deciſione 52. & 54. par. 1. diuerſ. & deciſ. 613. num. 3. par. 2. recent. & per Card. Cauaſer. dec. 518. & deciſ. 625. num. 1. in vtraque, & in Mutinen. plebis, ſeu iuriſpatronatus 21. Febr. 1625. coram Coccino, & per Gregor. dec. 3. & ibi in addit. num. 5. Put. dec. 9. de fide inſtrum. & dec. 146. lib. 1. & Gratian. lib. 3. diſcept. c. 554. num. 39.*

59 Amplia nonò, quòd etiam inſtrumentum antiquum exemplatum, & tranſumptum probat, ac ſi originale eſſet, & hoc, vt propter vetuſtatem non pereat, dummodo tamen exemplatio fuerit facta auctoritate iudicis, *vt fuit deciſum in Vlixbonen. Prioratus, Mercurij 27. Martij 1602. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſio 1428. num. primo, & Mynſinger, centuria ſexta, obſeruation. 74.* Nec eò caſu eſſet neceſſaria notariatus probatio, in hoc, vide *Burattum in ſua deciſione 290.*

60 Extende, eò magis procedere, quando inſtrumentum eſſet antiquiſſimum, quia tunc illud notariatus probationem non requirit, *Afflict. deciſione 251. num. ſexto.*

61 Et ratio eſt, quia illa qualitas notariatus præſumitur, immo etiam in inſtrumento tranſumpto auctoritas iudicis cum citatione partis in antiquis præſumitur, *vt ait idem Vrſillus in deciſione 245. num. ſecundo, & Marta collect. deciſione 99. & Burattus dicta deciſione 290.*

62 Extende id, quod fuit dictum de antiquitate, procedere etiam in longitudine, quia ob eam non eſt neceſſe notariatum probare, *vt ait Gratianus lib. tertio diſceptation. forenſ. cap. 554. num. 37.*

Et nota, quòd inſtrumentum dicitur antiquiſſimum, quando centum annos excedit, & propterea illud recognitione non eget, *vt ait Rota in præallegatis deciſionibus ſub num. 58.* Secus autem, quando tempus centum annorum illud non excederet, quia tunc non diceretur antiquiſſimum, & propterea illud tali caſu, aut recognitionem manus notarij exigeret, ſiue ad illius fauorem adminicula concurrere deberent, ad hoc, vt formali recognitione non indigeret, *vt ait Puteus deciſione 146. lib. primo. Rota deciſione 703. num. 3. par. ſecunda recentior. Caputaquen. deciſ. quinta, par. tertia, & prius deciſione 99. par. ſecunda, & Rota in Romana fideicommiſſi de Gaetanis 7. Febr. 1620. coram Card. Veroſpio, & deciſ. 693. num. 7. par. ſecunda in recent.*

63 Declara tamen, quòd ſola data antiquitatem inſtrumenti, nec ſola antiquitas defendit inſtrumentum in ſubſtantialibus, veluti ſi careret nomine, & Notarii ſubſcriptione, quia poteſt eſſe, quòd ſcripturæ modernæ, ſub antiqua data fierent, *vt ait Gratianus ſuperius citatus, & veluti fuit deciſum in Mediolanen. decurſus aquarum Veneris 19. Decembris 1608. coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſio 393. num. primo, & ſecundo, & in Romana bonorum de Columna vigeſimaſecunda Maij 1615. coram Card. Sacrato.*

64 Sed declara, quòd debent ad illius validitatẽ aliqua adminicula cõcurrere, & præſertim, quãdo de auctoritate archiuij nõ doceretur, *vt ait Rota per Burattum deciſ. 290. num. 8. & Put. deciſione 186. lib. tertio, & deciſione 439. libro primo, & fuit ita deciſum in Firmana Iuriſpa-*

tro

teſtatus prima Decembris 1589. coram Penia, & in Hiſpalen. Decimarum de Aymonte 12. Maij 1614. coram Card. Pamphilio, & Rota per Coccin. deciſ. 258. num. 3. & per Card. Caualer. deciſ. 518. num. 2. & per Gregor. deciſ. 393. num. 2. & ibi per addent. num. 5. & fuit vltimo loco reſolutum in Pacen. Cappellaniæ x. Nouembris 1625. coram Merlino, & Put. dec. 430. num. 3. libro ſecundo.

65 Extende prædicta quoque procedere, quando ſcriptura ex inſpectione oculari appareret antiqua, & inſtrumenti legalis ſpeciem haberet, quod enim ex eadem oculari inſpectione ſubiecta Iudici, colligitur, quia tunc dictæ ſcripturæ antiquitatem probarent, *vt fuit dictum in Sulmonen. prætenſæ vnionis 3. Iunij 1619. coram Andrea, & prius in eadem coram eodem 3. Iulij 1613. & in eadem 7. Februarij 1620. coram Dunozetto, & Rota per Coccinum deciſ. 258. num. 4. & in Viterbien. Caſtrorum 15. Iunij 1615. coram Card. Sacrata, & in Mediolanen. iuriſpatronatus 23. Februarij 1615. coram Pirouano, & in Romana Caſalis Turris vergatæ 22. Iun. 1622. & prius in Mediolanen. Decimarum de Variſio 27. Ianuarij 1617. & in Tiraſonen. Parochialis, ſeu Vicariæ 16. Nouembris 1620. coram eodem Pirouano.*

66 Sed declara id non eſſe verum, veluti ſi eſſemus in antiquis ſimpliciter; at ſecus ſi eſſemus in antiquiſſimis, vt puta vltra centum annos, quia tunc ob difficultatem probationum illa præſumptio validitatis ſcripturæ, & notarietus admittitur, ad hoc ne (vt ſuperius dixi) fides inſtrumenti pereat, *vt ait Grat. lib 3. diſcept. cap. 554. num. 42.*

Sed quòd in antiquiſſimis etiam ſola data, ſine adminiculis non probet, *fuit dictum in illa Pacen. Cappellaniæ coram Merlino*, & ratio eſt; quia veluti ſola data antiquitatem non probat, cum poſſint confici ſcripturæ modernæ ſub antiqua data, ita nec ea ſola maximam antiquitatem probare debet, quia eadem facilitate poſſunt confici ſcripturæ de recenti ſub antiquiſſima data, *vt fuit dictum in illa Pacen. coram Merlino*, & propterea erit concordandum, quòd prima opinio procedat, quando eſſemus in antiquis; ſecunda verò in antiquiſſimis, ideſt poſt centum annos, & *Rota deciſ. 681. num. primo verſic. Et licèt ſola data par. 3. recent.*

67 Et ſic igitur erit concludendum, quòd adminicula concurrere non eſſet neceſſe, quando ſcriptura inſtrumenti publici faciem haberet, ſiue eſſet antiquiſſima, *vt ait Put. deciſ. 12. de fide inſtrument. Rota deciſ. 613. num. 3. parte ſecunda in recentior. & ita fuit dictum in vna Mediolanen. Iuriſpatronatus 13. Februarij 1615. coram Pirouano, & in alia Mediolanen. Decimarum de Variſio 26. Ian. 1617. coram eodem, & in Sulmonen. vnionis 7. Februarij 1620. coram Dunozetto.*

68 Et ſic declara, quod ad illum effectum recognitionis inſtrumenti debet illud eſſe vltra centum annos, aliàs non diceretur antiquum ad prædictum effectum, *vt ait Put. deciſ. 151. lib. primo, Rota deciſ. 285. parte prima diuerſ.* vbi teſtatur Rotam huiuſmodi opinionem tenere, *item fuit latè deductum in Falſen. Territorij 19. Martij 1607. coram Penia, & Rota dec. 68. num. primo par. 3. recent.*

69 Secus autem, quando inſtrumenta eſſent infra centum annos, quia tunc recognitione indigent, *vt ait Rota deciſ. 703. parte ſecunda num. 3. in recentior.* Sed eſt benè verum, quòd ſi eſſent inſtrumenta ſeptuaginta, ſiue octuaginta annorum, tunc non eſſet neceſſaria, tàm ſcrupuloſa recognitio, ſed eo caſu ſufficerent adminicula, *vt ait Rota dec. 693. num. 7. par. ſecunda in recentior. Puteus deciſ. 206. num. 5. lib. primo, & fuit deciſum in Bononien. Fideicommiſſi de Cataneis xij. Iunij 1614. coram Pirouano*, ſed quòd ad prædictum effectum tempus ſeptuaginta annorum dicatur antiquum *ait Caputaq. deciſ. 5. par. 3.* Immò etiam vltra ſexaginta annos, *ait Card. Seraph. deciſ. 1481. num. ſecundo Card. Caualer. deciſ. 518. num. 4. & Rota dec. 234. num. ſecundo, parte ſecunda in recentior. & in Nouarien. bonorum 7. Iun. 1619. coram Card. Sacrata.*

70 Extende prædicta procedere, etiam in ſcriptura priuata, quæ ſi ſit vltra centum annos recognitione non indiget, *vt fuit dictum in illa Sulmonen. vnionis 7. Februarij 1620. coram Dunozetto, & per Gregorium deciſ. 5. & ibi per addent.*

licèt

licèt contrarium teneat, *Gratian. in cap. 570. num. 29.* ſed prædictæ opiniones poſſunt concordari eo pacto, quo ſuperius fuit declararum.

71 Rurſus extende prædictas declarationes procedere, etiam in litteris originalibus, quæ ſi ex inſpectione appareant authenticæ probant, licèt ſigillum perierit, *veluti fuit decìſum in Cremonen. beneficij 5. Iunij 1596. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 1192. num. primo.*

72 Amplia decimò, quòd ſit tempus litis ſubducendum ad iſtum effectum antiquitatis inſtrumenti, quando inſtrumentum eſt tale, ſuper quo fundamentum totius cauſæ conſiſtat; ſecus tamen erit, ſi incidenter in progreſſu litis illud ſit productum, quia tunc tempus prædictum non eſſet ſubducendum, *veluti fuit decìſum in Tiburtina Caſtri Sancti Angeli coram Card. Lancellotto, vt dicunt addent. ad deciſ. 3. Papæ Ludouiſij num. 8.*

73 Sed prius opinio Rotæ fuit varia, & pro ea opinione, quòd illud tempus eſſet detrahendum, tenuit *in deciſ. 185. in princip. verſ. ſecundo dempto tempore litis parte prima diuerſ. Card. Seraph. dec. 76. & fuit dictum in Aretina Cappellaniæ 18. Martij 1616. coram Buratto; Put. deciſ. 430. in fine; & deciſ. 435. propè medium lib. 2. in nouis. Card. Seraph. in d. deciſ. 76. alleg. in Nouarien. bonorum 7. Iunij. 1619. coram Card. Sacrato, & in alia Romana fideicommiſſi de Gaetanis. 7. Februarij 1620. coram Cardinali Veroſpio.*

74 Contrarium tamen tenuit, *Rota per eundem Card. Seraph. deciſ. 928. num. 1. & penes Put. deciſ. 349. num. 5. libro ſecundo.*

75 Quæ quidē opiniones fœdere prædictæ diſtinctionis fuerunt concordatæ *in dicta Tiburtina coram Lancellotto,* nempè aut principaliter, aut incidenter fuit dictum inſtrumentum productum, *idem ait Rota dec. 822. par. 4. diuerſ.*

76 Sed hanc ſecundam opinionem tenendo, vbi habetur, quòd tempus litis non ſit ſubducendum, extende eam quoque procedere, veluti quando ageretur de præſumenda aliqua gratiæ iuſtificatione, quia tunc tempus litis non eſſet detrahendum, *vt fuit dictum à Rota per Card. Seraph. deciſ. 642. num. 3. & deciſ. 534. parte prima diuerſ. & deciſ. 121. num. 5. & deciſ. 406. ſub num. 3. parte prima recentior. & fuit dictum in Oſſen. penſionis coram Card. Lancellotto; quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. tomo ſecundo fol. 378. & alias deciſiones allegat Garz. de benefic. parte prima cap. primo num. 478.*

77 Subextende, quòd ad hunc effectum tempora coniunguntur, adeò vt ſi eſſemus in materia penſionis, tunc vita transferentis coniungitur cum ea tranſlatarij, *vt ait Rota deciſ. 22. num. 1. & 11. & pulchrè in deciſ. 406. num. 4. parte prima in recentior.* & ibi habetur quòd ad effectum præſumendi iuſtificationem narratorum in Apoſtolica diſpenſatione matrimoniali tempus ante mortem coniugum cum tempore ſucceſſorum eſt coniungendum.

78 Amplia vndecimò, quòd antiqua monumenta, inſignia, & arma probationem nobilitatis inducunt, *veluti fuit decìſum à Rota in deciſ. 290. num. 6. 8. & 9. quæ eſt inter crimin. Farinacij coram Pirouano; & in Comen habitus Mercurij 9. Iunij 1610. & deciſ. 696. num. 8. parte prima recent. & penes Buratt. deciſ. 358. num. 3.*

79 Extende primò idem procedere in inſcriptione antiqua in aliqua Eccleſia poſita, cui valdè defferendum eſt ſuper veritate eorum, quæ in dicta inſcriptione continentur, *vt ait Rota deciſ. 482. num. 4 parte ſecunda in recentior.*

80 Extende ſecundò idem procedere in ſcriptura in aliquo lapide alicuius monumenti inſculpta, quæ in antiquis fidem facit, *vt ait Polidor. Ripa in ſua deciſ. 68. cum ibi alleg.*

81 Amplia 12, quòd etiam antiquiſſimus ſtatus bonorū bonam fidem præſumi facit, *veluti fuit decìſum in Reatina Iuris conferendi 5. Aprilis 1593. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 1021. num. 6.*

82 Amplia decimò tertiò, quòd ex diuturnitate temporis, & etiam rationibus ſæpius adductis, ac calculatis inter adminiſtratorem, & Dominum debitum remiſſum cenſetur, *ad tradita per Iaſon. in l. Quæ dotis num. 18. ff. ſolut. matrim.*

Dec.

Dec. conſ. 269. colum. ſecunda cum alijs congeſtis per Menoch. de arbitr. Iudic. caſ. 88. num. 16. & ſeq. & Rota in vna coram Gypſio Luna 28. Martij 1588.

83 Amplia decimò quartò, quòd duæ antiquæ aſſertiones, & enunciatiuæ ſupra hominum memoriam plenè probāt, *vt fuit deciſum in Spoletana bonorum Veneris 13. Iunij 1608. coram Cardinali Marcomontio, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ. 258. num. 4. & Card. Seraphin. deciſ. 507. num. primo & dec. 1021. num. primo, & deciſ. 1141. num. 5. & Faber. deciſ. 28. de probat. & prius deciſ. 6. eodem tit.* Item quòd tales enunciatiuæ antiquæ ſupra centum annos, & in diuerſis ſcripturis probent, quòd beneficium ſit regulare, *ait Rota in Sorana beneficij xi. Mart. 1622. & 26. Iunij 1624. & in illa Sorana beneficij 26. Iunij 1624. coram Merlino, & in alia Neocaſtren. parochialis xi. Martij 1630. coram Durano, & ibi alia deciſiones allegantur, & per Buratt. deciſ. 636. num. 4.* & ibi ait de hoc eam eſſe rationem, quia enūciatiuæ excedentes metam centum annorum habent vim famæ, & ſic ſtatum beneficij probant, *& Rota deciſ. 163. num. ſecundo, & deciſ. 202. num. ſecundo par. 1. in recentior. & Put. deciſ. 204. libro ſecundo, & Rota deciſ. 587. num. primo par. 4. diuerſor. idem Put. deciſ. 149. lib. 3. & in Regien. Iuriſpatronatus Veneris 13. Iunij 1631. coram Coccino Decano.*

84 Declara tamen, quòd illę debent eſſe claræ, & debent prouenire à diuerſo fonte, ſiue diuerſis perſonis, alias ſi prouenirent ab eadem perſona, eo caſu, etiamſi eſſent plures reputarentur pro vnica, *Acchil. deciſ. 8. num. primo par. prima diuerſ. Card. Seraphin. deciſ. 437. num. 6. & Rota deciſ. 295. num. 7. par. prima in recentior. Menochius conſil. 732. num. 26. Aldou. conſ. 3. nu. xxij.*

85 Quinimmò nota, quòd requiritur, etiam quòd illæ perſonæ non ſint ſuſpectæ, *Acchil. deciſ. 8. de Iurepat. Cardin. Mantica de tacit. tit. 6. num. 23. & fuit ita reſolutum à Rot. per Card. Seraph. dec. 1189. num. 3.*

86 Fallit tamen, quando concurrerent adminicula, quia tunc enunciatiuæ probarent, etiamſi emanaſſent ab intereſſe habentibus, *Rota deciſ. 175. num. 3. & prima deciſ. 91. num. ſecundo parte prima in recentior. Rimin. iun. conſ. 314. num. 17. Acchill. deciſ. 6. ad finem de Iurepatronat. Rota deciſ. 130. num. ſecundo parte ſecunda diuerſor. & dec. 176. num. 5. parte prima in recentior. & Card. Seraphin. deciſ. 1339. num. primo, & vltimo loco in dicta Regien. Iuriſpatronatus Veneris 13. Iunij 1631. coram Coccino*, vbi propterea fuit deciſum conſtare de Iurepatronatus in vim enūciatiuarum emanatarum à partibus ſuper illius exiſtentia, & præſertim concurrentibus prouiſionibus ab illis vti patronis de eo factis de anno 1393. vſque ad annum 1628. ſub ea potiſſimum ratione, quòd non eſt veriſimile, quòd Rectores prouiſi de ea Eccleſia vti de iurepatronatus tam diu fuiſſent tollerati, & præſertim cum non agatur de familia potenti, quāuis tamen nobiliſſima, vt ſunt Domini mei de Malagutijs in Ciuitate Regij à me ob innumerabiles eorum qualitates, & pręſertim Domini Comitis Gabrielis nunquam ſatis honorandi. Licèt tamen ſecus eſſet vbi eſſemus inter Magnates, & Potentes, qui cum alios perterere facilè poſſint, ob id illos ex vſurpatione iuſpatronatus acquiſiuiſſe facilè præſumi ſolet, *vt ait Bald. conſ. 310. lib. 5. Dec. conſ. 135. num. ſecundo, Ferret. conſ. 293. num. 5. & 9. lib. ſecundo, & Rota in d. Regien. Iuriſpatronatus coram Coccino.*

87 Extende id in tantū procedere, quòd eo caſu non eſt opus, vt de qualitate tituli conſtet, *vt ait Rota in d. dec. 91. n. 3. p. 1. recent.* quia prædicta procedunt, etiāſi titulus eſſet infectus, & inualidus, *vt ait Capic. dec. 189. num. 10. & Verall. dec. 361. nu. 4. par. ſecunda.*

88 Secus aūt ſi enūciatiua eſſet vnica, quę eo caſu nō probaret, niſi eſſet adminiculata, *vt ait Rota per Gregor. XV. deciſ. 407. num. 5. & in Foroliuien. Iuriſpatronatus 3. Decembris 1607. coram Cardinali Lancellotto, Rota deciſ. 260. nu. 9. & deciſ. 432. num. 4. par. prima in recentioribus, & nouiſſimè in Ianuen. iuris honorifici Veneris 19. Maij 1630. coram Pirouano.*

89 Declara tamen, quòd licèt enuncia-

tiua

tiua abſque adminiculis non probet, tamen quando eſt antiquiſſima ſemiplenam probationem facit, *vt fuit deciſum in Oritana Archipresbyteratus 2. Dec. 1598. corā Orano, & in Lancianen. Aſpratus 21. Maij 1616. cor. Buratto, & id cōfirmauit Rota in Piſtorien. beneficij xj. Maij 1618. coram eodem Buratto*, & præſertim qñ eſſemus, nedum in materia antiqua, verum etiam in ea, quæ eſſet difficilis probationis, quia tunc ea leuioribus probationibus, & demonſtrationibus eſſet contenta, *vt ait Card. Seraphinus deciſ. 1341. & Rota penes Coccin. deciſ. 230. num. primo, & deciſ. 697. num. ſecundo parte prima in recentiorib. & in d. Ianuen. Iuris honorifici 1630. coram Pirouano.*

90 Secus eſſet quando eſſemus in facto recenti, quia tunc non probant, *Rota per Gregor. XV. deciſ. 387. num. 14.* licèt etiam ubi ageretur de veritate enunciati, *Card. Seraph. dec. 1278. n. 2.*

91 Quòd tamen falleret Iuramento concurrente, quia eo caſu enunciatiuæ probarent, *veluti latè ait Nicol. Ger. de verb. enunc. lib. primo quæſt. 4. num. 32. & ſeq. & Rota per eund. Gregor. dec. 173. num. 3.*

92 Et nota, q̃ ad hoc, vt dicantur antiquæ requiritur curſus centum ann. *vt ait Put. deciſ. 209. libro ſecundo, & Rota in Meluitana Iuris ſuccedendi 15. Iunij 1607. coram Scotto.*

93 Extende illam decimam quartam Ampliationem in tantum procedere, quòd enunciatiuæ antiquæ inſtrumentorum identitatem bonorum probant, *veluti fuit deciſum in vna Ciuitatis Caſtelli bonorum 28. Ianuarij 1594. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 1061. num. 4.*

94 Extende ſecundò, idem habere locum, etiam in præiudicium tertij; dummodo tamen eſſemus in antiquis, *vt fuit deciſum in Lucana beneficiorum 22. Iunij 1580. coram eodem Cardinali Seraphino. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 474. num. 1. & Rota dec. 684. num. primo par. prima diuerſor.*

95 Extende tertiò, quòd ex concurrentibus pluribus enunciatiuis antiquorum inſtrumentorum manu diuerſorum Tabellionum ſubſcriptorum, dominium probatur, etiam in præiudicium tertij, quia eo caſu dictæ enunciatiuæ famæ æquipollent, & ſic plenè probant, *vt fuit deciſum in vna Romana domus Lunæ 5. Maij 1588. coram Orano, & Card. Seraph. deciſ. 1025. num. 14. & deciſ. 1334. num. ſecundo, & in Sublacen. bonorum Veneris 21. Maij 1604. coram Litta, & veluti latè dixi in concl. 78. nu. 40. & ſeqq.*

96 Contrarium, quòd ſcilicet Dominium ex verbis enunciatiuis inſtrumentorum antiquorum non probetur, *repeditur deciſum in eadem Romana domus coram Orano.*

97 Cōcorda tñ, vt prima opinio procedat quoad effectum deuolutionis. Secunda verò quoad illum ſolutionis canonis, *vt fuit deciſum in alia Romana domus Lunæ ſecunda Maij 1592. coram Card. Mellino.*

98 Extende quartò, quòd etiam enunciatiuæ Papæ probant, quando in re antiqua eius diſpoſitio eſſet fundata, *Rota in Salamantina Iuriſdictionis 4. Martij 1580. coram eodem Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 449. num. ſecundo.*

99 Extende quintò, quòd ex enunciatiuis antiquiſſimis Pontificum vnio: ſiue annexio probetur, *vt ait Rota in Alben. Plebis de Doliano 8. Aprilis 1598. coram eodem Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 1272. num. primo.*

100 Extende ſexto, quòd etiam inſertum antiquarum litterarum de verbo ad verbum operatur diuerſas enunciatiuas, quamuis litteræ ipſæ non exhibeantur, *vt fuit deciſum in illa deciſ. 1272. num. ſecundo coram Cardinali Seraphino, & Mohedanus deciſione, tertia de fide Inſtrument.*

101 Extende ſeptimò, quòd filiatio in antiquis probatur per verba enunciatiua, *vt ait Faberius deciſ. 28. de probationibus.*

Subextende id procedere, etiam ſi non eſſemus in antiquis, ſed enunciatiua ipſo filio præſente emittatur, ſi tamen ea verba de filiatione fuerint principaliter probata, propter ſe, ad demonſtrandam certitudinem perſonæ, & multò magis, quando cum enunciatiua concurrerent

Digitized by Google

curreſent adminicula; at ſecus, quando verba enunciatiua eſſent propter aliud emiſſa, *vt dicunt Doctores alleg. à Rota in deciſ. 176. num. 4. & 5. parte prima recentior.*

102 Extende octauò, quòd enunciatiuæ antiquæ collationem corroborant, etiã Iuriſpatronatus, *vt latè dicam in verbo Iuſpatronatus, & veluti ait Rota in Aſtoricen. Prioratus 18. Decembris 1598 coram eodem Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 1305. num. tertio.*

103 Amplia decimoquintò, quòd antiquitas operatur, vt probationi imperfectæ ſit ſtandum, *vt ait Aſſlict. in deciſ. 251. num. 6.*

104 Amplia decimoſextò, quòd ſemper Religio antiquior alijs eiuſdem conditionis præfertur, *vt ait Vrſill. ad Aſſlict. in deciſ. prima num. 14. & Grat. in lib. 5. diſcept. cap. 893. num. 29.*

105 Extende primò, quòd antiquior præferatur in congregationibus; licèt id fallat, ſi ibi adeſſet Epiſcopus, quia illius dignitas culmen dignitatum appellatur, & propterea cœteris antiquioribus de Congregatione præcedere debet; licèt tamen id non procedat, quando ſederet in Vniuerſitate Scholarium, quia tunc ſederet poſt Rectorem, & in conſilijs poſt Caput, *vt pulchrè ait Verall. deciſ. 307. num. primo, & ſeqq. par. prima.*

106 Extende ſecundò, quòd licèt Iunior debeat primo votare, tamen debet poſtea antiquioribus definitionem reſeruare, *idem Vrſill. ibi ſupra num. 16.*

107 Amplia decimoſeptimò, quòd ille, qui primo gradum Doctoratus accepit alijs præfertur, quòd enim procedit, veluti ſi eſſemus in eo, qui prius fuiſſet Licentiatus, ſed poſtea Doctoratus, quia nihilominus prius Lauream Doctoratus acquirens illi prius Licentiato præfertur, *vt ait idem Vrſill. in præcitato loco num. 17. & 18.*

108 Declara tamen non ſemper procedere, quòd antiquior Doctor præferatur ratione creationis; ſed ſæpè ratione loci eſt conſideratio habenda, & propterea videmus, quòd Doctores Salamantini præferuntur Ferrarienſibus, etiã antiquioribus, *vt fuit deciſum à Rota in deciſ. 125. num. primo libro 3. diuerſ.* & id procedit in vim ſtatuti Vniuerſitatis illius ſtudij Salamantini, per quod licentiati in dicta vniuerſitate facti præferuntur, tàm in ſeſſionibus, quàm in omnibus alijs rebus, Doctoribus, & Magiſtris graduatis in alijs vniuerſitatibus, *veluti teſtatur Rota per Put. deciſ. 340. num. primo lib. ſecundo.*

109 Item Declara, quòd in adeptione dignitatum antiquiores ſunt præferẽdi, *vt ait nouiſſimè Loter. de re benefic. lib. ſecundo quæſt. 15. num. 47. cum alijs ibi per eum alleg.*

110 Amplia decimo octauò idem procedere in vocatione antiquorum de domo, & generatione proprij nominis expreſſione, quia tunc habetur reſpectus ad qualitatem antiquitatis, adeò vt ſucceſſore mortuo ſemper antiquior præferatur, *vt ait Gratian. diſcept. forenſ. cap. 834. num. 6. lib. 5.*

111 Antiquiorum autem appellatione venit ille, qui ſit ætate natu maior, etiãſi minor ætate eſſet dignitate ſcientia, potentia, & gradu magis dicta maiore inſignitus, & à teſtatore fuiſſet ſub nomine dignitatis, atque gradus vocatus, quia tunc dignitas non cenſetur contemplata, ita vt ille ob id eſſet exiſtimãdus maior, quia illa demonſtrationis cauſa appoſita præſumitur, & nõ limitatiuè, & taxatiuè. Secus autem ſi ratione ſubiectæ materiæ, quis poſſet nuncupari maior alio reſpectu, quàm eo ætatis, veluti ſi ratione adminiſtrationis, ſiue alicuius ordinis, quis eſſet nominatus, vt ſi diceretur, quòd antiquior canonicus aliquid ageret, quia tunc non eſſet intelligendum de maiore ætate, ſed de receptione in canonicatu, vt eodem modo diceretur, quando frater maior, & antiquior eſſet nominatus ad diuidendum bona, quia tunc non ille diceretur maior, & antiquior reſpectu ætatis, ſed bene illo bonorum adminiſtrationis, veluti, quia diù in eorum adminiſtratione ſtetiſſet, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano in dicto cap. 834. num. 23. & ſeqq.*

112 Quod quidem procedit non conſiderato, quòd alius ſit, qui ſit proximior, *idem Gratian. in lib. 4. diſcept. cap. 645. num. 13.* nam illa qualitas antiquitatis à teſta-

à teſtatore conſiderata, facit vt proximitas non ſit attendenda, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ. 364. num. primo.*

113 Declara tamen quòd ſi fuerit facta ſubſtitutio, tunc non reſtringetur ad duos primos antiquiores tantùm, ſed illis duobus excluſis ad alios duos ſequẽtes antiquiores deuolueretur, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum dec. 1486. num. ſecundo, & alij allegati à Gratiana in libro 4. diſceptationum cap. 645. num. 9.*

114 Amplia decimononò, quòd antiquitas idem operatur, quòd Imperator cum cauſa, *vt ait Gratianus lib. primo diſceptat. cap. ſecundo num. 24. cum ibi allegatis.*

115 Amplia vigeſimò, quòd quaſi poſſeſſio antiqua arguit eam præſumptionẽ, quem fuiſſe promotum, *Rota dec. 44. tit. de probat.*

116 Amplia vigeſimoprimò, quòd antiquitas temporis facit præſumere poſſeſſionem iuſtam, *vt ait Faber. deciſ. 44. eodem tit.* & propterea videmus, quòd ex longæua, & antiqua poſſeſſione datur vni manutentio reſiſtentia Iuris non obſtante, *vt ait Rota per Gregorium deciſ. 376. & ibi per addent. num. 10. & in Ianuen. Parochialis ſancti Andreæ 19. Aprilis 1627. coram Durano, & prius in Calciaten. Decimarum x. Iunij 1611. coram Cardinali Pamphilio, & in Oueten. Iuriſdictionis 22. Martij 1627. coram Vbaldo, & in Colonien. Præcedentiæ 9. Iunij 1627. coram eodem, & dec. 595. num. 4. parte prima diuerſorum, & deciſ. 685. nu. 3. par. prima in recentioribus.* Licèt ſecus ſit, ſi longum tempus non intercederet, quia manutentio regulariter non datur poſſeſſori habenti contra ſe iuris reſiſtentiam, abſque legitimo titulo, *vt fuit dictum in Elnen. Decimarum 3. Iunij 1624. coram Remboldo, & per Gregorium deciſ. 404. num. primo, & Caputaq. deciſ. 296. num 4. par. prima,* licèt ſit benè verum, quod iuris reſiſtentia debet eſſe vehemens, & ineuitabilis, aliàs manutentio non impediretur, etiam ſi eſſet contra iuris præſumptionem, *vt fuit deciſum in illa Ianuen. Parochialis ſancti Andreæ coram Durano, & prius in Hiſpalen. præeminentiæ* rum 20. Februarij 1619. coram Vbaldo, & per Gregorium deciſ. 470. num. 7. & deciſ. 534. num. 7. parte prima diuerſorum.*

117 Amplia vigeſimoſecundò, quòd diuturnitas temporis facit præſumere beneplacitum Apoſtolicum in alienatione rei Eccleſiaſticæ interueniſſe, & ad id præſumendum ſufficit, quod fuerint lapſi triginta anni cum poſſeſſionis continuatione; & canonis ſolutione; *veluti dicunt omnes Doctores allegati à Rota deciſ. 187. libro ſecundo de probationibus, & Coccin. deciſ. 79. num. 11. & deciſ. 249. num. 4.* & eò magis ſi cum illo curſu, etiam vrgentes coniecturæ concurrerent, *vt ait Cardinalis Seraphinus deciſ. 706 num. primo, & ſecundo, & multa in hac materia dixi in verbo Alienatio rei Eccleſiæ concluſ. 85.* Sed animaduertas tamen, quod obſeruantia contractus debet plenè probari, aliàs ſecus ſi præſumptiuè tantum, *vt ait Rota deciſ. 706. num. 10. par. 3. recent.*

118 Declara tamen, quòd illud tempus ſine obſeruantia, ſaltem pro adminiculo inſeruit ad præſcribendum, *idem Coccin. dec. 453. num. 5.*

119 Amplia hic obiter 23. quòd etiã libri in Archiuijs Monaſteriorum reperti, contra tertium probant, *vt ait Anton. Faber. deciſ. 61. de probationibus.* Veluti eodem modo dicitur de libris mercatorum, qui pro tertio, & contra tertium probant, dummodo ſint adminiculati, *vt fuit dictum in Romana Pratij officiorum Lunæ 7. Iunij 1630. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano;* Secus autẽ quando nõ eſſent adminiculati, *vt ait Gratianus libro 4. diſceptationum cap. 735. num. 25. & cap 767. num. 55.* licèt id tamen non procederet, ſi reperiretur cautum, vt libro mercatoris crederetur, quia tunc etiam reſpectu tertij probaret, *Surd. deciſ 312. num. 3. & ſeq.* Licèt id neque etiam procederet in his, quæ non ſpectarent ad officium ſcribentis, quia tunc illis ex vi ſtatuti non eſſet credendum, *vt ait Rota dec. 766. num. 3. par. 3. recentiorib. Sed vide in concl. 123. ſub num. 16.*

120 Contrarium tamen, quòd ſcilicet Archiuium non det robur ſcripturis contra non ſubditos, immò nec etiam contra

tra ſubditos, quando ſolemnitates, & requiſita archiuii publici non concurrant, *ait Franc. Marc. in ſua deciſione 298. num. primo, par. prima, & Rota per Cardinalem Seraphinum deciſione 642. num. primo, ſed vide quæ dixi in verbo Archiuium*, vbi plura inuenies.

121 Amplia vigeſimoquartò, quod mors in antiquis probatur per publicam vocē, & famam, quando quis diù in lōginquis partibus morabatur, & de modico præſertim præiudicio ageretur, *vt ait Rota per Burattum dec. 260. num. 2. & veluti ait Put. dec. 508 lib. 2. Menoch. de adipiſcen. remed. 4. num. 672. & Magon. in dec. Lucen. 44.* & ibi latiſſimè de hac materia diſcurrunt.

Extende eò magis procedere ampliationem prædictam, concurrentibus adminiculis, *vt ait Rota in Cæſaraguſtana portionis coram Iuſto, penes Marcheſ. de commiſſ. par. prima, fol. 340. & per Gregor. in deciſ. 78. & ibi per Addent. & in Toletana Capellæ 18. Maij 1615. coram Pirouano, & in Theatina beneficij 26. Iunij 1619. coram Buratto, & poſtea in Illerden. Canonicatus 4. Decembris 1623. coram eodem Pirouano.*

At ſecus, quando ex ſcientia mortis, aliqua induceretur vacatio, quia tunc debet eſſe certa, & vera, non autem interpretatiua per famam, quia, vbi requiritur ſcientia certa, tunc fama non ſufficit, *vt fuit dictum à Rota per Burattum in ſua deciſione 459. num. quarto, & ſequentib.* vbi ait, quod fama mortis, etiam plenè probata ſemiplenam probationem facit.

Ratio autem illius ſecundæ propoſitionis ea eſt, quia, qui allegat mortem alicuius eam vti fundamentum ſuæ intentionis probare tenetur, veluti quoque procedit in eo, qui ſe fundat in vita, qui illam portare tenetur, *vt fuit dictum à Rota per Gregorium Decimumquintum in ſua deciſione 228. nu. primo, & in Parmen. ſtatus veneris die 30. Martij 1629. coram Coccino, Gratian. lib. primo diſceptation. cap. 78. num. tertio, & ſequentib.* & propterea iſto caſu non valet illa regula, vt ſcilicet, quis præſumatur viuere vſque ad centum annos, *vt ait Rota deciſione 102. num. ſexto, par. prima diuerſor. & Cardin. Seraphin. deciſione 711. num. ſecundo, Puteus deciſione 81. lib. primo, Achil. deciſione prima, de præbend. Creſcent. deciſione ſecunda de except.*

122 Et prædicta quæ fuerunt dicta de probanda vita alicuius, & præſertim ad effectum ſuccedendi, extende eò magis prò cedere, quando ſemel fuerit illius exiſtētia probata, quia tunc defectus, ſiue mors illius venit probanda, at ſecus, ſi non appareret aliquem vnquam fuiſſe in rerum natura, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſione 1458. Card. Mantic. deciſ. 32. num. primo, & Card. Caualer. deciſione 575. num tertio, cum alijs adductis in Romana fideicommiſſi, ſeu locorum Montium 29. April. 1630. coram Merlino.*

Contrarium tamen vbi ageretur de probando obitu alicuius abſentis, & in longinquis partibus dimorantis, atque ad bellum profecti, ac de illius vita fuerit inceptum dubitari, & ab eo tempore quo talis dubitatio fuit ſuborta elapſum fuiſſet quinquennium, nec eo tempore aliquid de eo fuerit relatum, quia tunc mors probata cenſeretur, *iuxta Doctrinam Bart. in tract. de teſtib. num. 38. verſiculo Mortuum hominem, per text. in l. vxor, C. de diuort.* vbi Imperator ſtatuit, quod lapſo quinquennio, mulier poſſit ad ſecundas nuptias conuolare. Quamuis tamen hodie iſte textus correctus reperiatur reſpectu contrahendi matrimonij per alium *text. in l. hodie, C. de repud. vt ait Sanchez de Matrim. lib. primo, diſput. 46. num. primo, & ſeq.* Secus autem in materia ſucceſſionum.

Ratio autem illius differentiæ ea eſt, quia quando tractatur de ſuccedendo, non agitur de tam graui præiudicio, veluti fit vbi ageretur de muliere ad ſecundas nuptias tranſire volente, cum in primo caſu poſſit reparari per reſtitutionem rerum, quoties ille talis viuus reperiretur, quod non ſuccedit in ſecundò, niſi cum magna verecundia illius vxoris, quæ ſecundo nupſerat, eum relinquendo, & ad primum redeundo, veluti de iure facere tenetur, *vt ait Bal. conſ. 90. lib. 1.* & ibi concludit, quod filius præſumitur mortuus, qui ſtetit abſens per xx. ann. *Alexan-*

Alexander conſil. 43. num. 44. latè de hac materia ait Ioſeph. Ludouic. deciſione Peruſina 30. per totam, Gratian. lib. primo diſceptat. cap. 78. num. 3. & ſeqq. vbi ait, quod quando quis non reperitur, mortuus præſumitur, quamuis in dubio potius vita, quàm mors ſit præſumenda, *vt ait Caſtracan. de Societat. offic. cap. 24.* & ibi multa ait in hac materia.

122 Declara tamen prædicta, quæ fuerunt dicta in Ampliatione vigeſimaquarta, de morte alicuius, per publicam vocem, & famam probata procedere, dummodo ea ab honeſtis, & grauibus viris originem ducat, aliàs ſecus, *vt ait idem Ioſeph. Ludouic. dicta deciſione Peruſina 30. Magon. deciſione Lucen. 44. Puteus deciſione 266. lib. tertio in fine; Menoch. de adipiſcen. poſſ. remed. 4. num. 672. & 673. Farinac. in ſua praxi crimin. quæſt. 47. num. 98. & melius in quæſt. 100. par. prima, & Rota per Gregorium XV. in ſua deciſione 166. num. 7. & 8.* vbi ait, quòd mors alicuius probatur plenè per famam, ſi illi iungatur vnus teſtis de illius certa ſcientia deponentis, ſed ſi concurrerent teſtes deponentes de vita hominis, & alii de morte, magis eſt credendum illis deponentibus de vita, quàm de morte, *vt ait Rota in deciſione 521. num. 6. par. prima in recent.*

123 Amplia vigeſimoquintò, quòd temporis diuturnitate, pœna minuenda veniat, *vt ait Theſaur. in deciſ. 76. & ibi alios Doctores allegat.*

124 Amplia vigeſimoſextò, quòd antiquitati maximè ſtandum eſt in materia Paſcuum, Confinium, Aquarum, Molendinorum, & Pontium, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 561. num. 6. Rota per Gregor. XV. in deciſ. 434. num. primo, & ſecundo, & in additionib.*

125 Amplia vigeſimoſeptimò, quòd ex temporis diuturnitate ſolutio dotis præſumatur, *vt ait Rota deciſ. 155. num. 9. in ſecunda par. diuerſor. & deciſ. 124. num. ſecundo par. ſecunda in recen. & per Greg. dec. 468. num. 8. & 9. & dixi latè in verba Alimenta.*

216 Animaduertendo, quòd iſto caſu cõiectura præſtationis alimentorum vocatur non leuis à Rota *in Terracinen. dotis vigeſimaſexta Aprilis 1619. coram Pamphilio.*

127 Sed quòd non ſit valdè vrgens, & præſertim, quando eſſet ſola, *ait Rota deciſ. 683. num. 13. parte ſecunda in recentior.*

128 Et reuera licèt hæc præſumptio ſit fundata ex eo, quia maritus poteſt è domo vxorem indotatam expellere; nihilominus cum id ex diſpoſitione tantum Ciuili permittatur, non autem attenta Iuris Canonici æquitate, vnde ex hac ratione non erit omninò credendum, quòd vir probus, & timens Deum, alimenta vxori indotatæ negaret, quinimmò eſſet contra Euangelium; ſi ſecus ab eo fieret, vt latè dixi ſupra in verbo *Alimenta*, & ibi recurras. Et per conſequens ſuper tali coniectura, non debemus nos argumentum ſolutionis dotis firmare; licèt ſit benè verùm, quòd cum aliis coniecturis poſſet ſuffragari, *vt fuit deciſum in Bononien. Dotis die vigeſimaquinta Februar. 1619 coram Andrea.* Et in omnem euentum, dos ſoluta non præſumitur, quando pro ea non fuerunt datæ pecuniæ, ſed pignora, *vt ait Rota per Card. Seraph. dec. 126. num. primo.*

129 Amplia vigeſimo octauò, quòd, ob antiquitatem temporis vniuerſitas legitimè congregata cenſetur, *vt ait Crauett. de antiquitat. tempor. fol. mihi 128. num. 21. & Nicolaus Loſaeus in ſuo tractatu de iure vniuerſitatis parte prima, deciſione tertia, num. octauo, fol. mihi 71.*

130 Amplia vigeſimo nonò, quòd poſſeſſor antiquior ratione ſuæ poſſeſſionis tamquam meliori iure ſuffultus, eſt reſtituibilis, adeò vt ſpolium ſecundum commiſſum veniat purgandum, *vt ait Rota deciſione 535. num. tertio, lib. tertio diuerſor.*

131 Extende id, in tantum valere, vt propterea poſſeſſio iunior, ſemper clandeſtina præſumatur, & ideò anteriori poſſeſſori eſt concedenda manutentio, *vt fuit deciſum in vna Ferrarien. Parochialis Lunæ prima Aprilis 1596. coram Card. Lancellotto, vbi alia deciſiones allegantur, & prius in Mediolanen. bonorum*

die

die prima Februarij 1591. coram Cardinali Platto, & in alia Mediolanen. Decimarum Mercurij nona Iunij 1610. coram Pirouano.

132 Subextende id procedere, etiam ſi ſecunda poſſeſſio eſſet titulata, licèt ſecùs tamen diceretur, quando prior poſſeſſor fuiſset ſeruatis ſeruandis à ſua poſſeſſione eiectus, *vt fuit deciſum in vna Lucana Cappellæ Veneris 17. Iunij 1594. coram Litta.*

133 Amplia trigeſimò, quòd prouiſus antiquior in die, alijs poſtea prouiſis præferendus venit, *vt ait Rota deciſ. 1277. num. 1. lib. 3. diuerſ.*

134 Amplia trigeſimoprimò, quòd ex ſpatio triginta annorum omnia ſolemniter geſta præſumuntur, vt latè dixi in verbo *Alienatio rei Eccleſiæ, & veluti fuit dictum à Rota per Coccinum in ſua deciſ. 75. in Rom. Emphiteuſis Merc. 26. Iun. 1602. & in alia Feltren. præbendæ Lunæ 19. Nouemb. 1605. coram eodem Coccino quæ eſt in eius impreſſ. dec. 249. nu. 4. & in Mantuana dationis inſolutum Vener. 15. Maij 1609. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 470. num. 4.*

135 Extende primò, quòd etiam ſpatio decem annorum, præſumatur interueniſse licentiã Domini, in alienatione emphiteuſis, quòd tamen intellige verum, ſi ſcientia, & patientia interuenerit, aliàs ſecus, *vt ait Rota per eundem Coccinum dec. 75. num. 12. & 13.*

136 Extende ſecundo, quòd ex obſeruãtia triginta annorum ſolemnitates præſumuntur interueniſse in exemptione Decimarum, *idem Coccinus deciſione 279. num. 8.*

137 Extende tertiò, quòd ex antiquitate temporis, præſumitur citationem in tranſumptatione interueniſſe, *Rota per Coccinum dec. 85. num. 5.*

138 Extende quartò, quòd ex ſpatio longi temporis, nomen rei mutatum præſumitur, *vt ait Rota per dictum Coccinum dec. 289. num. 2.*

139 Extende quintò, quòd per acquieſcentiam decem annorum, mutatio voluntatis præſumitur, *idem Coccinum dec. 494. num. 9.*

140 Amplia trigeſimo ſecundò, quòd ſolutio ab aliquo debitore factà, ſemper cedere ſolet in antiquiorem cauſam, *vt fuit deciſum in Vrbeuetana dotis Veneris 17. Iunij 1611. coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſio 321. num. 9. & aliàs ſæpè, vt dicam in verbo Solutio, & Rota dec. 679. num. 6. par. prima diuerſorum, & deciſione 113. num. quinto, verſic. Aut ſaltem, dicta parte prima diuerſor.*

141 Sed animaduertas tamen, quòd ad cognoſcendam antiquitatem temporis, ad hoc, vt vnum debitum, altero antiquius dicatur, tunc non dies creationis illius, ſed dies ſolutionis attendenda venit, *vt ait Surdus deciſione 187. num. ſeptimo, Menoch. conſil. 121. num. 56. & ita fuit dictum à Rota in Romana pecuniaria 13. Iunij 1613. coram Card. Pamphilio.*

142 Sed reaſſumendo principalem concluſionem, limita eam, non habere locum, quando eſsemus in iudicio ſpolii, quia tunc antiquitas poſſeſſionis non eſt in conſideratione habenda, *vt fuit deciſum in Aeſina bonorum 20. Maij 1580. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 462. num. 7. & Put. dec. 27. de reſtit. ſpoliat.*

143 Sed declara tamen id eſſe verum, ſi eſſemus in ſpolio violento, & res eſſet vitio reali affecta, quia tunc ad illud præſcribendum ſpatium triginta annorum erit neceſſarium, veluti latè dicam in verbo *Reintegranda.* At ſecus, ſi poſſeſſor conuentus eſſet cum titulo, & bona fide, & ſcienter non habuerit cauſam ab auctore vitioſo, quia tunc poteſt obiicere præſcriptionem decem annorum inter præſentes, viginti verò inter abſentes, & eò magis, ſi ſpoliatus prædictus facto ſuo, & ex iuſta cauſa à poſſeſſione cecidiſſet, *vt ait Menoch. de recuperan. remed. 15. num. 425. & 426. Egid. conſil. 10. num. 25. verſic. Secundo opponas, & n. 37.* vbi ait hanc opinionẽ eſſe communem *Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 375. num. 7. & ſeq. Benintend. deciſ. Bononien. 10. vbi pulchrè, & Verall. deciſ. 172. num. primo, par. 3.* vbi ait, quòd ſpolio agere non poteſt ille, qui cecidit à poſſeſſione facto ſuo, ſi quadriennium fuerit elapſum, *& Rota dec. 190. num. 1. par. 3. recent.*

144 Extende primò limitationem illam, quòd neque antiquitas prodeſt quoad ſubſtantiam actus, *vt ait Gratian. lib. tertio diſceptat. cap. 447. num. 37. & cap. 484. num. 18.* Secus autem quoad ſolemnitatem extrinſecam formalem, quam antiquitas temporis interueniſſe facit præſumere, *vt ait idem Gratian. lib. ſecundo diſceptation. cap. 318. num. 38.* & quando præſumatur eas ſolemnitates non fuiſſe habitas, tradit *Oſaſch. in ſua deciſione 173. & Rota per Gregorium Decimumquintum deciſione 393. num. 3.*

145 Extende ſecundo, idem procedere in titulo, aut ſubſtantia illius, qui ex antiqua patientia non præſumitur, *idem Gratian. ibi ſupra num. 36.*

146 Extende tertiò, in aditione hæreditatis, quæ ex longo curſu temporis, non præſumitur; ſed eſt bene verum, quòd præſuppoſita illius ſubſtantia, erit poſtea credendum illam ſolemniter factam fuiſſe, *idem Gratian. ibi ſupra num. 37.*

147 Extende quartò, quòd etiam ex antiquitate non præſumatur purificata conditio, & quòd quis ſolemniter poſſederit; quod tamen declara verum, quando id actus ſubſtantiam tangeret; ſed ſecus, ſi ageretur de probanda extrinſeca ſolemnitate, quia tunc conditionem fuiſſe purificatam, & quem legitimè poſſediſſe præſumeretur, *vt ait Gratianus ibi ſupra, num. 31. & ſequentibus.*

ARGVMENTVM.

DE POENIS APERIENTIVM Litteras.

CONCLVSIO CXXI.

1 APERIENS Litteras alterius, nota, quòd pœna falſi punitur, cum falſitas quatuor modis in iure committatur, nempè, Verbis, Litteris, Facto, & Abuſu, & vltra pœnam falſi, peccat etiam mortaliter; ſed excommunicatus non efficitur, *vt ait Sayrus in ſua deciſione 33. de ſentent. excommunic.*

2 Extende idem procedere in eo, qui dicitur acta iudicii corrupiſſe, ſed in hoc diſtingue, quòd ſi id non probatur, non torquetur: ſed ſi probatur vltra pœnam pecuniariam ad mulctam etiam honorariam condemnatur, *vt ait Anton. Faber. in ſua deciſione octaua, C. de falſis.*

Subextende hic obiter, quòd ſi quis, verbi gratia, laceraret inſtrumentum coram Iudice, tunc quoad vim probationis èrit ſtandum iuramento aduerſarij, *vt eſt text. in l. de poſſeſſione, C. de probat.* Quo verò ad pœnam criminalem diſtingue, aut quis per ſuperbiam, & ſic non ex propoſito, ſed ex quadam animi indignatione id fecerit, & tali caſu debet lacerans extra ordinē puniri ex regula, quia animus, & intentio diſtinguunt maleficia, *Ioan. Andr. in cap. accipimus, de fide inſtrumentor. quem refert, & ſequitur Bald. in l. debitores, num. 2. C. de fide inſtrum.*

Secus autem in lacerante priuatam ſcripturam, vt librum rationum, vel quid ſimile, etiam ſi in ea adeſſet creditum alicuius, quia tunc ille talis de falſo non puniretur, *vt ait Theſaurus in ſua deciſione 171. num. prima, & ſequen. & Menoch. de arb. Iud. caſ. 312. num. 1. & ſeq.*

Extende etiam tamen, quòd talis lacerans, tenetur ad intereſſe tertii, de cuius credito apparebat, *vt ait idem Theſaur. d. dec. 171. num. 3. & 4.*

Declara tamen, quòd licèt lacerans ſcripturam crimen falſi committat, id tamen non præſumitur in perſona nobili, niſi vehementes coniecturæ, & ad illum finem tendentes vrgeant, *vt fuit dictum in Valentina prætenſa illegitimitatis 9. Februarij 1609. coram Card. Caualerio, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ. 267.*

Sed vehemens ſuſpicio eſt contra illum, qui eſt aduerſarius in cauſa, *vt ait Grat. in ſua deciſ. 84. & ibi in addition. num. 4.* Veluti quoque vrgeret contra eū penes quem libet reperiretur, quando in eo laceratio foliorum inueniretur, *vt ait Rot. inter decis. Farin. dec. 278. n. 9.*

& vide

& vide quæ dixi in hac materia in *concl. 123. num. 152. & 154.*

3 Limita tamen primò, concluſionem principalem, non procedere, quando quis caſu, & abſque dolo Nizam litterarum fregiſſet, neque illas vllus vidiſſet, *veluti teſtatur Viu. in ſua dec. 62.* vbi ait quemdam Scipionem dalla Roſa, & Doctorem de Leo fuiſſe abſolutos, qui fuerunt inquiſiti de aperitione litterarum Iuliæ de Ciuitate Bati, abſque dolo, & malo animo aperiendi, & videndi eas litteras in plico dictæ Iuliæ exiſtentes.

4 Limita ſecundò, non procedere, quoties, quis aperiret litteras ſui aduerſarij, ſuſpicans illas aliquam ſibi nō leuē perniciem allaturas, quia tūc aperiens, mortaliter non peccaret, *vt ait Rubin. in ſua deciſione 60. cum ibi allegat.*

5 Limita tertiò, in caſu, vbi quis litteras ſibi ad alium portandas aperuit; ſecus verò, ſi eas aduerſario dantis legendas tradidit, quia tunc pœna falſi punitur; ſed ſi ſolùm aperuit eas, & vidit, nec alijs oſtendit, tunc punire tur pœna ſtellionatus Iudicis arbitrio, & extraordinariè, *vt ait Mant. in ſua deciſione 25. de iniur. & Franc. Marc. deciſione 740. num. 2. par. prima.*

6 Limita quartò, non procedere, quando ex rationabili cauſa, quis aperiret litteras, veluti ad detegendas proditiones, vel ſi aperirentur litteræ Vaſſallorū per Superiores eorum, aut per Patres litterę filiorum, ſeu per virum illæ vxoris ſuæ, nam iſti non peccarent, *vt ait Riccius in ſua deciſione Curiæ Archiepiſc. 16.* Et ratio eſt, quia illi prædicti, ideſt Dominus, Pater, & Maritus, eorum iure in hoc vtuntur, nec per conſequens, alicui iniuriam faciunt, *vt ait dictus Viuius in dicta deciſione 62.*

ARGVMENTVM.

APERITIO ORIS QVID operetur, & quando illius conceſſio ſit neceſſaria.

CONCLVSIO CXXII.

1 APERITIO Oris, nota, quòd eſt neceſſaria, quando ſuper aliquo negotio reperitur factus Motus proprius Principis, qui audientiam denegar partibus, & Iudici tollit facultatem aliter iudicandi per clauſulam Sublata omni audientia, &c. *veluti fuit deciſum à Rota in vna Auellina vnionis Merc. 28. Iunij 1595. coram Gipſio, & Cardin. Seraph. deciſione 764. num. 1.* Et propterea ea obtenta aperuit viam Iudici ad iuſtitiam adminiſtrandam, *vt ait Rota dec. 621. num. 1. par. 3. recent.*

2 Declara tamen primò, quòd quando dicta Oris aperitio conceditur, tunc ſolùm remouet obſtaculum illius clauſulę Sublata, & dat facultatem impugnandi gratiam, non autem illam tollit, nec partem adſtringit ad narratorum verificationem, nec virtus derogationis tollitur, ſed onus probandi ei incumbit, qui gratiam non ſuffragari allegat, *vt fuit deciſum in vna Romana domorum 29. Maij 1595. coram Orano, cum alijs deciſionibus latè adductis in tract. de Clauſulis per Martā par. prima, clauſ. 154. num. 36. Afflict. deciſ. 228. num. 13. & 14. & Rota in Pacen. penſionis 20. Nouembris 1609. coram Cardinali Marcomontio, & in alia Barchinonen. penſionis 19. Ianuarij coram eodem, quæ eſt deciſio 281. nu. 6. in prima par. recent. & in Burgen. penſionis, quæ eſt apud Marcheſanum par. 1. fol. 546. num. 5. & Rota deciſ. 8. num. primo, par. prima in recent. & ibidem dec. 602. num. primo.*

Extende, quòd quando dicta oris aperitio conceditur cum reductione gratiæ, aliàs factæ ad viam iuris operatur, vt omnes clauſulæ in eadem gratia contentæ, & impedientes audientiam, & iuſtitiam ſint ſublatæ, non aliter, ac ſi eadē gratia fuiſſet ſignata cum clauſula Prout de iure, *vt ait Rota deciſione 607. nu. primo, par. 3. recent.*

3 Declara ſecundò, quòd talis gratia de qua agitur, debet reduci ad terminos iuris per allegantem illius nullitatem, quia (vt ſuperius dictum eſt) aperitio oris, id de per ſe non operatur, ſed tantùm facit, vt ille poſſit ſubreptionē, & defectū

ntentionis Papæ aduerſus motum proprium allegare, *vt ait Cotta deciſione 18. & deciſ. 105. & Rota in Cæſaraugustanæ exemptionis 9. Martij 1594. coram Orano, & in eadem 13. Iunij eiuſdem anni coram Decano, & in Romana fideicommiſſi de Veccijs Lunæ 29. Maij 1595 coram Litta, quæ eſt deciſio 8. num primo par. ſecunda in recentior.*

4 Quod tamen ſecus eſſet, quando Princeps processit per viam declarationis, quia tunc contra dictam declarationem opponi non poteſt de defectu intentionis, quia illa declaratio nihil de nouo inducit, ſed tantummodo ius, quod competebat, manifeſtum facit, *Rota in Oſcen. penſionis 21. Iunij 1601. coram Carcino, & in deciſione 281. num. 8. par. prima in recentior.*

5 Declara tertiò, quòd apertio oris nō ſit concedenda, quando Princeps gratiam alicui conceſſit pleniſſimè de negotio informatus, & ex certa ſcientia, *vt ait illa deciſio Cotta 18. incip. Veneris 30 Decembris. Felin. in tractatu Quando littera Apoſtol. nec &c. Limit. xj. num. primo, Lambert. de iurepatronat. tertia par. lib. 9. quaſt. princip. art. 15. Egid. 746. & 748. Caputaq. deciſ. 51. par. ſecunda, & deciſ. 221. par. 3. & Rota dec. 17. de reſcript. in nouis.*

6 Extende prædictam declarationem multò magis procedere, quando gratia fuiſſet conceſſa, tàm ex iuſtitia, quàm etiam ex gratia, *vt dicunt omnes deciſiones ſuperius allegatæ.*

7 Subextende primò, quòd neq; iſto caſu poſſit, ob illius efficaciā, quis admitti ad probandum contrarium, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſione 1251. num. 19.*

8 Subextende ſecundò, quòd illa clauſula Sublata, iuncta vna cum ea (& quod de obreptione, & ſubreptione dari non poſſit) tollit omnem audientiam Iudicis, non obſtante Oris aperitione, *vt fuit deciſum in vna Vlixbonen. declarationis Concordiæ Mercurij quinta Maij 1599. coram Iuſto, & in Bononien. de Dulphis Lunæ decimanona Iunij 1613. coram Cardinali Caualerio, & prius in Oſcen. induiti, prima Iunij 1598. coram Litta, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſionib. par. ſecunda fol. 516 num. ſecundo, & tertio, & poſtea in Nullius, ſeu Aquinaten. Veneris duodecima Maij 1600. coram Litta, quæ eſt apud dictum Marcheſanum dicta ſecunda parte, fol. 432. & prius in Calagritana prætenſæ confidentiæ Mercurij prima Iulij 1592. coram Penia, quæ eſt apud dictum Marcheſanum in dicta 2. p. fol. 426. num. 1. & ſequen. & in alia Calaguritana iuriſdictionis 30. Maij 1580. coram de Rubeis, apud d. Marcheſ. ibidem fol. 429. Card. Seraph. dec. 761. & deciſ. 764. num. primo.*

9 Subextende tertiò, quòd dicta clauſula tollat etiam iudicibus iuriſdictionē aliter iudicandi, *vt ait Put. dec. 50. n. 5. lib. primo, Verall. deciſ. 154. nu. quarto, par. 3. & millies fuit ita deciſum à Rota, & ſignanter in Sabinen. fructuum dotis, 26. Iunij 1606. coram Gregorio Decimoquinto, & in alia Placentina Decanatus x. Nouembris 1595. coram Penia, quæ eſt apud eundem Marcheſanum in dicta ſecunda par. fol. 441. num. 3. & in Toletana admiſſionis veneris xj. Ianuarij 1608. coram Penia, quæ eſt ibidem apud Marcheſan. fol. 425. & Card. Seraphin. dec. 351. num. primo.*

10 Subextende quartò, quòd clauſula illa Sublata, ne dum parti, verum etiam Iudici obſtat, quando præſertim coniunctam habeat eam clauſulam, & quod de Subreptione, & Obreptione dari non poſſit, *vt ait idem Card. Seraph. dec. 1020. num primo, & ſecundo*, vbi firmat eas debere intelligi reſpectu quarumcumque perſonarum, & præcipuè ſi decretum irritans adſit.

11 Subextende quintò, quòd neq; minus per illam clauſulam poſſit concedi mandatum de manutenendo; neque illud de immittendo, *vt fuit deciſum in dicta Vlixbonen. coram Iuſto, & in alia Bononien. de Dulphis, coram eodem Card. Caualerio.*

12 Fallit tamen, ſi diſputaretur, an ea diſpoſitio locum haberet, nec ne; quia tūc ea clauſula, & decretum irritans manutentionem non impediret, *vt ait Cardin. Seraph. dec. 1471. num. quinto.*

13 Subextēde ſextò, quòd huiuſmodi clauſulæ operantur, vt contra tenorem pronunciari non poſſit, *vt fuit dictum in Barchinonen. Prioratus Sanctæ Annæ,*

16. Iu-

16. *Iunij* 1605. *coram Card. Marcomontio, quæ eſt apud Marcheſ. d. par. 2. fol.* 435. *num.* 2.

14 Subextende ſeptimò, ꝙ ex illis clauſulis præſumitur, quòd Papa voluerit omni caſu, etiam de iure omnem litem prohibere, *vt ait Rota in prædicta Placentina Decanatus coram Penia*.

15 Secus verò, quando illa clauſula cum decreto irritanti non eſſet coniuncta, cum altera (& quod de ſubreptione, & obreptione dari non poſſit) quia tunc oris aperitionem ea non impediret, *vt fuit dictum in Auellina vnionis Mercurij* 28. *Iunij* 1595. *coram Gipſio, & in eadem coram eodem Veneris* 15. *Decembris eiuſdem anni, & in alia Vlixbonen. Præheminentiarum Luna* 5. *Maij* 1600. *coram Iuſto, quæ eſt apud Marcheſanum par. prima de commiſſ. fol.* 286. *nu. ſecundo*.

16 Declara, ꝙ qñ eſt ſola illa clauſula (ſublata) tunc illa intelligitur veris narratis, at ſecus, quando ei eſſet iuncta illa (Et quod de ſubreptione, vel obreptione, &c.) Et ratio iſtius differentiæ ea eſt, quia cum gratia Papę (qui omnia poteſt, & præcipuè in beneficialibus, ſuper quibus ius eminentiſſimum habet) non poſſit impugnari, niſi ex capite ſubreptionis, vel obreptionis, aut ex illius intentionis defectu, Itē cum ipſe verbis expreſſis tollat facultatem parti eam impugnandi, & etiam Iudicibus poteſtatem aliter iudicandi, vtique dictæ clauſulæ adnerſus eam venientibus obſtabunt, *vt ait Rota in Nullius, ſeu Aquinaten.* 12. *Maij* 1600. *coram Litta, quæ eſt apud Marcheſanum parte ſecunda fol.* 432. *num. ſecundo, & prius fol.* 435. *& Cardinalis Seraphinus deciſ.* 351. *num. primo*.

17 Subdeclara quòd neque poterit de illius intentionis defectu nullo modo dari, niſi prius per Signaturam ſanctiſſimi oris aperitione obtenta, *vt ait Rot. per Card. Seraph. dec.* 746. *num. primo*.

18 Subextende octauò, quòd neq. Signatura Iuſtitię; nec illius Præfectus habet facultatem os aperiendi, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ.* 1020. *in fine*.

19 Declara tñ primò, ꝙ oris aperitio nõ ſit neceſſaria, vbi aliqua defenſio competere poteſt ex capite bonæ fidei, ſiue ex errore facti cauſatæ; ſiue ex errore iuris cũ eo facti admixto, *vt ait idẽ Card. Seraphin. in ſua deciſ.* 280. *num. ſecundo*; Secus autem, quando non competeret defenſio ex capite bonæ fidei, nec ex alia iuridica exceptione, veluti quia ſententia eſſet iniuſta: quia iſto caſu oris aperitio eſſet neceſſaria, *vt ait Cardin. Seraph. ibi ſup. in fine*.

20 Declara ſecundò, quòd ſi prædictæ clauſulæ (ſublata,) & (quod de obreptione dari non poſſit) ſint poſitæ abſolutè ad validandam gratiam, tunc ſunt generaliter intelligendæ reſpectu quarumcumque perſonarum, vndè illæ non ſolum obſtabunt parti; ſed etiam Iudici, & præſertim ſi coniunctum habeant decretum irritans, *vt ait idem Cardinalis Seraphinus in dicta dec.* 1020. *nu. primo, & ſecundo*.

21 Subdeclara prædicta procedere, ſiue gratia emanauerit motu proprio; ſiue ad inſtantiam patris, quia aperitio oris in hoc quoque caſu dat ſolùm facultatem impugnandi gratiam, ſed alios effectus non elidit, *vt fuit deciſum in Pampilonen. Archidiaconatus* 19. *Maij* 1591. *coram Cardinali Pamphilio, & in Romana de Gabriellis* 19. *Nouembris* 1595. *coram Litta, & in Sutrina Monaſterij nona Decembris coram Orano, & in Terdonen. Hoſpitalis* 27. *Iunij coram Iuſto, & in Seguntina dimidiæ annatæ ſexta Iunij* 1593. *coram Litta allegatæ à Mareſcotto variarum reſolutionum libro ſecundo cap.* 37. *num.* 69. *& denique fuit deciſum in Parmen. ſtatuti Ven.* 14. *Dec.* 1629. *coram Reuerendiſſimo Coccino Decano*.

22 Subextende nonò, ꝙ ſi in litteris Apoſtolicis dicta clauſula (ſublata) apponatur, tunc ea ligat manus Iudicis, & ei adimit facultatem aliter iudicandi, donec illi per Papam os aperiatur, *vt fuit deciſum in Calaguritana Confidentiæ Mercurij prima Iulij* 1592. *coram Penia, quæ eſt inter criminales Farinacij deciſ.* 67. *num. primo, & apud Marcheſanum de commiſſionib. par. ſecunda fol.* 426. *& Card. Seraphin. deciſ.* 351. *num. primo*.

23 Rurſus ſubextende id adeò eſſe verũ, vt propterea Iudices prudentes procedere

non

non ſoleant, niſi prius per Papam eis os ſit apertum, *vt ait Rota in d. Calaguritana coram Penia*.

24 Limita tamen, quòd ſi à parte de ea coram Iudice non opponatur, proceſſus non annullatur, & per conſequens, ſi ſententia poſt ea feratur, erit valida, *vt ait Bart. in l. eleganter; §. ſi quis poſt, ff. de cond. indeb. & Bald. in l. non dubium num. 30. C. de legib. alleg. à Rota ibi ſup. coram Penia*.

25 Contrarium tamen, & verius fuit deciſum *à Rota in prædicta Calaguritana Confidentiæ* ea ſanè ratione, quia illa clauſula ſublata, &c. præſtat impedimentum reale, & inferiori iuriſdictionem adimit, & cum ad iudicandum inhabilem reddit, & ſic quandocunque de ea opponi poteſt, *Rota ibi ſup. in dec. 67. inter crim. Farinac. num. 3*.

26 Et tenendo hanc ſecundam opinionẽ vtiviorem, extende eam primò in tantùm procedere, vt abſque, quòd de dicta clauſula aliqua exceptio opponatur proceſſus ipſo iure ſit nullus; quia ipſo iure Iudicis inferioris iuriſdictionem tollit, *vt ait Rota Ianuen. deciſ. 180. incipien. Nomen debitoris num. 8. & Rota ibidem num. 4. coram Penia*.

27 Extende ſecundò, quòd cum in omni iudicio concurſus trium perſonarum ſit neceſſarius, nempè Iudicis, Actoris, & Rei *cap. forus de verb. ſignif.* igitur ob eam clauſulam nullus Iudex eſſe poteſt, cum ei omnis iuriſdictio abdicetur, *Rota ibi ſupra num. 4. in vltimis verbis, & ita dicunt infiniti alij Doctores allegati à Rota in Aprumtina beneficij Veneris 14. Februarij 1631. coram Pirouano, & prius per Card. Seraphin. deciſ. 152. & deciſ. 266. num. 4. par. 3. diuerſor. & in Calaguritana de Oliuerio 28. Ianuarij 1604. coram Penia, & in Placentina Cappellæ 31. Maij 1604. coram Cardin. Pamphilio, & in Parmen. beneficij 30. Martij 1609. coram Iuſto, & in Gerunden. beneficij 26. Nouembris 1622. coram Cardinali Veroſpio, & prius in Lucana Iuriſpatronatus 20. Nouembris coram Archiepiſcopo Seleucien*.

28 Extende tertiò, quòd quis nunquam cenſeatur beneficio illius clauſulæ renunciare, ſi verbi gratia in Iudicium tractus, & condemnatus cauſam ſuper nullitate, & iniuſtitia ſententiæ commiſit, *vt ait Rota ibi ſupra num. 7*.

29 Extende quartò, quòd illius beneficio non cenſeatur etiam renunciatum, quando verbi gratia cauſa non ſuper indulto, ſed ſuper inualiditate prouiſionis alicuius eſſet commiſſa; licèt ad effectum, vt cauſa remaneret in Curia in commiſſione diceretur, quòd agatur de interpretatione litterarum Apoſtolicarum, quia id intelligitur reſpectu executionis dictarum cauſarum, quæ in Curia melius cognoſcuntur, quàm extra, *vt ait Rota in deciſionibus mox allegandis*. Se eus autem, quando committeretur cauſa ſuper validitate, ſeu inualiditate gratiæ, prædictam clauſulam habentis, quia tunc huiuſmodi commiſſione beneficio illius clauſulæ renunciatum diceretur, *vt fuit dictum in Aretina Cõmendę 1. Iun. 1587. corã Orano, & in Papilonen. Archidiaconatus Vener. 19. Mart. 1593. coram Card. Pamph. quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. p. 2. fol. 424. nu. 2. & 3*.

30 Limita ſecundò dictam nonam declarationem non habere locum, quando illa clauſula (ſublata) eſſet appoſita in litteris Apoſtolicis, quia tunc ea non ſuffragatur in litteris executionis, quando ſunt in forma commiſſionis, quia illæ ſunt executioni demandandæ quiequid ſit poſt earum executionem ſequutam, *Rota in Terraconen. Decimarum 8. Octobris. 1576. coram Oriolen. allegata in alia Portugallen. diſmimbrationis fructuum Lunæ 16. Iunij 1595. coram Cardinali Blanchetto, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſionibus par. prima fol. 355. num. 3*.

31 Declara præterea, quòd clauſula (ſublata) acceſſoria recipit omnes conditiones, quas ercipit clauſula principalis, cui adhæret, & ea corruit, niſi ſit iniuncta altera clauſula (Et quod de ſubreptione dici non poſſit) *vt fuit dictum in Calaguritana Iuriſdictionis de menſe Octobris 1580. & in pluribus alijs, vt fuit dictum in Noualien. Canonicatus 12. Februarij 1593. coram Cardinali Pamphilio, quæ eſt apud Marcheſ. parte primafol. 451. & in Calaguritana Iuriſdictionis 30. Maij. 1580. coram Rubeo, quæ eſt apud eundem Marcheſ. ibi ſup. fol. 429. num. 2. de commiſſ*.

32 Exten-

32 Extende, quòd etiam dicta clauſula (ſublata) in fine Orationis poſita ad totam Orationem ſe refert, *vt ait Rota in Placentina penſionis Luna 8. Martij 1596. coram Penia, quæ eſt apud Marcheſ. par. ſecunda de commiſſion. fol. 482. num. 4.*

33 Declara vndecimò, quòd prædictæ duæ clauſulæ, nempè illa (ſublata) & (Quod de ſubreptione, & obreptione dici non poſſint) liberant à iuſtificatione litterarum, *vt fuit dictum in Pampilonen. Archidiaconatus Veneris 19. Martij 1593. coram Cardinali Pamphilio, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſionibus parte ſecunda fol. 424. num. primo, & in alia Aquinaten. ſeu Nullius beneficiorum 16. Decembris 1605. coram Cardinali Marcomontio, quæ eſt apud dictum Marcheſan. fol. 436. num. primo par. ſecunda.*

34 Declara duodecimò, quòd prædicta clauſula (ſublata) obſtat, tàm principali, quàm etiam fideiuſſori, & præſertim quando fuiſſet additum, quòd de ſubreptione dari non poſſit, licèt non eſſent ſimul iunctæ iſtæ duæ clauſulæ, ſed benè in eadem legerentur ſupplicatione, *vt fuit dictum in Placentina penſionis Luna 8. Martij 1596. coram Penia, quæ eſt penes Marcheſan. fol. 482. par. ſecunda. Emilian. conſ. 100. num. 8. Cotta deciſ. 18. & deciſ. 103. Put. deciſ. 311. lib. 3. Iaſon in l. fin. num. 3. ff. quod quiſque iuris Socin. conſ. 18. num. 38. lib. 3. & Rota in Calaguritana Iuriſdictionis 3. Maij 1580. coram de Rubeis.*

35 Et ratio illius declarationis ea eſt; quia omnes qualitates expræſſæ in obligatione principali cenſentur repetitæ in fideiuſſione, *vt fuit dictum in Placentina penſionis coram Penia.*

36 Subdeclara tamen primò, quòd per dictam clauſulam Papa enormiter læſis præiudicare non intendit, quia illæ clauſulæ prædictæ ponuntur benè fauore ſupplicantis; ſed non vt tertio præiudicent, *vt fuit dictum in Romana aperitionis oris Veneris 8. Martij 1613. coram Cardinali Sacrato, quæ eſt apud dictum Marcheſanum ibi ſupra fol. 439. num. ſecundo, & in alia Toletana admiſſionis Veneris xj. Ianuarij 1608. coram Penia, quæ eſt apud eumdem Marcheſ. fol. 425.*

37 Subdeclara ſecundò, quòd Papa per eã clauſulam ſolùm intendat tollere friuolas exceptiones, & malè fundatas prętenſiones ad inſtar alterius clauſulæ appellationem prohibentis, quæ intelligitur de friuola, *vt ait Rota deciſ. 361. num. ſecundo par. prima in recentioribus.* Secus autem vbi eſſemus in clauſula appellatione remota, cuius enim vigore ſententia lata illius rem iudicatam operatur, *vt ait Rota deciſ. 739. num. primo par. 3. recentior.* Licèt ſit benè verum, quòd ea non operatur notorio grauamine concurrente, *vt ait Rota deciſ. 117. num. primo in fine dicta 3. parte recentiorum.*

38 Subdeclara tertiò, quòd ea clauſula non tollit vnquam priuilegium de Iure ſpeciali competens, *vt ait Card. Seraph. dec. 1293. nu. 9.*

39 Subdeclara quartò, quòd clauſula huiuſmodi (ſublata) vltima priori derogat, *idem Cardin. Seraphinus deciſ. 510. num. 7.*

40 Subdeclara quintò, quòd dicta clauſula (ſublata) accipit ſemper conditiones reſcripti, vbi poſita fuit, *vt ait Rota in Vrgellen. Canonicatus 30. Octob. 1592. coram Cardinali Blanchelto, quæ eſt apud Marcheſanum par. prima fol. 272. num. 3.*

ARGVMENTVM.

APOCHA PRIVATA QVID SIT quando probet, & quando non, & ad hoc vt probet quęnam ſint neceſſaria.

CONCLVSIO CXXIII.

1 APOCHA nota, quòd dicitur cautio ſolutæ, vel datæ pecunię, qua creditor ſe à debitore pecuniam accepiſſe teſtatur, *vt toto titulo, C. de apoch. public. lib. x. & l. plures, C. de fid. Inſtrument, & l. fin. §. Titius, ff. de condit. indeb. & ibi Doctores.*

2 Apocha autem differt ab acceptilatione, quia per acceptilationem omninò liberatio contingit; licèt pecunia non

non ſoleant, niſi prius per Papam eis os ſit apertum, *vt ait Rota in d. Calaguritana coram Penia*.

24 Limita tamen, quòd ſi à parte de ea coram Iudice non opponatur, proceſſus non annullatur, & per conſequens, ſi ſententia poſt ea feratur, erit valida, *vt ait Bart. in l. eleganter; §. ſi quis poſt, ff. de cond. indeb. & Bald. in l. non dubium num. 30. C. de legib. alleg. à Rota ibi ſup. coram Penia*.

25 Contrarium tamen, & verius fuit deciſum *à Rota in prædicta Calaguritana Confidentiæ* ea ſanè ratione, quia illa clauſula ſublata, &c. præſtat impedimentum reale, & inferiori iuriſdictionem adimit, & cum ad iudicandum inhabilem reddit, & ſic quandocunque de ea opponi poteſt, *Rota ibi ſup. in dec. 67. inter crim. Farinac. num. 3.*

26 Et tenendo hanc ſecundam opinionẽ vti veriorem, extende eam primò in tantùm procedere, vt abſque, quòd de dicta clauſula aliqua exceptio opponatur proceſſus ipſo iure ſit nullus; quia ipſo iure Iudicis inferioris iuriſdictionem tollit, *vt ait Rota Ianuen. deciſ. 180. incipien. Nomen debitoris num. 8. & Rota ibidem num. 4. coram Penia*.

27 Extende ſecundò, quòd cum in omni iudicio concurſus trium perſonarum ſit neceſſarius, nempè Iudicis, Actoris, & Rei *cap. forus de verb. ſignif.* igitur ob eam clauſulam nullus Iudex eſſe poteſt, cum ei omnis iuriſdictio abdicetur, *Rota ibi ſupra num. 4. in vltimis verbis, & ita dicunt infiniti alij Doctores allegati à Rota in Apruntina beneficij Veneris 14. Februarij 1631. coram Pirouano, & prius per Card. Seraphin. deciſ. 152. & deciſ. 266. num. 4. par. 3. diuerſor. & in Calaguritana de Oliuerio 28. Ianuarij 1604. coram Penia, & in Placentina Cappellæ 31. Maij 1604. coram Cardin. Pamphilio, & in Parmen. beneficij 30. Martij 1609. coram Iuſto, & in Gerunden. beneficij 26. Nouembris 1622. coram Cardinali Veroſpio, & prius in Lucana Iuriſpatronatus 20. Nouembris coram Archiepiſcopo Seleucien.*

28 Extende tertiò, quòd quis nunquam cenſeatur beneficio illius clauſulæ renunciare, ſi verbi gratia in Iudicium tractus, & condemnatus cauſam ſuper nullitate, & iniuſtitia ſententiæ commiſit, *vt ait Rota ibi ſupra num. 7.*

29 Extende quartò, quòd illius beneficio non cenſeatur etiam renunciatum, quando verbi gratia cauſa non ſuper indulto, ſed ſuper inualiditate prouiſionis alicuius eſſet commiſſa; licèt ad effectum, vt cauſa remaneret in Curia in commiſſione diceretur, quòd agatur de interpretatione litterarum Apoſtolicarum, quia id intelligitur reſpectu executionis dictarum cauſarum, quæ in Curia melius cognoſcuntur, quàm extra, *vt ait Rota in deciſionibus mox allegandis*. Secus autem, quando committeretur cauſa ſuper validitate, ſeu inualiditate gratiæ, prædictam clauſulam habentis, quia tunc huiuſmodi commiſſione beneficio illius clauſulæ renunciatum diceretur, *vt fuit dictum in Aretina Cõmendę 1. Iun. 1587. corã Orano, & in Pãpilonen. Archidiaconatus Vener. 19. Mart. 1593. coram Card. Pamph. quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. p. 2. fol. 424. nu. 2. & 3.*

30 Limita ſecundò dictam nonam declarationem non habere locum, quando illa clauſula (ſublata) eſſet appoſita in litteris Apoſtolicis, quia tunc ea non ſuffragatur in litteris executionis, quando ſunt in forma commiſſionis, quia illæ ſunt executioni demandandæ quicquid ſit poſt earum executionem ſequutam, *Rota in Terraconen. Decimarum 8. Octobris. 1576. coram Oriolen. allegata in alia Portugallen. diſmimbrationis fructuum Lunæ 16. Iunij 1595. coram Cardinali Blanchetto, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſionibus par. prima fol. 355. num. 3.*

31 Declara preterea, quòd clauſula (ſublata) acceſſoria recipit omnes conditiones, quas ercipit clauſula principalis, cui adhæret, & ea corruit, niſi ſit iniuncta altera clauſula (Et quod de ſubreptione dici non poſſit) *vt fuit dictum in Calaguritana Iuriſdictionis de menſe Octobris 1580. & in pluribus alijs, vt fuit dictum in Noualien. Canonicatus 12. Februarij 1593. coram Cardinali Pamphilio, quæ eſt apud Marcheſ. parte prima fol. 451. & in Calaguritana Iuriſdictionis 30. Maij. 1580. coram Rubeo, quæ eſt apud eundem Marcheſ. ibi ſup. fol. 429. num. 2. de commiſſ.*

32 Exten-

32 Extende, quòd etiam dicta clauſula (ſublata) in fine Orationis poſita ad totam Orationem ſe refert, *vt ait Rota in Placentina penſionis Lunæ 8. Martij 1596. coram Penia, quæ eſt apud Marcheſ. par. ſecunda de commiſſion. fol. 482. num. 4.*

33 Declara vndecimò, quòd prædictæ duæ clauſulæ, nempè illa (ſublata) & (Quod de ſubreptione, & obreptione dici non poſſint) liberant à iuſtificatione litterarum, *vt fuit dictum in Pampilonen. Archidiaconatus Veneris 19. Martij 1593. coram Cardinali Pamphilio, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſionibus parte ſecunda fol. 424. num. primo, & in alia Aquinaten. ſeu Nullius beneficiorum 16. Decembris 1605. coram Cardinali Montemontio, quæ eſt apud dictum Marcheſan. fol. 436. num. primo par. ſecunda.*

34 Declara duodecimò, quòd prædicta clauſula (ſublata) obſtat, tàm principali, quàm etiam fideiuſſori, & præſertim quando fuiſſet additum, quòd de ſubreptione dari non poſſit, licèt non eſſent ſimul iunctæ iſtæ duæ clauſulæ, ſed benè in eadem legerentur ſupplicatione, *vt fuit dictum in Placentina penſionis Lunæ 8. Martij 1596. coram Penia, quæ eſt penes Marcheſan. fol. 482. par. ſecunda. Emilian. conſ. 100. num. 8. Cotta deciſ. 18. & deciſ. 103. Put. deciſ. 311. lib. 3. Iaſon in l. fin. num. 3. ff. quod quiſque iuris Socin. conſ. 18. num. 38. lib. 3. & Rota in Calaguritana Iuriſdictionis 3. Maij 1580. coram de Rubeis.*

35 Et ratio illius declarationis ea eſt; quia omnes qualitates expreſſæ in obligatione principali cenſentur repetitæ in fideiuſſione, *vt fuit dictum in Placentina penſionis coram Penia.*

36 Subdeclara tamen primò, quòd per dictam clauſulam Papa enormiter læſis præiudicare non intendit, quia illæ clauſulæ prædictæ ponuntur benè fauore ſupplicantis; ſed non vt tertio præiudicent, *vt fuit dictum in Romana aperitionis oris Veneris 8. Martij 1613. coram Cardinali Sacrato, quæ eſt apud dictum Marcheſanum ibi ſupra fol. 439. num. ſecundo, & in alia Toletana admiſſionis Veneris xj. Ianuarij 1608. coram Penia, quæ eſt apud eumdem Marcheſ. fol. 425.*

37 Subdeclara ſecundò, quòd Papa per eã clauſulam ſolùm intendat tollere friuolas exceptiones, & malè fundatas prętenſiones ad inſtar alterius clauſulæ appellationem prohibentis, quæ intelligitur de friuola, *vt ait Rota deciſ. 361. num. ſecundo par. prima in recentioribus.* Secus autem vbi eſſemus in clauſula appellatione remota, cuius enim vigore ſententia lata illius rem iudicatam operatur, *vt ait Rota deciſ. 739. num. primo par. 3. recentior.* Licèt ſit benè verum, quòd ea non operatur notorio grauamine concurrente, *vt ait Rota deciſ. 117. num. primo in fine dicta 3. parte recentiorum.*

38 Subdeclara tertiò, quòd ea clauſula non tollit vnquam priuilegium de iure ſpeciali competens, *vt ait Card. Seraph. dec. 1293. nu. 9.*

39 Subdeclara quartò, quòd clauſula huiuſmodi (ſublata) vltima priori derogat, *idem Cardin. Seraphinus deciſ. 510. num. 7.*

40 Subdeclara quintò, quòd dicta clauſula (ſublata) accipit ſemper conditiones reſcripti, vbi poſita fuit, *vt ait Rota in Vrgellen. Canonicatus 30. Octob. 1592. coram Cardinali Blanchetto, quæ eſt apud Marcheſanum par. prima fol. 272. num. 3.*

ARGVMENTVM.

APOCHA PRIVATA QVID SIT quando probet, & quando non, & ad hoc vt probet quęnam ſint neceſſaria.

CONCLVSIO CXXIII.

1 APOCHA nota, quòd dicitur cautio ſolutæ, vel datæ pecunię, qua creditor ſe à debitore pecuniam accepiſſe teſtatur, *vt toto titulo, C. de apoch. public. lib. x. & l. plures, C. de fid. Inſtrument. & l. fin. §. Titius, ff. de condit. indeb. & ibi Doctores.*

2 Apocha autem differt ab acceptilatione, quia per acceptilationem omninò liberatio contingit; licèt pecunia non

non ſit ſoluta; Apocha verò id non operatur, niſi ea ſoluta, *vt ait Vlpianus in l. ſi acceptolatum 19. §. finali, ff. de accept. & ibi Doctores*.

3 Huic opponitur antapocha cautio, qua debitor apocham recipiens creditori ſe perſoluiſſe teſtatur, quæ quidem antapoca nota, quòd dicitur illud ſcriptum, quo quis debitor teſtatur ſe redditum illius anni Domino perſoluiſſe, *vt eſt text. in l plures, C. de fide Inſtrumentor.*

4 Item apocha priuata illa dicitur, quando de rogitu Notarij non conſtat, *veluti fuit dictum in vna Salamantina Iuriſdictionis 11. Martij 1577. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 320. num. primo*.

5 Rurſus nota, quòd ea valdè quoque differt à publica, & propterea illa tamquàm non multum legibus in confidentia non probat pro ſcribente, *vt ait Magon. deciſ. Florent. 122. num. ſecundo, idem in deciſ. Lucen. 15. num. ſecundo, Rota deciſ. 181. par. prima nouiſſim. Cardinal. Seraphin. & Gregorius Decimusquintus deciſ. 273. num. 6. Rota deciſ. 139. num. primo par. ſecunda in recentioribus, Boer. deciſ. 105. & Rota Genuen. deciſ. 170 174 & 180. & deciſ. 111. par. ſecunda recentior. & deciſ. 515. num. 21. par. prima recentiorum, Aſſlictus deciſ. 181. Verallus deciſ. 185. parte ſecunda*.

6 Licèt ſecus ſit in illius odiũ, quia tunc nedum contra ſcribentem probat, ſed etiam contra illius hæredes, quamuis ſit ſine teſtibus ſcripta, *vt ait Rota per Gregorium in deciſ. 328. num. ſecundo, & deciſ. 650. num. primo parte prima in recentioribus, & Surdus. deciſ. 267. num. ſecundo, & ita fuit dictum à Rota in Anconitana bonorum Veneris 4. Iulij 1614. coram Manzanedo*; Secus tamen eſſet, quando ſcriptura eſſet in ſotma memorialis, quia ea tunc non probat contra ſcribentem, neque illum obligat, licèt tunc videatur vim confeſſionis extraiudicialis habere, vel ſaltem adminiculum Iudicis arbitrio inducere, *vt ait Card. Seraphin. deciſ. 373. num. 1. & ſeqq.*

7 Et rò prædictæ extẽſionis eſt, quia vna ſcriptura, quæ probat cõtra vnũ, pbat etiã contra aliũ habentem cauſam ab eo, & præſertim, quando eſſemus in hærede, qui tenetur ſeruare factum defuncti, necnon illius conſcientiam exonerare, *vt ait Rota deciſ. 464. num. ſecundo par. ſecunda in recentioribus, & deciſ. Genuen. 196. & Gregorius dicta deciſ. 328. num. ſecundo, & Rota deciſ. 776. num. 15. par. prima diuerſ.*

8 Contrarium tamen, ſi eſſemus in recognoſcente ſcripturam, quia illius recognitio non nocet tertio, à confitente, ſeu recognoſcente ius habenti, *vt ait Magon. deciſ. florent. 122. num. 13. & Surd. deciſ. 312. num. ſecundo*, vbi ait, quòd ſcriptura priuata litterarum comparatione iuuata, contra tertium non probat.

9 Sed tenendo primam opinionem, extende eam multò magis procedere, & ſic contra tertium ſcripturam priuatam probare, vt puta ſi eſſet mercatorum, vel ſimilium; *idem Magon. dec. Lucen. 5. num. 18. & deciſ. 126. Genuæ in antiq.*

10 Subextende primò idem procedere, quando apocha eſſet à tertio ſcripta, ſed ab eo ſubſcripta, quia tunc contra ſcribentem probat, & idem eſt, ac ſi tota eſſet à ſubſcribẽte ſcripta, *Rota dec. 650. num. primo par. prima recentior. & deciſ. 47. num. 4. apud Statil. & Barz. deciſ. 21. & 36. Rotæ Bononiæ, Rota deciſ. 550. par. 4. nouiſſim. Gabr. concluſ. 3. de praeſcript. num. primo, Menoch. conſ. 313. num. 48. & Cardinalis Seraphinus deciſ. 973. num. primo, & fuit dictum in Hidruntina pecuniaria 13. Nouemb. 1620. coram Vbaldo, & in Fauentina cenſus 2. Maij. 1622. & denique in Romana teſtamenti, Lunæ 9. Decembris 1624. coram eodem Vbaldo*. Veluti quoque pari modo probaret, quando apoca ſcripta de manu alterius non eſſet ſubſcripta ab intereſſe habente in negotio, ſi tamen de illius commiſſione conſtaret legitimè; quod non ſequeretur, ſi per vnicum tantum teſtem de illius mandato appareret, *Benintend. deciſ. 70. num. 5. & Grat. dec. 114. num. 8. & ſeq.*

11 Subextende ſecundò pari modo ſufficere, quòd ſit ab eo ſcripta, licèt non ab eodem ſubſcripta, *vt ait Surdus in ſua dec. 187. num. 5.*

12 Sub-

12 Subextende tertiò quoque procedere ad fauorem abſentis, pro quo apocha probat, & præſertim de æquitate Canonica, & ſtante probationis difficultate, ſiue ſi eſſet aliundè adminiculara, & cœtera concurrerent, de quibus *à Rota per Cardinalem Seraphinum dicta deciſ. 373. num. 4. & 5. & Rota Genuen. dec. 197. ferè per tot.*

13 Et ſic igitur hic erit firmanda concluſio, quòd nemo eſt, tàm priuilegiatus, vt propterea ſit ſtandum ſcripturæ propriæ ad ſui fauorem, *vt ait Rota in Moneſtarien. Cappellæ Mercurij 10. Martij 1604. coram eodem Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 159. numero 3.*

14 Extende, quòd immò eſſet calumnioſum eam in fauorem ſcribentis admittere, *vt fuit dictum à Rota in Tudertina dotium mox allegandâ coram Manzanedo.*

15 Fallit tamen primò, ſi ea veriſimilia contineret, *vt ait idem Greg. Papa XV in deciſ. 273. num. 7.* Et ratio eſt, quia confeſſio veriſimilis facilè pro ſcribente probat, *vt ait Surd. deciſ. 325. num. 6. Rota deciſ. 803. num. primo, & ſeq. par. prima diuerſor. & ita fuit quoque dictum in Reatina fructuum cenſus 6. Iunij 1610. coram Cardinali Lancellotto iuniore, & facit deciſio Card. Seraph. 373. num. 5.*

16 Fallit ſecundò, quando ea aliquibus adminiculis iuuaretur, *vt fuit dictum in Tudertina Dotis, Lunæ 6. Iunij 1605. coram Manzanedo, quæ eſt dec. 139. par. ſecunda in recentior. idem Card. Seraph. ibi ſupra.*

Fallit tertiò in mercatoribus merciariorum, pro quibus in vim eorum ſtatuti ſub capitulo 21. datur fides eorum libris contra tertium, vſq. ad ſummã ſcut. ſexaginta, etiam ſi tertius non ſit de arte, quod tamen intellige pro toto computo, non autem pro qualibet partita, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. dec. 167. nu. ſecundo.*

Secus autem in libris aliorum mercatorum, qui regulariter non probant pro tertio contra tertium, cum res inter alios acta tertio non præiudicet, *vt fuit dictum in Ciuitatis Caſtelli cenſus 2. Decembris 1624. coram Pirouano, & prius in Romana Redditionis rationis 14. Decembris 1618. coram Cardinali Sacrato,* Et eò magis quando tales libri ea continerent, quæ ad officium ſcribenris non pertinerent; quia tunc illis non creditur, *vt ait Rota deciſ. 766. nu. 3. par. 3. recentior.*

Licet ſecus, quando adminicula concurrunt, *Rota deciſ. 375. num. ſecundo & deciſ. 707. num. 3. parte prima diuerſorum, & deciſ. 650. num. 2. par. prima in recentioribus, & in dicta Ciuitatis Caſtelli cenſus 12. Maij 1617. coram Cardin. Veroſpio, & per Buratt. dec. 119. nu. 2. & dec. 199. num. 2.*

Declara tamen, quòd etiam ſine adminiculis probant, quando non agitur, vt quis coueniri poſſet, ſed ad oſtendendum ſolùm illud factum, quod continetur in partitis, ita ſe habere, *vt ait Card. Mantica deciſ. 144. num. ſecundo, & Gregorius Decimusquintus deciſ. 362 num. 6.*

17 Extende prædicta mulrò magis procedere, quando ſcribens, ſeu ſubſcribens apocam priuatam promitteret omnia contenta in ſcriptura obſeruare, *vt fuit dictum in illa Ciuitatis Caſtelli lucri Dotis coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 328. num. primo, & eſt deciſio 108. num. 3. par. prima recentiorum.*

18 Subextende illud in tantum eſſe verum, quòd neque producens poteſt amplius illam impugnare, ſub eo prætextu, quod ea non ſit in forma probanti, *vt ait Rota deciſ. 419. num. 5. dicta par. prima recentiorum, & prius deciſ. 249. num. 6. & in ſecunda par. deciſ. 274. num. 12. Surd. deciſ. 199. & deciſ. 267. & Rota per Burattum in ſua deciſ. 381. & ibi per addentem ſub num. xj. vbi infinitos Doctores allegat, & ibidem de magis communi, & veriori opinione teſtatur Surd. deciſ. 268. num. primo, & Rota deciſ. ſecunda de fid. inſtrumentorum in no. & per Coccinum deciſ. 450. num. ſecundo, & in Monopolitana Hebdomadæ 5. Decembris 1614. coram Cardinali Veroſpio, & in alia Monopolitana beneficij, ſeu Cappellæ. 6. Iun. & xiv. Nouembris 1621. coram Merlino, & eſt deciſ. Oſaſch. 39. num. 23. & ſeq.*

Contrarium quamuis multi teneant, nem-

nempè ſcripturam informem producenti non præiudicare, quin illam poſſit impugnare ſub eo prætextu, quòd eatenus productio noceat, quatenus ſcriptura probet, & non alias, *vt dicunt Afflict. deciſ. 25. nu. 5. & ſeq. Caputaq. deciſ. 199. par. prima, & Rota deciſ. 159. num. primo par. ſecunda diuerſorum & per Gregorium deciſ. 432. num. 4. & in Illerden. Canonicatus 19. Aprilis 1624. coram Pirouano, & cæteri Doctores allegati ab addente ad deciſiones Buratt. 381. ſub num. 11.*

Concordari poſſunt prædictæ opiniones hoc modo iudicio meo, nempè vt prima procedat, quando productio fuit facta ſimpliciter de aliqua ſcriptura; ſecunda vero per viam compulſus, quia tunc non prohibetur producens, poſſe eam impugnare de nouo, ita vt ſibi in præiudicialibus non noceat, quamuis tamen iſta cautela producenti non ſuffragetur, niſi quando eſſemus in ſcripturis alienis, at ſecus in proprijs, *vt dicunt Doctores allegati à Beltramino in addit. ad deciſ. Gregorij 238. ſub num. 15. vbi allegat Verall. deciſ. 93. num. 5. par. prima, & Rota penes Marcheſan. de commiſſionibus tomo primo, fol. 141 in vna Militen. Abbatiæ coram Gipſio, & in Auellina Vnionis x. Iunij 1599. coram Corduba, & in Romana repetitionis indebiti 25. Iunij 1607. coram Penia.* Veluti eodem modo prædicta cautela per compulſum non ſuffragaretur, quando quis in ſcripturis productis eius intentionem fundaret, quia tunc valeret ea regula, vt quis non poſſit in aliqua ſcriptura ſe fundare, niſi etiam illam contra ſe approbare patiatur, *vt fuit dictum in Anconitana computorum 9. Decembris 1616. coram Cardinali Veroſpio, Oſaſch. deciſ. 38. num. 29. & Rota Ianuen. dec. 72.*

19 Fallit tamen, veluti ſi eſſemus in caſu, vbi fuiſſet ſcriptura producta ab eo, contra quem agitur pro aliquo debito; quia tunc ea illi non præiudicaret, ſi fuit producta non animo confitendi debitum, ſed ad effectum puta interpellandi releuatorem tantùm, vt in ſe ſuſciperet neceſſariam defenſionem, *vt ait Rota per Cardin. Seraphinum dec. 946. num. ſecundo.*

20 Extende igitur primò, quòd apoca priuata non plus operatur, quàm viua vox ſcribentis in præiudicium tertij, at ſecus in illud ſui ipſius, *vt ait Magon. deciſ. Florent. 12. num. 16. & Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 727. num. x.*

21 Extende ſecundò, quòd ſcilicet apoca priuata tertio non noceat, quando non eſt à partibus ſubſcripta, & teſtibus non ſit munita, *vt ait idem Magon. deciſ. Lucen. ſub num. x.*

22 Subextende primò, eò magis procedere, ſi ea ſit ſine die, menſe, & anno, & in forma memorialis facta, vt ſuperius diximus, quia tunc ea contra ſcribentem non probat, neque illum obligat; & ratio eſt, quia ſcriptura non eſt modus inducendæ obligationis, ſed benè præſumptionem obligationis inducit, & ſic poteſt ea deſeruire ad probandum, ſed non ad obligandum; ſecus tamen ſi illi aliquod admininulum, quod Iudici videatur ſufficiens iungatur, & præſertim id eo caſu haberet locum ad fauorem abſentis de æquitate canonica, & ſtante difficultate probationis, & attenta qualitate ſcribentis, ac materia ſubiecta, Immò tunc ea etiam vim confeſſionis haberet parte abſente facta, & præſertim vbi ſcriptura fuiſſet ſenio confecta, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ. 373. per totam, & deciſ. 548. lib. 3. diuerſorum, Seraphinus de priuileg. iur. priuileg. 77. num. 67. & Stacc. de iudic. cauſ. ciuil. cap. x. nu. 77.*

23 Subextende ſecundò illud in tantum eſſe verum, vt propterea non ſubſcribens apocam conueniri non poſſit, *vt fuit dictum in vna Bononien. de Scappis Lunæ 30. Martij 1615. coram Rembol-do, quæ eſt in ſecunda par. recent. dec. 671 num. 4.*

24 Fallit tamen veluti ſi eſſet facta de manu tertij aſſerentis illam de mandato vtriuſque partis, confeciſſe, quæ ſi ſcribens nullum intereſſe habeat, plenè probat, etiamſi ab vna parte tantùm fuerit ſubſcripta, *vt fuit dictum in vna Terentiana Matrimonij Lunæ 28. Iunij 1593. coram Gipſio, quæ eſt inter crimin. Farinacij deciſ. 73. num. primo, & Gratian. deciſ. 163. num. quinto,* vbi ait ſcripturam priuatam per auctorem poſſe probari, & *deciſione 120. num. ſecundo*

inter

inter crimin. Farinac.

Et prædictam Fallentiam extende ſine difficultate tranſire, ex vi ſtatuti Vrbis *lib. 1. cap.* 83. cuius enim diſpoſitione apocha, ſine cauſa conſule, menſe, die, anno, & loco, probat, quamuis tñ *Rota in Ro mana hæreditatis de Agazarijs, Lunæ xj April.* 1622. *coram Remboldo*, dicat quod ſi cauſa non ſit ſpecifica in contractu mulieris, & minoris, ſiue ſi eſſet nimis generalis, tunc ea actio ex illo contractu eſſet inefficax ad petendum, & ſic licèt id videatur tendere contra ſtatutum Vrbis *in dicto cap.* 83.. vbi diſponit apocham, abſque intẽtione alicuius cauſæ probare; Nihilominus dico ego, quòd ſtatutum loquitur non in obligatione minoris, & mulieris, vbi cauſa debet eſſe ſpecifica, veluti latè dixi in *concluſ.* 86. *nu.* 26. *cum ſeqq.* ex ea ratione, quia cauſa in contractu mulieris, & minoris eſt fundamentum decreti Iudicis, & propterea ſi ea ceſſat, illius decretum quoque corruit; at ſecus, quando eſſemus in contractu illius, qui ſit ætate maior; quia tunc ſibi eſt imputandum, ſi in obligatione cauſam non expreſſit, cum non ita facile ſit eũ, veluti minorem, & mulierẽ decipere; Nam illi regulariter, ob eorum facilitatẽ, quæquæ vident ignorant, veluti quoque opus eſſet diem conſulem locum, & ſimilia in contractu maioris apponere in inſtrumento cellebrato, cum ea ſint ſubſtantialia ad inſtrumentum neceſſaria, & quibus ceſſantibus illud quoque corruit *Rota per Coccinum deciſione* 101. *num. duodecimo.*

Declara tamen, quòd illud ſtatutum Vrbis *lib. primo, cap.* 83 & 85. *de apocis exequendis*, dicitur ordinatorium, & ideò vti tale in foro Capitolino ſolùm venit ſeruandum, at ſecus, ſi eſſet deciſorium, quia tunc vbique ſeruaretur, *vt fuit dictum à Rota in Sabinen. dotis coram Cardinali Sacrato, quæ eſt penes Marcheſan. par. ſecunda, fol.* 32. *num.* 2. *de commiſſ.*

Extende præterea, quòd neque tempus in apoca eſt neceſſarium, etiam extra terminos ſtatuti prædicti, quando ius non eſſet in tempore, *vt ait Rota deciſione*, 739. *num. ſecundo, par. tertia recentior.*

25 Extende tertiò, prædicta, multò magis procedere, quando dicta apocha non eſſet recognita, quia tunc vti incerta non probat ad fauorem ſcribentis, *vt ait Gratian. lib.* 4. *diſcept. cap.* 767. *nu.* 56. *& Rota deciſ.* 114. *inter crimin. Farinac. num.* 5. *& Rota deciſ.* 158. *num.* 7. *par.* 2. *recent. & eſt deciſio* 209. *num.* 8. *apud Statilium Pacif. de Saluiano interdicto, & Cardinal. Seraphin. deciſ.* 1088 *num.* 3. *idem Gratian. deciſione* 111. *nu.* 11. *& Rota deciſ.* 203. *num.* 2. *penes Cincium de cenſibus, & dec.* 452. *num.* 1. *par.* 3. *recentior.*

26 Et ratio eſt, quia ad hoc, vt ſcriptura dicatur eſſe in forma probanti, requiritur, quòd fuerit compulſata auctoritate iudicis, & citata parte, necnon præuia illius recognitione, *vt ait idem Grat. dicto lib.* 4. *diſcept. cap.* 736. *num.* 18. *& Rota deciſ.* 416. *num.* 2. *par.* 2. *recent.*

27 Fallit tamen, quando dicto tempore illius productionis, nihil de recognitione fuerit oppoſitum, quia tunc ea non eſſet amplius neceſſaria, *vt fuit dictum in Lucana Parochialis Lunæ* 12. *Maij* 1603. *coram Penia, quæ eſt deciſio inter crimin. Farinac.* 195. *in vltimis verbis, & facit deciſ. Veral.* 117. *par.* 3. *& dec.* 366. *n.* 1. *inter dictas crimin. Farinac. & Vrſill. ad Afflict. dec.* 181. *ſub num.* 7. *& Rota coram Buratt. dec.* 347. *n.* 5. *& ſeqq.*

28 Et ratio eſt, quia apocham priuatam, quis approbare cenſetur, quando non contradicit, & præſertim, ſi eam ſæpius in manibus habuiſſet, *Surd. dec.* 199. *nu.* 9. *& Rota per Burattum deciſione* 539. *num. primo.*

29 Contrarium licèt dicat *Gratian. lib.* 5. *diſcept. c.* 944. *n.* 28. vbi ait, quandocunq. opponi poſſe de non recognitione, etiã poſt ſententiam in allegationibus iuris, *& Rota per Card. Seraph. dec.* 1407. *nu.* 3. *& per Burat. d. dec.* 347. *num.* 8.

30 Sed ad hoc nota, quòd apocha benè recognita, tunc non dicitur, ſi teſtes non dicant eam vidiſſe ſcribere, & illius confectioni interfuiſse, & iſte eſt verus modus recognoſcendi apocham de rigore iuris, *vt fuit vltimo loco reſolutum in Romana diſcuſſionis bonorum Vener.* 26. *Iunij* 1630. *coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, & deciſione* 192. *num.* 2. *par.* 3. *recen. idem ait Achil. de Graſſ. deciſ.* 193.

ſine 2. de fide inſtrum. & ſic igitur, quando teſtes deponunt de præſentia in confectione apocę, tunc plenè probāt, *vt ait Afflict. in dec. 181. n. 8. & Gram. deciſ. 84. idem ait Ann. in allegat. 84. par. 1. cum quibus concordat deciſio Martæ Rotæ Piſanæ 45. Theſ. quæſt. 24. num. 5. Granut. Theor. 15. ferè per totum, Mart. votu 45. Menoch. de arb. caſu 114. nu. 22. Ioſeph. Ludou. dec. Peruſ. 7. nu. 17. cum ſeq. Mareſcott. variar. reſolut. lib. 1. cap. 70. & 80. & ibi multas deciſiones Rotæ allegat.*

31 Contrarium licèt pluries tenuerit Rota Romana dicens ſufficere, ſi teſtes deponant ſe notam manum habere, quia tali modo deponendo recognitionem probant, *vt pulchrè teſtatur Rota in deciſ. 124. par. 2. diuerſor. Acchil. de Graſſ. deciſ. 2. de fide inſtrum. Paleor. deciſ. 173. Peguer. deciſ. 273. & Rota per Burat. dec. 144. num. 27. & ſeq. & dec. 658. num. 1. & prius in deciſ. 582. num. quinto, & Rota deciſione 330. num. 7. par. 1. in recentior. & in Bononien. de Manzolis 13. Mart. 1629. coram Remboldo, & prius in alia Romana cenſus 17. Dec. 1627. coram Merlino.*

32 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat ſtricto modo, & de iure loquendo. Secunda verò de ſtylo Curiæ Romanæ, quando alia adminicula concurrant, *vt teſtatur eadem Rota dec. 570 par. 1. diuerſ. & Saluſt. Tiber. in ſua praxi cap. 33. num. 10. lib. 1. & Riccius in ſua collect. 774. par. 4. & Theſ. filius in ſua dec. 24.* vbi hanc materiam mirificè pertractat, & de prędicto ſtylo Vrbis in recognoſcenda apocha, per habentes notam manum vltimo loco teſtara fuit, *Rota in Romana diſcuſſionis bonorum Mercurij 26. Iunij 1630. coram Coccino*, vbi ait, id ſecus eſſe attento iuris rigore. Item, quòd Rota etiam non approbet eam recognitionem per habentes notā manum, niſi etiam adminicula concurrant, *fuit ſignanter dictum in Romana pecuniaria 5. Maij 1627. coram Dunozetto*. Sed quando adminicula concurrunt, tunc non eſſet opus, vt teſtes dicāt habere notam manum, & fuiſſe præſentes ſcripturæ, *vt fuit dictum à Rota in illa Romana pecuniaria coram Dunozetto, & per Buratt. deciſion. 292. nu. 15. & dec. 330. n. 6. & per Greg. dec. 389. n. 2. & in addit. n. 6. & Rot. dec. 303. p. 1. in recen.* Imò notandum eſt, quòd ſufficit, ſi adminicula ab extra prouenirent, *vt ait Rota ibi ſupra, & melius Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 6. glo. 3. par. 7. nu. 23. & 24. cum alijs ibi per eum adductis, & Rot. per Buratt. dec. 624. n. 2. cum ſeqq.*

33 Licèt ſit benè verùm, quod recognitio per comparationem aliquid operatur: etiam quòd dicta teſtium vrgeant in contrarium, *vt ait Magon. dec. Lucen. 17. & Ricc. in ſua collect. 350. par. 2.*

34 Declara, quòd nec illo primo caſu vera identitas probatur illius apocæ, licèt teſtes dicant vidiſſe debitorem ſubſcribere; & ratio eſt, quia adeò creuit malitia hominum in imitanda manu, quòd vix dignoſci poteſt manus imitata ab imitante, & ob huiuſmodi rationem feci ego abſolui à præſumpta falſitate vnum Amicum, pro quo ſcripſi coram Domino Venturello de Venturellis, tunc temporis Illuſtriſſimi D. Auditoris Cameræ in criminalibus Locumtenen. & pro hoc facit *deciſio Surdi 137. num. 8. idemque ait Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 973. num. 5. & deciſ. 156. & ibi in addit. num. 2. vbi plures Doctores allegat, Grammat. deciſ. 84. num. 15. & Card. Seraph. deciſion. 1163. & Rota in Auenionen. 1560. coram Oradino, & coram Oriolen. in Barchinonen. Matrimonij 31. Ianuarij 1565. & in Valentina Mercedis 3. Iun. 1602. coram Cardinali Lancellotto, & plures deciſiones in hoc adducit Mareſcot. variarum reſolut. lib. 1. cap. 79. & 80. per tot. Ioſeph. Ludou. deciſione Peruſ. 7. num. 17. Grammat. in ſuo Theoremat. 15. & Franciſc. Marc. deciſione 935. in vltimis verbis par. ſecunda*, vbi propterea dubitandum reliquit, an ſcriptura priuata continens libellum famoſum faciat inditium ad torturam ſufficiens, licèt dicat, quòd ſic quando eſt facta comparatio literarum; ſed non figit pedem. Et pro prædictis facit *dicta deciſio Ioſeph. Ludouic. 7. num. 17. cum ſeqq. Rotæ Peruſ. Granut. in ſuo Theorem. 15. per totum, Menoch. de arbitr. iud. caſ. 114. n. 22. & Mareſcott. variar. reſolut. lib. 1. cap. 79. & 80. per totum. & ibi plures deciſiones Rotæ alleg.* Sed id fallit in Vrbe, ob eam rationem, quam inferius dixi ſub *num. 47.*

Licèt

35 Licèt videatur ſentire contrarium in famoſo libello, *Thom. Triuiſan. deciſione Venet. 52. parte ſecunda allegata à Riccio in dicta collectanea 350. propè medium par. 2.*

36 Sed quòd non ſufficiat comparatio ad condemnandum, ob rationem prędictam, *ait Affict. deciſ. 181. num. 7.* Et quę requiſita in hac cōparatione ſint neceſſaria, tradit *Auditor Peruſ. deciſione 7. allegata à Riccio ibi ſupra*, & fuit latè deductum in materia recognitionis iurium per comparationem manus à *Rota in vna Nouarien. bonorum 26. Iunij 1628. coram Coccino Decano*, vbi præcipuè fuit dictum tria requiſita eſſe neceſſaria, *iuxta text. in l. comparationes, C. de fide inſtrumentorum*. Et primum eſt, quòd iuramentum fieri debeat peritorum, à quibus comparatio erit fienda, necnon ſcriptura certa, ad quam fieri debet, & vna diligens examinatio eorundē peritorū, & peritimet etiā iurare tenentur, nulla ſpe lucri, neque prece, neque pretio, vel odio, neque amorē ducti comparationem facere, & ita de forma debent interrogari tales periti, *veluti dicunt Doctores allegati in d. Nouarien. bonorum coram Coccino*. Secundum requiſitum illud erit, quòd ſcripturæ, cum quibus eſt fienda comparatio, ſint certę, & quomodo in hoc certitudo depręhendi poſſit, docet *tex. in d. l. cōparationes, & Menoch de arb. caſ. 114. n. 29.* & non refert, quòd ſcripturæ non ſint publicæ, dummodo tamen habeant ſubſcriptionem trium teſtium, *iux. l. ſcripturas, C. qui pot. in pign. hab.* Qui quidē tres teſtes, vel ſaltem duo in iudicio deponere debent illas ſcripturas à tali fuiſſe ſcriptas ipſis præſentibus, & poſtea ſubſcribentibus. Poteſt deinde huiuſmodi certitudo haberi ex ſcripturis per aduerſarium, ſiue expreſsè, ſiue tacitè, nēpè per productionē confeſſatis; Item dicta certitudo ex illis ſcripturis deducitur, qui bus ex Statuto, vel conſuetudine plena fides ſit adhibenda; Veluti eodem modo certitudo habetur ex illis ſcripturis in Archiuio publico exiſtentibus. Animaduertendo, quòd de huiuſmodi ſcripturarum certitudine conſtare debet in iudicio coram Iudice ordinario, non autem extra, & coram peritis electis, vt animaduertit

Menoch. in dicto caſu 114. num. 29.

Tertium requiſitum illud erit, quòd periti diligenter inſpiciant ſingulas litteras, ſiue elementa, dictiones, & elementorum, atque verborum tractus, & ſigna cum ſimilibus, & debent eorum relationem facere in ſcriptis, vel eam in actis ſcribi curare, nec debent eſſe partibus ſuſpecti; licèt ſit benè verum, quòd Iudex, ſi velit poterit ſolus comparationem facere, licèt erit tutius, ſi duos peritos omni exceptione maiores quoq; adhibeat, cum vnus tantùm nō ſufficiat, *ait Ricc. in dec. Arc hiep. Neap. 193. Miſing. obſer. 34. cent. 6.* & prę ſertim in criminalibus, in quibus non creditur vni quātumuis perito, *l. hac adictali §. his illud, C. de ſecun. nupt. & ibi DD.* ſecus autem quando duo haberi nō poſſent, quia tunc vnus ſufficeret, *vt fuit exactè deductum à Rota in d. Nouarien. bonorum coram Coccino Decano.*

Præterea erit animaduertendum, quòd petens comparationem fieri, nedum tenetur iurare de calumnia in cauſa principali; verum etiam in indiuiduo, quando recognitione per comparationē vti velit, & deinde iurare debet aliū modum recognoſcendi nō habere, quę quidem duo iuramenta ex parte petēris cōparationem requiruntur de neceſſitate, & forma, *veluti dicunt Doctores allegati in dicta Nouarien. bonorum coram Coccino*, quos per te melius videre poteris, quia mihi ſufficit hęc omnia ſub hac verborum breuitatē dixiſſe.

Rurſus notandum erit, quòd à Iudice parte citata, ſiue de illius conſenſu ſunt eligendi periti, aliàs dicta comparatio nō valeret, nullamque fidem mereretur, *vt ait Ruin conſ. 79. num. 4. verſ. Nec etiam dici poteſt, lib. 4. Natta conſ. 632. Menoch. de arb. caſu 114. nu. 26. Vulpel. conſ. 135. per tot. & Farinac. conſ. 70. n. 15. & conſ. 108. num. 37.*

Quinimo extēde ꝙ talibus teſtib. pōt fides adhiberi, ſi illis per feneſtras, & cancellos ſcriptura oſtēdatur, qñ valdè notam manum alicuius habebāt, *iux. conſ. Alex. 181. n. 4. in fi. lib. 2. & Vrſil. ad Affl. dec. 181. n. 3. alleg. à Rot. dec. 192. n. 3. p. 3. rec.*

37 Extende prętereà, quòd neque tollitur ſuſpicio antidatæ, ſi ea non recognoſcitur per teſtes, qui in ea ſe ſubſcri-

pſere, *vt ait Rota penes Cincium de cenſib. dec.253.num primo, & fuit dictum in Romana domus Veneris 14. Decemb. 1615. coram Vbaldo, quæ eſt apud Statil. de Saluiano dec.170.n.1. & per Card. Caual. dec.492.num.2.*

38 Sed nota, quod illi debent eſſe tres ſubſcripti, & illorum ſubſcriptionem recognoſcere tenentur, *vt ait Surd. dec.71. num.1. & Ricius in ſua collectan. 350. par.2. & eſt tex. in l. ſcripturas, C. qui pot. in pig. hab.*

39 Aliàs, ſi apocha illa non eſſet trino teſte ſignata, ſiue non eſſet publica, aut de Archiuio publico ſumpta, tunc litterarum comparatio fieri non poſſet, *Magon. deciſione Lucen. 17. nu. 5. melius Afflict. deciſ. 181. num. 6.* & ratio eſt, quia ad hoc, vt ad huiuſmodi comparationem deueniri poſſit ſcriptura, debet eſſe indubitata, *idem Afflict. ibidem nu. 5. & ſequen.*

40 Et ſic ex his tribus modis ſecurior erit ille, quando apocha eſt trino teſte ſignata; quia facilius contrafit ſcriptura vnius, quàm plurium, *vt ait idem Afflict. dicta deciſione 181. num.6.* dummodo duo eorum ſubſcriptionem atteſtentur, aut probent per comparationem dictas ſubſcriptiones eorum manu fuiſſe confectas, *vt ait Afflict. ibidem num. 6.* & de hac materia antidatæ, vide omninò *Ioan. Dominic. Gaitum in ſuo tract. de credito cap. 2. tit. 8. per totum*, vbi multa notanda inuenies circa *l. ſcripturas, C. qui pot. in pig. hab.*

41 Subextende prædicta, eò magis procedere, quando valdè ſuſpecta eſſet ſcriptura antidatæ, *vt fuit deciſum in Romana domus Veneris 4. Decembris 1615. corā Vbaldo, quæ eſt deciſio 694. num. 1. par. 1. in recentior.*

Sed hic non erit prætermittendum dicere, quòd quando antidata probatur, tunc ea in illius odium ſcripturam annullat, etiam ſi ſcriptura ſit priuata, *vt ait Franciſc. Marc. deciſion. 655. num. tertio, & deciſione 671. & dec. 673. & deciſione 702. & 739. parte prima, cum alijs allegatis à Farinacio in ſuo tractatu de falſitate, & ſimulat. quæſt. 150 num. 99. & facit deciſio Coccini 44. num. ſecundo.*

42 Declara præterea, quòd licèt apocha ſit recognita; non tamen executionem paratam, ſicut Inſtrumentum publicum mereretur, *vt ait Magon. deciſ. Lucen. 15. num. 3.*

43 Sed ſolum ſemiplenè probat, quod tamen ſubdeclara procedere, quando ſumus in apocha ſine teſtium ſubſcriptione, ſed tantum per comparationem approbata, *vt ait idem Afflict. ibi ſup. n.7.*

44 At ſecus, quando teſtes in ea reperirentur ſubſcripti, & eorum bona fides fuiſſet probata, quia tunc in tantum eorum legalitati venit deferendum, vt propterea dicta apocha, docto de illius anterioritate eſſet publicis inſtrumētis præferenda, *vt ait Caputaq. deciſ. 112. par. 3. & Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 291. nu. 28. cum ſeqq.* vbi ſubdit opus non eſſe, vt teſtes ſint integræ opinionis, *vt exigit d. l. ſcripturas*, ſed ſufficit, vt tales à iure præſumantur, licèt tamen ſecus eſſet, ſi iſta qualitas à ſtatuto requireretur.

45 Extende prædicta quoque procedere in teſtibus non deſcriptis in apocha tempus illius confeſſionis probantibus, qui abſque alia apocha ſufficerent ad probādum creditum in præiudicium poſteriorum etiam hypothecam habentium, *vt fuit dictum in Romana pecuniaria 3. Decembris 1593. coram Card. Pamphilio, & Grat. dicto lib. 2. diſcept. cap. 291. nu. 31.* & multo magis, ſi dicerent illi teſtes habere notam manum ſcribentis, & aliàs eum vidiſſe ſcribere, quia tunc ex hoc eorum dicto, apocæ recognitio probata cenſetur, *Rota deciſ. 527. par. 3. lib. 3. in nouiſſ. Paleotti, & in par. prima deciſ. 570. Robuſterij, & Cardin. Seraphin. deciſione 840.* vbi ait, quòd Rota huiuſmodi ſtylum in recognoſcendo approbat, *& fuit dictum in vna Hiſpalen. illegitimitatis Luna 28. Aprilis 1614. coram Card. Sacrato, quæ eſt deciſio 582. n. 8. par. 1. in recent. & prius in Romana hæreditatis de Mazzocchis 9. Martij 1580 coram Lauretano, & in Mediolanen. de Cuſanis Veneris 4. Februarij 1600 coram Iuſto.* Et de ſtylo huiuſmodi recognitionis ſcripturæ per habentem notam manum in Vrbe, teſtatur *Rota in Romana diſcuſſionis bonorum Mercurij 26. Iunij 1630. coram Coccino Decano.*

Amplia

46 Amplia primò, huiuſmodi opinionem procedere, ſi magna eſſet vis iſtius recognitionis eorum notam manum habentium, *vt ait Vrſill. ad Affliſt. dicta deciſ.* 181. *num.* 3. & magna vis, tunc diceretur, ſi comparatio fieret per Iudicem in præſentia expertorũ, & teſtes eſſent valdè legales, & viri prudentes, quibus meritò eſſet credendum, *vt ait Afflict. ibi ſupra num. ſecundo, & tertio.* Et quando vis cognoſcere, quando comparatio manus alicuius, aliqua hora particulari intimata partibus fuerit legitimè facta in tempore, omninò vide *dec. in cauſa Nouarien. bonorum 26. Iunij* 1628. *coram Coccino*, & ibi pulchra notanda inuenies in hac materia, quia ea deciſio eſt Magiſtralis.

Quinimò ad id notandum erit, quòd Iudex poteſt compellere debitorem ad ſcribendum manu propria, ad hoc, vt fieri poſſit iſta literarum comparatio, *vt ait Maſcard. de prob. concl.* 330. *& ſeq. & ibi multa in hac materia.*

47 Amplia ſecundo, procedere, quando vltra notorietatem manus alicuius ſcripturæ, ea quoque fuiſſet reperta inter alias ſcripturas ipſius, à quo ſcripta præſumitur, *vt ait idem Vrſill. ibi ſupra, num. ſecundo.*

Subãplia eò magis procedere, qñ eſſemus inter Mercatores, vel qñ ſtatutum mandaret recognitionem manus factam, ſufficere per teſtes habentes notam manum, ſiue etiam, ſi conſuetudo extaret in loco, vt recognitio manus hoc modo fieret, veluti teſtatur *Stracc. in ſuo tract. de Mercatura, rubr. Quomodo in cauſis Mercatorum procedendum ſit, num.* 11. *Fontanella de Pactis nuptialibus clauſ.* 6. *glo.* 3. *part.* 7. *num.* 26. *& Rota Ianuen. deciſ.* 16. *num.* 12. *& deciſione* 18. *nu.* 3. Imo ꝙ iſte modus recognoſcendi apocam per habentes notam manum in Vrbe Romæ ſeruetur de ſtylo, & id, ob legalitatem perſonarum Vrbis, vbi omnis ſuſpicio adulterationis, & mutationis ſcripturarum ceſſat, *fuit dictum à Rota in Romana diſcuſſionis bonorum Mercur.* 26 *Iunij* 1630. *coram Coccino.*

Licèt fuſtigatio, quę ſępe fit in Vrbe de iſtis, qui falſas depoſitiones faciunt, & ſcripturas adulterant, diminuat legalitatem perſonarũ, quę in hac Ciuitate morantur, ſed hoc ſemper ſit dictum ſalua reuerentia bonorum.

48 Amplia tertiò, quòd immò id procedit, licèt teſtes non viderint eam ſcribere, *vt fuit dictum in Valentina mercedis Lunæ tertia Iunij* 1602. *coram Cardinali Lancellotto*, Et præſertim, vbi eſſemus in ſcripturis publicis, & inſtrumentis, *vt fuit dictum à Rota deciſione* 582. *num.* 8. *parte prima recent. & deciſ.* 277. *lib.* 2. *par.* 3. *diuerſorum. & per Greg. deciſ.* 38. *num.* 5. *& in Tiburtina Caſtrorum* 4. *Iulij* 1608. *coram Cardinali Marcomontio, & in alia Marſicana beneficiorum die* 27. *Martij* 1625. *coram Piroxano.*

Et id eò magis ꝓcederet, vbi ageretur fauore pię cauſę, quia tunc ſufficit, vt recognitio fiat per teſtes habentes notã manũ, ẽt ſi ſcripturę non interuenerint, & in aliis cauſis, etiam de ſtylo Rotæ, quidquid ſit de iuris rigore, licèt ſit bene verum, quòd ex Statuto Vrbis *lib. primo, cap.* 74. Tres debent eſſe teſtes, qui priuatas ſcripturas recognoſcant, *vt ait Card. Caualer. dec.* 553. *num.* 2. *& ſeqq.*

49 Declara tamen id eſſe verum, dummodo deponant de confeſſione partis, & ſcripturam eſſe ſcriptam de partium voluntate, & mandato, & ratio prædictę extenſionis ea eſt, quia paria ſunt aliquid conſtare per partium ſubſcriptionem, vel teſtium depoſitionem, *vt dicunt Afflict. & Vrſill. in deciſione* 104. *num. primo, & ſecundo, & Boerius deciſione* 282.

50 Amplia quartò, quòd ſi teſtes ſubſcripti in recognitione rem geſtam narrent, veluti, ſi dicerent pecuniam numerari vidiſſe, & omnia fuiſſe geſta ipſis præſentibus, videntibus, & intelligentibus, tunc probant ordinariè ſine ſubſcriptione, & multò magis, ſi cum ſubſcriptione, *vt ait Magon. deciſ.* 81. *num.* 4. *Rotæ Florent. & Vrſillus mox citandus in deciſione* 181.

51 Amplia quintò, idem procedere, ſi teſtes affirmant de viſu cedulam fuiſſe confectam Die, & Anno, de quibus in ea, quia tunc omnis ſuſpicio fraudis tollitur, *vt fuit dictum in Romana pecuniaria* 1597. *coram Card.*

Cardinali Seraphino, quæ eſt inter crim. Farinac. dec. 120. num. 2.

52 Sed declara id, quod fuit dictum plenè ſcripturam cenſeri recognitam, quando teſtes deponunt ſe illam vidiſſe ſubſcribere, non procedere in litteris miſſiuis, quæ abſentibus ſcribuntur, vel cambij, in quibus teſtes adhiberi non ſolẽt, quia tunc ſufficit recognitio per comparationem, *vt fuit dictum in vna Colimbricen. Matrimonij Lunæ 14. Decembris 1615. coram Buratto, quæ eſt deciſio 772. num. nono, parte ſecunda in recent. & Seraphin. dec. 1163. n. 3. Vrſil. ad Aſflict. deciſione 181. num quinto, & penes ipſum Burattum in ſua deciſione 582. nu. 5. & dec. 658. num. 1. & dec. 330. num. 7. par. 1. in recent. & in Bononien. de Manzolis 13. Martij 1626. coram Rembold, & in alia Romana cenſus 17. Decembris 1627. coram Merlino*, & ibi fuit deciſum idem quoque procedere in ſcripturis, quæ fiunt parte abſente, & in quibus teſtes adhiberi non ſolent, veluti ita de ſtylo Curiæ Romanę ſeruari teſtatur *Rota in prælleg. deciſionibus, idem teſtatur Gabriel Perer. dec. Portugal. 97. per totã, & Rota in deciſ. 570. num. 2. par. 1. diuerſ. & in Tiburtina Caſtrorum 4. Iulij 1608. coram Cardinali Marcomontio, & in illa Romana cenſus coram Merlino.*

Immò nota, quòd ſi in caſu recognitionis habentes notam manum teſtes dicant, *Io tengo, che queſta mano, che mi moſtrate, ſia del Signor N., per la conuerſatione, & prattica che hò ſeco*, probant; nam licèt regulariter deponens de credulitate non probet. Fallit tamen, quando vna depoſitio ab intellectu dependet, *vt ait Card. Caualer. dec. 553. num. 6.*

53 Amplia ſextò, quando apoca à ſtatuto æquipararetur publicæ ſcripturæ in omnibus, quia tunc paratam executionẽ & omnes alios effectus publici inſtrumẽti habet, *idem Magon. d. dec. 15. nu. 31. Rotæ Lucen. & Grat. dec. 203.*

54 Declara propterea prædictam prouiſionem vigere Florentiæ, vbi ex diſpoſitione illius ſtatuti apoca priuata vim publici Inſtrumenti habet, *vt ait idem Magon. dec. 122. num. 4. Rotæ Florentiæ.* Sed eſt benè verum, quòd hoc ſtatutum vti exorbitans, non eſt extendendum; *vt ait idem Magon. ibid.* Idem eſt de ſtatuto Genuæ de apodiſſis, q; comprehendit etiam litteras miſſiuas, *vt ait dec. 181 Rota Genuæ in antiquis.*

Et ſic erit igitur concludendum, quod tũc ſufficeret recognitio facta per teſtes notam manum habentes, *vt ait Rota Ianuen. dec. 16. nu. 12. & dec. 18. nu. 3. Strac. loquendo de conſuetudine Mercatorum in ſuo trac. de Merca. rubr. quom. in cauſ. mercator. ſit proceden. num. 11.* & ita ſeruari de ſtylo in Tribunali Aud. Cam. teſtantur *Veſtr. in ſua praxi lib. 6. cap. 1. num. 8. & Saluſt. Tiber. in cap. 33. nu. 10. lib. 1.* Licèt iſte ſtylus non admittatur à Rota, niſi alia adminicula concurrant; q̃uis tali caſu ſufficeret adminicula, vndequaque etiam ab extra prouenientia deſumi, quia tunc recognitio prædicto modo facta ſufficeret, licèt teſtes præſentes ſcripturæ non fuerint, *Vt ait Rota per Burat. dec. 292. num. 15. & deciſ. 330. nu. 6. & deciſ. 303. par. prima in recent. & in Romana pecuniaria quinta Maij 1627. coram Dunozetto.* Veluti, eodem modo, & multo minus prædicta recognitio eſſet neceſſaria in Inſtrumentis, & ſcripturis publicis, *vt ait Rota in deciſione 582. num. octauo, par. prima in recentior. & deciſione 38. num. quinto coram Greg. & deciſ. 277. lib. 2. par. 3. diuer. & in dicta Tiburtina Caſtrorum quarta Iulij 1608. coram Cardinali Marcomontio, & in alia Marſicana beneficiorum 27. Martij 1625. coram Pirouano.*

55 Vndè ad id notandum erit, quòd quando adeſt ſtatutum, quod det apocæ executionem, tunc illud non habet locum extra Vrbem illius; quod tamen intellige verum, ſi ſit ordinatorium, at ſecus, quando eſſet deciſorium, *vt fuit dictum à Rota in vna Aretina pecuniaria Lunæ 23. Iunij 1603. coram Penia, & per Gregorium in ſua deciſ. 351. num. 7. & 11. & prius in deciſ. 282. num. 8.*

56 Amplia 7. eam cõcluſionẽ multò magis procedere, ſi ſuper illa apocha fuiſſet iudicatum, & ratio eſt, quia licèt inſtrumẽtum publicum credibilius præſumatur, quàm priuata apocha, ob timorem antidatæ; iſta tamen præſumptio, ceſſat veritate comperta, quæ oritur

ex

ex ſententia, quę in rem iudicatam tranſierit, *vt ait idem Magon. d. dec. 15. num. 20. & 21.*

57 Amplia octauò illam procedere, quando apocha eſſet coniecturis adminiculata, quia tunc adeò probat, vt propterea licèt ſit ſine ſolemnitatibus, *l. ſcripturas, C. qui pot. in pign. hab.* & ſic non trino teſte, ſed ſolùm duobus teſtibus ſubſcripta; nihilominus præferatur inſtrumento; & per conſequens admittitur in præiudicium poſteriorum creditorum ius ex publico inſtrumento habentium; quia ex illis adminiculis ſuſpicio antidatæ tollitur, *vt fuit deciſum in Anconitana dotis Veneris vltima Ianuarij 1597. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 1221. num. 1. Afflict. deciſ. 182. Rota deciſ. 813. par. 1. nouiſſ. & Papa Gregorius deciſ. 273. num. 6. idem Seraphinus deciſ. 879. nu. 3. & 4. Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 391. num. 9. & ita fuit vltimo loco dictum à Rota in Romana diſcuſſionis bonorum Merc. 26. Iun. 1630. coram Reuerendiſſ. Coccino Decano.*

58 Amplia nono, quòd quoties poſſit apparere de tempore illius celebrationis, tunc ea etiam ſine ſolemnitate dictæ legis ſcripturas pręfertur inſtrumento ſecundum ſuam anterioritatem, *vt fuit dictum in vna Romana pecuniaria 1. Iulij 1597. coram Cardinali Blanchetto, Verall. deciſ. 112. par. 3. & ita quoque fuit reſolutum in Rauennaten. pecuniaria 6. Nouembris 1624. coram Buratto, & in Romana pecuniaria 16. Februarij 1616. coram eodem, & denique in illa Romana diſcuſſionis coram Reuerendiſſimo Coccino*, vbi air, quòd ratio iſtius concluſionis ea eſt, quia tota vis illius legis ſcripturas eſt in ſuſpicione fraudis fundata, qua ceſſante illius quoque diſpoſitio ceſſat, & nota, quòd ea ceſſat, & tollitur aut ex veris, & certis probationibus, ſiue etiam ex adminiculis, *vt fuit dictum à Rota in Rauennaten. pecuniaria 6. Nouembris 1624. coram Buratto, & in alia Romana pecuniaria 26. Februarij 1626. coram eodem, & per Cardinalem Seraphinum deciſ. 879. num. 1. & Rota deciſ. 100. num. 1. par. 4. diuerſorum, & deciſ. 53. num. 1. penes Statil. de Saluiano, & infiniti Doctores allegat Rota in dicta Romana diſcuſſionis coram Reuerendiſſimo Coccino Decano.*

59 Contrarium licet dicat *Gratian. lib. 3. diſceptationum cap. 501. num. 14.* vbi ait, quòd dimenſuratio hipothecæ in apoca priuata contentæ, ſolùm fit à die factæ recognitionis, & non prius ob timorem antidatæ, *idem Gratianus cap. 570. num. 30. eodem libro.* Et propterea videmus, quòd creditor inſtrumentarius ſemper præfertur in hipotheca creditori chirographario etiam anteriorem datam habenti; niſi tamen chirographum eſſet trino teſte munitum, *vt fuit reſolutum à Rota in illa Romana diſcuſſionis bonorum Mercurij 26. Iunij 1630. coram Coccino*, ſiue fide illius veritate conſtaret per inſtrumentum celebratũ ſuper re à contentis in apoca dependente, *vt ait Rota per Cardinalem Caualerium in ſua dec. 446. nu. 8. & dec. 492. nu. 3. & ſeq.*

60 Extende igitur primam opinionẽ, eò magis procedere, quoties ea eſſet trino teſte munita, *vt ait Gratian. deciſ. Marchiæ 94. & Marta in compilat. dec. tom. primo in verbo ſcriptura cap. 9. Borgn. deciſ. 27. par. ſecunda, & Rota ibi coram Coccino.*

61 Vndè concluditur, quòd ſi non eſſet apocba ſubſcripta ab aliquo, ſed à tertio confecta, & à parte negata, tunc vt ea probet debet vno ex his tribus modis probari; nempè per litterarum comparationem, vel teſtium depoſitionem: aut per vtrumque, & in comparatione debent afferri duæ ſcripturę vna ad quã, altera ex qua comparatio fiat, illa ad quam debet habere ſubſcriptionem trium teſtium ſi peritus litterarum ſe obligauit in ſumma libram auri exceden te, ſi verò imperitus, quinque teſtium ſubſcriptionem habere debet, & eſt opus, vt teſtes ſubſcripti viuant, aliàs nuda re maneret apoca, ſicuti videtur annuere etiã *Surd. in dec. 72. ſub num. 6. in materia teſtium à l. ſcripturas, C. qui pot. in pign. hab.* requiſitorum, quo loci *Surd.* ait, quòd quando quis non poteſt inniti ſcripturæ, ex quo teſtes ſint abſen tes, vel mortui, tunc poteſt alio modo factum probare. Animaduertendo pręterea, quòd recognitio per comparatio-

nem

niem admittitur, vbi alia probatio haberi non poteſt, quæ iureiurando firmari debet, *vt ait Ioſeph. Ludouic. deciſ. 7. Rota Peruſ. & facit deciſ. Afflicti* 181. *num.* 4.

62 *Sed Gratian. in ſua deciſ.* 94. *num.* 13. ait quòd teſtes mortui magis probant, quàm viui, & propterea ait, quòd ſi vnus ex tribus teſtibus ſit mortuus ſufficit, quòd alij duo recognoſcant, *idem ait Gregorius Decimusquintus deciſione* 468. *num.* 12. *& prius deciſ.* 434. *num.* 5. *& facit Surd. deciſ.* 199. *num.* 2. qui dicunt mortem fidem augere ſcripturæ inferendo ad inſtrumẽtum notarij mortui, ꝙ probat eo mortuo, licèt eo viuẽte nil probaret ex defectu aliquarum ſolemnitatum, *vt ait idem Gratian. ibi ſupra num.* 12. & ratio ea eſſe videtur, quia nedum mortui non ſunt corruptioni propriæ voluntatis ſubiecti, vt ſunt viui. Verum etiam, quia cum mors vim iuramenti habeat, *vt ait Cephal. conſ.* 225. *num.* 7. *vbi alios allegat, & Natta conſ.* 581. *num.* 13. *lib.* 3. Nimirum ſi augeat fidem ſcripturæ, *vt ait Gregorius dicta deciſ.* 434. *num.* 12. Et ſic igitur cum teſtes mortui non poſſint repeti, idcircò ſemiplenam probationem faciunt, *vt ait Rota deciſ.* 371. *num.* 2. *par.* 1. *in recentioribus.*

Extende illud, quod fuit dictum de fide teſtibus mortuis adhibenda, adeò eſſe verum, vt propterea illis etiam nulliter examinatis ſit credendum ex æquitate, & hinc igitur fit, quòd quando eſt datum arbitrium Rotæ, pro ſanatione nullitatis examinis iſtorum teſtium ea ſolet de facili reſpondere pro arbitrio, *vt teſtatur addens ad eam dec. Greg.* 434. *num.* 18. *& eſt deciſio* 462. *in fine par.* 1. *recent. & deciſ.* 490. *num* 1. *& dec.* 614. *num.* 1. *par.* 1. *diuerſorum, & deciſ.* 371. *num.* 2. *par.* 1. *recentiorum, Mohedan. deciſ. vltima de teſtib. nu.* 3. *&* 4. *& Rota in Spoletana bonorum* 4. *Maij* 1607. *coram Marcomontio.*

Secus autem, quando eſſemus in aliqua ſcriptura, in qua ſolum teſtes mortui reperirentur deſcripti, quia tunc ex hoc præſumptio falſitatis arguenda veniret, *vt ait Rota deciſ.* 452. *num.* 7. *par.* 3. *recent.*

63 Declara tamen, quòd quando comparatio fieri debet, tunc tota ſcriptura, & non pars illius oſtendenda erit, *vt ait Franch. deciſ.* 304. *Grammat. deciſ.* 84. *& Afflict. in deciſ.* 181. *vbi multa in hac materia.*

64 Secus autem quando apocha eſſet confeſſoria de recepto, quia tunc non requirir ſubſcriptionem trium teſtium, & preſertim quando cum publico inſtrumento conueniret, *vt ait Rota deciſ.* 515. *lib.* 3. *num.* 1. *&* 2. *nouiſſ.*

65 Prætetea hic erit bonum ſcire, quando diſpoſitio *l. ſcripturas* ceſſet, quia quando ſuſpicio tollitur, tunc ille creditor præfertur, qui ſcripturæ priuatę innititur, *vt mox dicetur.*

Vndè nota, quòd ea primò excluditur ex certis præſumptionibus, & per adminicula, *vt fuit dictum in Romana pecuniaria* 1597. *coram Cardinali Seraphino, quæ eſt inter crim. Farin. dec.* 120. *num* 1. *&* 2.

Secundo illa ſuſpicio tollitur, quando vnus teſtis de viſu affirmat eam apocam fuiſſe confectam ea die, & anno, de quibus in ea, *vt ait Rota ibi ſupra.*

Tertiò, ſi duo teſtes deponerent de veritate numerationis de eo tempore in apocha expreſſo, quia id reddit valdè veriſimile, quando de credito vero appareat, *vt ait Rota ibidem.*

Quartò, ſi apoca fuiſſet regiſtrata in libro cedularum, vel in libris mercatorum ſubordinata ad alias, quia ea omnino fraudis ſuſpicionem tollunt, *vt fuit dictum in illa Romana pecuniaria coram Card. Seraphino.*

Quintò, fides illius, qui ſcripſit cedulam, necnon et recognitio illius manus valdè adiuuat ſcripturam, veluti etiam valdè prodeſt qualitas perſonæ, quæ ſcilicet ſit ab huiuſmodi fraudis ſuſpicione aliena, *vt ait Rota in dicta deciſ.* 120. *num.* 2. *&* 4. *& per Buratt. deciſ.* 624. *num.* 6.

Sexto addas, quòd fraus in apoca non præſumitur, ſed ea tollitur, quando nullum intercedit commodum ad fauorem illius, qui eam ſcripſit, quia dolus, & fraus numquam præſumitur, vbi nulla ſpes lucri adeſt, *vt latè, & nouiſſimè ait Ioannes Dominicus Gait. in ſuo tractat.* in

Digitized by Google

de credito cap. 2. tit. 8. nu. 3069. & fuit dictum in Romana pecuniaria 4. Maij 1589. coram eodem Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 879. num. 6. & in d. dec. 120. num. 3. inter crimin. Farinac.

66 Extende prædicta eò magis procedere, quando apoca primordium veritatis haberet, & ſic de credito vero appareret quia tunc ſufficeret ad ſuſpicionem tollendam fides illius, qui apocam ſcripſit vna cũ illius recognitione. Vndè quemadmodum videmus admitti adminicula ad probandam excluſionem præſumptionis fraudis, & falſitatis, & præſertim ex bona qualitate perſonæ, *vt fuit dictum à Rota in dicta deciſ. 879. coram Cardinali Seraphino, & in dicta dec. 120. num. 3. inter crimin. Farinac.* Ita vice verſa ad eam probandam probationes concludentes ſunt neceſſariæ, etiam ſi ageretur ad effectum impediendi immiſſionem, *vt ait Cardinalis Seraphinus deciſ. 1364. num. 6. & Rota deciſ. 422. num. 5. & 15. par. 1. in recentioribus*, & ea, quæ dicuntur de ſuſpicione falſi in ciuilibus, in quibus pro falſitate habetur procedunt, & intelliguntur de vitio viſibili, & non aliàs, *vt ait Rota d. dec. 422. num. 15. par. 1. recentiorum alleg. à Ferrarien. prętenſæ falſitatis, Lunæ 10. Iun. 1624. coram Remboldo.*

67 Subamplia prædicta præcipuè procedere, quando eſſemus in promiſſione dotis, cuius quidem fauore dos nudo pacto debetur, *vt fuit dictum a Rota in Ciuitatis Caſtelli lucri dotis, Veneris 22. Iunij 1607. coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 328. num. 8. & facit dec. 515. num. 1. p. 3. lib. 3. nouiſſ.*

68 Conrrarium, quod ſcilicet apoca priuata non probet in præiudicium publici inſtrumenti, *ait Rota per Verall. dec. 217. num. 7. par. 1.*

69 Concorda tu tamen, quòd ſcilicet prima opinio procedat, quando verè conſtat de conſenſu in apoca præſtito; ſecunda verò, quando non, *vt dicit Rota ibi ſuperius allegata*, licèt *ibidem Verallius dicat*, quòd ille conſenſus numquam ſit conſiderabilis donec præſtitus non ſit coram Notario.

70 Extende hanc ſecundam opinionem multò magis procedere, quando eſſemus in inſtrumento obligatione Camerali Vallato, quia illud creditori chirographario præfertur, *vt fuit dictum in vna Romana Aſſictus Veneris 10. Decembris 1610. coram Manzanedo, quæ eſt in ſecunda parte recentiorum deciſione 322.*

71 Animaduertendo inſuper, q̃ de non recognitione poteſt quandocunque opponi etiam in allegationibus iuris, *vt ait Gratianus in lib. 5. diſceptat. cap. 944. num.* 28. Immò etiam in gradu appellationis, *ait Papon. lib. 8. tit. ſecundo arreſt. 1.*

72 Secus autem, quando ſcriprura aliundè veritatis adminicula haberet, quia tunc forſan recognitione non indigeret, *vt fuit dictum a Rota per Gregorium Decimumquintum in ſua deciſ. 442. num. 4. in fine.*

73 In criminalibus verò quomodo fiat recognitio, *docet Thom. Triuiſ. deciſ. 52. par. 2.* nec ea debet fieri coram Iudice incompetenti, *idem Paponius arreſt. 3.*

74 Modo reaſſumendo principalem concluſionem ſuper eo verſantem, quando ſcilicet apocha non probet ex eo, quia non ſit in forma probanti. Extende eam quartò procedere, quando apocha non fuit exhibita in Archiuio, *iux. for. Conſt. Sixti Quinti*, quia tunc non probat, etiam ſi ſit obligatione Camerali vallata; Animaduertendo, quòd illius exhibitio in Archiuio infra quindecim dies fienda venit, aliàs ſi poſt illud tempus fuerit præſentata, & cum Archiuiſta concordatum, non per hoc tamen dicta nullitas ſanata dicetur, quia iuxta illam conſtitutionem talis concordia ſolum ſuffragaretur in publicis inſtrumentis, non autem in ſcripturis priuatis, quod quidem tantò magis procederet, vbi Archiuiſta expræſsè præiudicium partis non reſeruaſſet; Vndè decretum dans executionem tali ſcripturæ ob prædictũ defectũ annullaræ fidei, nullius roboris eſſe cenſetur; & ratio illius differentiæ ea eſt, quia non tam viget præſumptio falſitatis, & antidatæ in publicis ſcripturis, veluti in priuatis.

Extende prædictam præſentationem apocæ in Archiuio, adeò eſſe neceſſariã

intra

intra illum terminum quindecim dierum, vt propterea ea nulla dicatur, etiãſi poſt illos quindecim dies de conſenſu Archiuiſtæ præſententur, *vt ait Rota deciſ. 452. num. 2. par. 3. in recentioribus*, vbi ait ſecus eſſe in inſtrumentis publicis, quia ea probant, etiam ſi poſt illud tempus fuerint in Archiuio præſentata, ſi tamen ita fuerit concordatum cum Archiuiſta, & eò magis procederet inualiditas illius apocæ poſt illud tempus præſentatę, ſi Archiuiſta ius partis reſeruaſſet, *vt ait Rota ibi ſupra, & fuit quoque dictum in Peruſina pecuniaria, Mercurij 28. Nouembris 1612. coram Manzaneda, quæ eſt deciſ. 366. num. 2. inter crimin. Farinac. & Gratian. in ſua deciſ.* 104.

75 Subextende, quòd vltra illud prædictum requiſitum, eſt quoque neceſſaria notarij recognitio, ad hoc, vt Archiuium Vrbis det robur ſcripturæ, *vt ait Rota per Greg. dec. 389. num.* 4.

76 Declara tamen dictam cautelam non eſſe veram, quando de legalitate notarij conſtat, & timor fraudis ceſſet, *vt fuit deciſum in Signina bonorum 4. Iul. 1614. coram Vbaldo, quæ eſt in 1. par. recentior. dec. 662. num.* 4.

77 Extende quintò, quòd ſcriptura facta à Notario, vti ab amico non dicitur publica, ſed priuata, *vt ait Gratian. dec. 104. num.* 1.

78 Subextende primò, quòd neque iuuatur, ſi poſt mortem ponatur in protocollo, ſi ſignum, & ſubſcriptionem non habeat, *idem Gratianus deciſ. 167. num.* 1.

79 Subextende ſecundò, quòd ea iũe neq. ſuppleri, neque groſſari, neque in publicam formam redigi poteſt, *vt ait Franc. Marc. dec. 518. par.* 1.

80 Fallit tamen primò, ſi Iudex aliter mandauerit, *Seraphinus deciſ. 902. num. ſexto.*

81 Fallit ſecundò, quando adeſſet clauſula (Actum) quia tunc poſſet redigi in publicam formam, *idem Seraphinus ibidem, & deciſ.* 949. & quando poſſit iuuari ſcriptura carens clauſula (Actum) *ait Cardin. Seraphinus d. dec.* 949.

Declara verſa vice, quòd clauſula illa (Actum) perfectionem non arguit, quando non in fine, ſed in principio, ſiue in medio eſſet poſita, ſiue etiã qñ ex inſpectione ſcripturæ, vbi fuit appoſita de illius imperfectione appareret, *vt ait Rota deciſ. 268. num. 5. par. 2. recentiorum, & in Bononien terrarum 12. Februarij 1629. coram Vbaldo, & alij Doctores allegati ab addente ad deciſionem Buratti* 446.

82 Limita tamen primò dictam principalem concluſionem non procedere, quando eſſemus in apoca donationem continente, quia eam probat, *vt ait Boerius in ſua deciſ.* 179. *allegata à Riccio in ſua collectanea* 1107. *in principio par.* 4.

83 Limità ſecundò, quòd quando apoca priuata eſſet à tertio ſcripta, & à teſtibus, licèt non à partibus ſubſcripta; tunc ea probationem inducit, ſi teſtes de partium voluntate, & mandato deponant, *vt ait Afflict. deciſ. 104. ſub num.* 2.

84 Limita tertiò, vt ea probet ad fauorem tertij, & præſertim abſentis, & maximè de æquitate Canonica, & ſtante probationis difficultate, *vt ait Card. Seraph. dec. 373. num. 4. & 5. & Rota Genuen. deciſ. 197. & Vrſill. in d. dec. 104. ad Afflict. num.* 2.

85 Limita quartò, vt concurrentibus requiſitis *dictæ legis ſcripturas* apocã anteriorem hidothecam continens præferatur creditori inſtrumentario poſteriorem habenti, *vt ait vltra ſuperius deducta, Viuius in ſua deciſ.* 277. & per conſequens rigor illius legis eo caſu ceſſat, *vt ait Thom. Triuiſ. dec. Rota Venetæ 40. par.* 1.

86 Sed eſt benè verum, quòd prætendens prælationem ex apoca requiſita dictæ legis probare tenetur, *vt ait Franchus dec.* 644.

87 Sublimita dictam limitationem procedere, dummodo anterior in data probet illius anterioritatem per teſtes, *vt ait Caputaq. dec. 112. par. 3. & Boer. deciſ.* 295.

88 Extende id adeò eſſe verum, quòd ad hoc, vt ceſſet rigor illius legis non poteſt de veritate illius apocę aliter, quàm per teſtes doceri, *vt ait Franchus deciſ. 95. cum alijs ibi allegatis.*

89 Vndè ſi teſtes deponant de præſentia in confectione apocæ plenè probant, *vt ait*

ait

ait Aſſlict. dec. 181. *Ioſeph Ludouic. dec.* 7. *& Anna dec.* 85.

90 Secus verò ſi deponerent ſolùm notam habere manum, quia tunc non probant, *vt ait Grammat. dec.* 84.

91 Contrarium tamen dixi ſuperius *ſub num.* 15. *verſ. Fallit tamen, idemque ait Aſſlict. dec.* 104.

92 Concorda, quòd prima opinio procedat, ſi recognoſcentes ſolum dicant notam habere manum, abſque quòd addant ſcribentem aliàs vidiſſe ſcribere; ſecunda verò procedit, ſi deponerent notam habere manum, & eum ſæpè vidiſſe ſcribere, *vt ait Acchil. de Graſſis deciſ.* 193. *ſiue* 2. *de fide inſtrumentor. & dixi ſupra verſ. Fallit tamen*; Et præcipuè prima opinio procederet, quando eſſemus in ſcritura abſq. teſtibus fieri ſolita, *vt ait Rota per Burattum deciſ.* 624 *num.* 1.

93 Limita quintò non procedere, quando ſcilicet apoca eſſet facta à Patre, quæ inter liberos probat, *vt ait Grat. in ſua dec.* 67. *nu.* 1. *& Vrſill. ad Aſſl. dec.* 181. *num.* 7.

94 Declara tamen id procedere, dummodo de illius verò conſenſu conſtet *Bald in l. finali col.* 2. *num.* 6. *C. famil. herciſc. Dec. conſ.* 488. *col.* 2. *in fine verſ. venio ad ſecundum num.* 8. *& Grat. lib.* 2. *diſcept. cap.* 235. *num.* 1.

95 Et qñ de illo cõſenſu conſtat extende eam quoque valere inter liberos, etiãſi deficiat dies, & conſul; & ratio eſt, quia in ſimilibus teſtamentis eſt relaxatus omnis rigor ſolemnitatis iuris ciuilis, dummodo alia interueniant, quæ ad illius ſubſtantiam ſunt neceſſaria, *vt in l. hac conſultiſſima*, §. *ex imperfecto*, *C. de teſtament. Gabriel. & Ruin. alleg. à Gratian. ibi ſupra num.* 2. *Cardin. Seraphinus deciſ.* 1302. *num.* 6. *& Rota deciſ.* 721. *num.* 4. *par.* 2. *recent. & prius fuit dictum in vna Terracinen. hæreditatis* 16. *Ianuarij* 1577. *coram Cad. Blanchetto.*

96 Extende prædictam limitationem procedere, etiam in apoca facta fauore piæ cauſæ, quæ ſine teſtibus valet, vt dicitur de teſtamento imperfecto, quod pari modo ad illius fauorem ſuſtinetur, *vt ait Clar. in* §. *Teſtamentum in quæſt.* 5. *& 7.* Nam valet argumentum de liberis ad pias cauſas in materia teſtamenti, *vt fuit deciſum à Rota in dicta deciſ.* 721. *num.* 2. *par.* 2. *in recent. & Gratian. dec.* 207. *num.* 5.

97 Fallit tamen prædicta limitatio, quando inter filios magna oriatur inæqualitas, itavt nulla poſſit rationabilis cauſa dictæ inæqualitatis aſſignari, quia tunc poteſt meritò de vero conſenſu Patris dubitari, cum regulariter Patres æqualitatem inter filios, nedum commendēt, ſed etiam expræſsè pręcipiant; & ſic tunc illa apoca, ſiue ſcriptura vitiaretur, *vt pulchrè ait Rota per Puteum in ſua deciſ.* 431. *num.* 1. *lib.* 1. *& veluti latè dixi in verbo Aequalitas.*

98 Limita ſextò concluſionem non habere locum, quando eſſemus in ſcripturis, in tabulis æreis, & lapidibus marmoreis repertis, quæ fidem faciunt, *vt ait Franciſc. Marc. in ſua dec.* 540. *nu.* 6 *par.* 1.

99 Limita ſeptimò in apoca priuata ſigillo authentico roborata, quæ probat, *vt ait idem Franc. Marc. dec.* 994. *num.* 2. *eadem par.* 1. Et ratio eſt, quia ſigillum ſubſcriptioni partis æquipollet, & præſertim, vbi de pręiudicio ſignantis agitur, *vt ait Surd. deciſ.* 137. *num.* 2. *& Rota in Anconitana pecuniaria, Lunæ* 13. *Maij* 1613. *coram Buratto, & in Tridentina decimarum* 14. *&* 16. *Aprilis* 1620. *coram Cardinali Sacrato, & denique in Caſalen. beneficij Lunæ* 28. *Iunij* 1627. *coram Merlino, & Franciſc. Marc. dec.* 991. *num.* 4. *par.* 1. vbi ſubdit, quod ſigillum in dubio facit fidem contra eum, cuius ſigillum eſt.

100 Extende id in tantum eſſe verum, vt propterea probet etiam ſine teſtium, & tabellionis ſubſcriptione, *idem Franciſc. Marc. in ſua deciſ.* 51. *num.* 4. *dicta par.* 1.

101 Sublimita tamen dictam limitationem ſeptimam non procedere, quando ſubſcriptio requireretur pro forma, quia tunc ſigillum non ſuppleret, & in omnem euentum, ad hoc, vt illud probet literas intelligibiles continere debet, aliàs ſecus, *vt ait Surd. in dicta dec.* 137. *num.* 4. *&* 8. Item neque ſola oppoſitio ſigilli regulariter ſine ſubſcriptione ad inducendam probationem ſufficit, & pręſertim quando concurreret ſuſpi-

ſuſpicio circa raſuram datę, ſiue alterius falſitatis, *vt ait Rota dec.* 535. *num.* 4. *&* 5 *par.* 1. *diuerſ.*

102 Limita octauò, quòd apocæ priuatæ, quando nõ agitur de ſupplenda ſubſtantia, & de probatione perficienda in ſui ſubſtantiä, ſed de ſupplendis teſtibus ratione fidei; tunc faciunt aliqualem præſumptionem, *vt fuit dictum in Salamantina Iuriſdictionis* 11. *Martij* 1577. *coram Card. Seraphino; quæ eſt in eius impreſſis dec.* 320. *num.* 4.

103 Sublimita tamen id non procedere, quando ageretur de intereſſe abſentis, quia tunc ſcriptura in folio ſimplici ad illius fauorem probat de æquitate canonica, & ſtante probationis difficultate, aliàs ſecus, *vt ait idem Card. Seraph. dec.* 373. *num.* 4. *&* 5.

104 Extende primò prædicta multò magis procedere, quando eſſemus in ſcriptura antiqua ex illius obſeruantia, quæ facit, vt plena fides ſcripturæ priuatæ ſit adhibenda, *vt fuit dictum in Parmen. ſtatus* 25. *Iunij* 1590. *coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. dec.* 928. *n.* 2. *& dec.* 1334. *nu.* 5. *& Franc. Marc. dec.* 670. *num.* 3. *par.* 2. *& Rota in Lucana expenſarum Mercurij* 24. *Maij* 1600. *coram Penia, & Afflict. deciſ.* 181. *num.* 6. *& Rota in Beneuentana domus* 28. *Aprilis* 1617. *& in Foroliuien. Parochialis* 15. *Maij* 1626. *coram Buratto, & prius in Burgen. Iuriſpatronatus* 1. *Iulij* 1611. *coram Cardinali Sacrato, & in Senogalien. quartæ* 22. *Iunij* 1618. *coram Cardinali Pamphilio, & in Monopolitana beneficij, ſeu Cappellæ* 6. *Iunij* 1622. *coram Merlino.*

Quàm quidem extenſionem ſubextende procedere, etiamſi non conſtaret de obſeruantia ſcripturæ in omnibus capitibus in ea contentis, *vt ait Rota in vna Ferrarien. bonorum, ſeu Palatij* 21. *Aprilis* 1603. *coram Cardinali Mellino, & deciſ.* 569. *in fine par.* 4. *diuerſorum*, licèt Rota videatur ſentire contrarium *in dec.* 375. *nu.* 8. *par.* 1. *diuerſ. vt ait Beltram. ad deciſionem Gregorij* 469. *num.* 5. Licèt tamen ſecus eſſet, quando obſeruantia eſſet nimis remota à dicta ſcriptura, *vt ait Rota per Gregorium deciſ.* 325. *num.* 11. *& deciſ.* 482. *num.* 1. *par.* 1. *recentior. & deciſ.* 39. *num.* 11. *& dec.* 39. *num.* 11. *& ſeq. par.* 2. *diuerſor. & in illa Monopolitana beneficij* 17. *Februarij* 1620. *coram Cardin. Pamphilio.* Quamuis etiam id non haberet locum, ſi vnà cum obſeruantia remota concurrerent etiam adminicula, *vt ait Rota deciſ.* 325. *per Gregorium, & ibi addent. & deciſ.* 482. *num.* 10. *par.* 1. *recentior. & in alia Monopolitana Beneficij, ſeu Cappellæ* 6. *Iunij* 1622. *coram Merlino, & prius in Barchinonen. prioratus* 11. *Maij* 1609. *coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 469. vbi dicitur, quòd etiam obſeruantia remota ſuffragatur, quando non euenit caſus ea vtendi.

105 Subextende prædicta pari modo procedere concurrentibus pluribus enunciatiuis illam ſcripturam adminiculantibus, quia tunc etiam ſcriptura informis *probat Rota deciſ.* 502. *num.* 18. *par.* 1. *in recentiorib. & in omnibus aliis deciſionibus ſuperius allegatis.*

106 Declara tamen, quòd quando non concurreret cum obſeruantia in ſcriptura antiqua, tunc ea ſemiplenam probationem facit, *vt fuit dictum in Fauentina bonorum* 16. *Iunij* 1578. *coram eodem Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. dec.* 368. *num.* 2.

107 Sudeclara tamen quòd quando eſſemus in antiquiſſima, tunc ea recognitione non egeret, *vt ait Rota coram eodem in Gadicen. adminiſtrationis Decimarum* 7. *Iun.* 1577. *quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 333. *num.* 1. *& Rota dec.* 27. *num.* 2. *par.* 2. *in recentior. & apud Greg. dec.* 3. *& ibi in addit. num.* 5. & ad hoc, vt dicatur talis debet excedere centum annos, *vt ait Rota ibi ſupra.*

108 Extende ſecundò, quòd ſcripturæ antiquæ ex archiuio extractæ probant etiàm contra tertium, *vt ait Magon. dec. Lucen.* 93. *num.* 10.

109 Extende tertiò, quòd ſcriptura antiqua eò magis probet, veluti ſi in ea ageretur de materia confinium, & præſertim ſi illa ſuper hoc eſſet celebrata; quinimmò in hoc præſumptiones ſufficiunt, *vt fuit dictum in vna Hiſpalen. ſeu Nullius Decimarum de Aymonte Veneris* 20. *Nouembris* 1609. *coram Ludouiſio, poſtea Gregorio Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 434. *num.* 1. *& ſecundo.*

110 Extende quartò, quòd maior fides ſemper ſit adhibenda ſcripturis, quàm teſtibus in antiquis, *vt ait Card. Seraphin. dec. 339. num. 7. & dec. 462. num. 5. & Rota dec. 91. num. 9. & dec. 502. n. 6. par. 1. in rec. & fuit ita quoque dictum in Pampilonen. Parochialis 23. Iunij 1603. coram Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 121. num. 2.*

111 Et propterea ex hoc infertur, quòd paſſim Rota remiſſoriam denegat, quæ petitur ad probandum illud, de cuius cōtrario ex ſcripturis apparet, *vt ait in dicta deciſione 582. ſub num. 6. par. prima in recentior. & per Burat. in ſua deciſione 351. num.* 1. Licèt ſecus in caſu, vt dixi in *concluſ.* 120. *ſub num.* 40. vbi omninò recurras.

Quemadmodum etiam ſolet eſſe renitens in dandis dilationibus ad reprobandum teſtes, quia cum teſtium reprobatio ſit de ſui natura odioſa; idcircò ſine magna cauſæ cognitione dictæ dilationes dari non ſolent; Licèt ſit bene verum, quod quando conceduntur, poſſunt dari à Iudice facultatem habente, etiam ſi ſit conceſſa remiſſoria alteri parti tantùm ad probandum, quia cum ea communis fiat, ideò altera pars poterat ea vti ad reprobandū teſtes; licèt tamen ſecus eſſet, ſi talis facultas non daretur, quia tunc Iudex remiſſorialis recipere non poſſet teſtes, neque eos examinare ſuper reprobatione; quamuis tamen teneatur recipere proteſtationes, *vt dicunt Doctores allegati ab Addente ad deciſionem Buratti* 501. *num. primo, & tertio*. Sed quòd ſoleat dari iſte terminus ad reprobandum teſtes coram Iudice remiſſoriali, *ait Rota per eundem Burattum in deciſione* 881. *& Vitalin. in Clementin. Sapè, §. verum quia, num.* 15. *de verbor. ſignificatione*. Et ad id, hic nota, quòd terminus in remiſſorialibus incipit currere à die, qua litteræ portitori conſignantur, *vt ait Rota dicta deciſione* 501. *num. ſecundo, penes Burattum.*

Animaduertendo præterea, quòd ſi alicui Iudici fuerint directæ litteræ remiſſoriales, tunc ille debet decernere citationes in loco in litteris pro examinandis teſtibus deſtinato, & non in alio, qui de ſua iuriſdictione non eſſet, cum citatio de proceſſu, qui eſt extra territorium factus, non valet. ſi tamen non eſſemus in illis citationibus in principio iudicii emanantibus, quia in illis cauſæ cognitio non eſt neceſſaria, neque Iudex ad id decernendum ſedere tenetur; & propterea etiam extra territorium fieri poſſunt; Immò poſſunt quoque fieri ab illo, qui iuriſdictionem non haberet, veluti ea ad comparendum in tali loco, *vt dicunt Doctores, & præſerti m Oldradus conſil.* 88. *num. ſecundo, Federicus de Senis conſil.* 16. *num.* 13. *& alij allegati à Rota in Argentina Coadiutoriæ Veneris* 2. *Maij* 1631. *coram Ghiſlerio.*

112 Sed in quibus alijs caſibus fides detrahatur ſcripturæ, *docet Rota in Ciuitatis Caſtelli bonorum* 20. *Maij* 1594. *coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 1077. *num.* 3. *ad quem per te recurras.*

113 Limita nonò, non procedere veluti ſi eſſemus in ſcriptura priuata, reperta inter alias authenticas eiuſdem Notarii, quia tunc etiam quòd ea ſit ſine ſigno, atque ſubſcriptione Notarii; Nihilominus ab eo rogata præſumitur, & quòd illam Notarius pro publica habuerit, *vt fuit dictum in vna Romana Fideicommiſſi de Veccijs die decimaſexta Ianuarij* 1615. *coram Piruano, quæ eſt in ſecunda parte recentior. deciſ.* 628. *num. tertio, & prius in deciſione* 437. *nnm. primo, Rota deciſione* 250. *num. tertio, parte prima diuerſorum, & in Romana cenſus Lunæ vigeſima tettia Februarij* 1615. *coram Card. Pamphilio.*

114 Animaduertendo, quòd ſigillum, & ſubſcriptio Notarii, non ſunt de ſubſtantia ſcripturæ, quando ea teſtibus non caret, & adſit clauſulla (Actum) vt inferius dicam, & veluti *ait Rota deciſione* 349. *num. ſexto, parte prima recentior.*

Contrarium, quòd ſcilicet ſigillum ſcripturam roboret, ac fidem faciat ſine teſtium, & tabellionis ſubſcriptione, *ait Franc. Marc. deciſ.* 511. *num. quarto, fol. mihi* 555. *par.* 2. Et propterea vbi ſigillū fuerit recognitū, ſemper pro eo erit præ-

præſumendum, ita vt inſtrumentum validum ſit cenſendum, *vt ait idem Franc. Marc. deciſ. 991. num. 1. par. 1.*

115 Sublimita primo, id non procedere, quando ſcriptura fuerit reperta in folio ſeparato à libro, filcia, aut faſciculo aliarum rogationum Notarij, quia tunc licèt illa contineat clauſulam (Actum) manu proprij Notarij conſcriptam; nihilominus in publicam formam redigi non poteſt, niſi id à Iudice fuerit arbitratum, *vt ait Rota per Cardinalem Seraph. deciſ. 901.* Sed nota, quòd Rota in dicta *deciſ. 628. num. 4.* dicit, quòd ſcriptura non reperta inter rogationes authenticas ipſius ſuſpicione non caret, ſed quando verè in forma probanti dicatur, *ait Rota in deciſ. 50. num. quarto, par. ſecunda in recent.*

116 Sed declara tñ; quòd quando ſcripturæ reperiuntur in filcia non authentica, ex fide aliarum ſuppleri debent, ſi in aliquo deficerent, potius quàm ex eis fides omnium ſcripturarum & aliorum inſtrumentorum in ea contentorum ſubuertatur, & in omnem enentum, dicta filcia debet haberi pro authentica, ſi ex ea aliæ ſcripturæ fuerint extractæ, & in publicam formam redactæ, *vt ait Cardin. Seraph. deciſione 902. num. octauo, & nono.*

117 Sublimita ſecundò, non procedere, quando ſcriptura eſſet ex archiuio extracta, cui ambæ partes non ſubeſſent, *vt ait Rota in Siracuſana quarta, Mercurij die vigeſimaquarta Maij 1600. coram Litta, quæ eſt deciſio 27. num. ſecundo, in ſecunda parte recentior. Cardinal. Seraphin. deciſione 642. num. primo, & Rota deciſione 271. num. 6. par. 1. in recentior.*

118 Et ratio ea eſt, quia ſcriptura ex archiuio extracta, probat in territorio; Secus verò extra illud, *vt ait Franciſ. Marc. deciſione 439. num. quarto, parte prima, & deciſione 334. num. ſecundo, par. ſecunda, & ita fuit dictum in Mediolanen. Parochialis, ſiue prætenſæ falſitatis Inſtrumenti decimaquinta Februarij 1599. coram Litta, & Cardinal. Seraphin. deciſione 642. num. primo, idem deciſione 320. & Verall. deciſ. 3. nu. 10. par. ſecunda.*

119 Extende, idem procedere, quando lis eſſet inter ſubditos archiuio, quia tunc illud probat, etiam extra territorium inter eos, *Rota per Coccinum in ſua deciſione 128. num. ſecundo, & deciſ. 450. num. 3.*

120 Declara tamen prædicta procedere, dummodo eſſemus in archiuio requiſita archiuij publici habente, aliàs ſecus in Archiuio priuato, & in ſcriptura priuata, omni requiſito carente, quia tunc non probat, *vt ait Rota per Verall. in deciſione 41. num. ſecundo, & tertio, par. 1.* vbi ait, quòd hmõi requiſita ſunt ſubſcriptio Notarij, & alia neceſſaria in publico inſtrumento. *idem ait Magon. deciſ. Florentin. 81. num. tertio, & ita etiam fuit dictum in Cæſaraugaſtana Cappellaniæ 29. Aprilis 1579. coram Card. Blanchetto, & in alia Tiburtina Caſtrorum Mercurij quarta Iulij 1607. coram Card. Marcomontio, quæ eſt deciſio 135. par. prima in recent. & Cardin. Seraph. deciſione 320. & deciſ. Pedemont. 69. num. ſeptimo, & octauo, & Borgnin. deciſione 45. num. 95. par. prima, vbi latè, & Rota deciſione 13. num. 3. dicta par. prima in recent.*

121 Licèt tamen legitimus Archiuiſta, & quilibet ſucceſſor in exemplando ſcripturas in Archiuio poſſit id facere abſque vlla ſolemnitate, nempè citatione, aut Iudicis decreto, *vt fuit dictum à Rota in dicta Siracuſana Quarta quæ eſt deciſio 27. in ſecunda parte recent. num. 1. & deciſ. 145. & per Card. Caualerium deciſione 640.*

122 Fallit tamen primo', quando ea eſſet extracta poſt decretam citationẽ ſuper lite mota; ſecus verò, ſi ante eam, *vt fuit dictum in illa Lucana expenſarum coram Penia 24. Maij 1600.*

123 Et ratio eſt, quia ſcripturæ extractæ ante litẽ motam non indigent compulſoria libus, *vt ait Card. Seraph. dec. 1481. num. 1.*

124 Fallit ſecundò, quando ſcriptura eſſet poſt litem motam in archiuio repoſita, quia tũc ea etiã inter ſubditos nõ probaret, de quo conſtare debet; cum poſſit eſſe, quod poſt, ſed non ante motam litem ibi fuerit repoſita, *vt fuit dictum in illa Mediolanen. Parrochialis coram Litta.*

Item

125 Item quòd ſit neceſsè apparere de tempore repoſitionis ſcripturæ in Archiuio, *ait Rota per Verall. deciſ.* 41. *num.* 4. *par.* 1.

126 Fallit tertiò, niſi prius de deputatione Archiuiſtæ doceatur, & quòd in mittendo originale in Archiuio, ſiue in illud extrahẽdo fuerit ſeruata forma, de qua per *Corn. conſ.* 142. *num.* 6. *lib.* 3. *Decian. conſ.* 24. *num.* 51. *lib.* 1. vel niſi prius fuerit recognita manus Archiuiſtæ, *iuxta Oldrad. in conſil.* 1. *num.* 3. *Alex. in conſ.* 166. *libro ſecundo, Puteus deciſ.* 323. *lib.* 1. *& ita fuit deciſum in illa Romana, ſeu Tiburtina Caſtrorum quarta Iulij* 1607. *coram Cardinali Marcomontio*, Vndè quando ſcripturæ ſunt extractæ, iuxta formam *l. final. de fide inſtrumentor.* plenè probant, *vt ait Rota deciſ.* 27. *num.* 1. *par.* 2. *in recentioribus.*

127 Sed eſt benè verum, quòd creditur aſſertioni Archiuiſtæ ad probandum, quem eſse Archiuiſtam, *vt ait Rota deciſ.* 27. *num. primo parte ſecunda recentiorum*. Et aliquem eſse talem, ſiue notarium ex ſubſcriptione probatur, *vt fuit dictum à Rota per Cardin. Caualer. dec.* 640. *num.* 3.

128 Fallit quartò, veluti ſi eſsemus in Archiuio alicuius Monaſterij, ſiue Cathedralis, quia tunc niſi ſolemnitates concurrant, ſcripturę ex eo extractæ nõ probant, *vt ait Franciſc. Marc. in ſua deciſ.* 298. *num.* 1. *par.* 1. & ibi docet, quæ requirantur pro earum legitima extractione, *& Card. Seraphin. deciſ.* 642. *num.* 1.

129 Et nota, quòd Archiuium per ſe non poteſt ſupplere imperfectionem ſcripturarum, *Rota dec.* 349. *num.* 6. *par.* 1. *recent. & per Card. Caual. dec.* 580. *n.* 4. *& dec.* 613. *num.* 5.

130 Declara tamen procedere, quòd ſcilicet Archiuium non poſſit ſupplere defectum in ſubſtantialibus verſantem; neque facere fidem de vna ſcriptura, quæ in Archiuio non extet, nec minus, quòd vnus actus, qui ſit imperfectus fiat perfectus; ſecus verò ſi eſsemus in defectu reſultante ex carentia ſigilli, ac ſubſcriptionis notarij, quæ non ſunt de ſubſtantia, & ob id illis benè Archiuium robur præſtaret, dummodo in alijs ſcriptura non deficeret, *vt ait Rota in dicta deciſ.* 349. *num.* 6. *par.* 1. *recentior. & per Card. Caualer. deciſ.* 193. *num.* 3.

131 Subdeclara prædictam fallentiam ſecundam hoc modo procedere, nempè quòd ſcriptura in Archiuio repoſita lite pendente non probet, quando non habet requiſita, nec minus ſit authentica; at ſecus ſi è conuerſo, quia tunc ea optimè fidem faceret, & probaret, *vt ait Verall. deciſ.* 41. *in principio, & in num.* 4. *par. prima, & Rota per Coccinum in ſua deciſ.* 76. *num.* 31. *&* 32.

132 Extende prædictas fallentias eò magis procedere, ſi originale, ex quo ſumptum eſt exemplum de recenti fuiſset in Archiuio repoſitum, & repertum, nõ in protocollo, ſed in folio volanti in faſciculo ſcripturarum, abſque ſigno notarij, *vt ait Angel. in ſuo conſil.* 220. *cum alijs per Decianum ibi ſupra allegat. à Rota ibi coram Cardin. Marcomontio.*

133 Secus verò ſi ſcriptura eſset ſubſcripta à notario cum ipſius ſigno, & quæ poſtea eſset extracta in vim compulſorialium parte citata, quia tunc plenam facit fidem *Rota deciſ.* 18. *num.* 2. *par.* 2. *recentior.*

134 Sublimita tertiò illam nonam limitationem non procedere, veluti ſi eſsemus in ſcriptura, quæ non ſit perfecta, quia tunc non probat, etiam quòd ſit ſcripta manu notarij, & alia requiſita habeat, cum poſſit eſse, quòd notarius diem, & alia neceſsaria in ſcriptura poſuerit, & tamen actus ex aliquo accidenti non perficiatur, quia multa tractantur, quæ poſtea à partibus non concluduntur; Immò ſæpè in ipſo actu perficiendi actum, & ſtipulandi, partes ex aliqua differentia inter eas orta, illum excludunt, & ſic geſta per notarium imperfecta reſtant, *Rota in dicta Romana Fideicommiſſi de Veccijs* 16. *Ianuarij* 1615. *coram Pirouano, quæ eſt deciſio* 628. *num.* 5. *par.* 2. *recentior.*

135 At ſecus, quando ſcriptura eſſet ſubſcripta à notario cum ipſius ſigno, & in ea adeſset illa clauſula (Actum) quia tunc vti perfecta plenè proba-

probaret, *vt ait Seraph. dec. 902. num. 2. & dec. 949. & Rota in d. dec. 18. num. 2. par. 2. in recent.*

136 Extende id præcipuè procedere, ſi dicta ſcriptura reperiatur cum alijs habentibus clauſulam (Actum , & teſtes, & haberet relationem ad illas, quia tunc illa clauſula (Actum) & teſtes repetiti cenſentur, *vt ait Rota per Card. Seraph. dec.* 888. *num.* 1.

137 Contrarium verò eſſet, ſi ſcripturæ carerent illa clauſula (Actum) & eſſent in filcia, in qua adeſſent aliæ informes, quia tunc non poſſent recipere robur ab illa filcia, quia nemo dat, quod non habet, *idem Cardin. Seraphinus deciſ.* 949. *num.* 4. & tunc illæ dicuntur prorſus imperfectæ, ob carentiam dictæ clauſulæ (Actum) *idem Cardinalis Seraphinus in dicta deciſ.* 888. *&* 949. *num. primo*.

138 Extende hanc ſecundam opinionem etiam procedere quando eſſemus in ſcriptura, in protocollo alicuius notarij reperta, ſed manu alterius ſcripta, quia illa non dicitur authentica; ſecus tamen ſi in margine eſſet ſcriptum de manu eiuſdem notarij de voluntate mea, *ait idem Card. Seraph. in d. deciſ.* 888. *num.* 3.

139 Sed tenendo primam opinionem, extende eam in tantum valere, vt non derogetur fides filciæ Notarij, tamquàm continentis ſcripturas æquiuocas, ſi notarius habuerit eas pro bonis; & authenticis, quod ſufficit; *vt ait Cardinalis Seraphinus in dicta deciſ.* 888. *num.* 5.

140 Extende præterea procedere, etiam in apoca, aut illius exemplo regiſtrato, & recognito in actis ſeruatis ſeruandis, & parte citata, quia tunc illa probat, abſque productione originalis, *vt ait Rota deciſ.* 569. *num.* 1. *par.* 1. *recentior.*

141 Subextende idem procedere, quando eſſemus in ſcriptura in Camera Principis reperta, quæ ex conſuetudine fidem facere poteſt, *vt ait Octau. Cacher. dec.* 69. *& Marta in compilat. dec. tom.* 1. *in verbo ſcriptura cap.* 20. *& Franc. Marc. in ſua dec.* 429. *num.* 3. ait, quòd ratione loci publici ſcriptura priuata plenam fidem facit.

142 Limita decimò, quòd licèt ſcriptura priuata habeat prædictas infelicitates; nihilominus ea venit appellatione inſtrumentorum de propria ſignificatione; ſecus tamen attento communi vſu loquendi, qui propriæ ſignificationi præfertur, *vt fuit dictum in Fulginaten. Primogenituræ de Iacobillis, Veneris* 18. *Aprilis* 1597. *coram Litta, & Rota per Gregorium Decimumquintum deciſ.* 123. *num. primo*, & quòd ſcriptura veniet appellatione inſtrumenti, *vt ait Magonius deciſ. Lucen.* 15. *num. quarto.*

143 Sed eſt benè verum, quòd apocha priuata poteſt fieri, vt ex conuentione partium, vim obligationis Cameralis habeat, etiam, quòd in dicta apocha non fuerit data facultas extendendi formam Cameræ, *vt fuit dictum in vna Romana Pecuniaria de Foſſettis* 14. *Maij* 1176. *coram Oriolen. & in alia Bononien. Pecuniaria, Veneris vigeſimaſecunda Martij* 1602. *coram Cardinali Lancellotto*, & tunc ea paratam executionem habet, & præſertim ſi manu promiſſoris fuerit ſcripta, vel ſubſcripta ex ſtatuto Vrbis, *vt ait Card. Mantica deciſ.* 238. *num.* 1.

144 Contrarium, quòd ſcilicet partibus non ſit permiſſum paciſci ſcriptutam priuatam vim publici inſtrumenti habere, dicunt *DD. alleg. à Mauſon. in tract. de cauſ. execut. quæſt.* 5. *de reſcript. lib.* 1. *car. mihi* 41.

145 Et ratio eſt, quia ſi permitteretur illud in apocha priuata valere, ſequeretur, quòd ea probaret, etiamſi non eſſet recognita, quod enim eſſet inconueniens, cum ei fides non ſit adhibenda, niſi ſit confeſſata: ſiue teſtes deponant fuiſſe præſentes, & vidiſſe debitorem eam ſcribere, & ſubſcribere, *vt ait Marſcardus de probationibus concluſione* 109. *& Mareſcottus variarum reſolutionum libro primo cap.* 79. *& ibi de communi teſtatur, & ita fuiſſe deciſum, ait Nicol. de Paſſer. de ſcript. priu. lib.* 2. *num.* 2. *&* 8. *fol.* 95. *Rota dec.* 328. *num.* 8. *lib.* 4 *diuerſ. & deciſ.* 124. *num.* 1. *& deciſ.* 813. *num.* 1. *lib.* 1. *diuerſ.*

146 Et hanc ſecūdā opinionē tenēdo extende

tende idem procedere in pacto facto, vt debitor poſſit carcerari, quod non valet, licèt ſecus, ſi illud in inſtrumento eſſet factum, *Mareſcot. ibi ſupra, & quaſt. 2. & Rota ibidem.*

147 Sed primam opinionem tenendo, declara, quòd dicta apocha obligatione camerali munita, non ſit exequenda, niſi prius facta illius extenſione, aliàs Iudex non diceretur certus de ſua iuriſdictione; Ideò ſit cautus procurator citare ad videndum extendi formam Cameræ, *vt ait Rota in Lauretana pecuniaria* 5. *Aprilis* 1593. *coram Gipſio, & in alia Romana de Pinellis* 20. *Februarij* 1598. *coram Orano, & in Romana Releuationis à moleſtijs* 19. *Ianuar.* 1601. *coram Lancellotto.* Et in qua citatione ſit facienda inſtantia illius extenſionis, latè dicam in verbo *Auditor Cameræ ex mente Rota.*

148 Poſtea verò ſit citatio ad videndum decerni mandatum, quando ſumus in apoca priuata, & ſit decretum, Niſi infra tres, & poſtea ad videndum relaxari, & tunc decretum ſit, Niſi ad primam, cum intimatione, *vt ait Rota ibi ſupra.*

149 Quod tamen ſecus eſſet, quando ageretur in vim inſtrumenti, quia eo caſu relaxatur mandatum, Niſi ad primam, cum intimatione, aliàs hoc non obſeruato Dominus Auditor Cam. ſolet reuocare mandata, tamquam nulla, condemnando actorem in expenſis, *vt fuit dictum in vna Romana pecuniaria de Pinellis Mercurij* 8. *Aprilis* 1598. *coram Orano, & in alia Peruſina dotis Veneris die ſecunda Aprilis* 1606. *coram Ortembergo, quæ eſt apud Zachiam de oblig. Cam. dec.* 19.

150 Quæ tamen intellige procedere, quando debitor vnica citatione relaxationi mandati conſenſiſſet, quia tunc etiam in apoca priuata, veluti in inſtrumento, vnica citatione procedi poſſet, vt omnes practici, vbique fatentur, *idem ait Zachias de obligat. Cameral. & Picus ad ſtatut. & Rota ibi in dicta deciſione* 19. *num.* 4.

151 Quod enim in tantum extende procedere, vt neque etiam in extenſione obligationis Cameralis ſuſceptio mandati executiui comprehendatur. Et ratio eſt, quia ſi hoc generaliter verum eſſet, vtique ſuperuacanea eſſet Conſtitutio Pij Quinti, & ſic numquam eſſet locus huic nullitati, *vt fuit dictum in illa Peruſina dotis coram Ortembergo*, & prædicta ſint dicta in gratiam Tyronum, qui ſæpè in principio profeſſionis exercendæ, huiuſmodi terminos ignorare ſolent, veluti mihi herclè contigit, quia iſtum terminum meis expenſis edidici.

152 Quid ſi apoca reperiatur lacerata penes debitorem? nota, quòd tunc liberationem, & ſolutionem arguit *Maſcardus de probationib. concluſione* 111. *num.* 15. *volum. primo, Felin. in cap. ſecundo de fide inſtrumentorum, Papienſ. in forma libelli, in actione hipothecaria, in verbo Exceptionum ſolutionis num. ſecundo, & Decius in cap. tertio loco, num. ſecundo, de probationibus, Rota deciſ.* 443 *par. prima recentior.* Et ratio ea eſt, quia regulariter ſcriptura integra penes creditorem ſtare debet, quando debitum contineat, *vt ait Rota per Gregorium Decimumquintum deciſione* 439. *num. ſeptimo, & vide quæ dixi ſupra in hac materia in concluſ.* 121. *ſub num.* 2. *& ibi multa inuenies.*

153 Fallit tamen, quando debitor allegaſſet ſe liberatum pacto de non petendo, quia tunc non præſumitur liberatus, *vt ait Menoch. de præſumpt. præſumpt.* 40. *num.* 2. *lib.* 3. *declarat.* 16. Secus verò, quando allegaret ſe liberatum ſolutione, & debitor non eſſet perſona domeſtica, ſed extranea, quia tunc liberatio præſumeretur, *vt diſtinguit Papienſ. ibi ſupra, Roman. conſil.* 446. *nu.* 13. *& Maſcar. de probat. concl.* 476. *num.* 3. *vbi de communi teſtatur.*

154 Et ad hoc propoſitum nota, quòd ſi quis doloſè apocam conficiat, ſiue laceret, tunc pœna falſi punitur, *vt ait Franciſc. Marc. in ſua deciſ.* 739. *&* 741. *par. prima.*

155 Et eſt quoque notandum, quòd ſi aliqua apocha repeiretur diuerſo atramento ſcripta, non per hoc ſuſpecta redditur, ſi tempore confectionis ſcripturæ ibi potuerint plura atramenta adeſſe, quia tunc conſequentia ſuper falſitate commiſſa non valeret, *vt fuit dictum à Rota in vna Pariſien. pecuniaria Veneris die* 14. *Martij* 1611. *coram Cardinali*

dinali Lancellotto, quæ eſt in 1. par. recent. dec. 303. num. 5.

156 Sed hic erit rnimaduertendũ, quod ad hoc, vt producens apocham, ſiue aliã ſcripturam poſſit de falſo argui prius eſt citandus ad declarandum, an velit eã vti pro bona, legali, & fidedigna; & ſi ille reſpondet ſe velle eam pro tali habere, donec de contrario conſtet, tunc benè reſpondit; ſecus verò, ſi diceret velle habere illam pro bona, quatenùs de contrario non appateat, *vt ait Bart. in l. Diuus la ſeconda, ff. ad l. Cornel. de falſ. Lap. alleg. 119. Caſtrenſ. in l. 2. C. de fide inſtrumen. Cæpol. cautel. 59. Ripa in cap. cum illi colum. 56. num. 100. de conſtit. Cyn. Salicet. & Angel. in l. ſi falsò, ff. de falſis, Alberic. in l. 2. C. de fide inſtrum. Menoch. de Arbitr. quæſt. 316. lib. ſecundo, latè Farinac. in tract. de falſit. & ſimulat. quæſt. 159. num. 24. & 66 cum ſeqq. Afflict. deciſ. 189. num. 1. & ita fuit dictum à Rota in vna Romana Caſtri Riani 15. Maij 1555. coram CapiZucco, & Caputaq. deciſ. 252. lib. 1. in manuſcript.*

Sed quod dicta reſponſio, interrogati ſuper eo, an ſcilicet velit vti iuribus pro veris, & legalibus ſit ſufficiens, ſi dicat ſe velle vti, donec contrarium probetur, & quòd ita ſeruetur *in Rota fuit dictum in in deciſione 364. num. tertio, poſt ſecundum volumen. conſil. Farinac. in vna Lunen. SarZanen. Coram Card. Pamphilio, & in alia Romana, ſeu Ianuen. pecuniaria, Veneris 21. Maij 1621. coram Buratto*, vbi ait, id eſſe verum, quoties ſuſpicio falſitatis ceſſet.

157 Contrarium, quòd ſcilicet reſpõſio debeat eſſe præciſa, aliàs, quòd nõ ſuffragetur, ſi fuerit facta conditionaliter, vt ſuperius dictum eſt. *fuit deciſum in Lunen. Sarzanen. Iuris patronatus 16. Aprilis 1612. coram Pamphilio.*

158 Et ratio eſt, quia ratione iuramenti, quod eſt indiuiduum non poteſt, Reſpõdens dicere *Ego volo vti ſcriptura in talibus verbis, vel in tali loco*, & propterea iſta reſponſio debet eſſe ſine aliqua plica, vt benè animaduertit *Vrſill. in dicta deciſione 189. num. 1. & 2.* Vnde *Papienſ. in ſua praxi in forma producendi inſtrumenta, in verbo Appareant eſſe iuſta, nu. ſecundo ait*, quòd iudex debet aſſignare terminum principalimet ad præcisè reſpondendum, an velit ſcriptura vti pro legali, & fidedigna, quo elapſo pœnæ legali ſubiacebit, ſi tamen falſitas probara erit, ſed ſi recuſaret reſpondere, tunc reddit ſcripturam de falſo ſuſpectam, *vt ait Rota deciſione 452. num. quärto, par. 3. recent.*

159 Sed declara tamen, quòd longior dilatio debet aſſignari, vbi reſponſio verſatur circa factum alterius, quàm ſi eſſemus in proprio, quia tunc elapſa dicta dilatione ad reſpondendum aſſignata, debet producens ſimpliciter reſpondere, & eò magis, quando odor falſitatis daretur, neque obſtaret dicere, quòd Rota ſoleat abhorrere, vt de ciuili, fiat cauſa criminalis, quia ea non debet dare partibus occaſionem ſe inuicem decipiendi, vltra quod, ſi producens velit eſſe tutus, vt contra ipſum criminaliter non agatur, poteſt ſimpliciter declarare ſe nolle vti, aliàs à productione debebat ſe abſtinere, *vt fuit deductum à Rota in illa Lunen. SarZanen. coram Cardinali Pamphilio, & latius habetur in deciſionibus allegatis poſt ſecundum librum conſiliorum Farinacii, à Famiano Cenſulino, in eius additionibus in hac materia viden.*

160 Licèt ſit quoque verum, quòd producens apocham, ſiue Inſtrumentum, aut teſtes, poſtquam declarauerit eis velle vti pro bonis, & fidedignis, poterit nihilominus illi velle vti renunciare, *text. eſt in l. ſi falſos, C. de falſ. Bald. in l. ſi aduerſarius, C. de fide inſtrumentor. & Ancharan. conſil. 173. num. 3.* & tunc pœnam falſi euitabit.

Et licèt *Honded. in conſil. 109. lib. primo*, dicat id poſſe fieri à producente ſcripturam, vſque ad ſententiam; Nihilominus id poterit quandocumque, tàm ante ſententiam facere, quàm etiam poſt eam, & ſic in gradu appellationis, dummodo ea ſententia ſit talis, quæ rem iudicatam non inducat. Et ratio eſt, quia nemo punitur, niſi perſeuerauerit in vtendo; & ſic id, quod fuit dictum de valente renũciare illi vſui vſque ad ſententiã, procedit etiam poſt eam, & etiam in gradu appellationis poſt tamen primam ſententiam, quia appellatio pronunciatum reſcindit, *ait*

Bart.

Bart. in l. 1. ff. de actiõn. empt. in penult. col. & Angel. in l. & ſi poſt tres propè penult. colum. ff. ſi quis cauſ. & Alex. in ſuo conſ. 108. *incipien. Viſo proceſſu num.* 7. & 8. *lib. 6. & vide Gratian. lib. 1. diſcept. cap.* 109. *num.* 8. Aliàs ſi quis ea ſcriptura falſa, ſiue teſtibus falſis vtatur quomodo puniatur, & quando de illis dicatur habuiſſe ſcientiã ſufficientem, ſiue ſimus in ſcriptura propria, ſiue in facto alieno, *vide omnino Clar. in §. falſum num.* 20. *& ſeq.*

161 Licèt ego (ſi verum fatear) non ſim plenè ſatisfactus de prædicta opinione, Nam nimis grauè mihi videtur, vt ei, qui ad effectum euitandi ſolutionem alicuius debiti, vel vt ſaltem ſui ipſius conditionem aliquo modo meliorare prætendat, via huiuſmodi declarationem petendi aperta fiat, & iniurię nota quodammodo creditorem inurere, quia dum debitor petit à creditore, an velit vti pro legalibus, & fide dignis illis ſcripturis, ſeu dictis teſtium per eum productis, vtique prębet occaſionem hominibus forſan credendi in illis poſſe aliquam falſitatẽ adeſſe, & ſic quod de iuſto, & probo, pręſumatur, vt poſſit eſſe fur, & latro, quod eſt euitandum, & pręſertim à Rota, quę criminalitates tàm ſummopere abhorrere ſolet, *vt fuit dictum in prædicta Lunen. Sarzanen. Iuriſpatronatus coram Cardinali Pamphilio*; Et propterea ommiſſa omni diſtinctione Rotę ſuper eo, an ſcilicet ſit concedenda dilatio ad declarandum, vel non, nunquam ego ad id quemquam libenter admitterem, niſi in caſu, vbi aliqua pręſumptio falſitatis vrgeret, neque propterea tali caſu exequutionem intereſſe ciuilis retardarem; licèt ſit benè verum, quod curarem ego, vt actor, ſiue creditor aliquam ſummam pecuniarum, vel quid ſimile pro eius credito recipiens, idoneam fideiuſſionem pręſtaret, de eã reſtituendo ad omne mandatum Domini, & ſic in caſu, vbi falſitas ſcripturarum detegeretur; & licèt poſſet replicari, quod quis ſciens ſcripturam eſſe legalem, & fide dignam deberet ob id liberè eam eſſe talem fateri; nihilominus reſpondeo, quòd ob dubium, quod facilè intercedere poteſt, vt ſcriptura legalis hominum malitia illicò falſa euadat, & ſic ſi falſo modo quis lędi poſſit, idcircò vnus non debet huic periculo ſe exponere, ſed in tuto ſtare, & pręſertim pręd icta facilius procedere deberent, quando eſſemus in perſona bonę qualitatis, & famę, contra quam pręſumptio falſitatis non venit admittenda, & pręcipuè in parua ſumma, *iuxta tradita per Menoch. in conſ.* 221. *num.* 1. & 230. *num.* 27. *cum ſeqq. lib.* 3. *& facit illa deciſio in Ianuen. Pecuniaria coram Buratto.*

162 Declara tñ, ꝙ ſi detegeretur illa apoca falſa, tunc producens vltra pœnam falſi, & nullitatis, etiam pro confeſſo haberetur, *vt ait Rota per Acchill. de Graſſis deciſ.* 2. *de confeſſ. & facit deciſ. Coccini* 44. *num.* 2. Veluti quoque dicitur de committente falſitatem in actis, qui perdit cauſam; Licèt tamen aduerſarius nõ obtineat, ſi plenè eius intentionem non probet, etiam ſi cauſa perderetur ob falſitatem in vim ſtatuti. Vndè hic obiter notandum erit, quòd ſi ſtatutum diſponat producentem falſum inſtrumentum amittere cauſam, & reus, & actor falſa inſtrumenta producant, tunc quia paria delicta pari compenſatione tolluntur, igitur tali caſu melior conditio erit rei, qui propterea abſoluendus veniret, *vt ait Rota per Buratum deciſ.* 47. *num.* 23. *& ſeqq. & Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 833. *num.* 16. *& ſeqq. lib.* 5. *& facit dec. Coccini* 44. *num.* 2.

Secus autem ſi quis ignoranter ſcripturam, ſiue articulos, vel teſtes produxerit, quia tunc pœnam falſi euitabit, quę quidem ignorantia ad illud euitandum in dubio pręſumitur, & pręſertim in facto alieno, cum falſum abſque dolo, & dolus abſque ſcientia, & ſpe lucri non committatur, quod tamen ſecus eſſet in facto proprio, quia tunc ad eam pœnam euitandam error iuris non admittitur, quia in eo ſcire tenetur; animaduertendo tamen, quòd quamuis vnus in ſecundo caſu produceret falſos teſtes, ſiue articulos, ſed eorum vſum euitaret; Nihilominus pęnam falſi non euitabit, & pręſertim in Regno Neapolis, quia eos producens, & illis vtens ipſo iure amittit cauſam, at ſecus de iure communi, *vt ait Capicius deciſ.* 67. *num.* 7. *cum ſequentibus.*

Rurſus

Rurſus & vltimo loco reaſſumendo pro coronide iſtius materiæ illud, quod ſuperius dixi ſub num. 74. in materia apocæ priuatæ, cui nulla fides ſit adhibenda, ſi intra quindecim dies poſt illius confectionem non fuerit archiuiata, ex conſtitutione Sixti Quinti. Extende in tantum procedere, vt propterea (ex noua pro mâgno bono totius ſtatus Eccleſiaſtici Vrbani Octaui prouidentia, per viã bannimentorum, quorum vnum fuit publicatum de anno 1628. die 21. menſis Martij, alterum verò de anno 1630. ſub die 11. eiuſdem menſis) nedum fides adimitur apocis priuatis, etiam Tipis impreſſis, intra illud tempus præfixum non archiuiatis, nec non etiam partitis librorum, ac alijs quibuſcumque ſcripturis tàm publicis, quàm priuatis, ex quibus oriri poſſit actio, vel exceptio in Iudicio; Verum etiam, & publicis inſtrumentis, itavt illis tali caſu nulla fides ſit prorſus adhibenda; Licèt tamen Archiuiſta, ſiue illius ſubſtitutus poſſit huiuſmodi nullitates, extra illud tempus determinatum ſanare, ſi tamen à partibus, vel ab vna earum fuerit cum eo concordatum, & dummodo nullitas nõ fuerit in iudicium deducta, & ab altera ex dictis partibus acceptata; Animaduertendo præterea, quòd talis facultas attributa Archiuiſtę ſolùm procedit in inſtrumentis, & publicis ſcriptutis, non autem in priuatis; quamuis illæ manu notarij fuiſſent conſcriptæ; Nullitates verò prouenientes ex huiuſmodi apocis priuatis, necnon etiam ex alijs quiſcumque inſtrumentis, & publicis ſcripturis ſanari poterunt ab Eminentiſſimo Cardinali Camerario, ſeu ab Archiuiorum totius Status Eccleſiaſtici pro tempore Præfecto, quandocumque, & vſque ad quamcumque ſummam, ſi tamen à partibus non fuerint acceptatæ, neque in Iudicium deductæ; ſecus autem quando illæ acceptatæ, vel in Iudicium deductæ fuiſſent; quo caſu à dicto Cardinali, & Archiuiorum Præfecto ſanari poterunt; dummodo agatur de ſumma ſcuta vigintiquinque nõ excedente; aliàs ſi ſcripturæ prędictã quantitatem excederent, tũc erit recurrendũ ad Summum Pontificem in Signatura Gratiæ, pro obtinenda in integrum reſtitutione, ſi illius Sanctitati placuerit, vt in ſupra notato bannimento publicato de anno 1630. num. 8. & 11.

ARGVMENTVM.

APOSTATA QVID SIT, ET QVOtuplex ſit, ac de illius effectibus, & pœnis.

CONCLVSIO C XXIV.

1 APOSTATA nota, quòd eſt nomen Græcum, per quod ſignificatur ille, qui ab inſtituro prioris vitæ recedit, quod ſuſceperat publica, & ſolemni profeſſione tuendum, & propterea Apoſtata Græcis idem ſignificat, quod latinis deſertor. Vndè habemus in Eccleſiaſticis capit. decimò, quòd initium ſuperbię hominis eſt apoſtatare à Deo, quoniam ab eo, qui fecit illum receſſit cor eius, & proprerea debemus pari modo non ignorare, quòd Apoſtata tribus modis cunſiderari poteſt, & primo dicitur talis, quando quis eſt deſertor prioris ſuſcepti inſtituti. Secundò, quando quis à Clericorum ſtatu recedit. Tertio, qui diſcedit à profeſſione ſuſceptæ fidei, & religionis Catholicę, licèt hodie apoſtata accipiatur pro nefario, & impio Catholicæ fidei deſertore; Item an apoſtata ſit idem, quod hæreticus variæ ſunt opiniones, & pro parte negatiua tenent, *Diuus Thomas par. 2. quæſt. 12. num 1. & ſeqq. Syluester in verbo hæreſis prima quæſt. 11. Turrecremat. in ſumma lib. 4. par. 2. cap. 13. Canus lib. 12. de locis Theologicis cap. 9. ad ſecundum Simanch. de Catholic. iuſtit. titulo 6. num. 5. quos omnes allegat Azor. in prima parte Inſtitut. Moral. lib. 8. cap. 21. col. 1006.*

2 Pro parte verò affirmatiua, nempè Apoſtaſiam non eſſe ab hæreſi peccatum ſpecie diſtinctum, ſed ſolùm eſſe circumſtantiam augentem deformitatem, & criminis turpitudinem, *tenent Alphonſ. Caſtrenſ. lib. 1. tit. de iuſtit. hæretic. punit. cap. 17. Caietan. ſecunda ſecundæ quæſt. 10. artic. 15. & quæſt. 11. art. 1. Banneſ. ſecunda ſecundæ quæſt. 12. art. 1.*

3 Et

3 Et hanc opinionem affirmatiuam magis approbat, *idem Azor. ibi ſupra* reſpondendo contrarijs pro negatiua facientibus, quem per te videre poteris.

4 Rurſus notandum erit, quòd tribus modis quis poteſt eſſe apoſtata, & primò, quando vnus ſola mente à fide catholica recedit, & iſte pœna iuris non venit afficiendus, & ratio eſt, quia id eſt peccatum in corde tantum commiſſum, & propterea in foro exteriori puniri nõ poteſt, cum ſolùm Deus ſit ſcrutator cordium, & ſic igitur iſte ſolum Deum vltorem habet. Secundò, ſi quis exterius mente, verbo, & facto fidẽ catholicã deſerat, & iſte poteſt eſſe prorſus occultus, adeò vt omnes illius crimen ignorent, ſiue poteſt eſſe manifeſtus, veluti quia plures pro comperto illud habere poſſunt; ſed quoquomodo illud ſit, talis peccati auctor excommunicatione ipſo iure afficitur. Tertiò modo contrahitur apoſtaſia per actus exteriores, nempè ſi quis verbis, vel factis; ſed non animo à fide catholica diſcedit.

5 Declára tamen, quòd talis exterior apoſtata, veluti quando quis fidem catholicam abnegat metu malorum, nempè mortis tormentorum, perpetui carceris, & ſimilium, ſine tamen vllo mentis errore de fide, & tunc iſte in foro exteriori pœnas apoſtaſiæ meretur, quia pro tali habetur, & pro tali punitur, licèt ſecus ſit in foro interiori, nempè conſcientiæ, quia iuxta illud non dicitur apoſtata, cum non animo, & voluntate à fide recedat, pro quo facit illa regula, quòd non dicatur peccatum, niſi ſit voluntarium, veluti in iſto caſu, quando quis metu mortis verbo tantum à fide recedit, quia tunc ſaltem primariò non eſt voluntarium, ſed ſecundariò ſic, & malè, vt mox dicam, ſed pro huiuſmodi excuſatione videtur facere quoque altera regula, ſed tamen diſputationis gratia, loquendo nempè, quòd quos natura nõ obligat, conſcientia non ligat, vndè natura non me obligat, vt me mori patiar, ergò nec conſcientia me ligare debet, ſi vt periculum mortis euadam, fidem ſolo verbo abnegem, veluti dixi ſupra in verbo Adulterium.

6 Sed prædictis minimè refragrantibus non poſſumus negare, quin illud ſit peccatum mortale, & ratio eſt, quia cum abnegare fidem, etiam ſolo verbo, & nõ animo, ſit de per ſe malum, ergo neque metus mortis iuſtam excuſationem præbet in his, quæ ſunt per ſe mala; quia Religionem Chriſtianã ore profiteri, & animo credere debemus, & quamuis quis Religionem Chriſtianam metu mortis oretenus tantùm fidem abneget; tamen eam ſpontè negare dicetur, ſed eſt benè verum, quòd illud dicitur peccatum, non quidem contra fidem, ſed contra fidei confeſſionem, vt ex communi Theologorum ſententia, *tradit Azor. ibi ſupra in littera D, & Ricc. in ſua collect. deciſ.* 218. *per totam par.* 1.

7 Declara præterea, quòd illæ duæ ſpecies apoſtaſiæ, nempè perfidiæ, & inobedientiæ non contrahuntur ex ſola trangreſſione, & temeritate, ſiue contemptu, *vt ait Rota per Acchill. de Graſſis deciſ.* 346. *alias* 1. *de apoſtat. nu.* 8. *& Marta in compilatione deciſionum tom.* 2. *cap.* 1. *in verbo Apoſtata, Direct. Inquiſit. par.* 1. *quæſt.* 9. *comment.* 24. *Summ. Angel. in verbo Apoſtata quæſt.* 9. *Sylueſter ibidem quæſt.* 1. *Roſſel. in hoc verbo Apoſtaſia, Tabien. in eodem verbo quæſt.* 3 *Simanc. de Catholic. Inſtit. tit.* 17. *num.* 36. *Albertin. in ſua repetit. rubr. de hæret. lib.* 6. *quæſt.* 13. *num.* 67. *& Conrad. Brun. de hæret. lib.* 1. *cap.* 4.

8 Extende eodem modo procedere, veluti ſi Monachus, ſiue alius religioſus abſque habita licentia ad laxiorem religionem fuerit ingreſſus; quia non per hoc apoſtata efficitur, *vt ait Cappell. Tholoſ. dec.* 16. *Ioann. Corſet. & Marta ibi ſup. cap.* 2.

9 Fallit tamen primò illa declaratio, ſi vltra contemptum, temeritatem, vel trangreſſionem, concurreret etiam animus non obediendi Pontifici, ſub prætextu, quòd ille non haberet poteſtatem condendi canones, quia tunc his concurrentibus vera apoſtaſia contrahitur, *vt ait idem Acchill. & Marta in præcit. locis.*

10 Fallit ſecundò, quando ille habitum dimittat, & tamquam laicus viuat, ſiue etiamſi vti Clericus ſe gerat; dummodo tamen prorſus obedientiã deſerat; imò neque ei iſto caſu ſuffragaretur, ſi ſubtus

habi-

habitum deferat, quia paria ſunt habitum non deferre, & illum coopertum ferre, quod tamen intellige verum, ſi apoſtaſia largo modo, & impropriè ſit ſumpta, & hæc eſt ſententia antiquiorum Pœnitentiariæ Præſidentium ex conſul to Theologorum, qui dixerunt hanc eſſe veritatem, veluti teſtatur, *idem Marta, & Achilles ibi ſupra num.* 13. *& Petrus Garzias à Toleto deciſ.* 75. *& Thom. Triuiſ. in ſua deciſ.* 19. *par.* 2. *Palatij Apoſtolici Venetiarum, & Riccius ibi ſupra, & Surd. de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 68. *num. primo.*

11 Et ad credendum, an ex longa habitus deſertione, quis deſeruerit religionem, adeò vt dicatur contracta apoſtaſia, ſunt quærendæ coniecturæ, & probationes, *vt ait Acchill. & Marta in præcitatis locis.*

12 Declara tamen, quòd licèt apoſtata hoc modo non ſit vti talis puniendus; puni tur tamen vti excommunicatus, & alijs pœnis à iure inflictis, *vt ait Rota per Achil. ibi ſupra, num.* 16. *& Marta ibidem, & Azor. ibi ſupra fol.* 1007.

13 Extende primò, quòd ſi dum ille vagatur abſque habitu, celebraret irregularitatem incurrit, *vt ait Rota ibi ſupra nu. quinto.*

Sed Declara id eſſe verum, quando ſumus in apoſtata manifeſto, ſiue facti euidentia, ſiue propria confeſſione in iudicio, ſiue Iudicis ſententia, quia tunc infamis efficitur, & ſic irregularitatem incurrit, & propterea hinc ſit, quod talis apoſtaſia dicitur crimen depoſitione dignum, & quando eſt notorium infamiã, & irregularitatem inducit ipſo iure, *idem Azor. ibi ſupra in d. fol.* 1007. *verſ. Octauo quæritur.*

14 Quod tamen ſecus eſſet, ſi loquamur in foro interiori, & ageretur de apoſtata occulto, quia tunc talis ſolùm incidit in excommunicationem, *vt ait Azor. ibi ſupra, dicto verſiculo Octauo quæritur, in principio.*

15 Sed quòd etiam occultus, qui re vera ſit hæreticus ipſo iure irregularitatem contrahat, *firmat Azor. in præcitato loco, & ibi rationem aſſignat.*

16 Extende ſecundò, quòd etiam apoſtata ſolo verbo, vel facto metu pœnarum, vel mortis, ſed non propria voluntate, & animo, ſi tamen manifeſtus ipſo iure fieret infamis, & ſic depoſitione dignus, *vt ait idem Azor. ibi ſup. d. verſ. Octauo quæritur.*

17 Extende tertiò prædicta adeò eſſe vera, vt propterea neque verus apoſtata per veram pœnitentiam mentis; & per abiurationem à crimine abſolutus, poteſt ad ordines, ſiue ad beneficia redire, & ad futura promoueri, abſque Romani Pontificis auctoritate; ſecus in altero, qui irregularitatem non incurrit, ſed tantùm in excommunicationem incidit, quia tũc talis ab illa excõmunicatione abſolutus, poteſt ordines, & beneficia recipere, cum nullam irregularitatem contraxerit, *vt ait idem Azor. ibidem verſ. Octauo quæritur.*

18 Declara tamen, quòd ſi talis ſuſpectus de hæreſi abiurat, tunc recuperat beneficia, etiam tertio collata; quia talis abiuratio maculam purgat, quando tamen nulla præceſſerit ſententia condemnatoria, ſed ſolùm fuerint ſuſpenſa beneficia inquiſiti, ob ſuſpicionem de hæreſi, *vt ait Rota per Achill. de Graſſis deciſ. vnica de hæretic. alias* 345. *& pulchrè de hac materia ait Rolan. conſ.* 63. *lib.* 3. exemplificando de Diuo Petro, qui Chriſtum abnegauit, ſed poſtea reuerſus ad Apoſtolatum redijt, veluti dicitur de Dauide, qui poſt mortiferum peccatum pœnitentiam egit, & ea peracta in honore, & dignitate remanſit.

19 Contrarium, quòd ſcilicet Apoſtata ex reditu, ſiue abſolutione inhabilitate non careat, *ait Marta ibi ſupra in fine. & propterea fuit deciſum à Rota in vna Gadicen. Canonicatus* 20. *Iulij* 1587. *coram Comitulo, quæ eſt deciſ. poſt primum volumen conſil. Farinacij*, quòd ſi quis ferit condemnatus de hæreſi, etiam per acta pœnitentia remanet infamis, nec per conſequens dignitates conſequi põt, quia infamibus omnes actus ciuiles ſunt interdicti, *c. infames de reg. iur. in* 6. *& cap. infamis*, §. *Porrò* 3. *quæſt.* 7. *alleg. à Rota ibi ſup.*

Concorda tu tamen, vt ſcilicet prima opinio procedat, quando crimen non eſt declaratum, *vt ait dict.* §. *porrò, & l. at læſus*, §. *calumniator, ff. de his, qui not. infam. allegat. à Rota ibi coram Comitulo*, nec non etiam imputatus de hæte-

hæreſi abiurauit, quia tunc à crimine ſe purgaſſe cenſetur, cum ſoleat dici, quòd pœna publica ſubrogatur loco pœnę contentioſæ, *cap. ad abolendam, §. quæ verò, & cap. excommunicatus de hæretic. & cap. inter de purg. Can. & alij alleg. à Rota ibi coram Comitulo*, vbi ſubdit, quòd per talem pœnitentiam irregularitas tollitur.

Secunda verò opinio procedit, quando crimen non fuit declaratum, & abiuratio ceſſauit, quia tunc ille talis non recuperaret beneficia, & honores, cum detentus in officio Inquiſitionis, ex cauſis dictum Tribunal concernentibus infamiam incurrit, *vt ait Cæſar de Graſſis deciſ. 2. in fine de accuſat.* Immò etiam abiurans ratione ſcandali remanet ſuſpenſus, licèt illud tollatur ex lapſu temporis, & ex alijs cauſis, quas ponit *Felin. in cap. cauſa de for. compet. allegat. à Rota ibi coram Comitulo*.

Sed tenendo eam ſecundam opinionem, vbi habetur, quòd hæreticus beneficijs ſit priuandus, & ad futura inhabilitandus, Extende eam quoque procedere in filijs hæreticorum, qui ipſo iure illis priuantur, vel ſaltem priuandi ſunt, & ad futura inhabilitandi, veluti latè, & pulchrè diſcurrit de huiuſmodi materia, *Rota deciſ. 123. inter crimin. Farinac.*

Subextende etiam, quòd quando filij hæreticorum beneficijs, & penſionibus priuantur, huiuſmodi priuatio extenditur vſque ad ſecundam generationem, per lineam maſculinam, *vt ait Rota in deciſ. 87. per totam, & deciſ. 123. inter crim. Farinac. vbi multa.*

20 Sed redeundo ad materiā apoſtaſiæ, extende quartò, eam procedere, vt neque apoſtata animo ad fidem, & religionem rediens recipi debeat; ſed potius capite plectendus venit, iuxta iuris ciuilis diſpoſitionē *in l. his, qui ſanctam, C. de apoſtat.* cui ius quoque canonicum in aliquibus conformari videtur, in quibuſdam verò differre, vt animaduertit *Azor. ibi ſupra, verſic. Nono quæritur, fol. 1008. ſub litera A. & Arelatanus in tract. de hæret. notab. 44. & Matth. in conſtit. Ciciliæ tit. 3.*

21 Contrarium verò ſeruatur de iure canonico, ex diſpoſitione Conciliorum, quod in hoc ſeruare debemus, & non leges ciuiles, *vt ait Director. Inquiſitorum par. 2. quæſt. 49. comment. 24. Simanch. de Catholic. Inſtitut. tit. 7. nu. 4. Alphonſ. lib. 1. de iuſt. hæret. punit. c. 23.* & hinc propterea fit, quòd cum hæreſis, & apoſtaſia ſit Eccleſiaſticum crimen, & de quo ſolus Iudex Eccleſiaſticus cognoſcere dēt, vt inferius dicemus, & veluti de hoc eſt *tex. in c. vt inquiſitioni de hæretic. in 6.* Idcircò dictum ius canonicum venit attendendum.

22 Vndè videmus, ꝙ ſi quis fidelis apoſtata ꝑ infinita tēpora ad Eccleſiā non acceſſerit, ſi tamen aliquando redierit nec fuerit idolatra poſt decem annos ad cō munionē admitti debet, licèt Conciliū Arelatenſe in cap. 23. *de his, qui apoſtatant, & poſtea infirmitate corrupti communionem petunt*, dicat eis non eſſe dandam communionem, niſi reuelauerint, & egerint dignos pœnitentiæ fructus; quæ quidem opinio ſupra eorum receptione mihi valdè placet, quia Eccleſia tanquam pia mater, & cultrix omnium nunquam claudit gremium ad ſe redeuntibus, & ita mandat *Conſ. Elibertin. in cap. 46. de apoſtatis, veluti teſtatur Azor. ibi ſupra, fol. 1008. ſub litera A.*

23 Et hanc ſecundam opinionem amplia in tantum eſſe veram, vt propterea apoſtata ad ſuam religionem reuerſus, & à pœna iuris abſolutus, qui ſit bonæ famæ in Abbatem, & Præpoſitum eligi poſſit, *idem Azorius in dicta prima parte Inſtitutionum Moralium in repertorio in verbo Apoſtata, Achill. dicta deciſ. 346.*

24 Extende ſextò, quòd etiam verus apoſtata, ſicut hæreticus ipſo iure beneficijs priuatur, *vt ait Rebuff. alleg. ab Azorio in ſecunda parte Inſtitutionum Moralium lib. 7. cap. 17. fol. 527. in principio, & Achill. de Graſſ. d. deciſ. 346. num. 1.*

25 At ſecus in ſuſpecto ſolùm de hęreſi; quia tunc ſolùm beneficia ſuſpēduntur, vt ſuperius dixi.

26 Et ad id nota, quòd apoſtata hoc modo conſideratus ab hæretico non differt ſpecie; ſed nomine, & accidente, Immò differt etiam in alio, quia apoſtata fidem Catholicam in totum deſerit,

hæreti-

hæreticus verò in parte ſolùm deficit à fide, *idem Azor. in prima parte Inſtitution. Moral. fol.* 1006. *verſ.* 3. *& in verſ. Ad Argumenta in litera B.*

27 Et propterea multi vocant tales apoſtatas fieri Paganos, Saracenos, vel Iudæos, cum tales ſectas profiteri videantur; licèt ſit benè verum, quòd apoſtaſia differt à Paganiſmo, quia Paganus contradicit fidei, quam nullo modo antea ſuſceperat; ſed apoſtata repugnat fidei, quàm antea profitebatur; differt etiá apoſtata à Iudæo, quia Iudæus contradicit fidei, quàm in typis, vmbris, & figuris ante tenuerat, ſed apoſtata recedit à fide, quàm antea puro, & ſincero corde ſuſceperat, *vt ait Alphonſ. Caſtrenſ lib.* 1. *de Iuſt. hæretic. punit. cap.* 17. *Caietan. ſecunda ſecundæ quæſt.* 10. *art.* 15. *& quæſt.* 11. *artic.* 1. *& alij allegati à b Azorio ibi ſupra ſol.* 1006. *ſub litera A.*

Subextende id, quòd fuit dictum de hæreticis, vt ſcilicet beneficiis ipſo iure priuentur, procedere etiam quoad amiſſionem bonorum, quæ illis impunè auferri, atque deprædari poſſunt; quinimmò id procedit, etiam ſi domini illorum bonorum eſſent ſubditi Regis hæretici, *vt ait Rota deciſ.* 611. *num.* 3. *par.* 1. *diuerſ. & deciſ.* 480. *num.* 3. *par.* 3. *recent.*

Declara tamen primò prædictam extenſionem eſſe veram; dũmodo prius per derobantem bona hæreticorum probetur, eos eſſe tales; quia cum hęreſis ſit maximum delictum, idcircò non præſumitur, niſi probetur, *Bald. in l. præcibus, C. de impub & alijs ſubſtit. num.* 21. *Roman. conſ.* 353. *in fine, Caphal. conſ.* 76. *num.* 23. *& Iaſon in l. qui iuraſſe, §. ſi pater num.* 8. *ff. de iureiuran. & Rota deciſ.* 480. *num.* 3. *ferè in fine.*

Declara ſecundò id, quod fuit dictum ad id ſufficere, vt Domini dictorum bonorum ablatorum ſint ſubditi Regis hæretici, ad hoc, vt impunè ea deprædari poſſint, poſſe procedere, ſi ipſi quoque eſſent tales, at ſecus venit dicendum de Chriſtianis Catholicis, qui opprimerentur ab hæretico Rege, ſiue in illius Regno negotiarentur, quia tunc illis non eſſent derobanda eorum bona; quinimmò illi ſunt maiori commiſeratione digni, quando à tali Rege opprimuntur, imò eo ipſo, quòd quis probatur Chriſtianus, tunc ipſe præſumitur bonus, & Catholicus, *cap. fin. & ibi gloſ. in verbo Idoneus de præſcript. cap. vnic. de ſcrutin. l. omnimodo, C. de inoff. teſt. Imol. conſ.* 44. *num.* 2. *Crauett. conſ.* 60. *num.* 7. *& Rota dicta deciſio.* 480. *numero* 3. *&* 4.

Declara tertiò, quòd licèt hæretici non poſſint eſſe teſtes contra catholicos regulariter; Fallit tamen, vbi eſſemus in caſu difficilis probationis, vt eſt deprædatio facta in mari, vbi alij teſtes non adeſſent, veluti in iſtis terminis animaduertit *Bertran. conſ.* 103. *incip. viſo proceſſu num.* 7. *volum.* 2. *par.* 2. *Gabr. concluſ.* 7. *de teſtibus, cap. veniens il* 2. *in fine eodem tit. cap. fin. de teſtibus cogn. l. Conſenſum, §. ſuper plagis, C. de repud. Dec. conſ.* 341. *num.* 3. *& Rota dicta deciſ.* 480. *num.* 4. *in hac materia vide Doctores in auth. Nauigia, C. de furt. cap. fin. §. nauigia & ibi Præpoſ. de ſtat. & conſuet. contra libertat. Eccleſ.*

Subdeclara tamen, quòd nemo apoſtata, ſiue hæreticus præſumitur, & ideò qui dicit vnum eſſe talem, id probare tenetur, *vt ait Rota dicta deciſ.* 480. *num.* 3. *& ſeq. & prius deciſ.* 23. *num.* 6. *dicta par.* 3. *recentior.* & ibi habetur, quòd hæreſis non datur ſine pertinacia, ſiue etiam ſi quis diceret propoſitionem hæreticalem, ſine malitia, & ob lapſum linguæ, quia tunc, aut non faciliter talis veniret puniendus, aut leuiter, & extra ordinem, & maximè quando error verſaretur in intellectu, ob quem quis malè de fide ſentire non diceretur, *vt ait Rota ibi ſupra num.* 6.

28 Præterea videndum reſtat qui nam iudices poſſint ſuper huiuſmodi delicto, quòd dicitur irregularitatis, cognoſcere, ſcilicet an Inquiſitores, vel Epiſcopi, & in hoc duæ ſunt opiniones. Et prima ſi iſti inſtitutum, ſiue regulam, quam profeſſi ſunt, deſerunt, & publicè matrimonium contrahunt, & tunc Epiſcopi & Inquiſitores in talem, vti de hęreſi ſuſpectum animaduertere poſſunt, *vt dicunt Ioann. Annan. Abb. Calder. & alij allegati à Simanch. de catholic. inſtitution. titulo* 40. *num.* 8. *& Ricc. in*

pracit.

Google

præcitato loco, aliàs ſecus.

29 Secunda autem eſt de his, qui occultè Matrimonium contrahunt, quia tunc neque Epiſcopi, neque Inquiſitores cõtra eos procedere poſſunt, *vt dicunt Doctores ſupra allegati.*

30 Concorda tu igitur, vt ſcilicet prima opinio ſit magis iuri congrua. Secunda verò hodie in vſu reperitur recepta, & præſertim in Hiſpania, *vt teſtatur Azor. in præalleg. loco, in vltimis verbis, & Simanc. in dicto tit. 40. num. 9.*

31 Vnde primam opinionem tenendo, extende primò, eam quoque procedere in his, qui excommunicatione, qua ſunt affecti, *ex cap. vt periculoſa ne Cler. vel Monach. in 6.* obdurato animo, & in contemptum clauium per annum inſordeſcerint, veluti etiam in his, qui antequam annum in excommunicatione compleuerint, ad nuptias tranſierunt, *vt ait idem Azor. ibi ſupra in littera C.*

32 Extende ſecundò, illam procedere in Clericis, qui in ſacris ordinibus initiati matrimonio ſe copulent, quia tunc, tàm Epiſcopi, quàm etiam inquiſitores in eos animaduertere poſſunt, tamquàm de fide ſuſpectos, *vt ait Simanc. in dicto titulo 40. num. 12. & Bernard. Diaz in ſua praxi criminal. cap. 27. & Azor. ibidem, verſ. Vndecimo.*

Subextende dictam habitus regularis, ſiue tonſuræ dimiſſionem, adeò eſſe legibus, ac ſacris Canonibus odioſam, vt propterea iſti tales priuilegium clericale, & fori amittant, licèt tamen Iudex Eccleſiaſticus ſuam iuriſdictionem in illos non perdat, in tantum, quod tale caſu præuentioni eſſet locus, *vt ait Triuiſan. deciſ. 48. par. ſecunda, Capyc. in deciſ. 161. & eſt text. in cap. primo extra de apoſtat. allegat. à Riccio in ſua collectanea 352. parte ſecunda, & ibi alia dicit in hac materia.* Et ratio illius ſubextenſionis eſt, quia clericus, & regularis, ad hoc, vt gaudeant priuilegio illis conceſſo, debent deferre veſtem clericalem, tam exterius, quàm interius, *vt ait Gratianus lib. ſecundo diſcept. cap. 229. num. 20.*

33 Declara tamen, quòd antequam eo priuilegio priuetur, trina monitio præcedere debet, *iuxta text. in cap. contingit il 2. de ſent. excommun. & Riccius in ſua ſua collect. 1610. in princ. par. 5. & ib multa ait in hac materia.*

Subdeclata id eſſe verum, vbi eſſemus in clerico beneficium habente, at ſecus in eo primæ tonſuræ tantùm, quia tunc il la trina monitio, neque incorrigibilitas eſſet neceſſaria, ſed ipſo iure illud amittunt, veluti ita diſtinguendo, & exemplificando, *ait Grat. lib. 3. diſcept. c. 440. nu. 7. & ſeq. ex Conſtitut. Clem. VII. & Pauli III. de quibus per Menoch. conſ. 912. nu. 34. Vrſil. ad Afflict. dec. 24. nu. 7. Clar. in prax. crimin. §. vlt. quæſt. 36. verſ. Hæc autem, & Viuius dec. 512. num. 17.*

Rurſus ſubextende quòd nedum clericus, ſiue regularis, ſine habitu, & tonſura incedens, poſt trinam monitionem priuilegium amittens remanet ſubiectus iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, ſed etiam id procedit, ſi ille vti laicus in enormibus delictis, ſiue criminibus fuerit deprehenſus, quia nihilominus à Iudice Eccleſiaſtico erit puniendus, *vt ait Thom. Triuiſ. in ſua dec. 48. par. 2.*

34 Vltimò erit notandum, quòd apoſtata, & vagabundus, non nocet Eccleſiæ, quando ſumus in iure quæſitò, *vt ait Magon. deciſ. Florent. 141. num. 10.* Imò ei vaganti Monaſterium ſuccedit. *vt ait dictus Magon. dicta deciſ. 141. num. 5.*

35 Et quòd fuit dictum de Monacho vagabundo nõ valente iuri Monaſterio acquiſito præiudicare, Extende procedere etiam ſi apoſtata Epiſcopatum adeptus fuiſſet, *Curt. iun. in conſ. 48. in fin. & Magon. ibi ſupra in vltimis verbis.*

Item quòd ius acquiſitum alicui contra vnum ex ſuperuenientia clericatus il lud non tollatur, *ait Grat. lib. 2. diſc. c. 368 n. 9. & 12. & lib. 3. c. 464. n. 1. & ſeqq.* vbi habetur in ſimili, q clericus non poteſt teſtari de bonis aduentitiis ante clericatũ acquiſitis in prçiudiciũ patris, cui iã fuerat acquiſitus eorum vſusfructus; ſecus autẽ, vbi ageretur de acquiſitis poſt clericatum, *vt ait Amat. dec. 71.* dũmodo non eſſemus in Vrbe, vbi extat Statutũ, vt filii clerici de ſuis bonis teſtari non poſſint, *Grat. diſc. 667. in diſc. 713. & 781.*

36 Et ad probandam illius profeſſionem, quæ eſt neceſſaria ad hoc, vt in huiuſmodi delictum, quis labi dicatur,

tunc duo teſtes ſufficerent, etiam ſi eſſent Monachi eiuſdem Monaſterij, ſed ad hoc, vt dicatur vnus profeſſus, ſaltem tacitè ſufficit habitus amictus, & quod probetur per teſtes, vt habeatur pro tali, quia paria ſunt in his, quæ iuris ſunt, vt quis ſit talis, vel habeatur pro tali, *vt ait Magon. ibi ſupra, num. 6. & ſeqq.*

37 Sed mihi iſta opinio non placet, quia vbi agitur de infligenda pœna, requiritur liquidiſſima probatio, *vt ait Rota per Card. Manticam in dec. 221. num. 2. & ſub num. nono ait*, quando perfectè liquidum dicatur.

38 Extende præterea apoſtatatus crimen adeò eſſe exorbitans, vt propterea illud nulla præſcriptione tollatur, veluti, neque tolluntur crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ, & humanæ, ſuppoſiti Partus, Parricidij, Aſſaſſinii, Falſæ monetæ, Simoniæ, Concuſſionis, Abortus, ac aliis ſimilibus, *vt ait Farinac. in prima par. prax. crimin. quæſt. 10. num. 29. cum ſeqq. & de quibus dixi in concluſ. 59. num. 76.*

Declara præterea, quòd ad conuincendum profeſſum de apoſtaſia profeſſio, per ſcripturam venit probanda, *vt fuit deciſum à Rota per Cardinalem Caualerium dec. 271. num. 3.*

ARGVMENTVM.

APOSTILLA IN INSTRVMENTO, ſiue teſtamento, quando reddat illud de falſo ſuſpectum, & quando non.

CONCLVSIO CXXV.

1 APOSTILLA, nota, quòd quædam interlineatio in margine alicuius ſcripturæ facta, quæ aliquando reddit ſcripturam ſuſpectam de falſo, veluti, ſi fuerit appoſita in parte ſubſtantiali, & apta cuique nocere, & ex ea vitium viſibile appareret; quia, ſi talis apoſtilla extaret in teſtamento, tunc redderet illud adeò ſuſpectum, vt propterea immiſſionem impediret, *vt dicunt Doctores in l. finali, C. de edict. Diui Adrian. tollen. & ita fuit dictum à Rota in vna Maceraten. hæreditatis Veneris decimaquinta Februarij 1585. coram Robuſterio, & Cardinalem Manticam deciſ. 357. num. 1. & per Card. Caualerium dec. 122. num. 9.*

2 Extende id, in tantum eſſe verum, vt ſi reperiretur inſtrumentum in filciis, ſed in folio volanti, habens apoſtillas, & cancellationes in locis ſubſtantialibus à Notario non ſubſcriptas: tunc illud in nihilo probaret, *vt fuit dictum in Bononien. Fideicommiſſi de ſancto Petro, Veneris die decimanona Ianuarij 1596. coram Cardinali Mantica, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſione 106. num. primo, & apud eundem eſt deciſio 357. num. primo.*

3 Extende ſecundò, multò magis procedere, quando apoſtilla eſt manu alterius, quam Notarii ſcripta, quia id eſt contra ius commune, cum illa ſit ſcribenda, & ſubſcribenda à Notario rogato, *vt dicunt infiniti Doctores alleg. à Rota ibi ſupra num. 2. & 4.*

Declara tamen id, non eſſe verum, quando apoſtilla non eſſet in parte ſubſtantiali alicuius ſcripturæ, quia tunc etiam ſi fuerit ſcripta aliena manu, quàm Notarii, non vitiat, *vt fuit dictum à Rota per Cardinalem Caualerium deciſ. 122. num. 9.*

4 Extende tertiò, procedere in apoſtilla in margine matricis inſtrumenti à Notario non ſubſcripta, nec approbata, & per quam augeatur ſubſtantia inſtrumenti perſonam in eo contentam obligando, quia tunc non probat, & præſertim ſi plures cancellationes ibi adeſſent, *vt fuit dictum in Romana dotis Lunæ 28. Februarij 1600. coram Card. Mellino, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ. 146. num. primo.* ſed ibi non eſt tota extenſa illa deciſio. Secus autem, quando apoſtilla reperta in matrice eſſet manu Notarii conſcripta, quia tunc ea non vitiat, etiam ſi approbatio non adſit, *vt fuit dictum à Rota per Card. Caualer. dict. dec. 122. num. 6.*

5 Extende quartò, multo magis procedere, quando plures præſumptiones concurrerent, vt dicta obligatio, quam con-

continet dicta apoſtilla nõ interuenerit, Rota ibi ſupra coram Card. Mellino.

6 Extende quinto, procedere, quando aliquis actuarius ſcripſiſſet apoſtillam in margine abſque mandato Curiæ, quia tunc falſitatem argueret, vt ait Franciſ. Marc. in ſua dec. 655. par. 1.

7 Extende ſextò, quòd apoſtilla ſine die, & conſule apposita ſine cauſæ cognitione, nullam fidem facit, *vt ait idem Franciſcus Marcus deciſione 703. num. primo, par. prima.*

8 Subextende primò, procedere, etiam ſi Notarius atteſtaretur de apoſtillis, cancellationibus, & interlineaturis, quia ſi illæ neque diem, neque conſulem habeant, præiudicium non inferunt, *idem Franc. Marc. dec. 744. par. 1.*

9 Subextende ſecundò, quòd talis apoſtilla in margine ſine die, & conſule facta, poteſt cancellari de conſenſu partium, nec per hoc alicui præiudicium infertur, *idem Franciſc. Marc. dicta dec. 655. num. 4.*

10 Secus verò, ſi ex ſe auctoritate priuata corrigeret inſtrumentum, mutando ſubſtantiam poſtquam partibus fuit lectum, & de eo copia data, quia tunc ſine pœna falſi id facere non poſſet, *idem Franc. Marc. deciſ. 745. num. 1. & ſeqq. par. prima, Aegid. deciſ. 372. Boer. deciſ. 252. & fuit dictum in vna Taruiſina ſundationis Miſſæ 30. Octobris 1573. coram Card. Lancellotto Seniore, Surd. in deciſ. 223. num. 1. & ſeq. & Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 889. num. 1. & ſeqq.*

Licèt ſit benè verum, quòd bona fama Notarij valdè operatur, & præſertim in eo, quòd Iudex facilius illi det licentiam corrigendi errorem, *vt ait idem Gratian. in ſua deciſ. 161. num. 16. & in deciſ. 163. num. primo, & ſeqq.* ait, quando ſoli tabellioni ſit credendum, quoad errorem, quamuis in dubio potius error, quàm falſitas ſit præſumenda, *vt ait Rota in deciſ. 135. par. ſecunda, num. 3. nouiſſ.* Licèt ibi ſubiungat, id procedere in errore tollerabili, & quando ex nimia ſimplicitate proueniret; at ſecus in intollerabili, & quando aliquo modo eſſet admixtus cum dolo, *vt ait Rota ibi ſupra num. 4. & ſeq.*

11 Extende ſeptimò, quòd ſi quis apoſtillam fabricatam in actis redigi curat, falſum committit, *idem Franc. Marc. deciſ. 755. n. 2. par. 1,*

12 Extende octauò, quòd apoſtillãs, ſiue interlineans ſcripturam alterius, falſum committit, *idem Fran. Marc deciſ. 699. num. 5. par. 1.*

13 Extende nonò, etiam procedere in Iudice, qui fecerit apoſtillationem adiudicationis, quia illa de falsò ſuſpecta redditur; & præſertim, quando ea fuit in loco ſubſtantiali apposita, *vt ait idem Franc. Marc. deciſione 699. num. 1. par. prima.*

14 Limita tamen, & declara concluſionem non procedere, quoties apoſtilla non ſit facta poſt tempus confecti inſtrumenti, neque in loco ſubſtantiali, & ſuſpecto, & in parte apta cuique nocere; ſed quòd ibi adſit legalitas Notarii, & ſint teſtes ſubſcripti, & ſimilia; quia tunc ſuſpiciones falſitatis ceſſarent; & propterea videmus, quòd inſtrumentum continens raſuras, & cancellationes redditur ſuſpectum, ſed ex ſubſcriptione ſcribentis corroboratur, *vt fuit dictum in Patauina decimata die decima Martij 1603. coram Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſis deciſio 101. num. decimo, Veral. deciſione tertia, num. 12. lib. 2. & prius Rota ſæpè deciderat, & præſertim in dicta Bononien. Fideicommiſſi de Sancto Petro, die vigeſimaſeptima Maij 1596. coram Cardinuli Mantica, quæ eſt in eius impreſſis deciſio 352. & in alia Romana dotis Lunæ vigeſimaoctaua Februarij 1600. coram Cardinali Mellino.*

15 Extende limitationem illam quoque procedere, quando apoſtillæ nil noui diſponunt, ſed illud declararent, quòd in contextu verborum teſtamenti contineretur, quia tunc illis credendum erit, *vt ait Cardinal. Mantica dec. 375. num. primo.*

16 Vndè prudens Notarius ſemper debet facere fidem, ita fuiſſe cancellatum, & interlineatum manu ipſius, vt animaduertit *Rota in dicta Maceraten. coram Robuſterio, & in illa Patauina coram Coccino. & ita de ſtylo practicatur.*

17 Contrarium, quòd ſcilicet apoſtillæ repertæ

repertæ in inſtrumento ſcriptæ manu eiuſdem Notarij probent, etiam, quòd ab eodem non ſint ſubſcriptæ, *ait Rota deciſione 276. num. ter tio par. ſecunda in recentior.* Et præſertim, quando concurreret ſtylus eiuſdem Notarij ità faciendi; ſecus autem, ſi ſcriptura fuerit aliena manu ſcripta, ſiue ſi ſtaretur in dubio à quo fuerit ſcripta, quia tunc eſſet neceſſaria notarij approbatio, & tunc ſi teſtes deponent de cauſa apoſtillæ, vel interlineaturę in inſtrumento à Notario appoſitæ, adeò probarent, vt illi ſit adhibenda fides, *vt fuit dictum à Rota in Tiburtina hereditatis Lunæ 16. Febr. 1620. coram Buratto.*

18 Et ratio eſt, quia illa ſuſcriptio ad alium finem non requiritur, niſi vt ſciatur, an ipſe Notarius fecerit apoſtillam, nec ne; Vndè quoties de hoc conſtet eſſet igitur ſuperflua illius atteſtatio, quia rei ſatis demonſtratæ fruſtra ſit demonſtratio, *vt fuit dictum in vna Peruſina Fideicommiſſi, die quarta Maij 1609. coram Coccino Decano*, & ibi habetur, quòd tunc apparet apoſtillam eſſe manu Notarij conſcriptam, non tàm ex inſpectione, quàm etiam ex eo, quòd ipſe dederit copiam authenticam, cum dictarum apoſtillarum inſertione, & ita ait quoque *Rota in dicta deciſione 276. parte ſecunda in recentiorib. num. tertio.*

19 Sed *Franciſcus Marcus in ſua deciſione 163. num. 18. par. 2.* ait, quòd licèt apoſtillæ in margine habeant ſignum, ſiue tacolam ad corpus inſtrumenti ſe referentem tamen, fidem non faciunt, niſi habeant Datam, & Subſcriptionem, ad hoc, vt non detur occaſio, vt ab aliis addi poſſit.

Secus autem, quandò eſſet recognita pro legitimè à Notario rogato extenſa, quia tunc probaret, etiam ſi non fuiſſet ſubſcripta ab eodem Notario rogato, *vt ait Rota deciſione 304. num. 3. par. tertia, lib. 3. diuerſor.*

20. Declara præterea, quòd diuerſitas atramenti, non tollit fidem ſcripturæ, quia poteſt eſſe, quòd tempore confectionis inſtrumenti fuiſſent in eodem loco plura atramenta, *vt fuit deciſum in vna Pariſien. Pecuniaria Veneris, die decimaquarta Martij 1611. coram Cardinali Lancelloto, quæ eſt in prima parte recentior. deciſ. 303. num. 5.*

21 Contrarium tamen fuit dictum a *Rota in dicta Patauina coram Coccino*, vbi fuit reſolutũ inſtrumentum illud de quo agebatur non eſſe in forma probanti, ex eo, quia aderat raſura, & ſuperlineatura diuerſo atramento in loco ſuſpecto confecta.

22 Concorda tu tamen, quòd ſcilicet prima opinio procedat, quando notarius ſe ſubſcribit, & mentionem de interlineatura, vel raſura facit, & apparet diuerſitatem atramenti, non arguere diuerſitatem temporis confectionis inſtrumenti, & apoſtillæ. Secunda verò procedit, quando è contra, veluti, ſi ex illa diuerſitate atramenti conſtaret non fuiſſe appoſitam apoſtillam de tempore confectionis inſtrumenti, *Verall. dicta deciſione 3. nu. duodecimo, lib. ſecundo*, & ita bene colligitur ex illa *deciſione Coccini* 101. *num.* 9. *&* 10.

23 Vltimò erit notandum in hac materia, quòd ſuſpicio falſitatis ſufficit ad tollendam fidem ſcripturis, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum in deciſ. 1259. num. 4. & per Card. Caualer. deciſ. 455. num. 1. & per Gregor. dec. 546. & penes Zachiam de oblig. Camer. in dec. 132. num. 5. & ſeq. Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 889. num. 18. Menoch. de præſumption. præſumption. 99. num. 5. lib. 5. Aymon. conſil. 134. num. 26. Natta conſil. 315. num. 14. Curt. Iun. conſil. 61. num. 3. lib. 2 Surd. conſ. 6. num. 4. & conſ. 173. num. 1.*

24 Declarant tamen prędicti Doctores, & Rota id procedere, quando ſuſpicio conſtaret ex vitio viſibili, quia eo caſu, ſuſpicio pro falſitate habetur, licèt in criminalibus omnis interpretatio ſit facienda, per quam falſitas euitetur, *iuxta trad. per Menoch. in conſ. 221. num. 1. & ſeqq.* & ibi docet, quæ ſint illæ qualitates, quę falſitatem excludere faciunt, & prius in *conſ. 199. nu. 5. & Rota in Placentina Parochialis Lunæ 16. Ian. 1598. corã Litta.*

25 Quinimò extende, quòd adeò eſt potens legalitas Notarij, vt propterea ſcripta per eum, falſa argui non poſſunt, niſi prius aliàs fuerit de falſitate inquiſitus, conuictus, & condemnatus,

vt ait

vt ait Rota deciſione 319. *num.* 2. *par.* 3. *lib.* 3. *diuerſ.*

Vnde ex prędictis infertur, quòd immiſſio hæredi ſcripto in vim, *l. fin. C. de edict. Diu. Adr. tollen.* non impeditur ex vitio inuiſibili, quando illud in continenti, non probetur, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ.* 211. *& ibi per Addent. & Gratian. lib. quarto diſceptat. cap.* 702. *num.* 42. *cum ſeqq. latè ait Oſaſch. deciſ.* 26. *num.* 15. *& Gregor. XV. deciſ.* 194. *num.* 22. *& Rota in Romana de Cincijs* 19. *Ianuarij* 1628. *coram Pirouano, & Caputaquen. deciſ.* 342. *par.* 2. *Rota deciſ.* 387. *num. quinto, & ſeq. par. prima in recentior. & in Ferrarien. de Taſſonis* 27. *Iunij* 1614. *coram Card. Pamphilio, & in Bononien. de Maluetijs* 27. *Martij* 1624. *coram Pirouano, & Rota deciſ.* 526. *num.* 1. *par. prima in recent. & in Romana hæreditatis de Agazzarijs* 5. *Iulij* 1621. *coram Remboldo.*

Et tunc incontinenti hæc exceptio probari dicitur, ſi huiuſmodi probatio ex eodem teſtamento reſultet, *vt dicunt Addentes ad Burattum in dicta deciſione* 211. *num.* 35. *& Rota in dicta Romana hæreditatis coram Remboldo.*

26 Extende præterea prædicta, ſuper ſuſpicione falſitatis, adeò eſſe vera, vt propterea in ciuilibus ſuſpicio pro falſitate habeatur, ſi tamen vitium viſibile adſit, & coniecturæ pro veritate non concurrant, *vt fuit dictum à Rota per Cardinalem Caualerium in ſua deciſione* 205. *nu. decimo.* Necnon etiam infringit fidem, ne dum ſcripturæ priuatæ, verumetiam & inſtrumenti, *idem Card. Caualerium dec.* 455. *num.* 1. *&* 2.

ARGVMENTVM.

DE LITTERIS APOSTOLICIS, ac earum executione, & iuſtificatione.

CONCLVSIO CXXVI.

1 APOSTOLICAE Litteræ nota, quòd in earum reuerentiam, & auctoritatem habent executionem paratã, in tantum, quod illæ omni exceptione remota, veniunt exequendæ, *vt ait Rota deciſ.* 264. *num. primo, par. tertia recent. & in Elnen. beneficij ſancti Saluatoris, Mercurij* 15. *Nouembris* 1602. *coram Penia, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſ. par. prima, fol.* 351. *num. ſecundo, & apud eundem ibidem fol.* 354. *nu. ſecundo, & in Hiſpalen. Canonicatus Lunæ* 27. *Iunij* 1605. *coram Gregorio Decimoquinto, & prius in Portugallen. diſmembrationis fructuum Lunæ* 16. *Iunij* 1595. *coram Cardinali Blanchetto, quæ eſt ibidem apud Marcheſanum fol.* 355. *num. primo, & Rota deciſ.* 192. *num. primo, & deciſ.* 506. *num. primo, par. prima in recent. & prius deciſ.* 45. *num. primo, & deciſ.* 633. *num. ſecundo, eadem par. prima, & in ſecunda par. deciſ.* 57. *num. ſecundo, & deciſ.* 197. *num. ſecundo, & deciſ.* 338. *nu. primo, & deciſ.* 199. *num. primo, & deciſ.* 755. *eodem num. primo, & apud eundem Marcheſanum in ſecunda par. fol.* 116. *n. primo, in Oſcen. indulti Lunæ prima Iunij* 1598. *coram Litta, & in Ciuitaten. confirmationis Veneris* 15. *Aprilis* 1611. *coram Manzanedo, & prius in Apruſina, ſeu Montis Leonis cenſus Mercurij* 4. *Iulij* 1601. *coram Cardinali Sacrato, & in alia Piſtorien. penſionis Lunæ* 24. *Nouembris* 1603. *coram Penia, & deciſ.* 464. *num.* 1. *& prius deciſ.* 165. *num.* 1. *par.* 3. *in recent.*

2 Declara tamen id eſſe verum, ſi ſe fundans in eis, illius intentionem iuſtificet, *vt fuit deciſum in vna Paduana penſionis* 28. *Iunij* 1581. *coram de Rubeis, quæ eſt apud Marcheſan. de commiſſ. par. prima, fol.* 516. *num. primo, & apud eundem fol.* 517. *numero primo, in Boianen. penſionis Veneris* 27. *Iunij* 1603. *coram Cardinali Mellino, & in Cremonen. penſionis coram Cardinali Sacrato, quæ eſt penes dictum Marcheſanum tom.* 2. *fol.* 485. *num. primo, & Rota deciſ.* 605. *nu.* 2. *par. ſecunda recent. & in prima par. dec.* 558. *num. ſecundo.*

3 Extende I. eam declarationem in tantũ procedere, vt propterea ſi pars illis ſe opponeret, tunc illæ in omnibus ſunt iuſtificandæ, *vt fuit dictum in Cæſarauguſtana penſionis Ven.* 20. *Dec.* 1591. *coram Card. Pamphilio, quæ eſt apud dictum Marcheſ.*

tomo primo, fol. 117. *num. primo.*

Aliàs ſententia, quæ daret litteris apoſtolicis executionem, ipſis non iuſtificatis eſset nulla, *vt ait Rota per Buratt. deciſ.* 18. *num.* 8.

4 Subdeclara tamen, quòd earum iuſtificatio eſt facienda alia via, quàm per tres ſententias conformes, aliàs nunquam daretur via executiua pro exactione penſionis, *vt ait Rota in Neritonen. penſionis Lunæ* 26. *Nouembris* 1607. *coram Cardinali Caualerio, quæ eſt in eius impreſſis deciſio vndecima, num. ſeptimo, & eſt apud Marcheſanum in dicta par. prima, fol.* 620. *num. quinto in vltimis verbis.*

Sed ad id nota tamen, quòd litteræ penſionis præſumuntur expeditæ, cum conſenſu valido, etiam ſi dubitaretur de mandato, ſi tamen illud enunciaretur per Principem, quia tunc illud meritò eſset præſumendum, *vt ait Menoch. de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 33. *num.* 10. *Pariſius de reſignat. benefic. lib* 9. *quæſt.* 8. *num.* 55. & præcipuè, quia Notarii Cameræ, ſiue Cancellariæ, non ſolent mittere ſupplicationes, niſi conſtito de ſufficienti mandato, vt animaduertit *idem Pariſius dicto lib.* 9. *quæſt. ſexta, num.* 8. Et propterea cum præſumptio ſemper fiat pro validitate actus, *vt ait Cuputaquen. deciſ.* 213. *num. primo, lib. primo,* & maximè, ob reuiſionem tot peritiſsimorum virorum, in huiuſmodi exercitio Datariæ, & Cancellariæ, *veluti teſtatur idem Pariſius lib.* 8. *q.* 8. *num.* 56. *& lib. nono, quæſt.* 7. *num.* 50. *& quæſt.* 22. *num. ſecundo.* Idcircò dans de nullitate, ſiue inualiditate conſenſus, id concludenter probare tenetur, *vt ait Card. Seraphin. dec.* 390. *num.* 3.

5 Extende ſecundò, quòd litteræ eò magis ſunt iuſtificandæ contra ſucceſsorem illius, qui penſioni non conſenſit, *vt fuit dictum in Burgen. penſionis Lunæ* 16. *Decembris* 1596. *coram Penia, quæ eſt in* 1. *par. Marcheſ. de commiſs. fol.* 523. *num.* 1. Et ratio eſt, quia quando Modernus Titularis reſeruationi penſionis non conſenſerit, nec minus illam per triginta annos ſoluerit, tunc penſionarius tenetur iuſtificare narrata in illius reſeruatione plenè, & concludenter, ſuper valore, qñ tñ affirmatiuè ille fuerit narratus, at ſecus, ſi negatiuè, ita vt in primo caſu non ſufficiat probatio per famam, *vt ait Mohedan. deciſione* 3. *num. ſeptimo de teſtib. Rota dec.* 380. *&* 381. *par. prima diuerſor. & deciſ.* 444. *n.* 2. *par.* 2. *recentior. Card. Seraph. deciſ.* 109. *num.* 2. *& Rota per Buratt. deciſ.* 464. *& in Meliten. penſionis Veneris* 7. *Iunij* 1630. *coram Coccino Decano.* Quinimmò, ſi valor prædicto modo non probetur, tunc tota penſio corruit, etiam ſi Titularis cum pẽſionario egiſset de reducenda penſione, quaſi quod tunc illi tacitè videretur conſenſiſse, quia licèt in inſtrumento fateatur, ſiue narretur beneficium eſse aliqua penſione grauatum, veluti in iſtis terminis animaduertit *Addens ad Greg. in dec.* 57. *ſub num.* 17. *vbi alias deciſiones ad id corroborandũ allegat.* Non ob id tñ fatetur eam fuiſse validè reſeruatam, cũ potuerit etiam inualidè reſeruari, & præſertim, quando illius conſenſus reſeruationi non interuenerit auctoritas Papæ, qui penſionem prædictam approbaſset, quia illo caſu penſionarius nõ teneretur aliquid iuſtificare. Et ratio eſt, quia quãdo Titularis conſenſit, tunc Papa præſumit, quòd per penſionarium fuerit narrata veritas; at ſecus, quando auctoritas Papæ non interuenit, quia tunc Titularis non poteſt, per illius conſenſum præiudicare Eccleſiæ, etiam ſi aſsumeret onus in ſe probandi, quòd beneficium ſit tanti valoris, cum iſtud onus ad penſionarium ſpectet, etiam quòd Titularis ſucceſsor ſe obligauerit in forma Cameræ de ſoluenda penſione, quia non per hoc penſionarius liberatur ab onere iuſtificãdi, etiam quòd ipſe eſset in poſſeſſione exigendi, quia id valere poſset in iudicio manutentionis, non autem in petitorio, *vt fuit dictum in dicta Meliten. penſionis* 1630. *coram Coccino Decano, & prius in Auerſana penſionis Lunæ* 27. *Martij* 1628. *coram Merlino,* vbi ait id procedere, etiam ſi ſit in quaſi poſseſsione exigendi, loquendo tamen in petitorio, necnon etiam quando eſsemus contra ſucceſsorem in beneficio, & qui in gratia ſuæ prouiſionis mentionẽ feciſset de pensione. Et rõ eſt, quia cũ penſio poſſit validè, & etiam nulliter

re-

Goog

reſeruari, ſiue ex defectu intentionis concedentis, vel ex mala expreſſione, ſiue partis narratiua, idcircò fatendo penſionem fuiſſe reſeruatam, non ob id ſequitur, eam illi deberi; nam qui fatetur factũ illius qualitates fateri non dicitur, *vt fuit dictum à Rota in illa Auerſana penſionis coram Merlino*.

6 Subextende prædicta procedere, etiã ſi alio modo executiuè procedi poſſe, & ratio ea eſt, quia in qualibet gratia ſemper ſubintelligitur clauſula illa (dummodo preces veritate nitantur) *vt ait Mohed. decis. 304.* & eò magis, quando id opponatur à parte; quia tunc ad ſententiam, niſi prius narratiua iuſtificata, procedi nõ poteſt, *vt fuit dictum in vna Salamantina penſionis* 1572. *coram Cardinali Lancellotto ſeniore, & alias ſæpius, & præſertim in Cæſarauguſtana penſionis* 21. *Decembris* 1591. *coram Cardinali Pamphilio, quæ eſt apud dictum Macheſ. in dicta par. 1. fol. 564. num. 2. & 3.*

7 Extende tertiò, eò magis procedere contra tertios non conſentientes, quia tunc illæ litteræ apoſtolicæ executione carent, *vt ait Rota in Vicen. Fructuum, ſiue penſionum, Lunæ 27. Maij 1591. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, apud eundem Marcheſanum parte 2. fol. 39. num. 2. & Rota ibi ſupra ſub num. 5. coram Pamphilio.*

8 Extende quartò dictam declarationem adeò eſſe veram, vt propterea ſi ipſæ literæ non iuſtificentur, attentatę dicantur, *vt fuit dictum in vna Mediolanen. Iuriſpatronatus, Veneris 22. Maij 1609. coram Cardinali Marcomontio, quæ eſt in 2. par. recentior. deciſ. 251. num. 2.*

9 Subextende primò, id præcipuè procedere in verificatione Iuriſpatronatus, quando ea erat in conditione poſita, per clauſulam (verificato prius per te dicto iurepatronatus) quo caſu illius verificatio erit neceſſaria, *Caſſad dec. 7. n. 1. de Iurepatronat. Put. dec. 120. lib. 2. Aegid. deciſ. 303. Rota deciſ. 20. in princ. de præbend. in nou. & Veral. deciſ. 345. num. 3. par. 2.*

10 Subextende ſecundò, quòd etiam legitimè prius ſit iuſtificandum, quòd quis fuerit præſentatus à maiori parte patronorum in quaſi poſſeſſione præſentandi exiſtentium, *vt ait Rota in dicta deciſ. 251. ſub num. 2. par. 2. in recentior.*

11 Sed nota, quòd quando tractatur de verificatione iuriſpatronatus; tunc deducuntur tempora prouiſionum Apoſtolicarum de medio, ad effectum illud probandi, niſi tamen conſtaret, quòd Papa Statum illius iuriſpatronatus mutare voluerit, *vt fuit dictum in Neapolitana Rectoriæ, Veneris 19. Decembris 1608. coram Attrebaten. quæ eſt in 2. par. recentior. deciſ. 235. ſub num. 2. in fine, & Guidob. deciſ. 125. item fuit dictum in Bracharen. de Iuncas 19. Decembris 1597. coram tunc temporis Decano, alleg. in dicta deciſione 235. num. ſecunda.*

Vndè hic oportunè erit notandum in propoſito, quòd prouiſiones apoſtolicæ non mutant ſtatum iuriſpatronatus, & ratio ea eſt, quia Papa intendit conferre beneficium ſecundum illius naturam, & qualitatem, & non aliter patronis præiudicare, *vt fuit dictum à Rota deciſ. 347. num. 2. & deciſ. 360. num. 14. par. 2. in recentior. & in 1. par. dec. 546. num. 3. & per Card. Caualer. deciſ. 390. num. 5. & fuit quoque ita reſolutum in Auriacen. Iuris nominandi, Lunæ 8. Februarij 1616. coram Buratto, & in Feſulana Prioratus 3. Martij 1617. coram Cardinali Pamphilio, & in Cremonen. Præpoſituræ 25. Febr. 1622. coram Remboldo, & prius in Lucana Canonicatus 23. Martij 1620. coram Dunozetto, & in Aſculana Plebaniæ 12. Ianuarij 1624. coram Merlino, & in Sorana beneficij 9. Decembris 1622. & 28. Febr. 1625. coram eodem.*

Quod tamen declara verum, quando conſtaret de ſtatu anteriori illius prouiſionibus contrario; ſi tamen Papa de eo ita diſponere voluiſſet, & ſic de illius clara mente dictum beneficij ſtatum voluiſſe mutare conſtaret, *vt ait Rota deciſ. 315. num. 1. & deciſ. 580. num. 7. par. 2. recentior. & per Card. Seraphin. deciſ. 1301. num. 2. & per Card. Caualer. deciſ. 252. num. 2. & deciſ. 266. nu. 2. & prius deciſ. 126. in fine, & in Terdonen. Prioratus 5. Maij 1595. coram Orano, & in Placentina Plebis Carpine-*

ti 7. Nouembris 1622. coram Pirouano. Quamuis tamen in dubio Papam ſtatum beneficij mutare voluiſſe non præſumatur, *vt ait Rota ibi ſupra*.

Declara preterea, quòd licèt ad mutandum ſtatum beneficij ſit neceſſaria præſcriptio quadrigenaria, *vt ait Seraphin. deciſ. 1227. num. 3. & Rota deciſ. 91. num. 1. & deciſ. 308. num. 1. & deciſ. 229. num. 8. par. 1. recentior. & diſcus è in Lucana Iuriſpatronatus de podijs 23. Maij 1620. coram Dunozetto*; Nihilominus ea ſola præſcriptio non ſufficit, niſi etiam concurrat poteſtas, ac voluntas ſuperioris, *vt ait Rota deciſ. 368. num. 4. & deciſ. 374. num. 8. par. 2. recentior. & in 1. par. dec. 163. nu. 9.* vbi Rota ſubdit opus eſſe, vt fuerint factæ illæ prouiſiones eodē deliberato animo mutandi ſtatum beneficij, *vt ait Rota d. dec. 308. num. 3.* & propterea videmus, quòd per prouiſionem Papę ſtatus beneficij non mutatur, quando in Papa intentio deficeret, *vt ait Rota in dicta deciſ. 308. & fuit quoque dictum in dicta Lucana Iuriſpatronatus de Podijs* Immò vltra prædicta requiritur etiam bona fides, *vt ait Rota deciſ. 163. num. 3. & in dicta deciſ. 308. num. 4. dicta par. 1. recentior.* Amplius erit quoque neceſſaria ſcientia, & patientia eorum, qui poſſent ex huiuſmodi ſtatus mutatione lædi, *vt fuit dictum in illa Lucana Iuriſpatronatus,* vbi propterea fuit concluſum fuiſſe neceſſariam in patronis ſcientiam illarum collationum factarum ab ordinario, vti de libero, ad hoc, vt ſtatus libertatis illius acquiſitus diceretur.

12 Subextende tertiò, quòd neque literæ apoſtolicæ ab attētaris excuſant, ſi in eis nulla fuerit facta mentio de lite, *vt ait Rota apud Gregorium deciſ. 305. num. 5. & ita prius fuerat dictum in Vrgellen. Archidiaconatus 13. Apr. 1592.*

13 Contrarium ait *Rota apud dictum Gregorium in ſua deciſ. 2. num. 1.* vbi ait, quòd literæ apoſtolicæ huiuſmodi vitio laborare non poſſunt, quia Papa non attentat, *Thomas de Tar. dec. 62. Aegid. deciſ. 749. in fine Rota deciſ. 25. de reſcript. in nouis num. 4. & Paleottus dec. 149. & Rota dec. 29. num. 1. par. 2. recentior.*

14 Extende primò, quòd ſi in illis non fuerit facta mentio de lite, tunc illæ clandeſtinè obtentæ, atque ſubreptitiæ dicuntur, *vt fuit dictum in Taruiſina Parrochialis, Veneris 16. Iunij 1600. coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſ. d. dec. 2. num. 5.*

15 Subextēde, ꝙ tunc impediretur proceſſum fieri ad vlteriora, *vt fuit dictum in illa Vlixbonen. præeminentiarum 5. Maij 1610. coram Iuſto, quæ eſt apud Marcheſanum tom. 1. fol. 286. num. 1.* Licèt ſecus, quando Papa aliàs non ſe retraxiſſet à conceſſione gratiæ, de qua ageretur, quia tunc exceptio ſubreptionis non admitteretur, ob non litis expreſſionem, & ratio eſt, quia ceſſante præiudicio tertij lis non impedit, quominus Papa gratiam concedat, *vt fuit reſolutum à Rota in Maurianen. penſionis, Lunæ 14. Iunij 1626. coram Pirouano.*

16 Sed cautela, vt iſtud vitium tollatur, ea erit quoties in literis fuerit appoſita illa clauſula (cuius litis ſtatum) per quam dicitur facta ſufficiens litis mentio, *Acchill. deciſ. 9. de reſcript. vt fuit dictum in Zamoren. Fructuum 12. Nouembris 1584. coram Card. Seraphino, & in alia Meliten. Penſionis 13. Nouembris 1595. coram Card. Mellino, Mantica deciſ. 213. num. 8 Rota deciſ. 605. num. 11. par. 2. in recentior. latè Marta de clauſulis clauſ. 174. par. 1. & ibi plures deciſiones Rotæ cumulat,* & multa ait in hac materia iſtius clauſulæ (Cuius litis ſtatum) quem per te videre poteris.

Sed hic oportunè animaduertere debemus, quòd de literarum apoſtolicarum ſubreptione conſtare non dicitur, donec cauſa non ſit finita, neque ſuper ea fuerit pronunciatum, & propterea videmus, quod ad id ſola Rotæ deciſio non ſufficit, *vt ait eadem Rota deciſ. 171. num. 1. par. 3. recentior.*

17 Subextende primò ea, quæ fuerunt dicta de ſubreptione in hac materia procedere, etiam quando non fuit narratum beneficium (verbi gratia) vnitum habere iuriſdictionem in ſuo territorio, & quòd pari modo eſſet caput in Eccleſia, & ratio eſt, quia ſi Papa ſciuiſſet non eſt credendum, quòd voluiſſet territorium ſuo particulari ſuperiore, neq; minus Eccleſiā ſuo capite priuare,

vt fuit

Digitized by Google

vt fuit dictum in Gerunden. Prioratus, ſeu vnionis, Sabbati 23. Ianuarij 1610. coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreß. dec. 450. num. 8.

18 Subextende ſecundò idem procedere, quando non fuiſſet expreſſum in litteris, quòd beneficium eſſet dignitas monocularis; quia videmus, quòd Papa non ſolet vnicam dignitatem in Eccleſijs tollere, *vt ait Rota ibi ſupra num. 7. cum alijs allegatis ab ea*.

19 Declara tamen prædicta non eſſe vera, quando vltra dignitatem monocularem, alia etiam beneficia adeſſent in Eccleſia, quia tunc qualitas illa monocularitatis in conſideratione non eſſet habenda, *vt fuit dictum in Turritana Arhipresbyteratus relata per Garz. de benefic. par. 5. cap. 1. num.* 258. & de huiuſmodi materia beneficiorum monocularium, *idem Garzias tractat ſatis abundè ſuper regul.* 8. *gloſ.* 9. §. 4. *per totum*.

20 Subextende tertiò, id eſſe verum, veluti, ſi taceretur beneficium vnitum eſſe Prioratum in Eccleſia Collegiata, *Rota ibi ſupra coram Gregorio XV. num. 5. & Vital. in clemen. 1. de praeben. num.* 43.

12 Subextende quartò, idem procedere, quando in litteris non exprimeretur animarum cura, *latè Menoch. de arbitr. lib. 2. centuria 3. caſu 201. num. 61. & ſeq.* vbi ampliationes, & limitationes ad huiuſmodi regulam adducit, *Gonzal. ſuper regul. 8. gloſ. 6. num. 3. & ſeq.*

22 Sed declara tu tamen ſufficere expreſſionem de cura per æquipollens, *vt ait Gonzal. qui plures allegat in d. gloſ. 6. num. 15. & 16.*

23 Subdeclara primò id eſſe verum, ſi æquipollens ſit ad curam neceſſariam, *vt fuit dictum in Aretina Iuris viſitandi 10. Martij 1595. coram Gipſio*.

24 Subdeclara ſecundò, non procedere, quando eſſemmus in cura non principali, ſed acceſſoria, quia tunc illius expreſſio abſque vitio ſubreptionis gratiæ omitti poſſet, veluti ſi titulus beneficij principalis curam immediatam non haberet, ſed ſolùm reſpectu annexionis, ſiue adiuncti, aut alterius concomitantię, vtpotè, quando illi beneficio eſſet annexum aliud curam animarum habens; quia tunc de huiuſmodi cura acceſſoria non eſt facienda mentio, *Menoch. dicto caſu 201. vbi plures allegat Garz. dicta par. 5. cap. 3. nu. 122. & 123. & ibi refert deciſion. Rotæ coram de Rubeis.*

25 Subdeclara tertiò, illud non eſſe verum, quando cura eſſet habitu tantùm, & non actu; veluti, quia receſſerunt Parrochiani, ſiue quia non habebat Populum, nam tunc de ea mentionem facere non eſt neceſſe, *vt latè ait Garz. in dicta par. 5. cap. 3. num. 109. & ſequenti, & Cardinal. Seraphinus deciſ. 396. num. ſecundo*.

26 Contrarium licèt dicat *Seraphin. in alia deciſ. 694. num.* 3. vbi ait, mentionem de tali cura omninò eſſe faciendam.

27 Sed concorda tu tamen, quòd ſcilicet prima opinio procedat, quando ſpes non adeſt Parochianos, amplius non poſſe reuerti, veluti, quia per 40. annos Eccleſia illos non habuerit, & tunc mentio curæ non erit neceſſaria. Secũda verò procedit, quando ſpes vigeret ſuper reuerſione Parrocchianorum, quia eo caſu eſſet faciẽda mẽtio de cura vt diſtinguendo tali modo, ait *Rota in Firmana Parrochialis coram Quiroga, quam refert, & ſequitur Garzias ibi ſupra in par. 5. cap. 3. num.* 112. Quam enim diſtinctionem ſequitur *etiam Burſatt. conſ. 332. in fine, & Pariſ. de reſignat. lib. 10. queſt. 2. num.* 87

28 Imò nec diceretur facta ſufficiẽs mẽtio de cura, ſi in gratia dicatur, quòd animarum cura, ſi qua imminet, nullatenus negligatur; & ratio eſt, quia clauſula ſonans in indemnitatem, & monitionem non tollit ſubreptionem, *Aegid. deciſ. 473. & alij allegati à Rota in d. dec. 450. num. 3. coram Gregorio*.

29 Sed vnum animaduertas, quòd eſt, vt beneficium non pręſumatur curatum ex eo, quia in Eccleſia Sacramenta adminiſtrẽtur, niſi etiã probetur, ꝙ illud obtinẽs ad ea adminiſtranda adſtringatur, & recipientes ea illuc accedere cogantur, *vt fuit dictum in Aquinaten. beneficij, Veneris 12. Martij 1603. coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſione* 108. *num.* 3.

30 Subextende quartò prædicta non habere locum de ſubreptione littera-

rum

rum Apoſtolicarum loquentia, quando non fieret expreſſa mentio, quòd beneficium requireret reſidentiam, *vt ait latè Hoieda de incompatibili benefic. par. 1. cap. 17. num. 27. & Rota ibi coram Gregorio num. 6.*

31 Quod tamen fallit, quando illud eſſet ſimplex, quod reſidentiam non requirit, nec illius onus probatur ex onere miſſam celebrandi, quæ per alium celebrari poteſt, *idem Gregorius dicta deciſ. 108. num. 4. & 5.*

32 Subextende ſextò, quòd ſcilicet gratia ſubreptitia reddatur, quando eſt ſanatoria, ſed in litteris non eſſent expreſſi nullitatis defectus, *vt fuit dictum in dicta Aquinaten. beneficij, Veneris 2. Maij 1603. coram Gregorio XV. Peregrinus deciſ. 171. lib. 1. & deciſ. 165. lib 3.*

33 Declara tamen prædicta non procedere, quando clauſula ſalutaris adeſſet, quòd ſcilicet clauſulæ infectiuæ pro expreſſis habeantur, *vt ait Peregrin. deciſ. 172. lib. 1. Achil. dec. 1. tit. de except. & Guidop. in ſua dec. 27.*

34 Reſtringe tamen primò prædicta non procedere, veluti quando quis non faceret mentionem de concurſu, & de magna Populi deuotione, *vt fuit dictum à Rota ibi coram Gregorio in ſua deciſ. 108. num. 8.*

35 Reſtringe ſecundò non procedere, ſi non fiat expreſſio in litteris eleemoſinarum, quæ non ſint certæ, *vt ait Oldrad. conſ. 118. cum alijs per Couar. variar. reſolut. lib. 3. cap. 13. num. 1.* Veluti nec etiam de miſſis, & alijs, quæ ab ipſis eleemoſinis pendent, *Rota ibid. num. 7. coram Gregorio.*

36 Reſtringe tertio, quòd neque ex taciturnitate qualitatum, quæ de iure inſunt, fiunt literæ ſubreptitiæ; quia hæc Principi optimè nota præſumũtur, vltra quod ſubreptio non cadit in his, quæ ſunt iuris, *vt fuit dictum à Rota in deciſ. 75. de reſcript. in antiq. Caſſad. dec. 4. num. 6. & deciſ. 12. & ſeq. de præben. & Rota in Hiſpalen. Canonicatus, Lunæ 27. Iunij 1605. coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 221. num. 8.*

37 Reſtringe quartò, non procedere, quando expreſſio non fit illarum qualitatum, quæ à iure, vel de ſtylo, aut Principis conſuetudine exprimi non debẽt, quia tunc illæ in conſideratione non habentur, *vt ait Rota ibi coram Gregorio dicta deciſ. 108. num. 9. & deciſ. 150. num. 2.*

38 Et ratio peculiaris, quæ in hac materia vrget, ea eſt, quia ſemper qualitates ſunt Principi narrandæ, quas ſi ſciuiſſet, vel non conceſſiſſet, vel difficilius conceſſiſſet, ſi gratia alteri præiudicium inferret, *vt fuit dictũ in vna Caputaquen. Iuriſpatronatus x. Maij 1610. coram Iuſto, & in alia Braccharen. beneficij, Veneris 19. Ianuarij 1604. coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 150. num. 5. & per Buratt. deciſ. 510. num. 7. & ibi per addent. & in Regien. Tranſlationis penſionis 26. Nouembris 1622. coram Pirouano, & in Toletana Indulti 14. Martij 1625. coram Remboldo, & in Mantuana penſionis 4. Dec. 1626. coram Merlino, & deciſ. 288. num. 5. poſt volumen ſecundum conſil. Farinac.*

39 Vltra quòd illa clauſula (ſine præiudicio alicuius) ſemper ſubintelligitur, etiam quòd non ſit expreſſa in gratia, *vt ait Marta de clauſ. par. 1. deciſ. 157. num. 5. verſ. hæc clauſula, vbi multas deciſiones Rotæ allegat*, vltra quod illa gratia in præiudicium tertij, & contra ius impetrata ſtrictè debet interpretari, *vt ait Rota dec. 68. n. 5. par. 2. diuerſor.*

40 Sed ad ſciendum, quando qualitates ſint tales nota, quòd id totum à coniecturis pendet, *Menoch. de arbitr. Iudicum caſu 201. num. 24. & ſeq. & Rota in Nouarien. Canonicatus coram Cardinali Pamphilio, quæ eſt penes Marcheſanum de commiſſionibus tom. primo, fol. 451.* Item veriſimilitudo inſpicitur, *vt ait Gabriel. conſ. 200. n. 10. verſ. Ad dignoſcen. lib. 1. & Rota in dicta deciſ. 150. n. 4. & veluti dicunt DD. allegati ab addente ad Burattum dicta deciſ. 510. nu. x. & Rota in d. Mantuana penſionis coram Merlino.*

41 Extende quòd immò in hoc præcipuè attenditur ſtylus communis Curię, *vt ait Lap. allegat. 89. num. 6. & ibi addent. dant concordantes, Put. deciſ. 187. in fine lib. 1. Rota deciſ. 532. num. 4. par. prima diuerſor. & in illa Nouarien.*

coram

coram Pamphilio, & in Gerunden. Cœmeterij 1. Februarij 1619. coram Andrea, ab addente ad deciſ. Buratti 510. *num. xj. & Rota in Calaguritana Iuriſdictionis 8. Aprilis 1585. coram Rubeo, & per adden. ad Gregorium dicta deciſ.* 510. *num. xj.* & quando ſumus in illis qualitatibus prædictis, quæ ex ſtylo Curiæ, & ex Principis conſuetudine, ſolent exprimi, tunc illis omiſſis reſcriptũ Principis redditur ſubreptitium non attenta ea ratione, an Princeps facilius, vel difficilius conceſſiſſe, *vt dicunt Menoch. Maſcard. & Saneb. alleg. ab addente ad Buratt. ibi ſupra.*

42 Concludendo igitur, quòd in huiuſmodi materia non omnia, quæ expreſſa potuiſſent mouere Principem ad denegandam gratiam tacitè vitiant eam, ſed ſolùm ea de quibus in iure cautum reperitur, & quæ ex iuris diſpoſitione exprimi debent, vel de quibus eſt diſpoſitum à iure, quòd eis expreſſis Princeps gratiam non conceſſiſſet, *vt ait Menoch. dicto caſu* 201. *num.* 26. *cum alijs congeſtis per Garz. de benefic. par.* 8. *cap.* 3. *ſub num.* 20. *& Rota in dec. ſub num.* 37. *& ſeq. alleg.*

43 Veluti etiam erit dicendum reſpectu eorum, quę exprimi ex ſtylo Curię debent, quia ea ſunt exprimenda; Aliàs litteræ ſubreptionis vitio laborarent, *idem Garz. dicto cap.* 3. *num.* 21. *& ibi alleg. Maſcard. Menoch. & alios, & Rota ibi ſupra.*

44 Reſtringe quintò, quòd litterę non poſſunt dici ſubreptitię ob non factam mentionem poſſeſſionis annalis, dum in gratia illę regulę de annali derogatum fuit, *vt ait Rota in dicta deciſ.* 150. *num.* 8. *coram Gregorio Decimoquinto.*

45 Reſtringe ſextò, quòd illę non poſſunt dici tales, quando continent clauſulas, quarum vigore, id exprimitur, quod omiſſum vitiaret, *vt ait Rota ibi ſupra num.* 2. *coram Gregorio.*

46 Declara tamen, quòd ſubreptionem opponens illam probare tenetur, *Rota deciſ.* 8. *&* 9. *de exception. in nouiſſ. Aegid. conſ.* 470. *Cardin. Seraphinus dec.* 855. *num.* 15. vbi ait eam plenè, & concludenter ab opponente eſſe probandam, *& ita fuit quoque dictum in vna Mediolanen. Cappellania* 29. *Nouembris* 1595. *coram Orano.*

47 Et ad id dignoſcendum erit recurrendum ad ſupplicationem, tamquàm ad matricem, non autem attendun. ur litteręe expeditę, *vt fuit dictum in Cæſaraugustana Penſionis* 19. *Februarij* 1590. *coram Gypſio, & in Bononien. Bonorum de Riuarinis* 5. *Martij* 1618. *coram Andrea*, & ibi habetur ita pluries fuiſſe deciſum.

48 Ad effectum verò iuſtificationis, an ſit attendenda ſupplicatio, ſiue potius litterę, Rota in hoc fuit varia; Nam quod ſint attendendę litterę ad effectum iuſtificationis tenuit in *Meluitana Penſionis coram Litta, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſionibus tom. primo, fol.* 258. & ratio eſt ea, quia litterę, & non ſupplicatio veniunt canonizandę.

49 Contrarium tamen tenuit, *Rota in Toletana Parrochialis x. Maij* 1589. *coram Cardinali Arigonio, & Cardin. Seraphin. deciſ.* 1446. *num.* 3. *in fine, & num.* 4. *& in alia Pampilonen. beneficiorum* 14. *Ianuarij* 1614. *coram Cardinali Sacrato*, & ibi fuit dictum, quòd narratiua non diſpenſationis expreſſa in litteris, quę non legebatur in ſupplicatione non erat iuſtificanda ex ea ratione, quia ſupplicatio, & non litterę ſunt attendendę, *vt fuit dictũ in Terulen. Penſionis, Veneris* 15. *Decembris* 1595. *coram Penia, quæ eſt apud Marcheſanum tom. primo, fol.* 460. *num. primo, & apud eundem in alia Aurien. Matrimonij, Lunæ xij. Decembr.* 1605. *coram Cardinali Pamphilio, fol.* 135. *num. ſecundo.*

50 Sed tu pro concordantia iſtarum deciſionum hoc modo diſtinguere debes; nempè aut narratiua eſt in ſupplicatione, & non in litteris, & tunc iuſtificatione non eget, & ſic hoc caſu litteræ ſunt attendendę, non autem ſupplicatio, & in his terminis venit intelligenda *deciſio Cardinalis Seraphini* 1446. *num.* 3. *&* 4. Aut legitur narratiua in litteris, ſed non eſt in ſupplicatione, veluti quia narratiua fuit per officiales addita, & tunc ſupplicatio venit attendenda, & non litteræ, & ratio eſt, quia officiales Cancellariæ non poſſunt impetrantibus

tibus præiudicare, aliquid addendo in litteris, *vt ait Rota deciſ. 465. par. 2. in recentior. & prius deciſ.* 128. *num.* 5.

Rurſus concorda vt prima opinio procedat, vbi, verbi gratia, ageretur de obtinenda ſimplici abſolutoria, quia tunc ſupplicatio abſque litterarum expeditione afficeret; ſecunda verò procederet, vbi ageretur ad effectum adiudicationis, ſiue de canonizatione gratię, *vt ait Rota per Gregorium deciſ. 540. num. 6. & ibi per addent. Card. Seraph. deciſ. 538. num. 4. & deciſ. 775. num. 3. & per Buratt. deciſ. 540. num. 13. & deciſ. 645. num. 5. par. 1. recentior. & in Illerden. Canonicatus 19. April. 1624. coram Pirouano.*

Licèt ſit benè verum, quòd in Rota diſputantur dubia cum ſola ſupplicatione abſque litteris, quamuis etiam derogatum non fuerit regulæ 27. de non iudicando, iuxta formam ſupplicationis, quia ea derogatio ſolùm ſufficit in terminatione cauſæ, & probatione ſententiæ; at ſecus in diſputatione dubiorum, cũ iſte ſit actus mero extraiudicialis, *vt fuit dictum in Concben. Beneficiis x. Iunij 1624. coram Manzanedo, & tandem in Neocaſtren. Parrochialis 28. Februarij 1630. coram Durano, vbi plures aliæ deciſiones allegantur.*

51 Sed id, ꝗ fuit dictũ de iuſtificatione gratię, declara non procedere, qñ eſſemus in prouiſo ab ordinario; quia tunc ille nil iuſtificare tenetur, quia dictus ordinarius tanquam de ſtatu ſuarum Eccleſiarum, & perſonatum valdè informatus motu proprio Eccleſijs, non autem perſonis prouider, *veluti dixi in concl. 128. ſub num. 275. vbi recurras.*

Vndè in omnem euentum iuſtificationis litterarum, quando illæ diſcordarent à ſupplicatione, tunc remittuntur ad Cancellariam, vt concordentur, *vt fuit dictum in Meluitana Penſionum, Veneris 28. Nouembris 1597. coram Litta, quæ eſt apud Marcheſ. tom. 1. fol. 520. num. 3.*

52 Quid verò ſi gratia fuerit perfecta, veluti quia Breue fuerit ſignatum à Papa, & minuta diſcordet à Breui? tunc in hac materia erit hoc modo diſtinguendum; nempè aut minuta habet ſignaturam expeditoris, aut non; primo caſu, quia illa diceretur matrix originalis, & propterea tali caſu ad eam erit recurrendum; In ſecundo verò caſu ante confectam minutam, & manu expeditoris ſignatam, erit recurrendum ad Breue, quia minuta tunc non diceretur originalis matrix, vt hoc modo diſtinguendo ait *Put. dec. 279. lib. 2.*

53 Sed hic nota, quòd litteræ apoſtolicæ non dicuntur expeditæ, niſi eis plũbatis, *vt ait Rota per Gregor. deciſ. 440. num. 5. & in Veronen. Penſionis, Mercurij 3. Iulij 1592. coram Cardinali Mellino, quæ eſt apud Marcheſanum tom. primo fol. 611. num. 3. & Rota deciſ. 270. num. ſecundo parte ſecunda recentior.*

54 Declara tamen, quòd data relaxationis litterarum non probat datam plumbationis, *vt ait Rota d. dec. 270. num. ſecundo.*

55 Rurſus hic erit notandum, quòd illæ pręſumuntur expeditæ de mandato eius, cuius intereſt, *Rota deciſ. 206. num. ſecundo par. ſecunda recentior. cum ibi allegatis.*

Quinimò extẽ de ꝗ etiã ſi gratia fuerit ſignata ad inſtantiam procuratoris; nihilominus de voluntate principalis eam fuiſſe ſignatam præſumitur, etiam ſi ille eſſet abſens, & ita de ſtylo Curia obſeruatur, *vt ait Rota dec. 586. nu. 9. par. 3. lib. 3. diuerſ.*

56 Sed quando illæ litteræ pręſumantur legitimo tempore expeditæ, & ante commiſſionem, docet *Put. deciſ. 427. lib.* 3. & ibi concludit, quòd ſi conſtat de commiſſione cauſæ, & litterarum expeditione; ſed non appareat, quòd prius fuerit impetrata commiſſio, tunc litterę tempore legitimo expeditæ cenſentur, quia in dubio præſumitur pro impetrante, & ſic, quod impetratio ſit valida, & legitimo tempore facta, & propterea ſi ante illarum expeditionem fructus percipiantur, nulliter percepti dicuntur, quando præſertim in gratia adeſt decretum, vt illi percipiantur, vigore litterarum apoſtolicarum deſuper conficiendarum, *vt ait Rota deciſ. 158. num. x. parte prima in recentioribus.* At ſecus ſi eſſemus in ſimplici reſignatione beneficij, quia tunc fructus eodem tempore reſignationis pendentes

ad

ad reſignatarium ſpectant; poſt tamen conſenſus præſtationem, à quo reſignatio perfectionem recipit; ſecus autem, vbi eſſemus in reſignatione conditionali, & ratio eſt in hoc ſecundo caſu, quia conditio nihil ponit in eſſe; Ratio autem primi caſus ea eſt, quia reſignãs poſt reſignationem abdicat à ſe omne ius, & poſſeſſionem in tantum, quod amplius fructus percipere non poteſt. Immò perceptos reſtituere tenetur, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ. 364. num. 6. & ibi per Addentem, & per Cardinalem Caualerium deciſ. 104. num. 4.*

57 Declara tamen, quòd prædicta expeditio litterarum non eſt neceſſaria adeſſe tempore poſſeſſionis; quia ea poteſt capi vigore ſupplicationis, adeò vt ſi quis ea ſpolietur, ſit reſtituibilis; *vt ait Sarnen. allegat. à Puteo deciſ. 223. nu. primo, & ſecundo, lib. 2.* Nam litteræ ſolùm requiruntur ad probationem gratiæ, *vt ait Rota deciſ. 611. num. 2. par. 2. in recentior.*

58 Veluti, neque etiam illarum expeditio in forma rationi congruit, ius de nouo tribuit, *vt ait Rota deciſ. 158. num. 7. & ſeqq. par. 1. in recentior.*

59 Addendo præterea, quòd gratia Apoſtolica probatur per litteras, & non per teſtes, *vt ait Caſſador. deciſione 20. nu. ſecundo de præbend. Verall deciſ. 51. num. 2. par. ſecunda, & deciſ. 221. num. ſecundo par. 3. & fuit dictum in Taruiſina Canonicatus 9. Martij 1597. coram Corduba, Biſignett. deciſione quarta de conceſſion. præben. & Rota deciſ. 6. de offic. deleg. in nou.*

60 Fallit tamen, quando litteræ fuiſſent amiſſæ, quia tunc gratia poſſet probari per teſtes, *vt fuit dictum in Reatina beneficiorum 18. Iunij 1610. coram Gregorio XV. & Maſcard. de probationib. concluſ. 845. num. 24. & ſeqq. & Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 8. quæſt. 2. nu. 22. & ibi multos allegat.*

61 Contrarium prædictis non obſtantibus tenet idem Pariſius, & ait ita ſeruari in Rota, & in quocumque alio Tribunali Curiæ; ea ratione, quia in Dataria duo regiſtra adſunt, vnum, quod eſt ſupplicationum, alterum verò litterarum; Vndè ſi amiſſio litterarum contingat, poterit recurri ad illud ſupplicationum, & è contra; imò ſubdit Pariſius ibidem dicens, id paſſim ſeruari in praxi, & eſſe ſtylum vulgatiſſimum.

62 Declara tamen, quòd quamuis gratia Apoſtolica, quoad ſubſtantiam non poſſit per teſtes probari; nihilominus, qualitates, & circumſtantiæ gratiæ per eos probari poterunt, veluti teſtatur *idem Pariſius ibi ſupra num. 25. cum alijs per eum cumulatis de magis communi teſtan.* ſecundum quam ait ita Rotam iudicaſſe, *Menoch. de arbitr. caſu 86. num. 4 & ſeq. Veral. deciſ. 51. num. 2. par. 2. & deciſ. 221. num. 3. par. 3.*

63 Extende idem pari modo procedere in probandis litteris Vicariatus, quoad illius generalem conſtitutionem, quia tunc abſente Epiſcopo, illæ per ſolemnem ſcripturam veniunt probandæ; at ſecus eo præſente, quia tunc poſſent per teſtes probari, quemadmodum etiam fieret, ſi illæ fuiſſent deperditæ, quia tunc earum tenor per teſtes probari poſſet, veluti, per eos quoque poteſt probari commiſſio facta Vicario ab Epiſcopo Viuæ vocis oraculo, de conferendo beneficio *vt ait Rota deciſione 397. verſiculo De ſecundo, de officio Vicarij in nouis, Aegid. deciſ. 443. Rebuff. de Vicar. Epiſcop. num. 8. & Iacob. Sbrozz. de Officio Vicarij, quæſt. 64 num. 17. & 28. cum ſequentib.*

64 Fallit tamen, veluti, ſi eſſemus in verificandis litteris expeditis pro capienda poſſeſſione nomine Cameræ, quia tũc poſſunt probari per teſtes de auditu, ſi non requiratur plena probatio, veluti *fuit dictum in Toletana Cappellaniæ Mercurij 30. Octobris 1602. coram Litta, & ita prius pluries fuerat deciſum, & ſignanter in Genuen. Canonicatus vndecima Martij 1588. coram Oriolen. & in Salamantina beneficij 3. Iulij 1600. coram Penia.*

65 Declara igitur, quòd vbi plena probatio eſt neceſſaria, tunc non ſufficiunt teſtes de publica voce, & fama, *vt fuit dictum in Placentina Canonicatus 1. Mar. 1599 coram Orano.*

66 Præterea erit animaduertendum, quòd illi obiectus, qui dantur contra gratiam plenè ſunt probandi, *vt ait Rota*

Rota deciſ. penultima in fine, de except. in nouis. & ita fuit dictum in vna Lucana Parochialis Lunæ 25. Iunij 1601. coram Cardinali Pamphilio.

Quod quidem procedit etiam, ſi gratia negatiuam contineret; quia nihilominus, ab impetrante concludenter probanda venit, *vt ſuit dictum in Terulen. Parochialis 4. Decembris 1623. coram Merlino, & in Farſen. ſeu Nullius Monaſterij, & Prioratuum 16. Aprilis 1624. coram Vbaldo, & in Bracharen. beneficij 22. Aprilis 1624. coram Remboldo, & in Leodien. Canonicatus ſanctj Dionyſij 25. Maij 1626. coram Pirouano, & in Boſſanen. Parochialis 17. Maij 1627. coram Card. Virili, & per Gregorium Decimumquintum deciſ. 210. num. primo, & ibi in addit. num. 5. & dec. 241 num. primo, & per Addent. num. 10. & deciſ. 288. num. 1. & deciſ. 490. num. 7. & Rota deciſ. 589. num. 8. par. prima recent. & in ſecunda deciſ. 323. num. 3. & deciſ. 422. num. ſecundo, & per Buratt. deciſ. 264. num. 1. & deciſ. 797. num 9.*

Et prædicta procedunt, etiam quod narratiua eſſet difficilis probationis, & non vera, *vt fuit dictum in Acheruntina Parochialis 19. Aprilis 1613. coram Card. Sacrato, & per Gregorium XV. in ſua deciſione 13. & ibi per Addent. num. 12. & deciſ. 37. num. 4. par. ſecunda recent. & in illa Bracharen. beneficij 22. Aprilis 1624. coram Remboldo, & Mareſcott. variarum reſolut. lib. 2. cap. 1. num. 21. cum alijs ibi per eum allegat. & Rota per Burattum deciſ. 175. num. 1.*

Declara tamen, quòd literarum iuſtificatio ſatisfacta dicitur, ſi id ex confeſſione partis colligatur, ſiue ex earum effectuatione per longum tempus continuata, *vt ait Rota deciſ. 736. num. 3. & prius deciſione 726. num. 1. parte tertia in recent.*

67 Extende prædicta, eodem modo procedere in impetrante, qui diffamat de pluribus criminibus, quia ille debet arctari ad probandum omnia, de quibus diffamat; quòd enim ſuadent etiam illa verba reſtrictiua, necnon forma ipſius gratiæ, ibi nos attendentes, & quòd veris exiſtentibus præmiſſis, *vt fuit dictum in Oſcen. Archidiaconatus, Veneris 19. Octobris 1601. coram Card. Lancellotto.*

68 Sed tenendo illam primam opinionem, vbi fuit dictum exhibitionem realem litterarum eſſe neceſſariam, Extende multò magis procedere in probanda delegatione facta de aliquo iudice, quia tunc litteræ patentales originariç veniunt exhibendæ, ad hoc, vt ſit certus de ſua iuriſdictione; nec per conſequens earum tenor per teſtes probari poteſt, niſi in caſu, vbi litterç fuiſſent deperditç, vt ſuperius dixi in *verſiculo Fallit, ſub num.* 6. & vltra *Biſignettum, & Rotam ibidem allegat. in præcedenti verſiculo, fuit etiam dictum in Tridentina beneficij duodecima Decembris 1594. coram Penia, & deciſ. 214. par. ſecunda recentior. & Put. deciſ. 387. lib. 3.*

69 Reaſſumendo iterum primam declarationem, vbi habetur, quòd niſi litterç ſint iuſtificatæ executionem non merentur, Subdeclara eam non procedere, quando illæ continerent gratiam penſionis motu proprio reſeruatæ; quia tunc ſunt exequendç, licèt impetrans illam non iuſtificauerit, neque ſit in quaſi poſſeſſione exigendi penſionem, *vt fuit dictum in Aſten. penſionis Mercurij vndecima Martij 1615. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, quæ eſt in ſecunda parte recentior. deciſio 656. num. primo, & in Caſalen. beneficiorum Lunæ 18. Iunij 1629. coram Merlino.*

70 Extende id procedere, ſiue Motus proprius fuerit factus ad inſtantiam partis, ſiue ex mera liberalitate Principis, vt ex ſententia Rotæ, probat *Gambarus de Officio Legati num. 61. libro tertio, quem refert & ſequitur Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ. 365. num. 1. & 2.*

71 Contrarium licèt teneant multi allegati *à Rota in dicta deciſione, ſub num. primo, & præſertim idem Card. Seraph. deciſione 1339. nu. quarto, & deciſ. 1371. in princip.* Qui omnes dicunt prædictam opinionem non procedere, quando Motus proprius fuit ad inſtantiam partis impetratus.

72 Sed prædictis minimè refragrantibus

Rota

Rota illam primam opinionem ſequuta fuit ibi ſupra *num. 2.* & ibi teſtatur ita Romanam Curiam ſeruare, & quòd deciſiones Cardinalis Seraphini non loquuntur ad propoſitum.

73 Et tenendo dictam primam opinionem, Extende eam in tantum procedere, quòd neque obtinens, tenetur iuſtificare ius ſui auctoris, quando tamen in vim commendæ immiſſionem prętenderet, ob captiuitatem anteceſſoris, quia illa præſupponit cuſtodiam fructuum, donec poſſeſſor de captiuitate reuertatur, & ſic iſto caſu nil aliud remanet probandum, quàm quod captiuus de tempore captiuitatis de facto poſſidebat, vti talis, *vt ait Acchill. de Graſſ. deciſione 24. de reſtitut. ſpoliator.*

74 At ſecus, ſi ageretur de immiſſione in vim tituli, quia tunc teneretur iuſtificare ius ſui auctoris, *vt fuit dictum in Hiſpalen. beneficiorum decima Iunij 1610. coram Cardinali Pamphilio, & in Nullius, ſeu Giennen. beneficiorum xx. Iunij 1614. coram Remboldo, quæ eſt deciſio 633. num. quarto, par. prima in recentior.*

75 Subdeclara ſecundò, prædictam declarationem non procedere in conſentiente literis, quia tunc illæ pari modo iuſtificandæ non venirent, *vt ait Rota in Lucana penſionis, Lunæ die ſeptima Februarij 1597. coram Orano, quæ eſt apud Marcheſanum de Commiſſionib. in tomo primo, fol. 560. num. 3. & in alia Neritonen. Penſionis Veneris 24. Maij 1602. coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt apud eundem Marcheſanum de Com. miſſionib. tomo 2. fol. 583. num. primo.*

Et prædicta eò magis procederent, quando executor, cui directę fuerunt literę per decretum pronunciaſset, ſibi conſtitiſſe, & omnia in illis cōtenta iuſtificata fuiſse, quia iudex executorialis poteſt extraiudicialiter ſe informare de narratis in gratia, dummodo tamen in litteris aliqua clauſula non extaret, quæ iudicialem cognitionem requireret, ſed in dubio pro decreto executoris venit præſumendum, *vt fuit dictum in vna Tiraſonen. beneficij Lunæ 9. Maij 1622. coram Buratto.* Et hic obiter nota, quòd quando huiuſmodi litteræ ſunt alicui particulari perſonæ directæ, tunc Ordinarius eas exequi non valebit, *vt fuit dictū à Rota per Burattum in ſua deciſione 209. num. quarto.*

76 Subdeclara tertio, non procedere, quando ſumus in lapſu triginta annorum, cum obſeruantia, veluti, quia per illud tempus fuiſſent factę ſolutiones penſionis; quia tunc litteræ amplius non ſunt iuſtificandæ, *vt fuit dictum in Lucana Decanatus 21. Maij 1578. & pluries ita fuiſſe reſolutum, ait Rota in Oſcen. & Barbaſtren. penſionis Lunæ 14. Ianuarij 1602. coram Cardinali Lancellotto Iuniore, quæ eſt apud Marcheſan. de commiſ. tom. 2. fol. 578. num. 2.*

Secus autem vbi earum obſeruantia non fuiſſet ſubſecuta, quia tunc litteræ Apoſtolicæ viam executiuam amittunt, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ. 296. num. quinto, & ibi per Addent. & deciſ. 689. num. 5. par. prima recent. & in Barbaſtren. Decimarum Veneris x. Nouembris 1623. coram Vbaldo, & poſtea confirmata 14. Iunij 1624. coram eodem.*

Contrarium autem quando eſsemus in gratia iam obtenta, quæ ex dicto curſu triginta annorum, iuſtificata præſumitur, *vt ait Rota per Cardin. Seraphinum deciſ. 642. num 3. & deciſ. 534. par. prima diuerſor. & deciſ. 122. num. 5. & deciſ. 406. num. 3. par. prima recentior. & Rota in dicta Oſcen. penſionis coram Cardinali Lancellotto, quæ eſt penes Marcheſ. dicta par. 2. fol. 178. Garz. de beneſ. par. prima, cap. 1. num. 478. & Rota in Bononien. penſionis 17. Maij 1593. coram Card. Mellino, quæ eſt apud dictum Marcheſanum in par. 1. fol. 558. & in alia Burgen. Penſionis 16. Decembris 1596. coram Penia, quæ eſt apud eundem Marcheſanum d. par. 1. fol. 523. num. 2. & in Troiana penſionis 14. Maij 1629. coram Quçipo, poſtea confirmata 22. Iunij eiuſdem anni coram eodem,* vbi fuit dictū, quòd ad iſtum effectum tempora iunguntur vitę transferentis penſionem, & tranſlatarii, *vt ait quoque Rota deciſione 122. num. primo, & deciſione 406. num. 4. par. 1. recen.* vbi in materia diſpenſationis Matrimonialis ad effectū pręſumēdi

iuſtificationem narratorum, Rota coniunxit tempus antem mortem coniugum, cum tempore ſucceſſorum.

77 Subdeclara quartò, quòd verificatio, & iuſtificatio literarum Apoſtolicarum non ſit neceſſaria, quando fuerunt regiſtratæ de mandato illius, cui præſentatæ fuere; & ratio eſt, quia cum ex regiſtratione acceptatio inducatur, ideò ſupetuacanea eſſet literarum Apoſtolicatum verificatio, *vt ait Caſſad. dec. 8. num. 8. de reſcr. & fuit dictum in vna Abulen. penſionis 15. Decemb. 1610. coram Pirouano.*

78 Extende illam quartam ſubdeclarationem, eò magis procedere, quando talis regiſtratio eſſet facta cauſa cognita, *vt fuit dictum in Militen. ſeu Portugallen. commendæ Lunæ 23. Iun. 1614. coram Dunozetto, quæ eſt deciſ. 636. n. 5. par. 1. in rec.*

79 Secus vero, quando, v.g. concurreret paritas tituli, veluti, quia duo venirent ex eodem Iure, nempè, ex prouiſione Papę; nam tunc cognitio ſummaria ceſſat, & via ordinaria erit videndum quis potiori iure vtatur, per Doctrinam Bartoli communiter approbatam *in l. fin. §. ſin autem col. 6. verſ. Aut comparet aliquis, C. de edic. D. Adr. tollen. quam ſequuta fuit Rota per Put. in dec. 294. nu. 1. lib. 1.*

80 At ſecus, ſi ageretur ſuper iuſtificatione litterarum Apoſtolicarum tantū, quia tunc iudicium non deſineret eſſe executiuum, *vt ait Rota per Gregor. deciſ. 307 num. 18.*

81 Sed huiuſmodi occaſione notandum hic erit obiter, quòd contra impetrantē Apoſtolicum poſt impetrationem non poſſunt ab alio poſt vacationem litteræ Apoſtolicæ impetrari, licèt id non procedat, quando eſsemus inter expectantes, quia durante menſe, quilibet acceptare poteſt, *vt ait idem Put. dec. 143. n. 1. lib.* 1. & veluti dixi in verbo *Acceptatio beneficij.*

82 Subdeclara quinto, quando eſſemus in mandato Apoſtolico, cum expreſſione fetè totius tenoris illius rei, de qua agitur, quia tunc id diceretur factum ex certa ſcientia; nec per conſequens eſſet neceſſaria earum iuſtificatio, & præſertim, quando eſſet addita clauſula, Quorum tenores, &c. & Decretum irritans, *vt fuit dictum in Ciuitaten. confirmationis Veneris 15. Aprilis 1611. coram Manzanedo, cum infinitis ibi allegatis, & in alia Seguntina admiſſionis ad Capitulum Veneris 15. Aprilis eiuſdem anni, ibi coram eodem.*

83 Animaduertendo, quòd quando in litteris apponatur illa clauſula, Sublata, tunc ea adimit Iudicibus facultatem aliter iudicandi, donec eis per Papam os apertum ſit, *vt fuit dictum in Calaguritana confidentiæ, Mercurij prima Iulij 1592. coram Penia, quæ eſt deciſ. inter crimin. Farinac. 67. num. primo, & dixi ſuperius in verbo Aperitio oris. concl. 122.*

84 Extende illud, quod fuit dictum de expræſſione fetè totius tenoris, adeò eſſe potens, vt propterea dictis litteris ſit ſtandum, abſque productione, atque verificatione illius, de quo agitur, *vt ait Rota in dictis Ciuitaten. & Seguntina coram Manzanedo.*

85 Rurſus extende ea, quæ fuerunt dicta ad fauorem executionis litterarum Apoſtolicarum, adeò eſse obſeruanda, vt ſi quis in contrarium aliquo modo curauerit damnabiliter cenſuras Eccleſiaſticas, & in ſententiam maioris excommunicationis incidet, *vt fuit dictum in Toletana Canonicatus Lunæ 31. Ianuarij 1611. coram Cardinali Lancellotto, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ. 308. & penes eundem in deciſ. 281. in vna Pacen. penſionis, Lunæ prima Februar. 1610. coram Cardinali Marcomontio.*

Quinimmò caſus falſificationis litterarum Apoſtolicarum eſt vnus ex illis, per quos clericus venit Curiæ ſæculari tradendus, *vt fuit dictum à Rota per Coccinum in ſua deciſ. 351. per tot.*

86 Et nota, quòd litteris, quis cōtrauenire dicitur, quando non parit eis ſimpliciter, & eo modo quo dictæ litteræ diſponunt, ſed cum aliqua proteſtatione, & aſſertione contrarii, veluti, quando quis poſseſſionem non traderet alicui ſimpliciter, vt dicunt litteræ, ſed cum aliqua qualitate per exequentem addita, *vt ait Rota in dicta deciſ. 308. num. 5. & 6.*

Rurſus nota, ꝙ ad hoc, vt illis paritū dicatur duo ſunt neceſsaria, quorum primum eſt poſseſsionis dimiſſio, aliud eſt fructuum reſtitutio, *vt ait Rota deciſ. 264. nu. 2. par. 3. recen. licèt ibi in deciſ.*

194.

Digitized by Google

194.*num.* 2.dicat Rota, quòd non ſit neceſſaria fructuum reſtitutio, ſtante paupertate illos reſtituere debentis, quia verbum parito ſemper ad poſſibilia refertur, quemadmodum etiam dicitur de verbis reſcripti, quæ recipiunt interpretationem paſſiuam à iure communi. Secus autem fieret, ſi Papa proceſſiſſet per verbum abſolutum, ideſt reſtitutis fructibus per Abbatem receptis; quia tunc iuriſdictio deficeret conditione non adimpleta, quinimmò, quòd litteris poſſit ſatisfieri per oblationem compenſationis, ſiue per verbalem poſſeſſionis dimiſſionẽ, ait *Rota in dicta deciſ.* 194. *num.* 1. *& ſeq. parte tertia recent. vbi plures aliæ deciſiones allegantur.*

87 Extende prædicta, quæ fuerunt dicta de his, qui literis apoſtolicis non parent, procedere etiam in eo, qui pro impedienda dictarum literarum executione ad Iudices ſeculares recurreret; quia tunc omni iure ſuo priuatur, & etiam in pœnam maioris excommunicationis incideret, *vt fuit dictum in dicta Pacen. pẽſionis coram Cardin. Marcomontio num.* 6. *& penes Farinac. inter eius crimin. dec.* 212. *num.* 1. *& dec.* 281. *num.* 6. *& prius deciſ.* 181. *num.* 1. *& dec.* 179. *num.* 3.

88 Subextende, quòd immo iſto caſu pro probandis dictis impedimentis fides, adhibetur ſcripturis, & probationibus minus legitimis, & authenticis, *vt fuit dictum in dicta Toletana Canonicatus coram Cardinali Lancellotto num.* 3. *& melius in Hiſpalen. Legitimitatis Lunæ* 12. *Decembris* 1611. *coram Vbaldo, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ.* 348. *num.* 3. *& ibidem deciſ.* 179. *in vna Valentina penſionis coram Litta, & deciſione* 281. *num.* 6. *& ſequen.*

89 Secus autem, quando eſſemus in ſolo pretenſo recurſu, ſed non ad illum effectum impediendi executionem litteratum Apoſtolicarum, quia tunc recurſus non prçſumitur, niſi de eo concludenter conſtet, & niſi ad effectum, vt recurrens omni iute ſuo priuetur, declaratoria facti adſit, & ideo non ſufficit pro eo præſumendo actorum tranſportatio, vel quod vtilitas, & commoditas ex parte recurrentis prçſumatur; & præſertim, vbi ageretur de incurrenda pœna inhabilitatis, & ſimilium, quia tunc probatio concludens eſſet neceſſaria, *vt ait Rota penes Farinac. inter eius criminales deciſio* 179. *num. ſeptimo, & ſequen. & deciſione* 312. *num. quarto, & deciſione* 348. *& prius deciſione* 167. *& deciſione* 212. *& nouiſſimè in Maurianen. penſionis Lunæ* 25. *Iunij* 1626. *coram Pirouano.*

90 Sed huiuſmodi occaſione erit vlterius notandum in hac materia, quòd licèt regulariter recurſus talis præſumatur factus ad illius inſtantiam, qui habet intereſſe in cauſa, & præcipue, quando ille dediſſet ſpeciale mandatum, vtpotè, ad comparendum coram quibuſcumque iudicibus Regiæ Cancellariç, ſiue alterius ſecularis Tribunalis, *vt fuit reſolutum à Rota in deciſ.* 216. *num.* 3. *inter criminal. Farinac.* Id tamen non procederet, quando de incurrenda inhabilitatis pœna ageretur; quia tunc plena probatio requiritur, nec eo caſu præſumptio ſufficere poteſt, *vt ait Rota in deciſ.* 312. *num.* 4. *inter dictas deciſiones crimin. Farinac.*

91 Extende prædicta eo magis procedere, veluti, ſi quis ageret pro defendenda ſua perſona, ſiue illius poſſeſſione, qua de facto ſpoliatus fuiſſet, quia tũc ille nõ prohiberetur propria auctoritate ſe defendere; licèt ſit benè verum, quòd iſto caſu recurſus non admitteretur ad obtinendas inhibitiones contra Eccleſiaſticos Iudices, *vt ait Rot. in dec.* 103. *n.* 3. *&* 4. *& dec.* 212. *n.* 9. *cũ ſeqq. inter cri. Farin.*

92 Subextẽde ea vltimo loco dicta, adeò ꝓcedere, vt neque recurrens poſſit quacũque cõtraria conſuetudine recurrẽdi ad illos ſe tueri, *vt ait Rota d. dec.* 103. *nu.* 2. Quinimò, nec etiam illa immemorabilis eſſet attẽdenda, ſi allegaretur pro eo excuſando, qui recurſum ad Iudices ſeculares habuiſſet, *vt ait Rota in dec.* 181. *n.* 1. *inter crim. Farinac.* Animaduertẽdo prçterea, ꝙ ea excommunicatio, in quam recurrentes incidunt, reſultat ex eo ſimplici actu recurſus, non autẽ ex aliis, quæ poſtea per laicos Iudices fiunt, *vt ait Rota in dec.* 179. *n.* 5. *inter dictas crim. Farin.*

93 Fallit tamen principalis concluſio, veluti, ſi eſſemus in Expeditione literarum, rum, & Breuis ſuper apprehenſione poſ-

feſſionis alicuius beneficij, quod clarè, & notorie appareret eſſe de iure patronatus ex fundatione, vel dotatione, ſiue ex multiplicatis, & continuatis præſentationibus, quia tunc per huiuſmodi exceptionem earum executio legitimè impedienda veniret, iuxta formam diſpoſitionis *Sacri Concilij Tridentini in ſeſſ. 25. cap. 9. de reformat.* Aliàs illa exceptio iurispatronatus tamquàm altiorem indaginem requirens ad petitorium eſſet remittenda, *vt pluries fuit deciſum à Rota, & ſignanter in Iacen. Parochialis 27. Iunij 1603. coram Card. Pamphilio, & prius in Tiburtina Iuriſpatronatus die quinta Iulij 1599. coram Penia, & in Aretina Cappellaniæ, die tertia Decembris 1610. coram Cardinali Lancellotto, & in alia Aquilana executionis breuis Lunæ die decima tertia Februarij 1612. coram Pirouano, quæ eſt in prima par. recentior. deciſ. 381. num. 1.*

Extende eodem modo procedere in alio habente titulum cum poſſeſſione, per quem earum executio impeditur; aliàs ſecus, quia litteræ apoſtolicæ habent executionem paratam, neque propterea ob exceptionem altiorem indaginem requirentem earum executio impeditur cum in illis procedatur ad inſtar *l. fin. C. de edict. Diui Adrian. tollen. vt ait Rota deciſ. 348. num. primo, par. 3. recent. & prius deciſ. 234. num. 1. d. par. 3. recentior.*

94 Fallit ſecundò dicta principalis concluſio, quando per ſententiam eſſent vulneratæ, & tales dicuntur, quando ſententia eſſet lata contra penſionarium, quod procedit, etiam ſi feratur ob inhabilitatem, & incapacitatem penſionarij, quando tamen monitorium præceſſerat, *vt fuit dictum in Romana cenſus die decimaſeptima Iunij 1580. coram Lauretano, & in Anconitana aſſecurationis, die prima Iulij 1602. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 78. num. ſecundo, & ſeqq.*

95 Et ratio eſt, quia ſententia negotium definiens, quale eſt ius perimens, vulnerat litteras Apoſtolicas, & cauſa effecta appellabilis ſemper durat appellabilis, & per conſequens litteræ Apoſtolicæ remanent vulneratæ, *vt fuit dictum in Cremonen. penſionis Lunæ 6. Iunij 1611. coram Cardinali Caualerio, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſionib. tom. 1. fol. 618. num. 1. & ſeq.*

96 Secus verò, ſi Iudex pronunciaſſet ſuper nullitate proceſſus, qui executionem daret litteris antequam fuiſſet iuſtificata illa clauſula (Dummodo mille remaneant pro Epiſcopo) quia tunc non ob id dicerentur vulneratæ litteræ, & propterea earum paratam executionem non amitterent, & præſertim, ſi illa clauſula reperiretur iuſtificata, *vt fuit dictum in tribus deciſionibus coram Gregorio Decimoquinto factis, nempe, prima ſeptima Aprilis, ſecunda 3. Iulij, & tertia vigeſimaquarta Nouembris 1606. & facit etiam Rota in Aſtoricen. Archidiaconatus 6. Nouemb. 1602. coram Card. Lancellotto, allegata in alia Neritonen. penſionis, Lunæ vigeſimaſexta Nouembris 1607. coram Cardinali Caualerio, quæ eſt penes dictum Marcheſanum de commiſſionibus tomo primo fol. 620. num. 3.*

97 Extende primo, quòd neque etiam dicantur vulneratæ litteræ per ſententiam dicentem eas non eſſe iuſtificatas, cũ illæ poſſint de nouo iuſtificari, nec ſaltẽ taliter vulneratæ dicũtur, quin poſtea facta iuſtificatione poſſit earum executio peti, *vt ait Rota in dicta Neritonen. penſionis coram Cardinali Caualerio, quæ eſt in eius impreſſis deciſio vndecima.*

98 Extende ſecundò, quòd, nec minus dicuntur vulneratæ litteræ, quando Iudex protulit ſententiam abſolutoriam ab expenſis, quia hoc non obſtante Iudex, cui cauſa fuit commiſſa, poteſt litteras executioni demandare, quia talis ſententia potuit forſan ferri, ob incapacitatem alterius partis, ſiue alia de cauſa, *vt ait Puteus deciſione 426. lib ſecundo, & Rota in Cremonen. penſionis Veneris die decimaquinta Aprilis 1611. coram Cardinali Caualerio, quæ eſt apud Marcheſanum ibidem fol. 558. num. ſecundo.*

99 Contrarium tamen eſset, ſi Iudex partem ab impetitis abſoluiſſet, quia tunc litteræ vulneratæ dicerentur; adeo vt amplius earum executioni, non eſ-

ſet

ſet locus, *vt fuit dictum in vna Romana cenſus* 17. *Iunij* 1580. *coram Cantuccio, & in alia Anconitana Aſſecurationis prima Iulij* 1602. *coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſ. dec.* 78. *num.* 1. *& ſeqq.*

100 Præterea hic erit animaduertendū, quòd huiuſmodi litteræ apoſtolicę poſſunt Canonico Eccleſiæ Cathedralis dirigi, ſuper commiſſione euidentiali, tamquàm perſonæ in dignitate conſtitutæ largo modo loquendo, *vt fuit dictum in Auximana bonorum, Lunæ prima Februarij* 1580. *coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. dec.* 443. *nu.* 6. *& apud Marcheſ. tom. primo fol.* 115. *num.* 3.

101 Sed declata tū, quòd tali Delegato nō creditur, niſi prius pręſentatis litteris ſuæ Delegationis, quia ei iuriſdictio non acquiritur, niſi ex litterarum præſentatione, *Rota deciſ.* 242. *& deciſ.* 487. *& deciſ.* 459. *in antiq. & deciſ.* 793. *in nou. & Guidop. in ſua deciſ.* 285. ait per prius delegatum nullam iuriſdictionem habere, *Rota deciſ.* 143. *num.* 2. *par.* 2. *recent.* vbi ait id quoq; procedete, etiam ſi Iudex ſciat ſe eſſe delegatum, & multò magis, quando ignoraret fundamentum ſuæ iuriſdictionis, quia tunc quicquam agere non valet, *vt ait Rota deciſ.* 730. *num* 4. *& prius deciſ.* 546. *num.* 3. *d. par.* 2. *recent.*

102 Ex quibus igitur infertur primò, quòd executor debet de ſua iuriſdictione eſſe certus, non autem per exemplum, ſed per exhibitionem ipſarum litterarum ſuæ delegationis, *vt ait Rota deciſ.* 459. *in antiq. & veluti dixi ſuperius in verſ. Sed tenendo illam primam opinionem.* Veluti eodem modo dicitur de iuriſdictione, quę ſalrem in exercitio ablata non cenſerur à Iudice, per commiſſionem auocatoriam, niſi pręſentato reſcripto coram alio Iudice, *vt ait Rota deciſ.* 773. *num.* 3. *parte ſecunda recentior.*

103 Infertur ſecundò, quòd citatus à delegato ante exhibitionem litterarum, ſi non comparuerit, non efficitur contumax, *vt ait Anna in ſuo ſingulari* 147.

104 Infertur tertiò, quòd delegatus tenetur mittere tenorem ſuę delegationis in citatione, vt citatus certò ſciat debere comparere, *vt ait Miſing. in ſua prima obſeru. centur.* 3.

105 Declata tamen primò prędictas illationes non afficere, ſi à parte non opponatur, aliàs omnia ante litterarum pręſentationem facta valent, *vt ait Iaſfred. in ſua dec.* 32.

106 Declara ſecundò non procedere in executore, qui poteſt conferre, antequam ſint pręſentatę litterę, iuxta opinionem *Bellamer. in ſua dec.* 359.

107 Contrarium tamen tenuit, *Rota in dec.* 455. *in nouiſſ.*

108 Declara tertiò non procedere, quoad validitatem translationis penſionis factam coram Iudice, vigore proceſſus fulminati, in quo erant inſertę litterę facultatis translationis penſionis, licèt litterę originales exhibitę non fuerint, *vt ait Acchill. de Graſſis deciſ. ſecunda de offic. delegat.* Dummodo tamen poſt factam oppoſitionem de exemplari conſtet, quia executor debet eſſe certus de ſua iuriſdictione, non per exemplum, ſed per originale, *vt ait Rota in deciſ.* 242. *& deciſ.* 459. *&* 487. *in nou. & deciſ.* 793. *in antiq. & Aegid. in deciſ.* 359. *cum aliis deciſionibus allegatis per Felyn. in cap. eam te de reſcript. colum. penultima in* 4. *fallent.* qui licèt teneant quòd executor poſſit conferre, antequam ſibi fuerint præſentatæ litteræ, nihilominus *Rota in deciſ.* 455. *in nou.* contrarium tenuit, *vt teſtatur dictus Acchill. de Graſſis in dicta deciſ. ſecunda num.* 5.

109 Poſtremò notandum erit, quòd citatio delegati, in qua nō fuit originale reſcriptum inſertum, non eſt ſufficiens ad declarandum illum, qui in excommunicationem inciderit, *vt ait idem Anna in ſua allegatione* 24. & ibi teſtatur ita fuiſſe deciſum, veluti quoque nullirer ſe geſſiſſe diceretur, ſi iuxta commiſſionem ſibi datam non procederet, *vt fuit dictum à Rota per Gregorium dec.* 518. *num.* 2. licèt ſit benè verum, quòd non tenetur in procedendo ſeruare ſtylum loci, ac illius conſtitutiones; ſed ſtylum, & leges Curiæ Romanæ; vndè illius iuriſdictio emanauit, *vt ait Rota per eundem*

dem Gregorium in deciſ. 251. num. xj. Put. deciſ. 127. lib. primo, & Rota in Piſtorien. Beneficij 22. Aprilis 1616. coram Buratto, & deciſ. 74. par. 4. in recentior.

Quod tamen declara procedere, quoad deciſoria; at ſecus quoad ordinatoria, quia tunc debet ſeruari ſtylus loci, in quo cauſa agitari debet, *vt fuit dictum in Papien. Bonorum 14. Fubruarij 1578. coram Cardinali Lancellotto, & Surd conſ. 204. num. 7. allegati ab addente ad deciſ. Gregorij 251. in fine.*

Animaduertendo, quòd delegati iuriſdictio expirat lata ſententia, *vt ait Rota deciſ. 631. num. 8. & ſeq. par. 2. in recentior.*

110 Et in hac materia erunt videnda, quæ dicam in verbo Arbitrium, vbi inter cetera videbis, quando Papa retardet iſtarum litterarum executionem in eius ſignatura, & quando ſecus.

ARGVMENTVM.

APOTHECA QVID SIT, ET IN quibus differat ab alijs membris Domus.

CONCLVSIO CXXVII.

1 APOTHECA nota, quòd nil aliud eſt, quàm repoſitorium mercium, ſiue locus, vel ſtatio ad merces, ſeu exercitium deſtinata, *vt ait Card. Tuſch. in verbo Apotheca concluſ.* 430. & differt à cella cum apotheca ſit quoddam repoſitorium maius; cella verò minus ad vſum quotidianum deſtinatum, & propterea pars fructuaria diuiditur in cellam oleariam, torculariam, vineariam, deſfructuariam, fœnilia, paleariaque, apothecas, & horrea, *vt ait Grat. lib. 5. diſcept. cap. 927. num. 5.*

2 Vnde videmus, quòd decretum anni ſancti, quod prohibet augumentum penſionis domorum, & apothecarum extenditur etiam ad granaria, & ſimilia bona, *vt ait Gratian. ibi ſupra num. 2.*

3 Sed quòd apotheca idem ſit, quod cella vinearia, & quod ea paſſim ſignificet tabernam, & locum ad vendendas merces, *ait Alber. in l. ſi in teſtamento in princip. ff. de fund. inſtruc. Bart. in l. cum pater, §. menſe, num. 8. ff. de legat. 2. & ita fuit dictum in Bononien. Macelli, ſeu de Conobijs, Veneris 20. Iun. 1603. coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt eius impreſſis deciſ. 123. num. 2.*

4 Declara tamen primò, quòd apotheca non eſt cenſendum ædificium; ſed potius domus, quando maior, & principalior pars illius eſt domus, *vt fuit dictum in Rauennaten. Apotheca, Luna 2. Aprilis 1607. coram eodem Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 308. num. 7.*

5 Declara ſecundò, quòd legata domo non venit apotheca, *vt ait Rota per Verall. dec. 342. par. 3.*

6 Extende idem procedere de horto, & arundineto, qui, vel quod non venit appellatione domus, *Abb. & Alex. allegati à Rota dicta deciſione 342. num. primo.*

7 Extende ſecundò idem procedere in legato fundi aratorij, ſub quo vinea non continetur, *vt ait Iaſon in l. ſi quis in fundo legato, ff. de legat. primo num. 40.*

8 Fallit tamen, quando apotheca, arundinetum, & hortus eſſet domui contiguus; quia tunc appellatione domus illa membra venirent, *vt ait Rota ibi ſupra, & Balb. deciſ. 70.*

9 Extende huiuſmodi fallentiam procedere, quando apotheca ſub domo, ſiue illius finibus exiſteret, quia tunc compræhenderetur ſub legato totius domus, etiamſi eſſet ſeparata reſpectu vſus, & locationis; & ratio ea eſt, quia totũ etiã partes reſpicit, ſine quibus aliquod corpus integrum dici nõ poteſt, ſiue ſit vniuerſale, ſiue ſit generale, ſiue integrale, & præſertim in legato, vbi dictio (tota) ſignificat omnimodam qualitatem in ſubiecto, *Surd. deciſ. 78. nu. 12. & Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 775. num. 1. & ſeqq. & Card. Tuſc. d. concluſ. 430. num. 2.*

Subextende id eò magis procedere, quando per eandem domum daretur additus ad hortum, ſiue quando ille eſſet deſtinatus pro delicijs dictę domus, vel ſi eſſet ipſius pediſſequus *l. prædijs, §. penult.*

Google

S. penul. ff. de leg. 3. Menoch. conſ. 223. num. 1. & ſeq. lib. 3. Pariſ. conſ. 80. l. 2. nu. 2. Simon de Prat. vlt. vol. cart. 380. num. 20. & 30. Purpur. qui loquitur in venditione de domo facta cum pertinentiis, conſ. 341. num. 1. & ſeq. lib. primo, & Surd. conſ. 203. num. 4. lib. 2. text. eſt in l. ſeiæ, §. tyranne ff. de fund. inſtr. & l. fin. ff. de ſeru. vrb. præd. & in l. partem, ff. de ſeru. ruſtic. præd. vide in hac materia Afflict. in ſua deciſ. 298. per totam, & ibi quoque Vrſill. item in deciſ. 223. & ibi in prin. & Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 896. num. 28. & ſeqq. vbi ait prædicta procedere in materia viridarij, vt ſcilicet illud veniat in diſpoſitione facta de domo, quando fuerit emptum, vt domum ameniorem, ſiue ſalubriorem redderet, & ſi aſſumat qualitatem illius domus, cui vnitur, & cedit, at ſecus ſi è contra, quia tunc ſi domus, verbi gratia, fęudalis, vel cenſualis, non tamen hortus erit talis, ſi prius erat allodialis, ſed remanebit liber ab omni cenſu, ſed quæ concurrere debeant, ad hoc, vt domo vendita, ſiue legata, veniat hortus, *ait Grat. ibi ſupra.*

10 Declara tertiò, quòd ſi concedatur licentia conductori ſublocãdi domum, non per hoc conceſſa cenſetur ſublocatio apothecę, *vt ait Grat. in ſua dec. Marchiæ 67.*

11 Declara quartò, quòd ſtatutum puniens inſultum alicui factum in propria domo, non extenditur ad illum, qui in apotheca inſultet, *vt ait Maynardus in ſua deciſ. Tholoſan. 59. lib. 2.*

12 Declara quintò, quòd apotheca Hoſpitalis immunitate Eccleſiæ non gaudet, *vt ait D. de Ponte deciſ. 35. cum ibi per eum allegatis.*

13 Quod tamen ſubdeclara verum, quando captus deliquiſſet in Hoſpitale, vel in eius apotheca, quia tunc præſumitur deliquiſſe ſub ſpe immunitatis, & propterea eo priuilegio ille indignus efficitur, veluti dicitur de eo, qui deliquit in Eccleſia, vel propè eam ad illũ ſi nẽ, *vt ait Iaffred. deciſ. 99. & Ricc. in ſua collectanea 513. par. 3. & D. de Ponte deciſ. 14. & Cappell. Tholoſan. in ſua deciſ. 422. ſecundum antiquam impreſſionem.*

14 Extende procedere quoque in eo, qui ſemel commiſit ſacrilegium in Eccleſia, quia ſi ob aliud delictum ad eam confugiat, illius immunitate non gaudet *vt ait dicta Cappell. Tholoſ. dec. 422.*

15 Et ratio eſt, quia per ſacrilegium, antecedens illud priuilegium amittit, ita vt Eccleſia amplius eum abutentem tueri non debeat, *vt ait Ruler. dec. 13 lib. 1. rer. iudicat. & Ricc. in dicta collect. 513. par. 3.*

16 Declara ſextò, quòd ſtatutum puniens delinquentem in Eccleſia, non procedit, ſi delictum ſit commiſſum in apotheca Eccleſiæ, ſiue illius oſtio, *vt ait Maſtrill. deciſ. 22.*

17 Extende propterea, quòd ſi vendatur domus non ob id cenſetur vendita illius apotheca, *vt ait Rota Ianuæ Marilian. dec. 92.*

18 Fallit tamen primò, veluti ſi eſſemus in venditione, & ageretur de vitriatis, ac aliis parieti affixis, quæ veniunt in venditione domus vti pars illius, vt teſtatur ita fuiſſe deciſum in Senatu Mantuano, *Surdus in ſua deciſ. 134.* ſed quid de ſeruitutibus antiquis ſint habentibus cauſam diſcontinuam, vt eſt iter, & via, aut aquæ fluentis, an veniant ſi non exprimantur, & quid ſi in venditione fuerint expreſſa membra, quæ vẽduntur, an non obſtante dicta expreſſione illæ ſeruitutes veniant, q̃ñ in inſtrumento venditionis domus fuerit dictũ à notario, *iuxta cautel. Cepoll.* cum acceſſibus, regreſſibus, aſpectibus reſpectibus, antiſtis, & perantiſtis, & fuerit vendita domus frãca, *vide Afflict. in ſua deciſ. 298. & ibi Vrſill. per totam, Cepol. de ſeruit. tit. de itin. ſiue act. & Boer. deciſ. 322.*

19 Fallit ſecundò in legato facto de apotheca pannorum, quia tunc legatarius vigore illius legati, non ſolùm poterit conſequi fundum; verum etiam, & merces in ea exiſtentes, cũ illud nomen apotheca ſit generale, *vt ait Caſtrenſ. in l. certo genere num. 3. ff. de ſeruit ruſt. præd. Alex. conſ. 47. num. 3. lib. primo, Iaſon in l. ſi res obligata num. 24. ff. de legat. primo, Berou. con. 161. num. 2. lib. primo, Simon de prat. in tractat. vltim voluntat. cart. 388. num. 17. & 18. & Crauett. conſil. 218. num. 18. & Cardin. Tuſch. dicta concl. 430. nu. 3.*

20 Con-

20 Contrarium, quòd ſcilicet in legato apothecæ panni non veniant, *ait Iaſon in l. Centurio num. 50. ff. de vulg. & pupil.* dicens, quòd illud verbum, Panni, ſtat demonſtratiuè, non autem diſpoſitiuè, & hanc opinionem, ſequitur *Bartol. in l. cum Pater filios, §. Menſæ nu. 8. & 9. ff. de legat. ſecundo*, vbi ait, quòd legatum factum de apotheca pannorum non venit mercantia, veluti dicitur etiam ſi eſſet legata apotheca cum omnibus, quæ ibi ſunt; quia tunc veniunt ſolùm res, ſed non debita, & credita; ſecus verò, ſi fuiſſent legatæ merces, quia non veniet locus, in quo merces reponuntur, *vt fuit dictum in Romana Societatis Magazeni Veneris 23. Maij 1603. coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 115. num. 5. & 6.*

21 Sed pro concordantia opinionum prædictarum, eſt attendenda mens teſtatoris, quando ſcilicet ipſe voluerit intelligere de loco, & mercantia inſimul, vel quando de altero tantum, iuxta ea, quæ ait *Bartolus in dicto §. Menſæ in fine*.

22 Sed tenendo primam opinionem extende eam primò procedere in legato facto de domo, quòd quidem compræhendit etiam apothecam, & omnia parata ad vſum, *vt ait Gratian. lib. primo diſcept. cap. 126. num. 1. cap. 775. nu. 3. lib. 4.*

Subextende id intantum eſſe verum, vt propterea apothecæ exiſtentes ſub domo legata, ac illius finibus compræhendantur in legato habitationis totius domus, etiam, quod eſſent ſeparatæ reſpectu vſus, & locationis, *vt ait idem Gratian. lib. 4. d. diſcept. cap. 775. num. 1. 2. & 5.*

23 Extende ſecundo procedere in legato facto de camera ſua, quia tunc illud compræhendit omnia contenta in ea, *vt ait idem Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 940. num. 34. & Bar. in l. penum meam ff. de penu legata.*

24 Extende tertiò, quòd in legato facto de lecto intelligantur, etiam legata ornamenta, quæ lecto accedunt conſiderata perſonarum qualitate, *vt ait idem Gratian. lib. 4. diſceptat. cap. 610. num. 12. & ſeq.*

25 Contrarium vt ſcilicet legatum factum vxori de lecto, vel veſtibus non compræhendat veſtes, aut culcitra, ſiue lectum de ſerico, *ait Simon. de prat. vltim. voluntat. cart. mihi 408. & Surdus deciſ. 150. num. ſecundo, & 3.* ex ea ratione, quia ea perſonę viduę non conueniunt.

26 Concordari poſſunt prędictæ opiniones, & ſic vt prima procedat, quando teſtator legauit lectum ſuum; ſecunda verò, quando in genere, *vt ait Bar. in l. librorum, §. fin. ff. de leg. 3. & Surd. dicta deciſ. 150. num. 9. & ſeq.* Item concordari poſſunt, vt ſcilicet, ea ornamenta veniant ad lectum attenta qualitate perſonarum.

ARGVMENTVM.

APPELLATIO QVOTVPLEX SIT & quare adinuenta, & in quibus caſibus detur, & in quibus non.

CONCLVSIO CXXVIII.

1 APPELLATIO nota, quòd à Doctoribus diuerſimodè diffinitur, & alij dicunt eam eſſe triplicem, & prima illa dicitur quæ datur à ſententia difinitiua, de qua *DD. tractant in ff. & C. de appellat.* Altera, quæ datur ab interlocutoria, de qua in *l. 2. de appellation. recipien. vel non*; Altera verò ab actibus extraiudicialibus, cuius enim mentio fit, *in l. prima, §. ſolent, ff. quando appell. ſit.* Alij Doctores, & melius duo tantùm genera appellationum conſtituunt; nempè iudicialem, & extraiudicialem. Sunt etiam aliqui, qui eam in alia duo genera diſtribuunt in expreſſam ſcilicet, & tacitam, expreſſam intelligentes, quæ voce, aut in ſcriptis fit, prout eſt, *text. in l. prima, & ſecunda ff. de appellat.* Tacitam verò, quæ neque voce, neque in ſcriptis fit, ſed facto, de qua meminit, *text. in cap. dilecti filij de appell.* ſed *nouiſſimè Scacc. de appellat. in quæſt. prima in principio*, ait appellationis nomen tribus modis poſſe ſumi, nempè latiſſimè, latè, & propriè, ſed melius ait *in artic. 3.*

artic. 3. num. 32. cap. 2. quæſt. 2. eod. tit. de appellat.

2 Deinde notandum erit, quòd iſtud remedium appellationis dicitur ſaluberrimum, & vti ſpecies defenſionis nemini venit denegādum, illudque fuit adinuentum à legiſlatoribus antiquibus, ad hoc, vt quis non teneretur ſtare ſententiæ vnius Iudicis, *vt ait Put. deciſ. 54. num. primo lib. primo*. Vndè dicti legiſlatores ius naturæ imitantes contra venenum iniuſtæ ſententiæ triacam appellationis inuenerunt, quę alio modo vocatur à Doctoribus præſidium innocentiæ, *vt ait Vrſill. ad Aſſlict. in dec. 188. num. 6. Surd. deciſ. 35. num. 5. & eſt text. in l. ſecunda, §. Ex actis. verſ. Et ibi neque procuratio, ff. de orig. iuris, & cap. ad Romanam 2. quæſt. 6. Purpurat. in l. 1. num. 87. C. de pact. Nicol. Gracch. in addit. ad Veſtr. lib. ſecundo cap. 5. num. xj. Scacc. de appellat. artic. primo, cap. ſecundo, quæſt. 3. Rota deciſ. 2. & 3. vt lite pend. in nou. Verall. deciſ. 171. par. 2. deciſ. Pedemont. 100. Rota deciſ. 2. de except. in nou. & ita fuit dictum in vna Romana de Ruſpolis x. Maij 1589. coram Card. Platto, & Rota deciſ. 23. de appellat. in antiq. num. 3.*

3 Quod quidem appellationis remedium; nedum applicatur vnicuique grauamini, etiam ex leuiſſima cauſa, & extraiudicialiter illato, loquendo tamen de iure canonico, & data rationabili cauſa, & ea expreſſa, *vt ait Gratian. lib. ſecundo diſceptat. cap. 383. num. x. Rota apud Marcheſanum de commiſſionibus in prima parte ſol. 304. & in Calaguritana de Branteuilla 5. Iulij 1604. coram Cardinali Sacrato, & eſt text. in cap. dilectus de dol. & contum. & ita Rota deciſ. 391. num. 3. par. 2. recentior. & Aſſlict. deciſ. 269. Franch. dec. 193. & 288. Caccher. deciſ. 25. Caſtill. deciſ. 42. Ioſeph. Ludou. deciſ. xx. Peruſ. Rota Auenionen. deciſ. 73. & 165. Gayll. pract. obſeru. cap. 147. Peregrin. in ſua deciſ. 97. & 98. & fuit dictum in vna Mediolanen. coram Cardinali Pamphilio, quæ eſt apud Macheſanum in dicta parte prima ſol. 146. num. 2. & Rota deciſ. 287. num. 7. par. ſecunda in recentior. Beninted. deciſ. Bonon. 17. Aſſl. deciſ. 269. & Rota apud Gregorium XV. in deciſ. 335. num. 18. & deciſ. 546. num. 4. & vltimo loco in Abulen. Hereditatis 28. Maij 1629. coram Veroſpio, & ibi aliæ deciſiones allegantur, & deciſ. 4. num. 4. par. 3. recentior. & ibidem deciſ. 79. num.*

Verum etiam illud remedium appellationis veniret attendendum, etiam per viam ſtatuti, quando (vt eſt illud Rauænnæ) reduceret appellationem ad terminos iuris canonici, *vt fuit dictum à Rota per Gregorium deciſ. 546. num. 3.*

4 Quinimò Extende, quòd etiā ab actis extraiudicialibus datur appellatio, qñ ex illis grauamen dubitatur, *vt ait Gratian. lib. primo diſceptat. cap. 84. num. 8. & Rota deciſ. 522. num. 4. par. ſecunda recentior.*

5 Secus autē ſi loquamur de iure ciuili, quia tūc ex illius diſpoſitione, multi ſūt caſus, in quibus appellatio admittitur, in multis verò non, licet ſit benè verū quod in omnibus cauſis, tàm ciuilibus, quàm criminalibus ſemper appellatio datur, niſi expreſsè prohibita reperiatur, cum ea ſpecies difenſionis dicatur, *vt ait Andr. Gayll. in deciſ. 128. par. 1. & Marta in ſua compil. deciſionum in verbo Appellatio cap. 108. tom. 1. & Rota deciſ. 79. num. 5. & deciſ. 267. num. 6. par. 3. recentior.*

Quinimmò nota, quòd in dubio ſemper admittenda venit, *vt ait Surd. dec. 27. num. 4. & text. eſt in l. & in maioribus, C. de appellat. & eſt deciſ. penes Gayll. pract. obſeruation. obſeruat. 149. num. 6. Gratian. deciſ. 86. num. 5. & deciſ. 92. num. primo, idem Surd. deciſ. 36. num. ſecundo. & Gregorius XV. deciſ. 251. num. 9. & Franchus deciſ. 351. num. 3. & prius deciſ. 120. num. 4. & 5.*

6 Extende id adeò eſſe verum, vt nec ea per ſtatutum tolli poſſit; licèt ſecus ſit ex conuentione partium, *vt ait Ioacchim. Miſynger. in ſua deciſ. 14. par. 4.*

7 Subextende quòd neque pari modo per Conſtitutionem Synodalem prohiberi poſſit appellatio, *vt ait Greg. XV. dec. 339. num. 5.*

8 Immò quatenus etiam admitteretur, quòd

quòd à ſtatuto appellatio, ſiue ex conuentione partium prohiberi poſſet, tamen ea nunquam denegatur, per quam quis manifeſtè grauatur, *vt ait Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 76. num. 8. cum ibi allegatis.*

9 Et ſic igitur concorda opinionem Miſingerij eſſe veram, quando appellatio eſſet iuſta, aliàs ſecus, *vt ait idem Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 119. num. 8. cum ſeqq.*

10 Et ratio eſt, quia ſtatutum ſecundum ius commune regulari debet, & propterea ſtatutum appellationem prohibens debet intelligi in caſibus, in quibus grauamen in diſinitiua poteſt reparari, aliàs ſecus, & ſic eo non obſtante appellationi erit locus, *vt ait Ioſeph Ludou. deciſ. Peruſ. 38. Surd. dec. 36. & Cappell. Thol. in ſua deciſ. fin. & Grat. ibi ſup. & Rota in dec. 79. nu. 1. par. 3. recent.*

11 Extende prædicta eò magis eſſe vera, ſi pars opponat, quia tunc appellatio eam petenti non denegatur, *vt ait Rota deciſ. 105. par. 1. diuerſor. & Put. deciſ. 383. lib. 2.*

12 Subextende procedere, etiamſi appellans non appellare iuraſſet; quia licèt ille eſſet periurus poſtea appellando, nihilominus appellatio erit valida; Sed eſt benè verum, quòd Iudex eam admittere non debet, niſi tamen appellans prius abſolutionem obtinere curauerit, aliàs fatalia currerent, *vt ait Gaſpar Gullielm. deciſ. Rotæ Spiren. 97. par. 1.*

13 Præterea erit animaduertendum vnum, & eſt, quòd licèt in cauſis appellatio detur, non obid tamen illa diuerſificat cauſam, nec cauſam nouam inducit, ſed tantùm inſtantiam mutat, licèt *Magon. in deciſ. Florent.* 133. dicat, quod ſemper remaneant reliquiæ pro ſententia, Item quòd non diuerſificet, *ait Rota in Terdonen. Præpoſituræ, Veneris* 26. *Octobris* 1601. *coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 42. *nu.* 6. *& in alia Anconitana Aſſecurationis, Lunæ prima Iulij* 1602. *coram eodem, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 70. num. 10. & coram eodem in Interamnen. Pecuniaria, Lunæ 23. Iunij 1603. quæ eſt in eius impreſſis deciſ 123. num. 9. & in Piſtorien. beneficij Veneris 13. Ianuarij 1617. coram Buratto,* vbi ait quòd licèt prima inſtantia ſit diuerſa à ſecunda cā tamen eſt eadem, ratione identitatis perſonarum; nempè actoris, & rei; quāuis *Rota per Card. Caualer. in ſua deciſ. 623. num. primo*, dicat, quòd cauſa in prima inſtātia eſt diuerſa ab ea per viam appellationis, & propterea hinc fit, quod nō ab eodem, ſed à diuerſis Iudicibus venit cognoſcenda, ex ea ratione, ſub num. 2. adducta; nempè, vt quis non cogatur ſententiæ vnius Iudicis ſtare; quoniam veriſimilè valdè eſſe videtur, vt Iudex, veluti errauit, ac iniquè egit in prima inſtantia, ita quoque eſſet facturus in ſecunda, & ſic quod prius factū de facili tueretur, *vt ait Rot. per Bellam. deciſ. 24. allegat. à Marta in ſua compilat. deciſionum in verbo Appellatio cap. 33. tomo primo*; Et ſic igitur erit concordandum, vt ſcilicet cauſa in prima inſtantia ſit à ſecunda per viam appellationis diuerſa, reſpectu Iudicum ſed non ratione actoris, & rei, qui ad illud Iudicium concurrunt ex ſuperius allegatis; Item cauſa appellationis, & negotium principale vnum, & idem ſunt, ſed ſecus tamen eſſet, quando adiretur principaliter Iudex ſuper negotio principali nulla appellationis habita ratione, *vt ait Rota deciſ. 427. par. 3. nouiſſim. Paleotti*, ſed quòd appellationis cauſa ſit ſeparata ab ea primæ inſtantiæ, ex eo probatur, quia videmus, quod fideiuſſor datus in prima inſtantia non tenetur in ſecunda, veluti dicitur de eo, in primo contractu data, qui nō tenetur in ſecundo, cum fideiuſſio expiret inſtantia perempta, *vt ait Theſ. in ſua deciſ. 202. num. primo, & ſeqq. & Rota per Coccinum in deciſ. 84. num. ſecundo.*

Declara tū prædicta eſſe vera, ſi fideiuſſor fuerit datus pro faciendo decreto ab vno Iudice certo, ſiue ſi fieret mutatio rerū vel perſonarū, ſecus aūt ſi ille fuiſſet præſtitus in euentum ſuccumbentiæ quia tunc poſt latum primum decretum à Iudice non dicitur liberatus ab alio, ſed cenſetur conſenſiſſe in omni iudicio ſuccumbentiæ, & ſic iſto caſu tenetur ad omnes expenſas in vtroque iudicio factas, quod ſecus eſſet in primo caſu, *vt ait Theſ. dicta deciſ. 202. & Rota apud Coccinum dicta deciſ. 84. num. 13. & 15.*

& 15. apud quos multa alia notanda in habebis in hac materia, *& Maccratcn. variar. reſolut. reſol. 30. lib. 3.*

Fallit tamen, quando dictus fideiuſſor fuiſſet datus in vim alicuius ſtatuti, quia tunc teneretur vti principalis ſoluere iudicatum vſque ad finem litis, veluti dicā in *concluſ. 142. num. 43.*

Sed huiuſmodi occaſione erit hic notandum, quòd talis fideiuſſor iudicij non erit neceſſariò citandus illius condemnatione; quia ſententia lata contra principalem, nocet quoque fideiuſſori, etiam non citato, vt animaduertit *Rota ibi apud Coccinum in dicta deciſione 84. num. 14.*

Extende prædicta, quę fuerunt dicta de fideiuſſore in qualibet inſtantia obligato, procedere quoque in fideiuſſore, pro alio cuſtodiam caſtri promittente, qui tenetur etiam finito officio, & confirmato, veluti etiam dicitur de adminiſtratore, cū obligatione generali ad certū tempus, non reſtricta; quia tunc ille, etiam pro tempore prorogato tenetur; ſecus autem in fideiuſſore tutoris, qui non obligatur de adminiſtratis poſt pubertatem, *vt ait Gratian. lib. quarto diſceptation. cap. 718. num. primo cum ſequentib.*

14 Rurſus erit quoque, circa prædicta, notandum, quòd appellatio inſpecto ſtatu præſenti, iudicatum extinguit, etiam, quoad iuris præſumptionem, conſiderato verò futuro euentu, illud ſuſpēdit, *vt ait Rota deciſione 526. num. 3. par. ſecunda in recentior. & Rota per Burattum in ſua deciſ. 436. num. 8. & in Romana Vinea 17. Martij 1623. coram Vbaldo, & in alia Vicentina Recreationis 3. Martij 1625. coram Pirouano, & deciſione 38. num. 4. par. 3. recentior. & Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 67. num. 36. & Gabr. concluſ. 4. num. 31 & concl. 6. num. 23. tit. de ſent. Card. Cavaler. deciſione 228. num. 4. & 242. num. ſecundo, & deciſione 643. num. 7. & 482.*

15 Et ideò videmus, quòd vbi ageretur de ligamine animæ, veluti, dicitur de excommunicato, ſiue de periuro, tunc pendente appellatione, nec ille dicitur excommunicatus, nec alter periurus, & propterea illi agere non prohibentur *vt ait Vrſill. ad Affliſt. deciſ. 188. num. 5. & ſequen.*

16 Immò nota, quòd appellatione iuſtificata negotium principale, ita, & taliter dicitur deuolutum, & radicatum in Iudice appellationis, vt inuito appellante, amplius illud ad primum Iudicem vti ſuſpectum remitti non poſſit, *vt ait Magon. dec. Florent. 63. num. 7. & Guidopap. deciſ. 436. nu. 1. ait*, quòdquis appellando in protectione Iudicis ad quē, conſtituitur, & à poteſtate Iudicis à quo, eximitur.

17 Declara tamen, quòd quando appellatio datur in vna cauſa, non deuoluitur nec impedit executionem in alia, *vt ait Surd. in dec. 335. num. 15.*

18 Quod tamen ſecus eſſet, vbi eſſemus in capitibus connexis, quia tunc vna pars appellabilis ad ſe aliam partem non appellabilem trahit, & ſic iſto caſu appellatio in parte, & partibus non prodeſſet, *vt ait Franch. in cap. ſi duobus, num. 6. de appellat.* qui textus fuit canonizatus à *Rota in Romana Bibliothecæ 26. Ianuarij 1576. coram Oradino, & per Gregor. dec. 223. & ibi in addition.*

19 Contrariū tn̄ eſſet, qn̄ capita eſſent ſeparabilia, quia tunc verificaretur illa concluſio, quòd, ſcilicet appellatio data ab vno capite appellabili, non conceditur in alio non appellabili, *Corn. conſ. 10. nu. 3. verſ. Cum itaque, lib. 4. Put. deciſ. 316. lib. 2. & ita fuit dictum in vna Fauentina ſpolij 15. Aprilis 1580. coram Card. Seraphino, & in alia Romana tutela Luna 12. Decembris 1605. coram Penia, & Gregor. XV. dec. 552. & ibi in addit.*

Extende hic obiter, eodem modo procedere in ſententia in Iudicio lata coram pluribus Iudicibus intentato, quæ valere poteſt quoad vnum, & non quoad alios in materia diuidua, *l. de vno quoque, ff. de re iud.* Et ratio eſt, quia quando verſamur in Iudicio diuiſorio, tot cenſentur capita, quot ſunt perſonæ, *vt ait Gabriel conſil. 56. num. primo, & ſeqq. volum. primo, & Rota apud Coccinum deciſ. 45. num. 5.*

20 Et ad cognoſcendum, quando capita ſint ſeparabilia, vel non, dicam (Deo dante) in verbo *Sententia*, ſed tunc præcipuè connexa dicuntur, quando vnum

vnum ab alio dependet, vel quando obligationes ſunt correſpectiuæ, veluti, quia vna fit contemplatione alterius, & inuicem ſe reſpiciunt, & ita quoque fuit dictum in vna *Romana hæreditatis de Bonellis, Veneris 21. Octobris 1605. coram Gregor. XV. quæ eſt in eius impreſſis dec. 223. & ibi Beltramin. in ſua addit. docet,* quando capitula ſint connexa.

Extende pterea, quod Capitula dicantur cõnexa, etiam ſi fuerint facta diuerſis temporibus, ſi tamen ſint facta ex eadem cauſa, & ad eundem finem tendant, & vnum tendat ad qualificandum, vel perimendum aliud, *Surd. dec. 258. num. 11.*

21 Reaſſumendo enim principalem concluſionem in ea parte, vbi fuit dictum, quod nedum de iure Canonico, ſed etiam de iure Ciuili appellatio datur, vt latè ait *Scacc. de appel. q. 17. lim. 6. mẽbr. 7. per tot.*

Amplia primò, eam procedere quoque in ſententia, in qua vigore *l. fin. C. de edict. D. Adrian. tollen.* mandatur aliquem fore, & eſse immittendum in poſſeſſionem, *Afflict. dec. 269. Capic. dec. 34 Franch. deciſ. 193. nu. 8. & deciſ. 288. in princ. & Vrſill. ad Afflict. in dicta deciſ. 269. Octau. Cacher. deciſ. Pedemont. 29. num. 2. Peregr. deciſ. Patau. 97. num. 17. & deciſ. 98. num. 4. Benintend. deciſ. Bononien. 17. Laurent. dec. Auenion. 73. & deciſ. 165. num. 9. Caſtil. dec. Sicil. 42. n. 10. & infiniti alij DD. alleg. à Borel. in ſumma dec. tit. 23. num. 240. de appellationib.*

22 Quòd tamen declara procedere, quoad effectum deuolutiuum tantum, necnon loquendo, iuxta terminos iuris Ciuilis, *vt dicunt Doctores ſuperius allegati*; at ſecus, ſi loquamur iux. illos iuris Canonici, quia tunc appellatio, quoad vtrumque effectum admittitur, *vt ait Rota apud Stail. deciſ. 231. num. 2. & Gregor. XV. dec. 233. num. 18. idem dicunt DD. allegati à Rota in vna Spoletana Hæreditatis Veneris 7. Iunij 1585. coram Card. Blanchetto, & in eadem coram eodem 17. Iunij eiuſdem anni, & Bellamer. dec. 22.*

23 Contrarium tamen eſſet dicendum, etiam de iure Canonico, vbi verſemur in poſſeſſorio ſummariiſſimo, momẽtaneo, & extraordinario, quia cũ tali caſu ſentẽtia dicatur interlocutoria, ideò nec per conſequens ab ea appellari poſset, *vt ait Rota deciſ. 287. num. 7. par. ſecunda recentior. Benintend. in ſua deciſ. Bonon. 79. Ludouic. d. deciſ. 20. num. 19. & infiniti Doctores allegati à Borello ibi ſupra ſub num. 239. & Rota in Valentina Decimarum 26. Octobris 1598. coram Cardin. Seraph. & in Seguntina Canonicatus 23. Ianuarij 1610. coram Card. Caualerio, & prius in Bergomen. preheminentiarum 6. Iunij 1606. coram Manzanedo, & in Aquilegien. penſionis 21. Maij 1610. coram eodem Afflict. dec. 269. Cappel. Tholoſ. deciſ. 501. & Capic. deciſ. 34. Iaffred. Balb. deciſ. 477. Creſcent. deciſ. 5. de appellat. Benintend. dec. Rotæ Bononien. 17. Octau. Cacher. dec. 20. num. 15. Ioſeph. Ludou. dec. Peruſ. 20. n. 15. & dec. 38. Peregr. deciſ. 97. & 98. Amat. dec. 15. Caſtill. deciſ. 42. Laurent. deciſ. 73. & Barz. deciſ. 71.*

24 Ratio autem quare in remedio extraordinario executio nõ retardetur, ea eſt, quia illa remedia fuerunt inuenta ad euitanda ſcandala, quæ inter partes occaſione poſſeſsionis oriri poſsent, lite pendente, & ob id facile de iure Canonico receditur à regulis iuris communis, *vt ait Gratian. lib. primo diſceptation. cap. 74. num. 8.* & propterea intrat altera regula, quod ſcilicet appellatio non admittatur in his, quæ celeri expeditione terminanda veniunt, *vt ait idem Gratian. deciſ. 72. num. 6.*

Neque propterea appellatio in iſtis caſibus cauſaret attentata, nec minus faceret, vt executio, & alia geſta ea pendente, eſsent reuocanda, vt fuit dictũ in *Ferrarien. de Taſſonis Veneris 20. Nouembris 1619. coram Vbaldo.*

25 Quinimmò ſubamplia illam ſecundam opinionem, in tantum procedere, vt propterea etiam decretum in iudicio ſummariiſſimo manutentionis numquam tranſeat in rem iudicatam, ita quod ſi Iudici conſtiterit melius de poſseſsione aduerſarii, poterit ſuam decretum reuocare, & alteram partem manutenere; quòd tamen declara verum, ſi mandatũ fuerit factum per decretum; ac ſecus, ſi per cedulam, *vt ait Gratian. dicto cap. 310. num. 66. & ſeq.*

Et ratio eſt, quia in ſecundo caſu, cum Iudex functus fuerit officio ſuo, amplius in eo ſe ingerere non poſset, *vt ait idem*

Gra-

Gratian. & DD. ſuperius alleg. & Rota per Buratt. dec. 371. num. 14.

26 Et prædicta extende procedere, ſiue poſſeſſorium eſſet adipiſcendæ, ſiue retinendæ, aut recuperandæ, *vt ait Cappell. Tholoſan. dicta deciſ. 501. num. primo, Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ. 20. par. prima, & cæteri DD. ſuperius alleg.*

27 Sed tenendo primam opinionem, extende eam, multò magis procedere, quando poſſeſſorium ex contractu proueniret, quia tunc appellatio permiſſa cenſetur, *vt ait Rota per Card. Seraph. dec. 430. num. 2. & dec. 356. num. 8. par. prima diuerſ.*

28 Declara tamen id eſſe verum, vbi in contractu poſseſsio promittitur, ſecus verò, ſi daretur Saluianum ratione hypothecæ in dicto contractu appoſitæ, *idem Card. Seraph. d. dec. 430. num. ſecundo.*

29 Subextende primò, quòd in terminis Iuris Ciuilis appellatio in ſententia lata in vim dictæ legis finalis regulariter admittatur in deuolutione, *vt dicunt Peregrin. deciſ. 97. & 98. Rota Auenion. deciſ. 73. & 165. & Gayl. pract. obſeru. c. 147. Afflict. deciſ. 269. Franch. deciſ. 193. & 288. Cacher. dec. 20. & Caſtil. dec. 42.*

30 Subextende ſecundò, appellationem concedi, etiam quoad vtrumque effectum, quando conſtat de notoria iniuſtitia, vt ait *Gratian. in lib. 4. diſceptatio. cap. 694. num. 47. & cap. 745. num. 4. Ioſeph. Ludou. dicta deciſ. Peruſ. 20. & ita fuit dictum à Rota in vna Amerina bonorum Lunæ 27. Octobris 1586. coram Bubalo, & in Bononien. attentatorum Lunæ 24. Octobris 1588. coram Cardin. Mantica, & in Imolen. Saluiani 30. Octobris 1600. coram Card. Lancellotto, Put. deciſ. 4. allegat. à Rota in Maceraten. hæreditatis 20. Decembris 1604. coram Iuſto, & eſt deciſ. 63. num. 2. apud Statil. de Saluiano, & apud eundem in deciſ. 3. num. 3.*

Item, quòd in Saluiano appellatio detur, quando notoriè conſtat de iniuſtitia, ſiue nullitate, *ait Rota per Burat. dec. 286* & ibi docetur, quando ſententia dicatur notoriè nulla, & iniuſta.

31 Et tunc de notoria iniuſtitia conſtare dicitur, quando incõtinenti de dominio poſſidentis bona probatur, *iux. trad. per Bar. in d. l. fin. nu. 21. verſ. Si verò, & ibi Dec. num. 43. Puteus deciſ. 313. per totam lib. primo, & Rota in dicta Amerina bonorum coram Bubalo.*

32 Contrarium, quòd ſcilicet appellatio detur in poſſeſsorio, vbi pronunciatum fuit non eſſe immittendum; at ſecus, ſi è contra, *ait Caputaquen. in deciſ. 227. lib. primo in manuſcript. quæ eſt apud Statil. deciſ. 240. num. 4.*

33 Quinimmò extende, quòd ea quoque detur à miſsione in poſseſſionem, *ait Franciſ. Marc. deciſ. 392. num. 6. par. 1.* & præſertim, quaneo Iudex aſserit ſententiam eſse diffinitiuam, & defert appellationi viua voce interpoſitę, *idem Franc. Marc. ibi ſupra.*

34 Subextende tertiò, id quod dictum fuit de remedio *dicta l. final.* procedere, etiam in *cap. reintegrandæ, 3. quæſt. prima*, vbi de iure Canonico datur appellatio; licèt ſecus ſit de iure Ciuili, *vt ait Surd. dec. 138. num. 13.*

35 Subextende quartò, quòd licèt appellatio non detur regulariter de iure Ciuili in iudicio poſseſsorio; Fallit tamen in emergentibus, veluti, ſi Iudex noluerit recipere teſtes, vel quando vnum recipit, qui non erat admittendus, *vt ait Surd. deciſ. 27. num. 4. & 13. & Rota in vna Calaguritana de Brantouilla, Lunæ 5. Iulij 1614. coram Card. Sacrato, quæ eſt apud Marcheſan. de commiſſion. par. prima, fol. 304. num. 2. & Franch. dec. 408. & deciſ. 528. in princ.*

36 Subextende quintò, quòd etiam in poſseſsorio momentaneo appellatio conceditur, vbi damnum illatum in petitorio reparari non poſſit, *vt ait idem Surd. in deciſ. 36. num. 16. & Rota apud Statil. dec. 74. num. 6.*

37 Subextende ſextò, quòd appellatio non denegetur in poſseſsorio, quoad melioramenta, *vt ait Rota in dicta deciſ. 74. num. ſecundo, apud Statilium.*

38 Subextende ſeptimò, procedere reſpectu fructuum, pro quibus in poſseſsorijs appellatio datur, *vt ait Rota apud Cincium de cenſib. dec. 233. num. 6.*

39 Sed tenendo ſecundam opinionem, vbi merè verſaremur in iudicio poſseſſorio ſummariiſſimo, & extraordinario, Extende eam in tantum eſse verã, quòd ne dum illo caſu appellatio denegatur, ſed neque etiam in integrum reſtitutio,

admittitur, *vt pulchrè ait Benintend. in ſua deciſ.79. num. 8. & Capic. dec.13. & deciſ.* 15. vbi refert ita fuiſſe iudicatum per Senatum.

40 Et ratio ea eſt, quia illud damnum, quòd tunc affert talis ſententia dicitur leue, & modicum, *vt ait Amat. deciſ. Marchiæ 77. num.* 14. & modicum etiã dicitur pręiudicium, ſecundum *Mabrill. in ſua deciſ.* 134. quando ſententia non parit præiudicium in via iuris, ſed in via facti, ne de facto inuita parte procedatur, *Riccius in ſua collect.* 1530. *in fine par.*5.

41 Amplia ſecundò, quòd etiam appellatio detur à decreto immiſſionis in poſſeſſionem, quando dicta immiſſio à iure ſtatutario proueniret; quia tunc dicitur habere mixtum ius dominii, *vt fuit dictum in alia Amenina domus coram Cantuccio, quæ eſt deciſ.* 34. *num.* 21. *par.*2. *diuerſor. & Rota deciſ.*513. *num.*8. *ferè in fine par. prima in recent & Gratian. deciſ.* 136. *num.* 1.

42 Extende hanc ampliationem intantum valere, vt ſi adeſſet ſtatutum, quòd ſemel appellare permitteret à quocumque poſſeſſorio, vt eſt Bononiæ, *iuxta §. Præterea, tit. de appellat.* in eius ſtatuto, tunc illud comprehendit poſſeſſoriũ, etiam ſummariſſimum, *vt tenuit Rota in Bononien. bonorum* 21. *Aprilis* 1561. *coram Rubeo, & in alia Bononien. bonorum de Prætis* 28. *Nouembris* 1584. *coram Orano, & in alia Bononien. Portoni* 17. *Decembris* 1607. *coram Card. Marcomontio, & in eadem coram eodem* 29. *Februarij* 1608.

Et prædicta eò magis procederent, quando cauſa appellationis fuiſſet per Signaturam ſimpliciter commiſſa, quia tunc ea commiſſio cenſeretur facta, quoad vtrumque effectum, etiam quod adeſſet ſtatutum, ſiue conſuetudo, vel aliæ conſtitutiones appellationem prohibentes, quia commiſſo cauſæ tali modo facta, idem operatur, ac ſi Signatura ſtatutum, ſiue conſuetudinem, aut aliàs conſtitutiones circumſcripſiſſet, *vt fuit dictum in Mantuana iuris paſcendi* 26. *Martij* 1629. *coram Card. Virili. & prius in Vrbeuetana bonorum, Veneris* 26. *Ianuarij* 1624. *coram Vbaldo, & in alia Bononien. cenſus Ven.* 15. *Decemb.* 1628. *coram Dunozetto*, vbi propterea fuit dictum iſto caſu non eſſe locum Aegidianæ, licèt contrarium teneat *Creſcen. in ſua deciſ. prima de reſcript.*

43 Sed ſi fortè è conuerſo appellatio ab aliquo ſtatuto reperiretur prohibita, non præſtita fideiuſſione; illud intelligendum venit, dummodo fuerit dicta fideiuſſio petita, *vt fuit dictum in vna Bononien. Pecuniaria Veneris* 19. *Martij* 1610. *coram Card. Sacrato, quæ eſt apud Picum ad ſtatutum deciſ.*61. *num.*12.

44 Amplia tertiò, quòd ea detur, quando ſententia mixturam contineret, & tunc eam continere dicitur, quando exprimitur cauſa in ſententia, quæ habet complicationem cum petitorio, & eam expreſsè contineat; Nam mixtum dicitur, quia de duobus participat, *Lancellot. de atten.* 3. *par. cap.* 28. *num.* 123 *fol.*551. *& Bal. conſil.*331. *lib.*1. *Put. deciſ.*270. *num.* 1 *lib.* 2. *& deciſ.*285. *num.* 4. *eodem lib. Rota in Viterbien. prætenſi ſpolij bonorum* 13 *Maij* 1561. *coram Clemente Octauo, & deciſ.* 356. *num.* 6. *par. prima diuerſ. & prius deciſ.*263. *num.* 2. *& Rota apud Stattil. deciſ.*196. *num.* 3. *&* 4. *& deciſ.*239. *& apud Cinc. de cenſib. deciſ.*253. *num.* 3. *& Card Mantic. dec.*202. *num.*5. *& Rota in Fulginaten. bonorum* 22. *Iunij* 1626. *corã Remboldo, & per Card. Caualer. dec.* 510. *num. primo.*

45 Aliàs, ſi hæc duo appellatio non contineret, nempè, grauamen à quo appellatur, & cauſam, ob quam illud impugnatur ea, vtique non daretur, *vt ait Rota deciſ.* 659. *num.* 5. *par. prima diuerſor.* veluti dicitur, quando pronunciaretur teſtamentum eſse exequendum. Et ratio ea eſt, quia tunc illud canonizatur, *vt ait Bald. conſil.* 142. *num.* 7. *lib.* 1. *cum alijs per Contard. in l. vnica. C. de momen. poſſeſſ. limitat.* 2. *num.* 9. & ſic ſequitur, quod eo caſu non ſit locus Aegidianæ, & præſertim ad fauorem Eccleſiæ, *vt ait Caſſad. deciſ.* 3. *de iudic. & ita quoque fuit reſolutum à Rota in vna coram Card. Arigonio*, vt teſtatur in illis deciſionibus ſuperius allegatis, *& in deciſ.* 251. *num.* 10. *apud Gregorium XV. & plures aliæ deciſiones allegantur per Addentem ad deciſionem Buratti* 625. *&*

ibi

ibi adducit multos caſus ex qui bus cõtrahatur mixtura, quis per te videre poteris, & *Addent. ad deciſ. Gregorij 232. num. 6.*

46 Extende primò, quòd ſententia dicatur, etiam contineſſe mixturam, veluti, ſi quis condemnaretur ad liberè relaxandam, & dimittendam poſſeſſionem, quia tunc à tali ſententia appellatio daretur, quoad vtrumque effectum, *Alexan. conſil. 96. lib. 5. Menoch. de recup. in præfato num. 14. cum ſeqq. Socin. in l. rem quæ à vobis, num. 14. ff. de acquiren. poſſeſſion. & Cæſar de Graſſ. in ſua deciſ. 30. num. 3. & Rota deciſ. 356. num. 3. par. prima diuerſ.*

47 Fallit tamen primò, veluti, ſi eſſemus in iudicio. Saluiani, in quo verba plenè, & integrè ſolita poni mixturam non cauſant, ſed ſolùm ea intelliguntur ad effectum poſſeſſorii; Et ratio eſt, quia licèt plenum & integrum illud dicatur, cui nihil addi poteſt; nihilominus illud procedit, quando huiuſmodi verba abſolutè proferuntur, quia tunc ea proprietatem, & poſſeſſionem inducunt; ſecus autem, ſi reſpectiuè proferantur, quia eo caſu ratione ſubiectæ materiæ veniunt reſtringenda, vt contingit in materia Saluiani, vbi additur, donec integrè ſit ſatisfactum, *vt ait Gratian. lib. ſecundo diſceptation. cap. 66. num. 4. & 5. & Rota in Romana, ſeu Amerina domus 25. Octobris 1587. coram Cantuccio.*

Fallit ſecundò, veluti, quando eſſemus in terminis, vbi datetur manutentio, iuxta terminos poſſeſſionis, quia tunc ſi ea daretur in quaſi poſſeſſione exercendi liberè aliquem actum, ob id mixturam non induceret eum, vt mox diximus illud verbum liberè ſecundum ſubiectam materiam veniat intelligendum; & ſic ad actionem intentatam referri debet, *vt ait Rota per Card. Caualerium deciſ. 510. per totam.*

48 Extende ſecundò, quòd ea quoque detur ab ea ſententia in qua mandatur bona, non autem poſſeſſionem bonorum reſtitui, quia id dicitur ſapere petitorium; licèt ſecus ſit, vt ſi ex præcedentibus poſſit ſumi interpretatio, pro poſſeſſorio, vel quia adeſſet petitorii ſuſpenſio, cùm in iſtis caſibus verba neceſſariò intelligenda veniant in poſſeſſorio, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum in ſua deciſione 452. in fine.*

Subextende eò magis procedere, ſi vlterius pro Iudex diceret fore, & eſſe ſilentium perpetuum imponẽdum, quia tunc oritur exceptio perpetuæ denegatę audientiæ, *Boer. deciſ. 255. num. 12. & alij quos allegat Lancellot. de attent. par. 3. cap. 28. num. 84. fol. 547.*

49 Extende tertiò, quòd ea ſit pari modo admittenda, quando iudicium per verba (*Ius competere*) fuit inchoatum, quia illa in petitorium ſonant, *vt ait Gratian. lib. 1. diſceptat. cap. 157. num. 21. & 22. cum alijs ibi per eum allegatis*, Siue etiam, quando in ſententia liquidaretur debitum, *vt ait Rota per Gregor. in dec. 232. num. 2.*

50 Extende quartò, quòd etiam appellatio detur à ſententia, quæ reſciſſionem tranſactionis contineat, quia tunc ea dicitur in ventre complicationem negotij principalis continere, *vt ait Rota per Gregor. XV. in dec. 232. num. 3.*

51 Sed ad hoc, vt ſententia dicatur verè mixturam continere opus eſt, vt concurrat expreſſa implicatio cauſę petitorium reſpicientis, vt dixi in principio ampliationis; ſecus tamen eſſet, ſi ſententia pernecеſſe canonizationem petitorii non reſpiceret, quia tunc cum hæc non poſſet dici explicita, ſed implicita complicatio, ob id ea mixturam non induceret ad illum effectum, vt appellatio admitteretur, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ. 603. num. 1. & apud Statil. deciſ. 229. num. 4. & ſeq. & ibidem in deciſ. 242. & 243. declaratur à Rota illud conſilium Baldi 88. lib. 1.* ſolùm procedere, quando explicitè exprimitur cauſa in ſententia apta producere complicationem cum petitorio, *Gratian. lib. 4. diſceptat. cap. 694. num. 38. & Put. deciſ. 285. num. 5. lib. 2. & ita fuit deciſum in vna Firmana Saluiani 11. Iulij 1619. coram Cardinali Pamphilio, & Rota apud Buratt. in dec. 625. & ibi adden. nu. 8. & ſeqq.*

52 Et ad id cognoſcendum, nota, quòd tenor ſententię, non autem libelli in parte diſpoſitiua erit attendendus, & propterea

rea mixtura tunc induſta non dicitur, ſi in narratiua ſententiæ fuerit facta mentio de petitorio, ſed in diſpoſitiua fuerit ſolùm pronunciatum de poſſeſſorio, *vt fuit dictum à Rota penes Statil. de Saluiano in deciſione 297. num. ſeptimo, cum ibi allegatis, & per Buratt. deciſione 139. num. quarto.*

53 Quemadmodum, nec etiam ſuffragaretur, ſi cauſa petitorium reſpiciens, enunciaretur in proœmio ſententiæ, ſiue in aliqua parte non diſpoſitiua, quia tunc ea mixturam non cauſaret, *vt ait Statil. de Saluiano, inſpect. 4. num. 15. cap. 2. cum ſeqq. & Rota in Ariminen. domus 8. Iunij 1576. coram Cantuccio, & in alia Romana Vineæ 14. Martij 1596. coram Corduba, & Rota deciſ. 61. inter crimin. Farinac. num. 15. & Card. Seraph. in deciſ. 452. num. 1.*

54 Vndè, ſi principaliter ſit actum ſuper poſſeſſorio, & fuerit incidenter deducta cauſa petitorium reſpiciens, ad effectum poſſeſſorij, tunc ſententia mixturam continere non dicitur, *iuxta opinionem Decij in conſilio 28. quam ſæpè canonizauit Rota*, veluti, eademmet teſtatur *in deciſione 196. num. 5. apud dictum Statilium dè Saluiano interdicto iuxta nouam impreſſionem, Honded. conſil. 86. num. 42. lib. ſecundo, & nouiſſimè Gratian. lib. 4. diſceptation. forenſ. cap. 694. num. 38. & Adden. ad deciſion. Buratti 625. num. 11.*

55 Et propterea ex prędictis infertur, etiam, quòd appellatio non datur, quando fuit actum ad aliquam caducitatem incidenter, *vt ait Rota in Piſana Domus, Lunæ 29. Iunij 1589. coram Orano, quæ eſt apud eundem Statilium deciſ. 195 num. quarto, & ibidem in deciſ. 229. num. quinto.*

56 Extende eodem modo procedere, etiam ſi agatur ex contractu, ſi tamen intentetur aliquod poſſeſſorium ordinarium, quia tunc appellare non licet in vim Aegidianæ, *vt ait Rota deciſ. 189. num. 1. par. 3. recent.*

Ex quibus quidem doctrinis redditur dubia illa deciſio facta in *Foroliuien. Bonorum 16. Ianuarij 1617. coram Dunozetto*, vbi fuit dictum, quòd implicita canonizatio pacti reſolutiui mixturam inducebat, ſed tu in hac materia omninò recurras ad *Contardum in l. vnica, C. de momentan. poſſeſſion.* vbi latiſſimè hunc articulum examinat in titulo ratione mixturæ, *& Scaccia de Appellat. quæſt. 17. limitat. 6. membr. 9.*

57 Extende quintò, prædicta procedere, etiam ſi ſententia daret mandatum de manutenendo, à quo datur appellatio, quando illud pendet à capite appelabili, quia duæ cauſæ complificatæ habentur pro vna cauſa, vndè, ſi adiudicaretur aliqua res, pro legitima, vel pro dote, tunc ratione liquidationis legitimę appellatio datur, & ſic iſtud caput legitimæ, vti pars appellabilis ad ſe trahit illam partem adiudicationis, *Rota in Romana Bibliothecæ 26. Ianuarij 1567. coram Oradino, & in alia Romana Vineæ, 3. Martij 1600. coram Cardinali Lancellotto Iuniore, & coram eodem in Romana deuolutionis domus, Veneris 5. Decembris 1599. & prius in alia Beneuentana deuolutionis 6. Nouembris 1587. coram Orano, & Gratian. deciſion. Marchiæ 60. num. 14.*

58 Contrarium tamen ait *idem Gratian. lib. quarto, diſceptation. forenſium cap. 698. num. 34.* vbi habetur, quod appellatio non datur ab aſſignatione legitimæ, niſi in caſu notabilis læſionis.

Subextende eodem modo procedere, quando eſſemus in ſententia iuriſpatronatus canonizante, & immiſſionem concedente, quia tunc ea adeo mixturam continere decernetur, vt propterea, ea in totum fieret appellabilis, etiam ſi vna ex illis partibus ab altera ſeparari poſſet, *vt fuit dictum à Rota per Cardinalem Caualerium deciſione 499. num. ſecundo, & deciſ. 510. num. primo, & deciſ. 599. num. 3. & per Gregorium Decimumquintum deciſione 232. & ibi per Addentem n. 6. & per Buratt. deciſ. 212. num. 2.*

59 Extende ſextò, idem habere locum in condemnatione fructuum, quando ea eſſet facta in parte ſeparata, quia tunc reſpectu iſtius condemnationis appellatio datur, etiam ſuſpenſiua, veluti teſtatur *Marcheſan. de Commiſſionibus parte prima, cap. 21. num. decimo, & ait Creſcentius deciſione 24. titulo de*

Aegi-

Aegidiana, ſeu appellat. probib. & Rota ibi ſupra coram Corduba. & Ioſeph Ludouic. deciſ. 20. *Peruſiæ*, vbi ait id præiudicium irreparabile continere, *& Gratian. dec.* 150. *num.* 1.

60 Subextende idem procedere etiam in terminis Aegidianę, *vt fuit dictum in Rauennaten. Bonorum, vel Spolij* 26. *Iunij* 1587. *coram Cardinali Pamphilio.*

61 Nam regulariter à ſententia in ſpolio notoriè iniuſta datur appellatio, non obſtante Aegidiana, *vt ait Rota per Coccinum dec.* 417. *num.* 1. *& dec.* 446. *num.* 4. *& deciſ.* 599. *num.* 6. *par.* 3. *recentior.*

62 Et ratio eſt, quia licèt regulariter in cauſa poſſeſſorij vigore Aegidianæ non detur appellatio; tamen non prohibetur dare de nullitate, & iniuſtitia ſententiæ, *vt ait Rota deciſ.* 130. *num. primo inter crimin. Farinacij dicta deciſ.* 599. *num.* 6.

63 Declara tamen prædicta non procedere in ſententia manifeſtè in poſſeſſorio lata, etiam quòd vtrumque, tàm petitorium, quàm poſſeſſorium fuerit in articulis, ſeu in petitione intentatum, quia tunc appellatio non daretur, quod enim procedit, etiam ſi petitorium, & poſſeſſorium legitimè cumulentur, licèt vtrumque ſimul terminari deberet; ſecus autem in poſſeſſorio mixto, ex beneficio prouiſionis proueniente, *vt ait Rota deciſ.* 34. *num.* 9. *par. ſecunda diuerſorum.*

64 Extende ſeptimò, quòd appellatio detur à ſententia, quando Iudex pronunciat ſuper nullitate, & reuocat aliam ſententiam, tamquam nullam, quia tunc ea dicitur continere mixturam, *vt fuit dictum in vna Viterbien. Prætenſi ſpolij bonorum.* 23. *Maij* 1561. *& in alia Tiburtina Caſtri Sambuci, Luna* 1. *Iulij* 1577. *coram Clemente VIII.*

65 Contrarium tamen eſſet, quando reuocatio eſſet implicita alicuius ſententiæ, quia tunc appellatio non daretur, etiamſi de iuribus ſententiæ fuiſſet cognitum, *vt ait Rota dec.* 144. *nu.* 8. *penes Statil. de Salu.*

66 Quod quidem videtur contrariare reſolutioni, à Rota factæ *in illa Foroliuien. Bonorum, vt dixi ſuperius in verſ. Ex quibus num.* 56. Sed ego libentius ſemper inhærerem opinioni dictæ deciſionis 144. ob eam rationem, quia mixtum iudicium illud dicitur, quando plenè fuit de nullitate cognitum, ad effectum præiudicij in petitorio, non autem quando incidenter fuit deductum dominium in poſseſsorio, *vt fuit dictum in Romana Domus, Veneris xj. Maij* 1601. *coram Cardinali Pamphilio, quæ eſt apud Statil. deciſ.* 229. *num.* 5. *&* 8.

67 Extende octauò, quòd appellatio admittitur, quandò pronunciatur Iudicem nulliter proceſſiſſe, & ſic eum ſpoliaſſe; atque ſpoliatum reſtituendum fore, quia tunc iſta cauſa dicitur appellabilis, cum iſtæ duæ cauſæ ſimul cumulatæ poſſeſſorium, & petitorium inducant, *vt ait Put. deciſ.* 108. *lib.* 3. *allegatus à Marta in compilatione deciſionum tom. primo in verbo Appellatio cap.* 139.

68 Extende nonò, idem procedere, quando in ſententia fuit pronunciatum in vim ſtatuti actorē eſse hęredē, quaſi tunc illa quæſtio tribuat iudicio ſubſtantiam; & ſic proprietatem reſpiciat, *vt ait Menoch. de adipiſcend. remed. num.* 188. *& Rota deciſ.* 34. *num.* 21. *par.* 2. *diuerſorum.*

69 Quod tamen declara verum, ſi ſuper dicta exceptione, an ſcilicet quis eſset hæres lis mota fuiſset, quia tunc cum actor teneatur ſe eſse talem probare, vt latè dicam in verbo Hæres, &c. tamquam illud ſuæ intentionis fundamentum, meritò ſi huiuſmodi caſu appellatio concedatur, quia talis ſententia ſuper ipſo poſseſsorio haberet cauſam prędictam cum proprietate annexam; ſecus verò quando de dicta qualitate; nempè an quis eſset hęres, nec ne non diſputaretur, quia tunc appellatio non eſset concedenda, vt in his terminis bene declarat *Menoch. conſ.* 736. *num.* 4. *lib.* 8. *& Gratian. lib. ſecundo diſcep. cap.* 266. *num.* 17. *&* 28. *& Rota deciſ.* 34. *num.* 20.

70 Extende decimò idem procedere, veluti ſi Iudex omiſſo emergenti ſuper negotio principali pronunciet, quia tunc ab illa ſententia appellatio datur, *vt ait Franc. Marc. dec* 1184. *num.* 22. *par. prima.*

71 Extende vndecimò, quòd appellatio detur in poſseſsorio, quoad melioramenta, nec non etiam, vbi de cõdemnatione fructuum ageretur, *veluti dixi in concl. 63. num. 47. & veluti fuit dictum in Romana Saluiani interdicti Veneris 19. Nouembris 1593. coram Penia, & veluti dixi ſupra num. 37. & eſt deciſio Rotæ 638. num. 3. par. 3. recent.*

72 Extende duodecimò, quando eſſemus in ſpiritualibus, in quibus appellatio admittitur in poſſeſſorio, *vt fuit dictum in Auximana bonorum 20. Septembris 1579. coram Cardinali Seraphino, & in alia Peruſina Hæreditatis 27. Iunij 1581. coram Brauo, & in Romana Separationis Thori 2. Decembris 1605. coram Card. Marcomontio, & ad id infinitos alleg. Honded. conſ. 20. nu. 8. cum ſeqq.*

Subextende in multis alijs caſibus quoq; non habere locum Aegidianam, & ſic in poſſeſſorio appellationem dari, *dixi in concluſ. 63. in verbo Aegidiana* vbi præſertim *ſub num. 39. & ſeqq.* id adnotaui, vt ſcilicet Aegidianæ non ſit locus vbi ſtatutum particulare diſponeret, poſſe appellari in poſſeſſorio, vt eſt Bononiæ, quòd tamen reſtringe procedere in ſententijs latis in loco ſtatuti, at ſecus in illis latis in curia, etiam quòd eſſemus in cauſis, vt puta Bononienſiũ, ſiue aliorum; pro quibus extaret ſtatutum prædictum, quia tunc eo non obſtante ab illis ſententijs latis in curia appellatio non daretur, & ratio, quia cum illud ſtatutum ſit ordinatorium; Idcircò ſolũm in loco ſtatuentium eſt ſeruandum, non autem in curia, iuxta illud, Dum fueris Romæ, Romano viuito more, veluti vltra per me allegata *in dicta concluſ. 63. ſub num. 39. & ſeq. fuit quoque deciſum in vna Bononien. Bonorum de Comitibus 2. Aprilis 1565. coram Robuſterio, & in alia Bononien. Legati de Mareſcottis 24. Nouembris 1627. coram Dunozetto, & in eandem in Bononien. Cenſus 3. Apr. 1628. coram Vbaldo.*

73 Amplia quartò; quòd appellatio detur ab executione, quando exceditur modus in exequendo, & ideò videmus, quòd tunc res mobiles, & fructus rei mobilis ſunt ſequeſtrandi; modus autem in exequendo pluribus modis excedi poteſt, & primò reſpectu rei, in qua executio conſumatur; ſecundo reſpectu quantitatis, pro qua fit executio; tertiò reſpectu temporis, in quo fit; quartò reſpectu cauſæ, veluti, quia erat exceptio, quæ in executione opponi poterat, qui quidem exceſsus modi, veluti facit fraudem præſumi, *iux. trad. per Natt. conſ. 248. n. 4. & Bart. in l. benè à Zenone, C. de quadr. præſcrit.* Ita quoque punitur appellans de iure ciuili, ſi ille perperam appellare tentauit, *vt fuit dictum à Rota in vna Aſculana Bonorum, Lunæ Maij 1596. coram Orano, & prius coram eodem in Firmana bonorum 8. Nouembris 1585. quæ eſt apud Marcheſ. de commiſs. in par. 1. fol. 1341. & Scacc. de appellat. quæſt. 17. limitat. x. num. 1. cum pluribus ſeqq. viden. & pulchrè ait Franc. Marc. dec. 116. num. 1. par. 2. Cæſar Barz. dec. 55. Rotæ Bonon. & Rota deciſ. 45. nu. 1. de appellat. in nou. Card. Mantica dec. 324. num. 2. & Rota deciſ. 400. nu. 5. par. 3. recent.*

73 Vndè ſi contingat executorem excedere modum in exequendo, tunc an ille teneatur parti de dolo; ſiue potius iniuriarum actione, *vide Dyn. quem citat. Guidopap. in tract. de appellat. quæſt. 92. num. 59. fol. 60.* ſed quòd faciat litem ſuam, *ait Dec in cap. 43. nou. num. x. ibi (& non ſolum) tit. de appellat. & Scacc. quæſt. 17. limit. x. eod. tit. omnino viden. num. 1. cum ſeqq.*

75 Contrarium quòd ſcilicet appellatio ab executione non detur, ait *Lanfranc. in addit. ad Magon. in dec.* 18. & id ex ea ratione, quia talis ſententia dicitur interlocutoria, *iuxta deciſ. Balbi 422.* & hanc opinionem vocat communem *Lanfranch. ibi ſupra.*

76 Sed *Franc. Marc.* vtramque opinionem ſaluare conatur, *in ſua dec. 392. num. 1. par. 1.* hoc pacto, nempè vt prima opinio procedat, quando ab executione facti modus exceditur, & quoad ſententiam difinitiuam; ſecunda verò quando modus non exceditur, vel ſi eſsemus in mera interloquutoria, *veluti quoque refert addens ad Magon. in præcit. deciſ.* 18. Sed quoad effectum ſuſpenſiuum appellatio non detur, *ait*

Rota

Rota deciſ. 620. num. 2. par. 1. in recent. Licèt reuera in praxi appellatio permittatur in iſto caſu, ſeruata tamen diſtinctione, prout habebis in declarationibus per me mox allegandis.

77 Tenendo autem primam opinionem extende eam primò quoque procedere in decreto declarante executionem fieri debere in vna re, potius quàm in alia, *vt ait Rota in deciſ. 346. num. 3. Franc. Marc. deciſ. 100. & deciſ. 376. num. primo, parte prima, & Rota per Verall. deciſ. 40. par. 1. & deciſ. 100. par. 1. nouiſſ.*

78 Secus autem, quãdo declaratio executoris non verſetur, niſi circa ea, quæ continentur in ſententia, cuius executio petitur, *vt ait Rota ibi ſupra.*

79 Extende ſecundò, quòd appellatio detur à ſententia Iudicis pronunciãtis executionem eſſe reuocandam, *vt ait Anna deciſ. 75. & Riccius in ſua collect. 166. par. 1.*

80 Extende tertiò, quòd ab executione facti poteſt etiam appellari, vt ſi Iudex pronunciet ſententiam eſſe exequendam, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 392. num. 1. par. 1. & deciſ. 314. par. 2. & prius deciſ. 376. par. prima.*

81 Extende quartò hanc opinionem adeò eſſe veram, vt ſi ab exceſſu fuerit interpoſita appellatio, tunc executio interim facta dicitur attentata, *vt ait Rota per Gregor. XV. in deciſ. 545. num. x.* quòd tamen declara verum, ſi appellatio fuerit intra decem dies interpoſita, aliàs ſecus, *vt dicunt Doctores allegati à Scacc. de appell. quæſt. 17. limit. x. num. 66.*

82 Extende quintò, quòd pari modo appellatio à decreto executorialium aliquando in ſuſpenſo detinet executionem ipſam, *vt ait Rota in deciſ. 204. num. 2. lib. 3. nouiſſ. & ibidem deciſ. 228. & Marta in compil. deciſ. in verbo Appellatio cap. 185. tom. 1.*

83 Subextende, quòd ſi iuſta fuerit appellatio à decreto executorialium, vt potè quia facta fuit ab eo, qui verè fuit grauatus, tunc ea prorſus negotium executiuum ſuſpendit, *vt ait Rota deciſ. 208. num. 2. lib. 3. nouiſſ. & prius dec. 197. num. 4. lib. 2. nouiſſ.*

84 Declara tamen primò, quòd ad hoc, vt appellatio ſit admittenda, opus eſt, vt cauſa grauaminis nominatim exprimatur, & non per relationem ad acta; licèt alias id non ſit neceſſarium, & ratio ea eſt, quia appellans contra ſe præſumptionem habet; cum in dubio pro executione ſemper ſit iudicandum, quę cenſetur facta eo modo, quo fieri debet, & propterea videmus, quòd executio præſumitur ſemper facta in bonis debitoris, ita vt aſſerenti contrarium, & ſic in bonis proprijs eam factam fuiſſe onus probandi incumbit, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ. 196. num. ſecundo.* Vltra quod executoriales meram interloquutoriam continent, & ob id etiam expreſſio cauſę eſt neceſſaria, ad hoc, vt Iudex ſcire poſſit, an huiuſmodi appellationi ſit deferendum necne, alias cauſam vti friuolã reijcere poſſet, *vt ait Ioacchim. Miſinger. deciſ. 32. par. 3. Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 333. num. 13. Magon. dicta deciſ. Lucen. 18. & in addit. in littera A, & deciſ. 48. nu. 5. & ſeq. Idem in deciſ. Florent. 78. nu. 6. & Rota deciſ. 100. num. 1. par. 1. diuerſor. Caſar Barz. deciſ. Rotæ Bonon. 55. & Marta in compilat. deciſ. in verbo appellatio cap. 140. & 141. tom. 1. ſed in hoc vide Scacc. de appell. quæſt. 17. limit x. num. 59. cum ſeqq.*

85 Declara ſecundò, quòd ad hoc, vt dicta appellatio admittatur debet appellans ad id ſpeciale mandatum habere, nec ſufficit illud ad lites, & cauſas, licèt in eo quoq; adeſſet clauſula ad appellandum ab omni ſententia, tàm interloquutoria, quàm difinitiua; ſed illud debet eſſe indiuiduum, & ſpecificum ab executione, & ratio eſt euidens, nam veluti appellans ab executione, & poſtea ſuccumbens punitur, quia in pœnam quinquaginta librarum argenti incidit; idcircò procurator non poteſt facere incidere Dominum in aliquam pęnam, niſi ſpecialem mandatum habeat, *vt ait idem Gratian. ibi ſupra num. 17. & Roland. conſ. 73. num. x. lib. 1.* vbi ait id eſſe vti ſingulare perpetui menti tenendum, *& Scacc. dicta quæſt. 17. limitat. x. num. 7. & Rota in d. Aſculana bonorum coram Orano.*

86 Reſtringe tamen primò illam primam declarationem non eſſe veram quoties

ex forma ipſius ſententiæ conſtaret verè de grauamine, quia eo caſu non eſſet neceſsè aliter cauſam in appellatione exprimere, veluti ſi in dicta ſententia exprimeretur cauſa iniuſta, vel talis, quæ eſſet à iure reprobata, *vt ait Capic. dicta deciſ. prima num.* 22. *& Gratianus in præcitato loco num.* 15.

87. Reſtringe ſecundò eam non procedere, iuxta ſtylum Signaturæ, quæ ad obuiandum fraudibus, quæ in expreſſione cauſarum contingere poſsent, non adhibet fidem parti ſuper exceſsu allegato, & propterea vult aliquid de grauamine guſtare, antequam executionem transferat, vel committit cauſam appellationis ſuſpenſiuæ alteri Iudici, cum facultate inhibendi executori, *vt teſtatur Rota deciſ.* 45. *&* 50. *de appellat. in nouis, & in prima par. diuerſor. deciſ.* 100. *nu.* 16. Idemq; teſtatur *Grat. ibi ſup. num.* 16.

88 Extende præterea, quòd neque ea detur à pronunciatione de exequendo, *vt ait idem Gratian. ibi ſupra num. primo*, & nihil refert, quòd Iudex committat executionem, vel pronunciet eſſe exequendum, *idem Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 279. *num.* 48.

89 Contrarium licèt dicant *Doctores allegati à Borell. in ſua ſumma deciſ tit.* 33. *num.* 352.

90 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, quoad effectum ſuſpenſiuum, ſecunda verò quoad deuolutiuum, *idem Borell. ibi ſupra, & cæteri ibi per eum allegati.*

91 Et quòd pari modo appellatio non detur à decreto Iudicis requirentis executionem per alium eſse fiendam, *ait idem Gratian. in præcit. loco cap.* 289. *num.* 30. Secus autem fieret, ſi pronunciatio fieret leuato capite, quia nemo contradicit, cum ille, qui non diſcutit, ſed de facto proceſſit, non poſſit aliquid mandare alteri Iudici, *idem Gratian. ibi ſupra nu.* 31. *& Innoc. in cap. ſolet in fine de ſent.*

92 Contrarium tamen eſset, quando (verbi gratia) decretum de exequendo nouum grauamen inferret, veluti à liquidatione, quæ ſit poſt tres ſententias, vel à qualibet alia declaratione rei, vel pœnæ ipſo iure à lege, vel ab homine fulminatæ, quia tunc liquidatio, ſiue mandatum executiuum nouam continet diſpoſitionem, non ſolùm ratione additionis nouæ rei; verum etiam, & multò magis, ſi noua perſona adderetur, quo caſu, nec rei iudicatæ exceptio locum haberet, licèt ſit benè verum, quòd in dubio pro appellatione erit iudicandum, etiamſi in iudicio ſummario verſaremur, *vt ait Marta in ſua compilat. deciſ. in verbo Appellatio cap.* 140. *tom.* 1. *vbi allegat Rotam deciſ.* 100. *par. prima nouiſſ. Franc. Marc. deciſ.* 100. *&* 392. *par. prima, & deciſ.* 314. *par.* 2. *& Verall. deciſ.* 41. *par. prima, & Capic. deciſ.* 34. *& Guidopap. deciſ.* 75. *& deciſ.* 574. vbi enumerat multos modos exceſſus, *veluti faciunt alij allegati à Borello ibi ſupra num.* 357. *cum ſeqq.*

93 Sed quòd appellatio non detur in executiuis, neque minus à decreto de exequendo, quoad effectum ſuſpenſiuum, *ait Card. Caualer. deciſ.* 312. *num.* 2. *idem ait Capic. deciſ. prima num.* 17. *Rota deciſ.* 100. *num.* 13. *par. prima diuerſorum, & cęteri DD. allega. à Grat. lib.* 3. *diſcept. cap.* 507. *nu.* 17. *& Barz. in deciſ. Bonon.* 125. *num.* 38. *& alij allegati à Borello ibi ſupra num.* 351. *& latè Scacc. de appellat. quæſt.* 17. *limit. x. nu.* 9. *& ſeqq.* vbi multas rationes iſtius opinionis adducit, quas per te videre poteris.

Quod tamen declara procedere, quando eſſemus in executione rei iudicatæ, ſiue inſtrumenti, & alterius ſimilis, à quibus ſit prohibita appellatio; Secus autem, vbi eſſemus in executione ſententiæ appellabilis, quia tunc veluti poteſt à ſententia appellari, ita, & multò magis ab illius executione, & rõ eſt, quia ea innouationem inducit, & grauamen ſententiæ effectuat; ratio autem caſus non admittendæ appellationis ea eſt, nedum quia ne res in infinitum protrahatur, verum etiam, quia quando duæ ſententiæ, ita ſe inuicem habent, vt ſecunda ſit executiua primæ, tali caſu, ſi non poteſt appellari à prima, ita neque à ſecunda, item quia non eſt ille, qui exequitur mandatum Iudicis, qui infert præiudicium, ſed benè ipſe Iudex, qui illud ordinat, & propterea hic intrat illa regula, quòd ſcilicet actus magis

magis tribuatur ordinanti, quàm exequenti, aliàs fierent eluſoria ea ſtatuta, quæ dant paratam executionem inſtrumentis, ſi permitteretur ab eorum executione appellatio, & ſic ſi ſuſpenderetur executio, quod tamen ſubdeclara procedere, quando decretum Iudicis non plus contineret, quàm executio, aliàs ſecus, *vt ait Card. Caualer. deciſ. 312. num. 2. & 3. & hanc opinionem eſſe veram, & idem ait Scaccia ibi ſupra num. 25.*

94 Extende præterea, quòd neq; etiam exceptio iuris tertij in executiuis admittatur, *vt ait Rota deciſ. 620. num. 3. par. 1. recentior.* quòd tamen intellige verum, *iuxta diſtinctionem Rotæ per Verall. deciſ. 40. num. 2. par. 1.* vbi ait, quòd appellatio non admittitur à mandato de exequendo inter eaſdem perſonas, quando inter eas fuit lata ſententia, & datum mandatum de exequẽdo, iuxta communem opinionem; ſecus tamen eſt, quando tertius comparet, & de iure ſuo docet, quia tunc ad euitandos circuitus de eo eſt, diſcutiendum, *veluti prius fuerat quoque ita deciſum à Rota in Romana diſcuſſionis 30. Aprilis 1554. coram Oradino.*

Subextende eò magis procedere, vbi daretur de iure tertij, & illa exceptio iuris tertij eſſet ipſo iure iuris agentis excluſiua, *vt ait Theſ. in deciſ. 4. nu. 1. & ſeqq. Crauett. conſ. 191. num. 3. Surd. conſ. 415. num. 16. & 17. Rota deciſ. 741. in fine par. 4. diuerſor. & per Gregor. deiſ. 415. num. 3. & in addit. & per Buratt. deciſ. 76. num. 1.* Licèt ſecus tamen eſſet, ſi ille tertius nollet ius ſuum allegari, *vt fuit reſolutum à Rota in Romana pecuniaria 28. Maij 1618. coram Remboldo,* Imò id, quòd fuit dictum de tertio non valente exequutionem impedire procedit etiam in marito, qui non dicitur poſſeſſor ad impediendam executionem ſuper bonis dotalibus, per eum poſſeſſis, & id nedum quoad debitum principale conſequendum, verum etiam quoad expenſas pro eo conſequendo factas, ſi tamen illud creditum eſſet iuri mariti anterius, & ratio eſt, quia bona data in dotem intelliguntur deducto ære alieno, *vt fuit dictum in Tudertina dotis 1. Iulij 1626. coram Merliuo, & Card Serapiin. deciſ. 891. num. 4. & Buratt. deciſ. 254. num. 1. & ſeqq. & ibi in addit. vbi alij Doctores allegantur, & in hac materia vide Scacc. de appellat. quæſt. 17. limit. 10. nu. 1. & infinitis ſeqq.*

95 Amplia quintò, quòd appellatio ſit danda ab executore mixto, *vt ait Verall deciſ. 157. par. 3. de reſtit. ſpoliat. & Rota per Coccin. deciſ. 196. per totam, & deciſ. 251. num. 1. & Rota dec. 79. num. 1. & deciſ. 701. num. 2. par. 2. in recentior. & in 1. par. deciſ. 225. nu. 3. & per Gregor. deciſ. 69. num. 7. & deciſ. 91. num. 3. & Rauden. deciſ. 29. Cardin. Seraphin. deciſ. 1056. & deciſ. 30. de reſcript. in nouiſſ. & dec. 204. par. 1. diuerſor. & deciſ. 35. par. 2. & Acchil. de Graſ. dec. 384. & Rota in Palerm. Archidiac. 5. Iun. 1590. coram Penia, & Borell. ibi ſupra num. 347. & ibi infinitos allegat, & tandem fuit reſolutum in Nucerina Parochialis, Lunæ 21. Maij 1629. coram Motmanno, & per Card. Caualer. deciſ. 2. num. 9. & deciſ. 687. num. 5. par. 3. recentior.*

96 Extende id in tantum eſſe verum, vt ſi executor poſt interpoſitam appellationem vlterius procedat, tunc executio eſſet attentata, *vt ait Rota per Gregorium dicta deciſ. 91. num. 4.* & ſic vti nulliter procedens non priuaret ſua poſſeſſione quemquam, *vt ait idem Gregor. in ſua deciſ. 46. num. 5. & Card. Mantic. deciſ. 324. num. 3. & Beltram. in addit. ad deciſ. Gregor. 413. ſub litera A. Rota deciſ. 701. num. ſecundo par. ſecunda recent. & per Buratt. deciſ. 171. per totam.*

97 Et nota, quòd tunc executor mixtus dicitur per illam clauſulam (conſtito, &c.) & ſic ab eo tunc appellatio datur, ſed deinde fit merus dicta conditione purificata, *vt ait Rota per dictum Coccinum in deciſ. 225. num. 2. & 6.* Et ratio eſt, quia dicta clauſula (Conſtito) operatur, vt executor partes Iudicij aſſumat, & ſic cum cauſæ cognitione procedat, *Rota in Vrgellen. Canonicatus 30. Octobris 1592. coram Cardin. Blanchetto, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 1. fol. 277. num. 4. & per Gregor.*

gor. XV. deciſ. 91. num. 2. & deciſ. 307. num. 5.

98 Item mixtus dicitur, vbi agitur de remouendo poſſeſſorem, ſiue ſi quis eſſet exequutor Breuis pro capienda poſſeſſione nomine Cameræ, q̃a tũc ille tenetur partes Iudicis aſſumere, & ſic ab illius ſentẽtia appellatione datur, quoad vtrũq. effectum, tàm ſuſpenſiuũ, quàm deuolutiuum, & cõſequenter ordinariè per tres ſententias venit procedendum, *vt fuit deciſum in Aquilana Cappellaniæ Mercurij 15. Ianuarij 1631. coram Pirouano.*

Quemadmodũ etiã exequutor mixtus dicitur gratiæ impetratæ certo modo, quia tali caſu debet diſcutere narrata in gratia poſſeſſore citato, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. deciſ. 529. nu. 6. ait idem Gregor. deciſ. 500. num. 6. & Acchill. de Graſſis deciſ. 384. n. 2. & 3. & Rota deciſ. 52. & deciſ. 152. par. 2. recentior. & in Leodien. Abbatiæ 6. Nouembris 1620. coram Cardinali Sacrato, & per Barboſ. de clauſ. vſu freq. clauſ. 7. num. 7.* Et prædicta procedunt, ſiue dicta clauſula extet in parte diſpoſitiua, ſiue in executiua, *vt ait Rota per Card. Caualer. deciſ. 478. nu. 5. & per Buratt. deciſ. 171. & deciſ. 185.*

99 Extende quòd eodem modo dicitur mixtus per clauſulam (Dummodo alteri non ſit ius acquiſitum) *idem Gregor. deciſ. 91. num. ſecundo.*

100 Item per clauſulas (ſine præiudicio iurium cuiuſcumque ſtantibus pręmiſſis, ſi nulli alio conceſſa reperiatur, ſaluis iuribus Eccleſiæ) *vt ait idem Gregor. deciſ. 413. num. 3. & latè de huiuſmodi materia habetur in annotationibus per Beltram. nu 4.*

101 Rurſus fit talis per clauſulam (vocatis vocandis) *vt ait idem Greg. in dec. 69. n. 4. & ſeq. & ibi in addit. ſub litera A. & Rota deciſ. 624. num. 4. par. 1. in recentior. & cęteri allegati à Barboſ. in præcit. loco clauſ. 185. per tot. Card. Caualer. deciſ. 274. num. primo, & deciſ. 359. num. 8. & fuit dictum in Lunen. Sarzanen. Iuriſpatronatus 3. Iulij 1628. coram Merlino, & vltimo loco in Ferrarien. bonorum. 29. Aprilis 1630. coram Durano, & per Burattum deciſ. 529. num. 5.*

102 Contrarium licèt tenuerit *Rota aliàs in deciſ. 558. par. prima in recentior. coram Cardinali Sacrato*, & ibi multis rationibus Rota conatur oſtendere huiuſmodi clauſulam non operari per neceſſe iſtum effectum, ſed ſolum importare, vt Iudex non poſſit extraiudicialiter procedere, ſed benè iudicialiter præuia cauſæ cognitione, & partis citatione, retento tamen executiuo iudicio, vt videmus contingere in materia obligationis Cameralis, vbi executiuè proceditur, ſed citata tamen parte.

103 Sed prædictis non obſtantibus *Beltraminus in annotationibus ad dictam deciſ. 69. num. 9.* ait eſſe difficilè poſſe in practica contra primam opinionem obtinere tamquam *à Rota ſæpiſſimè firmatam, & in dicta deciſ. 69.* cononizatam, pro qua cumulat, *Marta multas deciſiones in par. prima clauſul.* 196. & ibi plura dicit etiam circa vim, & efficaciam dictæ clauſulæ (vocatis vocandis) Quemadmodum etiam operatur idem effectum mixtura in executore ea clauſula in forma dignum apposita in gratia, *vt ait Rota per Gregorium in ſua dec. 91. num. 2. & ibi per addent. & in Conchen. Archipresbyteratus 28. Iun. 1606. coram Penia, & in Piſtorien. Parochialis 25. Iunij 1621. coram Pirouano, & prius in Parmen. Parochialis 22. Iunij 1620. coram Cardinali Sacrato, & in Leodien. Abbatiæ 6. Nouembris 1620. coram eodem, & in deciſ. 52. num. ſecundo, & deciſ. 159. num. 3. & deciſ. 701. num. ſecundo, parte ſecunda in recentior. & denique in Piſcien. Beneficij 20. Martij 1628. coram Vbaldo, & per Buratt. deciſ. 529. num. 5.*

Declara tamen illud, quod fuit dictum de executore mixto partes iudicis aſſumente, procedere, quando aliquis legitimus contradictor, ſiue poſſeſſor adſit, aliàs non teneretur dictas partes aſſumere, & ſic tali caſu fieret de mixto merus, & ſic ab eo amplius non daretur appellatio, *vt fuit dictũ à Rota in prædictis omnibus deciſionibus, & præſertim in illa Leodien. Abbatiæ 14. Ianuarij 1622. coram Vbaldo*; & quando executor iudicialiter proceſſiſſe dicatur, *ait Rota deciſ. 405. num. 4. par. 3. recentior.*

Exten-

104 Extende præterea, quòd licèt à mero executore appellatio non detur, *vt ait Scacc.de appell.quæſt.16.limitat.prima, n.10.* id tamen fallit ratione exceſſus, *vt ait Rota per dictum Coccinum, dec.144.n.2.12.& 15.*

105 Et ratio eſt, quia licèt merus executor nullam recipiat probationem, nullámque audiat exceptionem, id tñ non procedit, quando exceptio nullitatis ſententiæ ſit notoria, *vt ait Scac.de appel.quæſt.17. limit.10. num. 36. & ſeq.* Item mixtus executor, quàm cognitionẽ habeat, tradit *idem, num. 42.& ſeq. & in limitat. 11.ſub num xj. verſ. Ratio.*

106 Extende ſecundò, quòd appellatio detur ab executore, quando non admitteret compenſationem, quam de iure admittere tenebatur, *vt fuit deciſum in Senatu Sabaudiæ, vt ait Faber. deciſ. 28. C.de appellat.*

107 Extende tertiò, quòd appellatio detur à ſententia, qua pronuntiatur eſſe ad inchoatam executionem procedendum, *vt ait Franc.Marc dec.376.& melius in dec. 392.*

108 Extende quartò, quando executor exceſſit fines ſuæ commiſſionis, *vt ait Balb. deciſ. 300.* Veluti eodem modo daretur appellatio, quãdo adeſſent clauſulę Iudicialem indaginem importantes, *vt fuit dictum à Rota per Card. Caualer. dec.359.num.8.*

109 Declara tamen, quòd quando non conſtat de exceſſu, tunc non admittitur appellatio, ſed interim inhibenda venit per Senatum executio, *vt ait d.Faber dec.33. de appell.*

110 Extende quintò, ſi conſtitutio regionis in contrarium vrgeat, quia tunc ab executore appellatio datur, *vt ait Bellam. in ſua dec.91.*

111 Quibus præterea addatur, quòd poteſtas executoris, non extenditur contra contradictores de iure, ſed benè contra eos, qui contradicunt de facto, *vt ait Card.Seraph.dec.1056.n.4.*

112 Amplia ſextò, quòd appellatio datur à liquidatione eodem modo, quo datur in materia executiua, *vt ait Rota deciſ.100.num. 29. par.prima diuerſor. & Greg.XV. deciſ. 32.nu. 2.& ibi Beltramin. in addit. Menoch. de adipiſcen. poſſeſſ.remed, 3. num. 193. Gratian. lib. 5.diſcept.cap.989. num. 6.& in dec. 212. num.12.Hector Felix de ſocietat.offic.cap. 3 .num.60.Zachi. de oblig.camer. quæſt. 37.n.43.Surd.dec.27.n.9. Rota per Card. Seraphinum deciſ. 452.num. 4. & eſt deciſio apud Marcheſan.de commiſſ.tom.1 fol.724. & Rota apud Cincium de cenſib. dec.258. num.2.*

113 Extende primò procedere, etiam ſi ſententia liquidationis intereſſe feciſſet tranſitum in rem iudicatam, quia ea non obſtante appellatio datur, *vt ait Vrſil.ad Afflict.in dec.35.num. 1. idem in dec.157. num.1. & Riccius in ſua collect.1311.par. quarta.*

114 Et ratio eſt, quia per ſententiam liquidationis poſtea nouum grauamen infertur, & ob id ab ea appellare licet, quãuis prima ſententia in iudicatum tranſiiſſet, *vt ait Vrſil ibidem num.* 2. vbi dicit, id eſſe verius contra opinionem *Afflicti in ſua dec. 157. & Rota deciſ 100.par.1. nouiſſ. Franc.Marc.dec.100.& 392.par. prima, & dec.314 par.2.& Veral.deciſ.41. par.1.& Marta viden. in ſua compil. dec. in verbo Appellatio, cap.140.*

115 Contrarium, quod ſcilicet appellatio non detur à ſententia liquidatoria, *ait Rota dec.271.n.2.p.1. diuerſ.*

116 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, veluti, ſi eſsemus in liquidatione facta in iudicio particulari, vel generali, de ſtylo Curiæ, quæ, ob exceſſum conceditur, *vt ait Rota deciſ.56.nu. 2.par. 3.recen.* Secunda verò opinio procedit, vbi eſsemus in iudicio vniuerſali, in quo præceſſit condemnatio, & ibi poſtea Iudex ſibi reſeruat liquidationem fiendam, quia tunc ab ea appellatio non datur, *vt ait Rota deciſione 100. num. ſecundo, par.prima diuerſorum, & deciſione 529. num. quarto, par. ſecunda recent.* vbi ait, quòd appellatio à nouo grauamine in primis ſententijs non deducto, ſemper venit concedenda.

Rurſus concorda, vt prima opinio procedat, & ſic ab exceſſiua liquidatione appellatio detur, ſi cauſa exceſsus in appellatione exprimatur, ſiue alia iuſta cauſa allegetur. Secunda verò procedit, quando ſecus, *vt ait Rota in Rauennaten. Expenſarum 2. Iunij 1628. coram Durano.*

T Exten-

117 Extende ſecundò, quòd ſcilicet à ſententia liquidationis appellatio detur, etiam ſi Iudex non pronunciauit, ſed ad vlteriora proceſſit, *vt ait Gratia.dec.212. num.19.*

118 Licèt ſit benè verum, quòd tunc ſententia liquidationem continere non dicitur, ſi Iudex declararet aliquem eſſe im mittendum in poſſeſſionem talium, & talium corporum, nec per conſequens, appellatio eſſet tolleranda illo caſu, vt benè animaduertit *Card.Serap.dec.452.n.3*

119 Secus autem, quando ſententia mandaret bona reſtitui, & non bonorum poſſeſſionem, quia tunc id ſonaret in petitorium, & ſic appellatio concedenda veniret, & ratio eſt, quia liquidatio in actis facta ab effectum poſſeſſorij, non facit ſententiam latam in illo iudicio eſſe appellabilem, veluti dicitur de dominio deducto ad ſolùm effectum poſſeſſorij, *vt ait idem Card. Seraph. ibi ſupra nu.4.& Dec in ſuo conſil. 28.*

120 Contrarium, quòd ſcilicet expreſsio à Iudice facta ſuper quibus bonis ſit alicui danda immiſſio nouum grauamen inferat, & ſic, quod ab ea appelletur, *ait Capic. dec.34.n.4. Vrſil.ad Affl.dec.35.n.2.Rota dec.100.n.1.p.1.diuer.& dec.340.num.3.*

Licèt primã opinionẽ videatur approbare, *Afflict. ibi ſupra, & in deciſ.157.*

Sed nota, quòd quando ageretur de liquidatione fructuum, tunc in ea admittitur probatio à poſſibili, & conſueto, necnon iſto caſu indicia, & coniecturæ ſufficerent, ſi tamen de eorum perceptione conſtaret, *vt ait Rota per Card.Cauale. dec.586.num.1.& per Buratt. deciſ.173.* & ibi docetur, quomodo fructuum quantitas probetur, *num.5.& 6.& in dec.874 num.3.& dec.934.num.5. eiuſdem Burat. & in vna Romana Vineæ de Corbinellis, 28.Iunij 1619.coram Card.Sacrato, & in Illerden. Decimarum 6.Aprilis 1620.coram Vbaldo, & in Algaren. diſmembrationis 28. Iunij 1621.coram Coccino.*

Item fructuum perceptio, probatur ex poſſeſſione ipſa, quando bona ſint fructifera, nec alter in ea poſſeſſione exiſteret, *vt fuit dictum in Carpen.bonorum, 11. Martij 1622. coram Remboldo, & prius in Cæſaraauguſtana penſionis 8. Nouembris 1619. coram Coccino, & per Cardinalem Caualerium deciſ. 586 num.primo, & per Gregorium dec. 50.n.2. & ibi per Addent.ſub litt. C. Grat. lib. 4. diſcept.cap.615.num.69.& Rota dec. 269. num.2.par.prima in recent.*

Licèt tamen ſecus eſſet, quando conſtaret dictum poſſeſſorem numquam ſe ingeſſiſſe in dicta poſſeſſione fructuum, aut id contingeret, ob impedimentum aliquod, ſiue voluntariè, quia tunc fructuum perceptio ex tali poſſeſſione non veniret præſumenda, veluti ita diſtinguendo, fuit reſolutum *à Rota in Romana fructuum, 4. Nouembris 1613. coram Pirouano, ſed in hoc omninò, vide quæ dixi in Concluſione 148. num. 315. cum ſeqq.*

121 Extende 3.ampliationem prædictam procedere etiam in liquidatione inſtrumenti a qua appellatio datur, quamuis ea ab illius executione non admittatur, *vt ait Gratian. deciſ.136.cum ibi per eum allegatis.*

122 Subextende procedere, etiã ſi à ſtatuto ſuper inſtrumenti executione ita diſponatur; & ratio eſt, quia ſi inſtrumentum non eſset liquidum, executionem per ſtatutum non mereretur, quod enim ampliatur procedere, etiã ſi omnis exceptio ab eodem ſtatuto eſset prohibita; quia inſtrumentum non dicitur probatio probata, quando pro liquidatione extrinſeca probatio requiratur, *vt ait Surdus deciſione 27.& Marta ibi ſupra cap.142.*

123 Licèt tñ in dubio tres præſumptiones oriantur pro inſtrumento; nempè, quòd ſit verum, quòd ſit ſolemne, & quòd fuerit confectum de voluntate contrahentium, *vt ait Franc.Marc.dec.51.n.1.p.1. Bellon.dec.Genuen.213.num.4.Oſaſ.Cacher.dec.Pedem.117.n.1.Gram.dec.45.n.10 Chartar.dec.Genuen.125.n.3.idem Franc. Marc.dec.163.n.1.& dec.511.n.1.p.2.* licèt tamen ipſe ſolùm admittat duas præſumptiones pro inſtrumento, nempè eam veritatis, & ſolemnitatis.

124 Extende hic obiter quartò, quòd licèt ſtatuto caueatur, quòd ab executione inſtrumenti quarantigię non appelletur; nihilominus, ſi Iudex pronũciat inſtrumẽtum quarantigię eſſe exequendũ, tunc benè appellari poterit, & propterea

Aduo-

Aduocatus actoris, cautus eſſe debet, vt non petat pronunciationem fieri; ſed benè concedi ſibi familiam, ſiue executores pro executione, quia hoc modo appellatio euitabitur, *vt ait Fran. Marc. in dec. 392. num. 5. par. 1. & Scacc. de appel. lib. 3. c. 2. q. 17. limit. 10. num.* 8. & ibi rationem iſtius opinionis aſſignat, dicens, quòd pronunciatio de exequendo eſt interloquutoria, habens vim diffinitiuæ, cũ poſt ſe aliam ſententiam non expectet, à qua appellatio detur, *Rota dec. 79. nu. 1. & ſeq. par. 3. recent.*

125 Contrariam opinionem tenẽt multi à *Scacc.* ibi ſupra allegati, vbi eam pluribus rationibus firmat, extendit, ſubextendit, & reſtringit à *nu. 9. vſq. ad* 18. quem per te videre poteris, quia hic omnia recenſere nimis longus fierem.

126 Sed quòd non concedatur appellatio, quoad effectum ſuſpenſiuum, quando inſtrumentum ex forma ſtatuti, habet executionem paratã, *ait Surd. deciſ. 27. n.* 1. At ſecus, ſi ſimpliciter appellatio a ſtatuto reperiretur prohibita, quia tunc illud, quoad vtrumque veniret intelligendum, neque tali caſu negocium deuolueretur ad Iudicem, ad quem, etiam facta executione, *vt ait Capic. deciſ. 34. num.* 3.

127 Vnde in propoſito nota, quòd appellatio ſemper ſubiacet illi ſtatuto illius loci, vbi fuerit lata ſententia, licèt alibi cognoſcatur, *vt fuit dictum in Bononien. Portoni 17. Decembris 1607. coram Card. Marcomontio, quæ eſt apud Marcheſ. par. 1 ſol. 978. num. 5. de commiſſ.*

128 Rurſus nota, quòd inſtrumentũ quarãtigiæ illud dicitur, quod fit ab vno, qui ſit Iudex ordinarius, & Notarius inſimul qui mandat illud ad vnguem obſeruari, quod fieri non poſſet, ſi non eſſet Iudex, *vt ait Galeſ. de oblig. cam. & veluti fuit dictum in Romana Attentatorum 4. Iulij 1601. coram Penia.*

129 Extende quintò, quòd etiam grauato in rationibus, & calculis appellatio detur, niſi eſſemus in caſibus exceptis, & priuilegiatis, in quibus ſententia executioni demandaretur, antequam de cauſa appellationis diſcuteretur, vel niſi grauatus, ſolùm quoad aliquas partitas appellaret, & non ab omnibus, quia tunc quoad non appellatas exequeretur ſentẽtia, *vt ait Gratian. li. 1. diſc. c. 183. n. 29. & 30.* Sed quando appellatio non ſit admittenda in hac materia, vide in verbo *Adminiſtrator, concl. 56. nu. 89. cum ſeqq.*

130 Extende ſextò, procedere, etiam ſi eſſemus in cõdemnatione ad ſoluendũ id, quod per calculatores liquidabitur, quia tunc datur appellatio, & ratio eſt, quia cum dicta cõdemnatio ſit incerta, & per conſequens opus ſit noua declaratione, cum non poſſit retrotrahi ad tempus cõdemnationis, idcircò appellatio eo caſu eſt admittenda, *vt ait Afflict. & Vrſill. deciſ. 35. num. 2. & dec. 175. n. 1. Grat. lib. 1. diſc. c. 183. n. 33 & ſeqq.*

131 Extende ſeptimò, quòd appellatio detur in remedio executiuo, quod datur pro vltimis voluntatibus, & propterea, quando quis vult legatum conſequi via ordinaria eſt procedendum, *vt fuit dictũ in Vrbeuetana legati, 6. Martij 1595. coram Card. Blanchetto, Ioſeph. Ludou. deciſ. Peruſ. 23. & Rota dec. 391. n. 4. p. 2. rec.*

Et ratio eſt, quia nulla ſcriptura, etiam teſtamentaria extat, quæ viam executiuã habeat, *vt fuit dictum à D.D. de Signatura Iuſtitiæ, in vno voto coram Grandio, & tenuit Rota in Mediolanen. Legati 30. Octobris 1585. coram Card. Pamphilio, & in alia Romana legati 5. Maij 1599. corã Pacen. & in Romana ſpolij 9. Iunij 1606. coram Card. Lancellotto, & in alijs deciſionibus alleg. à Gratiano. lib. 1. diſcept. c. 62. num.* 18.

132 Contrarium, quòd, ſcilicet pro legato detur via executiua, iuxta veriorem opinionem, & communem, quam Signatura, & Tribunal Aud. Cam. amplectitur, fuit dictum in dicto Voto facto à *R. P. D. Grandio*, de ordine eiuſdem Signaturæ ſuperius allegato, & *Ludou. deciſ. Peruſ. 23. nu. 9. & cæteri allegati à Gratian. lib. 1 diſcept. d. c. 62. nu. 16.* & præſertim, quando hæres legatario non negat teſtamentum, quia tali caſu dicta via executiua non daretur virtute teſtamenti, ſed in vim confeſſionis, & recognitionis hæredis, quæ quidem recognitio obtinet vim ſcripturæ publicæ, ex ea partis confeſſione, *iuxta textum in l. cum de indebito, C. de probationibus, Couarruu. variarum reſolution. lib. ſecundo, cap. 11. num. 4.*

& Gratian. ibi ſupra nu. 21. cum ſeqq. vbi dat cautelam, quomodo ſit acquirenda via in legatis, & quæ actiones pro eorum conſecutione competant, quæ ſunt tales; nempè prima ex teſtamento contra hæredem, ratione quaſi contractus, qui fit in hæreditatis aditione; ſecundò rei vendicatio; tertiò hipothecaria contra bona teſtatoris, pro ſecuritate legati, *vt eſt text. in l. 1. vbi Bal. Iaſ. & cæteri Doctores, C. commun. de leg. & alij quos allegat idem Gratian. dicto cap. 62. num. 27*

133 Et tenendo primam opinionem, Extende eam, multò magis procedere, attenta Iuris Canonici diſpoſitione, iuxta quod a quocumque grauamine datur appellatio, *vt fuit deciſum in dicta Vrbeuetan. legati coram Blanchetto*.

134 Sed tenendo ſecundam, extende eam procedere, ſi iudex feciſſet præceptum hæredi, vt ſolueret legatum, & ſi illud non ſoluat infra annum à iure ſuo hæreditario cadat, & ille, vt dixi ſuperius, de plano teſtamentum confiteatur, vt fuit reſolutum in Signatura in dicto Voto coram *Grandio*, vbi propterea fuit dictum, quod pro conſequendis legatis, opinio ſecunda eſſet attendenda, & ſic quod executiuè procederetur, veluti, ego pluries obtinui in omnibus ferè tribunalibus Vrbis dum officio Aduocationis fungebar, & præſertim, vbi eſſemus in legatis pijs, & in ijs, quæ celerem expeditionem requirunt, vt pro ſepultura teſtatoris, reſtitutione vſurarum, pro infirmi alimentis, & ſimilibus, quæ etiam ante aditam hæreditatem præſtantur, at ſecus, in his, quæ temporis dilationem recipiunt, quia tunc aditio eſſet neceſſaria, *vt ait Gratian. dicto cap. 62. nu. 23.* Sed in hoc vide, quæ dixi infrà *ſub nu. 748. cum ſeqq.* vbi pulchra inuenies in hac materia.

Subextende prædictam ſecundam opinionem, in tantum procedere, vt propterea etiam Saluianum competat pro legato, in quo per conſequens appellatio non datur *Surd. dec. 76. num. 4. & 5. quem ſequitur Rota dec. 674. num. 4. & ſeq. lib. 3. par. 3. diuerſ. & per Cardinalē Seraphinum deciſione 828. num. primo, & deciſione 36. num. primo, & deciſ. 387. num. 1. & deciſ. 556. nu. 2. par. 2. in recen. & per Burat. dec. 257. nu. 20. & in Romana legatorum de Columna 27. Ianuar. 1614. & 25. Maij 1616. coram Card. Sacrato, & in Cornetana legati 4. Decembris 1620 coram Dunozetto, & in Romana legati 7. Iun. 1621. coram Vbaldo, & in Viterbien. Caſtrorum 11. Martij, & 10. Iunij 1622. & 12. Iunij 1623. & 10. Maij 1624. coram Coccino Decano, & Gratian. diſcept. cap. 62. num. 41. lib. 1.*

Declara tamen prędictam opinionem non procedere, ſi teſtator legaſſet rem hæredis, ſiue ad illum ſpectantem, in vim fideicommiſſi, *vt fuit reſolutum à Rota in Bononien. legati de Mareſcottis 7. Febr. 1629. coram Dunozetto.*

Et ratio eſt, quia cum pro legato in bonis hæredis legatis hypotheca non detur, *vt ait text. in l. prima, vbi Bartol. num. quarto, Bald. num. 25. verſic. Certè nec in re, C. com. de legat. Neguſant. de pignorib. par. ſecunda, membr. quarto, num. 159. limitat. ſecunda, Afflict. deciſione 200. ſub num. ſecundo, verſic. Imò dico.*

Neque, per conſequens, competit Saluianum, pro legato, quia illud ſine hipotheca non datur, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſione 257. num. 14. Natta conſil. 474. num. 34. Rota deciſione 385. num. 3. par. ſecunda recentior. Card. Seraphinus deciſ. 1290. num. 2. & apud Statilium Pacificum deciſione xj. num. ſecundo, & Cardin. Caualer. deciſione 293. num. primo, & deciſ. 433. num. quinto.*

Subdeclara tamen prædicta, non procedere, quando hæres illud fideicommiſſum, non agnouit, ſiue ſi inuentarium non confecit, ſed ſolùm ſimpliciter hæreditatem adiuit, *veluti fuit reſolutum in dicta Viterbien. Caſtrorum xj. Martij, & x. Iunij 1622. & xij. Iulij 1623. & x. Maij 1624. coram Coccino Decano.*

Et ratio ea eſt, quia hæres adeundo ſine beneficio legis, & inuentarij, videtur quaſi contrahere cum legatarijs, & creditoribus teſtatoris, & per conſequens, ex eo oritur actio perſonalis, & ſic hypothecaria, quæ datur pro legatis, & fideicōmiſſi, quoties detur

illa

illa perſonalis, *vt ait Surd. deciſ. 76. nu. 5. & Rota deciſ. 44. num. 3. par. prima diuerſ. cum alijs allegatis à Rota in dicta Viterbien. Caſtrorum 12. Iunij 1622. & 10. Maij 1624. coram Coccino Decano, & Gratian. lib. 1. diſceptat. cap. 62. num. 27.*

Extende præterea, quòd ne dum cõpetit hypotheca, pro legato ad alia bona per teſtatorem poſſeſſa; ſed etiam ad ipſas res legatas, & ſic etiam Saluianum contra illas intentari poterit, *vt ait Rota per Burattum deciſ. 286. & alij Doctores ibi allegati ab Addente, Surd. deciſ. 76. num. 9. & Rota in dicta Viterbien. Caſtrorum 12. Iunij 1623. coram Coccino. & in alia Mediolanen. legati 16. Februarij 1629. coram Durano*, vbi fuerunt reiecti illi, qui contrarium tenẽt, & allegati à Gratiano mox allegan. *& Card. Seraph. dec. 828 n. 1. & apud Pacific. dec. 192. n. 1. & dec. 193. par. 1. in rec. & latè Grat. lib. 1. diſcep. d. c. 62. n. 28. & 41.*

135 Amplia ſeptimò, quòd appellatio admittatur, ſi nouum grauamen in ſententia addatur, etiã ſi ageretur de materia, aliàs inappellabili, veluti, ſi in ſententia fieret tantum mentio de damnis, & intereſſe, & poſtea in executione adderetur intereſſe de intereſſe, *vt ait Grat. lib. 5. diſcept. cap. 987. num. 28.* ſed in dictis caſibus appellari prohibitis eſt inferenda cauſa, *idem Gratian. dec. 202. num. 5. & 6. & Rota deciſ. 100. num. 1. par. 1. diuerſor. Franc. Marc. deciſ. 100. & 392. par. 1. & dec. 314. par. 2. Verall. deciſ. 41. par. 1.*

Et ratio appellationis eſt, quia grauamen eſt fundamentum appellationis, *Rota deciſ. 551. num. 4. parte tertia in recentior.*

136 Extende, eodem modo procedere, ſi eſſemus in re iudicata, ſi tamen de eius notoria nullitate conſtaret, *vt ait Bald. conſil. 141. num. 7. lib. 1. Gabriel concluſ. 36. num. primo, lib. 2. Menoch. de adipiſc. remed. quarto, num. 150. Card. Seraphin. deciſ. 1346. num. 2. & 6. & Rota deciſ. 742. num. 2. par. 2. in recent. & omninò vide Martam in compilat. ſuar. deciſ. in verbo Appellatio, cap. 140. tom. 1. & Rota deciſ. 493. num. 1. par. 3. recent.*

137 Amplia octauò, quòd appellatio datur à ſententia in qua pronunciatur ſententia feciſſe tranſitum in rem iudicatã, *vt fuit deciſum in vna Aſculana bonorum Veneris 24. Nouemb. 1595. coram Orano, & in alia Abulen. Cappellaniæ 17. Decemb. 1599. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 1335. num. 5. & vide quæ dixi in Limitatione prima in fine.* Et tunc Iudex in hac appellatione contra rem iudicatam admiſſa, debet de iuſtitia cauſæ cognoſcere, *Miſynger. deciſ. 49. par. 6.*

138 Fallit tamen dicta ampliatio, vbi appellatio eſſet interpoſita ab excommunicatione in vim rei iudicatæ, quia tunc ea non ſuſpendit, *vt ait Rota in dec. Coccini, quæ eſt apud Marcheſ. par. 1. fol. 1265. nu. 4. & Ioann. Corſet. ait in ſua dec. 299. Cappel. Tholoſ.* quòd non eſt homo, qui ligat, ſed Deus, item nemo excommunicatur, niſi præcedente peccato mortali, & contumacia, vnde veluti contumax non appellat, ita excommunicatio ſecum executionem trahit, *Marta in compilat. ſuarum deciſionum in verbo Appellatio cap. 202. tomo 1.*

139 Fallit ſecundò, vbi eſſemus in pronunciatione de exequendo rem iudicatam, à qua appellatio non datur *Rota deciſ. 100. num. 13. par. prima diuerſor. & dec. 248. num. 2. par. 3. recent.*

140 Secus tamen diceretur, ſi eſſemus in appellatione à pronunciatione ſuper deſertione cauſæ, à qua datur appellatio, *vt fuit dictum in dicta Abulen. Cappellaniæ 17. Decembris 1599. coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 1335. num. 3.* & veluti dicam infra in loco mox citando, quod tamen intellige verum, cum ea diſtinctione de qua dicã in *Concl. 129. num. 231.*

141 Et nota; quòd ad hoc ne appellatio dicatur deſerta, dies computa ur de horis vigintiquatuor, *vt ait Laurent. in deciſ. Auenion. 35. & Marta in compilat. deciſ. tomo 1. in verbo Appellatio c. 206.*

142 Sed quòd in huiuſmodi computatione deſertionis cauſæ fienda, non ſit ſubtiliter, atque nimis rigoroſè procedendũ, *ait Card. Seraph. deciſ. 362. num. 1. & Franc. Marc. dec. 143. num. 3. par 2. & Rota per Buratt. in dec. 240. num. 1.*

143 Quando autem appellatio eſt deſerta tũc Iudex à quo exequitur, *vt ait Rota in Roma-*

Romana pecuniaria 17. Maij 1595. coram Litta, quæ eſt apud Marcheſ. de com miſſ. in 2. par. fol. 19. num. 5.

144 Sed tu declara in hoc eſſe procedendum, vt infra dixi in regula tertij caſus, in verbo *Quando autem ſumus*, & quæ ibi ſequuntur, vbi omninò recurras, & ibi multa dixi, quando cauſa dicatur deſerta, & quando non.

145 Amplia nonò, quòd detur appellatio à ſententia, quæ aliam ſententiam cõtra ſe haberet; quia ſententia contra ſententiam, non valet, *vt fuit dictum in Fauentina ſpolij Veneris 3. Aprilis 1580. coram Card. Seraph. dec. 452. n. 5. in impreſſ.*

146 Fallit tamen, ſi eſſemus in ſententia ſecunda exequente primam à qua appellari non poterat, etiam ſi in aliquibus reformetur, *vt ait Grat. dec. 74. & Seraph. ibi ſupra, & Ricc. in ſua collect. 166. p. 1.* Secus autem, ſi in ſententia declararetur primam eſſe nullam, quia tunc benè appellatio veniret admittenda, *vt fuit dictum in Romana executionis, Veneris 2. Iunij 1628. coram Vbaldo.* Veluti eodem modo diceretur, quando ſententia eſſet iniuſta, quæ dicitur principium nullitatis, ac illi æquipollet, & talis dicitur, quando non iuſtificatur ex actis, ſiue ſi actor ſuam intentionem non probauerit, nam Iudex debet Iudicare ſecundum acta, & probata, non autẽ ad iudicandum, debet moueri extra illa, *vt ait Rota deciſ. 173. num. 1. & ſeqq. par. 3. recent. & Cardinal. Seraphin. deciſ. 493. num. 4. & 5.*

Extende adeò eſſe legibus odioſum, quando ſententia ex actis non iuſtificatur, ſiue quando eſt notoriè alio modo iniuſta, vt propterea ea annullanda veniat abſque remedio appellationis, niſi tamen offerantur probationes incontinenti, *vt ait Rota dicta deciſ. 173. num. 3.*

147 Amplia decimò, quòd appellatio conceditur, quando Iudex omiſit condemnare victum in expenſis, & ideò, quando extaret ſtatutum, quòd victus victori in expenſis condemnetur, tunc obtinens poteſt ex omiſſione eas petere actione ex ſtatuto, veluti *fuit dictum in Romana expenſarum nona Februarij 1568. coram Cardinali Seraphino, Gam. deciſ. 65. & Guidopap. deciſ. 42. & Rota deciſ. 47. num. 1. de appellat. in nouis, Surd. dec. 69. num. 2. & ſeq.*

148 Contrarium licèt dicat *Gratian. dec. 50. num. 1.* vbi ait, quòd ab expreſſa expenſarum abſolutione datur appellatio, non autem à tacita.

149 Concordaru tamen, quòd, ſcilicet, prima opinio procedat in vim ſtatuti. Secunda verò ex iuris communis diſpoſitione, vt ex prædictis optimè colligitur, & veluti paulò inferius melius dicetur.

150 Et tenendo primam opinionem, extende eam, in tantum eſse veram, vt propterea, ſi illæ iure actionis debeantur, tunc victus teneatur eas reſtituere, etiã ſi iuſtam cauſam litigandi habuerit, *vt ait Iaſon in l. properandum, §. ſin autem, num. 3, verſic. primo, C. de Iudic. latè Roland. conſil. 62. num. 6. & 7. lib. 4. Caualcan. deciſ. 15. num. 29. & Surd. deciſ. 274. num. 6.*

151 Extende ſecundò, idem procedere, etiam ſi Iudex victum ab eis abſoluerit; quia nihilominus dicta abſolutio, intelligetur tantummodo de expenſis iudicialibus, non autem de illis iure actionis debitis, quæ ſemper peti poſſunt non obſtante abſolutione, *idem Caualcan. dicta deciſ. 15. eodem num. 29.*

152 Extende tertiò, habere locum in illis etiam, quæ virtute ſtatuti debentur, quia illæ pari modo reficiendæ veniunt, etiam ſi victus iuſtam cauſam litigãdi habuerit, *vt ait Gabr. qui alios allegat concl. 1. tit. de expenſ. & hanc magis communem ait Roland. dicto conſ. 62. num. 13. & Cartar. dec. Ianuen. 1. num. 10.*

153 Contrarium tamen huic extenſioni tenuit Iaſon, & alij in dicta *l. properandum, §. ſin autem*, & hanc eſſe magis communem *ait Ludou. deciſ. Peruſ. 52. in fine, & Caualcan. ibi ſupra num. 30. Carthar. ibi ſupra d. dec. 1.*

154 Extende quartò, eò magis procedere, quando quis temerè ſe liti obtulit, *vt ait Rota deciſ. 370. in princ. par. 1. recen.*

155 Extende ſecundò, idem pari modò è conuerſo procedere, veluti, quando victus in taxatione expenſarum eſſet nimis grauatus, quia tunc ei ſemel appellare licebit, veluti latè dicã in verbo *Expenſæ*, & ita quoque ait *idem Caualc.*

dicta

dicta deciſ. 15. *num.* 33. *& Gratian. lib.* 4. *diſcept. cap.* 716. *num. xj. & cap.* 671. *num.* 16. *& cap.* 694. *num.* 13. *&* 14. docet, quando Iudex taxet expenſas poſt appellationem à ſententia interpoſitam, & nota, quòd appellatio ab executiua taxatione, necnon ab alio articulo conceditur à die habitæ notitiæ, *vt ait Rota deciſ.* 636. *num.* 1. *par.* 2. *in recentior.*

156 Contrarſi tñ, q̃ ſcilicet victor non debeat appellare ab omiſſa condemnatione expenſarum, quando victus appellauit, *ait Gratian. deciſ. Marchiæ* 83. *n.* 1. *& ſeqq. & prius in dec.* 50. *n.* 1. aliàs ſi appellet, appellatio nõ tenet, ſed cauſa remittitur, vt de communi teſtatur *Grat. d. dec.* 83. *n.* 2. *Rot. dec.* 47. *aliàs* 353. *in no.*

157 Concorda tu igitur, quòd ſcilicet prima opinio procedat, vt potè, quando victus fuit expreſsè abſolutus, quia tunc appellatio eſſet neceſſariò à victore interponenda; ſecunda verò, quando tacitè, ideſt, ob omiſſionem condemnationis in expenſis, & ratio iſtius differentiæ ea eſt, quia facta abſolutione expenſarum expreſſa, opus eſt illam reuocare, & ſic venire contra factum primi Iudicis per viam appellationis, quòd ſecus eſt, vbi condemnatio fuit omiſſa, quia tunc potius ſuppletur eius factum in eo, quod fuit omiſſum, *vt ait idem Grat. d. dec.* 83. *nu.* 4. *&* 5.

158 Quibus præterea addatur, quòd ſi quis fuerit abſolutus ab expenſis, quatenus ſententiæ acquieſcat, vt fieri ſolet à Iudicibus, in odium litigantium, qui ſæpius ad defatigandum aduerſarium litigare malunt, quàm quod ius ſuum defendere intendant, ſi poſtea is appellet, & appellationem proſequatur, tunc ille condemnatus cenſetur, & nota, quòd quis acquieſcere non dicitur, quã do appellat, veluti dicitur de laudo, cui quis acquieſcere non dicitur, quando ab eo reclamat, *vt ait Grat. lib.* 3. *diſcept. cap.* 572. *num. primo, xj. & xiij. & Maſtrill. dec.* 166. *in princip.*

159 Sed ſi non fuerint petitæ expenſæ, tunc erit arbitrarium Iudici, ſi velit cõdemnare, vel non, ſcilicet illæ petitæ dicantur, ſi in libello clauſulæ ſalutares fuerint adiectæ, veluti ſi fuerit dictum Peto ius, & iuſtitiam miniſtrari; Item omni meliori modo, &c. quia tunc officium Iudicis implorare cenſetur, tàm ſuper negotio principali, quàm ſuper acceſſorijs, & ſic victus appellat, victor etiam appellare poteſt ab expreſſa expenſarum abſolutione, ſed ſi victus in principali non appellet, tamen poteſt victor ab omiſſione condemnationis expenſarum, etiam modica appellare, *vt ait Miſynger. deciſ.* 22. *par.* 2. *Grat. dec.* 83. *Gamma dec.* 65. *idem Gratian. dec.* 50. *& Rota deciſ.* 47. *de appell. in nou.*

160 Sed in hoc animaduertas, quòd ſi condemnatio expenſarum fuerit omiſſa, vel per errorem in ſententia, vel quia non fuerunt petitæ, non ob id arguit, quòd Iudex reum abſoluere voluerit, niſi reus oſtendat ſe iuſtam cauſam litigandi habuiſſe, per quam debet ab illis excuſari, *vt fuit dictum in Romana Expenſarum* 9. *Februarij* 1568. *coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 38. *num. primo*, licèt iuſta cauſa non excuſet in illis duobus caſibus prædictis, nempè vbi expenſæ iure actionis, ant ex diſpoſitione ſtatuti debeantur. Nàm ſciendum erit, quòd ſi Iudex omiſit condemnare partem in expenſis, tũc amplius peti non poſſunt, quia cum illæ veniant officio Iudicis mercenario; idcircò illud lata ſententia expirat, & ſic id procedit, non obſtante ſtatuto Vrbis *in cap.* 94. *libro primo*, vbi mandat, quòd licèt ſit omiſsa expenſarum condemnatio; nihilominus illæ reficiendæ veniunt, & ratio eſt, quia illud tanquam ordinatorium ad Forum Capitolinum tantùm eſt reſtrictum, quemadmodum etiam, neque obſtaret huic concluſioni allegare ſtylum Rotæ in contrarium ſuper condemnatione expenſarum, quia huiuſmodi ſtylus poſſit deſeruire pro ſuſtinenda condemnatione expenſarum, quando eſset facta, etiã ſi condemnatus habuiſset iuſtam cauſam litigandi; at ſecus, quando nulla fuiſset facta condemnatio; quia tunc omiſsę amplius non deberentur; niſi tamen iure actionis venirent, veluti ſuperius dixi; & quemadmodum de prædictis omnibus *pulchrè fuit dictum à Rota in Romana Expenſarum, Lunæ* 26. *Maij* 1614. *coram Manzanedo*.

De-

Declara tamen prædicta non habere locum, quando ageretur in vim obligationis Cameralis, & ſic executiuè, quia tunc victus condemnandus venit in expenſis, etiam quòd in decreto non fuerit expreſſa illarum condemnatio, & id venit ex vi illius clauſulæ ad omnia damna, & intereſſe, ſub obligatione camerali contentæ, quæ facit, vt expenſæ iure actionis debeantur, & propterea etiam poſt' relaxationem mandati peti poſſunt, *vt dicunt Doctores allegati à Rota in dicta Romana Expenſarum coram Manzanedo.*

161 Vltimò animaduertas, quòd veluti appellari non poteſt à ſententia elapſis decem diebus, ita nec à condemnatione expenſarum, quæ eſt ipſius executio, *vt ait Rota deciſ. 1. num. 4. vt lit. pend. in nou.* Veluti nec etiam Iudex poteſt in eis ex interuallo condemnare; ſed eadem eſt facienda condemnatio, *vt ait Rota ibi ſupra in principio*; at ſecus in taxatione, quę poſt decem dies fieri poteſt, *Rota ibid. nu. 4.*

162 Amplia vndecimò, quòd etiam appellatio admittitur à ſententia Delegati Apoſtolici ad Delegantem, *vt ait Gratian. deciſ. 34. idem lib. 4. diſcept. cap. 655. num. 59. & Franc. Marc. deciſ. 345. num. 4. & prius deciſ. 73. num. ſecundo par. prima, & in ſecunda par. dec. 535. num. 9.*

163 Extende idem procedere à declaratione executoris litterarum Apoſtolicarum ſtantibus difficultatibus à facto dependen. *vt ait Rota per Coccin. deciſ. 144. num. 6.*

164 Extende ſecundò idem procedere in ſententia Commiſſariorum Cæſaris, à qua appellatio datur ad Cameram, quando illi eſſent dati ad inſtantiam partium, vel quando fines mandati Cæſaris excederent, quia tunc iuriſdictionem non haberent, & propterea ad Imperatorem, vti delegantem recurri poteſt, quia ei ſemper authoritas ſalua manet, & ius parti in prædictis caſibus non deficit, in quibus inhibitio conceditur, quę tamẽ raro concedi ſolet in appellatione à ſentẽtia commiſſariorum Cęſaris, *Gaſpar Guliel. dec. 185. p. 4. & Andr. Gayll. dec. 121. par. 1.*

165 Extende tertiò, quòd ea quoque detur à ſententia declaratoria incurſus cenſurarum à lege, vel ab homine latarum, ob litterarum Apoſtolicarum inobſeruantiam, *vt ait Rota per Put. deciſ. 271. Acchill. deciſ. 4. de ſentent. & re iudic. Coccin. in dec. quæ eſt apud Marcheſ. par. 1. fol. 1264. num. 4.*

166 Et ratio eſt, quia illa ſententia habet annexum factum, ſuper quo Iudex facilè decipi potuit, & ob id appellatio tolleratur, & iudicatum ſuſpendit; ſecus autem quando excommunicatio in vim rei iudicatę conceditur, quia eo caſu appellatio non ſuſpendit, & ratio iſtius ſecundę partis ea eſt, quia cum res iudicata adſit, ſequitur etiam, quòd id, quod per ſententiam eſt iudicatum, per ſententiam etiam habet executionem, nec per appellationem ſuſpenditur, & propterea videmus, quòd appellans ab executione, ſiue directa, ſiue indirecta regulariter nihil agit, quia non ſuſpendit id, à quo exequutio originem trahit, *vt ait Rota per Coccin. penes Marcheſan. in pręcit. loco.*

167 Fallit tamen dicta ampliatio in Delegato Apoſtolico ad legatum de latere, à quo ad illum appellare non licet, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 270. num. primo par. prima.*

168 Fallit ſecundò de conſuetudine in Delphinatu ſeruari ſolita, vbi appellationes Iudicum inferiorum delegatorum deuoluūtur ad ſupremam Curiam, non autem ad delegantem, *vt teſtatur idem Marc. deciſ. 417. num. 12. par. 1. ſed in hac materia vide Scacc. de appell. quæſt. 8. num. 17. & ſeqq. & quæſt. 17. num. 21.*

169 Amplia duodecimò, quòd appellatio detur etiam à ſententia legati de latere, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 345. par. 1. & Ricc. collect. 166. par. 1. & Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 4. num. 27. vbi allegat plures Doctores*, qui docent quando detur appellatio à ſententia legati de latere, & quando poſſit recuſari ſuſpectus, *idem ait Manfred. de Cardin. deciſ. 156. in fine tomo 13. par. 2. fol. 99.*

170 Extende primò eò magis procedere à ſententia Cardinalis in cauſa à Papa ſibi cõmiſſa, *vt ait idem Franc. Marc. in præalleg. dec. 345.*

Exten-

171 Extende ſecundò, quòd apellatione interpſita à ſententia legati de latere ad Papam, idem legatus non poteſt amplius in illa cauſa ſe intromittere, niſi cum ſpeciali mandato Papæ, *idem Franciſ. Marc. deciſ. 344. num. 2. par. 1.*

172 Extende tertiò, eò magis procedere de Iure Canonico, cuius enim diſpoſitione, tàm Delegatus, quàm ordinarius Iudex poteſt in totum vti ſuſpectus remoueri, & ab eo appellari, *vt ait Grat. ibi ſupra in fine, & veluti inferius dicam ſub nu. 631. & ibi recurras.*

173 Reſtringe tñ primò, prædicta non procedere, qñ cauſa eſſet cõmiſſa Collegio Cardinalium; quia tunc ab eorum ſententia non appellatur, veluti fit ab ea lata à Senatu, vt firmat *idem Franc. Marc. dicta deciſ. 345. num. 3. Marta in compilatione dec. tom. 1. cap. 157. in verbo Appellatio, & Borell. in ſua ſumma deciſ. tit. 33. num. 187. de appellat.*

174 Reſtringe ſecundò, veluti ſi cauſa eſſet in Cardinali ſolum commiſſa, quia tunc ab eius ſententia, ob dignitatem Cardinalatus appellatio non daretur, *idem Franc. Marc. dicta dec. 345. num. 3. & Marta ibi ſupra.*

175 Reſtringe 3. quòd licèt non detur appellatio à ſententia Principis, datur tamen ab ea lata à ſubrogato ab eo, *vt ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 569. num. 37. & Franc. Marc. deciſ. 1313. num 1 par. prima.* Et ratio eſt, quia diuerſa qualitas inter eos viget, & propterea de vno ad alium non eſt facienda illatio, vt ait *idem Gratian. dicto libro 2. diſcept. cap. 383. num. 21.* licèt ſit bene verum, quòd à ſententia delegati à Principe, vtputa, à Papa non datur appellatio, niſi ad ipſum Papã, *vt fuit dictum à Rot. per Buratt. dec. 170. num. 10.*

176 Contrarium tamen eſſet, ſi ſententia Principis eſſet ad relationem alterius, quia tunc appellatio datur ab illius ſententia tali modo lata, *vt ait Garz. Maſtrill. deciſ. Sicil. 32. cum alijs per eum allegatis.*

177 Extende hanc ſecundam opinionem procedere, veluti, ſi eſſemus in Arbitro loco Iudicis Ciuitatis, à cuius enim ſententia appellatio non datur, licèt ab illa Iudicis prædicti permittatur, ob diuerſam qualitatem ſuperius allegatam, de qua loquitur *dictus Gratian. dicto cap. 383. num. 21.*

178 Reſtringe quartò, non procedere, ſi ſententia fuiſſet lata à ſupremo Cõſilio, ſiue Principis Senatu, item à Iudicio aſſeſſorum Imperialis Cameræ, necnon à Senatu, ſiue Sacro Conſilio Neapolitano, & ab alijs ſupremis Galliæ parlamentis, & Principum tribunalibus. Et ratio eſt, quia Imperator, ſiue alius ſupremus Princeps arbitratus eſt eos, qui, ob ſingularem induſtriam explorata ipſorum fide, & grauitate ad huius negotij magnitudinem adhibentur, non aliter eſſe iudicaturos pro ſapientia, & luce dignitatis ſuæ, quàm ipſe quoque iudicaret, *vt eſt text. in l. vnica, ff. de off. Præfecti prætor. l. à proconſulibus, §. à præfectis autem, C. de appellat. l. vnica, C. de ſentent. Præfect. Prætor. Ioan. Monach. in defenſ. iuris, tit. 16. num. 3. Speeul. de appellat. §. videndum reſtat, ſub num. primo, Bartolom. Socin. conſil. 95. colum. prima, vol. 2. Maſtril. deciſ. 158. Rotæ Siciliæ, num. ſecundo, & ibi teſtatur id ſeruari in ſententijs Magnæ Regiæ Curiæ Siciliæ, idem ait in deciſ. 196.*

179 Amplia decimotertiò, quòd etiam appellatio interponatur à ſententia Vicarij Foranei, ad Vicarium Generalem, *vt ait Gratian. dicto cap. 655. num. 58.*

180 Extende primò, q appellatio detur etiã à Vicario Foraneo, ad Archiepiſcopum, *vt ait Rota per Mobedan. deciſ. 5. de appellat. & Marta in compilat. deeiſ. tomo primo, cap. 23. in verbo Appellatio, & eſt videndus Gratian. lib. 4. diſcep. cap. 655. num. 19.*

181 Extende ſecundò, q ea detur à Delegato officialis Epiſcopi, vel ad officialem, quando Epiſcopus eſt abſens, vel ad ipſum Epiſcopum, quando eſſet præſens, *vt ait Franc. Marc dee. 370. num. primo, par. ſecunda, & Rota deciſ. 3. de offic. Vicar. in nouiſs. idem Franc. Marc. dee. 419. num. 13. dicta par. prima, & Riecius in ſua collect. 1166. par. 4. ferè in fine.*

182 Extende tertiò, quòd appellatio detur à ſententia Vicarij ad eum, cuius eſt Locumtenens; quod tamen intellige verum, quando ſumus in Vicario Principis Superiorem non recognoſcentis, ad quẽ appellari poteſt, ob defectum ſuperioritatis, cum ille Superiorem non habeat

Secus

Secus uerò in Vicario ordinario, & huiuſmodi ſuperioritatem non habente, quia tunc ab illius ſententia ad eum, cuius eſt Locumtenens, appellatio non datur, *vt ait Oſaſch. deciſ. Pedemont.* 131. *num.* 16. *& Grat. lib.* 2. *diſcept. cap.* 374. *num.* 22. *&* 24.

183 Extende quattò, procedere, quando eſſemus in ſententia Vicarij Pręfecti Prętoris, nam licèt ab ea dicti Pręfecti Prętoris non apelletur, tamen fallit ab illa eius Vicarij deputati, quia tunc ab ea ad eundem deputantem appellare licet, veluti dicitur, quando à Capitaneo, ſiue ab Epiſcopo, vel Poteſtate appellari ſtatuto prohibetur, quia tunc ab eorum Vicarijs, & Locumtenentibus ad ſuos deputantes eſt appellandum, *Fra. Mar. deciſ.* 421. *par.* 1. *Guidopap. deciſ.* 50. *num.* 1. *& ſeq.*

184 Contrarium tamen eſſet in ſententia à Vicario Generali lata, à qua non apellatur ad Epiſcopum, quia videtur eſſe idem tribunal, *Put. deciſ.* 491. *lib.* 2. *& Marta in ſua compilat. deciſ. in verb. Appellatio cap.* 24. *tom.* 1. *& Franc. Marc. ibi ſupra numero* 9. vbi ponit, ſed non reſoluit, ſi à ſentẽtia Vicarij Generalis ſupplicari poſſit ad Epiſcopum, quem per te videre poteris, ſed quod poſſit ad Epiſcopum, recurri ſupplicando mox dicetur.

185 Veluti eodem modo dicitur in Audit. Cameræ, qui ſuam iuriſdictionem per duos locumtenentes exercet, ad tradita per *Veſtr. in ſua praxi lib.* 2. *cap.* 4. *in fin. & Gratian. dicto cap.* 374. *num.* 26.

186 Extende dictam ſecundam opinionem procedere, etiamſi extaret conſuetudo in contrarium, quia non per hoc à Vicario ad Epiſcopum appellari poſſet, *vt ait Balb. in ſua deciſ.* 22 *& Riccius in ſua collectanea* 1166. *par.* 4. *in princip. & Franciſc. Marc. dicta deciſ.* 421. *ſub num.* 7.

187 Et ratio illa videtur eſſe potiſſima, quia ſi appellaretur à Vicario ad eum, cuius vices gerit, iterum poſſet committere vices ſuas alteri, & ſic nunquam illa cauſa ad alium deuolueretur; ſed ſemper in eius foro permaneret, quod eſſet abſurdum, iuxta doctrinam *Archidiac. & aliorum in c.* 2. *de conſuetudine in* 6. *& Gratian. dicto cap.* 374. *num.* 25.

188 Concorda tu tamen id, quod fuit dictum ſuper eo, quod à Vicario Generali ad Epiſcopum nõ apelletur, ex eo, quia vnum & idem tribunal cenſeatur, procedere, quando à diffinitiua appellatur; at ſecus, ſi ab interlocutoria, vt ait *Puteus deciſ.* 503. *lib.* 2.

189 Et ratio eſt, quia veluti Vicarius poteſt ſuam interlocutoriam reuocare, ita, & Epiſcopus, *vt ait Mayn ard. deciſ.* 90. *lib.* 2.

190 Sed fallit primò, dicta ſecunda opinio in ſententia Vicarij foranei (vt ſupra dixi) ſiue alterius ad certã partem Prouinciæ deputati, à qua datur appellatio ad Epiſcopum, & ad Archiepiſcopum, quia tunc non dicitur eſſe idem Conciſtorium, *Rota deciſ.* 1131. *in lib.* 3. *diuerſor. num.* 1. *& in parte* 2. *deciſ.* 297. *& & Franc. Marc. ibi ſupra num.* 9.

191 Fallit ſecundò, quando procederetur per viã nullitatis, & querimoniæ, quia prohibitus cognoſcere in cauſa apppellationis, non cenſetur prohibitus in illa nullitatis, & querelæ, *vt ait Caualcan. deciſ.* 12. *par.* 1. *& Anna deciſ.* 13. & *id per gloſ. in cap.* 1. *de offic. delegati.*

192 Fallit tertiò, ſi quis à ſententia Vicarij ad Epiſcopũ recurreret ſupplicando, quòd ei facere licet, & id ita fuiſſe deciſum *refert Cappell. Toloſ. deciſ.* 474. *& Riccius in dicta collectanea* 1166. *in fine*

193 Fallit 4. in Præfectis Prætorijs à quorũ ſententia licèt nõ detur appellatio (vt ſuperius dixi in verſ. Extende 4. tamen ex ſpeciali iure ad illos ſupplicatur, *vt ait Franc. Marc. dec.* 421. *ſub n.* 7. *par. prima.*

194 Extende quintò, dictam 13. ampliationem, quod etiã à Rege Delphino ad Curiam Parlamenti detur appellatio, *vt ait Franc. Marc. in deciſ.* 410 *par.* 1.

195 Extende 6 quòd etiam detur appellatio ab Epõ ad Regem, à quo vnus habet feudum eiuſdem feudi reſpectu *vt ait Franc. Marc. deciſ.* 36. *parte* 2. licèt regulariter ſit appellandũ à Iudice temporali Eccleſię, ad ſuperiorem immediatum, niſi tamen aliter conſuetudine, aut priuilegio caueatur; & ſic ea opinio, quòd ſcilicet appellatio detur ab Epiſcopo ad Regẽ, procedit, quando ſumus in cauſa feudali, uel ex aliquo ſpeciali priuilegio; alias ſecus, & ratio eſt ea, quia appel-

appellationes in infeudatione iuriſdictionis omnimodæ non continentur, niſi expreſſè fuerint conceſſæ, ſed in dubio ſemper ius ſuperioritatis,&appellationis cenſetur exceptum, & ob id ad dominũ feudi in prædictis caſibus erit appellandum, *idem Franciſ.Marc. deciſione 233. par.prima,& deciſione 465.par. ſecunda, facit ad id quoque deciſio Rotæ Romanæ 27.inter crimin.Farinac.* vbi multa de ſuperioritate ſupremi Principis diſces.

196 Subextende idem procedere in ſententia Epiſcopi, à qua appellatio datur ad Archiepiſcopum, niſi priuilegio, vel conſuetudine, alio modo doceatur, *vt ait Capic.in ſua dec.137.num.12.*

197 Fallit tamen, veluti, ſi eſsemus in ſubdito Principis ſub dominio directo Eccleſiæ, qui ad Papam ratione feudi, non appellat ea ratione, quia a ſententia feudatarij ad directum dominum feudi, non eſt appellandum, ſed pares Curiæ ſunt eligendi. Secus verò, quando ſubditus eſſet immediatè ſubiectus, *vt ait Marta deciſ. Piſan.164.& in ſua compil. deciſ. in verbo Appellatio,tomo primo, c. 41.& prius in c.37.* docet,quando ad Cameram Imperialem appellatio detur. Secus autem, ſi appellaretur a Iudice Eccleſiaſtico iuriſdictionem temporalē habente in feudo, quia tunc appellatio daretur ad Dominum feudi, *vt ait Capic. d.dec.137.nu.12.*

198 Extende ſeptimò, quòd hodie a ſententia Senatoris appellatur, qui vnicus iſtis temporibus a Papa in Vrbe deputatur, licet antiquitus eſſent centum, qui legis condendæ facultatem habebant, quod tamen hodie ad ſolum Principem ſpectat, & ideo ab eorum ſententia tunc temporis non appellabatur,*vt ait Franc. Marc.deciſ.75.par.1.*

199 Declara tamen id,quòd fuit dictum, quòd in foro contentioſo appellationes recipiantur de vno Iudice ad alium, veluti de inferiore ad ſuperiorem,non procedere in foro ſacramentali,vbi pœnitēs appellare non poteſt de vno confeſſario ad aliũ,& ratio eſt, quia talis forus eſt ſupremus,& ſententia in eo lata,eſt vltima & diffinitiua, & ratio rationis eſt, quia in prædicto foro pœnitentiali, Chriſtus eſt qui fert ſententiam, licet eã per miniſtrũ ferat, *vt ait Suarez 4. tomo diſput. 50. de pœnit.* Et propterea in eo foro non datur Iudex, nec inferior,nec ſuperior, & ſic appellationi locus eſſe nõ poteſt, ſed ſi forſan pœnitens à confeſſario grauaretur, vt ſi eum nollet abſoluere, ſiue ei nimis grauis pœnitentia iniungeretur, tunc poſſet alium magis benignũ adire, quia eam ſecundum aliquos acceptare non tenetur, *vt ait Ioann. Valer. de diff. inter vtrumque for. in verbo Appellatio,differentia prima per totam.*

200 Amplia decimoquartò, quòd appellatio admittatur ad ſuperiorem omiſſo medio, *vt fuit dictum in vno Voto coram Robuſterio,quod eſt dec.inter crim.Farin. 27.num.17.& Scac.de appell. quæſt.2.n. 2. cum ſeqq.*

201 Extende primò, id eò magis quoque procedere in terris Eccleſiæ, vbi poteſt appellari ad Sedem Apoſtolicam, quia ibi ius Canonicum ſeruatur,per quod dicta ſedes Apoſtolica cognoſcere poteſt omiſso medio in primis appellationibus, & recurſibus, & nedum inter perſonas Eccleſiaſticas, ſed etiam inter laicas de re ſpirituali, vel Eccleſiaſtica, ac etiam de rebus prophanis cunctantes, *vt ait Rota ibi ſupra coram eodem Robuſterio.* Et ideò videmus,quòd poteſt appellari a ſententia Epiſcopi,vel Suffraganei ad Papam omiſso medio, *vt ait Biſignet.deciſ. 21.num. 4. de appell.& Rota per Burat. deciſ.170.num.11.& in hoc vide quæ dicam in Concl.167. in verbo Auditor Cameræ,ſub num.48.& ſeqq.*

202 Extende ſecundò, procedere,quando eſsemus in perſona miſerabili,quę poteſt petere ſe remitti ad ſupremum Iudicem,omiſso medio;Immò,neque huiuſmodi priuilegio miſerabilitatis,poteſt renunciari; aliàs talis renunciatio tolleret miſericordiam,& ſic contra bonos mores eſſet, quòd quidem quoque procedit in Pupillo,&Vidua,etiã ſi eſſet Regina,ac alijs ſimilibus perſonis, *iuxta l. vnicam, C. quando Imper. &c.* Licèt illæ ſint diuites,*vt ait Afflict.deciſ.257.& ibi Vrſillus.* Et ratio eſt, quia,non ratione paupertatis, ſed miſerationis gratia fuit iſtud priuilegium illis cõceſsum,cui propterea renunciari non poteſt, & meritò quidem,quia tales perſonæ ſunt miſeratione dignæ, quia a tutoribus gubernantur,qui plerumque in eorum officio de-

lin-

Digitized by Google

linquunt, *vt latè ait Menoch. de arb. iud. caſ. 66. in addit. nu. 9. & Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 182. nu. 1. 2. & 22. & lib. 3. cap. 565. num. 85. & ſeq.* & nota, quòd pupillus ille dicitur, nedum, qui eſt ſine patre, & matre, verum etiam, qui eſt ſine patre tantum; immò in primo caſu potius orfanus dici poteſt, *vt dicunt Doctores allegati a Gratiano dicto cap. 182. num. primo, & ſeqq.*

Vnde ex prædictis infertur, quòd Vidua poteſt in prima inſtantia coram Principe, omiſso medio, agere, quod procedit etiam ſi, poſtquam fuit incœpta cauſa nuberet, & quod iam coram Ordinario fuiſset lis conteſtata; at ſecus, ſi, verbi gratia, illa eſset hæres perſonæ non miſerabilis, & cauſa eſset cœpta, quia tunc iſtud priuilegium ei non competeret, veluti eo vti poſset, ſi cauſa nondum fuiſset cœpta, At ſecus, quando inhoneſtè viueret, quia tunc eo non vtitur vti indigna. Preterea nota, etiā q̃ poſtquam ea adiuit Principem, poteſt petere ſe remitti ad Ordinarium; Immò neque ipſe Princeps poteſt eam trahere extra domicilium, niſi in reſcripto fiat mentio de Viduitate, & multa alia in hac materia *ait Scacc. de appell. quæſt. 7. nu. 13. cum plurib. ſeqq.* & præcipuè quando mulier dicatur Vidua, plura quoque ait in hac materia *Afflict. deciſione 257. & ibi Vrſill. num. 2.*

203 Extende tertiò ampliationem prædictam procedere, non obſtante Conſtitutione Aegidiana, quæ vult, quòd non appelletur ad Papā omiſſo medio, quia reſpondetur illam conſtitutionem procedere poſſe in terris immediatè ſubiectis; at ſecus in illis mediatè ſubiectis, ad quas prædicta conſtitutio non ſe extendit, *vt ait Rota in dicto voto num. 18. & Biſſignet. deciſ. 21. num. 4. de appellat.*

204 Extende 4. quòd ſcilicet poſſit ad Papam appellari omiſſo conſilio completo, non obſtante conſuetudine, & præſcriptione in contrarium, *vt fuit dictum in Rota in vna Pampilonen. Iuris viſitandi Merc. 27. Aprilis 1583.* Imò nota, quod ſi Papa moriatur, tunc ſucceſſor cognoſcet, *vt ait Rota deciſ. 31. de appell. in antiquis.*

205 Subextende prędicta eò magis procedere in oppreſſis, qui appellando ad Romanam Eccleſiam, ad eam vti piam mattem recurrunt, vt eius vberibus nutriantur, & ab eorum oppreſſionibus defendantur, & meritò quidem, quia mater ſuos filios obliuiſci non debet, *vt ait Scaccia de appellat. cap. ſecundo, quæſt. ſeptima, num. 46. & ibi contrarijs reſpondet.*

206 Contrarium, quòd ſcilicet etiam de Iure Canonico, ad Papam appellari non poſſit, omiſso medio, *ait textus in cap. ſi delegatus, & ibi Franch. & alij, de offic. delegat. in ſexto, & Peguer. deciſ. 192 Regni Catalonia, & Fran. Marc. deciſio. 346. num. primo, par. 1.*

207 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat regulariter, vt ſcilicet ad Papam poſſit appellari, omiſso medio, vt firmat *Franc. Marc. deciſ. 419. num. 4. par. prima, & prius deciſ. 343. nu. 2.* Secunda verò procedit in aliquibus caſibus, in quibus non licet appellare, omiſso medio, & propterea, ſi pars id opponat, Papa, non ſe ingerit, *vt ait Rota in dicto Voto, num. 19.*

Et caſus ſunt iſti, ſcilicet, qñ medius Iudex palàm, & euidenter iuſtitiam denegaret, aut eſset inhabilis, ſiue quando eſſet ſuſpectus, vel excommunicatus; nàm his de cauſis ad ſuperiorem iri permittitur. Item id procederet etiam, ſi Iudex inferior ſponte cauſam ad ſuperiorem remitteret, à quo eo caſu ſuſcipienda erit, necnon etiam, quia partes omiſso medio, nihil opponerent, quia tunc iuriſdictionem alterius ſuperioris dictę partes protogare videntur; Vltimò, quando conſuetudo extaret appellandi, omiſso medio; aliàs appellationes de iure Ciuili gradatim fieri debēt, & ita in Camera Imperiali fuiſse prouiſum, teſtatur *Ioachim Miſinger. deciſ. 67. par. prima, Gaſpar Gulielm. deciſ. Spirenſ. 117. & Benintend. deciſ. Bonon. 96. Miſinger. obſeruat. 77. centur. prima.*

208 Declara tñ, quòd quando conſuetudo viget appellandi ad Papam, tunc Aſſeſsores tantùm eam iudicare debent, *vt ait idem Gaſpar Guglielm. deciſ. 59. par. prima.* Immo conſuetudo in contrarium, ſcilicet non appellandi ad Papam, non valet, *vt ait Rota deciſ. 196. n. 6. par. 2. diuerſ.*

Et

209 Et ratio prædictorum eſt, quia obſeruantia circa modum appellandi maximè eſt attendenda, *vt ait text. in cap. Romana,§.1 de appellat. in 6. Menoch. & Mi ſinger. allegati à Gratiano lib. 2. diſcept. c. 383. num. 19.*

210 Adde alterum caſum, quando poſſit, omiſſo medio ad Superiorem appellari, & eſt, ſi proximus ſuperior haberi non poſſit, quia tunc ad alium Superiorem appellare licebit, *vt ait Franciſc. Marcus deciſ. 370. par. ſecunda.*

211 Sed tenendo primam opinionē, extende illam procedere, etiam in eo, qui appellat à Iudice ſeculari, Superiorem non recognoſcente, à quo licèt aliàs appellari non poſſet, tamen id ei fieri permittitur, ex cauſa iniuſtitiæ, qui ad Eccleſiam eo caſu recurrere poteſt, ſiue ſimus in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, ſiue ſimus inter laicos iuriſdictioni tēporali ſubditos, *vt ait Rota ibi coram Robuſterio.* Et propterea videmus, quòd ſæpè contingit, vt ē in ſæcularibus dicti officiales prius cognoſcant, vt Treuirenſis, Monaſterienſis, & Colonienſis, à quibus, poſtea ad Cam. Imperialē appellatio datur, *vt teſtatur idem Gaſpar Guliel. deciſ. 59. par. 1.*

212 Extende ſecundò, quòd ſi quis appellat ad Papam, & ad Archiepiſcopum ſimul; nihilominus Papa eſt ille, qui cognoſcit altero omiſſo, *vt ait Gratian. deciſ. 83. num. 8.*

213 Et ratio eſt, quia appellatio eſt ſignū ſuperioritatis, & de eius ſubſtantia eſt, vt ſemper minori ad maiorem appellatum cenſeatur, *vt ait Franc. Marc. dec. 366. num. 24. & prius dec. 233 n. 4. & deciſ. 419. num. 3. & ſeq. par. 1. & Rota dec. 196. nu. 3. par. 2. diuerſ.* Immò ſi ſit copulatiuè appellatum ad plures, ſi poſtea inferiorem eligat, appellatio eſt ipſo iure nulla, *Franc. Marc. deciſ. 270. num. 3. par. 1.* Et quando quis copulatiuè, ſiue alternatiuè appellat, tenetur infra decem dies declarare, & eligere, ſed maiorem, *idem Franc. Marc. d. deciſ. 270. num. 2. & Oſaſc. deciſ. 30.*

214 Contrarium licèt teneat *Gratian. deciſ. 199. & Rota deciſ. 33. de appellat. in nouis.*

215 Sed ꝙ in Curia Epiſcopali Neapolis fuerit iudicatum, ſecundum opinionem *Oſaſchi teſtatur Riccius in ſua Collect. 276. par. 2. in fine* ſuper eo, quòd ſcilicet quis intra decendium declarare debeat Iudicem.

216 Contrarium, quòd ſcilicet appellans debeat redire ad primam appellationē, quando pluries intra decem dies appellauit, & ſic quod primæ ſtandum ſit, ait *Franc. Marc. deciſ. 69. num. 6. par. 2.* & quòd quando appellatur ad Principem amplius variari non poſſit, appellando ad Gubernatorem, ait *Cacheran. deciſ. 131.*

217 Declara tamen, quòd dicta appellatio copulatiuè facta ad plures Iudices non valet de Iure Canonico; at ſecus de Iure Ciuili, item non valet, ſi fiat ad cōpetentem Iudicem, & adſint plures cōpetentes; ſed ſi fiat generalis, valet, ſi non recognoſcitur, niſi vnus Superior, etiam ſi infra decem dies non declararetur, iuxta opinionem *Gratian. in d. deciſ. 199.*

218 Tenendo autem ſecundam opinionem, Extende eam, multò magis procedere, qū per Eccleſiam aliquid fuiſſet totaliter alienatum, vnà cum illius iuriſdictione, ita vt ibi ius Ciuile, & non Canonicum eſſet ſeruandum; quia tunc non liceret ad Papam appellare, quamuis ipſe Papa numquam ſe prorſus eximat ab aliqua iuriſdictione; nam regulare eſt, quòd ſi Princeps ſupremus alicui etiam ſupremam poteſtatem concedat, nihilominus nunquam tantum dat ei, quantum ſibi referuat, cum illam iuriſdictionem ſemper cumulatiuè dare præſumatur, non autem priuatiuè, *vt ait Rota ſuperius allegata coram Robuſterio.*

219 Deinde animaduertendum eſt, quòd ille in ſuis terris duplex ius habere dicitur, vnum tamquam Dominus particularis; aliud verò tanquàm vniuerſalis, & ſupremus Princeps, ita quod, ſi vnum cōcedit, aliud reſtat, vt pulchrè diſtinguendo, *ait Rota ibi coram Robuſterio, num. 1. cum ſequentib. & Franc. Marc. dec. 367. num. 9. par. ſecunda.*

220 Extende præterea, quòd omne id, ꝙ dicitur de Papa, habet locum etiam in A. C. ad quem vti Papę Auditorem, quis poteſt, omiſſo medio recurrere, & appellare, *vt ait Rota ibi ſupra num. 24. & in addit. in lit. B. & veluti dicam in verbo Auditor Cameræ.*

221 Licèt etiam habeamus, quòd appellationes omnes, quæ fiunt ad Papam, cenſeantur deuolutę ad Rotam, *vt ait Gratian.dec.*83. *num.*7. videndus in quibus terminis loquatur.

Secus verò, qñ eſſemus in ſentẽtijs latis in Camera, ſiue à Camerario, Theſaurario, & Commiſſario, quia tunc non niſi ad Cameram ipſam appellari poteſt, *vt ait Scac.de appellat. quæſt.*8.*num.*146. *cum ſequentib.*

Quinimmò, extende id, quod fuit dictum de appellatione ad Papam, ſiue ad ſanctam Sedem Apoſtolicam in tantum eſſe verum, vt propterea, neque iuramento, neque per quamcumque conſuetudinem impediri poſſit talis appellatio, ſiue recurſus ad Papam; nec vnquam remota cenſetur, neque denique per Breue Pontificium tolli poteſt, *text. eſt in cap. venientes, de iureiuran. & Rota in Iuuenacen. Iuriſpatronatus Ven.* 1. *Iulij* 1622. *coram Remboldo, & in aliâ Mantuana Iuris paſcendi* 26. *Martij* 1629. *coram Card. Virili.*

222 Et reaſſumendo dictam decimamquartam Ampiiationem, Extende eam quartò procedern in Imperatore, ad quẽ omiſſo medio, appellare licet de Iure Canonico, *cap. anteriorum*, 2.*quæſt.*6. & *Franciſc. Marc. deciſ.* 346. *num.* 4. *parte prima.*

223 Licèt Speculator, & alij allegati à *Marta ibi ſupra num.*5. dicant, quod benedictus ſit Imperator in eo, quòd non permittit appellationes ad eum fieri, omiſſo medio, *iux. tex. in l. Imperatores, ff. de appell.* & id ex ea ratione, quia Imperator, veluti Aquila, ſuam prædam diſtribuit, neque curat in omnibus epulis os ſuum apponere, vltra quòd, cum Imperator habuerit à Populis, ſiue Subditis poteſtatem, ideò ad hoc, vt ingratus non appareat eis, qui ſibi liberales fuere, non patitur ad eum omiſſis medijs appellari, quodquidem Papa pati non debet, quia a Chriſto ſuam auctoritatem habuit ex illis verbis: *Tu es Petrus, &c. Scacc. de appellat. cap.* 2. *quæſt.* 7. *num.* 46. & 47. & veluti ſuperius dixi.

224 Extende quintò, idem procedere in Legato de latere, ad quem omiſſis medijs appellare licet, iuxta pragmaticam ſanctionem, cum ille in ſua Prouincia concurrit immediatè, cum omni Ordinario; Immò, ſi ipſe extra Prouinciam exiſtat, & ad ipſum fuerit appellatum, poterit cauſas appellationum in partibus delegare, *vt pulchrè ait idem Franc. Marc. deciſ* 343. *num.* 4. *vſque ad finem, p.* 1.

225 Fallit tamen, veluti, ſi eſſemus in ſententia Conſeruatorum, à qua non appellatur ad Metropolitanos, nec etiam ad Legatos natos, vel de latere; Immò, nec etiam conſuetudo in contrarium valeret; & ratio eſt, quia cum Conſeruatores ſint Iudices Delegati, ideò ſunt maiores quolibet Ordinario, etiam de latere Legato; & ratio eſt, quia ceſſante priuilegio Delegati, tunc ſolus Papa delegans ſententias illius Delegati retractare poteſt, itavt, neque Legato de latere, tali caſu ſe intromittere liceat, *vt ait Gratian. deciſ.* 240. & *prius in deciſ.* 170. *num.* 1. & *ſeqq.* vbi docet, qui poſſint eſſe Conſeruatores, & *Amat. deciſ.* 47. & *Marta in compilat. deciſ. tom.* 1. *in verbo Appellatio, cap.*40.

226 Extende ſexto, eo magis procedere, ob defectum iuſtitiæ, ſiue quando quis haberet aduerſarium in partibus potentem, vel per negligentiam Iudicis in expedienda cauſa, *vt ait Franciſ. Marc. in dicta deciſ.* 346. *num.* 2. Licèt *Baldus* ibidẽ allegatus, non approbet illud caput tarditatis Iudicis.

227 Extende ſeptimò, quòd imo cõſuetudo, ſiue præſcriptio non valeat, vt ad Papam appellare non liceat, *vt ait Card. Seraph. in dec.* 615. *num.* 5.

228 Extende octauò, prædicta, eò magis procedere ſuper eo, quod fuit dictum, ꝙ appellatio admittatur, omiſſo medio, qñ pars non opponit, *vt ait Franc. Marc. dec.* 419 *num.*9. *par.*1.

229 Extende nonò, procedere etiam, qñ appellatur ad maiorem, omiſſo medio per viam querelæ, *idem Franc. Marc. deciſ.*346. *par.*1.

230 Extende decimò, etiam ſtatuto in contrarium exiſtente, *vt ait Beninten. in ſua deciſ.* 96.

231 Quod tamen declara non procedere quoad Papam, quia (vt ſuperius dictum eſt) talis conſuetudo non valet, vt ad eum non appelletur, *Card. Seraph. dicta deciſ.* 615. *num.* 5.

232 Sed quando contingeret, quòd Pa-

pa,

pa, ſiue Princeps ſe intromitteret in cauſis, tunc notandum erit, quòd Iudex inferior amplius in illis ſe ingerere non poterit, *vt ait Rota in Conchen. decimarum 18. Maij 1607. coram Card. Lancellotto quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 2. fol. 65. num. 1. idem Card. Seraph. dicta deciſ. 615. num. 3. & veluti latius dicam in concluſ. 172. tit. de auocat. cauſ.*

233 Licèt id falleret, quando Papa, ſiue Princeps aliter Iudici inferiori, ex eius ſpeciali mandato committeret, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 344. num. 2. par. 1.*

234 Rurſus illud falleret, quando Iudex inferior ignoranter in cauſis ſe ingereret, quia tunc proceſſus ſubſtineretur, At ſecus ſi ſcienter id faceret, quia iſto caſu proceſſus redderetur eluſorius, *vt ait Gratian. deciſ. 83. propè fin.*

235 Subextende prædicta in tantum procedere, vt propterea neque conſuetudine, neq. ſtatuto, nec minus per pactum introduci poſſit, vt appellatio de maiori ad minorem detur, cum ea dicatur prouocatio de minori ad maiorem, neque per conſequens valet conſuetudo, vt minor habeat iuriſdictionem in maiorem, cum ea non poſſit tollere ſubſtantialia, & inſimul actum ſaluare; Immò neque etiam ea introduci poteſt, vt detur ad æqualem cum par in parem non habeat Imperium, vt diffuſè in hoc ait *Scacc. de appellat. art. 1. per tot.* Licèt ibi in *art. 2.* plures fallentias adducat, per te videndas, *& Card. Seraph. deciſ. 467. nu. 8. Gratian. in. deciſ. 24. num. 23. Rota Marchiæ.*

236 Extende 11. quòd ab Epiſcopo appellari poſſit ad Concilium prouinciale, cui intereſt Archiepiſcopus tanquam caput, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 456. n. 58. par. 1.*

237 FALLIT tamen in ſententia Papæ, à qua nullo modo appellatio datur, & quāuis *Franc. Marc. in ſua deciſ. 456 num. 57. cum ſeqq. par. 1.* dicat (licèt temerè) illam in quibuſdam caſibus dari ad Concilium, ſiue ad futurum Papam.

238 Contrarium tamen quam plurimorum auctoritatibus ſine vlla hæſitatione comprobamus, & primò ex ſententia *S. Antonini in ſumma part. 3. tit. 23. cap. 3.* vbi ait eſſe manifeſtè hæreticum tali modo appellātem, idemq. habemus ex Pio II. *in extrauag. execrabilis,* vbi ait eſſe planè ridiculū, vt quis ad id appellet, quod nuſquam eſt, neque ſcitur, quādo futurum ſit, & eſt erroneum, ac deteſtabile, inane, & peſtiferū, ſi quis dixerit poſſe à ſententia Pontificis appellari ad futurum Papam, ſiue Concilium, Imò ſub pœna excommunicationis latę ſententiæ, ac ſummo Pontifici reſeruatæ, & ſub alijs, quas incurrunt rei Maieſtatis, & Fautorès hęreticorum, id expreſſè prohibetur. Deinde habemus ex Iulio II. in *extrauag. iniuncti,* quòd illi, qui id aſſerunt tacitè, vel expreſsè, verbo, vel ſcripto, vtique ſunt habendi, & puniendi pro veris, & indubitatis ſchiſmaticis, & pro male ſentientibus de Catholica fide, & in hoc *Turrecrem. multa ait in hac materia in ſumma c. 47. 48. & 49. omnino viden. & Azor. in ſecunda parte Inſtitutionum Moralium, tit. de Roman. Pontific. auctorit. cap. 13. folio mihi 347. verſiculo Tertio quæritur,* ait, quòd prouocationes ad futurum Concilium, vti deteſtabiles ſunt damnādę, in tantum quòd neq. Collegiū, quouis quæſito colore ab ordinationibus, ſententijs, ſeu mandatis Pōtificū appellationem interponere audere debet, & contra facientes, vnà cum fautoribus, & conſilium, vel auxilium præſtantibus, ſiue ſint tabelliones, ſiue teſtes, vel Aduocati, Procuratores, vel omnes alij fautores nòn ſolùm pœnis, & cenſuris prædictis, ſed etiam illis læſæ Maieſtatis, ac hæreticæ prauitatis obnoxij eſſe debent, aliàs eſſet velle ponere duo Capita in Eccleſia Dei; Licèt ſit bene verū, quòd *idem Azor. ibi ſup ſub lit. D.* ait, contra ſententiam Papę reſtitutionem in integrum fore concedendam, dicens, negari non poſſe, quin ſententia Romanæ Sedis poſſit in melius commutari, ſicuti id in ipſo Domino eueniſſe probamus, qui interdum ſuam ſententiam comminatoriam commutauit, vt videmus de comminatione Ciuitatis Niniuę, quam Deus, ob pœnitentiam commutauit, *cap. incommutabilis 22. quæſt. 4.* Item habemus in *Iſaia 38.* vbi fuit dictum, *Ezechiæ Regi, diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues,* & tamen poſtea Deus prorogauit communionem ſuam in alios quindecim annos, quia erat conditionalis; nempè, ſi non

non faceret pœnitentiam, *vt ait Franciſ. Marc.d.dec.456.n.60.p.1.* Vnde per conſequens, pijſſimis mentibus graue videri non debet, iudicium cuiuſcumque retractari, quãdo veritas ſæpius exagitata magis ſplendeſcit, *iux.text. in c.ſententiam, & cap.veniam, 35.quæſt.9.& Marcheſ.de commiſſ.par.prima, num. 10. cum ſequentib. fol.*194.

Extende præterea, adeò Pontificis auctoritatem in huiuſmodi materia Conciliorum pollere, vt ille poſſit Concilio derogare, etiam ſi derogatio non ſit expreſſa, ſed generalis tantùm. Et ratio eſt, quia Concilium Tridentinum in *ſeſſ. 25. cap. 21. de reform.* vult, quòd in omnibus, quæ in eo continentur, ſalua ſit ſemper auctoritas Sedis Apoſtolicæ, *vt ait Rota per Burattum dec. 463. num. 4 & ibi in addition. & in S. Angeli Penſionis 16.Decembris* 1594.*coram Card.Pamph. quem ſequitur Rota in deciſ.* 179. *num.* 6. *& dec.*987.*num.*25.*par.*2.*recent.vbi aliæ deciſiones allegantur Card.Caualer. deciſ.* 101. *num.*2.*& deciſ.*229. *num.*4. *& deciſ.* 601. *num.*2. vbi limitat, id tamen procedere, quando apparet Papam voluiſſe derogare; Veluti de hoc apparere non diceretur, quando Papa derogaret Concilijs Synodalibus, & Prouincialibus tantùm, non autem Generalibus, quibus, quando derogatio ſit neceſſaria expreſſe, *iuxta doctr. Archid.in cap.1.de conſtit. in 6.* tradit *Buratt.in ſua deciſ.*452.*nu.*5. vbi firmat hanc opinionem procedere, quando in Conſtitutione Conciliari nõ eſt expreſsè reſeruata auctoritas Sedis Apoſt. & ad id ibi allegat *dec.* 687.*n.*24. *p.*2.*rec.* Quinimò Põtificem decretis Cõcilij Generalis, etiam pertinentibus ad fidem non obligari, ex ea ratione, quia talia decreta Concilij, niſi ſint confirmata à Papa certam, & firmam regulam non continent, *ait Azor.in præcitato loco*, vbi ſubdit, quod illi, qui contrarium dicunt, eorum opinio ſolùm habet locum in illis decretis fidei, quæ antea auctoritate Romani Pontificis erãt confirmata; at ſecus in illis, quæ de nouo fiunt, & quæ nondũ a Romano Pontifice fuerunt approbata. Item, quòd Papa poſſit contra Apoſtolũ & aliquando contra generalem ſtatũ Eccleſiæ, licèt non contra articulos fidei diſpenſare, neque minus iure Diuino derogare, quia illud vſq.ad ſanguinẽ defendere tenetur, *ait idẽ Fran. Marc.d.dec.*456. *n.*22. ex ea ratione, quia licèt auctoritas Sanctorum præualeat in exponẽda ſacra Scriptura, prçualet tamen illa Pontificis, in diffiniendis cauſis, *c.decretales*, 20.*diſt. & ibi glo.alleg.à Franc. Marc. ibi ſupra.*

239 Ratio igitur potiſſima illius ſecundç, ac irrefragabilis opinionis, ea eſſe videtur, nedum, quia appellatio à Papa non bene cohæret, cum illius primatu, & poteſtate ſimpliciter ſumma, & ſuprema pro tota Eccleſia, & maximè, quia cum ea ſit ſignum ſuperioritatis, idcircò de illius ſubſtantia eſt, vt ſemper detur ad ſuperiorem, & ſic de minori ad maius Tribunal, veluti dixi ſupra *ſub n.* 213. Verùm etiam, & multo magis ex altera, quia Cõcilium, etiam Generale, nullam habet iuriſdictionem immediatè à Deo, ſed totã accipit ab ipſo Papa, in quo ſolo ex Chriſti ipſius diſpoſitione reſidet tota; ſiquidem Chriſtus nulli cœtui plurium illam commiſit, ſed ſoli Petro, & ſucceſſoribus attribuit; nam vni Petro dixit: *Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos*, eidem quoque pari modo dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*, vt optimè probat *Card. Bellarmin. lib.2. de Concil. cap. 15. & ſeqq.tom.2.Suar.lib.4. de legib. cap. 6. num.2. Salaſ. de legib. diſput.8 ſect. 3.num.25. Bonacin. diſput. de legib. quæſt.prima, punct. 3. nu. 3. Azor. in præcitato loco d. cap. 3.quæſt.10.& 11.*

Vnde quemadmodum ſit impoſſibile, vt quãdiu aliquis eſt Papa non ſit caput Eccleſiæ totius; & vt aliquem habeat ſuper ſe, & non ipſe ſit ſimpliciter omnium primus, & ſupremus, cũ Dei, ac Papæ idẽ ſit Conſiſtorium, vt ait *Azor. & Franc. Marc. mox allegandi.* Ita quoque videtur impoſſibile, vt aliquem habeat verè Iudicem, ad quem, ab eo appellatio detur; Imò neque poteſt, etiam ſi velit, id per legem ſtatuere, vt bene probat *Auguſtin. Triumph. de poteſt. Eccl.q.6. art.7. idem Azor.d.p.2.lib.4.c.7.fol.mihi* 265. *ſub lit. E, & idem Franciſc. Marcus dicta deciſ.* 456. *num.*19.

Et quamuis etiam poſſit in ſuis cauſis aliquem, quaſi arbitrum conſtituere,

ſiue

ſiue is, eſſe debeat aliquis priuatus, ſiue Concilium ipſum, illiuſque ſententiæ, aut arbitrio poſtea ſtare teneatur, iure ipſo naturalis fidelitatis ex qua omnes tenentur ſtare promiſſis, vt animaduertit *Bellarm. lib. 2. ſupra citat. cap.* 18. Non tamen poteſt aliquem conſtituere, vti verè Iudicem, & qui in ipſum verè ius habeât coactiuum, & ideò neque facere, vt ab ipſo dabilis ſit appellatio, & hæc eſt opinio ferè omnium Doctorum, tàm Iuris Pontificij, quàm Theologorum, & quidem magis veritati congrua; Alias magnum incommodum, & detrimentum reciperet dignitas Pontificia diuinitus conſtituta. Præterea videmus etiam, quòd veluti Vicarius Epiſcopi, aut Prætor à Rege, vel Imperatore creatus, abſque ipſius Epiſcopi, Regis, vel Imperatoris aſſenſu ſe alterius iuriſdictioni ſubmittere iure non poteſt, ergò multò minus Romanus Pontifex, qui eſt ſummus Chriſti Vicarius abſque eiuſdem Domini conſenſu. Vndè meritò ex prædictis dici ſolet primam ſedem à nemine iudicari, veluti pluribus exemplis ſummorum Pontificum, hanc opinionem exornat *Azor. d. par. 2. lib. 4. cap. 7. verſ. Sexto quæritur, fol. mihi 264. & ſeq. ſub littera D, & E, idem ait Franc. Marc. d. dec. 456. nu. 54.*

Neque minus poteſt verificari contra Papam ea opinio, vt ſcilicet, tunc ab eo appellari poſſit, quando aliquid iuſtum Ambaſciatori denegaret, quia cum ille ſemper præſumatur verè, & ſummè bonus; Idcirco in illius ſacratiſſimi, ac immaculati pectoris ſcrinio, ſemper cauſa aliquid renuendi, ſeu concedendi venit præſumēda iuſta, ac prorſus diuina reſolutione munita, & ideò magis venit ampliādū in Sanctiſs. Vrbano VIII. qui tam ritè, rectè, ac ſanctè omnia diſponit, & intrepidè, pro bono publico S. Sedis Apoſtolicę ſe gerit, & maximè vbi eſſemus in his, in quibus non vrgeret timor ſcandali, vel perturbationis totius Status Eccleſiæ, *vt ait idem Franc. Marc. dicta dec. 456. n. 38. & eſt text. in cap. non nos, 40. diſtinct. vbi gloſ. facit text. in l. relegati, & ibi glo. ff. de pœn. Innocen. in cap. quæ in Eccleſiarum, de conſtit. & Cyn. in l. reſcripta, C. de precib. Imper.* & hinc propterea fit, quod illi non poteſt replicari, cur ita facis, ſed prorſus illius mandatis, obtemperandū venit. Imò veh illi, qui illius atteſtationē arguere, aut eiuſdemm et diſpoſitionem fruſtratoriā reddere, aut directè, vel indirectè illam quouis modo corrigere auderet, iuxta ea, quæ ait *Capic. in dec. 51. n. 13 & in deciſ. 166. num. 8. Vrſill. ad Aſſlict. deciſ. 14. num. 14. & Card. Seraph. deciſ. 356. num. 3. & Rota deciſ. 115. nu. 6. par. 2. recentior.* Et propterea videmus, quòd Papa, Imperator, aut alter ſupremus Princeps, non poteſt vti ſuſpectus recuſari ex quacumque prætenſa iuſta cauſa, *vt dicunt Doctores allegati à Farinaccio in ſecunda parte Fragmentorum criminalium num. 721. fol. mihi 92.*

Illa verò, quæ fuerunt dicta pro prima opinione, Declara procedere tantùm in caſu hæreſis, & non ob alia delicta, & ratio ea eſt, quia hæreticus ſeipſum ab Eccleſia ſegregare, & abſcondere dicitur. Vnde qui ſe ſpōte ab Eccleſia ſubtraxit, meritò ſi illius Pontificatus abrogetur, & quod hoc ſit verum, videmus, quòd licèt Pontifex deprauatis moribus viueret, & bono exēplo ſuæ vitę minimè pręditus eſſet, tñ tolerandus eſt, neque ſua poteſtate, ob id venit priuandus, ſed potius debet orari pro eo, vt reſipiſcat, & ad meliorem vitæ frugem ſe ſe reducat, ſecus autem, ſi hæreticorum fautor, defenſor, adiutor, & receptator detegeretur, quia tunc, ſi monitus pertinax ſit, & non corrigatur à Pontificatu, ob cauſam hæreſis deijceretur; dummodo tamē crimen eſſet notorium, vel per euidentiam facti, ſiue per propriam in iudicio confeſſionem, aut ſi de crimine eſſet in iudicio conuictus, veluti de his omnibus latè tradit *Azor. d. p. 2. lib. 4. c. 7. tit. de Rom. poteſt. Pontif. abrog. fol. mihi 264. ſub lit. A, & B. & Fran. Marc. d. dec. 456. n. 49. & 55.*

240 Vnde tenendo hanc ſecundam opinionem, vti veriſſimam, Extende eā quoque procedere in appellante à Curia Romana, ad Concilium Regium, qui incidit in pœnam excommunicationis ipſo iure, *vt ait Rota per Buratt. in ſua deciſ. 416. num. 2. & ſeq. & in addit. ſub litt. A,* Secus autem contingeret in appellante à Concilio Generali, in quo ſolū Papa prę ſidet, per Legatos ſuos, quia tūc quis nō prohibetur ab eo ad ipſum Ro. Pontificē appellare, veluti prohiberetur è cōuerſo, ex ea rōne, quia ille omnes iudicat, ſed à

nemine iudicatum, *vt ait Azor. in præcitato loco cap. 13. ſol. 347. & ſeq. ſub litera D.*

241 Amplia decimoquintò, quòd appellatio datur à pronunciatione competentiæ, vt ſi quis declaret ſe eſſe Iudicem competentem, vel incompetentem, *vt ait Gaſpar. Guliel. deciſ. 197. par. 4. & cæteri Doctores allegati in vna Cracouien. nullitatis Veneris decimaquinta Martij 1591. coram Gipſio, & in Amerina Canonicatus Veneris vigeſimanona Octobris 1593. coram eodem, & in alia Lunen. beniſiciorum Mercurij ſexta Iunij 1607. coram Cardinali Caualer. Riccius in ſua collectanea 166. verſ. Item à ſententia, & Miſinger. cent. tertia obſeruat. 35. Gaſpar Guiel. deciſ. Rotæ Spiren. 169. par. ſecunda, & deciſ. 178. par. 3. Franc. Marc. deciſ. 498. par. 2. & prius deciſ. 292. num. 6. par. prima, Ioachin. Miſinger. deciſ. 35. Camera Imperialis parte ſecunda, Amat. deciſ. 76. Rotæ Marchiæ, & Andr. Gail. deciſ. 130. par. prima, & Marta in ſua compil. deciſ. in verb. Appellatio cap. 87. tom. primo, Guidopap. deciſ. 10. & Riccius Collectanea 1306. in princ. d. par. quinta, & Gam. deciſ. 159. & Rota in Zamoren. profeſſionis Veneris 17. Iunij 1622. coram Vbaldo, & Cardin. Caualer. dec. 2. num. 8.*

242 Et ratio eſt, quia iſto caſu grauamen, non poteſt reparari per appellationem à diffinitiua, *idem Riccius dicta collectanea 1306. par. quinta, Scacc. de appellation. quæſtione decimaſeptima, limit. 6. memb. 7. num. 47. & ſeq.*

243 Extende idem procedere, etiam ſi eſſemus in caſibus, in quibus de iure appellatio eſſet prohibita; quia nihilomnus in illis etiam de incompetentia Iudicis apponi poteſt, *vt ait Grat. lib. 1. diſc. cap. 154. nu. 9.* veluti fieret, ſi tacitè iſta pronunciatio à Iudice fieret, nempè ad vlteriora procedendo, quia tunc ſe competentem pronunciaſſe cenſeretur, *vt ſuit dictum à Rota per Burattum deciſ. 134. num. 2. & 4. & per Card. Caual. deciſ. 2. num. 8.*

244 Contrarium tamen ait *Gam. deciſ. 159. & Amat. deciſ. 86.* vbi dicunt appellatione non dari à ſententia, in qua quis Iudicem competentem ſe dicit, *vt refert Riccius vbi ſupra*, & id eò magis procederet, veluti ſi eſſet orta diſcordia inter duos Iudices ordinarios, ſiuè delegatos, & Iudex Superior pronunciaret quis eorum eſſet competens, quia tunc partes ab huiuſmodi pronunciatione appellare non poſſunt, *ut dicunt Adden. ad dictam deciſ. Buratt. 134. num. 13. & plures ad id allegat Rugineil. in ſuo tract. de appell. §. 2. cap. tertio, num. 188. & Scaccia de appell. d. memb. . nu. 66.*

245 Sed tenendo primam opinionem vti veriorem, extende eam, procedere, ſiuè Iudex expreſſè pronunciet ſuper competentia, ſiuè tacitè per proceſſum ad vlteriora, *Grat. lib. primo diſcept. cap. 74. & 76. num. 1. Miſing. obſeru. 35. cent. 3. & Riccius dicta collect. 1306. in principio, & Rota deciſ. 444. n 6. par. 1. diuer.* Et ratio eſt, quia tunc Iudex ad vlteriora procedendo ſe competentem pronunciaſſe cenſetur, vt dixi, &, *vt ait Rota per Buratt. d deciſ. 134. n. 2. & 4. & per Card. Caual. deciſ. 2. num. 8.*

246 Quinimo id etiã procederet ſtante ſtatuto appellationẽ prohibente, *vt ait Gratian. & alij ſuperius allegati.*

247 Extene ſecundo, dictam opinionem in tantum eſſe veram, vt propterea appellatio ſuper competentia interpoſita ſuſpendat iuriſdictionem, & cauſet attentata, *vt ſuit dictum in dicta Licien. beneficiorum coram Cardinali Caualerio quæ eſt deciſ. 2. in impreſſ.*

248 Extende tertio, quòd in competentia alicuius Iudicis a quolibet allegari poteſt *vt ait Magon. deciſ. Lucen. 36. numero 6.*

249 Extende quartò, quòd etiam ea detur in cauſa, in qua fuerit prorogata Iuriſdictio, licèt id procedat in illis terminis, de quibus loquitur *Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 467. num. 9.* Nam regulariter à dicta prorogatione appellatio non datur, *vt ait Bart. Iaſ. & Ang. alleg. à Grat. ibi ſupra*, ſed in materia declarationis competentiæ, vel incompetentiæ, quando, ſcilicet appellatio ſit ſuper ea admittenda, vel non, diſtingue cum *Marta in ſua compilatione deciſ. in verbo Appellatio cap. 149. tom. primo, & ibi allegat. Gamm. deciſ. 159.* Item quid ſit opus ad effectum concedendi manutentionem ſuper exercitio Iuriſdictionis & an ſola aſſiſtentia, abſq. vlla poſſeſſio-

nis

nis probatione ſufficiat, *vide quæ dixi in verbo Aſſiſtentia concluſ. 157. ferè in fine.*

250 Extende hic obiter quinto, quòd appellatio detur etiam in caſibus, in quibus eſt de iure prohibita, vt ſi Iudex pronunciaret probationes eſſe reijciēdas, *vt ait Surd. deciſ. 36. num. 2. cum ſeqq.* veluti dicitur etiā in omni alio caſu, vbi grauamen per diffinitiuam reparari nō poteſt, *idem Surd in præcitato loco num. 6. & ſeqq. & Riccius in dicta collectanea 166. par. 1.*

251 Subextende primò, dictam quintam extenſionem in tantum valere, quòd immò cauſa appellationis admittit probationes nouiter recepta iuxta regulam, (Non deducta deducam, & non probata probabo) *Gratian. lib. 4. diſceptat. cap. 681. num. 28. idem ait Rota per Cardinalem Seraph. deciſ. 575. num. 4. & deciſ. 618. num. 8. par. 2. in recent.*

252 Subextende 2. procedere, quādo ageretur de iniuſtitia ſententiæ, ſiue de illius nullitate (& quòd amplius eſt) id procedit etiam, ſi ſtatutum adeſſet, vt in cauſa appellationis probationes non reciperentur, *vt ait Grat. lib. 5. diſcept. cap. 912. num. 20. & 21. & prius lib. 2. cap. 263. num. 27. & cap. 269. num. 4. & in lib. 1. cap. 41. num. 16. & 41. & ibidem cap. 76. num. 11.*

253 Vnde hic erit notandum, quòd vbi appellatio eſt remota, aut non permiſſa, tunc ſententiæ, etiam iniquæ, in rem iudicatam tranſeunt, *vt ait Rota deciſ. 37. num. 4. lib. 2. diuerſ.*

254 Extende tertio, quando eſſemus in citatione peremptoria in qua dilationes à iure requiſitæ abbreuiantur, abſque expreſſione cauſę, cur ita deuenerentur, quia tunc de Iure appellatio datur, cum peremptorium, non niſi ex cauſa expreſſa coarctari poſſit, *vt ait Verall. deciſ. 38. par. prima.*

255 Subextende 4. quòd appellatio vice verſa quoque erit neceſſaria ab admiſſione exceptionis, nec ſola oppoſitio ſufficit, *vt ait Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 301. num. 14. cum multis ibi per eum allegatis.*

256 Subextende quintò, quòd appellatio poſſit interponi à proceſſu ad ulteriora, per quem Iudex cenſetur reijcere exceptionem dilatoriam; *vt ait Rota deciſ. 444. par. 1. diuerſ. num. 6.*

257 Declara tamen primò, quòd dicta regula (non deducta deducam, &c.) non habet locum in eo, quod poſtea probatum non releuat, *vt ait Cæſar de Graſſ. deciſ. 2. de dilat. Caputaq. deciſ. 14. num. 3. & deciſ. 66. par. 3. & Rota in deciſ. 589. ſub num. 1. par. 2. in recent* vbi firmat, quòd illo caſu eſſet deneganda remiſsoria.

258 Declara ſecundò, contraria procedere in ſententia interlocutoria, quæ ex actis prius deductis iuſtificanda venit, *vt ait Afflict. deciſ. 79. num. 3. Capicc. deciſ. 5. num. 14.* Secus autem, ſi reus aliquid de nouo in cauſa appellationis produceret, quia tunc licitum erit etiam actori deducere de nouo ad elidendum id, quod fuit à reo productum, vt latè dixi ſupra in verb. *Actor*, quod procedit etiam non obſtante clauſula (ſi quid exequēdum) *vt ait Cæſar de Graſſ. deciſ. 1. n. 7. de Iud. & ita fuit dictum in Ramana pretij fundaci . Iunij 1607. coram Manzanedo, & in alia Romana pecuniaria de Sacbettis Sabathi 26. Nouēbris 1611. corā Card. Caualerio, quæ eſt in eius impreſſis dec. 173. num. 1. & ſeqq.*

259 Subextende ſextò, dictam quintam extenſionem procedere, etiam ſi Iudex tacitè, vt diximus, reijceret exceptionē procedendo ad vlteriora, *vt ait Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 762. num. 3. & 4. Idemq. dicunt adden. ad Mag. dec. Lucen. 3. verſ. recurrendo, in litera C.*

260 Amplia 16 appellationē eſſe permiſſam à ſententia in qua pronunciatur quē eſse inſtituendū, licèt ſecus eſset, ſi id pronunciaretur per decretum, quia tunc ab eo appellatio non admitteretur, *vt diſtinguit Benintend. in ſua deciſione 79.* quam quidem diſtinctionem ſępè obſeruauit *Rota, & ſignanter in Bergomen. prężminentiarum 16. Iunij 1606. coram Mazanedo, & per Coccin. in ſua deciſ. 441. per tot. & fuit dictum in Florentina Iuriſdictionis 28. Aprilis 1606. corā Gregorio, & in alia Gerunden. Beneficij 26. Nouemb. 1612. coram Card. Veroſpio, & coram eodem in Hieracen. Pratenſi iuris patronatus 14. Maij 1614. quæ eſt in recen. deciſ. 598. num. 3. & Borel. in ſua ſumma deciſ. tit. 33. de appellation. nu. 107. cum ſeq. & Rota in Tropien. Iuriſpatronatus*

tronatus

tronatus Lunæ 9. *Maij* 1602. *coram Cardinali Caual. & Buratt. deciſ.* 525. *num.* 1. vbi ait, id tamẽ procedere, vbi iudicialiter fuit proceſſum.

261 Extende primò, id etiam procedere, & è cõuerſo, nempè adnegata inſtitutione, à qua appellatio datur, *vt ait Rota deciſ.* 156. *num.* 5. *par.* 2. *in recent. & Borell. ibi ſupra num.* 109.

Declara tamen id eſſe verum, quando inſtitutio eſſet facta cũ cauſæ cognitione, & ſic vocatis vocãdis, quia tunc vim diffinitiuæ haberet; Secus autem, ſi è contra, quia tali caſu diceretur interlocutoria, veluti dicitur de confirmatione facta ſine contradictione, atque cauſę cognitione, quia vti actus extraiudicialis vim diffinitiuæ non haberet, *vt fuit dictum à Rot. per Buratt. in ſua deciſ.* 35. *num.* 1. *&* 2. *& in Bononien. Parochialis coram Card. Sacrato, quæ eſt penes Marcheſ. par.* 2. *fol.* 37. *num.* 3. *de commiſſ.*

262 Extende ſecundò prædictam ampliationem procedere etiam, quando eſſemus in collatione à Vicario Epiſcopi facta, quia tunc ab ea appellatur, niſi ius conferendi in facultatibus haberet, *vt ait Rota in deciſ.* 5. *de offic. Vic. in nouis.*

263 Extende tertiò, procedere etiam à collatione Ordinarij, à qua apellatio conceditur, *vt ait Vrſill. & Lancellotus allegati à Rota in dicta deciſ.* 156. *num.* 5.

264 Fallit tamen primò dicta ampliatio, quando appellatio eſset extraiudicialis, quia tũc illa ab inſtitutione nõ daretur, *vt fuit dictum in vna Bononien. Paroch. Lunæ* 7. *Maij* 1607. *coram Card. Sacrato, quæ eſt apud Marcheſ. de comiſſ. in* 2. *par. fol.* 31. *num.* 2. Secus verò, ſi appellatio eſset iudicialis, quia tunc ea attentata cauſaret, *Rota deciſ.* 30. *de appellation. Achil. dec.* 26. *eod. tit.*

265 Fallit ſecundò, veluti ſi eſsemus in ſententia A. C. ſuper immiſſione in poſſeſſionem beneficij, litteras Apoſtolicas exequendo, quia tunc ab ea appellatio non admittitur, quoad effectum ſuſpenſiuum, *vt fuit dictum in Fauentina Monaſterij* 15. *Decembris* 1603. *coram Cardin. Seraphino, quæ eſt apud Marcheſ. de comiſſ. par.* 1. *fol.* 473. *num.* 2. *& in eius impreſſis deciſ.* 1484. *num.* 2. *&* 3. & ibi propterea ſubiungit, quòd in commiſſione appellationis, a ſententia executoris ſolet apponi clauſula, Sine præiudicio executionis litterarum Apoſtolicarum, vel altera, Parito Breui; Et ratio eſt, quia dictæ litteræ paratam executionem habẽt, *vt ait Mohedan. deciſ.* 13. *vt lite pendent.* & ideò Iudex in reſponſione, Apoſtolorũ debet dare refutatorios, *vt ait Rota ibi coram Card. Seraph.*

266 Amplia decimoſeptimo, quòd appellatio detur, quando Ordinarius expræſſe recuſat, vel denegat ſententiare, *vt fuit dictum in Feltren. Canonicatus Veneris* 5. *Decembris* 1603. *coram Ortembergo, quæ eſt in dicta* 2. *par. Marcheſan. fol.* 84. *num.* 5. *& ueluti dixi inferius ſub n.* 588.

267 Amplia decimooctauò quòd ea ſit admittẽda, quando Ordinarius malitioſè differat collationem, dum odo tamen de illius negligentia per trinã interpellationem probetur, quia de ea non arguitur per modum quærelæ, ſed per termini præfixionem, quo elapſo, ſi inſtituere renuat, tunc cauſa deuoluitur, *vt fuit dictum in dicta Feltren. Canonicatus coram Ortembergo.*

268 Amplia decimononò, quòd appellatio detur ab electione facta in concurſu de aliquo beneficio, & tam quoad deuolutiuum, quàm etiam ad ſuſpenſiuum effectum, *vt ait Rota deciſ.* 537. *num.* 2. *&* 3. *par. prima in recent. & prius deciſ.* 351. *num.* 1. *dicta par. prima recent. & Borell. in ſua ſumma deciſ. tit.* 33. *de appellat. num.* 110. *cum ſequentibus.*

Veluti eodem modo dicitur de ſentẽtia, in qua pronunciatur præſentatum eſſe inſtituendum, a qua pari modo appellatio datur, *vt ait Rota deciſ.* 638. *nu.* 3. *par.* 3. *recent.*

269 Declara tamen primò, quòd appellatio a decreto examinis eorum, qui ad beneficium idonei, vel non idonei reperti fuerunt, debet eſſe expreſſa, nec ſufficit tacita, quia huiuſmodi decreta vim interlocutoriæ habent, *vt ait Rota in deciſione* 591. *num.* 3. *par. prima in recentior.*

270 Declara ſecundò, quòd appellatio à collatione beneficiorum, nõ extenditur ad decretum ab examinatoribus factum, *vt ait Rota dicta deciſ.* 591. *num.* 4.

271 Contrarium, quod ſcilicet appellatio non detur a collatione Parochialis, quo-

ad

Digitized by Google

ad effectum ſuſpenſiuum, *ait Rota deciſ. 656. num. 1. par. 1. in recent.*

272 Concorda tu tamen, quòd, ſcilicet prima opinio procedat, quando agitur inter Præſentatos, vel Patronos laicos, vtpotè ſuper Iuris patronatus pertinentia, quia tũc ab inſtitutione facta ad præſentationẽ alicuius ex Patronis daretur appellatio, & ſic poſſeſſio per appellationem ſuſpendi deberet, *vt tenuit Rota in Lucana Plebis* 18. *Iunij* 1571. *coram Cardin. Lancellotto, & in Compoſtellana Parochialis* 3. *Iunij* 1588. *coram Card. Platto, & in alia Toletana Parochialis* 7. *Iun.* 1609. *coram Pamphilio*; Licèt tñ ſecus eſſet, quando ageretur de ſecunda præſentatione à vero patrono facta, à qua appellatio non datur, *vt ait Fran. Marc. deciſ.* 481. *num.* 14. *par.* 1.

Secunda vero opinio procedit, quando facto concurſu appellatur à mala electione, quia iſto ſecũdo caſu non admittitur appellatio, quoad effectum ſuſpenſiuum, ſed deuolutiuum tantum, *ex diſpoſitione Sacri Concilij Tridentini ſeſſ.* 24. *cap.* 18. *verſ. in omnibus, de reformat.* Et ſuper hoc extat quoque Bulla Pij Quinti de conferendis Parochialibus, *quæ eſt in Bullario* 64. *inter Conſtitutiones dicti Pontificis, & idem ait Rota in dicta deciſ.* 656. *num.* 2. *par.* 1. *in recentior. & per Gregor. deciſ.* 538. *num* 7. *& Garz. de beneſ. cap.* 2. *num.* 246.

273 Quod tamẽ declara verum, ſi intelligimus de appellatione interpoſita ab electione Ordinarij; Secus autem, qñ eſſemus in ſententia Metropolitani in prima inſtantia, ſiue alterius Iudicis appellationis, quæ eſſet reuocatoria præelectionis Ordinarij, quia tunc appellatio, quoad vtrumque veniret admittenda, *vt ait Rota deciſ.* 537 *per totam par.* 1. *in recent. & penes Buratt. in ſua deciſ.* 22. *num.* 1. *& ibi per addentes num.* 38. *& penes Gregor. in deciſ.* 538. *& ibi in addition. num.* 8. *& in Hieracen. Iuriſpatronatus* 20. *Maij* 1622. *coram Buratto, & in alia Pampilonen. Parochialis de Leya* 30. *Ianuar.* 1626. *coram eodem, & in deciſione* 40. *num primo, parte prima in recentiorib. & late Gonzal. ad regul. octauã, Lancell. glo.* 6. *num.* 163. *cum infinitis ſeqq. Garz. de beneſ. par.* 9. *c.* 2. *num.* 247. *& Gutier. canon. qq. lib.* 2. *cap.* 11. *nu.* 25. *& pract. quæſtionum lib.* 1. *quæſt* 146.

274 Et ratio diuerſitatis, inter iſtas duas electiones, duplex eſſe videtur, & prima, ne parochiales diù remaneant inſuſpenſo, in maximum animarum detrimentum, cum damnoſa ſit Eccleſiarum vacatio, quod quidem facile ſequi poſſet in electione à Metropolitano facta, ob maiorem diſtantiam regionis, & hinc propterea fit, quòd licèt dicta conſtitutio Pij Quinti appellationem à mala electione permittat, prohibet tamen ſequeſtrum, & prouiſum, appellatione pendente, ab eadem Eccleſia amoueri, *vt ait Mareſcott. var. reſol. lib.* 2. *cap.* 77. *num.* 21. *& ſeqq.* & quamuis *ſub num.* 28. *& ſeqq.* videatur ſentire contrarium, tñ inferius *ſub num.* 276. prædictas opiniones optimè cõcordare valemus. Altera verò ratio diuerſitatis prędictę, ea eſt, quia Ordinarius eſt magis inſtructus de uita, & moribus, nec non qualitatibus concurrentium, quàm ſit Metropolitanus, qui non niſi de eorum ſcientia, ob examen informatus cenſetur, & propterea hinc fit, quòd prouiſus ab ordinario, pẽdente appellatione, ab illius mala electione nõ det à Parochiali amoueri, cum ab ea nõ detur appellatio, quo ad effectum ſuſpenſiuũ, ſed deuolutiuũ tm̃; & maxime, quia prouiſus ex electione pro ſe iuris præſumptionem habet, *vt ait Mareſcot. mox allegandus*, At ſecus ab ea Metrapolinani, *vt ait Rot. per Gregor. dec.* 538. *num.* 8. & id pręcipuè ex dicta conſtitutione Pij Quinti procedere videtur, *vt dicunt Put. deciſ.* 395. *num.* 2. *lib.* 3. *& Rota in Rauenaten. coram Card. Arigonio, & in alia Nullius coram Gregorio Decimoquinto allegatis à Rota in dicta dec.* 538. *num. octauo, Mareſcott. var. reſolut. lib.* 1. *cap.* 52. *num.* 23. *& ſeq. & Rot. in Hieracen. Iurispaatronatus* 20. *Maij* 1622. *coram Buratto, & in alia Pampilonen Parochialis de Leya* 30. *Ianuar.* 1626. *coram eodem, & deciſ.* 40. *num.* 1. *par.* 1. *recen.* licèt non ſit veriſimilis ignorantia in Archiepiſcopo, circa colationem beneficiorum in ſua Prouincia, *vt ait Buratt. dec.* 479. *num.* 15.

275 Et ratio rationis prędictorum, ea eſt, quia ordinarius tenetur inuigilare circa curam ſuarum ouium, quod onus non eſt in Metrrpolitano, qui non niſi in ſub-

ſidium

ſidium illas corrigere, & cuſtodire tenetur, *vt dicam in verbo Archiepiſcopus*. Et propterea ex prędictis hic opportunè infertur, quòd Ordinarius vti informatus de qualitatibus perſonarum, & ſtatu Eccleſiarum ſuarum motu proprio prouidet Eccleſijs, licèt tamen non perſonis, *vt fuit reſolutum in Leodien. Canonicatus ſancti Dionyſij 27. Mar. 1623. coram Coccino Decano, & in eadem 25. Maij 1626. coram Pirouano, Rota deciſione 190. num. 1. par. ſecunda in recentior. & per Cardinalem Seraphinum dec. 1026. num. 3. & deciſ. 1467. num. 1. & poſtea in Placentina Canonicatus 14. Ianuarij 1600. coram Cardinali Lancellotto, & in Pampilonen. de Aguero 12. Iunij 1609. coram Ortembergo, & in Nullius beneficij S. Sixti 26. Iunij 1615. coram Card. Sacrato.*

Et hinc etiã fit, quòd prouiſus ab Ordinariio vti informato, non tenetur iuſtificare illius gratiam, etiam ſi Ordinarius vigore indulti prouideret, quia nõ per hoc tamen ceſſat prouidere motu proprio, *vt fuit dict. in dd. Leodien. Canonicatus coram Coccino, & Pirouano, & Puteus dicta deciſ. 395. lib. 3.* Licèt tamen ſecus eſſet, quando Ordinarius ad preces prouiſi prouideret, vel ſi ageretur de excludendo prouiſo Apoſtolico de beneficio, vti de reſeruato in vim alternatiuæ, quia tũc prouiſus ab Ordinario ſolũ teneretur probare vacationem in menſe Ordinarij, in quo illius intentio fundatur, *vt fuit dictum in Placentina Cappellaniæ 13. Maij 1604. coram Cardinali Pamphilio. Put. deciſ. 206. lib. 3. Mareſcot. variar. reſolution. lib. ſecundo, cap. 2. num. 179. & Rota in Cuſentina Beneficij Lunæ 22 Iunij 1620. coram Buratto.*

276 Sed redeundo ad illam contrarietatem opinionum ſuper eo, an à collatione beneficiorum Parochialium detur appellatio, nec ne; Rurſus concorda, vt ſcilicet prima opinio procedat, quando conſtat Epiſcopum doloſè, & irrationabiliter iudicaſſe, & elegiſſe, & de ea multum clarè appareret, *vt ait Rota dec. 219. nu. 1. par. 3. recent. & fuit dictum in Pampilonen beneficij 17. Maij 1577. coram Cardinali Blanchetto, & in Calaguritana beneficij de Guaccis Mercurij prima Februarij 1612. coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 538. num. 5. & Rota dicta deciſ. 40. num. 1. par. 1. in recent. & deciſ. 654. num. 4. par. 4. in nouiſſ. Mareſcott. var. reſol. lib. 1. cap. 52. num. 23. & 24. & deciſ. 36. num. 1. par. 2. in recent. & eſt deciſ. 223. num. 6. inter crim. Farinac.* Licèt de huiuſmodi dolo, & irrationabilitate liquidò conſtare debeat, *vt animaduertit idem Mareſcot. dicto cap. 52. num. 24. & pulchrè ait Rota dicta deciſ. 40. num. 1. & dicta deciſ. 223. nu. 6. inter criminal. Farinac. in vna Camerinen. Concurſus coram Ortembergo.* Secunda verò opinio procedit regulariter, & quando dolus Ordinarij non concurrit, *vt ait Rota dicta deciſ. 40. num. 1. par. 1. in recentior.*

Neque ad redarguendum Epiſcopum de irrationabilitate aliquid facit, quòd ille reprobauerit eum, quem examinatores magis idoneum declarauerint, quia ad examinatores non ſpectat de maiori aptitudine iudicare, ſed ex Concilio, & conſtitutione Pij Quinti, id totum relinquitur iudicio Ordinarij, qui propterea poſſit reiecto magis idoneo per examinatores approbato, eum, qui ſibi magis idoneum videbitur, eligere, *vt fuit dictum in Eugubina Parochialis 13. Ian. 1623. coram Remboldo.*

277 Vndè in dubio pro Iudicio Ordinarij ſuper electione venit præſumendum, *vt fuit dictum in vna Rauennaten. Parrochialis 2. Decembris 1592. coram Cardin. Arigonio, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 1. fol. 290. num. 5.*

278 Et ſic ſufficit idoneum, & dignum eligere, etiam omiſſo magis idoneo, & digniori, *vt ait Rota dicta deciſ. 36. nu. 2. & 3. & ibi docetur* ex quibus dolus Ordinarij excludatur, *& ita vltimò loco fuit reſolutum à Rot. in Vrbinaten. Parochialis 12. Feb. 1629. coram Veroſpio &* ibi ait, id arbitrio Ordinarij, vti de illius qualitatibus magis informato remitendum venire.

279 Declara tñ, ꝙ ille nõ dicitur ſimpliciter dignior, qui eſt doctior, vel Sanctior, quia nõ ſolũ præ oculis debet haberi litteratura in concurſu, ſed qui iuxta munus, cui præficiendus eſt aptior illius miniſterio apparet, & eſt magis moribus imbutus, ita vt talis ſit præferendus, ait ex ſententia Diui Thomæ *Couaruu. in*

Reg.

Reg. Peccatum 2. par. §. 7. num. 4. verſ. dignior verò, & Rota in Rauennaten. Parochialis 2. Decembris 1594. *coram Card. Arigonio, & Greg. dec. 11. nu. 5. & in Nullius Parochialis ſeu Concurſus 4. Decembris* 1610. *coram eo dem Gregorio al legata à Rota in dicta deciſ.* 537. *nu.* 14. *par.* 1. *in recent.* Vndè ille aptior dicetur in quo concurrunt maiores qualitates, & quæ alij eum digniorem reddunt, & id ex conſtitutione Concilij arbitrio Ordinarij remittendum venit, *vt fuit dictum in Eugubina Parochialis Sancti Vincentij* 13. *Ianuarij* 1623. *coram Remboldo, & in illa Vrbinaten. Parochialis* 13. *Februarij* 1629. *coram Cardinali Verospio,* fuit reſolutum quod, quando in concurrentibus pares qualitates concurrerent, tunc eſt in arbitrio Ordinarij cui voluerit gratificari, & in hoc pulchrè ait *Gonzal. ſuper regula* 8. *glo.* 4. *num.* 124. item, quando quis dicatur dignior *vt ait Buratt. deciſ.* 362. *num.* 10.

280 Extende illam ſecundam opinionem procedere, etiam in relatione examinatoris in concurſu alicuius beneficij facta, à qua appellatio non datur, *vt ait Gratian. deciſ.* 97. *num.* 17. *& Rota per Gregorium deciſ.* 515. *num.* 2.

281 Quod tamen intellige non procedere, quando, verbi gratia, examinatores ſolum vnum approbarunt ad benificium ſimplex, & non ad Curatum, *vt ait Rota per dictum Gregor. deciſ.* 527. *num.* 1. *& prius in deciſ.* 515. *num.* 4. vbi habetur quòd, quando ſumus in beneficijs ſimplicibus patrimonialibus, de quibus fieri debet prouiſio per concurſum, in vim alicuius particularis conſtitutionis, veluti ſunt beneficia diœceſis Calaguritanæ, tunc in illis appellatio non admittitur; ſecus autem in Parochialibus in vim diſpoſitionis Sacri Concilij ſuperius allegati, vt benè declarat *Gonzal. ſuper regul.* 8. *in annotat. ſuper nullitate num.* 133. *&* 134. *Rota deciſ.* 10. *par.* 2. *diuerſ. Garz. de benef. par.* 9 *cap.* 2. *num.* 242. *& ſeq.* & quod in iſtis terminis detur appellatio fuit decíſum in *Calaguritana de Munilla* 15. *Iunij* 1612. *coram Coccino, & prius in alia Calaguritana beneficij de Alexon.* 9. *Februarij* 1610. *coram Pamphilio,* vbi fuit dictum appellationem eſſe admittendam ad effectum faciendi nouum examen, & benè quidem, quia examen nouum eſt modus verus detegendi iniquitatem, & examinatorum iniuſtitiam, *vt ait Rota per Gregor. deciſ.* 538. *num.* 2. *& Rota deciſ.* 351. *n.* 1. *par.* 1. *in recent.*

282 Sed eſt benè verum, quòd nouum examen debet fieri incontinéti, ad hoc, vt grauamen examinatorum detegatur; alias ſi ex interuallo fieret, tunc illius litteratura augeri poſſet, & ſic doctus fieri, quòd eſſet contra diſpoſitionem *c. ſi eo tempore,* & ibi *gloſ.* in verbo, *effectus, de reſcript. in* 6. *vt ait Rota ibi coram Gregorio, & deciſ.* 18. *de conceſſ. præbend. in nou. & deciſ.* 505. *num.* 4. *par.* 2. *in recentior.* vbi ait, quod litteratura eſt habitus acquiſitus, & non innatus, & propterea non poteſt inferri de tempore pręſenti ad præteritum. Vndè in tali occaſione erit cautela, vt appellans ſtatim Iudicem appellationis adeat, & examini nouo ſe offerat, quia tunc ei non erit imputandum, ſi ſtatim non fuerit examinatus, *vt ait Rota per Cardin. Seraph. deciſ.* 968. *num.* 7. *& fuit dictum etiam in illa Calaguritana de Munilla coram Coccino, & in alia Calaguritana Beneficij de Iuen maior Lunæ* 13. *Ianuarij* 1614. *coram Buratto, & in alia Paduana Coadiutoriæ* 6. *Nouembris* 1623. *coram Merlino.*

Vnde nota, quòd in hac materia tempus quindecim menſium fuit conſideratum eſſe breue ad hunc effectum, *vt ait Rota per Gregor. deciſ.* 527. *&* 538. *& in alia Calaguritana de Munilla* 15. *Iunij* 1612. *coram Coccino Decano, & poſtea in Nepeſina Canonicatus* 28. *Februarij* 1625. *coram Merlino.*

283 Quamuis tamen hęc opinio prorſus non mihi ſatisfaciat, quia vltra quòd iſte appellans præſumitur habuiſſe tantum temporis, intra quòd potuerit ſe in litteratura exercere, deinde vexatio ſemper ſolet tribulatis intellectum tribuere, quod tamen ſecus eſſet, vbi maior pars illius intermedij temporis fuiſſet in lite conſumpta, quia tunc ceſſaret prædicta præſumptio, *vt fuit dictum in Calaguritana beneficij Lunæ* 13. *Ianuar.* 1614. *coram Buratto, & per Gregorium deciſ.* 527. *num.* 3. *& ibi per addent. num.* 5. *& in deciſ.* 538. *nu.* 4.

284 Sed in omnem euentum, vltra quòd appel-

appellatio datur ad effectum faciendi nouum examen, *vt fuit dictum in vna Calaguritana beneficij de Alexon. 9. Februarij* 1610. *coram Pamphilio.*

285 Præterea hic notandum erit in propoſito appellationum contra electiones, poſtulationes, & prouiſiones interpoſitarum, quòd ſcilicet iſti appellantes teneantur exprimere omnia quæ obijcere intendunt contra formam, & perſonam, & iurare, quòd illa credunt eſſe vera, & illos eadem poſſe probare, *vt eſt text. in c. vt circa de electione in 6.* licèt tamen in pluribus caſibus id non procedat, & primò in appellatione Iudiciali, *vt ait Faſtol in ſua deciſ.* 52. Secundò, non procedit vbicumque crimina, vel defectus nõ opponuntur, *vt ait Rota deciſ. 16. de except. in antiq.* Tertiò, non habet locum ille textus, ſi articuli ſunt probati, vel pro probatis habentur, quia quòd per ſe patet non eſt neceſſe amplius probare, *Rota deciſ. 13. de teſtibus in antiquis.*

286 Rurſus, quòd huiuſmodi appellatio ab electione interpoſita debeat cauſas continere, & quòd iurandum ſit, *ait Rota deciſ. 2. de elect. num. 2. in nouis.*

Sed pro coronide, atq. ornamento iſtius ampliationis opus erit ſcire, ꝙ ab huiuſmodi electione eò magis erit admittenda appellatio, ſi concurſus fuiſſet factus coram examinatoribus extra ſynodum confirmatis, quia tunc ex declaratione Sacri Cõcilij eſſet inualidus, & collatio in vim illius facta redderetur nulla, quod enim procedit etiam, ſi vnus tantùm ex illis non eſſet examinator Synodalis, licèt tamen id falleret, ſi infra annum à celebratione ſynodi electio facta fuiſſet, quia tunc ex conſtitutione Clementis Octaui, Epiſcopi poſſunt intra annum tantum illos deputare à ſynodo celebrata, aliàs eo elapſo Epiſcopi auctoritas expirat, *vt ait Rota per Burat. in deciſ. 479. num. 1. & ſeq. & in eadem 6. Martij 1623. coram Vbaldo, & in alia Nicien. Parochialis 25. Iunij 1629. coram Card. Virili.* Vndè notandum hic erit, quòd examen non factum ab examinatoribus ſynodalibus, nedum erit nullum, ſed etiam erit talis prouiſio indè ſecuta, licèt ſecus, quando illi eſſent loco mortuorum electi, *vt ait Rota in Panormitana Archipresbyteratus Lunæ 3. Dec. 1618. coram Burat.* Veluti eodem modo quoque eſſet examen nullum, quando ab examinatoribus non fuiſſet præſtitum iuramentum iuxta formam Sacri Concilij Tridentini, & Conſtitutionem Pij V. *vt fuit dictum in Ilcinen. Parochialis 4. Iulij 1629. coram Card. Veroſpio,* licèt tñ iſto caſu ſufficeret, ſi ꝑ examinatores fuiſſet præſtitum generale iuramentum, quando fuerunt in ſynodo deputati, cũ non ſit opus illud in quolibet examine præſtare *iuxta tradita per Garz. de benefic. par. 9. cap. 2. num. 359. & Loterius de re benefic. lib. 2. quæſt. 31. num. 94. & Rota in dicta Panormitana Archipresbyteratus coram Buratto.*

287 Amplia 20 quòd appellatio admittitur à ſententia priuationis beneficij, ob non reſidentiam, etiam quo ad effectum ſuſpenſiuum, Quod tamen intellige verum, quando Iudex nulliter ad priuationem proceſſit, & ille qui fuit priuatus nunquam habuit ſe pro ſpoliato, quia tunc in cauſa appellationis poterit manutentionem petere; alias à tali ſententia priuationis beneficij, ob non reſidentiam non daretur, *vt fuit dictum à Rota per Card. Caualer. dec. 315. num. 2. & in his terminis in vna Nollien. beneficij coram Coccino Decano, & in alijs inferius allegandi.*

288 Secus autem, quando Iudex validè ad priuationem proceſſit, quia tunc appellatio non ſuſpenderet iudicatum, *vt ait Rota in Tullen. Parochialis Mercurij 28. Maij 1614. coram eodem Coccino, quæ eſt deciſio 609. nu. 1. par. 1. in recent. facit etiam deciſ. 546. num. 8. & 12. dicta par. 1. recent.* vbi fuit dictum, quòd appellatio non admittitur à ſententia quę celeritatem deſiderat, vt eſt in Cura beneficij, cuius enim ſeruitio ſemper inhærendum eſt, *Card. Seraph. deciſ. 1346. per totam & Rota deciſ. 742. num. 1. par. 2. in recent. & deciſ. 632. num. 3. parte prima.*

289 Sed ad hoc notandum tñ erit, ꝙ priuatio contra abſentem facta ſuſtineri non poteſt, niſi prius trina citatio per edictum fuerit facta in loco beneficij, imò cum poſtea per ſex menſes Ordinarius expectare debet, *vt fuit dictum in Terdonen. Præpoſituræ 1. Decembris 1600. coram eodem Coccino.* Sed ſi fuerit facta

trina

trina monitio, & Iudex diſtulerit proferre ſententiam, tunc ab hac tarditate appellatio datur, *vt ait Franc. Marc. deciſ.* 375. *num. 6 par.* 2. & vide, quæ dixi in hac materia in verbo *abſens conclusio.* 8.

290 Extende dictam ampliationem procedere, etiam vbi eſſemus in ſententia priuationis beneficij, ex eo, quia illud impetrans ſubreptitiè obtinuerat, non exprimendo illud eſſe curatum, quia tunc ab ea appellatio datur, & ſic iſto caſu nō intrat prædicta Bulla Pij Quinti 64. nec minus Concilium ſuperius allegatum, quia illis non obſtantibus appellatio in his terminis quoad effectum ſuſpeſiuum conceditur, *vt ait Rota deciſ.* 632. *par.* 1. *in recentior.*

291 Animaduertendo præterea, quòd ſi fuiſſet factum mandatum alicui beneficiato de reſidendo, & iſte appellaret, tūc poterit per Epiſcopum deputari Vicarius qui inſeruiat, & de fructibus beneficij pendente appellatione alatur, *vt dicunt Doctores allegati à Borello in ſua ſumma deciſion. tit. 33. de appellat. num.* 4'4.

292 Amplia vigeſimoprimò, quod appellatio admittatur in cauſa Decimarum, quando Eccleſia non ſe fundaret in priuilegio, ſed ſolum in præſcriptione, *vt fuit deciſum in Corduben. coram Pamphilio, & in alijs deciſionibus inferius allegan.*

293 Fallit tamen primò, quando eſſemus in poſſeſſorio ſumariiſſimo manutentionis, quo caſu appellatio non datur, *vt fuit dictum in Placentina Decimarum Veneris 9. Februarij* 1585. *coram Card. Seraphino, idemque in deciſ.* 1295. *num. primo & tertio, Scaccia de appellation. quæſtione* 17. *limitat.* 18. *n. primo & ſeqq.*

294 Fallit ſecundò, quando Eccleſia ageret contra laicum decimas ſoluere recuſantem, & in ſola conſuetudine, vel præſcriptione ſe fundantem; nam quo iſto caſu ius omninò reſiſtit, propterea appellatio non datur ad effectum ſuſpenſiuum, *Gratian. in ſua deciſ. Marchiæ* 100. *& Rota in dicta Corduben. coram Pamphilio,* Et ratio cur in cauſa decimarum appellatio non detur, ea eſt, quia ille dicuntur tributa perſonarum egentium, *vt ait Franc. Viuius deciſ.* 73. *Regni Neapolit.*

295 Secus verò, quando prætenderetur exemptio, ſeu pactū non ſoluendi Decimas, quia tunc ea admitteretur, *idē Gratian. ibidem num.* 4. Quod etiam procedit, quoad vtrumque effectum, vbi ageretur inter duas Eccleſias, ſuper iure decimandi contendentes, *vt fuit dictum in Toletana Decimarum Mercurij* 2. *Decembris* 1610. *coram Vbaldo*. Et ratio ea eſſe videtur, quia cum differentiæ, quæ oriuntur inter Eccleſias ſint terminādæ, iuxta diſpoſitionē Iuris Canonici, & ſic cum iuxta illud appellatio detur, à quocumque grauamine, meritò igitur, ſi in huiuſmodi cauſis ſit appellatio admittenda, veluti dixi in principio iſtius Concluſionis.

Et nota, quòd in huiuſmodi cauſa, vti ſpirituali, ad Iudicem Eccleſiaſticum, nō autem ad laicū appellatio datur, *vt ait Miſinger. deciſ.* 10. *par.* 5. *& Rota per Card. Seraph. dec.* 1102. *nu.* 6. *& dec.* 2. *de Iudic. in nouis, & latius dicam de hac materia, fauente Deo, in verbo Decima.*

296 Amplia vigeſimoſecundò, quòd in cauſa mercedis appellatio detur, dummodo merces non debeatur pauperi, ita vt ea loco alimentorum ſuccedat, quia tunc non admitteretur, *vt fuit dictum in Toletana Mercedis coram Iuſto, & in alia Valentina Mercedis coram Cardinali Lancellotto allegat. in vna Anconitana Mercedis* 20. *Decembris* 1602. *coram Cardinali Sacrato, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſionib. par. prima, fol.* 1199. *num.* 1. *& Gratian. lib.* 2. *diſcept. c.* 257. *n.* 44. *&* 45. *& Rota dec.* 764. *p.* 1. *diu.*

297 Contrarium, quòd ſcilicet appellatio abſolutè in cauſa ſalarij non detur, *ait idem Gratian. in ſua deciſ.* 53. *& Rota dicta deciſ.* 764. *Anna in ſuo ſingul.* 42. *& Ricciu in ſua collect.* 166. *par. prima, Scacc de appel. quæſt.* 17. *limit.* 8. *n.* 8.

298 Concorda tu tamen prædictas opiniones procedere, cum ea diſtinctione tradita *à Scaccia de appell. lib.* 3. *cap.* 2. *q.* 17. *limitat. octaua, num.* 10. vbi ait, quòd aut agitur de mercede non conueta, neque inter ſolitos locare, & conducere, & tunc Signatura ſolet reſcribere, & cauſam committere, cū clauſula, Si quid exequendum, &c. aut verò agitur de mercede non conueta, ſed inter ſolitos locare, & conducere, & tunc ſi Signatura

ſentiat Iudicem à quo in taxatione mercedis exceſſiſſe, iſto caſu ea ſolet dare executionem in aliqua parte, & in altera ſolet appellationi ſimpliciter deferre, aut alio modo eius arbitrio, ſub diuerſis temperamentis reſcribere, vt teſtatur *Marcheſan.* ita de ſtylo Signaturæ ſeruari, allegatus *à Scaccia ibi ſupra num.* 25.

299 Sed ſi agatur de mercede promiſſa, & inter ſolitos locare, & conducere, & tunc ea reſcribit (Sine præiudicio legitimæ executionis) aut (Sine retardatione executionis) & præſertim, quando ſententia eſſet lata in Tribunali Gubernatoris Vrbis, veluti teſtatur *idem Marcheſan. & Scac. in præcitato loco.*

300 Et quando in ſalarijs procuratorum famulorum, & ſimilium, ſit neceſſaria cõuentio, & quid in eis ſit ſtatuendum, vide *Granut. Theoremat.* 12. *Flor. pract. qq. lib.* 1. *quæſt.* 8. §. 1. 2. *&* 3. *Munoz. de ratiocin. adminiſtrat. c.* 27. *num.* 1. *cum plurib. ſeqq.* Item in hac materia recurras in verbo *Aduocatus.*

301 Sed tenendo ſecundam opinionem Reſtringe eam ſolùm procedere in tribus annis, quia non præſumitur, quòd tãdiu ſuam petitionem diſtuliſſet, ſi de ſua mercede ſatisfactus non fuiſſet, quod enim procedit in quolibet operario, famuloque, & ancilla, *Lanfranc. de Crem. ſing.* 78. *Cappell. Tholoſ. deciſ.* 235. *Borgnin. deciſ.* 29. *nu.* 42. *par.* 2. *videndus eſt Gamma deciſ.* 334. *per totam, Rota per Gregor. deciſ.* 521.

302 Contrarium licèt dicant Doctores allegati *à Borello in ſua ſumma deciſionũ tit.* 33. *nu.* 555. *de appellationib.* dicendo, quòd talis præſcriptio trium annorũ eſt cum mala fide, & ſic peccati nutritiua, *item Rota in vna Reatina Depoſiti Veneris* 25. *Maij* 1601. *coram Penia*, ait, quòd neque etiam taciturnitas longioris temporis eſt ſufficiens ad præſcribendam ſolutionem.

303 Sed tenendo primam opinionẽ Extende eam, multò magis procedere in Gallia, ſtante Cõſtitutione facta per Ludouicum Duodecimum Regem Galliç, & in Hiſpania per Pragmaticam factam per Carolum Quintum. Item ea opinio procedit in Statu Eccleſiaſtico per Conſtitutionem factam à Paulo Tertio, incipien. *Cum ſicut accepimus*, 43. quæ loquitur de Famulis Cardinalium, & per alteram factam à Pio V. incipien. *Cupientes, &c.* de quibus mentionem facit *Grat. dicta dec.* 53. *nu.* 7.

304 Declara tamen dictam opinionem, procedere in illis locis in quibus ſunt dictæ Conſtitutiones ſeruandæ, & ſic mercedes per ſpacium trium annorum prçſumi ſolutas, dummodo de ſalarijs annorũ præteritorum oſtendatur ſatisfactio per tres vltimos; Subdeclarando tamen id etiam non procedere, ſi dicta ſolutio trium annorum appareret facta in vnica vice, ſed benè, quando pluribus vicibus facta fuiſset, iuxta doctrinam *Baldi in l. ſecundanum. ſecundo, C. de dot. promiſſ.* vbi ait, non poſſe Dominum recipere penſionem ſemel pro multis annis, ſed debet ſolum ſigillatim, *idem ait Cappellæ Tholoſanæ deciſione* 236. *in fine.*

305 Amplia vigeſimotertiò, quòd pari modo in cauſa alimentorum appellatio detur, ſeruata tamen prædicta diſtinctione, quando ſcilicet alendus non ſit pauper, ſed diues, *vt ait Aſſlict. deciſ.* 152. *num.* 1. *&* 2. *& Rota deciſ.* 764 *par. prima in nouiſſ. Gratian. deciſ. Marchiæ* 58. *& Cæſar Barz. deciſ. Bononien.* 69. *Verall. deciſ.* 40. *&* 98. *par.* 1. *Rubin. in ſua deciſ.* 13. qui cum prædicta diſtinctione procedit, quam obſeruat *Cancer in ſua deciſ.* 16. dicens diſtinctionem Rubini eſſe veriſſimam, & ſic, vbi diues pro ſe ſententiam ſuper alimentis habet, tunc ſi ab ea appellatur, appellans ei alimenta prçſtare non tenetur; Secus verò, quãdo inops ſententiam obtineret, quia tũc appellans ei alimenta præſtare debet; & ratio eſt, quia diues expectare poteſt, ſed non pauper, *vt ait Mart. in ſua compilat. deciſ. tom.* 1. *in verbo Appellatio cap.* 183. *&* 184. *& Barz. deciſ. Bonon.* 69. *num.* 18. *cum ſeqq.* Item ꝙ ea detur ex vi ſtatuti Bononiæ, *ait eadem Rota in deciſ.* 21. *& Riccius in ſua collect.* 2068. *verſ.* 2. *par.* 5. ſed eſt bene verum, quòd ad euitandam appellationem ille, qui ſe dicit pauperem illius paupertatem probare tenetur, vti fundamentum ſuç intentionis, *vt ait Rota deciſ.* 782. *num.* 3. *&* 4. *par. tertia recentior.* vbi plures aliæ deciſiones allegantur.

Sub-

306 Subampla, multo magis procedere in decreto, ſiue ſententia denegationis alimentorum, quia tunc appellatio datur, *vt ait Rota dec. 537. num. 8. par. 1. tom. 2. recent. & Surd. alleg. à Borell. in ſua ſumma deciſionum tit. 33. de appellationib. num. 382.*

307 Contrarium licèt teneant multi allegati à dicto *Borell. ibi ſupra num. 374. & Afflict in ſua deciſ. 152. num. 3. Viuius in deciſ. 73. num. 4. Franc. Milaneſ. deciſ. Sicilia 5. num. 32. lib. 1. Nicol. Reuſner. deciſ. 9. num. 6. & ſeq. & Veral. dec. 98. p. 1. & Scac. de appel. q. 17. limit. 6. nu. 1. & ſeqq.*

308 Concordantur tamen dictæ opiniones ea ratione, quam in ipſa ampliatione adduxi, nempè, quòd prima procedat quando alimenta ſunt præterita, & debentur diuiti, necnon iure actionis petuntur. Secunda verò, ſi pauperi debeantur, & officio Iudicis, & ob inopiam fuerint declarata, quia tunc appellatio concedenda non venit, veluti etiam, quando eſſemus in alimentis futuris, vbi pendet vita hominis, & ſic eo caſu ea dilationem non patiuntur, veluti fieret ſi eſſemus in præteritis, *vt fuit dictum à Rota deciſione 764. num. primo, par prima nouiſſ. & in Romana Exceſſus legati, Mercurij 16. Nouembris 1616. coram Buratto, & deciſione 764. num. primo, & ſeq. par. prima diuerſor. Caputaquen. deciſione 39. par. prima, & in Peruſina Legati 30. Octobris 1585. coram Gipſio, & d. dec. 782. n. 3. & 4. p. 3. recen.*

309 Rurſus concordari poſſunt, vt ſcilicet prima procedat, quoad effectum deuolutiuum. Secunda verò, quoad ſuſpenſiuum. Quod tamen declara verū, quando eſſemus in alimentis futuris, & quæ Iudicis officio debentur, & pauperi declarantur, aliàs in illis præteritis, & quæ diuiti, ac iure actionis debentur, tūc quo ad vtrumque effectum daretur, *vt dicūt Doctores, & Rotæ ibi ſupra, & idem ait Borell. ibi in num. 378. & ſeqq.* Et præcipuè, quando qualitas paupertatis ab eā allegante, non fuiſſet probata, *vt fuit dictum à Rota in deciſ. 48. num. 3. & ſeq. par. ſecunda diuerſ. & in Romana Grani 11. Aprilis 1614. coram Buratto, & in alia Romana Exceſſus legati, Mercurij 16. Nouembris 1616. coram eodem*, vbi air, quòd illa qualitas paupertatis ad prædictum effectum neceſſario eſt probanda ab alimentario, vt ait inter alios *Barzius deciſ. 69. num. 21. & ſequentib. allegata à Buratto in dicta ſua deciſ. 208. in fine.*

310 Et prædictam primam opinionem teſtatur eſſe receptam in Senatu Cathaloniæ, & veram, *Michael Ferer. in ſua deciſ. 502. par. 3. & Rota in Anconitana Alimentorum Mercurij 14. Decemb. 1583 coram Orano, quæ eſt apud Marcheſan. in prima parte de commiſſionib. fol. 1121. num. 3.*

311 Et tenendo illam, Extende primò, procedere, quando Iudex pronunciaret non principaliter, ſed incidenter ſuper alimentis, quia tunc appellatio datur, *vt ait Marta in dicta ſua compilat. deciſionum in verbo Appellatio cap. 145. tom. 1.* Licèt in *dicta Romana Exceſſus legati coram Buratto*, fuerit reſolutum appellationem, quoad effectuum ſuſpenſiuum in prędictis caſibus eſſe admittendam etiam quod principaliter actum fuiſſet pro alimentis, iuxta doctrinam *Surdi de aliment. priuil. 60. num. 24. alleg. à Rota ibi ſupra.*

312 Extende ſecundò, quòd ea multò magis admittatur à ſententia lata contra alimentarium, vel mulierem in cauſa dotis, licèt ſecus, ſi è conuerſo, nempè, ſi ad eorum fauorem ſententia feratur, quia tunc appellatio non veniret admittenda, *vt ait Gratian. deciſio. 72. num. 7.*

313 Fallit tamen, vt diximus, quando eſſemus in ſententia lata in cauſa alimentorum, quæ præcipuè non iure actionis, ſed officio Iudicis, ob iniquam fuerunt petita, quia ſiue incidenter, ſiue principaliter feratur ſententia, tunc ab ea appellatio non daretur; licèt ſecus, quando inopia ceſſaret, vt ſuperius dixi, vel vbi eſſemus in alimentis præteritis, quia tunc appellatio conceditur, *vt ait Rota deciſione 764 num. primo, par. prima diuerſorum*, & veluti latè dixi in verbo *Alimenta*, vbi per te recurras, *& Gratian. lib. quarto diſceptation. forenſium, cap. 665. num. primo, & cap. 726. num. 17. & 18. & Rota ibi coram Buratto in illa Romana Exceſſus legati ſuperius allegata.*

Digitized by Google

314 Sed id, quòd fuit dictum de appellatione in cauſa dotis, Declara procedere, cũ diſtinctione de qua infra in ampliatione ſequenti. Item, quòd ea in cauſa alimentorum non detur *ait Frãch. dec.* 559. & ratio ibi per eum aſſignata, ea eſt, quia alimẽta per poſſeſſorem hæreditatis debentur, *Anna ſingul. deciſ.* 25. *&* 32. *& Guidopap dec.* 561.

315 Amplia vigeſimoquartò, quòd in cauſa dotis appellatio, quoad deuolutiuum admittitur; ſecus vero, quoad ſuſpenſiuũ, quia interim non impeditur exequutio talis ſententiæ, *vt ait Oſaſch. deciſ. Pedemont.* 25. *num.* 20. *& Gratian. lib.* 4. *diſceptat. cap.* 665. *num. pcimo, & cap.* 726. *n.* 17. *latè Scacc. de appellat quæſt.* 17. *limitat.* 8.

316 Et ratio eſt, quia cauſa dotis debet eſſe ſummaria, *vt ait Garz. Maſtril. deciſ.* 67.

Contrarium tamen, etiam quoad effectum ſuſpenſiuum proceditur ex vi ſtatuti Bononiæ, in vim cuius appellatio datur in cauſa dotis, quoad vtrumque effectum, *vt ait Rota dec.* 8. *diuerſ. alleg. à Riccio in ſua collect.* 2068. *verſ. Secundo. par.* 5. ſed in hoc vide *Scacciam de appel. quæſt* 17. *limitat. ſeptima per totam.*

317 Sed tenendo primam opinionem, Extende primo, illam procedere, etiam in reſtitutione dotis, ob vergentiam viri ad inopiam, quæ licèt propriè reſtitutio non ſit, vt dicam in verbo *Aſſeueratio dotis*; tamen de vera dote agitur, & propterea maritus à ſententia reſtitutionis non appellat ſaltem quoad effectum ſuſpenſiuum, *vt ait Amat. deciſ.* 43. *& Gratian. deciſ.* 72. *& deciſ.* 214. *num.* 18. *& deciſ.* 220. *num.* 4.

318 Extende ſecundò, idem procedere in omnibus alijs cauſis perſonarum miſerabilium, quæ ſummariæ, & inappellabiles dicuntur, *vt ait Garz. Maſtril. in ſua dec.* 41. *& Marta ibi ſupra in cap.* 11. *&* 12. *in fine.*

319 Extende tertiò, id adeò eſſe verum, vt propterea priuilegium pupillis, ac aliis miſerabilibus perſonis competens proſit etiam litis conſortibus communem cauſam habentibus, quia communio, & connexitas operatur, vt inhabiles habilium beneficio gaudeant, Vnde hinc fit, quod reſtitutio conceſſa pupillis competat etiam litis conſortibus, in tantum, quòd neque ab ipſis id in præiudicium maiorum poſſit renunciari, *vt ait idem Gratian. deciſ.* 41. *& Marta in dicto cap.* 11. *per tot.*

Subextende primò, huiuſmodi extenſionem procedere, etiam ſi Vidua, ſiue Pupillus ſint tales tempore litis conteſtatę, & poſtea nubant, quia non ob id forum mutatur, veluti è conuerſo, procederet, puta, ſi tempore motæ litis, non eſſet vidua, ſed iudicio pendente talis efficeretur, vt dicunt *Doctores allegati à Marcheſ. de commiſſ. par.* 2. *ſ.* 2. *nu.* 43. *& ſeq. fol. mihi* 307.

Subextende ſecundò, procedere, etiã ſi Vidua, & Pupillus non ex iure proprio, ſed ex ceſſo agerent, *Vrſill. ad Aſſlict. deciſione* 257. *num.* 7. *& alij allegati à Marcheſ. ibi ſup. n.* 47.

Declara tamen prædictam ſubextenſionem non procedere, primò, ſi ceſſio fuiſſet fraudulenter facta, vt puta, per terminum, *l. per diuerſa, C. mand.* Secundò, non procederet, ſi ea fuiſſet facta ex cauſa oneroſa; ãt ſecus, ſi ex lucratiua, vel alteri ex miſerabilibus perſonis ex titulo lucratiuo, & non pauperibus in eleemoſynam, & piam cauſam; Item ſi iudicium fuerit cæptum cum perſona cedente, nõ priuilegiata; Tertio modo, ea ſubextenſio non haberet locum, ſi cauſa eſſet diuidua, ſiue ſi priuilegiati iure priuilegii ſui nollent vti, *vt ait Marcheſ. ibid.*

Et prædicta, quæ fuerunt dicta de Vidua, & Pupillo, extenduntur etiã ad Decrepitum, & ad alias perſonas miſerabiles, aut conueniant, ſiue cõueniantur, & quales ſint, enumerant *Marcheſ. ibi ſup. in dicta par.* 2. *§.* 2. *num.* 1. *cum infinitis ſequentib.*

320 Amplia vigeſimoquintò, ꝙ appellatio detur a decreto de euacuando, ſiue exfractando, *vt ait Sebaſt. Medic. in ſua deciſ.* 25. *& Riccius in ſua collect.* 166. *par.* 2. *deciſ. Pedem.* 25. *Contard. in l. vnica, limit.* 21. *C. ſi de mom. poſſeſſ. Nicell. concord. glo.* 6. *num.* 31.

321 Contrarium, quòd ſcilicet de iure communi appellatio non detur à decreto de euacuando, ſiue de exfractando, *ait Grammatic. deciſ.* 58. *num.* 15. *&* 16.

Riccius

Digitized by Google

& Riccius in dicta collect. 166. & id præcipuè procedit ex vi ſtatuti Bononiæ, vt ait dicta Rota Bononien. 129. & Caſtill. dec. 58. Rota Panorm. & Ricc. in ſua collect. 2068. prope finem, Scacc. de appell. q. 17. limit. 6. memb. 2.

322 Et ratio iſtius ſecundæ opinionis ea eſt, quia iſtud præceptum de euacuando domũ, adeò dicitur executiuum, vt eo facto, dicatur intentatum iudicium poſſeſſorium, quod eſt ſimile interdicto (Ne vis fiat ei) *vt ait Caualcan. deciſ. 19. num. 2. & 14.* Ratio autem potiſſima, quare non detur appellatio ab eo præcepto de sfractando, ea eſt, quia iſtud decretum celeritatem requirit, & eſt poſſeſſorium, in quibus caſibus appellatio admittenda non venit; & ratio rationis eſt, quia, vbi periculum eſt in mora, tunc à regulis iuris recedere licet, *vt ait Grammat. dicta deciſione 58. Caſtill. deciſione 42. Balbus deciſ. 4. Afflict. deciſ. 269. Capicius deciſ. 34. & Franc. in deciſ. 176. allegati à dicto Riccio in ſua collectan: 1810. per totam part. 5. & Rota in Romana domus 4. Iulij 1603. coram Cardinali Pamphilio, Caputaquen. deciſ. 227. par. ſecunda, & de communi teſtatur Gratian. in addition. ad deciſ. 55. num. 1.* quicquid dicant cæteri ibi per eum allegati.

323 Concorda tu tamen in ea parte mandati de euacuando tantũ, quod. ſ prima opinio procedat, quoad reclamationem, quia iſto caſu ea conceditur ad eundem Ordinarium Iudicem intra duos dies. Secunda verò procedit, quoad appellationem, quæ eo caſu non datur, *vt ait Fer. in 3. par. obſeruat. dec. 334. & Riccius in ſua collect. 1980. par. 5. verſ. Ad hæc.*

324 Et tenendo illam ſecundam opinionem, extẽde eam multò magis procedere, quando conductor domus, verbi gratia, promiſiſſet illam liberè dimittere, *iuxta textum in l. ſi quis conductionis, C. locati, Berou. in c. ſi in his, de reſtit. ſpol. glo. in l. momentanea poſſeſſio, C. vnde vi, Contard. in l. vnica, n. 71. C. ſi de moment. poſſeſſ. & Grammat. dicta deciſ. 58. num. 15. & ita fuit deciſum in Romana domus mox allegand.a.*

325 Extende ſecundò, eam multò magis procedere, quando quis eſſet obligatus in forma Cameræ de euacuando, & de liberè dimittẽdo domũ ad ſimplicem requiſitionem Domini, *veluti fuit dictum in præallegata Romana domus Veneris quarta Iulij 1603. coram Cardinali Pamphilio, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 1. fol 1016.*

326 Sed eſt benè verum, quòd illud præceptum reſoluitur per comparitionem, in vim ſimplicis citationis, *vt dicunt Doctores allegati à Socino Iuniore conſil. 181 nu. 76. & 77. lib. 2. & Caualcan. in dicta deciſ. 19.*

327 Extende tertiò, dictam ſecundam opinionem, multò magis procedere, ſtante Conſtitutione Aegidiana, quæ habet locum etiam in hoc decreto de euacuando, *vt ait Grammaticus deciſ. 58. num. ſecundo, Caputaquen. deciſione 227 par. ſecunda, & fuit dictum à Rota in Romana domus 4 Iulij 1603. coram Cardinali Pamphilio, & cæteri Doctores allegati à Gratiano in ſua deciſ. 55. & ibi in addition. num. 1. & Ludouic. in ſua deciſ. 20. par. 1. Rotæ Peruſ.*

328 Extende quartò, vbi ageretur de expellendo Fabro malleãte propè Scholas, vel Doctores, quia tunc ei appellatio non datur, *Grammatic. in deciſione Neapolitana 58. num. 15.* At ſecus, ſi ex alia cauſa, quia tunc appellatio veniret admittenda, & ſic id inſeruire poteſt pro illarum opinionum concordantia, *iuxta tradita per Borell. in ſua ſumma deciſionum titul. 33. de appellationib. num. 397. & Rota per Burat. in ſua dec. 631. num. 2.*

329 Extende quintò, quòd ea neque permittatur à decreto, ſiue præcepto de exhibendo rem aliquam, *vt ait Gratian. deciſ. 97. num. 9. & Marta in compilat. deciſionum cap. 189. in verbo Appellatio tom. 1.*

330 Extende ſextò, quòd ea pari modo non detur à decreto, ſeu præcepto de non exhibendo, *vt ait Gratian. lib. 1. diſceptat. cap. 188. num. 47.* Sed ſi forſan aliquo modo ea daretur à præcepto alicui facto, tunc ſi ille non appellaret, illi acquieſcere cenſeretur, *vt ait Rota deciſ. 624 num. 4. par. 3. recent.*

331 Extende ſeptimò, quòd ea non admittitur à mandato de exequendo, *vt ait Verall. deciſ. 40. par. prima, & veluti dixi* in

in Ampliatione quarta, vbi fallentiæ ponuntur, & vide *Scacc. de appell. quæſt. 17. Limit. 10. per totam vbi multa ait in hac materia.*

Veluti eodē modo dicitur de præcepto de reſidendo, quia, neque in tali caſu appellatio venit admittenda; niſi quando allegaretur aliqua iuſta cauſa excuſationis, aliàs ſecus, *vt fuit dictum in Aſtorien. exemptionis Lunæ 15. Martij 1610. coram Card. Pamphilio, & in alia Ferrarien. Attentatorum Mercurij 14. Mart. 1629. coram Durano*, & in hac materia decreti de euacuando, ſiue de exfractando, *vide Scacc. de appellat. quæſt. 17. limit. 26. membr. 2. & habemus Concil. Triden. ſeſſ. 23. cap. 1. in fine, de reſor.*

332 Amplia vigeſimoſextò, quòd appellatio admittatur à Iudice, quando relinquitur aliquid illius arbitrio, *vt ait Gratian. in ſua deciſ. 86. num. 7. Rota Marchiæ*, quòd tamen non haberet locum, ſi fuerit remiſſum eius libero arbitrio, quia tunc æquiparatur Principi; At ſecus, ſi ſimpliciter, *idem Gratian. lib. primo diſceptation. forenſ. cap. 146. num. 23. & Rota deciſ. 47. num. 3. de appellat. in nouis.*

333 Extende primò, quòd detur etiam appellatio in arbitrarijs conſtito de gratuamine; aliàs ſecus, *vt ait dictus Gratian. lib. 1. diſcept. c. 170. n. 6. & 11.*

334 Extende ſecundò, quòd etiam datur à ſententia lata de conſilio alterius, quāuis non poſſit a Iudice appellari, *idem Gratian. deciſ. 51. num. 5. & Benintend. deciſ. 97.*

335 Quod enim quoque procedit, etiam ſi Princeps ferat ſententiam ad relationem Doctoris, cui fuiſſet commiſſa cauſa, cum clauſula (Quod faceret iuſtitiam nomine Principis) *vt ait Grammat. deciſ. 35.* Licèt tamen *Riccius in ſua collect. 1311. par. 5.* dicat inueniri aliquos, qui tenent talem ſententiam executionem paratàm, non obſtante appellatione, mereri, & inter alios allegat *Capic. in ſua deciſ. 111. num. 1. & 4.*

336 Concordari tamen poſſunt huiuſmodi opiniones hoc pacto, nempè, vt prima procedat, quando quis ab ea ſententia prædicto modo lata reclamaret; ſed non appellaret, cum a Principis ſententia appellare non liceat. Secunda verò procedere poteſt, ſi quis è conuerſo per modū appellandi ab ea ſententia Principis, ſed ex relatione vnius Doctoris procederet, à qua ex prædicta ratione non appellare, ſed ſolum reclamare permittitur, vt colligitur ex illa *dec. Capic. 111. n. 1. & 4.*

337 Ratio autem contrarium tenentium, vt ſcilicet ab huiuſmodi ſententia appellatio detur, ea eſt, quia cum appellare ſit Iuris Diuini; idcirco per Regem vniuerſaliter tolli non poteſt, & præſertim, quādo ſumus in ea ſententia ab vno Doctore, ſed nomine Regio prolata, quia tunc videtur potius aduerſus errorem, ſeu imperitiam relatoris prouocari, quam aduerſus Principis ſententiam conqueri, *textus eſt in l. 1 in princip. ff. quan. appell. ſit Paris de Puteo in ſuo ſind. in verſ. appell. §. ſubijcio pulchram quæſtionem*, & ibi loquitur de vna commiſſione facta, per Regem, quòd Commiſſarius pronunciet ſub nomine Regio, & ibi concludit, quòd per huiuſmodi clauſula, appellatio nō tollatur ea ratione, vt lex ea de iure Diuino fuerit adinuenta, *idem tenet Roman. in conſ. 521. in prima colum. & Capic. in dicta deciſ. 111. num. 2. & deciſ. 436. & Benintend. dec. 15. per totam Rotæ Bonon. & Borell. in ſua ſumma deciſionum, tit. 33. num. 516. cum ſequentib. de appellation.*

338 Extende tertiò, idem procedere in ſententia lata de conſilio electi de partium cōſenſu, *vt ait Iaffred. dec. 453.* Licèt *Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 243. num. 16. alleget dictum Iaffred. in deciſ. 241. incipien. Interloquutoriam, qui Gratian.* in hoc erit videndus, *& Ricc. in ſua collect. 166. par. prima Miſinger. in ſua centur. 3. obſeruatione 35. & Afflict. in deciſ. 188. num. 4.*

339 Extende quartò, quoque procedere à remiſſione ad Concilium ſapientis, à quo appellatio datur, *vt ait Scacc. de appellat. quæſt. 17. limitat. 12. num. 2. Magon. deciſ. Florent. 63. & Marta in compilat. deciſ. cap. 154. tom. 1. in verbo Appellatio.*

340 Extende quintò, idem procedere in caſu reductionis laudi, à quo appellatio datur, niſi expreſſè ea prohibita reperiatur, vt ex receptiori DD. calculo ait *idem Marta*

Marta ibi ſup. in c. 162. Beninten. dec. 15. Rota Bonon. & Gratian. in deciſ. 86. Rota Marchiæ; licèt in fine dicat quòd non venit retardanda executio præſtita tamen cautione in caſu retractationis, & ſine difficultate, qñ ille Iudex in modico laudũ auxit vel minuit, *vt ait Scac. de appellat. par. 3. c. 2. q. 17. limitat. 14. nu. 3. verſ. Aly verò*, ſed in hoc omnino vide quę dixi in limitatione ad hanc ampliationem.

341 Extende ſexto prædictam ampliationem quoque procedere, quando eſſemus in æſtimatione periorum omiſſa partium certioratione: quia tunc ab ea erit appellandum, *vt ait Gratian. lib. 2. diſceptat. cap. 228. num. 5. & Benintend. in ſua deciſ. 97. Rota Bonon.*

342 Limita tamen primo dictam ampliationem in prædicto caſu non procedere, quando iudicium alicuius arbitratoris à Iudice ad quem, fuerit confirmatum, vt benè comprobat *idem Gratian. in ſua deciſ. 86. num. 10. & Rota Lucen. in deciſ. 38. & Benintend. in ſua dec. 15.*

343 Contrarium tamen venit dicẽdum, quando appellatio datur à ſententia lata per Iudicem in cauſa reductionis ad arbitrium boni viri confirmatoria laudi, *vt ait idem Benintend. in dicta deciſ. 15. nu. primò.*

344 Declara tu tamen quòd à dicta arbitrorum ſententia appellatio non ſit concedenda niſi de nullitate ſit dictum, vt dicunt vltra *Gratian. in ſua deciſ. 18. Anna in ſingular. deciſ. 229. & Minad. deciſ. 19.*

345 Ratio autem iſtius declarationis ea eſt, quia nullitatis exceptio impedit executionem ſententiæ, &pręſertim, quando de nullitate inita tempus legitimum fuerit oppoſitum, vt ait *deciſ. vltima* Regni Aragoniæ. Quamuis in Regno Neapolit. pragmatica extet *ſub die 11. Maij 1612.* vbi diſponitur quòd cauſa principali deciſa, iſta exceptio nullitatis non veniat admittenda, & de hoc rationem reddit *Riccius in ſua collect. deciſ. 1521. par. 5.* ſed quomodo id procedat, vide in verbo *Arbiter concl. 133. num. 24. cum ſeqq.* & ibi multa inuenies in hac materia.

346 Rurſus hic obiter erit notandum, q; ſcilicet, in caſu appellationis ab arbitris interpoſitæ acta coram eis facta ſunt tranſportanda, veluti dixi in verbo Acta, & *ita quoque fuit dictum in Maceraten. executionis rei Iudicatæ Veneris 16. Martij 1607. coram Gregorio Decimo V. quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 300. num 2.*

347 Limita ſecundò ampliationem non procedere, quando ſumus in his quæ conſciẽtiæ alicuius relinquuntur, à quibus appellatio non datur, *vt ait Rota deciſ. 18. de conceſſ. præben. in nouis, & veluti dixi infra ſub num. 858.*

348 Amplia vigeſimoſeptimò, quòd appellatio ſit præmiſſa in cauſa finium regundorum, *vt ait Amat. in ſua dec. 19. Riccius in dicta collectanea 166. & Gratian. in ſua deciſ. 92.*

349 Vndè ad hoc nota quòd ſi feratur ſententia vbi diceretur fines eſſe ponendos in locis, quorum occaſione vſurpatio prætendatur tunc appellatio admittitur, *vt ait idem Gratian. in dicta dec. 92. num. 3.*

350 Et ratio eſt, q; à cauſa diuiſionis & poſſeſſionis habet cauſã admixtã proprietatis; ſecus autem, qñ ſententia ſimpliciter declarat, & nil de nouo inducit, quia tũc appellatio non daretur, *vt ait Marta in compil. deciſ. tomo 1. in verbo Appellatio cap. 164.*

351 Extende primò dictam ampliationẽ etiam procedere, vbi ſimul ſpolio ageretur *vt ait Rota in vna coram Pelegrino per text in l. ſi irruptione ff. fin. regund.*

352 Extende ſecundò quod etiam appellatio datur à ſententia, in qua tenuta confirmatur, *vt ait Gratian. in dicta ſua deciſ. 92.*

353 Fallit tamen vbi ageretur iudicio, vt agri reſtituerentur, veluti, quia erant cõmunes; ſed fuerũt ab alio occupati, quia tunc à tali ſententia appellatio quoad effectum ſuſpenſiuum non erit tolleranda *idem Gratian. in dicta deciſ. 92. n. 6.*

354 Sed pro ornamento iſtius materiæ ſciendum erit quòd iſta actio finium regundorum in ſe latiſſimam naturam continet, & proprerea ad illius perfectiorẽ intelligentiam ſic erit diſtinguendum; nempè, aut quishuiuſmodi actione agit, & ſolum ſe poſſidere vſque ad certum terminum aſſerit, & tũc ſolùm de poſſeſſione contenditur; ſed ſi aſſereret ſe

tantum

tantùm dominum vſque ad certum terminum, & aduerſarius neget, & tunc ſolùm de proprietate contenditur; ſi verò vtrumque aſſerat, & aduerſarius vtrumque neget, eo caſu de vtroque agitur; ſed ſi ſolum de terminis apponendis, vel de appoſitis reformandis, & tunc in huiuſmodi actione non contenditur de proprietate, vel poſſeſſione, ſed ſolùm de terminis, & propterea pro poſſeſſione, & proprietate intentare poteſt, licèt quandoque cauſam proprietatis admixtam habeat, veluti, quando per aduerſarium poſſeſſio, vel proprietas negatur, vtpotè, quando aduerſarius ſe ius in te habere dicit, ſed ſi ſimpliciter ageretur, an fines ſint erecti, & nihil negatur, tunc id proprietati non cohæret, vt pulchrè diſtinguunt *Doctores allegati à Benintend. in ſua deciſ. 86. num. 1. & 2. Rotæ Bononien.* ſed in hac materia recurras in verbo *Actio finium regundorum*, vbi multa notanda inuenies.

355 Amplia vigeſimooctauò, quòd appellatio detur a ſententia, in quo Iudex aliquos teſtes admittit, aliquos vero repellit; & ratio ea eſt, nedum, quia huiuſmodi pronunciatio vim diffinitiuæ habet, cum per eam negotium illud terminetur, vt in his terminis *fuit dictum in Calaguritana de Branteuilla Lunæ 5. Iulij 1604. coram Cardin. Sacrato, quæ eſt apud Marcheſ. de comiſſ. par. prima fol. 304. num. 2. & Surd. deciſ. 36. n. 16. & Ioſeph. Ludouic. in deciſ. 38. Rotæ Peruſiæ, & Marta in compilat. deciſionũ in verbo Appellatio cap. 144. tomo primo.* Verum etiam, quia ſi appellatio à denegatione probationum nõ interponatur, tunc illis quis renunciare cenſetur, *vt fuit dictum a Rota per Card. Caualer. dec. 421. num. 8.*

356 Sed ad id nota quòd ſi appellans poſtea peteret à Iudice à quo teſtes abfuturos, vel valetudinarios recipi, non ob id tñ appellationi renunciare dicetur, *vt ait Rota deciſ. 15. de appellat. in antiq.*

357 Declara tu tamen, quòd Iudex à quo poteſt recipere teſtes ad perpetuam rei memoriam ſi fuerit ab interloqutoria appellatum; ſecus tamẽ eſſet, ſi a diffinitiua, & nota, ꝙ interloqutoria dicitur, ſi Iudex pronunciaret eſſe procedendum ad vlteriora in examine, & ideò poſt illius decreti appellationẽ attentata non inducuntur, *Rota deciſ. 325. numero 1. & 2. par. 1. in recentior.*

258 Amplia 29. quòd appellatio permittatur à decreto Iudicis dantis tutorem, quando ille tutor eſſet læſus, *vt ait Gratian. in deciſ. 30. num. 3.* Secus verò, quando de grauamine non conſtaret, quia tunc appellatio non daretur, aliàs nimis graue, & incommodum eſſet Pupillo, eum ad alium Iudicem ſuperiorem trahi, *Marta in ſua compilat. deciſ. cap. 187. tom. 1. in verbo Appellatio.*

359 Extende primo idem procedere à ſententia ſuper excuſatione tutoris, *vt ait idem Gratian. ibi ſupra num. 11.* Et ratio eſt, quia a grauamine legis generalis non appellatur, *vt ait Marta ibi ſupra*; ſed ſi appellatio pendeat ſuper excuſatione tutelæ, & tunc appellans ſit, verbigratia, electus ad quartam tutelam, tunc ille poterit ſe excuſare cum tertia, quam impugnauit, *vt ait Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 279. nu. 39.* ſed intra quod tempus debeat ſe excuſare, *ait Scaccia de appellat. quæſt. 17. limitat. 8. nu. 12.*

360 Extende ſecundo quod datur appellatio, ſi non datur tutor nominatus per matrem tranſeuntem ad ſecunda vota; cum Iudex eum confirmare teneatur, dũmodo ſit idoneus *Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 668. num. 16. & ſeqq*

261 Subextende id in tantùm eſſe verũ, vt propterea dicta mater poſſit, ac valeat eius fratrem, & etiam Victricum nominare in tutorem filij, etiam idoniori omiſſo, dummodo Iudex nominatos à matre, vti idoneos confirmet, iuxta veriorẽ opinionem, *vt ait Menoch. de arbitrar. caſu 151. num. 4. Paſchal. de vir. Patr. poteſt. parte 3 cap. 10. num. 25. fol. 363.* contra opinionem Decij *in conſilio 674. nu. 7.* contra quem quoque tenet *Gabr. conſ. 27. num. 5. lib. 1. Bald. in l. fin. C. de contrar. iudic. tutel. & Boer. deciſ. 266. num. 3. & alij allegati à Gratiano in præcitato loco num. 19. cum ſeqq.*

Contrarium, ꝙ ſcilicet filij, non ſit dandus tutor nominatus a matre per illius conuolationem ad ſecundas nuptias, & præſertim victricus ob præſũptionẽ, quãtus facit de mala fide, ex matris nominatione ob amorem victrici, *ait Menoch. in ſuo conſilio 5. num. 34. Caualcan. de tut.*

tut. & curat. num. 289. *Grat. lib.* 2. *diſc. cap.* 219. *num.* 10. *& Sanchez. de matrimon. diſput.* 88. *nu.* 36. *lib.* 7.

Concordari poſſunt huiuſmodi opiniones hoc modo, nempè, vt prima procedat, quando non adſunt legitimi, nempe auia, patruus, & ſimiles qui ſe apponant, & ille nominatus à matre fuiſſet pro idoneo admiſſus à Iudice, quia tunc ille idoneus à matre nominatus præfertur alteri magis idonèo, *vt ait idem Grat. lib.* 4. *diſc. cap.* 668. *n.* 18. Secundo verò, quando ſecus; licèt ego nũquam in iudicando, & conſulendo a ſecunda recederem, ex ea ratione, quia nedum mulieres ſoleant ſemper magis diligere virum viuentem, quam mortuum, ac illius filios ob blanditias quas à viuo habent, ac habere ſperant in futurum; verum etiam, quia libenter mater nominarer victricũ in tutorem filij, vt ipſa quoque commoditate, ſiue potius dilapidatione bonorum eiuſdem frueretur, argumento eorũ quæ *ait Menoch. d. conſ.* 5. *num.* 34. *Card. Seraph. deciſ.* 1194. *num.* 2. & in omnem euentum mater tenetur notificare legitimos adeſſe tutores, *vt ait Grat. d. c.* 219. *n.* 12. 17. licèt ſecus, quando non adeſſent propinqui, ſiue eſſent mortui intra annum conuolationis ad ſecundas nuptias, quia tunc ea filij ſucceſſione ob non tutoris petitionẽ non priuaretur, *vt ait Rota deciſ.* 479. *part.* 1. *recent. & Grat. l.* 2. *diſcept. cap.* 343. *num.* 18. & multa ait *Merlin. de legit. l.* 4. *tit.* 2. *quæſtio.* 1. *&* 4. *per tot.* vbi enumerat multos caſus, ob quos mater non excludatur à ſuceſſione filij ſi tranſiens ad ſecunda vota illi tutorem non petierit.

362 Extende tertio quod dicta appellatio permittatur ab electo ad aliquod officium antequam ſe excuſet, *vt ait idem Gratian. ibidem num.* 16.

363 Fallit tamen, quando eſſemus in defenſore Ciuitatis, quia iſto caſu appellatio non admittitur, *idem Gratian. ibidem num.* 17.

364 Amplia trigeſimò quòd ea conceditur latis tribus ſententijs conformibus ſuper re, de qua controuertitur, vna cum fructibus, damnis, expenſis, & intereſſe, quorum liquidatio per Iudicem reſeruetur, iuxta comunem ſtilum Curiæ, de quo teſtatur *Rota dec.* 100 *n.* 2. *p.* 1. *diuer. Grat. lib.* 3. *diſc. c.* 444. *n.* 14. *&* 26. & veluti dixi in verbo *Aegidiana concl.* 63. *n.* 47.

365 Extende primo hanc ampliationem procedere, etiamſi eſſemus in poſſeſſorijs, quia reſpectu fructuum appellatio datur, *vt ait Rota apud Cincium de cenſibus deciſ.* 233. *num.* 6. *& veluti dixi in ampliatione* 6. vbi recurras, & prius in ampliatione prima & præſertim in verſ. *extende ſecundo*

366 Contrarium tamen, vbi ſimpliciter appellaretur aduerſus tres conformes, quia tunc earum appellatio executionẽ non impedit, immò nec eo caſu admittitur cautio *l.* 15 *à quo ff. de re iudic. vt ait Put. dec.* 374. *num.* 1. *lib.* 2. & veluti dicam in limitatione ſeptima.

367 Extende hanc ſecundam opinionem adeò eſſe veram, vt ſi venditor appellationem contra emptorem pendere ignorat, licèt ſi appellet ea appellatione vti poſſit, etiam victo emptore per tres ſententias, tamen illatum executio non eſt impedienda; nam emptori eſt imputandum, quare litem motam ſuper re empta, venditori non denunciauit, *vt ait Put. ibid. num.* 3. *& Borell. de ſent. execut. tit.* 32. *num.* 114.

368 Contrariam tamen opinionem videtur tenere *Theſaur. deciſ.* 181. *& Sfortia Odd. de reſtit. in integr. quæſt.* 43. *n.* 1.

369 Et conformes dicuntur ſententiæ, quando conueniunt in effectu, *Rota in Romana Saluiani* 19. *Nouemb.* 1593. *coram R. P. D. Pena*, & ſic illæ ſunt exequendæ (etiam quod in aliquibus diſſentiant) in his in quibus ſunt concordes, cum eadem ſit ratio partis, quoad partẽ quæ totius, quoad totum, & ſic in minori ſumma ſuſtinentur, *Surd. conſ.* 102. *nu.* 15. *lib.* 1. *infinitos allegat Borellus ibi ſupra num.* 16. *Caſtren. conſ.* 163. *num.* 2. *lib.* 2. *Dec. conſ.* 385. *& Aflict. deciſ.* 362. item ſententię conformes dicuntur quæ conueniunt in ſubſtantia, vel qualitate principali, licèt in uerbis diſcordẽt *Teſaur. deciſ.* 228. *num.* 2. *Surd. deciſ.* 102. *num.* 9. *Rota deciſ.* 241. *num.* 4. *par. prima diuerſ. & in Bononien. cenſus* 17. *Martij* 1628. *coram Coccino Decano & in Romana pretij bonorum* 31. *Ianuarij* 1628. *coram Merlino, & in Rauenaten. concurſus creditorum* 2. *Iunij* 1628. *corã Pirouano, & in Rom. inueſtimenti*

21. *Iu-*

21. *Iunij* 1628. *coram Ghiſlerio, & in Romana ſcutorum* 100. *mill.* 28. *Ianuarij* 1628. *coram Card. Viril. & in Bononien. Terra* 17. *Nouemb.* 1628. *&* 12. *Febr.* 1629. *coram Vbaldo, & in Rom. Syluæ,* 28. *Nou.* 1628. *coram Veroſpio, & dec.* 92. *num.* 2. *par. prima in recentior. & penes Cinc. de cenſib. deciſ.* 188. *num.* 3.

Secus autem, quando vna eſſet lata ſuper meritis cauſæ, alia ſuper deſertione appellationis, quia tũc vna eſſet interlocutoria, alia diffinitiua, *vt ait Affl. dec.* 362 *Theſ. dec.* 122. *Grat. dec.* 18. *& fuit ita deciſum à Rota in Romana ſucceſſionis de Iuſtis Veneris* 23. *Maij* 1597. *coram Orano.*

370 Quinimmò amplia prædicta in tantum procedere, quòd etiam ſi in una ex illis adſit aliquod capitulum ſeparatum appellabile, & nouum grauamen inferens; nihilominus illæ veniunt exequendæ, *vt fuit dictum in Romana cenſus Lunæ* 4. *Februarij* 1602. *coram Cardin. Pamphilio*, item neque cauſa expræſſa in ſententia reddit eam minus conformem ſiue ab alijs diuerſam, *vt fuit dictum in vna Romana Saluiani interdicti Veneris* 19. *Nouembris* 1593. *coram Penia.* ſecus autem, quando non eſſemus in capitibus ſeparatis, ſed connexis, & ſententia vna nouum grauamen inferret, veluti, quando Iudex condẽnauit in expenſis ad quas alij non condemnarunt; licèt tamen difformitas iſta, quoad expenſas non impediat executionem ſententiarum in negotio principali, ſi tamen in eo ſint conformes, *vt ait Theſ. deciſ.* 122. *n.* 6. *&* 7. & propterea videmus, etiam quòd ſi adſint plures ſententiæ quæ faciant rem iudicatam, tunc ſunt exequendæ in ea parte in qua conueniunt, etiam ſi vna plus contineret, quàm altera, quòd tamen intellige verum, quando eſſemus in capitibus ſeparatis, vt ſunt expenſæ à negotio principali, & de ſimilibus, ſecus autem in indiuiduis, quia vtile per innutile vitiatur; *vt ait Rota per Buratt. deciſ.* 368. *& ibi per D. meum addentem, & Theſ. d. deciſ.* 122. *nu.* 10. *& Rota in Rauennaten. concurſus creditorũ* 2. *Iunij* 1628. *coram Pirouano, & deciſ.* 241. *num.* 4. *par.* 1. *diuer. & in deciſ.* 92. *num.* 2. *par.* 1. *recent.* vbi firmat, quod poteſt fieri ſententiarum executio in ijs in quibus adeſt conformitas abſque eo, quòd fiat in his in quibus viget difformitas, *Couar. c.* 25. *pract. qq. num.* 6. *verſ. Ego verò.*

371 Immò extende, quòd ſententię prædictæ exequũtur etiamſi ſuper attentatis eſſent latæ, *Borell. ſuperius allegatus nu.* 80.

372 Contrarium quòd ſcilicet ſententiæ non ſint exequendæ, quando vna illarũ ſit nulla; ẽt quòd cõmiſſio adſit, quòd conſtito de tribus res iudicata exequatur cum illa clauſula ſit intelligenda de ualidis, quia nulla nomen ſententiæ non mereatur, *vt fuit dictum in vna Lauden. pecuniaria Veneris* 1. *Iulij* 1588. *coram Cardin. Pamphilio, Milus in repertorio in verbo ſententia, Put. deciſ.* 420. *lib.* 1. *Mohedan. deciſ.* 3. *de ſentent. & re iudic. & Rota in Mediolanen. reſciſſionis contractus Mercurij* 4. *Iulij* 1602. *coram Card. Lancellotto, & Rota deciſ.* 662. *par.* 1. *recen. & in Ferrarien. attentatorum* 14. *Mart.* 1629. *coram Durano.* At ſecus, quia ſententia prima fuiſset per ſecundam confirmata, quia tunc nullitas aduerſarios primam opponi non poſset in ſtatuto Vrbis *c.* 190. *l.* 10. *& Rota per Gregor. dec.* 508. *num.* 3. immò notandum eſt, quòd de iure cõi, ſi ſententia nulla ex defectu citationis per ſecundã confirmetur, tunc non poteſt amplius ea dici nulla, ſi id pars poſt ſententiam opponat, *vt fuit dictum in Elboren. Iuris conferendi quæ eſt penes Marcheſ. par.* 3 §. 1. *fol.* 393. *num.* 1. & multo magis, quando nullitas non eſset vna ex tribus, quia tũc ea, & pręſertim poſt rem iudicatam attendi non det, *vt ait Greg. d. dec.* 508. *num.* 1.

373 Extende ſecundo dictam ampliationem 30. eo magis procedere, & ſic quòd dicta appellatio aduerſus tres ſententias detur, quando ex diuerſitate ſententiarum nouum grauamen infertur, quia tũc eidem grauato appellatio permittitur, *Amat. deciſ.* 55. & *Marta ibi ſupra cap.* 167. & in dubio ſemper eſt iudicandum ne ſentẽtiæ dicãtur cõformes, & ꝙ per conſequens ab eis appellare liceat, *ad trad. per Aym. conſ.* 183. *num.* 4. *& Gabriel conſ.* 56. *n.* 12. *lib.* 1.

374 Secus verò ſi eſſemus in tribus conformibus, ſiue ab vna vim ſenteniæ Præfecti Prætorio habentis, à quibus appel-

latio

latio non datur ita facilè, *vt vult Theſ. deciſ.* 122. *& Capicc. in ſua deciſ.* 59. *Regni Neapol.*

375 Contrarium tamen eſſet, veluti, ſi quis in petitione reſtitutionis in integrū à ſententia Principis aliquem colorem oſtenderet, veluti, quia eſſemus in cauſa Eccleſiæ, aut minoris,& adeſſet læſio, quæ incontinenti probari offeratur, quia tunc illius ſententia exequenda non veniret, ſed impeditur, aliàs prædictis deficientibus fit exequtio, præſtita tamen cautione per exequentem, veluti eodē modo dicitur, ſi poſt decem dies petatur reſtitutio in integrum aduerſus ſententiā Papæ, vel Imperatoris, quia ea executioni demandatur, mediante cautione prædicta, *Cappell. Toloſ. deciſ.* 54. *Fran. Marc. deciſ.* 53. *& Aufrer. ad Cappell. Tholoſ. dicta deciſ.* 54. *in fine, & Magon. deciſ.* 104. *num.* 25. *Rota Floren. & cæteri Doctores allegati à Borello de ſentent. execut. tit.* 32. *num.* 71. *& ſeq.*

376 Et ratio eſt, quia Principis ſententia ſemper præſumitur ſancta & iuſta, necnō etiam quia ea vim ſupplicationis habet, quæ de ſui natura executionem non retardat, *vt ait Borell. in præcit. loco num.* 74. *cum ſeqq.*

Extende illud quòd fuit dictum de appellatione à tribus conformibus prohibita procedere quoque in duobus, quæ ſint conformes, à quibus appellare non licet, quando ſtatutum iubet, vt ad earū exequtionem procedatur, non obſtante cuiuſcumque nullitatis notoria exceptione, *vt ait Rota deciſ.* 552. *num.* 7. *par.* 3. *recent. & ibi aliæ deciſiones allegantur.*

377 Extende tertiò, illam trigeſimam ampliationem procedere, quando allegaretur nullitas, quæ incontinenti probaretur, & quæ ex actis & proceſſu oſtenderetur, *vt ait Iaffred. Balb. in deciſ.* 471. *incip. Clementina, Viuius in ſua deciſione* 495. *ſiue* 497. *ſub nu.* 1. & tunc nullitas euidens ea dicitur, quæ per actorum inſpectionem probatur; aliàs ſi hoc modo non probaretur, executio trium conformium non eſſe retardanda, *vt ait Borell. de ſentent. execut. dicto tit.* 32. *num.* 50. *Iaffred. dicta deciſ.* 471. *Benintend. dec. Bonon.* 67. *num.* 12.

378 Et nota quòd nullitas etiam militare dicetur ſi vltima tantum ſententia ex tribus allegaretur nulla, *vt ait Rota per Creſcent. in deciſ.* 1. *num.* 2. *de ſentent. & re iudic.* Et ratio eſt, quia tunc deficeret numerus trium, *vt ait Borellus ibi ſupra num.* 52. *& veluti ſuperius dixi.*

379 Extende quartò eam procedere, quando daretur de nullitate iuriſdictionis iudicentis, quia tunc exequtio trium impediretur, ſi de ea incontinenti probaretur, *vt ait Viuius in ſua deciſ.* 495. *&* 497. *& Creſcent. deciſ.* 22. *tit. de ſentent. & re iudic. & Ant. Theſaur. dec. Pedemont.* 228. *& Borell. ibi ſupra n.* 51. *& ſeqq. & in terminis fuit reſolutum à Rota in Lauden. pecuniaria* 1. *Iulij* 1588. *coram Card. Pamphilio, Rota deciſ.* 20 *de reform. in antiq. Egid. deciſ.* 46. *Afflict. deciſ.* 354. & præſertim oppoſitione cōcurrente, *vt ait Butr. in c. cum M. Ferrarienſ. num.* 59. *& Rota ibi coram Card. Pamphilio.*

380 Secus autem, ſi malitioſè, aut per calumniam id fuiſſe factum viderit Iudex, ex aliqua probabili cauſa, nempè cauſa protelandæ exequtionis, aut ſimilibus, quia tunc poterit, etiam pendente nullitate ad executionem procedere, *vt dicunt Doctores allegati à Borello ibi ſupra num.* 54. Nam ſępiſſime appellantes eo remedio appellationis ad calumniam abutuntur, & præſertim, ſi ſint rerum controuerſarum poſſeſſores, *vt ait Andreas Gail. deciſ.* 128. *part.* 1. *Cameræ Imper. & Mart. in compil. deciſ. in verbo Appellatio cap.* 108. *tomo* 1.

381 Quapropter concludendū erit, quòd licèt in caſu trium conformium exceptio nullitatis earum executionem impedire nō poſſit, iuxta *clemen. vnicam de ſent. & re iudic.* Secus tamen erit, quando illæ ſententiæ grauamen irreparabile continerent, quia tunc prædicta regula non procedit, *vt ait Franch. deciſ.* 36. *Cappell. Tholoſ. deciſ.* 411. *& in hoc omninò recurras in limitatione* 6.

Animaduertendo prętereà, quòd id, quod dicitur de tribus conformibus, iuxta diſpoſitionem iuris communis, procedit etiā attento ſtatuto Vrbis in duabus, qui faciunt rem iudicatam inter Ciues, incolas, diſtrictuales, & in omnibus Curiis, etiam in Rota, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. in ſua deciſ.* 197. *& ibi per Adden.*

medium appellationis non eſſet admittendum; ſecus autem, quando eſſemus in ſententia non reuocationis ſententiæ excommunicationis, à qua appellatio datur, *vt latè ait Scaccia in dicta limitatione 22. quæſt. 12. num. 151.*

387 Extende ampliationem primò, vt ſcilicet ea permittatur ab excomunicatione, ſiue interdicto, antequam feratur ſententia, *vt ait Gratian lib. 1. diſcept. cap. 17. num. 4. cum ibi allegat.*

Veluti quoque excomunicatio ſit ipſo iure nulla, quando poſt interpoſitam appellationem fuiſſet lata, etiamſi appellatio fuiſſet extraiudicialis, licèt ſecus, ſi eſſet lata à Iudice dato, cum clauſula appellatione remota. Et in concurſu eiuſdem momenti, nempè excomunicationis, & appellationis, ſic in dubio præſumitur excomunicationem præceſſiſſe, quod tamen intellige in foro conſcientiæ; at ſecus in illo fori, ſed dicens ſe excõmunicatum poſt appellationem, id probare tenetur, vt de his omnibus *ait Scaccia d. limit. 22. n. 54. cum ſeqq.*

388 Extende ſecundò, quod etiam appellatio permittatur à declaratione pœnæ ipſo iure fulminatæ, tam à lege, quam ab homine, quaſi tunc inferat nouum grauamen, ita vt facile Iudex decipi poſſit, *vt dicunt Doctores alleg. à Grat. in lib. 3. diſceptat. c. 494. nu. 28. Scac. d. limit. 22. nu. 47. & ſeqq.*

389 Declara tamen appellationem eſſe admittendã ab intimatione alicuius fulminati proceſſus, ſi cauſa grauaminis exprimatur, & probetur, vt ſit in ſententia interlocutoria, *vt fuit dictum à Rota in vna Gerunden. Cappellaniæ Veneris 5. Maij 1595. coram Card. Mantica, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 324. n. 4.*

390 Et cauſa grauaminis ſatis legitima diceretur, ſi Iudex ſine cauſæ cognitione procederet; & propterea videmus, quòd poſſeſſor præſertim cum titulo, ſine ea poſſeſſionem dimittere non tenetur, *vt ait Put. dec. 271. num. 7. lib. 3. & Cardin. Mantic. d. dec. 324. n. 4. & 5.*

391 Extende tertio, quòd etiam appellatio detur à comminatione, quinimmò ea etiam poſt decem dies admittitur, cum comminationes vim ſententiæ non habeant; nec propterea vnquam in iudicatum tranſeunt, veluti dicitur de ijs præceptis, quæ abſque cauſæ cognitione à Iudicibus fiunt, à quibus, quandocumq. appellare licet, *vt ait Gratian. lib. 2. diſc. c. 239. n. 16. cum ibi alleg.*

392 Extende tertiò, idem procedere in appellatione à fulminatione cenſurarum executoris, quę adeò operatur, vt omnia eius geſta in vim citationis reſoluere faciat, *vt ait Rota per Achil. de Graſſis in dec. 4. de ſent. excommunic.*

Secus tamen, quando declaratoria cenſurarum eſſet facta, ob non paritionem rei iudicatæ, ſiue facta contra obligatum in forma Cameræ, *vt ait Scac. d. limit. 22. quæſt. 17. n. 44. & ſeqq. & Rot. dec. 248. nu. 2. p. 3. recent.*

393 Sed nota tamẽ, quod interim excommunicatus pendente appellatione in iudicialibus, & extraiudicialibus eſt vitandus, *vt ait Rota dec. 2. n. 5. de dolo, & contum. in addit.*

394 Declara tamen prædicta non procedere, vt diximus, quoad effectum excommunicationis, quem appellatio non ſuſpẽdit, ſed eſt neceſſaria illius abſolutio, veluti ſuperius dixi ex mente *Rotæ in deciſ. 3. num. 1. par. ſecunda, in recentior. & Cappell. Tholoſan. deciſione 299. num. 7. & 8.* vbi propterea ait, quòd appellatio à ſententia excommunicationis non datur, vt vinculum ipſius ſententiæ ſuſpendatur; ſed benè, vt illius cauſæ cognitio ad ſuperiorem deuoluatur.

395 Extende prædicta, eò magis procedere in excommunicato per ſententiam, quia tunc illi appellatio ſuſpenſiua, nullo modo concedenda venit, ſed interim pendente, deuolutione Iudex poterit illum excommunicatum denunciare, *Cappell. Tholoſ. deciſ. 299. & plures alij allegati à Borello ibi ſupra nu. 383. & ſeq.*

396 Sed in caſu admiſſionis appellationis animaduertas, quòd excommunicatus tenetur appellare à ſententia excommunicationis in termino, ſed à die exiſtentis conditionis, non autem a die prolationis ſententiæ ſicut in alijs, *vt ait idem Borell. ibi ſupra, num. 890.* Licèt ſententia excommunicationis numquam in rẽ iudicatam trãſeat, quia quotidie grauat, *ait Scac. de appell. q. 12. n. 150.*

397 Animaduertendo inſuper, quòd appellans iſtud grauamen excõmunicationis euitabit, ſi appellationem præceſſiſſe pro-

probabit, aliàs ſecus, cum in dubio pro ſententia ſit præſumendum; & propterea iſtud onus probandi contrarium excommunicato incumbit, *vt ait Rota in deciſ. 29. per totam in antiq. & facit deciſ. 789. nu. 2. & 6. par. 3. recent.*

398 Extende quarto, prædicta quoque procedere, veluti ſi eſſemus in facto notorio, à quo licet appellatio non detur, per regulam *Quod per ſe patet, non eſt neceſſe probare*, & per alteram, *Quod in rebus claris, non ſit vlterius diſputandum.*

Fallit tamen, quando eſſemus in ſententia factum eſſe notorium declarante, quia tunc ab ea appellatio datur, *vt ait Anan. in cap. ſuper his, colum. ſeptima de accuſat. & in cap. probibens, colum. 1. de Magiſtr. Bald. in cap. ad noſtram, in fin. de appell. Decius in cap. peruenit, colum. 1. eodem tit. & Gratian. lib. 2. diſceptat. cap. 239. num. 29. & 30. Rot. dec. 79. num. 4. par. 3. recent. & vide qua dicam in limitat. 17. num. 832. cum ſeqq.* & ibi multa in hac materia inuenies.

Extende eodem modo procedere in appellatione prohibita ab aliqua conſtitutione, quia non cenſetur prohibita à pronũciatione Iudicis, ſuper dicta Conſtitutione, *vt ait Rot. d. dec. 79. n. 4. p. 3. recent.*

Sed pro coronide, & ornamento iſtius materię inferendæ excommunicationis, notandum erit, quòd declaratoria ferri non poteſt, niſi prius liquidatio præcedat, *vt fuit dictum in Pampilonen. de Ianſi 14. Decembris 1598. coram Litta, & in Neritonen. penſionis 5. Nouembris 1601. coram eodem, & per Cardinalem Seraphinum deciſ. 1213. in fin. & Saluſt. Tiber. in ſua praxi lib. 3. cap. 19.*

Vnde, ſi, verbi gratia, quis fuiſſet in aliquo condemnatus & cõpareret, & fateretur ſe verè eſſe debitorem, ſed non in ea quantitate, de qua fuit condemnatus, & debitam deponeret, cum oblatione, & proteſtatione de ſoluendo illud, in quo ſe eſſe debitorem apparebit, nec non pro illius ſolutione fideiuſſorem præſtaret, tunc ſi vera liquidatio non præcedat, Declaratoria non fertur, *iuxta Doctrinam Angel. in l. quarta, §. prætor ait, num. ſecundo, ff. de re dub. quam communiter ſequuntur Doctores, & Caputaquen. deciſione 150. num. quinto, par. prima, & Rota in Dertuſen. Decimarum 11. Maij 1609. coram Cardinali Marcomontio, quæ eſt apud Marcheſanum de Commiſſion. par. prima, fol. 675.*

Secus autem, ſi non compareret, neque ſe offerret eo modo, quo ſuperius fuit dictum, quia tunc, etiam non facta liquidatione ſententia ferri poſſet, *vt fuit dictum in vna Calaguritana penſionis 19. Decembris 1624. coram Patriarcha Hieroſolymitano Manzanedo, & in Elboren. Spolij 28. Iunij 1627. coram eodem, & prius in Camerinen. prædij 13. Ianuarij 1625. coram Remboldo.*

Item ſecus eſſet, quando ſententia feratur, pro vna certa quantitate, quia tunc ſequeretur, quod certum eſt amplius certiorari, & liquidari non debet, *vt fuit dictum in illa Dertuſen. Decimarum coram Cardinali Marcomontio, & Achil. deciſ. prima, num. 1. de ſent. excom.*

Declara tamen, quòd declaratoria non fertur, niſi ſeruatis prius quatuor terminis de iure ſeruari ſoliti, et ſi de paritione intra illos non doceatur, tunc abſque alia citatione ea ferri poterit, & ita ſeruari eſt ſolita Rota, tam in executorialibus rei iudicatæ, quàm etiam in illis mandati de manutenendo, *vt fuit dictũ à Rota in dec. ſup. alleg. & in Alerien. beneficij Lunæ 2. Iulij 1613. coram Buratto.*

Et nota, quòd vera contumacia vnius reſultat ex intimatione executorialium perſonaliter facta, ſed in hoc vide diſtinctionem, quam facit *Ferentil. in addition. ad deciſionem Buratt. 17. ſub num. 7. & ſeq.* cum qua ſemper pertranſiuit *Rota, & ſignanter per Card. Seraph. dec. 1113. & fuit dictum in Calaguritana Sedilium 11. Mart. 1622. corã Merlino, & in Leodien. Canonicatus S. Pauli 8. Apr. 1622. cor. eod. & prius in Tullen. ſeu Nullius Monaſterij 5. Iul. 1618. coram Sacrato, & in Sorana Beneficiorũ 25. Iunij 1616. coram Pirou. & in ead. cor. eod. 20. Febr. 1617. & in Toletana admiſſionis 2. Dec. 1619. & 19. Nou. 1620. cor. Vbaldo, & in Aſtoricen. præſtimoniorum 13. Iun. 1622. coram eodem, & ibi aliæ deciſion. allegantur, & in Leodien. declaratoriæ 13. Nou 1624. coram Burat.*

399 Amplia trigeſimotertiò, quòd appellatio detur à præſtatione iuramenti deciſiui, *vt ait Miſinger. in ſua obſeru. 39. centur. 1. & Riccius in ſua collectanea 166. par. prima.*

Exten-

400 Extende idem procedere, etiam quòd ab huiuſmodi delatione ſtatim nõ appelletur ab eo, cui inſtandum ſit, & ideo licèt pars aduerſa ſit parata iurare, ſed alterà præſtatione iuramenti appellet, appellatio admittitur, etiam ſi intra decem dies facta non fuerit, veluti in Camera, ita ſeruari teſtatur *Miſing. in dec. 39. par. 1. & Marta in compilat. dec. in uerbo Appellatio cap. 118. tom. 1. idem Miſing. dec. 14. par. 2. idem Marta ibiſupra cap. 130.*

Sed id non ſeruatur in Vrbe, ſi inter partes fuerit prius factum partitum ſuper eo, quod eſſet iurandum, quia tunc illud finem liti imponit.

401 Sed ad iſtius materiæ intelligentiam erit notandum, quòd ille, cui iſtud iuramentum defertur, vnum ex his tribus facere cogitur, nempè aut iurare, vel iuramentum referre, aut ſoluere. Vndè ſi referat; coactè facere dicetur, & ſic intrat regula, quòd ſcilicet lex magis ſuccurrat facienti actum ex neceſſitate, quàm ex voluntate. Item illud iuramentum voluntarium relatum, ei delato æquiparatur, veluti, quando reus ordinatione Iudicis nõ expectãdo delationem iuramenti approbantis actori referat, quia ante approbationem Iudicis dicta iuramenti delatio parti non concludit, & eo caſu eadem ratio, quæ in deferente militaret, vt ſcilicet remedium prouocationis ab eo actu nõ admitteretur, quem ipſe facere procurauit; At ſecus, quando ex neceſſitate referret, quia inter hos caſus diuerſa ratio viget, *vt ait Octau. Caccheran. deciſ. 60. & Marta in ſua compilat. deciſ. cap. 169. tom. 1. in verbo Appellatio.*

402 Contrarium, quòd ſcilicet actio nulla detur, quando lis per iuramentum deciditur, dicunt *Doctores allegati à Gratiano lib. 2. diſcept. cap. 227. num. 42.* & veluti dixi in Limitatione trigeſima, vbi recurras.

403 Extende ſecundò, idem habere locũ in decreto habilitationis à iuramento, à quo appellatio conceditur; ſed eſt benè verum, quòd ea pendente, poteſt in cauſa procedi, *vt ait Franch. in ſua dec. 602. & Riccius in ſua collect. 1311. in princip. in quarta. parte.*

Sed ad hoc, vt magis partibus litigantibus, & Iudici innoteſcat, quando huic iuramẽto litis deciſiuo, ſit locus; animaduertendum eſt, quod cẽto concurrere debent, & primò, quod vnus non cogatur, niſi in re dubia iurare, necnon quando aliàs veritas haberi nõ poſſet de eo, quod contenditur, *vt ait Oſaſch. dec. 10. & deciſ. 97.*

Secundo, requiritur Iudicis approbatio, *vt ait Rot a Genuen. deciſione 156.*

Tertiò, præſentia partis, ac illius citatio, *vt ait Theſ. in ſua deciſ. 68.*

Quartò, illud debet principali à domino, ſed non à procuratore procuratori deferri, niſi cum ſpeciali mandato, & tunc forma partiti ſuper quo venit iurandum, debet parti intimari perſonaliter, ad hoc, vt ſit certus de natura iuramenti, per eam præſtandi, *vt ait Rota Auenionen. dec. 7. Theſaur. dec. 17. & Franciſ. Marc. par. 2. deciſ. 687.* Quamuis tamen ſecus eſſet, ſi mos Regionis expoſtularet monitiones præambulas, ſiue imprecationes, vtputa ſuper Altari, ſiue imagine S. Antonij, veluti ſit cum ruſticis in Patria mea, ſiue de contentis in pſalmo *Deus laudem meam ne tacueris*, vt ait *Theſaurus in ſua deciſione 61.*

Quintò, quòd illud iuramentum ſit delatũ intra tempus præfixi termini ad probandum, & probatum habendum, quia eo elapſo non releuar, ſed tunc via contumaci præcluditur, & iuramentum alteri parti defertur, *iuxta text. in l. manifeſtæ turpitudinis, de iureiur & Rota Genuæ deciſ. 167. & Balb. dec. 74.* Secus autem in lapſu termini ad probandum, etiã publicatio proceſſu, quia tunc is, qui pro publicatione inſteterit adhuc iuramentum offerre valebit, *vt ait Oſaſch. deciſione 97.*

Sextò requiritur tactus ſcripturarũ, iuxta Regionis morem, *vt ait Rota Auenionen. deciſ. 7. & deciſ. 47.*

Septimo, quòd illud deferatur habenti certam notitiam, veluti in facto proprio ad euitandum anceps periurium, *vt dicunt Doctores mox allegan.*

Octauò, quòd purè, & ſine vlla conditione, & maxime in volucra deferatur, ſed partitum debet eſſe clarum, ꝙ enim arbitrio

arbitrio iudicantis erit remittendum, *vt ait Rota Auenionen. in dicta deciſione ſeptima, Surdus deciſione 288. Oſaſch. deciſione 61. & Borgnin. deciſione 27. par. 2.*

Vlterius hic erit notandum, quòd ſi quis iuramẽtum ſemel oblatum recuſat, tunc amplius non admittitur ad iurandum, *vt ait Gratianus libro primo diſceptation. forenſ. cap 92. num. 37.* licet tamẽ ſecus erit, ſi denuo concurreret conſenſus illius qui illud obtulerat.

404 Amplia trigeſimoquartò, quòd appellatio datur à decreto ſequeſtri, & ratio eſt, quia illud eſt contraius, quòd prohibet, vt a b executione ſit incipiẽdũ iudicium, & ob id in huiuſmodi interlocutoria non eſt neceſſaria cauſæ expreſſio, cum ex dicto decreto ſequeſtri ex iuris præſumptione de grauamine conſtet, *vt ait Gratianus lib. 2. diſcept. cap. 232. num. 26. & ſeq. & prius lib. 1. cap. 114. num. 39. & Gaſpar. Gulielm. deciſ. 104. par. 2. & Borell. in ſua ſumma deciſ. tit. 33. de appellation. num. 272. & Rota in Ciuitatis Caſtelli ſeu Rom. ſequeſtri 30. Martij & 15. Iunij 1615. & in Veneta donationis Lunæ decimaſexta Nouembris eiuſdem anni coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 133. num. 11. & deciſ. 595. & ibi latè per addentem.*

405 Contrarium, quòd ſcilicet appellans à decreto ſequeſtri, debeat inſerere cauſam in appellatione, *ait Caſſad. deciſ. 5. num. 5. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct.* & tunc cauſa ad id erit legitima, quando poſſeſſio collitigantium eſt turbida, *vt ait Rota per Buratt. deciſ. 527. num. ſexto.*

406 Extende primò ampliationem adeò eſſe veram, vt propterea, ſi ſequeſtrum contra vnum apponatur, tamen neque dominium, neque poſſeſſionem ille aufert, *vt ait Rota per Seraphin. deciſ. 608. num. 15.*

407 Quòd tamẽ intellige verum, quãdo ſequeſtrum eſſet neceſſarium, ſecus verò ſi eſſemus in voluntario, quia tũc poſſeſſionem aufert, *idem Card. Seraph. deciſ. 756. num. 3. & deciſ. 491. num. 1.*

408 Extende ſecundò idem procedere in ſequeſtro ſuper peſſeſſione beneficij à Iudice appoſito, quia per illud poſſeſſio amiſſa non cenſetur, *idem Card. Seraph. deciſ. 773. num. 7.*

409 Contrarium licèt dicar *in dec. 314. nu. 3. vbi Rota ait*, quòd ſequeſtrum Iudicis poſſeſſione priuat, & eam vacantem facit; quas quidem opiniones cõcordare poſſumus attenta ea diſtinctione de qua ſupra, & ſic quòd prima procedat in voluntario, quia tunc poſſeſſione non priuat. Secunda verò in neceſſariò, *vt ait Rota dec. 273. par. 2. in nouiſſ. coram Cotta.*

410 Extende tertio multò magis procedere, quando ſequeſtrum eſſet fructuum tantũ, non autem poſſeſſionis, *idem Card. Seraph. dec. 287. n. 3.* Sed pro intelligentia iſtius termini intelligantur ſolum fructus ſequeſtrati, ſiue etiam poſſeſſio, & dominiũ hoc modo venit diſtinguendũ, nempè, aut loquimur in terminis cõſtitutionis *Pij Quarti ſub die 26. Octobris 1560. quæ eſt inter ſuas in Bullario ſub num. 14.* & tunc ſolum fructus ſequeſtrantur, ſi verò iuxta illos *d. clemen. vnicæ*, tunc per eam poſſunt ſequeſtrari fructus poſſeſſio, & beneficium ipſum, *vt ait Mareſcott. var. reſol. lib. 2. cap. 77. num. 45.*

411 Extende quartò, quòd ſequeſtrum factum ſuper fructibus beneficij illius qui pro defenſione ſuæ eccleſiæ abeſt reuocandum venit, nec in reuocatione appellatio admittitur, *idem Seraphinus deciſione 662. num 1.*

412 Extende quintò, illam ampliationem multo magis procedere, quando in ſequeſtratione iſta quatuor non concurrunt, & primò, quòd ſaltem ſummariè de iure creditoris conſtet. Secundò quòd vocetur debitor, de cuius præiudicio agitur. Tertiò quòd illud faciat ad conſeruationem ſui iuris, non autem calumniæ, ſiue æmulationis liuore. Quartò q̃ perſona debitoris, vel alterius contra quem ſequeſtrum fieri prætenditur valdè ſit ſuſpecta, vt anima aduertit *Guidopap. in ſua deciſ. 246. allegat. à Marta in ſua compilat. deciſ. tomo 1. in verbo ſequeſtrum cap. 43.* & quòd elſe debeat prius liquidandum creditum antequam concedatur ſequeſtrum, *ait Rota per Buratt. dec. 545. num. primò*, licèt ſecus eſſet, quando ſequeſtratarius omiſſſe

con-

conficere librum, veluti tenetur, & illum non exhiberet, vt dicitur quoque de eo, qui aliquid præſtare tenetur, & non compareт, ſed in ſua contumacia perſiſtit; quia tunc contra tales declaratoria datur, etiam liquidatione non ſequuta, *vt fuit dictum in Arboren. Spolij 28. Iunij 1627. coram Manzanedo, & in alia Ianuen. Parocchialis 20. Decembris 1628. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, & eſt deciſ. Buratti 695. & ibi per addent. & in dec. 653. nu. 2. & veluti dixi infra ſub nu. 826.*

413 Limita tamen primò ampliationem non procedere, iuxta formam traditam à *Clement. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct.* quia tunc ius tale ſequeſtrum permittit, & per conſequens, cum tali caſu præſumptio vitij interlocutoriæ ceſſet; idcirco ab eo dabilis non erit appellatio, *vt ait ait Gratian. dicto cap. 232. num. 31. & Caſſad. dec. 5. num. 2. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. Afflict. dec. 152. n. 6. & Borell. ibi ſup. n. 237. & Veſtr. in ſua praxi lib. 7. c. 2. nu. 9. & ibi multa ait in hac materia.*

414 Contrarium tamen, quando ſententiæ interloquutoriæ iniquitas detegeretur ex allegationibus, & probationibus facti, quia tunc ius, quod concedit ſequeſtrum magis obſcurum redderetur, at ſecus, quando quæſtio eſſet iuris, *vt ait idem Gratian. ibi ſupra num. 36.* Et propterea notandum erit, quòd eo caſu dictus poſſeſſor triennalis appellando à ſequeſtro debet exprimere cauſam, veluti contingit etiam in tertio, qui vult audiri pro ſuo intereſſe, qui tenetur nedum cauſam exprimere, ſed eam iuſtificare, ſaltem ſemiplenè, antequam ad vlteriora procedatur, *vt ait Gratianus ibi ſupra num. 36. & ſeqq. & Caſſador. deciſ. 4. num. 3. in fine de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. & prius deciſ. tertia eodem titulo.*

Declara tamen dictam Clementinam vnicam regulariter procedere in conceſſione ſequeſtri poſt latam ſententiam in Curia, & non ante, *vt ait ibi gloſ. in verbo Promulgata, & Card. num. 17. & Mareſcott. variar. reſol. d. lib. 2. cap. 77. num. 40.*

Contrarium tamen, id in pluribus caſibus ſuccedere poteſt, & primò ſi poſſeſſor beneficij in prima inſtantia remiſſoriam obtinuerit, *vt ait Caputaq. dec. 152. par. 3.*

Secundò vbi ageretur de attentatis, ſiue manutentione, cuius deciſio à negotio principali penderet, non bene claro, *vt ait Lancell. de attentat. par. 3. cap. 24. quaſt. 19. num. 5. & 6. & par. 3. q. 29. & Mareſcott. ibi ſupra nu. 41. & ſequenti.*

Tertiò ſi clericus habuerit recurſum ad Iudices laicos pro ſuæ poſſeſſionis manutentione, quam Iudex Eccleſiaſticus eidem indebite abſtulerit, & de mandato dictorum Iudicum fuit reintegratus, *vt fuit deciſum in Calaguritana Beneficij 10. Decembris 1601. coram Coccino, & in alia Calaguritana SS. Andreæ, & Iacobi 17. Iunij 1602. coram Litta.*

Quartò, & vltimò, quando litigatur inter prouiſum apoſtolicum, & eum ab ordinario ſuper beneficio reſeruato, ſeu affecto ratione mẽſis ſiue alias, quia tunc ſi Iudex ſtatim parte legitimè citata, & citatione reproducta cognouerit etiam ſummariè, & extraiudicialiter quantum ſibi ſufficere videbitur, illud eſſe reſeruatum, & tamen ab Ordinario collatum, & ſic indebite detineri, tunc poterit ſequeſtrũ ante ſententiam apponere ſuper fructibus beneficij iuxta dictam Conſtitutionem Pij Quarti, *vt ait idem Mareſcott. variarum reſolution. lib. 2. c. 77. num. 44.*

Sublimita tamen non procedere illam Ampliationem in poſſeſſore triennali, contra quem ſequeſtrum concedi non poteſt, veluti quoque dicitur in ceſſionario, contra quem illud pari modo non datur, niſi beneficium poſſeſſionis triennalis eſſet perſonale, *vt ait Puteus deciſione 346. nu. ſecundo, lib. 3. & Gratian. d. cap. 232. num 35.*

Extende id præcipuè procedere iuxta regulam Cancellariæ de triennali, quæ diſponit, vt nullus poſſeſſor triennalis cuiuſcumque beneficij, quantumuis reſeruati, ſuper eodem moleſtari poſſit, dummodo habeat aliquem titulum coloratum, & reſeruatum non ſit ratione vacationis, *vt ait idem Mareſcottus ibi ſupra, num. 37.* & iſta regula quos effectus pariat, *ait Rota per Gregorium XV. deciſ.*

deciſ. 37. *num.* 9. *& deciſ.* 77. *num.* 1. *& deciſ.* 242. Secus autem in poſſeſſore nō triennali, & quando ſententia contra illum fuiſſet lata in Curia, quia tunc illud apponi poſſet, & ratio eſt, quia in Curia Romana ſolent cum multa maturitati, & deliberatione terminari cauſę, aliàs eſſet magnum abſurdum Clericos poſſeſſione beneficiorum per ſingulas ſententias de partibus priuari, *vt ait Mareſcott. ibi ſupra num.* 1.

416 Secus autem, quando poſſeſſor triennalis eſſet ſimoniacus, quia tunc ſequeſtrum contra eum decernitur, nec ab eo appellatur, *vt ait Caſſad. in dicta deciſ.* 3. *eodem tit. & Marta in compilat. deciſ. tom.* 1. *in uerbo Sequeſtrum cap.* 20. *& Mareſcott. ibi ſupra num* 37.

417 Limita tertiò, ſi ante triennium completum fuerit altera lis mota, & ſententia contraria fuerit lata, quia tunc illud eſset contra triennalem apponendum, ſi poſt primam ſententiam, per vnum, vel duos annos ſolùm poſsederit, *vt ait Verall. deciſ.* 159. *parte* 3. *& Marta ibi ſupra cap.* 18.

418 Sed qualis eſse debeat poſseſſio triennalis ad excludendum ſequeſtrum, docet *idem Verall. dec.* 354. *p.* 2. *& Grat. in prac. loco n.* 32. *&* 33. & ibi diſtinguit hoc modo; nempè aut eſt quęſtio facti, aut iuris, in primò caſu talis poſseſsor triennalis debet exprimere cauſam, ad hoc, vt illius appellatio à ſequeſtro valeat; nam ex eo non redditur ius obſcurum, quod concedit ſequeſtrum, vnde debebat conſtare iudici ex probationibus facti, & nō prodeſset, niſi ex deductis id manifeſtè appareret, & per conſequens iſto primò caſu erit exprimenda cauſa, cum res non ſit aperta, veluti eſset in ſecundò, nempè quando detegeretur iniquitas, per allegationem Iuris, quo caſu alia cauſę expreſſio non eſset neceſsaria, tanquam in re clara, & manifeſta, veluti diſtinguunt *Bal. & alij allegati à Grat. ibi ſupra n.* 36. *& Caſſad. dec.* 4. *n.* 3. *in fin. de ſequeſtr. poſſ. & fruct.*

419 Contra tamen prædictas fallentias, *ait Caſſad. in d. deciſ.* 4. *eodem titulo*, vbi firmat poſſeſſorem triennalem pacificū beneficio non priuari per ſententiam, & ſic ſequeſtrum non eſse apponendum, niſi ea in rem iudicatam tranſierit.

420 Limita quarto ampliationem prædictam non procedere, veluti ſi eſsemus in reuocatione ſequeſtri, à qua appellationem interponi nō ſufficit, niſi etiam procedat inhibitio Iudicis, cui fuit cōmiſſa cauſa talis reuocationis, *vt ait Rota deciſ.* 1. *de Off. delegati in nouis, & deciſ.* 65. *circa medium de appellatione in nou. & Gratian. diſcept. Forenſ. cap.* 960. *num.* 9. *lib.* 5.

421 Et ratio eſt, quia ſequeſtrum appoſitum regulariter non reuocatur, niſi lite finita; quando tamen non eſset nulliter appoſitum, vel niſi fuiſſet in eius appoſitione reclamatum, proteſtatum, & appellatum, vel eſset factum contra ius; quia tunc ſequeſtrum de facto appoſitū officio iudicis de facto reuocatur; & pręſertim, quando eſſemus in terminis dictæ clementinæ, quia tunc illud non apponitur, niſi poſt ſententiam, & ſic in dictis caſibus non intrat deciſio *Putei* 256. *allegata a Seraphino in deciſ.* 1335. *num.* 4.

422 Limita quintò, veluti, ſi eſſemus ſuper poſſeſſione nulliter capta, quia tunc pro purgatione nullitatis ſequeſtrum apponendum venit, *idem Card. Seraphin. deciſ.* 797. *num.* 7. *& dicta deciſ.* 1403. *& Verall. deciſ.* 160. *par.* 3.

423 Et tunc de ſequeſtratione quorum fructuum ſit intelligendum, tradit *Rota deciſ.* 68. *par.* 2. *Nouiſſimar. R. P. D. Cantuccij*; Sed quod ſequeſtrum ſolum comprehendat fructus extantes, & naſcituros in futurum, non autem ad iam perceptos, ait *Mareſcot. var. reſol. lib.* 2. *cap.* 77. *num.* 34.

524 Limita ſextò, quando poſſeſſio eſt vacans; quia tunc, ne fructus interim dilapidentur, ſequeſtrum datur, *idem Card. Seraph. dicta deciſ.* 1403. *num.* 5. ſed eo magis daretur, quando poſseſſio eſset attentata, *vt ait Rota in deciſ. penes Burat.* 525. *num.* 5.

425 Limita ſeptimò, vbi eſſemus etiam in ſequeſtro pendente appellatione appoſito, quodlicèt regulariter ſit reuocandum; tamen ſi timor dilapidationis adſit, illud firmum remanet, nec aduerſario eo caſu appellatio ſuffragabitur, *idem Card. Seraphin. deciſ.* 1126. *num.* 1.

Extende eodem modo procedere in ſequeſtro appoſito a iudice ex officio, ob

ob cauſam illi beneuiſam, quia tunc id iudici facere licet in omnibus caſibus, in quibus ſequeſtratio ad inſtantiam partis fieri non poteſt, *vt ait Mareſcott. var. reſol. lib. 2. cap. 77. n.* 58. vbi ſubdit id præcipue à Rota ſeruari, & maxime, quãdo conſtat de attentatis, *vt ait Caputaq. deciſ.* 151. *&* 157. *par.* 3. *Rota deciſ.* 10. *num.* 4. *vt lit. pen. in nouis Mohed. deciſ.* 1. *num.* 3. *de ſequeſt. poſſ. & fruct. Caſſ. deciſ.* 3. *num.* 6. *de reſt. ſpol. Cæſar de Graſſ. deciſ.* 2. *de appell. & Rota dec. in Vrgellen. Archidiaconatus* 24 *Octobr.* 1582. *coram Gipſio, & alias ſæpè vt teſtatur Mareſcott. var. reſol. d. lib.* 2. *c.* 77. *in fine, & Buratt. deciſ.* 525. *num.* 5.

426 Veluti quoque procederet, quando ageretur contra eos qui eſſent laici, & nil poſſiderent in ſtatu Eccleſiaſtico; ſed in loco pęnitus remoto, vbi dificilis eſset exactio, quia tunc, aut ſequeſtrum debet firmum remanere; aut debitor cauere de ſoluendo in caſu ſucumbentiæ, *vt ait Rota deciſ.* 13. *par.* 2. *lib.* 3. *nouiſſ. Cantucci & per Buratt. deciſ.* 525. *&* 545. *num.* 5. *& deciſ.* 136. *num.* 3. *par.* 2. *recent.*

427 Fallit tamen veluti, ſi eſsemus in caſu vbi quis moreretur, & poſseſſionem in alium transferri dubitaretur, & ſic conditio ſequeſtrantis deterior fieret, quia tunc cautione præſtita relaxaretur ſequeſtrum, *vt ait Puteus deciſ.* 303. *lib.* 1. & ratio eſt, quia vbi datur ſatis datio non cadit ſequeſtrum cum ea ſit medicina ſequeſtri, quòd procedit, etiamſi illud eſset de iure permiſsum, *vt ait Burſatt. conſ.* 188. *num.* 3. *lib.* 2. *Mareſcott. var. reſol. lib.* 2. *c.* 77. *nu* 6. *Rota in Romana Vineæ de Fabijs* 28. *Iunij* 16-6. *coram Coccino quæ eſt in eius impreſ. dec.* 311. *n.* 2. *& ſeq. & per Buratt. in deciſ.* 595. *& ibi in addit.* Licet ſit benè verum, quod cautio debet eſse idonea cum non ſufficiat iuratoria niſi perſona contra quam fuit obtentum ſequeſtrum eſset honeſta, & non aliquo modo ſuſpecta, *vt ait Burſat. in præcitato loco Carpan. ad Stat. Mediol. parte* 1. *c.* 111. *num.* 6. *& Miſinger. obſer.* 11. *num.* 3. *cent.* 2. *allegati ab addente ad Buratt. in dicta deciſ.* 595. *nu.* 9. Licèt tamen ſecus eſset, quando ſequeſtrum obtineretur per executionẽ alicuius ſententiæ, quia tunc non poteſt reuocari niſi effectuali ſatisfactione ſecuta *vt ait addens ad Buratt. ibi ſupra*

429 Limita octauò, quòd neque tertius ſequeſtrum impedire poteſt, qui ſuper hoc intereſse prætenderet, & ideo, ſi per eum appelletur, ſequeſtrũ, ob id non tollitur, & ratio eſt, quia ei nullũ fit præiudicium; imò ſequeſtratio erit vtilis & non damnoſa, dum fructus per idoneam perſonam colligantur, & ſibi in caſu victoriæ reſeruentur, vndè hoc præiudicio ceſsante, tertius non erit audiendus *Mareſcott. var. reſol. lib.* 2. *cap.* 77. *num.* 14. *idem ait Rota deciſ.* 11. *alias* 294. *in antiq. de ſentent. & re iudicat. & deciſ.* 390. *de ſequeſtr. poſseſs. & fruct. in nouiſſ. Veſtr. in praxi lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 5. *Milius in repert. in verbo ſequeſtrum poſſ. Rota deciſ.* 4. *de ſequeſtr. poſſ. & fruct. in nou.*

Extedne idem è conuerſo procedere; nempè poſtquam illud fuit appoſitum, quia tunc non poteſt, etiam de conſenſu pàrtium in præiudicium tertij, qui fuerit admiſsus ad cauſam, pro ſuo iure & intereſse, remoueri, *vt ait Mareſcott. ibi ſupra num.* 15.

429 Quinimò ſubextende quòd, ſi fuerit factum iuxta *Clem.* 1. *de ſequeſtr. poſſ. & fruct.* tunc illud per dationem fideiuſsoris non reuocabitur, quia tale ſequeſtrũ ne dum eſt permiſsum ſed immò præcipitur à lege, cum addiectione pœnæ, & ex aliqua cauſa, & ſic ſolum actuali ſolutione tollitur *Put. d. deciſ.* 311. *lib* 2. *num.* 1. *& Gratian. lib.* 2. *diſceptat. cap.* 232. *num* 16.

Quod quidem procedit etiam in omnibus alijs caſibus, in quibus ſequeſtrum permittitur à iure, quemadmodum etiã fit in eo, quod permittitur ad euitandum ſcandalum, *Curt. in l. vnic. num.* 55. *limit. vlt. C. de prohib. ſeq.* Licèt *Burſatt. in ſuo conſ.* 188. *num.* 3. *lib.* 2. dicat tale ſequeſtrum permiſſum à Iure ſatis datione reuocari, & in multis alijs caſibus tolleretur ſequeſtrum, quos recenſet *D. Ferentill. in addit. ad Burat. in ſua dec.* 595. quos per te videre poteris, & præſertim illum ponit, quando fit ſequeſtrum ad illius inſtantiam, qui hypothecam habet in illa re, cuius fructus ſequeſtrari obtinuit, ſiue quando, ob relaxationem ſequeſtri alicuius conditio deterior fieret, quia

tunc

tunc illud reuocandum non venit, *vt ait
Put. deciſ. 303. lib. 1. & Borgnin. deciſ. 23.
num. 18.*

Veluti quoque illud eſſet conceden-
dũ, ſi nullus eſſet remãſurus hæres ſuper-
ſtes, qui ad ſolutionem debitorum cogi
poſſet, & ſic ſi præſumptio vrgeret, vt
iudicium eluſorium redderetur, *vt fuit
dictum in Monopolitana Penſionis Mer-
curij 26. Februarij 1596. coram Orano.*
vbi in fine ſubiungit, quòd ſequeſtrum
ex cauſa venit concedendum, etiam ſi
debitor non dilapidet, & eò magis quan
do dilapidaret, & ad id nota, quòd hęc
duo à pari procedunt; nempè dilapida-
re, vel taliter fructus in ſuos vſus con-
uertere, vt poſt obitum nil ſit in eius hę-
reditate remanſurum, *vt ait Rota ibi
coram Orano.*

430 Declara præterea illud ſequeſtrũ, ꝙ ap-
ponitur iuxta dictam clementinã non ap
poni, niſi poſt ſententiam obtentam, vn-
de, ſi poſt illam apponatur, tunc niſi illud
ſit nulliter appoſitum non reuocatur, niſi
reuocata ſententia, ob præſumptionem
ex ea reſultantem. Secus verò, quando
fuit appoſitum officio Iudicis, ob illius
offenſam, quia iſto caſu non intrat rigor
Clementinæ, cum vnus caſus ad alium
nõ trahatur, & propterea ſi ceſſat offenſa
Iudicis, illud ſequeſtrũ quoq. ceſſare de-
bet, vt diſtinguit *Card. Seraph. dec. 1335.
nu. 4. & 6. & Magon. deciſ. 115. Rot. Flo-
rent.* docet quibus modis illud tollatur,
*Caſſad. deciſ. 2. de ſequeſtratione poſſeſſ.
& fructuum, & Put. deciſ. 133. lib. 1.*

431 Subdeclara, ꝙ illud non eſſet opponen
dum, qñ ſententia fuiſſet ad fauorem poſ
ſidentis lata in petitorio, licèt in alia in-
ſtantia fuerit reuocata, quia tunc impedi
tur ſequeſtrum, veluti etiam, quando ha-
beret tres ſententias, & rem iudicatam
pro ſe, licèt poſtea victus in cauſa reſti-
tutionis in integrum, vnam contra victo-
rem haberet, *Creſcent. deciſ. 4. eodem ti-
tulo, & Mareſcott. ibi ſupra num. 38.*

432 Et ſic igitur illi ſequeſtro poſt ſententiã
reſtitutionis appoſito non eſſet locus, ni-
ſi per aduerſarium eidẽ fuerit cõſenſum,
*vt ait idem Caſſad. deciſ. 1. eodem tit. &
Puteus deciſ. 77. lib. 1.*

433 Secus autẽ, ſi quis cõtra ſe haberet
ſententiam, & poſt illam obtinuiſſet ad-
uerſarius relaxationem executorialium,
*vt fuit dictum à Rota penes Buratt. in
deciſ. 545. num. 3.* quia tunc illud non
tollitur niſi ſecuta effectuali ſatisfactio-
ne, *vt fuit dictum in Romana fideicõmiſ-
ſi de Fabijs 20. Iunij 1602. coram Card.
Pamphilio, & prius in Mediolanen. affi-
ctus 25. Martij 1596. coram Orano, quæ
eſt apud Zachiam de oblig. Camer. deciſ.
118. num. 11. & per Buratt. dec. 653. n. 1.*
Quod quidem quoque procedit, etiam
appellatione pendẽte ab executione ſen
tentiæ, *vt ait Curt. in l. vnica C. de pro-
bib. ſequeſt.* Quòd tamen declara proce-
dere, dummodo res iudicata non ſit in
controuerſiam deducta, ſed clara, & de-
bitum non negetur, ſed illud ſit liquidum
& confeſſatum, & quod denique ſuper
eo nulla debitori competat exceptio, *vt
fuit dictum à Rota per Burratt. in dicta
deciſ. 653. num. 2.*

434 Rurſus hic erit notandum, quòd ſiue
ſequeſtrum ſit iuſtum, vel iniuſtum, tamẽ
non poteſt impunè contemni, ſecus au-
tem, ſi quis iuſtam cauſam ei præſtaret
non ſoluendi, quia tunc, neque ille ad
damna, & intereſſe tenetur, *vt ait dictus
Card. Seraph. deciſ. 912. num. 1. & 2.* &
quando illud violari dicatur, *docet Veral.
deciſ. 155. parte 3. & Bellamer. deciſ. 428.
& Mareſcott. var. reſol. lib. 2. c. 77. n. 6.*

435 Extende quòd immo violans ſeque-
ſtrum vigore ſententiæ nullæ appoſitum
incidit in pœnas, *Rota deciſ. 1. de ſequeſtr.
poſſeſſ. & fructuum in antiq.* etiam ſi ſe-
queſtrator deputatus ad colligendos fru
ctus ſequeſtrum non acceptauerit, *vt ait
Mareſcott. mox allegan. & Rota in dec. 1.
eodem titulo in antiquis, idem Bellam.
deciſ. 429. & deciſ. 45. Putei lib. 2. & Mo
hed. deciſ. 1. eodem titulo,* & ideò venit
curandum, vt fructus, nec nõ diſtributio-
nes, ac cętera emolumenta beneficij pe-
nes idoneam perſonam deponantur, iux-
ta conſtitutionem Pij Quinti lite pendẽ-
te ſuper beneficio in Eccleſia Catedrali,
ſiue Collegiata, inter prouiſum à Papa,
vel ab ordinario; licèt id, quod fuit dictũ
de diſtributionibus, iuxta conſtitutionẽ
illam Pij V. ſolùm procedat in illis, quæ
ex ſtatuto, ſiue conſuetudine percipiun
tur, non autem in illis quotidianis, & quę
diuinis officijs intereſſentibus debentur,
*vt ait Mareſcot. var. reſol. lib. 2. c. 77. n.
50.* eodem modo quoq. venit dicendum

de

de penſione, pro qua non datur ſequeſtrum, cum non ſit beneficium, niſi ea eſſet perpetuo conſtituta ſuper fructibus alicuius eccleſiæ, *vt ait Mareſcott. ibi ſupra num. 39.*

436 Amplia trigeſimoquintò, quòd appellatio conceditur à mulcta, nec non etiam ab ea recurſus peti poteſt, quia, quando ille conceditur, ſiue reuiſio cauſæ obtinetur idem operatur, quod appellatio, *vt ait Rota per Card. Seraph. dec. 972. num. 14. & ſeq. & Ioacchin. Miſyngter in ſua deciſ. 43. par. 3. Cameræ Imperialis;* & ratio illius ampliationis eſt, quia mulcta eſt interlocutoria, quæ vim diffinitiue habet, *vt ait Scaccia mox allegan.*

437 Secus verò in caſu, vbi denegatur audientia, quia tunc recurſus, & appellatio nō eſt concedenda, *vt ait Grat. lib. 2. diſcept. cap. 384. num. 27.*

438 Sed quòd re vera, vbi eſt prohibita appellatio de Iure communi, etiam recurſus prohibeatur, *ait Maſtril. in ſua deciſ. 157. & 158.*

439 Quòd tamē declara verum inſpecto d. iure communi; at ſecus, quando appellatio eſset prohibita virtute alicuius priuilegij, ſeù præeminentiæ, quia tunc prohibita appellatione non cenſetur prohibitus recurſus, *Riccius in ſua collectan. 166. in fine par. 1. idem Maſtril. dicta deciſ. 158. Mar. deciſ. 55. Valaſcb. dec. 51.* vbi ponit alios quindecim caſus, in quibus denegatur cauſæ reuiſio, & in omnem euentum, quòd reuiſio concedatur, tunc ea admittitur etiam non refectis expenſis, *vt ait Affl. dec. 231. & Ricc. collect. 255. p. 2. & latius dicam infra poſt limitationem 1. in verſ. Extende.*

Extende prædictam ampliationem in tantum procedere, vt appellatio detur à mulcta, etiam ſi ob veram contumaciam fuiſset impoſita. vnde ſi reus ſit mulctatus ex eo, quia non fuerit paſſus actorem immitti in poſseſſionem ex primo decreto appellare poteſt, *vt ait Scacc. de appell. q. 17. limit. 3. ſub num. 19. & limit. 47. memb. 1. num. 182. & limit. 6. membro 4. num. 128.*

440 Amplia trigeſimoſextò, quòd etiam verus contumax appellare poteſt, attenta iuris Canonici æquitate; At ſecus de iure ciuili., etiam inficto contumace, *vt eſt. text. in l. 2. C. quorum appellat. non recip. & Riccius in ſua collect. deciſ. 62 par 3.* & id procedit, ne dum in Ciuilibus, ſed etiam in criminalibus, *vt ait Iaffred. in ſua deciſ. 451.* & id ait multò magis procedere in Regno Neapolis, vbi appellatio admittitur in homicidio, *Franch. in ſua deciſ. 556. num. 6. & ſeqq. multa ait. in hac mater. Scaccia de appellat. d. q. 17. limit. 3. num. 1. cum ſeqq.*

441 Vnde in hoc licèt aliqui dicant, quòd ſit attendendum tempus notitiæ, etiam in citato perſonaliter, & per conſequens, ad hoc, vt tempus currat ſit neceſſaria intimatio, nihilominus opinio contraria eſt verior, & ea paſſim in Curia Romana ſeruatur, quòd ſcilicet citatus perſonaliter non poſſit appellatione ſe tueri, niſi à die latæ ſententiæ, non autem habitæ notitiæ; Et ratio eſt, quia paria ſunt, quòd quis ſciuerit tenorem illius, vel quòd neglexerit illum ſcire; vnde iſto caſu tempus currit à momēto, quo fuit prolata ſententia, quando tamen illa fertur contra præſentem, vel verum contumacem, ſicut dicitur ille, qui fuit perſonaliter citatus, *vt ait & teſtatur Gratianus lib. 2. diſceptat. cap. 364. num. 5. cum ſeqq. & Veſtrius in ſua praxi lib. 7. cap. 3. num. 21. & 55. Iaſon in l. ex conſenſu, §. vltimo, ff. de appellat. Socin. de cit. art. 27. num. 28. idē Iaſon in l. properandum, §. ſin autem C. de Iudic. idem Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 708. num. 14. & Rota in iſtis terminis pulchre ait in deciſ. 396. num. 1. & 2. par. 2. in recent.* & quòd contumax appellare, & audiri debeat à die habitæ notitiæ, *ait Rota deciſ. 111. num. 2. lib. 2. par. 2. diuerſ. & Capicc. deciſ. 139. num. 1. Rota deciſ. 49. in nou. incip. ſi fertur ſententia, & deciſ. 55. num. 3. lib. 1. par. 1. nouiſſim. Bellam. deciſ. 349. num. 1. incip. ſicut præſumitur, & Rota deciſ. 364. incip. cum viſa in nou. & prius in antiq. deciſ. 500. incip. nota ſi ferantur.*

442 Contrarium tamen ſeruatur in Prouincia Romandiolæ, *vt dicunt Doctores allegati à Grato conſ. 100. num. 4. lib 1.* quòd ſcilicet ibi intimatio requiratur latæ ſententiæ, *iuxta opinionem Fulgoſij in dicta l. properandum, §. & ſiquidem, vt refert Gratian. dicto cap. 364. num. 8. & de praxi totius Italiæ teſtatur Ferett. conſilio 216. num. 1. lib. 1.* quòd ſcilicet in-

timatio

Digitized by Google

rimatio requiratur, & quòd propterea appellans non audiatur, ob contumaciã *ait Franc. Marc. deciſ. 1. num. 2. par. 1. Et Capicc. ibi ſupra num. 2. & 4.* dat pro cautela, vt ſententia lata perſonaliter intimetur, vel ad domum, vt decendium currat. Contrarium in hoc licèt dicat *Vrſill ad Afflict. in deciſ. 394. nu. 1.* vbi ait citationem domi fieri non ſufficere, & veluti dicam *in ſeq. concl. in 3. regula 3. caſus verſ. Extende ſub nu. 175. cum ſeqq.*

443 Sed quand ſufficiat, & quando nõ citatio domi facta *vide Rotam deciſ. 1. de dolo & contumacia in nouis & ibidem in dec. 2. in nou.* Sed quòd citatio ad forũ iudicandum ſit facienda in domo illius ſolitæ habitationis, etiamſi citandus deſeruerit domum, vnà cum tota familia aliundè eam transferendo, *ait Franch. in ſua deciſ.* 516. *num.* 16. & ibi docet, quomodo ſit citandus talis; aliàs ſi citaretur in domo non ſolitæ ſuæ habitationis, tũc ſententia indè lata eſſet ipſo iure nulla, *vt ait dictus Franch. deciſ.* 514 *num.* 1. & ad id notandum erit, quòd qualitas ſolitæ habitationis probata dicitur, ſi de ea nuncius, ſiue curſor, aut mandatarius fidem faciat, *vt ait Grat. lib. 4. diſcept. ca.* 697. *num.* 14. & ibi ſubiungit, quòd citatio facta domi non valeret, niſi per nuncium illa qualitas ſolitæ habitationis addatur.

Declara tamen prædicta non habere locum in Gubernatore Vrbis, qui in vim ſuarum facultatum poteſt citare domi, licèt alias citatio perſonalis eſſet neceſſaria; quamuis tamen ſecus eſſet, quando ipſe in monitorio certam formam executionis citationis preſcripſiſſet, quia tunc ſi ea non ſeruaretur ab exequtore, tunc illius exequtio eſſet nulla, *vt ait Card. Seraph. deciſ.* 972. *num.* 5. & 6. vbi ſubdit, quòd regulariter citatio debet fieri perſonaliter, iuxta formam traditam ſi poſſibile eſt, ſin minùs domi ſolitæ habitationis, ſed eo modo, quo ſuperius diximus; Animaduertendo tñ, quòd ea domi exequi non poteſt, qñ fuit ordinata perſonalis, ſi prius non conſtet de diligentijs factis per Curſores pro perſonaliter citando, aliàs illius exequtio eſſet defectiua, & ſic faceret proceſsum, corruere ac reum abſolui, *vt late dixi in concl. 8. ſub num. 38. ex mente Rotæ Rom. in vna Veneta donationis Lunæ* 11. *Maij* 1615. *coram Buratto*, vbi loquitur de monitorio malè executo.

444 Demum quod reuera verus contumax dicatur citatus perſonaliter, & quod propterea vti talis appellare non poſſit, ſi in termino præfixo non comparuerit, cum tunc ignorantia illi ſuffragari non poſſit, licèt ſecus in eo, qui fuerit domi citatus, quia ille poteſt appellare, cum non ſit verus contumax, *ait Rota deciſ.* 220. *par. 1. diuerſ. & dictus Capicc. deciſ.* 139. *num.* 1. & 2. *docet quis ſit verus contumax Franc. Viuius in dec.* 138. *num* 12. & *ſeq. Barzius deciſ. Rotæ Bononiæ* 150. *num.* 11. & 12. *Petrus Rozzius in deciſ. Lituania* 4 *num.* 16. & *ſeqq.*

445 Extende primò, quòd etiam verus contumax dicatur, qui contẽnendo Iudicem dixit nolo comparere, ſiue nolo venire, ſiue non veniam. *Rota deciſ.* 49. *in nouis incip. ſi fertur ſententia Nicol. Vigell. deciſ.* 21 *centur.* 6. *Dominic. Ammeus in deciſ. Iennenſi* 11. *num.* 37. & *Boer. in deciſ.* 206. *num.* 6. *Rotæ Burdegallens.*

446 Extende ſecundò, quòd verus contumax etiam dicatur, qui data opera fuit, vt ad illius notitiam citatio non peruenerit, *vt ait Iaffred. Lanfranch. Balb. in deciſ.* 254. *incip. Qui data*, veluti etiã dicitur in materia adimplementi de eo, q fecit, vt illud non ſequeretur, quia tunc ꝓ adimpleto habetur, *vt dixi in verbo Adimplere.*

447 Secus autem eſſet in eo, qui eſt contumax, ſed comparendo allegaret, velle proſequi appellationem, & vſque adhuc non comparuiſſe ob iuſta impedimenta, quæ probare intendit, vt puta belli, odiorum publicorum, & particularium partialitatum; nam iſtis caſibus iſte eſſet admittendus, veluti decreuit Sacrum Conſilium Neapolitanum, *vt ait Afflict. in deciſ.* 29. *num.* 4. & *Scacc. de iudic. cauſar. ciuil. & crimin. cap.* 9. *num.* 40.

448 Et id eò magis procederet, ſi impedimentum fuerit notorium, quia tunc alia proteſtatio non fuiſſet neceſſaria, *idem Afflict. deciſ.* 50. *num.* 5. *Vantius, & Raudenſ. allegati à Borello in ſua ſumma deciſionum tit.* 33. *de appellat. num.* 373. licèt hæc opinio non mihi placeat,

quo-

quoties talis potuiſſet commode per a lium comparere, veluti dicam inferius.
449 Sed pro ornamento iſtius materiæ non debeo omittere eam diſtinctionem, quam tradit *Rota in dicta deciſ. 2. num. 3. de dolo, & contum. in addit. vbi ex ſententia Bart. in l. properandum, C. de iudic.* Tali modo diſtinguit, nempè vnus dicitur verus contumax apparenter, & exiſtenter; quidam verò apparenter, & non exiſtenter; Item vnus dicitur fictus contumax apparenter, & exiſtenter; alter verò eſt fictus contumax apparenter, ſed nō exiſtenter, ita φ duo ſunt caſus in vero, & alij duo in ficto cōtumace; & quo ad primū caput, nempè, qñ quis dicatur verus cōtumax apparēter, & exiſtēter, tūc talis ille dicitur, qui dicit nolo venire, vel inuētus dixit, Veniā, ſed nō venit abſq. aliqua cauſa, iſte tūc contemnit Iudicem, & ideò cum dicatur verus contumax non appellat. Secundū caput eſt quando quis eſt verus contumax apparenter, ſed non exiſtenter; & iſte talis dicitur, quando inuentus dixit ſe velle venire, ſed dolo aduerſarij, vel alio caſu fuit impeditus, abſque ſua culpa, & iſte ſi vult appellare non auditur à Iudice à quo, nec admittitur eius appellatio, quia eſt verus contumax apparenter, ſed ſi coram Iudice ad quem probabit tale impedimētū, tūc Iudex procedet ſuper ſua appellatione, veluti ſi eſſet admiſſa. Tertium caput eſt, quando quis eſt fictus contumax apparenter, & exiſtenter, vt eſt citatus ad domum, ſed ad eum citatio non peruenit, & iſte dubio procul auditur appellans, à die habitæ notitiæ, cum talis ſententia in contumaciā lata dicatur, *vt ait Rota deciſione 734. num. 2. par. 3. recent.*

Quartum membrum eſt, quando quis eſt fictus contumax apparenter, ſed non exiſtenter, vt eſt ille, qui non fuit inuentus, ſed citatio tamen ad eius peruenit notitiam, & appellatio iſtius recipitur à Iudice à quo, quia ſibi non liquet, vt Iudici, eum eſſe verum contumacem, ſed pars tamen aduerſa poterit excipere de iſta ſuperueniente notitia coram Iudice ad quem, qua enim probata, Iudex ad quem pronunciabit appellationem non detuliſſe ad eum, & vide omnia alia quę ſequuntur in dicta *deciſione 2. de dolo, & contum. in nou.*

450 Fallit quoque dicta ampliatio, quando eſſemus in condemnato ex cauſa adminiſtrationis, & præſertim publicæ, in qua appellare non licet *Gratian. lib. 4. diſceptat. cap. 665. num. 2. Farinac. in ſua praxi crimin. quæſt. 101. num. 74. & ibi multa, & veluti dixi in concluſ. 56. in verbo Adminiſtrator, ſub num. 43. & 89.* & ibi habebis quomodo id procedat.

451 Extende id quoque procedere, ſi eſſemus in ſententia lata contra contumacem pro confeſſo, & conuicto, ex forma ſtatuti habitum, quæ non tranſit in rem iudicatam, ſed quandocumque retractari poteſt, & præſertim, quando eſſemus in ſententia ex præſumptiuis, ſiue priuilegiatis probationibus lata, quæ ex nouis, & fortioribus retractari poterit, vltra quod quando ſtatutum habet pro confeſſo, non reſpondentem poſitionibus, intelligitur, ſi id qualitas cauſæ patiatur, aliàs non poterit ex ſola contumacia condemnari, nec per conſequens ille pro confeſſo debet haberi, neque pro negante, adeò vt ſemper ille reſpondendo poſitionibus moram purgare poſſit, & præſertim re integra, *vt ait Natta conſil. 364. num. 10. inter conſil. Siluan. idē Natta conſil. 53. num. 5. Neuizan. conſil. 6. num. 12. Caſtrenſ. conſil. 141. in princip. lib. 1. Oſaſch. deciſ. Pedemont. 5. num. 4. & deciſ. 71. num. 56.*

452 Contrarium, quòd ſcilicet contumax in reſpondendo poſitionibus in termino ſibi à lege, vel ſtatuto præfixo, moram purgare non poſſit, *ait Bald. conſil. 182. allegato à Maſcard. de probation. concluſ. 1116. num. 33. idem Bald. conſil. 315. lib. ſecundo.* Licèt tamen dicat, quòd excuſabitur ex cauſa, quia reuera non dicitur hoc modo verus contumax, *vt ait Guidopap. conſil. ſeptimo, & Moron. de tregua, & pace, quæſt. 35. num. 7.* & ita quoque fuit deciſum *à Rota coram Manzanedo.*

453 Subextende primò ampliationē procedere, etiam in recuſante reſpondere poſitionibus, qui licèt tamquàm confeſſus condemnari poſſit, veluti in foro Capitolino, ex forma ſtatuti Vrbis ſeruari ſolitum eſt; nihilominus à tali condemnatione appellari poteſt; & recuſans reſpondere poterit, ex cauſa appella-

lationis illius recuſationem iuſtificare, *vt ait Gratian. in ſua deciſ.* 171. *num.* 1. & quod Signatura huiuſmodi appellationes admittat ab ea pronuncia articulos haberi pro confeſſatis, teſtatur *Marcheſ. de commiſſ. tom.* 1. *fol.* 1213. *nu.* 136. *&* 137.

454 Subextende ſecundò procedere in cò qui fuerit confeſſus cum qualitate, quæ delictum minuit, *vt ait Franch. in ſua deciſ.* 556. *& Riccius in ſua collectan.* 621. *par.* 3. *idem in collect.* 1774. *parte quinta.*

Quinimmò etiam, quòd talis confitens cauſam non probet, non poterit tamen pœna ordinaria puniri, ſi fiſcus aliundè illius confeſſionem non probaret, *vt ait dictus Franch. in dec.* 5 6. *num.* 9.

Declara tamen, quòd confeſſio poſſit reiecta quantitate acceptari, quando qualitas contra ſe iuris præſumptionem habet, veluti dicitur de teſte, *vt ait Rota deciſ.* 802. *num.* 3. *par.* 1. *diuerſor. & deciſ.* 525. *num.* 2. *par* 2. *recentior. & per Gregor. deciſ.* 92. *num.* 8. *& in Placentina Præpoſituræ* 4. *Decembris* 1628. *coram Pirouano, & per Buratt. dec.* 143. *n.* 32. *& dec.* 199. *& ibi in addit.*

455 Subextende tertiò in eo, qui ſolùm eſſet confeſſus, ſed non manifeſtè conuictus, *vt ait Iaffred. in ſua deciſ.* 462. *& Riccius ibi ſupra.*

456 Subextende quartò in confeſſo, qui in appellatione dicat ſe confeſſum per errorem, cum confeſſio, etiam geminata numquam erroris probationem excludat, licèt tamen vti geminata magis probet, *vt ait Rota per Burattum deciſione* 200. *num.* 2. ſiue, ſi confeſſus aliam cauſam, contra confeſſionem allegat, *vt ait Maynard. in deciſ.* 22. *lib.* 2. *& Riccius ibi ſupra in fine.*

Et propterea ad id hic erit notandum, quòd ad hoc, vt confeſſus habeatur pro conuicto, & iudicato, debet illi aſſignari breuis terminus ad dicendum contra illius confeſſionem, intra quem nihil docto, quòd eum releuet ad vlteriora in condemnatione procedi poterit; nam confeſſio in iudicio habet executionem paratam, veluti dicitur de ſpontè confitente, cui poſt confeſſionem fit præceptum de ſoluendo, vt dicunt *Rubin. deciſ.* 91. *Theſaur. deciſ.* 1. *Viuius deciſ.* 68. *Cappel. Thol. dec.* 350. & propterea videmus, quod poſtea amplius nõ appellat; & ratio eſt, quia tũc nullæ ſunt partes Iudicis, niſi in condemnando, *vt ait Rauden. deciſ.* 6. Immò, quando confeſſio eſt ſpontanea ſuſtinetur proceſſus, etiã ſi eſſet ex aliqua cauſa nullus, Item perempta inſtantia, ob eam confeſſionem reus cõdemnari poteſt, *Balb. dec.* 6. *Miſing. dec.* 77. *centur.* 5. *& Cappell. Tholoſ. dec* 176.

Licèt tamen prædicta non procederent in duobus caſibus, & primò, quando non conſtaret delictum fuiſſe commiſſum, aliundè, quàm ex illius confeſſione, *vt dixi ſuperius ex mente Franch. in ſua deciſ.* 556. *num.* 9. *& Miſinger. obſeru.* 81. *centur.* 3. *Anton. Faber. dec.* 9. *C. de furtis.*

Secundo loco prædicta non procederent, quando reus confiteretur ſub ſpe impunitatis criminis, ſibi à Iudice promiſſæ, quia tunc ex illis caſibus ſaltẽ pœna ordinaria non veniret puniendus, vt bene deducit *idem Anton. Faber. deciſ* 8. *C. de furtis.*

Declara præterea, quòd licèt contumax appellando non audiatur; nihilominus id non procedit in materia allegandæ nullitatis. Quinimmo, ſi ea ex eiſdem actis appareret, poſſet tali caſu per eius agnatos allegari, ſiue alios nomine inquiſiti, *vt dicunt Seſſa in deciſ. Rota Aragon.* 228. *par.* 2. *Franch. deciſ.* 680. *& Maſtrill. dec.* 161. *num.* 18. *idem Franch. deciſ.* 237. *Licèt Clar. in deciſ.* 32. *nu.* 20. *allegat. à Riccio in ſua collectanea* 1856. *par.* 5. dicat ſeruari contrarium in illo Senatu, & ſic quòd nullus admittatur pro contumace nullitatem allegando, niſi ipſe perſonaliter in carceribus comparendo.

457 Amplia trigeſimoſeptimò, quòd appellatio ſit permiſſa, quando debitor eſſet coactus à Iudice ſoluere minori creditori ſine ſolemnitatibus; licèt ipſe exceptionem minoritatis allegaret, quia tunc Iudici ita mandanti, vt abſque curatoribus ſolutio fiat, obtemperandum non venit, ſed ad ſuperiorem prouocare debet; quod tamen intellige verum, quando debitor ſciebat eius creditorem eſſe minorem. At ſecus, quando ignorabat eum eſſe talem, quia tunc ei liceret Iudici obtemperare iuxta diſtinctionem,

quam

quam ſingularem vocat, & ſequitur *Greg. Lopez. lib. 4. tit. 14. parte 5. in verbo Mandamiento, vt teſtatur Grat. lib. 2. diſcept. cap. 227. num. 34. & Marta in ſua compilat. deciſionum in verbo appellatio cap. 145. tom. 1.*

458 Extende eodem modo procedere veluti, ſi eſſemus in diſtractione rerum priuatarum, vbi ſi non ſeruentur ſolẽnitates ex arbitrio, & iuſſu iudicis ſeruari ſolitæ, tunc appellatio valebit; ſed eſt benè verum, quòd executio ſuſtinetur, *vt ait Grat. lib. 2. diſcept. cap. 375. n. 19.*

459 Amplia trigeſimooctauò, quòd à cõceſſione termini, qui ſit nimis breuis appellatio datur, quoad vtrumque effectũ; & ratio eſt, quia ſententia ex breuitate temporis præſumitur præcipitanter, & ſine cauſæ cognitione lata; & ſic tunc Iudex videtur ꝓcedere vti perſona priuata & per conſequẽs ſpoliare cẽſetur, *Franc. Marc. deciſ. 481. num. 15. & ſeq. p. 1. & Rota in Mediolanen. bonorum, ſeu emphiteuſis Veneris 18. Aprilis 1603. coram Greg. XV. quæ eſt in eius impreſ. dec. 105. et prius in Maioricen. Officij Pœnitentiariæ Lunæ 4. & 18. Febr. 1591. coram Gipſio, & in alia Neapolitana Rectoriæ Veneris 19. Decẽbris 1605. coram Ortembergo, & apud Cincium de cenſibus dec. 263. n. 6. & 10. coram Buratto,* Aliàs non appellando cenſeretur renunciatum illi exceptioni præcipitantiæ Iudicis, & denegationis termini probatorij, *vt ait Card. Caualer. dec. 135. n. 1. & ſeqq.* ſed in caſu vbi Iudex iniuſtè proceſſit, tunc illi ſpoliato datur actio ſpolij, ſi tamen iniuſtitia ſit notoria, *vt ait Rota deciſione 173. numero 1. & 2. parte 3. recent.* & ibi docetur quando iniuſtitia notoria dicatur.

460 Subamplia primò, id eò magis procedere, veluti, quando Iudex totalem cõceſionem termini ad ſoluendum denegaret, *vt ait Rota apud Cincium de cenſib. deciſ. 268. num. 3. coram Card. Sacrato.*

Subamplia ſecundò, vtpotè, ſi præfigeretur terminus nimis breuis ad comparendum in citatione, in loco viciniori facta, ob non tutum acceſſum in alio, quia tunc terminus ad hunc effectum nimis breuis diceretur, niſi duplicaretur tempus dare ſolitum in aliis citationibus; vnde, ſi locus diſtaret per decem dies, debet pręfigi tempus viginti dierum, ſi verò 20. dies tempus debet eſſe quadraginta dierum, omne id arbitrio Iudicantis relinquendo, *vt ait Rota deciſ. 5. de reſcript. in nou & ibi in add allegat. à Rota in Ianuen. Separationis Thori Lunæ, 16. Februar. 1632. coram Coccino Decano.*

Rurſus ſubamplia procedere in denegatione prorogationis termini dati, pro ſe ſubijciendo examini, à qua appellatio datur, *vt ait Rota deciſ. 79. num. 1. par. 3. recent.* veluti quoque procedit, quando Iudex denegaret modicam dilationem concedere, *vt ait Rota in Romana Saluiani coram Cardinali Sacrato, quæ eſt apud Statil. de ſaluian. deciſione 274. num. 3.*

461 Declara tamen primò dictam ampliationem eſſe veram, dummodo hæc duo concurrant, videlicet temporis breuitas, & quòd terminus ſit peremptorius; aliàs vnum ſine altero non ſufficeret, *vt ait Franciſcus Marcus dicta deciſione 481. numero 15.* & breuitas termini arbitrio Iudicis eſt remittenda, *vt ait idem Franciſcus Marcus dicta deciſione 481. num. 15.*

Declara ſecundò id, quod fuit dictum de ſententia per Iudicem pręcipitanter & ſub breui termino lata, non procedere, quando una pars ſuas probationes produxit, & altera fuit adeò negligens in tranſportando acta, vt Iudex ſub competenti termino ſuper productis, tantum pronunciauerit, quia tunc ea valebit, *vt fuit dictum in illa Maioricen. officij coram Gipſio.*

Licèt ſecus veniret dicendum, ſi Iudex illam tulerit ſtatim, atque se competentem declarauit, cum potuerit interim ſe informare, *vt fuit dictum à Rota per Cardinalem Caualerium dec. 135. num. 1. & ſeq.*

463 Subdeclara tñ dũmodò, monitio Iudicis, ante ſentẽtiam pręcedat, ſeu loco illius eſſent ſeruati termini ſubſtãtiales, vt aduertit *Cagnol. in l. properandum nu. 70. C. de Iudic. & Rota ibi ſupra.*

464 Contrarium, quòd ſcilicet à breuitate termini appellatio non detur, *ait Benint. dec. 40. nu. 2. Rot. Bonon.* Et ratio iſtius opinionis eſt, quia iſtud grauamen, poteſt

poteſt per diffinitiuam reparari.

465 Sed prima opinio magis mihi placet ex rationibus ibi ſupra deductis, necnon etiam ex altera, quia probationes nunquam ſunt anguſtandę, ſed in eis eſt multiplicandum, vt dicam latè in verbo *Probationes*.

366 Amplia trigeſimononò, quòd appellatur à non admiſſione appellationis, vndè ſi quis appellet ab interlocutoria, & Iudex appellationem non admittat, veluti ex friuolis cauſis interpoſitam, tunc ſi ab iſta non admiſſione non appellet de nouo deſerta cenſetur, nec huiuſmodi grauamen poteſt per appellationem à diffinitiua reparari, *vt ait Ioachim. Miſing. dec. Cam. Imper. 49. par. 2.*

467 Contrarium, quòd ſcilicet appellatio non detur à reiectione appellationis, *ait Grat. dec. 8. n. 1. & Riccius collect. 166.*

468 Concorda tu tamē, quòd ſcilicet prima opinio procedat, qñ Iudex incontinenti appellationem reſpueret. Secunda verò, quando reiectio eſſet facta cum cauſæ cognitione, quia tunc appellatio non permittitur; & ratio eſt, quia cauſa debet eſſe aperta, ob quam Iudex citata parte appellationem reijciat, *vt ait Marta in compilat. deciſionum in verbo Appellatio cap. 173. tom. 1.*

469 Amplia qadrageſimò, quòd appellatio ſit permiſſa, quando Iudex, omiſſo emergenti, pronunciet ſuper principali, ſecus verò, vbi plura fuerant oppoſita, ſed de omnibus pronunciatum non fuit, & ad vlteriora fuerit proceſſum, quia tunc appellatio non veniret admittenda; & ratio eſt, quia quando pronunciatur ſuper principali, tacitè quoque cenſetur pronunciari ſuper incidenti, *text. eſt in l. prima, C. de ordin. cognit. & Fran. Mar. dec. 1184. nu. 21. & 22. par. 1.*

470 Fallit tamen primò in quæſtione emergenti, quæ lite pendente contingit, & quę differt à quæſtione incidenti, quæ habeat vetuſtiorem cauſam, *vt ait idem Franc. Marc. d. dec. 1184. num. 22.*

471 Fallit ſecundò, quando eſſemus in declaratione qualitatum, & circumſtantiarum in re iudicata comprehenſarum, à qua appellatio non datur, *vt ait Rota deciſ. 100. par. 1. diuerſ.*

472 Fallit tertiò, quod ſcilicet appellatio non admittatur à ſententia, continente declarationem interpretatiuam qualitatum non augentium, nec minuentium, *vt ait Rota d. dec. 100. nu. 15. par. 1. diuer.*

473 Et ſic igitur erit declarādū, q̄ qñ appellatio denegatur, tūc ea denegatio ſolum reſtringitur ad litis deciſoria, non autē ad incidentia, *vt ait Gratianus lib. 1. diſcept. cap. 76. num. 14.* Et ratio eſt, quia licèt appellatio non detur in poſſeſſorio, tamen non denegatur in eius emergentibus, *Surdus dec. 27. & Gratian. ibi ſup. num. 15.*

474 Amplia quadrageſimoprimò, quòd filius pro patre appellare poteſt, & è contra, quia ei non prohibetur actiones Patris in iudicio intentare, & veluti poteſt litem cōteſtari, teſteſq. producere, ita & multò magis poterit interpoſitam appellationem introducere, *vt ait Guidop. dec. 203. & Scacc. de appell. q. 5. nu. 63. cum ſeqq.* vbi etiā docet, quando frater pro fratre, dominus pro ſeruo, & amicus pro amico appellare poſſit, quę per te vide.

475 Amplia quadrageſimoſecūdò, quòd officialis in ſindicatu condemnatus pro delictis in officio commiſſis appellare poteſt; Quod tamen intellige verum, quando officialis in aliquo non eſſet conuictus, ſecus verò ſi eſſet conuictus de dolo, & barattaria, ſiue de alio delicto in officio commiſſo, veluti ſi mundas non habuit manus, quia tunc condemnatus nō appellat, quod procedit ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter fuerit conuentus, *vt fuit dictum in voto Robuſterij in materia iuriſdictionis Baronum ſtatus Eccleſiaſtici, quod eſt inter deciſ. crimin. Farinac. 27. in addit. in littera A, verſic. Et facit.* & vide quæ dixi *in concluſ. 2. num. 58.*

Et præſertim prædicta procedunt ſtante conſtitutione *Marchiæ lib. 6. cap. 2.* vbi omnem appellationem tollit in ſyndicatu. Quinimmò hic obiter venit notandum, quòd delinquens in officio, dignitate, ſeu munere, in quo exiſtit, tunc priuatur officio, ac officij ſalario, necnon eius bona illi officio confiſcantur. Sed quod plus eſt ipſo iure huiuſmodi pœnæ priuationis incurritur, quamuis tamen declaratoria ſit neceſſaria, cum etiam in pœnis ipſo iure impoſitis declaratoria delicti ſit ferenda, *vt fuit reſolutum in*

vna

vna Romana Notariatus 14. *Decembris* 1583. *& 27. Ianuarij* 1584. *coram Cantuccio*, vbi concludit, quòd alia ſententia priuationis ab officio, non ſit neceſſaria, veluti quoque ait *Farinac. in ſua prax. crimin. par.* 1. *q.* 19. *n.* 42. *cum ſeqq.*

Extende prædicta de delinquente in officio, adeò eſſe vera, vt propterea ille dicto officio priuatur, neque amplius ad illud venit remittendus, immò ſi aufugerit, pro confeſſo haberetur, & tunc ſacramentum ſufficeret, *vt ait Capicius decıſ.* 121. *num.* 17. *cum ſequentib.* & ibi docet quomodo de delicto conuincatur & quòd eo conuicto illius bona, vel ſalarium illius officij, eidem officio veniunt conſignanda, in quo fraudem commiſit, ſed tunc ſententia declaratoria erit neceſſaria, quod tamen Declara eſſe verum, quando à iure fuerit expreſſum, quòd quis delinquens in officio, ipſo iure priuetur, at ſecus, ſi ſimpliciter tantum. Item prima opinio procederet, quando non eſſemus in notorio; ſecunda verò, quando ſecus, *vt ait idem Capic. d. dec.* 121. *nu.* 23. *&* 24.

476 Amplia quadrageſimotertiò, quòd appellatio permittitur v[illegible]i, qui de probatione, nec non alijs delictis enormiſſimis & atrociſſimis fuerit accuſatus, quia non tenet conſequentia, Marcus Antonius fuit accuſatus, ergo delictum perperrauit, cum poſſit eſſe contrarium, & ſic, ꝙ ſuam innocentiam probare, ſeque à tali noxa excuſare valeat, *vt ait Laurent. in deciſ. Auenionen.* 60. *& Marta in ſua compil. deciſ. in verbo Appellatio cap.* 152. *tom.* 1. *& Farinac. in ſua prax. crimin. q.* 101. *num.* 7. *& ſeqq. par.* 2. *& in prima q.* 21. *num.* 19.

477 Extende idem procedere in ſententia lata contra expēdentes falſam monetam, à qua appellatio datur; licèt tamen ſecus ſit ab illa, quæ contra eam falſificātes feratur, à qua appellatio non conceditur, vt mox dicam, & veluti ait *Franch. dec.* 351. *alleg. à Ricc. in collect.* 1311. *p.* 4.

478 Fallit tamen, vbi eſſemus in confeſſo & conuicto, veluti, quia ſponte fuiſſet cōfeſſus, aut in fragranti crimine repertus, quia tunc ſententia lata contra talē vno ex prædictis modis reum declaratum, nō debet differri, quia talis appellatio notoriè calumnioſa apparet, quam Iudex per conſequens ex abrupto ſuſpendere poteſt, *ait Gramm. ex deciſ.* 31. *&* 36. *Conſil. Neapol. vt refert Marta ibiſupra in c.* 67. *& Laurent. dicta deciſ.* 60. *& Cappel. Tholoſ. deciſ.* 177. *Ioan. Corſer. & idem Marta ibiſupra cap.* 201. *& Iaffred. dec.* 450. *Minad. deciſ.* 28 *& in addit. ad Capic. in dec.* 144. *& Riccius, & Farinac. ibiſupra.*

479 Et ratio ea eſt, quia per confeſſionē in iudicio factam à reo delictum fit notorium, & in notorijs, ſed facti permanentis nō admittitur appellatio, quia quod per ſe patet, non eſt neceſſe probare. Item quia nulla eſt maior probatio quàm propria confeſſio, & propterea ea ſtante appellatio reijcitur *Grammat. deciſ.* 31. *nu.* 7. *& deciſ.* 36. *num.* 29. *& Afflict. dec.* 176 *& Franch. dec.* 220. *num.* 6. *& Farinac. ibiſupra num.* 60. *&* 61. *& in* 1. *par. q.* 21. *num.* 7. *&* 110. *&* 121.

480 Sed animaduertas tñ, ꝙ confeſſio debet eſſe ſpontanea, & non vi tormentorum extorta; licèt ſecus, quando eſſemus in confeſſione quæ eſſet vi tormentorum facta, ſed poſtea extra tormenta ratificata, quia tunc appellatio prohibetur, *vt ait Borellus in ſua ſumma deciſionum tit.* 33. *de appellat. n.* 399. *& ſeqq.*

481 Et tenendo primam opinionem, extende primò, eam ne dum procedere, quando non eſſet confeſſus, verum etiā quando eſſet confeſſus, ſed confeſſio eſſet cum qualitate, quæ delictum minueret, quia tunc ei eſſet concedenda appellatio, *vt ait Franch deciſ.* 556. licèt per ritū Magnæ Vicariæ, etiā non confeſſus, reijciatur in criminalibus, *vt teſtatur Capic. dec.* 144 *nu.* 2. & dixi latè ſupra *num.* 455. *& ſeqq.*

482 Amplia quadrageſimoquartò, quòd in cauſis criminalibus, veluti in ciuilibus appellatio datur, vt dixi in principio iſtius *concluſionis verſ. Si verò loquamur de iure ciuili.* Imò neque in criminalibus appellarionis renunciatio prodeſt, ſi tamen delictum non eſſet notorium, ſiue ſi quis non fuerit repertus in fragranti crimine, quia tunc dicta renunciatio valeret, *vt ait Farinac. in praxi crim. q.* 101. *n.* 20. *& ſeqq. p.* 2. *& Marſil. ſing.* 388. *& in l. cum ea, de rapt. virg. Affl. dec.* 78.

483 Extende, ꝙ etiam condēnatus ad mortē appellet & ꝙ pro eo quilibet poſſit appellare ētſi extraneus ſit, ac eo inuito fiat

ait Borell. in in ſua ſumma deciſ. de appell. tit. 33. num. 915. & ſeqq.

Quod tamen intellige verum, dummodo ille pro quo appellatur ſit in fortijs Curiæ, & ad ſupplicium ducatur, aliàs ſecus, *vt ait Farinacc. dicta quæſtione 101. num. 23. cum ſequentib. par. 2. prax. crimin.*

484 Fallit tamen in multis caſibus criminalibus, nempè læſæ Maieſtatis, falſæ monetæ, raptus virginum, ſimoniæ, hęreſis, & ſimilium, licèt in Germania conſuetudo inoleuerit, vt in cauſis criminalibus non liceat appellare, niſi in his, quę in locum pœnę corporalis non ſucceſſerint, *vt ait Miſinger. deciſ. 41. par. 4. & Rubin. in ſua deciſ. 6.*

Et prædicta præcipuè procedunt in Tribunali Gubernatoris Vrbis, vbi appellatio non tolleratur, dum imponitur pœna mortis, ſiue corporalis, quia tūc procedirur non retardata executione, in vim motus proprij Pij Quinti, *vt ait Farinac. in ſecunda par. ſua prax. crimin. quæſtione 101. num. 94 & ſeqq.*

485 Declara tamē, q̄ quando admittitur appellatio in cauſa criminali, tunc pendente appellatione debet appellans carceratus detineri, & tūc illius cuſtodia ſpectat ad Iudicem à quo, ſi tamen ſententia fuit interlocutoria, quia tali caſu non definit eſſe Iudex; ſecus verò in diffinitiua, cum illo caſu tota iuriſdictio fuerit translata ad Iudicem ad quem, & ſic ad eum illius cuſtodia ſpectat, donec ſibi aliud mandetur, *vt ait Franciſc. Marc. deciſione 915. num. primo, par. prima, & Farinac. in ſua prima par. prax. crimin. quæſt. 23. num. 24.*

486 Et pari modo, quando Iudex poſſit mediante fideiuſſione appellantem iniuſtè carceratum relaxare, *tradit Guidop. in dec. 436. num. 39.*

487 Contrarium tamen eſſet, ſi aliud ſtatutum diſponeret, quia tunc appellatio in criminalibus tolleraretur, veluti ſeruatur in Regno Cathaloniæ, vbi appellare non licet in cauſis merè criminalibus, veluti, quando agitur de pœna corporis afflictiua; at ſecus, ſi ageretur de pecuniaria, vt latè tradit, & teſtatur *Ferer. in tertia parte obſeruationum deciſione 21.* vbi propterea ait, poſſe captum recurrere; ſi per Baronem, vel Regium ordinarium opprimatur, quas quidē cauſas oppreſſorum Regia audientia admittere ſolet, *vt teſtatur idem Ferer. in dicta deciſ. 22. & Farinac. ibi ſupra num. 95. & ſeqq.* vbi declarat, quando ſtatutum poſſit in criminalibus appellationē prohibere.

488 Et propterea notandum eſt, quòd procurator Fiſcalis in illo Principatu, non poteſt appellare, ſeu ſupplicare in cauſis ciuilibus, vel criminalibus exceptis quibuſdam caſibus, quos ponit *idem Ferer. in tertia parte obſeruationum deciſione 21.*

489 Limita quoque eam ampliationem 44. in pluribus alijs caſibus non procedere, veluti in veneficis, maleficis, homicidis, adulteris, in raptoribus, & omnibus alijs ſimilibus, qui violentias commiſerint, & præſertim quando celeris expeditio eſſet neceſſaria, ſiue alio modo periculum eſſet in mora; dummodo tamen (vt ſuperius diximus) argumentis ſint cōuicti, teſtibus ſuperati, & propria voce, ſponte, ſiue extra tormenta ratificantes eorum vitium, atque ſcelus fuerint confeſſi. Declarando inſuper, quòd venefici illi dicuntur, qui veneno homines occidunt; malefici, qui incantationibus, ac ſuperſtitionibus operantur; raptores verò illi dicuntur, qui puellas, virgines, viduas, ſponſam, necnon meretricem rapiunt, ſi tamen per vim quis eas rapuerit, & quomodo id intelligatur, & quot ſpecies violentiarum reperiantur, docet *Borell. in ſua ſumma deciſion. tit. 33. de appellat. num. 425. cum ſequentib. & Farinacc. in ſecunda part. prax. crimin. dicta quæſtione 101. per totam,* vbi multa adnotanda in hac materia inuenies.

490 Extende prędicta eò magis procedere in Statu Eccleſiaſtico, vt ſupra dixi, ob ſanctiones Pontificum, quibus pœnę contra condemnatos infliguntur, non retardata executione, & propterea videmus, quos banniti, etiam in contumaciā capti a Curia poſt annum, ſtatim facta recognitione perſonę, nempè nominis, & cognominis, poſſunt in eorum pœnis cōdemnari, ex particulari Motu proprio Pij Quinti, de quo in Bullario *numero 137.*

In cauſis autem pecuniarijs in eodem Statu Eccleſiaſtico admittitur appellatio,

appellatio, facto tamen depoſito, & inſtantia huiuſmodi appellationum non durar, niſi per ſex menſes, quod tamen intellige procedere, vbi eſsemus in pœnis applicaris fiſco Cameræ Apoſt. at ſecus, ſi applicarentur fiſco Baronũ, ac Feudatariorum, vt de prædictis omnibus tradit *Farinac. in ſua praxi crimin. in quæſt. 101. num. 104. & ſeqq.*

491 Contrarium tamen eſſet, quando Papa, ſiue illius Signatura, ad nouas defenſiones eum remiſiſſet, & dummodo ſententiæ legitimis præcedentibus inditijs ad inquirendum eſſent latæ, aliàs ſecus, *vt ait Chartar. in ſuo tract. ſententia bannito capto in pluribus locis, & præcipuè in cap. 1. num. 259. Farinac. in ſua praxi crimin. quæſt. 11. num. 100. cum ſeqq. Oddus conſ. 42. num. 1. & ſeqq. Laurent. ab Occa in ſuo conſil. crim. 60. lib. 2.*

492 Et ratio prædictorum ea eſt, quia ſententia contumacialis non ſufficit ad pœnam, niſi aliter de delicto conſtet, neque propterea ea tertio nocet, etiam ſi de delicto teneatur, & extaret ſtatutum, vt contumax habeatur pro confeſſo, quia talis confeſſio ſemper erit ficta, & ſic potius ille diceretur condemnatus, ob contumaciam, quàm ob delictum, vt fuit dictum in *Lucana ſucceſſionis Lunæ 21. Iunij 1630. coram Ghiſlerio,* Immò, ſi Iudex etiam diceret in ſententia contra abſentem (legitimis probationibus deficientibus) quod de delicto per veras probationes conſtaret; nihilominus ea aſſertio non ſuffragaretur, veluti, nec etiam ea facit notorium delictum, licèt Iudex notoriũ illud aſſereret, *vt fuit dictum in vna Ciuitatis Caſtelli ſupplementi legitimę Mercurij 26. Iunij 1602. coram Iuſto, & in eadem coram eodem 22. Aprilis eiuſdem anni, quæ eſt inter criminal. Farinac. deciſio 175. num. primo, & ſecundo.*

Nota tamen hic obiter, ſed opportunè, quod contumacia vnum ſingulare operatur in iure, & eſt vt Iudex poſſit cõtumaci in vna cauſa denegare audientiã in alia, licèt ſit bene verum, quòd ad id non tenetur, neque vlla actio, ſiue exceptio parti ex hoc capite competere poteſt, ſed id totum Iudicis arbitrio remittendum venit; vnde ſi quis Iudici non obtemperauerit in vna cauſa, poterit illi recurſum denegare in alia, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſione 446. num. primo, & in Romana ſeu Tiburtina Caſtri fideicommiſſi de Vrſinis 10. Februarij 1620. coram Vbaldo, & in Bracharen. Theſauraria die 22. Iunij 1629. coram Pirouano, & idem Buratt. dec. 536. num. 1.*

493 Extende, quòd neque etiã ſententia fundata ſuper teſtibus pro informatione Curiæ examinatis, dicitur lata ob delictum; & ratio ea eſt, quia contumacia alicuius delictum non probat, *vt fuit dictum à Rota apud Farinac. in deciſ. criminal. 145. num. 4. & in dicta Lucana ſucceſſionis coram Ghiſlerio.*

494 Declara præterea, quòd illud, quod fuit dictum de Bulla Pij V. contra contumaces captos poſt annum à Curia, ſolum procedere, quando illi eſſent capti in iuriſdictione Eccleſiæ, at ſecus, ſi in aliena, vt quia ibi commorando capti fuiſſent, *vt ait Clarus in quæſtione 38. verſic. Eſt autem, Bald. in authen. item nulla communitas, C. de Epiſcop. & Cleric. Marſil. in l. prima, C. de ſicar. num. 78. & in conſil. crimin. 99. num. 1. & ſequentib.* vbi loquitur in remiſſo, *lib. 2. & in ſua praxi crim. §. vlt. num. 34.*

495 Sed quãdo vnus contumax ſit ad nouas defenſiones admittendus, *vide Clar. in §. finali in quæſt. 44. verſ. Diui, & quæſt. ſeq. & quæſt. 94. verſ. Etiam alius modus, Vulpel. conſ. 105. n. 1. Becc. conſ. 11. n. 2. & 3. Boſſ. in tit. de liter. Princip. Menoch. cõſ. 230. num. 124. lib. 3.*

496 Amplia quadrageſimoquintò, quòd à mala informatione Principis ad eundem bene informandum datur appellatio, etiam quod ille eſſet ſupremus, *vt ait Rota dec. 50. n. 10. & ſeq. p. 2. diuerſ.*

497 Limita tamen non procedere in ſtatuto, ſiue Conſtitutione Principis ſuperiorem non recognoſcentis, à quibus appellatio non datur, etiam ſi illud ſtatutum, ſiue illa conſtitutio eſſet lata in pręiudicium perſonæ particularis, *vt ait Rota ibi ſup. num. 2.*

498 Contrarium tamen eſſe verius, *fuit, deciſum à Rota ibi ſupra num. 6. & ſeq.* vbi dicitur, quòd à ſtatuto, ſiue conſtitutione condita in præiudicium certæ perſonæ datur appellatio.

499 Concorda tu tamen, quòd prima

opinio procedat, quando conſtitutio eſſet facta cum rationabili cauſa. Secunda vero, quando in contrarium, *vt ait Rota ibi ſupra num.* 21.

500 Et tenendo hanc ſecundam opinionem, extende eam procedere in ſtatuto prohibente, ne deferatur triticum molendum in molendinis extra Ciuitatem exiſtentibus, tamquàm in præiudicium particularium perſonarum editum, & id etiam procedit; ſi Princeps ſit ſupremus, *vt ait Rota deciſ.* 50. *num.* 11. *&* 20.

501 Amplia quadrageſimoſextò, quòd appellatio ab interlocutoria eſt concedenda, quod tamen intellige verum, iuxta tradita per *Bartolum in l. ante, C. ſi pen den. appellat. mors interu.* vbi ait, quòd aut interlocutoria profertur poſt diffinitiuam ſententiam, & tunc appellari poteſt; aut profertur ante, & tunc, aut nulla alia diffinitiua ſperatur, & poteſt appellari, *iuxta text. in l. Prætor, §. permittetur, ff. de minor. & Rota per Coccin. deciſ.* 407. *nu.* 2. Aut alia diffinitiua, ſperatur, & tunc, aut grauamen illatum ab interlocutoria, non poteſt reparari per appellationem à diffinitiua, ſiue grauamen, ita eſt coniunctum cum negotio principali, quod ab eo ſeparari non poſſit, & tunc poteſt appellari, *vt ait Rota deciſ.* 25. *n.* 2. *par.* 1. *diuerſorum, & eſt text. in l.* 2. *ff. de appellat. recip. l. arbitrio, ff. qui ſatiſd. cogant.* aut poteſt reparari, & ſeparari à negotio principali, & tunc, aut interlocutoria eſt talis, quæ totum negotium perimat, & poteſt appellari, *l. intra vtile, ff. de minor.* aut totum negotium non perimit, ſed alia diffinitiua ſperatur, & tunc appellari non poteſt, *l.* 1. *de Epiſcop. audient. & dicta l. ante, C. ſi pend. appell. Franc. Marc. deciſ.* 60. *nu.* 5. *part.* 2. *Surd. deciſ.* 36. *num.* 13. *&* 14. *Put. deciſ.* 123. *num.* 1. *lib.* 2. *& ita fuit dictum in Dertuſen. Decimarum Lunæ* 3. *Maij* 1608. *coram Cardinali Marcomontio, Gratian. lib. primo diſceptat. cap.* 74. *&* 76. *& Surd. deciſ.* 36. *num.* 13. *idem Gratian. in ſua deciſ.* 97. *num.* 1. *& Rota deciſ.* 79. *num.* 3. *in fine par.* 3. *recent. & ibidem dec.* 658. *num.* 2.

502 Sed nota tamen, quòd notorium grauamen non dicitur, quando ſuper eo fuerit aliàs ſententiatũ, *vt ait Rota apud Statil. deciſ.* 247. *num.* 10.

503 Extende, quòd quando grauamẽ eſt notorium, tunc appellari poteſt, etiam poſt rem iudicatam, *vt ait Verall. deciſ.* 33. *par. prima.*

504 Sed huiuſmodi occaſione erit bonum hic multa proponere, quæ in hoc genere appellationis ſunt ſcitu digna, & primò, quod interlocutoria ſententia ea dicitur, quæ fertur inter principium, & finem cauſæ, ſuper emergentibus à negotio principali dependentibus, *vt ait Hovded. conſil.* 27. *nu.* 15. *lib.* 1. *& Rota in deciſ.* 6. *per Creſcent. de appellation. & Marta in compilat. deciſ. in verbo Appellatio cap.* 276. *tom.* 1.

505 Nec ea venit appellatione ſentẽtię, niſi eadem ratio vigeat; quia tunc etiam interlocutoria ſub eo nomine veniret, *vt ait Rota per Put. deciſ.* 266. *num.* 3. *lib.* 2.

506 Et ea eſt minus fauorabilis quàm diffinitiua, *Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 158. *num.* 6. & in caſu, quòd appellatio ſit commiſſa ab interlocutoria, vel difinitiua lata ſuper aliquo incidenti, tunc ſit quod negotium principale ſit omnino diuerſum a cauſa appellationis, *Rota deciſ.* 399. *lib.* 3 *num.* 3. *diuerſ.*

507 Sed in hoc omnino videndus eſt *Scaccia de ſentent. & re iudic. gloſ.* 14. *quæſt.* 4. *num* 1. *cum pluribus ſeqq.* vbi latè docet quando ſententia dicatur interlocutoria, & quando grauamen per eam illatum poſſit, aut non poſſit, reparari in difinitiua ad effectum admittendæ, aut non admittendæ appellationis, & ſic igitur requiſita iſtius appellationis ab interlocutoria ea ſunt, vt ſcilicet appellatio talis ſit, quæ in alijs præiudiciũ faciat, & quæ ſtatim executioni mandetur, item vt poſt eam nulla alia difinitiua ſperetur, à qua illius grauamen reparari poſſet, *vt ait Gaſpar Guliel. deciſ.* 14. *par.* 2. *& deciſ.* 177. *par.* 3. *Rotæ Spiren. Miſynger. deciſ.* 60. *par.* 1. *Cameræ Imperial. & Marta in ſua compilat. deciſ. in verbo appellatio c.* 75. *to.* 1.

508 Secundò ſciendum erit, quod talis appellatio ab interlocutoria interpoſita requirit expreſſionem cauſæ, ſiue grauaminis, & in ſcriptis fieri debet. Prætetea ea debet iuſtificari ex primis actis, & ex aliqua ſufficienti cauſa grauaminis, & non ex alijs non expreſsè nominatis,

natis, etiam ſi adeſſet clauſula generalis, *vt ait Capic. deciſ. 5 num. 11. & 14.* Aliàs appellatio deſerta cenſetur; ſecus verò in appellatione à difinitiua, in qua cauſæ expreſſio non requiritur, ſed ſufficit cedulam intra decem dies in actis eſſe porrectam; & ideò ſi eſſet facta mala expreſſio in appellatione ad fauorem illius, qui ſententiam habuit, non nocet, quia ea, quæ ex abundanti apponuntur, obeſſe non ſolent, *Put. deciſ. 46. par. 1. num. 6. & ait Gratian. deciſ. 34. num. 7. Franc. Marc. deciſ. 392. num. 6. Cappell. Tholoſ. deciſ. 129. dictus Put. deciſ. 104 lib. 2. & deciſ. 400. lib. 3. in fine, & Rota in vna Terracinen. Molendini Lunæ 13. Decembris 1589. coram Gipſio, & deciſ. 659. num. 4. par. 1. diuerſ. & dec. 2. num. 8. par. 2. diuerſ.*

509 Extende id in tantum valern, vt dicta expreſſio cauſæ requiratur pro forma nec per conſequens ea dictam expreſſionem per relationem admittit, *vt ait Gratian lib. 1. diſcept. cap. 937. num. 12. & 13. Caſſador. deciſ. 5. de ſequeſtr. poſſ. & fruct. & Cappell. Tholoſ. deciſ. 129. num. 2. & 3.* Contrarium licèt dicat *Rota in deciſ.* 79. num. 3. *in fine par. 3. recentior.*

510 Concordari tamen poſſunt huiuſmodi opiniones, & ſic, vt ſecunda procedat, quando eſſemus in appellatione ab interlocutoria, cuius iniquitas allegationibus iuris detegatur, quia tunc ſine expreſſione cauſæ fieri poſſet, prima verò opinio, quando ſecus, *vt ait Caſſad. dec. 5. num. 4. de ſeq. poſſeſſ. & fruct. Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 232. num. 29.* ſed in materia iſtius expreſſionis cauſæ, & quomodo ea ſit exprimenda, *vide Scaccia de appellation. quæſt. 4. artic. 4. per totum.*

511 Rurſus notandum erit, quòd appellatio in ſcriptis facienda non valet, niſi adijciantur verba in ijs ſcriptis, &c. & tunc in ſcriptis fieri dicitur, quando libellus appellationis porrigitur, *vt ait Rota dicta deciſ. 2. num. 19. & 20.*

Immò ad id erit notandum, quòd appellatio relatiua ad cedulam, aliàs datam ad impediendam rem Iudicatam non ſuffragatur, ſed requiritur noua cedula in ſcriptis, *vt fuit dictum in Lucana dotis 4. Mart 1630. coram Motmanno.*

512 Et veluti eodem modo dicitur de ſententia, quę in ſcriptis ferri debet, quę in ſcriptis lata dicitur, licèt fuerit concepta in tertia perſona, & non in prima, *vt tradit Card. Seraphin. deciſ.* 1441. *num.* 5. vbi ſubiungit, quòd non refert, ſi non dicatur, Pro tribunali ſedentes, neque in his ſcriptis, quia id non operatur nullitatem ſententiæ; ſed benè, quòd non præſumatur in ſcriptis lata; animaduertendo, quòd debet appellans ſaltem effectum ſententiæ in appellatione ponere, etiam, quòd non conſtet de dicta ſententia in totum, *vt ait Gratian. deciſ. 123. num. 4.*

513 Extēde idem procedere, etiam ſi eſſemus in appellatione à proceſſu facto per Iudicem recuſatum, quæ ſi fiat ante diffinitiuam, tunc in ſcriptis interponi debet, *vt ait Rota deciſ.* 564. *num. 2. p. 1. diuerſ.*

514 Contrarium tamen in obſeruantia habetur, *iuxt. Aegidianam in cap.* 8. *lib. 6.* quæ vult, vt hodie permittatur appellationem viua voce interponi, ſiue ſimus in interlocutoria, ſiue in difinitiua, cum proteſtatione tamen appellandi in ſcriptis, *vt ait Guidopap. deciſ.* 436. *nu.* 91. *fol. mihi* 177. *& Gratian. deciſ.* 34. *num.* 4. *Gayll. deciſ.* 130. *par.* 1. & dummodo appellans cedulam appellationis poſtea in actis daret, quia aliud eſt, quòd appellatio viua voce fiat, aut quòd in ſcriptis redigatur, *vt ait Put deciſ.* 104 *lib.* 2. Et in hoc videndus eſt *Borell. de appell. tit.* 33. *num.* 800. *cum pluribus ſeqq.* & ibi plures differentias inter difinitiuam, & interlocutoriam ſententiam inuenies.

515 Concorda tu tamen quòd prima opinio procedat, quando non incontinenti, ſed ex interuallo appellatiò interponitur; ſecunda verò ſi incontinenti fiat, *vt ait Nonius in ſuo conſ.* 7. qui loquitur in terminis dictæ Aegidianæ, *& Gratian. ibi ſupra iu dicta deciſ. 36. & Rota per Coccinum dicta deciſ. 234. nu. 2. Put. deciſ. 102. lib. 3. Gayll. ibi ſupra, & Marta in compilatione deciſionum in verbo Appellatio in cap. 87. tom. 1. & Guidopap. deciſ. 436. num. 11. & Acchill. de Graſſis deciſ. 2. de appellat. num. 1. & 2.* vbi ait, quòd appellatio ſine ſcriptis à difinitiua debet fieri incontinenti, aliàs non

non valet, etiam ſi Iudex illi appellationi detuliſſet, ꝙ tene menti, *vt ait Rota per Coccinum deciſ.* 265. *num. ſecundo*, & de requiſitis appellationis à merè interlocutoria, videndus eſt *Roman. in ſuo conſil.* 501. *per totum*.

516 Et ratio ea eſt, quia in appellatione à diffinitiua, ſi eſt legitimè interpoſita, etiam quòd Iudex non deferat tamen ipſum ius defert, & propterea non eſt in cõſideratione habendum, quòd Iudex ſolum deferat; ſed ſolum, quod ea ſit legitimè interpoſita; At in appellatione ab interlocutoria iſta conſideratio eſt habenda, quòd ſcilicet Iudex deferat, quia poſtquam detulit tota iuriſdictio ad ſuperiorem deuoluitur, *vt ait Put. deciſ.* 102. *num.* 2. *lib.* 3.

517 Et tenendo primam opinionem Extende eam in tantum procedere, vt ſi ſententia ſit ſine cauſæ cognitione, poſſit reuocari ex eiſdem actis; quod tamen ſecus eſſet, ſi cauſæ cognitio præcedat, *vt ait idem Gratian. dec.* 33. *num.* 6. *& Afflict. dec.* 79. *n.* 3. *& Franc. Marc. dec.* 708. *num.* 2. *par.* 2.

518 Et nota, quòd pro cauſa ſufficit dicere in appellatione incontinenti appello, quia me grauaſtis, prout apparet ex tali parte actorum, *Rota per Verallum in deciſ.* 36. *num.* 3. *par. prima, & ad tradita per Natt. in ſuo conſil.* 531. *num.* 14. *lib.* 3. Immo ſufficit cauſam eſſe probabilem, licèt ea non iuſtificetur, *vt ait Lancellot. de attentat. penden. lit. in cap.* 12. *& Rota in Rauennaten. dotis die Veneris* 15. *Martij* 1602. *coram Penia, & Borell. ibi ſupra*.

519 Item, quòd non ſit neceſſaria grauaminis expreſſio, ſed quòd ea ſit ſolùm generaliter probanda, *ait Rota in Romana Saluiani Ven.* 11. *Martij* 1594. *coram eodem Penia, quæ eſt deciſ.* 82. *nu.* 2. *&* 5. *apud Statil.*

520 Contrarium tamen illi primæ opinioni verius eſſet, quando eſſemus in ſtatuto diſponente, vt in appellationibus procedatur, ſolemnitatibus, & ordine iuris nõ ſeruatis, quia tunc appellatio valebit ab interlocutoria ſine ſcriptis, & abſque alicuius cauſæ inſertione, Et ratio ea eſt, quia aliquem appellare eſt de proceſſu cauſæ, veluti libellus dicitur de proceſſu inchoatiuo, & præſertim, quia appellare in ſcriptis, & cum inſertione cauſæ grauaminis eſt de ordine iuris Ciuilis poſitiui, & actus extraiudicialis dicitur; & propterea etiam die feriato in honorem Dei interponi poteſt, & ſic eo caſu ille ordo Iuris ciuilis, nempè appellandi in ſcriptis, & cum inſertione cauſæ, per ſtatutum ſublatus cenſetur, quod quidẽ eò magis procederet, quando ſtatutum loqueretur per verba ſine figura, & ſtrepitu iudicij, licèt ſecus eſſet in diffinitiua, quia illa deciſoria reſpicit, non autem proceſſum, & ideò ſtatutum, vel reſcriptum reſpiciens proceſſum, & ordinatoria cauſæ non poteſt includere appellationem à diffinitiua, licèt dicat contrarium, etiam in diffinitiua, *Franch. in cap. vt debitus, de appellat.* vbi dicit, ꝙ ſtatutum illud includit, etiam appellationem à diffinitiua ea ratione, quia cauſa appellationis eſt eiuſdẽ naturę, cuius eſt principalis, *iuxta tradita per Gratia. lib.* 2. *diſcept. cap.* 383. *n.* 11. *cum ſeqq. & in dec.* 5. *nu.* 1. *&* 3. *& Borell. in præcitato loco num.* 807. *cum ſeqq.*

Sed hic obiter nota, ꝙ illa conſtitutio, quæ non tollit præcisè appellationem, ſed præfigit terminum ad faciendam fidem de proſecutione appellationis, tunc ordinatoria, & non deciſoria iudicij reſpicere dicitur; animaduertendo, quòd in ordinatorijs attenduntur ſtatuta loci iudicij, non autem ea Iudicis, à quo, *vt fuit dictum à Rota per Burattum dec.* 170. *num.* 6. *&* 7.

521 Et ad id erit quoq. notandũ, ꝙ de cõſuetudine fieri poteſt, vt ab omnibus decretis, & ſententijs interlocutorijs, & è cõtrario, vc. ſ. ab omnibus diffinitiuis poſſit appellari ex interuallo, vt de conſuetudine Bauariæ tradit in ſpecie *Miſinger. obſer.* 66. *centur.* 1. Sed eſt benè verum quòd de ea neceſſario apparere debet, *vt ait Rom. conſ.* 41. *& Gail. pract. lib.* 1. *obſeru.* 130. *num.* 47.

522 Extende id, quod fuit dictum de expreſſione cauſæ in interlocutoria fienda, procedere etiam in appellante, & obijciente contra electionem alicuius factã, quia tunc appellans tenetur exprimere certam formam electionis, *vt ait Rota dec.* 486. *n.* 13. *par.* 1. *diuerſ.*

Sed ad hoc, vt electio, ſiue ſcrutinium à canonicis valide fiat, quæ ſint neceſ-

ſaria

ſaria, vide omninò *Addentes ad Burattum in ſua deciſione* 351. *num.* 12. *& ſequentib. & deciſ.* 380. *& ibi adden. & latè in vna Treueren. Abbatiæ* 20. *Nouembris* 1614. *&* 24. *Ianuarij* 1625. *coram Coccino*. Vbi inter cætera habetur, quòd vota debent numerari, adhoc, vt videatur, ſi electio fuerit facta a maiori parte; ſed ſi Canonici tempore electionis receſſerint a loco Capituli, tunc illi eorum vota mittere non poſſunt, neque in ſcriptis, neque per nuncium, & data poſt Capitulum non augent numerum eligentium; & ratio ea eſt, quia non fuerunt præſtita, neque tempore congruo reſpectu ſcrutinij, nec minus loco competenti, nempè capitulari, veluti dicunt *Doctores allegati ab Addente ad dictam deciſionem Buratti* 351. *& Rota latè in Cæſaraugustana electionis* 20. *Martij* 1623. *coram Coccino Decano, & in hoc vide quæ dixi in concluſione* 131. *nu.* 13.

523 Tertiò notandum eſt, quòd duplex eſt interlocutoria, alia iudicialis, altera extraiudicialis; iudicialis illa eſt, quæ oritur ex negocio, & lite in tribunali coram Iudice agitata, ex cuius grauamine illato, vel cominato oritur appellatio; Extraiudicialis verò ea dicitur, quæ fit extra iudicium, de qua loquitur *text. in cap. cum ſit Romana ext. de appellat. cap. concertationi eodem titulo in* 6. *& clement. ſicut, eodem tit.* & de vtraque ſcribit *Abb. in cap. bonæ memoriæ extr. de appellat.*

524 Vndè ad id notandum erit, quòd appellatio ab interlocutoria non cauſat attentata, niſi inhibitio ſubſequatur, *vt ait Rota in Turritana Tertiariæ* 18. *Nouembris* 1595. *coram Cardinali Seraphino*, nec minus ea ſuſpendit, nec iudicium impedit, quin ad vlteriora procedatur, ſi dicta inhibitio non concurrat, *Rota deciſ.* 197. *num.* 5. *par. tertia diuerſor. Octau. Caccher. deciſ.* 5. *Senatus Peaemontan & Marta in compilat. deciſ. in verbo Appellatio cap.* 168. *tomo primo, & fuit dictū in Camerinen. beneficiorum Luna* 18. *Decembris* 1595. *coram Gypſio, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſ. par.* 1. *fol.* 309. *num.* 5.

525 Extende idem procedere in appellatione extraiudiciali, quæ pari modo attentata non cauſat, niſi concurrentibus requiſitis, *Rota in deciſ.* 44. *de appell. in nou.* & niſi reſpectu eius, ꝙ contra appellationem fieret, & illud dicitur fieri contra appellationem, quod in articulo connexo fit, *vt fuit dictum in vna Salamantina Integræ portionis* 20. *Martij* 1579. *coram Card. Seraphino*.

526 Extende ſecundò, quòd nec etiam deuoluitur cauſa ad Papam, quando nõ eſt legitimè intimata extraiudicialis appellatio, *Verall. deciſ.* 252. *parte prima*, & ad hoc, vt dicatur legitimè intimata nota, quòd intimatio debet fieri per procuratorem appellato, *vt ait Rota deciſ. tertia, num. primo de appellat. in antiquis.*

527 Secus autem, veluti ſi eſſemus in cauſa beneficiali, quia tunc etiam quòd appellatio ab interlocutoria in ſcriptis non fiat; nihilominus cauſam ad Curiã deuoluit, & id in odium appellantis fieri dicitur, *vt ait Rota deciſione* 18. *nu.* 3. *de appell. in antiquiorib. & Put. deciſ.* 102 *num.* 4 *lib.* 3.

528 Extende quòd in huiuſmodi cauſis beneficialibus appellatio facta parte præſente operatur citationem, & adeo vim illius habet, vt appellatus abſque alia noua citatione coram Iudice, ad quem appellatur, comparere teneatur, & non comparendo proceditur contra eum tamquam contra contumacem, *Verall. deciſione* 35. *num. primo, & quinto, parte prima*, *& Rota deciſione* 24. *num primo & ſequen. lib. ſecundo, par.* 3. *nouiſſim. & cæteri allegati à Borello in ſua ſumma deciſionum titulo* 33. *de appellationib. num.* 849.

529 Extende tertiò, quòd neque appellatio extraiudicialis litis pendentiam inducit, *vt ait Rota deciſione* 69. *num. ſecundo de appellat. in antiquis*, *& latius dicam in ſecunda regula ſecundi caſus, vbi recurrere poteris*, & de multis alijs particularibus in hac materia vide *Borell. in ſua ſumma deciſion. tit.* 33. *de appellat. num.* 829. *cum ſeqq.*

530 Præterea erit potiſſimum animaduertenda differentia, quare iudicialis appellatio interponatur à grauamine illato. Extraiudicialis verò à grauamine non illato, ſed ab eo inferendo, & futuro; ratio autem iſtius differẽtiæ ea eſt, quia lex

præ-

Præſumit valdè de Iudice, qui non ita de facili admittit appellationem futurorum; quòd ſecus eſt in extraiudicialibus, *Rota deciſ. 376. in antiquis*, *Andreas Gayl. obſeruat. 120. lib. 1. & alij alleg. à Borello ibi ſupra num. 840. & ſeqq.*

531 Quartò nota, quòd id, quod fuit dictum de grauaminibus interloquutoriis inferendis, non procedit in illis grauamina irreparabilia inferentibus, & vim diffinitiuarum habentibus, quia tunc appellantes cauſam grauaminum inſerere non debent, veluti ſi Iudex aliquem ad appellandum reſtituit. Item quando iudicauit nemini litigantium eſſe deferendum iuramentum litis deciſorium. Item quando Iudex tulit ſententiam, ſed reum in expenſis non condemnauit. Item à ſecundo decreto Iudicis, & quando procuratorem ad cauſam admittit, qui procurator verè non ſit, & è contra. Item quādo Iudex exceptionem contra teſtem ex aduerſo examinandum probari recuſat. Item à denegatione quartæ dilationis petitæ cū legali ſolēnitate, nulla cauſa legitima reſtagāte; Ruſus ſi Iudex examinandos teſtes inhęret, aduerſarius autem examen eſſe faciendum ignorat, vel ſaltē locum in quo examinari debebant. Item à pronuncia competentiæ, vel incompetentiæ. Item à pronuncia appellationem fuiſſe deſertam, vel non ritè appellatum, aut appellari non potuiſſe, vel eidem deferendum non eſſe. Item, ſi præceptum contra confitentem in iudicio, nullo iudicio pendente fiat. Item à pronuncia Iudicis ad vlteriora eſſe procedendum mandantis, ſuper libello obſcuro, item ſuper libello incepto, & ſi arbiter fideiuſſores approbauerit, qui verè idonei non ſint. Item falſa interpretatio ſententiæ, & actorum copiæ denegatio, interlocutoria bāni, iaſſus Prætoris, vt pecuniam, quis minori ſine tutore ſoluat, exceſſus latæ ſententiæ, carceratio, breuior terminus à Iudice aſſignatus. Item ſi Iudex mādat libello tanquàm inepto reſpondendum eſſe. Item interlocutoria Iudicis de habenda quæſtione in quacumque cauſa, præceptum Iudicis de ſoluendo, interlocutoria Iudicis ſuper exceptionibus, etiam declinatoriis, vel peremptoriis iudicium nullum reddentibus, recuſatio iudicis, & ſic fore vel non eſſe ſuſpectum, Interlocutoria qua pronunciatur aliquid eſſe probatum, vel non. Item ſuper reuocatione attentatorum; Item, ſi reuocatur inhibitio facta Iudici, à quo. Item, quando Iudex pronunciat probationes eſſe admittendas, vel reiiciendas. Item, ſi Iudex interloquatur non principaliter, ſed incidenter, quando Iudex pronunciaret cauſam eſſe compromittendam, vel non; Item, ſi dicat quem eſſe admittendum, tamquam procuratorem, vel tutorem ad cauſam. Item taxatio expenſarum ſuper attentatis. Item taxatio ſalarii Aduocati; Item ſententia de exequendo aliam ſententiam, datio in ſolutum à Iudice facta, præceptum de reſcindendo, reiectio articulorum actoris, quia tunc ille reum velle abſoluere videtur, ne actor vlterius audiri poſſit; In ſumma in omnibus prædictis caſibus appellationum non eſt opus vlla expreſſione grauaminum, quia omnes vim diffinitiuę habent, & ex ipſis actis facilè Iudicis iniquitas apparet, *vt dicunt Thomas Triuiſ. in ſua deciſ. 6. par. 1. Palatij Venetiar. Guidopap. in ſua deciſ. 10. & Caſſad. deciſ. 5. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct.* vbi ait quòd appellatio ab interlocutoria, cuius iniquitas detegatur allegationibus iuris, ſine expreſſione cauſæ fieri poteſt, *idem ait Cappell. Tholoſ. dec. 129. num. 2. & Rota deciſ. 79. num. 3. in fine par. 3. recentior.*

532 Contrarium verò ait in materia nullitatis, *Franc. Marc. in ſua deciſ. 260. num. 2. par. 1.* vbi firmat, quòd nullitas in appellatione ab interlocutoria non venit, niſi nullitatis cauſę fuiſſent expreſsè nominatæ.

533 Quinto nota, quòd quando ſumus in appellatione ab interlocutoria, ſi ea interponatur, prout in cedula, aliàs in actis data, tunc appellanti non ſuffragatur; & propterea in iſto caſu in Iudicatum tranſit, ob eam rationem, quia in ſcriptis ſit ſemper interponenda, ad hoc, vt Iudex deliberare poſſit, an ei ſit deſſerendum, aut non; vndè Iudex ex cedula, aliàs in actis data non poteſt reddi certus ſuper appellationis delatione, vltra quod ea non poteſt dici in ſcriptis, cum cedula non fuerit tunc actualiter producta, *vt ait Octau. Caccher. deciſ. Pedemont. 6. & Gaſpar Guilelm. deciſ. 122. par. 1.*

par. prima, & deciſ. 82. par. ſecunda Cameræ Imperial. & Rota deciſione 30. de appellat. in antiq. & Borell. ibi ſupra, num. 800. cum ſeqq. & quòd appellatio in actis dimiſſa penes notarium, & non coram Iudice interpoſita appellanti non proſit, ait Rota deciſione 722. num. 2. par. 3. recent.

534 Secus verò, quando eſſemus in diffinitiua, quia iſto caſu, ſi appellatio eſt interpoſita, prout in cedula, aliàs in actis data, occaſione interponendæ appellationis, quæ ſuum effectum ſortita nō fuit, veluti, quia Iudex ſub illo termino non pronunciauit, & tunc dicta cedula poteſt pro alia appellatione inſeruire, quatenus Iudex contra ſententiaret. Sed eſt benè verùm, quòd procurator debet eſſe cautus, vt illam cedulam de nouo repetat, quia paria ſunt, quod quis cedulam producat, vel aliàs productam repetat, vt fuit dictum in dicta Terracinen. Molendini coram Gipſio, Put. deciſ. 101. num. 2. lib. 3. vbi firmat appellationem, quatenus contra, de iure valere, ſed nota tamen, quòd aduerſario non ſuffragatur, ſi nulla in eius fauorem erit lata, idem Put. ibi ſupra.

Et ratio illius cautelæ ea eſt, quia appellatio circumducta dicitur, quando nō pronunciatur in illo termino in quo fuit producta appellatio, vt ait Rota dicta deciſione 722. num. ſecundo, parte tertia recentior.

535 Contrarium licèt videatur ſentire Rota in deciſ. 30. de appellation. in antiq. quam allegat Aegid. in ſua dec. 121. & d. dec. 722. num. 1.

536 Concorda tu tamen primam opinionem procedere, quando cedula fuit data in appellatione, quæ ſuum effectum non fuit ſortita, vt ſuperius dictum eſt. Secunda, quando ſuum perfectum, & conſumatum effectum habuit, Vndè in terminis ſecundæ opinionis, ſi vnus poſtea à nouo grauamine appellaret, prout in cedula, aliàs data, tunc appellatio remanet ſine ſcriptis, quia tunc per appellationem à primo grauamine cedula iam fuit conſumpta, quę non poterat, pro alia appellatione inſeruire; ſecus autem vbi porrectio cedulæ ſuum effectum non habuit, veluti quando terminus ad ſententiam fuiſſet circumductus, quia tunc poteſt per illius reiterationem pro alia appellatione inſeruire, vt dicunt Doctores allegati à Rota ibi coram Gipſio.

Rurſus concordare poſſumus prædictas opiniones hoc modo, nempè, vt prima procedat, ex vſu Palatij, quod approbat ipſum ſtylum appellandi, quatenus contra. Secunda verò, quando talis vſus in Tribunali non vigeret, vt ait Rota dicta deciſione 722. num. primo, par. 3. recentior.

Et illud, quod fuit de ea appellatione prædicto modo circumducta, quæ non ſuffragetur pro alia, procedere, etiam in commiſſione appellationis, ante interpoſitam appellarionem expedita, quæ iuriſdictionem non tribuit, ſed facit tranſire ſententiam in rem iudicatam, ſi ab ea iterum non appelletur, vt ait Rota deciſione 786. num. ſecundo, & ſexto, par. 3. recentior.

537 Vndè ad euitandam nullitatem, in quam iſto caſu poſset de facili incidere appellans, appellatio coram Iudice fieri debet in tempore, vt ait Rota dec. 396. num. 3. par. ſecunda in recent. & in tertia par. deciſ. 722. num. 2. Viuius deciſ. 594 num. 2. vbi teſtatur de ſtylo Rotæ, aliàs poſsent ſcandala oriri facilè, ſi notarijs daretur facultas recipiendi appellationes in abſentiam Iudicum, Rota deciſ. 595. num. 1. par. 1. in recent. & Coccin. deciſ. 234. num. 3. Et formulæ appellationum, tā ab interlocutoria, quàm etiā à diffinitiua, extant penes Speculat. de appellatt. §. Qualiter num. 17. diffuſius tradit Hoſtienſ. in ſua ſumma de appellat. §. Qualiter ſit appellatio facienda, Pet. Iacob. in ſua pract. tit. de action. de conſtit. pecunia num. 13. cum pluribus ſequentib. & Papien. in ſua praxi libellorum in forma libelli appellationis à ſententia diffinitiua, & in forma appellationis ab interlocutoria.

538 Rurſus nota, quòd ea fieri debet coram Iudice à quo, & non coram Iudice ad quem, Rota dec. 293. num. 13. par. prima in recent.

539 Licèt ſecus, ſi conſtaret de metu; aut alio impedimento, ſiue ex non admiſſione Iudicis à quo, quia tunc valeret appellatio coram Iudice ad quem, vt ait Gratian.

tian. in ſua deciſ. 128. *num.* 1. & tunc ab eo dependeret admittere, vel non, cum cauſæ cognitione, *vt ait Capic. dec.* 34. *num.* 12.

540 Contrarium, quòd ſcilicet appellatio poſſit fieri in abſentia Iudicis a quo, coram eo ad quem, *ait Conſtitutio Marchiæ in libro* 6. *cap.* 6. & id fuit factum, vt facilius indemnitati litigantium poſſet conſuli, quia illi ſępè retrahebantur à talibus appellationibus, ob timorem, & reuerentiam Iudicis, qui ſententiam tulit; immò circumſcripta, etiam huiuſmodi conſtitutione, valet dicta appellatio in abſentia Iudicis, qui ſententiauit; ſi poſtea illi vel parti notificatur intra decem dies, & id procedit etiam, quamuis ſine cauſa in abſentia Iudicis à quo fuerit appellatum, *vt de ſtylo Curiæ teſtatur Franch. in cap. appallatio num.* 3. *de appellat. & Gemin. & Specul. alleg. à Gratiano in lib.* 1. *diſceptat. cap.* 10. *num.* 6. *& ſeqq. & deciſ.* 128. *num.* 5. *& ſeqq.*

541 Sed nota tamen, quòd cedula appellationis poteſt Iudici pręſentari vbicumque, etiam extra Iudicium exiſtenti, aut magiſtro actorum, ſiue Notario abſque Iudice; ſed eſt benè verum, quòd non dicitur legitimè interpoſita appellatio, per ſolam dimiſſionem cedulę penes Notarium, *vt ait Rota per Card. Caualer. deciſ.* 495. *num.* 2. immò etiam die feriato appellari poteſt, cum appellatio non ſit actus iudicialis, *vt ait Ioacchin. Miſinger. deciſ.* 12. *par.* 2. *Cameræ Imperial. & Gratian. deciſ.* 5. *Rotæ Marchiæ, & Marta in ſua compilat. deciſionum in verbo appellatio cap.* 54.

542 Rurſus nota, quod domicilium Iudicis dicitur locus congruus ad appellandum, & Apoſtolos intra debitum tempus petendum, *vt ait Caſſad. deciſ.* 8. *n.* 7. *de appellat.*

543 Sed declara, tamen ꝙ appellans non tenetur quærere Iudicem pro appellatione interponenda alio loco, quàm vbi iudicauit. *vt ait Rota deciſ.* 50. *num.* 2. *de appellat. in nouis.*

544 Veluti eodem modo dicitur de citando, quem appellans alibi quærere non tenetur, quàm in habitatione, in qua perſonaliter reſidere tenetur, *vt ait Rota deciſ.* 10. *de appellat. in nou. & deciſ.* 83. *num.* 1. *eodem tit. in antiquis.*

545 Vnde, ſi quis in abſentia Iudicis forſan appellaret, tunc ille ad expenſas tenetur in articulo executiuo factas, quouſque appellationem produxit, *vt ait Caſſador. deciſ.* 3. *num.* 2. *de appellat.*

546 Extende eodem modo procedere, ſi appellatio coram Notario in Camera ex interuallo fiat, quia tunc non recipitur, ſi ea in ſcriptis non ſit, & cedula appellationis in inſtrumento Notarij non inſeratur, immò nec iſto caſu ſufficit Notarium atteſtari coram ſe in ſcriptis fuiſſe appellatum, niſi in his ſcriptis aſſerat, *vt ait idem Miſinger deciſ.* 45. *par.* 4. *& Borell. in ſua ſumma deciſionum tit.* 33. *n:* 807. *& ſeqq. de appellat.*

547 Vlterius nota in propoſito, ꝙ ſi ꝓcurator ultimo momento, & dico de vltimo momento, quia Iudex pōt expectare vltimum momentum ad reſpondendū de apoſtolis, nec ante poteſt cogi, *vt ait Caſſador. deciſ.* 8. *num.* 5. *de appellation.* ſi procurator, in quam, dicto ultimo momento in domo Iudicis compareat, & facta diligentia per eum de appellando fuerit reſponſum, quòd domi non erat, tunc ille teſtimoniales perere debet, & cedulam Notario relinquere, dicens ſe craſtina die eſſe redditurum, & appellaturum, quia hoc modo ſeruato ſententia in iudicatum non tranſibit, vel poterit etiam, ob Iudicis abſentiam impeditus appellare coram probis, & honeſtis viris *vt inferius dicam. & vt ait Rota per Puteum deciſ.* 130. *lib.* 2. *& Marta in compil. deciſ. in uerbo appellatio cap.* 138. *tom.* 1. *& Caſſad. deciſ.* 3. *de appellat.*

548 Sed ſi fortè notarius recuſaret adire Iudicem ad prædictum effectum, runc erit cautus procurator alterū adhibere, qui de dicta appellatione rogaretur, ad referēdum, ſiue de abſentia Iudicis, quatenus non reperiretur, *vt fuit dictum à Rota in dicta deciſ.* 594. *num.* 3. *par.* 2. *in recentior. & prius deciſ.* 592. *num.* 4. Aliàs, ſi interponeretur coram Notario extraneo, ſine cauſa non ualeret, quia præſumeretur clandeſtina, etiamſi adeſſent litteræ teſtimoniales de ea, *Rota deciſ.* 260. *lib.* 2. *diuerſor.*

549 Nec iſto caſu tenetur amplius ad eū reuerſum pro apoſtolis redire appellans, *vt ait Caſſad. deciſ.* 8. *num.* 6. *eodem tit. de appellat. & Egid. deciſ.* 343. *& Grat. lib-*

lib. 1 diſcept. cap. 10. *num.* 10. *& ſeqq.*
vbi ait, quòd cum illud remedium appel
landi corã uiris honeſtis ſit à lege datũ,
& loco alterius ſuccedat; idcircò non
eſt opus illud geminare, cum ſuperflua
ſint reſecanda, ſed quòd ad eum redi-
re liceat, *ait Capp. Tholoſ. dec.* 429.*n.*1.

550 Et prædicta appellatio tali modo in
terpoſita habet vim legitimæ, ac veræ
appellationis, adeò vt illa pendente in
nouata, vti attẽtata eſſent reuocanda, *vt
ait Capp. Tholoſ. deciſ.* 28. *& Rota dec.*
38.*alias* 309.*de appell. in nouis. & Ricc. in
dec. Curiæ Archiep. Neapol.* 190. *& in ſua
collectanea* 1355.*in* 4.*par.*

551 Animaduertendo inſuper, quòd quã
do Iudex non reperitur, ſufficit tunc face
re diligentiam in domo auditoris, & pe-
tere apoſtolos à Notario, & appellatio-
nis ſchedulam dimittere, *vt fuit dictum
in Romana Canonicatus Sancti Andreæ*
4. *Martij* 1545. *coram Rauellaten. vt ha
betur per Put. in ſua deciſ.* 7. *& Rota dec.*
50. *de appellat. in nouis.*

552 Contrarium, quòd ſcilicet non ſit
neceſſarium apoſtolos petere, quando
appellatur coram honeſtis viris, ſed ſat
ſit, vt appellans proteſtetur, quod ſi co
piam Iudicis habere poſſet illos peteret
ait Caſſad. deciſ. 8. *de appellat. num.* 8. *&
Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 10. *num.* 10.
11. *& ſeqq. & ſub n.* 15. *aſſignatur ratio.*

553 Vnde nota, ꝙ ſatis erit iſto caſu, vt dicti
honeſti viri faciant fidem de actu coram
eis geſto, dando apoſtolos teſtimoniales
& hinc ꝓpa ẽt, ꝙ illi honeſti viri, vti teſtes
in huiuſmodi appellationibus habeãtur,
vt ait idem Gratian. ibi ſupra num. 16. *&
Ruin. conſ.* 85. *num.* 4. *lib.* 5 *& Gra-
uat. ad Veſtr. cap.* 3. *lib.* 7. *num.* 58.

554 Et ideò videmus ẽt, ꝙ teſtimoniũ pe-
titũ de appellatione interpoſita ex Hiſ-
paniarum vſu inſeruit loco apoſtolorũ
teſtimonialium, *vt ait Rota per Card. Se
raphin. deciſ* 1261. *num.* 2. *& fuit quo
que dictum in Calaguritana beneficij de
Querẽna* 28. *Maij* 1625. *coram Durano.*

555 Præterea nota, ꝙ ad hoc, vt talis appel
latio legitimè ꝓcedat multa interuenire
debent, & primo, vt præcedat iuſta cauſa
quominus coram Iudice appellari non
poſſit, *vt ait dicta Cappell. Tholoſ. per Au
frer. in deciſ.* 500.

Et in hoc iuſta cauſa erit iuſtus metus dũmo
do grauamen deducatur, & tunc poterit
appellari coram honeſtis viris; Item me-
tus iuſtus iudicatur arbitrio Iudicis, &
ſuffragatur etiam ſi ille proceſſerit eius
culpa, qui timet, & multa alia tradit in
hac materia *Scaccia de appellation. q.* 6.
num. 6 *cum ſequentibus, & ſub num.* 27.
ſubdit, quòd licet metus ceſſet poſt in-
terpoſitam appellationem; nihilominus
ille qui appellauit de nouo appellare nõ
tenetur.

556 Secundò requiritur, quòd talis apel
latio Iudici & parti intimetur, quoad ef-
fectum attentatorum, *vt ait Rota deciſio
ne* 28. *de appellation. in nouis. Miſinger.
obſeruat.* 54. *centur.* 4.

557 Et ratio eſt, quia ignorans contem-
nere non dicitur, *vt ait Bellamer. deciſ.*
540. *Rota deciſione tertia de cauſ. poſſeſſ.
& propriet.*

558 Tertio reqrirur, ꝙ talis honeſta perſo-
na corã qua appellatur, non ſit aliàs inha
bilis, veluti ſi eſſet excõmunicatus, vel
alio modo infamis, quia tunc ralis vir ho
neſtus dici non poſset, *vt ait idem Ricc.
in ſua deciſione* 90. *Curiæ Archiep. &
Menoch. de arbitr. cent.* 1. *caſu* 69.

559 Quartò requiritur, quod talis appel
latio iuſtas cauſas contineat, & iuſta cau
ſa tunc diceretur, ſi metus ipſius Iudicis
ſubſit, *vt ait Rot. dec.* 50. *alleg. à Ric. in
dicta ſua collect.* 1355. *prope finem & Gra
tian. deciſ.* 128. *num.* 1.

560 Quintò requiritur, quòd non faciant
decreta, quæ ſpectant ad Iudices, prout
ſunt admittere appellationem, ſi, & in
quantum, *vt ait Rota Bononien. in deciſ.*
1. Item literas citatorias, atque inhibito-
rias committere non debent, quia hæc
sũt propriæ partes Iudicis, *vt eſt pulchra
deciſ.* 100. *Amati per totam.*

561 Sextò, vltra proteſtationem per debi
torem coram honeſtis viris faciendam,
debet etiã ille de his facere notariũ ro-
gari, *vt ait Grat. lib.* 4. *diſcept. c.* 795. *n.* 11.

562 Septimò, opus eſt, ꝙ qñ appellans non
potuit Iudicẽ habere, ſi non proteſtatur,
habetur pro ſuccũbente, *vt ait idem Gra
tian. lib.* 3. *diſcept. cap.* 172. *num.* 40.

563 Contrarium, quòd ſcilicet dicta pro
teſtatio non ſit neceſsaria, ad hoc, vt cau
ſa non dicatur deſerta, *ait Afflict. deciſ.*
50. *num.* 5. *& Grat. deciſ. Marchiæ* 120.
& veluti latè dicam infra verſic. Tertius

caſus in verbo *Sed eſt bene verum*.

564 Concorda, vt prima opinio procedat, quando impedimentum aliundè, quàm ex facto Iudicis proueniat. Secunda verò procedit, quando impedimentũ, aut à facto Iudicis veniret, aut illud eſſet notorium, *vt ait idem Affl. in præcit. loco num.* 5.

565 Extende id, quòd fuit dictum de appellatione ab interlocutoria interponi debita, eo magis procedere, veluti ſi Iudex aſſerat in ſententia eam eſſe diffinitiuam, item ſi viua voce appellationi deferat, *vt ait Franc. Marc. dec.* 292. *n.* 6. *par.* 1. *& Card. Seraph. dec.* 565. *& latè dicam in verbo tertius caſus, in ſequenti concluſione verſ. quod tamen intellige verum.*

566 Extende quòd tunc, adeò ſibi videtur manus ligare Iudex vt propterea amplius in negotio principali ſe ingerere nõ poſſit; quia illud deuoluitur, veluti contingit etiã in ea, quę à Iudice admiſſa fuit ſine ſcriptis, & cauſæ expræſſione, *vt ait Mſinger. dec.* 46 *par.* 4. *& Ioan. Corſer. in ſua deciſ.* 318.

567 Sed ſi feratur inſimul ſententia interlocutoria, & diffinitiua, tunc duæ appellationes eſſent neceſſariæ, *vt ait idem Franciſc. Marc. in dec.* 261. *n.* 1. *par.* 1.

568 Nota ſexto, quòd quando appellatio fuit interpoſita ab interlocutoria, tunc appellans amplius citari non debet, quãdo eſt ferenda diffinitiua; quia tunc ſententia ſine citatione valet, *vt fuit dictum in vna Rauẽnaten. dotis Veneris* 25. *Martij* 1607. *coram Penia.*

569 Fallit tamen primò, quando appellatio non fuit friuola, quia per friuolam appellationem tacitè videtur proteſtari ſe nolle comparere, *text. eſt in cap. eum qui, de dol. & contum. in* 6. *clement.* 1. *eodem tit. Geminian. conſ.* 102. *n.* 2. *&* 3. *& Rot. ibi ſupra corã Penia, & Franc. Marc. dec.* 706. *n.* 1. *par.* 2. *vbi ait*, id eò magis procedere, quando citandus eſſet abſens, qui de neceſſitate citari non debet, *idem Franc. Marc. dec.* 705. *num.* 8. *eadem* 2. *par.* vbi docet, an qui recedit verè contumax dici poſſit.

570 Fallit ſecundò, quando appellans expreſſè non fuit proteſtatus ſe amplius nolle comparere coram Iudice à quo, & eſſemus in appellatione nõ friuola. alias ſi dixerit velle comparere, tũc de nouo citandus venit, vt notabiliter *ait Alexander in l. contumacia nu.* 4. *verſ. ne huic textui ff. de ſentent. &c. quem refert Puteus allegat. in dicta Rauẽnaten. dotis coram Penia.*

571 Extende prædicta in tantum valere, quòd tacita proteſtatio, vel ſignificatio quod noluerit amplius comparere non ſufficiat, & ſic eo caſu ſententia ſine citatione lata non poteſt à vitio nullitatis excuſari, *vt ait Rota ibi ſupra*, ſed in hoc omnino recurras ad *ampliationem* 36. vbi latè dixi de hac materia.

572 Sed ad effectũ inducendæ nullitatis ex eo, quia ſententia fuit abſque citatione lata, ſufficit cauſam in appellatione expræſſam eſſe probabilem; licèt ea non ſit iuſtificata, *vt ait Lancellot. de attent. appellat. pend. & ait Rota ibi ſupra.*

573 Illud verò, quod fuit dictum de eo, qui fuit proteſtatus ſe amplius nolle comparere, declara eſſe verum, quando ille fuit citatus ad totam cauſam; ſecus verò ſi fuit citatus ad vnũ articulum tantum, *vt ait Rota per Greg. deciſ.* 518. *n.* 8. *&* 9.

574 Nota octauo, quòd ſi appellatio ab interlocutoria prohibeatur à ſtatuto, cenſetur etiam prohibita in caſu, in quo de iure communi eſſet permiſſa appellatio, *vt ait Surd. deciſ.* 164. *nu.* 18. & ratio eſt, ne ſtatum eluſorium reddatur, veluti dicam infra in limitatione 29. vbi recurras.

575 Nota nonò, quòd licet appelletur ab interlocutoria, nihilominus Iudex à quo, non definit eſſe Iudex; & propterea Papa non præſumitur velle ab eo cauſam auocare, at ſecus quando fuit appellatum à diffinitiua, quia tunc Iudex dicitur functus officio ſuo, & ſic amplius nõ dicitur Iudex, *vt ait Rota per Mohedan. deciſ.* 6. *de appellat.*

576 Vndè nota, quòd ſi Iudex pronunciauerit eſſe procedendum ad vlteriora (verbi gratia) in examine teſtiũ ad perpetuam rei memoriam; tunc non obſtante appellatione ab hac interlocutoria, Iudex à quo poteſt recipere teſtes ad perpetuam rei memoriam examinaros, & ſic iſto caſu appellatio, vti friuola non cauſat attentata, quia tunc Iudex eſſe non definit, *vt ait Rota per Card. Seraph. dec.* 310. *& dec.* 1168. *& in vna Mantuana bonor. Veneris* 20. *Maij* 1611. *coram Vbaldo quæ eſt dec.* 325. *par.* 1. *in recent.*

Nota

577 Nota decimò, quòd non licet appellāti ab in terlocutoria proſequi cauſas in appellatione minus expræſſas; item nec proceſſus primi Iudicis iuſtificari poteſt coram ſecundo Iudice, niſi ex actis corā primò productis iuxta *Clementinam appellanti, de appellat.* cuius enim diſpoſitio procedit, etiā ſi Iudex ad quem eſſet ſubrogatus in locum primi, *vt ait Bellamer. deciſ.* 150.

578 Et quando ſententia non iuſtificatur ex actis, tunc appellatio non eſt neceſſaria, quia ea afficere non poteſt, *vt ait Rota per Gregor. XV. deciſ.* 1. *& ibi in annotat. num.* 8.

579 Fallit tamen primò, veluti ſi eſſemus in ſententia lata ſuper articulo attentatorum, quia hæc uim difinitiuę habet; & ſic apellans ab huiuſmodi ſententia proſequi poteſt cauſas, etiam in appellatione non exprçſſas, *vt ait Rot. dec.* 11. *de appellat. in nou. & Bellamer. deciſ.* 148.

580 Fallit ſecundò in appellatione ab interlocutoria vim difinitiuę habente, quia tunc dicta Clementina locum nō habet, *vt ait idem Bellamer. dec.* 417. & veluti latè dixi ſupra *in verſ.* 4. *nota, n.* 531.

581 Fallit tertiò, ſi ſententia eſſet lata in articulo reſtitutionis ad appellandū, quia tunc appellans proſequi, poteſt cauſas non expreſſas, *vt ait Maynard. dec. Cappell. Toloſ.* 92. *lib.* 3. *& Bellamer. dec.* 325.

582 Amplia 47. quòd appellatio detur à ſententia legitimationis perſonarum, cū ea ſecum executionem trahat, & in ſe probabile præiudicium inducat, *vt ait Cappell. Tholoſ. deciſione* 48. *& Ricc. in collect.* 1306. *verſ. Infero* 2. *& Grat. lib.* 1. *diſcept. cap.* 76. *num* 3.

583 Amplia 48. quod à denegata iuſtitia appellatio datur ad ſuperiorem, & eam denegare Iudex videtur, ſi à tertio requiſitus eam denegauerit; immo etiam interpellatio vno contextu multiplicata ſufficit, *vt ait Ioachim. Miſinger deciſione* 24. *parte* 2.

Extende id in tantū procedere, vt propterea ſi Iudex recuſat miniſtrare iuſtitiā vni, etiam clerico poſt tertiam monitionē, ſua iuriſdictione priuatur; immò eam denegando, quando Iudex eſt ſecularis poteſt recurrere ad eccleſiaſticum, & tunc denegati iuſtitiam dicitur, quando id notorie conſtat, *vt ait Scaccia de appellat. q.* 7. *num.* 43. *& q.* 17. *num.* 46. *& ſeqq. lib.* 3. *cap.* 2. *ampliatione* 16. & ibi multa in hac materia.

Declara tamen illud eſſe uerum in cauſis ciuilibus, at ſecus in criminalibus, pro quibus ad Iudicem laicum recurri non poteſt, etiam eccleſiaſtico negligente, *vt dicunt Doctores allegati ab Alexandro Ambroſino in comment. Bullæ Gregorij XIV. de immunit. & lib. eccleſ. cap.* 20. *num.* 72.

584 Fallit tamen à dilata, & neglecta iuſtitia, quia tunc quis remedium habet vt ſuperiorem adeat, *vt ait Gaſpar. Guliel. deciſ.* 100. *par.* 2.

585 Contrarium quòd ſcilicet à dilata, & negata iuſtitia, appellatio non detur, *ait Miſing. cent.* 3. *obſeru.* 57. *& Riccius in ſua collect.* 166. *par.* 1. Sed fallit in Vrbe, vbi huiuſmodi appellatio conceditur ſeruatis, tñ terminis de quibus ſupra.

586 Amplia 49. quòd etiam à denegata aditione eſt admittenda appellatio, & ita fuiſſe iudicatum, *ait Gaſpar Gulielmus in ſua deciſ.* 179. *parte ſecunda, & Marta in ſua compilat. deciſ. in verbo appellatio cap.* 128. *tom.* 1.

587 Et ad id notandum erit, quòd appellans à denegatione poſſeſſionis, ſi poſtea appellationem deferat, tunc in ſe onus ſuſcipit probandi grauamen, quòd per prius pars aduerſa probare tenebatur, *vt ait Rot. dec.* 176. *n.* 3. *par.* 1. *diuerſ.*

588 Amplia 50. quòd pari modo à denegato proceſſu ad ſui Iudicē tanquā à denegante iuſtitiā appellatio datur, & illa cauſa ad ſuperiorem deuoluitur, *vt ait idem Guglielmus deciſione* 167. *parte tertia & Marta ibi ſupra cap.* 229.

589 Extende idem procedere, quando Iudex recuſaret defenſiones dare; quia tunc à tali recuſatione appellatio datur, cum ſint de iure diuino, neque propterea diabolo fuerint denegatæ, *Rota deciſione* 15. *de procurat. in nouis.* & nota, quòd quatenus à Principe tollerētur, tunc debet intelligi de ciuili, ac leui, & friuola defenſione, non autem de naturali, & ſubſtantiali, *vt dicunt Doctores allegati à Farinaccio in ſuo conſilio* 99. *nu.* 38. *lib. primo.*

590 Fallit tamen, veluti ſi eſſemus in Iudice ex officio non ſupplente, quia tunc licèt malè faciat, tamē nō infertur

grauamen per quòd appellari poſſit, *vt ait Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 146. n. 12.*

591 Et quando dicatur commiſſa in curia ex denegatione officij Iudicis, ita vt ab ea appellari liceat; diſtinguendum eſt tali pacto, nam aut eſt ſimpliciter aliquid arbitrio Iudicis remiſſum, & tunc eſt intelligendum arbitrio boni viri, & per conſequens iſto caſu appellatio datur, aut verò eſt remiſſum eius libero arbitrio, & tunc nõ appellatur, vndè ſiue requiſitus denegauerit Iudex, ſiue motu proprio fiat, nõ appellatur; & ratio eſt, quia tũc ex denegatione eſt licita appellatio, quãdo Iudex officium nobile exrcet, quod loco actionis datur, At ſecus in eo, quod motu proprio exercet, *vt ait Grat. ibi ſupra n. 27. & 28. & Monter. deciſ. 7. n. 8.*

Extẽde eam ampliationem procedere quoque in caſu inordinati, ſeu peruerſi proceſſus, à quo appellatio datur, etiã ſi eſsemus in poſſeſſorio, quia inordinatio proceſſus grauamen irreparabile continet, *vt ait Scaccia de appell. q. 17. limit. 47. memb. 1. num. 98. & prius limit. 6. memb. 7. num. 115. & nu. 129. & prius ibi ſub nu. 115. cum ſeqq.* ait id procedere, ſiue ordo ſit aſſignatus ab homine, ſiue à Iure, etiamſi ſit ſubſtantialis, & peruertatur ordo vnius cauſę ad aliam; Immò ea datur etiam in poſſeſſorio ſummario tam ſuſpenſiua, quàm deuolutiua, & tunc Iudex ad quem appellatur ab inordinato proceſſu, cõſtito de peruerſione ordinis, ſẽtentiam reuocare debet, etiã ſi ea eſſet interlocutoria, quia nihilominus ab ea appellatio datur in iſto caſu, *vt ait Scacc. ibi ſupra.*

592 Amplia 51. quòd ea ſit admittenda à denegatione remiſsoriæ; ſecus autem in illius conceſſione, vndè, quando pars prætendit eam non eſse concedendam, tunc ab iſto decreto datur appellatio, *Benintend. deciſione 74. col. prima, idem ait Gratianus libro primo diſceptation. cap. 199. num. ſecundo & tertio vbi allegat Afflictum & Seuerolum.*

593 Declara tamen dictam diſtinctionem procedere ſolùm in ciuilibus; at ſecus in criminalibus, in quibus huiuſmodi appellaiones recipiuntur, *Monticul. de teſtibus, in verbo Examinatio teſtium, colum. 2. nu. 3.*

594 Declara ſecundò prædicta non procedere, quando nulla adeſt ratio legitima, per quam dicta remiſsoria veniat cõcedenda, quia tunc appellatio non eſset admittenda, *vt ait Felin. in c. cum cauſam n. 31. verſ. & quamuis de teſtibus Afflict. in conſtit. 1. de inueſt. inter Domin. & Vaſſal. num. 64. & Seuerol. de remiſſ. cap. 18. num. 3.*

595 Et propterea infertur, quòd ab admiſſione articulorum appellatio quoque datur, & tunc dicta appellatio iuſtificatur, quando reperiretur articulos admiſſos eſse impertinentes, obiectiuos, & malè ſpecificatos, *vt ait Bellamer. in ſua deciſ. 444. de appellat.*

596 Amplia 52. appellationem dari à primo decreto, quia modicum præiudicium generat, & reus infra tres menſes quandocumque poteſt poſseſſionem recuperare, *vt ait Gaſpar Guglielmus dec. 45. parte tertia, & Franciſcus Marcus deciſione 403. num. 4. par. prima, & latè Bart. in l. 2. ff. de appell. recip. Bald. in l. 2. C. de Epiſc. audient.*

597 Amplia 53. q appellatio extraiudicialis à futuro grauamine datur, & ideò, ſi extra iudicium appellatur, tunc appellatio generalis à dicto futuro grauamine valet; quamuis, etiam perſonæ ob quas ſit appellatio non fuerint nominatæ; ſed eſt benè verum, quòd huiuſmodi appellatio non incipit habere effectum, niſi à tempore illati grauaminis, à quo ſolum incipit tempus currere, *vt ait Rota deciſione 32. titulo de appellation. in antiqu. & Gratianus libro 1. diſceptation. cap. 100. num. 100. & ibi Surdus, & Lancellotus* dicunt, quòd ille appellat, qui non ſentit damnũ ex ſententia, ſed timet pati in futurum, licet regula ſit; quòd nõ grauatus non appellat, vt dicam Deo dante in uerbo *Grauatus.*

598 Contrarium dicam infra *in limit. 19.* & ibi recurras, item quod appellari poſſit aliquãdo ad cautelam, etiamſi pars non dum ſciat pro certo ſe grauatũ, & ſic in futurum euentum, *ait Rot. dec. 391. num. 3. lib. 3. diuerſor.*

Concordari tamen poſsunt huiuſmodi opiniones, & ſic, vt prima procedat, quando ſumus in extraiudicialibus, & iuſtus timor vrgeret. Secunda verò in iudicialibus, quia ibi non appellatur, niſi grauamen fuerit illatum, quã quidẽ diſtinctionem

tionem ſemper tenuit *Rot. & præſertim in Terracinen. Molendini* 18. *Octobris* 1589. *coram Gypſio*, & ibi fuit dictum talem appellationem non prodeſſe, niſi fuerit repetita, vel reproducta cedula appellationis in actis data, *iuxta deciſ. Aegid.* 121. *& eſt dec.* 637. *n.* 2. *par.* 3. *recent.*

599 Et propterea ex prædictis infertur, quòd appellatio detur à decreto torturę, *Gloſ. in l. penult. C. quorum appell. non recip. Franciſcus Marcus deciſione* 60. *parte ſecunda*. Quinimmo id procedit etiam abſque inſertione cauſæ grauaminis, *vt ait Gratianus in ſua deciſione* 60. & id procedit præcipuè, vt ſuperius dixi mus, quando præcedit grauamen, aut iuſtus timor, *vt eſt tex. in c.* 1. *de dilation. & Rota d. dec.* 637. *num.* 2. *par.* 3. *recent.*

600 Extende ea facilius procedere, quando indicia non præcederent, & quamuis ab interlocutoria manus Iudicis non ligentur, ita ut illi non ſit prohibitum in cauſa procedere, & ſuam ſententiam exequi ante inhibitionem, *cap. non ſolum, de appellat. in ſexto, & Guidopap. deciſione* 436. tamen id non procedit, vbi agitur de damno irreparabili, quia tunc per appellationem executio impeditur, *vt ait Riccius in ſua deciſion.* 22. *& in ſua collectanea* 1777. & ita de ſtylo Curiarum, tam parlamenti ſuperioris, quàm inferioris teſtatur *Guidopap. deciſ.* 74. *& Franciſcus Marc. ibi ſupra num. quinto, & deciſione* 278. *num. ſecundo, par.* 2. *& Marſil. in ſuo ſingul.* 349.

601 Extende ſecundò procedere, ne dum, quando Iudex pronunciat reum eſſe torquendum ſuper delicto principali, verum etiam quando tortura tenderet ad habendam reſponſionem affirmatiuam, vel negatiuam, *vt ait Capic. deciſ.* 145.

602 Extende tertiò, quòd ſi appellatio ſit interpoſita à decreto torturæ non ſolum Iudex debet ſuperſedere, & interim nihil innouare; ſed nec etiam termino pendente ad appellandum, & ſic per decem dies poſt decretum, *vt ait Franciſcus Marc. in ſua deciſion.* 907. *num.* 3. *&* 4. *par. prima, & Capic. deciſ.* 167.

603 Contrarium tamen dicit in dicta *deciſ.* 60. *num.* 6. Et ratio eſt, quia non appellando ei renunciatum cenſetur, quod in ſui præiudicium, etiam in criminalibus fieri poteſt, & ſic appellatione non interpoſita ſententia executioni demandari poterit, *idem Franciſc. Marc. in d. dec.* 60. *num.* 6. *&* 7.

604 Extende quartò, quòd ne dum appellari poſſit à decreto torturæ, ſed etiã ab ea comminata, *vt ait Ricc. in ſua dec.* 91. *& in ſua collect.* 1777. & ita ſemper vidiſſe ſeruari in Magna Curia Vicarię, *teſtatur Grammat. ſuper conſ. R egni ſol.* 133. *num.* 4. *in fine*. Vndè veluti per appellationẽ à decreto de torquendo manus Iudicis ligantur, ita etiam ligantur per appellationem à cominatione interpoſitam, *vt ait Guidopap deciſ.* 136.

605 Amplia quinquageſimo quartò, quòd etiam appellatio datur à conceſſione, vel publicatione priuilegij, & ſic à facto extraiudiciali Principis, *vt ait Gaſpar. Gulielm. deciſione* 83. *parte ſecunda*.

606 Amplia quinquageſimoquintò, quòd appellatio conceditur tertio ad cauſam, pro ſuo intereſſe venienti, & per eam executio impeditur, *vt dicunt Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 232. *num.* 37. *Afflict. deciſ.* 235. *Caccher. deciſ. Pedemont.* 38. *Caualcan. deciſ. Triuiſ.* 10. *& Antonius Faber deciſ.* 3. *C. de confeſſis*. Quamuis regulariter tertio appellare non liceat, *Rota deciſ.* 9. *num.* 1. *& deciſ.* 20. *de ſent. & re iudic. in antiq. & in hoc vide Scac. de appell. q.* 5. *n.* 71. *cum ſeq.*

607 Extende, quòd tertius veniens ad cauſam impediat reſtitutionem, etiam in ſpolio, *vt fuit dictum in Calaguritana tranſact.* 3. *Iul.* 1575. *corã Card. Blanchet.*

608 Quod tamen declara verum, veluti ſi illud fuiſſet attentatum, vel tertius clarè de ſuo iure doceret, *vt fuit dictum in Placentina bonorum Ven.* 19. *Iunij* 1587. *coram Card. Seraph. quę eſt in eius impreſ. dec.* 793. *num.* 1.

609 Declara ſecundò, illud eſſe verum, ſi tamen de prætenſo iure tertius doceret, incontinenti, aliàs illi appellatio non ſuffragaretur, *vt ait Rota dec.* 293. *num.* 14. & ꝙ ille tertius teneatur exprimere cauſas; necnon eas ſaltem ſemiplenè iuſtificare antequam ad vlteriora procedatur, *ait Grat. d. lib.* 2. *diſcept. cap.* 232. *n.* 37.

610 Limita tamen prædictam ampliationẽ non

non procedere, quando ille pro quo eſt facienda executio cautionem pręſtet de reſtituendo ipſi tertio rem in euentum ſucumbentiæ, quia tunc executio eſſet fienda, etiã ꝙ appellatio à terrio fuiſſet intetpoſita, & ea penderet, *vt ait Bero. deciſ. 79. & Put. & Affl. inferius alleg.*

611 Sublimita, tamen primò id non procedete è cõuerſo, nẽpè ſi ille tertius qui uellet præſtate cautionem eſſet intruſus lite pendente, quia iſto caſu contra eum executio eſſer fienda, nec iuuaret, eriam ſi cautionem præſtare vellet, *vt ait Creſcen. dec. 237. de re iudic. & Oſaſcb. deciſ.* 28. in hoc multa dixi *in concl.* 85. *cũ ſeq.*

612 Sublimita ſecundò non procedere, quando veniens ad cauſam prærenderet cum cautione iuraroria admittendum fore, quia tunc non impediret executionem, eriam quòd ille eſſet idoneus, *vt ait Rota per Put. deciſ. 112. lib. 1. & Affl. dec. 15. nu. 3. & 4.*

613 Sublimita tertiò non procedere, ſi ille tertius ſciuiſſet cauſam agi, & non comparuiſſet; nam ſi à ſententia, præſertim contra præſentem lara, ipſe pro ſuo intereſſe appeller, iſto caſu non uiderur executionem impedire, *vt ait Rota Lucenſ. deciſ. 56. Rota Peruſ. deciſ. 26. & Bero. deciſ. 79. & Put. deciſ. 151. lib. 2. & ibi in addit.*

614 Sed declara tu tamen, quòd talis ſcientia præiudicet, quoad effectum appellandi, quando tertius ſciuit omnes qualitates ſententiæ, & cauſæ principalis, aliàs ſecus, *Caualcan. deciſ. 10. Rota Bononien. deciſ. 75. Vrſill. deciſ. 235. & Magon. deciſ. 96. Lucen. & Put. ibi ſupra.*

615 Sublimita quartò, quod talis appellatio terrij actum ſequeſtrationis impedire non poſſit, *vt ait Rota deciſ. 4. de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct. & deciſ. 11. de ſent. & re iudic. in antiq.* & hanc opinionem eſſe veriorem dicit *Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 232. num.* 5.

616 Sublimita quintò, quando tempore petitę exequrionis poſſeſſio non eſſet vacans, quia tunc non impediretur executio per appellationem tertij; at ſecus ſi fuiſſet vacua; & ratio eſt, quia quando poſſeſſio eſt vacans, tũc ſua interetat, ne ſibi dutior aduerſarius darerur, *vt ait Rota deciſ. 2. aliàs 33. de reſcript. num. 47. in nou. Miſing. obſeruat. 573. cent. 3.*

617 Sublimita ſextò, ſi iſte tertius fuiſſet admiſſus in ſtatu, & terminis, in quibus reperiebatur cauſa, *vt ait Affl. dec. 15. et Vrſil. dec. 235 & Put. dec. 59. de Iud.* & cò magis ſi noua cõmiſſio nõ interceſſerit, *Mantic. deciſ. 74. num. 4.* & ratio eſt, quia veniens ad cauſam principaliter pro ſuo intereſſe, cum clauſula in ſtatu, & terminis, non ſolũ non facit acta, & ſentẽtias ſuas, quando maxime ſententia fuiſſe lata in contumaciam contra tertium, verũ etiam illi non nocet, quominus à die ſciẽtiæ ipſe appellare poſſit, etiamſi ſententia in iudicatum tranſiſſet, *vt ait Card. Seraph. dec. 906. num. 2. & multa dixi inferius ſub num. 779. cum ſeqq.*

618 Sublimita ſeptimò, quòd tertius veniens ad cauſam, ſi conditionaliter appellet, veluti ſi diceret appellare, quatenus contra, tunc appellatio non valeret; & propterea executionem non impediret vt alias tenuit *Rota in Bracaren. Monaſterij 15. Decembris 1577. coram Iunio.* quòd tamen ſecus eſſet, quando eſſemus in reo, qui eſſet creditor, & anteriorem hipothecam haberet, quia tunc ille poſſet Iudicis officio rei iudicatæ executionem impedire, & aliqua bona retinere, ſaluo iure contra quoſcumque alia bona detinentes, *vt ait Rota per Card. Mantic. in dec. 326. num. 7.* & dixi ſuperius *ſub num. 94.* in hac eadem concluſione, ſed in omnem euentum nota, quòd ad hoc, vt iudicium tertio noceat, opus eſt, vt illo in vno quoque actu citetur, vt eſt *text. in l. de vno quoque ff. de re iud. Surd. deciſ. 256. Milanenſ. deciſ. 1. n. 174. lib. 2. Gramat. deciſ. 207. nu. 2. Intrigliol. deciſ. 15. num. 97. Giurb. deciſ. 1. num. 47.* alias ſententia eſſet vti nulla reuocanda, *vt ait Rot. per Buratt. deciſ. 71. num. 1. & ſeqq. & ibi in addit. vbi alij Doctores allegantur.*

Aliàs, ſi illi à Iudice aliquo modo pręiudicium fieret, poſſet dictus tertius Iudicem, eriam ſine cirarione recuſare, ſed ſolum ſufficeret producere litteras gratiæ illius admiſſionis ad cauſam, ſecus autẽ quando agerct de faciendo ſe admittere ad cauſam, quia tunc ciratio ad uidendum admitti eſſet neceſſaria, *vt ait Affl. deciſ. 366. num. 13. & Rota deciſ. 553. num. 4. par. 3. recent.*

619 Amplia 56. quòd ea ſit licita à ſtatuto

to non communi, ſed ſolum contra certas perſonas facto, & ratio eſt, quia conſtitutio, ſiue ordinatio debet eſſe communis; Vndè, ſi fuerit mercatoribus taxatum certum pretium frumenti, quòd vrgente neceſitate fieri licet, & nõ aliàs, tunc ab huiuſmodi taxatione non datur appellatio; at ſecus, ſi unus ſolus ad id cogeretur, per rationem ſuperius aſſignatam, quia reuera ordinatio omnes comprehendere debet, *vt ait Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 149. num. 38. & Aufrer. deciſ. 443. num. 3. & Menoch. conſ. 137. num. 22. lib. 2.*

620 Extende quòd etiam à ſtatuto de iure non valido appellari poteſt, *vt ait Rot. deciſ. 41. num. 14. par. 2. diuerſ.*

621 Amplia 57. quòd appellatio concedatur à decreto Iudicis reſeruante exceptiones ad merita cauſæ; quod tamen intellige verum, quando exceptio altiorem indaginem requireret; ſecus verò vbi illam non requireret, quia tunc reſeruatio eſſet iuſta, nec per conſequens ab ea appellatio daretur, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano ibi ſupra cap. 170. n. 12. & 13. Anna deciſ. in terminis ſingulari 605. & Riccius in ſua collect. 1311. par. 4.*

622 Declara tamen, quòd cum id ſit arbitrarium Iudici, ad declarandum, an exceptio ſit intricata, vel non, ſequitur propterea, quòd iſto caſu non ſit appellatio concedenda; *vt ait dictus Gratian. ibi ſupra num. 4 & 14.* vbi ſubiungit, quòd Iudex ſolus eſt uir bonus in iudicijs.

623 Quamuis huiuſmodi difficultati optimè hic in vrbe conſulatur, per viam ſacri Tribunalis Signaturæ Iuſtitiæ, vbi reſoluitur, quando in huiuſmodi caſibus ſit locus appellationi necne, & ſic facilius clauditur via iudicibus, ita arbitrandi. Sed ſi forſan Signatura reſcriberet ſimpliciter, cauſam committendo, tunc, intelligeretur, quoad vtrumque effectum commiſſa, neque tali caſu eſſet etiam locus Aegidianæ, *vt fuit dictum in Vrbeuetana bonorum Veneris 26. Ianuarij 1624. coram Vbaldo, & in alia Bononien. cenſus Veneris 15. Decembris 1628. coram Dunozetto,* Licèt contrariũ dicat *Creſcent. deciſ. 1. de reſcrip.*

624 Amplia 58. quòd appellatio datur a ſententia declarante aliquem eſſe proximiorem, prout etiam quando quis declaratur hæres, vel creditor, & conductor; & ratio eſt, quia ſuper huiuſmodi articulis alterum iudicium requiritur, an ſcilicet ille ſit proximior, ſiue hæres, aut creditor, vel conductor, & propterea definiendo iudex hanc principalem quæſtionẽ appellatio datur, *vt dicũt DD. alleg. à Grat. lib. 4. diſcept. cap. 694. nu. 32.* vbi teſtatur hanc opinionem eſſe veriorem, *& Rota in Romana hæreditatis, & Paragij dotis 5. Nouembris 1616. coram Buratto.*

625 Amplia 59. quòd appellatio ſit concedenda ab allegata ſuſpicione iudicis, & ſic tali caſu vna partium meritò appellare poterit, quemadmodum etiam iudici remoto concedenda veniret, vt ait *Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 100. num. 48.*

626 Contrarium, quòd ſcilicet in cauſa recuſationis iudicum appellare non liceat, *ait Franch. in ſua deciſ.* 408. *& Marta in compilat. deciſ. in verbo appellatio cap.* 192. *tom.* 1.

Concordare igitur prædictas opiniones hoc modo poſſumus, nempè, vt prima procedat de iure communi, cuius quidem diſpoſitione iudex non poteſt iurari ſuſpectus poſtq̃ à partibus fuit acceptatus, niſi noua ſuperueniret cauſa, *vt fuit dictum a Rota per Card. Caualer. dec. 178. num. 2.* ſecunda verò opinio procedit, attenta aliqua particulari conſtitutione, vt eſt Neapolis ex pragmatica Reginæ Ioannæ inſerta inter ritus Magnæ Curiæ in ritu 295. *incip.* Item ſi contingat, *vt teſtatur Franch. in d. deciſ. 408. in princ.*

627 Sed *Lancellott. de attentat. recuſat. pendent. num. 54. verſ. 2. declara,* ait tunc poſſe iudicem recuſatum appellare, quãdo aliquod intereſſe ibi habere poteſt.

628 Animaduertendo tamen, quòd in caſu ſuſpicionis Iudex recuſatus poteſt per arbitros ſuper cauſa ſuſpicionis, vti principalis examinari, & interogari, etiã cũ iuramento vt veritatem dicat; dũmodo cauſa non eſſet criminoſa, *vt ait Teſaur. in ſua deciſ. 6. per totam.*

629 Extende quòd immò, ſi eſſemus in Delegatis, tunc illi, ſolo iuramento, ſuſpecti recuſari poſſunt, *vt dicunt Ann. & Bart. allegati à Gratiano in præcitato loco n. 49. & in lib. 5. diſcept. c. 877. nu. 18.*

Sub-

630 Subextende id adeò valere, vt ſi iudicat Ordinarius cũ Delegato ei per Principem adiuncto, tunc vrgente ſuſpicione, nõ ſecus, ac ſi eſſent duo delegati poſſunt iurari ſuſpecti, quia cum Delegatus vtatur iuriſdictione delegantis, idcircò illius iuriſdictio, vti potentior quolibet ordinario, etiam de latere legato vincit illam ordinarij, *text. in c. ſtuduiſti de officio delegat. Gratian. in ſua deciſ. 170. num. 3. Rotæ Marchiæ, & textus eſt in l. ſi reus de duobus reis l. quicquid §. cum inter partes ff. de acquir. rer. domin. & ita concludit Bart. in l. duo Iudices nu. 3. ff. de re iudic. & in ſimili ſcripſit Roman. conſ. 265. num. 2. col. 1. in fine verſ ſi vero Eccleſiaſtica, & pulchrè ait Seraph. videndus de priuileg. iuramenti priuileg. 7. num. 6. cum ſeqq.*

631 Declara igitur, quòd de Iure Canonico, tàm Iudex delegatus, quàm Ordinarius poſſit vti ſuſpectus in totum remoueri, & ab eo appellari, *ait Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 4. in fine*; & quando recuſatur non poteſt ſubdelegare, *Anna ſingular. 71.* ſed *Capicc. in deciſ. 137. num. 10. & ſeq.* docet, quando ius Canonicũ, vel Ciuile ſit attendendum. *idem Grat. dicto lib. 1. c. 100. n. 10. & ſeqq. &* ibi docet, quæ cauſæ ſint admittendæ.

632 Quod amplia quoque procedere in incidentibus in cauſa ſuſpicionis officialium, etiam de iure Ciuili, *vt ait Franch. in dicta ſua deciſ. 408. per totam.*

633 Fallit, tamen à decretis ſuſpicionis dictorum oficialium, à quibus appellatio non admittitur; licet ſit benè verum, quòd non prohibentur proponi nullitates eorum, & præſertim, quando de notoria iniuſtitia conſtaret, *vt ait Dominus de Ponte ita pluries fuiſſe deciſum in ſua deciſ. 30. & Riccius in ſua collect. 1311. par. 4.*

634 Loquendo verò attenta diſpoſitione Iuris Ciuilis, & ſic illam primam opinionem tenendo, extende eam in tantum valere, vt immò Iudex allegatus ſuſpectus poſſit ad vlteriora procedere; quòd tamen intellige verum, quando à friuola fuit appellatum, aliàs ſecus, *vt ait Rota in Romana computorum Mercurij 20. Nouembris 1613. coram Coccino quæ eſt deciſ. 531. num. 3. par. 1. in recentior.*

635 Tenendo autem illam ſecundã opinionem, vti magis veram, de iure tamen canonico loquendo, extende eam in tantum pollere, vt propterea ſententia poſt allegatam ſuſpicionem lata ſit ipſo Iure nulla, *vt ait Put. in deciſ. 370. lib. 1. Paleott. deciſ. 158. & Rota deciſ. 2. par. 2. diuerſ.*

636 Extende eam ſecundò procedere, etiamſi cauſa non probaretur, nec Arbitri ad eam iuſtificandam eſſent electi, *vt ait Rota dec. 511. lib. 3. diu. Caputaq. dec. 7. p. 3. & Rot. Maceraten. in dec. 50. lib. 1.*

637 Extende tertiò procedere in caſu deciſionis, *Card. Seraph. 1266. vbi fuit dictum ſententiam Metropolitani eſſe nullam vti à Iudice recuſato latam, & Rota in alia Comen. Cappellaniæ 26. Ianuarij 1592. coram Penia.*

638 Extende quartò illam eò magis procedere, quando vltra iuramentum, ab vlteriori proceſſu fuiſſet quoque appellatum; quinimmò ad annullandum proceſſum in futurum à recuſato fabricatum, eſt neceſſarium vltra mandatum ad iurandũ ac iuramentum, ab vlteriori proceſſu appellare, quia tali caſu non eſt opus poſtea apellationem proſequi, *Rota deciſ. 2. num. 18 par. 2. diuerſor. Caputaquen. deciſ. 172. par. 1. Rota Maceraten. in deciſ. 27. Acchill. de Graſſis deciſ. 3. de except. & Rota in Oriolen. Iuris conferendi 23. Maij 1576. coram Cardinali Blanchetto & per Card. Caualer. deciſ. 348. num. 2. cum ſeqq.* & hanc materiam eſſe fauorabilem *ait Rota in deciſ. 93. parte 1. diuerſ.* & ratio eſt, quia nihil eſt tam graue, quã coram ſuſpecto iudice litigare; & propterea videmus, quòd ſemper Signatura Iuſtitiæ ſolet recuſationes iudicum admittere, quod tamen ſemper intellige verum, dummodo appellatio fuerit interpoſita in ſcriptis, & in ſchedula particulari, aliàs ſola proteſtatio facta per recuſantẽ non ſufficeret, *vt ait Rota deciſ. 563. num. 2. par. 1. diuerſ. Caputaq. deciſ. 60. num. 4. & d. deciſ. 172. part. 1. & ita fuit dictum in Aſten. cenſurarum 28. Iunij 1617. coram Manzanedo, & per Card. Caualer. deciſ. 348. num. 3. & per Gregor. deciſ. 466.* & ibi in addit. multæ aliæ deciſiones allegantur *Farinac. in ſuis Fragm. par. 2. ſub litt. I. nu. 932. & ſeq. & in Rom. ſeu Tiburtina Caſtrorũ Merc. 4. Iulij 1607. coram Marcomontio.*

Fallit

639 Fallit tamen primò, veluti ſi eſſemus in ſuſpectione friuola, *vt ait Rota per Cardinalem Seraph. in ſua deciſ.* 532. quia tunc appellatione non obſtante poſſet Iudex recuſatus ſuſpectus ad vlteriora procedere, vt ſuperius dixi *ſub num.* 534. *& eſt deciſ.* 531. *num.* 3. *par.* 1. *in recent.*

640 Fallit ſecundò, ſi quis iterum compareret coram Iudice ſuſpecto ſine proteſtatione, *vt ait Mohedan. in deciſ.* 1. *de Iudic. Put. deciſ.* 41. *de re iudic. & deciſ.* 380. *lib.* 1. *Card. Seraph. in deciſ.* 971. *& prius in deciſ.* 187. ait, quòd grauis ſuſpicio oritur contra habentem proceſſum in manibus, & illum non exhibentem, *& Gratian. lib.* 1. *diſcept. c.* 100. *num.* 27.

Veluti quoque prædicta concluſio falleret, quando Iudex eſſet allegatus ſuſpectus à non habente ſpeciale mandatũ, *vt fuit dictũ in Ceteren Archipresbyteratus* 14. *Februarij* 1583. *coram Card. Blanchetto, & Burat. deciſ.* 371. *num.* 12. & tantò magis, quando eſſemus in iudice de conſenſu partium.

647 Modo reſtat videndum ex quibus cauſis poſſit de iure ciuili ſuſpectus reuocari Iudex, & prima erit, quando graues inimicitiæ ſupreuenerunt, *vt ait Maynard. in ſua deciſ.* 92. *& latè ait Farinacius in ſuis fragmentis in litera I. num.* 687. *cum infinitis ſeqq. fol. mihi* 88. *& ſeqq. & facit deciſio Card. Caualer.* 178. *num.* 2.

642 Fallit tamen, ſi ex facto partis proue nerunt, *vt ait Franc. Marc. deciſ.* 291. *par.* 2.

643 Contrarium, *ait Capicc. in ſua deciſ.* 138. *n.* 2. ubi firmat, quòd non attenditur, an inimicitia fuerit cauſata ex culpa recuſantis, vel alterius; ſed quælibet etiã ſi non ſit capitalis, vel grauis inducit ſuſpicionem in Iudice; & ſat erit, quòd ſit probabilis, licèt non ſufficiat eam in genere allegare, nec minus attenditur, ſi inimicitia habuerit fomitem à uero, an à falſo, ſiue ab ipſis partibus, uel à tertio, *dicunt Doctores allegati ab ipſo Capiccio in præcitato loco.*

644 Fallit ſecundò, ſi indè fuiſſet ſecuta reconciliatio, *vt ait Iaffred. deciſ* 33. Cuius quidem fallentiæ ratio non mihi placet, quia ſemper videmus, quòd reliquiæ prioris odij remanere ſolent; Nam iniuriæ, & aggrauia perpetuo oſſibus iniuriatorum, & iniuriantium inhærere ſolent, & ideò facit illa regula in hoc, quòd ſemel talis ſemper talis præſumatur, cum ferè nunquam in totum inimicitiæ extinguantur. & ſunt tanquam ignis poſt cuius extinctionem ſemper remanent veſtigia fumi.

945 Secunda cauſa erit propter affinitatem, *vt ait Cappell. Tholoſ. dec.* 47.

646 Quod enim extende procedere, etiã in affinitate diſſoluta, *vt ait Milanen. deciſ.* 15. *& [illegible]nch. dec.* 719. & vſque ad quem gradum vti talis recuſetur, *tradit idem Franc. Milan. in deciſ.* 16. *Rotæ Siciliæ*. Licèt tamen ſecus eſſet, quando talis eſſet integræ fidei, vel vtrique parti eſſet eque coniunctus, veluti, etiam dicitur de teſte, & fratre qui non reijcitur, ſi deponeret pro amico, & æquè coniuncto, ſiue pro fratre contra alium fratrem; nam paritas coniunctionis, & amicitiæ arguit paritatem amoris, ac beneuolentiæ, *iuxta tradita per Grat. lib.* 1. *diſcept. c.* 100. *num.* 14. *& ſeqq.*

647 Tertia erit, ſi Iudex ſit compater alterius partis, *vt ait Maynard. in ſua deciſ.* 89. *& Gratian. dicto cap.* 100. *n.* 19.

648 Quarta erit, ſi Iudex pari modo eſſet amicus vnius ex partibus, *idem Maynardus dec.* 93. Item, quando filius Iudicis eſſet amicus vnius ex partibus, *Grat. in præcit. loco num.* 24. *& ſeq.*

649 Quinta erit, ſi Iudex propalauit votũ animi ſui; quia tunc ipſo iure remouetur vti ſuſpectus, *Viuius deciſ.* 36. *& deciſ.* 363. *Capicc. deciſ.* 138. *in additionib. & Maynard. deciſ.* 94. *& Rota deciſ.* 38. *de conceſſ. præben. in antiq. Maſtril. dec.* 72. *& Caſtil. dec.* 6. *& Dominus de Ponte in dec.* 99.

650 Immò id extende ne dum procedere, ſi animum ſuum expreſsè propalauit, ſed etiam, ſi iudicium aliquod adhibuiſſet, quo motus animi ſui detegetur, *vt ait text. in l. obſeruandum ff. de offic. Præſidis* ibi cuius animi uotum, & in iſtis terminis facit *deciſ. Giurb. Rotæ Siciliæ* 54.

651 Extende ſecundo, quòd huiuſmodi propalatio poſſit teſtibus probari, & tũc illis credendum erit, quoad effectum recuſationis, vt refert ita fuiſse deciſum *in Curia Archiepiſcopali Neapolis Riccius in ſua deciſ.* 322. *& in ſua collect.* 1526. *parte quinta.*

Extende

652 Extende tertiò idem procedere in adiuncto, qui declarauit votum animi ſui, *vt ait Rubin. dec.* 12. qui quidē adiunctus cum dicatur delegatus, idcircò ſuſpectus recuſari poteſt, *vt ait Franc. de Caſtil. deciſ.* 87. *Regni Siciliæ*, immò ſolo iuramento ſufficit eum ſuſpectum reddere, *vt refert ita fuiſſe deciſum Anna in ſua ſingulari deciſ.* 15. & eo caſu Iudex non poterit proferre ſententiam abſque adiūcto, *vt fuit deciſū in Foroliuien. pecuniaria* 20. *Maij* 1596. *coram* [illegible], licèt *Rota penes Buratt. in ſua deciſ.* 371. *num.* 1. doceat, quādo Iudex poſſit ſolus abſque coniudice in cauſa procedere, & veluti dixi ſuperius *ſub num.* 630. ſed in caſu, vbi ſit iudicandum vna cum adiuncto, quomodo ſit procedendum *tradit Grat. lib.* 1. *diſcept. cap.* 100. *num.* 4. *num ſeqq.*

653 Extende quartò, vt ſi allegetur ſuſpectus Gubernator, cæteri quoque Officiales, & Auditores ſuſpecti cenſentur, *vt ait Ioſeph Ludou. in ſua deciſ.* 108.

654 Extende quintò procedere, veluti ſi eſſemus in Iudicibus, qui eſſent de contraria factione, quia tunc omnes de ea ſuſpecti iuſtè recuſari poſſunt, quòd procedit, etiamſi illi ſuſpecti eſſent iuſtæ factionis, & recuſans iniuſtæ, quia, vt ſuperius dictum eſt, non attenditur cauſa inimicitiæ, immò ille qui eſſet allegatus ſuſpectus non debet intereſſe, quando votatur cauſa, etiamſi nō det ſuum votum; ideò in hoc cautela partium erit, vt dēt liſtam confidentium, & diffidentium, & tunc Iudex non arctatur ad eligendum vnum de confidentibus; ſed ſufficit quòd non eligat de ſuſpectis, *vt ait Capicc. in ſua deciſ.* 138. *num.* 2. *&* 5.

655 Fallit tamen, quando eſſemus in vno Collegio alicuius Ciuitatis, quia illud totum ſuſpectum in genere allegari non poteſt, ſed debent ſuſpectorum nomina ſpecificari, *Idem Capicc. in dicta deciſ.* 138. *num.* 7.

656 Extende ſextò idem procedere, ſi reddatur ſuſpectus magiſter actorum, quia tunc etiam ſui actuarij erunt ſuſpecti, vt teſtatur ita fuiſſe deciſum *in Rota Sicil. Caſtil. in ſua deciſ.* 53.

657 Fallit tamen in Præſide Tribunalis ſuſpecto, quia Iudices eiuſdem Tribunalis recuſari non poſſunt, *vt ait Giurba in ſua deciſ.* 27. licèt ſit regula illa vulgaris, nempè vbi eſt allegatum ſuſpectum caput cenſeātur quoque allegati ſuſpecti Iudices, *vt ait Capicc. deciſ.* 138. *Ioſeph Ludouic. in dicta deciſ.* 108. *Marta dec. Piſan.* 141.

658 Sexta cauſa recuſationis Iudicis ea erit, ſi ſuſpectus reddatur Iudex ille, qui fuit in cauſa procurator, *vt ait Rota per Card. Seraph. in ſua deciſ.* 78. *Capic. dec.* 146. *num.* 2. *& ſeqq. & Grat. lib.* 1. *diſcept. cap.* 100. *num.* 25. *& ſeq.*

659 Fallit tamen, quando filius ſit Iudex appellationis in vna cauſa, in qua Pater in primo Iudicio pronunciauerat, quia tūc ſuſpectus reddi minimè poterit, *vt ait Papon. ita fuiſſe iudicatum lib.* 7. *tit.* 9. *arreſtatione* 3.

660 Secus verò, ſi Iudex coram quo litigatur litigauerit cum vna ex partibus, quia tunc ſuſpectus reddi poteſt, quoniā litigantes præſumuntur inimici, & præſertim, ſi lis erat ſuper magna quantitate, *ita Maſtril. dec.* 151. *& Viuius dec.* 363. & tunc inimicitiam eſſe capitalem *ait Seraph. deciſ.* 1776. *num.* 5.

661. Extende eodem modo procedere, ſi vnus qui ſit Iudex iudicauerit in alia cauſa ſimili, *vt ait D. de Ponte in ſua dec.* 32. *Coualcan. deciſ.* 28. *par.* 2. *Capicc. in ſua deciſ.* 146. & ibi tradit, quomodo id intelligendum veniat.

662 Extende rurſus idem procedere, quādo iudex in primo iudicio cauſam vnam terminauerat, quia ſi fuerit creatus Iudex in cauſa appellationis, non poterit iterum iudicare, *vt ait Amat. in deciſ. Marchiæ* 14. *Viuius in dicta ſua deciſ.* 363. *num.* 6.

663 Fallit tamen in Iudice vnius articuli, aliquo modo merita cauſæ tangentis, qui nō poteſt iurari ſuſpectus in tota cauſa deciſo illo articulo, *vt ait Maſtril. in deciſ.* 128.

664 Extende tertiò, idem procedere in cliente, qui poteſt ſuum Aduocatum ſuſpectum reddere, ſi poſtea Iudex effectus fuerit, *vt ait Maſtril. in dicta deciſ.* 151. qui ait ita fuiſſe iudicatum in illo Senatu reiecta opinione, *gloſ. in c. dilecto in verbo Accuſati de teſtibus*, & ratio eſt, quia talis Aduocatus ſcit ſecreta cauſæ, & id quod dicitur de cliente valente ſuum aduocatum factum Iudicem recuſare, eò magis procedit in aduerſario, qui poterit

rit aduocatum alterius partis Iudicem ſuſpectũ allegare, ob amorem, quem habere præſumitur in illa cauſa, *vt dixi in verbo aduocatus, & ita quoque ait Grat. dicto cap.* 100. *num.* 25.

665 Extende quartò procedere, veluti ſi Aduocatus fiſci, qui interueneri in cauſa criminali inquiſiti poſtea efficiatur Iudex, qui poterit iurari ſuſpectus, *vt ait ita fuiſſe iudicatum in Curia Archiepiſc. Neapol. teſtatur Riccius in ſua collectanea* 1612. *par.* 5. & ita iudicauit Conciſtoriũ Regium Siciliæ, *vt teſtatur Maſtril. in dicta deciſ.* 151.

666 Et ratio eſt, quia cenſetur factus quaſi inimicus illius, *vt ait idem Riccius ibi ſupra & in ſua deciſ.* 91.

667 Extende quintò, quòd etiam Vniuerſitas poſſit admitti ad allegandam ſuſpicionem omiſſam, per viam reſtitutionis in integrum, *vt ait Franch. deciſ.* 431.

668 Quod quidẽ ſubextende procedere, etiamſi eſſemus in loco, vbi ſtatutum extaret, quod reſtitutionem expreſſè tolleret, *vt ait Reg. Tapia* qui teſtatur ita fuiſſe deciſum *in pragmat.* 5. *de recuſat.*

669 Et ratio eſt optima, quia alias enormiſſimè eſſet læſa, cum nil ſit tam graue, quàm ſub ſuſpecto Iudice litigare, *Ricc. in alleg. collect.* 1612.

670 Subextende illud, quod fuit dictum de vniuerſitate admittenda ad recuſandum Iudicem, per uiam reſtitutionis in integrum, procedere etiam in minore, *vt ait idem Franch. in dicta deciſ.* 431. *& Riccius in ſua collect.* 83. *par.* 1.

671 Extende præterea, quòd ſuſpicio adeo eſt fauorabilis, *vt ait Rota deciſ.* 93. *par.* 1. *diuerſ. & Riccius in ſua collectanea* 1745. *par.* 5. vt propterea etiam Pro Rex in Regno recuſari poſſit, vt teſtatur ita fuiſſe ſeruatum *Maſtril in dicta deciſ.* 151. in perſonã Illuſtriſſimorum DD. Ioãnis de Vega, Ducis Medinæ, Ducis Terræ nouæ, Comitis Albę, Marci Antonij Columnæ, & aliorum quos refert *Ricc. in dicta collectanea* 1612.

672 Subextende quòd etiam tertius pro ſuo intereſſe poſſit recuſare ſuſpectum Iudicem, *vt ait Anna in ſuo ſingulari dec.* 100. & ita teſtatur ſępe fuiſſe practicatũ.

673 Limita tamen primò, quòd dicta recuſatio Iudicis non poſſit porrigi ad futuras lites, *vt ait Maynardus deciſ.* 99. *lib.* 1. *& Riccius in ſua collect.* 445. *par.* 2. Vndè recuſatio in diuerſa cauſa facta, niſi fuerit cum iuramento in alijs cauſis facta non ſuffragatur, *vt ait Rot. per Buratt. deciſ.* 371. *num.* 10. & hic erit notandum, quòd dicta recuſatio ante litem cõteſtatam proponenda venit, ſi tamen cauſa recuſationis tunc temporis erat ſibi cognita, aliàs ſecus, *vt ait Gratian. dicto lib* 1. *cap.* 100. *num.* 30.

674 Limita ſecundò, vt illa ſuſpitio ratione affinitatis, & conſanguinitatis fieri poſſit, vſque ad quartum gradum, & non vltra, *vt ait idem Maynard. dec.* 98. *lib.* 1.

675 Contrarium tamen ait *Anna in ſuo ſingul. deciſ.* 397. dicens illam ſuſpicionẽ poſſe porrigi, vſque ad ſeptimum gradum & ibidem teſtatur ita ſępè fuiſſe iudicatum, *Viuius in ſua deciſ.* 319. *& Milanenſ. deciſ.* 15. *par.* 1.

676 Concorda tu tamen, quòd ſcilicet prima opinio procedat de Iure Canonico, ſecunda verò de iure ciuili, *vt ait idẽ Ricc. collect.* 1612. *in princ.* Rurſus cõcorda d. primam opinionẽ procedere, quãdo Iudex non eſſet integrę fidei, & paris coniunctionis, & amicitiæ, ſecunda verò qñ ſecus, veluti ſuperius dixi ſub *n.* 646.

677 Limita tertiò, vt non niſi duo Iudices recuſari poſſint, *vt ait idem Maynard. in deciſ.* 100. *lib.* 1.

678 Limita quartò, quòd Iudex, vt ſuperius dixi, recuſari non poſſit poſt litem conteſtatam, *vt ait idem Maynard. dec.* 95. *eodem lib.*

Licet ſecus, ſi ſuperuenerit cauſa, veluti ſuperius dixi *ſub num* 673.

679 Limita quinto, quod officiales non poſſunt ſponte ſe ipſos reddere ſuſpectos, niſi in caſu inimicitiæ, & conſanguinitatis, vſque ad illum prædictum gradum, inſpecta diſpoſitione, tam iuris Canonici, quam Ciuilis, *vt ait Anna in ſingul. deciſ.* 397. *Viuius in deciſ.* 319. *& Milanenſ. deciſ.* 15. *par.* 1. qui teſtatur ita ſæpè iudicatum fuiſſe.

680 Et propterea, cauſam inimicitię ſufficere eſſe leuem, ſecundum pragmaticam tertiam Regni Siciliæ de recuſat. *teſtatur Maſtril. in ſua deciſ.* 151. *num.* 46. *& Rota deciſ.* 63. *par.* 2. *diuerſ. & Caccheran. deciſ.* 15. *Senatus Pedemontani.*

681 Limita ſexto, quòd ius recuſandi vni ex litigatoribus competens, aduerſario

non

non competit, ſi ex parte ſui quoque ſu-
ſpicio non oriatur, *vt ait Giurb. in ſua de-
ciſ.99.*& vidẽdus eſt *Caſtil.in ſua dec.75.*
682 Limita ſeptimò, ꝙ Iudex recuſatus,
poteſt cognoſcere de ſuſpicionibus alte-
rius Coniudicis ſimul in eadem cauſa re
cuſati, vt fuiſſe ita deciſũ, teſtatur *Seſſa
in dec.200. & eſt dec. Acchil. de Graſ. 2.
de exceptionib.*
683 Quemadmodum, etiam procede-
re dicitur, de ſuſpicione allegata con-
tra Officiales alicuius Baronis, quæ po-
teſt cognoſci per officiales eiuſdem Ba-
ronis, *vt refert Iacob. Anel. de Bottis in
addit. ad Ritum 265. per text. in cap. ſi
contra de offic. Deleg. & Ricc. in ſu a col-
lect.1612.ferè in fin.* Et prædicta quæ fue
rit dicta pro ſuſpicione Iudicis multò fa-
cilius admittuntur ad allegandum ſuſpe-
ctum notarium qui ſimpliciter,& abſque
cauſa ſuſpectus reddi poteſt, *vt fuit di-
ctum à Rota 6. Octobris 1573. coram
Robuſt. Caputaq dec. 320.par. 2. & dec.
292.par. 3. Alex. conſ. 104. num. 3. lib.
5. Boer. dec. 258. nu. 7.* & Licèt *Rota pe-
nes Gregor. deciſ. 327. num.2.* dixerit,
quòd cauſæ ſuſpicionis notarij poſſint
ſpetni, quando ſint leues; nihilominus
Rota poſtea per Buratt. in deciſ. 371. nu.
8. decidit,quod ad hoc, vt recuſatio no
tarij ſuffragetur,debet de ea in actis con-
ſtare,cũ probatione ſuſpicionis ſaltẽ per
iuramentũ recuſantis; Immò licet *Grat.
lib. 1. diſcept. c.100.n.54.* dicat,quòd per
dationem alterius adiuncti non prouide-
atur indemnitati partis recuſantis, ſub ea
rõne, quia per recuſatũ,poſsũt nihilomi-
nus merita cauſæ reuelari, necnon dicta
teſtium propalari. Er pro iſtius rationis
corroboratione alleget *Rot. in dec.604
num. 1. part. 1. diuerſ.* Tamen Rota po-
ſtea penes *Greg. dicta deciſ. 327. num.*
7. declarauit, quòd per dationem adiun
cti tolli poteſt ſuſpicio Notarij,veluti hu-
iuſmodi via tollitur quoque illa Iudicis;
Sed ego prædictas opiniones hoc modo
concordarem;nempè, vt prima procede
re poſſit,quando eſſemus in cauſa crimi-
nali,in qua dicta teſtium ante publicatio-
nem proceſſus non ſunt propalanda,ſub
pœna falſitatis, *vt ait idem Grat. ibi ſu-
pra nu. 55.* Secunda verò, quando eſſe-
mus in ciuili, & præſertim in Vrbe, vbi tã
per viam articulorum,quàm per interpre

tem depoſitio teſtium ad vnguem ſciri
poteſt;licet id tamen non procederet in
Capitolio,quia ibi articuli,ſiue poſitio-
nes dantur clauſæ,quæ tñ nõ procedũt
in cauſis criminalibus in quibus tardius
publicatur proceſſus, quàm fit in ciuili-
bus, quia in illis ſtatim datur parti ſum-
marium teſtium examinatorum in cauſa,
& ſic ſtatim poteſt ſciri eorum depoſitio
abſq. propalatione notarij, & nullo illi
ſoluto munere, vt facilè euenire poteſt
in propalando proceſſu criminali reo in-
quiſito de aliquo delicto,& ſic cõcludẽ-
dũ eſt igitur, ꝙ per adiunctum poſſit tol-
li ſuſpicio,cum difficilius plures corrum
pantur,quam vnus,& præſertim ſi proui-
deretur (vt fieri deberet, & eò magis,
qñ eſſemus in grauibus) vt vnus nota-
rius non poſſet ſine altero ſcripturas ca-
pere,antequam ſint publicatę, quia quã
do acta ſunt publicata, tunc fiunt com-
munia, *vt ex mente Rotæ dixi in verbo
acta, concluſ.32.* Sed quòd notarius,ſiue
alius nudum miniſterium habens, veluti
peritus,ſu ſpectus allegari non poſſit,niſi
ſuperueniat cauſa,*fuit dictum à Rota
per Card. Caualer. deciſ. 178. num. 3.*
684 Amplia 60. quòd appellatio eſt ad-
mittenda, quando denegatur renouatio
emphiteuſis,per proximiorem petita,ob
lineam finitam, etiam ſi proximior eſſet
fœmina,*Card. Seraph. deciſ. 610. num. 1.
& Rota deciſ. 98. parte 1. diuerſ.* Er ratio
eſt,quia agnatus, quando eſt proximior
ſemper eſt præferendus alijs in gradu re-
motioribus,& præſertim in renouationi-
bus emphiteuſis, *Rot. in Foroſempronij
Emphiteuſis Mercur. 5. Maÿ 1627. corã
Vbaldo.*

Subamplia prædicta, eò magis pro-
cedere, ſtante Statuto Vrbis, cuius di-
ſpoſitione, Dominus directus cogitur
concedere ſucceſſoribus de eadem
Genelogia locationes contractus liuella
rij, ſi tempore, aut defectu generationis
finiantur,cum eiſdem pactis,& conditio-
nibus, ꝙ quidẽ ſtatutũ vti confirmatum
à ſede Apoſtolica quaſcumque perſonas
ac etiam Eccleſiã comprehendit, *vt ait
Rot. in Fanen. bonorum 16. Octob. 1562.
coram Oradino, Caputaq. dec. 304. par. 1.
& in Romana relocationis 2. Nouembris
1609. coram Cardinali Sacrato, & deciſ.
452. num. 1. par. 1. diuer. & in Rom. Se-*

para.

Google

paratiomis Thori 2. Decembris 1605. coram Marcomontio, & in Romana Saluiani Interaicti 10. Februarij 1612. coram Pirouano, Gratian. lib. 5. diſcept. c. 913. num. 13. & ſeqq.

At ſecus ſi eſſemus extra ſtatutũ iſtud, quia tunc eccleſia non tenetur relocare, quando vellet retinere pro ſe, ſi tamen conſuetudo loci non extaret, vt non poſſet retinere pro ſe, *Gregor. deciſ. 45. num. 3.* & ibi in addit. ſed hic erit notandum, quod proximiores in iſta conceſſi ne emphiteuſis prę feruntur infra triginta annos, quod tamen intellige verum, quãdo relocatio fieret extraneo, at ſecus ſi agnato remotiori, quia tunc ea renouatio ſpatio vnius anni tolleretur, incipiendo tempus currere à die ſcientię in vtroque caſu, *Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 758. nu. 5. & ſeqq.*

685 Sed prædicta declara eſſe vera, qñ, vt dixi, Abbas ꝓ ſe retinere nollet, alias ſecus, cum ſit conueniens, quòd proximiores cæteris præferantur, ex ordine charitatis, & affectionis, quæ magis in eis, quã in extraneis concurrit, & etiam ob honorem priſtinæ dignitatis, quæ in eis poſt lineam finitam conſeruatur. *Afflictus dec. 238. num. 2. & Rota in Bononien. bonorum 10. decembris 1582. coram Robuſterio*, & veluti latè dicam in verbo emphyteuſis.

686 Quòd quidẽ extende etiam procedere, ſiue ſimus in deſcendentibus, & agnatis, ſiue cognatis, & tranſuerſalibus, quibus ſẽper erit danda prælatio, *vt ait Decius conſ. 131. col. penult. propè medium Imol. conſ. 27. nu. 33. Ruin. con. 12. n. 2. lib. 1. & conſ. 151. n. 18. eodem lib. 1.*

687 Amplia 62. quòd etiam appellatio datur à ſententia ſuper libertate lata, vel ſaltẽ ab ea reclamatio datur, quia iſte caſus nõ reperitur exceptus in Iure, immò datur in hoc reſtitutio minori, ſi appellare omiſſerit, vt reſpondendo contrarijs, *ait Franch. deciſ. 684. & ſeqq.*

688 Amplia 63. quòd pari modo appellatio conceditur à pronunciatione ſuper reſtitutione in integrum petita; & propterea ad euitandam appellationẽ erit cautus Iudex, ſi ad vlteriora procedat, alias tres ſententiæ eſſent neceſſariæ, ſuper reſtitutione in integrum, & aliæ tres ſuper rei reſtitutione, quòd enim à Iudice non eſt permittendum, *vt ait Rota deciſione 7. alias 191. vbi in addit. num. 5. de reſtitutione in integrum in nou. cum alijs deductis in Conchen. Archipresbyteratus 1. Maij 1599. coram Litta, quæ eſt in 2. par. recent. deciſ. 13. num. 1.*

689 Sed animaduertas tamen, quòd in prædictis omnibus caſibus appellatio datur, vt in illis fuit oſtenſum; ſed id procedit, ſi pars opponat, alias ſecus, *vt ait Puteus deciſ. 383. libro 2. & Rota deciſ. 105. par. 1. diuerſ. & Riccius in ſua collecta. 1306. in vltimis verbis par. 4.*

690 Hactenus fuit dictum in quibus caſibus appellatio admittatur, modo erit videndum in quibus ea non detur; & propterea reaſſumendo Principalem concluſionem in hoc propoſito firmatam.

Limita primò eam regulariter non procedere in poſſeſſorio, quæ de iure, quoad vtrumque effectum prohibita cenſetur, iuxta magis communem opinionem, de qua teſtatur *Contard. in l. vnica C. ſi de moment. poſſeſſ. num. 4. verſ. ſunt & alij*, Et ratio ea eſt, vt lites in quãtum fieri poteſt citò terminentur, & præſertim, quia in petitorio omnia perfectius pertractari poſſunt, *vt dicunt Doctores relati à dicto Contardo ibi ſupra. Amat. dec. Marchiæ 15. num. 16. Theſaurus deciſ. 173. & ita fuit dictum in vna Pientina beneficij 8. Aprilis 1578. coram Card. Seraph. Ioſeph. Ludou. deciſ. Peruſ. 20. num. 9. & 10. Menoch de retinen. remed. vltimo numero 48. & 58. & Sigiſm. Scaccia de appellat. quæſt. 17. limit. 6. memb. 3. num. 3. & Rota deciſ. 120. num. 2. par. 1. diuerſ. & apud Statil. deciſ. 229. num. 7. & dec. 232. num. 1. & Benintend. dec. 79. num. 10. Capicc. dec. 34. Iaffred. Lanfranch. Balb. deciſ. 477. Creſcent. deciſ. 5. de appellat. Benint. deciſ. Bonon. 17. Caccher. dec. Pedemont. 20. n. 2. Ludouic. dec. 38. nu. 1. Marc. Ant. Peregr. dec. Patau. 97. n. 17. & dec. 98. nu. 4. Caſtil. dec. Sicil. 42. Laurent. dec. Auenion. 73. & dec. 165. Gam. dec. Luſitan. 300. n. 2. & Rot. dec. 150. n. 2. & dec. 287. nu. 7. p. 2. in recent. Io. Bapt. Thorus in compend. deciſ. Neap. in verbo Appellari Cappell. Tholoſ. deciſ. 501. Cardinalis Mantica deciſione 167. Barz. deciſ. Bonon. 71. num. 2.*

691 Quę quidẽ extende procedere tã in interdicto retinendæ, quam adipiſcen-

dæ, & recuperandę, *vt dicunt omnes Rotæ prædictæ, & præſertim Afflict. deciſ. 269. & Cappell. Tholoſ. dicta deciſ.* 501. & propterea videmus, quòd etiam prædoni non denegatur manutentio, ſi tamen eum eſſe talem ex eiſdem actis non appareret, & ratio eſt, quia in huiuſmodi Iudicio nõ quęritur de iuſtitia, vel iniuſtitia poſſeſſionis, ſed ſummariè proceditur, in tantum, quòd etiam detentio pro ea conſequenda ſufficit, veluti dixi *in concl.* 160. *ſub num.* 144.

692 Contrariam opinionem eſſe magis communem, quoad deuolutiuum tamẽ, ait *Ioſeph Ludouic. dicta deciſ.* 20. *num.* 16. *& Amat. dicta deciſ.* 15. *& Afflict. deciſ.* 269. *Caccher. dec. Pedem.* 25. *Benint. dec. Bonon.* 17.

693 Declara tamen iſtam opinionem ſecundam eſſe verã, *iuxta Contard. Amat.* & alios, dummodo conſuetudo in contrarium non vrgeat, *Gabr. conſ.* 35. *lib.* 1. licèt Rotæ Romanæ placuerit magis prima opinio, *vt refert Amat. ibi ſupra, & deciſ.* 88. *num.* 2.

694 Sed tenendo primam opinionem de effectu ſuſpenſiuo loquentem, extende eam multò magis procedere, ſtante conſtitutione Marchiæ, quæ habet locum in toto ſtatu Eccleſiaſtico, *vt ait Capic. deciſ.* 426. *parte prima, Moder. Roman. ibi ſupra numero* 9. & latè dixi in verbo Aegidiana vbi recurras.

695 Quæ quidẽ Conſtitutio Aegidiana non admittit in terris Eccleſiæ conſuetudinem in contrarium, *vt ait Amat. d. dec.* 15. *num.* 16. & *deciſ.* 88. *num.* 2.

696 Declara tamen eam non habere locum in illis Ciuitatibus Parmæ, & Placẽtiæ, vti non immediatè Sanctæ Romanę Eccleſiæ ſubiectis, quę propterea ægidianæ conſtitutioni non ſubiacent, *Balb. deciſ.* 99. *Verall. deciſ.* 226. *lib.* 1. *& Rota deciſ.* 181. *lib.* 2. *par.* 3. *diuerſ. & deciſ.* 187. *lib.* 3. *diuerſ. & prius deciſ.* 185. *lib.* 2. *diuerſ. & Gratianus deciſione* 59. *num.* 8. vbi ait, quòd ægidiana non habet locum in Parma, & Placentia, veluti ita fuiſſe declaratum, *ait Fabius deciſ.* 181. *&* 381. *lib.* 2. *diuerſ.*

697 Quinimmò extende id etiam procedere, veluti, ſi cauſa Romę ageretur, ſed ſuper bonis in dictis locis poſitis, *vt ait Gratian. deciſ.* 55. *num.* 9.

698 Extende ſecundò primam opinionem (vbi dicitur, quòd appellatio ſit prohibita à ſententijs latis in iudicijs poſſeſſorijs) procedere, vt etiam cenſeatur ab omni eo prohibita, per quod peruenitur ad eandem ſententiam; dummodo cauſam principalem attingat, *vt ait Rot. deciſ.* 241. *num.* 5. *par.* 1. *diuerſ.*

699 Extende tertiò, ꝙ neque datur appellatio in poſſeſſorio ab Aegidiana, etiã ſi in proceſſu fuerit ſuper nullitate, & ſuper petitorio cognitum; ſi tamen in ſententia fuerit ſolum ſuper poſseſſorio pronunciatum, *vt ait Rota apud Statil. deciſ.* 297. *num.* 6.

700 Extende quartò, quòd neque minori permittatur appellare in poſſeſſorijs, licèt ſit benè verum ꝙ ille reſtitutionem in integrum petere poteſt, *vt ait Boer. deciſ.* 350. *num.* 4. *allegat. à Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 74. *num.* 9.

701 Extende quintò, quòd vbi appellatio denegatur, nec etiam reuiſio cauſæ, neque recurſus admittitur; quòd tamen intellige verum, quando appellatio eſt prohibita de iure communi, at ſecus, ſi ex aliquo priuilegio, ſiue tribunalis præeminẽtia, quia tunc prohibita appellatione nõ cenſetur prohibita reuiſio, *vt ait Maſtril. dec.* 158. *Mart. viden. dec.* 53. *& Valaſc. dec.* 51. vbi quindecim caſus enumerat, in quibus reuiſio denegatur.

702 Declara igitur, quòd ſi eſſemus in caſu appellationis prohibitę de iure cõmuni, tunc recurſus, & reuiſio nõ conceditur, veluti ita exemplificando, *ait Franch. deciſ.* 148. *& Gratian. deciſ.* 51. *num.* 27. quòd enim quoquè procedit in ſententia Curię Delphinalis, *vt teſtatur Guidop. dec.* 50. *num.* 1.

703 Subextende hãc opinionẽ procedere, loquendo tamẽ in terminis ſecũdi caſus, quòd ſcilicet reuiſio detur, etiamſi ſit appellatio deſerta, *vt ait Maſtril. deciſ.* 158. *propè med. vbi teſtatur ita fuiſſe deciſũ de ſtilo ſui Sacr. Conſ. & Grat. ibi ſup.*

704 Quod tamen declara verũ, quando cauſa eſſet deſerta, ob modicũ tẽpus, qa tunc ſemper reuiſio fit ex eiſdẽ actis, & pręſertim in interlocutorijs, *vt ait Affl. dec.* 79. *& ibi Vrſil. n.* 1. *& Capic. dec.* 144.

705 Subextende ſecundò, ꝙ etiam detur reuiſio reuiſionis, *ait Theſ. dec.* 246. *n.* 1.

706 Extende idẽ procedere, etiam ſi in

reſcri.

reſcripto Principis caueatur, vt non niſi vnica reuiſio detur, *vt ait Guidop. deciſ. 365. allegat. à Riccio in ſua collectanea deciſ.* 255. licet malè, quia eam, poſt ingentem diligentiam nunquam inuenire potui.

707 Subextende tertiò, quòd neque etiã tempora fatalia in cauſa reuiſionis currant, ſecundum opinionem *Afflicti in deciſ. 78. Guidopap. deciſ. 135. num. 1.*

708 Contrarium licèt hodie ſeruari dicat *Gramat. in ſua deciſ. 23.*

709 Fallit tamen in caſu trium conformium, quia tunc ex iure communi, reuiſio non datur, *vt ait Maſtril. & alij in 1. extenſione allegati.*

710 Secus autem, quando illæ tres ſententię nõ eſſent omnino conformes, ſed vtraque partium haberet ſententiã pro ſe, ita vt quamuis quatuor eſſent latæ, non tamen tres conformes extarent, *vt ait Theſaurus dicta deciſione 246. numero ſecundo.*

711 Et in omnem euentũ nota, ꝙ qñ reuiſio conceditur, tunc ea datur, etiam nõ refectis expẽſis, *vt ait Afflict. dec.* 231.

712 Extende, quòd etiam in re iudicata valeat ſententiam retractare, ſi Iudici ita ęquum viſum fuerit, vel, quando de iniquitate ſententiæ euidenter appareat, *vt ait Vrſill. ad Afflict. in deciſ. 79. num. 3. & 4.* licet *in num.* 5. dicat, quòd res iudicata eſt magnæ auctoritatis, & propterea reſcriptum impetratum cõtra ſenten tiam, in rem iudicatam tranſactam nõ valet, etiam quòd dicat, non obſtante ſententia, quia nunquam intelligitur in rem iudicatam tranſacta, niſi ſpecificè dicatur; licèt, quando ſententia eſt notoriè nulla, & iniuſta, nunquam in rem iudicatam tranſeat, quia non entis nullæ ſunt qualitates, vt dicam in *verbo Sententia*, & inferius in quarta Regula quarti caſus.

Animaduertendo, tamẽ, quòd iniuſtitia ſententiæ ad hoc, vt ſit apta impedire executionem, vigore ægidianę, ex eiſdẽ met actis, & non ex nouis deducenda venit, *vt fuit dictum in Romana damnorum & intereſſe Decima Iunij* 1591. *coram Penia, & Gratianus libro tertio diſceptation. capitulo* 550. *numero* 24. *& latè dixi in verbo Aegidiana concl. 63. ſub num.* 15.

713 Limita ſecundò, quòd appellatio non admittatur, quando fuit actum vigore obligationis Cameralis, *Rota deciſione* 626. *num. 2. par. 1. diuerſ. & fuit dictum in Romana Attentatorũ 4. Iulij* 1601. *coram Penia, quæ eſt apud Zacchiam deciſ.* 120. *num. 1. & Gratian. lib. 3. diſcept. c.* 531. *nu. 5. & lib. 5. cap.* 855. *num. 27. & cap.* 944. *num.* 61. *& libro 4. cap.* 665. *num. 6. & capit.* 726. *num.* 16. *& 24. & deciſ.* 229. *num 1. & Rota apud Galeſ. de obligat. Camer. in Ferrarien. afflictus 18. Ianuarij* 1611. *coram Penia, quæ eſt ibi apud eundem deciſ. 67. num. 1. & in alia Mediolanen. Afflictus 8. Martij 1596. & 29. Martij eiuſdem anni, quę eſt ibidem deciſione* 117 *&* 118. *& in alia Romana Attentatorum 4. Iunij* 1601. *coram Penia ibidem deciſ. 12. num.* 1.

714 Extende primò, id etiam procedere, vbi ageretur de quarantigia, *vt fuit dictũ in Rom. domus 4. Iul.* 1601. *corã Pamph.*

715 Extende ſecundò, quòd neque etiã appellare poteſt ratificans ſimpliciter inſtrumentũ, in quo obligatio Cameralis aderat, *vt ait Mohedan. dec. 8. de procur.*

716 Declara tamen id eſſe verum, quãdo actus fuit à principio factus, nomine ratificantis, aliàs ſecus; item ſi diceret eam obligationem, quam ratificat fuiſſe factã de ſuo ordine & mãdato, *vt latè ait Scaccia de appell. limit. 9. nu. 20. & Zacch. de obligation. Camer. car 219. num.* 8.

717 Extende tertiò, quòd etiam appellatio denegatur ab interlocutoria ſtante obligatione Camerali, *vt ait Scacc. d. limit. 9. n. 43. & Zacch. ibi ſupra num.* 10.

718 Extende quarto, quòd neque exceptio vſuræ retardat executionem contractus iurati, & cum obligatione Camerali, quando vſura non eſt clara, *Grat. lib 4. diſcept. cap. 679. num.* 3.

719 Fallit tamen primò, quando dicta obligatio Cameralis probaretur, non per ſcripturam, ſed per viam teſtium; quod tamen intellige verum, vt non procedat in caſibus, in quibus cõteſtatio litis non eſt neceſſaria, & ibi contigerit examinari illos teſtes, qui poſsẽt examinari ante litẽ cõteſtatã: veluti de ſenibus, vel valetudinarijs, & ſimilibus, *vt dicunt Scacc. dicta limitat. 9. num. 67. Caſtracan. de ſociet. offic. cap. 11. num.* 10. *verſ. Contrarium tamen, & Zacch. ibi ſupra num.* 12.

720 Fallit ſecundò, ſi fuerit proceſſum non extenſa obligatione Camerali, quia tunc Iudex non eſt certus de ſua iuriſdictione, *vt fuit dictum in vna Romana releuationis à moleſtijs Veneris 19. Ianuarij 161. coram Card. Lancellotto, & Zachi. ibi ſupra num. 13.*

721 Extende, procedere etiamſi eſſet extenſa inter eaſdem partes ad vnum officium, & ad aliud fuit producta, quia Notarij habent acta ſeparata, & vnus non poteſt ſe ingerere in negotijs alterius, *Rota ibi ſupra corom Card. Lancellotto*. Licèt tamen ſecus eſſet, quando vnus notarius eſſet impeditus, quia alter poſſet etiam abſque auctoritate acta alterius notarij extrahere, *vt fuit dictum à Rota per Burratt. deciſ. 944. num.* 1.

722 Fallit tertiò, quando eſſemus in decreto de extendendo huiuſmodi obligationem, iuxta dicta teſtium, *vt dicunt Scacia, & Caſtrenſ. alleg. à Zacchia ibi ſupra n. 14. car. 220.*

723 Fallit quartò, quando eſſemus in reiectione exceptionis admiſſibilis contra obligationem in forma Cam. veluti, quia iudex eã tacitè vel expreſſè reijciat, quia tunc appellatio admittitur, *vt ait Zacchi. ibi ſupra num. 15.*

724 Fallit quintò veluti, ſi obligatio Cameralis eſſet per ſententiam vulnerata, quia tunc executiuè agi non poteſt, ſed appellatio datur, & ſic tres ſententiæ ſũt expectandę, *vt ait Gonzal. ſuper regul* 8. *gloſ. 6. n. 202. & 235. Rot. dec. 132. n. 1. par. 2. diuerſ. Card. Seraph. dec. 674. n. 2. & fuit dict. in Firmana penſionis 14. Decembris 1562. coram Card. Mellino, quæ eſt dec. 45. n. 2. apud Zach. & in Romana Prætenſorũ fructuũ dotis 24. Maij 1599. coram Litta, quæ eſt deciſ. 73. n. 2. apud eundem, & in Rom. cenſus 28. Iulij 1599. coram eodem, quæ eſt dec. 74. n. 1. ibidem & in Beneuen. pecun. 25. Iunij 1599. corã Corduba, quæ eſt ibidem dec. 45. n. 4. & in Bononien. executionis 16. Iunij 1600. coram Penia, quæ eſt deciſ. 58. num. 2. apud dictum Zacchiam.*

275 Extende primò pręedicta adeò eſſe vera, vt dicta obligatio vulneretur ad effectum appellandi, etiam per ſententiam nullam, & notoriæ iniuſtam, *vt fuit dictũ in Anconit. aſſecurationis mox alleganda coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis dec. 78. n. 6. & Rot. in ſequen. nu. allegan. & Romana ſocietatis 3. Iunij 1577. corã Card. Blanchetta, & in alia Rom. cenſus 27. Iunij 1580. coram Cantucio allegatæ à Coccino ibi ſupra.*

726 Contrarium licèt tenuerit *prius Rota in Elboren. Penſionis 9 Iunij 1595. coram Corduba, vt refert Zacch. de oblig. Camer. car. 225. n. 24.* itẽ ad id quoque facit *Rot. in dec. 321. in fine par. 1. & dec. 132. nu. 12. par. 2. diuerſ.*

727 Concorda, vt prima opinio procedat, quando nullitas, & iniuſtitia ex eiſdẽ actis non appareret, ſiue, ſi de ea ex eiſdem conſtaret; ſed Iudex pronunciãdo nõ ſe referret ad ea acta, quia hoc modo ea non diceretur, ad hunc effectum notoriæ iniuſta; ſecunda vero, quãdo nullitas & iniuſtitia ex eiſdem actis appareret, & iudex ad ea ſe referret, *vt ait Rota per Coccin. dicta deciſ.* 78.

Rurſus prædictæ opiniones hoc pacto concordari poſſunt, nempè, vt prima procedat, quando obligatio cameralis eſſet vulnerata; veluti, quia Iudex quem ab impetitis abſoluiſſet, quo quidẽ caſu procederent deciſiones ſuperius allegatæ *ſub nu. 725. vt ait Grat. lib 4. diſcept. c. 667. n.* 20. vbi ait, quòd obligatio dicitur vulnerata, & ſic cauſa facta appellabilis, quando contra actorem pronunciatur.

Secunda procedit, quãdo Iudex vulneraſſet ſolum decretum, ſed non obligationem; veluti, quia pronunciauerit ſuper inualiditate decreti iam relaxati in vim obligationis cameralis, quia tunc executiuè pcedi poſſet, veluti ita diſtinguendo, *ait Rota per Coccin. in dicta deciſ. 78. ſub num. 11. & per Buratt. deciſ. 329. n. 6. & ibi per addentem, & Rot. apud Zacch. ad Galeſ. de oblig. Camer. dec. 59. n. 3. & in Auenionen. donationis 22. Iunij 1622. coram Manzanedo*, Veluti eodẽ modo procederet, quando Iudex pronunciauit in deuolutiuo abſque præiudicio proceſſus executiui, quia non ob id cenſeretur ſuſpenſa obligatio Cameralis, & ratio eſt, quia non eſt retardanda contractus executio, donec ſuper nullitate obligationis cognoſcitur, *vt ait Gratian. lib. 4. diſceptat. cap. 667. num. 17. & ſequen.*

Secus autem, quando quis obtineret reuocationem, ſiue repoſitionem à decre-

to,

to, quia tunc obligatio vulneratur, *vt ait Rot. per Buratt. dicta deciſ. 329. num. 6.*

728 Declara tamen dictam primam opinionem non procedere, veluti, ſi Papa mandaret vulneratione nõ obſtante, eſſe procedendum ad executionem obligationis Cameralis; quia tunc etiam, quòd dicta obligatio eſſet per ſententiam vulnerata, nihilominus illa vulneratio tolleretur, *vt fuit dictũ in Reatina depoſiti Veneris 25. Maij 1601. coram Penia.*

729 Extende ſecundò dictam fallentiam quintam in tantum procedere, vt dicta obligatio vulnerata paratam executionem non habeat, etiamſi non ſit vulnerata per primam ſententiam, ſed per ſecundam, & tertiam, *vt fuit dictum in Romana cenſus de Perbenedictis 28. Iunij 1599. corã Litta, vbi plures aliæ deiſiones allegãtur, quæ eſt in 2. par. recent. dec. 28. n. 2. & Cocc. dicta deciſ. 78.*

730 Subextende idem pari modo procedere, veluti, qñ appellatio eſt prohibita à prima ſententia, quia tunc cenſetur, etiã prohibita à ſecunda reuocatoria primæ *vt ait Rot. dec. 526. n. 1. 2. & 4. par. 2. in recent. & Grat. dec. 74. n. 1.* & id vt paritas in Iudicio ſeruetur, *vt ait Rot. per Coccin. dicta dec. 78. num. 7.*

731 Contrariũ licèt eſſet dicendũ, vbi eſſemus in ſẽtia lata in ſimplici poſſeſſorio, quæ executionem paratam habet; ſecus aũt, vbi in ea ageretur ẽt de condemnatione fructuum pendente appellatione perceptorum, quia tunc executio ſententiæ impedienda veniret, *vt ait Franch. dec. 136. & 288. n. 2.* Quemadmodũ etiã veniret dicendum, qñ (vt dixi) eſſemus in ſententia lata in cauſa appellationis reuocatoria primę, à qua etiam ꝙ fuerit appellatum, tamẽ poterit fieri executio ſuper fructibus, non obſtante appellatione, veluti dixi in verbo Aegidiana in fine cõcluſionis *verſ. Fallit tamen, n.* 48. & ibi ratio aſſignatur.

732 Amplia dictã primã opinionẽ procedere, etiã in ſententia exequente primã, à qua non datur appellatio, dummodo à prima non daretur, *vt ait Grat. dec. 74. & Ricc. in ſua collect. 166. par. 1. verſ. item non appellatur.*

733 Extende quartò, quòd obligatio Cameralis ſemel vulnerata ſemper durat appellabilis, ita quòd ſi actor appellauerit, tunc cenſetur, etiam vulnerata reſpectu rei, qui propterea, & ipſe appellare poterit, veluti, & è contra, quando vni ex partibus nõ licuit appellare, quia nec alteri appellare licebit, & ratio eſt, quia paritas in iudicijs ſemper eſt ſeruanda, *c. non licet actori de reg. iur. in 6. & ita ait Rot. dec. 529. n. 3. par. 2. rec. & fuit dictum in Anconitana Aſſecurationis Lunæ 1. Iulij 1602 corã Cocc. & d. dec. 28. n. 2. d. p. 2. in rec.*

734 Declara igitur illud eſſe verũ, quòd ſcilicet obligatio ſemel vulnerata nõ ſit exequibilis, ſed ꝙ ab ea appellatio detur; quãdo eſſet lata ſentẽtia ſuper illius executione; at ſecus, ſi eſſet vlneratũ decretum, vt quia Iudex pronunciauit ſuper inualiditate decreti iam relaxati, in vim prędictæ obligationis, quia tunc obligatio illa non vulneratur, ſed decretum tãtum, *vt benè fuit diſtinctũ à Rot. in d. Anconitana Aſſecurationis corã Coccino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 78.*

735 Contrarium, quòd ſcilicet appellatio nõ admittatur à ſententia lata in poſſeſſorio, etiãſi cauſa fuerit facta appellabilis in prima inſtantia, *ait Grat. dec. 204. allegat. à Ricc. in ſua collect. 167. in fine.*

736 Fallit ſextò prædicta limitatio ſecũda, quando Cammeralis obligatio fuit vulnerata per compromiſſum, & laudũ, quia tunc appellatio datur, *vt ait Rot. in Rom. pecuniaria. 28. Apr. 1586. corã Card. Seraphi. quę eſt apud Zachiam dec. 149. nu. 2. & in eius impreſſ. eſt dec. 736.*

737 Et ꝓpterea debet ea regulari iuxta terminos in dicto laudo contentos, & ſic quẽadmodũ licuit actori appellare, ita & reo licebit, *vt ait Rot. ibi ſupra corã Card. Seraph. & in Beneuent. pecun. 25. Iunij 1599. coram Cord. & in alia Anconit. Aſſecurationis coram Cocc. quæ eſt deciſ. 95. num. 1. penes Zacchiam.*

738 Vndè ad id nota, ꝙ licèt, qñ appellatur à ſententia, ſiue decreto obligationis Cameralis, ſoleat apponi clauſula (ſine præiudicio legitimę executionis) *vt ait Gonzal. Tiber. Saluſt. Galganet. ad ſtatut. Vrbis & Marchej. allegat. à Zacchia ibi ſupra car. 225. n. 21.* Nihilominus, quãdo illius obligationis vulnus adſit, Commiſſio ſimpliciter abſque illa clauſula, ſignatur, veluti teſtatur *Gonz. ſuper reg. 8. gloſ. 6. n. 203. & Marcheſ. de commiſſ. appellat. cap. 4. n. 59. par. 2. in 1. editione.*

739 Quinimmò etſi aliàs ſit facienda mẽtio iſtius obligationis in commiſſione,

tamen id fallit, quando iam fuit vulnerata obligatio, quia tunc illa mentio in commiſſione non eſt neceſſaria, cum ex illo vulnere cauſa ſit effecta ordinaria, & appellabilis, & per conſequens commiſſio appellationis, abſque difficultate conceditur, *vt poſt Rotam teſtatur Marcheſ. de appellat. àb hac obligatione cap. 16. num. 19. par. 1. in recent. edit.*

740 Extende prædicta eodem modo procedere, etiamſi cauſa fuiſſet commiſſa cum facultatibus Auditoris Cammeræ, quia neque ille poteſt exequi inſtrumentum per ſententiam vulneratum, *vt fuit dictum in Beneuen. pecuniaria 25. Iunij 1599. coram Epiſcopo Pacen. quæ eſt apud Zacchiam deciſ.* 106.

741 Fallit ſeptimò quãdo eſſemus in promiſſione de reſtituendo ad omne mandatum Domini, cum obligatione Camerali, quę non operatur effectum reſtitutionis, niſi præcedat decretum de reſtituendo, quod quidem appellationem admittit, niſi adſit dictio, Ad omne mãndatum Domini, *vt ait Gratian. lib.* 4. *diſcept. cap.* 772. *num.* 6.

742 Contrarium quòd ſcilicet appellatio non detur, etiamſi non adſit illa dictio (& ad omne mandatum Domini) *ait Rota in Romana pecuniaria Lunæ 2. Aprilis* 1601. *coram Card. Seraph.* dicens, quòd defectus illius dictionis (& ad omne mãdatum Domini) non facit quominus executiuè procedi poſſit, ſed illa ponitur ſolum ad faciliorem expeditionem, vt ſcilicet Iudex poſſit ſine citatione ſolutionem ordinare.

743 Fallit octauò dicta ampliatio, quando de notorio grauamine conſtaret, *vt ait Gratian. lib.* 5. *diſcept. cap.* 850. *nu.* 17. *& cap.* 959. *num.* 16. *& Verall. deciſ.* 33. *num.* 2. *par.* 1.

Fallit nonò in ſententia lata in Iudicio ordinario in quo appellatio datur, etiam quòd agens potuiſſet obligationem experiri, *vt ait Rot. deciſ.* 782. *num.* 1. *par.* 3. *recent.*

744 Extende id adeò valere, vt etiam procedat, ſi adeſſet clauſula (appellatione remota) & vbi eſſemus in caſibus, in quibus de iure non ſit retardanda executio, *vt ait Gratian. in dicto cap.* 850. *nu.* 17. *& cap.* 959. *num.* 16. *Cardin. Seraph. deciſ.* 1346. *num.* 6. *& Rota. deciſ.* 742. *num.* 1. *par.* 2. *in recent.*

745 Limita tertiò principalẽ concluſionẽ non procedere, quando eſſemus in cauſa præſtationis alimentorum, vbi appellatio non tolleratur, quoad effectum ſuſpẽſiuum, niſi eſſemus in terminis de quibus latè dixi in verbo Alimenta, & ſuperius *in verſ. amplia 23. & Verall. deciſ. 39. par. 1. & Viuius in ſua deciſ. 73. & Gratian. deciſ. 74. num.* 5. Et ratio eſt, quia alimẽta dilationem non patiuntur, cum in illis vita hominis pendeat, & propterea videmus, quòd Signatura ſolet ſemper reſcribere, cum clauſula, ſine retardatione ſolutionis, *vt ait Rot. deciſ.* 308. *num.* 2. *& deciſ.* 407. *num.* 1. *par.* 3. *recent.*

746 Extende idem procedere in cauſa legitimæ, à cuius aſſignationis ſententia appellatio non admittitur, niſi læſio eſſet notabilis, & notoria, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano lib. 4. diſcept. cap. 698. num. 38. in fine.*

747 Extende ſecundò eodem modo procedere in caſu ſalarij, ſed cum ea diſtinctione, de qua dixi ſupra *in verſ. amplia* 22. *Idem ait Gratian. deciſ.* 53. *Rota dec.* 764. *par.* 1. *diuerſ. & Anna ſingul.* 42.

748 Limita quartò, quòd in cõſecutione legatorum non datur appellatio quoad effectum ſuſpenſiuũ, iuxta ſtilũ ſignaturę Iuſtitiæ, nec non A.C. ꝙ tñ declarat eſſe verum Rota de legatis validis, at ſecus de inualidis, qui regula eſt, quòd pro teſtamento nullo, non detur executio, cum non entis nullę ſint qualitates, *vt ait Rota per Gregorium XV. in ſua deciſ.* 269. *num.* 5.

749 Contrarium licèt ſeruet *Rota* dicens, quòd legatarius pro conſequutione legati, via executiua agere nõn poteſt, neque etiam alijs quibusuis remedijs executiuis, quæ pro vltimis voluntatibus dentur, & præſertim, quando identitas rei legatę non fuiſſet probata, *vt ſuit dictum à Rota in deciſ.* 391. *num.* 1. *& ſeqq. par.* 2. *in recent.* vbi plures alię deciſiones allegantur, *& prius in vna Ancontana pecuniaria Lunæ* 25. *Iunij* 1603. *coram Penia*, vbi fuit dictum nullam ſcripturam pręter laudum habere viam executiuã; dummodo tamen illud fuerit latum eo modo, quo ferri debet, veluti dixi in verbo Arbiter vbi recurras, *& Rota in Vrbeuetana legati 6. Maij* 1595. *coram Card. Blanchetto.*

Blanchetto, & in alia Romana legati 5. *Maij* 1599. *coram Corduba, & in Romana ſpolij* 9. *Iunij* 1606. *coram Card. Lancellotto, & in Romana exceſſus legati Mercur.* 16. *Nouembris* 1616. *coram Burratto, & in Romana legatorum de Columna* 12. *Iunij* 1620. *coram Vbaldo, & in Rom. dotis, & legati* 15. *Iunij* 1620. *coram Manzanedo*, vbi Rota tenuit executionem da re legato, etiam, quod cauſa fuiſſet commiſſa in Rota cum facultatibus A. C. in quo Tribunali attenditur opinio *Angeli in authent. de hered. & falc.* § *illud ſub n.* 13. *alleg. à Grand. in vno voto in hac materia legati, de ordine ſignaturæ facto*, & *pro huiuſmodi opinione facit dec. Aſſl.* 296. *num.* 2. & *dec. Ludouici Peruſ.* 23. & *Rota in alia Beneuentana domus* 4. *Maij* 1612 *coram Card. Pamphilio*, cuius enim opinio Rotæ eò magis attendenda venit, iuxta diſpoſitionem Iuris Canonici, per quod à quocũque grauamine appellatio datur, vt in principio iſtius concluſionis firmauimus, & *veluti fuit dictum in iſtis terminis legati in illa Vrbeuetana legati.* 6. *Martij.* 1595. *coram Card. Blanchetto & Giurb. deciſ. Siciliæ* 55. *num.* 18. *Caſar de Graſſ. deciſ.* 2. *num.* 2. *de ſent. excom. latè Scacc. de Iudic. lib.* 1. *c.* 76. *nu.* 9. & *diffuſè Gutier. practic. quæſt. lib.* 3. *quæſt.* 39. *num.* 5. & *ſeqq.*

750 Sed tenendo primam opinionem, quam ſignatura, & A. C. ſeruat, extende illam procedere, quando Iudex fecit præceptum hęredi, vt legatum ſolueret, cum eo, quòd ſi illud non ſolueret, à iure ſuo caderet, quia tunc poſſet executiuè procedi, veluti eodem modo fieret, quando vltra præceptum illud, hęres confiteretur de plano teſtamentum, *vt fuit dictũ in illo voto facto de ordine Signaturæ a Grãdio, ex doct. Alex. in l. ait Prætor* §. *ſi Iudex ff. de re Iudic. & Suarez in l. poſt rem iudicatam verſ.* 2. *caſu ff. eodem tit. & Bald. in auth. hoc amplius C. de fidei com. allegati in illo voto coram Grandio & ad id Grat. in lib.* 1. *diſcept. c.* 62. *nu.* 22. dat cautelam, vt vocetur hæres corã iudice, & teſtamento exhibito interogetur, an ſit hæres, vel eſſe velit, & ſi faſſus fuerit eum eſſet talem, tunc in vim dictæ confeſſionis legatum conſequitur via executiua, & ſic habebit paratam executionem, prę uio mandato de ſoluendo infra breue tempus, arbitrio Iudicantis. Secus autem in legato ſpeciei, pro quo non fit executio, ſed ſtatim immiſſio datur in poſſeſſionem ipſius rei, ex pręſumpta mente defuncti, quæ ſola eſt ſufficiens ad recuperandam rem legatam propria auctoritate, *vt dicunt Doctores allegati à Grat. ibi ſupra & ſignanter Ceuall. q.* 103. *n.* 39. *cum ſeq.* & ibi teſtatur practicari in legato ſpeciei, quoad immiſſionem, & executiuè quoad legatum quantitatis, & de prędicto ſtylo A. C. in hac materia legati executiue procedentis teſtatur *Saluſt. Tiber. in ſua praxi l.* 2. *cap.* 6. *num.* 4. & *eadem Rot. in Rom. dotis & legati* 15 *Iunij.* 1620. *coram Manzanedo, & in alia Romana reſtitutionis in integrum* 18. *Aprilis* 1625. *coram eodem.*

751 Limita quintò, quòd in cauſa dotis appellatio non admittitur, ſaltem quoad effectum ſuſpenſiuum, cũ ea ſit ſummaria, *vt ait Oſaſch. deciſ. Pedemon.* 25. *n.* 20. & *Garz. Maſtril. deciſ.* 67. & *veluti dixi ſup. in ampliatione* 33. *vbi recurras.*

752 Quòd quidẽ extende procedere, etiam in reſtitutione dotis, ob vergentiam viri ad inopiam, quæ enim reſtitutio, licèt propriè non dicatur reſtitutio; tamẽ de vera dote agitur, & ob id maritus ob illius ſentẽtiã non appellat, *vt ait Amat. deciſ.* 43. & *Gratian. deciſ.* 72. & *Ricc. dicta collect.* 166. *par.* 1. & vide quæ dixi in verbo aſſecuratio dotis, vbi plura inuenies in hac materia memorię mittenda.

753 Extende ſecundò, quòd neque etiã datur, quoad fructus dotales, *vt ait Gratian. lib.* 4. *diſcept. cap.* 665. *num.* 1. & 726. *num.* 17. & 18.

754 Extende tertiò, quòd neque dicta appellatio datur fauore pię cauſæ, & animæ, *vt ait Gratian. dicto cap.* 665. *n.* 24.

755 Extende quarto eò magis procedere, vbi ageretur de dote puellis miſerabilibus danda, quæ dilationem non recipit & ſic appellatione non obſtante, eſt fienda executio *l. vltima ff. de appell. recip. c. fin.* 2. *quæſt.* 6. *cum alijs per Surd. de aliment. tit.* 8. *priuil.* 60. *num.* 3. *Menoch. de adipiſcen. poſſeſſ. remed.* 4. *num.* 829. *Lupus in cap. per veſtras* §. 16. *colum. fin. verſ. quod idem dicit de donat. inter vir. & vxor. & Oſaſch. deciſ.* 25. *num.* 20.

756 Limita ſextò, quòd appellatio non admittitur aduerſus tres ſententias conformes

formes, nec exceptio nullitatis illarum executionem impedire poteſt, *iuxta clement. vnicam, de ſenten. & re iudic. vt ait Ricius in ſua collect. 1306. verſ. infero* 3. & id procedit, ob auctoritatem rei iudicatæ, *Buratt. deciſ. 251. num. 2. & Gaſpar. Guglielm. in deciſ. 79. par. 3. & Capicc. deciſ. 3. & Marta in ſua compil. dec. in verbo appellatio cap. 200. tom. 1. Grat. deciſ. 146. num.* 12. & propterea in hoc Signatura Iuſtitiæ in Vrbe ſolet reſcribere in Commiſione, conſtito de tribus cõformibus exequatur, ſin minus cauſã appellationis cognoſcat, & prædicta limitatio procedit ne dum reſpectu negotij principalis, verum etiam expenſarum, *vt fuit dictum à Rota per Burrattum in deciſ.* 170. *num.* 1. *& ſequentibus*, & prædicta eò magis procederent, quando illę tres conformes fuiſſent executioni demandatæ, *vt ait Rot. per d. Buratt. in deciſ. 251. num. 2. Put. deciſ. 198. num. 1. lib. 1. & Rot. in Barbaſtren. pecuniaria 1. Iulij 1616. coram Andrea.*

757 Contrarium tamen eſſet verius, quoties illę ſententiæ grauamen irreparabile continerent, *vt ait Franch. dec. 36. Cappell. Tholoſ. deciſ. 411. & veluti latius dixi ſupra in ampliat. 30. & Rota per Burat. d. dec. 170. n. 4.* Siue etiã, qñ ſententiæ eſſent notorie iniuſtę, & euidenter nullę, quia earum nullitas, & iniuſtitia tunc executionem impediret, etiamſi ſint tres conformes, & ratio eſt, quia clauſula illa, conſtito de tribus, quæ in Cõmiſſione opponi ſolet, intelligitur de validis, *vt ait Achil. de graſſ. dec. 2. de re iud. & l. 4. §. condemnatum de re iud. & ita fuit dictum in Lauden. pecuniaria 1. Iulij 1588. corã Card Pamph. & prius in Cæſara uguſtana Vnionis 1583. coram Bubalo*, Animaduertendo tñ, quòd de notoria iniuſtitia doceri non poteſt, niſi ex actis productis, aliàs ſecus, *vt ait Rota per Gregorium deciſ. 508. num. 10. & penes Farinac. inter crimin. eſt deciſ. 335. & dec. 336. Seraph. deciſ. 616. n. 8.* Licèt tũ illa tollatur, quando adſunt Doctores hic inde de cõmuni atteſtantes, quod tamen ſecus eſſet, quando vna ex duabus opinionibus eſſet per Curiam recepta, & approbata, *vt fuit dictum à Rota per Card. Seraph. deciſ. 166. per tot.* Quãuis *in dec. 616. n. 9* dicat, quòd ad tollendam notorietatem iniuſtitię, ſufficit qualis qualis offuſcatio, *vt dicam in concl. 129. num. 371. & ſeq.*

758 Et ratio prędictę ſecundæ opinionis eſt, quia vbi grauamen per diffinitiuam reparari non poteſt, licitè poteſt appellari ab interlocutoria, *vt ait Surd. deciſ. 36. Anna refert ita fuiſſe deciſum in ſacro Conſilio in ſua alleg. 81. & Ricc. ibi ſupra, & Rota per Buratt. dicta deciſione* 170. *num.* 4.

759 Extende primò eam ſecundam opinionẽ, quòd ſ. appellatio prædicta tolleratur, etiam quòd grauamen poſſet reparari, licèt non in totum, ſed cum difficultate, *vt latè ait idem Riccius in præcitato loco, & in deciſ. Curiæ Archiep. Neap. 93. & eſt text. in l. fin. §. queſitum vbi Bald. ff. de appell. & Rot. per Buratt. in præcitato loco.*

760 Extende ſecundò, quòd etiam appellatio à decreto executorialium, ſi friuola non ſit, ſed iuſta, ex ipſa nullitate reſultans negotium executiuum ſuſpẽdat, *vt ait Rot. deciſ. 197. num. 1. par. 2. diuerſ. & deciſ. 208. num. 1. lib. 3.*

761 Et ad id nota, ꝙ iuſta dicitur appellatio, veluti, ſi ſit facta ab eo, qui verè fuit grauatus, quia tunc indubitanter negotium exequtiuum ſuſpenderet, *vt ait Rota dicta deciſ. 208. num. 2. lib. 3. diuerſ.*

762 Extende tertiò, quòd licèt appellatio à decreto executorialium ſit interlocutoria, tamen vbi vim diffinitiuę nacta fuit, negorium executiuum ſuſpendit; licèt ſecus, qñ eſſet mere interlocutoria, quia tunc illud non ſuſpendit, *vt ait Rota dicta deciſ. 208. nu. 1. lib. 3. diuerſ. & vide quæ dixi in ampliatione* 4. vbi multa in propoſito videbis, quæ hic addere poteris, & ſic magis hanc materiam dilucidabis, item vide, quæ dixi ſupra in limitatione prima in fine.

763 Extende quartò quoque procedere dictam ſecundam opinionem, quando eſſent latæ tres ſententiæ conformes ſuper re, de qua cõtrouerteretur, vna cum fructibus damnis, expenſis, & intereſſe, quorum liquidatio per Iudicem reſeruetur, veluti eodem modo procederet, etiãſi eſſemus in poſſeſſorijs, in quibus admittitur appellatio reſpectu fructuum, *veluti dixi ſupra in ampliatione* 30. *vbi recurras, & in verbo ægidiana concl. 63. num. 47.*

Extende

764 Extende quintò, quòd per reſtitutio nem in integrum impeditur executio triũ co nformium, & rei iudicatæ, & præſertim, ſi ea ex vnica ſententia proueniret, *vt ait Caſſad. deciſ. 5. in fine de appel.*

765 Fallit, tamen primò, quando executio iam cępta, ſiue etiã petita fuiſſet, quia tunc reſtitutio in integrum petita ſuſpicione calumniæ non caret, & ob id tali caſu executio non retardatur, *Put. deciſ. 277. lib. 2. Caſſad. deciſ. 1. de reſtit. in integ. & Rot. in Mutinen. Canonicatus 23. Iunij 1603. coram Cardin Seraph. & in Bononien. cenſus Mercurij 11. Decembris 1602. coram Iuſto. Gratian. dec. 172. num. 3. Benintend. deciſ. Bonon. 85. Laurent. dec. 2. nu. 2. Fran. Marc. dec. 53. nu. 11. par. 2.* & hæc opinio ne dum ſeruatur in Rota, verum etiam à Signatura, quando agitur de ſententijs Rotalibus, *vt ſuit dictum à Rota in Pampilonen. beneficiorum 13 Mart. 1617. coram Dunozetto, & per Gregorium deciſ. 458. & ibi in addit. num. 10.* Item, quòd executio cæpta dicatur per relaxationem mandati, ſeù literarum executorialium, iuxta ſtylum Rotę, *fuit dictum à Rota 545. num. 5. par. 1. & deciſ. 138. num. 2. par. 2. in recent. & deciſ. 826. par. 4. diuer. & in dicta Pãpilonen. beneficiorum coram Dunozetto, & in Lunen. Sarzanen. Iuriſpatronatus 26. Februarij 1625. coram eodem, & prius in Peruſina bonorum coram Corduba, quæ eſt penes Marcheſ. de commiſſ. part. 1. fol. 430.* licèt tamen ſit animaduertendum, quòd prædictæ deciſiones procedunt in mandato, ſiue executorialibus conceſſis extra ſententiam, & non de his quæ relaxantur in ſententia, aliàs nunquam eueniret caſus petendi reſtitutionem in integrum, *veluti fuit deductum à Rota in Bononien. cenſus 11. Decembris 1602. coram Iuſto, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 1. fol. 309 & per Gregor. deciſ. 458. num. 10. in addit. & Mareſcott. var. reſol. lib. 2. c. 121. & Rot. per Buratt. dec. 268. num. 6. & deciſ. 597. num. 3. & deciſ. 791. num. 15.*

766 Extende prædictam fallentiam procedere, etiamſi à minore, vel ab Eccleſia eſſet petita in integrum reſtitutio, *vt fuit dictum in Cornetana pecuniaria 4. Iulij 1601. coram Penia.*

767 Contrarium licèt dicat *Verall. deciſ. 330. par. 1. allegat. à Borello de ſentent. execut. tit. 32. num. 61. & 96. & num. 303. vbi de comuni teſtatur.*

768 Fallit ſecundò, quando reſtitutio in integrum altiorem indaginem requireret, & quando dicatur talis, *ait Borell. ibi ſupra nu. 85. & ſeqq. & n. 98. Rota deciſ. 370. num 2. par. 1. in recent. & Magon. deciſ. Floren. 132. num. 4.*

769 Fallit teriò, quando eſſemus in negotio reparabili, ſiue retractabili; ſecus autem, quando è contra, quia tunc executio impediretur per reſtitutionẽ in integrum, vtputa quando ageretur de tortura, vel de morte, ſiue ſi in negotio ciuili ageretur de Caſtro inexpugnabili, & ad recuperandum difficili, *vt ait Cappell. Tholoſ. deciſ. 430. Boer. deciſ. 65. num. 8. & Laurent. deciſ. Auenion. 2. num. 8. Capicc. deciſ. 53. num. 1. Afflict. dec. 356. in fine, Anton. Theſaur. deciſ. Pedemont. 181. num. 3. & Franch. deciſ. 139.*

770 Fallit quartò de Iure Canonico, & in beneficialibus, in quibus ſententia debet executioni demandari, non obſtante in integrum reſtitutione petita, *Caſſad. deciſ. 1. eodem tit. & deciſ. 7. de appellat. & Veral. deciſ. 330. num. 1. & ſeq. par. 1. Cappell. Tholoſ. deciſ. 54. & deciſ. 430. Fran. Marc. deciſ. 53. Magon. deciſ. Flor. 133. Minad. deciſ. Neapolit. 14. num. 4. Gratian. deciſ. 18. Maſtril. deciſ. Siciliæ 10. num. 5. & multi allegati à Borello ibi ſupra num. 69. & 303.* vbi dicunt, id tantò magis procedere de iure canonum, quando contra petentem reſtitutionem vrgeret præſumptio malitiæ, & protelandæ litis, quia tunc fit executiò, pręſtita tamen cautione de reſtituendo in caſu ſuccumbentię, *vt dicunt dicti allegati à Borel. ibi ſupra,* Præterea addas, quòd illa quinta limitatio non procedit, iuxta formã ſtatuti Bononiæ, cuius enim diſpoſitione appellatio datur in dote, tã quoad deuolutiuum, q̃ quo ad ſuſpẽſiuũ effectum, *vt ait d. Rota Bonon dec. 21. allegat. à Riccio in ſua collect. 2068. in verſ. 2.*

771 Limita ſeptimò, quòd appellatio, ne dũ non datur à tribus ſententijs conformibus, vt ſuperius diximus, nec minus ea illarum executionem impedire poteſt; Quinimmò, nec etiam iſto caſu datur cautio, *l. 15. à quo, ff. de re iudic.* Nàm ſolùm

eſt

eſt locus dictæ cautioni, quando tertius eſt, qui agit contra eundem, contra quẽ alius tres ſententias habuit, *vt ait Rota per Puteum in deciſ.* 374. *num.* 1. *lib.* 2. *& Gratianus deciſ.* 146. *nu.* 12. Et ratio ea eſt, quia in executiuis, & ſic ab executione ſententię, ſiue mandato de exequẽdo appellatio nõ datur, vt latè de hac materia *ait Scacc. de appell. quæſt.* 17. *limit.* 10. *per totam*, & ibi præcipuè docet, quo modo ſignatura procedat in huiuſmodi cauſis per te viden.

772 Extende eãdem limitationem in tantum eſſe veram, vt (ſi verbi gratia) venditor appellationem cõtra emptorem pendere ignoraret, licèt ſi poſtea appellet, dicta appellatione vti poſſit, etiam inuito emptore, per tres ſententias condẽnato; nihilominus illarum trium executio non erit impedienda, & ſic neque tali caſu illa appellatio venditoris emptori in illius odium prodeſt. Et ratio eſt, quia emptori eſt imputandum, quare litẽ motam venditori non denunciauit, *vt ait Put. ibi ſupra num.* 3.

773 Contrarium licèt videatur ſentire *Theſaur. in ſua deciſ.* 181. *& Odd. de reſtit. in integr. quæſt.* 43. *num.* 1.

774 Sed iudicio meo prędictę opiniones tali pacto concordari poſſent, nempè, vt prima procedat, ſi ad inſtantiam emptoris venditor ad cauſam veniret, quia tũc ei benè ſuccederet illa regula, quod de ſua negligentia illi ſoli eſſet imputandum iuxta textum in *cap. damnum, de regulis iuris in ſexto*, & ſic ſuperuenientia venditoris ei opitulari non poſſet. Secunda verò opinio procedit, quando venditor habita notitia de iſtis tribus conformibus, ad iudicium veniret, vt eius indemnitati conſulere poſſet, quia tunc ex capite iuſtæ ignorantiæ illarum executio eſſet impedienda, quia multa conceduntur indirectè, quæ non ſolent concedi directè; neque minus eſt conueniens, ꝙ vni per alterum iniqua conditio inferatur, & propterea ſaltem eſſet videndum ſummariè, antequam ad illarum executionem procederetur, ſi dictus venditor tale ius foueret, per quod facile poſſet illius victoria ſperari, quia tunc ne circuitus inutilis daretur, meritò ſuperſedendum veniret, *vt de ſimilibus pulchrè ait Theſaur. in dicta deciſ.* 181. *ferè per totam.*

775 Et nota, quòd ille venditor poteſt appellare à ſententia lata contra emptorem à die ſcientiæ, *vt ait Gratian. deciſ.* 149. *num.* 3. *& ſeq. & Cardin. Seraph. deciſ.* 906. *num.* 1. *& ſeqq.*

776 Sed eſt benè verum, quòd ſi venditor, lite mota contra emptorem veniret in iudicium, aut in prima, vel ſecũda, ſiue tertia inſtantia, tunc poteſt eo modo à ſententia condemnatoria appellare, quo poteſt emptor conuentus, & non aliàs, veluti eodem modo dicitur de aſſiſtente liti, qui in eodẽ ſtatu, & gradu debet cauſam recipere, quo eam reperit, quando defendere incępit, *vt ait Put. dicta dec.* 374. *num.* 3. *& ſeq. & Card. Seraph. dec.* 906. *num.* 1. & in hoc videndus eſt *Greg. XV. in ſua deciſ.* 259. *& ibi in addit.*

777 Rurſus dictæ opiniones alio modo concordari poſſent, nempè, vt prima procedat, quando appellatio, quæ daretur à decreto executorialiũ, in vim trium eſſet merè interlocutoria, vel friuola. Secunda verò, quando appellatio eſſet iuſta, veluti, quia appellans fuerat iniuſtè grauatus, aut ea vim diffinitiuę nacta fuiſſet, quia tunc negotium executiuum ſuſpenderetur, *vt ait Rot. in dec.* 208. *n.* 1. *lib.* 3. *diuerſ. & ita dixi in limit.* 6. *in verſ. Extende tertio, & eſt deciſ.* 197. *nu.* 1. *part.* 2. *diuerſ.*

778 Sed tenendo dictam ſecundam opinionem, Extende eam procedere, vt ſcilicet à tribus conformibus appellatio detur, in caſu de quo dixi ſupra in ampliatione 30.

779 Extende præterea, quòd neque tertius comparens, poteſt regulariter executionem trium conformium impedire, & præſertim, quando incontinenti de iure ſuo non doceret, quia tunc contra eum fraudis, & calumnię præſumptio vrgeret, *vt dicunt DD. allegati à Borel. in ſua ſumma deciſ. de ſentent. execut. tit.* 32. *num.* 107. *cum ſeqq. Caccher. deciſ. Pedemont.* 37. *num.* 3 *& ſeq. Ludouic. deciſ. Peruſ.* 26. *num.* 8. *idem in deciſ. Lucen.* 34. *nu.* 12. *cum ſeqq. & deciſ.* 36. *num.* 3. *Rota deciſ.* 320. *num.* 1. *par.* 1. *nouiſſim. & Franc. Marc. deciſ.* 76. *num.* 6. *par.* 1. *& deciſ.* 272. *num.* 2. *eadem par.* 1. *& deciſ.* 538. *num.* 7. *par.* 2. *& Boer. deciſ.* 79. *num.* 3.

Fallit

780 Fallit tamen in tribus caſibus, & primo, quando tractatur de exequenda ſententia, ſuper re à nemine poſſeſſa, quia tunc fieri debet cognitio de iuribus tertij comparentis, & præſertim, ſi poſſeſsio ſuper qua tertius prætenderet intereſſe eſſet vacua, *vt dicunt Doctores allegati à Borello in præcit. loco, & Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ. 26. num. 14. & idem deciſ. 34. num. 13. Rota Lucen. & Mobedan. dec. 98.*

781 Fallit ſecundò, quando ſententia eſſet lata ſuper vna re, & executio fieret ſuper alia, quia tunc tertius poſſet executionem impedire, *Idem Ioſeph. Ludou. dicta deciſ. 26. num. 16. & alij allegati à Borello in præcit. loco num. 120.*

782 Fallit tertiò, quando petens executionem trium conformium eſſet perſona ſcandaloſa, & malæ vitæ, & famæ, quia tunc tertius admittitur ad earum executionem impediendam; dummodo tamē capita oppoſitionum in promptu probarentur, *vt ait Puteus deciſ. 326. & ibi latè lib. 2.*

783 Demum, quando tertius veniens ad cauſam dicatur facere acta propria, & eum in ſtatu, & terminis admitti in cauſa, & quādo poſſit allegare nullitatem contractus, item, quādo teneatur appellare de nouo & venire, prout in prima, vide oīno *dec. Gregor. XV. 259. & ibi in addit. & Card. Seraph. deciſ. 256. & dec. 906.* & ibi multa inuenies, & vide etiam quæ dixi ſupra *num. 610. & ſeqq.*

784 Limita octauò, quòd non appellatur à prouiſionibus ciuilibus in cauſis fiſcalibus factis, *vt ait Maſtril. in ſua deciſ. 32. & Riccius in ſua collect. 166. par. 1.*

785 Limita nonò, quòd non appellatur à ſententijs Conſeruatorum per Religionem deputatorum, ad Iudices inferiores; nam illorum iuriſdictio eſt extraordinaria, & propterea illi dicuntur delegati, *vt ait Gratian. deciſ. 170. num. 1. & 2. cum ibi allegatis.* Licèt dicti Conſeruatores in prima inſtātia poſſint, vti Iudices ordinarij in cauſis Eccleſiaſticis cognoſcere, ita vt cōprehendantur ſub diſpoſitione Concilij Tridentini *cap. 20. de reformat. ſeſſ. 24. vt ait Grat. ibi ſupra.*

786 Extende primò, quòd immò plus eſt eſſe Conſeruatorem, quàm Delegatum *vt ait gloſ. in c. ſtatutum de reſcript. in verbo Canonicè, idem ait Gomeſ. num. 88. par. 5. fol. 86.*

787 Sed declara tamen, quòd illi in dignitate eſſe debent, & propterea hinc infertur, quòd Canonici tales eſſe non poſſunt, ſed ſolùm obtinentes dignitatem in Eccleſia Collegiata, ſiue Vicarius Epiſcopi, *vt dicunt Doctores alleg. à Gratiano in dicta deciſ. 170. num. 7. & 8.*

788 Extende ſecundò, quòd neque ab illis detur appellatio ad Metropolitanos, neq; ad Legatos natos, vel de latere, *vt habetur in addit. ad Specul. in tit. de Iudic. deleg. §. fin. num. 24. in verbo Vbertum, latè Anchar. conſ. 132. in primo dubio per totum Ruin. conſ. 3. lib. 4.* Natt. *in addit. ad Alex. conſ. 12. lib. 6.*

789 Et ratio iſtius extenſionis ea eſt, quia cum Conſeruatores ſint delegati, per conſequens ſunt maiores quolibet ordinatio, etiam de latere legato, *vt ait text. in c. ſtuduiſti de off. deleg. & Gratian. ibi ſup. n. 3.* & propterea hic intrat Regula, quòd appellatio de maiori ad minorem non ſit permittenda, cum minor Iudex non poſſit facta maioris corrigere, nec in illis ſe intromittere, immò neque ex conſuetudine id introduci poteſt; quòd tamen intellige verum, *iuxta trad. per Decium in c. referente n. 8. de præben. allegat. à Grat. in dicta deciſ. 170. ſub nu. 3.*

790 Extende tertiò prędicta adeò eſſe vera; vt propterea, nec etiam conſuetudo in contrarium valeat, nec aliquid operetur ſuper eo, quòd ſcilicet appellatio detur à ſententia Conſeruatorum ad Metropolitanos, ſeu ad Legatos natos, vel de latere, *vt dicunt Doctores allegati à Gratian. ibi ſupra num. 13. & Riccius in ſua collect. 166. propè medium.*

791 Subextende, quòd neque etiam appellatio à Delegato Apoſtolico ad Legatū de latere admittatur, *ait Fran. Marc. deciſ. 270. num. 1. par. 1.*

792 Limita decimò, quòd appellatio ſit prohibita in ſaluiano interdicto, ſed datur pro eo in poſſeſſionē immiſſio, *Veral. deci. 141. num. 1. par. 3. Rota deciſ. 34. num. 3. par. 2. diuerſ. Theſaur. deciſ. 175. num. 3. & eſt deciſio apud Statil. 5. num. 1. & deciſ. 228. num. 2. & deciſ. 278. & prius deciſ. 98. num. 2. apud eundem, & Rota per Gregor. XV. deciſ. 491. num. 1. Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 103. num. 5.*

&

coram Cardinali Lancellotto, & coram eodem in Romana deuolutionis domus Veneris 5. Decembris 1599. & prius in Beneuentana deuolutionis 6. Nouembris 1587. coram Orano, & Grat. deciſ. Marchiæ 60. num. 14.

804 Contrarium licet teneat *idẽ Gratian. libro 4. diſcept. cap. 698. num. 38.* vbi ait, quod appellatio non datur ab aſſignatione legitimæ, niſi in caſu notabilis læſionis.

805 Limita decimoſecundò, quòd appellatio non ſit neceſſaria, neque detur, quando ſententia ex actis non iuſtificatur, quia ea vti nulla, & notoriè iniuſta, nunquam tranſit in rem iudicatam, cum non entis nullæ ſint qualitates, ſed ea reuocanda venit, *vt ait Rota per Cardinalem Caualeriũ deciſione 203. num. primo, & quarto, & deciſione 260. num. 7. parte prima in recent. & deciſ. 594. num. quarto parte ſecunda. Cardinalis Seraph. deciſ. 1261. num. quinto vbi teſtatur de inueterata obſeruantia Rotæ, & Rota in Romana officij 23. Ianuarij 168. coram Scotto. Cæſar de Graſſis deciſ. 13. in fine de ſent. & re iudic. Rota deciſ. 689 num. ſecundo parte prima in recent. & dec. 659. num. 16. parte ſecunda in recent. & ibi de ſtilo Rotæ teſtatur.*

806 Extende id adeò eſſe verum, vt propterea executioni ſententiæ nullæ etiam reſiſtere liceat, *vt ait Franc. Marcus deciſione 260. num. quarto parte prima*

Subextende eodem modo procedere in apellatione à decreto, de quo non conſtaret, quia tunc illius cõmiſſio non valeret, *vt ait Rota per Cardinalem Caualerium deciſ. ſecunda n.* 8.

807 Extende ſecundò, quòd etiam appellatio ab interlocutoria, ex eiſdem actis iuſtificari debeat, alias illius cõmiſſio non ſuſtineretur, *vt ait Franciſcus Marcus deciſione* 708. *num. ſecundo parte ſecunda*, & veluti latè dixi ſupra *in ampliatione* 46.

Extende tertio dictam limitationem procedere, etiamſi probationes in actis extarent, ſed Iudex eas non viderit, quia paria ſunt eas in actis non eſſe, & eſſe, ſed illas Iudici non oſtendiſſe, *vt ait Rota per Cardiualem Caualerium. deciſ. 203. num ſexto.*

808 Limita decimotertio, quòd appellatio non admittatur in cauſa præcedentiæ, cum ex conſtitutione Gregorij Decimitertij ſuper præcedentia in proceſſionibus, in ea appellari, & reclamari prohibeatur, ac prorſus omne ſubterfugium tollatur, *vt ait Gratianus deciſ. Marchiæ 232. num. primo & Riccius in ſua collectanea 166. parte prima propè medium, & Marta in compilatione deciſionum in verbo appellatio cap. 171. tomo primo.*

Extende id quoq. procedere in ea præcedentia in ſeſſione, & oblatione inter mulieres nobiles fienda in eccleſia, *vt ait Scacc. de appellation. quæſt. 17. limitatione ſexta, membr. ſecundo num. 37.*

809 Limita decimquartò, quòd in cauſis ſuſpicionum Iudicis appellatio non datur, veluti de ſtilo Regni Neapol. ac pragmaticæ Reginæ Ioannæ *teſtatur Ioachin. deciſ.* 408. *numero primo.*

810 Extende eã limitationẽ eò magis procedere, quando eſſemus in notorijs, & in criminalibus, at ſecus, ſi in ciuilibus. Item declara eam procedere, quando eſſemus in notorio facti permanentis; at ſecus in eo facti tranſeuntis; Rurſus, & ꝙ pari modo non recuſetur Iudex ſuſpectus, vbi pœna eſſet determinata à lege, licèt ſecus quando ea eſſet arbitraria, *ait Farinac. in prima parte ſua prax. crimin. queſtione 21. num. 129. & ibi infinitos Doctores allegat.*

811 Fallit tamen veluti, ſi eſſemus in incidentibus in dictis cauſis ſuſpicionum, quia tunc daretur appellatio, quod tamen intellige verum, quando grauamen, quod incidenter infertur, non poſſet diffinitiua reparari, vt puta, ſi quis grauaretur in noua admiſſione teſtium ſcripturarum, ſiuè aliarum probationum, quia tali caſu veniret admittenda appellatio, *vt diſtinguunt Cin. Bar. Bald. & Salicet. in l. prima C. ſi de moment. poſſ. Alex. in*

rub. ff. de re iud. & ibi latè ait Herculan. omnes allegat. à Franch. vbi ſupra num. primo.

812 Contrarium licèt dixerim *ſupra in ampliatione* 59. vbi recurras, quia ibi limitationes, & concordantias inuenies.

813 Limita decimoquintò, quòd neque ab expulſione manu militari appellare licet *vt ait Cornazan. in ſua deciſ.* 131. *& Riccius in ſua collectan. 166. poſt medium parte prima.*

814 Limita decimoſextò, quòd appellatio ſit deneganda Depoſitario, quia in hoc ſe defendere nequit, ſed executiuè depoſitum reſtituere cogitur, *text. eſt in l. penult. & ibi Bart. Bald. & Caſtr. C. depoſit. Boer. deciſ.* 295. *numero* 7. *Cardinalis Seraphinus deciſ.* 1226. *num. quarto*, & ratio eſt, quia depoſitum paratam executionem habet, *vt ait Boer. vbi ſupra, & Caualcan. deciſ.* 27. *parte ſecunda, & Riccius in ſua collectanea deciſionum* 1054. *propè medium in quarta parte*, veluti è conuerſo procedit; nempè quando (verbigratia) per deponentem depoſitum eſſet factum, cum aliqua conditione extrinſeca, ad quam non teneretur creditor, & ſic quando ob illam illud exigere impediretur, tunc non releuaret deponentem, neque per conſequens prodeſſet ad impediendum curſum vſurarum, *vt fuit dictum à Rota in Romana depoſiti Veneris* 29. *Nouembris* 1619. *coram Buratto, quam allegat, & ſequitur Beltram. ad deciſ. Gregor. XV.* 505. *num.* 11. *Gratianus libro quarto diſceptationum cap.* 795. *& ſequentib. Rota apud Cincium de cenſibus deciſ.* 66.

Secus autem, quando illud contineret conditionem intrinſecam, ex natura negocii prouenientem, quia tunc ea illud non vitiaretur, ſed optimè deponentem releuaret, *vt ait idem Gregorius Decimusquintus deciſ.* 347. *numero* 12. *& deciſione* 505. *eodem num. in additione.* & ibi docet, quæ nam dicatur intrinſeca, & quæ extrinſeca cõditio, *& Rota deciſ.* 913. *parte quarta diuerſ. & deciſ.* 350. *num. ſexto parte ſecunda recentior. & per Coccin. deciſ.* 15. *num.* 3.

Sed hic erit opportunè notandum, quòd conditiones extrinſecæ, potiſſimum illæ dicuntur, quæ ex eodem contractu non perueniunt, neque tacitè illi inſunt, nec per conſequens poteſt creditor ad illas cogi; intrinſecæ autem quando ſecus, *vt ait Giurb. in ſua deciſ.* 87. *num.* 2. licèt ſit bene verum, quòd Depoſitarius poteſt proteſtari, ut pecuniæ depoſitæ non conſignentur, niſi cui de iure, quia cum ius ſemper certum dicatur, id circò talis proteſtatio eſſet reijcienda, quia nullã cõditionem continere diceretur, *vt fuit dictum à Rota in Peruſina bonorum* 5. *Maij* 1617. *coram Manzanedo, & in hac materia vide Gratian. lib. ſecundo diſcept. cap.* 260. *num. primo. cum ſequentib.* Itẽ quando illud dicatur integrum, & quando non, vide Rotam apud Gregorium Decimumquintum *deciſ.* 480. *num. quarto cum ſeq.* licèt illud tunc integẽ factum diceretur, ſi deponens ſolum ſummam petitam cõſignaret, etiam ſi eſſet debitor in maiori ſumma, ſi tamen poterat credere ſe in plus non teneri, *vt ait Rota per Coccinum deciſ.* 15. *num.* 2.

815 Extende prędictam limitationem in tantum procedere, vt propterea, etiamſi ageretur pro redditione rationis, in qua via ordinaria procedi ſolet; nihilominus ex vi depoſiti via executiua eſſet procedẽdum, cum (vt mox diximus) Depoſitario excipere non liceat, ſed incõtinenti illud reſtituere tenetur, vt latè dicã in verbo depoſitum, *& idem ait Alex. in conſilio* 192. *num.* 3. *lib.* 7. *Gratianus libro* 4. *diſceptation. cap.* 665. *num.* 22. *& Rota penes Gregor. XV deciſ.* 106. Vnde cũ depoſitarius ille dicatur, cui res cuſtodienda traditur, idcirco nota, quod ille non poteſt pecunia, vel alia re depoſitata vti, *vt ait dictus Gregor. ibi ſupra nu.* 3. *&* 4. Secus tamen eſt de iure Canonico, cuius enim diſpoſitione, ſi depoſitarius vtatur pecunijs depoſitis, tunc ad aliquas vſuras ille non tenetur, *vt ait Rota deciſ.* 622.

num.

num 6. parte ſecunda recentior. Sed tali caſu nota, quòd ſi depoſitum perit, tûc damno depoſitarij perire diceretur, & pręſertim, quando illud in pecunia numerata extat, quia tunc tranſit in naturam mutui, & ſic iuxta illius naturam regulari debet, *Rota deciſ.* 102. *num.* 7. *par.* 2. *recentior. & idem Gregor. in deciſ.* 146. *nu.* 16. Quamuis tamen ſecus eſſet, quádo certus depoſitarius non adeſſet, veluti ſi quis ſciret, & taceret in ſua domo fieri depoſitum, quia non ob id illius cuſtodiam tunc ſuſcepiſſe diceretur, *vt ait Rota d. deciſ.* 102. *nu* 3. *& 6. par.* 2. *recentior.* ſiuè etiam, ſi illud eſſet factũ in ſacculo clauſo, abſq. numeratione pecuniæ, quia tunc eſſet nullum, & eo modo, vti ſpecies haberetur, & ſic intraret ea regula; nempè, qui in ſpecie tenetur, eius interitu liberatur, quia perit periculo Domini, *Rota dicta deciſ.* 102. *num. ſecundo, parte ſecunda in recentior.* Contrariũ licèt dixerim infra *ſub n.* 826 vbi recurras, quia cócordantiá inuenies.

816 Cõtrarium tamen illi, ꝙ fuit dictum in materia redditionis rõnis, vt ſcilicet in ea via ordinaria ſit procedendum, *dicunt Doctores allegati à Gratian. libi* 4. *diſceptation. capitulo* 665. *num. ſecundo* dicentes proptereà, quòd neque adminiſtrator, neque illius hęredes appellare poſſunt, quando ex cauſa adminiſtrationis, ille, ſiue illi condemnati fuerint, ſed prius ſoluere tenentur, & poſtea cauſam appellationis proſequuntur.

817 Concordari tamen poſſunt prædictæ opiniones tali pacto, nempè, vt opinio negatiua procedat, vbi eſſemus in perſonis priuilegiatis, ſiue in caſu indigentiæ, veluti, quia illud, in quo fuit cõdemnatus adminiſtrator pro alimentis inſeruire deberet, *vt fuit dictum in Ampliatione* 23. ſiue ſine vlla difficultate, quando eſſemus in obligato cum iuramento, & in forma Cameræ, *vt ait Rota deciſ.* 741. *num. primo, parte prima diuerſ. Galleſ. de obligatione Camerali par. tertia tit. de vi inſtrument. obligation. Camer. num.* 11. *Theſaur. deciſ.* 253. *nu.* 4. *Rota deciſ.* 686. *num. primo, parte ſecunda recentior. Caſſador. deciſione vnic. num. ſecundo de mut. petition. Cardin. Seraphinus deciſ.* 736. *num. primo, & deciſione* 1437. *num. primo, & alij allegati à Gratiano libro quarto diſceptation. capitulo* 665. *num. quinto verſiculo Quibus additur.*

Affirmatiua tamẽ opinio procedit, ſaltem, quoad effectum deuolutiuum, ſiue, quando eſſemus extra prędictos caſus priuilegiatos, & pręcipuè, vbi de doloſa adminiſtratione aliquo modo pręſumi poſſet, ex ea regula, vt ſcilicet doloſis beneficio iuris ſuccurrendum non ſit, *vt fuit dictum in Romana Aperitionis oris octaua Martij* 1613. *corã Cardinali Sacrato, & in Romana fideiuſſionis de repræſentando tertia Iulij* 1617. *coram Coccino, & prius in Romana Computorum* 13. *Maij* 1594. *coram Cardinali Arigonio.*

818 Extende ſecundò eò magis eam limitationem procedere, ſi in vim inſtrumenti obligatione Camerali vallari ageretur, quia tunc via ordinaria non eſſet procedendum, *vt declarat Alex. dicto conſilio* 192. *num.* 3. *verſ. quia reſpondet & Gratianus dicta diſceptatione* 665. *n.* 22. *cum ibi allegatis.*

819 Fallit tñ veluti, ſi eſſemus in ſequeſtratario, qui ad hoc, vt iuridicè ſoluat, non tenetur ſtatim ſatisfacere ſolutioni petitæ; ſed benè petitioni ſe opponere debet; aliàs ſolutio ſpontanea ſoluentem non iuuaret, *vt ait Rota Ianuen. in deciſ.* 33. *col.* 6. *& Rota per Cardinalem Seraph. deciſ.* 1019. *num. quarto, & in Piſtorien. penſionis Lunæ* 24. *Nouembris* 1603. *coram Penia.*

Vnde Depoſitarius tenetur nunciare debitori antequam ſoluat, ad hoc, vt veniat ad impediendam executionem, & alia pro ſui defenſione faciat. Secus autẽ, vbi eſſemus in proclamatione generali, ſub magna pœna à Iudice facta, quia tunc non eſſet neceſſaria alia defenſio, veluti eſſet, quãdo Iudex aliquid pręciperet de mandato ſpeciali, quia eo caſu ſufficeret metus mandati Iudicis tantum, *vt ait Gratianus libro tertio diſceptation. forenſium cap.* 485. *num.* 5. *cum ſequentib. & lib.* 5. *cap.* 906. *num.* 1. *& ſeqq.*

820 Amplia huiuſmodi fallentiam in tantum procedere, vt propterea, ſecundum

aliquos ſequeſtratarius ad hoc, vt ſecu-
rè ſolutioni ſatisfaciat, appellare tenetur
cum ſola contradictio, abſque appella-
tione non ſufficiat, licèt mandatum Iu-
dicis pro ſolutione faciẽda præcederet,
vt ait Grat. lib 4. d ſceptation. cap. 704.
num. 37. & 38. & prius lib. tertio, cap.
485. *num. quinto, cum alijs ibi per eum*
citatis.

821 Declara tamen illam extenſionem,
non procedere, veluti ſi ſequeſtrum tol-
leretur per cautionem, per quam pars
redderetur tuta de ſuo intereſſe, quia
tunc non eſſet permiſſa appellatio, *vt*
ait Iaffredus in ſua deciſione 240. & mul-
ti alij allegati à Gratiano libro tertio
diſceptationum forenſium cap. 531. num.
92.

822 Extende, vt ſuperius dixi, quòd ne-
que compenſatio aduerſus depoſitum
opponi poteſt, *vt ait Rota Ianuen. de-*
ciſione 34. & ita fuit dictum à Rota in
una Romana de Theodolis Veneris deci-
ma Decembris 1593. coram Cardinali
Blanchetto, & per Gregorium Decimum
Quintum deciſione 106. num. decimo-
ſexto.

823 Secus autem, vbi ageretur de reti-
nendo, quia illam in depoſito dari per-
mittitur, *vt pulchrè refert ita fuiſſe deci-*
ſum, Puteus deciſ. 92. lib. 2.

824 Et ratio ea eſt, quia in caſibus, in
quibus compenſatio prohibetur, reten-
tio tamen tolleratur, quæ ſemper faci-
lius conceditur, quàm acquiſitio de no-
uo, *vt refert ita fuiſſe deciſum Ann. in*
ſuo conſilio 102. parte ſecunda, & Rota
per eundem Gregorium XV. deciſ. 425.
num. 2.

825 Extende quartò, quòd neque dila-
tio quinquennalis admittitur contra cre
ditorem depoſitum reſtitui petentem,
vt ait Franchus deciſ. 151. cum alijs ab eo
allegatis.

826 Extende quintò, quòd neque admit
tatur exceptio non numeratæ pecuniæ,
vt ait Riccius in ſua deciſione 99. Cu-
ria Archiepiſcop. Neapol. & in ſua Col-
lectanea 1054. *parte quarta.* Quinimò
neque etiam numeratio pecuniæ requi-
ritur, ſicut in mutuo, *Natt. conſ.* 131.
num. quarto, & Rota in vna Roma-
na Cenſus die nona Aprilis 1601. coram
Iuſto.

Et ratio prædictorum eſt, quia Depo-
ſitarius non poteſt excipere, ſed immò
potius contra eum debet executiuè pro
cedi, quòd quidem vendicat ſibi locum
non ſolum in depoſito confeſſionato, vt
ſi quis confiteretur penes ſe habere de-
poſitum; verũ etiam in irregulari, quòd
tale dicitur, quando eſt depoſita pecu-
nia numerata, ſed dominium tunc in ac-
cipientẽ tranſit. Regulare autẽ eſt quan-
do dominium remanet penes deponen-
tem, & periculum ad eundem ſpectat;
immò illud quod dicitur de Depoſita-
rio procedit, etiã in ſequeſtratio contra
quem executiuè proceditur, *vt dicunt*
Doctores allegati ab addente ad deciſ. Bu
ratti 516. & poſtea in deciſ. 596. & deciſ.
653. *num. ſecundo*, & ibi quoque per ad-
dentem multa ad id comprobandum
deducuntur.

Contrarium licèt dixerim *ſub num.*
815. dum ibi dicitur, quòd depoſitum
factum in Sacculo abſque numeratione
eſt nullum, *ex deciſ. 102. nu. ſecundo par.*
ſecunda recentior.

Concorda tu tamen, vt ſcilicet prima
opinio procedat quoad effectum eua-
dendi periculum illius amiſſionis per de
poſitarium. Secunda verò procedit ad
effectum, vt depoſitarius non poſſit ex-
cipere ſub prętextu, quòd non fuerit fa-
cta pecuniæ numeratio, veluti colligitur
ex dicta *deciſ.* 102.

Rurſus concorda, vt prima opinio
iuuet ad hoc, vt exequutiuè proceda-
tur. Secunda verò, vt via ordinaria
non ſit ſaltem Depoſitario deneganda,
per quam poſſit ſuam intentionem
circa illius depoſiti non numerationem
probare, *vt ait Rota in dicta deciſione*
102.

827 Extende ſextò prędicta adeò eſſe ve
ra, vt propterea depoſitarius vtens re de
poſita, ſiuè eam reſtituere renuens actio
ne furti vexari poſſit, *vt ait Franc. Mar-*
cus in deciſione 444. num. 3. parte pri-
ma, & Ioſeph Ludouic. deciſione 21. Ro-
tę Lucen.

828 Secus autem de iure Canonico, *Ro-*
ta deciſione 622. num. 6. parte ſecunda

in

Digitized by Google

in recentior. & veluti dixi ſuperius ſub numero 815. *& in concluſione* 56. *ſub nu* 83. *cumſeqq.*

829 Extende ſeptimò, quòd depoſitarius, ſi ſit Clericus poteſt cogi per Iudicē ſecularē ad illius reſtitutionē ex officio executiuè implorato, *vt ait Cappell. Tholoſ. deciſione* 168. *cum alijs ibi allegatis.* Quam quidem opinionem ego non ſequor, ſed bene illam; vt ſcilicet id corā Iudice eccleſiaſtico fieri debeat, ad hoc vt immunitas eccleſiaſtica nullo modo lædatur; quinimò neque Iudex ſecularis debet pati, etiam coram ſe comparere Clericū, aliàs excōmunicatur, veluti dixi in concluſione 12. *num.* 17. *& concluſ.* 143. *num.* 37. *& benè refert ita ſancitum à Battalario Rege Gottor. Baron. in ſuo annali* 527.

830 Fallit tamen, veluti, ſi eſſemus in furioſo, & ſimilibus, quibus depoſitum reſtitui non debet, *vt ait Guid. pap. in ſua deciſione* 152. *& ibi multos alios allegat.*

Sed prædicta, quæ fuerunt dicta de ſequeſtratario, ſiue depoſitario ſoluere renuēte, procedunt pari modo, etiam in caſu vbi vnus eorum libros rationum exhibere renueret, quia tunc contra eū declaratoria eſſet danda, etiam liquidatione non facta, *vt fuit dictum à Rota per Burattum in deciſione* 545. *num.* 8. *& ſeq.*

831 Limita decimoſeptimò, quòd appellatio non datur à ſententia reuocationis ſequeſtri, quia eſt interlocutoria, à qua regulariter non appellatur, quādo grauamen non continet, vt latè ſuperius dictum fuit, *& veluti ait Caſſad. deciſione* 4. *num.* 2. *tit. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. & Grat. lib. tertio diſcept. cap.* 531 *nu* 91. *& veluti latè dixi in amplatione* 34. *ſub num.* 404. *cum ſeqq.*

832 Limita decimooctauò, quòd appellatio non ſit licita, quando ſumus in notorijs, cum in eis ordo iuris non ſit neceſſarius, quia quod per ſe patet non eſt neceſſe probare, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano libro* 3. *diſceptationum cap.* 572. *num.* 44. *& Farinac. in quæſtione* 101. *num.* 63. *parte* 2. Immo id procedit, etiam grauamine non expreſſo *Scaccia de appellation. quæſt.* 17. *limitat.* 4. *num.* 55. 58. *&* 91.

833 Et ratio eſt, quia ſi admitteretur appellatio, præcipuè in delictis notorijs, eſſet quædam perſeueratio in illis, & diceretur talis appellatio iniquitatis præſidium & defenſio, non autem præſidium innocentiæ, quod non eſt vllo modo permittendum, *vt dicunt Doctores allegati à Borello in ſua ſumma deciſionum titulo* 33. *num.* 173. *de appellat.*

834 Secus tamen eſſet, quando pronunciaretur factum aliquod eſſe notorium, & ſic in illius declaratione, quia tunc appellatio daretur, *vt ait Gratian. dicto libro tertio capitulo* 444. *numero* 29. *& Capicius in ſua deciſ. prima, numero* 19.

835 Et ratio eſt, quia multa dicuntur eſſe quæ alia quæ non ſunt, veluti dicitur de inſtrumento, quòd poteſt negari eſſe publicum, quamuis contra illud nihil opponi poſſit, *vt ait Gratianus dicto cap.* 572. *num.* 43.

836 Sed declara tu tamen in hoc eſſe procedendum, ſecundum ſubiectam materiam, & ſic in hoc appellare liceat eo modo, quo licet in materia executiua, nempè, aut quo ad effectum deuolutiuum tantum, aut dato exceſſu pœnæ vel grauamine, expreſſa cauſa vera, & veriſimili, ac probabili, aliàs reſtaret firma illa regula, quòd ab executione non liceat appellare. *vt diſtinguit Rota in deciſione* 100. *num.* 14. *&* 19. *parte prima diuerſorum; idem ait Gratianus dicto lib.* 3. *diſceptation. captulo* 572. *numero* 43. *&* 45. *& Scaccia de appellation. dicta quæſtione* 17. *limit.* 4.

837 Extende primò illam limitationem eò magis procedere, quando eſſemus in notorio per euidentiam facti, *vt ait Borellus in precita o loco numero* 177. *& Farinac. dicta quæſt.* 101. *num.* 62. vbi ait ſecus eſſe, ſi euidentia eſſet iuris tantum.

838 Extende ſecundò limitationem procedere, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, *vt ait Farinac. in ſua praxi crimin. quæſt.* 21. *num.* 117. *par.* 1.

839 Fallit tamen primò, quando notorium aliquam excuſationem haberet, ſiue defenſionem, *vt ait idem Farinac. ibi ſupra num.* 119.

840 Fallir ſecundò, quando in appellatione exprimeretur aliqua cauſa, per quam notorium offulcaretur, vt cōtingeret in confeſſo, qui in appellatione diceret illius confeſſionem per errorem, vel metu tormentorum emanatam, *vt ait Farin. ibidem num.* 118. *& Cappell. Tholoſ. per Auf er. deciſ.* 500. *in penult. addit.*

841 Fallit tertiò, quando iudex inhibuit, quia tunc etiam, quòd ſimus in notorio, Iudex a quo ſuam ſententiam exequi nō poteſt, ſed eo caſu erit recurrendum ad Iudicem, ad quem, *vt ait Cappell. Tholoſ. per Aufrer. in dicta deciſ.* 500.

842 Fallit quartò, quando eſſemus in notorio probationis, in quo appellatio admittitur de iure, *vt ait Mill. & Lancellottus allegati à Farinaccio ibi ſupra num.* 124. *& Scacc. ibi ſupra num.* 100. *in fine.*

843 Fallit quintò in notorio per famam, in quo de iure appellatio datur, *vt dicut Doctores allegati à Farinaccio in præcitato loco num.* 125 *& Borellus ibi ſupra n.* 179.

844 Fallit ſexto, quando Iudex in ſententia non fecit mentionem de notorio, velut dicitur de ſententia contra inſignē latronem lata in qua, ſi non fiat mentio quod ille ſit latro inſignis, ab ea appellatio datur, *vt dicunt Bart. Rom. Riminald. & alij citati à Farinac. ibi ſupra nu.* 126.

845 Fallit ſeptimò, quando eſſemus in non admiſſione exceptionum, quæ contra notorium opponuntur, quia tunc appellatio in notorijs daretur, *idem Farinac. ibi ſupra num.* 128. & ibi quoque habetur, quando Iudex in notorijs poſſit iurari ſuſpectus, & quando non, quem per te videre poteris; item recurras ſupra in ampliatione trigeſimaſecūda, verſic. Extende quartò *ſub nu.* 398. *& multa alia tradit Farinac. in quæſt.* 101. *nu.* 60 *cum ſeqq.*

Item fallit regula in alijs pluribus caſibus poſitis *à Scaccia in dicta quæſt.* 17. *limit.* 4 nempe, quando notorium poſſit puniri arbitrio Iudicis, *vt ait ibi n.* 2. *&* 96. Itē a declaratione notorij; quēadmodum etiam ſi exprimatur cauſa rationabilis, & probatio incontinenti offeratur, quia tunc Iudex à quo, poſſet appellationi deferre, Itē illi deferendo ipſius manus ligarę vidētur, & an ſit deferēdum ſtatur arbitrio Iudicis. Itē poſſet appellari, quādo ſentētia eſſet notoriæ iniuſta; Item, ſi aliquid notorium non eſſet ſed manifeſtum, quia tunc appellatio daretur, *vt ait Scaccia ibi ſupra quæſt.* 17. *limit.* 4. *num.* 100. ſed ſi conſtaret Iudici à quo appellationem non eſſe recipiendam, tunc poſſet exequi appellatione minime obſtante, *Scacc. de appellation. q.* 11. *num.* 11. *& q.* 17. *limit.* 4. *ſub num.* 89. *verſ. Probatur ſecundò, & prius ſub nu.* 72. habetur, quando, & quomodo conuictus dicatur notorius.

846 Limita 19. q̄ ea non datur in ſolutione penſionis, in qua ſemper reſcribi ſolet à Signatura cū clauſula (ſine retardatione ſolutionis) *vt ait Gigas de penſion. q.* 35. *in fine num.* 9. *cum alijs allegatis per Pariſ. de reſignat. lib.* 6. *quæſt.* 2. *num.* 153. *& Gratian. lib.* 3. *diſcep. cap.* 454. *nu.* 2. *& Scaccia de appell. quæſt.* 17. *limit.* 7.

847 Extende primò id in tantum valere, vt etiam Dominus debeat habere penſionem, etiam ſi non eſſet in poſſeſſione exigendi, quando tamen literæ eſſent expeditæ, non obſtante exceptione nullitatis, quæ oriretur ex ventre literarum, cū contrarium poſſit probari, *vt ait Rota deciſ.* 301. *parte* 1. *diuerſorum cum ibi allegatis.*

848 Extende ſecundò, etiamſi denegaretur ſolutio reſidui cedulæ, ſub prætextu, quòd nondum potuerit prouiſus poſſeſſionem conſequi, quia iſto caſu dicitur ſatisfactum clauſula (habita vel non habita poſſeſſione) ſi oſtendatur ſolutio duorum, vel trium annorum, & id ex benignitate Rotæ, & id procedit quamuis adſit iuramentum, & obligatio Cameralis, *vt ait Rota deciſ.* 699. *num.* 2. *par.* 1. *diuerſ. & prius deciſ.* 128. *num.* 1. *coram Card. Seraph. & latè Marta de clauſulis in verbo habita vel non habita, concl.* 55. & ego quoque latè dicam in dicto verbo Clauſula habita, & cætera.

Subextende prædicta eo magis procedere, quādo penſio fuiſſet reſeruata pro alimentis, *vt dicunt Doctores allegati à dicto Scaccia de appellation. quæſt.* 17. *limit.* 7. *num.* 5.

849 Limita vigeſimo, quòd appellatio non valeat ante ſententiam, & per

con-

conſequens commiſſio, quæ nõ extenditur ad futuram appellationem eſt nulla, *vt ait Bellamer. deciſ.* 100. *num.* 2. *verſ. Fateor tamen, de reſcriptis*, ſed vide quę dixi in hac materia ſupra *in ampliatione* 53. *num.* 597. *& ſeqq.*

850 Extende, quod nec etiam appellatio valet à ſententia ferenda, & ratio eſt, quia regulariter non grauatus non appellat, niſi de irreparabili damno tractaretur vt eſt in tortura; à qua, antequam inferatur, ex prædicta ratione appellatio datur, & propterea in ea erit ſuſpendendum; immò ab eius comminatione appellatur, pro vt ita quotidie ſeruari teſtatur *Riccius in ſua deciſ. Cur. Archiepiſc. Neapol.* 13. *& in ſua collect.* 131. *in princ. & & Crauetta ritu* 249. *Magna Curiæ. & Rot. deciſ.* 637. *par.* 3. *recent.*

851 Immò adde, quòd cum tortura ſit contra ius, quando non adſunt indicia, & propterea in appellatione non eſt neceſſaria cauſæ expreſſio, *vt ait Gratian. lib.* 2. *diſceptat. cap.* 232. *num.* 28. & ſic appellatio iſto caſu ſine expreſſione valeret.

852 Rurſus altera ratio, quare appellatio non valeat à ſententia ferẽda, ea eſt, quia appellans debet exhibere ſententiã, vel in appellatione ponere illius effectum, quòd enim ſufficit, quamuis etiam non exhibeat, *vt ait Gratianus lib.* 1. *diſcept. cap.* 17. *num.* 1. *&* 2.

853 Contrarium ei, quod fuit dictum ſuper eo, quòd quis non appellet, qui non ſentit damnum ex ſententia, *ait Surd. & Lancellot. allegat. à Grat. lib.* 1. *diſcept. capit.* 100. *num.* 48. *& veluti dixi ſupra in ampliatione* 52. & ibi recurrendo concordabis.

854 Et ratio iſtius ſecundæ opinionis, ex eo fundatur, quòd ſcilicet ſufficiat, vt quis ſuſpicetur in futurum debere pati damnum ex ſententia, licèt in præſenti illud non patiatur.

855 Item, quando ea à futuro grauamine detur, *vide Rotam deciſ.* 23. *nu.* 2. *in nouis.*

856 Sed primam opinionem tenendo, extende eam procedere, quando appellatio eſſet generalis à grauaminibus, veluti dicitur de generali allegatione nullitatum, quæ in iudicio non valet, niſi grauamina, & nullitates ſpecificentur, *vt ait Rota deciſ.* 70. *num.* 1. *de appellat. in antiq.*

857 Sed tenendo ſecundam, extende eã, multò magis procedere, quãdo eſſemus in cauſa beneficiali, *vt ait Rota deciſ.* 39. *in fine eodem tit. in nou.*

858 Limita vigeſimoprimò, ꝙ appellatio ſit prohibita, quo ad effectum ſuſpenſiuum in cauſa commiſſa cõſcientiæ Iudicis, per illam clauſulam (conſcientiam tuã oneramus, &c.) quæ dicitur electiua induſtrię perſonæ, *vt ait Marcheſ. de commiſ. par.* 1. *cap.* 6. *nu.* 89. *idem ait Grat. lib.* 5. *diſcept. cap.* 849. *num.* 6. *& deciſ.* 86. *num.* 8. *& Rota deciſ.* 61. *in fine de reſcri. in antiq quæ mouetur ex glo. in c. ſtatutum, §. aſſeſſorem in verbo relinquatur eo tit. & ibi firmat gloſa à caſu tali non poſſe appellari; item ad id infinitos allegat Borell. in ſua ſumma deciſ. tit.* 33. *de appellat. num* 528. *& ſeqq.* vbi multas declarationes huic regulæ adducit, & pręſertim rationem ibi de hoc aſſignat, dicens, quòd iſto caſu ſolus Deus eſt illius Iudicis ſuperior, & ibi multę diffinitiones adducũtur à Doctoribus, quo modo conſcientia accipiatur in iſtis terminis, ſed melior eſt omnibus aliis illa, quę ait, quòd cõſcientia eſt quoddam lumen, ſiue dictamen rationis in animam hominis inditum, dicta quaſi cordis ſcientia; quippe quod illa intus cordi admoneat, teſtificetur, & mentem repręhendat, ſi quid forte contra Dei pręceptum fieri videat, & ibi quoque inuenies multas fallẽtias huic regulę aſſignatas quas per te videre poteris.

Declara tamen, quòd poſſit recurri ad ſuperiorem per viam ſupplicationis. Veluti quando conſcientię fuiſſet additum aliquod verbum iuſtitiam reſpiciens, & quando cauſa eſſet magni pręiudicij, ſiue ſi lęſio daretur, quia iſtis caſibus appellatio eſſet dabilis in hac materia, *vt ait Saccia de appellat. quęſt.* 17. *limit.* 15. *num. tertio cum ſequentibus.*

Extende eodem modo procedere in executore vltimarum voluntatum, cuius cõſcientia fuit à teſtatore onerata, qu ia ille non per viam iuſtitiæ, & appellationis cogi poteſt, ſed per ordinarium, & ſic per

per viam officij ſuperioris miſericorditer implorati, vt rationem diſtributionis eleemoſinatum reddat, *vt ait Felinus in capitulo ſignificaſti, il primo, num. 4. de homicid. allegat. à Scaccia ibi ſupra nu. 3. in fine.*

Subdeclaratũ, q̃ differũt inter ſe iſtæ duæ clauſulę, nempè ea ſecundũ conſcientiã, & altera ſuper quo conſcientia oneratur; nã in primò caſu, ſi delegatus erit; ſubdelegare nequit, quia tũc cẽſetur electa perſonæ induſtria at ſecus in ſecundò, & ratio eſt, quia in primo caſu ea cenſetur adiecta in vim executionis, vel monitionis, *vt dicunt Abb. Fel. & alij alleg. à Marcheſ. de commiſſ. par. 1. c. n. 92. & Rota dec. 18. de conceſſ. præben. in nou. & deciſ. 130. num. 4. par. 3. diuerſ.*

Subdeclarari tamẽ debet, quòd illa clauſula (tuam conſcientiam oneramus) ſolet importare arbitrium boni viri, *cap. non ſolum, de regul. iur. in 6.* neque propterea poteſt Iudex, neque debet, ob eã clauſulam ſequi conſcientiam, ſed bene iuſtitiam cõmuni, & publica lege munitã; aliàs, ſi rem ita ſe habere in conſcientiam aſſerat, male iudicabit, *vt latè ait Menoch. de arb. Iud. l. 1. q. 8. num. 40. & ſeq.* cum ibi allegatis, Veluti eodem modo venit dicendum, quãdo aliquid committeretur cum clauſula (prudentiæ tuæ committimus) quę quidem venit intelligẽda arbitrio boni viri, & illud erit regulandum ſecundum ſtatuta loci, *vt dicunt doctores allegati à Marcheſ. in præcitato loco num. 85. & ſeqq.*

859 Limita 22. q̃ appellatio nõ detur in obligationibus voluntarijs, *vt fuit deciſum à Rota in Therracinen. Molendini 2. Maij 1608. coram Cardinali Caualerio & prius in Romana executionis laudi 26. Octobris 1584. coram Cardinali Pamphilio.*

860 Vndè, ſi fuerit facta conuentio inter aliquos per modum tranſactionis, & prę ſertim, ſi tractetur de rebus adminiſtratis, tunc exequtio debet eſſe parata, & ita ſeruari teſtatur *Lancellott. de attent. appelat. penden. cap. 12. in præfat. num. 20. cum ſeq. tom. 5. fol. 347. & ampliat. 2. num. 15. fol. 351. allegat. à Gratiano lib. 4. diſceptat. cap. 665. num. 12.* Secus autem, vbi eſſemus (verbi gr.) in ſtipulatione prætoria de ſoluendo iudicatum quæ ex neceſſitate interponitur, aliàs non admitteretur defenſor, niſi ſatiſdaret de ſoluendo iudicatum, & propterea ea habet in ſe eam tacitam conditionem, iudicatum ſoluendi, ſi non appellauerit, & ſit cum ea in æqaitate ſit fundata, idcircò magis huic caſui ſuccurritur, quàm vni, qui voluntariè promiſerit & prætertim, quando conuentio eſſet facta, per modum trãſactionis, ratione adminiſtrationis, quæ de ſui natura paratã executionem habet, *vt dicunt doctores allegati à Grat. ibi ſup. & veluti dixi in verbo adminiſtrator concl. 56. num. 89. & prius ſub num. 43.*

861 Limita vigeſimotertio, quòd appellatio non tolleratur à decreto de reſtituendo prioribus, & potioribus aliquam ſummam pecuniarium, ad omne mandatum domini, *vt fuit dictum in vna Romana Vineæ de Pannellinis 26. Februarij 1603. coram Cardinali Mellino.*

862 Extende primò id eò magis procedere, ſi eſſemus in obligatione Camerali, quia per iſtud decretum dicta obligatio non vulneratur, ſed illi danda eſt executio, & ſi forte oriatur commiſſio in cauſa appellationis, cum clauſula illa (ſi quid exequendum) tunc huiuſmodi clauſula viam executiuam præſeruat, & effectum ſuſpenſiuum impedit, ſi de Iure excutioni locus erit, *vt ait Rota ibi coram Mellino.*

863 Extende ſecundò procedere, etiam quòd non adſit clauſula illa (& ad omne mandatum Domini) quia id non facit quominus executiuè procedi poſſit, ſed illa clauſula ponitur ad faciliorẽ executionem, vt ſcilicet, etiam ſine citatione Iudex poſſit ſolutionem ordinare, *ita fuit dictum à Rota in Romana pecuniaria Lunæ 2. Aprilis 1601. coram Card. Saraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 1396. num. 1. & 2.*

864 Contrarium licet teneat *Grat. lib. 4. diſcept. cap. 772. num. 6.* vbi ait, quòd dicta clauſula deficiente executiuè procedi non poteſt.

865 Extende tertiò dictam limitationem procedere in promiſſione facta de ſoluẽdo iudicatum, quę aliam ſententiam expectare non debet, ſed executiuè venit procedẽdum, q̃ tñ intellige verum, quã-

do

do obligatio non fuit generalis, ſed ſpecialiter reſtricta ad id, quod (verbi gratia) fuerit iudicatum per Dominũ Marcum Antonium; Rurſus id procedit in ſtipulatione Prętoria de iudicatum ſoluendo, quę ex neceſſitate interponitur, at ſecus in voluntaria per regulam, vt ſcilicet lex magis ſuccurrat facienti actum ex neceſſitate, quàm ex voluntate, *vt ait Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 665. num. 7. & ſeqq. & pro prędictis facit deciſ. Franciſci Marci 357. num. 2. parte 2. & Franchus deciſ. 208. nu. 2. & 3.*

866 Limita vigeſimotertiò, quòd appellatio non detur à morum correctione, & à viſitatione Eccleſiæ *iuxta diſpoſitionem Sac. Conc. Trident. ſeſſ. 24. cap. 10. & Amat. deciſ. Marchiæ 25. in fine Grat. deciſ. 188. & Scaccia de appellation. q. 17. limit. 26. num. 1.* vbi ait, id procederet etiam in his quę à viſitatione depēdent.

867 Extende, quòd neque etiam datur à ſententia cōtra religioſos regulares per viam pœnitentię correctos, *vt ait Rota deciſ. 15. num. 6. par. 1. recent.*

868 Extende ſecundò, quòd neque datur à decreto Epiſcopi confraternitatem laicorum viſitantis, & adminiſtratores ad reddendum computa compellentis, *vt ait dictus Gratian. dicta dec. 188. n. 10.* ſed quę confraternitates, & quæ hoſpitaa, ſiue oratoria, ab Epiſcopo vti ſedis apoſtolicæ delegato, ſiue tanquam ordinario viſitari poſſint, *ait Azorius mox allegandus, & in hoc vide Concil. Trid. ſeſſ. 21. c. 8. & ſeſſ. 22. eodem cap. 8. de reform.*

869 Subextende idē procedere, quando eſſemus in hoſpitali, cum auctoritate Epiſcopi fundato, quia tunc diceretur locus pius, & illud eſſe Eccleſiaſticum; aliàs ſecus, quia in iſto ſecundo caſu, ille ius viſitandi non haberet, niſi vti ſedis Apoſtolicæ Delegatus, nam vti talis poſſet etiam locum non pium viſitare, iuxta formam Sacri Concilij, *vt ait Rota per Papam Ludouiſium in ſua deciſ. 4. num. 15. cum ſeq.* & in hac materia videndus eſt *Azorius inſtitution. moral. par. ſecunda tit. de viſit. lib. tertio cap. 41. & ſeq. per totum fol. mihi 217. & ſeqq.* & ibi docet quę ſint facienda in viſitatione, ac de illius forma à viſitatoribus ſeruanda; Itē quæ ſint neceſſaria ad hoc, vt hoſpitale, ſiue oratorium dicatur priuatum, & laicale, ſiue publicum, & religioſum, *item vide Sanchez. de Matr. to. 2. lib. 9. diſp. 15. & Menoch. de præſumpt. præſ. 132. lib. tertio, & Maſcard. de probat. concl. 869.* ſed animaduertas tamen, quòd hoſpitale dicitur priuatū, & laicale ex eo ſolum, quòd hoſpitale nuncupatur, ſiue ſi à laicis adminiſtretur, *vt ait Rota deciſ. 268. num. 3. & ſeqq. p. 3. rec. & dec. 114. & 121. p. 2. diuerſ. & dec. 725. p. 1.*

870 Declara tamen ea quæ fuerunt dicta de appellatione, quæ ſcilicet non detur à pœna impoſita à lege, vel Canone, non procedere in declaratione illius pœnæ, à qua appellatio datur, *vt ait Amat. dicta dec. 25. num. 1. & ſeq. & Marta in compilat. deciſ. in verbo Appellatio cap. 165. tom. primo, & Gratian. lib. ſecundo diſcept. cap. 232. num. 20.*

871 Subdeclara, quòd ſi Epiſcopus procedat ad correctionem morū, non compilato proceſſu in viſitatione, tunc appellatio non admittitur, quoad effectum ſuſpenſiuum, quinimmò nec eò caſu poteſt recuſari ſuſpectus, ſed ſi proceſſum compilare, atque pœnam ordinariam imponi mandauerit, tunc nedum appellatio permittitur, ſed etiam ſuſpectus recuſari poterit, *vt fuit deciſum à Rota Marchiæ per Gratianum deciſ. 188.*

872 Sed nota tamen, quòd ad hunc effectum huiuſmodi appellationes recipi prohibentur, per Auditores illius Rotæ Marchiæ, per vnam Conſtitutionem Gregorij XIIII. per quam omnis iuriſdictio illis, in his caſibus tollitur, quod enim procedit, etiam, ſi cauſa appellandi ob exceſſum adeſſet, & præſertim cum dicta conſtitutio per dictiones negatiuas loquatur, quæ actum reddunt de iure impoſſibilem, & omnimodam denotant reſiſtentiam, ita vt Iudices omni potentia priuentur, ſed ſi non adeſſet illa conſtitutio appellatio deuolutiua non tolleretur, *idē Gratian. ibi ſupra dicta d. ciſ. 188.*

873 Rurſus declara prædicta non habere locum, quando excederetur modus in corrigendo, quia tūc appellatio daretur, *vt ait Abbas in c. ad noſtram, S. porro nu. 7. de appellat.* Licèt ſit benè verum, quòd eſt habenda maxima conſideratio, & eſt

eſt

adhibēda maturitas; cautèq. erit procedendum in commiſſione appellationis, *vt teſtatur Marcheſ. de comiſſ. in par. 2. cap. primo fol. 9. num. 71.* ibi ſubdens quòd piè, & iuſtè in religionibus, & præſertim Monachorum, & Regularium huiuſmodi vſus appellandi ſublatus eſt, cū ex talibus appellationibus multa damna cōtingere poſſent, quæ Religionis ordinem debilitarent, nec non Dei ſacras ordinationes macularent, *vt ait Couarr. pract quæſt. cap. 23. num. 6. verſ. 8. ex mente Soti lib. 5. de iuſt. & iur. quæſt. 6. ar. 3.*

874 Sed ego pertranſeo *cum Gozzadino in ſuo conſilio 22. num. 15.* vbi tenet poſſe probari grauamina coram Iudice, ad quem, & præſertim, quando in corrigendo præſumptio odij, & malitiæ corrigētis ſubſit; nam valdè inconueniens eſt, vt vnus ſępè de bono opere lapidetur, & ſic, vbi non eſt dolus, ibi pœna eſſe non debet, *vt dicunt communiter Doctores, & ſignanter Magon. deciſ. Lucen. 49. n. 8.*

Et prædicta quæ fuerunt dicta ſuper admiſſione appellationis in viſitatione, extende eò magis procedere, ſi quis exemptionem allegaret, & de ea incontinenti doceretur; licèt ſecus, quando eſſemus in interlocutoria, in qua apellatio nō datur, *Scac. de appell. q. 17. limit. 26. n. 4. & 5.*

875 Limita 25. quòd à ſententia arbitri appellatio non datur, & ratio eſt, quia ex ea actio non oritur, *text. eſt. in l. 1. C. de arbitr. & Riccius in ſua collect. 773. par. 4. Rota deciſ. 353. in nou. Boer. deciſ. 284. num. 17.*

876 Fallit tamen primò, quando eſſemus in reductione ad arbitriū boni viri, quæ appellationi eſt ſimilis, *vt ait Afflict. deciſ. 51. & Franc. Marc. deciſ. 151. par. 2.*

877 Fallit ſecundò, quando Iudex ad quem negotium remittitur, vt ad bonum virum, pronunciaret benè aut malè arbitratum à ſententia, quia tunc appellari poterit, *vt ait Gail. in obſeruat. 149. lib. 2. Boerius deciſ. 284. & Papon. lib. 6. tit. 3. areſt. 23.*

878 Fallit tertiò in Camera imperiali, vbi appellatio à ſententia arbitri datur, *vt ait Miſinger. cent. 4. obſeruat. 98.*

879 Fallit quartò in ſentētia laudi, à qua poteſt appellari, & ideò ſtante appellatione non poterit agi ad pœnam in cōpromiſſo appoſitam, *vt ait Puteus deciſ. 394. lib. 2 & Scaccia de appell. lib. 3. c. 2. quæſt. 17. limit. 14. num. 1. cum ſeqq.*

880 Quod tamē intellige procedere, quādo laudum enormiſſimam læſionem, vel manifeſtā iniquitatē cōtineret; imò id procedit etiam, ſi cum iuramento fuiſſet cōpromiſſum, & ratio eſt, quia illud enormiſſimæ læſioni, & euidenti iniquitati nō adſtipulatur, *vt ait Gayl. obſeruation. 150. lib. 1. Scacc. ibi ſupra, & veluti dixi in concl. 86. ſub num. 137.*

881 Et quæ in hoc dicatur læſio enormis, & iniquitas, tradit pulchrè *Guidop. deciſ. 253. per tot. & Rota per Buratt. in ſua deci. 75. per totam.*

882 Fallit quintò, iuxta illud, quod hodie ſeruatur, circa ſententiā arbitrorum, à qua appellatio datur, cum arbitria hodie ad inſtar iudiciorum fuerint redacta, *vt refert ita fuiſſe deciſum in Senatu Sabaudiæ Faber in ſua deciſ. 6. C. de arbit. Rota per Cæſarem de Graſſis dec. 57. alias 11. de probat.*

883 Sed inprimis ad effectum cognoſcēdi, quando appellatio à ſententia arbitri eſſet recipienda, aut non, hoc modo erit diſtinguendū, nempè; Aut quis eſt arbiter, ideſt quem ius elegit, & ſibi cauſam certam examinandi exprimit, & committit, *iuxta textum in c. ſuſpicionis de officio deleg.* & tunc, quia talis in omnibus, & per omnia iudici ęquiparatur, idcircò ab eius ſententia appellari poterit, *cap. arbitris eodem titulo. & ibi Doct.*

884 At ſecus erit in arbitro de communi partium conſenſu electo, quia tunc videntur inter eos tranſægiſſe, & per conſequens, ab illius ſententia non apellabitur, *l. 1. & ibi Doctores C. eodem titulo, & cap. dilectus eodem tit. & pulchrè Gayl. in ſua obſeruat. 150. num. 4.*

885 Et hunc ſecundum caſum extende multò magis procedere in ſententia Arbitratoris, qui dicitur amicabilis cōpoſitor, & propterea nulla iuris ſolemnitate ſeruata, differentias, & controuerſias amicabiliter ex bono, & æquo diffinit; licèt tamen illius iudicium arbitrio boni viri regulari debeat, *vt fuit dictum in vna Aſculana prætenſæ nullitatis laudi Lunæ 5. Iulij 1599. coram Litta*

De-

886 Declara tñ illud ꝙ fuit dictũ de ſententia arbitratoris, arbitrio boni viri regulandũ, procedere, quando arbitrator haberet facultatem procedendi altè, & baſſè, & prout ſibi placuerit, quia tunc ab illius ſententia appellatio, & reductio non datur, iuxta opinionem *Hoſtienſis*, quam approbauit *Rota in Romana viginti millium* 30. *Iunij* 1580. *coram Cardinali Lancellotto Seniore*.

887 Contrarium huic fallentiæ multi tenent *in dict.c. quinta vallis, & in l.ſocietatem §.arbitrorum ff. pro ſocio, Dec. in conſ.* 504. *& conſ.* 533. *Natta conſ.* 14. *num.* 7.

888 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, quando laudum euidenter iniuſtitiã, & læſionem enormiſſimam, vel maximam contineret. Secunda verò opinio procedit, quando ſecus, & ratio eſt, quia ex enormiſſima læſione dolus arguitur, & propterea licèt fuerit promiſſum de ſtando laudo, & res fuerit collata in meram, & liberam arbitratoris voluntatem; nihilominus appellatio datur, cum ſemper intelligatur de iuſta, & non de doloſa voluntate, & propterea videmus, quod etiam aſſertioni arbitrorum non eſt ſtandum, etiam, quòd eis data fuerit facultas procedendi, ſine ſcriptis; aliàs eſſet velle apperire viã fraudibus, & ſic raro poſſet peti reductio ad arbitrium boni viri, *vt fuit dictum in Romana laudi Veneris* 28. *Iunij* 1613. *coram Buratto, quæ eſt in prima parte in recentior. deciſ.* 515. *& pro hac opinione facit, etiam deciſ.* 240. *num.* 5. *&* 6. *par.* 2. *in recentior.*

889 Extende primò id, quod fuit dictum de reductione ad arbitrium boni viri, adeò procedere, vt neque illud denegari poſſit, etiam ſi fuerit illi arbitrio renunciatum, & reuiſioni ipſius cum pœna; quia nihilominus, quando læſio grauis prætendatur, tunc erit admittenda reductio, *Guidopap. dec.* 168. *Magon. deciſ. Lucen.* 98. *Papon. lib.* 6. *titulo* 3. *arreſt. prima, & Boer. deciſ.* 284.

Contrarium licèt multi teneant *allegati à Scaccia de appell. libro* 3. *cap.* 2. *q.* 17. *limit.* 14. *ſub num.* 3. vbi hanc opinionem eſſe magis cõmunem teſtantur. Concordari tamẽ poſſunt prædictæ opiniones hoc modo, nempe, vt prima procedat, quando Iudex reductionis laudum auxit, ſiue minuit in magna quantitate. Secunda verò, ſi in modico; *vt dicunt Doctores allegati à dicto Scacc. ibi ſupra ſub num.* 3. *verſ. alij verò, & præcipuè Boer. dicta deciſ.* 284. *ſub num.* 18. *& pulchrè Beninten. deciſ.* 15. *Rotæ Bononiæ per totam.*

890 Sed tenendo primã opinionem, extende ſecundò, eam procedere, etiamſi Iuramentum adſit, quia illud nunquam enormiſſimæ læſioni adſtipulatur, vt ſuperius diximus, neque per conſequens illã renunciationem firmat; nam Iuramentũ ſemper ſequitur naturã actus, ſuper quo interponitur, & ideò, ſi actus erit nullus, iuramentum quoque eluſorium reddetur, *vt dicunt Doctores mox allegandi, & veluti dixi in concl.* 84. *num.* 161.

891 Et ratio prædictorũ ea eſt, quia iuramentũ non debet eſſe vinculũ iniquitatis, nec minus vnquam illud auget obligationem, ſed eam benè validiorem reddit, *Guidopap. dicta deciſ.* 519. *Ioſeph. Ludouic. in deciſ. Lucen.* 27. *Caſſad. deciſ.* 1. *de empt. & vend. Capell. Tholoſ. dec.* 268. *& Rota deciſ.* 2. *de arbitr. in antiq.*

892 Declara tamen illud eſſe verum, obtenta tamen prius ab eo abſolutione; alias ſecus, vt latè dixi in verbo Abſolutio à iuramento, *& veluti ait in terminis Borgnin. deciſ.* 9. *de Iudic. & Ioſeph. Ludouic. deciſ. Lucen.* 48.

893 Sed in propoſito hic erit notandum, quòd ſi quis petat laudum reſcindi, per viam reductionis ad arbitrium boni viri. etiã per modũ reſtitutionis, nõ ob id cẽſetur contrauenire, ſed tũc videretur ſolum ius ſpeciale reſtitutionis intentare, *vt ait Bellamer. deciſ.* 299. *per totam.*

894 Extende tertiò, vt ſi compromittẽs ſit læſus, ne dum beneficium reductionis habet, ſed etiam poteſt recurrere ad remedium, *l.*2. *C. de reſcind. vend. vt refert ita fuiſſe deciſum Miſinger. centur.* 1. *obſeru.* 33.

895 Extende quartò, procedere, etiam ſi quis eſſet læſus in ſexta parte debiti, vt pulchrè animaduertit *Guidopap. videndus deciſ.* 519. *Ioſeph. Ludouic. deciſ.* 27. *Rotæ Lucen.*

896 Extende quintò, vt etiam à ſenten-

tia

tia nulla poſſit iſta reductio peti, *vt ait Mazon. deciſ. Lucen.* 98.

897 Extende ſextò, quòd iſta reductio ſit petenda coram Iudice rei, *vt ait Miſinger. in ſua obſeruatione 61. centur.* 3.

898 Sed declara tamen, quòd ſi tempus lapſum fuerit appellandi, & reductionem petendi, tunc tacitè cenſetur conſenſum fuiſſe ſententijs arbitrorum, *vt dicunt Doctores ſuperius allegati*, & intra quòd tempus ea ſit petẽda reductio *dixi in verbo arbiter concl.* 133.

899 Vlterius nota, quòd ad cognoſcendum, an aliquis ſit aſſumptus vti Arbiter, an verò vti Arbitratór, tunc non attenditur ſignificatio vocabuli, ſed modus procedendi; vndè, ſi in aliquem fuerit compromiſſum, vti arbitratorem, cum ea conditione, vt libellum, reſponſiones & probationes recipiat, & Iuris ordine ſeruato procedat, tũc ille nõ arbitrator, ſed arbiter cenſendus erit, *Mohedan. deciſ. 5. de Iudic. num. 3. & Rota in Ciuitatis Caſtelli hæreditatis, ſeu nullitatis laudi* 14. *Ianuarij* 1605. *coram Gregor. XV. & in Romana ſocietatis 27. Iunij* 1611. *coram Card. Sacrato.*

900 Sed benè verũ, quòd in dubio quis potius eſt cenſendus Arbiter, quam Arbitrator, *vt ait Caſar de Graſſis dicta dec. 57. aliàs 11. de probat. Alex. conſ. 55. n. 9. lib. 5. & Maſcard. de probat. concl. 25. num.* 1.

901 Contrarium licèt teneat *idẽ Alex. conſ. 13. num. 6. lib. 1. Alciat. de præſumpt. regula 3. præſumpt. 35. Menoch. conſ. 606. num. 10. & Gabr. concluſ. 110. nu. 17. 23. & 24.*

902 Declara vltimò, quòd licèt in prædictis caſibus reductionis ad arbitrium boni viri, appellatio tolleretur, id tamen non procedit in Iudice definiente cauſam reductionis, ad euitandam infinitatem cauſarũ, nè partes in expenſis conſumantur, *Gratianus deciſ. 86. num.* 1.

Contrarium licèt dicant *alij allegati à Gratian. ibi ſupra num. tertio, & quarto.*

Concordari tamen poterunt tali modo prædictæ opiniones, nempè, vt prima procedat non retardata executione, ſi tamen preſtetur cautio in caſu retractionis. Secunda verò, quando ſecus; Item prima procedit de iuris rigore. ſecunda verò de æquitate, iuxta ea *quæ ait Grat. ibi ſupra d. dec. 86. n. 1. & in fine.* & multa dixi in hac materia in verbo Arbiter, vbi reccurrere poteris.

Extende eam declarationem procedere, etiamſi ille iudex in aliquo modico augeret, ſiue laudum hoc minueret. Licèt ſecus, ſi in magna quantitate, *vt ait Scaccia de appellation. q. 17. limit. 14. ſub num. 3. verſ. alij verò.*

903 Limita vigeſimoſextò, ꝙ appellatio non datur à iuriſdictione temporali ad Eccleſiaſticam, & è contra, *vt ait Franciſcus Marcus deciſ. 609 num. 3. par. 2.*

904 Limita vigeſimoſeptimò, quòd ea non concedatur, quando Iudex renuit relaxare vnũ ſub fideiuſſione in caſibus in quibus relaxare eſt ſolitus, quia cum id totum in eius arbitrio conſiſtat, *igitur*, ſi eo ad alicuius fauorem non vtitur quis de eo conqueri prohibetur, *Grat. lib. 1. diſcept. cap. 146. nu. 16. & ibi alios Doctores allegat.*

905 Extende idem procedere, ſi iudex recuſet minuere pœnã delinquenti, etiãſi ea in eius arbitrium fuerit collata, quia tunc, cum ille in his Principi æquiparetur qui non poteſt repræhendi, idcircò appellationi non erit locus, *vt ait Gratian. ibi ſupra num. 21. & 22.*

906 Limita vigeſimooctauò, vt appellatio nõ detur ſuſpenſiua à ſententia A.C. ſuper immiſione in poſſeſſionem beneficij, exequendo tamen litteras appoſtolicas, aliàs in beneficialibus iuriſdictionẽ non habet deperſe, ex ſuis facultatibus ordinarijs, vt dicam in verbo Auditor, *& ita fuit dictum in Fauentina Monaſterij 15. Decembris 1603 coram Card. Seraphino, quæ in eius impræſſis eſt dec.* 1484. *num.* 2.

907 Et ratio eſt, quia litteræ Apoſtolicæ habent executionem paratã, vltra quod in commiſſione appellationis à ſententia executoris ſolet apponi clauſula (ſine præiudicio executionis literarum Apoſtolicarum) & altera (parito breui) *vt ait Rota ibi ſupra num.* 3. & vide quæ dixi in verbo Apoſtolicæ literæ, & ibi multa inuenies.

908 Limita vigeſimonono, quòd appellatio non ſit licita, quando per ſtatutũ fuit ſublata, immò nec etiam alia defenſio

ſio competit, alias nullitatem appellans induceret, etiamſi ne dum ea ex alio, verum etiam ex eodem ſtatuto reſultaret; quod tamen declara verum, quando excluderet nullitatem poſt terminum præfixum, quia tunc omnis nullitas, etiam notoria compræhenditur, ac ſecus, quã ſtatutum ſimpliciter nullitatem excludit, quia tunc non excluditur ea, quæ ex eiſdem ſtatutis prouenit, *vt ait Puteus mox allegan.*

909 Extende id adeò eſſe verum, vt propterea appellatione per ſtatutum prohibita, cenſeatur etiam prohibita in caſibus, in quibus de iure appellatio permittitur, ne ſtatutum eluſorium reddatur, quod tamen intellige verum de Iure Ciuili, at ſecus de Iure Canonico, quia tunc ſatis operaretur ſtatutum, dum appellationem tolleret in foro ciuili, quòd fieri non poteſt in foro canonico, *vt ait idem Puteus deciſione* 285. *numero ſeptimo libro ſecundo.*

Subextende, quòd appellatio per ſtatutum prohibita non ſolum debet intelligi, quoad effectum ſuſpenſiuum, nẽpe, vt per appellationem non ſuſpendatur ſententia, neque illius executio. Verum etiam quoad deuolutiuum, quia non deuoluetur negocium ad Iudicem, ad quẽ, etiam facta executione, *vt ait Capic. deciſ.* 34. *num.* 3.

910 Limita trigeſimò in ſententia lata in cauſa reconuentionis à qua non datur appellatio, *vt ait Giurb. deciſ. Sicil.* 3. & ratio eſt, quia ea aſſumit naturam cauſæ principalis, vndè quemadmodum ea illa conuentionis eſt ſummaria, ita erit illa reconuentionis, *vt ait Miſinger. obſeru.* 4. *centur.* 3. *& Bal. deciſ.* 65. veluti eodem modo dicitur de venditore, qui non poterit appellare à ſententia ad fauorem emptoris lata, ſi eidem emptori eſſet prohibita facultas appellandi, contra venditorem, ad hoc, vt æqualitas in iudicijs ſeruetur, *Giurb. in deciſ.* 8. *Guidopap. deciſ.* 436. *num.* 102. *& Magon. in deciſ. Lucen.* 58. *num.* 6. vbi extendit id procedere quoque in ſtatuto, quòd prohiberet appellationem à ſententia lata contra debitorem, ſuper inſtrumento guarentigiato, quia illud extenditur, etiamſi ad fauorem debitoris pronuncietur, quia tunc, neque actori appellare licebit ex illa ratione æqualitatis ſeruandæ, & virtute correlatiuorum, quod eſt optimum argumentum in iure, *vt ait Magon. ibi ſupra Card. Caualer. deciſ.* 158. *num.* 4.

911 Extende primò idem procedere, in ſententia, quæ fuerit lata in Iudicio reuiſionis, vt teſtatur ita fuiſſe ſeruatum, *idem Giurba in ſua pulchra deciſ.* 35. & ratio eſt, quia vbi ſententia à ſubſtantia appellationis perpetuò cecidit, à collitigante amplius reintegrari non poteſt, *vt ait Monter. in dec. Aragon.* 24. *n.* 25. *& dec.* 25. *num.* 26. & ſi vis videre multos caſus, in quibus appellatio prohibetur, recurras *apud Seſs. in deciſ. Aragon.* 172. *lib.* 2.

912 Extende ſecundò id, quod fuit dictũ de cauſa conuentionis, eodẽ modo procedere in illa reconuẽtionis, & ideò perempta iuſtitia in vna, cenſetur etiam perempta in alia, quia quælibet earum eiſdem priuilegijs potitur, *vt ait Cancer. lib.* 2. *cap.* 3. *de reconuent. & Magon. in deciſ. Lucen.* 58. *& Guidopap. in præallegat. deciſ.* 436. *nu.* 102. *& ſeqq.*

913 Subextende, quòd habens arbitriũ in cauſa conuentionis, habebit illud etiã in illa reconuentionis, *vt ait Rubin. in ſua deciſ.* 31.

914 Declara tamen id non procedere in caſu *deciſ.* 2. *Giurbæ*, vbi fuit reſolutum ſententiam non eſſe nullam, ſi ſuper cauſa cõuentionis fuerit deciſum, omiſſa reconuentione, quem ſequitur *Auſon. deciſ. Maceraten.* 8. *lib.* 2.

Sublimita tamen prædicta in materia reconuentionis procedere, quando indifferenter fuit actum vigore obligationis Cameralis, & ſic, quando ſoluens velit repetere ab eo, qui vigore obligationis Cameralis exegit; aliàs exactus in repetitione ſolutorum via ordinaria procedere debet, *vt ait Scacc. de appell. q.* 17. *limit.* 9. *num.* 58. *cum alijs alleg. ab addente ad deciſionem Gregor.* 581. *num.* 10. *& ita quoque fuit reſolutum à Rota in Romana, ſeu Rauẽnaten. pecuniaria Mercurij* 26. *Iunij* 1630. *coram Pirouano.*

Licet tamen, id abſolutè fallat, quandò inter Mercatores ageretur actione contraria mandati, & vigore literarum Cambij, quia tali caſu veluti

veluti actio directa habet paratam executionem contra acceptantes litteras, *vt ait Card. Seraph. deciſ. 562. num. 2. Rota Ianuen. deciſ. 2. num. 9. & deciſ. 126. num. 8. Bald. conſil. 349. num. 4. lib. 1.*

915 Limita trigeſimoprimò, quòd neque appellatio datur à ſententia lata in vim iuramenti deciſiui, inſtante parte, quia iuramentum iudiciale pro veritate habetur, *vt ait Boer. deciſ. 305. per totam & Fachineus in lib. 1. controuerſ. cap. 23. vbi confutat opinionem Cacher. deciſ. Pedemont. 60. nu. 6. & ſeqq.*

916 Limita trigeſimoſecundò in ſententia lata à Collegio Cardinalium in cauſa illis à Papa commiſſa, veluti dicitur, etiam ab ea lata à Senatu, ſiue à Supremo Conſilio Principis, vtpotè à Iudicio Aſſeſſorum Cameræ Imperialis, à Sacro Cōſilio Neapolitano, & à ſupremis Galliæ Parlamentis, *vt ait Maſtril. in deciſ. 158. num. 2. & deciſ. 196. & alij allegati à Borello in ſua ſumma deciſ. tit. 33. de appellat. num. 180. & ſeqq. & Franc. Marc. deciſ. 345. n. 3. par. 1.*

917 Extende prædictam limitationem multò magis procedere in ſententijs latis à Papa, Imperatore, & Rege, & ratio eſt, quia ob Principis dignitatem omnia benè geſta præſumuntur; & ratio rationis eſt, quia cor Regis in manu Dei eſt, & præſertim, quia ſententia Regis ſemper cum deliberatione Conſiliorum profertur, *vt ait Gramat. in ſua dec. 35. n. 1. & cæteri DD. allegati a Farinac. in ſua quæſt. 101. num. 72. & ſeq. par. 2.*

918 Declara tamen, quod licèt appellatio non detur à Sententia Principis, datur tamen ad eundem recurſus, & reclamatio, *Capic. dec. 101.* veluti etiam appellatio daretur, ſi Rex ad relationem alterius pronunciaret, quia tunc potius diceretur à Sententia priuati, quam ab illa Principis appellari; quinimò id quoque procederet in ſententia lata à Delegato ipſius Principis, etiamſi ille ſecundū Cōſilium eiuſdem Principis pronunciaret, *vt dicunt DD. allegati à Farinac. in præcit. loco ſub n. 74. cum ſeqq. & præſertim Grammat. dicta deciſ. 35. & Capicc. in dec. 111. n. 2.* Licèt ille cōtrariū dicat in ſētentijs iudicum, quibus cauſę committerētur, cum clauſula (vt pronunciēt nomine Regio) licèt ſecus tamen ſeruetur in Vrbe, quādo in ſētentijs condemnatorijs apponuntur illa verba (facto verbo cum Sanctiſſimo) quia non per hoc quis appellare prohibetur, licèt ſit benè verū quòd tū Princeps manū appoſuerit, tūc nō niſi ad ſignaturam Sanctiſſimi recurri poterit, *vt animaduertit Farinac. in præcitato loco ſub num. 78.*

919 Limita vltimò, quòd ſcilicèt appellatio nō detur in infraſcriptis caſibus, nēpè in crimine hæreſis, ſimoniæ, raptus, falſæ monetæ, in inſignibus latronibus, ſeditionum concitatoribus, & factionū ducibus, in crimine aſſaſſinij, in eo veneficij, in homicidio, à pæna legis, in ſentētia excomunicationis, quoad effectū ſuſpenſiuum, & quando non contineret intolerabilem, & patentem errorem, prout contineret, ſi diceret (Excomunico te, quia facis eleemoſinam) itē in condemnatis pro aliqua adminiſtratione publica, vel pro debito priuato Principis, necnō in officialibus cōdemnatis, pro delictis commiſſis in eorū officio, vtputa in Nūcio, notario, executore, ſeu alio ab eius pretore condemnato, licèt ſecus, ſi condemneretur pro delicto, ſiue pro cauſa Ciuili officium non tangente, quia tunc appellatio non prohibetur, Itē in ſentētia ſyndicatus, licet multi teneant opinionē contrariā eſſe veriorē, quod tamē fallit ex cōſtitutione Marchiæ, quæ omnē difficultatē tollit *lib. 6. ſ. 2.* quo loci omnē appellationem tollit in ſindicatu. Demū appellatio nō datur in ſentētijs latis à Gubernatore Vrbis, ſeu eius Locūtenentibus in cauſis criminalibus, niſi motu proprio Sāctiſſimi, Veluti neq; etiam à condemnationibus in pœnis pecuniarijs fiſco Cameræ Apoſtolicæ aplicādis appellatio datur, neq. admittitur, niſi facto actuali depoſito, ſi cō demnatus ſit diues, ſi verò pauper, data cautione in forma depoſiti Iudicis arbitrio ex conſtitutionibus Pontificū, quæ tamen non extenduntur ad terras Baronum, & feudatariorum, quia pœnę eorum Cameræ, ſeu fiſco applicantur. Animaduertēdo, quod in criminalibus, in quibus fuit dictum appellationem eſſe prohibitam, nō denegatur ſaltem ſupplicatio, querela, ſiue recurſus ad Principem, vt de prædictis omnibus latè tradit *Farin. in dicta*

ſua

ſua quæſt. 101. num. 67. cum pluribus ſequentibus, & ibi ad eorum corroborationem infinitos Doctores adducit, *& Scaccia de appellat. q. 17. limit. 4. per totam, & Capiec. deciſ. 101. num. 2.*

920 Declara prætereà, quòd in omnibus caſibus, in quibus appellare non licet, non tamen prohibetur de nullitate dicere, ſiue notorietatem iniuſtitiæ ſententię allegare, quemadmodum, etiam venit dicendum de crimine violentiæ, raptus, falſæ monetæ, ſeditionis, inſignis latrocinij, aſſaſſinij, hæreſis, & ſimonię, in quibus ſi reus fuerit ore proprio legitimè confeſſus, aut legitimis, & à Iure approbatis probationibus conuictus, ſiue in fragranti crimine repertus, tunc verum eſt illis appellationem denegari, ſecus autem, ſi neq. captus in fragranti, nequè legitimè confeſſus, nec plenè conuictus fuerit, quia tūc ſola criminis atrocitas, ſiuè qualitas ad prohibendam appellationem nō ſufficit, alias eſſet velle dare occaſionem Iudicibus indebitè grauandi, atque iniuſtè condemnandi inquiſitos, abſque quòd eorum iniuſtitia, & grauamina, per alium probum Iudicem reuideri, & reprobari poſſint, quod enim grauè abſurdum diceretur, *vt ait Farin. in pracit. loco ſub n. 113. & in quæſt. 102. n. 143. & Decian. in tract. crimin. lib. 8. c. 9. n. 12. tom. 2.* vbi ait hanc opinionē eſſe veriſſimam, *& vide Clar. in ſua prax. crim. §. fin. q. 94.* & ibi multas diſtinctiones adducit in hac materia.

ARGVMENTVM.

DE CASIBVS QVI IN APPELLAtione, & poſt eam contingunt, ac de eorum effectibus, & remedijs.

CONCLVSIO CXXIX.

1 REGVLA primi caſus eſt, quòd appellatio conſeruat appellantem in primæuo ſtatu, & perinde eſt, ac ſi nunquā ſententiatū fuiſſet, *vt ait Seraph. de priuil. iur. priuil. 132. n. 34. & fuit dictum in Sabinen. dotis Lunæ. 13. Martij 1606. corā Card. Sacrato, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 2. nu. primo fol. 32. Gratian. libro primo diſcept. cap. 40. num. 45. & Franciſcus Marcus* Vriell. Thomo 2. *Marcus deciſ. 121. num. 5. par. 2. Surdus deciſ. 335. num. 13. & Franch. deciſ. 370. num. 17. & 19. idem Grat. deciſ. 32. & deciſ. 54.* & ibi plures ad id DD. allegat, *& Capic. dec. 28. num. 6.* vbi ait, quòd appellatio rem reducit ad terminos, in quibus erat poſt litem conteſtatam, ſed non ante eam.

2 Extende primò id adeò eſſe verum, vt propterea appellatio dicatur de appenditijs primæ inſtantiæ, & ob id ſubiacet ſtatutis loci dictæ primæ inſtantiæ, *vt dicunt DD. allegati à Rota in vna Bononien. bonorum Emphiteuticorum 29. Maij 1581. coram Robuſterio, quæ eſt apud Statil. de Saluiano dec. 248. num. 2. & in Bononien. Portoni 17. Decembris 1607. coram Card. Mareomontio, quæ eſt apud Marcheſ. de cōmiſſ. par. 1. fol. 978. num. quinto, Acchil. de Graſſis deciſ. 4. n. 1. de appellat. & dec. 4. n. 2. de procurat. & Rota dec. 330. n. 1. par. 1. diuerſ.*

3 Et propterea videmus, quòd cauſa appellationis cenſetur commiſſa, iuxta formam ſtatuti, quādo prius talis cauſa fuit, iuxta illius formam cōmiſſa, *vt ait Put. deciſ. 416. num 3. lib. 2.*

4 Contrarium licèt teneat *Mohedan. in deciſ. 6. tit. de procurat. & Rota deciſ. 10. num. 2. de reſcript. Biſigneti.*

5 Concorda tu tamen, quòd ſcilicèt appellatio dicatur de appēditijs primæ inſtantię, non aūt dictæ appellationis proſecutio, *vt ait Rota deciſ. 2. alias 21. de procurat. in nouis, & Grat. lib. 1. diſcept. cap. 155. num. 43. licèt Rota in deciſ. 34. num. 2. de præbend. in antiquis*, dicat, quòd appellatio, & eius proſequtio ſint de actis cauſæ.

6 Vndè videmus ex huiuſmodi differentia, quòd procurator in prima inſtantia poteſt poſt ſententiam ſubſtituere procuratorem ad appellandum, licèt non ad proſequendum, *vt ait Acchil. de Graſſis deciſ. 4. de appellat. num. 3.*

7 Licèt fallat, quando procurator ſubſtituens haberet facultatem proſequendi, & omnem eius facultatem in ſubſtitutum transferet, quia tunc appellationem proſequi poſſet, *vt ait Puteus. deciſ. 335. num. 1. lib. 1.*

8 Extende ſecundò, quòd appellatio nedum pronunciatum ſuſpendit, *vt ait dictus Grat. dec. 32. n. 7. & Afflict. deciſ.*

 188.

188. *num. quarto, & Franch. dicta deciſ.* 570. *num. quarto, idem Gratianus deciſ.* 34. *num.* 10. ſed etiam in totum iudicatum, & eius effectum extinguit; quod tamen intellige verum de Iure Ciuili, ſecus autem de Iure Canonico, vt ita diſtinguendo, *ait Gratian. lib. primo diſc. cap.* 131. *num.* 14. *Magon. deciſ. Florent.* 68. *num.* 3. *&* 8. *& dec.* 132. *n.* 11. *& Franc. Marc. dec.* 907. *num.* 3. *par.* 1.

9 Extende tertio, quòd etiam pendente appellatione, præſumptio ſententiæ ſit ſuſpenſa, quod tamen declara verũ, quoad impediendum effectum ſententiæ, nõ autem quoad alia, quia etiã appellatione non obſtante præſumitur pro Iudice, *vt ait Giatian. dicto cap.* 121. *num.* 12. *& lib.* 3. *cap.* 455. *num.* 14.

10 Extende quartò, quòd dicta appellatione pendente, ita currunt vſuræ, id eſt intereſſe, ſicut ante, *vt ait Angel. de Peruſio in l. negotiorum ff. de appellat.*

11 Extende quintò, quòd ea iuriſdictionem Iudicis ſuſpendit, ſiue admittatur, ſiue reijciatur, *vt ait Gratianus in ſua deciſ.* 9. *num.* 12.

12 Extende ſextò, quòd nedum ea ſuſpẽdit effectum ſententiæ, ſed etiam omniũ actorum ptimæ inſtantiæ, quæ non obſtant in ſecunda, niſi reproducantur, *Rota deciſ.* 16. *de reſtit. ſpoliat. in nouis, & deciſione ſecunda de reſtitut. in integrum in nouis.*

13 Licèt ſit benè verum, quòd Iudex appellationis ſubintrat cum omnibus facultatibus, auctoritatibus quibus potiebatur Iudex à quò, *vt ait Caſſador. deciſ.* 8. *de reſcript. Put. dec.* 425. *lib.* 2. *& pluries ita fuiſſe deciſum à Rota, fuit dictum in Pampilonen. beneficij Mercurij* 14. *Martij* 1582. *coram Brauo.*

14 Declara præterea, quòd licèt per appellationem iudicatum ſuſpendatur, nõ ob id tamen poſſeſſio tollitur, *vt fuit dictum in Placentina Saluiani interdicti Veneris* 17. *Iunij* 1589. *coram Cardinali Mantica, quæ eſt apud Marcheſ. par.* 1. *de comiſſ. fol.* 1053. *num.* 4. *& in eius impreſſis deciſ.* 79. *num.* 4.

15 Fallit tamen primò in omnibus caſibus, qui paratam habent executionem, vt ſupetius dictum eſt in limitationibus, quia tunc appellatio ab illis caſibus pronunciatum non ſuſpendit, nec minus illud extinguit, & præſertim in cauſa alimentorum pauperi perſonæ debitorum, *vt dixi in limitatione* 3. *& idem ait Veral. dec.* 39. *par.* 1. *& Viuius deciſ.* 73.

16 Fallit ſecundò in cauſa mercedis, ſeruata tamen diſtinctione, de qua dixi *in ampliatione* 23. *& Rota deciſ.* 764. *par.* 1. *in nouiſſ. Anna ſingul.* 43. *& Gratian. deciſ.* 53.

17 Fallit tertiò, quando eſſemus in iudicio aſſiſtentiæ, *vt ait Afflictus dec.* 261. & veluti dixi in verbo *Aſſiſtentia*. Nam appellatio à mandato de manutenendo non datur de Iure ciuili, neq. canonico, *vt fuit dictum à Rota per Cardinalem Caualerium deciſ.* 88. *num.* 2.

18 Fallit quartò, in decretis affirmatiuis, veluti, ſi eſſemus in alienatione prædij minoris, & ſimilium, *vt ait idem Afflictus dicta deciſ.* 261.

19 Fallit quintò *in caſu deciſ. Franch.* 308. vbi fuit determinatum, quòd infra ſummam ducatorũ 150. executio non eſſet retardãda, quod quidem procedit, etiã ſi prædicta ſumma, nec plus, nec minus eſſet, quia ille numerus ſtat incluſiuè, vt fuit reſolutum in magna Curia Vicariæ, veluti ait, *idem Franch. in deciſ.* 703. *par. quarta.*

20 Declara tamen, quòd quamuis cauſa principalis non ſuſpendatur, ſuſpendi tamen poteſt, reſpectu expenſarum, *vt ait Grat. lib. tertio diſcept. capitulo* 349. *num.* 10.

21 Et ratio eſt, quia ille in fine litis debẽtur, vt latè dicam in verbo *Expenſæ*, & eo magis vbi eſſemus *in caſu deciſ.* 778. *lib.* 3. *par.* 3. *diuerſorum*. Secus autem vbi eſſemus in executione rei iudicatæ, quia tunc expenſarum ſolutio venit facienda, ſi tamen in ſententia extet illarũ condemnatio, *vt ait Rot. deciſ.* 805. *n.* 4. *in fine par.* 3. *recent.*

22 Fallit ſextò, ob implicitam liquidationem, quando eam fieri opus eſſet, quia tunc appellatio deuoluit, ſed non ſuſpendit, *vt ait Rota deciſ.* 626. *num.* 2. *par. prima diuerſ.*

23 REGVLA ſecũda ſecundi caſus appellationis eſt, vt ea pendente, nihil infra decem dies ſit innouandum, aliàs vti attentatũ eſſet reuocandũ, *vt ait Amat. deciſ. Marchiæ* 64. *n.* 12. *Theſaur. dec.* 2. *per totã, & ita fuit dictũ in vna Allerien. attẽta-*

torum

torum 20 *Decembris* 1593. *coram Card. Seraph. Ludouic. deciſ. Lucen.* 59. *& Rota in Vrgellen. beneficij coram Orano, quę eſt apud Marcheſ. de cōmiſſ. par.* 2. *fol.* 32. *num.* 1. *& deciſ.* 582. *nu. primo par.* 2. *in recent. & dec.* 632. *num. ſecundo par. prima in recentior. & prius deciſ.* 269. *n. primo, & deciſ.* 328. *num. tertio, & deciſ.* 351. *num. primo, & deciſ.* 505. *num.* 2. *& deciſ.* 655. *num. primo, & tandem deciſ.* 656. *num primo d. par. prima recent. & ibidem deciſ.* 340. *num. quarto, & deciſ.* 682. *num. primo, Surd. deciſ.* 327. *&* 335. *num. primo, & Rota per Burattum deciſ.* 139. *num. ſecundo*, vbi ait, quòd immiſſio, ſiue executio facta, pendente termino ad appellandum, eſt attentata, *& in Gerunden. beneficij* 27. *Iunij* 1611. *coram Gregor. XV.* & in hac materia omnino recurras in verbo Attentata, vbi pulchra inuenies, *& Rota per Cardinalem Caualerium deciſ.* 615. *num. primo, & deciſ.* 599. *num.* 5. *par. tertia recent. & prius dec.* 341. *num. tertio dicta par. tertia recen.* in quibus loquitur Rota de poſſeſſione capta pendente tempore ad appellandum, ſed ſi forſan appellatio non fuiſſet legitimè interpoſita, tunc ſi geſta dicto tempore pendente, non reuocarentur, vti attentata, reuocarentur ſaltem ex capite nullitatis, *vt ait Rota deciſ.* 176. *num.* 2. *parte* 3. *recent.*

24 Extende primò, id procedere, ſiue ſimus in ciuilibus, ſiue in criminalibus cauſis, *vt ait Guidopap. dec.* 74. *& Franc. Marc. in dec.* 907. *num.* 2 *par.* 1.

25 Et propterea ex hoc infertur, quòd bannitus appellatione pendente, non poteſt impunè offendi, licèt id nòn procedat de conſuetudine Parlamenti, & aliarum Curiarū Delpinatus, necnō quando eſſemus in confeſſo, & conuicto, *vt ait dictus Franc. Marc. ibi ſupra, & Guid. pap. dicta deciſ.* 74

26 Sed licèt prędicta opinio ſit vera, & communis de iure, de conſutudine tamen non ſeruatur, *vt ait Lancellott. de attentatis in* 2. *parte cap.* 11. *nùm.* 20. *& ſeqq. cart. mihi* 191. *& Rota per Buratt. deciſ.* 139 *num.* 10. & ibi habetur, quòd ſtante conſuetudine exequèndi ſententias ſuper inſtitutione, pendēte termino ad appellandum, tunc immiſſio, ſiue executio facta poſt appellationem interpoſitam, neque nulla, nec minus attentata diceretur, *vt fuit à Rota in deciſ.* 641. *par. quarta diuerſ. & deciſ.* 1155. *par.* 3. *lib. tertio diuerſ. Garz. de benef. par.* 9. *cap. quarto num.* 29. *Lancellot. de attent. dicta parte* 2. *cap.* 12. *limit.* 48. *n.* 213.

27 Et tenendo illam opinionem, vti de iure veram, extende eam in tātum valere, vt propterea talis bannitus, eo tempore ad appellandum pendente, poſſit quoque teſtamentum condere, & hæres inſtitui, nec propterea intra illud tempus infamis dici poteſt, veluti eodem modo dicitur de vſutario, cū publicatione bonorum condemnato, contra quem dicto tempore pendente, executio fieri non poteſt, *vt dicunt DD. alleg. à Lancellotto c.* 12. *num.* 89. *fol.* 202. *de attentatis.*

28 Quinimò extēde, quòd etiam de iure diuino ſit prohibitum, ne pendente tempore ad appellandum homicida interficiatur, iuxta ea verba, quæ leguntur in lege Moſaica, quæ ſunt infraſcripta Numeri *cap.* 35. *Propinquus occiſi homicidam interficiet ſtatim, vt cum apprehenderit, ſed ibidem ſubiungatur, quando tranſgreſſi fueritis Iordanem in terra Canaam decernite, quæ Vrbes eſſe debeant, in præſidium fugitiuorum, qui volentes ſanguinem fuderint, in quibus, cum fuerit profugus cognatus occiſi non poterit eum occidere, donec ſtat in conſpectu multitudinis, & cauſa illius iudicatur.*

29 Extende ſecundo id quoque procedere in appellatione extraiudiciali, qua enim pendente, non eſt capienda poſſeſſio, & ſi capiatur, diceretur attentata, *vt fuit dictum in vna Vrgellen. Archidiaconatus Veneris* 24. *Nouembris* 1581. *& in alia Maceraten. hæreditatis Luna* 11. *Maij* 1587. *coram Cardinali Pamphilio.*

30 Et ratio ea eſt, quia appellatio extraiudicialis, licèt in aliquo non conueniat cū iudiciali, fallit tamen in materia attētatorū, quia ea vim intimationis habet, cuius enim contrauentio attentata cauſat, *vt ait Gratianus libro primo diſcept. cap.* 84. *num.* 2.

31 Sed nota tamen, quòd ad hoc, vt ea operetur, debet legitmè appellato intimari, *vt ait Rota deciſione* 486. *num. tertio parte prima diuerſorum, & Puteus deciſ.* 405. *num.* 8. *lib.* 3.

32 Quòd ſecus tamen eſſet, quando tenor appellationis ab appellato perlegatur, vel porrigatur ſub authẽtica ſcriptura, & idem tradatur, quia tunc id pro legitima intimatione ſufficit, *vt ait Rota deciſ.* 486. *num.* 5. *parte* 1. *diuerſ. Put. ibi ſupra dicta deciſ.* 405.

33 Contrarium, quòd ſcilicet extraiudicialis appellatio regulariter non cauſet attentata, niſi concurrentibus requiſitis *deciſionis* 44. *de appellat. in nou.* & niſi reſpectu eius, quòd fit contra appellationem, *tenuit Rota in Salamantina integræ portionis* 20. *Martij* 1579. *coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 397. *n.* 1. *& Rota deciſ.* 38. *in nou.*

34 Et ratio eſt, quia effectus appellationis extraiudicialis eſt limitatus, vt nihil contra appellationem fiat, *vt ait Acchil. de Graſſis in deciſ.* 18. *de appellat.* & propterea, nec iſto caſu deuoluit, niſi id quòd contra appellationem fieret, *idem Acchil. deciſ.* 34. *de appellat.*

35 Fallit tamen, quando Iudex ſuperior cæpiſſet cognoſcere de dicta extraiudiciali appellatione, quia tunc benè attentata cauſaret, *& vt ait Rota per Coccin. deciſ.* 314. *num.* 3. *&* 4.

86 Et contra appellationẽ illud fieri dicitur, quòd fit, etiam in articulo connexo, *vt ait Rota ibi ſupra num.* 3.

37 Et tenendo primam opinionem ampli̇a eam in tantum valere, vt propterea poſſeſſio capta dicta extraiudiciali appellatione pendente, officio Iudicis ſit ſequeſtranda, *iuxta ſtilum Rotæ, de quo teſtatur Caſſad. deciſ.* 3. *num.* 7. *de reſtitutione ſpol. & Rota deciſ.* 10. *num.* 4.

38 Extende tertiò prædictam ſecundam regulam procedere, etiamſi poſtea non fuiſſet appellatum, ſed pendente dicto tempore ad appellandum fuiſſet attentatum, *vt ait Puteus deciſ.* 30. *num.* 6. *&* 7. *lib.* 1. *Cæſar de Graſſ. deciſ.* 108. *nu.* 5. *& ita fuit dictum in vna Meliten. beneficij* 18. *Decembris* 1596. *coram Litta. & ad id plures allegat Macerat. variar. reſol. reſol.* 50. *n.* 1. 2. *&* 3. *lib.* 1. *& Rota dec.* 618. *n.* 2. *p.* 1. *rec & prius ibid. dec.* 513. *n.* 8. *Franc. Marc. dec.* 43. *num.* 1. *par.* 2.

39 Declara tamen, quòd poſt illud tempus decem dierum amplius appellare non licet, *vt ait Rota deciſ.* 184. *num.* 14. *dicta par.* 1. *in recent.*

40 Quòd quidẽ ſubextende procedere, ſiue in grauamine iudiciali, ſiue extraiudiciali verſemur, quia tũc omni conquieſcere ſolent, *vt ait Maranta in ſpecul. parte* 6. *verſiculo Tertio principaliter, num.* 313. *& num.* 325. *& Rota deciſ.* 778. *parte tertia diuerſ.*

41 Extende quarto, quòd attentata reuocantur, pendente dicta appellatione extraiudiciali commiſſa, etiam ſi dicta appellatio non fuerit verificata, *vt ait Franch. inc. bonæ concl.* 9. *colum.* 13. *de appellat. idem Maranta in ſua praxi in* 6. *parte verſ. Appellatus num.* 392.

42 Secus verò in appellatione iudiciali, quæ ſi minus legitima declaretur, attentata non reuocantur, veluti etiam, quando appellatio eſſet deſerta, vt mox dicã, *& vt ait Aegid.* 10 *deciſ.* 239. *&* 420. *fallent.* 7 *& Maranta ibi ſupra & Rota deciſ.* 1. *de appellat. in nouis, & Cæſar de Graſſis deciſ.* 2. *de appellat.*

43 Et propterea videmus etiam, quòd quãdo appellatio pronunciatur deſerta, tunc pœnæ ſtatutariæ contra temerè appellantes, vel tertio appellare prohibitos locum non habent, *vt ait Franc. Marc. deciſ.* 88. *num.* 3. *par.* 2.

44 Et ratio ea eſt, quia appellatione ceſſante, ſiue nulla exiſtente, vel ea prohibita, etiam ceſſant attentata, quia non entis nullæ ſunt qualitates, *vt ait Rota dec.* 562. *num.* 1. *& deciſ.* 592. *num.* 5. *par.* 2. *in recent. & prius deciſ.* 183. *num.* 3.

45 Et propterea ad id notandũ quoq. erit, ꝙ appellatione pẽdente, executio facta non reuocatur, tanquam attentata, ſi tamen appellatio ſit deſerta, & eſſecutio fuerit directa, quia tunc reconualeſceret executio, & ratio eſt, quia ſublata appellatione, ſuſpenſio etiam iudicati tollitur, & ſic firmato principali, quod eſt ſententia, firmatur etiam acceſſorium, quod eſt ipſa executio, quæ iſto caſu nõ reuocatur, licèt malè facta, ſed de nouo eſſet tamen facienda, & id eò magis procederet, ſi ille, qui prætendit attentata patiatur ſuper iuſtitia illius ſententiæ diſcuti, quia tunc illis renunciare cenſetur, *vt ait Rota d. deciſ.* 592. *n.* 3. *par.* 2. *recent. & Capicc. deciſ.* 68. *num.* 2.

46 Et nota, quòd executio directa ea dicitur, per quam traditur poſſeſſio, vel ſoluitur id, quòd eſt iudicatũ, indirecta verò

rò dicitur illa, qua mediante poteſt peruenri ad traditionem, vel ſolutionem iudicati, prout eſt excōmunicatio, ex eo, quia aliquis iudicato non paret, & ſic primo caſu attētata nō cauſat, veluti cauſat in ſecūdo, *vt ait Lancel. mox allegan. n.* 15

47 Contrarium licèt veniat dicendum in appellatione iudiciali, cuius enim tempore ad appellandum pendente, nihil eſt innouandum, *vt ait Rota deciſ.* 661. *nu.* 3. *par.* 1. *recent.* & veluti in multis caſibus huiuſmodi opinionem ampliando *ait Lancellot. de attent. pend. appell. cap.* 12. *num.* 1. *cum ſeqq. fol.* 206. vbi præcipuè, id ait procedere, etiamſi appellatio fuerit deſerta, & ratio eſt, quia ob deſertionem non cenſetur iuri renunciatum, ſibi per viam attētatorum quæſito, veluti eodem modo procederet, etiamſi appellationi renunciatum fuerit, *vt ait Cappell. Tholoſ. in deciſ.* 193. *& ibi per Aufrer. in addit. & Boer. deciſ.* 256. *n.* 2.

48 Concorda tu tamen, vt prima procedat, quando ex actis notoriè de deſertione conſtaret. Secunda verò, quando ſecus, *Rota deciſ.* 11. *de appellat. in nou.*

49 Rurſus concorda, vt prima opinio procedat in appellatione interpoſita ab interlocutoria, quia tūc dicta appellatione deſerta attentata non reuocantur. Secunda verò procedit in ea interpoſita à diffinitiua, *vt ait Rota ibi ſupra nu.* 6. *verſ. dic circa iſtum articulum.*

50 Itē alijs pluribus modis iſtæ duæ opiniones concordantur *à Lancellot. in præcitato loco per te viden.* quia, ſi hic omnia recenſerem minis longus fierem

51 Declara tamen primò opinionem primam vbi loquitur de appellatione extraiudiciali, q. ſ. in ea licèt attentata non reuocentur per viam attentatorum, reuocantur tamen via ordinaria, ſiue Iudicis officio, *Idem Franch. in c. conſuluit il* 2. *& cap. ſæpè col.* 10. *de appellat. Sarnen. ad regul. Cancell. de trienn. quæſt.* 54. *Aegid. deciſ.* 623. *& Lancellott. de attent. cap.* 12. *ampliat.* 1. *num.* 20. *fol.* 205.

52 Declara ſecundò, prædicta eſſe vera, ſi dicta appellatio extraiudicialis fuit Iudici, & parti notificata, quia tunc benè attentata reuocarentur; ſecus autem, ſi è conuerſo, quia in hoc ſecundo caſu ea reuocāda nō venirent, & ratio ea eſt, ob illam iuſtam cauſam ignorantiæ, *vt ait Caſſad. deciſ.* 3. *num.* 6. *de appellat. & Cappell. Tholoſ. deciſ.* 479. *per totam, & ibi in propoſito multa ait, Butr. Imol. & alij in c. vltimo, & l. fin. & ibi Franch. eodm tit. & Rota deciſ.* 486. *nu.* 3. *par.* 1. *diuerſor.*

53 Item ſecus eſſet, ſi appellatio interpoſita fuiſſet ſolum coram Notario, illam intimando parti, non autem corā Iudice, quia tūc vti nulla attentata non cauſat, *vt ait Rota deciſ.* 592. *n.* 5. *& prius deciſ.* 562. *par.* 2. *in recent.*

54 Vndè videmus, quòd ſi appellatio extraiudicialis eſſet interpoſita præſente appellato, tunc ea cauſam deuoluit ad Curiam, & vim citationis obtinet, *Rota apud Marcheſ. de commiſſ. parte* 1. *fol.* 1339. *num.* 2. *idem ait Rota per Puteum deciſ.* 399. *num.* 1. *lib.* 3. *& Rota deciſ.* 64. *num.* 1. *par.* 2. *in recent. & dicta dec.* 486. *num.* 4. *par.* 1. *diuerſ.*

55 Sed ad id nota, quòd *clement. cauſam, de elect.* tres caſus ponit, & Primus eſt, quando appellatio interponitur in præſentia appellati, & tunc intimatio nō requiritur. Secundus, quando in abſentia, & eo caſu ea eſt neceſſaria. Tertius quando non fuit facta intimatio, ſed plena notitia ad appellatum deuenit, quòd pro intimatione ſufficit, *idem Put. deciſ.* 399. *num.* 2. & ibi ait, quòd afficiuntur dicta appellatione, qui prouiſionem impugnant, & propter illam appellant, nec non etiam afficiuntur illis quibus prouiſio eſt facta, & illam defendunt, & denique omnes illi afficiuntur, quorum intereſt, iuxta *text. in cap. ſtatuimus, in verbo, tam is, qui opponit, quàm is, qui defendit, allegat. à Puteo in præcitato loco.*

56 Secus autem ſi informiter fuerit intimata dicta appellatio, quia tunc in præiudiciū appellantis deuoluit ſtatim cauſam ad curiam, & ſic eo caſu appellatus, poterit cauſam in curia proſequi, *Aegid. deciſ.* 273. *& Put. dicta deciſ.* 505. *num.* 2. & per conſequens, quando cauſa deuoluitur, poteſt per contradictas procedi, *idem Puteus deciſ.* 310. *lib.* 3.

57 Declara tamē, quòd licèt dicta extraiudicialis appellatio vim citationis habeat, non ob id tamen ea litis pendentiam inducit, etiā ſi parti fuerit intimata, quia talis appellatio eſt quædam prouocatio ad Iudicium & ante commiſſam cauſam

appel-

appellationis extraiudicialis, nullus eſt Iudex, nec per conſequens, ibi nullum iudicium eſſe poteſt, *Put. deciſ.* 108. *lib. tertio.*

Et ratio ea eſt, quia iudicium dicitur concurſus trium perſonarum, nempè Iudicis, actoris, & rei, quorum ſi vnus deficiat, nullum iudicium formari poteſt, *vt dixi in verbo accuſatio ex vulgatis iuribus.*

58 Subdeclara, quòd nec minus extraiudicialis appellatio dicatur propriè ea citatio, cuius vigore, quis comparere tenetur, quamuis (vt ſuperius dixi) vim citationis habeat, *vt ait idem Gratian. dicto libro* 1. *diſcept. cap.* 66. *num.* 38. *& Acchill. deciſ.* 14. *de appellat.* licèt *Sarnen. ibidem allegatus* dicat id nō habere locū in beneficialibus, ſed *Acchil. dicit* id non fuiſſe firmatum *à Rota in deciſ.* 5. *de appellat.*

59 Sed quando, & in quibus caſibus per eam lis pendere dicatur, *tradit Guidopapa deciſ.* 337. *num.* 488. *Rota deciſ.* 9. *& deciſ.* 13. *vt lite pendente in nou. & deciſ.* 62. *de appellat. in nou. Caſſad. deciſ.* 1. *&* 5. *vt lite penden. & Biſignet. deciſ.* 2. *de appellat.*

60 Item, quando appellatio extraiudicialis etiam intimata, nō inducat litem ad effectum regulæ de ſubrogan. *tradit Acchil. de Graſſ. deciſ.* 3. *num.* 1. *de appellat. Puteus deciſ.* 108. *lib.* 3.

61 Et prædicta intellige vera, dummodo cauſa non ſit cōmiſſa ad prędictum effectum, aliàs ſecus, idemque procederet, quando is, contra quem appellatur, erat pacificus poſſeſſor, quia tunc dicta appellatio vim citationis non habet, neque deuoluit, *vt ait idē Acchill. de Graſſis deciſ.* 5. *de appellat.*

62 Secus verò in caſu *clementinę cauſam quæ de elect.* quia tunc vim citationis habet, & deuoluit, veluti etiam in alijs caſibus ſpecialibus, *vt ait idem Acchil. dicta deciſ.* 5. *num. tertio de appellat.*

63 Sed intellige procedere, ſi appellatus voluerit, alias ſecus, *vt ait Puteus deciſ.* 505. *num.* 1. *lib.* 2. *& Rota deciſ.* 768. *in antiq. de appellat.*

64 Et propterea nota, quòd in illis caſibus, in quibus non deuoluitur ordinarius conferre poteſt, dicta extraiudiciali appellatione non obſtante, *idem Acchiles de dicta deciſ.* 3. *num.* 3.

65 Et quænam requiſita ad hunc effectum habere debeat dicta appellatio extraiudicialis, *ait Rota deciſ.* 486. *num.* 1. *par.* 1. *diuerſ.*

66 Limita tamen primò dictam ſecundā regulam, nō procedere in attentatis per Procuratorem non habentem ſpeciale mandatum, quia tunc ea, non per viam attentatorum, ſed per eam nullitatis reuocanda veniunt, *vt ait Caputaq. in ſua deciſ.* 53. *par.* 1.

67 Limita ſecundò in illis attentatis poſt ſententiam interlocutoriam, vel grauamen extraiudiciale, *vt ait Acchil. de Graſſis deciſ.* 30. *de appellat.*

68 Limita tertiò, quòd attentata non reuocentur, quando ſententia in rem iudicatam tranſiuit, quia tunc ille videtur attentatis renunciaſſe, cum paſſus fuit eam in iudicatum tranſire, *vt ait Rota deciſ.* 1. *eo. tit. in nouis. & Creſcent. deciſ.* 140.

69 Veluti eodem modo procederet, ſi quis pateretur diſcuti ſuper iuſtitia illius ſententiæ, quia tunc attentatis renunciaſſe cenſetur, vt ſuperius dixi, & veluti *ait Rota deciſ.* 592. *num.* 4. *par.* 2. *in recent.* & præſertim ſi prius de attentatis fuiſſet oppoſitum, *Rota per Buratt. dec.* 72. *num.* 4.

70 Limita quartò, quando conſtat de nullitate appellationis, vel non intereſſe partis, *vt ait Rota deciſ.* 75. *de appellat. in antiq.*

71 Limita quintò, vt ea non reuocentur ad inſtantiam illius, de iure cuius clarè non conſtat, *vt ait dicta Rota deciſ.* 76. *& Laurent. deciſ. Auenionen.* 8.

72 Limita ſextò, vt attentata poſt appellationem, à grauamine non reuocentur, niſi prius de dicto grauamine conſtiterit, *vt ait Rota deciſ.* 44. *in nouis.*

73 Limita ſeptimò in attentatis per partem, vna cum tertio, quia tunc per viam attentatorum non veniunt reuocanda, *vt ait Biſignet. deciſ.* 3. *de appellat. & Acchill. deciſ.* 28. *eodem tit.*

74 Limita octauò, vt quid non dicatur attentatum, quando illud fuit factum, ob aliam rem, de qua lis pendet, *vt ait Ant. Faber deciſ.* 8. *vt lite pend.* & *Bellamer. deciſ.* 528. *& propterea Rota Bonon. deciſ.* 40. ait duo eſſe neceſſaria ad

hoc

hoc, vt quis attentaſſe dicatur, ſcilicèt, quòd ſit Innouatum, & quòd lis ſuper eo penderet, *Caſſad. deciſ. quarta de reſtitut. ſpol. & Card. Seraph. deciſ.* 1003.

75 Limita nonò, vt ea non ſit reuocanda, ſi reuocatio fieri non poſſet, citra euidẽtem Iniuriam, *vt ait idem Faber dec.* 16. *eodem tit.*

76 Limita Decimò, quando ea fierent ab ignorantibus, quia, qui errat non conſentit, necnon actus ſolet operari vltra intentionem agentis, *vt ait Camera Imperialis in verſ. Attentata, & Card. Seraph. in deciſ.* 497. *&* 639. *&* 1190.

Licèt ſit benè verum, quòd fundans ſe in errore conſenſum excludente, tunc niſi illam qualitatem erroris probet, illius intentionem probaſſe non cenſetur, vltra quòd alleganti errorem onus probandi concludenter incumbit, rem aliter ſe habere, quàm fuit actum, *vt ait idem Cardinalis Seraph. in ſua deciſ.* 931. *num.* 5. *& deciſ.* 940. *num.* 2. Quamuis ſecus eſſet, quando error eſſet expreſſus, & tunc dicitur talis, quñ videri, & legi poteſt, & quñ denique certam habet interpretationem à iure, *idem Cardin. Seraph. in deciſ.* 275. *num.* 3. 4. *&* 5.

Dubius verò error, & non clarus dicitur, quñ circa illum diuerſitas ſententiarum viget, *idem Cardinal. Seraph. in deciſ.* 705. *num.* 5. *& prius deciſ.* 501. *num.* 2.

Extende illud, quòd fuit dictum de errore expreſſo, eò magis procedere in cõfeſſione, ab vno facta in iudicio, quòd res propria eſſet alterius, quia tunc, errore non obſtante, confirens ſibi præiudicar, & illius rei dominium transferret in alium, *vt dicunt DD. allegati à Menoch. conſ.* 91. *num.* 23.

77 Limita vndecimò, quòd in materia attentatorum ea interpretatio eſſet facienda, vt ea in dubio non præſumantur, *vt ait Rota per Creſcent. deciſ.* 1. *tit. de cauſ. poſſ. & propriet.*

78 Limita decimoſecundò *in caſu deciſ. Capell. Tholoſ.* 465. vbi fuit decisũ, quòd pendente appellatione taxantur expenſæ, *& ideò Anna in ſuo ſingul.* 81. reſtatur, quòd in eo Sacro Conſilio fuit determinatum, quòd potuit Iudex Cauenſis taxare expenſas, nec fuit ob id grauamen reputatum.

79 Contrarium, quòd ſcilicèt expenſæ non ſit ſoluendæ, etiam appellatione deſertà, quñ nõ eſſet cõmiſſa cauſa reſtitutionis, *ait Rota mox citan.* quod tamẽ declara verum, vbi appellatio per primã ſententiam eſſet deſerta, at ſecus ſi eſſẽt latę tres ſententiæ conformes, quia tũc officium Iudicis in hoc non conquieſceret, *vt ait Rota deciſ.* 778. *num.* 1. *par.* 3. *diuerſ.*

80 Limita decimotertiò, quando eſſemus in appellatione ab interlocutoria, quia tunc Iudex poteſt procedere quouſque ſibi per Iudicem, ad quem fuerit inhibitũ, & ideo ea quę interim fecerit valebunt, nec vti attentata veniunt reuocanda, *vt ait Guidopap. deciſ.* 436. *num.* 10. *& Card. Seraph. deciſ.* 968. *num.* 1.

81 Et ratio eſt, quia appellatio non habens concomitantem inhibitionem, non eſt impeditiua Iudicij, nec minus illud ſuſpendit, *vt ait Rota deciſ.* 266. *num.* 6. *lib.* 3. *par.* 3. *diuerſ.*

82 Sed nota, quòd ea debet actualiter pręſentari, & executioni mandari ei, cui erat præſentanda, aliàs non afficit, nec ſufficit eam fuiſſe decretam, etiam data ſcientia decreti, & relaxationis illius, *vt ait Card. Seraph. deciſ.* 1046. *num.* 1. *& Lãfranch. deciſ.* 122.

83 Declara tamen, quòd in dubio ſemper inhibitio præſumitur ſuperuenta poſt actum, ad illius validitatem, ita vt qui contrarium allegat, illud probare teneatur, *vt ait Marcheſ. de cõmiſſ.* S. *nu.* 5. *Scacc. de appellat. q.* 3. *num.* 4. *& Cardin. Seraph. deciſ.* 1115. *num.* 1. *Theſaur. deciſ.* 48. *Hartamanr deciſ.* 15. *de appell. Achill. de Graſſ. dec. finali, aliàs* 57. *de appel at. & Rota per Buratt. deciſ.* 226. *& ibi per addent. num.* 20.

84 Et ꝑpea ex ꝑdictis inferri põt, quòd excõmunicatus, qui attentauit contra formam inhibitionis Rotalis, non abſoluitur niſi prius purgatis attentatis, *idem Card. Seraph. in deciſ.* 432. *in cauſa Aquinaten. beneficij* 11. *Decembris* 1579.

85 Extende, vt etiam reuocatio inhibitionis ſit neceſſaria, licèt fuerit obtenta in vim appellationis nullæ, *vt ait Maceraten. dec.* 14. *lib.* 2.

86 Declara prætereà, quod ſola intimatio non poteſt operari effectum dictæ inhibitionis, & præſertim, ſi per non procuratorem fieret, *Bellamer. in deciſ.* 58.

&

& deciſ. 59. & ibi multa.

87 Fallit tamen primò dicta illatio, ſi adeſſet conſenſus partis in contrarium, quia tunc ille excluderet attentata, *vt ait Creſcent. deciſ. 17.* & propterea infertur, quòd per ratificationem partis attẽtata excluduntur, *vt ait Card. Seraphinus deciſ. 1003. cum alijs ibi per eum allegatis.*

88 Fallit ſecundò, ſi eſſemus in inhibitione obtenta in caſu obligationis Cameralis, quia tunc ea non cauſat attentata, *idem Card. Seraph. dec. 385.*

89 Limita decimoquarto regulam prædicti ſecundi caſus procedere in negotio principali, ſecus autem in acceſſorijs, vt eſt prouidere de alimentis, & ne animalia in ſtabulo fame pereant, & ſic in illis caſibus, vbi periculum eſt in mora, quia tunc à regulis iuris validè recedi poteſt, *vt ait Mainard. dec. 91. lib. 3.*

90 Limita decimoquintò in materia teſtium abſuturorum, quos Iudex appellatione pendente recipere poteſt, *vt ait Rota dec. 17. de appellat. in antiq.* quod tamen intellige, prout *dixi in præcedenti concluſione num. 357.*

91 Limita decimoſextò, quòd Iudex ea pendente, poteſt fructus rei petitæ ſequeſtrare, *vt ait Cappell. Tholoſ deciſ.* 377. & alias limitationes, & fallentias ponit *Lancellot. de attentat. parte 2. cap. 11. num. 1. cum ſeqq. fol. mihi* 190. quę per te videre poteris, & infinitos caſus adducit *idem in cap. 12. fol. 236. cum ſequentibus.*

92 REGVLA tertia, tertij caſus eſt, quòd ſcilicet, appellatio interponẽda ſit infra decẽ dies, à die intimationis ſententiæ, qa tali modo interpoſita ſuſtinetur alias ſententia in rem iudicatã tranſiret, & ſic appellatio deſerta fieret, *vt ſępè fuit deciſum à Rota, & ſignanter in vna Mediolanen. Cappellantæ Lunæ 13. Maij 1591. quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 2. fol. 144. & in Colien. penſionis Mercurij 9. Iunij. 1604. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 183. num. 1. & in Peruſina bonorum de Seraphinis Mercurij 10. Maij 1600. coram Corduba, quæ eſt apud eundem Marcheſ. par. 1. fol. 431. num. 1. & deciſ. 396. num. 1. par. 2. recent. Card. Seraph. dec. 505. n. 7. & Grat. deciſ. 149. num. 1.* & in hac materia interponendæ Appellationis intra tempus decem dierum, coram Iudice competẽti late *ait Scacc. de appellat. quæſt. 12. & quæſt. 17. limit. 1. & 12. per totam, & Rota dec. 499. num. 1. & deciſ. 627. eodem num. par. 3. recent.*

94 Et propterea hic erit notandũ, quòd ad hoc, vt appellatio poſt decem dies appellanti non ſuffragetur, hæc duo copulatiuè ſunt neceſſaria; nempè, vt quis ſciat ſententiam fuiſſe latam, & etiã ſciat contra ſe fuiſſe latam, alias, ob huiuſmodi errorẽ facti, ſiue iuris eum excuſaret, *vt fuit dictum in Rom. diſcuſſionis de Rainerijs Lunæ 18. Iunij 1607. coram Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 356. num. 2. & 3.*

Declara tamen, quòd appellatio inducit ſcientiam ſententiæ in appellante, *vt ait Rota per Cardinalem Caualeriũ deciſ. 486. num. 2.* Secus autem; veluti ſi eſſemus in appellatione interpoſita ab vno nomine ſuo, quia tunc illa non induceret ſcientiam decreti in alio, *Cardinalis Caualerius dicta dec. 486. num. 3.*

95 Extende primo idem procedere, etiã ſi quis appellet pro alio, qui ſi poſt decẽ dies appellat, nihil agit, *vt ait Magon. deciſ. Florent. 136. num. 3.* Sed eſt benè verum, quòd appellatio interpoſita à cõiuncta perſona, poteſt ratificari poſt decem dies à principali, *vt ait idem Magon deciſ. Lucen. 49. num. 29.* at ſecus in alio negotiorum geſtore, *vt ait Gratian. deciſ. 23. in fine.*

96 Quinimmò extende id fieri quoque poſſe ab extraneo, etiam mandatum non habente, qui poteſt appellationem producere, dummodo ratihabitio infra tempus debitum ſubſequatur, *vt ait Gratianus lib. 3. diſcept. cap. 573. num. 4. & ſequentibus.*

97 Et in dubio ſemper ratificatio præſumitur facta a die ſcientiæ, *vt ait Gratian. deciſ. 29. num. 10.*

98 Extende ſecundò, quòd negligentia Procuratoris in non appellando intra dictos decem dies, Domino nocet, quia eſt ſibi imputandum, ſi Procuratorem negligentem elegit, *veluti dixi infra ſub num. 173. & ſeqq. & num. 289.*

99 Declara tamen, quòd Procurator poteſt appellare, non autem appellationem proſequi, *vt ait Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 155.*

cap. 155. *nu.* 43. *Puteus dec.* 265. *lib.* 1.

100 Contrarium, quòd ſcilicèt, appellatio non admittatur, niſi appellans ad id ſpeciale mandatum habeat, dixi ſupra in ampliatione quarta verſ. Declara ſecundo, & *Put. deciſ.* 405. *lib.* 3. ait, quod illud debet exhiberi, & legi. Et ſi de eo non doceatur ſentẽtia in rem iudicatam tranſit, *vt ait Rota dec.* 627. *n.* 1. *p.* 3. *rec.*

101 Licèt ſecus eſſet, quando in mandato procuræ adeſſent verba apta comprehendere ſequentes inſtantias, vel clauſula (releuans) & illa (ad prouocandũ) quæ ſecundum, *Guidopap.* operatur procuratorem poſſe proſequi cauſam, *vt fuit dictum in Taurinen. Decimarum Lunæ* 4. *Decembris* 1606. *coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 319.

102 Contrarium, quòd ſcilicèt, neque, etiam per verba generalia poſſit procurator appellationem proſequi, ſed quòd ſpeciale mandatum ſit neceſſarium, ſiue quòd illud ad lites futuras habeat, *dicit Puteus deciſ.* 335. *num.* 2. *lib.* 1.

103 Sed eſt benè verum, quòd ſi ipſe procurator eam proſequi poteſt, tunc etiam ſubſtitutus in cauſa ab eo, idẽ facere poterit, *vt ait Puteus dicta deciſ.* 335. *num.* 2. *lib.* 1.

Declara quòd quando conſtat de mandato procuræ ad appellandum, tunc ne dum intelligitur de prima vice, ſed etiam de vlteriori, donec mandans ſuum effectum conſequatur, *vt ait Rota deciſ.* 685. *n.* 5. *parte* 1. *diuerſ.*

104 Subextende id, quod fuit dictum de procuratore negligente adeò eſſe verũ, vt propterea eo caſu domino non detur reſtitutio in integrum, *vt ait Rota dicta deciſ.* 27. *de appellat. in nouis. Caſſad. deciſ.* 5. *de appellat. Rota dicta deciſ.* 439. *num.* 2. *lib.* 3. *diuerſ. & ita fuit dictum in vna Burgen. præeminentiarum Veneris* 3. *Iunij* 1605. *coram Manzanedo.*

105 Declara tamen primò prædicta non eſſe vera, quando dolus procuratoris in non defendendo concurreret, quia tunc reſtitutio eſſet dicto Domino danda, *Mobedan. deciſ.* 2. *de appellat. & Rota ibi coram Manzanedo, & facit deciſ. Afflicti* 344. *& veluti dicam inferius num.* 174.

106 Extẽde eò magis procedere id, quod fuit dictum ſuper reſtitutione domino concedenda, quando de illius bono iure conſtaret, *vt ait Marta in compilat. deciſ. in verbo appellatio cap.* 158. *tom.* 1. *& Mobedan. in dicta deciſ.* 2. *de appell.*

107 Contrarium, quòd ſcilicèt dolus procuratoris in non appellando præiudicet Domino, *ait Caſſad. deciſ.* 5. *num.* 1. *de appellat. & Creſcent. deciſ.* 27. *de appell.*

108 Sed eſt benè verum, quòd tunc per Dominum poteſt agi ad intereſſe contra Procuratorem, *idem Caſſad. ibidem n.* 2.

109 Concordare igitur poſſumus iuxta, *Caſſad. in dicta deciſ.* 5. *nu.* 3. quòd ſcilicet, quando procurator eſſet ſoluendo, tunc domino reſtitutio aduerſus deſertionem non erit concedenda, at ſecus, ſi non eſſet ſoluendo, quamuis etiam *Rota deciſ.* 27. *de procurat. in antiq.* dicat dominum non eſſe reſtituendum, etiamſi Procurator non eſſet ſoluendo, *& Ricius in ſua collect.* 1619.

Quod tamen ego puto verum, quando procurator non per malitiam, ſed per ſolam negligentiam appellare omiſerit, quia in ſecundo caſu eſſet Domino imputanda culpa in eligendo, quòd ita dici non poſſet in primo.

110 Sed hic obiter erit notandum, quòd ſi procurator appellet virtute vnius mandati non boni, nihil agit, quamuis poſtea aliud validum producat, per regulam, quod potui nolui, quodq. volui adimplere nequiui, *vt ait Acchill. de Graſſ. deciſ.* 10. *num.* 1. *de appellat. Caſſad. deciſ.* 7. *eodem tit. Mobedan. deciſ.* 5. *&* 7. *tit. de Procur. Magon. dec. Lucen.* 51. *nu.* 17. *& Card. Seraph. deciſ.* 831. *num.* 1. *& Rota in Foroliuien. dotis* 16. *Martij* 1626. *coram Merlino.*

Quæ quidem regula habet quoque locum in Iudice, qui ſi poteſt via executiua procedere, & alteram pronunciandi elegerit, tunc amplius ab ea recedere nõ poterit, & ſic faceret cauſam de executiua, etiam quoad vtrunque, appellabilem, *vt ait Gayl. practic. obſer. lib.* 1. *cap.* 128. *num.* 4. *& Rota in Palentina Capellæ* 20. *Decembris* 1596. *coram Litta, & in alia Abulen. Capellæ coram Gypſio allegat. in deciſ.* 685. *in fine par.* 3. *recent.*

111 Declara ſecundo prædicta non procedere in eo procuratore, qui malè appellat pro Domino, quia ei non nocet, *vt ait Bellamer. deciſ.* 396 *de appellat.*

112 Declara tertiò non procedere, quan-

do

do, verbigratia, eſſemus in Monaſterio ædificando, quia illud reſtituitur aduerſus negligentiam proſequendæ appellationis, *vt ait Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 358. num. 2.*

113 Extende tertiò regulam procedere in ſententia, quæ de ſui natura in rem iudicatam non tranſit, puta in illa peritorum, matrimonij, ſiue de conſilio ſapientis, & ſimilium, alias appellans non auditur, elapſis decem diebus, niſi per viam querelæ, *vt ait Benintend. deciſ. 97. n. 1.*

114 Declara tamen, quòd reſtitutus ad appellandum tenetur appellare intra illud tempus decem dierum, à die reſtitutionis incipien. *vt ait Rota deciſ. 62. in nouis*, & quòd aduerſus lapſum decem dierum ad appellãdum, quis reſtitui poſſit, *ait Faber deciſ. 17. de appellat.* & interim ſententia in iudicatum non tranſit, *vt ait Rota ibi ſupra.*

115 Extende quartò, quòd etiam renunciatio appellationis, quando fieri velit intra illud tempus erit facienda, *vt ait idem Faber deciſ. 8. de tempor. appellat.*

116 Extende quintò, quòd appellans ad plures Iudices, ad hoc, vt appellatio teneat debet infra decem dies eligere, corã quo proſequi velit, *vt ait Oſaſch. deciſ. 30. & Riccius deciſ. 400. & in ſua collect. 1744. par. 5.*

117 Subextende id in tantum eſſe verũ, vt ſi appellans intra illud tempus nõ declarauerit, appellatio ipſo iure erit nulla, veluti etiam *ita fuiſſe iudicatum in Senatu Pedemont. teſtatur Caccher. in ſua deciſ. 130. allegat. à Riccio in dicta collectan. 1744. propè princ. & Maceraten. deciſ. 38. lib. 2.*

118 Contrarium licèt teneat *Gratian. in ſua deciſ. 199. & Rota deciſ. 33. de appellat. in nou.*

119 Declara tamen, quòd in Curia Archiepiſcopali Neapol. fuit iudicatum ſecundum opinionem Oſaſchi, *vt teſtatur dictus Riccius in ſua collect. 276. par. 2. in fine*, & hanc opinionem tenuit *etiam Franc. Marc. in ſua deciſ. 270. nu. 2.*

120 Concordatur tamen, quòd ſcilicèt prima opinio procedat de Iure Canonico *iux. text. in c. ſi is cui, & ibi gloſ. de off. deleg. in 6.* Secunda verò procedit de iure Ciuili, cuius enim vigore, cum Iudex ſit ſemper certus, igitur appellatio alternatiua reſoluitur in ſimplicem poſitionem, & ſic ſemper cenſetur appellatum ad competentem, *vt ait Cappell. Tholoſ. latè per Aufrer. in deciſ. 474. & pro prima opinione facit deciſ. Thoming. 140. idem Aufrer. deciſ. 470.*

121 Extende primò illam ſecundam opinionem procedere, & ſeruari de ſtilo Rotæ Romanæ, vbi eſt valida appellatio alternatiuè interpoſita, *vt teſtatur dicta Rota deciſ. 30. de appellat. in nou.* vbi ait, quòd Curia indiſtinctè appellationẽ hoc modo interpoſitam admittit, qui ſtilus Curiæ Romanę ab omnibus ſequẽdus venit, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 270. par. 1. Bellamer. dec. 879. Guidop. deciſ. 170. & Macerat. deciſ. 38. lib. 2.*

122 Extende ſecundò eò magis procedere, quando intra decem dies appellatus certificaretur, de quo Iudice ſentijt appellans, *vt ait Rota deciſ. 243. in nou.*

123 Extende tertio procedere veluti ſi fuiſſet appellatum ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum, vel ad Papam, quia appellatio tali modo interpoſita ſuſtinetur, & hanc appellationem ſolitam eſſe recipi à Rota, etiamſi appellans intra tempus proſequendæ appellationis non elegerit, eam coram Papa proſequi velle, teſtatur *Bellamer. in deciſ. 479.*

124 Et nota, quòd in dubio appellatio ſemper præſumatur in tempore interpoſita, *vt ait Magon. deciſ. Lucen. 49. nu. 27. Rota deciſ. 39. de apellat. in nou. Gratian. deciſ. 214. num. 9. & Rota deciſ. 53. num. 3. par. 1. diuerſ.*

125 Subextende, quòd ad hoc, neque etiam notitia ſententię præſumatur in dubio, niſi contrarium probetur, *vt ait Gratian. deciſ. 124. & Card. Thuſch. in verbo appellatio concluſ. 355.*

126 Contrarium, quòd ſcilicèt allegãti appellationem non ſufficiat de ea docere, niſi probet etiam illam fuiſſe in tempore interpoſitam, *fuit dictum in vna Calaguritana Theſaurariæ 4. Februarij 1587. coram Clemente Octauo, tunc Rotæ Auditore, & in alia Conchen. de Velet ta coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 422. num. 5.*

127 Quinimmò appellans tenetur de illius proſecutione docere, aliàs ſeruatis prius illis quatuor terminis, ad docendũ de appellatione, ac illius legitima proſecutione

quutione docere, aliàs ſeruatis prius illis quatuor terminis, ad docendum de appellatione, ac illius legitima proſecutione, poterit non docto de ea ad executionem, ac expenſarum taxationem procedi, vt in Vrbe ita quotidie ſeruari vidi, & faciunt tradita per Grat. in ſua deciſ. 273. num. 2. & Rota deciſ. 25. de appellat. num. 3. in nou. & deciſ. 156. num. 1. par. 2. in recent. licèt Card. Seraph. in ſua dec. 564. num. 6. dicat, quòd lapſus termini, ad docendum de appellatione deſertionem non inducit, ſed ſolum operatur, vt Iudex à quo ad executionem procedere valeat, animaduertendo, quòd ille terminus incipit currere à die ſcientiæ illius præfixionis, licèt recipiat interpretationem à iure communi, vt ait Rota ibi coram Seraphino.

128 Fallit tamen primò illa auth. hodie, C. de appellat. quando quis ob paupertatem appellare nequit, quia tunc illud tempus decem dierum non currit, vt ait Grat. in dec. 34. & Caputaq. dec. 73. lib. 3.

129 Licèt ſecus ſit, quando, quis ab initio poterat in cauſa comparere, quia tunc illud impedimentum paupertatis, non eſſet ſufficiens ad obtinendam reſtitutionem, vt ait Aegid. dec. 44. & Rota in Burgen. alimentorum 6. Martij 1573. coram de Rubeis.

130 Et ſic igitur nõ ſufficit impedimentũ in vna parte anni, ſi in alia parte nõ fuit facta diligentia, vt ait Rota deciſ. 156. n. 2. parte 2. in recent.

131 Fallit ſecundò in muliere, minore, & Ruſtico, quia in non appellando infra prædictũ tempus, excuſantur, vt ait Vrſil. ad Affict. dec. 344. n. 5. neq. ob id ruſticus tenetur neceſſariò apoſtolos petere, vt ait Scac. de appel. q. 13. n. 33. & 41.

132 Quod tamen ſecus eſſet, quando ruſticus, & cęteri copiã peritorum habere potuiſſent, quia tũc excuſandi non venirent, vt ait Anchar. q. 51. n. 23. lib. 3. Grat. in addit. ad deciſ. 223. n. 1. Aymon. conſ. 179. n. 9. & Rot. in Carthaginen. fructuum 29. Maij 159. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 1131. n. 4. Item ſecus eſſet, quando minor eſſet induſtrioſus, & negociari ſolitus, vt dixi in concl. 86. n. 233. ſiue etiã eſſemus in muliere, vti diligẽtiſſimus paterfamilias ſolita contrahere, quia tunc illis non ſuccurritur beneficio reſtitutionis in integ. vt fuit dictũ à Rota in Bonon. pecuniaria 19. Martij 1610. coram Card. Sacrato & Grat. lib. 2. diſcept. c. 279. nu. 56. & ſeq. & lib. 4. cap. 756. num. 18.

133 Fallit tertiò, quando appellare debens fuiſſet alio modo legitimè impeditus, quia tunc ei tempus non currit, Magon. deciſ. Lucen. 49. num. 21.

134 Quod tamen declara verum eſſe, vt ſcilicèt impedimẽta ſuffragentur, quoad excuſationem à deſertione cauſæ, at ſecus ab incurſu attentatorum, vt ait Cardinalis Seraph. deciſ. 1335. num. 2.

135 Vnde videmus, quòd ſi appellãs ob infirmitatem pro apoſtolis non redierit excuſatur, ſi non potuit tamen ſibi per procuratorem prouidere, at ſecus ſi potuerit, quia tunc appellans non excuſatur, idem Cardinalis Seraphinus deciſ. 1131. num. quarto.

136 Et ſic ꝙ eo caſu appellatio fieret deſerta, fuit dictum in vna Foroliuien. fideicõmiſſ. Veneris 20. Aprilis 1585. coram Corduba, & Grat. lib. 1. diſcept. c. 10. n. 5. in fine & Rota dec. 178. p. 1. & dec. 144. n. 1. par. 2. diuerſ. & dec. 420. num. 2. par. 2. in recent. & ibi aliæ deciſ. allegantur, & per Gregor. dec. 573. num. 1, & ibi per addẽn. num. 12. & ita fuit dictum in Leodien. Parochialis 20. Maij 1622. coram Card. Caualerio, & in Caſtren. Pecuniaria 25. Aprilis 1627. coram Merlino.

137 Sed declarã tñ id, ꝙ fuit dictum de impedimento, procedere, dũmodo illud ne dum probetur, quia cum ſit quid facti non præſumitur, niſi probetur, ſed etiam quòd fuerit immediata cauſa impedimẽti, vt ait Grat. deciſ. 34. num. 17. & fuit dictum in Collen. penſionis Mercurij 9. Iunij 1604. coram Coccino, & in alia Abalen. Capellaniæ 9. Decembris 1605. coram Cardinali Marcomontio, quæ eſt in recent. deciſ. 156. num. 2. par. 2.

138 Extende, ꝙ neque de eo ſufficeret apparere, ſed omnia debent conſtare per acta, vt ait Franciſcus Marchus deciſ. 283. nu. 3. p. 1. item, quòd clarè etiam probetur diligentia de eo remouẽdo, vt ait Rota per Gregorium deciſ. 501. numero primo.

139 Et rõ eſt, quia tũc Iudex, qñ de impedimẽto apparet, poteſt aduerſus talẽ lapſũ

temporis reſtituere appellantem, & eum in priſtinum ſtatum reponere, *idem Frãc. Marc. ibi ſupra num.* 3.

140 Immò, quòd illud impedimentum poſſit per iuramentum admitti, *ait Guidopapa deciſ.* 205. *& deciſ.* 244. *&* 436. *& quæſt.* 14. *&* 20. *& Rota deciſ.* 25. *in fine* 2. *addit. de appellat. in nou. & deciſ.* 34. *de præben. in antiq.*

141 Extende idem procedere in procuratore, cuius iuramento ſtatur ſuper diligentia appellantis, ſed non illi ſtatur, ſi dicat ſe fuiſſe debitè proſequitum, *vt ait Rota deciſ.* 34. *de præben. in antiq.* ſed, quòd negligentia procuratoris dominũ non excuſet in non appellando, ſed quòd illi ſit imputandum, ſi diligentem procuratorem non adhibuit, *fuit d. in vna Salutiarum penſionis* 14. *Nouembris* 1616. *coram Card. Veroſp. & per Greg. deciſ.* 573. *& ibi in addit. n.* 13. *& in pluribus alijs deciſionibus per adductis per addent. ad Burattum in dec.* 585. *ſub. lit. A.*

142 Extende ſecundo, quòd etiam per vnum teſtem appellatio probetur, *vt ait Rota deciſ.* 19. *de re iudic. in nou.* licèt Rota ibidẽ dicat dũmodo probetur amiſſio Inſtrumẽti appellationis, nec nõ illius tenor, quod tamẽ dicit eſſe impoſſibile.

143 Fallit quartò *dicta auth.* hodie vbi eſſemus in cominatione, vel in præcepto à Iudice ſine cauſæ cognitione facto à quibus quandocunq. appellare licebit, *veluti dixi in ampliatione* 31. *& Grat. lib.* 2. *diſcept. cap.* 239. *num.* 16.

144 Modo hic ſuper intelligentia iſtius termini interponendæ appellationis legitimè, ſcire debes, quòd appellãs tenetur redire pro apoſtolis infra terminũ iuris, ideſt trigiuta dierũ, quando huiuſmodi terminum conceſſit, ſed, quando Iudex dedit reuerentiales, tunc tenetur redire appellans pro eis intra decem dies, aliàs cenſetur appellationi renũciaſſe, & ſic eo caſu ſententia in rem iudicatam tranſit, *Rota dec.* 178. *par.* 1. *diuerſ. & d. dec.* 144. *n.* 1. *par.* 2. *diuerſ. & deciſ.* 420. *n.* 2. *p.* 2. *in recent. & fuit dictum in Aſſiſien. Canonicatus penes Marcheſ. p.* 2. *de commiſſ. fol.* 14. *& in alia Foroliuien. de Torellis coram Card. Marcomontio penes eundem Marcheſ. d. p.* 2. *fol.* 79. *& Grat. dec.* 114. *n.* 1. *& Rota dec.* 50. *in fine de appellat. in nou. & Rota per Burat. in deciſ.* 556. *& ibi latè, & pulchrè per addent. & veluti ſuperius dixi ſub n.* 136. *& ibi ad id multæ deciſiones alllegantur.*

145 Licèt tamen ſit benè verũ, quòd opus nõ eſt redire pro apoſtolis intra decem, datis reuerentialibus, vel infra menſem dato termino iuris, quando appellans legitimè appellauit, & cauſã intra terminum committi fecerit, *vt ait Rota per Verall. deciſ.* 32. *n.* 1. *& dec.* 115. *n.* 1. *p.* 1. *& ibidem deciſ.* 38. *num.* 1.

146 Et quando Auditor præſumatur dediſſe reuerentiales *docet Caſſad. deciſ.* 7. *num.* 1. *de appellat.*

147 Sed, ſi eos dederit, nota, quòd illi ſolùm operantur effectum deuolutiuum, non autem ſuſpenſiuum, *vt ait Benintend. dec.* 13. *& Rota in Romana dãnorũ, & intereſſe* 10. *Iunij* 1591. *corã Penia.*

148 Neq. (vt ſuperius eſt) impedimentum infirmitatis, vel alio modo ſuperueniens appellantẽ ab eorum reſponſione excuſat, *vt fuit dictum in Salutiarum penſionis* 19. *Nouembris* 1616. *coram Veroſpio, & in Foroliuien. fideicomiſſi* 21. *Aprilis* 1581. *coram Cantuccio, & in d. Salutiarũ penſionis* 14. *Nouembris* 1616. *coram Cardinali Veroſpio, & in alia Meten. Canonicatus* 21. *Iunij* 1928. *coram Veroſpio Iuniori. Creſcent. dec.* 17. *eodem tit. in antiq. & dec.* 144. *n.* 2. *par.* 2. *diuerſ.*

149 Veluti eodem modo dicitur de eo impedimento Iudicis, quod partem nõ excuſat à lapſu inſtantiæ, ſi potuit tamen per recurſum ad ſuperiorem ſibi cõſulere, *vt ait dec. Pedemont.* 12. *n.* 9. *Alex. conſ.* 72. *n.* 11. *lib.* 3. *& Rota in Peruſina de Vbaldis* 17. *Iun.* 1588. *coram Pamphil. & per Buratt. & per addent. ibi ſupra.*

150 Reſtringe tamen in materia reditionis pro apoſtolis, quòd ſi appellans fecerit committi cauſam infra dictum terminum iuris, tunc ſententia in rem iudicatam non tranſit, etiamſi poſtea dictus appellans pro apoſtolis non rediret, *vt ait Veral. dec.* 32. *par.* 1. *& dec.* 115. *p.ar.* 2. *Rot. dec.* 734. *p.* 4. *in nou. & in Auen. bon.* 22. *Maij* 1606. *coram Litta, & Rot. per Burat. d. dec.* 556. *& ibi per addend.*

151 Quod tamen intellige verum, ſi quãdo fuit interpoſita appellatio fuerunt, etiam petiti apoſtoli, aliàs nõ ſuffragaretur, licèt intra dictum terminũ iuris fuiſſet cõmiſſa cauſa, veluti declarat *Verall. ibi ſup.*

Rota

Rota in Legion. Paroch. 1. *Feb.* 1589. *corã Comitulo, & dec.* 420. *n.* 2. *p.* 2. *in rec. Caputaq. dec.* 38. *la* 2. *p.* 1. *& deciſ.* 115. *p.* 2.

152 Et ratio eſt, quia apoſtolorum petitio eſt de ſubſtantia appellationis, immò nec eo caſu ſufficeret præſentatio commiſſionis manu Regentis ſignata, quia illa ſolam diligentiam probat, & a lapſu decem dierum excuſat, ad effectum faciendi committere cauſam appellationis, ſed non excuſat illa præſentatio à reditu pro apoſtolis, *vt fuit dictum in illa Foroliuien. de Thorellis penes Marcheſ. in præcit. loco, & in alia Calaguritana de Amazo* 25. *Maij* 1612. *corã Manzanedo, & in Meten. Canonicatus* 21. *Iunij* 1628. *coram Veroſpio, & Rota dec.* 41. *de appellat. in nou. & deciſ.* 50. *num.* 3. *eodem tit.* Immò illa pręſentatio commiſſionis coram D. Regente ſolum ſuffragatur, quando ſunt dati Reuerentiales pro oſtendenda diligentia, de faciendo committere cauſam, intra triginta dies, at ſecus, quando fuiſſet datus terminus Iuris, quia tunc omnino dẽt reuerti pro apoſtolis per appellantẽ, *vt fuit dictum in illa Foroliu. de Torellis, quę eſt apud Marcheſ. de commiſſ. to.* 2. *fol* 79. *& in Caſtren. pecun.* 25. *Apr.* 16 7. *corã Merlino.*

153 Sed nota tñ, quòd illa præſentata, ſi datur, operatur dilationem alterius mẽſis, vt quotidie in Vrbe ſeruatur; & tunc non poteſt cogi appellans fidem facere Iudici de præſentatione, vel de proſecutione, *vt ait Cappell. Thol. dec.* 446. *n.* 2. Aliàs abſurdum eſſet, appellãtem producere acta ſuis ſumptibus, & partẽ aduersã iuuare, producendo fidem pro ea, *vt ait Cappell. Tholoſ. dec.* 342. *num.* 4.

154 Cõtrarium huic opinioni licèt dicat *in dec.* 91. *n.* 2. vbi ait, quòd appellãs tenetur tradere copiam appellationis Iudici.

155 Declara tamẽ, quod quãdo Iudex ſemel intra terminũ apoſtolos dedit, ſiue appellationi detulit, tũc appellãs pro apoſtolis redire, & amplius comparere corã eo non tenetur, *vt fuit dictum à Rota per Card. Seraph. dec.* 565. *n.* 1. *& in alia Cõpoſtellan. Parochialis* 26. *Iun.* 1619. *corã Dunozetto, Creſc. dec.* 2. *de appell. Caputaq. ciſ.* 38. *la* 2. *p.* 1. *& dec.* 115. *p.* 2. *Rota dec.* 734. *p.* 4. *diuer. & per Gregor. deciſ.* 573. *& ibi per addent. n.* 14. *vbi teſtatur ita fuiſſe reſolutum à Rota in Ariminen. bonorum* 22. *Maij* 1606. *coram Litta, & in alia Veneta ſequeſtri* 26. *Iunij* 1626. *coram Durano.*

156 Et rõ eſt, quia cũ tunc Iudex functus ſit officio ſuo, idcircò illius Iuriſdictio expirata dicitur, *vt ait Caccher. dec.* 131. *& Marta in cõpil. dec. in verb. appell. c.* 62. *to.* 1. *& Rota dec.* 57. *n.* 2. *de appell. in nouis.*

157 Extende id eò magis procedere, iuxta ſtatuta Delphinalia, vbi ſufficit ſemel pro apoſtolis rediſſe, immò comparitio pro conceſſione habetur, & id procedit, etiamſi Iudex plures terminos ad habendam ſuper eis dandis reſponſionem, dederit, & tunc datur tempus 40. dierum, quibus elapſis appellatio deſeritur, *vt ait Guidop. deciſ.* 25. *& Marta ibi ſup.*

158 Licèt *Aegid. Bellamer. dec.* 343. dicat, quòd vltra ſecundam vicẽ, quis pro apoſtolis cõparere non tenetur, aliàs eos nõ petendo appellationi renunciare cenſetur; *idem Bellamer. dec.* 152. & *Rota deciſ.* 57. *de appellat. in nou. num.* 2.

159 Et licèt ante dictam dationem apoſtolorũ cõmiſſio cauſæ valeat, tamen, ſi à parte opponatur Iudex appellationis procedere non poteſt, quia remanet primus Iudex, *vt ait Rot. dec.* 19. *de appellat. in antiq.*

160 Sed hic opportunè notandũ erit, qñ Iudex appellationi deferat, & illi tunc deferre videtur, quando dat apoſtolos reuerentiales, & eo caſu à ſe iuriſdictionem abdicare dicitur, adeò vt in poſterũ cauſa dicatur effecta appellabilis, & ſic Iudex à quo eo caſu non poteſt ad executionem procedere, ſed omne in cauſa appellationis venit terminandũ, *vt fuit dictum in Rom. damnorum, & intereſſe de Gabriellis Lunæ* 10. *Iunij* 1591. *coram Penia, & Rota dec.* 562. *n.* 1. *p.* 2. *in recent. & Grat. in ſua dec.* 2. *n.* 21. vbi ait, quòd tunc delatio transfert acceſſoriũ, & principale, ſed quando id procedat, *ait idẽ Grat. in ſuo lib.* 1. *diſcept. c.* 169. *n.* 19. *& dec.* 204. *n.* 1. *in addit. & veluti latè dixi inferius ſub n.* 502. *& ibi recurras.*

161 Sed declara tamen illud eſſe verum, quòd ſcilicèt appellatio, per Iudicẽ admiſſa, & ei defferendo, abdicationẽ iuriſdictionis Iudicis à quo, operetur, quando tamen pars non opponit, at ſecus, ſi opponat, *vt diſtinguit Rota dec.* 774. *num.* 2. *par.* 1. *diuerſ.*

Et ratio eſt, quia ſtante oppoſitione partis, non poteſt admiſſio, & delatio appel-

lationis, nec non datio reuerentialium operari validitatem appellationis, & nullitatem decreti relaxationis mandati, quando aliàs dicta appellatio non eſſet admittenda, veluti, quia ageretur de mercede, aut de ſimili non appellabili, *vt ait Rota in dict. dec. 774. & fuit dictũ in vna Mantuana Iuris Paſcendi 26. Iun. 1628. corã Card. Virili, & prius in Aeſina Saluiani Ven. 18. Iun. 1627. corã DunoZetto.*

162 Extende idem pari modo procedere, quoad dictam abdicationem iuriſdictionis, quãdo Iudex detulit appellationi friuolæ, ab interlocutoria, & non admittendæ, quia, ſi Iudex eam admittit, iuriſdictio expirat in totum ad ſuperiorẽ, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. dec. 171. nu. 3. & prius in Tullen. bonorum, & attentator. 6. Nou. 1600. coram Litta, & in Leodien. Abbatiæ Cinacen. 6. Nouem. 1620. coram Sacrato, & latè Scac. de app. q. 17. lim. 6. memb. 7. n. 92. & limit. 47. membro 7. num. 91.* & propterea hic notandum eſt, quòd delatio, quoad deuolutionem, conſideratur in appellatione ab interlocutoria, ſed non conſideratur in ea à diffinitiua, quia in ea ſemper deuolutio fit, ſiue Iudex deferat, ſiue non, *vt ait Rota per Put. deciſ. 102. n. 3. lib. 3. & Gratian. dec. 202. n. 6. in addit. & Benint. deciſ. 1. Rotæ Bonon.*

163 Contrarium tamen, fuit deciſum per Dominos de Rota, qui dixerunt illam cauſam per delationem eſſe effectam appellabilem, quoad effectum deuolutiuum, non autem ſuſpenſiuum, *vt ait Benint. deciſ. 17. & Rota per Burat. in dec. 556. & ibi pulchrè diſtinguit D. Ferentillus in ſuis addit. ſub num. 16.*

164 Et rò eſt reuerentiales à Iudice dati intelliguntur, quatenus ſẽtẽtia appellatio nẽ &c. Ideò videmus, quòd quãdo appellatio nõ eſt admittenda, quoad effectum ſuſpenſiuũ, tunc delatio Iudicis non impedit, quominus Iudex appellationis poſſit in primis, & ante omnia dictam ſentẽtiam exequi, & maximè, quando comiſſio eſſet cũ illa clauſula (nec aliter Aegidiana, &c.) *vt ait Rota ibi corã Penia in illa Rom. damnorũ, & intereſſe de Gabriel lis Lunæ 10. Iun. 1591.* quòd procedit, etiã ſi Iudex dederit apoſtolos reuerentiales in forma, quia nihilominus refutatorios dediſſe cenſetur, *vt ait Caſſad. dec. 7. n. 5. de apell. Grauat. ad Veſtr. in lib. 7. c. 3. n. 69. in ſua praxi. Marcheſ. de cõm. ſ. par. 2. c. 1. n. 45. fol. 7. Rota dec. 6. de app. in antiq. & in Anconitana de GoZis 1. Iulij 1592. coram Pamphilio Sen.*

165 Veluti eodẽ modo dicitur de clauſula (ſi & in quãtũ) quę in appellatione importat admiſſionẽ in caſu, in quo intrat admiſſio, aliàs ſecus. *Surd. in ſua dec. 264. n. 18. & fuit dictum à Rota in vna Valentina de Conſentayna 30. Ianuarij 1581. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis dec. 499. n. 2. & Octau. Cacchér. dec. 131. & Marta ibi ſupra in dicto c. 7. & Grat. dec. 202. num. 6. in addit. & Rota in vna Eſina Saluiani Veneris 18. Iunij 1627. coram DunoZetto, & in alia Mantuana Iuris paſcendi 26. Iunij 1628. coram Card. Virili & in eadem 26. Martij 1629. coram Durano, & prius in Eſina Salu. 18. Iun. 1627. corã Vbaldo, & per Burat. dec. 171. & ibi per adden. ſub lit. B. n. 9. & prius dec. 687. n. 2. par. 1. diuer.*

166 Extende, quòd etiam cenſeatur appellationi delatum per clauſulam (ſi & in quantum de iure) vel per illam (niſi ſi, & in quantum) ſiue potius cum alia clauſula, quatenus de iure; & non alias, aliter, nec alio modo, quia prædictæ clauſulæ operantur, vt intelligatur admiſſa appellatio, ſi ex cauſa rationabili interponatur; At ſecus ſi ex irrationabili, *vt dicunt D D. allegat. ab addente ad dec. Buratti 17. ſub n. 9. Card. Seraph. dec. 499. n. 2. & Rota in Ferrar. Decimarum 21. Aprilis 1621. coram Vbaldo, & in Leodien. Abbatiæ 14. Ianuarij 1622. coram eodem, poſtea confirmata 25. Maij eiuſdẽ anni coram eodem Vbaldo, & in alia Aeſina Salu. 18. Iunij 1627. coram DunoZeto idẽ ait Benintend. in dec. 1. per tot. Rot. Bonon. & Grat. lib. 5. diſcept. c. 960. n. 10.*

167 Subextende idem procedere in Iudice appellationis, qui ſimpliciter dicat bene iudicatum, & malè appellatũ, quia tunc primam ſententiam confirmare dicitur, & è contra, ſi diceret malè iudicatum, & benè appellatum, *vt ait Salic. in l. eos C. de app. & ibi latè, & Rota ibidem.*

168 Rurſus hic obiter erit notandũ, quòd licèt de Iure appellatio in multis caſibus denegetur, tamen in foro conſcientiæ, tenetur Iudex ſemper eam admittere, ſi eſt iuſta, *vt ait Nauar. in c. 25. n. 14. verſ. nota tertio ſequitur Roderiq. de ordin. Iudic. c. 13. nu. 3. & Ioan. Valer. de*

de diff. int. vtrumq. for. in verbo appel latio differentia 2.

169 Extende eodem modo procedere, de Iudice appellationis friuolæ deferente, qui in foro contentioſo non punitur, immò excuſatur, nec litem ſuam facit, licèt malè pronunciauerit, quia Iudex ex ſola prolatione ſententiæ nullæ, ſeu in iuſtę, litem ſuam non facit, niſi etiam executio facti accedat; licèt tamen peccat Iudex in foro animæ, ſi huiuſmodi appellationibus deferat, veluti eodem modo dicitur de appellante ex cauſa veriſimili, & probabili, ſed non vera, qui nedum mortaliter peccat, ſed tenetur etiã parti ad dãna, nec Iudex excuſatur à legibus, quæ huiuſmodi actus permittunt, quia illæ intelligunt de iuſtis, ſed non è contra; *idem Valer. in prǽcitato loco.*

170 Vndè nota igitur, quòd ad euitandũ illud periculũ rei iudicatæ, ob non redditionem pro reſponſione apoſtolorum, poteſt appellans impetrare cõmiſſionẽ, cum derogatione termini, ad reddendũ per apoſtolis, *vt ait Ferrantes Garzareus in ſuo patrocinio 69.* Veluti etiam poteſt Iudex dato vno termino iuris appellãti, alium terminum pro apoſtolis, vt praxis obſeruat, & tunc, ſi ipſe non cõparet, fit progreſſus ad reuerentiales, *vt ait Rota dec. 334. p. 3. diuerſ.* & in hoc videndus eſt *Scacc. de appell. lib. 3. cap. 2. q. 14. num. 12. cum ſeqq.*

171 Sed ſi in commiſſione addatur illa clauſula (quam, & quas) tunc non erit dubitãdũ, quin appellatio benè fuerit intro ducta, *vt ait Card. Seraph. in deciſ. 944. num. 3.*

172 Fallit quintò dicta *auth. hodie*, quãdo eſſemus in laudo, *vt ait Afflict. dec. 132. ſub num. 1.* vbi firmat, quòd à laudo poteſt haberi recurſus ad arbitriũ boni viri, intra triginta annos, quibus tamẽ elapſis in rẽ iudicatã tranſit, ex ſentẽtia, *Bart. & aliorum per Afflict. allegat. in præcit. loco.*

173 Fallit ſextò veluti, ſi eſſemus in reclamatione à ſententia Sacri Conciſtorij, quam, ſi infra decem dies procurator nõ fecerit, tunc poteſt ſupplere Dominus, ſed tunc dies currunt à die ſententiæ, nõ autẽ à die ſcientiæ ex quo cauſa eſt pertractata per procuratorem, *vt ait idem Afflict. deciſ. 344. num. 1. & 2.*

Vrſel. Thom. 2.

174 Ratio autem illius fallentiæ ea eſt, quia procurator verè contumax, non reijcit Dominum ab appellando, & præſertim, quando conſtaret, quòd fraudulenter, & colludendo omiſerit appellationem, vel euidenter ex eiſdem actis appareat procuratorem debuiſſe appellare, & non appellauit, item quando procurator non eſſet ſoluendo, ſiue ex legitima cauſa fuerit abſens; Secus autem, ſi non dolosè omiſerit procurator appellare, quia tunc Domino præiudicat, *vt ait Afflict. ibi ſupra nu. 1. & ſeqq. & Lancellot. in 2. par. cap. 12. limit. 50. num. 86. tit. de attent. appellat. pend. & ſub num. 92.* ait prædicta eò magis procedere in cauſis arduis, prout ſunt matrimoniales, in quibus culpa procuratoris in non appellando non nocet Domini; Immò, quando procurator nollet ex aliqua cauſa appellare, tunc ſententiam contra ſe latam tenetur Domino denunciare, *vt ait idem Lancellottus dicta ſecunda parte, & capitulo 12. ampliatione 15. num. 37.* Licèt ſecus, ſi Dominus aliundè certior fuerit factus, quia tunc intraret regula, quòd certus amplius certiorari non debet, *idem Lancellot. ibi ſupra num. 38.*

175 Extende præterea, quòd quando eſſemus in vero contumace, vt in citato perſonaliter, tunc tempus appellandi, contra eum currere incipit à dicta die ſententiæ, non autem à die ſcientiæ; Secus verò, quando ſententia feratur contra Dominum contumacem non verum, ſed præſumptum, quia tunc ea in rem iudicatam non tranſit, niſi poſt decem dies à die ſcientiæ, in quo ſciuit ſententiam contra ſe latam fuiſſe. Et notitia ſententiæ ad hunc effectum arguitur, ex receptione alicuius rei, in vim ſententiæ, *vt ait Rota dec. 396. num. 1. & 2. par. 2. in recent. Capicc. deciſ. 139. Verall. dec. 64. & 415. par. 2. & Gratian. lib. 4. diſcept. c. 708. nu. 14.*

176 Licèt ſecus eſſet, ſi talis fuiſſet perſonaliter citatus, ſed tamen in alieno territorio, quia tunc ille ſolum dicitur contumax, quoad effectum, vt poſſit dari immiſſio, at ſecus, quoad alios effectus cõtumaciæ, vt ſuperius dictũ eſt, *& Rota deciſ. 618. num. 3. par. 1. in recent. & Acchil. dec. 1. de dol. contum.*

Extende, quòd verus contumax (inter alia) ille Procurator quoq. dicitur, qui nunquam in cauſa comparuit, licèt ſecus, ſi in aliquo incidenti non comparuiſſet, etiam ſecundum aliquos in citatione ad audiendam ſententiam; quamuis tamen prædicta regula non procedat in Ruſtico, & muliere, qui licèt ſint veri contumaces, nihilominus appellant, *vt dicunt DD. allegati ab Vrſillo in dicta deciſ. 344. num. 4. & 5.*

177 Subextende illud, quod fuit dictum de vero contumace adeò eſſe verum, vt neque propterea ei ſit danda reſtitutio, niſi parito iudicato, & refectis expenſis, *vt ait Mohedan. deciſ. 539. & Papazon. in addit ad deciſ. 5. de reſtit. in integr. in nou.* & propterea videmus, quòd creditore immiſſo impoſſeſſionem ex primo decreto bonorum debitoris contumacis, ſi debitor compareat, & fideiubat de ſiſtendo iuri, tunc ea poſſeſſio venit relaxanda, ſed refectis expenſis; at ſecus, ſi lata ſententia in poſſeſſionem mitteretur, quia tunc ea non relaxatur, niſi facta reali ſolutione *iuxta trad. per Surd. in ſua deciſ. 46. num. 10.*

178 Extende immò id quoque procedere, ſi ſententia vnica ſolum eſſet per contradictas lata, *vt ait Puteus deciſ. 7. de reſtit. in integ. & Rota in Exemen. Parrochialis 9. Februarij 1560. coram de Rubeis.*

179 Subextende prædicta procedere, etiam in Procuratore perſonaliter citato, niſi tamen illius dolus concurrat, vel alia cauſa mouerit animum Iudicis, ad ita faciendum *vt ait Caſſad. deciſ. 5. de appel. lat. Rota deciſ. 156. diuerſorum in manuſcriptis.*

180 Rurſus nota, quòd verus etiam contumax dicitur ille, qui Procuratorem cõſtituit, & ille alium ſubſtituit. ſed poſtea ſubſtiturus recedit, quia tunc poteſt per contradictas procedi, quoad validitatem ſententiæ, docto de illius ſubſtituti abſẽtia, quicquid ſit, quoad alios effectus, *vt ait Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 364. nu. 22. & ita ſemper fuiſſe ſeruatum teſtatur Acchil. de Graſſis deciſ. 1. alias 131. de dolo, & contum. reprobata doctrina Vitalini in clement. ſi quando eodem tit.*

181 Secus autem, ſi proceſſus fuerit fabricatus, vt puta per affixionem contra ſubſtitutum, nulla habita ſubſtituentis ratione, qui remanabat procurator, quia tunc erit nullus, cum nunquam remedio ſubſidiario ſit locus, quandiù adſit, qui citari poſſit, *vt ait Aegid. deciſ. 155. & Rota in Anconitana Mercedis 20. Decembr. 1602. coram Card. Sacrato.* Sed ſi vis ſcire eſſentiam, & ſubſtantiam proceſſus fabricandi per contradictas recurras *apud Veſtr. in ſua prax. lib. 1. cap. 5. nu. 2. & 4.* vbi ait, quod principalis citetur perſonaliter, ſiuè ſi eſt locus citationi, p edictum, tūc ſi principalis per ſe, aut per procuratorem non comparuerit, proceditur per contradictas, *idem ait Veral. deciſ. 107. num. 3. in fine par. 2. & deciſ. 102. num. 1. & deciſ. 135. par. 3. Achil. deciſ. 15. num. 3. de appellat. Caſſad. deciſ. 6. num. 2. tit. vt lit. pend. Rota deciſ. 15. de reſcrip. in nou. & ibi per addent. n. 1. Rota deciſ. 10. num. 1. de re iud. in nou. & deciſ. 36. par. 3. lib. 3. diuerſ. Seraph. deciſ. 1018. num. 4. & 1100. num. 5. & latè, & pulchrè fuit tractatum de hac materia à Rota in Ianuen. Separationis Thori Luna 16. Februarij 1632. coram Coccino Decano, ad quam deciſionem in hac materia ſemper recurras, quia eſt Magiſtralis, veluti in alia deciſione, in hac ea dem cauſa facta 5. Maij 632.*

182 Vnde pro corroboratione prædictæ rægulæ erit igitur notandum, quod regularitèr ſcientia debet eſſe certa, per intimationem ſententiæ, ſiue citationem perſonalitèr factam, cum non ſufficiat domi intimari, ad hoc, vt quis ab appellando, elapſis dictis decem diebus, excludatur, *vt ait idem Vrſill. in dicta deciſ. 394. num. 2.*

183 Et ratio eſt, quia per citationem domi factam non poteſt in appellante vera contumacia redargui, ſed ſolùm ficta, *vt ait Rota in deciſ. 2. de dolo, & contum. in nou.* Er propterea poteſt valide poſt decem dies appellatio interponi, cum eo caſu dies ſint vtiles, nec per conſequens currunt, niſi à die habitæ notitiç, *vt ait Rota in dicta deciſ. 2. & dec. 46. de appellat. in antiq. & in Bononien. Attentatorum Vener. 12. Maij 1595. coram Orano, quæ eſt penes Marcheſ de commiſſ. par. 1. fol. 63. num. 2. & vide quæ dixi ſupra in ampliat. 36. num. 44. cum ſeqq.*

Fallit

184 Fallit ſeptimò d.regula,quādo ſentē tia eſſet lata partibus præſentibus, quia tunc tempus currere incipit a die ſenten tiæ, itavt alia intimatio amplius non ſit neceſſaria, quia in prædictis modis appellare debens verè dicitur contumax, *vt ait Rota in dicta Colen. penſionis corā Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſio* 183. *num.* 2.

Quinimmò extende, quòd ne dum ſententia partibus præſentibus, abſque citatione valeat, ſed etiam, ſufficit illa procuratoris, ſitū conſtet eum fuiſſe præſentem ad illum actum, & ad illum effectū, *vt dicunt DD.alleg.ab addent.ad deciſ. Gregor.* 576. *num.* 15. *& Card. Seraph. dec.* 388. *nu.* 4. *& latè fuit deduct. in Ferrarien. Decimar.* 12. *Decemb.* 1614. *coram Pirouano*, vbi etiā habetur, quod procurator præſumitur intereſſe in audientia ad illum effectum audiendi decreta, & ſententias Iudicis, & hinc fit propterea, quòd non ſit opus, vt conſtet ex proceſſu eum fuiſſe in ſpeciæ monitum, vt ea audiat, quæ in præiudicium ſui principalis fiunt, *vt pulchrè ait Capicius in deciſ.* 1. *num.* 37. Secus autem ſi conſtaret procuratorem fuiſſe præſentem in Iudicio, ſed ad alium finem, quia tunc illius præſentia, abſq. citationes non ſufficeret, ad eam ſententiam validandā; animaduertendo, quòd illius præſentia probatur, tam ex atteſtatione notarij, *vt fuit dictum in Calaguritana de ſan. Petro* 15. *Iunij* 1618. *coram Card. Pamphilio*, veluti ſi appareret ſtatim dictam ſententiam eum intimaſſe, *vt ait Rota per Gregor. dicta deciſ.* 576. *& in alia Ferrarien. decimarum* 11. *Maij* 1615. *coram Pirouano*. Verum etiā d. illius præſentia præſumeretur, ſi in cōtinenti appellaſſet procurator, *vt fuit dictum à Rota ibi coram Gregorio, & Pamphilio.*

185 Contrarium, quòd ſcilicèt ſententia lata partibus præſentibus non operetur ſcientiam, itavt amplius altera certificatio non ſit neceſſaria, *ait Alex. conſ.* 114. *num.* 6. *& ſeqq. lib.* 5. dicens, quòd talis ſcientia, & pacientia non dicitur con ſenſus, vel voluntas, ſed conſcientia, & propterea non comprahenditur ſub con ſtitutione mentionem faciente de conſenſu, Quinimmo datur quoddam medium inter conſentire, & diſſentire, & illud eſt; nempè, vt quis tacendo acconſentire videatur, vbi de eius vtilitate agitur, diſſentire verò, quando de eius præiuditio, ad tradita *per Seraph. de priuil. Iuram. priuil.* 115. *num.* 7. *& Surd. deciſ.* 47. *num.* 9.

186 Extende eodē modo procedere in his, quæ requirunt ſcripturam, quia tūc pacientia cum taciturnitate conſenſum non inducit, *vt ait Maſtril. ſingul.* 330.

187 Subextende prædicta eò magis procedere, quando quis contradicendo actum impedire non poterat, at ſecus, ſi è contra, *vt ait Surd. deciſ.* 302. *num.* 2. *& prius deciſ.* 47. *num.* 10.

188 Sed prædictis nō obſtantibus, quòd præſentia cum taciturnitate in iudicialibus conſenſum inducat, *ait Grat. in ſua dec.* 54. *num.* 6. *& ita fuit dictum in Bononien. pecuniaria corā Card. Sacrato, quæ eſt apud Pic. ad Statut. Vrbis deciſ.* 61. *& & Rota per Buratt. dec.* 566. *num.* 19. vbi ait, quod ſcientia, & conſenſus præſumitur in eo, qui interfuit negotio.

189 Sed ego pertranſeo, *cum Alex. in dicto ſuo conſ.* 114. *num.* 6. dum tamen agatur de actu, vbi ſit neceſſaria certa, & indubitata ſcientia, quia tunc præſumpta, ex præſentia non ſufficit, quia poteſt eſſe, quòd quis ſit præſens, ſed quòd ob animi diſtractionem non audierit; ſecus verò, quando ſcientia non deberet eſſe certa, pro quibus optimè faciunt ea, quę *ait Vrſill. ad Afflict. deciſ* 344. *num.* 2. & ſic cum prædicta diſtinctione eas opiniones optimè concordare poterimus.

190 Fallit octauò illa regula, quando ſententia eſſet lata in vim monitorij facti, ad audiendam ſententiam, quia tunc ſi pars monita non comparet, cenſetur verè cō tumax, & propterea tempus appellandi incipit tunc currere, prout in perſonaliter citato, *vt ait Felyn. in c. quoad conſultationem in fine de ſent. & re iudic. & Rota ibi coram Coccino in dicta ſua deciſ.* 183.

191 Contrariū tū de ſtylo, & çquitate totius Italiæ, & forſan etiam de iure eſſe ſeruandum, *ait Feret conſ.* 216. *per tot. & Ceph. conſ.* 241. *num.* 4. *lib.* 2.

192 Fallit nonò, ſi appellatio eſſet interpoſita procuratore ad id præſente, quia tūc alia intimatio appellationis nō eſſet neceſſaria. *vt ait Rota deciſ.* 24. *num.* 3. *lib.*

Digitized by Google

lib. ſecundo diuerſorum.

Secus autem, quando, nec procurator, neq. alia perſona legitima eſſet pręſens alicui decreto facto, & præſertim, ſi cum intimatione fieret; quia tunc illud non afficerer, niſi illa intimatione executa, *vt ait Rota per Gregor. deciſ.* 31. *num.* 8. *& per Buratt. deciſ.* 124. *nu.* 22. *allegat. per Card. Caualer. in ſua deciſ.* 486. *num.* 12. vbi propterea ampliat id in rantum procedere, vt ſi dicta intimatio omittatur inſanabilis fiat, etiam ſtāte clauſula arbitrio Rotæ; Et ratio eſt, quia abſenti nunquam dilatio currit, niſi à die intimationis, & maximè, ſi per Iudicem fuiſſet conceſſa, cum intimatione, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. in ſua deciſ.* 267. *num.* 1.

Declara tamen prædicta non procedere in his, quæ quis ſcire tenetur, quia tunc intimatio non eſſet neceſſaria, cum certus amplius certiorari non debeat, & tunc quis certus diceretur, veluti, ſi vnus (verbi gratia) venderet aliquem cenſum alicui, ſed tñ non ſibi, ſed perſonæ intra certum tempus nominandæ, quia, ſi à perſona nominata fuerit acceptata, & approbata dicti cenſus venditio, tali caſu cenſus venditor non poterit, neq. fructus primo emptori ſoluere in futurū, neque minus illius ſortem reſtituere, quamuis altera intimatio ipſi venditori de perſona iam nominata non fuerit facta, quia paria ſunt ſcire, vel ſcire debere, vltra, quòd quis ſcire tenetur, quòd inquirere debet, etiamſi in facto alieno eſſemus, & præcipuè, quando quis habuit certum tempus perquirendi, vt in iſtis terminis *fuit ita deciſum à Rota in Rauēnaten. cenſus coram Card. Caual. quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 3. *per totam.*

Et ratio prædictę declarationis ea eſt, quia intimatio non eſt neceſtaria, niſi, quando in iure eſt expreſſum, & propterea in dubio non pręſumitur, eam eſſe de ſubſtantia, licèt ſecus ſit de ſcientia, quæ de ſubſtantia actus eſſe dicitur, *vt fuit dictū à Rota ibi ſupra coram Cardin. Caualerio.*

Extende ea quæ fuerunt dicta de intimatione neceſſariò fienda parti, procedere quoque in actus reuocatione, quæ omnino prædictę parti venit intimanda, *vt ait Rota deciſ.* 250. *num.* 8. *parte* 3. *in recentioribus*.

193 Præterea hic obirererit notandum in materia proſequēdę appellationis ſuper eo, an ſcilicèt tēpus currat à die interpoſitæ appellationis in partibus, an verò a die commiſſionis in Curia, ſiuè potius à die, quo veriſimilius poterit cō mitti cauſa, in hoc videndus eſt *Puteus in ſua deciſ.* 147. *& deciſ.* 150. *num.* 1. *&* 3. *lib.* 2.

194 Quid, ſi Iudex in partibus dederit parti à diffinitiua appellanti terminum iuris, extra quem dicta pars cauſam committi fecit, ſed pro apoſtolis amplius nō tedijt? Reſpondetur, quòd cum iſto caſu de iure deberentur dari reuerentiales, per quos benè appellationi defertur, idcircò tenuit Rota commiſſionem indè factam valere, nec propterea vllam deſertionem adeſſe, *vt fuit dictum abea per Creſcent. deciſ.* 2. *de appellat. & deciſ.* 54. *eodem tit. in antiq. & Verall. deciſ.* 38. *par.* 1.

195 Fallit tamen, quando appellatio non fuiſſet proſecuta, quia idem erit, ſi appellans appellationenm non proſequitur, quàm ſi eam non interponat, quia vtroque modo lis deſeritur, *vt ait Rota deciſ.* 5. *num.* 2. *de appellat. in nou. & in vna Camerinen. Penſionis Mercurij* 21. *Iunij* 1594. *coram Gipſio, quæ eſt apud Marcheſ. par.* 2. *fol.* 38. *num.* 1. *de comiſſ. & idem ait Rota deciſ.* 206. *par.* 2. *in recent. & Franch. deciſ* 501. *nu.* 1.

196 Veluti eodem modo dicitur, quando quis non appellat, vel minus legitimè appellat, *vt ait Rota deciſ.* 396. *num.* 3. *dicta par.* 2. *in recent.* quia tunc nō appellando cognitio appellationis ceſſat, *vt ait Rota in Calaguritana panis* 10. *Nouembris* 1597. *coram Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 1241. *& Franch. dicta deciſ.* 501. *num.* 1.

197 Rurſus in materia proſequēdæ appellationis nota, quòd ex cauſa duo dantur anni, *vt ait Rota per Buratt. deciſ.* 240. *num.* 1. licèt in dicta computatione non ſit ſubtilitèr, & rigoroſè procedendum, *vt fuit dictum in Hiſpalen. Decimarum* 23. *Maij* 1578. *coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec.* 362. *num.* 1. *& Franc. Marcus deciſ.* 143. *num.* 3. *par.* 2.

198 Et iſto caſu ne appellatio eicatur deſerta

ſerta, dies computantur de horis vigintiquatuor, *ut ait Laurent. deciſ. Auenion. 35. in fine, & Marta in compilat. deciſ. in verbo appellatio cap. 206. in tom. 1.* & propterea videmus etiam, quòd dies, in quo fuit interpoſita appellatio, quoad tempus appellandi computatur, at ſecus in materia deſertionis; vndè illi decem dies dati ad appellandum de momento ad momentum numerantur in primo caſu, at ſecus in eo deſertionis, *vt ait Grat. lib. 1. diſcept. cap. 161. & in ſua dec. Marchiæ 124. fere per totam, & Laurent. ibi ſupra.*

Declara tamen prædictam diſtinctionem poſſe procedere de iure communi; At ſecus in vim conſtitutionis Innocentij Octaui de anno 1487. idus Ianuarij, nec non Pij Quinti §. 12. *in Bullario nouo tomo 2.* nec nonctiam nouæ reformationis Pauli Quinti *in titulo comunia omnium Iudicum, tam ciuilium, quàm criminalium, verſ. Iudices quicunq.* quarum enim vigore, etiam poſt vltimum momentum vltimi diei termini appellare licet, non computata die termini ex vi Innocētianæ, quod tamen intellige verum in Vrbe Romæ, ſed alibi in Statu Eccleſiaſtico obſeruatur, vt ante vltimū momentum decimi diei, & non eo elapſo, ſit interponenda appellatio, & hunc ſtylum ſeruari in omnibus Curijs Pontificijs, teſtatur *Menoch. Veſtr. Bar. & alij allegat. à Scaccia lib. 3. cap. 2. quaſt. 12. num. 52. cum ſeqq.*

Extende prædicta, quæ fuerunt dicta de dinumeratione termini, qui datur ad appellandum, multò magis procedere in eo, per Iudicem proſeruato tento ad ſententiam, qui decem diebus conſtat ad hoc, vt Iudex intra eos, poſſit animum ſuum deliberare in iudicando, qui quidem terminus, non tàm rigoroſè, & ſubtiliter debet ponderari, ſicut ille appellationis, & ideò etiam, quòd Iudex in vltimo momento temporis vltimi diei termini, ſuam ſententiam proferat, nihilo minus ſuſtinebitur, quia retrotrahitur ad primam diem termini proſeruato habiti, in materia ſubſcriptionis ſententiæ, *vt ait Scaccia de appellat. lib. 3. cap. 2. quaſt. 12. nu. 8. & quaſt. 14. nu. 10. & quaſt. 17. limit. 21. num. 23. & ſeq.* dinumerando dies de horis 24. illi incipiendo, non à media nocte, vt fit in contractibus, & vltimis voluntatibus, ſed eadem hora finitur, qua incipit terminus, *vt ait Laurent. deciſ. Auenion. 35. ſub num. 10. quem ſequitur Marta in compil. ſuarum deciſ. in verbo appellatio. cap. 206. & Rota in Romana Societatis 27. Iunij 1598. coram Card. Lancellotto, & Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 161. n. 20.*

Et ratio iſtius opinionis ea eſſe videtur, nedum ex eo, quia finis limitato cedit, & dicitur ille, intra quem res ipſa concluditur, & nihil extra, quem argumento eorum quæ *ait Franc. Marc. deciſ. 338. & prius 143. num. 9. par. 2.* Verum etiā ex altero, quia ſi extrema iſtius termini ideſt principium, ac illius finis, non eſſent habilia ſimul coniungi, vtique talis terminus diceretur eluſoriè datus, ac illuſoriè retrotraheretur, quia finis non retrotrahitur ad principium, quando non inuenit illud conſeruabile, *vt ait Gregor. in ſua deciſ. 395. num. 12.* Aliàs eſſet velle dare correctionem Tribunalium Iudicū ordinariorum, & delegatorum aduniuerſitatem cauſarum, apud quos iſte terminus ſeruari ſolet, quod nullo modo venit tollerandum; immò, verba ſunt improprianda, ad hoc, vt in huiuſmodi Tribunalibus correctio euitetur, *vt fuit dictum in Romana Iuris congrui de Creſcentijs 15. Iunij 1579. coram Robuſterio, & facit doctr. in Intrigliol. ſing. 201. lib. 1.*

Et ratio rationis, quare in termino pro ſeruato ad ſententiam latius ſit procedendum, quàm in eo ad appellandum, ea eſſe videtur, ad hoc, vt quàm citius executioni ſententiæ via aperta fiat, nec nō etiam, quia illa ſolet imponere finem liti, & quem à conuerſo, ſemper apppellatio dilabitur, cum appellans plerumq. appellet animo potius protellandi Iudicium, & defatigandi aduerſarium, quàm ꝙ bonū ius foueat, & ꝑpa ſemper in dubio pro ſentētia venit iudicandū, quia facit de albo nigrum, & de iniuſto iuſtum, etiam, quòd ab ea fuerit appellatum, *vt fuit dictum in Romana domus de Grandis 16. Februarij 1601. coram Penia & coram eodem in alia Rom. dotis Lunæ 11. Maij 1609. & per Buratt. dec. 240. num. 19. & deciſ. 708. num. 3. penes eundem, & deciſ. 258. num. 2. par. 1. recent.*

Vnde

Vnde nimirum, ſi in hoc appellans, & citans ad ſententiam, ſint indicandi ad imparia, & præſertim ex eo, quia appellans in appellando nihil impendit, veluti facit citans ad ſententiam deponendo ſportulas, & alias impenſas pro Iudice, & notario; & propterea meritò, ſi vbique deberet illi prodeſſe ea regula, vt ſcilicèt terminus non computetur intermino, ſed quòd ille ſit incipiendus, à proximo, vt videtur annuere *Laurent. dicta deciſ.* 35. *num.* 10. & ſine dificultate, quãdo terminus adiungitur numero dierum, vel mẽſium cum dictione, *à*, vel *ab*, quæ ſtat excluſiuè, *vt ait Grat. lib.* 1. *diſceptat. capit.* 161. *num.* 1. *& dec. iſ* 124. *nu.* 3. *& ſeqq.* Et veluti cantat noua reformatio Pauli Quinti ſuperius allegata, ibi; Nec non terminos proſeruato habitos intra decem dies, omnino à die habiti termini proſeruato, & non vltra, declarate poſſint, & debeant, licèt poſſit dubitari, an ea vti localis ſit ad alia Tribunalia totius ſtatus eccleſiaſtici extendenda, quòd ego puto verum per ea, quę ſuperius dixi ad fauorem citantis ad ſententiam, ſed redeundo ad id, quod ſuperius dicebamus ſuper deſertione cauſę.

199 Extende, quòd ad hoc, vt appellatio non dicatur deſerta, ex non illius proſecutione, ſufficit quælibet diligentia, *vt ait Rota deciſ.* 156. *num.* 3. *par.* 2. *in recent.*

200 Declara tamen, quòd ſi appellans non docet aliquid feciſſe infra annum pro cõmiſſione cauſæ, tunc ea ſit deſerta, *vt ait Rota dec.* 290. *lib.* 2. *p.* 3. *diuerſ. & Cæſar de Graſſis deciſ.* 134. *num.* 1. *&* 8. *Mohedan. deciſ.* 9. *de appellat.* & (vt ſuperius dixi) non ſufficit allegare impedimentum in vna parte anni, ſi in alia parte agere potuerit, *vt ait Rota dicta deciſ.* 156. *& Cappell. Tholoſ. deciſ* 245. *n.* 1. *& Thom. Faſtol. in ſua deciſ.* 37. *Rota deciſ.* 299. *num.* 4. *lib.* 2. *diuerſ.* vbi nedum de ſtylo Rotæ ita procedere teſtatur, verum etiam ex iuris communis diſpoſitione, *Rota dicta deciſ.* 297. *num.* 4. *lib.* 2. *diuerſ.* & iſta deſertio fundaur *in l. fin. §. illud C. de temp. appellat. & cap. licèt de ſent. excom. lib.* 6. *vt ait Rota dicta deciſ.* 119. *num.* 11. *par.* 2. *diuerſ*

201 Extende idem quoque procedere, iuxta regulam de annali, quæ ait, vt infra annum cauſa expediri debeat, & tempus illius anni incipit currere a die executæ citationis, *vt ait Rota per Gregor. deciſ.* 272. *num.* 1. *&* 2.

202 Sed, quòd de ſtylo Curiæ appellãs, ſi aliquid fecit infra annum habeat biennium ad proſequendam, & ad finiendam appellationem, teſtatur *Caſſad. deciſ.* 6. *num.* 8. *de appellat. & Myſing. dec.* 22. *par.* 3. Sed Rota *deciſ.* 181. *num.* 3. *lib.* 2. *diuerſ.* ait, quòd contra ſtylum Curię dicta Rota triennium concedit.

203 Subdeclara, quòd nec illo caſu ſufficeret, poſt annum ſolam petitionem dare, aliàs ſequeretur, quòd oblato libello nunquã deſeretetur appellatio, ſed benè opus eſt, quòd pluties, & inſtantèr cauſam expediri petat, ſicut dicitur de petitione apoſtolorum, *vt ait Rota deciſ.* 7. *de appellat. in nouis, & ibi in additionibus in fine.*

204 Licèt *Put. in dicta deciſ.* 152. *lib.* 2. dicat illud, quod fuit dictum de Biẽnio, ſolùm procedere in Curia, *& Franciſcus Marcus dicta deciſ.* 143. *num.* 17. *par.* 2. ait, quòd impedito, datur ipſo iure ſecũdus annus, & propterea debet expectari vltimus menſis Biennij, ad hoc, vt appellatus proſequi poſſit, quòd enim procedit, etiamſi quis fuiſſet impeditus in vna die tantùm illis anni, *idẽ Franciſcus Marchus ibi ſupra num.* 16. *in fine, & Card. Seraph. deciſ.* 362. *num.* 1. *& Gratian. dec. Marchia* 124. *num.* 6. *& Burat. deciſ.* 240 *num.* 1.

Sed quomodo re vera Concilium Tridentinum concedens Biennium ad expediẽdas cauſas, ſit intelligendum, diſtinguendum erit hoc modo *cum Marcheſ. de commiſſ. par.* 1. *par.* 1. *cap.* 6. *num.* 135. vbi ait id eſſe verum, quòd infra illud ſit terminanda cauſa, aliàs, quòd dicatur deſerta, dummodo ea fuerit agitata, & Iudex pluries requiſitus, aut executionem neglexerit, ſiue eam terminare renuerit; Alias illud biennium ad id non arctabit, & maximè, ſi de reiterata requiſitione, pro cauſæ expiditione, & de ſubſequenti Iudicis negligentia non cõſtabit, *vt ait Put. dec.* 322. *lib.* 3. & tali caſu Signatura ſolet concedere aliud tempus quatuor, vel ſex menſium, iuxta cauſę, qualitatẽ, ad eã expediendã, & id

fit

ſit, ne ab illo iam inſtructo cauſam auo-
cando, & alium nouum Iudicem de il-
lius meritis non informatum ſubrogan-
do, in longius protrahatur cauſæ expedi
tio, vel, vt via malitijs litigantium præ-
cludatur, qui ſępè id fieri curarent, vt
poſtea alium Iudicem magis propitium
haberent; reſtringendo tamẽ Concilium
in hoc ſolum hauere locum in cauſis, ad
forum eccleſiaſticum ſpectantibus, non
autẽ in profanis, *veluti firmat Marcheſ.*
in præcitato loco.

205 Item, quòd appellatus non poſſit co
gere oppellantem ad proſequendam ap
pellationem, ante finem anni, *ait Cappell.*
Tholoſ. deciſ. 425. *num.* 4. *& prius deciſ.*
252. *num.* 1. docet, quando appellatus
poſſit proſequi ante finẽ termini, ex cau-
ſa dati, & ibi recurras.

206 At ſecus, ſi appellans in proſequen-
do non fuit impeditus, ſiue fatalia non
fecit prorogari, quæ loco biennij conce-
duntur, cum vtrumque remedium cumu
latiuè non detur, quia tunc appellatus
poteſt appellationem proſequi in vltimo
menſe primi anni, *vt ait Franc. Marc.*
deciſ. 143. *num.* 2. *par.* 2. & ratio
eſt, ne dicatur appellatum nimis præ-
currere, & appellantem ſupplantari in
proſecutione, *vt ait idem Franc. Marc.*
dicta deciſ. 143. *num.* 9.

Secus autem in appellante, qui expe-
ctare non tenetur, cum in eius fauorem
iſtud remediũ fuerit introductum, *idem*
Franc. Marc. ibi ſupra num. 14. *& Ro-*
ta deciſ. 1. *num.* 4. *lib.* 2. *diuerſ.*

207 Sed poſt lapſum anni nullo interue-
niente iuſto impedimento, tunc neque
appellans, neque appellatus proſequi
poſſunt, quia Iudex appellationis deſinit
eſſe Iudex, quod enim procedit, etiamſi
conſenſus vtriuſque, nempè appellantis,
& appellati concurrant, & id fit nedum,
ob vim rei iudicatæ, vt finis litium habea
tur, *Cappell. Tholoſ. deciſ.* 245. *& Mi-*
ſyng. deciſ. 19. *par.* 2. ſed etiam ex ea ra-
tione, quia, quando partes ab interpo-
ſita appellatione diſcedunt, non poſſunt
etiam de conſenſu amplius, ad eam redi-
re, *vt ait Gaſpar Guglielm. in deciſ. Rotæ*
Spiren. 98. *par.* 1.

208 Et ratio rationis eſt, quia partes iu-
riſdictionem prorogare non poſſunt; vt
inferius dicam in verſ. Et id procedit, e-
tiam, *& text. eſt in l. priuatorum C. de*
Iuriſd. omn. Iud. & Card. Seraph. deciſ.
418. *num.* 2.

209 Contrarium tñ eſſet nondum finito
anno, quia tũc appellãs nõ poteſt cogi
ante annũ, vel biennium, etiam ex cau-
ſa proſequi appellationem, ſed ſi velit
poteſt illud tempus expectare, & ſuperſe
dere, *vt ait idem Franc. Marc. dicta dec.*
143. *num.* 6. *par.* 2.

210 Declara tamen, & pro cautela nota,
quòd illi iuriſdictionis defectui poterit
per appellatum ſuccurri commiſsionem
porrigendo, & confirmationem indè ſuæ
ſententiæ petere, & appellationem ad-
uerſarij caſſari, & ſic indirectè appellans
proſequi cogitur, *vt ait Marcheſ. de com*
miſſ. par. 3. *§.* 1. *num.* 95. *& ſeq q. fol.* 15
in hac materia videndus, & ſic igitur il-
lud, quod fuit dictum ſuper eo, nempẽ
iuriſdictionem Iudicis poſt annum non
ceſſare, procedit, quando impedimen-
tum adeſt, quia tunc ex eo datur Bien-
nium, veluti etiam, quando fatalia fue-
runt prorogata, quæ loco biennij ſucce-
dunt, *vt ait idem Franc. Marc. ibi ſu-*
pra num. 6. *in fine, &* 18. *in principio, &*
benè Rota deciſ. 151. *num.* 1. *&* 2. vbi ait,
quòd iuriſdictio expirat Iudicis, ad quẽ
ob non prorogata fatalia; Sed nota tu,
tamen, quòd tunc poterit ille Iudex cau
ſam nullitatis cognoſcere, ſiuè notoriæ
iniuſtitiæ, etiam non conſtito de appel-
latione, quia cum nullitati æquiparetur;
idcircò nunquàm in iudicatum tranſit,
vt ait Cæſar de Graſſis deciſ. 17. *de reſ-*
cript. & Ioacchin. Miſing. dec. 77. *&*
Mart. in compil. ſuarum deciſ. in verbo
appellat. cap. 231. *tomo* 1. *& Rota in*
Bononien. de Pipinis 8. *Nouembris* 1577.
quæ eſt deciſ. 311. *num.* 2. *par.* 2. *diuerſ.*
& deciſ. 644. *num.* 1. *parte prima diuer-*
ſorum.

211 Quando autem ſimus in caſu deſer-
tæ appellationis, tunc nota, quòd ea nõ
dicitur talis, ſi ſententia ſuper hoc non
feratur, veluti dicitur, ſi poſtea pars non
fuit citata, & intimata antequam execu
toriales decernantur, *vt fuit dictum in*
vna Barchinonen. bonorum piæ cauſa 16.
Februarij 1582. *coram Card. Seraph quæ*
eſt in eius impreſſis deciſ. 565. *ferè in fine,*
& Rota deciſ. 300. *num.* 2. *par.* 2. *di-*
uerſ. quæ eſt eiuſdem Seraphini.

Quod

212 Quòd tamen intellige verum, quando pronunciatur deſerta appellatio à diffinitiua, at ſecus, ſi pronunciaretur deſerta ab interlocutoria, quia tunc cum ab ea appellatio non detur; idcircò abſque alia citatione ad executionem procedi poſſet, vt diſtinguendo, *ait Rota in dicta deciſ. 565. coram Card. Seraph. & Franc. March. deciſ. 292. num. 6. par. 1. & Caſſad. deciſ. 6. num. 2. de cauſ. poſſ. & propriet.*

213 Declara tamen, quòd ad hoc, vt executio ſententiæ abſque citatione fieri poſſit, hæc duo concurrere debent, nempè, quòd appellatio ſit deſerta, & quòd Iudex de hoc ſit certus, *vt ait Card. Seraph. dicta deciſ. 565. nu. 5.* quia tunc quod Iudex poſſet ſuam ſententiam exequi, etiam non docto de proſecutione appellationis, *ait Ioachin. Miſinger. deciſ. 85. par. 2. & Mart. in ſua compil. deciſ. in verbo appellat. cap. 219. tomo 1.*

214 Extende ideò magis procedere, quando deſertio eſſet notoria, quia tunc procunciationem non requirit, *vt ait Gratian. deciſ. 223. num. 1.*

215 Subextende id in tantum eſſe verum, vt propterea remaneat firmum id, quod fuit per ſententiam reſolutum, & ſic, quòd tunc non ſit amplius neceſſe, quòd appellatio pronuncietur deſerta, ne detur occaſio appellandi, cum à tali pronunciatione detur appellatio, *vt ait Card. Seraphin. deciſ. 1335. num. 3. Guidopap. deciſ. 436. & Surd. deciſ. 175. num. 4. & idem ait Mobedan. deciſ. 9. de appellat. & Rota deciſ. 208. num. 2. lib. 2. diuerſ.*

216 Subextende præterea, quòd neque etiam poſſeſſio capta poſt deſertionem dicatur attentata, *vt ait Rota per Burattum deciſ. 171. num. 5.*

217 Contrarium autem veluti, ſi eſſemus in re iudicata ſolùm, quia tunc appellatio ſuſpenderet illam, *vt ait idem Card. Mantic. deciſ. 69. num. 4.*

218 Rurſus extēde primò prędicta adeò eſſe vera, vt propterea Iudex à quò, elapſo termino ad docen. de proſecutione appellationis non obſtan. impedimentis in caſu deſertionis, citra vitiū attentatorum, vt mox diximùs, ſuam ſententiam exequi facere poteſt, quia impedimenta non ſuffragantur ad effectum, vt cenſentur attentata, ſed ſolum à deſertione excuſant, quando ſint talia, quæ huiuſmodi executionem mereantur, vt ſuperius dixi, *& veluti ait Rota per Card. Seraph. deciſ. 1335. num. 2. Card. Mantic. deciſ. 272. num. 7. & Caſſad. deciſ. 6. nu. 2. de cauſ. poſſ. & propriet.*

219 Extende ſecundò id quoque procedere, licèt à principio Iudex appellationi detuliſſet, & poſtea ſuper hoc inhibitio obtenta fuiſſet, quia hæc cū appellatione ſimul expirant, & idem eſt dicendum de ea appellatione, quæ fuit deſerta, quod de ea, quæ ritè non fuit interpoſita, cum paria ſint non appellare, & minus idoneè appellare, ſiue appellationē nō proſequi, aut illi renunciare, *vt ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 572. nu. 32. & 33. & idem in ſua deciſ. Marchia 381*

220 Et ratio quare in appellatione deſerta non reuocentur attentata, ea eſt, quia fingitur nunquam fuiſſe appellatum, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 283. num 2. par. 1. & Card. Mantic. deciſ. 276. num. 1. & ſecundo.*

221 Extende prædicta, etiam procedere, quando eſſemus in eo, qui vellet in cauſa nullitatis procedere, quia tunc redire poſſet ad Iudicem à quo, cum ad eum illius cognitio ſpectet, vſque ad triginta annos, *vt ait Guidopap. deciſ. 436. num. 10. & Rota deciſ. 29. de appellat. in nouis*, & ſic ille Iudex poterit primam ſententiam confirmare, *vt ait Rota deciſ. 4. de appellat. in antiq.*

222 Veluti pari modo de illo Iudice dicitur, qui de nullitate cognoſcit, quia poteſt, etiam cognoſcendo de negotio principali, priorem ſententiā reuocare, quando de illius iniuſtitia conſtaret, *vt fuit dictum in vna Taruiſiana penſionis 10. Martij 1570. coram Oradino, & in alia Aurien. Parochialis de Paroxi 11. Decembris 1606. coram Card. Marcomon.*

223 Extende, quòd immò poteſt, etiam ille Iudex, omiſſo iudicio nullitatis, ſuper principali iudicare, *vt ait Hartam. in ſua deciſ. 33. tit. de appellat.* Secus verò erit dicendum de Iudice appellationis, qui ſententiam confirmare, non autem infirmare poterit, poſt deſertionem, *vt ait Puteus deciſ. 115. lib. 1.*

224 Vnde ſi contigerit, quòd appellatio interponatur à ſententia appellationem

con

Digitized by Google

confirmante, tunc actio oritur ex illa confirmatione, non autem ex confirmato, & ideo executio illius ſententiæ ad confirmantem ſpectat, *vt ait Franch. deciſ.* 510. *num.* 9. *& veluti inferius dicam ſub num.* 236. *vbi in hoc pulchram diſtinctionem inuenies.*

225 Cōtrariū, quòd ſcilicèt de deſertione debeat per ſententiam legitimè conſtare, ad hoc, vt quis vim ſuccumbentiæ obtineat, *dicunt Doctores allegati à Gratiano lib. tertio diſceptation. cap.* 572. *num.* 32. *Magon. deciſ. Rotæ Flor.* 55. *n.* 9. *&* 10. Imò id fieri debet citata parte, ad dicendum cauſam quare &c. *vt latè ait Ricc. in ſua dec. Cur. Arch. Neap* 39. *& in ſua collect.* 1089. *verſ. nota tamē p.* 5.

226 Et ratio eſt, quia nemo debet impediri deſertionem negare, & à declaratione deſertionis appellare, donec talis ſententia in Iudicatum non tranſit, quia tūc diceretur de ea legitimè conſtare, vt exēplificando de inſtrumento, quod poteſt negari eſſe publicum, licèt contra illud nihil opponi poſſit. Veluti videmus fieri de notorijs, in quibus licèt non admittatur appellatio, & in eis ordo Iuris non requiratur, tamen id intelligendum venit, dummodo prius conſtet, ea eſſe notoria, cum multa dicantur eſſe talia, quæ reuera non ſunt, & propterea ordo Iuris in dubio erit ſeruandus, & ſic, quòd eo caſu ſit appellatio admittenda, *ait Gratian lib.* 3. *diſcept. c.* 572. *n.* 32. *& ſeqq.*

227 Quibus præterea addatur, quòd licèt talis pronunciatio ſuper deſertione appellationis dicatur merè interlocutoria; nihilominus, quando nulla alia ſperetur diffinitiua, tunc ab ea appellatio datur, donec illa pronunciatio in iudicatum non tranſit, vt ſuperius dixi, & veluti, *ait idem Gratianus dicto capitulo* 572. *num.* 32. *& Card. Seraph. deciſ.* 1335. *n.* 3. *Rota deciſ.* 87. *de appell. in antiq.*

228 Extende eodem modo procedere de re iudicata, quæ poterit retractari, ſi ita Iudici æquum viſum fuerit, ſiue, quādo de iniquitate, & iniuſtitia appareret, *vt ait Vrſill. ad Afflict. in deciſ.* 79. *num. tertio, & quarto, & veluti dixi ſupra in limitatione prima in fine, & facit deciſ. Rotæ* 208. *num.* 5. *lib.* 5. *diuerſ. idem dixi in limitatione ſexta, & limitatione* 27.

229 Sed eſt benè verum, quòd ſuper deſertione pronunciari non poteſt, niſi ex ſpeciali cōmiſſione, *vt ait Rot. deciſ.* 72. *de appellat. in antiq.*

230 Contrarium licèt ſeruetur in Auditore Rotæ, qui ſine alia commiſſione ſuper ea pronunciare poteſt, *vt ait Rota deciſ.* 86. *eodem tit.*

231 Concorda tu tamen, vt prima opinio procedat, quando eſſet pronuncianda appellatio deſerta à diffinitiua. Secunda verò, quando ab interlocutoria, vt ſuperius diximus *in verſiculo* Quod tamen intellige verum. Et eſt pulchra *dec.* 685. *n.* 5. *par.* 3. *recent. & dec.* 21. *de re iud. in nou. Seraph. deciſ.* 565. *n.* 10.

232 Sed tenēdo primā opinionē extēde eā in tm̄ pcedere, ꝙ licèt appellatio ipſo iure fiat deſerta, nihilominus ex præd. eſt neceſſaria declaratio, ꝙ ſit talis, *vt ait idem Grat. lib.* 1. *diſcept. c.* 40. *n.* 1. *& deciſ.* 223. *num.* 5. *& Mobedan. dec.* 9. *de appellat. n.* 2. vbi limitat id poſſe fieri per appellatū, dū inſtaret, vt Iudex ſētentiam iam latam confirmaret, & ſic appellationem deſertam pronunciaret, *vt comprobat Aegid. in dec.* 348. *& Rota dec.* 14. *de appellat. in nou.* Immò inferius ſubiungit, quòd licèt talis Iudex non poſſit illud facere, tamquam Iudex appellationis, cum amplius nulla adſit appellatio, poteſt tamen alia via adiri, nempè, ſi poſſet eſſe idoneus cognitor, *idem Mobedan. dicta deciſ.* 9. *in fine.*

233 Vndè ad corroborationem prædictorum, videmus etiam, quòd in Vrbe ſeruatur praxis iſta nēpe, ꝙ ſtante re iudicata, ſiuè deſertione cauſæ, tunc obtinēda eſt commiſſio, vbi petitur, vt conſtito Iudici de re Iudicata, ſiue de deſertione cauſæ, vel quòd alio modo executioni ſit locus, & quatenus opus ſit, præfixo parti aliquo breui termino, ad docendū de cauſis reſtitutionis in integrum, quo elapſo, & nihil docto, quòd releuet, exequatur, *vt habetur apud Marcheſ. in for. commiſſis executorialis, & Rota deciſ.* 61. *num.* 1. *par.* 1. *in recent.*

234 Tenendo autem opinionem ſecundam, extende eam adeò valere, vt ſtarim appellatione deſerta, ſententia ſit executioni demandanda, & ſi Iudex eo caſu vellet ſuper negotio principali pronunciare, tunc etiam ſi pars non opponat, ſententia dicitur nulla,

ex defectu Iuriſdictionis, *& ita refert fuiſſe deciſum Miſinger. centuria ſecunda, obſeruation. 59. vbi allegat text. in clementin. ſi appellationem, & ibi Gloſſa & communiter Doctor. de appellat. idem Miſynger. ibi ſupra obſeruation. 70. & Mohedan. deciſ. 9. de appellat. num. 1.* vbi ait, quòd ſtante deſertione Iuriſdictio dicitur finita, & amplius talis adiri non poteſt, tamquam Iudex appellationis.

235 Extende id procedere, etiam quoad partes, quæ Iuriſdictionem prorogare non poſſunt, *vt ait Cappell. Tholoſ. dec. 244. & idem Miſyng. dicta obſeruat. 59. cent. 2. & in addit. ad dictam deciſ. 244. Cappell. Tholoſ.*

236 Sed notandum tñ erit id, quod *ait Mohedan. deciſ. 9. de appellat. in addit.* quia, ſi eius opinio eſſet vera, vtique dictæ opiniones concordarentur, cum eo ibi tali modo diſtinguendo, & ſic, quòd Iudex, à quo poſſit, abſque alia Iudicis ad quem pronunciatione, ſententiam exequi facere, elapſo tamen termino ad docendum de proſequutione appellationis, quia tunc Iudex, à quo, poterit citra vitium attentatorum ſuam ſententiam exequi facere, non obſtantibus impedimentis, *vt ait Cardinal. Seraphinus deciſ. 1335. nu. 1.* ſi tamen nunquam fuiſſet aditus Iudex, ad quem; alias ſecus, *vt ait Mohed. ibi ſupra, & faciunt ea, quæ ait Scaccia de appellation. libro tertio capitulo ſecundo quæſtione* 11. *articulo 6. num.* 160.

Vnde hic erit tali modo concludendum, pro habenda iſtius articuli reſolutione; nempè, aut ſententia eſt confirmata expreſſe per Iudicem appellationis, & tunc ille exequitur, quia tali caſu ex confirmante ageretur; Aut fuit ſententia tacitè confirmata, veluti per lapſum instantiæ, ſiue per aliã ſolemnitatem omiſſam, & tali caſu primus Iudex erit competens, qui eam tulit, *vt ait Myſinger. in ſua deciſione 94. centuria quinta, & Franchus deciſ. 510. num. 9.*

Aut verò appellans ſpontè ab appellatione recedit, vel per viam pacti, & cõuentionis initæ inter partes, & tunc rurſus erit diſtinguendum, nempè, aut petitur executio ſententiæ in vim pacti, & tunc ille exequeretur, coram quo pactũ initum fuiſſet, *vt ait Coppin. deciſione* 23.

Animaduertendo tamen, quòd tale pactum debet tendere ad tollendam appellationem, & ad ſententiam confirmandam, quia non ſufficeret, ſi illud tenderet ad tollendam appellationem tantum, quia tunc primus Iudex eſſet ille, qui deberet exequi, *vt ait Caſtill. deciſ.* 84. *Rotæ Siciliæ.* Aut verò petitur exequutio ſententiæ, & tunc quilibet exequi põt, & maximè primus, quia prima ſententia firma manet, & ſic ex ea oritur actio, *vt ait Franchus deciſ. 335. & deciſ.* 510. licèt contrarium dicat, *Carth. deciſ. Rotę Genuen.* 10. vbi ait eam ſententiam exequendam fore, per Iudicem ad quem, ex ea ratione, quia ille poterit illud ſupplere, quod fuit ommiſſum per Iudicem à quo, & propterea ego tali modo prædictas opiniones concordarem, nempè, quòd prima procedat, quando ſcripturæ non fuiſſent introductæ coram Iudice ad quem. *Secunda* verò, quando ſecus, *vt ait Caſtill. deciſ. 83. & Mohedanus dicta deciſ. nona de appellation. & ibi in addition. Magon. dicta deciſ. 55 Rota Florent. num. 9.* Sed omnino, *vide Scacciam de appellation. libro tertio, capitulo ſecundo, quæſtione 11. articulo ſeptimo num. 162. cum ſequentib.*

Rurſus concorda, quòd prima procedat, quando ſententia contineret capita ſeparata. Secunda vero, quando ſecus, *vt ait Franchus in ſua deciſ. 467.*

237 Circa verò illud, quòd fuerat ſuperius dictum de citatione neceſſaria, etiam poſt rem Iudicatam, declara non procedere, quando eſſemus in re iudicata ſimplicitèr, quia tunc ad executionem, abſque alia partis citatione procedi poſſet, & præſertim, quando executio fieret ſuper eadem re, & quando nulla mutatio perſonæ, ac Iudicis adeſſet, & vbi materia non eſſet appellabilis, *vt ait Rota deciſ. 365. numero quinto parte prima in recent.* quam ſequuta fuit, *in Romana Sancti Thomæ die 17. Decembris 1604 coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 130. num. tertio, & in Romana ſpolij 21 Iunij 1606. coram Cardinali Lancellotto,* de qua fit mentio

apud

apud Marcheſ. de commiſſ. p. 2. fol. 157. Caſſad. deciſ. 6. de cauſ. poſſ. & propriet. idem ait Franc. Marc. deciſ. 283. p. 1. & deniq. in alia Romana Spolij domorum 27. Nouemb. 1617. coram Veroſpio. Item qualis Iudex debeat eſſe, qui rem iudicatam, necnon etiam quomodo ad executionem rei indicatæ ſit procedendũ, *tradit Scaccia de appell. lib. 3. cap. 2. q. 11. articulo 7. nu. 162. cum ſeqq. & art. 8. n. 186. cum ſeqq.*

Declara tamen, quòd ille Iudex, qui poteſt declarare appellationem eſſe deſertam, poteſt etiam condemnare deſertorem appellationis ad expenſas. Quamuis tamen, nedum Iudex à quo; verum etiam ille; ad quem pronunciare poſſit appellationem eſſe deſertam, iuxta eam diſtinctionem ſuperius adductam *ſub n. 236. cum ſeqq.* Et ſic aut fuit additus Iudex ad quem, & tunc ille expenſas taxare valebit, aut appellans nullo modo cauſam fuit proſequtus, & tunc debet condemnari per Iudicem à quo, & in quibus expenſis, an ſcilicèt in illis factis in cauſa principali, ſiue potius in ea appellationis, *ait idem Scaccia dicto lib. 3. cap. 2. quæſt. 11. artic. 7. num. 160. & ſeq.*

238 Sed redeundo ad materiam deſertionis appellationis nota, quòd in dubio ſemper erit pronunciandum, quòd ea nõ ſit talis, *vt pulchrè ait Mainard. in ſua deciſ. Rota Tholoſ. 411. lib. 2. & Mijſynger. obſeruat. 22. cent. 3. & Franch. dec. 351. n. 4.* Item quando non dicatur deſerta appellatio *tradit Cæſar de Graſſ. deciſ. 23. nu. 6. Gratian. dec. 124. n. 7. Put. dec. 364. n. 3. lib. 2. & Card. Mantic. dec. 128. n. 4. latè Scacc. de appell. q. 12. lib. 3. cap. 2. num. 52.*

239 Fallit tamen in pluribus caſibus, & primò, quando ſententia nõ pronunciatur intra fatalia, licèt eſſet coclusum in cauſa, *vt ait Rota deciſ. 25. de appellat. in antiq. & deciſ. 38. eodem tit.*

240 Fallit ſecũdo, quãdo appellatio fuit per coniunctũ interpoſita, ſed non fuit intra decẽ dies à Domino ratificata, *vt ait Amat. deciſ. Marchiæ 3.*

241 Contrarium, quod ſcilicèt poſt illud tempus poſſit etiã à Domino ratificari, *tenet Magon. deciſion. Lucen. 49. num. 29.*

242 Extende illam primam opinionem procedere, etiam in quocumq. extraneo, qui licèt poſſit prò alio appellare, etiamſi mandatũ non habeat, id tamen procedit, ſi intra tempus ad appellandũ ratihabitio ſubſequatur, *vt ait Grat. lib. 3. diſcept. cap. 573. num. 4. & ſeqq.*

243 Fallit tertiò, ſi appellatio ab interlocutoria non fuerit admiſſa, & appellans ab iſta non admiſſione nõn appellauerit, quia tunc pro deſerta habetur, *vt ait Miſing. in ſua obſeruatione 49. centuria 2.* Et ab ea non admiſſione dẽt iterum appellari, præſertim, ſi appellans fuerit præſens, aut vocatus, ſiuè citatus, licèt tamen ſecus eſſet, quando appellans nõ admiſſus diceret, ego appellationi meæ inſiſto, quia tunc etiam, quòd ille ab ea non admiſſione non appellaret, tamen perinde eſt, ac ſi verè appellaſſet, *vt ait Capic. deciſ. 34. n. 7. & 12.*

Sed huiuſmodi occaſione hic erit notandum, quòd, quando quis non admittitur per Iudicem à quo; tunc ille poteſt iterum apellare ad Iudicem, ad quem, & tunc ab eo dependet admittere, vel non, cum cauſæ cognitione, *vt ait idem Capyc. dicta deciſ. 34. num. 12.*

244 Fallit quarto, ſi appellans in primo anno ſolum fecerit cauſam committere, & nil aliud fecit, quia tunc appellatio efficitur deſerta, at ſecus, ſi fuerit etiam citatum ad dicendum contra, & indè inhibitio obtenta, *vt ait Achil. de Graſ. deciſ. 11. de appellat. & Rota deciſ. 290. lib. 2. par. 3. diuerſ. Caſſad. deciſ. quarta eodem tit. & Creſcent. in ſua deciſ. 25. Rota deciſ. 266. num. 6. lib. 3. diuerſ.* Et quòd appellanti concedatur annus de iure communi, & ex cauſa biennium ad proſequendam appellationem, *fuit dictũ à Rota per Burrattum deciſ. 170. num. 10.* ſed illud triennium eſt continuum, & non vtile, vt ex mente Rotæ, *ait Ricc. in ſua collectanea deciſ. 2068. propè medium par. 5.*

245 Sed eſt benè verum, quòd illa citatio ad videndum prorogari fatalia non eſſet, ſufficiens ad hoc, vt diceretur aliquid fuiſſe factum in cauſa, *vt ait Put. deciſ. 311. lib. 2.*

246 Fallit quintò, quando appellans penes Regentem, loco Viceecancellarij nõ inſteterit pro ſignatura obtinẽda cõmiſſionis infra viginti dies poſt appellatio.

lationē, *ait Put. dec. 379. lib. 2. & Rota in vna Terracinen. Molendini 13. Nouēb. 1592. alleg. à Ricc. in ſua collect. 1273. p. 4.*

247 Fallit ſexto, quod ſcilicèt appellatio dicatur deſerta, quando appellans infra annum, ſi habuit refutatorios, commiſſionem non obtinuit, nec poſtea citauit ad dicendum contra, vt paulo ſuperius dixi, & *idem ait Achil. dicta deciſ. 11. de appellat. & in addit. ad Rotam deciſ. 7. de appell. in nou. & ita fuit dictum in vna Placentina de Porsilo 17. Aprilis 1560. corā Clemente Octauo, & in alia Romana pecun. 17. Maij 1597. coram Litta.*

248 Contrarium tamen eſſet, vbi appellans intra triginta dies, à die introductæ appellationis, appellatum in ius non vocauerit, quia non obid appellatio deſerta cenſeretur, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 461. n. 4. parte 2. & deciſ. 283. n. 2. p. 1.*

249 Cōcorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, quando impedimentum non adeſſet, vel eſſemus in ſupremis Iudicibus; ſecunda vero, ſi illud adeſſet, ſiue eſſemus in inferioribus iudicibus, veluti teſtatur ita fuiſſe ſeruatum in Curia Parlamenti, *Guidopap. deciſ. 213. allegat. à Franc. Marc. d. dec. 283. n. 2.*

Et ad prædictorum corroborationem facit *dec. Burratti 226. per totā, & præſertim ſub n. 17.* vbi ait, quòd Rota indubio ſemper tenet pro non deſertione cauſæ; Quinimmò ea quoque ſtante ſēper ſolet appellantē audire, attenta qualitate, & grauitate cauſæ, *Caſſad. dec. 4. in fine. & deciſ. 9. de appell. Veſtrius lib. 3. cap. 5. num. 4. & Rota ibi ſupra num. 18.*

250 Veluti eodem modo dicitur deſerta appellatio, quando appellans, cui fuit datus terminus Iuris, intra illud non rediit pro apoſtolis, & cauſam committi non curauit, *vt ait Creſcentius deciſ. 65. & Caſſador. deciſ. 4. de appellat.*

251 Limita tamen non procedere, quando adeſſet exceptio modici temporis, vt potè vnius diei, quia tunc talis exceptio non eſſet habenda in conſideratione, *vt ait Rota Pedemontana deciſ. 12. num. 9. & Mohed. deciſ. 79. eod. tit.*

252 Sublimita tamen id non eſſe verum in Vrbe, ſi tamen impedimentum legitimum non curreret, *vt ſuperius fuit probatum in verſ. licèt Put num. 204.*

253 Rurſus ſublimita, quòd licèt in materia deſertionis, non tam rigoroſè in computatione procedatur; ſecus tamen eſt in caſu interponendæ appellationis, & propterea videmus, quòd dies, in quo fuit interpoſita appellatio, quoad tempus appellandi computatur, quod non fit in deſertione, & ſic illi decem dies de momento ad momentum numerantur in primo caſu, at ſecus in ſecundo, vt dixi ſuperius *ſub nu. 198.* & ibi rationes differentiæ habebis, & veluti, *ait Gratian. libro primo diſceptatione capitulo 161. & in ſua deciſ. 124. ferè per totam Cardinalis Seraphinus deciſione 362. num. primo, & quinto.*

254 Verum, quia (vt ex prædictis colligimus) multoties contingit, quòd appellatio ex non illius commiſſione in tēpore deſeratur, ideò ad id opere pretium erit ſcire, quòd licèt commiſſio cauſæ appellationis non fuerit intra decem dies in actis præſentata; veruntamen ad euadendum iſtud deſertionis, ſiuè rei iudicatæ periculum, ſat erit, quòd commiſſio ante lapſum dicti temporis ad bancū Curſorum fuerit peruenta, *vt ait Creſcentius deciſ. 1. de appellation. Caſſadorus deciſ. quarta eodem titulo Egid. deciſ. 259. & deciſ. 387. & Caputaquen. deciſ. 137. lib. 1. in manuſcript. idem Creſcentius deciſ. prima & ſecunda eodem titulo, & fuit dictum in vna Romana Vineæ 7. Maij 1600. coram Card. Lancellotto Caſſad. deciſ. 6. de appellat. Puteus deciſ. 379. lib. 2. & Rota deciſ. 790. par. tertia lib. tertio diuer. Scaccia de appell. lib. 3. cap. 2. quæſt. 14. num. 14. & ſeq.*

255 Et ratio eſt, *vt ait Creſcent. deciſ. 8. eodem tit. & Rot. dec. 85. de appellat. in nou.* quia in dubio ea non præſumitur deſerta, necnon, etiam, quia tempus illud datum ad proſequendum aſſignatur, non ad proſequutionem finiendam, ſed ad eā inchoandam, & propterea ſufficit illud tempus inchoare, & incipere, *vt ait Rota dec. 28. eodem tit. in antiq & dec. 25. eodem tit. in nou. & Faſtol. dec. 37.*

256 Declara igitur, quòd ob dictas deciſiones ſufficit in appellationibus extra curiam iter arripere *Rota deciſ. 13. eod. tit. in nou., & deciſ. 20. eodem tit. in antiquis, & Bellamer. deciſ. 719.*

257 Subdeclara tamē id eſſe verū, quādo certus terminus alicui præfigatur, per Iudicem

dicem extra Curiam, ad proſequendam appellationem, quia tunc ſufficit iter arripere infra illud tempus, & ratio eſt, quia cum terminus ſolùm aſſignetur ad proſequendum tunc ſufficit inchoare, vel incipere vltima die; ſecus verò, ſi aſſegnaretur terminus, non tantum ad proſequendum, quantum, etiam ad præſentandum ſe conſpectui Pontificis, quia tunc non ſufficeret itineris arreptio, niſi etiam ſequeretur realis præſentatio; ſi tamen poterit habere præſentiam Papæ, aliàs fiet proteſtatio in Valuis Palatij, vt moris eſt; Item ſecus eſſet, quando terminus præfigeretur in Curia, quia ibi requiritur maior diligentia in proſequendo, vt ſcilicèt nedum, quis vadat, vel iter arripiat verſus Cācellariam, ſed etiam ad ipſum Vicecancellarium, vel eius locumtenentem accedat, ſi poterit, ſin minus de hoc proteſtetur, & commiſſionem ſignandā præſentet, & ſuper eo publicum inſtrumentum recipiat, quia tunc, ſi infra terminum præfixum ſignata, vel præſentata non fuit, non ſibi nocebit, quia intrat regula (Quòd per me non ſtat) vt de his omnibus, *ait Rota dec. 25. de appell. in nouis per totam.*

Deinde pro maiori intelligentia illius termini arripiendi iter ad Papā, quando cauſa fuit deuoluta ad Romanā Curiā; notandū erit, quòd ſi fuerit interpoſita appellatio iudicialis, vel extraindicialis ad Papā in præſentia partis, vel eius procuratoris ſpecialis, ſiue vtriuſq. aut alteri eorū intimata infra menſem, à die interpoſitionis appellationis, vel ſaltem poſt menſē, quando commodè fieri poterit porrecto appellato tenore appellationis authenticę, ſi petitū fuerit, ſiuè perlecto illius tenore iuxta formam *clem. cauſam* de elect. vel aliàs deducta ad certam, & plenam notitiam ipſius principalis, tunc ſi appellans talis non arripuerit iter ad Papam intra menſem *iuxt. c. 1. de ellect. in 6.* & illam *clementinam cauſam*, poterit contra contumacem, ſiuè ille ſit appellans, ſiue appellatus procedi, abſque alia citatione, per contradictas, iuxta ſtilum Rotæ, *vt eſt decis. prima de electione in nou. & alij Doctores allegati in Ianuen. ſeparationis Thori Mercurij quinta Maij 1632. coram Coccino.*

258 Et ſic igitur ad id nota, ꝙ quælibet diligentia excuſat à deſertione, ob non præſentationem commiſſionis in tempore, *vt ait idem Puteus deciſ. 221. lib. 1.*

259 Item quòd ſufficiat facere diligentiā corā Regente Cancellariæ, pro cōmiſſione ſignanda, *ait Creſcent. dicta deciſ. 8. num. 5. de appellation.* veluti etiam per ſolam impetrationem reſcripti appellationis, quis dicitur appellationem proſequi, *vt ait Bellamer. deciſ. 259. & facit text. in c. ex parte, & cap. dilectus de appellat.* licèt hodie non excuſetur appellans, niſi commiſſio ſit in tempore ad bancum Curſorum redacta, aliàs ſibi imputandum erit.

260 Modo animaduertere teſtat, quòd illi decem dies ad appellandum ſtatuti debent eſſe continui, & non vtiles, *vt ait Viu. in ſua dec. 266. & Grat. d. dec. 124.*

261 Sed declara tamen, quòd illi decem dies dicuntur eſſe continui incipien. à die notitiæ, quando appellatur, à ſententia, per viam cedulæ, licèt id falleret, quando in præſentia partis fuiſſet ſentētiatum, quia tunc illud tempus decem dierum ſtatim currere incipit, *vt fuit dictum in Rauenaten. attentatorum Veneris 19. Decembris 1586. cora Orano, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſ. par. 1. fol. 1339. per tot.*

262 Et propterea videmus, quòd attentata intra illud tempus appellationis nō intimatæ, non ſunt ſtatim reuocan. *vt ait Guidopap. deciſ. 2 4 & Franc. Marc. deciſ. 283. par. 1.*

263 Contrarium tamen eſſet dicendum, veluti, ſi per ſtatutum, vel aliam cōſtitutionem fuiſſet præfixum aliquis terminus, ad expediendam cauſam, vt potè, ſi infra tres menſes cauſa eſſet expedienda, quia tunc illi dies debent eſſe vtiles, ſed eſt benè verū, ꝙ menſes eſſe debent de diebus triginta, nō autē trigintavnius & ſic elapſis diebus nonaginta eſſet deſerta, ſi per ſententiam non fuerit, iuxta mentem cōſtitutionis, terminata, *vt fuit dictum in vna Abulen. Cappellania 17. Decembris 1599. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 1335. & in alia Collen. penſionis coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis dec. 183.*

264 Sed contrarium, quòd ſcilicèt menſis eſſe debeat dierum triginta vnius, *ait Puteus deciſ. 432. num. 3. lib. 2.*

265 Sed declara tamen, quòd quando tempore appellationis ſunt vtilia, tunc ſententia nunquam executioni demandatur, niſi cauſa pronuncietur deſerta, quia tempus vtile inquiſitionem facti requirit, *vt ait Gratian. in ſua deciſ. 223. num.* 5.

266 Extende id procedere, etiamſi eſſemus in deſertione notoria, & vbi eſſent lapſa multa tempora, quia quando tempus eſt vtile illud requirit calculationẽ, & computum dierum non computandorum, *vt dicunt Doctores allegati à Grat. ibi ſupra num.* 5.

267 Subextende, quòd immò poteſt Iudex termini præfixionẽ decernere, tàm ex conſtitutione Conciliari illarum partium, quàm etiam ex diſpoſitione Iuris, parte non opponente *cap. perſonas, & c. cum ſit Romana, & cap. deprehenſ. de appellat. Rota deciſ.* 25. *de appellat. in nou. & Coccin. in ſua deciſ.* 183. *num.* 3.

Secus autem, quando cauſa eſſet deſerta, quia tunc Iudex à quo non poteſt præfigere terminum, ad finiendam appellationem, nec ad faciendam ſibi fidem de præſentatione cum cominatione, veluti eodem modo dicitur, quando Iudex appellationi non detulit, quia tunc non poteſt præfigere terminum ad eam proſequendam, aliàs eſſet velle frenum reprimere, & calcaria præmere, *Rota per Burratt. deciſ.* 170. *num.* 23. *& ſeq.* & præſertim prædicta procedunt contradicente parte, aliàs eſſet velle ſuo ſuperiori legem imponere, quòd ſufferendum non eſt, *vt dicunt Doctores allegati à Rota in dicta deciſ.* 170. *num.* 23. *& in hoc vide Scacc. de appellat. lib.* 3. *cap.* 2. *quæſt.* 14. *num.* 12. *cum pluribus ſeqq.*

268 Quemadmodum poteſt etiam tempus appellationis arctare Iudex, ex cauſa, veluti, ſi immineret periculum, vt puta in caſu electionis, ne diu deſit cura Paſtoris, *cap. oblatæ, de appellat. & Franc. Marchus deciſ.* 143. *num.* 11. *parte* 2. *& Rota in Ianuen. ſeparationis Thori mox allegandæ.*

269 Secus verò, ſi ageretur de prorogando termino appellationis proſequendæ, quia tunc Iudex id facere non poteſt, *vt ait Grat. deciſ.* 2. *num* 28.

270 Extende, quòd etiam ex interuallo poſt admiſſam appellationem per Iudicem dari poteſt terminus, quia terminũ pręfigere, & appellationi deferre, nõ ſunt actus iudiciales, neque à Iuriſdictione pendent, & ideò Iudex, à quo poteſt ſemper ea exercere, quæ ad faciliorem exitum cauſæ appellationis tendunt, vt optimè *ait Gratian. dicta deciſ.* 2. *ferè per totam cum ibi allegatis per eum.*

Subextende, quòd etiam pars appellata terminum illum appellationis abreuiare põt, *c. reprehenſibilis* 26. *c. ſæpe* 44. *c. oblatæ* 57. *cap. perſonas, de appell. & ita fuit dictum in Ianuen. ſeparationis Thori Mercurij* 5. *Maij* 1632. *coram Coccino Decano.*

271 Declara tamen, quòd illud tempus currere ceſſat, quãdo, verbi gratia, Iudex abeſſet, vel copia Notarij haberi non poſſet, ſiuè ſi appellans eſſet in carceribus conſtitutus, ſiue alio modo iuſtè impeditus, quia tunc illud tempus præfixũ ſubducitur, *vt ait Pariſ. conſ.* 124. *nu.* 1. *lib.* 1. *& veluti quoq. iubet cõſtitutio Aegidiana c.* 19. *lib.* 6. *in rubr. Quibus diebus, & temporibus, & Magon. deciſ. Lucen.* 49. *num.* 21. *& Rota per Gregorium Decimum Quintum deciſ.* 272. *num.* 8. *& Gratian. deciſ.* 223. *num.* 3.

272 Contrarium tamen *tenet Manoch. conſ.* 380. *num.* 29. *&* 30. vbi ait inſtantiam Labi ſpacio trienij, licèt id facto Iudicis abſentis contigerit, & propterea, quis erit cautus, ſi, ad hoc, vt tempus nõ currat, ſuper hoc proteſtationes faciet, adeundo ſuperiorem, ad hoc, vt ille officialem cogat ferre ſententiam, vel interim tempus, & tempora non currere interloquatur *iuxta trad. per Mobedan. in ſua deciſ.* 2. *de appellat. & deciſ. Pedemont.* 12. *per totam, & Alex. dicto conſ.* 114. *num.* 3. *lib.* 5.

273 Sed contra opinionem Menochij, & aliorum, tenet *idem Pariſ. dicto conſilio* 124. *num.* 3. vbi ait illud tempus non currere, ob Iudicis abſentiam, licèt pars appellans non compareat, nec de dicta abſentia proteſtetur.

274 Concorda tu tamen, quòd ſcilicèt illa proteſtatio ſit neceſſaria, quando copia Iudieis, ſiue Notarij haberi non poſſet, ad effectum, vt pars ex illius negligẽtia non ſuccumbat, at ſecus ad effectum euitandæ deſertionis, quia tunc proteſtatio, ad hunc effectum non eſt neceſſaria,

quia

quia abſque ea excuſatur appellans, ob illud impedimentum Iudicis, & pręſertim, quando dicta abſentia, ex illius mera voluntate, & non ex vlla neceſſitate eum cogente proueniret, *Gratian. in ſua deciſ. Marchia* 120. *& Afflict. deciſ.* 50. *num.* 5.

275 Extende idem procedere, quoad impedimentum paupertatis, quod enim excuſat ab appellando, etiam ſi impenſa fienda eſſet modica, vt iuxta veriorem opinionem tradit, *Gratian. in ſua deciſ.* 34. *num.* 9. *&* 19. *cum ſeq.*

276 Secus autē, ſi pauper in cauſa poſſet habere ſumptus litis, quia tunc ab appellando non excuſaretur, *idem Gratian. dicta deciſ.* 34. *num.* 10. *& ſeqq.* vbi docet, quando quis dicatur pauper; & pro tali reuera habetur, quādo ex communi opinione, & reputatione talis probatur, inſpecta illius perſonę qualitate; & ſecūdum, quòd Iudex id arbitrari poterit, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano ibi ſupra num,* 11. *&* 12.

277 Sed nota tamen, quòd appellatio viua voce interpoſita impenſam non inducit, *vt ait Gratian. ibi ſupra.*

278 Contrarium tamen verius eſſet, ſi appellans, ob impedimentum Iudicis potuiſſet, per recurſum ad ſuperiorem ſibi conſulere, quia tunc eo ommiſſo inſtantia laberetur, *vt ait deciſ. Pedemontana* 12. *num.* 9. *& fuit dictum in Peruſina de Vbaldis* 17. *Iunij* 1588.

279 Subextēde, ꝙ eodē modo de carcerato erit dicendū, quia ſibi erit imputandū quare procuratorē ad reſpondendū nō adhibuerit, (vt ſuperius dictum fuit) niſi forſan eſſet adeò in ſecretis carceribus adſtrictus, vt de ſententia contra ſe lata vllā ſcientiā habere, vel ſciēdo, aliquē ad reſpondendum mittere non potuiſſet, & tunc qn̄ non ſciuit tempus ei non currit, quia ad hoc, vt appellatio poſt decem dies non ſuffragetur grauato, hæc duo copulatiuè neceſſario requiruntur, nempè, vt quis ſciat ſententiam latam, & eā contra ſe latam fuiſſe; nam huiuſmodi ignoratia facti eum excuſat, cum impoſſibilium nulla ſit obligatio, *vt ait Rota per Coccinum deciſ.* 356. *num.* 2. *& faciunt ea quæ ait Afflict. in deciſ.* 344. *num.* 1.

280 Extende præterea appellationum tempora adeò eſſe in conſideratione habenda, vt propterea ea quoque in ſacro Principis Conciſtorio ſint obſernanda, & ideò, ſi quis ad Papam prouocet, tunc donec ille cauſam committat tempora intacta remanent, ſi tamen diligentia ſua vſus fuerit appellans, cui quidem ſatisfaciet, ſi inſtanter & inſtantiſſimè, eam cōmitti petierit, aliàs ſemel inſtetiſſe non ſufficit, *vt ait Grammat. in ſua deciſ.* 13. *Conſ. Neapol.* Sed quando tempus nō currat, & fatalium prorogatio non ſit neceſſaria, *vide Ricciius in ſua collectanea deciſ.* 245. *par.* 2.

281 Subextende primò, quòd pari modo fatalia non currant, quando impedimentum facto Principis venit, & ratio eſt, quia non facile aditus habetur ad principem, *vt ait Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 78. *num.* 4. *Theſ. deciſ.* 10. *& Guidopap. deciſ.* 135.

282 Subextende ſecundò, qn̄ eſſemus in tempore peſtis, quia tunc tempus fatalium non currit, & *vt ait Antonius Faber. dec.* 3. *de temp. appell.*

282 Subextende tertiò procedere ſtante paupertate litigatoris, vt dixi ſuperius, & *vt ait Boerius deciſ.* 247.

284 Subextende quartò pendente compromiſſo, dummodo talis pendentia per ſcripturas probetur, *ita Ant. Faber. deciſ.* 2. *de temp. appellat.*

285 Subextende quintò, quòd non currant fatalia ei, qui ſuper attentatis appellat, quia proſecutio attentatorum impedit curſum fatalium, *Rota deciſ.* 15. *&* 29. *de appellat. in antiq.*

286 Subextende ſextò procedere in hęreditate iacente, quia tunc tempora non currunt, donec illi iacenti curator detur, *vt ait Mohedan. dec.* 8. *eod. tit.* vbi limitat id minimè procedere, quando vnus ex litigatoribus eſſet mortuus, quia tunc alter tenetur fatalia prorogare, ne ei currant

Secus autem vbi ageretur de præſcriptione, quia ea contra hæreditatem iacentē currit, *Bald. in l. licèt C. de iure delib. & conſ.* 48. *lib.* 1. *Socin. Sen. conſ.* 61. *num.* 19. *lib.* 1. *Durant. de art. teſt. caut.* 6. *de acq. hæred. Caſtr. in l. ea quæ* §. *ſi quando num.* 5. *C. de temp. in integr. reſt. & ita fuit deciſum in Romana pecuniaria Luna* 5. *Maij* 1631. *coram Pirouano.*

Sub-

287 Contrarium, quòd ſcilicèt mortuo infra biennium fatalia non currant, *ait Creſcent. deciſ.* 4. *de appel at. & Mobedan. deciſ.* 8. *eodem tit.*

Concorda tu igitur, quòd prima opinio procedat, quando alter collitigans non exiſtat. Secunda verò, quando ſecus, quia tunc ille exiſtens tenetur fatalia prorogare, etiam ſi habuiſſet ſubrogationem gratioſam; & ratio eſt, quia per mortem vnius lis non finitur, *iuxt. tex. in c.* 1. *&* 2. *vt lit. pend. in* 6. neque quicquam facit illa ſubrogatio ab eo obtenta, itaut amplius non eſſet curandum de prorogatione fatalium, ex quo illemet perſonam tali caſu actoris, & rei repræſentat, & quod per conſequens, nullus remanſerit cum quo litem proſequi poſſet, quia licèt ille ius habeat vtriuſq. tamen, quia ad huc lis viuit; idcircò opus eſt, vel litem proſequi, vel fatalia prorogare, ſaltem citatis intereſſe putantibus, vt ille cuius intereſt comparere poſſit, *vt ait idem Mobed. ibi ſupra num.* 5.

288 Subextende ſeptimò procedere iuſto impedimento exiſtente, cum proteſtatione, & probatio per teſtes, quòd cauſa erat talis, quæ per procuratorem expediri non poterat, *vt ait Ioſeph Ludou. dec. Peruſ.* 36. *& Miſynger centur.* 3. *obſeruatione* 59.

289 Subextende octauò, ob doloſam Procuratoris negligentiam in non proſequendo appellationem, *vt ait Creſcent. deciſ.* 7. *de appellat. Caſſad. deciſ.* 5. *& Mobedan. deciſ.* 2. *eodem tit.* & præſertim, ſi ille procurator communi opinione reputabatur diligens, *vt ait idem Creſc. dicta deciſ.* 7. *num.* 5.

290 Subextende nonò, ſtante impedimento ex cauillatione partis aduerſæ proueninnte, *Maſtril. deciſ.* 185. qui tamen in prima inſtantia loquitur.

291 Subextende decimo, ſi per Iudicem ſtet, quominus in cauſa procedatur *Oſaſch. deciſ.* 12.

292 Subextende vndecimò, vt non dicatur deſerta appellatio, ſi intra biennium fuerit pronunciatum, prout in cedula, quæ poſt biennium fuerit in interlocutoriam reſoluta, *vt ait Caputaq. deciſ.* 30. *par.* 1.

293 Subextende duodecimò, quòd apparitori credatur ad hoc, vt tempora non currant, *Ant. Faber deciſ.* 10. *de tempor. appell.*

294 Subextende decimo tertiò, quòd non currant fatalia in cauſis reclamationum, à ſententijs Præfecti Prætorio, *vt ait Afflict. deciſ.* 78. *& Capicc. dec.* 109. licèt id non habeat locum hodie ex nouo decreto per S. C. facto, *vt ait Grammat. deciſ.* 12. *& Guidopap. deciſ.* 135.

295 Declara tamen, quod in cauſis minorum fatalia currunt, *Amat. deciſ.* 50. immò ea in cauſis quoque ſpiritualibus currunt, *vt ait idem Amat. deciſ.* 69. quæ enim fatalia currere incipiunt à die interpoſitæ appellationis, *vt ait Puteus deciſ.* 151. *& deciſ.* 154. *lib.* 1.

296 Prętererea erit quoq. vtile ſcire remediū deſertæ appellationis, & illud eſt, quòd ſcilicet ea à ſolo Principe, non autem à partibus reſuſcitari poſſit, *vt ait M. Ant. Amat. in ſua deciſ. Marchiæ* 83. cuius quidem auctoritate, omnia tunc retrotrahuntur, & ſententia dicitur à lege approbata, veluti eodem modo dicitur de ea, ob lapſum fatalium deſerta, ob quem adeò ſententia in rem iudicatam tranſit, vt propterea pars illam approbare cenſeatur, *vt ait Afflict. deciſ.* 78. *num.* 2. *Maſtril. deciſ.* 166. *num.* 11. *Gratian. lib.* 3. *diſcept. capitolo* 572. *num.* 34.

297 Declara igitur, quòd ob lapſum fatalium diceretur deſerta appellatio, ſi antequam perimatur inſtantia, illa non fuerunt porrogata, vt latè dicam in verbo fatalia, & veluti, *ait Rota deciſ.* 564. *parte* 2. *in recent. & Card. Mantic. deciſ.* 92. *num.* 3.

298 Vndè ex prædictis inferri pōt primò, quòd proceſſus poſt illius deſertionem fabricatus erit, ex defectu Iuriſdictionis, abſolutè nullus, *vt ait Gratian. in ſua deciſ. Marchiæ* 49. *& ita fuiſſe deciſum refert Miſyng. obſeruat.* 59. *cent.* 2. *& ibi Gloſ. & communiter DD. de appellat.* Et ratio eſt, quia appellationis deſertio dicitur proprij iuris renunciatio, *vt ait Rota deciſ.* 383. *num.* 3. *par.* 2. *in recent.*

299 Immò vnus tali modo appellationē deſerens, ſiue non appellans dicitur facto ſuo ſententiam confirmare, *vt ait Rota deciſ.* 119. *num.* 11. *par.* 2. *diuerſ.*

300 Infertur ſecundò, quòd appellationem deſerens compræhenditur ſub ſtatu

10

to de eo loquente, qui in cauſa ſuccubuit, *vt dicunt Ceph. conſ. 165. num. 6 allegat. à Gratian. in dicto cap. 572. nu. 39. & Maſtril. deciſ. 166. num. 21.*

301 REGVLA IIII. quarti caſus eſt, quòd per comparitionem factam coram Iudice, à quo, cenſetur appellationi renunciatum, & ſic ſententiæ acquieuiſſe, *vt fuit dictum in vna Segobien. Parochialis 21. Iunij 1601. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis dec. 1441. num. 8. & Rota deciſ. 420. nu. 2. par. 2. in recent. & prius deciſ. 22. num. 2. & Gratian. deciſ. 123. num. 5.*

302 Sed ad id notandum tñ eſt, ꝙ huiuſmodi renunciatio poteſt fieri expræſsè, per pactum, & etiam tacitè, vt inferius, caſus vtriuſque modi declarando, docebitur, *& veluti dicunt Doctores allegati à Gratian lib 3. diſcept. cap. 572. num. 46.* Licèt id fallat in multis caſibus, quos per te videre poteris, *apud Scacc. de appell. lib. 3. cap. 2. q. 17. limit. 2. per totã.*

303 Sed eſt benè verum, quòd vbi approbatio ſententiæ eſt expreſſa, tunc exceptio approbationis illius opponi non poteſt, at ſecus, quando eſt tacita, quia iſto caſu exceptio ratificationis opponi poſſet, ſed interim appellationis proſequutio non impeditur, *Gratian. lib. 1. diſcep. cap. 151. num. 8.*

304 Declara tñ, quòd dicta renunciatio nunquã poteſt ſequi in præiudiciũ ſui fideiuſſoris, vel defenſoris, *vt ait Rot. dec. 391. num. 10. par. 2. in recent.* Sed, ſi cõtingat, quod quis appellationi renuciet, tunc ille in expenſis condẽnãdus venit, *vt ait Guidopap. deciſ. 436. num. 36. & Gratian. deciſ. 123. num. 8.*

305 Extende primò procedere, & è conuerſo, quòd ſcilicèt appellationis delationi videtur conſentire pars appellata, quando commiſſionem in cauſa appellationis impetrat, *vt fuit dictum in Foroliuien. fideicommiſſi Lunæ 16. Iunij 1614. coram Buratto, quæ eſt in 2. par. recent. deciſ. 562. num. 3.*

306 Sed ad id nota, quòd diligentia appellati in committendo cauſam appellationis prodeſt, etiam appellanti, *vt ait Card. Seraph. deciſ. 1459. num. 2.*

307 Extende ſecundò procedere etiã, ꝙ per appellantem nil fuerit actum, *vt ait Aegid. deciſ. 259. Caputaquen. deciſ. 36. num. 4. lib. 1. Rota deciſ. 7. de appellat. in nou.*

308 Immò id procedit, etiamſi appellãs exceptiones generales dederit, dũmodo tamen in eis non perſiſtat, & ratio eſt, quia reſcriptum illud fit commune, *vt ait Rota per Gregorium deciſ. 581. num. 5. & prius deciſ. 123. num. 4.*

9 At ſecus, qñ neutra partium intra tẽpus appellationem proſequitur, quia poſt tempus diligentia vtriuſque nõ prodeſt, *vt ait Rota dicta deciſ. 7. de appellat. in nou. & deciſ 47. eodem tit. in antiquis.*

310 Sed declara tamen, quòd id non procederet, quando commiſſio fuiſſet obtenta per Procuratorem Generalem ad lites, quia ille non poteſt facere actum, ex quo attentata cauſentur, ſi mãdatum ſpeciale non habeat, *Rota deciſ. 81. aliàs 7. vt lit. pend. in nou. & Lancellot. de attentat. par. 1. c. 1. n. 13. & ſeqq. & Rot. dec. 161. n. 1. par. 1. in recent. & ibidem deciſ. 293. num. 13. & deciſ. 183. n. 2. p. 2. in recent & Gratian. dec. 123. n. 9.*

311 Item, quòd non poſſit procurator expreſsè appellationi renunciare, & ſic Domino præiudicare, & præſertim nulla exiſtente cauſa, *ait Iaffred. in deciſ. 135. Caputaq. deciſ. 29. par. 1. Franch. deciſ. 579. par. 4. Balb. in deciſ. 33.*

Et ratio eſt, quia renũciatio eſt ſpecies donationis, quã procurator facere non poteſt, *vt ait Faber deciſ. 39. C. de procurat. & Card. Seraph. deciſ. 857. num. 3. idem Gratian. in præcit. loco num. 9. & 10.*

312 Quod amplia procedere etiã, quòd ab eo fuiſſet interpoſita appellatio, *vt ait Mohedan. deciſ. 3. de appellat.*

313 Sed nota tamen, quod, quando à procuratore appellatur, tunc mandatum procuræ debet porrigi, & legi, *vt ait Puteus deciſ. 405. num. 8. lib. 3.*

314 Vndè quãdo nõ apparet Procuratorem eſſe verum, qui appellauit, tũc cauſa non deuoluitur, nollente appellato, *vt ait Rota per Puteum deciſ. 505. num. 1. & ſeqq. lib. 2.*

315 Declara tamen dictam quartam regulam non procedere, quãdo appellans comparendo coram Iudice à quo, proteſtaretur, quòd ſua appellatio ſibi remaneret ſalua, & non aliàs, ſi tamen Iudex huiuſmodi proteſtationi tacendo acconſen-

Digitized by Google

ſentiret, aut pars aduerſa de contrario non proteſtetur, quia tunc contrarium forſan eſſet dicendum, *vt ait Guidopap. deciſ. 364. num. 1. fol. 144. & Ricciues in ſua collect. 902. par. 4. & Gratian. lib. 3. diſc. c. 524. n. 32. & deciſ 123. nu. 12. Cappell. Tholoſ. deciſ. 194. num. 3.*

316 Sed ego contrarium abſolutè putarem, quando proteſtatio eſſet contraria facto, quia tunc non ſuffragatur, ad tradita *per Put. deciſ. 380. lib. 1. deciſ. Pedemont. 142 num. 11. Rota per Card. Seraphinum in deciſ. 1343. per totam*, & veluti latè dicam in verbo Nouatio, & in verbo proteſtatio.

317 Extende etiam, qñ proteſtatio eſſet facta ex interuallo, aut clandeſtina, veluti ſine partis citatione, quia tunc non releuat, *vt ait Grat. d. lib. 3. diſcept. c. 524. num. 31. & 32.*

318 Concorda tu tamen, quòd ſcilicèt proteſtatio cõtraria facto, nõ iuuat, quãdo ordinaretur ad tollendum factum; at ſecus, qñ ordinaretur ad tollẽdã mentẽ à facto, quia tunc optimè iuuaret, vt in eiſdem terminis illius, qui poſt appellationem rediјt ad Iudicem cum tali proteſtatione, *ait Alex. conſ. 130. num. 3. lib. 4. & Gratian. deciſ. 123 in fine.*

319 Rurſus concorda, quod ſcilicèt illa prima opinio procedat, quando proteſtatio facta eſſet Iudicialis, quia tunc etiam, quod ſit contraria facto proteſtantem iuuat, licèt ſit benè verum, quod reijci poteſt per Iudicem, itaut amplius ſuper ea non audiatur *vt ait Afflict. deciſ. 78. nu. 6.* Veluti quoque procedit, quando proteſtatio eſſet facta in actu, qui non fuerit ſuum effectum ſortitus, *vt ait Rota per Burat. dec. 388. n. 5. & ſeq.*

Secunda verò opinio procedit, quãdã eſſemus in illa proteſtatione apponi ſolita in appellationibus; nempè, ſi dicerem, quòd dictam meam appellationem proſequi poſſim, per viam nullitatis, iniquitatis, vel facti iniurioſi, & alias ſecundum, quod mihi videbitur, quia tunc illa proteſtatio abſolutè, & abſquè vlla diſtinctione ius in prædictis modis appellanti non præſeruat, *vt ait Guidopap. dicta deciſ. 436. num. 38. fol. 175. Put. deciſ. 407. lib. 3.* Et huiuſmodi occaſione hic erit obiter notandum, quod proteſtatio nil aliud eſt, quàm animi noſtri declaratio iuris acquirendi, vel conſeruandi, vel damnum repellendi cauſa facta, ſiuè animi agentis expreſſio, *vt eſt text. in cap. conſulti de regul. iur. l. ſi duo §. cum inquilinus ff. vti poſſid. & Bart. in l. non ſolum §. morte ff. de oper. nou nunc.*

320 Extende ſecundò eam Regulam, quòd ſcilicèt appellationi renunciaſſe cenſeatur, quando quis, intra tempus à Iudice pręſcriptum, non appellat, vel pro appoſtolis non redit, *vt ait Oſaſcb in ſua deciſ. 7. Creſcent. deciſ. 65. & Caſſad. deciſ. 4. de appellat.*

321 Veluti eodem modo dicitur; quando intra decem dies non fuit commiſſa cauſa, quia iſtis modis cenſetur appellationi renunciaſſe, *vt ait Verall. deciſ. 31. & deciſ. 32. par. 1. & Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 94. num. 10.*

322 Subxtende pari modo procedere, ſi appellans intra modicum tempus commiſſionem non redemit, quam in Bancho Curſorum præſentauerat, niſi tamen feriæ eum excuſarent, vel niſi negligentia non poſſet ei imputari, *Puteus deciſ. 6. de appellat. Caputaq. deciſ. 67. lib. 1. in manuſcriptis & Rota in Toletana Primitiarum 10. Decembris 1588. coram Bubalo, & prius in alia Calaguritana Cappellaniæ Sancti Laurentij coram eodem 28. Ianuarij 1585. & Card. Mantica deciſ. 128. num. 2.*

323 Extende tertio, quòd ſoluens ſpontè, & executionem ſententiæ petens, appellationi renunciaſſe videtur, *vt ait Balbus in deciſ. 29. & Gramatic. deciſ. 103. num. 41. & Rota deciſ. 591. num. 2. par. 1. in recentiorib. & Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 903. num. 24.*

324 Subextende eò magis procedere, veluti, ſi geminatio coſenſus cõcurreret, vt potè, ſi appellans laudum approbaret, & poſtea terminum ad ſoluendum peteret id, quod per laudum fuit ordinatum, *vt ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 524. n. 28. & prius lib. 1. cap. 151. num. 6.*

325 Extẽde quartò, qñ quis alio modo coram Iudice à quo, litem proſequeretur, & aliquid præſertim ageret, quod eſſet executiuũ præcedentis grauaminis abſque quòd per Iudicem eſſet compulſus, *vt ait Rubin. deciſ. 39. & eſt text. in cap. gratum de off. deleg. & Cappell. Tholoſ. dec. 194. num. 1. & ſeq.*

Ex

326 Extende quinto, quando appellans petijt, & obtinuit à Iudice ſedente pro Tribunali fieri prorogationem in cauſa, *vt ait Rota per Veral. deciſ. 29. par. 1. & fuit ita reſolutum à Rota in vna Lucana Charitatiui ſubſidy 27. Aprilis 1551 coram Accorambono, & Marta in compilatione deciſ. in verbo appellatio cap. 243. tom. 1.* Et ratio eſt, quia iſti actus ſine Iuriſdictione fieri non poſſunt, *vt ait Achil. de Graſſis dec. 19. num. 1. de appellat. & Rota deciſ. 63. eodem tit. in nou. Gratian. deciſ. 123. num. 5.*

307 Quod tamen declara primò procedere in principali prorogationem petente, ſecus autem in procuratore, *vt ait Maynard. dec. 22. C. de procurat.*

328 Et ratio eſt, quia Procurator etiã Dominus litis effectus non poteſt appellationi renunciare, & Domino præiudicare, *vt ait Gratian. dicta deciſ. 123. num. 9. & 10. & Caputaq. deciſ. 29. par. 1.*

329 Et propterea hinc infertur etiam, quòd appellatio fit deſerta, ob non illius proſequtionem in termino præfixo Domino ad proſequendum, ſecus autem in procuratore primæ inſtantiæ, quia licèt ille appellare poſſit, non tamen poteſt appellationem proſequi, *Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 155. num. 39. & ſeqq. Put. deciſ. 265. lib. 1. & deciſ. 335. num. 1. eodem lib. 1. Achil. de Graſſis deciſ. 4. de appellat. num. 4.*

330 Declara ſecundò non procedere veluti, ſi Iudex fecerit citari appellantem, ad videndum ſe grauari, quia tunc comparens appellationi renunciare non videretur, cum illud metu cenſurarum feciſſe diceretur, *vt ait Achill. de Graſſis deciſ. 21. de appellat.* Et ratio eſt, quia, quando actus tendit ad remouendum grauamen, per eum appellationi renunciatum non cenſetur, *vt ait Dec. & Gozad. allegati ab Achille ibi ſupra num. 3. & Cappell. Tholoſ. dicta deciſ. 194. nu. 1.*

Veluti eodem modo diceretur, quãdo quis compareret coram Vicario, qui contra eum, ad cenſuras proceſſiſſet, quia, ſi ille talis compareret ad effectum allegãdi, eum non eſſe in illis cenſuris compræhenſum, non ob id dictas cenſuras facerer ſuas, quia comparens impugnans grauamen, non cenſetur facere litem ſuam, *vt ait Rota in deciſ. 383. num. 11. parte prima diuerſ.*

331 Extende ſextò in petente terminum ad ſoluendum id, in quo fuit per dictam ſententiam condemnatus, quia tunc appellationi renunciare cenſetur, *vt ait Magon. deciſ. Lucen. 24. & Rota deciſ. 591. num. ſecundo, par. 1. in recent. & Gratian. lib. 1 diſcept. cap. 151. num. 3. idem in lib. 3. cap. 524. num. 28.*

332 Extende ſeptimò in producente teſtes poſt appellationem, quia tacitè ei renunciaſſe cenſetur, *vt ait Thoming. in deciſ. Lipſien. 99. par. 2.*

333 Subextende id procedere, non ſolũ in appellante Iura coram Iudice, à quo, poſt appellationem producente, verum etiam in eius Procuratore, qui, ſi iura poſt appellationẽ coram eo Iudice producat, appellationi renuciſſe cenſetur, *vt ait Rota deciſ. 663. num. 16. parte 1. recent.*

334 Fallit tamen primò, ſi appellans poſt appellationem copiam actorum, & diem ad dicendum contra petierit, quia tunc appellationi renunciare non cenſetur, *vt ait Bellamer. deciſ. 291.*

335 Fallit ſecundo, quando ille compareret coram Iudice, à quo in alia cauſa, quia tunc ſuæ appellationi renunciare nõ videtur, *vt ait Gayl. in ſua deciſ. 17.*

336 Fallit tertio, ſi appellans compareret coram Iudice, à quo, & peteret recipi teſtes abſuturos, vel valetudinarios ad derpetuam rei memoriam, quia tunc appellationi non cenſetur renunciatum, *Rota deciſ. 36. de appellat. in antiq. & Marta in compillat. deciſ. in verbo appellatio cap. 254. tom. 1.*

337 Fallit quartò, qñ quis ꝑduceret teſtes intra decem dies à tempore ſententiæ, quia tunc illius appellationi renunciare non videtur, *Rota deciſ. 7. de teſtib. in antiq. & Marta ibi ſupra cap. 955.*

338 Secus verò, ſi quis ſpontè produxit teſtes, quia tunc Iuri appellandi renunciaret, licèt contrarium eſſet, ſi compulſus per Iudicem id ab eo fieret, *vt ait Cappell. Tholoſ. deciſ. 194. in principio.*

239 Extende octauo, quòd appellationi renunciare cenſeatur ille, qui aduerſariũ citari fecit, vt Iudex, ad differentiæ locum accederet, atque ad audiendam omnem, & quamcumque illius voluntatem, & ratio eſt, quia hæc, niſi ex vi

ſuæ

ſuæ Iuriſdictionis fieri nequeunt, *vt ait Flam. Cart. deciſ. 37. Rotæ Genuæ.*

340 Extende nonò, quòd cenſeatur appellationi, & rei iudicatæ renunciatum, ſi quis patiatur, vt poſt eam iura producantur, denturque articuli, & ſuper iuſtitia ſententiæ diſcuti, vt in iſtis terminis, *ait Mohedan. in ſua deciſ. 39. alias 4. de ſentent. & re iudic. Card. Seraph. deciſ. 1441. num. 8. & deciſ. 420. num. 2. p. 2. in recent. & prius deciſ. 22. num. 2. & Gratian. deciſ. 123. num. 5. & Rota dec. 55. lib. 2. par. 3. diuerſ. & in hoc multa ait Gonzal. ſuper regul. 8. Cancell. gloſ. 66. num. 39. Put. deciſ. 197. lib. 2. in fine, & fuit quoque dictum in Placentina decimarum 5. Iunij & 8. Octobris 1599. coram Pennia, & per Gregor. in deciſ. 317. num. 3. & 8. in addit.*

341 Subextende, quòd tunc neque proteſtatio de re Iudicata ſufficiat, *vt ait Put. ibi ſupra, & Rota ibi coram Penia;* Quod ſecus tamen eſſet, quando ex iuribus productis de iuſtitia rei iudicatæ non conſtaret, quia tunc non cenſeretur aliquod præiudicium illatum rei Iudicatæ, ſi habens illā ſuper iuſtitia diſcuti pateretur, *vt ait Caputaq. deciſ. 87. lib. 1. in manuſciptis, & ita quoq. fuit reſolutū in Burg. Præheminentiarum 3. Iunij 1605. coram Coccino Decano, quæ eſt in eius impræſſis deciſ. 234. num. 4.* Et propterea animaduertendum eſt, quod ſi producantur in inſtrumenta, poſt rem Iudicatam, tunc nō ſufficeret oppoſuiſſe generalia contra, quia tali caſu ille ſolū cēſeretur oppoſuiſſe contra inſtrumenta, ſed non contra rem iudicatam. Et ideò, ſi ex inſtrumentorum productione deprehenderetur iniquitas rei Iudicatæ, tunc, ſi talis ab ea inſtrumentorum admiſſione non appellaret, rei Iudicatę renunciaſſe videretur; aliàs opponens ſolùm generalia contra inſtrumenta, cenſeretur oppoſuiſſe contra dicta inſtrumenta tantum, non autem contra rem Iudicatam, *veluti ita pluries fuiſſe deciſum teſtatur Verall. deciſ. 278. & deciſ. 279. par. 2.*

342 Extende decimò, quòd ſi appellans obtineat inhibitionem, quoad effectum deuolutiuum tantum, tunc cenſetur tacitè renunciaſſe appellationi, quoad ſuſpenſiuum, at ſecus, ſi ea fuiſſet obtenta ſimpliciter, quia eo caſu quoad vtrumq. effectum cenſeretur obtenta, *vt ait Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 383. num. 1. Menoch. conſ. 762. num. 5. & 7. lib. 8. & conſ. 1038. num. 1. lib. 11.*

343 Et propterea ex prædictis hic obiter infertur primò, quòd ille, qui conſenſit, vt ſuum beneficium alteri conferatur, cenſetur illud tacitè renunciaſſe, *vt ait Rota deciſ. 3. de renunciat. in nou. & Mohedan. deciſ. 335.*

344 Infertur ſecundò, quòd ille cenſetur tacitè renunciare Decimis, quando patitur, vt alter eas exigat, *vt ait Verall. deciſ. 242. par. 2.*

345 Immò Extende id in tantū pcedere, quòd tūc actus ſubſequens, ex errore factus nō præſumitur, *vt ait Caſtill. in ſua deciſ. 34.*

346 Infertur tertiò eodem modo eſſe dicendum de Domino directo canonem recipiendo, quia cenſetur renunciare Iuri de caducitate dicenda, quod tamen intellige verum, ſi reciperet canonem futuri temporis, at ſecus ſi de præterito, vt latè dicam in verbo Emphiteuta, *& vt ait Monter. dec. 3. Regni Aragoniæ.*

347 Limita tamen primò prædicta non procedere, quando eſſemus in *priuilegio l. vnica C. Quand. Imperat. &c.* Quia illi nunquam cenſetur renunciatum, niſi expreſſè renunciaretur, *vt ait Caſtill. deciſ. 29.*

348 Limita ſecundò idem procedere in caſu *deciſionis 63. eiuſdem Caſtill.* vbi fuit dictum, quòd contractus eſt regulariter exequendus, etiam dum penderet illius nullitas, aut reſciſio, & id fit, ne per contrarium actum inducatur renunciatio de nullitate dicendi.

349 Limita tertiò, quod per præſtationem fideiuſſionis de ſoluendo id, quod per ſententiam fuerit ordinatum, appellationi renunciatum non cenſetur, *vt ait Afflict. deciſ. 78. num. 8. Puteus deciſ. 281. lib. 2. & Rota per Card. Seraph. deciſ. 1168. num. 10. in vna Turritana Tertiariæ 1595.*

350 Amplia primò hanc tertiam limitationem præſertim procedere, ſi ante pręſtationem fideiuſſionis fuerit ſibi reſeruatum beneficium appellandi, *vt fuit dictum in vna Anconitana Computorum 13. Iunij 1567. coram Oradino.*

351 Amplia ſecundò eam multò magis procedere, ſtante ſtatuto, quod intra certum

tum

tum tempus caueatur, de refundendis expenſis, quia tunc appellans etiam non requiſitus fideiuſſionem præſtare tenetur, *vt ait Surd. deciſ. 57. num. 13. & 17.* Et ad id præcipuè notandum erit, quòd in multis locis, & præſertim Germaniæ obſeruatur, quòd appellationes ad ſupremum Tribunal non admittantur, niſi appellantes iurent ſe nō temerè, aut ad differendum negotium calumnioſè appellare, quas quidē cōſuetudines laudabiles vocat, *Miſynger. deciſ. 56. par. 3. Cameræ Imperial. & Marta in ſua compil. deciſ. in verbo appellatio cap. 5. tom. 1.*

352 Sed animaduertas tamen, ꝙ appellatio ante ſententiam non requirit nouā ſatiſdationē, *vt ait Franch. deciſ. 344. n. 3.*

353 Limita quartò non procedere, quando quis ad ſanctam Sedem appellaſſet, & poſtea grauatus compareret corā A. C. grauante, ad impediendam ſententiæ executionem, ei illius iniuſtitiam obſtendendo, quia tunc appellationi renunciare non dicitur, quando actum illi contrarium non facit, *vt ait Bellamer dec. 707. & Marta ibi ſupra in cap. 248.*

354 Limita quintò, quòd licèt etiam quis appellationi renunciaret, non obid tamē diceretur renunciatum Iuri de nullitate ſententiæ dicendi, *vt fuit dictū à Rota in vna Tudert. bonor. 28. Mar. 1582. coram Card. Blanch. & Greg. dec. 151. n. 2. & 3.*

355 Extende primò id in tantum eſſe verū, ꝙ ſi fuerit cōmiſſa cauſa appellationis & nullitatis ſimul æquè, tunc cauſa nullitatis principaliter cenſetur commiſſa, & propterea dato, quod eſſet deſerta cauſa appellationis, ex forma alicuius conſtitutionis, ſiue alio modo, non tamen dicitur deſerta illa nullitatis, æque principaliter commiſſa, & ſic eam quis poterit proſequi, per ſpatium triginta annorum, *vt ait Puteus deciſ. 168. lib. 2. & Rota in Calaguritana Decimarum 20. Februarij 1579. coram Card. Lancellotto Seniore, & in Foroliuien. cenſus Mercurij 16. Nouembris 1607. coram Card. Lancellotto Iuniore, & Gayll. obſeru. 135. cent. 1. Anna ſingul. 93. & Riccius in ſua collect. 1283. p. 4. & Rota per Buratt. dec. 170. nu. 8. & dec. 29. de appellat. in nou. Guidopap. deciſ. 436. Rota deciſ. 512. par. 2. in recent. Gregor. dicta deciſ. 151. num. 2. & idem Put. dec. 343. n. 4. lib. 3. & Rot. in Toletana Decimarum de Verceal. Lunæ 14. Martij 1616. coram Buratto. Scacc. de appell. lib. 3. c. 2. q. 17. limit. 2. num. 126. Veſtr. in ſua prax. lib. 8. cap. 1. Cardinalis Seraph. dec. 1485. num. 1. & Rot. deciſ. 512. num. 3. & deciſ. 591. num. 4. par. 2. in recent. idem Gregor. deciſ. 306. n. 2. & ibi in addit. n. 3. Gayl. var. obſ. lib. 1 obſer. 235. n. 6. Marcheſ. de cōmiſſ. p. 3. de cōmiſs. ſanat. null. §. 1. n. 9. & ſeq. & ita fuit quoque dictum in Elboren. iuris conferendi 24. Ianuarij 1614. coram Manzanedo, & in Romana pecuniaria 17. Iunij 1620. coram Dunozetto, & in alia Ariminen. Fideicom. 31. Maij 1624. coram Merlino, & per Burattum dec. 826. n. 9.*

356 Secus verò, ſi nullitas incidenter deducatur, quia tunc aſſumit naturam appellationis, & ſecundum eam regulari debet; Vndè ea ceſſante, iudicium quoque nullitatis ceſſaret, quod ſecus eſſet, ſi principaliter fuiſſet inducta, *vt ait Rota per Greg. dec. 470. n. 12. & 13. Put. dec. 424. num. 1. lib. 2. & Gratian. lib. 4. diſcept. capitulo 691. num. 18. & 19.* vbi ait, quod permittitur allegatio nullitatis per viam exceptionis, licèt agendo non permitteretur, *Rota deciſ. 176 num. 1. p. 1. diuerſ.* Et ratio eſt, quia cum fauorabiliores ſimus reo, quàm actori, ideò multa tollerantur excipiendo, quæ non tollerantur agendo, *vt dicunt Doctores in l. Fauorabiliores ff. de reg. Iur.*

357 Contrarium tamen teſtatur, *de ſtylo Rotæ Achilles de Graſſ. deciſ. 17. de reſcript. num. 1.* vbi ait, quod appellatione deſerta, cenſeatur quoque deſerta nullitas æquè principaliter commiſſa, licèt ibidē fateatur huiuſmodi ſtylum eſſe de directo contra cōem Doctorum opinionē, quod tamen intellige verum, quando notorie appareret nullitatem non extare, quia tunc deſerta cauſa appellationis etiam deſerta cauſa nullitatis cenſetur, *vt ait Buratt. deciſ. 163. num. 2.*

358 Licèt ſecus tamen eſſet, quando appellatio eſſet deſerta in poſſeſſorio, quia non obid deſereretur negotiū principale, ob rationis diuerſitatem, *vt ait idem Achill. dicta deciſ. 17. num. 2.*

359 Declara tamen ea, quæ fuerunt dicta de volente nullitatem allegare, non procedere, quādo, dicta parte de nullitate nō opponēte, fuerit cōfirmata sētētia

Digitized by Google

dummodo tamen illa in rem iudicatam tranſierit, aliàs ſecus, *veluti fuit dictum in Elboren. iuris conſerendi Veneris 2 . Ianuarij 1614. coram Manzanedo, quæ eſt deciſ. 512. num. 2. par. 2. in recent. & in Foroliuien. Emphiteuſis 1. Iulij 1613. coram Coccino Decano.*

360 Et ratio ea eſt, quia quando res iudicata adeſt ea imponit finem litibus, & *Rota deciſ. 7. de re Iud. in antiq. Achil. deciſ. 5. de ſent. & re Iud. & Rota deciſ. 572. num. ſecundo par. ſecunda recent. & in Oſcen. Parochialis penes Marcheſ. de cõmiſſionibus tomo 2. fol. 595. Cæſar. de Graſſis deciſ. 9. num. 13. de ſent. & re iudicata Seraph. deciſ. 1261. num. 3. Put. deciſ. 60. lib. 3. in antiq.*

Extende prædictam declarationem procedere, etiam ſi nullitas ex defectu iuriſdictionis proueniret, *vt ait Achil. deciſ. 4. de ſent. & re iudicata, & Rota deciſ. 474. num. 4. par. 2. recent & in Romana Canonis 18. Decembris 1609. coram Ortembergo.*

Quinimo id procedit, etiam ſi vitium non eſſet remiſſibile, *vt ait Rota dicta deciſ. 572. ſub num. ſecundo par. ſecunda recent. & cæteri Doctores allegati à Beltramino ad deciſ. Gregorij Decimi Quinti 176. num. 14.* & præcludit viam probationibus, immò poſt eam, etiã nullitates non ſunt attendendæ ex ſtatuto Vrbis *cap. 190. lib. 1. vt ait Rota per Gregorium Decimum Quintum deciſ. 184. n. 2. & deciſ. 211. num. ſecundo deciſ. 508. num. primo Rota deciſ. 406. ſub num. primo, & ſecundo par. ſecunda in recent. Cardinalis Seraphinus deciſ. 1308. num. primo Afflict. deciſ. 13. num. 28. & Rota dec. 424. par. prima in recent & in Barchinonen. legitimitatis 4. Februarij 1613. coram Cardinali Caualerio, & in Pampilonen. Tributi 15. Ianuarij 1614. coram Pamphilio.*

361 Amplia prædicta eò magis procedere, ſi vltra prænarrata hæc duo quoque concurrerent, quorum primum eſt, quando ſuſpicio calumniæ in appellante non deerit, *vt fuit latè deductum in Cornetana pecuniaria quarta Iulij 1601. coram Penia, & in Bononien. cenſus Mercurij 11. Decembris 1602. coram Iuſto, & Caſſad. deciſ. 1. de reſtit. in integrum.* Secndum illud erit; quando lapſum eſſet quadriennium, *vt expreſſè ait Rota deciſ. 572. par. ſecunda in recentioribus.*

Subdeclara tamen prædictam declarationem non eſſe veram, quando ſententia confirmans primam non dum in iudicatum tranſijſſet, quia tunc poſſet de nullitate primæ opponi, *vt ait Cardinalis Mantic. deciſ. 301. num. primo, & latè Rota deciſ. 464. num. quarto, & quinto par. 2. in recent.* & ibi contrarijs reſpõdet, & propterea non eſt habenda ratio ad deciſionem factam *in cauſa Oſcen. coram Cardinali Lancellotto, quæ eſt penes Marcheſanum de comiſſionibus tomo 2. fol. 595.* vbi habetur non poſſe dari de nullitate primæ ſententiæ, etiam ſi ſecunda in iudicatum non tranſijſſet, ſed ad ea omnia reſpondet *Rota in dicta deciſ. 474. & deciſ. 510. num. 1. & deciſ. 512. nu. primo, & ſecundo d. par. ſecunda in recentioribus.*

Et hinc propterea infertur, quòd, ſi fuerit commiſſa cauſa appellationis, & nullitatis æquè principaliter, tunc, quia fatalia quoad nullitatem durante ſpatio triginta annorum, non obſtante lapſu fatalium appellationis opponi poterit de nullitate primæ ſententiæ confirmatæ, at ſecus è conuerſo nempè, quando ſumus in caſu vbi duæ conformes faciunt rem iudicatã, quia tunc ſtatim ſecunda confirmans claudit viam nullitatis contra primam, *vt fuit dictum in Ferrarien. Decimarum 11. Ianuarij 1614. coram Piruano.*

362 Fallit ſecundò vbi eſſemus in caſu notoriæ iniuſtitiæ, quia tunc ea dicitur maxima iniuſtitia in tantum, quòd Iudex ſpoliare dicitur, *vt ait Gratianus libro tertio diſceptation. capitulo 516. nu. 23.* & tunc talis iniuſtitia admittitur ad impediendam executionem trium conformium, *idem Gratianus ibi ſupra capitulo 581. num. 13. & prius libro primo cap. 118. num. 4.* Et notoria dicitur, quando nullo modo defendi poteſt, *vt ait idem Gratianus dicto lib. tertio diſceptation. cap. 515. num. 49.*

Fallit tertio, qñ nullitates, & vitia primæ ſentẽtiæ in ſecundã influerent, quia tũc dari poſſet de nullitate quãuis adeſſet cõfirmatio ſecũdæ, *vt fuit d. in Laud.*

pecun-

pecun. coram Orano, quæ eſt penes Mar-cheſ. de commiſſionibus tomo 2. fol 144. ſub num. quinto, & in Taruesina Simoniæ 13. Maij 1596. coram Corduba, quæ eſt penes Farinac. poſt primum librum conſil. deciſ. 111. *& Gabriel. conſ. 49. nu. 5. & ſeq lib.* 1. & ibi declarant, quã do dicantur uitia primæ, in ſecundam influere.

Fallit vltimò, quando de nullitate opponeretur, quia tunc Iudex appellationis non poſſet ſententiam nullam confirmare, ſed bene illam vti nullam in primis reuocare, *vt ait Vant. de nullitat. titulo quibus mod. nullitat. num. 16. Caſar. de Graſſis deciſ. nona num 13. de ſententia, & re iudicata, & Rota deciſ. 37. par. 4. in recent. & deciſ. 474. num. 11. & deciſ. 572. num. 2. parte 2. recent.*

Declara tamen iſtud eſſe verum, quando ſpecifice, & in particulari de ea opponeretur; at ſecus, ſi genericè, ſiue quando cauſa nullitatis æquè principaliter, cum illa appellationis committeretur, quia tunc id non ſufficeret, *vt ait Rota dicta deciſ. 572. num. 3. & in Toletana Pariectum quinta Nouembris* 1605. *coram Cardinali Sacrato*, Animaduertendo, quod dicta nullitas oppoſita, debet ſubſiſtere, & iuris effectum ſortiri; alias Iudex eam attendere non valeret, *vt ait Rota dicta deciſione 572. ſub num. quinto.* Immo, ſi eſſet dubia, poſſet, Iudex appellationis, cognita iuſtitia ſententiæ, non obſtante nullitatis oppoſitione, illam confirmare, *vt ait Rota deciſ. 474. num.* 11. *par. 2. recent.* ſed eſt benè verum, quòd in quolibet actu iſta oppoſitio nullitatis venit repetenda, *vt fuit dictum in Anconitana affictus octaua Iunij* 1587. *coram Plato* ex ea ratione, quia in iudicialibus proteſtatio in quolibet actu venit repetenda, *veluti dixi in concl. 44. nu. 19. M. Andr. dec. 9. n. 5*

363 Extende ſecundò dictam limitationem tertiam, eodem modo procedere, quando eſſet commiſſa cauſa appellationis, cum clauſula reſtitutionis in integrũ, prout de iure, quia tunc detecta iniuſtitia ſententiæ, poterit ex capite dictæ reſtitutionis reuocari, licèt illa in rem iudicatam tranſierit, *vt ait Caputap. deciſ. 86. lib. primo, & Cardinalis Seraphinus deci. 245. num.* 1.

364 Et ratio eſt, quia iniuſtitia eſt iuſta cauſa reſtitutionis in integrum, *vt ait Seraphinus ibi ſupra num. ſecundo, & in dicta Foroliuien. cenſus coram Cardinali Lancellotto Mercurij 16. Nouembris* 1607.

365 Extẽde, ꝙ veluti appellatione ſublata, reſtitutio in integrũ nõ tollitur, ita etiã ea prohibita, dicta reſtitutio non prohibetur, *vt fuit dictum in vna Bononien. cenſus Mercurij 11. Decembris* 1602. *coram Iuſto, quæ eſt apud Marcheſanum de Commiſſionibus parte ſecunda, & in eadem coram eodem apud eundem Marcheſanum par. 1. fol. 431. num. 3.*

366 Licèt id fallat elapſo quadriennio, quia tunc omnis exceptio perempta cenſetur, ſi fatalia non fuerint prorogata, *vt ait Rota apud Cinctum de cenſibus dec. 31. num. 1. & Puteus deciſ. 407. num. 3. lib. ſecundo*, Veluti eodem modo dicitur de iniquitate, quæ per viam exceptionis allegari non poteſt, ſi inſtantia ex vi ſtatuti fuerit perempta, *idem Put. dicta deciſ. 407. num. 1. & 2. lib. 2.*

367 Extende tertio eò magis procedere, quando, ne dum cauſa appellationis, & nullitatis eſt commiſſa, ſed etiam illa iniuſtitiæ, æque principaliter; quia tunc non obſtante deſertione cauſæ appellationis, poterit ſententia ex capite iniuſtitiæ impugnari, & præſertim, quando de ea ex eiſdem actis conſtaret, *vt ait Achill. deciſ. 15. de commiſſionibus; & Rota ibidem in dicta Foroliuien. cenſus coram Cardinali Lancellotto, & per Gregorium Decimum Quintum deciſ. 306. num. 2. Cardinalis Seraphinus deciſ. 1485. num. primo, & Rota deciſ. 512. num. tertio, & deciſ. 591. num. 4 par. 2. in recent. & fuit dictum in Toletana Decimarum 5. Iunij 1613. coram Card. Sacrato.*

368 Declara igitur prædicta procedere, quando de aliqua nullitate conſtat, ſecus autem, ſi de ea non conſtaret, *vt fuit dictum in Ceſarauguſtana penſionis 13. Martij 1619. coram Coccino, & in Ciuitatis Caſtelli bonorum 15. Martij 1621. coram Card. Veroſpio.*

369 Et ratio eſt, quia, quando re vera nõ conſtaret de aliqua nullitate, tũc eò magis de plano procederet illa regula, quòd ſcilicet deſerta cauſa appellationi cenſeretur etiam deſerta illa nullitatis, *iux. deciſ. Acchill. 15. de reſcript. & alias deci.*

ſuperius allegatæ.

370 Declara ſecundò, quòd quando res iudicata impugnatur ex capite iniuſtitiæ, tunc ea debet eſſe clara, euidens, & ex eiſdem actis concludenter patere, *vt fuit dictum in Firmana bonorum 29. Aprilis 1583. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 616. & in dicta Ciuitatis Caſtelli coram Veroſpio, & Gratian. lib. 3. diſcept. 515. num. 49.*

371 Sed ad dictam notorietatem iniuſtitiæ tollendam, qualis qualis offuſcatio ſufficit, nec de ea dari poteſt, quãdo vna ex opinionibus controuerſis fuerit tenta, *vt ait Cæſar de Graſſ. dec. 2. n. 6. de conſtitut. & Rota in Colonien. Contractus 2. Iunij 1574. coram Clemente VIII. quæ eſt deciſ. 206. par. 2. diuerſ.*

372 Quod tamen intellige verum, quãdo DD. eam opinionem tenentes de communi teſtarentur, aliàs ſecus, *vt fuit dictum à Rot. per Card. Seraph. in ſua dec. 166. num. 1.*

373 Amplia idem pari modo procedere, quando altera ex opinionibus eſſet per Curiã recepta, & approbata, *vt ait Rota per Paleot. in ſua dec. 195.* Et ad id erit quoque notandum, quòd quando nullitas eſt euidens, tunc ea etiam poſt tres ſententias apponi poterit, *vt ait Creſcẽt. deciſ. 22. de ſentent & re iudic.*

374 Extende quartò, idẽ procedere, quã do cauſa appellationiſ eſſet cõmiſſa cũ clauſula (nec non totius negotij principalis) ſiuè cum clauſula(quam, & quas) quia illa omnia ferè complectitur, & tũc, ſi fortè ſẽtẽtia ſuper negotio appellationis non valeret, ſuſtinetur tũ vti ſuper negotio principali lata, *vt ait Rui. conſ. 114 & Rot. ibi corã Paleotto in vna Calagu. vnionis, & deciſ. 390. in antiq. & Mobed. deciſ. 6. de appell.* Et propterea videmus, quòd per eam clauſulam, vna cum toto negotio principali, ne dum cenſetur deductum totum negotium principale, *vt ait Bellam. dec. 48. Mobedan. dec. 6. de appellat. Caputaq. dec. 152. p. 1. & Rota in Mediolanen. cappell. 3. Iulij 1595 coram Card. Pamphilio, & in alia Ceſarau guſtana pecun. 5. Iunij 1601. coram eod.* Verum etiam per eam clauſulam, vna cum toto negotio principali, operatur, vt cenſeatur commiſſum, non tantum poſſeſſorium, ſed petitorium quoque, *vt ait Caſſad. deciſ. 9. de cauſ. poſſ. & propriet.* Veluti eodem modo dicitur de ea clauſula (cũ incidẽtibus, & emergẽtibus, annexis, & connexis, quæ pari modo operatur, vt non ſolum cenſeatur commiſſum poſſeſſorium, verum etiam, & petitorium, cum negari non poſſit, quin negotium principale ſit de incidentibus, emergentibus, annexis, & connexis, *vt ait Aegidius Bellamer. dec. 619. Caſſad. deciſ. nona de cauſis poſ. & prop. & ita fuit quoque dictum in vna Peruſina hereditatis 26. Octobris 1602. coram Cardinali Pamphilio.*

Licèt tamen ſit animaduertendum, quòd ſi fuerit appellatum à grauamine, & in cõmiſſione fuerit appoſita illa clauſula, cum incidentibus, dependentibus, &c. tunc cauſa diceretur commiſſa ſuper negotio principali, *vt ait Bellam. dec. 615.* licet *in dec. 318. dicat idem Bellam.* quod iſta clauſula operatur ſolum, circa ea, quæ ſunt eiuſdem naturæ, vt puta, ſi cauſa iudicialis omiſſa ſit, trahit alia iudicialia, ſecus autem, ſi connexa, gratioſa, ſiuè meri facti, *vt ait idem Aegid. in deciſ. 460.*

375 Subextende prædicta in tantum procedere, quod licèt commiſſio eſſet nulla, tamen tribuit iuriſdictionem in negotio principali, ſtante dicta clauſula quam & quas) *vt ait Rota per Gregorium Decimum Quintum deciſ. 399. num. 6.*

376 Extende quinto, eo magis procedere, quando pars aduerſa coram Iudice appellationis compareret, & pateretur coram eo de meritis cauſæ agi, *vt ait Aegid. deciſ. 48. & 84. & Felyn. in capitulo cum inter monaſterium in octaua limitatione de re iudicata, & Paleott. ibi ſupra.*

377 Declara tamẽ opinionẽ Ruini, & aliorũ procedere, quando cauſa appellationis fuit commiſſa, ab interlocutoria, vel à diffinitiua, ſed tamen ſuper aliquo incidenti lata, quo caſu negotium principale omnino eſſet diuersũ à cauſa appellationis, & tũc Iudex poſſet rectè ſuper negotio principali procedere, ſecus autem, quando negotium principale idem contineret, quod appellatio, quia tunc quemadmodum iuriſdictio eſſet nulla in

in negotio principali, ita etiam in cauſa appellationis eſſet nulla, *iuxta dec. Mohedan.* 393. *& Aegid. deciſ.* 236. *in fine, & deciſione* 117. *& Rauin. conſilio* 34.

378 Rurſus declara doctrinam *Felyn. in dicto capitulo Inter Monaſterium*, procedere, quando Iudex de negotio principali cognoſcit, quod poſtea in rem Iudicatam non tranſierit, quia tunc benè poſſet Iudex cognoſcere partibus conſẽtientibus, at ſecus in cauſa appellationis, quia defuit iuriſdictio, & ſic huic repugnaret expræſſa diſpoſitio *Clement. ſi appellat de appellat. & ibi gloſ. & Vitalin. num.* 3.

379 Et ſic igitur erit notãdũ, ꝙ qñ Iudex aditur tãquã ſuper negotio principali poſſet admitti illa limitatio Felyni, at ſecus, qñ Iudex adiretur, tamquàm ſuper appellatione, quia tunc partium conſenſus non ſufficeret, cum illæ iuriſdictionem prorogare non poſſint, *vt ait Mohedan. deciſ.* 3. *de appellat. & text. eſt in l. priuatorum C. de iuriſdict. omn. Iudic. & Card. Seraph. deciſ.* 418. *num.* 2. *& Rota in Ianuen. ſeparationis Thori Merc.* 5. *Maij* 1632. *coram Coccino.*

380 Sed declara tamen, quòd licèt, quis appellationi per eum interpoſitæ poſſit renunciare, fallit tamen inuito appellato, *vt ait Surd. deciſ.* 143. *num.* 3. *& Grat. dec.* 83. *& ibi in add.* Sed in quibus caſib. poſſit quis appellationi renũciare per ſe, aut per procuratorem, & inuito appellato, & in quibus non, vide *Scacc. de appellat. lib.* 3. *cap.* 2. *quæſt.* 17. *limit.* 2. *per totam.*

381 Subdeclara tamẽ, quòd in caſu talis renunciationis ſit in expenſis condemnãdus talis renuncians, *ait Guidopap. deciſ.* 436. *n.* 36. *vbi teſtatur ita ſeruari in Curijs illius Parlamenti*. Sed à quo tẽpore talis condemnatio fieri debeat, *ait Bellamer. in ſua deciſ.* 14. *per tot. & ibi in addit.* ait, quando per renunciationem liti, & cauſæ transfertur Dominum. Item ibi habetur, quòd renuncians liti non videtur fateri ius habere aduerſarium, ſed ſolum renunciare cenſetur omni iuri ſibi in illa cauſa competenti, licèt id fallat in beneficio, *vt ait Rota in deciſ.* 3. *de renunciation. in nouis*, veluti pari modo dicitur de renunciante liti, & non cauſæ, quia tunc ille non inducit renunciationem tituli, de quo non agitur, cum renunciationes ſint ſtricti Iuris, & ſic in eis non niſi expræſſa veniant *l. tres fratres ff. de pactis, & capitulo, quia circa de priuilegijs, & Bellam. ibi ſupra.*

Et in propoſito extẽde idẽ ꝓcedere in eo, qui fateretur appellationẽ fuiſſe interpoſitam, quia non ob id fateri cenſetur eam legitimè interpoſitam fuiſſe, ideſt intra decem dies, *Rota deciſ.* 30. *de appellat. in nou.* Itẽ fit de eo, qui confitetur ſe mutuo recepiſſe centum, quia non ob id fateri dicitur pecuniam realiter, & cum effectu fuiſſe numeratã; veluti tali modo exemplificando, *fuit dictum à Rota in Auerſana penſionis Lunæ* 27. *Martij* 1624. *coram Merlino.* Et ratio prędictorum ea eſt, quia qui fatetur factum illius qualitates fateri non dicitur, *Rota deciſ.* 56. *par. prima diuerſ. in fine.*

382 Declara id, quòd ſuperius fuit dictum, v. ſ. appellans non poſſit appellationi renunciare inuito appellato, ſolũ procedere, quando idem appellatus illi appellationi inhæreret, quam pars aduerſa interpoſuerat, etiamſi intra decem dies appellationi non adhæſerit, *vt ait Rota per Gregor. Decimum Quintum deciſ.* 581. *numero quinto, & prius deciſ.* 323. *numero tertio, & in Ianuen. Laudi Coram Cardinali Sacrato penes Marcheſanum parte ſecunda fol.* 64. *& Surdus deciſ.* 327. *num.* 9. *& Franch. deciſ.* 467. *num.* 2.

383 Quod. n. extẽde procedere, etiamſi appellans appellaſſet in parte, & partibus præiudicialibus, quod de Iure fieri poteſt, *vt ait Rota in vna Ianuen. Lunæ* 13. *Martij* 1604. *coram Cardinali Sacrato, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſionibus parte ſecunda fol.* 64. *numero quarto.*

384 Quod tamen ſecus eſſet, vbi appellatio fuit ſimplicitèr interpoſita, quia tunc à tota ſententia appellatum cenſetur, & ſic etiam in parte fauorabili, *vt ait Rota in Peruſina Inuentarij ſeptima Aprilis* 1606. *coram dicto Cardinali Sacrato.* Et ideò cautus erit procurator (ſi velit ſe à præiudicialibus eximere) appellare limitatè, & ſic à præiudicialibus tantũm, *vt fuit dictum à Rota per Burattum dec.* 491. *num.* 4.

385 Secus autem, ſi eſſet appellatum in parte, & partibus, quatenus contra, pro. vt in Curia ſeruari teſtatur, *Beltram. in addit. ad dictam deciſ. 223. dicti Gregorij, & Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 1. num. 19.* quia tunc appellatus non poteſt inhærere appellationi appellantis, *vt ait Rota in dicta Ianuen. coram Sacrato, & Franc. Marc. deciſ. 143. num. 13. & Gratian. deciſ. 50. num. 8. & deciſ. 83. num. 6.*

386 Quod tamen ſubdeclara non eſſe verum, quando capitula adeò eſſent connexa, vt vnum ab altero diuidi non poſſet, *vt ait Rota per Gregor. dicta deciſ. 223 num. 5. & alij allegati à Beltram. ibi ſupra num. 9. & Franciſcus Marcus ibi ſupra.*

387 Sed eſt benè verum, quòd dictus appellatus tenetur probare, quòd ſententia pro ſe lata ſit iuſta, *vt ait Surd. deciſ. 327. num. 3.*

388 Et ſi velit obtinere confirmationem ſententiæ, tunc opus erit fidem dare de appellatione, & omnia acta producere, *idem Surd. deciſ. 327. num. 6. Cappell. Tholoſ. deciſ. 91.* & ita paſſim Signatura obſeruare facit, veluti contigit mihi ſcribenti in cauſa Domini Fabritij Vrſelli, aliàs Iudex, cui executorialis dirigitur omni Iuriſdictione careret, in quem per tranſportationem actorum transfertur, *vt dixi in verbo Acta, & ibi recurras.*

389 Et ſic tunc poterit, etiam appellatus, inuito appellante, petere, quod omiſſo articulo appellationis, cognoſcatur ſuper negotio principali, *vt ait idem Surd. deciſ. 175. num. 11.*

390 Extende prædicta procedere, etiãſi commiſſio fuiſſet obtenta à falſo procuratore pro appellante, *vt ait Grat. lib. 3. diſcept. cap. 573. num. 4. & ſeqq.* quia nihilominus appellatus poſſet appellantis commiſſione, & appellatione vti, & oſtẽdere ſe grauatum à primo Iudice, & ſententiam reformari petere, ac, ſi ipſe appellaſſet, *l. fin. C. quando prouoc. non eſt neceſ. Rota deciſ. 7. de appellat. in nou. Caputaq. deciſ. 36. num. 4. lib. 1. Surd. deciſ. 143. par. 1. & deciſ. 327. par. 2. & Gratian. in ſua deciſ. 83. & ibidem etiam in addit.*

391 Fallit, quando quis approbaret ſententiam metu mandati executiui, quia tunc iſta exceptio taciti conſenſus, & ratificationis opponi poteſt, & per conſequens poſſet appellationis proſequtio impediri, & ſic appellatus ea non vti, *vt ait Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 151. num. 1. & 8.*

392 Secus verò ſi poſt appellationem ille comparuiſſet, ſiuè per alium geſſiſſet actum coram Iudice, à quo, quia tũc cenſeretur appellationi renunciatum, & ſic eam ſententiam approbare, quando actus per aduerſariũ factus fuiſſet in ſpecie acceptatus; at ſecus, ſi fuiſſet impugnatus, *vt ait Gratian. in ſua deciſ. 123. num. 6.*

393 Veluti eodem modo dicitur de tedeunte ad Iudicem recuſatum ſuſpectũ, quia ſi ille id facit ſine proteſtatione, eũ de nouo approbare cenſetur, *vt ait Mobedan. deciſ. 1. de Iudic. Put. deciſ. 380. lib. 1. Card. Seraph. deciſ. 971. & veluti dixi in Ampliatione 59. verſicule ſallit. 2 num. 640.*

Circa autem illud, quòd fuit dictum de commiſſione impetrata pro appellante à procuratore non verò ſolet ſeruari in Curia, vt appellatus commiſſionem obtineat in qua mandetur Auditori, vt præfixo termino tali aſſerto procuratori ad docendum de mandato de quo non docto, eum condemnet in expenſis, ac damnis, & intereſſe, nec non ad expeditionem negotij principalis procedat, *vt animaduertit Rota in deciſ. 34. & ibi addent. ſub num. 3. de reſcript. in nou.*

394 Sed pro complemẽto iſtius quartæ regulę, notandum igitur erit, quod licèt appellatio, & nullitas æquipatentur, *vt ait text. in cap. in cauſis de ſent. & re iudic. & Riccius in ſua collect. 1283. par. quarta.*

395 Fallit tñ primò, in caſu appellationis remotæ, quia tunc nullitas ſublata non cenſetur, *vt ait Gayl. obſeruat. 135. lib. 1. & alij Doctores ſuperius allegati.*

396 Fallit ſecundò, ſi ſit deſerta appellationis cauſa, quia non eſt ob id deſerta illa nullitatis, vt ſuperius ex auctoritatibus tot DD. & Rotarum, tùm Romæ, tùm aliarum, demonſtratum fuit, *& idẽ ait Ann. in ſua allegat. 93. & Gregor. deciſ. 151. num. 2. & 3.*

397 Fallit tertiò, quando nullitas eſt euidens, quia tunc de ea poterit, etiam poſt tres ſententias opponi, quòd non eſt in appel.

appellatione, quia qñ illius cauſa in rem
iudicatam tianſiuit, tunc ea imponit fi-
nem litibus, præcludit viam probationi-
bus, & poſt eam nullitates non ſunt attẽ-
dendæ, *vt ait Rota per Gregorium Deci-
mum Quintum deciſ.* 184. *num.* 2. *& de-
ciſ.* 211. *num.* 2. *& deciſ.* 508. *num.* 1.
& deciſ. 406. *ſub num.* 2. *part.* 2. *in re-
cent. Card. Seraph. deciſ.* 1308. *num.* 1.
Afflict. deciſ. 13. *num.* 28. *Rota deciſ.*
424 *par.* 1. *in recent. & in Barchinonen.
legitimitatis* 4. *Februarij* 1613. *coram
Card. Caualerio, & in alia Pampilonen.
tributi* 15. *Ianuarij* 1614. *coram Pamphi
lio, & Creſcent. deciſ.* 22. *de ſent. & re iu-
dic.* vbi loquitur, quòd de euidenti nulli
tate ſemper conqueri poteſt, cum ea nun
quam in rem iudicatam tranſeat, vt latè
dicam in verbo nullitas.

398 Fallit quartò, quia Iudicium nullita-
tis eſt prius decidendũ, quàm illud appel
lationis, *Puteus deciſ.* 60. *lib.* 3. *& deciſ.*
72. *&* 82.

399 Fallit quintò, quia in cauſis appella-
tionum locus eſt inhibitioni, non autem
in illis nullitatum, quando tales ſunt,
quæ altiorem indaginem requirunt, *vt
ait Miſynger obſeruat.* 64. *Cent.* 4. *&
Ricci us ibi ſupra.*

400 Fallit ſextò; quia nullitas ſine appel-
latione proponitur, cum Iudex ſuperior
abſque appellatione, ſed per viam que-
relæ poſſit de ea cognoſcere, *vt ait Har-
taman in ſua deciſ.* 35. *de appellat. lib.* 1.
& Surd. deciſ. 36. *num.* 21. *licèt in deciſ.*
35. dicat, quòd ob lites abreuiandas
non ſit concedenda ſupplicatio.

401 REGVLA quinta quinti caſus eſt, q̃
appellatio vnius ex conſortibus litis alte
ri proſit, etiamſi per appellantem poſtea
fuiſſet appelletioni renunciatum, ſiuè sẽ-
tentiam approbaſſet, *vt eſt text. in l.* 1.
& 2. *& l. ſi vnus ex pluribus alleg. à Ro-
ta in vna Farſen. matrimonij* 14. *Maij*
1580. *coram Card. Blanchetto, & Rota
deciſ.* 779. *num.* 1. *par.* 1. *diuerſ. & Har
taman. deciſ.* 3. *de appellat. & Riccius
in ſua deciſ.* 12. *& in collect.* 1521. *par.* 5.
& Rota deciſ. 132. *num.* 18. *par.* 2. *di-
uerſ. & Rota deciſ.* 52. *de appellat. in
nou. & deciſ.* 191. *num.* 4. *par.* 2. *recent.
& per Buratt. deciſ.* 315. *& ibi in addit.
& Rota deciſ.* 680. *num.* 6. *par.* 3. *recent*

402 Extende primò hanc regulam in tan
tum valere, vt propterea, ſi ille conſors
appellans appellationi poſtea renuncia-
ret, nihilominus alteri conſorti præiudi-
care non poteſt, *vt fuit dictum in vna
Aurien. Parochialis Lunæ* 11. *Decembris*
1606. *coram Card. Marcomontio. quæ
eſt inter recent. deciſ.* 191. *num.* 1. *&* 2. *p.*
2. *& Franch. deciſ.* 658. *& prius deciſ.*
245. *num.* 3. *& Riccius ibi ſupra.*

403 Extende ſecundò id adeò eſſe verũ,
vt propterea non poſſit fieri executio
contra Tertium non appellantem, donec
appellatio pendet, quaſi, quòd victoria
appellantis debeat iuuare eum, qui non
appellauit, *vt ait Gratian. lib.* 1. *diſcept.
cap.* 115 *num.* 1. *& Rota in Bergomen.
præeminentiæ.* 16. *Iunij* 1606. *coram
Manzanedo, quæ eſt apud Statil. deciſ.*
298. *idem Gratian. deciſ.* 142. *num.* 2. *&
deciſ.* 149. *num.* 2.

404 Quod tamen intellige verum dum-
modo non appellans ſcientiam appella-
tionis non habuerit, aliàs ſecus, quia ad
hoc, vt appellatio vnius alteri non appel
lanti proſit debet ille tacere, & ignorare,
& ad id in dubio ignorantia præſumitur,
donec probetur ſcientia ſaltèm pręſump
tiuè, quæ etiam procuratoris ad hunc ef-
fectum ſufficiet, *vt ait Grat. ibi ſupra nu.*
39. *&* 4.

405 Declara, quòd ad hoc, vt appellatio
vnius ex cõſortibus, alijs proſit debet cõ
muniter conſtare de ſcientia appellatio-
nis intra tempus ad appellandum, *vt ait
Rota deciſ.* 777. *num.* 3. *par.* 3. *diuerſ.*

Rurſus declara verum, quod appella-
tio interpoſita ab vno alteri conſorti pro
ſit, ſi ille conſors eundem procuratorem
conſtituiſſet, at ſecus, ſi alium, quia tunc
ille uideretur quodammodo voluiſſe
prohibere, ne ille Procurator, qui appel
lauit in ſuis negotijs ſe ingereret, nec
per cõſequens appellatio interpoſita ab
illo procuratore non ſuo, poſſet ſibi ſuf-
fragari, *vt ait Lancellot. de attentat. ap-
pellat. pendent. ampliat.* 11. *num.* 8. *Cre-
ſcent. deciſ.* 7. *num.* 3. *de procurat. & Ro-
ta in Taruiſina feudi Lunæ* 15. *Ianuarij*
1624. *coram Remboldo.*

406 Extende tertiò idem procedere, e-
tiam in prorogatione fatalium, quæ ſi fa
cta eſt ab vno alteri prodeſt, quando ta-
men cauſa eſt communis, & connexa, *vt
ait Put. deciſ.* 466. *per tot. lib.* 2. *Thom.*

de

de Tar. deciſ. 22.

407 Declara iterum, quòd ad hoc, vt appellatio vnius alterum iuuet opus eſt, quòd idem ſit ius, & quòd ille appellationi adherat, intra tempus datum ad appellandum, *vt ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap.* 573. *num.* 16. *& Franch. deciſ.* 467. *& Peguer. deciſ.* 194. *item fuit dictum in vna Pampilonen. Parochialis de Subiza* 14. *Decembris* 1576. *coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 314. *num.* 1. *& idem Gratian. deciſ.* 150. *numero* 13.

408 Et nota, quòd tunc ſufficit verbo inherere appellationi, quia hic eſt actus, qui ſcripturam non requirit, ſed eſt vna ratihabitio, quæ ſine ſcriptis fieri poteſt, *vt ait Bellamer. deciſ.* 19. *per tot.*

409 Immò extende, quòd ſi vnus ex collitigantibus appellauerit, tunc non licèt alteri appellare, quaſi, quòd appellatio vnius pro omnibus ſufficiat, *vt ait Grat. lib. 3. diſcept. cap.* 444. *num.* 27.

410 Declara ſecūdò, quòd illa regula procedit in materia indiuidua, aliàs ſecus, *vt ait Rota ibi coram Card. Blanchetto in illa Farfen. matrimonij* 14. *Maij* 1580. & ratio eſt, quia litis conſors non dicitur ille, qui ſuum ius ex diuerſo fonte habuit, *vt ait Mohedan. in ſua deciſ.* 1. *de appellat. fol. mihi* 222. *& Rota per Buratt. deciſ.* 315. *& ibi in addit.* vbi ait quòd appellatio vnius, alteri non prodeſt, ſi cauſæ ſint diſtinctæ, ſiuè ſi conſors acquieuiſſet ſententiæ, *Rota deciſ.* 183. *in fine par.* 1. *in recent.*

411 Vndè ex prædictis inferri poteſt, quòd ob connexitatem Iudex appellationis poteſt cognoſcere non ſolum ſuper articulo, ſuper quo primus Iudex pronunciauit, ſed etiam ſuper alio in prima inſtantia deducto, quando præſertim vnus articulus in neceſſariam cognitionem, dependentiam, & connexitatem alterius veniret, *vt fuit dictum à Rota deciſ.* 618. *num.* 1. *par.* 2. *recent.* Et ratio eſt, quia appellatio à ſententia continente capita indiuidua non poteſt ad diuerſos Iudices interponi, *vt fuit dictum in Conchen. Decimarum Veneris* 18. *Maij* 1607. *coram Cardinali Caualerio, quæ eſt apud Marcheſ. par.* 2. *fol.* 404.

412 Infertur ſecundò, quòd appellatio ſuper vno articulo interpoſita, non deuoluit totam cauſam, ſi articulus ſit ſeparatus, ſecus verò ſi eſſet vnitus, connexus, & indiuiduus, *vt ait Surd. dec.* 143. *num.* 8. Et ratio eſt, quia, quando eſt vnica cauſa tota deuoluitur, ſecus, quādo eſſet duplex, quia tunc ſolum ab vna appellatur, ex regula limitata cauſa producit limitatum effectum, *Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 1. *num.* 2. *& 3.* & tunc capitula dicuntur connexa, quæ ſe inuicem reſpiciunt, & proueniūt ex eadem cauſa, & ad eundem effectum tendunt, nec nō vnum tendit ad qualificandum, vel perimendum aliud, *idem Surd. deciſ.* 258. *num.* 11.

413 Vndè, ſi appellatio in vno articulo deuolueret, tunc poterit Iudex appellationis cognoſcere de toto negotio, *vt ait idem Surd: deciſ.* 175. *num.* 9.

414 Et in dubio appellationem deuoluere erit pronunciandum, *vt ait idem Surdus deciſ.* 36. *num.* 4.

415 Si verò declaretur non deuoluere, tunc cauſa ſtatim ad primum Iudicem redit, *idem Surd. deciſ.* 175. *num.* 3. Veluti eodem modo ad illum negotium rediret, quando cauſa eſt deſerta, *idem Surd. ibi ſupra num.* 4.

416 Item operatur deuolutionem omnium ad Iudicem, ad quem, quando appellatio fuit ſimplex, *Rota in Ianuen. coram Card. Sacrato, quæ eſt apud Marcheſan. de commiſſ. par.* 2. *fol.* 64. *nu.* 3.

417 Declara tertiò dictam regulam non procedere, veluti, ſi eſſemus in appellatione vnius Tutoris, quæ non prodeſt alteri, vt, ſi verbi gratia, fuit lata ſentētia contra duos tutores, reſeruata facultate probandi remiſſionem debiti, & vnus ſuſcepit probationem, alter verò appellauit, & obtinuit, & ratio eſt, quia ſuſcipiendo onus probationis, cenſetur renūciare beneficio, ſibi ex alterius appellatione competenti, *vt ait Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 115. *num.* 14.

418 Vnde nota, quòd ſi vnus appellet, & alter ab appellatione deſiſtat, tunc debet Iudex commendare ſententiam pro eo, qui appellat, ſuper eodē articulo, in quo eſt appellatum, vel ei connexo, non autem debet commendare illam pro eo, qui non appellat, *vt ait Franch. in ſua deciſ.* 467. *num.* 2.

319 Declara quartò non procedere re-

gulam, quando perſonæ eſſent diuerſæ, &, quando cauſa defenſionis eſſet difformis, ſecus autẽ, ſi eadem, *vt fuit dictum à Rota in illa Bergomen. præheminentiæ coram Manzanedo, quæ eſt apud Statil. dec. 298. num. 14. & Guidopap. q. 120. num. 96. verſ. 3. fallit de appellat.*

420 Declara quintò non procedere, quando collitigantes ſententiæ acquieuere, quia tunc illa appellatio interpoſita ab altero ex collitigantibus acquieſcenti nõ prodeſt, *Rota dicta deciſ. 298. nu. 13.*

321 REGVLA ſexta lexti caſus ea eſt, quòd appellatus poſſit appellationi partis aduerſæ inhærere, & tunc illa fit communis, adeò, vt neque eo caſo appellans illi inuito appellato renunciare poſſit, iuxta ea, quæ tradit, *Surd. in ſua deciſ. 143. num. 3. & ibi in addit. & ita fuit dictum à Rota in Calaguritaua beneficij Vener. 18. Maij 1612. coram Gregorio Decimo Quinto, quæ eſt in eius impræſſis dec. 581. num. 5. & prius in Romana hæreditatis de Bonellis Veneris 21. Octobris 1605. coram eodem, quę eſt in eius impræſſ. deciſ. 223. num. 8.*

322 Extende primò Id procedere, etiam in eo, qui ab vna ſententia appellauit, etiam inter alios lata, quia tunc, ſi cauſam appellationis comiſit, illam ſententiam ſuam facit, *vt ait Card. Mantic. deciſ. 2. num. 2.*

423 Extende ſecundò procedere, etiamſi appellatus intra decem dies appellationi non adhæſerit, *vt ait Rota in dicta deciſ. 581. num. 6. coram Gregorio.*

424 Extende tertiò procedere, ſi appellans appellaſſet in parte, & partibus præiudicialibus, quod enim de iure regularitèr fièri poteſt, *vt fuit dictum à Rota in vna Ianuen. Lunæ. 23. Martij 1604. coram Card. Sacrato, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 2. fol. 64. num. 4.*

425 Quod tñ nõ procedere, vt ſuperius dixi vbi appellatio fuit interpoſita ſimpliciter, quia tũc à tota cauſa appellatũ cenſetur, & ſic etiã in parte fauorabili; *vt fuit dictum à Rota in Peruſina Inuentarij 7. Aprilis 1606. coram eodẽ Card. Sacrato.*

426 Secus autem, ſi eſſet appellatum in parte, & partibus, quatenus cõtra, prout in Curia ſeruari teſtatur, *Beltramin. in addit. ad dec. 223. Gregorij Decimi Quinti, Grat. lib. 1. diſcept. cap. 1. num. 19.*

427 Et ſic igitur iſto caſu appellatus inhęrere non poteſt appellationi appellantis, *vt fuit dictum à Rota in dicta Ianuen. coram Card. Sacrato, Franc. Marcus deciſ. 143. num. 13. & Gratian. in deciſ. 50. num. 8. & deciſ. 83. num. 6.*

428 Et prædictã extenſionem tertiã ſubdeclara non eſſe veram, quando capitula adeò eſſent connexa, vt vnum ab altero diuidi non poſſet, *vt ait Rota per Gregor. in dicta deciſ. 223. num. 5. Lancellot. de attentat. par. 2. cap. 12. limit. 44. Gratian. in dicto cap. 1. Gabriel. conſ. 38. lib 3. per tot.* Et quando capitula cõnexa dicantur, *tradit idem Lancellot. ibi ſupra in limit. 2. num. 21. & Menoch. de arbitr. in caſu 95. & Franciſcus Marcus in præcitato loco.*

429 Subdeclara ſecundò, quando vna pars produceret acta cum proteſtatione in parte, & partibus tantum fauorabilibus, quia tunc ea productio prodeſſet, etiam alteri parti, quæ pari modo proteſtata fuerit, ſe velle vti illius Iuribus in partibus ſibi vtilibus, *vt ait Surdus dicta deciſ. 327. num. 10.*

430 Sed animaduertas, quòd tunc Iudex quoque inhęrere poteſt illis actis, ab vna parte productis in partibus fauorabilibus, etiam ſi contra producentem faciant, *vt ait idem Surdus ibi ſupra num. 12.*

431 Sed ad hoc, vt prædicta procedant ad apppellati fauorem, opus eſt, vt ipſe probet ſententiam, pro ſe latam eſſe iuſtam, *vt ait Surd. dicta deciſ. 327. num. 3.*

332 Rurſus declara, ꝙ ſi ipſe appellatus velit illius confirmationẽ obtinere, tenetur fidẽ dare de appellatione, & oĩa acta producere, pro quorũ tranſportatione Iuriſdictio Iudicis, cui executorialis, verbigratia, directa fuit, fundatur, aliàs ſecus, veluti dixi in verbo acta, *& Surd. dicta deciſ. 327. num. 5. & Rota deciſ. 32. & 33. de appellat. in nou. & Marta in compil lat. deciſ. in verbo appellatio cap. 6. tom. 1.* Et pro redimendis actis, quis teneatur refundere expenſas, *tradit Myſing. deciſ. 21. par. 1. & Gaſpar. Guglielm. deciſ. 8.*

434 Sed in Curia nota, ꝙ ille, qui vult proſequi appellationẽ, expenſas facit, ſed ratã ab altera parte actis vti volente repetit.

434 Extende, quòd licèt appellans non ſer-

ſeruauerit ea, quæ ſeruare tenebarur, nihilominus appellatus cauſam appellationis introducere debet, *vt ait Rota dec. 59. n. 1. eodem tit. de appell. in antiq.*

435 Vñ ad id erit notandũ, ꝙ appellãs tria facere renetur, ad fundandam iuriſdictionem Iudicis appellationis, & primò, quòd appellauerit. Secundo, quod ex cauſa legitima appellauerit. Tertio, ꝙ intra legitima tẽpora id feccrit, *iux. tex. in cap. Romana, §. ſi verò de appellat. in 6. & Doctores in cap. cum in Eccleſia eo tit. ſed Firman. in ſuo repert. verſiculo Apellans* temere addit quartum remedium, vt ſcilicèt teneatur probare proſecutionem in tẽpore, & vt de prædictis conſtet, teneatur d. appellãs producere ſẽtẽtiam contra ſe latam, ſed ſi eam habere non poſſit, tunc duo tantum remedia dantur, quorum primum illud erit, quod cogat appellatum eam producere. Secundum, quòd faciat poſitiones ad effectum probandi, quemadmodum ſententia fuerit tali modo lata, *vt declarat Innocent. allegat à Surdo in dicta deciſ. 327. n. 4.* Rurſus addas, ꝙ eo caſu, quã ſententia non inueniretur, poſſet illius amiſſio, & tenor per teſtem vnicum probari, veluti dicitur de appellationis amiſſione probanda, *vt ait Rota in deciſ. 19. de re iudic. in nou.* Licèt ſubſtantia probari poſſet. ſed *Rot. inter crim. Farin. dec. 368 n. 1.* ait, quod iſte tenor per vnum teſtem ſemiplene probatur.

436 Extende rertiò principalem concluſionem procedere, quòd ſcilicet appellatus poſt productionem iurium (vt ſuperius dictum eſt) poſſit inuito appellante petere, vt omiſſo articulo appellationis cauſa ſuper negotio principali cognoſcatur, *vt ait idem Surd. in deciſ. 175. n. 11. & deciſ. 32. dub. 61. num. 1. Faſtoldi.*

437 Secus verò procedit è conuerſo, quia appellans non poteſt, inuito appellato, procedere, in negotio principali omiſſo articulo appellationis, & ratio eſt, quia ſua intereſt redire ad Iudicem ad quem in euentum, quòd appellatio mala pronuncietur, *vt ait Rota per Biſignet. deciſ. 19. num. 4. de appellat. & in deciſ. 97. num. 2. de appellat. in antiq.*

438 Quid ſi appellans procedat omiſſo articulo grauaminis, ſuper negotio principali, parte aduerſa non vocata, nec præſente, nec per contumaciam abſente, An tunc dicatur ille nulliter procedere? Reſpondet Innocentius, quod ſic, *ſed Rota per Biſign. diſtinguit in hoc in dec. 8. de appellat.* ad quẽ per te recurrere poteris.

439 Extende quartò idem procedere, etiam, ſi commiſſio fuerit per falſum procuratorem, pro appellante obtenta, quia nihilominus poſſet appellatus dicta cõmiſſione ad ſui fauorem vti, & ex ea ſe grauatum à primo Iudice oſtendere, & ſic illius ſententiam reformari petere, ac ſi ipſemet appellationem interpoſuiſſet *l. fin. C. quando prouocat. non eſt neceſſ. Gratian lib. 3. diſcept. cap. 573. num. 40. & ſeqq. Rota deciſ. 7. de appellat. in nou. Caputaq. deciſ. 36. num. 4. lib. 1. Surdus deciſ. 143. num. 1. & deciſ. 327. nu. 8 idem Gratianus in ſua deciſ. 83. & ibi in additione, Marta in compillat. deciſ. in verbo appellatio tom. 1. cap. 3. Rota deciſ. 60. & deciſ. 61. de appellat. in nou.*

440 Extende quintò, ꝙ etiã appellatus in reſcripto appellantem præuenire poteſt, cuius enim vigore, niſi appellans præuenerit, Iudex procedere debet; & ratio eſt, quia Iudex in Curia ex officio datur, vt finis litium habeatur, & circuitus inutilis euitetur, *vt ait Rota in deciſ. 16. de appellat. in nou.*

441 Quòd tamen declara verum, ſi id, circa finem anni faciat, aliàs ſecus, vt inferius dicetur, *& veluti ait Rota deciſ. 32. num. 2. de appellat. in nou.*

442 Extende ſextò, quòd appellatus poſſit appellationem interpoſitã proſequi, etiam ſi ſibi intimata non fuerit, dummodo tamen de illa fidem faciat, *vt ait Rot. in dec. 1. de elect. & dec. 6. de appel. in nou.*

443 Extende ſeptimò, quòd ſi appellatus reperierit cõmiſſionem appellationis per aſſertum procuratorem in Curia, pro prouocãte obtentã, tũc doctode illius abſẽtia, poterit ꝑ audientiã cõtradictarũ ꝓcedere, ſed cõdemnationẽ expẽſarum non obtinere, quia de mandato procuræ non conſtat, nec verè, quòd ille, cuius nomine appellatum eſt; cauſam committi fecerit, aliàs poſſet appellatus in hoc fraudem commiſiſſe, *vt ait Rot. deciſ. 3. de appellat. Creſcentij.*

444 Contrarium tamen illi extenſioni, *ait Puteus, & cæteri Doctores allegati à Rota in vna Auellina vnionis die 28.*

Aprilis

Aprilis 1595. coram Gipſio, vbi fuit reſolutum, quòd commiſſio de ſtylo ſine mādato impetratur in Curia, & quando cōmiſſio erat valdè fauorabilis illi, cui impetratur, quia tūc ex hoc colligitur potrigentē, etiam habuiſſe mandatum, veluti quoque, ſi in expeditione commiſſionis fecerit aliquid graue, ſiue releuās, quòd vtique abſq. auxilio mandati non præſumeretur, & præſertim, ſi in expediendo eam magna impenſa fuerit facta, veluti dicam in verbo Commiſſio, & dixi quoque ſupra in verbo Actus &c. ſed quādo appellatus excuſetur à condemnatione expenſarum, *ait Rota deciſ. 10. de dolo, & contumacia in nouis*, vbi diſtinguendo firmat, quòd ſententia, quæ ex eiſdem actis reuocatur à condemnatione expenſarum appellatum non excuſat. at ſecus ſi ex nouis, *ex doctrina Bart. in l. fin. ff. de re iudic. & eſt deciſ. 22. de re iudic. in antiq.*

445 Extende octauò, quòd appellatus, ſi intra terminum appellans acta non producat, abſoluendus erit, etiamſi ante abſolutionem allegaret iuſtas cauſas, quare acta producere minimè potuerit, *vt ait Gaſpar. Guglielmus in ſua deciſ. 16. par. 2.*

446 Subextende primò, quòd ſi neque appellās neque apellatus in termino præfixo compareat, tunc appellatus petere poteſt per proclama, cōtra appellantem decerni, aliàs id eo non petente, Iudex decernere non debet, quia contra contumacem ad partis inſtantiam ſolum procedit, *vt ait Miſynger. deciſ. 64. par. 2.*

447 Subextende ſecundò, quòd appellatus poſt fatalia, poteſt committere cauſā, & per audientiam procedere in cauſa beneficiali, in qua fuerat extraiudicialiter prouocatum, nec altera citatio erit neceſſaria, *vt ait Rota deciſ. 39. de appellat. in antiq.* Item, quando non intimatus acta faciat per audientiam, *ait Bellamer. deciſ. 723.*

448 Secus verò, ſi eſſemus in deſertione cauſæ principaliter commiſſæ, quia tunc nec articulum diſcutere, nec cauſam diffinire poterit, parte non vocata; & ratio eſt, quia citatus poterit, ob legitima impedimenta deſertionem excuſare, *vt ait Rota deciſ. 59. de appellat. in nou.*

449 Item, quòd debeat appellans citari in partibus ad opponendum contra commiſſionem impetratam per appellatum ſuper deſertione appellationis, in partibus interpoſita, cui delatum ſit per vtrūque, *ait Rota deciſ. 56. eodem tit. in nou.* vbi eadem ratio allegatur, quod ſcilicet appellaos citatus poteſt deſertionem excuſare, ſecus verò ſi eſſemus in cauſa appellationis principale negotium deuoluente, *vt ait dicta Rota deciſ. 59. eodem tit. in nouis, & prius deciſ. 24. eodem tit.*

450 Sed tu igitur hic declara, quòd ſcilicet Iudex poſſit in cauſa procedere abſque alia partis citatione, quando cauſa appellationis fuit principaliter commiſſa, quia tunc in conſequentiam Iudex poterit de deſertione, vti de acceſſorio cognoſcere, ſecus autem vbi cauſa appellationis non principaliter, ſed ea deſertionis fuerit commiſſa, quia tunc non poſſet illum articulum diſcutere, & difinire, niſi citata parte, *vt ait Rota deciſ. 59. eodem tit. prope med. in nou.*

451 Extende nonò, quòd appellatus licet ei in cauſa beneficiali prouocatio intimata non fuerit, tamen deuolutionem cauſæ ad Curiam obtinere poteſt, quia tempus ad intimādam prouocationem, in gratiam appellati introductum eſt, *vt ait Thom. Faſtol. in ſua deciſ. 12.*

452 Fallit tamen veluti, ſi appellatio perſonaliter eidem appellato fuerit intimata, quia tunc non poterit audiri poſt decem dies ab illa ſententia contra eum, per Audientiam lata, ſi in illius præſentia fuerit prouocatum; ſecus verò, ſi nec ei, nec procuratori fuerit perſonaliter intimata, quia tunc à die ſcientiæ appellare poteſt, quia fictè contumax auditur, *vt ait Rota deciſ. 22. de appellat. in nou.*

453 Veluti eodem modo dicitur de appellante in cauſa beneficiali ſuam appellationem non proſequente, quia tunc appellato proſequente, ſi in cauſa appellationis ſuccumbat, non auditur iterum appellans; Quod ſecus tamen eſſet in appellato, ſed eſt benè verum, quòd poterit reſtitui, ſi fuerit legitimè impeditus, *vt ait Rota deciſ. 53. de appellat. in nou.*

454 Secus autem, quando appellans in cauſa beneficiali infra annum veniret ad cauſam, quia tunc poſſet procedere etiā in contumaciam appellati, *Rota deciſ. 21. in principio eodem tit. in nou.*

455 Extende decimò, quòd appellatus ante

te commiſſionem obtinere poteſt examinari teſtes ad futuram rei memoriam, veluti ſi teſtes eſſent ſenes, vel valetudinarij, & præſertim, ſi per eum non ſtet, ſed potius ſit in culpa appellans, quominus in cauſa appellationis procedatur, *vt ait Gaſpar Guglielmus in ſua deciſ.* 135. *par.* 1. Sed hic nota inpropoſito, quòd teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam parte non citata non probant, *vt fuit dictum in vna Interamnen. vnionis 7. Aprilis 1617. coram Cardinali Veroſpio.* Quãuis *Rot. inter crimin. Farinac. deciſ.* 277. *num.* 5. dicat, quòd teſtes, etiam ſine citatione partis examinati adminiculum faciunt, *Rota deciſ.* 494. *& prius deciſ.* 198. *par.* 1. *recent.* veluti quoque operantur, ſcripturæ informes, quæ adminiculum faciunt, ſed pro cautela validitatis examinis, erit citanda pars per edictum contra omnes intereſſe putantes, *vt ait Rota d. deciſ.* 494. *nu.* 2. *parte prim a recent.*

456 Extende vndecimò, quòd appellans licèt ſub prætextu paupertatis petat ſibi remiſſoriales gratis concedi, pro habendis actis, ex quibus iniquitas, & iniuſtitia apparere poſſit, tamen tenetur eius inopiam in principio probare; quod tamen in appellato non procedit, quia neque compulſoriales petere, neque acta exhibere, nec minus ullam citationem extrahere cogitur, ſed ſolum ſe defendere, & citatus in termino cõparere, quia ſic nulla fraus in eo præſumitur, *vt ait idem Gaſpar. Guliel. in ſua deciſ.* 138. *par.* 4.

457 Extende duodecimò, quòd appellatus, inuito appellante, poteſt cauſam circa finem anni proſequi, *vt ait Rota deciſ.* 7. *num.* 1. *& deciſ.* 32. *num.* 2. *de appell. in nou.*

458 Declara tamen, quòd appellatus ante illud tempus appellantem in commiſſione cauſæ præuenire non poteſt, *vt ait Rota deciſ.* 32. *num.* 2. *eo. tit. in nou.*

459 Sed ſi d. appellatus intra terminum præfixum faciat committi cauſam appellationis appellanti non præiudicabit, *vt ait Rota per Bellamer. deciſ.* 1. *alias* 259. *de appellat.*

460 Sed eſt bene verum, quòd poſtea elapſo anno, nullo impedimento interueniente, neque appellans, neque appellatus appellationẽ proſequi poſſunt, quod enim procedit, etiamſi conſenſus vtriuſque partis concurreret, quia eo tempore Iudex appellationis deſinit eſſe Iudex, ob vim rei iudicatæ; nec minus partes poſſunt indè illius iuriſdictionem prorogare, *vt ait Cappell. Tholoſ. deciſ.* 245. *Miſynger. deciſ.* 59. *par.* 2. *Gaſpar. Guliel. dec.* 98. *par.* 1. *& Card. Seraph. deciſ.* 418. *num.* 2.

461 Contrarium tamen hodie ſeruatur, quia niſi elapſo biennio, quis appellationem proſequi cogi non poteſt, *vt ait Franc. Marc. in deciſ.* 143. *num.* 6. *p.* 1.

462 Concorda igitur, vt prima opinio procedat, ſi appellans poſt annum elapſum aliquid non fecerit in cauſa, quia tunc ea deſeritur. Secunda verò procedit, quando aliquid poſt annum feciſſet, ſiue fuerint prorogata fatalia, vt dixi ſuperius in regula tertia, *verſ. ſed in materia num.* 197. *cum ſeqq. idemque ait Caſſad. deciſ.* 6. *num.* 8. *de appellat. & Miſyng. dec.* 22. *par.* 3.

463 Subextende, quòd immò debet expectari vltimus menſis biennij, ad hoc, vt appellatus proſequi poſſit, quinimmò illud biennium impedito debetur, etiam ſi impedimentum in vna die conſiſteret, *vt ait Franc. Marc. in dicta ſua deciſ.* 143. *num.* 16. *&* 17. *par.* 2.

464 Licet, *Put. in deciſ.* 151. *lib.* 2. dicat, quòd illud biennium conceditur in Curia, ſed non extra.

465 Secus verò eſſet in non impedito legitimè, quia tunc appellatus poteſt proſequi appellationem in vltimo menſe primi anni, *vt ait idem Franciſcus Marc. dicta deciſ.* 143. *num.* 2.

466 Contrarium verò, ſi eſſemus in appellante, qui in nihilo expectare tenetur cum illud tempus ad ſui fauorem ſit introductum, *vt ait idem Franc. Marc. in præcitato loco num.* 14.

467 Extende decimotertiò, quòd appellatus poteſt quandocumque veniens ad curiam appellationem ſibi non intimatam proſequi, *vt ait Rota in deciſ.* 1. *de elect. in nou. & deciſ.* 6. *de appellat. in nou.*

468 Extende decimoquartò, quòd ſi appellatus petierit, quòd appellans veniat inſtructus ad curiam, cum omnibus actis & munimentis, tunc ſi dictus appellans non comparuerit in termino Iuris, vel

homi-

Digitized by Google

hominis, amplius nouum terminum pro eis producendis non habebit, quia termini lapſus viam contumaci præcludit, immò, quando terminus fuit per Iudicem aſſignatus, intra quem appellans non cõparuerit, tunc poterit poſtea ſine alia citatione, ne dum in cauſa appellationis, ſed etiam in negotio principali procedi, *vt ait Rot. dec. 32. n. 5. & ſeqq. in addit. de appellationibus in nou.*

469 Extende decimoquintò, quòd idem appellatus poterit appellationem aduerſarij proſequi, in vim commiſſionis per ſe antea impetratæ, & non ſibi intimatæ, in qua obtinuerat cauſam, & cauſas, quam, & quas mouere intendebat cõtra ipſum, *vt ait Rota in deciſ. 34. de reſcript. in nouis*, Vbi licèt Rota dicat id fieri poſſe abſque alia citatione Aduerſarij, qui iam in partibus appellauerat, ſed ſolum repetita appellatione, pro parte aduerſa interpoſita, in cauſa poſſe procedi, quamuis etiam de ea appellatione nihil dictum fuerit, ex ea enim ratione, quia illud verbum (cauſam) poteſt illam appellationis comprehendere, licèt tamen contrariũ videantur ſentire *dec. Ægidij 25. & 26. de Iudic.* Vbi habetur, quòd ſi quis obtinuerit commiſſionem, & citationem cõtra aliquem, & illa non exequnta procedere vellet, tunc opus eſſet, quòd noua citatio in vim illius primæ comiſſionis eſſet obtinenda, ſed quamuis addentes *ad illam deciſionem 34. de reſcript.* Dicant prædictas deciſiones ſibi inuicem cõtrariari videri, nihilominus fatentur omnes ad vnum finem tendere, & ibidem earũ concordantia datur, nempè, quòd citatio non ſit neceſſaria in cauſa, quæ vittute appellationis deuoluerat negotium ad Curiam, & ſic vim citationis habuerat, & quòd ea citatio ſit neceſſaria, vbi pars non erat citata, neque cauſa deuoluta, *vt in terminis earumdem deciſionum Ægidij 25. & 26. dicunt addent. ad illam deciſ. 34. de reſcript.*

470 Item an appellatus, qui fecit committere cauſam, & cauſas, quam, & quas mouet, ſeu mouere intendit, cum poteſtate citandi in Curia, & extra poſſit iſto caſu procedere per audientiam contra appellantem in vim ſuæ appellationis, in hoc, *vide Rotam in deciſione 11. de off. deleg. in nouis*, Quam ego in libro meo inuenire non potui, & propterea iſtum caſum indeciſum reliqui. Sed quòd poſſit id fieri, *ait Rota in dicta deciſ. 34. de reſcript. in nou.*

471 Extende decimoſextò, quòd appellatus, poſtquam dati fuerint Apoſtoli, quandocumque commiſſionem impetrare poteſt, *vt ait Rota deciſ. 16. de appell. in nou.*

472 Extende decimoſeptimò, quòd appellatus poteſt appellationem approbare, etiam puòd Iudex eam admittere noluerit, & tunc cauſa appellationis tantũ, non autem negotij principalis deuoluta cenſebitur *vt ait Rot. dec. 32. de appellat. in nou. in fine.*

473 Subextende, quòd cõſenſus appellati, operatur deuolutionem cauſæ ad Curiam, licèt appellatio peccet in forma, *vt ait Rota per Biſignet. in deciſ. 18. de appellat.*

474 Declara tamen primò, quòd licèt appellatus, poſſit appellationẽ approbare, non poteſt tamen appellanti terminum ad appellationẽ proſequendã præfigere, veluti nec poteſt iuris terminũ abreuiare, *Rota deciſ. 32. num. 1. & 5. eodem tit.*

475 Declara ſecundò, quòd vbi appellatus ſemel appellationem approbauit, nõ poterit amplius illam reprobare, *Rot. deciſ. 21. n. 6. de appell. Biſigneti.*

376 Declara tertiò, quòd omnis diligentia appellati prodeſt etiam appellanti, *vt ait Rota deciſ. 47. num. 3. eodem tit. in antiquis.*

477 REGVLA ſeptima ſeptimi caſus erit materia Apoſtolorum, quorum petitio, cum ſit de ſubſtãtia appellationis, ideò illam hic ponere oportunũ exiſtimaui, & prius dicam quid ſint Apoſtoli, vndè dicti, & quomodo ab appellante petãtur, & à Iudice dentur, & de eorum defectibus in illos non petendo.

478 Sed prius, quòd Apoſtoli ſint de ſubſtantia appellationis, *fuit dictum in Foroliuien. de Thorellis penes Marcheſ. de commiſſionibus parte 2. fol. 79. coram Cardinali Marcomontio, & in alia Calaguritana de Amazo 25. Maij 1612. coram Manzanedo, & eſt deciſ. Pedem. 12. n. 2. & Rota per Creſcentium deciſ. 1. num. 3. de appellationibus & deciſ. 396. num. tertio par. 2. in recent. & deciſ. 41. de appellat. in nouis, & deciſ. 5. eo. tit. num. 1*

479 *D*einde Apoſtoli nota, quòd dicti ſunt ab Apo, & Stolon, quod enim miſſionem ſignificat, quæ fit de vno Iudice à quo appellatur, ad Iudicem, ad quem appellatum eſt, & ſic illis mediantibus partes primum Iudicem dimittunt, & ad illum appellationis tranſmittuntur, *vt ait Imol. in c. dilectis filijs num. 28. de appellat. & eſt quoque textus in l. 1. ff. de libell. dimiſſ.*

480 *Sed Veſtrius in ſua praxi lib. 7. cap. 3. num.* 32. Ait, quòd Apoſtoli dicuntur ab Apoſt, & Lin, quod ſignificat mittere, & nunciare, & ſic quaſi nunciatorij, ſiue nuncij dicuntur, veluti dicitur de Apoſtolis Sanctis, qui à Deo miſſi fuere, *vt ait gloſ. in cap. cordi in verbo petat Apoſtolos de appellat. in 6. & Specul. §. ſequitur eodẽ tit.* Et ſic illi dicuntur litreræ emanatæ ad inſtructionẽ Iudicis ad quẽ, & appellãtis certificationẽ, *vt ait Rot. per Bellamer. dec. 2. alias* 151. *tit. de appellat.*

481 Et iſti aliquando dicuntur Reuerentiales, quia illi dantur in reuerentiã ſuperioris, ei appellationem deferendo, aliquando refutatorij dicuntur, quando Iudex à quo non vult appellationem admittere, & ſic à ſe nõ vult iuriſdictionẽ abdicare, & tales illi dicuntur à refutatione vocis appellantis; deinde iſti refutatorij ſolent dari ab interlocutoria; Reuerẽtiales, verò in diffinitiua, *vt ait Rot. dec. 61. n. 1. de appellat. in antiq.* Licèt *in dec.* 50. *eodem tit. in nou.* Dicat Rota, quòd non eſt multum neceſſarium petere apoſtolos in diffinitiua cũ a iure ipſo dẽtur reuerẽtiales, Imò habemus, ꝙ fatui ſunt Iudices, qui dant apoſtolos reuerẽtiales in interlocutoria, abdicando à ſe iuriſdictionẽ, & eã in alios transferẽdo, *Rot. dec.* 774 *p. 1. diuerſ. & Contard. in l. vnica limit. 13. nu. 4. C. de moment. poſſeſſ.*

482 Licèt tamẽ id fallat parte opponẽte, qa tũc tollitur illius cognitio Iudici, ad quẽ, & in primo pronunciante, reſtat, *vt ait Rot. d. dec.* 774. Niſi tamen memoriale Sanctiſſimi, vel quid ſimile in contrarium diſponeret, *vt teſtatur Marcheſan. in 2. par. cap. 1. num. 46. de commiſſ.*

483 Aliquando verò libelli appellatorij dicũtur litterę dimiſſorię; ideſt litterę miſſę, vel mittendæ de minori Auditorio, ad maius tribunal, ad quod appellatio vadit. Alio modo vocantur, etiam teſtimoniales, qui petuntur, quãdo copia Iudicis pro interponenda appellatione haberi nõ poteſt, ad hoc, vt faciant fidẽ de diligentia appellare volẽtis, ſed ꝙ fuit illi reſponſum, quòd Iudex domi non erat, *vt ait Marta in ſua cõmpil. dec. in verbo appellatio c. 138. tom. 1. Caſſad. dec. 8. n. 7. de appellat. & Put. dec. 126. lib. 2.* Et ibi tradit formam, & quid facere debeat impeditus, ob abſentiam Iudicis in appellando; Et datis teſtimonialibus, appellãs habet annum ad comittendum, licèt in Romana Curia ſit remediũ c. oblatę de appellat, *vt ait Put. deciſ. 361. lib. 2.* Et nota, quòd tali caſu, ob non copiam Iudicis, ſiue quando condemnatus haberet iuſtum, & probabilem metũ Iudicis, à quo, tunc debet appellari corã Iudice ad quẽ, ſiue corã honeſtis viris, *vt ait Scacc. de appellat. queſt. 6. lib. 3. cap. 2. per totum, & Grat. lib. 1. diſcept. cap. 10. & Rota per Buratt. deciſ. 202. nu. 3.* Sed ceſſantibus prædictis difficulratibus, appellatio debet interponi coram Iudice à quo, & propterea videmus, quòd non dicitur legitime appellatum, per ſolam cedulæ dimiſſionem apud norarium, *vt ait Rota dec. 396. num. 3. & deciſ. 594. num. 2. par. 2. in recent. & per Card. Caualerium deciſ. 495. num. 2. & in Neapolitana ſeparationis Thori 5. Maij 1625. coram Pirouano.*

484 Licèt *Franc. allegat. à Caſſad. dicta deciſ.* 8. Dicat, quòd, quando appellatur in abſentia Iudicis, non eſt de neceſſitate Apoſtolos petere, & ratio eſt, quia nullus alius poteſt dare Apoſtolos reuerentiales, ſiue refutatorios, niſi Iudex à quo, *Bald. & Angel. in l. 2. C. de his, qui per met Iud. non appell.* Alij verò conuentionales appellantur, & tales dicuntur, quando pars appellationem admittit, *vt ait Scacc. de appellat. q. 13. ſub n. 3.*

485 Extende id, quod ſuit dictum de eo, cui fuerunt dati Apoſtoli teſtimoniales, quòd ſcilicèt annũ habeat ad proſequendum, procedere etiam, in eo, cui fuerunt dati refutatorij, qui pari modo annum habet ad cauſã comittendã, & ſic habet terminum hominis ad inchoandũ, & Iuris ad finiendum, *vt ait Caſſad. deciſ. 4. de appellat. & Card. Mantic. deciſ. 121. num.* 1. Vndè nota quòd quamuis ſint dati refutatotij, ob id nõ impeditur,

quo-

quominus cauſa ad ſuperiorem deuolua tur, *vt colligitur ex deciſionibus ſuperius allegatis, & Scacc. de appell. q. 13. n. 6. & ſeq.* & ibi docet, quãdo ſibi locũ vẽdicẽt.

486 Extende, quod ſi ſ erit appellatum a diffinitiua, & fuerint Reuerentiales dati, tũc licèt etiã in tẽpore cedula appellationis data non fuerit; nihilominus nõ obſtante, *deciſ. 54. de appellat. in nou.* deuoluitur cauſa, ſi Iudex eidẽ appellationi deferat, cum per huiuſmodi delationem à ſe iuriſdictionem abdicet, & totam ſuam poteſtatem in ſuperiorem transfundat, quod tamen ſecus eſſet, ſi Iudex appellationi nõ detulerit, qa tũc ea vti friuola cauſã ad Curiã nõ deuolueret, *ait Rot. in d. dec. 54. alias 385. in nou.*

487 Ruſus nota, quod Apoſtoli dicuntur vna breuis forma inſtituendi Iudicem, ad quem, & modum Iudicis à quo, & totius appellationis circumſtantias breuiter cõprehendens, *vt ait Zabarell. in clem. quãuis n. 4. de appellat. & Rot. per Buratt. in ſua dec. 556. n. 3.* Vbi ait, quòd Terminus iuris datur pro cõmoditate Iudicis, vt poſſit deliberare pro reſpõſione dãda.

488 Quod tamen declara verũ, ſi illi eas tres cõditiones in ſe habeant, & prima, ſi ſit appellatum à diffinitiua, vel à decreto vim diffinitiuæ habẽte. Secunda, ſi intra legitima tẽpora. Tertia ſi à perſona legitima, *vt ait Caſſad. dec. 7. n. 5. de appell.*

489 Sed ſi vis euadere periculũ deſertionis, ob nõ eorum petitionẽ, debes ponere in fine cõmiſſionis hanc clauſulã, termino iuris ad reddendũ pro Appoſtolis, aliaque reſponſione data &c.) adeò, quòd pro illis amplius quis tunc redire non tenetur, ſi tamen, vt iam dixi, in cõmiſſione impetretur dicta derogatio termini, ad reddendum pro Apoſtolis, *vt ait Ferrantes Garzareus in ſuo patrocinio 69. num. 5. vbi allegat Veſtr. in ſua praxi lib. 7. de appell. in fin.*

490 Et ſic igitur eo ſeruato, ſi poſtea appellã, intra terminũ iuris cauſã cõmitti curabit, appellatio valebit, *vt ait Veral dec. 38. p. 1. & ita teſtatur Marcheſ. in 2. p. c. 1. fol 8. n. 50. & 60. de commiſſ.* Et ibi rationem Signaturæ ait eſſe, quia ſemper de ſtylo Palatij præſumuntur Reuerentiales dati, *vt ait Bellamer dec. 100. Creſcentius dec. 1. & 2. de appell. Idem Veral. dec. 157. par. 1. & dec. 15. par. 2.*

491 Sed quales præſumantur dati, quando Iudex eos ſimpliciter dedit nõ exprimendo, neque Reuerẽtiales, neque refutatorios, *tradit Rota dec. 8. eodem tit. in nou. ex ſententia Baldi.* Licèt ibidem dicat, quòd ſi Iudex dederit acta pro Apoſtolis Reuerentialibus, quamuis illud verbum (defferrimus) non proferat; tamen eum ſatis defferre, & à ſe Iuriſdictionem abdicare, ac in Iudicem ſuperiorem eam trãsfundere videtur. *Gaſpar Guglielmus deciſ. 90. par. 2.* Et id adeò operatur, quod tunc, nec etiam de communi partium conſenſu in cauſa procedere valet Iudex, aliàs proceſſus eſſet nullus, niſi tamen per ſuperiorem, ſibi iterum ea committeretur, cum, vt ſupradictum eſt, partium conſenſus non ſit ſufficiens ad fundandam Iuriſdictionem in vno, *text. eſt in c. cum appellationibus friuolis eodẽ tit. li. 6. alleg. à Rot. ibi ſup. d dec. 8. Caſſad. d. dec. 7. n. 5. de appell. Rot. dec. 5. eod. tit. in nou. & in Romana damnorũ, & intereſſe 10. Iunij 1591. coram Penia, & in Vlixbonen. Penſionis 23. Maij 1623. coram Cardinali Pamph. & Beninten. in ſua dec. 17.* Ergo multo minus poſſet Iuriſdictio fundari ex tacito partis conſenſu, quia non eſt in poteſtate partis, dare iuriſdictionem, eam non habenti, *vt ait Rota dec. 451. num. 13. parte 2. recent. & Verall. deciſ. 97. num. 2. & dec. 164. num. 1 cum ſeqq. lib. 1. Achil. dec. 2. num. 4. & 5. ſuper regula de trien. & alij alleg. à Rota in Ianuen. ſeparationis Thori Mercurij 5. Maij 1632. coram Coccino Decano.*

At ſecus, ſi quis conſentiret iuriſdictioni, eam habenti, quia tunc defectus iuriſdictionis amplius tolli non poſſet, & eo ipſo Iudicis iuriſdictio firmata dicitur, quãdo quis declarauit ſe cõpetentẽ, & à tali pronũcia nõ fuit appellatũ, *vt dixi in verbo appellatio, & ita ait Rota dec. 44. n. 3. & 4. par. 2. in recent.*

492 Animaduertẽdo inſuper, ꝙ ille terminus, quo Iudices vtũtur in reſpõſione Apoſtolorũ, dum dicunt Reuerentiales in forma hęc tria, vt ſuperius dixi importat: Primò quatenus à diffinitiua. Secundo dũmodo in tẽpore. Tertiò quatenus à legitima perſona, alias Refutatorij dari intelliguntur, & ſic per huiuſmodi reſpõſionem nunquã cenſetur appellationi delatũ, niſi eo modo, quo dictũ eſt, *vt ait*

Caſſad. deciſ. 7. nu. 5. de appellat. & Veſtr. in ſua prax. lib. 7. cap. quarto num. ſecūdo, ſed *Rota penes Burat. in ſua deciſ. 556. & ibi per addent. ſub num. 16.* ait, quòd, ſi à Iudice dentur Apoſtoli reuerentiales in cauſa, in qua appellationi nō ſit locus, tunc illi videntur continere refutatorios, cum in præiudicium partis, poſſit Iudex tali modo cauſam facere appellabilem, & ſic Apoſtolorum conceſſio effectum deuolutiuum tantum, ſed non ſuſpenſiuum operabitur, licet ſit benè verum, quòd Iudex, qui huiuſmodi reſponſionem dedit, non poterit exequi ſententiam, ſed ea venit exequenda per Iudicem, ad quem, aliàs eſſet attentata, *vt fuit dictum in illa Romana damnorum, & intereſſe, & in alia Vlixbonen. penſionis 23. Maij 1603. coram Card. Pamph. & prius in Anconitana de Gozis 1. Iulij 1592. coram eodem, & in Tullen. bonorum, & attentatorum 6. Nouembris 1600. coram Litta.*

503 Præterea nota, quòd tempus recipiendorum Apoſtolorum incipit currere à tempore latæ ſententiæ, ſi appellare debens fuit præſens in illius prolatione, ſiue de ea notitiam habuerit alio modo, ſecus verò, ſi ſuperuenerit ſcientia, quia tunc incipit currere à die habitæ notitię, & hanc opinionem pluries amplexa, *fuit Rota, vt teſtatur Marcheſ. in præcit. loco num. 29. par. 3. cap. 2. fol. 5. & eſt deciſ. Rotæ prima de appellat. in nou. & deciſ. 80. eodem tit. in antiq. Ioacchin. Miſyng. deciſ. 36. par. 4. Cam. Imper. & Marta in compil. deciſ. tom. 1. in verbo Apoſtoli cap. 8. & Rota per Burat. in ſua deciſ. 556. num. 7.*

504 Quod quidem tempus durat per ſpacium vnius menſis, in quo tamen computantur illi decem dies dati ad appellandū, quia apoſtolorū petitio, quæ verbalis eſt, dicitur appellationi acceſſoria, vt in principio iſtius regulæ demonſtratū fuit ex mente Rotæ, *idemq. ait, & teſtatur in Signatura, ita ſeruari Marcheſan. ibi ſupra num. 27. & 30. & Rota deciſ. 50. n. 2. & 3. de appellat. in nou. item Rot. Pedemont. dec. 12. & Creſcent. dec. 1. n. 3. eodem tit.*

505 Vndè ſi intra illud tempus pro Apoſtolis nō redibis appellatio peribit, & ſic ſententia in Iudicatum tranſibit, *vt ait Scacc. de appellat. lib. 2. q. 13. nu. 29. & ſeq. Rota deciſ. 178. par. 1. diuerſ. & deciſ. 144. parte ſecunda. & deciſione 420. n. 2. p. 2. in recent. & ita quoq. fuit deciſum in vna Aſſiſien. Canonicatus coram Iuſto, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. p. 2. fol. 14. & in illa Foroliuien. de Torellis panes eumdem Marcheſ. in dicta 2. p. fol. 79. quæ eſt coram Card. Marcomontio, & per Burat. in deciſ. 556. num. primo.*

506 Extende id adeò eſſe verum, vt neq. impedimentum ſuperueniens à deſertione appellantem excuſet, *vt ait Rota dec. 144. num. 2. p. 2. diuerſ. & ita fuit deciſū in Salutiarum Penſionis 14. Nouemb. 1616. corā Car. Veroſpio*, quam ſecuta fuit nouiſſimè, *Rota in vna Meten. Canonicatus 21. Iunij 1628. coram Veroſpio.*

507 Subextende, quòd neque negligentia procuratoris excuſat, cum ſit imputādum Domino, quare negligentem procuratorem adhibuerit, *vt fuit dictum à Rota in dicta Salutiarum penſionis coram Veroſpio, quam ſequitur Beltramin. in deciſ. Gregor. 573. num. 13.* Et plures alias deciſiones allegat, *D. Ferentill. ad deciſ. Buratti 585. ſub litera A.*

508 Declara tamē illud benè ſufficere, ſi appellans intra terminum iuris cauſam committi fecerit, quia tunc ſententia in iudicatum non tranſiret, etiamſi poſtea pro Apoſtolis non rediret, *vt ait Rota per Verall. deciſ. 38. par. 1. & deciſ. 115. p. 2. & dec. 73. p. 4. in nouiſſ. & ita fuit dictū in Ariminen. bonorū 22. Maij 1606. corā Litt. & Creſcent. deciſ. 7. de appellat. & Rota deciſ. 17. eodem tit. in antiq. & deciſ. 144. num. 2. par. 2. diuerſ. & in Foroliuien. fideicommiſſi 21. Aprilis 1581. coram Cantuccio, & in Salutiarum Penſionis 14. Nouembris 1616. coram Card. Veroſpio, & in illa Meten. Canonicatus 21. Iunij 1628. coram eodem Card. Gregor. dec. 573. nu. 14. & in Veneta Sequeſtri 22. Maij & 26. Iunij 1626. coram Durano.*

509 Subdeclara tamen illud eſſe verum de Apoſtolis, ſi quando fuit interpoſita appellatio, fuerunt etiam petiti Apoſtoli, aliàs non ſuffrageretur ſola commiſſio cauſæ, infra illum terminum Iuris, quia illis non petitis appellatio non ſubſiſtit, *vt ait Ioacchinus Miſingerius deciſ.*

Digitized by Google

deciſ. 36. par. 4. Et (vt ſuperius dictum eſt; *ita declarata fuit dicta deciſ. Veralli à Rota in Legionen. Parochialis 1. Februarij 1589. coram Comitulo, & Rota per Buratt. in dicta deciſ. 556. num. 11.*

510 Et ratiò prædictorum ea eſt, quia pętitio Apoſtolorum eſt de appellationis ſubſtantia, vt in principio Regulæ dixi, ex mente Rotæ, & illorum non datio facit, vt in cauſa appellationis non impetretur commiſſio, *vt ait Bellam. deciſ. 637. & deciſ. 41. & deciſ. 50. num. 3. de appellat. in nou. & in dicta Meten. Canonicatus 21. Iunij 1628. coram Veroſpio.*

511 Vndè Iudex requiſitus eos non dãs nulliter in cauſa procedit, quòd tamen intellige verum, ſi debita inſtantia fuerit requiſitus, licèt eo caſu nihil reſpondendo denegare videatur, *vt ait Lap. allegat. 124. per totam, & Marcheſ. in dicta 2. par. cap. 1. fol. 10. in fine num. 84. de commiſſ.*

512 Quinimò nec iſto caſu ſufficeret præſētatio cōmiſſionis ſignata de manu Regētis, quia illa ſolū probat diligentiam, & à lapſu illorum decem dierum, ad committendam appellationem excuſat, ſed non à redditu pro apoſtolis intra terminum Iuris datum, intra quem appellans pro apoſtolis omnino redire tenetur, *vt fuit dictum in Caſtren. pecuniaria 25. Aprilis 1627. coram Merlino, Caſſad. deciſ. 4. de appellat. & per Buratt. in deciſ. 556. num. 4.* Neque iſto caſu redditionis pro Apoſtolis ſufficeret noua comparitio, ſed eſt neceſſaria ſpecialis illorum petitio, *vt ait Rota deciſ. 144. num. 1. par. 2. diuerſ. & in 1. deciſ. 178. & deciſ. 420 num. 2. par. 2. in recent. & per Gregor. dec. 573. num. 1. & ibi per addent. n. 12. & in Leodien. Parochialis 20. Maij 1622. coram Card. Caualerio, & in illa Caſtren. Pecuniaria 25. Aprilis 1627. coram Merlino, & prius fuit deciſum in dicta Foroliuien. de Thorellis coram Cardinali Marcomontio.* Cuius enim corpori fuit hodie data honorificentiſſima ſepultura ingenti dolore totius Curiæ, & meritò quidem, quia raro talis bonitas, & virtus in homine floreſcit, quanta erat in eo, & qualis fuerit hercle illius ſcripta, atque monumenta demonſtrant, Dies illius obitus fuit Romæ 18. Septēbris 1626. & ſolum octo menſes in purpurea dignitate permāſit, quia de mēſe Ianuarij die 19. fuit Cardinalis a S. D. N. PP. Vrbano VIII. creatus.

513 Vltimò erit notandum, quòd in Curia Romana deſertio non habet locum, quod tamen intellige verū in cauſa, quæ coram Papa ageretur, cum de illius perſona non ita facile poteſt haberi copia, ſecus autem de alijs Iudicibus, *vt ait Rota in deciſ. 25. num. 2. de appellat. in antiq. alias 295. & in hac materia vide Scacc. de appellat. q. 13. per totam, & ibi multa alia habebis.*

ARGVMENTVM.

DE APPOSITIONE MANVVM Pontificis, in beneficijs, & cauſis, & quid ea operetur in illis

CONCLVSIO CXXX.

1 Appoſitio manus Pontificis ſuper diſpoſitione alicuius beneficij nota, quòd operatur, vt illud dicatur affectum, ſiue reſeruatum, *vt fuit dictum in Ceneten. Parrocchialis Lunæ 4. Decembris 1606. coram Card. Marcomontio, quæ eſt in 2 par. recent. deciſ. 190. num. 6. & Caſſad. dec. 2. ſuper reg. de vnionibus, & Rota per Buratt. dec. 36. num. 2.*

2 Extende primò id in tantum operari, vt Ordinarius amplius in futurum illud conferre non poſſit, *iux. text. in extrauagant. ad Roman. de præbend. & DD. communiter in c. inter dilectos, & ibi præſertim Innoc. n. 4. de exceſſ. Prælat. & Rot. ibi ſupra d. n. 6. & Veral. dec. 282. n. 5. p. 3.*

3 Fallit tamen, ſi appoſitio manus Papæ fuerit facta ad certum finem, quia ſi ille finis ceſſaret Ordinarius non impediretur, quo minus illud conferre poſſet, *argum. c. cum ceſſante de appellat. Gemin. conſ. 136. num. 3. in fine, & Rota ibi ſupra coram Marcomontio num. 7.* Et veluti dicam infine iſtius concluſionis.

Cōtrarium, quòd ſcilicèt gratia Papæ, etiā ſubreptitia, & quòd emanata fuiſſet ad fauorem cærtæ perſonę affectionē perpetuam inducat, *fuit dictum a Rota per Burattum in ſua deciſ. 36. num. 4. &*

in deciſ. 78. *& ibi per addent.* Vbi teſtatur hanc opinionem multos habere contradictores ad id allegando, *Ancar. in conſ.* 58. *& Doctores omnes in c. inter dilectos, & ibi ſignanter Abb. num.* 10. *Io. Andr. col.* 3. *in fine Butr. in fin. Soc. num.* 18. *& Hoſt. num.* 14. *de exceſſibus Prælatorum*, Et propterea pro concordantia iſtarum opinionum; ait tali modo eſſe diſtinguendum; nempe ponendo, ibi narratiuam poſſet duobus modis accipi, & primo vti cauſa conceſſionis, vt eſt menſis reſeruatus, pertinẽtia collationis ex qualitate beneficij impetratio ex delicto, & ſic de ſimilibus, in quibus, cum Papa ſe fundet, idcircò plene, & concludenter venit probanda, neque iſto caſu ſufficeret ſemiplena probatio pro iuſtificatione gratiæ, *vt ait Aegid. deciſ.* 625. *Puteus deciſ.* 265. *lib.* 3. *Rota deciſ.* 268. *num.* 3. *par.* 1. *& deciſ.* 46. *par.* 2. *diuer. & per Gregor. deciſ.* 387. *num.* 5.

Secundò modo accipitur narratiua vti pars gratiæ, vt eſt valor, Doctoratus, & aliæ ſimiles qualitates, ad quas enim probandas probatio ſemiplena ſufficeret, & ſic igitur erit concordandum, vt prima opinio procedat, quando agitur de narratiua, quæ ſit cauſa conceſſionis, quia tunc, ſi ea falſa quoque gratia, itavt tali caſu per manus Pontificis appoſitionem affectio non inducatur, *vt fuit dictum in Barchinonen. Præcedentiæ* 23. *Ian.* 1602. *corã Card. Sacrato.* Secunda verò opinio procederet in caſu, vbi agitur de falſa narratiua, in his, quæ ſunt pars gratiæ, quia iſto caſu, etiamſi narratiua non ſit vera; nihilominus beneficiũ remaneret affectum, per appoſitionem manus Papæ, veluti ita diſtinguendo, *ait D. addens ad Buratt. in deciſ.* 36. *num.* 4. *& deciſ.* 78. *ſub num.* 8. *ſub litera A.*

Et ratio ſuper eo, dum dicitur, quòd affectio ſuſtineatur, etiam, quòd gratia eſſet ſubreptitia, & emanata ad fauorem certæ perſonæ, ea eſſe uidetur, quia Papa dicitur tam prouidere perſonæ, quã benificio, necnon etiam, quia indignum eſſet, vt collatio ſuper quã ſũmus Põtifex manus appoſuit ad inferiorem reuerteretur, *vt ait Rota per Burat. dicta deciſ.* 36. *num.* 4.

4 Extende ſecũdò, quòd ſi Papa aliquod beneficium in perpetuam commendam daret, vel adminiſtratorem in eo opponeret donec beneficium prouideretur in titulum, tunc ex huiuſmodi appoſitione manus Pontificis dicta commenda ceſſante, ſolus Papa prouidere deberet, *vt ait Rota per Creſcent. deciſ.* 2. *de paroc. Caſſad. deciſ.* 2. *de reſeruat. & deciſ.* 9. *de præbend. idem in deciſ.* 5. *de priuileg. & deciſ.* 2. *de vnionib. ſuper reg. Cancell. & deciſ.* 4. *de reſeruat. allegat. à Puteo in deciſ.* 154. *lib.* 1. *& Rota per Burat. d. dec.* 36. *Caputaq. deciſ.* 145. *par.* 1. *Rota deciſ.* 154. *num.* 5. *par.* 1. *recent. & in Pampilonen. Archidiaconatus* 29. *Martij* 1621. *coram Cardinali Caualerio, & alij Doctores allegati ab addent. ad Buratt. in dicta deciſ.* 36. *in lit. D.*

5 Extende tertiò idem procedere, quando Papa concederet alicui mandatum de prouidẽdo de certo beneficio, etiam ante illius vacationem, quia tunc etiam, quòd alias illud beneficium non eſſet reſeruatum, nec vacauerit in menſe reſeruato, nihilominus ex illa manus Pontificis appoſitione tale beneficium remaneret affectum, *vt ait Rota deciſ.* 10. *de præbend. in nou. & ibi Papa Zor. in addit.*

Veluti eodem modo procederet ex coadiutoria conceſſa cum futura ſucceſſione, quia tunc beneficium quoque remaneret affectum, itaut de illo ordinarius diſponere non poſſet, *vt ait Rota per Buratt. deciſ.* 78. *& ibi in addit. ſub litera B. & Caſſad. deciſ. vnica de pact. & Put. deciſ.* 108. *lib.* 2 *in prin.* Sed eſt bene verum, quod ad hoc, vt immiſſio vigore iſtius gratię, ex capite gratioſæ ſubrogationis eſt plene, & concludenter probanda, ea expreſſa in coadiutoria à qua dependet futura ſucceſſio; alias non intraret affectio, *vt dicunt addentes ad Burattum ibi ſupra.*

Secus autem, quando coadiutoria ceſſaret, quia tunc ordinarius non impediretur quò minus, illud beneficium cõferre valeret, *vt ait Rota per Buratt. d. dec.* 36. *num.* 12.

6 Extende quartò, quòd ex decreto, per Papam appoſito alicui, de dimittendo beneficio in manibus eius, illud remaneret affectum, itaut ille ſolus poſſet pro illa vice conferre, dato etiam, quòd ille non dimitteret, *vt ait Rota deciſ.* 14. *de rer. permutat. in antiq. & ita fuit quoque de-*

ciſum

Digitized by Google

ciſum in vna Compoſtellana Canonicatus 10. Maÿ 1600. coram Card. Lancellotto Iuniore, Quòd tamen intellige verum iuxta diſtinctionem per me traditam in fine iſtius concluſionis, *ſub num. 26.*

7 Extende quintò, quòd ordinatus à Papa, licèt ex eo non ſit exemptus à iuriſdictione ordinaria, *iux. text. in cap. per tuas de maior. & obed.* Nihilominus non poterit ordinarius, ob delictum ordinati degradationem requirens, illum ab ordine deponere, in reuerentiam illius manus appoſitionis, *vt ait Cappell. Tholoſ. deciſ. 293. in addit.*

8 Extende ſextò, quòd in petitione gratiæ eſt facienda mentio de illa affectione ratione manus appoſitionis Pontificis, ſicut de expreſſa reſeruatione, aliàs dicta gratia eſſet nulla, *vt ait Mohedan. deciſ. 9. de præbend.*

9 Extende ſeptimò, quòd ob huiuſmodi manus Pontificis appoſitionem non habet locum diſpoſitio *Concil. Trident. in ſeſſ. 24. c. 2. de reform.* vbi diſponit, quòd omnes cauſę ſint in prima inſtantia corã loci Ordinario cognoſcendæ, quia illa diſpoſitio nõ vẽdicat ſibi locũ in beneficijs, manus Põtificis appoſitione reſeruatis, *vt latè ait Ricc. in ſua dec. 21. Curiæ Archiep. Neapol.* & ita quoque fuit declaratum in Sacra Congregatione Concil. Trident. per hæc verba; nempè, ſi de affectis aut de reſeruatis beneficijs agatur, tunc cauſa in Curia committitur.

10 Extende octauò, quòd appoſitio manus Regis impedit Dominij tranſlationem, & poſſeſſionis appræhenſionem, *vt dicunt Bart. Bald. Iaſ. in l. manumiſſiones de Iuſt. & Iure, & Cinus in l. fin. C. de reb. alien. & Franciſcus Marcus in ſua dec 44. num. 2. par. 2.*

11 Extende nonò, quòd appoſitio manus Pontificis facit, quòd cauſa ſemel affecta Curialis, ſemper remaneat Curialis, *vt ait Mohed. deciſ. 12. de ſentent. & re iudic. Rota deciſ. 2. & deciſ. 23. & 43. de appellat. in nou. & in antiq. deciſ. 8. de re iudic. & deciſ. 13. de reſcript. in antiquior. Biſigneti.*

12 Subextende primò id in tantum eſſe verum, vt propterea, quando cauſa eſt ſemel effecta Curialis, non niſi de certa ſcientia Papæ, è curia extrahi poterit, *vt ait Put. deciſ. 234. num. 2. lib. 2. Rubin. deciſ. 92. Cappell. Tholoſ. deciſ. 481 Magon. deciſ. Lucen. 55. per totam Surd. deciſ. 175. num. 5. Put. deciſ. 140. par. 2. Gayl. obſeruat. 41. lib. 1. & Merlin. conciuis meus deciſ. 72. Rotæ Lucens.* vbi dicunt prædicta procedere, etiamſi concurreret conſenſus partium in Iuriſdictione proroganda.

13 Subextende ſecũdo procedere, quòd neque inferior amplius ſe ingerere poſſit in illa cauſa, in qua ipſe manus appoſuerit, *vt ait dictus Mohedan. dicta deciſ. 12. de ſentent. & re iudic. alias deciſ. 320.*

14 Subextende tertio eo magis procedere, quando vlterius proceſſit reſeruando, vel annullando diſpoſitionem, *vt ait Rota per Card. Seraph. deciſ. 580. n. 1.*

15 Subextende quartò, vt id quoque procedat quoad ignorantes, *vt ait Caualc. deciſ. 4. num. 3. par. 2. & Rot. per Buratt. deciſ. 36. num. 6.*

16 Contrarium licèt videatur tenere, *idem Caualcan. ibidem num. 29.*

17 Subextende quintò idem eſſe verum in omni cauſa Curiali effecta, quæ, & qualis ſit, docet *idem Caualcan. in præcit. loco num. 32.*

18 Subextende ſextò, quòd ſi Papa committeret cauſam alicui, tunc ordinarius non poſſet ſe ingerere, ſed ſi Delegatus nulliter procederet, vel ſi eſſet mortuus, tũc ille de licentia Papæ id facere poſſet, *idem Caualc. dicta deciſ. 4. num. 51.*

19 Vndè ex prædictis infertur, quòd ſi Papa emphiteuſim confirmauerit, tunc Ordinarius, vel alius inferior non poterit cognoſcere de validitate, ſiue inualiditate dictæ Emphiteuſis, *idem Caualc. dicta deciſ. 4. num. 35.*

20 Limita tamen primò concluſionem principalem non procedere, quando illa affectio ex appoſitione manus Papæ inducta, ſemel fuerit ſuum effectũ per ſubſequutã prouiſionem ſortita, quia tunc ea expirat, & quoad futuras uacationes non obſtabit, *vt ait Rota deciſ. 13. & 14. de præbend. in antiq. & Caſſad. dec. 4. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. & in deciſ. 9. de præbend. & multa dixi in verbo acceptatio. & in verbo acceſſus.*

21 Limita ſecundo, quòd licèt manus Papæ appoſito, etiam poſſeſſionem inficiat, *vt ait Franc. Marc. in deciſ. 44. num. 2. p. 2.* Nihilominus id non procedit, quoad

ad beneficium vacaturum, ſed ad illud ſolum iam vacans, *vt ait Put. deciſ.* 27. *lib.* 2. *& deciſ.* 180. *lib.* 3.

22 Limita tertiò procedere, quando ex tali manus appoſitione derogatio indulti alicui Cardinali cõceſſi reſultaret, quia tunc concluſio principalis non haberet locum, niſi mentio expræſſa de illo indulto, ſiue illius derogatio fieret, *vt ait Caputaq. deciſ.* 82. *par.* 2. *& Put. deciſ.* 14. *lib.* 2.

23 Limita quartò non eſſe verum, quando ex illa manus appoſitione Papæ reſultaret præiudicium Cõcordatorum, quia tunc nulla affectio induceretur, *idem Puteus deciſ.* 226. *lib.* 3. *& Rota per Burattum deciſ.* 36. *num.* 12.

24 Limita quintò, quando eſſemus in aliquo beneficio Iuriſpatronatus laicalis, ſiue mixti, & ratio eſt, quia veluti in illis expræſſa reſeruatio nõ intrat, ita nõ illa tacita ex Põtificię manus appoſitione reſultãs, *vt latè ait Rota in Firmana beneficij* 13. *Maij* 1596. *coram Card. Pamph.*

25 Limita ſextò, quando Papa manum appoſuit ad diuerſum effectum, quàm cõferendi, nam tunc manus Ordinarij ligatæ non remanerent; & ratio eſt, quia effectus conſideratur ratione reſpectus, ne actus factus ad vnum finem, alium diuerſum operari debeat, cum nunquam actus vltra intenſionem agentis operetur, *DD.* & præſertim *Iaſon in l. non omnis ff. ſi cert. pet. & Rota deciſ.* 14. *&* 15. *de pręben. in nou. & in hoc latè dixi ſupra in verbo Actus, Achil. de Graſſ. deciſ.* 119 *de reſt. ſpol. & Rota deciſ.* 419. *par.* 1. *diuer. & in Tridentina beneficij* 13. *Iunij* 1578. *coram Card. Blanchetto, & in alia Cuſentina Parochialis* 1594. *coram Card. Pamphilio, & Riccius in ſua collect.* 1660. *par.* 5.

26 Limita ſeptimò, quòd beneficium affectum non remaneat ex appoſitione manus Pontificis, quando reſignatio emanauit ad fauorem certæ perſonæ, neque poſſet ſuſtineri ex aliqua falſa cauſa, & interim reſignans moriretur, quia tali caſu, dum Papa limitatè manum opponat ad reſignationẽ, tũc cẽſeretur vacare beneficium per obitum, neque propterea iſto caſu poſſet Ordinarius impediri illud cõferre, *vt ait Rota deciſ.* 419. *num.* 2. *par.* 1. *diuerſ. Achil. de Graſſ. dec.* 14. *de reſt. ſpol. Garg. de beneſ. par.* 5. *cap.* 1. *num.* 155. *& latè fuit deductum à Rota in Leodien. Sancti Dionyſij* 27. *Mart.* 1623. *coram Pirouano, & in eadem coram eodẽ* 25. *Maij* 1626. *vbi contrarijs reſpondetur, quæ deducta fuerunt à Rota per Buratt. in ſua deciſ.* 36. Et ſic ea ad concordiam reducuntur medio illius diſtinctionis, quam adduxi in principio iſtius concluſionis ſub *num.* 3. vbi reccurras.

Declara tñ id ꝙ fuit dictum de ceſſatione affectionis, vbi prouiſio Papæ fuit facta ex falſa cauſa, ſolùm procedere, qñ falſitas cauſæ verſaretur, circa pertinentiam collationis, veluti, quia Papa conferret beneficium, vti reſeruatum, cum tale non eſſet; ſiue circa vacationem ipſam, principaliter narratam, quæ verè non adſit, ſiue etiam ſi diuerſa ſuccedãt, ad quæ manus appoſitio, non extendatur, *vt ait Rota deciſ.* 488. *alias* 14. *vt lit. pen. in nou. & deciſ.* 419. *num.* 2. *p.* 1. *diuerſ.* licèt *Gemin. conſ.* 136. cõtrariũ ſentiat, ſi vacatio ex qua fuit appoſita manus, ſit neceſſaria, & ſubſequatur, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. deciſ.* 36. *num.* 10. *& prius in Barchinonen. Præcedentiæ* 23 *Ianuarij* 1602. *coram Card. Sacrato*. Et ibi fuit dictum affectionem, ex vnione nulla nõ reſultare. Et ratio ea eſt, quia Papa voluit limitatè ſolum prouidere, & ſic beneficium vnire; ſecus autem, quando prouideret, licèt nulliter in caſu, qui poſtea accidit, ſiue ſi expectãs apoſtolicus adeſſet, qui acceptare poterat, quia tunc Papamet prouidere cenſeretur, *vt ait Rota per Buratt. ibi ſupra & dec.* 39. *de conceſſ. præb. in antiq.* Et ſic tali caſu nullo modo poſſet prouidere Ordinarius iure proprio, & eò magis, quando illius manus fuiſſent ligatæ, aut per decretum, ſiue per inhibitionem, quia tunc Ordinarius nullo modo poſſet ſe intromittere, niſi prius reſtituta ſibi poteſtate per decretum, ac inhibitionem ablata, *vt ait Rota deciſ.* 10. *de præb. in nou. & per Buratt. ibi ſupra.*

Extende, ꝙ edem modo beneficia dicuntur remanere affecta ex prouiſionibus, ſiue mandatis Papæ de prouidendo, etiã ſi ex aliqua cauſa effectum nõ ſortiantur; & ratio eſt, quia cum Papa ius eminentiſſimum habeat ſuper beneficijs, id circo indignum eſſet, ſi collatio, ſuper qua

ipſe

ipſe manus appoſuit, ad Ordinariũ reuerteretur, *vt ait Burat. dicta deciſ. 36. n. 4.*

ARGVMENTVM.

APPROBATVS QVANDO, QVOmodo, & ex quibus cenſeatur vnus actus, & quando ſecus.

CONCLVSIO CXXXI.

1 Approbatio nota, quòd vim cõfeſſionis habet, *vt ait Magon. deciſ. Florent. 58. num. 27.* Et ea eſt tantæ vis, & efficaciæ, vt propterea, quod ſemel approbatum eſt amplius reprobari non poſſit, *vt ait Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 941. num. 20. Franc. Marchns deciſ. 60. par. 1. Surd. deciſ. 343. n. 22. & prius deciſ. 288. num. 5.*

2 Extende primò id in tantum eſſe verũ, vt ſi quis agat ex contractu ſuo nomine, ab alia perſona facto, ne dum cenſetur illum contractum approbare, verum etiã perſonam ipſam, quæ contractum egit, *vt ait idem Gratian. dicto lib. 5. c. 944. num. 53.*

3 Secus verò, ſi eſſemus in actu facto pro eo, pro quo agens, nõ fuit rogatus, quia tunc ille actus eo modo factus neque prodeſſet, neque noceret, *vt ait Grat. in præcit. loco cum alijs Doctoribus ibi allegatis.*

4 Extende ſecũdò, ꝙ ſi quis ad aliquod officium fuerit approbatus, non poterit poſtea, ſine cauſa amplius ab eo amoueri, etiam, quòd conceſſiò ad beneplacitum facta fuiſſet, *idem Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 590. num. 12.*

5 Fallit tñ, ſi aliqua cauſa ſuperueniret, quia tũc reprobatio admitteretur, veluti ſi ille fuerit repertus imperitus, & id ob fauorem publicę vtilitatis, *Boer. dec. 149. num. 16. Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 167. num. 42. & 43. & cap. 186. num. 31.*

6 Veluti è conuerſo procedere poteſt, nempe, vt ille ob imperitiam reprobatus poſſit, ceſſante ignorantia, iterum approbari, *idem Gratian. dicto capitulo 186. num. 23.*

7 Extende tertiò pari modo procedere in eo, qui ad aliquod officium ſemel fuerit approbatus, quia amplius examinari non debet, veluti dicitur de clerico, qui fuerit approbatus ad vnum beneficium, quia iterum ad illud non erit examinandus, quod tamen intellige verum, quoad litteraturã, ſecus verò, quoad mores; Et ratio eſt, quia litterarura in dies augeri ſolet, cum omne artificium, ob continuũ exercitium, accipiat incrementum, mores verò mutari ſolent, & ſępè in peius, cum noſtra natura ſit magis ad malum, quàm ad bonum prona, *Caualcan. deciſ. 29. num. 10. Caputaq. deciſ. 365. par. 2. Maceraten. variar. reſolut. 104. num. 2. lib. 1. Franc. Marc. deciſ. 793. par. 1.*

8 Fallit tamen huiuſmodi extẽſio primò, quando beneficium ſecundum requireret maiorem litteraturam, quam primũ, *vt ait dictus Caualcan. & Maceraten. in præcitatis locis.*

9 Fallit ſecundò iuxta diſpoſitionem Sacri Concil. Trident. quod vult, vt quis examinetur de nouo, quando nouus titulus acquiritur, *vt fuit dictum à Rota in Calaguritana Iuris accreſcendi 28. Iunij 1599. coram Card. Seraph. quæ eſt deciſ. 1323. num. 1. in eius impreſſis.*

10 Extẽde quartò, ꝙ actus approbationis, tamquam à propria voluntate dependẽs partis præſentiam nõ requirit, *vt ait Magon. dicta deciſ. Floren. 58. num. 32. & Gratian. lib. 4. diſcep. cap. 704. num. 5.*

11 Extende 5. ꝙ approbatio ſemel facta ab hęrede de teſtamẽto, amplius non admittit reprobationem, etiam in alia cauſa, & inter perſonas diuerſas, *idem Gratianus lib. 2. diſcept. cap. 264. num. 34.*

12 Extende ſextò, quòd ſcilicet illa approbatio teſtamenti per hæredem facta, proſit etiam omnibus abſentibus, quod tamen intellige verum, quando actus tẽderet principalitèr ac declarandam agẽtis voluntatem, at ſecus, ſi principalitèr de ſe obligando tractaret, quia tunc requireretur præſentia illius, cui eſſet acquirenda obligatio, *vt ait Soccin. conſilio 105. incipien. Viſis teſtibus num. 10. verſ. Quinto etiam adducimus libro 4. & Gratian. in dicto cap. 264. num. 36. idem Magon. ibi ſupra num. 31. & Surd. deciſ. 53. num. 3. & deciſ. 132. num. 11.*

13 Et ratio prædictorum ea eſt, quia non ad alium finem præſẽtia requiritur, quã, vt de illius conſenſu conſtet, *Maſcard.*

con-

cluſ. 347. *num.* 8. *cum infinitis ſeqq. Aymon. de antiquit. temp. par.* 1. *num.* 47. §. *viſo de verbis ſol.* 58. *vbi de communi teſtatur*, Et propterea videmus in præſcriptione, quæ cum contra abſentem non currat, idcircò eam allegans, tenetur probare, aduerſarium fuiſſe præſentē, quod tamen non procedit, quando partes eſſent eiuſdem ciuitatis, & loci, quia tunc præſentia præſumitur, *vt ait Card. Mantic. dec.* 291. *num.* 3. *&* 4. Et veluti quoque abſentes non dicuntur illi, qui ſunt in eadem Prouincia, vel diœceſi, ad effectum illos citandi ad faciendam electionē, vel præſentationem, item eodem modo dicitur, quando abſentia eſſet dedita opera, vel alio modo affectata, *vt ait idem Card. Mantic. dec.* 288. *per totam, & vidend. eſt deciſ. Gregor.* 576. *in addit. num.* 15. *& ſeq.* Et ibi habetur, quomodo præſentia procuratoris in actibus iudicialibus ſit probanda, & quid operetur in Iure, & in hac materia fiendæ electionis, *vide quæ dixi in concl.* 128. *ſub num.* 522.

14 Sed eſt benè verum, quòd dicta approbatio, etiam minus ſolemnis facta præſente eo, cuius intereſt, nocet etiam quoad alios, *vt ait Magon. ibi ſupra num.* 30. *& Surd. dicta deciſ.* 132. *num.* 2.

15 Extende ſeptimò, quòd, quando approbatio teſtamenti eſt expræſſa, tunc in omnibus facta cenſetur, *vt ait idem Magon. deciſ. Florent.* 35. *num.* 8.

16 Subextende, quòd iſta approbatio teſtamenti, quando eſſet ſpecialis, noceret etiam detractioni trebellianicæ, *idem Magon. deciſ.* 35. *num.* 9. Vbi infinitos allegat communitèr tenentes, quòd ad hoc, vt filius non poſſit dettahere Trebellianicā, debet expreſſè illam prohibitionem approbaſſe, ita vt ſimplex approbatio teſtamenti non ſufficiat; Et ratio eſt, quia approbatio reſultans ex aliquo actu poſitiuo, non extenditur ad alium, ſed ille tantum approbanti præiudicat, *Rota per Gregorium deciſ.* 317. *num.* 5. *& Rota deciſ.* 514. *num.* 5. *par.* 3. *recent.*

17 Subextende id, quod fuit dictum de ſpeciali approbatione alicuius actus præiudicialis eò magis procedere in materia legitimæ, quam generalis approbatio non excludit, quia ſpecificè ei renunciari debet, *vt ait Rot. per Gregor. dec.* 489. *n.* 18. *& dec.* 539. *nu.* 11. *& in addit. n.* 20. *& dec.* 568. *n.* 5. *& in Romana legitimæ* 27. *Iunij* 1597. *coram Card. Pamphilio, & Card. Seraph. deciſ.* 1365.

18 Subextende tertiò idem procedere in approbatione facta à filio de inofficioſa donatione facta à patre, quia ea nullū præiudiciū filio affert, quoad legitimam, ex ea ratione, quia quoad eam expræſſa renunciatio requiritur, vt ſuperius dixi, *& veluti ait Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 247. *num.* 29. *& Rota dicta deciſ.* 514. *num.* 5. *par.* 3. *recent. & in hoc multa dixi in verbo legitima. concl.* 42.

19 Declara tamen, quòd ad hoc, vt illa approbatio teſtamenti valeat in vim pacti, debent interuenire omnia, quæ ad validitatem conuentionis ſunt neceſſaria, aliàs ſecus, *idem Grat. dicto lib.* 2. *c.* 264. *num.* 32. Vndè cum requiratur ibi ſimultaneus conſenſus, ideo eſſet neceſſaria præſentia legatarij, ſiue alterius, cui ius in vim illius pacti eſſet acquirendum, aliàs ſtante abſentia reſolueretur in vim ſimplicis pollicitationis, & nudi pacti, quod non obligat de Iure Ciuili, niſi eſſet factum Deo, vel Reipublicæ, *Surd. deciſ.* 132. *nu.* 12. *& ſeqq.* At ſecus de iure canonico, ex ea ratione, quia inter ſimplicē, & ſolemnem loquelā, Deus non facit differentiam, *vt ait Riccius collect.* 1121. *n.* 1. *p.* 4. *& dec.* 21. *Cur. Archiep. Neap.* Veluti quoque pactum nudum actionem producit in actu, in quo fuerit data fides, cum ea vim iuramenti habeat, *vt ait Aflict. deciſ.* 389 *nu.* 1. *Menoch. conſ.* 178. *num.* 19. *Gabr. de tranſact. concl.* 1. *num.* 25. *Surd. deciſ.* 225. *num.* 1. *& deciſ.* 234. *num.* 4. *& ſequen.* Licèt ſecus ſit, quando fides eſſet interpoſita ſuper facto alieno, quia tunc talis liberatur poſſibilia faciendo, *idem Surd. d. dec.* 234. *n* 12. Item in alijs quoque caſibus pactum nudum parit actionem, de quibus, *vide apud dictum Riccium in dicta collect.* 1121. *per totam*, Et in ſpecie illud actionem producit, quando ſit præmiſſa imploratione diuini auxilij, quia tunc Deo factum diceretur, *vt ait Gratian. deciſ.* 1. *num.* 1. *in addition.*

20 Amplia primò, quòd nequè illa approbatio, in vim pacti ſuſtinetetur, vbi pactum de ea re non valeret, *vt ait dictus Surd. deciſ.* 53. *num.* 24.

An-

20 Amplia primò, quod neque illa approbatio in vim pacti ſuſtineretur, vbi pactum de ea re non valeret, *vt ait dictus Surdus de ciſ.* 53. *num.* 24.

21 Amplia ſecundò, quando approbatio eſſet de teſtamento non ſolemni, quia tunc ea non faceret valere illud vti teſtamentum, ſed potius in vim pacti donationis, vel conſtituti, *vt ait idem Magon. dicta deciſ.* 58. *num.* 33.

22 Amplia tertiò, quando eſſemus in approbatione ſimplici inutilis diſpoſitionis ex defectu iuris publici, quia tunc ea facta non noceret, *Magon. in prçcitato loco num.* 14.

23 Extende octauò principalem concluſionem, vt ſcilicet legatum acceptans teſtamẽtum approbare cẽſeatur, itaut poſt illud receptum, amplius non poſſit ab inteſtato venire, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter illud receperit, *vt fuit dictum à Rota per Gregor. Decimum Quintum deciſ.* 271. *cum ibi allegatis.*

24 Contrarium licèt tenuerit, *Bart. à Rota ibi ſupra allegatus*, Qui ait ignorantiã, tàm iuris, quàm facti excuſare, & præcipuè in muliere, in qua iuris ignorantia præſumitur, *vt ait Rota ibi ſupra, idem Gregor. in deciſ.* 208. *nu.* 4. Vbi ait, quòd acceptatio legati non præiudicat, data ignorantia in acceptante, quoad ius impugnandi teſtamentum, quia regulare eſt, quòd ratificatio nunquam inducatur, niſi data plena notitia, tàm iuris in ratificante, quàm facti, cum omnibus ſuis qualitatibus, *idem Gregor. deciſ.* 317. *& Rot. deciſ.* 51. *num.* 25. *& deciſ.* 95. *num.* 4. *& deciſ.* 244. *num.* 2. *& deciſ.* 280. *num.* 9. *& deciſ.* 535. *num.* 12. *par.* 1. *in recent. & in* 2 *par. deciſ.* 662. *num.* 2. *&* 3. *Oſaſch. deciſ. Pedem.* 179. *num.* 13. *& Rota deciſ.* 492. *num.* 10. *par.* 1. *in recent. & idẽ Gregor. in deciſ.* 473. *num.* 20. *& ita quoque fuit reſolutum in Romana Syluę* 15. *Maij* 1628. *coram Veroſpio, & in alia Romana nullitatis donationis* 3. *Iulij* 1628. *corã Dunozetto, & per Buratt. in ſua deciſ.* 410. *num.* 11. *&* 15. *& nouiſſimè Grat. diſcept.* 429. *nu.* 22. *cum ſeqq. lib.* 3. *& diſcept.* 513. *num.* 11. *eodem lib. & diſcept.* 823. *num.* 29. *&* 824. *num.* 49. *cum ſeqq. lib.* 5. Vnde videmus, etiam, quod ratificatio actus nulli nunquam inducitur, neque nocet, niſi data ſcientia nullitatis in ratificante, *vt ait Card. Seraph. deciſ.* 477. *num.* 10. Et ratio eſt, quia in materia præiudiciali ratificatio non venit præſumenda, *idem Card. Seraph. deciſ.* 993. *num. quarto, ſed omnino vide, quæ dixi in concl.* 169. *num.* 16.

Subextende dictam octauam extenſionem intantum procedere, vt propterea neque illud teſtamentum iam approbatum poſſit amplius impugnari, etiam ſi impugnatio iure permittente fieret, *vt ait Rota per Buratt. dec.* 257. *num.* 18.

Contrarium, vt ſcilicet approbatio teſtamenti paterni, per filium in Iudicio facta, poſſit, per contrarium actum reuocari, *ait eadem Rota deciſ.* 541. *num.* 5. *par.* 3. *recent.*

Concorda tu tamen, vt prima opinio procedat, quando deliberatè, & irreuocabiliter fuiſſet per filium facta dicta acceptatio. Secunda verò, quando ſecus, *vt colligitur ex eadem deciſ.* 541. *d. n.* 3.

25 Sed redeũdo ad illud, quod ſuperius dixi, an ſcilicet approbatio contractus cum ſuis qualitatibus debeat fieri, tàm reſpectu tertij, quàm negotiorum geſtoris, diſtinguas in hoc, *cum Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 335. *num.* 24. Vbi ait, aut Domino poteſt plenè conſuli, non variãdo, & tunc non debet variare, aut non poteſt ei plenè conſuli in totum appellando, & tunc ille poteſt approbare factum, & modum reprobare, licèt ſecus ſit in ſcriptura teſtimoniali, quia ea debet eſſe, aut in totum vera, vel falſa, quod non contingit in negotiorum adminiſtratore, quoverò ad præiudicium tertij, tunc actus non poteſt approbari ſecundũ quid, *idem Gratian. ibi ſupra.*

26 Et hanc ſecundam opinionem vti veram tenendo, extende eam multò magis procedere, quando ſumus in caſu, vbi non erat in illius legatarij poteſtate teſtamenti nullitates tollere, *vt ait Rota per Gregor. in dicta deciſ.* 271. *ferè in fine.*

27 Sed eſt benè verum, quòd dictus legatarius non eſt admittendus ad hæreditatis petitionem, niſi prius legato reſtituto, dummodo tamen ei cautio offeratur de eo reſtituendo de nouo, in caſu ſuccéſſibentiæ, & ſi dicta cautio nõ offeratur, tenet tamẽ iudiciũ ſine reſtitutione, *vt ait idem Gregor. dicta deciſ.* 271. *num.* 15.

28 Amplia eodem modo procedere, quan-

quando concederetur ex gratia legatario, vt illud reprobare poſſet, quia tunc tenetur omne legatum reſtituere, nec eo caſu poſſet illud ex alia cauſa retinere, *vt fuit dictum in Romana de Gabriellis* 12. *Nouembris* 1593. *coram.*

29 Extende nonò, quòd quis approbare dicatur contractum, quando ad illius reſciſſionem, ex capite inobſeruantiæ agit, *vt fuit dictum à Rota in Romana Vineæ Veneris* 12. *Decembris* 1614. *coaam Pirouano, quæ eſt deciſio* 615, *num.* 6. *par.* 2. *in recent. & Rota apud Statil. dec.* 261. *num.* 26. *& apud Cincium de cenſibus deciſ.* 96. *num.* 23.

30 Extende decimò, quòd quis cenſetur contrauentionem approbare, quando poſt dictam contrauentionem in contractu perſeueret, itavt de ea amplius per eum opponi non poſſit, quia quòd ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt, *Rota in Mediolanen. frumenti* 16. *Octobris* 1588. *coram Bubalo.*

31 Ex·ende vndecimò, quòd contractus cenſeatur approbatus per petitionem fructuum, licèt id non ſufficiat, niſi receti ſint, & petitlo fuerit facta in iudicio, & acceptata, *vt dicunt Doctor. citati à Gratiano lib.* 2. *diſcept. cap.* 301. *num.* 45. *cumſeqq. ſed vide in li.* 5. *diſc. c.* 944. *n.* 57.

32 Extende duodecimò, quòd confeſſio ab vno facta, nempè contenta in tali inſtrumento eſſe vera, tunc illud inſtrumentum approbat, etiam, quòd minus ſolemne exiſtat; quod tamen intelligere verum, ſi ille declarans approbaret inſtrumentum, carens ſolemnitate, quam requireret, veluti ſi dicerem, confiteor illud inſtrumentum, quòd caret die, & cõſule eſſe verum, quia tunc mihi præiudicarem, cum ex vi illius confeſſionis adiunctæ ſcriptura habeatur pro ſolemni, & publica, ſed ſi confiterer, teſtamentum non ſolemne eſſe verum, tunc non mihi præiudico, quia ad rei eſſentiam veritas ſine ſolemnitate non ſufficit, etiã ſi iuramentum adeſſet, quia illud ſequitur, ſemper naturam actus, ſuper quo interponitur, & ſic, ſi actus ſit nullus, ergo nullum quoque eſſet iuramentum, & è conuerſo, *vt dicunt Doctores allegati à Grat. ibi ſupra in cap.* 312. *num.* 46. *cum ſeqq.*

33 Extende decimotertiò, quòd etiam approbata, verbigratia, cenſeatur illa partita, quæ tempore ſolidationis computorum extabat, & ea fuerit viſa, & nõ reprobata, *vt fuit dictum à Rota in Romana pecuniaria, ſeu cambiorum Lunæ* 9. *Aprilis* 1612. *coram Manzanedo, quæ eſt deciſ.* 388. *num.* 3. *par.* 2. *in recent. & Surd in ſua deciſ.* 199. *num.* 8.

34 Subextende ideò magis procedere, quando vltra prædicta concurreret etiã temporis longitudo, & prætenſi creditoris taciturnitas, quæ enim dignè credere facit, vt tandiu huiuſmodi crediti petitionem non diſtuliſſet, ſi reuera cteditor illius partitæ extitiſſet, *vt ait Rota in dicta deciſ.* 388. *nu.* 3. *in vltimis verbis.*

35 Extende decimoquartò, quòd quis dicatur, approbare ſequeſtrum, ſi pro ſequeſtri releuatione caueat, veluti eodem modo dicitur de eo, qui captus de fuga ſuſpectus fideiubet, de ſtando Iuri, & Iudicatum ſoluendo, quia tunc capturam fideiubendo approbare cenſetur, & propterea cautus erit ille, qui tali modo capitur, ſi dictam fideiuſſionem non præſtabit, ſiue ſi eam præſtando proteſtatus fuerit eam dare, citra tamen approbationẽ capturæ, *iuxta ea, quæ ait Cæſar de Graſſis deciſ.* 145. *num.* 17.

36 Extende decimoquintò idem procedere, & è conuerſo, quòd ſcilicèt, quis non poſſit amplius actum impugnatum approbare, & eo ſe iuuare, *vt ait Rota in vna Vrbeuetana Caſtri* 29. *Ianuarij* 1574, *coram Aldobrandino poſtea Clemente VIII. & in Pampilonen. Parochialis* 7. *Iunij* 1610. *coram Ortembergo.*

37 Fallit tamen primò, quando ille ab impugnatione deſtitit, vel in ea non obtinuit, quia tunc poſſet in actu negato ſe fundare, *vt fuit dictum in vna Romana pecuniaria* 10. *Martij* 1586.

38 Fallit ſecundò, quando impugnatio fuit facta in alio iudicio, & inter diuerſas perſonas, *vt fuit dictum in Romana Ceſſionis* 9. *Martij* 1607. *coram Card. Lancellotto.*

39 Fallit tertiò, ſi impugnatio eſſet facta lite pendente ſuper ea, & quando non in vno, & in eodem iudicio impugnatur, *vt ait Rot. ibi ſupra, & in alia Taruiſina Parochialis Sancti Theoniſti Veneris* 11. *Ianuarij* 1602. *corã Gregorio XV. quæ eſt in eius impræſſis deci* 37. *num.* 7. *&* 8.

Fallit

40 Fallit quartò, quando impugnatio nõ fuit acceptata à parte, quia tunc impugnans non impeditur, quin actu impugnato poſſit ſe iuuare, *vt ait Rota in illa Romana ceſſionis coram Cardinali Lancelloto.*

41 Secus verò, ſi vna approbatio fuiſſet, verbi gratia, recepta, & decreto capituli approbata, quia tunc illa ſecunda approbatio, ſuper eo non admittitur, niſi eſſet indubitata, *vt ait Rota per Card. Mantic. in deciſ.* 274. *num.* 2. *&* 3. *& prius in alia Legionen. denegationis poſſeſſionis* 8. *Martij* 1586. *coram Card. Blanchetto.*

42 Declara tamen, quòd ſi quis velit dicto actu impugnato vti, tunc debet illum, cum ſuis qualitatibus acceptare, *vt fuit dictum in dicta Pampilonen. Parrochialis coram Ortembergo.*

43 Extende decimoſextò, quòd vnus quoque cẽſeatur approbare ſcripturam, ad cuius inſtantiam fuerit ab Aduerſario producta, ſi non contradicit, *iuxta tradita per Surd. in ſua deciſ.* 199. *nu.* 9. *cum alijs per eum ibi alleg.*

44 Subextende idem procedere de apocha priuata, contra quam, ſi pars non opponat, tunc eam approbaſſe cenſetur, *vt ait idem Surd. in dicta deciſ.* 199. *num.* 8. *& Rota per Buratt. deciſ.* 539. *n.* 1.

45 Extende decimoſeptimò, quòd quis cenſetur aliquem, vti talem approbare, quando cum eo, vti tali agit, *vt fuit dictum in vna Romana prætenſæ nullitatis de Scapucijs* 15. *Iunij* 1576. *& Rota per Burattum deciſ.* 409. *num.* 12.

46 Subextende id adeo eſſe verum, vt propterea approbans illum talem in Iudicio, non poſſit amplius eum, vti talem reprobare, *vt ait Felin. in c. cum inter, num.* 11. *de except. & Rota in vna Strigonen. legati Lunæ* 23. *Ianuarij* 1589. *coram Card. Platto.*

Licèt tamen ſecus eſſet, veluti ſi quis aliquem, vti procuratorem approbaſſet in Iudicio, quia & ſi eum amplius reprobare non poſſit, etiam ſi citatio eſſet facta per procuratorem; nihilominus nõ impeditur ille approbans, quin poſſit illum minus legitimum procuratorem oſtendere, *vt ait Rota per Gregorium, dec.* 280. *num.* 11. *& ibi per addentes, Surdus deciſ.* 104. *num.* 12. *& deciſ.* 108. *num.* 12. *& ſeq. & Rota per Coccinum deciſ.* 61. *num.* 3. *& deciſ.* 169. *par.* 1. *recent. num.* 3. *& per Buratt. deciſ.* 409. *num.* 12. *& deciſ.* 531. *in fine Card. Seraph. deciſ.* 933. *num.* 3. & licèt contrarium fuerit alias deciſum *in vna Verulana ſupplementi legitimæ* 18. *Martij* 1588. *coram Card. Blanchetto, vt refert Beltram. in præcit. loco*, Nihilominus ad euitandam in hoc contrarietatem, ait bonum eſſe non citare ſimplicitèr vnum, vti procuratorem alicuius, ſed adiecto illo verbo aſſertus, ſiuè, prætenſus, & imò in caſu, vbi fuerit ille talis probatus procurator non idoneus, tunc prima illius approbatio non obſtaret, & ſic omnia per eum geſta corruerent, *vt dicunt Doctores allegati à Beltramino ibi ſupra, & Surdus dicta deciſ.* 104. *num.* 12. *& Rota in illa Verulana ſupplementi legitimæ coram Cardinali Blanchetto, & in alia Toletana Decimarum de Cappellia* 6. *April.* 1615. *coram Andrea.*

Declara præterea, quòd quis non fit legitimus contradictor per citationem, ſi aliàs talis non erat; Vndè non obſtante, quod fuerit citatus vti talis; nihilominus de iure ſuo docere tenetur, quia qui errat non conſenſit vltra, neque ſola nominatio non tribuit ius nominato, ſed talis citatio ſolum operatur, vt ille non teneatur illius perſonam amplius legitimare ad effectum comparendi, at ſecus, quoad merita cauſæ, *vt fuit dictum à Rota in Motulen. Iuris patronatus* 18. *Februarij* 1630. *coram Motmanno.*

47 Subextende ſecũdò, ꝙ ſi forſan approbans, huic approbationi contrauenire velit, tunc contrarium clarè probare tenetur, *vt late ait Surdus d. deciſione* 104. *per totam, & pro hoc faciunt quoque deducta in prædicto num.* 46. *vbi tot deciſiones allegantur.*

48 Extende decimo octauò, quòd quis tunc actum approbare dicatur, quando eo vtitur, *vt ait Mohedan. deciſione prima de regul. iur. Verall. deciſione* 33. *parte prima, Rota apud Statilium Pacificum deciſione* 261. *num.* 26. *Caſar de Graſſ. deciſione prima, num. ſecundo, & tertio de fide inſtrumentorum, & fuit dictum in alia Romana Spolij* 21. *Februarij* 1603. *coram R. P. D. Ortembergo.*

49 Subextende procedere, etiamſi ille actus per ſolutionem approbatus, eſſet aliquo modo nullus, *vt ait Grat. lib. 3. diſcept. cap.* 429. *num.* 18.

50 Fallit tamen hæc ſubextenſio, *vt mox dicam in limitatione* 4.

51 Extende decimononò, quòd quis cenſeatur litteras approbare, quando illas admittit, *vt ait Verall. dec.* 216. *num.* 2. *par. prima*. Quæ quidem literæ, nota, quòd plenè probant contra ſcribentem, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. deciſ.* 360. *num.* 4.

52 Sed reaſſumendo principalem concluſionem, vbi habetur, quòd ſemel approbatum amplius reprobari non poſſit. Limita eam primò non procedere, quando interueniret cauſa, ob quam ab eo recedi poſſet, vnde ſi quis, verbigratia, in officio poſitus, in eo delinqueret, tunc meritò ſi ab eodẽ remoueri poſſet, iuxta regulam illam, quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent, iuxta ea, *quæ ait Gratian. libro primo diſcept. cap.* 167. *n.* 42. & 43. & *in capitulo* 186. *num.* 23 & 31.

53 Limita ſecundò nõ procedere, quãdo eſſemus in approbatione teſtamenti Patris, ab eius filio, aliquo modo facta, quia tunc, ob id non prohibetur vti beneficio inuentarij, & ratio eſt, quia ſimplex, & indeterminata approbatio priuilegium ſibi de iure competens non tollit, *iuxta diſtinctionem, quam facit Bart. in l. quod nomine ff. de cond. indebit. Phanuc. de inuent. par.* 9. *num.* 112. *Gratian. in lib.* 2. *diſcept. cap.* 264. *num.* 5. & 6.

54 Extende, quòd nequè approbatio, quando eſt ſimplex obligationem ciuilem inducit, *vt ait Surdus in ſua dec.* 53. *num.* 19. Et propterea ibidem infertur, quòd talis approbatio facta à filio de teſtamento Patris, ei non præiudicat.

65 Limita 3. vt. ſ. teſtamentũ Patris nõ cenſeatur à filio approbatũ, quãdo in eo mater erat inſtituta, & filius præteritus, quia eo caſu erat neceſſarium, expræſſè ſcire filium eſſe exhæredatum, cum ad hoc, vt præiudicialia cenſeãtur approbata, requiratur ſcientia præciſa in approbante, *vt latè dixi in verbo acceptatio, concl.* 17. *ſub num.* 49. & *idem ait Rota dec.* 662. *par. ſecunda recent.* & *ibidem deciſ.* 768. *num.* 3.

56 Limita quartò, quòd nempè approbatio actum nullum non conualidet, quando nullitas à poteſtate approbantis non dependet, *vt ait Surd. deciſ.* 53. *nu* 17.

57 Limita quintò, quòd quamuis approbatio contractus ex perceptione cõmodi inducatur, *vt ait Surd. in ſua deciſ.* 33. *num. primo*, Fallit tamen, quando quis, verbi gratia, reciperet ex contractu pecuniam, & ſic commodum, ſed illum expræſſè impugnauerat, *vt ait idem Surd. in deciſ.* 262. *num.* 10.

58 Cuius quidẽ opinio non mihi placet, nedum ex eo, quia illa proteſtatio contraria facto nõ iuuet, necnõ ex alio, quia nedũ vnus incõnexis nõ poſſit pro parte actum approbare, & pro parte non; Verum etiam, & eò magis, quia deſiſtendo ab impugnatione iam facta, & commodum ex eo contractu recipiendo, *illum* ratificare cenſetur; & propterea intrat illa regula, quòd vltima derogant prioribus, *Put. deciſ.* 380. *lib.* 1. *Cardinalis Seraphinus deciſ.* 1343. *per tot. Rota dec.* 1. *tit. depoſit. in antiq* & *in vna Rom. depoſiti* 5. *Nouembris* 1584. *coram Gipſio*, & *in alia Romana affictus* 15. *Nouembris* 1602. *coram Gregor. XV. quæ eſt in eius impræſſis deciſ.* 76. *num.* 1.

59 Limita ſextò conclusionem non procedere, quando eſſemus in approbatione vnius actus, quæ ad alium ſeparatum non extenditur, ſed ſolùm reſtringitur ad id, quod ex illo actu neceſſario infertur, *vt fuit deciſum in Verdunen. Abbatiæ Veneris* 27. *Nouembris* 1615. *coram Burato, quæ eſt in ſecunda par recent. dec.* 768. *numero* 3. & *in eius impræſſis* 136. *nu.* 8.

60 Et ratio eſt, quia in renunciatione alicuius iuris requiritur certa, & indubitata ſcientia illius, quod approbari debet, cum omnibus ſuis qualitatibus, tàm iuris, quàm facti, *vt ait Rota deciſ.* 51. *n.* 5. *deciſ.* 95. *num.* 4. *deciſ.* 244. *num.* 2. *deciſ.* 280. *num.* 9. *deciſ.* 535. *num.* 12. *par.* 1. *in recent.* & *in* 2. *par. deciſ.* 662. *num.* 2. & 3.

61 Extende illam limitationem procedere, veluti ſi eſſemus in approbatione ex aliquo actu poſitiuo reſultante, ſiue in approbatione alicuius ſententiæ, quæ nõ nocet reſpectu alterius effectus, quãdo d. approbatio poteſt ad alium effectũ referri, *vt fuit d. in Rom. dotis de Trincijs*

Lu-

Lunæ 22. Maij 1607. coram Gregorio, quæ eſt in eius impræſſis deciſ. 317. num. 5. & Rot. per Buratt. ibi ſupra.

62 Secus autem ſi approbatio eſſet relatiua ad illud, quia tunc ea ſecundum relatum erit intelligenda, *vt ait Rota deciſ. 555. num. 5. par. 2. in recent.*

63 Fallit tamen, quando in referēte adeſſent verba, quæ relatum à referente facerent differre, *vt ait Rota ibi ſupra nu. ſexto.*

64 Limita ſeptimò, quòd approbatio litis non valeat, niſi fiat cum ſuis qualitatibus, nempè cum ſententijs latis in cauſa, *vt fuit dictum in Pampilonen. Decimarum Veneris 14. Maij 1610. coram Gregorio, quæ eſt in 2. parte recent. deciſ. 285. num. 2. & in eius impræſ. deciſ. 487.*

65 Limita octauò, quòd approbatio non inducatur ex taciturnitate, vel cohabitatione, abſque ſcientia, & Iuris ſibi quæſiti certioratione, *vt ait Rota apud Statil. de Saluia. deciſ. 155. & veluti dixi in verbo aditio*, Immò in eo requiritur aliquis actus poſitiuus, poſt ſcientiam, etiamſi eſſemus in actu in maiori ætate facto, *vt ait Rota per Burattum deciſ. 136. num. 5. & penes Statil. dicta deciſ. 155. num. 10. & Verall. deciſ. 81. par. 3. & vide, quæ dixi in hac materia in concluſione 86. ſub num. 185.*

66 Sed hic animaduertendū erit, ꝙ datur quoddā mediū inter acconſentire, & diſſentire vnde in eo, qui tacet, tunc diſſentire videtur, quando de illius præiudicio agitur, acconſentire verò, quando de illius commodo tractatur, *Surdus in ſua deciſ. 302. num. 4. & 5.*

67 Extende eò minus taciturnitatem præiudicare, quando quis verbis expræſſis contradicendo, actum impedire non potuiſſet, *vt ait idem Surdus in ſua deciſ. 100 num. 8. & prius in deciſ. 99. & poſtea deciſ. 199. num. 10. & deciſ. 294. num. 3.* At ſecus, ſi conquerendo aliquid obtinere potuiſſet, *vt ait Rota deciſ. 225. num. 4. par. 3. recent.*

68 Limita nonò, quòd quando fit approbatio teſtis, tunc intelligitur de perſona, nō autē de illius dicto, vt iam diximus, & *vt ait Gratian. lib. 2. diſc. c. 269. n. 22.* Et propterea Rota ſeruat, nō dare maiorem fidem teſti contra inducentem, quàm pro inducente, *Cardinalis Seraph. deciſ. 1249. num. 4. Rota deciſ. 244. num. 2. p. 1. in recent. & prius fuerat dictum in Taruiſina penſionis 12. Decembris 1571. corā Oradino, & in alia Placentina bonorum 5. Nouembris 1584. coram Card. Seraphino, & Terdonen. Mercurij 25. Maij 1611. coram Cardinali Caualerio, & Caroc. in ſua deciſ. 116. num. 12.*

69 Et ratio iſtius opinionis eſt pulchra, nam approbatio non poteſt cadere, vbi non adeſt depoſitionis ſcientia; ſecus verò, ſi vltra inductionem teſtis, dictus conducens produceret depoſitionem in Iudicio, quia tūc talis depoſitio plenè probaret contra inducentem, etiamſi eſſet vnicus teſtis, cū productio talis vim expræſſæ probationis habeat, *vt ait Card. Seraph. dec. 295. num. 14. idem ait Rota per Gregorium deciſ. 215. num. 9. & hāc opinionem latè defendit Farinac. de teſtibus quæſt. 62. num. 241. & Honded. conſ. 84. num. 49. & ſeqq. lib. 2. viden.* quam quidē opinionem vltra Farinaciū canonizauit *Rota in Bonon. Tutelæ. 1. Iunij 1615. coram Veroſpio, Gratian. deciſ. 105. num. 5. Achil. deciſ. 1. de teſtibus, & per Card. Caualerium deciſ. 154. num. 3. & deciſ. 366. num. 5. & in recent. par. 1. deciſ. 244. num. 2. & per Gregorium dec. 215. num. 5. & ibi in addit. num. 9. & ita quoque fuit dictum in vna Tullen. Iuriſdictionis 3. Iulij 1628. coram Cardinali Virili.*

70 Extende hanc opinionem adeò eſſe veram, vt propterea perſona teſtis per illius productionem approbatur, etiamſi ſit intereſſatus, & pars formalis; Immò id procedit, etiam in diuerſis cauſis, cū talis perſona poſſit à parte in teſtem approbati, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ. 289. num. 1. & 2.* Hondedeus *conſilio 81. num. 50. & ſeq. lib. 2. Farinac. de teſtibus quæſtione 62. num. 243. Gratian. lib. 4. diſcept. cap 699. nu. 21. & cap. 753. & Rota per Gregorium deciſ. 215. & ibi per addentem numero nono.*

71 Contrarium licèt aliàs tenuerit Rota, nempè, quòd teſtis etiam vnicus plenè probet contra inducentem, iuxta illud dictum, Heu patior telis vulnera facta meis, *Gabr. Roman. Pariſ. Crauett. Surd. & alij allegati in Aſſiſien. Pecun. 7. Maij 1607. coram Manzanedo, & in alia*

Mediolanen. Decimarum Mercurÿ 9. Iunÿ 1610. *coram Pirouano, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ.* 291. *num.* 7. *&* 12.

72 Et ratio eſt, quia inducẽs teſtes nõ põt contra perſonas ab eo approbatas oppo nere, *vt ait Rota deciſ.* 455. *num.* 5 *Papæ Ludouiſÿ in eius impræſſis. Boer. deciſ.* 245. *num.* 3. *Gramat. deciſ.* 34. *num.* 10. *cum ſeqq. Surd. deciſ.* 284. *num.* 14. *& conſ.* 217. *num.* 21. *& Rota deciſ.* 594. *num.* 2. *par.* 3. *lib.* 3. *diuerſ. & dec.* 747. *la* 2. *num.* 6. *par.* 2. *recent. & in Anconitana, ſeu Auximana Florum* 18. *Aprilis* 1616. *coram Cardinali Sacrato, & in Leodien. Decanatus* 15. *Decẽbris* 1627. *coram Pirouano.*

Sed prædictæ opiniones tali modo ſunt concordandæ, nempè, vt prima procedat, iuxta opinionem, quam tenet Rota Romana, quæ eſt, vt teſtis vnicus, etiam contra inducentem non probet, ex prædicta ratione, quòd ſcilicet, quis cenſeatur approbare perſonam, & non dictum. Secunda verò opinio procedit de rigore iuris, & quando non vnicus, ſed plures inducti contra eum deponerent, nec non in caſu, vbi eorũ dictum de iure concluderet, *vt fuit dictum in vna Illerdien. Canonicatus* 19. *Aprilis* 1624. *coram Pirouano*

Licèt in omnem euentum huiuſmodi teſtes contra inducentem deponentes magnũ facerent adminiculum, veluti in iſtis terminis, *fuit deciſum à Rota in Parmen. ſtatus* 26. *Martÿ* 1618. *corã Card. Sacr.*

73 Sed tenendo hanc ſecundam opinionem, extende eam in tantum procedere, quòd immo nominans teſtes, eos approbare cẽſeatur, *vt ait Rota per Card. Seraph. deciſ.* 241. *in fine.*

74 Subextende, quòd ſi depoſitio teſtis inducti erit dubia, tunc contra producentem ſemper erit interprætanda, *vt fuit dictum in Romana domus* 27. *Aprilis* 1583. *coram Card. Blanchetto.*

35 Vltimò notandum erit pro cautela Tironum, quòd productio, quæ fit per compulſum, nunquam nocere poteſt, & ſic ex tali productione, nunquam approbatio datur, *vt ait Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 279. *num.* 35. *& propterea idem Gratian. in lib.* 1. *diſcept. c.* 1. *n.* 20. Ait, quòd productio in parte, & partibus limitatum effectum producit, quod tamen declara, procedere, cũ ea diſtinctione, de qua dixi inferius, *in concluſ.* 155. *ſub n.* 42. Et prędicta productio per compulſum facta, tantò minus afficit, quando additur illa clauſula, non aliàs, nec alitèr, nec alio modo, quia ea tollit conſenſum ab actu, ac ſi non fuiſſet geſtus, *vt fuit dictum à Rot. in Ianuen. Separationis Thori Lunæ* 16. *Februarÿ* 1632. *corã Coccino Decano.*

76 Declara rurſus, licèt obiter, prædicta non procedere, veluti ſi eſſemus in ſubſcribente aliquam ſcripturam, quia tunc omnia in ea contenta ille confirmare, & approbare cenſetur, *vt ait Card. Seraph. in ſua dec.* 973. *num.* 11. *& per Caualer. in deciſ.* 75. *num.* 3. *Mantic. deciſ.* 321. *num.* 4. *& Rota in Romana pecuniaria* 8. *Nouembris* 1596. *coram Card. Pamphilio Seniore, & in Pacen. Cappellaniæ* 27. *Iunij* 1625. *coram Durano, & in Tullen. reformationis* 18. *Iunÿ* 1629. *coram DunoZetto, & prius fuerat ita reſolutum in Tarraconen. paritionis Breuis* 28. *Aprilis* 1606. *coram Iuſto, & in Bononien. de Berroaldis* 24. *Ianuarij* 1624. *coram Merlino, & per Buratt. deciſ.* 429. *nu.* 8.

77 Subdeclara tamen prædicta procedere, quando ſubſcribens legit, & intellellexit naturam contentorum in ſcriptura ſubſcripta, aliàs ſecus; & propterea hinc fit, quòd ſubſcribens folium album, ex quo non poteſt legere, nec intelligere, quæ in eo ſcribenda erunt, non ſibi præiudicat, *Farinac. cenſ.* 165. *num.* 13. *lib.* 2. *& fuit dictum in Romana Laudi* 3. *Decembris* 1599. *coram Penia, & in Bononien. Laudi* 23. *Februarÿ* 1615. *coram Remboldo & Card. Seraphino dicta dec.* 973.

78 Fallit tamen, ſi ex præſumptionibus, poterit depræhendi, ſubſcribentẽ habuiſſe ſcientiam eorum, quæ poſtea ſcribenda veniebant, *vt fuit dictum in dicta Bononien. de Beroaldis* 24. *Ianuar.* 1624. *coram Merlino.*

79 Sed nota tñ, ꝙ quando folium reperitur ſcriptum, & ſubſcriptum, tunc in dubio allegans ingnorantiã contentorum in folio, eam concludenter probare tenetur, cũ præſumptio vrgeat tali caſu contra ſubſcribentem, nempè illum habuiſſe notitiam contentorũ in ſcriptura ſubſcripta, *vt fuit dictũ in d. Bonon. de Beroald.*

coram.

coram Merlino, & per Gregor. in deciſ. 328. n. 1. & tandem fuit quoque ita deciſum in Peruſina laudi 13. Martij 1628. coram Durano.

Extende prædicta in tantum procedere, vt non ſufficiat per ſubſcribentem ſolum probare eam ſcripturam non legiſſe, ſed opus eſt, etiam per eum probare fraudem, & deceptionem, ex parte aduerſarũ interueniſſe, & ſic, verbi gratia, ſibi fuiſſe dictum, quòd ſcriptura continebat vnum, cum cõtineret aliud, *vt ait Card. Serap. d. dec. 973. n. 2. Vinc. Manc. in tract. de confeſſione cap. 6. num. 57. Iaſ. in l. ſi ita ſtipulatus, §. Chriſogonus n. 14 & ibi cæteri Doct. ff. de verb. oblig. & Rota ibi ſupra.*

ARGVMENTVM.

AQVA QVID SIT, AC DE ILLIVS ſeruitutibus, vſu, præſcriptione, & diuerſione.

CONCLVSIO CXXXII.

1 AQVA, nota, quòd eſt neceſſarium elementum, ſine quo homo viuere non poſſet, iuxta notata in *gloſſ. in probem. inſt. in verbo Elementa, & iuxta pſalm. Sicut terra ſine aqua tibi, Franc. Marc. in ſua deciſ. 563. num. 3. & deciſ. 589. num. 13. par. prima.*

2 Et aqua (vt inquit Feſtus) dicitur à qua iuuamur, & res noſtræ, & præſertim campi rurales, ac animalia quæquæ rectè gubernantur.

3 Item aqua alia dicitur diurna, & eſt quæ diu tantùm, altera nocturna, ideſt, quæ noctu tantùm ducitur, *vt eſt text. in l. ſi ſic, ff. quemadm. ſeruit. amit. l. ſi prius, & ibi DD. ff. de aq. & aq. pluu.*

4 Alio modo vocatur aqua, nempè æſtiua, qua ſola æſtate vti expedit, veluti dicimus veſtimenta æſtiua, ſaltus æſtiuos, & caſtra æſtiua, quibus ſæpè etiam hyeme, & plerumque æſtate vtimur, *l. 1. §. æſtiua. ff. de aqua quotid. & æſtiu.*

5 Pari modo vocamus aquam quotidianam, & continuam, quæ aſſiduè labitur, & duci poteſt, tam æſtiuo, quàm hyemali tempore, etiam ſi quotidie nõ ducatur, nam naturam aquæ, & conſuetudinem reſpiecere debemus, *vt dicunt text. & DD. mox citandi.*

6 Et dictarum aquarum caput eſt illud, vnde aquæ naſcuntur, *vt ait text. in l. 1. §. caput, ff. de aqu. quotid. & æſtiu. Franc. Marc. deciſ. 560. num. 4. par. 1.* Et propterea aqua, quæ ducitur ex Caſtello, ab eo tanquam à capite pendere dicitur, *vt ait Gratian. lib. 2. diſceptation. cap. 396. num. 8.*

Et propterea hinc fit, quòd aqua viua quæ in aliquo fundo oritur, illius pars dicitur, *vt ait Card. Mantic. de tacit. tomo 1. lib. 4. tit. 16. num. 6. ſol. 218. & Boer. deciſ. 129. ſub num. 2.*

Vnde hic erit igitur animaduertendum, quòd quando aqua alicui prædio debetur, cum eo in venditione tranſit; Immò veniunt etiam piſces in ea exiſtentes tãquam fructus, & pars illius fundi, niſi tamen ſtudioſè, cauſa cuſtodiæ illi poſiti fuiſſent in aquis, quia tunc non venirent, veluti regulariter non veniunt vendito fundo in quo adſit piſcina, quia illi, nec ædium, neque fundi eſſe dicuntur quemadmodũ etiã pulli, aut cætera animalia, quę in fundo ſunt, *l. funes, §. vlt. cum l. ſeq. ff. de act. empt.* At ſecus vendito fundo, in quo adſit aqua, quia tunc venirent piſces, attenta tamen ea diſtinctione, de qua ſupra, *Guidopap. deciſ. 91. & alij alleg. à Card. Mantic. ibi ſupra num. 5. & ſeqq.*

Declara tñ aquã, quæ prędio debetur venire in illius fundi venditione, ſi ea iure ſeruitutis illius fundi debeatur. Secus autem, quando venditor quaſdam vncias aquæ haberet, quibus erat ſolitus fundum, quem vendidit, & alios quoque irrigare, quia tali caſu aqua iſta diceretur ius quoddam prorſus ab ipſo fundo ſeparatum, & per conſequens fundum non ſequeretur, *vt eſt textus in l. in vendendo, ff. de contrahend. emption. Bellon. conſil. 27. num. primo, & ſequenti, vbi ait ita eſſe intelligendum Bartol. Dec. & alios in l. 2. ff. de iuriſdiction. omnium iudicum, & Cardinalis Mantica de tacitis ibi ſupra num. 7.*

Sed in caſu vbi quis vendiderit aquã, & promiſerit illam eidem fundo acceſſuram, tunc intelligendum erit, vt etiam iter aquæ ad illum fundum per eum concedatur, *vt ait Card. Mantic. de tacit. dicto tomo 1. lib. 4. tit. 27. n. 10. fol. 266.*

7 De illa autem aqua pluuiali, tradit *Vlpianus in l. 1. §. 1. ff. de aqu. & aqu. pluu.* Et eſt, quæ de Cœlo deſcendit, atque imbre excreſcit, & quando eſt ingens, & magna ponitur inter caſus fortuitos, *vt ait Seraph. de priuileg. Iuram. priuil. 106. num. 11.*

8 Sed ſi curſum naturalem egrediatur, tunc dicitur inundatio, *vt ait Gregorius XV. deciſ. 155. num. 11.* Licèt ſpeciem fundi tunc non mutet, *Rota ibidem num. 12.* Et propterea videmus, quòd cum fluminis innundatio dicatur caſus inſolitus, & ſic, quòd de eo non fuerit cogitatum, fit ob id conductori remiſſio, ſi Molendinum ob incurſum aquarum inutile reddatur, veluti idem dicitur, quando eſſet deſtructa, vel perempta illius ſubſtantia, *vt fuit dictum à Rota in Ferrarien. Aſſictus Sabati 26. Nouembris 1616. coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 210. nu. 4. 5. & 6.* Et ibi docet, quomodo deſtructio Molẽdini impetu fluminis ſit probanda, & de hac materia, *vide ſupra in concl. 7. ſub num. 14. & ibi multa notanda inuenies.*

9 Et propterea hinc fit, quòd a quarum inundatione perdatur dominium, & poſſeſſio, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 79. nu. 1. par. 1.*

Quòd tñ intellige verum, ſi flumẽ mutet alueũ in alieno territorio, quia, ſi illud poſtea tractu temporis ad priſtinum redeat, tunc Dominus primus non recuperat ius Portus, & Pedagij, *vt diſtinguit idem Franc. Marc. ibi ſupra.*

10 Præterea nota, quòd ſi forſan aliquis collectus pluuiæ aquæ ſecans, tranſuerſum finem alterius flumen influat, & diſconueniat, tunc ad ius ordinarium id ſpectabit, *vt ait Frontin. de limitibus agrorum.*

11 Verum, quia in vſu iſtarum aquarum ſępe lites, & controuerſiæ, ac denique bella inter homines, & vniuerſitates oriri ſolent, igitur operæ pretium erit modum tradere, quo quiſque diſcere poſſit, quomodò illis legitimè vti iure valebit.

12 Et primò erit inchoandum ab illa aqua publica, cuius enim vſus, licèt ſit cõmunis, *vt ait Franc. Marc. in ſua deciſ. 561. in fine par. 1.* Nihilominus ſi quis priuatus velit haurire aquam è fontibus, quæ uſui Reipublicæ ſunt pro eius ſeruitio, id ei non conceditur, niſi ex ſpeciali derogatione Principis, ſiue Vniuerſitatis, & pariter eorum per quorum prædia fit aquæ tranſitus, & conſenſu Domini loci, pro habendo tranſitu, *vt ait idem Franc. Marc. in deciſ. 561. num. 1. & deciſ. 562. num. 1. & deciſ. 563. num. 5. dicta par. 1.*

13 Et id in tantum eſt verum, vt propterea aqua ex publico fonte, quæ neceſſitati Ciuium non ſufficiat, non poteſt ex ordinaria Regis poteſtate concedi, pro extruendis priuatorum Molendinis, Immò ea poſſunt, ob publicam vtilitatem deſtrui, *vt ait Ioann. Franc. de Ponte in ſuo tract. de poteſtate Proregis fol. 75. n. 6.* Et nota, quòd aqua, tunc dicitur communis, quando principium eſt cõmune *vt ait Surdus conſ. 130. num. 11.*

14 Extende primò idem procedere in fluminibus publicis, quę licèt ſint cõmunia quoad vſum, & per conſequens licitum ſit cuilibet ab eis accipere aquam pro vſu proprio, tamen quoad proprietatem, & alueũ ſunt Principis, & de illius regalibus dicuntur, & per conſequens aquæ, ex iſtis fluminibus accipi nõ poſſunt, pro vſu Molendinorum, ſine Principis licẽtia, aut alterius Domini loci, *vt ait idem Franciſc. Marc. in ſua deciſ. 40. num. 3. par. 1. & in 2. par. deciſ. 500. num. 2.*

15 Subextende, quòd neque etiam Vaſallis liceat aquam capere de flumine publico, ſine licentia Principis, vel Baronis etiam, quòd nemini noceat, *ait Franch. deciſ. 183. num. 2. & 5.* vbi ait, quòd ſatis dicitur ei nocere, ſi contra illius voluntatem fiat.

16 Extende ſecundò eo magis procedere, quando accipiendo aquam, impediretur, ſiue non æquè commoda fieret nauigatio, vel alio modo enorme damnum alteri infertur, *idem Franc. Marc. dicta deciſ. 40. in principio, & num. 3. & Surd. conſ. 321. num. 38.*

17 Contrarium tamen in flumine publico non nauigabili, vbi omnibus aquam deducere, licèt modò curſus aquæ non

inu-

Digitized by Google

impediatur, *idem Franc. Marc. dicta deciſ. 500. num. 3. p. 2. & Surd. ibi ſupra.*

18 Sed tenendo primam opinionem, extende eam in tantum procedere, vt propterea Vaſalli poſſint prohiberi à Barone, ne aquam ducant à flumine publico pro irrigandis agris, niſi tamen ex veteri obſeruantia, eos vſos fuiſſe aqua prædicta appareret, *vt ait idem Franch. in dicta deciſ. 183. num. 6. & ſeqq.*

19 Sed hic obiter nota, ꝙ quando aqua eſt ad mare reuerſa, tunc amplius non dicitur aqua fluminis, *idem Franch. deciſ. 517. num. 3.*

20 Extende tertiò idẽ procedere in alio flumine, ad aliud flumen nauigabile decurrente, à quo huiuſmodi aquam in prædictis caſibus accipere non licet, *idem Franc. Marc. in alleg. deciſ. 40. num. 3.*

21 Extende quartò, quod licitum non ſit, aquam reſtagnare, ſiue ab alueo diuertere in præiudicium eorum, qui ius aliquod habent, veluti in tollendis aquis pro lauandis pannis, *vt ait Franc. Mar. dec. 590. n. 1. & dec. 598. n. 1. p. 1. & in 2. par. deciſ. 270. num. 4. & deciſ. 348. n. 5. & Surd. conſ. 445. num. 10.* Et ratio peculiaris prædictorum ea eſt, quia aquę conceſſio, ſemper intelligitur facta ſine damno eorum, qui ea prius vti conſueuerunt; *idem Surd dicto conſ. 321. num. 46. & conſ. 447. num. 33.*

22 Fallit tamen primò, quando cauſa legitima, ſiue neceſſitas vrgeret in contrarium, quia tunc benè flumen diuerti poſſet, *vt ait idem Franc. Marc. dicta deciſ. 348. num. 2.*

23 Fallit ſecundò, quando aqua intrauit ſemel fiſtulam meam, quia tunc ea à me poſſet in quemcumque locum deriuari, perinde, ac ſi haberet ortũ à fundo meo, *vt ait Surdus deciſ. 9. num. 11. & conſ. 41. num. 2. & conſ. 130. num. 2. & 338. num. 10.* Licèt ſecus eſſet, quoad præiudiciũ eius, cui ius competeret ex ſtatuto, conſuetudine, vel priuilegio dicta aqua vtendi, *idem Surdus in conſ. 137. num. 17.*

24 Subextende prædicta adeò procedere, vt quamuis adſit licentia Principis pro ea ducenda, id tamen intelligendũ venit ſine iniuria, ſiue præiudicio alterius, & præſertim, quando de magno, & intolerabili damno ageretur, *vt ait Franciſcus Marc. dicta deciſ. 348. ſub num. quinto.*

25 Vndè hinc fit, quòd conceſſio aquæ, ex publico Ciuitatis aquæ ductu, facta à Rege Ferdinando in Ciuitate Neapolis ad fauorem priuatorum, fuit ab eodẽ limitata, dummodo talis conceſſio abundantiæ Ciuium non deficeret, quinimò, etiam, ſi ſimplicitèr fuiſſet facta aquæ cõceſſio, quod quidem à Principe concedi poteſt; nihilominus ea reuocari poteſt, ſi aqua vſui Ciuium deficeret, *iuxt. ea, quæ ait idem Ioannes Franc. de Ponte in ſuo tract. de poteſtate Proreg. §. 6. fol. 75. & 76. num. 6. 7. & 9.*

26 Extende quinto idem procedere, veluti ſi eſſemus in eo, qui ſeruitutem habet, in vtendo aqua alterius, quod enim fieri poteſt, allegando titulum, cum curſu decem annorum inter præſentes, inter abſentes verò viginti; quod tamen intellige verum, ſi ſeruitus aquæ ex priuato duceretur, & cauſam diſcontinuam haberet, quia tunc ſufficeret, quod ſemel in anno ea vſus fuerit, non vi, nec clam, nec minus præcario nomine, nam eo caſu ſibi interdictum competeret, ſi prohiberetur vti aqua fontis, ſiue eã haurire, vel etiam pecudes, ad aquam appellere. Secus autem, ſi aqua ex publico duceretur, quia tunc tantum tempus requiritur, cuius initij memoria hominis non extet in contrarium, & ſic igitur in prædicto caſu, non poteſt aqua diuerti à ſuo ſolito curſu, & ſi contra fiat, ante omnia eſſet ille in priſtinum remittendus, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 560. num. 4. & 561. num. 1. par. 1. Afflict. deciſ. 395. num. 4. Caſſad. deciſ. 14. ſuper regul. num. 8. Mohedan. deciſ. 127. Card. Seraph. dec. 970. num. quinto, & Franch. deciſ. 183. num. 13. & Surd. conſ. 446. num. 10.*

Et ad id notandum erit, quòd tunc quis iure ſeruitutis aquam duxiſſe præſumeretur, ſi eam per alueũ manufactũ duceret, cum in eo conſtruendo ſcientia, & tollerantia partis aduerſę ſit præſumenda, *iuxt. tradit. per dictum Surd. in ſuo conſ. 442. num. 12.*

27 Animaduertendo præterea, quòd in caſu, vbi ſeruitus eſſet præſcripta, tunc actione confeſſoria eſſet agendum, ſi verò ea non eſſet præſcripta, tunc officium Iudicis implorari poſſet, & in alijs caſibus,

vbi

vbi quis vſum ſeruitutis, ſed non ius ſeruitutis habet, ſemper ei per officium Iudicis ſubuenitur, ſi impeditus veniat, in alio verò caſu iure proprio vtitur, & ſic officio Iudicis mercenario, quod actioni propoſitæ, & proponendæ ſemper inſeruire ſolet, quòd ſecus eſt in Iudicis officio nobili, quia illud de per ſe ſtat, & in danda bonorum poſſeſſione, & ſimilibus conſiſtit, *idem Franc. Marc. dicta dec. 561. num. 2. par. 1. & in 2. par. dec. 111. num. 9.* Sed quando ſumus in ſeruitute cauſam diſcontinuam habēte, tunc non datur remedium (Vti poſſideris), quia ſuum particulare interdictum habet, *vt ait Rota deciſ. 164. num. 5. par. 2. diuerſ. & Theſ. deciſ. 245. ſub num. 7.* Ait, quòd etiam ſi actio deficiat, officium Iudicis ſupplere debet.

28 Interdictum verò aquæ quotidianæ, & eſtiuæ ad hoc, vt comperar, quis probare debet, quòd ſuperori anno aquam duxerit, nec ſufficerer probare eo anno, quo cæpit agere, aqua vſum fuiſſe, *vt ait Rota per Gregorium deciſ. 100. num. 1. & 5.*

29 Contrarium, quòd ſcilicet aqua ſcaturiens in fundo ſuperiori, ſi per mille annos fluxerit in fundum vicini inferioris, poſſit Dominus fundi ſuperioris huiuſmodi curſum aquæ impedire, *ait Rota dicta deciſ. 164. num. 1. & Theſ. dec. 245. num. 3.* Licèt ad id notandum ſit, quòd veluti aquæ inferiores ſuaptè natura coguntur recipere aquas agrorum ſuperiorum, *vt ait Surd. in conſ. 429. num. 35. & Franc. Marc. deciſ. 590. num. 2. par. 1.* Ita quoque illi, qui habent agros ſuperiores non poſsūt retinere aquas in ſuo, quia aquæ naturaliter deſcendere debēt ad inferiora, & ideo cum illi, qui habent agros inferiores, cogātur recipere aquas ſuperiores, poſſunt poſtea eas quoque retinere, & hæc quaſi ſeruitus vocatur *l. 1. §. fi. cum l. ſeq. ff. de aq. plu. arcen. & Bart. in l. quominus in 2. quæſt. ff. eodem tit. & Franc. Marc. ibi ſupra, & Menoch. conſ. 43. num. 3.*

Licèt tamen melius ſit paciſci, ne ſuperiori aquam retinere liceat, *vt ait Surdus conſ. 447. num. 14.* Aliàs non exiſtēte pacto, quis poteſt facere cluſas in ſuo de iuri communi, & poteſt impedire, ne fluat in fundum vicini, ſi tamen alio modo non fuiſſet ius acquiſitum inferiori aqua illa vtendi, *ait Rot. dec. 150. p. 3. rec.*

30 Extende prędicta multò magis procedere, quando aqua in proprio ſcaturiret, quia tunc Dominus poſſet in damnuū vicini illam diuertere, niſi aliter eſſet cōſuetudine, vel partium conuentione determinatum, *vt ait idem Theſaur. dicta deciſ. 245. num. 1. 5. & 6.* Et ratio eſt, quia aqua viua, quæ in fūdo oritur illius pars dicitur, *vt dixi ſub num. 6.*

31 Concorda tu igitur primam opinionē procedere, quādo in fundo ſuperiori impediretur aliquod miniſterium hominis, ſiue aliquod opus manufactum, ex quo poſſit argui aquam non iure facultatiuo, ſed iure ſeruitutis defluere, *vt ait Theſ. dicta deciſ. 245. num. 4.* Secunda verò procedit, quando tale opus, ſiue miniſterium ibi non extaret, quia tunc illa defluxio aquæ non iure ſeruitutis, ſed in vim facultaris præſumeretur, & ſic iſto ſecundo caſu non haberet locum ſeruitus negatiua non diuertendi aquam de fundo inferiori, pro qua enim acquirenda nedum illud opus manu factum requiritur, ſed etiam ſcientia, & pacientia Domini fundi ſuperioris eſt neceſſaria, *vt pulcbrè ait Rota dicta deciſ. 164. num. 2. & 3. & Theſ. ibidem num. 4. & facit deciſ. 150. num. 3. par. 3. recent.* Vbi habetur, quòd poſſeſſio iuris negati vi numquā acquiritur, niſi ille, qui aliàs poterat facere, fuerit per volentem acquirere poſſeſſionem prohibitus, & illi prohibitioni acquieuerit, *vt dicant Doctores ibi allegati.*

32 Secus autem, quando aqua egreditur de fundo vnius, quia tūc deſinit eſſe in illius dominio, & in illud recipientis tranſit. *vt ait Rot. per Gregorium in ſua deciſ. 133. num. 5. & Surd. dicto conſ. 41. num. 2. & 130. nu. 2. & 330. num. 12.*

33 Amplia iſtud procedere, etiamſi aqua iure ſeruitutis reciperetur, quia nihilominus ſit recipientis, *vt fuit dictum in Bononien. Molendini 3. Decembris. 1618. coram Veroſpio, & Surd. conſ. 41. num. 2. & conſ. 447. Honded. conſ. 79. num. 19. lib. 1. & eſt doctrina Bart. in l. quominus num. 85. & 88. ff. de flum.*

34 Contrarium, quòd ſcilicet aqua etiā ſi per mille annos in fundum vicini decurriſſet, illi in prȩiudicium Domini non

acqui-

acquiratur, *ait Theſ. deciſ. 245. num. 3. & idem ait Rota deciſ. 164. num. 5. par. 2. diuerſ. & veluti ſuperius dixi in verſ. Contrarium quod ſcilicet.*

35 Extende ſextò, quòd neque alicui liceat diuertere aquam à ſuo ſolito curſu reſpectu æſtatis præteritæ, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 111. num. 14. par. 2. & in p. 1. dec. 560. num. 5. & deciſ. 590. num. 1. eadem par. 1.*

36 Fallit tamen, quando verſaretur maxima vtilitas ducentis aquam, & modica incõmoditas alterius reſultaret, quia tunc intraret illa Regula, quòd ſibi non nocet, & alteri prodeſt, facile ſit concedendum, aliàs periniquum eſſet denegare, *idem Franc. Marc. dicta deciſ. 111. num. 14. & Theſ. dicta deciſ. 245. num. 7. & num. 8.* ait, quòd ſemper vtilitas maior minori præfertur.

37 Extende ſeptimò, quòd ſi aliquid fuerit fabricatum, vt aqua citius curreret ad inferius Molendinum, erit remouendũ, *Rota deciſ. 1545. lib. 3. diuerſ.* Veluti quoque è conuerſo poſſet vnus ex ſocijs habẽs molendinum commune in loco inferiori, prohibere conſtruere Molendinum in loco ſuperiori, *vt ait Rota in deciſ. 717. num. 1. par. 1. diuerſ.*

Contrarium, quòd ſcilicet Dominus fundi ſuperioris poſſit Molendinum conſtrnere ad ſui commodum, etiamſi Domino Molendini inferioris noceret, ex regula illa naturali, quod ille nemini iniuriam faciat, qui ſuo iure vtatur, *ait Dec. conſ. 373. col. 1. allegat. à Menoch. in ſuo cõſ. 43. n. 11. & ſeq. lib. 1.* Licèt mihi videatur, poſſe prædictas opiniones tali modo concordari, nempè, vt prima procedat, quando quis conſtruendo ſecundum molendinum immitteret in alienũ, veluti ſi, ob ſecundum aqua prioris Molendini diminueretur. Secunda verò, qñ ſecus, quia tũc intraret prędicta regula, quòd tibi non nocet, & alteri prodeſt, facile eſt concedendum, *vt ait Gratian. lib. 1. diſcept cap. 89. num. 1. & ſeqq.*

Licèt ſit bene verum, quòd ædificans ſemper eſt præferendus in ſuo, etiam ſi mixta ratione ædificaret, vt puta, ſi vicino noceret, & ſibi opus conſtruendum prodeſſet, qu a tunc illud potius eſſet ſuſtinendum, ex cauſa, quæ prodeſt, quàm ex ea, quæ nocet, cum res ſemper ſit iudicanda ex effectu, & non ex affectu, & ratio ea eſt, quia ille ex conſilio non offenditur, qui re ipſa non læditur, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano in dicto lib. 1. diſcept. cap. 89. num. 3. cum ſeqq.*

38 Extende octauò, quòd qñ aqua fluit ad agrum alicuius, tunc non licet ageres facere, per quos curſus aquæ impediatur, vel ad hoc, vt aqua in præiudicium tertij aliunde fluat, *vt ait Menoch. qui plures allegat in ſuo conſ. 43. num. 13. & ſeq. lib. 1.*

39 Fallit tamen primò dicta extẽſio, quãdo extaret vetuſtiſſima, & antiquiſſima conſuetudo in contrarium, quia tunc etiam in præiudicium aliorum, per ageres eſſet ducenda aqua, *vt ait Menoch. ibi ſupra num. 6. cum ſeqq. Papien. in forma libelli ſeruit. confeſſ. in §. ſeruitus aquæ ductus.*

40 Quinimmò extende, quòd dicta conſuetudine ſtante, quis per agrum alienũ poſſet ducere aquam ad ſuum molendinum, immò ſi contigeret huiuſmodi ſeruitute ſpoliari, tunc ad priſtinam ſuam quaſi poſſeſſionem eſſet reintegrandus, *vt ait Ripa in ſua reſponſione 21. tit. de interd. per totam,* Vbi docet quid in hoc ſit probandum, *& prius in reſponſ. 7. eodem tit.* tradit quomodo prætendens ducere, vel facere currere aquã fundi ſui, per agrum alienum, id facere poſſit. In hoc videndus eſt, *Theſ. in d. ſua dec. 245. Rimin. Iun. conſ. 24. Marchus Brunus de Anguillis conſ. 49. Bero. conſ. 139. lib. 3. Rimin. Senior conſ. 623. & 624. Burſat. conſ. 41. & conſ. 156. & conſ. 277.*

41 Extende, quòd etiam ſuperior vicinus poteſt Molendinum facere, & aquã, quæ per ſuum fundum veniebat auertere, in præiudicium habentis Molendinũ inferius, ſi tamen aqua deflueret ex flumine priuato, quod non eſſet pluribus commune, aliàs, ſi eſſet flumen priuatũ inter plures commune, tunc vnus non poſſet opus facere, per quod damnum alteri vicino reſultaret, & propterea in hac materia ſemper attenditur illud ius quod, quis in priuato flumine, ſiue riuo, aut torrente habet, & ſecundum illud regulatur, *ita Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 480. num. 1. & ſeqq. cum ibi allegatis.*

42 Subextende, quòd immò habens Molendinum ſuperius poſſit ducere aquam

ad eius Molendinum, non obſtante prohibitione habentis Molendinũ inferius, quod tamen declara verum, quando adeſt tanta aqua, quæ vtrique Molendino ſufficiat, alias ſecus, *vt ait Afflict. deciſ. 388. num. 11. & Theſ. dicta deciſ. 245. ſub num. 7. verſ. ex quo.*

43 Secus verò, quando aqua eſſet egreſſa fundum alicuius, quia tunc deſinit eſſe ſua, & fit recipientis, *veluti dixi ex mente Rotæ ſupra in verſ. ſecus autem num. 32.* Et id eo magis procederet, quãdo aqua ſtatim, atquè naturali curſu ingrederetur fundum meum, quia tunc fit mea, *vt ait Theſaur. in dicta deciſ. 245. num. 2.* Item ſecus eſſet, quando quis haberet priuilegium prohibendi cõſtructionem alterius Molendini, ſiue legitimam præſcriptionem haberet, *vt ait Vrſil ad Afflict. dicta deciſ. 388. num. 1.*

44 Sed in hoc propoſito erit bonum ſcire, quòd in aquæductu tria potiſſimum ſunt attendenda, nempè conuentio, natura fundi, & vetuſtas loci, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 651. num. 3. par. 1. & in par. 2. deciſ. 111. num. 10. & Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 480. num. 13.* Veluti quoque ſeruatur in Paſcuis, & Pontibus, in quibus antiquitati eſt ſtandum, *Franciſcus Marc. dicta deciſ. 561. num. 6.*

45 Fallit ſecundò illa octaua extenſio, quando aqua duceretur ex publico, quia tunc ſeruitutem inducit, at ſecus, quando ex ſe deflueret, quia eo caſu, neque conſuetudinẽ, neque poſſeſſionem inducit, *idem Franc. Marc. deciſ. 590. num. 2. par. 1. & in par. 2. deciſ. 111, nu. 12.*

46 Declara tamen, quòd ſi fiat aquæductus per fundum, aut domum priuati, vt aqua ad fontem, vel aliundè ob vtilitatem publicam deducatur, tunc impenſis publicis manuteneri debet, ne priuato noceat, *vt ait idem Franc. Marc. dec. 598. num. 2. par. 1.*

47 Et ius aquæductus nota, quòd dicitur ſeruitus realis, *vt ait idem Franc. Marc. deciſ. 608. num. 1. dicta par. 1.*

48 Extende, quòd quando purgatur aquæductus expenſæ ſunt communes, & propterea illius poſſeſſio fit quoque cõmunis, *vt fuit dictum in Gerunden. fontis 20. Decembris 1591. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis dec. 970. num. 3.* Vnde videmus, quòd ille, qui ius ducendæ aquæ conceſſit, poteſt ſupra pontem alij conceſſum aliam aquam ducere, *vt ait Surd. in ſuo conſ. 137. n. 6.*

49 Modo erit hic notãdum, ꝙ pro acquirenda illius ſeruitute requiritur titulus, vt ſuperius dixi, & veluti fit in ſeruitutibus prædiorum, quod tamen intellige verum, quando agitur contra proprietarium, ſecus verò, ſi ageretur inter duos tertios, *vt optimè declaratur per Achill. deciſ. 5. de reſtit. ſpol. Put. deciſ. 25. allegat. à Rota ibi coram Seraphino. dicta deciſ. 970.*

50 Extende, quòd immò quaſi poſſeſſio hauriendæ aquæ acquiritur, faciendo riuum, vel foſſam, *vt ait Gratia. lib. 4. diſcept. cap. 615. num. 14. & Franc. Marcbus deciſ. 590. num. 4. par. 1.* Vbi ait, quòd vſum ſemel fuiſſe aquæductu vna die, vel nocte ſufficit, ad acquirendam illius quaſi poſſeſſionem, licèt ſecus eſſet, ſi in ſeruitute itineris verſaremur, *idem Franc. Marc. ibi ſupra in fine. cum ibi alleg.* Neque eſt neceſſaria ſcientia aduerſarij de neceſſitate in probanda quaſi poſſeſſione hauriendi, ſiue ducẽdi aquã, *vt ait Rota per Gregor. deciſ. 100. num. 2.*

51 Vndè ſi quis incipiat laborare in flumine pro ea haurienda, ſemper præfertur poſtea incipienti, licèt prius opus aquæ ducendæ fecerit, *idem Gratian. ibi ſupra cap. 745. num. 27.*

52 Sed ſi contigeret, quòd ex aliqua differentia eſſet diuidenda, tunc iſta diuiſio fieri debet, aut alternis temporibus, ſiue menſuris, & illius diſtributio ſi fiat, id arbitrio boni viri ſequi debet, *vt ait Franciſcus Marc. deciſ. 561. num. 4 par. 1. & ita fuit dictum in vna Romana Horti Mercurij 27. Iunij 1607. coram Cardinali Caualerio*, Nec vnquam illius diuiſio per partitum admittitur, quoties illa diuidi poſſit; & an ea ſit facienda pro menſura qualitatis fundi, vel pro neceſſitate partis fundi, id arbitrio Iudicis reſidet, *vt ait Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 160. num. 28.*

53 Prætetea nota, quòd aqua adeò eſt vtilis, & agris proficua, vt propterea ea dicatur cauſa augumenti reddituum, & non agri, quando tamen ſine ipſis aquis, illi fructus haberi non poſſent, *vt fuit dictum in vna Placentina bonorum 3. Nouembris 1580. coram Card. Seraphino,*

quæ

quæ eſt in eius impræſſis deciſ. 480. *num. quinto.*

54 Et ob id dici ſolet, quòd ſitientibus agris noſtris illam alijs concedere, nedũ eſt iniuſtum, ſed crudelitati proximum; *vt refert Ioannes Franciſcus de ponte in ſuo tract. de Poteſt. pro Reg.* §. 6. *fol.* 76. *num.* 9.

55 Et hinc infertur, quòd deturpantes aquas extraordinariè ſunt puniendi, ſed ſi illas venenarent, nempè Puteum, & Fontes, itaut mors ſequeretur, tunc pœna eſſet capitalis, *vt ait Franc. Marc. deciſ.* 564. *num.* 3. *par.* 1.

56 Contrarium tamen dicitur de vmbra arborum, quæ valdè ſit agris, & corporibus humanis nociua, & propterea *Virgil. in Buccol. Eglog.* 10. ait, quòd ſolet eſſe grauis cantantibus vmbra, Item nocent frugibus vmbræ, *idem Virgil. in primo Georg.* Monet Agricolas ad ampu tandos arborum ramos facientes vmbram, *Plinius autem lib.* 17. *cap.* 12. *Nat. Hiſtor.* ponit in prima claſſe arborum no ciuorum, Cipreſſum, Pinum, Nucem, & ſimilia, Subdens eorum vmbram eſſe hu manis corporibus infeſtam, & ſi vis ſcire melius in hac materia recurres in verbo Aedifficium, & ibi multa inuenies.

ARGVMENTVM.

DE MODO, ET POTESTATE procedẽdi per arbitrum, & quo. tuplex ſit, ac de illius, & arbitratoris differentia

CONCLVSIO CXXXIII.

Arbiter nota, quòd duplex eſt, alter dicitur iuris, ideſt quem ius elegit, & ſibi certam cauſam exa minandi eximit, & comittit, *vt eſt text. in cap. ſuſpicionis de offic. deleg.* Et talis in omnibus, & per omnia Iudici æquiparatur, & per conſequens ab eius ſententia appellatur, *c. arbitris de officio deleg. & Rota per Cæſar. de Graſſis deciſ.* 57. *alias* 11. *de prob.* Et ideò datur illi limitata poteſtas decidendi de iure tantũ, item coram iſtis arbitris iuris, lis conteſtatur, & omnes iuris effectus habentur, qui ex litis conteſtatione, vel interpretatiua oriuntur, *vt ait Card. Seraph. deciſ.* 697. *num.* 2. *recent.* Sed litis conteſtatio, neque verè, neque interpretatiuè ex illis actibus oriri poteſt, qui nulla præcedente petitione facti, ſeu producti fuerint, *vt ait idem Card. Seraph. deciſ.* 698. *num.* 8. Sed iſti habentur vti coram Abitratore geſti, *Seraph. dict. deciſ.* 697. *num.* 4.

2 Alter verò arbiter ille dicitur, qui de communi partium conſenſu eligitur, & ab illius ſententia regulariter non appel latur, licèt in multis caſibus ſic, vt dixi in verbo appellatio, vndè videmus, ꝙ cum coram eo etiã iuris ordine ſeruato procedatur, hinc eſt, quòd hodie dicuntur arbitria eſſe ad inſtar Iudiciorum redacta, *vt pulchrè ait Gayl. pract. obſer. obſeruat.* 150. *num.* 4. *in hac materia vi dend. idem ait Caſ. de Graſſ. d. dec.* 11. *& Rota per Greg. dec.* 204. *n.* 3. *Franch. deciſ.* 173. *num.* 3. *& in hac materia eſt videndus Camill. Borell. in ſua ſumma deciſ. tit.* 63. *de compromiſſ. & arbitr. nu.* 254. *cum ſeqq.* Vbi docet, quibus caſibus à ſententia Arbitri, appellatio detur, itẽ *viden. eſt Soc. Iun. in l ſi quis arbitra tu de verb. oblig.* Et ibi diffuſè de hac ma teria loquitur, & præſertim, quòd iſti ta les non poſſunt, poſtquam ſunt electi recuſari ſuſpecti, niſi ſuperueniat noua, & magna cauſa, *vt fuit dict. etiã à Rota per Card. Caualerium deciſ.* 178. *num.* 3. *&* 4. Et ibi ad id ſubdit, quòd aliquę cauſæ reppelluntur pro arbitri, & periti recuſatione.

3 De illo autem primo genere arbitri in pluribus locis, & in pluribus cauſiis à iure reperitur diſpoſitum, & primo pro diuidendis bonis datur ab *Vlpiano in l.* 1. *in fine ff. de collat. & l. Nerius* §. *arbiter ff. famil. herciſc.* & ideò arbiter familiæ herciſcundæ vocatur.

4 Secundò vocatur arbiter communi diuidundo, *iuxta text. in l. is qui, ff. commun. diuidundo, & apud Paul. lib.* 1. *ſentent. tit.* 18. *& Cicero in Oratione pro Cecinna.*

5 Tertiò vocatur pro ſocio, *in l. pro ſocio ff. eodem tit. & apud Ciceronem in Oratione pro Roſc. Comœdo.*

6 Quartò Arbiter tutelæ dicitur, *l. fin.* §. *fin. ff. de appellat. & l.* 2. *&* 3. *C. de arbitr.*

arbitrat. numero 266. *&* 288.

18 Contrarium tamen, *fuit deciſum pluries à Rota, & ſignanter in vna Aſculana prætenſæ nullitatis laudi Lunę* 5. *Iulij* 1599. *coram Litta, & in alia Nepeſina laudi Veneris* 10. *Decembris* 1604. *coram Card. Mellino, & per Cardinalem Caualer. deciſ.* 292. *num.* 6. Vbi ait à laudo ſemper recurſum dari, non obſtante qua uis renunciatione.

19 Concorda tu tamen, vt ſcilicet prima opinio procedat, quando Arbitratoris ſententia læſionem non contineret, vel ſaltem modicam, quia tunc ab illa reductio non petitur, *vt dicunt Rota, & Doctores allegati à Borello ibi ſupra n.* 167. Secunda verò procedit, quando ea iniquitatē, & euormiſſimā læſionem contineret, quia, cum eo caſu dolus Arbitratoris arguatur, vtique reductio venit cōcedenda, imò licèt fuerit promiſſum de ſtando illius laudo, & res fuerit prorſus collata in liberam eius voluntatem, nihilominus ſemper intelligitur de iuſta, non autem de doloſa, *Caſſad. deciſ.* 1. *de emptione, & vend. & Vrſill. ad Afflict. dec.* 91. *num.* 12. *& Rota in dictis deciſ. coram Cantuccio, & Mellino, & Doctores omnes allegat. à Borello ibi ſupra n.* 269. *& Scacc. de appellat. lib.* 3. *cap.* 2. *quæſt.* 17. *limit.* 14. *ſub num.* 2. *verſ. extende ſecundo.*

20 Et ratio iſtius ſecundæ opinionis ea eſt, quia facultas addendi, & minuendi, non extenditur ad totalem derogationem, ſiue alterationem, ſed ad modicum tantum, *vt ait Rota deciſ.* 553. *num.* 3. *par.* 1. *recent.* Vltra quod iſta facultas ad dendi, & minuendi, non habet locum in his, quæ ſecundum ius commune diſpoſita reperiuntur, *vt ait Rota dec.* 240. *num.* 5. *&* 6 *par.* 2. *in recent.*

21 Declara tamen, quod ſemper in dubio arbitrium boni viri locum habere debet, *vt ait Afflict. deciſ.* 307. *num.* 22. Et ſemper arbitrio boni viri decidi debet id, quod formaliter fieri non poteſt, *idem Afflict. deciſ.* 23. *num.* 6.

22 Contra illam ſecundam opinionem videtur ſentire, *Gratian. lib.* 1. *diſcept. c.* 146. *num.* 24. Vbi habetur, quòd in huiuſmodi arbitrarijs Iudex poſſit dolum committere, *iuxta capitulum* 1. *de re iudic. Bald. in l. ſi fugitiui n.* 7. *C. de ſeru. fugit. idem Gratian. in ſua dec.* 86. *nu.* 6. *cum ſeqq.* Et in hoc idem videndus eſt, *in c.* 23. *dicto libro* 1. *diſceptat. & Rota per Verall. deciſ.* 82. *num.* 1. *par.* 1.

23 Vnde illā ſecundam opinionem tenē do, extende primò eam in tantum procedere, vt neque per quodcumque pactum impediri reductio poſſit, *vt ait Rota ibi coram Cantuccio, & Puteus deciſ.* 384. *lib.* 2. Item, quòd à nulla cautela impediri poſſit reductio ad arbitrium boni viri, ne detur materia committendi dolum, *dicunt infiniti Doctores allegati à Borello tit.* 63. *de compromiſſ. & arbitr. num.* 270. *& ſignanter Ludouic. deciſ.* 27. *Rota Lucenſ. num.* 2. *cum ſeqq. & Frāciſcus Marc. in deciſ.* 149. *par.* 2. *& Magon. deciſ.* 98. *num.* 30. *Rota Lucenſ. Card. Caualer. deciſ.* 292. *num.* 6.

24 Extende ſecundò, quòd, ſtante dicta læſione enormiſſima, executio laudi ſit impediēda ſtatim, *vt ait Rot. ibi ſupra corā d. Cantuccio & veluti dicam ſub nu.* 49. *& Scaccia de appellation. lib.* 3. *cap.* 2. *quæſt.* 17. *limit.* 14. *num.* 2.

25 Extēde tertiò procedere, etiamſi ſētentia, & laudum arbitratoris paratam executionem haberet, ex forma ſtatutorum, quia nunquam intelligitur de doloſa, nam ſtatutum ad turpia, & inhoneſta non extenditur, *Salicet. & Caſtrenſ. in l.* 2. *C. vbi, & apud quem Imol. Anchar. & Franch. quos omnes allegat, & ſequitur Couar. var. reſolut. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. *Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 300. *num.* 54. *idem Scacc. ibi ſupra, & prius lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 443. *&* 446.

Et eò magis id procederet, vbi ageretur de pœna cōuētionali in cōpromiſſo appoſita, q̄ ab eo nō debetur, qui cōtrauenit pendente reductione, vltra q̄, quis eam ſoluere non tenetur, antequam laudum fuerit confirmatum contra eum, *vt ait Rota, & Doctores allegati à Scaccia in d. quæſt.* 17. *limit.* 14. *num.* 7. Quicquid dicat *Lancell.* Contrariū tenen. & ab eodē allegat. & ſic, ſi illud cōfirmabitur, tūc appellans non audiretur, niſi prius ſoluta pœna, *vt ait Scacc. ibi ſupra.*

26 Contrarium tamen, vt ſcilicet executio nō ſuſpēdatur pendente reductione, *tenēt Bart. & Bald. in d. l.* 2. *& Abb. in c.*

Quinta Vallis num. 39. & Lanfranch. de arbitr. quæſt. 19.

27 Extende hanc ſecundam opinionem eò magis procedere, quando obligatio Cameralis concurreret, quia tunc executio inpedienda non veniret, *Caputaquen. decif. 179. lib. 1. in maunuſcript. Antonius Auguſtinus decif. 172. & Rota in dicta Imolen. coram Cantuccio.*

28 Contrarium licèt teneat, *Dec. conſ. 11. & Paris conſ. 24. num. 126.* Dicentes, quòd illa reductio vim appellationis habet, & propterea effectum ſuſpenſiuum operatur, & præſertim, quando læſio ſit maxima, *vt dicunt Doctores allegati à dicto Borello ibi ſupra num. 267. & Scacc. ibi ſupra dicta limitatione 14. num. 6.*

29 Sed huiuſmodi opiniones, iudicio meo tali pacto concordari poſſunt, nempè, vt prima procedat, quando de læſio ne enormiſſima apparentèr, & incontinenti non doceretur. Secunda verò, ſi è contra, *vt fuit dictum in Romana executionis de Anguillara Veneris 6. Martij 1592. coram Orano, & in alia Romana executionis obligationis Veneris 2. Aprilis 1594. coram Litta, & apud Gregorium Decimum Quintum decif. 120. num. 17. & prius in Romana bonorum 15. Martij 1572. coram Binarino, & in Nepeſina laudi Veneris 10. Decembris 1604. corã Card. Mellino.*

30 Sed animaduertas tu tamen, quòd de enormiſſima apparere non dicitur, niſi de ea per rem iudicatam, & ſic per tres sẽ tẽtias doceatur, *vt ait Rot. in d. Nepeſina coram Mellino Veneris 10. Decembris 1604. & veluti ego dixi in concl. 11. num. 2. & ſeq.* Et quod de ea præcipue plenè, & cõcludentèr apparere debeat, dum ad reſciſſionem contractus agere tur, *ſuit dictum à Rota per Buratt. dec. 538. n. 1. & ibi multa in hac materia.*

31 Extende quartò, quòd neque etiam ſit neceſſaria petitio abſolutionis à iuramento, quando læſio eſt euidens, ac notoria, licèt de ſtylo Rotæ ſoleat peti ad cautelam, *vt fuit dictum in Romana legitimæ de Vrſinis 20. Maij 1588. coram Cardinali Blanchetto, & de hoc, late dixi in verbo abſolutio à Iuramento cõcluſio 11.*

32 Contrarium, ꝙ ſcilicet in euentum cõ traditionis laudi ſit petenda abſolutio, alias, quòd non d[illegible] reductio ad arbitrium boni viri, *fuit dictũ in d. Nepeſina laudi Veneris 10. Decembris 1604. coram Card. Mellino;* Et quòd propterea ſit bonum eam ad cautelã petere dicunt, *DD. allegati à Borello in ſua ſumma decif. tit. 63. n. 271. de compromiſſ. & Arbitr.*

33 Declara tamen, quòd ea amplius peti non poſſet, poſtquam de nullitate laudi fuiſſet exceptum, quia tunc eſſet neceſſaria prius abſolutio à periurio, iam per eam exceptionem incurſo, *vt ait Afflict. dec. 220. num. 17.*

Sed illud, quod fuit de petitione abſolutionis à iuramento præſtito, de ſtando laudo, ſiue mandato arbitratoris, & ab eo non contrauenire, declara eſſe verum, dummodo arbitrium fuerit iuſtum, & ratio ea eſt, quia iuramentum nunquã adſtipulatur enormiſſimæ læſioni, cum illud vti contra bonos mores tendens, non eſt attendendum, *vt dicunt doctores allegati à Scaccia de appellat. lib. 3. cap. 2. quæſt. 17. limit. 10. num. 29. & limit. 14. ſub num. 2. verſ. extende 2. & prius lib. 2. cap. 2. ſub num. 368. verſ. aduerte.*

34 Extende quintò, quòd huiuſmodi reductio peti poteſt, vſque ad triginta annos, & ſic ſententia arbitratoris non trãſit in rem iudicatam, nec producit effectum, vel actionem in factũ, ex vi rei iudicatæ, niſi poſt illius temporis lapſum, *Bart. in l. Societatem §. Arbitrorum nu. 22. ff. pro ſoc. Gayll practic. obſer. obſer. 150. in princ.* Vbi ait hanc eſſe magis cõmunem opinionem, *& Afflict. dec. 132. per totam,* Et ratio illius opinionis ea eſt, quia ius iſtud dicitur perſonale, neque per conſequens, niſi intra triginta annos præſcribi poteſt.

35 Contrarium licèt teneãt multi, quos allegat, *idem Gayll. ibi ſupra* Dicendo, quòd iſtud remedium eſt ſpecies appellationis, & ideò intra decẽdiũ eſt ſeruandũ Sed eas opiniones hoc modo concordare poſſumus, nempe, vt prima procedat in petitione reductionis Secunda verò in laudo à quo intra decem dies appellari debet, *vt ait Scacc. de appell. quæſt. 12. num. 114. cum ſeqq.*

Sed tenendo primam opinionem ſub-

ſub extende eam, multo magis procedere in laudo lato, tamquam à perito, quia illud non tranſit in rem iudicatam, ex ea ratione, quia poteſt per peritiores reuocari, *vt ait Rota per Card. Caualer. dec. 292. num. 5.*

36 Extende ſextò, quòd laudum ex enormiſſima læſione reſcindi poteſt *veluti la tè ſuit deductum in Imolen. bonorum 18. Iulij 1573. coram Cantuccio, & in Nepeſina laudi Veneris 10. Decembris 1604. coram Cardinali Mellino*, Licèt ſecus, quã do eſſet à partibus acceptatum, quia tũc valet in vim pacti, tranſactionis, & rei iudicatæ, *vt ait Gratian. lib. 4. diſcept. c. 755. num. 34. & 37. idem ait Rota deciſ. 588. num. 1. & ſeqq. par. 2. in recentior. & Card. Caualer. deciſ. 118. num. 2. & deciſ. 248. eodem num. 2.*

37 Extende ſeptimò quòd reductio bis, ſicut in ſententia peti poteſt, *Vrſill. ad Aſſlict. deciſ. 132. num. 3.*

38 Contrarium licet dicant *Borgn. dec. 14. num. 49 lib. 1. Boer. deciſ. 284. num. 18. Salicet. in l. & in maioribus C. de appellat. Caſtrenſ. conſ. 353. Gaſpar Caballinus in in Milloquio 880. & Baldus in lege vnica ſub num. 10. C. Ne in vna eademq. cauſa*, qui ſecũda vice reductio nem peti non poſſe affirmant.

39 Extende octauò, quòd Arbitrator ſuper beneficio electus poteſt vni fructus, alteri beneficium dare, *vt ait Grat. deciſ. 6. num. 15.*

40 Declara tamen, quòd licèt poſſit iubere, vnam rem dari pro alia, non poteſt tamen manum ad aliena incogitata extendere, *vt ait idem Gratian. ibi ſupra num. 22. & 23.* Et ratio eſt, quia arbiter non poteſt pronunciare ſuper non contentis in compromiſſo, *vt ait Rota deciſ. 768. num. ſexto parte 3. recent.*

41 Extende nonò, ꝙ ſi ille ſit datus cum clauſula decidendi de facto, tunc admit tit probationes perſuaſiuas, at ſecus, ſi cum clauſula ſola facti veritate inſpecta, *vt ait Oſaſch. deciſ. prima nu. 30. Gram. deciſ. nona, idem Gratianus deciſ. 68. nu. 10. & libro quarto diſcept. cap. 706.*

42 Declara tamen primò, quòd illa probatio, quæ non eſſet ſufficiens coram Iudice, ſufficeret in Arbitratore, cum am pliſſima facultate electo, *Gratianus libro 2. diſcept. cap. 236. num. 48.*

43 Declara ſecundò, quòd Arbitratori multa permittuntur, pro eximendis partibus à litibus, quæ alijs non permitterẽtur, *idem Gratianus dicto capitulo 706. num. 18. & 19.*

44 Sed redeundo ad id, quod fuit dictũ de reſciudendo laudo, declara primò procedere, ſi de iniquitate, ac læſione, per allegantem clarè, & concludenter probetur, *vt fuit dictum in Romana reductionis laudi 28. Februarij 1582. coram Cardinali Blanchetto, & alias ſæpe, & in dictis deciſionibus Imolen. bonorum, & Nepeſina laudi coram Cantuccio, & Mellino, & Rota deciſ. 588. p. 2. in recent.*

45 Licèt ſit benè verum, quòd in dubio laudum pro ſe præſumptionem iuſtitiæ, & rectitudinis habet, *vt ait Rota in dec. 515. par. 1. in recentior.* Et tale dicitur, quando Iuri, ac legibus eſt conſonum, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum in deciſ. 1017. num. 1. & Rota dicta dec. 588. numero quarto parte ſecunda recentior.*

46 Declara ſecundò, dummodo illa reductio petatur coram Iudice, qui ipſius cauſæ eſſet Iudex ordinarius, quia arbitrium boni viri intelligitur de Iudice, *vt ait Mantica de tacit. tomo primo libro 11. titulo decimo num. 21. & ſeq. fol. 590. idem ait Bartolus in l. ſocietatem §. Arbitrorum ff. pro ſoc. num. 19. Marant. de ordin. Iudiciorum tit. de appellat. num. 114. Couar. var. reſol. poſt Abbat. & alios, qui de comuni teſtantur libro ſecundo cap. 12. num. primo Villab. in ſuis commun. opin. in verbo reductio num. 13. Roland. conſ. 76. num. 33. lib. primo & conſ. 24. num. 12. & ibi de communi teſtatur lib. 4. & Theſ. deciſ. 14. n. quinto*, & ibi quoque de communi opinione teſtatur, *& Gratianus deciſ. 86. num. 2.*

47 Contrarium licèt teneant multi, *quos allagat Aſſlictus deciſione 51. & Couaruias ibi ſupra num. primo in fine, & Roland. dicto conſilio 24. num. tertio cum ſe quentibus*, Qui volunt dictam reductionem coram Iudice Arbitratoris, eſſe petendam.

48 Sed tenendo primã opinionẽ, extẽde eam procedere, etiamſi dicta reductio ab ipſo reo peteretur, qui poteſt;

& debet eam coram ſuo Iudice,non au-
tem illo actoris petere, *vt ait Bart. in di-
cto §. arbitrorum n. 19. idem tenet Franc.
Abb. & alij, quos allegat Couar. in dicto
lib. 2. cap. 12. num. 1.*

49 Contrariam opinionem iſto caſu te-
nuere, *Salicet. Caſtrenſ. & Imol. allegati
per dictum Couar. qui hanc opinionem ap
probare videtur in dicto cap. 12. ſub num.
primo.*

Concordare tu tamen poteris, *iuxta
ea, quæ ait Foſſan. in ſua dec. 14. allega-
tus à Scaccia de appell lib. 3. c. 2. quæſt.
17. limit. 14. ſub num. 5.*

50 Modo pro complemento iſtius mate-
riç, opus eſt ſcire, quando laudum læſio
nem modicam, ſiue enormẽ, vel enormi-
ſſimã cõtinere dicatur; & ideò in hoc tres
opiniones ſunt referendç, *& prima eſt
gloſæ in l. vltima C. de contrab. empt.* Vbi
habetur, quod laudum dicitur iniquum,
ſi continet læſionem vltra dimidiam iu-
ſti prætij.

51 Secunda opinio eſt, *Bart. in dicto §.
Arbitrorum ff. pro ſocio,* Vbi ait laudum
eſse iniquum, quando continet læſionẽ
in ſexta parte, vt puta, iuſtum pretium eſt
duodecim, & ideo ſi Arbitrator defi nit
minus, quam decem, vel decem tunc læ
dere dicitur.

52 Tertia opinio eſt, *gloſ. in §. pretium
inſt. de empt. & vend. in verbo definièrit,*
Vbi habetur, quod laudum eſt iniquum
iudicandum, arbitrio Iudicis, ſed in hoc
videndus eſt, *Natta conſilio ſeptimo lib.
ſeptimo.*

53 Primam opinionem iuuat, *text. in l.
2. & ibi DD. C. de reſcind. vend.* vbi di-
cunt venditionem eſſe reſcindendam,
quando læſio dimidium iuſti prætij exce
dit.

54 Secunda opinio comprobatur, *ex le-
ge ſi verus, cum l. ſeq. ff. pro ſocio,* Vbi la-
udum tertij eſt iniquum, quando conti-
net læſionem in ſexta parte, vt quando
declarauit duas partes ſocietatis ad vnũ
& ſic octo vncias, tertiam vero partem,
& ſic quatuor vncias ad alium ſpectare.

55 Pro tertia opinione facit illud, vt ſci-
licet, quando aliquid eſt dubium, tunc
in arbitriũ Iudicis illud conferatur, *text.
eſt in l. 1. ff. de Iure deliber. gloſ. in l. 1. ff.
de expenſ. in rebus dot. fact.*

56 Ego autem vltimam opinionẽ teneo,
quam tenebat, etiam diſsertiſſimus, &
doctiſſimus Camillus Gypſius Præcep-
tor meus, dum Bononiæ ſtudebam.

57 Illã igitur primá òpinionẽ non obſtare
dico, quia non tantùm committitur huic
arbitrio in rebus alienis, quantùm Do-
mino in rebus proptijs, *tex. eſt in l. etiã, §.
1. ff. ſolut. matrim. & ibi Doctores.*

58 Nec minus obſtat ſecũda opinio, quia
concedo illud laudũ eſſe iniquũ, quando
læſionem in ſexta parte continet, ſed nõ
ſequitur, ergo arbitrio Iudicis non eſt re
mittendum, ſi læſio ſit minus, quàm ſex-
tæ partis.

59 Sed in omnem euentum nota, quòd
Iudex in conſideranda enormiſſima læ-
ſione, debet habere reſpectum ad dubiũ
litis euentum, *vt ait Rota deciſ. 588. nu.
3. par. 2. in recent. & latè in Romana
tranſactionis Lunæ 26. Iunij 1617. coram
Pirouano,* Et ibi habetur, quomodo du-
bius litis euentus, ad hunc effectum ſit
conſiderandus.

Extẽde, ꝙ neque Iudex redargui poteſt
in arbitrarijs de eo, ꝙ facit, quia ſemper
ex iuſta cauſa motus præſumitur, *ait Rot.
apud Gregorium dec. 106. num. 2.*

Sed id, quód fuit dictum de læſione,
de qua ſit habenda ratio, inſpecto litis e-
uentu, intellige procedere, quando euẽ
tus futurus eſſet certus, ſiue veriſimili-
ter contingens, at ſecus quando eſſet in
certus, quia tunc de eo non eſſet facien
da conſideratio, *vt fuit dictum à Rota
in Interamnen. Mercium Mercurij 4. Iu
nij 1597. coram Pennia, quæ eſt apud Za
cbiam de oblig. Camer. dec. 100. num. 3.*

Et ratio prædictorum ea eſt, quia futu
rus euentus, tunc eſt in cõſideratione ha
bendus, quando, inſpecto tempore præ-
ſenti, veriſimiliter eſt contingens, aliàs
ſecus, *veluti fuit ita reſolutũ in vna Au
ximana bonorum Veneris 2. Iunij 1595.
coram Card. Mellino, & facit deciſ. Card.
Seraph. 855. num. 3.*

60 Deinde reſtat, quoque videre, quan-
do quis dicatur, vti Arbiter, vel Arbitra
tor ſententiare, & ideò id ex modo pro-
cedendi dignoſcitur, & eorum auctori-
tas tota pendet à forma compromiſſi, *Ro
ta deciſ. 515. num. 1. par. 1. recent. idem
ait Rota per Mohedanum deciſ. quinta
de Iudic. numero tertio, & Surdus deciſ.
133. numero 15. & Rota deciſione 759.
num.*

Digitized by Google

num. ſecundo parte tertia recent.

61 Vnde nota, quòd ſi in aliquem fuerit compromiſſum, vti Arbitratorem, ea cõditione, vt libellum reſponſiones, & probationes recipiat, & iuris ordine ſeruato in cauſa procedat, tunc non arbitrator, ſed arbiter cenſendus erit, *vt ait Gayl in dicta obſeruatione* 150. *& fuit dictum à Rota in Ciuitatis Caſtelli hæreditatis, ſeu nullitatis laudi* 14. *Ianuarij* 1605. *corã Gregorio, quæ eſt in eius impræſſis deciſ.* 204. *& in Romana Societatis* 27. *Iunij* 1611. *coram Card. Sacrato.*

62 Et ratio eſt, quia verba rebus, & non res verbis inſeruire debent, *vt ait Gayl. in præcitato loco, & ita fuit deciſum à Rota in Romana Societatis Veneris* 16. *Februarij* 1596. *coram Iuſto Amat. deciſ.* 41. *num.* 24. *&* 25. *& Card. Seraph. dec.* 1362. *n.* 5. Itẽ, habemus etiam ex Diuo Auguſtino tractatu 102. quod non ſonu litterarum, ac ſyllabarum, ſed quod ſonus ipſe ſignificat, & quòd eo ſono rectè, ac veraciter intelligitur, attendi debet.

63 Sed declara tu tamẽ, quòd licèt Arbitrator, vti Iudex de neceſſitate non procedat, iuxta formam Iuris, cum arbitramentum non ſit Iudicium, neque vlla iudiciali auctoritate fundetur, tamen ſi vult, poteſt forma iuris vti, nec, obid contra naturam Arbitratoris faceret, *vt ait Rota per Gregorium deciſ.* 204. *num.* 7. 8. & 14.

64 Sed eſt benè verũ, quòd electus, vt Arbiter, & Arbitrator, quamuis poſſit eligere, qua auctoritate vti vellit, tamen ſi vnam viam eligat, non poteſt amplius ad aliam redire, *vt ait Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 228. *num.* 20. *& Maſcard. de probat. concl.* 125. *num.* 4. & ibi docet quibus modis, quis dicatur elegiſſe viam arbitri, in procedendo, & Iudicando.

65 Sed nota tamen, quòd in dubio quis potius eſt cenſendus Arbitèr, quàm Arbitrator, *vt ait Cæſar de Graſſ. deciſ.* 57. *alias* 11. *de probat. Alex. conſ.* 55. *num.* 9. *lib.* 5. *Maſcard. de probat. concl.* 125. *nu.* 1. *&* 2. Ex ea ratione, vt. ſ. hæc ſit æquior, & mitior interpretatio, cum reductionem ad arbitrium boni viri tollat, *iuxta Felin. allegatum ab eo in c. tum ex officij col.* 11. *verſ. ſunt duæ opiniones de præſcript. cum alijs per eum adductis.*

66 Contrarium licèt teneat *idem Alex. conſ.* 13. *num.* 6. *lib.* 1. *Alciat de præſũpt. regula tertia præſumpt.* 35. *Menoch. conſilio* 606. *num.* 10. *& Gabr. conſ.* 110. *n.* 17. 23. *&* 24.

67 Sed tenendo dictã ſecundam opinionẽ, extende primò eã procedere, etiamſi arbitrator vtramque facultatem haberet, *vt ait Gregor. XV. d. dec.* 204. *n.* 10.

68 Extende ſecundò eo magis procedere, ſi in cognoſcendo, non fuerit ordo iuris, & illius forma, ſeruata, *vt ait Rota dicta deciſ.* 204. *num.* 11. Licèt ſit benè verum, quòd implementum formæ allegans, illud probare tenetur, *vt ait Rota in dicta deciſ.* 515. *nu.* 4. *par. prima in recent.*

69 Extende tertiò, quòd quando Arbitrator non poſſet eſſe Arbiter, tunc licet in procedendo forma, & ordo iuris ſeruetur in aliquo, tamen eo caſu, quis cenſeretur, vt Arbitrator procedere, *vt ait idem Gregorius ibi ſupra num.* 12. *&* 13.

70 Subextende id eò magis procedere, quando illud laudum, vti ab Arbitro latum non ſuſtineretur, *Rota ibidem num.* 15.

71 Sed redeundo iterum ad illam ſecundam ſpeciem arbitrornm, qui de communi partium conſenſu eliguntur, declara primò, quòd eis non credatur ad fundandam eorum iuriſdictionem, *vt fuit deciſum in Romana laudi Veneris* 28. *Iunij* 1613. *coram Buratto, quæ eſt in* 1. *parte recent. deciſ.* 515. *num.* 11. *& Grat. lib.* 3. *diſcept. cap.* 529. *nu.* 12. *& Card. Seraph. deciſ.* 554. *num.* 1.

72 Extende id eò magis procedere, ſi illi iuriſdictionem limitatam haberet, *vt ait Rota dicta deciſ.* 515. *num.* 9.

73 Et propterea ad id iuſtificandum, in primis arbiter de compromiſſo docere debet, quia poteſt eſſe quòd (vt dixi) fuerit illius poteſtas limitata, ſiue cum conditione, cuius quidem purificatio erit per eum demonſtranda, *veluti fuit dictũ à Rota ibi ſupra, & in alia Romana laudi Lunæ* 13. *Ianuarij* 1614. *coram eodem Buratto, quæ eſt deciſ.* 553. *num.* 7. *dicta par.* 1. *in recent. & apud Marcheſ. par.* 1. *fol.* 1141. *num.* 9. *&* 11. *Grat. lib.* 3. *diſcept. cap.* 529. *Put. deciſ.* 283. *num.* 1. *lib.* 1. *& deciſ.* 429. *eodem lib. & Caputaq. dec.* 150. *n.* 5. *p.* 1. Et in hac materia

compromiſſi, omninò *vide Camil. Borell. in ſua ſumma deciſ. tit. 63. de compromiſſ. per tot.* Et ibi pulchra inuenies in huiuſmodi materia memoriæ mandanda. Et ratio prædictorum ea eſt, quia auctoritas arbitri, calculatoris, & periti ab illius deputatione dependet, *vt ait Rota deciſ. 759. num. 2. par. 3. recent.* Et in omnem euentum compromiſſum poteſt recipere formam à veriſimili mente partium, cum ab illarum pendeat conuentione, *vt ait Rota per Cardinalem Caualerium deciſ. 327. num. 2.*

74 Declara ſecūdò prædicta procedere, quando Arbiter aſſereret ſuper concernentibus iuſtitiam, vel iniuſtitiam laudi, quia tunc ei non creditur, *vt ait Rota in dicta deciſ. 553. num. 4. & per Burat. deciſ. 29. num. 5. & prius deciſ. 14. num. 21.*

75 Fallit tamen, ſi eſſemus circa negotiū ſibi commiſſum, quia tunc ei eſt credendum, tanquam de facto proprio deponenti, & prȩſertim, quando illius aſſertio eſſet veriſimilis, *vt ait Rota deciſ. 52. nu. 7. par. 3. recent. idem ait Alex. conſ. 88. num. 32. lib. 5. vbi allegat Bart. Bald. quorum opinionem ſequta fuit Rota in vna Bononien. fideicomiſſi de Dulphis Veneris 12. Decembris 1610. coram Card. Caualerio,* Et ibi concludit, quòd in probationibus faciendis, illis eſt credendū, aliàs arbitramenta ſemper redderentur nulla, & eluſoria, *idem ait Tuſcus in concluſ. 102. in verbo Teſtis.*

76 Extende primò eodem modo fallentiam prædictam procedere in calculo à peritis facto, & ex ſententia Iudicis confirmato, qui non ſolet retractari, niſi clara liquidatio in contrarium extet, & præſertim ſtante temporis longinquitate, *Bart. in l. inſtar num. 7. C. de Iure fiſci lib. 10. & Rota in Imolen. Spolij 31. Martij 1628. coram Virili, & prius in Romana executionis Laudi 26. Octobris 1584. corā Pamphilio, & in Terracinen. Molendini 2. Maij 1608. coram Caualerio allegat. à Gratt. l. 4. diſcept. cap. 665. num. 11. & veluti ego dixi in concluſ. 56. in verbo adminiſtrator ſub num. 89. & Scacc. de appellat. quȩſt. 17. limit. 35. per tot.* Immò *Gratt. ibi ſup. ſub n. 13.* Ait id procedere quoq. ſi quis fuerit condemnatus ad certam ſummam, non autem ad reddendam rationem, quia in vtroq. caſu executio impedienda non venit, *vt ait Aſſl. deciſ. 157. n. 1. & ſeq. Rota Genuen. deciſ. 209. num. 2. & ſeq. & alij allegati à Gratt. ibi ſupra num. 13. & 14.*

Et ratio illius extenſionis eſt, quia arbitrium ſemper præſumitur iuſtum, dum ab eo non fuit reclamatum, *vt ait Rota deciſ. 154. num. 5. par. 3. recent.*

77 Extende ſecundò idem quoque procedere in liquidatione expenſarum, per peritum facta, cuius relationi ſtandum eſt, quandiu de errore non doceatur, *Rota per Gregorium deciſ. 49. per totam, & prius in Nepeſina executionis 26. Iunij 1601. coram Iuſto,* Quod quidem tanto magis procederet, quando plures periti concurrerent in eadē ſententia, & conformes in arbitrando, quia tunc ex ea cōformitate maior præſumptio veritatis oriretur, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. deciſ. 419. num. 9.*

78 Declara tertiò, quòd neque Arbiter, cui fuerit data facultas procedendi, etiā ſine ſcriptis, fidem facit de geſtis coram eo, aliàs eſſet velle viam fraudibus aperire, vltra quòd raro peti poſſet reductio, *vt ait Puteus Butr. Angel. & alij allegat. à Rota in dicta deciſ. 515. num. 9. par. 1. in recent.*

79 Contrarium tamen huic declarationi, *fuit deciſum à Rota in dicta dec. 553. num. 10.* Et ratio eſt, quia talis poteſt iudicare ſecundum veritatem, ſibi quomodolibet notam, *vt ait Rota deciſ. 380. num 2. par. 3. recent.*

80 Concorda tu tamen, quòd ſcilicèt prima opinio procedat, quando eſſemus in re magni ponderis, & præiudicij. Secunda verò ſi eſſemus in ea parui momenti, quia tunc ſine ſcriptis, & ſine tela Iudiciaria procedi poſſet, & in illis aſſertioni arbitri credendum eſſet, vt diſtinguēdo, *ait Rota in dicta deciſ. 553. num. 9.* Veluti quoque dicta diſtinctio procedit, quando eſſemus in compromiſſo, quod in ſe illam clauſulam contineret, vt ſcilicet ille arbiter, poſſet de iure, & de facto, nulla ſeruata tela Iudiciaria, procedere, quia talis facultas ſolùm ad ea, quȩ ſunt modici præiudicij extenditur, non autem in ſumma graui, *vt ait Rota in dicta deciſ. 553. num. 2. & ſeqq.* Veluti dicitur etiam in Iudice reductionis, à quo

nõ appellatur, ſi in modico augeat, ſeu minuat laudum, *vt ait Scace. de appellat. quæſt. 17. limit. 14. ſub n. 3. ver. Alij.*

81 Rurſus declara, quòd ratio illa, vt ſcilicet aſſertioni Iudicis ſit ſtandum, qui facultatem procedendi, ſine ſcriptis habet, intelligẽda veniat de actis ordinatorijs, non autem probatorijs, item de friuolis, & leuibus ſcripturis, non autem de his, in quibus ius partis coſiſtit, *vt pulchrè diſtinguit Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 529. num. 33. & ſeqq. & facit illa deciſ. 553. num. 2. cum ſeqq.*

Contrarium licèt, *dicat Rota in deciſ. 515. num. 9. dicta par. 1. recent.* vbi habetur, quòd non eſt ſtandum aſſertioni arbitratoris de geſtis coram ſe; alias via operiretur malitijs, & fraudibus, & vt dixi, raro poſſet peti reductio ad arbitrium boni viri. Vndè prædictæ opiniones prædicto modo veniunt concordandæ, & ſic, quòd prima procedat in actis ordinatorijs, friuolis, & leuibus ſcripturis. Secunda verò in probatorijs, *vt ait Grat. lib. 3. diſcept. c. 529. num. 31. & ſeqq.*

82 Declara quartò, quòd arbitro non credatur in his, quæ non niſi per ſcripturã probari poſſunt, veluti in ſolidatione computorum, & confectione bilanciorum, quæ fieri ſine ſcriptura, fit impoſſibile, *vt ait Puteus deciſ. 43. lib. 3. & Rota in dicta deciſ. 553. num. 9.* Et ratio eſt, quia calculus fieri non dicitur, niſi omnibus, & ſingulis rationibus examinatis, *Rota deciſ. 515. num. 16. dicta par. 1. in recentioribus, & in Callaguritana iuris accedendi ad proceſſiones 5. Aprilis 1622. corã Remboldo,* Licèt prædicta non procederent, quando eſſemus inter mercatores, quia tunc arbiter poſset, etiam per præſumptiones, & coniecturas referre, *vt ait Rota in Romana adminiſtrationis fundaci Veneris 18. Iunij 1621. coram Buratto. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 546. num. 2.*

83 Fallit tamẽ dicta declaratio, vt ſuperius diximus, in rebus parui præiudicij, quia tunc ei credendum eſt, *vt ait Rota per Coccinum deciſ. 333. num. 2. & Gratian. ibi ſup.* Si tamen prius de compromiſſo conſtaret, *ait Rota d. deciſ. 553. n. 7.*

84 Declara quintò, quòd Arbiter debet pronunciare ſuper omnibus in compromiſso contentis, & nihil reſeruare, ac diuidere, alias laudum eſset nullum, etiam ſi ampliſſimas clauſulas contineret, nec non iuramento eſset munitum, *vt ait Cardinalis Caualerius deciſ. 646. num. 1. & deciſ. 768. num. 6 par. 3. recent.* Vbi ait, quòd Arbiter non poteſt pronunciare ſuper non contentis in compromiſſo, *& fuit etiam deciſum in illa Romana laudi coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 12. & ibi per addent. & in recent. deciſ. 515. nu. 17. & 23. p. 1.*

85 Et ratio prædictorũ eſt, quia laudum licèt ſit diuiduũ, reſpectu perſonarũ, vt eſt ſententia, fallit tñ primò, quando negotiũ de ſui natura eſſet indiuiduum, veluti, quia ratio vnius partis non poſſet rectè adæquari ſine viſione, & adęquatione rationis alterius partis, & veluti, etiã, quia diminutio debiti, vel crediti vnius poſſet augere, & minuere debitum, & creditum alterius, *vt ait Rota d. dec. 515. nu. 22. par. 1. in recentior. Franch. deciſ. 173. num. 4. Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 529. num. 46. Mobed. deciſ. 10. de re Iud. & Rota in Senogalien. pecun. 17. Decembris 1612. coram Coccino, & latè in Romana laudi Lunæ 13. Ianuarij 1614. coram Buratto.*

86 Fallit ſecundò, quando illud eſſet indiuiduum, ex conuentione partium, veluti, ſi fuiſſet dictum, quòd Arbitrator non poſſet, niſi ſuper omnibus pronunciare, quia tunc non valeret, vnum decidere, & aliud indeciſum relinquere, ſed omnes controuerſias tollere deberet, *vt ait Rota ibi ſupra in d. deciſ. 515. num. 16. & 23. & Puteus deciſ. 315. in fine lib. 1.* Vbi propterea habetur, quòd ſtante ea conuentione compromiſsũ indiuiduũ reddẽte, ſi in vno deficeret laudum, in alio ſuſtineri non poſſet, *vt dicunt Bart. & Bald. allegati à Rota in dicta deciſ. 515. ſub num. 23. & ſeq.* Et ratio potiſſima ea eſt, quia laudum eſt ſtricti iuris, & propterea ſtrictè eſt interprætandum, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. deciſ. 13. & 29. & ibi per addent. & Gratt. lib. 1. diſcept. cap. 66. num. 4.*

87 Contrarium tamen, quando eſſemus in annexis, & dependentibus, ſine quibus non poſſet arbiter ſibi expræſsè cõmiſſa commodè explicare, quia tunc ille poſset ſuper eis, abſque vitio nullitatis laudi pronunciare, *veluti fuit deciſũ*

in

in Romana pecudum Lunæ 2. Decembris 1613. coram Vbaldo, quæ eſt in prima parte recent. deciſ. 540. num. 6. & Grat. deciſ. 6. num. 8. & 16. Veluti eodem modo prædicta procederent, quando ageretur probono pacis, quia tunc etiam ſuper re non petita, ſiuè in compromiſſo non deducta laudare poſſet, *vt ait Soccin. Iun. conſ. 135. num. 9. lib. 1. idem Grat. dicta deciſ. 6. num. 33. cum ſeqq. Rotæ Marchiæ,* Sed in omnem euentũ nota, quòd laudum dicitur terminare omnes controuerſias contentas in compromiſſo, ſi poſt multas terminatas expreſſe additur abſolutio partium ſuper alijs, *vt ait Rot. per Card. Caual. deciſ. 646. num. 2.*

88 Declara ſextò, quòd Iudex, ſiue arbiter formam compromiſſi egrediêdo, nulliter procedere dicitur, *vt fuit dictum in illa Romana laudi coram Buratto in principio, quæ eſt deciſ. 515. par. 1. in recent.*

89 Extende idem procedere, quando arbiter elapſo tempore compromiſſi pronunciaret, ſiue, quando Arbiter fundamentũ ſuæ iuriſdictionis ignoraret, quia tunc nulliter procedere diceretur, *veluti fuit deciſum in Florentina nullitatis laudi Veneris 28. Nouembris 1597. corã Corduba, quæ eſt apud Marcheſ. de comiſſionibus par. 1. fol. 1126. num. 1. & Rota penes Burat. in deciſ. 14. num. 38. & deciſ. 29. per totam, & ibi in addit.*

90 Fallit tamen, quando fuiſſet prorrogatum compromiſſum, quia tunc legitimè procedere cenſeretur, animaduertendo, quòd, quãdo ſequeretur prorogatio, tunc ea facta intelligitur, cum eiſdẽ qualitatibus, & conditionibus, ſicut in primò actu, *vt ait Rota deciſ. 553. num. 21. par. 1. in recent.*

91 Reſtringe præterea, quòd ei non credatur, ſi diceret, quòd pars habuerit notitiam prorrogationis Iuriſdictionis, *vt ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 529. nu. 5. cum ſeqq.*

Licèt tamen omnis difficultas tunc ceſſaret, quando partes eſſent præſentes, & non contradicerent, quia tali caſu illud extare præſumitur, alias ſi non conſtaret de compromiſſo, laudum eſſet nullum, *Gratian. deciſ. 6. num. 36. & deciſ. 64. num. 7. & Rota per Buratt. deciſ. 14. & deciſ. 29. per totam.*

Quod procedit, etiam ſi per partes emologaretur, quia non per hoc valeret vti laudum, ſed bene in vim pacti ſuſtineri poſſet, dummodo tamen ſimultaneus conſenſus partium ab initio interueniſſet; aliàs ſecus, *vt fuit dictum in dicta deciſ. 13. per Burattum, & deciſ. 512. num. 2. par. 1. diuerſ. & in Romana de Gabr. 11. Februarij 1609. coram Ortembergo, & in Romana executionis laudi 26. Iunij 1613. coram Vbaldo, & in Bononien. hereditatis 22. Maij 1620. coram Cardinali Caualerio, & prius in Pampilonen. Iurispatronatus 5. Iulij 1610. coram eod., & in alia Peruſina laudi de Cantuccijs 11. Martij 1622. coram Vbaldo, & Surd. deciſ. 53. num. 21.*

Vnde ad id in propoſito hic erit animaduertendum, quod ſi adeſſet ſtatutum, quod tolleret exceptiones contra ſententiam, non ob id tamen illam tolleret, qua quis negaret, ſententiam eſse latam à Iudice competenti, & ſic illam eſse ſententiam, *vt fuit dictum à Rota in deciſ. 553. num. 8. par. 1. recent.*

92 Declara ſeptimò, quòd Arbiter non cogitur compromiſsum acceptare, ſed eo acceptato illi amplius renunciare nequit, *veluti fuit deciſum in Anconitana compromiſſi Lunæ 10. Iunij 1612. coram Vbaldo, quæ eſt apud Marcheſ. dicta par. 1. fol. 1144. num. 3.*

93 Et ratio ſt, quia acceptatio compromiſſi à principio eſt voluntatis, ſed ex poſt facto dicitur neceſſitatis, vnde videmus, quod ſi quis ad illud acceptãdũ inuitus cogatur, appellare poteſt, *Blanchet. de compromiſ. q. 1. n. 33. & Franc. Marc. deciſ. 463. nu. 5. par. 1.*

94 Secus verò acceptato compromiſso, quia tunc Arbiter captis pignoribus pronunciare cogi poſset, & hæc ſunt remedia, quibus prætor vtitur, ad faciendum ſentẽtiare Arbitrum, nempè eũ pignoribus grauando, ſeu illi indicta mulcta, vel in corpus Arbitri iniecta manu, *vt ait Rota dicta deciſ. 553. num. 2. par. 1. in recent.*

95 *F*allit tamen concurrente impedimento Arbitri, ob quod ei renunciare liceret, quod tamen intellige verum, quando impedimentum eſset perpetuò duraturum, veluti dicitur de abſentia, per quã compromiſsum non expirat, niſi ea ſit lon-

longeua, & diuturna, vel quia partes alium Iudicem adire in compromiſſo promiſerunt, *vt fuit dictum à Rota in dicta Anconitana nullitatis coram Vbaldo, quę eſt deciſ.* 498. *num.* 6. *par.* 1. *in recent.* Siue etiam, ſi morte præuentus ſuum laudum ferre non potuerit, quia omne arbitrium arbitrari debentis, illius morte extinguitur, quę omnia ſoluit *Rota deciſ.* 765. *num.* 3. *in fine par.* 3. *recent.*

96 Animaduertendo tamen, quòd illud impedimentum non probatur ex ſimplici aſſertione Arbitri, Sed per Iudicem cauſa cognita erit illud probandum, *vt ait Rota coram Vbaldo num.* 5. *&* 7. *apud Marcheſ. fol.* 1145. *p.* 1. *& facit Gratian. in dicto cap.* 529. *nu.* 1. *cum ſeqq.*

97 Extende ſecundò illam declarationē procedere in Arbitris de cōſenſu ambarum partium electis, qui non poſſunt renunciare, niſi præuio pari conſenſu, *vt ait Rot. ibidem coram Vbaldo*, Et ratio ea eſt, quia quælibet res diſſoluitur eodem modo, quo ligatur, ex vulgatis iuribus. Vnde videmus in propoſito, quòd compromiſſum ceſſat, ſi partes coram Iudice ordinario vnanimiter cōpareant, *vt ait Rota per Card. Caualerium deciſ.* 300. *num.* 1.

98 Declara octauò, quòd Arbitri nō poſſunt laudare ſocietate nondum finita, veluti id non poſſunt etiam, quando omnia computa non ferunt ſolidata, aliàs nullitèr pronunciare dicerentur, *vt fuit dictum in illa Romana laudi coram Buratto, quæ eſt penes Marcheſ. de commiſſ. p.* 1 *fol.* 1140. *num.* 2. Et ratio eſt, quia dictis computis non ſolidatis, non poteſt verè ſciri, quis ſit creditor, vel debitor, *vt ait Rota per Card. Scraph. in ſua deciſ.* 1214.

99 Declara nonò, quòd iſti arbitri non poſſunt ſuas ſententias exequi, licèt ex eis actio producatur, veluti neque poſſunt etiam Iudices prorogati, *vt ait Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 66. *num.* 4.

100 Et ratio eſt, quia iuriſdictio prorogara detrahit illi ordinariæ, & propterea ſtrictè venit interpretanda, *vt ait Grat. ibi ſupra, & Rota per Buratt. deciſ.* 13. *& deciſ.* 29. *& ibi per addentem.*

101 Fallit tamen, quando in compromiſſo poneretur facultas omninò finiendi, & terminandi litem, prout ſolet apponi, quia tunc poſſet ſententia per Arbitrum executioni demandari, licet eo caſu non ſufficeret litem eſſe finitam, per rem iudicatam ſolum, *vt ait Gratian. ibi ſupra n.* 17. *& ſeqq.*

102 Et ratio eſt, quia lis non dicitur finem accipere, quando remanent reliquiæ executionis fiendæ, & ſic ea non dicitur talis, niſi poſtquā res ei fuerit data, qui vicerit, & ſic non ſufficeret, ſolum habere ſententiam, niſi quoque fuerit executa, vt dixi ſuperius, *& veluti ait Rota in ox alleganda, & vt ait Grat. dicto cap.* 66. *num.* 20. *& Caſſad. deciſ.* 6. *num.* 5. *de reg. iur.*

Veluti neque lis finita, ac terminata diceretur per ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam, quando ex actis non iuſtificatur, ſiue ſi ſit iniuſta, *vt fuit dictū à Rota per Buratt. dec.* 178. *num.* 9. *& ſeq.*

103 Rurſus fallit in delegato Principis, qui ſuam ſententiam exequi poteſt, *vt ait Gratian. dicto cap.* 66. *num.* 6.

104 Extende prædictam nonam declarationem in tantum procedere, vt neque arbiter poſſit etiam per adiudicationem à ſe factam dominium transferre, *vt ait Gratian. lib.* 3. *diſcept. cap.* 545. *nu.* 40. *&* 41.

105 Declara decimò, quòd ſi Arbitro fuit datus conſultor, ille abſque eo decidere non poterit, immò tenetur eum requirere, licèt eum non ſequi, *vt fuit dictum in dicta deciſ.* 553. *num.* 18. *par.* 1. *recent.*

Et tūc, quādo ſolū arbiter teneatur requirere, aut expectare adiunctum, *vide Sanchez. de matr. lib.* 1. *diſput.* 34. *Menoch. conſ.* 69. *num.* 18. *& ſeq. latè Burſat. conſ.* 90. *nu.* 41. *& ſeqq. lib.* 1. *Corn. conſ.* 53. *num.* 2. *lib.* 1.

Et ratio illius declarationis eſt, quia laudum eſt nullum, quando arbiter tenetur ſequi votū alicuius, & illud non eſt ſecutus, *vt ait Rota per Cardinalem Caualerium deciſ.* 270. *num.* 2.

106 Extende, quòd neque ſufficeret fides Conſultoris, vbi diceret, quòd arbiter illius voto conſenſerit, cum reſeruatione, quia non obid ſequeretur illum conſenſiſſe prolationi laudi, ſub illa reſeruatione, cum non extendatur conſēſus, nec minus nudus conſenſus vnius

actio.

actionem producat, altera parte abſēte, quia ſic pactum induci non poterat, ad quod quidem corroborandum ſtipulatio requirebatur, *vt fuit dictum à Rota deciſ. 515. num. 18. par. 1. recent.*

107 Sed qualiter poſſit Arbiter iudicare ſecundum votum Conſultoris, *ait Rota deciſ. 649. num. 2. par. 2. recent.*

108 Declara vndecimò, quòd ſi Arbiter de ſua iuriſdictione nō ſit certus, vt ſuperius diximus, ſed illius fundamentum ignoret, tunc pronunciare non poteſt, *Rota in dicta deciſ. 515. num. 21.* Et propterea ad id requiritur exibitio compromiſſi, ac illius prorogatio, ſi fuerit facta, ac ad illud perficiendum requiritur, vtriuſque partis ratificatio, aliàs ſi fuerit facta ab vna parte tantum, alteri præiudicare non poterit, quia cum ex eorum deficientia cum ſequeretur nullitas laudi, & per conſequens exequi non deberet, *Rota deciſ. 13. alias 1. de procurat. in antiq. Put. deciſ. 373. n. 4. lib. 2. & Rota dicta deciſ. 515. n. 21. & ſeqq. idem Put. deciſ. 387. lib. 3. & Rota in Tudertina beneficij 12. Decemb. 1594. coram Penia.*

At ſecus, quando iam fuiſſet expiratū, quia tunc prorogari non poteſt, cum nō entis nullæ ſint qualitates, *vt ait Card. Caualer. deciſ. 327. num. 3.*

109 Extende, quòd ad hoc, vt Arbiter Iudex dicatur, prius ab eo debet compromiſſum acceptari, & à die acceptationis incipit currere, *Franch. deciſ. 526. n. 1. & Rota per Card. Seraph. deciſ. 698. num. 10.*

110 Subextende primò, quòd iuriū productio coram Arbitris iuris, ante acceptationem compromiſſi facta, eſt nulla, *vt ait Card. Seraph. deciſ. 697. num. 6.*

Vnde hinc fit, quòd compromiſſum vim petitionis habet, poſt illius præſentationē Iudicibus factam, aliàs ſecus, *vt ait Card. Seraph. deciſ. 698. num. 9.* Et ratio eſt, quia arbitri non dicuntur Iudices, niſi poſt compromiſſi acceptationē, ſed eſt benè verum, quòd compromiſſū, etiam ante acceptationem currere incipit, quando tamen eſſet præfixus terminus ad certam diem, veluti per tot dies proxime ſequuturos, ſiue intra tot dies immediatè ſubſequuturos, quia tunc tēpus de momento ad momentum computatur, *vt ait Surd. dec. 203. n. 10. & 13.*

111 Subextende ſecundò idem procedere, quando illa productio fieret coram vno ex Arbitris tantum, quia eſt nulla, niſi fiat coram omnibus, ſed eſt benè verum, quòd ea poterit conualidari, ſi ea pariter fieret corā alijs, parte præſente, ſecus verò ſi fieret abſente parte, & ea non citata, quia tunc eſſet nulla, *vt ait Seraph. dicta deciſ. 697. num. 7.*

Vnde hic opportunè erit notandum, quòd quando compromiſſum factum fuit in duos, ſi proceſſus ab vno tantum fiat altero non acceptante, non valet etiam de iure ciuili, cum ſit contra expreſſam voluntatem compromittentium, *vt ait Card. Seraph. dicta deciſ. 698. nu. 7.*

Immò extende, ꝙ qñ proceſſus eſt nullus, tunc partes non poſſunt facere, vt ille producat iuris effectum, & quòd valeat, tāquā actus iudiciarius, & ideò ſi à partibus ſententia nulla, ſiue laudum nullū acceptetur, tunc non dicitur valere in vim ſententiæ, ac laudi, ſed benè in vim pacti ſuſtinetur, *vt ait Card. Seraph. dicta deciſ. 698. num. 4. & ſeqq.*

102 Subextende tertiò, quòd neque litis conteſtatio inducitur per productionem iurium factam, ante actoris petitionem, ſecus, quando conteſtatio litis legitimè inducitur, quia tunc actio perpetuatur, quod tamen contrarium ſuccederet, ſi interpellatio, verbi gratia, eſſet nulla, vel talis, quæ conteſtationis litis vim non haberet, & ratio eſt, quia non perpetuatur actio per actus notoriè nullos, *vt ait Rota per Seraphinum dicta deciſ. 698. num. primo & prius deciſ. 697. nu. 5.* Vbi ait, quod nullum eſt, nullum parit effectum.

113 Et ſic igitur illi actus nulliter geſti corā Arbitris, non habent vim conteſtationis litis, ſed habentur tamquàm coram arbitratoribus facti, *vt ait Seraph. dicta dec. 697. num. 4.*

114 Vnde videmus etiā, ꝙ ſi in compromiſſo adſunt clauſulæ (ſine ſtrepitu, & figura Iuditij &c.) tunc dicitur ſolum remiſſus rigor iuris ciuilis, & ſola iuris gentium ſolemnitas attenditur, *idem Card. Seraph. dicta deciſ. 698. num. 2.*

Et ratio eſt, quia ſi compromiſſum, etiam cum omnibus clauſulis facultatiuis fuiſſet conceſſum, tamen illæ non operantur, vt ſibi fuerit data facultas ſimpliciter prorſus procedendi, *vt ait Card. Seraph.*

raph. dicta deciſ.698. num.6.

115 Subdeclara, quòd ſi Arbiter habeat facultarem pronunciandi, ſola facti veri tate inſpecta,tunc poteſt adhibere fidem teſtibus, non iuratis, *vt ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 581. num. 26. & ſeqq.*

116 Fallit tamen, ſi laudum, abſque citatione feratur, quia tunc dicitur nullum, *vt fuit deciſum in vna Florentina nullitatis laudi Lunæ 28 Nouembris 1597. corã Corduba, & in alia Romana laudi 3. Decembris 1599. coram Penia, & in Romana pecuniaria Lunæ 24. Febr. 1620. coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.458. num. 6.* Quod procedit, etiam ſi compromiſſum eſſet factum, & de iure, & de facto, *vt fuit dictum à Rota per Cardinalem Mantic. deciſ. 299. nu. 2.* Licèt tamẽ ſ. cus ſit, incaſu, de quo dixi inferius, *ſub num.* 138.

117 Extende primò procedere, etiamſi eſſemus in compromiſſo in ſolio albo, cum ſubſcriptione partium, quia illę benè poſſunt rollere ea, quæ ſunt Iuris Ciuilis, ſed non ea, quæ ſunt de Iuræ naturæ; vr eſt citario, *vt fuit dictum in illa Romana laudi coram Penia, & Card. Seraph. dicta deciſ. 698.*

Et proptetea videmus in ſimili, quòd in caſu, vbi ſtatutum rolleret omnes exceptiones contra ſententiam, non excludit illam, qua quis negaret ſententiam à Iudice competenti, fuiſſe latam, & ſic ea non eſſe ſententiam, *vt fuit dictum à Rota in deciſ. 553. nu. 8. par. 1. recent.* Licèt ſecus, quando per arbitrum fuiſſet maturè diſcuſſa illius cauſæ cognitio, quia tunc ſine citatione poſſet ſuam ſententiam ferre, *vt dicam inferius nu.* 138.

118 Extende ſecundo procedere, etiam quòd laudum fuiſſet latum ab arbitratore, *vt ſuit dictum in illa Romana laudi 3. Decembris 1599. coram Penia.*

119 Fallit tamen primò, ſi eſſemus in amicabili compromiſſord, *vt dicunt Doctores allegati à Menoch. conſ. 208. nu. 5. lib. 3. & Boer. deciſ. 283.*

120 Fallit ſecundo de Iure Canonico, quia illius diſpoſitione laudum valet abſque citatione, *vt ait Gayl. obſeruat. 109. in fine lib.* 1.

121 Fallit terriò, ſi laudum eſſet latum in vltima die termini, *vt ait Boer. in d. deciſ. 283. ſub num.* 38.

122 Declara decimoſecũdò, quòd ſi Arbitri pronunciant rtetio electo, & eo non vocato, nullirer procedere dicuntur, *vt fuit dictum in Florentina nullitatis laudi Veneris 28. Nouembris 1597. coram Corduba, quæ eſt apud Marcheſ. par. 1. fol. 1127. num. 4. de comiſſ.* Eò magis, ſi tertius eligeretur ab ipſis arbitris, quia non valer compromiſſum, in quo datur facultas arbitris eligendi tertium, *vt ait Rota per Card. Caual. deciſ. 327. num. 5.*

123 Et ideò id norandum erit, quòd tertius eligitur, quando duo dati inrer ſe diſcordant, quia hoc modo perfecta probatio haberi non poteſt, *vt fuit dictum in Bomana prætij Fiani Lunæ 22. Martij 1631. coram Pirouano* Licèt in primis ad hoc, vt ille ſententiare poſſir, debear cõſtare de eorum diſcordia, *vt ait Gratian. deiiſ. 51. num. 81.*

124 Sed ſi fortè relatio dicti tertij ſit ab aliorum relatione diſcordans, non ſuſtinebitur, niſi quando alij ſuum votum nõ retulere, quod quidem procedit, etiam in illis arbitris electis ex neceſſitate, ſed ſi illi eorùm votum referant, tunc rertius cogitur ſententiæ vnius inhærere, quia ſolus iudicare non poteſt, *vt ait Grat. lib. 2. diſcept. cap. 228. num. 11. & 12. & veluti ait Rota per Buratt deciſ. 56. & ibi per addent. num. 8. & Rota deciſ. 294. num. 2. & deciſ. 354. num. 1. par. 1. recent.*

125 Et hic nota, ꝙ dixi de Arbitris ex neceſſitate electis, ad differentiam aliorũ, qui ex mera partium voluntate eligũtur, quia quando ſumus in electione ex neceſſitate legis, vel ſtatuti, tunc tertius non dicirur arbiter, prout dicitur de electo ex mera partium voluntate, qui dicitur verè arbiter, & perinde eſt, ac ſi omnes à principio eſſent electi arbitri, *vt ait Surdus conſ. 452. num. 61. lib. 3. & Gabr. de arb. concl. 1. num. 1. & ſeqq. & Rota per Burattum in dicta deciſ. 56. & ibi per addent.*

126 Et hinc propterea fit, quòd quando certus homo eligitur, pro terrio auctoritate legis, vel ſtatuti tunc illius relationi ſtatur, licèt ab aliis duobus diſcrepet, quod nõ ſequeretur ab electo à partibus ex prædicta ratione, quia talis non dicitur arbiter, quando eligitur ex neceſſitate, veluti diceretur, de eo electo, ex volũ

tate

tate, *idem Gratian. dicto cap.* 228. *num.* 10. 11.

At ſecus, ſi eſſemus in peritis, qui eſſent electi de voluntate, & partium conſenſu, & inter eos diſcordarent, quia tũc, ſi tertius eligatur, & ab alijs diſcordet, tali caſu nulli ſtandum eſt, ſed benè erit deueniendum ad nouam electionem peritorum, quod tamen intellige, procedere, quando ille fuit electus de voluntate partium, quia tunc intraret illa concluſio, *firmata à Rota in dicta deciſ.* 56. *per Buratt. & ibi per addent. num.* 8. Secus autem, quando tertius eſſet electus ex diſpoſitione legis, vel ſtatuti, quia tali caſu, ſi arbitri eorum votum retulerunt, tunc tertius tenetur vni eorũ (vt ſuperius diximus) inhærere; alias ſolus iudicabit; Sed nota tamen, quòd facta ſecunda electione peritorum, non erit amplius deueniendum ad vlteriorem electionem, ne proceſſus cauſæ trahatur in infinitum, *vt fuit dictum in Rom. pratij caſtri Fiani* 14. *Iunij* 1610. *coram Cardinali Lancellotto., quæ eſt penes Marcheſ. de comiſſ. par.* 2. *fol.* 236. *& Grat. lib.* 3. *diſcept. cap.* 600. *num.* 30. *Mandel. conſ.* 157. *nu.* 1. *Rim. Iun. conſ.* 112. *num.* 21. *lib.* 2. *& conſ.* 335. *num.* 6. *lib.* 3. *allegati à Rot. ibi ſupra coram Lancell.*

Sed eſt bene verum, quòd ſi erronea reperiretur periti relatio, tunc ea de nouo retractari poterit, ſed quando duo erunt concordes, tunc illis magis credendum erit, quàm tertio diſcordanti, *vt fuit reſolutum à Rota per Buratt. in dicta deciſ.* 56. *num.* 6. *&* 7.

127 Sed ſi forſan Arbitri in ſumma diſcordarent, tunc ſtandum erit illis, qui in minori concordant, cum maiori minor quãtitas inſit, licèt tamen id non procederet, quando de probando certo valore pretij ageretur, & quando abſurdum ſequeretur, ſi ſtandum eſſet illis, qui de minori ſumma deponunt, vt potè ſi res, quæ valet decem, pro quinque daretur; nam tunc ſententia, neque etiam in minori quantitate ad euitandam inæqualitatem, valeret, *vt ait Bald. conſ.* 307. *verſ. item ſequeretur lib.* 1. *text. eſt in l. decem ff. locat idem Bald. in l.* 1. *in principio C. de ſent. quæ ſin. cert. quant. & Gabr. conſ.* 168. *num.* 99. *lib.* 1.

128 Extende id eò magis procedere, ſi plus tempore dicta ſententia cõtineret, & minus quantitate, veluti ſi vnus condemnaret in decem ad annum, & alius Arbiter in quinque ad menſem; quia tũc ſententia non valeret, cum menſis plus præſtationis contineat, quàm annus, & ratio eſt, quia licèt illa quinque ſint minus quantitate, tamen menſis eſt plus tempore, & ideò tamquam incompatibilia non operantur, *text. eſt in l. Valerianus de Prætor. ſtipulat. l. cum in plures §. dicta ff. locat. & ita concludit Bald. in dicta l.* 1. *in princip. verſ. item ille C. de ſentent. quæ, &c. & Gratian. dicto cap.* 228. *num.* 16.

Declara tu tamen illam regulã, vt ſcilicet minor quantitas inſit maiori, nõ procedere, quando ſummæ diuerſitas diuerſitatem ſpecierum conſtitueret, *vt ait Rota per Card. Seraph. deciſ.* 267. *num.* 2. Et propterea videmus etiam, quòd aliquando teſtes magis probant, qui deponunt de minori ſumma, quam illi deponentes de maiori, *vt ait Rota dec.* 315. *num.* 7. *par.* 1. *recent.* Licèt regulariter de iure teſtes diſcordantes in ſumma, in minori dicantur conteſtes, *vt ait Rota deciſ.* 551. *num.* 1. *in fine dicta p.* 1. *recent.* Et ſic igitur teſtes non dicuntur varij, ſi vnus plus deponat, quàm alter, *Rota deciſ.* 14. *num.* 14. *par.* 1. *recent.*

Secus autem, quando vnus plus altero deponit, & taxatiuè loqueretur, quia tunc dicerentur contrarij, *vt ait Rota deciſ.* 550. *num.* 4. *par.* 1. *recent.*

129 Subdeclara tamẽ prædicta nõ procedere, quando arbitri eſſent tres, & omnes diſcordarent, diuerſas ſententias ferendo, quia tunc fit coaceruatio ſummarum, & diuiſio in tres partes erit facienda, & tertia ex illis vera æſtimatio dicetur, *vt ait Salicet. quem ſequuntur Hippol. Rimin. l. Caſtellian. Gott. Strace. Firman. & alij, quos allegat Gratian. in ſua deciſ.* 32. *num.* 10. *& in primo libro diſcept. cap.* 187. *num. ſecundo & lib ſecundo cap.* 228. *num.* 28. *& Corſett. in ſuo ſingul.* 17. *in verbo ſententia alias* 348. *incipien. ſi tres arbitratores*, Vbi ait id, tanquam ſingulare eſſe valde notandum, *Bal. in l.* 1. *C. ſi ſeru. inter latè defendit Rimin. Iun. conſ.* 212. *num.* 22 *cum ſeqq lib.* 2. *& conſ.* 335. *num.* 15. *& ſequentibus lib.* 3.

Se-

130 Secus autem, quãdo Arbitiri eſſent electi, ex vi ſtatuti, veluti in caſu Arbitrãdæ dotis, quia tunc limitatam facultatẽ habere dicuntur, vt ſcilicet minus legitima arbitrari non poſſint, ſed benè poſſunt eã excedere, quando non ſufficeret pro dote, *vt ait Rota per Coccin. dec.* 143. *num.* 17.

131 Prætereà hic erit notãdum, pro Coronide iſtius materię, quod ſcilicet electio Arbitrorum ſpectet ad partes, non autẽ ad Iudicem, veluti etiam illa peritorum, quod quidem, tàm de iure, quàm de cõſuetudine procedit, ſecundum quam partes eligunt, veluti quoque electionẽ faciunt tertij, in caſu diſcordiæ, licèt ſecus, ſi partes in illius electione diſſentirent, vel in eligendo moram contraherent, quia illis caſibus Iudex poſſet eligere, & tertium dare, cum factum Iudicis pro facto partis habeaturr, vt latè ait in hac materia, *idem Cratian. dicto cap.* 228. *num.* 17. *cumpluribus ſeqq. lib.* 2. *& Franc. Marcus dec.* 463. *num.* 2. *p.* 1. *Menoch. de adipiſc. remed.* 5. *nu.* 168. *Felin. in cap. propoſuiſti num.* 6. *& ibi Dec. nu.* 39. *de prob. & Rom. conſ.* 155. *num* 4. *& ibi in addit. in verbo peritis Gabr. conſ.* 158. *num.* 100. *libro* 2. *& Rota in Rom. pretij Caſtri Fiani* 13. *Iunij* 1611. *cor m Card. Lancellotto, quæ eſt penes Marche . de comiſſ. par.* 2. *fol.* 237.

132 Contrarium licèt teneat, *idem Franciſcus Marcus in deciſ.* 464. *num. tertio dicta parte prima*. Vbi loquitur de arbitratoribus, dicens, quòd erit in poteſtate partium, ſi velint eligere tertiũ, quando arbitratores erunt diſcordes, & ratio eſt, quia iſti arbitratores ad inſtar proxenetarum ſunt redacti, vnde veluti proxenetæ non poſſunt cogi ad electionem tertij, quia illi debent alloqui teſtibus, ita arbitratores de negotio ſibi commiſſo, cum partibus ſe informare tenentur, aliàs nullitèr procedere dicerentur, *vt ait dictus Franciſcus Marcus dicta deciſ.* 464. *num. primo, & ſecundo parte prima, & ita fuit quoque deciſum à Rota in Romana domus Veneris* 23. *Maij* 1614. *coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 56. *num. primo cum ſequentibus*, Et ibi potiſſimũ firmatur, quòd citatio, & præſentia partis ſit neceſſaria in æſtimatione à peritis fienda, etiamſi illi extraiudicialiter à partibus electi fuiſſent, quia cognitio, etiam extraiudicialis ſine præſentia partium haberi non poteſt, *vt fuit dictum in Romana Pecuniaria* 18. *Aprilis* 1616. *coram Vbaldo, & in Nepeſina Laudi* 15. *Ianuarij* 1620. *coram Cardinali Caualerio, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 527. *num. ſecundo, & optimè facit Surdus in Conſilio* 452. *num.* 66.

133 Declara decimotertiò, quòd Arbiter non poſſit de Iure ſuam Sèntentiam corrigere, & emendare, licèt tamen id ei de conſenſu partium concedi poſſit, *vt ait idem Franciſcus Marc. deciſ.* 547. *num.* 21.

134 Extende idem procedere etiam in Iudice, qui malè Iudicans non poteſt illius ſententiam indè reuocare, *vt fuit dictum à Rota in deciſ.* 264. *parte prima in recent.*

135 Fallit tamen, quando eſſemus intra tempus inſtantię, ſine termini pro ſeruato habiti, quia tunc eam annullare, & reuocare poterit, ſi tamen ea nondum publicata fuerit, idq. eò magis procederet, quando non per cedulam, ſed per decretum Iudex ſententiauerit, quia tunc illius Iuriſdictio expirata non diceretur, *vt ait Caualcan. in ſua deciſ.* 17. *num.* 45. Et latè dixi in verbo Actus, & latiùs Deo dante dicam in verbo Iudex.

136 Extende prædicta procedere, quando eſſemus in Iudice Ordinario, qui ſi de iniquitate ſuæ ſententiæ cognoſcere non poteſt, poterit tamen iterum de illius nullitate videre, *vt dicunt Doctores allegati à Saluſtio Tiberio in ſua praxi tit. de repoſit. cap.* 52.

537 Rurſus hic erit animaduertendum, quòd arbitri in Iudicando, debent in aliquo loco ſedere, dummodo tamen locus, vbi ſedent, ſit honeſtus, *vt ait Franciſcus Marcus in ſua deciſ.* 521. *num.* 3. *par.* 1.

Immò, quòd poſſint in laudando, & ſententiando Iudices ſtare, & ſedere, & præcipuè ſi ſtylus ita fieri permittat, *ait Card. Seraph. deciſ.* 1441. *num.* 6. Veluti quoque ſuſtineretur Sententia lata de nocte, ſi ita dictus ſtylus approbaret, aliàs de Iure nõ ſuſtineretur, lcèt tam idẽ nõ ſeruetur in Curia, & in eo Iudice, qui multitudine negotiorum eſſet valdè implicitus, *vt ait Greg. dec.* 131. *n.* 3. *& ſeqq.*

133 Sed eſt benè verum, quòd ſuam ſententiam ferre poterunt abſque citatione, dummodo tamen illius cauſæ cognitio maturè præceſſerit, *vt fuit dictum à Rota in vna Mantuana bonorum 20. Februarij 1576. coram Verallo* Secus igitur, quando maturè negocium prius nõ fuerit diſcuſſum, quia tūc citatio eſset neceſſaria, etiam in declaratione arbitratoris, extraiudicialiter procedere debentis, ſed nota hic tamẽ, ꝙ matura diſcuſſio negotij nunquam haberi poteſt ſine vocatione, vel partium præſentia, *vt fuit deciſum in Romana Domus Veneris 4. Iulij 1614. coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 70. Imò, vt dixi *ſub num.* 116. Citatio in ferendo laudo eſt neceſſaria, etiam ſi Compromiſsum eſset factum de iure, & de facto. Vnde concordare poſsumus, vt prima opinio procedat, quando prius matura diſcuſſio præceſserit illius cauſæ, ita vt de ea nil aliud hæſitandum remaneret. Secunda verò, quando ſecus, cum ęſtimatio, ſiue laudum ferri non poſſit, ſine citatione, aut partis præſentia, quamuis tamen vnica ſufficeret facta, ad audiendum laudum ſine particulari citatione ad alia, *vt ait Cardinalis Caualerius deciſ.* 527. *num. ſecundo, & tertio* Licèt in dubio arbitratores præſumãtur audiuiſse partes extra iudicialiter, ſuper re, per ipſos declaranda, *vt ait Rota deciſ.* 52. *num.* 7. *par.* 3. *recent.*

139 Rurſus nota, ꝙ arbitri in ſententiando, poſsunt ſalarium ſibi debitum recipere, *vt ait Gratianus libro* 4. *diſceptat. cap.* 618. *num.* 23. Quod tamen intellige non procedere pro illis partitis, quæ arbiter remiſiſset ad Iudicem, quia tunc, cum ipſe nullum opus in illis decidendis adhibuerit, & ſic, cum ita indeciſæ nulli proſint, nequè minus de illis cõpẽſatio vlla ab vno peti poſſit cum adverſario, meritò, ſi pro illis ipſi nulla merces debeatur, *iuxta ea, quæ fuerunt dicta à Rota in Rom. dotis* 14. *Iunij* 1630. *coram Motmanno.*

140 Declara decimoquintò, quòd acta facta coram Arbitratoribus, non probãt ceram Iudice Ordinario, cum ea in forma Iudicij facta non fuerint. *Felinus in capitulo præſentata numero* 12. *de teſtibus Maſcardus de probat. concluſio* 33. *numero quarto lib. primo, cum alijs ibi per eum alleg.*

141 Subdeclara tamen, quòd ea acta facta coram Arbitris, à quibus poſtea fuit appellatum, ſunt tranſportanda ad Iudicem ad quem, *vt fuit dictum à Rota per Gregorium deciſ.* 300. *num.* 2.

Item, quòd arbitri ſententia, ſiue illius acta non valeant coram Iudice, coram quo deberet de nouo libellus porrigi lis conteſtari, ac de calumnia Iurari, *ait Capic. d. deciſ.* 47. *nu.* 2. *&* 5.

Extende, quòd neque etiam pars teneatur ſtare dicto teſtium corã arbitro examinatorum, ſed illos repeti facere poteſt, ſi pars, contra quam producuntur, illis ſtare recuſarer, *vt ait idem Capic. dicta deciſ.* 47. *num.* 4.

142 Reſtat modo videndum, qui nam poſſint eſse Arbitri, & Arbitratores, & qui non; Vndè in primis erit ſciendum, quòd Monachus non poteſt eſse Arbiter, ſed Arbitrator, *vt fuit dictum à Rot. in Ciuitatis Caſtelli hæreditatis, ſeu nullitatis laudi. Veneris* 14. *Ianuarij* 1605. *coram Gregorio Decimo Quinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 204. *num.* 9.

143 Extende primò idem procedere in muliere, quæ non poteſt eſse Arbitra, etiam ſi in compromiſso adeſset Iuramentum, ſed bene poteſt eſse Arbitratrix, & propterea in dubio erit præſumẽdum, eam vti Arbitraticem tulliſse laudum, etiamſi illa forma Iuris ſeruata proceſserit, & ſine dubio, quando non ſeruata illa forma proceſſiſset, *vt fuit deciſum à Rota in Romana tutelæ de fabijs coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 697. *&* 698. *& corã Gregorio in dicta deciſ.* 204. *num.* 10. *&* 11.

144 Declara tamen, quòd mulier poſſit eſse arbitratrix, quando ſcilicet ei iudicare permittitur, aliàs ſecus, *vt ait Gratianus libro primo diſcept. cap.* 238. *num.* 85. *&* 86.

145 Amplia dictam declarationem eò magis procedere, vbi de ſalute animæ ageretur, veluti ſi eſsemus in malè ablatis reſtituendis, vel in cauſa decimarum, in quibus, cum de apicibus Iuris nõ diſputetur, idcircò in his mulieres ſe ingerere poſsunt, *vt ait Decius in lege fœmina de reg. Iur. & Cæteri Doctores allegati à Gratiano in præcitato loco num.*

num. 86. cum ſeqq. & text. eſt in c. duæ 19. quæſtione ſecunda Archid. in capitulo ſcriptum verſ. ſecundum alios 6. queſt. 3. & Borel. de compromiſſ. §. 2. gloſ. 4. nu. 19. & gloſ. 1. d. §. 2.

146 Extende ſecundò regulam non procedere, quando verſaremur in Iuribus Eccleſiæ, quę remitti nõ poſſunt in arbitriũ alicuius, cũ facultate procedẽdi de Iure, & de facto in procedendo, ſed ſolum de Iure in decidendo, & præſertim, quando Arbiter eſſet perſona ſecularis, quæ de rebus Eccleſiæ cognoſcere non poteſt, etiamſi eſſemus in quocumque Iudicio poſſeſſorio, & prædicta præcipuè procederent, quando compromiſſum de rebus Eccleſiæ eſſet factum, abſque conſenſu Epiſcopi, & Papæ, quia tunc illud hoc modo factum ſucceſſoribus non præiudicaret, *vt ait Caputaq. deciſione 565. parte prima & Guidopap. deciſ. 69. num. 2.*

147 Et ratio iſtius extenſionis ea eſt, quia ex tali compromiſſo ſequi poſſet alienatio, quæ neque etiam per Epiſcopum fieri poteſt, abſque conſenſu ſuperioris, *vt ait Gratian. lib. 4. diſceptatione capitulo 674. numero 13. cum ſequentibus.*

148 Declara tamen, ꝙ quamuis Iudex ſecularis non poſſit in cauſis ſpiritualibus effici arbiter, poteſt tamen eſſe ſimul cum Clerico, licet non poſſit ſimul delegari cum eo; & ratio eſt, quia Delegatus habet Iuriſdictionem, quam Arbiter habere non poteſt, Vnde ſequitur, quòd vbi viget diuerſum ius, ibi viget diuerſa ratio, cum ex diuerſiis illatio non fiat, ſed in primò caſu ſecularis ratione concomitantiæ habilitatur à Clerico, ſed non è contra, etiamſi ſeculares eſſent duo Arbitri, & Clericus eſſet ſolus, quia habemus, quòd actus indiuiduus ſemper recipit nomen à parte digniori, quamuis ea eſſet numero, & quantitate minor, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano libro ſecundo diſceptationum c. 238. nu. 44. cum alijs ibi allegatis.*

149 Subdeclara primò prædicta non procedere, quando licentia, & ſuperioris auctoritas intercederet, qua enim mediante, quilibet poteſt eſſe Arbiter, & Arbitrator ſuper ſpiritualibus, & in hoc ſolus conſenſus Epiſcopi ſufficeret, ſiue etiam Delegati ad quem cauſæ ſpiritualis cognitio ſpectat, & multo magis, Papæ, qui poteſt delegare cauſas Iudici ſeculari, etiam criminales clericorum, cũ ea, quæ ſunt Iuriſdictionis delegare poſſit, at ſecus, quæ ſunt ordinis, *vt ait Alexander Ambroſin. in commentar. Bullæ Gregor. XIV. de imunit. & libert. Eccleſ. capitulo 18. num. 1. & ſequenti;* Licèt *ſub num. tertio,* Dicat id non procedere in Epiſcopis, ac cæteris ordinarijs, qui cauſas criminales clericorum Iudici laico non delegant, etiamſi vnà cum laico cõmitteretur Eccleſiaſtico, veluti neque etiam clerico coniugato, *vt dicunt Doctores allegati per Ambroſinum ibi ſupra. ibidem ait Mandos. regula 27. num. 12. de non iudic. iuxta form. ſupplicat. quæſtione quinta, & Guidopapa deciſ. 69. in verbo Epiſcopi*

Subdeclara ſecũdò prędicta nõ procedere, quando eſſemus in materia poſſeſſorij rei beneficialis, quia tunc benè in Iudicem ſecularem compromitti poſſet, cum poſſeſſorium, etiam in beneficialibus ſit temporale. *vt ait Guidopapa in dicta deciſione 69. num ſecundo,* vbi teſtatur de tali obſeruantia in illa Curia, *& nouiſſimed. Alexander Ambroſinus in Commentar. in Bullam Gregarij Decimi Quarti de immunitate, & libertate Eccleſ. capitulo 20. num. 61.* Et ibi docet, quando Iudex ſecularis in cauſa poſſeſſorij rei Eccleſiaſticæ ſe ingerere poſſit, quem per te videre poteris.

150 Vltimò erit notandum, quę verba importent arbitrium boni viri, & illud importare videtur illa clauſula (ſi ita expediri iudicauerit) *veluti fuit dictum in Comen. habitus Lunæ 14. Maij 1607. coram Iuſto, quæ eſt inter Crimin. Farinac. deciſ. 243. num. 2.*

151 Extende, quòd etiam facultas, ſiue poteſtas faciendi conceſſa ei, qui prius habebat facultatem, liberum arbitrium, & abſolutum inducit, veluti ſi loqueretur per verbum (liceat) quod ſumitur pro libero arbitrio, ſecus autem, ſi poteſtas concederetur ei, qui prius talem facultatem non haberet, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano lib. 3. diſcept. capitulo 442. num. primo, & ſecundo*

vel infirmitate, vel alia cauſa eſſet impeditus, ſiue eſſet abſens, vel non procedit, ſiue lentè procedit, *vt fuit dictum in Maceraten. dotis 10. Martij 1581. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 506. num. 4. & 5. idemquè ait Rota deciſ. 259. num. 7. par. 2. diuerſorum coram eodem Seraphino, & deciſ. 497. num. 2. par. 1. diuerſ.*

3 Extende primò, quòd Iudici dicatur arbitrarium, ſi ſententia ſit antiqua, vel nõ, iuxta comunem opinionem, *vt fuit dictum in Meliten. præcedentiæ Veneris 5. Decembris 1578. coram eodem Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 381. num. 11. & eſt dec. 438. n. 7. p. 1. diuerſ.*

4 Sed eſt benè verum, quod illa præſũptio, quæ ex antiquitate oritur, per contradictionem facilè elidi poteſt, *vt fuit dictum in vna Tudertina bonorum 23. Maij 1569. coram eodem Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis dec. 76. num. 1.*

5 Extende ſecundò, quod arbitrarium ſit Iudici admittere teſtes conſanguineos, vel non, in cauſa ciuili, & propterea erit notandum, quòd frater erit admittendus pro alio fratre, quando cauſa non ſit grauis, vel ardua, *vt ait Rota dec. 342. n. 2. 3. & 4. par. 1. diuerſ.*

Veluti eodem modo dicitur de ſorore, quæ poteſt eſſe teſtis pro alia ſorore in cauſa matrimonij, & præſertim, quando non eſt diſparitas inter coniuges, *vt ait Rot. in deciſ. 147. num. 23 p. 1. recent.* Licèt ſecus, vbi ageretur de dirimendo matrimonio, quia tunc teſtes debẽt eſſe omni exceptione maiores, & quando dicantur tales, Iudicis arbitrio venit remittendum, *vt ait Rota dicta deciſ. 147. num. 2. & 5.*

Contrariũ tamen habetur, *in dec. 207. num. 4. d. p. 1. recent.* Vbi ait, quòd ſoror non eſt idonea teſtis ad fauorem alterius ſororis.

Cõcorda tu igitur, vt prima opinio procedat, vbi agitur non de dirimendo matrimonio, ſed de eo contrahendo, & quã donõ eſt diſparitas inter contrahentes. Secunda verò, vbi ageretur de eo dirimendo, & contrahenres eſſent diſparis conditionis, tàm in natalibus, quàm in diuitijs, *vt benè colligitur ex dictis deciſionibus 147. num. 23. & 207. num. 4.*

6 Extende tertiò, quòd arbitrariũ ſit Iudici, quando cauſa ſit grauis, vel leuis, *vt fuit dictum in Cartaginen. Iuriſdictionis 27. Nouembris 1587. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 710. num. 3.*

7 Extende quartò idem procedere in familiari, quem Iudex poterit admittere, vel reppellere attenta affectionis qualitate, *vt ait Rota deciſ. 337. num. 1. par. 1. diuerſ.*

8 Subextende primò, quòd ſtetur illius arbitrio, quando teſtes ſint habiles, & omni exceptione maiores, *vt ait Rota apud Farinac. deciſ. crimin. 249. num. 1. & & in Ferrarien. bonorum, ideſt matrimonij 18. Iunij 1610. coram Ortembergo, & deciſ. 147. num. 2. parte prima recent.*

Sed re vera teſtes omni exceptione maiores illi dicuntur, qui nulla legitima exceptione repelli poſſunt, *vt ait Rota deciſ. 147. num. 16. par. 1. recent. & Buratt. deciſ. 458. & ibi in addit.*

Declara tamen prædicta procedere, nempè teſtes debere eſſe omni exceptione maiores, in probationibus reprobatorijs, at ſecus ad probandum aliquod inſtrumentum, quia tunc non tam rigoroſè proceditur, & præſertim in Rota, ſed in dubio teſtes integri præſumuntur, donec contrarium probetur, *vt fuit dictum in dicta Ferrarien. bonorum coram Ortembergo, Greg. deciſ. 351. num. 1.*

Sed nota, quòd habilitas, ſiue inhabilitas teſtium venit conſideranda tempore ſuæ depoſitionis, *vt ait Rota deciſ. 147 num. 22. par. 1. recent. & Grat. libro ſecundo diſcept. capitulo 277. numero ſexto.*

9 Subextende ſecundò, quòd etiam teſtibus exceptiones patientibus, poteſt fidem adhibere Iudex, *vt fuit dictum in Conchen. limitum 19. Ianuarij 1596. coram Cardinali Blanchetto,* Et præſertim, quando eſſemus in teſte paupere & vili, quia illi quãdo sũt probatæ vitæ, ſiue vbi aliàs veritas haberi non poſſet, tunc non ſunt reijciendi, vel ſaltem in totum in quacunque cauſa, *vt fuit dictum à Rota coram Buratto in ſua deciſione 359. numero 14. & ſequenti, & multa dixi in concluſione 155. ſub numero 63.*

& Grat. lib.ſecundo diſcept. c. 277.n.4.

10 Subextende tertiò id adeò valere, vt propterea Iudex poterit non adhibere fidem teſtibus plenè probantibus,&non probantibus eam adhibere, *Bart. in l. Lucius ff. de his, qui not. infam.Dec.conſilio 94. num.1. & conſ.105. num. 5. & conſ. 165. in fine Curt. Iun. conſ. 106.n. 2.& conſ.178.col. 5.* Et ratio prædictorum eſt, quia multum defertur Iudici in materia teſtium, *vt ait Rota deciſ.246. num. 3. par. 3. recent.*

11 Subextende quartò, quòd etiam præſumptionibus,& coniecturijs poteſt fidē adhibere, *Dec conſ. 510. nu. 1. per tex. in c. affecta de præſumpt. & in conſ. 577. num. ſecundo, & conſ.650.nu. 3. Pariſ. conſ. 75.n.21. lib.1. conſ.88.n.52.lib. 3.*

12 Et ratio eſt, quia illa probatio dicitur ſufficiens, quæ inducit Iudicem ad ita credendum, *Soc. conſ. 11. lib. 3. & conſ. 98 num. 8. lib.4.Dec. dicto conſ. 510. n. 3.* Imò quod poſſit eius animū ex diuerſis præſūptionibus informare, *ait Dec.conſ. 577. Bertrand. conſ.154. num. 7. vol. 9. & facit deciſ. Buratti 544. num.16.*

13 Et eò magis prædicta procederent, quando eſt Iudex deputatus à Principe, qui iuxta conſcientiam iudicare poteſt, *Decius conſ. 200. in fine Guidopap. in ſua quæſt. 29. Iaſ. in l. quominus in ſecundo not. de Flum. Aym. conſ.198. num. 7. & Gramat. deciſ. 19. num. 53.*

14 Sed eſt benè verum, quòd quando Iudex ſe informat, non poteſt mentem ſuam ad vnam tantum ſpeciem probationis applicare, ſed ex varijs ſe informare, *Rota in Interamnen. affictus 29. Martij 1596. coram Litta.*

Quod tamen declara verum, dummodo ex actis productis animum ſuum informet, at ſecus ſi id fieret extra acta, quia Iudici non dicitur liquere, niſi inter partes fuerit diſcurſum de negotio,& ex actis iudicet, *vt ait Gard. Mantic. deciſ. 33. num.10.& deciſ.173. num. 2. par.3. recent. & prius in Romana bonorum 25. Maij 1572. coram Binarino,* Et ratio eſt, quia Iudici non creditur, quando eius fides ex actis non comprobatur, *vt fuit dictum à Rot. in Placentina Capellaniæ 13. Ianuarij 1597. coram Card. Seraphino. & in Pampilonen. Sepulturæ Mercurij 27. Maij 1609. coram Gregorio XV. & prius in Lauden. deuolutionis 23. Martij 1594. coram Corduba idem Gregor. deciſ. 1.& ibi multa in addit.& Magon. deciſ. 22. Rotæ Lucen.*

Subextende ea, quæ fuerunt dicta de Iudice, non viſis actis in cauſa ſententiāte procedere, etiamſi probationes eſſent in actis, ſed Iudex illas non viderit, *vt ait Rot. per Cardinalem Caualerium deciſ. 203. num. 6.*

Fallit tamen, quando Iudex ſe informaret ad ſui inſtructionē, quia tunc ſufficit, quòd ſe informet ſummariè, ac parte non citata, *vt ait Scacc. de Iudic. cauſ. ciuil. cap. 9. num. 90.*

15 Extende quintò, quòd ſit in arbitrio Iudicis declarare, ad quod tempus referri debet depoſitio teſtis deponentis, cū illa dictione (in circa) & licet aliqando tres, vel quatuor annos contineat; tamen ad hunc effectum ſūt attendendæ coniecturæ veriſimilitudines,& ſubiecta materia, *vt fuit dictum in Parmen. ſtatutus 18. Martij 1602. coram Card. Mellino, quæ eſt inter Crim. Farinac. dec. 172. n.1.& in eadē Lunæ tertia Decēbris 1607. corā Gregorio, quæ eſt in eius impræſſis dec. 344.n.9. & apud eundem Farinaccium eſt deciſ. 246. num. 5. & 6.*

Declara tamen id regulariter non eſſe verum, quia teſtes deponentes per iſtam dictionem, incirca, plus, & minus, ſiue ferè, vltra, & de ſimilibus, non probant quaſi, quòd eorum probatio hoc modo dicatur dubia, & incerta,& quòd per conſequens illi non dicantur aliquā rem, ſiue aliquod tempus probare, imò iſto caſu contra producentem eſſet faciēda interpretatio, & præcipuè prædicta procederent, quando teſtis deponeret per viam alternatiuæ, vel, vt ſi diceret talis poſſedit nouem annis, vel plus, cum alternatiua accipiatur in eo, quòd eſt minus, At ſecus, ſi loqueretur copulatiuè dicendo aliquem poſſediſſe nouem annis, & plus, quia tunc probaret de modico tempore plus, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano lib. ſecundo diſcept. c. 277. num. 11. cum ſeqq.*

Concordari tamen poſſunt huiuſmodi opiniones hoc pacto; nempe, vt prima procedat, quando vis non eſt tempore, aut quantitate præciſa, quia tunc Iudex ex illius arbitrio, poſſet reducere eam di-

dictionẽ (in circa) ad modicam quantitatem. Secunda vero opinio procedit, quando agitur de probatione certæ, & determinatæ menſuræ, quia tunc huiuſmodi teſtes nhil probant, neque per conſequens poteſt Iudex, circa hanc dictionem, in circa, vllum arbitrium dare, *vt fuit dictum à Rota in Parmen. ſtatus 3. Decembris 1607. coram Gregorio, & alij Doctores allegati à Grat. lib. ſecundo diſcept. cap. 277. num. 24. & ſeqq.*

Et propterea videmus, quòd teſtis obſcure deponens, per eam dictionem, in circa, poteſt à Iudice repeti, ad hoc, vt ſuam declarat depoſitionem, at ſecus ſi deponeret, per verba parum plus, vel minus, in materia liquidationis, quia tunc talis rigor non attenditur, ſed tunc dictũ tale ſuſtinetur in modico, in teſte tali modo deponente, & ſic in minori ſumma, in qua alii conueniunt illius dictum erit verificandum, quia iſto caſu ſemper media interpretatio erit ſumẽda, *vt ait Gratian. ibi ſupra num. 22. & 23.*

16 Extende ſextò, quòd arbitrarium ſit quoque Iudici diminuere depoſitionem teſtis famuli, maximè ſi ſit pauper, & vilis, quia iſtæ qualitates faciunt, vt ei de fide diminuatur, *vt fuit dictum in Romana frumenti 20. Februarij 1587. corã Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 768. num. 1.*

17 Subextende, quòd illi ſit pari modo arbitrarium cognoſcere, an quis ſit pauper, vel non, ex communi, *vt ait Rota deciſ. 48. num. 1. par. 2. diuerſ. & penes Farinac. deciſ. 13. & Riccius in ſua collectanea par. 4.* Et ibi multos alios caſus recenſet, qui arbitrio Iudicis veniunt terminandi.

18 Quã tamẽ ſubextẽtionẽ intellige verã, vbi agitur ſimpliciter, & abſolutè, At ſecus ſi reſpectu alicuius certi, & determinãti effectus, veluti reſpectu alicuius debiti ſoluẽdi, quia tunc ille diceretur pauper, cuius facultates, pro illius debiti ſolutione non ſufficerent, *vt benè declarat Rota ibi ſupra num. 2. & per Cardinalem Caualerium deciſ. 120. num. 1.* Vbi ait, vt in hoc, omiſſo vtroquæ extremo rigoroſo, ſeruetur æquitas per Iudicem.

19 Extẽde ſeptimò, quòd ſit remittendũ Iudicis arbitrio, an res dicatur facta incontinenti, vel ex interuallo, ad effectũ inducendi coreſpectiuitatem, *vt fuit dictum in Placentina bonorum 13. Aprilis 1584. coram eodem Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 660. num. 7. & per Burattum deciſ. 544. num. 16. & Ioſeph. Ludouicus deciſ. 24.*

20 Extende octauò, quod Arbitrarium Iudici ſit conſiderare habilitatem memoriç, *vt ait Rota deciſ. 303. num. 4. p. 1. diuerſ.*

21 Extende nonò, quòd ſit eidem arbitrarium iudicare, quæ ſit celeris ſatisfactio, *Rota deciſ. 572. num. 2. dicta par. 1. diuerſ.*

22 Extende decimò, quòd ſit illi arbitrarium oblationem partis reijcere, vel admittere. *Rota deciſ. 475. num. nono dicta par. 1. diuerſ.*

23 Extende vndecimò, quòd illi ſit arbitrarium ſuper probatione valoris alicuius rei, *vt ait Rota deciſ. 302. num. 3. p. 1. diuerſ.*

24 Extende decimoſecundò, quòd arbitrarium ſit Iudici decernere, an quis furioſus, vel mentecaptus habuerit dilucida interualla, vel, non ad effectum validitatis actus, per eum ritè, & rectè facti, *vt ait Rota deciſ. 129. num. 18. par. ſecunda diuerſ.*

25 Extende decimotertiò, quòd illi ſit arbitrarium decernere quanta vtilitas eſſe debeat Eccleſiæ tempore conceſſionis, vt res in Emphiteuſim poſſit concedi, *vt ait Rota deciſ. 664. num. ſecundo par. 1. diuerſ.*

26 Extende decimoquartò, quòd ſit illi arbitrarium deferre Iuramentum patienti damna, & intereſſe, etiam ſtante pacto ſuper illis vallato, *Rota deciſ. 467. num. 4. par. 1. diuerſ.*

Quod tamen intellige verum, quando ſumma non eſſet magna, & conſiderabilis, ita vt, ex ea facile dolus argui poſſet, quia tunc Iudex tale Iuramentũ defferre non poſſet, niſi concurrerent coniecturæ, & veriſimilitudines, ex quibus moueri poſſet, ad ita credendum, *Afflict. deciſ. 91. & Rota ibi ſupra.*

27 Extende decimoquintò, quòd ſit eidem arbitrarium terminare, quãdo quis dicatur aſſiduè in loco habitare, *Rota deciſ. 105. num. quarto parte 2. diuerſ.*

Ex-

Digitized by Google

28 Extende decimoſextò, quòd Arbitrarium eſt Iudici iudicare, an quin ſit mortuus ex prima, vel ex ſecunda cauſa, *Rot. deciſ.* 70. *num.* 7. *dicta par.* 1. *diuerſ.*

29 Extende decimoſeptimò, quòd ſit eidem Arbitrarium, an ſit facienda ſpecificatio diei in libello in cauſa criminali, vel non, *Rota deciſ.* 431. *num.* 3. *par.* 1. *diuerſ.*

30 Extēde decimooctauò, quòd Iudici remittatur, quantum ſalſitatis præſumptiones operentur, *vt fuit dictum in Ciuitaten. præſtimoniorum* 23. *Octobris* 1589. *coram Clemente Octauo, quæ eſt inter Crimin. Farinac. deciſ.* 42. *num.* 5.

31 Extende decimonono, quòd ſtetur illius arbitrio in materia liquidationis fructuum, per teſtes faciendæ, *vt ait Card. Seraph. deciſ.* 955. *num.* 4. Et ratio eſt, quia iſta materia cum ſit difficilis probationis, ideò admittuntur coniecturæ, teſtes ſingulares, & datur Iuramentum in ſupplementum, iudicis arbitrio. *Rot. deciſ.* 767. *num.* 3. *par.* 3 *recent.*

32 Subextende idem procedere in materia taxationis apparatuum, quia eſt Iudici arbitraria, *vt ait idem Card. Seraph. deciſ.* 1464. *num.* 2. *in Bonon. pecuniaria* 1603.

33 Extende vigeſimò, quòd materia ſeparationis Thori eſt Iudici arbitraria, nō ſolum ratione ſubiectæ materiæ ſeparationis, verum etiam iuſti metus, *vt ait idem Card. Seraph. deciſ.* 226. *num.* 1. *Abb. in c. litteras num.* 7. *de reſtit. ſpol. l. metus cauſa ff. ex quibus cauſ. maior. & infinitos allegat Menoch. de arbitr. caſ.* 135. *lib.* 2. *centur.* 2.

34 Et hinc propterea quoq. fit, quod eſt poſitū in arbitrio Iudicis dignoſcere, An, & quando Viri ſæuitia tanta ſit, vt non deceat fragilitati cautionum vxorem trepidantem committere, *vt ait Rota deciſ.* 39. *num.* 2. *&* 156. *num.* 3. *inter crim. Farinac. & Card. Seraph. dicta dec.* 226. *num.* 1. *& ita fuit reſolutum à Rota in Romana ſeparationis Thori Veneris* 1. *Martij* 1630. *coram Merlino.*

35 Et nota, quod ad probādā ſæuitiā viri in vxorem multum faciunt acres iniuriæ, minæ de occidendo, nec non præcipuè inſidiæ vitæ vxoris, per venena, & maximè ſæpius propinata, & eò magis ſi prius intercesſiſſet, per vxorem quærela contra virum, ſuper veneſitio porrecta, & in vim illius fuiſſet carceratio ſequuta, ac eidem illata, & repetita tortura, ex quibus odia ferè implacabilia oriuntur, quæ iuſtam cauſam faciendi diuortium inter coniuges præbent, cum ad hunc effectū ſolus metus futuræ ſeuitiæ, vel alterius grauis mali ſufficiat, & præſertim in muliere, in qua, tāquāfragilis ſexus, ac imbecilioris ingenij, minor metus requiritur, quàm in viro, *vt fuit latè deductum in Toletana ſeparationis Thori coram Card. Pamph. allegat. in illa Romana ſeparationis coram Merlino.*

36 Et in materia, quando dubitatur per virum fuiſſe vxori propinatum venenū, tali caſu aſſertioni medicorum erit ſtandum, *vt ait Caball. reſol.* 181. *nu.* 3. *& Gomes var. reſol. tom.* 3. *c.* 3. *num.* 8. *& Rota ibi coram Merlino.*

37 Extende prædicta in tantum procedere, vt propterea teſtes, etiam ſingulares ad eundem finem probationis tendentes, ſufficiant, & præſertim in crimine atrociſſimo, ac difficilis probationis, vt eſt illud veneni, & præſertim, quando illi teſtes deponerent ſuper eo, quòd maritus erat ſolitus contra vxorem inſæuire, & quod illius vitæ inſidias paraſſet, & in illius necem conſpiraſſet, *vt ait Rota in dicta Toletana ſeparationis Thori, coram Card. Pamphilio, & per Gregorium Decimum Quintum deciſ.* 374. *n.* 21. *& deciſ.* 156. *num.* 2. *inter Crim. Farinac. & alij Doctores allegati à Rota in illa Romana ſeparationis thori corā Merlino.* Secus autem, vbi teſtes non fuiſſet examinati, cū in interogatorijs partis aduerſæ, neque ſufficienter appareret de rationabilitate metus vxoris, ac de illius vitæ periculo, *vt fuit dictum à Rota deciſ.* 250. *inter Crim. Farinac.*

38 Declara tamen prædicta nō procedere, vbi cautio ſecurtatis aliquo modo ſufficere poteſt, quia tunc ad ſeparationem nō eſſet deueniēdum, per ea, quæ dixi in verbo adulterium, *& veluti ita fuit conſideratum à Rota in dicta Romana ſeparationis coram Merlino, & vide in hoc concl.* 89. *num.* 308. *& prius concluſ.* 59. *ſub num.* 74.

39 Declara tamen vltimo loco, quòd in arbitrarijs Iudex redargui non poteſt de eo, quòd fecit, quia ſemper præſumitur

ex

ex iuſta, & rationabili cauſa motus, *vt fuit dictum à Rota in vna Farſen. pecuniaria Lunæ 21. Aprilis 1603. coram Gregorio, quæ eſt in eius im præſſis deciſ. 106. num. 2. & deciſ. 47. de appellat. in nou. & Ludouic. deciſ. 2. & 3. Rot. Lucen. & Rota in deciſ. 514. num. 4. in fin. par. 3. recent.* Ait, quòd quando aliquid Iudicis arbitrio remittitur, ſemper intelligitur de iuſto, & regulato arbitrio, & ideò à Iudice ſperandum eſt id, quod de Iure fieri opportet, *Benint. deciſ. 31. & Ludouic. deciſ. Lucenſ. 4. & 24.* licet *Magon. deciſ. 23. num. 16.* dicat, quòd in Iudicis arbitrio pauca ſunt relinquenda tantùm.

ARGVMENTVM

ARBITRIVM ROTAE QVANDO intret, & quando non

CONCLVSIO CXXXV.

1 Hæc ſanè materia eſt pulchra, & ſæpè contingibilis in Curia, & præcipuè circa nullitates, quæ ſæpè in proceſſibus inueniuntur, & propterea pro curandis dictorum proceſſuum nullitatibus, opus eſt recurrere pro medela ad Signaturam Sanctiſſimi, illi porrigendo Cõmiſſiones ſanatorias nullitatis ſententiæ, vel examinis teſtium, & ſimilium; Verum, quia in huiuſmodi materia regularitèr per eandemmet Signaturam ſolet in dictis commiſſionibus apponi illa clauſula (Arbitrio Rotæ) veluti quoque ſolet fieri per ipſammet Rotã in aliquibus caſibus. Hinc ꝑpa fit, quòd ibi per Dominos venit neceſſariò diſputandum, an intret Arbitr um, necne.

2 Sed eſt benè verum, quòd in primis pro maiori intelligentia præſentis materiæ pulchra erunt in pręmittẽda, & primò notandum erit, ꝙ iſtud Arbitriũ debet regulari in iudicando, prout de Iure, quia illud debet eſſe iuri, ac legibus conſonum, *vt ait Card. Seraph. deciſ. 107. num. 1. & Rota deciſ. 348. num. 4. par. 1. diuerſ. Cæſar de Graſſ. deciſ. 7. num. 7. & deciſ. 8. num. 2. & 4. de ſentent. & re iudic. & Rota per Gregorium deciſ. 189. num. 3. & deciſ. 221 num. 1. & dec. 465. num. 1. & in 1. par. recent. deciſ. 547. n. 1. & deciſ. 648. num. 6. & deciſ. 476. n. 1. & prius deciſ. 179. num. 1. & dec. 235. num. 1. & deciſ. 450. num. 1. & dec. 587. num. 1. & deciſ. 669. num. 1. par. 2. recent. & deciſ. 698 num. 1. & prius deciſ. 326. num. 6. Cardinalis Seraphinus deciſ. 29. num. 4. Rota deciſ. 81. uum. 2. & deciſ. 101. num. 1. & deciſ. 234. num. 1. & deciſ. 537. eodem num. 1. p. 3. recent.*

3 Extende iſtud primum notabile eò magis procedere, ſi clauſula iſta (Arbitrio Rotæ) eſſet appoſita in prima commiſſione, & præſertim, quando commiſſio emanauit à Signtura Iuſtitiæ, quæ non facit reſcripta gratioſa, ſeu ab ordine Iuris aberrantia, licèt iſta clauſula ſit ſatis ampla, quando æquitas concurrit, vt mox dicam *& vt ait Rota deciſ. 363. nu. 1. par. 2. in recent. & ita fuit dictum in Romana Cottiuij. 6. Martij 1606. coram Cardinali Sacrato, & in alia Hiſpalen. præheminentiarum Veneris 24. Ianuarij 1614. coram eodem.*

4 Secundo nota, quòd licèt arbitrium ſit regulandum, prout de Iure, ſolet tamen ſemper aliquid de rigore Iuris remittere ita ut relicto rigoroſo extremo, æquitas ſeruanda veniat, *vt ait Creſcent deciſ. 4. num. 3. de teſtib. & Rota deciſ. 365. n. 1. par. 1. in recent, & prius deciſ. 85. nu. 4. & deciſ. 179. num. 2. & deciſ. 462. n. 3. & Rota in Recanaten. ſeparationis Thori 8. Iunii 1618. coram Pamphilio, & poſtea 5. Aprilis 1619. coram eodem, & in eadem 20. Martij 1620. coram Vbaldo, & Rota deciſ. 284. num. 5. & deciſ. 440. & dec. 450. n. 1. & dec. 506. & 587. num. 1. par. 2. recent. & ibidem deciſ. 607. nu. 2. & per Cardinalem Seraphinum deciſ. 1154. num. 1. & per Burattum deciſ. 15. num. 3. & deciſ. 251 num. 1. in fine & deciſ. 498. num. 4. in fine par. 3. recent. & prius in deciſ. 165. num. 2. & deciſ. 251. num. 1. dicta par. 3 recent.*

5 Rurſus, ꝙ dicta clauſula operetur, vt relicto rigoroſo extremo, æquitas ſit ſeruanda, *ait Rota deciſ. 506. num. 1. d. par. 2. recent. & in prima par. deciſ. 462. num. 3. & deciſ. 434. num. 3. & deciſ. 440. n. 8. & deciſ. 450. num. 1. dicta par. 2 recent. & per Gregorium Decimum Quintũ deciſ. 361. num. 2. & 369. num. 8. Card. Seraphinus deciſ. 1154. uum. 1.*

6 Extende id eò magis procedere ſuadẽ

te

te æquitate, vel aliqua iuſta cauſa, *vt fuit dictum in Genuen. Viridarij 1595. coram Cardinali Seraphino, & in Peruſina dotis 15. Maij 1598. coram Penia, & in alia firmana Iuris Patronatus 15. Ianuarij 1614. coram Coccino.*

7 Declara igitur id in tantum eſſe verum, quòd ſi non concurrat æquitas, vel alia rationabilis cauſa, à rigore Iuris non eſſet recedendum, *vt fuit dictum in vna Tiraſonen. coram Scotto, quæ eſt apud Marcheſ. de comiſſ. tom. 1. fol. 344. & Card. Seraphinus deciſ. 1154. num. 1. & Rota deciſ. 586. num. 1. in fine, & cap. 688. nu. 1. p. 3. recent. & prius ibidem in deciſ. 308. num. 6. & decis. 165. num. 2.*

8 Extende ſecundò, quòd etiam retardaret executionem, quando probabilis dubitatio adeſſet, *vt ait Rota deciſ. 228. n. 2. par. 1. recent. quæ eſt in vna Baren. Breuis coram Card. Caualerio.*

9 Extende tertio præcipuè procedere, quando reſcribitur Iudici, aliàs amplam Iuriſdictionem habenti, ne ſi reducatur ad meros terminos iuris, hæc clauſula reddatur eluſoria, *vt ait Rot. dec. 363. n. 1. par. 2. recent. & pulchrè Menoch. de arbitr. Iud. lib. 1. quæſt. 8. num. 35.*

10 Extende quartò, quòd tunc Arbitrium Iuris rigorem relaxet, quando concederetur circa ea, quæ à Iure determinata reperiuntur, *veluti fuit dictum in Catarien. illegitimitatis 10. Ianuarij 1583. coram Clemente Octauo.*

11 Reſtringe tamen primò, quòd licèt dicta clauſula remittat aliquid de rigore Iuris, non tamen ipſum ius naturæ tollit, *vt ait Rota deciſ. 474. uum. 1. par. 2. recentior.* Et ratio eſt, quia Rota dat facultatem amplectendi ſubſtantiam, reiecta ſolemnitate, & figura, *vt ait Rota in deciſ. 355. num. 3. in fin. par. tertia recent.*

12 *R*eſtringe ſecundò, ꝙ quamuis Arbitriũ aliquid de rigore Iuris remittat, nihilominus venit intelligendum, prout de Iure, Vnde videmus, quòd ſi fuerit commiſſa cauſa, cum hac clauſula arbitrio Rotæ, non per hoc Iudex poterit recede re ab ea regula, quòd ſpoliatus ante omnia reſtituendus veniat, *vt ait Rota deciſ. 586. num. 1. parte 3. recent. & fuit quoque dictum à Rota in deciſ. 510. nu. 4. in fine parte 2. in recent.* Et ratio vltra prædictas ea potiſſimum eſſe videtur, quia Rot. ſtrictè vtitur arbitrio ſuo in materia Spolij, & ad excluſionem cumulationis petitorij, & poſſeſſorij, *vt ait in deciſ. 688. num. 4. par. 3. recent.*

13 *R*eſtringe tertiò, quòd iſta clauſula non præſtat facultatem lædendi ius partis, *vt fuit dictum in Paderbonen. Canonicatus Veneris 28. Nouembris 1608. coram Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 431. num. 1. & in alia Verdunen. Abbatiæ Veneris 20. Februarij 1615. coram Buratto, quæ eſt in 2. par. recent. deciſ. 652. num. 2. & deciſ. 198. n. 1. par. 3. recent.*

14 *R*eſtringe quartò, quòd vbi aliquid alicuius arbitrio remiſſum eſt, ſemper intelligendum venit de eo, quod ſit ratione regulatum, non autem de eo irrationabili, & diſſoluto, cum nunquam commiſſio ad turpia, & inhoneſta extendatur, veluti dicitur de mandato alicui facto, vt dicam in verbo mandatum, *& veluti fuit dictum à Rota in deciſ. 329. nu. 4. par. 2. in recent. & deciſ. 403. num. 2. & deciſ. 514. num. 4. in fine par. tertia recent.*

15 Tertiò notandum erit, quòd huiuſmodi clauſula (Arbitrio Rotæ) non eſt potens ad reijciendum poſſeſſorium reintegrandæ, adhoc, vt ſolum ſuper petitorio cognoſcatur, quia poſſeſſorium ante petitorium eſt terminandum de Iure, *veluti fuit dictum in illa Verdunen. Abbatiæ coram Buratto deciſ. 652. in 2. par. recent. num. 1. & 2. & in eius impreſſ. deciſ. 100. eodem num. 1. & 2. & prius deciſ. 33. num. 1. & 2. & deciſ. 48. num. 1. penes eundem Buratt. & deciſ. 689. num. 1. par. 2. in recent. & in Romana domorum in Burgo 22. Iunij 1615. coram Vbaldo, & in Tolletana decimarum 2. Decembris 1620. coram eodem, & in alia Meten. Prioratus 2. Decembris 1622. coram Merlino.*

16 Declara tamẽ, ꝙ benè poteſt operari cumulationẽ petitorij, cũ poſſeſſorio reintegrandæ, *vt fuit dictũ in Romana Coticij 6. Martij 1606. coram Card. Sacrato, & in alia Hiſpalen. matrimonij Lunę 18. Iunij 1607. coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 326. num 50.*

17 Quòd tamẽ ſubdeclara verũ, quando poſſeſſorium eſt turbidum, vt inferius di-

cetur

cetur, & quando hincinde difficultates adeſſent, *vt ait Rota deciſ. 552. num. 4. par. 1. in recent. cum alijs deciſionibus mox ſub n. 19. allegan.* Siue etiam aliqua ſubſiſtente æquitate, *vt ait Creſcent. dec. 4. num. 3. de teſtam. & Rota deciſ. 363. num. primo par. 2. recent. & per Buratt. deciſ. 131. ſub lit. D & deciſ. 659. ſub littera A. & deciſ. 686. ſub eadẽ litt. A. & in Leodien. Canonicatus 24. Nouembris 1627. coram Dunozetto.*

Aliàs, ſi dictum poſſeſſorium eſſet clarum, tunc poteſt in qualibet parte Iudici intentari, ſuſpenſo petitorio, *vt ait Rota per Gregorium deciſ. 307. num. 19.*

18 Fallit tamen, quando Signatura commiſiſſet cauſam, ſine retardatione ſolutionis, Arbitrio Rotæ, quia tunc illa clauſula (Arbitrio Rotæ) iuncta cum alia (ſine retardatione ſolutionis) operatur, vt cenſeatur data facultas Rotę examinandi validitatem penſionis, quæ erat ſoluendá, etiamſi ageretur in vim literarum Apoſtolicarum, ſuper reſeruatione penſionis expeditarum, quæ paratam executionem habent, ſi ſint iuſtificatæ; vt latè dixi ſupra in verbo Apoſtolicæ literæ, ꝙ tamẽ intellige verum de earum retardatione, veluti ſi pars aduerſa rẽ iudicatam, ad ſui fauorem haberet, & ſic legitimus contradictor eſſet, aliàs ſecus, *veluti in iſtis terminis fuit deciſum in Tiraſonen. penſionis Veneris 20. Iunij 1614. coram Coccino Decano, quæ eſt in 2. par. recent. deciſ. 567. num. 1. Cardinalis Seraphinus deciſ. 674. num. 4.*

19 Extende illud tertium notabile, eò magis procedere, quando ageretur de impedienda manutentione, & poſſeſſione iam acquiſita, quia iſto caſu dicta clauſula non ſuffragaretur, *veluti fuit dictum in Aurien. Parochialis 17. Aprilis 1600. coram Cardinali Lancellotto Iuniore, & in alia Elnen. diſtributionum 21. Februarij 1614. coram Card. Caualerio.* Et ratio eſt, quia arbitrium ſemper cenſetur conſenſum, ad ſuſpendendam, non autem ad retractandam executionem, *vt fuit dictum à Rota ſæpius, & ſignantèr in dicta Aurien. Parrochialis 23. Aprilis 1600. coram eodem Card. Lancellotto, & in alia Tuden. Parrochialis 3. Decembris 1599. coram Cardinali Sacrato, Gonzal. ſuper regul. 8. in annotat. contra nullitat. num. 296. Rota deciſ. 201. num. 1. par. 2. in recent. & Rota in Elnen. Tranſlationis 27. Iunij 1614. coram Card. Caualerio. & apud Gregoriũ deciſ. 70. num. 1. & in Tuden. Parrochialis 3. Decembris 1601. coram Cardinali Sacrato, Rota deciſ. 99. num. 6. par. 1. diuerſ. & deciſ. 476. num. 7. par. 1. in recent. & in 2. deciſ. 698. num. 2. & in præallegata Meten. Prioratus 2. Decembris 1622. coram Merlino.*

Licètũ prædicta non procederent, qñ poſſeſſorium eſſet turbidum, *vt ſuperius diximus ſub num. 17.* Quia tunc Rota arbitriũ exercet pro cumulatione petitorij, cum poſſeſſorio, nedum in Iudicio ſpolij, verum etiam in illo manutentionis; & pro turbiditate huiuſmodi remediorũ accipi poteſt, quando cauſa poſseſsorij fuiſset pluries propoſita, ſed non reſoluta, *vt ait Rota in dicta deciſ. 33. & 48. num. 2. penes Burat. & Rot. in Vicen. Parrochialis 10. Decembris 1608. coram Manzanedo, & per Caualerium in ſua deciſ. 283. num. 1. idem Buratt. deciſ. 100. & ibi per addent. num. 23. & in deciſ. 522. num. 15. in addit.* Vbi ſubiungit prædicta procedere in poſseſsorio ſummarijſſimo retinendæ; quia in eo recuperandæ ſolet dari cumulatio à Rota, etiam ſi poſseſſio eſset clara, quo quidem caſu Princeps ſolet eſse pronior ad huiuſmodi cumulationẽ concedendã, *vt ait Rot. deciſ. 99. num. 6. par. 1. diuerſ. & deciſ. 476. num. 7. par. 1. recent. & in Meten. Prioratus 2. Decembris 1622. coram Merlino.*

20 Item ea, quæ fuerunt dicta ſuper reiectione poſseſsorij ad effectũ cognoſcendi ſuper petitorio, ſiue ſuper eorum cumulatione concedenda, eò facilius procederent, quando Iudex nullitèr, & iniuſtè proceſſit, & ſic grauaſset, *vt fuit dictum in Celſonen. Præceptoriæ Veneris 14. Maij 1604. coram Coccino Decano, quæ eſt deciſ. in eius impreſſis 177. n. 1.* Et in hoc. quando Iudex grauare dicatur, *ait Rota per dictum Coccinum ibi ſupra num. 3. & in alia Gerunden. beneficij 31. Maij coram Reuerendiſſimo Domino Epiſcopo Pacen.* Sed eſt benè verum, ꝙ ad hoc, vt nõ ſit locus Aegidianę nullitas vel iniuſtitia, debet eſse valdè patens aliàs inſpectio eſset ad petitoriũ

re-

remittenda, *vt fuit dictum à Rota in Romana attentatorum 24. Ottobris 1588. coram Cardinali Mantica, & in Romana Vineæ 15. Ianuarij 1590. coram Cardinali P mphitio & in Romana Saluiani 14. Decembris 1598. & in Farſen. bonorum 16. Februarii 1608. coram Penia & in Romana Spolij 4. Iunij 1608. coram Coccino. & in Romana Saluiani Veneris 5. Decembris 1614. coram Card. Sacrato.*

21 Quartò nota, quòd dicta clauſula (Arbitrio Rotæ) operatur, vt expenſæ non veniant refi. iendæ, quando proceſsus fuit legitimè fabricatus, ſed ſolùm ſoluãtur illæ ſententiæ, ſi nullitas ſolùm circa eam verſetur, *vt ait Rota deciſ. 129. p. 3. lib. 3. diuerſ. & Rota in deciſ. 400. nu. 1. par. 2. in recentior.*

22 Et licèt contrarium videatur tenuiſſe, *Rota in Catanien. Quartæ portionis 12. Februarij 1610. coram Penia, & in alia Segobien. penſionis 24. Aprilis 1606. coram Iuſto*. Nihilominus illas opiniones concordat *Rota in dicta deciſ. 400. nu. 20. vt teſtatur quoque Gratianus libro 4. diſceptat. cap. 734 num. 2. & 13.*

23 Quintò nota, quòd Arbitrium conceſſum in vna Inſtantia, non diſſoluitur, ſed durat etiam in alia, *vt fuit dictum in vna Meliten. Conſeruæ Mercurij 10. Iunij 1615. coram Buratto. quæ eſt in 2. p. recent. deciſ. 716. num. 5. Caſſad. deciſ. 8. de reſcript. & ita fuit dictum in alia Neritonen. penſionis 26. Nouembris 1607. coram Card. Caualerio, & in Anconitana legati 1. Iulij 1613. coram eodem.*

24 Extende hic obiter, eodem modo procedere in Cõpromiſſo, quod non diſſoluitur Arbitro electo non arbitrante, de ęquitate canonica, ſed tunc ad arbitriũ Iudicis erit recurrendum, *vt fuit dictum in Peruſina Concordiæ Luna 10. Iunij 1603. coram Cardinali Pamphilio, quæ eſt in dicta 2. par. recent. deciſ. 462. numero ſecundo.*

25 Contrarium tamen eſſet de Iure Ciuili, quia vbi eſt electa alicuius perſonę induſtria, tũc ab ea perſona nominata recedi non poteſt, *vt ait Rota ibi ſupra num. tertio.*

26 Concorda tu igitur, quòd prima opinio procedat, attenta Iuris Canonici æquitate, & quando illa perſona fuerit electa, non ſuper ſubſtantia contractus, & ſic ad eam declarandam. Secunda verò procedit, iuxta diſpoſitionem Iuris Ciuilis, & quando electa eſſet induſtria perſonæ, ſuper liquidatione expenſarum iam finito negotio principali, quia tunc perſona electa non arbitrante, vel ea nõ acceptante, ab ea receditur, & ad Arbitrium Iudicis recurritur, *vt colligitur ex illa deciſ. 462. num. 4.* Et ibi, reſpondendo contrarijs, hanc diſtinctionem comprobat Rota.

27 Fallit tamẽ, ſi ſequatur mors illius, qui Arbitrium habebat, quia tunc compromiſſum expirat, *vt fuit dictum in Mediolanen. penſionis Veneris 20. Februarij 1615. coram Vbaldo, quæ eſt in 2. parte recent. deciſ. 651. num. 2.*

28 Sextò notandũ erit, ꝙ ſi fuerit cõmiſſa cauſa in Rota, cum clauſula ſubminiſtratis alimentis, illius arbitrio, tunc illa clauſula intelligenda venit, vt alimenta præciſè ſint præſtanda, & quòd arbitriũ ſit ſolum datum, quoad determinandam eorum quantitatem, non autem ad eorum præſtationem, *iuxta diſtinctionem, quam fecit Rota in Hortana domus 25. Octobris 1604. coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 189. idem in dec. 534. num. 1. vt fuit quoque dictum in Imolen. diuiſionis 8. Februarij 1608. coram Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſit deciſ. 390. num. 2.*

29 Quibus ergo ſupradicto metodo examinatis; Modo ad perfectiorẽ intelligentiam iſtius materię, reſtant conſiderandi illi caſus, in quibus arbitrium intret, veluti poſtea examinabuntur illi, in quibus illud non intret.

30 Et ſic igitur erit primò animaduertendum, quòd Arbitrium intrat pro ſananda nullitate examinis teſtium, quod tamen intelligẽ verũ, qñ hincindè eſsent data Interrogatoria aliàs ſecus, *vt ait Rot. dec. 716. p. 2. recent. & fuit dictum in Leodien. Salarij coram Scotto, quæ eſt apud Marcheſ. de comiſſ. tom. 3. fol. 77. n. 1. & in alia Cartaginen. Canonicatus coram Card. Lancellotto. penes eundem Marcheſ. dicto tomo 3. fol. 91. & in Toletana Iuriſdictionis 11. Decembris 1617. coram Pirouano*, Et ibi teſtatur, quòd Rota antiqua, & moderna hanc æquitatem ſequuta fuit, & id ad euitandos inutiles, & multiplicatos expenſarum circuitus, & ratio denique eſt veriſſima, quia quã-

do

... ſunt data interrogatoria dignoſcitur quòd pars habuerit ſcientiam teſtium examinandorum, & ſuper quibus erant examinandi, & ſic fecit omne id, quod facere poterat, ſi examen eſſet validum quam æquitatem, & Rotæ opinionem ſequitur *Viuius in ſuis commun. opin. opin. 931. num. 6. idem ait Farinac. de teſtibus quæſt. 72. ampliatione 12. num. 34.*

31 Quod quidem procedit etiam, ſi interrogatoria eſſent data, cum expreſſa proteſtatione de non conſentiendo in iuriſdictionem, & in examen, vt fuit dictum in *Toletana Iuriſdictionis 11. Decembris 1617. coram Pirouano.*

Et ſic multò magis prædicta procederent, ſi pars dederit interrogatoria, ſed illa non exhibuerit; quia tunc eſſet ſibi imputandum, neque per hoc examen teſtium, ſine interrogatorijs examinatorum eſſet nullum, vt ait *Farinac. de teſtibus quæſt. 73. num. 73. & Rota per Gregor. dec. 351. num 47. & ibi per. addent. in litt. E*, Sed eſt benè verum, quod extra hanc materiam ſanationis nullitatis teſtium, ad effectum, vt intret in arbitrium, examen eſſet nullum, ſi teſtes fuiſſent examinati ſine interrogatorijs, & pars quando illa produxit fuerit proteſtata nõ examinari teſtes ſine, vt fuit dictum *in Bononien. fideicommiſſi de Mauris 24. Nouemb. 1606. cor. Card. Lancellotto*, & in omnem euentum illis non adhibetur fides ſi ipſi non repetantur, *Put. deciſ. 417. lib. 1. & deciſ. 308. lib. 2. & Seraphin. deciſ. 702. nu. 4. & Rota deciſ. 214. num. 2. inter crim. Farinacc. & Rota per Burattum deciſ. 100. & ibi per addent.*

32 Extende primò, eò magis procedere, quando ius cauſæ principalis non in depoſitione teſtiũ, ſed in ſcripturis conſiſteret, vt fuit dictum *à Rota per Greg. XV. in ſua dec. 466. num. 3.*

33 Extende ſecũdò procedere, quando dicta teſtium aliundè robur reciperent, vel ſi eorũ depoſitio, cum dictis ſcripturis, necnon cũ examine prædictæ inſtãtiæ concordarent, ita quod omnis ſuſpicio ceſſaret, ſed veritas èluceſceret, vt ait *Gabr. conſ. 118. n. 77. lib. 2. & Rot. ibi coram Greg. d. dec 466. n. 4.*

34 Extende tertiò, quando nullitates eſſent turbidæ, quia dato etiam quòd remaneret aliquis ſcrupulus; nihilominus arbitrium intraret, quia illud ſemper aliquid de rigore iuris remittit, vt ait *Creſcent dec. 4. de ſent. & re iudic.* & Rota millies ita reſoluit, vt ſuperius dixi, & veluti quoque ait penes *Gregor. d. dec. 466. n. 10.*

35 Extende quartò, multò magis procedere, quando de bono iure petentis arbitriũ intrare, conſtaret argumento deciſionis *459. n. 1. p. 2. recent. & d. dec 466. in fine coram Gregorio.*

36 Extende quinto, illud præcipuè intrare ad effectum ſanandi examen teſtium ex æquitate, & potiſſimum ſi illa clauſula (Arbitrio) eſſet directa alicui iudici, aliàs iuriſdictionem habenti, vt fuit dictum *à Rota in d. Rom. Cottiuÿ 6. Martÿ 1606. coram Card. Sacrato, & apud Gregor dec. 587. n. 1.*

37 Extende ſextò, procedere etiã, quòd nullitas ex citatione reſultaret, quando tñ fuerunt data interrogatoria, & hinc inde fuerunt interpretes conducti, quia tunc validitas examinis controuerti nõ debet, & ſic iſto caſu nullitates non attenduntur, quominus arbitrium intrare poſſit, & ratio eſt, quia quando pars dat interrogatoria videtur illi examini conſenſiſſe, *Rota dec. 587. n. 3. & dec. 680. n. 2. & ſeq p. 2. recent. & per Greg. dec. 466. n. 1. & ibi per addent. n. 11. vbi alios allegat*; necnon præſumitur dictis teſtiũ velle vti *Gratian. lib. 3. cap. 550. num. 35. & lib. quarto cap. 738. num. 40. & ſeqq. & Card. Seraphin. deciſ. 897. in fine, & Rota deciſ. 686. num 1. par. 1. in recentioribus, & ita fuit dictum in Cæſarauguſtana Penſionis 16. Februarÿ 1610. coram Card. Pamphilio, & in Toletana Iuriſdictionis 11. Decembris 1610. coram Domino meo Pirouano.*

38 Et ſic iſto caſu citatio cenſetur ex æquitate, potius quàm de rigore requiſita, *vt ait Rota deciſ. 633. num 2. p. 2. in recent.*

39 Contrarium tamen reperitur deciſum *in deciſ. 510. num. 4. d. p. 2. recent.* & ratio eſt, quia licèt arbitrium aliquid de rigore iuris remittat, tamen illud nõ admittitur, quando agitur de ſupplendo vno ſubſtantiali, vt eſt citatio ad

Mm ſen-

44 Item ſecus eſſet, ſi ageretur de remittenda tantumodo Iuramenti extenſione, quia tunc, dicto defectu non obſtante, arbitrium intraret, *vt fuit dictum à Rota in dicta deciſ. 633. numero primo in fine.*

Extende eodem modo procedere, vt ſcilicet examen teſtium ſuſtineatur, ſi terminus ad probandum fuiſſet ſeruatus iuxta loci conſuetudinem, etiam ſi particolaris citatio, ad videndum iurare teſtes, non præceſſerit, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. dec. 304. n. 3. & ſeq. & dec. 686. num. 4. par. 1. in recent.* Sed, quando ſtylus non ſufficiat, *ait idem Buratt. deciſ. 294. num. 2. & 3. quem per te videre poteris.*

Sed quòd ſtylus ſuper omiſſione citationis, ad videndum iurare teſtes, non valeat, vti contra ius, *fuit dictum à Rot. per Coccinum dec. 182. per tot.* Licèt prædicta eò magis procederent circa huiuſmodi ſanationem, quando defectus citationis non eſſet totalis, *vt ait Card. Caualer. deciſ. 275. nu. 3. & vide deciſ. 411. num. 2. & 3. par. 1. recent. & prius deciſ. 128. num. 1. & dec. 555. num. 4.*

45 Extende ſeptimò procedere, quando nullitas prouenirer ex defectu Iuriſdictionis, dummodo tamen defectus non eſſet totalis Iuriſdictionis, ſed ſolùm in aliqua parte, *vt fuit dictum in Hiſpalen. beneficij 22. Aprilis 1611. coram Pāph.*

Sed quòd Rota non ſoleat arbitrium interponere, pro ſanatione examinis nulli, ex defectu Iuriſdictionis, etiam, quòd per partem fuiſſent data interogatoria, *fuit reſolutum in vna Peruſina de Alphanis coram Coccino Decano,* quæ licèt pluries fuerit repropoſita, nihilominus Rota nihil reſoluere voluit, *vt fuit dictum in Leodien. Decanatus 15. Ianuarij 1629. coram Pirouano.*

Vndè ego concordarem, quòd prima opinio procedat, quando defectus Iuriſdictionis eſſet modicus. Secunda verò, quando totalis, & ſic hoc pacto ſaluantur deciſiones pro vtraque parte, veluti ita de ſtylo ſeruari teſtatur quoq. *Marcheſ. de cōmiſſ. par. 2. cap. 1. n. 63. & c. 3. num. 35. Cæſar de Graſſ. dec. 4. in fine de reſcript. & Rota in Hiſpalen. beneficij 22. Aprilis 1611. coram Card. Pamph.*

Veluti quoq. eodem modo ſuſtineretur nullitas ex defectu mandati, ſi tamen defectus non ſit totalis, vt puta, ſi citatus fuerit procurator, ſed illius mandatum minus legitimè habuiſſe prætēderetur, *vt ait Rota dec. 680. n. 4. p. 2. rec.* Secus autem, ſi citatio fuiſſet facta procuratori mandatum non habenti, quia tunc arbitrium nō intraret, pro ſanando examine, veluti nō ſuſtineretur illud factum à Iudice remiſſoriali, poſt terminum in literis aſſignatum, ſiue ex defectu citationis prædictę, ad videndum iurare teſtes, tā neceſſariæ, *vt fuit dictum à Rota per Burattum dec. 324. per totam.*

46 Animaduertēdo in hoc, q̄ ſanatio nullitatis examinis teſtium non cenſetur conceſſa, ex eo ſolùm, quòd Papa remittit fidem teſtium arbitrio Rotæ, *vt ait Rota per Gregorium deciſ. 312. numero ſecundo.*

47 Secundò Arbitrium intrat ad cumulandum poſſeſſorium, cum petitorio, quando hincinde difficultates inſunt, ita ut illud turbidū, & offuſcatum reddatur, *Lancellott. latè tradit in par. 7. cap. 24. q. 19. & fuit dictum in Romana Cottinij 6. Martij 1606. coram Card. Sacrato, & in Romana Vineæ 6. Aprilis 1612. coram Coccino Decano, & latè fuit dictum in Sabinen. Iuris Paſcendi 5. Nouembris 1619. coram Card. Caualerio, & prius coram eodem in Romana hæreditatis de Alexijs Veneeis 24. Ianuarij 1614. quę eſt in 1. p. recent. deciſ. 557. num. 4. & in Lauretana Iuriſdictionis 2. Iunij 1631. coram Durano.*

48 Extende idē procedere etiā in poſſeſſorio ſummariſſimo manutentionis, *vt ait Rota in Vicen. Parrochialis 10. Decembris 1608. coram Manzanedo.*

49 Fallit tamen, quando turbiditas non adeſſet, quia tunc poſſeſſorium prius eſſet terminandum, *vt fuit dictum in Montis Faliſci Cappellaniæ 13. Ianuarij 1605. coram Cardinali Lancellotto, & in alia Narnien. confinium Veneris ſeptima Aprilis 1606. coram Coccino, quæ eſt in eius impræſſis deciſione 278. numero tertio.*

50 Et ideò magis procederet, quando prætenderetur ſpolium, vti Iudicium magis priuilegiatum, quàm aliud poſ-

poſſeſſorium, *vt fuit dictum in illa Romana Cottinij coram Card. Sacrato.* At ſecus ſi è contra nēpè, quando facilius poſſet terminari petitorium, *vt fuit dictum in dicta Lauretana Iuriſdictionis 2. Iunij 1631. coram Durano.*

51 Fallit ſecundò, quando poſſeſſorium eſſet ſolùm cognoſcendum, vigore alicuius Commiſſionis, quia tunc cumulatio non admittitur, etiam parte non opponente, *vt ait Veral. dec. 143. nu. 3. p. 3.*

52 Turbiditas autem ſatis apparere diceretur, veluti ſi pluries dubium ſuper manutentione fuiſſet propoſitum, & non reſolutum, quia talis non reſolutio infert diuerſitatem ſententiarum Auditorum in Rota, quod eſſet Turbiditatis argumentum, *vt ait Card. Seraph. deciſ. 705. num. 5. & ita quoque fuit dictum in dictis Vicen. & Sabinen.* Et tunc, quando cauſa ſpolij habet multas difficultates, & adeſt clauſula arbitrio, Rota ſolet ſuper petitorio cognoſcere, & interim ſequeſtrum in beneficio apponere, *vt fuit dictum à Rota per Burattum dec. 136. num. 1.*

53 Tertiò intrat arbitrium ad effectum ſuperſedendi in executione literarum Apoſtolicarum, quando adeſt legitimus contradictor, veluti, ſi pars aduerſa rem Iudicatam ad ſui fauorem haberet, & literæ nō eſſent iuſtificatæ, quia tūc contra talem legitimum contradictorem nō poſſet executiuè procedi, ſed ordinariè, itavt ille eſſet præferendus in ſententia, qui potiora iura foueret, *vt ait Cardinalis Seraphinus deciſ. 674. num. 4. & Rota deciſ. 567. num. 1. par. 2. in recent. quæ eſt in cauſa Tiraſonen. penſionis Veneris 20. Iunij 1614. coram Coccino, & coram eodem in Celſonen. Canonicatus Veneris prima Iunij 1607. quæ eſt in eius impræſſis deciſ. 347. num. primo, & in alia Paderbonen. Canonicatus Veneris 28. Nouembris 1608. coram eodem, quæ eſt in eius impræſſis deciſ. 431. nu. primo & ſeqq.*

Secus autem, quando eſſemus in executione iam facta, quia tunc arbitrium nō intraret, cum multa facta teneant, *vt fuit dictum in Barbaſtren. Decimarum Veneris 10. Nouembris 1623. coram Vbaldo,* Veluti eodem modo dicitur, quādo ageretur pro repetitione illius, quod indebitè fuit ſolutum, quia tunc arbitriū non intraret, veluti fieret, ſi ageretur de ſuſpendenda executione, Nam clauſula Arbitrio vim non habet retractandi executionem iam factam, ſed benè operatur ſuſpenſionem executionis fiendæ, *Rota per Burrattum in ſua deciſ. 138. & deciſ. 247. per totam.*

54 Quartò intrat arbitrium ad effectum, vt ſpoliator, qui de ſui natura non eſt audiendus, niſi purgato ſpolio, poſſit iſto caſu audiri, etiam eo non purgato, dummodo tamen nō ſit ſpoliator doloſus, & refectuatis expenſis, ac fructibus in fine litis, *vt ait Mohedanus deciſ. ſecunda de ſolut. Puteus deciſ. 4. eodem tit. & Rota in Toletana Parrochialis 13. Ianuarij 1595. coram Epiſcopo Pacen. & melius in alia Cæſenaten. de Aldinis Mercurij 9. Nouemb. 1609. corā Coccino Decano, quæ eſt in eius impræſſis dec. 496. n. 3.*

55 Extende hic obiter, quod quando ſpoliator non eſſet violentus, tunc non condemnatur in fructibus, niſi a die motæ litis, quod tamen declara procedere, quando ageretur principalitèr ad reſtitutionem alicuius rei, cuius fructus acceſſoriè venirent; ſecus autem, ſi principaliter ad fructus ageretur, & illos quis principaliter tāquam ſpoliatus peteret, prout fit in annuis præſtationibus, in quibus ſpoliatus poteſt petere in Iudicio poſſeſſorio iam ſubtractos, & ſic tunc faciēda eſſet condemnatio ad omnes penſiones iam decurſas, & ſubtractas, *vt fuit dictum in Cæſarauguſtana penſionis 18. Maij 1589. coram Gypſio, & melius in vna Mediolanen. fructuum Veneris 26. Maij 1589. coram Card. Platto.* Addendo in hoc propoſito, quod ſpoliator doloſus, & violentus, nulla præſcriptione, etiam centum annorum iuuari poteſt, quando tamē de dolo clarè conſtaret, *vt ait Card. Seraph. in dec. 1360. n. 2. & 15.*

56 Quintò intrat Arbitriū ad effectū retardandi Breuis executionem, ſi adeſſet probabilis dubitatio ſubreptionis, vel alterius ſimilis doloſæ qualitatis, *vt fuit dictum in Baren. Breuis 1. Martij 1610. corā Card. Caualerio;* Et ratio eſt, quia veluti clauſula illa (Arbitrio Rotæ) multū releuat de rigore Iuris, ita vbi probabilis dubitatio viget, executio per eā retardatur, *vt ait Creſcent. dec. 4. num. 3.*

de

de teſtib. Et ibi teſtatur, ita pluries fuiſſe deciſum *à Rota.*

57 Extende idem procedere, etiamſi adeſſet clauſula (ſublata, & decreti irritãtis) quæ in conſideratione minimè habentur, quando Breue non fuiſſet expeditum motu proprio Papæ, ſed ad poſtulationem partis, & propterea rectè poteſt de defectu ſubreptionis opponi, *vt ait Rot. per Puteum dec. 208. lib. 2.*

58 Sextò intrat arbitrium ad effectum retardandi ſolutionem penſionis, quando poſſeſſio, vel quaſi poſſeſſio exigendi non probatur, veluti eodem modo dicitur, quando non iuſtificatur illa conditio (dummodo remaneant centum pro Rectore) Item, quando dicitur, quòd contra conſentientem penſioni procedatur ad executionem, etiam literis non iuſtificatis, *vt ait Mobedan. deciſ. 331. & Guidob. deciſ.* 141. Et preſertim ſi obligatio Cameralis adſit, ilicèt illud tamen procedat, quando ſumus in gratia pura, at ſecus, quando eſſet conditionalis, *vt ait Rota per Cardin. Seraph. deciſ. 1017. num. 1. & ſeqq. & in Aſculana penſionis 23. Iunij 1593. coram Orano, & in Lauden. penſionis 24. Martij 1599. coram Penia, & in Foroſempronien. Penſionis 16. Decembris 1613. corã Card. Sacrato.*

59 Animaduertendo tñ, quòd ad docendũ de ſolutione penſionis, ad effectũ manutenendi in illius exactionis poſſeſſione, non ſufficit, quando de ea doceatur, ſolum per confeſſionem de recepto, quę regularitèr non probat contra tertium, & ſic contra ſucceſſorem in beneficio, ſed de ea plene conſtare debet, *vt fuit dictum in Vrbinaten. penſionis 20. Maij 1613. coram Card. Caualerio, quæ eſt in eius impræſſis dec. 249. n. 4. & dec. 389. n. 1. p. 1. diu. & in Cęſarauguſtana penſionis 30. Ianuarij 1589. corã Gyptio, & in Gerũden. penſionis Veneris 18. Decembris 1579. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impræſſ. deciſ. 436. num. 1. & in alia Pacen. penſionis 1. Decembris 1594. coram Card. Pamphilio.*

60 Sed ad faciliorem intelligentiã iſtius materiæ ſolutionis penſionis, quæ ſepè contingit, eſt recenſendus caſus illius *deciſionis in Foroſempronij penſionis coram Card. Sacrato,* Qui talis eſt. Nam ſcire debes, quòd D. Accorambonus illius Ciuitatis Epiſcopus prædictã Eccleſiã D. Canaulio reſignauerat, cum reſeruatione penſionis ſcutorum mille ducentorũ, qui D. Canaulius, cum poſtea eandem Eccleſiam reſignaſſet in manibus Sanctiſſ. ea occaſione, quòd ipſe officium ſigilli Pęnitentiariæ obtinuerat, & antequam D. Landus de eadem Eccleſia prouideretur, & poſtea prouiſus poſſeſsionem caperet, perſoluit D. Epiſcopo Accorambono in vna vice ſcuta 1200. pro integra, & finali duorum terminorum decurſorum, & non ſolutorum ſolutione, & in altera vicæ pro totali penſionis ſolutione alia ſcuta 200. perſoluit, ex quibus quidem ſolutionibus dictus D. Accorambonus prætendebat eſſe in quaſi poſſeſſione exigendi penſionem, etiam contra D. Landum ſucceſſorem, ita ut opus fuerit iudicium introducere coram Garzadoro de, & ſuper huiuſmodi manutẽtione exigendi penſionem contra eũ, à quo denique mandatum illud de manutenendo obtinuit, ſed cum ab eo D. Landus appellaſſet, idcircò Signatura cauſam Cardinali Sacrato, tunc temporis *Rotæ* Auditori, cum clauſula (ſine retardatione ſolutionis penſionis Arbitrio Rotæ) commiſſit. Vndè fuit diſputatum in Rota, an intraret arbitrium, ad effectũ retardandi ſolutionem prædictam, & tãdem affirmatiuè reſolutum fuit, ex eo quia ſolutiones illę à D. Canaulio factæ non fuerunt ſufficientes conſtituere D. Accorambonũ in ea quaſi exigendi poſſeſſione; Et ratio eſt, quia clarè apparebat prædictas ſolutiones data opera fuiſſe factas, detrahendo prius ſuã congruã, & expenſas, veluti probant teſtes, vltra, quòd aderat confeſſio eiuſdẽ D. Canaulii pro exoneratione propriæ conſcientię facta in mortis Articulo, cui maximè Domini detulerunt, nedum, ob legalitatem perſonæ, *iuxta tradita per Menoch. conſilio 39. num. 13. & ſeq.* Verum etiam, ob illius mortis infirmitatem quo fit, vt moribundus vti memor ſalutis æternæ mentiri non præſumatur, *Aymon. conſ. 6. nu. 51. & 62. & conſ. 158. n. 7. Rot. dec. vltima n. 13. par. 1. diuerſ. Hondedeus conſilio 9?. numero 88. libro primo & fuit dictum in Romana Societatis officij Mercurij 10. Decẽbris 1597. coram Cardinali Lancellotto Iuniore*

61 Quæ tantò magis procedebant Iuramento accedente, cum illud operetur, vt confeſſio probet, etiam quòd alias non probaret, *Felin. in cap. ſi cautio num. 25. de fid. Inſtrum. Rota deciſ. 669. num. 1. par. 1. diuerſ.* Et præſertim, quando nullũ cõmodũ Iuranti, nec ſuis hæredibus reſultaret, quia id facit præſumere, vt quis abſque ſpe lucri dolum non contrahat, nec ſibi futurum Iudicium manducare velit, *ad tradita per Surd. deciſ. 55. num. 10. & 11.*

62 Quibus præterea accedebat alia coniectura deſumpta ex litteris eiuſdem Domini Canaulij ad illius fauorẽ directis, in quibus mandabat, vt computa introituũ trãſmitteret, & deinde cõputis factis cum alio factore Domini Accorãboni ducatos mille retineret, & ſcuta 700, quæ ſupereſſent eidem ſolueret.

63 Rurſus prædicta ad fauorem D. Landi ſucceſſoris eò magis procedebant, quia penſio D. Accorambono reſeruata fuerat, cum clauſula (dummodo remaneãt mille pro Ordinario) ex quibus ergo ſequebatur, ꝙ huiuſmodi confeſſiones de recepto, non probarent quaſi poſſeſſionem exigendi, reſpectu integræ penſionis, etiam habito reſpectu ad congruam, Ordinario debitam, & præſertim, quia regularitèr confeſſiones de recepto non præiudicãt ſucceſſori, niſi fuerint adminiculatæ, *Rota deciſ. 700. num. 2. par. 1. recent. Achill. deciſ. 3. & 4. de confeſſ. & fuit dictũ in Cæſaraguſtana penſionis 30. Ianuarij 1589. coram Gipſio, & in alia Reatina, ſeu Firmana penſionis 15. Decembris 1599. coram Cardinali Pamphilio, & facit deciſ. 303. num. 8. & ſequentibus par. 1. recent. & dec. 177. num. 5. par. 2. diuer. & Card. Seraph. deciſ. 436. num. 6. & facit deciſ. 1. Achil. de Graſſ. de confeſſ.*

64 Sed tantum abeſt, quòd *in dicta Foroſempronij coram Card. Sacrato*, Adminicula concurrerent, quòd immò contrariæ probationes reſultabant, quæ tanquam veræ præſumptiuas tollebant, *Paris conſ. 98. num. 15. lib. 1. Corn. conſ. 85. num. 4. lib. 1.*

65 Et præcipuè, cùm in hac materia attendatur ſolùm animus, & voluntas ſoluendi, *vt ait Puteus deciſ. 273. lib. 2. Cæſar. de Graſſis deciſ. 76. num. 9. Rota dec. 397. p. 2. diuerſ.* Et voluntas, vel animus agentis colligitur ex modo, & forma procedendi, *vt ait Rota deciſ. 108. n. 3. par. 2. diuerſ.*

66 Vnde cum ex ſupradictis coniecturis appareret tales ſolutiones non conſtituiſſe Dominum Accorambonum in quaſi poſſeſſione exigendi penſionem, nec minus talem poſſeſſionem vllo modo probare, propterea, *Rota reſpondit ſub dicta die 16. Decembris 1613. in dicta Foroſempronij penſionis coram Card. Sacrato*, Intrare arbitrium pro retardatione ſoluendæ integræ penſionis ſcutorum 1200.

67 Declara tamen id, quod fuit dictum de confeſſionibus de recepto, quæ non conſtituant in quaſi poſſeſſione exigendi penſionem, non procedere, quando in confeſſionibus hæc vèrba adeſſent, quòd ſcilicèt Dominus Petrus pro termino penſionis, tunc decurſo, actualiter habuit, & recepit à Domino Marco &c. preſente, & ſoluente ſcuta centum, & in altera ſolutione adderentur alia verba, ſcilicèt à Domino Marco præſente, ſoluente, exburſante in tot Zechinis, & Vngheris aureis, quæ quidẽ ſolutiones iſto modo diuerſis temporibus factæ, benè ſufficiunt, pro acquirẽda poſſeſſione, ad effectũ manutenſionis obtinendæ; Quinimmò, etiam vnica erit ſufficiens, pro ea acquirenda, *vt fuit deciſum in Fauentina penſionis Mercurij 23. Ianuarij 1619. coram Pamphilio*,

68 Et ratio eſt, quia ex dictis verbis (Præſente ſoluente, & exburſante &c. in tot Zecchinis, & Vngheris aureis) nil aliud Horatius videbatur voluiſſe dicere, niſi quòd in ſui præſentia pecuniæ actualiter numeratæ fuere, & per conſequens, talis confeſſio non dicitur ſimplex confeſſio de recepto, ſed ex ea dicitur verè probata neceſſaria numeratio, tempore confeſſionis prædictæ, & ex legalitate Notarij valdè coadiuuata, *veluti fuit dictum in cauſa Bononien. cenſus 24. Aprilis 1600. coram Card. Pamphilio, & in iſtis terminis fuit ita quoque re reſolutũ in Terdonen. penſionis 17. Iunij 1616. & 16. Ianuarij 1617. coram Vbaldo, & ita quoque fuit poſtea deciſum in eadem Fauentina penſionis Luna 16. Decembris 1619. coram eodem Card. Pamphilio*, Et ibi

ibi omnibus e contrarijs exaduerſo deductis, pulchrè reſpondet, quæ per te videre poteris, quia ibi, *in illa Fauentina præcedenti Rota infinitos Doctores allegat.*

69 Contrarium licèt videatur, tenere eademmet Rota, *in vna Ianuen. pecuniaria 15. Aprilis 1611. coram Card. Lancellotto Iuniore*, Vbi habetur prædicta verba per neceſſe numerationem præſente notario factam non importare.

70 Sed huiuſmodi ſecunda opinione minimè obſtante, *Rota in dicta Fauentina penſionis 16. Decembris 1619.* Concludit primam opinionem eſſe veram, & ſic ex prædictis verbis veram, & actualem numerationem deprænhendi, & primo, quia nedum in illa Ianuen. illa verba non aderant, nempè actualiter præſente, ſoluente, & exburſante, & quæ ſequuntur, verùm etiam, quia ibidem agebatur de defendendo Inſtrumento à falſitate, & propterea interpretatio erat ſumenda, quòd ea verba nō eſſent inferenda ad cõfeſſionem, ſed quod potius importarent veram ſolutionem, tunc præſente Notario factam, mediante conſignatione cedulæ banchariæ, quæ vim ſolutionis habet; vt dicam in verbo Bancharia cedula, *& ita firmauit Rot. ibi corā Pāphilio in dicta Fauentina penſionis 16. Decembris 1619.* Et propterea, videmus, in hoc propoſito, q licèt in cõtractu cenſus ſolutio in pecunia numerata requiratur pro forma, ex cõſtitutione Pij Quinti, nihilominus ſufficit ſolutio per cedulā banchariā *vt ait Rot. apud Cinciū de cēſibus dec. 103. n. 7. & dec. 281. & plures alias deciſiones Rotæ refert idem Cincius in p. 2. cap. 1. q. 1. articulo 7. num. 14. & Rota deciſ. 536. num. 3. par. 1. in recent.*

Quod tamen declara verum, ſi creditor recipiendo cedulam extingueret debitum, per viam nouationis, vel per modum delegationis, aut extinctionis debiti, veluti, quando creditor reciperet cedulam inſolutum, caſſando inſtrumentū debiti, vel faciendo, ſe creditorem deſcribi in libro Campſori, qui cedulam cõfecit, at ſecus, quando dicta cedula ſolùm contineret promiſſionem ſoluendi, quia tunc potius diceretur quædam obligatio pro maiori creditoris ſecuritate, quàm pro reali ſolutione, *vt fuit dictum in vna Romana domorum primæ Decembris 1616. coram Card. Pamphilio, & in Romana pecuniaria 15. Iunij 1620. coram Cardinali Veroſpio & in Interamnen. cenſuum 27. Ianuarij 1623. coram Pirouano, & in alia Romana pretij Vaccarum 28. Iunij 1623. coram Nauarro, & Rota deciſ. 244. num. 7. par. 4. diuerſorum & per Cardinalem Seraphinum in ſua deciſ. 1419. num. ſecundo, & in alia Romana Electionis puellæ Lunæ 14. Decēbris 1620. coram Buratto.*

71 Declara tamen prædicta non eſſe vera, quando teſtes extarent, qui dictam veram, & actualem numerationem excluderent, quia tunc præſumpta ſolutio ex dictis verbis reſultans non iuuaret, vt animaduertit Rota ibi ſupra, de menſe *Decembris coram Pamphilio.*

72 Extende primò dictū illum caſum etiā procedere, vt ſcilicet Arbitrium intret ad retardandum ſolutionem penſionis, quando ea fuit reſeruata ſub conditione, quæ non ſit iuſtificata, *vt fuit dictum in Lunen. Sarzanen. penſionis 30. Ianuarij 1612. coram Card. Caualerio.*

73 Subextende idem procedere, etiam contra eum, qui reſeruationi penſionis conſenſit, quia conſenſus cum ſit conditionalis, ideo cōditio nil ponit in eſſe, *l. cedere diem, & ibi DD. ff. de verbor. ſignif. & Rota ibi ſupra coram Card. Caualerio.*

74 Extende ſecundò idem procedere, quando penſio fuiſſet reſeruata ad tempus, quod nondum aduenisset, quia tūc arbitrium intraret, pro retardatione ſolutionis, quamuis adeſſet quaſi poſſeſſio exigendi; *vt fuit dictum in Collubricen penſionis 6. Iulij 1614. coram Manzanedo*, Veluti quoque illud intraret, quādo penſionis reſeruatio redderetur turbida, *vt ait Rota penes Burat. in ſua deciſ. 591. num primo, & ſequen. & ibi per Addent. ſub num. 10.*

75 Extende tertiò, quòd arbitrium intret, pro retardanda penſionis ſolutione, quando agitur contra alium, quàm ſucceſſorem illius, qui penſioni conſenſit, quia contra illum litteræ reſeruationis penſionis exequi non debent, ſi de illius malo Iure conſtaret, *Rota deciſ. 167. par. 3. diuerſ. Acchill. deciſ. 6. num. tertio, & deciſ. 9. de penſio. Guidob. deciſ. 138. incipien. Albertus Vicedominus, & fuit dictum*

ctum

Digitized by Google

ctum in Cæſaraugustana penſionis 20. *Decembris* 1591. *coram Penia.*

76 Veluti in ſimili dicitur de via executi ua ratione pacti competen. quæ non datur contra ſingularem ſucceſſorem à paciſcente cauſam non habentem, *vt ait Negus de pignor. par.* 4. *num.* 20. *& fuit ita deciſum in Tiraſonen. penſionis* 20. *Iunij* 1614. *coram Coccino.*

77 Extende quartò, quòd Arbitrium intret pro retardanda ſolutione, quando de extinctione penſionis conſtaret, quia non entis nullæ ſunt qualitates, *Rota in Mediolanen. penſionis* 5. *Nouembris* 1607. *coram Card. Marcomontio.*

78 Septimò intrat arbitrium pro relaxanda declaratoria, quãdo quis, ob aliquod impedimentum, quod ipſemet præſtet, intimari non poteſt, *vt fuit dictum in Agrigentia beneficij* 1. *Iulij* 1613. *coram Pamphilio.*

79 Cuius autem deciſionis talis eſt, Dominus Dominicus Piouanus præſtitit impedimentũ, ne contra eũ in partibus mandatum Rotale de immittendo, ad fauorem Varoni conceſſum exequeretur, Ideò fuit habitus recurſus ad Signaturam Sanctiſſimi, quæ reſcripſit cum clauſula (Arbitrio Rotæ) Vndè diſputato dubio, an illud intraret, Rota affirmatiuè reſoluit, quia cum D. Dominicus impediret, ne ſibi illud mandatum Rotale intimaretur, propterea in illius odium pro intimato haberi debebat, *iuxt. text. in cap. quoniam frequenter §. Porro, & ibi gloſ. in verbo impedit, vt lit. non conteſt. Creſcent. deciſ.* 18. *de ſent. & re iudic.* Quæ loquitur in terminis executorialium, quæ non poterant intimari, ob impedimentum partis, ad quod facit, *deciſio Rota in Pampilonen. Parrochialis de Arſas* 4. *Martij* 1618. *coram Vbaldo.*

80 Extende primò idem procedere in latitante, qui pro citato, & intimato habetur, vt dicam in verbo citatio, & per hoc latè *ait Myſing. in ſua centur.* 2. *obſeruat.* 91. *per totam.*

81 Extẽde ſecundò idem in ſimili procedere in impedimẽto, ne poſſeſſionẽ quis capiat, quia pro poſſeſſore habetur, & ſic diſtributiones lucratur, *vt fuit dictum in Toletana Canonicatus* 5. *Nouembris* 1610. *coram Cardinali Lancellotto Iuniore.*

82 Extende tertiò idem procedere de Canonico, cui à Capitulo fuit denegata poſſeſſio, qui pro admiſſo haberetur, ad effectum gaudendi prærogatiuis, & emolumentis aliorum Canonicorum, *vt fuit dictum in Pacen. Canonicatus* 27. *Iunij* 1612. *corã Manzanedo, & in dicta Toletana Canonicatus corã Card. Lancellott.*

83 Extende quartò pari modo procedere in Equite Hieroſolymitano, ne faciat ſuas Carauanas impedito, qui dicto impedimento non obſtante antianitatẽ acquirit à die proteſtationis, per eum factæ, quæ neceſſario eſt facienda, ſuper eo, quòd ſcilicet per eum non ſtabat, quominus ſuas Carauanas faceret, aliàs non dormientibus, ſed vigilantibus iura ſubueniunt, Item, quia proteſtatio tamquam voluntatis, & animi proteſtantis declaratio ius ſuum præſeruat, *vt fuit dictum in Ciuitaten. habitus* 19. *Nouembris* 1608. *coram Manzanedo, & apud Gregorium Decimum Quintum dec.* 341. *num.* 1. *&* 2. *& eſt deciſ.* 567. *in fine par. prima recent. Roland. conſ.* 69. *num.* 39. *lib.* 4. *& Maceraten. var. reſolut. reſolut.* 57. *num.* 7. *lib.* 1.

84 Extende quintò procedere, quòd regulaitèr pro facto habetur id, quòd fieri debebat, ſi per eum ſtetit, quominus fieret, & ideò ſolutio pro facta habetur, quãdo ſtat per eum, cui erat facienda, quin fiat, *vt ait Surdus conſ.* 117. *num.* 9. *& conſ.* 374. *num.* 7. *& conſ.* 533. *num.* 8. *lib.* 4. Et veluti eodem modo dicicitur de conditione, quæ pro adimpleta habetur, quando ſtat per aduerſarium, quominus adimpleatur, *vt fuit dictũ à Rota per Burattum deciſ.* 5. *num.* 9. *&* 13. vbi propterea ait, quòd locator operarum facto conductoris impeditus, poteſt illius mercedem conuentam petere, etiã, quòd operas ſuas non præſtiterit.

Subextende prædicta eodem modo quoque procedere in præſtante impedimentum, nè teſtis examinetur, quia tũc pro legitimè examinato habetur, *vt dixi ſuperius ſub nu.* 43. *per dec. Gregor. XV.* 327. *num.* 8. *& ſeq. & dec.* 498. *in fine.*

85 Extende ſexto idẽ procedere in reddenda ratione, quæ habetur pro reddita, quando ſtat per eum, cui erat reddẽda, quominus reddatur, *vt ait Cephal cõſ.* 7. *num.* 6. *libro primo cum ibi allegatis.*

Decla-

86 Declara tu tamen prædicta procedere ſolùm in præiudicium præſtantis impedimentum, non autem alicuius tertij, *iuxt. trad. per Gonzal. ſuper regula* 8. S. 3. *num.* 38. *& ſeqq.*

Extende hic obiter ea, quæ fuerunt dicta de præſtante impedimento, vt aliquid non fiat, procedere, & è conuerſo in promittente factum alienum, quæ enim promiſſio licèt reſoluatur in promiſſionem facti proprij, tamen ille liberatur, ſi diligentiam, & curam adhibeat, vt promiſſa ſuccedant, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ.* 64. *num.* 1. *& ibi per addentem*, Qui ad id corroborandum infinitos allegat, *& prius fuit dictũ in Peruſina dotis* 5. *Decembris* 1607. *coram Attrebaten. Manzanedo, & in Signina Caſtrorum* 3. *Aprilis* 1615. *coram Buratto, quam allegat, & ſequitur Gratian. lib.* 4. *diſcept. cap.* 726. *num.* 12. *& Rota per per Gregorium deciſ.* 241. *num.* 8. *& prius in Romana Palatij* 7. *Maij* 1590. *coram Bubalo, quæ eſt apud Marcheſ. de comiſſ. par.* 1. *fol.* 728.

Subextende prædicta adeò procedere, vt propterea promittens ſe facturum & curaturum excuſetur à pœna, & intereſſe, ſi fecerit quicquid potuit, licèt effectum non habuerit, *vt dicunt Doctores allegati à Ferentill. in addit. ad dictam deciſionem Buratt.* 64. *num.* 15. *& ſeq. & addens ad Gregor. d. deciſ.* 241. *n.* 8.

Et in materia mariti, quòd ſcilicèt excuſetur per diligentiam factam cum vxore, vt bonis paternis, & maternis renunciaret, iuxta illius promiſſionem, *ait Grat. lib.* 4. *diſcept. cap.* 726. *num.* 6. *&* 12. *Affl. dec.* 295. *Boer. dec.* 3. Dicentes id procedere, non obſtante iuramento, at ſecus, ſi adeſſet obligatio Cameralis.

Quinimmo rurſus extende idem procedere, etiam, ſi ille promiſiſſet ſe operaturum cum effectu, ſecundum aliquos *allegat. ab Addente ad dictam dec. Buratt.* 64. *num.* 17. Sed Fontanella ait contrariũ eſſe verius, ſubdens eam promiſſionem cum effectu facere, vt quis ad pœnam, & intereſſe teneatur, licèt tamen addens ad Burattum ibi ſupra cõcludat, primam opinionem eſſe communem, & vſu receptam ex ſententia Cardinalis Manticæ, Pariſij, & Eugenij, ſed ego illi opinioni Fontanellæ magis inhæreo, quia appellatione actus promiſſi intelligitur de valido, & perfecto, veluti dixi in verbo Actus, & ſine vlla difficultate, quando colligeretur ex verbis ſtipulantem voluiſſe teneri ad pœnam, & intereſſe, ſi effectus non ſequatur, veluti, etiamſi eſſet appoſitum pactum reſolutiuum, ſi quis quolibet anno non preſtiterit cautionem, ſiuè ſi dixerit aliàs velle teneri de proprio, aut ſi promiſerit, releuare aliquem indemnem, quia iſtis caſibus, quis ſola diligentia adhibita, non excuſatur; Immo talis abſque interpellatione in mora conſtituitur, quando tamen dies expreſſa, vel tacita eſſet adiecta, alias ſecus, *vt fuit dictum à Rota per Burattum dicta deciſ.* 64. *num.* 5. *& ſeq. & cæteri Doctores allegati ab addente*, Vbi quamuis alleget Doctores, qui tenent, quòd pro adimplemento vnius ſufficiat, quòd actus fiat abſq. quòd ſit validus, ego tamen contrarium puto verius ex prædicta ratione, nempè, quia appellatione actus ſemper intelligatur de valido, & perfecto, & præſertim, quando alter cõtrahens non fuiſset aliàs contracturus, & ſic illud cauſam finalem reſpiceret, *vt dixi in verbo Adimplere in principio, & prius in verbo Actus.*

Extende ea, quæ fuerunt dicta ſuper eo, quòd ſola diligentia non ſufficiat in promittente factum alienum, multò magis procedere, ſi dictus promittens vellet ex illa promiſſione actionem aliquam deducere, quia tunc non liberaretur per ſolam diligentiam, ſed eſset neceſsarius effectus promiſſionis, & ideò videmus, quòd ſi fuerit facta promiſſio marito de dote, ea conditione, vt faceret renunciare iura ſuæ vxori competentia, tunc ea renunciatione non ſecuta, non poſset maritus ad dotem agere, *vt ait Card. Caualerius deciſ.* 64. *num.* 2. Vbi habetur, non eſse veriſimile tantam dotem promiſiſse, ſi cum effectu renunciatio non fuiſset facta, idemq. fuit reſolutum *in Anconitana dotis* 3. *Maij* 1606. *corã Cardinali Pamphilio, & Franch. deciſ.* 624. *& eſt dec. Gregor.* 241. *num.* 5. *& in addit. num.* 8. *in fine.*

87 Octauò intrat arbitrium ad ſanandam nullitatem ex defectu citationis, quando defectus non eſset totalis, *ad tradi-*

ta per Vantium de nullitate, tit. 14. & vltimo num. 124. Roman. conſ. 100. Veſtr. in ſua praxi lib. 3. cap. 1. num. 6. Rota deciſ. 11. de dolo, & contumac. in nou. & dec. 259. n. 8. par. 2. diu. Et in terminis iſtius clauſulæ Sanatoriæ Arbirrio Rotæ, *fuit dictum in Cremonen. penſionis 19. Ianuarij 1605. coram Card. Sacrat. & in alia Ferrarien. affictus 9. Decembris 1613. coram Dunozetto,* Vbi Eminentiſſimus Cardinalis Eſtenſis, qui debebat citari ad valuas Eccleſiæ maioris, fuerat citatus ad Valuas Palatij, non relicta copia citationis, ſed procurator comparue rat dando interrogatoria, vnde cum talis defectus non eſſet totalis, viſus fuit ſanabilis, ex quo citatio non ad alium finẽ fuit reperta, quàm vt aliquid ad notitiã citandi perueniat; & propterea dici ſolet, quòd certus amplius certiorari non debet, *text. eſt in l. eum, qui ff. de reg. Iur. Cabalin. de euict. §. 3. nu. 2. Creſcent. deciſ. 2. de dilat. pulchrè ait Beltramin. ad deciſ. Gregor. 575. Aegid. in ſua deciſ. 59. Gomes in cõpend. Signaturę fol. 521. & Rota in Catanien. illegitimitatis. 29. Maij 1598. coram Orano.*

88 Extende prædicta procedere, etiamſi aliàs in citando certa præciſa forma tradita fuiſſet, quia ea ſatis dicitur adimpleta, ſi per æquipollens adimpleatur, *Vitalin. in Clement. cauſam §. Intimatio nu. 24. de elect. Puteus deciſ. 252. lib. 2.*

89 Nonò intrat arbitrium pro abſolutione à cenſuris, quando æedem nullirèr, & iniuſtè fuerunt decretæ, & relaxatæ, *vt fuit dictum in Bonen. penſionis 24. Ianuarij 1614. coram Dunozetto.*

90 Et ad id nota, quòd, ſi verbigraria, cenſuræ, ſiue excomunicatio fuerit lata contra pauperem, nihilominus ea valeret, etiam, quòd paupertas ſit notoria, licèt ramen probara poſtea paupertate ſententia ſit retractanda, *iuxta text. in cap. à nobis de ſentent. Excomunic. Gratian. in ſua deciſ. Marchiæ 36. num. 8. & ſeq. vbi alios allegat.*

91 Decimò intrat arbirrium ad effectum procedendi ad vlteriorem executionem, quando cõſtat de bono Iure, licèt poſſeſſio capta in vim executorialium fuerit nullirer capta, *vt fuit dictũ in Firmana Iuriſpatronatus 15. Ianuarij 1614. coram Coccino Decano,* Vbi fuerit capta poſſeſſio in vim executorialium, non ſeruatis terminis de ſtylo Rotæ ſeruari ſolitis, & propterea poſſeſſio videbatur nulla, & attentata, *Mandoſ. de comiſſ. in cõmiſſ. execut. quæſt. 24. Creſcent. deciſ. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ. Caſſador. deciſ. 6. n. 10. de conſ. poſſeſſ. & propr. Rota deciſ. 758. num. 2. par. 3. diuerſ.*

92 Verùm, quia Papa reſcripſerat, vt reiectis nullitatibus, arbitrio Rotæ, ad vlteriorem execurionem procederetur, ex eo, quia conſtabat de bono Iure, idcircò placuit Rotæ reſpondere, Arbitrium intrare, Et ratio eſt quia, cum executio fuerit benè, licet nõ legitimè facta, ideò ſi fuiſſet reuocata, & de nouo poſtea in continenti eſſet concedenda, vtique ad tollendos circuitus, ea debebat confirmari, & non reuocari, *Goz. conſ. 21. nu. 31. Alex. conſ. 81. num. 5. lib. 7. Decius conſ. 449. num. 13. Curt. Iun. conſ. 127. num. 5. Aymon. conſ. 46. num. 7. & cõſilio 65. num. 4. & conſ. 140. num. 9. & Rota per Caputaquen. deciſ. 175. par. 3.*

93 Et prædicta eò magis procedere debent, ſtante facultate Rotæ, quæ multum de rigore Iuris detrahere poreſt, & præſertim æquitate, vel alia rationabili cauſa ſuadente, *Creſcent. deciſ. 4. num. 3. de teſtib. & pluries fuit dictum à Rota, vt ſuperius dixi, & ſignanter in vna Genuen. Viridarij 6. Nouembris 1595. coram Cardinali Seraphino.*

94 Et præcipuè, quia in illa cauſa ſentẽtia fecerat tranſitum in Iudicatum, & propterea poterat ad executionem procedi, abſque alia obſeruatione dictorum terminorum, ad docendum de appellatione, ac illius legitima proſequtione &c. *vt per Innoc. in c. ex noſtræ de appellat. Lancell. de attentat. appellat. pend. num. 34. Franc. Marc. dec. 283. n. 1. & 2. p. 1.*

95 Vndecimò intrat arbitrium ad effectum, vt non retardetur proceſſus ad vlteriora, ex benignitate Rotæ, quando attentata integrè non fuerunt purgata, *Lãcellott. de attentat. par. 3. cap. 29. ſub nu. 23 de purgat. attentat. & fuit dictum in Aſtoricen. reſidentiæ 31. Ianuarij 1613. coram Coccino Decano.*

96 Extende primò eò magis procedere, quando expenſæ illius Iudicij attentatorum, adhuc nõ eſſent liquidæ, quia tunc non impeditur proceſſus ad vlteriora

idem

idem Lancellot.p.3.cap.31.num.166.de pœn.attentat. & præſertim ſtante clauſula (Arbitrio Rotæ) vt fuit dictum in dicta *Aſtoricen.coram Coccino*, & præſertim, quando per aduerſarium ſtaret, quo minus expenſę liquidarentur, vt fuit dictum in dicta *Aſtoricen. coram Coccino*.

97 Extende ſecundò, eò facilius procedere, ſi fieret oblatio de ſoluendis expenſis, facta earum liquidatione, vt fuit dictum in *Hiſpalen. fructuum* 24. *Feb.* 1584.*coram Card.Seraph.quæ eſt in eius impreſſ.dec.*655. *n.* 2.

98 Subextende idem procedere, veluti ſi eſſemus in purgatione ſpolij, quę a pari procedit, cum illa attentatorum, vt ait *Rota per Mohedan. dec.*311.*incipien. Cruciferorum*, vbi ait, quod eo caſu oblatio ſufficeret, *idem Seraph. dict. dec.* 655.*n.*3. & ibi rationem differentiæ aſſignat.

99 Extende tertiò, quòd intret arbitriũ ad effectum reſeruandi reſtitutionem fructuum in fine litis, ſtãte paupertate, vt fuit dictũ a *Rota in Cæſenaten.de Aldinis* 9.*Decemb.* 1609. *coram Coccino*, *quæ eſt in eius impreſſ.dec.*496 *num.* 3. Et ratio, quæ ibi aſſignatur ea eſt, quia cum arbitrium debeat ab æquitate regulari, ideò omnis æquitas ſuadet, quòd ſtante paupertate, quis audiatur reſeruatis fructibus, cum pręceptum ad impoſſibile non extendatur, *Rota in Elien. præceptoriæ* 5. *Iunij* 1609 *coram Manzanedo*. aliàs pauper licet bonum ius foueret, nihilominus cauſam deſerere cogeretur, vt benè ait *Maſtot.var.reſolut.lib.*1.*cap.*6.*num.*33. vbi teſtatur, quod ſtante paupertate Signatura ſolet reſcribere, dimiſſa poſſeſſione tantum, reſeruatis fructibus, & expenſis in fine litis, conſtito de paupertate, & quòd paupertas ſit maximè conſiderabilis in hac materia, ait *Rota deciſ.* 63.*in fine p.*2.*in recent.*

100 Sed nota tamen, quòd paupertas regulariter non ſuffragatur, ad hoc, vt quis audiatur ante purgatum ſpolium; ſecus tamen eſt ſtante clauſula (Arbitrio Rotæ) *vt ait Coccin. ibi ſupra nu.*7.

101 Contrarium tamen eſſet ſtante clauſula (Parito Breui) quia illa requirit paritionem, etiam reſpectu fructuum, & ſic eo caſu oblatio de reficiendo expẽſas, ſiue fructus, poſt eorum liquidationem non ſufficit, ſed in effectu debent reſtitui fructus, vt tollatur iuriſdictionis ſuſpenſio. Et ratio ea eſt, quia in primo caſu iuriſdictio non eſt conditionalis, veluti in ſecũdo, vt ait *Sarnen.dec.*15 *lib.primo, & Anton. Auguſtin. de fructibus in repert. allegat. a Rota ibi ſupra num.* 3. *coram Card Seraph. dicta dec.* 655.

102 Et propterea ad id notandum erit, quod Rotæ practica eſt, vt petens procedi ad vlteriora vigore Breuis habentis clauſulam (Parito, &c.) prius fructus liquidet, vel ab eo impetretur commiſſio, quod Iudici præfigatur terminus ad liquidandum, quo elapſo procedatur ad vlteriora in negotio principali, quod denegandum non eſſet, ſi conſtaret de calumnia liquidare negligentis, veluti teſtatur de huiuſmodi practica Rotæ, *Cardin. Seraphin. vbi ſupra num.*4.

103 Secus verò, ſi eſſemus in clauſula (Parito iudicato) quæ ex ſtylo Signaturæ dari non ſolet, niſi in eo caſu, vbi adſunt tres conformes, non autem quando vnica tantum ſententia adeſſet, *vt ait Rota in Romana Molendini coram Coccino, quæ eſt penes Marcheſan.de commiſſ. tom.*2.*fol.*247. *& in alia Placentina beneficij* 1.*Iunij* 1615. *coram Veroſpio, & in Vallis Oletana Exemptionis* 14.*Martij* 1616.*coram Pirouano, & in Barbaſtren.pecuniaria* 1.*Iunij* 1616. *coram Andrea*. Et propterea Rota ſemper reſpondet pro arbitrio, quando res iudicata non prouenit ex tribus ſententijs, licèt etiam adeſſent duæ, quę ex Statutõ loci, vt eſt in Vrbe facerent rem iudicatam, veluti ſignanter fuit dictum in *Vallis Oletana, & Barbaſtren. coram Pirouano, & Andrea*.

104 Et ratio eſt, quia tres ſententiæ cõformes ſemper arguunt maiorem cauſæ cognitionem, quam duæ, vel vnica tantum, quod enim conſiderari ſolet ad effectum executionis, iuxta tradita per *Gabriel. concluſ.* 1. *nu.* 37.*tit.de execut.rei iudicat. & ita ponderauit Rota in ſupra allegat.deciſ.* & plura de hac clauſula Parito, &c. quando in commiſ-

miſſionibus ſoleat apponi à ſignatura, latè tradit *Mareſcott. var. reſol. lib. 1. cap. 86. & Marta de clauſul. vbi plures deciſiones Rotæ cumulat circa effectus iſtius clauſulæ.*

Immo quòd pauper etiam ſtante reſcripto (reſectis expenſis, & aſſecurato iudicio arbitrio Rotę) audiantur licet nõ facta ea aſſecuratione, ſed quod fructus, & expenſæ in fine litis reſeruentur, iuxta ſtylum Rotæ, & fuit dictũ *à d. Rota per Buratt. dec. 320.*

Et ad hoc nota, quòd pauper quis dicitur regulariter arbitrio Iudicis, vt ait idem *Buratt. deciſ. 15. & ibi in addit. ſub litt. B.* Animaduertendo tamen quòd paupertas non in genere; ſed in ſpecie probetur, habito reſpectu ad reſtitutionem expẽſarum, *vt fuit dictum à Rota per eundem Burattum in ſua deciſ. 41. num. 5. & ibi per addent. concord. adducuntur ſub litt. C. & in deciſ. 208. num. 8. & deciſ. Sicil. 18. num. 6.*

Et ratio prædictorum ea eſt, quia impoſſibile non ligat præceptum, vt ait *Mareſcott. var. reſol. cap. 86. num. 33. lib. 1. & Rota per Gregor. deciſ. 261. num. 5. & per Coccin. deciſ. 496. & in alia Elnen. præceptoriæ 5. Iunij 1609. coram Manzanedo.*

105 Duodecimo intrat arbitrium ad effectum retardandi proceſſum ad vlteriora pendente termino remiſſoriæ, quando probatum fuit per ſcripturas, & alias concludentes, probationes, articulos remiſſoriales iam cõceſſos fuiſſe irreleuantes, vt fuit dictum in *Hiſpalen. legitimitatis 28. Apr. 1614. coram Card. Sacrato.*

106 Caſus autem illius deciſionis erat talis; Dominus Franciſcus de Varte productis articulis obtinuerat remiſſoriam in ſecunda inſtantia, cum retardatione proceſſus, quo ſtante pars aduerſa productis quibuſdam iuribus, ex quibus irreleuantia, & calumnia dictorum articolorum detegebatur, adiuit Signaturam Sanctiſſimi, ad hoc, vt mandaret ad vlteriora procedi, ac ſi remiſſoria data non fuiſſet, ſine retardatione proceſſus, &c.

Verum quia Sanctiſſimus reſcripſerat (Arbitrio Rotæ) ideò diſputato dubio, ſuper eodem arbitrio, illud demum intrare reſolutum fuit, ad effectũ, vt non retardetur proceſſus; & ratio eſt, quia licèt arbitrium reguletur a iure, & de iure pendente dilatione officium Iudicis conquieſcat. *c. ſignificante, & ibi gloſ. & Franc. num. 15. de appellat. l. ſiue pars, C. de dilat. Bart. in l. Generaliter, § his in fine, C. de reb. Eccl. non alien. Accoromb. deciſ. 30. Put. deciſ. 156. lib. . Franc. Marc. deciſ. 42. num. 1. par. 2. & ita fuit dictum in vna Valentina Gabellæ 4. Decembris, & 29. Iunij 1596. coram Card. Pamphilio.*

107 Nihilominus per illud arbitrium remittitur multum de rigore iuris, ita vt ex aliqua iuſta cauſa, ab eo recedi poſſit, vt latè per me ſuperius fuit deductum. Cauſa enim in illo caſu aderat, quia ſtante irreleuantia probationum illæ fruſtra expectabantur, & propterea habemus regulam; quòd ſcilicet fruſtra dilatio conceditur, ad illud probandum, cuius expectatio, & finis potius diſpendium, quàm commodum vtrique parti eſset allaturus, vt ait *Rota per Gregor. deciſ. 184. num. 4. & docet gloſ. in text. cap. cum contingat in verbo Nihilominus, & ibi Bald. de offic. delegat. Butr. in cap. peruenit num. 2. in fin. qui fil. ſint legit. Caſtrenſ. in l. ad probationem num. 5. C. de probat.*

108 Fallit tamen illa regula, quòd ſcilicet officium Iudicis conquieſcat pendente dilatione, quando ea, quæ conceduntur dilationi non repugnant, vt fuit dictum in illa *Valentina Gabellæ coram Card. Pamphilio.*

109 Extende prædicta eò magis procedere, quia ibi per proceſsum ad vlteriora non tollebãtur probationes, cum remaneret tertia inſtantia, in qua poterat in omnem euentum de illis ratio haberi.

110 Decimotertio intrat Arbitrium, quando in petitorio ex iuribus productis & ex alijs probationibus de bono iure conſtaret, *Alex. conſil. 54. num. 3. lib. 5. Aymon. conſ. 182. num. 14. & 341. num. 16. Natta conſ. 591. num. 7. lib. 3. Capicc. deciſ. 69. num. 13. Rota deciſ. 99. num. 6. par. 1. diuerſ.*

111 Decimoquarto, intrat arbitrium pro reiectione attentatorum, quando illa ſunt turbida, vt ait *Cæſar de Graſſ.*

deciſ.

dec.3.n.9.de appell.Lancellott. de atten tat.p.3.c.2 ſ.p.1.n.60.& 61.& ita fuit di ctum *in Cæſaraugustana diſmembrationis* 23 *Ianuarij* 1610. *coram Cardin. Sacrato.*

112 Extende primò, quoq; procedere quando attentata à negotio principali penderent *Capic. dec.72.& dec.209. num.4. Paleott.dec.210. Lancellott. de attentat.dicta par. tertia cap.24.quæſt. 19.& ita fuit dictum in dicta Cæſaraugust. diſmembrationis coram Sacrato.*

113 Extende ſecundo, quando conſtaret de malo iure petentis attentatorũ reuocationem, quinimmo ſufficeret eſſe veriſimile ius parti non competere, *vt ait Caſſ.d.dec.4.num.4. verſ. vel ſatis veriſimile de reſtit. ſpoliat.* Rota *dec.7. vt lit. pend. in antiq. idem Lancellott. in dicta tertia par. cap.24. quæſt.31. num.8.* & Rota *in dicta Cæſaraugust. coram Sacrato.*

114 Regula modo hic incipit illorũ caſuũ, in quibus arbitriũ non intrat, & primo, illud nõ intrat, ad effectũ, vt procedatur ſine retardatione ſolutionis penſionis, qñ ſumus in trãslatario, qui nõ eſt in quaſi poſſeſſione exigendi penſionem, & agitur contra ſucceſſorem in beneficio, qui penſioni non conſenſit, & gratia transferentis, non eſt iuſtificata, per translationem, veluti fuit reſolutum *in Lauden. penſionis* 29. *Martij* 1599. *coram Penia, & prius in alia Aſculana penſionis* 23. *Iun.* 1593. *coram Orano.*

115 Secundò non intrat Arbitrium ad effectum ſanandi nullitatẽ, ex defectu citationis, *vt fuit dictum in Romana nullitatis ſubhaſtationis* 10. *Iunij* 1609. *coram Gregorio, & in Zamuren. pecuniaria* 20. *Martij* 1609. *coram Card. Caualerio, & in Mantuana bonorum* 16. *Decembris* 1611. *coram Vbaldo, & in eadem* 14. *Maij* 1612. *coram eodem.*

116 Et ratio eſt, quia cum arbitrium (vt ſupra diximus) debeat eſſe Iuri, ac rationi conſonum, de Iure igitur, erit, vt ſententia nulla ex defectu citationis ſit reuocanda, *Clem. ſæpè §. ſententia de verb. ſignific. clem. paſtor. de re iudic. cum alijs allegatis in dicta Mantuana coram Vbaldo.*

117 Nec ſuffragatur dicere, quòd Arbitrium aliquid remittat de rigore iuris, quia quòd pars citetur non eſt de rigore iuris tantum, ſed eſt, quid in omni iure Diuino, & humano ſundatum, & propterea dici ſolet nullitatem ex defectu citationis reſultan. eſſe inſanabilem, aliàs eſſet velle tollere naturalem defenſionem de iure naturali, ac Diuino competentem, vt ait *Bart. in Extrauagan. ad reprimendum numeroſexto, & cæteri allegati in dictis deciſionibus coram Gregorio,* Caualcrio; & *Vbaldo.*

118 Limita tamen prædicta, non procedere, quando defectus citationis non eſſet totalis, quia tunc eſſet ſanabilis, iuxta notata per *Sarnen. in compend. vtriuſque Signaturæ num.* 68. & veluti dixi in primo caſu, vbi arbitrium intret *verſ. Extende ſexto. ſub n.*38.

119 Limita ſecundò, non procedere, quando cauſa, iam eſſet inſtructa, quia tunc dicta nullitas eſſet ſanabilis, vt ait *Rota dec.*510.*n.4.p.2. in recent.*

120 Limita tertiò, quando eſſemus in nullitate examinis teſtium, ex defectu citationis commiſſa, quæ eſſet ſanabilis, dummodo fuerint à parte data interrogatoria, & conductus ſuus interpres, quia tunc validitas examinis cõtrouerti non debet, nec iſto caſu nullitates attenduntur, quominus arbitriũ intrare poſſit, vt ait *Gratian. lib.4. diſc. c.738. n.40. & ſeqq. Card. Seraph. dec. 897. in fine,* & ita fuit dictum *in vna Cæſaraugustana penſionis* 16. *Februarij* 1610. *coram Pamphilio.*

121 Et ppa Rota *in d. Mantuana bonorum* 14. *Maij* 1612 *coram Vbaldo,* declarat doctrinam *Sarnen.* procedere, quando pro illa die, qua emanauit ſententia, aderat aliqua citatio, ſed, quòd ea fuerit minus legitimè executa, & conſtaret partem de ea habuiſſe notitiam, veluti, quia miſiſſet procuratorem ad cauſam, vel alio modo de dicta notitia citati conſtare videretur, vt fuit deductũ in prędic. *dec. corã Vbaldo.*

Extende prędictas limitationes, quoque procedere, & ſic, quòd arbitrium intraret, vbi expoſitæ nullitates eſſent aliquo modo turbidæ, vt fuit dictum à *Rot. per. Burat. dec.*405.*n.*15.& *eſt dec.* 680. *ibi alleg.*

Nn Tertiò

122 Terrio non intrat ad cumulandum poſſeſſorium cum petitorio, cum de iure prius ſit terminandum poſſeſſorium, quam petitorium *l. ordinarij*, *C. de rei vendic. l. incerti*, *C. de interd. l. ſi de vi*, *ff. de iudic.* & fuit dictum *in Tearacinen. S. Antonij 13. Februarij 1612. coram Card. Caualerio*, & veluti latè dixi plures deciſiones allegando ſupra *nu.* 15 *cum ſeqq.*

123 Et ratio eſt pulchra, quia exitus cõtrouerſię poſſeſſorij declarat, quis debeat eſſe actor, & quis reus in petitorio, *l. exitus controuerſiæ, ff. de acquir. poſſeſſ. §. Commodum inſt. de interdict.* & ita fuit dictum *in Verdunen. Abbatiæ 31. Ianuarij 1614. coram Buratto, & prius in Turritana 22. Aprilis 1613. coram Vbaldo.*

124 Et hinc propterea infertur, quòd cauſa ſpolij importat, vt prius ea ſit terminanda, cum ſpoliatus ante omnia ſit reſtituendus, *l. ſi quis ad ſe fundum C. ad l. Iul. de vi publ. l. ſi coloni, C. de agricol. & cenſ. lib. 11. Surd. conſ. 28. n. 25. & conſ. 166. num. 1. Gabriel. conſ. 49. nu. 22. lib. 2. Pariſ. conſ. 7. num. 25. lib. 4. Menoch. de recuperand. remed. 1. n. 2.* & ita fuit dictum *in illa Mantuana coram Vbaldo, & in Foroliuien. de Monſignanis 17. Nouembris 16 0. coram Penia, & in alia Peruſina ſpolij 8. Iunij 1607. coram eodem.*

125 Extende id in tantum procedere, quòd neque ſpoliatus ante reſtitutionem tenetur ſpoliatori reſpondere in petitorio, *DD. in §. nihil commune, vbi Alex. num. 20. Ripa num. 52. & cæteri communiter, idem Ripa in c. ſæpe nu. 37. & 50. de reſt. ſpol. Dec. conſ. 57. num. 6. Gabriel. tit. de reſtit. ſpoliat. concluſ. 1. num. 45.*

126 Et ratio eſt, quia poſſeſſorium eſt magis priuilegiatum, quàm petitorium, vt fuit dictum *in Romana Cottiuij, Lunæ 6. Martij 1606. coram Card. Sacrato, & prius in Montisfaliſci Cappellaniæ 13. Ianuarij 1607. coram Card. Lancell. & in alia Narnien. confinium Veneris 7. Aprilis 1606. coram Coccino Decano.*

127 Et proptereà dicitur, quòd eſt ſpeciale in cauſa ſpolij, vt ſuſpenſio illius impediat, vt fuit dictum *in Corrigen. Gabellarum Lunæ 16. Martij 1603. coram Iuſto*, vbi aliæ deciſiones allegantur.

128 Contrarium tamen fuit deciſum in *d. Romana Cottiuij coram Card. Sacrato*, vbi habetur, quòd virtute illius clauſulæ (Arbitrio Rotæ) quę dat facultatem aliquantulum recedendi à regulis iuris, ob id cumulatio poſſeſſorij, cum petitorio veniat concedẽda, ſed quòd reuera, Principis auctoritate, poſſit cõmitti petitorium omiſſo poſſeſſorio, ait *Gabr. concl. 5. n. 14. de reſt. ſpol.*

129 Concorda tu tamen, primam opinionem procedere regulariter; ſecunda verò procedit, quando hincindè difficultates inſunt, per quas poſſeſſorium turbidum reddatur, veluti latè dixi ſupra in ſecundo caſu, vbi intrat arbitrium, & ibi recurras, quia multa videbis in materia ſub num. 48.

Sed nota tñ, quòd ſi ſententia fuerit lata in petitorio ſuſpenſo per partẽ, ſuſtinebitur, ſtãte reſcripto ſuper cumulatione petitorij, cũ poſſeſſorio, vt fuit dictũ à *Rot. per Burat. in ſua dec. 337. n. 33*

130 Quartò non intrat Arbitrium ad retardandam executionem Breuis iuſtificati, vt fuit dictum *in Corduben. beneficij de Onero 19. Nouembris 1607. corã Coccino, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 373 n. 2. & in Aſſiſen. beneficij 7. Maij, & 18 Iunij 1607. coram Card. Sacrato, & in Tiraſonen. Canonicatus 12. Nouembris 1607. & 4. Febr. 1608. corã Scotto, & in Hiſpalen. præheminentiarum 24. Ian. 1614. coram Card. Sacrato*; Cuius .n. deciſionis caſus eſt talis, videlicet.

131 Fuit enim reſolutum à Rota, arbitrium nõ intrare, pro retardatione Breuis iuſtificati, quamuis aliud Breue ſuſpenſiuum primi adeſſet, cum clauſula prędicta, quia non ob id illud videbatur facere executorem mixtum, & ratio eſt, quia illud ſecũdũ Breue primi ſuſpẽſiuum erat ſuper exceptionibus emanatum, quibus factis executor remanebat merus, *Imol. in c. fin. num. 9. de præſumpt. verſ. tamen pro clariori.*

132 Et proptereà iſto caſu regula illa ſuccedere debet, quòd ſcilicet breue iuſtificatum paratam executionem habere debet, *Sarnen. in tract. breuium num. 4. & Lancellott. de attentat. par. ſecunda cap. 4. in præfat. numero 394. & ſeq. Caputaquen. deciſ. 71. par. 1. &*

Rota

*Rotæ deciſ.*180.*p.*3.*diuerſ.*

133 Extende id in tantum eſſe verum, quòd ſi aliquod extaret impedimentū, veluti inhibitio, vel aliud ſimile, eſt moderandū, vt illud breue iuſtificatū executioni demandetur, *idem Sarnen. d. tract. Breuiu nu.*4. & ita fuit dictum *in Iacen. Parrochialis* 17.*Iunij* 1603. *corã Pamphilio, & in dicta Aſſiſen. coram Card. Sacrato.*

134 Declara tamen prædicta non procedere, quando daretur fumus de iure patronatus, quia tūc, dato etiam, quòd ille fumus daretur, per ſcripturas informes, tamen de ſtylo Rotæ remittitur aliquid de rigore, qui in Breui ineſſe ſolet, & ſic illius executio retardatur, vt fuit dictum *in Barchinonen. beneficij coram Mellino, & in Aſtoricen. Prioratus* 9. *Decembris* 1596. *coram Litta. & in Aurien. Parrochialis* 17. *Aprilis* 1598. *coram Card. Lancell.*

135 Et ratio eſt, quia per ius patronatus intentio prouiſi Apoſtolici excluditur, quæ eſt in reſeruatione fundata, & ea ſuper beneficijs de iure patronatus Laicorum non cadit, vt ait *gloſ. communiter approbata in c.ap.*2. *de præbend. in* 6. *Puteus deciſ.* 319. *numero ſecundo. lib.primo*, & ita fuit dictum *in Tuden. Parroch.* 3. *Dec.* 1601. *corā Card. Sacr.*

136 Subdeclara tamen prædicta procedere, quoties detur fumus de iure patronatus, quod reſeruationem excludat, ſecus verò ſi daretur fumus in genere de d. iure patronatus, quia tunc Breuis executio non eſſet impedienda, vt fuit dictum in *Pampilonen. beneficij de Arizaleta* 4.*Iulij* 1614.*corã Rẽboldo.*

Caſus enim illius deciſionis eſt, quod ad impediendam executionem Breuis allegabatur exceptio illa iuriſpatronatus, ſed Domini dixerunt non ſufficere dare fumum in genere, ſed neceſſe eſſe de illo in tantum docere, quod reſeruationem excluderet, quia non quodlibet iuſpatronatus eam impedit, ſed ſolum illud, quod ex dotatione, vel fundatione, non autem ex priuilegio acquiritur, *Caſſad. deciſ.* 4. *num.*5. *de probat. & deciſ.*7.*n.*5. *de iur. patronat. cum alijs allegatis in Compoſtellana iuriſpatronatus* 23. *Ianuarij* 1604.*coram Litta.*

137 Subdeclara ſecundo, etiam exceptionem iuriſpatronatus non ſuffragari, quoties ageretur de manutẽtione, quia tunc neque clauſula (Arbitrio Rotæ) aliquid operaretur, vt fuit dictum in *Aurien. Parrochialis de Pao* 17. *Aprilis* 1600. *coram Card. Lancellotto.*

Sed ad hoc, vt quis poſſit dici legitimè in iure patronatus inſtitutus, nota, ꝙ hęc quatuor concurrere debẽt, & primo, Vacatio beneficij, ſecūdo, exiſtentia iuriſpatronatus, tertio, habilitas præſentati, quartò, quòd præſentatio fuerit facta in tẽpore, vt fuit dictū *in Pientina iuriſpatronatus* 23.*Mart.*1613.*corã Coccino. quæ eſt dec.*337.*par.*2. *in recen. ſed melius in Lunen. Sarzanen. beneſ. Lunæ vlt. Maij* 1617.*coram Durano*, & ibi docet, qūo prędicta requiſita probẽtur

138 Quintò Arbitrium non intrat, quãdo adſunt attentata, aliàs eſſet contra ius, ſi attentata, quæ in primis, & ante omnia ſunt purganda, non reuocarentur, vt latè dicam in verbo *Attentata, & tex. eſt in c. cum ſit de appellat.* Immò id in tantum eſt verum, vt Iudex aliter faciens iniuſtitiam faceret, *Io. Andr. in c. non ſolum de appell. in* 6. *Franch. in c. cōſuluit n.*7. *& in c. dilecti n.*3. *eod. tit. Aff. dec.*98.*n.*5. & fuit pulchrè deciſum in Parmen. Status 30.*April.*1610. *corã Gregorio, quę eſt in eius impreſ. dec.*465.*n.*2.

139 Et propterea licèt Arbitrium ſoleat iuris rigorem moderari, tamen id ſequi nunquam in præiudicium partis, & ſic ius ſuum lędere non debet, *Bald. conſ.* 217. *circa fin. verſ. Vnde ſciẽdū eſt lib.*4. & veluti ex mente Rotæ ſuperius dixi.

140 Nec minus ita de facili arbitrium intrare debet, pro attentante, aliàs illud eodem tempore ius, Iudicem, & partẽ læderet, *Franc. in c. bona n.*14. *de appell. & Natta conſ.*568.*n.*7.

145 Extende prædicta, adeò eſſe vera, vt propterea attentata integrè etiam, quoad expenſas, ſint purganda, & realiter quidem, ita vt neque ſufficiat oblatio de reſtituendo reſiduum, cum depoſitione alicuius paruę ſummę, *Bald. in c. conquęrente n.*1.*de reſti. ſpol. Caputaq. dec.*150.*n.*7.*p.*1. & ita fuit dictum *in Toletana* Cappell. de Partiana 15. *Decemb.* 1610.*coram* Pamph.

144 Fallit tamẽ primò, quãdo attẽtata eſſent

ſent turbida, quia tunc arbitrium intrarer pro eorum reiectione, *Cæſar de Graſſis deciſ.* 3. *n.*9.*de appellat. Lancell. de attentat.par.*3.*cap.*24.*quæſt.*1.*n.*60. *&* 61. & ita fuit dictum in *Cæſarauguſtana diſmembrationis* 23. *Ianuarij* 1610. *coram Card.Sacrato, quæ eſt penes Marcheſ.de commiſſ.tom.*3.*fol.*178. *& Rota deciſ.*235. *n.*1.*par.* 1. *recent.& deciſ.*235. *num.*2. *par.* 2. *recent.* & ita fuit deciſum *in Conchen. Cappellaniæ* 3. *Nouemb.*1617.*coram* Card.*Veroſpio.*

Secus autem, quando de illis clarè conſtaret, quia tunc Rota arbitrium pro eorũ reiectione exercet, quod non ſequitur, quando ius parti ex reſcripto Signaturæ iam fuiſſet quæſitum, quia tunc Rota non exercet arbitrium, ad illud ius parti quæſitum tollendum, per viam reuocationis attentatorum, vt fuit dictum à *Rota per Burat. in ſua deciſ.*177.*n.*4.*&* 8.*& prius in Toletana Parochialis* 26.*Iunij* 1609.*coram Card. Pamph.& in illa Cæſarauguſtana diſmembrationis* 23.*Ianuarij* 1610. *coram* Card. *Sacrato* .

143 Fallit Secundò, quando attentata à negotio principali penderent, *Capic. deciſ.*72.*& deciſ.*209.*num.*4.*Paleott.de ciſ.*220 *Lancell. d.par.*3.*cap.*24. *quæſt.* 19. & ita fuit dictum in d. *Cæſarauguſtana coram* Card. *Sacrato*.

144 Fallit tertiò, quando aliàs diminueretur cultus Diuinus, vt fuit dictum in *d.Cæſarauguſtana corã* Card.*Sacrato.*

145 Fallit quartò, quando aliquo modo conſtaret de malo iure petentis attentatorum reuocationem, per rem iudicatam, vel per confeſſionem partis; Quinimmò ſufficeret eſſe veriſimile ius parti non competere, vt ait *Caſſad. deciſ.*4.*n.*4.*verſ. vel ſatis veriſimile de reſtit.ſpoliat.Rota deciſ.*7.*vt lit.pend.in antiq.idem Lancell. in d.*3.*p c.*24.*q.*31. *n.*8.*& Rota in eadem* Cæſarauguſtana *coram Sacrato*.

146 Sextò non intrat, vbi fuit commiſſum ſpolium, cum ſpoliator non ſit con fouendus, niſi purgato ſpolio, & ſic nũquam Rota interponit arbitrium, pro ſpoliatore, vt ait in *deciſ.*365. *n.*9. *p.*1. *in recent.*& fuit quoque dictum in *Maceraten.hæreditatis* 13.*Maij* 1616.*coram* Card. Caualerio, *& in alia Romana ſpolij* 26 *Iunij* 1618.*coram Man Zanedo*; & ibi dicitur, non eſſe locum arbitrio, ad ſanandam nullitatem ſententiæ, quando illius vigore fuit etiam obtenta commiſſio, quia ipſa quoque commiſſio eſt ſpoliatiua, & ſic ſi radix infecta, ergo & rami.

147 Quod tamen limita non habere locum, quando nullitas, ex qua ſpolium deducitur, ex mero rigore iuris prouenirct, & non defenſionem reſpiceret; quia iſto caſu arbitrium intraret, non obſtante ſpolio, veluti fuit deciſum in *Firmana bonorum* 13. *Ianuarij* 1617. *coram Remboldo* .

148 Septimò, non intrat arbitrium ad retardandam executionem litterarum Apoſtolicarum, quando ſunt iuſtificatæ, vt fuit dictum in *Eluen.beneficij Sancti Saluatoris* 1622. *coram Penia*, vbi fuit reſcriptum à ſignatura, cum clauſula (Parito literis Arbitrio Rotæ)

149 Et ratio eſt, quia literę Apoſtolicæ, quando ſunt iuſtificatæ, ob reuerentiã, quę eis debetur, paratam, & expeditam executionem habent, *Caſſad. deciſ.*10. *de reſcript.n.*8. *Mohed. deciſ.* 13. *vt lit. pend.Gigas de penſ.quæſt.*80. *num.* 2. & fuit ita reſolutum in d *Eluen. coram Penia*, *& in alia* Cremonen.*penſionis* 15. *Aprilis* 1610. *coram Card. Caualerio*, & alias ſępiſſimè, veluti dixi ſupra in verbo Apoſtolicę literæ, vbi recurras, & *& Card.Seraph. deciſ.*1017.*num.*2. ait quòd, ob earum reuerentiam ſolet ſemper apponi illa clauſula in cõmiſſione, quod ſcilicet procedatur, ſine retardatione penſionis.

Et propterea videmus etiam, quòd Arbitrium ſemper intrat, dum agitur de excludenda ſuperfluitate gratiæ Principis, ad hoc, vt ea ſuum ſortiatur effectum, in illius Principis reuerentiam, vt fuit dictum in *Toletana habitus Veneris* 18.*Feb.*1622.*coram Pirouano.*

150 Extende idem procedere in executione Breuis, quando illud ſit iuſtificatum, veluti dixi in 4. *notabili*.

151 Fallit tamen, quando adeſſet legitimus contradictor, quia tũc intraret Arbitrium, ad effectũ illarum executionẽ retardãdi, veluti qñ pars aduerſa pro ſe rẽ iudicatã haberet, & veluti ſuperius d xi n. 53. qñ literæ non eſſent iuſtificatæ, nam eo caſu contra legitimũ cõtradictorem nõ poſſet executiuè procedi

ſed

ſed benè ordinariè, ita vt ex eis ille eſſet præferẽdus in ſententia, qui meliora, & potiora iura haberet, vt ait *Seraph. dec. 624. n. 4. Rota dec. 567. n. 1. p. 2. in rec. & in* Celſonen. *Canonicatus 1. Iunij 1607. corã Coccino dec. 347. in impreſſ. n. 1. & in alia Paderbonen. Canonicatus Veneris 8. Nouembris 1608. coram eodem, quæ eſt in eius impreſſis dec. 431. num. 1. & ſeq.*

152 Octauò, non intrat ad ſanandã nullitatem, ex defectu liquidationis, vt quando fuiſſet deuentum ad executionem, non facta prius legitima liquidatione, vt fuit reſolutum in *Mantuana bonorum 16. Dec. 611. coram Vbaldo, & in hoc recurras ad 11. notab. quando arbitrium intret n. 95. cum ſeq.*

153 Et ratio eſt, quia executio facta, non præcedente legitima liquidatione eſt nulla, vt fuit dictum in prædicta *deciſ. coram Vbaldo, & text. eſt in l. hæc autem, §. 1. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſſ. eat. Bald. conſ. 165. lib. 4. & Surd. conſil. 186. num. 24. lib. 2.* ait, quòd ſtante incertitudine ſententia executioni demandari non poteſt:

154 Et proprerea videmus etiam, quòd à non legitima liquidatione facta, datur appellatio, vt latè dixi ſupra in verbo *Appellatio, n. 112. cum ſeqq.* vbi recurras.

155 Nonò, non intrat arbitrium ad retardãdam ſolutionem penſionis in eo, qui reperitur in quaſi poſſeſſione exigendi eam, vt fuit dictum in *Vrbinaten. Penſionis 20. Maij 1613. coram Card. Caualerio, & in Aſculana Penſionis 28. Iunij 1593. coram Orano, & in Lucentina Penſionis 2. Martij 1592. coram Penia*, & ſic durante lite, ſuper pẽſione, ille quaſipoſſidens ſua poſſeſſione priuari non debet, vt ait *Rota in dec. 387. n. 1. p. 2. in rec. & in Tullen. Penſionis 22. Iun. 1609. coram Ortembergo. & in Hidruntina Penſionis 25. Iun. 1618. coram Coccino Decano, & in alia Cremonen. Penſionis 25. Febr. 1622. coram Vbaldo, & per Card. Seraph. in dec. 1429. n. 2. & per Buratt. dec. 238. num. 1.*

156 Et ratio eſt, quia cum Arbitrium regulетur à Iure (vt aliàs ſuperius diximus) de iure igitur in hac materia penſionis, non retardata ſolutione proceditur, vt ait *Staphil. de litter. gratiæ, & iuſtitiæ §. in primis agitur, num. 84. Caſſador. deciſ. 10. de reſcript. Gigas de penſionib. quæſt. 85. & 88. Couaru. lib. 2. variar. reſolut. cap. primo, num. 9. verſic. Quoties, Rota deciſ. 301. par. prima diuerſ. vt fuit dictum in dicta Lucentina Penſionis 6. Nouembris 1596. coram Corduba.*

157 Extende primò, id eò magis procedere, ſi ageretur contra eum, qui penſioni conſenſerit, vt fuit dictum *in Salamantina penſionis 26. Martij 1593. coram Gipſio.*

158 Extende ſecundò, quando præſertim penſionarius eſſet in quaſi poſſeſſione exigendi penſionem, aliàs ſecus, vt ſupra dixi, & veluti ait *Rota dicta dec. 301. par. 1. diuerſor.* Et ita quoque fuit dictum *in Lunen. Sarzanen. penſionis 15. Februarij 1593. coram Card. Seraphino quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 1017.*

159 Subextende, quòd immò proceditur ad executionem contra conſentientem penſioni, etiam ſine iuſtificatione literarum, quod tamen intellige verum, quando gratia eſſet pura, at ſecus ſi conditionalis, veluti quãdo adeſſet dictio (dummodo) quæ importat conditionem, ſi tamen ſit adiecta diſpoſitioni, at ſecus ſi executioni, veluti fuit dictum *in Eluſina penſionis 1573. coram Card. Lancellotto Seniore, & Rota ibi coram Card. Seraphino dec. 1017. num. 4.*

160 Extende tertiò, quòd neque in eo aliquid operatur clauſula (arbitrio Rotæ) quia licèt ea de ſui natura ſuſpendat, non tamen impedit poſſeſſionem iam quæſitam, vt fuit dictum *in Tuden. Parrochialis 3. Decembris 1601. coram Sacrato, & in alia Aquilana beneficij 19. Decembris 1608. corã Manzanedo.*

161 Extende quartò prædicta procedere, etiam ſi opponatur penſionem eſſe extinctam, quia nihilominus dicta clauſula (Arbitrio Rotæ) ſolutionem penſionis non retardat, donec ſuper extinctione fuerit iudicatum, per tres ſententias conformes, veluti eodem modo dicitur, quando eſſemus in eo, qui eſſet in quaſi poſſeſſione exigendi cenſum, vel aliam annuam reſponſionem, *vt dixi in verbo Annui*

redditus, & ita quoque ait *Caſſador. deciſ. 10. num. ſeptimo de reſcript. & dec.* 5. *de reſtit. ſpol. Caputaquen. deciſ.* 317. *par.* 2. *& Rota in Romana Penſionis* 23. *Martij* 1576. *coram Blanchetto, & in alia Romana Penſionis Veneris* 27. *Februarij* 1598. *coram Cardinali Pamphilio, & per Gregor. in ſua deciſ.* 235. *& ibi in addit.*

162 Subextende etiam, ſi extinctio penſionis allegaretur per euentum certæ conditionis, vt fuit dictum in *Collimbricen. Penſionis* 2. *Decemb.* 1613. *coram Manzanedo.*

163 Caſus enim illius deciſionis erat tàlis, nempè quidam Pintus reſignauerat Eccleſiam Parrochialem de iurepatronatus Comitis de Montaterò ad fauorem alterius, cum clauſula, quòd in euentum, in quem Pintus reſignans, præſentaretur ad aliam Parrochialem de iure patronatus eiuſdem Comitis, eo ipſo penſio ceſſaret, quam dictus Pintus ſibi ſeruauerat. Vndè cum ad fauorem dicti Pinti, quidam Emanuel reſignaſſet Parrochialem de iurepatronatus prędicti Comitis, & ille Comes præſtitiſſet conſenſum, propterea prætendebatur caſum extinctionis penſionis euenniſſe, & per conſequens eam ceſſare debere. Quapropter, poſt varias ſententias de partibus, Signatura tandem commiſit cauſam in Rota, cum clauſula (Sine retardatione penſionis, Arbitrio Rotæ) vbi propterea fuit dubitatum, an illud intraret.

164 Et pro parte conſentientis penſioni, fuit dictum arbitrium non intrare, ex quo penſio fuerat reſeruata ad tempus, ſiue ſub conditione, quę per executionem ſecundæ Parrochialis eiuſdē Comitis, fuit purificata, & ideò ceſſabat eo ipſo penſio, etiam quoad poſſeſſionem, vt ait *Gigas de penſionib. quæſt. vltima, num.* 7. *& ibi alios allegat.*

Et id arguebant expreſsè illa verba (Ceſſet & vlterius non tenearis) quia dicta verba (eo ipſo) ſententiam non expectant, ſed ipſo iure annullant. *clement.* 1. *vbi Cardin. de elect. Tiraqu. in l. ſi vnquam, num.* 141. *C. de reuocan. donat.* & ita in materia penſionis, fuit dictum in *Fauentina penſionis* 12. *Nouembris* 1621. *coram Card. Caualerio* me ſcribente pro amico, & obtinente.

165 Item, quòd eueniſſet caſus ceſſationis penſionis, quamuis non fuiſſet ille præſentatus in vacatione per obitum, ſed ſolùm Comes reſignationi alterius ſecundæ parrochialis conſenſiſſet, adducebatur, quòd illi duo caſus æquiparantur, ſcilicet præſentare per obitum, vel reſignationi conſentire, *Abbas conſil.* 54. *lib.* 1. *Gabriel conſ.* 192. *in fine lib.* 2. *Rota deciſ.* 792. *num.* 8. *par. prima diuerſ. Gonzal. ad reg.* 8. *cancell gloſſ.* 5. *num.* 55. *Creſcent. deciſ.* 7. *de iurepatronat.*

166 Et ſic per conſequens dicebatur arbitrium non intrare, quia ceſſante penſione per aduentum conditionis, tunc non ſolet apponi clauſula (ſine retardatione) cum ea amplius non debeatur, dictus *Caſſad. dec.* 10. *de reſcrip & Gigas, de penſ. q.* 82. *nu.* 10.

167 Contrarium tamen prædictis non obſtantibus, Rota reſoluit, & dixit Arbitrium intrare, quia cum ab initio reſeruatio tenuerit, & illius vigore fuerit ſoluta penſio, ſpatio plurium, & plurium annorum, idcircò non debet ſolutio retardari, donec ſuper extinctione fuerit iudicatum, per tres ſententias conformes, vt ait *Caſſad. dicta deciſ.* 10. *num.* 7. *&* 8. *de reſcript. & dec.* 8. *de reſtit. ſpoliat. Caputaq dec.* 317. *p.* 2.

168 Et hanc ſecundam opinionem retinendo, extende illam, eò magis procedere, quia illa cōditio, quòd penſio deberet ceſſare, non erat ita ſimplex, & pura; ſed benè, quando obtineret Parrochialem maioris valoris; Vndè reſtabat videndum, an Parrochialis aſſecuta eſſet maioris valoris, nec ne, & ſic tollebatur iſto caſu difficultas decreti irritātis in litteris appoſiti, quia illud non intrat vnquam, niſi quatenus ſit locus diſpoſitioni principali, & ſic ſecundum naturam gratię venit regulandum, vt ait *Pariſ conſil.* 82. *num.* 15. *lib.* 4. *Imol. in clem.* 1. *in* 2. *notab. de conceſs. præben. Card. in clem.* 1. *quæſt.* 13. *de elect. Bero conſil.* 224. *num.* 12. *& ſeq. lib.* 3.

169 Præterea poterat quoque dubitari an eueniſset caſus conditionis, quia licèt præſentatio per obitum, & conſenſus reſignationi inſimul æquiparentur, ex ſuperius allegatis. Nihilominus id procedit, reſpectu patroni ad effectū cui-

euitandi præiudicium, quod poſset prętendi ex prouiſione forſan facta ſine ipſius conſenſu; ſecus autem eſſe videbatur ad effectum prædictum, cum D. Pintus conſideraſſet illum effectum, quando ſcilicet aſſequeretur vigore præſentationis Eccleſiam maioris valoris, quę poſſet ſubrogari in locum penſionis, aliàs non eſſet veriſimile, quod ille voluiſset penſionem emittere, abſque maiori, vel ſaltem æquiualenti lucro, vt ait *Rota deciſ.* 14. *de rerum permutat. in antiq.* vbi ait, quod aliud eſt dimittere beneficium, aliud eſt ex cauſa permutationis.

170 Verùm, quia Rota (ex vehementi impugnatione illius reſolutionis facta ſuper eo, quòd Arbitrium non intraret) non prorſus erat contenta, ideò voluit iterum ſuper eodem dubio informari, quia illa ratio, vbi dicitur, quod quando conſtat de valida reſeruatione, non debeat ſolutio penſionis retardari, donec ſuper illius extinctione ſit iudicatum, per tres ſententias conformes, viſa fuit Rota poſſe procedere quoties pen ſio fuiſſet ſimpliciter reſeruata, quia tunc ex quo litteræ ſunt liquidæ, ergo ſolutio non venit impedienda; ſecus tamen eſt, quando à principio ſit penſionis reſeruatio, ſub aliqua conditione, ſiue in euentum tranſlationis, vel aſſecutionis alterius beneficij, vt in iſto caſu contingit, quia ſi de aſſecutione per litteras conſtet, tunc extinctio dicitur notoria in tantum, quod non eſt apponenda clauſula, Sine retardatione ſolutionis, *vt ait* Caſs. *ad. deciſ.* 10. *per tot. de reſcript.*

171 Et ratio eſt euidens, quia tunc extinctio ex ventre reſeruationis reſultaret, *vt ait* Caſſad. *ibi ſupra num.* 1. & ibi affert exemplum in obligatione Camerali, quę non retardatur, niſi exceptione ſolutionis, nouationis, & falſitatis, vel niſi ex aliqua exceptione, quæ ex ventre inſtrumenti oriatur, *Bart. in l.* 1. *§. & pauci, num.* 3. *ff. quod vi, aut clam. Alexand. conſ.* 20. *num.* 2. *&* 3. *lib.* 6. *& millies ita fuit deciſum à Rota, vt ait Caſſad. Mohedan & alij allegati in Tiburtina Caſtri ſancti Poli* 17. *Maij* 1594. *coram Litta, & in alia Romana executionis obligationis cameralis* 29. *Martij, &* 7. *Aprilis* 1593. *coram Orano, & in Maceraten. Dotis Veneris* 10. *Iunij* 1594. *coram Cardinali Mellino.*

172 Et prædicta eò magis procedunt ſtante virtute eorum verborum (eo ipſo) quæ inducunt extinctionem ipſo iure, vt ſuperius diximus, necnon aliorū, (vlterius non tenearis) *Bala. in cap. cum acceſſiſſent num.* 6. *de conſtitut.* Et ſic igitur ex prædictis inferebatur, quod talis exceptio ex ventre reſeruationis oriens eſset apta impedire etiam poſseſſionem, iuxta tradita per *Verall. deciſ.* 345. *num.* 4. *par.* 2. *Rota deciſ.* 626. *nu.* 9 *par.* 1. *diuerſ. & Purpur. deciſ.* 93. *num.* 14. *lib.* 1. *& Caſ. de Graſs. dec.* 8. *nu.* 13. *de ſent. & re iudic.*

173 Sed dubio iterum propoſito die 6. Iunij 1614. *coram Manzanedo*, fuit receſſum ab ea facta 1613. *in eadem coram eodem*, & reſolutum conſtare de extinctione penſionis, ad effectum, quòd arbitrium intret pro retardatione, vt ex infra dicendis apparebit.

174 Nam reuera talis penſio, ne dum ex conuentione partium, ſed etiam ex decreto Papę fuerat reſeruata, vſque ad tempus aſſecutionis alterius Parrochialis de iurepatronatus dicti Domini Comitis maioris valoris, cum clauſula annullatiua ex illis verbis inducta (Eò ipſo ceſſaret) & ex alijs (vlterius non tenearis) & ſic igitur adueniente conditionis tempore, ſiue eo modo, ſub quo fuerat reſeruata penſio, ipſo iure fuit extincta, vt in terminis fuit deciſum in præallegata *Fauentina Penſionis Veneris* 12. *Nouembris* 1621. *coram Cardinali Caualerio, & Gigas de penſionibus quæſt. vltima num.* 7. *Rota deciſ.* 649. *par.* 3. *diuerſ. Anchar. conſil.* 118. *col.* 2. *verſ. circa tertium*, *Caſtren. conſil.* 263 *lib.* 2. *pulchrè Tiraquel. in l. ſi vnquam, num.* 340. *C. de reuocan. donat. Lancellot. de attent.* 2. *par. cap.* 4. *ampliat.* 1. *n.* 8. *Caſſador. deciſ.* 8. *de reſcript. num.* 7. *Dec. conſil.* 328. *& fuit dictum in Ceſenaten. bonorum* 14. *Martij* 1607. *coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 348. *in princip. & Manſic. de tacit. lib.* 23. *tit.* 35. *num.* 2. vbi ait illud aduerbium (Vlterius) iunctum cum negatiua ſit præciſum.

Exten-

175 Extende primo prædicta adeò eſſe vera, vt etiam ſint apta excludere manutentionem ſiue clauſulam (ſine retardationē) cum talis extinctio tollat poſſeſsorium, etiam ſummarijſsimum, *Gigas.in prælleg.loco num.7.Lancellot. ibidem num.8. Tiraquel. ibidem in verbo reuertatur.num.339.Natta conſ. 419.num.3.Honded.conſ. 22. num. 19. & ſeqq. lib. 2. Ferret.conſ.85. num. 5. & conſ. 302.num.8.*

176 Et ratio eſt euidens, cum poſſeſſio fuerit quæſita ſub illa conditione, quæ fuit purificata per alterius Parrochialis aſſecutionem, *Bero.conſ.45.num.22. verſ. 1. lib. 3.* cuius enim prouiſio probatur ex Inſtrumento poſſeſſionis eiuſdem ſecundæ Parrochialis, & ex literis ipſius prouiſionis, *Caſſad. deciſ. 10. de reſcript.* Iuncta confeſſione reſultante ex illius productione, *Menoch. de præſumpt.præſump.45.nu.1.lib.2. Pariſ. conſ.125.num.20.lib.1.*

177 Nec iſto caſu erat expectāda ſententia, ſiuè res iudicata, quia extinctio ex actis erat notoria, *Contard.de moment. limit.7.nu. 59.* & in puncto *Sanchez.de matrim.lib.3.diſput.53.n. 8.*

178 Et præſertim (vt ſuperius dixi) quia illa exceptio extinctionis oriebatur ex ventre eiuſdemmet reſeruationis, & per conſequens debebat retardare ſolutionis penſionis, & poſſeſſionis cōtinuationem, *Rom.conſ.244.nu.5. & ibi addent.Cæſar de Graſsis deciſ.8. nu.13. de ſentent. & re iudic.* & alij quos allegaui ſub num. 172.

179 Et quòd illa exceptio ex ventre reſeruationis proueniret, optimè probatur, quia erat caſus in literis exceptus, *Rota deciſ.649.nu.3.& deciſ.654. n.5.& ſeq.lib.3.par.3.diuerſ.& Caſſad. dicta deciſ.10. de reſcriptis.*

180 Et prædicta eò magis procedebāt, quia illa exceptio, tanquam poſſeſſionem reſpiciens ſemper venit admittenda in poſſeſſorio, etiam ſummarijſſimo. *Put. deciſ.196.num.2.lib.3.* & præſertim quando prouenit, ex conuētione partium, veluti dicitur de eo, qui facto ſuo à poſſeſſione cadit, & tanto magis, quādo ex decreto Papæ vt hic, qui in beneficialibus eſt dominus abſolutus. *Verall, deciſ.345.n.4.par. 3.Rota deciſ.24.nu.5.par.1.diuerſ. Caſſad. deciſ. 2.num.17.de vnionib Felin.in c. inquiſitionis in 2.notab.de accuſat. Auctor.conſ. 293.num.3. per tot.Mobed. deciſ. 4. de reſt.ſpol.*

181 Subextēde primò procedere, quādo priuilegium habet in ventre derogationem poſſeſſionis, *Caſſad.deciſ. 12. num.6. de præbend.& deciſ. 1.de priuileg.*

182 Subextende ſecūdò eò magis procedere ſtante clauſula (Arbitrio Rotę) per quam, non obſtante narrata poſſeſſione exigendi, facultas datur examinādi extinctionem penſionis, & prouidendi, retardando ſolutionem, vt fuit dictum in dicta *Mediolanen. coram Cardin. Marcomontio ſuperius allegata, & Put.deciſ.29.num.12.lib.3.*

183 Nec fuit attenta illa ratio D. Pinti; dum dicebat non conſtare de purificatione conditionis, ex quo non fuerat à D. Comite præſentatus, ſed ſolùm conſenſum præſtiterat, qui conſenſus præſentationem non importabat, quia veritas erat in contrarium, cum in effectu idem ſit præſentare, quàm reſignationi conſentire, *Mobed.deciſ.7.de iur.patr. Rot.dec.27.de præb.Creſcēt.dec.2.de iur. patr.Gabr.cōſ.192.in fin. lib.2.Rot.dec. 792.nu.8.par. 1. diuerſ. Et fuit dictum in Aurien. Parochialis 14. Decembris. 1607. coram Manzanedo.*

184 Nec minus iſta diſcuſsio. An talis conſenſus idem operetur, quàm præſentatio erat remittēda ad petitorium, nedum ex præallegatis; verumetiam, quia iſta diſcuſſio oriebatur ex replicatione partis aduerſę, quo caſu etiam ſi reſpiciat petitorium; nihilominus ventilanda eſt in Iudicio poſſeſsorio, quantumuis ſummario, & executiuo, *Put. deciſ.233.num.2.lib.3.& Rota in Perusina Vnionis 24. Nouembris 1595. coram Card.Blanchetto, & in alia Agrigentina beneficij 17. Nouembris 1601. coram Corduba.* Et ratio eſt, quia de iure nunquam ordo cognitionis præuertitur, quotieſcumque poſseſsorium eſt clarum & prius de eo conſtet, vt ait *Aegid. deciſ. 506.Staphl.de lit.Iuſt. §. in primis num. 59.& §. ſi pars num. 3.* & ita fuit reſolutum *in Romana hæreditatis Lunę 16.Februarij 1615.coram Remboldo.*

xtende

Extende prædicta procedere, etiam ſi cauſa fuiſſet commiſſa, cum clauſula, quòd ſimul, & ſemel in poſſeſſorio, & petitorio procederetur, *Cæſar de Graſſ. dec. 9. num. 9. de cauſ. poſſ. & propriet. Rot. dec. 34. num. 7. par. 2. diuer.* & ita fuit quoque reſolutum *in Montis Faliſci Cappellaniæ 13. Ianuarij 1606. coram Card. Lancellotto.*

185 Sed ſi ego veritatem fatear, magis mihi placet prima reſponſio, quæ fuit data à Rota, quòd ſcilicet arbitrium non intraret, pro retardatione ſolutionis penſionis, & non quidem ex ea ratione, quòd conſenſus reſignationis non fuerit rantæ vis, quantæ ſit præſentatio, per obitum, ſed ex altera, quia non fuerit ponderatum, An ſecunda Parrochialis fuerit maioris redditus, vt fuit in penſionis reſeruatione, inter partes, conuentum, quia hoc fuit peculiare fundamentum reſignantis primam parrochialem, de non deferendo penſionem, ſuper ea ſibi reſeruatam, niſi per aſſecutionem alterius maioris prouentus, & ſic igitur iſta qualitas erat verificanda, ad hoc, vt illius extinctioni locus fieret, aliàs ex illa conuentione, inter partes habita, deciperetur, & tamen ex ea contractus legem accipere ſolent, iuxta vulgata.

186 Contrarium tamen poſſet rectè procedere, ſi reſeruatio fuiſſet, pura ex ſupradictis a Rota.

187 Decimò, non intrat arbitrium, ad retardandam ſolutionem penſionis, quando conſtat de reſeruatione, & quando omnes clauſulæ ſūt iuſtificatæ, quia tunc ſemper proceditur, ſine retardatione ſolutionis penſionis, in reuerentiam literarum Apoſtolicarum, *Caſſad. deciſ. 10. num. 8. de reſcript. Gigas de penſ. quæſt. 35. num. 9. Staſil. de ſignat. literar. Iuſt. cap. exceptio ſola num. 13.* & fuit dictum *in Neritonen. penſionis 26. Nouembris 1607. coram Card. Cavalerio.*

188 Amplia procedere, etiam ſi fuerit pronunciatum, literas non eſſe iuſtificatas, quia ſi de nouo iuſtificantur, locus erit clauſulæ, ſine retardatione ſolutionis penſionis, vt latè fuit dictum *in dicta Neritonen. coram Caualerio.*

189 Eſt enim regulare, quòd per ſententiam, qua pronunciantur literæ non iuſtificatæ, non prohibetur, quin de nouo poſſint iuſtificari, vt fuit dictum *in Aſtoricen. Archidiaconatus 6. Nouembris 1602. coram Card. Lancellotto Iuniore.*

190 Vndecimò, non intrat arbitrium, ad ſanandam nullitatem, ex defectu iniuſtitiæ prouenientem, cum Papa nunquam ſanet defectum, ex eo capite reſultantem, *Staſil. de ſignat. iuſtit. §. commiſſio an non detur fol. 391.* & fuit ita reſolutum *in Camerinen. donationis 13. Maij 1613. coram Mannanedo.*

191 Duodecimò, non intrat, ad ſanandam nullitatem, ex defectu mandati, cum ſit vna ex tribus non ſanabilibus; nempè iuriſdictionis, citationis, & mandati, *Staſil. de ſignat. iuſtit. §. commiſſio an detur num. 8. Sarnen in compendio vtriuſque ſignaturæ num. 71. & ſequ. Vant. de nullit. quib mod. ſan. null. def. num. 125. in fin. & fuit dictum in Camerinen. donationis 13. Maij 1613. coram Manzanedo, & Bocacc. ſuper conſtit. Aegidiana num. 74. vbi multos allegat.*

192 Extende id intantum eſſe verum, vt propterea Rota de eius ſtylo, illas tres inuiolabiliter obſeruet, vt fuit dictum *in Romana reſciſſionis contractus Veneris 16. Martij 1590. coram Penia.*

193 Quinimmò iſtæ tres nullitates dignè poſſunt morbo Ethico æquiparari, qui, qñ eſt in tertio gradu, tunc veluti a nemine, niſi a Deo ferè ſanari poteſt, ita huiuſmodi nullitates, niſi a Summo Pontifice, qui omnia poteſt, ſanari poſſunt.

194 Extende ſecundò, quòd neque, ob Innocentianam poſſunt ſanari, quæ licèt omnes terminos nulliter tentos, & alias nullitates ſanet, ea tamen in illis tribus non procedit, vt referr *Caſſador. deciſ. 8. num. 10.* & ita fuit dictum *in Bononien. cenſus Veneris 20. Februarij 1604. coram Ludouiſio poſtea Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 156. numero primo, & in additionibus, & Marcheſan. de commiſſ. par. 3. cap. 4. fol. 151. num. 106.* & ibi Rotam allegan. docetur, quæ ſint neceſſaria, ad hoc, vt effectus illius reſultet.

Sed declara tamen, Innocentianam habere

habere locum circa ſanationem dictorum defectuum, dummodo tantum tẽporis intercedat, intra quod dicti termini potuerint ſeruari, aliàs ſecus, vt fuit dictum *in Signina Caſtrorum Lunæ* 22. *Iunij* 1615. *coram Buratto, & prius in Compoſtellana Parrochialis* 16. *Decembris* 1596. *coram Orano, quæ eſt penes Marcheſ. de commiſſ. par.* 1. *fol.* 427. & *in Ripana Parochialis* 6. *April.* 1609. *coram Ortembergo*; Item declara eam non habere locum, niſi in Rota, *vt ait per Card. Caualerium deciſ.* 433. *n.* 2. & *Rota deciſ.* 65. *n.* 5. *par.* 4. *nouiſſ. diuerſ.* necnon etiam quando termini ſubſtantiales fuerunt de facto ſeruati, ſed perperam, inculcatè, ſiue præpoſtero ordine tenti, at ſecus ſi fuerunt omiſſi, vt ait *Caputaq. deciſ.* 149. *par.* 3. *in fine, & Rota deciſ.* 6. *num.* 3. *penes Pacificum de Saluiano, & Cardin. Mantic. deciſio.* 254. *num.* 5.

195 Sed reaſſumendo nullitatem ex defectu iuriſdictionis reſultantem, limita procedere, quando defectus eſſet totalis, at ſecus, ſi verbi gratia, a principio quis habuit iuriſdictionem, ſed poſtea defecit, aut eliſa fuit, quia tunc ea executionem non retardaret, iuxta tradita per *Bocacc. ibi ſupra*, cum alijs, ibi per eum allegatis.

196 Reaſſumendo verò eam nullitatem ex defectu citationis reſultan. limita eam procedere quando ea fuit in totũ omiſſa, ſecus autem, ſi verbi gratia, non fuerit debito modo executa, quia tunc ſanatur, vt ait *Staſil. allegat. a Bocacc. ibi ſupra num.* 77. & *Rota deciſ.* 633. *n.* 2. *par.* 2. *in recent.* & *deciſ.* 510. *num.* 4. *dicta.* 2. *par. recent.* & vt ſuperius dixi.

197 Limita ſecundò, quando citatio erat nulla, vel nimis vaga, quæ ſeruitutem induceret, ſed fuerit per comparitionem conualidata, & ſic citandus fuerit factus certus de eo, ſuper quo citari debebat, quia tunc de per ſe, abſque alio ſuffragio ſanatur, vt ait *Bald. & alij allegati à Bocc. vbi ſupra num.* 77. & *Rota in Romana fructuum dotis* 27. *Februarij* 1606. *coram Penia.*

198 Limita tertiò, quando citatio non erat neceſſaria, veluti quia nullum ius citando competebat, nec citatus comparendò actum impedire poterat, quia fruſtra fit, quod poſtea factum nõ releuat *Surd. deciſ.* 276. *num.* 4. & *ſeqq. Magon. deciſ. Lucenſ.* 41. *num.* 2.

199 Contrariũ tñ videretur procedere, quando defectus citationis erat ad ſententiam, vel cauſæ deuolutiuæ, quia tunc illi non ſanantur per commiſſionem, aliàs eſſet velle tollere defenſionem de iure naturali, & diuino competentem, & velle ſupplere vnum ſubſtãtiale iudicij, adeò potens, & neceſſarium, quod fieri minimè poteſt, vt ait *Rota deciſ.* 510. *num.* 4. & *dec.* 633. *num.* 2. *par.* 2. *in recent.* & *dec.* 179. *p.* 1. *recentior.*

200 At ſecus quando defectus citationis eſſet aliorum terminorum, quia tũc per commiſſionem ſanari poteſt, vt ait *Rota per Puteum deciſ.* 114. *lib.* 1. *num.* 1.

201 Extende, quod imò ſanatur quoque defectus citationis ad ſententiam, quando citatio fuit facta, ſed non ita perfectè, & ſic quando defectus (vt ſupra dixi) non eſſet totalis, vel quando ſumus in cauſa iam inſtructa, vt ait *Rota ibi ſupra d. deciſ.* 310. *num.* 4. & *prius fuerat deciſum in cauſa Romana cenſus coram Mohedano* inter Bernardinum della Cithara, & Paulum Martium, articulo, per duas, vel tres vices diſcuſſo, vbi fuit dictum, quod defectus citationis ad ſententiam non erat inſanabilis, per commiſſionem, ſicut erat ille deuolutiuæ, & ratio eſt, quia veluti defectus iuriſdictionis, & mandati totum proceſſum inficit, ita vt ex eo nullo modo iudicari poſſit, ita erit dicendum de defectu citationis cauſæ deuolutiuæ, quod tamen ſecus eſt in illo citationis ad ſententiam, quia licet ſententia ſit nulla, tamen in eodem proceſſu iudicari poterit, quod non erit ſic in defectu iuriſdictionis, & mandati, vt videre eſt in *appoſtill. ad illam deciſ. Putei* 114. *lib.* 1.

202 Contrarium, quòd ſcilicet arbitriũ nullo modo intret pro ſananda nullitate citationis ad ſententiam, etiã quod de bono iure illius conſtaret fuit deciſum *in Zamoren. pecuniaria* 20. *Martij* 1609. *coram Card. Caualerio, & poſtea in Mantuana bonorum* 16. *Decembris* 1611. *coram Vbaldo.*

203 Et id eò magis, quia talis citatio ex æquitate non autem de rigore eſt neceſſa-

ceſſaria, nec per conſequens Rota in vim illius clauſulæ poteſt illam remittere, vt ait *Rota d. deciſ. 633. num. 2. in recent.* ſed ad id vide, quæ dixi ſupra *in 8. caſu vbi intrat Arbitrium num. 87. cum ſeqq. & in 2. vbi non intrat n. 115. cum ſeqq.*

204 Decimotertiò non iutrat arbitrium ad effectum ſanandi nullitatem, ex defectu actionis prouenientem, quia nemo ſine actione agere, neque excipere poteſt, *Surd. deciſ. 260. num. 3. & Rota in Nullius beneficij Mercurij 18. Maij 1603. coram Gregorio, quę eſt in eius impreſſ. deciſ. 118. num. 5. & in alia Camerinen. donationis 13. Maij 1613. corã Manzanedo.*

205 Extende id in tantum eſſe verum, vt ille poſſit a Iudice repelli, licet pars id non opponat, quia factum iudicis pro facto partis habetur, vt ait *Alex in l. vbi pactum num. 7. C. de tranſact. & Rota ibi ſup. coram Gregorio, & in alia dec. 416. num. 2.*

206 Decimoquarto, non intrat arbitriũ ad retractandam executionem iam factam, & ratio eſt, quia arbitrium conceditur ad ſuſpendendam, non autem ad retractandam executionem, vt fuit dictum *in Eluen. beneficij Sancti Saluatoris 30. Octobris 1602. coram Ludouiſio poſtea Gregorio Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 70. num. 1. & in alijs, quas allegaui ſupra ſub num. 19. & per Buratt. dec. 247. n. 1.*

207 Extende id procedere, etiamſi executio fuiſſet attentata, & ſic nulla, & appellatione pendente facta, quia alia via, quàm ex clauſula (Arbitrio Rotę) eſſet reuocanda, vt ait *Rota ibi ſup. n. 2.* & fuit quoque dictum in alia *Hiſpalen. præeminentiarum 24. Ianuarij 1614. coram Card. Sacrato, & in Eluen. diſtributionum, ſeù translationum 21. Februarij 1614. coram Card. Caualerio, & prius in Mutinen. Canonicatus 23. Martij 1612. coram Vbaldo, & in Brixien. Parochialis 20. Nouemb. 1617. coram eodem, & in Parmen. ſeu Lunen. Sarzanen. ſeparationis Thori 28. Ianuarij 1628. coram Ghislerio, & in Terracinen. Molendini 27. Martij eiuſdem anni 1628. coram Pirouano.*

Secus autem; vbi eſſemus in executione non perfecta, neque conſummata, & præſertim, ſi ab ea ſententia daretur appellatio, vt puta, quando fuiſſet lata ab executore mixto, ſiue quia non fuiſſent iuſtificatæ literæ mandati de ſubrogando, quia tunc arbitrium intraret ad effectum ſuperſedendi in vlteriori executione, donec melius videretur de bono iure, vt fuit dictum *in Meliten. beneficij 6. Iunij 1607. coram Card. Marcomontio allegat. in d. deciſ. 247. coram Buratto in fine, & deciſ. 771. num. 1. & prius dec. 138. penes d. Buratt.*

208 Decimoquintò, non intrat ad retardandam ſolutionem Decimarum, vt fuit dictum *in Motulen. Decimarum 31. Ianuarij 1614. coram Cardin. Sacrato.*

209 Caſus illius deciſionis erat, quòd Eccleſia illa Motulen. reperiebatur ab immemorabili tempore in poſſeſſione exigendi decimas omnium fructuum fundalium a Baronibus, & Marchionibus illius Diœceſis, & propterea fecerat publicari edictum, iuxta diſpoſitionem Sacri Concilij vt omnes ſoluere debentes decimas Eccleſiæ ſoluerent; Verum, quia vnus ex illis Dominis ſoluere recuſabat. Idcircò executo prius monitorio, & aſſignatis prius tribus terminis iuxta prædicti Sacri Concilij formam præſcriptam in *ſeſſ. 25. in capitulo 12. de reformat. & iuxta cap. omnes 16. quæſt. 7.* ad illas ſoluendas fuit poſtea declaratus excõmunicatus, adeò vt fuerit coactus ſignaturam Gratiæ adire, Sed ea reſcripſit; ſine præiudicio executionis, & ſine retardatione ſolutionis Decimarum Arbitrio Rotæ, vndè dato dubio ſuper Arbitrio Rotę reſpondit negatiuè, & ratio ea fuit, quia Decimæ ſine controuerſia ſunt ſoluendæ, *c. ſua il ſecondo, & c. a nobis, vbi gloſ. & DD. ext. de decimis, Rebuff. in eod. tract. q. 5. in prin.*

210 Extende id in tantum valere, vt propterea eas ſoluere recuſantes ad ſoluendum compelli poſſint, omni appellatione remota, *c. ex multiplici, & c. ua nobis, vbi Abb. num. 8. de decim. Clem. diſpendioſa in verb. coerceri, vbi Imola num. 12. eodem titulo Maranta in*

Digitized by Google

ta in ſuo ſpeculo par.6. de appellat.num. 304. *& Triuiſ.dec.Venet.* 29. *num.*16.

211 Extende ſecundò, id eò magis procedere in Signatura, quæ in huiuſmodi cauſis ſolet ſemper reſcribere, cum clauſula, ſine ſatiſdatione, vt teſtatur *Marcheſan.de commiſſ.ſignat. cap.*4.*num.*15.*&* 25.*par.*2.*Alex Moret.de decim. cap.*8.*num.* 58. Sed ad id vide quæ dixi in verbo Appellatio *concluſ.* 128.*num.*292.*cum ſeqq.*

212 Decimoſexto non intrat pro ſatiſdatione, & iudicij aſſecuratione, quando petitur poſt litem conteſtatam, quia tunc, neque actor, neque reus de iure compelli poſſunt, ad ſatiſdandum pro aſſecuratione iudicij, vt eſt *text.in l.Pomponius*, §. *Ratihabitionis, ff. de procurat.vbi poſt gloſ. Caſtr. num.* 1.*&* 2.*gloſ.in l.de die*, §. *ſi ſeruus, ff. qui ſatiſd.cog.* Cuman. *conſ.* 71.*num.*2.*&* 26.*lib.* 1. & fuit dictum *in Romana pecuniaria* 12. *Maij* 1614. *coram* Coccino *Decano.*

213 Contrarium tamen reperitur deciſum *in Romana participationis affictus Veneris* 28. *Ianuarij* 1611. *coram Pirouano, quæ eſt in* 2.*par.rec. dec.*326. *num.*4.

214 Concorda tu tamen, quòd ſcilicet prima opinio procedat de conſuetudine, ſecunda verò procedit de rigore, vt habetur in dicta *dec.*326. *eodem num.*4.

215 Sed tenendo primam, extende eã multò magis procedere ad fauorem rei, ſi ſententiam pro ſe haberet, vt dicunt *Salicet. & Gayll. alleg.a Rota ibi ſup.d.dec.*326.*n.*5.

216 Extende ſecundò, procedere ad fauorem vtriuſque, nempè actoris, & rei, ſi poſt contractum pars non fuerit affecta deterioris conditionis, quia ſemel approbatus amplius reprobari non poteſt, ſi cauſa de nouo non ſuperueniat, *Rota ibi ſupra*, & ita fuit dictum *in vna Veneta pecuniaria* 17. *Ianuarij* 1605. *coram Penia.*

217 Et ratio prædicti decimiquinti caſus eſt, quia exceptiones dilatoriæ, prout eſt, quælibet ſatiſdatio iudiciaria eſt petenda ante litis conteſtationem, aliàs poſtea peti non poteſt, *l.* 1. *in fine, C. de ſatiſdat.l. de die*, §. *ſi ſeruus, ff. qui ſatiſd.cogant.l.*1.*& ibi DD. ff. de iudic.ſol.& pulchrè Caſtrenſ.in d.l.Pomponius*, §. *Ratihabitionis num.*7.*de procurat.*

218 Contrarium tamen huic rationi reperitur deciſum, ſtante deſuetudine talis aſſecurationis, quæ ab aula receſſit, vt fuit dictum *in Romana Palatij* 28.*Martij* 1588.*coram Card.Blanchetto*, quam enim opinionem ſemper ſequuta fuit Rota, & pręſertim in *Veneta pecuniaria* 17.*Iunij* 1605.*coram Penia, & in d. Romana pecuniaria coram Coccino, & prius coram eodem in vna Neapolitana pecuniaria* 9. *Ianuarij* 1610. *& tandem in Romana participationis affictus Veneris* 28.*Ianuar.*1611. *coram* Pirouano, *quæ eſt in* 2. *parte recent.deciſ.* 326.*num.*4.

219 Et tenendo hanc ſecundam opinionem, extende eã in tantũ procedere, vt propterea nõ ſit facienda aſſecuratio, etiamſi ante litem conteſtatam fuerit petita, *gloſ.in* §. *ſed hodie inſt. de ſatiſd.l.generaliter, vbi Bart.num.*1. *C. de ſacroſanct.Eccleſ. Alex.conſ.*37.*nu.*9. *verſ. Sed præmiſſis lib.*2.*Aymon.conſil.* 325. *in princip. Roland conſ.*71.*n.*19. *lib.*1. vbi refert multos aſſerentes, ſe nunquam potuiſſe talem aſſecurationem obtinere, & huiuſmodi conſuetudinem ſemper Rota tenuit, ita vt de ſtylo Rotæ ſit, talem cautionem non præſtari, vt fuit dictum *in d. Romana Palatij coram Card.Blanchetto.*

220 Vltimo non intrat ad fauorem illius, qui habuit recurſum ad Iudicem ſæcularem, veluti fuit reſolutum in *Tuden.* P*arochialis* 3.*Decembris* 1601. *coram* Card.*Sacrato.*

Animaduertendo præterea quòd quoties reperiatur ordinatum a Rota expediri cauſam, tunc arbitrium eam dediſſe, ſemper erit cenſendum, vt fuit dictum *a Rota per Card. Caualeriũ dec.*590.*num.*7.

Licèt tamen id falleret, vbi eſſemus in illis terminis, de quibus dixi *in concl.* 128.*n.*87 *cũ ſeqq.vbi recurrere poteris.*

Sed quando Rota tacitè cenſeatur declaraſſe, illud non intrare docet *in dec.*308.*n.*5. *par.*3. *recent.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

ARBORES VI VENTORVM eiectæ, & ab Vſufructuario, & Emphiteuta plantatæ ad quem eorum ſpectent, & quid veniat earum appellatione.

CONCLVS. CXXXVI.

1 ARBORES vi ventorum eiectæ, notæ, quòd regulariter ſpectant ad Dominum fundi, non autem ad vſufructuarium, *text. eſt in l. Proculus, §. ſi arbores, & ibi Doct. de vſufruct.* Secus autem, ſi Dominus illas à vento eiectas, ab agro nõ tollendo vſufructus perceptio, vel iter redderetur incommodior, quia tunc datur actio contra Dominũ, vt ait *Florian. in d. l. Proculus num. 2. & Gratianus lib. 1. diſceptat. cap. 21. num. 1.*

Contrarium licèt dicant Doctores allegati à *Benigno ad ſtatutum Agriculi Vrbis cap. 71. ſub littera A,* vbi ait quòd arbores ſiccatæ, & euulſæ vi ventorum ad conductorem ſpectant.

Concordari igitur poſſunt prædictæ opiniones hoc modo, nempè vt prima procedat in arboribus vento, & ſic caſu fortuito deiectis, quę ſemper ad Dominum ſpectare ſolent; ſecunda verò opinio procedit in deſiccatis, & vetuſtate collapſis, ſiue etiam in eis vento deiectis, quando per Dominum non amouerentur è fundo, quia tunc vti derelictæ ad vſufructuarium ſpectarent, & potiſſimum pro illius, ſiue villæ indigentiæ, vt ait *Gratianus ibi ſupra num. 7. cum ſequentibus,* & ibi ratio diuerſitatis inter Dominum, & vſufructuarium aſſignatur. Rurſus notandum erit, quòd arbores vento deiectæ, non amplius nomen arboris, ſed potius illud ligni merentur, *l. ligni, ff. de leg. 3.* & ibi habetur arborem partimur in radicem, truncum, & ramos; diuidimus verò in laurum, cædrum, & quærcum, &c.

2 Extende primò, principalem concluſionem etiam procedere in emphiteuta, cuius commoditati arbores vi ventorum euulſæ non cedunt, ſed illi proprietarii, vt ait *Gratian. ibi ſup. num. 18. cum ſeqq.* cum aliis ibi per eum allegatis.

3 Superextende primò, quòd immò emphiteuta incidendo arbores in re emphiteutica à iure ſuo cadit, vt fuit dictum *in Meliten. beneficij Veneris 23. Maij coram Andræa, quæ eſt in 2. par. recent. deciſ. 553. num. 3. & Gratian. d. deciſ. 173. nu. 1. & ſeqq. in addit. & Benign. ad ſtat. Agricul. Vrbis c. 71. ſub litera L,* & ratio ea eſt; quia ille, in locum meliorandi rem emphiteuticã arbores incidendo illam deteriorare diceretur *Corbul. de iur. emphit. titulo de cauſis priuat. ob rei deter. fol. mihi 151. numero ſecundo, vbi infinitos allegat.*

Quod tamen ſemper intellige verum, quando arbores inciſę eſſent grandes, itaut magnum damnum ex earum inciſione reſultaret, vt ait *Surd. deciſ. 300. num. 7.*

4 Subextende ſecundo concluſionẽ procedere, etiam in Clerico arbores incidente in Eccleſia beneficiata in magna quantitate, & in notabili deteriorat ione, qui beneficio, ob id priuandus erit, vt ait *Rota dec. 553. nu. 1 par. 1. in recent.*

5 Subextende tertiò in Vaſallo, & conductore, qui arbores fructiferas incidere non poſſunt, vt ait *Afflict. in ſua dec. 295. num. 74. & Benign. ibi ſup. cap. 72.*

6 Immò dictas arbores fructiferas incidentes dicuntur agrorum depopulatores, vt ait *Franc. Marc. dec. 154. n. 19. p. 1.*

Sed nota tamẽ, quòd dominus allegans arbores inciſas foiſſe fructiferas, id probare tenetur; quia cum colonus, ſiue ſimiles poſsint aliquando pro ſuo proprio vſu arbores incidere; idcirco earum inciſio præſumitur facta in caſu licito, vt ait *Benignus in præcit. loco cap. 71 ſub lit. C,* licèt ſit bene verũ, quòd ſtatur iuramento locatoris, ſuper eo, quòd arbores fuerint inciſę *idem Benignus ibi ſupra c. 72. ſub litera B.*

7 Declara tamen, quod ad hoc, vt emphiteuta, & ſimiles cadant à iure ſuo, ob inciſionem arborum, ne dum deterioratio debet eſſe magna, ſed etiam debet fieri cum dolo malo, culpa lata, vel leui; & ad perpetuum fundi detrimentum, aliàs ſolum ad intereſſe tenetentur, vt benè ait *Gratian. d. diſcept. 173. num. 5. cum ſequentibus*; & ratio eſt, quia quando læſio eſt magna ſemper dolum, & malam fidem arguit, *vt ait Gratian. in deciſ. 166. n. 9. & Rota dec. 461. num. 3. par. 1. recent: & veluti dixi in concl. 52. in verſ. Decimo nota; quòd ſi adiudicatio.*

Subdeclara tamen, quòd dictos emphiteuta; à re emphiteutica expelli poſſit incidendo arbores fructiferas; vel ſi alio modo in re emphiteutica malè verſaretur, dummodo tamen hęc tria concurrant; & primo; ſi deterioratio ſit in ipſa re, & non in fructibus, ſecundo dolus malus; lata culpa, vel lęuis, ſed non læuiſſima in deterioratione probetur; tertiò, quòd notabilis ſit deteriorario, vt benè ait *Ludouic. deciſ. pertuſ. 94. num. 9. Corbul. de iure emph. titulo de cauſ. priuation. ob rei deter fol. mihi 151. num. 2. & Surd. deciſ. 300. num. 7.*

8 Extende ſecundò, concluſionem principalem, quoque locum habere in arboribus in fundo dotali, vi tempeſtatum euulſis; quarum pretium mulieri, & non viro venit reſtituendum, veluti dicitur de theſauro in fundo dotali inuento, cum ille in fructu non veniat, ſed media pars illius reſtituitur, quaſi in alieno inuenta, idem *Gratian. ibi ſupra n. 14. & 15.*

9 Extende tertiò, procedere in emptore; cui ſi fuerint oſtenſæ arbores antequam venderetur fundus, & interim ventorum violentia fuerint euulſæ, & poſtea venditio fiat, tunc arborer prędictæ non cedunt vtilitati emptoris, qua deiectæ deſinunt eſſe fundi *idem Gratian. ibi ſupra num. 6.*

10 Extende quarto, idem procedere in lapidicinis, vbi lapides non ſint in fructu, nam ſi lapides, ex lapidicinis fundi dotalis, ſiue arbores, quæ in fructu non eſſent, ſiue ſuperficiem ædificij dotalis, maritus voluntate mulieris vendiderit, tunc nummi, ex eorum venditione recepri fiunt vxoris, *idem Gratian. ibi ſupra num. 16.*

11 Extende quinto, quod arbores plàntàtæ ſuper via publica non ſpectant ad publicum, ſed ſunt illius; qui prædium vicinum habet, vt ait *Surd. deciſ. 42. num. 14.* Et tunc via publica dicitur, quando ſolum ſit publicum, quòd publicè, per illud ſit iter; & quod ducat ad Ciuitatem, flumen; ſiue in aliam viam publicam, & tunc ea eſt Principis; & propterea aliquid in ea conſtruere non licet, niſi ex dicti Principis licentia, quo verò ad vſum eſt publica, vt ait *Surd. ibi ſupra num. 3. & ſequentibus.*

12 Subextende idem procedere in illis in ripis plantatis, quæ ſunt habentium vicina prędia, vt ait *Franc. Marc. dec. 346. num. 3. par. 2.*

13 Limita tamen primò, principalem concluſionem non procedere; quando vſufructuarius dictas arbores plantauerit, quia tunc pro ſe illis vti poterit, vt ait *Gratian. ibi ſupra num. 26. & Surd. dec. 78. num. 23.*

14 Limita ſecundo, non procedere in arboribus vetuſtate collapſis; & ratio eſt, quia vſufructuarius debet habere, ex re omnes illos fructus, qui naturaliter percipi poſſunt, vt eſt *text. in l. Item ſi fundi in princip. de vſufruct.* ſed ſic eſt, quod quandò arbores ſunt demortuæ, ob vetuſtatem, perinde eſt, ac ſi per naturam illud contingeret, cum vetuſtas, & natura ſimul æquiparentur iuxta *tex. in l. 2. de acqu. pluu. arcen.* Et proprerea hæc tamquam acceſſiones naturales ad vſufructuarium ſpectàbunt, *l. Vſufructu legato in principio eodem titulo. Florian. in l. Arbores num. 2. eodem titulo*; ſecus autem, ſi ex accidenti ceciderint, quia tunc ad proprietarium pertinent, aliàs vnum abſurdum ſequeretur, quod eſſet, vt omnes eſſent vſufructuarij, ſi omnes aliquo caſu euellerentur, quod non eſt dicendum; argumento, *l. Arboribus de vſufructu, & Gratianus ibi ſupra numero quarto, & quinto.*

15 Limita tertiò, nõ procedere ẽt in arboribus, aliquo caſu fortuito deiectis, ſi è

fundo

Digitized by Google

fundo per Dominum non amoueātur, quia tunc vti derelictæ ſunt vſufructuarij; *idem Gratian. ibi ſup. n. 7.*

16 Limita quartò, non procedere, quando vſufructuarius non haberet ligna pro comburendo, pro vſu proprio, quia tunc lignis, etiam ad edificandū aptis vti poſſet, vt ait *Florian. in d. l. arboribus num. 2.* vbi facit differentiam inter vſufructuarium, & vſuarium ſimplicem; nam vſufructuarius poteſt vendere, vſuarius vero non, niſi tamen fuiſſet relictus vſus ſiluæ adeò remotę, vt nullo alio modo, niſi vendendo ille vti poſſet, *l. de vno, de vſu, & habitat. & Gratian. ibi ſup. n. 11. cum ibi allegatis per eum.*

17 Et reaſſumendo primam extenſionem, vbi loquitur de Emphiteuta, colono, & conductore non valentibus, vti arboribus vento deiectis; limita primò, eam non procedere, quando eas plantauerit, quia tunc, ſi aliquo caſu euellantur ad plantantem ſpectabunt, veluti dicitur de ædificante, qui deſtructo ædificio poteſt ſua cementa repetere, *l. in rem, §. fori ff. de rei vendic. l. ideò, §. cum in ſuo, & §. ſequenti de acq. rer. dom. & §. cū in ſuo Inſt. de rer. diuiſ. Surd. deciſ. 78. num. 23. cum ſeqq.* & latè dixi ſupra in verbo Aedificium, & eſt doctrina *Corbul. de iure emphit. tit. de cauſ. priu. ob rei deter fol. mihi 152. n. 2*

18 Et ratio ea eſt, quia ædificans, ſiue plātans in ſolo alieno donare non cenſetur, ſed ad ſui vtilitatem, & commoditatem plantare, & ædificare videtur, *Gratian. ibi ſupra num. 28. & 29. Becc. conſ. 33. n. 7. & 8. & Redoan. de rebus Eccleſ. non alienand. quæſt. 79. cap. 7. num. 18.*

19 Extende illam limitationem, adeò valere, vt propterea poſſit quoque emphiteuta arbores, per eum plantatas incidere, abſque caducitatis incurſu; licèt ſecus eſſet, quoad illas non plantatas, vt diſtinguit *Becc. dicto conſil. 33. num. 7. & Corbul. de cauſ. priuat. ob deteriorat. num. 2. in fine, & Petrus Anguſ. conſ. 23. num. 9. lib. 2. & Benignus ad ſtatutum Agricult. Vrb. cap. 71.*

Quemadmodū, etiā excuſaretur emphiteuta, ſi arbores incideret, etiam non plantatas a ſe ad effectum reficiendi fundum, ſiue ædificium, cuius ſunt, vt dicunt Doctores allegati a *Corb. de cauſ. priuat. ab rei deter. fol. 157. nu. 29. Ludouic. dec Lucenſ. 8. num. 9.*

Veluti etiam, ſi ex earum inciſione fundus fieret fructuoſior, quamuis ſecus, ſi tamen deberet ſolui in tot plauſtris dictorum lignorum, idem *Corbul. ibi ſup. num. 30.*

20 Subextende prædicta eodem modo procedere in Vaſallo, qui quandocumque etiam durante feudo ædificiū ab eo conſtructum tollere poteſt, vt ait *Bald. in cap. 1. §. ſi quis de controu. inueſtit. num. 13. col. 6.*

21 Contrarium tamen ait *Surd. deciſ. 78. per tot. & deciſ. 300.* vbi concludit reſpondendo contrariis, hanc opinionem eſſe veriorem, & magis æquam, vt ſcilicet, neque arbores, neque ędificia, quamuis fuerint plantatæ per emphiteutam, & per eundem ędificata poſſunt tolli inuito Domino, neq; melioramenta, ſine illius licentia vendi, cum ea ſolo cadant, & pars rei dicantur, & ſic ad dominum ſpectant, & in omnem euentum ille in eorum venditione venit præferendus, prout latè ait *Surd. dd. deciſ. 78. & 300.* vbi ſubdit, qꝫ paria ſunt ædificia deuaſtare, & arbores ſuccidere, & de hoc latè dixi in verbo Edificium ferè in fine.

Concorda igitur, vt prima opinio procedat, quādo ſumus in melioramētis, quæ ex re locata deduci poſſunt abſq; illius deuaſtatione, & quæ de ſui natura reficienda veniunt; ſecunda vero quādo ſecus, & in omnē euentū ſuccurri pōt conductori circa ea, quæ veniūt reficienda eorū æſtimationē ſoluēdo; licèt ſecus tñ eſſet, qñ inter locatorē, & cōductorē fuiſſet cōuentū, quòd ea cederēt vtilitati domini, veluti dixi *in concl. 170. ſub num. 46.* & ita ait *Rota in dec. 473. n. 1. par. 1. recent.* & quando dicantur talia melioramenta, quæ deduci poſſint, docet *Mareſcott. var. reſol. lib. 2. cap. 109. & 110. per totum*, Et præcipuè dicta ſecunda opinio procedere debet in illis melioramentis, quæ conſiſtunt in plantando, & ſtercorando, quæ non veniunt reficienda, iuxta tradit. per *Statil. de Saluiano in ſpec. 2. c.*

bores ceciderunt, ſine facto ſuo, vt ait *idem Gratian. ibi ſup. num. 17.*

28 Secus autem, quando extra caſus prædictos, & illę non eſſent in fructu ſed maritus eas in vſum proprium conſumeret, ſiue illius dolo extare deficerent, quia tunc ille ad earũ pretiũ teneretur, & ſic vxoris dotem augerent, & per conſequens pretium illud, loco rei ſuccederet; quod enim fieri poteſt, quia dos eſt quoddam vniuerſale, quo caſu ſubrogatio intrat, quod ſecus eſt in re particulari, *l. ſi rem, & precium de petit. hæredit. & l. venditor ex hæreditate de hæred. vel act. vend. & Gratian. in practi. loco num. 17. in fine Campeg. de dote d. par. 2. quæſt. 19. num. 1.* vbi firmat, quòd arbor exiccata, & vi ventorum eiecta, non eſt in fructu, nec lucro mariti cedit, niſi loco earum idem maritus alias ſubrogaſſet, vt ſuperius dictum eſt, & eſt *tex. in l. agri de vſufruct. l. in fraudem, §. conductor de iure fiſci,* & in ſpecie ita concludit *Imola in l. diuortio, §. ſi fundum num. 38. ff. ſolut. matrimon.*

29 Limita quartò, non procedere in arboribus cęduis, quæ computantur in fructibus fundi ad fauorem mariti; at ſecus in fructiferis, & Theſauro, vt ait *Gratian. ibi ſup. n. 25.*

30 Et huiuſmodi occaſione notandum erit, quòd arbores cæduę Syluæ reddunt eam pretioſiorem, vt ait *Francb. in ſua dec. 290. n. 1.*

31 Præterea, ſi quis fortè confiteretur habuiſſe arbores, ſed ſiccas, tunc ille confitens tenetur dare arbores, reiecta illa qualitate ſiccitatis, vt ait *Gratian. lib. 2. diſceptation. capit. 339. num. 20.*

32 Item notandum erit, quòd ſi arbores incidantur, tunc oritur turbatio, nõ autem ſpoliatio, *idem Gratian. d. lib. 2. cap. 314. num. 10.*

33 Vnde ſi quis erit priuatus arborum poſſeſſione, tunc ille tanquam ſpoliatus erit reſtituendus, quòd tamen declara verum, quando arbores ſolo cohærent, eum tunc inter immobilia reputentur; ſecus autem ſi eſſent euulſæ tanquã ſolo non cohærentes, *Menoch. de recuperand. poſſeſſ. remed. 1. num. 46. Gratian. ibi ſupra num. 35.*

Præterea hic opportunè erit notandum, quòd arborum vaſtatores, ſiue vinearum inciſores, aut ſepulchrorum violatores pœna mortis veniunt plectendi, quod tamen intellige verum de vaſtatoribus arborum, ſi illę eſſent fructiferæ, & quę cum terra coaluerint idest, cum ea per radicum emiſſionẽ vnitatẽ fecerint; at ſecus ſi eſſent inutiles, & aridę, ſed quales ſint fructiferę, & quales non meminit Paulus *in l. competit, ff. quod vi aut. clam.* Item de arboribus pomiferis, *ait text. in l. in fraudẽ, §. pen. ff. de iure fiſci.*

Extende prædicta in ſimili procedere de debilitante membrum inutile, ſiue oculum obcæcatum effodiẽte, quibus tamen caſibus pœna ordinaria nõ venit imponenda, ſed ea ictum funis, vel fuſtigationis, & aliquando triremium, iuxta facti, & perſonarum qualitatem, & ita quotidie ſeruari taſtatur *Farinac. mox allegandus.* Quemadmodum etiam venit dicendum de violatoribus ſepulchrorum, qui ſi manu armata illa violant, eorum cadauera ſiue oſſa, aut reliquias extrahendo, tũc ſi talis violans erit humilior vltimo ſupplicio venit plectendus; ſi verò honeſtior, aut relegatur, vel deportatur, veluti dicunt *Doctores allegati à Farinac. in ſua prax. crimin. quæſtio. 20. num. 113. cum ſequentibus, & eſt text. apertus in l. 3. §. aduerſus, ff. de ſepul. violat.*

Extẽde id, ꝙ fuit dictũ de pæna irroganda illis, à quibus arbores furtim ceduntur, procedere etiam, ſi earum arborum furtum, poſtea ab eiſdem non fiat, & ad id nota, quòd tunc arbores furtim cæſæ dicuntur, quæ ignorante domino, celandique eius cauſa ceduntur, vt ait *text. in l. furtum 7. ff. arb. furt. caſ.*

34 Rurſus erit hic obiter notandum in materia arborum, quòd illarum vmbra eſt valde agris, & corporibus humanis nociua, & propterea *Virgil. in Bucol eglog. 10.* ait, quòd ſolet eſſe grauis cantantibus vmbra, Nocẽt, & frugibus vmbræ, *idem Virgil. in 1. Georgic.* monet agricolas ad cõputãdos

Digitized by Google

arborum ramos facientes vmbram, ibi falce præmes vmbram, votiſque vocaueris imbrem, idemque ait *Plinius lib. 17. cap. 12. nat. hiſtor.* vbi ponit in prima claiſe arborum nociuorum, Cipreſſum, Pinum, Nucem, & ſimilia, ſubdens humanis corporibus vmbra infeſta, licèt multis mater, alijs verò nouerca fiat; Vndè ex prædictis infertur, quòd cum iſtæ arbores de ſui natura ſint damnoſæ, propterea nõ præſcribuntur, quamuis à vicino longiſſimo tempore fuerint tolleratę, quia vti quotidie grauantes, quotidie quoque cauſam conquærendi præbent, vt ait *Magon. dec. Flor. 6. n. 3.*

35 Animaduertendo, quòd vmbra nihil aliud eſt, quàm aer ſole carens, ob aliquod corpus denſum obiectum; Et ideo querces poſſunt impediri, ne plantentur, ad hoc, ne aer, ventus, & Sol vicino occupetur, vt dicunt DD. *allegati a Magonio ibi ſup.*

35 Vltimo nota, quòd Arboris appellatione regulariter non veniunt fructus. *Bald. in l. 1. C. de fruct. & lit. expenſ.* & ita fuit reſolutũ *a Rota in vna 20. Feb. 1573. coram de Rubeis.*

37 Contrarium tamen erit, quando eſſemus in legato de re fructifera facto, quia tunc fructus quoque veniunt, & eò magis ſi ſit factum pro dote, vt fuit dictum *in Præneſtina hæreditatis 1. Februarij 1582. coram Viſcomite, Cæſar de Graſſis deciſione prima, & ſecunda, de vſur. & Rota in Romana bonorum de Ceulis Lunæ 23. Iunij 1601. coram Penia.*

38 Ex tenendo hanc ſecundam opinionem, extende eam procedere, etiam in liuellis non exactis tempore mortis teſtatoris, qui in legato facto de fundo veniunt, veluti faciunt fructus pendẽtes, licet liuelli ſint maturi per regulam Acceſſorium, &c. iuxta tradita per *Sund. deciſ. 88. num. 8. 9. & 10.*

ARGVMENTVM.

DE POTESTATE ARCHIDIAconi, ac de illius officio, & dignitate, & vnde dicatur.

CONCLVS. CXXXVII.

1 ARCHIDIACONVS dicitur, quaſi Diaconorum Princeps, ſiue inter Diaconos primus, & antiquo tempore illius proprium erat curare diligenter, vt cæteri Diaconi ritè ſuum munus, & officium gererent, ſed poſtea illius creuit auctoritas, cum ei ab Epiſcopo fuerit data facultas ampla, nedum in Clericos inferiores, verum etiam in Pręsbiteros, & propterea hinc fit, quòd Archidiaconus dicitur oculus Epiſcopi, ac illius Vicarius ordinatus a lege, & primam dignitatem in Eccleſia, poſt Põtificalem, obtinet, vt ait *Rota deciſ. 4. num. 3. de elect. & deciſ. 9. de præbend. in nou. Aretin. conſ. 23. ſub num. 7. verſ. Quia de iure communi, Boer. deciſ. 286. num. 5. verſic. Quinimmò, Grammat. deciſ. 64. num. 19. Mohedan. deciſ. 1. de foro compet. idem Grammat. deciſ. 54. & Rota in vna Aſten. Sedis 27. Februarij 1589. coram Gipſio, & in alia Aſtoricen. Archidiaconatus Mercurij 27. Iunij 1590. coram Card. Mantica, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 122. num. 4. Franc. Marc. deciſ. 1367. num. 9. par. 1. Azor. in 2. par. Inſtit. moral. fol. 175. cap. 15. de poteſt. Archipresbyt. & Loterius de re beneſic. lib. 1. quæſt. 16. num. 116. cum ſeqq.*

2 Declara tamen, quòd aliter poteſt eſſe de conſuetudine, vt ait *Rota per Puteum deciſ. 89. num. 2. lib. 1. vbi allegat aliam deciſ. 173. alias 9. de præbend. in nouis.*

3 Rurſus declara, ꝙ Archidiaconatus non poteſt dici perſonatus, & ratio eſt, quia perſonatus eſt honos, ſine adminiſtratione, immò potius dicitur officiũ, vt ait *Staſil. de liter. grat. & iuſtit. fol. 57. & Rota deciſ. 2. de ætat. & qualitat.* vbi habetur, quòd Archidiaconatus eſt

eſt officium, cum adminiſtratione, cum ille ſit primus, qui intonat, & dat ordinem omnium gerendorum in Choro, vt ait *Hoſtienſ. allegat. a Puteo ibi ſupra num. 2. & 3.*

4 Contrarium, quòd ſcilicet hodie Archidiaconus, & Archipresbyter dicantur dignitates impropriè, & ſic, quòd ſint ſimplices perſonatus, cum nuda, & ſimplici iuriſdictione, & nil aliud habeant in Eccleſia, quàm prærogatiuam nominis ſonantis in dignitatem, ſiue in Eccleſia, ſiue in Choro, ſiue in Capitulo, ſine vlla adminiſtratione, vel iuriſdictione, ait *Grammat. deciſ. 64. num. 19. & Loterius in praalleg. loco num 109. cum ſeqq.*

Vnde ad id notãdũ venit, q̃ Archidiaconus non tenetur eſſe doctor, Magiſter, vel Lincentiatus, niſi curam animarum, ſiue annexam iuriſdictionem habeat, vt ait *Garz. de benef. par. 7. c. 7. num. 40. & 41. & alij quos allegat. Barboſ. de poteſt. Epiſcop. in alleg. 60. num. 60. & nouiſſime Gauant. in Manuale Epiſcoporum, in verbo Archidiaconus num. 1.* Sed quòd Archidiaconus de iure non habeat curam animarum, dicam inferius ſub *num. 44.* Et propterea, quando eam annexam non habet, ſufficit eum eſſe Diaconum, vt ait *Rota dec. 687 num. 7. & prius dec. 244. num. 5. par. 3. recent.*

5 Extẽde primò, cõcluſionẽ principalẽ in tantũ eſſe veram, vt propterea Archidiaconus Archipresbytero præferatur, etiamſi non ſit Sacerdos, & Archipresbyter eſſet Sacerdos, *Bero conſ. 22. num. 31. lib. 1. Cardin. Tuſch. in concluſ. 482. num. 55. in verbo Archidiaconus, & Rota per Gregor. dec. 41 r. num. . & in Viterbien Celebrationis Miſſarum 11. Decembris 1609. coram Card. Sacrato*, vbi fuit deciſum, quòd ſi Archidiaconus, ex accidenti reperiatur eſſe Sacerdos, tunc præfertur Archipresbytero in ſolemni celebratione Miſſarum, abſente Epiſcopo, *Franc. Marc. dec. 1367. n. 5. p. 1.*

6 Declara tu tamen, quòd ex diſpoſitione Concilii Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 12. in S. Omnes*, diſponitur hanc dignitatem Archidiaconatus Sacros ordines requirere, vt fuit dictum in illa *Aſtoricen. coram Card. Mant. nu. 4.* cui quidẽ optimè correſpondet id, quod ait nouiſsimè *Loterius de re beneficiaria lib. 1. quæſt. 16. num. 14.* dum firmat, quòd Archipresbyter in Diuinis præfertur Archidiacono, ſi ille non ſit Presbyter, at ſecus, ſi ille eſſet Sacro Presbyteratus ordine initiatus, & velit ipſe celebrare, & ita fuit quoq; deciſũ *à Rota in Viterbien. Celebrationis Miſſarum 11. Decembris 1609. coram Cardin. Sacrato, & Beltram. ad deciſ. Gregorij 41 t. num. 5. & Gratian. lib. 2. diſcep. cap. 298. num. 3. & eſt text. in cap. 1. & cap. offic. de offic. Archid. & Archipresb.* & ibi omnes Canoniſtæ, *Ricard. inter conſ. Menoch conſ. 52. num. 100.*

7 Extende ſecundò, dignitatem Archidiaconatus in Eccleſia, adeò eſſe venerandam, vt propterea Archidiaconus Vicarium Epiſcopi præcedat, præſente tamen Epiſcopo; at ſecus eo abſente, quia tunc tamquam ordinarium repræſentans, & ſuas vices gerẽs eſſet Archidiacono præferendus, & vti Epiſcopus honorandus; vndè ex prædictis erit concludendum, quòd quilibet in eius officio omnibus alijs ſit præferendus, licet extra officium poſtponeretur, vt eſt de Vicecancellario, Camerario, Pœnitentiario, Auditore Rotæ, Epiſcopo, & Archidiacono, vt ait *Gratian. d. lib. 1. diſcep. c. 298. num. 37. & Rota in vna Florentina prælationis coram Cantuccio*, cuius votum reperitur, per extenſum apud dictum *Gratianum lib. 1. c. 111. n. 16. & 17. viden. in hac materia.*

8 Vndè hinc inferri quoq; opportunè põt, q̃ Eps in domo debet Patri reuerentiam exhibere, ſed in eius Eccleſia illum præcedere debet, quia vnus maior, ex diuerſis reſpectibus, minor effici poteſt, idem *Gratian. dicto c. 298. num. 36.*

9 Declara tamen prædictas extenſiones procedere de iure communi, cum poſſit benè eſſe, quòd conſuetudine aliter caueatur, vt ſcilicet præheminentia alteri dignitati, veluti Præpoſituræ, vel Archipresbyteratus poſſit acquiri, quæ quidẽ conſuetudo maximè eſt attendenda ad dignoſcendum, quæ ſit prima dignitas, poſt Pontificalem

lem in Eccleſia; nam diuerſimodè dicta conſuetudo operatur, quia aliquãdo Archidiaconatus eſt prima dignitas in vna Eccleſia, in alia verò Archipresbyteratus, iuxta tradita per *Grammat. deciſ. 64. num. 17. & 18.* vbi in ſpecie ait, quòd in hac materia præheminentiarum magis eſt attendenda conſuetudo, quàm iuris communis diſpoſitio, *Pariſ. de reſignat. lib. 2. quæſt. 1. num. 83. Card. Mantica deciſ. 175. num. 3. Put. deciſ. 107. lib. 1. & Rota in d. Aſten. Sedis coram Gipſio.*

10 Extende adeò conſuetudinem in hac materia pollere, vt nedum ea ſemper prçualeat iuri communi, ſed etiam quando illi eſſet repugnans, vt ait *Rota per Card. Seraph. deciſ. 716. num. 17. & dec. 964. num. 1. & prius deciſ. 335. num. 3.* Quod tamen reſtringe non procedere, quoties conſuetudo adeò iuri communi repugnaret, vt in meram corruptelam ſonaret, vt ait nouiſſimè *Loterius de re beneficiaria lib. 1. q. 16. num. 116. cum ſeqq.*

11 Declara ſecundò, quòd ſcilicet Archidiaconus ſit maior Archipresbytero, reſpectu adminiſtrationis iuriſdictionis, ſed eſt tamen minor in miniſterio Altaris, vt ait *Gratian. dicto cap. 111. num. 15.*

Contrarium, quòd ſcilicet Archidiaconus, quando eſt Sacerdos ſit Archipresbytero præferendus in Celebratione Miſſarum, abſente Epiſcopo; Item, quòd illum præcedere debeat, ſiue Archidiaconus ſit Sacerdos, ſiue non, ait *Rota dec. 244. num. 1. & 2. par. 3. recent.*

12 Subdeclara tamen, id non habere locum, ſi conſuetudo vrgeret in contrarium, cum in hoc ſit attendenda communis reputatio, & publica vox, & fama illius loci, ſiue Prouinciæ, vbi de eo quæſtio habetur, idem *Cardin. Mantica dicta deciſ. 175. num 3. Abb. in cap. de multa, verſic. Tertia concluſio de præben.* vbi ait, quòd prima dignitas illa dicitur, quæ in loco communiter pro tali exiſtimatur, etiamſi in iure aliud ſtatutum reperiretur, *Boer. deciſ. 346. num. 8. Gomeſ. de grat. expect. nu. 46. verſic. Quæ ſunt, Rota deciſ. 518. num. 2. par. 1. diuerſ. & deciſ. 585. ſub num. 2. par. 4. nouiſſim. d. Mantic. d. dec. 175. num. 2. & ſeq.* & ita quoque tenuit *Rota penes Gregor. deciſ. 482.* & ita fuit deciſum *in Vicentina, ſeu Gerunden. Vnionis Veneris 22. Maij 1609. coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 411. num. 1.*

13 Sed ex quibus ſignis dignoſcatur præheminentia in dignitatibus ſunt plura, quæ numerantur *à Rota in dicta deciſ. 518. & deciſ. 585.* Animaduertendo inter cætera, quòd ſignum principale eſt præcedentia, & ſeſſio in loco honorabiliori, & nominatio primo loco facta in ſcripturis, & alijs actibus, qui inter capitulares fieri ſolent, & ita quoque fuit dictum *in Compoſtellana Prioratus 17. Martij 1587. coram Litta, & Rota deciſ. 533. par. 2. in recent. num. 5.* & ibi habetur, quòd eo ipſo, quòd eſt prima dignitas in Eccleſia, tunc habet aſſiſtentiam de iure communi ad præheminentiam.

14 Declara tamen, quod ad prçdicta probanda, aliquando læuiores probationes ſufficient, aliquando verò vrgentiores, Vndè, ſi (verbi gratia) agatur de prima dignitate, ad effectum regulæ Cancellariæ reſeruantis primam poſt Pontificalem, tunc vrgentiores erunt neceſſariæ, & ſic eo caſu debet eſſe prima dignitas propriè planè, & cum effectu, vt fuit dictum *à Rota dec. 70. num. 11. par. 1. diuerſ.*

15 Reaſſumendo autem illam declarationem, ſuper eo verſantem, quòd ſcilicet conſuetudo in hac materia, non autem iuris communis diſpoſitio ſit attendenda; ſubdeclara tamen eam eſſe ſtrictè intelligendam, Vndè, ſi per eã fiat, quòd altera dignitas ſit eminentior illa Archidiaconatus, non per hoc infertur, quòd poſſeſſio (verbi gratia) Sedis in choro extendatur ad poſſeſſionem aliarum præheminentiarum dictæ principaliori Sedi annexarum, veluti incenſationis, & oſculi pacis, & de ſimilibus, vt fuit dictum in dicta *Aſten. Sedis coram Gipſio*, per ea, quç tradit *Bald. in l. eos, C. de vſur. & eſt text. in l. Si aliena, §. 1. ff. de vſucap. Felin. in cap. auditis num. 20. verſ. Quarta declaratio de præſcript.*

16 Concorda tu igitur, quòd cõtraria

opinio

Digitized by Google

opinio proc edat, quando ſumus in inſeparabilibus, & in his, ſine quibus principale aliquid operari non poſſet, Altera verò procedit, quando principale poſſet de ſe operari aliquid,abſq; aliorum concomitantia, & ſic ſi in ſeparabilibus verſaremur, vt eſt prima ſedes in Choro; quæ eſt dignitas, & honos iuxta illud Diui Mattei; nempè Amant primos accubitus in Cœnis, & primas Cathedras in Synagogis, & propterea dici non poteſt, dictam primam ſedem prorſus,abſque aliquo eſſe ctu remanere, vt fuit conſideratum à *Rota in d. Aſten. Sedis coram Gipſio*.

17 Sed tenendo illam ſecundam opinionem,Amplia primò eam tantò magis procedere, ex quo in materia odio ſa verſamur, & propterea de vna re ad aliam extenſio fieri non debet,& ſic ni ſi ad poſſeſſa venit extendenda, vt ait *Felin. ibi ſupra num.* 11. *& Rota in d. Aſten. Sedis coram Gipſio*, & ad hoc facit doctrina *Gratiani in lib.* 1. *diſcept. cap.* 11.. *num.* 83.

18 Amplia ſecundò, abſolutè procedere,ratione Diuinorum, in quibus Archipresbyter Archidiacono præfertur; Vndè ex hoc tanto magis dicta ſecunda opinio corroboratur, vt ſcilicet Archidiaconus non in omnibus Archipresbytero præferatur,licèt habeat primum locum in Choro, iuxta tradita per *Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 298. *num.* 35.

19 Extende tertiò, principalem concluſionem, adeò eſſe veram, vt Archidiaconus,cũ iuriſdictionem habere dicatur, propterea ex hoc infertur, quòd iniuria cõmiſſa coram eo atrox dicatur, veluti dicitur de ea commiſſa coram Decano, quod quidem procedit,ſiue de iure, ſiue de conſuetudine iuriſdictionem habeat, vt ait *text. cum gloſ. in c.* 1. *& in c. ad hæc de offic. Archidiac. & Rota per Put. dec.* 295 *n.* 9. *&* 7. *in fine lib.* 1.

20 Contrarium, quòd ſcilicet Archidiaconus iuriſdictionem non habeat in mundo ratione conſuetudinis, ſed quòd ſonet in nomen dignitatis, ait *Rota de c.* 9. *de præbend. in nou. Grammat. deciſ.* 64. *& Loterius d. quæſt.* 16. *num.* 109. *cum ſequentibus lib.* 1. *de re beneficiaria*.

21 Extende quartò, quòd Archidiaconus habens iuriſdictionem, poteſt impedire, vt Vicarius Generalis non poſſit per Epiſcopum conſtitui, quod tamen declara verum, ſi Archidiaconus habeat ex cõſuetudine iuriſdictionem, per modum præuentionis, ſiue prioritatis, at ſecus, ſi per modum accumulationis, vt dicunt Doctores allegati à *Gratiano lib.* 4. *diſcept. c.* 655. *num.* 48. *& Azor. in* 2. *par. inſtitut. moral. fol.* 174. *cap.* 14. *in littera B, de offic. Archidiac.*

22 Subextende, quòd neque præſente Epiſcopo poſsit Vicarius præcedere Archidiaconum, & Canonicos coltegialiter congregatos, licèt ſecus Epiſcopo abſente, vt ait *Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 298. *num.* 37.

23 Contrarium,quòd ſcilicet Vicarius debeat præcedere in proceſsionibus, & ſimilibus Canonicos, tàm præſente, quàm abſente Epiſcopo, ait *Riccius in dec.* 582. *num.* 1. *& ſeqq. in ſua praxi fori Eccleſiaſtici*.

24 Et ad id comprobandum tribus fundamentis mouetur, & primo quia Vicarius repræſentat perſonam Epiſcopi, & per conſequens,vti Epiſcopus alios procedere debet,ex regula illa, quòd honos, qui debetur principali, eſt debitus quoque illius Locumtenenti,ſeu eundem repræſentanti, veluti in pluribus exemplificando, tradit idem *Riccius ibi ſupra num.* 1.

25 Secundo quia in Synodo Diœceſana Vicarius Generalis ante Dignitates,& Canonicos ſedere debet,vt fuit pluries reſolutum a Rota, veluti teſtatur idem *Riccius ibi ſupra num.* 2. Subdens præterea ibi propè medium,con ſuetudinem non valere in contrarium & in hoc vide *Grat. lib.* 1. *diſcept. c.* 111. *num.* 22. *&* 25.

26 Tertiò,ex ea tõe, quia,cũ Vicarius habeat iuriſdictionem ordinariam in tota Diœceſi,ac etiam ſupra Capitulũ & ſingulos de Capitulo, ratione iuriſdictionis, ideo vti ſuperior debet Capitulum præcedere, & præſertim, cum dicatur aſſociari Epiſcopo in iuriſdictione.

Quinimmo extende, quòd in iuriſdictione

diaconus, quandoque veniat appellatione Ordinarij, quoad cognitionẽ cauſarum ciuilium, criminalium, beneficialium, & matrimonialium; item, quòd veniat quoque appellatione Diœceſani, *ait Rota per Coccinum deciſ.346.num.1.& 6.& Rota deciſ.98. par.1.diuerſ.*

34 Concorda, vt prima opinio procedat quando cauſas criminales cognoſceret ſine Capitulo, nec non alias ciuiles beneficiales, & matrimoniales, ſecunda verò, quando vna cum eo illas cognoſceret, ſiue immemorabilis conſuetudo in contrarium extaret, vt ſuperius dixi, & veluti pulchrè ait *Caputaquen. in ſua deciſ. 202.par.2.& Rota dec.306.par.1.diuerſ. allegat. à Riccio in ſua Collect.1618.par.5.*

35 Extende ſextò, quòd licet Epiſcopus in Eccleſijs ſuis ſit ordinarius, reſpectu iuriſdictionis, & ſimilium; ſecus tamen eſt reſpectu diuini ſeruitij, quia eo caſu, etiam in propria Eccleſia cathedrali multa ad ordinationem Archidiaconi, non autem Epiſcopi ſpectant, vt fuit dictum in *Hiſpalen iuriſnominandi 10.Octob.1583. coram eodem Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.639 num.7.*

36 Extende ſeptimò, quòd Archidiaconus poſsit punire læuia delicta Clericorum, vt ait *Rota per Mohedan. deciſ.1. de foro compet.* & ibi habetur, quænam dicantur læuia, vel grauia delicta, *& Rota deciſ. 98. par. 1. diuerſorum.*

Subextende, quòd Sede vacante in illis octo diebus, qui pro creatione Vicarii Capitularis aſsignantur, ille erit Vicarius, donec fuerit electus Capitularis, vt ait *Zerola in praxi Epiſcopal.par. 1. allegat. à Bart. Gauanto in ſuo manuali Epiſc.in hoc verbo Archidiaconus num.4.*

37 Subextende idem procedere in Decano, & Capitulo, qui poſſunt pari modo læuia delicta Clericorum punire, vt ait idem *Mohedan. ibi ſupra num. 5.* & ibi aſſignat rationem ex eo, quia Archidiaconus, & Decanus habent iuriſdictionem, vel ſaltem præheminẽtiam quandam in eorum Eccleſia, quę non ſolet vnquam dari ſine modica coarctione, *Seraphin. deciſ.1222.n.4.* & dicam in verbo Iuriſdictio.

38 Extende octauò, quòd Archidiaconus poteſt agere contra ſubditos cauſa viſitationis ſine licentia Epiſcopi, *Rota dec.1. num.1. de offic. Archidiac.in antiquis Biſigneti*, Et ad id erit notandum, quòd ratione viſitationis illi incumbentis, poteſt abeſſe vltra tres menſes, & fructus lucrari, ſi tamen dari conſueuerint abſentibus, pro legitima cauſa, non tamen diſtributiones merè quotidianas, vt ait *Garz. de benef.par.3.cap.2.num. 332.& Gauant. in ſuo manuale Epiſcoporum in verbo Archidiaconus num.5.*

39 Extende nonò, quòd poſſit præſcribere ius inſtituendi, & deſtituendi, vt ait *Rota deciſ.3. num.1. de præſcript. in antiq.* ſed non poteſt tamen beneficia vnire, vt ait *Loterius de re beneſ.lib. 1.q.16.num.120.*

40 Subextende, quòd illud poſſit ei quoque competere de conſuetudine, *Rota deciſ.21.num.2 de præbend.Biſigneti in antiquis, & Riccius collect. 1618.parte 5.*

41 Extende decimò, quòd Archidiaconus, cui ſit commiſſa ab Epiſcopo inductio in poſſeſsionem alicuius beneficii, poteſt eam alteri ſubdelegare, vt ait *Rota reſpondendo contrarijs in dec.14.de off.deleg.*

42 Extende vndecimò, quòd Archidiaconus, & alii Prælati inferiores poſſint habere curam in foro cõtentioſo, vt ait *Rota deciſ.13.num.2. de præbend. Biſigneti, & deciſ. 52. num. 13.par. 2. diuerſ.*

43 Quod tamen intellige verum largo modo, & impropriè loquendò, & tũc illa cura in iſtis terminis verſatur, circa exercitium iuriſdictionis ſpiritualis, prout eſt ſuſpendere, excommunicare, abſoluere, viſitare, & alia ſimilia facere, quæ ad morum correctionem ſpectant: Si verò ſtrictè, & propriè eam accipiamus, tunc illa dicitur poteſtas ligandi, & ſoluendi in foro Pœnitentiali, cuius nemo capax eſt, niſi Sacerdos, vt ait *Rota d.deciſ. 52. num. 6. & ſeqq.& Gratian.lib.4.diſcept.cap.865. num. 10.* vbi ait curam animarum nil aliud eſſe, quàm poteſtas exercendi, & admi-

adminiſtrandi Sacramenta; quæ enim cura, tàm contentioſi fori, quàm pœnitentialis non poteſt præſcribi, niſi per clericum, & in hoc caſu videndus eſt *Verall. dec.* 357. *par.* 2. vbi ait, quòd Archidiaconus, & Archipreſbyter poſſunt exercere Sacramenta, Item in hoc eſt videndus *Azor. in* 2. *parte* *Inſtit. moral. fol.* 174. *cap.* 14. *de offic. Archidiac.* vbi latè ait de facultatibus Archidiaconi, & quis illius nomine intelligendus veniat de Iure.

44 Contrarium, quòd ſcilicet Archidiaconus de Iure non habeat curam animarum, nec illam poſſit alteri committere, ea ratione, quia nullus cogitur ad ſuſcipiendam curam animarum, niſi ex neceſſitate, ſiue conſuetudine concurrente, ait *Gratian. dicto lib.* 4. *diſcept. cap.* 865. *num.* 1. *Rota deciſ.* 56. *num.* 2. *par.* 2. *diuerſ.* *Card. Seraph. dec.* 942. *num.* 16.

45 Et hanc ſecundam opinionem tenendo, extende eam primo, quòd neque Archidiaconus facultatem habet tollendi curam animarum, vt ait *Gratian. ibi ſupra num.* 18.

46 Extende ſecundo quòd neque pari modo ei credatur ſi deponat, quòd Archidiaconatus curam animarum non habeat, cum illa confeſſio non ſit ſuper eo, de quo ipſe diſponere poſſit idem *Gratian. in præcitato loco*, *nu.* 19.

47 Extende tertio in ſimili procedere ſi Archidiaconus ſenior diceret, reſeruaſſe ſibi vocē in Capitulo, & Stallum in Choro, quia, ob id non probat vocis prærogatiuam, cum conditionaliter id dici poſſit, nempe ſi hæc ad Archidiaconum ſpectent, vt ait *Rota dec.* 355. *nu.* 2. *par.* 3. *diuerſ.*

48 Extende quartò, quòd Archidiaconus non poteſt vti monitorijs generalibus, pro reuelatione in forma ſignificauit, vt fuit dictum *in Burgen. Iuriſdictionis. Veneris* 11. *Februar.* 1594 *coram Card. Mantica, quæ eſt in eius impreſſis dec.* 263. *nu.* 5.

49 Extende quintò, quòd neque ille poſſit nomine Eccleſiæ appellationem proſequi, niſi Epiſcopo, & Capitulo negligentibus, *Bellam. deciſ.* 38. *de appellat.*

50 Extende ſextò, quòd Archidiaconus tenetur præſtare reuerentiam Epiſcopo, & Archiepiſcopo, necnon Patriarchę etiam in ſua diœceſi ita quòd illis celebrantibus, ille aſſiſtere tenetur, vt fuit dictum *in Aſtoricen. Archidiaconatus* 27. *Iunij* 1590. *coram eodem Mantica, quæ eſt in eius impreſſis dec.* 122. *nu.* 6. *& Azor. in d.* 2. *par. Inſt. moral. fol.* 174. *cap.* 14. *de offic. Archidiac. in verſ. deinde & Capyc. in ſua dec.* 27. *nu.* 25.

51 Declara tamen, quòd Archidiacono deficiente, in illius locum ſuccedit Decanus, vt ait *Rota dec.* 553. *num.* 3. *par.* 2. *in recent.*

52 Extende, quòd in illius abſentia dictus Decanus Iure Archidiaconi vti poteſt, vt ait *Rota ibi ſupra num.* 6.

53 Subextende idem procedere, quando Decanus in locum Archipresbyteri ſuccedit, quia illius iure vti poteſt *Rota ibi ſupra nu.* 5. *&* 6.

54 Vltimo nota, quòd ſi quis duos Archidiaconatus habeat dignitate pares, tunc poterit reſidere in quo ſibi magis placuerit; ſed ſi alter eſſet dignior tali caſu in eo reſidere tenetur, vt ait *Garz. de beneſ. par.* 3. *cap.* 2. *num.* 185. *& Gauantus in ſuo manuali Epiſcopor. in hoc verbo Archidiaconus nu.* 2. *&* 3.

ARGVMENTVM.

DE AVCTORITATE ARCHIEPISCOPI IN EIUS ſuffraganeos, ac illorum ſubditos.

CONCLVSIO CXXXVIII.

ARCHIEPISCOPVS nota, quòd grecè dicitur Princeps Epiſcoporum, & ſub ſe habet alias Ciuitates illius Prouinciæ, & illius Epiſcopatus dicitur Metropolis quaſi aliarum Ciuitatum mater, & non minorē Prouinciam habere ſolent Archiepiſcopatus decem Ciuitatibus, cùm vno Rege, cum quo illi æquiparari dicantur; & eorum Iuriſdictio ad inſtar Præſidum Prouinciarum cenſetur, vt ait *Loterius de re beneficiaria lib.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 35. *cum ſeqq. & Azor. in ſecunda parte Inſtit.*

ſtit. moral. cap. 33. tit. de auctoritate Archiepiſcopi fol. 198. vbi ſubiungit quomodo, & à quibus creentur.

2 Sed nota, quòd vnus ſolus debet eſſe Archiepiſcopus in Prouincia, aliàs monſtruoſum eſſet eam duos Archiepiſcopos habere, *vt ait Iaffred. in ſua deciſ.* 141. *& Camill. Borell. in ſua ſumma deciſ. tit. 6. num.* 5.

3 Vndè in primis erit notandum, quòd Archiepiſcopus habet eius Intentionem fundatam de iure viſitandi omnes Eccleſias in ſua diœceſi exiſtẽtes, veluti dicitur de Epiſcopo, vt latè ſuperius à me fuit dictum in verbo Abbas, & fuſius dicam in verbo Epiſcopus, idemque fuit dictum in *Bononien. Sancti Petronij, Veneris* 28. *April.* 1595 *coram Cardin. Mantica, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 322. *num.* 1.

4 Et propterea ei competit manutentio, licèt quaſi poſſeſſionem non probet, ob aſſiſtentiam, quam de iure habet, vt fuit iam dictum in *Salamantina iuriſdictionis* 18. *Aprilis* 1581 *coram Lauretano, Caputaq. deciſ.* 306. *p.* 1. *& dec.* 201. *par.* 2.

5 Amplia primò, quòd Archiepiſcopus habet etiam de iure communi iuriſdictionem Ciuilem, & Criminalem procedendi contra Capitulares, & ſubditos ſuffraganei, etiam ſine adiunctis, vt fuit dictum in *Cæſaraugustana Iuriſdictionis Mercurij* 9. *Februarij* 1609. *coram Card. Sacrato, quæ eſt in* 1. *par recent. deciſ.* 174. *num.* 4. *& nouiſſimè Loterius de re beneficiaria lib.* 1. *quæſt.* 22. *num.* 29. *cum ſeqq.*

6 Contrarium licèt videatur tenuiſſe *Bellam. allegat. à Loterio ibi ſup. num.* 57. vbi ait, quòd nuſquam ſolus in his delictis procedit Archiepiſcopus, ſed benè ex conſilio ſuffraganeorum.

7 Concorda, vt prima opinio procedat, vbi eſſemus in delictis ſubditorum ſuffraganei; ſecunda verò in delictis Epiſcoporum, ex doctrina *Loterij ibi ſupra num.* 6.

Subamplia primò, dictam ampliationem multò magis procedere, quãdo eſſemus in delictis atrocibus depoſitionem, & degradationem requirentibus, quia tunc Archiepiſcopus, ſiuè Epiſcopus ſolus, abſque coniudicibus à Capitulis eligendis ad carcerationem procedere poteſt, etiam ſi indicia ſint leuia, ſiue ſi timeretur de fuga inditiati, quia tunc, ob moram receditur a regulis iuris, & ſic etiam ſine alijs indicijs procedi poteſt, & præſertim, vbi agitur de crimine occulto, veluti de raptu virginis, ſiue de ſtupro, & ſimilibus, quod quidem ſtuprũ per virginis deflorationem committitur, ob qꝫ enim delictũ veluti, ob ſtuprũ de iure Canonico, ab omnibus deponitur Clericus, & beneficio priuatur, vt ait *Menoch. de arbitr. caſ.* 288. *num. octauo, lib. ſecundo. Clarus in* §. *Stuprum num.* 3. & ita fuit deciſum *à Rota in Calciaten. iuriſdictionis Lunæ* 21. *Iunij* 1621. *& Lunæ* 6. *Iunij* 1622. *coram Remboldo vbi alleg. Farinac. in ſua prax. crim. tit. de carcerat. quæſt.* 27. *num.* 117. *cum ſeqq.*

Declara tamen; quod circa probationẽ ſuſpicionis fugę illius delinquentis, nedum ſtandum eſt aſſertioni notarij, nec nõ ea argui poteſt ex reſiſtentia facta per imputatum, vel ex alijs præſumptionibus, & coniecturis, ſed etiam & multo magis id totum Iudicis arbitrio venit remittendum, neque propterea opus eſſet eo caſu, vt aliæ cauſæ ſuſpicionis probentur, vt ait *Ripa in l.* 2. *ff. ſol. matr. num.* 57. *Caſtr. conſil.* 328. *num.* 2. *lib.* 2. & ita fuit reſolutum *à Rota in alia Conchen. Iuriſdictionis* 3. *Martij* 1617. *coram Card. Sacraio allegata in illa Calciaten. coram Remboldo*, & eſt doctrina in terminis ſuſpicionis fugę, *Alexand. in conſil.* 240. *num.* 3. *lib.* 6.

Subamplia tertiò, quòd etiam ante inchoatum iudicium poteſt Iudex incipere à captura perſonæ, ob ſuſpicionem fugæ; & ratio eſt, quia quando alicui crimen aliquod obijeitur, tunc eſt in arbitrio Iudicis modũ cuſtodię adhibere, circa perſonam, ne proceſſus reddatur eluſorius, & ne delictum remaneat impunitum, *l.* 2. *& ibi Bal. C. de his, qui lat. vel al. Roland. conſil.* 17. *num.* 7. *lib.* 3. *Marant. in ſpecul par.* 6. *verſic.* Citatio, *num.* 60. *& l.* 1. *ff. de cuſt. reorum*, *Alexand. conſil.* 240.

 num.

6 Extende, quòd neque etiam poteſt Archiepiſcopus, dum viſitat Prouinciam abſoluere excommunicatum ab Epiſcopo ſuffraganeo, nec minus poteſt vlſiſci iniuriam ſibi illatam, niſi ſit notoria, aut conſuetudo aliter permitteret, idē *Loterius ibi ſup. n.* 58. *& ſeq.*

Declara tamen, quòd aliquando poteſt Archiepiſcopus à cenſuris abſoluere ad cautelam, vt ait *Quarant. in hoc verbo Archiepiſc. num.* 14. & ibi latè *& Bartholom. Gauantus in ſuo manual. Epiſcop. in verbo Archiepiſcopus nu.* 11.

17 Animaduertendo præterea, quòd quando Archiepiſcopus procedere volet in caſu, ſibi permiſſo contra ſuffraganeum, aut illius ſubditum, tunc tenetur in illius citatione exprimere cauſam, quæ iuriſdictionis competentiam concludat, vt ait idem *Loterius ibi ſupra num.* 102.

18 Amplia quartò, quòd Archiepiſcopus poteſt cogere ſuffraganeum ad compellendum ſuos ſubditos proferendo teſtimonio, & alia neceſſaria in cauſis appellationum, vt ait *Cardin. Seraph. d. deciſ.* 1212. *num.* 1. *Gratian. d. lib.* 1. *diſcept. c.* 169. *n.* 1. *&* 6.

19 Subamplia primò, id in tantum eſſe verum, quòd immo poteſt, Epiſcopo negligente, vtrumque cogere, quia ob huiuſmodi negligentiam iuriſdictio ad Archiepiſcopum deuoluitur, vt dicunt infiniti DD. allegati à *Cardin. Seraph. deciſ.* 1222. *num.* 2. Quamuis prius in *d. deciſ.* 1212. *ſub num.* 3. Rota dixiſſet, quod in hoc Doctores erant varij, vt teſtatur *Gratian. d. cap.* 169. *num.* 6. *& nouiſſimè Bartholom. Gauant. in ſuo manual. Epiſcop. in verbo Archiepiſcopus num.* 15. *& Quarant. in eodem verbo num.* 21. & ibi docet in quibus hæc poteſtas ad Archiepiſcopum deuoluatur, ob negligentiam Epiſcopi ſuffraganei.

Extende ea, quæ fuerunt dicta de Archiepiſcopo Epiſcopum compellere valente, ob illius negligentiam, eò magis procedere in erectione Seminarij, ac illius conſeruatione, iuxta *Concil. Trid. in ſeſſ.* 23. *cap.* 18. *& d. Gauantus ibi ſupra num.* 0.

Subextende, quòd etiam poſſit Archiepiſcopus ſuſpendere, interdicere, & excommunicare Epiſcopum, vt ait *Quarant. in hoc verbo Archiepiſcopus num.* 8. *& Bartholom. Gauant. in præcitato loco num.* 5.

20 Subamplia ſecundò, quòd Archiepiſcopus poſſit etiam Vicarium ſui ſuffraganei punire, quia Archiepiſcopus eſt Iudex ordinarius Epiſcoporum, & eorum Vicariorum generaliũ ſuæ Prouinciæ, vt ait *Quarant. in verbo Archiepiſcopus num.* 10. *&* 11. *& Bartholom. Gauantus in ſuo manuali Epiſcoporum in hoc verbo Archiepiſcopus num.* 7. *& ſeq.* Quòd tamen declara verum, quando Vicarius peccauerit in his, quæ eſſent iuriſdictionis, ſiue in illius officio; ſecus verò, quando ille faceret aliquid vti priuatus, quia tunc eum punire non poſſet, vt ait idem *Gratian. d. c.* 169. *nu.* 14. veluti quoque id facere poſſet, ſi ferret ſententiam, aut per gratiam, aut per ſordes, vel ſi excommunicaret aliquem ſine ſcriptis, aut trina monitione nõ præcedente, vt ait idem *Loterius ibi ſupra num.* 100.

21 Et ratio illius ſubampliationis ea eſt, quia Epiſcopus, & Vicarius vnum & idem tribunal conſtituunt, & ideò veluti poteſt cogere Epiſcopum ſuffraganeum, ita quoque illius Vicarium, *Gratian ibidem d. cap.* 169.

22 Quinimmò extende, quòd etiam Vicarius Archiepiſcopi, eo abſente, poſſit iuriſdictionem exercere contra ſuffraganeos, in eos proferendo ſententiam interdicti ſuſpenſionis, & excommunicationis, vt ait *Franciſcus Marc. dec.* 483 *lib.* 1. *& Gratian. d. cap.* 169. *num.* 16.

23 Reſtringe tamen, afficere, vt dixi, iuriſdictionem Metropolitani in ſubditos ſuffraganei ſolùm in caſibus expreſſis à iure, & non aliàs, vt ait *Rota ibi ſupra num.* 3. *& Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 6. *num.* 2. *& Loterius ibi ſup. n.* 75.

At ſecus in exemptis, quia tunc ad Archiepiſcopum nõ deuoluitur poteſtas, ob negligentiam Epiſcopi, vt ait *Quarant. in dicto verbo Archiepiſcopus num.* 21.

24 Amplia quintò, quòd Archiepiſcopus poteſt cauſas ad ſe, per appellationẽ, aut alio modo ab Epõ ſuffrañeo delatas, per ſe, vel Vicariũ Gñlem, ſiue per

Delegatum cognoſcere, & terminare in totum, vel in parte, & (quod plus eſt) etiam in Diœceſi ſuffraganei, totam cauſam, ſiue partem delegare poteſt, *vt fuit dictum in eadem Valentina Iuriſdictionis, Lunæ 1. Aprilis 1596 coram eadem Cardinali Seraphino quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 1183. num. 1. & latè dixi in verbo Appellatio, & Gratian. ibi ſupra d. c. 6. & in lib. 4. c. 655. num. 19. & Loterius ibi ſupra num. 65.*

Et tunc per appellationem ille habet Iuriſdictionem in appellantem, & appellatum, necnon in alios qui ſe ſponte offerunt liti, ſuper ea re, de qua eſt quæſtio, & id non ſolùm in cauſis ſpiritualibus, ſed etiam temporalibus; necnon ciuilibus, & criminalibus, *vt ait Quarant. in hoc verbo Archiepiſcop. num. 13.*

25 Subamplia, quod ad hunc effectum poteſt etiam Notarium, & nunciũ, pro exercenda Iuriſdictione deputare; & ratio eſt, quia cõceſſo vno, cætera omnia conceſſa cenſentur, ſine quibus illud explicari non poteſt, *tex. eſt in l. 2. ff. de iuriſd. omn. iud. & Card. Seraph. d. dec. 1183. in fine.*

26 Vnde hic opportunè notãdũ erit, quod Archiepiſcopus, & Epiſcopus poſſunt in omnibus locis eorum Diœceſis Tabelliones, & Notarios creare, *vt ait Franc. Marc. in ſua dec. 489. n. 6. p. 1.* vbi extendit id procedere in Archiepiſcopo Ebredunenſi ex priuilegio.

27 Reſtringe tamen dictam quintã ampliationem procedere ſolùm in cauſis appellationum, à ſententia diffinitiua, vel ab ea, quę vim diffinitiuæ habeat; ſecus verò in illis primę inſtantiæ, quę *iuxta Concil. Trident. in § cauſæ omnes*, coràm ſuo Ordinario ſunt cognoſcendæ; quando tamen dictus Ordinarius eſſet in quaſi poſſeſſione exercendi iuriſdictionem, *vt ait Franc. Marcus deciſ. 281. num. 5. par. 1. & ita fuit dictum in Burgen. Iuriſdictionis de Berbieſca Veneris 11. Februarij 1594. coram Card. Mantica, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 263. num. 4. & Gratian. d. lib. 1. diſceptat. cap. 6. num. 20.*

Quinimmò, neque etiam de conſenſu Epiſcopi committi poſſunt, niſi partes accõſentirent, *Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 837. num. 7.*

Declara tamen id, quod fuit dictum de cauſis in prima inſtantia à ſuo Ordinario cognoſcendis; *iuxta diſpoſitionẽ Concil. Trid. in d. § cauſæ omnes* pluribus modis nõ procedere, & primò, quãdo Epiſcopus cum Diœceſano litigaret in Foro Eccleſiaſtico. Secundo, ſi lis contra Epiſcopum eſſet mouenda, quo caſu, etiam Vicarius ſuſpectus redditur. Tertiò, ſi contra illius Capitulum eſſet controuerſia. Quartò, vbi intentatur iudicium contra Ciuitatem, Caſtrum, ſiue Villam Epiſcopo ſubiectam, per non ſubditum. Quintò, ſi non aderit tutus acceſſus. Sextò, & vltimò, ſtante perhorreſcentia; & ſic in huiuſmodi caſibus erit permiſſum, cauſas à propria Ciuitate auocare, & illas alibi coram Iudice opportuno committi, veluti quoque id erit permittendum, ſi cauſa Archiepiſcopi penderet coram Epiſcopo ſuffraganeo, quia tunc cauſa ab eo vti ſuſpecto auocari poterit, *cap. accedens, & ibi gloſſ. in verbo Subeſſe, vbi Abbas, vt lit. non conteſtat. & hanc materiam tractant Doctores in cap. ſtatutum. §. cum verò de reſcript. in 6. Capic. deciſ. 137. Cæſar de Graſſ. deciſ. 4. de except. & alij allegati à Marcheſano de commiſſionibus par. ſecunda, §. 3. num. 1. cum ſequentibus fol. mihi 345.* Secus autem extra prædictos caſus, quia tunc cauſę actore, & reo ciuſdemmet Diœceſis exiſtentibus, extra eam non committitur; at ſecus ſi eſſent diuerſarum Ciuitatum, quia tunc cauſa vltra vnam, vel duas dietas demandari nequit, *vt ait Marcheſan. ibi ſupra*, vbi docet quid ſit dietã, & quid miliare & quomodo intelligãtur, & menſurẽtur, quem per te videre poteris.

28 Amplia ſextò, quòd Archiepiſcopus poteſt erigere Crucem, per totam Prouinciam; Immò etiam in locis exemptis, ad effectum benedicendi ſolemniter, & per viam Populum, necnon ibi poteſt indulgentias, ac remiſſiones concedere, *Clementia. Archiepiſcop. de priuileg. & ita fuit dictum in Baren. Iuriſdictionis 15. Maij 1609. coram Card.*

Digitized by Google

Cardin. Sacrato, & Franc. Marc. deciſ. 1254. num. 1. par. 1. & nouiſſimè Loterius in tract. de re beneficiaria lib. 1. quæſt. 22. num. 27. & 28. & Quarant. in verbo Archiep. auctor. 29.

29 Et ratio eſt, quia loca exempta non deſinunt eſſe in Diœceſi, licèt de Diœceſi non ſint, vt dixi in verbo Abbas, & ſic delatio Crucis eſt permittenda ratione illius vniuerſalis præheminentiæ, ob reliquias præteritæ ſubiectionis, ante obteritam exemptionem, & præſertim, quia huiuſmodi Pontificalia inſignia, ſine alterius præiudicio deferuntur, vt ait *Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 467. num. 2. & 3.*

Fallit tñ dicta ampliatio, quãdo eſſet præſens legatus Papæ, ſiue Cardinalis etiam non legatus, ſiue ſi ille eſſet Archiepiſcopus titularis tantum, ſed Epiſcopus alicuius loci, quia tunc non poſſet ante ſe facere deferre Crucem, vt ait *Quarant. auctor. 28. & Cerem. Epiſcop. lib. 1. cap. 4. & Congregat. Epiſcop. ſub die 12. Decembris 1592. & Gauant. in ſuo manuali Epiſcop. in d. verbo Archiepiſc. num. 44.*

30 Subamplia, quòd nedum poteſt Populum in locis exemptis ſimplici benedictione benedicere, ſed etiam illa ſolemni, incipien. per illa verba (ſit nomen Domini benedictum) vt ait idem *Gratian. ibi ſupra num. 31.* licèt id facere non poſſit extra Diœceſim, idem *Gratian. ibidem num. 62.*

Quinimmo eo præſente ceſſabit Epiſcopus ſuffraganeus à priuatis benedictionibus, vt ait *Ceremon. Epiſcop. lib. 1. cap. 4. & Gauant. mox allegand. num. 48.*

31 Subamplia ſecundò, quòd poteſt Diuina officia, etiam in Pontificalibus, & in loco exempto celebrare, & in ſua præſentia ab alijs, ſine tamen Pontificalibus celebrari facere; ſecus verò quando vellet ab alio facere celebrari, quia id eſſet auctoritatiuè facere, & ſic iuriſdictionem exercere, *Gratianus ibidem num. 33. & Quarant. in verbo Archiepiſcopus auctor. 30. & Gauantus in dicto ſuo manuali Epiſcoporum in hoc eodem verbo num 50. & ſub num. 51.* ait cum debere habere ſedem pro celebratione in Pontificalibus in cornu Epiſtolæ, cum Baldachino, idemque ait *Ceremon. Epiſcop. lib. primo, cap. 13.* licèt non tamen cum Diaconis aſſiſtentibus, ſed cum Diacono, Subdiacono Aſſiſtente, ex Canonicis, quia iſti dantur coadiutori ſuffraganei à Sacra Congregatione Rituum 31. *Ianuarij 1591. vt refert Quarant. ibi in verbo Archiepiſcopus num. 11. in addit. & Gauant. ibi ſupra num. 52. & ſeqq.*

32 Subamplia tertiò, quòd poſsit pallio vti in celebrando, quia illud eſt ornamentum Pontificale Archiepiſcopi, & propterea eo decorandus eſt in celebrando, etiam in locis exemptis, idem *Gratian. ibi ſupra num. 35. & 36.*

33 Subamplia quartò, quòd prædicandò, aut celebrando poſsit oblationes recipere, ſi tamen ibi neceſſario celebret, ratione officij, & in caſibus à iure permiſſis; at ſecus, ſi voluntariè ad dicta loca declinaret, quia illæ oblationes eſſent Epiſcopi illius loci, idem *Gratianus ibidem num. 38.*

Et ratio eſt, quia oblationes, & Decimæ poſſidentur ab Eccleſia ſpirituali, ac diuino iure, & propterea à perſona ſeculari grauati non poſſunt, vt pulchrè fuit deductum *à Rota in Alben. Gabellæ, ſeu onerum, Veneris 28. Iunij 1630. coram Merlino.*

34 Subamplia quintò, quòd vigore Concilij Tridentini in *ſeſſion. 25. capitulo 11. de regular.* multa conceduntur poſſe fieri ab Epiſcopis, & Archiepiſcopis in locis exemptis, vt eſt viſitatio Eccleſiarum in concernentibus animarum curam, exploratio voluntatis nouitiorum profiteri volentium, Approbatio nouorum miraculorum, & reliquiarum, Appoſitio imaginum, ac picturarum Dei, & Sanctorum in locis, Benedictio Prædicatorum verbi Dei, ſi in Eccleſia ſui Ordinis prædicent, at ſi in alia Eccleſia poteſt licentiam concedere; item poteſt corrigere errores, aut ſcandala, ſi eueniant in Populo, Publicatio cenſurarum, & interdicti, & obſeruatio feſtorum, dierum, & multa alia à dicto

à dicto Concilio permiſſa; de quibus per *Quarant. in Bull. in verbo Exemptio*, & ibi triginta duos caſus permiſſos enumerat, quos exercere in exemptos Epiſcopis permiſſum eſt. Et præſertim poteſt mittere quæſtores elæemoſinarum per totam prouinciam pro fabrica Eccleſiæ Metropolitanæ, quod tamen intellige, cum litteris exhortatoriis, non autem compulſoriis, quæ ſuffraganeis offerri debent; Item poteſt mittere ædictum in caſibus ad eius iuriſdictionem pertinẽtibus, ſed debet tamen ſcribere Epiſcopus, vt illud publicent, vt ait idem *Quarant. in auctor.26.& 27.& prius in auctor.* 23. ait, quòd ad quærelam Epiſcopi, vti delegatus a Papa poteſt procedere contra Canonicos ſui ſuffraganei, ſi ceſſent a diuinis ſine cauſa, & denique poteſt dictis ſuffraganeis iniungere præceptum, vt in eorũ diœceſibus illud ſeruetur, quod ſeruatur in illa Metropolitani, idem ait *Gauantus in ſuo manual. Epiſc. in hoc verbo Archiepiſcopus num.*19.*& ſeq.*

35 Subamplia præterea, quòd poſſit collocare ſolium in Eccleſia exempta ad officium celebrandum, necnon poteſt habere proprios Canonicos, qui ei aſſiſtant, quando celebrat in locis exemptis, ſeruata tamen ea diſtinctione, quam tradit *Gratian. ibi ſupra num.* 55.*& ſeqq.*

36 Amplia ſeptimò, quòd Archiepiſcopus poteſt dare licentiam prædicãdi in Eccleſiis Archidiaconi, vt ait *Rota per Card. Mantic. deciſ.*263.*n.*7. Veluti quoque poteſt aliquibus prædicationis officium interdicere, vt ait *Quarant. in hoc verbo Archiepiſcopus auctor.* 34. *& Bartholom. Gauantus in hoc eodem verbo in ſuo manual Epiſcop. num.*30.

37 Amplia octauò, quòd poteſt quoque concedere licentiam monialibus emittendi profeſſionem, vt ait *Rota ibi coram Card. Mantica num.*8.

38 Amplia nonò, quòd poſſit licentiã impartiri Clericis, vt à beneficio poſſint ex rationabili cauſa abeſſe, iuxta diſpoſitionem Sacri Concilii Tridentini *in ſeſſ.*23.*c.*1. *de reformat. & Rota ibi ſupra coram Card. Mantica.*

Subamplia, quòd abſentia, etiam Epiſcopi dicatur irrationabilis, niſi a Metropolitano fuerit approbata, iuxta *Concil. Trid. in ſeſſ.6. cap.* 3. *& ſeſſ.* 21. *cap.* . Et propterea videmus, quòd Archiepiſcopus, Epiſcopo non reſidente, ſine cauſa, poteſt applicare fructus fabricæ Eccleſiæ, aut pauperibus loci, & creſcente contumacia poteſt illum denunciare Papæ, vt ait *Concil. ibi ſup.* ex ordinatione Pij IV. de anno 1560. vt teſtatur *Gauant. in dicto ſuo manuali Epiſcop. in hoc verbo Archiepiſcopus num.* 4.

39 Amplia decimò, quòd valeat licentiam concedere alienandi ex neceſſitate, vel euidenti vtilitate, ſeruata tamen debita ſolemnitate, vt dixi in titulo de alienatione rerum Eccleſiæ, & ita quoque ait *Rota ibi coram Mantica num.*9.

Amplia vndecimò, quòd Archiepiſcopus poſſit Eccleſias dirutas profanare, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus in vim, *Concil. Trid. ſeſſ.*21.*cap.* 7.*de reform.* Sed Cæmeterium ad vſus profanos reducere non poteſt, niſi eſſet pro profanato tentum, vltra quod ad id erunt vocandi illi, qui intereſſe habebant in eo, alias ſententia eluſoria redderetur, vt fuit dictum *a Rota in deciſ.*707.*num.* 2.*par.* 3.*recent.& id vigore d. Concil. in d. cap.* 7. in quo adeſt clauſula vocatis ijs, quorum intereſt, *& Rota in Ferretrana Parochialis* 3.*Iulij* 1593.*coram Card. Pamphilio*.

40 Et prædicta, quæ fuerunt dicta de Archiepiſcopis, extẽdo eò magis procedere in eo Eboracen, qui non recognoſcit aliam perſonam, quàm Papã, vt ait *Rota deciſ.* 1. *de ſuppl. neglig. in nou.*

41 Fallit tamen prima concluſio pluribus modis, & primò, quando Archiepiſcopus intenderet collocare Cathedram iudicialem in loco exempto, & ſic verſaretur in falce iudicij, aut poteſtatis, ob quæ poſſet Archiepiſcopo aliqua iuriſdictio acquiri, quia tũc vſus ei eſſet interdicendus; ſecus autem in his, quæ in falce ſalutari conſiſtunt, quæ magis exercentur ratione deuotionis, & honoris, quàm prærogatiua officij, veluti celebrando, & prædi-

prædicando, ſiue Crucem præferendo, & populo benedicendo, vt ait *idem Gratian. ibi ſupra in princip.* & latè *in deciſ. Marchia 29. & 113. & ibi in addit. & Rota per Burratt. dec. 321. num. 4.*

42 Fallit ſecundò, quando eſſemus in omnibus illis, quç iuriſdictionem contentioſam tangunt, vel etiam voluntariam, & quæ ſapiunt ſuperioritatem, & mixturam iuriſdictionis habent, vt ait idem *Gratian. ibi ſupra num. 25. & ſeqq. cap. 467. lib. 3.*

43 Et ratio eſt, quia licèt Epiſcopus, Archiepiſcopo ſubiaceat lege Metropolitana, id tamen non procedit reſpectu Iuriſdictionis contentioſæ, vel Epiſcopalis, quia alia eſt iuriſdictio Archiepiſcopalis in Prouinciam, alia eſt in Epiſcopalis in Diœceſim, nam nullo modo inuicem ſe contingunt, quia Metropolitana eſt vniuerſalis collectiua, quæ in hanc, vel in illam perſonam diſtribui non poteſt, Epiſcopalis vero dicitur particularis in ſingulas perſonas diſtribuibilis, vt ait *idem Loterius de re beneficiaria lib. 1. quæſt. 22. num. 41. & ſeqq.*

Secus autem erit dicendum, loquẽdo tamen in non exemptis, quando eſſemus in criminibus Notorijs, veluti ſi ſubditi ſuffraganei notoriè ſibi nuncijs, ac familiæ ſuæ iniuriam inferrent, item quando vellent eius iuriſdictionem impedire, vt ait idem *Quarant. auctor. 23. & 33. allegatus à Gauanto dicto verbo Archiepiſcop. num. 22. & ſequen.*

44 Extende prædicta iuxta opinionem multorum, adeo procedere, quòd neque poſſunt ea facere, quç ſunt iuriſdictionis Epiſcopalis, cum licentia exemptorum, ſed quod forſan ſit neceſſaria illa ſuperioris immediati exemptorum, ait idem *Gratian. ibi ſupra num. 28.*

45 Fallit tertiò in ordinationibus celebrandis in illis locis exemptis, quas ibi facere non poſſunt, quia eſt quid ad iuriſdictionem ſpectans, *Anch. Vitall. Abb. & Card. allegati à Gratiano ibi ſupra num. 39.*

46 Fallit quarto, quando vellet pro tribunali ſedere, & ſic ibi Cathedram collocare (vt ſuperiùs diximus) quod tamen intellige de iudiciali, at ſecus de ea, ad effectum prædicandi Populo vt ait idem *Gratian. ibidem num. 40.*

47 Fallit quintò in Chriſmate in fronte, quod ei facere non permittitur, quia habet iuriſdictionis mixturam, & Epiſcopalis officii, vt dicunt *Anchar. Card. Imol. Abbat. & Vital. allegati à Gratiano ibi ſupra num. 41.*

48 Fallit ſextò in degradando, quòd ei facere non permittitur, vt ait idem *Anchar. & etiam Vital.* veluti refert, & ſequitur *Gratian. ibi ſupra num. 43.*

49 Fallit octauò, quoad confeſſiones, quas audire non poteſt, nec minùs confitentes abſoluere, nec eis Pœnitentiam ſalutarem imponere, quia non poteſt vllam poteſtatem in exemptos exercere, licèt Archiepiſcopus poſſit in viſitatione ſubditos ſuffraganeorum abſoluere, & declarare, vt ait idem *Vitall. allegat. à Gratian. ibidem numero 44.*

50 Fallit nonò, quando verſaremur in concedenda licentia contrahendi matrimonia, quam enim prçſtare non poteſt, niſi in caſu, in quo Ordinarius ſine iuxta cauſa illàm denegaret, quia tunc eſſet recurrendum ad Metropolitanum, vt ait idem *Gratian. lib. 1. diſcept cap 169. nu. 8. & 9*

51 Fallit decimo in conceſſione Indulgentiarum, quas Archiepiſcopus concedere non poteſt, quia id non eſt dignitatis, & iuriſdictionis Epiſcopalis, veluti nec etiam poteſt concedere, vt exempti nomine ſuo largiantur, & ſi illas daret non prodeſſent, niſi quoad ſubditos, *idem Gratian. ibidem numero 45.*

Secus autem in loco non exempto, quia tunc ibi, & per totam Prouinciam indulgentias concedere valet, vt ait *Quarant in verbo indulgentiæ auctor. 31. num. 4. & 13. & Gauant. ibi ſupra num. 49.*

52 Fallit vndecimò, vt ſcilicet neq; poſſit Eccleſiam conſecrare, inuitis exemptis, quia illud eſt quid pertinens, & dependens à Poteſtate Epiſcopi, non autem ad honorem Epiſcopalem ſpectans, idem *Gratian. in ſua deciſ. 113. & ibi in addit.*

53 Fal.

53 Fallit duodecimò in Commiſſario Archiepiſcopi, qui non poteſt excommunicare exemptum ab Archiepiſcopali Iuriſdictione, vt fuit dictum in *Toletana Iuriſdictionis Lunæ 11. Ianuarij 1616. coram Buratto, quæ eſt in prima parte recentior. dec. 699. numero primo.*

Secus autem quando eſſemus in loco non exempto, quia tunc Archiepiſcopus poteſt totam prouinciam viſitare, & procurationem exigere, & tali caſu pœnitentes abſoluere, immò etiam à caſibus Epiſcopo reſeruatis nec nō à cenſuris, & diſpenſare in foro cōſcientiæ licèt cauſa cognita viſitationis in Concil. Prouinc. *iuxta Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 3. & Quar. Auctor. 33.* necnon etiam poteſt in viſitatione cum ſubditis ſuffraganeorum, vti ea facultate *d. Concil. Trid. d. ſeſſ. 24. cap. 6. vt dicunt Doctores allegati à Barboſ. de poteſtate Epiſcopi alleg. 39. num. 19.*

Declara tamen, quòd ille non poſſit in viſitatione Prouinciæ, ſine licentia Epiſcopi ordinare, neque literas dimiſſorias concedere, nec minus Chriſmare, degradare, atque ſimilia facere, & id procedit, tam in loco exempto, quàm non exempto, vt ait dictus *Quarant. in præalleg. loco auctor. 30. & auctor. 33.* idem ait *Gauant. in dicto ſuo Manual. Epiſcop. in hoc verb. Archiepiſc. nu. 28. & ſeq.*

54 Fallit decimotertiò, circa Conſtitutiones factas ab Archiepiſcopo, quę non ligant illius ſucceſſores, vt fuit dictum *in Montis Regalis Iuriſdictionis Veneris 13. Februarij 1609. coram Card. Caualerio, quæ eſt in ſecunda par. recentior. deciſ. 240. num. 1.*

55 Extende, quòd neque liget etiam ipſum conſtituentem, quin poſſit aliter de nouo conſtituere, quàm ab initio fecerat, vt ait *Rota ibi ſupra in dicta dec. 240. nu. 1.*

56 Declara tamen primò id non procedere, quando conſtitutio tranſijſſet in contractum, quia tunc à Succeſſore reuocari non poſſet, *Butr. Roman. & alij allegati à Rota ibi ſupra nu. 1.*

57 Declara ſecundò, non procedere, quando conſtitutio Epiſcopalis, & Archiepiſcopalis eſſet confirmata à Sede Apoſtolica, quia tunc amplius ea non diceretur conſtitutio Epiſcopalis, & Archiepiſcopalis, ſed Papalis per regulā Omnia noſtra facimus &c. & per conſequens tunc non ſolùm ligat conſtituentem, ſed etiam illius Succeſſores, vt ait *Rota ibi ſupra num. 2.* Et prius fuerat reſolutum *in Vicentina Iuriſdictionis 28. Maij 1604. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis dec. 179.*

58 Extende prædictas declarationes eò magis procedere, quando conſtitutio eſſet iuri communi conformis, vt fuit dictum *in dicta Montis Regalis 5. Iulij & 15. Nouembris 1604. coram eodem Coccino, quarum prima eſt in eius impreſſis deciſ. 197. num. 7. altera verò eſt deciſ. 202. in fine, & Rota ibi coram Caualerio nu. 3.*

59 Fallit decimoquartò, ſi loquamur etiam de Archiepiſcopo Montis Regalis in Monachos illius Montis, quia ille iuriſdictionem non habet in ijs, quæ regularia inſtituta concernunt, licèt ſecus ſit in reliquis, in quibus ille dicitur caput, & eſt loco Abbatis in Eccleſia Cathedrali regulari, & Monachi loco Canonicorum ſunt, & ſic in eos omnimodam iuriſdictionem habet, exceptis ijs, quę ſunt ſecundum inſtituta ſuæ regulę; veluti dixi diffusè ſupra in verbo Abbas, & Epiſcopus, cum vtraque poteſtas in eo concurreret, vt ait *Gratian. ibi ſupra num. 1. & 2. & 31.*

60 Extende idem procedere in Epiſcopo in Monachos Sancti Benedicti, qui non habet iuriſdictionem in eos, niſi Eccleſia Cathedralis ſit regularis, vt ait *Rota d. deciſ. 157. num. 7. & 8. coram Coccino.*

61 Extende ſecundò, quòd neque ſtatum, & Monachorum ritum mutare poteſt, circa officia Diuina, nec minus facere Choros ſeparatos inter Clericos, & Monachos; nam Clerici debent ſe conformare Monachis in Diuinis, vltra quod eſt mos antiquus Eccleſiæ, vt Clerici in vnum conueniant ad porrigendas Deo preces, quia in tali laude debet eſſe cariſſima vnio, & chorus dicitur quaſi coeuorum cantus, vt ait *Grat. lib. 2. diſcep. cap. 270. num.*

num. 52. & ſeq. & Rota per Coccinum d. deciſ. 197. num. 3. & 4.

62 Extende tertiò, prædicta procedere, nedum de iure communi, verum etiam ex cõſtitutione Pauli Tertij, vbi diſponit Archiepiſcopum Montis Regalis omnem iuriſdictionem in Monachos habere, exceptis iis, quę inſtituta regularia concernunt, idem *Gratianus ibi ſupra num. 30.*

63 Fallit decimoquintò, quando agetur de diſponendo contra ſtatutum confirmatum à Papa, & ex illius confirmatione eſſet ius tertiò acquiſitum, quia tunc Archiepiſcopus iſto caſu diſponere non poſſet; ſecus verò, quando concurreret conſenſus eorum, ad quorum fauorem illud ſtatutum eſſet confirmatum, & ex confirmatione nullum ius eſſet tertio quæſitum, quia tunc ille contra ſtatutum rectè diſponere poſſet, vt fuit latè deductum in *Vicentina Iuriſdictionis 28. Maij 1601 coram Card. Sacrato, & prius in alia Gerunden. Anniuerſariorum 5. Nouembris 1582. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 590. num. 1. & ſeqq.*

64 Extẽde hãc fallẽtiã, eò magis procedere, ſi ſtatutum fuiſſet conditum ad tollendas diſſenſiones, quia tunc diceretur irreuocabile, & quaſi in vim tranſactionis valeret, & præcipuè, ſi ex eo reſultaret priuilegium, quia tunc neque tolli, neque ſuper eo diſpenſari poterit, vt ait idem *Cardin. Seraph. d. deciſ. 590. num. 3. & 6.*

65 Fallit decimoſextò, quandò Archiepiſcopus eſſet Canonicus, quia tunc non præcedit in Capitulo; ſecus verò extra Capitulum, quia tunc vti Archiepiſcopus alios antecellit, *Gratian. lib. 1. diſcept. cap 111. num. 14.*

Vnde hic obiter erit notandũ, quòd Archiepiſcopus, & Epiſcopus, ſi eſſent Canonici in aliqua Eccleſia, tunc debent ſedere tanquam Canonici, ſi velint vti iuribus Canonicalibus, non autem vti Archiepiſcopus, & Epiſcopus, vt ait *Capyc. in ſua deciſ. 27. n. 26. & 27* vbi dicit idem procedere in Doctore, qui in actibus militaribus non gaudet priuilegijs Doctorum iuxta *text. in l. in ciuilibus de off. Vicar. & ibi DD.*

66 Fallit decimoſeptimò, ſi Archiepiſcopus committeret delictum in Parrochia alterius Archiepiſcopi, quia tunc ab eo iudicari poterit, nam certum eſt, quòd Epiſcopus, ſiue Archiepiſcopus, ratione delicti minor efficitur eo, à quo iudicari debet, vt ait idẽ *Gratianus lib. 2. diſcept. cap. 393. num. 3. & 4.*

67 Extende idem procedere in Epiſcopo, vel Archiepiſcopo Monaſteria Monialium, ſibi non ſubdita ingrediente, quia tunc ille poterit puniri, iuxta diſpoſitionem Concilij Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 5. de regul. vt ait Gratian. d. cap. 393. num. 20.*

68 Extende præterea prædictas fallentias, adeò eſſe veras, vt ſi Archiepiſcopus exercuerit Pontificalia in alterius Diœceſi, ſine licentia illius Epiſcopi, in cuius Diœceſi conſecrauit (vtpotè) calicem, vel corporalia, & ibi poſtea miſſas celebrando, tunc ille in pœnam ſuſpenſionis incidit, iuxta diſpoſitionẽ Sacri Concilij Tridentini *ſeſſ. 6. c. 5.* & ſic igitur irregularitatem contraheret, quamuis bona fide id fecerit, & ſine animo contraueniendi Canonum decretis, & Concilij, ſed quomodo poſſit abſolui, docet *Nauarr. conſ. 12 num. 2. de cler excom. miniſtr. lib. 5. par. 2. fol 573. & Gratian. ibi ſup. cap. 393. num. 21. & 22.*

Et ratio prædictorum eſt, quia Epiſcopus debet honorari ab Archiepiſcopo in ſua diœceſi; immo etiam à Cardinali debet illi reuerentia præſtari, & ideò alio modo faciendo, ſiue in illius diœceſi delinquẽdo Archiepiſcopus, poteſt puniri ab Epiſcopo, vt ſuperius diximus, & idem ait *Capyc. d. deciſ. 27. num. 24.*

69 Fallit decimooctauò, ꝙ ſcilicet ipſe non poſſit eſſe Iudex in cauſa, quam vt Epiſcopus cognouerat, quia poſtquam erit factus Archiepiſcopus amplius eam cognoſcere non poterit, veluti dicitur de eo, qui iam erat Aduocatus in vna cauſa, in qua vti Iudex procedere non poteſt, vt dixi in verbo Aduocatus. Item eodem modo dicitur de Iudice, qui aliàs fuit in illa cauſa Cõſultor, quia vti ſuſpectus ab ea erit remouẽdus, vt ait *Capic. in ſua dec. 146. n. 3*

70 Con-

70 Contrarium licèt procederet, ſi prius fuerit lata ſententia, quia poſtea non prohiberetur eſſe Aduocatus, & Conſultor in defendendo ex eo, quòd iudicauit in ea; ſed eſt benè verum, quòd quis eodem tempore non poteſt eſſe Iudex, Aſſeſſor, & Aduocatus, quia in iuriſdictione contentioſa, quis plurium vices ſuſtinere non poteſt; At ſecus in voluntaria, *vt dixi in dicto verbo Aduocatus, & veluti ait Gratian. dicto lib. 1. diſcept. cap. 4. num. 2. & ſeqq.*

71 Fallit decimonono, vt ſcilicet Archiepiſcopus non ſit exemptus à ſumptibus fabricæ Eccleſiæ, quia ille tenetur vſque ad quartam redditDuum portionem pro ea conſtruenda, *vt fuit deciſum in Burgen. de Cudeyo Veneris 3. Iunij 1594. coram Card. Mantica, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 284. & ſic ab altera deciſ. facta ſub *die 27. Maij præteriti*, cõtrarium tenente, fuit receſſum per Dominos.

72 Extende procedere, etiam ſi Archiepiſcopus, ſiue Canonici, aliquos fructus nondum percepiſſent, quia nihilo minus quandam quantitatem, pro indigentijs, ac ornamentis Eccleſiæ contribuere tenentur, *vt ait Cappell. Tholoſ. deciſ. quarta, per Gerard. Maynar. & Camill. Borell. in ſua ſumma deciſionum titul ſecundo de ſacroſanct. Eccleſ. num. 20.*

Quod quidem ſubextende quoque procedere in penſionarijs, ex æquitate tamen, qui tenentur pro rata concurrere ad neceſſarias domorum Eccleſiæ reparationes penſionibus grauatæ, & in quarum redditibus conſiſtunt præcipue introitus Eccleſiæ, *vt fuit dictũ in Romana Penſionum Luna 6. Aprilis 1620. coram Buratto.*

73 Sed quod in taxanda quantitate per Ordinarium ſoluenda, pro fabrica ſit attendenda conſuetudo Diœceſis, *ait Pariſ. conſ. 25. num. 38. lib. 4. & ita fuit dictum in vna Abulen. Nonæ partis Decimarum 6. Nouembris 1579. coram Card. Blanchetto.*

74 Declara tamen primò, huiuſmodi fallentiam eſſe veram, dummodo non extaret conſuetudo, quæ iſtud onus tranſtulerit in Populum, quia tunc Archiepiſcopus ad id nõn teneretur, cum iſto caſu Eccleſia nullum in fabrica detrimentum pateretur, *vt ait Rota dicta deciſione 284. nu. 2. Aufrer. in dec. Cappell. Tholoſan. 500. & Valaſc. deciſ. 179. n. 7. & alij quos allegat idem Borel. ibi ſup. nu. 24.*

75 Declara ſecundò, non procedere, ſi Eccleſia haberet redditus ſpecialiter ad ſeruitium fabricæ deſtinatos, quia tunc Archiepiſcopus ad illud onus ſoluendi quartam portionem ſuorum redituum non teneretur, ex præallegata ratione, *vt ait Rota ibidem num. 3.*

76 Extende primò eodẽ modo prædicta quoq. procedere in Rectore, qui tenetur Eccleſiã collapsã reficere, deductis tamẽ prius illius alimentis, vel niſi eſſet conſuetudo, quod iſtud onus ad Populum ſpectaret, quia tunc Parrocchiani, & Populus, non autem Rector reficere tenetur, *vt eſt text. in cap. 1. de Eccleſ. edific. & ibi Abbas, & in cap. de literis, eod. tit. Sum. Angel. in S. Eccleſia nu. 7. Armil. ibi n. 7, Burſat. conſ. 310. n. 9. & ita diſponit Conc. Trid. ſeſſ. 21. cap. 7. & prius ſeſſ. 7. cap. 8. Ricciius in ſua collectanea 492. par. tertia, Aufrer. in dec. ſ. Cappell. Tholoſ. 500. Gerard. Maynard. in deciſ. Tholoſan. 42. lib. 1. Reuſner. dec. prima, num. 30. lib. 4. Aluar. Valaſc. dec. 179. n. 7.*

77 Extende ſecundò, id quoque procedere in omnibus, qui fructus decimales ab Eccleſia recipiunt, *vt ait Gerard. Maynard. in dec. 31. Cappel. Tholoſ. lib. 1.*

78 Extende tertiò, quòd prædictis omnibus deficientibus teneantur ſubditi, & Parrocchiani, quando ibidem ſacramenta recipiant, *vt ait Aufrer. in dicta deciſione 500. Cappell. Tholoſan. & Aluar. Vallaſc. in dicta deciſ. 179. nu. 16. cum ſeqq.*

79 Subextende, quòd illi eo caſu ad opera, ne dum manualia, & cum curribus, & equis, ſed etiam calcem, & cęmenta dare tenentur, vſque ad finẽ operis perfecti, & Eccleſiæ ædificatæ, *vt ait Maynard. deciſ. 32. & 33. Cappell. Tholoſ.*

80 Declara tamen, quod in dubio Eccleſia præſumitur refecta, & conſtructa ab eis, qui eam conſtruere, & refi-

cere

cere tenebantur, vt ait *Puteus deciſ. 314. lib. 3.*

81 Modo hic erit bonum ſcire, quòd Archiepiſcopus non recipit illud nomen Archiepiſcopi, niſi à die ſuſceptionis Pallij, veluti dicitur de Epiſcopo, qui talis non dicitur, niſi à die conſecrationis, nàm prius dicitur electi, vt latè dixi in verbo Abbas, & veluti, ait *Franciſcus Marc. deciſ. 1084. num. 1. par. prima, & in deciſ. 1394. & 1395.* docet, quam auctoritatem electus habeat.

82 Sed eſt benè verum quòd ante Pallij ſuſceptionem poteſt munus conſecrationis ſuſciperet, vt ait idem *Franc. Marcb. dicta deciſ. 1084. nu. 1. par. 1.* Imò ea inter Epiſtolã, & Euangelium fieri debet, idem *Franc. Marcb. dicta deciſ. 1083. num. 3.*

83 Et in illis conſecratione omnes ſuffraganei Prouinciæ ſunt vocandi, *idem Franc. Marc. dec. 1395 num. 7.* & nota, quod ad minus, tres requiruntur, *idem Franc. Marc. d. dec. 1084. n. 2.*

Vnde hic opportunè erit notandum quod Epiſcopus non in Ciuitate Metropolis ordinatus, tenetur infra duos, vel tres menſes accedere ad Archiepiſcopum, ſiue ſi erit impeditus ad eum ſcribere tenetur, vt ait *Quarant. in verbo Archiepiſc. num. 5. & Gauant. in eodem verbo num. 2.*

84 Sed ad perfectam intelligentiam iſtius materiæ, hic obiter notandum erit, quod Pallium dicitur veſtis candida ex lana alba contexta habens circulum humeros conſtringentem, & duas lineas ab anteriori, & poſteriori parte pendentes, & quatuor Crucis ſignis purpureis diſtinctam, quorum vnum in pectore habet, alterum in humero ſiniſtro, tertiũ in dextero, quartum in ſcapulis, vt ait *Azor. in 2. par. Inſtit. Moral fol. 199 cap. 34. tit. de auctorit. & vſu Pallij.*

85 Item ex Sancto Iſidoro Pallium eſt illud, quò adminiſtrantiũ ſcapulæ conteguntur, vt dum miniſtrant expeditius diſcurrant, & eſt dictum à pellibus, quia prius veteres induebantur indumenta pellicea, vt ait idem *Azor.* ibi ſupra videndus, vbi plura diſces in hac materia.

86 Rurſus hic erit notandũ, quòd Archiepiſcopus ante Pallij ſuſceptionem (quamuis etiam eſſet conſecratus) non poteſt nominari talis, neque Epiſcopos conſecrare, neque Concilium conuocare, neque Criſma conficere, nec Eccleſias dedicare, neque Clericos ordinare, nec munus prouentus Eccleſiæ recipere, neque ante ſe Crucem deferri facere valet, vt ait *Quar. in d. verbo Archiepiſcop. auctorit. 32. & Gauant. in ſuo Manuali Epiſcop. in hoc eodem verbo nu. 4. cum ſeqq.* Pallio autem recepto, tunc poteſt ea omnia facere, & eo vti in loco, etiam exẽpto, ſed in Miſſa Pontificali tantùm, & in diebus ſolũ notatis in *Cerem. Epiſc. lib. 1. cap. 16. & Quarant. & Gauant. in præcitatis locis*, Animaduertendo, quòd illud debet cõſeruari honorificè & ſic ſerico inuolutum, & in capſula intus, & extra pulchre ornata, vt ait *Ceremonial. vbi ſupra*, debetque cum eo ſepeliri in Prouincia circa humeros, ſuper planetam; extra verò eo plicato, ſub eius capite; item neque ſi eſſet trãſlatus de vna ad aliam Eccleſiam poteſt vti Pallio ſui Prædeceſſoris, neque tranſlati, veluti neque etiam in Eccleſia renunciata etiam de conſenſu Archiepiſcopi, vel Suffraganeorum, vt ait *Quarant. loco citat. auctorit. 32.* Sed ſi fortè perdatur, aliud peti debet à Papa, vt air *Cerem. Epiſcop. lib. 1. cap. 16. & Gauant. ibi ſupra num. 41. & ſeq.*

87 Poſtquam igitur Archiepiſcopus e-rit legitimè effectus, & ſic recepto per eum Pallio, tunc curæ animarum ſui ouilis incumbere tenetur, & quilibet Triennio Synodum Prouinciale congregare; Et licèt hic poſſit dubitari, an Concilium Prouinciale ſit maius Archiepiſcopo, nihilominus *Villagut. in ſua deciſ. 22.* diſtinguit, quòd ſi in dicto Concilio Patriarcha præeſt, tunc Cõcilium erit Maius Archiepiſcopo, aliàs ſecus, & ſic in primo caſu poterit dari appellatio ab Archiepiſcopo ad Concilium, tamquàm à minori ad maius recurrendo, vt ait *Sayr. deciſ. 1. de appellat. & Capic. deciſ. 137.* Itẽ quod Archiepiſcopus poſſit Iure Metropolitano Concilia Prouincialia indicere ait

Lo-

Loterius de re benef. lib. 1. q. 9. nu. 44.

88 Declara tamen quòd dictam Synodum non poſſit Archiepiſcopus congregare, abſque conſenſu Capituli, nec ibi Statuta condere, vt fuit deciſum à *Rota in vna Illerdien. Iuriſdictionis 16. Iunij* 1552. *coram Rcomano, vt refert Verall. dec.* 305. *par.* 1.

89 Declara ſecundò, quòd Archiepiſcopus non poteſt impedire quin Concilium Prouinciale aliquid decernere valeat, & ratio eſt, quia Archiepiſcopus præſidens Concilio Prouinciali non à ſe illam poteſtatem ſolus habet, ſed benè vna cum ſuffraganeis collegialiter, & illud non eſt vti Concilium Generale, in quo Papa præeſt tanquam perſona, in qua omnis Eccleſiæ poteſtas reſidet, & per conſequens poteſt ſolus ſtatuere, quicquid cum Concilio potuiſſet, vt ait *Sayr. in ſua deciſ.* 1. *tit. de his, quæ fiunt a maio. par. capit.*

90 Extende præterea prædicta adeò eſſe vera, vt Concilium illud Prouinciale poſſit ipſum Archiepiſcopum excommunicare, vt ait idem *Sayr. deciſ.* 7. *titulo de offic. Ordinarij, & Loterius de re beneficiaria lib.* 1. *quæſt.* 22. *num.* 53.

91 Sed ſi Archiepiſcopus forſan obierit, aut impeditus fuerit, tunc ius conuocandi Prouinciales ad Coepiſcopos deuoluitur, nec ad illius Capitulum tranſit cum iuriſdictionalibus, quia illud ius non competit Metropolitano vti Epiſcopo, ſed tanquam Metropolim obtinēti, & argumentum ſuper eo, quòd in Capitulum Sede vacante omnia iuriſdictionalia tranſeant, habet locum in iuriſdictionalibus competentibus, ratione Naturali Epiſcopatus, nō autem in illis competentibus alio iure accidentali, vt diſtinguendo ait idem *Loterius ibi ſupra quæſt.* 9. *num.* 45. *& ſeqq.*

Rurſus extende, quòd Sede vacante Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus, etiā aliæ Dignitates Eccleſiaſticę reducuntur ad manus Regis Delphini, veluti etiam bona ſpolij, ex priuilegijs Pontificum, vt ait *Franc. Marc. deciſ.* 90. *par.* 1. *num.* 5. vbi plures rationes ad id corroborandum adducit, & præſertim, vt obuietur ſcandalis, & futuris periculis, & ne permittatur vitioſus ingreſſus ad illos, & ſic id fit ab eo Rege ad bonum finem, & præcipuè ad cuſtodiam, faciendo inuentarium, & præſertim id procedit in illis Eccleſijs, quę proueniūt ex iuriſdictione Delphinali, & ſtāte longiſſima cōſuetudine, & maximè, quia Rex Franciæ nō dicitur prorſus perſona laica cū cōſecretur, & inungatur diuinitus ex oleo ſacræ ampullæ, vt ait idem *Fran. Marc. d. dec.* 90. *num.* 6. *& ſeqq.* & ibi alios Doctores id tenentes allegat, & facit etiam *deciſ.* 456. *d. par.* 1.

92 Animaduertendo, quòd ſi Epiſcopus ad Concilium vocatus erit legitimè impeditus, tunc poſſit ipſe per Procuratorem ſe excuſare, idem *Sayr. in dec.* 10. *eod. tit. de officio Ordinarij.*

93 Secus verò, ſi eſſemus in Rectoribus nullius iuriſdictionis, qui ad dictā Synodum ire cōpelli nullo modo poſſunt, vt firmat idem *Sayr. deciſ.* 11. *eodem tit.*

94 Diſcrimen autem, quòd eſt inter exemptum, & nullius iuriſdictionis illud eſt, quia exemptio eſt priuatio, quę præſupponit habitum; Nullius autem Diœceſis eſt ille, qui nec eſt in Diœceſi, nec de Diœceſi, *vt ait Rota in deciſ.* 207. *par.* 2. *diuerſor.* & eſt quoque diſpoſitio Sacri Concilij Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 9. & in hoc multa dixi ſupra in verbo Abbas, vbi per te recurrere poteris.

95 Vltimò notandum eſt, quòd olim Archiepiſcopalis Eccleſia poterat dari in titulum Cardinali Diacono, adueniente legitima ætate, vt fuit deciſum à *Rota, vt refert Than. in ſua deciſ.* 2076. *vol.* 3.

96 Contrarium tamen fuit diſpoſitum ex reſcripto Sixti V. vbi cauetur ne Presbytero Cardinali Diaconia, nec Diacono Cardinali titulus daretur in poſterum, vt ſcribit Anaſtaſius Germonius *in tract. de indultu, S. Tituli, nu.* 20. *allegat. a Camillo Borello in ſua ſumma deciſ. tit.* 2. *de Sacroſanct. Eccleſ. num.* 15.

ARGV-

ARGVMENTVM.

ARCHIEPISCOPO, SIVE EPISCOPO, an liceat habere fiſcum, & in delictis pœnam corporalem imponere, & illam pecuniariam illius Cameræ applicare.

CONCLVS. CXXXIX.

1 HAEC quæſtio veluti eſt valdè pulchra, & curioſa, ita etiam negari non poteſt, quin ea ſit admodum à Doctoribus controuerſa, vt videatur quodammodo impoſſibile poſſe, pro vna parte abſolutè ſuum animum inclinare, licèt tamen huiuſmodi materiam diligenter examinando, & ſingula argumenta Doctorũ hincinde adducta referendo, facile erit vnicuiquè Deo fauente hanc veritatem indagari.

2 Vndè incipiendo prius ab opinione affirmatiua dico, quòd Archiepiſcopus, ſiue Epiſcopus de generali conſuetudine fiſcum habet, & per conſequens pœnam pecuniariam imponere, ne dum in delictis, ad ſuum forum ſpectantibus, verum etiam in iis, quæ ſunt mixti fori, illamque exigere, ac eius Cameræ de iure applicare valet, vt eſt doctrina *Felini in cap. irrefragabili, §. cæterum num* 10. *de offic. Ordinar. Peregrin. de iure fiſci lib. primo, tit. ſecundo, num.* 105. *& ſequen. Diaz in ſua praxi crimin. canonic. in cap.* 134. *& cap.* 142. *num. primo, & ibi Salſed. in littera A. & B. Palac. Riccius in rubrica capituli Per veſtras de donat. inter virum, & vxorem, §.* 39. *num.* 9. *&* 13. *Riccius in ſua praxi fori Eccleſiaſtici in verbo pœnarum deciſ.* 402. *num. primo, Gutierez canonic. quæſt. lib. primo, cap.* 7. *num.* 11. *& ſequenti, Quarant. in ſummario Bullarum in verbo Pœna pecuniariæ, Clar. in §. fin. quæſt.* 80. *verſ. In hac materia*, idque videtur fuiſſe de mẽte *Concilij Tridentini ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* ibi per mulctas pecuniarias, Quod quidẽ animaduertit *Barboſ. de Epiſcopi poteſtate par.* 3. *allegat.* 107. *num.* 18. *Guazzin. de defenſ. rei defenſ.* 11. *cap.* 1. *num* 14. *& idem de confiſc. bon. concl.* 13. *ampl.* 14 *n.* 1. *& ibi de cõi teſtatur Gabed. dec.* 85 *n.* 1. *Diaz in verbo Habet fiſcum*, & teſtatur hanc opinionem eſſe communẽ & vſu approbatam *Maſtril. de Magiſtrat. lib.* 3. *c.* 10. *n.* 5. *Carpan. ad ſtatut. Mediol. par.* 3. *ad c. omnium, nu.* 33. *fol.* 135. *Couar. var. reſol. lib.* 2. *c* 9. *n.* 11. *& Viu. commun. opin.* 255. *lib.* 1. *in nouiſs. Cappell. Tholoſ. dec.* 229. *n.* 3. *Rota deciſ.* 7. *de teſtamen. in antiq. & ita quoque fuit dictum in Tudertina damnorum datorum* 9. *Decembris* 1608. *coram Cardinali Lancellotto, & aliàs fuit ita reſolutum à Sacra Congregatione de anno* 1589. *ſub die* 29. *Iunij ad fauorem Epiſcopi Maceraten.*

3 Extende primò, huiuſmodi opinionem, ne dum procedere in bonis Clericorum patrimonialibus, verùm etiam in illis laicorum in Clericos delinquẽtium, *vt ait Gabed. dicta deciſ.* 85. *Gutierez canonic. quæſtionum cap.* 7. *n.* 11. *& & ſeq.* Et ratio eſt, quia laici, ob delictum mixti fori, foro Eccleſiaſtico ſubiiciuntur, *Caball. reſolut. crimin. caſu* 199. *nu.* 5. *&* 9. *cum ſeqq.* vbi expreſsè loquitur de laico Clericum offendente, *& Farinac. in quæſt. octaua, num.* 153. *& ſeq. & Clar. in d. §. fin. quæſt.* 36. *num.* 4. *verſic. Quæro quid ſi per laicum.*

Subextende idem pari modo procedere in caſu, quo laicus coram Iudice Eccleſiaſtico falſum dedoneret, 4 quia tunc fit illius ſubditus, ita vt, tàm à laico Iudice, quàm ab Eccleſiaſtico puniri poterit, iuxta eorum præuentionem in procedendo, *Afflic. deciſ.* 219. *num. quarto, Couar. practic. quæſt. cap.* 18. *ferè in fine, verſic. Sed & hac in re, Marant. de ordin. iudic. par.* 2. *artic.* 12. *& Marcheſan. de commiſſ. par.* 2. *§.* 1. *num.* 99. *fol. mihi* 284 & in hac materia videndus eſt *Farin. in prima parte prax. crim. d. quæſt.* 8. *n.* 24. *cum ſeqq.* vbi multa in hac materia ait, & in ſpecie, quando, & in quibus caſibus laicus poſſit accuſare clericum, & in quibus non, quem per te videre poteris.

4 Extende ſecundò, illam eò magis procedere, vbi in concurſu Iudicis laici, & Eccleſiaſtici, in procedendo in delicto mixti fori Eccleſiaſticus haberet bona delinquentis prius ſibi obligata, vt puta, ob ſpretum præceptũ de non offendendo alium, ſibi inimicũ, vel ob aliam ſimilem cauſam, quia tũc fiſcus laicus ad confiſcationem contra eum procedendo non poſſet hanc pœnam prætendere, ne dum, ob illud ius primo fiſco Eccleſiaſtico acquiſitum, *vt ait Peregr. de iure fiſci lib 5. tit. 1. n. 182. verſ. ſed contra præmiſſa*. Verùm etiam, quia talis pœna in confiſcatione bonorum non venit, niſi fiat mentio, quòd illa fiſco applicetur, *vt ait idem Guazzin. de confiſc. bonor. concluſ. 13. ampliat.* 19. vbi refert *Lucan. 1. p. num.* 60. Quemadmodum nec etiam iuuaret dicere, quòd pœna confiſcationis, per fiſcum ſecularem factæ, vti maior, & quid vniuerſale aliam pœnam ſpreti pręcepti de non offendendo abſorbere debet, quia vna pœna, aliam non confundit in diuerſis reſpectibus, ſed benè fit, quòd ſequuta offenſione, & delicto, vtrique pœnæ locus eſſe debeat, & ſic tàm illi de non offendendo, quàm alteri principalis delicti, *vt ait Herculan. de caution. de non offenden. c. 10. n. 4. & cap. 14. n. 8. & ſeqq. & veluti poſt alios tradit Farin. quæſt.* 107. *nu* 80.

5 Animaduertendo hic obiter, quòd præceptum factum de danda fideiuſſione, ſub certa pęna pecuniaria, cũ cominatione, & pronunciatione, quòd interim haberetur pro data, & adimpleta, idem operatur, ac ſi cautio verè præſtita fuiſſet, & id fit pro bono pacis, & ad hoc, vt homines interim eorum animum delinquendi non expleant, ſed illum potius timore cominatæ pœnæ refrenent, *idem Herculan. de caution. de non offend. c. 5. n. 1. & 5. & c. 9. n. 21. Vulpel. eod. tract. de non off. q. 81. in fine, Farinac. quæſt. 107. n. 13. Guazzin. de non offend. q. 17. n. 5. & c. fol. 3 06. idemq. in ſuo tract. ad defenſ. defenſ. 11. nu. 14. ibi ſubdens*, ſic ſe reſpondiſſe in ſacra Conſulta, *Cabal. in quæſt. crimin. caſu 219. idem Guazzin. ad defenſ. reor. d. defenſ. 11. nu.* 12. & ita fuiſſe iudicatum, *ait idem in ſuo tract. de cautione* 3. *3. quæſt. 3. num.* 21. vbi ampliat, quòd ſi illa pœna non deberetur, ratione contractus, ſaltem ea poſſet exigi, ratione contemptus iudicis, per quem illius Maieſtas læſa cenſetur.

6 Extende tertiò, confiſcationes bonorum, eò magis Epiſcopis in prædictis caſibus competere debere, reſpectu meri, & mixti Imperij, quod in delinquentibus habent; & propterea videmus etiam, quòd Epiſcopus condemnat delinquentes ad remigãdum, & in exilium; quod enim dicitur effectus præcipuus meri imperij, *vt ait Intrigliol. de feud. centur. 2. art. 79. n. 57. Germon. de ſacr. Immunit. lib. 3. cap. 8. num. 48. Diaz in ſua pract. crimin. canonic. cap. 126. Foller. in ſua prax. crim. canon. in verbo Confeſſi, aut conuicti, & Borel. in ſua ſumma dec. tit. 6. n. 32.* aſſerit id ab Epiſcopis ſeruari, *Monter. in pract. de iudicibus, & eorum iuriſdict. n. 12. idem Borel. in d. ſum. dec. par. 1. tit. 41. n. 43. fol. 156. Natta conſ. 659. n. 2. et ſeq. Rol. conſ. 78. n. 9 & ſeqq. & n. 19. lib. 2. cum alijs per Farin. q. 25. n. 103.*

7 Extende quartò prædicta multò magis procedere, quando Epiſcopus, ſiue illius Curia, præueniſſet in cauſa Curiam ſæcularem, & ad huiuſmodi præuentionem inducendam ſola citatio, etiam verbalis, ſiue ea facta domi ſufficit, *vt ait Giurba conſ. 48. n 38. verſic. Sed præuentio. & conſ. 9. num. 104. & conſ 70. nu. 10. & ſeq. Farinac. q. 7. nu. 56. tit. de inquiſit. rei, Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 12. num. 59. & ſeq. Decian. in ſuo tract. crimin. lib. 4. c. 21. n. 3. Guazzin. ad defenſ. reor. defenſ. 1. c. 8. n. 6. & c. 9. eodem num. 6. & ſeq.* latè *Marta de iuriſdictione p. 2. n. 14. cap. 2. & 3. per tot.* Licèt tamen *Barboſ. in l. ſi poſteaquam num. 58. ff. de iudic.* dicat, quod citatio ad informandum Curiam, ad effectum præuentionis, non ſuffragatur. Nam proceſſus in cauſa criminali, non dicitur incœptus, niſi poſt tranſmiſſionẽ citationis legitimè executæ, aliàs litis pẽdentia, ſiue præuentio nõ inducitur, per citationẽ, ſeu moñrium nulliter executũ. Quinimò, ſi fuerit p̃ſcripta forma ĩ moñrio p̃ſonaliter citan. ſi fieri poſſit, ſin minus, domi ſolitę habitationis,

rationis; tunc non poſſet illud domi exequi, niſi conſtet de diligentia facta in citando perſonaliter, alìàs illud vel nulliter executum faceret corruere totum proceſſum, *vt pulchrè fuit dictum à Rota in vna Veneta donationis Lunæ 11. Maij 1615. coram Buratto.*

Animaduertendo præterea, quod reſpectu rei lis non diceretur introducta, per ſolam citationem, niſi fuerit in actis reproducta, & doceretur de illius legitima exequutione, ſiue quod per reum ipſum ſteterit, quominus ea ad ipſius notitiam fuerit deuenta, vt fuit dictum *in Mindonien. Canonicatus 24 Nouembris 1617. coram Buratto, & per Gregor. deciſ. 94. num. 2. & tandem in vna Parmen. ſeu Lunen. Sarzanen. Separationis Thori 28. Ianuarij 1628. coram Ghiſlerio.* Secus autem quoad actorem, & Iudicem, in quo per ſolã citationem lis dicitur inchoata, & iuriſdictio perpetuata, *vt ait Caputaq. dec. 189. n. 3 p. 2. & Rot. in Toletana ſepulturæ 21. Febr. 1614. coram Vbaldo, & in Hiſpalen. Præeminentiarum 16. Nouembris 1618. coram eodem.*

8 Si vero forſan contingeret, vtramq; Curiam eadem die in cauſa procedere, tunc ille præferendus veniret, qui citationem magis qualificatam exequi faceret, ita quod ſi citatio Epiſcopi fuiſſet facta, vtputa, ſuper vulnere, illa vero Iudicis ſæcularis ſuper vulnere, cum adiectione, etiam mortis, ſi ſequeretur, & ſic cum grauiori qualitate, tunc ille eſſet præferendus alteri, cum minore qualitate citanti, vt poſt *Boſſ. & alios, quos allegat Farinac. d. q. 7. num. 65. de defenſ. reì tradit Guazzin. defenſ. 1. cap. 8. nu. 23.*

9 Idquè extende procedere, etiamſi poſtea Iudex, qui cum minore qualitate proceſſit in cauſa, vellet de nouo iudicium inchoare, ac illud, cum maiori qualitate, ad effectum præuentionis impinguare, quia eo caſu citatio prius facta circumduceretur, & ſic magis clara, & euidens fieret in alio Iudice præuentio, vt ait *Rota deciſ. 174. num. 1. & ſeq. p. 1 in recent. & Farinac. d. q. 7. n. 65* licet tamen in ſuo *conſ. 106. n. 6. lib. 3. & Giurba conſ 40. n. 30.* dubitent quãdo citatio eſſet facta ſuper vulnere mortali. Sed cõtraria tñ opinio eſt verior, & communis, vt teſtatur idem *Farinac. in d. q. 7. d. n. 65.* cum præuentio ſolùm ſuffragetur, quoad cauſam ſpecialem in citatione prçueniẽte expreſſam, non autem quoad diuerſa, vt ait *Bart. in l. ſi pluribus n. 1. ff. de legat. 1. Barboſ. in l. ſi poſteaquam n. 8. 90. & 91. & ſeq. ff de iudic. & Afflict. in ſua deciſ. 294. n. 5.* ait quòd præoccupatio non cadit in diuerſis.

10 Sed ſi fortè de præuentione non cõſtaret, ſuper proceſſu in cauſa, tunc in dubio (ſi eſſemus tamen ſub eodem Principe) eſſet declarandum causã ad illum ſpectare, per quem magis iuſtitiæ locus apparere videretur, vel ad eum, qui magis dignus ſit; Quare licèt Iuriſdictio Eccleſiaſtica in his, quæ ſunt mixti fori dignior videatur, vt ait *Maſtril. in ſua dec. 210. n. 7. & Giurb. conſ. 70. n. 11.* Nihilominus id fallit, vbi conſideraretur ſolùm poteſtas grauius, & leuius puniendi, iuxta qualitatem delicti, vt ait *Farinac. in d. ſuo conſ. 208. n. 5. lib. 3. & in d. q. 7. n. 63.*

11 Veluti eodem modo eſſet dicẽdum, quando præuentio eſſet fraudulenta, & a reo procurata, & affectata, quia tunc ea nil operatur, & ſic proceſſus ſecundi Iudicis valeret, parte opponente, idem *Farinac. ibi ſupra num. 64. & Boer. dec. 161. n. 4. & deciſ. 289. nu 10.*

12 Contrariam tamen opinionem, & ſic Epiſcopis bonorum confiſcationẽ non competere, tenuit prçcipuè *Bald. in auth. bona damnatorum n. 1. C. de præſcrip. Oldrad. conſ. 17. n. 2. cum ſeqq.* qui in ſpecie dicunt, Epiſcopum iure confiſcationis carere, & propterea cõfiſcationem, vel eſſe faciendam à fiſco ſeculari, vel ab Eccleſia Romana, licèt Palacius *Riccius in rubr. de donat §. 39. verſ Cogitabam* declaret, id non habere locũ quoad fiſcum impropriè ſumptum, vt eſt ille Epiſcopi, idemq; tenet *Bald in rubr. de priuil. fiſci, & in l. 1. n. 58. C. de hæred. inſtit. & l. item veniunt, §. ait Senatus, vbi Bart. ff. de petit. hæredit. idem Bart. in l. 1. C. de bon. vacant. lib. 10. num. 7. & ibi addent. in litera G. & Ioann. de Plat. num. 13. Angel. in auth. vt nulli iudic. num. 28. Io. Andr. in c. irrefragabili de offic ordin. num. 18.*

Qq 2 tatè

auctorit. Baron. prag.8. n.197. & ſeqq. Maſtrill. de Magiſtr. lib.1. cap. 14. n. 1. & ſeqq.

20 Tertia ratio, & potiſſima ea eſſe videtur, quia hodie confiſcatio non fit de iure nouiſſimo authenticorum, niſi in crimine læſæ Maieſtatis humanæ, & Diuinæ, vt ait *Auth. bona damnatorum vbi ſcribentes, C. de bon. proſcript.* vbi vidèmus, quòd ea mediante iura antiqua correcta fuere, vt latè ait *Farinac. de delict. & pœn. q.25. num 1. & ſeqq.* Item quia hodie confiſcatio non fit, niſi in illis caſibus, per conſtitutiones Apoſtolicas, Bannimenta, vel Statuta locorum expreſſis, quæ quidem Conſtitutiones regulariter pœnam confiſcationis non irrogant, niſi in illis delictis in quibus pœna mortis venit imponenda, vt ait *Cæph. conſ. 79. num.2. & ſeqq. lib.1. Honded. conſ. 95. num.31. & ſeqq. & conſ. 110. n.11. lib.1. idque probat Roſental. de feud. c.5. concl.60. & ibi addet.* infinitos allegant, & quam ſequitur *Farinac. d.q 25. n.7. & ſeqq.* & poſt eum *Caball. caſu crim.99. n.19. centur.1. & caſu 137. num. 21. centur. ſecunda, & Guaz̃in. de confiſcat. bonor. concluſ.13. limitat.3. cum ſequentibus, & de defenſ. reorum defenſ.7. cap. 1. & ſequentibus, & Rota deciſ. 575. num. 3. par. 1. recent.*

Secus autem extra caſus Bannimentorum, ac aliarum conſtitutionum, & vbi ius commune ſeruatur, quia tunc confiſcatio bonorum nõ habet locum quando contumaces pro homicidio condemnantur, ex ea ratione, quia hodie dicta bonorum confiſcatio fuit ſublata, nedum quando venit in conſequentiam delicti, ſed etiam quando principaliter imponitur, vt ait *Rota deciſ. 565. num.3. & ſequ. par. tertia recent.*

Declara tamen illud, quod fuit dictum de confiſcatione, in vim alicuius conſtitutionis fienda, non procedere, quoad bona ſita extra territorium cõfiſcantis; at ſecus, ſi ea ſequeretur de iure communi, & tunc dicta confiſcatio de iure communi ſequuta non diceretur, quando quis in contumaciam condemnatur, vt fuit reſolutum *à Rota in d.dec. 565. n.2. & 3.*

Declara præterea, quòd licèt hodie nõ poſſint confiſcari bona delinquentium, per dictam auth. bona damnatorum, *C. de bonis præſcript.* id tamen non habet locum, quando bona in ſententia expreſſe confiſcata fuere, vt ait *Rota deciſ. 625. num. 10. in fine dicta par. tertia recentior.* & præcipuè id procedit in illis bonis, quæ ad hæredes extraneos ſunt tranſmiſſibilia, vt ait *Rota in deciſ. 153. num. 2. dicta par. 3. recentior.*

Subdeclara tñ, q ſi dicta bona cõfiſcari cõtingat, tũc oĩa iura, tã actiuè, q̃ paſſiuè in fiſcũ tranſeunt, ita vt delinquens ab omni debito, & obligatione liberatus cenſeatur, etiam, ſi poſtea fuerit in gratiam reſtitutus, ſiue ad pinguiorem fortunam deueniret, abſquè quòd illi fuiſſent reſtituta dicta bona, & tunc an creditores debeant ſatisfieri in bonis, vbi eſt facta confiſcatio, ſiue in illis extra territorium confiſcantis exiſtentibus, ait *Rota in dicta deciſ. 565. num.1. & 5. par.3. recentior.* vbi concludit, quòd creditor poſſit agere cõtra bona in ditione confiſcantis exiſtentia, & in ſubſidium contra alia aliunde exiſtentia, & maximè, ſi creditores, ex aliquo ſtatuto exigere impedirentur in loco commiſſi delicti, quia tunc in alijs ſibi ſatisfieri deberent.

Extende, quòd etiam fideiuſſores liberantur, quando bona debitoris ad fiſcum deuoluuntur, ſi tamen ad reliquarum non ſolutæ quantitatis non ſe obligaſſent, vt ait *Rota dec. 74. n. 2. par. 3. recent.*

21 Redeundo modo ad illud, quòd paulò ante dicebamus circa confiſcationes, quæ de conſuetudine Epiſcopis cõperere poſſunt; animaduertendũ tñ erit, q Epiſcopus, & Archiepiſcopus in grauioribus, ſiue grauiſſimis delictis pœnam mortis, & ſic illis condignam, ex defectu iuriſdictionis non imponũt licèt delicta illa ſint mixti fori, vt ait *text. in cap. filius, §. pro hoc quoque de pœnis lib.6. Gomez. de delict. cap. 1. poſt num. 40. verſic 4. concluſio, Farinac. de inquiſit. quaſt.4. num.10. & ſequentibus.*

22 Sequitur igitur, quòd Epiſcopus, & Archiepiſcopus non poſſint hu-

iuſmodi conſtitutionibus, ſtatutis, & bannimentis vti pro pœna capitali imponenda, cum ipſi ſententiam ſanguinis proferre non valeant; vt ait *text. in cap. Sententiam ſanguinis ne Cler. vel Monachi, vbi gloſ. Io. Andr. Hoſtienſ.* & communiter Canoniſtæ, *& Barboſa in collectanea num. 2. Felin. in cap. cum non ob hominem num. 8. de iud. & appoſtill. ad eundem in cap. 2. in verbo pœnam ex. de calumn. Innoc. in c. qualiter, & quando il 2. num. 6. & ſeqq. de accuſat. Sbrozz. de offic. Vicar. lib. 2. quæſt. 159. Farinac. de delict. & pœn. quæſt. 19 num. 12. & in prima par. fragment. in verbo Clericus num. 369. & ſeqq. & Guazzin. defenſ. 33. cap. 7. num. 2. & ſeqq. par. 2. de defenſ. reor.*

23 Et ſic igitur iure, ac meritò, ſi illæ pœnæ, & confiſcationes ex conſtitutionibus, & edictis à ſupremo Principe prouenientes, ad illius fiſcum, non autem ad eos inferiorum ſpectent, vt ait *Menoch conſ. 604. num. 28. & ſeq. vſque ad finem lib. 7. Pancirol. conſ. 605 num. 14. & ſeqq. inter conſil. eiuſdem Menochij, Surd. conſ. 152. num. 16. cum alijs allegatis vltimo loco à Rota in vna Romana confiſcationis 14. Iunij 1624. coram Merlino.*

24 Et ratio rationis prædictorum ea potiſſimum eſſe videtur, quia Archiepiſcopus, & iudices Eccleſiaſtici debēt iure Canonico, & non eo Ciuili, & ſic illis bannimentis, & conſtitutionibus Principum ius Canonicum alterantibus vti, vt ait *text. in cap. quod Clericis, vbi Butrius num. 4. Aret. num. 10. & ſeq. de foro compet. cap. 1. extra de conſtit. vbi Abbas num. 3. Bero num. 28. & ſeq. Hoſt. num 10. & alij communiter, Dec. in cap. Eccleſia Sancta Mariæ num. 149. & ſeq. de conſtit. & in cap. ſi duobus num. 14. de appellat. & ibi Abbas num 6. Franch. in §. denique num. 2. & ſeq. clarè ait Aretin. conſil. 45. nu. 2. verſic. Sed tamen, Contard. in l. vnica limit. 4. num. 3. & ſeqq. C. de moment. poſſeſſ. Marta de iuriſdictione par. 4. centur. 2. caſu 156. num. 4. & ſeqq.*

25 Extende prædicta omnia de hac ſecunda opinione loquentia, procedere quoque, etiamſi Archiepiſcopus allegaret, ſe eſſe in poſſeſſione ſimiles ſententias, cum effectu confiſcationis omnium bonorum ferendi, & præſertim quando de eorum effectu, non niſi per aſſeuerantiam Notarij appareret, quia tunc illi non eſt credendum ſi atteſtetur ſententias illas fuiſſe executioni demandatas, vt ait *Rota deciſ. 687. n. 1. verſic. Niſi ex fide notarij par. 1. in recentior.*

26 Et ratio eſt, quia notarius nedum illud non probaret, tanquam quid de præterito factum, vt ait *Afflict. deciſ. 317. num. 4. Aegid. deciſ. 61. num. 5. Put. deciſ. 65. num. 2. lib. 1. Rota deciſ. 285. num. 1. par. 2. diuerſ. & in Seguntina Iuriſdictionis 27. Iunii 1584. coram Gipſio.*

27 Verum etiam, quia aſſertio notarii ſine teſtibus non probat, in præiudiciū tertij, *Put. deciſ. 5. num. 1. lib. 3. Rota dec. 15. p. 3 lib. 1. diu. Oſaſ. dec. 170. n. 6.* At ſecus, ſi adeſſent teſtes, vt fuit dictū *à Rota in Marſicana Cappellæ 21. Iunij 1613. coram Pirouano*, & veluti latè dicā *in concluſ. 155. num. 100. cum ſequentibus.*

28 Et ſic in hoc ſequeretur illa concluſio, quòd ſcilicet ſententiæ non effectuatæ non ſunt conſiderabiles in iure, vt ait *Aym. conſ 10. num. 5. Gozad. conſ. 23. num. 9. Cæph. conſ. 96. num 18. lib. 1. & Rota dec. 687. num. 1. & 4. par. 1. in recent.*

29 Subextende primò, quòd immò, neque illa effectuatio, etiam probata ſuffragaretur aduerſus Curiam ſæcularē, ſi illius ſcientia, & patientia quoque non concurreret, vt ait *Ripa in cap. Eccleſia num. 64. de cauſ. poſſeſſ. & propr. Put. deciſ. 273. num. 2. lib. 2.* & ita fuit quoque dictum *à Rota in vna Bonon. exemptionis 4. Decembris 1617. coram Buratto, & aliàs ſæpè.*

30 Er ratio iſtius ſubextenſionis eſt, quia, vbi agitur de iure alicuius amittēdo ſcientia certa, & indubitata eſt neceſſaria omnium, & quarumcumque qualitatum, & circumſtantiarum, aliàs ſecus, vt ait *Rota per Greg. deciſ. 336. n. 12. cum ibi allegatis.*

31 Subextende ſecundò, prædicta procedere, etiamſi conſtaret de effectuatione illarum ſententiarum, ſed diuerſimodè, vtputa, ſi per Iudicem ſæcula-

cula-

cularem reperiretur quoque ſententiatum in vna cauſa, quia tunc intraret regula illa, quòd ex actibus turbidis, & vario modo ſeruatis obſeruantia non eſt inducenda, ſed ea obtineri debet in contradictorio iudicio, vt locum habeat, vt ait *Maſtril. deciſ.* 265. *num.* 10. *par.* 3. *idem ait Bart. in l.* 2. *num.* 22. *ff. ſolut. matrim. Rota per Gregor. deciſ.* 162. vbi addens concordantes refert *Seraph. deciſ.* 381. *num.* 3. *Rota deciſ.* 112. *num.* 5. *& eſt deciſ.* 497. *num.* 2. *par.* 2. *in recentior. Card. Tuſc. concluſ.* 805. *in verbo* Conſuetudo, *Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 113. *num* 67. *Rota deciſ.* 65. *num.* 13. *par.* 1. *recentior. & prius in Parmen. Statuti* 14. *Martij* 1580. *corã Robuſterio, & in Lunen. Sarzanen. Cappellæ Veneris* 1. *Martij* 1602. *coram Card. Sacrato.*

32 Subextende tertiò prædicta eò magis procedere, quando caſus ſecuti ſuper vniuerſali cõfiſcatione, fuiſſent per Archiepiſcopum, vel eius Curiam clandeſtinè, & in abſcondito facti, ita vt ad notitiam Principis, vel Curiæ ſæcularis deueniri nõ potuerint, quia tũc talis obſeruantia non ſuffragatur, niſi fuerit in contradictorio iudicio altercata, & obtenta, & niſi interuenerit tempus aptum ad præſcribendum, vt benè ait *Suarez de legibus, l.* 7. *cap.* 10. *num.* 9. *& cap.* 11. *&* 15. *per totum, Menoch. conſil.* 187. *num.* 57. *& ſeq. lib.* 2. *Maſcard. de probat. lib.* 1. *concluſ.* 427. *in fine. latè Card. Tuſc. concl.* 798. *n.* 3. *in verbo Conſuetudo, Rota deciſio.* 255. *n.* 4. *p.* 1. *in rec. Vin. commun. opin.* 162. *p.* 1. *in nouis, &* 160. *in antiq. Cardin. Seraph. deciſ.* 153. *ferè in fine, & Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 752. *num.* 85.

33 Et licèt *Rota in vna Catanien. penſionis* 4. *Iunij* 1583. dicat non importare, ſi obſeruantia non ſit præſcripta, dummodo doceatur, per aliquos actus vniformes aliquando ita fuiſſe obſeruatum, & ad id corroborãdum alleget *Alexand. conſil.* 8. *num.* 7. *lib.* 6. *& Bero conſil.* 137. *num.* 31. *lib* 3. Nihilominus id non procedit in obſeruantia interpretatiua contra diſpoſitionem, quia ſi ea non eſt præſcripta, cum illis requiſitis ſuperius enunciatis, vtique ſuffragari non poſſet, vt ait *Put. dec.* 15. *n.* 4. *libro tertio.*

34 Subextende prætereà prædicta, eo fortius procedere in conſuetudine, quæ eſſet irrationabilis, aut talis, cui lex à principio reſiſteret, quia tunc ea non eſſet attendenda, vt in his terminis ait *text. in cap. fin. vbi gloſ.* & communiter Canoniſtæ *de conſuetud. & c.* 1. *de conſtit. in* 6. *Bart. in l. de quibus nu.* 4. *& ibi alij ſcribentes, ff. de legibus, quos allegat, & ſequitur Viu. commun. opin.* 128. *& Suarez. d. lib.* 7. *c.* 7. *& Rot. in Hiſpalen. voti, Lunæ* 28. *April.* 1597 *coram Gipſio.*

Secus autem, quando eſſet rationabilis, ſiue quando eſſet confirmata, non à Iudicibus, ad ius reddendum electis, qui non poſſunt leges iuri contrarias condere, ſed à ſuperiore legis condendæ auctoritatem habẽte, vt ait *Ludouic. deciſ. Peruſ.* 96. *num.* 7. *&* 8. *par.* 2. *Rota deciſ.* 793. *num.* 2. *par.* 1. *diuerſorum, & in Aretina Spolij* 9. *Iunij* 1604. *coram Coccino Decano, & Gratian. lib.* 4. *diſcept. cap.* 752. *num.* 85. *& ſequenti*, vbi ait, quòd tunc rationabilis conſuetudo dicitur, quando probatur per tot, & tales actus, qui potuerint deuenire ad notitiam populi, vel maioris partis illius, itaut dici poſſet cõſtare de eius tacito conſenſu, per quem ſit iuri derogatum, idem quoque ait *Rota per Buratt. deciſ.* 3. *& ibi in addit. num.* 14. Irrationabilis autem conſuetudo ea dicitur, quæ tendit contra verba, aut mentem, vel rationem legis; veluti dicam *in concluſione* 166. *nu.* 59. *& prius concl.* 148. *n.* 347.

35 Quapropter pro concordantia, & reſolutione præſentis quæſtionis, & articuli, ego tali modo diſtinguendo dicerem, quòd ſcilicet prima opinio ad fauorem Epiſcopi, & Archiepiſcopi procedat ſolum, quoad bona ſæcularia Clerici, cum ille verè eius ſubditus dicatur, non autem quoad illa ſæcularis, cum tunc ille propriè ſubditus non dicatur, ſed ſolum impropriè ratione admixtionis, & concomitantiæ delinquendo cum Clerico, & quod propterea non poſſit contra ipſum per Epiſcopum ad confiſcationem bonorum ſtabilium, quæ territorio inhærent deueniri, ſed ſolum illum in bonis mobilibus

libus, & pecunijs, quæ perſonę inhęrent, punire, & condemnare, iuxta diſtinctionem, quam facit etiam *Peregr. de iure fiſci lib. 1. tit. 2. num. 109. & ſeqq. & lib. 5. tit. 1. de public. bonor. n. 141. idem ait Farinac. de hæreſ quæſt. 90. §. 11. num. 155. & ſeqq vbi infinitos allegat Guazzin. defenſ. 11. cap. 1. n. 14. in fine, idem de confiſc. bonor. concl. 13. ampliat. 14. num. 1.*

36 Secunda verò opinio ad fauorem fiſci ſęcularis procedere debet, tam in condemnatione pœnæ pecuniariæ, quàm etiam in ea vniuerſali omnium bonorum, nedum mobilium, quæ inhęrent perſonæ; verum etiam, & immobilium, vti territorio inhærentium, veluti ex pluribus rationibus ſuperius adductis, ſatis abundè probauimus; addendo præterea, quòd veluti Epiſcopi debent ſemper quærere lucrum ſuarum animarum, & non terrenam ſubſtantiam diligere, cum incomparabiliter longè ſit melior anima terrena ſubſtantia, quàm exterius poſſidemus; Idcircò illi curare non debent rigorem vniuerſalis confiſcationis, ſed potius illum Curiæ ſęculari relinquere, & cōdonare, Aliàs non Paſtor, ſed mercenarius vocatur Epiſcopus, qui non pro amore intimo oues Dominicas, ſed ad temporales mercedes paſcit, vt poſtea temporalibus lucris ille paſcatur, & ſic de anno *1629.* fuit canonizata opinio contra Archiepiſcopum Ciuitatis Firmi, ad fauorē Eminentiſs. eiuſdem Ciuitatis Gubernatoris in eminēti Tribunali Sacræ Conſultæ, vbi prædicta concluſio fuit acerrimè diſputata, & ad partes diſcuſsa, & meritò quidem fuit prædicto modo capta illa reſolutio, ad fauorē iudicis ſęcularis, quia ſi delinquens, qui eſset reus mortis nō poteſt ab Epiſcopo cōdigne puniri, nō ob id euitaret tñ, quin poſtea poſset à d. iudice ſęculari ſua vera, & condigna pœna affici, vt ex prędictis iuribus ſatis abundè fuit demonſtratum, & veluti diffusè tradit *Farin. in ſua praxi crim. q. 4. n. 7. cum ſeqq.* & ibi multos caſus diſtinguit *par. 1.* & pro hoc facit *deciſ. Vincent. de Franch. 571. per tot. & præſertim ſub num. 6.*

ARGVMENTVM.

DE OFFICIO, AC DIGNItate Archipresbyteri.

CONCLVS. CXL.

1 ARCHIPRESBYTERATVS nota, quòd eſt dignitas, & Preſbyterorū Decanus appellatur; & ideo illud nomen ſonat in dignitatem, magnum officium, & iuriſdictionem, vt fuit dictum *in Lucana beneficiorum 4. Nouembris 1579. coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 420. num. 2. & deciſ. 683. num. 2. par. 3. recent. & Rota dec. 326. num. 1. par. 2. diuerſorum*, & fuit dictum in alia *Burgen. Iuris præſidendi, Ven. 11. Apr. 1614. coram Card. Pamphilio, quæ eſt in 2. par. recent. deciſ. 533 num. 5.*

2 Et propterea hinc infertur, quòd Archipresbyteratus non cadit ſub gratia, niſi exprimatur, quòd ſit prima dignitas in collegiata; alias ſi talis non eſset, ſub gratia veniret, vt ait *Rota deciſ. vnica num. 1. & 2. de offic. Archipresbyt. in antiq. & d. deciſ. 683. nu. 2. par. 3. recent.*

Et nota, quòd ad hoc, vt iſta dignitas cōpræhendatur ſub Regula tertia Cancellariæ, opus eſt de collegialitate conſtare, & in hoc erit pręcipue attendendus vltimus ſtatus, vt ſcilicet vltimò defunctus fuerit à Sede Apoſtolica, vti de tali dignitate prouiſus, cum ad diſtinguendam pertinentiam collationis beneficij vltimus ſtatus ſit attendendus, niſi conſtet de anteriori contrario per quadraginta annos, vt ait *Rota deciſ. 154. num. 3. & 4. par. 1. recentior. & eſt text in c. cum de beneficio de præb. in 6. Seraph deciſ. 1227. num. 3. & deciſ. 91. num. 1. & deciſ. 308. num 4. par. 1. recentior. & in Placentina Archipresbyteratus, Veneris 17. Martij 1623. coram Piròuano, & vltimo loco in Cremen. Archipresbyteratus 10. Iunij 1633. coram Pancirol.*

Præterea collegialitas ſufficienter probata cenſetur, ſi per longiſſimum tēpus, & per plures vices collationes

Cano-

Canonicatuum emanaſſent, & Canonici capitulariter congregati aſſignauerint prouiſis ſtalum in choro, & locum in Capitulo, quæ vtique fieri nõ poſſent abſque collegiali nomine, vt ait *Innoc. in cap. poſtulaſti in princ. de iurepatr. Rota deciſ. 584. num. 2. par. 4. diuerſ. & per Gregor. dec. 482. num. 4. & in Cremonen. Præpoſitura 24. Maij 1621. coram Remboldo, & in illa Placentina Archipresbyteratus coram Pirouano, & denique in Cremen. Archipreſbyteratus. 20. Iun. 1633. corã Panciroló.*

Extende eò magis collegialitatem probari, ad prædictum effectum, quando in collationibus expreſſis verbis diceretur, quòd hæc dignitas principalis exiſtit, & huic accederet aſſertio Viſitatoris in Viſitatione, qui diceret collationem dicti Archipresbyteratus ad ſummum Pontificem ſpectare, cui valde eſt deferendum, vt ait *Caſſad. deciſ. 3. de cauſ. poſſ. & prop. Seraph. dec. 1026. num. 3. & Gregor. XV. dec. 482. num. 6. & Rota in dicta Placentina coram Pirouano.*

Subextende prædicta quoque procedere, etiam ſi reperirentur aliæ viſitationes, in quibus mẽtio nõ fieret de qualitate iſtius dignitatis, & ꝙ pari modo ſæpius fuerit de eo beneficio facta prouiſio per cõcurſum, quæ quidẽ annuere videntur illud primam dignitatẽ non extare, quia quoad viſitationes ſufficit, quòd anteriori, cum eã expreſſione Viſitatoris non contradicant, veluti neque concurſus tollunt, quin magis inhærendum ſit antiquis enunciatiuis, ac viſitationi prædictæ, ex quibus expræſsè iſta primalis qualitas probatur, vltra quod ad mutationem ſtatus beneficij requiritur mutantis voluntas poteſtas, ac bona fides, vt latè dixi in *concluſ. 126. ſub num. 11.* & veluti ait *Rota in d. Placentina Archipreſbyteratus coram Pirouano.*

Item, quod ex vltimo ſtatu dignitas probetur iuncta fama, ait *Rota per Caualerio deciſ. 234.* ſed prius *in deciſ. 198. eodem num. 1.* ait quòd poſſeſſio dignitatis eſt capienda in propria ſede, aliàs non ſuffragaretur, ſed ſi benè ſit capta prodeſt quoque ſucceſſori, idem *Caualer. deciſ. 655. num. 9.* licèt ſecus eſſet in his, quæ medio tempore alijs acquiſita fuere, idem *deciſ. 589. num. 5. & 6.*

Rurſus ſubextende prædicta procedere, etiam, ſi Epiſcopus viſus fuiſſet velle in viſitatione ſtatum collegialitatis deſtruere, ibi declarando Eccleſiam illam non eſſe collegiatam, ſed ſimplicem parochialem, quia vltra quod nõ poteſt Epiſcopus ſtatum Eccleſiæ mutare, & ſic de collegiata facere non collegiatam, & præſertim, quando illud decretum non habuit effectum, ſed immo potius fuit de eo prouiſum à Sede Apoſtolica, vti de prima dignitate in collegiata habitu, & non actu, quod quidem licèt non mutet ſtatum, cum
1 Papa, iuxta naturam beneficij, conferre præſumatur; nihilominus negari non poteſt, quin ſaltem deſeruiat pro declaratione, vt ait *Rota per Gregor. deciſ. 77. num. 9. & deciſ. 482. num. 1.*

Deinde animaduertendum eſt, quòd tribus modis diſſoluitur collegialitas, vt dicunt *Doctores in cap. dilecta de exceſſ. prælat.* & primò volentibus collegialibus, ſecundò, illis etiam inuitis, ex facto ſuperioris; tertiò, per mortem omniũ, nã alio modo extingui non poteſt: Imò eã extare ſemper dicitur ſaltem habitu, quoties ſpes vigeat, vt reuiuiſcat de nouo, per reuerſionem abſentium, qui receſſerunt, ſiue quòd alij accedant, in locum defunctorum, vt dicitur de Eccleſia habitu parrochiali; imò etiam per vnum conſeruatur collegialitas, vt dicunt multi Doctores allegati in illa *Cremon. Archipresbyteratus Lunæ 20. Iunij 1633. coram Panciroli, & Grat. lib. 2. diſcep cap. 251. num. 46.*

3 Quibus ergo ſic firmatis, hic erit præterea notandũ, ꝙ iſta dignitas tribus modis eſſe poteſt, & primò ab electione, & tunc ſine dote conſtitui non poteſt; ſecundò, ex conſuetudine; tertiò, ex præſcriptione, vt ait *Rota per Cardin. Seraphin. in deciſ. 437. num. 8. in fine.*

4 Extende primò, quòd iſta dignitas eſt maior Cantore, atque eò eminentior, vt fuit deciſum *à Rota in Hortana. Archipresbyteratus 5. Maij 1600. corã Pacen. & per Greg. in dec. 482. n. 2.*

Subex-

5 **Subextende eò magis procedere,** quando generaliter homines loci exiſtimarent, eam eſſe maiorem, quia per publicam vocem, & famam,& pręſertim, ex conſuetudine probatur Dignitas,& illius eminentia, vt latè dixi in verbo Archidiaconus, & ita quoque fuit dictum in iſtis terminis in *Acherũtina Archipresbyteratus Lunæ* 8. *Nouembris* 1610. *coram Ludouiſio, poſtea Gregorio XV. quæ eſt in* 2. *par. recent. deciſ.* 315. *num.* 2. *& in eius impreſſis deciſ.* 482. *num.* 2. *&* 3. *& per Caualer. dec.* 234. *num.* 1. Et quòd vna dignitas dicatur eminentior, niſi conſtet de altera, *ait idem Gregor. in dicta dec.* 482. *nu.* 1 *&* 2.

6 Extende ſecundò, quòd Archipræsbyter poteſt habere vocem in Capitulo, quia in eo continetur, vt ait *Put. dec.* 325. *num.* 2. *lib.* 2. *& Felin. cap. cum M. Ferr. de conſtit. col.* 12. *verſ. in eadem gloſ. circa finem.*

7 Contrarium licèt habeatur ibidē in additionibus.

8 Sed tenendo primam opinionem, declara eam procedere, nedum ratione præbendæ, ſed etiam ratione dignitatis, vt fuit dictum *in dicta Lucana beneficiorum Veneris* 18. *Decembris* 1579. *coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis dec.* 437. *num.* 8.

9 Et ad dignoſcendam differentiam, quando præbenda ſit Archipresbyteralis, non autem Canonicalis, ex eo elicitur potiſſimum, quia Archipræsbyteratus habet multas qualitates, quas non habet Canonicatus, & primo ille non optatur, ſicut aliæ, quæ optantur, & ſi eſſet talis, ſaltem optio daretur, inter ipſas dignitates. Secundò Archipresbyter ſedet in ſuo loco particulari, non autem ſecundū antiquitatem, quod enim facere deberet, ſi vti Canonicus Capitulo intereſſet, vt ait *Rota in dicta Lucana beneficiorum num.* 2. *coram Cardinali Seraphino.*

10 Extende tertiò, quòd etiam Archipresbyteri rurales præferuntur Vicarijs Parrochialium, & earum Clero, vt eſt Archipresbyter de Medina del Campo, vt ait *Put. deciſ.* 368. *lib.* 2. Et ratio eſt, quia Archipresbyteratus de Iure communi in dignitatem ſonat, *vt ait Rota dec.* 9. *de prabend. in nouiſ. & deciſ.* 326. *par.* 2. *diuerſor. quæ eſt coram Card. Lancellotto Seniore, & coram eodem in alia Pampilonen. decimarum* 10. *Maij* 1577. *in manuſcript. Put dec.* 89. *lib.* 3.

11 Quòd ſecus eſt in Vicario, cum Vicariatus non ſit propriè dignitas, quia natura dignitatis Eccleſiaſticæ eſt, vt ſit perpetuae. *pręcepta, c. paſtoralis* 7. *q. diſt.* 55. *& prima.* Quod non ſuccedit in Vicario, qui non eſt perpetuus, ſed ad nutum Epiſcopi amouibilis,& per obitum expirat, vt ait *Grat. lib.* 1. *diſcept. cap.* 106. *num.* 21. *& ſequen.*

12 Licèt hæc regula fallat in Domino meo Archangelo Albertino noſtrę Ciuitatis digniſſimo Vicario, qui, ob eius virtutes, ac ſingularem pietatem in Clerum, & modeſtiam in Conciues, necnon, ob ingentem, qua in officio vſus eſt diligentiam, ac in Epiſcopum fidelitatem, iſtud munus Vicariatus ferè per 60. annos mirificè exercuit.

Rurſus extende illud, quod fuit dictum de dignitate Eccleſiaſtica, quæ ſit perpetua, procedere ēt in dignitate tēporali, veluti Ducatu, Marchionatu, Comitatu, & ſimilibus, quæ cum ſemel ſint collatæ, adeò ſēper oſſibus inhærent, vt ab eis euelli non poſſint, & ideò licèt etiā amittantur, ſiue alienentur; nihilominus illis ſemper eadem reuerentia adhibenda venit, & ſic titulares vocantur, in ſignum bonæ memoriæ defunctæ dignitatis,& ideo beneficiū, per eam quęſitum durat, etiam deficiente dignitate, quantum ad illius exercitium, vt dicūt Doctores allegati à *Gratiano lib.* 5. *diſcept. cap.* 834. *nu.* 28. *& ſeqq.* Sed vide, quæ in hac materia dixi *in Concluſ.* 73. *nu.* 29.

13 Declara tamen primò dictam extenſionem procedere, ſi vicarius non eſſet circa officium ſui exercitij, vt eſt in funeralibus, ſed circa actus cultum Diuinum concernentes, vt ſunt proceſſiones, locus in Choro, & ſimilia; nam in exercitio proprij officij, Vicarius eſſet præferendus, vt ait *Rota dicta dec.* 326 *par.* 2. *diuerſ.*

Decla-

14 Declara ſecundò, eam non procedere ſi loquamur de præcedentia in proprijs Eccleſijs Rectorum, & ratio eſt, quia Rector in ſua particulari Eccleſia dicitur Prælatus, Imperator, & Rex, & omnes Capitulares præcedit illius Collegiatæ, & vices Apoſtolorum gerit, *vt dicunt Doctores allegati in conſilio D. Theodoſij de Rubeis, quod eſt inter diſcept. Gratiani lib. 2. cap. 298. num. 89. & facit Rota in Pampilonen. Preheminentiarum 22. Martij 1604. coram Litta.*

15 Extende quarto, quòd à Sacra Cõgregatione Concilij Tridentini fuit declaratum eſſe ſimplex beneficium Archipreſbyteratum, quando tamen habeat aliquam iuriſdictionem, & in eo cura non ſit neceſſaria, *vt fuit dictum in Conchen. Archipreſbyteratus 28. Ian. 1594. coram Penia.* At ſecus quando habet iuriſdictionem, quia tũc dicitur dignitas, *vt ait Card. Caualer. deciſ. 649. num. 7.*

16 Sed ad id notandum erit, quòd impetrans à Papa Archipreſbyteratum, ſiue Archidiaconatum, tenetur mentionem facere, ſi ſit cum cura, vel ſine, *vt ait Rota deciſ. 202. in antiq. incipien. Nota quod.*

17 Et ratio eſt, quia Archipreſbyteratus, cum beneficio curato, ſunt inuicẽ incompatibilia, *vt ait Io. Paul. Tholom. in ſua dec. 814. lib. 3. volum. 3. Rota Romanæ.*

Veluti eodem modo dicitur, quando aliqua vnio beneficiorum fieret, quia tunc ſi non exprimeretur, quòd beneficium eſſet dignitas, tunc vnio diceretur ſubreptitia, *vt ait Rota per Gregor. deciſ. 450. num. 7. & in addit. num. 12.* Et propterea non facta mentiune, quòd beneficiũ vnitũ erat Prioratus, ſiue Archipreſbyteratus in Collegiata, ex defectu ſubreptionis non ſuſtineretur vnio, *vt ait Rota ibi ſupra num. 5.*

18 Extende quintò, quòd Archipreſbyter licèt ſit minor Archidiacono in adminiſtratione, ſecus tamen eſt ratione Diuinorum, quia tunc maior eo diceretur, *Gratian. lib. 2. diſceptat. cap. 298. num. 35. & latè Azor. in præcit. loco, verſ. Secundo quæritur.*

19 Extende ſextò, idem procedere in Decano, qui in abſentiam Archipreſbyteri, in eius locum ſuccedit, & ſic illius iure vtitur, *vt fuit dictum à Rota in dicta deciſ. 533. num. 5. & 6. par. 2. recentior. & dixi ſupra in concl. 137 num. 53.*

20 Declara tamẽ primò, quòd cũ Archipreſbyteratus ſit dignitas, etiam quod non habeat præbendam ob id eſt incõpatibilis cum Canonicatu, ſub eodem tecto, ſine diſpenſatione, *vt fuit dictũ in Lucana beneficiorum 4. Nouemb. 1579. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 420. num. 2.*

21 Et propterea ad id notandum erit, quòd diſpenſatio de retinendo Archipreſbyteratum cum Canonicatu, non facta mentione de illius præbenda, dicitur ſubreptitia, ſi præbendæ ſint incompatibiles, *vt ait Card. Seraph. ibi ſupra num. primo, & ſequentib. cum ibi allegatis.*

22 Sed eſt benè verum, quòd diſpenſatio ſuſtinetur, ſi fuerit appoſita illa clauſula (Etiam quòd ſit beneficiatus) nam licèt regulariter clauſulæ non ſoleant diſpenſationem operari; nihilominus reperiuntur quædam, quæ, nec validant, nec ampliant, ſed inter eas, quæ validant, & ampliant, ea eſt (Etiã quòd ſit beneficiatus) *vt ait Rota per Card. Seraphinum d. deciſ. 420. nu. 4. & 5.*

Vnde videmus in ſimili, quòd ſi quis obtinuerit à Papa Archipreſbyteratũ ſub ea narratiua, quòd Eccleſia erat ſaltem habitu collegiata, & Papa nihilominus conceſſerit gratiam, tunc, aut eſt dicendum, eam ſub regula tertia Cancellariæ comprehendi, veluti ex veriori comprehenditur, de qua per *Decian. conſil. 6. num. 10. volum. 2.* ſiue quòd Papa controuerſiã determinauerit, *vt fuit dictũ in Rom. Beneficiatus ſancti Petri 8. Aprilis 1612. coram Pirouano, & in alia Placentina Archipreſbyteratus Veneris 17. Martij 1613 coram eodem,* & ibi docetur, quomodo collegialitas probetur.

23 Declara ſecundò, quòd Archipreſbyter non habeat iuriſdictionem in Parochianos fori contentioſi, ſed tantũ pœnitentialis, *vt fuit dictum in Maceraten.*

ceraten.officÿ Archipresbyteratus Veneris 11. *Decembris* 1598. *coram Litta*, *quæ eſt deciſ.* 129. *num. ſecundo. inter criminal. Farinac.* Sed in hoc videndus eſt *Speculat. de iuriſdict. omnium Iudicum, in verſic. Secundum eſt, alleg. in addit. ad deciſ. vnic. de offic. Archipresb. in antiq.*

24 Declara tertiò, quòd ille, nec vllam Iuriſdictionem habeat in ſuo Archipresbyteratu, ſed omnia debet referre Epiſcopo, nec aliquid contra eius decreta ordinare poteſt, *vt ait Rota ibi ſupra.*

25 Declara quartò, quòd neque poſſit inobedientes coercere, eiſque pœnam iungere, ſed omnia debet Epiſcopo denunciare ad effectum, vt contra eos procedere poſſit, prout ſibi benè viſum videbitur, *vt ait Rota ibi ſupra.*

26 Secus verò, quando eſſemus in minimis, & in his, quæ ſine figura Iudicij poſſunt expediri, quia tunc Archipresbyter ea ex ſe determinare poteſt, veluti poteſt Clericos admonere, vt munera eis iungenda præſtent, & facienda ſuis loco, & tempore faciant, ex ea ratione, quia nunquam ſolet dari vlla iuriſdictio, ſaltē ſine aliqua modica coerctione ex vulgatis, & ex *l. fi. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. & ſimilibus*, & in euentum inobedientię tunc poteſt omnia Epiſcopo referre, vt contra eoſdem procedere poſſit, *Rota ibidem. nu.* 4. *&* 5.

27 Extende, quòd pari modo poſſit iurgia inter Sacerdotes, & Clericos orta amicabiliter componere, & admonere ſeminantes diſcordias in Choro, vel in Sacrario, vt à prædictis deſiſtant, ſed non per viam iuris, cum non habeat Iuriſdictionem fori contentioſi, vt ſuperius dixi, & veluti ait *Rota ibi ſupra.*

28 Extende præterea, quòd pari modo poſſit Archipresbyter ſumere informationes extraiudicialiter, ſed non in figura Iudicij, & ſine teſtium receptione, ſuper matrimonijs à forenſibus, & illas poſtea ſusceptas Ordinario tranſmittere iuxta declarationem *Sacr. Concil. Tridentin. cap.* 7. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim. de qua teſtatur Rota ibi ſupra coram Litta.*

29 Declara quintò, quòd Archipresbyter non poteſt ſolus habere adminiſtrationem bonorum Eccleſiæ in Collegiatam, per Papam erectę quæ prius erat regularis, ſed vna cum Capitulo ea adminiſtrare tenetur, *cap. nouit. & cap. quanto debuit, quæ ſiūt à Præl. Cęſ. de Graſ. dec.* 4. *eodem titulo*, *Rota deciſ.* 16. *& deciſ.* 193. *par.* 1. *recent. Seraph. dec.* 339. *nu.* 1. *Mantic. dec.* 207. *nu.* 4. *Caualer. dec.* 57. *nu* 2. *& in Gerunden. adminiſtrationis Lunæ* 13. *Maÿ* 1630 *coram Veroſpio.*

ARGVMENTVM.

DE PRIVILEGIIS ARCHIuiorum, & facultatibus Archiuiſtarum.

CONCLVSIO CXXXXI.

ARCHIVIVM, nota, quòd nihil aliud eſt, niſi locus publicus, & Sacrarium, vbi ſcripturæ publicæ Ciuitatum, & locorum reponuntur, & conſeruantur, & illud ab Arca venit dictum, quia in eo, tanquam in Arca ſcripturæ publicæ ad certitudinem reponuntur, *vt ait Rota dec.* 384. *num.* 3. *lib.* 3. *text. eſt in l. moris §. non nunquam, ff. de pœnis §.* 1. *& ibi gloſ. in Auth. de deferenſ Ciuit. Alber. in ſuo dictionario in verbo Archiuium.*

2 Et quando illud habet requiſita Archiuij, de quibus per *Felin. in cap. ad audientiam num.* 11. *de præſcrip. Dec. Pedemont.* 69. *num* 7. *&* 8. Quorum primum eſt, vt illi præponatur publicus officialis, ſecundum, quòd ſcriptura ſit inter publicas repoſita, tertium quòd ex conſuetudine fidem faciat, tunc dat robur ſcripturæ, quæ teſtibus careat, & alios defectus patiatur, vt inferius dicemus, & veluti ait *Gemin. conſ.* 82. *num.* 6. *Franc. Marc. dec.* 798. *par.* 1. *Soccin. conſ.* 148. *verſ.* 2. *lib.* 2. *Roman. conſil.* 65. *Gabr. de prob. concluſ.* 5. *lib.* 1. vbi multa in hac materia reperies, & ita quoq. fuit dictum *in vna Cæſarauguſtana Cappella.*

pellaniæ 29. Aprilis 1579. coram Card. Blanchetto, & in Romana, ſeu Tiburtina Caſtrorum Mercurij 4. Iulij 1607. coram Card. Marcomontio, quæ eſt dec. 135. num. 8. par 1. recent. Io Andreas ad ſpecul. & cęteri DD. allegati à Gratiano lib. 4. diſcept. cap. 736. num. 35. & Borgni. deciſ. 45. nu. 95. par. 1. Put. dec. 323. lib. 1. & Rota in Signinaſeudi 28. Nouembris 1616. & 15. Iunij 1617. coram D. Andrea, quam allegat d. Grat. in diſcept. Forenſ. cap. 582. & cap. 736. nu. 35. & in alia Conchen. decimarum de Campillo 17. Maij 1619. coram Manzanedo, & in Sorana beneficij 8. Martij 1627. coram Merlino, & in Veronen. Iurium Parrochialium 25. Iunij 1629. coram Card. Virili.

3 Sed inter cętera, nota, quòd requiritur, vt publicus officialis, nedum ei præſit, ſed etiam de illius deputationis legalitate conſtet, *vt ait Rota ibi corã Card. Marcomontio, & Gratian lib. 3. diſcept. cap. 582. num. 8. & veluti fuit dictum in præallegatis deciſionibus.*

4 Extende, quòd neque iſto caſu illi ſit credendum ſi atteſtetur ſe acceſſiſſe ad publicum Archiuium alicuius loci, tanquam deponenti de his, quæ ad illius exercitium non ſpectant, *vt ait Put. dec. 384. lib. 3. & prius dec. 445. num. 4. lib. 2.*

5 Contrarium licèt de ſtylo hodie ſeruetur, veluti quando Notarius extrahendo ſcripturam de Archiuio diceret ſe Archiuiſtam, cui credendum erit, ſi de eius deputatione atteſtetur, veluti datur quoque fides nuncio referenti ſe citaſſe aliquem de ordine iudicis; & quando contrarium tenentes repereris, dicas illud de iure, non autem de ſtylo valere, ad tradita per *Caputaq. dec. 245. num. 1. & 2. lib. 2. Rota dec. 145. num. 3. deciſ. 301. num. 2. eadem par. ſecunda, & in prima eſt deciſ. 461. num. 14. & dec. 699. num. 3. & prius deciſ. 135. num. 8.*

Secus autem, ſi Nuncius non aſſereret ſe vnum citaſſe, & de citatione facta dubitaretur, quia tunc aliquem non fuiſſe citatum, probaretur eo ipſo, quòd ea in proceſſu non reperiretur, *vt ait Rota dec. 167. num. 42. par. 1. recent.*

6 Declara tamen, quòd ei non credatur ſuper eo, quòd ſcriptura ſit de eius manu ſcripta, & propterea ad id probandum erit neceſſaria ſufficiens recognitio, *vt ait Rot. d. dec. 145. n. 30. p. 2. in recen.* & ea quandocunq; fieri poteſt *ait Cardin. Seraphinus, deciſ. 1437. num. 3. & Rota in Ferrarien. prętenſæ falſitatis Lunæ 10. Iunij 1624. coram Remboldo.*

7 Extende prædicta tantò magis procederet, quando dicta recognitio fuiſſet à ſtatuto ordinata, vt eſt in Vrbe, vbi ſtatutum mandat, quòd inter cætera requiſita ſit neceſſaria ſcripturę recognitio, *vt ait Rot. per Greg. dec. 389. n. 4. & & Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 582. num. 3.*

8 Vndè hic notandum igitur erit, quòd cum ea conſuetudo de tradenda fide illius ſcripturis in Archiuio repertis, ſit prorſus iuri communi contraria, Idcirco ea nõ valet, niſi ſit ſpatio triginta annorum præſcripta, & eò caſu potius pręſcriptio, quàm conſuetudo, dicetur *vt ait Gratian. ibi ſupra,* vbi de veriori opinione teſtatur *nu. 43.*

9 Declara præterea huiuſmodi conſuetudinem ſolùm habere locum inter ſubditos, & dummodo ea probetur, *vt ait Put. dec. 441. nu. 2. lib. 2. & Rot. dec. 271. n. 6. par. 1. recen. & Gratian. d. cap. 582. lib. 3. n. 9.* & ibi docet, quomodo iſta cõſuetudo ſit probanda, *& vide d. dec. Put. 441. n. 2.* iuxta nouam impreſſionem.

10 Et ratio eſt, quia ſcriptura extracta ex Archiuio, etiam requiſita habentẽ, probat ſolùm in territorio, non autem extra illud, *Franc. Marc. dec. 439. num. 4. par. 1. & dec. 334. nu. 2. par. 2.* & ita fuit dictum *in Mediolanen. Parrochialis, ſiue prætenſæ falſitatis Inſtrumenti 15. Febr. 1599. coram Litta. Seraph. deciſ. 320. Verall. deciſ. 42. par. 1. & dec. 3. n. 10. p. 2.* & viden. eſt *Seſſ. Rot. Arag deciſ. 2.* vbi quinque modis hanc regulam ſubdeclarat, *Gratian. lib. 3. diſcep. cap. 859. num. 28. Card. Seraph. deciſ. 642. num. 1. & Rota in Firmana hæreditatis 31. Maij 1624. coram Pirouano, & in Veronen. Iurium Parrochialium 28. Iunij 1626. coram Card. Virili.*

11 Licet id non procedat, quando lis eſſet inter ſubditos Archiuio, quia tũc illud probat, etiam extra territorium in ter eos, *vt ait Rota per Coccin. in dec. 128. num. 2. & dec. 450. nu. 3. & prius dec. 36. num. 11.* Et præſertim, quando ſcripturæ eſſent antiquiſſimæ, *vt ait Seſſ. deciſ. Aragon. 21. nu. 6.*

12 Contrariũ tamen diceretur, quando ſcriptura eſſet informis, & non haberet ſubſcriptionem Notarij, neque diem, neque teſtes, quia tunc Archiuium non præſtat robur ſcripturæ pœnitus in formi, *Veral. dec. 41. num. 2. & 3. par. 1.* vbi ait, quòd ſcripturæ requiſita ſunt ſubſcriptio Notarij, & cætera neceſſaria in publico Inſtrumento, *idemq; ait Magon. deciſ. Floren. 81. nu. 3. & ita fuit dictum in vna Cæſaraugu-ſtana Cappellaniæ 29. Aprilis 1579. coram Cardinali Blanchetto, & in alia Tiburtina Caſtrorum Mercurij 4. Iulij 1607. coram Cardinali Marcomontio, quæ eſt deciſ. 135. par. prima in recen. Cardin. Seraphin. deciſ. 320. & deciſ. Pedemont. 69. num. 7. & 8. Borgnin. dec. 45. nu. 95 par. 1. & ibi latè, & Rota dec. 13. num. tertio dicta parte prima in recentior. Caputaquen. deciſ. 104. par. ſecunda, Peregrin. dec. 20. par. 3. & Rota dec. 1. de fide inſtrum. in antiq.*

13 Concordare tu tamen poteris prædictas opiniones hoc modo, videlicet, vt prima procedat, quãdo defectus nõ verſatur circa ſubſtãtialia, ſed in aliquibus tantùm, veluti in carentia ſigilli, & ſubſcriptionis Notarij, quibus Archiuiũ robur præſtat. Secunda verò procedit, quando defectus earũ ſuper ſubſtantialibus prorſus verſaretur, veluti facere fidem de vna ſcriptura, quæ in Archiuio non extet, vel de vno actu, qui eſſet imperfectus, vt benè diſtinguit *Rota in dec. 349. p. 1. in recent.*

14 Et ratio iſtius ſecundæ opinionis ea eſt, quia Archiuiũ nũquam præſtat robus ſcripturę non authẽticę, *vt ait Put. dec. 384. n. 2. lib. 3. & Rota dec. 382. n. 2. p. 2. in rec & Iaffred. dec. 17.*

15 Tenendo autem iſtam ſecundam opinionem, extende primò eam procedere, quandò ſcriptura fuiſset appoſita in Archiuio poſt decretam citationem, & litem motam, quia tunc ea, neque inter ſubditos Archiuio probaret, & ideò de eo conſtare debet, cum poſſit eſse, quòd poſt, non autem ante motã litem ibi fuerit repoſita, *vt fuit dictum in Mediolanen. Parrochialis, ſiue præten ſæ falſitatis inſtrumenti 15. Febr. 1599. coram Litta, & in alia Lucana Expenſarum 24. Maij 1600. coram Penia, idẽ ait Verall. dec. 41. n. 4. p. 1. & Rota in Signina feudi 28. Nou. 1616. & 15. Iunij 1617. coram Andrea, & in Tiraſonen. Parochialis de Ablitas 9. Decemb. 1616. coram eodem, & in Conchen. Decimarum 17. Maij 1619 coram Manzanedo, & in Veronen. Iurium parochialium 25. Iun. 16[illegible]9. coram Card Virili.*

16 Secus autem, ſi eſsemus in inſtrumento extracto per Archiuiſtam, ex publico Archiuio, quod tamen fuiſset in eo repoſitum ante motam litem, quia tunc illud probaret, abſque eo, quòd in vim compulſorialium fuiſset extractum, & ille perinde id facere poteſt, ac ſi eſset ſucceſsor illius Notarij, *vt fuit dictum in Lucana expenſarum Mercurij 24. Maij 1600. coram Penia, & Rota deciſ. 664. n. 5. par. 3. recentior.*

17 Imò, nec eo caſu eſſet neceſſaria citatio pro illius ſcripturæ facienda extractione, *vt fuit dictũ in vna Luſa len. Præpoſituræ 4. Maij 1596. coram Gipſio.*

18 Amplia, quòd talis extractio poterit eodem modo fieri per Notarium in officio ſucceſsorem, *vt ait Rota dec. 145. num. 2 par. 2. in recentior. & per Cauallerium in eius impreſſ. dec. 351. num. 1.* vbi ait, quòd Archiuiſta, vti ſucceſsor Notarij poteſt publicare ſcripturas, ſine citatione, aut Iudicis decreto.

19 Et tunc ad hoc, vt ea extractio probet, opus eſt, vt adſit appoſitio manus cuſtodis Archiuij, atteſtantis ſcripturã fuiſse extractã ex Archiuio, *Caputaq. dec. 41. p. 1. & Put. dec. 384. n. 4. lib. 3.*

20 Declara rurſus prædictam extenſionem non afficere, quando ſcriptura in Archiuio repoſita, lite pendente eſset authentica; at ſecus ſi ę conuerſo, & ratio eſt, quia partes litigãdo poſsent ex robure Archiuij facere, quod vnus actus imperfectus fieret perfectus, cum tãm graui preiudicio alterius partis, q. n. in authentica, & legali ſcriptura cõ tingere nõ põt, quia ſiue ante, ſiue poſt

illius repoſi-

repoſitionem, ſemper eſt in forma pro banti, & propterea ad tollendas fraudes, opus eſt ſcire tempus illius repoſitionis in Archiuio, *Verall. dec. 41 num. 4. lib. 1. & Rot. per Coccinum in ſua deciſ. 76. n. 31. & 32 & Grat. lib 3. diſc. c. 582. n. 5. & 12. & Rota in dictis deciſionibus ſub nu. 15. allegatis.*

21 Extende ſecundo, eam procedere quoque, quando eſſemus in Archiuio non ſolemni, vel alicuius Cathedralis, & Monaſterij, requiſitis, & ſolemnitatibus carente, quia tūc ſcripturæ ex eo extractæ non probarent, *vt ait Franc. Marc. dec. 29 8. n. 1. p. 1.* & ibi docet, quæ requirantur pro earum legitima extractione, *& Card. Seraph. dec. 642. n. 1. & Rota dec. 349. par. 1. in recentior.*

Secus autem, quando Archiuiū alicuius Monaſterij, non pro ſolo Monaſterio, ſed publicæ vtilitati ſeruiſſet erectum, ut eſt illud Caſſinenſium, *vt dicunt addent. ad deciſ. Buratti 667. ſub n. 22. & ſeqq.* quia tunc illud robur ſcripturis tribueret, *vt fuit dictum à Rota in Sorana Beneficij 8. Mart. 1627. corā Merlino, & veluti ita diſtinguendo, ait Socin. ſenior conſ. 153. num. 6. lib. 2.* Quemadmodum id etiam procederet in Archiuio ad certum Territorium, & ad certas ſcripturas ordinato, *vt fuit benè deductum in illa Sorana Beneficij coram Merlino.*

22 Et quando Archiuium præſumatur Epiſcopi, ſiue potius Capituli, *tradit Rota. deciſione. 183. num. 2. par. 2. diuerſ.*

23 Extende tertiò procedere in ſcriptura, quæ non ſit perfecta, quia non probat, etiam quòd ſit ſcripta manu Notarii, & alia requiſita habeat, cum poſſit eſſe, quod Notarius diem ponat & alia neceſſaria in ſcriptura, & tamen Actus ex aliquo accidenti non perficiatur, quia multa tractantur, quæ poſtea a partibus non concluduntur, *vt ait Rot. in Romana fideicom de Veccijs coram Pirouano, quæ eſt dec. 628. nu. 5. par. 2. in recent.*

24 Fallit tūprimò, qñ ſcriptura eſſet reperta in vno faſciculo inter alias ſcripturas authenticas, quia tūc probat, & notarius defunctus cenſetur etiam de illa, ſic inter alias ſolemnes reperta rogatus, & quòd, vt aliæ fuerit publicata, *vt ait Rot in d. Rom. de Veccijs coram Pirouan. & in alia Rom. cenſ. Lunæ 25. Februarij 1615. coram Cardin. Pamphilio.*

25 Secus verò, quando in dicto Archiuio aliæ ſcripturæ non authenticę reperirentur, quia tunc auctoritas illius nō ſuffragatur, vel, ut, quia eſſent in folio volanti, & abſque ſigno notarii, *vt ait Iaffre. in ſua dec. 17. alleg. à Ricc. in ſua collect. 533. in fine, & Rot. dec. 135. par. 1. in recent.*

26 Fallit ſecundo, quando ſcriptura eſſet à Notario ſubſcripta cum ipſius ſigno, & in ea adeſſet illa clauſula (*Actum, &c.*) quia tunc vti perfecta plenè probaret, *vt ait Rot. per Car. Seraph. dec. 302. num. 2. & dec. 18. num. 2. par. 2. in recentior. idem Seraphinus in dec. 949.*

27 Fallit tertiò, ſi dicta ſcriptura reperiretur in Archiuio, cum aliis habentibus clauſulam (*Actum*) & teſtes, & ad illos relationem haberet, quia tunc dicta clauſula (*Actum*) & teſtes cenſerētur repetiti, & per cōſequens ea plenè probaret, *vt ait Rota per dictum Card. Seraph. dec. 858. nu. 1.*

Immo notandum eſt, quòd quando inſtrumentum haberet requiſita publici inſtrūti, de quibus *per gloſ in l. generali §. ſeruls. C. de tabul. l. 10.* & fuerit in Archiuio repertum inter alia inſtrumenta in protocollo deſcripta eiuſdem notarii, tunc illud tanquam publicū, & originale probaret, etiam ſi non fuiſſet in protocollo, cum aliis inſtrumentis regiſtratum, & de alia matrice non conſtaret, *vt ait Pariſ conſ. 10. n. 62. & ſeq. lib 1. Card. Seraph. dec. 1448. n 1. & Rot. in dec. 250. n. 4. par. 1. diuerſ. & in vna Ferrarien. prætenſa falſitatis Lunæ 10. Iunij 1624. coram Remboldo.*

Extende prædicta procedere, quando Notarius, verbi gratia, in ſuo inſtrumento in Archiuio inter alias eius ſcripturas authenticas, poſt illius mortem reperto, non adnotaſſet nomen curatoris loco vnius proximioris abſentis, dūmodo illud adnotauerit in ſchedula propria manu inſcripta, necnon fideiuſſorem, ac nomen partium, & teſtium, quę quidē ſufficiat ad faciēdū credere

illud inſtrumentum habuiſſe effectum, ex doctrina *Bartoli in l. admonendi nu. 33. ff. de iure iur.* quem ſequũtur plures citati à *Bertazol. de clauſ. contract. nu. 6.* qui pleno ore fatentur, quòd intitulatio, ſeu rubrica reperta in libro Notarij defuncti, dicens tale inſtrumentum inter tales, & ibi ſit dimiſſum ſpacium, facit probationem, ſi tamen contractus eſt vniformis, puta releuationis, at ſecus eſſet dicendum, vbi eſt difformis, vt eſt contractus venditionis in qua magnum, & paruum precium interuenire poterit, *vt fuit deciſum in Romana Cenſus Lune 23. Febr. 1615. coram Card. Pamphilio.*

Subextēde primò prædicta multò magis procedere, quando de legalitate iſtius Notarij, itē quòd erat valde peritus, & practicus appareret, per depoſitionem teſtium in hac arte peritorũ deponentium præcipuè, quòd id de illius ſtylo contingebat, & vt cũ eſſet maximus inſtrumentarius, ob multitudinem negotiorum, aliquando inſtrumenta extendere negligeret, quæ quidē partibus non erenon debēt, *vt ait Achil. dec. 1. nu. ſeptimo, de fide inſtrumentor. Menochius de arbitr. caſ. 187. allegat. à Rota ibi ſupra coram Cardin. Pamphilio, & Card. Seraph. deciſ. 909. n. 5.*

Subextende ſecundò, procedere etiam, quòd imbreuiaturæ eſſent in folio volanti, non autem in protocollo, neque illius manu conſcriptæ, dummodo cætera eſſent propria manu conſcripta, & illæ in archiuio inter alias ſcripturas authenticas fuerint inuentæ, *vt ait Card. Seraph. deciſ. 902. num. 5. & deciſione 250. num. 3. par. prima diuerſorum, & Rota in Aſculana Dotis 6. Ianuarij 1601. coram Cardinali Pamphilio Seniore, & in Romana de Veccijs 8. Martij 1613. coram Pirouano, & in dicta Romana Cenſus coram Cardinali Pamphilio Iuniore.*

Subextende tertiò, multò magis procedere, quando per longum temporis ſpacium non fuerint petiti fructus illius cenſu, de quo agebatur, neque ſoluti, & maximè vbi quantitas eſſet conſiderabilis, & creditor non eſſet valde diues, quæ omnia ex obſeruantia ſubſecuta cum ſchedula, & imbreuiatura, & alijs ſuperius deductis, ſimul iunctis, vtique probare videntur inſtrumentum habuiſſe effectum, *vt ait Rota ibi coram Cardinali Pamphilio, & Seraph. dec. 909. num. 10.*

28 Contrarium prædictis tamen eſſet dicendum, quando ſcripturæ carerent illa clauſula (Actum) ac alijs requiſitis, de quibus per *gloſſ. in d. l. generali*, necnon eſſent in filcia, in qua aliæ informes adeſſent, quia tunc illæ non poſſent accipere robur ab huiuſmodi filcia, quia nemo dat, quod non habet, *idem Seraph. d. dec. 949. n. 4.* & ſic illæ, ob carentiā ipſius clauſulæ (Actũ) tunc diceretur prorſus imperfectæ, *idē Seraph. dd. deciſ. 888. & 949. num. 1.*

29 Quæ quidem ſecunda opinio cò magis procederet, quando eſſemus in ſcriptura in Protocollo alicuius Notarij reperta, ſed manu alterius ſcripta, quia tunc ea non eſſet authētica, niſi forſan in margine reperitetur ſcriptum, de manu eiuſdem Notarij, Et de voluntate mea, *vt ait idē Seraph. d. dec. 888. n. 3.*

30 Sed tenendo primam opinionē extende eam, eò magis procedere, vt ſ. non derogetur fides filciæ Notarij, tāquàm continentis ſcripturas æquiuocas, ſi Notarius habuerit eas pro bonis & legalibus, quod ſufficit, *vt ait d. Cardin. Seraph. d. dec. 888. n. 5.*

31 Rurſus extende eam procedere, ſi à parte nihil fuerit oppoſitum, quia tũc ſcriptura, etiam informis probaret, *Veral. dec. 234. n. 12. p. 3.* Nam ita ſententia hoc modo, tũc de cōſenſu partiũ iura cenſentur admiſſa, *DD. in auth. ſi quis in aliquo, C. de edendo, vbi Socin. n. 10. & Dec. n. 17. Felin. in c. vlt. de fide inſtru. & Rota in dicta Lucana Expenſarum coram Penia.*

32 Extende tertiò, ꝙ ſcriptura informis probat, ob obſeruantiā ſubſecutā poſt illius extractionē, *vt ait Crauet. de antiq. temp. p. 1. limit. 15. idē in conſ. 107. n. 4. & Rota in d. Lucana ibi ſup.*

Et eſt notandũ, ꝙ ſi illud ſimplex transũptũ parte citata ſit productũ, & quæ in termino ad dicēdũ cōtra, nihil oppoſuit tũc nō poterit amplius illud exaduerſo impugnari, *vt ait Veral. dec. 5. n. 5. p. 3 & in Mediol. decimarum 4. Iulij 1614.* coram

coram Andrea, Put. dec. 155. *lib.* 1. *Ma reſcot. var. reſol. lib.* 1. *cap.* 81. *num.* 9.

Licèt tamen ſecus ſit, ſi fuiſſet oppoſitum generalia contra, quia tunc per huiuſmodi reſponſionem ius excipiendi, quandocunque contra iura producta reſeruatum cenſetur *vt ait idem Verall. dec.* 323. *nu.* 1. *&* 330. *n.* 4. *par.* 1. *& dec.* 280. *&* 281. *par.* 2. *Rot. dec.* 254. *num.* 6. *par.* 1. *diuerſ. Mareſcott. ibi ſupra num.* 10. *Mart. de clauſul. par.* 1. *clauſ.* 56. *nu.* 6. *& Rota in Lucana expenſar.* 24. *Maij.* 1600. *corã Penia & Gabr. conſ.* 40. *n.* 25. *lib.* 1.

Licèt ſit quoque verùm, quòd tranſumptum ſimplex etiã ex ſe plenè probet iunctis adminiculis, & ſine facit indicium, veluti quoque illud probaret, quando fuiſſet repertum in Archiuio, *vt ait Mareſcott. ibi ſupra nu.* 14. *cum ſeqq. & Rota in Beneuentana Domus* 28. *April.* 1617. *coram Buratto & in materia teſtamenti fuit dictum à Rota in Bononien. Bonor.* 10. *Iunij* 1624. *coram Pirouano, & in alia Vrbeuetana cenſuum* 28. *Iunij* 1628. *coram Card. Virili, & per Buratt. dec.* 10. *& ibi in addit. ſub littera F.*

Quamuis tamen ſecus eſſet, quãdo eſſemus in exemplo exempli, quia tunc tãquam lumen de lumine, quod ſemper eſt minus lucens primo, non probaret, *vt fuit dictum à Rot. in Veronen Iuriũ Parrochial.* 25. *Iun.* 1629. *coram Card. Virili, & per Greg. d.* 432. *& ibi in add.*

. Quod enim procedit etiam ſi illud primum tranſumptum, à quò fuit extracta exemplatio, fuiſſet ſolemniter extractũ, quia licèt illud pro originali eſſet habendum, tamen illud operatur, vt aliud exemplum extrahi poſſet, *vt ait Rot. per Greg. d. dec.* 432. *n.* 2. *& dec.* 550. *eodem nu.* 2. *& in Regien. Iuriſpatr.* 10. *Maij* 1622. *coram Pirouano & prius in Auximana Flor. Ven.* . 5. *Decẽbr.* 1617. *coram Buratto.*

Quamuis id etiam falleret, ſi adminicula concurrerent, quia tunc ſumptũ de ſumpto plenè probaret, ſi tamen cũ adminiculis, etiam obſeruantia concurreret, *vt fuit dictum à Rota in illa Regien. Iuriſpatr.* 10. *Maij* 1622. *coram Pirouano, & prius in Segobien. habitus* 28. *Ianuarij* 1613. *coram Card. Sacrato, & Caputaq. dec.* 234. *num* 2. *par.* 1. *& Rota in d. Anconitana, ſeu Auximana Florum Veneris* 15. *Decembris* 1617 *coram Buratto.*

Item quòd tranſumptũ extractum ex alio probet in Rota, iuxta terminos Innocentianę, *fuit dictũ in Conchen. Decimarũ de Torrelmonte* 28. *Iunij* 1617. *coram Coccino, & in Tiraſonen Parochialis* 16. *Nouembris* 1620. *coram Dunozetto, & Rota deciſ.* 465. *num.* 3. *par.* 1. *recent. & in ſecunda deciſ.* 18. *num.* 2. *& Caputaq. deciſ.* 35. *num.* 5. *par.* 2.

Licèt huic contrarium tenuerit *Rota per Gregor. deciſ.* 550. *num.* 4. ſub ea ratione, quòd ſcilicet Innocentiana non ſuffragetur, niſi iura ſint in forma probanti, & ob id exemplum regiſtratũ non probaret, niſi ipſummet à quo fuit deſumptũ producatur, aliàs ſecus, vt fuit firmatum *à Rota in Iacen. portionis* 12. *Ianuar.* 1604. *coram Car. Millino.*

Animaduertendo præterea, prædicta omnia eſſe vera parte oppo ente, aliàs tranſumpto eſset abdibenda fides *vt fuit ita reſolutum in Barbaſtren decimarum* 10. *Nouembris* 1623. *coram Vbaldo, & in eadem coram eodem* 14. *Iunij* 1624. *& per Buratt. dec.* 347. *num.* 6.

33 Extende quartò omnia, quæ fuerunt dicta de Archiuio laicorum, procedere etiam in eo Monaſterij, *vt ait Valaſc. in ſua dec.* 10. *allegat. à Riccio in ſua Collectanea* 533. *in princ. par.* 3.

34 Circa verò facultatẽ Collegij Archiuij legitimandi Baſtardos, declara eam non habere locum in præiudiciũ tertij, & propterea huiuſmodi legitimatio dicitur valde ſicca, & friuola, *ait Gratian. lib.* 3. *diſcept. cap.* 496. *n.* 7. *& lib.* 4. *cap.* 744. *nu.* 3.

35 Vltimò nota, quòd illa Bulla Archiuij annullans Inſtrumenta rogata in Vrbe, per Notarium non matriculatũm, non habet locum, quando conſtaret de legalitate Notarij, & de rei veritate, nempè illam fuiſse factam, quamuis etiam de tenore rei factę non conſtaret, *vt ait Rota per Puteũ in ſua dec.* 296. *per totam lib.* 1. & multa quoque dixi in hac materia in verbo apoca *concl.* 123.

ARGVMENTVM.

DE VI, ET EFFICACIA Argumentorum, quę in Iure fieri poſſunt, necnon de declarationibus illorum, quæ de iure non valent.

CONCLVSIO CXXXXII.

1 IN primis illud Argumentum erit adnotandum, quod ſumitur à contrario ſenſu, eſt validum, & ſæpè in hiſce temporibus inter homines contingibile, & præſertim in vltimis voluntatibus, *Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 443. num. 19. & 20. Put. dec. 189. num. 8. lib. 1. & Afflict. dec. 202. num. 2. idem Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 954. num. 35. Verall. dec. 43. num 2. & deciſ. 168. num. 3. par. 3. & Rota deciſ. 522. num. 2. par. 2. in recentior.*

2 Extende illud argumentum tali modo ſumptũ adeò operari, vt propterea id per expreſſo habeatur, quod in ſenſu contrario dicitur, *vt ait Magon. dec. Florent. 149. num. 10.*

3 Subextende primò illud argumentum eò magis procedere in ſtatutis, vbi eſt validiſſimum, & præſertim, quando ſtatutum diſponeret in caſu à Iure non prouiſo; & propterea videmus, quòd ſuperfluum iſtud non dicitur, quòd in ſenſu contrario poteſt aliquid operari, quod in directo non operaretur; Vndè ſi verbi gratia vnum ſtatutũ mandet, vt deſcendẽtes ab vna infecta ſtirpe, ad aliquem honoris gradum non admittãtur, ergo à contrario ſenſu, non deſcendentes ab ea erunt admittendi, *vt fuit dictum in Toletana Canonicatus Veneris 23. Aprilis 1609. coram Card. Marcomontio, quæ eſt deciſ. 185. num. 7. par. 1. in recent. & in 2. par. deciſ. 709. num. 4. Magon. deciſ. Lucenſ. 29. in annot. & Vrſil. ad Afflict. dec. 202. num. 5. Surd. dec. 151. num. 13.*

4 Declara tamen illud eſſe verum, quando non plus prouenit ab Interpretatione, quàm à verbis, *vt ait Rota per Coccinum in ſua dec. 111. nu. 11.*

5 Subextende ſecundò illud quoque valere in conuentionibus, *vt ait dictus Afflictus dec. 298. num. 3. & Surdus dec. 202. num. 11.*

6 Subextende tertiò valere à contrario ſenſu conditionis appoſitæ, *vt ait Magon. deciſ. Florent. 37. nu. 17.*

7 Declara tamen primò, illud non eſſe admittendum, niſi ſtrictè ſumatur, & ad limites verborum, reſpectu eius, quod dicitur in ſenſu directo, nec extrinſecus aliquid adijciendum venit, *vt ait Rota per Card. Mantic. deciſ. 283. num. tertio, & Magon. deciſ. Florentin. 149. & fuit dictum in Romana cenſus ſcutor. 18. mill. Lunæ 15. Martij 1607. coram Gregorio. quæ eſt in eius impreſſis dec. 297. num. 8. & Surd. conſ. 224. num. 2. Mantic. de tacit. lib. 2. tit. 14. num. 21. & fuit quoque dictum in Tudertina nullitatis obligationis 1. Iunij 1615. coram Buratto. Fuſar. de ſubſtit. queſt. 736. n. 6. & Rota in Imolen. bonorum 25. Maij 1620. coram Buratto.*

8 Et nota, quòd dicitur ſtrictè reſpectu eius, quòd dicitur in ſenſu directo, *vt ait Rota dec. 709. num. 6. par. 2. in recent.*

9 Item ſtrictum ius dicitur, quod ſtrictè, & propriè, & ad litteræ corticem venit intelligendum, *vt ait Rota dec. 125. num. 15. par. 2. diuerſ.*

10 Declara ſecundò non procedere quando induceretur eius diſpoſitionis correctio, *Corn. conſ. 150. num. 1. lib. 1. Alciat. conſ. 537. num. 3. & Rota ibi ſupra coram Gregorio, & Afflict. dec. 314. nu. 3.*

11 Declara tertiò, quòd illud non ſumatur contra ſenſum expreſſum diſpoſitionis, de qua ageretur, nec pariter per illud dicta expreſſa diſpoſitio reuocatur, *vt ait idem Corn. & alij allegatis à Rota ibi ſupra coram eodem Gregorio.*

12 Declara quarto, quòd illud non habet locum in ſtatutis ad correctionem Iuris communis, *Rota deciſ. 491. num. 9. par. 1. recent. & Magon. deciſ. 64. num. 48. & Rota dec. 1. num. 15. diuerſ. & fuit dictum in vna Bononien. ſeu Romana Iuris ſuccedendi 10. Aprilis*

lis 1592. coram Card. Blanchetto, & dec. 292. coram Greg. & dec. 80. nu. 3. par. 3. recent.

13 Fallit tamen quando verba ſtatuti in ſenſu directo nihil poſſent operari, quia tunc ſumitur argumentum ex verbis ſtatuti, ſeu reformationis ad correctionem Iuris communis, *Menoch. conſ. 173. num. 45. Caualcan. dec. 37. & ibi plures allegat.*

14 Declara quintò, quòd neque ſumitur ex lege, quando indè alterius legis correctio ſubſequeretur, *vt ait Gratian. dec. 118. num. 1 & Franch. deciſ. 486. num. 7. & Coccinus deciſ. 111. num. 4.*

15 Secus verò ſi argumentum eſſet ſumptum ex coniunctione duarum legum, vel duorum capitulorum eiuſdem legis, quia tunc valet, & vocatur argumentum ex interpretatione, *vt ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 438. num. 13.*

16 Declara ſextò, quòd illud argumentum à contrario ſenſu non valeat, ſumptum ex dictis Doctorum: & ratio eſt, quia plerumque faciliori via, alijs omiſſis, ſeſe à difficultatibus in deciſione cauſarum contingentibus, eximere queunt. Item, quia eorum authoritas dicitur probabilis, ſed non neceſſaria, *vt ait Franch. deciſ. 486. nu. 6. & prius deciſ. 187. num. 16. Surd deciſ. 258. nu. 9 & deciſ. 322. nu. 83. vbi ait,* quòd non ſumitur in eorum dictis, quia non interpretantur ſicut leges, *& ita fuit dictum in* Parmen. *bonorum Veneris 27. Maij 1588. coram Card. Seraphino, quę eſt in eius impreſſis deciſ. 822. num. 6. & nouiſſimè Gratian. lib. 4. diſceptat. cap. 689. nu. 42.* & ibi habetur, quòd quando contingit filiam aliquo caſu, dummodo non facto ſuo, ſua dote priuari, tunc ea de nouo dotari debet, ſi de nouo nubat, ſiue etiam ſi caſu dos periſſet, quia tunc teneretur Pater eam redotare, cum ſufficiat, quòd filia abſq; eius culpa ſit de dote priuata, quod quidem onus procedit etiam in fratre, & multo magis, quando dos ſolùm eſſet diminuta, in quibus terminis ſtatur arbitrio Iudicis, licèt id ſolùm procedat, niſi in quantum eius vires dotare debentis patiantur, *vt ait tex. auth. de æqual. dot. §. quia verò auth. ſed quamuis, C. de rei vxor. act. Boer. deciſ. 137. num. 2. & alij alleg. à Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 466. num. 2. 4. 9. & 10.* vbi ait id eò magis procedere, quando fuerint adhibitæ per vxorem diligentiæ, pro illius dotis recuperatione. & ſic igitur venit notandum, quòd argumentum illud à contrario ſenſu, tunc non valebit, ſi filia, ſiue ſoror vidua remanebit, *Gratian. ibi ſupra & lib. 4. diſceptat. 689. num. 11. 13. & 22. & diſceptat. 792. nu. 15. 16. & 17.*

Extende, quòd tàm filia debet redotari cõſtante matrimonio, q̃ eo ſoluto, qñ dos loco legitimę ſuccedit, ꝙ quidẽ procedit etiã ſi nolet amplius tranſire ad ſecundas nuptias, *vt ait idem Grat. ibi ſupra diſcept. 689. num. 40. & ſeqq. & ita dicunt DD. allegati à d. Grat. ibi ſupra num. 39. & ſeqq. Surd. conſ. 85. num. 39. lib. 1. & Oſaſch. dec. 58. num. 30. & Verard. in ſua Centur. Argumen. 82. à contrario ſenſu col. vltim. in prin. verſic. Illud autem.*

17 Declara ſeptimò illud non procedere in materia ſtricti iuris, veluti ſi eſſemus in prohibitione alienationis, vſque ad certum tempus, quia non per hoc poſt iſtud tempus erit permiſſa, *vt fuit reſolutum in Bononien. de Sancto Petro 14. Martij 1586. coram R. P. D. de Rubeis & in Romana de Cincijs 17. Nouembris 1597. coram Cardin. Seraphino, & coram eodem in Romana Hoſpitij de Lucatell. 28. Maij 1603. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 1466. nu. 3.*

18 Contrarium, *ait Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 995. n. 1.* vbi tradit, quòd argumentum à contrario ſenſu in quacunque diſpoſitione, tàm bonæ fidei, quàm ſtricti iuris locum habet, *idem Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 572.*

19 Declara octauo, quòd illud non valeat, quando ex eo abſurdum reſultaret, veluti ſi illud ſumendo, quis debuiſſet iactare ſuum, quod nullo modo venit tollerandum, *vt ait Rota per Puteum deciſ. 69. num. 3. lib. 2. iuxta nouam impreſſionem.*

20 Declara nonò, quòd illud non ſit admittendum, quando ſequeretur prauus, & iniquus intellectus, veluti

ſi

ſi eo ſumpto potius præſumeretur dolus, quàm culpa, ſiue maior dolus, quàm minor, *vt ait Rota deciſ.* 135. *num.* 14. *par.* 2. *diuerſor. & Franciſc. Marc. dec* 895. *num.* 12. *par.* 1.

21 Declara decimò, quòd illud non eſt ſumendum à contrario ſenſu,ad effectum amiſſionis, vel ſui iuris reuocationis, quia nemo illud velle facere præſumitur, *vt fuit dictum in Albanen, Donationis* 20. *Iunij* 1588. *coram Card. Seraphino,quæ eſt in eius impreſſ. dec.* 829. *num.* 10.

22 Declara vndecimò illud non eſſe accipiendum in ſenſu litteræ, ſed debet eſſe quoque à contrario ſenſu mentis ſtatuentium, *vt ait Card. Seraph. dec.* 24. *num.* 2. *Gratian. lib.* 5. *diſcept. cap.* 885. *nu.* 24.

23 Declara duodecimo, quòd illud argumentum non ſumitur ex verbis Inſtrumenti contra expræſſam mentē contrahentium, *Rota per Cardinalem Manticam. dec.* 137. *nu* 7.

24 Declara decimo tertiò, quòd illud non ſumitur ex verbis ſententiæ, *vt ait Franch. dec.*172.*nu.*9.

25 Declara quartodecimò illud non eſſe ſumendum, quando legibus repugnantia fieret, *vt ait Franch. deciſ.* 87. *num.* 17.

26 Declara decimo quintò, quòd neque ſumatur ex lege ambigua, quia poteſt vario modo interpræteri, *vt ait Gratian. lib.* 2. *diſceptat. cap.* 303. *numero* 25.

27 Declara ſextodecimò, quòd illud non valet in materia vltimæ voluntatis ad derogandum expresſè diſpoſitis per teſtatorem, *vt ait Magon. dec. Florent.* 149. *num.* 13. & in hac materia vide *Card. Mantic. de tacit. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 14. *fol.* 95. *cum ſeqq.*

28 Extende ſecundo principalem concluſionem, nempè argumentum valere de voluntatibus ad contractus, *vt ait Rota dec.* 125. *num.* 25. *par.* 2. *diuerſ. Surd. dec.* 285. *nu.* 8.

29 Declara primo non procedere ſtante diuerſitate rationis, quæ ex eo facile colligitur, vt ſ. in vltimis voluntatibus fiat lata interpretatio, in contractibus verò ſtricta, *vt dicunt DD. allegati à Rota ibi ſup. num.* 26.

30 Declara ſecundo non procedere ſuper eo, vbi dicitur, quòd in vltimis voluntatibus maſculinum concipit fæmininum, quia id ſine diſtinctione & ſubdiſtinctione non tranſit, *vt ait Rota ibi ſupra num.* 27. *& ibi exempla adducuntur.*

31 Secus verò in contractibus, vbi ſine difficultate maſculinum non concipit fæmininum, ex magis communi, vt teſtatur *Rota ibi ſupra nu.* 5. *&* 8.

32 Licet id quoque fallat pluribus modis, & primo iuxta improptiam, & latam ſignificationem; quamuis etiam aliqui teneant contrarium, & ſic iuxta propriam illud procedere, *vt ait Rota ibi ſupra nu.*6. 1. *&* 24.

33 Fallit ſecundo illa regula, etiam in alijs diſpoſitionibus, vbi regulariter maſculinum concipit fæmininum, *vt ait Rota ibidem num.* 19.

34 Fallit tertio, quando eſſemus in materia odioſa, & pænali, & ratio eſt, quia ita peccant fœminæ, ſicut maſculi, *vt ait Rota ibi ſupra nn.* 29. *&* 30.

35 Fallit quarto in ſtatutis, reſcriptis, & priuilegijs, ſed id non eſt abſolutè verùm, ſed cum diſtinctione, & ſubdiſtinctione, de qua latè, & egregiè tractat *Veronen. in l.* 1. *nu.* 21. *& ſeqq. ff. de verb. ſignific. & Rota ibi ſupra num.* 31.

36 Fallit quinto, quando eſſemus in materia indifferenti, quia tunc maſculinum fœmininum concipit, *vt ait Rota ibi ſupra num.* 32.

37 Fallit ſexto, quando agitur de abſurdo euitando, *vt ait Rota ibi ſupra num.* 35. vbi de communi teſtatur.

38 Secus verò, quando eſſemus in Emphiteuſi Eccleſiaſtica, vbi maſculinum non concipit fœmininum, ne fieret præiudicium Eccleſiæ; aliàs odiū eſſet contra perſonam magis priuilegiatam, quę eſt Eccleſia, *Rota ibi ſupra num.* 20.

39 Extende tertiò principalem concluſionem; nempè, quod argumentum quoque ſumatur a contractibus ad Iudicia, *vt ait idem Surd. dec.* 133 *num.* 7. *& deciſ.* 7 *num.* 12.

40 Subextende illud valere, etiam de delicto ad contractus. Vndè quemadmodum Pater poteſt filijs pręiudicare de-

delinquendo, ita & in contrahendo, & è contra, *iuxta tradita per Scacc. de iudic. cauſ. ciuil. & criminal. cap. 9. nu. 1624. & ibi plures allegat.*

41 Fallit tamen primò de deportato ad foroiudicatũ, quia tunc argumentum non procedit, *vt ait Franch deciſ. 213 num. 25.* Et quæ differentia ſit inter deportatum, & bannitum noſtri temporis tradit *Put. dec. 417. num. 6. lib. 3.* vbi ait, quod banniti deportatis æquiparantur, quando ſumus in bannitis, ob delictum notorium, & qui Ciuitatem amiſerunt, & eorum bona confiſcata fuere, *iuxta gloſſ. in §. relegati inſt. quib. iuſ. patr. poteſt. ſoluat. Salicet. in authent. Item nulla, C. de Epiſc. & Cler. & Caſſan ſuper conſuetud. Burgund. ſol. 92 colum. 2. verſ. Et pro clariori allegat. à Puteo in præcitato loco.*

42 Fallit ſecundò, de delicto in committendo, ad illud in omittendo, ex iuris diuerſitate, cum ſit maius delictum, quod fit in committendo, quàm illud in omittendo, *vt ait Beninten. deciſ. 37. num. 28.*

43 Extende quartò, quòd valet argumentum de Statuto ad pactum, Vndè ſi extet ſtatutum, vt fideiuſſor teneatur Iudicatum ſoluere, tanquam principalis, tunc ille erit obligatus vſque ad finem litis *vt ait Gratian. lib. 2. diſceptation. cap. 349. num. 27. & 28. & Rota in Spoletana Lucri dotis 12. Iunij 1595. coram Card. Mantica, & in Nucerina nullitatis 7. Februarij 1560. coram Oradino, & coram Bubalo in eadem 7 Februarij 1580. & Rota deciſ. 291. par. 2. num. 2. diuerſ.* vbi habetur, quòd ſi aliquid ordinatum à ſtatuto dicatur odioſum, erit quoque tale ſi inter partes fuerit conuentum, & id bonum erit ſcire ad effectum ſciendi, quando illud ſtrictè, ſiue largo modo ſit ſumendum, *vt ait Rota dicta deciſ. 291. idem Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 406. num. 16. & eſt deciſ. Gregorij 204. num. 23. & Surd. dec. 160 num. 17.* Et in hac materia videndus eſt *Farinac. in ſuo conſ. 57.* & ibi multa alia reſponſa diuerſorum inuenies, quę ibi præcipuè docent, quomodo differant iſtæ duæ fideiuſſiones de iudicio Siſti, & de iudicatum ſoluendo, quæ per te videre poteris. Item in conſ. 59. docet, quando fideiuſſor d. repreſentando liberetur, ſi principalis per nouũ delictum aufugiat, & ibi concludit illum liberari, ſi antequam principalis aufugiat, ob illud nouum delictũ non fuerit prius contra eum iudicatum quia Curiæ eſt imputandum, ſi illius culpa in eum perquirendo fuit factus irreperibilis, ac irrepræſentabilis, *vt ait idem Farinac. in dicto conſ. 9. cum alijs ibi allegatis & Gratian. lib. 4 diſcept. cap. 708. num. 1. 7. & 32.* Vbi ait id procedere, etiam ſi Iudex promitteret ſaluum conductum, at ſecus ſi ſuperuenerit exilium poſt moram, quæ non contrahitur, niſi poſtea fuerit requiſitus, quia promiſſio de repræſentando ad omne mandatum Domini, eſt conditionalis, niſi ſit facta etiam irrequiſitus, & eò magis prædicta procederent, ad fauorem fideiuſſoris, ſecuta principalis carceratione, quia tunc omnino liberatur, neque de nouo, abſque illius conſenſu obligari poteſt; dummodo tamen fuerit illa præſentatio parti intimata, vna cum citatione ad videndum liberari fideiuſſorem à repræſentatione, aliàs non liberatur, animaduertendo, quod illud tempus, intra quod, carceratus ſit repræſentandus incipit, non à die, quo carceratus à carceribus liberatur, ſed à die obligationis factæ, *vt ait Rota deciſ. 149. num. 1. & ſeqq. par. 3. recent.*

Extende ea, quæ fuerunt dicta ad fauorem fideiuſſoris obligati ad repræſentandum aliquem, procedere etiam, quando quis promiſit reum à Palatio non diſceſſurum, qui tamen poſtea aufugit, quia dicta fuga non obſtante, Fiſcus renetur fideiuſſorem indemnem releuare, ob releuationem illi promiſſam à reo, etiam quòd iſtud debitum fuerit contractum poſt delictum, cum ille teneatur præſtare factum condemnati, *vt ait Bec. conſ. 57. alleg. à Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 423. in fine.*

Rurſus extende dictam quartam extenſionem in tantum procedere, vt propterea ille fideiuſſor datus de ſoluendo iudicatum non ſit neceſſariò citandus, quia ſententia lata contra principalem, nocet quoque fideiuſſori Iudicii

dicij, etiam eo non citato, *vt fuit dictum à Rota apud Coccinum in deciſ. 84. num. 14.*

Declara tamen dictam extenſionē, non procedere in fideiuſſore dato de repræſentando toties, & quoties aliquem, quia ille liberatur, ſi per binam repręſentationem illum repræſentauerit, *vt ait Afflict. dec. 225. nu. 6.*

44 Extende quintò, quòd argumentum valet à ſolito in materia probationum, *Gratian. in lib. 3. diſcep. cap. 514. num. 25. & Rota in Romana compromiſſi 17. Aprilis 1573. coram Card. Seraph. quæ eſt dec 2 1. n. 8. in eius impreſ. & in prima par. diuerſor. eſt dec. 125. n. 5. & deciſ. 341. nu. 3. par. 2. recent. & in 1. par. dec. 596. nu. 1. & inter criminales Farinac. dec. 314. nu. 2.*

45 Subextende, quòd illud ſemper præſumptionem auget, *vt ait Mantic. dec. 6. num. 3.*

46 Vndè ad id notandum erit, quòd ſi in vna familia ſolitum ſit aliquid facere, tūc illud eſt attendēdum vti lex, *vt ait Menoch. conſ. 251. n. 18.* & ibi multa ait in propoſito; Item ſi eſſet ſolitum, vt Abbates obligarentur aliter, quàm ius cōmune diſponat, id ſeruari debet, *vt ait Rota deciſ. 6. par. 1. in recen. & Franch. dec. 345. nu. 12.*

47 Fallit tamen ſi illud ſolitum non eſt honeſtum, quia tunc non eſſet ſeruandum, cum conſuetudo de turpi dicatur abuſus, *l. quòd non ratione C. de legib.* & ideò ſi in vna familia eſſet ſolitū non conficere inuentarium, tunc illud non eſſet attendendum, cum leges nunquam ad turpia, & inhoneſta extendantur, *ita fuit dictum in Romana bonorum de Cincijs Merc. 2. Iunij 1599. coram Orano.*

48 Subextende ſecundo idem procedere à ſępius iudicatis, & à conſuetudine, *vt ait Afflictus dec. 91. nu. 12 & dec. 140. num 3.*

49 Subextende tertiò, eodem modo argumentum valere à communiter accidentibus, *Magon. deciſ. Lucenſ. 44. & ibi in addit. idem ait Afflict. deciſ. 346. num. 14.* et præſertim in coniecturanda voluntate teſtatoris, *vt ait Rota deciſ. 75. num. 2. par. 2. in recent. & Surdus deciſ. 23. num. 14. & Benintend. dec. 69. nu. 9.*

Et ſic huiuſmodi argumento, illud ſemper factum præſumitur, quod magis communiter fieri ſolet, *vt ait Rota, dec. 212. nu. 8. & 12. & dec. 230. num. 5. par. 3. recent.*

50 Subextende quartò valere argumētum ab vſu, & conſuetudine Patris familias ſolentis aliquod priuilegium concedere, *vt ait Rota per Put. deciſ. 174. num. 2. lib. 2. & Franchus in ſua dec. 65. num. 9. & Rota dec. 584. num. 11. par. 1. recent. & ita fuit dictū in Tiburtina confinium Veneris 4. Martij 1612. coram Card. Sacrato, quæ eſt dec. 334. num. 2. par. 2. in recentior.* & ibi concluditur, quòd iuxta ſolitum pręſumitur, quòd fuerint appoſiti termini in confinibus, *& Card. Seraphin. deciſ. 1088. num. 9.*

51 Et quando aliqd dicatur ſolitum latè *ait Gabriel. concluſ. prima tit. de locat.* imò per vnicū actum illud induci poteſt, quando actus eſt ſolemnis, ſiue duo, cum continuatione quadraginta annorum, *Rota in Zamoren. Caſtri 14. Decemb. 1579. coram Card. Seraph. & in alia Auerſana tenimenti 22. Nouembris 1581. Coram Cantuccio, & in alia Senen. Prædij Lunæ 8. Octobris 1584. coram Card. Pamphilio, & per Buratt. in ſua dec. 154. num. 1. & dec. Creſcen. vnica de conſuet. & Bar. in l. mela. §. Sed ſi alimenta n. 1. ff. de alim. & cib. legat. Caſtr. conſ. 243. num. 2. lib. 2. & Alexander conſ. 5. num. 23. lib. 5.*

52 Extende ſexto, quòd argumentum valet ab æquiparatis, ſeu ſubrogatis, & ſimilibus, *vt ait Gratian. lib 2. diſcept. cap. 298. num. 70. & Rota dec. 6. num. 3. & 5. par. 3. recent.*

53 Subextende id in tantum eſſe verū, vt ſi quis alleget ſimilitudinem non procedere, id probare tenetur, *vt ait Surd. dec. 19. nu. 16. & 21.*

54 Declara primò eam extenſionem non procedere, ſi æquiparatio omnimoda non concurrat, & per viam regulæ, *vt fuit dictum in Romana Caſalium de Maximis 14. Martij 1576 coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis, deciſione 288.*

55 Declara ſecundò non procedere, quan

quando induceretur ſimilitudo in materia controuerſa, & ſic de actis turbidis, & vario modo coſideratis, vt dicitur de conſuetudine, quæ ſuper actus æquiuocos induci non poteſt, veluti dixi *in verbo Abbas, num. 20. & ita fuit dictum in Taurinen. decimarum Lunæ 1. Iulij 1602. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſsis, deciſ. 1449 nu. 5. & 7.*

Vnde hic obiter erit notandum, quòd conſuetudo, ſiuè ſtylus introductus, non dicitur, ſtante varia obſeruantia, & difformibus ſententijs concurrentibus, vndè ſtante varietate ſtyli, ſiue alicuius conſuetudinis, tunc ad ius commune erit recurrendum, *vt dicunt Doctores allegati à Gratian. lib. 4. diſcept. c. 752. n. 87. & ſeqq. & Rota inter cim. Tarin. dec. 42. nu. 3.*

Contrarium tamen eſset, quando contrarietas actuum non eſſet inter ſe incompatibilis, *vt dixi in concl. 148. num. 340.* & in omnem euentum, ſi ſtylus allegetur, qui eſſet deciſorius, & contra ius, tunc formjter, & plenè eſſet probandus, *vt ait Gratian. ibi ſupra num. 83. & Rota deciſ. 331. num. 1. & dec. 793. nu. 4. par. 1. diuerſ. & in Aretina ſpolij coram Coccino Decano, quæ eſt deciſ. 259. nu. 5. par. 1. recent.*

56 Declara tertio, iſtam textam extenſionem, vt ſcilicet illud argumentum non ſumatur in materia priuationis, *vt ait Magon. deciſ Florent. 50. num. 35.*

57 Declara quartò, quod neque ex lege ambigua, illud ſumi poſſit, vt ſuperius diximus, veluti ſi ea multis modis poſſit interpretari, *vt ait Gratian. lib. 2. diſcep. cap. 303. num 25.*

58 Declara quinto non procedere data aliquali diſsimilitudine, *vt ait Afflictus in ſua deciſ. 350. num. 11. Surdus deciſ. 119. num. 21.*

59 Amplia prędicta eodem modo procedere in argumento à caſibus expreſſis, ad eos non expreſſos, quia non valet; ſi totalis equiparatio non ſit facta, & præſertim eadem ratione non concurrente, *vt fuit dictum in Romana Caſalium 4. Decembris 1577. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſsis, deciſ. 353. nu. 3.* & quando illud procedere poſſit, *ait Puteus deciſ. 174. num. 7. lib. 1.*

60 Secus verò ſi eſsemus in argumento ſumpto, de voto expreſso, ad votum annexum, quia illud valet, *vt ait Rota deciſ. 561. nu. 6. par. 1. diuerſ.*

61 Sed iſta opinio non mihi placet, quia, vt dicunt Philoſophi ſimilitudo magis ſignificat propinquitatē, quàm identitatem, *iuxta tradita per Iaſ. in l. qui liberis ff. de vulg. & pupill.* & ſic ſufficiet, quòd ſimilitudo, non in omnibus, ſed ſolùm in eo, de quo quæritur, ſit correſpectiua, aliàs vbi in omnibus eſt conformitas, ibi dicitur identitas, licèt tamen habeamus, quod nullum ſimile ſit *idem DD. in l. quod Nerua ff depoſiti & eſt dicta deciſ. Surdi 113. nu. 16.*

62 Extende ſexto principalem concluſionem, vt ſcilicet argumentum valeat de Iudice ad quem, ad Iudicem laicum ſuper alimentis incidenter præſtandis, Vndè veluti Iudex à quo fuit appellatum, non poterat de eis prouidere ſtante illa regula, quòd appellatione pendente nil ſit innouandum, ita nec minus Iudex laicus id facere poterit, cum quæſtio eſset coram Iudice Eccleſiaſtico, an illa mulier eſset vxor, necne, quia id non eſt de proceſsu cauſæ, *vt ait Afflictus dec. 152. num. 2.*

63 Contrarium licèt ibi per eum decidatur, dummodo tamen per vxorem fuerit facta principalis petitio ſuper alimentis, quia tunc Iudex laicus de eis prouidere poſſet, non obſtante litis pendentia ſuper matrimonio, ſtantibus tamen vxoris paupertate, & diuitijs viri, *idem Afflict. ibi ſupra num. 3. & ſeqq. & dixi in concl.*

Contrarium tamen tenet *Guidopap. in dec. 40.* vbi ait eum expreſsè debere conſtitui.

64 Extende ſeptimò, quòd illud valeat de procuratore ad Magiſtrum, *vt ait Afflict. deciſ. 308. num. 7.* Vndè quemadmodum ille dicitur Procurator, qui agit ſciente, & patiente Domino, quia tunc pacientia, & ſcientia illa operatur mandatum, ita quoque procedit in Sindicis comparentibus præſente, & tacente eorum Magiſtro, *vt dicunt Doctores allegati ab Afflicto ibidem & pulchrè Rota per Gregor. deciſ. 44. & ibi*

ibi in additionibus.

65 Extende octauò, quòd argumentum ſumatur de ſpurio, ad ſeruum in emphyteuſi, *vt ait idem Afflict. deciſ. 99. nu. 2.* Vnde ſicuti de nouo poteſt dari feudum ſpurio, ita & ſeruo, *vt dicunt Doctores ibidem allegati ab Afflicto.*

Et ratio eſt, quia licèt illegitimi de iure communi ſint incapaces feudorũ, ac aliorum bonorum, & honorum Eccleſiaſticorum per viam ſucceſſionis, *Rota deciſ. 112. par. prima recentior.* Nihilominus poſſunt eſſe capaces eorum à principio, veluti ſi ab Eccleſia inueſtiantur, cum non ſit prohibitum de iure concedere feudum, ſiue emphiteutim naturali, *Rota dicta deciſ. 474. num. 3. & 4. & Card. Seraph. deciſ. 478. & latè in dec. 138. num. 2. & melius in dicta Sabinen. Montis Rotundi Lunæ 5. Iulij 1627. coram Coccino*, & ibi multa habebis, omnino videnda in hac materia.

Quinimò extat inter Doctores controuerſia, an iſto caſu, nempè, quando feudum conceditur baſtardo, poſſint tunc in eo ſuccedere baſtardi, de qua quæſtione tractat *Bald. in cap. quę in Eccleſiarum columni vlt. de conſtit. Iaſ. in l. res liberos de in ius voc. & generaliter, §. fin. C. de inſtit. & ſubſtit. & ita fuit dictum in prædictis terminis in Romana, ſiue Interamnen. Legitimitatis 15. Maij 1600. coram Card. Seraphino quæ eſt in eius impreſſ. dec. 1338. nu. 1. & in alia Interamnen. ſucceſſionis Pedis luci Veneris 9. Iunij 1606. coram Maluaſia in Camera Apoſtolica.*

Subextende primò, hic obiter, quòd illegitimi pari modo ſint capaces iuriſpatronatus, quando expreſsè à fundatore non ſint excluſi, quia illud etiam ad illegitimos tranſit, & præſertim, quando filij, & deſcendentes ſunt vocati, non per verba ciuilia legitimitatem importantia, ſed per ea naturalia, ſub quibus naturales filij comprænhenduntur, *vt fuit latè, & pulchrè deductum in Ianuen. Iuriſpatronatus, Lunæ 25. Ianuarij 1612. coram Cardin. Pamphilio, quæ eſt inter crimin. Farinac. dec. 350. per tot.*

Subextende ſecundo, idem procedere, quando illegitimi, & naturales à Fundatore iuriſpatronatus, in vno caſu eſſent expreſsè excluſi, ſed in alijs nulla fuiſſet facta mentio de eis, quia tunc illud ad legitimos, & naturales tráſiret per regulam in alijs non exceptuatis, *vt ait Rota ibi ſupra coram Cardinali Pamphilio.*

Subextendè tertiò prædicta procedere, etiamſi Eccleſia illi naturali bona concederet, & eum eſſe talem ignoraret, *vt ait Capyc. dec. 32. num. 9. & alij allegati à Rota in Ariminen. bonorum 26. Iunij 1579. coram Robuſterio, Afflict. dec. 99. & Rota in alia Romana domus 27. Nouembris 1587. coram Card. Blanchetto.*

Subextende quartò, quòd etiam illegitimi ſint capaces penſionis, ſi tamen ad eam fuerit diſpenſatus, & ad id ſufficeret eum ad clericatum fuiſſe diſpenſatum tantum, etiam, quòd ſuper illegitimitate nil fuiſſet dictum, *Rota in dec. 5. 9. num. 4. par. 2. recen.* & illegitimitas quomodo probetur, *vide Natt. conſ. 537. lib. 3. & Gregorius deciſ. 331.*

Declara tamen prædicta non eſſe vera, quando eſſemus in iure patronatus honorifico, & fundatum ad fauorem deſcendentium, necnon, quando fundator voluit patronum eſſe pro tempore clericum, ad quod illegitimus, abſque diſpenſatione admitti non poteſt *Rota deciſ. 112. num. 10. & ſeqq. par. 2. recent.*

Sed ad id, hic notandum erit, quòd quis illegitimus non probatur ex eo quia fuerit Hoſpitali expoſitus, *vt ait Gratianus lib. 1. diſcept. cap. 130. num. 31. idem ait Rota per Card. Seraphin. dec. 1081. per totam*, vbi agebatur de expoſito Sancti Spiritus de Vrbe, quia illi ex priuilegijs Pontificum omnes legitimi reputantur, *vt dixi in concluſ. 59. num. 24.*

Declara primò prædicta procedere, quando eſſemus in feudo, ſiue in emphiteuſi hæreditaria, ad quam naturales non fuiſſent vocati, ac ſecus, quando eſſemus in omnino noua, cuius inueſtitura, ſiuè renouatio poſteris, & agnatis non deberetur, *vt fuit dictum in Cæſenaten. bonorum Veneris 5. Maij 1606. coram Ottembergo.*

Et

Et ratio eſt, quia illegitimus non poteſt ſuccedere patri, vti hæres, etiam ſi eſſet primus acquirens, ſed debet eſſe nouus acquirens, ad hoc, vt ſucceſſibilis dicatur, *vt ait Affl. dec. 99. & Rota per Coccinum dec. 137. num. 22.*

Declara ſecundò, non procedere in iurepatronatus gentilitio, & agnatitio, quia ad illud naturales non admittuntur, *vt ait Rota in dicta deciſ. 350. coram Pamphilio, vide concluſ. 42. num. 190.*

66 Extende nonò, quòd valet argumentum de feudo ad emphyteuſim, quando tamen ius feudorum eſt in ratione naturali, & iuſta fundatum, nec aliter de iure reperitur decilum, *vt ait Francbus dec. 161. num. 5. & Menoch. conſ. 172. num. 8. lib. 2. & Surdus deciſ. 331 num. 7. & prius deciſ. 159. num. 15. & deciſ. 190. num. 15. Franc. Mar. dec. 611. num. 3. par. 1. & Magon. deciſ. Lucen. 19. & 45. & ibi in addit.*

67 Subextende, quòd illud quoque valeat de feudo ad Iuſpatronatus, quo ad modum ſuccedendi, *vt fuit dictum in Pacen. Iuriſpatronatus Luna 10. Iunij 1602. coram Litta, & Grat. lib. 3. diſcep. c. 521. n. 32.*

68 Declara tamen primò illam extenſionem non ſemper valere, & ſic in omnibus ſemper non procedit, *vt ait Magon. dict. dec. 19. & dec. 45. cum ibi alleg.*

69 Quinimmò quidam volunt, vt illud quod eſt planè in feudo deciſum vix trahi poſſit ad emphyteuſim, & ſic multò minus ad id, quod eſt dubium, *vt ait Surd. dec. 188. num. 5.*

70 Exemplum autem eſt in ſeruitijs perſonalibus, quæ feudo debentur, & quæ à fœmina præſtari non poſſunt, at ſecus in emphyteuſim, & ſic diuerſa ratio inter eos caſus viget, *vt ait Surd. deciſ. 95. num. 7.* licèt contrarium dixerit, *ibidem num. 10.*

71 Sed ego prædictas opiniones ea diſtinctione concordarem, nempè, quòd vna procedat, ſi velimus eo rigore vti, quod ſcilicet adſit in omnibus ſimilitudo, & altera, quando ſolùm eſt in eo, de quo quæritur, vt ſuperius dixi, & veluti quoque ait idem *Surd. deciſ. 119. num. 16.*

72 Declara ſecundò, non procedere, quando eadem ratio non ſubeſt, *vt ait Franch. in ſua dec. 131. num. 6.*

73 Extende decimò, quòd argumentum valeat ab inueſtitura ad immiſſionem, quæ fit *ex l. finali, C. de edict. Diu. Adrian. tollen. vt fuit dictum in vna Imolen. Caſtrorum 5. Nouem. 1571 coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis dec. 144. nu. 4.*

74 Extende vndecimò, quòd illud valet de exhæredatione filij, ad priuationem Vaſſalli à feudo, ſed non è contra, *vt ait Rota dec. 61. num. 9. & ſeq par. 2. diuerſ.*

75 Extende duodecimò, quòd illud quoque procedit ab identitate, & maioritate rationis, *vt ait Surdus deciſ. 73 num. 7. & Franch. deciſ. 71. num. 14. & fuit dictum in Romana Retractus Lunæ 8. Octobris 1601. coram Card. Biſcia in Camera, dum erat Clericus, & Rota dec. 20. de præb. in nou.*

76 Subextende primò, quòd illud quoque valeat de minori, ad maius; Vndè, ſi alicui ſit prohibitum, quòd eſt minus, eidem cenſetur, etiam prohibitum, quod eſt maius, *vt ait idem Surdus deciſ. 254. num. 15. & Afflict. dec. 13. nu. 22.*

Immò illud argumentum procedit etiam in correctorijs, & pœnalibus ex maioritate rationis, *vt ait idem Surd. ibi ſupra.*

Vnde notandum erit, quòd ſi pater prohibuerit vnam domum, ſiue turrim, aut palatium per filios diuidi, tunc eò magis diceretur prohibita eorum alienatio, cum ea ſit magis nociua filijs, quàm ſit inter illos dictæ rei diuiſio. Et propterea videmus, quòd ex prohibitione diuiſionis, cenſetur inductum fideicommiſſum, *vt ait Gratianus libro quinto diſceptatio. num cap. 917. num. 10. & ſeq.* vbi declarat in quibus perſonis, & quo tempore ea prohibitio diuiſionis ducet, & quòd per Teſtatorem prohiberi poſſit ex iuſta cauſa affectionis diuiſio alicuius Palatij, Turris, Domus, & ſimilium in perpetuum, *ait idem Gratianus dicto libro quinto diſceptationum forenſium diſcep. 905. nu. 16. cum ſeqq.*

77 Subextende ſecundò, id intantum valere, quòd propterea numquam fallit, *vt ait idem Surdus in præcitata deciſ.* 2[illegible].

78 Subextende tertiò, procedere, & è conuerſo, nempè de maiori ad minus, quòd valet, *vt ait Surd. deciſ.* 268. *num.* 22.

Vndè, ſi alicui ſit conceſſum, quod eſt plus, eidem concedi debet, quod eſt minus, *idem Surdus dicta deciſ.* 268, *nu.* 7.

79 Fallit tamen primò, quando ratio diuerſitatis concurreret, *vt ait Surd. in deciſ.* 21. *num.* 17. quia tunc illud argumentum de minori ad maius non procedit, *idem Surd. d. deciſ.* 268. *n.* 24.

80 Fallit ſecundò, in diſpenſatione, quia tunc illud argumentum de maiori ad minus non valet, *Caputaquen. deciſ.* 8. *in fine par.* 1. *Surd. d. deciſ.* 268. *n.* 20. *& ſeq. & ita fuit dictum in Burgen. Canonicatus Veneris* 1 *Februarij* 1608. *coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſ. dec.* 353. *num.* 15.

81 Fallit tertiò, quando diſponens limitatiuè proceſſit, quia tunc illud argumentum non valeret, *vt fuit dictum in dicta Romana retractus in Camera coram Card. Biſcia.*

82 Declara præterea, quòd ad inducendum argumentum ab identitate, & paritate rationis, non eſt inducenda extẽſio, ſed benè comprehenſio, item per proprium non autem per ſubauditum intellectum, *vt ait Grat. lib.* 4. *diſcept. c.* 601. *num.* 11.

83 Extende decimotertiò, quòd argumentum teneat de legitima ad debitũ ex ſtatuto, vndè quemadmodum aliquid receptum imputatur in legitimã vel in lucrum dotis à ſtatuto delatæ, & in lucrum, ſiue ſucceſſionẽ quartæ debitæ vxori pauperi in bonis viri diuitis, ita quoque illud imputari debet in dotem, quę vxore mortua pertinet ad filios, ex forma ſtatuti, ob eandem prædictam rationem, & ex paritate caſuum, *vt firmat idem Surd. dec.* 119. *n.* 6. *&* 7.

84 Subextende, quòd illud quoque procedat de dote ad legitimam, cum dos loco legitimæ ſuccedat, vndè ſi ſtatutum excipiat caſum dotis, debet quoque excipere illum legitimæ, cum pari paſſu ambulent, *vt fuit dictum in Romana Cenſus de Cellis Veneris* 17. *Decembris* 1610. *coram Gregorio Decimoquinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 489. *num.* 17.

85 Subextende ſecundò, illud quoque valere de legitima ad vitam, & militiã, & è contra, *vt ait Franch. dec.* 20. *nu.* 7. *& dec.* 61. *nu.* 3.

86 Fallit tamen, ſi illud argumentũ ſumeretur de alimentis ad vitam, & militiam; quia illud non valet, niſi in caſu extinctionis, quia veluti alimenta morte extinguuntur, ita, & vita, & militia, *idem Franch. d. dec.* 61. *nu.* 7.

87 Subextende tertiò, illud etiam valere de alimentis ad dotem, cum ea inſimul æquiparentur, ſi tamen eadem ratio concurrat, *vt fuit dictum in Portuen. bonorum* 26. *Februarij* 1580. *coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis dec.* 447. *num.* 7.

88 Subextende quartò, valere etiam à collatione ad imputationem in legitimam, negatiuè tamen, at ſecus affirmatiuè, *vt fuit dictum in Bononien. compromiſſi* 14. *Martij* 1582. *coram eodem Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 568. *n.* 7.

89 Subextende quintò, idem procedere in eo de lege ad teſtatorem, iuxta illud, Diſponat Teſtator, & erit lex, *vt fuit dictum in Romana fideicommiſſi de Iacobatijs Lunæ* 20 *Iunij* 1605. *coram eodem Gregorio, quæ eſt in eius impreſſ. dec.* 219. *n.* 2.

90 Quod quidem rurſus ſubextende è conuerſo quoque procedere, quando tamen eadem ratio concurrat, *vt ait Socin. Iun. in l. filiusfamilias, §. dixi ff. de legat.* 1. *in fine, & Rota ibi in dicta Romana Fideicommiſſi coram Gregorio.*

91 Extende decimoquartò, quòd argumentum valeat de re, ad perſonam, & de perſona ad rem, *vt ait Rota deciſ.* 33. *num.* 14. *& dec.* 54. *num.* 7 *par.* 2 *diuerſ. & per Gregorium XV. in ſua deciſ.* 488. *num.* 6. *& Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 318. *n.* 3 *Surd. deciſ.* 176. *n.* 9. *& dec.* 320. *num.* 4.

92 Vndè ſi fuerit introductum iudiciũ contra plures res, & perſonas, tunc quemadmodum poteſt ferri ſententia reſpectu vnius, & reſpectu alterius

deferri

deferri, ita quoque ſententia valebit ſu per aliquibus rebus lata, alijs omiſſis, *vt fuit dictum in Melphiten. Spoliorum 11. Octobris 1576. coram Lauretano.*

Sed nota tamen, quòd ea poterit reuocari, ſi intereſſe habentes non fuerit citati, ſed omiſſi, quoad præiudicium ipſorum tantùm, *vt ait Rota per Burattum deciſ. 71. num. 4. licèt in concluſ. 52. num. 19. dixerim*, quod de liberatio nulla reſpectu non citati dicitur etiam nulla, quoad citatos; ſed illud, quod fuit dictum de ſententia lata contra plures perſonas, quę ſcilicet poſſit valere etiam aliquibus omiſſis, extende quoque procedere in ea, quæ condemnaret plures correos, etiam inſolidum obligatos, quia tunc illi cenſentur cõdemnati pro rata, etiam ſi aliqui in illo iudicio non fuerint vocati, *vt fuit dictum à Rota per Burattum dec. 337 num. 25. & Afflict. dec. 215.*

93 Subextende, quòd etiam valeat de tempore ad locum, *vt ait Franciſcus Marc. deciſ. 401. num. 6. par. prima.* Item de re ad tempus, vt habetur in deciſionibus diuerſorum in verbo *Argumentum, & Magon. deciſ. Lucenſ. 69. num. 7.*

94 Extende decimoquintò, quòd argumentum rectè procedit de ſucceſſione ad tutelam, quia tutela, quæ dicitur onus regulatur à fauore illo ſucceſſionis, *Sur. d. deciſ. 207. num. 13. & Rota in Strigonien. Legati Lunæ 23. Ianuarij 1589. coram Card. Platto.*

95 Vndè, ſi ſtatutum alicui deferat hæreditatem eidemmet cenſetur deferre tutelam, *text. eſt in l. 1. ff. de legat. tut. Dec. conſil. 16. in princip. & in l. fœmina num. 18. & in l. quæ tutela ff. de reg. iur. & ita fuit dictum in dicta Strigonien. Legati Lunæ 23. Ianuary 1589. coram Card. Platto.*

96 Licèt tamen id fallat in matre, quę etiam ſi ab alijs excludatur ab hæreditate; nihilominus in tutela præfertur, vt latè dicam in verbo *Tutela, & idem ait Surdus deciſione 48. & 106. num. 7.*

97 Extende decimoſextò, quòd argumentum procedit de præſenti, in prçteritum, *vt ait Maceraten. var. reſ. 50 num. 4. lib. 3. & Rot. dec. 253. p. 1. recen.*

98 Subextende primò, id eò magis procedere, ſtante breuitate temporis, *vt ait Bart & alij allegati à d. Maceraten. ibi ſupra.* Et eò magis Iudicis decreto concurrente, *vt ait Rota dec. 297. nu. 4. par. 3. recent.*

99 Subextende ſecundò facilius procedere è conuerſo, nempè de præterito, in præſens, vel futurum, *vt ait Gozzad. in conſ. 66. nu. 6.*

100 Contrarium, quod ſcilicet illud argumentum de præſenti in præteritum regulariter non valeat, & quòd propterea illud allegans probare teneatur, *ait idem Maceraten. ibi ſupra num. 5. & Rot. d. dec. 297. nu 4. par. 3. recent.* quia non probat hoc eſſe, quòd ab hoc contingit abeſſe. Et propterea videmus in materia probandæ exiſtentiæ ſcripturarum, quando quis eas exhiberi prætendit, quia niſi exiſtentia illorum, de tempore motæ litis probetur, tunc inſtans non auditur, etiam ſi antea penes aduerſarium eas extitiſſe probetur, cum in hoc argumentum, illud de præterito in præſens non valeat, *vt ait Rota per Coccinum in ſua deciſione 63. num. 3. & dec. 159. p. 1. in recent.*

101 Tenendo autem hanc ſecundam opinionem, Amplia primò eam procedere, quando non conſtaret de initio, & de continuatione ſtatus illius rei, *vt ait Honded. conſ. 79. num. 43. lib. 1. cum alijs ibi per eum alleg. & idem ait Rota mox allegan. coram Seraph.*

102 Amplia ſecundò procedere in his, quorum facies, & natura eſt tempore mutabilis, quia tunc illud argumẽtum non valet, *vt fuit dictum in Valentina Cappellæ 9. Maij 1593. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 1075 num. 7.*

103 Amplia tertiò eò magis procedere, quando præſens ſtatus eſt ab illo difformis, qui neceſſariò aliquo tempore fuit in præteritum, *iuxta notata per Alciat. de præſumpt. præſumpt. 26. & cæteri allegati à Maceraten. ibi ſup. num. 5. verſ. Secundo quia.*

104 Amplia quartò, quando aliqui actus intermedij contrarij probarentur, quia tunc illud argumentum

non valeret, *vt ait Afflict. dec. 194. cum alijs allegatis à Rota in Hipporegien. Cappellæ Veneris 4. Iulij 1608. coram Penia.*

Vnde ad id notandum erit, quòd poſſidens de pręſenti non præſumitur poſſediſſe de præterito, quando conſtat alium de præterito poſſediſſe, aliàs ſecus, *Bar. Iaſ. Alex. & alij in l. ſi prius, ff. de nou. oper. nunt. alleg. a Rota deciſ. 24. nu. 7. p. 1. recent.*

105 Secus autem, quando de contrario non conſtaret, quia tunc argumentum valeret, *vt ait Rota dec. 233. par. 1. in recent.*

106 Item ſecus eſſet in argumento temporis limitati, quia tunc illud valet, etiam ad iuris communis correctionem, *vt ait Surdus deciſione 75. num. 5. & 6.*

107 Amplia quintò, quando præſens ſtatus vllo modo, cum origine rei de tempore præterito non poſſet conuenire, *vt ait Menochius conſil. 378. num. 81. lib. 4. cum alijs ibi per eum allegatis.*

108 Extende decimoſeptimò, quòd argumentum valet de matrimonio carnali ad illud ſpirituale, *Rota dec. 107. n. 15. par. 2. in recentior. Franch. deciſ. 42. num. 2.*

109 Vnde valebit hoc modo argumentũ, ſi ſic dicatur, furioſus, vel mentecaptus non poteſt matrimonium carnale contrahere, ergo nec ſpirituale; Sed hic nota, quòd furioſus, & mentecaptus inſimul æquiparantur, & propterea tam in vno, quàm in altero, argumentum procedit, *vt ait Rota d. dec. 107. n. 14. & ſeqq. cum ibi alleg.*

110 Declara tamen illud non procedere quoad quantitatem, & ſic non poſſe conſiderari exceſſiuitatem in dote data nubenti Deo, ad eam datam nubenti in ſeculo, & propterea videmus quòd valet legatum, ſi pater reliquerit maiorem dotem nubenti ſeculo, quàm illi religionem ingredienti, dummodo non conſtet illud in odium Monaſterij & religionis fuiſſe factum, *vt ait latè Mantica de coniectur. vltim. volunt. lib. ſecundo, tit. 18. num. 27. latius Gaſpar Antonius Theſaur. in ſuis quæſtionibus forenſ. quæſt. 60. lib. 10. latè Sanchez de matrim. lib. 1. diſput. 34. & hanc eſſe veriorem ait Rota in dec. 480. num. 9. par. 2. in recent. & apud Gregor. in ſua deciſ. 63. num. 21. & Rota deciſ. 249. nu. 7. d. par. ſecunda in recent. & ita de communi obſeruantia teſtatur Mantic. de Tacit. & ambig. contr. lib. 12. tit. 21. n. 30.*

111 Licèt *Franch. ibi ſupra dicta deciſ. 42. dicat*, quòd magis eſt curandum de anima, quàm de corpore; vnde ibidem infert, quòd veluti adiutorium debetur Domino in nubendo filias mũdo, ita, & multo magis nubendo Deo, quia finiti ad infinitum nulla datur proportio, licèt tamen permittatur, ob cõſeruationem familiarum, vt magis tribuendum ſit nubenti in ſeculo, quàm ei in Monaſterio, ob ingentes expenſas, quæ præſertim hodie fiunt pro luxu, & ornamentis ſponſarum, & ob id videmus, quòd hic Romæ illa ſancta Conſtitutio Sixti Quinti ſuper exceſſiuitate dotiũ in deſuetudinem abiit, & id fecit, quia impenſæ magnæ abſorbebant illam paruam ſummam ſcutorum quinque millium, ab illa Conſtitutione hic præſcriptam, & quòd amplius non ſit in vſu, teſtatus fuit Clemens Octauus, dum in vno Breui ad inſtantiam DD. Pompei, & Victoriæ de Maximis emanato dixit, Nos attendentes dictam Conſtitutionem Sixti non eſſe vſu receptam, ſed potius per contrariũ vſum frequentiorem in deſuetudinem veniſſe, &c. veluti cã refert, & ſequitur *Rota in Romana Dotis Mercurij 23. Ianuarij 1619. coram Pirouano, &* ita quoque fuit obtentũ pro Domina Lucretia Capranica, contra D. Ioannẽ Baptiſtam Cecchinum illius fratrem, ne dum in Tribunali Auditoris Cameræ, ſed etiam in Signaturis, tàm Iuſtitiæ, quàm Gratiæ, coram Sanctiſſimo Vrbano Octauo, qui illius ſingulari prudentia, ac ingenti charitate preces aduerſarij acriter reiecit, & ſic me ſcribente, victoria in hac cauſa obtenta fuit.

Modo inhærendo illi opinioni Franchi extende eam in tantum procedere, vt propterea, ſi fuerit factum legatum ſcutorum mille in caſu nuptiarũ, illud debetur et. ingrediẽti Monaſteriũ, etiã

quod

quòd tali ingredienti fuerint relicta, ſolùm ſcuta centum, *vt ait Rota deciſ. 60. num. 5. par. 2. recent.* licèt ibi plures referantur qui tenent contrarium: ſed in hoc pulchram rationem adducit *Iaſ. in l. huiuſmodi, §. cum pater, ff. de leg. 1.* vbi ait quòd ſi ſit factum legatum à patre filiæ de mille, ſi nupſerit, ſi verò ingrediatur Monaſterium ſolùm ducenta habeat, tali caſu, ſiue ſit cauſa, ſiue pœna legatum valet, ſed illa cauſa, ſeu pœna reijcitur, quia eſſet impeditiua vitæ contemplatiuæ; nam timore ducta, ne perderet illud legatum, potius nuberet ſeculo, quàm Deo, quod lex reijcit, *vt ait Bart. in l. 2. ff. de reg. Catoniana, & Mobedanus deciſ. 2. de conſuet.* ait, quòd eſt recens conſuetudo, vt filia ingrediens Monaſterium minus habeat, quam nubens in ſeculo in hoc eſt viden. *Bart. in l. ſi ita quis, §. is cui interemptus, ff. de legato ſecundo num. 2. 3. & 4.*

Declara tamen legatum dotis deberi legatariæ, etiam ſi monaſterium ingrediatur, ſi illud legatum quæratur Monaſterio; at ſecus ſi extraneo, cum ad eum illud tranſmitti non poſſit, *vt ait Rota deciſ. 428. num. 3. & 6. par. 2. recent.*

112 Subextende illam decimamſextam extenſionem procedere, etiam in argumento de reputatione, ad non reputationem, vel contrariam reputationem, ideò ſicuti tenet argumentum, quòd vnus ſit mentecaptus, dum talis à ſuo Patre reputatur, ita & è conuerſo ſi ab eo ſanæ mentis reputetur, *vt ait Rota in dicta deciſione 107. num. 19 parte ſecunda diuerſorum*, & ibi docetur, quando quis ſanè mentis, vel mentecaptus cenſeatur.

113 Extende decimoctauò, quòd argumentum valet ab abſurdo, & ſuperfluo euitando, & eſt validiſſimum in iure, *Gratianus libro ſecundo diſceptationum cap. 306. num. 16. & fuit dictum in Spoletana Lucri dotis 12. Iunij 1595. coram Cardinali Mantica, quæ eſt in eius impreſſis deciſione 337. num. 9. & Capicius deciſione 168. num. 6.*

114 Sed nota tamen, quòd iſtud argumentum à ſuperfluitate eſt valdè fragile, *vt ait Magon. deciſ. 146. num. 16. & Rota dec. 64. de appell. in nouisn. 5.*

115 Subextende primò idem procedere in eo ab otioſitate verborum, *vt ait idem Magonius deciſ. 57. num. 35.* vbi ait illud eſſe valdè periculoſum, veluti eſt fragile illud à ſuperfluitate.

116 Amplia dictam ſubextenſionem in tantum procedere, quòd nedum verbum minimum; ſed nec etiam ſyllaba debet ſtare abſque virtute operandi, *vt ait Bald. in rubr. C. de contrab. empt. num. 16. & Rota in Romana cenſus Veneris 18. Martij 1611. coram Card. Caualerio, & prius in alia Romana Palatij 12. Nouembris 1593. coram Card. Blanchetto.* Quinimò debet fieri ſuppletio verborũ potiuſquam ea ſtent otioſa, ad quod enim euitandum verba impropriari debent, *Rolan. conſ. 61. lib. 3. Aretin. conſ. 294. nu. 3.*

118 Declara tu tamen, quòd diſpoſitio aliqua dici non poteſt ſuperflua, ſi ſolũ addat aliquod nouum vinculum, vel quòd clariùs, & apertiùs explicet id, quod per prius aliqua dubitatione inuolui poterat, vel etiam ſolùm exprimat id, quod per prius erat obſcurũ vel etiam ſolum exprimat id, quod tacitè de iure inerat ex *tradit. per Tiraquel. de retract. lignag. §. 21. gloſ. vnica n. 5. & ſeq. Rota dec. 741. nu. 9. p. 1. diuerſ.* Et denique ad tollendam omnem ſuperfluitatem ſufficit, quòd diſpoſitio quid minimum operetur, vt dicunt *DD. alleg. à Rot. in Bonon. hæreditatis de Armis Lunæ 18. Aprilis 1612. coram Merlino.*

118 Subextende ſecundo procedere in argumento à ſignificatione, & etymologia nominis, & vocabuli, *vt ait Rota dec. 26. n. 4. de præbend. in nou.*

119 Extende 19. quòd valet illud, nempè data inſtantia argumentum corruit, *vt fuit dictum in Interamnen. pecuniaria Lunæ 23. Iunij 1603. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 123. n. 26. & Rota per Card. Mantic. dec. 65. n. 8. & deciſ. 285. n. 1.*

120 Extende vigeſimo, quòd illud argumentum valeat de toto ad partes quod quidem procedit, etiam reſpectu

 tem-

temporis, *vt fuit dictum in Romana ſalutani interdicti, Veneris 19. Nou. 1598. coram Penia, & Franc. Marc. dec. 456. num. 37. & prius deciſ. 360. num. 8. & poſtea deciſ. 1122. num. 24. par. 1. & deciſ. 223. num. 5. par. 3. recent.*

121 Subextende, quòd immò faciliùs limitatur Iuriſdictio in parte, quàm tollatur in totum, *vt fuit dictum in Cæſaraugustana Iuriſdictionis Mercurij 5. Februarij 1609. coram Card. Sacrato quæ eſt in prima par. recent. deciſ. 174. num. 5.*

Declara tamen, quòd iſtud argumentum eſt probabile, ſed non neceſſarium, & ſic procedit ſecundum quid non autem ſimpliciter, & abſolutè, *vt ait Rota dec. 222. num. 9. par. 3. recent.*

122 Extende vigeſimoprimo, quòd argumentum valeat à veriſimili mente diſponentis, ſi ita interrogatus fuiſſet teſtator, *vt ait Rota per Put. deciſ. 152. lib. 2. & Verall. dec. 205. par. 3.*

123 Subextende primò illud quoque procedere in Papa, *vt ait Rota ibi ſupra.*

124 Subextende ſecundo quoque valere in commiſſionibus, & reſcriptis, ſi Papa interrogatus ita reſcripſiſſet, idē *Put dec. 3. lib. 2.*

125 Subextende tertiò parimodo procedere illud argumentum, ex eo ſumptum, ſi teſtator voluiſſet, vtique expreſſiſſet, ex vi illius regulæ; Quod teſtator non loquitur, id velle non præſumitur, *Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 930 num. 31.* & latè dicam in verbo Teſtator.

126 Subextende quartò procedere in eo ſumpto à veriſimili reſponſione ſtatuentium, *vt ait Franch dec. 91. n. 11.*

127 Fallit tamen, veluti ſi eſſemus in diſpoſitionibus conditionalibus, in quibus ratio mentiua non inſpicitur, *vt ait Rota deciſ. 433. num. 8. par. 1. diuerſorum.*

128 Fallit ſecundò in eo ſumpto, *in l. tale pactum §. fin. de pact.* quia illud eſt valdè fallax, & periculoſum, *vt ait Magon. deciſ. Florent. 66. num. 22.* & præſertim in caſu omnino omiſſo, *Magon. in dicta deciſ. 66. num. 23.* & quòd illud ſit fallax, *ait idem Magon. in deciſ. Lucen. 82. num. 28.*

129 Extende vigeſimo ſecundò, quòd à correlatiuis procedit, dummodo inter ea diuerſa ratio non vigeat, *vt fuit dictum in vno dubio Sacræ Congregationis Concilij 21. Iunij 1602. quæ eſt in impreſſis* Card. *Seraph. dec. 144.*

130 Vnde ex eo infertur, quòd lex pœnalis ad correllatiuum non extenditur vbi par ratio non erit, at ſecus ſi è contra, & ratio eſt, quia odia reſtringenda ſunt, fauores vero ampliandi, iuxta regulam odia, & ibi ſcribentes, de regula iuris, *& ita fuit dictum in relato dubio, & Magon. deciſ. Lucen. 58. in annotat. verſ. Quod argumentum. ſub littera B.*

131 Subextende primò idem procedere in criminalibus, *vt ait Magon. ibi ſupra num 7.*

132 Subextende ſecundò idem procedere in materia correſpectiuorum, quorum eſt eadem natura, quia vno ceſſante ceſſat, & alterum, *vt fuit dictum in vna Camerinen. pecuniaria Veneris 3. Aprilis 1598. coram Cardin. Mellino,* & vnus actus alteri ita dicitur ineſſe, vt propterea vnicus cenſendus ſit, *vt ait Card. Seraph. dec. 540. num. 4. & Rota dec. 141. num. 4. par. tertia recen.*

133 Et nota quòd correſpectiuas inducitur ex vicinitate actuum, ſiue ex præſtatione conſenſuum vno, & eodem die, coram eiſdem teſtibus, & Notario, *Achill. deciſ. vnica de reſignat. Rota in Bononien. penſionis 23. Iunij 1579. coram Aldobrandino poſtea Clemente Octauo, & Card. Seraph. deciſ. 619. num. 7.*

Quinimmò id procedit etiam, ſi diuerſo tempore vnus fuerit factus ab altero, quia nihilominus correſpectiui dicuntur, ita vt ſublato vno, alter etiã ceſſare dicatur, *vt ait Rota dec. 89. num. 1. par. 3. recent.*

Secus tamen erit dicendum, vbi ageretur de præſumendo aliquo delicto, *vt ait Put. dec. 167. & dec. 479. lib. 2. & ita fuit dictum in vna Bononien. cenſus Lunæ 24. April. 1600. coram Card. Pamphilio.*

134 Extende 23 quòd illud tenet, quãdo

do ſumitur à præcedentibus, & ſubſequentibus in materia Iuris ceſſi, *vt ait Rota deciſ.* 478. *num.* 1. & eſt validum in iure iſtud argumentum, *vt ait Rota dec. 626. num. 5. in fine par. 3. in recentior.*

135 Extende vigeſimo quartò, quòd valeat de libertate ad piam cauſam, *vt ait Rota deciſ. 647. num. 1. par. 1. diuerſ. & Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 603. num. 6*

136 Declara tamen id eſse verùm, ſi illęmet rationes irreuocabilitatis, & in æſtimabilitatis, quæ pro libertate militant, eędem in pia cauſa concurrant, aliàs cautioni Mutianæ locus eſſet, *vt ait Rota ibi ſupra dicta dec. 647.*

137 Extende vigeſimoquintò, quòd procedat argumentum de adoptione ad legitimationem, cum à pari procedant; Nam veluti in legitimatione ſolùm ius priuatum vulneratur, vt puta Patris, & filiorum, ita, & in adoptione; & propterea ad illos actus inducendos ſola cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis priuatæ ſufficeret, vt eſt carentia filiorum, in quorum defectum ſolet fieri legitimatio, ſiue adoptiò; ſecus verò ſi eſsemus in diſpenſatione, in quia cùm ius publicum vulneretur, idcircò cauſa neceſſitatis, vel publicę vtilitatis eſset neceſsaria; *vt ait Rota per Puteum dec. 110. n. 1. & 2. lib. 2. ſecundum nouam impreſſionem.*

138 Extende vigeſimo ſextò, quòd argumentum valeat ſumptum à cauſa teſtati, ad cauſam inteſtati, *vt ait Rota dec. 295. num. 14. par. 2. diuerſ.*

139 Et ideò veniens ab inteſtato dicitur venire ex tacita defuncti voluntate, quę menti ſtatuentis conformis eſſe cenſetur, *vt ait Rota ibi ſupra nu. 13.*

140 Extende vigeſimo ſeptimò, quòd argumentum valeat à neceſsario antecedenti in omni materia, quantumuis ſtricta, quinimmò etiam in ſententiis valet, *vt fuit dictum in Romana liquidationis fructuum 16. Martij 1587. coram Card. Blanchetto, & Card. Seraphin. dec. 776. nu. 1. & dec. 626. nu. 5. par. 5. recent.*

141 Subextende illud quoque valere à ceſſante ratione legis, quia eſt validum, *vt ait Verall. dec. 23. n. 2. p. 3.*

142 Extende vigeſimo octauo, quòd argumentum quoque procedat ab auctoritate Poetarum, ſcriptorum approbatorum in ſtudijs, Philoſophorum, Grammaticorum, Prophetarū, & Pſalterij, *vt latè tradit Hipp. Rimin. in prin. Inſt. de donat. n. 117. cum ſeqq.*

143 Declara tamen illud eſſe probabile, ſed non neceſſarium argumentum, quia prædictorum non eſt de apicibus Iuris ſcire noſcere, *vt ait Euerard. in ſua centur. ab auctoritate, & idem Riminal. ibi ſupra*

144 Subextende idem procedere in illo ſumpto, ab auctoritate Maiorum, quia illud eſt probabile, non autem neceſſarium, *vt ait Mazon. dec. flor. 134. num. 15.*

145 Subextende ſecundò, parimodo procedere in eo ab auctoritate Cronicarum, *vt fuit dictum in Comen. habitus Mercurij 9 Iunij 1610. coram Pirouano, qua eſt inter criminal. Farin ac. dec. 290. nu. 6. & 7.*

146 Reſtringe tamen primò regulam nō procedere in argumento à caſu belli, ad illum inundationis ſumpto, & ideò, ſi in locatione erunt excepti caſus Belli, & Peſtis, non ob id tamen cenſetur exceptus ille inundationis, & ſterilitatis, quia bellum, & peſtis ſemper ſunt damnoſa, *vt fuit dictum in Romana remiſſionis mercedis, 23. Martij 1594. coram Card Blanchetto, quæ eſt inter crimin. Farinac. dec. 81. nu. 4.*

Sed hic opportunè erit notandum, quòd Fluminis inundatio dicitur caſus inſolitus, de quo, cum non videatur cogitatum, Idcircò ſub caſu fortuito non comprahenditur. Et propterea ſi ea acciderit, remiſſio mercedis erit facienda in locatione; etiam ſi quis periculum caſuum fortuitorum in ſe ſuſcepiſset, cum iuramento, ſiuè etiam ſi fuerit dictum de caſu cogitato, & non cogitato, *vt ait Rota per Buratt. dec. 210. num. 8. & 9. & ibi in addit.* Vbi habetur, quòd ad hunc effectum caſus inſoliti dicuntur arbitrio Iudicis.

147 Reſtringe ſecundò regulam non procedere in eo ſumpto ab extenſione, ad ſubrogationem, qua non augetur obligatio fideiuſsorum, veluti

eſſet

eſset in extenſione, nec vnus obligatus pro vna re debet obligari pro alia *vt fuit dictum in Romana cenſus ſcutor. 18. mil. Luna 9. Iun. 1608. coram Gregorio, quæ eſt penes Cincium de cenſibus, deciſ. 60. num. 2. ſed penes Gregorium eam non inueni prædicto modo allegatam.* 1

148 Reſtringe tertiò, quòd argumentum non valet à iuriſdictione temporali, ad terminos Eccleſiarum, *vt fuit dictum in Cæſarauguſtana, & Detruſen. Cambimentorum 4. Martij 1602. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 1422. num. 17.*

149 Reſtringe quartò, quòd illud non valeat ſumptum de diuiſione Prouinciarum temporalium ad dignitates Eccleſiaſticas; Vndè ſi fiet diuiſio Prouinciarum per Imperatorem, vel alium Principem, non propterea poterit fieri illa Epiſcopatuum, & Diœceſum, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 1122. nu. 16. par. 1.*

150 Reſtringe quintò, neque illud valere ex vſu ad poſſeſſionem, neque è conuerſo, veluti ex non vſu, ad non poſſeſſionem, *vt ait Rota dec. 221. nu. 2. par. 1. diuerſ.*

151 Reſtringe ſextò non valere alterū ſumptum, quòd damnato Iure patronatus cenſeatur quoque damnata conceſſio, ſiue ſepulturæ conceſſio, *vt ait Rota deciſ. 223. num. 2. par. 1. diuerſorum.*

152 Reſtringe ſeptimò, non procedere argumentum in diſpoſitione negatiuè concepta, nec quando inducta ad vnum finem operarentur contrariū, necminus in contrario ſenſu ſi eadem, vel maior ratio militaret, *vt pulchrè ait Surd. in ſua deciſ. 185. num. 24.*

135 Reſtringe octauo, quòd illud non ſumatur in caſu omninò ommiſſo, *vt ait Magon. dec. Florent. 66. nu. 23.*

ARGVMENTVM.

DE DELATIONE ARMORVM, ET quibus perſonis ea ſint prohibita deferre, & quando, & à quibus ſit eorum licentia concedenda.

CONCLVS. CXXXXIII.

ARMA, nota, quòd regulariter ſunt vetita; & ratio eſt quia, qui deferr arma, & præſertim prohibita animū maleuolum habere cenſetur, *vt ait Franc. Marc. in ſua deciſ. 114. num. 1. par. 1. & in ſecunda parte deciſ. 576. num. 1. & Maſcard. de probat. concluſ. 128. num. 1. & ſeqq.* Et propterea ſine Principis auctoritate deferri non poſſunt, *l. vnica C. armorum vſus lib. 11. & Riccius in ſua collectanea, deciſ. 1130. par. 4.*

2 Fallit tamen conſiderata qualitate perſonæ, necnon alijs contrarium ſuadentibus, *vt ait Farinac. in ſecunda part. prax. crimin. quæſt. 108. num. 72.*

3 Vndè ex hoc infertur primò, quòd nemo poſſit armatos homines coadunare, niſi cum Principis licentia, & id ne dum ex diſpoſitione Iuris communis, verùm etim ex conſtitutione Sixti Quinti de Caualcatis, & aliorum Pontificum, *vt fuit dictum in vno voto, quod reperitur inter deciſ. crimin. Farinac. 61. num. 2.* Vbi propterea ait, quòd eorum bona non publicantur, ſed dantur aſcendentibus, & deſcendentibus & ex latere, vſque ad tertium gradum, excepto tamen læſæ maieſtatis crimine.

4 Extende, quòd huiuſmodi coadunatio perſonarum, cum armis in Vrbe dicitur ſpecies criminis læſæ Maieſtatis: & vis publicę, quando intervenit portus entium, & aliorum armorum offenſibilium, *vt ait Franc. Marc. dec. 251. num. 1. par. 2.* vbi ait quòd armorum delationis pœna eſt confiſcationis bonorum, deportationis, ſiue bannimenti, quod tamen intellige de delatione armorum facta ad malum finem, ſiue quando arma eſſent de genere prohibitorum, vt de Archibuſetis, & ſimilibus armis, velut inferius dicetur.

5 Infertur ſecundò, quòd neque Barones, neque alij feudatarij Eccleſiæ poſſunt inconſulto Summo Pontifice Caualcatas facere, neque copias militum coadunare, *vt fuit dictum in illo voto, num. 22.* aliàs in pœnam di-

& conſtitutionis incidunt.

6 Infertur tertiò idem procedere in eximente à carceribus carceratum hominibus armatis, quia talis tenetur ea pœna in dicta Bulla Sixti contra bannitos contenta, *vt ait Rota in dicto voto num.* 17.

7 Reſtringe tamen primò, id habere locum, quando ille exemptus eſſet de illis bannitis facinoroſis hominibus in dicta Bulla expræſſis, aliàs ſecus, vt diſtinguendo *ait Rota ibi ſup. n.*17. & 21.

8 Reſtringe ſecundò, quod ſi quis coadunat homines ad effectum committendi vnum delictum, ſed plura per illud committat, tunc non tenetur, niſi de eo, ad quem finem coadunatio facta fuit, immò, nec eo caſu de coadunatione teneretur, nec minus eas pœnas in dicta Bulla contentas incurrit, *vt fuit dictum à Rota in dicto voto, nu.* 4. & 7. & 19. & 22. *in addit. in lit. D.*

9 Declara tamen id eſſe verum, quando quis vnico contemplato fine, & cõtinuato impetu plura delicta committit, quia tunc de vno tantum tenetur licèt ſit benè verùm, quòd tenetur de maiori, ſecus verò ſi quis continuato impetu haberet animum perpetrandi plura delicta, quia tunc de pluribus delictis teneretur, quia, quot ſunt peccata, tot debent eſſe pœnitentię, veluti dicitur de eo, qui committeret adulterium, cum conſanguinea, quia ille, tàm de inceſtu, quam de adulterio tenetur, cum in illo actu duplicitas delicti diuerſi generis concurrat, & propterea de vtroque punitur, *vt ait Rota ibi ſupra in dicto voto Card. Seraphini num.* 5. & 6. & *in addition. in principio*.

10 Infertur quartò, quòd ſi adſit ſtatutum, quod armorum delationem prohibeat à pulſu, ſiue ſono campanæ de ſero, tunc illud incluſiuè venit intelligendum, & ſic poſt pulſum, cum illud ſit odioſum, ob pœnam, quæ infligitur, ſecus autem ſi eſſemus in ſtatuto concedente arma deferri à pulſu campanę de mane, quia tunc excluſiuè ſtaret, & ſic in principio pulſus, cum ea conceſſio ſit fauoribilis, *vt ait Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 161. *n.* 23.

11 Extende ſecundum caſum eò magis procedere, quando adeſſet illa dictio, à, quæ excludit de ſui natura, *vt fuit dictum in Traſonen. Canonicatus* 21. *Aprilis* 1578. & *in alia Auximana tutelæ Veneris* 24. *Nouembris* 1598. *coram Lauretano*, & *Rota deciſ.* 710. *par. prima diuerſ.*

12 Quemadmodum erit quoque extendendus primus caſus, ob eam dictionē *vſque*, nempè, ſi delatio, vſque ad ſonū campanæ eſſet permiſſa, quia illa dictio, *vſque*, includit, & perfectionem actus requirit, *vt fuit dictum in vna Vrbeuetana Caſtrorum, quę eſt inter diuerſ. deciſ.* 170. *coram Cardinali Blanchetto, Surdus deciſ.* 178. *num.* 4. & *ſequentib.*

13 Subextende illum prædictum caſum quoque procedere, quando tempus eſſet in genitiuo, ſeu in accuſatiuo poſitum, quia illud pari modo perfectionem actus expoſtulat, *vt fuit dictum à Rota in Auximana Veneris* 24. *Nouembris* 1595. *coram Gipſio*, & *eſt text. in l. ſi cui legetur in princip. ff. de legat. primo* & *ibi Bart. quem in hoc ſequuntur Iaſon, Caſtrenſ. Alexand.* & *communiter Doctores ibidem, Natta conſil.* 461. *Simon de Pret. in tractat. vltim. volunt. cart.* 404. *num.* 50. *idem Surd. in dicta deciſione* 178. *num.* 4 & 6. & *Magon. deciſ.* 10. *num.* 24. *Rota Florent.*

14 Prętereà hic notandum erit, quòd appellatione armorum, non ſolùm veniunt ſcuta, gladij, & galeæ, ſed etiam fuſtes, & lapides, iuxta *text. in l. armorum, ff de verborum ſignific at.* & in hoc videndi ſunt *Doctores allegati à Farinaccio in quæſt.* 108. *num.* 1. *ſecundæ partis ſuę praxis crim.* & *Franc. Marc. deciſione* 251. *num.* 2. *par.* 2.

15 Extende primò, quòd etiam veniat omne illud, quòd eſt aptum nocere, & propterea ille dicitur vim publicam armatus inferre, dummodo in manu habeat aliquid aptum nocere, *vt eſt text. in l. armatus*, & *ibi DD. ff. ad l. Iul. de vi publ.*

16 Extende ſecundò, quòd etiam telorum appellatione veniat omne aptum nocere, *l. qui ęde, ff. eod. tit.* & quòd in ſpecie veniat baculus, & omne aliud aptum ad nocendum, *ait Aretin. in* S. lex

§. *lex Cornelia inſt. de publ. iudic. num. ſecundo.*

17 Extende tertiò, quòd ſub huiuſmodi armorum appellatione veniũt quoque lapides, & fuſtes, *vt ait Papienſ. in ſua praxi libell. in form. inquiſit. §. cum armis, & enſibus.*

18 Subextende, q percutiens aliquẽ baculo, ſiue fuſte, dicitur armis offendere, & ei atrocem iniuriam inferre, *vt ait Farinac. in ſecunda par. prax. crim. quæſt.* 105. *num.* 217 *Clar. in §. iniuria in princip. Afflict. in conſtit. Regni Si quis in aliquem, Doctores allegati per addent. ad Foller. fol.* 57 *Gramm. deciſ.* 17. *& Theſaur. deciſ.* 224. *per totã, vbi in fine ait,* quòd ſi percuſſus cũ baculo obierit, runc percutiens pœna homicidij plectendus venit; quando tamen in eo animus occidendi detegatur; quod ex qualitate loci percuſſionum, & vulnerum erit iudicandum, & vide quæ dixi in verbo *Aggreſſor, concl.* 86. *num.* 8.

19 Sed declara tamen, illud eſſe verum impropriè; non autem propriè, *Farinac. ibi ſupra num.* 87. *cum ſeq.* vbi habetur de ruſtico baculum portante, ſine ferro, & de tenente aceruum lapidum ſuper feneſtra.

20 Extende quartò, quòd eorum appellatione veniant quoque arma defenſibilia, & quæ ante factum non venitent, ſecus poſt offenſam, quia tunc largo modo illud verbum armorum ſumitur; licèt contrarium tenere videatur, *Marſil. in ſua praxi, §. pro complemento, num.* 19. ſed quæ defenſiua dicantur *ait Farinacc. ibi ſupra num.* 25. *& alij Doctores ibi per eum allegati.*

21 Fallit tamen, veluti, ſi loqueremur de dentibus, qui appellatione armorum non veniunt, & præſertim in materia pœnali, & ſtricta, quia tunc verba intelliguntur ad literam, & ſolùm ea arma veniunt, quæ ſunt apta nocere, & quæ denique ſunt manufacta, & ab homine ſeparata, & propterea ſi quis mordeat alium cum dentibus, & præſertim extra faciem, tunc ſine armis offendere dicitur, niſi particulare ſtatutum reperiretur de percutiente cum dente, ſiue de percutiente non ſolùm cum armis, ſed etiam cum alia re ad nocendum apta, aut ad maleficium committendum, alias ſecus; quia licèt in hac materia omnes res veniant, quibus aliquãdo vti ſolemus ad nocendum, etiam ſi ad aliam operationem fuerint fabricatæ; Nihilominus ſub eorum nomine dens non contineretur, cum non ſit inſtrumentum ſeparatum ab homine, *vt ait Bart. conſil.* 106. *incipien. Statuto Caſtri Plebis libro primo,* Alias homo ſemper iret armatus, vt habetur ibi in *additionib. ad Bart. & ibi concordantes habebis Marſil. in praxi, §. pro complemento num.* 14. *& eſt Clementina prima, §. Quia verò, in verbo Arma, & ibi, Monachor. Capoll. in l. armorum in princip. & ibi Alciat. circa finem Rebuff. verſic. Secundo intelligitur, & verſic. Quarto, ff. de verbor. ſignificat. Caball. in ſua reſol.* 93. *& Marta in compilat. deciſ. tomo ſecundo in verbo Arma cap.* 5. *& ibi plura, & viden. eſt d. Caball. in ſua reſol.* 107.

Licèt ſit benè verum; quòd percuſſio facta cum dente, quando non adſit particulare ſtatutum, debet puniri iuxta aliud loquens de re, ſiue percuſſione ſimili, ad hoc, ne delictum remaneat impunitum, & ſic in caſu non expreſſo, poteſt ad ſimiles fieri extenſio, ſiue ad conſuetudinem loci eſſet recurrendum, *vt ait Caball. in dicta ſua reſol.* 93. *& Marta in dicto cap.* 5. *prope finem.*

22 Sed pro vera, & reali intelligentia iſtius materiæ ſciendum erit, quòd triplex eſt genus armorum, & Primum eſt proprium, de quo loquitur *autbent. de armis, & Angel. conſ.* 397. *num.* 2.

23 Secundum eſt eorum, quæ euidenter ſunt apta nocere, veluti, quando homo eius induſtria, cum illis nocumẽtum inducere poteſt, *vt ait idem Ang. dicto conſil.* 397. *num.* 2. *verſic. Tertia ſpecies.*

24 Tertium genus eſt eorum, quæ non ſunt parata ad nocendum, prout ſunt candelabra, & alia inſtrumenta ad vſum permiſſum parata, quæ tamen incidenter poſſunt nocumẽtum afferre, & hęc non veniunt appellatione inſtrumentorum euidenter aptorum ad nocendum,

nocendum, *idem Angel. in praecitato loco.*

25 Modo reſtat videndum, quibus ſit prohibitum arma deferre, & qua pœna ea deferentes ſint puniendi.

26 Sed prius erit bonum ſcire, quòd de Iure Digeſtorum licebat deferre arma, de Iure verò Codicis non ſine licentia Principis; De Iure autem Authenticorum non licet deferre, etiam illa defenſibilia, De Iure Nouiſſimo, ſolùm itinerantibus ea deferre licet, *vt ait Bertachin. in verbo Arma, verſ. 32. incipien. Arma.*

27 Extende igitur primò, quòd mulieres non poſſunt deferre arma, & ſi ab eis deferantur, puniuntur pœna ſtatutaria, ſeu bannimentorum, vt alij, non autem Iuris communis, quando ſtatuta, ſiue bannimenta adſunt, *vt ait Decian. in ſuo tract. crimin. lib. octauo, cap. 3. num. 17. & Farinacc. ibi ſupra num. 13. & 15.*

28 Extende ſecundò, quòd etiam forenſes ea deferentes poſſunt puniri, ne dum iuxta diſpoſitionem Iuris cõmunis, verumetiam iuxta ſtatuta, & bannimenta, *vt dicunt Alex. Aſflict. Marſil. Carer. & Clar. allegat. à Farinacc. ibi ſupra num. 16. in quaeſtione 108.*

29 Et ratio eſt, quia illi debebant ſe informare de ſtatutis, ſiue bannimentis, circa delationem armorum, & eò magis, quia vbique vſus armorum regulariter eſt prohibitus, *vt dicunt Doctores ſuperius allegati.*

30 Declara tu tamen illam extenſionẽ eſſe veram, ſi pœna contra deferentes arma eſſet leuis, vt eſt illa ictuum funis, ſiue pecuniaria, at ſecus, ſi grauis, & praeſertim in his, qui de longinquis partibus proficiſcuntur, in quorum fauorem ſemper mitius eſt procedendum, *vt dicunt illi Doctores, & Farinac. ibi ſup. n. 16. cum ſeqq.*

31 Licèt in ſtatu Eccleſiaſtico, niſi forenſes ſint certiorati à cuſtodibus Portarum de pœna delationis armorum, ſiue ab hoſpitibus, qui ſub pœna id facere tenentur, non debent, ob armorum delationem puniri, *vt ait idem Farinac. d. q. 108. n. 20.*

Et re vera, ſi forenſes non gaudent beneficio ſtatutorum loci, neque debent illis ligari, nec minus pœnis bannimentorum puniri, niſi illis ſcienter contrauenerint, iuxta ea, quae ait *Rota per Gregorium deciſ. 279. num. 10. & 25. in addit.*

32 Extende tertiò, quòd dicta armorum delatio ſit nobilibus, & diuitibus prohibita, *vt dicunt DD. allegati à Farinac. ibi ſup. n. 25.*

33 Subextende multò magis procedere in Ruſticis, quod tamen intellige verum de illis armis ad defendendum aptis, ſecus verò de illis ruralibus, vt ſunt Accetta, Ronca, Raſtra, Falces, Ligones, Perticae, & ſimilia, *vt recenſet idem Aſflict. in dicta conſtitutione intentionis, §. ſi quis ruſticus num. 4. in primo notabili.*

34 Extende quartò, idem procedere in militibus, niſi tamen eſſemus in expeditione Belli, vel etiam eo finito, quia tunc arma deferre poſſunt, *vt dicunt dicti Doctores, & Farinac. in praecit. loco num. 26. & ſeqq.*

35 Extende quintò, procedere in Clericis, quibus delatio armorum eſt prohibita, & propterea ſi inueniantur poſſunt capi à Birruarijs ſaecularibus, ſicut etiam in alijs caſibus in flagranti delicto reperti, & illis eorum arma confiſcantur, ſed ipſimet eorum Ordinario erunt tradendi, pro pœna, *Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 139. num. 25. & Vrſil. ad Aſflict. deciſ. 170. num. 6. & Farinacc. ibid. num. 21. & Franc. Viuius dec. 287. & Marta in compilat. deciſ. tomo ſecundo in verbo Arma cap. 7. & poſt Ioan. Fabr. Caſſian. Couar. Io. Lopez. Paris de Puteo, Plazam, Plateum, Menoch. Foller. Mantuan. ait Camill. Borell. nouiſſimè in ſummario deciſionum titulo 43. de foro competen. num. 136. folio 171. & idem Viuius in ſua deciſione 26. num. quinto, & Sayr. deciſ. 45. de ſent. excomm.*

36 Et declara, quòd tunc Birruarij, quando capiunt Clericos, neque peccant, neque excommunicantur, *vt ait Sayr. d. deciſ. 45. de ſent. excom.*

37 Contrarium, quòd ſcilicet ſtatutum prohibens arma, tamquam publicum fauorem continens non liget Clericos *ait Peguer. deciſ. 56. & Marta ibi ſupra cap. 1.*

cap. 1. Et ratio eſt, quia Clerici ſunt exempti à ſeculari iuriſdictione, tàm quoad perſonas, quàm quoad bona, *vt ait Anna deciſ.* 13. *Coppin. deciſ.* 500 *Rotæ Craccou. & Rubin. deciſ.* 52. *Rotæ Lipſien.* Et veluti de hoc latè, & pulchrè fuit reſolutum à *Rota in Alben. Gabellæ, ſeu Onerum Veneris* 28. *Iunij* 1630. *coram Domino meo Merlino*, in hac materia omnino viden. quia ibi pulchra memoriæ mittenda inuenies, & multa dixi in *Concluſione* 111. *ſub num.* 6.

38 Concordari poſſunt iſtæ duæ opiniones, nempè, quòd prima procedat quando ſtatutum publicam vtilitatem reſpiceret. Secunda verò quando ſecus. Item prima habet locum reſpectu pœnæ pecuniariæ; ſecunda verò reſpectu corporalis, licèt etiam executio pro pœna pecuniaria non poſſit fieri in bonis Eccleſiaſticis, vel temporalibus mobilibus, quæ perſonam ſequuntur, ſed benè in bonis temporalibus immobilibus Clericorum, vt diſtinguendo hoc modo tradit *Peguer. deciſ.* 56. *num.* 18. *Clar. in ſua praxi crimin.* §. *fin. lib.* 5. *quæſt.* 35. *num.* 26. *& Riccius in ſua collect. deciſ.* 1135. *p.* 4. *& prius in collect.* 171. *par. prima*, pulchrè docet, in quibus caſibus ſtatutum Laicorum Clericos liget, omnino viden.

39 Subextende primam opinionem procedere, etiam ſi ad ſui defenſionē ea deferrent, quia eo caſu eorum delatio debet eſſe cum licentia ſuorum Superiorum, vt animaduertit *Afflict. in dicta conſtitutione incipien. Intentionis num.* 9. *& Decian. in dicto tract. lib.* 8. *c.* 3. *n.* 37.

40 Sed eſt bene verum, quòd cum licentia Papæ, vel ſui Ordinarij, poſſunt etiam armis offenſibilibus ad eorum defenſionem vti, nec non familiares armatos ſecum ducere, veluti etiam pro defenſione proximi, *vt ait Viuius, & Marta ibi ſupra.*

Extende id multò magis procedere itinerando, quia tunc clerici arma ad ſui defenſionem impunè deferre poſſunt, *vt ait Marſil. in ſuo conſil. crimin.* 103. *num.* 32. *volum.* 2. Quinimmò Bannimenta, quæ prohibent armorum delationem pro defenſione vitæ, vti rationi naturali repugnantia non valent, *vt ait Marſil. ibi ſupra num.* 36. *& ſequen.*

41 Declara tamen prædicta non procedere in foro animæ, quo quidem caſu Clerici deferendo dicta arma, ſine licentia Superiorum, mortaliter peccant, & excommunicari poſſunt, cum neque per ſe, neque per alium pugnare, nec armis contendere poſſint, imò ea capientes gradum amittunt, quia eorum arma debent eſſe lacrymæ, & orationes; & officium Sacerdotum eſt ſacrificiis, & orationibus vacare, *vt ait Franc. Viuius deciſ.* 26. *cum aliis allegatis, & Franciſc. Marc. deciſ.* 456. *nu.* 43.

42 Amplia, quòd ſi Religioſi ſine licentia intra Monaſterium arma teneant, ipſo iure intelliguntur excommunicati, *idem Viuius ibi ſupra, & Marta in compilat. deciſionum in verbo Arma, tom.* 2. *c.* 8.

43 Subamplia hic obiter, quòd ſi Clericus ſit venator, perdit canes, & alia inſtrumenta ad venandum apta, ſed nō tamen prędam, *vt ait idem Grat. ibi ſupra num.* 23.

44 Subamplia ſecundò, pari modo procedere in Laicis, qui inuenti cum armis, ea perdunt, & fiſco applicantur, licèt tamen ex conſuetudine in Vrbe Bariſello, & executoribus acquirantur, *vt teſtatur idem Farinac. ibi ſup. num.* 11.

45 Quinimmò ea etiam amittuntur, licèt non ſint eorum, qui capiuntur, nec pro eis recuperandis datur Dominis actio contra Birruarios, ſed contra deferentes, *vt ait Ioſeph. Ludou. dec.* 31. *per tot. p.* 1.

46 Reſtringe tñ dictam opinionem nō procedere, ſi illi ea deferant in itinere, pro ſui corporis defenſione, tranſeundo per loca periculoſa, *vt dicunt DD. allegati à Farinacio ibi ſupra num.* 22. *&* 110.

47 Extēde 6. cōcluſionē procedere in retinētibus arma domi prohibita, veluti dicitur de Archibugiettis, & pugionibus, dummodo ea iure dominii, non autem iure pignoris retineant; Item nec qer momentum temporis, ſed per

longum

longum ſpatium,& ſcienter retineant, ſuper qua retentione adeſt Conſtitutio Pij Quarti, *vt ait Farinac.ibid. num.* 38 *& ſeqq.& alij citati ab eo*. Secus verò de illis non prohibitis, quia ea de conſuetudine poſſunt in domo retineri, & ad ſui defenſionem deferri, *vt ait Farinaccius ibi ſupra, & Crauetta conſ.* 314. *in princip.*

48 Declara tamen, quòd poſſunt prohiberi eorum delationes generaliter, & particulariter ex cauſa, *vt ait idem Crauetta ibi ſupra num.* 3. *& latè Iaſ. in* §. *ex maleficijs num.* 81. *inſtit. de actionibus.*

49 Extende ſeptimò, idem procedere in arma fabricante, vendente, & mercante, qui ſine licentia Principis, id facere non poſſunt, quod tamen intellige verum de iure, ſed de conſuetudine ſeruatur contrarium; in his tamen, quę non ſunt prohibita, *idem Farinac. ibi ſupra num.* 37.

50 Extende octauò, procedere in eo, qui ea defert in loco Iudicij, & vbi ius redditur, vel in aliqua congregatione, etiam ſi talis ab homine, vel à iure licentiam habeat, licèt ſecus ſit, quando audientia eſſet finita, *Afflict. in dicta conſtitutione Intentionis num.* 25 vbi loquitur de Palatio Magnæ Vicariæ, *Menoch. de arbitr. iud. lib.* 2. *caſu* 394. *num.* 38. *& Bonacoſſ. in ſuis quæſtionib. crimin. in verbo De Armis, verſic. Item dicto ſtatuto, & Marta in ſua compilat. dec.* 10. 2. *in verbo Arma c.* 7.

51 Extende nonò, idem procedere in Palatio Principis, vbi arma deferre nō licet, etiam ſi quis licentiam haberet, & Princeps à ſuo Palatio abeſſet, *vt dicunt Afflict. Bald. Marſil. Carrer. Tiraquel. Bart. Menoch. & alij allegati à Farinacc. dicta quæſt.* 108. *num.* 47. *& Vtinius in ſua dec.* 287. *num.* 2. *& Marta ibi ſupra d. cap.* 7.

52 Contrarium tamen de conſuetudine ſeruari teſtatur *Clar. in* §. *fin. quæſt.* 82. dicens, ſemper vidiſſe ab hominibus arma deferri in Palatijs Imperatorum, & Regum, & idem etiam teſtatur ſeruari in Palatiis Summi Pontificis *Farinac. ibi ſupra num.* 49. in quibus egomet pluries ab enſibus nobilium in cubitibus, & cruribus remanſi percuſſus, quòd herclè ſemper ægrè tuli.

53 Extende decimò, eò magis procedere in deferente arma venenata, quia cū magis dicatur, quis delinquere veneno quam ferro; Idcircò acrius quoque erit puniendus, *vt dicunt Petrus à Plach. in Epitome delictor. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 21. *Barb. in tract. de Cardin. legato quæſt.* 5. *num.* 26. *verſ. Pone ſtatutum, & n.* 27 *Menoch. de arbitr. lib.* 2. *caſu* 394. *nu.* 47. *Bonacoſſ in ſuis quæſt. crimin. in verbo De Armis, & Decian. in ſuo tract. crimin. lib. octauo, ca.* 3. *num.* 29. *Claud. ad Bertazzol in ſuo conſ.* 52. *in lit. B.*

54 Extende vndecimò, procedere in deferente baculum aptum, & accommodatum ad nocendum, at ſecus in paruo baculo, & ad id dignoſcendum arbitrio Iudicis remittitur, veluti idem quoque procederet in deferente pilam plūbeam, *vt dicunt DD. alleg. à Farin. ibidem num.* 89. *&* 90.

55 Extende præterea, quòd Iudex poteſt deferentem arma in fragranti deprehenſum, ſeu alio modo confeſſum, vel conuictum, abſque alio proceſſu punire, *vt ait Baiard. ad Clarum in q.* 82 *num.* 65. *Paris de Put. de ſindic. in verbo eius, cap.* 2. *num.* 4. *fol.* 245. *Carrer. & alij alleg. à Farinac. in d. quæſt.* 108. *num.* 64.

Sed quando deprehenſio in actu propinquo in delictis, faciat indicium, vel probationem inducat, vide *Franc. Marc. dec.* 899. *nu.* 13. *par.* 1.

56 Contrarium licèt dicar *Afflict. in dicta Conſtitutione Intentionis num.* 28. *de illis port. arm.* vbi firmat officialem non poſſe punire arma deferentem, & ab eo pœnam exigere, ſi prius ſuper eorum delatione non fuerit teſtes, & officiales examinati, vel niſi confeſſionem delatoris in ſcriptis habuerit. Idem ait *Bertazzol. in ſuo conſilio* 219. *num. ſecundo*. & ibi ait non eſſe denegandas reo defenſiones, dum negat eum in fragranti fuiſſe deprehenſum. Quinimmò requiritur declaratoria Iudicis, ſuper eo, quòd quis, ob delationem armorum inciderit in pœnam bannimentorum, ſiue ſtatutorum, vel aliarum Conſtitutionum,

iuxta morem Regionis, & ab ea appellatio detur, *vt ait Afflict. in præcitato loco*.

57 Licèt *Decianus in dicto ſuo tractatu criminali lib. 8. cap. 4. num. 21. & Baiard. ad Clarum in d. quæſt. 82. n. 54.* dicant, quòd melius ſit ſoluere, quàm ſententiam appellationis fauorabilem in carceribus expectare, aliàs eſſet velle ſitim cum ſale, & perna extinguere.

58 Sed quòd Birruariorum depoſitiones conuincant arma deferẽtem, eumquè in fragranti fuiſſe deprehenſum, probent, ex ea ratione, quia armorum delatio ſit leue delictum, & in leuibus officiali, ſiue denunciatori credendũ ſit, *ait Paris de Puteo, Marſil. Grammat. Decian. Burſatt. allegati à Farin. in d. q. 108. n. 150. & 151.*

59 Contrarium licèt teneant *Bertazzol. in conſil. 219. num. 2. verſic. Sed quæſtio eſt, vbi alios allegat, & Baiard. ad Clarum in d. quæſt. 82. num. 6. idem Bertazzol. in conſil. 173. nu. 7.*

Quod tamen intellige verum, quando pars pœnæ eſſet executoribus applicanda, ſiue pœna eſſet grauis, alias ſecus, vt exemplificant *Angel. in l. ea quidem, num. 1. C. de accuſat. Bart. in l. Diuus, num. 8. ff. de custod. reorum, Natta conſil. 550. num. 8. & Salicet. in d. l. ea quidem num. 19 in quæſt. 10. & num. 21. & 22.*

60 Secus autem, quando eſſemus in loco, vbi extaret ſtatutum, quòd officialibus eſset credendum, *vt dicunt Bonacoſſ. & Albericus allegati à Farinaccio ibidem num. 153. & facit deciſio Riccij Curiæ Archiepiſcop. Neapolit. 50. vbi ſæpius fuit deciſum* ſtandum eſse depoſitioni Curſorum eiuſdem Curiȩ, illiſque plenam fidem eſse adhibendã, & præſertim, cum illi ſint Clerici, quia tunc in eis vilitas ceſsando, ideo mirum non erit, ſi illis ſit credendum, & ad faciendam plenam probationem admittantur, etiam in cauſis grauibus Sanctæ Fidei, veluti, ſi aſsererent inueniſse libros hæreticorum, aut nigromanticorum penes talem perſonã, *vt ait idem Riccius in deciſione 47. eiuſdem Curiæ Archiepiſcopalis, & in collectan. 646. & facit deciſio Fabr. 38. C. de teſtib.*

Extende eodem modo procedere in Cuſtodibus agrorum, quibus eſt ſtandum, dum deponunt de vi ſibi illata à damnificante, ſiue de pignoris ablatione, ob damnum datum facta; licèt id procedat in vim *Conſtitutionis Marchiæ libro quarto, cap. 49.* vbi expreſsè cauetur, quòd talibus Nuntijs ſit ſtandum, de impedimenſis ſibi factis deponentibus. At ſecus de iure communi, cuius diſpoſitione illis non eſt ſtandum, cum ſolo iuramento, niſi quoad damna data, non autem circa ea, quæ criminaliter aguntur, & id à maioritate rationis arguendum venit, quia veluti non ſtatur dicto birruariorum publicum officium habentium, ergo multò minus erit credendum cuſtodibus à perſonis priuatis conſtitutis, non obſtante ſtatuto, per quod videantur approbati, vt ſcilicet illis ſit credendum cum iuramento, nam id intelligendum venit quoad damna tantum, & non quoad criminalia, ſed eſt benè verum, quòd cum huiuſmodi delicta ſint difficilis probationis, idcircò dictũ talis cuſtodis iunctum cum alio teſte, ſiue adminiculo vehementi poſset ſemiplenam probationẽ facere, & ſic inditium ad torturam operari, *iuxta dec. Pedemont. 79. num. 10. & deciſion. Neapolitan. 157. num. 5. & veluti in terminis Statuti Agriculturæ Vrbis pulchrè ait Benignius cap. 50. ſub litera B. & veluti dixi in concluſione 169. num. 28. & facit deciſio Rotæ Lucenſ. diuerſor. 21. & Thomingius deciſ. Rotæ Lipſien. 39.*

61 Et tenendo illam primam opinionem, extende eam procedere, quando executores eſsent plures, vel vnus ſolus eſset, ſed captum cum armis Iudici exhibuiſset, quia tunc ei ſoli eſset credendum, licèt pœna pro delatione armorum eſset corporalis, vt dicunt *Paris de Puteo in dicto verbo Nuntius capitulo ſecundo, numero ſecundo de Sindicatu, & Decianus in dicto capitulo 4. numero 6. libro octauo & Menochius de arbitr. caſ. 112. nu. 1. lib. 2.*

Con-

62 Contrariam opinionem tenet *Franchus in ſua decıſ. 379. par.* 2. & præſertim quando, ob armorum delationem de pœna capitali ageretur, quòd tunc Birruariorum depoſitio faceret indiciũ ad torturam tantum, *Burſat. conſ. 331. num. 44. & Farinac. in ſua praxi tit. de indit. & tortura, quæſt. 52. num. 167. cum ſeqq. & in ſuo tractat. de teſtib. q. 56. n. 378. & ſeqq. & nu. 382. & in quæſt. 63. n. 228.*

Item, quòd birruarijs, ſiue alguzeriis de aſportatione armorũ deponentibus non conuincant, ſed quod faciant indicium ad inquirendum tantum, *ait Franch. d. dec. 379. & Riccius in ſua collect. dec. 646. in fine, & in 4. par. collect. 1169. verſ. Limita quinto.*

63 Subextende prædicta, pari modo procedere, quando arma reperiantur in terram proiecta penes plures, quia tunc, ſi ex illis vnus adſit, qui ſit ſolitus arma deferre, tunc contra eum erit indicium ad torturam, vel ſi eſſet peſſimæ conditionis, & famæ, & per Vrbem ſolitus de nocte vagari, aliàs extra illos caſus, ob incertitudinem nullus tenetur, quia in dubio melius eſt nocentem abſoluere, quàm innocentem condemnare, *l. abſentem de pœnis, & DD. alleg. à Farinac. in d. q. 108. num. 160. & ſeqq.*

64 Declara tamen, quòd quando eſt vnus ſolus penes quem arma in terram proiecta reperiantur, tunc iuxta bannimenta generalia totins Status Eccleſiaſtici publicata de anno 1599. capit. 33. ſi arma ab eo non diſtent plus quàm ſex paſſibus, tunc erit præſumptio, quòd ab eo in terram fuerint proiecta, *vt dicunt Doctores allegati à Farinaccio ibi ſupra num. 63.* & ſic, quòd eodem modo debeat puniri ille, qui proiecit arma, ne reperiantur à familia ac ſi cum armis fuiſſet repertus, *tradit Corn. conſ. 20. in princ. lib. tertio.*

65 Subdeclara præterea, quòd ſi ſtatutum mandat, quòd inuentus cum armis puniatur, ille debet capi, quia inuenire importat actu apprehendere aliquem, *vt ait Roland. in conſil. 75. num. 22. cum ſequentib. libro ſecundo*, ibi exemplificando de ſtatuto loquente de inuento cum armis, & de muliere inuenta cum perlis, & gioiellis, *& Bartol. in l. Barſatoram, C. de fideiuſſ. & mandat. Anton. Gamma deciſ. 172. Senatus Luſitaniæ, & Marta in verbo Arma tom. 2. cap. 9. & Peguerra deciſione 55. & dictus Marta ibi ſupra cap. 2. & in ſua deciſ. 80. Colleg. Piſani.*

66 Contrarium tamen tenent multi allegati *à Farinac. ibi ſupra d. q. 108. nu. 132. & ſeqq.*

67 Sed mihi magis placet prima opinio, quia iura magis ſubueniunt velocius currentibus, quàm lento, & tardo pede ambulantibus, vt ſæpè in Birruarijs contingit, qui nonniſi Canibus Corſicæ Iuuenes noſtræ Regionis iungere poſſnnt, ideò ſibi eſt imputãdum, ſi eorum inertia capturam amittant.

68 Et illam primam opinionẽ ampliat *Riccius in ſua collect. 563. par. 3. ex deciſ. Peguerræ* 55. declarando tamen eam non procedere, ſi ſtatutum prohibet, non ſolum vſum armorum, & eorum delationem, verum etiam eorum retentionem in domo, quia tunc tàm depræhenſus in crimine, quàm conuictus eſſet puniendus, *vt ait Peguerra deciſ. 55. & Marta ibi ſupra cap. ſecundo, & in ſua deciſ. 80. Collegij Piſani, idem Riccius in præcitat. collectan. 563. par. 3.*

69 Modo reaſſumendo principalem conclusionem, limita eam primò non procedere in deferente arma, pro ſui corporis defenſione, & non ad malum finem, licèt ſit benè verum, quòd (vt in principio concluſionis diximus) armorum delatio arguit malum animum, idcirco ille qui air ea ad bonum finem detuliſſe, illud probare tenetur, *Farinaccius in præcitato loco n. 68. & ſeqq.*

70 Extende id quoque in Clerico procedere, quando non ad defenſionem ſuam arma in Ciuitate defert, ſed ſolùm ſi per loca periculoſa ea deferendo tranſſibit, *idem Farinac. ibi ſupra num. 22. & num. 70.*

71 Limita ſecundò, in deferente ſolũ arma defenſiua, prout erit Lorica, Galea, & ſimilia, quia tunc ille pœna ſtatuti non erit puniendus, cum appellatione

armorum non veniant propriè loquendo ea defenſibilia, ſed ſolum ea apta nocère; *vt dicunt Doctores allegati à Farinac. ibid. num.* 73.

72 Contrarium licèt teneant infiniti alij allegati ab ipſomet *Farinaccio ibidem num.* 74. dicendo, quòd *text. in l. armorum, & ibi inter cæteros Alberic. ff. de verbor. ſignificat* loquitur de ſcutis, & galeis, concludendo, quòd armorum appellatione veniant illa defenſibilia, licèt ſecus eſſet ſub appellatione telorum; Vnde hinc merito fit, q̀ illo caſu ſtatutum prohibens delationẽ armorum comprehendat etiam deferentem defenſibilia ex prædictis.

73 Sed primam opinionem tenendo, extende eam, quoque procedere in eo, qui defert arma offenſibilia, & defenſibilia ſimul, quia tunc talis pœna ſtatuti, ſiue bannimentorum non punitur, quod tamen intellige verum, quando illa arma ex conſuetudine loci ad propriam defenſionem ſolent deferri, at ſecus ſi ad alium finem, *vt ait Bart. & cæteri allegati à Farinacc. ibi ſupra num.* 76.

74 Et ratio eſt, quia conſuetudo deferẽdi arma, excuſat à pœna, ſi tamen conſuetudo ſit generalis, quoad omnes, & non ſit de deferendo archibuſetta, *idẽ Farin. ibi ſup. n.* 147. *&* 148.

75 Limita tertiò, in militibus tempore expeditionis belli, ſiue etiam poſt illud incontinenti finitum, ſecus autem erit, ſi extra illum caſum ea deferrent, *vt ait idem Farin. ibid. n.* 26. 27. *&* 28.

76 Limita quartò, in itinerante; immò, etiam ſi per aliquam Ciuitatem aliquo temporis interuallo ſe in ea firmaret, nec propterea valet eo caſu ſtatutum delationem armorum prohibens contra itinerantem, & per periculoſa loca pertranſeuntem, *vt dicunt Doctores citati à dicto Farinaccio in præcitata quæſtione* 108. *num.* 105. *cum ſeqq.*

Extende idem in Clerico procedere, qui in itinere poteſt arma portare pro ſui defenſione, *vt ait Marſil. in conſ. crim.* 103. *n.* 32. *vol.* 2.

77 Limita quintò, in nauigante per mare, *idem Farin. ibi ſup. n.* 109. *&* 112.

Limita ſextò, quando quis ad ſuam poſſeſſionem, ſiue ſuum podere tranſiret, *idem Farinac. ibidem num.* 111.

78 Limita ſeptimò, in eo, qui arma retineret, & ea deferret venationis cauſa, quicquid ſit, quoad pœnam ſtatutariam, vt multi volunt allegati *à Farin. ibi ſup. num.* 115.

79 Limita octauò, in eo, qui arma deferret, pro occidendis bannitis, quia tunc, etiam ſi talis archibuſetta ad hũc effectum deferret, puniendus non veniret, quia eſſet vitium cum ratione factum, & per conſequens ei indulgendũ veniret, *vt dicunt Bertaz. conſ.* 74. *num.* 1. *& conſil.* 146. *num.* 30. *& conſ.* 223. *num.* 7. *& Burſat. conſ.* 141. *n.* 6. *Cabal. in ſua reſol.* 43. *& Marta d. to.* 2. *in verbo Arma cap.* 4.

80 Contrarium licèt dicat *Farinac. in d. quæſt.* 108. *nu.* 118. attentis Conſtitutionibus Pij Quarti, & Quinti, quæ prohibent delationem iſtorum armorum, etiam ſub quouis prætextu executionis iuſtitiæ, & ita quoque iubent bannimenta Vrbis *cap.* 140. *& Farinaccius* latè ait in hac materia *in ſua q.* 103. *n.* 75. *cum ſeqq.*

81 Licèt ibidem ſubiungat, quòd ſi iſti tales archibuſetta deferendo bannitos occiderent, Princeps dubio procul, ob bonum euentum eis illorum delationem indulgeret.

82 Sed declara tamen prædictam fallentiam non procedere, quando arma, & præſertim prohibita ad alium finem, ſed ſimulatè deferrent, quia tunc puniri poſſent, & illud optimè ex coniecturis argui poſſet, & in dubio non præſumitur, quòd vnus arma deferat, ad hunc effectum occidendi bannitos, niſi per eum probaretur, *vt dicunt Bertazol. & Burſat. in præcitato loco.*

83 Limita nonò, in eo, qui arma deferret ſine dolo, qui pœna corporali tunc puniri non poſſet, & quælibet cauſa, etiam iniuſta eum excuſaret à pœna, *vt ait Farinac ibi ſup. num.* 144.

84 Sed mihi non placet ratio iſtius fallentię, ob illud, quod in principio iſtius concluſionis fuit præmiſſum, quòd ſcilicet malus animus ex armorum delatione arguatur, vltra quod nemo reperiretur, qui non diceret arma ad malum finem non deferre, & ſic ſequeretur,

retur, quòd illorum delatio, quodammodo impunibilis euadcret, & propterea ego crederem, quòd tunc ille de non eius malo animo, aliquo modo docere teneretur; at ſecus, quando eſſemus in vno, qui eſſet bonæ qualitatis, & famæ, & quod vagari cum armis ſolitus non eſſet, ad tradita per eundem *Farinac. in præcit. loc. nu. 68. cum ſeqq.*

85 Limita decimò, quando quis arma deferret, ſed ligata, quod tamen intellige verum, ſi extra Ciuitatem illa ligata deferret, aut per Ciuitatẽ, ſed in itinere tranſeundo, at ſecus, quando continuò ea per Ciuitatem deambulando deferret, & præſertim, quando adeò non eſſent ligata, vt omnino non redderentur, vel ſaltem, cum difficultate apta ad nocendum, veluti, quia non ita facile euaginari poſſent, *vt ait idem Farinaccius ibi ſupra num.* 84. *&* 85.

86 Vndè ex hoc infertur, quòd deferẽs, ſiue retinens Archibuſettum inutile, & ad nocendum prorſus ineptum, veluti, quia illud exonerari non poſſet, cum eſſet ſine Rota, vtrique pœna Conſtitutionum afficiendus non venit, *vt ait Bolognet conſ.* 25. *num.* 15. *cum ſeqq. Bertazzol. dicto conſil.* 74. *nu.* 12. *& ſeqq. & ibi in addit. lib.* 1. *& ibi de obſeruantia teſtatur, Baiard. tamen ad Clarum in quæſt.* 83. *nu.* 79. ait ſe valdè dubitare, quod id in practica obtinendum foret.

87 Licèt etiam ſecundum me, ego nunquam permitterem, quòd illius deferentis temeritas, prorſus impunita remaneret, quia vltra ſcandalum, quod quis alijs afferre poteſt, illud tali modo deferendo, nec non ſuſpicionem, ac terrorem, quem ſuis inimicis incurere poſſet, ipſi credendo forſan, quòd illius Archibuſetti delatio fieret ad vliſcendam iniuriam, ſiue ad excitandã contra eos vindictam. Deinde poſſet de facili quoque talis ſuſpicio in eiſdẽ præuentionem operari, nempè deueniendo ad arma, contra illud, licèt inutile Archibuſettum, deferentem, quod eſſet valdè inconueniens. Immò & quod magis eſt illud ſic inutile quo deramo [illegible] ferret, magis nocibile, quã alterum, quod eſſet verè aptum, & benè accommodatum ad nocendum; & ratio eſt, quia illud inutile poſſet duobus timorem incutere, nempè illud deferenti, & inſimul inimico idem videnti; nam deferens timere debet, quia ſcit non eſſe oneratum, & ſic non poſſe ſibi illud in factione prodeſſe, nec minus inimico obeſſe. Inimicus autem, illud videndo, timet credens eſſe oneratum, & ſic ad ſibi ipſi mortem inferendam aptum. Et nimirum, quia ſępe videmus, ꝙ opinio in malis nocere, ac veritati præualere ſolet, vt exemplificari poteſt in Gonnella, quando per iocum fuit Ferrariæ ad locum ſolitum patibuli ductus, de ordine illius Sereniſſimi Ducis, ob cõtrauentionem bannimenti, quod illi ab ea ciuitate, & eius territorio fuerat iniunctum; Verum, quia verè credidit infelix Gonnella ipſi caput fore plectendum, accidit, quòd licèt ſola aqua carnifex illius caput aſpergiſſet, tamẽ illicò ea ſolius aquæ percuſſione obijt, credens illam eſſe ſecurim. Cauſa enim illius banni ea fuit, quia cum ille Sereniſſimus Dux feciſſet per iocum abſcindi caudam equi Gonnellæ, in illius Ducis ſtabulo commorantis, & vicèuerſa, cum Gonnella de hoc valde iratus abſcidiſſet nares, & labia pluribus equis ſtabuli Sereniſſimi Ducis, iactando ſe poſtea, quòd dicti equi irridebant ſuum cauda carentem. Hinc eſt, quòd idem Sereniſſimus illum à Ciuitate, & Territorio Ferrariæ exulari mandauit. Contrauentio autem bannimenti Gonnellæ ea fuit; quia ingreſſus Ferrariam, in quodã curru, qui erat plenus Terreno Sereniſſimi Ducis Mantuæ, ob id ſe poſſe tueri iactabat illius bannimento non contra ueniſſe, per quod exul fuerat factus à Territorio Ferrarię, allegando, quòd erat ſuper ſolo Mantuæ. Vndè, ſi ille infelix per iocum intus Ferrariam redijt, ibi tamen non per iocum (vt fuerat ordinatum) ſed verè, & cum effectu obijt, & ſic vltimum diem ſuis nugis clauſit.

88 Sed redeundo ad materiam prædicti Archibuſetti Notandum eſt, quod quamuis illud non ſit aptum nemini do-

nocere, cum non eſſet oneratum; poſſet tamen illud deferens aliquem in capite cum eo percutere, & facilè eidē mortem inferre; Vnde vtroque modo videtur mala illa delatio, & propterea Iudicis arbitrio, ſed leuiter venit puniẽnda, attenta qualitate perſonæ, & ita ego facere quoque ſi eſſem Iudex.

89 Limita Vndecimò principalem concluſionem in illis, qui eſſent in ſocietate officialium, pro ſeruitio Iuſtitiæ, etiā ſi poſtea ab officialibus diſcedant, *vt ait Farinac. ibi ſupra d.q.*108.*num.* 117. *in fine.*

90 Extende id primò, multo magis procedere in officialibus, & eorum familia, necnon in famulis, & familia Epiſcopi, & præſertim in illis famulis officialibus, & familiaribus Inquiſitorum Sancti Officij, quod tamen ſecus eſſet, quando Officiales erunt in ſindicatu, quia tunc, nec ipſi, nec illorum familia arma deferre poterunt, *vt dicunt Doctores allegati à Farinaccio in præcit. loco num.* 104.

91 Contrarium tamen venit dicendū, dum durat tempus ſindicatus Officialium, quia tunc illi poſſunt abſque Principis licentia arma deferre, quia cum adhuc reliquiæ dignitatum durare dicantur; idcirco idem honos illis debetur, *ait Rubin. deciſ.* 36. *& eſt doctrina Baldi in l. obſeruare, §. proficiſci, ff. de offic. Proconſ.*

Et propterea videmus, etiam quòd delinquens in perſonam Officialis, etiā poſt finitum officium, ex cauſa illa reliquiarum præteritæ Dignitatis punitur, nec gaudet beneficio indulti, de quo ait *Franch. in deciſ.* 505. *n.*8.

Immò extende id, quoque procedere in Duce, & alio ſimili titulato, qui priuilegijs gaudent, etiam poſt refutationem factam de ſtatu, cum titulo, & ſic nomen eiuſdem tituli retinent, & ratio eſt, quia huiuſmodi dignitas ſemel collata in vnum, ſemper illius oſſibus remanet affixa, ita vt ab illius perſona amplius euelli non poſſit, & ideo eadem reuerentia ſemper ei eſt debita, in memoria priſtinæ Dignitatis, quæ licet deficiat, tamen decus, & honor illi non deficit, *vt ait Gratian. lib.* 5. *diſcept. cap.* 834. *num.* 28. *& ſeqq.*

Licèt id mihi videatur ab Aula receſſum, veluti dixi ſupra in *concl.* 41.

92 Extende ſecundò, quoque procedere in Cutialibus, & familiaribus Regis, ac Primogeniti in eius Curia, vitā degentibus, *Farinaccius ibidem numero* 98.

93 Extende tertiò, idem procedere in Doctoribus de Iure, licèt de conſuetudine ſeruetur contrarium, *vt teſtatur idem Farinaccius ibi ſupra numero* 95.

94 Extende quartò, procedere in Epiſcopo, qui poteſt tenere familiam armatam, quando iuriſdictionem temporalem habet, *Riccius in ſua deciſ.* 27 *Curiæ Archiepiſcop. Neap.* & præſertim ad ſuam defenſionem, *vt ait idem Riccius in ſua collectan. deciſ.* 1130. *parte quarta, & Abb. in cap. ſignificaſti, de offic. deleg.*

95 Limita duodecimò in eo, qui defert arma videntibus, & tolerantibus Superioribus, quia tunc ex eorum delatione puniri non debet, *vt ait Burſatt. conſil.* 77. *num. nono, & ſeq. & conſil.* 141. *num.*4. *& conſilio* 331. *num.* 52. *& ſeqq.*

Extende eodem modo procedere in Bannito tollerato publicè, & palam à Superiore, qui propterea impune occidi non poteſt, *idem Farinacc. in* 2. *par. prax. crimin. quæſt.*103. *num.*289 *& ſeqq. & conſil.* 15. *num.* 52. *lib.* 1.

Declara, tollerantiā eſſe probandam per eum, qui illam allegat, quia in dubio ea non præſumitur, *vt ait Tobias Nonius in conſil.* 112. *num* 17. *allegat. à Farinac. ibi ſupra num.*292. *& ita fuit deciſum à Rota per Gregorium deciſ.* 371. *num.* 3.

96 Contrarium tamen illi limitationi, tenent multi, quos allegat *Farinacc. ibi ſupra num.* 125. *& ſequen.* dicentes, quòd licèt licentia deferendi arma clauſis oculis, tacitè à Superiori concedi poſſit, tamen vſus eſt in contrarium in ſtatu Eccleſiaſtico, vbi licentia debet eſſe in ſcriptis, nec tollerantia, & ſcientia licentiam inducit, nec minus deferentes arma excuſat, & propterea animaduertit *Farinacc. ibi ſup.* vt homines caueant ab huiuſmodi armorum delatione, *idemque ait Luc. de Penna*

Penna, & Andr. de Iſern. & Menoch. à dicto Farinaccio allegati in præcitato loco.

97 Vltra, quòd iſti Iudices hodie dicunt, quòd illa licentia, clauſis oculis conceſſa, tollitur ſtatim, ac ſunt aperti oculi; & propterea de eis non eſt fidendum, & ego valdè laboraui pro defenſione vnius de Regno, qui fideiuſſerat pro vno famulo meo, de habendo Vrbem pro tuto carcere, & de ea non diſcedendo, ſine licentia in ſcriptis, & id euenit, quia Iudex negabat illi licentiam clauſis oculis dediſſe; verum, quia fuit probata ſcientia, & tollerantia Iudicis, in videndo eum per Vrbem deambulare, nec non eum in propria domo Iudicis verſari; Idcircò fuit abſolutus fideiuſſor, me ſcribente, iuxta ea, quæ dicam in verbo Patientia.

Contrarium tamen ait *idem Farinaccius in ſuo conſilio* 59. *num.* 11. *& ſeqq. lib. primo* in materia licentiæ oretenus à Iudice datæ illi, qui erat obligatus, & cautionem dedit de non diſcedendo ab Vrbe, ſine licentia in ſcriptis, & id multis rationibus comprobat, & præcipuè ea, ne quis ſub fide publica decipiatur, cum turpiſſimū ſit, fidem quomodocumque datam fallere, quia fides eſt fundamentum Iuſtitiç & ideo, vbi fides non ſeruatur, ibi deficit Iuſtitia cum ſub fide Lex, & Iuſtitia contineatur, & iuxta illud, *Diligite Iuſtitiam vos, qui iudicatis terram*, *§. feſtinabis, authent. de mandat. Princip.*

98 Vltimò erit notandum, quòd ne dū ex iuſta cauſa Princeps, ſeu Præſides Prouinciarum, & Gubernatores Terrarum, Verumetiam Domini Caſtrorum ſuis ſubditis huiuſmodi licentiam concedere poſſunt, *vt dicunt Doctores allegati à Farinaccio in dicta quæſt.* 108. *num.* 121. *cum pluribus ſequentibus*. Et quæ dicatur iuſta cauſa eam cōcedendi, docet *ibid. num.* 30.

99 Animaduertendo tamen, quòd ea non ſuffragatur illis, qui armis abutendo delinquunt, vt animaduertit *idem Farinac. ibi ſupra nu.* 31. *cum alijs ibid. per eum allegatis.*

100 Hic obiter, ſed opportunè erit notādum, pro ornamento iſtius materiæ, quòd Arma Artagliariæ, & vt vocant Monitiones, ſunt de pertinentiis Caſtri, ſeu Ciuitatis; ita quod ſi Caſtrū, vel Ciuitas in feudum concedatur, ita quoque ea conceſſa intelligātur tamquàm ad dictam Ciuitatem, ſiue Caſtrum pertinentia, iuxta tradita per *Andream Gayl. pract. obſeru. in tit. de pace publica, cap.* 6. *num.* 27. *&* 28. *lib.* 1. *& multa dixi in verbo Allodialis res.*

101 Sed declara tamen, quòd bona, quæ non ſunt iuriſdictionalia, & quæ iuriſdictionibus non cohærent, non veniunt appellatione Caſtrorum, Ciuitatum, Oppidorum, Terrarum, & Fortalitiorum, *vt fuit dictum à Rota in Prænestina Tranſactionis* 23. *Ianuarij* 1576 *coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſio* 281. *numero octauo.*

Rurſus declara, quòd ſit intelligendum de illis armis, quæ eo animo in Caſtrum illata, & inuecta fuerint, vt ibi perpetuo cauſa cuſtodiæ permaneant, *iuxta Doctrinam Iaſ. in l. beneficium, num.* 2. *ff. de conſtit. Princip. allegat. à Gayll. in præcitato loco.*

Extende, quòd ſi vendatur Caſtrū, vna cum iuriſdictione, tunc nè dum venit merum, & mixtum Imperium, verumetiam Nemora, Paſcua, & Molendina, necnon cętera quæ ſunt intra fines Caſtri, atque illi annexa, *vt ait Afflict. dec.* 122. *& ibi Vrſill.*

ARGVMENTVM.

ARMA, SIVE INSIGNIA vnius, quando poſſint ſumi ab alio. Item quando in vno loco affigi poſſint, & quādo ſecus.

CONCLV-

CONCLVSIO CXLIV.

1 ARMA, ſiue inſignia vnius familię nota, quòd alter propria auctoritate ſumere non poteſt, & hinc propterea infertur, quòd officiales deputati, veluti ſunt Magiſtri Viarum in Vrbe, ad ampliandas, ſiue dirigendas vias Ciuitatis, non poſſunt propria inſignia, ſiue arma ibidem in eorum memoriam ponere, vt pulchrè ait *Franch. in ſua deciſione* 443. & ibi ſubiungit ea eſſe remouenda, ſi fuerint appoſita, & affixa, *idemque ait Ricciu in ſua collectan.* 1608.*p.* 5.

2 Declara tamen illud eſſe verum, quando huiuſmodi viarum ampliatio eſſet publicis impenſis facta, quia tunc illi inſignia propria ibi apponere non poſſunt; ſecus autem, ſi particulari impenſa fieret illa ampliatio, quia tunc benè poſſent inſignia impendentis ibidē poni, *vt ait Maynard. in ſua deciſione 60. lib. ſecundo allegat. à Riccio in ſua collect.* 1062. *propè principium par. quarta*.

3 Declara ſecundò, non procedere, quando vnus ſumeret Arma, & Inſignia alterius, ſine præiudicio alicuius, quia tunc illis benè vti poſſet, ex regula, ꝙ tibi non nocet, & alteri prodeſt, facile venit concedendum; Immò periniquum eſt denegari, *ad tradita per Franciſcum Marcum in ſua dec.* 882.*n.* 4.*par. prima*.

4 Et ratio principalis Concluſionis ea eſt, quia res eorum præſumuntur, quorum inſignia ibi ſunt affixa; nam certum eſt, quòd Signum, ſiue Marca, & Stigma dominium rei ſignatæ demonſtrat, *vt dixi ſupra in verbo Animalia*, vbi recurras, & veluti ait *Anna allegatione, ſiue deciſione* 110. *& Oſaſch. in ſua deciſione* 40. *& Caualcan. deciſ. ſeptima num.* 4. *par. ſecunda. & Rot. penes Buratt. dec.* 132. *num.* 1. *& Affl. dec.* 23. *n.* 4.

5 Vnde ex hoc infertur, quòd probata identitate inſignium, ibi quoque identitas Familiæ præſumatur, *vt refert ita fuiſſe deciſum idem Anna in ſuo ſingul.* 130. *& Grat. lib.* 4. *diſcept. cap.* 645. *num.* 16.

6 Declara tamen illud, quod fuit dictum de Signo, quod dominium rei ſignatæ demonſtret, non procedere in dolio vini, olei, & ſimilium ſignato; quia licèt in mobilibus per appoſitionem ſigni cenſeatur tradita poſſeſſio, & ſic non poſſit præſumi, quòd res ſit alterius, quàm illius, cuius eſt Mercum, ſiue Signum; Nihilominus id non procedit in dolio empto vini, in quo per ſolum ſignum non transfertur dominium, cum alia pręſumptio capi poſſit, quàm animus tradentis, quia poteſt eſſe, quòd aliud immittatur in dolio, & ſic igitur quemadmodum id, quod dicitur de demonſtratione dominij, per ſignum non procedit, niſi quando iam eſset perfecta emptio, & ſic vera rei traditione ſecuta, ita quoq. erit dicēdum de dolio vini, quod à menſuratione perfectionem recipere debet; Vnde ſequitur, quòd ſi ante eam vini deterioratio ſequatur, id in damnū venditoris diligentiam non adhibentis reſultare debet, *Boerius deciſione* 107. *num.* 10. *Maſcard. de probationibus concluſ.* 160. *num. quarto, & alij allegati à Gratiano lib. tertio diſceptation. cap.* 549. *num.* 14. *vbi ait*, id eò magis procedere, quando illud fuerit vēdirum ad menſuram, *Surd. conſil.* 38. *num.* 11. *& ſeq. lib.* 1. *& Afflict. deciſ.* 280. *num.* 3.

7 Infertur ſecūdò, quòd Baſtardus arma agnationis deferre non poteſt, *vt ait Guidopap. deciſ.* 580. *& Theſaur. in ſua deciſione finali, Franciſcus Marcus deciſione* 114. *num. tertio, parte prima*.

8 Sed id fallit, ſi ex conſuetudine ſeruetur contrarium, vt eſt in Gallia; vbi Baſtardi retinēt nobilitatem generis, & Arma Familiæ gerunt, ſed cum aliqua differentia, Immò, ſi nobiliter viuant omnibus prærogatiuis nobiliū gaudent, & meritò quidem, quia cū iſti in peccato generentur, idcircò eis maior laus tribuenda venit, quando illi ſine peccato viuunt, & eò magis ſi virtutibus decorentur; quia tunc illi non dicuntur turpes perſonæ, & infames,

mes, & præſertim, quia illi non ſunt, qui contrahunt maculam ex incontinentia patris, item naſci in adulterio, non eſt culpa naſcentis, ſed generantis; & propterea videmus, quod multi naturales, & ſpurij fuerunt ad ſummas Dignitates euecti, & præſertim ad Pontificias, veluti teſtatur *Theſaur. in ſua deciſione* 126. *num. primo*. Licèt ſit bene verum, quòd in vim diſpoſitionis iuris cõmunis, ad hoc, ne detur materia delinquendi, & ne aliquòd diſcrimen ſit inter eos, qui verè legitimi naſcuntur, & alios, qui ex inceſtuoſo coitu procreantur, q̃a iſti inſucceſſibiles fiant, neq. per conſequens, cum de agnatione patris, ſiue de illius domo non dicantur illius inſigne deferre poſſunt, ſed ſi forte iſti Baſtardi deferant arma domus, in illis debent habere sbarram transfuerſam à ſiniſtra parte incipientem, & ad dexteram deſcendentem, *vt eſt deciſ. Andreæ penes Theſaur filium* 45. *par.* 2. *& veluti de prædictis omnibus teſtatur Guidopap. in d dec.* 580. *per totam*.

9 Infertur tertiò, quòd non liceat alicui mercatori ſignum alterius ſibi aſſumere, *vt ait deciſ. Rotæ Genuen.* 210. *Neguſan. de pignorib. in* 2. *par.* 3. *memb. in* 5. *par. principali num.* 14. *Gratian. cap.* 9. *nu.* 10. *lib. primo, & Maſcar. concluſ.* 60.

10 Et ratio eſt, quia in Gabella, Ballæ eſſe præſumuntur illius mercatoris, cuius ſigno, ſiue marca ſunt ſignatæ, *vt ait Boer. in ſua deciſione* 105. *& dicta Rota Genuen. deciſione* 201. *Caualc. deciſ.* 7. *par.* 2. *& Rota Auenionen. deciſ.* 30. *diuerſ.*

11 Extende idem contingere in animali, ſe. uo, libro, homine mortuo, qui ex cicatrice recognoſcitur, & ſic de ſimilibus, *vt ait Tuſc. in verbo Arma concluſ.* 516. *per totam*.

12 Infertur quartò, quòd ſi quis ſigillat litteras ſigillis alterius, committit falſum, *vt ait Franciſcus Marcus deciſione* 992. *& deciſione* 994. *num. primo par. prima*.

13 Fallit tamen primò, vt ſuperius diximus, quando non fieret in alterius fraudem, & præiudicium, *vt fuit deciſum à Senat. Tholoſ in ſua deciſione* 81. *diuerſ.*

14 Fallit ſecundò, quando quis eſſet grauatus deferre cognomen, & inſigne alicuius, quod de iure fieri poteſt, abſque alterius iniuria, *vt ait Guidopap. deciſ.* 251. & tunc grauatus, quæ debeat facere pro huiuſmodi conditione adimplenda, videndus eſt *Theſaur. in ſua dec.* 257. *per totam*.

15 Extende, quòd ne dum ex teſtamento, quis ad illud onus grauari poteſt, ſed etiam ex contractu, *vt ait idem Theſaur. in dec.* 270. *num.* 1.

16 Subextende, quòd illud nedum expreſsè, ſed etiam tacitè induci poteſt, *vt ait idem Theſaur. dicta deciſ.* 270. *num.* 7.

17 Fallit tertiò, quando eſſemus in domino alicuius terræ, qui poteſt ſua arma facere ſculpere in ea parte, quæ illius territorium intuetur, & hoc eſt permiſſum ex diſpoſitione iuris communis, *vt ait Franciſc. Marc deciſ.* 170. *num.* 5. *par. prima*. Altera verò pars in planitie remanere debet, *vt ait idẽ Franciſc. Marc. ibi ſupra num. quarto*, vbi ſubdit, quòd ſi contingat etiam ibi ſculpere inſigne Vaſſalli, tunc illud debet in baſſiori, & humiliori loco apponi.

Secus verò quando eſſemus in Barone, cui in aliqua Ciuitate, ſiue Caſtro, fuiſſet conceſſa in criminalibus tantũ iuriſdictio, & exiſtente altero Barone, cui à Rege ea fuiſſet conceſſa in ciuilibus, quia iſto caſu Baro in criminalibus deſtinatus, non poſſet facere ſculpere eius inſigne in Menijs Ciuitatis. Et ratio eſt, quia arma, & inſignia apponuntur ſolum ab eo, qui in ciuilibus iuriſdictionem habet, non autem ab habente iuriſdictionem in criminali tantum, *vt ait Capic. deciſ.* 27. *& Anna in ſua dec.* 72. *& Ricc. in dict. collect.* 1608. *in fine*.

18 Sed reaſſumendo illam ſecundam fallentiam, extende illam in tantum valere, quòd ſi ille grauatus non aſſumat arma, & cognomen grauantis ante aditam hæreditatem, tunc à iure illius ſucceſſionis cecidiſſe diceretur, *vt dicunt Doctores allegati à Theſ. in dicta*

dicta deciſ. 270. *num.* 3. *& Molin. de primogenit. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 10. *& ſeqq. vbi huiuſmodi materiam latè examinat.*

19 Actus verò iſtius aſſumptionis cognominis, & armorum hoc modo fieri debet, nempè inſtitutus, & hoc modo grauatus adueniente die iſtius conditionis adimplendæ, debet coram Iudice proteſtari ſe eſſe paratum nomen, cognomen, & arma aſſumere, & mentem teſtatoris in totum adimplere, prout ex tunc aſſumit per viam rogitus notarij, & vocatis omnibus iis intereſſe habentibus, & præſertim illis de illa familia, *vt ait Molin. & Theſaur. in præcitat. locis.*

20 Sed ſubextende, quòd neque ſit neceſſaria interpellatio contra grauatum ad conſtituendum eum in mora, quæ poſtea faceret eum à iure primogenituræ cadere, quia ibi non agitur de pœna, ſed de implemento, *vt ait idem Theſaur. ibi ſup. n.* 25.

21 Contrarium licet dicat *Gratian. lib.* 4. *diſcept. c.* 798. *n.* 10.

22 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, quando teſtator illud mandaſſet per viam conditionis, ſecunda verò per viam modi; & propterea in primo caſu interpellatio eſt neceſſaria, in ſecundo autem minimè, *vt dicunt DD. allegati à Gratiano ibi ſupra num.* 10. & quod tempus ſit expectandum pro exequenda mente teſtatoris, debet attendi qualitas perſonarum, & ſubiecta materia, *vt ait idem Gratian. ibid. n.* 11.

23 Extende ſecundò, quòd neque Princeps poteſt huiuſmodi conditionem remittere in deferendo nomen, & arma grauantis, quia intereſt Reipublicæ agnationes familiarũ conſeruari, & ſic inconueniens eſſet, ſi Princeps volũtates teſtatorũ inanes, & eluſorias reddere, *vt ait idem Theſaur. dicta deciſ.* 270. *num.* 6. *& faciunt trad. per Gratianum lib.* 2. *diſceptat. cap.* 288. *num.* 26.

24 Contrarium, quòd ſcilicet, ſi quis grauetur nomen, & cognomen teſtatoris aſſumere poſſit, non ſolum à Principe, ſed etiam à Prætore huiuſmodi remiſſionem impetrare, *ait tex. in l. facta, §. ſi verò nominis, ff. ad Trebellian. allegat. a Theſaur. in d. deciſ.* 270. *ſub num.* 6. *verſ. Nec obſtat,* Quod tamen intellige illum textum procedere, quando huiuſmodi conditio eſſet illi iniuncta, qui in alterius fauorem fuiſſet inſtitutus, veluti ſi quis inſtitueretur ea conditione, vt nomen deferat, & poſtea alteri hæreditatem reſtituat, aliàs ſecus, quia cum id ex contractu, vel ex teſtamento, quæ ſunt de iure gentium contingat, necnon cum Reipublicæ interſit voluntatem teſtatoris, & nomina familiarũ conſeruari, idcircò non debet Princeps huiuſmodi voluntates teſtatorum perturbare, vt fuit iudicatum in Senatu, vt ait *Theſaur. in d. dec.* 270. *n.* 6. *in fine.*

25 Declara tamen, quòd ille grauatus non tenetur arma grauantis aſſumere, & ſua propria derelinquere, niſi id expræſſum fuerit, & ratio eſt, quia iſtud onus delationis armorum, & nomen alterius aſſumendi dicitur grauamen iniæſtimabile, cuius quidem reſpectu videmus, quòd ea dicitur donatio ob cauſam, *vt ait Gratian. lib.* 2. *diſcept. c.* 381. *num.* 24. *& Theſaur. ibi ſupra num.* 9.

26 Vndè ad id notandum erit, quòd in caſu vbi non fuerit diſpoſitum, quod quis ſolum arma, & nomen teſtatoris aſſumeret, tunc ſi euenirent duo maioratus, in quibus iuberetur ſimpliciter nomen, & arma deferri vniuſcuiuſque inſtitutoris, ſucceſſor iſto caſu vocatus poterit in vtroque maioratu ſuccedere nomen, & arma vtriuſque deferendo, *vt ait idem Grat. lib.* 4. *diſc. cap.* 645. *n.* 17.

27 Extende tertiò in tantùm illam conditionem aſſumendi nomen, & arma pollere, vt propterea grauatus maioratum conſequatur, etiamſi de eo nihil fuerit dictum, *vt ait Molin. d. cap.* 14. *num.* 7. *& Theſaur. dicta dec.* 270. *num.* 10.

28 Subextende, quòd immò ex huiuſmodi conditione aſſumendi nomen, & arma familiæ fideicommiſſum inducatur, licèt aliter de eo nõ appareret, ſeruata tamen ea diſtinctione, de qua

per

Digitized by Google

per *Molin. de primogenit. Hiſp. alleg. à Gratian. in d. diſcept. 288. num. 7.* Animaduertendo tamen, quòd ſi talis hæreditatem adierit, antequam adimpleat, hæreditate priuabitur, nec ſufficit ſemel ſe cognomine teſtatoris nominare, & illius arma deferre, quia non dicitur veniſſe, qui non ſtetit; ſecus tamen eſſet, ſi ſtatim aſſumpto nomine, cum armis, hæres moriatur ſine liberis; quia tunc, cum per ipſum non ſtaret, ſufficeret, quòd conditio ſemel, & vnico momento adimpleta fuiſſet, niſi tamen de contraria teſtatoris, & contrahentium voluntate appareret, *vt ait Theſaur. in dicta deciſ. 270. num. 3. & 5. & ſub nu. 7. ait*, quòd tale onus aſſumendi nomen, & arma familiæ, ne dum expreſſis verbis, ſed etiam tacitè induci poteſt, ex doctrina *Molin. à dicto Theſaur. allegat.*

29 Sed quid erit dicendum, quando teſtator iuſſerit portari per ſubſtitutum arma, & inſignia familiæ, & adſint duo filij? tunc erit intelligendum de primogenito, cum regulariter onus iſtud non conueniat niſi vni, & maiori natu, & in hoc iuuat argumentum ab ethymologia nominis, & vocabuli, quod eſt in iure validum, *vt ait Rota deciſ. 26. num. 4. de præben. in nou. & Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 288. num. 30.*

30 Secus verò ſi teſtator inſtituerit aliquem, & mandauerit, vt filium naſciturum nomine teſtatoris appellet, ſed vno partu duos filios mater procrearet, quia tunc inſtitutus tenetur illud nomen teſtatoris vtique apponere, nec per conſequens inſtitutio vitiaretur, ratione incertitudinis per illum textũ *Duo ſunt Titij, ff. de teſtam. tut. & Theſaur. ibid. num. 11.*

31 Contrarium licèt teneat *Guidopap. deciſ. 467.* vbi ait, priorem natu debere nomen, & arma aſſumere, & eum ſolum eſſe hæredem dicens, ita fuiſſe iudicatum per illud Parlamentum Delphinatus.

32 Concordarem ego tamen huiuſmodi opiniones tali pacto, nempè, quòd prima procedat, quando teſtator abſolutè ventre pregnantem contemplanerit, nec in mente pro conſtanti habuerit, quòd vnus tantum ſuccedere deberet. Secunda verò opinio procedat, quando non ventrem contemplaſſet, ſed ſolum primogenitum eo animo, vt eſſet ſolus in primogenitura, & tunc prior natu in tempore eſſet potior in iure primogenituræ; & hæc ſecunda opinio eo magis procedere poſſet, ſi ageretur de aliqua re indiuidua, vtputa de aliquo Comitatu, vel alia re ſimili dignitatem indiuiſibilem continente, vt dicitur de Maioratu in Hiſpania, ſiue quando hæreditas non eſſet tàm opulenta, vt duo hæredes decorem, & dignitatem familiæ teſtatoris conſeruare ſic commodè poſſent, ſicut vnus facere valeret, & id totum ex coniecturis, & qualitate rei relictæ deprehendi poterit, vt in ſimili ait *Theſaur. d. dec. 270. num. 11.*

33 Extende quartò, quòd grauatus, nõ ſolum debet aſſumere arma ſimpliciter teſtatoris, ſed præcisè eo modo, quo pinguntur cum Cimerio, & alijs ſuis annexis, & connexis, quia quid non dicitur actum, quando aliquid remanet agendum; licèt de Cimerio ego credã, quòd numquam erit cunctandum, quia hodie adeò hominum vanagloria creuit, vt propterea illud homines facillimè, ac libenti animo erigere glorientur, & præſertim Romæ, vbi egomet vidi, quòd in Tabella Viſitationis Carcerum Capitolij erat pictum inſigne Capitanei illorum Carcerum cum Cimerio, quod quidem officium à Birruario exercetur; licèt ſit benè verũ, quòd, ob decus Senatoris, ac Collateralium, qui eorum inſignia quoque ibi depicta habebant, egomet illud deleri curaui, quod enim illis Dominis mirificè placuit. Immò *Theſaur. in prætitato loco num. 14.* Superfluè illud Cimerium ſuper armis apponi commendat, quod tamen Romanis placere nõ poteſt, quia cum illi ſint in hoc Mundo gloria ſupremæ Nobilitatis inſigniti in bellis illorum fortitudine acquiſitæ, meritò igitur, ſi Cimerium libenter extollunt in armis, in ſignum eorum innatæ fortitudinis, iuxta illud:

Agere, & fortia pati Romanum eſt.

Extende

34 Extende quintò, quòd etiam in Eccleſijs, & Cappellis, & Sepulturis, erunt pingenda arma, & inſignia teſtatoris, ſi ab eo ita fuerit ordinatum, quemadmodum de iure fieri poteſt, licèt hæres veniret excuſandus, ſi Patroni Eccleſiæ id fieri recuſarent, *idem Theſaur. ibi ſupra, num.* 15. & quòd benefactor poſſit ius acquirere retinendi arma in aliqua Eccleſia, *ait Ancharan. & alij al legati à Gratiano mox citan. in cap.* 110.

35 Sed nota tamen, quòd illa inſignia poſſunt per fratres mutari, & aliena etiam Domino inuito ponere, quod tamen intellige v●um, quando eſſemus in Eccleſia Mendicantium, vel quando ille, qui volebat ponere arma, erat de deſcendentibus ex fœminis fundatoris Cappellæ, *vt ait Capic. in dec. 27. num.* 41.

36 Subextende, quòd ſi arma vnius reperirentur in antiqua Eccleſia, ſi ea ampliaretur, debent arma quoque in Eccleſia ampliata remanere. Et ratio eſt, quia inſignia armorum in Eccleſijs depicta valde oſtendunt dignitatem familiæ, illiusque memoriam perpetuò conſeruant, ita quòd nullo modo ea ſunt delenda, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ. 652. num. 2. & ita fuit dictum in Calaguritana prebeminẽtiarum Lunæ 29. Martij 1610. coram Gregorio Decimo quinto, quæ eſt in eius impreſſis deciſio 463. ferè per totam, & in Comen. Habitus Mercurij 9. Iunij 1610. coram Pirouano, quæ eſt inter crimin. Farinac. dec. 290. n. 6. & ſeqq. & Theſaur. d. dec. 270.*

37 Fallit tamen, quando Eccleſia fuiſſet deſtructa, & poſtea reædificata, quia tunc omne iuspatronatus, & aliud ius, quod quis in illa Eccleſia prius habebat, amittitur, *vt eſt gloſſa in cap. 3. in verbo Fundatores in fin. de iur. patron. Rocc. eodem titulo in verbo Conſtruxit, num. 14. & Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 110. num. 13. & Rota in Calaguritana Cappellæ 28. Maij 1586. coram Pamph.*

Veluti eodem modo extingueretur, & ammitteretur iuspatronatus, & Eccleſia libertatem acquireret, quando ipſa ſuccederet in hæreditate patroni, cum nemo poſſit eſſe patronus ſui, *vt ait Rota deciſione 756. num. 2. par. 2. recentior.*

38 Vnde illud, quòd dicitur à *Rota ibi ſupra num.* 3. quòd ſcilicet vna Eccleſia noua in locum antiquæ ſubrogata, omnes illius qualitates aſſumere debeat, venit intelligendum, & concordatur cum ea diſtinctione ſuperius adducta, nempè, quòd prima dicta opinio procedat in Eccleſia ampliata. Secunda verò in altera penitus deſtructa, & poſtea de nouo reædificata, *vt colligitur ex doctrina Gratiani dicto cap. 110. num. 13. cum ibi alleg.*

39 Subextende ſecundò, quòd etiam finita familia, quæ poſuit ſui inſignia in Templo, ea non debent amoueri, *vt ait Ancharan. conſilio 113. num. 6. & ſequentib.*

40 Et ratio ea eſt, quia arma, & inſignia familiæ reperta in aliqua Eccleſia, vel Cappella inducunt præſumptionem iuſpatronatus, nec non bonæ fidei in antiquis, *vt ait Rota deciſ. 548. num. 7. par. 2. in recentior. & facit Polidor. Ripa in ſua deciſ. 66. vbi ait*, quòd ſigna, ſiue Epitafia inſcripta in aliqua Cappella, probant iuſpatronatus in ea, licèt *Riccius in ſua deciſ. Curiæ Archiepiſcop. Neapolit. 700. tit. de prætermiſſ. dec.* contrarium firmauerit allegando *Enriquez in ſuo conſilio* 70. circa probationem dominij alicuius Cappellæ.

Declara tamẽ prædicta procedere, dum modo appareant eſſe antiqua, prout eſt Eccleſia, ſiue Cappella, in qua adſunt, ita vt alia cauſa aſſignati non poſſit, ob quam ea ibi fuerint appoſita, niſi in fundatione Eccleſiæ, ſiue Cappellæ, & id fit, quia ſi ea fuiſſent appoſita, ob reſtaurationem, ſiue eleemoſynam, tunc iuſpatronatus non argueretur, cum illud ex eis non acquiratur, *vt fuit dictum in Calaguritana prebeminentiarũ 17. Maij 1591. coram Gipſio, & per Coccinum deciſ. 230. num. 1. & per Cardinalem Caualerium deciſ. 159. num. 8. Card. Seraph. deciſ. 552. num. 2. & deciſ. 1141. num. 7. vbi ait*, quòd concurrentibus adminiculis, ea plenè probant, *& Rota deciſ. 518. num. 5. parte prima recentior. & in ſecunda deciſ. 548 num. 7. & in Toletana iuſpatronatus*

12 *Iunij*

Digitized by Google

12. *Iunij* 1591. *coram Cardinali Blanchetto*, & idem procedit de inſcriptione antiquiſſima in pariete Eccleſiæ, ſiue cappellæ; quia ex ea ius patronatus probatur, *vt dicunt Lambert. de iurepat. lib 2. par. 1. art. 9. quæſt. 10. Ferret. conſ. 293. nu. 9. lib. 2. Gabr. conſ. 196. num. 9. lib. 2. quos allegat, & ſequitur Rota in Mutinen. plebis 24. Nouembris 1623. coram Coccino*, quamuis *Rota in deciſ 13 num. 3. parte prima recentiorum*, dicat, quòd licèt inſigna adeò antiqua non appareant, vt dici poſſet ea in fundatione apposita fuiſſe; Nihilominus ſufficiunt ad effectum probandi ius patronatus, cum ea à patronis præſumantur appoſita ad cōſeruationem ſui iuris.

41 Extende obiter primò idem procedere de ſigno, ſiue marca in animalibus impreſſa, quia illius præſumuntur, cuius eſt ſignum, vel marca, vt ait *Anna in ſua allegatione* 110. Et ratio ea eſt, quia ex ſigno cognoſcitur ſignatum, *Rubin. in deciſion. 29. & Rota Genuen. in deciſione 201. & eſt textus in l. Stigmata, C. de Fabricenſibus lib. 10.*

42 Extende ſecundò, idem procedere de ſigno, ſiue marca, quæ imprimuntur in Ballis, quia, vt ſuperius diximus, illius mercatoris præſumuntur, cuius eſt marca, & propterea dici ſolet, quod ad ſignum cognoſcuntur Ballæ, *vt ait Boer. in deciſ. 105. num. 5. Cacchet. deciſ. 40. & Faber. in deciſ. 13. C. de probat.* vbi ait quod magna præſumptio colligitur ex appoſitione ſigni conſueti, & propterea videmus, quòd ſcriptura cum ſigno Titij dicitur ipſius Titii *Afflictus in ſua deciſ. 23. num. 3. & 4. & idem Caccher. in deciſion. 40. nu. 1. & 2.*

43 Vltimò erit notandum, quòd arma, & inſignia nobilitatis domus penes primogenitum, ſiue caput familiæ remanere debent, *vt ait Franc. Marc. dec. 1140. n. 4. p. 1.*

44 Declara tamen, quòd illud ius armorum non poteſt diuidi, ſed ad omnes deſcendentes, ſiue ſint hæredes, ſiue non, necnon ad alios de illa pertranſit, præterquam ad Baſtardos, & ſpurios, quia illi de agnatione non dicuntur, vt in principio concluſionis probauimus, *& veluti ait Franciſcus Marcus dicta deciſione 1140. num. 2. & 3. parte prima.*

45 Sed ſi vnus ex illis efficiatur pro proditione, vel ſimili genere delictorū bannitus, tunc illius arma, ſeu inſignia diuelli, & deſtrui debent, *vt ait Capic. dec. 130. num. 76. cum alijs ibi per eum allegatis.*

ARGVMENTVM.

ARRENDAMENTA QVANdo excuſent à pœna regulæ, & quando verum valorem probent, Item quomodo quis arrendatarius probetur.

CONCLVSIO CXLV.

1 Arrendamenta nota, quòd non probant verum valorem beneficii, *vt fuit dictum in vna Iſpalen. beneficiorū 10. Maij 1570. coram* Card. *Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 102. num. 1. & in alia Compoſtellana penſionis 7. Nouembris 1584. coram eod. Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 677. nu. 6. & Rota per Gregor. in ſua deciſ 411. num. 4. & prius deciſ. 147. num. 2. & Caſſad. dec. 20. ſuper regula, & deciſ. 742. num. 4. par. 2. recent. & per Buratt. dec. 390. num. 12. & prius deciſ 253. & ibi per addent. num. 18. & ſeq. & Rota deciſ. 971. num. 1. par. 4. diuerſorum, & deciſ. 69. num. 4. & deciſ. 675. num. 5. par. 2. in recentioribus, & fuit nouiſſimè dictum in Maceraten. iuſti pretij domus 31. Ianuarij 1625. coram Dunozetto.*

2 Extende idem procedere in teſte, qui ad arrendamenta ſe refert, *vt ait Rota ibi ſupra deciſ. 742. & Card. Seraph. deciſ. 1009. num. 1. & ita fuit quoque dictum in Spoletana penſionis 24. Ian. 1622. cor. Vbaldo.*

3 Fallit tamen, quando teſtes deponerent ſeipſos arrendaſſe, quia tunc illa qualitas eſt talis, ex qua facile inferri poteſt ad ſcietiam veri valoris fructuū,

vt fuit dictum in vna Illerden. diſmembrationis Mercurij 27. Ianuarij 1593. coram eodem Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 1009. nu. 3. & Put. dec. 8. lib. 1.

4 Contrarium, quòd ſcilicet ex locatione valor probari non poſſit, *ait Rota deciſ. 675. num. 2. parte 2. rec.*

5 Et ratio eſt, quia locatio poteſt fieri ex affectu, *Rota ibi ſupra in deciſ. 186. num. 4.*

6 Contra hanc ſecundam opinionem tenuit, *Rota dec. 198. n. 17. & 18. vbi* ait, quòd valor probatur ex teſtibus, ex locationibus, ex confeſſionibus partiũ, & Epiſcopi viſitatione.

7 Extende huiuſmodi opinionem eò magis procedere, quia valor de ſui natura eſt difficilis probationis, & propterea videmus etiam, quòd fama publica illum probat, & malam expreſſionem valoris excuſat, *Caſſad. deciſ. 19. ſuper regul. Verall. deciſ. 78. num. 2. & 4. par. 2. & deciſ. 49. num. 4. par. 3. & Rota per Gregorium Decimum quintum deciſ. 245. num. 5. & deciſ. 277. eodem num. 5. & deciſ. 471. num. 9. & prius deciſ. 35. num. 2. & deciſ. 78. num. 3. & deciſ. 84. eodem num. 3. & dec. 455. n. 8. p. 2. recent. & prius dec. 17. n. 1. d. par. 2. recent. & dec. 298. num. 5. & in p. 1. deciſ. 572. nu. 3. & deciſ. 613. n. 4.*

Quinimmò, quòd etiam arrendamenta, licèt non probent de per ſe valorem, ſaltem faciant adminiculum, & à mala expreſſione excuſent, *ait Caſſad. dec. 20. de reg. & Rot. d. dec. 577. n. 2. lib. 3. p. 3. diuerſ. Caputaq. dec. 49. n. 2. p. 2. & Rot. per Buratt. dec. 411. n. 3.*

Item nota, quòd licèt dicta arrendamenta, ſiue inſtrumenta locationum non ſufficiant pro probando vero valore, ſufficiunt tamen ad probandum nõ vtilitatem, ſiue damnũ Eccleſiæ, & ſic vt ex anterioribus inſtrumentis appareat alienationẽ poſtea factam eſſe Eccleſiæ damnoſam, vt ait *Rot. dec. 65. n. 24. p. 2. & dec. 725. p. 4. diuer.*

8 Subextende primò, id intantum eſſe verum, vt propterea ad valorem probandum qualiſcumque probatio ſufficiat, vt fuit dictum in *vna Concben. Cappellaniæ 27. Februarij 1606. coram Ortembergo, & in Peruſina beneficij 13. Iunij 1607. coram Penia, & in alia Callien. Canonicatus, Lunæ 17. Nouembris 1608. coram Card. Caualerio, & prius in Leodien. beneficij Veneris 12. Ianuarij 1601. coram Gregorio, & coram eodem in Aquilana beneficij Lunæ 2. Decembris 1602. quæ ſunt in eius impreſſis dicta deciſ. 13. num. ſexto, & deciſ. 78. num. 4. & deciſ. 89. num. 6. & in deciſ. 490. num. 2. coram eodem Gregor. 293. Aegid. deciſ. 674. Cæſar de Graſſis deciſ. 3. num. 7. de probat. Rota deciſ. 3. num. 1. par. 1. diuerſorum, Seraphin. deciſ. 962. num. 2. Put. deciſ. 26. lib. 1. & Rota in Ciuitatis Caſtelli parochialis 2. Iunij 1614. coram Dunozetto, & in* Panonmitana *Archipresbiteratus Veneris 27. Nouembris 1620 coram Buratto, & in Illerden.* Canonicaeus 4. *Decembris 1623. coram* Pirouano, *& in Leodien.* Canonicatus Sanctæ Crucis *19. Ianuarij 1628 coram Dunozetto, iuniore, & apud Cardinal.* Caualer. *dec. 517. n. 5. & deciſ. 913. n. 2. par. 1. in recent. & prius in* Placentina Canonicatus *31. Maij 1902. coram* Card. *Pamphilio, & in alia Hydruntina* Cappellaniæ 8. *Aprilis 1615. coram Vbaldo, & in Leodien.* Cappellaniæ 1. *Iulij 1619. coram eodem* Caputaq. *dec. 173. num. 7. p. 1. Rot. dec. 10. n. 4. p. 2. in recent.*

9 Subextende ſecundò, quòd etiam vnicus teſtis deponens de auditu ſufficiat, vt fuit dictum iu *Callien. coram Card. Caualer.* ſed iunctis adminiculis ait *Rota per Greg. dec. 143. n. 2. & Rota dec. 10. n. 4. p. 2. recent.* Card. Caualer. *dec. 33. n. 3.* ſiue, quòd deponat de publica voce, & fama, *ait* Card. *Mantic. dec. 188. num. 3.*

10 Subextende tertiò, eò magis procedere ſi eſſent plures teſtes, qui ſuper valore probando deponerent de publica voce, & fama, ſed vnus ex eis adeſſet, qui de certa ſcientia deponeret, reddendo bonam, & congruam ſui dicti rationem, vt ait *Aegid. dec. 682. Put. dec. 29. lib. 1. alleg. à Rot. in vna Corduben. portionis Lunæ 21. Apr. 1579. coram Litta, & Rota dec. 736. n. 2. p. 2. recentior.*

Animaduertendo, quòd publica vox, &

fama

ſama ſaltem per duos teſtes probanda venit, & præſertim, ſi eſſemus in cauſa, vbi probationes deberent eſſe luce meridiana clariores, vt eſt illa Matrimonij, *ita ait Caputaquen. deciſione 15? parte ſecunda*. Sed eſt benè verum, quòd illi probant, etiam ſi dicerent ignorare, quid ſit fama, quia ſufficit, quòd ex illius verbis tale factum colligatur, ex qua publica vox, & fama reſultet; & ideò ſufficit, quòd teſtis dicat, quòd publicè dicitur, *vt ait Rota deciſione 72. num quinto, parte prima recentior. & inter criminal. Farinacc. deciſione 138. num. ſeptimo. & in Auenionen. Præpoſituræ 13. Maij 1594 coram Litta, & in alia Concben. Cappellaniæ 19. Martij 1608. coram Ortembergo, & in Vicentina Parochialis 4. Iunij 1612. coram eodem, & prius in Maioricen. Sacbriſtiæ 16. Decembris 1602. coram Penia.*

Declara tamen, quòd famæ probatio non admittitur ſuper eo, quòd contra ſe præſumptionem iuris haberet; item, quando aliquid concurreret in contrarium, quod elideret famam, & præſertim, quia fama facilè proſternitur, vti ex quodam iure priuilegiato prouenien s, *vt ait Rota per Gregorium deciſione 325. num. 16. cum ſeqq.* & per quod tempus, & quomodo teſtes deponere debeant in ea probanda, dixi *in concluſ. 120. ſub num. 13.*

11 Subextende quartò, quòd etiam leuis, & ſemiplena probatio ſufficiat, ad illum valorem probandum, *vt ait Aegid. d. deciſ. 682. allegata à Rota in vna Legionen. præſtimonij 27. Nouembr. 1593 coram Card. Pamphilio, & per Greg. dec. 35. nu. 1. & dec. 471. nu. 10. & Rota dec. 572. n. 4 par. 1. recent.*

Immò, quod minor ſemiplena ſufficiat; licèt tamen debeat talis probatio eſſe perfecta, & concludens, *ait Rota dec. 571. nu. 4. par. 1. in recent. & per Gregor. dec. 13. n. 6. & in Leodien. Cappellaniæ 1. Iulij 1619. coram Vbaldo, & in Gerunden. beneficij 18. Martij 1615. coram Andrea, & in addit. ad Greg. dec. 89. num. 7.*

12 Subextende quintò, quòd valor, quando non eſt in conditione poſitus probatur ex probationibus imperfectis; immò ex adminiculis, & coniecturis, *vt ait Rota penes Greg. dec. 277. n. 6.*

13 Et ratio eſt, quia valor beneficij eſt difficilis probationis, *vt ait Caſſad. dec. 19. num. 3. ſuper regul. Sarnen. in regul. de valore quæſt. 11. verſic. Præterea*, vbi ait, quòd valor beneficii eſt ita difficilis probationis, vt plures etiam oriundi in eodem loco, in illius probatione deficiant, *Rota per Gregorium in ſua dec. 245.*

14 Et propterea hinc fit, quòd ex hac materia, ex pluribus probationibus imperfectis ſimul iunctis vna perfecta probatio reſultet, & præſertim, quando probatio non eſt facilis, prout eſt, quando agitur de probanda quantitate huiuſmodi valoris, & fructuum, *vt fuit dictum in Auximana bonorum 7. Iunij 1591. corā Card Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 955. num. 3. & 4.*

15 Contrarium tamen erit de valore beneficii in conditione poſito, quia tunc Rota vult illum concludenter, & plenè probari, *vt ait in deciſione 380. & deciſione 381. num. 2. & 3. par. prima diuerſor. & de iſ. 444. num. 1. par. ſecunda in recentior.*

16 Subextende ſextò, quòd dictus valor probatur per expræſſionem factam ab illis, qui ſimilia beneficia obtinuerunt, *vt ait Rota deciſ. 522. num. 3. p. 1. recentior.*

17 Declara tamen primò non procedere, quando teſtes deponerent de valore; ſed non deductis oneribus, quia tunc non diceretur eum verè probari, *vt fuit dictum à Rota per Greg. XV. dec. 357. num. 4.*

18 Licèt in dubio teſtes de valore deponentes cenſeantur deponere deductis oneribus, *vt ait Rota per Greg. dd. deciſionib. 273. & 277. n. 7.*

19 Subdeclara multo minus procedere, quando teſtes ignorarent onera ſeruitutis, & qualitatis, quibus res eſſet obnoxia, *vt ait Rota deciſ. 20. num. 2. p. 2. recentior. & deciſ. 736. num. 3. in dicta par. 2.*

Et ꝑpea videmus, ꝙ ſi teſtes deponant de valore terrenorum vicinorum, ſi non deponant, ꝙ prædia vicina ſint eiuſdē

conditionis, & qualitatis, cuius ſunt ea de quibus agitur, non probant, *Rota in Romana penſionum Luna 6. Aprilis 1620. coram Buratto.*

Extende prædicta eodem modo procedere in probãdo iuſto valore rei profanæ, quia tunc illa iudicatur ex qualitatibus d. rei latẽtibus, veluti etiam ex impotentia cautionis pro euictione, ac debitoris inopia, & ſimilibus, ait *Gratianus lib. 5. diſceptation. cap. 911. num. 14.*

20 Et quæ impenſæ, ſiue onera verè deducantur, docet *Caſſador. deciſ. 19. de præbend.*

21 Et in omnem euentum impenſæ illæ dicuntur, quæ fiunt in recollectione fructuum, non quoad alia onera extrinſeca beneficii, *vt fuit deciſum à Rota in dec. 444. num. 5. par. 2. in recent. ad declarationem alterius deciſ. 273. Papæ Gregorij.*

22 Et propterea valor nõ minuitur propter onera reparationis Eccleſiæ, & ſolutionis decimarum, cum illa non ſint perpetua, ſed incerta, & variabilia, quæ, ob id valorem beneficii non minuunt, *vt ait Puteus deciſione 202. lib. tertio.*

Declara tamen, ꝙ ex æquitate, debeant penſionarii pro rata concurrere ad neceſſarias reparationes domorum Eccleſiæ penſionibus grauatæ, & in quarum redditibus præcipuè introitus Eccleſiæ conſiſtunt, *vt fuit reſolutum à Rota ibi coram Buratto in illa Romana Penſionum, ſed in hac materia vide omnino deciſ. 627. parte 1. recentior.* Vbi hoc modo diſtinguendo ait, quòd quando Eccleſia Cathedralis reparatione indiget, tunc circumſcriptis conſuetudine, ſtatuto, ſiue priuilegio, quæ ſunt attendenda, cuius expenſis ea reficienda veniat, erit in primis reparanda ex fructibus deſtinatis pro fabrica, ſi qui ſint, aliàs onus iſtud ſpectat ad Epiſcopum pro quarta ſuorum reddituum, tàm futurorum, quàm præteritorum, & ſi illi non ſufficerent, tenẽtur Canonici, & alii, qui in ea Eccleſia beneficia poſſident, & demum Parocchiani, *vt ait Rota ibi in dicta deciſione 627. per totam. & Rota deciſione 158. numero 20. parte prima recentior.*

Et propterea videmus etiam, quod onera extraordinaria, & voluntaria, & quæ poſſunt per Rectorem expleri non ſunt deducenda in præiudicium penſionarii, *vt fuit dictum in Romana penſionum Lunæ 6. Aprilis 1620. coram Buratto.*

23 Declara ſecundò, non procedere, ſi teſtis in valore diſtributiones quotidianas computaret, quia ad illud conſiderandum ſolùm attenduntur illæ res, quæ etiam abſentibus debentur, & ſic ſolum illi fructus attenduntur, qui ex corpore beneficii percipiuntur, nec diſtributiones, quæ tantum reſidentibus dantur, inter fructus computantur, *vt ait Rota per Puteum deciſ. 464. lib. ſecundo, Gonzal. ſuper regul. 8. §. 7. proœmij num. 154. & ſequentib. Garzias de benefic. par. quinta, cap. 3. num. 266. Moneta de diſtrib. par. 1. q. 6.* & ibi ampliationes, & limitationes ponit in hac materia.

24 Secus autem, ſi fructus Canonicatus, verbi gratia, in diſtributionibus conſiſterent, quia tunc illius valor non eſſet probandus, quia quando Canonicatus in diſtributionibus conſiſtunt, tunc ſolent exprimi valoris ducator. 24 *vt ait Rota dec. 296. n. 3. p. 2. recent.*

Item ſecus veniret dicendum, quando præbendę ſunt diſtinctæ in Eccleſia, & bona poſſidentur in cõmuni, & poſtea ſingulariter certo anni tempore diſtribuuntur, quia tunc quotidianæ diſtributiones veniunt appellatione fructuum, *vt ait Rota deciſ. 449. num. 1. par. 2. recent.* & vide quæ dixi infra in *concluſ. 160. num. 268.*

25 Declara tertiò non procedere, quãdo ageretur de probando valore centum ducatorum pro Rectore, quia tũc concludenter probari debet, *vt ait Mohed. deciſ. 148. & Rota deciſ. 380. par. 1. nouiſſ.* Nec iſto caſu probatio per famam ſufficeret; Secus autem, ſi ageretur de probando non exceſſu, quia, cum habeat pro ſe aliquam præſumptionem, tunc ſemiplena probatio ſufficeret, *vt ait Aegid. d. deciſ. 683. & Rota d. dec. 380. & deciſ. 455. num. 8. par. 2. recent.*

recentior.& prius deciſ. 351. *nu.* 2. *& in prima parte deciſ.* 101. *num.* 3. *& deciſ.* 257. *num.* 5. *& prius deciſ.* 140. *num. tertio.*

Et nota, quòd quando clauſula illa, Dummodo remaneant centum pro Rectore, apponitur reſeruationi pēſionis, & petitorio agitur, tūc eſt per pēſionarium, ſiue translatarium iuſtificanda, ſecus vero, ſi ageretur poſſeſſorio, vt pulchrè, & late ait *Dominus Ferentillus videndus ad deciſionem Buratti* 261. *& poſtea in deciſione* 483. *num. primo, vbi in hac materia recurras.*

26 Vndè in prædictis erit firmanda iſta regula, quod quando teſtes deponunt per famam per modum affirmatiuum, non probant, at ſecus, ſi per modum negatiuum, & præſertim, ſi redditus in diſtributionibus quotidianis conſiſtat, *Buratt. deciſione* 540. *num.* 8. *& ita fuit dictum in Cluſina Penſionis Mercurij* 9. *Decembris* 1573. *coram Cardinali Lancellotto ſeniore, quæ eſt deciſio quinta inter criminal. Farinacc. & deciſione* 444. *num.* 1. *par. ſecunda in recentior. & deciſione* 381. *num.* 2. *par. prima diuerſor & Rota per Burattum in dicta deciſione* 261. *& ibi latè per ad ...entem, & in alia dec.* 5‥2. *per tot. & prius in dec.* 540. *num.* 15.

27 Rurſus nota, quòd ſi valor eſt narratus per non exceſſum, tunc non iuſtificatur per probationem de aſcenſu, *vt ait Rota per Gregorium deciſ.* 13. *num.* 5. *& deciſ.* 147. *num.* 1. *& deciſ.* 353. *& & ibi addent. nu.* 16. *& deciſ.* 379. *nu.* 2. veluti videmus, ꝙ valor per non exceſſum ſcutorum 150. non iuſtificatur, per narratiuam aduerſarij non exceſſus 180. *Burat. dec.* 150. *num.* 8.

28 Et quomodo eo caſu teſtes deponere debeant, quando deponunt per non exceſſum, *tradit Rota dec.* 55‥. *nu.* 3. *& ſeqq. p.* 1. *recent. & prius dec.* 257. *n.* 5.

29 Declara quarto, non procedere, ſi illa leuis probatio ſuper valore facta nō ſit in ſuo genere concludens, & perfecta, *Aegid. d. dec.* 674. *& Caputaq. deciſ.* 277. *n.* 7. *p.* 1. *& Rot. per Greg. dec.* 13. *nu.* 6. *& dec.* 89. *nu.* 7. *& ibi addent. & dec.* 37. *n.* 3. *par.* 2. *rec.* & veluti ſuperius dixi ſub *num.* 11.

30 Declara quintò, quòd ad hoc, vt probetur valor attenditur tempus quinq. annorum ante, & poſt, *vt ait Rota per Card. Seraph. dec.* 1340. *nu.* 1.

Quod tamen intellige procedere in tēporalibus, at ſecus in beneficialibus, veluti dixi in *concluſ.* 69. *num.* 29. *cum ſeqq.* vbi pulchra inuenies in materia probationis valoris, tam beneficiorum, quàm etiam rerum temporalium.

31 Et ratio eſt, quia ille probari debet de tempore impetrationis beneficij, & de eo anno, ad effectum probandi expreſſionem non veri valoris, qui debet probari ab eo, qui agit ad annullandam penſionem, ſi tamen ipſe reſeruationi conſenſiſſet, necnon ad effectū opponendi de ſubreptione gratiæ reſeruationis penſionis, quia in iſtis caſibus valor eſt probandus de tempore reſeruationis, *vt ait Rota per Burattum deciſione* 383. *num.* 3. *& deciſ.* 4‥9. *num.* 1. *&* 8. *& in deciſione* 13. *num. primo penes Gregorium XV. & deciſione* 419. *num. primo penes eundem, & Rota deciſione* 44‥. *& prius* 37. *num.* 1. *par.* 2. *in recentior.*

Et propterea videmus, etiam, quòd inſtrumentum venditionis communē valorem non probat, & præſertim, quando non eſſet de proximo, *vt ait Rota per Buratt. dec.* 47‥. *num.* 5.

32 Et nota, quòd dictus valor à communiter accidentibus potius augeretur tempore, quàm diminuatur, *vt ait idem Card. Seraph. dec.* 1593. *n.* 3. *in vna Firmana Altaris* 4. *Iunij* 1601.

33 Et quando teſtes deponunt ſimpliciter de valore beneficij, tunc cēſentur percutere tempus datæ, ſi articuli illius tempus contineant, *Rota deciſ.* 311 *nu.* 6. *par.* 2. *diuerſor. Surd. deciſ.* 291. *& & fuit ita deciſum in Leodien. Canonicatus* 16. *Nouembris* 1609. *coram Cardinali Sacrato, & Rota per Gregor. dec.* 357. *num* 4.

34 Declara ſexto, quòd valor non probetur ex impoſitione penſionis, quia ea poteſt etiam ſuper diſtributionibus imponi, & illæ non computantur in valore, *vt fuit dictum à Rota per dictum Greg. in ſua dec.* 540. *num.* 1.

35 Declara ſeptimò, quòd neque probatur valor ex taxa librorum Cameræ, *vt ait Caſſador. dicta deciſ.* 19. *ſuper regul.*

Digitized by Google

& fuit dictum in vna Camerinen. vnionis 19 Ianuarij 1575. coram Cardin. Lancellotto ſeniore, & dec. 37. par. 2. recentior.

36 Declarà octauò, quòd valor beneficij concludenter ſit probandus, quando tractatur de perpetuo præiuditio, nec eo caſu ſufficit probatio per famã, *vt ait Rota deciſ. 351. num. 7. par. 2. recentior.*

37 Declara nonò, quòd debeat concludenter probari valor, ſi fuit narratus, quia narratiua dicitur pars gratiæ, *Rota deciſ. 160. num. 3. par. 1. recentior. ſed in hoc vide deciſ. 444. in ſecunda parte.*

38 Declara decimò, quòd, vt ſuperius diximus, valor narratus, per modum negatiuum, ideſt per non exceſſum non probatur per teſtes deponentes per modum affirmatiuum, ideſt per narratiuam de aſcenſu, *vt ait Rota deciſ. 443. num. 1. par. 2. recentior.*

39 Declara vndecimò, quòd non probetur per notulam redditiuũ beneficij factam ab intereſſe habentibus, *vt ait Rota deciſ. 186. num. 1. dicta par. 1 rec.*

40 Declara duodecimò, quòd ſit plenè probandus valor, quando agitur ad effectum Regulæ de valore, ſecus autem, ſi ad effectum retardandi, vel annullandi penſionem ſuper beneficio impoſitam, quia tunc leuior probatio ſufficit, *vt ait Rota deciſ. 550. num. 1. p. 1. recentior.* Sed in numero ſecundo declaratur quomodo illud procedat.

Subdeclara tamen, quod ſi forſan in huiuſmodi valoris probatione variæ, & diuerſæ æſtimationes concurrant, tunc nedum media via eligi poterit, verum etiam minor ſumma attendi poteſt, & ſolet, ex eo, quia teſtes in minori dicuntur conteſtes, *Seraph. deciſ. 111. num. 2. Rota deciſ. 320. nu. 7. par. 2. in recentior. Afflict. deciſ. 240. num. 3. & Rota penes Burατt. deciſ. 468. num. 14. & ſeq. & dec. 869. num. 2. in quibus aliæ deciſiones allegantur, & prius in Cremonen. penſionis 11. Martij 1619. coram Card. Cauallerio, & in Caietana olei 12. Nouembris 1627. coram Durano, & in Marſicen. beneficior. 20. Mart. 1628. coram Pirouano.*

41 Sed redeundo ad illud, quod in principio diximus, nempè quòd arrendamenta excuſent à mala expræſſione valoris, *vt ait Verall. deciſ. 49. num. 2. par. 3. & prius deciſ. 78. num. 3. par. 2.*

42 Fallit tamen in taxa, quæ non excuſat à mala expræſſione valoris, quando non fuit narratus ſecundum communem æſtimationem, *vt fuit dictum à Rota per Gregorium XV. deciſ. 430. num. 5.*

43 Contrarium, quòd ſcilicet dicatur ſatisfactum regulæ de exprimendo valore, quando ille exprimatur in gratia ſecundum quod in libris Cameræ reperiuntur taxata, *ait Caſſad. dec. 19. n. 1 ſuper regul.*

44 Extende hanc ſecundam opinionem etiam procedere in valore expreſſo, ſecundum arrendamentum prædeceſſorum, quia tunc illud excuſat à pœna regulæ de exprimendo valore, *vt ait idem Caſſad. d. deciſ. 20. num. 7. ſup. reg.*

45 Sed pro corroboratione iſtius materiæ animaduertendum erit, quòd in hoc Rota tria requirere ſolet, Primò, ſimilem expreſſionem prædeceſſorum. Secundò, arrendamenta. Tertio, publicam vocem, & famam, iuxta ea, quę ait *Sarn. ſuper regul. 8. quæſt. 11. verſ. ſed conſiderandum. Rota deciſ. 1 6 nu. 3. par. 2. diuerſor. & deciſ. 185. num. 2. par. 3. lib. 3. diuerſ. & Verall. dicta deciſ. 78. num. 1. & deciſ. 49. par. 3.* ait tria arrendamenta prædeceſſorum cum teſtibus de publica voce, & fama ſufficere, *vt ait Rota deciſ. 444. num. 6. par. 2. recent.*

46 Arrendatarius autem nota, quòd quis probatur ex eo, quia dat pecuniam, & mercedem locationis pro fructibus futuris colligendis, & contractus tali modo factus de iure ſuſtinetur, *vt fuit dictum in Cæſaraugustana decimarum 10. Iunij 1586. cor. Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 827. num. 4.*

47 Contrarium tamen eſſet, quando ſolutio eſſet facta pro arrenda, anticipata ſolutione, quia tunc ea facit contractum eſſe vſurarium, vt fuit dictum *in Romana Scripturarum 10. Iun. 1583. coram*

Digitized by Google

coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 620. num. 2. Sed in dubio pro excluſione vſurariæ prauitatis ſemper venit præſumendum, *vt ait idē Seraph. ibi ſup. n. 3.*

48 Et nota, quod iſti arrendatarij officiorum dicuntur omnia gerere ſub nomine Domini officij, non autem ſub proprio ipſorum nomine, & propterea omnes contrahentes ſequi videntur fidem illius Domini, & non arrendatarij, vt fuit dictum *in Romana Releuationis indemnitatis 13. Iulij 1581. coram eodem Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſ. dec. 537. n. 8.*

49 Vndè infertur primò, quòd arrendatarij non poſſunt præiudicare Eccleſiæ conſtituendo alium in quaſi poſſeſſione, vt fuit dictum in *Corduben. redecimarum 2. Maij 1603. coram eodem Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſ. dec. 1463. n. 3.*

50 Infertur ſecundò, quòd arrendatarii non teneantur pro culpa, vel delicto à familia illius, qui arrendauit commiſſo, nec minus ad releuationem, ad quam ipſe arrendens tenetur, vt fuit dictum *in dicta Romana Releuationis coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 537. n. 1.*

51 Extende idem pari modo procedere, quoad illud delictum à Subſtituto Domini officii notariatus commiſſum, ad quod arrendatarius illius officii non tenetur, ſed in vim Bullarum tenetur Dominus, qui illud arrendauit, vt fuit dictum *in illa Romana Releuationis indemnitatis 7. Martij 1582. coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 576. num. 1. & Farinac. multa ait in hac materia in prima parte prax. crimin. tit. de delict. & pœn. quæſt. 24. ſub num. 85. in fine, vbi declarat quomodo id procedat.*

Subextende hic obiter prædicta quoque procedere in officiali, ſiue in Domino alicuius officii publici, qui licèt regulariter teneatur de delicto ſui ſubſtituti in officio, cui præpoſitus eſt delinquentis, in tantum, quòd neque cum Dominis exhibendo liberetur, vt ait *Farinac. in dicta prima parte praxis crim. tit. de delict. & pœn. d. quæſt. 24. num. 60.* Nihilominus id non procedit quoties pro parte Domini probaretur, vt deputatus ab eo in illo miniſterio, in quo deliquit erat bonæ qualitatis, & famæ, & ſolitus in eo, cum integritate ſe gerere, neque vnquam per prius deliquiſſe, quia iſto caſu Dominus de illius delicto non teneretur, & multò magis id procedere videretur, quando ille ſubſtitutus fuiſſet approbatus à Iudice, quia tunc Domino officii nulla culpa eſſet imputanda, ſi perſonæ iam à Iudice approbatæ negotia commiſerit, *vt dicunt Doctores alleg. à Farinac. ibi ſup. n. 61. cum ſeqq.*

Declara tamen prædicta eſſe vera inſpecta diſpoſitione iuris communis; at ſecus in vim conſtitutionis Pii IV. & V. ſuper Reformatione Tribunalium Vrbis, de qua in *Bullario in prima par. fol. 779. verſ. nec ſubſtitutos recipiant,* Nam Pontifex ibi demandat, quòd notarius teneatur pro delicto ſui ſubſtituti, etiam quod ille eſſet reputatus integræ fidei, neq; liberatur etiam illum exhibendo, niſi tamen dictus ſubſtitutus eſſet ſoluendo, Imo dominum officii illud non iuuare, quod ſuiſſet deputatus, & approbatus à Iudice, ſiue ab alio ſuperiore, ſiue etiam ſi de tali delicto non conſtaret, niſi per illius contumaciam, veluti de his omnibus fuit latè deductū *à Rota in illa Romana Releuationis indemnitatis, Veneris 9. Iunij 1581. & 14. Ianuarij 1582. & 7. Maij eiuſdem anni, quæ per extenſum ponuntur à Farinac. in præcitato loco ſub num. 63. cum ſeqq. & in num. 88. & ibi quoque tractat de cuſtode carcerum, ſiue arcis, & in quæſt. 3 . tit. de carcerib. & carcerat. n. 55.*

52 Infertur obiter 3. quòd neq; donum, quod fit Domino pro ſuo iucundo aduentu de rarò contingente cadit in arrendamentum alicuius Epiſcopatus, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 153. num. 5. par. 2.*

53 Infertur quartò, quòd conſtitutio pœnalis loquens de Domino rei non extenditur ad arrendatarios, vt fuit dictum *à Rota per dictum Cardinalem Seraphinum in deciſ. 537. num. 2.*

54 Extende viceverſa procedere, quòd ſcilicet exemptio, ſiue priuilegium Domino conceſſum arrendatario non proſit;

profit; Vndè videmus, quòd fructus, qui colliguntur ab Arrendatariis in bonis eorum, qui ſunt exempti, verbi gratia, à ſolutione Decimarum, vel ſimilium, ſi vendantur, vel arrendantur ea exemptione non gaudent, nec ſub ea comprehenſi venire dicuntur; Et ratio eſt, quia priuilegium illud exemptionis dicitur perſonale, & propterea non tranſit in arrendararios, ſiue emptores prædiorum, vel fructuum, & ſic dicta exemptio debet ſolum reſtringi pro vſu exempti, ſiue illius animaliũ, non autem aliorũ, quibus talia venduntur, vel arrendentur, *vt ait Rota per dictum* Card. *Seraph. dec.* 827. *nu.* 2. 3. *&* 7.

55 Infertur quintò, quòd ſolutio decimarum, vel redecimarum ab arrendatariis facta de ſcientia, & voluntate Dominorum facta præſumitur, *vt fuit dictum in Corduben. Redecimarum* 19. *Ianuarij* 1604. *coram eodem Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis dec.* 1485 *num.* 4.

56 Vndè ad hoc, vt talis ſolutio Decimarum à Domino facta dicatur, ſufficit, quòd ſit facta ab Arrendatariis, ſed de conſenſu Domini, *vt fuit dictũ in dicta Corduben. Redecimarum* 27. *Ianuarij* 1595. *coram eodem Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis dec.* 1113. *num. primo*.

ARGVMENTVM.

DE HIS QVI IN CARceribus Arreſtari, ſeu recommendari poſſint, & quo tempore id fieri debeat.

CONCLVSIO CXLVI.

1 ARRESTVM nota, quòd æquiparatur carceri, & propterea frangens illud, eſt idem ac ſi frangeret carcerem, *vt ait Oldrad. in ſuo conſilio* 65. *in principio, & Magon. deciſ. Lucen.* 90. *num.* 9.

2 Vndè hic eſt firmanda regula, quòd quilibet debitor captus ad inſtantiam vnius, poteſt arreſtari ad inſtantiam alterius creditoris, *vt ait Angel. de maleſic. in verbo Quod ſama num.* 63. *& Farinac. in ſua praxi crimin. in q.* 27. *n.* 154. *& ibi latè, & Rota mox citan. coram Pirouano.*

3 Extende primò, idem procedere in capto pro aliquo delicto, qui poteſt pro alio arreſtari, *vt ait idem Farinac. ibi ſupra num.* 154.

4 Extende ſecundò, quòd etiam debitor poſſit arreſtari lite pendente, abſq. attentatorum vitio, *vt fuit dictum in Romana Pecuniaria, ſiue arreſti Lunæ* 22. *Aprilis* 1613. *coram eodem Pirouano, quæ eſt in prima par. recent. deciſ.* 478. *num.* 4.

5 Declara tamen id eſſe verum, quando illud fuit factum ad effectum aſſecurandi iudicium, ne à poſterioribus præueniretur arreſtare faciens, *vt dictum fuit à Rota ibi ſup. n.* 5.

6 Contrarium licet reperiatur pluries fuiſſe deciſum *à Rota, & præſertim in vna Veneta pecuniaria* 17. *Maij* 1605. *coram Penia, & in alia Romana pecuniaria* 28. *Ianuarij* 1611. *coram eodem Pirouano, & ibi ait*, quòd *Rota* numquam huiuſmodi aſſecurationes ſolet admittere pendente lite, veluti teſtatur *etiam in illa deciſione* 478. *in fine*.

7 Concordari poſſunt iudicio meo, prædictæ opiniones tali pacto, nempè, vt prima procedat, quando debitor immobilia non poſſideret in eo loco, ita vt illius fuga poſſet ius creditoris inane reddere, & quando creditum eſſet liquidum. Secunda vero opinio procederet, quando è contra, & præſertim in Rota, vbi, vt ſuperius dictum eſt, huiuſmodi aſſecurationes admitti non ſolent, *vt colligitur ex prædictis deciſionibus, & ſignanter in illa deciſione* 478. *num.* 5. *p.* 1. *in recentior.*

8 Limita igitur primò, concluſionẽ principalẽ, non procedere, quando arreſtatio eſſet pro debito non liquido, & propterea illius iuſtificatio ſemper eſt neceſſaria, ad hoc, vt arreſtum ſubſiſtat, *vt ait*

vt ait Rota ibi ſupra in dicta deciſ. 478. *num.* 4. *in fine*.

9 Et ad id nota, quòd creditum non dicitur liquidum contra adminiſtratorem, ſiue ſocium, niſi prius finita ſocietate, vel adminiſtratione, & ratione, ac calculis ſolidatis, *vt ait Rota in dicta deciſ.*478.*n.*2.*& Card. Seraph. dec.* 1214.

10 Contrarium licèt teneat *Munoz. de ratiocin. cap.* 4. *num.*20. *vbi ait*, quòd quilibet alius adminiſtrator, excepto ſocio, poteſt iurari ſuſpectus, etiam in actu redditionis rationis, *vt dicam quoque in verbo Suſpectus de fuga*.

11 Limita ſecundò non procedere, niſi prius mandatum Seruatis ſeruandis, fuiſſet obtentum, *vt ait Farinacc. dicta quæſt.* 27. *num.* 156.*& Rota ibi ſupra*.

12 Limita tertiò, quando debitor eſſet arreſtatus ab alio Iudice, quàm ab eo, coram quo cauſa pendebat, *vt ait Theſaur. dec.*220.*nu.*1.

13 Sublimita tamen non procedere, quando periculum eſſet in mora, quia tunc à quocũque Iudice ordinario poſſet arreſtari. Sed eſt benè verum, quòd ad hoc, vt illa arreſtatio ſubſiſtat illa neceſſitas venit probanda, *vt ait Rota in dicta deciſione* 478 *ſub numero quarto*.

14 Limita quartò, non procedere in eo qui eſſet captus pro criminali, quia tunc pro ciuili arreſtari non poſſet, *Bartol. in l. ſecunda, ff. de cuſtod. & exhib. reor. Ioſeph. Ludou. in ſua deciſ. Peruſ.* 70. *par. ſecunda*, vbi teſtatur ita in Statu Eccleſiaſtico ſeruari; & ita de iure quoque procedere; licèt *Marſil.* ſed malè, contrarium ſenſerit in ſua *praxi criminal. in* §. *albingam, num.* 34. *& ſeq.* quia contraria eſt communis, *vt ait quoque Farinaccius ibi ſupra num.* 157.

15 Sed bona cautela erit pro procuratoribus, quando faciunt capere aliquem debitorem pro criminali, contra quem habeant etiam mandatum pro ciuili, ſi illum facient prius ſcribere in libro carceratorum pro ciuili, & poſtea pro criminali, quia id operatur, vt finita cauſa criminali, ipſe remaneat captus pro ciuili, vt mihi ipſi contingit contra quemdam meum debitorem, qui dum credebat abſolutus à criminali, eũ, ob arreſtum prædicto modo factũ, à carceribus emãcipari; tñ ibi remanere, necnon iterum pallium ſuum iam ſuſceptum deponere coactus fuit, & ibi in carceribus in ſancta pace morari.

16 Limita quintò non procedere, quando quis, verbi gratia, ſuſpectus de fuga eſſet nulliter captus, quia tunc arreſtari non poteſt, ſed ſtatim relaxandus venit, *tex. eſt in l. finali*, §. *nullo tempore, ff. de lib. hom. exhiben. & Roman. conſil.* 320. *num. quinto, & Bart. in quæſtione ſexta Lapus fuit captus, Alexand. conſil.*241. *in fine lib.*6. vbi hoc modo diſtinguit, nempè, Aut iniuſtè, & nulliter fuit captus quis ex parte Iudicis, veluti, quia extra Territorium, ſiue in loco, & tempore prohibitis, & tunc priſtinę libertati erit reſtituendus. Aut iniuſtè, & nulliter reſpectu partis, vtpotè, ſi pars eſſet ſatisfacta, ſed ſolum de credito, non autẽ de ſatiſfactione Iudici conſtitit, & tunc licèt pars in ſimplici dolo exiſtat; nihilominus ille dolus perſonam doloſi non egreditur, & ſic ille arreſtari poteſt ab alio, quia tunc ille non ex prima captura, ſed ex proprio ſuo iure veniret, & præſertim, ſi vis cõpulſiua approbata fuiſſet, ex cõſenſu illius capti expreſſè, vel tacitè capturam approbando; licèt tamen ſecus fieret, quando vis eſſet ſpoliatiua, veluti in caſibus ſuperius nominatis fuit exemplificatum, quia tunc omnino eſſet reſtituendus in priſtinum, & hanc eſſe communem opinionem, ait *Alex. conſil* 159. *num.* 8. *lib. ſecundo, & conſ.* 241. *lib.* 6. *& Rota quæ plures citat in deciſ.* 151. *num.* 3. *par. ſecunda nouiſſ. diuerſor.*

17 Fallit tamen, quando nulliter, & indebitè captus ciuiliter, eſſet arreſtatus criminaliter, quia id ſine difficultate tenet, *vt ait idem Farinaccius ibi ſup. num.* 153.

18 Et ratio eſt, ne delicta, eum relaxando remanerent impunita, quod eſſet contra intereſſe publicum, vltra quod in materia delictorum, & in omni alia facilius debet concedi retentio, quàm

captura

captura, ſiue alia quæuis acquiſitio de nouo, *vt ait Rota apud Gregorium in ſua deciſ.425.nu.2.& prius deciſ. 265. num.* 3.

Extende prædictam fallentiam eodem modo procedere, quando quis eſſet captus nulliter, veluti ex defectu citationis, quia ſi verè conſtet de debito, ille arreſtare poterit, dicta nullitate non obſtante, *vt ait Rota in dec.151. nu.3.& ſeqq.p.2.diuer.*

19 Limita ſextò, non procedere, quando captura in die feriata in honorem Dei ſequeretur, quia tunc captus non poſſet eo die arreſtari; nam licèt ſuſpectus de fuga poſſit in die in honorem Dei feriato capi, non poteſt tamen illo die arreſtari, quia cum ſit captus poſtea fugere non poteſt, & ſic igitur ſi captus relaxetur eadem die feriata in honorem Dei, poterit tamen vti ſuſpectus de fuga de nouo capi, ſed non arreſtari, *vt ait idem Alex. conſil.159. verſ. Quantum verò, lib.2. & Farinac. in præcitato loco nu.108.& 268.*

20 Limita ſeptimò, quòd reus receſſurus à Curia non poteſt arreſtari, nec cōpelli ad reſpondendum interrogationibus principale negotium non tangentibus, niſi dentur diſpoſitiuè per modū articulorum, *vt ait Rota deciſ. 3. tit. de ſequeſtr. poſſeſſ.& fruct. num. primo in nouis.*

21 Fallit tamen primò, ſi interrogatoria eſſent in actis, & in iudicio data, quia tunc poſſet arreſtari, vt illis reſponderet, ſecus autem, ſi quis ea nōn dediſſet, *vt ait Rota dec.3. de dol.& contum. in antiq.*

22 Fallit ſecundò, quando receſſurus à Curia deberet reſpōdere interrogationibus, & litteris Apoſtolicis, quia tunc poſſet arreſtari donec illis reſponſum faceret, *Rot. dec.16. nu.1. de teſtib.& atteſtat. in antiq.*

23 Extende prædicta adeò eſſe vera, vt ſi quis arreſtatus ad illum effectum à Curia recedat, poteſt excommunicari. Sed eſt benè verum, quòd prius præcedere debet citatio per viam contradictarum, *vt ait Rota dec.31. nu.1. de ſent. excom. in antiq.*

24 Demū, quando quis ex apoca priuata poſſit arreſtari, & quando non, Item quando ex ea, quis poſſit iurari ſuſpectus, vide *Mauſon. de cauſ. execut. quæſt. 5. tit. de reſcript. per totam, vbi multa ait in hac materia.*

ARGVMENTVM.

ARS MOECHANICA quæ dicatur, & ſic quando ea denigret Nobilitatem, & quando ſecus.

CONCLVSIO CXLVII.

1 ARS Mœchanica dicitur mercatura, iuxta adnotata per *Baldum in l. nobile, C. de comer.& mercat. & ita fuit deciſum in Ciuitaten. Habitus, ſeu Antianitatis Merc. 6. Iunij 1607. coram Greg. XV. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 320. num.9.*

2 Declara tamen id non vbique eſſe verum, quia in multis locis ars Nobilitatem non denigrat, & propterea valet illa concluſio, quòd Nobilitas ſit attendenda, iuxta conſuetudinem locorum, *vt dicunt Doctores allegati ibi ſupra à Rota num. 11. & Caualcan. deciſ. 23. vbi alios allegat par. 2. & Rota per Burattum dec. 358. & per Cardinalem Caualerium dec. 6. per totam*, vbi docet, quomodo denigretur Nobilitas.

3 Vndè videmus, quòd officium nobile dicitur, ſi Vniuerſitas, vbi illud exercetur, pro tali tenet, *vt fuit dictum in Meliten. Habitus Mercurij 10. Iunij 1609. coram Card. Caualerio, & Seraph. dec.207. num.5.*

4 Quinimmò Reipublicæ intereſt plures artes in Ciuitate habere, *vt ait Rota deciſ.565. num ſecundo, par. prima in recent.*

5 Subdeclara id tamen non procedere, iuxta Statuta Religionis Hieroſolymitanæ, quæ non contentantur locali Nobilitate, ſed volūt, quòd Nobilitas, vbique

vbique pro tali habeatur, vt fuit latè deductum in *vna Comen. Habitus* 22. *Iunij* 1609. *coram Cardinali Marcomontio, & in eadem* 4. *Martij* 1611. *quæ eſt inter recentior. deciſ.* 297. *par.* 2. & ibi fuit concluſum, quòd licèt in dicta Ciuitate Comen. Notariatus non habeatur pro vili officio, ſed nobili; nihilominus fuit à Rota ibi tentum, illud reddere vnum inhabilem ad habitum prædictæ Religionis, cum Notariatus pro vili exercitio reputetur, & præſertim quando Notarii eſſent ignorantes, *vt latè ait Caualcan. in ſua deciſ.* 41. *num.* 3. *& ſeqq. & ita fuit deciſum à Rota in d.Comen.habitus Lunę* 14. *Aprilis* 1614. *coram Buratto, quę eſt in eias impreſſ. deciſ.* 42. *per totam.* vbi ait probationem nobilitatis ſpecificam requiri in volentibus aſſumere habitum Religionis Hieroſolymitanæ, & ibi dat modum, quomodo in hoc nobilitas probetur.

6 Et hinc infertur, quòd Notarius non poſſit eſſe Decurio, neque de Prioribus ſuæ Ciuitatis, *vt ait Guidopap. in ſua deciſ.* 90. *& idem Caualcan. d. dec.* 41. *num.* 7.

Et ratio illius illationis ea eſt, quia nobilitas ſolet probari ex officiis, & magiſtratibus, arguendo tamē affirmatiuè, ſed nō negatiuè, veluti quoque videmus facilè eam deduci ex matrimoniis cum nobilibus, ſed meliùs ex illis honoribus qui viris nobilibus conferri ſolent, & ex amplis maiorū domibus, ſed in hac materia valdè Cronicis, & Hiſtoriis eſt deferendum, vt benè de prædictis omnibus fuit deductum *à Rota per Burat. in ſua dec.* 358. *per totam, & veluti dixi in concl.* 120. *ſub n.* 37. *& ibi multa inuenies in hac materia.*

Contrarium, quòd ſcilicet notarii admittantur ad Decurionatus, Collegia, & alios propriæ Ciuitatis honores ex eo, quia notarii, & alii non deſinant eſſe nobiles, quando loci conſuetudo eos vti tales, & nō viles approbat; licèt tamē ſecus extra illum locū, quia cum conſuetudo ſit ſtricti Iuris, idcirco non venit vltra locum extendenda, dicunt *Doctores allegati à Rota in deciſ.* 504. *n.* 6. *p.* 1. *recent.*

Concordari poſſunt prædictæ opiniones hoc modo; nempè, vt prima procedat in Tabellariis; ſecunda verò in Scribis, & Actuariis, & ratio iſtius differentiæ ea eſt, quia licèt regulariter omnes iſti ſub generali vocabulo notàrii comprehendantur; nihilominus interſe diſtinguuntur; nam Tabellarii illi proprie dicuntur, qui faciendis publicis inſtrumentis publicè in ſingulis Ciuitatibus præſunt, *vt ait glo. in rubr.C. de Tabul lib.* 10. Scribæ autē, & Actuarii illi ſunt, qui apud Principem, ſiue alios Magnos Iudices, vel Magiſtratus actis, geſtiſque in Ciuitatibus conficiendis præpoſiti ſunt, *vt ait Ioan. de Platea in l.* 1. *ad finem, C. de Tabular. lib.* 10. *& melius Menoch.conſ.* 552. *nu.* 8. Et ſic non eſt igitur mirandum, ſi ſecundi, & tertii nota vilitatis artis non vrantur, veluti faciunt primi, & ratio rationis eſt, quia ſecūdi, & tertii immediatè inſeruiūt Principi, vel illius Tribunali, tanquam ab eo deputati, & ratione perſonæ, ad cuius ſeruitiū ſunt deſtinati, veluti dicunt *Bart. & Salicet. in l.* 1. *C. de mandat. Princip. Tiraqu. Boer. & alii a.legati in dicta deciſ.* 504. *num.* 2. *& ſeqq.* At ſecus venit dicendum de Tabellariis, qui cum publicè inſeruiant, idcircò meritò dicūtur Reipublicæ ſerui *l. non aliter, ff. de adopt. cap.* 2. *& gloſ. in verbo ſeruo publico de vſur. in* 6. & nō inuiti compelli poſſunt, cuique indigenti pro rogitu inſeruire, cum illius officium neceſſarium fuerit effectum, *Rom. ſing.* 35. *Aufrer. ad Cappell.Toloſ. dec.* 446. *& alii alleg. à Rota ibi ſup.*

Declara tamen prædictam primam opinionem eſſe veram, ſi de rigore iuris loquamur, at ſecus ſi de conſuetudine, quæ in loco viget, vt notarii non deſinant eſſe nobiles, ob notariatus exercitium, & maximè ſi notarius ſit ſāguine nobilis, quia tunc vbique locorū ſemper erit talis, at ſecus ſi ageretur de ea nobilitate, quæ requiritur ex ſtatuto, vel conſuetudine, *vt diſtinguit Rota dicta deciſ.* 504. *num* 8 *ex doctrina Bartoli in l. prima de dignitate lib.* 12.

7 Extende hic obiter prædicta quoque procedere in exercente officium procuratoris, qui pari modo nobiliatem procurando amittit, *vt ait Guidopap. deciſ.* 88. *& deciſ.* 389. *& Franc.Marc.*

in ſua

Digitized by Google

in ſua dec. 314. par. 1. & ibi propterea ait, quod Aduocatus prohibetur eſſe Procurator, & Tabellio.

8 Contrarium licèt teneant multi in nonnullis caſibus, quos allegat *idem Caualean. in præcit. loco num. 24. cum pluribus ſeqq. & Ioacchim. Miſing. in ſua deciſ. 32 par. 4. & prius dec. 43. par. prima*. Vbi ait, quòd officium Procuratoris non eſt minus nobile, quàm illud Aduocati, tum ratione perſonarum, cum nemo fere ſit, qui non ſit Doctoratus, quàm etiam locorum, & præſertim in Camera Imperiali, *vt teſtatur idem Miſſinger. ibi ſupra idem ait Andr. Gayl. dec. 64. p. 2. Gaſp. Guliel. dec. 64. n. 2. idem Gayl. dec. 43. par. 1. & Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 55. nu. 25.*

9 Et tenendo hanc ſecundam opinionem, extende eam quoque ad alias Vrbes nobiles poſſe inferri, ſicut eſt Romæ, & Bononiæ, vbi perſonæ nobiles illud officium Procuratoris exercent, licèt eo animo tamen, vt poſtea aucta eorum ſcientia Aduocati fiant; Quinimmò Bononiæ Procuratores, licèt nō poſſint eſſe Doctores; nihilominus ſcribunt tàm in Iure, quā in facto, veluti Aduocati; ergo multò magis id alibi fieri licebit, ſi laurea Doctoratus erant inſigniti; *iuxta tradita per Miſſinger. ibi ſupra, & Caualcan. dicta deciſ. 41. nu. 39. & ſeqq.*

10 Contra Miſyngerium in eo, vbi ait, quòd officium Procuratoris ſit æquè nobile, vt eſt illud Aduocati; Ego abſolutè teneo; & ratio eſt, quia officium Aduocationis dicitur dignitas, & propterea *ait Franc. Marc. dec. 651. par. prima*, quòd Ianua Principis debet sēper Aduocatis eſſe aperta, & quando ad Iudicem vnus vadit, ille aſſurgere debet, & ab eius dexteris ſedere, *vt ait idem Franc. Marc. dec. 637. nu. 10. & deciſ. 651. dicta parte prima, & Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 638. num. 65.* docet, quomodo Aduocatus tractetur à Præſide, & alijs Iuſdicentibus. Quod enim ſecus eſt in Procuratore quia (vt etiam in Vrbe videmus) exercentes tale officium, vt plurimum paruipenduntur, & conſumatores vocantur, ſaluis tamen bonorum honore, & reuerentia.

11 Declara ſecundo principalem concluſionem non procedere, quando vnus teſtator vocaret omnes de familia in præſentando aliquem ad beneficium, quia ſi vnus de ea concurrat, qui artes viles exerceat, non per hoc excluderetur à Iure præſentandi; nam indubitati Iuris eſt, quòd in vna, & præſertim numeroſa agnatione diuerſi reperiuntur colonelli, inter quos aliqui gaudent maiori nobilitate virtutis, & fortunæ, quàm alij, vt quotidie experientia docet; Vndè cum paupertas nō fuerit ab alicuius improbis moribus cauſata, vtiq; erit excuſandus, cum non omnibus liceat adire Corinthum &, ſic igitur talis artem vilem exercens in præſentando eſſet quoque admittendus, vna cum alijs de familia, *vt fuit dictum à Rota in Papien. Iuris Patronatus Collegij Ghiſleriorum 19. Februarij 1601. coram Card. Lancellotto, & in alia Pientina Iurispatronatus Lunæ 11. Iunij 1602. coram Litta.*

12 Vltra quod habemus, quòd appellatione familiæ, omnes veniunt de familia *l. pronunciatio § familiæ ff. de verb. ſignific.* Gabr. *conſil. 132. num. 59. lib. 1. Mantica de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 10. num. 12. & ita fuit dictum in vna Placentina* Cappellaniæ *18. Nouembris 1593. coram Penia, & in alia* Pientina *Cappellaniæ 30. Maij 1597. coram Litta.*

13 Subdeclara tamen, illud non procedere, quando diſponens ſe reſtrinxiſſet ad ſuos de colonnello, ita vt voluerit diſtinguere familiam à familia, quia tunc omnes non venirent, & præſertim artem vilem exercentes, qui non eſſent de eo colonello, ad quem teſtator ſe reſtrinxerat, vt tali modo diſtinguendo, *ait Rota in dicta* Papien *Iuris patronatus coram* Card. *Lancellotto.*

14 Sed eſt benè verum, quòd nobilitas ab iis denigratur, qui artes viles, & mechanicas exercent, *vt ait Rota in Comen. hobitus Mercurij 9. Iunij 1600. coram* Pirouano, *quæ eſt dec. 290 num. 1. in crimin. Farin.*

15 Extende primo, quòd iſti artem mechanicam exercentes poſſunt etiam à teſtificando repelli ob eorum ignobilitatem, licèt ad id dignoſcendum

ſint

ſint attendendi mores Ciuitatis; Nam in multis locis quædam artes vocantur vtiliſſimæ, in alijs vero ſunt magnæ auctoritatis, & ex eis eliguntur Priores Ciuitatis, *iuxta trad.per Bart.in l.teſtes C.de teſtib. & Rota in dicta dec.* 322. *nu.*11.*penes Gregorium*

16 Et propterea videmus, quòd ad prędictum effectum artifices non veniunt appellatione mercatorum in ſtatutis, & Artifex dicitur quicunq. ſua induſtria operatur, Item quoq;talis dicitur, & non mercator, qui emit, vt in aliam formam ſuo opere, & induſtria redactum vendat, *vt ait Surd. in ſua deciſ.* 313. *nu.*1.*& ſeq.*

17 Secus verò ſi in artificio ſit admixta negociatio, quia tunc tota negociatio dicetur, *idem Surd. ibi ſupra nu.* 6.

18 Sed iſti artifices, quando habent publicum ſignum, tunc omnibus mercede ſibi conſtituta inſeruire tenentur; & ratio eſt,quia per illud ſignum cum Republica conueniſſe videntur, *vt ait Portius in §. præterea Inſtit. Quib.mod. re contr. oblig.per tex. in l.* 1.*ff. de furt. & ibi D.D.*

19 Extende ſecundo, eodem modo procedere in hoſpitibus, qui ſi publicum ſignum ad Portam habent aduenas albergari tenentur, *vt ait Portius in præcit.loco.*

20 Extende tertiò, quòd artifices poſſunt prhohiberi ne ponant tabulata,bãca,& ſimilia, ſi ea vſum priuatorum impediant; Immò id quoque fieri poteſt etiamſi non ſint nociua, & iſta actio eſt popularis, *vt ait Gratian.lib.* 4. *diſceptation. cap.* 658. *numero* 14. *& ſequen.*

21 Extende quartò, quòd etiam prohiberi poſſunt exercere ſulpharariam, vel aliam artem, ob quam malus odor vicino fiat, veluti dixi in verbo Aedificium, *& idem ait Franc. Marc. in ſua deciſ.* 23.*nu.*1.*par.*1.

22 Extende quintò, quòd artifices de imperitia tenentur, & ratio eſt, quia nemo debet ſe immiſcere exercitio ad quod non ſit aptus, *vt ait Franciſcus Marcus in ſua deciſ.*649. *numero* 3. *par.*1.

23 Extende ſextò quòd etiam Clerici poſſunt phohiberi ne artes medicinæ, & chirurgiæ exerceant, quia illis eas exercere non licet, *vt ait idem Franc. Marc.in ſua deciſ.* 782. *num.* 3. *p.* 2. Extende ꝗ quando etiã exercerent in caſu poſſibili, tunc poſſunt puniri à Iudice ſeculari pro eorum negligentijs, & culpis in arte, *vt ait Farinac.in* 1.*par. ſuæ prax. crim. quæſt.* 8. *nu.* 94.

Secus tamen venit dicendum inſtante neceſſitate, quia tunc clerici illas etiam viliores exercere poterũt, *vt ait idem Gratian. lib.* 1. *diſcept.c.* 57.*n.* 27.

24 Fallit tamen veluti ſi eſſemus, verbi gratia, in appaltatoribus alearum, qui non poſſunt prohibere earum artifices dictas aleas conficere, *vt ait Rota dec.* 565.*num.* 2.*par.* 1. *recentior.*Et ratio eſt, quia intereſt Reipublicę plures artifices eiuſdem artis in Ciuitate habere, *Rota in præcitato loco.*

25 Vndè infertur,quod ſi artifici indebitè lis inferatur, tunc eas impenſas repetit, quas nõ potuit luctari, vt impeditus in lite,*vt ait Grat.lib.* 1. *diſcept.c.*33.*n.*45.

26 Secus verò ſi eſſemus in Cantore, qui tanquam voluptatum artifex mercedem non petit, niſi fuerit conuenta, *vt ait idem Gratian. ibi ſupra cap.* 185. *num.* 40.*d.lib.*1.

27 Extende ſeptimo, quòd vnus artifex ſiue mercator non poteſt ſibi aſſumere ſignum alterius, *vt ait Rota Genua deciſ.* 210. *& Neguſ. de pignor. in* 2.*parte* 3.*membr.in quinta parte principali, Grat. in ſuo conſil.* 9. *num.* 10. *lib.* 1.*& Maſcard. de probat. concluſ.* 160.*& Grat. lib* 4.*diſcept.cap.*658.*nu.* 2.*& prius diſcept.* 547. *num.* 20.

28 Et ratio eſt quia in Gabella ſiue alibi res præſumuntur eſſe illius mercatoris, ſiue artificis, cuius ſigno ſiue Marca ſunt ſignatæ, *vt ait Boer.in ſua dec.* 105. *& dicta Rota Genuen. dec.* 201. *Caualcan. deciſ.* 7.*par.* 2. *Rota Auen. deciſ.* 3. *diuerſor. & veluti dixi in verbo Arma.*

Sed quando ſignũ mercatoris ſit inter hęredes diuidendum,& apud quem remanere debeat,dixi in verbo Armamentũ,&*vt ait Grat.l.*3.*diſc.c.*547.*n.*9

29 Vltimò nota,quod artifices poſſunt collectari, niſi ſint ita pauperes, vt vix

ex eorum arte viuere poſſint, quia tūc non tenerentur ſoluere talliam, *vt ait Franciſc. Marcus deciſ. 459. num. 12. parte prima.*

ARGVMENTVM.

DE ARTICVLORVM admiſſione, ac de eorum releuantia, & irreleuantia, necnon de legitima eorum confeſtione, & in quibus illi à poſitionibus differant.

CONCLVSIO CXLVIII.

1 CVM huiuſmodi materia articulorum ſit valde practicabilis in foris, ſed apud Tirones ſatis confuſa, & præſertim, ob eam admixtam naturam, quam illi cum poſitionibus habent; propterea ad illorum faciliorem intelligentiam opere pretiū duxi, plures regulas, ſuper illis ordinatim conſtituere, ſed prius tamen videre, quæ nam dicantur poſitiones, & qui dicantur articuli, nec non de effectibus vtriuſq; materiæ, ac de eorum differentia, quæ potiſſimum inter cæteros ponitur à *Franch. in ſua deciſion.* 220. *num.* 9.

2 Prima igitur Regula erit videre ſuper eo, quid ſit articulus, & quæ ſit poſitio; Vnde articulus dicitur pars intentionis illud continens, quod quis probare intendit, & dicitur articulus, quia arctat ad reſpondendnm, & arcte ponitur, & eſt nomen diminitiuum deſignans aliquid particulare à genere ſuo, per debitas circumſtantias, deciſum, *vt ait Abbas in ſua practica capitulo 73. numer. 7. folio mihi* 190.

Poſitio autem eſt quædam breuis enarratio factum continens ad veritatem eruendam concepta; Item poſitio, vt alij volunt, eſt pars intentionis illud continens, ſuper quo, quis petit ab aduerſario reſponderi; & multæ aliæ diffinitiones dantur à Doctoribus diuerſimodè, quas per te videre poteris apud *Borellum in ſua ſumma deciſionum in titulo primo de articulis in principio*, & ibi infinitos Doctores ad id comprobandum allegat; Item de hoc late tractat *Guliel. in ſpecul. de poſit. §. 1.*

Sed eſt bene verum, quòd promiſcue concipiuntur articuli, & poſitiones, immò capitulum etiam idem ſignificat, quòd articulus, & poſitio, & ex libello, illiuſque ſubſtantia formantur articuli, & poſitiones, & illi dantur loco libelli, *vt ait Reuſner. deciſ. Ienen. 3. num. 14. lib. 1. Franc. Marc. deciſ. 720. num. 11. par. 1. & multi alij Doctores allegati à Borello ibi ſupra num. 1. cum pluribus ſeqq. & Rota deciſ. 646. incipien. Dic quod articuli, & deciſ. 76. in antiqu. incipien. Nota quod articuli*, vbi ait, quòd per eorum reſponſionem litis conteſtatio inducitur, licet *Borellus ibi ſupra num.* 11. dicat, quòd opinio Rotæ procedit in his, quæ ſummarie aguntur, veluti ita in Regno Neapoli ſeruari teſtatur, in quo cauſa poteſt ab articulis, & poſitionibus incipere, quia illi loco libelli dantur, licèt ad diuerſos fines tendant; nám articuli fiunt ad finē probandi; poſitiones autē fiunt, vt per reſponſiones, & confeſſiones partis ſuper illis, ponens ab onere probandi releuetur, *vt ait Ludouic. deciſ. Peruſ. 8. num. 12. cum ſeqq. & alij Doctores allegati à Borello ibi ſupra num. 14. & ſeqq. & ſub num.* 19. habetur, quòd poſitiones, non de iure, ſed de conſuetudine fuerunt adinuentæ, & per Ius Canonicum approbatæ tempore Gregor. IX. quia ante eum ius expræſſum non habebatur, ſed bene per eum in *c. dudum 2. de elect. & in c. vnico de lit. conteſt.*

Item poſitiones fiunt ad faciliorem litium expeditionem, propter confeſſiones partium; articuli vero ad clariorem probationem, *vt eſt tex. in clem. ſæpè de verb. ſignif.*

Præterea ars articulandi, & ponendi inter cauſidicos ſummum gradum tenet in Curia Rom. & maxime

in be-

in beneficialibus deuolutis, & *Ioan. Andr. in addit. Spec. de teſtibus*, §. *nunc videndum in princip.* ait, quòd caueant Curiam intrantes, quantumcumque ſint Magni Magiſtri, ne ſuo capite in principio hanc artem aſſumant, ſed antiquis additamentis aſſiſtant, vel etiam ſecum procuratores habeant expertes, & iſtæ poſitiones, & articuli iuſto litis, ſeu iudicij ordine, ſiue loco fiant, nempè poſt litis conteſtationem, & iuramentum calumniæ regulariter, veluti quoque animaduertit, *Abb. panorm. in ſua practica cap. 73. per totum fol. mihi* 15. Rurſus quòd reſponſiones ad articulos, ſiue poſitiones fuerint adiuuentę, vt per eas aduerſarius releuetur ab onere probandi, & quòd per verba credo, vel non credo, & medio iuramẽto reſpondere debentiũ fieri debeant, *docet Gayl. in ſua dec. 79. & 82. Cam. Imper. & ibi multa ait in hac materia*, & præcipuè, quòd reſpõſio tres qualitates habere debeat, & prima, vt ſit pertinens, ſecunda abſoluta, tertia clara.

3 Præterea erit animaduertendum, quòd ponens fateri cenſeatur, Articulans vero non, *vt fuit dictum in vna Bracharen. beneficij* 10. *Decembris* 1603. *coram* Gregorio *XV. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 143. *num.* 1. & 4. *Surd. deciſ.* 326. *ſub num.* 7. & *Rota per Card. Mantic. deciſ.* 198. *num.* 3. *Cardin. Seraph. deciſ.* 1054. *num.* 2. *idem Papa Gregor. deciſ.* 92. *num.* 1. & *deciſ.* 408. *num.* 1. *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 7. *num.* 9. & *Rota deciſ.* 779. *num. primo, par. ſecunda recentiorum, & in Tudertina fideicomiſſi* 1. *Iun.* 1609 *cor. Ortembergo, & deniq; in Conchen. decimar. de Belmonte* 31. *Ian.* 1628. *cor. Pirouano, & per Burat. in ſua dec.* 600. *n.* 10

4 Et propterea boni practici ad vtrumque comprçhendendum dicunt ponit, & probare intendit, *vt animaduertit idem Vrſill. ibi ſup. n.* 9.

5 Extende eodem modo procedere de interrogatoriis, quæ ab articulis, & poſitionibus valdè differunt; Nàm qui interrogat non fatetur, veluti ille, qui ponit, *vt ait Rota per Gregorium deciſ.* 143. & *ibi in addit.* & *dec.* 408. *nu.* 1. Sed eſt benè verum, quòd ad fauorem interrogantis ea confeſſio, quæ ex interrogatorijs depromitur magis probat, quã illa, quæ fit in articulis, *vt dixi infra ſub n.* 284. & ibi ratio aſſignatur.

Item poſitiones fiunt poſt litem conteſtatam, interrogatoria verò antè, *Vrſill. ibi ſupra num.* 10. *Capicc. deciſ.* 97. *Menoch. conſ.* 61. *Caualcan. dec.* 7 *n.* 26.

6 Declara tu tamen, quòd licèt illa confeſſio, ex articulis reſultans, non ſit releuans, & concludens; nihilominus magnum adminiculum præbet, cum illa non ſoleant dari abſque magna, & deliberata conſideratione, *veluti conſiderauit Rota in deciſion.* 320. *num. ſecundo inter criminal. Farinacc. & ita quoque fuit dictum in vna Spoletan a prædij prima Decembris* 1617. *coram Cardinal. Pamphilio, & eſt deciſio Buratti* 600. & *ibi per addent. ſub num.* 18. & *per addent ad deciſionem Gregor.* 143. *num.* 5.

7 Extende, quòd immò, etiamſi ſint renocati articuli, tamen multum faciũt ad veritatem eruendam, *vt ait Rota per Cardin. Seraphin. in deciſ.* 101. *n.* 1.

Veluti eodem modo dicitur de ea confeſſione, quæ prouenit ex ore procuratoris, abſque ſpeciali mandato pro principali articulis aduerſarij reſpondentis, quæ licèt dicto principali non noceat, tamen ea ſicut articuli faciunt pro coniectura, & veritatis inditio, *vt fuit dictum in Valliſoletana penſionis* 26. *Nouembris* 1619. *coram Card. Sacrato & in alia Sabinen. Alluuionis* 15 *Nouemb.* 1619. *coram* Pirouano.

Et prędicta eò magis procederẽt, quando confeſſio, & cætera præiudicialia non fuiſſent reuocata, quia tunc Domino præiudicarent; tanquã in modum contentioſæ iuriſdictionis emanara, *vt ait Oſaſc. dec.* 39. *n.* 38. *alleg. a Rot. in d. Sabinen Alluuionis* 15. *Mart.* 1619. *cor.* Pirou.

8 Amplia id eò magis procedere, quando illi eſſent medio iuramẽto dati, quia tunc confeſſio in eis per articulantẽ facta contra eundem plenè probat, *vt ait Caputaq. in ſua dec.* 145. *lib.* 1. *in manuſcript. & Rot. penes Greg. dec.* 215. & *in Rom. legati librariæ Ven.* 10. *Maij* 1624 *cor. Vbaldo, adden. ad Greg. d. dec.* 143. *n.* 5. & *dec.* 408. *n.* 1. *Surd. dec.* 58. *n.* 11. *Octau. Caccher. deciſ. Pedemont.* 113. *num.* 2. & *Math. Coller. dec.* 118. *n.* 12.

& denique in Anagnina penſionis 18. *Maij* 1630. *coram Veroſpio.*

9 Declara tu tamen, quod illi non dantur medio iuramento, niſi in his, quæ proprium factum concernunt, alias ſecus, ſi de facto alieno ageretur, quia tunc ſufficeret credere in conſcientia rem ita ſe habere, cum nemo ſit ſcrutator cordium, niſi ſolus Deus, *Put. dec.* 267. *lib.* 2. *& Mobedan. deciſ.* 1. *de iuram. calum. & facit dec.* 779. *nu.* 5. *p.* 2. *recentior.*

Quinimmò extende, quòd articuli per principalem dati medio iuramento ſemper præiudicant, etiam ſi non fuerint admiſſi per iudicem, ſi tamen de errore non conſtet, *vt fuit dictum a Rota in Firmana Bonorum*, 11. *Februarij*. 1605. *coram Cardinale Mellino, & Caputaquen. in dicta deciſione* 145. *libro primo in manuſcript.*

10 Confeſſio autem, quæ in poſitionibus fit, ſi ſit à parte acceptata, amplius reuocari non poteſt, ob illud ius parti acquiſitum, *vt fuit dictum in vna Romana Liberationis à moleſtijs, Luna* 22. *Aprilis* 1602. *coram Cardinale Lancellotto Iuniore, & per Buratt. dec.* 551. *in fine.*

11 Fallit tamen, ſi illa confeſſio fuiſſet incontinenti reuocata, & ad id incontinenti aliquid fieri dicitur arbitrio iudicantis, *vt ait Borell. in præcit tit.* 1. *de articulis nu.* 24. *& Rota per Buratt. dec.* 544. *n.* 16.

12 Extende primò, quòd neque ea ſub prætextu erroris reuocari poſſit, cum nulla maior probatio ſit, quàm proprij oris confeſſio, *vt ait Rota in deciſ.* 352. *num.* 2. *inter crim. Farinac. & in alia Romana Redditionis computorum* 7. *Februarij* 1612. *coram Vbaldo,* & propterea videmus, quòd magis ſtatur confeſſioni contra confitentèm, quàm teſtibus, etiamſi eſſent mille, *vt fuit dictum in Ariminen. bonorum* 31. *Ianuarij* 1620. *coram Vbaldo, & in Lucana penſionis* 20. *Iunij* 1622. *coram Pirouano.*

13 Sed quòd illa confeſſio ſub prætextu erroris poſſit reuocari, ſi intra tres dies de errore doceatur, *ait Borell. ibi ſup. num.* 26. & ibi ad id plures Doctores allegat.

14 Extende ſecundò, pari modo procedere, & è conuerſo; nempè in negante poſitionem, qui non poteſt amplius in ea ſe tueri, *vt ait Rota deciſ.* 101. *num.* 10. *par.* 2. *nouiſſim. diuerſorum.*

Contrarium tamen fuit tentum à *Rota in Romana Tutelæ de Maſſo* 20. *Iunij* 1588. *coram Gyptio, & cæteri Doctores allegati à Gratiano in lib.* 3. *diſcept. cap.* 559. *num.* 54. vbi habetur quòd tali modo negans, non poteſt argui de aliqua pœna, ſiue amiſſione beneficij, ſiue priuilegij ſibi competentis; Cócordari poſsút huiuſmodi opiniones, hoc modo vt ſcilicet prima procedat, quando eſſemus in ſimplici negatione; ſecunda verò in ea, quę fit, per verbum non credit, vt ponitur, & ad effectum, ad quem ponitur, cum ea verba æquiparentur illis narrata, prout narrantur, *vt ait Specul. & Anna alleg à Gratiano ibi ſupra*; licèt ſit benè verum, quòd quælibet cauſa excuſarà periurio, ideſt quoad illius pœnas; at ſecus, quoad ipſum periuriū, ad quod quidem inducendum plena probatio eſt neceſſaria, & propterea omnis interpretatio eſt facienda ad illud excuſandum, & præſertim, vbi intercederet tēpus decem annorum, per quod facilè inducitur obliuio, & eò magis in muliere, ob illius ſexus fragilitatem, *vt fuit dictum à Rota ibi coram Gyptio.*

15 Licèt ſecus ſit, quoad Iudicem, qui ex officio poterit benè ſemper in ea negata poſitione ſe fundare, *vt ait Rota ibiſupra in dicta deciſ.* 101. *num.* 11. *p.* 2. *diuer.*

16 Subextende prædicta denegãte in rantũ valere, vt ſi reſpondens vnã negauerit, quæ poſtea vera probetur, tunc ille adeo grauatus diceretur, vt propterea in odium illius negationis omnes alias poſitiones non eſſe veras probare teneretur, ex ea ratione, quia lex, ob illud mendacium contra eum præſumit, *vt ait Surd. dec.* 38. *& Gratian. dec* 227. *n.* 4. *Rota Marchiæ, Alex. conſ.* 302. *per tot. lib.* 2, *Natt. conſ.* 59. *n.* 18. *Anch. quæſt.* 51. *n.* 21. *lib.* 3. *Plot. de in lit. iur.* §. 37. *n.* 10.

Fallit

17 Fallit tamen primò, quando articulus, ſiue poſitio eſſet in parte vera, & in parte falſa, quia tunc ea in totum negari poſſet, *vt dicunt Doctores ſuperius allegati, & Borell. in præcitato loco tit. 1. de articulis num. 120. & ibi plures allegat. & Surdus deciſ. 58. num. 2. & ſeq.*

18 Fallit ſecundò, quando confeſſio in articulis, vel in poſitionibus facta eſſet contraria illi confeſſioni Aduerſarij, quia tunc ea non noceret, *vt ait Rota intercrimin. Farinac. deciſ. 95. num. 5.* vbi propterea ait, quòd ſi mulier tentet matrimonij nullitatem, ob impotentiam viri, tunc ſi vir reſpondendo poſitionibus fateretur ipſum carnaliter cognouiſſe alias mulieres, non ob id iſta confeſſio incidenter, & ad diuerſum finem facta illi in aliquo præiudicaret, tamquàm illi aduerſarij contraria, nec non quia confeſſio in vno Iudicio facta, non nocet confitenti in alio diuerſo, etiam ſi inter eaſdem perſonas ageretur, & propterea hinc fit, quòd mulier inquiſita de furto, ſi fateatur adulterium de eo ex huiuſmodi confeſſione puniri non poſſet, *vt ait Rota in dicta deciſione 95. per totam.*

Declara tamen, quòd licèt confeſſio incidenter facta non proſit ad condemnandum, poteſt tamen Iudex ex ea illius intentionem fundare in alio Iudicio inquiſitionis, *vt ait Cæſar de Graſſis deciſione 148. num. 9. fol. mihi 163. & veluti dixi in Concluſione 59. ſub numero 103. vbi recurrere poteris.*

Extende prædicta adeò eſſe vera, vt propterea quando confeſſio (verbi gratia) teſtium eſſet contraria illi, quam fecit articulans in poſitionibus, tunc non ſolum illi teſtes non probarent; ſed immò potius falſi præſumerentur, *iuxta tradit. per Farinaccium de teſtibus quæſtione 65. num. 104. cum ſequentibus parte ſecunda*, & hinc igitur fit, vt magis aſſertioni principalis ſit ſtandum, quàm illi teſtium contrarium deponentium, *vt ait Clarus in quæſtion. 53. verſiculo Sed quæro, Aymon. conſilio 9. num. 10. Caph. conſilio 100. num. 26. Alex. conſilio 45. num. 4. libro 2. Innoc. in c. fraternitatis de hæretic.*

19 Fallit tertiò, quando in calce articulorum adeſſet clauſula illa, non ſe aſtringens, &c. quia tunc non prohibetur articulans ad aliud genus probationis ſe extendere poſſe, immò per eam clauſulam, quam ſemper procuratores adhibere debent onus probandi in aduerſarium tranſit, *Card. Seraph. dec. 1422. n. 2.*

20 Et ratio eſt, quia eo caſu articuli nihil certi continere dicuntur, *vt ait Rota deciſ. 774. num. 8. par. ſecunda recentior.*

21 Fallit quartò, quando reſpondens ſe refert ad Inſtrumentum, & illud non reperitur, quia tunc articulus, ſiue poſitio non cenſetur confeſſata per regulam illam, Non creditur referenti, niſi conſtet de relato, *vt ait Rot. dec. 158. num. 4. par. 2. recentior. & in terminis ait Magon. dec. Lucen. 13. nu. 33. Surd. deciſ. 29. num. 16. & 22. Grammat. deciſ. 59. num. 8. & Borellus ibi ſupra num. 195.*

22 Fallit quintò, quando ſub vna oratione articulus, ſiue poſitio contineret diuerſa vera, & falſa, *iuxta Ariſtot. lib. 8. topic. cap. 4.* vbi ait, quòd oratio quadrupliciter vocatur falſa, & primò cum apparet concludere, & non concludit, ſecundò, quando concludit, ſed non ad propoſitum, tertiò, ſi concludit, ſed non iuxta propriam diſciplinam, quartò, ſi per falſa non concludit, & ſic cum prædictis exemplis reſponſio licita fiet.

23 Contrarium, quòd ſcilicet opus eſſet ſuper quolibet reſpondere, ob eam rationem, quia qui petit totum intelligitur petere partem, & ſic quòd reſponſio debeat eſſe de toto, & de qualibet eius parte, & præſertim ratione indiuiduitatis Iuramenti, & ſic, opinio prima procederet, quando poſitio contineret falſum, in qualitate rei, vt puta, ſi quis poneret, quòd promiſiſti purè, ſed quòd reuera fuiſſet promiſſũ ad diem, ſiue ſub conditione, quia tunc liceret negare totum; ſecunda verò opinio procederet, vbi falſitas conſiſteret in quantitate ſummæ, vel in parte rei quia tunc non liceret negare totum

 & ſic,

& ſic iſto caſu ſecunda opinio procedit vt tradit *Lanfranc. Balb. in ſua dec.* 218. *& Cappell. Tholoſ. deciſ.* 208. *& alij alleg. à Borello ibi ſupra n.* 120. *cum ſeqq.* Cautela igitur in hoc optima erit, quòd ponens in poſitione certam quantitatẽ continente, de qua tamẽ dubitari poſſit, eam non integrè probari, illam clauſulam addat, quòd ſi non credit de tanta quantitate dicat de quanta, vſque ad minimum, aliàs ſi hæc verba non adderet, vſque ad minimum, tunc reſpondens non fieret periurus, ſi negaret totam, *vt ait Surd. deciſ.* 58. *num.* 10. Sed in omnem euentum nota, quòd ſemper dubia confeſſio ad fauorem confitentis interpretanda veniat, *vt ait Rota per Buratt. deciſ.* 443. *num.* 4. *& deciſ.* 633. *num.* 7. *par.* 2. *recentior. & prius deciſ.* 366. *ſub num.* 5. *par.* 1. *& deciſ.* 806. *num.* 1. *par.* 1. *& deciſ.* 90. *nu.* 21. *par.* 2. *diuerſor.* Quod quidem procedit etiam impropriando verba, *vt ait Rota deciſ.* 121. *num.* 18. *par.* 1. *diuerſor. & deciſ.* 56. *num.* 1c. *poſt librum primum conſil. Farinac.* Immò ea neque contra confitentem vnquam probat, niſi ſit clara, & indubitata, *vt ait Rota dicta deciſ.* 121. *num.* 18. *p.* 1. *diuerſ. & deciſ.* 444. *num.* 8. *par.* 1. *in recentior. & in Ariminen. dotis* 15. *Maij* 1623. *coram Coccino*; Quod tamen declara procedere, quando ageretur contra confitentem; at ſecus, ſi ille vti actor ageret contra alium, quia tunc verba eſſent contra illum interpretanda, *vt ait Alex. conſ.* 47. *num.* 16. *lib.* 1. *in fine, & Rota in dicta Ariminen. dotis coram Coccino.*

Declara præterea illud, quod fuit dictum de negante vnam poſitionem, qui conuictus de mendacio in totum cadat à iure ſuo, procedere circa indiuiſibilem, ac indiuiduam; ſecus autem quando res eſſet diuidua, quia tunc pœna mendacij non debet ad illã rem extendi, *in* qua non fuit illud examen commiſſum, *vt ait Gratian deciſ.* 227. *n.* 14. *& ſeq.*

24 Regula ſecũda erit in videndo, quomodo fieri debeat reſponſio Articulis, ſiue poſitionibus, ad hoc, vt dicatur præciſa, & releuans; Vnde ad hoc, vt illud examen ſuſtineatur, & valeat, debet articulans in primis citare ad dicendum contra articulos, & ad videndum iurare teſtes, & quòd iurent intra terminum; aliàs ſi extra illum, & non in loco iudicij iurarent, examen eſſet nullum, & quatenus terminus laberetur, tunc noua citatio erit neceſſaria ad illum prorogandum, aliàs teſtes nulliter examinati dicerentur, *vt latè fuit deductum à Rota per Buratt. in ſua dec.* 506. *ferè per tot.*

Sed quando teſtes iurati præſumantur, *dixi infra in verbo aſſertio concluſ.* 155. *ſub num.* 83. *ex mente Rota deciſ.* 704. *la* 1. *num.* 1. *& ſeq. par.* 1. *recentior.*

Circa autem reſponſionem articulis fiendam, nota, quòd ſi non erit infraſcripto modo facta, nempè non credit, vt ponitur, & ad effectum, vt ponitur, cum interpoſitione illius copulæ, *Et*, vtique ea non erit ſufficiens, ſed reſpondens poſſet iterum cogi ad magis præcisè reſpondendum, aliàs articuli haberentur pro confeſſatis, *vt ait Magon. deciſ. Lucen.* 13. *num.* 32. *& ita fuit dictum in vna Ianuen. pecuniaria Veneris* 18. *Maij* 1599. *coram Corduba.*

25 Declara tamen, quòd quando confeſſio elicitur ex poſitionibus, ob non præciſam reſponſionem pro confeſſatis habitis, tunc ea non operatur ſuum effectum, niſi concurrerent requiſita, *Franch. in cap.* 2. *num.* 9. *de confeſſ. in* 6. *vt ait Rota per Cardin. Seraphinum deciſ.* 408. *num.* 4. Et requiſita ſunt hæc, & primò, quòd principali in Iudicio comperto fuerint lectæ poſitiones, & datæ, ſecundò, quòd fuerit à Iudice monitus veridicè reſpondere, tertiò, quòd abſque rationabili cauſa reſpondere recuſaſſet, quartò, quòd in termino fuerit à principali accuſata cõtumacia, quintò, quòd fuerit ſubſequuta interloquutoria, quia non ex ſola non reſponſione quis habetur pro confeſſo, ſed eſt neceſſaria sẽtẽtia, ſiue decretũ, vt ille pro confeſſo habeatur, ſed vt dixi, eſt neceſſaria ſentẽtia, ſiue decretũ, vt ille pro cõfeſſo habeatur, neq; tali caſu ab ea appellatio admittitur, & præſertim in Regno Neapolitano, iuxta ritum Magnæ Curiæ 119. Licèt ſecus ſit in Curia Romana, vbi admittitur in

hoc

hoc purgatio moræ, neque propterea talis pronuncia vnquam in rem iudicatam tranſit, *vt ait Gratian. in ſua deciſ. Marchia 171. num. 3. & ſeqq.* Et reuera quando probationes debent eſſe veræ, & reales, illa, quæ fit per contumaciam non eſt ſufficiens, *vt nouiſſimè ait Borell. dicto tit. 1. de artic. nu. 93. cum ſeqq.* & de huiuſmodi obſeruantia in Curia, teſtatur *Rot. per Greg. XV. in ſua dec. 460.*

26 Quinimmo dato etiam, quòd dicta prima opinio procederet, ex aliqua particulari conſtitutione, ſiue ſtatutaria diſpoſitione; nihilominus nota, quòd ad illud decretum deueniri non poſſet niſi reſpondere debens perſonaliter citatus fuiſſet, cum eo caſu citatio facta procuratori non ſufficeret, *vt ait Amat. deciſ. Marchia 74. num. 2. & ſeqq. & vide Menoch. conſ. 360. n. 1. & 26. lib. 4.*

Rurſus tamen notandum venit, quòd ſtatutum illud, quod mandat poſitiones haberi pro confeſſatis, dicitur rationabile, & vtile, non autem odioſum cum tales contumaces viginti quatuor pœnas incurrant, *vt ait Gratian lib. 4. diſcept. cap. 639. num. 28. & 30.*

27 Deinde erit animaduertendū, quòd reſponſio poſitionibus debet fieri per principalem met, non autem per procuratorem, niſi ſpeciale, immo ſpecialiſſimum mandatum, ſiue in indiuiduo ad ſic, & ſic reſpondendum haberet; aliàs quis ad reſpondendum cogi non poſſet, *Rota deciſ. 779. par. 2. recentior. & deciſ. 37. incipien. Quidam procurator, & deciſ. 40. incipien Procurator, in nouiſſ. Caccher. deciſ. Pedemont. 113. num. 1. Cappell. Tholoſ. deciſ. 132. & in deciſ. 224. Ant. Theſ. deciſ. 17. nu. 1. & ſeqq. Coler. deciſ. German. 115. n. 3. & Rota per Buratt. in ſua dec. 566. num. 10. & prius deciſ. 127. num. 12. & per Gregor. deciſ. 282 & ibi in addit. nu. 11. Gratian lib. 4. diſcept. cap. 772. num. 26. & Rota in Perusina bonorum 3. Aprilis 1620. coram Buratto, & prius in Bononien. fideicommiſſi 6. Martij 1596. coram Cardinale Lancellotto, & denique in Aſculana Societatis 28. Iunij 1628. coram Cardinale Virili;* Veluti eodē modo illud requiritur ad ponendum, & articulandum, vt mox dicetur.

28 Fallit tamen illa declaratio, quando principalis eſſet abſens in longinquis partibus, ſiue ignoraretur, vbi talis reperiretur, quia eo caſu procurator ad illam cauſam conſtitutus reſpondere tenetur, ſiue poſſet dari curator bonis abſentis, qui dictis articulis, ſiue poſitionibus reſpondere poſſit, *vt ait Theſaur. deciſ. 17. per totam, & infiniti alij Doctores allegati à Borello in tit. 1. de artic. nu. 106. & adden. ad dec. Buratti 127. num. 20.*

Amplia, quòd poſſet procurator etiā poſitionibus abſque mandato reſpondere, quando fuit citatus ad reſpondēdum, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. deciſ. 531. n. 7.*

Et ratio eſt, quia ille videtur ad id approbatus ab aduerſario, dum eum citauit ad reſpondendum, *vt fuit dictum in alia Eugubina penſionis 28. Iun. 1619 cor. eod. Buratto.*

29 Extende, quòd in caſu abſentiæ non eſſet neceſſarium mandatum in procuratore eſſe ſpeciale ad reſpondendum, veluti in procuratore alicuius, qui aut præſens, aut parum diſtans eſſet, *vt ait Magon. deciſ. Lucen. 13. num. 34.*

30 Nam indubitati iuris eſt, vt iam diximus, quòd Dominus cauſæ, quando eſt præſens, ille debet articulos dare, aliàs ſi procurator eos daret, opus eſt, quòd tunc habeat mandatum in indiuiduo ad ſic, & ſic articulandum, vel ponendum, *vt ait Rota in dec. 779. num. 4. par. 2. recentior. & per Gregor. deciſ. 282, & ibi in addit. num. 11. & in Bononien. Fideicommiſſi 6. Martij 1598. coram Cardinale Lancellotto, & Rota in Virdunen. Abbatia Luna 22. Iunij 1615. coram Buratto, & in Peruſina bonorum 3. Aprilis 1620. coram eodem, & in alia Aſculana Societatis 28. Iunii 1628. coram Cardin. Virili, & Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 772. num. 26.* & ratio prædictorum eſt, quia iuramentum procuratoris non extenditur, niſi quouſque in mandato ſibi fuit conceſſum, *Rota dec. 696. nu. 5. p. 2. recentior.*

31 Quinimmò extende, quòd neque illud

illud ſpeciale tali caſu quoque ſufficeret, ſed in indiuiduo eſſe deberet ſpecialiſſimum ad certos, & determinatos articulos dandos, aliàs confeſſio aduerſarij non eſſet certa de veritate, ſed ſolum poſſibilis de credulitate, quæ ab onere probandi non releuat, *vt ait Rota ibi ſupra in dicta deciſ. 779. num. 5. par. 2. recentior. & prius deciſ. 774. in dicta par. 2. & veluti ait d. addens ad dictam deciſionem Buratti 127. ſub litera G.*

32 Subextende id eò magis procedere, quando procurator daret in actis articulos, ſiue poſitiones nullo iure cogente, quia tunc illa confeſſio vti voluntaria Domino nō præiudicat, *vt ait Rota ibi ſupra num. 2. & Oſaſcb. deciſ. Pedemont. 172. num. 20. Aegid. deciſ. 694. num. 1. & Cappell. Tholoſ. deciſ. 392.*

33 Et ratio prædictorum ea eſt, quia vltra quod productio, & repetitio ſcripturarum à procuratore facta, abſque ſpeciali mandato principali non præiudicat, nec minus vllam confeſſionem inducit, ſicuti dicitur de examine teſtium à procuratore inductorum, abſque legitimo mandato, ac ſine citatione ad videndum produci, & dicendum contra articulos, & admitti in forma, quod vtique eſſet nullum, *vt ait Rota per Burattum deciſ. 164. & deciſ. 294. num. 13.*

Deinde cum procurator non ſit informatus de conſcientia Domini non poterit ob id iurare de veritate dicenda, ſed ſolum de credulitate ad euitandam calumniæ præſumptionem, *vt ait Rota in dicta deciſ. 779. num. 5.* Et ideo, quando principalis eſt maximè informatus, tenetur venire perſonaliter ad reſpondendum, & in hoc magna Curia Neapolis, hoc modo prouidere ſolet, nempè, quod pars, quæ querit depoſitionem principalis faciat illum ſuis ſumptibus venire, *Cappell. Tholoſ. deciſ. 273. & Benintend. deciſ. Bonon. 24. per totam.* In Gallia autem abſentes tenentur mittere reſponſiones ſuper quolibet articulo, ſiue ad Iudicium venire expenſis petentis, ſaluo tamen iure repetendi, *vt ait Borell. ibi ſup. nu. 111. cum ibi alleg.*

34 Aliàs eo caſu, quando articuli ſunt formati à procuratore non informato, poſſunt reuocari per principalem, etiam non docto de errore, *vt ait Rota deciſ. 774. num. 9. & deciſ. 779. par. 2. in recentioribus, & deciſ. 19. de procurator. in nou. & in Beneuentana Cenſus 16. Decembris 1594. coram Cardinale Pamphilio, & deciſ. 613. num. 9. part. prima diuerſorum, & per Gregorium deciſ. 270. num. 9. & ibi per addent. num. 12. cum ibi allegatis, & per Cardinalem Caualerium deciſ. 79. num. 3. & deciſ. 226. num. 5. & per Cardinalem Manticam deciſ. 302. num. 9. & in Virdunen. Abbatiæ Veneris 27. Nouembris 1615. coram Buratto, & in alia Egitanien. Commendæ 3. Decemb. 1621 coram Vbaldo.*

Secus autē, quando principalis illis poſitionibus vſus fuiſſet, quia tunc per cum approbatæ cēſentur, neq; procuratoris cōfeſſio eo caſu reuocari poſſet, donec de errore concludenter doceatur; contrarium tamen, ſi confeſſio eſſet veriſimilis; quia tunc etiam reuocata Domino noceret, & veriſimilis cenſetur, ſi per multos annos non fuerit reuocata per Dominū. Et prædicta eò magis procederent, quando poſitiones continerent diſtinctionem, & particularitatem circa actus, necnon tempora, & qualitates, quæ non niſi à principali veriſimiliter ſciri poterint, quia tunc ab eo ſunt ſubminiſtratæ cēſerentur; & propterea hinc fit, quod etiā ſi de mandato ſpeciali illas producentis non doceatur, nihilominus cōfeſſio ex illis reſultans principali noceret, *vt fuit dictum à Rota in vna Peruſina bonorum Veneris 29. Octob. 1621. coram Buratto.*

Veluti eodem modo dicta confeſſio procuratoris etiā noceret Domino, quando vigore illius confeſſionis Dominus obtinuiſſet in primo Iudicio, quia tūc niſi poſtea de errore doceret, eam amplius reuocare non poſſet; ſed eamdē ſequi tenetur, *vt ait Rota apud Cincium de cenſibus deciſione 210. num.* 8. & quando confeſſio procuratoris ratificata à Domino in vno iudicio, poſſit illi nocere in alio, *docet Put. dec. 180. lib. 2. & Rot. dec. 208. in fin. par. 4. diuer.*

Quem.

Quemadmodum etiam dicitur de ea confeſſione, quæ elicitur ex productione ſcripturarum per procuratorem facta, quæ nocet ſolum Domino, quando ille veriſimiliter ſcripturas, nõ niſi ab eodem habere potuerit; at ſecus quando eas aliundè habere potuiſſet, quia tunc dicta confeſsio procuratoris Domino non noceret, & ratio eſt; quia regulariter procurator non poteſt confiteri pro Domino, niſi cum ſpeciali mandato, *Rota per Buratt. deciſ. 294. & ibi per addent. & in deciſ. 795. & per Gregorium deciſ. 331. num. 20. & dec. 407. num. 3. & deciſ. 467. num. 10. & deciſ. 593. num. 5. par. 2. in recentior. & fuit dictum in vna Rauennaten cenſus 6. Nouembris 1617. coram Manzanedo, & Rota deciſ. 285. num. 5. dicta par. 2. recent.*

35 Extende quòd illi poſsint etiam reuocari in ſecunda inſtantia, ſi fuerint dati in prima à procuratore, cum mandato generali ad ponendum, & articulandum, etiam non docto de errore, *vt ait Rota in deciſ. 32. de teſtibus in antiq & deciſ. 2. de confeſſ. in nou.* licèt inferius contrarium inuenies *in Regula 3. verſ. Sed quod facta publicatione nu. 94. cum ſeqq.* ſed ibi concordantiam inuenies, & prædicta procedunt, etiam ſi iuramentum interueniſſet, quia illud Dominos, & authores abſentes non ligat, *vt ait Cardin. Seraphinus deciſ. 460. num. 7.*

36 Fallit tamen in confeſsione tutoris, vel curatoris facta in poſitionibus pro pupillo, quę plenè probat contra illum quouſque de errore non doceatur, *vt fuit dictum à Rota in Marſilien. pecuniaria, Lunæ 6. Iunij 1611. coram Gregorio Decimo quinto, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 506. n. 8.* Et prædicta haberent locũ, ſiue poſitiones eſſent datæ, tàm contra tutorem, quàm contra minorem, quia tunc ſufficeret, ſi ſolum per tutorem, vel curatorem reſponderetur, ſi tamen cauſa ſit connexa, *Rota per Card. Seraphinum deciſ. 415. num. 6.*

Extẽde quòd neque minor reſtituatur ad danda interrogatoria, quæ fuerũt omiſſa per tutorem, ſi de ſua læſione non doceatur, *vt ait Grattanus libro 2. diſceptat. cap. 391. num. 36. Viuius com opin. 896. nu. 6. Put. dec. 9. de reſt. in integ.*

Subextende eodem modo procedere in confeſsione Syndici alicuius Monaſterij facta in reſponſione articulorum, ſi tamen mandatum habebat à Capitulo, quia tunc ea contra illud probaret, *vt ait glo. in cap. fin. in verbo nulla temporis, & ibi Abb. num. 44. Pariſ. num. 54. de præſcript. Rota deciſ. 141. nu. 11. par. 2. diuerſ. cum alijs per addent. ad deciſ. Gregor. 375. num. 11. & ita quoque fuit dictum in Treueren. decimarum 4. Aprilis 1629. coram Merlino.*

37 Secus autem, quando non per modum contentioſæ; ſed voluntariæ iuriſdictionis eſſet emanata, quia tunc non præiudicaret, niſi forſan eſſet adminiculata, *vt ait Rota d. dec. 506. n. 1. 2. & 9. & velutifuit dictum à Rota in vna Mediolanen. pecuniaria 18. Iunij 1629. coram Motmanno, & pulchrè in dec. 779. par. 2. in recent.* & tunc voluntaria dicitur iuriſdictio, etiã ſit facta in iudicio, quando pręcedente iuſſu, & iudicis mandato fateretur, *vt ait Rot. per Gregor deciſ. 460. num. 5. & in d. dec. 779.*

38 Et id, quod fuit dictum de abſente, pro quo admittitur procurator ad reſpondendum, procedit etiam in Syndico Vniuerſitatis, qui abſque ſpeciali mandato poſitionibus, & articulis reſpondere poteſt, *vt ait Franc. Marc. in ſua deciſ. 686. num. 1. & deciſ. 687 num. 9. & deciſ. 909. num. 1. & 2. p. 2. quem ſequitur Nicol. Loſæus de iur. vniuerſ. par. 2. cap. 1. num. 69. pulchrè Marian. Sen. conſ. 55. col. fin. lib. 1.* & ratio ea eſt, quia legitima adminiſtratio vim ſpecialis mandati habet, *vt ait Capic. dec. 5. n. 8.*

39 Extende eodem modo procedere in pupillo, qui ſi velit poſitionibus reſpondere, tutoris authoritas eſt neceſſaria, ſed ſi eſſemus in adulto, tunc ille debet ex ſe reſpondere, & tutor, ſiue curator illius præſentiam præſtare tenetur; in minore autem ſimpliciter, tali caſu, ſi aduerſarius ſit ſagax, & callidus, tunc ille minor poteſt inſtrui, & ille per Aduocatum reſpondere valet, vt

ex

ex diſpoſitione Statuti fit in Vrbe ad fauorem minorum, & mulierum, *vt ait Borell. in præcitato loco de artic. tit. 1. num. 109. & ſeq. & Balb. dec. 36. inci. pien. Curator.*

40 Extende ſecundò idem procedere in ruſtico, & idiota, qui poteſt per Aduocatum inſtrui, & eo præſente poſitionibus reſpondere, *vt ait Borell. ibi ſup. n.* 117. & licèt *ſub n.* 115. cõtrarium dicat, tamen ego teneo, quòd prima opinio procedat, quando ſtatutum ſiue altera conſtitutio facilitate minorum, & mulierum fragilitati prouideret; ſecunda verò procedit, quando ſecus, & ſic de iure communi, niſi tamen in his, qui ignorarent ea, quæ ſub corporis ſenſu cadunt, quia tunc, aut per tutorem, aut per curatorem reſpondere deberent, & ratio eſt, quia minores, & mulieres ex eorum facilitate, & fragilitate, quæquæ vident facilè ignorant, & propterea eos inſtruere non prohibetur de iure; At ſecus ſi eſſemus in teſtibus ſagacibus, quos abſque vitio ſubornationis aliquis inſtruere nõ valeret, licèt tamẽ illis articulos oſtendere, & ab eiſdem legi non prohibeatur, ad hoc, vt illud, quod ſciunt pro veritate dicant, *vt fuit deciſum à Rota in Carpen. bonorum, Luna 14. Iunij 1610. coram Cardin. Lancellotto, & dec. 14. poſt 1. vol. conſ. Farinac.* Veluti neque teſtis prohibetur deponere cum aliqua notula in manibus, ad hoc, vt magis de his recordetur, quæ prolixè deponere debebat, & ſic ad illius perfectiorem memoriam, *vt fuit dictum à Rota in dicta Carpen. bonorum coram Cardinale Lancellotto.* licèt contrarium dicat *Farinacc. de teſtibus quæſt.* 80. *num.* 27. vbi tamen regulam limitari videbis.

41 Vlterius erit animaduertendum, vt in principio diximus, quòd facile per æquiuocum articuli poſſunt accipi pro poſitionibus, & è contra poſitiones pro articulis, vndè ad id dignoſcendum, ſcire debes, quòd quando datur terminus parti ad reſpondendum, tunc dicuntur poſitiones, & non articuli, etiam quod promiſcuè nominentur, *vt ait Rot. per Gregor. in ſua deciſ.* 385. *num.* 4.

42 Quinimmò quando poſitiones nominantur articuli, & eas eſſe poſitiones conſtet, nihilominus de eiſdem eſt iudicandum, quàm de poſitionibus, *vt ait Rota apud eundem Gregor. in ſua dec.* 577. *num.* 4.

43 Verum, quia ſæpe inter partes contenditur de reſecandis articulis ob eorum irreleuantiam, vel quia ſint impertinẽtes, aut criminoſi, & obiectiui & ſic reſponſione indigni; Idcircò vt maturius, ac apertius, quàm fieri poſſit hanc materiam examinem, opere pretium erit de prædictis ſigillatim diſcurrere, & ſic tertiam Regulam conſtituere.

44 Tertia Regula igitur erit ſuper eo quomodo articuli dicantur obiectiui, & quibus modis tales dicantur. Ideò nota quod tribus modis obiectiui conſiderari poſſunt, & primò quoad appellantes, iuxta diſpoſitionem *cap. vt circa de elect. in* 6. *& clem. conſt. eod. tit.* Secundò poſſunt dici tales in non appellante, vitra diſpoſitionem *dicti cap. vt circa at. & Clem. conſtitutio, iuxta ſtylum, & vſum* Palatij; Tertiò, poſſunt conſiderari obiectiui, quoad effectum probandi, quia regulariter in materijs obiectiuis exacta, & ſpecifica probatio requiritur, veluti de homicidio, de hæreſi, ſiue de ſimili; *vt ait Rota dec.* 730. *incip. Nota quòd ſi in aliqua, & deciſ.* 781. *incip. Sciendum eſt, Faſtol. deciſ.* 73. *incip. die Veneris, & Borellus ibi ſupra in tit. primo de artic. num.* 125. Veluti eodẽ modo proceditur, vbi eſſemus in materia, quæ ſaperet accuſationem, quia tunc Iudices, quibus cauſa appellationis fuit commiſſa, non inquirunt, ſed tali caſu fiſcus inſtare, & accuſare videtur, & propterea etiam parte opponente ad articulorum exactam ſpecificationem erit deueniendũ. Secus autem, quando Iudex (puta) ex officio non ad effectum pœnæ, ſed vt ab officio remoueatur, quia tunc articulorum ſpecificatio non eſt neceſſaria, *vt ait Rota deciſ.* 773. *par.* 3. *in nouiſſ. Card. Seraph. ſic alleg. à Marta in compilat. ſuarum deciſionum in hoc verbo Articuli cap.* 34.

45 Vnde ſi articuli obiectiui fuerint producti, tunc non datur terminus ad illos declarandos, ſed illis productis erit reſpondendum, *vt ait Rota deciſ.*

181. *in*

181. *in antiquis incipien.* Nota qualiter, *& prius deciſ.* 64. *deciſ.* 263. *& dec.* 427.

46 Extende quòd illos obiectiuos dare poteſt reus, & poſſeſſor contra actorem, *vt ait Biſignet, deciſ.* 2. *titulo de except.*

47 Obiectiui igitur quoad appellantem illi dicuntur, & non de iure dantis, quādo articuli principaliter ius appellantis non deducunt, quamuis in conſequentiam illud includerent, *vt eſt text. apertus in dicta clem. conſtitutio in gloſ. in verbo directè*; Sed de iure dantis tunc verè dicuntur, quando ex mera articulantis gratia oriuntur, *vt dicunt Imol. & præſertim Cardin. in dicta clem. in quaſt.* 8. Sed in hac materia omnino videndus eſt *Aegid. in ſua deciſ.* 399. *& deciſ.* 482. vbi duas Regulas ſuper huiuſmodi cognitione conſtituit per te videndas; Item quando verè articuli ſint de iure dantis, *docet Rota dec.* 36. *incip. fuit dubitatum in antiq. & Caſſad. dec.* 2. *de except.*

48 Sed ad hoc, vt non dicantur tales appellans, debet ſe ad iſtorum quatuor probationem reſtringere. Et primò, verbi gratia, circa perſonæ impetrantis beneficium habilitatem, ſecundò circa perſonæ conferentis poteſtatem, tertiò circa modi impetrantis congruitatem, quarto circa beneficij collati in hunc modum deducibilitatem, quorum ſi vnum deeſſet dans articulos legitimè beneficium non poſſideret, etiamſi cōpetitorem non haberet, & verſa vice prædicto modo legitimo articulando eius gratiam iuſtificaret, nec ius alterius vllo modo tangeret, ac læderet, ſecus verò, quando articuli tenderent principaliter ad conſeruationem iuris dantis, quia tunc non dicuntur obiectiui, ſed de iure dantis, licèt poſtea virtualiter, & in effectu, ſiue ſecundariò ius aduerſarij excludant, impugnēt, ac tollant, & ſic igitur de iure dantis, tali caſu dicerentur, dummodo formā poſitionis aduerſarij, neque illius perſonam expræſſe tangant, vt exemplificando ad maiorem intelligētiam iſtius termini, *docet Oldrad. conſ.* 170.

49 Caſus enim illius Conſilij talis erat duo litigabant va um beneficium, & inter eos altercabatur de illius collatione, quia primus fuerat ab Epiſcopo, & & Capitulo inſimul, & coniunctim electus, ſecundus verò à Capitulo tantum, ſed ſecundus, vt ius ſuum iuſtificaret, & vt doceret, quòd tunc temporis poteſtas eligendi ad ſolum Capitulum ſpectaret, articulat Epiſcopum eſſe excommunicatum tempore electionis aduerſarij.

50 Verùm, quia optime illius intentionem probauit, abſq; quod electionem primi, atque illius perſonam tangeret, ſed ſolum pro verificatione ſui iuris excommunicationem Epiſcopi ante aduerſarij electionem deduxit, & ſic illius inhabilitatem probauit; Idcircò, licet poſtea in conſequentiam ius aduerſarij excluderet, non per hoc prohibetur id facere, dummodo principaliter id non fiat, cum ſemper in criminibus, & obiectiuis ſolùm attendatur, quòd primariò, & ſecundariò fieri ſolet, *l. verum, ff. de furtis cap. voluntate de ſentent. excommunicat. Ioann. Andr. in addition. ad Specul. in titulo de teſte, S. nunc videndum in additione magna col.* 4. *verſ. præter prædicta, & Rota in Romana fideiuſſionis* 1568. *coram Litta, quæ eſt deciſ.* 163. *in fine penes Statil. de Saluiano, Creſcen. deciſ.* 14. *num.* 2. *de renunciat. & l. ſi quis nec cauſam, & ibi omnes Doctor. ff. ſi cert. pet. & Caſſad. deciſ.* 2. *de except.* vbi ait, quòd merè obiectiui non dicuntur articuli, qui etiam per indirectum ius dantis includunt.

51 Contrarium, quòd ſcilicet articuli dicantur obiectiui, quando articulans non intendit ius ſuum principaliter deducere, ſed ius aduerſarij excludere, etiamſi per excluſionem iuris alieni vellet articulans ius ſuum includere, vel augere, *ait Archid. in dicto cap. Vt circa*, & ibi ponit exemplum, nempe quoſdam ex electoribus aduerſarij fuiſſe criminoſos, & ideò ille non erat audiendus, licèt ex hoc ius ipſius opponentis augeretur, idemque comprobat *Oldrad. dicto conſ.* 170. *& Rota per Thom. Faſtol. deciſ.* 24. & ibi dat exemplum de duobus expectantibus beneficium proxime vacaturum, quem per te videre poteris, quia nimis longus eſſem,

ſem, ſi hæc omnia exempla per extenſum recenſerem, & facit quoq; *dec.* 177 *par.* 3. *lib.* 2. *diuerſ.*

52 Amplia primo, quòd etiam illi dicantur obiectiui, quando eis probatis nullum ius acquiratur danti, & propterea videmus, quòd tali caſu venit deneganda remiſſoria ex ea ratione, quia fruſtra fit probare id, quod probatum poſtea non releuat *Cæſar. de Graſſ. dec.* 2. *de dilat. Caputaq. deciſ.* 14. *num.* 3. *& deciſ.* 66. *par.* 3.

Secus autem, vbi eis probatis excluderetur aduerſarius, & ipſi danti ius acquireretur, *vt ait Rota deciſ.* 18. *in antiq. tit. de except. & in deciſ.* 589. *num.* 2 *p.* 2. *in recent.*

53 Subamplia, quòd eodem modo articuli, ſiue poſitiones impertinentes dicantur, quando neque per directum, neque per indirectũ aliquo modo cauſę adminiculãtur. Pertinentes verò vocantur non ſolum ſi directè, & principaliter ad cauſam faciant, ſed etiam, quando ex leui præſumptione quouis modo adminiculantur cauſę, *vt ait Andreas Gayll. dec.* 81. *par.* 1. *Camer. Imperial. num.* 4.

Vnde videmus, quòd articulus de proprietate in poſſeſſorio retinendæ pertinens, & releuans dicitur, ex eo, quia cauſæ principali adminiculũ præbet; nam poſſeſſio titulata nudæ poſſeſſioni præfertur, quia ex titulo magis iuſtificata dicitur, *vt ait Gayll. in præcitato loco.*

Extende ſubampliationẽ eodẽ modo pcedere, in dicto teſtis, quòd ſcilicet nõ impertinens, ſed pertinens ſit, quoties aliquo modo ad propoſitũ faciat, & tũc ad propoſitum facere dicitur, quando erit de appendicibus, cum articuli pars intentionis quodammodo dicantur, *vt dicunt Doctores alleg. à Gayl. in d. deciſ.* 81. *num.* 8.

54 Amplia ſecundò, quòd illi dicantur obiectiui in actore de Cappellania honoris, ſiue Prothonotariatus defuncti, quando intendit inducere reſeruationem, & excludere gratiam aduerſarij, *vt ait Aegidius deciſ.* 612. Veluti tales dicuntur, quando quis daret de execrabilitate alicuius ex eo, quia plura beneficia incompatibilia poſſidebat, *vt ait Rota dicta deciſ.* 177. *par.* 3. *lib.* 2. *diuerſ.*

55 Quod tamen declara verum, *vt ait ipſemet Aegid.* quoad effectum, vt concludenter, & neceſſariò illi probentur, non autem, quòd poſſint dari poſt terminum, ob eam rationem ibi per eum aſſignatam.

56 Amplia tertiò, quòd ſunt obiectiui, ſi quis diceret, quòd collatio beneficij non valuit, quæ fuit facta à Paulo, quia ipſe erat excommunicatus, ob violentam manuum iniectionem in Petrum, *vt ait Rota in deciſ.* 11. *de probat. in antiq.*

57 Amplia quartò, quòd articuli quoque dicantur obiectiui, qui dantur ab impetrante, ob non promotionem infra annum aduerſarij, vt tenebatur, *ſicut ait Aegid. dec.* 154. & ibi ſubdit, quòd eſt communis opinio, vt hæc materia ſit obiectiua.

58 Amplia quintò, quòd etiam articuli ſuperexceſſu in taxa, ſiue de exceſſiuo valore dicuntur dati per modum obiectus, *idem Aegid. deciſ.* 471. *& Oldrad. in ſuo conſ.* 17.. ait, quòd ex obſeruantia Palatij eſt, vt articulus de exceſſiuo valore ſit obiectiuus, *iuxta gloſ. in clement. conſtit. in verbo percepti in fine de elect.*

59 Sed hic erit declarandum pro faciliori intelligentia iſtius materiæ, quòd ſcilicet articuli de valore tribus modis poſſunt dari, & primò ab eo, qui petit beneficium ſibi adiudicari per gratiam (ſi neutri) & tunc merè obiectiui non dicuntur, *vt ait Rota deciſ.* 1. *de ſequeſt. poſſ. in nou.* Secũdò poſſunt dari ab eo, qui petit beneficium ſibi adiudicari per gratiam ſuam, licèt poſteriorem, in qua (exẽpli gratia) expræſſit valorẽ ad ducatos 80. & primus in data expræſſit ſolum ad 50. quo caſu, iuxta ſtylum Palatij talis non dicitur dare materiam obiectiuam, quia iſte gratiam ſuam includit, & verificat, licèt effectualiter gratiam alterius excludat, *vt ait Rota deciſ.* 18. *de except. in antiq. & Oldrad. in ſuo conſ.* 200. Tertiò modo poteſt valor exceſſiuus ab eo dari, qui eſt poſſeſſor, & vult abſolui tantum contra actorem, vt illum excludat, ob verum valorem non expræſſum, & tunc articulus

culus datus ſuper valore exceſſiuo dicitur merè obiectiuus, *vt ait Aegid. deciſ.* 471.

60 Amplia 6. quòd articuli dati ſuper conſumptione gratiæ dicuntur merè obiectiui, *vt ait Rota per Faſtol. in dub.* 24. *Aegid. dec.* 572. *& Rota deciſ. vlt. de except. in nou. iuxta impreſſionē antiq.*

61 Amplia 7. quòd articuli dati ſuper defectu ætatis ſunt obiectiui, & in eis requiritur ſpecificatio natiuitatis, quo ad annum, & menſem, *vt ait idem Faſtol. dub.* 27. *& Aegid. dec.* 80. *& Marta in cõpil. deciſ.* 10. 1. *in ver. Articuli c.* 27.

62 Amplia octauò, quòd tales quoque dicantur attento ſtylo Palatij, veluti ſi primus in data non habet clauſulam de cura animarum; ſecundus verò in data habet eam clauſulam de cura, & iſte ſecundus velit etiam dare de cura animarum contra primum, *Aegid. dec.* 531. *col.* 1. *prope fin.*

63 Declara tamen primò, illam diſpoſitionē *dicti capituli, vt circa, & clem. conſtit. de elect.* procedere quando obiectus, qui dantur eſſent merè excluſiui iuris alterius; ſecus autem ſi iuris opponentis eſſent fundatiui, vt per *d. Faſtol. in ſuo dubio Rotæ* 59. in ſecunda ratione, & ibi adducit exemplum de Martino expectante Canonicatum in Eccleſia Durateñ proximè vacaturum per te videñ.

64 Declara ſecundò, non procedere veluti ſi vnus poſſeſſor beneficij appellaret à partibus præiudicialibus, aſſerendo ſibi Canonice fuiſſe prouiſum, & aduerſario nullum ius competere, & propterea ab eodem indebitè moleſtari, quia licèt in appellatione in partibus interpoſita nihil exprimat, vel obijciat, nihilominus ab obiectis dandis poſtea in Curia non reijceretur, vt ait *Rot. in dec.* 36. *de appell. in nou.*

65 Contrarium licèt teneat *Faſtol. in ſuo dubio Rotæ* 24. vbi apertè fatetur, quòd ille, qui in appellatione nullos obiectus exprimit, & ius ſuum in ea non deduxit, non poſſit poſtea articulos obiectiuos producere.

66 Declara tertiò prædictã diſpoſitionem illorũ textuũ procedere, veluti ſi appellaretur ab electionibus, poſtulationibus, & prouiſionibus, quia tunc eorum rigor eſſet attendendus; ſecus verò, ſi verbi gratia, appellaretur à proceſſibus ſuper eis fulminatis, ſed quomodo ſit appellandum occaſione electionis, ſiue poſtulationis, aut prouiſionis docet idē *Faſtol. in ſuo dubio Rotæ* 59. & ibi ponit exemplũ prędictũ de Martino expectante Canonicatũ proximè vacaturũ, & ibidem concluditur, quòd prædicti *text. in cap. vt circa, & clem. conſtitutio* non loquuntur, vbi in proceſſibus prouiſionibus, electionibus, & poſtulationibus appellatur, ſed ab ipſis electionibus, ſeu poſtulationibus, vel prouiſionibus.

67 Declara quartò, quando eſſemus in appellatione iudiciali, quia illi textus vendicant ſibi locũ ſolũ in extraiudiciali, & ratio differentiæ aſſignatur à *DD. in c. conſtitutio de elect. in* 6. *& Io. And. in verſ. Appellari ad fin. & in d. c. cõſtitutio*, & de hoc ait quoq; *Faſtol. in dub. Rot.* 52. *Archid. et alij in d. c. vt circ.*

68 Declara quintò non procedere, qñ appellatio daretur ad inferiorem, ſed ſolum ſi appelletur ad Papam, & non aliter, vt ait *Rota deciſ.* 13. *de teſtib. in antiq.*

69 Subdeclara tamen id non habere locum, quatenus conſuetudo in contrariũ eſſet, vt ait *Lap. & Abbas antiq.* vt refert Dominicus *in cap. is qui de elect. in* 6. *& c. procuratori eod. tit.*

70 Declara ſextò, non habere locum ſi appellaretur de prouiſione facienda cũ appellatio ſemper fieri debeat cõtra certam perſonam; licèt ſecus ſi appellaretur à grauaminibus in genere, & contra omnes, vt eſt *text. in c. qui cõtra certam de elect. in* 6. *& gloſ. in d. c. vt circa verſ. Facienda*, & effectus talis appellationis ponit *Dominic. in d. c. vt circa §. fin. ad finem.*

71 Regula quarta ea erit, vt ſcilicet articuli obiectiui poſt terminum ad articulandum datum de ſtylo Palatij non admittantur, vt ait *Rota per Aegid. in ſua dec.* 393. & quando ſint reijciendi, vti impertinentes docet *Franch. in ſua dec.* 220. *n.* 1. *& ſeqq.*

72 Extende primo, ꝙ licèt dētur in termino; nihilominus ſi nõ ſint benè ſpecificati, & formati non ſunt admittendi, vt ait *Rota dec.* 28. *in antiq.*

73 Extende ſecundo, procedere etiāſi ſit obtenta commiſſio, quòd exacta eorum forma poſſit ommitti, quia tunc ſaltem aliqualiter erunt ſpecificādi, ad hoc, vt cōtrarium probari poſſit, aliàs eſſet velle per indirectū defenſionē tollere, vt ait *Rota deciſ.* 18. *de teſtibus in nouis*, & ibi habetur, quòd articuli obiectiui requirunt exactam ſpecificationem nominis, loci, & mentis, necnon aliarum circumſtantiarum, licèt ad diem, & horam ſpecificandam non arctent, niſi eſſent de ſubſtantia materiæ in articulis compræhenſę, vt comprobat *Philipp. in c. Procurator de cleric. in 6.*

74 Extende tertio, procedere, etiamſi darētur articuli obiectiui per actorem contra reum nullum ius penitus in beneficio habentem, cū articuli debeant eſſe benè formati, & ſpecificati, vt ait *Rota deciſ.* 30. *de teſtib. in antiq.* Vndè ex hoc infertur, quòd articuli contra illum, qui in ſua gratia diceret ſe eſſe (verbi gratia) de genere Comitum, & quòd Aduerſarius eſſet de inferiori genere, nil aliud ſpecialius dicendo, tunc non eſſent benè ſpecificati, ſed hoc modo dati dicuntur obiectiui, vt ait *Aegid. dec.* 445.

75 Fallit tamen veluti ſi eſſemus contra abſentem, quia tunc articuli, etiam obiectiui, & non benè ſpecificati contra illum, in odium contumacię admittuntur, vt ait *Bellam. dec.* 434. *& Marta in d. compil. dec. tom.* 1. *in verbo Articuli c.* 29. *& Gayl. dec.* 81. *p.* 1.

76 Extende quartò, etiamſi pars verbo tantum Articulos in termino producat, quia niſi facto ipſo eos dederit nō ſuffragatur, vt ait *Rota dec.* 18. *de except. in antiq.*

77 Quamuis valdè dubitet *Aegid. in ſua dec.* 439. an ſcilicet ſint admittendi, quando illi fuerunt verbo dati in termino, & poſtea elapſo termino dentur facto; ſed prima opinio quotidie in praxi ſeruatur in Curia.

78 Cōtrarium tamen veluti ſi eſſemus in articulis datis in cauſa iniuriarum ciuiliter intentata benè ſpecificatis, quia tunc licèt fuerint dati verbo tantum in termino; tamen poſt terminum facto dati admittuntur, quia Palatium nil aliud vult, quàm æquitatem, & veritatem amplecti, & id abſque ſcrupulo admittendum veniret, ſi articulans iurare vellet, quod materia per eum ſic tardè data de nouo ad eius notitiā peruenerit, cum terminus peremptorius Iudicem non impediat, quia non ipſi, ſed tantum parti præfigitur, vt ait *Rota per Bellam. deciſ.* 399. *& dec.* 439. *& dec.* 2. *de ſequeſ. poſſeſſ. in nou. &* 22. *de teſtib. in antiq. Marta tom.* 1. *in verbo Articuli c.* 40. *& Rota per Buratt. dec.* 286. *n.* 7.

79 Et pro huiuſmodi ſecunda opinione multum facit illa *deciſio* 299. *Aegidij*, vbi ait contrarias opiniones eſſe valdè dubitabiles, referendo ibi varietatem opinionum inter Auditores, & propterea in alia *dec.* 439. poſt latam diſputationem tādem in fine ait, quòd Apollo ſit Iudex qui declaret.

80 Sed iudicio meo huiuſmodi opiniones ita breuiter concordarem; nempè, vt prima procedat attento iuris rigore ob regulam omnia iura contra contumaces clamant. Secunda verò attenta Palatij æquitate, quæ ſemper veritatem, & æquitatem, ſed non rigorem amplectitur, vt dixi ſuperius per ea, quæ ait *Marta ibi ſupra, & Verall. in ſua deciſ.* 47. *num.* 1. *par.* 1. ait quod paſſim in Curia Romana admittuntur articuli, & ſi pars opponit iudex illos admittit ſaluis exceptionibus; ſecus verò poſt ſententiam, & literas executoriales decretas, ſiue executas, quia tunc illi non admittuntur, vt ait idem *Verall. in dec.* 46. *n.* 1. *par.* 1. *& Borell. in tit.* 1. *de articul. num.* 157. *& ſequen.*

81 Declara tñ, quòd in Rota Romana admiſſio articulorum non eſt ordinis iudiciarij, dummodo tamen ſint pertinentes, quia tunc ſufficeret illos fuiſſe receptos à iudice, & ſuper eis teſtes examinaſſe, vt ait *Rota deciſ.* 446. *in antiq. & Borell. ibi ſupra num.* 40. *& Maſcard. de prob. concluſ.* 130. *num.* 1. vbi ait, quòd iudex recipiendo teſtes cenſetur articulos admiſiſſe, *& Rota dec.* 10. *de teſtib. in nou.*

82 Amplius quādo ambigitur, an articu-

li

Digitized by Google

culi ſint admittendi, vel non, tunc Rota illos admittit ſaluo inter impertinentium, & non admittendorum; ſecus autem ſi notoriè eſſent impertinẽtes, quia tunc, cum impertinentia non ſint admittenda, ideò omnino ſunt reijciendi, *Balb. in dec.* 163.*Franc.Marc.dec.*565. *nu.* 1.*par.*1.*Guidopap. in ſua deciſ.Delphinat.* 347. *num.* 1. *& in ſuo ſingul.* 957.*& Triuiſ.deciſ.Veneta* 4.*num.*23. *libro primo, & Rota per Buratt. in ſua deciſione* 28. *num.* 3. *& ibi per addent. & Gayl. deciſ.* 81.*par.* 1.*num.* 3. *& num.* 17. ait, quòd veluti ſuper admiſſione articulorum partis citatio non eſt neceſſaria; ita quoque iudex examinatis articulis poterit eos admittere, vel reijcere, etiam ſine partis citatione, *Hippol. in l. de vnoquoq. num.* 108.*ff. de re iudic. Port. lib.* 1. *commun. opin. concl.* 43. *in limit.* 37.*& Panorm. in cap.* 2.*num.* 16. *de teſtibus*, vbi id declarat.

Amplia eodem modo procedere, veluti ſi Iudex ſemel admiſiſſet articulos, ſed non tamen illos diſcuſſiſſet, an eſſent pertinentes, quia ſi poſtea eoſdem impertinentes cognoſcat, illos reijcere poterit, etiam ſi ſuper eis fuerint producti teſtes, & rō eſt, quia cum ſententia ſuper articulorum admiſſione ſit interlocutoria; idcirco eam Iudex regulariter reuocare poteſt; Secus autem ſi cum cauſę cognitione admiſſi fuiſſent, adiecta ea clauſula, ſaluo iure impertinentium, & non admittendorum vt ait *Gayl. ibi ſup. nu.* 16.

83 Extẽde quintò prædicta procedere, etiamſi pars dederit articulos facto, poſtea eos petierit ſibi reſtitui ad illos corrigendos, quia tunc Auditor debet prius eos videre, & ſi eos obiectiuos inuenerit, illos admittere non debet, vt ait *Rot.dec.* 32.*de prob.in antiq.*

84 Secus verò ſi ius commune reſpicerent, & de iure dantis eſſent, quia tunc alter terminus, quatenus opus eſſet, aſſignandus veniret, vt ait *Rota dec.* 32. *de probat. in antiq. & deciſ.* 17. *de except. in antiq. & Marta ibi ſupra cap.* 24.

85 Extende ſexto, quòd ſi articuli obiectiui tertiò fuerint repulſi, tunc neque in ſecunda, neque in tertia inſtantia amplius dari poſſunt, & dati non debent admitti, vt ait *Rota deciſ.* 94. *&* 120.*par.* 3. *diuerſ.*

83 Et ratio eſt quia tunc illi pręſumuntur impertinentes, vt ait *Vrſill.ad Afflict. dec.* 7. *Frāch. dec.* 668. *Capic. dec.* 15.*n.*3.*& dec.* 62.*idem Frāch. dec.*220. *num.*13.*& Guidopap. dec.* 585. *& Rota dec.* 20.*lib.* 3.*par.*3.*diuerſ.*

87 Subextende primò eò magis procedere, ſi calumnioſè darentur, animo proteſtandi, & differendi litem, & præſertim in cauſa matrimoniali, vt ait *Rota dec.* 94.*lib.* 2.*par.* 3.*diuerſ. num.* 3.*& lib.* 3.*par.* 3.*dec.*24.*num.*1.

88 Subextende ſecundò procedere, etiam, ſi dicti articuli eſſent releuantes in cauſa, quia nihilominus neque agenti obeſſent, vt ait *Rota deciſ.*177.*nu.*1. *par.* 3.*lib.* 2.*diuerſ.*

89 Subextende tertiò, quòd articuli merè obiectiui, licèt probēt contra illum, contra quem articulatur, tamen nullum ius, ex eis articulanti aduerſario reſultat; *Rot. dec.* 176. *num.* 1.*lib.* 3. *par.*3.*diuerſ.*

90 Et ratio ea eſt, quia ſunt merè obiectiui, vt toties diximus *iuxt. tradit. per Oldrad. conſ.* 116.*&* 170. *allegat. à Rota in dicta dec.*176.

91 Extende ſeptimo, quòd tales articuli non debent admitti, etiam per viam reſtitutionis in integrum, quia ea pro illis admittendis omninò poſt terminum deneganda venit, vt ait *Rota dicta dec.* 2. *de excep. in antiq. & dec.* 2.*de ſeq. poſſ. in nou. Aegid. deciſ.* 475.*in ſecūda & tertia col.* Sed in hoc vide *Farinac. de teſtib. quaſt.* 76.*cap.* 15.*per totam.*

92 Contrarium ait *Rota in deciſ.* 2. *de reſtit. in integr. in nou. & dec.* 91. *de teſtib. in nou. & dec.* 21. *in antiq. eodem tit.* vbi habetur, quòd de ſtylo Palatij ex æquitate, etiam in cauſa prophana omnes articuli admittuntur, ſine reſtitutione in integrum.

93 Concorda tu tamen, quod prima opinio procedat de rigore Iuris, & in articulis obiectiuis, & criminoſis, pro quibus etiam reſtitutio in integrum denegatur à Palatio, vt ait *Aegidius in dicta deciſione* 475. *& Rota deciſione ſecunda. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct.*

& Borell. tit. 1. de articulis num. 133. *cum ſeqq.* Secunda verò procedit, quando eſſemus extra illos caſus, & propterea videmus, quòd *Rota dec.* 10. *de except. in antiq.* ait, quòd de ſtylo Palatij fuit introductum, vt articuli obiectiui poſt terminum ad articulandum in ſecunda inſtantia admittuntur, quia Rota non ita rigoroſè materiam obiectiuam intelligit, vt facit *cap. vt circa,* ſed humaniùs, & benigniùs eam audit, *Aegid. dec.* 393. *& Rota deciſ.* 1. *de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct.* & vide, quæ dicam infra in *verſ. Reſtringe* 12. *& Maſcard. de prob. concl.* 133. *num.* 10. *& ſeqq.*

94 Sed quòd facta publicatione ſuper vno articulo poſſit minor, ſiue Eccleſia per viam reſtitutionis in integrum ſuper eodem articulo teſtes producere, ait *Cappell. Tholoſ. dec.* 248. *& Borell. in præcitat. tit.* 1. *de articul. num.* 28. Quod tamen intellige procedere, quando articuli non ſint obiectiui, at ſecus ſi eſſent tales, quia quoad crimina, & defectus in odioſis non conceditur reſtitutio in integrum, vt ait idem *Borell. ibi ſupra num.* 135. *& ſequen. & Rota deciſione* 709. *in antiq. incip. Nota, quòd ſi aliqua, Afflict. deciſione* 216. *num.* 2. *& Oſaſch. deciſ. Pedemon.* 86. *num.* 3.

Licèt tñ ea reſtitutio non eſſet danda, quando Eccleſia ageret contra aliam Eccleſiam, & præcipuè, quando ageret de lucro captando, & altera de dãno euitãdo. Sed prædicta reſtitutio non eſſet deneganda Eccleſiæ, quando negligentia Prælati, ſiue alterius procuratoris læderetur, at ſecus ſi caſu, vel fortuna, vt ait *Farinac. de teſtib. quæſt.* 76. *nu.* 465. *cum ſeqq.* Vbi ſubiungit id quod in hoc cõceditur Eccleſiæ, habet etiam locum ad fauorem Reipublicæ.

95 Extende igitur, quòd aduerſus reſponſiones malè factas, ſuper poſitionibus datur reſtitutio minori, ob illius facilitatem, vt ait *idem Borell. ibi ſupra num.* 146. *& alij D D. per eum allegati.*

96 Subextende id procedere præſertim qñ poſitiones eſſent erroneæ, quia tũc ab omnibus poſſunt mutari, conſtito de errore; Immò ſi ſint datę à procuratore, & erroneæ detegantur, tunc ille met poteſt, quando eſſemus tamen in beneficialibus, iurare ſuper errore, & admittitur, at ſecus in prophanis, in quibus ille hanc facultatem non habet, *Rota dec.* 260. *in nouiſſ. & Borell. ibi ſu-ſupra nu.* 87. *&* 166. *& ſeq.*

97 Contrarium licèt abſolutè dixerim ſupra ſub *verſ. Aliàs eo caſu in regula ſecunda num.* 34. vbi dixi quòd articuli à Procuratore non informato facti, poſſunt à Domino, etiam non docto de errore reuocari *iuxta dec. Rotæ* 774. *& dec.* 7:9. *par.* 2. *recent.* Vndè concordari poſſunt dictæ opiniones, vt ſcilicet prima procedat, quando ſumus in beneficialibus, ſecunda verò in prophanis, vt ait *Borellus & Rota ibi ſupra.*

Item dicta prima opinio procedere poſſet, veluti, qñ minor reſpõdiſſet poſitionibus, abſq; ſolemnitatibus, quia tũc ei talis confeſſio regulariter non officit, ſecunda verò quando illius confeſſio fuiſſet facta cum iuramento, quia tunc illum afficit, *vt fuit dictum in vna Maceraten prædij* 19. *Ianuarij* 1624. *coram Remboldo.*

98 Extende octauo, vt articuli obiectiui non ſpecificati, poſt terminum dari non poſſint, licèt in termino fuerint dati aliqui, ad effectũ ſubreptionis, vel ad omnem alium effectum, qui parti eſſet magis proficuus, & aduerſario nocibilis, & ratio eſt, quia vigore illius generalis dationis non poterit alium caſum proſequi, vt puta priuationis, vel conſumptionis, quando illa datio articulorum generalis materiam ſpecificam non contineat, veluti ita declarando ait idem *Aegid. in ſua dec.* 561.

Et ratio eſt, quia articuli obiectiui debent dari bene diſpoſiti, & ſpecificati in bona forma, niſi dans illos in probatione extaret, vt ait *Rot. dec.* 28. *& dec.* 31. *de teſtibus in antiq.*

99 Extende nonò procedere non ſolum ſi articuli huiuſmodi poſt terminum darentur contra probationem iuris aduerſarij, ſed etiam in probationem iuris illius, vt ait *Compoſt. in cap. quod ſicut de elect. allegat.* 26. *Aegid. Bellam. in ſua dec.* 192. *per tot.*

100 Subextende id eò magis procedere, nedum, quando articuli tẽderent ad

pro-

Digitized by Google

probandum id, quod iam probatum fuit, quia tunc præſumptionē calumniæ ſaperent, vt ait *Card. Seraph. dec. 1364. num. 5.*

Verùm etiam, quando verſaremur in materia ſpirituali, *vt ait Rota dec. 27. nu. 1. de teſtib. in antiq.* Licet ſecus, quādo eſſemus in cauſa prophana, ſed articuli eſſent pertinentes, quia tunc de æquitate eſſent admittendi, vſq; ad concluſionem in cauſa, ſiue etiam quando articuli etiam obiectiui à parte dantis deſcenderent; quia tunc admittendi venirent, *vt ait Rota dec. 1. n. 2. de ſeq. poſſ. in nou. & dec. 11. n. 1. de teſtib. in antiq. & prius in dec. 9. eod. tit.*

101 Extende decimo, quòd neque illi admittantur ad probandum poſt terminum, etiam per confeſſionē partis, quia licèt ea aliàs excluſa ..tur, videatur, vbi à probando quis .. uderetur Nihilominus hoc modo .. onfeſſionem à probando, etiam p.. partis, vt ait *Rot. .. 20. de teſtib. in antiq. & Capic. .ec. 15. num. 2.*

102 Et ratio eſt, quia terminus conceditur ad articulandum, & ponendum necnon ad declarandum, quas poſitiones, qui intendit probare per confeſſionem partis, vt eſt *text. in c. præſertim de teſtib.* vndè eo elapſo amplius audiri non debet, idemque concludit *Rota in dicta deciſ. 20. de teſtibus in antiq.*

Licèt ſecus, quoad productionem Inſtrumentorum, & aliorum iurium, per quæ poſſent obiectus probari, & quòd per conſequens actor à Iudicio repelli deberet, vt ait ita diſtinguendo *Rot. in dicta dec. 20. prope med.* quia tunc ea admittenda venirent per regulam; Nō deducta deductam, & non probata probabo, vt ait *Rota per Card. Seraph. in ſua deciſ. 575. nu. 4.*

103 Extende vndecimò, quòd articuli obiectiui ſunt dandi in termino impugnandi ius aduerſarij dato, etiam quòd idem aduerſarius nondum ius ſuum produxiſſet, & per conſequens opus eſt, vt articuli quandam obiectionem ſentiant, vt ait *Rota in dec. 14. de teſtib. in nou.*

104 Extende duodecimò, etiamſi dans articulos proteſtetur, quòd ei liceat corrigere, aut nouos dare, quia huiuſmodi proteſtatio non releuabit à dandis articulis obiectiuis, quando materia iam erat orta, ſecus autem ſi materia eſſet poſt terminum ad articulandum data, ſecundum *Io Andr. relatum à Compoſtel. in cap. Quod ſicut de elect. in regula generali ad finem de reg. Iur. in 6.*

Veluti nec illi ſunt admittendi dati in caſum, & euentum, donec caſus ille euenerit, vt ait *Rot. in dec. 1.. teſtib. in nou.* .. differentia,

105 Sed an huiuſ..nes *Andreas ibi* quam facit *diſſ..* er iam prius, & poſtea *ſupra*, in ..era, in nona reſtrictione di.. ortas.

106 Extende decimotertio, quòd elapſo termino ad probandum in partibus licèt per appellationem à grauamine vna cū negotio principali cauſa cōmittatur in Rota; Itē licèt termini extra Curiā nō ſeruentur, nihilominus lapſus illius termini obſtabit, ne amplius poſſint dari obiectus, vt ait *Aegidius in ſua deciſ. 74.*

107 Et ratio ea eſt, quia ius parti quæſitum non debet ei per ſtylum Palatij auferri, quod quidem ius pars acquiſiuit, per lapſum termini peremptorij aduerſario aſſignati, *teſt. eſt in cap. ab eo de elect. in 6. & ibi Compoſtel. & Rota per Egid. in dicta dec. 74. per totam.* licèt *Egid. in fine illius deciſ.* dicat, quòd cum proceſſus, qui portantur de partibus modicum valeant iuxta Stylum, & mentem Rotæ, idcirco ea de nouo terminum ad probandum in gradu appellationis illius cauſæ in Rota commiſſæ, admittere ſolet, quamuis id intelligendum putem, iuxta ea, quæ ait *idem Egid in ſua dec. 37. per totam*, Vbi ad litteram habemus, q; Auditor datus in Curia nō debet articulum appellationis admittere, niſi de cōſēſu vtriuſq. partis, ſiue ſi vtriuſq ita fieri intereſſet, vel eſſet, quid tale, q; non poſſet poſtea cōmodè in in proceſſu negocij principalis reparari, vt puta, quādo ſuper aliquibus attentatis negotium principale non directè tangentibus lata fuiſſet interlocutoria ſententia partim, contra actorem, & partim contra reum,

& vterque appellaſſet, *iuxta cap. Rayn. de teſtam. in fin.*

108 Circa autem illud, quod ſuperius fuit dictum de terminis peremptorijs, notandum erit, quòd omnes poſt litem conteſtatam, vel eam pro conteſtata habitam cenſentur peremptorij, vt ait *Rota deciſ. 2. de ſequeſ. poſſeſs. in nou. & deciſ.* 10. *de re iud. in nou. & dec.* 22. *de teſtib. in antiq*, & præſertim quando eſſemus in eo ad probandum, quia ille ſemper peremptorius cenſetur, *iuxta* enim c. *ſtart. in l.* 1. *C. de dilat.* Quod do terminum cũ ſtatuto Vrbis, quan bandum ſtatuit, licet dierum ad pro- quòd ſi diſputaretur ſuper verum, tia, vel impertinentia articuli pertinen- terminus datus non currit, & præſertim quãdo non eſt intimatus, vt ait *Rot. per Burat. dec.* 280. *n.* 6. & vt ait *Franc. Viu. in ſua dec.* 286. *num.* 3. *& Borell. in præcitat. titulo* 2. *de artic. num.* 153.

Declara tamen eſſe verum id, quod fuit dictum de intimatione neceſſaria termini, ſi fuit præfixus cum intimatione, vt ait *Put. dec.* 168. *lib.* 1. licèt ego valdè dubitarem, quando ſaltem non eſſet præſens procurator, & terminus eſſet peremptorius, de quo pars certioranda venit, ad hoc, vt ſe tueri valeat ex prædictis.

109 Subdeclara tamen, quòd huiuſmodi declaratio non poteſt fieri à Iudice cõmiſſario, vt puta ad recipiendum canonem, cum ille ſit nudus miniſter, ſed ad ordinarium Delegantem ſpectat, *idem Borell. ibi ſupra num.* 197. *& ibi Doctores allegat.*

110 Extende decimoquartò, quòd articuli non ſunt admittendi, quando cauſa pendet ſuper alimentis futuris, quia ſuper illis appellatio ſuſpenſiua non admittitur, cum in illis vita hominis pendeat, *vt dixi in verbo Appellatio, & Rota per Veral. dec.* 48. *par.* 1.

Licèt tamẽ hic opportunè ſit animaduertendum, quòd citatio ad dicendum contra articnlos; necnon ad videndum eorum productionem fieri, non facit, quin executiuè procedi poſſit, cum in huiuſmodi executiuis Iudicijs ſæpè liquidatio ſit neceſſaria, & propterea videmus, quòd ex ſtylo Tribunalis A. C. illi admittuntur in iſtis caſibus, ſed cum clauſula, ſiue præiudicio obligationis Cameralis, ſiue proceſſus executiui, ſiue mandando eos poni ad partes; Quinimmò clauſula ſine præiudicio poſſeſſorij in admiſſione articulorum nil facit quando illi ſunt releuantes, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ.* 286. *num.* 8. *& in Bononien. dotis Vener.* 18. *Decembris* 1620. *coram eodem Buratto, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 502. *nu.* 3. *& ſeq.* vbi ad id propterea ait, quòd nõ valet illa regula electa via ordinaria nõ poſſit rediri ad executiuam, quia id non procedit, quando conſtaret huiuſmodi electionem nõ fuiſſe factã ab actore, licèt etiam, ſi ab eo facta fuiſſet, poſſet tamen reficiẽdo expenſas viam ordinariã deſerere, & ad executiuam redire, *veluti dixi in concluſ.* 35. *num.* 22. *& in Bu... de Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 118. *num.* 4. *cum ſeqq.* vbi ampliat id eõ magis procedere, quãdo proceſſus nõ cum conſenſu vtriuſque; nempè actoris, & rei fuit inchoatus: ſed ſolum ab actore, reo non comparente, aliàs litis renunciatio, ſiue variatio nõ eſſet permiſſa inuito aduerſario, & ſic ab eo iudicio, tanquam contractu perfecto recedi non poſſet, altero non annuente, *vt dicunt Coler. Rebuff. & alij alleg. à Grat. ibi ſup. n.* 51. *& ſeqq.*

111 Extende decimoquintò, quòd neque illi admittuntur poſt literas executoriales decretas, & executas, vt ait *idem Verall. deciſ.* 46. *eadem par.* 1. *& veluti ſuperius dixi ſub num.* 80.

112 Extende decimoſextò, quòd neq; articuli contradicentes Concilio Tridentino, vti impertinentes ſunt admittendi, & ideò cum Canonici, & Capitulum Illerdienſe prætenderent, quòd à tempore immemorabili edicta, quæ ſolent præcedere viſitationem, generalia, vel particularia non poſſent fieri per Epiſcopnm, niſi ipſi conſentirent, & ordinarent, & non aliter; Idcircò Rota reſoluit illos non eſſe admittendos, *in deciſ.* 62. *num.* 1. *& ſeq. par.* 1. *in recentior.*

113 Reſtringe tamen prædictam Regulam, ſiue concluſionem non procedere primò, veluti ſi eſſet impetrata commiſſio, vt illi poſt terminum poſſent dari,

ri, *vt ait Rota deciſ. 11. de reſcript. in nou.*

114 Sed eſt benè verum, quòd ſi commiſſio eſset impetrata in prima inſtantia, tunc pars eam obtinens non poſset in vim illius id facere in vlteriori, ſed ſolùm in ea, in qua fuit obtenta cōmiſſio, *vt ait Rot. ibi ſup.*

115 Veluti eodem modo diceretur, ſi in commiſſione eſset petitum, quòd nō obſtante mala ſpecificatione, & termini lapſu poſſit dari materia obiectiua, & ſignatura reſpondere (Placet) quia tunc non obſtante mala ſpecificatione illi admitterentur, etiam poſt lapſum termini, *vt ait Aegid. deciſ.* 327.

116 Reſtringe ſecundò, quod licèt articuli obiectiui non potuiſsent probari poſt terminum ad articulādum, per teſtes, poſsunt tamen probari per inſtrumenta, *vt ait Rota deciſ.* 3 *de probat. in antiq. & veluti ſuperius diximus.*

117 Sed hic nota, quod facultas probandi per teſtes tribus modis amittitur, & primo, quando fuit renunciatum teſtibus, ſecundo, ſi illi publicati fuerint, vt dicam inferius, tertio, quando in termino cōpetenti dato nil fuerit probatum, quia tunc probatio per teſtes amplius admitti non debet, *vt ait Octa. Cacther. dec.* 14. *& Marta to.* 1. *in verb. Articuli c.* 68.

118 Licet tñ eo caſu recognitiones Inſtrumentorum bene poſsunt probari per teſtes, & ratio ea eſt, quia per terminum ad articulandum, & ponendum quis eſt tantum excluſus à termino ad probandum per confeſſionem partis, & per teſtes, non autem excluditur ab illo ad producendum, in quo fine alia articulatione poſset inſtrumenta producere, per quæ probarentur obiectus, & per conſequens poterit etiam fieri recognitio Notariorum, & ſigillorum, ſi ex aduerſo negentur, *iuxta textum in l. ad legatum de procurat. cap. Et præterea de offic. delegat. & Rota deciſ.* 20. *de teſtib. in antiq.* Nam dicta recognitio iurium, & inſtrumentorum ſemper, & quandocumq; fieri poteſt, etiam poſt ſententiam, *vt fuit dictum in vna Papien. pecuniaria* 12. *Nouembr.* 1601. *coram Cardinali Seraphino, quę eſt in eius impreſſis deciſ.* 1407. *num.* 3. *& Rota deciſ.* 2. *de teſtib. in nou. Verall. deciſ.* 5. *num.* 5. *par.* 3. *Put. deciſ.* 405. *lib.* 1. *& Rota in Romana cenſus* 4. *Iulij* 1618. *coram Buratto, & prius in Ancanitana pecuniaria, Luna* 13. *Maij* 1613. *coram eodem, & poſtea in Placentina Caſtanearum* 2. *Iunij* 1621. *& in Cuſentina beneficij* 1. *Iulij* 1622. *& dein de in Bononien. proceſſuum* 15. *Ianuarij* 1624. *coram eodem Buratto.* Sed ſi dicta recognitio iurium ſit facienda in partibus lite pendente, tunc ſi ea parte citata non fiat, vtique non ſuffragaretur, *vt fuit dictum à Rota per Burat. deciſ.* 543. *num.* 13.

Sed eſt benè verùm, quòd non annullatur ſententia ex defectu recognitionis iurium, ſi de ea oppoſitum non fuerit, *vt fuit dictum in Beneuentana Iuriſpatronatus* 18. *Martij* 1630. *coram Motmanno*, Et multò magis, quando eſſemus in antiquis, quia tunc dicta recognitio non eſt neceſſaria, vt ait *Rota per Burat. in dec.* 290. *numero ſeptimo.*

Sed ſi de ea opponeretur, & à parte non fieret, tunc huiuſmodi iura nullum gradum probationis facerent; quinimmò, neque Innocentiana hunc defectum ſanare, ſiue supplere poſſet, vt ait *Verall. deciſ.* 258. *lib.* 1. *in manuſcript. & deciſ.* 113. *lib.* 3. *in impreſſ. & ita fuit dictum in Iacen. portionis de Auro* 12. *Ianuar.* 1604. *coram Card. Mellino, & in Regien. Iuriſpatronatus Veneris* 13. *Iunij* 1631. *Coram Coccino.*

Quamuis tamen ſecus eſſet, quando in compulſatione iurium omnia incumbentia adhibita fuere, vt ait *Rot. dec.* 573. *par.* 4. *diuerſor. & in dicta Regien. coram Coccino, & prius in eadem* 16. *Nouembris.* 1601. *coram Penia.* Et quomodo Iurium compulſatio fieri debeat, *vide Burat. deciſ.* 555. *per totam*, & ibi quoque per addentem, *& prius in dec.* 290.

119 Sed redeundo ad id, quod fuit dictum circa probationes fiendas. Declara, quòd, quando probatio fieri non poteſt per teſtes, ſi tamen per inſtrumenta poſtea fieret, vnà cum teſtibus, tunc huiuſmodi probatio reiecta non cenſetur, & ſic ea omnino admittenda

venit

venit, *Alex. & DD. poſt Bart. in l. per condictionem, §. quoniam, ff cert. petat.*

Subdeclara tamen, quòd remiſſoria non conceditur ad illud probandum per teſtes, quando per ſcripturas, & inſtrumenta probari poſſit, *vt fuit dictũ in Egitanien. Commenda 18. Aprilis 1622. coram Vbaldo, & in Ferrarien. Decimarum 27. Aprilis 1622. coram eodem, & in Cæſarauguſtana Electionis 28. Iulij 1623. coram Coccino, & prius in Lucana Iuriſpatronat. de Podijs 28. Maij 1621. coram eodem, & per Gregorium dec. 253. n. 2. & 3. & per Buratt. dec. 180. & dec. 886. n. 3.*

Licèt ſecus tamen eſſet, ſi in articulis aliquid contineretur, quod per teſtes ſolum probari poſſet, *vt ait Rota dec. 7. de teſtib. in nou. & dec. 46. eod. tit. in antiq. & fuit dictũ in Rom. Iocalium 28. Febr. 1618. corã Coccino, & in Leodien. Parochialis 18. Decembr. 1623 coram Merlino, & per Card. Caualer. dec. 271. n. 1.* veluti eodem modo etiã veniret concedenda remiſſoria, quando articularetur ſcripturas fuiſſe, aut combuſtas, aut alio modo deperditas, *vt ait Card. Caualer. deciſ. 368. in fine & Put. deciſ. 403. lib. 2.*

Quamuis etiam aliàs admiſerit Rota probationem per teſtes ſuper eo, quod continebatur in ſcriptura, ſed id tamen concedit, quando prorſus calumnia ceſſat, aliàs ſecus, & rõ illius admiſſionis ea eſt, ne probationes anguſtentur, *vt ait Cæſar de Graſ. dec. 1. n. 11. de dilat. & Rot. in Turitana bonorum 23. Feb. 1915. coram Vbaldo.*

120 Ratio autem illa, quare articuli obiectiui poſt terminum ad articulandum repellantur, ea eſt, quia calumnioſi præſumuntur, ſed probatio illa, quę fit per inſtrumenta dicitur manifeſta; cum illa faciant probationem probatam, manifeſtam, & euidentem, *Bart. in l. 1. col. 2. de oper. nou. nunc. text. eſt in cap. cum olim. de verb. ſignific. & c. Licèt cauſam verſ. ex præmiſſis vbi Butr. & alij id notant de probat. Iaſon. conſ. 124. num. 2. lib. 1. & fuit dictum in Romana fructuum cenſus Sabbati 25. Ianuarij 1599. coram Litta, & prius in Bononien. cenſus 19. Octobris 1598. coram Penia, & in alia Beneuentana cenſus Veneris 16. Nouembris 1594. coram Card. Pamphilio, & in Reatina depoſiti 18. Decemb. 1600. coram Penia, & in Romana cenſus Lunæ 23. Februarij 1604. coram Greg. XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 157. num. 15. & in deciſ. 409. num. 1. penes eundem.*

Et propterea videmus etiam, quòd nouũ examen nõ venit admittendũ, quãdo dicta teſtium prius receptorum fuerunt diſcuſſa, & quando ageretur de probando eo, cuius contrarium per ſcripturas fuit probatum, *vt ait Rota per Buratt. dec. 597. nu. 7. & 8.*

121 Rurſus altera ratio ad hoc adduci põt; quę eſt, vt in inſtrumẽtis ſubornatio ceſſet, necnon ex altera, quia eſt maior probatio, quæ fit per Inſtrumenta, & ſcripturas, quàm ea quę fit per teſtes, *vt ait Capic. deciſ. 62. & Anna in ſuo ſingul. 752. allegat. à Riccio in ſua collectanea 1333. in vltimis verbis p. 4. & tex. eſt. in l. cenſus ff. de probat. gloſ. in cap. 1. §. procurationes in verbo inſcriptis in fine de cenſibus in 6. & ita quoq. fuit dictum in vna Ariminen. ſpolij vener. 4. Martij 1633. coram Motmanno.*

122 Extende prædictam declarationem eò magis procedere, quando expreſsè fuiſſet dictum, quòd poſt terminum, nec per Inſtrumenta, nec alio modo probari poſſet, quia tunc poſt lapſum illum terminum peremptorium quis ad probandum excluſus veniret, *vt ait Rota deciſ. 2. de probat. in nou.*

123 Declara præterea, quòd materia obiectiua venit probanda, per proprietatem, non autem per quaſi opinionem. Item per veritatem, & non per reputationem; Vndè ad id notandum erit, quòd ſi daretur de excommunicatione contra eum, cui eſſet facta prouiſio, ex eo, quia manus violentas in Clericum, ſiue præsbyterum intulerit, tunc non ſufficeret probare, per reputationem, ſiue famam communem, vel quaſi opinionem, quòd ille, qui percuſſus fuit eſſet Clericus, vel Præsbyter, licèt alias ſufficeret, *vt ait Rota deciſ. 2. de probat in antiq. & dec. 15. eodem tit. in nou.*

Extende primò eam declarationem procedere, etiamſi articuli de iure dantis

tis

tis eſſēt, quia ſecundū ſtylū Palatij, poſt terminum admittendi venirent, q̀ tamen intellige verum, cum ea diſtinctione de qua per *Aegid. dec. 612. & Rota dec. 5. de præb. in nou.* Vbi ait, quod imperranti beneficium, per aſſecutionē incompatibilis, quoad iudicationem non ſufficit aſſecutionem probare, per publicam famam, ſed concludenter illud probare tenetur.

Extende ſecundò id intantum eſſe verum, vt neque etiam ad id ſufficiat vnus teſtis, qui ſit iunctus cum fama, quia vbi ſola fama non ſufficit, tunc ſi illi teſtis de veritate iungatur, non probat *Iux. text. in cap. veniens de teſtib. & cap. 1. de appell. Felin. in cap. ad aures de reſcript. & Aegid. dec. 471.*

124 Reſtringe tertiò non procedere, quando articuli obiectiui darentur, per viam exceptionis, contra iuramenta, & iura producta, quia indiſtinctè poteſt reus excipere, vt *per Aegidium deciſ. 436. cum præcedenti, & Rota deciſ. 3. de except. in antiq.* vbi habetur, quod contra articulos datos per actorem poteſt reus dare contrarios, & obiectiuos, quos poterit probare per teſtes, qñ actor velit ſuos eodem modo per teſtes probare, aliàs ſecus, ex æquitate, *l. petenda C. de temp. in integr. reſtit.* veluti etiam de his omnibus videre poteris in praticabilibus Rotæ Romanæ poſt ſecundam partem *diuerſ. dec. 46. & ſeqq.*

125 Vndè ex prædictis infertur, quòd licèt reus eſset à termini lapſu excluſus; nihilominus, ſi actor producere velit quidquam contra reum, audietur etiam reus contra eum excipiendo, quia repulſus ab agendo non cenſetur repulſus ab excipiendo, cum ſemper fauorabiliores ſimus reo, quàm actori *cap. intelleximus de re iudic. cap. cum inter de except.* Et propterea *Rota in dec. 27. & dec. 30. de teſtib. in antiq.* ait quòd quamuis poſt terminum non dentur articuli obiectiui; admittuntur tamē exceptiui, & ideò huiuſmodi fallentiam memoriæ manda, quia multas difficultates euitabis, & præſertim eam, quam tangit *Rota deciſ. 14. de teſtibus in nou.*

126 Declara tamen illam reſtrictionem non procedere, & ſic, quòd articuli obiectiui non admittantur, vbi per viam exceptionis darentur, ſupra crimine homicidij, quia illud prouiſum à beneficio non repellit, cum regulariter quis non deponatur à beneficio, ob crimen oppoſitum excipiendo, licèt eſset probatum, ſed illud debet per viam accuſationis proponi; Quāuis ſecus tamen eſset, ſi exciperetur de crimine hæreſis, vt ait *Rota in deciſ. 1. tit. de except. in antiq.*

127 Reſtringe 4. quando poſt terminū dicti articuli obiectiui darentur, ſed res eſset ad huc integra, vel eſsemus propè terminum, quia, quando partis multum non intereſt, moram purgare licet, vt refert ita tenuiſſe tres Dominos *Bellamer in ſua dec. 399. & Maſcard. de prob. concl. 133. nu. 4.*

128 Contrarium licèt ibi referat *Bellamer.* tenuiſse alios, & ſic concludit huiuſmodi fallentiam non eſse veram, ſed *Rota in deciſ. ſecunda de ſequeſt. poſſeſſ.* refert Dominos fuiſse diuiſos. ſed poſtea concludit, fuiſse pronunciatum illos articulos non eſse admittendos, ibidemque contrarijs reſpondendo.

129 Reſtringe quintò, quando poſt terminum articuli admitterentur, & pars aduerſa non contradicit, vt ait *Rota deciſ. 15. de teſtibus in antiq.* Vbi dat cautelam, quòd pars contradicere debet, proteſtando ſaluo iure impertinentium, & non admittendorū, ſubdens, quòd in Palatio conſueuit dici, iam ſumus in probatis, & conſtat de iure aduerſarij *Felin. viden. in hac materia in cap. Paſtoralis colum. 9. verſ. Vltimo examino de excep.* & multa dicunt *Moderni Mediolan. in l. ſi certi condictio §. quantum ff. ſi cert. petat. & eſt Clem. conſtitutio ad finem de elect. Item eſt deciſ. Rota tertia de except in antiq.*

130 Extende eam reſtrictionem adeò eſse veram, quòd ſi lapſo termino ad articulandum, Iudex alium terminum aſſignet, & pars non appellat, tunc admiſſio dictorum articulorum obiectiuorū tenet; Quinimmò ſufficiet tantum, per partem eo caſu contradicere, licèt non appelletur, quando Iudex non obſtante contradictione procedit, vt ait *Rota deciſ. 13. de teſtib. in antiq.*

&

Digitized by Google

& *Ioan. Andr. in dicta Clem. conſtitutio verſ. legitime*, & *Felin. in cap. cum contingat in ſecunda colum. verſ. non ad hoc. primo de offic. deleg.*

131 Contrarium tamen ait *Bellam. in ſua dec.* 270. vbi vult, quòd proteſtatio, & contradictio non ſufficiat, niſi quoq. appellatio ſubſequatur, idemq; tenet *Ioan. Monach. Archid. Io. Andr. in cap. 1. de accuſat. in 6. Io. Andreas in cap. ſecundo eo. tit. Aretin. in* §. *nihil commune de acquirenda poſſeſſion.* & *idem firmat Card. in dicta Clem conſtitutio in 1. colum.* & *ibi declarans gloſ. in verbo inuita parte*, & *appellante*, & generaliter hanc opinionem eſſe veram, quod ſcilicet, vbi approbatio admitti non debet, ſit neceſſaria appellatio, tenet idem *Felin. in cap. inter monaſterium col.* 14. *in verbo Temperatamen hanc limitationem de re iudic.*

132 Reſtringe ſextò non procedere, dum eſſemus in verificatione gratiæ (ſi neutri) ad hoc, vt oſtendatur alteri ius non competere, vt ait *Rota deciſ. 6. de except. in antiq.* & *dec. 1. de ſequeſ. poſſeſſ. in nou.* & *dec. 14. de teſtib. in antiq.*

133 Reſtringe ſeptimò, quando articuli tales eſſet dati pro teſtibus abſuturis, vt ait *Bellam. deciſ. 726.* & *Rota deciſ. 21. de teſtib. in nou.* & *deciſ. vltima de ſequeſt. poſſeſſ.* quæ vult, quòd etiam in caſu à poſſeſſorij articuli concernentes petitorium pro teſtibus abſuturis admittantur.

134 Reſtringe octauò, quòd licet articuli non poſſint dari in prima inſtantia poſt terminum, poſſunt tamen dari in ſecunda, dummodo in termino dentur, veluti dixi ſupra *ſub num.* 85 & ita quoque ait *Rota in dec. 8.* & 9. *de except. in antiq.* & *deciſ. 14. de teſtibus in antiq.* & *Afflict. dec. 13. num. 28.* & *in hoc vide Farinaci de teſtib. quæſt. 75. cap. 7. per totum.*

135 Fallit tamen primò hęc reſtrictio, ſi articuli obiectiui ex mala appellatione ruerent, quia tunc etiam in ſecunda, neque dari, neque firmari poſſent *Rota dec. 15. de teſtib. in antiq.*

136 Secus autem, quando articuli fuerunt à Procuratore dati, cum iuramento in prima inſtantia; quia tunc prohibetur Dominus illos meliorare, & renouare abſque vlla erroris expreſſione, vt ait *Rota deciſ. 506. in antiq.* & *deciſ. 60 in nouiſ.*

Licèt contrarium dixerim ſupra in *regula. 3. verſ. Sed quod facta publicatione num. 64.* & *ſeqq.* ſed ibi concordantiam inuenies.

137 Item ſecus procederet, veluti quando eſſemus in tertio veniente ad cauſam, pro ſuo intereſſe, qui poteſt nouos teſtes producere, vt ait *Ioſephi Ludouic. deciſ. Peruſ. 26. Afflict. dec. 33.* & *dec. 89.* & *deciſ. 216.* vbi enumerat quoſdam caſus, in quibus poſt dicta teſtificata poſſunt teſtes produci de nouo, idem ait *Guidopap. deciſ. 124.* & veluti latè dicam *in octauo notabili.*

138 Immò extende, quòd ſi tertius comparens non ſciuiſſet litem motam, & ignoraſſet dicta teſtificata, tunc poſſet ſuper iiſdem articulis de directo contrarijs illis iam datis producere; Secus autem ſi ſciuiſſet tertius litem motam, ſed ignoraſſet dicta teſtificata, quia tunc deberet admitti in terminis, in quibus cauſa reperitur, & ſic ſi fuerint publicata teſtificata non poſſet tertius audiri, niſi ſuper articulis nouis; nō autem ſuper eiſdem, vel de directo contrarijs, ſed eſt bene verùm, quòd poſſet ſcripturas, & inſtrumenta, nec non teſtes ſuper illorum confirmatione, & approbatione producere, *Afflictus deciſione 235. num. quarto*, & *ibi Vrſill.* & *cæteri allegati à Borell. tit. 1. de artic. num. 186.* & *ſeq.* & *Rota per Burat. deciſ. 351. num. 2.*

Sed quando tertius veniens ad cauſam admittatur ad dandos obiectus pro ſuo intereſſe, poſt terminum benè tentum, & quando ipſius iuramento ſit ſtandum de illius ignorantia, hucuſque, & in qua cauſa, an ſcilicet ſpirituali, ſiue prophana, vide *Caſſad. dec. 1. de except.*

139 Fallit 2. d. reſtrictio ſi articuli prædicti qui poſſent alias in ſecunda inſtantia dari tertio repulſi fuiſſent, vt ait *Rota dec. 3. de excep. in antiq.* & *dec. 94.* & *dec. 120. lib. 3. par. 3. diuerſ.*

140 Veluti quoque erit dicendum de articulis diſcuſſis in prima inſtantia, ſuper quibus teſtes producti fuiſſent,

quia

quia tunc illi prohibentur in futurum admitti, veluti dicitur de illis de directo contrarijs, & ratio eſt, quia poſitio ſemel facta amplius fieri nõ debet, *Gamma in deciſ. Regni Luſitaniæ 387 num. 1. & Borell. in d. tit. 1. de articul. n. 167. & 171. & ſeq.*

141 Declara tamen, quòd ſi eſſemus in articulis datis in prima inſtantia in termino probatorio, ſuper quibus ſint faciendæ probationes, tunc altera pars poterit facere in ſecunda inſtantia articulos de directo contrarios, & teſtes ſuper illis inducere, vt ait *Afflic. in dec. 216. num. 4.* vbi multi caſus enumerantur, in quibus articuli de directo contrarij admittantur, & vide *Rota deciſ. 85. lib. 1. par. 3. diuerſ.*

142 Licèt regulariter, ſi fiant articuli approbatorij, ſiue ſaluatorij; fiunt etiã poſtea contra illos reprobatorij, ſiue repulſatorij, vt ait *Maynard. dec. Tholoſ. 97. & deciſ. 98. lib. 4. & Guid. pap. dec. 500.*

Et hic erit notandum, quòd per alia documenta articuli contrarij traditis in prima inſtantia probati poſſunt; veluti etiam per teſtes in illa producti, ſi non fuerint publicati, vt ait *Capel. Tholoſ. dec. 474. Corſerij, & Marta in compill. deciſ. in hoc verbo articuli cap. 35.*

143 Reſtringe nonò, non procedere quando dicti articuli, etiam poſt terminum, immò etiam poſt concluſionẽ in cauſa, eſſent dati, ex eo, quia ſuperuenit materiæ illius obiectæ notitia, poſt terminum, ſiue concluſionem in cauſa, & in hoc articulantis iuramento ſtandum eſt vt ait *Caſſad. dec. 1. de except. & Bellam. in deciſ. vlt.* & ita voluiſſe Dominos, ait in ſua *deciſ. 561.* licèt in primis arguat in contrarium, & alleget Palatium contra dictam reſtrictionem ſeruaſſe, idemque reperitur concluſum in *deciſ. 2. de ſequeſ. poſſeſſ. propè finem*, quamuis ſuperius in ſecũda columna *verſic. Nec obſtat*, dicat ſecundum Vbertum, quòd ea deciſio iniquitatem continet, ea ratione motus, quia facile homines ſunt proni ad peierandum, *iuxta text. in cap. & ſi Chriſtus de iur. iuran. & idem Aegid. in deciſ. 492.* dicit quòd pars aduerſa poteſt ſe opponere articulis, poſt concluſionem in cauſa admiſſis.

144 Sed quod illi poſſint dari tenet *Rota deciſ. 14. in fine de teſtib. in nou.*

145 Concorda tu tamen, quod ſcilicet prima opinio procedat, quando terminus non fuiſſet peremptorius. Secunda verò, quando ſecus, quia in ſecundo caſu, quis audiri non debet etiamſi materia ſuperueniſſet de nouo nam habemus, quòd illius termini lapſus viam contumaci præcludit, neque ille *text. in cap. paſtoralis de except.* quicquam facit, quia non loquitur in illis caſibus, in quibus terminus aſſignatus eſſet peremptorius, & ſic quãdo eſſemus in exceptionibus peremptorijs, immò cum materia illius capituli ſit exorbitans, ex quo iubet, quòd ſtetur iuramento vnius articulantis, & ſit quodammodo velle viam malitijs aperire, igitur extra ſuos terminos extendi non debet, vt pulchrè ait *Compoſtell. in cap. quod ſic propè finem de elect. idemque ait Specul. in tit. de excep. in verſ. Sed pone, Io. Andr. ſequitur Compoſtell in eodem cap.* prӕterquam in caſibus à iure expreſſis, de quibus *in c. circa, & clem. conſtitutio de elect.* licèt in regula, *ea quæ de reg. iur. in 6.* aliter diſtinguat, & ad ſciendum, quando terminus ſit perẽptorius vide quæ dixi ſupra *in extenſione 13. verſic. Et ad idnum. 108.*

146 Contra *Compoſtell.* tenet *Ant. in d. cap. quod ſunt*, idemque tenuere *Imol. Abb. & omnes moderni in cap. paſtoralis*, vbi argumenta *Compoſtell.* tollere videntur.

147 Ego verò circa hanc materiam, quando ſcilicet ſit ſtandum iuramento vnius, & quando non, opiniones iſtorum Doctorum tali modo concordarem, nempe quod illa *Compoſtell.* procedat ſi intereſſe, de quo agitur eſſet magnum; Altera verò contrariũ tenentium, quando illud eſſet modicum, nam quis facilius ex re magna, quàm ex parua ad delinquendum allicitur, vt in ſimili fuit per me dictum ſupra in verbo *Amiſſio ſcripturarum* idemque ait *Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 262. nu. 34.* vbi dicit, quòd quis ratione magni præiudicij peieraturus præſumitur, & *Rota in Valentina illegitimi-*

timitatis coram Card. Cavalerio, quæ eſt inter crimin. Farinacc. dec. 267. n. 4. & ſeqq.

148 Sed quoad alteram partem, dum dicitur, quod dato etiam, vt materia obiectiua ſuperueniat de nouo poſt terminum peremptorium lapſum, & concluſionem in cauſa, ea non ſit admittenda, ego non me ſubſcriberem per eam regulam, nempè, quæ de nouo emergunt nouum iudicium expoſtulant, & per alteram, non probata probabo, & non deducta deducam, vt ait *Rota deciſ.* 8. *de except. in antiq. Card. Seraph. dec.* 575. *num.* 4. *& deciſ.* 618. *num.* 8. *part. ſecunda recentior.* & veluti infra dicam in 8. Notabili. Et ſic opinioni *Bellamera* ego inhereo *in d. deciſ.* 561. quicquid dicant *Butr. Abb. & Felin. in d. c. paſtoralis*, quia illis optimè reſpondet *Dec. ibidem*, qui opinionem *d. Bellam.* ſequitur.

149 Reſtringe decimò, quandò eſſemus in cauſa prophana, in qua articuli obiectiui; etiam poſt terminum dati in cauſa admittuntur, vt ait *Rota dec.* 27. *de teſtib. in antiq. & dec.* 9. *in nou.*

150 Extende primò procedere etiam vſque ad concluſionem in cauſa de æquitate, vt ait *Rota deciſ.* 21. *de teſtib. in antiq. & d. dec.* 9. *eod. tit. in nou.*

151 Sed *Rota in d. dec.* 9, *de teſtib. in nou.* videtur velle, quòd ita demum poſt terminum in cauſa prophana admittatur articuli, ſi ſint de iure dantis, & ſi dentur ante concluſum in cauſa; *Bellam. vero in deciſ.* 447. vult quòd articuli in dicta cauſa prophana admittantur, etiam poſt concluſum in cauſa arbitrio Auditoris, ſi ſint de iure dantis, quando cauſa tamen eſſet ſummaria, vel ſit concluſum retenta poteſtate reuocandi, aliàs non, idemque ait *Ricius in ſua collect.* 1811. *par.* 4. *idemq; Bellam. dec.* 439. vbi ait id procedere, etiam quod actio infamet, & ad vindictam tendat.

152 Sed ad hoc, vt dicantur pertinentes in cauſa prophana debent naſci ex libello, quia ſolum ſuper contentis in libello lis conteſtata dicitur, ſed eſt benè verum, quòd ſi directè, vel indirectè neceſſario, ſiue adminiculatiue reſpicerent contenta in libello, aut largo modo ad cauſã facerent, admittendi venirent, *Vrſill. ad Aſſlict. de c.* 7. *num.* 1. idemq; ait *Aegid Bellam. deciſ.* 168. *& Gayl. dec.* 81. *p.* 1. *num.* 5. *& Ricius vbi ſupra.*

153 Aliàs ſi non eſſent formati ex ſubſtantia libelli impertinentes dicerẽtur, & per conſequens reijciendi venirẽt, vt ait *And. Gayl. in d. dec.* 81. *par.* 1.

154 Item ſecus eſſet, quãdo nullo modo facerent ad cauſam, quia tunc illi ante omnia ſunt reijciendi, niſi tamen dubium extaret, an illi eſſent admittẽdi, *idem Vrſil. d. dec.* 7. *n.* 3. *&* 4.

155 Et ratio prædictorum ea eſt, quia articuli dicuntur ab artu, hoc eſt à mẽbro cauſæ, & propterea diligenter ſunt ab ipſa petitione formandi, vt ait idem *Vrſill. ibi ſup. n.* 8.

156 Extende ſecundò illam reſtrictionem eò magis procedere, quando eſſemus in cauſa criminali pro defenſione, etiam poſt publicatum proceſſum, quia tunc etiam articuli, & teſtes de directo cõtrarij poſſunt admitti, vt ait *Franch. in dec.* 470. *Capic. dec.* 81. *Vrſil. ad Aſſlict. deciſ.* 235. & multò facilius procederet ẽt in cauſa ciuili, qñ à minore muliere, & Eccleſia prouenirẽt à quibus poſſunt dari articuli de directo contrarij illis partis aduerſæ, per viam reſtitutionis in integrum, vt ait *Aſſlict. dec.* 216. *n.* 2. & ibi quoque *Vrſill.* qui docent in quibus caſibus poſſint dari articuli de directo contrarij.

157 Extende tertiò, idem procedere in cauſa matrimoniali, vt teſtatur *Theſaur. dec.* 262. *in fine, & Faber deciſ.* 5. *C. de probat. & Riccius in ſua collect.* 1333. *prope fin. par.* 4.

158 Reſtringe vndecimò, vbi termini eſſent nulliter ſeruati, & reiterarentur, nam in termino ad articulandum poſſunt dãri obiectus, & articuli obiectiui, à quibus articulans erat excluſus, ſi termini fuiſſent benè, & legitimè ſeruati, vt ait *Rota deciſ.* 11. *de probat. in antiq. & deciſ.* 13. *de teſtib. in nou.* Et propterea videmus, quòd quando examen factum in vim primæ remiſſoriæ detegitur nullum, tunc erit concedenda ſecunda remiſsoria; & ratio iſtius concluſionis eſt pulchra; nam aut teſtes, ſecũda vice examinati, idem

de-

deponent, quod in prima, & tunc timor ſubornationis ceſſabit, aut deponent contrarium, & tunc eorum dictū non erit releuans, vt fuit dictum in *Conchen. decimarum 15. Ianuarij 1619 coram Pirouano, & deciſ. 11. de probat. in nou. & per Cardinalem Caualerium deciſ. 423. num. 2. & per Burattum dec. 180. & ibi per D. Addentem.*

Extende, quòd quando primum examen eſt nullum, tunc poſſunt examinari noui teſtes, ſuper eiſdem articulis, ſiue nouis; Quinimmò id procedit etiam, ſi teſtificata fuerint didicita, at ſecus extra iſtum caſum nullitatis examinis, quia tunc remiſſoria ſecunda in eadem cauſa non eſſet concedenda ſuper eiſdem articulis; immò neque etiam ſuper nouis, ob metum ſubornationis, vt ait *Dominus Addens ad eam deciſionem Buratt. 180. ſub littera A. idem ait Theſaurus deciſ. 28. num. primo, Cardin. Caualer. deciſ. 425. num. 2. & deciſ. 13. de teſtibus in nouis. & deciſ. prima de probationibus in antiquis, ſed Menochius de arbitr. lib. primo, quæſtione 34. num. 13. & ſequen.* dat pro cautela, vt ille, qui videt ſuam intentionem non probaſſe, curet, ſi fieri poteſt, vt examen, ſiue termini tenti nulli declarentur, ad hoc, vt de nouo noui teſtes producere poſſit. Veluti eodem modo noua remiſſoria eſſet concedenda, ſi cauſa aliqua ita ſuaderet, vt fuit dictum a *Rota per Burattum deciſione 819. num. 1. & dec. 827. num. 3. & 6.*

159 Reſtringe duodecimò, non procedere ex ſtylo Palatij (vt ſuperius diximus poſt ſextam, & ſeptimam Extenſionem in verſiculo *Contrarium, num. 92.*) in vim cuius huiuſmodi articuli admittuntur in tertia inſtantia poſt terminum, quia nullum aliud tempus ſupereſt, quo poſſint dari, & licèt regula ſit, quod articuli repellantur obiectiui, quia præſumuntur calumnioſi: Fallit tamen, vbi de irreparabili præiudicio ageretur, quia tunc nemo repellitur, ex quacumque præſumptione calumniæ, vt ait *Bald. in l. prima, qui accuſ. non poſ. Ant. in cap. licet cauſam, de probationib. Alexander conſil. 17. num. 6. colum. ſecunda, volum. primo*, & ideò de æquitate ne articulus prorſus pereat, Rota, ſiue Palatium admittit articulos obiectiuos, etiam poſt terminum datos.

Quod tamen Declara verum de æquitate, at ſecus forſan veniret dicendum de iuris rigore, *vt ait Rota deciſ. 9 de teſtibus in nouis.*

160 Reſtringe decimotertiò non procedere, ſi quis impetrauit dignitatem aliquam, vti vacantem *per extrauagan. execrabilis*, & alter eamdem impetrauerit, per alteram extrauagantem, & alio quouis modo vacandi, per dictam decretalem execrabilis, & eam primus obtinuerit, vti magis diligens, quia poſtea, ſi ſecundus obtinens in tertia inſtantia velit tranſire ad modum vacādi, per decretum de mulcta illud facere poteſt virtute illius clauſulæ, Et alio quouis modo, & ſic poſt terminum erit admittendus ad articulandum, vt redeat ad modum vacandi, ſibi magis proficuum, nec tunc cenſerentur articuli obiectiui, nec minus exactæ ſpecificationes eſſent neceſſariæ, vt optimè ait *Bellamer. deciſ. 430 per totam.*

161 Reſtringe decimoquartò, veluti, quando in termino eſſet data vna materia obiectiua, quia ſi poſtea aliæ dantur ad eam coadiuuandam, quæ ex eodem medio naſcerentur, tunc deberent admitti, vt ait idem *Aegidius Bellamera deciſ. 435. & deciſ. 436.* vbi ponit exemplum de eo, qui contra inſtrumentum permutationis dedit in termino, quòd ea fuit facta ab infirmo contra *text. in cap. ſecundum de renunc. in 6.* poſtea vult dare, quòd erat demens, & aliàs fraudulentam illam permutationem docere, vt ait *Aegid. viden. deciſ. 501.* & latè dicam in octauo notabili.

162 REGVLA quinta ſuper eo verſatur, quando ſcilicet articuli ſint benè ſpecificati, & formati, ita ut veniant admittēdi, *iux. Rot. in dec. 28. & dec. 31. de teſtib. in antiq.* Et nota, quòd in dubio tales præſumuntur, vt ait *Anna ſing. ſiue dec. 622.* Vndè ad hoc, vt præſumantur tales, & non calumnioſi, & ad hoc, vt ſuſpitio calumniæ ceſſet, debent exactè ſpecificari, vt ait *Rota deciſ. 1. de accuſ. in nou.*

nou.& deciſ. 18.*de except. in antiq.*

163 Sed de exacta eorum ſpecificatione erit intelligendum iuxta *d. deciſ.* 18. *in nou. de teſtib.* Nempè aut nullo modo ſunt de iure dantis, & ſic ſun t merè obiectiui, & tunc exacta ſpecificatio eſſet neceſſaria, aut verò ius dantis continent, & tunc licèt ſint obiectiui, tamen non ita exactam ſpecificationem requirunt.

164 Et ad hoc, vt in materia obiectiua dicantur exactè ſpecificati, opus eſt nomen, locum, menſem, & alias circumſtantias exprimere, ſed non diem, & horam, niſi tamen eſſent de ſubſtantia materiæ in articulis deductæ, *vt ait Rota eadem deciſ.* 18. *de teſtibus in nou. & deciſ.* 28. *in antiq. & Boer. deciſ.* 321. *& Marta in dicta compilat. deciſ. in verbo Articuli cap.* 28.

165 Aliàs, quando non ſint tali modo benè ſpecificati, vel diſpoſitiuè dati, quis eis reſpondere non cogitur, *vt ait Rota deciſ.* 29. *de teſtib. in antiq.*

166 Et illorum verba, nota, quòd ſunt intelligenda, & declaranda ſecundum verba præcedentia, vtputa, ſi in eis fuerit dictum de dicta Vicaria, Nam licèt quatuor Vicariæ ſint expreſſæ in præcedentibus, & deinde de vna agatur, tamen debet reſtringi ſecundum præcedentia, & de ea intelligi, de qua in eis principaliter agitur, non autem de aliis, etiam ſi materia ſit obiectiua, *vt ait Aegid Bellamer. dec.* 579.

167 Amplia, quòd neque etiam vnus teneatur reſpondere articulo incerto, *vt ait Franciſc. Marcus deciſ.* 722. *num. primo, par. prima*, vbi propterea ait, quòd pars non debet dare articulos ſub nomine generico, ſed eos ſpecificare tenetur, ex traditis per eundẽ *Marcum in præcit. loco.*

168 Et ratio eſt, quia poſitio debet eſſe clara, non autem obſcura, & incerta. Item debet eſſe ſimplex, & non implicita, & propterea procuratores debent addere illam clauſulam diuiſim, vel coniunctim, *vt ait Bald. in* §. *obſeruari allegat. à Borello in dicto tit.* 1. *de articul. num.* 73. *& ſeq. & Franc. Marc. dec.* 722, *num.* 1. *& ſeq. par.* 1.

169 Subamplia primò, quòd neque vnus teneatur reſpondere articulo inuerifimili, neque ad cauſam facienti, *vt ait Rota dec.* 630. *in antiq. Veral. in dec.* 327. *num.* 1. *lib.* 2.

170 Secus autem, ſi alternatiuus eſſet articulus, quia non per hoc in cauſa criminali libellus reiicitur, *vt ait idem Franciſc. Marc. deciſione* 720. *par.* 1.

171 Subamplia ſecundò, quòd neque vnus teneatur reſpondere articulo factum alienum continenti, cum in facto alieno facilè ignorantia arguatur. Secus autem, ſi articulus ius, aut factum proprium contineret, de quo quis veriſimiliter cognitionem habere poſſet, veluti hæres in facto teſtatoris, quia tunc reſpondere tenetur, & ſic igitur declara veram hanc propoſitionem, quando poſitio, ſiue articulus eſſet de eo iure, quod eſt in corpore Iuris clauſum; ſecus verò, ſi illud ius eſſet de iure ſpeciali conſuetudinario, vel ſtatutario, quia tunc de iure municipali eſſet facienda reſponſio articulo etiam ius continente, *vt dicunt Doctores allegati à Borello in titulo primo de articulis num* 62. *& ſequentib. & Ioſeph Ludouic. deciſ. Peruſ.* 8. *nu.* 15. *& ſeqq.*

172 Subamplia tertiò, quòd neque poſitioni negatiuæ, quis reſpondere tenetur, quod tamen declara non procedere, quando poſitiones negatiuæ eſſent neceſſariæ, quia tunc illis reſpondere tenemur, veluti etiam ſi eſſent probabiles, quia omne, quod eſt probabile eſt poſſibile; ſecus autem, quando poſitiones eſſent improbabiles, & non neceſſariæ, *vt ait Franciſc. Herculan. in ſuo tract. de negatiua num.* 209. *& Curt. in tract. poſitionum num.* 36. *& Borell. ibi ſupra num.* 70. *& ſeqq.* & tunc, quãdo ſint vno, aut altero ex prædictis modis, ſtandum eſt Iudici, vt dixi ſuperius.

173 Declara hic igitur primò, quòd articuli erunt benè ſpecificati, & admittendi, ſi in eis diceretur, quod Eccleſia eſt annexa Hoſpitali à tanto tempore, cuius initii memoria non extat, & licèt non exprimant, ꝙ illud Hoſpitale auctoritate Epiſcopi fuerit fundatũ, nihilominus erunt admittendi, quia ſunt

de

de iure dantis, necnon etiam, quia tanto tempore omnia ſolemniter geſta cenſentur, vt dixi in verbo Alienatio rei Eccleſiæ, ex mente *Rotæ, & eſt deciſ. vlt. de teſtib. in antiq. iuxta impreſſ. antiquam.*

174 Declara ſecundò, quòd erunt admittendi, licèt non ſint benè formati, & ſpecificati dicti articuli obiectiui, ſi tamen illos dans in probatione eſſet, *Rota dec. 28. de teſtib. in antiq.*

175 Declara tertiò, idem procedere contra abſentem, contra quem articuli obiectiui, & non benè ſpecificati admittuntur, vt ait *Bellamer. deciſ. 434. & Marta in dicta compilat. deciſion. tomo primo in verbo Alimenta, cap. 29. & Gail. dec. 81. par. 1.*

176 Declara quartò, quòd admittuntur, & erunt boni, ſi articulus vnus (verbi gratia) erit infirmitatis; alter verò furoris, *vt ait Aegid. deciſ. 499.*

177 Declara quintò, quòd erunt boni articuli, quando dantur plures materiæ obiectiuæ ab eadem parte, quarum vna ſit benè ſpecificata, aliæ verò non tàm benè formatæ, quia tunc tanquam vnitæ, & coadiuuatæ admittuntur, *vt ait Aegid. Bellam. deciſ. 500.* iuxta illud dictum, *Virtus vnita fortior. Cardin. Seraphin. deciſ. 1364. num. 3. & Marta in dicta compilat. deciſ. tom. 1. cap. 41. in verbo Alimenta.*

178 Declara ſextò, quòd illi non ſunt reiiciendi, ſi in eis contineatur ſimulatio priuilegii, nec ſpecies ſimulationis fuerint declaratæ, *idem Anna in dicta allegatione 77. & Riccius in dicta ſua collectanea 1312. propè med. par. quarta.*

179 Declara ſeptimò, quòd admittuntur articuli, quando minor, ſiue Eccleſia in eis aſſereret, ſe læſam, quãuis non diceret enormiter, quia iſto modo concepti concludunt; dummodo aliàs de læſione in actis conſtaret, *vt ait Bellam. dec. 33. n. 1. Alex. in c. ex ratione col pen. propè princ. de appell.*

180 Declara octauò, quòd ſufficit ad probandam præſcriptionem, ſi in articulis longa poſſeſſio, & fructuum perceptio deducatur, licèt nullum verbũ de præſcriptione faciant. Et ratio eſt; quia articuli debent eſſe facti, & non iuris, *vt ait idem Bellam. dec. 34. n. 1.*

181 Declara nonò, quòd Articuli non ſunt reiiciendi, quando per reum conuentum fuerunt præſentati ſuper poſſeſſione recuperanda, & reſpicerent factum proprietatis, *vt ait Anna in ſua allegat. 77. Faber. dec. 89. C. vnde vi, Triuiſan. in deciſ. Senat. Veneti 4. num. 15. & Afflict. deciſ. 7. num 4. & ibi Vrſill. num. 1. & ſeqq.*

182 Extende primò, quòd articuli petitorium concernentes non ſunt omnino impertinentes, nec irreleuantes in iudicio manutentionis, ſed admittuntur, *vt ait Rota apud Gregorium XV. in ſua deciſ. 412. num. 3. Afflict. & Vrſil. ibi ſupra.*

183 Extende ſecundò, quòd etiam in principio tales articuli petitorium cõcernentes ſunt admittendi quatenus pro eorum probatione excluderetur poſſeſſio prætendentis ſe ſpoliatum, aliàs non, *vt ait Rota deciſ. 9. de conceſſ. præben. in antiq. allegata à Riccio in ſua collect. 1811. propè princip. par. 5. idem Vrſil. ibi in præcitato loco.*

184 Contrarium, quòd ſcilicet articuli concernentes proprietatem à principio ſint reiiciendi in iudicio poſſeſſorio, *ait Vrſil. ad Afflict. in dec 193. n. 1.*

185 Sed iſtæ opiniones optimè concordantur, ex ratione in prædicta ſecũda extenſione deducta, & ſic quòd prima procedat, quando ex illis excluderetur poſſeſſio ſpoliati, ſecunda verò quando ſecus.

186 Extende tertiò procedere in articulis dicentis ſe eodem die ſpoliatum à diuerſis, quia cum plures, potuerint concurrere ad illud idem delictum, ideò impertinentes, neque contrarii cenſentur, & ſic admittẽdi ſunt, *vt ait Bellam. dec. 390. & Ricc. ibi ſupra.*

187 Extende quartò, quando articuli poſt ſuſpenſionem petitorii eſſent dati ab vtraque parte ſuper poſſeſſione, & proprietate, quoad colorandum, vel diſcolorandum poſſeſſorium, quia tũc ſunt admittendi, & ſic eis erit reſpondendum, *vt ait Bellamer. deciſ. 213. & Marta d. compil. dec. to. 1. in verbo Articuli c. 7. Vrſil. d. dec. 7. nu. 1.*

188 Fallit tamen primò, ſi articuli darētur in interdicto vti poſſidetis ſuper proprietate, quia tunc eſſent reiiciendi, *vt ait Gaſpar Guglielm. in deciſ. 2. p. 2. Cameræ Imperialis.*

Contrarium tamen, vt ſcilicet articulus de proprietate in poſſeſſorio retinendæ ſit pertinens, & releuans ex eo, quia cauſæ principali adminiculum præbet, necnon, quia poſſeſſio titulata nudæ poſſeſſioni eſt præferenda, cum ex titulo magis iuſtificetur, *ait Gail. in deciſione* 81 *num. 7. par. prima.*

189 Fallit ſecundò, ſi ſuper execrabilitate in materia ſpolii eos peteretur admitti, quia tunc non ſunt admittendi, cum ex probatis, non autem ex probandis reſtitutio impediatur, vel quia etiam petitorium ſapiunt, *vt ait Put. dec. 79. lib. 1.*

190 Secus verò, ſi illi vellent dari ſuper liquidandis fructibus à ſpoliante perceptis, quia tunc admittendi venirent, etiam ſi ſpoliator eidem ſpolio ceſſerit, *vt ait Rota per Verall. deciſ.* 43. *par. prima.*

191 Sed animaduertas tamen, quòd iidem articuli non recipiuntur in cauſa liquidationis fructuum, qui fuerunt recepti in cauſa principali, *vt ait Franchus deciſ.* 685. *& Marta dicto tom. 1. in verbo Articuli cap.* 70.

192 Declara decimò, quòd nō prohibetur parti articulos contrarios ponere, quando perempta eſt inſtantia, & noua incohetur, & ſic igitur illi tali caſu erunt admittendi, *vt ait Affliſt. in deciſ.* 216. *& ibi Vrſill. & Riccius in dicta collectanea* 1312. *verſic. Limita tertiò, & Franciſc. Marc. in deciſione* 720. *par. prima*, vbi loquitur de nouo articulo admittendo, vel repellendo.

193 Declara vndecimò, quòd non ſunt reiiciendi illi dati de directo contrarii articulis partis aduerſæ in cauſa appellationis, quando teſtes in termino probatorio ſuper articulis partis non plenè probarunt per regulam, Non probata probabo, cum probationes non ſunt anguſtandæ, vt ſuperius diximus, & veluti ait *Triuiſ. dec. Rota Veneta* 43. *lib. 1. & Affliſt. d. dec.* 216. *nu.* 4. *&* veluti dicam inferius in octauo notabili, *& Rota per Burat. dec.* 351. *nu.* 2.

194 Declara duodecimò, quòd illi ſunt admittendi, qui dantur ſuper eo, quod teſtes examinati ſuper articulis partis aduerſæ, corrupti, & ſubornati falſum depoſuere, *idem Affliſt. d. dec.* 216. *n.* 5. *& Anna* refert ita fuiſſe deciſum per ſacrum Concilium in ſuo *ſingul.* 425. *& latè Riccius in ſua dec. Curiæ Archiepiſcop.* 200. *& in ſua collectan.* 1312. *propè fin. par.* 4.

195 Declara decimotertiò, quòd articuli in termino præſentati, poſſunt in cauſa appellationis iterum præſentari, & alios teſtes inducere ad probandū illud idem, ſi prius pars aduerſa contrariū probauerit, & teſtes publicauerit in termino repulſatorio, vt ait *Anna in ſua dec.* 425. *& Affl. d dec.* 216. *n.* 4. *& Surd. deciſ.* 296. *n.* 1. *& ſeqq. & prius dec.* 126. *n.* 11. *licèt ibi in d. dec.* 296. *n.* 3 dicat, ꝙ vbi clarus eſt articulus partis reprobare volentis dicta teſtium aduerſariorum, ita vt altera pars inſtrui poſſit, ea non debet expectare publicationem teſtium reprobatorū, ſed incontinenti contrarium probare, aliàs facta publicatione non admittitur ad comprobandum dictum ſuorū teſtium reprobatorum, *idem Surdus ibi ſup. d. dec.* 296.

196 Declara decimoquartò, quòd etiam articuli declaratorii, cauſam de qua agitur reſpicientes, ſunt admittendi, qui alio nomine additionales vocantur, *vt ait Franciſc. Marcus deciſ* 720. *n.* 5. *par.* 1. *& dicam in* 8. *not.*

197 Declara decimoquintò, quòd articuli concernentes terras, de quarum decimatione agitur, non extare in diœceſi dicuntur releuantes, & ſic veniunt admittendi, *vt ait Rota per Greg. Decimumquintum deciſ.* 415. *num.* 2. & iſti articuli concernentes fines diœceſis, & Parrochialitatis ſunt releuantes pro obtinenda remiſſoria, quia materia decimarum dicitur prophana ad effectum obtinendi eam, *vt ait idem Gregorium deciſ.* 413. *& prius dec.* 174. *& ibi addent.*

198 REGVLA ſexta erit ſuper eo, quū articuli vti impertinentes, vel malè ordinati non ſint admittendi, ſed reiiciendi, aliàs appellari debet, *vt ait Maſc. de probat. concluſ.* 132. *num.* 1. Et primò tales

tales dicuntur, quando quis ſuper eiſdem produceret articulos de directo illis aduerſarii contrarios, vt puta ſi in cauſa liquidationis darentur articuli illud idem continentes, quod in primo termino in cauſa articulatum, ſiue poſitum fuit, quia tunc illi ſunt reiiciēdi; licèt ſecus eſſet, quando eſſemus in beneficiis, in quibus illud idem poni poteſt in ſecunda, quod fuit poſitum in prima inſtantia, vt ait *Vinc. de Francb.deciſ.683.& Afflict. deciſ.35.* & vide plura exempla, quando dicantur tales *in dec.772. n.2. & ſeqq. par. 3.recent.*

199 Declara tamen iſtud eſſe verum, ſi illud ſpecificè continere viderentur, at ſecus, ſi genericè veniret, *Balb. deciſ. 199.*

200 Extende primò, quòd quando ſunt tales remiſſoria non eſt concedenda *Cardin. Seraphin. deciſ. 1364. num. 2. & Rota deciſ. 582. num. 5. & ſeqq. par. 1. recentior. & in ſecunda par.deciſ.589.num.1.& per Buratt.deciſ.357.num.4.*

201 Contrarium tamen, quando articuli eſſent releuantes, & calumnia abeſſet, quia tūc remiſſoria non eſſet deneganda, & tūc calumnia excluditur, quoties de eorum releuantia conſtet, vt ait *Caputaq. deciſ. 56.& 68.p.3.& Ro.in Braccharen. Decimarū* 20.*Maÿ* 1591.*coram Cardin. Pamphilio, & in Tiraſonen. Canonicatus* 10.*Decembris* 1610. *coram Pirouano, & in Bononien. Cappellaniæ* 24.*Ianuarÿ* 1611.*coram eodem, quæ eſt inter crim. Farinac. deciſ.306. num.1. Greg. dec.191. & 415. 523. & 562.*& tandem *in Leodien. Caſtrorum Veneris* 17.*Maÿ* 1630.*coram Motmanno*, & tunc pro ea obtinenda eſt neceſſaria citatio partis ad videñ eam decerni, vt ait *Rota per Buratt. dec.164. num. 5.*

202 Et tenendo hanc ſecundam opinionem, amplia id, quod fuit dictum de remiſſoria danda, quando conſtaret de releuantia articulorum procedere, etiam ſine fumo in prophanis, *Rota deciſ. 298.num.2. inter crimin. d.Farinacij, & Gregorius deciſ.124.& 403. & 562.& deciſ.102.num.1.par.1. diuerſ.& in d.Leodien.Caſtrorum Mercurij 4.Iulÿ* 1629. *coram Motmanno*, & ibi docetur, quādo de eorum releuantia conſtet, & prætertim circa probationem doli, ac metus, etiam in conſtantem virum cadentis, necnon de ſolito minas exequi.

203 Subamplia primo procedere, quòd ſcilicet in qualibet inſtantia erit concedenda remiſſoria, quando præ dicta in cauſa prophana concurrunt, vt fuit dictum *in Mediolanen. reſciſſionis permutationis Veneris 16. Ian. 1598. coram Card. Pamph.*

204 Subamplia ſecundo procedere, ētſi vnus tantum ex illis articulis eſset releuans, qui pro obtinenda remiſſoria ſufficiet, idem *Papa Greg. dec.124.n.3. & deciſ.403. n.7.& Rota dec.677.n.1. p.1. & dec.661.n.4.par.2. recent.*

Secus autem ſi omnes reperirentur irreleuantes, quia tunc ea uti calumnioſa concedenda non veniret, veluti exactè examinando irreleuantiam nouem articulorum fuit reſolutum *à Rot. in Taruiſina ſeudi Veneris* 14. *Febr.* 1631.*coram Queipo*.

Extēde, ꝗ eodem modo veniret dicendū quando ſuſpicio calumniæ eſset vehemens, vt requiritur, quia leuis non ſufficit, vt fuit dictum *in Placentina Decimarum Caſtanearum* 10.*Ian.*1624 *coram Buratto, & prius in Terdonen. Præpoſituræ* 1.*Decemb* 1600.*coram Coccino, & in Leodien.fideic.*29.*Iun.*1615. *coram Pirouano, & in Leodien. pactorum dotalium* 10. *Maÿ* 1621. *coram Vbaldo, & in Giennen.portionis* 4. *Decembris* 1613.*coram Buratto*.

205 Subamplia tertiò, quòd fumus ſufficiat pro habendis remiſſorialibus, etiam data iuris reſiſtentia, vt ait *Caſſad.deciſ.4. de dilat. Rota dec. 571.p.2. recentior.*

206 Sed quòd pro habenda remiſſoria ſufficiens fumus reſultet ex teſtibus nulliter examinatis, ait *Rota per Gregorium deciſ.163. & ibi per addent. num.10.& dec.562. n. 6. in additionib.* & fuit dictum *in Colimbrien. Matrimonÿ 6.Nouembris 1617.coram Buratto, & in Bergomen.penſion.8.Nou.1624 coram eodē, & in Oxomen.Canonicatus 2.Mar.* 1622.& ratio eſt, quia teſtes ēt nulliter examinati faciunt adminiculū

Rota per Gregor. dec. 361. & 562. n. 4. & per Buratt. dec. 68. & dec. 661. n. 1. par. 2. in recent. Caſſad. dec. 3 n. 2. de dilat. Caputaq. dec. 208, num. 10. par. 2. & ita fuit dictum *in Leodien. Caſtrorum Mercurij 4. Iulij 1629. coram Motmanno.*

Extende, quòd fumus deſumitur etiam ex ſententia obtenta in partibus ad ſui fauorem, nec non ex ea omnis præſumptio calumniæ ceſſaret, vt ait *Rota per Gregor. dec. 276. num. 3.* vbi aliæ deciſiones allegantur, ſiue etiam ſi ſententiam in partibus habuiſſet cõtra ſe, quę tamen reuocata fuiſſet, vt ait *Rot. dec. 677. num. 5. par. 1. recent. & per addent. ad Greg. d. dec. 276. num. 8.*

Declara tñ, φ qñ non datur fumus *Rot.* ſolet denegare remiſſoriã, ex ſola calũniæ præſumptione, vt fuit reſolutum *in Hiſpalen. primitiarum 15. Decembris 1617. coram Andrea, & Rota per Gregor. in dec. 414. & ibi per addent. num. 13. Seraph. deciſ. 1470. & deciſ. 589. nu. 2. par. 2. recent. & in Meliten. habitus 19. Nouembris 1618. coram Buratto. & in Romana Molendini 2. Maij 16 9. coram DunoZetto, & in Neapolitan. literarum cambij 13. Nouembris 1620. coram eodem, & in Cæſarauguſtana electionis 28. Iunij 1623. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano.*

207 Extende ſecundo dictam regulam ſextam, vt ſcilicet impertinentes quoque dicerentur articuli præſentati in termino repulſæ, illud idem continentes, quod fuerat poſitum in primis articulis de directo eis partis aduerſæ contrarijs, quia tunc ſunt reijciendi, vt ait *Afflict. deciſ. 216.* & ita quoque fuit reſolutum *à Rota in vna Genuen. Cappellaniæ Veneris 15. Iunij 1612. coram Cardin. Caualerio, quæ eſt deciſ. 414. num. 2. par. 1. in recentior. & in eius impreſſ. dec. 208.*

208 Contrarium licèt videatur tenere *Amat. in ſua deciſ. 78. Rotæ Marchię.*

209 Sed primam opinionem tenendo vti magis à Doctoribus, & à *Rota Romana receptam*; Amplia primo eam procedere, ſi articuli inuicem repugnent, quia tunc illi calumniam arguerent, vt ait *Anno in ſuo ſingul. ſiue deciſ. 425. & Card. Seraphin. dec. 1364. num. 5. & 7.*

210 Amplia ſecundò, eam quoque procedere licèt articuli non eſſent iidem in effectu, cum prioribus in prima vice datis, quorum teſtificata didicita fuere, quia tunc non admittuntur teſtes ſuper iiſdem, vel directe contrariis, ob timorem ſubornationis, & maximè quando eſſemus in materia ſuſpecta, vt ait *Rota per Card. Seraph. in ſua dec. 688. n. 1. & dec. 690. num. 1. & per Greg. dec. 497. & dec. 583. & ibi per adden. & multæ aliæ deciſiones ſub n. 215. allegandæ.*

211 Et ad hoc nota, quòd licèt *Rota* ex ſtylo ſit ſolita admittere teſtes poſt viſionem proceſſus; nihilominus, cum id ſit exorbitans à iure communi; Igitur, ſi fortè ille ſtylus allegetur, tunc non eſt extendendus, ſed coarctandus vt fuit dictum in *Nullius Montis Portij 20. Maij 1580. coram R. P. D. Brauo.*

212 Declara tamen, quòd poſſunt poſt didicita teſtificata teſtes admitti ab vtraque parte ex pari indulgentia hinc inde, vt ait *Cardin Seraphin. in d. dec. 688. num. 4.* Sed ſi non admittantur ſub prætextu publicationis aliorum nota, quod debet plenè conſtare de didicitis teſtificatis aliàs eſſent admittendi, ad faciendum examen, vt ait *Rota in deciſ. 118. num. 3. lib. 2. par. 3. diuerſ.*

213 Amplia tertiò, ſi teſtes ſuper tota cauſa iuraſſent, quia tunc noua admiſſio articulorum erit deneganda, vt fuit dictum *à Rota per Card. Seraph. in d. dec. 690. n. 1.*

214 Amplia quartò, idem procedere, quando articulus daretur ſub contrarius articulo remiſſoriæ, quia tunc ille non eſſet admittendus, vt ait idem *Cardin. Seraphin. in d. dec. 690. num. 2.* veluti ẽt dicitur, quando cõtineret aliquid, quod partium conuentioni contradiceret, vt ait *Rota dec. 772. num. 5. par. 3. recent.* ſiue quando aliquid cõtineret, quod probatum non releuaret, *Rota deciſ. 634. num. 3. d. par. 3. recent.*

215 Sed quando articulus dicatur nouus, ſiue contrarius, conſideratur

ſub-

ſubſtãtia, quę ſi contineat idem, quod antiquus, tunc non dicetur nouus, & contrarius, licèt in ſono, & cortice verborum differat; ſecus ſi è conuerſo, quod eſt animaduertendum, ad effectum ſciendi, quando noua dicatur admiſſio articulorum, & quando non, ad hoc, vt videatur ſi examen teſtium ſit admittendum, ſiue denegandum, veluti animaduertit *Rota per Papam Gregorium in ſua decіſ. 4.7. num. 3.* & latè de hoc ait *Farinac. de teſtib. q. 75. cap. 2. per totum.*

Et ſic igitur, ad iſtum effectum excludendi remiſſoriam ſufficit, ſi articuli noui eandem materiam contineant, quamuis ſub verbis diuerſis concep tam, quia non verborum ſtructura, ſed articulorum ſubſtantia venit attẽdenda, vt fuit dictum *à Rota per Gregor. in praeitato loco, & in Ianuen. pecuniaria 5. Iunij 1614. coram Vbaldo, & in Pampilonen. iuris viſitandi 15. Martij 1624. coram Merlino, & per Buratt. dec. 163. num. 3. & in dec. 180. num. 3. & dec. 392. num. 3. & dec. 827. num. 4.*

216 Amplia quintò dictam primam opinionem multò magis procedere quando eſſemus in re iudicata, ſiue poſt trãſactionem, quæ vim rei iudicatæ habet, quia tunc cum finis liti impoſitus dicatur, nec per cõſequens vlterius probationes ſunt recipiẽdæ; Et ſic nimirũ igitur ſi remiſſoria amplius in illis caſibus non ſit concedenda, vt fuit dictum *in Parmen. tranſactionis 20. Decembris 1627. coram Durano, & per Card. Caualer. dec. 23. num. 1.* idem ait *Rota per Gregorium XV. deciſ. 9. num. 3. Card. Seraph. deciſ. 1508. num. 1. Rota deciſ. 406. num. 2 par. 2. in recent.* & ita quoque fuit reſolutum *in Barchinonen. Legitimitatis 14. Februarij 1613. coram Card. Caualerio, & in Pampilonen. tributi 15. Ianuarij 1614. coram eodem.* Et veluti eodem modo ea deneganda veniret, quando pars diſtuliſſet eam petere per longum tẽpus, quouſque cauſa per plures deciſiones fuiſſet diſcuſſa, quia tunc intraret præſumptio calumniæ, vt ſcilicet ea peteretur, ad euitanda fundamenta deciſionum cauſæ, & vt ipſam executionem mandatorum impediret quia tunc dictæ parti, vti nimis contumaci deneganda veniret remiſſoria, immo iſto caſu potius eſſet locus declaratoriæ, quam remiſſoriæ, vt ait *Caſſad. deciſ. 6. num. 2. de cauſ. poſſeſſ. & propr. Mobed. dec. 1. de ſent. excomm. Rota deciſ. 445. num. 4. par. 2. recent.*

Et prædicta eò magis procederent quando eſſemus in iudicio ſummariſſimo poſſeſſorio, vt ait *Rota deciſ. 641. num. 8. par. 1. diuerſ. & Card. Seraph. deciſ. 294.* & ita de prædictis omnibus fuit vltimo loco reſolutum *in vna Collonien. Monaſterij Lunæ 12. Februarij 1629. coram Coccino, & facit deciſio Buratti 551. num. 10.*

217 Subamplia prędicta quoque procedere, etiamſi Signatura ordinaſſet, quod petens remiſſoriam eſſet audiẽdus, cum illud veniret intelligendum reſpectu probationum iam factarum tantùm, veluti ita fuit dictum *à Rot. per Gregorium XV. in ſua dec. 211. num. 3.*

218 Quod tamen declara primò non procedere, quando iniuſtitia rei iudicatæ eſſet notoria, ſiue ſi ſententiæ eſſent nullæ, quia tunc eas neque Rota, nec minus alia ſuprema Tribunalia obſeruant, vt ait *Put. deciſ. 407. lib. 1. & Caſar de Graſſ. deciſ. 10. num. 12. de re iudicat. & Rota per Gregorium in deciſ. 317. num. 2. & prius dec. 184. & ibi in addit. ſub litera B. in fine & prius in Ariminen. Legati 17. Maij 1596. coram Litta.*

219 Declara ſecundò ampliationem illam non procedere quoties ille, qui rem iudicatam haberet, paſſus ſit ſuper illius iuſtitia diſcuti, quia tunc non eſſet deneganda remiſſoria, nec probationes de nouo ſunt reijciendæ, vt ait *Mobedan. deciſ. 4. num. 3. de ſent. & re iudic. Rota deciſ. 55. lib. 2. par. 3. diuerſ. & per Gregor. d. deciſ. 317. num. 3. & n. 8. in addit.* veluti etiam ſi per partem fuiſſet obtenta reſtitutio in integrum, aduerſus rem iudicatam, quia tunc non obſtante dicta exceptione rei iudicatæ; nihilominus veniret concedenda remiſſoria, vt fuit dictum *à Rota per Gregor. in deciſ. 184. & ibi per adden. num. 7. & in deciſ. 276. nu. 2. & per adden. num. 7.* & denique

in Leodien. Caſtrorum Veneris 17. Maij 1630. coram Motmanno, & prius in Toletana Decimarum 10. Martij 1594 coram Card. Pamphil. & in Bergomen. Legati 3. Iunij 1602. coram Ortembergo, & in Bononien. ſimulationis contractus 4. Februarij 1602. coram Card. Mellino, & in alia Parmen. tranſactionis 20. Decembris 1627. coram Durano.

220 Extende huiuſmodi declarationē procedere, etiamſi ille patiens ſuper re iudicata diſcuti fuerit proteſtatus de ſua re iudicata, quia ea proteſtatio tāquam contraria facto non ſuffragaretur, vt fuit dictum *in Placentina decimarum 5. Iunij, & 8. Octobris 1597. coram Penia.*

221 Subdeclara tamen prædicta non procedere, quando ex iuribus de nouo productis non conſtaret de iniuſtitia rei iudicatæ, quia illo caſu non diceretur aliquod præiudicium fuiſſe illatum rei iudicatæ, ex eo, quia ſuper illius iuſtitia fuerit tollerata diſcuſſio, vt fuit dictum *à Rota per Caputaq. in decis. 87. lib. 1. in manuſcript. & in alia Burgen. præbeminentiarum 3. Iunij 1605. coram Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſis decis. 234. num. 4. & prius in Veneta legitimitatis 1. Iulij 1602. coram Card Pamphilio, & Put. decis. 202. lib. 2.*

222 Et reaſſumendo dictam regulam ſextam, extende tertiò, quòd neque articuli contradicentes *Concilio Tridentino*, vti impertinentes ſunt admittendi, vt fuit dictum *in Illerden. Viſitationis Veneris 13. Iunij 1603. coram Iuſto, quæ eſt decis. 62. num. 1. & 2. p. 1. in recentier.* & veluti ſuperius dixi in *Regula quarta in extenſione 16. n. 112.*

Subextende eodem modo procedere in illis, qui partium cōuentionibus contradicerent, quia tunc illi ſunt reijciendi, ut ait *Rot. dec. 772. num. 5. par. 3. recent.*

223 Extende quartò regulam, quòd articuli criminoſi vti impertinentes non ſunt admittendi, neque illis, quis reſpondere tenetur, cum nullus propriam, ſiue alienam turpitudinem detegere teneatur, neque per conſequēs in illis locus erit remiſſoriæ, cum illi maxima calumnia laborare dicantur, vt fuit dictum *à Rot. per Buratt. dec. 357. num. 6. & Verall. dec. 63. num. 3. par. 3.* & veluti quoque in his terminis fuit dictum *in vna Paduana Matrimonij 6. Martij 1595. quæ eſt dec. inter crimin. Farinacc. 95. num. 2 Veral. decis. 327. num. 5. lib. 2. Magon. decis. Lucen. 25. num. 30.* Cappell. *Tholoſ. decis. 371.*

224 Subextende procedere, ſiue poſitio crimen directè contineat, ſiue aliquid ponatur, vel articuletur, quod per indirectum illud crimen contineret, vt ait Card. *Flor. qui ad id allegat Innocen. in cap dudum in verbo tandem 2. colum. in 2. oppoſit. de elect. & Rota decis. 661. par. 2. in recent.* licèt errata ſit allegatio, quia ibi in volumine dicitur *decis. 701. ſub folio 151. & Borell. d. tit. 1. de articul. num. 59.* vbi ait, quòd quis non tenetur reſpondere poſitioni criminoſæ, ſi per eam poſſet ad criminis notitiam deueniri, idem ait *Rot. dec. 749. lib. 3. p. 3. nouiſſim. & in d. dec. 661. num. 2. par. 2. in recent.*

Rurſus ſubextende, quod neque ēt quis tenetur reſpondere illis poſitionibus, quæ poſſent facere eum incidere in periurium, vt ſi quis articularet materias contrarias iuramento, *vt ait Rota d. dec. 749. num. 3.*

225 Fallit tamen primò, quando articuli, ſiue poſitiones ius articulantis, ſiue ponentis continerent, veluti fuit dictū *in vna Pacen. Parrocchialis Veneris 14. Februarij 1611. coram Card. Lancellotto Iuniore, quæ eſt inter crim. Farinacc. dec. 109. num. 2. & Rota dicta decis. 661. num. 2.* vbi ſubiungit, quòd obiectus partem aduerſam excludentes non dicuntur obiectus, ſed potius ipſius dantis ius, ſubdens (ex quo ibi articulabatur de furore vnius) quod dementia non eſt crimen, ſed benè infortunium.

Extende idem quoq; procedere in hærede, ſiue alio ſucceſſore, qui pro defenſione ſui intereſſe poteſt opponere de crimine ſui authoris, quod tamen declaratur non procedere, vbi ageretur de annullando contractum ex defectu conſenſus; at ſecus ad effectum arguendi fraudem alicuius, quia

tunc

tunc quilibet intereſſe habens, poteſt dare de fraude,& ſimulatione,etiam ſi eſſet hæres ſimulantis, vt fuit dictum à Rota *in deciſ.* 237. *num.* 9. *inter criminal. Farinac. & Bellamer. dec.* 715. *per totam.*

226 Fallit ſecundò, quando reſpondere debens eſſet confeſſus, vel conuictus, ſiue condemnatus de eo crimine, quia tunc reſpondere tenetur, cũ eo caſu non militet ratio prædicta detegendæ turpitudinis propriæ, quia acta rem notoriam faciunt, vt dixi in verbo Acta, & veluti ait *Aegid. in dec.* 274. & ita quoque declarat *Bart. in l.* 2. *§. quod obſeruari, C. de iuram. calum. & in l. Marcellus, §. fin. propè fin. ff. de act. rer. amot.*

227 Fallit tertiò in beneficialibus, quãdo ageretur de remouendo aliquem à beneficio, quia tunc quis articulis, ſiue poſitionibus, etiam criminoſis reſpondere tenetur, licèt multi velint id procedere poſſe, quando crimen eſſet notorium, & famoſum, & ſic ita declarant illam doctrinam *Bartoli procedere in dicta l. Marcellus in §. finali in fine*, & inter cæteros id teſtatur *Abbas in cap.* 2. *de confeſſ. & Moderni in repet. clement. ſæpè, §. & quia in gloſ. prima, in prima Fallent. de verb. ſignif.* & ibi octo limitationes ad dictam quartam extenſionem ponuntur *Cappell. Tholoſ. deciſ.* 472 *num.* 2. vbi ait, quòd enormitas criminis, & delictum famoſum facit, vt pars cogatur poſitioni criminoſæ reſpondere, at ſecus ſi id de quo quæritur non eſſet famoſum, *vt dicunt addent. ad dictam dec. Cappel. Tholoſ. num.* 2.

228 Sed ad hoc notandum erit, quòd delicta notoria illa non dicuntur, quæ conſtant ſolum ex ſententia in contumaciam lata, etiam, quòd ea notoria Iudex aſſeruerit, quia vltra, quod delictum non dicitur notorium, niſi procedat ex certa ſcientia, & niſi præcedentibus legitimis probationibus ſuper eo, quòd ſcilicet illud fuerit ab aliquo commiſſum; deinde in hoc Iudicis aſſertioni non eſt ſtandum; nec minus notorium dicitur delictum, ſi ſolũ per publicam vocem, & famam cõſtet, quia tales teſtes de auditu non probant, & præſertim ſi rationem ſui dicti non redderent, at ſecus, quando eam redderent, *vt fuit dictum in Ciuitatis Caſtelli Supplementi legitimæ Mercurij* 26. *Iunij* 1602. *coram Iuſto, quæ eſt inter criminal. Farinac. deciſ.* 184. *per totam.*

Secus autem, quando delictum eſſet factum coram multitudine perſonarũ, & ad iſtum effectũ ꝑ multitudine accipiũtur decem perſonæ, & ſic illud tunc diceretur notorium, & per conſequens iſto caſu leue delictum graue fieret, ratione multitudinis populi, vel ratione loci commiſſi delicti, *vt ait Put. deciſ* 288. *num.* 1. *&* 2. *lib.* 1.

229 Fallit quartò, quando quis cum aliena iactura locupletari vellet, quia tunc articulis, ſiue poſitionibus criminoſis reſpondere teneretur, *vt ait Bart. in dicta l. Marcellus in §. finali. ff. de act. rer. amot.*

230 Contrarium tamen huic fallentiæ tenet *Bald. in dicta l.* 2. *§. obſeruari, C. de iuram. calumn.*

231 Concordat tamen *Lanfranc. in repetit. l. quoniam contra falſam. de probat. in verbo Reſponſiones in ſecunda columna*, dicendo, quòd opinio Bartoli ſeruaretur in practica, niſi vſus ſpecialis eam opinionem Baldi admitteret; ſed ego opinionem Bartoli ſine difficultate ſemper in iudicando tenerem, ex eo, quia deceptis, non autem decipientibus iura ſubuenire ſolent, necnon, quia ſemper magis ſuccurrunt tractanti de damno euitando, quàm de lucro captando, *Corn. conſil.* 123. *num.* 4. *lib.* 4. *Crauett. conſil.* 21. *num.* 11. *Franc. Becc. conſil.* 90. *nu.* 24. *& Maceraten. variar. reſolut. reſolut.* 111. *ſub num.* 34. *lib.* 1. *& Rot. apud Cocciu. dec.* 44. *nu.* 5. *&* 6. *vbi ait*, quòd fraus numquam alicui patrocinari ſolet.

232 Fallit quintò, vt ſcilicet, quis teneatur criminoſæ poſitioni reſpondere, vbi proceditur per inquiſitionem ex mero Iudicis officio, *vt ait Cappel. Tholoſan. in deciſ.* 372. *num.* 1. *& ibi addent.*

Quod quidem ampliatur eò magis procedere, vt ſuperius dixi, quando crimen eſſet enorme, famoſum, & notorium

torium, necnon impediret executionem alicuius rei, de qua agitur, ſed etiam, & facilius, quando non veniret pœna temporalis imponenda, *iuxta tradita per Sicul. in cap. 2. de confeſſ. Bar. in l. tranſactione, C. de tranſact. & ibi Bal. idem Bar. in l. quoties §. Prætor, de noxal & in l. qui iuraſſe ff. de iur. iur. & in l penult. in fin. & ibi Bart. ff. de his quib. vt indig. & l. non intelligitur ff. de iure fiſci, & l. peti, C. de pet. hæred. & per Dominic. in dict. cap. 2. de confeſſ. lib. 6. idē Bart. in l. 2. C. de iuram. calumn.*

Sed rurſus diſtingue in hac materia cum *Cappell. Tholoſ. in dicta dec 372 num.* 1. vbi ait, quod ſi petatur reſpon deri per verbū credo, vel non credo, & tunc quis reſpondere non tenetur, vt dicunt *Canoniſtæ in dicto cap. 2. de confeſſ. & ibi Innocent. & in cap. dudum 2. de elect.* Aut verò petitur reſponderi per verbum Eſt, vel non eſt, & tali caſu quis reſpondere cogitur, veluti ita firmat *Bart. in l. Marcellus §. 1. ff. rerum amotar. & ita ait text. in l. lex Cornelia, §. hac ff. de iniur. & l. inter omnes §. rectè, ff. de furt.*

233 Extende quintò, quòd articuli non ius attentantis reſpicientes, non dicuntur releuantes, nec propterea admittuntur ſi eorum probatio tale notorium non ius nō induceret, quod per aliam probationem excludi non poſſet, *vt fuit dictum in Romana beneficiatus ſancti Petri 2. Maij 1569. coram Card. Seraphino, quę eſt in eius impreſſis deciſ. 73. num. 1. & per Buratt. dec. 357. nu. 4.*

234 Fallit tamen, ſi inter articulos vnus adeſſet releuans, quia tunc cæteri veniunt admittendi, *vt fuit dictum in vna Mediolanen. de Cuſanis 29. Maij 1600. coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis dec. 1364. num. 3. & inter criminal. Farinac. eſt deciſ. 155. nu. 2. & Aegid. dec. 500.*

235 Extende id procedere quoque in concedenda remiſſoria, pro qua obtinenda ſufficit, quòd vnus articulus ſit releuans pro omnibus, & præſertim in cauſa profana, *vt ait Papa Gregorius dec. 124. num. 3. & dec. 403. num. 7. & tandem in Leodien. Caſtrorum Veneris 17. Maij 1630. coram Motmanno.*

236 Et ratio prædictorum eſt, quia melius eſt multos articulos impertinentes admittere, quàm vnum pertinentem reiicere, quia ſecurius eſt ſuperfluum admittere, quàm neceſſarium omittere, & in dubio debet iudex eam partem eligere, quæ eſt minus oneroſa vtrique parti, & per quā ambæ magis conſulitur, *vt ait Gail. deciſ. 81. num. 9. par. 1.* Vnde videmus in ſimili, quòd ſi plures fuerunt de aliquo delicto imputati, & neſcitur à quo illud fuerit perpetratum, tunc melius eſt nocentem abſoluere, quàm innocentem condemnare, vt dicunt *Hoſtienſ. & Card. Flor. in cap. benè, verſ. contra legati in 3. colum. de elect.* & ſemper in dubio Rota eos vti releuantes admittit, *vt fuit dictum in vna Leodien. Canonicatus Veneris 10. Ianuarij 1614. coram Buratto, quæ eſt deciſio 503. nu. 2. par. ſecunda in recent. & Franc. Marc. deciſ. 565. nu. 2. par. 1. vbi ait* id procedere, ſi aliquid adminiculentur ad cauſam, vt dicunt *Salicet. Caſtrenſ. Bald. Specul. & Alex. allegati à Franciſco Marco ibi ſupra, & eſt deciſ. 25. de teſtib. in antiq. & Mi ſynger. dec. 52. par. 3. Marta ibi ſupra cap. 17. in verbo Articuli, & Gail. dec. 81. num. 4. par. 1.*

237 Et hinc propterea fit, quòd Rota ex illius ſtylo vult, quòd poſitionibus, ſiue articulis tàm pertinentibus, quàm impertinentibus ſit reſpondendum, & id ad inuentum fuit, vt lites abbreuiarentur; ſed tu tamen dicas id eſſe verum ſecundum ſtylum Palatii, *vt ait Rota deciſ. 24. de teſtibus in antiq.* At ſecus de Iure, vt ſuperius latè fuit deductum.

238 Vndè ob id Romana Curia ſemper obſeruauit, & obſeruat hodie, ne lites in longum protrahantur, admittere articulos, ſaluo tamen iure impertinentium, & non admittendorum, de qua clauſula habemus per *gloſ. in cap. cum contingat de offic. deleg. vt aſſeruit Guid. de Suzar. quem refert Alber. in l. 2. §. quod obſeruari de iuram. calumn. in 6. colum.* & quòd de ſtylo hęc clauſula in Curia ſeruetur, *ait Gratian. lib. 5. diſcept.*

5. *diſcept. cap.* 802. *num.* 14. & 15.

239 Et præſertim, ſi teſtes iurauerunt ſuper tota cauſa, *vt ait idem Franciſc. Marc. d. dec.* 565. *n.* 1.

240 Vndè ad huiuſmodi vſum proceſſerunt poſtea ſtatuta per totam Italiam ita in foro ciuili diſponentia, vt refert *Io. Andr. in cap. fin. de conſuetud. propè finem in Nouell.* licèt *Caſtren. in dicta l.* 2. §. *quod obſeruari dicat*, quòd Curia diſputat, & cognoſcit in primis de pertinentia, vel impertinentia articulorum, & ob id in ea lites immottales fiunt.

241 Et in omnem euentum dicta clauſula ſemper habet magnam vim, tàm ex parte reſpondentis, quàm ex illa Iudicis, quia ſi litigator articulis reſpõdeat adiecta ea clauſula; Et poſtea illi impertinentes detegantur, tunc reſpõdens pro confeſſo non habetur; Veluti ex parte Iudicis eundem effectum operatur, quia ſi poſtea in proceſſu cauſæ appareat aliquas poſitiones, ſiue articulos admittendos non eſſe, tunc illi pro non admiſſis habentur, & teſtium depoſitiones ſuper eis receptæ reijciuntur, vt ait *Myſinger. deciſ.* 56. *par.* 2.

Et ſic igitur ex ea clauſula, Saluo iure impertinentium, & non admittendorum, duo effectus reſultare vidétur, & primus eſt, vt articulus impertinens pro non admiſſo habeatur, & probationes deſuper factæ nullius roboris ſint. Secundus eſt, vt reſponſio ad articulum impertinentem habeatur pro nõ data; nam ſibi imputare debet pars quare impertinentia, & extra cauſam facientia probare voluerit, licèt re vera teneatur Iudex diligenter, & accuratè articulos examinare, an omnes ſint releuantes, ſiue potius eorum aliqui, & ſic reiectis impertinentibus ſolùm admittat ad cauſam facientes, ne inutilibus probationibus, & ingentibus ſumptibus grauentur partes, vt animaduettit *Gayl. d. dec.* 81. *par.* 1.

242 Rurſus, quòd ea clauſula (Saluo iure impertinentium, &c.) operetur; vt poſtea diſcuti poſſit de eorum impertinentia. Item quòd de ea non niſi tempore ferendæ ſententiæ diſputandum ſit, *ait Franciſc. Marc. dicta dec.* 565. & *deciſ.* 567. *num.* 11. *par. prima Rota per Verall. deciſ.* 47. *par.* 1. & *Triuiſ. deciſ. quarta. par. prima Senat. Venet.*

243 Contrarium, quòd ſcilicet articulus præiudicialis ante omnia ſit diffiniendus, *ait Magon. deciſ. Florent.* 20. *num.* 13.

244 Sed *Franch.* concordat huiuſmodi opiniones in ſua *deciſ.* 220. *num.* 13 & 14. vbi ait, quòd ſi detur petitio de impertinentibus, tunc Iudex ſi vult, poteſt eos reiicere ſtatim, vel poteſt procedere ſaluo iure impertinentium, & non admittendorum, & tunc quandocumque poterit de impertinentibus diſputari, ſubdẽs, quòd vtraque practica eſt bona. Secus verò, ſi exceptio cõtra articulos eſſet clata, & præiudicialis ad proceſſum, quia tunc ante omnia ſuper ea eſſet pronunciandum, *vt ait Ioachim Myſinger. dec.* 90. *par.* 2. *Cam. Imperialis.*

245 Quod enim amplia eodem modo procedere, veluti ſi eſſemus in articulis peremptoriam exceptionem continentibus, vt ſi actionem competere negaretur, quia tunc prius de illis erit diſputandum, cum nemo teneatur ſubire iudicium, ſi aduerſarius abſque actione experiri intenderet, alias numquam finis litibus adimeretur, ſi de peremptoria vltimo loco eſſet iudicandum, *vt ait Rota Auenion. per Laurent. dec.* 94. *cum ibi allegat.*

246 Et quòd in primis ſit diſcutiendum de impertinentibus, ne ab eorum admiſſione appellandi occaſio detur ei, qui de eis diſcutere petit, dicunt *Grammat. deciſ.* 45. *Barz. deciſ. Bonon.* 67. & *Marta in compilat. dec. tom.* 1. *in verbo Articuli cap.* 64.

247 Extende prædicta, eò magis procedere, quando eſſemus in teſtibus à Curia abſuturis, quia tunc illi coguntur articulis, & poſitionibus impertinentibus reſpondere, attento præſenti ſtatu litis, dummodo in futurum eſſe poſſint pertinentes, *vt ait Rota deciſ vltim. de ſequeſtr. poſſeſſ. in nouis*, vbi dat exemplum in eo, qui dat poſitiones in petitorio, contra actorem ſpolio agentem, quo caſu teſtis à Curia receſſurus illis reſpõdere tenetetur, quamuis per huiuſmodi

iuſmodi reſponſionem reſtitutio impediri poſſit, & hanc opinionem refert *Franc. in cap. 2. in col. 5. de confeſſ. lib. 6.* & in hoc videndus eſt *Farinacc. de teſtib. q. 76. par. 1. per tot.*

248 Sed ſi fortè dubitaretur in materia admiſſionis articulorum de Auditore, tunc ſunt conſulendi omnes Domini, vt ait *Rota deciſ. 33. de probat. in antiq.* qui in dubio pro admiſſione reſpondere debent, vt dixi ſuperius *in verſ. Et ratio eſt num. 236.*

249 Sed reaſſumendo dictam fallentiam, vbi diximus, quòd dato vno articulo releuanti cæteri admittantur, declara eam eſſe veram, niſi ex alio reliqui articuli non venirent admittendi, quia tunc regula prædicta non procederet, vt fuit dictum *à Rota per Card. Seraphinum in d. deciſ. 1364. num. 3.*

250 Rurſus hic erit notandum, quòd articuli, in quibus peteretur, quo titulo, & qua cauſa quis poſſideat non dicuntur impertinẽtes, *vt ait Grati. in. lib. 3. diſcept. cap. 402. num. 2.*

251 Contrarium licèt mihi videatur, per eam regulam, quòd quis non teneatur titulum ſuæ poſſeſſionis oſtendere, vt fuit dictum *in vna Fulginaten. nullitatis executionis Veneris 30. Martij 1601. coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 22. num. 4*

252 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, vtpote, quando ageretur de canonizando titulo, veluti quando eſſemus in concurſu plurium poſſidere prætendentium, quia tunc ille eſt preferendus, qui validiorem titulum habet. Et propterea hic venit notandum, quòd prudens iudex quando alicui immiſſionem concedit id fieri debet, cum illa clauſula, ſine præiudicio habentium meliora iura, quia tunc talis clauſula anteriorem poſſeſſorem præſeruat, quando non fuit citatus, nec non operatur, vt fideicommiſſarius immiſſus à iudice cum hac clauſula non ſit legitimus cõtradictor ad impediendam immiſſionem hæredi, ſi de ſuo iure doceret, vt ait *Rota in Foroliuien. hæreditatis 1. Martij 1621. coram Buratto, & Surd. dec. 333. num. 10. & Ludouic. dec. peruſ. 47. num. 22. Peregr. de fideicomm. art. 47. num. 29. & art. 48. num. 36. Rot. in Rom. hæreditatis de Coccinis 9. Decembr. 1622. coram Nauarro, & in Ciuitatis Caſtelli ſupplementi legitimæ 24. Nouembris 1621. coram Pirouano, & in eadem coram eodem 23. Ianuarij 1630. & prius in Bononien. hæreditatis de armis 18. Aprilis 1622. coram Merlino, & poſtea in Taruiſina feudi 21. Aprilis 1627. coram Card. Virili, & dec. 320. num. 2. & dec. 325. num. 1. par. 1. diuerſ. & deciſ. 226. num. 1. par. 2. in recent. idem ait Rota in vna Eluen. Mineriarum Lunæ 16. Decembris 1585. coram Orano, Caputaquen. deciſ. 394. par. 2. & text. eſt in l. cogi, C. de petit. hæredit. & Rota in deciſ. 22. in fine coram Gregorio, Put. deciſ. 316. num. 1. lib. 1. Mohedan. deciſ. 331. alias 13. vt lit. pend. & Rota in Romana de Naris Lunæ 4. Martij 1596. coram Penia.*

Secunda verò opinio procedit, veluti ſi eſſemus in tertio poſſeſſore, qui ad euitandam executionem non tenetur de iure ſuæ poſſeſſionis docere, ſed ille, qui pro executione venit, debet docere de iure ſui debitoris, ſuper bonis à dicto tertio poſſeſſis, vt fuit dictum in *Romana Vineæ 23. Februarij 1609. coram Card. Cauſlerio.*

253 Et tenendo hanc ſecundam opinionem, Extende eam quoque procedere, veluti ſi eſſemus in eo, qui ſuum auctorem haberet, vt eſt in emptore, quando, pro re empta conuenitur à creditore venditoris, quia tunc articulis reſpondere non tenetur, *Bart. in l. at qui natura, §. ſi cum me abſente, ff. de neg. geſt. num. 5. & Surd. deciſ. 22. per totam.*

254 Sed primam opinionem tenendo Extẽde eam multò magis procedere, quando eſſemus in beneficialibus, ſeu ſpiritualibus, in quibus, quis tenetur oſtendere titulum ſuæ poſſeſsionis, aliàs cenſeretur intruſus, & ratio eſt, quia ſpiritualia, ſine titulo, nullo modo poſsideri poſsunt, *vt ait Balb. in deciſ. 500. & Riccius in collect. 88. vbi dimitationem dat.* Veluti intruſus fue detentor ille diceretur, qui (verbi gratia) in vim mãdati executiui obtenti cõtra

ſuum

ſuum debitorem de auferendo illi bona certi valoris, ad effectum ea ſubhaſtandi, & ex eorum pretio ſibi ſatisfaciendi, & poſtea relicta eorum ſubhaſtatione immiſſionem in poſſeſſionem dictorum bonorum obtinuiſſet, quod quidem de iure reprobatum videtur, ex ea ratione, quia illud mandatũ ad effectũ licitationis, & ſubhaſtationis, nõ au rẽ immiſſionis conceſſum videtur hoc ad, vt de eorum pretio ſibi ſatisfactio ſequatur iuxta *text. in l. 2. cum ſeq. C. ſi in cauſ. iudicat. l. non eſt mirum, ff. de pignorat. act. Grammatic. deciſ. 51. num. 3. & Card. Seraphin. deciſ. 937. num. 2. & Rota in Romana Spolij 2. Iunij* 1595. *coram Gypſio, & in Ariminen. Spolij 4. Mart.* 1633. *coram Motmanno.*

Et prædicta ſine difficultate tranſire videntur inſpecta forma, qua concipitur mandatum executiuum, dum ibi dici ſolet, quòd auferantur de bonis debitoris valoris ſcutorum tot, quæ ablata deponantur ad effectũ, &c. quæ quidem forma vtique præciſè ſeruanda venit, aliàs omnia inde ſecuta inualida, ac nulla fierent, veluti dixi in *Concluſione* 17. *num.* 46. & facit idem *text. in dicta lege ſecunda cum ſequen. C. ſi in cauſ. iudic. cum alijs iuribus in dicta Ariminen. Spolij allegatis.*

255 Extende ſextò, quòd articuli negatiui dicuntur impertinentes, cum regulariter negatiua ſit de ſui natura improbabilis, nec per conſequens admittendi veniunt, vt ait *Rota deciſ. fin. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. & Bellamer. dec.* 122.

256 Et merito quidẽ, quia quando negatiua eſt fundamentum intentionis alicuius, tunc ab allegante ea venit probanda, vt ait *Put. deciſ.* 390. *num.* 2. *lib.* 2. *& Rota apud Gregorium XV. deciſ.* 288. vbi multa videnda in hac materia tradit.

257 Fallit tamen primò, quando eſsemus in negante aliquid, quod ſcripturam requirat, quia tunc illud neganti onus probandi non incumbit, & propterea videmus, quòd neganti tutorem confeciſse inuentarium onus probandi non incumbit, ſed illud fuiſse confectum, per tutorem erit probandum ex ratione in præcedenti numero deducta, & ita ait *Scacc. de iudic. cauſ. ciuil. & criminal. cap.* 2. *num.* 1255. Sed *Menoch. in conſil.* 322. *nu.* 44. ait, quod tunc negatiua ſatis probata dicitur, quando de contrario non appareat, *Crauetta conſil.* 1. *num.* 10. *& Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 125. *n.* 30.

Secus autem, vbi ageretur de probanda aliqua negatiua, loco, & tempore coarctata, quia tunc ea probata non dicitur, niſi à duobus teſtibus de ea deponentibus coarctetur, vt fuit dictum à *Rota per Barattum deciſ.* 115. *num.* 8.

258 Fallit ſecundò, ſi implicitè illi articuli factum affirmatiuum continerent, quia tunc admittendi venirent, vt ait *Aegid. in ſua dec.* 332 *& Ricc. in ſua collect.* 1811. *verſ. Limita niſi par.* 5.

259 Extende ſeptimò, quòd articuli euentuales vti impertinentes non ſunt admittendi, vt ait *Rota deciſ.* 14. *de teſt. in nou. & Ricc ibi ſupra in collect.* 1811 *& Marta in verbo Articuli c.* 56. *in ſua compil. deciſion. tom.* 1.

260 Secus verò in articulis interuentionalibus, qui aliquando in cauſa pignorationis ſunt admittendi, & quando, & quomodo, docet *Marta ibi in ſua compilat. dec. in verbo Articuli cap.* 10. *& eſt deciſ. Gaſp. Gulielm.* 71. *par.* 1. *Rota Spirenſ.*

261 Modo pro ornamento iſtius materiæ, necnon pro illius perfectiori intelligentia plura ſunt adnotanda ſcitu digna in hac materia, &

Primò, quòd articulans tenetur tradere copiam articulorum inquiſito antequam reſpondeat; licèt Curia contrarium obſeruet, vt ait *Rota per Aegid. dec.* 232. Sed ſolùm eorum copia datur illis, qui eam petunt, ad effectum conficiendi interrogatoria, præter quàm in foro Capitolino, vbi poſitiones, ſiue articuli clauſi producuntur, ſed in ijs locis, vbi ſic clauſi tranſmittuntur, ad hoc vt examen valcat, pars citanda venit, vt ait *Franc. Marc. dec.* 149. *n.* 1. *p.* 1.

262 Item in Regno non datur copia articulorum ante publicationem in cauſa, *Afflict. deciſ.* 33. *Idem ait Franch.*

deciſ. 220. *num.* 14.

263 Vndè vbi copia articulorum non datur, tunc poteſt opponi illa clauſula (Saluo iure impertinentium,) quia ſi poſt concluſum repelluntur, nullus deponere tenetur, vt ait *Marta in dicta compilat. deciſ. tom.* 1. *in verbo Articuli cap.* 65.

264 Sed vbi ſeruatur illos dare apertos, tunc ſi ante examen articuli fuerint oſtenſi teſtibus, non per hoc illi de fide diminuuntur, vt ait *Rota inter crimin. Farinac. deciſ.* 141. *num.* 1.

265 At ſecus eſſet ſi teſtis allocutus fuiſſet cum parte aduerſa, quia tunc ſuſpectus redditur, vt ait *Gregor. dec.* 570 *num.* 3. Licèt in *deciſ.* 351. *num.* 24. dicat Rota, quòd ad hoc, vt teſtes ſe examinari patiantur, inducens poteſt vti iuſſu, pretio, & precibus.

266 Sed ſi forte copiam articulorum parti dari denegaretur, tunc teſtes ſuper impertinentibus articulis examinati cenſerentur, vt ait *Franc. Marc. deciſ.* 376. *num.* 2. *parte* 2. *& Marta in dicta compilat. deciſ. tomo* 1. *in verbo Articuli cap.* 61.

267 Et propterea debemus dare parti copiam articulorum, etiam duplicatoriorum, & triplicatoriorum, vt ait idem *Franc. Marc. dec.* 304. *n.* 1. *p.* 1.

268 Secundo requiritur, quòd articuli fiant ſeruata forma à ſtatuto tradita, aliàs pro non admiſſis habentur, vt fuit dictum à *Rota in Romana alimentorum Veneris* 28. *Februarij* 1592 *coram Orano.*

269 Tertio notandum erit, quòd licèt articuli in Curia admittantur; nihilominus eorum admiſſio non eſt de ſubſtantia, neque receptionem teſtium vitiat, dummodo ſint pertinentes, vt ait *Rota dec.* 10. *de excep. in antiq. & Ric. in ſua collect.* 1811. *par.* 5.

270 Et ideo ſi tunc Iudex ſuper articulis datis recipit teſtes, tacitè eos admittere cenſetur, vt ait *Riccius in dicta collect.* 1811. *verſ.* 2. *& Afflict. dec.* 7. *num.* 4. *& ibi per Vrſil.*

271 Declara tamen, quòd non eſt neceſſaria alia citatio, quando Iudex admittens articulos mandat illos parti intimari, ad effectum dandi interrogatoria, & videndi iurare teſtes, &c. ſi tamen dicta intimatio ſubſequatur, aliàs ſecus, vt ait *Rota in Iaten. portionis Lunæ prima Februarij* 1610. *coram Ortembergo, quæ eſt inter crimin. Farinacc. deciſ.* 280. *num.* 3. *& prius in Calaguritana Oblationum coram Coccino, quæ eſt inter d. crim. Farinac.* 47. *n.* 3.

272 Extende id præcipuè procedere, quando eorum admiſſio eſſet facta parte præſente, quia tunc alia citatio non eſſet neceſſaria, vt fuit dictum in *Corduben. Redecimarum* 14. *Ianuarij* 1594. *coram* Card. *Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 1057. *num.* 3. Et ratio eſt, quia, quod fit præſente parte citatione non eget, cum præſentia ipſa citationem ſuppleat; & ratio rationis eſt, quia ſemel certus amplius certiorari non debet, vt ait *Rota ibi ſupra, & Cabalin. de euiction.* §. 3. *nu.* 2. *& Creſcent. deciſ.* 2. *aliàs ſeptima, de dilation. & Rota deciſ.* 393. *num.* 16 *par.* 1. *recent.*

273 Subextende, quòd eo ipſo articuli intelliguntur admiſſi ſuper quibus examinati fuerunt teſtes, ſi facta fuit citatio ad dicendum contra articulos, & Iudex ad eorum examen proceſſit, vt fuit dictum à *Rota per Card. Mant. dec.* 352. *num.* 6.

274 Sed hic obiter erit notandum, quòd ſi Iudex mandauit ſuper interrogatorijs examinari teſtes, & interrogatoria ſint exhibita, tunc depoſitio teſtium erit nulla, ſi ſine illis examinati fuerint, vt ait *Oldr. conſ.* 323. *n.* 5. *in* 3. *Dubio*, & id eò magis procederet in Iudice remiſſoriali, cui fuerit tradita certa forma examinandi teſtes ſuper interrogatorijs, quia ſi omittat illos examinari ſine ea, examen erit nullum ex defectu poteſtatis, quia Iudex remiſſorialis, ſaltem ſine conſenſu alterius partis non poteſt formam examinandi ſibi præſcriptam alterare, vt fuit dictum in *Parmen. Status Veneris* 5. *Iunij* 1604. *coram Card. Mellino, Aegid. in cap. per tuas num.* 13. *de teſtib. Riminal. conſ.* 385. *num.* 35. *lib.* 2. *& latè per addentem ad Burattum in deciſ.* 100. *n.* 25. *cũ ſeqq.*

275 Contrarium, ſcilicet examẽ non

ſit nullum, etiam ſi teſtes ſint examinati ſine interrogatoriis, licèt tamen illud non probet, niſi teſtes repetantur, ait *Peregrin. dec. 84. Put. deciſ. 427. lib. 1. & Rota in Tullen. Matrimonij 8. Februarij 1574. coram Clemente Octauo, Gregor. XV. deciſ. 331. & 351. & ibi in annotat. & in Parmen. coram Card. Mellino.*

276 Concorda vt prima opinio procedat, quando interrogatoria fuerunt necdum in actis exhibita, ſed quòd etiam fuerit facta proteſtatio teſtes non examinari ſine interrogatoriis. Secunda verò procedit, quando dicta proteſtatio fuerit omiſſa, quia tunc examen benè valeret, ſi tamen teſtes poſtea eſſent repetiti, *Put. deciſ. 427. lib. 1. & Rota in Toletana hæreditatis 6. Iunij 1618. coram Andrea, & eſt deciſ. Gregor. 331. & alias plures refert Farinac. de teſtib. quæſt. 73. num. 6. & Seraphin. deciſ. 702. num. 4.* & de dicta neceſſaria proteſtatione fuit dictum in *Bononien. fideicommiſſi de Mauris 24. Nouembris 1606. coram Cardinale Lancellotto, idem Greg. dec. 331. nu 46.*

277 Extende eodem modo dictam proteſtationem eſſe neceſſariam pro interprete, quando pars vult eum adhibere, vt ait *Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 8. num. 925.* Licèt ſtylus adhibendi interpretem ſolum vigeat in Curia, vt fuit dictum in *dicta Toletana Hæreditatis coram Andrea, & veluti ait Beltram. in addit. ad d. dec. Greg. 331. nu. 23.*

278 Declara tamen, quòd ſi non repetantur teſtes; nihilominus faciunt adminiculum, vt ait *Card. Seraphin. deciſ. 185. num. 1. & Rota in Oxomen. Canonicatus 2. Martij 1622. coram Merlino, & per addentem ad Burattum deciſ. 68.*

279 Secus verò, quando teſtis recuſat reſpondere interrogatoriis, quia tunc in nihilo probat, vt ait *Rota per Gregorium in ſua deciſ. 553.* & ibi in annotationibus omnino videndum. Sed eo caſu cautela erit, vt teſtes repetantur ad effectum euacuandi interrogatoria, aliàs numquam probarent, niſi ſingula euacuentur, vt ait *Bal. in d. l. 2. nu. 4. & ibi Ripa num. 23. verſ. Infertur, Dec. num. 43. Bolognett. num. 48. & alij allegati per Farinaccium in quæſt. 73. num. 14. & Rota deciſ. 700. num. 32. par. ſecunda recentior. & in Corrigien. Gabellarum 27. Nouembris 1602. coram Iuſto, & per Greg. dec. 553. nu. 10. et Seraph. dec. 836. n. 2.* vbi ait, quod teſtis recuſans reſpondere interrogatorijs, ſuſpectus redditur.

280 Declara tamen, quòd quando teſtes ſunt examinati ſuper interrogatoriis partis aduerſę, tunc etiam ſine citatione probarent, vt ait *Put. deciſ. 301 num. 2. lib. 3. & Rota in Veneta Illegitimationis Mercurij 7. Februarij 1601 coram Penia,* quemadmodum etiam in multis caſibus illi etiam non iurati probant, vt latè ait *Farin. q. 74. per tot.*

281 Extende primò, id quod fuit dictũ de examine ſuper interrogatorijs, eò magis procedere, quando non ſolùm interrogatoria eſſent in actis exhibita, verum etiam, quando adeſſet mandatum Iudicis ſuper illis examinari teſtes, vt ait *Oldrad. conſil. 323. num. 5. in tertio dub. & Lancellott. Corad. in in ſua praxi, tit. de interrogat. numero 4. & 5.*

282 Secus tamen ſi poſt illud decretum pars fuit ſæpius citata ad dandum interrogatoria, quia tunc ſine eis teſtes validè examinari poterunt, & ſatis erit, ſi eo caſu illi fuerint per Iudicem, ſiue ad illius præſentiam interrogati, vt in Capitolio ſeruatur, pro quo facit illa regula, Quod præſentia Iudicis omnem doli, ac fraudis præſumptionem ceſſare facit, vt latè dicam, Deo dante, in verbo Iudex, & eſt deciſio *Cardinalis Seraphini 1456. nu. 4. Farinac. q. 73.*

Sed declara tamen illud eſse verum, vt ſcilicet iudicis decretũ habeat pro ſe præſumptionem, quando eſsemus in iudice maiori, at ſecus in decreto iudicis municipalis, & ſic minoris, *Farinacc. conſ. 42. num. 19. lib. primo, & ibi ſubdit n. 36.* Quia illud decretum talis iudicis non tollit præſumptiones ſpeciales.

283 Extende ſecundò, idem procedere, quando teſtes eſſent examinati pendente termino ad dandum, ſiue conficiendum interrogatoria, quia tunc niſi repetantur eorum dictum, fit

Aaa 2 irrele-

irreleuans, & repetitio debet fieri expenſis illius, qui fuit in culpa, vt ait *Rota per Puteum dec.* 317.*lib.*2.

284 Et ratio eſt, quia ea teſtis depoſitio magis attenditur, quando eſt facta ſuper interrogatorijs, quàm illa facta ſuper articulis, quia ſuper articulis teſtis magis ſuſpectus redditur, quòd voluerit ei parti inſeruire, quæ illum induxit, vt ait *Veral. deciſ.* 421. *lib.* 1. *in manuſcript. incipien. Quando dato. Card. Seraphin. deciſ.* 1073. *num.* 9. & ita quoque fuit deciſum in *Anconitana, ſeu Auximana Florum Luna* 20. *Iunij* 1616. *coram Card. Sacrato*.

285 Et propterea hinc fit, quòd euacuatio interrogatoriorum adeò potens dicatur in examine teſtium, vt ea nullo modo omitti poſſit, & præſertim parte opponente, vt pluries ita fuiſſe deciſum refert *Rota in Corrigien. Gabellarum* 27. *Nouembris* 1602. *coram Iuſto, & prius in Parmen. Status* 18. *Martij* 1602. *coram Cardin. Mellino, quæ eſt inter crim. Farin. dec.* 172. *num.* 1.

Sed hic obiter erit notandum, quòd ſi teſtes in repetitione ſe referant ad primum examen, tunc etiam ſi illud eſſet nullum, tamen optimè probant, vt fuit dictum à *Rota per Gregorium Decimumquintum deciſ.* 331. *nu.* 15. Et licèt hæc opinio ſi valdè controuerſa ſuper eo, an ſcilicet teſtis repetitus poſſit ſe ad primum examen referre. Item, quamuis contraria opinio fuerit tenta à *Rota in dec.* 720. *num.* 4. *par. ſecunda recentior.* Nihilominus prima opinio eſt magis communis, & magis vera, *ait Farinacc. de teſtibus quæſtio.* 66. *num.* 43. quam ſemper ſequitur Rota, veluti teſtatur *Addens ad Gregorium ibi ſupra numero* 21. & *Verall. deciſione* 287. *parte tertia.* & *deciſione* 430. *num. quarto, parte prima diuerſorum, & in Conchen. Cappellaniæ* 17. *Martij* 1608. *coram Ortemberg, & in Carthaginen. Canonicatus* 16. *Ianuarij* 1609. *coram Cardinale Lancellotto, & in alia Toletana hæreditatis* 6. *Iunij* 1618. *coram Andrea*, & hanc quæſtionem eſſe magis communem, & veram, ait *Farinac. de teſtib. q.* 66. *num.* 43.

Sed nota tamen, quòd illa repetitio eſt concedenda expenſis eam fieri petentis, ſi defectus primi examinis ab eo proueniret, alias fit expenſis cui de iure, ſed ſi pro faciendo examine aliquis expenſas ſubminiſtrare velit, tunc deberproteſtari id facere, animo tamen illas repetendi, & non aliàs; quia hoc modo ius ſuum ſaluum conſeruabit.

286 Extende tertiò, idem procedere in Iudice remiſſoriali, cui fuerit data certa forma examinandi teſtes ſuper interrogatorijs certis, quia tunc omitten do ſuper illis examinare, vtique examẽ illud ex defectu poteſtatis eluſorium efficeretur, cum Iudex remiſſorialis ſal tem ſine conſenſu alterius partis non poſſit formam ſibi præſcriptam alterare, vt ſupra dixi num. 274. vt ait *Aegid. in cap. per tuas num.* 13. *de teſtib. Rimin. conſ.* 385. *num.* 35. *lib.* 2. *Accoromb. dec.* 49. & ita ſæpè fuit deciſum in illa cauſa *Parmen. Status*, vt fuit dictum in eadem *Veneris* 5. *Iunij* 1604. *coram Card. Millino.* Vndè ſi fieret articulus ſubcontrarius articulo remiſſoriæ non probaret, vt ait *Seraph. dec.* 690. *n.* 2.

287 Subextende id quoque procedere etiam ſi in remiſſoria adeſſet ea clauſula (Et aliàs iuxta diſcretionem veſtrã,) quia vltra quod ea venit intelligenda vltra expreſſa, deinde ea apponitur ad effectum ſupplẽdi interrogatoria, quatenus opus ſit, non autẽ quoad ea omittenda; Immò hæc clauſula apponitur de ſtylo, etiam quando interrogatoria ſint data in Curia, & poſtea trãſmittuntur ad Iudicem remiſſorialem incluſa in Rotulo remiſſoriç, quo caſu ob cognitionem in Curia adhibitam, & per approbationem Auditoris, ſeu alterius Iudicis omnis difficultas ceſſat, & ſic Iudex ille remiſſorialis non poteſt ea ad libitum reſecare, *vt fuit dictum in illa Parmen. ſtatus coram Cardinale Millino.*

288 Limita prædicta non procedere, qñ interrogatoria eſſent omnino ſuperflua, & impertinentia, quia tunc clauſula prædicta operatur liberum arbitrium in Iudice remiſſoriali, & rectè quidem per *textum in l. tertia de teſtib.* vbi ait, Tu qui es præſens, magis ſcire potes, veluti in iſtis terminis fuit

dictum

dictum à *Rota in Parmen. Status coram Oriolen. alleg. in eadem cauſa ibi coram Card. Millino.*

289 Extende quartò, prædicta procedere etiam in teſtibus, qui metu excõmunicationis aliquid reuelant, quia niſi fuerint poſtea examinati ſuper interrogatoriis partis, & ea citata non probant, vt dicunt *Bart. Alex. & Salycet. allega. à Rota in Ariminen. Caſtrorum Lunæ* 15. *Noucmb.* 1599. *coram Card. Lancellotto.*

290 Extende quintò, vt quemadmodũ teſtes examinati ſine interrogatorijs non probant, ita quoque veniret dicendum, quando eſſent interrogati extra articulos, niſi tamen fuerit iuratum ab eis ſuper tota cauſa, quod enim facere ſemper optimum erit; & tunc extra articulos dicitur quis interrogari, quando dictum ad declarationem facti controuerſi non infert, vt ait *Cappel. Tholoſ. in deciſ.* 292. *in additionib. Magon. deciſ.* 32. *num.* 16. *& Rota dec.* 360 *nu.* 5. *par.* 1. *recentior.*

Subextende hic obiter eodem modo procedere, quando teſtes eſſent examinati, ſed non intra terminum iurati, quia tunc non probant, *vt ait Rota penes Farinac. in deciſ. crimin.* 17. *& Gregor. dec.* 453. *num.* 1. *& ſeq.* vbi firmat examen teſtium non ſuſtineri, ſi fuit factum poſt terminum, quo citatio durabat, cum retrotractio termini poſtea ſuperuenientis illud ſanare non poſſit, tanquam nullum ex defectu citationis, ſecus autem ſi pars feciſſet iurare teſtes intra terminum, & poſt terminum deponant, quia tunc valeret eorũ examen, quod tñ in dubio validum ſemper præſumitur, vt ait *Gregor. ibi ſupra*, & ita practicari, ait *Bart. in l. ſi quando, C. de teſtam.*

291 Præterea erit quoque notandum, quòd ſi receptor teſtium habeat ſolũ facultatem examinandi ſuper articulis, non poterit admittere interrogatoria, ſed iſto caſu erit recurrendum ad Iudicem pro facultate, vt fuit dictũ à *Rota per Gregorium in deciſ.* 351. *num.* 48. Sed in hoc videndus eſt *Farinacc. de teſtibus quæſtione* 73. *per totam.*

Et nota, quod dantur duo dies ad ea conficienda, iuxta Conſtitutionẽ Marchiæ, vt ait *Gratian. lib.* 4. *diſceptat. cap.* 738. *num.* 4.

292 Declara tamen, quòd nudum miniſterium iſtius examinis teſtium, per Iudicem poteſt Notario committi, vt quotidie ſeruatur in Curia, & propterea fit citatio ad videndum committi Notario examen teſtium, & receptionẽ iuramentorum, &c. vt ait ſæpius *Rota & præſertim deciſ.* 630. *par.* 1. *diuerſor. & penes Farinac. poſt primum lib. conſilior. deciſ.* 133. *& poſt* 2. *vol. dec.* 147. *n.* 4. *& Seraph. dec.* 781. *num.* 5.

Aliàs teſtes examinati coram Notario, & non Iudice, abſque illius deputatione, non probant, vt dicunt Doctores allegati à *Rota per Coccin. in ſua dec* 182. *num.* 5. *verſ. adeſt tertia nullitas.* Sed quando fuerunt examinati de mãdato Iudicis, tunc eorum iuramenta præſumuntur, quæ ab eo recipi poſſunt ſine Iudicis interuentu, ſic ſtylo dictante, vt ait *Rota deciſ.* 393. *num.* 2. *par.* 1. *recent.*

Et tunc creditur Notario actuario ſine teſtibus, ſi dicat in eius manibus recepiſſe iuramentum teſtium, neque iſto caſu eſt etiam neceſſaria notarii ſubſcriptio, quia ſufficit eam fieri in fine proceſſus, pro ſingulis actis; vt ait *Rota per Gregorium deciſ.* 368. *num.* 6. *&* 7.

293 Et licèt *Rota in Terdonen. bonorum* 11. *Martij* 1615. *coram Manzanedo dicat*, quòd neque totum examen, neque iuramentorum receptio poſſit eidem Notario ſubdelegari; Tamen id procedit de iure, & quando Iudex, vti ſubdelegatus id faceret, at ſecus de ſtylo, ſiue ſi id à Iudice ordinario fieret, vt ait *Rota deciſ.* 484. *num.* 4. *par. tertia recentior.* Et ratio eſt, quia id ſaperet iuriſdictionem, quod fieri non poteſt, & quod hoc ſit verum, videmus, quod Notario non poſſunt committi citationes, neque alia, quæ iuriſdictionem reſpiciunt, vt ait *Rota deciſione* 628. *num.* 8. *& deciſione* 675. *num. tertio parte tertia recentior. & apud Gregorium Decimum quintum in deciſ.* 368. & ibi in additionibus *num.* 9. vbi habetur, quòd licèt examen teſtium poſſit

notario committi, vt latè hanc materiã examinando, & infinitos Doctores cumulando, ait *Farinac. de teſtib. quæſt. 77. n.175. & ſequentib.* &ibi pluribus modis hanc regulam ampliat, & limitat, & ita ſæpius tenuit *Rota, & præcipuè in deciſ.630.par.1.diuerſor.& penes eundem Farinacc. deciſ.133.num.1.poſt primum volum. conſilior. & Seraphin. d.deciſ.781.num.5.*

Nota tamen, quòd non poteſt ſubdelegari totum examen, nempè citatio teſtium, atque receptio iuramentorũ, cum hæc ſapiant (vt ſuperius diximus) iuriſdictionem, quam Notarius exercere non poteſt, vt fuit dictum in illa *Terdonen. bonorum coram Manzanedo*, quamuis *Rota in Compoſtellana Theſauraria 24. Martij 1608. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, & per Cardinalem Seraphinum d. deciſ. 781.num.5. dicat*, quòd facultas citandi poteſt Notario committi, dummodo non fuerit quoque data facultas cogendi, & ſic huiuſmodi diſtinctione poſſumus optimè prædictas opiniones concordare.

294 Præterea erit hic obiter opportunum animaduertere, qualis in hac materia depoſitionis teſtium ſit obſeruantia Rotæ; Vndè nota, quòd ſemper illius arbitrium intrat pro ſananda eorũ nullitate, quando tamen fuerunt examinati ſuper interrogatoriis partis aduerſæ, vt ait *Rota in deciſ. 716. par. 2 in recentior. & fuit dictum in vna Leodien Salarij coram Scotto, quæ eſt penes Marcheſ. tom. 3. fol. 91. de commiſſ. & in alia Toletana Iuriſdictionis 11. Decembris 1617. coram Pirouano*, & ibi teſtatur, quòd tàm Rota antiqua, quàm moderna ſemper hanc ęquitatem amplectitur, vt inutiles circuitus, & multiplicatę expenſæ euitentur, ſubdens, quòd quando interrogatoria dantur ſignum eſt euidens, quod pars illud totum fecerit, quod facere poterat, ſi examen eſſet validum, & hanc æquitatem Rotæ laudat, & etiam ſequitur *Viu. commun. opinionum opin.931.nu.6. & Farinac. de teſtib. quæſt. 72. ampliat. 12. num. 34.*

295 Aliàs examen nullum ſine Signatura Sanctiſſimi non poſſet ſanari, neque per ſuperuenientem terminum, nec minus per illius retractationem, *vt ait Rota per Gregorium in ſua dec. 453. num. 2. & 3.*

296 Sed eſt benè verum, quòd in dubio validum præſumitur, vt ait idem *Greg. deciſ. 453. num.* 1. & propterea qui illius nullitatem allegat proceſſum exhibere tenetur, idem *Gregor. dec. 535. nu. 10.* & in materia ſanandi huiuſmodi nullitatem, latè dixi in verbo Arbitrium, & ibi recurras, quia multa diſces.

297 Amplia huiuſmodi æquitatem ſibi locum quoque vendicare, etiam ſi nullitas examinis ex defectu iuriſdictionis oriretur, dummodo tamen defectus iuriſdictionis non totalis, ſed ſolùm aliqualis eſſet, vt fuit deciſum in *Hiſpalen beneficij 22. Aprilis 1611. coram Card. Pamphilio.*

298 Amplia rurſus illam æquitatem habere locum, etiam ſi interrogatoria eſſent in actis exhibita, cum expreſſa proteſtatione de non conſentiendo in iuriſdictionem, & in examen, veluti ſuperius dixi, & ita quoque fuit dictum in *dicta Toletana Iuriſdictionis 11. Dec. 1617. coram Pirouano.*

299 Modo reaſſumendo materiã illorũ notabilium, quæ in hac materia articulorum, & poſitionum ſunt digna memoriæ mandanda, opus eſt quarto animaduertere, quòd articuli, ſiue poſitiones dicuntur eſſe de iure libelli, vt ait *Franciſc. Marc. in ſua deciſ. 700. num. 11. parte prima.*

300 Extende primò, quòd etiam articuli, & interrogatoria pari modo de connexis, & pertinentiis ſupplicationis eſſe dicuntur, vt ait idem *Franc. Marc. dec.662.num.2.par.2.*

Sed nota tamen, quòd debent ſumi ex ventre articulorum, veluti dixi ſuperius, iuxta vulgatam deciſionem *Clementis Octaui*, & veluti dixi ſupra *num. 155. ex doctrina Vrſil. ad Afflict. dec. 7. num. 1. & ſeq.*

301 Extende ſecundò, quòd articuli quoque veniant appellatione actorum, vt ait idem *Franc. Marc. dec. 376. num. 1. dicta par. 2.*

302 Quintò nota, quòd quando articuli ſuper rei valore ſunt dandi, ad effectũ reſcindendi contractum, tunc tempus

vea-

venditionis rei eſt attendendum, cum valor illius temporis,non autem motæ litis,ſiue intentatæ reſciſſionis ſit attendendus,vt ait *Franciſc. Marc.dec.*485. *n.*36.*p.*1. Immò præcisè debet probari de eo tempore, ante, vel paulo poſt, vt fuit dictum in *Tiburtina Caſtri Aſcularũ* 26.*Iunij* 1598. *coram* Penia,*& in alia Romana Reſciſſionis contractus Mercurij* 30. *Octobris* 1602. *coram Card. Pamphilio , & in Spoletana Prædij Veneris* 27.*Iunij* 1614.*coram Card. Pamphilio iun. & in Tiburtina læſionis* 3.*Martij* 1625.*coram Dunozetto.* vbi loquitur de probatione valoris fructuum, neque propterea ex huiuſmodi probatione valoris infertur de vno tẽpore ad aliud, vt ait *Rota per Gregor. deciſ.* 570.*num.* 6. *& per Card. Seraph. dec.*1073. *num.* 9.

Secus verò ſi eſſemus in ſtabilibus, quia tunc admittitur æſtimatio antea facta,dummodo tantum tempus non interceſſerit, intra quod pretii mutatio notabilis interuenire potuerit,veluti ſi eſſet facta ante annum,vt ait *Surd. conſil.*181. *num.*21. item etiã ſi per duos annos ante fuiſſet facta d.æſtimatio,*ait Rota per Cardinalem Caualerium deciſ.* 358.*num.* 4. *& per Buratt.dec.*234.*n.* 10. *& ibi addent.num.*12.

303 Vndè ad hoc,vt articulus ſuper dicto rei valore benè formatus dicatur, & intentionem articulantis concludat erit hoc modo diſtinguendum;nempè, aut agitur de æſtimatione alicuius prædii,ſiue alterius rei immobilis,ex qua fructus percipiatur , aut verò de alia re mobili,& fructus non reddente. Primò caſu articulus formari debet tanti redditus , ac tanti valoris communis , & quòd tantum communiter tunc temporis venderetur , quia res tãtum valet quantum vendi poteſt, *vt ait Balb. dec.* 22. Et tunc dicta æſtimatio potius intellectu, quàm ſenſu corporis deprehenditur; ſecus verò in ſecundo caſu, dum teſtes deponunt ſuper valore frumenti, vini,& ſimilium in numero,pondere,& menſura conſiſtentium,quia tunc non eſt opus nimio diſcurſu ,ſed teſtis ſolũ deponere debet , quòd res tantum cõmuniter valuit,abſque additione alterius rationis , ſi tamen interrogatus nõ fuerit, vt fuit dictum in *Veliterna bonorum Veneris* 4. *Iunij* 1621. *coram Buratto.* vbi ſubiungir,quòd æſtimatio fumi debet à tota re,& non à ſingulis partibus , & in hoc vide *Maſcard. de probation. concl.*651.652.*&* 653.

304 Licèt etiam in hoc quædam alia ſint attendenda,& primo inſpici debet quantum vendi potuiſſet in loco publici fori, *Afflict. deciſ.* 316. *num.*7.*& Franc. Marc. dec.*484.*&* 485. *n.*17. & ideo dato etiam,quòd tũc d.res poſſet vendi extra forum multò pluris, & multò minoris,tamen illud non attenditur, idem *Franc. Marc. ibi ſupra , & Rota Genuæ dec.*144.*num.*6.

305 Secundò conſideratur,quando emptor ſciebat qualitatem rei , aliàs ſecus ſi eam ignorabat,vt ait *Rota in deciſ.* 22.*& Franc. Marc. dicta deciſ.* 485. *num.*17.

Et ratio eſt,quia ad hoc, vt iuſtus valor conſideretur , debet haberi reſpectus ad qualitates intrinſecas illius rei, item ad impotentiam cautionis pro euictione,atque venditoris inopiam , vt ait *Gratian.lib.*5.*diſcept.cap.* 911.*n.* 14.

306 Tertiò debet haberi reſpectus ad tempus , quia pretia rerum,ob varietatem temporis mutantur, vt ait idem *Franc.Marc. ibi ſupra,& dec.*63.*nu.*1. *par.ſecunda.*

307 Et propterea videmus , quòd ad hoc,vt iuſtum pretium dicatur , qualitas rei , quantitas introitus , & tempus venditionis eſt attendendum,vt ait *Rubin. dec.* 33. *Franch. dec.* 54. *num.*10. *Oſaſch. deciſ.*42. *& Franc. Marc. deciſ.* 484.*in fine*,Et huiuſmodi æſtimatio fieri debet per duos homines probos æſtimatores in arte peritos , & non debent dubitatiuè deponere, aliàs non probarent,vt fuit dictum in *Veliterna bonorum Veneris* 4. *Iunij* 1621. *coram Buratto,& deciſ.*648.*par.prima in rec. Card. Seraph. deciſ.* 836.*num.* 3.*& deciſ.*1462.*num.*3. *Gregor.deciſ.*553.*n.*9. *& Rota dec.*742. *num.* 4.*par.ſecunda in recentior. & prius in Aeſina damnorum,& intereſſe* 3.*Decembris* 1601. *coram Card.Lancellotto,& in alia Romana Reſciſſionis contractus* 30.*Octobris* 1602. *coram Card. Pamphilio , & denique in Bononieñ. Legati de Mareſcot-*

ſcottis 30. *Aprilis* 1629. *coram Dunozetto*, & *Rota deciſ.* 20. *par. ſecunda recentior.* & *deciſ.* 100. *num.* 5. *poſt primum volum. conſil. Farinac.* idem ait *Franc. Marc. dicta deciſ.* 485. *num.* 12. omnino videndus in hac materia articulandi rei valorem. Item, quòd pretium, debeat iudicari iuſtum, vel iniuſtum ex qualitate contractuum, & modo vendendi, non autem ex ſolo nomine contractus, fuit vltimo locò reſolutum *à Rota in Romana Pretij Curſoratus* 19. *Aprilis* 1630. *coram Pirouano.*

308 Si verò tractaretur de re non fructificante, veluti de aliqua ſpecie nempè de libro, vel ſimili, tunc debet formari articulus, quòd tantum vendidiſſet, & de loco, & tempore, vt ait idem *Franc. Marc. d. deciſ.* 485. *nu.* 16. & *ſeqq. par.* 1.

Licèt in tali caſu non ſit præcisè inſpiciendum illud tempus celebrati contractus, ſed illud anterius, & poſterius, per aliquot annos, vt fuit dictum in *Romana reſciſſionis contractus* 30. *Octobris* 1602. *coram Card. Pamphilio Seniori*, & *in Anconitana Terrarum* 28. *Maij* 1608. *coram Card. Pamphilio Iuniore*, pulchrè *Rota deciſ.* 65. *nu.* 13. *par.* 2. *diuerſ. Afflict. deciſ.* 316. *nu.* 6.

Immò, quòd non ſit inſpiciendus valor vnius anni tantum, ſed per quinque annos ante, & per quinque poſt, ait *Card. Seraph. dec.* 1340. *num.* 1. *Put. dec.* 374. *num.* 3. *lib.* 3. *Acchil. dec.* 24. *de probat.* Rurſus, quod Rota tenuerit ſufficere probationem per aliquot annos ante, & poſt, licèt non ſit quinquennium, Imò quod id Iudicis arbitrio ſit remittendum, fuit dictum in *deciſ.* 825. *nu.* 4 *par. quarta diuerſ.* & *in Romana nullitatis permutationis* 24. *Martij* 1628. *coram Vbaldo.* vbi fuit dictum, quod quando agitur de probatione valoris fructuum, & redditiuum beneficii, ad effectum videndi, an Rector poſſit ex illis ſuſtentari, tunc opus non eſſe decennium, ſed ſolum probationem ſufficere de tempore datæ gratiæ, & per duos annos ante, & vnum poſt; licèt ſecus eſſet, quando materia eſſet obiectiua, vtpotè, vbi ageretur de priuatione beneficii alicuius, quia tunc probatio deberet eſſe decennalis, *vt ait Rota deciſ.* 189. *num.* 1. *par.* 1. *diuerſ. Card. Seraph. dec.* 485. *num.* 1. & *ita fuit firmatum in d. Romana nullitatis permutationis coram Vbaldo.*

309 Præterea poteſt etiam illa res immobilis aliis modis probari, & primo per inſpectionem oculorum, & ſic per declarationem fiendam per Iudicem. Secundò per relationem peritorum cum iuramento. Tertiò per librum æſtimi communis, publica auctoritate confectum, licèt præſumptiuè tm̃, quod enim ſufficeret, donec contrarium probaretur: & ratio eſt, quia res præſumitur tanti valere quanti in communi venit æſtimata, vt ait idem *Franc. Marc. deciſ.* 63. *par.* 2. & *in prima par. deciſione* 484. & 485. *num.* 41. & *Balb. in deciſio.* 23. Quartò, probari poteſt per ſubhaſtationem. Quinto, per teſtes deponentes de communi valore, & notam conditionem rei habentes, necnō rationem ſui dicti, etiam non interrogati aſſignare debentes, *vt ait idem Franc. Marc. ibidem.* Aliàs ſi ignorarent confinia, & rei æſtimandæ qualitatem, ac fertilitatem, vtique illius valorem non probarent, vt fuit dictum in *Anconitana terrarum Lunæ* 26. *Februarij* 1590. *coram Card. Platto*, *Franciſc. Marc. d. dec.* 485. *num.* 12.

310 Rurſus declara, quòd quando probatur valor rei immobilis, tunc articulus poteſt formari ſuper qualitatè rei, & quantitate redditiuum, necnon vicinitate locorum, ac per venditiones alicuius rei eiuſdem generis in eodem loco, & de eodem tempore factas, vt ait idem *Franc. Marc. ibi ſupra num.* 8. 10. 18. & 38. & *Afflict. deciſ.* 58. *nu.* 6. vbi ait, quòd æſtimatio fundi non debet fieri reſpectu numeri, & menſuræ, ſed reſpectu bonitatis fundi, & *Borgnin. deciſ.* 15. *de contract. par.* 2. & *in deciſ.* 24. *Maynard. dec.* 79. *par.* 2. & *Rota in Carpen. bonorum Lunæ* 14. *Iunij* 1610. *coram Card. Lancellotto*, & veluti quoque dixi in *concl.* 69. *n.* 87.

311 Contrarium, quòd ſcilicet rei valor non probetur, ex inſtrumento affictus, nec minus vera quantitas fructuū ait *Io. Paul. deciſ.* 51. *Caſſad. deciſ.* 20. *ſuper regul.* & *Rota in vna Neapolitana*

cen-

cenſus 4. Decembris 1579. coram Lancellotto, & in Romana reſciſſionis contractus 30. Octobris 1592. coram Card. Pamphilio, & in Nouarien. 14. Decembris eiuſdem anni coram Orano, & in Nouarien. Decimarũ 15. Martij 1593. coram Card. Blanchetto, & in Romana dotis 25. Maij 1594. coram Card. Arigonio, & in Spoletana Beneficiorum 27. Iunij eiuſdem anni coram Mantica, & in Rauennaten. penſionis 20. Iunij 1597. coram Litta. Item in hoc recurras in verbo Arrendamenta, & in verbo Affictus.

312 Sed in ſecundo caſu, quando ſcilicet probatur valor rei mobilis, ſiue alterius recipientis functionem in genere ſuo, tunc debet articulari, quòd tali tẽpore illa res communiter tantum valuit ante, & poſt; ſed ſi fortè eſſemus de tempore careſtiæ, tunc ille annus erit attendendus, vt ait *Afflict. deciſ. 316 num. 6. & ſeqq. & ibi Vrſil. & Io. Ang. Piſ. in addit. vide Verall. dec. 299. p. 3.*

313 Secus verò, quando agitur de valore de tempore præſenti, quia tunc poſſet fieri æſtimatio per Iudicem, vel per peritos in arte, ſiue quando res ponatur in foro publico ad incantum, & hæc via erit magis vtilis, quia hoc modo poteſt facile euitari deceptio, vltra dimidiam, vt ait idem *Franciſ. Marc. dec. 485. num. 36.*

314 Si verò contenderetur de probatione identitatis alicuius rei mobilis, ſiue immobilis, veluti alicuius veſtis hominis, ſiue fundi, nempè, ſi diceremus eam eſſe muliebrem, vel monachinam, aut nigram, ſiue hominem eſſe album, vel magnum, ſeu fundum eſſe laboratiuum, vel arboratum, tunc ad hoc, vt de illius rei vera exiſtentia appareat, articulus ſuper illius identitate formari debet, vt ait *Magon. deciſ. Floren. 2. num. 33. & 34.*

315 Quando verò ageretur de liquidatione fructuum, tunc opus eſt articulare, & probare, quòd in locis circumſtãtibus, & viciniſ tot fructus percepti fuere, iuxta *conſil.* Cornei *communiter recepti* 101. *lib. 3. & Ioſeph. Ludou. dec. Rotæ Peruſ.* 87.

316 Extende, quòd etiam liquidari poſſint per teſtes, quorum vnus de viſu, & ſic de vera ſcientia probet, alii verò de publica voce, & fama, cùm iuramento in ſupplementum, vt ait *Verall. deciſ. 31. par. 2. & Rota per Burattum dec. 173. num.* 1. & multò magis, quando teſtes dicerent fructus iuxta ſolitum aſcendere ad vnam certam quantitatẽ, & quòd illorum diuiſioni interfuerunt, vt ait *Buratt. ibi ſupra num.* 5. & ibi docetur quo modo teſtes ſuper huiuſmodi liquidatione deponere debent.

317 Secus autem quando præſertim eſſemus in liquidatione dictorum fructuum, qui percipi potuerunt, quia cũ id ſit difficilè probare; idcircò in hoc maximè Iudicis arbitrium verſatur, vt ait C*aputaquen. deciſ. 30. par. 2.*

Imo poſſunt etiam probari ne dum ex ſolito, & per coniecturas; verum etiam per teſtes, qui ſint ſingulares; imò quando in hac materia liquidationis concurrerent aliquæ coniecturæ, tunc poſſet deferri iuramentum in ſupplementum plenæ probationis, vt ait *Rota per Burattum in deciſ. 173. num. 6. & ſequentib. & deciſ. 767. num. 3. par. 3. recentior.*

318 Subextende, quòd poſſunt etiam liquidari fructus ex eodem pretio fructuum, quia idem eſt habuiſſe pretium fructuum, quàm ipſos fructus, vt ait idẽ C*aputaq. deciſ. 28. dicta par. 2.* & eorum valor attenditur deductis oneribus, & impenſis, *Rubin. deciſ. 13. Surd. deciſ. 294. &* C*aualcan. latè in deciſ. 5. par. ſecunda.*

Sed in hac materia, vide quæ dixi in *concluſ.* 128. *num.* 120. & ibi docetur quomodo fructuum perceptio à poſſeſſore probetur, & in omnem euentũ quiſque præſumitur percipere fructus ex fundo, quem ille poſſedit, & præſertim, quando eſt fructiferus, vt ait *Rota deciſ. 767. num. 3. par. 3. recent.*

319 Sextò nota, quòd dictum teſtis recipit interpretationem ab articulis, vt fuit dictum in *Montiſfaliſci fideicommiſſi Mercurij 24. Nouembris 1604. coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 194. num. 3. Rota deciſ. 311. nu. 6. par. 2. diuerſ. Surd. dec. 291. num. 14. & fuit dictum in vna Leodien.* C*anonicatus 16. Nouembris 1609. coram* C*ardinale Sacrato,* C*ardin. Seraphin. dec. 613.*

613. num. 1. & deciſ. 624.

320 Extende proprerea, quòd ſi teſtis indefinitè deponat, debet intelligi de toro, ſi totum fuerit articulatum, aliàs ſublata vniuerſalitate articuli, tunc indefinita depoſitio in teſtibus vniuerſali non æquipollet Rota in dicta Montiſfaliſci fidelcommiſſi 12. Maij 1603. coram Card. Pamphilio, & prius in Cartaginen. Decimarum 25. Iunij 1593. coram Orano, Cæſar de Graſſis deciſ. 13. num. 3. de teſtibus, Rota deciſ. 17. num. 5. par. 1. diuerſ. & per Buratt. dec. 566. num. 8. Card. Seraphin. deciſ. 893. num. 22. & Surd. deciſ. 263. num. 10. & ſeq. cum alijs allegatis à Rota ibi ſupra coram Buratto, & per Gregor. dec. 194. num. 2.

321 Extende ſecundo, quòd teſtis deponens ſimpliciter de valore beneficij tunc cenſetur percutere tempus datæ, ſi articuli illud tempus datæ continerent, vt fuit dictum in dicta Leodien. Canonicatus coram Card. Sacrato, & Rota penes Gregorium in dicta deciſ. 194.

322 Extende tertiò, quòd quando teſtis ſe refert ad articulum, idem eſt, ac ſi omnes qualitates in Indiuiduo in articulo contentas exprimeret, & illius depoſitio tali modo facta valet, vt ait Rota apud Gregorium deciſ. 578. n. 2.

Veluti quoque non vitiatur examen ex eo, quòd teſtis depoſuerit, cum aliqua notula præmanibus habente, ob prolixitatem eorum, quæ deponere debebat, necnon etiam ſtante diuerſitate nominum, poſſeſſionum, atq; confinium, & ſic pro dicti teſtis recta memoria, iuxta doctrinam Baldi in l. iuriſiurandi num. 3. C. de teſtib. allegat à Rot. in Carpen. bonorum Lunæ 14. Iunij 1610 coram Card. Lancellotto.

323 Septimò notandum erit, quòd in examine teſtium ſufficit, quòd vnus teſtis dicat contenta in articulis eſſe vera, etiamſi explicitè per extenſum non deponat, & id pluries tenuit Rota vt ea teſtatur in deciſ. 8. inter crimin. Farinac. in princ. & in alia Colorien. Canonicatus coram Cardin. Pamphilio, impreſſ. penes Garziam de benefic. par. 10. cap. 9. num. 74. & in Iacen. Parrochialis coram Penia apud Marcheſan. de commiſſ. tom. 1. fol. 462. & in Zamoren. Confraternitatis 14. Iunij 1591. coram Gypſio, à qua enim opinione dicunt non eſſe recedendum addent. ad Greg. XV. in ſua deciſ. 578. n. 13.

324 Contrarium quamuis teneant plures allegati à Farinaccio de teſtibus, quæſt. 80. num. 100. & Rota in deciſ. 720. num. 4 par. 2. in recent.

325 Sed primam opinionem tenendo Extende illam procedere, quando teſtis ſecundo loco examinatus ad primum examen ſe referret, etiamſi illud ſit nullum, quia nihilominus probat quamuis in ſecundo examine per extenſum non deponat, quam quidem opinionem paſſim ſeruat Rota, vt ait Card Seraph. dec. 1147. & Rota deciſ. 430. num. 4. par. 1. diuerſ. & ita fuit dictum in Toletana penſionis 17. Nouembris 1567. & in Calaguritana Matrimonij 14. Decembris 1575. coram Cardinali Seraphino, & in Burgen. Canonicatus Lunæ 25. Iunij 1607. coram Gregorio, quæ eſt deciſ. 331. & dec. 351. in eius impreſſ. & Caputaquen. deciſ. 337 lib. 1. in manuſcript. & ita fuit deciſum in Sabinen. alluuionis Lunæ 15. Decemb. 1621. coram Pirouano.

326 Quinimmò contra prædictam deciſionem 720. pluries firmaſſe Rotam vti contra communem, teſtantur addentes ad deciſ. Gregorij 331. num. 21. in vltimis verbis.

327 Declara tamen prædicta non procedere, quando ageretur de probanda immemorabili, in qua non ſufficit dicere articulum verum, niſi etiam illius cauſa reddatur, Verall. deciſ. 71. in fin. par. 2. & deciſ. 291. par. 3. & ita fuit dictum in illa Iacen. Parrochialis coram Penia.

Et ſic igitur cōcorda vt prima opinio procedat regulariter, & vbi non agatur de probāda immemorabili, ſecūda verò, quando de illa ageretur, quia tunc non poteſt teſtis ſe referre ad articulum, & dicere in eo contenta eſſe vera, vt dicunt addent. ad d. dec. Gregor. 578. num. 14.

328 Declara ſecundò extenſionem nō procedere, quando examen ad quod ſe refert teſtis non reperiretur, & de eo non conſtaret, quia tunc talis teſtis

ſtis

ſtis non probaret, vt ait *Aymon. conſ. 115. num. 9. & Rota in Parmen. ſtatus 14. Martij, & 16. Maij 1594. coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 1069 num. 1.*

Et propterea videmus, quòd ſi teſtis ſe referat ad aliud examen, eo non exhibito, nil probat, vt ait *Rota per eundem Gregor. deciſ. 510. num. 3.* Veluti ſe referens ad capitula ipſis non exhibitis non probat idem *Gregor. dec. 409. num. 3. & prius deciſ. 382. n. 3.*

329 Et ratio ea eſt, quia non creditur referenti, niſi conſtet de relato, vt ait *Rota ibi ſup.* & aliàs ſæpè, & preſertim per *Gregorium deciſ. 359. num. 6.*

330 Subdeclara tamen illud non eſſe verum in his, quæ pendent à voluntate, & poteſtate alicuius, ſiue quando dictum eſſet explicitè per extenſum narratum, quia tunc illi ſecundo dicto eſſet ſtandum, licèt non inueniretur primum, vt ait idem *Cardin. Seraph. deciſ. 1083. num. 2. cum ibi allegatis.*

Contrarium, quod ſcilicet teſtes in repetitione non poſſint ſe referre ad illud examen, quando ſit nullum, ſed quòd tunc debeat per extẽſum deponere, veluti quoque idem fieri debet, quando perſona, quæ deponit eſſet ſuſpecta, quæ non poteſt petere examen primum ſibi exhiberi, & legi, & ſic quòd per extenſum, & non relatiuè deponere debeat, fuit dictum à *Rot. in Toletana prætenſi Matrimonij Lucæ 26. Iunij 1623. coram Buratto.*

Sed ego prædictas opiniones hoc modo concordarem; nempè, vt prima procedat, quando ſolum examen eſſet nullum, ſed perſona, quæ deponeret, non eſſet ſuſpecta, quia iſto caſu valeret illa regula, quòd etiam ex actu nullo mens alicuius deprehendi poſſit; ſecũda verò opinio procederet quãdo vtrumque concurreret, nempè examinis nullitas; & perſonæ deponentis ſuſpicio, veluti ita optimè colligi videtur ex illa *Toletana prætenſi matrimonij coram Buratto.*

Et tenendo ſecundam opinionem extende illam multò magis procedere in criminalibus, in quibus teſtes debent clarè; & ſpecificè factum narrare, & non per relationem ad aliud examẽ ſe remittere, *Bal. in l. fin. C. de teſtib. Alex. conſ. 91. num. 9. vol. 4. Farinac. quæſt. 66. num. 48. & 52. & conſ. 60. num. 130. Rota deciſ. 79. num. 1. par. 2. recent. & deciſ. 720. num. 4.* vbi ait ita alias fuiſſe deciſum *in Calagurritano iuriſpatronatus 21. April. 1589. coram Card. Pamphilio, & in alia Hiſpalen. Iuriſpatronatus 26. Iunij 1592. coram eodem,* ſubdens ibidem *Rota*, quòd poterit teſtis, ſi voluerit petere, ſibi legi, vel oſtendi primum examen animaduertẽdo præterea, quòd teſtis in repetitione non debet plus dicere, quàm dixerit in primo examine, vt dicunt *Innoc. & alij alleg. à Rot. d. dec. 720. n. 2. parte 2. recent.* ſed ſi forſan plus diceret in ſecundo examine, quã in primo, non per hoc tamen diceretur ſibi varius, neque contrarius, vt ait *Rota deciſ. 147. num. 14. par. 1. recent.*

331 Sed huiuſmodi occaſione erit hic notandum, quomodo ſit articulanda dicta immemorabilis, vel non immemorabilis conſuetudo, & prius duæ concluſiones erunt præmittendę, quarum prima erit, quòd magna eſt difficultas illius probationis, ſecunda erit an velimus intelligere de conſuetudine probanda principaliter, aut incidenter, ſiue generaliter, aut in ſpecie.

332 Sed loquendo prius de illa non immemorabili, ſciendum erit, quòd articulus debet potiſſimum hæc tria copulatiuè continere, & primo actum, ſiue vſum populi. Secundò actum, ſiue vſus frequentiam omnibus ſcientibus, & conſentientibus, vel maiori parte eorum, Tertio temporis diuturnitatem, ex qua elicitur tacitus cõſenſus totius, ſiue maioris partis populi, qui eſt cauſa mediata conſuetudinis, & poſtea, quòd ſit rationabilis, & quòd de ſcientia Principis fuerit inducta, & præſcripta, & præſertim quando eſſemus in populo facultatem legis condendæ non habente, quia tunc ſcientia Principis eſſet neceſſaria, & quòd aliquando ſuper ea fuerit iudicatum, vt ait *Rota per Buratt. dec. 497. n. 10. & Caualcan. deciſ. 11. num. 49. Mareſcott. var. reſol. lib. 2. cap. 100. per tot. Maſcard. de prob. concluſ. 424. per tot.*

Dec.

Digitized by Google

*Dec.conſ.*48. *num.*25.*& ſeqq.* & plenè de hac materia *Menoch.conſ.*187.*num.* 57.*Curt.Iun.conſ.*184.*num.*10. *Aret. in* §. *ex non ſcripto inſtit. de iure natur Alex.conſ.*131.*num.*9.*lib.*2.*& Rota per Card.Caualer. deciſ.*125. *num.* 8. *& dec.*497. *num.*2.*par.*2.*recentior.*

333 Secus tamen eſſet, quando conſuetudo probaretur per teſtes deponentes de diuturnitate temporis triginta, vel quadraginta annorum, quia tunc ea poſſet induci à Populo prædictam facultatem non habente, etiam ſine Principis ſcientia, vt fuit dictum in vna *Oriolen.fructuum* 15.*Maij* 1601. *coram Penia.*

334 Circa autem prædicta requiſita declara illa procedere loquendo de iure ciuili, quia de iure Canonico ſufficit, quòd ſit rationabilis, & præſcripta tantum, vt fuit dictum in *Hiſpalen. voti Lunæ* 28. *Aprilis* 1597.*coram Gypſio*.

335 Declara præterea, quòd teſtes deponere debent de frequentia actuum, & ſi ſit illorum depoſitio circa ea, quæ ſenſu corporis percipiantur, tunc etiam non interrogati debent rationem reddere ſui dicti, & quòd ea à communiter accidentibus ſit vera, quia ratio in teſte illius dictum ampliat, aliàs ſi ſolum diceret eſſe conſuetudinem de tali re potius diceretur iudex, quàm teſtis, & ita fuit dictum in *Mediolanen.bonorum Veneris* 18. *Aprilis* 1603 *coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.*105.*num.*23.*& in alia Romana ſtupri, ſeu dotationis Veneris* 19.*Martij* 1610. *coram Card.Sacrato.*

336 Extende 1. id eò magis procedere, quando vna cum eorum depoſitione concurreret etiam peritorum atteſtatio, iuxta doctrinam *Bar. in l. de quibus, ff. de legib. in* 4. *quæſt. & Rota per Carn.Seraph. dec.*1159.

337 Extende ſecundò, quòd ſcilicet conſuetudo probetur etiam per teſtes de diuerſis actibus deponentes, dummodo tamen conueniant in eodem fine, & vniformi conſuetudine in genere probata, quia tūc ea etiam à teſtibus ſingularibus probari poteſt, vt eſt *deciſ. Pedemont.*99.*num.*23. *Card.Seraph. d. deciſ.*1159.*num.*4. *& Rota in dicta Oriolen.fructuum coram Penia, idem Cardin.Seraph.deciſ.*624. *num.*3. *& in Narnien.decij.Dotis* 13.*Maij* 1591. *coram eodem Penia.*

338 Subexten de, quòd etiam ea probetur per teſtes inter alios examinatos deponentes de vſu populi, & actuum frequentia, & tunc alia probatione non indigeret, quando ſemel fuit probata, veluti de ſtylo ita fuiſſe deciſum ait *Peregr.deciſ.*51.*lib.*1.*& deciſ.*83.*lib.* 2.*& Rota in dicta Narnien. coram Penia.*

339 Secus autem ſi deponerent de vſu difformi, quia tam ea nullo modo probaretur *Afflict deciſ.* 280.*& fuit dictū in vna Ciuitatis Caſtelli bonorum* 27. *Iunij* 1578.*coram Cantuccio, & in alia Meliten.Præcedentiæ* 5.*Dec.*1578.*corā Reuerendiſſ.Patriarca Alexandrino, & in Viterbien. curſus aquarum Lunæ* 15. *Martij* 1604.*coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſ.deciſ.*162. *num.*8.

340 Sed declara illud non procedere, quando actus difformes non eſſent inter ſe incompatibiles, quia tunc eorū difformitas conſuetudinem non impediret, vt ait *Dec.conſ.*11. *num.*12.*verſ. Et aduertendum eſt*, quem ſequitur *Rota in deciſ.*356.*num.*4.*par.*1.*recent.*

341 Licèt ſit quoque verū, quòd vnius actus contrarius conſuetudinem non extare probat *Bart. in l. ſemper in ſtipulationibus in fine, & ibi Cagnol. nu.* 12. *ff. de regul. iuris, Bero. conſ.* 5. *nu.* 23.*lib.*1.*& ita fuit dictum in dicta Viterbien. coram Gregorio, & Scrader. de feud. par.* 10. *ſect.* 20. *nu.* 175. *in fin.*

342 Quod quidē procedit etiamſi mille actus ad inducendam conſuetudinem eſſent geſti, vt dicunt Doctores, *& Rotæ ſuperius allegatæ, & Scrader. ibi ſup. d. ſect.* 20.*num.*157.

343 Sed tu dicas illud non procedere, quando probaretur certa, & determinata cauſa varietatis prædictæ, quia tunc non obſtaret, vt conſuetudo impediretur, *vt ait Rota per Card.Seraph. dec.*381.*num.* 3.

344 Secus verò vbi ageretur de probāda conſuetudine in ſpecie, vt eſt de interpretatiua, quia tunc ea concludenter, & ſpecificè probanda venit in terminis controuerſi caſus, vt ait *Rota per Gregorium dicta deciſ.*162. *num.* 1. 2. & 4.

& 4. Cardin. Seraphin. deciſ. 1159. num. 1.

345 Et nota, quòd conſuetudo interpretatiua dicitur, quando verſamur circa id, quòd de iure eſt ambiguum, ſiue obſcurum, ſecus in eo, quod eſt de iure clarum, quia tunc non poteſt dici interpretatiua, ſed potius correctoria, ac noui iuris inductiua, vt ait *Caſtrenſ. in l. hæredes palam, §. ſi quid, ff. de teſtib. Dec. conſil. 114. num. 5. cum alijs per Aymon. in conſ 282. num. 6. verſ. 3. & Rota apud Greg. d deciſ. 162. nu. 3.* Nec tunc opus eſt, quòd ea ſit præſcripta, vt ait *Put. deciſ. 276. num. 3. lib. 1.* & fuit dictum in alia *Farſen bonorum Lunæ 17. Aprilis 1606. coram Penia.*

346 Imò tunc ſufficit, quòd teſtis dicat à tali tempore citra, per dictionem (ſemper) per ſpatium decem annorum aptum ad inducendam quamlibet conſuetudinem, dummodo non ſit contra ius, & præſertim illud Diuinum, ſiue eſſet irrationabilis, quia tunc eſſet impræſcriptibilis, vt ait *Card. Seraphin. in dicta deciſ. 1159. num. 3. & Rota deciſ. 375. num. 8. par. 2. recentior. & per Burat. deciſ. 3. num. 6.* Secus autem quando eſſet præter ius, & ad fauorem Eccleſiæ, ſiue piæ cauſæ, quia tunc per idem ſpatium decennii introduci poteſt, vt ait *Rota deciſ. 365. num. 4. & deciſ. 722. num. 1. d. par. 2. recent. & in Ciuitatis plebis Canonicatus 18. Decembris 1623. coram Buratto.*

347 Declara tamen, quòd ea contra ius præſcribitur ex curſu quadraginta annorum, cum titulo, vt ait *Rota per Coccinum in ſua deciſ. 400. num. 7. & deciſ. 355. num. 2. & deciſ. 407. num. 5. par. 1. recent. & per Buratt. deciſ. 19. num. 7. & coram eodem in Giennen. Theſaurariæ 21. Iunij 1621. & in Leodien. dominij de Steuordia 5. Iunij 1624.*

348 Et ea contra ius, & irrationabilis eſſe dicitur, quando ſit contra verba expreſſa legis, vel contra rationem, ſiue mentem legis, ex ratione deſumptam, *Puteus deciſ. 457. lib. ſecundo, Mohedan. deciſ. 45. & Rota in Orielen. Iurisconferendi 19. Nouembris 1576. coram Cardin. Blanchetto*; vbi propterea fuit dictum, quòd conſuetudo Epiſcopi conferendi ſine conſenſu Capituli non eſt contra ius

349 Exemplum verò de ea irrationabili, ex eo deſumi poteſt, ſi vſus approbaret, vt minus dignum digniori præferatur, vt ait *Rota penes Gregorium deciſ. 310. num. 1. & ſequentibus.*

350 Licèt ſit benè verum, quòd aliquando inconueniens non eſſet, ſi in aliquo caſu, ex particulari cauſa minus dignus digniorem præcedat, vt fuit dictum in dicta *Seguntina præcedentiæ 22. Iunij 1609. coram Pamphilio, Menoch. conſil. 51. & 52. num. 99. & Card. Seraphin. in ſua deciſ. 964. num. 2.*

351 Et tunc ad præſcribendum huiuſmodi actum decem anni ſufficiunt, vt ait *Rota in dicta Seguntina coram Card. Pamphilio.*

352 Et ratio iſtius opinionis ea eſt, quia in hac materia præcedentiæ conſuetudo eſt attendenda, vt ait *Cardinal. conſil. 62. num. primo, Natta conſil. 62. in fine Rota deciſ. 596. par. 2. in recentior. dictus Seraphinus deciſ. 964. & fuit dictum in Pampilonen. Præheminentiarum 17. Aprilis 1592 coram Card. Pamphilio.*

353 Extende eam opinionem procedere, etiam ſi illa conſuetudo repugnaret iuris communis diſpoſitioni, vt ait *Card. Seraph. & Menoch. in præcitatis locis.*

354 Quod tamen intellige verum, ſi articulus ſuper ea benè actus ſpecificet, aliàs admittendus non veniret, vt ait *Rota per Aegid. deciſ. 407.*

355 Et ratio eſt, quia in huiuſmodi materia clariores, atque arctiores probationes ſunt neceſſariæ, vt ait *Marta in dicta compilatione deciſionum tom. primo in verbo Articuli, cap. 37.*

356 Sed quando in ſecunda inſtantia reus vellet fabricare materiam conſuetudinis, ex productis per actorem in prima, tunc prima facie calumnia cenſetur, vt ait *Aegid. dec. 408. & Marta ibi ſupra cap. 38.*

Bbb 357 De

357 Declara tamen illud, quod fuit dictum de ea conſuetudine irrationabili, adeò verũ eſſe, quod illa vti corruptela non tenet, etiamſi immemorabilis eſſet, vt aït *Ruin. conſ.* 155. *num.* 11. *lib.*4. *Nonius conſ.* 72. *nu.* 24. *Menoch. conſ.* 126. *num.* 31. *&* 32. *& Rota penes Gregorium d. deciſ.* 310.

358 Secus verò, ſi eſſemus in caſu, vbi ageretur de probanda conſuetudine incidenter, quia tunc ſufficeret, ſi teſtes dicant, quòd ita communiter tenetur, & reputatur, cum non teneantur eo caſu exprimere actus particulares, ex quibus nata eſſet, conſuetudo ad hoc, vt iudex cognoſcere poſſit, ſi temporis diuturnitas interuenit, veluti opus eſſet in conſuetudine principaliter probanda, ſed non tamen de immemorabili, quia impoſſibile eſt, vt illius initium hoc modo probari poſſit, *Aegid. in ſua deciſ.* 65. *& Oldrad. conſil.* 244. *col.* 3.

359 Et nota quòd quando, ea eſt ſufficienter probata, tunc illa eſt potius attendenda, quàm lex, vt ait *Rota per Coccinum in ſua deciſ.* 376. *num.* 5. *&* 6.

360 Immemorabilis verò pręſcriptio ad hoc, vt probetur multa requiſita habere debet, & præſertim, quod teſtes deponant de viſu per quadraginta annos, & de auditu à ſuis maioribus, qui maiores ab aliis audierint, & quod nec ipſi, neque maiores ſui vnquam viderint, vel audierint contrarium, & de publica voce, & fama per verbum (fuit & eſt) *Rota per Card. Seraph. deciſ.* 1430. *num.* 2. *& fuit dictum in Romana ſeruitutis* 15. *Martij* 1619. *corã Vbaldo, & in Sabinen. Aluuionis Ven.* 5 *Mart.* 1619. *& Lunæ* 15. *Nouembris* 1621. *coram Pirouano. & prius in Signina pœnarum* 1609. *coram Ortembergo, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ.* 276. *num.* 5. *Card. Mantic. deciſ* 289. *num.* 3. *idem ait Card. Caual. deciſ.* 56. *& deciſ.* 174. *num.* 1. *& deciſ.* 248. *nu.* 2. *& deciſ* 272. *num.* 4. *par.* 2. *in recent. & in Calaguritana Iuris Pulſandi Campanas* 19. *Aprilis* 1624. *coram Merlino, & in Compoſtellana Parrochialis* 10. *Ianuarij* 1625. *coram Manzanedo, & in Illerden. Decimarum* 15. *Maij* 1630. *coram Pirouano.*

361 Declara tamen, quòd illud requiſitum, quòd ſcilicèt maiores non viderint, nec audierint contrarium, non eſt neceſſarium, vt fuit dictum à *Rota in Conchen. Decimarum de Garauenna* 31. *Maij* 1617 *coram Manzanedo, & Couar. in cap. poſſeſſor* 2. *par.* §. 3. *ſub num.* 7 *verſic. Hoc autem*; & vltimo loco fuit ita quoque reſolutum in illa *Illerden. Decimarum.* 15. *Maij* 1630. *coram Pirouano.*

362 Sed re vera valde mihi durum videtur, quòd quis poſſit explicare, & iureiurando aſſerere aliquid quod fuerit reconditum in animo, ſiue alterius conſcientia, & præſertim, quando illud in negatiua conſiſtit, & (quod plus eſt) de tempore, de quo teſtis nondum in rerum natura extabat, & ſic neſcio quomodo à teſte iſtud requiſitum poſſit explicari, abſque labe periurii, ad quod quidem euitandum melius erit, ſi Iudex ab huiuſmodi depoſitione diſpenſauerit, quia talis depoſitio non poteſt eſſe certa de veritate, ſed potius poſſibilis de deponentis credulitate, iuxta ea, quæ ait *Rota in deciſ.* 779. *num.* 5. *par.* 2. *in recent. & in terminis ait Puteus deciſ.* 267. *lib* 2.

363 Extende primò, quòd teſtes ſuper huiuſmodi materia deponentes debent concludenter deponere, & eſſe conteſtes in omnibus illis requiſitis, per *gloſ. in cap.* 1. *de præſcript. in* 6. nec non teſtificari de viſu, & certa ſcientia, aliàs non probarent, vt ait *Rota per Cardin. Caualer. deciſ.* 140. *num. primo, &* 2. *& deciſ.* 74. *& prius* 56. *num. primo, & per Gregor. deciſ.* 252. *num. tertio, & deciſ.* 434. *num.* 11. Imò id in tantum procedit, vt ſi teſtes in vno tantum deponerent immemorabilem non probarent, vt ait idem *Gregor. deciſ.* 449. *num. primo.* Item, quòd non fiat coniunctio, ſi vnus deponat de vno, & alter de alio, ait *Cardinal. Mantica in ſua deciſ.* 289. *num. quarto*, & ita latè fuit deductum in *Hieraten. Iuriſpatronatus* 17. *Februarij* 1617. *coram Card. Veroſpio, & ibi reprobatur Molin. contrarium tenens, & Mareſcott.*

var.

var. reſol. lib. 2. cap. 100. num. 10. & Rota dec. 557. p. 2. recent.

364 Extende ſecundo, quòd teſtes debent ſaltem habere annos quinquaginta quatuor, vt ait *Rot. per d. Gregor. dec. 298. n. 1 & dec. 76. n. 3. & dec. 254. n 2. & dec. 445. n. 1. par. 1. in recent. & in 2. dec. 248. num. 3.*

365 Et ratio prædictorum eſt, quia cũ teſtes deponere debeant de tempore, & de viſu per quadraginta annos, opus eſt, vt de tempore, quo videre cœperunt, illi eſſent doli capaces, & ſic eſſent quatuordecim annorum, vt ait *Rota dec. 557. in fine par. 4. nouiſſ.*

Declara tamen, quòd ſi toto prædicto tempore non fuerint teſtes in loco, ſed aliquando fuerint abſentes, tunc immemorabilis, per eos probari non poterit, vt ait *Rot. dec. 254. num. 2. par. 1. recent.* licèt tamen, ſecus eſſet, quando abſentia fuiſſet pro modico tempore, quia tunc eam bene probarent, vt fuit dictum *in Signina Pœnarum 21. Maij 1612. coram Manzanedo, & in Calaguritana Pulſandi Campanas 29. Aprilis* 1624. *coram Merlino*, vbi fuit dictum immemorabilem per teſtes probari, qui per tres annos, non tamen continuos, ſed interpellatos fuerunt abſentes; aliàs valde difficilis illius probatio fieret, & ratio eſt, quia difficulter inueniuntur homines, qui per 40. annos continuos ſemper in vno loco permanſerint.

366 Subextende, quòd immò opus eſt, vt ſint annorum quinquaginta quatuor ſubducto tempore motę litis, vt ait *Rota deciſ. 248. num. 4. par. 2. recent. & in Corduben. Redecimarum 1618. coram Coccino Decano.* Aliàs ſi teſtes non inueniantur, qui, ſubducto d. tempore litis, illud tempus habeant; tunc ea præſcriptio redderetur improbabilis, vt ait *Card. Seraph. dec. 1450. & Rot. in Maceraten. Iuriſdictionis 24. Iunij 1609 coram Manzanedo, & eſt deciſ. Greg. 205. n. 4 & dec. 298. n. 1. & ibi per adden. n. 12. Caputaq. deciſ. 290. par. 3. Mareſcott. var. reſol. lib. 2. cap. 100. n 9 & Rota in Tullen. Iuriſdict. 22. Martij 1596. coram Card. Pamph. Seniore, & in Conchen. Decimarum de Belmonte 31. Ianuarij 1628. coram Pirouano.*

Rurſus ſubextende non ſufficere, quòd teſtes habeant tempus annorum quinquaginta quatuor inchoatorum, ſed vltimus annus debet eſſe perfectus, veluti quoque prius fuerat deciſum in *Toletana Decimarum 2. Iunij 1593. coram Card. Pamphilio, & in Placentina Voti 17. Maij 1603. coram Penia, & in Conchen. Decimarum 8. Iunij 1604. coram Ortembergo, & Rot. dec. 276. n. 4. inter crim. Farinac. & dec. 248. num. 4. par. 2. recent. & in Corduben. Decimarũ 18. Maij 1618. coram Coccino, & in Aegitanen. Decimarum, 5. Decembris 1625. coram Remboldo.*

Declara præterea, quòd quando agitur contra Eccleſiam, tunc venit deducendum tempus Sedis vacantis, vt ait *Rota per Burat. dec. 598. n. 18. & ſeq.* Aliàs ſi non reperirentur teſtes cũ prędictis requiſitis, vtique immemorabilis rędderetur improbabilis, vt ait *Card. Seraph. dec. 1450. & dec. 1460. n. 2.*

367 Extende tertiò, quòd de tali ætate debet ante examen concludenter apparere, vt ait idem *Greg. dec. 298. nu. 2.* Imò neq; debẽt dd. teſtes ſe referre ad articulum, dicendo in eo contenta eſſe vera, ſed bene cauſa ſui dicti erit reddenda, vt ait *Veral. dec. 71. p. 2. & deciſ. 291. par. 3. & Rota in Iacen. Parrochialis coram Penia, quæ eſt penes Marcheſ. de commiſſ. tomo 1. fol. 462.*

368 Declara tamen primò concluſionem, vt ſcilicet talis præſcriptio probetur per ſcripturas, ſi darentur tamen ſcripturæ vltra centum annos, in quibus immemorabilis, per duas enunciatiuas ad minus enuncietur, & quę a perſonis non ſuſpectis emanauerint, vt dicunt addentes ad *Gregor. deciſ. 51. num. 20.*

369 Declara ſecundò, quòd ea ceſſet dato certo initio in contrarium, vt ait *Rota ibi ſupra num. 6. & deciſ. 58. nu. 2. & 3. & deciſ. 266. par. 2. recent. Put. deciſ. 476. lib. 2. & Grat. lib. 5. diſcept. cap. 918. num. 39 & 40. & Rota in Caputaq. Vnionis 27. Nouembris 1591. coram Penia.*

370 Declara tertiò, quòd ea quoque ceſſet ex actibus cõtrariis, vt habetur in dictis annotationibus ad eã *deciſ. Greg. 51. n. 6. & dec. 434. n. 10. & dec. 298. &*

ibi per addent.num. 13

371 Fallit tamen primò, ſi actus contrarij eſſent vltra centum annos, vt in dictis *annot.ad eam deciſ. Greg.* 51. *nu.* 7. *& deciſ.*298.*num.*13 & ibi habetur, quòd tunc actus contrarij non elidunt immemorabilem, quando ſunt ſupra centum annos, ex ea ratione, quia hominum memoria non præſumitur ſe extendere vltra centum annos; at ſecus, quando actus eſſent infra centum, quia tunc immemorabilem excluderent *ex doctr. Molin. de Primogen. Hiſp. lib.* 2.*cap.*6.*n.*60.*&* 61. & ita fuit deciſum *à Rota in Caualicen.feudi* 26.*Aprilis* 1613.*coram Pirouano.*

372 Fallit ſecundò, quando actus contrarii fuerunt facti poſt completam immemorabilis probationem, vt ait *Rota in prædictis deciſionibus Gregor.* 51.*n.*8. *&* 298. *num.*13.

373 Declara pręterea, quòd dicta præſcriptio ex ſolo rumore, & tumultu tollatur, vt ait *Rot. in d. dec. Greg.* 298.*n.*13 & multò magis, quando non concurrerent requiſita per *glo. in c. l. de præſcrip. in* 6. veluti paſſim Rota obſeruat, vt ait *in deciſ.*248.*num.*2 *par.*2. *recentior. & prius deciſ.*58.*n.*2.*& dec.* 272.*n.*4. *d.p.* 2. *recent.*

374 Sed eſt bene verum, quòd quando ea erit probata, tunc omnem malę ſi dei præſumptionem excludit, ac omne priuilegium melius de mundo cauſat, vt ait *Rota in Nonantulana, ſeu nullius bonorum* 18.*&* 22.*Mart.*1597.*coram Card. Mătica, quæ non fuit impreſſa, & in alia Oſcen. Canonicatus* 1. *Decembris* 1595. *coram Penia, Achil. de ciſ.* 4. *de iurepatronat. & Rota dec.*2. *num.*2.*& deciſ.*114.*eodem num.par.*2. *recent. & in* 1.*par. deciſ.* 977. *num.* 4. Quòd quidem procedit, etiam in reſeruatis Principi, vt ait *Rot. d. deciſ.*11.*& deciſ.*276. *num.*3. *inter crim Farinacc.* Imò id procedit, etiam ſi tolleretur cōſuetudo, ob dictionem vniuerſalem (quæcumque, aut qualibet) vt fuit dictum in *Burgen. Sigilli* 18. *Ianuarij* 1591.*coram Penia*, Et licèt contrarium videatur ſentire *Rota in Craccouien. Iuris eligendi* 21. *Maij* 1627. *coram Coccino*, Nihilominus ambę hoc modo concordari poſſunt, & ſic vt prima opinio procedat, quando conſuetudo eſſet rationabilis, & iuſta: ſecunda verò, quando eſſet irrationabilis, & iniqua, ad quam quidem tollendam ſufficit ſimpliciter, & abſque aliqua vniuerſali dictione illi derogare, quod ſecus eſſet in rationabili, quia ea per dictionem vniuerſalem tolli non poteſt, iuxta diſtinctionem traditam *à Couar. allegat. à Rota in illa Craccouien. coram Coccino*, & veluti in hac materia dixi in verbo, *Antiquum tempus concluſ.* 120. *num.*11. *cum ſeqq.*

375 Præterea pro complemento iſtius articuli, hic erit opportunè notāda differentia, quæ verſatur inter conſuetudinem, & pręſcriptionem, ob effectus illos, qui ex huiuſmodi diuerſitate reſultare poſſunt, quos enumerat *Crauett. de antiq. tempor. par.*2. *ſect.*1. *per totam.*

376 Sed inter cæteras, ea eſt, quia per præſcriptionem ius priuato acquiritur, ſiue illud ex publico, ſiue ex priuato trahatur; per conſuetudinem verò publico acquiritur, & non priuato, vndecumque ius trahatur, vt fuit latè deductum in *Corduben. Redecimarum* 14. *Martij* 1608. *coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſ. dec.*400.*num.*1.

377 Rurſus, quòd vocetur præſcriptio, & non conſuetudo, quando quis agere vellet de auferendo ius alteri competens, ait *Rota per Card. Seraph. deciſ.* 410 *n.* 1.

378 Quod quidem extende procedere, etiam ſi quis agere vellet de acquirendo vnum ius non vni certæ perſonæ, ſed vni certo generi perſonarum, vt fuit dictum in illa *Corduben. coram Coccino.*

379 Et propterea hinc fit quòd Rota pluries reſoluit, quòd vbi Capitulum prætendit velle acquirere ius aliquod contra Epiſcopum, tunc iſte actus eſt præſcriptionis, & nō conſuetudinis, veluti ad id comprobandum plures deciſiones *Rotæ cumulat Garz. de benef. p.*5 *c.*4.*n.*98.*&* 99.*& ibi recurras.*

380 Præterea pręſcriptio ſæpè requirit titulum; conſuetudo autē numquā; rurſus pręſcriptio non currit ſine illius

ſcien-

ſcientia de cuius intereſſe agitur, conſuetudo autem ſcientiam alicuius non requirit, vt ait *Rot. per Card. Seraph. in deciſ.* 798. *num.* 3. *ver. Neque obſtat*.

381 Octauò erit notandum in hac materia articulorum, quòd illi amplius non admittuntur regulariter de nouo poſtquam dicta teſtium fuerunt publicata, & didicita eorum teſtificata, & id ob timorem præſumptę ſubornationis; ſecus autem, quando ſolum eſſet facta eorum publicatio, ſed non didicitis teſtificatis, vt ait *Rota penes Gregor in deciſ.* 48. *num.* 2. *& dec.* 497. *num.* 1. *& dec.* 583. *eodem num.* 1. *latè Farinac. in tract. de teſtibus quæſt.* 75. *cap.* 3. *per totum, & cap.* 4. *& Rota dec.* 328. *num.* 3. *par.* 2. *recent. & in Signina pœnarum Lunæ* 21. *Febr.* 1622. *coram Buratto, & Seraph. dec.* 688. *num.* 2. *& eſt doctrina Vitalin. in clem. fin. ſub num.* 113. *& ſeq. de teſtib. & eſt text. in cap. fraternitatis de teſtib. cap. intimauit eodem tit. Authen. at qui ſemel, C. de prob. Speeul. tit. de teſtib. §. ſatis vtiliter, Capb. conſ.* 7. *num.* 2. *vol.* 1. *Surd. conſil.* 8. *num.* 10. *& Afflict. deeiſ.* 216. *num.* 1.

382 Et nota, quòd tunc ea didicita dicuntur, ad iſtum effectum, quando pars in ſuo poſſe originalem proceſſum apertum habuit, quamuis ſolemnis publicatio facta non fuerit, vt ait *Rota per Gregor. d. deciſ.* 583. *num.* 2. *& Farinac.* multa ait in hac materia in præcitato loco, *Beltramin. in d. deeiſ.* 497. *Bal. in l. fin. C. quemadmod. teſta. aper. Ang. in l. ſi in duobus, ff. eodem tit. Rom. ſingul.* 32. *Felin. in cap. fraternitatis col.* 6. *& in cap. vltra* 3. *de teſtib. Soc. in tractat. fallent.* 403. *fallent.* 24. *Dec. in cap.* 1. *num.* 2. *de fid. inſtrum. & in auth. ſi quis in aliquo, C. de edend.* ſed quid re vera ſit, & quotuplex ſit teſtium publicatio, & quæ ad illius ſubſtantiam requirantur. Item quando illius omiſſio ſententiam, & proceſſum vitiet, docet *Farinac. ibi ſupra*.

383 Amplia primò illud octauum notabile quoque procedere, nedum, quando pars habuit totum proceſſum apertum; Sed etiam, quando integram copiam, quia cum hæc duo à pari procedant in materia præſumptæ ſubornationis; idcirco proſecutio vlterioris examinis venit impedienda, vt ait *Vitalin. in dicta Clem. final. num.* 113. *propè finem, cum ſeqq. & Farinac. de teſtib. quæſt.* 75. *num.* 36. *verſic. Vel etiam copiæ, & Card. Seraph. deciſ.* 688. *num.* 3. *§. quia vero ante medium, & ibi gloſ. in verbo teſtationes auth. de teſtib.* vbi ait, quòd perlegere originale intelligitur, quando quis illud legit in quaterno notarii, vt eſt doctrina *Bar. in dicta auth. at qui ſemel num.* 21. *C. de prob.*

Amplia ſecundò prædicta procedere non ſolum in principali, qui originale, ſiue illius copiam habuerit, ac perlegerit; Verum etiam in aduocato, & procuratore, vt in *d. §. quia vero ante medium, verſ. Neque aliquis aduocatorum eius, vel aliquis pro eo agens, & ibi gloſ. in d. verbo Agens, C. de teſtib. Farinac. q.* 75. *num.* 49. *&* 86. *& Gregor. dec.* 497. *num.* 4. vbi ait, quòd admittuntur quidem probationes ſuper eiſdem, quatenus dentur ſolum ſummaria teſtium partibus, at ſecus quando dantur depoſitiones extenſæ, ac eorum nomina pandantur, & ſic quando hæc duo copulatiuè concurrunt, & facit *deeiſ.* 154. *num.* 3. *in fine par.* 2. *recentior.*

Amplia tertiò eò magis prædicta procedere, quando eſſemus in caſu, vbi iam fuerunt ſæpius percunctata, & diſcuſſa dicta teſtium, quo caſu, cum pars poſſit, ſtāte huiuſmodi diſputatione, inſtrui de eo, in quo hactenus probata deficerent; hinc propterea fit, vt ad nouum examen amplius non ſit deueniendum *d. auth. at qui ſemel, C. de prob. ibi, aut ab aduerſario hoc faciente diſputationem acceperit, & §. quia vero, auth. de teſtibus Soccin. in dicto capitulo fraternitatis num.* 22. *in fine, verſ. Quædam eſt publicatio, & num.* 14. *verſ. Aut inter partes, Farinacc. dicta quæſt.* 75. *num.* 47. *de teſtibus, Seraphin. dicta deciſ.* 688. *num.* 2. *verſ. & ſuper iſtis, Gregor. dicta deeiſ.* 497. *num. tertio, & deciſ.* 328. *num. tertio parte ſecunda recentior. & in Signina pœnarum* 21. *Februarij* 1622. *coram Buratto*.

Amplia quarto procedere etiamſi in ſummatio teſtium dato per extēſum eorum nomina non pandantur, ſi ſummarium tamen datum integram copiā contineat eorum depoſitionis, per ordinem, & ratio eſt quia ex dicto ordine plena notitia reſultare videtur depoſitionis vniuſcuiuſcumque teſtis, vt ait *Vitalin. in præcitato loco ſub n. 113. & ſeq. de teſtib. Veſtrius in ſua praxi lib. 7. cap. 1. num. 4. Cæſar de Graſſ. deciſ. 70. aliàs 1. num. 1. de teſtib. Ioſeph. Ludouic. dec. peruſ. 73. num. & idem de Graſſ. dec. 80. aliàs 11. num. 4. de teſtib. Card. Seraph. dec. 688. num. 2. Gregor. dec. 497. num. 4.*

Amplia quintò prędicta multò magis procedere, vbi eſſemus in teſtibus infimæ conditionis, & vilibus, vt ait *Rota per Card. Mant. dec. 49. n. 17.* ſiue etiā agatur de materia ſuſpecta, vt eſt illa probationis immemorabilis, in qua, ob eorum requiſita, ſæpe doctores ipſi decipiuntur, & prudentiſſimos fallit, & ſic erit valde periculoſum, ſi poſt di dicita teſtificata nouum examen admittatur; & ratio eſt, quia ſi vnus teſtis in aliquo de requiſitis iſtius probationis deficiat, ex alio facilè ſuppleri poſſet, vt ait *Cardin. Mantic. dec. 289. num. 4. & Mareſcott. var. reſol. lib. 2. cap. 100. num. 10. & addens ad Greg. dec. 252. num. 15.* & veluti ſuperius dixi *ſub num. 363.*

384 Fallit tamen primò illud notabile octauum, quando, verbi gratia, teſtis ſuper materia de qua agitur nihil depoſuerunt, & propterea tunc de nouo erunt examinandi, vt ait *Rota in Verdunen. Cappellaniæ Mercurij 15. Ianuarij 1603. coram eodem Gregorio XV. quæ eſt dec. in eius impreſſ. 83. n. 4. & Octau. Caccher. deciſ. 14.*

Secus autem, quando eſſemus in articulis calumnioſè datis; veluti eſſet de illis aliàs datis, & præpoſitis necnō ſuper eiſdem habita fuiſſet teſtium reſponſio, quia tali caſu illi, vti calumnioſi admittendi non veniunt, vt ait *Rota dec. 95. par. 3. lib. 2. diuerſ. num. 2.* Item calumnioſi dicuntur, ſi in cauſa ſemel fuerint antea producti, & poſtea reproducuntur ad protelandum iudicium, vt ait *Rota deciſ. 24. par. 3. diuerſ.*

385 Fallit ſecundò in caſu, quòd articulus eſſet partim nouus, & partim antiquus, vt fuit dictum *in Ianuen. iuriſdictionis Lunæ 21. Februarij 1611. coram eodem Gregorio, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 497. num. 2.* ſiue etiam ſi teſtes examinandi partim eſſent ex illis, qui iam iurarunt, & partim ex nouis, quia tunc, ratione concomitantiæ teſtium iam productorum, ſuſpicio ſubornationis euitatur, quæ potuiſſet forſitan oriri contra inducendos, veluti huiuſmodi diſtinctione, tradit *Marian. ſenior in cap. fraternitatis num. 12. concluſ. 4. verſ. Nec obſtat text. Gabr. concluſ. 21. num. 138. de teſtib. & latè Surd. deciſ. 153. num. 20. & ſeq.* Et eò magis veniret concedendum examen nouū, quando per publica documenta intentio examinare volentis poſſet coadiuuari, quo caſu ratione concomitantię reipſa in teſtibus veritas præſumitur, & ſic ea ratio ſubornationis ceſſat, vt ait *Butr. in cap. ſenis num. 2. de teſtib. Afflict. deciſ. 16. num. 5. additio Soccini reg. 403. num. 13. Gabr. d. concluſ. 21. num. 90. Farinacc. quæſt. 75. num. 189. de teſtib.*

386 Sed ad declarationem prædictæ ſecundæ fallentiæ, nota quòd tunc articulus nouus non dicitur, ſi in ſubſtantia idem continet, quod antiquus, licèt in ſono, & verborum cortice videatur differre, *Greg. ibi ſup. nu. 3.* ſed quando articuli noui, vel antiqui dicantur, ſiue quando dicantur dependentes ab antiquis videndus eſt *Farin. de teſt. in ſua q. 75. n. 29. cum ſeqq.* & ibi latè de hac materia diſcurrit.

387 Secus autem, ſi articuli prorſus eſſent antiqui, quia tunc ijdem teſtes non poſſent de nouo ſuper eis examinari, etiamſi eorum examen prius factum publicatum non fuiſſet, *Peregr. deciſ. 87 lib. 1. & deciſ. 118. lib. 2. & Rota per Gregor. ibi ſup. d. deciſ. 497. num. 5.*

388 Declara tamen prædicta non procedere, ſi prima vice teſtes prædicti perfectè non fuerunt examinati, abſque culpa inducentis, & multò minus ſi culpa aduerſarij, quia in primo caſu debent examinari de nouo, *vt ait Rota in dicta deciſ. 497. num. 6.* & in ſecundò habentur pro perfectè examina-

tis

tis in odium præſtantis impedimentũ, veluti latè dicam in verbo *Teſtes*, & præſertim quando pars non potuit ante publicationem de probatione contraria inſtrui, vt ait *Afflict. deciſ. 33. ſub num. 4. verſ. Item quia*.

389 Fallit tertiò concluſio de ſtylo Rotæ, ſi ſolùm fuerit receptum ſummarium eorum, ſiue quando originale fuit ſolum oſtenſum, vel dimiſſum in manibus ſolius procuratoris; ſecus autem ſi penes principalem ſtetiſſet; nam huiuſmodi receptio ſummarii non operatur publicationem, nec minus facit teſtificata fuiſſe didicita, quemadmodum, nec etiam proceſſus oſtenſio ſoli procuratori facta, & hic ſtylus à Rota fundatus fuit ſuper præſumpta procuratorum probitate, de quibus ea confidere ſolet, vt eſt *deciſ. Cæſaris de Graſſis 11. de teſtib. Cardin. Seraphin. deciſ. 688. num. 2. Rota deciſ. 136. par. 3. lib. 2. diuerſ.* & fuit dictum *in vna Senogallien. ſpolij 11. Decembris 160c. corã Corduba, & in Pampilonen. decimarum 23. Iunij 1601. coram Card. Pamphilio, & in Hieracen. Iuriſpatronatus 5. Iunij 1617. coram Veroſpio, & in alia Auenionen. Archidiaconatus 17. Februarij 1617. coram Buratto*, vbi reſtatur, quòd receptio ſummarii non facit didicita cenſeri teſtificata, ſed quomodo iſte ſtylus, circa huiuſmodi conceſſionem ſummarii teſtium parti dati ſit intelligendus in tribunalibus Vrbis, tradit *Saluſt. Tiber. in ſua praxi lib. 2. cap. 14. ſub num. 6. & in deciſ. 583. num. 3. coram Gregorio XV. Rota* teſtatur illum ſtylum ab ea tollerari admittendi nouum examen, poſt datum partibus ſummarium teſtium, quia ibi non dantur extenſæ depoſitiones, nec minus eorum nomina panduntur, veluti vltimo loco fuit reſolutum *à Rota in Cremonen. penſionis Lunæ 14. Ianuarij 1630. coram Reuerendiſs. Coccino Decano*.

Et prædicta tantò fortius ſuſtinerentur, quando per recipientem ſummarium teſtium non fuiſſet renunciatum examini aliorum teſtium, veluti ſuperius dixi *num. 117.* ſed in hoc vide *Farinacc. de teſtibus dicta quæſt. 75. cap. 34. & 5. per totum*, ſed eſt benè verum, quòd iſte ſtylus Rotæ vti odioſus non eſt extendendus, vt ait *Marcheſan. de commiſſ. par. 3. §. 3. num. 62. verſ. Tamen Rota ſtylus fol. 66. & Rota deciſ. 486. num. 7. par. 2. recent.*

Atſecus igitur quando darentur depoſitiones per extenſum, atque teſtiũ nomina panduntur, vt ait *Rota dec. 56. n. 2 poſt 2. volum. conſil. Farinac.*

Extende prædictam fallentiam de dicto ſtylo Rotæ loquentem intantum procedere, vt propterea quamuis notarius adnotauerit dediſſe parti ſummarium, non per hoc pars impeditur toties de nouo examinare quoties de iure ſibi licuerit, & ratio eſt, quia ea adnotatio notarii vim publicationis proceſſus non habet. Imò malè facit notarius huiuſmodi adnotationem faciendo, vt animaduertit *Rota per Cæſar de Graſſ. d. deciſ. 11. de teſtib.*

Sed eſt benè verum, quòd qui allegat ſtylum Rotæ loqui in caſu præſenti de quo agitur, eſt ab eo plenè, & concludẽter probãdus *Grat. conſ. 15. in fine lib. 2. Menoch. conſ 364. num. 12.* & præſertim, quando deciſoria reſpicit, quia victoria ex probatione pendet *Dec. cap. 2. num. 103. de probat. Alex. conſil. 16. num. 7. lib. 5. Ruin. conſil. 64. num. 7. lib. 4. Rota deciſ. 259. num. 5. p. 1. recent. & per Coccin. dec. 182. num. 2.*

390 Fallit quartò, quando de nouo poſt didicita teſtificata fuerunt reperti teſtes, dummodo de hac eorum nouitate plenè, & concludenter probetur, vt fuit dictum à *Rota per Gregorium dicta deciſ. 583. num. 4.* vbi ſubdit, quòd aliàs eſſet facilè diludere regulam non probata probabo, non deducta deducam, *& Rota in Spoletana hæreditatis 1. Iulij 1624. coram Buratto*.

391 Licèt Rota ibidem fateatur huiuſmodi limitationem maximam difficultatem habere, ob timorem ſubornationis, *Farinac. in ſuo tract. de teſtib. q. 75. num. 190. & 191.* & ibi plures limitationes in hac materia ponit.

Extende prædictam fallentiam quoque procedere, quando teſtes fuiſſent nulliter recepti, quia iſto caſu teſtium examinatio fieri poteſt, etiam poſt eorum publicationem, vt ait *Afflict. dec 33. num. 4.*

392 Fallit quintò, vbi agitur de corroboran.

borandis,& confirmandis probationibus & articulis antiquis,quia tunc nouum examen venit concedendum non obſtante,quòd eorum dicta publicata, & didicita fuerint, vt fuit dictum a *Rota in vna Mediolanen. bonorum 31. Maij 1596.coram Card.Pampilio,* & ita fuit tentum in illa *dec.583.coram Gregorio num.5.Card.Seraph. dec.303. num.2. & Farinac. d.quæſt.75.num. 155. & num.383. & 407. cum ſeqq.* & ibi quoque docet, quando poſt teſtium publicationem poſſint illi examinari in cauſa matrimoniali, & criminali.

393 Et ratio prędictorũ ea eſt,quia nouæ probationes ſemper veniunt admittendæ, vbi etiam aliàs non eſſent admittendæ, quando tractatur de coadiuuãdis antiquis,ne probationes pereãt, & propterea (vt ſuperius diximus) facit in iure illa regula, Non probata probabo, & non deducta deducam, *Cæſar de Graſſ. deciſ.20.num.11.de probat.* & ita fuit dictum *in Cæſarauguſtana Canonicatus portionis coram Iuſto, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſ. tom.1.fol.340.& in alia Cæſarauguſtana Canonicatus 2.Februarij 1610. coram Pamphilio.*

394 Declara tñ,ꝙ non ita abſolutè debẽt nouæ probationes admitti, vbi aliàs nõ eſt admittẽdæ,ſub prætextu coadiuuandi antiquas, ſed ſolum eo caſu, qñ illę probationes pręcedunt, quæ ſufficerent ad inſtruendum, & mouendum animum Iudicis, licèt aliquid deficeret,veluti cõſiderauit *Rota in d. Cæſar. auguſtana portionis ibi penes Marcheſ. d.tom.1.fol.340.*

395 Extende quòd quis eò magis eſſet admittendus ad faciendas nouas probationes,vbi etiam aliàs ipſe non eſſet admittendus, quando illæ tenderent ad elidendum probationes aduerſarii poſt lapſum terminum ad probandum, ſiue poſt ſententiã factas,ad hoc, vt æqualitas in iudiciis ſeruetur, aliàs vtiq. claudicaret iudiciũ,ſi vni poſt lapsũ terminũ,ſiue poſt ſententiã concederetur noua probatio,& alteri denegaretur replicatio, *Gratian. lib.2.diſcept.c.224. num.7.& 8.Menoch.conſ.106.& Rota deciſ.168.num.10.& 11.penes Statil.de Saluian.* vbi fuit dictum, quòd actor poteſt nouas probationes facere ad elidendam exceptionem à reo de nouo propoſitam,veluti quoque dixi in verbo Actio,& in verbo Actor,& ita quoque fuit dictum *in Anconitana bonorũ 22.Maij 1603.coram.Iuſto,& in alia Romana Mercium 28. Nouembris 1607.coram Ortembergo.*

396 Fallit ſextò, quando ageretur de fauore Eccleſiæ, ſi tamen illius læſio probetur; aliàs ſecus, & dummodo etiam concurrat non ſolum cauſæ cognitio;verum etiam vna magna,& exacta diligentia, ob timorem ſubornationis, vt ait *Aegid.in deciſ.38.& Caputaquen. deciſ.50.num.5.& 6.par.3. Gabriel de teſtib.concl.21.num.37.*& hanc fallentiam approbauit *Rota in Mediolanen. bonorum 31.Maij 1596.coram Card. Pamphilio, & in alia Barchinonen. confinium 11.Maij 1602. coram Cardin. Sacrato, & in Peruſina bonorum 20.Februarij 1609.coram Ortembergo.*

397 Fallit ſeptimò, quando aliqui ex teſtibus iam inductis non fuerunt examinati, quia tunc, non obſtante eorum publicatione,examinari poſſunt, dummodo tamen illa publicatio fuerit inuita parte facta, ac ea reluctante, vt ait *Surd.conſ.8.num.18.in fine, & ſeqq. Farinac. in d.quæſt.75.de teſtibus num. 197.& Gabriel d.concluſ.21.num.127. de teſtib. & Rota penes Gregorium in ſua dec.583.num.7.*

398 Secus autem, ſi ageretur de examinando eoſdem teſtes ſuper antiquis articulis, quia tunc illi non eſſent admittendi, niſi tamen eſſemus in caſu, quòd non fuerint prima vice perfectè examinati,abſque culpa partis, ſed potius ea interpretis, vt fuit dictum in *Genuen.Iuriſdictionis Lunæ 21.Februarij 1611.coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.497.num.7. & Gabriel dicta concluſ.21.num.20.& ſeq. & Farinac.d.quæſt.75.nu.202.de teſt.*

399 Extende idquoque procedere etiamſi eorum examen non eſſet publicatum, quia non per hoc teſtes iidem ſuper articulis antiquis examinandi forent, niſi tamen eſſemus in prædicto exceptuato caſu,nempè quando pri-

ma

vice abſque culpa partis perfectè examinati non fuere, vt ait *Peregrin. in ſua deciſ. 87. lib. 1. & deciſ. 118. lib. 2. & Rota per Greg. d. deciſ. 497. num. 5.*

400 Fallit octauò, quando eſſemus in articulis additionalibus dãdis, qui sũt admittendi ad probandam intentionẽ actoris, ſed reus non cogitur illis reſpõdere; niſi de nouo citetur, vt in Curia praxis obſeruat; vnde erit neceſſaria citatio ad dicendum contra articulos additionales, & poſtea ad illis reſpondendum, vt ait *Myſinger. dec. 81. par. 2.*

401 Sed declara tamen, quòd reiectis primis, additionales amplius dari non poſſunt, *Triuiſ. dec. 4. p. 1. Senat. Venet.*

Extende, quòd eodem modo venirent admittendi teſtes non obſtante publicatione, etiam ſuper articulis cõtrariis, quando ageretur de confirmando dicta priorum teſtium, & eò magis ſi allegaretur falſitas teſtium aduerſantium, vt ait *Surd. in ſua deciſ. 126. nu. 4.* Quod tamen intellige verum, quando nil imputari poſſet parti cur teſtes non produxerit; aliàs ſecus, vt ait *Surd. ibi ſupra num. 5.* Immò prędicta procedunt, etiam ſi ageretur de probando idem, ſiue directè, ſiue indirectè *Surd. ibidem num. 14.* Item admittuntur noui teſtes, publicatione non obſtante, quando agitur ad probandum id, ſuper cuius contrario fuerunt didicitæ, ſeu publicatæ atteſtationes, & ad repellendam infamiam, vt ait *Surd. deciſ. 59. num. 8.* ſecus autem in criminalibus, in quibus non admittuntur teſtes, etiam ad defenſam, ad inſtantiam partis; ſed officio iudicis tantum, vt ait *Surd. d. deciſ. 59. num. 10.*

Et prædictas fallentias extende eò magis procedere, quando procurator appellati iuraret in animam ſuam, ſiue illius principalis teſtificata non didiciſſe, quo caſu articuli erunt admittendi ſaluo iure impertinentium, vt ait *Gaſpar. Gulielm. in ſua deciſ. 41. par. 3. Rotæ Spirenſis*, & optimè facit *text. in cap. vltra 3. & ibi Butr. num. 7. in fine de teſtib. & Surd. deciſ. 153. num. 19.* & veluti dixi ſupra *num. 143.* Cui quidem opinioni omnino tenendæ optimè conſonat ea regula, nõ deducta deducã, & nõ probata probabo; alias nimis graue eſſet probationes anguſtare, quod non eſt tollerandum à iudice, cuius arbitrio hæc materia venit remittenda, & maximè, quãdo eſſemus in caſu, vbi iuxta perſonarum qualitatem præſumptio ſubornationis non vrgeret, ſuper qua tota hæc materia verſatur, & id, ad hoc vt veritas ſemper elucescat, quod enim alteri parti graue videri nõ debet; Item quòd ex aliqua cauſa ſit per Iudicem concedenda noua remiſſoria, fuit dictum *à Rota per Gregor. deciſ. 307. n. 4. & in vna Hieracen. iuriſpatronatus 5. Iunij 1617. coram Veroſpio.*

402 Vlterius nota, quòd minor non eſt reſtituendus propter obiectus omiſſos, neque ob interrogatoria omiſſa, quia cum dd. obiectus ſint odioſi, igitur ſtrictè in illorum materia erit procedendum: ſecus autem ſi eſſemus in omiſſione defenſionum, quia illæ, vti fauorabiles, ac de iure Diuino adinuentæ faciunt reſtitutionem pro eis eſſe concedendam, vt ait *Cappell. Tholoſan. in ſua deciſ. 53. per totam, & Rota deciſ. 176. par. 3. lib. 3. nouiſſim. & Marta in compilat. deciſ. tomo primo in verbo Articuli cap. 33. & Rota deciſ. 617. in antiq.* Et prędicta multò magis procederent in minore Doctore, qui nunquã reſtituendus venit, & ratio eſt, quia ſcire tenetur; aliàs valde turpe eſset ignorare ius, in quo, quis quotidie verſatus eſse debet, vt ait *Rota per Buratt. dec. 20. num. 6.*

403 Præterea pro complemento iſtius materiæ erit notandum, quòd producens falſum articulum erit puniendus, licèt non declarauerit eo velle vti pro bono, & fidedigno, licèt in curia ſeruetur facere declarare producentem eo citato ad declarandum, an eo pro bono vti velit, ad hoc, vt poſtea poſſit producens illos de falſo argui, cum ei velle vti ſemper renunciare poſſit, vſq; ad ſententiam; & ratio eſt, quia nemo punitur, niſi perſeueret vſque ad ſententiam in vtendo, vt ait *Alex. in conſil. 108. num. 7. verſic. Plus dico, & l. ſi falſo, C. de falſis, & Bald. in l. ſi aduerſarius, C. de fid. inſtrument. & Anch.aran. conſil. 173. num. 3. & Surdus deciſ. 263.* & ibi docetur, quando quis falsũ articulũ producere dicatur.

Sed

Sed in hac materia opere pretium erit diſtinguere, an ſcilicet, quis cogatur declarare, ſi velit teſtium examinatorum depoſitionibus pro fidedignis, & legalibus vti, & tunc, ſi ille reſpondeat velle eorum depoſitionibus vti quatenus ſint boni, & veritatem dicãt dicta reſponſio videtur ſufficiens, & præſertim, ſi per petentem ita præcisè reſponderi aliquis fumus falſitatis non detur, veluti late dixi in *concluſ.* 123. *num.* 156. *cum. ſeqq.* & ita quoque ait *Rota per Caput aquen. dec.* 250. *lib.* 1. *in manuſcript. & in Senogalien Frumenti* 8. *Octobris* 1571. *coram Robuſt. &* 3. *Decembris eiuſdem anni coram eodem, & in Portuen. Caſtri Riani* 15. *Martij* 1555. *coram Capizucchio allegat. à Gratian. lib.* 4. *diſcept. cap.* 742. *num.* 35. *& ſeq. vbi alios doctores allegat.*

Et prædicta eò magis procederent, ſi ab aduerſario interrogante reſponderi præcisè, non fuiſſet expreſſum, in qua parte depoſitionis teſtium prætenderet de falſo redarguere, cũ aliàs, ſi id generaliter diceret, audiendus non veniret, vt dicunt Doctores allegati a *Gratian in præcitato loco*; Secus autem vbi ageretur in materia productionis inſtrumenti, quia tunc reſponſio deberet eſſe præciſa, vt ait *Farinac. de falſo, quæſt.* 159. *par.* 4. *num.* 78. *fol.* 220. *alleg. à Grat. ibi ſupra*, Licèt ſecundũ me, ſi daretur aliquis fumus falſitatis ſcripturæ; aliàs ſecus, per ea, quæ dixi *in d. concluſ.* 123. *n.* 156. *cum ſeqq.* & in omnem euentum procurator id petere nòn valebit, niſi cum ſpeciale mandato, vt ait *Gratian. ibi ſupra num.* 39. *& Rota in Lunen. Sarzanen. Iuriſpatronatus* 16. *Aprilis* 1612. *coram Cardin. Pamphilio.*

Et ratio ea potiſſimum eſſe videtur, ob iuramenti indiuiduitatem, quæ operatur, vt reſpondens non poſſit dicere, ego volo, vti ſcriptura in talibus verbis vel in tali loco, & propterea nimirum, ſi iſta reſponſio debeat eſſe ſine aliqua plica, vt bene aduertit *Vrſill. ad Afflict. in deciſ* 189 *num.* 1. *&* 2. Vnde Iudex debet aſſignare terminum eidẽmet principali ad præcisè reſpondendum, an velit vti ſcriptura, ſiue inſtrumento pro legali, & fide digno, quo quidem elapſo pænæ legali ſubiacebit, ſi tamen falſitas probata fuerit, ſed ſi pars reſpondere recuſaret, tunc ſcriptura de falſo ſuſpecta redderetur, vt ait *Rota deciſ.* 452. *num.* 4. *par.* 3. *recentior.*

ARGVMENTVM.

ASCENDENTIVM, VEL DEſcendentium, ſiue Parentum, aut Anteceſſorum, vel Proximiorum ſuorum appellatione, qui veniant.

CONCLVSIO
CXLIX.

1 ASCENDENTIVM, & deſcendentium appellatione nota, quòd omnes veniũt abſque termini præfixione, & propterea videmus, quòd repræſentatio ad ſucceſſionem deſcendentium non reſtringitur ad certum gradum, ſed omnes veniunt in infinitum, vt fuit dictum in vna *Paduana Fundi Mercurij* 10. *Iunij* 1609. *coram Cardinali Lancellotto Iuniore.*

2 Appellatione autem parentum de proprietate ſermonis ſolùm veniunt pater, auus, & alij vſque ad Tritauum, *l. Iuriſconſultus, §. Parentes, ff. de gradibus, & latè Alciat. in l. appellatione parentis nùm.* 1. *ff. de verb. ſignific. Angel. conſil.* 26. *Crauett. conſil.* 161. *num.* 3. *Peregrinus de fideicommiſſ. articulo* 22. *num.* 31. *& Amat. deciſ. March.* 16.

Item, quòd parentum appellatione pater, mater, auus, & auia, ex vtroque ſtipite contineantur, fuit deciſum *à Rota per Buratt. in deciſ.* 41. *num.* 3.

3 Sed appellatione anteceſſorum illi omnes continentur, qui multis ante mediis, quampluribus intercedentibus præceſſerunt, veluti declarat *Archidiac. in cap. final. de pact. in* 6. *& ibi Gemin. num.* 9.

4 Secus verò dicẽ de appellatione ſuorum

rum

rum, quia ſub ea veniunt quoque tranſuerſales, vſque ad ſeptimum gradum, *text. eſt in l. non prohibetur, & l. de crimine, & l. vel neganda, C. de his, qui accuſ. poſſ. gloſ. in l. ſi fœminæ, C. ad Sen. conſ. Turpil. Cuiat. lib. 14 obſeruat. 51. in litera F. Iaſon. in l. Gallus, §. & ſi parente, ff. de liber. & poſthum. num. 12. Guidopap. deciſ. 591. ſub num 1.* & ita quoque fuit dictum in vna *Auenionen. Fideicommiſſi 20. Aprilis 1592. coram Cardin. Blanchetto.*

5 Declara tamen prædicta procedere regulariter attento communi vſu loquendi, qui vſus communis, etiam verborum proprietati, & veritati derogat, *Bart. in l. Labeo, ff. de ſuppell. legat. Felin in proœmio, & Rota in vna Fulginaten. primogenituræ de Iacobillis Veneris 18. Aprilis 1597. coram Litta, & per Gregorium deciſ. 123. num. 1.*

6 Et talis vſus communis loquendi, tunc probatur, quando quis aliquid a ſenibus audiuiſſe dicat, vt ait *Bart. in l. ſi Chorus, §. bis verbis, ff. de legat. 3.*

7 Secus autem, quando ſubiecta materia aliud ſuaderet, quia ea in diſpoſitionibus ſemper attendenda venit, vt dicunt *Iaſon. & Guidopad. in præcitatis locis, & Caſtrenſ. conſil. 374. & 404. lib. 1. Simon de præt. vltim. volunt. tit. 30. col. 5. num. 42. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 89. num. 74. & Rota in d. Auenionen fideicomm. coram Card. Blanchetto.*

8 Appellatione igitur deſcendentium omnes liberi, & ſic tàm filii, quàm etiã filiæ veniunt in infinitum, vt fuit deciſum *à Rota in vna Tudertina fideicommiſſi Lunæ 13. Aprilis 1597. coram Gipſio, & in deciſ. 548. num. 1. & ſeqq. par. 1. in recentior.* Quinimmò etiam naturales veniunt, quia verbum (deſcendens) eſt naturale, & propterea aptũ etiã filios naturales compræhendere, vt ait *Rota deciſ. 388. num. 7. par. 1. recentior.*

Licèt ſit benè verum, quòd illud verbum (deſcendentes) ex præſumpta mente diſponentis venit reſtringendum, vt fuit dictum *à Rota per Buratt. tum in deciſ. 206. num. 12. & Magon. deciſ. 7. num. 31. & alij allegati à Rota ibi ſupra, penes eundem Burattum.*

9 Extende primo, quòd nedum nati verum etiam nondum nati, nec concepti compræhenduntur; & ratio eſt, quia illud nomen eſt collectiuum plurium perſonarum, vt ait *Magon. deciſ. 7. num. 4. Menoch. conſ. 85. num. 1. & 2. & conſil. 152. nu. 28. & conſ. 231. n. 88. & conſ. 277. num. 3. & conſil. 331. num. 10. & ſeqq. & conſil. 341. num. 6. & ſeqq. pulchrè ait Surd. deciſ. 66. num. 1. & ſeqq. & deciſ. 84. num. 6.*

10 Subextende præcipuè procedere, ſi teſtator vſus fuiſſet eo, verbo (cuiuscumque perſonæ) vt ait *Rota d. deciſ. 548. par. 1. in recent.* & ratio eſt, quia fæminæ ſub verbis communibus, & generalibus compræhenduntur, quod quidem procedit etiam, ſi fæmina fuiſſet nupta extra familiam, ſed nomen familiæ mariti aſſumpſiſſet, vt fuit dictum in *Romana Fideicommiſſi de Delphinis 1. Decembris 1623. coram Remboldo, & in Florentina Fideicommiſſi de Guidaccijs 21. Februarij 1628. coram Dunozetto, & prius in Montis Faliſci fideicommiſſi 5. Iunij 1617. coram Coccino, & per Gregor. deciſ. 464. num. 12. & per Seraphin. deciſ. 1436. num. 2. & in recent. deciſ. 587. num. 8. par. 1. & par. 2. deciſ. 281. & per Buratt. dec. 454. num. 1. & ſeq.*

Licèt tamen ſecus eſſet in illis caſibus, in quibus agnatio fuiſſet contemplata, quia tunc fæminæ in quauis communi, & generica diſpoſitione non venirent compræhenſæ, vt ait *Rota per Gregor. deciſ. 514. num. 17.* & veluti dixi *in concluſ. 81. num. 32.*

Et ratio eſt, quia fæminæ tali caſu ſiue nuptæ, ſiue innuptæ potius comparantur ramuſculis, & frondibus, quã eorũ ſtipiti, vt ait *Grat. lib. 3. diſcept. cap. 428. num. 10. & ſeq.*

11 Extende ſecundo procedere quoque, ſi teſtator dixiſſet de deſcendentibus ex ipſo teſtatore, & ſuis filiis, quia nihilominus illud verbum (deſcẽdentes, non reſtrictiuè ad certos, ſed de ſui natura intelligitur de omnibus in infinitum, vt ait *Caſtrenſ. conſ. 303. num. 3. Pariſ. conſil. 53. num. 25. col. 3. &*

& cæteri allegati à Rota in dicta Peruſina Fideicommiſſi de Bigazzinis Luna 14. *Nouembris* 1605. *coram Litta.*

12 Extende tertiò prædicta cò magis procedere, & ſic præfatas fæminas ſub appellatione lineæ venire, quia tũc omnes deſcendentes tàm maſculi, quã fæminæ, necnon etiam deſcendentes ex fæminis comprænhenduntur; Et ratio eſt, quia nos omnes tàm nati, quã naſcituri poſſumus dici de linea Adam; & ſic igitur ſub iſto nomine deſcendentium, etiam deſcendentes ex fœminis venire debent, vt fuit dictum in vna *Pampilonen. Sepulturæ Lunæ* 10. *Nouembris* 1608. *coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 383. *num.* 3. *Peregrin. de fideicommiſſ. art.* 21. *num.* 24. *Burſatt. conſ.* 24. *num.* 4. *allegat. à Rota deciſ.* 424. *ſub num.* 1. *verſic. Lineæ autem par.* 2. *in recent.* Item quòd maſculi deſcendentes per fæminam comprænhendantur in inueſtitura, in qua vocentur deſcendentes, & hæredes tàm maſculi, quàm fæminæ, ait *Gratian. in lib.* 5. *diſcept. cap.* 999 *num.* 1. *&* 9. Quinimmò nota, quòd nepos maſculus veniens ad ſucceſſionem in Baronia iure propriæ vocationis, non impeditur, per matris inhabilitatem de medio, ex ea ratione, quia mater non minuit iura filii maſculi, vt ait *Ruin. conſil.* 49. *num.* 3. *lib.* 1, *Curt. Iun. conſil.* 1. *colum.* 2. *verſic. Etſi dicatur, Bero. conſil.* 96. *colum.* 1. *&* 2. *lib.* 1. *Cæphal. conſil.* 103. *num.* 1. *Peregrin. conſil.* 6. *num.* 2. *lib.* 1. & ita quoque fuit deciſum in *Camera Apoſtolica in vna Interamnen. Succeſſionis Terra Pedis Luci Lunæ* 6. *Martij* 1606. veluti refert *Gratian. ibi ſupra num.* 8. *&* 9.

Secus autem, quando eſſemus in appellatione progieniei, ſub qua veniũt tantum deſcendentes ex maſculis; non autem ex fæminis, niſi aliud teſtator voluiſſe præſumatur, vt fuit dictum a *Rota in Palentina Cappellaniæ Lunæ* 26. *Ianuarij* 1615. *coram Buratto, & coram eodem in Segobien. Cappellaniæ* 24. *Ianuarij* 1624.

Extende prædicta cò magis procedere ex vi ſtatuti fæminas, ob maſculos ab hęreditatibus aſcendentium excludentis, vt eſt in Vrbe *in cap.* 145. *lib.* 1. quia tunc nedum ſorores, ſed multò minus eorum filii, etiam maſculi ad hęreditatem tàm patris, quàm matris excluduntur, ita vt nullo modo poſſint cum eorum auunculo, ad eorũ hæreditatem concurrere, ex ea potiſſimum ratione, ne filii, qui ſunt in gradu remotiori eſſent melioris conditionis, quàm eorum mater proximior, & ſic ne ſucceſſio per ſaltus deferatur, veluti latè fuit deductum *à Rota in Romana Succeſſionis Veneris* 15. *Nouemb.* 1630. *coram Veroſpio.*

Declara tamen prędicta procedere quando ſumus in caſu, vbi per ſtatutum verè agnatio contemplatur, quia tunc filii ſororis, etiam maſculi non poſſunt conſeruare agnationẽ eorum auunculi cum non matris familiam, ſed illam patris ſequi teneantur; Secus autem, quando ſtatutũ niteretur in ſola qualitate maſculinitatis, quia tunc qualitas ſexus fœminei, quę matrẽ excluſit illis non obeſſet, ſed tali caſu cum auunculo ad hæreditatem auię, vti ex iure proprio venire dicerentur. veluti hoc modo diſtinguendo tradit *Bart. in l. liberorum num.* 12. *cum ſeqq. de verb. ſignif. quam ſecuta fuit Rota in dicta Romana Succeſſionis* 1630. *coram Veroſpio*, ibi concludens maiorem rationem concurrere pro excluſione nepotum, ad fauorem patrui, ſiue auunculi, quàm ſit in eorum matre, ex ea ratione, quia etiam quòd mater ſit agnata; nihilominus, quia non poteſt eam conſeruare; idcirco ſtante prædicto ſtatuto non admittitur cum fratre ad hęreditatem matris, ergo multò minus debent admitti eorum filii, quia illi non ſolum agnationem conſeruare non poſſunt, ſed neque etiam de eadẽ agnatione ſunt, & ſic in illis duplex cauſa excluſionis vrgere videtur, vt fuit quoque dictum *à Rota per Gregor. dec.* 293. *num.* 19. cum aliis latè deductis *à Rota in dicta Romana ſucceſſionis Veneris* 15. *Nouembris* 1630. *coram Veroſpio.*

13 Subextende primò, quòd etiam appellatione deſcendentium, per virilem ſexum, & ex linea maſculina, veniunt fęminæ, vt ait *Mantica de coniectur.*

vltim.

vltim. volunt. lib.8. tit.9. num.15. lib. 2. & Menoch. conſil. 379. num. 26. Peregrin. de fideicommiſſ. artic. 25. num. 8. & in conſ. 11. num. 15. lib. 2. & Rota in deciſ. 535. p. 2. in recen.

14 Subextende ſecundò id quoque procedere in vocatione de domo, & familia, necnon ſub eo nomine propinquorum, proximiorum, & poſterorum, vt eſt *tex. in l. voluntas patris, C. de fideicom l. pronunciatio 195. in fin. de verb. ſign. Aym. conſ. 656. n. 7. lib. 4. Decia. conſ. 7. n. 11. lib. 5. Curt. Iun. conſ. 49. n. 7. lib. 1. Tiraq. de retrac. lig §. 1. gl. 9. n. 203. Peregr. de fideic. art. 22. n. 46. Greg. dec. 293. & 464. n. 12. & Rot. in Floren. de Guidacijs Lunæ 21. Febr. 1628. coram Dunozetto, Theſaur. deciſ. Pedemont. 248. num. 10. Odd. conſil. 46. num. 39. & ſeqq. Surdus conſil. 140. num. 67. lib. 1. Gabriel. conſil 19. num. 3. lib. 1. Addens ad deciſ. Gregor. XV. 293. nu. 23. Cardin. Seraphin. deciſ. 1438. num. 1. Rota deciſ. 587. num. 8. par. 1. recent. & in 2. deciſ. 281. & per eũdem Gregor. deciſ. 464. num. 12.* & melius fuit ita reſolutum in dicta *Florentina de Guidaccijs Lunæ 21. Februarij 1628. coram Dunozetto, vbi allegetur illa deciſ. in Montisfaliſci Fideicommiſſi 5. Iunij 1617. coram Coccino*, & ibi concludit fæminam venire ſub nomine Cippi, & familiæ, & *in Veneta donationis Lunæ 14. Nouembris 1616. coram Buratto, quæ eſt in eius impreſ. deciſ. 206. num. 18. & 19.* vbi ait *Rota*, ꝙ ſub appellatione poſterorum veniunt fœminæ, licèt ibidem dicat, id procedere in materia indifferenti; at ſecus indifferenti, vt mox dicetur.

15 Quinimò prædicta quoque procedunt, etiamſi fæmina eſſet nupta, vt ait *Rota per Cardin. Seraph. in dec. 1438. n. 1.* vbi propterea ait, quòd ſoror teſtatoris dicatur de familia, itaut ea maſculis deficientibus vocata cenſeatur, quando teſtator fecit fideicomm. abſolutum ad fauorem familiæ, item facit *dec. 587. n. 8. p. 1. in recent. & in 2. p. dec. 281. n. 2. verſ. Quod procedit, idem Card. Seraphin. in deciſ. 848. num. 3.* vbi ait non eſſe curandum de Doctoribus; qui tenent fœminã non eſſe de familia.

16 Subextende tertiò, hic obiter, vt ſcilicet appellatione proximiorum, & coniunctorum, qui in contractibus minorum, & mulierum interuenire debeat; veniant quoque affines, vt fuit dictum *in Romana nullitatis contractus 17. Iunij 1609. coram Coccino, & in alia Romana nullitatis contractus 28. Febr. 1611. coram Ortemberge.*

17 Sed eſt bene verum, quòd debet probari, tunc temporis eum viuere, qui cauſa affinitatis eſſet; quia per mortem vnius, ex coniugatis affinitas diſſoluitur, *§. deinceps auth de nupt.* & ita fuit deciſum *in Romana nullitatis cẽſus 8. Nouemb. 1610. coram Pirouano.*

18 Contrarium licèt dicat *Picus ad ſtatutum Vrbis lib. 1. c. 151. gloſ. 13. n. 8.*

19 Quod ſemper intellige id eſſe verũ; nempè quód affines poſſint in prædictis contractibus interuenire, in defectũ conſanguineorũ tm̃, & non aliàs, vt ait *Rot. per Card Seraph. dec. 1242. n. 1.*

20 Declara tñ id, ꝙ fuit dictum de fęminis nõ procedere, quando ſubiecta materia, aliud ſuaderet, veluti quia eſſemus in materia differenti, & ſic feudali, vel ſimili, quia tunc fæminæ ſub illa appellatione non venirent, ſed ſolùm ſub prædictorum nomine maſculi compræhenderentur, vt pluribus modis exemplificando, tradit *Rolan. conſ. 58. num. 3. lib. 3. Menoch. conſ. 331. nu. 29. & 30. & Magon. dec. 7 n. 26. & ſeqq.* & veluti latè fuit deductũ *à Rot. in Rom. Menſa Numularia 30 Iulij 1614. coram Coccino, allegata in d. Veneta Donationis coram Buratto; quæ eſt in eius impreſ. deciſ. 206. num. 3.* vbi loquitur in materia fæudi, ad quòd fæminæ non ſuccedunt, etiam ſi illud eſſet Eccleſiaſticum; niſi id expreſsè dicatur, vt dicunt doctores allegati *à Rota in dicta deciſ. 206.* & ibi per Addentem ſub litera A, & *Card. Caualer. dec. 557. num. 1. & latè Roſental. de feud. cap. 7. concluſ. 31. cum ſequentibus.*

Extende prædicta procedere, quoque in materia fideicommiſſi, ad quod fæminæ non admittũtur, etiam ſi illius verba eſſent apta illas compræhendere, quando apparet teſtatorem voluiſſe contemplare agnationem, & quòd bona cõſeruentur in familia; Quinimmò, neq; illę admitterentur in defectũ

maſculorum, & ſic in ſubſidium, niſi fœminæ, ab initio, vel in aliqua parte teſtamenti vocati fuiſſent licèt illud quoque non procederet, quando expreſſe conſtaret de mente teſtatoris, vt ſcilicet de maſculis tantum intellexerit, excluſis fœminis; veluti id colligeretur potiſſimum, ex ea coniectura conſeruandæ agnationis, ſiue ex expreſſione maſculinitatis, vt optimè conſiderauit, *Rota per Buratt. in ſua deciſ. 272. num. 2. & 15.*

Contrarium tamen, nempè, quòd filia fœmina, ob maſculos excluſa, illis deficientibus ſuccedat dixi in *concl. 42. num. 98. cum ſeqq.*

Subdeclata tamen, quòd ad hoc, vt dicatur contemplata agnatio, ad prædictum effectum excludendi fœminas debet expreſsè legi in teſtamento ratio conſeruandi bona in agnatione, & familia; aliàs non ſufficeret illa coniectura, vt ſcilicet teſtator in primo gradu inſtituiſſet heredes eius maſculos, & proprias filias excluſerit, & quòd per conſequens videatur voluiſſe excludere neptes, vti remotiores, & minus dilectas, quia id non procedit, quando ea excluſio filiarum fuiſſet facta, ob dotem ipſis datam, & fauore filiorum maſculorum, quos prædilegebat, quæ ratio ceſſat in nepte ex filio, quam teſtator non dotauerat; veluti neque alia cōiectura ſufficeret, ad hoc, vt dicatur contemplata agnatio, quando teſtator in præcedentibus ſubſtitutionibus excluſit fœminas, & vocauit maſculos, & in alia ſubſtituit proximiores de familia, *iuxta deciſ. 203. & 217. par. ſecunda recentior.* Quia id procederet, ſi teſtator expreſſe agnationem contemplaſſet, ſiue prohibitionem alienandi bona feciſſet, aut verba adeſſent in teſtamento, quæ perpetuitatem, vel tractum ſucceſſiuum denotarent in futurū, ſiue etiam, ſi teſtator ad plures gradus ſubſtitutionum deueniſſet; at ſecus, ſi ad vnicum tantùm gradum fuiſſet coarctata ſubſtitutio; quia tunc non ſufficeret ad excludendam fœminam, & præſertim proximiorem agnato eum excludere prætendente, ne remotior ſit melioris conditionis ea proximioris, cum habeamus, quòd proximior in gradu ſit potior in iure, vt fuit benè deductum *in vna Bononien. de Maluecijs 23. Martij* 1609. *coram Card. Sacrato, & in alia Bononien. de Cattaneis 14. Aprilis 1625. coram Pirouano allegat. in illa Florentina de Guidaccijs Luna 21. Februarij 1628 coram Dunozetto.*

Quemadmodum, neque iſto caſu ſufficeret illa coniectura deducta ex repetita qualitate maſculinitatis in præcedentibus ſubſtitutionibus, quæ propterea dicatur repetita in alijs, dum teſtator immediatè eodem orationis contextu ſubſtituit proximiorem de familia, *iuxta tradita per Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 311. num. 22. & alios allegat. in dicta Florentina coram Dunozetto,* Quia illa coniectura ſufficeret, quando ſubſtitutio eſſet facta non in vnico gradu tantùm, ſed quando fuiſſet proceſſum ad ſucceſſiuam, & gradualem vocationem, & quando teſtator eius voluntatem expreſſiſſet, circa conſeruationem bonorum in familia, & agnatione, vltra quod huic repetitioni maſculinitatis obſtat, valdè illa ratio conſiderata à *Rota in illa Florentina coram Dunozetto,* vt ſcilicet, veluti teſtator in præcedentibus ſubſtitutionibus, eam qualitatem maſculinitatis toties, & tàm expreſsè expreſſit; ita quoq; ſi illā in poſtuma ſubſtitutione proximiorum de familia voluiſſet, vtique illam expreſſiſſet, nec contentus fuiſſet, vti illis verbis generalibus, tàm maſculos, quàm fœminas comprahendere aptis, vt fuit dictum à *Rota per Gregorium Decimumquintum dec. 514. numero ſexto, & inter criminal. Farinacc. deciſ. 350. numero quinto, & in Romana de Delphinis prima Decembris 1623. coram Remboldo,* Et hæc opinio indubitanter procedit, vbi aliqua ratio probabilis differentiæ aſſignari poteſt, vt eſſet, ſi agnatus remotior vellet excludere fœminam, valdè illo teſtatori proximiorem, vt in iſtis terminis fuit deciſum à *Rota in illa Florentina coram Dunozetto.*

21 Ratio

21 Ratio autem prædictę declarationis ea eſſe videtur, quia quando materia eſt differens inter maſculos, & fæminas, veluti in materia ſtatuti fæminas excludentis, tunc maſculinum non concipit fæmininum; ſecus verò, ſi materia eſſet indifferens, ex eo, quia illa tàm maſculos, quàm fæminas eſſet apta compræhendere, quia tunc maſculinum fęmininum conciperet, vt fuit latè deductum à *Rota in deciſ. 663. ſub num. 14. par. prima in recentior.* & pulchrè ait *Surd. in ſua dec. 66. n. 11.*

22 Contrarium tamen veniret dicendum, quando (verbi gratia) tempore purificati fideicommiſſi maſculi non extàrent, quia tunc vocatio deſcendentium fæminas compręhenderet, ſtante dicto ſtatuto earum, ob dictos maſculos excluſiuo, vt ait idem *Surd. in dec. 84. num. 9.*

23 Sed in propoſito nota, quòd materia etiam differens diceretur, quando fæminæ non eſſent omninò incapaces; dummodo tamen ſubiecta materia magis maſculis, quàm fæminis conueniret, quia ſcimus optimè; quòd illud dicitur eſſe tale, quod magis eſt tale, vt ait *Rota d. dec. 663. num. 15. verſic. Vltra quod par. 1. in recent.*

24 Contrarium licèt teneat *Honded. conſ. 92. num. 46. & 47.* vbi firmat materiam non eſſe differentem, ſi fæminæ ſint capaces, licèt etiam ea magis maſculis conueniret.

25 Illud autem, quod fuit dictum, vt appellatione deſcendentium omnes veniant in infinitum; Declara procedere ordine ſucceſſiuo, vt ait *Cynus in auth. Sed, & ſi quis verſ. vlt. C. de ſecund. nupt. cum alijs allegat. in vna Bononien. Fideicommiſſi de Feleinis 18. Februarij 1581. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 934. & in illa Peruſina fideicommiſſi de Bigazzinis coram Litta.*

26 Subdeclara tamen id eſſe verum quando eſſemus in vocatis ab eo, in quo non ordo charitatis tantùm, ſed etiam ille neceſſitatis conſideratur; ſecus autem, quando ille neceſſitatis non conſideraretur, quia tunc omnes ſimul vocati cenſentur, ſed non ordine ſucceſſiuo, vt ait *Rota per Card. Seraph. d. deciſ. 934. num. 2.*

27 Rurſus declara illud procedere quoque in aliis pluribus modis, & præſertim, quando eſſent inſtituti, tàm nati, quàm nondum nati, ſiue eſſent vocati, cum ea clauſula (ſalua gradus prærogatiua) vel etiam ſi fuiſſet facta mentio de filiis, cum ea qualitate hæredibus, ſeu ſi ſubſtitutio eſſet facta in ſtirpes, & non in capita, & quando fiat in ſtirpes dixi in *concl. 81. num. 25.* & tunc quid operetur huiuſmodi ſucceſſio, & in quibus gradibus conficiatur, vide *Menoch. conſ. 356. num. 7. & ſeq.*

Item procedit ſupradicta declaratio, quando teſtator deueniſſet ad plures gradus ſubſtitutionum, & vſus eſſet verbis tractum temporis importantibus, quia in prędictis modis ordo ſuccedendi cenſetur à teſtatore contemplatus, vt pulcherrimè more ſolito diſtinguendo tradit *Card. Seraphin. d. deciſ. 934. num. 2. cum ſeqq.*

Vnde hic erit notandum, quòd regulariter ſucceſſio eſt prius debita nominatis, quia illi præſumuntur magis dilecti; at ſecus quando teſtator ordinauit illius ſucceſſionem ordine ſucceſſiuo fieri, veluti quia dixiſſet, quòd hæreditas iret de vno in alium, quia tali caſu vocati gradatim ſuccedunt ad fideicommiſſum, ita vt vnus primi gradus ſit prius admittendus, & poſt eum alius ſequens in gradu, ita vt priore admiſſo ille grauatus cenſeatur reſtituere ſequenti in gradu, per fideicõmiſſariã.

At ſecus ſi eſſemus in vulgari; licèt in dubio ordo ſucceſſiuus veniat præſumendus, vt dixi in *concl. 81. n. 61.*

Animaduertendo inſuper, quòd ea verba ordine ſucceſſiuo operantur, vt filius non veniat inſimul cum patre, & neque in eius locum ſubintret, veluti fieri ſolet, vbi agitur de ſucceſſione aui, vel proaui, ſed illa verba idẽ operãtur, ac ſi fuiſſet dictum de vno in alium, & ſic fideicommiſſum ſucceſsiuum oſtenduut, & ideo prædicta repræſentatio eò magis excluderetur, quando concurrerent verba, quę eſſent perſonaliſſima, & quæ ad oculum demonſtrari poſſent, veluti quando teſtator ſe reſtrinxiſſet ad certos iam in teſtamento nominatos, quia

tunc idem eſſet, ac ſi ſingula eorum nomina ſpecificata fuiſſent, & eò maximè, quando, vltra clauſulam illam (ſupradictos) adeſſent etiam ea verba, vt ſupra nominatos, & ſupra ordinatos, quia per ea adeò ſignificatur ſeries, collocatio, & diſpoſitio ad eorum fauorem, vt propterea illi vti prius nominati, & dilecti cæteris ſint præferendi, & tantò magis, quando eſſemus in tranſuerſalibus; non autem in deſcendentibus, vt dicunt doctores allegati *à Grat. lib. 5. diſcept. cap. 836. per totam & prius lib. 4. c. 629. n. 21. & prius in c. 621. num.* 17. ait quòd illud nomen (prior) ordinem maioris affectionis demonſtrat.

28 Declara tamen, quòd quando ſumus in concurſu aſcendentium, & deſcendentium, tunc aſcendentes ab hæreditatibus excluduntur, & ad eas deſcendẽtes admittuntur, vt ai t *Frãch. deciſ.* 47. *num.* 2.

29 Vndè ex prædictis inferendum venit, quòd quoties filii, ſiue filiæ haberent filios etiam naturales, tunc aſcendentes legitimam ab eis prætendere non poſſunt, vt ait *Rota per Caſſador. deciſ. vnica titulo de ſucceſſion. ab inteſt. & Riccius in ſua collect.* 841. *p.* 4

30 Fallit tamen, quando eſſemus in feudo antiquo, quia tunc aſcendens deſcendenti ſuccederet, vt ait idem *Franch. dec.* 3. *n.* 1. ſed id declarat *num.* 6. *per te viden.*

31 Vltimò animaduertẽdum erit, quòd aſcendentes in pluribus caſibus differunt à deſcendentibus, vt notant DD. *in auth. Nouiſſima, C. de inoffic. teſtam. & præſertim Iaſon, & Corat. in l. filium, quem habentem, C. famil. herciſcen. num.* 185. vbi docet, quòd in ſexcentum caſibus differunt, & nonnullos quoque recenſet *Rola nd. in conſ.* 39. *num.* 13. *cũ ſeqq. lib.* 3.

32 Sed inter cęteros differunt reſpectu legitimæ, quia licèt illa aſcendentium, & deſcendentium pari paſſu ambulet, vt ait *Menoch. conſil.* 537. *num. octauo, Alexander conſil.* 168. *lib.* 7. *& Marzan. conſil.* 30. *num.* 9. *& Gratian. lib. tertio diſceptation. c.* 448. *n.* 27. *&* 28.

33 Nihilominus videmus, quòd fructus ex hæreditate percepti pleno iure quæſita, non imputantur in legitimam deſcendentium, veluti imputantur in eam aſcendentium, iuxta magis communẽ opinionẽ, de qua teſtatur *Card. Seraph. in ſua dec.* 1365. *nu.* 3. *Surd. dec.* 21. *num.* 20.

34 Et ratio ea eſt, quia legitima debita aſcendentibus non vinculo naturali, ſed iure poſitiuo illis debetur, vt ait idem *Card. Seraph. ibi ſupra, & Menoch. conſ.* 250. *num* 9. *& conſ.* 401. *&* 411. *n.* 13. *& ſeqq.*

35 Quod igitur ſecus eſſet in ea filiis, & ſic deſcendentibus debita, quam nec in fructibus, neque in vſufructu, & pecunia illi acceptare tenentur, ſed ea in corporibus hæreditariis, & in ſubſtãtia, eis Iudicis arbitrio eligenda, debetur, vt fuit dictum in *Romana hæreditatis de Tonſarellis Lunæ* 5. *Iulij* 1604. *coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 186. *num.* 3. *& deciſ.* 568. *nu.* 6. *coram eodem*, ſed ſi in hac materia vis ſcire ad ſaturitatem recurras ſupra in verbo *Actio perſonalis ex teſtamento concl.* 42. vbi tractatur de legitima, & ibi contra prædictam opinionem magis communẽ deciſum inuenies à Rota ſub ea ratione, vt ſcilicet legitima, tàm aſcendentium, quàm deſcendentium pari paſſu ambulare debeat.

ARGVMENTVM.

DE DELICTO ASSASSINII, AC de illius pœnis, qualitatibus, & effectibus. Item quando quis dicatur talis.

CONCLVS. CL.

1 DELICTVM Aſſaſſinii, nota quòd eſt peſſimum genus homicidii, vt ait *Clar. in* §. *Aſſaſſinium*, & iſtud delictum vocatur atrociſſimum à *Surdo in ſua deciſ.* 135. *nu.* 9.

2 Et aſſaſſinii dupliciter conſiderantur in iure Canonico, & primò latè, & tales ſũt ſerui ſub aliquo Domino exiſtẽtes, qui aliquẽ, ob pecuniã interficiũt; ſecundò, propriè, & in hoc ſtricto modo loquendo ſunt quidam ſerui infideles ſub ditione alicuius Domini exiſten-

xiſtentes ita perſuaſi, vt putent opus bonum eſſe eum occidere, quem ſuus Dominus iuſſerit quomodocumque, aut quacumque cauſa iubeat, & non eſſe id omittendum, quamuis ob id eos occidi oporteat, *vt ait Nauar. cap. 27. num. 135. & Syluester, & Angelus in verbo Aſſaſſinus, & Azor. in 3. par. instit. moral. lib. 2. cap. 17. fol. 149 tit. de homicidio perpetrato per aſſaſſinos in princip.* & ibi ait ad quid in hoc teneantur Domini mandantes huiuſmodi delictum aſſaſſinii per ſeruos perpetrari.

3 Immò quidam Doctores extendunt capitulum primum de homicidio locũ habere etiam in aſſaſſinis lato modo ſumptis, & iſti ſunt *Geminian. Bartol. Imola, & Salicet. allegati à Silueſt. in præcit. loco in quæſt. 2.*

4 Alii verò tenent illud capitulum ſolum habere locum in aſſaſſinis ſtrictè, & propriè ſumptis, & iſti ſunt *Andr. Archidiac. & alij allegati ab eodem Silueſtr. in præallegato loco.* Sed *Nauar. ait*, quod hæc opinio eſt verior, & ſequenda, *vt refert Azor. ibi ſupra in vltimis verbis.*

5 Sed ad hoc, vt iniquitas huius delicti magis hominibus eluceſcat illudq; ab illis abhorreatur, opus eſt ſaltem perſunctoriè videre quotuplex ſit homicidium, & quibus modis perpetretur, & ſimul de pœnis in eo delinquentibus irrogandis.

6 Vnde in primis erit notãdum, quod homicidium vel eſt ſimplex, ſiue deliberatum, ſimplex quatuor modis cõmittitur, nempè Neceſſitate, Caſu, Culpa, & Dolo. Deliberatum verò alii quatuor modis perpetrari ſolet, nempè Ex propoſito, Ex inſidiis, Proditiosè, & per Aſſaſſinium.

7 Homicidium ſimplex neceſſitate cõmiſſum à Doctoribus exemplificatur in *l. vt vim, ff. de iuſtit. & iure, & in l. quarta, §. lex duodecim tabularũ. ff. ad l. Aquil. & l. prima, C. quand. licet ſin. Iud. ſe vend. & l. patri, ff. de adult.* & ibi expreſsè fatẽtur Doctores, quod ob defenſionem vitæ, honoris, & rerũ ſuarum licèt impunè alium interficere, quando tamen illud homicidium committatur cum iis qualitatibus ab ipſis legibus determinatis, & ſic quando eſſemus in primo caſu ob ſui corporis defenſionem; tunc dicta defenſio debet fieri incontinenti, & cum ſimili genere armorum, & non ad vindictam. In ſecundo caſu ob honorem veluti, quando pater, ſiue maritus deprehenderet filiam, & vxorem reſpectiuè in adulterio, nam eo caſu eam, & adulterum illis interficere licet, quando tamen in propria domo patris, vel generi incontinenti illud homicidium committeretur; licèt maritus non ita indiſtinctè id facere poteſt, *vt dicunt Doctores in l. patri, & l. marito, ff. de adulter.* & veluti ſupra dixi in verbo *Adulterium.* vbi recurrere poteris.

8 Et ratio quare non ita de facili impunis euadat maritus, veluti facit pater ea eſt, quia poteſt eſſe, q; ob aliquod particulare odium maritus vitæ ſuæ vxoris abſque iure inſidietur, veluti ob lucrandam dotem, ſiue ob rem nouam acquirẽdam ſibi magis dilectã, & diuitem, & ſimilia, ſed in Patre erga filiã hmôi ſiniſtræ ſuſpiciones non vrgent, quia cum filius portio viſcerum patris dicatur, & ob vnitatem perſonarum vna, & eadem perſona cenſeatur, vnde hinc fit, quod pater lædendo perſonam filii ſeipſum lædere diceretur *iuxta auth. à iureiurando à moriente præſtito.*

9 In tertio caſu, nempè ob defenſionem rerum, & tunc quando fur de nocte capi non poſſet facta prius acclamatione (Al ladro, al ladro) ſi ille non fuerit cognitus, ſiue Dominus non habuerit teſtes, tunc fur poteſt interfici, quod tñ intellige verum in foro fori, non partem in foro poli *iuxt. t. x. in cap ſi perſodiens de homicid. in 6. & in hoc inde Duenam in reg. 68. in verbo Bannitus.*

De die autem poſset Dominus rerũ eum interficere, quando telo ſe deffendere vellet, *l. furem nocturnum, ff. ad l. Cornel de Sicar. & l. 4. § lex, ff. ad legem Aquiliam, & ibi Doctores.*

10 Sed ego contrarium puto etiam in fure nocturno, quando tamen de nocte verbi gratia eſſet rapta aliqua puella, ſiue aliquod opus, verbi gratia eſſet furatum, quod nõ dum typis fuiſſet datũ, quia in iſtis caſibus credo, quod Pater, ſiue frater illius puellæ, nec non Dominus dicti operis (nulla facta diſtinctione

pro recuperanda dicta puella, vel reha bendo dicto opere) dictum raptorem, ſiue furem interficere poſſet, ob periculum, quod eſſet in mora, aut amittendæ virginiratis, ſiue perditionis illius operis, qua enim virginitate amiſſa, ſiue opere deperdito, vtique de damno inæſtimabili, & irreparabili tractaretur, Nam in primo caſu, nec ipſe Deus poſſet amplius virginem corruptam ſuſcitare, nec minus de priuatione ad illius operis habitum amplius regreſſus dari poſset, veluti, ſi illud laceraretur, ſeu igne combureretur, quia tunc damnũ illud herclè ineſtimabile eſset, quia, cum illud opus ad immortalitatem famæ auctoris tendat, vtique numario pretio comparari non poſset, cum illud tanti valeat quanti ab ipſo Opifice æſtimari poteſt. Veluti eodem modo dicitur de pudicitia mulieris, quæ, cum dicatur ornamentum ſui ipſius, vtique ea amiſsa nedum incompta, ſed etiam defformis efficeretur apud homines, quod enim facit, vt tantò magis pater illius pro ea tuenda excuſetur, argumento, *l. ſi qua illuſtris, C. ad Orſician. & ibi Doctores omnes.*

11 Homicidium verò ſimplex caſu cõmiſsum exemplificatur in *l. ſi putator ff. ad l. Aquil. & in l. qua actione, §. ſi quis in collectatione, ff. eod. tit.* vbi habetur, quod ſi ludens ad iacendum palum in loco ſolito hominem interficiat, tunc illud homicidium caſuale dicetur ſiue ſi putator incidendo arborem aliquo tranſeuntem interficeret, *Succin. conſil. 16. lib. 1.* & de eo quis non tenetur niſi culpa præcedat; ſecus autem ſi è contra, ſiue quando vnus daret operam rei illicitæ, veluti, ſi clericus occaſione ludi chorearum caſu aliquem occideret, ſed præter illius intentionem, quia nihilominus tenderetur de homicidio ſequuto, quod tamen declara verum quando illud opus illicitũ fuiſset cauſa illius homicidii, prout ludus noxius indiſcretas correctio, & ſimilia; ſecus autem quando illud opus illicitum non fuiſset vllo modo cauſa homicidii, quia tali caſu de eo non teneretur, vt dicunt *Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 64. art. 8. Nauarr. in manual. cap. 27. num. 221. Tulet. lib. 1. inſtruct. Sacerd. cap. 80. Vgolin. de irregul. cap. 18. num. 8. & ſeq. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 3. Couar. ſuper Clem. Furioſus, §. 8. num. 9. verſ. Illud ſanè, & num. 10. per totum de homicid. pulchrè Nauar. in conſ. 21. num. 4. eodem tit. omnes alleg. à Rota deciſ. 260. num. 2. par. 1. recent.*

12 Rurſus nota, quod illud ſimplex culpa commiſſum dicitur quando quis non habet animum accidendi, ſed tamen aliqua culpa poteſt ſibi imputari, veluti, ſi quis proiiceret lapidem contra turbam, & aliquem interficeret, vt ait *Oſaſch. illuſtr. quæſt. cap. 19. num. 22* vel ſi Architectus non benè colligauit machinam, prout facere debebat, & illa ceciderit, & hominem interfecerit, vt ait *Angel. in l. in lege, ff. ad l. Cornel. de Sicar.* Item ſi ſcholaris dederit poculum amatorium alicui mulieri, vt amaretur ab illa, & dicta mulier obierit, vt ait *text. in l. ſi quis, §. qui abortioni, ff. de pœn.* Vltimo, ſi quis alium percutiat aliquo inſtrumento ad inferendam mortem non apto, veluti pugno, vel baculo non in loco ſiniſtro, vt dicã inferius, ſed ex eo mors illius oriatur, quo caſu homicidium illud cenſetur culpa commiſſum, *l. 1. §. diuus, ff. ad l. Cornel. de Sicar. Menoch. de arbitr. lib. 2. caſu 316. & Clar. in §. homicidium,* & pena iſtius homicidii, vti à culpa prouenientis arbitrio Iudicis iuxta perſonarum qualitatem venit irroganda, vt ait *Capic. deciſ. 135. num. 2. & cæteri DD. allegati à Farinacc. in ſua prax. crimin. quæſt. 19. ſub num. 15. & prius q. 18. num. 62. & ſeqq.*

13 Homicidium autem ſimplex dolo committitur, quando vnus non à ſangue freddo, ſed in rixa habet animum occidendi vnum, & alium interficit, licet tunc ille pœna ordinaria afficiẽdus non veniat, quia animus, & intentio diſtinguunt maleficia, vt fuit dictum à *Rota in vno voto Cardin. Seraphini, quod eſt inter deciſ. crimin. Farinac. 61. num. 5. & 19. & idem in conſ. 1. nu. 17. lib. 1.*

14 Licet hęc opinio, quę a Doctoribus magis communis vocatur, non prorſus mihi placeat, quia cum talis delinquens operam rei illicitæ daret, dum

dū vnum interficere, volendo, aliū interficit, igitur interficiendo alium, ſed innocentem eandem pœnam ordinariam pati deberet pro qua opinione tenet *Laurentius in ſua deciſ. Auenion. 36. num. 7.* cuius quidem opinionis fuit auctor *Bart. in l. reſpiciendum, §. delinquunt in fine, ff. de pœnis*, veluti teſtatur idem *Laurentius d. deciſ. 36. eodem num. 7.* Quæ enim præcipuè procedere videtur in foro poli, & propterea videmus, quòd cùm innocenter occiſus preſumatur ſemper coram Deo vindictam clamare, ob id interfector tenetur ſemper orare Deum pro eo, vt orationibus iuſtam illius iram placare valeat, ac illi requies æterna donetur.

15 Sed eſt benè verum, quod in ſacra Conſulta, quæ ſemper æquitatem ſequi ſolet, ſæpius fuit reſolutum, vt talis delinquēs nunquam ad totalitatem pœnæ teneatur per eam regulam, vt in delictis animus ſemper, & intentio ſit attendenda, cum ex eis ſoleant maleficia diſtingui, vt iat *Theſaur. in deciſ. 243. num. 3.* Immò ſub *num. 4.* notat, quod ſi quis vellet occidere vnum valde egregium, & in dignitate conſtitutum, ſed vnum vilem interficit, nihilominus ait ipſum fore extraordinariè puniendum.

16 Et ratio huiuſmodi opinionem tenentium ea eſt, quia magis inſpiciendum eſt, id quod in veritate eſt, quàm quod eſt in exiſtimatione, & ſic attenditur magis ea pœna illius homicidii in perſonam vilis perſonæ ſecuti quam alteræ intentionis illius perſonam egregiam occidere volentis; Sed pro reſolutione tu dicas, quod pœna ordinaria veniat affligenda hoc caſu attento iuris rigore, altera verò attenta conſuetudine totius Italiæ, de qua teſtatur *Theſ. ibi ſupra.*

17 Illud verò homicidium deliberatū ex propoſito committitur, quando vnus ſine inſidiis, & abſque proditione & aſſaſſinio, ſed ſolū à ſangue freddo, & deliberato animo alium aggreditur, & interfuit, iuxta tradita *per Bart. in l. reſpiciendum, §. delinquunt, ff. de pœnis, & Rota per Card. Seraph. ibi ſup. in deciſ. 61. inter crimin. Farinacc.*

18 Illud autem deliberatum ex inſidiis tunc fit quando vnus latitaret, vt non poſſit præuideri, & alium interficeret, & iſtud genus homicidii immunitatem Eccleſiæ non meretur, vt ait *Clar. in § final. quæſt. 10. Peguer. deciſ. 50. Regni Cataloniæ, & Franch. in ſua deciſ. 176. num. 3.*

19 Homicidium verò proditoriū illud eſt quando vnus fingat amicitiam cum alio, & cum eo ſedet in menſa, aut in itinere ſit ſuus Comes, & poſtea illum non cogitantem interficit, vt ait idem *Bart. in dicto § delinquunt, num. 1. ff. de pœn.* Neque pari modo tale delictū dicta immunitate gaudet, vt dicunt *Peguer. & Franch. in præcit. locis.*

20 Et dixi, quòd ſit neceſſe eum eò amicitiam contrahere, quia alias homicidium non diceretur proditiosè commiſſum, & multò minus, ſi inter eos inimicitia extaret, quia tunc ille præcauere tenebatur à ſuo inimico, aliàs ſi fuiſſet etiam per inſidias, ac retro occiſus ille proditor, ob id non diceretur, vt fuit declaratum à *Clemente VIII. 8. Februarij 1597. vt refert Prax. Archiepiſc. Neapol. cap. 94. num. 1. & 2. Franch. deciſ. 713. par. 4. & alij allegati à Gratiano lib. 4. diſceptat. cap. 619. num. 27. & ſeqq. & prius lib. 2. cap. 380. num. 40. Afflict. deciſ. 263. num. 6.* & hanc eſſe communem, & receptam opinionem dicunt quamplures *Doct. allegati à Gratiano dicto cap. 619. n. 23.*

21 Amplia procedere etiamſi mandatarii non eſſent inimici occiſi, quia nihilominus ad hoc, vt homicidium dicatur proditorium ſufficit, quòd mandans ſit inimicus, vt ait idem *Gratian. ibidem num. 26.*

Declara tamen eam ampliationem procedere, & eſſe veram, quando dictus mandans, qui eſſet inimicus fuiſſet cum mandatariis non inimicis præſens homicidio, aliàs ſecus, & ratio iſtius differentiæ ea eſt, quia quando mandatarii, qui delinquunt ſunt aduerſario penitus ignoti ille nō poteſt præcauere, veluti fieret, quando inimicus eſſet præſens, qui eſt benè cognitus aduerſario, vt dicunt *Bertazol. conſ. 143. nu. 13. lib. 1. Gabr. conſ. 170. nu. 15. & 16. lib. 1. & Grat. d. cap. 619. num. 26.*

22 Con-

22 Contrarium tamen ſuper eò, quòd fuit dictum de proditore immunitate Eccleſię non gaudente, tenent *Bovr. deciſ.* 109. *num.* 3. *& alij allegati à Gratian. in lib. 4. diſcept. d. cap.* 619. *num.* 30. & ibi dicunt hãc opinionem eſſe veriorem, & communem; nempè omnem delinquentem, quæcumque grauia delicta committentem immunitate gaudere, exceptis latronibus, & agrorum depopulatoribus; licèt tamen ſecus eſſet ſi delinquentes immunitate gaudentes committerent delictum penes Eccleſiam, & ſtatim eo patrato ad eam confugerent, quia tunc ea abuti viderentur, quòd tamen intellige verum, quando homicida ex propoſito, & deliberato animo eum occidit, vt poſtea ſtatim ad Eccleſiam confugeat, quaſi quod actus ſequens præcedentem declaret, vt ait idem *Gratian. in præcitato loco num.* 34. addendo hic obiter, quod quando ſumus in delictis ordinariis tunc confugiens ad Eccleſiam immunitate non priuatur, ſi mors ſecuta non fuerit ex Bulla Gregorii XIV. & ex pluribus congeſtis per *Farinacc. de immunit. Eccleſ. cap. 9. num.* 145. *&* 146. *in fine.*

23 Illud verò per aſſaſſinium vocatur, quando fit accepta pecunia, vndè ille qui hoc modo alium interficit peſſimũ, & atrociſſimum genus homicidii perpetraſſe dicitur, vt ait *Clar. in d. §. Aſſaſſinium, & Surd. in deciſ.* 135. *num.* 9. *& Capic. deciſ.* 155. *num.* 22. vbi ait aſsaſſinium quoque committi etiamſi alia res, ſiue ſpecies loco pecuniæ detur, idem ait *Gram. in ſuo voto 9. cum ibi allegatis.*

Declara tamen iſtud eſſe verum dũmodo illa qualitas ſolutionis pecuniæ (quæ facit cenſeri delictum per aſſaſſinium commiſsum, & quæ adeò aggrauat delictum, vt propterea illud de vna ſpecie in aliam acriorem tranſeat) ſit benè probata aliàs ea ceſsante illius diſpoſitio quoque ceſsat, neque plenè probata diceretur ex ficta cõfeſſione inquiſiti, & id eſt bonum ſcire ad hoc, vt delicto ſua condigna pœna iungetur, vt dicunt *allegati à Gratian. lib. 4. diſceptat. cap.* 619. *num.* 17. *& ſeqq.*

24 Extende primò, illud delictum aſsaſſinii adeò eſse legibus, & Canonibus odioſum, vt propterea immunitate Eccleſiæ gaudere non poſſit, vt ait *Peguer. deciſ.* 54. *Thoming. deciſ.* 122. *par.* 2. *Caualcan. deciſ.* 13. *par.* 5. *Ruiz. Rota Lituania in deciſ.* 49. *num.* 35.

25 Et ratio eſt, quia Eccleſia non debet eſse refugium reorum immanis criminis, vt ait *Gratian. lib. 3. diſcep. cap.* 598 *num.* 4.

26 Subextende idem quoque procedere in accipiente pecunias pro vulnere inferendo, qui pari modo compræhenditur in caſibus exceptis per Bullam Gregorii XIV. ſuper immunitate Eccleſiæ, veluti id comprobatur ex rationibus deductis *à Gratiano in d. cap.* 598. *num.* 1. *& nouiſſimè Ambroſin. de immunit. Eccl.*

27 Declara tu tamen, quod quando immunitas intrat tunc nedum ea eſt obſeruanda apud Chriſtianos, ſed etiam apud infideles, vt ait idem *Gratian. d. lib. 4. diſcept. cap.* 619. *num.* 21. & propterea videmus, quod etiam antiquitus Romana huiuſmodi immunitate gaudebant, quando ad ſtatuam Cæſaris confugiebant. Immò, qui tentant extrahi confugientes inuitos ab Eccleſia quomodo ſint puniendi dixi in verbo *Affectus concluſ.* 74. *ſub num.* 19. *verſ. Limita Septimo.*

28 Extende ſecundò, quòd ille dicatur aſsaſſinus, qui nedum aliquo dato; ſed etiam promiſso homicidium fieri mandat, vt ait *Franch. in deciſ.* 176. *n.* 3. *Alex. Rauden. Rota Piſ. deciſ.* 41. *& Riccius in ſua collect.* 101. *in princ. par.* 1. & iſte etiam morte non ſecuta ipſo iure de aſsaſſinio tenetur, vt ait *Capic. deciſ.* 155. *num.* 4.

26 Contrarium tamen ait *Capic. ibidem num.* 5. ſuper eo, quod dicitur de promiſſione facta ad committendum aſsaſſinium, ſed ea nondum ſolute, dicens quod aliud eſt vendere, aliud promittere vendere, & id comprobat exemplo emphiteutæ, qui à ſuo iure non cadit, ſi promittat rem vendere, veluti facit eam vendendo, & ſic ibi concludit, quod pecunia debet eſse recepta, & tantò magis id procedit, quando promiſſio eſset ſecreta, & improbabilis,

nec

nec acceptata, quia tunc habetur, ac ſi non eſſet facta, & tunc intraret alia regula, quòd quis dicitur minus delinquere ſine pecunia, quàm cum ea, vt dicitur de Iudice pecunia corrupto, qui magis delinquere videtur, quàm ſine ea, & ſic ſi, ob fauorem malè iudicaſſet, ſiue ob inimicitias, & odium, vt ait idem *Capic. d. deciſ. 155. num. 13.* & præſertim hæc opinio procedit non ſecuta morte, ait *Gabr. de crim. concl. 1. num. 30. Gomez. de homicid num. 10. Hond. conſ. 93. num. 65. lib. 2. Maſcard. de probat. concluſ. 38. num. 11. Caball. de homicid. num. 499. Farinac. in d. q. 123. num. 139. & conſ. 10. in 1. addit. & conſ. 94. num 52. & Grat. d. cap. 598. num. 9. & 10. lib. 3.*

Concordari poſſunt iſtæ opiniones hoc pacto; nempe, vt prima procedat, quando concurrit complacentia præcedente conuentione, ſiue pręmii promiſſione; ſecunda verò, vbi ſolum concurreret complacentia, abſque quòd conuentio, aut pręmii promiſſio præceſſiſſet, vt ait *Farinacc. quæſt. 123. nu. 39. & ſeq. Ioan. Ant. de Nigris ſuper cap. Regni frequens poſt num. 70. ver. additio noua, cum ſeq.*

30 Subextende primò, id quod fuit dictum de dante, & mandãte, procedere etiam in mãdatario, & recipiente; Immò minus mandans punitur, quàm recipiens, & mandatum exequens, quia mandans cum odio, & ira, & recipiens ſine, ſed à ſangue freddo delinquere dicitur, idem *Capicc. ibi ſupra num. 14.*

31 Subextende ſecundò idem procedere in opem, & auxilium præſtante, qui eadem pœna punitur, etiamſi mors non fuerit ſecuta, ſi tamen ad actum proximum fuerit deuentum; licèt ſecus, quando pœnitentia interueniſſet, vt ait idem *Capicc. ibi ſupra num. 15. & ſeq.*

32 Extende tertiò procedere, etiã ſi præmium eſſet incertum, vt ait *Franch. in dicta deciſ. 176. & Farinac. in quæſt. 123. inſpectione 5. num. 140. & num. 145.*

33 Contrarium tamen ait *Aloyſ. Catal. de indult. c. 32. nu. 12. allegat. à Gratiano ibi ſupra num. 12.* vbi ait præmium ſiue promiſſionem debere eſſe certam, & quando dicatur talis, ait *Farinacc. & cæteri Doctores ſuperius in præcitatis locis allegati.*

Sed hic notandum erit, quòd pro excluſione maioris delicti, ſiue pœnæ, quid incertum erit præſumendum in dubio, *Bal. in conſ. 98. lib. 1. Boſſ. de mandat. ad homicid. num. 35. Decian. tomo 2. lib. 9. cap. 30. num. 17. Hond. conſ. 93. num. 66. lib. 2. Catalan. de indult. cap. 32. num. 12. Caball. de homicid. nu. 494. Farinac. conſ. 4. in add. in litera K, & conſil. 10. num. 13. & 27. & in dicta quæſt. 123. num. 145. & Grat. d. c. 598. num. 13.*

34 Extende quartò, quòd illud quoque inducatur per ea verba *Ammazzate queſto tale, perche ſapete, che la caſa mia è aperta per voi, e non vi mancherà mai*, ita quòd ſi homicidium ſequatur, ſed aliqua quantitas pecuniæ fuerit per eum ſoluta, tunc homicida, vti aſſaſſinus puniri poterit, idem *Franch. in d. dec. 176. num. 1.*

35 Contrarium ait *Gratian. d. cap. 619. num. 9. & 10.* & veluti inferius latius dicetur quando pecunia non fuerit ſoluta.

Quinimmò hic erit notandum, quòd ſi quis promittat aliquid alicui, vt committat delictum, ſi eo poſtea ſequuto illud ſoluat, tunc illud non intuitu promiſſionis, aut ratificationis delicti, ſed in eleemoſynam illud feciſse dicetur, vt ait idem *Grat. lib. 2. diſcept. cap. 218. num. 10.*

36 Extende quintò, quòd nedum aſsaſſini dicantur illi, qui conducunt infideles promiſsa pecunia ad occidendum Chriſtianũ, ſed ẽt qui opera Chriſtiani vtuntur ad alium Chriſtianum interficiendum, vt dicunt infiniti Doctores allegati *à Gratian. d. cap. 619. num. 7. & Farinac. q. 8. num. 83. & Capic. in d. ſua deciſ. 155.*

Declara tamen, quòd diſpoſitio *cap. 1. de homicid. in 6.* non habet locũ, quando homicidium ſit patratum à Iudeo cõtra alium Iudeum, quia ille tex. loquitur de infideli occidente Chriſtianum, ibi ſacri approbatione Concilii ſtatuimus, vt quicunque Princeps, Prælatus, ſeu quæuis alia Eccleſiaſtica ſæcu-

ſæcularisſuè perſona quempiam Chriſtianorũ p prædictos aſſaſsinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit, & cęt. & hoc modo fuiſſe interpretatum, & obſeruatum teſtantur, *Ioan. Andr. in d. cap.* 1. vbi ait euaſiſſe quendam Prælatum accuſatum de crimine aſſaſſinii, ex eo, quia non fuerat in libello deductũ, & in proceſsu probata prædicta qualitas *Ioann. Monac. ibidem num.* 5. *Gem. num.* 8. *Couar. var. reſol. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 10. *verſ.* 5. *hinc apparet infinitos alleg. Farinacc. quæſt.* 123. *in ſpec.* 5. *num.* 133. *& de immunit. Eccleſ. cap.* 8. *nu.* 22. *Villagut. de extenſ. legum pœnæ infligen. aſſaſſinij num.* 23. *& ſeqq. Ambroſin. de immunitat. Eccleſ. cap.* 7. *num.* 12. vbi de veriori teſtatur *Card. Tuſc. concluſ.* 531. vbi ait, quòd ſi iſta qualitas, quòd interfectus eſset Chriſtianus non ſit probata, pœna aſsaſsinii non habet locum, *Alex. conſ.* 166. *lib.* 7. *Clar. in* §. *Aſſaſſinium in prin. Craß. de effectu clerie. effectu* 1. *num.* 699. *Boß. tit. de mandato ad homicidium, nu.* 22. vbi ait, quòd debet capitulare, & probare hanc qualitatem *Baiard. ad Clar. in d* §. *Aſſaſſinium num.* 13. *Viuius com. opin.* 74. *in verbo Aſſaſſini num.* 1. *par.* 1. *in nouiſſ.* vbi ait eã qualitatem de communi eſse probandam *Caball. in ſuo nouiſſimo tract. de homicid. num.* 475. *& ſeq.* ait quòd quando conſtat occiſum eſse infidelem, tũc eſt locus abſolutioni quoad aſsaſsinium *Corn. conſ.* 149. *vol.* 1. *Petr. à Platea in epitom. delict. cap.* 19. *num.* 8 *&* 28. infinitos alios cumulat *Farinac.* Et ratio allegatur *a Marquard. de Sußan. in tract. de Iudeis cap.* 1. *par.* 2. & eſt, quia Iudei ligantur iure ciuili, ſed non canonico, & præcipue ea diſpoſitione *cap.* 1. *de homicid. in* 6. dicens quòd lex ſimpliciter loquens in materia non æquè proportionabili ad Iudeos, ſicut ad Chriſtianos ad Iudeos non ſe extendit, vt ait *gloſ. in clem.* 1. *in verbo Cenſuram de vſur. idem Maſquard. cap.* 5. *num.* 1.

37 Extende ſextò, quòd ſi Clericus aſſaſsinium committat, tunc priuilegium Clericale amittit, vt ait *Capic. in ſua deciſ.* 112. *num.* 1. *& Ricc. in ſua collect.* 101. *in fine par.* 1. & veluti eodem modo dicitur de Clerico mandante homicidium per aſsaſsinos committi, & quòd homicida mãdatarius eſset Chriſtianus, vt ait *Farinac. in ſua prima par. prax. crim. quæſt.* 8. *nu.* 84. *&* 86. *idem ait Azor. in* 3. *par. inſtit. moral. cap.* 16. *verſ. Quarto notandum fol.* 147. Quòd tamen declara verum, dummodo de qualitate aſsaſsinii conſtet; aliàs ſecus vt ait *Farinacc. in d.* 1. *par. prax. crim. d. q.* 8. *num.* 84 *&* 86.

38 Subextende primò, quòd ille quoque poſsit torqueri, & puniri à Iudice ſæculari mediante declaratoria, vt ait idem *Capic. in d. deciſ.* 112. *& Ricc. in ſua collect.* 547. *par.* 3. *Boer. in ſua deciſ.* 297.

39 Subextende præterea, quòd neque opus ſit (antequam Iudex ſæcularis procedat) ſententiam declaratoriam Iudicis Eccleſiaſt. præcedere, vt ait idẽ *Capic. in d. deciſ.* 155. *num.* 25. *verſic. Quintum*; Immò in *deciſ.* 112. *num.* 4. ait quòd ſententia declaratoria contra Clericum aſsaſsinum, per Iudicem ſæcularem ferri poteſt, ſi tamen ſit captus, & in illius manibus extet, idem ibi ſupra *n.* 1. *&* 7.

40 Et rõ illius ſubextenſionis eſt, quia clerici ipſo iure priuilegio Clericali, vti à lege diffidati priuantur; nam quando quis eſt diffidatus à lege, tunc ei omnia priuilegia ceſsant, quia leges eumtalem derelinquunt, itaut nullo earum auxilio ei ſit ſuccurrendum; Aliàs valdè inconueniens eſset, vt quis ex ſua improbitate ius cõſequeretur, & quod doloſis iuris beneficio ſubueniretur, vt fuit dictum in *Romana Apertionis oris Veneris* 8. *Martij* 1613. *coram Cardin. Sacrato, & in alia Romana Fideiuſſionis de repræſentando* 3. *Iulij* 1617. *corã Coccino, & prius in Romana Compatorum* 13. *Maij* 1594. *coram Card. Arigonio, & Azor in* 3. *par. inſtit. moral. fol.* 149. *cap.* 17. *& prius d. cap.* 16. *fol.* 147.

41 Subextende ſecundo, quòd ille Clericus aſsaſſinus poſsit abſque actuali degradatione puniri, idem *Capic. d. deciſ.* 155. *num.* 26. *& prius deciſ.* 112. *num.* 3. licèt alii ibi per eum allegati dicant, eum debere degradari, ſed ſtatim; Vnde illi, qui dicunt non requiri declaratoriam de neceſsitate in iſto clerico,

nota,

Digitized by Google

nota, quòd eorum ſententia poteſt procedere in caſu, quo clericus vti incorrigibilis erat antea depoſitus, excommunicatus, & anathematizatus; dummodo tamen prius per Iudicem Eccleſiaſticum declaretur eum incorrigibilem eſſe, aliàs ſi ille coram Iudice ſæculari exciperet de ſuo priuilegio, tunc Iudex ſæcularis cognoſcere non poſſet, vt ait *Capic. d. deciſ. 141. num. 1. cum ſeqq.*

Secus autem, vbi eſſemus in clerico delictum falſi coram Iudice ſeculari committente, quia iſto caſu ab eo puniri non poteſt, ſed ad ſuum Iudicem Eccleſiaſticum remittendus venit, vt ait *Capic. d. deciſ. 5. num. 13.*

Sed eſt benè verum, quòd ſi inſufficienter, & non condignè fuerit à Iudice Eccleſiaſtico punitus, poterit à Iudice laico ſufficienter puniri; animaduertendo tamen, quòd tali caſu Iudex laicus non reiterat pœnam, ſed eam ſupplet, vt dicunt Doctores allegati ab *Alex. Ambroſino in ſuis comment. ad Bullam Greg. XIV. de Immunit. Eccleſi cap. 20. num. 19.* ſed ſi contigerit dubitari de clericatu, tunc ille litteris patentalibus probabitur, vt ait *Card. Caualer. deciſ. 483. nu. 2.*

42 Subextende tertiò, quòd quando ſumus in Clerico in ſacris ordinibus conſtituto, & contumace, tunc ſufficeret verbalis degradatio loco actualis neceſſaria in præſente, præuia tamen declaratione de eo tradendo ſæculari Curiæ; & id in odium illius perpetrati delicti; & ratio prædictorũ eſt, quia cum ſpontanea præſentatio ſatis inditia delinquentis mitiget, & è conuerſo; cum contumacia vnius ſatis eſt de crimine inculpet; idcircò ne iſte ſuam condignam pœnam, ob illius contumaciam euadat, dicta verbalis degradatio, vna cum eo de eum Curiæ ſæculari relinquendo ſufficere debet, ad hoc, vt Iudex poſſit eum in ſuis fortijs detinendo, punire; & ſic iſto caſu procedere debet regula illa, quòd fictio in caſu ficto idem operari debet; quod veritas in caſu verò, & ad hoc viden. eſt *Directorium Inquiſitorum par. 3. comment. 49. ſub litera B & D. fol. 532. Clar. in § fin. quæſt. 36. verſic. Sed quæro, Guazzin. de defenſ. reor. defenſ. 39. Couar. pract. quæſt. cap. 32. num. 2. & Farinac.* optimè diſtinguit de degradatione verbali, & actuali in ſua *praxi crimin. par. 1. quæſt. 19. n. 49.* & ibi in fine ait, quòd depoſitio dicitur, etiam degradatio, & eſt perpetua remotio ad adminiſtratione Altaris, & ordinibus Eccleſiaſticis, & in dubio pęna degradationis intelligitur de verbali, & non de actuali. Sed quòd Clerici aſſaſſini per Iudices laicos puniantur, etiam quòd non ſint degradati, tradit *Franch. in ſua deciſ. 571. num. 7. & ſeqq.* & ibi docet, quando degradatio fieri debeat in Clerico delinquente.

Contrarium, quòd ſcilicet Iudex ſæcularis non poſſit punire clericum, niſi actualiter à Iudice Eccleſiaſtico fuerit degradatus, & ſic, quòd verbalis degradatio non ſufficiat, ad hoc, vt Curiæ ſæculari tradatur, etiam, quòd eſſemus in quocumque crimine grauiſſimo; ait *Farinac. in 1. par. ſuæ prax. crim. q. 8. num. 71. cum pluribus ſeqq.*

Declara tamen, quòd, ad hoc, vt clericus ſe immiſcens in enormibus delictis poſſit à Iudice laico puniri prius eſt neceſſaria monitio, vt ait idem *Farinacc. ibi ſupra num. 54. fol. 60.* Quamuis ſecus ſit (vt ſuperius diximus) quando eſſet diffidatus à lege.

43 Vnde ex prædictis infertur, quòd iſtud delictum aſſaſſinij ſit vnum ex illis pro quibus Clericus ſit Curiæ ſæculari tradendus, vt fuit dictum *in Lucana & Iuris Patronatus Veneris 8. Iunij 1609. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 351. num. 8.*

44 Cæteri verò caſus, ob quos Clerici ſint Curiæ ſæculari tradendi ſunt iſti, nempè pro crimine hæreſis, *vt eſt tex. in cap. ad abolendam, §. præſenti de hæretic. & cap. 1. & c. ſuper eodem tit. in 6.*

Secus autem in crimine læſę Maieſtatis; quia tunc pro eo curiæ ſæculari non traditur, niſi expectata incorrigibilitate, vt ait *Farinacc. in ſua praxi criminal. par. prima quæſt. 8 num. 32.* Pro falſificatione literarum Apoſtolicarum, *cap. ad falſar. de crimin. falſ.* Pro crimine inſidiarum contra ſuum Epiſcopum, *cap. ſi quis Sacerdotum 11. q.*

11. *quæſt.* 1. Pro incorrigibilitate, *cap. cum non ab homine de iudic.* Pro nephando crimine, ex conſtitutione Pij Quinti, & pro celebratione Miſſarum ab illis, qui non ſunt Presbyteri ex conſtitutione Clementis Octaui, vt ait *Rota ibi coram Coccino*.

45 Extende ſeptimò, quòd facultas alicui conceſſa diſpenſandi ſuper irregularitate non extenditur ad bigamiam, neque ad aſſaſſinium, vt ait *Sayr. in decis. 1. de homicid. & Ricc. in dicta collect.* 547. ſed hic obiter, nota quòd bigamia amittitur priuilegium clericale, ſed non character, & propterea ille ea, nō obſtante remanet clericus, vt ait *Rota per Gregor. deciſ.* 516. *num.* 9. *& eſt inter criminal. Farinacc. deciſ.* 340. *num.* 5.

46 Extende octauò, quòd diſpoſitio d. *cap. pro humani de homic. in* 6. habet locum non ſolùm in mandante, ſed etiam in mandatario: vt ait *Triuiſ. in deciſ.* 18. *par.* 2. *Senat. Veneti, & Riccius in ſua collect.* 101. *in princip. & in alia* 547. *in fin. Gratian. lib. 3. diſcept. c.* 598. *num.* 8. vbi ait id procedere, ob attrocitatem delicti.

47 Contrarium licèt dicat, *Capicc. in dicta deciſ.* 155. *ſub num. quinto*, allegans, quòd in pœnis ſtatuti loquentis per verba directa in perſonam, mādans non punitur eadem pœna, qua punitur mandatarius, etiam delicto ſecuto; quia non verè, ſed fictè, & per extenſionem mandans facere dicitur; & propterea cum ſimus in odioſis, non procedit illa regula, quòd fictio in caſu ficto idem operetur, quod veritas in caſu verò, quia odia ſunt reſtringenda, fauores verò ſunt ampliandi *cap. odia, & ibi ſcribentes de reg. iur. in* 6. & hanc eſſe veritatem fatentur, *Bart. & alij à dicto Capiccio ibi ſupra allegati, & Cardin. Seraph. dec.* 1252. *num.* 16.

48 Sed tenendo primam opinionem, extende eam quoque procedere, non ſolùm in Clerico aſſaſſinium committente, & illud mandante; verum etiam in eo, qui aſſaſſinum receptauerit, vel defenderit, ſiue occultauerit, quia tunc talis ipſo iure beneficiis priuatus intelligitur, veluti quoque tali modo abſque Iudicis ſententia priuatur ob crimen hæreſis, læſæ Maieſtatis, & alia quæ enumeraui ſuperius in verſiculo *Cæteri caſus nu.* 44. & quæ commemorantur ab *Azor. in 2. par. inſtit. moral. cap. 17. fol. 127. & in 3. par. fol. 149. & c. 17. tit. de homicid. perpetrato per Aſſaſſin. & fol. 249. cap. 11. tit. de eo qui conſilium dat.*

49 Subextende primò, quòd iſti quoque ipſo facto excommunicantur, quando aliquem Chriſtianum per aſſaſſiniū interficiunt, *vt ait idem Azorius in tertia parte Inſtitutionum Moral. d. c. 17 tit. de homicid. perpetrato per aſſaſſinos, fol.* 149.

50 Subextende iterum id procedere quoque in eis, qui mandant aſſaſſiniū perpetrari, etiamſi mors inde non fuerit ſecuta, & ille, qui mandauit mandatum reuocauerit, & hanc eſſe communem opinionem, ait *Azor. ibi ſup. d. 3. par. fol. 149. verſic. Tertio notandum*.

51 Contrarium licèt tenuerint *Dynus, & Angelus teſte Bernardo in ſua prax. crim. c.* 89.

52 Veluti eodem modo dicitur, vt mox diximus, de illis, qui aſſaſſinos receptauerint, defenderint, & occultauerint, vt ait idem *Azor. ibi ſupra d. verſ. Tertio notandum* in vltimis verbis, vbi ait iſtos tales fieri excommunicatos.

53 Extende nonò, quòd in huiuſmodi materia aſſaſſinii affectus punitur, etiā non ſecuto effectu, idem *Capic. d. deciſ.* 155. *& Ricc. dicta collect.* 457. *ferè in fine*.

54 Extende decimò, quòd aſſaſſinus poteſt à quocumque impune occidi, vt ait *Angel. in ſuo conſ. 14. per text. in l. 3. S. transfugas, ff. ad l. Cornel. de ſicar. & Capic. d. deciſ. 155. ſub n. 25. verſic. Secundum*.

55 Subextende primò, idem pari modo procedere in Clerico, qui vti diffidatus à lege, poteſt à quocumque licitè capi, verberari, puniri, & occidi, *text. eſt in cap. pro humani, de homicid. & Azor. dicta par. 3. fol. 149. dicto verſic. Quinto notandum ferè in fine. Silueſt. & Angel. in verbo Aſſaſſinus, & Capic. deciſ. 112. & deciſ.* 155.

Subextende ſecundò, procedere etiam in Clerico non aſſaſſino, & diffamato,

mato, quando quis eū vim vi in repellendo incontinenti percuteret, & repercuteret, etiam ſi ſcienter, atque deliberatè id faceret; dummodo cum moderamine exculpatur tutelæ. Imò quis poteſt etiam ante tempus occurrere, ſi probabiliter timeret, eū poſſe à clerico offendi, quia tunc ex iſta præuentione excommunicatio non incurritur, veluti quoque fieret, ſi aliquis iaceret haſtam in clericum, ſi tamen percuſſio non ſequatur, dato etiam quòd animum percutiendi illum habuiſſet, *iuxta trad. per Gratian. lib. 5. diſcept. c. 837. num. 1. cum ſeqq.*

56 Extende vndecimò, quòd illius bona poſſunt à quocunque occupari, & illi, ad quos ſucceſſio ſpectat in temporalibus illa conſequi poterunt, *Io. Andr. Hoſtien. & Doct. alleg. à Capic. in præcit. loco, verſ. Tertium.*

57 Extende duodecimò, quòd iſti poſſunt opprimi in illis diebus, in quibus Eccleſia indixit bellatoribus treguas, vt à mane feriæ quartæ, vſque ad ſerum ſecundæ feriæ, & ab Aduentu, vſque ad Octauam Paſchæ, de quibus in *cap. de tregua, & pace, vt ait Capic. ibi ſup. verſ. Quartum eodem, num. 25.*

58 Extende decimotertiò, quòd contra huiuſmodi delinquentes poſſunt recipi teſtes, etiam lite non conteſtata, & parte non citata; immò ea quoque abſente, idem *Capic. dicta deciſ. 155. ſub eodem num. 25. verſ. Quintum, & Azor. d. par. 3. cap. 17. verſ. Quinto notandum.*

59 Extende decimoquartò, quòd contra aſſaſſinos alia ſententia non requiritur, niſi declaratoria tantùm, vt dicūt *DD. allegati à Capicio in præcitato loco verſ. Sextum.*

60 Extende decimoquintò, quòd in huiuſmodi delicto appellatio non eſt admittenda, vt ait *Hoſt. Io. Andr. & Philipp. quos allegat idem Capic. ibi ſup. in verſ. Septimum*, & veluti latè dixi *in verbo Appellatio concl. 128. num. 919. cum ſeq. & ibi recurras.*

61 Extende decimoſextò, quòd Iudex procedere poteſt ex eius mero officio contra Aſſaſſinos, vt ait *Marſil. in l. vnius, §. cogniturum, ff. de quaeſt. vbi allegat Paridem in 4. ſindic. cart. 52. colum. ſecunda circa finem, & Capicc. ibidem.*

62 Extende decimoſeptimò, quòd licèt nemo poſſit defenſionibus in criminalibus renunciare, vti de iure naturæ debitis, vt ait idem *Marſil. in ſuo ſingul. 388. & Clar. in quaeſt. 61. verſ. Quaro etiam*; Nihilominus id fallit in aſſaſſino, qui eis, ac aliis dilationibus, ſibi debitis renunciare poteſt; & ratio ea eſt, quia vti hoſtis publicus dicitur à lege diffidatus, ideſt extra protectionem legis, & per conſequens ab omnibus lædi poteſt, vt ait *Marſil. ibi ſupra, & Paris in d. ſindi. car. 31. col. 1. & Capic. dicta deciſ. 155. ſub num. 26. verſ. Vndecimum, & Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 280. num. 37.*

Subextende, quòd imò probata aſſaſſinii qualitate ſit locus præeminentiæ, & ſic quòd poſſit quis torqueri denegatis defenſionibus, vt ait *Farinacc. de indit. & tort. quaeſt. 37. num. 89. & q. 39. num. 64. & melius q. 123. num 54. & conſ. 10. num. 25. & ſeq. & ibi addens lit. E. & conſ. crim. 125. num. 8. & 18. & conſ. 175. num 12. & conſ. 168. num. 87 lib. 2. & Cabal. in tract. de homic. n. 519*

Et prædicta eò magis procedunt, ſi cauſa ageretur in Trib. Illuſtriſs. Gubernatoris Vrbis, vbi contra reos proceditur denegatis defenſionibus, ſed eſt benè verum, quòd talis ſtylus erit probandus eò modo, quo animaduertit *Farinacc. conſ. 99. nu. 25. cum ſeqq. & conſ. 103. num. 4. lib. 1. & in 2. conſ. 181. n. 5. & in dicto tract. de indit. & tort. quaeſt. 39. num. 15. & ſeqq.* Aliàs regulariter defenſiones debent dari ante illationē torturæ in quouis atrociſſimo delicto à quocumque Iudice, quamuis libero & abſoluto, vt ait Farinacc. *in locis ſuperius allegatis*, & in euentum probationis illius ſtyli, à quo, & quomodo ſit probandus, tradit idem *Farinacc. conſ. 156. num. 23. lib. 2. & conſil. 216. num. 22. & conſ. 217. num. 13. lib. 3. Caualc. dec. 11. num. 47. par. 1. & Rota inter crim. Farinacc. deciſ. 215. num. ſecundo, & deciſ. 196. nu. ſecundo, & deciſione 259. num. 5. par. 1. recentior. & par. 2. dec. 391. & 486. num. 7*

63 Extende decimooctauò, quod Aſſaſſinus tenetur mandantem in iudicio nominare,& ſuper hoc torqueri poteſt, vt dicunt *Bald. & Aretin. à dicto Capic. alleg. ibi ſub num. 26. verſ. Duodecimum*.

64 Extende 19. quòd licèt hæres regulariter non teneatur ex delicto defuncti ſi aliquid ad eius manus peruenit,lite cum defuncto non conteſtata; id tamē fallit in hærede aſſaſſini, qui cogitur rē reſtituere, etiam illa cum defuncto non conteſtata, & id in odium, & atrocitatem iſtius delicti, vt ait *Capic. in præcitato loco ferè in fin. ſub num. decimoſeptimo*.

65 Declara tamen primò prædicta in aſſaſſino procedere,quando pecuniæ oblatæ per mandantem expreſſè fuerint per mandatarium acceptatę; aliàs non diceretur Aſſaſſinus, quia talis dicitur, qui ſeiungit animam à corpore acceptis numis, vt ait *tex. in c. pro humani il primo de homicidio in 6.& Gratian.lib. 4. diſcept.cap.619. num. ſexto, & 16. & 17.*

66 Et ratio eſt (vt ſuperius diximus) quia offerre,& promittere non eſt ſoluere; quemadmodum dicitur; quòd aliud eſt vendere, vel promittere vendere; & propterea videmus, quòd emphyteuta non cadit è iure ſuo,per actum verbi, ſed per actum facti, vt ait *Capic. deciſ. 155.num.5. & eſt deciſio Cardin.Manticæ 27.num.6.* Quamuis *Franch.in ſua deciſ.346.num.4.* dicat, quòd perfecta dicitur venditio, ſi vnus dicat volo vēdere, & alter volo emere, ex ea ratione, quia ſolo conſenſu perficitur venditio, quod ego abſolutè verum non credo,per ea, quæ dixi ſupra ſub *num.* 29. & præcipuè,quia venditio pro finali illius perfectione traditionē rei ex parte venditoris,ac ſolutionem prætii, ex parte emptoris requirit *iuxta text. in l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. empt. & l.ſi quis rem ff. eod. tit. l. 1. & ibi gloſ. C. eodem*, & ita fuit deciſum à *Rota in Anconitana Ciambellottorum Lunæ prima Iunij 1592. coram Litta, & eſt viden. Gratian. lib. tertio diſceptat. cap. 500.num.1.*

Sed eſt benè verum, quòd licèt emptor non efficiatur dominus rei ante illius traditionem,poteſt tamen in vim ſui tituli poſſeſſionem vacantem apprę hendere,iuxta tradita per *Natt. conſ. 531.num.7.lib.3.cum alijs ibi per eum allegatis*.

Rurſus declara, quòd licèt per promiſſionem dandi, vel vendendi ius ſuper re promiſſa non acquiratur, tamen negari non poteſt, quin per eam actio in perſonam detur, adeò, vt ex ea contra promittentem agi poſſit ad intereſſe,ad quod promittēs teneretur, ſi promiſſionem non adimpleret. Quæ tamen ſubdeclara procedere in illis caſibus in quibus nihil opponi poſſit contra promiſſionem vendendi. At ſecus, vbi promiſſor aliquam exceptionem allegare poſſet, quia tunc non poſſet dari actio perſonalis ad intereſſe, prout eſt in pacto de donando in conductione, ceſſione redhibitione, commodato depoſito, mutuo, renouatione,ratificatione,compromiſſo,redemptione,condemnatione,reſtitutione in integrum, abſolutione, conceſſione in emphyteuſim,actione, renunciatione, ſolutione, infeudatione conſenſu, & ſimilibus de quibus habetur per *Tiraquell. de retract. cum verit. titulo final. num. 42. cum ſequentib. & alij allegati à Gratian. lib. quinto diſceptation. cap. 887. num. 27. cum ſeqq.*

Contrarium tamen eſſet, quando promiſſio de vendendo fuiſſet iurata, quia ſtante iuramento, quod præcisè obligat ad factum idem operatur dicta promiſſio, quod venditio, & ex ea datur actio, veluti, ſi quis de præſenti ſe obligaſſet, vt circuitus euitetur, & hanc opinionem veriorem, air *Gratian.& alij ab eo allegati in lib. 3. diſceptat. cap. 564. num. 32. & Surd. conſil. 457. num. 13. & 38. lib. quarto, & prius conſil. 201. num. 13. & ſequen. lib. ſecundo, Seraphin. de priuileg. iurament. priuileg. 23. num. 25. & ſequentib. & Tiraquell. de retract. conuent. tit. 26. in fine*.

67 Extende primò prædictam primam declarationem intantum procedere; vt neque ſufficiat taciturnitas, & vnius

vnius tantum intentio, quia conſenſus vtriuſque eſt neceſſarius, ſed quod ſecuta acceptatione promiſſio ſufficiat, *Farinac. in ſua quæſt. 123. num. 147. inſpect. 5. Gramvat. deciſ. 11. num. 19. Campeg. deciſ. 155. dub. 3. & alij citati à Gratiano in præcitato loco num. ſeptimo.*

68 Contrarium, quòd ſcilicet, neque ſuſcipiat ſpes præmij, ſiue fauoris oblatio, & quòd ex eis nunquam contrahatur aſſaſſinium, cum ea ſit ſpes propria menteconcepta, quæ ad id non eſt in conſideratione habenda, ait *Grat. ibi ſup. num. 10. & 11.*

69 Declara ſecundò, quòd aſſaſſinium illud non dicitur, quando fuit datum mandatum ad baſtonandum; non autẽ ad occidendum, licèt mors ſequuta fuerit, neque propterea pœna ordinaria puniendus venit; licèt accipiens mãdatum illud ad baſtonandum, ſiue vulnerandus grauius ſit puniendus, quàm ſi ſine pecunia illud exequeretur, vt ait idem *Gratian. ibi ſupra num. primo, cum ſequentibus, Grammatic. conſil. 20. & Farinacc. in ſua quæſt. 126. num. 132. idem Grammat. deciſ. ſiue voto 23.*

70 Contrarium, quòd ſcilicet accipiẽs pecunias pro vulnerando committat delictum excepruatum per Bullam Gregorij XIV. ſuper immunitate Eccleſię ait idem *Gratian. lib. 3. diſcep. c. 598.*

71 Fallit tamen prima opinio, ſi præcederet inimicitia capitalis, quia tunc ſi percuſſio facta eſſet cum bacuio in capite, & præcipuè quando eſſet reiterata, eo caſu haberet locum pœna ordinaria, cum tunc ex eis animus occidendi, & non baſtonandi tantùm præſumatur, vt ait idem *Farinac. ibi ſup. n. 33. & Gratian. in præcitat. loco num 12. & ſequentib. & Viuius in deciſ. 491. Regni Neap. & dixi in verbo Aggreſſor.*

72 Secus autem, ſi conſtaret de expreſſa proteſtatione mandantis mandatario facta, ne baſtonandum in capite percuteret, quia tunc ea præſumptio inferendæ mortis tolleretur, vt ait idem *Gratian. ibi ſupra n. 15. cum ibi alleg.*

73 Declara præterea, quòd iſta qualitas aſſaſſinij tunc excluditur; velutiſi illa proditionis, quando mandans inimicus interueniret homicidio, vnà cum mandatarijs, qui verè tali caſu aſſaſsini dici non poſſent, etiam ſi illis principalis pecuniam dediſſet, vt dicunt *Doctores allegati à Gratiano ibi ſupra dicto cap. 619. num. 26.*

74 Sed ſi vis in hac materia multa alia ſcire recurras ad *Farinacc. in ſua praxi & conſilijs,* necnon ad *Maſcardum,* & *Card. Tuſchum in hoc verbo Aſſaſſinium,* apud quos, cum ego deciſiones non inuenerim; idcircò deducta ab eis hic recenſere non curaui.

ARGVMENTVM.

ASSECVRATIO CONTRACTVS, acrorumque quid ſit, & de quibus rebus, & quomodo fiat.

CONCLVS CLI.

1 ASSECVRATIO cadicitur, quando quis alteri rem illius in tuto futuram eſſe certo ſibi pretio aſsignato promittit, vt ſi Titius Mercatorum Nauim habet in Portu mercibus onnſtam, & vt eam in Indiam traiiciat, Caius cum ſecurum reddit, & ob id ei pretium certum ſoluendum promittit, ſi ibi Nauis ſecura perueniet, & ſic aſſecurare verbũ idem eſt, quòd promittere, & ſe obligare, vt ait *Rot. dec. 688. num. 4. par. 2. recent. idem ait Azor. in 3. par. inſtit. moral. de contract. aſſecurat. fol. 941.* itẽ quòd talis aſſecurator dicatur periculĩ emptor, ait *Maſtrill. in dec. Regni Sicil. 197. num. 35. par. 2. & ibi multa ait in hac materia.*

2 Et iſtarum naulum, ſiue mercium aſſecuratio in multis Regionibus, quę maris commoditatem habent, frequenter fieri ſolet, & præſertim Genuæ inter æquites illius Reip. vt teſtatur *Scacc. in ſuo tract. de commerc. §. 1. q. 1.*

3 Antiquitus multi Doctores iſtum cõtractum innominatum exiſtimabant; Recentiores verò tenent eum ſapere naturam emptionis, & venditionis, quia periculum ille emit, qui aſſecurationẽ promittit, & merces æſtimantur,

quæ poſtea ſoluuntur, veluti eodem modo dicitur de iactu retis, qui emi, & vendi poteſt; Vndè cum ſit iſte contractus ſimilis emptioni, ideo bonæ fidei vocatur, & ſic in eo allegari poteſt remedium, *l. 2. C. de reſcind. vend.* veluti in cæteris contractibus, vt ait *Valaſc. in ſua deciſ. 18. & Rubin. deciſ. 99. & Rota Genuæ deciſ. 36. & 63. &*
6 *Diuus Thomas 2. ſecundæ, quæſt. 5. art. 6. tit. An per ludum, concluſ. 1. fol. 166. & Nauar. & Sot. allegati à Scaccia in præcitato loco nu. 128.* dicunt, quòd apud Theologos, atque Iuriſtas iſte contractus reperitur approbatus, cum in ſe rectitudinem, & iuſtitiam habeat, & ſit Reipublicæ valdè vtilis; Immò
7 huiuſmodi contractum approbat Papa in *cap. Nauiganti de vſur.* & in eo magis licitum eſt dare aſſecuranti pecunias pro mercium aſſecuratione, quàm ſit fideiuſſori pro fideiuſſione faciẽda; & ratio ea eſt, quia aſſecurans grauioribus periculis ſubiacet, quàm fiat fideiubens, *vt ait Franciſc. Garz. de contractib. cap. 39. num. quarto, verſic. Di queſta, & Ludouic. Lopez. de concontractib. lib. ſecundo, cap. 16. verſic. Ex hac autem.*

4 Contrarium tamen, quòd ſcilicet aſſecuratio ſit contractus innominatus *ait Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 589. num. 5. Azor. ibi ſupra, & Silueſt. in verbo Negotium quæſtio. 5.* ait huiuſmodi contractum innominatum vocari; nempè, do vt facias, Nam Titius dat Caio certam pecuniam, ſi Nauis in tuto in Indiam peruenerit, idem ait *Laurent. de Rodulph.*

5 *Conradus autem in quæſt. 71. de contractib.* hunc contractum ad locationem reducit, quia Caius locat operas ſuas Titio, dum eum reddit ſecurum, vt nauis tuto peruenerit ad Indiam, & Caius ei ſuas operas ſoluit; Alij vocant illum eſſe fideiuſſionis contractum, quia aſſecurator nil aliud facit, quàm fideiubere, quòd merces non peribunt, ſed de hoc aliquid percipit.

Rota autem Romana in *deciſione quinta apud Burattum in princip. ait,* quòd in Nauigatione ſocietas iniri poteſt, ita vt pacta facta inter ſocios ſeruanda veniant, *text. eſt in l. ſi non fuerint, in princip. ff. pro ſoc. & in inſtit. eodem titulo ferè in princip. verſic. & quidem ſi nihil, & Bald. in conſil. 121. num. 6. lib. 1. & conſil. 155. lib. 3 allegati à Rota in dicta deciſ. 5. num. 2. coram Buratto.*

6 Demum *Scaccia in præcitato loco* concludit (quicquid in hoc Doctores dicant) quòd iſte contractus, ſiue ſit nominatus, ſiue innominatus, dicatur licitus, & vtilis iuxta opinionem Theologorum, & Iuriſtarum; vt ait inter cæteros *Sot. & Nauarr. allegat. à Scaccia ibi ſupra.*

7 Sed eſt benè verum, quòd ſi altera ex partibus ſciuiſſet iam perijſſe nauim, tunc dictus contractus non valeret, quia dubietas, ſiue incertitudo eſt illa, quæ facit huiuſmodi contractus eſſe licitos, in quibus ſolum dubius, & incertus euentus emi ſolet, veluti dicitur de iactu retis, aliàs ille dolus per vnam partem ad alteram fallendam adhibitus redderet illum contractum illicitum, & ſic intraret il. la regula, nempè qui in dolo verſatur, doli exceptione repellitur, vt ait *Salicet. in ſua deciſione 149. & ita fuit dictum à Rota in Anconitana Aſſecurationis Nauis Lunæ 4. Maij 1603 coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſio 126. num. 4. & Gratian. ibi ſupra num. primo, & Gamm. deciſ. 181. num. primo Regni Luſitaniæ.*

Quinimmò extende, quòd etiam ſcientia præſumptiua ſufficiat ad huiuſmodi contractum inualidandum, *vt ait Rota deciſ. 88. num. primo par. 2. recentior. quæ eſt eadem Gregor. 126. penes ipſum.*

8 Et ratio prædictorum eſt, quia in hoc contractu potiſſimum dominatur fortuna in futuro euentu conſiſtẽs, *vt ait Sotus de iuſtit. & iure lib. quarto quæſt. quinta, artic. ſecundo, verſiculo Quam obrem colum. 5. fol. 322. & Scaccia in præallegato loco. & Maſtrill. in ſua deciſ. 197. num. 13. Regni Siciliæ* ait duplex eſſe periculum in hoc contractu; nempe totius, ideſt peremptionis rei, & in parte, ideſt deteriorationis.

Declara

9 Declara tamen primò, ea in quibuſdam caſibus non procedere, in quibus dubio procul aſſecuratio valet, licèt eò tempore nauis deperdita fuiſſet; nempè, ſi fuerit adiecta illa clauſula de apotheca in apothecam, necnon etiam illa, ſi nauis iam portum aſſecurationis tempore exiuiſſet, ſiue altera, aut malum, aut bonum nūcium veniat, quia tunc clauſulæ prędictæ faciunt huiuſmodi contractum de iure valere, etiamſi nauis tali tempore fuerit deperdita, vt ait *Rota Regni Luſitaniæ per Aluar. Valaſch. in dec. 64.*

10 Quod tamen intellige verum dummodo ſcientia de eo ſiniſtro caſu haberi non poſſit; veluti id ex præſumptione colligi poterit; nempè ex diſtantia itineris, & temporis breuitate à die contractus, & à tempore, in quo merces amiſſæ dicuntur, vt ait *Rota Genuæ deciſ. 102. in antiq. & Gamma dec 181. Regni Luſitaniæ*, & ſic igitur reus dictam ſcientiam probare tenetur, vti ſuę intentionis fundamentum, vt ait *Rota Genuæ d. deciſ. 102.*

11 Sed ſi in hoc difficultas inter contrahentes oriretur, tunc erit recurrendum ſtylo mercatorum illius loci celebrati contractus, quibus multum deferre ſolet Rota Romana, vt fuit dictum in illa *Anconitana coram Gregorio, &* pro hoc facit illa *deciſ. Genuæ 102. in antiq.*

12 Declara ſecundò, quòd pari modo aſſecurans non teneretur, quando in naui ſolùm merces fuerint impoſitæ valoris ſcutorum mille, ſed aſſecuratio fuerit facta pro duobus millibus, quia tunc ea in mille tantum ſuſtinetur, vt ait *Ant. Gamma in ſua deciſ. 181. n. 2. Regni Luſitaniæ.*

13 Et ratio illius declarationis ea eſt, quia obligatio aſſecurationis onerationem ſupponit, vt ait *Balb. in ſua dec. 73.* Item, quia cum obligatio fideiuſſoris ſit diuiſibilis, per conſequens in ea parte ſemper tenet, in qua obligatio principalis ſuſtinetur, vt ait *Rota per Gregor. in deciſ. 157. num. 18. & deciſ. 106. num. 6. part. ſecunda nouiſſim. & in Romana Spolij Lunæ 21. Februarij 1600. coram Iuſto, & prius in Aſſiſien. Subhaſtationis 15. Nouembris 1596. coram Orano* & ibi concludunt, quòd in materia diuidua vtile per inutile non vitiatur, at ſecus in indiuidua.

14 Extende eodem modo procedere de aſſecurante res communes, quia tunc illæ non præſumitur plus parte ſua aſsecurare voluiſse, niſi tamen ad vtilitatem etiam partis conſocii faceret, *vt ait Valaſc. deciſ. 64.*

15 Declara tertiò, quòd ſi quis aſsecurauit ſuper vno vaſcello non tenetur, ſi fiat onerario ſuper altero; & ratio eſt; quia promiſſio aſsecurationis non extenditur de vno ad aliud, vt ait *Rot. Siciliæ per Caſtill. in ſua deciſ. 3. & Rota Genuæ deciſ. 25. per text. in l. ſi vnus, §. ante omnia, ff. de pact. & l. fin. §. ſi ea conditione, ff. ad l. Rhod. de iact. Muta dec. 3. num. 4. Maſtrill. dec. 282. nu. 7. Graſſ. dec. 3. num. 11. lib. 2. de contract. aſsecurat.* & ita fuit dictum à *Rota in Rom. aſsecurationis Mercurij 18. Iunij 1631 coram Pirouano*, & ſic igitur aſsecuratio promiſsa ſuper fregata non valeret, ſi fieret poſtea ſuper barcha, quæ in nomine, & defenſione inferior eſset, vt ait *Maſtrill. deciſ. 182. Graſſ. deciſ. 111. lib. 2.* vbi aſsecuratio fuerat promiſsa ſuper naui magna, & firma, & merces fuerunt delatæ ſuper naui deteriori; & *Muta deciſ. 3.* ponit caſum de aſsecuratione ſuper Polaccha, & merces fuerunt delatæ ſuper Saitia, vt ait *Rota ibi in dicta Romana Aſſecurationis coram Pirouano.*

16 Altera ratio ad hoc adduci poteſt, quæ eſt, vt in contractibus aſsecurationis ſit inſpiciendum id, quòd inter contrahentes fuit præciſè conuentum, vt ait *Balb. in ſua deciſ. 29.* & veluti fuit dictum *in dicta Romana aſſecurationis Mercurij 18. Iunij 1631. coram Pirouano.*

Declara tamen ea, quæ fuerunt dicta de aſsecuratione facta de vno vaſcello, eam non teneri, ſi fiat in alio ſolùm procedere, quando ſpecificè, & nominatim fuiſset conuentum ſuper tali vaſcello; ſecus autem, ſi in conuētione exprimeretur nauis, ſiue aliud

vas, quod vti genus eſſet aptum comprehendere aliàs ſpecies vaſorum maritimorum,& ſic omne aliud genus Nauigij, quod poſſet capere eam quantitatem mercium, quę per mare erant ad aliquem locum ex conuentione transferendę, quia tunc aut in vno ex iſtis, aut in altero dictæ merces oneren tur,& illud Nauigium depręderetur a Piratis, vel alio modo perdatur, tali caſu aſſecurationi locus fieret, ita vt probata deprædatione, vel mercium amiſſione, ſtatim ſtipulatio commiſſa cenſeatur, ex qua poſtea validè agi poterit cōtra aſſecurantem, *l. fænerator, verſic. Si Nauis, ff. de Nau. fæner. Specul. tit. de oblig. & ſolut. in princ. Caſtr. in l. Nauem, num. 4. ff. locat. & cond. Dec. conſil. 115. nu. 2. Iaſ. in l. Illa ſtipulatio, in princip. ff. de verbor. oblig. Cotta in memorab. in verbo Mercator, Rota Ianuen. dec.* 101. *in princip.* vbi ampliat id procedere, etiam ſi in dicta Nauis à Piratis fuerit recuperata,& *Straccà de ſponſ. verſ. Item quærit, & Rota in dicta Romana aſſecurationis* 18. *Iunij* 1631. *coram Pirouano.*

Extende prędicta, eò magis procedere, quando nō obſtaret defectus intentionis aſſecurantium, ſed potius ęquiuocè, & ſinonimè denominarentur nomina Vaſcellorū, veluti Nauis,& Vrcæ,& ſimilium, vt ait *Rota Genuæ dec.* 5. *& ita fuit dictum à Rota ibi ſupra.*

Secus autem ſi è conuerſo, veluti, quia Nauigia huiuſmodi differrent inter ſe armamentis, ita vt ſecuritas magis in vno, quàm in alio ſperari poſſet, & quod aliquo modo deprehenderetur, vt vnus magis cōtemplaſſet vnum Nauigium plus munitum, quàm minus munitum, ita vt aſſecuratio aduerſus deprædatores, & piratas facilius in vno, quàm in alio prætendi poſſet, quia tunc neque per æquiuocū, neque ſinonimè eſſet procedendum, & ſine vlla difficultate, quando aſſecurantes expreſſerint qualitates Nauigij; nempè ſi diceret de Naui nominata *l'Elefante*, ſub cura,& regimine Iacobi de Cornelijs,& ſimilia, ita vt tales demonſtrationes qualitatum alijs, quàm illi Nauigio conuenire non poſſent, vt ait *Rota dec.* 277. *num* 4. *& deciſ.* 313. *num.* 2. *parte prima recent.* & latè *Gratian. lib.* 5. *diſcept. cap.* 883 *num.* 3. *& ſeq. & Rota in dicta Romana aſſecurationis* 1631. *coram Pirouano.*

In ſumma venit concludendū, quòd non poteſt mutari indiuidua expreſſio nominis Nauigij; aliàs ſecus, *vt ait Rot. ibi coram Pirouano.*

17 Declara quartò aſsecurantem non teneri, niſi pro parte ſua, ſi merces erāt communes *dictus Gamm. deciſ.* 181. *num.* 4.

18 Declara quintò, quòd aſsecurationes efficerentur inualidę, ſi iter impeditum veniret, & per conſequens in tali caſu aſsecuratores, qui merces ſuper Naui onerandas aſsecurari fecerunt, non tenerentur illius reditum, & liberationem expectare, ſed ſuper alia naui eas onerari facere poterunt, cum ob illud impedimentum à dicta aſsecuratione cenſeatur receſsum; aliàs ſequeretur, quòd ſi dicta Nauis impedita per decennium non rediret, tunc alterum de duobus mercatores facere cogerentur, vel conſteum amittere, vel merces corrumpi permittere, & ſic illud inconueniens reſultaret, vt ſcilicet aſsecuratores cum aliena iactura locupletiores fierent, quod non eſt tollerandum, quia quoties aſsecurationi locus eſse non poteſt, pretium reſtitui debet, vt ait *Rota Genuæ in deciſ.* 40. *in antiq. vt refert Marta in compilat. deciſ. tomo* 3. *in verbo Aſſecuratio cap.* 7.

19 Declara ſextò, non procedere, vt ſuperius dixi, quando fuiſset connentum de onerandis frumentis, ſeu aliis mercibus ſuper fregata,& poſtea ea onerarētuh ſuper Barca, quia tunc aſsecuratores non tenerentur, quia conuentio eo modo eſt obſeruanda, quo fuit ſtabilitum inter partes,& præſertim, quando vnum Vaſcellum conuentum ſecurius altero non conuento merces vehere poſset, vt eſt de fregata, quæ remis, & maiori hominum numero eſt munita,& ſic ſecurius mare transfretat, quàm facit Barca, quæ non ita munita, mare ſulcat, quia vtroque caret,& propterea facilius fortunæ, inimicorumq. periculo ſe ſubijcit, vt ait *Maſtrill. in deciſ.* 182. *Rota Siciliæ, & Rota in dicta Romana Aſſecurationis* 18. *Iunij* 1631.

cor am

coram Pirouano.

20 Declara ſeptimò, non procedere, ſi Patronus nauis relicto itinere deſtinato aliud caperet, quia tunc primi aſſecuratores non tenerentur, vt ait *Rota deciſ. 63. Rota Genuæ in antiquis, & d. Rota in dec. 25. nu. 6.* vbi habetur, quod primi viagij aſſecuratores, amplius non tenentur inchoato ſecundo; & ratio eſt, quia ſi primi aſſecuratores tenerentur pro ſecundo, ſequeretur, quòd ſuper eodem corpore nauis, duæ aſſecurationes ſoluerentur, quod non eſt dicendum, quia vna res, non poteſt diuerſo iure cenſeri, neque duæ cauſæ lucratiuæ poſſunt circa vnam, & eandē rem concurrere, *Rota ibi ſupra, & Bar. in l. Titia Seio num. 1. de leg. 2. & in l. Meuius, §. duorum num. 2. eodem titulo, & Rola. de lucro dotis, quæſt. 96. num. 6. 14. & 15.* & nota, quòd in dubio viagium aſſecuratum intelligitur primum, *vt ait dicta Rot. Genuæ deciſ. 25. num. 3.*

21 Subdeclara tamen, quòd aſſecurator volens repetere pretium ſolutum, ob illius itineris mutationem, eam vti fundamentum ſuæ intentionis probare tenetur, quia mutatio viagij diſſoluit contractum aſſecurationis mercium ſuper naui factum, *vt ait Rot. Genuen. dec. 40. num. 2.* & tunc iter mutatum dicitur, quando nauis ad actus extraneos diuerterit, *vt ait dicta Rota Genuæ in deciſ. 3. 5. & 25. num. 6. in antiq.*

Sed eſt benè verum, quòd ad illius pretii ſolutionem euitandam non poſſet aſſecurator opponere, quòd merces deperditæ non ſint ſuæ, vel eędem, quæ fuerunt aſſecuratæ, *vt ait dictus Gamma dicta deciſ.* 181. *nu.* 3. neq. quæſtionem dominii allegare, *vt ait Rota Gen. 5. num. 11.*

Secus autem, quando ex actis conſtaret merces aſſecuratas aliorum mercatorum eſſe. Veluti eodem modo procederet de aſſecuratore ſoluente in iudicio executiuo, quia ſi poſtea agatur in ordinario de probatione ſiniſtri caſus, tunc onus illum probãdi reo aſſecurato incumbit, ſed eo non plenè probato, aſſecuratori iam ſolutum petenti reſtituet, *vt ait dicta Rota Genuæ deciſ. 3. in antiq. & facit deciſ. Rotæ per Burattum 5. num. 12.* vbi ait, quòd Nauta tenetur de eo, quod ſequitur etiam ex cauſa tempeſtatis, ſi Nauem contra Domini voluntatem portui applicauerit, vel aliud iter, quàm deſtinatum receperit, *Riminal. Iun.* multa ait in hac materia, quando quis teneatur de caſu in ſuo *conſil. 210. num. 42. cum ſeqq.* & ratio eſt, quia Nauta dicitur in culpa, quando fuit præmonitus, & non cogitauit, quid euenire poſſet, & monitionibus non paruit, vt fuit dictum à *Rota per Burattum in d. ſua deciſ. 5. nu. 20. & ibi per addentem, & ibi multa in hac materia, & in eadem 28. Nouembris 1614. coram eodem Buratto, quam ſequuta fuit Rota in Romana Salarij 16. Decembris 1619. coram Card. Caualerio.*

Secus autem, quando in cedula obligationis fuiſſet expreſſus, & exceptuatus tantummodo Baratariæ caſus, quia tunc non poſſet imputari de dolo, & culpa Nauta veluti, quia Nauim non munierit de neceſſarijs ad victum, & pertinentibus ad defenſionem, & quòd tempore incongruo, & ſuſpecto, à portu receſſerit, neque iter recto tramite direxerit verſus deſtinatum locũ, quia cum hæc omnia in omittendo, & non in committendo conſiſtant, & videantur remiſſa, per eam ſolam expreſſionē caſus Barattariæ: Idcircò ab aſſecutante ad illius obligationem euitandam allegari non poſſunt, quia per illius caſus exceptionem, ſolent etiam includi omnes caſus, etiam culpa Nautæ ſequutos, vt ait *Stracca de aſſecurat. gloſ. 2. num. 4.* & ita fuit quoque deciſum in *Romana Aſſecurationis 26. Februarij 1630. coram Ghislerio, & poſtea in illa Romana Aſſecurationis 1631. corã Pirouano, & eſt dec. Genuæ 166. n. 4.*

22 Extende illam declarationem pari modo procedere in naui, quæ ſecundum iter arriperet, quia tunc aſſecuratores pro primo itinere liberati cenſentur, & præſertim, quando pro ſecundo itinere nouæ aſſecurationes fuiſſent factæ, & eò magis, ſi eas fuiſſe ſolutas conſtaret, vt ait *Rot. Genuæ deciſ. 25. in antiq.*

23 Declara octauò non procedere, quando nauis coacta fuit nauigare in alium locum pro emendis frumentis,

quia

quia tunc ea non diceretur caſum ſiniſtrum paſſa, & propterea non erit locus exactioni ſecuritatis; quia cum Patronus ſuum iter non ſeruauerit; igitur illius culpa aſſecuratori nocere non debet, vt ait eadem *Rota Genuæ dec. 62. in antiq.*

24 Fallit tamen, quando nauis fuiſſet capta per hoſtes, quæ ſi per triduum ab eis detineatur, & poſtea recuperaretur; nihilominus caſus ſiniſter ei eueniſſe diceretur, & tunc aſſecuratores tenerentur, quia ſufficit, quòd conditio ſemel fuerit purificata, licèt momento duret, & præſertim, quando res recuperata ad hoſtibus non eſſet eo iure, quo prius erat, ſed effecta, ob illius captiuitatem valde deterior, & propterea aſſecuratores de eo caſu tenentur, cum caſus latronum, incurſus hoſtium, Piratarum inſidiæ, naufragium, & incendium inſimul æquiparentur, vt ait *Rota Genuæ deciſ.* 101. *in antiqu.* & omnes caſus plenè notat *Scaccia in d. ſuo tract. de commerc. in præallegato loco num.* 134. *& ſeqq.* & ita fuit dictum *à Rota in illa Romana aſſecurationis* 18. *Iunij* 1631. *coram Pirouano.*

25 Extende procedere, & è conuerſò vt ſcilicèt aſſecuratores licitè pretium recipiant, ob pericula, quibus ipſi ſe ſubiiciunt, & iſte contractus eſt in vſu totius Orbis Chriſtiani, & à communi Doctorum ſchola comprobatus, vt ſuperius diximus, quia qui mercedem pro fideiuſſione recipit non mutuat, ita vt plus accipiendo vſuram committere dicatur, quia illud recipitur, ob damnum, quod ex fideiuſsione ei obuenire poteſt, iuxta dictum Chilonis, qui erat vnus ex ſapientibus Greciæ, dum dicebat, quòd fideiuſſioni nunquam iactura deerat, & vt dicam in in verbo fideiuſſores, &c. & idem ait *Aluar. Valaſch. in ſua deciſ.* 18. *Regni Luſitaniæ, & Rota per Greg. deciſ.* 333. *num.* 2.

Secus igitur eſset dicendum, ſi fideiuſsor certus eſset nullum omnino fore ſubiturum periculum, vt ait *Rota per d. Greg. dec.* 161. *n.* 5. quod ego tamē impoſſibile credo; quia, ſi aliud damnum non patitur, illud ſaltem non euitabit, vt quis fideiubendo ſua ſubſtantia male vti non dicatur; & propterea hinc fit, quòd vxor poteſt petere à viro aſsecurationem ſuæ dotis, quando pluribus fideiuſsionibus reperitur implicitus, veluti dicā in verbo *Aſſecuratio dotis concluſ. ſeq.* ſed quòd fideiuſsor poſsit in caſu poſsibili recipere duo pro centenario, *ait Greg. d. deciſ.* 161. *num.* 2. *Rota deciſ.* 679. *num.* 2. *par.* 1. *diuerſ. latè Surd. conſil.* 306. *per totum, Mant. de taci. lib.* 6. *tit.* 6. *n.* 6 *& Rota in alia Rom. Pecuniaria* 16. *Februarij* 1607. *coram Cardin. Sacrato*, vbi fuit dictum eſse conſiderandam qualitatem periculi, & fideiuſsoris diſpendium.

26 Forma autem iſtius promiſsionis, quæ ab aſsecuratoribus fieri ſolet, hoc modo concipitur; nempè ſi in huiuſmodi nauigatione toto itinere durante contingat nauia Petri, ſiue merces, ob tempeſtatem, vel latronum, aut Piratarum impedimentum, deperdi ego promitto valorem illorum mercium, dummodo tu mihi ſoluas octo pro quolibet centenario; vnde ſi ante completum iter illa nauis combuſta, ſiue alio modo deperdita ſit, ſiue ſi Imperator, aut Rex illam pro ſuis indigentiis retineret, & ſic conditio aſsecurationis impediatur, tunc iſte defectus nec vni, nec alteri imputari poteſt, & propterea eo caſu precium periculi ſolui nō debet, ſed illud ſolutum veniret repetendum, & id nedum, quia factum Principis, vti caſus fortuitus à nemine præſtatur; verum etiam ex natura contractus prædicto modo initi; vnde ex prædictis infertur, quòd ſi nauis, ſiue Galeonus toto itinere durante, ſiue in illa nauigatione perderetur, vtique clare depræhenditur aſsecuratorem iſto caſu ad nihilum teneri, cum iter fuerit mutatum, & de illo itinere intermedio à partibus non fuerit cogitatum nec per conſequens conſenſus ad ea ignorata extendi poteſt, vt in iſtis terminis, ait *Rota Genuæ in deciſ.* 63. *in antiq. & Rota in vna Auellina vnionis Veneris* 15. *Decembris* 1595. *coram Gipſio*, & plenius tractat de hac formula aſsecurationis inter contrahentes fiendæ, *Scaccia in dicto* §. 1. *quæſt.*

quæſt. prima, num. 134. *cum ſeqq. omnino viden.*

27 Fallit tamen in eo aſſecuratore, qui de omni riſico, & periculo teneri vellet, excepto iactu, quia tunc licèt ille eſſet excluſus à detrimento iactus; nihilominus ad naula rerum iactarum teneretur, *vt fuit deciſum à dicta Rota Genuæ deciſ.* 129. *in antiq. num.* 4. vbi ait, quòd illa exceptio iactus ad naula tanquam ad quid incogitatum non extenditur, item cum aliud ſit iactus aliud ſolutio naulorum, ideo ex diuerſis non eſt inferenda illatio, & ſic ea exceptuatio iactus ſolutionem naulorum non excludit, vt benè fuit reſolutũ *à Rota Genuæ in dicta deciſ.* 129. *num.* 4. *cum ſeqq.* & in omnem euentum nota, quòd in iactu mercium pro ſaluanda Naui, qui ſuas merces ſaluas haberēt illi cæteris damnum paſſis adiumēto eſſe debent, vt dicunt infiniti Doctores allegati *à Gratiano lib.* 2. *diſcept. cap.* 354. *num.* 39. *& ſeq.*

28 Declara præterea, quòd talis contractus redderetur illicitus, quoties mutuarentur pecuniæ pro lucro aſſecurationis; quòd tamen intellige verum in mutuante pecuniam ex ſpe lucri aſſecurationis, & quam ſine ſpe dicti lucri mutuaturus non erat; Secus autem, quando mutuans non reſpectu mutui prætendebat mutuatarium habere obligatum ad aliquid ſibi tradendum vltra ſortem mutuatam; ſed ſolùm intenderet illud lucrum conſequi, pro ſuſceptione periculi, quia in ſecundo caſu cōtractus non poſſet fœneratitius vocari, *vt ait Villag. de vſur. quæſt.* 26. *concl.* 2. *col.* 3. *Lupus de vſuris comment.* 3. *§.* 12 *num.* 29. *Nauarr. in manual. cap.* 17. *n.* 285. *Iacob. de Graff. deciſ.* 111. *nu.* 15. *lib.* 2. *Conrad. de contract. quæſt.* 39. *tract.* 2. *col.* 1. *verſ. Secunda concluſio, Alberic. in ſuo diction. in verbo vſura col.* 4. *verſ. Quid de eo, qui mutuat nauiganti, Angel. in verbo Vſura il primo, quæſt.* 38. *Siluest. in dicto verbo Vſura il ſecondo quæſt.* 35. *Rebel. de oblig. Iuſtit. lib.* 16. *quæſt. vnica num.* 16. *vbi de communi teſtatur, Gratian. dicto libro* 3. *diſcept. cap.* 589. *num.* 3. *&* 4.

29 Et ratio prædictorum ea eſt, quia cum iſti duo contractus ſeparati dicantur, & primus nominatus reſpectu mutui; altero verò innominatus reſpectu aſſecurationis, nec non cum ea receptio vltra ſortem immediatè non ex mutuo, ſed ex ipſa aſſecuratione procedat, quod quidem de iure, abſque nota vſuræ fieri poteſt; idcircò lucrum illud eo modo recipi poteſt, & præſertim cum liceat aliquid ex mutuo percipere, ſi tamen illud in conſequentiam, & ſic ſecundario veniat; veluti, quia mutuans laborem, operam, atque ſuam induſtriam ad fauorem mutuatarij adhibuiſſet; ſed quando lucrum percipitur ex periculo & aſſecuratione ſuſcepta, & non ex mutuo; tunc non ſunt faciendi tres contractus, quia vnus ſufficit, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano in præcitato loco num.* 5. 9. *&* 10. *cum ſeqq.*

30 Extende, quòd neque taxatio exceſſiua, pro ſuſcipienda aſſecuratione poteſt reddere contractum vſurarium; niſi etiam exactio ipſa illius, quod fuit taxatum ſubſequatur, *vt fuit dictum in vna Ianuen. Pecuniaria* 6. *Iunij* 1612. *coram Card. Lancellotto, & in eadem* 1. *Martij* 1613. *coram Vbaldo.*

31 Immò in iſtis contractibus pactum inualidum vitiatur, & non vitiat, & ſic quoad alia in ſuo robore reſtant, *vt ait Rota ibi ſupra, & Surd. conſil.* 327. *nu.* 18. *lib.* 3. *Honded. conſ.* 17. *num.* 25. *lib.* 2. *Barz. de Guarentig. par.* 3. *quæſt.* 7. *Carol. de Graſſ. de except. cap* 28. *num.* 62. *& Gayl. obſeru.* 4. *lib.* 2.

At ſecus, quando pactum eſſet inſolitum, quia tunc illud ſuſpicionem falſitatis arguit, & ſic contractum vitiat *vt ait Rota dec.* 452. *num.* 7. *par. tertia recentior.*

32 Sed ad dignoſcendum, quando taxatio aliqua veluti in cenſu, in aſſecuratione, & ſimilibus ſit exceſſiua necne, mos, ſiue conſuetudo regionis erit attendenda; vnde ſi ea fuerit facta de viginti pro centenario non erit exceſſiua; veluti ſi in aſſecuratione pecuniarum, & mercium, vltra periculum, & longum temporis lapſum in itinere, intercederent quoque expenſæ, & labores in ipſis securè vehendis: veluti,

luti nec etiam in cenſu decem pro centum dari prohibentur, quãdo eſsemus in Regione, vbi penuria pecuniæ extaret, vt air *Theſaur. in ſua deciſ.* 154. *in princip. Pariſ. conſ.* 75. *nu.* 3. *lib.* 4. *Surd, conſ.* 162. *num.* 34. *lib.* 2. & ita quoque fuit deciſum *in Foroliuien. cenſus* 13. *Nouemb.* 1589. *coram Orano.*

33 Extende prædicta, quæ fuerunt deducta circa validitatem aſſecurationis mercium, procedere etiam in aſſecuratione vitæ alicuius hominis, veluti ſi peteretur aſſecuratio de vita hominis in ſocietate officii, ad effectum lucrandi fructus, pro vno ſemeſtri, ſiue pluribus, iuxta quod inter contrahentes fuerit conuenium, quo enim pacto mediante validè periculum perdendi pecunias pro conuento tempore euitari poterit, vt dicunt *Doctores allegat. a Scaccia ibi ſupra de comercio,* §. 1. *quæſt.* 1. *num.* 133. Item poteſt quoque aſſecurari liber tranſitus alicuius perſonæ, per loca Turcarum, aut Latronum, ſiue Hæreticorum, aut hoſtium periculis expoſita, vt ait *Azor. in d.* 3. *par. inſtit. moral. fol.* 942. *ſub litera D.*

34 Contrarium licèt multi aſſerant dicentes huiuſmodi lucrum, quod accipitur pro aſsecuratione perſonę eſse inhoneſtum, & turpe, vt inter cæteros ait *Archidiac.* quem allegat, & ſequitur *Syluest. in verbo Negotium. quæſt.* 5. Et ratio eorum ea eſt, tum quia talis aſſecuratio non eſt vtilitatis gratia, ſed ſolius lucri cupiditate, tum etiam, quia ex tali contractu occaſio datur inducendi votum captandæ mortis; ne ille viuat, vltra tempus in aſsecuratione conſtitutum.

35 Primam tamen opinionem eſse licitam ex natura rei, niſi aliqua lege humana ſit prohibita, *tenent Sot. de iuſtit. & iur. lib.* 6. *quæſt.* 7. *& Franc. Garz. de contract. par. ſecunda, cap.* 15. Et ratio eorum eſt, ex eo quia in hoc contractu nulla iniuſtitia reperitur, cum contrahentes ex æquo ſe ſubiiciãt pari periculo damno, & lucro; vltra quòd talis aſsecuratio non redditur Reipublicæ inutilis; immo aliquando vtilis fieri poteſt, vt ſi verbi gratia, quis à me mutuo peteret pecunias, qui eſſet filius familias, qui ſi Patri ſuo præmoriatur nulli dubium eſt, quòd mutuatam perderem; licèt ſecus ſi dicto Patri ſuo eſſet ſuperſtes, quia tunc eam ſaluam haberem, & propterea ipſi mutuare nolo; niſi ea conditione, vt mercator vitam ipſius poſt mortem Patris aſſecuret.

36 Nec obſtat, id quod in ſecunda opinione obijcitur ſuper eo, quòd votum captandæ mortis in hac aſsecuratione induceretur, quia id eſt accidentariũ, & ex hominum voluntate ſolùm proueniens non autem ex ipſo contractu dependens; aliàs donationes, etiam cauſa mortis, teſtamenta, ſiue legata eſſet reprobanda, cum ex illis quoque votum captandæ mortis inducatur. Quemadmodum dicimus non obſtare illud obiectum ſuper eo, quòd huiuſmodi aſsecurationes ſolùm ex cupiditate lucri fiant, quia non per hoc talis contractus illicitus efficitur; & præſertim cum ille fieri ſoleat in vtilitatem eorum, qui pecuniis indigent, vt pulchrè ait *Azor. in* 3. *par. inſtit. moral. lib.* 11. *fol.* 943. *ſub litera F.* Sed reuera, quando valeat conuentio de futura ſucceſſione, latè ait *Gratian. lib.* 4. *diſceptat. cap.* 692. *num.* 1. *cum ſeqq.* Item quando aſsecuratoribus ſit dandus curator per conſules illius loci, vbi merces ſolẽt naufragari, & deteriorari, & in quibus poſſit aſsecuratoribus prę indicare, ait *Maſtrill. in deciſ. Regni Sicil.* 197. *num.* 20. *& ſeqq.*

37 Vltimò erit notandum in propoſito, quòd ſi quis res, ſiue mercantias licitas ſcienter cum illicitis in mari deferat, tunc ille talis, quoad omnes in commiſsũ offendit, vt ait *Franc. Marc. in ſua deciſ.* 630. *par.* 2. *per totam.* Quod quidem procedit etiam ſi inſtitor nauis, & non dominus id fecerit, quia ille obligat dominum, etiam ignorantem, quando contrahit circa negociationem, ad quam tacitè, ſiue expreſsè præpoſitus fuerit: & propterea videmus in ſimili, quòd ſi ille accipiet pecuniam ad mutuum obligat dominum; dummodo illam recipiat in cauſam vi fuit præpoſitus, etiam ſi poſtea ad vſum deſtinatum eam non conuerteret, quia ipſi domino eſt imputandũ,

ſi pa-

ſi parum fidelem famulum negocio adhibuit, licèt id pluribus modis limitetur, vt ait *Menocb. de arb. Iud caſu 92 & Maſcard. in concluſ. 974. num. 83. & ſeqq. Gratian. deciſ. 36. num. 18. & ſequent. Giurb. deciſ. Sicil. 88. num. 9. Capye. dec. 180. Rota Ianuen dec. 14. per totam Surd. deciſ. 156. num. 1. & Rota per Buratt. deciſ. 85. num. 1. & ibi per addent.* vbi alios per te videndos allegat.

Quinimmò extende, quòd etiam ſcriptura priuata inſtitoris probet contra dominum præponentem, vt ait *Rot. Ianuen. dec. 586. n. 4. in antiq. Giurb. d. deciſ. 88.* Veluti etiam ſola confeſſio inſtitoris domino præiudicat, quando tamen confeſſio eſſet veriſimilis, & verſetur circa ea negocia, quibus fuit præpoſitus; aliàs ſecus, vt ait *dicta Rota Ianuen. deciſ. 12. num. 11. Giurb. dicta deciſ. 88. num. 12. Surd conſ. 326. n. 24. Cæphal. conſil. 101. num. 53. & Rolan. conſil. 4. num. 12. lib. 4. & Rota per Buratt. dec. 239. num. 1.* & inſtitor ille dicitur, qui cuicunque quæſtoriæ negotiationi, etiam nullo deſignato loco præponitur, vt ait *Surd. ibi ſup. & num. 3 & Pariſ. conſ. 93. lib. 1. Mandel. conſ. 104. num. 6.* & pulchrè ait in hac materia *deciſ. Ianuen. 14. per totam*, & omnino vide quæ dixi in *concluſ. 145. num. 51.*

ARGVMENTVM.

DE ASSECVRATIONE DOTIS, & in quibus caſibus ea debeatur.

CONCL. CLII.

1 ASSECVRATIO Dotis nota quòd nil aliud eſt quã ſolutionis promiſſio, ita vt eueniente caſu ille, qui aſſecurauit ſtatim conueniri poſſit, vt ait *Gratian. lib. 4. diſceptat. cap. 753. num. 29. & Doctores in l. ſi conſtante, ff. ſolut. matrim. & cap. per veſtras de donat, inter vir. & vxor.*

2 Vndè ex prædictis infertur primò, quòd mulier poteſt petere aſſecurationem ſuæ dotis, ac donationis propter nuptias, ob vergentiam viri ad inopiã, ad hoc, vt pecunia viro data in dotem in emptionem bonorum ſtabilium conuertatur, vt poſtea ex eorum fructibus ea cum viro, & filii ali poſſint; Dico ex fructibus, & non ex proprietate, quia aliàs breui tẽpore mendicare cogerentur; vt ait *Rota per Card. Caualer. dec. 62. num. 2. & in alia Caſenaten. fructuum dotis Veneris 13. Iunij 1603. coram Litta, & Afflict. deciſ. 221. & Rot. vltimo loco in Farſen. Dotis, ſeu Depoſiti Lunæ 3. Decembris 1629. coram Pirouano.*

3 Licèt ſecus ſit in filiis mortua matre, qui, ob vergentiam ſui patris ad inopiã non poſſunt aſſecurationem dotis dictæ eorum matris petere, vt ait *Grat. lib. 3. diſcept. c. 427. num 15.*

4 Infertur ſecundò, quòd dicta aſſecuratio debeatur, etiam quòd de dote non conſtet, niſi per inſtrumentum confeſſionis, per illius virum emanatæ, vt ait *Vrſill. ad Afflict. in deciſ. 402. num. 4.*

5 Amplia id quoque procedere, quando (verbi gratia) extaret inſtrumentum dotis conteſtatæ ſuper bonis viri, ſed poſtea fuerit factum inſtrumentum mutui de dicta dote, per quod clarè appareret dotem nondum fuiſſe viro ſolutam, quia nihilominus ea ob huiuſmodi confeſſionem tali modo factam debita cenſetur, vt ait *Vrſill. ad Afflict. deciſ. 323. nu. 2.*

6 Secus verò eſſet reſpectu creditorum mariti cum eius vxore concurrere volentium, quia tunc ſola confeſſio dotis receptæ non ſufficeret, niſi etiam concurreret illius promiſſio facta viro à principio, vt fuit dictum in *Romana de Beneſacere Lunæ 10. Martij 1586. ſiue 1588. coram Orano, pulchrè Maſcard. in ſua concluſ. 359. per totam Rota deciſ. 155. par. 2. diuerſ. Afflict. in præcit. loco, & fuit dictum iu Firmana Reſtitutionis dotis Lunæ 16. Iunij 1600. coram Cardin. Lancellotto, & in alia Romana dotis Lunæ 9. Nouemb. 1613. coram Vbaldo, & per Gregor. deciſ. 67. num. 2. cum ſeqq. & deciſ. 188. num. 1. & ibi multa inuenies in hac materia, idem Afflict. deciſ. 402. num. 52. cum ſeqq. & ibi Hier. de Mart. in addit. Surd. deciſ. 55.*

ciſ.55.num.5.& cæteri alleg.in Romana cenſus de Mutis 1. Iulij.1620.*coram Coccino*, vbi ait, id procedere, etiam in præiudicium creditotum .

7 Fallit tamen ſi lapſum fuiſset biennium, intra quod exceptione non numeratæ pecuniæ datum non fuiſset, quia tunc prædicta confeſſio, oĩbus creditoribus futuris obeſset, vt ait *Surd.deciſ.72.& 214.viden. Coccin.* 451.*n.* 1. *& Rota per Gregorium XV. deciſ.* 62. *& Ioſeph. Ludou.deciſ.66.num.* 37.*par.* 2. *& Rota ibi coram Vbaldo in dicta Romana dotis*. Et multò magis, quando fuiſset renuntiatum, ne dum illi exceptioni non numeratæ pecuniæ, vt fuit dictum à *Rota in illa Romana de Beneface re coram Orano, & in alia Romana Dotis Mercurij* 23. *Ianuarij* 1619. *coram Pirouano*. Verumetiam, & eò faciliùs ſi fuiſset facta renunciatio omni legum auxilio, quia tunc neque obligatus in forma Cameræ poterit hac exceptione vti, vt ait *Rota deciſ.*485.*n.* 1.*par.*2.*recent.*

8 Declara tamen, quòd licèt exceptio non numeratæ pecuniæ biennio tollatur, non ob id tamẽ quis prohibetur dare de inualiditate confeſſionis mariti ex præſumpta donatione inter coniuges tàm prohibita, vt ait *Rota per Gregoriũ XV. deciſ.* 67. *num.* 6.

9 Extende primò illam fallentiam eò magis habere locum, quando aliæ coniecturæ concurrerent, ex quibus vera ſolutio dotis arguatur, veluti ſi maritus exhibuerit alimẽta vxori, vti dotatæ vt ex communi teſtatur *Rota dicta deciſ.* 155. *num.* 9. *cum ibi allegat.* Licèt contrarium multi dicant allegati à *Rota in dicta deciſ.* 155.*eodem num.* 9.

Subextẽde, quòd etiam integra dos ſoluta præſumeretur ex ſolutione aliquarum partitarum; dummodo confeſſio mariti quoque concurreret, ſed eſſet veriſimilis; aliàs ſecus, vt ait *Rota per Gregorium dec.*62.*n.* 7. *& in Romana Cenſus coram Coccino mox allegan.* Item ſolutio quoque præſumeretur, quando illa eſset ad quietantias relatiua, & præſertim ſi eſset facta de reſiduo; Secus autem, quando maritus tempore confeſsionis fuiſset magno ære alieno grauatus, ſiue ſi ſumma excederet vires ſoluere debentis, vel ſi anticipatã ſolutionem contineret, ſiue ſi maritus nullum præſtiterit iuramentum aſsertorium, vel promiſsorium, quia tunc vti inuerisimilitudinem continens ſimulata præſumeretur, vt benè fuit deductũ *à Rota per Burattum dicta deciſ.*108.*per totam* .

Contrarium, quòd ſcilicet dos ſoluta præſumatur præcedente promiſsione & poſtea ſubſequente confeſsione viri, etiam, quòd ille tempore confeſsionis, eſset debitis implicitus tenet *Fachin. controu.iuris lib.*8.*cap.*87. *allegat. Rota in Romana Cenſus* 18.*Iulij* 1620.*coram Coccino Decano*, Ego tñ puto primã opinionem eſſe magis tutam, & veriorem et in iudicando tenendam, ne via fraudibus in præiuditium creditorũ aperiatur, iuxta illam *deciſ. Buratt.* 108. & veluti quoque fuit ita reſolutum *à Rota in d.Romana Cenſus coram* Coccino, *& Afflict. deciſ.* 402. *num.*2. *& ibi Vrſill. Gozad.conſ.*28.*num.*26. *Bal.nouell.de dot.priuil.*1.*num.*58.*par.*10. *Soc. in l.* 1. *num.*108 *ff.ſol.matr.* Et prædicta, quæ fuerun dicta pro ſecunda opinione extende procedere, etiam quòd vir eſſet nobilis, & in teſtamento fuiſſet confeſſus, quo caſu licèt quis non præſumatur regulariter immemor ſalutis æternæ, & maximè quando ſumus in perſona nobili, quæ fictam confeſſionem facere non præſumitur, *Crott. conſ.* 332. *num.*53. *vol.* 3. Nihilominus, quando agitur de præiudicio creditorum iſtæ præſumptiones non admittuntur, & præſertim, quando talis confeſsio reddatur in veriſimilis; veluti, quando de vna magna quantitate, quæ dicitur pro dote ſoluta non apparet quietantia, vt fuit benè conſideretum à *Rota in illa Romana Cenſus coram.Coccino*.

10 Sed reaſſumendo prædictam fallentiam, Extende ſecundò illam præcipuè procedere, veluti ſi eſſemus in antiquis. Immò lapſus decennii iſto caſu ſufficeret, vel ſi in inſtrumento receptionis fuiſſet facta enunciatio promiſſionis dotis, ſiue, quòd ea fuerit data marito, ſeu expreſsio modi; item qualitas ſolutionis illius ſummæ, & præſertim ſi maior pars dotis verificaretur, quibus ſic concurrentibus, nedum ſo-

lutio

ſutio eo modo adminiculata hæredibus præiudicaret, ſed etiam futuris creditoribus obeſſet, *vt fuit dictum in Imolen. Saluiani, Luna 5. Nouembris 1601. coram Cardin. Lancellotto, & Rota per Gregorium deciſ. 468. num. 8. & 9. & deciſ. 124. num. 2. par. 2. in recentioribus, & in Terracinen. Dotis 26. Aprilis 1619. coram Cardin. Pamphilio*, vbi Rota ait, quòd coniectura alimentorum non eſt leuis, immò vnita cum alijs ſuffragatur, veluti quoque fuit dictum iu *Bonenſen. Dotis 25. Februarij 1619. coram Andrea*, ſed quòd illa coniectura non ſit valdè vrgens, ait *Rota deciſ. 683. num. 13. par. 2. in recentioribus*.

Contrarium, quòd ſcilicet ea ex verbis enunciatiuis probetur, & quòd omnis leuis coniectura ſufficiat, ad ſuſtinendam dotis confeſſionem, ait *Rota dicta deciſ. 155. ſub num. 13. par. 2. nouiſſ. diuerſ. Boer. deciſ. 333. num. 7. Benint. deciſ. 61. num. 6. Afflict. deciſ. 83. Rota deciſ. 316. part. 2. diuerſorum, & in Romana Fructuum Dotis de Paluzzellis, 1. Aprilis 1607. coram Manzanedo, & deciſione 124. part. ſecunda in recentioribus, & apud Statilium deciſ. 12.*

11 Extende tertiò, idem procedere in prçiudicium hçredum, ſi maritus viuens confeſſionem dotis non reuocauerit, quia tunc ea per mortem confirmata, ſiue donata cenſetur *l. quod ſuo, & ibi glo, 2. C. de dot. caut. non mut. & l. ante penult. C. de don. cauſ. mort. & ita quoque fuit dictum in illa Romana de Benefacere coram Orano.*

Nec minus illis ſuſpicio fraudis poſt mortem prodeſſet, licèt tamen, quoad extraneos talis ſuſpicio confeſſionem tolleret, vt fuit dictum in *dicta Romana de Benefacere coram Orano, & in alia Romana Cenſus de Mutis 1. Iulij 1625. coram Coccino*, licèt ſecus quando donatio, verbi gratia, inter coniuges excederet ſummam ſcutorum quingentotum, & non fuerit inſinuata, & ſic quando eſſet prohibita tàm reſpectu rei, quàm perſonæ, quia tunc talis donatio non confirmaretur per mortem ipſius viri, ſed ſimulata cenſeretur, *vt ait Rota per Burattum in ſua deciſ. 108. num. 13. & ſeq. & ibi in Addit. multa in hac materia inuenies.*

12 Rurſus extende prædicta, etiam procedere in præiudicium filij, quoad legitimam, dummodo aliquæ coniecturæ concurrant, vt fuit dictũ in *Roman. Supplementi Legitimæ 8. Nouemb. 1593. cor. Card. Arigonio.*

Sed quoad illud, quod fuit dictum de ea confeſſione facta à viro de dote, quæ ſcilicet ſit apta creditoribus præiudicare, notandum erit, quòd tres ſunt opiniones in hac materia, & prima, quòd non præiudicet; altera, quòd etiam non præiudicet, ſi eſt facta eo tempore, quo maritus ære alieno erat grauatus; tertia, quòd præiudicet, ſi non apparebat magnum æs alienum; ſed in hoc adminicula valde iuuant in huiuſmodi opinionibus, & hæc eſt opinio *Fachineti. allegat. à Rota in dicta Romana Cenſus de Mutis 1. Iulij 1625. cor. Coccino.*

13 Rurſus erit notandum, quòd Rota in huiuſmodi materia confeſſionis dotis à viro, ad fauorem vxoris emanatæ vario modo reſoluit, Nam *in Spoletana Dotis Luna 9. Martij 1606. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 451. num. 1. & ſeqq.* fuit dictum, quòd iſta confeſſio à marito facta ſuper receptione dotis ante, ſiue poſt contractũ matrimonium præſumitur facta ſub ſpe futurç numerationis. In eadem verò cauſa 15. *Ian. 1610. cor. eodem Coccino, quæ eſt penultima in eius impreſſis*, Rota prædictam reſolutionem reuocauit, nec vllam ex dictis opinionibus amplecti voluit, ſed ſolum dixit, quòd ſi vera eſſet illa opinio, quòd ſcilicet dotis confeſſio animo donandi facta cenſeretur, id poſſet procedere in dubio, at ſecus quando coniecturæ in contrarium vrgerent, & ibi multa conſiderantur per *Coccinum in hac materia & Gabr. in conſ. 163. num. 8. lib. 1.* ait non poſſe compræhendi qualis ſit communior opinio, & latè de hac materia diſcurrit, *Menochius de præſumptionibus lib. 3. præſumptione 12. num. 58.*

In caſu autem, vbi ab initio conſtat de promiſsione dotis, tunc ea confeſsio

non præſumitur facta animo donandi; ſed per modum veritatis, ait *Aſſlict. deciſ. 402. num. 3. Magon. deciſ. 68. Flor. num. 10. Fontanel. de pact. nupt. tomo 2. clauſ. finali, gloſ. vnic. par. 1. Mareſcott. variar. reſolut. lib. 1. cap. 8. num. 13. Sanchez de Matrim diſp. 9. num. 10. Cardin. Seraphin. deciſ. 678. num. 10. & deciſ. 795. num. 1. Gregor. 15. deciſ. 62. num. 6. & deciſ. 591. nu. 7. & Rot. apud Statil. de ſalu. dec. 145. n. 1 & per Buratt. dec. 108. nu. 2. & ſeqq.*

14 Extende eò magis procedere in confeſſione facta in teſtamento à viro de dote recepta, quæ ſi ſit certa, & illius quantitas expreſſa, valet in vim legati, nec in alio iuuat vxorem, niſi in retinendo, at ſecus in agendo, vt ait *Card. Seraph. dec. 487. per tot. & prius dec. 471. n. 2. & 3. dec. 285. n. 1. cum ſeqq.* & tunc illud legatum dotis valet, ac debetur, etiamſi alio modo de dote non conſtet, vt ait *Grat. lib. 4. diſcep. c. 690. n. 4 & prius lib. 1. c. 116. n. 42.* imò etiamſi non fuiſſet legata illa quantitas, ſed ſolum confeſſata; nihilominus debetur illud legatum; ſed eſt benè verum, quòd tenetur mulier reſeruate filijs primi viri ſi tranſiret ad ſecunda vota, vt latè diſcurrit, *Surd dec. 285. n. 1. cum ſeqq. viden. eſt Maſcard. in concl. 359. per tot. & Ceph. conſ. 85. n. 29. & ſeqq. lib. 1.*

Secus autem, ſi conſtante matrimonio, & ſic extra caſum teſtamẽti vir confeſſus fuiſſet dotem, nedum integram à ſua vxore habuiſſe; verum etiam ſi fateretur certam quantitatẽ recepiſſe pro reſiduo dotis ex ea ratione, quia ſolutio reſidui demonſtrat alteram partẽ antea fuiſſe ſolutã, veluti in iſtis terminis fuit deciſum à *Rota in Maceraten. Legitimæ 12. Iun. 1614. & 2. Iun. 1618. cor. Vbaldo, & in Spoletana pẽſionis 1. Iul. 1620. cor. eodem, & Fontanel. de pact. nupt. clauſul. vnica glo. fin. p. 1. n. 34. & Rot. Ian. dec. 60. n. 6.* ſiue etiam, quando cum confeſſione in teſtamẽto concurrerent adminicula, vt ait *Rot. per Greg. dec. 62. n. 1. cũ ſeqq. vide Gabr. conſ. 163. lib. 3. Menoch. de præſumpt. præſumpt. 12.*

15 Sed reaſſumendo principalem concluſionem primò firmatam. Infertur tertiò dictam aſſecurationem ad fauorem vxoris eſſe faciẽdam, pro eo pretio, pro quo reperiuntur emptores, quãuis pretium fuerit minoris, vtpotè ſi aliquis fũdus fuiſſet appretiatus pro mille ſcutis, emptores verò obtuleriſt bis mille, quia tunc aſſecuratio dotis eſt facienda pro eo pretio ab oblatoribus inuẽto, etiãſi illud fuerit longè plus dicto valore appretiatum, vt ait *Franch. dec. 54. n. 5. & Capiec. dec. 41. n. 13.*

16 Contrarium, quòd ſcilicet oblatio debeat fieri pro quantitate concurrenti dotis datæ, & non quoad eam excedentem, nè mulier pro modica quantitate omnia bona mariti capiat in præiudicium aliorũ, ait *dec. Pedemont. 135. Aſſlict. dec 199. Gayll. obſeru. q. 2. lib. 2. n. 13. & Rot. dec. 136. & 157. n. 2 p. 2. diu. & Card. Caual. dec. 62. n. 5.* ait, quòd ſi Iudex in ſententiando ſuper reſtitutione dotis vxori fienda, per immiſſionem non ſe reſtrinxerit ad concurrentem quantitatem ſuæ dotis tali caſu iniuſtè pronunciaſſe diceretur.

17 Sed in hoc erit attendenda practica, quam tradit *Bart. in l. 2. col. penul. C. de reſcind. vend. quã approbat conſ. Neapol. per Franch. in d. dec. 54. num. 7.* Et eſt, vt huiuſmodi bona per æſtimatores appretientur per Iudicem eligendos, à qua vti vera, clara, & indubitabili non eſt recedendum, vt ait idem *Bart. alleg. à Franch. ibi ſup. n. 7.*

Et ratio illius æſtimationis fiendæ ea eſt, ne vxor plus retineat, quam ei ſit debitum, veluti dicam ſub num. 48.

18 Infertur quartò, quòd pari modo requiratur aſſecuratio pro ſumptibus in litem à muliere factis, vt ait *Ant. Faber. deciſ. 3. de iur. dot.*

18 Infertur quintò, quòd vxor ob vergentiam ſui viri ad inopiam aſſecurari debet de ſua dote, ad hoc, vt ea mediante ſe, virum, & ſuos filios alere poſſit, vt ſæpè fuit deciſum à *Rota, & præſertim in d. Romana Fructuum dotis 27. Aprilis 1600. coram Card. Mellino, & in alia Romana Aſſecurationis dotis 12. Decembris 1607. coram Card. Marcomontio, quæ eſt deciſ. 101. num. 6. par. 3. recentior. Charthar. dec. 8. & fuit dictum in Romana domus de Cardellis Mercurij 27. Maij 1607. coram Card. Caualerio, & in alia Romana dotis 21. Febr. 1611. coram Card. Marcomontio, & in*

& in dicta Farfen. dotis, ſeu depoſiti, Lunæ 3. Decembris 1629. coram Pirouano.

20 Sed nota tamen, quòd Rota aliquando dubitauit, ſi in obligatione de reſtituenda dote, iſte caſus vergentiæ ad inopiam compræhenderetur, & propterea in *d. Romana fructuum coram Card. Mellino*, hoc modo diſtinguit, nempè, quòd ille caſus cõprehendatur, quoties in obligatione fuiſſet dictum in oẽm quẽcũq. caſũ fuiſſet facta promiſſio de reſtituendo, licèt Rota tandẽ reſoluerit dictum caſum vergentiæ comprehendi, ſub illa obligatione de reſtituendo in omnem caſum ſolùm; & ratio eſt, quia, qui omne dicit nihil excludit, *vt ait Chart. in ſua deciſ. 8. & ita fuit dictum in Romana dotis, Mercurij 13. Nouembris 1612. coram Ortembergo, & ita quoque firmauit Rota in Romana fructuum dotis coram Cardinali Mellino, iuxta deciſion. Grammatic. 103. num. 98. & 101. & latè Theſaurus allegat. à Rota ibidem optimè contrariis reſpondendo, & in Fauentina bonorum, Veneris 16. Maij 1603. coram Gregorio, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ. 197. & in eius impreſſ. deciſ. 114. num. 4.*

21 Sed quòd iſte caſus vergentiæ ad inopiam non compræhendatur ſub pacto de reſtituenda dote, ait *Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 406. num. 18.*

22 Concorda igitur ad tollendas omnes difficultates, vt ſcilicet prima opinio procedat, quando fuit additum in pacto in omnem, & quemcumq; caſũ. Secunda verò, quando ſecus, vt ait *Theſaur. & Rota ſuperius allegati.*

23 Extende prędicta nedum procedere in aſſecuratione dotis, ſed etiam donationis propter nuptias, vt fuit dictum *in illa Romana fructuum coram Mellino, & in alia Romaaa fructuum donationis propter nuptias, Mercurij 31. Iunij 1605. coram Iuſto*, Et faciunt ea, quæ ait *Ferentill. in addit. ad deciſ. Buratt. 65. uum. 5.*

24 Et ratio eſt, quia dos, & donatio propter nuptias debẽt in tuto collocari, cum ex eorum fructibus mulier, maritus, & filij ſint alendi, non autem ex proprietate, ne tractu temporis mendicare cogantur, vt fuit dictum in *Romana dotis 21. Februarij 1611. coram Card. Marcomontio, quæ eſt in prima par. recentior. deciſ. 292. & Gratian. dec. Marchia 194.*

25 Sed nota, quòd fructus prædicti debentur à die petitionis, vt fuit dictum *à Rota ibi coram Cardinali Mellino, & in alijs ſuperius deductis.*

Qui enim fructus ſunt taxandi ad rationem ſeptem cum dimidio, pro quolibet centinario, iuxta Statutum Vrbis, vt fuit dictum *in dicta Romana Fructuum donationis propter nuptias coram Iuſto.*

Extende prætcrea, quòd nednm ſuper bonis poteſt peti iſta aſſecuratio dotis, vnà cum lucro; ſed etiam ſuper pecunia debita viro, cum appellatione bonorum, etiam pecunię contineantur. aliàs ſi illæ ad manus viri peruenirent facilè conſumari poſſent, & ſic cam indotatam remanere, vt ait *Afflict. dec. 221. num. 1. & ibi Vrſill. eodem num. 1.*

26 Modo hic erit animaduertendum, quòd maritus dicitur incipere vergere ad inopiam, quando exulare incipit, etiam abſque publicatione bonorum, vt fuit dictum *à Rota per Gregorium XV. in ſua deciſione 114. num. 8. & eſt inter criminal. Farinac. deciſ. 197. num. 6.*

27 Licèt *Rota nouiſſimè in vna Interamnen. cenſus, 20. Iunij 1621. coram Vbaldo* dixit, huiuſmodi opinionem eſſe valdè controuerſam, per ea, quæ latè tradit *Barboſ. in l. ſi conſtante nu. 30. ff. ſolut. matrim.* & propterea hanc materiam indeciſam Rota reliquit *ibi ſup. coram Vbaldo.*

28 Declara igitur, quòd ſi fortè Pater mariti, ſiue alius eſſent obligati pro reſtituenda dote, tunc per ſolum exilium viri non diceretur eueniſſe caſum reſtituendæ dotis, dummodo de obligatorum prædictorum vergentia ad inopiam non conſtaret, & ſic iſto caſu verior opinio eſſet, de ea non reſtituenda, vt fuit reſolutum à *Rota ibi coram Vbaldo.*

29 Extende quoque maritum dici ad inopiam vergere, dum in longinquas partes ſe confert, nullis domi relictis bonis.

non præſumitur facta animo donandi; ſed per modum veritatis, ait *Aſſlict. deciſ. 402. num. 3. Magon. deciſ. 68. Flor. num. 10. Fontanel. de pact. nupt. tomo 2. clauſ. finali, gloſ. vnic. par. 1. Mareſcott. variar. reſolut. lib. 1. cap. 8. num. 13. Sanchez de Matrim diſp. 9. num. 10. Cardin. Seraphin. deciſ. 678. num. 10. & deciſ. 795. num. 1. Gregor. 15. deciſ. 62. num. 6. & deciſ. 591. nu. 7. & Rot. apud Statil. de ſalu. dec. 145. n. 1 & per Buratt. d:c. 108. nu. 2. & ſeqq.*

14 Extende eò magis procedere in confeſſione facta in teſtamento à viro de dote recepta, quæ ſi ſit certa, & illius quantitas expreſſa, valet in vim legati, nec in alio iuuat vxorem, niſi in retinendo, at ſecus in agendo, vt ait *Card. Seraph. dec. 487. per tot. & prius dec. 471. n. 2. & 3. dec. 285. n. 1. cum ſeqq.* & tunc illud legatum dotis valet, ac debetur, etiamſi alio modo de dote non conſtet, vt ait *Grat. lib. 4. diſcep. c. 690. n. 4. & prius lib. 1. c. 116. n. 42.* imò etiamſi non fuiſſet legata illa quantitas, ſed ſolum confeſſata; nihilominus debetur illud legatum; ſed eſt benè verum, quòd tenetur mulier reſeruare filijs primi viri ſi tranſiret ad ſecunda vota, vt latè diſcurrit, *Surd dec. 285. n. 1. cum ſeqq. viden. eſt Maſcard. in concl. 359. per tot. & Caph. conſ. 85. n. 29. & ſeqq. lib. 1.*

Secus autem, ſi conſtante matrimonio, & ſic extra caſum teſtamẽti vir confeſſus fuiſſet dotem, nedum integram à ſua vxore habuiſſe; verum etiam ſi fateretur certam quantitatẽ recepiſſe pro reſiduo dotis ex ea ratione, qa ſolutio reſidui demonſtrat alteram partẽ antea fuiſſe ſolutã, veluti in iſtis terminis fuit deciſum à *Rota in Maceraten. Legitimæ 12. Iun. 1614. & 2. Iun. 1618. cor. Vbaldo, & in Spoletana pẽſionis 1. Iul. 1620. cor. eodem, & Fontanel. de pact. nupt. clauſul. vnica glo. fin. p. 1. n. 34. & Rot. Ian. dec. 60. n. 6.* ſiue etiam, quando cum confeſſione in teſtamẽto concurrerent adminicula, vt ait *Rot. per Greg. dec. 62. n. 1. cũ ſeqq. vide Gabr. conſ. 163. lib. 3. Menoch. de præſumpt. præſumpt. 12.*

15 Sed reaſſumendo principalem concluſionem primò firmatam. Infertur tertiò dictam aſſecurationem ad fauorem vxoris eſſe faciẽdam, pro eo pretio, pro quo reperiuntur emptores, quãuis pretium fuerit minoris, vtpotè ſi aliquis fũdus fuiſſet appretiatus pro mille ſcutis, emptores verò obtulerĩt bis mille, quia tunc aſſecuratio dotis eſt facienda pro eo pretio ab oblatoribus inuẽto, etiãſi illud fuerit longè plus dicto valore appretiatum, vt ait *Franch. dec. 54. n. 5. & Capicc. dec. 41. n. 13.*

16 Contrarium, quòd ſcilicet oblatio debeat fieri pro quantitate concurrenti dotis datæ, & non quoad eam excedentem, nè mulier pro modica quantitate omnia bona mariti capiat in præiudicium aliorũ, ait *dec. Pedemont. 135. Aſſlict. dec. 199. Gayll. obſeru. q. 2. lib. 2. n. 13. & Rot. dec. 136. & 157. n. 2 p. 2. diu. & Card. Caual. dec. 62. n. 5.* ait, quòd ſi Iudex in ſententiando ſuper reſtitutione dotis vxori fienda, per immiſſionem non ſe reſtrinxerit ad concurrentem quantitatem ſuæ dotis tali caſu iniuſtè pronunciaſſe diceretur.

17 Sed in hoc erit attendenda practica, quam tradit *Bart. in l. 2. col. penul. C. de reſcind. vend. quã approbat conſ. Neapol. per Franch. in d. dec. 54. num. 7.* Et eſt, vt huiuſmodi bona per æſtimatores appretientur per Iudicem eligendos, à qua vti vera, clara, & indubitabili non eſt recedendum, vt ait idem *Bart. alleg. à Franch. ibi ſup. n. 7.*

Et ratio illius æſtimationis fiendæ ea eſt, ne vxor plus retineat, quam ei ſit debitum, veluti dicam ſub num. 48.

18 Infertur quartò, quòd pari modo requiratur aſſecuratio pro ſumptibus in litem à muliere factis, vt ait *Ant. Faber. deciſ. 3. de iur. dot.*

18 Infertur quintò, quòd vxor ob vergentiam ſui viri ad inopiam aſſecurari debet de ſua dote, ad hoc, vt ea mediante ſe, virum, & ſuos filios alere poſſit, vt ſæpè fuit deciſum à *Rota, & præſertim in d. Romana Fructuum dotis 27. Aprilis 1600. coram Card. Mellino, & in alia Romana Aſſecurationis dotis 12. Decembris 1607. coram Card. Marcomontio, quæ eſt deciſ. 101. num. 6. par. 3. recentior. Charthar. dec. 8. & fuit dictum in Romana domus de Cardellis Mercurij 27. Maij 1607. coram Card. Caualerio, & in alia Romana dotis 21. Febr. 1611. coram Card. Marcomontio,*

& in

& in dicta Farſen. dotis, ſeu depoſiti, Lunæ 3. Decembris 1629. coram Pirouano.

20 Sed nota tamen, quòd Rota aliquando dubitauit, ſi in obligatione de reſtituenda dote, iſte caſus vergentiæ ad inopiam compræhenderetur, & propterea in *d. Romana fructuum coram Card. Mellino*, hoc modo diſtinguit, nempè, quòd ille caſus cõprehendatur, quoties in obligatione fuiſſet dictum in oẽm quẽcũq. caſũ fuiſſet facta promiſſio de reſtituendo, licèt Rota tandẽ reſoluerit dictum caſum vergentiæ comprehendi, ſub illa obligatione de reſtituendo in omnem caſum ſolùm; & ratio eſt, quia, qui omne dicit nihil excludit, *vt ait Chart. in ſua deciſ. 8. & ita fuit dictum in Romana dotis, Mercurij 13. Nouembris 1612. coram Ortembergo, & ita quoque firmauit Rota in Romana fructuum dotis coram Cardinali Mellino, iuxta deciſion. Grammatic. 103. num. 98. & 101. & latè Theſaurus allegat. à Rota ibidem optimè contrariis reſpondendo, & in Fauentina bonorum, Veneris 16. Maij 1603. coram Gregorio, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ. 197. & in eius impreſſ. deciſ.* 114. *num.* 4.

21 Sed quòd iſte caſus vergentiæ ad inopiam non compræhendatur ſub pacto de reſtituenda dote, ait *Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 406. num. 18.*

22 Concorda igitur ad tollendas omnes difficultates, vt ſcilicet prima opinio procedat, quando fuit additum in pacto in omnem, & quemcumq; caſũ. Secunda verò, quando ſecus, vt ait *Theſaur. & Rota ſuperius allegati.*

23 Extende prędicta nedum procedere in aſſecuratione dotis, ſed etiam donationis propter nuptias, vt fuit dictum *in illa Romana fructuum coram Mellino, & in alia Romana fructuum donationis propter nuptias, Mercurij 31. Iunij 1605. coram Iuſto*, Et faciunt ea, quæ ait *Ferentill. in addit. ad deciſ. Buratt. 65. num. 5.*

24 Et ratio eſt, quia dos, & donatio propter nuptias debẽt in tuto collocari, cum ex eorum fructibus mulier, maritus, & filij ſint alendi, non autem ex proprietate, ne tractu temporis mendicare cogantur, vt fuit dictum in *Romana dotis 21. Februarij 1611. coram Card. Marcomontio, quæ eſt in prima par. recentior. deciſ. 292. & Gratian. dec. Marchiæ 194.*

25 Sed nota, quòd fructus prædicti debentur à die petitionis, vt fuit dictum *à Rota ibi coram* Cardinali *Mellino, & in alijs ſuperius deductis.*

Qui enim fructus ſunt taxandi ad rationem ſeptem cum dimidio, pro quolibet centinario, iuxta Statutum Vrbis, vt fuit dictum *in dicta Romana Fructuum donationis propter nuptias coram Iuſto.*

Extende præterea, quòd nedum ſuper bonis poteſt peti iſta aſſecuratio dotis, vnà cum lucro; ſed etiam ſuper pecunia debita viro, cum appellatione bonorum, etiam pecunię contineantur. aliàs ſi illæ ad manus viri peruenirent facilè conſumari poſſent, & ſic eam indotatam remanere, vt ait *Afflict. dec. 221. num. 1. & ibi Vrſill. eodem num. 1.*

26 Modo hic erit animaduertendum, quòd maritus dicitur incipere vergere ad inopiam, quando exulare incipit, etiam abſque publicatione bonorum, vt fuit dictum *à Rota per Gregorium XV. in ſua deciſione* 114. *num. 8. & eſt inter criminal. Farinac. deciſ. 197. num. 6.*

27 Licèt *Rota nouiſſimè in vna Interamnen. cenſus, 20. Iunij 1621. coram Vbaldo* dixit, huiuſmodi opinionem eſſe valdè controuerſam, per ea, quæ latè tradit B*arboſ. in l. ſi conſtante nu. 30. ff. ſolut. matrim.* & propterea hanc materiam indeciſam Rota reliquit *ibi ſup. coram Vbaldo.*

28 Declara igitur, quòd ſi fortè Pater mariti, ſiue alius eſſent obligati pro reſtituenda dote, tunc per ſolum exilium viri non diceretur eueniſſe caſum reſtituendæ dotis, dummodo de obligatorum prædictorum vergentia ad inopiam non conſtaret, & ſic iſto caſu verior opinio eſſet, de ea non reſtituenda, vt fuit reſolutum à *Rota ibi coram Vbaldo.*

29 Extende quoque maritum dici ad inopiam vergere, dum in longinquas partes ſe confert, nullis domi relictis bonis

vt fuit dictum in dicta *Romana Aſſecurationis dotis coram Card. Marcomōtio.*

30 Contrarium, quòd ſcilicet, ob ſolam abſentiam viri abſque vergentia ad inopiam non ſit locus aſſecurationi dotis, ait idem *Faber deciſ.* 12. *de iur. dot.* Immò nec etiam condemnatio ad triremes ſufficit, ait *Caroc. deciſ.* 106.

31 Sed tu in hoc diſtingue cum *Polidor. Ripa in ſua obſeruat.* 121. nempè aut condemnatio fuerit facta ad vitam, ſiue potius ad tempus. In Primo caſu, quia mulier vti vidua cenſeretur (licèt poſſit eſſe, quod ex gratia, vel alio modo liberari poſſet) & propterea dicto caſu aſſecurationi dotis locus eſſet; In ſecundo verò minimè.

Rurſus concordari poſſunt prædictæ opiniones ſuper eo, quãdo ſcilicet vxor poſſit aſſecurationem ſuę dotis petere, dum vir in longinquas partes ſe contulit; nempè vt prima procedat, vbi vxor de ordine Principis fuit abducta à poteſtate mariti, & parentibus cõſignata, & maritus abiit in longinquas partes nullis relictis bonis; Secunda verò quãdo ſecus, vt ait *Rota dec.* 101. *num.* 6. *par.* 3. *recent.*

32 Extende prętereą, quòd mulier poſſit ſuam dotem ſtatim exigere, quando maritus incipit malè vti ſua ſubſtantia, vt ait *Gratian. lib.* 4. *diſcept. c.* 689. *n.* 33. Et ſi ea fortaſſe nomina debitorum dediſſet in dotem, tunc ſi ea non eſſet cauta de ſua dote poſſet denũciare in vim directarum actionum debitoribus ne marito ſoluãt ſaltem donec in tuto fuerint collocatæ dotes, vt bene ait *Cacheran. dec.* 61. *n.* 12. *Afflict. dec.* 22.

33 Subextende illud in tantum procedere, vt ſi maritus malè ſua bona adminiſtret, tūc vxor poteſt petere dotes in tuto collocari, etiam ſi cautio per maritum offeratur in caſu illius vergentiæ, vt ait *Put. dec.* 359. *n.* 1. *lib.* 3. *& Grat. in dec.* 194. *n.* 13. *& in lib.* 1. *diſc. c.* 44. *n.* 21. *&* 24. Veluti eodem modo dicitur de legitima, quæ filio debetur in vita patris, cum ille ſit bonorũ diſſipator, nec iſto quoque caſu cautio patris ſufficeret pro indemnitate filii, vt dicunt *DD. allegati à Grat. in d. diſc.* 44. *n.* 18. *cum ſeqq. & Gayl. de hac materia pulchrè ait pract. qq. q.* 92. *cum alijs ſeqq. lib.* 2.

34 Subextende prætereą, quòd mulier in prædictis caſibus poterit pro ſua aſſecuratione executionem impedire in bonis viri, abſq. q̃ detur terminus probandi inopiam illius, vt ait *Affl dec.* 199. *& ibi Vrſil. n.* 2. *Gram. dec.* 92. *n.* 18. *Carth. deciſ.* 8. *nu.* 2. *Gaſp. Ant. Theſ. in addit. ad Theſ. dec.* 207. *n.* 1. *& Giurb. dec.* 61. *n.* 16.

35 Quod tamen declara verum, quoties ipſa agere poſſet, v. g. in vim præcarii, vel conſtituti, ſiue alio modo de dominio rei, ſiue illius veræ poſſeſſionis doceri poſſet, vt fuit dictum in *Peruſina Pecuniaria* 28. *Iun.* 1623. *corã Nauarro.* At ſecus ſi conditione ex lege, vt ait *Vrſil. ibi ſup. & Chart. dec.* 8. *n.* 1. *idemq. ait Grat lib.* 5. *diſcep. c.* 1000. *n.* 5.

36 Rurſus declara id eſſe verum, ſi mulier ageret ſolum contra virum; at ſecus ſi contra tertios, quia in primo caſu ſolum ſufficeret ſemiplena probatio, vt ait *Grat. l.* 5. *diſcept. c.* 872. *n.* 20. Imò etiam rumor, & fama in ciuitate, vt quis re ſua malè vti incœperit, eſſet ſufficiens, idem *Grat. d. c.* 1000. *nu.* 4. & ita fuit dictum à *Rota in Romana Dotis* 21. *Febr.* 1611. *coram Card. Marcomontio quę eſt deciſ.* 292. *par.* 1. *in recent.* In ſecundo verò caſu requiritur plena probatio vergentię, ad hoc, vt poſſet vxor impedire executionem creditorum in bonis viri, veluti etiam, quando debitor eſſet præſens in loco iudicij, vt ait *Rota ibi coram Litta, idem ait Gratian. lib.* 5. *diſcept. cap.* 1000. *nu.* 4. *& prius cap.* 872 *nu.* 18. Item quibus modis inopia viri contingat, & quomodo ea probetur, *tradit Gayll. pract. obſeru. lib.* 2. *deciſ.* 83. *per tot.* & pulchrè *ait Palatios Ruuios Hiſp. in repet. rubr. & cap. per veſtras de donat. inter vir. & vxor. in verſ. ex quibus omnibus n.* 37. *fol. mihi* 108. *&* 109.

37 Nota tamen, quòd ad id debent creditores citari, vt ait *idem Gratian. dicto cap.* 872. *num.* 21. *idem ait Benintend. deciſ.* 68. *Rotę Bononiæ*, & in terminis, quando debitor eſſet præſens, fuit deciſum à *Rota in Rom. Cenſus de Aptis Lunæ* 17. *Maij* 1599. *corã Litta, quæ eſt penes Marcheſ. tom.* 3. *fol.* 256. *&* 257.

38 Quinimmò extende, quando vult vxor agere contra tertios poſſeſſores, tunc requiritur prius excuſſio in bonis viri, hunc ordinem tamen ſeruando, nẽpè

pè primus debet eas res, quas penes ſe habet vxor excomputare, deinde bona mariti excutere, & póſtea contra tertios pro reſtitutione, ſiue aſſecuratione ſuæ dotis citatis creditoribus agere, vt ait *Gratian.deciſ.* 71. *& Anton. Faber.in deciſ.* 21. *de iur. dot.*

39 Subextende id pręcipuè procedere attento Statuto Vrbis *cap.* 129. *lib.* 1. quòd eſt deciſorium, & ſic vbique ſeruandum, iuxta declarationem factam à Clemente Octauo in plena Signatura Gratiæ, quæ eſt per extenſum, impreſſa apud Saluſtium Tiberium in ſua Praxi *lib.2.cap.35.in fine*, & ſic igitur iuxta illud eſt faciẽda cognitio ſuper vergẽtia viri ad inopiam, cum porrectione libelli, quæ ſummariè tamen per teſtes probari debet, quoniã ex illius Statuti Vrbis diſpoſitione, confeſſioni viri, & vxoris ad tollendas fraudes non eſt ſtandũ, aliàs de facili creditores colludi poſsẽt.

Immò ad id hic erit notandum, quòd non ſufficeret, ſi teſtes dicerent, quod talis vergit ad inopiam, ſed opus eſt, vt dicant, quòd eſſe notum, & manifeſtũ, quando præſertim ageretur contra extraneum, licèt melius probetur id per vicinos, in his tamen quæ tractum ſucceſſiuum habent, quia tunc intraret illa regula, vt ſcilicet vicinus præſumatur ſcire facta vicini; at ſecus, ſi inopia ex actu momẽtaneo proueniret, vt egregiè ait *d.Doct. Palatios Ruuios in repet.rubric. & cap.per veſtras de donat.inter virum, & vxorem num.*35.*&* 37.

Et quamuis ibi ille fateatur, quod cũ iſta aſſignatio dotis non inferat graue præiudicium viro, quia non agitur de plena reſtitutione dotis, ſed ſolùm per modũ cuſtodiæ, & ꝙ propterea non tam exacta probatio vergentiæ eſt neceſſaria, ſed ſolum confeſſionem viri ſufficere. Nihilominus iſta opinio non mihi videtur vera. aliàs multę fraudes poſſent interuenire in graue præiudicium creditorum poſteriorum, vt ſuperius dixi, & præſertim in vim Statuti ita ordinantis vt biſogna &c.

Et quod mariti confeſſio circa eius vergentiam ad inopiam non noceat creditoribus, ait *Surdus dec.*256.*nu.*10. veluti, neque nocet de dote recepta facta poſt vergentiam, & debitum contractũ, ait *Gratian.diſcep.*489.*n.*32.

Deinde his prædicto modo peractis debet ſententia ſequi, per quam declaretur locum eſſe reſtitutioni dotis; aliàs cum per prius hæc actio illi competere non poſſet, vt ait *Statil.de ſalu.inſpect.*2 *cap.*11.*num.*57.*fol.*67.

40 Secus verò (vt ſuperius dixi) ſi ad fauorem vxoris clauſula precarij, ſiue conſtituti extaret, quia tũc illi competeret via mandati de aſſociando, ſeu de manutenendo in poſſeſſione bonorum, ꝙ quidem vnica citatione obtinere poteſt vt latè dicam in verbo *Clauſula conſtituti, & Vrſil.d.dec.*199.*& idem Faber in dec.*25.*eo.ti.de iur.dot.& Cornaz.dec.*95

41 Contrarium, quòd ſi vxor ob vergentiam viri ad inopiã poſſit procedere executiuè, & pręſertim per viam exceptionis abſq. declaratoria, ait *Faber dec.* 10.*de iur.dot.& Maſtril.dec.Sicil.*142.

42 Extende præterea, ꝙ etiã ſola paupertas mariti, facit vt aſſecurationi dotis ſit locus, vt ait idem *Faber dec.*12.*C.eod.ti.*

Concordare tñ poſſumus prædictas opiniones, nempè vt prima procedat ſtãte diſpoſitione ſtatuti, vt eſt in Vrbe, ob ꝙ eſſet adhibẽda cognitio ſuper vergẽtia viri, necnon ſuper ea declaratoriã ferri, ſiue etiam qñ ad reſtitutionem dotis, ob vergẽtiam vxor principaliter cõditione ex lege ageret. Secunda verò ꝓcederet, qñ ad fauorem vxoris concurreret clauſula conſtituti, ſiue precarij, & non adeſſet ſtatutum, ꝙ traderet formã in materia probationis vergẽtiæ viri ad inopiã omnino ſeruandam, vt eſt in Vrbe, ſiue etiã qñ de anterioritate ſuæ dotis clarè cõſtaret, & pręſertim, ſi per viã exceptionis id vxor prætenderet cõtra virum ſolũ, ſed non contra tertios, quia primo caſu ſolùm ſufficeret rumor, & fama in Patria, vt quis re ſua malè vti incæpiſſet, veluti ex præallegatis iuribus dictæ opiniones optimè cõcordari poſſunt, & ita ait *d.Doct.Palat.Ruu.ibi ſup.* Et ſic quod vbi agitur inter virum, & vxorẽ de aſſecuratione dotis ſufficiat vergentiã ſemiplenè probari. At ſecus agẽdo inter mulierẽ, & creditores, quia tũc illius probatio eſt plenè facienda, vt propterea teſtes ſuper ea examinati creditores non citatos non afficiant, ait *Gratian.lib.*5.*diſcept.cap.*872.*n.*20.

Rurſus , quòd executiuè poſſit per vxorem procedi ad illius dotis aſſecurationẽ,ſi vir fateretur ſe recepiſſe dotem à principio,cum obligatione in ſorma cameræ,per mulierem facta ad ſui fauorem; licèt ſecus,quando huiuſmodi obligatio non adeſſet , ait *Oſaſeb. deciſ.129.Surd.deciſ.44.& Galleſ.alleg. à Gratiano d.cap.872.n.16.*

43 Declara tamen,quòd ſi vxor ſteterit per decem annos in procedendo contra tertios,pro aſſecuratione,vel reſtitutione ſuæ dotis habenda,tunc amplius contra eos procedere non poſſet, vt dicunt *Cuman.conſ.92.colum. 5.Decian. conſil.46.num.137.lib.2.& Rota in Romana Fructuum dotis 27. Aprilis 1600. coram Card.Mellino.*

Sed eſt benè verum,quòd viro viuẽte, donec vxor declarauerit velle vti iure proprio bona mariti,pro ſua dote ſemper iure familiaritatis ea poſſidere cenſetur; ſecus verò ſi alter titulus extaret poſſidendi; quia tũc iure proprio, ſed non eo familiaritatis poſſidere diceretur, veluti id in dubio venit præſumendum, quoties citra delictum ea poſſidere poſſit,vt ait *Rota per Mantic.deciſ.245.num. 7.& fuit dictum in Caualicen. bonorum Veneris 9.Martij 1571.coram Card.Seraphino,& Rota deciſ.557.par.prima in recent.*

Licèt ſecus eſſet de bonis mobilibus in domo viri exiſtentibus,quæ illius præſumuntur, ſiue ea ad neceſſitatem, ſiue etiam ad ornatum eſſent apta, necnon etiam ſi illis vir, & vxor promiſcuè vterentur, & præſertim prædicta procederent,ſi huiuſmodi bona in domo ipſius viri extarent ; at ſecus, ſi maritus ad domum vxoris ſe tranſtuliſſet. Et propterea videmus, quòd ſi vxor patiatur bona ſequeſtrari, atque in executione capi, ſine aliqua contradictione, tunc mariti eſſe præſumuntur, ſed ſi ſe opponat executioni dictorum mobilium,pro debito mariti,tali caſu ei crederetur,ſi ipſa de dominio,& poſſeſſione doceret,& in omnem euentum in hoc eſt ſtandũ relationi executoris.

Quamuis tamen admittantur probationes in contrarium,ſi tamen erũt plenæ,& concludentes; aliàs ſecus, vt dicunt *Doctores allegati à Gratiano lib.4. diſcept.cap.697.num. 20.& 23.& Rot. per Buratt. dec. 191.& dec.196.num.1. & deciſ.425. num.2.& deciſ.675.num. 3.& per Gregor. dec. 402.num. 2.& in Ferrarien. de Taſſonis 20. Decemb.1619. coram Vbaldo, & in Ariminen. Fideicommiſſi 12. Februarij,& 31. Maij 1624. coram Merlino.*

44 Vndè redeundo ad id, quod dicebamus de dicta declaratione vxoris,& ſic quòd ſit neceſſaria mutatio poſſeſſionis,poſt mortem viri, ſi mulier proprio titulo poſſidere prætendat in fururum, fuit dictum *à Rota in Romana Hæreditatis de Beuilaequa Luna 13. Maii 1595.coram Orano.*

Item, quòd dicta ſola poſſeſſio iure familiaritatis nõ ſit apta ad faciendum retinere bona viri, ad fauorem vxoris pro ſua dote,nec minus eorum executionem impedire , ſed quòd alium titulum , ſiue alio modo dominium oſtendere teneatur,fuit deciſum in vna *Peruſina Pecuniaria Veneris 1. Iulii 1622. coram Merlino , & in eadem 28. Iunij 1623.coram Nauarro*, Licèt *Grammat.in deciſ.92.num.20.*dicar,quòd filius, & etiam ſingularis ſucceſſor ius retentionis habet,in locum matris.

45 Contrarium tamen reperitur deciſũ ab eadem *Rota in deciſ.Putei 287.lib.3 & penes Gregorium deciſ.546.& ibi in addit.* vbi habetur, quòd poteſt mutari cauſa poſſeſſionis abſque declaratione, & benè *Gratian.lib.4.diſcept. cap.700. nu.59.& 60.* Quod tamen diſtinguo eo modo,quo dixi in *concl.109.n.26.cũ ſeqq.*vbi omnino recurras.

46 Declara igitur, quòd quando maritus bona vxori reſtituit, tunc,ea iure familiaritatis ille poſtea poſſidere cenſetur,*vt ait Maſtril. deciſ.184.par. 2.* Et ratio eſt,quia iure familiaritatis,quis cẽſetur poſſidere, quoties bona ad alium iure dominii ſpectare poſſunt, *Mantica dec.245.n.6.&prius in dec. 244.n.10* ait, quòd actus facti iure familiaritatis nullum inferunt præiudicium poſſeſſioni alterius,cum ille talis verè poſſidere non dicatur.

47 Declara præterea. quòd in caſu,vbi mulieri fuerint aſſignata bona pro dote,tunc ſecundi creditores ius offerendi in illis bonis non habent ; licèt ſecus

ſoluto

Digitized by Google

ſoluto matrimonio, vt ait *Franch. dec. 54. Aſſiſt. deciſ. 9. Cacheran. dec. 135. Anton. Faber. deciſ. 52. & 53. tit. de iur. dot.* & pulchrè *Gratian. lib. 3. diſcept. ca. 489. num. 21. & lib. 4. cap. 660. num. 13. Aſſiſt. deciſ. 199. Giurb. deciſ. 16. nu. 12. & Oſaſch. deciſ. 135. num. 9.*

Et ratio illius declarationis ea eſt, quia mulier tali caſu dicitur poſſidere per modum cuſtodiæ, & non iure domi nij, vt inferius dicam.

48 Subdeclara tamen illud non eſſe verum, quoties aliud ius maritus non haberet in bonis, niſi illud, quod ſuæ vxori pro dote aſſignauit, & ſic ex eo nõ poſſet ſatisfactioni, tàm creditorum, quàm vxoris conſuli, quia tunc eſſet ad licitationem deueniendum, ponendo prius in tuto pecuniam vxoris, veluti in emptionem annuorum redditúum, & ſimiliũ, & poſtea in reliquis ſatisfactioni creditorum conſulere, & id procedere debet etiam, ſi mulier eſſet verè in illis bonis omnibus præferenda, quia ea non poteſt conqueri dum ſuum recuperat integrè, vt ait idem *Faber in ſua deciſ. 37. tit. de iur. dot. & ita fuit deciſum à Rota in Peruſina Pecuniaria 28. Iunij 1623. coram Nauarro*, Et propterea videmus, quòd ita in Curia ſeruatur, per viam Commiſſionis Signaturam Iuſtitiæ adeundo, cum non ſit conueniens, quòd mulier pro modico vnum ſatis occupet, vt ait *Chartar. dec. 8. Aſſiſt. dec. 199. & dec. Pedemont. 135. Oſaſch. & Franch. dec. 54. num. 3. 5. & 7.* Et quòd bona viri vergentis ad inopiã capta per vxorem pro aſſecuratione ſuæ dotis ſint æſtimanda, ne plus retineat, quàm illi ſit debitum vltra, *Oſaſc. d. dec. 135. in fi.* ait quoque *Grammat. dec. 92. num. 19. Viu. deciſ. 413. num. 1. Giurb. dec. 16. nu. 17. & ſeq. & Theſaur. deciſ. 207. num. 3.*

Sed eſt benè verum, quòd probatio ſpectat ad illum, qui maiorem valorem bonorum viri prætendit, vt ait *Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 660. num. 14. & 15.*

49 Licèt tamen, quando fuerit facta huiuſmodi conſignatio bonorum vxori, ob vergentiam viri ad inopiam, non ob id dicatur vera dotis reſtitutio, vt ait *Chartar. dec. 8. Aſſiſt. dec. 9. & ibi Vrſil.*

Et ratio eſt, quia differt reſtitutio ab aſſecuratione, vt ait *Faber in dec. 2. de iur. dot.*

Neque propterea iſto caſu per huiuſmodi conſignationem trãsfertur dominium in vxorem, vt air *Magon. in dec. Florent. 125.* & latè ait *Giurb. in ſua dec. 16. num. 1. cum ſeqq. & Put. dec. 355. lib. 3. idem Aſſiſt. deciſ. 199. & Gayl. lib. 2. obſeruat. 83. & obſeruat. 92. num. 12. & Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 857. nu. 16.*

Et propterea videmus, quòd iſtud priuilegium vxori, ex iure ſpeciali conceſſum non durat perpetuò, ſed ſolùm extenditur, vſque ad tempus ſoluti matrimonij, quo ſoluto aſſignatio expirat, & ius offerendi dotem creditoribus cõpetit, & quòd hoc ſit verum, vt ſcilicet, ob huiuſmodi aſſecurationem dominiũ non transferatur in vxorem, ex eo præcipuè colligitur, quia vxor ſupportatis oneribus matrimonii fructus, qui ſuperſunt marito reſtituere tenetur, & ſic ſolum ea vti adminiſtratrix dictorum bonorum cenſetur, vt ait *d. Magon. d. dec. 125. nu. 4. & 5.* & pulchrè *Gayl. d. obſer. 92. num. 12. lib. 2. & Chartar. d. dec. 8. per totam*, Nam ſi ea eſſet vera domina dictorum bonorum, vtiq. fructus, qui dominium ſequuntur percipere deberet, vt ait *Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 924. nu. 4.* Aliàs eſſet velle addere afflictionem afflicto marito, ſi fructus, qui ſuperſunt amittere deberet, vt pulchrè ait *d. Doct. Palatios ibi ſupra alleg fol. 110. num. 2.* Sed quòd vxore mortua, dos viro ſit reſtituenda, vnà cum fructibus, quando præcipuè dos ſine cauſa fuit vxori conſtante matrimonio reſtituta, air *text. in l. vnica, C. ſi dos conſtante matrimonio, & in prædictis viden. eſt Roman. in ſuo ſingul. 602. per totum*, & ibi multa in hac materia prędictæ aſſecurationis dotis tradit.

Secus autem ſi vir vxori pręcederet, quia tunc mulieri in vim illius cuſtodię, ſiue detentionis erit danda retentio bonorum viri, donec erit ſatisfacta de ſua dote, vt fuit dictum in *Romana Caſalis Veneris 21. Iun. 1630. coram Durano.*

50 Contrarium tamen, quando mulier peteret reſtitutionem dotis ſoluto matrimonio, quia tunc vera dotis reſtitutio dicitur, & ſic quando hypothecaria ageret, vt ait *Chart. in d. ſua dec. 8. & vt*

dicunt

dicunt DD. in l. ſi conſtante, ff. ſolut. matrim.& in l. vbi adhuc, C. de iur. dot. & Rota in deciſionib. ſuperius citatis. Immò, quod reſtitutio dotis etiam, ob inopiam viri dicatur vera, & propria reſtitutio, tenent *DD. allegati à Gratian. lib. 3. diſcept. c. 406. nu. 19. & Giurb. deciſ. 16. Caſtil. dec. 25.* Licèt primam opinionem dicant veriorem, vltra præcitatos, *Maſtrill. deciſ. Sicil. 142. & melius Doctor Palatios Ruuios in dict. repet. Rubricæ, & cap. per veſtras, verſ. ex his per totum, fol. mihi 109. & 110. & prius etiam fol. 108. verſ. ex quibus.* Item quòd ſit verum dominiũ, & ob id non transferatur in vxorẽ deprehenditur *ex l. ſeruum dotalem, ff. de manumiſſ.* vbi dum vult, quòd res dotalis, ob vergentiam viri debeatur vxori; ergo ſi debetur non eſt domina, quia quod ſemel eſt meum non poteſt fieri amplius meum, *§. ſi itaque inſtit. de act. & ita ait d. doctor Palatios ibi ſupra fol. 110. n. 3.*

51 Extende præterea, quòd etiam mulier in concurſu creditorum, quando eſt anterior, poſſit eligere ſuper quibus bonis velit de ſua dote ſatisfieri, etiam creditoribus inuitis, *vt ait Viuius in ſua deciſ. 413.*

52 Quinimmò etiam bona feudalia eidem conſignari poſſunt, *vt ait idem Viuius in ſua dec. 538.*

53 Subextende procedere, quòd etiam ea debeat præferri, ſi velit rem ſubhaſtatam pro eius credito aſſignari, pro eo quod ab alijs repertum fuit, *vt fuit deciſum in Romana Prælationis Veneris 20. Nouembris 1596. coram Card. Pamphilio.*

54 Sed eſt benè verum, quòd poſtquam ea elegit, amplius variare non poteſt, *vt ait Rota per Card. Mantic. in ſua dec. 344. num. 1.*

55 Quapropter ne detur occaſio mulieri fraudandi creditores, in caſu vergentiæ viri ad inopiam, ea debet vnam rem eligere pro concurrenti quantitate ſui crediti dotalis, ſed non omnia bona occupare, veluti facere poſſent creditores hypothecarij, & ipſa quoque poſt mortem ſui viri, & id ex rationibus per me deductis *in concluſ. 109. nu. 30. & facit deciſ. Marta Rota Piſanæ 36. & Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 489. nu. 15. Afflict. & Chartar. in præcitato loco.* licèt tamen iſto caſu poſſit ſeruari ille modus, de quo ſuperius dixi ſub num. 48. ad hoc vt omnibus ſatisfieri poſſit.

56 Declarando tamen, quòd quando ei fuerint aſſignata bona, tunc ea, vt ſuperius dixi, non poterunt amplius per creditores auocari, illi ſuas dotes offerẽdo, *vt per Bart.* qui fuit auctor huius opinionis *in l. ſi conſtante, num. 88. ff. ſolut. matrim.* quem ſecuta ſunt plura ſuprema Tribunalia, *Afflict. deci. 199. Capic. dec. 41. num. 11. Grammatic. deciſ. 91. n. 17 Franc. deciſ. 54. num. 1. Oſaſcb. deciſ. 135. num. 9. Theſaur. deciſ. 157. & 207. & Card. Mantic.* latiſſimè comprobans, & alios referens *de tacit. lib. 11. tit. 30. Theſaur. iun. quæſt. forenſ. 65. lib. 2. Gaill. obſeru. 92. lib. 2. Guttier. pract. quæſt. lib. 5. quæſt. 77. num. 14. Morot. de iur. offeren. tit. de poſſeſſ. offer. num. 9. Giurb. qui plures congeſſit d. deciſ. 18. nu. 12. & ſequen. Gratian. diſcept. foren. cap. 489. num. 21. lib. 3.*

Et hanc opinionem vti magis veriorem tenuit *Rota in Farfen. dotis, ſeu depoſiti 3. Decembris 1629. coram Pirouano, in qua reprobantur Din. Caſtren. & alij contrarium ſentiens, quos referunt, & ſequuntur Riminald. iun. conſil. 3. num. 9. & 25. Fachin. controuerſ. 100. lib. 3.* & quòd hęc opinio vrgentioribus nitatur rationibus, & diſpoſitioni legum magis conueniat, nempè *l. 1 ff. ſolut. matrim. & l. vbi adhuc C. de iur. dot.* in quibus pro aſſecuratione dotis prouiſum eſt, vt interim ex fructibus ſtabiliũ mulier poſsit ſuſtinere onera matrimonij, ſe ipſam, filios, ac virum alendo, cum per fortis reſtitutionem, ita æquè omnibus nõ ſuccurratur, præſertim viro, qui adhuc viuens dicitur dominus dotis, quæ ſi reſtituatur deſinit eſſe ſub eius dominio; neque videtur ſuccurſum mulieri per inueſtimentum in tot locis monitum, vel cenſibus, aut ſtabilibus; quia eodem modo ſuccurri poteſt indemnitati creditorum, ſublato circuitu per æſtimationem bonorum à muliere poſſeſsorũ, vt de eo, quod ſupereſt creditores reintegrentur, vt ex mente *Afflict. Capic. &* aliorum, pro hac opinione ſuperius relatorum, dixit *Rota in allegata Farfen. dotis, ſeu depoſiti coram*

ram Pirouano.

Amplius addantur prædictis, ea, quę ait *Card. Mantic. de tacit. & ambigu. contract. lib. 11. tit. 30. num. 10 cum ſequentib.* vbi tenet ob id creditores non poſſe offerre dotem vxori cō ſtante matrimonio, & ſic ob vergentiā viri ad inopiam, ex pluribus rationibus reſpondendo omnibus contrarium tenentibus, & primo ait hanc dotis repetitionem non fieri, ad effectum plenæ reſtitutionis, ſed ſolum illi retentio bonorum conceditur, vt ſeipſam filios, & virum alere poſſit, iuxta *textum in l. vbi adhuc, C. de iur. dot. & alij Doctores ibidem allegantur per Mantic.*

Secundo non poſſunt creditores offerre, quia conſtante matrimonio non venit tempus reſtituendæ dotis, & ſic eorum oblatio de dote tempore opportuno facta non diceretur, ita vt ſuum effectum ſortiri poſſit, *l. 2. ff. ſolut. matr. & l. ſoluturus, ff. de ſolut. & alij Doctor. alleg. à Mantic. ibi ſupra num. 11.*

Tertiò, dicta oblatio non tolleratur, quia cū fauore mulieris fuerit inductū à iure, vt ꝑ dote poſſit agi hypothecaria conſtante matrimonio, ob inopiā viri, & licèt actio perſonalis illi non competat, tamē dicta oblatio in illius læſionē retorqueri non debet, nam ad illius detrimentum tenderet, ſi pecuniam à creditoribus mariti oblatam accipere teneretur, quia fragilis eſt, veluti quoque remedium fideiuſsionis ſit fragile cum pecunia ſit de illis rebus, quę ſeruando ſeruari non poſſunt, latè *Tiraquell. de retract. lignag. §. primo, gloſſ. ſeptima, num. 104.*

Quartò non eſt tolleranda ea oblatio, quia Reipublicæ intereſt, ne mulieres remaneant indotatę, veluti hoc modo facile euenire poſſet, quia ſi conſtante matrimonio dos eſſet reſtituenda, tunc deſineret eſſe dos, quod in caſu iſto non ſuccedit, quia ea ſolum datur vxori per modum cuſtodię, ad prædictū effectum ſe ſuum virum, & filios alendi, vt ait *Card. Mantic. ibi ſupra num. 13. & ſeqq.*

Poſtremò non tolleratur prædicta oblatio per *textum in l. cum tibi, C. qui pot. in pig. hab.* ſumpto argumento à contrario ſenſu hoc modo; creditores ſoluto matrimonio poſſunt vxori offerre dotem, ergo eo conſtante id eis facere non liceret, & hanc opinionem eſſe magis à Doctoribus receptam ait *Card. Mantic. ibi ſupra num. 25. & dict. Doctor Palatios in præallegatis locis.*

Sed in caſu, vbi dos fuit reſtituta, ob viri vergentiam ad inopiam, ſi res fiat deterior ad cuius periculum fiat, diſtingue cum *Doctore Palatios in dicta rubr. & cap. per veſtras fol. 110. & ſeqq.* vbi multa notanda ait.

57 Infertur ſextò ex prædicta principali concluſione, quòd licèt vir regulariter de iure non poſſit cogi præſtare vxori fideiuſſores pro conſeruanda dote, & id ne inter coniuges perfidia, & diſcordia oriatur id fallit tamen pluribus caſibus. Et primò, quando inter partes ita fuit conuentum, & ſi conferratur in tēpus ſoluti matrimonii, *Grat. lib. 4. diſceptat. cap. 712. num. 4.*

Secūdo, quādo bona mariti detegerentur fideicommiſſo ſubiecta, & ille non eſſet de deſcendentibus fideicommittentis, aliàs ſecus, quia tunc dos tā danda, quam reſtituenda in ſubſidium ex eis detrahi debet, & præſertim ſi dicta bona eſſent grauata fideicommiſſo particulari, quia tunc non eſſet locus detractioni Trebellianicæ, quæ ſolum habet locum in fideicommiſſo vniuerſali, vt fuit dictum in *Romana Nullius dotis Lunæ 15. Decembris 1597. coram Litta, & in alia Romana Septemmillium Lunę 23. Februarii 1604. coram Iuſto.*

Tertiò fallit, quādo fideiuſſores pro dote reſtituenda eſſent de cohabitantibus cum marito, *vt ait Bart. in l. ſi conſtante num. 34. ff. ſolut. matrimon. & Roncbegall. in l. ſi id quod num. 22. ff. de duob. reis, & Lupus in cap. per veſtras de donat. inter virum, & vxorem, & in §. incipiente quinto,* & ibi decem caſus ponit, in quibus fideiuſſores iſto caſu dare liceat, *& Gratian. lib. 4. diſceptat. cap. 712. num. 4.*

58 Contrariam opinionem licèt teneat *Bart.* nihilominus primam eſſe magis communem ait *Ripa in dicta l. ſi conſtante num. 55. & Roncbegall. in pręcit.*

loco

loco num. 22. *verſ. Sed quatenus*, & *Grat. d. lib.* 2. *diſcept. cap.* 233. *num.* 34. *cum ſeqq.*

59 Concordari tamē poſſunt huiuſmodi opiniones tali modo, & ſic quòd prima procedat, quando in obligatione per fideiuſſores, ant correos eſſet appoſitum iuramentnm, vt dicunt infioiti *Doctores allegati à Gratiano lib.* 2. *diſcept. cap.* 233. *num.* 34. & ibi de veriori opinione teſtatur, & multa notanda in hac materia tradit. Secunda verò, quando ſecus, *iuxta trad. per Seraphin. de priuileg. Iurament. priuil.* 69. *num.* 1. & *ſeqq.* & ibi habetur, quòd abſque iuramento talis fideiuſſio non valet, etiā ſi extaret conſuetudo in contrarium.

60 Et ſic igitur in prædictis caſibus vir tenetur vxorem reddere cautam, aliàs dos non eſſet ſoluenda, vt ait *Rota ibi ſupra coram Litta*, & *Iuſto*, & *idem Grat. lib.* 4. *diſcept. cap.* 689. *num.* 37. & *cap.* 712. *num.* 4.

61 Extende prædicta procedere etiam ſi vxor ſcienter virum inopem acceperit, quia poteſt nihilominus poſtea petere aſſecurationem dotium, *vt ait Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 365. *num.* 2. & *d. Doctor Palatios ibi ſupra fol.* 109. & *ibi de magis communi teſtantur.*

62 Infertur ſeptimò, quòd neque in caſu teſtitutionis hoc modo faciendæ de dote, admittatur compenſatio, atque retentio, vt fuit dictum in *Romana dotis de Cinciis*, *Veneris* 24. *Nouembris* 1600. *coram Card. Mellino.*

63 Extende idem procedere, veluti ſi eſſemus quoque in repetitione dotis poſt mortem viri, quæ impediri non poteſt per eam exceptionem adminiſtrationis tutelæ, & rationis non redditæ, vt fuit dictum in *Rota per Sarnen. deciſ.* 65. *lib.* 1. *Viuius deciſ.* 317. *nu.* 1. *lib* 2. & *Rota in vna Saluiani interdicti de Columna* 19. *Nouembris* 1599. *cor. Cardin. Lancellotto*, *Puteus deciſ.* 146. *lib.* 1.

64 Contrarium tamen procederet, ſi ad matrem peruenerint tot pecuniæ, ex quibus ſibi ſatisfieri potuiſſet *text. eſt in l.* 3. §. *hæc actio*, *ff. de negot. geſt. l. omnes tutores*, *C. arbitr. tutel. Dec. conſ.* 110. *col. fin. Boer. deciſ.* 59. *in princip.* & *Rota in Romana Hæreditatis de Beuilacqua*, *Lunæ* 13. *Maij* 1595. *coram Orano.*

65 Sed primam opinionem tenendo; Subextende eam eò magis procedere, quando ad fauorem vxoris adeſſet obligatio Cameralis, contra quam exceptio requirens altiorem indaginem non eſt admittenda, vt fuit dictum in *vna Roman. Tutelæ*, *Lunæ* 17. *Februarij* 1603. *cor. Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſ. dec.* 1455. *nu.* 1.

66 Contrarium, quòd ſcilicet exceptio illa compenſationis poſſit opponi contra mulierem dotem repetentem adeſt, *text. in l. nec rei iudicatæ.* §. 1. *ff. ſolut. matrim.* & *Rota ibi in dicta Romana Tutilæ coram Card. Seraphino*, & *Grat. lib.* 1. *diſcept. cap.* 129. *num.* 21. *cum ſeqq.* & *dixi in concluſ.* 56. *num.* 75. & *ſeq.*

67 Concorda tn tamen, quòd prima opinio procedat, quando exceptio cōpenſationis eſſet illiquida. Secunda verò ſi liquidò de ea conſtaret, & ratio eſt, quia de illiquido ad liquidum non admittitur compenſatio, vt exemplificando ait *Card. Seraphin. dicta deciſ.* 1455. *num.* 4. *Surd. dec.* 46. & *dec.* 184. *num.* 6. *Rota deciſ.* 409. *num.* 5. & *dec.* 679. *in fine. par.* 1. *recent. Grat. diſcept.* 734. *num.* 13.

68 Infertur octauò, quòd dicta aſſecuratio poteſt peti per vxorem, etiamſi dos fuiſſet ſocero ad inopiam vergenti ſoluta, & ille promiſerit per apocam priuatam eam conſeruare, & reſtituere eius bona obligando, *vt ait Afflict. deciſ.* 332. & *facit Franch. in deciſ.* 581. & *Grammat. dec.* 92. & *Put. dec.* 264. & 459. *lib.* 3.

69 Limita tamen primò, quòd mulier non præferatur in aſſecuratione ſuæ dotis creditoribus anterioribus expreſſam hippothecam habentibus, vt ait *Ant. Faber. deciſ.* 28. *de iur. dot.* & *dec.* 48. *eod. tit.*

70 Limita ſecundò, quòd dicta aſſecuratio per vxorem peti non poſſit, ſuper bonis ſui viri, quæ fuerint vendicata per creditores, ſi ea inſtrumentum dotale non habeat, quia veluti dos non debet reſtitui, abſque inſtrumento dotis, ita nec illius aſſecuratio eſt concedenda, cum non entis nullę ſint qualitates,

litates, veluti ita fuiſſe deciſum teſtatur *Grammat. in ſua deciſ. 42. & Vrſill. in deciſ. 332. Chart. in ſua deciſ. Genuæ 8. & Magon. deciſ. Florent. 125. & Aſflict. dicta deciſ. 332.*

71 Limita tertiò, quòd dicta mulier non poteſt prætendere acquiſitionem dominij (vt ſuperius diximus) in vim illius aſſecurationis obtentæ, quia dicta aſſecuratio per vxorem obtenta ſuper bonis ſui viri, & ſoceri non operatur dominij translationem, ſed ſolùm dicitur eidem acquiſita rei aſſecuratæ cuſtodia, vt ait *Aſflict. in ſua deciſ. 9. & Vincent. de Franch. deciſ. 54.* licèt aliqui dicant illam aſſecurationem propriam reſtitutionem dotis cenſeri, vt ſuperius dixi ſub num. 50. ſed prima opinio eſt verior.

72 Limita quartò, quòd dicta aſſecuratio dotis ſolùm operatur, vt bona data vxori pro dote ſua, ſtante vergentia ſui viri ad inopiam, iure pignoris data cenſeantur, cuius enim ſubſtantia eſt, quòd illud reſoluatur reſtituta pecunia, *Aſflict. deciſ. 199. & deciſ. 32. Grammat. deciſ. 92. Chartar. deciſ. 8. Magon. dec. Florent. 125. Put. deciſ. 355. lib. 3. Caſtill. deciſ. Siciliæ 25.*

Sed quod regulariter potius datio in ſolutum, quàm pignus in dubio ſit præſumendum, & maximè fauore dotis, ſiue quando daretur res ipſa pro quantitate, aut ſtante pacto reſtituendi melioramenta, ait *Gregor. deciſ. 194. num. 12. & ſeq. & latè Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 150. num. 1. & ſeq. & conſ. 201. num. 18. & ſeq. & huiuſmodi opinionem tenuit quoque Rota deciſ. 168. num. 1. par. 1. diuerſ. & in deciſ. 672. num. 4. par. 2. recent.* & id tanto magis procederet ſtante temporis diuturnitate, quo creditor rem ſibi à debitorem aſſignatam poſſideret, *Decian. latè ait in huiuſmodi materia conſ. 35. num. 41. & ſeq. lib. 2.*

Declara tu tamen, quòd huiuſmodi præſumptio non procedit, vbi coniecturæ in contrarium vrgerent, vt firmat *Menoch. in dicta præſumpt. 150. num. 14. in fine, & in iſtis terminis fuit etiam tentum à Rota in vna Lucana bonorum 23. Ianuarij 1599. coram Litta, & Surd. in conſ. 243.* & ibi multas coniecturas recenſet in hoc propoſito.

Subdeclara tamen, id non procedere, iuxta opinionem *Afflicti in deciſ. 373.* & ibi habetur potius in ſolutum dationẽ, quam pignus eſſe præſumendum, quem ſequuta fuit *Rota in Romana pecuniaria 13. Iunij 1609. coram Marcomontio, quæ eſt penes Marcheſ. de commiſſ. & prius in Sabinen. dotis 19. Februar. 1598. coram Orano.*

Sed quòd non ſit recedendum à prima opinione, vti veriori, & magis communi teſtatur, *Addens ad Gregor. dicta deciſ. 194. ex traditis per Menoch. d. præſumpt. 150.* & ratio illius opinionis ea eſt, quia inueriſimile videtur, vt quis velit ſuum creditum per mutilatas ſolutiones recipere, ſtante quòd ſolutio mutilata ſoleat multas afferre creditori incommoditates, *vt ait Rota dicta deciſ. 168. par. 1. diuer.* & præſertim vbi concurrerent coniecturæ dominij translationis indicatiuæ, quorum multæ conſiderantur à *Rota in dicta dec. Gregor. 194. & in alia quoque Romana dationis in ſolutum, quæ eſt penes Farinace. poſt primum librum conſ. deciſ. 46. & Menoch. in dicto conſ. 201.* vbi defendit dationem in ſolutum etiam, quòd partes fuerint viſæ eo verbo (*pignoris*) Sed reaſſumendo id, quod fuit dictum de vergentia viri.

Extende, quòd neque etiam extra iſtum caſum vergentiæ viri ad inopiam poterit exequi mandatum relaxatum contra virum in bonis poſſeſſis ab vxore, veluti neque etiam contra tertium, licèt adeſſet obligatio cameralis, & eò magis, ſi vxor haberet inhibitionem ante executionem mandati, vt ait *Rota per Gregor. deciſ. 22. num. 2. & in Romana Caſalis 26. Februarij 1625. coram Manzanedo, & prius in Romana Vineæ 20. Nouembris 1617. coram eodem, & in Veneta donationis, Lunæ 16. Nouembris 1616. & 6. Martij 1617. & in alia Bononien pecuniaria 7. Aprilis 1617. coram eodem Buratto, & per Gregor. deciſ. 330. nu. 2. & per Buratt. deciſ. 141. num. 1.*

Subextende prędicta in tantum eſſe vera, vt propterea ſi creditores dicant ea bona ad virum ſpectare, tunc illud probare tenētur, vt fuit dictum à *Rota*

per

per Gregor. deciſ. 22. num. 2. & in Romana Caſalis 26. Februarij 1625. coram Manzanedo, & prius in Romana Vinea 20. Nouembris 1617. coram eodem, & in Veneta Donationis Lunæ 16. Nouemb. 1615. & in eadē 7. Nouemb. 1616. & 6. Mart. 1617. & in alia Bononien. pecuniaria 7. Aprilis 1617. coram eodem Buratto, & per Gregor. deciſ. 338 nu. 2. & per d. Buratt. dec. 141. nu. 1.

Extende prædicta in tãtum eſſe vera, vt propterea ſi creditores dicant ea bona ad virum ſpectare; tunc illud probare tenentur, vt fuit dictum *à Rot. per Burat. in deciſ. 256. num. 6.*

Secus autem, veluti ſi eſſemus in debito ipſius vxoris, quia tali caſu poterit ſuper illius bonis executio fieri, etiam ſi ea poſſideantur per virum, quod tamen declara procedere, ſi creditum eſſet ipſà dote anterius, quia bona cenſentur in dotem tradita deducto prius ære alieno, veluti fit in omni materia, & prædicta eò magis procederent, quando mandatum fuiſſet obtentum contra vxorem ſciente viro, quia tunc, nedum ſuper dictis bonis poſſet fieri executio pro debito principali; verum etiam pro expenſis, gratia illud exequendi, factis, vt fuit dictum *à Rota per Buratt. deciſ. 254. nu. 1. 2. 3. & 10. & per Card. Seraph. deciſ. 891. num. 4. Guid. pap. deciſ. 447. & Capic. deciſ. 128.*

Subextende primò prædicta in tantũ procedere, vt neque iſto caſu maritus poſſit dici tertius poſſeſſor, ad effectum impediẽdi executionẽ ſuper dictis bonis dotalibus factam, vt fuit deciſum in *vna Tudertina Dotis 1. Iul. 1626. coram Merlino.*

Subextende ſecundò eò magis procedere, quando executio eſſet facta in bonis paraphernalibus, ſi quæ haberet; aliàs mulier ſaltem teneretur cauere de ſoluendo ſoluto matrimonio, quia eo conſtante dos ſpectat ad virum, neque ſuper ea perturbari poteſt, niſi in caſu debitorum contractorum ante matrimonium, vt ait *Ant. de Fab. deciſ. 1. ne vxor. pro marito, Capic. deciſ. 128. & Guid. pap. deciſ. 447. qui multa dicunt in hac materia.*

73 Limita quintò, quòd vxor prius debet in iudicio aſſecurationis id, quod de viro habet excomputare, & poſtea bona mariti excutere, vt ait *Ant. Faber. deciſ. 21. C. de iur. dot.*

74 Limita ſextò non procedere, quando ſolutio dotis eſſet facta à fratre vxoris viro omnia illius bona pro reſtitutione dotis obliganti, & poſtquã contraxit debita per inſtrumentum, dictus vir fuerit confeſſus recepiſſe dotem, quia tunc attenta creditoris anterioritate ante illud inſtrumentum confeſſionis, & poſt promiſſionis capitula vxor excluderetur, ob illud creditũ prędicto modo contractũ à poſſeſſione de bonis ſui viri ad prędictũ effectũ capta, *Afflict. dec. 402. Boer. dec. 330. Valaſc. dec. 6. Viu. dec. 537. Peregrin. dec. 141. Hier. de Laurent. dec. 25. Polidor. Rip. obſeruat. 265. & Rota deciſ. 544. & deciſ. 585. par. 3. diuerſ.*

75 Contrarium, quòd ſcilicet hippotheca dotis menſuretur à die promiſſionis, non autem ab eo ſolutionis, quoad acquirendam anterioritàtem, fuit dictũ in vna *Spoletana Lucri dotis 12. Iunij 1595. coram Card. Mantica, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 337. ſub num. 7. verſ. non obſtat, dictus Boer. deciſ. 331. & alij allegati à Rota in Bononien. Euictionis 14. Mart. 1606. ſiue 1607. cor. Scotto, & in alia Firmana Prælationis Dotis 21. Maij 1607. coram Manzanedo.*

Declara tamen illud eſſe verum, vt ſcilicet hipotheca conſideretur iſto caſu de tempore promiſſionis, non autem ſolutionis, ſi tunc erat contractum matrimonium, at ſecus ſi ante, veluti ita diſtinguendo ait *Gratian. lib. 5. diſcep. c. 804. per totam.*

76 Licèt cõtrariũ ſit, quoad acquirendũ aliquod lucrũ; & ratio differentiæ ea eſt quia hipotheca ſolo conſenſu contrahitur, vt ait *Rota ibi ſup. cum aliis ibi per eam allegatis.*

77 Declara præterea illud, quod fuit dictum ſuper eo, quòd mulier, ob vergentiam viri ad inopiam poſſit ſuæ dotis aſſecurationem petere, non procedere per viam ceſſionis alteri factæ, ad hoc, vt illius dos in tuto ponatur, quia mulier non poteſt alteri cedere iſtud ius collocandi ſuas dotes in tuto; Et ratio eſt, quia iſta collocatio fit ad effectum ſuſti

nendi

nendi onera matrimonij, quæ potiſſimum circa alimenta conſiſtunt, & quæ alteri cedi non poſſunt, veluti de magis communi opinione teſtatur *Surd. alleg.* à *Gratiano lib. 3. diſceptation. ca. 427. num. 16.*

78 Vltimò, hic opportunè erit notandum, quòd ſi vir in caſu aſſicurationis dotis, ob eius vergentiam ad inopiam, ſiue illius reſtitutionis, ob diuortium, non valebit in pecunia vxori ſatisfacere, tunc mulier non poterit eum cogere niſi in quantum facere poteſt, & ſic ille carcerari non poterit, iuxta textum in *l. maritum, ff. ſolut. matrimon.* vbi cauetur maritum pro dotis reſtitutione non teneri vltra quàm facere poſſit, quod enim priuilegium in illud ſonat ne ob id carceribus mãcipetur, vt ait *Bal. in l. liber captus in fine, C. de poſtlimin. reuerſ. Franc. Aret. in l. alia, §. eleganter, num. 1. ff ſolut. matrimon. Couarru. variar. reſolution. lib. 2. cap. 1. num. 4. verſic. Fit tandem Theſ. deciſ. 119. Franch. deciſ. 164. num. 2. Amat. deciſ. 16. Rotæ Marchiæ, Ferentil. ad deciſionem Buratt. 20. num. 9. Capell. Tholoſan. deciſ. 259. & ibi in additiou. Brunus de ceſſione bonorum quæſt. 33. quæſt. 4. princip.* & pulchrè ita fuit reſolutum à *Rota in Recanaten. Separationis Thori Mercurij 26. Februarij 1625. coram Pirouano.*

76 Extende prædictam Concluſionem adeò eſſe veram de iure, vt propterea, neque iuramentum, neque obligatio cameralis ad fauorem vxoris pro illius dotis reſtitutione, vnà cum clauſulis ampliſſimis renunciationis, & præſertim ea omni legum, ac iuris auxilio, ſufficiant, ad tollendum illud priuilegium, ne quis conueniatur vltra quam facere poteſt, veluti fuit reſolutum à *Rota in Brunduſina Pecuniaria, quæ eſt deciſio 485. n. 1. par. prima recentior. allegata in illa Recanaten. Separationis Thori Mercurij 26. Febr. 1625. coram Pirouano.*

80 Et ratio optima ea eſt, quia quando priuilegium aliquod alicui competit, ratione reuerentiæ perſonæ, tunc illius renunciatio, ex defectu poteſtatis renunciantis non valet, *l. alia §. eleganter. ff. ſolut. matrimon.* vbi expreſsè prohibet validitatem iſtius pacti, quod maritus conueniri poſsit vltra quàm facere valet ex ea ratione, quia eſt contra bonos mores de iure ciuili, cum tendat contra reuerentiam illam quæ marito per vxorem exhiberi da venit, & è contra, vt ait *Alexand. in dicto §. eleganter, & ibi Roman. & Aretin.* hanc opinionem communem atteſtantes, & veriorem vocat *Couar. in c. Quamuis pactum, de pact. num. 6. Laderch. conſil. 30. num. 9. Barb. in l. Maritum num. 27. ff. ſolut. matrimon. Franch. deciſ. 164. num. 14. Maſtrill. deciſ. 93. num 3. & alij allegati à Rota in dicta Recanaten. Separationis Thori Mercurij 26. Februarij coram Pirouano.*

81 Ratio autem ſecunda, ſuper iurata obligatione reſtitutionis dotis ea eſt, quia iuramentum iſto caſu non valeret vti appoſitum actui, qui contra bonos mores tendit, cum illud ſemper ſequatur naturam actus ſuper quo interponitur, neque illius naturam vmquam mutat, neque obligationem auger, ſed ſolum vinculum religionis addit, quæ non arctat dum actus per reſiſtentiam iuris non poteſt in eſſe deduci, neque minus quis tali caſu poteſt ex ea religione vinculari, vt air *Rota dicta deciſ. 485. num. 2. par. 1. recent. Franch. dec. 181. num. 13. & Rota ibi in d. Recanaten. coram Pirouano.*

82 Secus autem, quando priuilegium competeret renuncianti, ratione contractus, ſiue ſocietatis, quia tunc renuncians non poſſet amplius ſe prædicta ratione iuuare, vt fuit dictum à *Rota in dicta deciſ. 485. allegata in illa Recanaten. coram Pirouano.*

83 Subextende concluſionem ſupra firmatam procedere, nõ obſtante ſæuitia, atque viri erga vxorem ingratitudine, & ratio eſt, quia ſi huiuſmodi renunciatio etiam directè, & expreſsè facta non tenet, ergo multo minus tacite delinquẽdo, vltra quod ſemper deficit poteſtas in renunciante, quæ tamen in renunciatione, aut tacita, aut expreſſa ſemper eſt neceſſaria, vt ait *Franc. dec. 164. n. 3. & Barboſ. & alij alleg. à Rot. in d. Recanaten. coram Pirouano.*

84 Quibus præterea altera ratio addatur,

quæ eſt numquam ceſſet ſuppoſitum re uerentiæ maritalis, etiam ſi maritus delinquat in ſæuitia cum vxore, cum ſem per ſpes reſtet poſſe reuerti ad eundem thorum, quatenus morum correctio ſubſequatur, quòd tamen ſecus eſſet dicẽdum de ingratitudine, quæ cum ex ipſo actu perficiatur, & ex conſumatione effectus pœnæ ſequatur. Idcircò amplius ibi non poteſt eſſe locus pœnitentiæ; veluti eſt in ſæuitia, quæ per correctionẽ morum tolli poteſt, & ſic ad eundem thorum reuerti, veluti de prædictis omnibus fuit ita firmatum à *Rota in dicta Recanaten. Separationis thori coram Pirouano*.

ARGVMENTVM.

DE ASSECVRATIONE IVDICII à debitore de fuga ſuſpe-cto præſtanda:

CONCLVS. CLIII.

1 Aſſecuratio iudicii, nota quòd eſt illa, quæ præſtatur à debitore carcerato, ob ſuſpicionem fugæ, ſiue ea, quæ præſtatur ante capturam, vt euitetur fuga, ob cuius ſuſpicionem ea captura fuit adinuenta, & ratio iſtius aſſecurationis ea fuit ne iuditia, ob fugam eluſoria red dantur. Item nota, quod iſta vox (Aſſecuratio) dicitur barbara, prout eſt arreſtum, vt ait *Andr. Gayl. in tract. de arreſt. num. 1. fol. 370. & Mauſ. de cauſ. execut. lib. 1. in prælud. 2. num. 1. 3. 10. & 11. Affl. dec. 170. & ibi Vrſil.*

2 Verum, quia antequam ad huiuſmodi aſſecurationem deueniri poſſit, opus eſt, vt ſuſpitio fugæ præcedat, vnde operæ pretium erit prius docere quid ſit debitor, & quæ dicatur ſuſpitio, & quibus modis perſona ſuſpecta fiat.

3 Debitor igitur ſimpliciter ille propriè eſt, à quo inuito aliquid ſi volumus extorquere poſſumus, nec ei vlla exceptio competit, qua ſe tueri poſſit, vt ait *Accurſius in l. debitor, ff. de verb. ſignif. & ibi Alciat. Rebuff. in l. 1. & ibi omnes ſcribentes, ff. ſi cert. petat. l. fideiuſſor obligari, §. fideiuſſor accipi, ff. de fideiuſſ. Bero. conſil. 31. num. 12. volum. 3. Caroc. de excuſſ. bonor. q. 1. 2. par. num. 58. verſ. & ratio videtur fol. 136.* & debitor quis appellatur tàm per viam contractus, quàm per illam delicti, *text. eſt in l. Neratius ff. de petit. heredit.*

4 Suſpitio autem dicitur actus per quẽ trahimur in dubitationem timendo, vt talis actus nobis læſionem afferat, & triplex eſt, & prima ea dicitur per quam noſtri debitores ære alieno grauati ne carceribus mancipentur ſibi fugam arripere præparant, vt dicunt *DD. toto tit. ff. de priuileg. credit. & l. ait Prætor, §. ſi debitorem, ff. quæ in fraud. credit. & in l. fin. C. de ferijs, & ibi Bar.* Sed quomodo in hoc poſſet, & debeat creditor ſibi prouidere aduerſus debitorem ſuſpectum de fuga, inferius perdiſtinctè docemus.

5 Altera ſuſpicio ea eſt, quam habemus erga Iudicem, tam Ordinarium, quam Delegatum, & in hac ſpecie ſuſpicionis eam allegans, quomodo procedere debeat, latè tradit *Seraphin. de priuil. iuramen. priuileg. 7. num. 5. & 6. cum ſeqq. & Gratian. lib. 5 diſc. cap. 837. nu. 18.*

6 Tertia ſpecies ſuſpicionis eſt illa, quæ reperitur parata ad publicè vel priuatè lædendum, quæ ad actionem de ſuſpecta poſtulatione ſpectare dicitur, vt in *toto tit. ff. & C. de poſtul. & ibi ſcribentes.*

7 Perſona igitur ſuſpecta in hac materia quatuor modis effici poteſt ſecundũ *Gotifred. in ſua praxi ciuili lib. 1. tit. 5. de ſuſpect. perſon ſub tit. de ſtat. homin. volum. 1. fol. 385.*

8 Et primo modo, quando immobilia non poſſidet, vt ait *Crauetta conſ. 847. num. 4. verſ. Sed in fuga, Menoch. de arb. Iud. caſ. 87. n. 9. cum ibi alleg.*

9 Secundo dicitur ſuſpectus, licèt immobilia poſſideat, ſed quando adeò ſunt pauca, vt nil quaſi poſſidere dicatur, cum parum, & nihil æquiparentur, vt ait idem *Crauett. ibi ſupra verſic. Sed & idem Menoch. d. caſu 87. num. 11.* Secus autem, quando quantitas erat cõſiderabilis, quia tunc quis ſuſpectus iurari non poteſt, & præterim in Regno Neapolis, vbi poſſidens immobilia neque poteſt cogi ſatiſdare de iudicio ſiſti *vt ait Afflict. dec. 109. ſub num. 1.*

Neque tali caſu intraret Arbitrorium ꝑ aſſecuratione Iudicii, quũ (vt ſuperius diximus

diximus) conſtaret' partem plurima ſtabilia poſſidere, vt fuit dictum in *Romana Domorum in Burgo Mercurij* 11. *Martij* 1620. *coram Vbaldo*.

Veluti eodem modo venit dicendum de ſequeſtro, quod ante ſententiam non conceditur contra eum, qui non eſt ſuſpectus, vel ſi eſſet talis idoneum fideiuſſorem haberet, vt fuit dictum à *Rota per Burattum deciſ.* 105. *num.* 6. Immò quatenus eſſet illeverè ſuſpectus de fuga, non tamen contra eum datur ſequeſtrum, niſi aliqua ſuſpicio præcedat, per quam de fuga dubitetur, vt fuit dictum à *Rota in Bononien. Manutentionis* 16. *Februarij* 1626. *coram Buratto*.

Rurſus notandum hic erit, quòd licèt per iuramentum creditoris ſuſpicio probari poſſit, ad effectum obtinendi ſequeſtrum, quando periculum eſt in mora. Nihilominus poſt illud obtentum aliter, quam per iuramentum venit iuſtificandum, vt ait *Rota per Burattum dicta deciſ* 105. *num.* 8. & *in Romana Pecuniaria* 21. *Maij* 1621. *coram eodem*.

10 Tertiò, perſona ſuſpecta dicitur, ob malos mores, vt teſtatur idem *Menoch. ibi ſupra num.* 19. *verſic. Nam hæc ipſa*.

11 Secus verò, quando eſſet bonæ conditionis, & famæ, vt inferius dicetur in verſiculo Veluti eodem modo &c. ſub *num.* 21.

12 Quartò appellatur perſona talis, quando malè adminiſtrauit, *Bart. in l. ſi fideiuſſor, §. vltimo, ff. qui ſatiſdar. cogan. Papien. in forma ſequeſtri, num.* 2 *verſ. Sed hic quæritur*.

13 Vnde ex hoc infertur, quòd malè adminiſtrans, poteſt iurari de fuga ſuſpectus, etiam ſi adhuc in adminiſtratione, ſiue in redditione rationis exiſtat. Immò etiā ſi aliquid pro ſuo debito ſoluiſſet, vt ait *Munoz. de ratioc. in. cap.* 4. *num.* 20. & *ibi multos Doctores allegat*.

Contrarium licèt dicat *Rota per Burattum in ſua deciſ.* 123. *num.* 6. vbi ait, quòd adminiſtrator non poteſt dici debitor, niſi reddita adminiſtrationis ratione, ita quoque fuit dictum in *Aſculana Spolij* 10. *Ianuarij* 1620. *coram eodem Buratto*, & *in Spoletana Hæreditatis* 31. *Ianuarij* 1622. *coram eodem*. & *in Romana Liberationis à fideiuſſione* 23. *Iunij* 1625. *coram eodem Buratto*.

Sed huiuſmodi opiniones ita concordari poſſunt; nempè, vt prima procedat, quando adminiſtratio verſaretur ſuper aliqua re in genere, & cuius determinata quantitas non ſciretur. Secunda verò, quando eſſemus in quantitate certa, & determinata per Adminiſtratorem ſoluenda. Et ratio iſtius ſecundæ opinionis ea eſt, quia tunc ſemper dicitur liquidus debitor, vt ait *Franch. deciſ.* 292. *num. ſecundo*. & *Grammatic in deciſione* 58. *num.* 10. & *Rota in Aquinaten. Prioratus* 19. *Aprilis* 1614. *coram Pirouano*.

Ratio autem primæ opinionis ea eſt, quia adminiſtrator poteſt in redditione rationis probare verſionem in vtilitatem filiorum, & ſic creditorem ſe facere, vt fuit dictum in *Romana Prætenſi Spolij* 2. *Iunij* 1614. *coram Cardinali Veroſpio*.

Extende hic obiter prædicta quoque procedere in matre tutrice, & pro tempore curatrice ſuorum filiorum, quæ poſt eorum mortem habet detentionem, ſiue cuſtodiam bonorum adminiſtratorum, illamque continuat, vſque quo rationem non reddiderit, & quamuis ille qui detinet, ſiue cuſtodit, poſſidere non dicatur, ſed ſolum in poſſeſſione eſſe, *l. ſi quis ante, ff. de acquiren. poſſeſſ.* Nihilominus illi remedia poſſeſſoria Iudicis officio competunt, *Caſtren. in l. cenſemus num.* 3. *C. de ſacroſanct. Eccleſ. Menoch. de recuper. remed. vlt. num.* 21. & *Couarru. practicarum quæſtionum cap.* 17. *num.* 5. *idem Menoch. de retinen. poſſ. remed. vltim. quæſt. prima num.* 15. Et ratio prædictorum ea eſt, quia remedium iſtud retinendæ, vti ſummariſſimum, non ſolùm veram, & propriam poſſeſſionem reſpicit, ſed etiam detentionem quem habet tutrix pro ſuo intereſſe particulari; quia finita tutela non finitur intereſſe, & quòd hoc ſit verum, videmus quòd tutor, ſiue tutrix tenetur de periculo, & damno terum, quouſque fuerit minori, aut illius hæreditati Curator datus, ſiue alio modo rationem

reddiderit, vt ait *Gayl. obſeruat. 96. lib. 2. num. 3. Guttier. de tutela, & cura par. 3. cap. 39. & facit deciſ. Cardin. Seraph.* 82. & veluti fuit de prædictis reſolutum à *Rota in Romana Caſalis Vener. 21. Iun. 1630. coram Durano.*

Sed tenendo primam opinionem, extende eam quoque procedere in caſu vbi tutor tenetur pupillo alimenta præſtare, quia ſi ea denegat, & citatus nõ comparet, neque ſuam copiam facit, tunc poteſt iurare ſuſpectus, vt dixi in *concl. 89. num. 477. & Rota deciſ. 468. num. 1. par. 2. recent.*

14 Fallit autem dicta prima opinio in ſocio, qui ſuſpectus iurari non poteſt, niſi finita ſocietate, quia poteſt eſſe, quod factis computis debitor non remaneat, *Bero. conſ. 10. volum. 3. & Hector Felicius de ſociet. cap. 3. cum alijs ibi per eos alleg. & Rota deciſ. 321. n. 4. p. 1. recent.*

15 Extende id quoque procedere, etiã finita ſocietate, ſed nondum rationis redditæ computis ſibi datis, quia poteſt eſſe, vt ex eis creditor, & non debitor remaneat, vt fuit dictum in *Romana Cambiorum Veneris 20. Decembris 1596. coram Cardinale Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 1214. & in alia Romana Pecuniaria Veneris 16. Ianuarij 1609. coram Card. Caualerio, quæ eſt apud Zachiam de obligatio. cameral. deciſ. 35.*

16 Subextende, quòd neque iſto caſu compenſatio ſit admittenda antequam fuerint ſolidata computa, vt ait *Rota per Card. Seraphinum d. dec. 1214. & in alia Romana coram Caualerio*, ſed in quibus verè ſit admittenda, latè docet *Surd. in dec. 191. per totam, & prius dec. 186. num. 9.*

17 Subextende ſecundò, quòd neque dilapidatio probatur ex eo, quia non fuerit reddita ratio ab aliquo de pecuniis ad illius manum peruentis, ſed ſolum probatur peractus extrinſecos venditionum, vel alienationum, vt ait *Rota deciſ. 727. par. 2. in recentior. & inter impreſſas Buratt. eſt deciſ. 123. num. 4. & ſeq. vbi ait*, dilapidationem eſſe neceſſariò, & concludenter probandam, ſaltem poſt capturam. Immo deterioratio huiuſmodi debet eſſe inſignis, & notabilis, vt ait *Cornazan. deciſ. Lucen. 59. num. 5. cum ſeqq. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 875. num. 16. & Rota in vna Romana Alueariorum 19. Decembris 1615. coram Cardinale Caualerio, & per Burattum in prædicta deciſ. 123. cum ibi allegatis.*

18 Sed ad hoc, vt quis poſſit verè iurari ſuſpectus de fuga, in primis creditor debet oſtendere creditum liquidum, & poſtea deteriorationem factam poſt obligationem ad eius fauorem, deinde ſuſpicionem cum iuramento aſſerere, vt dicunt Doctores allegati à *Rota in vna Veneta Pecuniaria 7. Iun. 1607 coram Penia, & in alia Foroliuien. Nullitatis obligationis Lunæ 20. Maij 1613. coram Cardinali Sacrato, & per Burattum deciſ. 53. num. 1. & deciſ. 595. num. 3. & deciſ. 653. num. 5. coram eodem Buratto, & Rota deciſ. 500. num. 3. par. 3. recent.*

19 Et ratio eſt, quia vnus in dubio præſumitur eſſe ſoluendo, & propterea, qui contrarium dicit illud probare tenetur, vt ait *Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ. 1394. num. 4. & 5.* Sed quando ex priuata apoca, quis poſſit iurari ſuſpectus de fuga, & quando non videndus eſt *Mauſon. de cauſ. execut. quæſt. 5. tit. de reſcriptis.*

Licèt ſecus, quando poſſet relaxari mandatum executiuum, quia tunc facilius poſſet relaxari illud ſuſpicionis fugæ, veluti pro faciliori executione concedi ſolet, vt teſtatur *Ferentill. ad eam deciſionem Buratti 531. num. 4. & ita fuit quoque dictum à Rota in vna Mediolanen. Affictus coram Orano, quæ eſt apud Zachiam de oblig. camer. deciſ. 118. num. 5.*

Extende eodem modo eſſe procedẽdum, vbi ageretur contra aliquem vti de fuga ſuſpectum ante diem, ſiue pendente termino, quia contra eum mandatum relaxari non debet, niſi prius illius conditione per deteriorationem probata, vt fuit dictum à *Rota per Card. Caualerium dec. 329. n. 2.*

20 Declara id, quod fuit dictum de deterioratione probanda poſt contractũ, alias ſuſpicionem non eſſe admittendã, ex eo procedere, quia qñ quis cõtrahit cũ aliquo tanquã cũ tali, non poteſt amplius creditor negare eum eſſe talem,

& ſic

Digitized by Google

& ſic illum vti talem reprobare, vt fuit dictum in vna *Tullen. Attentatorum Veneris 20. Decembris 1602. coram Ortembergo.*

21 Extende id procedere etiam, quando quis tempore contractus incœperit dilapidare, ſed non taliter, quòd timorem fugæ argueret, vt ait *Bart. in l. ſi is à quo, §. ſi ſemel ff. vt in poſſeſſ. legat. eſſe lic.* quia tunc ille vti approbatus ab eo amplius reprobari non poſſet, *Afflict. deciſ. 171. & deciſ. 365. & ibi Vrſill.* vbi dicunt idem procedere, etiam in remiſſione mercedis ad, quam non tenetur conductor, quando tempore contractus imminebat periculum damni, & eo non obſtante fuit facta locatio, veluti id quoque procedit in conducente rem euid. nter ſterilem, & in ſimilibus, vt dicunt *Afflict. & Vrſill. in prac. loco,* licèt ſecus ſi poſtea dictus debitor fructus dilapidare cœperit, vel de tempore contractus conditionem malam debitoris, ac illius impotentiam ignorauerit, vt ait *Rotaper Burat. in dicta deciſ. 531. num. 7. idem Bart. in dicto §. ſi ſemel,* & vide *in Regulis Iuris Ciuilis, ac Pontificij in verbo Debitor fugitiuus cart. mihi 244.* Veluti eodem modo dicitur de eo, qui eſſet bonæ qualitatis, & famæ, qui licèt non poſſideat immobilia, tamen ſuſpectus de fuga iurari non poteſt, vt ait *Marſil. in l. criminibus, §. ad quæſtionem num. 9. ff. de quæſtionibus.*

Quamuis id ab aula receſſerit, cum omnes ſuſpectos iurari viderim nulla perſonarum habita ratione.

Sed id, quod fuit dictum de deterioratione probanda poſt contractum non procedat, quando mandatum executiuum relaxari poſſet, quia tunc faciliùs poteſt illud mādatum ſuſpicionis fugæ concedi, vt ait *Rota penes Zacchiā de oblig. Camer. deciſ. 118. num. 5. cum ibi allegatis.*

22 Subextēde idem procedere in actore, qui nō tenetur aſſecurare iudicium, veluti nec reus ad id cogi poteſt, ſaltem de conſuetudine, quicquid ſit de iuris rigore, & præſertim quando reus pro ſe haberet ſententiam, quia, vt ſuperius diximus, aſſecurationi Iudicij nunquam eſt locus, vbi pars poſt contractum non fuit deterioris conditionis effecta vt fuit dictum à *Rota in Regien. prætenſi ſpolij, Luna 24. Ianuarij 1611. coram Manzanedo quæ eſt in 2. parte recentiorum deciſ. 326. num. 4. & ſeq.* vbi ait hanc aſſecurationem Iudicij receſſiſſe ab Aula, & ita quoque fuit dictum in *Romana pecuniaria 12. Maij 1614. coram Coccino, & in Cuſentina Penſionis 22. Iunij 1618. & in Romana Domorum in Burgo 11. Martij 1620. coram Vbaldo,* vbi ſubiungit id quoque procedere etiam ſtante clauſula arbitrio Rotæ, vt ait *Rota per Burattum deciſ. 398. num. 5. & ibi in addit. & prius dec. 320.*

Subextende prædicta quoque procedere, quando eſſemus in paupere, qui auditur, etiam ſi adeſſet reſcriptum Papæ (reſectis expenſis, & aſſecurato Iudicio arbitrio Rotæ) quia nihilominus, etiam non facta aſſecuratione Iudicij, neque reſectis expenſis, auditur, ſed fructus, & expenſæ in fine litis reſeruantur, iuxta ſtylum Rotæ; dummodo probetur paupertas eo modo, quo dixi in Concluſione 135. *numero 104.* & ratio eſt, quia paupertas excuſat à præſtatione fideiuſſionis, vt ait *Rota per Burattum dicta deciſ. 320. num. 1.*

23 Declara tu tamen, quòd quando quis eſſet verè ſuſpectus de fuga, tunc poterit etiam à Iudice incompetenti capi, vt ait *Myſyngerius obſeruatione 65. centur. 2.*

24 Sed tunc cautus erit captus, ſi non approbabit capturam dicti Iudicis in præſtanda fideiuſſione, & propterea debet dicere, citra approbationem capturæ, aliàs tacendo non poſſet amplius de illius inualiditate dari, vt ait *Borgnin. in ſua deciſione prima, numero 11. parte prima, & Cardinalis Tuſchus in verbo Captura in Concluſione 74.* vbi multa ait in hac materia.

25 Et quando deregeretur captura nulla, tunc prius debet illud mandatum ſuſpicionis reuocari, & captus in priſtinam libertatem reſtitui, nec ſuper alijs reſpondere tenetur, vt ait *Bartolus in ſua quæſtione incipien. Lapus num. 2. Gabriel in concluſione 1. num. 11.*

num. 11. *cum ſeqq. tit. de reſtit. ſpoliat.*

Secus autem, veluti ſi quis fuiſſet captus, & illius captura ex defectu citationis fieret nulla, quia tunc ea ſuſtineretur, ſi verè de debito conſtaret, vt ait *Rota deciſ.* 151. *num.* 5. *par.* 2. *diuerſorum*.

26 Extende primò, eam declarationem, adeo valere, vt propterea nedum fugitiuus, ſed etiam præparans ſe ad fugam, capi poſſit, vt ait *Gomez Leo deciſ.* 22. Immò ſufficit, quòd illud vitium mentis ſuæ declarauerit ſolum amouendo pedem, vt ait *Mauſon. de cauſ. execut. prælud.* 2. *num.* 23. & ibi habetur, quibus modis fugitiuus, ſiue ſuſpectus de fuga dicatur, & *Menoch. pulchrè tradit in d. caſ.* 87. *per tot.*

27 Extende ſecundò, quòd ſi talis debitor vellet armata manu familiæ reſiſtere, tunc ei vulnus inferri poſſet, vt ait *Gayll. obſeruat.* 44. *lib.* 2. *cum alijs ibi per eum allegatis*, veluti eodem modo procedit in eo, qui vellet alicui cuſtodi bonorum, ſiue alteri vim armis inferre, quia ille talis poſſet occidi, quòd tamen intellige verum, vbi ageretur de damno magno, & enormi; aliàs ſecus, *vt latè ait Carroc. de locat. & cond. par.* 2. *de iniur. & damn. dat. num.* 8. *text. eſt in l. itaque ff. ad leg. aquil. l. furem, ff. de ſicar. Bal. in l.* 1. *num.* 2. *C. locat. & D. Benign. ad Statut. Agricult. Vrb. cap.* 50. *ſub lit. B.*

Sed id, quod fuit dictum de reſiſtente familiæ, qui poſſit offendi ab ea, declara procedere, quando birruarij inſigna gerebant, aliàs excuſantur reſiſtentes, & in dubio ignorantia præſumitur, neque iſto caſu, vbi agitur de inſligenda pœna, ſcientia, neque coniecturis, neque præſumptionibus probatur, licèt id non ſemper procedat, vt ait *Farinac. in ſuo conſ.* 100. *num.* 1. *& ſeqq. lib.* 1. & ibi multa ſigna ignorantiæ, & etiam ſcientiæ ponderat.

28 Extende tertiò, quòd huiuſmodi captura poſſit fieri, etiam die in honorem Dei feriato, quia vbi periculum eſt in mora, receditur à regulis iuris, vt ait *Rubin. deciſ.* 23.

29 Limita tamen primò, quòd debitor non poſſit à creditore capi, vti ſuſpectus quando idoneum fideiuſſorem præſtitit, & ratio eſt, quia tunc bona fideiuſſoris confunduntur cum bonis principalis, vt ait *Faber. in ſua deciſ.* 1. *C. de fid. inſtrum. & text. eſt in l. ſi plures, §. præterea, ff. de fideiuſſor.* & propterea nunquam debitor venit carcerandus vti de fuga ſuſpectus, quando fideiuſſor erit ſoluendo, vt ait *Valaſc. dec.* 11.

Et ideò ad id erit notandum, quòd ſi quis obligatus præſtare fideiuſſorē dederit vnū, qui in Prouinciam poſſideat, idoneū pręſtitiſſe videtur, & præſertim, vbi eſſemus in fideiuſſore ex cauſa neceſſaria, non autem voluntaria præſtando, & ſic id procederet, etiam ſi ille extra locum iudicij poſſideret, quia iſto caſu ſufficit in Prouincia poſſidere ſub eodem Principe, licèt aliqui dicant, id non habere locum, quando bona eſſent in loco remoto, & ibi exactio non eſſet facilis, licèt in hoc ſit ſtandum arbitrio Iudicis. Quãuis tñ ſecus eſſet, vbi eſſemus in fideiuſſore in cauſa criminali præſtando, quia tali caſu ille poſſidere debet in loco moti iudicij, & non alibi, veluti de his omnibus diffusè diſputatur ad partes iſte articulus, penes *Farinacc. in ſuo conſ.* 165. *per totum. lib.* 2. & ibi reperies plura reſponſa eximiorū Doctorum, qui contra fiſcum acerrimè hanc materiam examinant.

Extende prædicta in tantum eſſe veram, vt propterea Notarius recipiens fideiuſſorē prædicto modo idoneū excuſatur neq; de proprio tenetur, & præſertim cum eum aliqua rationabili cauſa recepiſſet, vel ſaltem niſi in ſubſidium tenetur, & ſic niſi prius fideiuſſore excuſſo, nedum in bonis ſitis in loco Iudicij, verum etiam in illis extra territorium, & Prouinciam, dummodo ſub eodem Principe, vt in fortioribus terminis ait *Farinacc. ibi ſupra num.* 94. *cum ſeqq. Theſaur. deciſ.* 40. *& ita fuit dictum à Rota in vna Romana Pecuniaria coram Cardin. Plato ibidem allegata*.

Subextende prædicta eò magis procedere, quando aliquis debitor poſſideret in communi Patria cum creditore, quia tunc ſuſpectus iurari non poſſet immo id procedit etiam, ſi ille debitor, niſi annuos redditus non poſſideret, ſiue annuam tantum pēſionem haberet,

iuxta

iuxta doctrinam *Ripæ in ſuo reſponſo 13. num. 39. de iure gent. & ciuili, vbi ad id allegat Bald. in conſ. 312. incip. In cauſa Baptiſtæ lib. 5. & eſt text. in l.heres abſeus S. proinde, & ibi alij Doct. ff. de Iudicijs.*

30 Limita ſecundò non procedere, ſi non concurrant requiſita Caccialupi in ſuo tractatu de debitoribus ſuſpectis, veluti in principio dixi, *& vt ait Afflict. in ſua deciſ. 170. & ibi latè per addent. & præſertim per Vrſill. per tot.*

31 Limita tertiò, ſi creditor iurare recuſaret, quia tunc nullo modo poteſt dari mandatum de capiendo, vt dixi ſupra *in verſiculo ſed ad hoc num.* 18 *& Balb. in ſua deciſione* 119. & ita quoque mandat noua Reformatio Pauli Quinti.

32 Limita quartò, quòd talis debitor non poſſit capi in Eccleſia, ſi ad eam aufugerit, & ita practicari teſtatur, *Dec. in l. vinum, ff. ſi cert. petat. num. 8. Roland. conſ. 54. Panormit. in cap. inter alia de immunit. Eccleſ. Aufrer. in addit. ad Cappell. Tholoſ. deciſ. 422. Didac.* ait hanc eſſe communem opinionem *in lib. 2 var. reſolut. cap. 20 num. 24. verſ. ſed profectò Petr. Peeb. in tract. de man. imect. cap. 6. in princip.* vbi multos allegat, & hanc eſſe veram, & communem opinionem ait *Purpurat. in d. l. vinum, ff ſi cert. petat.*

33 Contrarium tenuit *Iaſon in dict. l. vinum num. 6. Euerard. in ſua centuria in loco à tempore ad locum, verſic. hinc etiam*, vbi ait ſe hoc vidiſſe ſeruari, & *Boer. in deciſ. 215. num. 3.*

34 Sed tenendo primam opinionem vti communem, amplia eam procedere, etiam in Monaſterijs Monachorum, vt ait *Alex. conſ. 145. incipien. viſo Themate lib. 7. & Petrus Rech. in præcit. loco num. 2.*

35 Amplia ſecundò, eò magis procedere in Hoſpitalibus, *vt ait idem Petrus in d. nu. 2.* vbi hanc regulam alijs duobus modis extendit.

36 Sed tenendo illam opinionem Iaſonis, declara eam procedere poſſe in mercatoribus fallitis, & præſertim eo modo, quo loquitur Conſtitutio Pii V. contra fraudulenter decoctores, quia iſto caſu poſſet meritò obtineri licentia vt ab Eccleſia iſti extraherentur, vt ait *Boer. in dicta deciſ. 215. vbi teſtatur ita fuiſſe ſeruatum, & Didacus variarum reſolutionum cap. 20. num. 14. verſic. Nec Iaſonis argumentatio teſtatur pluries ita fuiſſe ſeruatum.*

Vltimò hic erit notãdum, quòd aliud genus aſſecurationis reperitur in iure, quæ vocatur affida, ſiue potius saluus conductus, qui de ordine Principis alicui conceditur in aliqua illius Ciuitate commorari volenti, ne ibi ob æs alienum iam contractum moleſtetur, quod vti publicam vtilitatem reſpiciens de iure fieri poteſt; nàm intereſt Reipublicę vt Ciuitates, & loca liberis hominibus repleãtur, cum magnitudo Principis ſit multitudo Populi, vt in iſtis terminis ait *Seraphin. de priuileg. Iuram. priuileg. 22. num. 18. Azor. in 3. parte inſtit. moral. fol. mihi 395.*

38 Extende prędicta adeò de iure ſuſtineri, vt propterea ſecuritas iſta ſapiat naturam pacti, ſiue contractus, vt in eiuſdem terminis ait *Surd. in deciſ. 301. num. 1.* & per conſequens à Principe venit ſeruanda, & prę̧ſertim quando affidati, ſiue aſſecurati aliquid huiuſmodi affida conſequenda ſoluerent, quia tunc ea vti titulo oneroſo acquiſita in naturã contractus tranſiret, & ſic Principem ad illius obſeruantiam cogeret, vt ait *Rota per Card. Seraph. deciſ. 518 num. 3. & ſeq. & deciſ. 1082. num. 3. & deciſ. 1271. num. 2.*

Et iſta affida tantò magis videtur ex parte obtinentis eam oneroſa, & ex altera Principis affidantis lucratiua, quia affidatus propriam domum deſerit, vt alteram alterius Principis in illius vtilitatem, & magnitudinem inhabitet, quia Princeps hoc modo ſubditos acquirit.

39 Extende ſecundò id in tantum eſse verum, vt propterea affidatus ſtante huiuſmodi ſaluo conducto non poterit aliundè conueniri, & poſtea mandata ibi in loco affidato contra eum executioni demandari; alias eſser velle eũ per indirectũ illius beneficio defraudari, quod non eſt permittendum, vt ait *Surd. d. deciſ. 301. num. 7.*

40 Extende tertiò, quòd huiuſmodi aſſecuratio ſuffragetur affidato, etiam quoad illius debita iuramento munita,

vt

vt ait *Boer. in deciſ.* 296. motus ex ea ratione, quia hodie creditores omnes volunt eorum credita iuramento firmari, & propterea meritò quidem ait id, quod dicitur de iuramento hodie non ſeruari, aliàs iſta aſſecuratio efficeretur pœnitus inutilis ac eluſoria, idem ait *Gabr. in concluſ. 5. num. 22. de iureiur. & Seraph. in d. priuileg. 22. num. 18.*

ARGVMENTVM.

DE ASSENSV SVPER FEVdis, & contractibus per Dominum præſtando.

CONCLVSIO CLIV.

1 ASSENSVS nota, quòd dicitur mera gratia, & præſertim in Regno Neapolis, & eſt ſtricti iuris, & propterea ſtrictè interpretãdus venit, *vt ait Coler. in ſua dec. 93. Rot. Germ. & Borell. in ſua ſumm. deciſ. tit. 36 n. 3. Franch. deciſ. 71. n. 16. & dec. 153. num. 23. Surd. deciſ. 203. num. 5. & deciſ. 220. Afflict. d. deciſ. 398. nu. 5. & idem Franch. deciſ. 695. num. 3.*

2 Sed eſt benè verùm, quòd ille naturam aſſumit illius diſpoſitionis, ſuper qua interponitur, vt ait *Franch. deciſ. 153. num. 22.* & multa quoque in hac materia inuenies in verbo Alienatio Concluſione 87.

Verum quia ad hoc, vt in acquiſitionibus feudorũ aſſenſum Principis, quis valeat conſequi, prius de re feudali conſtare debet; & ad id vltimus ſtatus releuat ab onere probandi illius qualitatem, niſi conſtet de anteriori contrario, vt fuit deciſum in *Romana Legitimæ Lunæ 22. Iunij 1615 coram Card. Veroſpio*, & in hac materia cauſæ feudalis ea eſt remittẽda ad ſuum Iudicem vt ait *Card. Caualer. deci. 157. num. 4.* & ſi illud feudum erit Eccleſiaſticum, tunc ea coram Epiſcopo Domino, ſiue eius officiali erit cognoſcenda, *idem Card. Caualer. d. deciſ. 157. nu. 2.*

3 Vndè ex prædicta regula infertur primò, quòd aſſenſus requiritur in alienatione feudi, & nunquam præiudicat, niſi quoad expræſſa tantùm, vt ait idem *Coler. in dicta deciſ. 93. Anna in ſuo ſingular. 36. & Borellus in præcitato loco num. 1.*

4 Infertur ſecundò, quòd neque ille trahatur ad ea, quæ Dominus non cogitauit, & propterea licentia data indefinitè de contrahendo, ſemper reſtringenda venit ad illud inſtrumẽtum ſuper eo contractu narrato, cum aſſenſus ſpecialiter conceſſus ad vnam ſpeciem, ad aliam non extendatur, vt ait *Surd. in ſua deciſ. 189. num. 34. & 35.*

5 Infertur tertiò, quòd aſſenſus præſtitus ſuper venditione facienda, ad iam factam non extenditur, vt ait *Garz. in deciſ. 37. Ann. in ſingul. 40. Franch. deciſ. 113. num. 1. & Vrſill. ad Afflict. dec. 331. nu. 1. 2. & 11.*

6 Extende idem pari modo è conuerſo procedere; nempè quòd aſſenſus ſuper venditione facta præſtitus, ad faciendam non trahatur, vt ait idem *Franch. in ſua deciſ. 105. nu. 1. & Afflict. deciſ. 355. num. 2.*

7 Extende ſecundò prædicta procedere in eo, qui vendidiſſet feudum, abſque Regio aſsenſu, & poſtmodum hanc alienationem reuocaſset, quia etiamſi poſtea emptor aſsenſum obtineat, & venditor dictum primum contractum ratificaret; nihilominus ille aſsenſus ad dictam ratificationem non extenderetur, ſed nouus eſset neceſsarius, vt ait *Garz. deciſ. 32. & Riccius in collect. 863. parte 4.* qui loquuntur in terminis Conſtitutionis Diuæ memoriæ Regni Neapolis.

8 Infertur quartò, quòd aſsenſus præſtitus, vt vendatur Titio non ſuffragatur, ſi poſtea venderetur Sempronio, cum regulariter conſenſus præſtitus in vno non ſuffragetur in alio, vt ait *Surd. deciſ. 189. num. 33. & deciſ. 325. num. 9. & alij allegati à Borello in ſua ſumma tit. 36. num. 24.*

9 Et ratio eſt ea ſuperius aſſignata; nẽpè quia conſenſus ad incogitata non trahitur, idem *Surd. deciſ. 102. num. 19. & ita fuit dictum à Rota in vna Maceraten. Tranſactionis, Lunæ 9. Maij 1594. coram Litta.*

Secus autem quando eſsemus in aſsenſu Regio conceſso Titio alienandi feudum, quia tunc ille prodeſset hære-

di Ti.

di Titij ante alienationem decedentis, veluti dicitur ſi Rex ante alienationem decedat, quia tunc conſenſus noui Regis non eſſet neceſſarius, quando primus fuit perfectè conceſſus, vt ait *Capyc. in ſua deciſ. 121. num. 11.* neque huic obſtat, quòd in ſequenti illatione dicatur aſſenſum non extendi de perſona ad perſonam, quia id intelligendum venit de vna perſona extranea, ad aliam ꝙ ſecus eſt de perſona patris ad eā filii, qui inuicem vna, & eadem perſona eſſe cenſentur, & præſertim in materia acquiſitionis *auth. à iure iurando à mori etiam præſtito.*

10 Infertur quintò, quòd aſſenſus non extendatur de re ad rem, nec de perſona ad perſonam, neque de tempore ad tempus, vt ait *Franch. dicta deciſ. 105. num. 2. Aſſlict. deciſ. 335. num. 17. & Surd. deciſ. 325. num. 9. idem Franch. deciſ 71. num. 16. & deciſ. 153. num. 24. Regni Neapol.*

11 Vnde videmus, quòd conceſſo aſſenſu ad vnum tempus eo elapſo euaneſcete cenſetur, *Bero. conſ. 123. nu. 9. vol. 1. Corbul. de cauſ. priuat. ob alienat. ampliat. 7. & Surd. deciſ. 203. n. 9.*

12 Item videmus etiam, quod aſſenſus præſtitus ſuper debito principali non extenditur ad pœnam, & intereſſe, ſi de eis nil fuetit dictum, vt ait *Marc. Ant. Pul. ad Aſſlict. deciſ. 335. verſ. eſt tamen verum.*

Contrarium tamen eſſet, vbi aſſenſus fuiſſet generaliter alienationi cōceſſus, quia tunc alienatio cuicumque fieri poſſet, veluti quoque ſi in inſtrumento debiti eſſet data facultas capiendi propria authoritate, vendendi, & alienandi, & Rex ſimpliciter aſſentiret, vt ait *Capyc. in deciſ. 51. num. 10.*

Extende hanc ſecundam opinionem eò magis procedere, vbi in inueſtitura fuiſſet adiecta ea clauſula ad vendendum, & alienandum inter viuos, ac in vltima voluntate, vt ait idem *Capyc. in deciſ. 64. n. 3.*

Contrarium licèt videatur ſentire *Vrſill. ad Aſſlict. deciſ. 335. num 11. & 12. & veluti inferius dixi ſub nu. 51. vbi recurras.*

13 Infertur ſextò, quòd aſſenſus corruat niſi omnes conditiones, & qualitates in eo appoſitæ, & reſeruatæ verificentur, vt ait idem *Surd. dicta deciſ. 189. num. 32. & Borell. in præcit. loco num. 26.*

14 Vndè aſſenſus præſtitus ſuper pacto retrouendendi intra tempus à partibus taxandum, non procedit pro eo tempore a paribus poſtea protogato; & ratio eſt, quia aſſenſus reſtringitur ad primam taxationem, quam partes fecerunt, ſed nō ad illius prorogationem, idem *Surd. dicta deciſ. 189. num. 32.*

15 Et ꝓpterea videmus etiam, quòd ad hoc, vt aſſenſus teneat, nedum eſt neceſſaria facultas diſponendi, & nominatio perſonarum ad contractum cōcurrentium, ſed etiam modus erit verificandus, vt ait *Franch. deciſ. 153. n. 27.*

16 Infertur ſeptimò, quòd licèt aſſenſus ſit præſtitus ſuper ſingulis in conceſſione Baroniæ contentis, tamen ſi ſit difformis à conceſſione reſpectu ſeruitij illam conceſſionem non validat, ſed tunc nouus aſſenſus eſſet neceſſarius, vt ait idem *Franch. deciſ. 154. num. 5.*

17 Infertur octauò, quòd aſſenſus de nouo ſit neceſſarius, quando res retrocedit in eum, qui aliquam rem particularem feudi iam tranſtulerat, etiamſi ſuper illius alienatione aſſenſus præſtitus iam fuiſſet, vt ait idem *Franch. deciſ. 48. num. 5. & Surdus deciſ. 173. num. 2.*

18 Et ratio eſt, quia poſtquàm feudum fuit conceſſum mediante Regio aſſenſu & in Quaternionibus Cameræ Regiæ fuit deſcriptum, necnon pro eo fuerat ab hæredibus ſolutum releuium, tunc aſſumpſerat naturam feudi quaternati, & ꝓpterea in eius retroceſſione nouus erat neceſſarius conſenſus, idem *Franch. dicta deciſ 48. nu. 4. & Capyc. deciſ. 156. col. penult. verſic. nec obſtat quintum, & Vrſill. ad Aſſlict. dec. 282. num. 1.*

19 Fallit tamen primò, quando reſolutio, ſiue retroceſſio venit ex natura contractus, quia tunc aſſenſus præſtitus ſuper contractu ad illius quoque reſolutionem traheretur, vt ait *Surd. deciſ. 220. num. 32. & deciſ. 344. num. 32.*

20 Et ratio eſt, quia aſſenſus extenditur ſecundum naturam contractus, ſuper quo interponitur, vt ait *Paris de Puteo de reintegrat. feud. cap. 235. incipien. Et*

circa

circa num. 2. fol. 129. Surd. dicta deciſ. 220. num. 29. & nouiſſimè Borell. in ſua ſumma deciſionum titulo 36. num. 8. & veluti latius inferius dicetur.

21 Extende propterea, quòd aſſenſus extendatur ad pœnam, & intereſſe, necnon ad alia acceſſoria, quæ veniunt ex natura contractus, quia ſunt vnum, & idem cum contractu, ſemper illius naturam aſſumendo, & ad illius connexa ſemper ſe extendit, *Marin. Frecc. de ſubfeud. Baron. lib. 2. quæſt. 11. num. 15. & Burſat. conſ. 29. num. 18. volum. 1. Afflict. deciſ. 335. idemque comprobat Vrſill. ibidem ſub num. 14.*

22 Contrarium licèt dicat *Marc. Ant. Put. ad Afflict. d. dec. 335. verſ. eſt tamen verum.*

23 Cõcorda, vt prima opinio procedat, quando pœna, & intereſſe neceſſariò ex natura contractus veniret; Secunda verò quando ſecus, & tunc ea non venirent, niſi de eis fuerit conuentum expreſsè, *vt dicunt Doctores ſupra citati.*

24 Fallit ſecundò, quando contrahens agere vellet ad reſolutionem contractus ob ænormem læſionem, quia tunc nouus conſenſus non eſſet neceſſarius, vt ait *Surd. deciſ. 182. num. 6. Frecc. de ſubfeud. Baronum. lib. 2. quæſt. 2. nu. 9. & Borell. d. tit. 36. n. 53.*

25 Infertur nonò, quòd idem aſſenſus ſit neceſsarius in ratificatione alienationis rei feudalis, ſi in illius alienatione fuerit neceſse eum præſtare, *vt ait idem Surdus deciſ. 159. n. 9. Vrſill. ad Afflict. dec. 285. n. 17.*

26 Fallit tamen ſi in promiſſione de ratificando aſsenſus reperiretur præſtitus, quia tunc alia ratificatio non eſset neceſsaria, veluti in ſimili dicitur de eo, qui promittit dotem conſtituere, quia ea promiſſio eam vim obtinet, ac ſi dos conſtituta fuiſset, vt ait idem *Vrſill. vbi ſupra num. 18. & prius deciſ. 61. & deciſ. 435. num. 16.*

27 Extende primò, quòd etiam in ceſſione feudi dictus aſsenſus exigatur, vt ait *Franch. dec. 126. n. 1.*

28 Contrarium licèt teneat *Capyc. in deciſ. 156. num. 1. & 2.* & præſertim, quando ceſſio eſset facta in augmentũ feudi, & ſic Domino eſset vtilis, & quãdo habiliori, & aptiori ad ſeruiendum fieret, *vt ait idem Capyc. d. deciſ. 156. num. 3.*

29 Extende ſecundò multò magis prædicta procedere in illius feudi alienatione, vbi aſsenſus omnino erit neceſsarius *vt ait Afflict. in deciſ. 365. num. 67.*

30 Contrarium tamen eſset, quando alienatio eſset facta per ſubfeudatariũ Domino immediato, quia tunc aſsenſus non requiritur, niſi feudũ eſset quaternatum, *vt ait Franch. deciſ. 48. num. 1. & Capyc. dicta deciſ. 156. num. 21. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 398. num. 1. & ſeqq. & Vrſill. dec. 240. n. 2.*

31 Et ratio iſtius ſecundæ opinionis eſt, quia contractus celebratus cum eo, cuius conſenſus requiritur, ſine illius aſſenſu valet, *vt ait Fieccia in quæſt. 31. per tot. & Franch. ibi ſup. n. 3.*

32 Extende hanc ſecundam opinionem etiam procedere in alienatione facta præſente Domino, quia tunc aſsenſus non eſt neceſsarius; quod tamen intellige procedere de iure communi, at ſecus in Regno, *vt ait idem Capyc. in d. deciſ. 156. num. 23. & veluti inferius dicetur in verſ. Concordia ſub nu. 61.*

33 Fallit tamen illa ſecunda opinio, quando eſsemus in alienatione ſubfeudi alteri perſonæ, quam Domino facta, quia tunc aſsenſus Baronis erit neceſſarius, *vt ait Afflict. in deciſ. 244. & Riccius in ſua collect. 50. in vltimis verbis par. 1. Vrſill. deciſ. 240. num. 2. & Vrſill. in dicta deciſ. 398. num. 1. cum ſeqq.* ſed vide ea, quæ dixi in hac materia in *conſiuſ. 173. ſub num. 12. & ibi latè.*

34 Infertur decimò, quòd aſsenſus Baronis, ſiue Regis, vel vtriuſque, quando eſt neceſsarius in alienatione feudi, tũc non ſolum impetrari debet ſuper vẽditione, ſed etiam ſuper pacto de retrouendendo, aliàs vnicus tantum non ſufficeret, *vt ait idem Franch. dec. 126. nu. 1 & Surd. dec. 344. nu. 5.*

35 Et ratio eſt, quia licèt iſta venditio ſit facta ad tempus, & non ſit perpetua, nihilominus dicitur vera venditio, ita vt emptor re tradita verus Dominus efficiatur; nec refert ad hoc, vt ſit vera venditio, quòd ea ſit perpetua, vel ad tẽpus, purè, ſiue ſub conditione, in ſcriptis, vel ſine ſcriptis, & inter præſentes,

aut

aut abſentes, vndè cum feudum ob illam venditionem alteram naturam à prima diuerſam aſſumpſerit; Idcircò nouus conſenſus Domini videtur neceſſarius, vt fuit dictum in materia iſtius venditionis, nempè quòd ea vera venditio, dicatur à Rota in *vno voto ſuper Bulla iuris congrui coram Robuſterio, & text. eſt in l. fin. C. de legib. in verbo Contractus, Bald. in cap. 1. ſub num. 8. verſ. item emptio de feud. dat. Tiraquel. de retract. lign. g. §. 1. gloſ. 14. num. 88. & ita fuit quoque dictum in alia Romana retractus Palatij in Monte Iordano 19. Nouemb. 1604. coram Iuſto.*

36 Contrarium tamen ait *Surd. deciſ. 220. & deciſ. 321. num. 6. & dec. 344. nu. 52.* vbi tenet, quòd conſenſus non ſit neceſſarius in retrouenditione, quando res fuit vendita cum conſenſu Domini adiecto pacto retrouẽdendi, *Vrſill. ad Afflict. dec. 232. ſub n. 7. & ita fuit deciſum à Rota in Meſſanen. Baroniæ, ſeu illegitimitatis, Veneris 8. Februarij 1608. coram Gregor. XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 354. num. 13. & ita tenent alij Doctores allegati à Borello in d. tit. 36. nu. 38.*

37 Et ratio iſtius ſecundæ opinionis eſt, quia Dominus nullo modo poteſt denegare licentiam vaſallo, ſiue emphiteutæ, ſi tamen non eſſet inimicus, ſiue inhabilis, aliàs eam denegando ei iniuriam inferre diceretur, vt ait *Surd. ibi ſupra dicta deciſ. 344. num. 53. & 54. & Vrſill. ad Afflict. deciſ. 335. nu. 14. & 15. idem Surd. dec. 182. n. 12.*

38 Et in omnem euentum licentiæ nota, quòd ille aſſenſus impetratus ſuper obligatione feudi ſemper intelligitur impartitus, quatenus alia bona libera non extent, vt fuit millies deciſum à Rota, & ſignanter in *deciſ. 266. per Gregorinm XV. & dec. 96. & 209. par. 2. in recentior. & in materia aſſenſus in feudis, ait Vrſill. ad Afflict. deciſ. 385. num. 1. verſ. benè verum eſt, & alij alleg. à Borell. in præc. loco n. 51.*

39 Sed tenendo primam opinionem, quæ vult in retrouenditione aſſenſum requiri, extende eam procedere, ſiue aſſenſus ille eſſet per emptorem, ſiue per venditorem obtinendus; & ratio quia cum contractus ex voluntate, & pacto cõtrahentium dicatur indiuiduus idcircò ſi in vno corruat in totum quoque corruere dicitur, *vt ait idẽ Franch. deciſ. 126. nu. 2.*

40 Infertur vndecimò, quòd etiam in pacto de vendendo ſit adhibendus aſſenſus, *vt ait Franch. dec. 48.*

41 Contrarium licèt fuerit deciſum per *Senat. Conſ. Neapol. vt ait D. de Ponte in ſuo conſ. 86. quem allegat, & ſequitur Riccius in ſua collect. 888.* vbi ait, quòd iura prohibentia alienationem rerum feudalium ſine aſſenſu Domini, per quem ius quæratur in feudo, ſolum comprehendunt effectualem venditionem, donationem, & ſimiles, ſed non promiſſionem de vendendo, quia aliud eſt vendere, quàm promittere vendere, *vt ait idem de Ponte in conſ. 85.*

42 Fallit tamen in pacto de non petendo, vbi aſſenſus eſt neceſſarius, *vt ait Capycc. in dec. 156. n. 19.*

43 Infertur duodecimò, quòd aſſenſus obtentus per Patrem à Rege in venditione feudi non ſufficit ſi conſenſus filii, non concurrat, & propterea illud à filio reuocari poterit, quòd tamen declara procedere, quando eſsemus in feudo antiquo ex pacto, & pronidentia, & in quo iure Franchorum viuitur; quia in iſtis caſibus venditio de eo facta per Patrẽ ſine conſenſu filii non tenet, ſecus autem, quando eſset nouum, ſiue antiquum, ſed hæreditarium, quia tunc quando eſt nouum Pater alienare poteſt ſine conſenſu filii; veluti quoque facere poteſt in hęreditario ſi filius non eſset hæres, & quando eſset, tunc vti talis teneretur ſeruare factum defuncti Patris. Sed ſi illud eſset feudum ex pacto, & prouidentia, tunc confecto inuentario à filio reuocari poſset, vt ait *Afflict. in ſua deciſ. 112. num. 1. cum ſeqq.* & ibi docet quando nouum, ſiue antiquum dicatur.

44 Declara tamen, quòd ſi eſsemus in feudo hęreditario, tunc aſsenſus Regius non requiritur in diſpoſitione facta in beneficiũ illius hęredis in dicto feudo ſucceſsuri reſpectu dicti hæredis, at ſecus reſpectu tertii, qui, vebi gratia, emiſiſet ſub haſta, & ſuper emptione Regium aſsenſum haberet, vt ait *Franch. deciſ. 153. num. 29. vide Milanen.*

deciſ.

deciſ. 1. *num.* 159. *lib.* 1. *& deciſ.* 7. *nu.* 8. *& Borell. in d. ſua ſumma deciſ. tit.* 36. *num.* 27.

45 Infertur decimo tertiò, quòd neque aſſenſus vnquam validat actum, qui eſſet inualidus præterquam ex defectu conſenſus, vndè ſi eſſemus in alienatione rei minoris, quæ ex defectu ſolemnitatum eſſet nulla, aſſenſus eo caſu non eſſet ſufficiens eius defectum ſanare, vt ait *Franch deciſ.* 302. *num.* 11.

46 Infertur decimoquartò, quòd pari modo aſſenſus requiratur in ſolutione pretii, ex re feudali prouenti, quia illud creditoribus non conſignatur, ſi ipſi aſſenſum prædictum non habeant, vt ait *Anna in ſuo ſingul.* 204. *& Franch. dec.* 64. *num.* 18.

47 Extende id quoque procedere, etiã ſi iſti creditores ſine aſſenſu anteriores eſſent, quia vendito feudo ad inſtantiam creditorum, illi ſolum ex ea pecunia ſatisfiunt ſi aſſenſum habeant, vt ait *Franch. in d. ſua dec.* 64. *nu.* 18.

48 Fallit tamen ſi quis feudum emiſſet cum pacto de retrouendendo, & poſtea contraxiſſet debita cum aſſenſu, & ſine, quia tunc facta illius redemptione tenebitur creditoribus anterioribus, etiã ſine aſſenſu, veluti teſtatur ita fuiſſe deciſum, idem *Franch. dicta dec.* 64. *n.* 18. *in fine.*

49 Infertur decimoquintò, quòd nec etiam reſeruatio facta de aſſenſu ſufficiat, quando eſt tradita poſſeſſio etiamſi adeſſet illa clauſula, nec aliàs, nec aliter nec alio modo, vt ait *Franch. deciſ.* 67.

50 Extende quòd neque etiam dicta clauſula ſufficiat, quando emptor litigat vſque ad ſententiam, vt ait idem *Franch. ibi ſupra.*

51 Infertur decimò ſextò, quòd licèt per Dominum fuerit data facultas vaſallo alienandi feudum, non per hoc tamen cenſetur ea conceſſa ſine aſſenſu etiam ſi verba eſſet ampla; & ratio eſt, quia illud nunquam concedi videtur, quod veriſimiliter, quis conceſſurus nõ fuiſſet; Licèt tamen id fallat in emphyteuta, cui data licentia alienandi competit ius alienandi fundum ſine conſenſu Domini, vt ait *Rom. in ſuo ſingul.* 475 *incipien. Emphyteuta, & Vrſill. ad Afflict. in deciſ.* 335. *num.* 11. *&* 12.

Et licèt *Capyc.* videatur ſentire contrarium *in ſua deciſ.* 64. *num.* 3. dum ibi ait, quod aſſenſus non ſit neceſſarius, quãdo in inueſtitura fuiſſet adiecta ea clauſula ad vendendum, & alienandum, tam inter viuos, quàm *in* vltima voluntate; Nihilominus huiuſmodi opiniones facile inuicem conciliari poſſũt, & ſic vt prima procedat, quando verba in inueſtitura oppoſita eſſent ampla, ſed non apta tamen ad transferendum dominium, vt eſt illa clauſula ad vendendum, & alienandũ, & veluti dicitur de ea quoque ad habendum, vt dixi in *Concluſ.* 84. *ſub num.* 85. ſecunda verò opinio procedat, quando ſecus.

52 Sed redeundo ad id, quod dicebatur de neceſſaria aſſenſus præſtatione; nota, quòd tunc dicitur conceſſus aſſenſus, & præſtitus, quando in ſcriptis fuit ſigillatus, aliàs ſecus, vt ait *Afflict. deciſ.* 253. *num.* 2. & veluti latius mox dicetur.

53 Et ratio eſt, quia ſigillum eſt ſubſtantiale literarum Regiarum, quæ enim literæ Principis materialiter conſideratæ ſunt ſolum probatio tituli; ſecus autem ſi intellectualiter, vt ait *Afflict. dicta dec.* 253. *num.* 2. *&* 3.

54 Extende primò id in tantum valere, vt propterea aſſenſus *R*egius non ſuffragetur in alienatione feudi, ſi ſolum fuerit conceſſus per verbum (fiat) manu ipſius Principis in memoriali ei ad id oblato conſcriptum, quia dictus aſſenſus non valet, niſi fuerit expeditus in forma Regiæ Cancellariæ, vt ait *dictus Afflict. in præcitato loco, & deciſ.* 243. *num.* 4.

55 Extende ſecundò idem procedere, quando aſſenſus non reperiretur regiſtratus intra tempus in Regia Camera, quia tunc pro non præſtito habetur, vt ait *idem Afflict. deciſ.* 434. *num.* 10.

56 Sed nota, quòd hodie ſecundum nouellam Pragmaticam Regni Neapol. opus eſt regiſtrari aſſenſum cum ſigillo pendenti infra octos menſes, aliàs in memoriali expeditum non valeret, vt ait *Vrſil. ad Afflict. deciſ.* 253. *num.* 4. *& Franch. dec.* 663. *num.* 2

57 Contrarium, quòd ſcilicet memoriale expeditum per illud verbum, Fiat, faciat gratiam perfectam, veluti etiam ſi dice-

Digitized by Google

diceretur, fiat iuſtitia in memoriali; quia illa duo verba important, quòd iudex cognoſcat, & decidat, & quòd propterea, ob verba ſimilia fuerit decapitatus Corradinus, appoſita in reſcripto Papæ in ſignatura executionis iuſtitiæ, refert idem *Vrſill. ibi ſupra dicta deciſ.* 253. *num.* 1 *& 2.*

58 Sed eſt benè verum, quòd aſſenſus probari poteſt per teſtes, ſi de eo non apparet in ſcriptura, vt ait *Afflict. deciſ.* 398. *num.* 9. *& ibi Vrſill. & cæteri allegati in præcitato loco num.* 20. *à d. Borello.*

59 Quod tamen intellige verum, ſi dictum eorum in ſcriptis redigatur; aliàs ſecus, vt ait idem *Afflict. deciſ.* 243. *num.* 3.

60 Extende, quòd etiam aſſenſus materiā recipiat interpretationem, per verba æquipollentia, quando tamen idem ſignificant, vt ait *Franch. in deciſ.* 105. *num.* 5. & in dubio quilibet alius conſenſus præſumitur, ex lapſu triginta annorum, vt ait *Rota deciſ.* 354. *num.* 15. *penes Greg. XV.*

61 Concorda tu tamen prædictas opiniones tali pacto procedere, nempè, vt prima procedat, quando eſſemus in Regno Neapolis, quia ibi requiritur, quòd aſſenſus ſit expreſſus, vt diſponit *Federic. in ſua conſtit. vt refert Borell. in præcit. loco, & Capic. deciſ.* 156. *num.* 23. *& alij per eundem Borell. allegati in dicta ſua ſumm. deciſ. tit.* 36. *num.* 14. Secunda verò procedit extra illum Regnum, quia tunc tacitus ſufficeret, vt puta, quandò alienatio fieret præſente, & tacente Domino, *Capyc. d. deciſ.* 156. *& alij allegati à Borello ibi ſup. num.* 11.

62 Sed animaduertas, quòd quando aliqua res, cum aſſenſu venditur, tunc feudalis præſumitur, *Afflict. deciſ.* 267. *num.* 4. *& Grammat. deciſ.* 77. *num.* 12.

63 Reaſſumendo autem principalem concluſionem in ea parte, vbi loquitur de rigore in præſtatione aſſenſus ſeruando; declara primò eam non procedere, quando alienatio feudi fieret in perſonam approbatam à Domino, quia tunc illius aſſenſus non eſſet neceſſarius, vt ait *Surd. in deciſ.* 343. *num.* 11.

64 Vndè ſi agnatus, verbi gratia, feudū alienat in inueſtitura comprehenſum, vel ſi emphyteuta in alium emphyteutam rem emphyteuticam transferret, tunc conſenſus Domini non eſt neceſſarius, vt ait idem *Surdum deciſ.* 343. *num.* 12.

65 Veluti eodem modo procedit, quando alienatio feudi paterni in proximè ſucceſſurum eſſet facta, quia tunc Regius aſſenſus non eſſet neceſſarius, vt ait *Milanen. in ſua deciſ. Sicil.* 7. *nu.* 8. Secus tamen, quando feudum eſſet hereditarium, & alienatio fieret in remotiorem, quia tunc talis alienatio aſſenſum exigit, vt ait idem *Milanen. deciſ.* 1. *num.* 159. *lib.* 1. *& cæteri allegati à Borello in dicto titulo* 36. *num.* 27. *de aſſenſu.*

66 Declara ſecundò non procedere, veluti ſi eſſemus in cōſecutiuis, ad quæ aſſenſus extenditur; & propterea nota, quòd ſi in obligatione bonorum interueniret aſſenſus, tunc iudex poſſet ſine alio aſſenſu ſuum decretum interponere, tanquam conſecutiuum ad aſſenſum Regium, vt ait *Vrſill. ad Afflict. in deciſ.* 335. *num.* 15. *&* 19.

67 Extende primò, huiuſmodi declarationem adeò eſſe veram, vt ſi aſſenſus præſtetur ſuper contractu principali, trahatur etiam ad ea omnia, quæ pro illius executione fieri debēt, vt ait *Surd. deciſ.* 344. *num.* 48. *&* 53. *& prius deciſ.* 321. *num.* 4. *& Afflict. dicta deciſ.* 335. *num.* 20.

68 Extende ſecundò, quòd dictus aſſenſus præſtitus ſuper contractu extendatur quoque ad diſtractum, vt ait idem *Surd. d. deciſ.* 344. *num.* 32. *& prius dec.* 220. *num.* 23. *& Borell. & alij ab eo citati ibi ſupra num.* 34.

69 Extende tertiò, quòd idem aſſenſus venditioni præſtitus trahatur etiam ad reſolutionem, quæ fit in vim *l.* 2. *C. de reſcindend. vendit.* vt ait idem *Surd. deciſ.* 182. *num.* 6. *& deciſ.* 220. *num.* 24. *& deciſ.* 344. *num.* 24. *Borell. d. tit.* 36. *num.* 8. *de aſſenſu, & conſenſu.*

Vndè videmus, quòd aſſenſus ſemel præſtitus in conceſſione feudi pro dote, amplius non erit neceſſarius in reſtitutione fiēda per ſolutionē matrimonij, vt ait *Capyc. deciſ.* 182. *num.* 12.

70 Extende quartò, quòd aſſenſus omne illud compræhendit, quod fit tacitè per ſubauditum intellectum à lege, vt ait *Surd. d. deciſ.* 344. *num.* 30.

71 Vndè ad id nota, quòd ſi concedatur aſſenſus, ſiue licentia teſtandi de feudo, tunc ille operatur pro illa vice, vt de re allodiali diſponere poſſit, & ſic cõ ceſſionarium capacem reddit, vt dicũt *Alber. Brun. conſ.* 1. *num.* 56. *& Franc. Burſ. in conſ.* 22. *numero.* 10. *lib.* 1.

72 Subextende eodem modo procedere in obligatione Camerali, quæ licet ſit odioſa, & ſtrictè interpretanda; nihilominus extenditur ad ea, quæ tacitè, & in conſequentiam veniunt, & propterea videmus, quòd obligatus de ſoluenda dote in forma Cameræ, poteſt eã quoque executiuè repetere, etiamſi de reſtitutione nil fuerit dictum, quia illa obligatio Cameralis facta pro dote ſoluenda, illius reſtitutionem eodem modo in ventre continere dicitur; Immò etiam ad ea, quæ ex iuris interpretatione veniunt dicta Cameralis obligatio extendi poteſt, quando tamen quis non per viam actionis, ſed per eam replicationis veniret, vt ait *Zacchias de obligat. Camer. quaſt.* 31. *num.* 15. *& ſeq. cart. mihi* 179. *& ibi deciſiones Rotę allegantur*, & in prædictis terminis ait *Surd. deciſ.* 182. *num.* 5.

73 Rurſus ſubextende id, quod fuit dictum de extenſione facienda de obligatione Camerali, procedere etiam in inſtromento guarentigiæ; vt ait *Zacchias in præcitato loco, cum alijs ibi per eum allegatis.*

74 Extende quintò, quòd ille aſſenſus ad connexa quoque extendatur, nec nõ ad omnia illa acceſſoria, quæ veniunt ex natura contractus; & ratio eſt, quia illud pro expreſſo habetur, quod neceſſariò in conſequentiam venit, *vulg. l. cum quid*, & ibi ſcribentes omnes, *ff. ſi cert. petat. & Surd. deciſ.* 182 *num.* 7. *& deciſ.* 210. *num.* 29.

Quod quidem ſubextende procedere etiam, quòd eſſemus in materia ſtricta, & vbi expreſſio eſſet de forma, idem *Surd. conſil.* 143. *num.* 20. *& conſil.* 294. *num.* 21. *& deciſ.* 254. *num.* 37. *cum ſequentibus, & Gratian. lib.* 3. *diſceptation. cap.* 586. *num.* 43 *& ſeq.*

75 Extende ſextò, quòd aſſenſus præſtitus ſuper alienatione feudi, cenſetur etiam præſtitus ſuper alienatione partis illius, vt ait *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 107. *num.* 8. & ratio eſt, quia valet argumentum de toto ad partes, veluti dixi in verbo Argumentum num. 120. nec non etiam, quia feudum ſolet eſſe indiuiduum, vt dixi iam in verbo Legitima, vbi recurras.

76 Declara tertiò dictam principalem concluſionem non procedere, quando eſſemus in ijs, quæ reſpicerent fauorẽ dotis; cuius enim contemplatione impetrari poteſt aſſenſus ſuper feudalibus, poſt mortem viri alienatis, vt ait *Frãch. deciſ.* 86. *num.* 1.

77 Extende, quòd pari modo dictus aſſenſus impetrari poſſit per vxorem mortuo eius viro, ſuper obligatione bonorum feudalium à dicto eius viro pro aſſecuratione ſuæ dotis facta, non obſtante, quòd hæres mariti reuocauerit illam obligationem à dicto marito ad fauorem vxoris, ex defectu Regij aſſenſus nulliter factam; aliàs vxor ſub bona fide ab hærede mariti ſua dote fraudata veniret, quod quidem valdè inconueniens eſſet, cum ſemper in contractibus fraus, & dolus intelligantur excepti, vt ait *Afflict. deciſ.* 111. *num.* 1. *cum ſequentibus, & Capic. deciſ.* 156. *num.* 7. *& Borellus in præcitato loco, num.* 47.

Licèt ſecus veniret dicendum extra caſum dotis, quia regulariter aſsenſus Regius præſtari non poteſt in alienatione mortuo alienante, niſi hęres conſentiat, & ſic niſi ſuper iſto aſsenſu alius aſsenſus impetretur, vt ait *Capyc. deciſ.* 115. *num.* 4.

78 Contrarium tamen illi extenſioni tenuit idem *Afflict. deciſ.* 335. *num.* 14. vbi ait, quòd aſsenſus impetratus poſt reuocationem, obligationis bonorum feudalium nihil operatur; & ratio ea eſt, quia aſsenſus Regius ſuperueniens poſt venditionem, ſiue aliam obligationem reuocatam non inuenit principium conſeruabile, neque materiam in ſtatu validandam, vt ait

vt ait *Capyc. deciſ.* 100. veluti eodem modo dicitur de conſenſu Epiſcopi in donatione iuriſpatronatus mortuo donatore, quia tunc ille conſenſus vllum præiudicium hæredi minimè inferre poteſt, vt ait *Vrſill. ad Afflict. in d. deciſ.* 111. *num.* 9. *& Magon. dec. Florent.* 49. *num.* 22. Sed de hoc conſenſu per Epiſcopum præſtando in creatione iuriſpatronatus, vide quæ dixi infra ſub *num.* 122. *& ſeqq.*

79 Concorda tu tamen, quòd ſcilicet prima opinio procedat, ob fauorem dotis, ne mulier indotata remaneat, & ſic ne in dedecus viri mendicare cogatur, ſiue etiam procederet, quando reuocatio reperiretur doloſa. Secunda verò opinio procedit, quando eſſemus in caſu non priuilegiato, ſiue quando reuocatio obligationis defuncti eſſet bona fide facta, vt ait *Vrſill. ad Afflict. in deciſ.* 335. *num.* 6. *& prius in deciſ.* 111. *num.* 8.

80 Sed primam opinionem tenendo extende primò eam multò magis procedere, ſi alienatio eſſet facta ex cauſa neceſſaria onus feudi reſpiciente, vt eſt illa de vita, & militia, vt ait *Vrſill. dicta deciſ.* 335. *num.* 8. & quòd vita, & militia ſit onus feudi, & loco portionis dicatur, ait *Afflict. deciſ.* 43. *num.* 2.

81 Extende ſecundò prædicta præcipuè procedere in Regno Neapolis, vbi mulieribus illius Regni conceſſum reperitur, vt aſſenſus Regius præſtitus intelligatur in inſtrumento dotali, quia eo loci feuda pro dote obligantur, vt ait *Ricius in ſua collect.* 743 *par.* 4.

82 Et id quod dicitur de dote procedit etiam in donatione propter nuptias, & antefato, vt ait *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 291. *& deciſ.* 385. *columna prima in princip.*

83 Subextende primò, id quoque procedere, etiam ſi maritus, ſiue dotans ſucceſſore carerent; veluti ita fuiſſe deciſum teſtatur *D. de Ponte in ſuo tract. de poteſt. Proreg fol.* 151. quem allegat *Riccius in pracit. loco.*

84 Subextende ſecundò, idem procedere, ne dum in feudis priuatis, ſed etiam in titulatis, vt refert pariter ita fuiſſe deciſum idem *de Ponte ibi ſupra num.* 37. *& etiam Riccius ibidem.*

85 Extende tertiò dictam primam opinionem procedere, etiam in caſu, vbi maritus delictum commiſiſſet, ſed nõdum de eo eſſet accuſatus quia iſto caſu præſtandus eſſet aſſenſus per Dominum, non ſolum de dote, verum etiam de antefato, vt ait *Afflict. deciſ.* 385. *num.* 1. *& Riccius in ſua collectan.* 50. *part.* 1. *& Borell. in pracitato loco, num.* 44. *tit.* 36.

86 Extende quartò, quòd neque in feudis planis, & de tabula ruſticis habet locum reuocatio, nec minus Vaſalli tenentur contribuere in donatiuis, neque in eorum alienationibus eſt neceſſarius Regis aſſenſus, ſed de communi obſeruantia Regni ſufficit ſolùm ille Baronis, vt ait *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 243. *num.* 1. *&* 2.

87 Secùs autem in alienatione feudi quaternati, quod etiam à Barone tenetur, quia tunc aſſenſus vtriuſque Domini, ſcilicet Regis, & Baronis eſt neceſſarius, vt ait *Andreas Capyc. & Frecc. allegati à Franch. in deciſ.* 144. *num.* 3.

88 Contrarium tamen, ſi eſſemus in feudo plano, & de tabula non quaternato, quia illud in alienatione ſuperioris aſſenſum non requirit, vt ait *Afflict. deciſ.* 243. *num.* 2. *&* 3. *& Borell. in d. ſua ſumma tit.* 36. *num.* 39.

89 Declara tamen, quòd in caſu vbi reuocatio alienationis dictorum bonorum feudalium intrat, tunc eſt neceſſaria ſententia ſuper reuocatione, vnà cum partis citatione, vt ait *Vrſill. d. deciſ.* 111. *num.* 9.

90 Sed reaſſumendo id, quod fuit dictum de priuilegio mulieris ſuper impetratione Regij aſſenſus; Limita primò, illud non procedere, quando aſſenſus per vxorem impetratus alicui præiudicium inferret, quia tunc ad illius fauorem retrahi non poſſet, vt ait *Franch. deciſ.* 86. *num.* 2. *&* 4. *& Afflict. deciſ.* 179.

91 Contrarium tamen, quando eſſemus in obligatione de euictione alicuius rei, quia tunc ad eam aſſenſus retrahitur, vt ait idem *Afflict. deciſ.* 286. *num.* 2.

92 Limita ſecundò non procedere, quando eſſemus in venditione facta ſaluo aſſenſu Regio, quia iſta reſeruatio non retrotrahitur in præiudicium illius qui primò aſſenſũ obtinuit, vt ait *Frãch. d.deciſ.86.num.4. & Vrſill.in deciſ.286 num.2.*

Immò extende id procedere etiam in eo, qui contraxit, ſaluo aſſenſu tantum, quia ille præfertur in hypotheca emptori poſteriori, cum aſſenſu, vt ait *Capyc.deciſ.182.num.16.*

93 Et ratio prædictorum eſt, quia aſſenſus Regius, poſt ius parti quæſitum obtentus, in illius præiudicium non valet, vt ait *Afflict.deciſ.335.nu.12. & Surd. deciſ.189.num.22.*

94 Secus autem, quando aſſenſus ſuperuenitet poſt ſecundam emptionem factam cum aſſenſu, quia ille non conualidat primam emptionẽm factam, ſiue in præiudicium ſecundi emptoris, vt ait idem *Surdus dicta deciſ. 189. num.21.*

95 Extende in ſimili procedere, veluti ſi eſſet contracta obligatio bonorum feudalium, ſaluo Regio aſſenſu, quia ſi interim feudi reuocatio fieret, & poſt reuocationem impetraretur aſſenſus, tũc nihil prodeſſet dicta impetratio, cum ſit fundatus aſſenſus ſuper contractu, qui per reuocationem fuit annullatus, vt ait *Afflict. dec.235. num.14.*

96 Contrarium licèt dicat *Vrſill.ibidem vbi allegat Capyc. deciſ.*100.& ait idem ſenſiſſe eundem *Afflictum in ſua deciſ.* 111.

97 Concorda tu tamen prædictas opiniones; nempè vt prima procedat, & ſic quòd reuocatio annullet aſſenſum deindè obtentum, vel quando ipſa alienatio doloſè fuiſſet facta. Secunda verò, quando aſſenſus in caſibus à iure permiſſis, in quibus Rex aſſentire teneretur, iuxta ea, quæ pulchrè ait *Vrſill. ibi ſupra num.*8, & idem ait *Afflict. deciſ.*56.& idem *Vrſill.in dec.*111. *& deciſ.* 265.

98 Sed nota tamen, quòd in dubio præſumitur reuocationem aſſenſum præceſſiſſe, vt ait *Balb.in ſua deciſ.329.p.1, Anna in ſuo ſingul.* 637.

99 Sublimita tamen prædicta non procedere in dote (vt ſuperius diximus) nec non etiam in caſu, vbi Vaſallus rem feudalem vti liberam, & allodialem alienaſſet, quia tunc vigore prædictæ conſtitutionis eam alienationem ille reuocare non poſſet, & id in odium illius mendacij, ob quod quis ſuum priuilegium amittit idem *Garz.deciſ.*18 *& Ricetus d.collect.* 863.

100 Et ratio eſt, quia mendacium necat priuilegium, & præſertim quando cum dolo illud fuiſſet contractum, vt ait *Seraphin. de priuileg. iurament. priuil.31. num.44. & 49. & Boer.deciſ.300. nu.4.* & plura exempla ad id adducit *Iaſon. in l.quod te, ff. ſi cert.pet. idem Seraphin, in priuil.74.num.7. & 8.*

101 Vnde videmus in ſimili, quòd negans fideicommiſſum adeſſe, & poſtea conuictus de mendacio ius ſuum perdit. *S. fin, inſtit. de fideicomm hæredit.* item negans ſe poſſeſſorem conuictus de mendacio ipſam poſſeſſionem perdit, *Surd.deciſ.237.num.2. & eſt text in l.vltim. ff. de rei vendit.* Item negans ſe fideiuſſorem conuictus de mendacio perdit beneficium diſcuſſionis, *l. ſi dubitetur, S. ita demum, ff. de fideiuſſor.* Negans ſe hæredem conuictus de mendacio perdit illud beneficium falcidiæ, *l. veritatem, S.fin. ff. ad l. Falcid.* Negans ſe ſocium conuictus de mendacio perdit illud beneficium, quod competit ſocijs, ne conueniantur, vltra quàm facere poſſint, *l. ſi vnus, S. fin. ff. pro ſoc.* & ita Doctores omnes tradunt in præallegatis iuribus, & ſignanter *Anchar.queſt.51.num.21 lib.3. & Boer in d.ſua deciſ.300.num.4. & ſequentibus, & Theſaur. in ſua deciſ. 50. ſub num. tertio.*

102 Declara tamen prædicta, quæ fuerunt dicta de priuilegijs mulierum Regni Neapolitani, & Siculi circa conſtitutionem ſuarum dotium in feudis conſiſtentium, non procedere, ſi quando dant feuda in dotem, prius aſſenſum non obtineant, vt ait *Franc. Milanen. deciſ.6. num.48. Regni Siciliæ.*

103 Vltimò pro ornamento iſtius materiæ animaduertendum erit primò, quòd aſsẽſus pro præſtito habetur, ſi Princeps acconſentire renuat, vt ait *Franch in ſua*

ſua deciſ. 810. *num.* 2. & in caſu quòd ille ſit præſtitus, ſiue pro præſtito habeatur, tunc retrotrahitur ad tempus contractus, in tantum quòd creditor hypothecarius aſſenſu ſaluo præfertur emptori poſteriori cum aſſenſu, vt ait *Capyc. in dec.* 182. *n.* 16.

104 Et ratio eſt quare aſſenſus pro præſtito habeatur, ea eſt, quia, vt ſuperius diximus, Princeps nullo modo poteſt denegare licentiam Vaſſallo alienandi feudum, dummodo illud acquirens eſſet habilis, & non inimicus Regi; aliàs diceretur ei iniuriam inferre, licentiam denegando, vt ait *Surd. deciſ.* 344. *nu.* 53. *&* 54. idem ait *Vrſill. deciſ.* 335. *num.* 14. *&* 15. *idem Surd. deciſ.* 182. *num.* 12.

105 Contrarium quòd ſcilicet Rex poſſit non concedere aſſenſum ſi ita velit, ait *Anna in ſuo ſingul.* 39. *& Riccius in collect.* 50. *propè finem par.* 1.

106 Et ratio iſtius ſecundæ opinionis ea eſt, quia præſtatio aſſenſus in feudis eſt gratia, quam inuitus facere non tenetur Princeps, vt ait *Anna ibi ſupra*, *& Afflict. deciſ.* 398. *num.* 5. *& Surd. dec.* 189. *nu.* 17. & veluti in principio iſtius concluſionis dixi, *n.* 37.

Concorda, vt prima opinio procedat de honeſtate, & æquitate; ſecunda verò de rigore, ſed quando conceditur licentia, nota, quòd ea debet ſtrictiſſimè interpretari, itaut neque poſſit de maiori ad minus extendi, ſed in forma ſpecifica debet adimpleri; vnde ſi fuerit conceſſa licentia alienandi non comprehenditur ſub ea facultas ſe obligandi; licèt ſecus, vbi non ageretur de odioſa diſpenſatione, vt ait *Surd. deciſ.* 254. *num.* 27.

107 Sed tenendo primam opinionem, & loquendo præcipuè in contractu perſonæ priuatæ, extende eam multò magis procedere, quando non adeſſet iuſta cauſa denegandi conſenſum, quia tunc habetur pro præſtito, veluti fuit dictum à *Rota in Romana donationis Lunæ* 26. *Maij* 1603. *coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 117. *nu.* 8. *& in his terminis ait Anna in ſua allegat.* 39. *allegatus à Borello in præcitato loco.*

108 Declara id tamen non procedere, veluti ſi eſſemus in tertio, de cuius conſenſu actus perfectionem recipere deberet, quia tunc ille acconſentire non cogeretur; ſecus autem in eo conſenſu per ipſummet promittentem præſtando, quia illum cogitur præſtare ſi ceſſat legitima cauſa recuſationis aliàs pro præſtito habetur, vt ait *Rota d. deciſ.* 117. *num.* 9. *Afflict. deciſ.* 265. *nu.* 68. *& ibi Vrſill. n.* 73.

109 Quinimmò nota, quòd iudex nedum cogere poteſt ad præſtandum cõſenſum, quando non adſit legitima cauſa renuendi; ſed etiam poteſt eum conſenſum ſupplere, & tunc illa regula intraret, quòd factum iudicis pro facto partis habetur, ad tradita per *Surd. in ſua deciſ.* 266. & ita fuit dictum *in vna Romana* Executionis *mandati, ſeu non adimplementi* 25. *Iunij* 1593. *coram Cardin. Mantica, quæ eſt in eius impreſſ. dec.* 238. *num.* 1.

110 Quod tamen intellige procedere, quando ageretur inter priuatas perſonas; at ſecus ſi cum Principe, vt colligitur ex iuribus ſuperius allegatis.

111 Et ratio eſt, quia priuilegium, ſiue alia quælibet conceſſio non compræhendit perſonam loquentis, cum ſemper auctoritas Principis in quolibet actu intelligatur excepta, quia ille eſt ſolutus legibus, licèt ſit benè verum, quòd profitetur viuere ſecundum leges, *l. digna vox, C. de legib. & Menoch. conſil.* 157. *num.* 64. *& prius conſil.* 156. *num.* 2. *Put. deciſ.* 88. *num.* 10. *lib.* 1.

112 Extende id, quod fuit dictum de renuente acconſentire ex iuſta cauſa, adeò procedere, vt etiam, ſi quis promiſerit alicui alienationi conſenſum præſtare; illum tamen ex iuſta cauſa denegare poteſt, *text. eſt in cap.* 2. *vbi Franch. num.* 2. *de renunciat. in* 6. & ita fuit dictum à *Rota in vna* Conchen. *Officij Notariatus Lunæ* 27. *Martij* 1604. *coram Litta.*

Et propterea in ſimili videmus, quòd licèt Iuſpatronatus ſine conſenſu patroni permutari non poſſit, tamen id fallit iuſta cauſa permutandi concurrente, quia tunc ſi patronus fuerit requiſitus

ad præſtandum conſenſum & renuat;tali caſu habetur pro præſtito, dummodo tamen requiſitio fuerit validè facta, cū termino peremptorio, & expreſsione cauſæ, ob quam ſit præſtandus conſenſus, & iuſtitia cauſæ eſſet, quando in permutatione concurreret magna vtilitas, ſiue neceſſitas Eccleſiæ, licèt in hoc non ſit credendum ordinario permutatiooem, ex iu ſta cauſa factam fuiſſe atteſtanti, ſed de ea aliundè conſtare debet, & tunc de exiſtentia iuris patronatus ſufficienter conſtare dicetur ex ea ſola permutantium confeſſione, qua mediante poterit patronus de nullitate permutationis dicere, vt fuit bene deductum in *Barchinonen. beneficij Luna 3. Iulij 1628. coram Durano.*

113 Pręterea erit quoque notandum, quòd vbi conſenſus, ſiue aſſenſus requiritur in alienatione, ſeu diſtractione alicuius rei, tunc non referr, ſiue præcedat, ſiue ſubſequatur, vt ait *Afflict. decif. 286. num. 2. & Card. Mantica decif. 238. num. 8. & Rota decif. 3. de confeſſ. in fin. in nou. & Verall. dec. 177. num. 2. par. 2. & Card. Seraphin. decif. 1338. num. 2.*

114 Quod tamen declara procedere quando tractaretur, non de auctorizando actu, ſed ratione præiudicii conſentientis, quia tunc poteſt etiam ex interuallo præſtari; ſecus autem, quando ille conſenſus tenderet ad validitatē actus, quia tunc nec ante, nec poſt, ſed in ipſo actu eſſet adhibendus, vt ait *Afflict. d. decif. 286. num. 2. verſ. Per alios, & Rota per Cardin. Manticam d. decif. 238. num. 8.* & veluti quoque dicitur in caſu ſtatuti requirentis conſenſum, qui in ipſo actu interuenire debet, vt ait *Lanfranc. in ſua decif. 123. allegat. à Borell. in d. tit. 36. num. 28.*

115 Quando autem ille aſſenſus eſſet à Rege præſtitus ſuper alienatione feudi ita, & taliter ei præiudicat, quòd etiam ſi alienans moriatur ſine deſcendentibus, illud per Regem amplius reuocari non poterit, vt ait *Afflict. in ſua decif. 112. num. 8. Paris de Puteo, Burſatt. & alij allegati à Borello ibid. num. 50.*

116 Et ratio eſt, quia quando Rex conſentit Vaſallo feudum vendenti, tunc totum ius ſuum remittere videtur, vt ait idem *Afflict. ibi ſupra nu. 8. & Bart. in l. qui Roma, §. duo fratres, quaſt. 8. ff. de verbor. obligat.*

117 Et id, quod dicitur de Rege valente aſſenſum præſtare, procedit etiam in Prorege, qui in Regno aſſenſum in huiuſmodi contractibus præſtare de iure poteſt, vt ait *Milanen. decif. Sicil. 8. num. 6.*

118 Extende quòd etiam Proreges poſſint exteris feuda ementibus aſſenſum præſtare; ſecus autem, quando eſſemus in eorum venditione, ſiue ſi venderentur Ciuitates, & Oppida Dignitatis, quia tunc aſſenſus dicitur ſoli Regi reſeruatus, vt dicunt *Doctores allegati à Borello ibidem num. 35.*

119 Præterea notaodum erit, quòd aſſenſus ex diuturnitate temporis præſtitus præſumitur, veluti de eo conſanguineorum per ſtatutum in contractu mulierum requiſito, vt ait *Gamma dec. 270 num. 2. Tiraquell. & alij alleg. à Borell. ibi ſupra num. 40.*

120 Sed ſi forſan cōtēderetur inter duos de aſſenſu impetrato, tunc ille erit præferendus, qui prius aſſenſum obtinuit, vt ait *Afflict. decif. 286. Freccia ſub feud. Baron. lib. 2. quaſt. 30. num. 3. Burſatt. conſ. 44. num. 9. lib. 1. Paris conſ. 18. volum. 1. Coſta de retrotract. cap. 8. caſu 10 per tot. & Surdus decif. 189. num. 19. & 20.*

121 Extende, quòd ea, quæ fuerunt dicta de aſſenſu domini in feudis præſtando, procedunt etiam in alienatione rei emphyteuticæ, quia valet argumentum de feudo ad emphyteuſim *Franch. decif. 161. num. 5. Surd. decif. 331. num. 7. & prius decif. 159 num. 15. & dec. 290. num. 15. & Franc. Marc. decif. 611. num. 3. par. 1. & Magon. decif. Lucen. 19. & 45. & prius 16. in addit.* Quemadmodum etiam requiritur in illius permutatione; aliàs abſonum quidem eſſet vt emphyteuſis, abſque conſenſu directi domini in perſonam extraneam transferatur, & præſertim quando in inſtrumento inueſtituræ fuiſſet conuentum, vt irrequiſito domino permutare non liceret, quia tunc illius tenor eſſet attendendus, etiamſi eſſet contrarius naturæ, & regulis emphyteuſis, *Surd. conſ. 6. num. 13. & in decif. 95. num. 16.*

& ita

& ita fuit dictum in *Ronantulana bonorum 14. Iunij, & in Romana emphyteuſis 29. Maij 1628. coram Merlino*, quicquid dicant alii contrarium tenentes, quia hæc eſt communis opinio.

122 Contrarium tamen eſset in materia rei emphyteuticæ, quando ea ſolum obligaretur ab emphyteuta, quia id ei facere licet, etiam irrequiſito Domino; Et propterea hinc fit, quòd talia bona veniant ſub generali obligatione, quando tamen de illis eſset facta ſpecialis mentio, vt ait *Rota in Romana Domus Veneris 12. Ianuarij 1624. cor. Buratto, Surd. deciſ. 160. nu. 1. & dec. 173. num. 12.* Secus autem, quando de illis nulla mentio fuiſset facta, quia tunc ea in generali obligatione non venirēt, ſi tamen emphyteuta alia bona haberet, quàm emphyteutica, aliàs ſecus, ne eluſoria efficiatur eius obligatio, & præſertim dotis fauore, vt ait *Surd. deciſ. 160. & Doctores allegati ab addente ad deciſionem Buratti 751. ſub litt. A. & Rota deciſ. 425. num 5. par. 1. diuerſor. & in Ciuitatis Caſtelli bonorum 23. Ianuarij 1630. coram Motmanno.* & veluti in materia feudi, ait *Afflict. deciſ. 14. num. 9. & Rota deciſ. 362, nu. 4. par. 2. recentior.* Licèt ſit benè verum, quòd talis hypotheca reſoluitur, reſoluto iure emphyteutæ illam conſtituentis, vt ait *Surd. deciſ. 102. n. 12. & deciſ. 286. n. 9. & fuit ita deciſum in Papien. bonorum 17. Maij 1602. coram Penia.*

123 Declara tamen dictam ſecundam opinionem non procedere, quando bona emphyteutica fuiſſent expreſsè obligari, & hipothecari prohibita, quia tunc illa nullo modo obligari, ſeu hipothecari poſſunt, abſque aſſenſu directi Domini, vt dicunt communiter *Doctores in l. filiusfam. §. diui, ff. de leg. 1. Card. Seraph. deciſ. 1290. num. 5. & Rot dec. 425. nu. 1. par. 1. diuerſ.*

124 Et tenendo hāc ſecundam opinionem, extende eam primò procedere, etiam in conſtitutione cenſus ſuper huiuſmodi bonis, ſuper quibus ille nullo modo conſtitui poteſt, abſque conſenſu Domini directi, vt ait *Cincius de cenſib. par. 1. cap. 2. quaſt. 2. art. 2. num. 6. & ſeq.* vbi ad id plures Rotæ Romanæ deciſiones allegātur, & nouiſſimè *Grat. lib. 5. diſcept. cap. 903. num. 9. & Marescott. variar. reſol. lib. 3. cap. 10. nu. 49. & Rota in Romana cenſus vitalitij 26. Iunij 1626. coram Remboldo, & 4. Febr. 1628. coram Card. Virili.*

125 Subextende procedere quoque, quando in conceſſione emphyteuſis fuiſset prohibita quælibet alienatio, etiā ſumpto illius vocabulo lato modo, quia tunc etiam hypotheca prohibita cenſetur, vt ait *Rota deciſ. 555. num. 5. par. 2. recent. & deciſ. 425. num. 8. par. 1. diuerſ. & per Coccinum deciſ. 50. nu. 4. & ſeq. & per Card. Caualer. deciſ. 290. num. 5.*

126 Declara tamen, quòd in prædictis caſibus impoſitio cenſus ſuſtineatur, ſaltem ſuper fructibus rei emphyteuticæ dicti impoſitoris vita durante, ſi tamen de illis ſit facta expreſsa mentio in inſtrumento, aliàs ſecus, vt ait *Rota deciſ. 480. num. 1. par. 1. diuerſor. & cæteri Doctores allegati in dicta Romana cenſus vitalitij 16. Ianuarij 1630. coram Motmanno*, Aliàs ſi non fuiſset facta prædicta expreſſio de re ipſa, ac illius fructibus in dubio præſumeretur impoſitus cenſus ſuper proprietate tantùm, vt fuit dictum *in dicta Romana cenſus vitalitij 4. Februarij 1628. coram Card. Virili, & vide concluſ. 87. num. 129. in hac materia.*

127 Et reaſſumendo dictam ſecundam opinionem, extende ſecundò eam quoque procedere in emphyteuta emphyteutæ, & ſic in ſecundo emphyteuta, qui non poteſt vllo modo rem emphyteuticam alienare, ſeu hypothecare abſque conſenſu directi Domini, quia ille primi emphyteutę nō ſufficit, quod tamen declara verum, quando primus emphyteuta ſimpliciter, & abſolutè alienauit emphyteuſim; At ſecus, quando eam in alium tranſtulit, non prorſus, ſed ſolum ſub annua reſponſione illam conceſſiſset, quia tunc non eſset neceſsarius conſenſus directi Domini, & ratio eſt, quia veluti dicitur ille, qui primo dat in emphyteuſim Dominus reſpectu primi emphyteutæ; Ita ille primus emphyteuta dicitur Dominus reſpectu ſecundi, & hæc vocatur emphyteuſis ſubalterna, & quamuis ille primus tranſtulerit dominium vtile in ſecundum; ta-

tamen

Digitized by Google

men penes eum remanent reliquiæ illius, ac iura ſeruitutum, quæ ſapiunt naturam dominij reſpectu ſecundi, vt latè fuit deductum à Menoch. in conſil. 226. num. 185. cum ſeqq. Coccin. deciſ. 1. & decif. 75. num. 4. & ſeqq. & Rot. in Roman. Laudemij 1. Martij 1630. coram Ghiſlerio.

128 Extende præterea, quòd ea quæ fuerũt dicta de aſſenſu præſtando in feudis, & emphyteuſi, procedunt quoque in reſeruatione, ſiue creatione iuriſparronatus, in quibus aſſenſus, & auctoritas ordinarij eſt neceſſaria, vt fuit dictum à Rota in vna Gerunden. Beneficij 5. Maij 1610. coram Ortembergo, & Lambertin. lib. 1. par. 1. quæſt. 2. art. 3. Rocchus de iurepatr. in verb. Pro eo in princ. & quæſt. 1. Oſtien. in ſua ſumma, §. ex quibus eodem tit. Calder. conſ. 20. verſ. Nam auctoritas.

129 Subextende id in rantum eſſe verũ, vt propterea iuspatronatus non poſſit vocati beneficium, antequam ille aſſenſus ordinarij accedat; quod enim procedit, etiam ſi ille Prælatus ſit inferior Ordinario, ſi tamen illius iura haberet; aliàs ſecus, vt ait Rocch. in præcitato loco num. 8. & Lambertin. ibi ſupra art. 14. & in 2. par. quæſt. 1. art. 5. Rot. dec. 11. de iurepatronatus in nou. & deciſ. 442. num. 2. lib. 3. par. 3. diuerſ. Verall. deciſ. 64. lib. 1. in manuſcript. & in dicta Gerunden. coram Ortembergo.

130 Quinimò extende, quòd iſte aſſenſus poteſt interuenire ante creationem, & poſt quandocunque, vt fuit dictum à Rota per Gregor. dec. 420. n. 7. in addit. & prius in Pientina iuriſpatronatus 13. Martij 1609. coram Coccino, & in Brittinorien. Iuriſpatronat. 7. Maij 1612 coram Vbaldo, & prius in alia Tuden. Parochialis 9. Aprilis 1612. coram eodem. Calder. conſil. 6. de iurepatron. Lambertin. lib. 1. par. 2. quæſt. 1. artic. 16. & quæſt. 11. artic. 16. num. 5. Rocch. de iurepatron. in verbo Pro eo, quæſt. 4. num. 9. & Tanis in ſua deciſ. 20. & Rota in Auriacen. Iuris nominandi, Veneris 10. Maij 1613. coram Buratto, & in Gerunden. Beneficij 20. Decembris 1610. coram Card. Marcomontio.

131 Subextende primò, quòd huiuſmodi aſſenſus poteſt quoque præſtari poſt mortem donantis, vt ait Rota deciſ. vlt. de iurepatr. in antiq. & dec. 337. num. 7. par. 2. recent. & mulrò magis lite pendente ſuper eo, an ſcilicet beneficium ſit de iurepatronatus, vt fuit dictum à Rota in dicta Gerunden. Beneficij coram Card. Marcomontio, & veluti ait Rota deciſ. 25. num. 2. & 3. de reſcript. in nou. & ibi in addit. nu. 9. & alij alleg. à Rota per Buratt. in dec. 702. & ibi in addit. ſub num 9.

132 Subexrende ſecundò, quòd huiuſmodi conſenſus ex interuallo præſritus retrotrahitur ad diem erectionis, ſiue translationis, vt eſt text. in cap. cura vbi gloſ. in verbo Conſenſum, & communiter DD. de iurepatr. & Rota in d. deciſ. vlt. & in illa Gerunden coram Cardin. Marcomontio.

133 Subextende tertiò prædicta adeò eſſe vera, vt propterea ille conſenſus eo modo præſtitus valeat, & retrotrahatur, etiam in præiudicium alterius donationis medio tempore factæ, cum conſenſu Epiſcopi, dummodo primam donationem, ſine iuſta cauſa confirmare recuſauerit, & quod inſimul confirmatio prioris donationis fuerit ab Epiſcopo petita, antequam illius conſenſum ſecundæ præſtitiſſet, & dummodo donans, atque donatarius Epiſcopi contradictioni non acquieuerint; ſed imò potius recurſum ad ſuperiorem habuerint, vt animaduertit Lambert. de iurepatr. lib. 1. par 2. quæſt. 1. art. 21. nu. 3. & Rota per Card. Mantica deciſ. 86. num. 8. & 9. Secus autem ſi eſſemus in aſſenſu interpoſito translationi iuris patronatus poſt præſentationẽ, & in præiudicium alterius præſentari, quia runc ille deberet interuenire ante eam, vt fuit dictum à Rota in Aquilana Cappellaniæ 14. Martij 1619. coram Durano.

Et quæ fuerunt dicta de aſſenſu per ordinarium ſuper beneficio dato, procedunt etiam in eo per Regem ſuper alienatione, ſiue obligatione feudi præſtito, qui ad tempus contractus retrotrahitur, ita vt creditor hypothecarius ſaluo aſſenſu præferatur emptori poſteriori cum aſſenſu, vt ait Capyc. dec. 182. num. 16. licèt id fallat in eo caſu, de quo dixi ſupra ſub num. 90.

Sub.

134 Subextende præterea, quòd etiam tacitus aſſenſus ſufficiat, & ſit ille, qui colligitur ex inſtitutionibus ab ordinario factis ad præſentationes patronorum, vt ait *Rota ibi coram Gregorio, d. deciſ. 420. num. 7. & in d. Brittinorien. Iuriſpatronatus coram Vbaldo, & prius in Aquen. Iurispatronatus 7. Nouembris 1601. coram Lancellotto, & Rocch. in præcitato loco quæſt. 8. num. 20. & Tanis deciſ. 20.*

ARGVMENTVM.

ASSERTIONI ALICVIVS quando ſit ſtandum, & quando non.

CONCL. CLV.

1 ASSERTIONI Papæ nota, quòd ſtandum eſt, quando atteſtatur de facto proprio, ſiue alieno ſecum geſto; veluti eodem modo dicitur de alio Principe, ſiue Rege, cuius enim aſſertioni ſtandum eſt, quando ait ſe alienationem facere in cauſam neceſſariã, cum iuſta cauſa ſemper in Principe præſumatur, vt ait *Capyc. deciſ. 51. & deciſ. 166. num. 8. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 14. n. 10.* et latè tradit *Gabr. concluſ. 1. de probat. per totam, & Maſcard. de probat. in ſua concluſ. 139. & Gratian. lib. 5. diſceptat. cap. 918. num. 2. & Rota per Creſcent. deciſ. 2. num. 2. de renunciat. Caputaquen. deciſ. 286. par. 2. & ita fuit deciſum in Calaguritana, ſeu nullius 16. Iunij 1606. coram Ortembergo, & in deciſ. 361. num. 1. par. 2. in recentior. & deciſ. 405. num. 1. par. 1. in recentior. & Card. Seraphin. deciſ. 356. num. 4. & deciſ 460. num. 8. & Franc. Marc. deciſ. 363. par. 2.* vbi ait, quòd ſoli aſsertioni Regis ſtandum eſt *Card. Caualer. dec. 533. num. 1. & Rota in Farſen. ſeu nullius Monaſterij, & Priorat. 26. April. 1624. coram Vbaldo ſeniori*,

Et nota, quòd tunc aſsertio, ſiue narratiua dicitur facta de facto proprio, quã fit per verba (Cenſemus, & arbitrantes, & nos attendentes, vt ait *Rota deciſ. 416. num. 1. & deciſ. 506. num. 2. par. 1. recen. & deciſ. 612. num. 3. par. 2. recent.*

Quemadmodũ & tali modo narratiua Papæ facta cenſetur, quãdo fit per verba (Vt aſseritur) vel ſimilia, vt ait *Ro. deciſ 60. num. 3. & deciſ. 77. de reſcript. in antiq. Caſſador. deciſ. 4. num. 8. de probat. & deciſ. 7. num. 6. de iurepatron. & Rota in Legien. Præſtimoniorum 14. Iunij 1595. coram Cardin. Pamphilio ſeniori, & in Mediolanen. Cappellania 27. Maij 596. coram eodem, Card. Caualerio, deciſ. 533. num. 5.* Secus autem, quando narratiua eſset facta per verba (Vt aſseris) veluti diſtinguit *Rota in Paduana Penſionis 28. Iunij 1581. coram D. de Rubeis, & in deciſ. 60. & 77. de reſcript. in antiq. Cardin. Caualer. dicta deciſ. 533. num. 5. Caſſad. deciſ. 4. num. 6. de probat. & deciſ. 7. de iurepatr.*

2 Extende concluſionem adeò eſse veram, vt propterea probatio in contrarium admitti non debeat, vt ait *Caputaquen. deciſ. 387. lib. 1. in manuſcrip. & Gem. in conſ. 79. in princ. & Card. Seraph. deciſ. 356. num. 4.*

3 Subextende primò, procedere etiam ſi aſsertio eſset facta de facto alieno, ſed motu proprio, & ſuper ea diſponeret Papa, quia tunc aſsertio talis plenè probat, vt ait *Card. Seraphin. deciſ. 1016. num. 5. & 6. & Rota in prædictis deciſionibus ſub num. 1.* allegatis, & veluti inferius melius diſtinguetur.

4 Subextende ſecundò eodem modo procedere, quando eſsemus in antiquis, quia tunc etiam ſi aſserat de facto alieno; nihilominus probat, vt fuit dictum in *Spoletana bonorum, Veneris 13. Iunij 1608. coram Cardin. Marcomontio, quæ eſt inter crimin. Farinacc. deciſ. 258. num. 1. & Vrſill. ad Afflict. deciſ. 14. num. 12. & 13.*

5 Vndè ex hoc inferri poteſt primò, quòd quando Papa aſserit ſibi fuiſse ſupplicatum, ei credendum eſt, vt ait *Creſcent. dicta deciſ. 2. num. 1. de renunciat. & Rota deciſ. 171. num. 2. par. 1. diuerſ.*

6 Infertur ſecundò eodem modo contingere, veluti quando narraret reſignationem in eius manibus fuiſse factã, ait latè *Pariſ. de reſignat. lib. 8. quæſt. 11. num. 1. & ſeq.* & ita quoque fuit dictum

in vna

in vna *Pacen. Parrochialis* 21. *Maij* 1610. *coram Card. Lancellotto*.

7 Infertur tertiò procedere quoque, quando ille aſſereret aliquē ſuum familiarem eſſe, vt ait *Sarnen. in regul. de impetr. beneſ. per obit. famil. quæſt.* 13. *verſ. Tamen eſt aduertendum*, & *Maſcard. de probat. concl.* 139. *num.* 4.

8 Quod tamen declara verum, quoad effectum iuſtificandæ narratiuæ; ſecus verò, quoad illum reſeruationis, quia illa plenam probationem requirit, vt fuit dictum in vna *Ratisbonen. beneficij* 11. *Ianuarij* 1616. *coram Pirouano*; & *prius deciſ.* 832. *par.* 3. *lib.* 3. *diuerſorum*.

Subextende tertiò, eam concluſionem multò magis procedere, quando Princeps aliquid de poteſtate abſoluta, & ſcienter faceret, ſiue quando Principis aſſertio ſubſcriptionem conſiliariorum haberet cauſa cognita, quia tunc illi omninò ſtandum eſſet, vt ait *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 14. *num.* 9. & 11. & ratio eſt, quia non præſumitur Principem aliquid facere de authoritate abſoluta, ſine aliqua iuſta cauſa, cum alio modo non conueniret, vt ait *Vrſill. ibi ſupra num.* 10. & veluti latè dixi de hac materia ſupra *in concluſ.* 128. *ſub num.* 239. *verſ. Neque minus*.

9 Limita tamen dictam concluſionem principalem non procedere, quando Papa aſſereret de facto alieno; non ſuo eum geſto, quia tunc etiam ſi ſuper dicta aſſertione vellet ſuam diſpoſitionē fundare, tamē ei non eſſet credendū, vt fuit dictum in *Segonien. penſionis* 22. *Maij* 1604. *coram Ortembergo* & *Rota deciſ.* 154. *num.* 5. *par.* 2. *diuerſorum*, & *Mobedan. deciſ.* 7. *de probationib.* & *Rota per Buratt. deciſ.* 621. *nu.* 19. *Bellamer. deciſ.* 258. *verſic. Pater*, *Verall. deciſ.* 23. & *deciſ.* 239. *par.* 2. & *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 14. *num.* 8. & *Rota in Sorana Iuriſpatronatus* 28. *Octobris* 1603. *coram Pamphilio*, & *in Pacen. penſionis* 5. *Decembris* 1595. *coram Card. Pamphilio ſeniori*.

10 Extende id in tantum eſſe verum, vt neque talis aſſertio ſit apta transferre onus probandi contrarium in aduerſarium, vt fuit dictum à *Rota in dicta Segonien. penſionis coram Ortembergo*, & *per Gregor. deciſ.* 239. & *ibi in addit. ſub littera B.* & *in Tullen. ſeu nullius Monaſterij* 22. *Maij* 1609. *coram Cardin. Sacrato*, & *per Buratt. deciſio.* 621.

Verum etiam, ſi ſuper tali narratiua intentio Papæ eſſet fundata, quia tunc illi non eſſet credendum, vt fuit dictum in dicta *Sorana Iuriſpatronatus coram Card. Pamphilio*, & *in alia Segobien. penſionis* 22. *Martij*. 1604. *coram Ortembergo*, *Mobedan. deciſ.* 26. *num.* 1. *de reſtit. ſpoliat. Creſcent. deciſ.* 6. *de probat.* & *Verall. deciſ.* 33. & *deciſ.* 241. *par.* 2. & *Rot. deciſ.* 154. *num.* 4. *par.* 2. *diuerſ.* & *per Buratt. d. deciſ.* 621.

11 Sublimita tñ prædicta nō eſſe vera (vt ſuperius diximus) qñ ea aſſertio de facto alieno eſset facta motu proprio Papę, quia tunc ei ſtandū eſſet, vt ait *Rota per Acchill. de Graſſis deciſ.* 10. *de probat.* & *per Seraphin. deciſ.* 1016. *Put. deciſ.* 100. *lib.* 3. *Rota deciſ.* 344. *num.* 8. *par.* 1. & *deciſ.* 656. *num.* 3. *par.* 2. *in recent.* & *in Meten. Monaſterij* 21. *Februarij* 1600. *coram Litta*, & *in Nullius locationis* 27. *Iunij* 1616. *coram Remboldo*, & *in Parmen. Status* 14. *Decembris* 1629. *coram Reuerendiſſimo Coccino Decano*. Quamuis tamen contra huiuſmodi aſſertionem motu proprio factam poſſit admitti probatio in contrarium docendo, quòd Papa fuerit male informatus, vt ait *Put. dicta deciſ.* 100. *in fine lib.* 3. & *Rota deciſ.* 523. *num.* 6. & *deciſ.* 524. *num.* 3. *par.* 4. *diuerſorum*.

Narratiua autem motu proprio facta cenſetur, vbi Papa in litteris narrat ſe motu proprio concedere, quod procedit, etiam ſi partem ſupplicaſſe conſtaret, cum hæc duo inter ſe ſint compatibilia, nempē ſupplicatio præcedens, & gratia motu proprio emanata, vt ait *Caſſador. deciſ.* 1. *num.* 4. *de reſcript. Cardin. Seraphin. deciſ.* 356. *num.* 2. & 9. & *deciſ.* 465. *num.* 1. *Rota deciſ.* 656. *num.* 1. *par.* 2. *recentior.* & *vltimo loco in dicta Parmen. Status coram Coccino*, & *Sarn. in regula de annali quæſt.* 10. *num.* 5. vbi reprobat contrarium tenentes. Quinimmò id procedit, etiam ſi Papa abſque partis poſtulatione conceſſurus non fuiſset, vt ait *Sarnen. in*

praci-

pracitato loco reprobando Decium contrarium tenentem in cap. ex parte num. 28. *de reſcript.* idemque tenet contra *Dec. Rota per Cardin. Seraphin. in deciſ.* 356. *num.* 7. *& in illa Parmen. ſtatus coram Coccino.*

Rurſus notandum eſt, quòd quando Papa ſignat per ea verba (fiat vt petitur, & agitur de merè gratioſis, & tunc ad partis poſtulationē cōcedere cēſetur; at ſecus qñ ſignat per ea verba (fiat motu proprio) quia tunc ex ſua mera liberalitate, & motu proprio diſponere cenſetur, vt teſtatur *Sarnen. de compen. vtriuſque ſignat. quaſt.* 16. *num.* 15. *Veſtr. in prax. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 6. Quando vero Papa ſignat per verbum (placet) & agitur de concernentibus Iuſtitiam, & tunc motu proprio concedere cenſetur quando tamen Papa prçuia motus proprij expreſſione ſignat dictum verbum (placet) vt benè fuit deductum à *Rota in dicta Parmen. Status coram Coccino, & per Veſtr. in pracit. loco*. Quinimmo *Rota ibi ſupra ſubdit coram Coccino*, quòd illa clauſula (de mandato D. N. Papæ N. procedat, vt petitur à Regente poſita in reſcriptis Signaturæ Gratiæ, non obeſt reſcripto motu proprio conceſſo, ſi Papa in narratiua expreſſerit ea verba (motu proprio) ſiue concedendo per verbum (placet) quia licet extenſio Regentis attendatur in reſcriptis Iuſtitiæ, *vt ait Creſcent. deciſ.* 1. *de reſcript.* Secus tamen eſt in illis Signaturę Gratiæ, in quibus Signatura Papæ ſemper eſt attendenda, vt ait *Card. Seraph. deciſ.* 922. *num.* 4.

Præterea ad prædictorum declarationem erit notandum, quòd ſi Papa reſcribat motu proprio, & in indiuiduo dicat non ad tuam, vel alterius inſtantiam, tunc non poteſt dici, quòd alias non fuiſſet conceſſurus, quia eſſet velle eius atteſtationem redarguere, prout eſſet è cōuerſo, ſi in gratia, in qua adeſt motus proprius dicit ſe feciſſe ad partis inſtantiam, vt ait *Card. Seraphin. deciſ.* 356. *num.* 3. & Papa atteſtando ſe ad nullius inſtantiam feciſſe gratiam denotat, quòd etiam ſine ſupplicatione fuiſſet conceſſurus, *idem Seraphin. ibi ſupra num.* 8.

Extende præterea prædictam ſublimitationem, & cætera concernentia motum propriū Papæ, procedere etiā, ſi Papa vſus fuiſset illis verbis (ſicut accepimus) cum illa verba nulla iuſtificatione egeant, vt fuit dictum *à Rota in Aſten. penſionis* 11. *Martij* 1615. *coram Coccino, quæ eſt in* 2. *par. recent. deciſ.* 656. *num.* 3.

13 Declara tamen, quòd iſta clauſula (ſicut accepimus) iuſtificatione non egeat, quando eſt poſita in gratia motu proprio facta, licèt ſecus in gratia facta ad ſupplicationem partis, quia tunc illius aſsertioni ſtandum non eſset, vt ait *Rota in Palentin. Abbatiæ* 14. *Decembris* 1618. *coram Coccino, & Put. deciſ.* 100. *lib.* 3. *Guidopap. dec.* 161. *Achill. dicta deciſ.* 10. *num.* 1. *& ſeqq. & Rota deciſ.* 447. *num.* 1. *par.* 1. *diuerſ. & fuit dictum in Meten. Monaſterij* 21. *Februarij* 1600. *coram Litta, & in alia Braccaren. Parrochialis de Mexyra* 12. *Ianuarij* 1604. *coram Iuſto, & in hoc viden. eſt deciſ. Buratti* 709. *& ibi per addent.* vbi loquitur de clauſula intelleximus, & de alia, vt aſſeritur.

14 Contrarium, quòd ſcilicet narratiua Papæ per verba (vt accepimus) non probet, ſed quòd ea ſit iuſtificanda per partem, *ait Rot. deciſ.* 46. *num.* 2. *par.* 2. *in recentior.* & præcipuè, quando in motu proprio extaret illa clauſula (ſicut exhibita nobis petitio continebat) quia tunc ea demonſtrat conceſſionem ad partis poſtulationę emanaſse, quo caſu ei non eſt credendum, vt fuit dictum in *Verdunen. Canonicatus* 10. *Apr.* 1581. *coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 510. *num.* 2.

15 Ratio autem illius ſecundę opinionis eſt, quia illa atteſtatio Papæ facta per ea verba (vt accepimus) & per illa (ſicut exhibita nobis, &c.) non eſt propriè atteſtatio, ſed ſimplex relatio, quòd ita acceperit, vt ait *Rota dicta deciſ.* 656. *num.* 3. *par.* 2. *in recentioribus*, & propterea probatio in contrarium fieri poteſt, ait *Rota per Buratt. d. deciſ.* 621. *num.* 24. *& ſeq.*

16 Extende eodem modo procedere de clauſula (accepto per nos) quia ea potius dicitur inſtructio partis, quàm Papæ aſſertio, vt ait *Card. Seraph. deciſ.* 1336. *num.* 4.

Sed

17 Sed tenendo illam ſecundam opinionem extende eam procedere, etiamſi in conceſſione adeſſet clauſula (ex certa ſcientia) quia vltra quod ea non operatur, niſi totus tenor Papæ innotuerit, & inſertus fuerit, vt ait *Cardin. Seraphi. deciſ. 981. num. 2.* Deinde ea operatur tantùm circa ea, quæ ſunt iuris, non autem, quæ ſunt facti, *vt ait idem Cardin. Seraphinus deciſ.* 268. *num.* 5. *& Rota deciſ.* 128. *num. 6. par. 2. in recentior.* Licèt ſit benè verum, quòd ſi illa ponatur in aliqua confirmatione, tunc vim nouæ conceſſionis habet; dummodo conſtet Papam plenam ſcientiam habuiſſe; aliàs ſecus, vt ait *Rota deciſ.666. num. 7. par. 1. in recent.*

18 Sed opinionem primam eſſe veram, & quam praxis Curiæ Romanæ amplectitur teſtatur, *Rota d. deciſ.656.num.1. par. 2. in recent.*

19 Declara tamen, quòd aduerſus dictã aſſertionem motu proprio, modo prædicto factam admittitur probatio in contrarium, vt ſuperius diximus, & veluti ait *Put. dicta deciſ.*100. *lib. 3. in fine, & Rota deciſ.* 580. *num. 6. par. 2. in recentior. Caputaq. deciſ.47. lib. 3. in manuſcript. & ita quoque fuit dictum in vna Portuen. beneficij 27. Martij* 1596 *coram Card. Mellino, & Rota per Buratt. dictæ deciſ. 621. num. 24. & ſeq.*

20 Et ratio ea eſt, quia talis motus proprius non impedit, quòminus opponi poſſit de ſubreptione, ex re ipſa proueniente, veluti fieri quoque poteſt de ea, quæ prouenit ex parte impetrantis, quando ad partis ſuggeſtionem obtinetur, vt ait *Aegid. deciſ. 392. & dec.475. & Card. Seraphin. deciſ. 398. num. 5. & Rota dicta deciſ. 656. num. 4. parte 2. recentior.*

21 Secus autem, quando atteſtatio Papæ eſſet de facto proprio, quia tunc ea non admittit probationem in contrarium, vt ait *Cardin. Seraphin. deciſ.356. num. 4. & deciſ. 460. num.* 8. *& deciſ. 405. nu. 1. par. 1. in recentior. & deciſ. 361. num. 1. in 2. par Franciſc. Marc. in deciſ. 363. par. 2. & Creſcent. dec. 2. num. 2. de renunciat. & Caputaq. deciſ. 286. par. 2.*

22 Infertur quartò principalem concluſionem procedere, quando Papa atteſtatur de idoneitate ab eo prouiſi, quia tunc dicta aſſertio adeò eam probat, vt propterea dicta narratiua Papæ alia iuſtificatione non egeat, vt ait *Rota dec. 613. num. 5. par. 1. in recentior. & prius deciſ. 101. num. 2. & deciſ. 104. ſub num. 3. verſ. Et de alijs habilitatibus.*

Veluti quoque eodem modo illi eſſet credendum, quando Papa narraret ſe vidiſſe proceſsũ, & ex eo inhabilitatem depræhendiſſe, quia tunc videtur aſſerere de facto proprio; ſecus autem ſi ex proceſſu maturè diſcuſſo aſſereret eam inhabilitatem depræhendiſſe, quia tali caſu, cũ nõ dicat per ſeipsũ diſcuſſiſſe proceſſum, & eſſe poſſit, quòd per alium illum diſcuti fecerit; ideo huiuſmodi narratiua non probaret eum, vti de facto proprio, ſed potius de alieno aſſerere, & ideò facilius credi poteſt, quia Papa vti maioribus negotijs, & curis impeditus huiuſmodi proceſſus videre non ſolet, iuxta *trad. per Decian. conſil.* 18. *num.* 233. *lib.* 1. *Roman. conſ.* 350. *num.* 23. *& facit text. in l. ſi quod donaturus, & ibi Doctor. ff. de vſufruct. & ita fuit dictum in Tullen. ſeu Nullius Monaſterij 22. Maij 1609. coram Card. Sacrato.*

Licèt ſit benè verùm, quòd quamuis narratiua Papæ de facto alieno, ſuper quo ſuam intentionem fundat, plenè nõ probet; nihilominus qualem qualem probationem facit, vt ait *Gabr. concluſ. 2. num. 49. & alij allegati in deciſ. Buratti 621. & ibi per addent. num* 23.

23 Et ratio eſt, quia aſſertioni Papæ in literis Apoſtolicis factę omninò credendum eſt, vt ait *Rota deciſ. 210. num. 1. par. 1. in recent. & Card. Seraph. deciſ. 1349. num. 3.*

24 Et ratio rationis, quare ſit ita credendum Papæ, ea eſt, ne ille de mendacio arguatur, vt ait *Card. Seraph. deciſ. 1016. num. 3.*

25 Infertur quintò, quòd etiam Papæ credatur in ijs, quę concernunt proprium illius, & Cameræ prędiudicium, vt ait *Rota in deciſ. 390. num. 4. par. 1. in recentior. & Card. Canaler. deciſ. 22 num. 3.*

26 Fallit tamen, quando præiudicium eſſet valdè graue, quia tunc illius aſſertioni non ſtaretur, & præcipuè, quando

eſſemus

eſſemus in materia beneficialium, vt ſcribit *Decian. conſ.* 18. *num.* 272. *lib.* 1. *Mohedan. deciſ.* 7. *num.* 2. *de probationib.* & ita quoque fuit deciſum in *Viterbien. Campi maioris* 15. *Martij* 1591. *coram Orano.*

27 Contrarium tamen eſſet, quando adminicula concurrerent, vt ait *Rota per Cardin. Seraphin. deciſ.* 454. & latè ſcribunt *Gabriel, & Maſcard. in locis ſupra citatis in princ. concluſionis.*

28 Extende, quòd immò talis aſſertio concurrentibus adminiculis probaret etiam in præiudicium tertij, vt ait idem *Cardinal. Seraphin. d. dec.* 454. *num.* 1. & 3.

29 Infertur ſextò, quòd Papæ aſſertioni ſtetur, quando ſecularizationem feciſſe teſtatur; veluti quoque ea per teſtes probari poteſt, vt fuit dictum à *Rota per Greg. XV. in ſua dec.* 411. *num.* 2.

30 Infertur ſeptimo, quòd etiam aſſertioni Papæ ſit ſtandum, quando dicit beneficium eſſe reſeruatum, donec de contrario doceatur, vt ait *Rota per Cardin. Seraph deciſ.* 1498. *num.* 5.

31 Infertur octauò, quòd aſſertioni Papæ ſtetur in præiudicium illius, qui ſupplicationem Papæ dedit, vt fuit dictum in *Spoletana bonorum Veneris* 13. *Iunij* 1608. *coram Card Marcomontio, quæ eſt inter criminal. Farinacc. deciſ.* 258. *num.* 10.

32 Infertur nonò idem procedere in verbis aſſertiuis, & enunciatiuis Papæ determinatè prolatis, per modum cauſæ finalis, quia tunc plenè probant, vt ait *d. dec.* 258. *num.* 2. *cum ibi alleg.*

33 Infertur decimo procedere in aſſertione facta à Papa, ſe fuiſſe de facto informatum, cui ſtandum eſt, donec de contrario doceatur, vt ait *Rota in Pacen. penſionis coram Card. Marcomontio quæ eſt inter crim. Farinac. deciſ.* 281. & *per Card. Cavaler. dec.* 22. *num.* 8.

Extende quoque eodem modo procedere, quando eſſemus in aſſertione, ſiue narratiua, cum clauſula (vt aſſeritur) cui abſque alia partis iuſtificatione eſt ſtandū n, & id procedit ſiue gratia ſit ad vnius tantum, ſiue ad plurium ſupplicationem obtenta, quia ſub illo verbo imperſonali (vt aſſeritur) plures perſonæ comprehendi poſſunt, quod ſecus eſſet ſub illo, vt aſſeris (quia tunc illud verbum operatur, vt narratiua cenſeatur partis, & non Papæ; & propterea illi non eſt ſtandum; veluti alteri, vt aſſeritur, & vt intelleximus) quæ partis iuſtificatione non indigent, vt fuit dictum à *Rota per Coccin. deciſ.* 89. *num.* 3. & *in Ferrarien bonorum* 18. *Nouembris* 1629. *coram Card. Virili,* & *in eadem* 29. *April.* 1630. *coram Durano,* quicquid dixerint Doctores; & *Rota in d. deciſ.* 89. *num.* 4. *allegati ab adiente ad Buratt. deciſ.* 709. *ſub num.* 15. & *prius in deciſ.* 621. *ſub n.* 18. *ait* circa differentiam illius clauſulæ (vt aſſeritur, an ſcilicet faciat cenſeri eſſe narratiuam partis, ſiue Papæ, & ibi cōcludit eā eſſe Papæ, ſiue vnus, ſiue plures concurrant ad gratiam, & ibi ratio aſſignatur data à *Rota in illa Ferrarien. coram Durano.*

34 Contrarium tamen, quando ageretur de probando aliquo delicto, quia tunc aſſertioni Papæ non eſſet ſtandū aſſerentis ſententiam fuiſſe ex illius ordine, & de ſua voluntate, ac ex cauſis ſibi notis latam, ac eum de illo eſſe valde informatum, vt ait *Put. deciſ* 125. *lib.* 1. *Mohed. deciſ.* 271. & *Card. Seraph. deciſ.* 972. *num.* 3.

Secus autem, quando Papa diceret, per ſeipſum diſcuſſiſſe proceſſum, & aſſereret per verba id per neceſſe importantia, vt ait *Mohedan deciſ.* 4. *num.* 14. *de reſtit. ſpoliat.* Aliàs de facili potuiſſet decipi ad falſam alicuius relationem, vel illum proceſſum fuiſſe per alium diſcuſſum, ſed de ſui ordine, & maximè id facilè præſumi poſſet, quia ille maioribus curis impeditus ſimiles proceſſus videre non ſolet, vt fuit benè deductum à *Rota in Tullen. ſeu nullius Monaſterij* 22. *Maij* 1609. *coram Card. Sacrato, quæ eſt deciſ.* 224. *num.* 1. *par.* 3. *recent.* vbi fuit reſolutum non fuiſſe probatam inhabilitatem vnius coadiuti, ex illis literis coadiutoriæ, dū Papa in eis narrauit ait, deprehendiſſe coadiutum eſſe inhabilem ex proceſſu maturè diſcuſſo, & ratio ea eſt, quia quando Papa dicit aliquem eſſe indignum, & crimínoſum, tunc

videtur factum alienum aſſerere, neque per conſequens id in tertij præiudicium probat, etiam ſi Papa ſuper tali narratiuè vellet eius intentionem ſundare, idem ait *Mohedan. deciſ. 26. num. 1. de reſtitut. ſpoliat. Creſcent. deciſ. 6. de probat.*

Contrarium tamen, quòd ſcilicet Papa, ſiue Imperator poſſit reuocare feudum propter ingratitudinem, de qua ſibi conſtare aſſereret, dicunt multi allegati à *Gabr. in concl. 2. de probationibus num. 30.* & præcipuè *Ruynus conſ. 22. col. 6. vol. 1. Dec. conſ. 606. col. 1. Soccin. conſ. 87. col. 8. lib. 3. Pariſ. conſ. 1. col. 6. lib. 1. Gozadin. conſil. 4. colum. 5. & facit deciſ. 6. & 7. Creſcent. & 7. Mohed. de probat.*

Primam tamen opinionem ait eſſe veriorem *Gabr. ibi ſupra num. 31. cum alijs ibi per eum allegatis.*

Concorda tu tamen prædictas opiniones hoc modo; nempè vt prima procedat, quando notoriè de delicto conſtaret, ſiue adminicula concurrerēt, ſeu quando de notorietate, & inexcuſabilitate delicti aſſereret; ſecunda verò, quando ſecus ſit iuxta doctrinam *Creſcen. d. dec. 6 & 7. Marta in ver. Rebellis c. 1. & 2. tom. 2. Gram. in ſua dec 65. n. 6. Gabr. d. concl. 2. de prob.*

Et ratio ſuper eò, quòd Principis aſſertioni non ſtetur aliquem eſſe rebellem atteſtantis, ea eſt, ne ille ſit in propria cauſa iudex, & ſic vnus de facto proprio iure deſtitueretur, vt ait *Vrſill. ad Afflict. dec. 14. num. 7.*

35 Amplia primò concluſionem principalem procedere etiam in Epiſcopo, cuius aſſertioni ſtandum eſt, n ijs, quę proprium ipſius pręiudicium reſpiciūt, vt dicunt Doctoros allegati in vna *Auguſtana Canonicatus Lunæ 20. Iunij 1605 coram Pamphilio, quæ eſt deciſ. 94. par. 1. in recent.*

36 Extende primò, idem procedere in aſſertione ordinarij circa iuriſpatronatus probationem, cui in hoc valdè deferri ſolet, ob ſui pręiudicium, vt ait *Rota in deciſ. 694. num. 4. par. 2. in recent & Card. Seraph. deciſ. 1232. num. 7. Put dec. 172. lib. 1. & deciſ. 237. lib. 2.* & ita quoque fuit dictum in alia *Elnen. beneficij 19. Decembris 1614. coram Dunozetto.*

Secus verò, ſi ordinarius in enunciãdo iuſpatronatus vſus fuiſset aliquo termino, qui potius negatiuam, quàm affirmatiuam reſpiceret ſiue incertitudinem denotaret; veluti ſi vteretur ea dictione, vt prætenditur, vel prætenſum, & alia huiuſmodi, vt fuit dictum in *Aſtoricen. beneficij 26. Iunij 1586. corã Card. Pãpb. & in Caſertana beneficij 17. Martij 1627. coram Durano.*

37 Et ratio illius ampliationis eſt, quia ordinarij præſumuntur difficiles in admittendis præſentationibus, niſi de iuriſpatronatus ſubſtantia clarè appareat, vt ait *Rota deciſ. 674. num. 3. par. 2. in recentior. & in prima parte deciſ. 518. num. 3.* Quemadmodum etiam venit dicendum de Viſitatore in viſitatione aſſerente collationem alicuius beneficij ad ſummum Pontificem ſpectare, cui valdè deferendum eſt, vt dixi in *concluſ. 140. ſub num. 2.*

38 Et propterea videmus, quòd Rota ſolet multum deferre ſententijs latis ab ordinarijs ſuper canonizatione iuriſpatronatus, vt ait *Rota deciſ. 753. num. 3. par. 2. in recentior. & prius deciſ. 360. num. 12.* & ſic igitur iuſpatronatus probatum diceretur ex fundatione, & dotatione, quando adeſſet duæ enunciatiuæ antiquiſſimæ ab ordinarijs factæ in inſtrumentis, quòd illud de iure, & antiqua conſuetudine ſpectaret ad aliquē; Quinimmò idem operarentur enunciatiuæ recentes, ſi tamen eſſent iunctæ, cum antiquis; aliàs de per ſe non operarentur, vt fuit dictum à *Rota per Buratt. in ſua deciſ. 172. num. 25. & ſequenti, & ibi per Ferentill. in addit. num. 33.* vbi multa ait in hac materia; ſecus tamen veniret dicendum de aſſertionibus ordinariorum emanatis in collationibus, ad effectum probandi ius patronatus, quando vrgeret vſurpationis præſumptio, etiam ſi dictæ aſſertiones eſſent authenticæ; & ratio eſt, quia cum Concilium Tridentinum in ſeſſ. 25. de reform. requirat pro forma præſentationes debere conſtare per ſcripturas authenticas; idcircò non ſufficit eaſdē probare per teſtes, ſiue alio modo æquipollēti, & ſic ſi per aſſertionē, quãuis authenticã ordinarij, vt fuit dictum

à Rota

à Rota per Buratt. deciſ. 111. num. 4. & deciſ. 139. & ibi per addentem, & per Gregor. in deciſ. 222. & ibi addens num. 11. & Card. Mantic. dec. 89. num. 2. vbi teſtatur ita reſpondiſse S. Congregationē Conc. Trid. vt ait *Card. Seraph. deciſ. 1367. num. 5. & Rota in Sorana Iuriſpatronatus 28. Aprilis 1603. coram Cardin. Pamphilio, & in Iacen. Parochialis 25. Iunij eiuſdem anni coram eodem, & in Hieracen. Iuriſpatronatus 27. Iunij 1614. coram Cardin. Veroſpio, & in Calaguritana Iuriſpatronatus de Viana 15. Nouembris 1621. coram Remboldo, & in Terracinen. Iuriſpatronatus 10. Aprilis 1623. coram Merlino,* vbi teſtatur ita ſemper ſenſiſſe *Rotam allegat. à Ferentillo in addit. ad dictam deciſ. Buratti 139. ſub num. 16* vbi extendit prædicta quoque procedere, etiamſi allegetur ſcripturas deperditas fuiſse, ex quibus poſsent præſentationes probari.

Contrarium quamuis teneant *Genuen. in ſua praxi, & Garz. ab eo allegatus*, cum quibus ego quoque pertranſeo, quia valdè mihi durum videtur, quòd tunc non admittantur teſtes ad earum tenorem probandū, nec non dictum ordinarij, qui cum de illius præiudicio tractetur, nō eſt veriſimile eum contra proprium commodum laborare; aliàs eſset velle de illius integra fide dubitare, nec non parti aduerſæ ſuas defenſiones tollere, quod nullo modo ex prædictis venit permittendum; Sed ego puto prædictas opiniones hoc modo concordari poſse; nempè, vt prima procedat, vbi ageretur de probatione tenoris ſcripturarum amiſsarum per viam teſtium; ſecunda vero per aſsertionem ordinarii; & ratio ea eſt, quia contra illum, & præſertim de proprio intereſse agentem, non vrger ſubornationis timor; veluti contra teſtes. Item, prima opinio procedit, quando ſumus inter perſonas Magnates, ſi tamen ad earum fauorem non concurreret immemorabilis; ſecunda verò, quando eſſemus inter priuatas perſonas contra quas vſurpationis præſumptio non vrgeret. Dummodo tamen immemorabilis probetur, eo modo quem tradit addens *ad Buratt. dec. 139. num. 11.*

39 Extende ſecundò pari modo procedere in aſſertione ab ordinario facta circa qualitates beneficiorum ſuæ diœceſis, cui valdè deferendum eſt, vt ait *Rota deciſ. 315. num. 4. par. 2. recent. & per Card. Mant. dec. 318. nu. 2. & dec. 350. n. 3. & in Regien. Iuriſpatronatus 5. Nou. 1622. corā Vbaldo, & in Neapolit. Iuriſpatronatus 24. Apr. 1626. corā Buratto, & per Coccin. deciſ. 229. & dec. 230 n. 3. & dec. 518. n. 3. par. 1. recent.*

Sed declara tamen id eſse verum, dum aſsertiones ſint ipſorum ordinariorum, necnon effectuatæ, quia tunc probarēt iuſpatronatus; aliàs ſecus *Cardin. Caualer. dec. 159. num. 3.*

40 Extende tertiò procedere in iudicio ordinarij circa ſuppreſſiones beneficiorum, cui valdè tribuendum eſt, nedum ex diſpoſitione Sacri Concilii Tridentini; verum etiam ex ea iuris communis, iuxta tradita per *Rebuff. & Surd. allegat. à Rota in deciſ. 316. num. 4. par. 2. recentior.*

41 Et ratio prædictorum ea eſt, quia ordinarius præſumitur valdè informatus de toto ſtatu ſuæ Eccleſiæ, vt ait *Rota deciſ. 524. n. 6. par. 1. recentior.*

Contrarium, quòd ſcilicet aſsertioni ordinarij non ſtetur, ſuper eo, quòd beneficij ſuppreſſio ſit valida, ait *Cardin. Caual. deciſ. 439. num. 6.*

Concorda vt prima opinio procedat, quando ſuppreſſio eſſet facta in viſitatione, quia tali caſu ſtandum eſse aſsertioni Epiſcopi, ait *Card. Seraph. dec. 1272. num. 2.* ſiue ſi eſsemus in aſsertione ſolemnitatum; ſecunda verò, quando ageretur de cauſa ſuppreſſionis quæ aliūde, quàm ex aſsertione Epiſcopi venit probanda; aut ageretur de ea extra viſitationem facta, quia tunc Epiſcopo non eſset credendum, quemadmodum fieret, vbi ageretur de probanda vnionē, cui magis fauendum eſt, cum ea ad augmentū Eccl. tendat, quàm ſuppreſſioni, vti in illius diminutionem tendenti, vt ait *Rot. dec. 316. p. 2. rec. & Caualer. deciſ. 439. num. 6. & ſeqq.*

42 Extende quartò, quod aſsertioni Epiſcopi ſit ſtandum, etiam contra Capitulū, quādo ea ſit in actis producta à Capitulo; licèt ſecus eſſet, quādo impugnatiue, ſiue per cōpulsū fuiſset producta, qu a

tunc ea Capitulo non obeſſet, vt dicam in verbo Inſtrumenta, & in verbo Producens, *& Rota dec. 232. num 7. p. 1. in recentior.*

Quod tamen declara verum, quãdo eſſemus in productione facta de ſcriptura aliena; at ſecus ſi de propria, vt ait *Verall. deciſ. 135. num. 5. par. 1. & Rota in Iſpalen. beneficiorum 2. Nouẽb. 1611. coram Card. Pamphilio, & in Florentina pecuniaria 27. Ianuarij 1612. coram Pirouano, & per Buratt. dec. 709. nu. 6.* Quemadmodum etiam productio per cõpulſum producẽti non ſuffragaretur, ſi ſcriptura eſſet aliena, ſed ſub ea fieret fundamentum producentis, quia in prędictis caſibus productio producenti nõ opitularetur, ſed productũ eũ approbaſſe cenſeretur, vt dicunt *addent. ad Greg. in ſua dec. 238. ſub num. 15.*

Et propterea *Vrſill. ad Aſſl. deciſ. 14. nu. 14. ait*, quod productio facta ſi & in quantum, &c. producenti non ſuffragatur quominus Iudex capiat pro alia parte, veluti dicitur de productione facta in parte, & partibus, quia talis productio obeſſe poteſt producenti, vt ait *Oſaſeb. dec. 38. num. 26. & Grat. lib. 3. diſc. c. 490 num. 40. & lib. 5. c. 739. num. 37.*

43 Extende quintò, quòd illius aſſertioni ſtetur, quando aſſerit aliquem in poſſeſſione obiiſſe, vt fuit dictum in *Conchen. de Vetetta 13. Nouembris 1579. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſ. deciſ. 422. num. 3.*

44 Extende ſextò, quòd illi ſit credendum in materia præheminentiarum, cum in hac materia aſſertio Ordinarij multum probet, vt ait *Rot. deciſ. 548. num. 6. par. 2. in recentior.*

45 Extende ſeptimò, idem procedere in aſſertione facta à Vicario in pertinentibus ad eius officium, vt ait *Rota deciſ. 313. n. ſecundo par. prima in recent.*

46 Fallit tamen primò illa ampliatio prima, vbi dicitur, quòd aſſertioni Ordinarij ſit ſtandum, quando de commodo Ordinarij tractaretur, quia tunc illius aſſertio non probaret, vt ait *Rota deciſ. 13. num. 4. par prima in recentior. & in Barchinonen. beneficij Luna 3. Iulij 1628. coram Durano*, vbi fuit deciſum non eſſe ſtandum aſſertioni ordinarij dicenti permutationem ex iuſta cauſa fuiſſe factam, & quòd propterea ea aliundè probari debeat, ait *Cardin. Caualer. deciſ. 439. num. 6.*

97 Fallit ſecundò in literis ordinarij, quibus non creditur in præiudicium prouiſi Apoſtolici, vt ait *Rota deciſ. 1. de probat. in nou. Creſcent. deciſ. 13. eod. tit. & Rota deciſ. 206. num. 6. par. 2. in recentior.*

48 Fallit tertiò, quoad intereſſe Eccleſię, & ſucceſſorum, in quorum præiudicium aſſertio Ordinarij non probat, vt ait *Rota dec. 421. num. 3. par. 2. in recentior. & penes Burattum deciſ. 453. num. 3. & Cardin. Seraphin. deciſ. 1278. num. 3. & per Gregor. deciſ. 375. num. 6. & Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 796. nu. 5.* Quamuis tamen præbeat maximum veritatis argumentũ, vt ait *Rota deciſ. 293. num. 2. par. 1. diuerſ. & in Hiſpalen. primitiarum 17. Iunij 1616. coram Card. Pamphilio.*

Contrarium tamen veniret dicendum, quando confeſſio Prælati fuiſſet facta per modum contentioſæ iuriſdictionis, quia tunc Eccleſiæ, & ſucceſſori præiudicaret, vt ait *Rota per Burat. dicta deciſ. 453. num. 3.* vbi ait, id procedere quoties ſit abſque colluſione, & fraude, & maximè ſi ſit iurata; ſecus autem in confeſſione voluntaria, *Rota deciſ. 141. num. 4. par. ſecunda diuerſorum, & in Regien. penſionis coram Orano, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſ. par. 1. fol. 616.*

Extende eodem modo procedere in confeſſione Syndici facta, per modum contentioſæ iuriſdictionis, quæ præiudicat capitulo, vt fuit dictum in *Treueren. Decimarum 17. Maij 1628 coram Dunozetto.*

Subextende prædicta, eò magis procedere, quando confeſſio Prælati eſſet adminiculata, vt dixi in *concluſione 85. num. . . . vbi recurras*, & veluti ait *Cardinal. Seraphin. deciſ. 292. num. tertio, & deciſ. 436. numero ſeptimo, & deciſ. 442. num. 20. & Rota deciſ. 334. numero 2. & prius deciſ. 177. numero quinto, par. ſecunda diuerſorum, & in Hiſpalen. primitiarum 17. Iunij 1616. coram Cardinal. Pamphilio, & in Oſcen. Portionis 25. Iunij 1618. coram Pirouano.*

Et pro

Digitized by Google

Et pro adminiculo ſufficeret habere pro ſe aſſiſtentiam, ſiue præſumptionẽ iuris communis, vt dicunt addentes ad *Buratt. d. deciſ.* 453. *num.* 11. *& Rota deciſ.* 141. *num.* 6. *par.* 2. *diuerſorum, Abb. in cap. ſi diligenti, num.* 4. *de præſcript. cum alijs per Crauett. de antiq. temp. par.* 1. *§. propoſitum, num.* 73. *& ſequentib.*

49 Fallit quartò, dictam primam ampliationem in aſſertione facta ab Epiſcopo circa animum reſidendi, cui non creditur, ad hoc, vt alternatiua illi proſit, vt fuit dictũ à *Rot. per Greg. XV. in dec.* 239 *num.* 8.

50 Fallit quintò in aſſertione ab ordinario facta, quòd ſcilicet alienatio rei Eccleſiæ fuerit facta pręcedentibus ſolemnitatibus, cui ſtandum non eſt, cum illę ſint quid facti, & facta non pręſumuntur, niſi probentur, vt ait *Rota deciſ.* 752. *num.* 3. *par.* 1. *diuerſ.*

Quemadmodum neque illi eſſet credendum, quando aſſereret, quòd vna cã eſſet ſufficiens pro alienatione rerũ Eccleſię, vt ait *Card. Caual. dec.* 439. *n.* 6. ſecus autẽ poſt lapſum 30. annorũ, quia tunc ſolemnitates interueniſſe pręſumitur, vt de inſinuatione, ait *Seraph. deciſ.* 742. *num.* 4.

51 Extende eodem modo procedere in aſſertione alienantiũ, ſuper eo, quòd res ſit ſolita alienari, quibus nõ eſt credẽdũ veluti de communi teſtatur *Rota dec.* 160. *num.* 2. *par.* 2. *diuerſ.*

52 Et ratio eſt, quia nõ creditur aſſertioni partium, circa cauſam vtilitatis; ſecus autẽ, quãdo forma eſſet ſeruata à iure requiſita, vt ait *Rota. deciſ.* 181. *num.* 3. *par. prima diuerſor.*

53 Amplia ſecundò, d. concluſionẽ principalem procedere in aſſertione à Cardinali facta, cui ſtandum eſt, ait *text. in cap. nobiliſſimi* 97. *diſtinct.* & ita ait *Rota deciſ.* 33. *de probation. in antiq. Aegid. deciſ.* 183. *Put. deciſ.* 2. *num.* 4. *lib.* 1. *& alij allegati à Rota in Seguntina admiſſionis ad Capitulum, Veneris* 15. *Aprilis* 1611. *coram Cardinali Caualerio, quę eſt deciſ.* 339. *par. ſecunda in recent. & deciſ.* 95. *de probationib. in antiquis, & Grammat. deciſ.* 65. *& per Burattum deciſ.* 228. *num.* 7. & multa ait in hac materia *Gabriel in ſua concluſ.* 3. *de probationib. & Maſcard. concl.* 160. *de probationib.*

54 Extende primò, quòd etiam literis Cardinalis Legati ſit credendum, quando tamen haber etiam ſigillum & ſubſcriptionem officialium; licèt ſecus eſſet, quando de præiudicio tertij ageretur, vt ait *Franciſc. Marc. dec.* 990. *num.* 18. *& ſeqq. & deciſ.* 1321. *num.* 9. *par. prima*, & ita fuit dictum à *Rota dec.* 1. *in fin. de probation. in nou. & deciſ.* 10. *eodem tit. & lib. & in Ciuitaten. Præſtimonij* 23. *Octobris* 1589. *coram Clemente Octauo, quæ eſt inter crim. Farinac. deciſ.* 42. *num.* 2. veluti eodem modo dicitur de apoca manu Cardinalis ſubſcripta, quæ ex vi ſtatuti Vrbis vim publici inſtrumenti, & paratam executionem habet, *Mantic. deciſ.* 238.

Contrarium, quòd ſcilicet non credatur aſſertioni Cardinalis, etiam iuratę coram notario, & teſtibus, ſi fuerit facta non citatis his qui intereſſe habent in cauſa, ait *Franciſc. Marc. deciſ.* 674. *nu.* 3. *par. prima, & Rota deciſ.* 33. *de probation. in antiq. & per Gregorium dec.* 214. *& ibi in annot. in lit. B.* vbi propterea ait, quòd nõ creditur aſſertioni Cardinaliũ niſi circa ea, quę sũt eorũ iuriſdictionis; At ſecus circa alia ad trad. per *Farinac. de oppoſit. contra perſon. ſect. q.* 65. *n.* 55. *cum plurib. ſeqq. Abb. in c. quod ſuper his n.* 5. *de fid. inſtr. & Menoch. conſ.* 322. *ſub n.* 45. *verſ. Nec dici poteſt, & num.* 46. Quemadmodũ neq; etiã illius aſſertioni eſt ſtandum, ſuper probatione familiaritatis ſui ſeruitoris, ad effectum reſeruationis in pręiudiciũ tertii, vt ait *Rot. per Burat. dec.* 228. *n.* 8. & veluti dixi in *cõcl.* 73. *ſub num.* 16.

Quod tamen intellige verũ, qñ principaliter fundamentum ſuper illius aſſertione fieret, & de illius intereſſe ageretẽ; Secus autẽ, vbi illius atteſtatio adduceretur ſolũ ad ipſius mẽtẽ probãdã, quia ad hũc effectũ eius aſſertioni ẽt non iuratæ eſſet ſtandũ, vt ait *Franc. Mar. dec.* 990. *n.* 11. *par.* 1. *Socc. conſ.* 97. *n.* 22. *lib.* 4. *Aym. cõſ.* 5. *n.* 16. *Menoch. de arb. caſu* 86 *n.* 6. *& Rot. per Buratt. in d. dec.* 228. *n.* 8. & ſic igitur medio illius diſtinctionis illæ opiniones concordari poterunt,

55 Extende ſecundò, quòd aſſertioni Cardinalis confirmanti ſtatutum de ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ eſt credendum, vt ait *Put. deciſ. 2, num. 4. lib. 1. & Rota d. deciſ. 339. num. 1.*

56 Extende tertiò, quòd aſſertioni Cardinalis ſit credendum, quando aliquid aſſereret in præſentia Papæ, etiamſi de præiudicio tertii ageretur, vt ait *Put. in deciſ. 3. lib. 1. verſ. Circa primum.*

57 Exrende quartò etiam procedere, quãdo Cardinalis aſſereret aliquid fuiſſe mandatum ſibi viuæ vocis oraculo, quia tunc ei eſſet credendum, etiamſi de prçiudicio tertij ageretur, vt ait *Sayr. deciſ. 6. de teſtament. & cæteri Doctor. alleg. à Gabr. concl. 3, de probat. nu. 15. & licet Cappella Tholoſana deciſ. 463. & cæteri Doctores alleg. & Gabr. ibi ſupra,* diſtinguant id non habere locum in prçiudicium tertij; Nihilominus *Balb. in ſua deciſ. 300,* indubitanter renet, quòd vtroque modo ſemper Cardinali ſit credendum, ex ea ratione, quia ſicut Imperatori aſſerenti de rebellione ſubditi creditur, ita etiam, & Cardinali, *Creſcent. deciſ. 9. de probat, & Mohedan. deciſ. 6. eodem tit. & Franc. Marc. deciſ.* 988. *num. 2 par, 1,*

58 Extende quintò, idem procedere in aſſertione Principis de fac[illegible] prædeceſſoris, cui ſtandum erit, etiam in præiudicium tertij, vt ait *Rota per Puteum in ſua deciſ. 349. num. 3. lib. 1.*

59 Extende 6, eodẽ modo procedere in quolibet alio officiali Papæ, vt eſt Legatus, Nũcius, Viſitator Apoſtolicus, ſiue quilibet alius grauis miniſter, qui aſſereret rem ita ſ. habere, vel aliquid eſſe tale, quia eis erit credendum, vt fuit dictum à *Rota in vna Aquen. irregularitatis Lunæ 14. Maÿ 1607, coram Card. Caualerio, & eſt deciſ. in eius impreſſ. 1. num. 5. & in hac materia vide Gabr, in ſua concl. 3, de probat,*

60 Extende ſeprimò, quòd licèt atteſtatio Cardinalis ad fauorem ſui familiaris non plenè probet; tamen magnum adminiculum facit, vt ait *Rota d. deciſ. 656, num. 9. par. 2. in recent.*

Subextende prædicta, quæ fuerunt dicta de Cardinale de latere Legato, procedere etiam, vbi aſſereret de ſua poteſtate, vt puta legitimandi; at ſecus in eo, quod tenderet in præiudicium ſubditorum, ſiue in his, quæ non eſſent ſibi ſpecialiter reſeruata, cũ in illis, quç ita ſibi reſeruaretur Iudices ordinarij dicantur, neque iſto caſu eſt neceſſaria poteſtatis exhibitio, vt air *Franciſc. Marc. deciſ. 978. num. 5. & 8. & deciſ. 1182. num 14. par 1,*

61 Amplia 3. concluſionẽ, quòd etiã viro graui, & nobili ſit credendum, ac illius aſſertioni ſit ſtandum, vt ait *Tiraquell. qui plures allegat in tract. de nobil. cap. 20. num. 39. Gabriel in concluſ. 8. in 8. ampliat. cum pluribus ſeqq. allegat. à Rota in Pampilonen. Matrimonij Lunæ 19. Nouembris 1607. coram Card. Caualerio, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 10. num. 4. & prius dec. 1. num. 5. & dec. 238. par. 3. recent,*

62 Subamplia primò eò magis procedere circa ea, quæ ad illius officium ſpectant, *gloſ. in l. Titio cui fundus, ff. de condit. & demonſtr. Decian. conſ. 29. nu. 19. lib. 1. & Rota in vna Aretina confidentia Lunæ 23. Ianuarij 1595. coram Litta.*

63 Subamplia ſecundò idem procedere in viro probatæ vitæ, & famç, cui credendum eſt, etiam ſi aliqua iuris prçſumptio aduerſetur, quãdo dolus excluditur in eo, qui bono uiro credit, ait *Card. Caualer. deciſ. 10. num, 5, & ita dicunt DD. allegati ab Honded. in ſuo conſ. 55. num. 41. lib. 1. & facit deciſio Buratti 553. num. 11. Cæſar de Graſſ. deciſ. 9. num. 5. & deciſ. 12. num. 1. de teſtib. & Rota deciſ. 444. num. 1. & 2. par. 1. in recentior. & in Parmen. ſtatus 16. Martij 1594. coram Card. Seraph. & in Signina pœnarum, Lunç 28. Iunij 1621. coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 9. num. 553.* & multò magis, quando aliàs veritas haberi non poſſet, licèt nunquam in totum repellatur, vt ait *Rota per Buratt. deciſ, 349. nu. 14. & ſeq,* quamuis contrarium dixerim in *concluſ. 55. num. 3. in materia criminali loquendo.*

Vndç videmus in propoſito, quòd teſtimonium alicuius Sacerdotis, qui ſit probatç vitç vim duorum teſtium operatur, vt ait *Menoch. conſ. 92. nu. 89. & conſ. 114. num. 7. Gabriel concl. 4. num. 40. de teſtib. Dec. conſ. 109. num. 5.*

idem

idem Menoch. conſ. 221. nu. 3. lib. 3. & Mazon. deciſ. 9. num. 21.

Quinimmò etiam, quòd teſtis non ſit Sacerdos, ſed ſit pauper, ſed probatæ vitæ; nihilominus ad probandum admittitur, quia ſola paupertas non eſt ſufficiens ad quem repellendum à teſtificando, *Alex. conſ. 131. verſ. concurrit lib. 6 & conſ. 176. col. 2. verſic. Tertius teſtis lib. 7. Socin. in regul. 289. in 2. fallent. & hoc fuit originale dictum Baldi in cap. ſi qui teſtium num. 5. verſ. ſequitur quarta pars de teſtib. Gabr. in concluſ. 18. in 5. limitat. num. 10. eodem tit. & Cardin. Seraphinus deciſ. 1076. num. 3.*

Sed huiuſmodi occaſione hic obiter erit notandum, ad effectū ſciendi, quando paupertas, ſiue neceſſitas alicuius ſit damnabilis, ita vt aliquem excuſet, vel non, tam in deponēdo in iudicio, quàm in alijs; Et de tali modo erit diſtinguendum; nempè aut ſumus in neceſſitate, ſiue in paupertate culpabili, in quam quis facto proprio incidit, aut in fatali, ideſt in ea, quæ à caſu fortuito prouenit; aut in naturali, ideſt, quæ inſtinctu naturæ inducitur. ſi loquamur de prima ſpecie neceſſitatis, ideſt de culpabili; tunc ea quemquam non excuſat, quia quod propria culpa venit ſibi ſoli imputari debet, *l. damnum, ff. de reg. iur. l. ſi fideiuſſor, §. neceſſaria, ff. ſi quis caut. l. Papinianus, ff. de minor. cap. intelleximus de iudic. & ita fuit deciſum à Rota per Burattum deciſ.* 320. *num.* 4. vbi ait, quòd priuilegium paupertatis amittitur, quando dolo, & propria culpa, & malis moribus fuit cauſata, cum doloſis non ſit iuris beneficio ſuccurrendum, neque quis ex ſua improbitate ius conſequi debeat, vt dixi *in concluſ. 161. num. 83.*

Si verò loquamur de fatali, ſiue de naturali, tunc ſubdiſtinguendum eſt; nempè, aut loquimur in ciuilibus, aut in criminalibus, ſi in ciuilibus, & tunc ob eam multa conceduntur, quæ aliàs non concederentur, ſi verò in criminalibus, & tunc paupertas facit, vt crimen non habeat nomen criminis; aut id non operatur, veluti ſi quis aliqua neceſſitate fatali, ideſt ex aliquo fortuito caſu proueniente, ſiue à natura cauſata faciat aliquod delictum, & illud in aliam ſpeciem delicti non tranſeat, vt potè ſi quis neceſſitate famis furtum committat, & tunc id tanquam à diuino fatu proueniens excuſat illud committentē, cum tempore famis omnia communia fiāt, *Lod. Mol. in 2. tract. de iuſt. quæſt. 20. in 4. concluſ. & cap. ſi quis propter neceſſitatem de furt.* Aut verò illud operatur neceſſitas, quod ſcilicet delictum remaneat delictum, & tunc, aut neceſſitas cauſatur ex peccato alterius, qui illud agit, quod non debet, tali caſu neceſſitas facit licitum, quod antea erat illicitum, & propterea videmus, quòd ſi quis, ob aggreſſionem, vel violentiam illicitam alterius ſit in diſcrimine vitæ conſtitutus, tunc poteſt ipſum aggredientem impunè occidere, vt dicunt omnes Doctores in *l. vt vim, ff. de iuſt. & iure*; Aut verò quis ex alterius peccato non eſt in neceſſitate poſitus, & tunc in criminalibus neceſſitas non facit licitum, quòd aliàs erat illicitum; vndè fit, quòd neceſſitate famis non liceat mulieri fornicari, *Couarr. in regul. peccatum par. 2. §. 1. num. 5. & 6. de reg. iur. & Menoch. conſ. 31. num. 30. lib. 1.*

64 Amplia 4. concluſionē procedere in aſſertione iudicis in his, quę ſpectant ad eius officium, & ſic illi creditur ſi in ſententia diceret, viſis actis, &c. quod tamen ſecus eſſet, quando appareret acta non fuiſſe tranſportata; Et ratio eſt, quia iudex non viſis actis, neque abſoluere, neque condemnare poteſt, *Cæſar de Graſſis deciſ. 9. num. 5. & 6. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. & ita ſæpiſſimè fuit deciſum à Rota, ſequendo diſpoſitionem Sacri Concilij Tridentin. in ſeſſ. 24. cap. 20. de reformat. & ſignanter in Britinorien. bonorum 4. Iunij, & 15. Nouembris 1598. coram Penia, & in Imolen. Saluiani 30. Octobris 1600. coram Cardin. Lancellotto, & in Albanen. beneficiorum, Lunæ 9. Aprilis 1612. coram Pirouano, quæ eſt inter crimin. Farinat. deciſ. 356. num. 1. & eſt dec. 173. nu. 2. par. 3. recent.*

65 Extende illam ſecundam partem in tantum eſſe veram, vt propterea iſta qualitas tranſportationis actorum iudicis aſſertione in ſententia verificari non poſsit,

poſſit, ſed ex ipſis actis omninò iuſtificandum venit, vt ait *Socin. conſ.47. nu. 15. lib.4.* & ita fuit dictum in *Lauden. deuolutionis 23. Maij 1594. coram Corduba allegata in dicta Albanen. coram Pirouano*.

66 Et ratio eſt, quia aſſertioni iudicis nõ eſt ſtandum, niſi eius fides comprobetur ex actis, & ſic niſi circa ea, quæ ad eius officium ſpectant, iuxta *text in cap. quoniam contra de probat. Creſcent. deciſ. 5. num. 2. de fid. inſtrum. & Bellam. dec. 245. de præbend.* & ita fuit dictum à *Rot. in Placentina Cappellania 13. Ian. 1597. coram Card. Seraph. allegata in Pampilonen. Sepulturæ Mercurij 27. Maij 1609 coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 413. num. 1. Magon. dec. 22. Lucenſ. num. 5.* vbi firmat iudici non eſſe credendum niſi appareat, & præſertim in his, quæ non ſunt modici præiudicij, iuxta doctrin. *Menoch. de arbitrar. lib. 1. quæſt. 76. ſub num. 7. verſ. Declara primo, & Clar. in §. fin. quæſt 31. Ruin. conſ. 56. num. 5. lib. 1. Rota deciſ. 573. num. 6. lib. 3. par. 3. diuerſ. & deciſ. 525. num. 5. par. 2. recentior.*

Fallit tamen dicta extenſio, quando aſſertio iudicis atteſtantis ſe vidiſſe proceſſum eſſet adminiculata, & eò maximè, quando lapſum eſſet biennium ex curſu, cuius actorum productio præſumitur realis, ſiue ſi in proemio ſentiæ legerẽtur illa verba, nẽpè (viſis omnibus actis) vt fuit dictum à *Rota in Piſtorien. beneficij Veneris 13. Ianuarij 1617. coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſ. dec. 217. num. 6. & ſeqq.*

Extende prædictam fallentiam multò magis procedere in foro Eccleſiaſtico Florentino, vbi ſufficit generalis, & verbalis actorum productio, quia ea de illius tribunalis ſtylo habetur pro reali, qui enim ſtylus in ordinatorijs venit attendendus, & ad hunc effectum ſufficit cum per atteſtationes extraiudiciales notariorum, & Curialium fuiſſe probatum, vt fuit dictum in *Florentina Iuriſpatronatus 3. Decembris 1607. coram Card. Lancellotto allegata in illa Piſtorien. beneficij coram Buratto.*

Fallit ſecundò, quando illius aſſertio verſaretur ſuper eis, quæ ad eius officiũ ſpectant, vt ait *Rota per Gregor. dec. 214 & ibi in addit.* & propterea videmus, quòd fides facta à Iudice de actis geſtis coram ſe plenè probat, ad effectum conſequendi ſalarium à procuratore, ſiue aduocato, vt fuit dictum *à Rota per Aegid. dec. 183. & in 2. par. recentior. deciſ. 483. num. 9. & dec. 525. n. 2.*

67 Subextende primò prædictam extenſionem in tantum procedere, vt neque etiam credatur aſſertioni iudicis atteſtantis ſe eſſe talem, vigore Bullæ plumbatæ, etiamſi deſcriberet eam eſſe ſcriptam in pergameno, & lingua latina cum quodam ſigillo plumbeo, pendente in filis ſericis rubei, croceique coloris, quia non ob id neceſſariò infertur realis literarum productio, ſed hæc poſſunt eſſe verba notarij de ſtylo apponi ſolita, vt fuit dictum in *Triden. beneficij coram Penia, quæ eſt penes Marcheſan. par. 3. fol. 87. num. 3.*

68 Subextende ſecundò, idem pari modo procedere in aſſertione executoris mixti, qui non poteſt dare gratiam pro iuſtificata, nec ei eſt credendum, niſi ex actis de illius iuſtificatione conſtet, vt ait *Rota deciſ. 413. num. 1. penes Gregorium XV.* & ibi latè habetur in annotationibus, quando mercus, aut mixtus dicatur executor.

69 Subextendè tertiò, procedere in aſſertione iudicis, per quam illius ſententiam iuſtificare vellet, quia tunc ei ſtandum non eſſet, vt ait *Socin. conſ. 47. num. 15. lib. 4. & Rota in dicta Lauden. deuolutionis 23. Maij 1594. coram Corduba, & deciſ. 451. num. 12. par. 2. in recentiorib.* & præſertim vbi ageretur de re graui; At ſecus ſi de modico præiudicio, *Rot. per Card. Caualer. dec. 4. n. 4.*

Veluti eodem modo diceretur, quãdo aſſereret ſe aliquid feciſſe de mandato Principis, quia tunc illi eſt credendũ præſente tñ ipſo Principe, & dummodo aſſertio ſit explicitę, & diſpoſitiuè emanata; at ſecus ſi implicite, & enunciatiuè, vt ait Farinac. *in ſuo conſ. 99. num. 7. & 38.*

70 Subextende quartò, in aſſertione facta à Iudice, quę tenderet ad illius iuriſdictionem fundandam, quia ei non creditur, vt fuit dictum in *Romana Laudi Ven. 28. Iunij 1615. corã Burat. quæ eſt in 1. par. recent. dec. 515. n. 11.*

Vnde

Digitized by Google

Vnde videmus, quòd appellatio datur à pronuncia iudicis, per quam ſe competentem declarat, vt fuit dictum à *Rota in Licien. beneficiorum coram Card. Caualerio, quæ eſt in eius impreſſ. decif. 2. num. 8.*

71 Amplia quintò, quòd etiam aſſertioni arbitrorum ſtandum eſt, quando tamen illis ſit data poteſtas procedendi etiam ſine ſcriptis, vt fuit dictum à *Rota in dicta Romana Laudi coram Buratto, num. 6.*

72 Contrarium tamen firmauit *Rota ibidem num. 9. & ſeqq.* ea ratione, quia illi aſſertioni Arbitrorum non eſt ſtandum, quæ verſatur circa fundamentum ſuæ poteſtatis, *Iaſon. in l. 1. num 60. verſ. Ego teneo contrarium, ff. de offic. eius, & ibi Curt. in addit. ad Alexand. num. 55. Purpurat. num. 547. Dec. in cap. quæ in Eccleſiarum num. 130. verſ. Non obſtat de conſtit. Alciat. de præſumpt regul. 3. præſumpt. 9. num. 27. & Gabr. conſ. 40. num. 17. lib. 1.*

73 Et tenendo hanc ſecundam opinionem, extende primò eam quoque procedere, quando eſſemus in aſſertione facta circa ea, quæ concernunt iuſtitiam vel iniuſtitiam ſui laudi, quia tunc illi non eſt credendum, vt ait *Rota dicta decif. 515. & in eadem 13. Ian. 1614. coram eodem Buratto, quæ eſt in d. 1. p. recent. dec. 553. num. 4.*

74 Extende ſecundò eam quoque procedere in aſſertione ab arbitro ſe eſſe talem atreſtanti, quia tunc illi non ſtatur, niſi de compromiſſo appareat; aliàs laudum ab eo datum non valeret, tanquam à non habente auctoritatem arbitrandi latum, & præſertim ſi compromiſſum eſſet conditionale, quia tunc niſi de illius purificatione conſtaret, illius laudum non valeret, vt ait *Rota d. decif. 553. num. 7. & prius decif. 515. num. 11. & ſeq.*

75 Extende tertiò procedere etiam in omnibus ijs, quæ non niſi per ſcripturam probari poſſunt, quia tunc aſſertioni arbitri credendum non venit, vt ait *Rota ibi ſupra dicta decif. 553. n. 9.*

76 Extende quartò, etiam procedere in aſſertione arbitri ſe eſſe impeditum atteſtantis; quia tunc ei non eſt credendum, nec ob id poſſet ex eo illi renunciare, ſed circa illud tunc eſſet neceſſaria cauſæ cognitio, & impedimentum debet eſſe futurum, & perpetuum; non autem præteritum, & parum durabile, quemadmodum etiam illius renunciatio deberet fieri cum conſenſu partium, aliàs poſſet cogi ad ferendum ſententiã poſtquam illud acceptauit, etiam captis pignoribus, vel mulcta illi, ſeu carceratione indicta, vt fuit dictum à *Rota in Anconitana Compromiſſi Luna 10. Iunij 1613. coram Vbaldo, quæ eſt dec. 298 num. 1. & ſeqq. par. 1. in recentior.*

77 Declara tamen illam ſecundam opinionem eſſe veram, veluti ſi eſſemus in cauſis magni ponderis, & præiudicij; quia verũ eſt, q̃tunc arbitro nõ eſſet credendũ, ſi aſſereret ſe ſine ſcripſiſſe, & ſic ſine tela iudiciaria potuiſſe procedere; aliàs eſſet velle nimis poteſtatẽ arbitri relaxare, & ſic reductionem ad arbitriũ boni viri tollere, vt ait *Rota mox citanda*; Prima verò opinio procederet, quãdo verſaremur in cauſis leuibus, ac modici præiudicij, vt tali modo concordando dicunt *DD. allegati à Rota in dicta decif. 553. num. 3.*

78 Declara ſecundò, illam ſecundam opinionem non procedere in Præſide, cui credendum eſt, ſi aſſerat ſe delegaſſe cauſas meri, & mixti imperij, ex aliqua iuſta cauſa, iuxta tradita per *Ruinũ conſ. 35. num. 38. & conſ. 50. in fin. lib. 1. allegat. à Rota ibi ſupra.*

79 Sed tu pro concordantia iſtorum terminorum dicas, quòd Præſidi venit credendum, quia eſt iudex ordinarius, & quia de illius iuriſdictione non dubitatur; At ſecus in Delegato, & Arbitro, cum eorum iuriſdictio ab alterius conceſſione procedat, vt dicunt *Butr. Menoch. Gabriel, & alij allegati à Rota in dicta decif. 553. num. 6. par. 1. in recentior.*

80 Amplia ſextò principalem concluſionẽ procedere in aſſertione notarij, quæ probat contractum fuiſſe celebratum cum numerata pecunia manualiter, & in contanti, vt fuit dictum in vna *Beneuentana cenſus Veneris 16. Decembris 1594. coram Card. Pamphilio, quæ eſt inter criminal. Farinacc. decif. 89. num. 1 & in eadem Veneris 22. eiuſdem menſis, & anni, coram Cardin. Mantica, quæ eſt in eius*

in eius impreſſis deciſ. 302. *num.* 1. & *prius in* Florentina *bonorum* 17. *Aprilis* 1592. *coram Cardin. Mellino, & in alia Calaguritana cenſus Mercurij* 11. *Decembris* 1592. *coram Litta, quæ eſt inter dictas criminal. Farinac. dec.* 190. *num.* 3. *& prius deciſ.* 132. *num.* 5. *apud eundem*, & poſtremo *in Fauentina penſionis Mercurij* 23. *Ianuarij* 1619. *corã Card. Caualerio me ſcribente*, vbi habetur, quòd verba præſente, ſoluente, & exburſante in tot zecchinis, & vngheris aureis idẽ important, quod in pñtia notarii pecuniç actualiter fuerint numeratæ; quo enim caſu vera numeratio probata cenſetur dicto tempore confectionis inſtrumenti, vt fuit quoque dictum *in Bononien. cenſus* 24. *Aprilis* 1600. *coram Cardin. Pamphilio, & in alia Terdonen. penſionis* 17. *Iunij* 1616. & 16. *Ianuarij* 1617. *coram Vbaldo, & melius in dicta Fauentina penſionis Lunæ* 16. *Decembris* 1619. *coram Cardin. Caualerio*, ibi reſpondendo contrariis, *Rota inter crim. Farinac d. deciſ.* 132. *& apud Cinc. deciſ.* 127. *num.* 1. *& deciſ.* 355. *num.* 5. *&* 375. *num.* 2. *& prius deciſ.* 157. *apud Gregor. & deciſ.* 404. *n.* 1. *par.* 2. *in recent. & in Romana ſeu Nepeſina cenſus* 13. *Maij* 1624. *coram Manzanedo, & in Interamnen. Cenſus* 2. *Iunij* 1621. *coram Vbaldo ſeniori*, in qua plures aliæ deciſiones referuntur.

81 Extende primò eam ampliationem adeò eſſe veram, vt propterea, qui contrarium dixerit per contrarias, & concludentiſſimas probationes illud probare debet; & ratio eſt, quia quoties habemus caſum inſtrumenti omnis diſputatio ceſſat, quia illud facit probationem probatam euidentem, & manifeſtam, vt ait *Rota dicta deciſ.* 89. *penes Farinac. ſub num.* 1. *& in Romana fructuum cenſus Sabbati* 23. *Ianuarij* 1599. *coram Litta, & in alia Reatina depoſiti* 18. *Decembris* 1600. *coram Penia, & in Romana cenſus Lunæ* 23. Febr. 1604. *coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 157. *num.* 6. *& Rota penes Pacific. de Saluiano deciſ.* 227. *num.* 4. *& Cincius de cenſib. artic.* 8. *num.* 20. *&* 21. *& ſub num.* 22. *&* 23. ait quòd teſtes debent eſſe omni exceptione maiores, & deponere per neceſſe.

Et propterea tali caſu atteſtatio procuratoris ad emendum cenſum conſtituti non noceret principali, ſi ille diceret pretium non fuiſſe ſolutum in pecunia numerata, quia illud non ſufficeret ad tollendam fidem inſtrumento, in quo aſſereretur pecuniam fuiſſe numeratam, etiam ſi atteſtatio eſſet facta eadem die, & coram eiſdem teſtibus inſtrumentariis, iuxta tradita per *Cinciũ par.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 1. *artic.* 8. *num.* 15. *Gratian. lib.* 4. *diſcept. cap.* 796. *num.* 5. *& ſeqq.* & ita fuit dictum in *Romana cenſus Lunæ* 22. *Martij* 1621. *coram Buratto*.

82 Fallit tamen dicta ampliatio ſi in cõfeſſione facta de recepto ſolùm adeſſent illa verba (confeſſus eſt habuiſſe, & recepiſſe à Franciſco dante, & ſoluente) quia niſi etiã adderentur illa verba (prout actualiter habuit, & recepit) tũc vera numeratio probata non cenſetur, iuxta doctrinam *Baldi in l. ſi ex precio, num.* 3. *C. ſi cert. petat. & in l. ſi ex cautione num.* 8. *in* 4. *quæſt. C. de non numer. pecun. Felyn. in cap. ſi cautio num.* 53. *verſic. Nota ſecundo de fide inſtrument.* & ita fuit dictum in dicta Fauentina *penſionis Lunæ* 16. *Decembris* 1619. *coram* Card. *Caualerio*.

38 Et propterea fuit ibi reſponſum non obſtare deciſionem factam in *Ianuen. Pecuniaria* 15. *Aprilis* 1611. *coram Cardin. Lancellotto*, quia ibi non aderant illa verba (actualiter præſente ſoluente, & exburſante prout tantam quantitatem eſſe dixit) ſicuti aderant in caſu illius deciſionis coram Cardin. *Caualerio*; Vltra quod ibi agebatur de ſaluando inſtrumento à falſitate, & ob id nulla fuit habita conſideratio, quòd ibi teſtes adeſſent, qui numerationem excludebant, vt fuit dictum in illa F*auentina penſionis* 16. *Decemb.* 1619. *coram Card. Caualerio*.

84 Subextende prædictam ampliationẽ procedere, etiã ſi notarius fuiſſet vſus illis verbis (prout tantam quantitatem partes eſſe dixerunt, &c. quia non ob id neceſſario infertur, quin ille fuerit præſens numerationi factæ in tot zecchinis & vngheris, ex ea ratione, quia ſi verè fuiſſet præſens veram quantitatem ſoluti ſciuiſſet; ſed quod ea ratio non

conclu-

concludat, ex duobus optimè probatur, & primò quia quotidie illorum valor ſolet, vel ſaltem poteſt augeri, & minui. Secundo quia poteſt eſſe, quòd illa quantitas non fuerit numerata, ſed in ſacculo, vel in vno acceruo actualiter tamen, & in pręſentia notarij tunc ſoluta, quod quidem eò magis comprobaretur, quando adeſſent illa verba (prout tantam quantitatem eſſe dixerunt) veluti in ſimili caſu apponere ſolent notarij, vt teſtatur *Speculat. in tit. de empt. & vendit.* §.1. *num* 27. *Bertaz. clauſul.* 37. *gloſ.* 1. *allegat à Rota in d. Fauentina penſionis* 1619. *coram Card. Caualerio*.

85 Sed eſt benè verum, quòd ſi detegeretur pecuniam in dicto inſtrumento non fuiſſe numeratam, tunc notarius de falſo puniendus veniret, vt ait *Surd dec.* 284. *num.* 1.

86 Extende ſecundò, illam dictam ampliationem quintam procedere in aſſertione notarij facta de ſua commiſſione, cui creditur de ſtylo *Rotæ, vt ait Verall. deciſ.* 245. & 266. *par.* 2. & ſępius fuit ita deciſum aliàs, & ſignanter in *Dertuſen. iuris conferendi* 24. *Maij* 1596. *coram Cardin. Seraphino, & in Gerunden. vini* 13. *Maij* 1598. *coram Penia, & in Ferrarien. bonorum* 23. *Maij* 1601. *coram Cardin. Lancellotto*, Item quòd de ſtylo Curiarum credatur notario de ſua commiſſione aſſerenti clarè firmat *Menoch. de præſ. lib.* 2. *præſ.* 79. *num.* 20. *ſequendo Caputaqu. d. deciſ.* 266. & ita fuit deciſum in *Mediolanen. Decimarum ſancti Donati Lunæ* 23. *Ianuarij* 1612. *coram Pirouano, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ.* 351. *num.* 3.

Contrarium tamen venit dicendum de iuris rigore, cuius diſpoſitione non creditur notario aſſerenti ſe rogatum de commiſſione ſibi facta, vt ait *Rota deciſ.* 766. *num.* 3. *par.* 3. *recent.* ſecus autem, veluti ſi eſſemus in deputatione iudicis deperdita, ob incuriam notarij eam non adnotantis, quia ſi notarius faceret fidem de ea, & partes ſemper comparuiſſent ſine oppoſitione, & dictus notarius ſeruauerit terminos corã eodem iudice, tunc ſententia ſuſtinebitur, ſi tamen alia veriſimilia concurrant, quia iſto caſu non potuit exaduerſo dari de defectu iuriſdictionis de geſtis coram eo iudice deputato, ex ea pręſumptione, quòd iudici fuerit facta fides de deputatione ſua; aliàs quod ille non ſe ingeſſiſſet in cauſa, & eò minus poterit de huiuſmodi nullitate dari, ſi in vim illius mandati fuiſſet ſuſceptus terminus ad ſoluendum, vt ait *Marcheſan. de commiſſ. nullitatum ſanatoria par.* 3. §. 4. *cap.* 4. *num.* 106. & *Rota in Romana pecuniaria* 23. *Iunij* 1603. *coram Melino, vt refert Marcheſan. vbi ſupra*; Et pędicta de deputatione iudicis pędicto modo facta, extende multò magis procedere, ſi prius pręceſſiſſet citatio ad dandum liſtam confidentium, & diffidentium coram A. C. ad effectum concordandi de iudice, aliàs videndum deputari ex officio, & poſtea partes coram eo, vti deputato ſemper comparuiſſent, & iudex vti talis ſe geſſiſſet, & pronunciaſſet, & maximè per acta notari A. Cam. & eo in Curia pręſente, ad quem facile potuiſſet haberi recurſus, ex quibus enim vtique arguitur dictam iudicis deputationem præceſſiſse, & notarium ex obliuione eam ponere in calce citationis omiſiſse, & tantò magis pędicta procederent, quando adeſſet confeſſio à parte emanata in caſu appellationis, vbi diceretur à quadam ſententia lata per R. P. D. talem à D. A.C. Iudicem deputatum; & ratio eſt, quia cum deputatio ſit iudicis ordinarij: idcircò poteſt etiam ſine ſcriptis probari pro quibus optimè facit *text. in l. Barbarius, ff. de off. Præt. & in l cum præcum, C. de liberal. cauſa, Bald. in l.* 2. *n.* 7. *C. de ſent. Felin. in cap. cum in iure n.* 10. *de off. deleg. & Rota in Romana reſtitutionis dotis Lunæ* 10. *Martij, ſeu Maij* 1590. *ſeu* 1599. *coram Penia, & dec.* 5. *num.* 3. *& ibi in addit. de offic. Vicar. in nouis*.

87 Extende tertiò, eam procedere in aſſertione à notario facta, dum dicit teſtis iuratus tactis ſcripturis, ſiue in forma, &c. aut ſi diceret iurauit, quia tunc ei eſt credendum; at ſecus, ſi ſimpliciter ſiue enunciatiuè dixerit iuratus, &c. quia tali caſu Rota fidem huic tali teſti adhibere non ſolet, vt ait *Gregor. deciſ.* 368. *num.* 5. *Verall. deciſ.* 123. & 246. *par.* 2. & *in deciſ.* 295. *par.* 3. & *in deciſ.* 211. *in manuſcript.* teſtatur, quòd ita

ſeruat

ſeruat Rota, & fuit quoque dictum in *Cathanien. Antiquæ Illegitimitatis 29. Maij 1598. coram Orano, & in Corduben. liquidationis fructuum 6. Februarij 1626. coram Merlino, & per Greg. deciſ. 39. num. 3. & 4. & deciſ. 368. num. 6. & per Card. Caualer. deciſ. 322. num. 3. & deciſ. 334. num. 2. & deciſ. 415. num. 3. & in Neritonen. habitus 24. Ianuarij 1618. coram Card. Veroſpio, & prius in Meliten. Cõſeruæ Mercurij 21. Ianuarji 1616. coram Buratto, & per Coccin. deciſ. 182. num. 4 & ſeq. & deciſ. 704. la prima num. 1. par. 1. recent.*

88 Subextende primò id pari modo procedere, ſi cum eo verbo Iuratus, &c. notarius vlterius procederet aliquid addendo, ex quo depræhenderetur iuramentum fuiſse præſtitum, quia id ſuffi ceret pro fide eidem adhibenda, vt fuit dictum in *Vicentina ſeudi Mercurij 27 Ianuarij 1573. coram Clemente Octauo, quæ eſt inter criminal. Farinac. deciſ. 4. num. 3.*

Subextende ſecundò, quòd teſtes præſumantur iurati, quando illi eſsent examinati coram iudice in diebus certis diſtinctis, & non feriatis, ſiue ſi fuerunt examinati citata parte ad videndũ illos iurare, aut quando pars non oppo ſuit de defectu iuramenti, vt ait *Rota d. deciſ. 704. la prima num. 2. & ſeqq. par 1. recent.*

Subextende tertiò procedere, quando teſtes fuerunt examinati in loco, in quo de communi ſtylo iuramentũ probatur ex ſola notarij aſsertione, & ille de dicto iuramento teſtaretur in actu ſeparato ab actu examinis, & eò magis ſi appareret iuramentum fuiſse præſtitum ſub termino citationis ad videndum illos iurare, ſed regulariter teſtis, vt ſupra dixi, iuratus non præſumitur tactis ſcripturis, niſi idem notarius expreſserit illum iuraſse, & aliàs prout in *deciſ. 393. num. 8. cum ſeqq. par 1. recent. & d. deciſ. 704. la prima num. 5. & 6.*

Subextende quartò prædicta eò magis procedere, ſi de iuramenti defectu nil fuerit oppoſitum exaduerſo, licèt ſit bene verum opus non eſse, vt teſtes in eorum iuramento ſcripturam tangant, ſed ſufficit, vt illi verbis iurent, *cap. & ſi Chriſtus de iur. iur. & ibi DD.*

ex eo, quia iſta forma eſt de iure poſitiuo, vt ait *Rota d. deciſ. 704. num. 1. & ſeqq. par. 1. recent.*

Subextẽde quintò, quòd creditur notario actuario aſserenti ſe recipiſse iuramentũ teſtiũ in proprijs manibus, etiam ſine teſtibus, & abſque eiuſdem notarij ſubſcriptione, quia ea ſolum ſufficit in fine proceſsus pro ſingulis actis, & ita practicatur in Curia; licèt *Beltram. ad deciſ. Gregor. 368. num. 9.* dicat, quòd notario poteſt committi examen teſtiũ per iudicem, ſed non totum examen ſubdelegare, nempè citationem teſtiũ, receptionẽ iuramentorum, cum hęc ſapiant iuriſdictionem, quamuis contrarium dicat *Seraphin. deciſ. 781. num. 5. & Rota in Compoſtellana Theſauraria 24. Martij 1608. coram Coccino, Farinac. de teſtib. quæſt. 77. num. 175. & ſeq. & ibi latè.*

89 Extende quartò, vt ſcilicet notarij aſsertioni ſit ſtandum, quando eſsemus in duabus aſsertionibus enunciatiuis antiquis, & quæ hominum memoriam excederent, quia tunc plenè probant, vt fuit dictum in *Spoletana bonorum Veneris 23. Iunij 1608. coram Cardin. Marcomontio, quæ eſt inter criminal. Farinacc. dec. 258. num. 4.* Quinimmò, etiamſi enunciatiua eſſet ſimplex, ſed adminiculata probaret, vt ait *Afflict. deciſ. 87. num. 1. & Rota d. deciſ. 258. num. 3.*

90 Extende quintò procedere in aſſertione à notario facta ſe eſſe notarium, & ſcribam alicuius capituli, cui ſtãdum eſt; veluti fuit deciſum in *Firmana Beneficij 27. Ianuarij 1610. coram Card. Marcomontio, quæ eſt deciſ. 217. nu. 1. par. 1. in recent.*

Subextende eodem modo procedere in aſſertione notarij de commiſſione ſibi facta, ſiue ſuper auctoritate exemplandi, & publicandi inſtrumenta, cui creditur, vt ait *Rota deciſ. 404. num. 3. par. 3. recent.*

91 Extende ſextò procedere in aſsertione à notario facta ſuper eius ſtylo, vt fuit dictum in *Romana de Soderinis 28. Ianuarij 1602.* & in alijs pluribus cauſis, vt fuit dictum in *Romana Vineæ Lunæ 3. Iunij 1619. coram Buratto, & deciſ. 298. num. 2. par. 3. recent.*

92 Decla-

92 Declara tamen prædictam quartã ſubextenſionem eſſe veram, quando aſſertio extenſionis ſtyli, ſeu alterius clauſulæ proueniret à perſona Notarii principalis, non autem ab ea alicuius iuuenis officii, qui ſolum atteſtaretur eum eſſe Notarium in dicto officio, ſed non appareret eum ſtipulatũ fuiſſe inſtrumentum, & de eo rogatũ; quinimmò eo caſu rogitus preſupponeretur ſub nomine Notarii, qui eſſet Dominus officii, vt fuit dictum in *Romana Hæreditatis Paragij dotis 2. Iunij 1615. coram Buratto.*

Et id, quod fuit dictum de aſſertione facta à Notario ſuper eius ſtylo procedit in eo circa ordinatoria iudicii, cui ſtandum eſt, vt ait *Oſaſch. deciſ. 22. num. 15. Rot. deciſ. 644. num. 4. par. 1. recent. & per Coccin. deciſ. 141. num. 2. in eius impreſſ. & denique in alia Romana Cenſus Lunæ 15. Nouẽbris 1627. coram Merlino.*

Secus autem, vbi ageretur de probando ſtylo deciſoria reſpiciẽte, quia tunc ille vti contra ius deberet concludenter probari, neque per conſequens ſufficeret extraiudicialis informatio, ex fide Aduocatorum illarum partium, vltra quod ſtylus iſto caſu nõ eſſet ſufficiens, ſed requireretur conſuetudo, & per conſequens eſſent probandi tot, & tales actus, vt ad notitiã populi, vel maioris partis deuenire potuerint, veluti in ſtylo ordinatoria reſpiciente tantum, & ſic de eo, qui non eſſet cõtra ius non ſufficeret ſimplex fides de eo, niſi etiam ex ea appareret fuiſſe oppoſitũ de nullitate, & ea oppoſitione non obſtante fuiſſe pro illius validitate obtentum, vt fuit pulchrè deductum à *Rota per Coccinũ in ſua deciſ. 182. per totam.*

93 Extende ſeptimò, quòd creditur Notario aſſerenti omnia in inſtrumento contenta de partium conſenſu appoſuiſſe, vltra quod id de iure præſumitur, etiam ſi eſſemus in clauſula codicillari, & hanc eſſe communem ſententiam, ait *Menoch. conſ. 37. n. 104. et ſeq. & n. 173. cum ſeqq. & Rota in vna Maceraten. Hæreditatis Ven. 15. Feb. 1585. corã Robuſterio, & prius in vna Anconitana Bonorum 1576. corã eod.*

94 Contrarium licèt teneant multi in materia clauſulæ codicillaris, & multarum aliarum clauſularum, vt ait idẽ *Menoch. d. conſ. 37. nu. 157. & Gabriel concluſ. 4. de conſuetud.*

95 Extende octauò, quòd magis credatur Notario aliquid in voce aſſerẽti, quàm in eo, quod ſcripſit, vt ait *Magon. in deciſ. 65. Lucen. & ibi in annotat. in ver. Se erraſſe, ſub littera A.* Et præſertim prædicta procederent, quãdo aſſertio Notarii eſſet de actu, qui potuerit interuenire tempore ſententiæ, vt ait *Rota deciſ. 516. nu. 1. par. 1. diuerſ.*

96 Fallit tamen primò in Notario aſſerenti Titium produxiſſe inſtrumentũ mandati in actis, cui non creditur niſi totum inſtrumentum mandati fuerit regiſtratum, vt ait *Burr. deciſ. 281. n. 6. & ſeqq.* & ita fuit quoque deciſum in *Anconitana Cenſuum Merc. 20. Nou. 1613. coram Buratto, quæ eſt in 1. par. recen. dec. 559. nu. 1. in fine.*

97 Sed hic opportunè erit animaduertendum, quòd licèt aſſertio Notarii non probet mãdatum debitoris, datũ ad ſoluendum, tamen ea multum operatur, & de eo magnã præſumptionẽ inducit, & præſertim, quando ille talis in aliis partitis, & libris procurator inueniretur enunciatus, vel ſi pluralitas ſolutionum cum diuturnitate temporis, & ſumma notabilis pecuniarum ſoluta, quia tunc Rota ſolet mandatum arguere, vt conſiderauit in vna *Biſignaten. Penſionis 26. Iunij 1617. corã Buratto, & prius in Mindonien. Canonicatus Sabb. 26. Nouembr. 1616. coram eodem, & eſt deciſ. 196. par. 1. diuerſ. & deciſ. 591. num. 2. & ſeq. & dec. 440. nu. 5. par. 2. in rec. & deciſ. 43 nu. 3. penes Statil. de Saluiano, & apud Zacbiam de oblig. Camer. deciſ. 56. in fine, & in Toletana Penſionis 23. Iunij 1617. coram Pamphilio, & in Sancti Martini Penſionis coram Card. Sacrato, quæ eſt penes Marcheſ. de commiſſ. to. 2. fol. 486. & per Greg. dec. 111. n. 2. & in Vaſionen. Capellaniæ 23. Maij 1625. corã Vbaldo, & in Roma. Officij 31. Ianuarij 1628. coram Pirouano,* Item, quòd mandatum ex coniecturis præſumatur ait *Martinus Andreas deciſ. 28.*

ciſ. 28. *num.* 9. Item mandatum procuræ præſumitur in producente ſcripturas pro principali ad cauſam facientes, quas nonniſi à dicto principali habuiſſe præſumitur, veluti dixi in *concluſ.* 148. *ſub num.* 34. *verſic. Secus autem.*

Extende eam magis procedere, quando mandatum fuiſſet enunciatum in aliquo inſtrumento præſente, & conſentiente domino, ſiue eo non contradicente, vt fuit dictum in dicta *Romana Officij* 31. *Ianuarij* 1628. *coram Pirouano.* Et quemadmodum etiam, ſi illud enunciaretur in aliquo inſtrumento antiquo, quod quidem eſſet ſufficiens pro eo præſumendo, vt dicunt addentes ad deciſionem *Buratti* 109 *nu.* 18. & eò magis ſi illud mandatum fuiſſet ab ipſo domino productum, vt ait *Gratian. lib.* 3. *diſcept. cap.* 505. *num.* 1. *& ſeqq.*

Declara tamen prædicta eſſe vera, vbi ageretur de probando mandato procuræ incidenter, quia tunc ex Notarii aſſertione probaretur, & aliis coniecturis, de quibus per *Gratian. lib.* 4. *diſcept. cap.* 737. *num.* 21. *& ſeqq.* At ſecus, ſi principaliter de illius probatione ageretur, quia tunc illud plenè eſſet probandum, vt ait *Rota deciſ.* 503. *num.* 3. *par.* 1. *recent. & Gratian. ibi ſupra*, vbi multa ait in hac materia.

Item, quòd mandatum probetur ex litteris miſſiuis, etiam quòd alteri ſint directæ de aliquo negotio tractantes, ait *text. in l.* 1. *ff. mand. Rot. Ianua deciſ.* 48. *num.* 3. *& deciſ.* 51. *nu.* 4. *& deciſ.* 68. *num.* 3.

98 Contrarium tamen ſeruat Rota, quando non concurrant adminicula, vt ait *Rota deciſ.* 2. *de cauſ. poſſeſſ. & deciſ.* 44. *num* 12. *penes Pacific. de Saluiano*, &, quòd plus eſt, *Veral. in d ciſ.* 105. *par.* 3. *& Rota in Camerinen. Penſionis* 22. *Maij* 1592. *coram Gypſio*, *& in alia Vrbinaten. coram Gregorio*, fuit dictum, quòd dicta deciſio ſecunda non procedit, niſi conſtet de ſcientia titularis, & principalis debitoris, quòd tamen non placet *Beltramino addenti ad deciſionē* 275. *num.* 20. vbi ait credere ſcientiam illam non requiri, dummodo illa adminicula concurrant, dicens ad id corroborandum, quòd numquam Rota in tot deciſionibus eam ſcientiam cōſiderauit principalis debitoris, veluti de adminiculis fecit, quia tunc ea iuncta cum illa aſſertione Notarii in inſtrumento prolata, maximè mandatum probant, vt fuit dictum à *Rota per Gregorium in dicta deciſ.* 11. *& deciſ.* 183. *num.* 1. *par. prima diuerſ.* multa ait *Maſcard. de probation. concluſ.* 1006. *per tot.* Alias, quòd per ſolam enunciationem Notarii nō probetur mandatum, ait *Surd. dec.* 231. *num.* 3. *cum ſeqq. & Rota in Viglianen. Locationis* 31. *Ianuarij* 1605. *coram Corduba*, *Maſcard. d. concluſ.* 1006. *num.* 10. *Aſſiſtl. dec.* 48. *num.* 1. *& Rota in d. Romana Officij* 31. *Ianuarij* 1628. *coram Pirouano.*

Licèt vt dixi, prædicta procedant, quoties ageretur de probando mandato principaliter, quia ſi incidenter, tunc illud ſatis probaretur ex ſola Notarii aſſertione dicentis ſe illud fuiſſe rogatum à tali Notario, & à ſe lectum, vt fuit dictum à *Rota in Fauentina Beneficij Ven.* 21. *Iunij* 1613. *coram Buratto*, & ita diſtinguendo ait quoque *Grat. lib.* 4. *diſcept. cap.* 737. *nu.* 20.

99 Fallit ſecundò, quādo Notarius aſſereret nuncium ſibi retuliſſe aliquē citaſſe, prout in ſchedula, ſi dicta ſchedula integrè in actis regiſtrata nō reperiretur, quia tunc ei non creditur, veluti fuit deciſum in vna *Lauretana Bonorum* 28. *Iun.* 1604. *coram Penia*, *& prius deciſ.* 55. *par.* 1. *diuerſ. & deciſ.* 628. *num.* 3. *par.* 3. *recen.* Et ratio eſt, quia non creditur referenti, niſi conſtet de relato; ſecus autē, ſi Notarius ſimpliciter aſſereret citationem fuiſſe legitimè executam, quia tūc ei creditur, ſi tamen conſtaret de relatione Nuncii, ſuper illius executione, *Rota per Burat. dec.* 324. *num.* 4. Et id cum teſtibus aſſereret, vt ait *Put. dec.* 5. *lib.* 3. *Rot. dec.* 55. *n.* 1. *par.* 1. *diuer. & in Cortonen. Spolij* 28. *Nou.* 1603. *cor. Iuſto*, *& in Cephaluden. Penſionis Vener.* 11. *Maij* 1018. *corā Buratto*; *& dec.* 624. *n.* 11. *par. prima recentior. & in Anconitana Pratenſa Repetitionis indebiti*

1. *Mar.*

Digitized by Google

1. *Martij* 1621. *coram Dunozetto ſeniore*. At ſecus, ſi Notarius illud ſine teſtibus aſſereret, quia tunc aſſertioni illius non eſſet ſtandū; veluti etiā ſi ſuper executione alicuius intimationis illius aſſertio verſaretur, vt ait *Rota deciſ.* 651. *nu.* 2. *in fine par.* 3. *recentior.*

100 Quam quidem fallentiam extende præcipuè procedere, quando aſſertio Notarij ſine teſtibus eſſet facta, cui non creditur, vt ait *Put. deciſ.* 5 *lib.* 3. *& Rota deciſ.* 624. *num.* 11. *par.* 1. *in recentior.*

101 Subextende primò dictam fallentiam eò magis procedere, quando ea aſſertio in præiudicium tertij tenderet, quæ ſine teſtibus non probat; at ſecus ſi cum teſtibus, vt ait *Put. dict. deciſ.* 5. *num.* 1. *lib.* 3. *Rota deciſ.* 15. *par.* 3. *lib.* 1. *diuerſor. Oſaſcb. deciſ.* 170. *num.* 6. & ita fuit dictum in vna *Marſicana Cappella* 21. *Iunij* 1613. *coram Pirouano, & deciſ.* 687. *num.* 1. *in vltimis verbis par.* 1. *in recentior.*

102 Subextende ſecundò prædictam præcipuè procedere; veluti ſi eſſemus in ſcripturis alienis, & non ſuis, ſiue etiam in his, quæ ad Notarij officium non ſpectant, cui nullo modo creditur, vt ait *Card. Seraphin. deciſ.* 623. *num.* 12. & veluti ait *Rota deciſ.* 13. *num.* 3. *par.* 1. *in recentior. & per Card. Caualerium in deciſ.* 25. *per totam, & deciſ.* 301. *num.* 5. *par.* 3. *recentior.* vbi habetur, quòd non creditur libris Notariorum circa expeditiones factas, niſi contra eos ad quos pertinent expeditiones.

103 At ſecus ſi eſſemus in aſſertione Notarij actuarij in ordinariis, & iudicialibus, cui tunc eſſet credendum, vt fuit dictum in *Bracbaren. Parrocbialis de Baſto* 15. *Decembris* 1606. *coram Card. Sacrato, quæ eſt inter crimin. Farinacc. deciſ.* 229. *num.* 1. *& deciſ.* 704. *la prima, num.* 6. *par. prima in recentiorib. & deciſ.* 301. *par.* 2.

104 Veluti eodem modo dicendum venit de aliis quoq. officialibus, quibus plenè creditur in his, quæ eorum officiū reſpiciunt, & id præcipuè procederet, quādo ſtylus, qui ab eo probari poteſt ita vigeret in loco, vt fuit deciſum in *Mediolanen. Decimarum Sancti Donati Luna* 23. *Ianuarij* 1612 *coram Pirouano, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ.* 351. *num.* 4. *& Riccius in ſua deciſ.* 50. *Cur. Archiepiſc. Neapol. & Rota deciſ.* 298. *n.* 2 *par.* 3. *recent. & per Andream dec.* 1. *num.* 9.

105 Licèt id non procedat in nuncii aſſertione, cui ſtandum non eſt circa ſolemnitates in ſubhaſtatione neceſſarias, vt ait *Rota per Gregorium deciſ.* 485. *num.* 10.

106 Veluti quoque dicitur de aſſertione à birruariis facta de vi ſibi illata, cui non creditur, vt ait *Farinacc. in ſua praxi crimin. lib.* 1. *q.* 32. *num.* 83 *& Rota Lucen. in deciſ.* 21. *& Thoming. deciſ.* 39. *Rota Lipſien.*

107 Et id eò magis, quando vis eſſet eis illata in loco, vbi alii teſtes haberi poſſent, & quando birruarii alios defectus paterentur, quia tunc contra reum, vtpotè repertum in actu homicidii plenè non probarent, pulchrè *Franch. deciſ.* 376. Licèt tamen ſecus eſſet in leuibus delictis, vt ait idem *Farinac. in præcitato loco q* 21. *nu.* 157. *Faber in ſua deciſ.* 38. *C. de teſtib. Rota Sabaudiæ.*

108 Quinimmò extende eò magis procedere ea, quæ fuerunt dicta de nuncio, quando eſſemus in Curſoribus, qui eſſent Clerici, quia cum ob clericatum, tunc in eis vilitas ceſſaret, Idcirco illi admittuntur ad plenam fidem faciendam, etiam in cauſis grauibus ſanctæ Fidei, veluti ſi deponerēt penes talem perſonam libros Hæreticorum, aut Nigromanticorum inueniſſe, *Riccius in deciſ.* 47. *Curiæ Arcbiep. Neap. & in ſua collect.* 646. *p.* 3

109 Subextende 3. dictam fallentiam ſecundā procedere, veluti, qū eſſemus in aſſertione Notarii contra tertium abſentem à ſtipulatione contractus, quia tunc ei credendum nō eſt, vtpotè ſi idem Notarius enūciaret ſe fuiſſe rogatū de vna adepta poſſeſſione, nam eo caſu huiuſmodi fides Notarii contra aliquem tertium non probat, vt fuit deciſum in *Turritana Bonorū Luna* 27. *Aprilis* 1613. *coram Vbaldo, quæ eſt in* 1. *par. recent. dec.* 476. *nu.* 5.

110 Et ratio eſt, quia aſſertioni Notarii

enunciatiuę regulariter non creditur, vt ait *Rota deciſ.393. num.8. par. prima in recent.*

Secus autem, quando eſſemus in eo,qui diceret eum fuiſſe præſentem alicui actui iudiciali, & Notarius aſſereret in citatione illum fuiſſe præſentem, quia tunc illi eſſet credendũ, vt ait *Magon.deciſ. 54.num.14.& ſeq. Rotæ Lucenſ.* Et ratio eſt, quia verba Notarij dicuntur illa partis, quando reſpiciunt actum,de quo agitur,vt ait *Natt. conſil.483.num.7.*

111 Subextende quartò idem procedere in aſſertione facta à Notario de actu,ſiue de poſſeſſione de præterito, & præſertim ſi ſine teſtibus factum fuiſſet, quia tunc illi fides non adhibetur, vt ait *Aſſlict. dec.317. num.4. Aegid. dec. 61.num.5. Put. deciſ. 65. num. 2. lib. 1. Rota deciſ. 285. nu.1. par.prima diuerſ. & in Seguntina Iuriſdictionis 27. Iunij 1584. coram Gypſio,& Rota deciſ.687.num.1.par. prima in recentior.*

Quinimmò eam ſubextenſionem, rurſus Amplia procedere,etiam ſi aſſertio de præterito concerneret actũ à ſe ipſo vti notario geſtum,vt ait *Put. deciſ.15. de fid. inſtrum. Card. Caual. deciſ. 609. num. 4. & Rot.deciſ.289. num. 6. inter crimin. Farinac. & per Gregor. deciſ.177. num.1.& ibi in addit. Card. Seraph. deciſ. 1430.num.4. idem Card. Canaler. deciſ.644. num. 4. Card. Mantic. deciſ. 302. num. 1. Corn. conſil. 154.num. 4. lib. 4. Becc. conſil. 5. num.5. Caſtr. conſil.241.nu. 2. lib. 1. & conſil. 52. lib. 2. Crau.conſil. 171. num. 5. Rota deciſ. 289. par. 2. diuerſ. & in Calaguritana Iuriſdictionis de Nargera 26. Aprilis 1621. coram Vbaldo.*

Veluti neque illius aſſertioni ſtandum eſt circa approbationem exẽpli alicuius ſcripturæ publicæ,etiam ſi diceret ſe originale in authenticam formam vidiſſe,ſi id à parte fuerit oppoſitum , & præſertim ſi non conſtaret de Notariatu illius, qui exemplum extraxit, vt fuit dictum à *Rota per Burat in ſua dec.472 num.1. & 2.* ſiue ſi nõ adeſſet inſcriptio, aut ſubſcriptio, vt ait *Rota ibi ſupra nu.7.*

Eodem modo quoque procederet in illius aſſertione, dum diceret cõmpulſum eſſe factũ ex originali,ſine ex originali illud extraxiſſe, vt ait *Rota per Buratt.deciſ. 290.num.6.* & ibi docet quomodo exemplatio fiat.

112 Subextende quintò, id eò magis procedere,quando eſſemus extra ea, de quibus ipſe Notarius fuit rogatus, quia tunc illius aſſertioni non eſt credendum; vnde videmus, quod ex aſſertione, ſiue enunciatiua Notarij facta in fide productionis ſcripturæ, illius recognitio non probatur , quia de ea non fuit rogatus , vt ait *Gozad. conſ. 11. num.5. Surd.deciſ.231.nu.2. Rota deciſ.452.num.1.par.3.recent.& fuit dictum in Vlixbonen. Iuris Conferendi Veneris 14. Ianuarij 1600. coram Litta,quæ eſt in 2. par. recentior. dec.22 num.3.& prius in Toletana Parochialis de Alchandete 10. Maij 1596. coram Card. Arigonio.*

Et prædicta extende quoque procedere,etiam quando inſtrumenta, ſiue aliæ ſcripturæ publicæ a Notario rogatę,aliquod commodum,ſiue vtilitatem Notarij continerent,quia tũc illi non creditur;& ratio ea eſt,quia cum nullus poſſit eſſe teſtis, & Iudex in cauſa propria. Idcirco tali caſu nũquam ei eſt credendum, etiam ſi cum iuramento,& firmiter ita aſſereret, vt fuit dictum à *Rota per Burat.dec.2 82. nu. 5. Bart.& Bald. allegati ibi ab addent.num.12.& Rota per Gregor.deciſ. 400. num 1.*

Quamuis tamen id duobus modis fallat, & primò, ſi vltra illius aſſertionem,& fidem etiam adminicula concurrerent,ex quibus poſſet ſuſpicio,& ſiniſtra interpretatio excludi, quia tunc crederetur illi inſtrumento Notarij , etiam ſi aliquod illius commodum contineret, vt ait *Rota per Greg. d.dec.400.n.3.* & ita fuit reſolutum in vna *Romana , ſeu Anagnina Societatis officij 7.Aprilis 1628.coram Cardin. Virili.*

Fallit 2. ſi illud inſtrumentum Notarij aliquod ſuum præiudiciũ,ſiue incõmodũ cõtineret, quia tũc illi eſſet cre-

credendum, iuxta textum in *l. ſi puberes, ff. de falſis. Guidopap. dec. 318. num. 2. Bald. conſil. 43. num. 1. & conſil. 476. num. 7. lib. 1. Alexand. conſil. 174. num. 6. lib. 7. & Aym. de antiquit. tempor. par. prima limit. 4. num. 67. quos omnes ſequuta fuit Rota in dicta Romana, ſeu Anagnina Societatis officÿ coram Card. Virili.*

Extende prædicta hic obiter eodẽ modo quoque procedere, veluti ſi eſſemus in memoria facta alicuius ſocietatis officij, quæ ſi ſit manu Notarii principalis ſubſcripta, poteſt illius vigore, ne dum contra officialẽ, ſed etiam contra fideiuſſores, & alios in ſocietate obligatos, agi, & ſaltem iunctis adminiculis, veluti quoque poterit procedi contra officialem, quando ab eo eſſet ſubſcripta, facta tamen prius illius manus, & ſubſcriptionis recognitione, nec non etiam decreto Iudicis præcedẽte, ſuper formæ Cameræ extenſione, veluti teſtatur *Saluſt. Tiber. in prax. lib. 1. cap. 21. num. 1. & 2. Caſtrac. de Societat. offic. cap. 21. num. 15.* & ita fuit reſolutum à *Rota in Romana, ſeu Anagnina Societatis officÿ 7. Aprilis* 1628. *coram Card. Virili.*

Quamuis tamen fides, ſeu memoria ſocietatis non ſit neceſſaria, cum publicum inſtrumentum ſufficiat. *Rota per Gregorium Decimumquintum deciſ.* 180. *num.* 2. ſed non conſtando de inſtrumento ea non probat; aliàs ſecus, *Gratian. lib. 3. diſceptat. cap.* 501. *num. 10. & ſequentib.* licèt *in cap.* 500. dicat, quòd ex ſupradicta memoria non poteſt confici inſtrumentum, quando ea fuit data parti.

113 Secus igitur in his, de quibus fuit ipſe rogatus, & in quibus intereſſe non habet, quia tunc illi eſt credendum, niſi contrariũ probetur, vt fuit deciſum in *Leodien. Fideicommiſſi Lunæ 10. Iunij 1613. coram Card. Sacrato, quæ eſt in 2. par. recen. deciſ. 463 num. 2.*

114 Et ratio prædictorũ eſt, quia aſſertio inſtrumẽti numquam veritati præiudicat, ſed ſolùm ei ſtatur, donec cõtrarium probetur, vt ait *Rota deciſ. 176. nu. 4. par. 1. in recentiorib.*

115 Subextende ſextò, idem procedere in Notario aſſerenti ſe falſum inſtrumentum ſcripſiſſe, quia ei in tertii præiudicium non creditur, vt ait *Surd. in ſua deciſ. 107. nu. 1. cum ſeqq. & deciſ. 135. num 2. & Rota deciſ. 167. num. 10. par. prima in recent. & in ſecunda deciſ. 413. nu. 3. Cæſar de Graſſ. deciſ. 8. num. 1. de teſtib. & Farinac. de teſtib. quaſt. 66. num. 24. cum ſeqq. Guidopap. deciſ. 433 & Rota in Placentina Capellania 19. Nouembris 1603. coram Cardinale Pamphilio, & in Boianen. Beneficij Veneris 13. Maÿ 1616. coram Buratto, & Rota in Bononien. Legati 2. Iunij 1624. coram Dunozetto.*

Et ratio prædictæ ſubextenſionis eſt, quia illi non creditur, tanquam ſuam turpitudinem alleganti, vt ait *Surd. dicta deciſ.* 107. *num.* 1. *& deciſ. 135. num. 2. & ita fuit reſolutum à Rota in Bononien. Legati* 21. *Iunÿ* 1624. *coram Dunozetto.*

Quinimmò extende id in tantum procedere, vt neque ſententia lata in iudicio criminali contra Notariũ, per quam inſtrumentum illud fuerit declaratum falſum, præiudicat tertio eo vtenti, in illo iudicio non citato, ſed & quòd plus eſt, neque ſufficeret, quòd tertius habuerit ſcientiam illius cauſæ criminalis ſuper falſitate, ſed requiritur, quòd ſit citatus ad hoc, vt proceſsus illi præiudicet, & ſententia eum afficiat, vt fuit dictum in dicta *Bononien. Legati 27. Martÿ 1626. coram Merlino, & prius in Romana Vineæ de Carcaraſio 2. Ianuarÿ 1622. coram Vbaldo, & in dicta Bononien. Legati 15. Decembris 1623. coram Dunozetto.*

116 Quinimmò nota, quòd neque tale dictum Notarij partibus nocere poteſt, vt ait addens ad *Magon in deciſ. Lucen. 65. in verbo ſe erraſſe, ſub littera A*, & ibi habetur quomodo id procedat.

117 Fallit tamen, quando illa Notarij aſſertio eſſet veriſimilis, & adminiculata, vt pluribus exemplificando tradit *Surd. dd. dec. 107. n. 1. 2. & 3. & dec. 135. nu. 5. & ſeqq* & ibi latè diſcurrit. Sed nota tñ, ꝙ debet concurrere

magna veriſimilitudo, & quòd coniecturæ ſint vrgentes, vt fuit dictũ à *Rota in Bononien. Legati 27. Martij 1626. coram Merlino.*

118 Declara tamen prædicta, non procedere, veluti ſi eſſemus in aſſertione facta à viro aſſerente ſe ſuam vxorem cognouiſſe carnaliter, quia tunc ei creditur, etiam ſi vxor contradiceret, vt fuit dictum in *Senenſi Matrimonij Veneris 17. Maij 1596. coram Ratta, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ. 211. num. 2. & in alia Romana Inualiditatis Matrimonij Veneris 28. Februarij 1603. coram Penia, quæ eſt inter dict. crimin. Farinac. deciſ. 192. num. 6.*

119 Secus autem eſſet veluti ſi ageretur de probando voto continentię ad effectum faciendæ ſeparationis, quod ab vtraque parte coniugũ probari non poteſt. Et ratio eſt, quia in rebus prohibitis, quæ ex cauſa tantum permittuntur, aſſertio facientis dictam cauſam non probat, vt fuit dictum à *Rota per Gregorium XV. deciſ. 294. num. 5.* Et ratio eſt, quia in prohibitis regulariter non ſtatur aſſertioni partium, ne ſit in eorum poteſtate facere licitum, quod erat illicitum, vt ait *Rota deciſ. 273. num. 4. inter crim. Farinatij.*

120 Contrarium autem eſſet in aſſertione coniugum in tempore non ſuſpecto facta, quæ valdè conferret ad probationem Matrimonii, vt fuit dictum à *Rota per Gregorium XV. dec. 247. num. 16.*

121 Amplia ſeptimò, quòd aſſertioni publici Nuncii ſit ſtãdum in his, quę ad illius officium ſpectant, & propterea ſi dicat eũ aliquẽ citaſſe illi prorſus credendũ eſt; licèt tñ pars admittatur ad probandũ contrarium, vt ait *Guidop. dec. 628. & dec. 2. Rot. Lituaniæ allegat. à Riccio in ſua Collectan. 1169 in princ. par. 4.* Et dummodo de commiſsione appareat, vt ait *Oſaſcb. deciſ. 71. Balb deciſ. 90. Rota per Creſcent. deciſ. 1. de iureiur. allegat. à Riccio ibi ſupra.* aliàs ſecus, & ratio eſt, quia citatio à Nuncio fieri non poteſt, niſi de mandato Iudicis licèt illud de conſuetudine preſumatur, vt ait *Rota dec. 393. n. 3. p. 1. recen.* At ſecus in his quæ fiunt extra ſuum officium, vt de communi teſtatur *Iaſon in l. properandum, §. & ſi quidem, colum. 2. num. 8. verſ. adde, C. de iudic. Plot de in litem iuran. §. 3. num. 33. gloſſ. & Doctores in l. cum parati de appell. Bald. in l. vt perfectius C. de annal. except. Creſcent. deciſ. 1. de dol. & contum. & Rota in vna Auellina Vnionis 28. Aprilis 1595. coram Gipſio. Card. Seraph. deciſ. 498. num. 1. & Tiraquell. de retract. §. 8. gloſ. 9. num. 22. Franc. Marc. dec. 51. par. 2.* Sed id, quod fuit dictum, quòd relationi Nuncij ſaltem ſtandum ſit in his quæ ſpectant ad eius officiũ, declara nõ procedere, quando vltra relationẽ adminicula quoque concurrerent, vt ait *Grattan. lib. 4. diſcept. cap. 697. nu. 16.* Aliàs ſi de facto alieno aſſereret illi abſque adminiculo non crederetur, *Franc. Marc. dec. 418. par. 2.*

122 Extende primò id in tantum valere, vt propterea Nuncio ſit ſtandũ referenti ſe in tali re, vti de bonis Titii executionem feciſſe, ita quod qui tali caſu contrarium allegat, illud probare tenetur, veluti eodem modo dicitur de Notario aſserenti poſseſsionem fuiſse captam, vti de bonis hęreditatis alicuius, cui creditur, vt ait *Rota per Burattum deciſ. 511. num. 10.* vbi propterea ait hanc aſsertionem valde conferre ad manutentionem obtinendam in illis bonis, vt ait *Alex. in l. à Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, num. 17 ff. de re iudicat. Alciat. in tract. de præſumpt. regul. 3. præſumpt. 14. num. 5. Gabriel de cit. concluſ. 4. num. 10. Gratus conſil. 30 nu. 58. lib. 1. Grammat. in theorema 19. ſub num. 16. & ita fuit decisum à Rota per Gregorium XV. in ſua deciſ 402. num. 2.* vbi firmat illi eſse credendum, ne dum quo ad actum immiſsionis in poſseſsionem, verum etiam quòd bona illa ſint debitoris contra quem executio fit, pulchrè facit *Rota per Burattum in ſua dec. 363. num. 1. & deciſ. 675. num. 3. & prius deciſ. 196.* Immò ſi fortè Nuncius referat bona mobilia non extare, ſuper quibus executio fieri poſset, tunc ex huiuſmodi relatione

ne poterit deueniri ad deliberationẽ ſtabilium, abſque alia probatione, vt dicunt *Doctores allegati à Gratiano lib. 4. diſceptat. cap. 697. num. 15.* & quòd illi tali caſu ſit credendum, ita vt aſſerens cõtrarium illud probare teneatur, ait *Rota per Burattum deciſ. 236. num. 10.* & veluti dixi in *concluſ. 152. ſub num. 43.*

123 Declara tamen, quòd relatio Nũcii in originali in actis facta, magis probat, quàm ea facta in manibus partis, vt fuit dictum in vna *Interamnen. Bonorum 14. Nouembris 1603. coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis dec. 131. num. 2.* vbi loquitur de relatione Curſoris Vrbis.

124 Subdeclara ea, quæ fuerunt dicta de aſſertione Nuncii, cui credendum eſt, eſſe vera, ſi tamen in aſſertione non erret, & ea cum iuramento fiat, vt ait *Riccius in ſua deciſ. 16. Cur. Archiepiſ. & Collectan. deciſion. dec.* 1169. Aliàs illius error, & iuramenti omiſſio partibus nocere nõ debet, vt fuit dictum in illa *Auellina Vnionis 28. Aprilis 1595. coram Gipſio*, Veluti eodem modo dicitur de errore Notarii, qui partibus non officit, *Magon. dec. 65. num. 2. & ſeqq.* vbi ait hunc Notarii errorem eſſe difficilis probationis; ſed quomodo probetur tradit *Amat. in deciſ. 7.* Sed ſi forte Notarius dicat ſe erraſſe, illi in præiudiciũ tertii non creditur, idem *Magon. ibi ſupra num. 5.* Sed in caſu vbi Nuncius non erraret, tunc illi eſſet credendum, etiam in his, quæ ad eius officium non ſpectant, dummodo adminicula concurrant, vt ait *Alciat. & Menoch. allegati à Gratiano dicto cap. 697. num. 16.*

Extende ea, quæ fuerunt dicta de Notarii aſſertione cui ſtandum eſt, procedere etiam in relatione executoris, cui creditur, & pro ea in dubio venit præſumendum. Quamuis tamẽ admittantur probationes in contrarium; dummodo tamen ſint plenæ, & concludentes, aliàs ſemiplenæ non ſufficerent, nec præſumptiuæ, vt ait *Grat. lib. 4. diſcept. cap. 697. num. 20. & 23. & Alexand. conſil. 114. nu. 9. Guido pap. dec. 628. Granet. conſ. 171. num. 8 Tiraquell. de retract. lignag. §. 4. gloſ. 1. num. 6. & Rota per Burattum dec. 191. & ibi per addent. & deciſ. 237. num. 8. Gregor. deciſ. 402. num. 1. & Rota in Ferrarien. de Taſſonis 2. Decembris 1619. coram Vbaldo, & in Ariminen. Fideicommiſſi. 12. Februarij, & 31. Maij 1624. coram Merlino, & per Burattum dec. 196. num. 1. & dec. 425. num. 2. & deciſ. 675. num. 3.*

Secus autem vbi eſſemus in aſſertione eorum qui diſponere poſſunt, quia tunc ea valeret ſaltem in vim nouæ diſpoſitionis, vt ait *Rota deciſ. 8. num. 3. verſ. ſecundum, par. 3. recent.*

Subextende prædicta eodem modo procedere in aſſertione à birruariis facta, ſe aliquem inueniſſe cum armis, quibus credendum eſt, licèt nõ plenè, ſed ſolum ad torturam, quando agitur de pœna corporali. Secus autem ſi dicerent, ſe ab aliquo fuiſſe vulneratos, quia tunc illis non creditur, niſi ad inquirendum generaliter, iuxta tradita per *Farinacc. in ſuo conſil. 100. num. 7. & 8. lib. 1. & Rota Lucen. diuer. dec. 21. de iniur. Guid. pap. dec. 628. & Riccius in ſua collectan. 1169. par. 4.*

125 Amplia octauò, concluſionem principalem procedere in aſſertione partium, cui in non prohibitis ſtandũ erit; at ſecus in prohibitis, & propterea videmus, quòd vſura non excluditur ex contraria aſſertione à partibus facta. Et ratio eſt, quia, vt dixi, non eſt in earum facultate illud facere licitum, quòd antea erat illicitum, vt fuit dictum in *Mediolanen. Pecuniaria Mercurij 27. Martij 1602. coram Litta, quæ eſt in prima par. recen. deciſ. 52. num. 5. & in alia Mediolanen. Prætenſæ ſimulationis contractus Veneris 27. Ianuarij 1604. coram Ortembergo. quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ. 209. num. 1. & prius in deciſ. 174. num. 4. apud eumdem Farinac. & Card. Seraph. in deciſ. 1312. num. 2. Bellamer. deciſ. 222. de prob. & eſt deciſ. 173. num. 4. inter criminal. d. Farinacc.*

Et

126 Et ratio quare in his aſſertioni partium non ſit ſtandum ea eſt, ne via fraudibus aperiatur, vt fuit dictũ à *Rota deciſ. 559. num. 2. par. 2. in recentior.*

127 Extende idem procedere in aſſertione illius, qui eſſet prohibitus aliquem actum facere, veluti dicitur de patre, qui eſt prohibitus filium præterire, cuius aſſertioni non eſt eredendum, quæ ad illius actus prohibiti validitatem tenderet, & præſertim quãdo ea exceptio præteritionis eſſet per filium incontinenti probata, & ſic ex parte patris non vera, vt fuit dictum à *Rota deciſ. 526. num. 10. & 12 par. prima in recent. & per Gregorinm deciſ. 294. & deciſ. 773. num. 3. par 3. recentior.*

Secus autem, vbi eſſemus in aſſertione eorum, qui diſponere poſſunt, quia tunc ea valeret, ſaltem in vim nouæ diſpoſitionis, vt ait *Rota deciſ. 8. nu. 3. verſ. ſecundum, par. 3. recent.*

128 Extende ſecundò, quòd licèt pro validitate tranſactionis ſufficiat timor litis, vel receſſus ab ea, vt ait *Car. Seraph. deciſ. 638. n. 7. & deciſ. 737. & apud Zacbiam de obligat. camer. deciſ. 119. num. 4. & deciſ. 169. num. 3. par. prima in recent. & in ſecunda deciſ. 447. num. 2. & deciſ. 715. nu. 5. & in Romana Domorum 11. Martij 1616. coram Vbaldo, & in Mindonien. Canonicatus 24. Nouemb. 1617. coram Buratto, & prius per Card. Caualerium dec. 23. num. 2.*

Nihilominus in hoc non ſtatur aſſertioni partium talem timorem, vel litem extare, ſed id aliundè probari debet, vt ait *Seraph. deciſ. 742. nu. 1. Surd. deciſ. 132. num. 20. & prius deciſ. 104. num. 2. & 3.*

129 Declara tamen, quòd iſte timor litis ex coniecturis, & veriſimilitudinibus probari ſufficienter poteſt, Quinimmò, quod ad id latè verba ſint interpretanda, vt tranſactio ſuſtineatur, & quòd timor verificetur in lite extraiudiciali, quando partes ad iudicialẽ non ſe reſtringunt, veluti ſe reſtringere nõ dicũtur ex illis verbis quæſtiones cauſæ, & differentiæ, &c. cũ illę veniant intelligẽdę de extraiudiciali, & præſertim cum ſubiecta materia non repugnet, nec nõ ꝙ ſolus timor litis ſufficiat, & præſertim ſi Iudicis decretum interueniat, pro quo venit præſumendum, ait *Card. Seraphin. deciſ. 737. per totam.* At ſecus, quando lis eſſet calumnioſa, & quando litis dubium non eſſet probabile, vt fuit reſolutum à *Rota in Romana Reſciſſionis contractus 13. Febr. 1591. coram Orano, & Card. Caualer. deciſ. 212. num. 2.*

Et tunc quis calumnioſæ ſe gerere diceretur, veluti ſi ſuaderet alteri, & præſertim minori, & mulieri, vt cũ eo tranſigeret, allegãdo cauſam, quæ non eſſet vera, & ob eam credens eſſe veram ad tranſigendum alliceretur, ita vt aliàs non fuiſſet contractus ſi illa cauſa non fuiſſet vera: & ratio eſt, quia quando quis alicui aliquid ſuadet, & ſuaſio eſſet ſuadenti vtilis, & perſuaſo damnoſa, tunc dolus venit præſumendus, & præſertim vbi reticeretur aliquid quod expreſsè commodum reticẽtis reſpiceret, & damnum ignoranti reſultaret, & eo magis ſi in hac inſolita diligentia concurrat, vt dixi in *concluſ. 56. ſub nu. 85. in fine.* Et ratio rationis eſt, quia vbi tractatur de iure minoris, & mulieris amittendo, tunc eſt neceſſaria explicita, & indubita ſcientia quarũcumque qualitatum, & circumſtantiarum, vt fuit ſæpè deciſum à *Rota*, & præcipuè per *Gregorium deciſ. 425 num. 5. & deciſ. 525. num. 8.*

Sed quæ occaſio ad id verè ſufficiat, vide in *addit. ad Gregor. in ſua deciſ. 138. & dec. 149. nu. 7.* vbi præcipuè ait, quod modica occaſio dubitandi ſufficeret, etiam ſi prætenſio nõ eſſet ſatis iuridica, veluti quoque auctoritas vnius Doctoris eximii eſſet ſufficiens ad inducendam iuſtam cauſam litis, & tranſactionis, vt fuit dictũ in *Ramana vſuſfructus 15. Martij 1610. coram Card. Sacrato.*

Extende, quòd etiam tranſactio ſuſtineatur, quando ea eſſet cõcepta verbis valdè prægnantibus, & vniuerſalibus, quia tunc comprehenderet etiam ea, ſuper quibus lis nõ extaret, quod tamen intellige verum, non in

vim

vim tranſactionis, ſed potius in vim pacti, quamuis ſecus eſſet, quando tranſactio efficeretur ipſo iure nulla, quia tali caſu, neque in vim pacti ſuſtineretur, vt ait *Mandel. in ſuo conſ. 89. num. 3. par. 1. & Rota per Greg. XV. in ſua deciſ. 138. & ibi in addit. num. 7.*

Sed hic nota, quòd hoc, vt tranſactio ſuſtineatur, & dicatur talis debet à lite recedi, dato aliquo, vel retento, ſiue ſaltem promiſſo, aliàs diceretur pactum gratuitum, vt dixi in *concluſ. 26. num.* 88. & veluti fuit vltimo loco fuit reſolutum à *Rota in Romana Hæredttatis de Capizucchis Luna* 10. 1630. *coram Quçipo.*

Extende id procedere, etiam ſi promiſſio eſſet inefficax, dummodo actor à lite recedat, ſiue etiam ſi aliquod minimum daretur, vt ait *Rota dec. 727. num. 3. par. 1. diuerſ.*

130 Extende tertiò, quòd neque aſſertioni partium in materia alicuius intereſſe credatur, niſi de illo conſtet liquidè, vt fuit dictum à *Rota in Ianuen. Pecuniaria Luna 7. Iunij 1610 coram Card. Lancellotto, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſs. par. 1. fol. 882. num. 1.* & ſic antequam deueniatur ad illius executionem prius eſt plenè liquidandum, *Greg. dec. 241. nu 6.*

131 Fallit tamen in his, quæ ab animo alicuius dependent, quia tunc illius iuratæ aſſertioni eſſet ſtandum; nam quæ in conſcientia alicuius reſident ſuo iuramento declarantur, vt fuit dictum à *Rota deciſ. 188. num. 2. & deciſ. 632. num. 3. par. 2. in recentior. & prius deciſ. 113. num. 2. & 5. dicta par. 2. recent. & per Gregorium XV. deciſ. 163. num. 4. & deciſ. 46. num. 13 & deciſ. 158. num. 4. & deciſ. 276. num. 5. & deciſ. 497. num. 3. in fine, par. 3. recent.*

132 Sed eſt benè verum, quòd ex præſumptionibus contrarium probari poteſt, vt ait *Rota deciſ. 3. de reſcript. in nou. in vltima additione, Couar. in Regula Poſſeſſor, par. 3. §. 3. in fine, & Rota in Bononien. de Sancto Petro Veneris 12. Ianuarij 1589. coram Cardinali Platto.*

133 Fallit ſecundò, quando eſſemus in aſſertione partis aduerſæ aſſerentis aliquem detentorem, vel occupatorem eſſe, quæ ſufficeret ad probandã poſſeſſionem, ad effectum manutentionis obtinendæ, vt ait *Rota per d. Gregorium dec. 458. num. 3. 5. & 6. & per Andream in ſua deciſ. impreſſ. 1. num. 3.*

134 Amplia nonò dictam concluſionem principalem procedere in aſſertione facta à minore contrahente, cui ſtandum eſt, ſi iuramentum in contractu fuerit appoſitum, & decretum Iudicis ibidem cõcurrat, cum illud fraudis, & doli ſuſpicionem ceſſare faciat, vt fuit dictum in *Amerina Domus Veneris 13. Februarij 1615. coram Pamphilio, quæ eſt deciſ 647. num. 2. par. 2. in recentior. & Card. Seraphin. dec. 217. num. 1. & ſeqq. & deciſ. 643. num. 2. par. 3. recentior.*

135 Fallit tamen primò, ſi aſſereret minor proximiores non habere, qui poſſent illi contractui interuenire, quia tunc huiuſmodi negatiua per illius aſſertionem non probatur, aliàs ſi id admitteretur, facile fraus ſtatuto fieret, vt fuit dictum à *Rota dec 713. nu. 5. d. par. 2. in recentior.*

136 Fallit ſecundò in contractibus ſine ſolemnitatibus geſtis, quia tunc illius aſſertioni non ſtatur, vt ait *Cre. ſcent. deciſ. 3. de conſt. Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 555. num. 30.*

137 Amplia decimò, quòd aſſertioni teſtatoris erit ſtandum, quando de probando errore, & voluntate eiuſdẽ ageretur, vt fuit dictum in *Auenionen. Hæreditatis 27. Nouembris 1598. coram Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis deciſ 1302. num. 3.* Veluti quoque illius aſſertioni erit ſtandum, ſi in ſuo teſtamento diceret aliquam rem fuiſſe in ipſius bonis contra habentes cauſam ab eo, vt fuit dictum à *Rota per Buratt. in ſua dec. 693. n. 4.*

138 Extende primò idem pari modo procedere in aſſertione hæredis, & Notarij, circa voluntatem teſtatoris, cui maximè ſtandum erit, vt ait *Rota deciſ. 35. num. 12. par. 1. in recentior. & Menoch. conſil. 195. nu. 17. cum ſeqq.*

139 Extende ſecundò procedere in aſſer-

aſſertionibus iuratis teſtatoris ſuper nullitate, & ſimulatione contractus, cui valde credendum eſt, vt fuit dictum in *Bononien. Bonorum Veneris 30. Maij 1607. coram Penia, quæ eſt inter crimin. Farinacc. deciſ. 237. num. 8.*

140 Subextende id eò magis procedere, quando ita aſſerens eſſet morti proximus, quia tunc intrat illa regula, quòd moribundus non præſumatur immemor ſalutis æternæ, & ſic velle mentiendo in peccato mortali decedere, vt ait *Crauet. conſil 158. num. 7. & Rota in Romana Extinctionis Cenſus 18. & 20. Maij 1585. alleg. in d. deciſ. 237. num. 8. propè med. inter crimin. Farinacc.*

141 Extende tertiò, in ſimili procedere in aſſertione facta ab offenſo ad exculpandum, quæ quidem probat, etiam ſi enunciatiuè proferatur, vt ait *Magon. deciſ. Lucen. 25. num 62. & 63.*

142 Fallit tamen dicta ampliatio, quãdo eſſemus in aſſertione teſtatoris dicentis ſe ſcripſiſſe teſtamentum coram teſtibus, quia tunc illius aſſertioni non ſtatur, niſi tamen aliter ex coniecturis appareat, vt ait *Rota deciſ. 752. num. 11. 24. & ſeq.*

143 Amplia vndecimò, quòd aſſertio auctoris probat contra omnes habentes cauſam ab eo, vt fuit dictum in *Fauentina Bonorum de Nicolutijs 15. Ianuarij 1582. coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 553. num. 3. & Rota per Gregor. XV. deciſ. 172. num. 1.*

144 Quod tamen declara procedere, ſi ſucceſſor indigeat, vel vti velit iure ipſius auctoris, vt ait *Faber deciſ. 46. & Guidopap. deciſ. 52. & Rota per Gregor. in deciſ. 13. num. 2. & Rota deciſ. 90. num. 1. par. 1. diuerſ.*

145 Fallit tamen dicta ampliatio in aſſertione cedentis, quæ poſt ceſſionem ceſſionario non obeſt, veluti eodem modo dicitur de vendente, cuius enim aſſertio pari modo emptori non nocet, vt fuit dictum à *Rota per eundem Gregor. deciſ. 157. nu. 9. & 10. & deciſ. 311. num. 13.*

146 Contrarium tamen eſſet, vbi ceſſio eſſet facta ad commodum cedentis, vel quando ceſſionarius eſſet habiturus regreſſum contra cedentem, quia tunc aſſertio cedentis, etiã poſt ceſſionem factam ceſſionario nocet, vt infinitos cumulando tradit *Surdus in ſuo conſil. 22. num. 9. & 10.*

Fallit ſecundò dicta ampliatio in confeſſione donantis, facta poſt donationem, quia ea donatario non nocet, vt ait *Rota dec. 305. nu. 6. par. 3. recentior.*

147 Amplia duodecimò, quòd aſſertio Parrochi inducit bonam fidem coniugibus, dum ipſe diceret habuiſſe licentiam contrahendi matrimonium, quia tunc dicti coniuges habuerunt iuſtam cauſam credendi digno viro, vt fuit dictum à *Rota per Gregorium in ſua deciſ. 461. num. 10.*

148 Et ratio eſt, quia aſſertio viri legalis, & fide digni, iuſtam cauſam credendi præbet, ac bonam fidẽ inducit, etiã ad effectum præſcribendi, vt ait *Rota deciſ. 320. num. 5. par. ſecunda in recentior.*

149 Extende id in tantum eſſe verũ, vt propterea bona fides etiam vnius coniugis ad legitimationẽ prolis ſufficiat, vt ait *Rota deciſ. 354. num. 3. inter crimin. Farinat. Card. Seraphin. deciſ. 1099. num. 1. Sanchez de matrimon. lib. 8. diſp. 34. num. 46.*

150 Subextende idem procedere, etiam ſi bona fides in vno ex coniugibus concurrat, & mala fides in alio, quia nihilominus proles legitima cenſetur, vt ait *Gutierez de matrim. c. 71. per totum, & Sanchez lib. 3. diſput. 42. & addent. ad deciſ. Gregor. XV. 461. num. 11.* vbi vnam limitationem, licèt à Rota non approbatam refert, & ad id allegat *Rotam deciſ. 354. nu. 3. inter crimin. Farinac.*

151 Amplia decimotertiò, quòd aſſertio facta in libello habet vim confeſſionis, eique contra proferentem ſtandum eſt, quod tamẽ fallit primò, quando quis in impetratione commiſſionis confiteretur ſententiã, quia illam non probat, vt ait *Bellamer. deciſ. 125. de probat. cart. mihi 43.* & veluti dicitur de confitente mutuo recipiſſe centum, quia nõ ob id fatetur pecu-

pecuniam fuiſſe cum effectu ſolutã. Item de confitente appellationem fuiſſe interpoſitam, quia non ob id fatetur eam legitimè interpoſitam, vt dixi in *concluſ.* 129. *num.* 381. *& eſt deciſ.* 504. *num.* 8. *par.* 3. *recent.*

152 Fallit ſecundò, ſi eſſemus in petente veniam alicuius delicti, per viã libelli Principi porrecti, quia illud per huiuſmodi libelli porrectionem non probatur, vt ait *Thoming. in deciſ. Lipſien.* 21. *par.* 1.

153 Fallit tertiò, quando vna aſſertio ſiue confeſſio eſſet incidenter facta, non autem principaliter, vt eſt *deciſ. Afflict.* 167. *cum alÿs ibi per eum allegatis.*

154 Quod tamen declara non eſſe verum, quando eſſemus in delicto falſi criminis, quia tunc, etiam ſi ea incidenter eſſet facta in libello, probat cõtra aſſerentem, & ei ſtandum eſſet, veluti ita fuiſſe deciſum contra Notariũ Angelum Cicconum de falſo inquiſitum, teſtatur *Riccius in ſua deciſ.* 122 *Curia Archiepiſc. Neapol.*

155 Fallit quartò in abſolutione in libello ab excommunicatione petita, quæ dictam excommunicationem nõ probat, vt ait *Rota in deciſ.* 11. *de ſenten. excommunic. in antiq.*

156 Contrarium, quòd ſcilicet aſſertio, ſiue confeſſio in precibus facta, nedum confitenti noceat; verum etiam hæredi, ac omnibus aliis ab eo cauſam habentibus, textus eſt in *l. cũ, C. de liber. cauſ & l.* 2. *C. de inſtitut. & ſubſtit. Socin. ſen. conſil.* 244. *num.* 11. *lib* 2. *Rota deciſ.* 802. *par. prima diuer. & in Maceraten. ſeu Camerinen. Bonorum Luna* 28. *Iunÿ* 1621. *coram Remboldo*, & fuit dictum à *Rota in vna Peruſina Vnionis beneficiorum Veneris* 15. *Martij* 1596. *& Rota per Papam Gregorium in deciſ.* 555. *num.* 9. vbi loquitur de aſſertione, ſeu confeſſione in commiſſione emanata, quæ plenè contra confitentem probat; veluti eodem modo dicitur de ea in poſitionibus facta, vt ait idẽ *Papa Gregor. deciſ.* 408. *num.* 1. *& deciſ.* 506. *num.* 8. vbi ait, confeſſionem factam in poſitionibus à curatore plenè probare contra pupillum, veluti quoque ea per viam contentioſæ iuriſdictionis quæ pupillo nocet donec de errore doceatur. Et ratio eſt, quia ponens fateri dicitur, vt ait *Beltramini in annot. ad deciſ. Gregor. XV.* 143. *ſub uum.* 4. Licèt *in annot. ad dec.* 555 *num.* 11. hoc modo diſtinguat, videlicet, Aut in commiſſione petit ſimpliciter reintegrari ad poſſeſſionem alicuius rei, & tũc nõ habetur ſe pro ſpoliato reſpectu ciuilis paſſionis, ſed ſolum petita cenſetur reintegratio reſpectu naturalis, vt ait *Rota dec.* 561. *num.* 5. *par. prima recent. & dec.* 649. *num.* 10. *par. ſecunda. & in Brixien. Optionis* 7. *Februarij* 1620. *coram Munzanedo*. Aut quis ſimpliciter diceret ſe ſpoliatum, & non doceret ex circumſtantiis facti, quod voluerit intelligere de moleſtationibus, & perturbationibus de facto, & quòd ſemper animo ciuilem retinuerit, & tali caſu Rota hanc interpretationem nõ admittit, vt ſcilicet ſit ſolum intelligendum de naturali, non autem de ciuili, vt ait *Rota deciſ.* 704. *la ſeconda num.* 2. *par. prima recent. & dec.* 500. *nu.* 3. *&* 4. *in d. prima par.* & latè in *Elnen. Camerariæ* 3. *Iulÿ* 1617. *coram Buratto*.

Vnde pro concordantia prædictarum opinionum hoc modo erit dicẽdum, nẽpè ſi quis dixerit in commiſſione ſe ſpoliatum fuiſſe de facto, & ſtatim addiderit eum velle in ſua poſſeſſione manuteneri, & tunc ille ſe pro ſpoliato non habere fatetur, vt ait *Rota* in prædictis deciſionibus, & ſignanter in illa *Elnen. coram Buratto*. Secus autem, quãdo quis narrat actũ poſitiuum ſpoliationis, & adit Iudicem pro recuperatione, & reintegratione, quia tunc ipſe ſe pro ſpoliato habere cenſetur, vt plenè fuit dictum in *Romana Domorum* 23. *Ianuarij, &* 23. *Iunÿ* 1616. *coram Vbaldo*. Quãuis tamen Beltramin. ibi ſupra dicat, quòd cum Rota diuerſimodè in hac materia ſenſerit, quia hæc materia à ſolo animo prouenit, an ſcilicet quis habuerit ſe pro ſpoliato, nec ne. Idcircò ille concludit, quòd ex facti circũſtãtiis id totum terminandum venit, & ſic ex præcedentibus actibus, &

verbis

verbis, & etiam ex poſtea geſtis, vt ait *Rota deciſ. 644. num. 6. par. primæ recent. & in Romana Spolij Domus 16 Martij. 1610 coram Cardinali Caualerio. & per Buratt. dec. 269. & ibi per addent. & in Ianuen. Parochialis 13. Martij 1626. & 19. April. 1627. coram Durano.*

157 Fallit quintò, vbi eſſemus in verbis narratoriis, quia in illis intentio libellantis non fundatur, vt ait *Capicc. in ſua deciſ. 61.*

158 Fallit ſextò, quando aſſerens, ſiue confitens ſuam aſſertionem reuocaſſet, vt decidit *Balb. Iaffred. in ſua deciſ. 78.*

159 Amplia decimoquartò, quòd aſſertioni adminiſtratorum aliquid fuiſſe impenſum ſtandum eſt, ſi tamen doceãr de legitimis, & iuſtis cauſis, aliàs ſecus, vt fuit dictum à *Rota in deciſ. 217. num. 2. par. 2. diuerſ.*

160 Extende eodem modo procedere in aſſertione adminiſtratoris allegantis ſe non adminiſtraſſe, ſed alium cui non eſt credendum, ſi per eum alium adminiſtraſſe non doceatur, vt ait *Rota in deciſ. 342. num. 1. inter crimin. Farinac.*

ARGVMENTVM.

DE OFFICIO ASSESSORIS.

CONCL. CLVI.

1 ASSESSORIS officium, nora, quòd eſt conſulere Iudici, ſed non iudicare, & propterea videmus, quòd Iudex tenetur eum perquirere in ſententiando, ſed non eum ſequi *l. conſiliarios, C. de aſſeſſor. & gloſſ. in l. 1. in fine, & ibi Bart & Alex. ff. de offic. Aſſeſſor.* licèt ſecus ſit, quando conſiliũ Aſſeſſoris eſſet iuſtum, & iuridicum, vt ait *Franc. Marc. in ſua deciſ. 295. num. 2. & 3. par. 2.* & ita fuit dictum in *Aſtoricen. Congruæ Veneris 19. Iunij 1587. coram Card. Mantica, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 5. num. 3. & eſt deciſ. Buratti 29. num. 16.*

Veluti eodem modo dicitur de arbitrio, qui teneretur ſententiare cum voto, & conſilio alterius, quia tunc ſat erit, ſi illum requireret; at ſecus ſi diceretur, quòd de voto, & conſilio illius ſententiaret, quia tali caſu non ſufficeret illum perquirere, ſed teneretur ſequi, vt ait *Gratian. lib 3. diſcep. 524. num. 2.*

Fallit tamen in adiuncto, & præſertim Iudicibus Romanæ Curiæ dato, quia tunc vnus ſine altero iudicare non poteſt priuatiuè, vt ait *Gratian. lib. 5. diſcept. c. 837. num. 20. & veluti dixi in concl. 53. num. 9.*

2 Extende eodem modo procedere in Canonicis aſſiſtentibus Epiſcopo in viſitatione per eum in forma iudicii facta, quia ab illis informationem recipere poteſt, vt air *Rota in Iller. den. Viſitationis 13. Nouembr. 1602. & 26. Iunij 1606. allegat. à Rota in deciſ. 168. num. 1. par. 1. in recent. coram Iuſto.*

3 Subextende, quòd Aſſeſſores Principum non poſſunt aliorum Principũ, & Statuum tranſactionibus intereſſe, nec propriis commodis inuigilare, ſed ſolùm ſuo officio curam adhibere, vt ait *Gaſpar Gulielm. deciſ. 29 par. 1. Rotæ Spirenſ.*

4 Vnde ex prædictis infertur primò, quòd ſententia debet proferri in perſonam Iudicis, & non Aſſeſſoris, & ita de ſtylo Parlamenti ſeruari, teſtatur idem *Franc. Marc. in dicta deciſ. 295. num. 2.*

5 Infertur ſecundò, quòd Aſſeſſor poteſt conſulere tam partibus præſentibus, quàm etiam eis abſentibus, & non citatis, nec requiſitis; & propterea non eſt opus, vt coram eo allegationes Iuris per Aduocatos fiant, vt ait *Angel. & Gabriel allegati à Rota in dicta deciſ. 5. num. 3. coram Card. Mantica.*

6 Contrarium tamen tenet *Franch. in cap. cum ſpeciali in princip. queſt. 17. num. 39. de appellat.* Et ratio iſtius ſecundæ opinionis ea eſt, ne aſſeſſor ſuſpectus partibus eligatur, iuxta textum in *cap. ſtatutum, §. aſſeſſorem de reſcript in 6. & Innocent. in cap. ſuper queſtionum num. 6. de offic. delegat. allegat. à Ro a in dicta deciſ. 5. nu. 4.*

7 Concorda tu tamen, quòd ſcilicet

ptima

prima opinio procedat, quando Iudex ſponte aliquem aſſeſſorẽ eligit, quod enim ab eo fieri poteſt partibus etiam inuitis, & nõ citatis. Secunda verò procedit, quando aſſeſſor ex ſtatuto, ſiue ex conſuetudine, aut ex tenore, etiam commiſſionis à Iudice eſſet eligendus, quia tunc illius electio parte citata erit ſieda, ne (vt ſuperius dixi) ſuſpectus aſſeſſor partibus eligeretur; & hanc opinionem eſſe veriorem, & receptiorem teſtatur *Rota in d. deciſ. 5 ſub num. 4.*

8 Extende primò illam opinionem in tantũ proceeere, vt nec talis aſſeſſor ſpõte à Iudice electus, poſsit iurari ſuſpectus, quia talis aſſeſſor nil aliud, niſi quandam informationẽ, ſiue ipſiuſmet Iudicis inſtructionem facit, vt ait *Rota d. dec. 5. n. 4. in fi. & n. 6.* vbi ait, quòd Iudex imperitus huiuſmodi electionem aſseſsoris facere tenetur, vt ex iuribus ibi in *d. dec. alleg* probatur.

9 Extende ſecundo, quòd in caſu primæ opinionis, laicus poſsit eſse aſseſ. ſor Epiſcopi, & ſic quando ille ſpõte vult ſibi aſseſsorẽ aſumere, quia iſte talis tunc iuriſdictionem non habet, ſed ſolum datur ad Iudicem inſtruendum, & ad illum coadiuuãdum, & ſic talis ſentẽtiare in cauſis ſpiritualibus nullo modo poteſt; At ſecus ſi eſsemus in altera ſpecie aſseſsoris à Statuto, ſiue per commiſsionem electi, & cum facultate iudicandi, quia tũc iſte talis Iudex Delegatus, ſiue Ordinarius diceretur, neque per conſequens iſto caſu laicus poſset eſse Epiſcopi aſseſsor.

10 Et ratio eſt, quia (vt dixi in verbo Adiunctus) laici ex ordinationibus, tum Legum, & Canonum, tum etiam Pontificum, & Conciliorum, & præſertim Bullæ in Cœna Domini ſunt adeò iuriſdictionis Eccleſiaſticæ incapaces, tam actu, quàm habitu, vt nullo modo in cauſis ſpiritualibus ſe intromittere valeant, ſub pœna excommunicationis incurrendæ, etiam per ſolam pacientiam, clericos coram ſe comparere tollerando, quod enim procedit, etiam ſi eſsemus in cauſis poſseſsionis; quod tamen intellige eſse verum de iure hodierno; At ſecus iuxta illud antiquũ, vt latè fuit deductum à Rota in vna *Oſcen. Canonicatus 1. Dec. 1595. coram Penia, quæ eſt apud Marcheſ. de com. to. 3. f. 127.*

Et propterea caueat Iudex laicus, ſed quàm cito ſibi de clericatu cõſtabit, debet immò tenetur de facto reuocare quidquid contra clericum fecit, cum, vt dixi, proceſsus ſit ipſo iure nullus, vt ait nouiſsmè *Ambroſin. in ſuis comment. in Bull. Greg. xiiij. de immun. & liber. Eccl. c. 17. n. 19.* quod quidem procedit etiam ſi clericus nõ comparet ad declarãdam iuriſdictionem, vt fuit deciſum in *Florentina Domus Luna 10. Iun. 1591. coram Card. Seraph. & eſt dec. 305. inter crim. Farin. Surd. dec. 26. n. 7. & 11. Guidop. deciſ. 77.* Immò, neque huic priuilegio fori poteſt renunciare clericus, vt ait *Rota in dicta Florentina Domus coram Seraphino.*

11 Sed tenendo opinionem inſpecto iure antiquo, extẽde primò eam procedere in poſseſsorio recuperandæ adipiſcendæ, & retinendæ, vt ait *Guidopap. deciſ. 1. 58. & 207. Grammat. deciſ. 78. Boer. deciſ. 69. Theſaur. dec. 82. & Oſaſch. deciſ. 116.*

12 Extende ſecundò eam procedere quoque in poſseſsorio cauſæ matrimonialis, vt ait idem *Theſau. dec. 117*

13 Tenendo autem alteram opinionẽ de iure hodierno, extende primò eam multò magis procedere, quando in poſseſsorio ageretur principaliter de titulo, vt ait *Caroc. in ſua deciſ. 137.*

14 Extende ſecundò, quando poſseſſio eſset omnino iniuſta, vt ait *Frãch. in ſua dec. 163.*

15 Et ratio prædictorum ea eſt, quia non debemus ſacra prophanis immiſcere, vltra quod perſonæ Eccleſiaſticæ, vt plurimum, ſunt legalioris integritatis, quàm ſint laici, & propterea videmus, quod duplici honore ſunt honorandi, vt air Eccleſiaſt. *Vos Dij eſtis, & nolite tangere Chriſtos meos:* & propterea iuxta diſpoſitionẽ legũ, & Canonum eorum dictum vim duorum teſtium habet, nec cõtra eos ſiniſtra ſuſpicio admittitur, vt ait *Magon.*

KKK *deciſ.*

deciſ. Lucen. 9. num. 21. & Rota per Gregorium XV. deciſ. 351 num. 10.

Quinimmò, quòd clerici ſint iure Diuino, veluti cęteri Eccleſiaſtici à iuriſdictione laicali exempti, ait *Alexan. Ambroſin. in ſuis comment. in Bulla Gregor. XIV. de Immunit. & libert. Eccleſiaſt. cap. 16. num. 4.*

Declara hic obiter, id quod fuit dictũ de Sacerdotibus, vt ſcilicet illis magis adhibeatur fides, quàm cęteris non religioſis, procedere, quando illi religioſi ſi ſint regulares, eum licentia ſuorum Superiorum deponant; aliàs ſecus, vt ait *Graſian. lib. 5. diſceptat. cap. 910. num. 17.* licèt *ſub num. ſequenti* concludat, quòd poſtquam depoſuit Monachus, eius dictum probet, abſque licentia, ex doctrina *Abb. in cap. cum nuncius 12. num. 4. Aretin. ibi num. 11. Felin. num. 3. in fine de teſtib. Corn. conſil. 135. nu. 7. lib. 1. Rolan. conſil. 24. num. 77. cum ſeqq. lib. 1. & Farinac. de teſtib. an*, hanc eſſe communem opinionem *quæſtion. 61. num. 134. Maſcard. de probationib. concl. 261. num. 13.*

16 Extẽde id in tantũ procedere, vt eõ miſſio cauſæ Eccleſiaſticæ fieri non poſſit laico, etiam iuxta not. in *clem. Iudices de offic. delegat. & in cap. Statutum de reſcript. in 6.* & ita fuit deciſum in *Egitanen. Decimarum 17. Iunij 1577. coram Cardinali Blanchetto*, & in alia *Ariminen. Caſtrorum Luna 13. Martij 1600. coram Card. Lancellotto Iuniore.*

Secus autem, vbi de licentia Papæ fuiſſet delegata aliqua cauſa Iudici laico, quæ eſſet Eccleſiaſtica, & ſic contra clericum, ſiue aliam perſonam Eccleſiaſticam, quod ſine difficultate optimè fieri poteſt ob eo, etiã ſi cauſa eſſet criminalis, quod tamen ſecus eſt in Ordinatio, ſiue alio inferiori, iuxta tradita per *Alexand. Ambroſinum in ſuis commentar. in Bullam Gregorij Decimi quarti de Immunitate, & libertate Eccleſ. cap. 18. num. 1. & ſequentibus.*

Declara tamen id, quod fuit dictum de priuilegio per Summum Pontificem alicui conceſſo, cognoſcendi de delictis Clericorum, ſolùm procedere in certis delictis, & in Clericis certi loci, non autem per priuilegium generale totum Ordinem Clericalem comprehendens, vt ait dictus *Alexand. Ambroſinus ibi ſupra.*

17 Extende prædicta eò magis procedere, quando non deeſſent perſonę Eccleſiaſticę idoneę, quibus cauſæ ſpirituales committi poſſent, quia tunc cognitio cauſæ ciuilis, & criminalis Eccleſiaſticæ non eſſet laicis committenda, vt in puncto ait *Barbat. in ſuo conſ. 45. nu. 8. & 10. lib. 2. & Garz. de benefic. par. 1. cap. 2. num. 49.*

18 Sed eſt benè verum, quòd laicis nudum miniſterium cauſarum ſpiritualium committi poteſt, vt ait *Aegidius deciſ. 45. Caputaqu. deciſ. 376. lib. 1. in manuſcript. & Rot. in d. Ariminen. Caſtrorum coram Lancellotto.*

19 Nec obſtant ea, quæ ait *Ricius in ſua reſolut. 540. fol. 438. in ſuà praxi Archiepiſcop. Neapol. vltimo loco impreſſ.* dum ait, quòd Epiſcopus poteſt ſibi aſſumere laicum in aſſeſſorẽ, quia ea procedunt in aſſeſſore voluntario, at ſecus in electo per ſtatutum, ſiue per commiſſionem, vt ſuperius ex mente Rotæ dixi.

20 Et propterea videmus, quòd quando eſſemus in electo ex ſtatuto, ſiue ex commiſſione, vt fit in Capitolio, tunc talis poſſet ſuſpectus recuſari, quando, verbi gratia, prius in eadem cauſa fuiſſet Aduocatus, veluti etiam fieret, ſi vnus fuiſſet factus Iudex, qui prius fuerat in cauſa Conſultor, vt ait *Capic. deciſ. 146. num. 3. Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 4. nu. 4. & 5.*

21 Extende eodem modo è conuerſo procedere; nempè, quando quis prius ſententiam tuliſſet, quia ille non prohiberetur poſtea eſſe Aduocatus in defendendo id, quod iudicauerat, vt ait idem *Gratian. ibi ſupra nu. 7.* & veluti dixi in verbo Aduocatus.

22 Sed declara tamen prædictam recuſationem poſſe cõpetere ei tantũ; contra

contra quem ille talis fuit aduocatus, non autem ei, pro quo poſtulauit, licèt etiam ſecreta cauſæ propalauerit, vt ait idem *Gratian. in dicto cap. 4. num. 6.*

23 Infertur tertiò, quòd ſi quis aſſeſſor petierit munus aduocationis in Camera, ſi ante aſſeſſoratum aduocationem exercuerit, tunc opus non eſſet iurare de nouo, ſed ſi antea Aduocatus non fuit, iurare tenetur, cum iuramenta Aduocatorum, & Aſſeſſorum ſint diuerſa, vt ait *Gaſpar. Gulielm. deciſ. 90. par. prima Rota Spirenſis.*

24 Fallit tamen, veluti ſi eſſemus in Aſſeſſore ordinario, qui ſi in alium locum præſentatus fuerit, aut ex officio aſſumptus, ita vt ad alium locum altiorem peruenerit, veluti, quia prius erat Cæſareus circuli Rhenenſis, & poſtea, aut Electoris, aut alterius circuli eminentioris fuerit effectus, tunc iterum iurare tenetur, ſed non iterum examinari, & ita ſeruari in illa *Rota Spirenſi*, teſtatur idem *Gaſpar Gullielm. deciſ. 50. par. ſecunda.*

25 Infertur quartò, quòd ſi vnus aſſeſſor moriatur, tunc Collegium ſucceſſorem ex pluribus propoſitis eligere ſolet, & propterea cum iam Elector Saxoniæ duos præſentaret; Camera noluit illos ſine vlteriori præſentatione accipere, licèt aliquandò Cæſar vnum ſolum nominauerit, & receptus fuerit, idem *Gaſpar Gulliel. deciſ. 89. par. 1.*

26 Infertur quintò, quòd Aſſeſſores non poſſunt eſſe illi, qui de legitimo matrimonio non ſint nati, ita ex ordinatione Cameræ Imperialis; nam tales Conſiliarij Principis eſſe non poſſunt; & ratio eſt, quia cum Doctoratus ſit dignitas; Idcircò illi Doctoris titulo inſigniri eſſe nõ poſſunt, vt ait *Ioac. Myſinger. dec. 31. par. 4.*

27 Extende primò, quòd quando ſumus in caſu, vbi Aſſeſſores aliquod determinant faciendum, tunc eorum conſilium excuſat Iudicem, ſi ex eorum opinione aliquid incongruè actum reſultet, vt ait *Franc. Marc. deciſ. 278. num. 1. par. 2.* vbi loquitur de tortura illata, cuidam de Aſſeſſorum conſilio.

28 Subextende eodem modo è conuerſo procedere, nempè, vt Aſſeſſores non teneantur ſtare opinioni Iudicis, quando illius ſententia eſſet iniuſta, ſed tunc tenentur ei contradicere, & pro ſuo poſſe reſiſtere, ne Populus defectu iuſtitiæ damnum patiatur, vt ait *Franc. Marc. dec. 570 num. 2. par. 2.*

29 Quod tamen intellige procedere de illis Aſſeſſoribus non ſponte electis, ſed de his, qui collegialiter interueniunt in ſubminiſtranda iuſtitia, veluti dicitur de reſolutionibus, quæ fiunt à maiori parte Capituli, altera parte contradicente. Aliàs daretur contrarietas ab eo, quod fuit dictum in principio concluſionis, vt ſcilicet officium Aſſeſſoris ſit conſulere, ſed non iudicare, vt ait idem *Franc. Marc. dicta dec. 570. num. 2.*

30 Sed eſt benè verum, quod ſi Iudex alicui iniuſtitiam faciat, ſi tali caſu aſſeſſores non proteſtantur, & contradicant, puniendi ſunt, & tunc quis pro contradictore habetur, veluti ſi in aliquo conſilio aſſiſteret, & recederet, ex eo, quia aliquo metu ibi liberè conſulere non poſſet, vt ait *Gulielm. in ſua deciſ. 61. par. ſecunda Rota Spirenſis.*

31 Extende ſecundò, quòd huiuſmodi Aſſeſſoribus ſalarium etiàm non conuentum debetur, veluti dicitur de eo debito Vicario, & id procedit, licèt non fuerint ea requiſita probata, nempè vt vnus conducere, alter verò operas locare eſſet ſolitus; & ratio eſt, quia dicta requiſita procedunt in famulis, & aliis vilibus perſonis, quæ ſæpè pro ſolis expenſis inſeruiunt ſine ſalario; at ſecus in ijs, qui honoribus, muneribus, & diſciplinis vacant, vt ſunt Sollicitatores, Procuratores, Aduocati, Notarij, Tabularij, & Calculatores, quemadmodum contra Bartolum fuit dictum à *Rota in Turritana Mercedis coram Cardinali Seraphino; quæ eſt apud Marcheſ. de commiſ. p. 1. fol. 1192. ſub n. 1. & in impreſ. d. Seraph. dec. 74 num. 1. cum ſeqq.*

32 Subextende procedere, etiam ſi verba vrbanitatis cauſa per inſeruientes prolata fuiſſet, veluti ex ſtylo Curialium, cum viris nobilibus tractando fieri ſolet, quæ ſeruitium gratuitum annuerent, quia talia verba ea proferentem non obligant, vt fuit dictum in alia *Romana Mercedis Lunæ* 21. *Iunij* 1599. *coram eodem Cardinali Seraphino*, *quæ eſt in eius impreſſis deciſio* 1322. *num.* 1. *& ſeq.* *& apud Marcheſanum in dicta par.* 1. *fol.* 1193. *num.* 2.

33 Subextende ſecundò, idem quoque procedere, etiam ſi ille, qui ſalarium prætendit mutuo petiiſſet pecuniam ab eo, cui inſeruierat, quia id non arguit, quòd ſeruitium fuerit gratuitum, quando eo tempore nondum erat liquidum quid, & quantum pro ſalario habere prætenderet, vt fuit dictum à *Rota in dicta deciſione* 1322 *num.* 3. *coram Seraphino*, & in hoc vide, quæ in hac materia late dixi in verbo Aduocatus.

Prætereà quomodo Aſſeſſores, qui dantur in cauſis Fori Capitolij, iuxta formam Statuti Vrbis ſe gerere debeant in eorũ Voti prolatione, videndũ eſt illud Statutum, & vide Lucam Petum in ſua Praxi, necnon Leandrum Galganettum, Picum, & D.Fenzonium, qui dicta Vrbis Statuta copiosè commentarunt.

ARGVMENTVM.

ASSISTENTIA BONORVM ad hoc, vt alicui concedatur, quid ſit ab eo probandum.

CONCLVSIO CLVII.

1 Aſſiſtentia bonorum notà, quòd dicitur remedium, quod requirit id, quod Saluianum concernit, vt ait *Afflict. deciſ.* 383. *num.* 6.

2 Et iſte terminus Aſſiſtentiæ eſt valde frequens in ſacro Conſilio Neapolitano, vigore illius Pragmaticæ incipiẽ Aſſiſtẽtiam, & appreciũ, &c. vt teſtatur *Ricc. in ſua collect. dec.* 175. *par. prima*.

3 Licèt iſtud verbum, *Aſſiſtentia*, pluribus modis in iure accipiatur, & ideò ſecundum ſubiectam materiam illud intelligendum venit, vt fuit deciſum à *Rota in deciſ.* 168. *num.* 2. *par. prima in recentior.* & ibi loquitur de ea aſſiſtentia Canonicorum in viſitatione Epiſcopi dicens propterea, quod ſi Epiſcopus in viſitatione vult procedere in forma iudicij, tunc tenetur requirere aſſiſtentiã Canonicorum, ſed non eorum conſilium, & conſenſum. At ſecus, ſi Epiſcopus vellet facere Viſitationem generalem, ſine ſolemni inquiſitione, quia tunc non teneretur coniudices adhibere, vt fuit dictum in *Illerden. Viſitationis* 13. *Nouembris* 1602. *coram Iuſto*, *& in eadem coram eodem* 26. *Iunij* 1606. Et quæ forma in viſitando in utroque modo ſit ſeruanda à Viſitatore, Vide *Azor. Inſtitutionum Moralium*, *tit. de Viſitatione lib.* 3. *cap.* 41. *& ſeq. par.* 2. *fol. mihi* 217. *& ſequen.*

4 Sed redeundo ad illam aſſiſtentiam bonorum; in primis animaduertendum erit, quòd ad hoc, vt ea concedatur, non eſt opus dominium principalis debitoris in re, de qua agitur, probare, ſed ſolum ſufficit docere debitorem illa bona obligata in genere poſſediſſe; quod tamen intelligæ verum, qñ ageretur remedio Saluiani. At ſecus eſſet, qñ ageretur hypothecaria, iuxta doctrinam *Cyni in l. cum res, C. ſi res alien. pign. data ſit*, quæ ſecundum Baldum ibidem, in hac materia coronam portat, vbi firmat, quòd agens hypothecaria contra tertium poſſeſſorem, qui habeat cauſam à debitore, ſiue non habeat, & ſiue titulus ſit lucratiuus, ſiue onerosus, creditor tenetur probare dominium illius rei, quam dicit, ſibi eſſe obligatam, & directum, vel vtile, ſiue quaſi dominium ad debitorem ſpectare; ſed *Bartol. in dicta l. cum res* ait, quòd ſi tertius poſſeſſor habuit cauſam lucratiuam à debitore, tunc ſufficit probare rẽ fuiſſe in bonis, & de bonis debitoris, veluti fieret

fieret, quando agerecur contra ipſum debitorem, vel eius hæredem; at ſecus ſi habuiſſet cauſam onerotam, quia tunc teneretur probare de titulo; licèt ſacrum Conſil. Neapol. ſemper obſeruauerit, quod creditor probet ſolùm rem fuiſſe in bonis, & de bonis debitoris, quòd videtur eſſe idem, quàm probare dominium, vt ait *Ricc. in præcitata collect.* 175. & de huiuſmodi obſeruantia in illo Conſilio teſtatur idem *Aſflict. in dicta dec.* 383. *nu.* 6. Item, quando dominium ſit probandum principaliter, ſiue incidenter, & quomodo in vtroque caſu ſit agendum, vide in *addition. ad deciſionem Baratti* 236.

5 Extande, quòd neque aliquis in hoc iudicio cogitur prius liquidare debitum contra principalem debitorem, vt ait *Theſaur. in ſua deciſ.* 53. *num.* 6. *in fine*, quicquid ſenſerit alii ibi per eum citati.

6 Sed eſt benè verum, quòd ad hoc, vt huiuſmodi aſſiſtentia obtineatur, ea expreſse, & clarè peti debet, ita vt nullo modo petita cenſeatur, ſub illa clauſula (Petens ſibi ius, & iuſtitiam miniſtrari) vt fuit deciſum à *dicto Senatu Pedemont. contra Roland. in conſ.* 9. & alibi, vt teſtatur idem *Theſaur. in dicta deciſ.* 53. *num.* 5.

7 Vnde ex prædictis primò inferendum venit, quòd cum inſtrumentum, verbi gratia, factum vigore illius pragmaticæ, incipien. Aſſiſtentiam, & appretium, debeat continere obligationem bonorum, pactumq. de capiẽdo poſſeſſionem, cum conſtitutione precarii. Igitur licèt hæc omnia in dicto inſtrumento appoſita non reperiãtur; nihilominus creditor poterit obtinere ſuper executione ſententiæ, ſuper aſſiſtentia latæ, quia cum iſtæ clauſulę ſoleant paſſim de ſtylo Notarii apponi, igitur illæ pro appoſitis habentur, & ad prædicta omnia Notarius rogatus cenſetur, nec propterea Notarius poteſt hunc ſtylum, abſque pœna falſi immutare, vt ait *Viuius in ſua deciſ.* 5.8. *num.* 1. & 27. & *Riccius in dicta collectan.* 175. *in medio*, & *Surdus in deciſ.* 223. *num.* 9. & *ſequentibus*.

Licèt contrarium videatur tenere *Rota per Gregorium in ſua deciſ.* 90. *in fine*, vbi dicit, quod clauſula in inſtrumento ommiſſa cenſetur conſulto ommiſſa, nec propterea venit attendenda, & pręcipuè id procedit in obligatione Camerali, quę non attenditur, niſi pro his, quę in inſtrumento expreſſè leguntur, & propterea niſi exprimatur in inſtrumento appoſita, non cenſetur, & pręſertim in loco vbi eam apponi non ſit ſolitum. Quinimmò neque per Procuratorem poteſt apponi niſi Dominus illi dederit expreſſam facultatem eum tali modo obligandi, vel niſi geſta per eum Procuratorem ab eo fuerint ratificata, vt ait *Rota in deciſ.* 741. *num.* 11. *par.* 1. *diuerſ. Galleſ. de obligat. Camer. q.* 35. *n.* 14. *verſic. Sed non propterea*, & *num.* 15. *in princip.* latè, & pulchrè fuit ita deciſum à *Rota in Bononien. Cenſus* 24. *Aprilis* 1600. *coram Penia*.

Concordari tamen optimè poſſunt prædictæ opiniones hoc modo, videlicet, vt prima procedat, vbi eſſemus in locis, in quibus paſſim ſolent quædam clauſulæ in inſtrumento apponi, vt eſt in Vrbe, de obligatione in forma Cameræ, quæ per Notarios tam Auditoris Cameræ, quàm alios de Vrbe, ita, & taliter apponi ſolet; vt propterea illi alio modo rogitus recipere non conſueſcant. Immò iſto caſu ipſi eam, etiam omiſſam poſſunt in rogitibus ex ſe apponere. Secunda verò opinio procederet, quando eſſemus in locis, vt eſt Bononiæ, vbi ex Statuto expreſsè cauetur, vt iſta obligatio numquam intelligatur oppoſita, niſi expreſſe dicatur, quia tunc omiſſa in conſideratione non eſſet habenda, veluti dixi inferius in *concluſ.* 167. *ſub num.* 125. & 134.

Rurſus concordare poſſumus, vt ſcilicet prima opinio procedat in illis clauſulis, quæ ſunt de natura contractus, & ſine quibus ille non ſubſiſteret.

Secunda verò procedit, quando contractus ſine illis optimè ſubſiſtere poſſet, & tunc ſi tales clauſulæ nõ opponantur pro omiſſis habẽtur, neque

propterea poterūt per Notarium extendi, neque ſuppleri, iuxta trad. per *Farinac. in ſuo conſil. crimin. 59 lib. 1. in ſecundo reſponſo nu. 14. & ſeq. cum alijs ibi per eum allег.* & ibi in additionibus plura ad id inuenies.

8 Infertur ſecundò, quòd illa pragmatica aſſiſtentiam ſolum habet locum, quando agitur de adiudicatione facienda creditori abſque retardatione, at ſecus ad illum finem vendendi, & transferendi dominium eorum bonorum in alios, quia tunc executio eſſet retardanda in venditione, ob rationis diuerſitatem, vt ait *Franch. decif. 120. num. 6. & Ricc. in d. collect. 175. verſ. Quæritur.*

9 Et ratio ea eſt, quia ſi adiudicatio fit creditori, tunc pro iuſto pretio fiet eam rem per tabularios appretiando iuxta ſtylum loci, & veluti latè dixi in *verbo Adiudicatio*, ſed ſi fiet venditio per viam ſubhaſtationis res in executione capta emptori conſignabitur viliori pretio, quia tunc de iure læſio tolleratur in ſexta parte ex conſtitutionibus ſacri *Conſil. Neapol.* & veluti fit in aliis locis in vim Statutorũ, vt ait *Franch. ibi ſupra.* Secus tamen, ſi ſubhaſtatio, & deliberatio fuiſſet nulliter facta, veluti ſine partis citatione, & Iudicis decreto, ſiue minori oblatori, vel ſi fuiſſet facta oblatio à licitatore poſt menſem datum ad deliberandum abſque nouo decreto, vt ait *Rota per Buratt. in ſua deciſ. 703 per totam.*

Vnde ſequitur, quòd ſi reus, verbi gratia in appellatione vincet, tunc ſi eſſemus in caſu venditionis factæ ſubhaſta, non datur ipſi reo actio contra legitimum emptorem ad illius rei relaxationem, ſed tantummodo condictio ad precium contra victum, quod quidem ceſſat, quando fuit proceſſum per viam adiudicationis eidem creditori factæ, quia tunc vincendo reus in gradu appellationis, poſſet actorem vna cum acceſſionibus illi reſtituere, & ſic tot circuitus inutiles tollere, idem *Franch. dicta deciſ. 120. num. 7. & ſeqq.*

10 Fallit tamen ſi fuerit petita aſſiſtentia, etiam ad finem vendendi, veluti conſueuerunt olim facere peritiores Aduocati, vt teſtatur, & animaduertit idem *Franch. d. dec. 120. num. 3.*

11 Extende, quòd veluti, quando eſt lata ſententia ſuper aſſiſtentia facto proprio, & adiudicatione, ea executioni demandatur pro concurrenti quantitate, ita etiam in cauſa appellationis executiuè retractatur, non obſtante illa appellatione interpoſita, vt ait idem *Franch. deciſ. 136. & deciſ. 283. & Riccius in d. collect. 175. verſic. Item ſuper aſſiſtentia*, vbi ait eam deciſionem non eſſe tutam, cum prima ſententia executioni demandetur vigore pragmaticæ, quæ incipit M. C. V. quæ loquitur in decretis aſſiſtentiæ affirmatiuis; At ſecus in ſecunda ſententia, quando eſſemus in decreto negatiuo, vt ait *Afflict. in deciſ. 261.* Licèt Riccius in præcitato loco relinquat cogitandum. Sed ego abſolutè teneo, quòd pari modo vnica ſententia poſſit executiuè procedi in ſecunda ſententia ad retractandam primam executionem iam factã, vt ait *Franch. deciſ. 136. per tot. Scapuc. de Saluiano lib. 3. q. 7. & Gratian. dec. Marcb. 20. num. 4. & ſeq.*

12 Et ratio eſt ne actor, & reus ad impaia iudicentur, vt ait idem *Franch. d. deciſ. 136. num. 3. & alij ibi ſupra allegati.*

13 Contrarium tamen de ſtylo in Curia Romana ſeruatur, cuius enim diſpoſitione ſit, vt licèt aliquis debitor fuerit executiuè exactus, tamen pro reuocatione executionis, & repetitione iam ſoluti tres ſententiæ ſunt neceſſariæ, veluti dixi in verbo Aequalitas, in ampliatione octaua, verſiculo Limita tamen, vbi recurras.

14 Infertur tertiò, quòd licèt ſit lata ſententia in aſſiſtentia ſuper petitione plus debito facta; nihilominus valet, pro concurrenti quantitate, cum in ſeparabilibus vtile per inutile non vitietur; at ſecus, ſi eſſemus in indiuiduis, quia tunc ſententia lata ex cauſa partim vera, & partim falſa in totum vitiatur, vt fuit dictum à *Rota in vna Laurinen. Frumẽti Ven. 22. Iun. 1576 coram Robuſterio, & in Romana Pecuniaria de Pinellis Merc. 8. Aprilis 1598.*

1598. *coram Orano, & in Peruſina Dotis Veneris 7. April. 1606. coram Ortembergo, & prius in alia Lucana Exp nſarum Luna 26. Februar.* 1601 *coram Iuſto, & Capic. deciſ.* 51. *in primo dubio*, vbi ait huiuſmodi ſententiã quoque de æquitate ſuſtineri.

Secus autem, quando ſententia expreſſum iuris errorem contineret, quia tunc ipſo iure eſſet nulla, ſi tamẽ error ſit taliter expreſſus, vt oculis sẽſus legi poſſit, quia non ſufficit erroris cognitio iſto caſu per illos intellectus, & tunc expreſſus diceretur error, quando Iudex pronunciando ſe referret ad aliqua acta, quæ aut non reperirentur, aut in illis totum cõtrarium reperiretur, vt de hac materia latè diſcurris, *Naſta in conſil.* 524. *num.* 18. *& alij allegati à Rota per Buratt. dec.* 139. *num.* 7. *& ibi per addent. num.* 19.

15 Infertur quartò, quòd neque tertius poſſeſſor poſſit offerendo pretiũ huiuſmodi executionem impedire, quia cum fuerit iam factum appretiũ per quod transfertur dominium; idcircò ius offerendi ceſſaret, veluti etiam poſt litem conteſtatam, quando prius ſuper petitione executionis ſententiæ fuit datus libellus, & poſtea lis ſit conteſtata, vt ait *Aſſlict. in ſua deciſ.* 187. *cum ibi alleg.*

16 Secus verò, quando eſſemus extra prædictum caſum, cum habeamus, quod per ius offerendi ſaluianum tollatur, vt fuit dictum à *Rota in deciſ.* 295. *par.* 2. *diuerſ. & in Romana Domus* 13. *Iunij* 1582. *coram Bubalo, & in illa Roma r a Legatorum Veneris* 3. *Decembris* 159?. *coram Corduba.*

17 Sed nota tamen, quòd quando intentaretur iſtud interdictum à creditore poſteriori, & ei obiiciatur ab anteriori de iure ſuo, tunc ſi fieret oblatio anterioris crediti illud ſaluianum procederet vigore hypothecæ, & nõ iuris offerendi, veluti fuit dictum in vna *Senogallien. Pradij Lunę* 14. *Nouembris* 1583. *coram Bubalo.*

18 Infertur quintò, quòd quando bona fuerunt appretiata, & adiudicata, & ab illo appretio fuit appellatum, tunc illi fructus pendente appellatione decurſi, donec aliud fuerit factum appretium per nouos tabullarios, ſiue æſtimatores ſpectabunt ad actorem, ſi tamen illi augerent appretium prius factum, vel illud confirmarent, at ſecus ſi è contra, vt ait *Aſſl. in ſua dec.* 188. *num.* 1.

19 Et ratio eſt, quia cum adiudicatio vim emptionis habeat, vt dixi in verbo Adiudicatio, & ſic cum fructus rei venditæ poſt venditionem ad emptorem ſpectant, ita quoque venit dicendum de illis ex re adiudicata poſt adiudicationem perceptis, cum per eã transferatur dominium in creditorẽ, idem *Aſſl. in dicta deciſ.* 188. *num.* 2. *& ſequentib.*

20 Extende dictam illationem quintam, etiam procedere, quando fuit actum de aſſiſtentia pro dote, & dotis vſufructu, & fuerit obtentum, ſed ab eo decreto reclamatum, quia pendẽte dicta reclamatione actori vſusfructus debetur, vt ait *Aſſlict. in deciſ.* 93 *num.* 1. & id procedit iuxta conſuetudinem Neapolis, quæ dat vſumfructum pro dote non ſoluta ad rationẽ duorum tarenorum pro qualibet vncia; licèt ſecus eſſet de rigore iuris, vt dicunt Doctores allegati ab *Aſſl. d. deciſ.* 93. *num.* 2. *& ibi Vrſill. & in deciſ.* 284. & ibi latè de hac materia diſcurrit.

21 Infertur ſextò, quòd creditor poſtquam per aſſiſtentia egit, & obtinuit, non poteſt amplius ſuper aliis bonis variare, vt ait *Capic. deciſ.* 33. ſed in verbo Actionum cumulatio, multa dixi, quando quis variare poſſit in exercendis remediis, vbi recurras.

22 Infertur ſeptimò, quòd iſtud ius agendis per aſſiſtentia tempore triginta annorum præſcribitur, vt ait *Aſſl. in deciſ.* 136.

23 Infertur octauò, quòd aſſiſtentia poteſt peti ſuper feudo ex generali obligatione; quod tamen reſtringe procedere in ſubſidium, non autem primario, vt ait *Anna in ſua allegat.* 66. *& Minad. deciſ.* 6. Licèt multoties fuerit præſtita aſſiſtentia ſolum ſuper fructibus feudi, vt ait *Georg. in ſua alleg.* 6. *allegat. à Riccio in ſua collect.* 1421. *par.* 4.

Præ-

24 Præterea notandum venit, quòd altera aſſiſtentia datur in iure ad fauorem Epiſcopi in omnibus locis ſuæ diœceſis, in quibus ſuam intentionẽ fundatam de iure habet exercendi iuriſdictionem, & propterea in ea manutenendus venit, donec de contrario non doceatur, veluti fuit deciſum à Rota *per Card. Seraphinum deciſ. 948. & deciſ. 1278. num. 1. & prius deciſ. 1104. & in Burgen. Sancti Ioannis Mercurij 7. Februorij 1596. coram Orano, & in Conſtantien. Iuriſdictionis Veneris 16. Februarij 1607. coram Ortembergo, & deciſ. 382. nu. 1. & deciſ. 493. num. 2. & deciſ. 501. n. 1. par. 2. in recentior. & in prima par. deciſ. 491. nu. 2. idem Card. Seraph. in deciſ. 1449. num.* 1. & ibi teſtatur, quod Rota hanc opinionem perpetuo fuit amplexa, & plenè hanc materiam examinat *Mareſcot. variar. reſolutio. lib. 1. cap. 11. per totum.*

25 Extende primò illam aſſiſtentiam, etiam Epiſcopo cõpetere circa quaſi poſſeſſionem conferendi beneficia in ſua diœceſi, in qua de iure manutenendus venit, etiam nulla alia poſſeſſione probata, textus eſt in *cap. cum perſonæ, de priuil. in 6.* & veluti fuit dictum in vna *Valentina Iuriſdictionis 9. Aprilis 1590. coram Bubalo*, & idem cenſuit Sacra Congregatio, prout refert *Rota ibidem*, & in alia *Burgen. de Caſtro Xeriz coram Card. Seraph quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 1104 per totam.*

26 Extende ſecundò id adeò ualere, vt propterea non ſit inhibendum aduerſus Epiſcopũ, & ſi forte fuiſſet inhibitũ tũc in primis, & ante omnia inhibitio erit reuocanda, vt fuit dictum *à Rota in deciſ. 493. nu. 1. par. 2. in recentiorib.*

27 Subextende id quoque procedere etiam ſi ex aduerſo priuilegium exhiberetur, niſi etiam cum eo poſſeſſio probetur, veluti fuit latè reſolutũ à *Rota in deciſ. 491.* & ibi ponderando textum in *cap. cum perſonæ de priuileg. in 6. & Mareſcott. dicto cap. 11. num. 5.*

28 Fallit tamen primò, quando inferior de ſua exemptione doceret, quia tunc illa aſſiſtentia Epiſcopi ceſſaret, vt fuit dictũ in vna *Baren. Iuriſdictionis 15. Maij 1609. coram Card. Sacrato.* Veluti quoque talis aſſiſtentia Epiſcopo non ſuffragaretur contra inferiorem in his, quæ dictus inferior aliunde habere poteſt, vt in iure inſtituendi vigore fundationis, & ſimilium, quia tunc abſque quòd Ordinario præiudicetur, manutentio inferiori datur; vt ait *Rota per Card. Caualerium deciſ. 506. num. 3.*

29 Fallit ſecundò, quando dicta aſſiſtentia alio modo turbida appareret, quia tunc ea Epiſcopo non ſuffragaretur pro manutentione obtinenda, vt fuit dictum in *Vrbinaten. Decimarum Veneris 11. Maij 1607. coram Gregorio, quę eſt in eius impreſſis deciſ. 312. & Cardin. Seraph. dec. 1279. num. 4. & Rota deciſ. 382. num. 5. par. 2. in recentior.* & fuit dictum in *Marſicen. Iuriſdictionis 16. Iunij 1618. coram Buratto.*

30 Sed eſt benè verum, quòd licèt aliqua turbiditas concurrat; nihilominus venit manutentio concedenda ei, qui habet intentionem fundatam de iure, quando tamen concurrerẽt aliqui actus poſſeſſorij pro eo, at ſecus ſi ſolum uis fieret in aſſiſtentia iuris communis, quia tunc offuſcatio manutentioni obſtaret, vt fuit dictum à *Rota in dicta deciſ. 382. num. 5.*

31 Fallit tertiò, quando alius eſſet in poſſeſſione exercendi iuriſdictionem ſpiritualem in eiſdem locis ſuper quibus Epiſcopus manutentionem peteret, ex ſola iuris communis aſſiſtentia, quia tũc exercitiũ dominij, & iuriſdictionis temporalis in prædictis locis non ſufficeret, & ſic aſſiſtentia prędicta non ſuffragaretur Epiſcopo, cum manutentio ſemper ſit danda in poſſeſſione exiſtenti, non autem iuris aſſiſtentiam habenti, & ſic tali caſu teneretur Epiſcopus clarè, & concludenter probare ea loca eſſe ſita intra fines ſuæ diœceſis, neque in hoc præſumptiones ſufficerent, vt fuit dictum in *Nullius, ſeu Apruntina Iuriſdictionis 16. Martij 1624. coram Dunozetto, & in alia Lunen. SarZanen. Oblationum 24. Maij 1624. coram eodem,*

& prius

& prius in Conſtantien. Iuriſdictionis 16. Nouembris 1607. coram Ortembergo, & in alia Adrien. Iuriſdictionis 28. Maij 1612. coram Vbaldo, & per Cardinalem Seraph. dec. 1278. num. 4. & veluti quoque ait *Rota deciſ. 685. ſub num. 2. verſ. Et præterea par. 1. in recent.* Licèt ibi dicatur id ſolum procedere, quando poſſeſſio eſſet temporis conſiderabilis, veluti quoque fuit dictum in *Aquilana Iuriſdictionis 1607. coram Pamphilio, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſ. tom. 1. fol. 980. & in Hiſpalen. Præbeminentiarum 20. Februarij 1619. coram Vbaldo*, vbi concluditur ſufficere poſſeſſori ius vehementer non reſiſtere. Et ſic, quòd tunc inferioribus Prælatis, non autem Epiſcopo ſit danda manutentio, fuit reſolutum à *Rota in dicta Aquilana Iuriſdictionis coram Card. Pamphilio, & in Vicen. Adminiſtrationis Epiſcopatus 16. Decembris 1624. coram Remboldo, & in alia Tullen. Iuriſdictionis 3. Iulij 1628. coram Cardinale Virili.*

32 Contrarium tamen, quando eſſemus in materia iuriſdictionis, quia tunc manutentio datur ex ſola iuris communis aſſiſtentia, etiã nulla concurrente poſſeſſionis probatione, ſi tamen illius aſſiſtentia eſſet clara, quia ſi redderetur turbida, tunc non ſuffragaretur, ad obtinendam manutentionem in iuriſdictionis exercitio, vt ait *Rota per Gregorium in ſua deciſ. 312. & ibi per addent. & in Ianuen. Parochialis 13. Martij 1626. coram Durano, & prius in Maſicen. Iuriſdictionis Lunæ 16. Ianuar. 1617 coram Buratto*, & ibi docetur, quòd iuriſdictionis quaſi poſſeſſio inducitur ex cognitione cauſarum; eaque probatur per teſtes ſingulares; Immò ſufficit ſolum in quadam generalitate eſſe conteſtes, vt ait quoque *Rota per Verall. in deciſ. 269 num. 2. par. 3.* Immò ex actibus particularibus infertur iuriſdictio vniuerſalis; & ratio eſt, quia magis attenditur cauſa actus in hoc, quàm exercitium ipſum, vt ait *Rota deciſ. 273. num. 2. par. 2. recent.* Secus autem, vbi verſaremur extra iuriſdictionalia, vt puta, ſi eſſemus in cauſa decimarum, quia tunc Rota, ob iuris aſſiſtentiam non dat manutentionem, niſi poſſeſſio probetur, vt optimè diſtinguendo ait *Card. Seraph. deciſ. 1449. num. 3. & Rota in Mediolanen. Decimarum 26. Nouembris 1613. coram Pirouano, & in alia Ciuitaten. Decimarum 26. Martij 1618. coram Veroſpio, & Mareſcott. dicto lib. 1. cap. 11. num. 13. & in Elboren. Decimarum 20. Maij 1616. coram Card. Sacrato, & prius in Reatina Decimarum 4. Decemb. 1606. coram Iuſto, & in illa Mediolanen. Decimarum 9. Iunij 1610. coram eodem Pirouano, & poſtea in vna Mediolanen. Quartæ funeralium 14. Martij 1622. coram Merlino.*

Et ideò deciſiones, quæ loquuntur extra caſus iuriſdictionales, vt .ſ. tunc ſola aſſiſtentia, abſque alia poſſeſſionis probatione ſufficiat. Nota, quòd loquuntur de iure antiquo; at ſecus, de iure hodierno, veluti colligitur in præallegatis deciſionibus, & præſertim in illa *Reatina Decimarum coram Iuſto.*

33 Extende illud, quod fuit dictum de aſſiſtentia Epiſcopo competeñ. ſuper Decimis, procedere etiam in Parocho, qui, quoad illas habet intẽtionem fundatam omnium Decimarum intra limites ſuæ Parochiæ, quod tamen intellige procedere in illis diœceſibus, vbi ſint diſtinctæ Parochiæ; at ſecus, quando non eſſent diſtinctæ, quia tunc Epiſcopus ſolus diceretur vniuerſalis Parochus totius diœceſis; & ideo illi deberentur Decimæ, & præſertim in Hiſpaniarum Regnis, vbi Eccleſiæ Cathedrales dignitates, & alia Beneficia ſunt fundata ſuper Decimis, & propterea Parochi non dicuntur habere fundatam intentionem ſuper Decimis, ſed probare tenentur eorum intentionem, vt ait *Rota per Gregorium deciſ. 429. nu. 6. & in Ciuitaten Decimarum 18. Iunij 1618. coram Card. Veroſpio, & prius in Conchen. Decimarum 11. Maij 1615. coram Pirouano, & Rota dec. 135. & 193. & 247. par. 2. recentior. & in 1. par. deciſ. 178. num. 5. & per*

Burattum

Digitized by Google

Burattum deciſ. 402. *num.* 2.

Sed declara tamen, quòd Parochis iſta aſſiſtentia competat in petitorio, ita vt illi non teneantur probare Decimas ſibi competere, ſed tunc illi, qui allegarent contrarium illud probare tenerentur, vt ait *Rota deciſ.* 135. *& deciſ.* 193. *par.* 2. *recent.* Secus autem in iudicio manutentionis ſummariſſimo, quæ ex ſola aſſiſtentia iuris non datur niſi in iuriſdictionalibus, vt ſuperius diximus, & iuxta opinionem, quam hodie Rota ſeruat, licèt aliàs ſecus ſeruauerit, vt ait *Rota per Burattum* 219. & 402.

34 Altera quoque aſſiſtentia conſideratur in iure, quæ eſt, quando vnus in homicidio aſſiſtit, quæ enim præſumitur caſualis, & non præmeditata, veluti fuit deciſum in *Caſalen. Irregularitatis Lunæ* 29. *Nouembris* 1610. *coram Card. Sacrato, quæ eſt inter criminal. Farinac. dec.* 297. *num.* 4.

35 Vnde ex hoc inferri poteſt, quòd ex ea ſola aſſiſtentia in homicidio irregularitas nõ incurratur, niſi aſſiſtẽs directè, vel etiam indirectè in eo aliquid fuerit operatus, vt puta animando percuſſores, vel quid ſimile faciẽdo; ſecus autem, quando quis caſualiter reperitur in loco, vbi perpetratur delictum, vt fuit dictum à *Rota d. deciſ.* 297. *num.* 3 *coram Sacrato*, & in hac materia vide quæ dicam infra in verbo Auxilium *concluſ.* 175.

ARGVMENTVM.

ASSOCIATIO CVI, ET quando ſit concedenda.

CONCLVSIO CLVIII.

1 MAndatum de aſſociando, nota, quod eſt ei concedendum, qui in inſtrumento ad ſui fauorem clauſulam conſtituti, ſiue præcarii habet; dummodo inſtrumentum ſit clarum, & liquidum, vt ait *Afflict. in ſua deciſ.* 326. *Magon. deciſ. Lucen.* 87. *num.* 17. *Chartar. deciſ. Genuæ* 12. *n.* 7. *& Rota apud Cincium de Cenſibus deciſ.* 253. *num* 10. Licèt tamen ſecus eſſet, quando clauſula conſtituti eſſet enunciata in inſtrumento inter alios celebrato, vt ait *Rota per Buratt. deciſ.* 145.

2 Extende primò id in tantum eſſe verum, vt propterea nulla ſit neceſſaria partis poſſidentis citatio, ſed propria auctoritate à familia aſſociatus poteſt bonorum ſibi obligatorum poſſeſſionem capere, vt ait idem *Afflict. dicta deciſ.* 326. *Neguſan. de pignor. & hipot. in* 4. *par. princ. n.* 24. *Menoch. de adipiſcen. remed.* 5. *num.* 150. *verſic. Tertius caſus, Surd. conſil.* 271. *num.* 45. *lib.* 2. *Magon. dicta deciſ.* 87. *& Chartar. dicta dec.* 12. *& Rota apud Cincium mox allegan. dec.* 150.

3 Extende ſecundò, id quoque procedere contra tertium poſſeſſorem, qui ex ſingulari titulo fuit poſſeſſionẽ adeptus, vt ait idem *Chartar. d. dec.* 12 *num.* 7. *& Vrſil. ad Afflict. in dicta deciſ.* 326. *num.* 4. *Galleſ. ad form cam. oblig. in quæſt. poſt proceſſ. inciden. n.* 41 *in fine, &* Felician. *de Solis in ſuis commen. de cenſib. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 3. & ita fuit deciſum in *Bononien. Bonorum de Zaualijs* 13. *Iunij* 1611. *corã Vbaldo, quæ eſt apud Cincium de cenſ. deciſ* 149. *& in eadem coram eodem* 4. *Iulij* 1612. *quæ eſt pari modo apud eundem Cincium deciſ.* 150. *num.* 1. *&* 2. Item, quòd ex clauſula conſtituti poſſeſſio probetur tam aduerſus conſtituentem, quàm habentes cauſam ab eo, necnon, quòd ea ſufficiat ad obtinendam manutentionem, etiam ad fauorem hæredis conſtitutarii, ob expreſſam Notarii ſtipulationem, pro hęredibus quibuscunque fuit deductũ à *Rota in Narnien. Bonorum* 14. *Ianuarij* 1628. *coram Pirouano*, & latè *Auguſt. Barboſ. clauſul.* 31. *ſecundum impreſſ. Lugduni*, & ibi multas ampliationes, & limitationes huic clauſulæ addit.

4 Subextende id, quod fuit reſolutũ ad fauorem Domini cenſus, cui eſt dandum mandatum de aſſociando ad poſſeſſionem bonorum cenſualiũ, ob moram debitoris in ſolutione fructuum, procedere etiam ad fauorem

fiduci-

fideiuſſoris,ad illius Domini fauorem in contractu cenſus adhibiti, cui pari modo cũ, ob ſolam clauſulã precarii manuũ iniectio competat;quod enim de iure fieri permittitur; ergo multò magis ei concedetur aſſociatio, vt ait *Rota apud Cincium dicta deciſ.* 149. *num.* 2. *& vt dicunt Doctores in l. penult. C. de pignor. act. & l. creditores C. de pignor. & Rota in dicta Bononien. de Zaualis quæ eſt* 150. *num.* 1. *apud Cincium.*

5 Extende tertiò, id etiam procedere contra minorem, & Eccleſiam, vt ait *Surd. conſil.* 271. *num.* 25. *lib.* 2. *& Tiraquel. de conſtit. poſſeſſor. par. prima num.* 43.

6 Extende quartò, quòd ne dum procedit ad fauorem creditoris, vt fuit dictum in dicta *Bononien. de Zaualijs, quæ eſt deciſ.* 149. *apud Cincium*; Verum etiam illius ceſſionarij, vt ait *Rot. in dicta deciſ.* 150. *num.* 3. *apud eundem.*

7 Extende quintò procedere, etiam quòd eo interim ſit mortuus, ſiue ille qui pro alio ſe poſſidere conſtituit, vel ille pro quo alter ſe poſſidere cõſtitueret;nam licèt quoad conſtituentem conſtitutum per eius mortem expiret, vt ait *Theſaur. deciſ.* 38. in vltimis verbis; Nihilominus eius virtus apud hæredes illius remanere dicitur, veluti quoque ad hæredes cõſtitutarii tranſir, vt ait idem *Theſaur. deciſ.* 105. Vnde,quando idem conſtitutarius viuit, ob mortem conſtituentis non priuatur ea poſſeſſione, quam virtute conſtituti acquiſierat, vt benè ait *Gozadin. in ſuo conſil.* 42. *nu.* 16. *&* 18. quem ſequuntur *Tiraquel. dicta par.* 2. *ampliat.* 12. *num.* 1. *& ſeqq.* vbi reſpondet contrariis, quæ allegantur à Doctoribus ea opinione ſuffultis, quòd ſcilicet poſſeſſio in hæredem non tranſeat, & *Menoch. de adipiſcen. remed.* 14. *num.* 67. vbi alios allegat, & *Crauett. conſil.* 107. *num.* 2. *Neuizan. conſil.* 82. *num.* 19. *& Theſaur. dict. deciſ.* 38. *num.* 5.

8 Fallit tamen,quando poſt mortem conſtituentis illa res, quam quis pro alio ſe poſſidere conſtituit, fuerit ab eius hærede apprehenſa, & conſtitutarius poſtea neglexerit poſſeſſionem naturalem apprehendere, quia tunc etiam ciuilem amitteret, quam vigore conſtituti habebat, etiã ſi per modicum tempus fuerit ab eo commiſſa negligentia, quia eo ipſo, quòd conſtitutarius ſcit ab hærede conſtituentis rem fuiſſe occupatam, quam ſibi uigore conſtituti competere non ignorabat, tunc etiam ciuilem amittit, quaſi, quòd ſuſpicari uideatur eum poſſe repelli, ueluti fuit deciſum in *Romana Domus* 4. *Decembris corã Vbaldo, quæ eſt apud Cincium deciſ.* 253. *num.* 12. *& prius ita fuerat reſolutum in una Lucana Maiuſculatus* 27. *Aprilis* 1587. *coram Orano.*

9 Declara tamen prædicta non procedere, qñ cõtractus vbi fuit hæc clauſula conſtituti appoſita efficeretur nullus, ſiue reſolueretur hypotheca, cui illud conſtitutũ poſſeſſoriũ fuerit adiectũ, quia tũc ea quoque vti acceſſoria, redderetur eluſoria, quia regula eſt, ꝙ omnes exceptiones, quæ contra principalem contractum competunt;competunt etiam contra conſtitutum, & ſic eo caſu neceſſaria fuiſſet actualis traditio, vt dicunt Doctores allegati in dicta *Romana Domus coram Vbaldo, quæ eſt deciſ.* 253 *num.* 14. *apud Cincium de cenſibus, & prius in vna Mediolanen. Donationis* 12. *Februarij* 1599. *coram Orano, Cacher. deciſ.* 34. *Riccius in ſua collect.* 53. *par.* 1 *& Grat. lib.* 3. *diſc. cap.* 483. *num.* 2. *& Rota deciſ.* 694. *num.* 9. *par. prima recentior. & in deciſ.* 224. *num.* 1. *par.* 2. *diuerſor. & per Cardinalem Caualerium dec.* 473. *num.* 3.

10 Extende id in tantum eſſe verum, vt ſi nullitas contractus, lite pendente in controuerſiam fuerit deducta, tunc immiſſio in vim conſtituti non eſſet concedenda, cum tunc illius virtus in ſuſpenſo ſtare dicatur, vt ait *Rota in deciſ.* 868. *num.* 4. *par.* 4. *diuerſor. & penes Statil. de Saluiano deciſ.* 92. *num.* 6.

11 Quod tñ ego puto verũ, ſi exceptio nullitatis in controuerſiam deducta in

in continenti probaretur, & ſic de ea illicò iudici conſtaret; at ſecus, quando altiorem indaginem requireret, quia tunc non debet immiſſio retardari, & præcipuè vbi verſaremur in aliquo iudicio ſummario, ad quod enim retardandum non admittitur exceptio, quæ incontinenti non probetur, ſed tunc talis exceptio eſſet ad petitorium remittenda, vt fuit dictũ in *Bononien. de Maluetijs* 11. *Decembris* 1624. *coram Pirouano, & facit deciſ. Oſaſcb.* 26. *per totam.*

Aliàs eſſet velle dare materiam, vt quilibet ad effectum immiſſionis euitandæ nullitatem contractus allegaret, & ſic inſtrumenta, & pacta executiua illuderet, vt fuit dictum in *Mediolanen. Bonorum de Porris* 4. *Iunij* 1611. *coram Card. Pamphilio*, & denique in vna *Narnien. Bonorum* 1. *Decembris* 1628. *coram Pirouano.*

12 Contrarium tamen veniret dicendum, veluti ſi res eſſet incerta ratione loci, & quotæ, quia tunc per conſtitutum, neque poſſeſſio, neque dominium transfertur, vt fuit dictum in *Romana Pecuniaria* 14. *Ianuarij* 1628. *coram Pirouano*, & ibi *Rota* multa in hac materia tradit.

13 Declara tamen id non eſſe verum, quando res eſſet incerta tempore conſtituti; ſed poſtea certificaretur, quia tunc conſtitutum operaretur, quod enim de ſui natura non facit, quando conſtituens non poſſidet, vt fuit dictum in vna *Bononien. Pecuniaria Lunæ* 23. *Ianuarij* 1617. *coram Buratto, & in d. Romana Pecuniaria coram Pirouano.*

14 Vnde hinc fit, quòd conſtitutum collatum poſt tempus mortis conſtituentis nihil operatur, ex ea ratione, quia tunc temporis conſtituens non poſſidet, eum mors omnia ſoluat, licèt ſecus eſſet, ſi à principio fuiſſet appoſita illa clauſula, Ex nunc, prout ex tunc, quia ea tali caſu operatur translationem poſſeſſionis ab initio, vt fuit dictum à *Rota per Burattum in ſua dec.* 179. *num.* 8. & ibi per D. Addent. *Theſaur. deciſ. Pedemont.* 38. *num.* 1. *& ſeqq.* & fuit ita reſolutum quoque in *Florentina Subdiaconatus* 27. *Ianuarij* 1627. *coram eodem.*

15 Sed declara tamen, quòd licèt nõ valeat cõſtitutum collatum poſt mortem conſtituentis, tamen hæredes conſtitutarii ſiue ipſemet conſtitutarius non prohibentur cõtinuare poſſeſſionem eueniente caſu, mediãte eo conſtituto acquiſitum, & eò magis, quando non adſit hæres conſtituentis, qui eam apprehenderit, & verſa vice conſtitutarii non neglexerint illam naturalem poſſeſſionem capere, vt pulchrè fuit dictum à *Rota in deciſ.* 694. *num.* 6. *&* 8. *par. prima recen.*

Item, quòd illa clauſula Conſtituti operetur veram poſſeſſionem, etiã ad fauorem hæredis conſtitutarii, fuit dictũ in vna *Romana de Incoronatis* 20. *Februarij* 1617. *coram Vbaldo, & in Romana Hæreditatis de Cinciis* 19. *Decembris* 1621. *coram Pirouano*, quæ loquitur in vxore ſuam dotem contra tertios poſſeſſores repetente, & in *Narnien. Bonorum* 1. *Decembris* 1628. *coram eodẽm Pirouano, & prius in Foroliuien. Bonorum* 16. *Ianuarij* 1617. *&* 28. *Aprilis eiuſdem anni coram Dunozetto, & per Buratt. deciſ.* 145. *&* 182. *& ibi per addent. Oſaſcb. dec.* 36. *num.* 12. *& deciſ.* 133. *num.* 6. *& Rota deciſ.* 170. *par.* 1. *recent. Barz. deciſ.* 49. *num.* 24. *& Ioſeph. Ludou. dec. Peruſ.* 29. *num.* 6. *& Barboſ. viden. de clauſ. clauſ.* 31. & ibi multa ait. Veluti neque conſtitutum expirat per decennium, ſicuti per illud expirare ſolet, quando nullus corporaliter fuerit ingreſſus poſſeſſionẽ, quia tunc, etiam poſt decennium eam animo retinuiſſe præſumitur, aliàs ſecus, *Card. Mantica deciſ.* 172. *nu.* 5. Quemadmodum, neque etiam operatur contra tertium, ſed ſolum ad fauorem illius, pro quo quis ſe poſſidere conſtituit *Grat. diſcep.* 502. *nu.* 4.

ARGVMENTVM.

ASTROLOGIA QVOTVPLEX SIT, & quibus eam exercere permittatur.

CON-

CONCLVSIO CLIX.

1 ASTROLOGIA, nota, quod duplex eſt; alia diuinatiua, & dæmonum conſultiua, ſiue ambitioſa, & hæc eſt prohibita, iuxta illud dictum, caueant illi, qui aliquid eſſe fatum dicunt, cum non homines propter ſtellas, ſed ſtellæ propter homines factæ ſunt. Alia vero naturalis, per quam aſtrorum naturalis curſus inueſtigatur vt ex eo inde aliquod iudicium habeatur, veluti ſerenitatis, pluuiæ, peſtis, & ſimilium, & hæc eſt præcipuè Agricolis, Nautis, & Medicis permiſſa, vt tradit *Socin. in cap. Eccleſia veſtra num. 40. de ſortileg. Troyl. de Maluet. in tract. de ſortil. par. prima, num. 20. & 31. Dom. à Soto, in tract. de iuſtit. & iur. lib. 8. quæſt. 3. artic. 2. in fine, Caſſan. in catalog. glor. mund. par. 10 conſid. 51. Boſſ. in tit. de ſortileg. num. 2. & Magon. deciſ. Lucenſ. 26. num. 27.*

2 Vnde in dubio, quando reus inquiſitus reſpondet de Aſtrologia erit intelligendum de ea, quæ a iure permittitur ad hoc, vt delictum euitetur, vt ait *Boſſ. ibi ſupra, & Magon. dicta deciſ. 26. num. 28. in vltim. verbis.*

3 Et licèt Aſtrologiã multi appellẽt eam eſſe inutilem, & ſic non de pane lucrando, nihilominus ea inter ſeptẽ artes liberales connumeratur, vt ait *gloſſ. in l. 1. §. 1. ff. de var. & extraord. criminib. & Magonius ibi ſupra num 26.*

Sed hic animaduertendum, quod Aſtrologia Iudiciaria à Sixto Quinto de anno 1585. fuit damnata, præterquam circa Agriculturam, Nauigationem, & artem Medicam ordinariis facultatem tribuendo, vt iſti eam exercentes illius arbitrio ſeuerius puniantur, librique de eadem loquentes prohiberentur prudentiſſimè, more ſolito, prædictam Conſtitutionem Sixti V. innouauit Vrbanus VIII. die 1. Aprilis 1631. addendo inſuper contra eos, qui de Statu Reipublicæ Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ, ſeu de vita, & morte Papæ regnantis illius que conſanguineorum, vſque ad tertium gradum incluſiuè conſulunt Aſtrologos Iudiciarios, ſeu eorum iudicia, etiam ſibi oblata recipiunt, vel vtuntur, vel ſcienter retinent, vel alicui oſtendunt. Præterea infligit, contrafacientibus pœnas excommunicationis latæ ſententiæ, (non tamen reſeruatę) ac vltimi ſupplicii, necnon confiſcationis bonorum, & Eccleſiaſticis pœnam prædictæ excommunicationis, priuationis beneficiorum officiorum perpetuæ inhabilitatis, ac vltimi ſupplicij Epiſcopis autem, & maioribus Prælatis eaſdem infligit, citra tamen eam vltimi ſupplicii Iudices de, & ſuper prædictis ſunt Ordinarii locorum, etiam reſpectu vicinorum exemptorum, extra verò Prouincias Sedi Apoſtolicæ ſubiectas ſunt Inquiſitores, vt de his omnibus clarè patet ex illius Papæ Vrbani VIII. Conſtitutione.

4 Declara tamen hic obiter, quòd ſi quis Aſtrologus, aliquid ab alio recipiat, ob Iudiciariam Aſtrologiam, illud in conſcientia reſtituere non tenetur, etiam ſi mendacia dicat, ſicuti regulariter iſti Aſtrologi facere conſueuerunt ad hoc, vt Principibus, vel aliis ſe gratos reddant, vt in propoſito ego agnoui quemdam qui quinquaginta natiuitates fecerat, & cuilibet eorum ſupremum honorem prædicebat, ſed nulli eorum licuit adire Corinthum; Vnde eſt talibus imputandum, qui ſinunt ſe eorum mendaciis decipi, ac allucinari.

5 Et ratio illius illationis eſt, quia quando in opere, pro quo pretium accipitur, vt fit ab Aſtrologis aliqua induſtria, ſiue periculum, aut labor intercedit, tunc licitè pretium receptum retineri poteſt, veluti etiam ſi quis illud reciperet pro Idolo faciendo, vel pro ædificando Idolorum templo, ſiue pro bello iniuſto inferendo, aut propugnando in haſtiludiis, torneamẽtis, gladiatoriis hodie prohibitis, ſiue pro pugnando cũ feris

Digitized by Google

& quemadmodum ait quoque *Farinac. in ſuis Fragmen. par. 2. in littera M, in verbo Mulier, fol. mihi* 273. *num.* 387. *cum ſeqq.* & ibi alios Doctores allegat, & idem ait in ſua *quæſt.* 136. *num.* 470. *cum ſeqq.*

8 Fallit tamen primo, ſi illi fuiſſet interdicta bonorum adminiſtratio, quæ illi interdici poteſt, etiam ſi nõ ſteterit in loco lupanari meretricibus deſtinato, ſed in propria domo vitã meretricalem exercendo, vt ait *Alexand. conſil.* 99. *num.* 12. *lib.* 6. *& Ioſeph. Ludou. concluſ.* 64. *in prima ampliat. col.* 4.

9 Amplia primò, idem procedere in muliere maritata, vitam tamen meretricalem ducente, vt ait idem *Ludouic. ibi ſupra in ampliat.* 2. *& Corn. conſil.* 232. *num.* 2. *lib* 2.

10 Amplia ſecundò in meretrice ſecreta, vtputa in ea, quæ noctis tempore faciet ad ſe venire viros, vt ait *text. in l. Imperialis, C. de nupt. & Doctores allegat. à Ludouico ibi ſupra in ampliat.* 3. *& Farinac. in præcitat. loc. num.* 394. *& ſeq.*

11 Secus autem, vbi eſſemus in muliere, quæ ab illa vita meretricali deſtitit, & honeſtam ducat, quia tunc non obſtante dicta bonorum ſuorum adminiſtrationis interdictione, de illis teſtari poterit, vt dicunt *Farinac. & Ludouic. in præcitatis locis.*

12 Vnde ex hoc inferri poteſt, quòd quamuis adſit priuilegium Conuertitarum Vrbis, ſuper eo, quòd hæreditates mulierum inhoneſtè viuentiũ ad eos peruenire debeant, niſi illis fuerit relicta quinta pars ſuorum bonorum; ex turpi tamen quæſtu acquiſitorum ex *Conſtitutione Leonis Decimi* 39. *incipien. Saluator, & altera Clementis Septimi* 14. *incipien. Cum ex corpore.* Id tamen nõ procedit in illis fœminis, quæ legitimã prolẽ habẽt & ad meliorem frugem deuenerunt, & quæ honeſtam vitam ducunt, ſiue quando eſſemus in muliere prouectæ ætatis, ſiue infirma, quæ vitio inhoneſtatis laborare, & ſic immemor ſalutis æternæ eſſe non præſumitur, vt ait *Salycet. in l. vnica, C. de rapt. virg.* vbi latè, *& Marſil. in repetit. dictæ legis, & Rota in Romana, ſeu Florentina Hæreditatis Mercury* 1. *Iulij* 1592. *coram Cardinali Blanchetto, & in alia Spoletana Optionis Veneris* 4. *Nouembris* 1611. *coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, & per Card. Seraphinum dec.* 999. *per totam.*

13 Declara tamen ea, quæ fuerunt dicta de facultate meretricis, de illius bonis in vita meretricali acquiſitis diſponere valentis, non procedere, in ea muliere, quæ re vera eſſet inhoneſta, ſed more meretricali non viueret, & ſic in ea, quæ propriè meretrix non dicitur, quia nihilominus fiſcus aufert ea bona tanquam ab indigno, vt dicunt *Bald. Iaſ. Natta, Boſſius, & Cardinalis Tuſchus allegati à Farinaccio dicta ſecunda parte Fragmentorum crimin. in verbo Mulier num.* 391. *folio mihi* 273.

ARGVMENTVM.

ATTENTATA QVAE DIcantur, quando, & quomodo, & à quibus ſint purganda, necnon de pœnis attentare volentium.

CONCLVSIO CLX.

1 CVM huiuſmodi materia attentatorum ſit valdè frequens, & in praxi contingibilis circa fabricationem proceſſuum, & in illi plerumque hoc genere morbi laborare ſoleant; Idcircò ad hoc, vt quis ſe ab illis benẽ tueri diſcat, ne proceſſus paruo fabricantium decore, ac ingenti principalium diſpendio inualidi, ac eluſorij reddantur. Item ad hoc, vt detecta proceſſuum nullitate ad eos poſtea ſanandos ſua vera medela adhibeatur multã in hac materia ad faciliorẽ dicendorum intelligẽtiã præmittenda fore putaui, ſed in primis opus eſt docere, quid ſit attẽtatũ, & deinde

claire, atque eleganti ordine de cæteris ad huiuſmodi materiam ſpectantibus, Deo dante, diſcurrere.

2 Attentatum igitur nil aliud eſt, quàm omnis actus, ſine rationabili cauſa, lite, appellatione, aut his æquipollentibus pendentibus a Iudice, ſiue à parte, aut habentibus cauſam ab eis in contemptum iuriſdictionis, & præiudicium partis factus officioque Iudicis, cuius fuit læſa Maieſtas in primis, & ante omnia reuocandus, vt ait *Lancellot. de attent. in præfat. num. 14. fol. 3. Afflict. deciſ. 396. num. 10. Cappell. Tholoſ. deciſ. 107. & ibi Aufrer. in addit. Caſſad. deciſ. 3. n. 2 vt lit. pend. & ita fuit dictum in vna Placentina Cappellaniæ Veneris 14. Nouembris 1614. coram Buratto, quæ eſt in 2. par. recent. deciſ. 592. & penes ipſum Buratt. dec. 177. num. 7.*

3 Extende primò, id adeò eſſe verũ, vt ſi eorum reuocatio coram alio Iudice, quàm eo, cuius maieſtas fuit læſa, petatur in nihilo ſuffragetur, vt ait *Rota deciſ. 10. vt lit. penden. in nou. & in Vlixbonen. Beneficij 24. Nouembris 1597. coram Card. Lancellotto Iuniore, & per Gregorium in deciſ. 486. num. 4. & deciſ. 264. nu. 3. par. 1. in recent.*

4 Subextende idem procedere, etiam ſi in commiſſione adeſſet facultas reuocandi attentata, quia cum ea ſit, prout de iure intelligenda, vt ait *Creſcent. deciſ. 1. de reſcript. per totam*. Igitur eorum reuocatio non niſi coram Iudice appellationis erit fienda, vt ait *Rota d. dec. 592. n. 3 in 2. par. recentior. coram Buratto*.

5 Fallit tamen primò, quando Iudici fuiſſet etiam commiſſa cauſa attentatorum, quia tunc ea non ab eo, cuius maieſtas fuit læſa, ſed ab alio Iudice, cui dicta cauſa fuit commiſſa, erit cognoſcenda, vt ait *Rota deciſ. 586. n. 5. p. 2. in recent. & per Buratt. dec. 72. n. 5.*

6 Fallit ſecundò, quando lis non eſſet extincta, ſed per appellationem fuerit deuoluta, quia tunc quicquid potuit facere Iudex primæ inſtantiæ, idem poteſt etiam Iudex appellationis, vt ait *Bellamer. deciſ. 41. & Rota in Zamoren. Penſionis coram Coraduba, quæ eſt penes Marcheſ. to. 2. fol. 1330.*

7 Extende prædictas limitationes procedere, vt ſcilicet attentata Iudicis à quo debeant reuocari à Iudice ad quem, non obſtante clauſula (ſine retardatione executionis litterarum Apoſtolicarum) quia Iudex ad quem poteſt per viam attentati, & manutentionis reuocare executionem factam à Iudice à quo, quod tamen intellige procedere, quando ab eo illa rite, & rectè facta non fuerit; aliàs ſecus, vt ait *Marta qui plures deciſiones cumulat in tractat. de clauſulis clauſ. 160. num. 4 & ſeq. idem quaque ait Garzias de Benef. in prima par. cap. 5. num 573. & 574.* vbi alias plures deciſiones cumulat, & ita quoque fuit dictum in *Hiſpalen. coram Gipſio, quæ eſt apud Marcheſan. de commiſ. tom. 1. fol. 36*.

8 Licèt in alia *Bergomen. Beneficij 24. Nouembris 1614. coram Vbaldo*, fuerit dictũ, quòd multi ex Dominis valde dubitabant; immo potius in contrariam ſententiam inclinabant, quando ſcilicet erat appoſita illa clauſula, ſine præiudicio executionis litterarũ Apoſtolicarum, dicendo, quod tunc reuocari executio non poſſet, niſi via ordinaria à Iudice à quo fuit facta.

9 Sed, ea tamen opinione non obſtante, Rota pluries primam fuit amplexa & ſic per viam attentatorum, & manutentionis reuocauit executionẽ a Iudice à quo nulliter factam vt fuit latè deductum in vna *Verdunen. Vicariæ 1. Iunij 1616. coram Buratto, & in alia Senogallien. Bonorum 14. Aprilis 1617. coram Remboldo*, & ibi propterea fuit deciſum, quòd per eam clauſulam cenſetur reſeruata executio Iudici à quo, & executori quatenus de iure executioni ſit locus, & ea ritè, & rectè fiat, & nõ aliter. Et ſic igitur prædictæ opiniones ita concordari poſſunt; nempè vt prima procedat, quando executio ritè ac rectè facta non fuerit à Iudice à quo, & de iniuſtitia ex eiſdem actis appareret. Secunda verò, quando ſecus, vt ait *Rota in prædictis deciſionibus num. 7.*

10 Et tenendo prædictam opinionem extende eam, tanto magis procedere

ſi

pars nouam commiſſionem obtinuiſſet, eum facultate manutenendi quē de iure, vt fuit dictum in dicta *Verdunen. Vicariæ coram Buratto*. Veluti quoque, ſi eorum cauſa fuerit commiſſa, vt ait idem *Burat. dec. 72. nu. 5.* & veluti ſuperius dixi ſub num. 8.

11 Ratio autem, quare attentatorum reuocatio fiat à Iudice offenſo, ea eſt, quia in hoc magis Iudicis contemptus, quàm ius partis venit attenden. & propterea hinc fit, quod Prætoris maieſtas in eorum reuocatione vindicatur, vt ait *Oldrad. conſil. 206. & Rota per Aegidium Bellamer. deciſ. 49. Rota deciſ. 2. de reſtit. ſpoliator. in nouis, & deciſ. 2. vt lit. penden. in nou. Verall. deciſ. 57. par. 1. & idem Bellamer. deciſ. 553.*

12 Extende præterea illum Iudicis cōtemptum, adeò eſſe in iure exorbitantem, vt propterea in illius odium in quacumque parte litis eorum reuocatio peti poſſit, antequam tamen ſit concluſum in cauſa, vt ait *Rota deciſ. 6. vt lit. pend. in antiq. & deciſ. 4. eodē tit. in nou. & dec. 27. de appel. in nou.*

13 Subextende primò, quòd quando ab vtroque latere litigantium attentata adſunt, tunc vnico contextu omnia hinc inde reuocanda veniunt, vt ait *Rota deciſ. 51. par. 3. nouiſſim.*

14 Subextende ſecundò prædicta in tantum procedere, vt ſi fuerit attentatum in parte, in totum attentatum dicatur, & ſic vna pars totum vitiat; & ratio eſt, quia contemptus Iudicis per quem illius maieſtas læditur, dicitur indiuiſibilis, vt dixi in verbo Alienatio, & veluti ait *Rota deciſ. 6. par. 2. nouiſſim. coram Cantuccio.*

Declara tamen, quòd attentata lite pendente non reuocātur, niſi quando maieſtatem Iudicis offendunt, & intereſſe partis lædunt, vt ait *Rota deciſ. 708. num. 13. par. 3. recentior.* & præcipuè, quando pars non oppoſuit, ſed immò potius attentari permiſit, *Rota dicta par. 3. dec. 657. n. 1.*

15 Circa autem ad inuentionem attentatorum, nota, quòd Doctores vario modo loquuntur, & in primis multi volunt, quòd ex iure poſitiuo ea fuerint adinuenta, alii verò de iure naturali, & quidam de iure Diuino, & multi tenent, quòd ea ſint cognita de iure Ciuili, ratione tamen naturali dictante, vt ait *Lancellot. de attent. in præfat. num. 50. & ſeqq.*

16 Sed eſt benè verùm, quòd iſta vox Attentatum, antiquis Doctoribus fuit incognita, vt ait idem *Lancellott. in in præcit. loco num. 7.*

17 Secundò erit notandum, quòd multipliciter à Doctoribus attentata conſiderantur, quemadmodum multiplices ſunt cauſæ vnde fiunt, vt ſunt Pendentia litis, Recuſatio Iudicis, Dilatio, Cauſæ Auocatio per Superiorem facta, Appellatio, & ſimiles.

18 Tertio erit animaduertendum, quòd attentata præſupponunt dolum in attentante; & propterea iſtud delictum adeò dicitur exorbitans à Iure (cum eodem tempore, per ea Ius, Iudex, & pars lædantur) vt propterea attentans dicatur deteſtabilior ſpoliante, & odioſior quodammodo Diabolo, & quod hoc ſit verum videmus, quòd ſi Diabolus in Iudicio veniret illi appellatio non denegaretur, quæ tamen attentanti denegatur, & id in odium illius delicti; Immò cum de ſui natura ſemper portet ſecum delictum, vt quis in eo puniatur in quo deliquit; & propterea, qui appellationem ſpernit, illius beneficio priuatur, *Rota deciſ. 16. aliàs 354. num. 3. de dolo, & contumac. in nou. & deciſ. 5. aliàs 25. de reſtit. ſpoliat. in nou. & deciſ. 235. num. 1. par. 1. in recentior. & per Gregorium deciſ. 465. num. 3. & deciſ. 183. num. 1. par. 2. in recentior. & ibidem deciſ. 411. num. 1. Acchil. de Graſſ. dec. 26. de appellat. num. 4. & Lancell. de attent. par. 3. cap. 31. nu. 221. fol. mihi 604.* Et propterea videmus etiā, quòd temeritas attentantium pluribus pœnis coercetur, & quibus ponit idem *Lancel. ibi ſupra num. 7. cum plurib. ſeqq.*

19 Vnde ex prædictis inferri poteſt, quòd iſtud remedium attentatorū dicatur æquum, iuſtum, vtile, ac facile; necnon magis priuilegiatum, quàm illud ſpolii, vt ait idem *Lancellott. de*

de attent. in dicta praefat. in princip. fol. 3. & Rota in praecit. locis.

20 Et propterea videmus, quòd quando ſumus in ſpolio attentato, illud omnibus, & per omnia aequiparatur ſpolio violento, vt ait *Rota dec. 139. num. 4. par. 1. in recentior.*

Extende, quòd ſpolium violētum, neque per mille annos praeſcribitur de Iure Canonico, vt ait *Card. Seraphin. deciſ. 1360. num. 2.* Quamuis ſub num. 15. dicat contrariam opinionem eſſe veriorem, & ſic quòd omnes actiones, tam de Iure ciuili, quàm canonico quadragenaria praeſcriptione tollantur, & id ne dominia rerum ſuper incerto vagentur, quod maximè abhorrent leges, ne litium immortalitas detur; de qua tamen opinione ego valde dubito, ne via fraudibus aperiatur, credens melius eſſe tollerare uuoietarem dominii, quàm illud mala fide hominum in totum tollere, Et ſic ego praedictas opiniones taliter concordarem; nempè, vt prima procedat, quando eſſemus in attentato cum violentia, & ſic qualificato. Secunda verò procedat in ſimplici; Item, quod prima procedat de iure canonico, quod valdè malam fidē, ac dolum hominum abhorret. Secunda verò de iure Ciuili, quòd non tam rigorosè contra malae fidei poſſeſſores procedit.

21 Quartò erit notandum, quòd eorum reuocatio fit, aut Iudicis officio mercenario, quando ſcilicet ea ad inſtantiam partis petitur, aut fit officio nobili, ſine partis inſtantia, vt ait *Lancellot. ibi ſupra num. 28. fol. 4. & Guidopap. deciſ. 405. Myſinger. obſeru. 55 centur. 4. Rota deciſ. 1. vt lit. pend. in nou. & deciſ. 329. num. 2. par. 1. recent. & ibidem deciſ. 637. num. 6.*

22 Illa autem purgatio, quae fit Iudicis officio, dicitur remedium extraordinarium, cui non eſt locus, quando per viam ordinariam agi poſſit, vt ait *Rota per Gregorium deciſ. 503. nu. 3. & in deciſ. 79. num. 2. par. 2. in recent. & deciſ. 357. num. 2. par. 3. recent.*

23 Vnde hic obiter erit notandum, quòd officium Iudicis duplex eſt, & primum dicitur mercenarium, Alterū verò nobile; mercenarium illud dicitur, quod actioni propoſitae, ſiue proponendae inſeruit; illud verò nobile dicitur, quod de per ſe ſtat, & actioni deficienti inſeruit, vt dicunt omnes Doctores in *l. Imperium, ff. de iuriſ dict. omn. iudic. & Rota per Coccin. deciſ. 123. num. 29. & per Burattum in ſua deciſ. 174. & ibi per adden.* qui ad id alios Doctores, & deciſiones allegat ſub *num. 16. & ſeq. Oſaſch. deciſ. Pedem. 40. nu. 7. & deciſ. 329. n. 2. par. 1. in recent.*

24 Quod quidem Iudicis officium nobile tunc imploratur, vbicumq; actio deficit, ſi tamen aequitas inde eo accepto reſultet, & illud nō impartitur, niſi petenti, *Rota deciſ. 197. num. 2. par. 3. recentior. & Guidopap. dec. 62 num. 2. & Rota ibi ſupra per Coccin. dicta deciſ. 123.* Et tunc illud ad inſtar actionis exercetur, ad conſequendū id, quod ſuum eſt, ſiue ad compellendum aliquem, ad hoc, vt impleat id, ad quod actione adſtringi nō poteſt, vt ait *Rota per Gregorium deciſ. 503. num. 4.* & infiniti alii Doctores allegati à *Rota in Nouarien. Decimarū 5. Decembris 1629. coram Pirouano,* vbi ait, officium Iudicis actionem appellari poſſe, latè tamen ſumpto vocabulo, aliàs ſecus, vnde in propoſito fuit reſolutum à *Rota in vna Romana Salarij 23. Ianuarij 1626. coram Remboldo,* quod licèt ex vi reformationis Pauli Quinti ſub Rubrica de Aduocatis, & procuratoribus *§. 13.* nō poſſit peti à procuratoribus, & ſolicitatoribus ſalarium, quòd non fuerit conuentum inter partes. Nihilominus illi non prohibentur, quominus poſſint officium Iudicis nobile implorare, pro eo ſalario conſequendo per modum laborum, veluti latè dixi in verbo Aduocatus, & ibi recurras, quia in hac materia multa ſcitu digna inuenies.

25 Declarata igitur, quòd, vt ſuperius diximus, attentata poſſunt officio Iudicis reuocari, etiam quòd ad inſtantiam partis nō eſſent reuocanda, & praeſertim, quando ea fuerint in ſpre-

Digitized by Google

ſpretum inhibitionis Rotalis commiſſa, vt fuit dictum à *Rota in deciſ.* 2. *in fine de reſtitut. ſpoliat. & deciſ.* 235. *num.* 7. & poſtea *in deciſ.* 637. *num.* 6 *par. prima recentior. & per Gregorium deciſ.* 465. *num.* 11.

Et prædicta procedunt, etiã quòd pars appellationi expreſsè, ſiue tacitè renunciauerit, veluti coram eodẽ Iudice comparendo, vt fuit dictum in vna *Ferrarien. Decimarum* 28. *Iunij* 1621. *coram Vbaldo, & Rota d. deciſ.* 235. *num.* 7. *par. prima in recent. & deciſ.* 70. *num* 2. *in par.* 2. *& in Barchinonen. Beneficij ſanctæ Mariæ* 15. *Martij* 1620. *coram Manzanedo, & per Burattum in ſua deciſ.* 406 *num.* 1. *& ibi in addit.*

Quinimmò tali caſu attentans obiectus dare non valet, licèt extra iſtum caſum attentatorum id facere poſſit, vt ait *Lancellott. de attent. in* 3. *par. cap.* 31. *num.* 196. *& Rota deciſ.* 7. *aliàs* 419. *de except. in antiq. & deciſ.* 4. *aliàs* 160. *de re iud. & deciſ.* 5. *aliàs* 433. *vt lite pend. in antiq. & apud Biſignett. deciſ.* 1. *eodem tit. idem Lancellot. dicta par.* 3. *cap.* 24.

26 Extende primò prædictam declarationem procedere, etiam ſi inhibitio eſſet iniuſta, ſed Rotalis, quæ quocunque modo ſit, timenda uenit, vt ait *Rota deciſ.* 637. *num.* 2. *par.* 1. *in recentiorib. Caputaquen. deciſ.* 93. *par.* 2. *Cæſar de Graſſ. deciſ.* 6. *num.* 2. *de cauſ. poſſeſſ. & propr. & Put. deciſ.* 121. *lib.* 1. *& deciſ.* 395. *lib.* 2. & ita fuit dictum a *Rota in una Cæſarauguſtana Pecuniaria de Melia Veneris* 15. *Iunij* 1601. *coram Card. Pamphilio, & per Gregorium deciſ.* 435. *n.* 4.

27 Extẽde 2. procedere, etiam ſi quis, verbi gratia, adeptus fuerit poſſeſſionem vigore ſubrogationis, & illa ſubrogatio inhibitionem præcedat, quia nihilominus, quando ea eſt Rotalis ſit tantæ efficaciæ, vt propterea ea vitio attentatorum poſſeſſionem captam ſubiacere faciat, vt ait *Rota d. deciſ.* 637. *num.* 5.

28 Extende 3. quòd attentata poſſint etiam reuocari ad inſtantiam illius, de cuius intereſſe non conſtet, cum pro reuocatione eorum ſola litis pendẽtia ſufficiat, abſque ꝙ de iure litigantis doceatur, licèt quando lis indeciſa penderet, tunc de nullius partis litigantis iure conſtare dici poſſit, quæ propter ſufficit ad id, ꝙ exceptio non iuris alicuius diſcuſſione indigeat, quia tunc attentatorum reuocatio retardari non poſſet, cum ad hoc, vt de notorio non iure alicuius conſtare dicatur, id non niſi per confeſſionem partis, aut per tres ſententias, & rem iudicatam probandum venit, vt ait *Rota deciſ.* 235. *num.* 6. *& deciſ.* 628. *num.* 3. *par.* 1. *in recentiorib. & per Gregorium in deciſ.* 465. *num.* 8. *Aegid. deciſ.* 103. & ita quoque fuit dictum à *Rota in Fauentina Beneficij Veneris* 21. *Iunij* 1613. *coram Buratto, quæ eſt in dicta par.* 1. *recentior. deciſ.* 503 *num.* 6. *& Card. Seraph. deciſ.* 1306. *num.* 6. *& Coccin. deciſ.* 265. *num.* 8. *& Rota penes eundem Burattum deciſ.* 177. *num.* 6.

29 Secus verò, quando verè conſtaret de notorio non iure illius petentis reuocationem, quia tunc attentata ſunt reuocanda, non ad inſtantiam partis, ſed benè ex officio Iudicis, vt ait *Rota per Gregor. dicta deciſ.* 465. *num.* 10. *& prius in Eluen. Hæreditatis coram Card. Mellino, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. tom.* 2. *fol.* 35. *num.* 5. *Aegid. deciſ.* 103. *& idem Gregor. deciſ.* 91. *num.* 8. *Caputaquen. dec.* 135. *lib.* 1. *in manuſcript. & Rota deciſ.* 235. *num.* 7. *par. prima in recen. & penes eundem Marcheſ. tom.* 1. *num.* 12. *fol.* 308. *& Burat. in dicta deciſ.* 177. *num.* 4.

30 Extende id eodem modo è conuerſo procedere; nempè ad hoc, vt attentata non purgentur, ob bonum ius attentantis, tunc de eo conſtare debet, aut per rem iudicatam, ſiue per partis confeſſionem, vt ait *Rota in deciſ.* 701. *par.* 2. *in recent.* & veluti diffuſius inferius dicam.

31 Quibus quidẽ ſic præſuppoſitis, & firmatis, modo ad hoc, vt in hac materia magis diſtinctè procedatur, opus eſt de ea plures regulas conſtituere, & prima erit in videndo, quibus

caſibus

caſibus attentata commiſſa dicantur.

32 Regula igitur prima ita erit firmanda, vt ſcilicet quicquid appellatione, ſiue tempore ad appellandum pendēte erit actum, tunc illud innouatum, ac attentatum dicetur, & per conſequens illud in primis, & ante omnia cum omnibus inde ſecutis reuocandū, vt ait *Rota deciſ. 269. nu. 1. & deciſ. 478. num. 3. & deciſ. 514. num. 1. & deciſ. 637. num. 1. par. 1. in recen. & per Gregorium deciſ. 339. num. 5. & Rota deciſ. 598. num. 1. dicta par. prima in recentior. Card. Seraphin. deciſ. 530. num. 1. & deciſ. 1176. nu. 2. Coccin. deciſ. 293. num. 2. & coram eodem fuit dictum in Calaguritana Beneficij de Luna 7. Februarij 1618. Cæſar de Graſſ. deciſ. 2. de appellat. & Rota deciſ. 235. num. 1. & deciſ. 682 num. 1. par. 1. in recentior. & in 2. par. deciſ. 183. num. 1. & deciſ. 393. eodem num. 1. & prius fuit dictum in Pampilonen. de Ianzi 2. Martij 1592. coram Card. Mantica, & in Aurien. Parochialis 1. Iulij 1596. coram tunc temporis Reuerendiſſimo Decano, & per Burattum deciſ. 13. num. 1. & deciſ. 251. num. 1. par. 3. recentior. & ibi dec. 32 num. 3. & poſtea dec. 685. num. 2. dicta par. 3. recent.*

33 Declara tamen primò, eam regulā eſſe veram, dummodo cauſa eſſet appellabilis, vt ait *Card. Seraph. dec. 1383 n. 1.* Item illud procederet, quando appellatio verè fuerit interpoſita, aliàs quis non diceretur attentare intra tempus ad appellandum, ſi poſtea non fuerit appellatum, veluti quoque veniret dicendum, ſi ea interpoſita, poſtea fuerit ſublata; ſiue ſi eſſemus in illis caſibus, in quibus de iure appellare non licet, vt inferius dicemus, quia tunc attentata ceſſarent, quia paria ſunt nō appellare, vel minus legitimè, & nulliter appellare, vt ait *Rota deciſ. 75. de appell. in antiq. Card. Seraphin. deciſ. 406. num. 3. & Rota deciſ. 598. num. 1. & deciſ. 618. num. 2. par. 1. in recent. & dec. 406. num. 2. par. 1. diuerſor. & per Gregorium deciſ. 91. nu. 8. & deciſ. 339. num. 4. & ibi per adden. num. 6. Surd. dec. 160. num. 54. & Rota Bononien. deciſ. 76. nu. 1. Gabed. deciſ. 120. num. 5. par. prima, & fuit dictum in una Taruiſina Feudi 15. Ianuarij 1624. coram Remboldo, & in alia Piſcien. Beneficij 20. Maij 1628. coram Vbaldo, & deciſ. 183. nu. 3. p. 2. in recentior. & in Foroliuien. Fidei. commiſſi Lunæ 16. Iunij 1614. coram Buratto.*

Subdeclara tamē, quòd licèt geſta intra terminum ad appellandum non purgentur vti attentata, quando appellatio non fuit legitimè ſubſecuta, reuocantur tamen per viam nullitatis, vt ait *Rota dec. 176. num. 1. par. 3. recentior.*

34 Declara ſecundò dictam regulam procedere, ſi de litis pendentia fuerit habita notitia, aliàs ſecus, quia errantis nullus eſt conſenſus, nec per conſequens, tunc dolus in eo concurreret, qui in attentante eſt tàm neceſſarius, vt ſuperius diximus, & veluti fuit dictum à *Rota in deciſ. 500. nu. 5 & 9. par. prima in recentior.*

Quinimmò data etiam litis notitia, & quis aliquid ageret, ſine tamen præiudicio litis pendentiæ, tunc illæ talis attentare non diceretur, cum tali caſu dolus non concurreret; qui, vt dixi, eſt neceſſarius in attentante, vt ſupra diximus, & veluti in iſtis terminis fuit dictum à *Rota per Burattum deciſ. 4 num. 1.*

35 Extende primò regulā illam adeò valere, vt propterea attentata ſint purganda, quoad omnes proceſſus, cū ea ſemper reſoluant executionem, cū omnibus inde ſecutis, vt ait *Rota deciſ. 690. num. 3. par. 2. in recentior. & in 1. par. deciſ. 264. num. 5.*

36 Extende ſecundò, id intantum eſſe verum, vt ante eorum purgationē in negotio principali non ſit procedendum, etiam ſi iudicium eſſet ſpolii, vt ait *Card. Seraphin. deciſ. 1176. n. 4 Rota deciſ. 682. num. 4 par. prima in recentioria.*

37 Quæ tamen declara primò non eſſe vera, quando cauſa attentatorum altiorem indaginem requireret, quia tunc ea vna cum negotio princi

pali

pali eſſet expedienda : Vnde cautela pro appellante erit, vt in caſu notorio ante omnia attentata reuocari petat, quod enim Iudex ex officio facere debet, ſed vbi eſſemus in obſcuro, tunc libello, atque litis conteſtatione opus eſſet, & ſic eo caſu vtraque cauſa eſſet ſimul agitanda, ita vt ſi prius ſuper attentatis concluderetur, prius ea eſſet terminanda, ſed ſi ea aliter reſcindi non poſſent, quàm per diffinitiuam ſententiam ſuper appellatione ferendam, tunc expectandum eſſet, vt ait *Andr. Gayll. deciſ.* 146. *par. prima, & Ioachim Myſinger. deciſ.* 33. *par.* 3. *Gaſpar Gullielm. deciſ.* 127. *dicta par. prima, & par.* 3. *deciſ.* 56. *idem Myſinger. deciſ.* 26. *par.* 1.

38 Subextende illam extenſionem quoque in ceſſionario procedere, vt ſcilicet per eum ante purgationem attentatorum nō poſſit in negotio principali procedi, vt ait *Rota per Put. deciſ.* 51. *lib.* 3. & ratio eſt, ne per indirectum priuilegium illud attentatorum tolleretur, veluti eſſet, ſi illud ceſſionario competeret, quod cedenti prohibetur, vt ait *Put. dicta deciſ.* 51. *num.* 1. *lib.* 3.

39 Declara ſecundò prædicta nō procedere, quando deciſio attentatorū penderet à negotio principali, quia tunc id operaretur, ne interim attentata conſideranda venirent, vt fuit dictum in *Repeſina Locationis Veneris* 19. *Iunij* 1598. *coram Litta, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſ. tom.* 1. *fol.* 1081. *num.* 3. *& Rota deciſ.* 231. *num.* 1. *par.* 3. *recent.* & ibi hanc concluſionem declarat ſub num. 3.

40 Et ratio illius declarationis eſt, quia attentata, quando habent cauſam cū negotio principali coniunctam, tunc ſeparari non poſſunt, vt ait *Rota per Card. Seraph. deciſ.* 219. *num.* 1. At ſecus, ſi cauſa eſſet diuerſa, quia tunc ex ea attentata cauſari non poſsent, vt ait *Rota per Burattum in ſua deciſ.* 644. *num.* 5. *& ibi per addentem ſub num.* 10. docetur, quando cauſa dicatur diuerſa.

41 Amplia id eò magis procedere, quando ſententia lata in cauſa conne xa pareret exceptionem rei iudicatæ in cauſa principali, vt ait *Rota per Cocinum dec.* 304. *num.* 2.

42 Subdeclara tamen quòd cauſa attentatorum non impedit quominus in negotio principali procedatur, quā do poſt commiſſionem cauſæ de attētatis non fuit oppoſitum, ſed immò in negotio principali diſcuti fuerit tolleratum, vt ait *Verall. deciſ.* 60 *par.* 1 *& Marta in compilat. deciſ. in verbo Attentata tom.* 1. *cap.* 85. At ſecus, quando attentata eſſent geſta in cauſa connexa, vt fuit dictum à *Rota per Burattum in dicta deciſ.* 644. *& ibi per Addentem,* qui docet, quando cauſa dicatur connexa ſub num. 12.

43 Extende tertiò, quòd purgatio attentatorum debet eſſe actualis, adeò vt neque depoſitio vnius iulii ſufficeret, etiam ſi fieret obligatio de reſtituendo reliquum liquidatione facta, vt fuit dictum à *Rota per Cardin. Seraph. deciſ.* 1176. *num.* 15. *& deciſ.* 269. *num.* 1. *par.* 1. *in recentior.*

Subextende, quòd immò res ſit reducenda ad priſtinum ſtatum, vt ait *Rota per Burattum deciſ.* 355. *num.* 1. *& ſeqq. & Rota deciſ.* 64. *num.* 2. *par.* 3. *recent.*

44 Contrarium licèt tenuerit *Mohedan. in deciſ.* 311. *aliàs* 17. *de reſtitut. ſpol. & Sarnen. deciſ.* 15. *lib.* 1.

Concorda vt prima opinio indubitanter procedat, quando daretur poſſibilitas ea purgandi in attentāte Secunda verò, quando ſecus, quia eo ipſo attentata purgata dicuntur, quando attentans facit id, quod poteſt, vt ait *Rota deciſ.* 194. *num.* 4. *in fine par.* 3. *recent.*

45 Sed primam opiniònem vti veriorem tenendo, extende eam quoque procedere in iudiciis priuilegiatis, veluti in illis ſpolii, & attentatorum, quia tunc Rota, ad hoc, vt prorſus eorum purgatio, vſque ad minimum obolum ſequatur depoſitionem alicuius ſummæ non tolleràt, ſed actualis reſtitutio debetur, vt ait *Verall. deciſ.* 150. *par.* 1. *Card. Seraphin. dec.* 1176. *& Rota deciſ.* 269. *num.* 1. *par. prima in recentior.* & pulchrè in *Panormitana Archidiaconatus coram Penia, quæ eſt penes Marcheſ. de commiſſ. par.* 3. *fol.*

ſol. 233. & in Papien. Coadiutoria coram Reuerendiſſimo Coccino Decano penes eundem Marcheſanum par. 2. ſol. 38. & in Placentina Iuriſpatronatus 1. Februarij 1199. coram Corduba, idem Coccin. deciſ. 371. num. 5. in eius impreſſis, & denique in Ferrarien. Dotis 16. Decembris 1618. coram Buratto, quę eſt in eius impreſ. deciſ. 355.

46 Et propterea ex ſtylo Curiæ in hac materia ille, qui petit ad vlteriora procedi, erit cautus, aut liquidare, ſiue commiſſionem obtinere, in qua petatur præfigi terminum aduerſario ad liquidandum, vt fuit dictum à *Rota in dicta Placentina Iuriſpatronatus coram Corduba, idem ait Marta de clauſulis par. 1. clauſ. 92. ſub num. 5. verſ. vide iuxta ſtylum.*

47 Subdeclara igitur prædicta procedere reſpectu reſtitutionis liquidi; ſecus autem, vbi ageretur, quoad expenſas, & intereſſe, & quando ea non eſſent liquida, quia tunc ſufficeret illud depoſitum vnius iulii, cum obligatione de ſoluendo reliquum, poſt illius liquidationem, & eo ſic facto poſſet poſtea ad vlteriora procedi in cauſa, vt ait *Rota deciſ. 715. num. 2. par. 1. in recent. & in alia Vercellen. Penſionis 28. Iunij 1619. coram Pirouano*, & ibi concludit ita fore intelligendũ *Lancellott. de attenta. par. 3. cap. 31. num. 96. 166. 174. cum ſeqq.* & ita quoque prius fuerat tentum in vna *Aſten. Canonicatus 27. Iunij 1616. coram Card. Sacrato.*

48 Extende huiuſmodi opinionem de damnis, & intereſſe loquentem procedere, etiã ſi de illis, neque in genere conſtaret, quam quidem opinionẽ eſſe veriorem, teſtatur *Rota in dicta Ferrarien. Dotis coram Buratto.*

49 Contrarium tamen in materia expenſarum, videtur tenere *Rota in eadem Ferrarien. Dotis coram Burat.* vbi ait, quòd in earum materia, neque depoſitio vnius iulii ſufficeret, ſed actualis reſtitutio eſſet neceſſaria.

50 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat in expenſis extraiudicialibus, de quibus nullo modo cõſtaret. Secunda verò procedit in ijs, quæ fiunt in iudicio, & hæc opinio de plano procedit, veluti ita diſtinguendo ait *Rota per Gregorium XV. in deciſ. 503. num. 1. cum ibi alleg.*

51 Extende quartò, regulam illam primã procedere, etiam ſi non fuerit appellatum, quia nihilominus eorum reuocatio daretur, quod tamen intellige verum, quando illa non per viam attentatorum, nec ex eorum priuilegio, ſed per eam nullitatis petatur, veluti eodem modo procederet, etiam ſi fuiſſet appellatum, ſed nulliter appellatum, quia paria ſunt non appellare, ſed minus legitimè appellare; & ſic igitur in hoc quoque caſu omnia intra decem dies ad appellandum geſta per illam viam nullitatis eſſent reuocanda, vt fuit ita deductum à *Rota in vna Mediolanen. Iuriſpatronatus 17. Ianuarij 1612. coram Vbaldo, & per Gregorium XV. deciſ. 513. num. 3. Card. Seraph. deciſ. 406. nu. 3 & Rota deciſ. 598. num. 2. & dec. 618 num. 2. par. prima in recentior. & deciſ. 406. num. 2. par. 2. diuerſor. & per d. Gregorium deciſ. 91. nu. 8. & deciſ. 339. num. 4. & ibi per addentem num. 6. & tandem in vna Piſcien. Beneficii 20. Maij 1628. coram Vbaldo, & prius in Foroliuien. Fideicom. 16. Iunij 1614. coram Buratto*, & ad id infinitas deciſiones allegaui ſupra ſub num. 33.

52 Contrarium, quòd ſcilicet attentata, non cauſentur ex appellatione nulla, & ſic quod ea ceſſent, ſi appellatio deficiat, fuit dictum à *Rota deciſ. 420 num. 3. & deciſ 562. num. 1. par. ſecunda in recentior.* & veluti dixi ſuperius ſub num. 33.

53 Concorda huiuſmodi opiniones fœdere prædictæ diſtinctionis; nempè, quòd vtraque procedat, ſi eorum reuocationem conſideremus per viã nullitatis, aliàs ſecus; nam etiã, quòd non fuerit appellatum, vel minus idoneè appellatum; nihilominus geſta intra illud tempus per viam nullitatis, non autem attentatorum erunt reuocanda, vt fuit dictum in illa *Mediolanen. Iuriſpatronatus coram Vbaldo, & per Gregorium dicta deciſ. 513. n. 3. Cæſar de Graſſis deciſ. 2. de appellat.*

& prius

& prius Rota in Calaguritana Beneficij de Burgo 7. Maij 1574. coram Card. Seraphino, quę eſt in eius impreſſis deciſ. 229. num. 3. & Rota deciſ. 176. num. 1. par. 3. recent.

54 Rurſus declara id, quod fuit dictũ de attentatis pendente appellatione cauſatis, ea ſcilicet in primis fore, & eſſe reuocanda; dummodo inhibitio præceſſerit; aliàs ſecus. Et ratio eſt, quia vis inhibitionis eſt tanta, vt actũ tunc temporis geſtum in attentatum tranſire faciat; & propterea videmus, quòd in Iudice dato cum clauſula Appellatione remota, à quo etiam ſi de facto poſtea appelletur, nihilominus ſi Iudex cui fuerat commiſſa cauſa appellationis illi inhibuerit, & poſt inhibitionem exequeretur, tunc talis executio diceretur attentata. Sed eſt benè verum, quòd ille primus Iudex cum ea clauſula deputatus, poſſet dicto tempore ad appellandum pendente ad executionem ſuę ſententiæ procedere, ſi non fuiſſet inhibitus, vt ait *Lancellot. in præfat. num. 40. & ſeqq. & in 8. limitat. princip. in ſecunda par. cap. 12. & in cap. 20. in prima ampliat. Rota deciſ. 420. num. 1. & deciſ. 735. num. 3. par. 2. in recentior. & in prima par. deciſ. 653. num. 1. & Card. Seraph. deciſ. 1168. num. 1. Put. deciſ. 414. lib. 3. & Marta in ſua compilat. deciſ. in verbo Attentata cap. 39. tomo primo.*

55 Sed ea quæ fuerũt dicta de vi, & efficacia inhibitionis ſubdeclara eſſe vera, & ſic eo caſu inbibitionẽ afficere, ſi ea actualiter fuerit præſentata, & executioni demandata, aliàs ſecus, etiam ſi in eo, cui erat præſentanda, daretur ſcientia decreti, & relaxationis inhibitionis, quia ſcientia idem non operatur, quam ipſa denunciatio, quando tamen non eſſemus in his, vbi ea requireretur ſolum ad effectum ſolius ſcientiæ, quia tunc denunciatio ſufficeret; at ſecus, ſi ea requireretur ad effectum incitãdi aliquem ad aliquid faciendum, ſiue quando eſſet prohibitoria, ne aliquid fiat, quia tunc, niſi præſentetur, attentata non cauſat, vt ait *Rota per Card. Seraph. dec. 1046. num. 1. & per Burattum deciſ. 180. per totam, & per Card. Caualerium deciſ. 499. num. 1. & Lancell. de attent. poſt inhib. declar. 1. num. 1. cum ſeqq. idem Buratt. deciſ. 177. & ibi per addentem ſub littera A.*

56 Extende primò illam vltimam declarationem plutibus modis procedere, & primò, quando inhibitio fuiſſet Rotalis, quia, ſiue iuſta, ſiue iniuſta eſſet timenda, vt pulchrè ait *Rota deciſ. 637. num. 2. & deciſ. 715. num. 1. & prius 464. num. 1. par. prima in recentior.* & plures alias deciſiones allegaui ſuperius in *verſic. Extende primo num. 26.* & multa dicam in verbo Auditor Rotæ, & ibi recurras.

57 Extende ſecundò, etiam procedere, ſi actus, qui diceretur poſt inhibitionem geſtus fuiſſet alias antequam inhiberetur facienti licitus, quia inhibitio facit illicitum, quod antea erat licitum, vt ait *Guidopap. deciſ. 213. per totam.*

58 Extende tertiò procedere etiam ſi pars tantum, & non Iudex fuerit inhibita, quia nihilominus ea attentata cauſaret, vt ait *Rota deciſ. 375. lib. 3. diuerſor. & Gregor. XV. in deciſ. 243. num. 5. & Rota deciſ. 762. num. 2. par. 4. diuerſor. & in Tullen. Scholaſtriæ 5. Iulij 1621. coram Remboldo.*

59 Vnde opportunè hic erit notandũ quòd ne dum inhibitio cauſat attentata reſpectu appellantis, ſed etiam reſpectu aliorum, vt ait *Gayll. obſeru. 126. lib. 3.*

60 Extende quartò procedere tam in tacita, quàm etiam in expreſſa inhibitione, veluti eodem modo dicitur, quando de eorum excuſatione tractatur, quia tunc, tam conſenſus expreſſus, quàm tacitus ad id erit ſufficiens, vt ait *Rota deciſ. 183. num. 1. par. 2. in recentior. & Card. Seraphin. deciſ. 1003. num. 5. & deciſ. 1013. n. 4. & deciſ. 1168. nu. 7. & ait Rota dec. 3. de appellat. in nou.*

61 Extende quintò procedere, etiã ſi appellationi, cuius vigore emanauerat inhibitio fuerit per appellantem tacitè, vel expreſsè renunciatum, vt ait *Rota deciſ. 130. aliàs 20. de appellat. in nou. Boer. deciſ. 356. & Bellamer. dec. 624.*

Extende

caſibus attentata commiſſa dicantur.

32 Regula igitur prima ita erit firmanda, vt ſcilicet quicquid appellatione, ſiue tempore ad appellandum pendẽte erit actum, tunc illud innouatum, ac attentatum dicetur, & per conſequens illud in primis, & ante omnia cum omnibus inde ſecutis reuocandũ, vt ait *Rota deciſ. 269. nu. 1. & deciſ. 478. num. 3. & deciſ. 514. num. 1. & deciſ. 637. num. 1. par. 1. in recen. & per Gregorium deciſ. 339. num. 5. & Rota deciſ. 598. num. 1. dicta par. prima in recentior. Card. Seraphin. deciſ. 530. num. 1. & deciſ. 1176. nu. 2. Coccin. deciſ. 293. num. 2. & coram eodem fuit dictum in Calaguritana Beneficij de Luna 7. Februarij 1618. Cæſar de Graſſ. deciſ. 2. de appellat. & Rota deciſ. 235. num. 1. & deciſ. 682 num. 1. par. 1. in recentior. & in 2. par. deciſ. 183. num. 1. & deciſ. 393. eodem num. 1. & prius fuit dictum in Pampilonen. de Ianzi 2. Martij 1592. coram Card. Mantica, & in Aurien. Parochialis 1. Iulij 1596. coram tunc temporis Reuerendiſſimo Decano, & per Burattum deciſ. 13. num. 1. & deciſ. 251. num. 1. par. 3. recentior. & ibi dec. 32 num. 3. & poſtea dec. 685. num. 2. dicta par. 3. recent.*

33 Declara tamen primò, eam regulã eſſe veram, dummodo cauſa eſſet appellabilis, vt ait *Card. Seraph. dec. 1383 n. 1.* Item illud procederet, quando appellatio verè fuerit interpoſita, aliàs quis non diceretur attentare intra tempus ad appellandum, ſi poſtea non fuerit appellatum, veluti quoque veniret dicendum, ſi ea interpoſita, poſtea fuerit ſublata; ſiue ſi eſſemus in illis caſibus, in quibus de iure appellare non licet, vt inferius dicemus, quia tunc attentata ceſſarent, quia paria ſunt nõ appellare, vel minus legitimè, & nulliter appellare, vt ait *Rota deciſ. 75. de appell. in antiq. Card. Seraphin. deciſ. 406. num. 3. & Rota deciſ. 598. num. 1. & deciſ. 618. num. 2. par. 1. in recent. & dec. 406. num. 2. par. 1. diuerſor. & per Gregorium deciſ. 91. nu. 8. & deciſ. 339. num. 4. & ibi per adden. num. 6. Surd. dec. 160. num. 54. & Rota Bononien. deciſ. 76. nu. 1. Gabed. deciſ. 120. num. 5. par. prima, & fuit dictum in vna Taruiſina Feudi 15. Ianuarij 1624. coram Remboldo, & in alia Piſcien. Beneficij 20. Maij 1628. coram Vbaldo, & deciſ. 183. nu. 3. p. 2. in recentior. & in Foroliuien. Fideicommiſſi Lunæ 16. Iunij 1614. coram Buratto.*

Subdeclara tamẽ, quòd licèt geſta intra terminum ad appellandum non purgentur vti attentata, quando appellatio non fuit legitimè ſubſecuta, reuocantur tamen per viam nullitatis, vt ait *Rota dec. 176. num. 1. par. 3. recentior.*

34 Declara ſecundò dictam regulam procedere, ſi de litis pendentia fuerit habita notitia, aliàs ſecus, quia errantis nullus eſt conſenſus, nec per conſequens, tunc dolus in eo concurreret, qui in attentante eſt tàm neceſſarius, vt ſuperius diximus, & veluti fuit dictum à *Rota in deciſ. 500. nu. 5 & 9. par. prima in recentior.*

Quinimmò data etiam litis notitia, & quis aliquid ageret, ſine tamen præiudicio litis pendentiæ, tunc illæ talis attentare non diceretur, cum tali caſu dolus non concurreret; qui, vt dixi, eſt neceſſarius in attentante, vt ſupra diximus, & veluti in iſtis terminis fuit dictum à *Rota per Burattum deciſ. 4 num. 1.*

35 Extende primò regulã illam adeò valere, vt propterea attentata ſint purganda, quoad omnes proceſſus, cũ ea ſemper reſoluant executionem, cũ omnibus inde ſecutis, vt ait *Rota deciſ. 690. num. 3. par. 2. in recentior. & in 1. par. deciſ. 264. num. 5.*

36 Extende ſecundò, id in tantum eſſe verum, vt ante eorum purgationẽ in negotio principali non ſit procedendum, etiam ſi iudicium eſſet ſpolii, vt ait *Card. Seraphin. deciſ. 1176. n. 4 Rota deciſ. 682. num. 4. par. prima in recentiorsa.*

37 Quæ tamen declara primò non eſſe vera, quando cauſa attentatorum altiorem indaginem requireret, quia tunc ea vna cum negotio principali

Digitized by Google

pali eſſet expedienda: Vnde cautela pro appellante erit, vt in caſu notorio ante omnia attentata reuocari petat, quod enim Iudex ex officio facere debet, ſed vbi eſſemus in obſcuro, tunc libello, atque litis conteſtatione opus eſſet, & ſic eo caſu vtraque cauſa eſſet ſimul agitanda, ita vt ſi prius ſuper attentatis concluderetur, prius ea eſſet terminanda, ſed ſi ea aliter reſcindi non poſſent, quàm per diffinitiuam ſententiam ſuper appellatione ferendam, tunc expectandum eſſet, vt ait *Andr. Gayll. deciſ. 146. par. prima, & Ioachim Myſinger. deciſ. 33. par. 3. Gaſpar Gulielm. deciſ. 127. dicta par. prima, & par. 3. deciſ. 56. idem Myſinger. deciſ. 26. par. 1.*

38 Subextende illam extenſionem quoque in ceſſionario procedere, vt ſcilicet per eum ante purgationem attentatorum nõ poſſit in negotio principali procedi, vt ait *Rota per Put. deciſ. 51. lib. 3.* & ratio eſt, ne per indirectum priuilegium illud attentatorum tolleretur, veluti eſſet, ſi illud ceſſionario competeret, quod cedenti prohibetur, vt ait *Put. dicta deciſ. 51. num. 1. lib. 3.*

39 Declara ſecundò prædicta nõ procedere, quando deciſio attentatorũ penderet a negotio principali, quia tunc id operaretur, ne interim attentata conſideranda venirent, vt fuit dictum in *Nepeſina Locationis Veneris 19. Iunij 1598. coram Litta, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſ. tom. 1. fol. 1081. num. 3. & Rota deciſ. 251. num. 1. par. 3. recent.* & ibi hanc concluſionem declarat ſub num. 3.

40 Et ratio illius declarationis eſt, quia attentata, quando habent cauſam cũ negotio principali coniunctam, tunc ſeparari non poſſunt, vt ait *Rota per Card. Seraph. deciſ. 219. num. 1.* At ſecus, ſi cauſa eſſet diuerſa, quia tunc ex ea attentata cauſari non poſſent, vt ait *Rota per Burattum in ſua deciſ. 644. num. 5. & ibi per addentem ſub num. 10.* docetur, quando cauſa dicatur diuerſa.

41 Amplia id eò magis procedere, quando ſententia lata in cauſa connexa pareret exceptionem rei iudicatæ in cauſa principali, vt ait *Rota per Coccinum dec. 304. num. 2.*

42 Subdeclara tamen quòd cauſa attentatorum non impedit quominus in negotio principali procedatur, quã do poſt commiſſionem cauſæ de attẽtatis non fuit oppoſitum, ſed immò in negotio principali diſcuti fuerit toleratum, vt ait *Verall. deciſ. 60. par. 1. & Marta in compilat. deciſ. in verbo Attentata tom. 1. cap. 85.* At ſecus, quando attentata eſſent geſta in cauſa connexa, vt fuit dictum à *Rota per Burattum in dicta deciſ. 644. & ibi per Addentem,* qui docet, quando cauſa dicatur connexa ſub num. 12.

43 Extende tertiò, quòd purgatio attentatorum debet eſſe actualis, adeò vt neque depoſitio vnius iulii ſufficeret, etiam ſi fieret obligatio de reſtituendo reliquum liquidatione facta, vt fuit dictum à *Rota per Cardin. Seraph. deciſ. 1176. num. 15. & deciſ. 269. num. 1. par. 1. in recentior.*

Subextende, quòd immò res ſit reducenda ad priſtinum ſtatum, vt ait *Rota per Burattum deciſ. 355. num. 1. & ſeqq. & Rotã deciſ. 64. num. 2. par. 3. recent.*

44 Contrarium licèt tenuerit *Mobedan. in deciſ. 311. aliàs 17. de reſtitut. ſpol. & Sarnen. deciſ. 15. lib. 1.*

Concorda vt prima opinio indubitanter procedat, quando datetur poſſibilitas ea purgandi in attentãte Secunda verò, quando ſecus, quia eo ipſo attentata purgata dicuntur, quando attentans facit id, quod poteſt, vt ait *Rota deciſ. 194. num. 4. in fine par. 3. recent.*

45 Sed primam opinionem vti veriorem tenendo, extende eam quoque procedere in iudiciis priuilegiatis, veluti in illis ſpolii, & attentatorum, quia tunc Rota, ad hoc, vt prorſus eorum purgatio, vſque ad minimum obolum ſequatur depoſitionem alicuius ſummæ non tollerat, ſed actualis reſtitutio debetur, vt ait *Verall. deciſ. 150. par. 1. Card. Seraphin. dec. 1176. & Rota deciſ. 269. num. 1. par. prima in recentior.* & pulchrè *in Panormitana Archidiaconatus coram Penia, quæ eſt penes Marcheſ. de commiſſ. par. 3.*

fol.

fol. 233. & in Paplen. Coadiutoria coram Reuerendiſſimo Coccino Decano penes eundem Marchejanum par. 2. fol. 38. & in Placentina Iuriſpatronatus 1. Februarij 1199. coram Corduba, idem Coccin. deciſ. 371. num. 5. in eius impreſſis, & denique in Ferrarien. Dotis 16. Decembris 1618. coram Buratto, quę eſt in eius impreſſ. deciſ. 355.

46 Et propterea ex ſtylo Curiæ in hac materia ille, qui petit ad vlteriora procedi, erit cautus, aut liquidare, ſiue commiſſionem obtinere, in qua petatur præfigi terminum aduerſario ad liquidandum, vt fuit dictum à *Rota in dicta Placentina Iuriſpatronatus coram Corduba, idem ait Marta de clauſulis par. 1. clauſ. 92. ſub num. 5. verſ. vide iuxta ſtylum.*

47 Subdeclara igitur prædicta procedere reſpectu reſtitutionis liquidi; ſecus autem, vbi ageretur, quoad expenſas, & intereſſe, & quando ea non eſſent liquida, quia tunc ſufficeret illud depoſitum vnius iulii, cum obligatione de ſoluendo reliquum, poſt illius liquidationem, & eo ſic facto poſſet poſtea ad vlteriora procedi in cauſa, vt ait *Rota deciſ. 715. num. 2. par. 1. in recent. & in alia Vercellen. Penſionis 28. Iunij 1619. coram Pirouano*, & ibi concludit ita fore intelligendũ *Lancellott. de attenta. par. 3. cap. 31. num. 96. 166. 174. cum ſeqq.* & ita quoque prius fuerat tentum in vna *Aſten. Canonicatus 27. Iunij 1616. coram Card. Sacrato.*

48 Extende huiuſmodi opinionem de damnis, & intereſſe loquentem procedere, etiã ſi de illis, neque in genere conſtaret, quam quidem opinionẽ eſſe veriorem, teſtatur *Rota in dicta Ferrarien. Dotis coram Buratto.*

49 Contrarium tamen in materia expenſarum, videtur tenere *Rota in eadem Ferrarien Dotis coram Burat.* vbi ait, quòd in earum materia, neque depoſitio vnius iulii ſufficeret, ſed actualis reſtitutio eſſet neceſſaria.

50 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat in expenſis extraiudicialibus, de quibus nullo modo cõſtaret. Secunda verò procedit in ijs, quæ fiunt in iudicio, & hæc opinio de plano procedit, veluti ita diſtinguendo ait *Rota per Gregorium XV. in deciſ. 503. num. 1. cum ibi alleg.*

51 Extende quartò regulam illam primã procedere, etiam ſi non fuerit appellatum, quia nihilominus eorum reuocatio daretur, quod tamen intellige verum, quando illa non per viam attentatorum, nec ex eorum priuilegio, ſed per eam nullitatis petatur, veluti eodem modo procederet, etiam ſi fuiſſet appellatum, ſed nulliter appellatum, quia paria ſunt non appellare, ſed minus legitimè appellare; & ſic igitur in hoc quoque caſu omnia intra decem dies ad appellandum geſta per illam viam nullitatis eſſent reuocanda, vt fuit ita deductum à *Rota in vna Mediolanen. Iuriſpatronatus 17. Ianuarij 1612. coram Vbaldo, & per Gregorium XV. deciſ. 513. num. 3. Card. Seraph. deciſ. 406. nu 3 & Rota deciſ. 598. num. 2. & dec. 618 num. 2. par. prima in recentior. & deciſ. 406. num. 2. par. 2. diuerſor. & per d. Gregorium deciſ. 91. nu. 8. & deciſ. 339. num. 4. & ibi per addentem num. 6. & tandem in vna Piſcien. Beneficii 20. Maij 1628. coram Vbaldo, & prius in Foroliuien. Fideicom. 16. Iunij 1614. coram Buratto*, & ad id infinitas deciſiones allegaui ſupra ſub num. 33.

52 Contrarium, quòd ſcilicet attentata, non cauſentur ex appellatione nulla, & ſic quod ea ceſſent, ſi appellatio deficiat, fuit dictum à *Rota deciſ. 420 num. 3. & deciſ 562. num. 1. par. ſecunda in recentior.* & veluti dixi ſuperius ſub num. 33.

53 Concorda huiuſmodi opiniones fœdere prædictæ diſtinctionis; nempè, quòd vtraque procedat, ſi eorum reuocationem conſideremus per viã nullitatis, aliàs ſecus; nam etiã, quòd non fuerit appellatum, vel minus idoneè appellatum; nihilominus geſta intra illud tempus per viam nullitatis, non autem attentatorum erunt reuocanda, vt fuit dictum in illa *Mediolanen. Iuriſpatronatus coram Vbaldo, & per Gregorium dicta deciſ. 513. n. 3. Cæſar de Graſſis deciſ. 2. de appellat.*

& prius

& prius Rota in Calagurritana Beneficij de Burgo 7. Maij 1574. coram Card. Seraphino, quę eſt in eius impreſſis deciſ. 229. num. 3. & Rota deciſ. 176. num. 1. par. 3. recent.

54 Rurſus declara id, quod fuit dictū de attentatis pendente appellatione cauſatis, ea ſcilicet in primis fore, & eſſe reuocanda, dummodo inhibitio præceſſerit; aliàs ſecus. Et ratio eſt, quia vis inhibitionis eſt tanta, vt actū tunc temporis geſtum in attentatum tranſire faciat; & propterea videmus, quòd in Iudice dato cum clauſula, Appellatione remota, à quo etiam ſi de facto poſtea appelletur, nihilominus ſi Iudex cui fuerat commiſſa cauſa appellationis illi inhibuerit, & poſt inhibitionem exequeretur, tunc talis executio diceretur attentata. Sed eſt benè verum, quòd ille primus Iudex cum ea clauſula deputatus, poſſet dicto tempore ad appellandum pendente ad executionem ſuę ſententiæ procedere, ſi non fuiſſet inhibitus, vt ait *Lancellot. in præfat. num. 40. & ſeqq. & in 8. limitat. princip. in ſecunda par. cap. 12. & in cap. 20. in prima ampliat. Rota deciſ. 420. num. 1. & deciſ. 735. num. 3. par. 2. in recentior. & in prima par. deciſ. 653. num. 1. & Card. Seraph. deciſ. 1168. num. 1. Put. deciſ. 414. lib. 3. & Marta in ſua compilat. deciſ. in verbo Attentata cap. 39. tomo primo.*

55 Sed ea quæ fuerūt dicta de vi, & efficacia inhibitionis ſubdeclara eſſe vera, & ſic eo caſu inhibitionē afficere, ſi ea actualiter fuerit præſentata, & executioni demandata, aliàs ſecus, etiam ſi in eo, cui erat præſentanda, daretur ſcientia decreti, & relaxationis inhibitionis, quia ſcientia idem non operatur, quàm ipſa denunciatio, quando tamen non eſſemus in his, vbi ea requireretur ſolum ad effectum ſolius ſcientiæ, quia tunc denunciatio ſufficeret; atſecus, ſi ea requireretur ad effectum incitādi aliquem ad aliquid faciendum, ſiue quando eſſet prohibitoria, ne aliquid fiat, quia tunc, niſi præſentetur, attentata non cauſat, vt ait *Rota per Card. Seraph. dec. 1046. num. 1. & per Burattum deciſ. 180. per totam, & per Card. Caualerium deciſ. 499. num. 1. & Lancell. de attent. poſt inhib. declar. 1. num. 1. cum ſeqq. idem Buratt. deciſ. 177. & ibi per addentem ſub littera A.*

56 Extende primò illam vltimam declarationem pluribus modis procedere, & primò, quando inhibitio fuiſſet Rotalis, quia, ſiue iuſta, ſiue iniuſta eſſet timenda, vt pulchrè ait *Rota deciſ. 637. num. 2. & deciſ. 715. num. 1. & prius 464. num. 1. par. prima in recentior.* & plures alias deciſiones allegaui ſuperius in *verſic. Extende primo num. 26.* & multa dicam in verbo Auditor Rotæ, & ibi recurras.

57 Extende ſecundò, etiam procedere, ſi actus, qui diceretur poſt inhibitionem geſtus fuiſſet alias antequam inhiberetur facienti licitus, quia inhibitio facit illicitum, quod antea erat licitum, vt ait *Guidopap. deciſ. 213. per totam.*

58 Extende tertiò procedere etiam ſi pars tantum, & non Iudex fuerit inhibita, quia nihilominus ea attentata cauſaret, vt ait *Rota deciſ. 375. lib. 3. diuerſor. & Gregor. XV. in deciſ. 243. num. 5. & Rota deciſ. 762. num. 2. par. 4. diuerſor. & in Tullen. Scholaſtriæ 5. Iulij 1621. coram Remboldo.*

59 Vnde opportunè hic erit notandū quòd ne dum inhibitio cauſat attentata reſpectu appellantis, ſed etiam reſpectu aliorum, vt ait *Gayll. obſeru. 126. lib. 3.*

60 Extende quartò procedere tam in tacita, quàm etiam in expreſſa inhibitione, veluti eodem modo dicitur, quando de eorum excuſatione tractatur, quia tunc, tam conſenſus expreſſus, quàm tacitus ad id erit ſufficiens, vt ait *Rota deciſ. 183. num. 1. par. 2. in recentior. & Card. Seraphin. deciſ. 1003. num. 5. & deciſ. 1013. n. 4. & deciſ. 1168. nu. 7. & ait Rota dec. 3. de appellat. in nou.*

61 Extende quintò procedere, etiā ſi appellationi, cuius vigore emanauerat inhibitio fuerit per appellantem tacitè, vel expreſsè renunciatum, vt ait *Rota deciſ. 130. aliàs 20. de appellat. in nou. Boer. deciſ. 356. & Bellamer. dec. 624.*

Extende

ſi inhibitio emanauerit ad inſtantiam intruſi, contra diſpoſitionem, *cap. ſi contra quos, vt lite pend in 6. Creſcen. in ſua deciſ.142. cum alijs ibi per eum allegatis.*

78 Extende 14. quòd neque excommunicatus, qui commiſit attentata contra formam inhibitionis abſoluendus veniat, niſi prius illis purgatis ab eo, *vt ait Card. Seraph. dec. 432. in vna Aquinaten. Beneficij* 1579

79 Subextende, quòd neque attentatorum reuocatio impediatur per exceptionem excommunicationis, ob recurſus ad Iudices laicos incurſæ, *vt ait Rota deciſ.* 586. *num.6 par.2. in recent. & per Buratt. dec.72. num.7. & ſeq. & in alia Conchen. Archipresbyteratus* 13. *Nouembris* 1605.

80 Extende 15. quòd neque etiam fatalia currant, quando fuit datum de attentatis, *vt fuit dictum à Rota per Card. Seraph. dec.797. num.2. & deciſ.* 983. *num.* 13.

81 Extende 16. vt non ſolum attentata ſint purganda de iure, ſed etiam quando ea de facto nocere poſſunt, *vt ait Rota dec.* 329 *num.2. par. 1. in recent. & dec.* 357. *n.2. par 3. recent.*

82 Extende 17 prædicta quoque procedere in criminalibus, *vt ait Guidop. in ſua deciſ.* 74. *& Cappel. Tholoſ. in deciſ.* 176.

83 Extende 18. prædicta etiam procedere in attentatis factis in appellatione ab interlocutoria, quia ea cauſar attentata, ſi tamen Iudex ad quem inhibuit, *vt ait Rota per Card. Seraph. deciſ.* 1168. *num.* 1. *& deciſ.* 420. *nu.* 1. *& deciſ.* 735. *num.* 3. *par. ſecunda in recent. & in prima par. dec.* 655. *nu.* 1. *& Acbil. dec.* 256. *aliàs* 30. *de appel.*

84 Declara tamen primò, quòd appellatio ab interlocutoria cauſar attentata, dummodo concurrant requiſita deciſionis 44. *de appellat. in nou.* quæ ſunt, vt ea non reuocentur, niſi prius conſtiterit de grauamine, vel quod appellans ſe illud probaturum obtulerit, vel niſi reſpectu eius, quod contra appellationem fit, *vt ait Card. Seraph. deciſ.* 397. *num.* 1.

85 Declara ſecundò, quòd attentata non reuocentur poſt ſententiam interlocutoriam, vel grauamen extraiudiciale, intra tempus appellandi, vel poſt appellationem à falſo procuratore interpoſitam, niſi poſt talem appellationem iuſtificatam, *vt ait Acbil. de Graſſis d. dec.* 256. *aliàs* 30. *de appell.*

86 Extende 19. quòd eorum reuocatio non impediatur, etiam ſi non fuiſſet iuſtificata cauſa in appellatione expreſſa, *vt ait d. Acbil. de Graſſis dec.* 34. *de appellat.*

87 Quod tamen declara verum reſpectu appellantis, non autem appellati, quia appellatio extraiudicialis ſemper appellantem ligat, etiam ante iuſtificationem cauſæ, cum Ipſe non poſſit dare de iniuſtitia propriæ appellationis, quod quidem in appellato non ſuccedit, vt ſingulariter *ait Innocent. in cap.* 2. *de reſcript. & Acbil. d. deciſ.* 34. *de appell. num.* 5. *&* 6.

88 Extende 20. Regulam prædictã procedere, etiam ſi Iudex, ſiue Auditor, qui inhibuit iuriſdictione careret, ſaltem donec non clarè conſtet, quòd ille iuriſdictione careat, *vt ait Rota per Card. Caualer. in ſua dec.* 543. *nu.* 3.

89 Extende 21. procedere, etiam ſi inhibitio fuerit emanata in vim commiſſionis ſubreptitiæ, & nullæ, veluti ſi fuiſſet impetrata vigore appellationis à ſententia nondum lata, *vt ait Rota per Achill. de Graſſis deciſ.* 7. *tit. de attentat. & deciſ.* 29. *de appellat. & deciſ.* 762. *n.* 1. *par.* 4. *diu.* quam ſequuta fuit *Rota per Gregorium in ſua deciſ.* 19. *num.* 8. Et nota, quòd in dicta deciſione 762. reprobantur aliæ deciſiones antiquæ, quæ contrarium tenebant.

90 Extende 22. procedere ẽt ꝙ faciẽs actum contra inhibitionem non fuerit nominatus in commiſſione, cuius vigore inhibitio emanauit, ſi tamen habuit cauſam à Iudice inhibito, veluti ſi ab eo inſtitutus fuiſſet, *vt ait Rota in deciſ.* 318. *num.* 2. *par. prima in recentior.*

91 Extende vigeſimotertiò, vt ſcilicet Rotalis inhibitio ſit timenda, etiam in illis caſibus, in quibus de iure appellatio non venit concedenda, *vt fuit*

Mmm dictum

dictum *in Senogallien. bonorum* 14. *Aprilis* 1617. *coram Remboldo, & in alia Ceneten. ſeu Nullius Monaſterij* 27. *Nouembris* 1626. *coram Merlino, & deciſ.* 670. *num.* 3. *par.* 2. *in recentior.*

92 Extende vigeſimoquarto, quòd inhibitio Rotalis ſit timenda, etiamſi ſolùm procuratori fuerit intimata, quia tunc geſta per principalem cauſarent attentata, dummodo tamen poſt præſentatam inhibitionem interceſſerit tantum tempus, intra quod principalis potuerit à ſuo procuratore certiorari, vt ait *Rota per Gregor. dec.* 435. *num.* 1. *Cæſar de Graſſ. deciſ.* 6. *num.* 3. *de cauſ. poſſ. & propriet. & Rota in Bobien. Parrochialis* 27. *Iunij* 1611. *coram Cardinal. Sacrato, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſionibus, par. prima, fol.* 963. *num.* 2. *Martin. Andr. dec.* 10. & ratio eſt, quia regulariter præſumitur procuratorem ſuum principalem certiotaſſe de aliquo actu geſto, quando interceſſit tantum tempus intra quod ſi non aduiſaſſet de negligentia imputatus fuiſſet *iuxt. conſ. Rom.* 481. *num.* 7. vt ait *Rota in Tarantina Canonicatus* 3. *ſeu* 10. *Decembris* 1612. *coram Coccino*, Quod ampliatur eò magis procedere vbi concurreret actuum multiplicitas ſiue ſi aliquid fuiſſet factum à principali, quod præſumitur ab eo fuiſſe factum ex procuratoris certioratione; veluti acta ad cauſam cauſam facientia tranſmittendo, vt ait *Put. deciſ.* 258. *num.* 1. *lib.* 1. *& deciſ.* 287. *lib.* 2. licèt ſecus tamen eſſet, vbi eſſemus in procuratore aſſerto, ſed non vero idem *Put. deciſ.* 287. *lib.* 3. ſed quòd Dominus non præſumatur ſcire geſta per procuratorem in dubio ait *Gratian. lib.* 4. *diſceptation. cap.* 752. *num.* 19.

93 Contrarium licet fuerit dictum à *Rota per Cardin. Caualer. in ſua deciſ.* 499. *num.* 1. quæ enim opinio mihi magis æqua, & contraria magis periculoſa videtur; & ratio eſt, quia æquitas non patitur, vt principalis in partibus a procuratore, ob illius negligentiam de prædicta inhibitione non certioratus, agendo aliquid in cauſa attentaret, quia cum ſolus Deus ſit ſcrutator cordium, & ſciat mentes hominum, ergo ſequitur illa regula quod impoſſibilium nulla ſit obligatio, & quòd nemini per alterum debeat inferri iniqua conditio, vltra quod non præſumitur, vt quis velit illud facere, quod facere non poterat, vt fuit dictum *à Rota per Gregor. in ſua deciſ.* 531. *num.* 3. *& ſub num.* 9. ſubdit, quòd ſi procurator attentat opus eſt, quòd principalis ſtatim habita notitia dictis attentatis renunciet, alias ea ratificare cenſeretur.

94 Sed ego prædictas opiniones tali modo concordarem; nempè, vt prima procedat, quando procurator, & Dominus eſsent in eodem loco intentati iudicij ex ea ratione, quia tunc inter eos continua conuerſatio præſumitur, & per conſequens inuicem negotia cauſæ communicare cenſentur. Secunda verò, quando procurator eſset in Curia, & Dominus in Patria. Licet, ſi de rigore loquamur, poſset Domino imputari quare diligentem, & fidelem procuratorem non elegit, & propterea illi in hoc ex æquitate venit ſuccurrendum; Vnde ad hoc, vt vtrique parti rectè conſulatur melius erit, vt obtinens inhibitionem faciat, vt iudex in Curia ſcribat illi in partibus, vt in cauſa ſuperſedeat, & ſic hoc modo, vtrique parti ſatisfiet.

95 Ratio autem generalis prædictarum extenſionum eſt fundata ſuper contemptu, qui iudici infertur in non obtemperando ſuæ inhibitioni, qui multò magis conſideratur in hac materia, quam ius partis, vt dixi in principio tractatus in verſiculo Ratio autem num. 11. & eſt doctrina *Oldr. conſ.* 106. *& Rota per Aegid. Bellam. in ſua deciſ.* 49.

96 Sed reaſsumendo principalem regulam in ea parte, vbi habetur, quod attentata in primis, & ante omnia ſunt reuocanda.

Re-

Digitized by Google

Reſtringe primò, eam non procedere in ijs attentatis poſt ſententiam interlocutoriam, ſiue extraiudiciale grauamen factis, quia tunc non per viam attentatorum, ſed per illam nullitatis reuocanda venirent, *vt ait Acchill. de Graſſis deciſ. 30. de appellat.*

97 Et ratio eſt, quia quando proceditur ad aliquam prouiſionem extraiudicialiter, tunc illa prouiſio attentata non cauſat, *vt ait Gonzal. ſuper regul. octaua, in annotat. contra nullitat. num. 27. Lancellott. de attentat. par. 2. cap. 12. limitat. 40. num. 5. 6. & 12. Cardin. Seraphin. deciſ. 152. & ita fuit dictum in Caſaraugustana Portionis 3. Iulij 1606. coram Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 314. num. 3. & Rota in deciſ. 38. de appellation. in nouis, & in alia Calaguritana de Olоueri iuriſpatronatus 22. Iunij 1615. coram Remboldo.*

98 Quod tamen ſecus eſſet, ſi Iudex de dicta extraiudiciali appellatione cognoſcere cœpiſſet, quia tunc attentata cauſaret, *vt fuit dictum à Rota per Coccin. in dicta deciſ. 314. nu. 3.*

99 Item ſecus eſſet, quando iudicialiter alio modo fuiſſet prouiſum, vt inferius dicam.

100 Reſtringe ſecundò dictam regulam non procedere, quando ſententia tranſiuiſſet in iudicatum, quia tunc geſta pendente appellatione nō per viam attentati, ſed per alteram nullitatis reuocanda venirent; & ratio eſt, quia tunc attentata paſſus illis renunciare cenſetur, per eum tranſitum, quem in rem iudicatam illa ſententia fecit, *vt ait Rota deciſ. prima de appellat. in nouis, & Creſcent. deciſ. 140. & per Gregorium deciſ. 91. num. 6. Cæſar de Graſſis deciſ. 2. de appellat. & Rota deciſ. 586. num. 3. par. 2. in recentior. Burat. deciſ. 72. nu. 3.*

Fallit, quando ille talis ignorauit eā nullitatem, ſiue ſpolium, aut attentatum, quia tunc illis numquam renunciaſſe cenſeretur, & ad id in dubio ignorantia præſumitur, niſi contrarium probetur *ex reg. quam firmat gloſſ. in l. non dubium, verſic. agnouerit, C. de inoff. teſt. Bal. in l. mater, num. 3. C. de rei vendic. Gabr. conſil. 36. n. 59. lib. 1. Caſtr. conſ. 465. verſ. Reſtat, lib. 1. Surdus conſ. 49. nu. 32. Rota dec. 662. n. 6. p. 2. recen. Card. Seraph. dec. 477. n. 10. Gregor. dec. 311. num. 13. & Rota in Perusina Laudi 22. Aprilis 1630. coram Durano, & in Romana Sylua 26. Februarij 1627. coram eodem, & in eadem 15. Maij 1628. coram Verospio.*

101 Extende primò id eò magis procedere, quando partis ratificatio concurrat, *vt ait Rota per Card. Seraph. deciſ. 1003. num. 6.*

102 Extende ſecundò idem procedere, veluti quando attentans fuiſſet admiſſus ad probandum ſuum bonum ius, & illud probaſſet, quia tunc tacitè cenſetur priuilegio attentatorum renunciaſſe, *vt ait Rota per Gregoriū in dicta deciſ. 91. num. 5.*

103 Et ratio prædictorum ea eſt, quia attentata excuſantur, ne dum ex conſenſu expreſſo, ſed etiam ex tacito, *vt ait Rota dec. 183. nu. 1. par. 2. recent.*

104 Secus tamen eſſet, ſi ille attentata paſſus de illis dederit, & cauſam ſuper eis committi fecerit, quia tunc licèt fuerit paſſus de bono iure diſcuti, non per hoc tamen ab attentatis excluſus venit, *vt ait Lancellott. de attent. lit. penden. limit. 13. num. 14. & Rota per Greg. in d. dec. 91. n. 7. & dec. 79. n. 2. p. 2. rec. & ibid. dec. 592. n. 4.*

105 Contrarium tamen quando quis paſſus fuerit pronunciari ſuper iuſtitia ſententiæ. Et poſtea patiatur ſuper bono iure cognoſci, quia tunc viam attentatorum deſeruiſſe cenſetur, *vt ait Rota deciſ. 586. nu. 4. par. 2. in rec.*

Quod enim procedit, etiam ſi quis prius oppoſuiſſet de attentatis, *vt ait Rota per Burattum deciſ. 72. num. 4.* Sed tu concorda prædictas opiniones, & ſic, quòd prima procedat, quādo attentata paſſus non permiſerit ſententiam in rem iudicatam tranſiſſe. Secunda verò, quando ſecus, *vt ait Rota deciſ. 592. num. 3. & in dicta deciſ. 79. num. 2.* vbi ait quòd in omnem euentum, ſi non ad inſtantiam partis, ſaltem ex Iudicis officio veniret reuocanda executio, nec non ſequeſtranda poſſeſſio cum attentans, numquam commodo vitioſæ

poſſeſſionis gaudeat, vt dicunt Doctores allegati in *dicta deciſ.79.nu.2.* vltra quod ea ſaltem per viam nullitatis reuocanda veniunt, vt mox dicetur ſub num. 207.

106 Reſtringe tertiò non procedere in attentatis appellatione deſerta, quæ reuocanda non veniunt, ex prædicta ratione, *vt ait Card. Seraphin. dec.797. Cæſ. de Graſſ. dec.2. de appel.* Si tamen ex actis notoriè de deſertione conſtaret, *vt ait Rota deciſ. 1. de appell. in nou.* vbi ad id comprobandum quatuor fundamenta, adducit *& Guidopap. deciſ.213. n. 6. & alij allegati à Lancellotto de attentat. par. 2. cap. 12. num.* 8. *ſol. mihi* 207. Sed in dubio pro non deſertione venit iudicandum, *vt dixi in verbo Appellatio, & ita quoque ait idē Lancellott. ibi ſupra in prima Ampliatione nu.* 22. licèt ipſe declaret quomodo id procedat *ſub nu.*26. dicens illud eſſe verum, quando conſtat, aut adeſt fumus de bono iure in cauſa principali; aliàs ſecus.

Extende, quòd, neque etiam ea reuocanda veniāt, poſtquam fuit cōcluſum in cauſa, quod tamen intellige verum in ea, non autem in alia inſtantia, *vt dicunt Berous, & Lancellot. allegati à Card. Mantica in deciſ. 33. in fine.*

Fallit tamen illa reſtrictio in caſu deciſionis 685 *num.3. & ſeqq. par.3. recent* vbi ad hanc regulam duæ limitationes afferuntur, quas per te videre poteris.

107 Declara tamen, quòd ſaltem dicta attentata per viam nullitatis reuocanda venirent, *& ita in Rota ſeruari ait Cæſar de Graſſis deciſion.* 108. *num.* 5. *de appellat.* & hunc eſſe inueteratum ſtylum in *Rota fuit dictum in vna Aurien. Parrochialis coram Penia, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſionib. par. ſecunda, ſol.* 471. *num.* 4. *& in alia Romana Vinea coram Cardinali Seraphino, quæ eſt apud eundem Marcheſanum dicta par. ſecunda ſol.* 214. *num.* 4. *& in impreſſis eiuſdem Cardin. Seraph. eſt deciſ.*777. *num.* 11. *& in Elnen. Hæreditatis penes eundem Marcheſanum dicta par ſecunda, ſol.* 35. *num.* 4.

108 Licèt ſit benè verum, quòd ad effectum euitandi attentata ea non præſumuntur in dubio, *vt ait Burat. deciſ. 644. & Creſcent. deciſ. 1. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Et ideo ea concludenter veniunt probanda, veluti inferius dicam *ſub num.* 131. & ibi recurras.

109 Reſtringe quartò, non procedere in illis attentatis factis à Procuratore ſpeciale mandatum non habente, quia tunc geſta ab eo per viā attentatorum reuocanda non veniunt, ſed per illam nullitatis tolluntur, *vt ait Caputaquenſ. deciſ.* 53. *par. prima.*

110 Et ratio eſt, quia ab eo non committuntur, niſi cum legitimo, & ſufficienti mandato ad attentandum, *vt ait Rota per Gregorium deciſ.* 486. *& deciſ.* 705. *num.* 4. *par.* 1. *in recentior. & in ſecunda par. deciſ.* 562. *n.* 3. *& prius deciſ.* 201. *num* 4.

Immò alio modo factum dictum mandatum non facit Dominum incidere in pœnā, & propterea ad id nō ſufficit ſpeciale, ſed debet eſſe indiuiduum, vt pulcrè dicunt addentes *ad deciſ. Buratt.* 190. *num.* 1. ſecus autem, vbi eſſemus in materia tranſigendi ſiue petendæ abſolutionis à iuramento, aut reſtitutionis in integrum ſiue ineundæ tranſactionis, quia tunc ſpeciale ſufficeret & tale diceretur, quando alicui daretur facultas petēdi abſolutionem à quocunque iuramento, in quocunque inſtrumento præſtito, quamuis inſtrumentum non fuerit expreſſum in ſpecie, vt fuit dictum in *Signina Caſtrorum* 9. *Decembris* 1616. *coram Remboldo*, veluti ququoque ſpeciale diceretur datum ad tranſigendum, etiamſi non exprimeretur res, ſuper qua tranſigendum veniret, vt fuit dictum *à Rota per Burattum deciſ.* 54. *num.* 4. *cum alijs ibi per addentes, & poſtea in deciſ.* 190. *& in illa Signina coram Remboldo*. Item ſpeciale diceretur mandatum ad petendam in inte-

grum

grum reſtitutionem, licèt non exprimatur cauſa, ſiue actus, ſuper quo eſſet petenda reſtitutio; Aliàs ſi cauſa exprimeretur, tunc illud diceretur indiuiduum, velutì requiritur ad faciẽdum aliquem incidere in pœnam, vt ſuperius dixi, quod tamen intellige verum, vbi ageretur de fauore mandantis, at ſecus, ſi de illius præiudicio, vt fuit dictum in illa *Signina Caſtrorum, & veluti ait Addent. ad Burattum d. deciſ.* 190.

111 Declara tũ, quòd ſi Dominus ſtatim habita attentatorũ notitia illis nõ renunciet, tunc ea ratificare cenſetur, *vt fuit dictum à Rota per eundem Gregorium deciſ.* 531. *num.* 9.

112 Declara præterea eam reſtrictionem non procedere, quando Procurator fuiſſet admiſſus cum cautione de rato, quia tunc habita per Dominum notitia de illius admiſſione, ſi ei non contradixit, ſuperſedere tenebatur, nec inhibitioni ſibi factæ contrauenire poterat, *vt ait Put. deciſ.* 142. *per totam lib.* 3.

113 Sed quod inhibitio à tali procuratore obtenta cauſet attentata, *ait Rota per Coccinum dec.* 380. *num.* 5.

114 Et quomodo ſint reuocanda attentata per aſſertum procuratorem, *ait Aegid. deciſ.* 551. *alleg. à Put. dec.* 515. *lib.* 2. Sed ad hoc, vt attentata poſſint purgari per procuratorem, ille debet habere ad id mandatum legitimum, & ſufficiens, vt ſuperius diximus, & tunc ſufficiens dicetur, quando erit ſpeciale; item tale diceretur, quando eſſet factum ad renunciandũ attentatis; licèt tamen opus non eſſet, vt fiat ad renunciandum talibus, & talibus attentatis, *vt fuit dictum à Rota in Bononien. Dotis Veneris* 18. *Decembris* 1610. *coram Buratto, & per Gregor. dec.* 486. *num.* 19. *& in Paduana Sedilium* 28. *April.* 1617. *coram Card. Sacrato, & deciſ.* 722. *in fine lib* 3. *par.* 3. *diuerſor.*

115 Reſtringe quintò, non procedere in caſu, vbi de nullitate appellationis, vel de intereſſe partis, ſiue Iudicis offenſa non conſtaret, quia tunc reuocanda non venirent, per viam attentatorum ad partis inſtantiam, ſed per illam nullitatis ex officio Iudicis, veluti dixi ſupra in verſic. Extende tertiò, num. 28. vbi docetur, quando de non iure partis conſtare dicatur, & *Rota deciſ.* 75. *de appellat. in antiq. & dec.* 76. *ibidem Laurent. deciſ. Auenion.* 8. *cum alijs ibi per eum allegatis, & Rota deciſ.* 768. *num.* 1. *& dec.* 769. *nu.* 3. *par.* 3. *recent.*

116 Quod tamen declara verum, quando clarè conſtet de non iure petentis ita, & taliter, vt altior indago ſuper eo non requiratur; aliàs ſecus, *vt ait Rota per Coccinum deciſ.* 397. *num.* 2. *& deciſ.* 418. *num.* 3. *& deciſ.* 151. *num.* 1. *par* 3. *recent.* & quando dicatur conſtare de non iure alicuius, *ait Rota dicta deciſ* 769. *num.* 1. *dicta par.* 3. *recentior.* Et tunc, quando conſtat de non iure petentis, eorum reuocatio fit ex officio Iudicis, & maximè quando cauſantur, ob ſpretum inhibitionis, *vt ait Rota de.iſ.* 272. *num.* 1. *par.* 3. *recent.*

117 Extende prædicta eò magis procedere, quando eſſemus in caſu, vbi inhibitio Rotalis emanata fuiſſet, quia tunc dato, etiam quòd appellationi non eſſet locus, tamen ea attentata cauſat, vt ſuperius dixi, num. 19. & dicam inferius in Regula 2. verſic. Subampli a tertiò, & *Rota dicta deciſ.* 272. *num.* 5. *par.* 3. *recent.*

118 Reſtringe ſextò, non procedere in tertio attentante, *vt ait Achill. de Graſſ. deciſ.* 28. *de appellat. & Rota in Romana ſancti Thomæ* 21. *Februarij* 1603. *coram Coccino, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſ. par.* 2. *fol.* 207. *num.* 8. *& in eius impreſſis deciſ.* 97. *num.* 1. *Faſtol. in deciſ.* 19. *cum alijs ibi per eum allegatis.*

119 Et ratio eſt, quia tertius regulariter nõ attentat, veluti, nec eũ attentata capiunt, *vt fuit dictum à Rota in Vercellen. Archidiaconatus coram Gypſio, quæ eſt apud Marcheſan. par.* 2. *fol.* 573. *num.* 3. *Cardin. Seraphin. deciſ.* 582. *num.* 2 *& Rota deciſ.* 2. *vt lite pen. in antiq. Achil. de Graſſis d. deciſ.* 28. *de appellat. & Rota per Gregor. deciſ.* 14. *num.* 3.

Contrarium tamen venit dicendũ in eo, qui cum attentante participauit, quia tunc geſta per eum poſt inhibitionem attentata dicuntur, vt ait *Rota deciſ. 317. num. 1. par. 3. recentior.*

Concorda tu tamen prædictas opiniones tali pacto; nempè, vt prima procedat reſpectu attentatorum, quę à tertio non committuntur. Secunda verò procedit reſpectu nullitatum, quia geſta per partem, non per viam attentatorum, ſed per illam nullitatũ reuocanda veniunt, vt ait *Biſignett. deciſ. 3. de appellat.*

121 Extende primò dictam reſtrictionem in tantum procedere, vt neque tertius de attentatis dare poſsit, quando non fuit in cauſa eo tempore attentatorum, vt ait *Rota per Coccinum deciſ. 90. num. 4. & deciſ. 130. num. 8.*

122 Extende ſecundò, quòd neque attentata cauſentur ex geſtis in diuerſa cauſa, & circa diuerſa ab his, quæ ſunt in lite, vt fuit dictum à *Rota in deciſ. 500. num. 10. par. 1. in recen. & per Coccinum in deciſ. 252. num. 1. & per Gregor. deciſ. 345. num. 1. Anton. Faber deciſ. 8. vt lit. pend. & per Buratt. deciſ. 4. num. 3. Caſſador. deciſ. 6. num. 2. ſuper regul. Verall. deciſ. 59. par. 1. Paleott. deciſ. 222. & plura exempla ad id alleg. Lancel. de atten. p. 2. c. 4. limit. 2. & c. 12. limit. 2. & Corſet. in ſuo ſing. in verbo Appellatio, cap. regula eſt, limit. 5. & Rota per Buratt. deciſ. 644. & ibi per adden. ſub nu. 10.* docetur, quando cauſa dicatur diuerſa, at ſecus, quando cauſa eſſet connexa, & quando talis dicatur, ait idem *Addens ad dictam deciſionem Buratti 644. ſub num. 12.*

123 Item quæ dicatur cauſæ diuerſæ, ait *Rota per dictum Gregorium in dict. deciſ. 345.*

124 Subextende prædicta procedere, etiam ſi aliquid fuiſſet innouatum circa ius, quod ſecundario, & in conſequentiam veniret ab illo iure, ſuper quo cauſa pendet, vt fuit dictũ in *Romana Domus 26. Martij 1618. coram Andrea.* Et ratio eſt, quia attentata non principaliter, ſed ſecundariò, & conſequutiuè idem modo operantur, quod operantur attentata circa principale, vt ait *Rota deciſ. 768. num. 12. par. 3. recent.*

125 Fallit tamen primò, quando ille tertius haberet cauſam à parte, quæ eſt in lite, quia tunc tertius attentaret, vt ait *Afflict. deciſ. 354. num. 21. Anton. Auguſtin. deciſ. 1. lib. 1. & Rota per Greg. dec. 14. num. 6.*

126 Contrarium, quòd ſcilicet habẽs poſſeſſionem à tertio attentare non dicatur, ait *Put. deciſ. 216. num. 3. lib. 1. & Aegid. in ſua deciſ. 349.*

127 Vnde ad id nota, quod ſi Iudex reuocaret ſequeſtrum factum ad inſtantiam tertij, tunc attentare non diceretur, vt ait *Verall. deciſ. 101. par. 3.* Et quis dicatur tertius, docet idem *Put. deciſ. 411. num. 1. lib. 2.*

128 Fallit ſecundò, quando tertius comparuiſſet, & proteſtatus fuiſſet nihil fieri, niſi eo citato in quolibet actu, quia tunc quicquid poſtea à Iudice fuerit geſtum, cõuocato diceretur attentatè factum, *vt ait Rot. in deciſ. 500. par. 1. in recent.* Et ratio eſt, quia attentatorum reuocatio peti poteſt ab eo, cuius illa reuocari intereſt, vt ait *Rot. deciſ. 769. n. 4. p. 3. recent.*

129 Declara tamen eam fallentiam non procedere, vbi comparendo tertius dixit citra conſenſum in iuriſdictionem, quinimmò id eò magis procederet, ſi ille adieciſſet eam clauſulã Niſi ſi & in quantum, quia tunc ſi dictus comparens non tenebatur corã eo Iudice comparere, non cenſetur per eam clauſulam prorogata iuriſdictio, & præſertim, quando non petiit eum ad cauſam admitti, quia tunc non poſſet dici collitigans, iuxta deciſionem 3. *Creſcentij de reſeru.* neque minus quicquã facerer, ſi iura fuerint per Iudicem admiſſa, ſi & in quantũ, & præſertim quando ex comparitione appareret, ad quem effectum ille tertius eam proteſtationem fecerit, quia tunc ea vltra ſuam intentionem operari, & ſic ad cauſam eum inuitũ admitti non debet, neque vice uerſa Iudex in cauſa eo non citato agendo dicitur ab eo geſta attentaſſe, *vt ait*

Rota

Rota dicta deciſ. 500. *num.* 7. *&* 8.

130 Reſtringe ſeptimò, quòd attentata non purgentur poſt appellationē à grauamine, niſi prius de eo conſtiterit, *vt ait Rota deciſ.* 44. *de appellat. in nou.*

131 Et ratio eſt, quia cum attentare dicatur delictum, idcircò de eo clarè conſtare debet, *vt ait Rota deciſ.* 411. *num.* 1. *par.* 2. *in recentiorib.* & ideo animaduertendum eſt, quòd teſtes de auditu non probant, nec minus aſſertioni Notarij ſtatur de mandato Iudicis ſibi facto, & quando cauſa, in qua fuerit attentatum, eſſet in Curia, quia tunc non datur remiſſoria pro illis probandis in partibus, cum probationes ſuper attentatis fieri debeant in Curia, *vt ait Rota per Simonet. deciſ.* 48. *lib.* 1. *Aſſi. deciſ.* 351. *num.* 6. *& Rota in Ferrarien. attentatorum* 22. *Iunij* 1607. *coram Reuerendiſſimo Patriarcha Antiocheno, & in Bononien. Portionis* 9. *Martij coram Penia, &* 10. *Iunij* 1609. *coram dicto Domino Antiocheno.* Veluti quoque denegaretur remiſſoria ad excuſanda illa attentata, quæ iam probata fuere, niſi tamen maximus funus extaret, *vt ait Put. deciſ.* 212. *lib.* 2. *in nou. & Rota per Buratt. deciſ.* 4. *nu.* 1. *cum ſeqq. Caſſad. dec.* 3. *de dilat.*

Secus autem prædicta procederet, quando attentata deducerentur ex ſcripturis informibus, ex quibus ea non cauſantur, neque ex geſtis ex diuerſa cauſa, ſiue ex decretis prouiſionalibus, vt fuit dictum à *Rota per Burattum in deciſ.* 644. *& ibi per Addentem.*

132 Reſtringe octauò, quòd ea non reuocantur, quando talis reuocatio ſcandalum afferre poſſet, veluti ſi ageretur de exhumando corpore mortuo, cui ad hoc, vt illius vexatio non detur, innouatum non purgatur, vt ait *Rota per Gregorium XV. deciſ.* 276. *num.* 6. *& Menoch. de arbitr. caſ.* 387.

Et ratio ea eſt, quia vbi agitur de reuocatione attentatorum, quæ poſset cauſare ſcandalum in populo, tunc non intrat ea regula, vt attentata, in primis, & ante omnia ſint reuocanda, *vt ait Addens ad dictam deciſionem Gregor.* 276. *num.* 9. *ex doctrina Lancellot. de attent. par.* 2. *cap.* 4. *limit.* 13. *num.* 1. *& ſeq. cum alijs ibi per eum alleg. & Rota deciſ.* 657. *par.* 3. *recentior.*

Et prædicta ſecundum me, eò magis procedere deberent, vbi ea corporis exhumatio tentaretur, non tantum ad effectum reponendi illud corpus in alio ſepulchro, forſan ab hærede de auctoritate teſtatoris electo. Verum etiam, ob aliquod lucrum, quòd Eccleſia (vbi illud corpus ſepeliendum venit) conſecutura foret; licèt tamen, ſi in tali caſu ego eſsem Iudex, corpus exhumari non permitterem, vt illius vexationem vetarē; ſed benè illi loco, vbi de iure corpus ſepelliendum veniebat lucrum, ſi quod à teſtatore fuiſſet relictum, applicarem.

Extende ea, quæ fuerunt dicta de attentantis non reuocandis, quando ageretur de materia aliquod ſcandalum cauſare valente, procedere etiam, vbi tractaretur de diminuendo cultu Diuino, niſi tamen fauor cultus Diuini militaret in vtroque litigāte, quia tunc intraret illa regula, vt inter pares priuilegiatos ius commune ſeruetur, *vt ait Rota deciſ.* 251. *num.* 1. *&* 4. *par.* 3. *recent.*

133 Reſtringe nonò, non procedere in geſtis à Papa, quia ille non attētat, *vt fuit dictum à Rota in deciſ.* 25. *n.* 4. *de reſcript. in antiq. Aegid. deciſ.* 749. *in fine, Paleott. deciſ.* 146. *& Rota deciſ.* 641. *num.* 12. *par.* 1. *diuerſ. & per Gregorium deciſ.* 2. *num.* 1. *& per Addentem*, ibi, multa ait in hac materia.

134 Et ratio ea eſt, quia non ſolum Princeps numquam attentat, ſed immò potius prouidēdo vitium litigioſi tollet, & præſertim quando mentio de lite facta fuiſset, *vt ait Rota deciſ.* 70. *de reſcript. in nou. Acchill. deciſ.* 9. *eodem tit. Card. Seraph. deciſ.* 1403. *num.* 2. *& Rota deciſ.* 293. *num.* 11. *par.* 1. *in recentior. & in dicta deciſ. Gregor.* 2. *& ibi in addit.*

Decla-

135 Declara tamen, quòd licèt Papa non attentet prouidendo, poteſt tamen fieri, quòd poſseſsio capta in vim ſuæ prouiſionis attentata fiat, *vt ait Rota per Gregorium deciſ.* 10. *& ita quoque fuit dictum in vna Terdonen.* Iuriſpatronatus 13. *Maij* 1616. *coram Pamphilio, & in alia Coneben. Beneficij de Trieſte* 20. *Decemb.* 1619. *coram Coccino Decano*.

136 Prædictā nonā reſtrictionem extende quoque procedere in eo, quod Apoſtolica auctoritate fuerit geſtum lite pendente, quia tunc illud attentatum non diceretur, *vt ait Rota deciſ.* 411. *num.* 2. *par.* 2. *in recentior.*

137 Subextende idem procedere, quādo eſsemus in inhibitione emanata cum clauſula, Sine præiudicio executionis litterarum Apoſtolicarum, quia ea attentata non cauſat, *vt ait Rota per Cardin. Seraphin. deciſ.* 1013. *nu.* 2. *& prius dec.* 1003. *num.* 2.

138 Rurſus ſubextende procedere, quando eſsemus in executore litterarum Apoſtolicarum in litteris ipſis deputato, qui non attentat, *vt ait idē Card. Seraphin. dicta deciſ.* 1003. *n.* 3.

139 Fallit tamen primò, quando executor eſset mixtus, quia tunc geſta poſt ſententiam à qua fuiſset appellatum, attentata dicuntur; At ſecus, ſi executor eſset merus, *vt ait idem Card. Seraphin. deciſ.* 1031. *num.* 4. & quando dicatur talis dixi ſupra in verbo Appellatio, quando detur ab executore, & ibi recurras in verſic. Amplia quintò, *num.* 95. *cum ſeqq.*

140 Fallit ſecundò, quando talis executor ad immiſſionem procederet appellatione pendente, *vt fuit dictum à Rota per eundem Card. Seraphin. vbi ſupra, & deciſ.* 562. *num.* 1. *par.* 2. *in recentior.*

Veluti eodem modo diceretur de executore litterarum Apoſtolicarum cum clauſula Vocato, & amoto, qui procederet ad executionem gratiæ ante eius iuſtificationē, aut poſt appellationē, quia cū tali caſu ab eo vti mixto, poſſit dari appellatio; Idcirco ille adeò nulliter proceſſiſse diceretur, vt neq. quemquā ſua poſseſſione priuaret, ſed vti perſona priuata attentaſſe diceretur, quia in vim prædictæ clauſulæ Vocato, & amoto, tenebatur partes Iudicis aſsumere, & ſic cū cauſæ cognitione procedere, & propterea tali caſu poterit Iudex ad quē, non obſtante commiſſione, cum clauſula Sine retardatione executionis litterarum Apoſtolicarum, dicta attentata reuocare, ſi tamen illi fuerit ad id conceſsa expreſsa facultas, nec non poterit anteriori poſseſsori manutentionem concedere, abſq. quòd via ordinaria procedatur, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ.* 185. *num.* 3. *cum ſeqq. & poſtea in Senogallien. Bonorum* 14. *Aprilis* 1617. *coram Remboldo, & per Gregorium deciſ.* 91. *& ibi in addit. num* 13. *& per Buratt. dec.* 306. *num.* 4. *& deciſ.* 491. *num* 13. *& in Colonien. Præcedentiæ* 9. Iunij 1617. *coram Vbaldo, quamuis in Rota fuerit de huiuſmodi dubitatum in vna Bergomen. Beneficij* 24. *Nouembris* 1624. *coram Vbaldo.*

141 Reſtringe io. quòd attentata conſiderari non poſsunt reſpectu Iudicis qui poſt delationem appellationis nil innouauit; at ſecus ſi è conuerſo vt ait *Rota deciſ.* 562. *num.* 1. *par.* 2. *in recentior.*

142 Extende 1. idē procedere reſpectu partis, quæ attentata non cauſat, ſi ignorauit, quòd Iudex appellationi detulerit, vt ait *Rota d. deciſ.* 562. *num.* 2.

143 Extende ſecundò, quòd parimodo attentata non cauſentur ex iniuſtitia in terminis Aegidianæ, niſi ea ſit notoria, veluti declarat *Cōtard. de moment. poſſeſſ. in limit. nona allegat. à Rota d. deciſ.* 562. *in fine, & per Coccin. in ſua deciſ.* 150. *num.* 4.

144 Extende tertiò prædicta quoque procedere in omnibus alijs caſibus, in quibus eſſet prohibita appellatio, quia tunc attentata ceſſant, veluti ſi eſſemus in iudicio poſſeſſorio manutentionis, in quo appellare non licet, & in ſimilibus, vt ait *Beninten. deciſ.* 17. *num.* 5. *& Rota deciſ.* 183. *num.* 3. *par.* 2. *in recentior.* & veluti latè dixi in verbo Appellatio in principio,

vbi

Digitized by Google

vbi recurrere poteris, ſi in hac materia pulchra ſcire deſideras.

Et ratio prædictorum ea eſt, quia in huiuſmodi Iudicio manutentionis non eſt quærendum de iuſtitia, ſiue iniuſtitia poſſeſsionis, immò ſola detentio ſufficit, & propterea videmus etiam, quòd prædoni manutentio datur, ſi tamen ex eiſdem actis eum eſſe talē non appareret, vt dicūt Doctores allegati ab addente ad *deciſionem Buratti* 194. *& Gratian. lib.* 5. *diſcept. cap.* 899. *num.* 22. *Franc. Marc. deciſ.* 273. *in fin. par.* 1. *Surd. conſ.* 93. *num.* 11. *& fuit dictum in vna Tiburtina Parochialis,* 2. *Decembris* 1619. *coram Pirouano, & prius in Recanaten. Hæreditatis,* 10. *Nouembris* 1617. *coram Vbaldo, & per Card. Caualer. deciſ.* 588. *num.* 5. *& deciſ.* 620. *num* 6.

Extende, quòd manutentio datur detentori in ſtatu, in quo reperitur, ſi tamen illius poſſeſsio non ſit violenta & turbatiua, vt ait Rota *per Buratt. in ſa deciſ.* 566. *num.* 21.

Subextende etiā, quòd iuris reſiſtētia manutentionem non impediat, niſi ſit vehemēs, & ineuitabilis, vt ait *Rota in Ianuen. Parochialis S. Andreæ Lunæ* 19. *Aprilis* 1627. *coram Durano.*

Declara tamen prædicta de manutentione non procedere, quando ageretur contra immiſſum ex Iudicis ſententia, quia tunc eſſet agendum via ordinaria ad illius teuocationem, ſi tamen ſententia non eſſet iniuſta, vt fuit dictum à *Rota per Burattum dec.* 158. *num.* 4. Sed nota, quòd iſto caſu iniuſtitia, ſiue nullitas debet adeò eſſe euidens & notoria, vt Iudex tanquam priuata perſona meritò proceſſiſſe videatur; aliàs remedium ordinarium dandi de nullitate ſcnrentiæ redderetur eluſorium, ſi per quamlibet leuem nullitatem admitteretur contradictor, & ſic remedium ordinarium appellationis tolleretur, vt fuit dictum *in Firmana Beneficiorum,* 13. *Ianuarij* 1614. *coram Remboldo, & deciſ.* 674. *nu.* 3. *par.* 1. *recent. & in* 2. *deciſ.* 646. *num.* 2.

145 Sed hic in propoſito erit notandum, quòd ille, qui nunquam habuiſſe pro ſpoliato poterit pro eorum reuocatione dicto mandato manutentionis vti, nec ſibi præiudicabit, quin fructus per viam attentatorum recuperare poſſit, vt ait *Rota per Card. Seraphin. deciſ.* t176. *num.* 6. *& Gregor. deciſ.* 105. *num.* 22.

146 Rurſus erit notandum, quòd reuocatio attentatorum, quoad præterita habet vim poſſeſſorii recuperandæ, & retinendæ, ſi pars non habuit ſe pro ſpoliata, ſed quoad futura vim retinendæ ſapit, vt ait *Rota per Coccin. deciſ.* 380. *num.* 3. *& deciſ.* 418. *num.* 4. *& Greg. d. dec.* 105. *nu.* 22.

147 Declara tamen dictam reſtrictionē decimam eſſe veram, & procedere in eo poſſeſſorio iudicio manutētionis, vbi per decretum procederetur; at ſecus ſi per ſententiam diffinitiuam, quia tūc appellatio daretur, vt ait *Benintend. dec.* 79. *per totam, & Contard. in præcit. loco in limit.* 13. *n.* 48. & ita quoque fuit deciſum *in vna Valentina Decimarum* 23. *Octobris* 1598. *coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis dec.* 1295. *num.* 1.

148 Ratio autem iſtius differentiæ ea eſt, quia ſi per decretum manutentio datur, tunc illud, quoad Iudicem nunquam tranſit in iudicatum, ita quòd ab eo illud ſemper retractari poterit quoties pars aduerſa de ſua poſſeſſione legitimè docere valeret; ſecus autem ſi per viam ſententiæ diffinitiuæ in iudicio procedatur, quia tunc dicta ſententia lata Iudex, vti ſuo officio functus non poterit eam amplius retractare, & ſic nimirum, ſi iſto ſecundo caſu appellatio ſit dabilis, vt pulchrè diſtinguendo ait *Rota in d. dec.* 183. *num.* 4. *in* 2. *par. recent.*

149 Reſtringe vndecimò regulam illā non procedere, etiam in attentatis lite pendente ſuper remedio retinendæ poſſeſſionis, quia tunc ea non eſsent tunc temporis reuocāda, vt ait *Capic. in ſua deciſ.* 72. *Vrſill. ad Afflict. dec.* 156. *& Ioſeph. Ludouic. dec. Peruſ.* 69.

150 Et ratio iſtius regulæ ea eſt, quia iſtud interdictum retinendæ eſt talis vis, & efficaciæ, vt ille vincat, qui tempore motæ litis poſſidet, vt dixi in verbo aſſiſtentia, & veluti Deo

dante

Digitized by Google

dante dicam in verbo Mandatum de manutenendo, idemque ait *Caualcan. deciſ. fori Triuiſani* 22. Immo ad hoc, vt poſſidenti tali tempore manutentio detur in hoc ſummarijſſimo iudicio non eſt neceſſarium alicuius tituli exhibitio, & præſertim ſi ageretur contra attentantem, vt ait *Rota per Buratt. deciſ.* 491. *nu.* 1. & prius *in deciſ.* 263. & ibi in additionibus concordantes allegantur. Vnde nota, quòd poſſeſſio ad iſtum effectum probari poteſt ex ſententia Iudicis ad poſſeſſionem dimittendam condemnatoria, vt ait *Rota in Romana Domorum*, 20. *Maij* 1611. *coram Pirouano, & in Bononien. Cenſus*, 29. *Nouembris* 1627. *coram Dunozetto, & prius in Pampilonen. Beneficij*, 6. *Februarij* 1615. *coram Vbaldo, & in alia Vrbeuetana Bonorum*, 26. *Ianuarij* 1624. *coram eodem.*

151 Extende pari modo dictam vndecimam reſtrictionem procedere in caſu *deciſ. Piſanell. ad Afflict.* 156. vbi ait, quòd ſi fuerit attentatum in cauſa interdicti recuperandæ, interim ſuper attentatis non erit procedendum, ſed eo caſu erit capienda informatio ſuper iudicio ſummario, omiſſo eo ordinario poſſeſſorij, vt fuit dictum *à Rota in Auximana Bonorum coram Coccino Decano, quæ eſt penes Marcheſan. par.* 1. *fol.* 963. *num* 4.

152 Et hinc infertur, quòd attentata non cauſantur, vbi Aegidiana intrat, vt fuit dictum *à Rota in Ruuennaten. Attentatorum, Veneris* 1. *Iulij* 1611. *coram Coccino, quæ eſt apud eundem Marcheſan. de commiſſ. dicta par.* 2. *fol.* 31. *num.* 1. *& inter impreſſ. eiuſdem Coccini eſt deciſ.* 150. *num.* 4. *in vna Auximana Bonorum* 1604. Item, quòd appellatio in poſſeſſorio attentata non cauſet, neque faciat, vt executio, ſiue aliàs geſta, ea pendente ſint reuocanda, fuit dictum *in Ferrarien. de Taſſonis Vener.* 20. *Nouembr.* 1619. *coram Vbaldo.*

153 Secus autem quando ſententia mixturam contineret, quia tunc attentata fierent, ſi in ea intra tempus prohibitum procederetur, vt fuit dictum *in Elnen. Hæreditatis coram Cardin. Mellino, quæ eſt penes dictum Marcheſ. d. par.* 2. *fol.* 35. *n.* 1.

154 Sed eſt benè verum, quòd mixtura debet eſſe clara, & euidens in ſententia, aliàs ſecus, vt ait *Rota per Cardin. Seraphin. deciſ.* 616. *num.* 6. *& veluti dixi in verbo appellatio, ampl.* 3. *in concl.* 128. *num.* 44. *cum ſeqq.*

155 Subextende prædicta procedere quoque in alia quauis appellatione ſuſpenſionem non recipiente, quæ attentata non cauſat, *vt ait Rota per Coccin. deciſ.* 144. *num.* 1.

156 Reſtringe duodecimò non procedere, veluti quando eſſemus in vltimis audientijs Rotæ, quia tunc attentata non purgantur, veluti quoque eodem modo dicitur de actorum tranſportatione, quæ eo caſu non erit neceſſaria, *vt dicunt Doctores allegati in vna Aſten. Feudi* 16. *Iunij* 1597.

157 Et ratio eſt, quia cum in vltimis audientijs, ordo ſit ordinem non ſeruare, *vt ait Rota per Gregorium XV. in deciſ.* 176. *num.* 10. Idcircò ex benignitate libenter concedit Rota, vt ſolum videantur ſcripturæ originales abſque regiſtri cõfectione, quod quidem in expeditione cauſarum ſeruare poteſt Rota, *vt fuit dictum in vna Oriolen. Beneficiorum Veneris* 12. *Ianuarij* 1596. *coram Litta*. Immò etiã extra iſtum caſum de vltimis audientiis, non eſt opus tranſportare omnia acta, ad effectum cognoſcendi de attentatis, ſed ſufficit ſolum tranſportatio eorum, ex quibus ea iuſtificari poſſint, *vt fuit dictum in Nucerina Parochialis* 10. *Aprilis* 1630. *coram Motmanno.*

158 Declara tamen, quòd quando agitur de purgandis attentatis, ſemper vltima ſunt reuocanda, *vt ait Rota deciſ.* 27. *de appellat. in nou. & ita quoque fuit dictum in vna Cortonen. Bonorum Veneris* 19. *Decembris* 1586. *&* 9. *Maij* 1587. *coram Card. Platto.*

159 Fallit tamen, veluti ſi eſſemus in ſpolio violento, quia tunc illud prius veniret purgandum, quod quidem non ſequeretur, quando illud ſolum eſſet attentatum, *vt ait Rota per Coccin. deciſ.* 97. *in fine.*

Re-

160 Reſtringe decimotertio regulam non habere locum, quando eſſet concluſum in cauſa, quia tunc attentata non eſſent purganda, quod tamen intellige verum in illa inſtantia in qua fuit concluſum; at ſecus in alia, vt fuit deciſum in vna *Bononien. attentatorum, Lunæ 24. Octobris 1588. coram Cardin. Mantica, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 33. num. 19. & penes Marcheſ. de commiſſ. in 1. par. fol. 646. num. 9.*

161 Contrarium, quòd ſcilicet poſſeſſio capta poſt concluſum in cauſa ſit attentata, & per conſequens reuocanda, ait *Aſſlict. deciſ.* 352. iuxta impreſſionem antiquam.

162 Reſtringe decimoquarto, quòd attentatis non ſit locus, quando iudex executiuè procedere potuit, ſiue quando lis calumnioſa eſſet, vt fuit dictum *in Auximana dotis 5. Maij 1581 coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 514. *num.* 4.

163 Extende primò idem procedere quando eſſemus in inhibitione circa ea, in quibus lis non eſſet, vt ait *Card. Seraph. dec.* 1003. *num.* 4.

164 Extende ſecundò, idem pari modo procedere, quando lis eſſet nulla; licèt ſecus tamen fieret, ſi lis ex vno tantum capite eſſet finita, & ex alio penderet, vt fuit dictum *à Rota per eundem Card. Seraphin. in dec. 797 num.* 3.

165 Subextende idem pari modo procedere, quando appellatio eſſet nulla, quia tunc geſta non eſſent attentata, vt ait *Amat. deciſ. 59. Rotæ Marchiæ & Bellamer. deciſ.* 239. ſed reuocarentur per viam nullitatis, vt ſuperius diffusè diximus.

166 Extende tertiò procedere, quando lis eſſet friuola, & contra iuris clari diſpoſitionem, quia ea attentata non cauſat, vt fuit dictum *a Rota in Calaguritana quarta portionis 21. Nouembris 1576. coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deo.* 310 *num.* 1. At ſecus, quando attentata eſſent clara, quia tunc poſſent reuocari etiam quòd eorum reuocatio ſit remiſſa arbitrio Rotæ, vt ait *Rota dec. 769. num. 2. par. 3. recent.*

167 Reſtringe decimoquintò, quòd ignorantia decreti, ob temporis breuitatem, intra quod non potuit eius notitia in partibus haberi, ab attentatis excuſat, vt fuit dictum *in Fauentina bonorum 26. Nouembris 1594. coram eodem Card. Seraphin. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 1096. num.* 2.

168 Reſtringe decimoſextò, quòd attentata reiecta per ſignaturam Sanctiſſimi, cum ea clauſula (conſtito de bono iure) ſententiam non annullant, nec nullitas ex eo capite attentatorum opponi poteſt, vt fuit dictum *à Rota in vna Maceraten. Parrochialis 29. Aprilis 1580. coram eodem Cardin. Seraphin. quæ eſt in eius impreſſ. dec. 457. num.* 1.

169 Reſtringe decimoſeptimò, quòd attentata non dicuntur ea, quæ fiunt à iudice poſt inhibitionem, poſt tres ſententias ad executionem procedente, in vim commiſſionis reſtitutionis in integrum, prout de iure, vt ait *Put. deciſ.* 116. *lib.* 1. & ratio eſt, quia talis inhibitio calumnioſo cenſetur, neque per conſequens manu iudicis à quo ligare debet.

170 Contrarium, quòd ſcilicet attentata pendente cauſa reſtitutionis ſint reuocanda, *ait Rota deciſ.* 51. *de appell. in nou.*

171 Ratio autē illius primæ opinionis ea eſt, quia talis inhibitio poſt tres ſententias obtenta vti calumnioſa manus iudicis ligare non debet, quod quidem extende quoque procedere ſi inhibitio eſset Rotalis, quia tunc ea non eſset timenda, quando tamen conſtat à principio eam calumnioſè factam fuiſse; at ſecus, ſi canonicè fuiſset obtenta, ſiue etiam quando ab initio eſset dubia, quia tunc ea eſſet timenda, vt pulchrè ita diſtinguendo ait *Put. dicta deciſ.* 116. *ſub num* 1. *lib.* 1.

172 Itē, quando anterior præſumatur ſententia, ſiue inhibitio, docet *Aut. Theſaur. deciſ.* 49. *cum ibi allegatis ab eo.*

173 Reſtringe decimo octauò, attentata non eſſe reuocanda poſt lapſum viginti annorum; licèt tamen ſecus eſset in ſpolio attentato, quia tunc illud

illud non præſcribitur niſi ſpacio annorum triginta, vt ait *Rota deciſ. 309. num. 8. par. 1. in recentior.* & prius *deciſ. 5. par. 3. lib. 2. in noniſſ. coram Fabio*, licèt ſecus ſit in violento vt dixi ſub num. 20.

175 Et propterea hinc infertur, quòd, ſi eorum reuocatio non fuerit petita in prima inſtantia, poterit tamen peti in ſecunda, vt ait *Rota per Buratt. deciſ. 72. num. 6. & deciſ. 586. num. 5. par. 2 in recent.*

176 Reſtringe vigeſimo prædictam regulam non procedere; veluti, ſi agcretur vigore obligationis Cameralis, ſiue guarentigiæ, quia tunc geſta ab A.C. poſt inhibitionem Rotalem non dicerentur attentata, ſi tamen in commiſſione, cuius vigore introducta fuit lis in Rota, & deinde inhibitio Rotalis emanauit, non eſſet expreſsè facta mentio obligationis Cameralis, vel guarentigiæ, vt fuit dictum *à Rota per Card. Seraphin. in deciſ. 53. & deciſ. 641. num. 11. par. t. diuerſ. & deciſ. 120. nu. 6. penes Zacch. de oblig. Camer.*

177 Declata tamen prędicta eſſe vera, quando clarè conſtaret facultates Auditoris Cameræ intrare, quia ſi eſſet dubium, tunc inhibitio Rotalis timenda veniret, aliàs geſta poſt illam fierent attentata, vt optimè diſtinguendo ait *Card. Seraph. in d. deciſ. 53. & in d. deciſ. 120. nu. 5. penes Zacchiam, & Card. Caualer. deciſ. 611. num. 1.*

178 Et tunc clarè diceretur conſtare de facultatibus A.C. quando adeſſet inſtrumentum publicum, vt ait *Rota in dicta deciſ. 641. num. 13. par. 1. diuerſorum.*

179 Reſtringe vigeſimoprimò regulam non procedere, & ſic quòd inhibitio Rotalis attentata non cauſet, quando fuerit conceſſa in vim commiſſionis conditionalis; vnde ſi inhibitio Rotalis emanata vigore commiſſionis continentis illam clauſulam (non retardata executione) vel (ſine præiudicio legitimæ executionis) tunc ea non cauſaret attentata, vt ait *Rota per Gregor. in ſua deciſ. 119. & ibi addent. ſub num. 11. Cæſar. de Graſſ. deciſ. 3. in fin. de ſent. & reiudic. & Rota in Spoletana attentatorum, 5. Iunij 1599. coram Corduba*, & denique *in Ceneten. ſeu nullius Monaſterij, 27. Nouembris 1626. coram Merlino.*

180 Extende eodem modo procedere, quando commiſſio eſſet ſignata cum clauſula (prout de iure) vt ait *Lancell. de attent. par. 2. cap. 17. nu. 67. verſ. hæc tamen, & Scacc. de appell. quæſt. 19. remed. 1. concl. 4. num. 17. cum ibi allegat.*

Subextende prædicta eò magis procedere, ſi cauſa fuiſſet commiſſa in petitorio tantum, quia tunc poſſeſſio capta poſt inhibitionem Rotalem non diceretur attentata, vt fuit dictum *à Rota per Coccin. in ſua deciſ. 103. num. 1.*

Reſtringe vigeſimoſecundò, quòd attentata in primis, & ante omnia non reuocantur, quando manu Regia venit procedendum, & ſola facti veritate inſpecta, quia illæ clauſulæ operantur, vt iudex poſſit procedere vti Princeps, & Deus ſecundum eius voluntatem in tantum, quod neque iſto caſu exceptio ſpolij admittatur ad impediendum proceſſum, ob vim illarum clauſularum, vt benè ait *Gratian. lib. 2. diſceptat. cap. 206. num. 1. & ſeqq.*

181 REGVLA ſecunda ſuper eo verſatur, quando ſcilicet poſſeſſio, ſiue ſententia, & ſimilia attentata dicantur.

182 Sed ad hoc, vt verè poſſeſſio talis eſſe dicatur, erit hoc modo diſtinguendum; nempè, aut illius proceſſus fuit iudicialis, aut extraiudicialis; veluti tali modo diſtinguendo dicunt Doctores, & Rota, & præſertim *Gonzal. ſuper regul. 8. & ibi in addit. n. 14.* & veluti quoque fuit ita diſtinctum *à Rot. in vna Calaguritana de Oliuari 22. Martij 1604. coram Penia, & per Card. Seraph. deciſ. 152.*

183 Vnde, ſi verbi gratia, fuerit deuentum extraiudicialiter ad aliquam prouiſionem, & inſtitutionem, tunc poſſeſſio in vim illarum non eſſet attentata, vt ait *Gonzal. in præcit. loco n. 27. & Lancellott. de attent. par. 2. cap. 12. limit. 40. num. 2. & ſeqq. idem Card. Serpah.*

Seraph. d. deciſ. 152. & Rota in Lunen. Sarzanen. Iuriſpatronatus 22. Iunij 1615. coram Remboldo, & prius in d. Calaguritana *de Oliuari coram Penia, & poſtea in Cæſarauguſt. Portionis 3. Iulij 1606. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 314. num. 2.*

184 Declara, quod ſi fuiſſet proceſſum ad eã prouiſionem, & inſtitutionem iudicialiter, ideſt ordine Iuris ſeruato, tunc ſi dicta inſtitutio, & poſſeſſio intra terminum decem dierum, vel poſt appellationem ſequeretur eo caſu diceretur attentata, *vt ait Rota per Card. Seraph dec. 502. & dec. 505 n. 2. & dec. 598. in fine par. 1. in recentior. & Garz. de benefic. par. 4. cap. 4. num. 16. cum ſeq. & ibi plures deciſiones Rotæ allegat, & ita quoque fuit deciſum in d. Lunen. Serzanen. corã Remboldo, & in alia Compoſtellana Parrochialis 27. Maij 1619. coram Andrea.*

185 Extende, quòd pari modo diceretur poſſeſſio attentata, licèt fuiſſet extraiudicialiter deuentum ad inſtitutionem, & confirmationem, ſed ea tamen fuiſset capta poſtquam lis fuit deducta in Iudicium, quia tunc ea vti poſt motam litem adepta diceretur attentata, *vt fuit dictum in Leodien. Abbatiſſatus 31. Maij 1606. coram Cardin. Sacrato, & in dicta Cæſarauguſtana Portionis corã Coccino Decano.*

186 Vndè tunc capta poſsesſio attentata dicetur, quando Iudex ſuperior incæpiſset cognoſcere de cauſa extraiudiciali, *vt ait Rota per Coccinum in d. ſua deciſ. 314. num. 4.*

187 Contrarium licèt dicat *Lancellott. d. par. 2. cap. 4. limitat. 5. nu. 9 & in præfat. num. 370.* vbi ait, quòd quando actus eſt geſtus poſt litem motam, attentatus non dicitur, quando eſt conſecutiuus, & acceſsorius ad titulum, qui præcedit ante litem, idẽque *ait Pariſ. de reſignat. lib. 2. quæſt. 3. num. 28. & ſeq.* ibi dicens, quòd ſi reſignatio fuerit facta ante litem motam, poteſt reſignatarius capere poſſeſsionem poſtea lite pendente abſque attentatorum incurſu, & ratio eſt, quia ex actu conſecutiuo attentata non cauſantur, *vt ait Rota deciſ. 119. num. 4. par. 3. rec.*

188 Cõcorda igitur, quòd prima opinio quæ fuit deducta à *Rota in illa Leodien. Abbatiſſatus coram Sacrato*, procedere poſsit, quando poſt motam litem fuit etiã emanata inhibitio, quia tunc eo modo capta diceretur attentata; ſecunda verò procedit, qñ poſt litẽ motã non fuiſset emanata, quia tunc illa nõ diceretur attentata, vigore illius tituli litem præcedentis, *vt ait idem Lancellott. in d. limitat. 5. nu. 10. & ita fuit dictum in Neapolitana Altaris priuilegiati 23. Iunij 1614. coram Coccino Decano.*

189 Sed reaſsumendo eam Regulam ſecundam, Amplia primò eam in tantum procedere, nempè quòd poſseſſio capta pendente termino ad appellandum attentata dicatur, vt propterea ea attentatorum priuilegio reuocanda veniat, *vt ait Rota per Cardin. Seraphin. deciſ. 1583. num 1. & in deciſ. 592. n. 1. par. 2. in recentior. & deciſ. 701. num. 1. idem Card. Seraph. deciſ. 938. num. 12. & deciſio 1383. & prius in deciſ. 396. n. 2. & Rota per Gregor. deciſ. 336. num. 6. & per Coccin. deciſ. 103. num. 2. & deciſ. 196. & deciſ. 265. n. 1. coram eodem Coccino.*

190 Subamplia primò idem quoque procedere, quando poſt appellationem, & emanatam inhibitionem, & præſertim Rotalem fuiſset capta poſſeſsio, *vt ait Rota deciſ. 10. num. 4. vt lit. penden. in nou. & ita fuit quoque deciſum in Vlixbonen. Beneficij 24. Nouembris 1597. coram* Card. *Lancellotto Iuniore, & Rota deciſ. 351. n. 1. & deciſ. 598. num. 1. par. 1. in recent. & ibidem deciſ. 618. num. 2. & dec. 656. num. 1. & deciſ. 751. num. 1. & in 2. par. recent. deciſ. 592. num. 2. & per Gregor. dec. 243. num. 1. & dec. 305. num. 2. & per Cocc. in ſua dec. 314. n. 5.*

191 Subamplia ſecundò, quòd pari modo dicatur attrntata poſseſsio ſubrogati, veluti erat attentata poſseſsio illius in cuius locum fit ſubrogatio, & propterea videmus, quòd exceptio attentatorum defuncti retardat immiſſionem ſubrogato, *vt fuit latè deductum in vna Pampilonen. Parrochialis 6. Iulij 1611. coram Vbaldo, & prius in*

alia Pampilonen. Parrochialis de Euarin 21. *Octobris* 1585. *coram Clemente Octauo, & in Vrgellen. Beneficij* 16. *Maij* 1594. *coram Cardin. Arigonio, & in Gerunden. Parrochialis* 1. *Iulij* 1602. *coram Penia, & eſt quoque deciſ.* 120. *num.* 6. *par.* 4. *in recentior. & Gregor. deciſ.* 251. *num.* 5. *&* 15.

192 Subamplia tertiò, quòd etiam poſſeſſio capta in uim prouiſionis Apoſtolicæ poſſit eſſe attentata, licèt ipſa prouiſio non ſit attentata, *vt fuit dictum à Rota per Gregor. in ſua dec.* 10. *nu.* 2. Et ratio ea eſt, quia licèt Papa prouidendo numquam attẽtet, poteſt tamen eſſe attentata poſſeſſio, quæ fuit capta in vim prouiſionis prędictæ, veluti, quia litteræ vitio ſubreptionis laborarent, veluti quia nõ fuiſſet facta mentio de lite. Imò licèt iſto caſu clauſula (cuius litis ſtatum) præſeruet gratiam à ſubreptione, ob non factam mentionem de lite, non operatur tamẽ, vt poſſeſſio poſſet capi abſque vitio attentatorum, ſed eſt benè animaduertendum, quòd neque prædicta clauſula (cuius litis ſtatum) præſeruat à ſubreptione, niſi fuerit facta ſpecifica mentio de re iudicata; licèt ſecus eſſet, quando res iudicata iam fuiſſet in cõtrouerſiam deducta, quia tunc ſufficeret facere mentionem de lite, per eam clauſulam, Cuius litis ſtatum, &c. quæ quando ſit indefinitè facta, tunc non vnam, ſed plures lites contineret, vt de his omnibus latè dicunt *adden. ad Greg. in ſua dec.* 2 *n.* 15 *& ſeqq. & Rota in Terdonen. Iuriſpatronatus* 13. *Maij* 1616. *coram Card. Pamphilio, & in alia Conchen. Beneficij de Trieſte* 20. *Decembris* 1619. *coram Coccino, & in eius impreſſ. deciſ.* 396. *& prius in Abulen. Cappellaniæ* 21. *Aprilis* 1602. *coram Card. Lancell. & in Toletana Benef.* 14. *Nou.* 1605. *coram Iuſto, quæ eſt apud Marcheſ. de cõmiſ. to.* 1. *fol.* 384. *& Mart. de Clauſ. clauſ.* 174. *p.* 1. vbi plura dicit, circa prędictã clauſulam Cuius litis ſtatũ, &c.

193 Subamplia quartò dictam regulam ſecundam procedere, etiam in poſſeſſione capta in uim Monitorij habentis clauſulam, ſi quis &c. & legitimus contradictor adeſſet, *vt ait Rota per Coccin. in deciſ.* 492. *num.* 7.

194 Subamplia quintò quoque procedere in prouiſo, pendente lite, per Ordinarium, quia tunc ille attentaret; ſecus autem, veluti ſi eſſemus in titulo regreſſus ante litem conceſso, quia tunc nõ procederet, *dec.* 1. *&* 2. *vt lit. pend. in antiq. vt ait Put. dec.* 74. *lib.* 2.

195 Subamplia ſextò procedere, quando poſſeſſio eſſet capta poſt intimationem executorialium, ſi non fuerint ſeruati illi quatuor termini ſeruari ſoliti, *vt ait Rota dec.* 53. *n.* 5. *p.* 2. *rec. & per Creſc. dec.* 2. *vt lit. pend. & Rota dec.* 445. *n.* 4. *p.* 2. *in recen. & per Greg. deciſ.* 43. *num.* 14. & veluti latè dixi in verbo Auditor Rotæ.

196 Secus autem, ſi poſſeſſio non eſſet capta vigore executorialium, ſed loco earum eſſet relaxatum mandarum executiuum, vt plerunque fieri ſolet, & præſertim in prophanis, *vt ait Caſſad. deciſ.* 6. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet. in fine, & Rota d. deciſ.* 53. *num.* 5. *in fine.*

197 Extende idem parimodo procedere in caſu, vbi fuiſſent lapſi dicti termini ad docendum de appellatione, ac illius legitima proſecutione, quia tunc Iudex à quo poſſet ſuam ſententiam, citra vitium attentatorum exequi, non obſtantibus impedimentis, *vt ait Card. Seraphin. in ſua deciſ.* 1335. *num.* 1.

198 Sed declara tamẽ, quòd licèt impedimenta non ſuffragentur ad effectum, vt cauſentur attentata, ſuffragantur tamen ad excuſandum à deſertione cauſæ, *vt ait Card. Seraphin. d. deciſ.* 1335. *nu.* 2.

199 Fallit tamen primò, quando in prædictis actibus præiudicium alicuius non adeſſet, quia tunc ea facerent, vt pendente lite, attentata non eſſent, *vt ait Bellam. deciſ.* 528. *& cæteri allegati à Rota in deciſ.* 500. *num.* 5. *par.* 1. *in recent.*

200 Fallit ſecundò, quando poſſeſſio eſſet capta à non collitigante, quia tunc non diceretur attentata, veluti quoq. procederet, qñ quis poſſeſſionẽ habuiſſet à tertio, qui eo caſu attẽtare non diceretur, *vt ait Put. deciſ.* 28.

& deciſ.

Digitized by Google

& deciſ. 216. num. 3. lib. 1.

201 Fallit tertiò, quando poſſeſſio eſſet capta vigore inſtrumenti, & ſic eſſet inſtrumentalis, quæ ſuum effectum non habuerit, quia tunc ea attentata non cauſat, & perinde eſt, ac ſi capta non fuiſſet, *vt fuit dictum in vna Seguntina 2. Iunij 1603. coram Litta, allegat. in alia Barchinonen. Parrochialis Mercurij 27. Martij 1613. coram Card. Sacrato, quæ eſt deciſ. 445. nu. 4 par. 2. in recent.*

202 Fallit quartò, quando poſſeſſio fuiſſet tradita pendente appellatione, ſed non fuiſſet iudicialiter proceſſum, quia tunc ea non cauſat attentata, *vt ait Rota in Burgen. Canonicatus 21. Iunij 1596. coram* Card. *Seraph. quæ eſt in eius impreſſis dec. 1196. num. 3.*

203 Fallit quintò, quando cauſa non erat appellabilis, quia tunc poſſeſſio, etiam quòd pendente lite fuiſſet capta, non diceretur attentata, *vt fuit dictum à Rota in Pampilonen. Parrochialis 31. Ianuarij 1601. coram Card. Seraphino, quę eſt in eius impreſſis deciſ. 1383. num. 1. & veluti ſuperius dixi ſub num. 152.*

204 Fallit ſextò, in eo, qui ſuam poſſeſſionem continuaret; & ratio eſt, quia, qui continuat inhibitione non obſtante, non attentat, *vt ait Rota deciſ. 74. num. 4. par. 1. in recentior. & Card. Seraphin. deciſ. 432. num. 4. Acchill. de Graſſis deciſ. 36. tit. de appellat. & Rota deciſ. 411. num. 3. par. 2. in recentior. & per* Card. *Caualerium dec. 615. num. 2. & dec. 39. num. 6. par. 3. recent.*

205 Secus autem, ſi iudicium redderetur eluſorium, vt mox dicetur ex mēte *Rotæ in deciſ. 339. nu. 2. penes Coccinum.*

Et veluti eodē modo procederet, quando poſt motam litem non eodē iure, ſed diuerſo modo poſſideret, *vt ait Rota per Greg. in dec. 557. n. 1. & in addit. n. 5. & deciſ. 110. nu. 1. & dec. 637. n. 4. p. 1. in recentior.* ſiue etiam ſi poſt inhibitionem poſſeſſio fieret turbida, vel ſi modus poſſeſſionis eſſet mutatus, *vt ait Rota per* Card. *Caualer. d. dec. 615.*

206 Amplia ſecundò dictam regulam ſecundam procedere in poſſeſsione lite pendente capta, quæ (vt ſuperius diximus) attentata dicitur, *vt ait Rota per Gregorium in deciſ. 305. num. 1. & deciſ. 465. num. 4. & deciſ. 393. nu. 1. par. 2. in recent. &* Cardin. *Seraph. deciſ. 1153. num. 1. & per Buratt. deciſ. 642. num. 8.*

207 Declara tamen prædictam ampliationem, & alia ſuperius adducta, non procedere, quando poſſeſsio in ſpretum Iudicis, ſiue partis non fuiſſet capta, quia tunc ea, lite pendente capta, non diceretur attentata, *vt ait Rota per* Coccinum *dec. 103. nu. 2.* Quemadmodum etiam talis non diceretur, quando eſſet vacans, quia tūc ea abſque vitio attentatorum capi poſſet; quod tamen ſubdeclara verum reſpectu partis, quia tunc ad illius inſtantiā attentata reuocari non poſſent; ſecus autem quoad Iudicē, quia ex illius officio dicta poſſeſsio reuocari poterit, imò debet de ſtylo Rotę ſub ſequeſtro poni; veluti idem quoque de iure fieri debet, *vt ait Rota deciſ. 79. num 1. par. 2. in recen. Put. dec. 46. lib. 3. Card. Seraph. dec. 797. num. 7. & Rota per Gregor. dec. 305. num. 4. & in alia Romana, ſeu Tiburtina* Caſtrorum *15. Martij 1619. coram Buratto, & deciſ. 159. num. 6. & dec. 185. nu. 4. p. 2. in rec. & Caputaq. dec. 70. p. 1. & dec. 153. p. 3 & Rota per Gregorium deciſ. 10. num. 1 & deciſ. 91. nu. 1. & dec. 251. eod. nu. 1.*

Et quòd ex inueterato ſtylo Rotæ, poſſeſsio attentata ſequeſtretur, ſi tamen remotis attentatis maneat vacās aut alio modo turbida, fuit vltimo loco reſolutum *à Rota in Nucerina Parochialis Lunæ 29. Nouembris 1629. coram Motmanno, & prius in Florentina* Iuriſpatronatus *3. Iulij 1628. corā Durano, & dec. 685. nu. 1. p. 3. recent.*

Et ratio eſt, quia quando poſſeſsio eſt vacans, tunc nemini fit præiudicium apponendo ſequeſtrum, aliàs ſecus, veluti dicunt *adden. ad deciſ. Burat. 72. num. 7. ſub lit. B. & Rota in* Compoſtellana *Paroch. 27. Maij 1619. cor. Andrea, & in ead. 26. Iun. eiuſdē an.*

deciſ. 545. *num.* 10. *& per Coccin. deciſ.* 251. *num.* 1.

218 Veluti eodem modo diceretur, quando executio ſententiæ non fuiſſet facta, iuxta formam ſtatuti, antè eam executionem non ſeruatam, quia tunc ea cauſaret attentata, quemadmodum fieret, ſi aliquis executionem faceret, pendente cauſa reſtitutionis in integrum, vt fuit dictum *à Rota per Card. Seraphinum deciſ.* 777. *nu.* 2. Licèt ſecus, ſi iudex poſt tres ſententias ad executionem procederet, non obſtante inhibitione vim commiſſionis reſtitutionis in integrum, prout de iure, vt ait *Put. deciſ.* 106. *lib.* 1.

Et ratio eſt, quia talis inhibitio videtur calumnioſa, & per conſequens manus iudicis à quo ligare non debet, vt ait idem *Put. ibi ſupra num.* 2.

219 Subamplia primò idem pari modo procedere, ſi ea eſſet facta pendente termino ad appellandum, vt ait *Rota per eundem Gregorium deciſ.* 546. *nu.* 5 & prius *in vna Rauennaten. Attentatorum* 20. *Maij* 1611. *coram Reuerendiſſimo Coccino Decano*.

220 Subamplia ſecundò procedere, ſi appellans pro Apoſtolis non redierit, vt ait *Rota per Card. Seraphin. in ſua deciſ.* 565. *num.* 1.

221 Subamplia tertiò procedere etiam, ſi quis tranſmiſerit ad Curiam pro commiſſione cauſę, quia id eſt aptum inducere attentata, vt ait *Card. Seraphin. in d. deciſ.* 565. *num.* 2.

222 Subamplia quartò procedere etiamſi nulliter commiſſionem obtinuerit, vt fuit dictum *in Romana Saluiani coram Pampbillo, quæ eſt penes Marcheſ. par.* 2 *fol.* 35. *de commiſſ.*

223 Subamplia quintò procedere, quando executor poſſeſſionem traderet prouiſo, lite etiam inter alios pędente, quia talis agendo hoc modo attentat, vt ait *Rota per Coccin. in ſua deciſ.* 443. *num.* 1. *&* 3.

224 Subamplia ſextò procedere, ſi executio eſſet facta poſt Rotalem inhibitionem, non obſtantibus tribus conformibus, quia ea attentata cauſat, & eſt reuocanda, vt ait *Caputaq. dec.* 131. *lib.* 1. *in manuſcript. & Rota per Gregorium deciſ.* 435. *num.* 3.

225 Extende id procedere, etiam ſi executio, ob iuſtitiam decreti eſſet de nouo fienda, *vt ait Rota deciſ.* 117. *num.* 4. *penes Zachiam de oblig. Cam. & deciſ.* 670. *num.* 3. *par.* 2. *in recent. & fuit quoque ita deciſum in Senogallien. Bonorum* 14. *Aprilis* 1617. *corā Remboldo*, vbi fuit in omnibus reſolutum inhibitionem Rotalem attentata cauſare, licèt in caſibus dictarum deciſionum appareret non eſſe locum appellationi de iure, & *Rota per Coccinum in ſua deciſ.* 251. *num.* 2. *& dec.* 315. *num.* 1.

226 Contrarium licèt dixerim ſupra in *verſic.* Reſtringe 17. *nu.* 169. vbi habetur, quòd attentata nō dicuntur ea, quæ fiunt à Iudice, poſt inhibitionem, poſt tres ſententias emanatam, & ibi ea ratio aſſignatur, quia tali inhibitioni poſt tres ſententias obtentę calumnia non deeſt, ex doctrina, *Put. deciſ.* 116. *num.* 1. *lib.* 1.

227 Concordare tu tamen prædictas opiniones poteris hoc modo diſtinguēdo; nempè, vt primā procedat, quū inhibitio eſſet Rotalis, quia tunc ſiue iuſta, ſiue iniuſta, eſt timenda. Secunda verò, quando ea inhibitio eſſet alterius Tribunalis, quàm Rotæ Romanæ, *vt ait dicta Rota per Gregorium in dicta deciſ.* 435. *num.* 4. *Caputaq. deciſ.* 93. *par.* 2. *Cæſar de Graſſis deciſ.* 6. *num.* 2. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet. & ita fuit dictum in Cæſarauguſtana Pecuniaria de Mella Veneris* 15. *Iunij* 1601. *coram Cardinali Pampbilio*, *Put. deciſ.* 121. *libro primo*, *& deciſ.* 395. *lib.* 2.

228 Rurſus eas tali modò concordatē ſecundum me; nempè vt prima opinio procedat, quando facilis eſſet acceſſus ad Iudicem inhibentem, quia tunc coram eo comparendo prius vocata parte facilè, quando ea eſſet iniuſta, illius reuocatio haberetur. Secunda verò procedere debet, quando inhibitus in longinquis partibus moraretur, ita vt difficillimus eſſet acceſſus ad Iudicem, & euidens, ac imminens periculum eſſet in mora, quia tūc meo iudicio liceret (ſalua pace, & & reuerentia tanti Tribunalis Rotæ

à me nunquam ſatis honorandæ) à regulis iuris, & à tali conſuetudine reſilire, nec eſſet quidem inconueniens eo caſu illius ſpreti tollerantia, quia cum illud Tribunal incorrupta integritate ſit inter cætera caput, & fulgentiſſimum iubar per totum Orbem terrarum micans, non debet ob id pati, vt quis aliquo repentino caſu alicui irreparabili damno ſe ſubiiciat, vltra quod habemus, quòd de iure inhibitio potuit ſperni, quando ea eſt iniuſta, vt ait *Boccacc. ſuper conſtitut. Aegidiana num.* 64. & iuxta prædictam diſtinctionem fuit quoque tentum ab ipſa *Rota in illa Cæſaraugustana pecuniaria de Mella, Veneris* 15. *Iunij* 1601. *coram Card. Pamph.*

229 Sed tenendo hanc ſecundam opinionem, extende primo eam procedere, quando inhibitio fuiſſet emanata, vigore commiſſionis, eam clauſulam (ſine retardatione executionis) continentis, quia tunc attentata cauſare non poſſet, vt fuit dictum *à Rota per Gregorium in decis.* 119. *nu.* 11. & prius fuit dictum *in vna Spoletana attentatorum*, 5. *Iunij* 1599. *coram Corduba, & Gonzal. ſuper regula* 8. *in annotat. contra nullitat. num.* 224. *& Cæſar. de Graſſis deciſ.* 3. *de ſentent. & re iudic.*

230 Extende ſecundò, quando inhibitio Rotalis eſſet conditionalis, quia tunc ea attentata non cauſat, vt ait *Put. deciſ.* 13. *vt lit. penden. Carthar. deciſ.* 2. *& deciſ.* 9. & ita quoque fuit dictum *in vna Anconitana attentatorum* 16. *Iunij* 1556. *coram Oradino, & in alia Romana de Magdalenis*, 4. *Martij* 1569. *coram eodem, & per Gregor. deciſ.* 119. *num.* 9. *in fin*

231 Extende tertiò, quando poſſeſſio eſſet capta de manu procuratoris Cameræ, qui etiam poſt inhibitionem Rotalem, attentata non cauſat, vt fuit dictum *à Rota per Coccin. in ſua dec.* 90. *num.* 2.

232 Contrarium tamen eſſe verius, ait *Lancellott. de attentat. cap.* 4. *limitat.* 1. *num.* 14. *& in præfat. num.* 16. & ibi teſtatur ita fuiſſe deciſum *à Rota coram Quiroga, & alijs, & Coccin. d. deciſ.* 90. *num.* 6.

233 Sed primam opinionem tenendo, vbi habetur, quòd inhibitio Rotalis, ſiue iuſta, ſiue iniuſta ſit timenda. Extende eam quoque procedere, ſi ea fuiſſet emanata, vigore commiſſionis ſubreptitiæ, quia nihilominus ea eſt timenda, nec per conſequens, ea manente, erit ad executionem procedendum, vt fuit latè deductum *in Romana Saluiani interdicti de Columna* 14. *Decembris* 1598. *coram Card. Lancellotte iuniore, & per Greg. deciſ.* 119. *num* 8.

234 Extende ſecũdò eam procedere, vt ſcilicet dicta Rotalis inhibitiò cauſet attentata, quando iudex proceſſit inhibitus, non obſtante partium conſenſu in illius iuriſdictionem præſtito; Quinimmò nota, quòd ad hunc effectum attentatorum ſufficit, quòd inhibitio ſit præſentata parti tantum & non iudici; nam partium conſenſus ab attentatis adeò non excuſat, quin iudex, cuius Maieſtas fuit læſa, ea reuocare poſſit; Licèt ſecus, ſi ea eſſent reuocanda ad inſtantiam partis, quia tunc conſenſus etiam tacitus ſufficeret, vt pulchrè dicunt addentes *ad Gregorium in deciſ.* 243. *nu.* 5. *& per Card Seraphin. deciſ.* 1003. *nu.* 5. *& deciſ.* 1013. *num.* 4. *& deciſ.* 1168. *num.* 7.

235 Extende tertiò procedere, etiamſi eſſemus in eo, qui poſt inhibitionem in ſua poſſeſſione continuaret, & nil de nouo innouaret, quia licet regula ſit, quòd qui continuat non attentat, vt ſuperius diximus in hac ſecunda regula, verſ. fallit ſexto, & veluti ait *Acebill. deciſ.* 36. *de appellat. Pariſ. conſ. vlt. lib.* 4. *& Rota per Card. Seraph. deciſ.* 432. *num.* 4. *& deciſ.* 74. *num.* 4. *par.* 1. *in recent. & in Mediolanen. Optionis* 27. *Iunij* 1608. *coram Manzanedo.*

Nihilominus hæc regula duobus modis non procedit, & primò, quando inhibitio eſſet Rotalis, quia tunc de illius iuſtitia, ſiue iniuſtitia inferiores iudices cognoſcere non poſſunt, vt fuit dictum in vna *Gerunden. Adminiſtrationis* 1. *Iulij* 1619. *coram Dunozetto.* Secundò ea non procedit, quãdo cauſa ſuper continuatione

repe-

reperiatur ſuper illo actu particulari commiſſa, vt ait *Ripa in cap. cum M. Ferrarien. num. 193. propè finem verſ. ſed ad iſtum reſpondeo. de conſtit.* & ita quoque fuit dictum *à Rota in vna Terracinen. Attentatorum*, 4. *Iulij* 1608. *coram Coccino*, *quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 418. *num.* 2. *& in eadem coram eodem* 14. *Martij* 1618. & fuit ita quoque dictum *in dicta Gerunden. Adminiſtrationis coram Dunozetto*. Tertio loco dicta regula Qui continuat, &c. non procederet, ſi actus ſubſequens non eſſet conformis illis antecedentibus, vt ait *Rota per Coccinum deciſ.* 252. *num.* 3. *& deciſ.* 365. *num.* 1. *& deciſ.* 380. *num.* 6. *& deciſ.* 399. *num.* 2. *& deciſ.* 418. *num.* 2.

236 REGVLA tertia erit ſuper eo, ſcilicet, quomodo attentata ſint purganda, & quando ea ſufficienter purgata dicantur.

237 Vnde in primis erit notandum, quòd ea ſunt purgāda per ceſſionem, ſeu renunciationem puram, & liberam non autem conditionalem, vt eſt *deciſio Paleotti* 273. *& Rota in deciſ.* 264. *num.* 6. *par.* 1. *in recent. & per Coccin. deciſ.* 371. *num.* 1. *& per Greg. dec.* 486. *num.* 14. *&* 15. *& ibi in addit. num.* 19. *& per Card. Seraphin. deciſ.* 864. *& Rota deciſ.* 715. *nu.* 1. *par.* 1. *recent & per Cardin. Caualer. deciſ.* 138. *num.* 1. *& in Barchinonen. Parrochialis* 27. *Martij* 1612. *coram Card. Sacrato.*

238 Et ratio eſt, quia conditionalis ceſſio poſt ſe diſcuſſionem relinquit, necnon litem ſuper purificatione, & liquidatione illius appoſitæ conditionis remanere facit, vt ait *Lancellot. de attentat. cap.* 29. *num.* 73. *Cæſar. de Graſſis deciſ.* 5. *num.* 3. *de reſtit. ſpoliat. & Rota per Gregorium in deciſ.* 486. *num.* 15. *& per Card. Seraph. dec.* 864. & fuit dictum *in Papien. Coadiutoriæ coram Coccino, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſ. tom.* 2. *fol.* 38. *& in Corduben. Beneficiorum*, 7. *Februarij* 1615. *coram Card. Caualerio, & prius in dicta Barchinonen. Parrochialis*, 27. *Martij* 1612. *coram Card. Sacrato.*

239 Et veluti eodem modo procederet ſi poſt factam ceſſionem adhuc impedimentum aliquod facti remaneret, quia tunc talis ceſſio attentatorum non ſuffragaretur, vt ait *Rota per d. Card. Seraph. d. deciſ.* 864.

240 Et propterea videmus, quòd ad hoc, vt attentata benè purgentur, cedens omni iuri, quod ſibi ex illis competere poſſet, renunciare tenetur, vt ait *Paleott. deciſ.* 358. *Lancellott. in præcit. loco, & cæteri allegati à Rota in deciſ.* 264. *num.* 7. *par.* 1. *in recent.*

241 Et ratio iſtius concluſionis ea eſt, quia eorum purgatio perpetuum ſilentium continere debet, necnon in priſtinum reſtitutio, ſiue reuocatio ab ipſo attentante fieri debet, vt ait *Rota per Gregorium d. deciſ.* 486. *num.* 18. *& deciſ.* 303. *num.* 9. *par.* 3. *recent.*

242 Extēde primò, quòd ea ſint, quoad omnes proceſſus quoque purganda, vt ait *Put. deciſ. penult. lib.* 2. *& Gregorius in d. deciſ.* 486. *num.* 13.

243 Et ratio eſt, quia renunciationes, quando ſunt defectiuæ attentant, & non ſuffragantur, vt ait *Cæſar. de Graſſis deciſ.* 5. *de reſtit. ſpoliat. & Rota per d. Gregorium d. deciſ.* 486.

244 Extende ſecundò, quòd ea ſunt purganda nomine omnium, à quibus perpetrata fuere, & cum legitimo mādato, vt ait *Paleott. d. deciſ.* 358. *Lancellott. in præcitato loco, & Rota d. dec.* 264. *num.* 9. *in fine par.* 1. *recentior. & deciſ.* 317. *num.* 1. *par.* 3. *recent.*

245 Vnde ex hoc inferri poteſt, quòd ſi, verbi gratia, poſſeſſio fuerit capta pendente lite ab vna partium, deinde dimiſſa, ſed ab alia parte eſſet apprēhēſa poſſeſſio, tūc ea attentata cenſetur; licèt ſecus eſſet, ſi ille, qui eam cæpit fuerit tertius, quia ille non attentat, vt ſuperius diximus, niſi tamen ille tertius cum attentante participaſſet, quia tunc attentata poſt inhibitionem, etiam ex parte illius eſſent nulla, vt ait *Rota deciſ.* 317. *num.* 1. *par.* 3. *recent.* & veluti ait *Rota per Card. Seraphinum deciſ.* 582. *num.* 1. *Acchill. de Graſſis deciſ.* 3. *de teſtibus, & deciſ.* 6. *de citat. Aegid. deciſ.* 309. *Put. deciſ.* 74. *lib.* 2. *Mohedan. dec.* 205. *idem Acchill. deciſ.* 6. *de attentat.*

246 Ex-

246 Extende tertiò, quòd attentata poſſint præcipuè per renunciationem purgari, quando per Procuratorem commiſſa fuere, *vt ait Acchil. deciſ. 43. de appellat. Paleott. dicta dec 358. & Rota deciſ. 264. num. 1. par. 1. in recent.* Itẽ ſi fuerunt per principalem met commiſſa, tunc per legitimam attentantis ceſſionem reuocari poſſunt, *vt ait Rota dec. 303. nu. 1. par. 3. recent.*

247 Subextẽde, quòd ea quoque purgari poſſint in loco iudicij, etiã quod alibi fuerint commiſſa, *vt fuit ſeruatũ in vna Calaguritana de Auſero, 2. Decembris 1605. & in alia Toletana Cappellaniæ de Paſtrana 22. Ianuar. 1608. coram Pamphilio, & in Burgen. Viſitationis de Couaruuias 23. Maij 1609. coram Pirouano, & in alia Tiraſonen. Legati 19. Iunij 1609. coram Card. Caualerio, & aliàs ſæpè.*

248 Contrarium, quòd ſcilicet, ſi quis attentans fuerit condemnatus in Curia ad reſtitutionem fructuum ea non ſit facienda in Curia, ſed in partibus, veluti dicitur de condemnato in ſpolio ad reſtituendos fructus, qui eos nõ in Curia, ſed in partibus ſoluere tenetur. Ex ea ratione, quia cõuenit purgari attentata in eo Tribunali, cuius Maieſtas, ſiue Iuriſdictio læſa remanſit, *ait Put. deciſ. 1. de ſolut. Riccius in ſua collectanea deciſionum 1330. in vltimis verbis par. 4. & facit deciſ. 264. num. 2. in fine par. 1. in recent. & deciſ. 303. num. 2. & 4.* vbi extendit id procedere etiam, ſi ab eodem Tribunali fuerint commiſſa.

249 Concorda tu tamen, & declara verum; quòd attentata ſint ab eo Iudice reuocanda, cuius maieſtas fuit læſa, quando lis eſſet extincta; at ſecus, quando ea non eſſet extincta, ſed per appellationem fuerit deuoluta, quia tunc quicquid potuiſſet facere Iudex primæ inſtantię, idem poterit quoque facere Iudex appellationis, *vt fuit dictum à Rota in vna Zamoren. Penſionis coram Corduba, quæ eſt penes Marcheſ. de cõmiſſ. p. 1 fol. 1340. nu. 5.* Et eò magis, ſi illi fuiſſet quoque commiſſa cauſa attentatorum, veluti dixi in principio concluſionis *n. 5. & ſeq.*

250 Extende quartò, quòd dictis attentatis poſſit quoque cedi in actis, quod ſufficit *iuxta doctrinam Alex. in conſ. 27. num. 6. verſ. & eſt verum lib. 1. & Rota per Coccin in ſua deciſ. 171. in fi.* Et ad hoc, vt attentata ſufficienter purgata dicantur cedens debet renunciare omni iuri, quòd ex actu attentato ſibi competere poſſet, ita vt ex eo nec ipſe cõmodum, neq. aduerſarius damnũ, ſeu intereſſe pati poſſit, at ſecus ſi dicta ceſſio, ſiue renunciatio eſſet defectiua, ſiue conditionalis, aut obſcura, & periculoſa, vt pulchrè ait *Rota dicta deciſ. 303. n. 7. & ſeqq. par. 3. recent. & penes Gregor. deciſ. 486.*

251 Extende quintò, quòd purgatio tãtẽtatorum etiam inducatur per eũ, qui poſſeſſioni captæ renunciaret, per mittendo inſuper aduerſarium ex ea fructus colligere, quæ enim renunciatio ſufficienter purgationem attentatorum inducit, vt ait *Put. dec. 244. lib. 1. Mohedan. deciſ. 9. de ſentent. & re iudic. & ita fuit deciſum in Burgen. Iuriſdictionis de Barbieſca, 10. Decembris 1597. coram Peregrino, & Rota deciſ. 715. num. 1. par. 1. in recentioribus.*

252 Extende ſextò, quòd ea quoque per ſimplicem renunciationem iudicialium actuum ab aduerſario factorũ ſiue illius nomine, ſiue per ceſsionem factam omnibus actibus poſseſsoriis induci poſsit, vt ait *Rota deciſ. 743. num. 2. par. 2. in recentior.*

253 Extende ſeptimò, quòd ad hõc, vt ea reuocentur non attenditur, an ſtatus ſit bonus, vel malus, ſed quilibet erit ſufficiens, vt ait *Rota dec. 393. nu. 1. par. 2. in recentior.*

254 Et ratio eſt, quia in reuocandis attentatis nõ requiritur tituli probatio; immò nec illius coloratio in beneficialibus attenditur, ſed ſufficit ſolum ſtatum, atque detentationem, in qua tunc erat, probare, *vt ait Gratian. deciſ. 91. Rota Marchiæ, & Put. deciſ. 268. num. 1. lib. 2. Acchill. deciſ. 25. de appellat.*

255 Subextende primò id adeò eſſe verum, vt in huiuſmodi cauſa nullo iuris ordine ſeruato procedatur, ſed sũmariè,

mariè, & abſque vlla terminorum obſeruatione, neque exceptio vendemiarum, aut aliarum feriarum huic purgationi attentatorum obſtare debet, licèt ſecus, quando ageretur ad eorum reuocationem vna cum negotio principali, quia tunc eadem incũbentia probationis, quæ in cauſa principali erunt neceſsaria; at ſecus, ſi iſtud iudicium ſeorſum fieret, quia eo caſu nulla terminorum obſeruatio eſt neceſsaria, quoniam non iure actionis, ſed officio Iudicis mercenario reuocari petuntur, *vt ait Gratian. dec. 70. Rotæ Marchiæ; & Rota Romana deciſ. 2. de reſtit. ſpoliat. in nou. & deciſ. 2. vt lit. penden. in nou. & Verall. deciſ. 57. par. 1. & Bellamer. deciſ. 553.* Licèt tamen id falleret, quãdo aduerſarius de iure communi, vel aliquando veriſimiliter poſsidere præſumatur, quia tunc verè tempore attentationis poſsediſse probare teneretur, *vt ait Rota deciſ 10. de appellat. in antiq.*

256 Subextende ſecundò, quòd quando in rebus mobilibus attentata commiſsa fuere, tunc ſola detentatio ſufficiet, *vt ait Rota dicta deciſ. 393. n. 2. par. 2. recentior.*

257 Extende octauò regulam, nempè quòd attentata ſunt purganda, vt non ſolum de iure vnquam nocere non poſsint, ſed nec etiam de facto, *vt ait Rota deciſ. 329. num. 2. in fin. par. prima in recentior.*

258 Declara tamen, quòd ea purgata non dicantur, niſi etiam damna, & intereſse reficiantur, quæ tamen opinio quatenus ſit vera, tunc ea ſolum procedit, quando damna, & intereſse eſſent liquida, aliàs ſecus, vt animaduertit *Rota in deciſ. 715. num. 2. par. 1. recentior. & Raudenſ. deciſ. 15. Collegij Piſani.*

259 Et in caſu, quòd ſint liquida, tũc pro eis non admittitur depoſitio vnius Iulii, cum perfixione termini facta parti ad ea liquidanda, nec non cum promiſsione de reſtituendo reliquum liquidatione ſequuta, veluti, ſi ſuperius dixi in *Regula prima, in verſic. Declara tertiò, num. 42, cum ſeq.* vbi recurras. Secus autem, quando non eſsent liquida, etiam in genere, *vt ait Rota in deciſ. 269. num. 1. & deciſ. 329. num. 1. & deciſ 715. num. 2. par. prima in recentior. & deciſ. 357. num. 1. par. 3. recent.*

260 Subdeclara tamen, quòd expenſæ factæ in iudicio, non debentur poſt liberam attentatorum ceſsionem, licèt ſecus eſset, ſi ceſsio eſset conditionalis, *vt ait Rota per Coccinum in ſua deciſ. 371. num. 2. & 3.*

261 Declara Secundò, quòd damna, & intereſse refici debent à die attentationis in eo iudicio attentatorum, non autem à die motæ litis, *vt ait Lãcellot. de attentat. cap. 31. num. 173. & Rota per Coccin. in deciſ. 371. num. 3. in fine.*

Extende eodem modò procedere in expenſis, quæ refici debent à die attentationis, quia ſi illæ non veniunt appellatione expenſarum, tamen ſub nomine damnorum, ac intereſse venirent, quas, vt diximus, à die attentationis attentans reficere tenetur, & non à die motæ litis, *vt ait dictus Coccin. d. dec. 371. num. 4.*

Contrarium, quòd ſcilicet appellatione expenſarum, damna, & intereſse non veniant, *ait Surd. deciſ. 261. num. 1. & ſeq.* vbi tamen declarat id tñ non procedere, quando damna contingunt ratione perſonæ, quia tũc appellatione expenſarum ea venirẽt. Vnde, ſi verbi gratia, aliquis artifex ab arte deſiſteret, vt ſuam litem defenderet, in qua lucrari conſueuerat tantum quolibet die, tunc illud appellatione expenſarum non veniret, cum non ſit propriè damnum, ſed lucrum ceſsans, & expenſæ regulariter magis includunt damnum emergens, quàm lucrum ceſsans, *vt ait ita pulchrè diſtinguendo Surd. ibi ſupra ſub num. 2.*

262 Declara tertiò, quòd ad hoc, vt attentata purgentur ea ex eiſdem actis ſunt iuſtificanda, non autem ex nouiter deductis, ita vt ſine actorum tranſportatione ea purgari non poſsint, *vt ait Rota deciſ. 751. num. 2. par. 2. in recentior. & Caſſaneus in ſua deciſ.*

deciſ. 172. & fuit quoque dictum à Rota in Romana Cenſus 4. Decembris 1595. coram Cardin. Pamphilio, & per Coccin. in deciſ. 73. num. 2. in fin.

264 Declara 4. quòd ea ſunt purganda antequam remiſſoria petatur, *vt ait Caputaquen. deciſ. 52. par. 3. & Rota per Gregorium deciſ. 276. num. 5.*

264 Declara quintò, quòd tā per Principem, quàm per Iudicem, & partem ea purgari poſſunt, *vt fuit dictum à Rota per d. ctum Coccinum deciſ. 371. num. 6.*

265 REGVLA quarta erit ſuper pœnis attentātium. Vnde in primis erit notandum, quòd illi in eorum odium tenentur fructus, & expenſas reſtituere, & in eis per Iudicem ueniunt condemnandi, nec tunc valeret depoſitio vnius Iulij, cum obligatione de reſtituendo reſiduum facta liquidatione, ſed in hoc eſſet procedēdum cum ea, diſtinctione, de qua ſupra dixi in prima regula in uerſic. *Subdeclara tamen, ſub n. 47.* vbi plures deciſiones allegantur, & eſt quoque *deciſio Rotæ 5. de reſtit. ſpoliat. in nou. & deciſ. 39. de re iudic. in antiq Caſſad. deciſ. 6. vt lit. penden. & ita aliàs quoque fuit reſolutum in vna Placentina Canonicatus 28. Nouembris 1548. coram Auguſtino Veral. deciſ. 219. par. 1. Peregin deciſ. 245. Mohedan. deciſ. 23. & Rota deciſ. 708 par. 3. diuerſ. & idem Veral. deciſ. 56. par. 1.*

266 Extende primò, quòd nedum attētans ſit condemnandus in fructibus perceptis, verum etiam in illis, qui percipi potuerunt, *vt ſentit gloſ. in c. bona in verbo ſtatus de appellat. & Rota in d. deciſ. 5. de reſtit. ſpoliat. & in deciſ. 552. lib. 1. diuer. Put. dec. 373. lib. 1. & Rot. in una Carpentoraten. Reſtitutionis Ouium 23. Iunij 1625. coram Pirouano, & prius in Rom. de Beneſacere 17. Mar. 1587. coram Orano, & in Farſen. Spolij 28. Maij 1614. coram Card. Veroſpio, & in Rom. Penſionis Domus 1. Iul. 1619. coram Pirouano. & in alia Elnen. Hæreditatis 8. Nouembris eiuſdem anni 1619. coram eodem Pirouano.*

Subextēde 1. procedere, ſiue fructus extent, ſiue ſint conſumpti, quia nihilominus veniunt reſtituendi; & ratio eſt, quia talis dicitur iure reſiſtente poſſediſſe, & propterea nimirum, ſi illi vtroque modo in reſtitutione veniant, *vt ait Surd. deciſ. 45. num. 14.*

Secus autem vbi eſſemus in caſu, cui ius non reſiſteret, quia tunc illi bona fide conſumpti non venirent reſtituendi. Imò ſufficit ad id, quòd mala fides abſit, *vt ait Rota deciſ. 320. num. 1. & deciſ. 665. num. 6. par. 2. recentior. & deciſ. 333. num. 1. par. 3. recent.* Quamuis Rota de eius ſtylo nō ſoleat facere reſtituere eos fructus, qui percipi potuerunt, niſi à violento ſpoliatore, aut in malæ fidei poſſeſſore, *vt ait Rota deciſ. 551. num. 2. par. 1. recent. & deciſ. 583. num. 4. par. 3. recent.* Quod quidem procedit etiam ſi ageretur de intereſſe pupilli, vel Eccleſię, *vt ait Creſcent. dec. 126.* & ſic fœdere prædictæ diſtinctionis concordari poſſunt ſupradictæ opiniones, item facit *deciſ. 320. n. 1 par. 2. recentior.*

267 Subextende ſecundò procedere, etiam ſi in ſententia fu erit omiſſum dicere de illis fructibus, quos aliquis percipere potuiſset, *vt ait Achill. de Graſſis deciſ. 140. cum ibi alleg.*

Fallit tamen, quando attentata reuocari non poſſunt ad partis inſtantiam, ſed ſolum officio Iudicis, *vt ait Lancellot. de attent. in 3. par. cap. 31. num. 36. fol. 593.*

268 Subextende tertiò, quòd ſub huiuſmodi condemnatione diſtributiones quotidianæ quoque ueniant, quāuis illæ verè fructibus non dicantur, *vt ait Caſſad. d. dec. 6. vt lit pend.*

269 Vnde hic obiter inferri pōt, ꝙ ſi lis fuerit ſuper Canonicatu, & illius poſſeſſor in fructibus condemnetur, tunc in eorum reſtitutione dictæ diſtributiones quotidianæ quoq. uenirent, *vt ait Rota dec. 239. p. 2. diu.* Licèt contrariū ſcripſerit *Boer. in ſua deciſ. 740. & Veral. deciſ. 19. par. 2. num. 1. ait,* quòd condemnatio fructuum eas diſtributiones non conprehendit.

270 Concorda tu tamen, quòd prima opinio ſit uera, quando ſumus in diſtributio.

Digitized by Google

butionibus, quæ in fine anni ſunt diſtribuendæ, quia tunc illæ appellatione fructuum veniunt. Secunda verò opinio pcedit in ijs, quæ ſingulis diebus diſtribuuntur, quia tunc tales ſub appellatione fructuum non ueniunt, *vt ait idem Veral. iu d. deciſ. 29. num. 3.*

271 Rurſus concorda, vt prima opinio procedat in odium attentatorum, ob quod in dictorum fructuum reſtitutione diſtributiones prædictæ debent quoque venire. Secunda verò opinio procedere debet, quando eſsemus in alio iudicio, quàm in hoc attentatorum, & ratio iſtius differentiæ ea eſt, quia attentans dicitur deteſtabilior ſpoliante, & odioſior Diabolo, veluti dixi in principio iſtius principalis concluſionis *in verſic. Tertio erit animaduertendum, num. 18. & Bellamer. deciſ. 294. & facit dec. 449. num. 1. par. 2. recent.* & vide quæ dixi in hac materia *in concluſ. 145. nu. 23. & ſeq.*

272 Extende 2. dictã quartam regulam, vt ſcilicet etiam attentans ad euitandam huiuſmodi fructuum reſtitutionem non admittatur ad illud beneficium, *cap. Odoardus de ſolut. veluti ait Rota dec. 22. de reſt. ſpol. in antiq.* Veluti neque illi cõtra quem fuerunt relaxatæ executoriales, nec minus excommunicato iſtud beneficiũ Capituli Odoardus venit concedendum, *vt ait Rota per Card. Caualeriũ deciſ. 514. num. 2. & 3. Mohed. deciſ. 1. nu. 2. de ſolut. & Rota in Mediolanen. Fructuum 7. Iunij 1596. coram Card. Pamphilio,* & præſertim, quando poſt relaxatas executoriales fuiſſet facta condemnatio in expenſis. *Puteus deciſ. 54. num. 4. lib. 1.* ſed vide quæ dixi in *concluſione 107. numero 10.*

273 Et ratio prædictorũ eſt, quia doloſis tale beneficium non eſt communicãdum ex eo, quia nemo ex ſua improbitate ius conſequi debet, neque minus delictum vnquam alicui immunitatem præſtat, *Lancellot. de attent. in 3. par. cap. 31. nu. 44. fol. mihi 594. Et Veral. deciſ. 278. lib. 1. Cappell. Tholoſ. deciſ. 466. & ita fuit ſæpè deciſum à Rota & præſertim in Romana Fideiuſſionis de repræſentando 3. Iulij 1617. coram Coccino Decano, & prius in Romana Computorum Veneris 13. Maij 1594. coram Cardin. Arigonio, & in alia Romana Aperitionis oris Veneris 8. Martij 1613. coram Cardin. Sacrato.*

274 Et propterea videmus, quòd attentans in dolo verſari dicitur, dum attentat, cum ea ſine dolo non committantur, *vt fuit dictum à Rota in deciſ. 183. num. 1. par. 2. in recentior. & in deciſ. 5. de reſtit. ſpol. in nouis, & deciſ. 11. ſecunda par. diuerſ.*

At ſecus, quando eſſemus in poſſeſſore bonæ fidei, quia tunc ille non tenetur, niſi ad fructus à die motæ litis perceptos, & tũc ſufficiet, vt mala abſit, immo quęlibet cauſa, etiam beſtialis excuſat ab hac fructuum reſtitutione, necnon ſufficit etiam erronea opinio, tam in iure, quàm in facto, *vt ait Rota deciſ. 518. num. 7. par. 2. in recent. & per Card. Caualerium dec. 409. in fine, & deciſ. 467. & deciſ. 645. n. 1. & in Elboren. Fructuum 16. Februar. 1618. coram Remboldo.*

Quãuis tñ ſecus eſſet improbus, veluti ſi ageretur de vſuraria prauitate, & ſimilibus, quia tunc bona fides non eſſet ſufficiens ad excuſandum vnum a reſtitutione fructuum, veluti *fuit dictum in vna Foroliuien. Societatis 5. Maij 1621. coram Cardin. Veroſpio, & per Gregorium deciſ. 74. & ibi in addit. Card. Seraph. deciſ. 1106. & per Burat. deciſ. 184. num. 1. & ſeq.*

275 Extende tertiò, quòd non ſolum iſta condemnatio ad inſtantiam partis peti poſsit, ſed etiam officio Iudicis fieri poterit, *vt ait Guid. pap. deciſ. 405. Veral. deciſ. 57. num. 1. par. 1. Miſynger. obſeruat. 55. centur. 4.* Quemodmodum poteſt etiam Iudex eo modo attentantem in expenſis condemnare, *vt ait Rota deciſ. 1. vt lit. pend. in nou.* & præſertim, quando eſſemus in excommunicato, quia tũc non iure actionis, ſed Iudicis officio veniũt reuocanda, nec iſto caſu iſtorũ reuocatio impediretur, vt puta, ob eam exceptionem excommunicationis, ob recurſus ad iudices laicos in curſæ, *vt ait Rota per Buratt. dec. 72. num. 7.*

num. 7. & ſeq. & in alia Conchen. Archipresbyteratus 12. *Nouemb.* 1605. *allegat. ibi per addent. coram Penia.*

276 Extende quartò, vt etiam fructus veniant reſtituendi non tantum à die motæ litis, ſed multò magis à die attentationis, *vt ait Rota deciſ. quarta de reſtit. ſpol. in nou. & ita fuit dictum in vna Nullius Caſtrorum* 18. *Martij* 1568. *coram Oradino, & per Coccin. in ſua dec.* 371. *num.* 4.

Veluti eodem modo procedit in aliis interdictis poſſeſſoris, in quibus fructus à die motæ litis ſunt reſtituendi, ſicuti vltimo loco fuit dictum à *Rota in Romana Domus de Nochiellis* 26. *Iunij* 1624. *coram Vbaldo, & Card. Caualer. dec.* 409. *num.* 1. *& in Romana Palatij Lunæ* 30. *Maij* 1616. *coram Buratto, & prius in Cortonen. Decanatus* 27. *Maij* 1616. *coram Card. Pamphilio, & in Bononien. Fructuum* 12. *Nouembris* 1612. *& in Elboren. Decimarum* 23. *Maij* 1622. *& in Romana de Cincijs* 1. *Iulij* 1624. *& in Marſicen. Beneficiorum* 20. *Martij* 1628. *coram Pirouano, & per Burattum in deciſ.* 449. *nu.* 1. *& prius in dec.* 357. *num.* 15.

Sed prædicta intellige procedere iuxta diſtinctionem Rotæ ſeruari ſolitam; nempè quando principaliter ad rem aliquam ageretur, ad quam fructus acceſſoriè venirent. At ſecus, ſi principaliter ad ipſos fructus ageretur, quia tali caſu fructus, etiam ante litem motam reſtituendi venirent, vt ait *Card. Seraph. dec.* 835. *& dec.* 1268. *num.* 3. *& dec.* 689. *par.* 3. *lib.* 3. *diuerſ. & in Mediolanen. Fructuum, quæ eſt penes Marcheſan. de commiſſ. par.* 2. *fol.* 206. *& in dicta Romana de Cincijs coram Pirouano, & in Toletana Penſionis* 16. *Februarij* 1618. *coram Card. Pamphilio.*

277 Extende quintò, vt ſi fructus in huiuſmodi iudicio reſtituendi redderentur aliquo modo obſcuri, tunc Iudicium liquidationis ante omnia, parte petente, abſoluendum uenit, *vt ait Rota deciſ.* 352. *par.* 1. *diuerſ. Caputaq. deciſ.* 32. *lib.* 3. *& Peregrin. deciſ.* 48. *& deciſ.* 65. *lib.* 3.

278 Sed hic erit notandũ, quòd tunc fructus liquidi dicuntur, quando in libris computorum deſcripti reperiuntur, *vt fuit dictum à Rota dicta deciſ.* 352. *num.* 2.

279 Declara tamen prędictam regulã non procedere, ſi attentans eſſet pauper, quia tunc Signatura quandoque concedit commiſſionem vt fructus, & expenſę in fine litis reſeruentur, *vt fuit dictum in vna Leodien. Attentatorum* 20. *Decembris* 1576. *coram Clemente Octauo.*

ARGVMENTVM.

DE AVARITIA, AC ILLIVS effectibus, atque pœnis in vtroque Foro.

CONCLVSIO CLXI.

1 AVARITIA, nota, quòd eſt nimia pręter modum pecuniarum, & diuitiarũ libido, & ſic auri ſacra fames appellari poteſt, *vt definit Azor. in ſuis inſtitut. moral. par.* 1. *cap.* 8. *fol. mihi* 129. *& D. Auguſt. lib.* 3. *de lib. arbitr. & Theolog. in* 2. *ſenten. diſtinct. Diuus Thom.* 2. 2. *quæſt.* 118. *artic.* 1. *& Alber. Magn. in ſuo compend. Theolog. lib.* 3. *cap.* 19.

2 Item auarus dicitur ab auendo; nã auere eſt cupere, & hinc dictus eſt auarus, quaſi quòd ſit auri auidus, ita vt numquam opibus ipſe expleri poſſit, *vt ait Iſidor. lib. ethymologiar.*

3 Sed pro intelligentia iſtius materiæ animaduertendum erit, quòd tres ſpecies auaritię reperiuntur, & prima eſt lucri turpitudo; ſecunda parcitas, & tertia animi anguſtia. Item tribus modis in ea peccatur, nempè, aut in appetendo, aut acquirendo, aut retinendo, & tunc illius peccatum eſt lethale, quando vno ex iſtis modis alteri graue damnum inferatur, *vt ait idem Azor. ibi ſupra fol.* 330. *ſub littera B. & Cicero lib. Tuſcul. quæſt.* 4. dicebat, quòd auaritia ſuperabundat in amando, acquirendo, & retinendo, ſed deficit in dando.

4 Extende huiuſmodi vitium auaritię adeò eſſe in Mundo, & apud Deũ

exor-

exorbitans, vt propterea in Eccleſiaſtico dicatur, quod nil ſit ſceleſtius auaro, nil iniquius, quàm amare pecuniam, quia iſti tales ſæpè faciunt animam ſuam venalem, & ratio ea eſt, quia auaritia eſt omnium malorũ radix, & ob id merito dicitur, ꝙ à quatuor Rotis vitiorum vehitur, quæ ſunt puſillanimitas, inhumanitas, contemptus Dei, & mortis obliuio; Iumenta autem, quæ illam trahunt ſunt rapacitas, & tenacitas, auriga verò, qui illi præſidet, ſitis, ſiue ardor habendi vocatur, vt ait *Diuus Bernardus in ſuo ſermone* 39. vbi propterea ſubiungit, quòd amor inſatiabilis diuitiarum longè amplius animam torquet, quàm vſu ſuo refrigeret, quia earum acquiſitio laboris eſt, poſſeſſio timoris, & amiſſio plena doloris inuenitur, & *Iſidorus* aiebat, quòd qui bona mundi diligit, velit, nolitque timoris, & doloris pœnæ ſuccumbit, & ad id ſolebat quoque dicere Diuus *Marcus* filioli facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm Diuitem in Regnum Cœlorum intrare, ſubdens, quòd hæc erat peſtis longè luxuria peior, quia licèt ea quanto plus exercetur tantò magis deſideretur, nihilominus ea fugiendo fugatur, quod ſecus fit de auaritia, quia illa eſt inferno ſimilis, qui quantoſcumque deuorauerit, nunquam ſatis dicit, & propterea videmus, quod licèt in auarum omnes theſauri confluxerint, nunquam ſufficit; vt ait *Auguſtinus* ad Comitem. Item de interpellatione Iob aiebat, quòd modum auaritia non habet, nec propterea capiendo expletur; ſed incitatur magis, quo plura quæſiuit, & Diuus *Hieronymus* ait, quòd auaritia modum ignorat, & ſi omnia deuoret, tamen penitus ſatiari neſcit, & Diuus *Ambroſius* auaritia quo plures gradus aſcendit, eò ad altiora tendere feſtinat, vt grauior ruina lapſuro fiat, *& Gregorius libro* 15. *Moral.* dicit, quòd auaritia deſideratis rebus non extinguitur, ſed augetur, nam ea more ignis facit, qui cum ligna, quæ conſumit acceperit excreſcit, & vnde videmus ad momentum flamma comprimi, & inde paulò poſt cernitur dilatari.

5 Et propterea hinc fit, quòd in illius pœnam auarus nunquam iniuſtũ lucrum, ſine iuſto damno habet, quia ſi veſtem acquirit, fidem perdit, & ſic ſi habet lucrum in arca, habet etiam damnum in conſcientia, vt ait *Auguſt. in ſerm. de decem plagis*, ſubiungens veh ei, qui multiplicat non ſua, quia aggrauat contra ſe denſum lutum; Item veh illi, qui congregat auaritiam malam domui ſuæ, vt ſit in excelſo nidus eius de manu mali liberari putat, & denique ait *Eccleſiaſt.* ſeminaſtis multum, & collegiſtis parum, comediſtis, & non eſtis ſatiati, bibiſtis, & non eſtis inebriati, operuiſtis vos, & non eſtis calefacti, & mercedes, quas cõgregaſtis eas in ſacculũ pertuſum poſuiſtis, vnde *idẽ Eccleſiaſt. cap.* 14. ait, quòd qui aceruat ex animo ſuo iniuſtè aliis congregat, & in bonis ſuis alius luxuriabitur, & ſic qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit?

Demum dicamus, quòd auaritia eſt vnus morbus adeò contagioſus, vt in quilibet præſumatur abſque quod probetur, *vt ait Gratian. lib. 1. diſcept. cap.* 185. *num.* 85.

6 Vndè ex prædictis hic inferendum eſt primò, quòd quemadmodum ob ſitim auri Simon Magus volebat gratiam Spiritus Sancti à Diuo Petro mercari, ita quoque hodie reperiuntur multi Simones, qui emunt, vt aliis carius vendant ſimoniam, & vſuras committẽdo, quod quidẽ eſt facinus turpè, & valdè animæ pernicioſum, quia ſi quis vſuram accipit, rapinam facit, & vita non viuit, vt ait *D. Ambroſ. in lib. de bono mortis & 14. quæſt. 4. cap. ſi quis vſuram.*

7 Infertur ſecundò, quòd etiam apud Gentiles vſura reputabatur ſceleſte crimen, & propterea cum vnus à Catone quæreret, quid maximè in re familiari expediret, reſpõdidit benè paſcere, quid ſecundum? ſatis benè paſcere, quid tertium? benè veſtire, quid quartum? arare; ſed cum ille, qui interrogabat dixiſſet, quid fœnerari? tunc

Cato reſpondidit quid hominē occidere? Item Io. Chryſoſt. in Matthæo dicebat, quod vſurarii pecunia eſt ſimilis mortui aſpidis, quia vnus percuſſus ab aſpide quaſi delectatus in ſomnum vadit, & ob ſuauitatē ſoporis moritur, quia tunc venenum latenter per omnia membra diſcurrendo, eum interficit, ſic ille, qui ſub vſura accipit ſub tempora quaſi beneficium ſentit, licèt tamen vſura per omnes ſuas facultates diſcurrendo, & totum in debitum conuertendo faciat illum tandem morte Ciuili obire, & ideo ſcriptura ſacra ait, quòd melius eſt pugillum cum requie, quàm vtraque manus plena diuitiis, ſed cum dolore, & afflictione animi.

Infertur tertiò, quòd etiam apud Canoniſtas, & Iuriſtas, iſtud crimen auaritiæ, & vſuræ vocatur ſceleratiſſimum, quia ſæpè miſeri pauperes grauātur, ob eorum paupertatem, & propterea vſurarii in eorum odium, nedum tenētur ad reſtitutionem vſurarum receptarū pro quibus eorum bona hypothecata ſiunt, *vt ait Gamm. deciſ.* 271. Verumetiam in Regno Neapolis eſt illis impoſita pœna publicationis bonorum, veluti teſtatur *Riccius in ſua collect.* 2046. *in princip. par.* 5. *item ait de eorum pœnis* latè *Peguerr. dec.* 31. *per totam.*

Vnde ex ſupradictis ſubinfertur, quòd quamuis *Eccleſiaſt. in cap.* 24. dicat in iudicando eſto pupillis miſericors, tamen *Dauid in pſalmo* 108 *ait*, ſcrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eius, & diripiant alieni labores eius, & non ſit illi adiutor, nec ſit qui miſereatur pupillis eius.

9 Infertur quartò, quòd neque vſurarius poſſit teſtari, & ratio eſt, quia cum vſurarii dicantur infames à iure; idcircò illis omnes actus ciuiles ſunt interdicendi, vt eſt factio teſtamenti, *vt ait Menoch. conſil.* 11. *num.* 16. *& Rot. deciſ.* 202. *num.* 1. *& ſeq. inter crimin. Farinac. & Cacheran. dec.* 137. Licèt tamē teſtamentum reconualeſcat, ſi poſt illud cautio præſtetur, *vt ait Garz. deciſ.* 65. veluti eodem modo inquiſitus de hoc crimine poteſt ſub fideiuſſoribus relaxari, *ait Hieronym. de Laurent. deciſ.* 48. *& Rota inter crimin. Farinac. deciſ.* 202. *nu.* 1. *& ſeq.*

Extende id in tantum procedere, vt propterea liceat vſurario procuratorem relinquere, qui poſt illius mortem cautionem præſter, quia tunc etiam reconualeſceret teſtamentum; Secus autem ſuccederet in teſtamento furioſi, ſiue minoris, quod non reconualeſcit, etiam ſi ætas, ſiue mens ſana ſuperueniret. Et ratio differentiæ ea eſt, quia maior defectus eſt in conſenſu, quo carent furioſus, & minor, quā ille ſolemnitatū in teſtamēto, vt eſt in vſurario, qui quidē non eſt inteſtabilis, ſed ſolum prohibetur ne in illius teſtamento interueniant teſtes, quod tamen reconualeſcit, vt dixi, ſi cautio prædicto modo præſtetur, veluti de veriori opinione teſtatur *Grat. lib.* 1. *diſcept. cap.* 79. *num.* 15. *& ſeqq.* & ibi plures ad id confirmandum allegat; imò ſi ob impotentiam reſtitui non poſſent vſuræ, tunc excuſatur vſurarius, *vt ait Cacheran. deciſ.* 137. *num.* 2.

10 Fallit tamen in donatione cauſa mortis, quia tunc non habet locum, *textus in cap. quamquam, de vſur. in ſexto, vt ait Gargias in ſua deciſ.* 81.

11 Quod tamen declara verum, quando donatio eſſet facta in teſtamento, & interueniſſet quoque Notarii ſtipulatio, aliàs ſecus, *vt ait Menoch. conſ.* 11. *num.* 21. *&* 22.

Contrarium, quòd neque vſurarius poſſit cauſa mortis donare, ſub ea ratione, quia diſpoſitio *cap. quamquam de vſur. in* 6. habet locum in qualibet vltima voluntate, aliàs ſæpè hoc modo diluderetur intellectus illius textus, quemadmodum etiam dicitur de ſtatuto prohibente virum aliquid relinquere vxori, quod quidem donationem cauſa mortis quoque compræhendit, *dicunt Doctores allegati à Grattiano in dicto cap.* 79. *nu.* 17. & ibi plures DD. allegat, qui hanc opinionem eſſe veriorem, & magis animæ fauere teſtantur.

12 Extende illationem prædictam pari modo procedere, quando teſtator

poſt

poſt factum teſtamentum iterum vſurarum cõmittat etiam ſi id clandeſtinè, & in occulto fieret, quia tunc ea cautio præſtita ſecundum Canones non ſufficeret, *vt ait Rota deciſ.202. n.1.& 2. inter crim. Farinac.*

13 Et tunc nota, quòd poſt obitum vſurarii teſtamentum illud per declaratoriam venit annullandum, cum ipſo iure ille fiat inteſtabilis, *vt ait Rota per Card. Seraph. in ſua deciſ. 393. num. 4.*

Item de iure Canonico vſurariis ſunt indictæ pœnæ ſpirituales, nempè priuationes à communione altaris à ſepultura in Eccleſia, & eorum oblationes non recipiuntur, de Iure autem ciuili notantur infamia, & multa alia ponit *Cacheran. dicta deciſ. 137. num. 2.& ſeqq.*

14 Infertur quintò, quòd neque Princeps poſſit permittere Iudæis vſuras committere, *vt ait Theſaur. in ſua deciſ.57.& Riccius in ſua collect. dec. 2045.par.3.*

15 Extende id in tantum eſſe verum, vt propterea Princeps in ſuis Regnis poſſit arbitrariè pœnas contra vſurarios imponere, *vt ait Peguer. in deciſ. 31.& Ricc.in collect. 372.p.2.*

16 Sed contrarium videtur ſeruari in multis ciuitatibus Chriſtianorum, & id fit ad euitanda maiora mala, nempè furta, rapinas, proditiones, & aſſaſſinia, quę plerumque, ob indigentiam pecuniarum committi ſolent; quemadmodum videmus etiam in ſimili, quòd tollerantur meretrices ad euitandos raptus, & deflorationes puellarum, necnõ alia maiora mala, cũ deduobus malis minus malũ ſemper ſit eligendum, & propterea ad eas accedens puniri non poteſt, ſi tamen inter ſolutos agatur, *vt ait Marſil. in ſuo ſingul. 150.& Afflict.deciſ.22.num.4.& Gratian.lib.5.diſcept.cap.962.num.19 & Vaſq.contron.Illuſtr.c.48.n.1.& 2.*

Quinimmò extende, quòd mulier cogi poteſt, & aſtringi ad patiendum; abſque quod talis violans vlla pœna puniatur, quod tamen ſecus eſt ab illa peccati, *Decius in l. innitus nemo, ff. de regul. iur.* ſed in hoc eſt videndus *Boer.in deciſ.317.nu.8.Didac. variar. reſolution. cap. 14.lib.3.num. 2. cum ſequen. Menoch. de arbitrar. Iudic. caſu 291. centur. 3. lib. 2. Clar. in §. raptus, in ſua praxi crimin. verſ quæro numquid pœna raptus, idem Menoch. de arbitrar. caſ.420 n.21.& 22.*

17 Subextende id adeò eſſe tollerabile, vt propterea meretrix poſſit vice verſa conuenire accedentem ad eam, vt ſibi iuſta merces ſoluatur; quinimmò illi quoque ferre teſtimonium permittitur, ac hęres inſtitui poteſt, nec non de ſuis bonis teſtari valet, ſoluta tamen eleemoſyna decimæ partis illius ſubſtantiæ, & in Vrbe ſoluta quinta parte Conuertitis, iuxta Bullam Leonis Decimi, & Clementis Septimi, quæ quomodo ſint intelligendæ, dixi ſuperius in *concluſ.153.ſub num.9 & veluti fuit dictum à Rota in Romana, ſeu Florentina hæreditatis Mercurij 1. Iulij 1592. coram Card. Blanchetto, & per Seraph. dec. 999. per totam, & in alia Spoletana Optionis Veneris 4. Nouembris 1611. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, Marſil. in l. vnica, C. de rapt. virgin.* & de prædictis actionibus ad meretrices ſpectantibus, vide *Gratian. lib. 1. diſceptat. ca. 135. num.5. cum ſeqq. Capyc. in ſua deciſ.44.* Farinac. *in ſua quæſt. 27. nu. 56. & Riccius in ſua collect. 163. par. 1* & ibi docent, quæ dicantur meretrices, & de earum pœnis, & qualitatibus, *& Menoch. conſil. 18. num. 18. & Rota deciſ. 445. num. 2. par. 1. in recentior. idem* Farinac. *in ſuis fragmen. crimin. par. 2. in verbo mulier num. 391. fol. mihi 273.*

Contrarium, vt ſcilicet meretrix nõ poſſit cogi ad exhibẽdum corpus ſuũ alicui ad coitum, ſed quòd eam inuitam cognoſcens extraordinariè puniatur, *ait Grat lib.4. diſcept. c.653. n.51.*

Concordarẽ ego prædictas opiniones hoc modo, nempè, vt prima procedat attento iuris rigore, ad euitanda maiora mala, nẽpè raptus, deflorationes, & crimina nefanda. Secunda verò de honeſtate, quia indecorum quidem, atque inhoneſtũ videtur, vt quis mulierẽ inuitam carnaliter cognoſcat, ſed eſt benè verũ, quòd pœna deberet eſſe mitis, niſi violentia eſſet ingens.

18 Sed tenendo illam ſecundam opinionem extende eam in tantum procedere, vt propterea liceat aliquando Epiſcopo tollerare concubinatum in clerico, ob metum maiorum malorum, & quando id permitti poſſit, *ait Riccius in ſua praxi variar. reſolut. reſolut. 23.*

19 Infertur ſextò, quòd in huiuſmodi crimine poſſit procedi inſtante fiſco deſiſtente parte, *vt ait Minador in ſua deciſ. 39. & eſt etiam Pragmat. 4. Regni Neapol. tit. de vſur. Peguer. deciſ. 55. & Riccius in dicta collectan. 2045. verſic. 2.*

20 Infertur ſeptimò, quòd neque conſuetudo fœnerandi per vſurariam prauitatem à pœna temporali excuſet, *vt ait Peguer. dec. 34. & pulchrè Seraph. de priuileg. iuram. priuileg. 137. per totum, & Rota deciſ. 84. num. 1. & 2. inter crimin. Farinac. Mobedan dec. 45. & Rota per Gregorium deciſ. 310. nu. 5. & 6. Put. deciſ. 457. lib. 1. & Rota in Orioleu. Iuris conferendi 19. Nouembris 1576. coram Card. Blanchetto.*

21 Contrarium, quòd ſcilicet conſuetudo ab vſuris excuſet, ſi ita in loco conſuetum ſit, *latè ait Crauett. conſ. 6. num. 78. & num. 103. Gratus conſil. 39. & 49. lib. 2. Natta conſil. 498. nu. 24. cum ſeqq. & Rota in Romana Societatis 2. Iunij 1570. coram Card. Lancellotto, quæ eſt inter crimin. Farinac. deciſ. 2. & in Foroliuien. Cenſus corã Orano, quæ eſt inter dd. crim. Farinac. deciſ. 43. per totum.*

22 Et tenendo hanc ſecundam opinionem Amplia hic obiter eam primo procedere, etiam in conſuetudine falſum fabricandi, quæ Notarium excuſat, *vt dicunt Hoſtienſ. Butr. Ioan. Andr. Alexand. & alij allegati à Seraph. in d. priuil. 137. num. 3.*

23 Et ratio ea eſt, quia conſuetudo facit licitum, quod antea erat illicitum, *vt fuit dictum à Rota in Foroliuien. Cenſus Lunæ 3. Nouembris 1589 corã Orano, quæ eſt d. deciſ. 43. inter crim. Farinacc.*

24 Amplia ſecundò idem procedere in homicidio, à quo quis excuſatur, ſi verbi gratia, alium pugillo interficiat ludendo, ſi ita tamen conſuetum eſſet in loco pugillis ludi, prout Senis fieri ſolet, *veluti teſtatur Capoll. in conſ. 30 & 31. & alij allegati à Seraphino in d. priuil. 137. num. 4.*

25 Amplia tertiò, vt conſuetudo excuſet quoque blaſphemantem à pœna, veluti quoque facit iracundia, ſi tamen à iuſta, & graui cauſa proueniat, aliàs ſecus, *vt ait Natta conſil. 498. num. 24. & 25. lib. 3. Papienſ. in pract. libel. in forma inquiſitionis, verſic. contrectando, & amouendo, Farinacc. in ſua prax. crimin. quæſt. 20. num. 47. par. 1.*

26 Limita tamen prædicta non procedere in conſuetudine peierandi, quæ peierantem non excuſat à pœna periurij, quod eſt ſecundum delictum poſt idolatriam, & eſt homicidio grauius, *vt dicunt Doctores allegati à Seraph. in præcitato priuil. 137. num. 7.*

27 Limita ſecundò, & declara prædictas ampliationes procedere quoad pœnam ordinariam, At ſecus, quoad extraordinariã, à qua vnus ex prædictis modis delinquens excuſari non poteſt, veluti neque huiuſmodi contractus validitas ſuſtineri poteſt, ob vſuram, licèt ſecus, vt dixi, quoad pœnæ euaſionem, & ſic huiuſmodi limitatio pro concordantia prædictarum opinionum inſeruire poterit; nempè, vt prima procedat quoad euaſionem pœnæ ordinariæ. Secunda verò quoad extraordinariam, *vt fuit latè deductum à Rota inter crimin. Farinacc. deciſ. 2. & deciſ. 84. idem Seraphin. in præcit. loco, num. 7. & ſeq. & Natta dicto conſ. 498. lib. 3.*

Secus autẽ vbi eſsemus in blaſphemante Deum, qui ſi fecit pœnitentiã confitendo peccatum ſuum confeſsori pœnam non patitur, ſi ſtatutum dicit, quod habens pacem ab offenſo nõ puniatur, *vt ait Vrſil. dec. 36. nu. 4.*

28 Infertur 8. quòd neq. vſura poſſit à ſpontè dante ſolui, nec minus à Papa remitti, cum id ſit prohibitum de iure Diuino, *vt ait Rota dec. 96. nu. 1. inter crimin. Farinac.*

29 Extende quod neq. propterea vſuræ tranſeant in dominium recipientis ex cõi Theologorũ, & Canoniſtarũ ſententia, *vt ait Rot. penes Farinac. dec. 189. n. 2.*

Et

Et ſic multò minus vſurę vſurarũ exigi poſſunt; & ratio eſt, quia onus oneris, neque multiplicatio ſpecialium datur in iure; nam ſpeciale eſt, immò principiis naturæ repugnat vſura, ſed ſolum per quandam fictionem tolleratur: vnde vna fictio aliam fictionem non gignit, & prædicta procedunt etiam, ſi vſuræ vſurarum fuiſſent redactæ in ſortem ex noua conuentione, quaſi, quod tali caſu cenſerentur de nouo breui manu mutuatæ, quia id non præſumeretur euenire ex ſpontanea voluntate debitoris, licèt id quoque non ſufficeret (vt ſuperius diximus) ſed potius ex callida fœneratoris ingluuie, & illius ſtudioſa auaritia in fraudem prouiſionis legis prouenire, nam veluti eſt prohibita vſura vſurarum, ita etiam videtur prohibitus omnis modus, per quem indirectè, & fraudulenter daretur occaſio fœnerandi, quamuis tamen ſecundum communiorem opinionẽ; ſecus ſit dicendum de intereſſe alterius intereſſe, quia illud debetur, ſi tamen vti lucrum ceſſans petatur, & illud fuerit probatum, iuxta requiſita. *Caſtren. in l. 3. §. ratione, ff. de eo quod cert. loco*, veluti latè, & pulchrè fuit deciſum à Rota, omnibus contrariis reſpondendo in *Romana Vſurarum Mercurij 13. Iunij 1629. coram Merlino*. Sed eſt bene verum, quod *Afflict. in ſua deciſ. 291. num. 2. & ibi Vrſil. in fine* dicunt, prædictam concluſionem non habere locum, quando vſurę deuenerint ad notabilem ſummam, quia tali caſu non dicuntur vſurę vſurarum. Item *Caualcan.* ait, eaſdem deberi, quando illę fuerunt calculatę, & ad creditum poſitæ in ſua *deciſ. 21. num. 30.* & ſine difficultate dictas vſuras vſurarum pupillis deberi, ait *idem Caualcan. de tut. & curat. allegando Laurent. de Pina, & alios in d. deciſ. 21. ſiue 2. ferè per tot.* Quod tamen intelligd verum probata negligentia, culpa, & dolo adminiſtratoris, quia tunc abſque vlla interpellatione debentur: namq; ille ex ſe tenetur eorum pecunias ad honeſtum lucrum ponere, *vt ait Gratian. lib. 2. diſceptation. cap. 240. num. 12. & 14. & Rota deciſ. 142. num. 6. inter criminal. Farinacc. & Surd. deciſ. 326. num. 75.* Item, ad hoc, vt vſuræ vſurarum dentur ex aliis caſibus, quid ſit facien. vide *Gratian. lib. 5. diſceptat. cap. 987 num. 10.*

30 Infertur nonò, quòd iſtud iudiciũ merè Eccleſiaſticum dicatur, ita vt, ſi dubitatio oriretur, an contractus ſit vſurarius nec ne, tunc huiuſmodi cognitio Iudici Eccleſiaſtico remittenda venit, *vt ait Gamma deciſ. 194. Peguerr. deciſ. 30. & Rota deciſ. 16. num. 7. inter dictas criminal. Farinac. & ad id multos Doctores allegat Azor. par. 3. inſtitut. moral. lib. 5. cap. 18. fol mihi 449.*

31 Sed eſt benè verum, quòd interim debet ſuperſederi in cauſa, donec quæſtio fuerit terminata, veluti ita ſæpius fuiſſe deciſum, teſtatur *Vincentius de Franch. dec. 189. Gamma dicta deciſ. 194. & Franciſc. Marc. deciſ. 185.* Quod tamen ſecus eſſet, quando ageretur interdicto retinendæ, quia tunc vſuræ exceptio manutentionem non impedit quamdiù ſuper validitate contractus diſcutiatur, *vt ait Rota per Gregorium in ſua dec. 107. num. 2. cum ibi allegatis.*

32 Extende hic obiter, idem pari modo procedere in cauſa criminaliter intentata, in qua venit ſuperſedendum, donec de iudicio ciuili, vbi fuit productum inſtrumentum cognoſcatur, dato etiam, quod cauſa criminalis fuerit prius intentata, *vt ait Rota deciſ. 217. num. 1. & 2. inter crimin. Farinacę. Afflict. deciſ. 103. Grammat. deciſ. 66. Capyc. deciſ. 25. Put. deciſ. 268 & prius dec. 93. num. 4. lib. 1.*

Poſſunt tamen iſtæ opiniones hoc modo concordari, veluti dixi in verbo Actio criminalis, in *concluſ. 35. ferè in fi.* & ſic, q; prima procedat, qñ actio ciuilis criminali præiudicat, veluti, quia criminalis ab illa ciuili depẽderet; quo caſu eſſet in criminali ſupraſedendum, donec de ciuili diſcuteretur, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 497. n. 3 in fi. p. 1. Rota in Romana Stocbi 9. Mart. 1598. coram Gyphio, alleg. à Grat. lib. 2. diſcept. c. 394. num. 23.*

Secunda verò opinio procederet, qñ è contra, nempè vbi eſſemus in cauſa ciuili à criminali dependente, & ſic, qñ criminalis ciuili præiudicaret, & ad hoc, vt dicatur talis opus eſt, vt, ſi verbi gratia, fuerit intentata accuſatio falſi in cauſa criminali, & tunc, ne dum accuſatio debet intentare contra partem principalem; verum etiam contra teſtes, quia non ſufficeret contra vnum ex illis tantum querelam porexiſſe, veluti ita diſtinguendo teſtatur de communi *Rota in dec. 206. n. 2. & 5. par. 2. diuerſ. & ita quoque ait Affl. deciſ. 103. & 229. Peregr. dec. 295 lib. 2. & prius dec. 135. n. 4. Put. dec. 93. lib. 1. & ibi latè in hac materia Caſ. de Graſſ. dec. 92. aliàs dec. 3. num. 1. & 2. de except. & Grat. ibi ſupra num. 22.*

Item cauſa ciuilis diceretur criminali præiudicialis, & è contra, quando ſententia lata in vna parit exceptionem rei iudicatæ in alia, *vt latè fuit deductum in Romana Iuriſdictionis 1. Iunij 1626. coram Buratto, & prius in Oxomen. Archidiaconatus 21. Februar. 1614. coram eodem*, ſed in hac materia omninò videndus eſt *Farinac. in ſua quæſt. 100. per totam.*

Et prædicta, quę fuerunt dicta de cauſa criminali de falſo intentata ciuili non pręiudicare, neque in ea ſuperſedere facere, non procederent, ſi ius totius cauſę ciuilis conſiſtat in probatione accuſata, *vt ait Rota per Buratt. dec. 47. num. 1.*

33 Contrarium tamen & ſic, quòd crimen illud vſuræ ſit mixti fori, & quòd propterea ab vtroque Iudice poſſit puniri, *ait Franc. Marc. dec. 536. par. 1. per totam, Oſaſch. deciſ. 137. Gayll. obſer. dec. 9. lib. 1. & Ricc. collect. 1384. p. 4.*

34 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, vt poté, ſi Princeps ſecularis illud crimen ſub pœna non prohibuiſſet, & præſertim, quando eſſemus in interdicto retinendę, quia tunc non eſſet ſuperſedendum per vſurę exceptionem Secunda verò, quādo ſecus, *vt ait Oſaſch. dicta deciſ. 137 & Riccius collect. dec. 2078. par. 5.*

35 Rurſus concordare poſſumus, quòd prima opinio procedat, quando dubitatur de ſubſtantia contractus, nempè ſi ſit vſurarius, vel non, quia tunc ſolus Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit, cum hæc ſit determinatio peccati, & propterea Epiſcopus in hoc poteſt pœnitentiam Canonicam, & ſic excommunicationis pœnam imponere, quæ dicitur peculiaris vſurarii in foro Eccleſiaſtico, *vt ait Azor. alleg. ſub num. 36.* Secunda verò opinio procedit, quando dubitaretur de viribus contractus, ſed de facto, an ſcilicet ſit ſolutum, vel non ſolutum, quia tunc id peti poteſt coram iudice ſeculari, & præſertim, ſi notoriè de vſura conſtaret, quia tunc nō dicitur de vſura, ſed de vſurarii criminis correctione cognoſci, *vt pulchrè ait Franc. Marc. d. dec. 536. nu. 7. cum ſeqq. p. 1. & bene Gram. dec. 194. n. 1. & dec. Pedem. 137. & Lupus de vſur. §. 4. nu. 8.* Vnde ad id nota, q vſura in illius odium probatur per teſtes ſingulares, necnō per eos, qui ſub vſuris receperunt, *vt ait Affl dec. 20. num. 9.*

Amplius concorda, vt prima opinio procedat abſque difficultate, qñ eſſet clericus, qui vſuras commiſiſſet. Secunda vero, quando ſecus, vt colligitur ex doctrina *Azorij ſuperius alleg.*

36 Infertur decimò, quod contractus in dubio pręſumatur potius fœneratitius, quàm licitus; *vt ait Rota dec. 67. par. 1. diuerſ. alleg. à Riccio*, licèt male more ſolito in *dicta collect. 2078.*

37 Contrarium, quòd ſcilicet contractus in dubio licitus, & non vſurarius præſumatur, & quod propterea vſura ab allegante ſit probanda, *ait Rota dec. 16. n. 7. & Cacher. dicta dec. 137. in prin. & per Card. Seraph. dec. 626. nu. 3. Menoch. conſil. 343. num. 1. Roland. conſil. 98. num. 8. lib. 4. & prius conſil. 40 lib. 2. idem Menoch. conſil. 109. num. 3. Caualcan. deciſ. 1. num. 91. par. 2. & Rota in dec. 304 num. 6. par. 2. in recen. & dec. 340. num. 1. & prius deciſ. 229. num. 2. par. 1. diuer.*

38 Concorda tu tamen, vt prima opinio procedat fauore animę, & ſic in foro interiori. Secunda verò procedit quoad forum exterius, *vt ait idem Menoch. d. conſ. 109. num. 24 & 27 Caualcan. dicta dec. 1. num. 102. & 103. & Seraph. de priuil. iur. priuil. 74. n. 130.*

39 Primam autem opinionem tenendo

do, Extende primò eam multò magis procedere; quando aliqua præſumptio vrgeret in contrarium, *vt ait Menoch. d. conſ. 109. num. 16. & Cauałcan. deciſ. 1. num. 94. cum ſeqq. par. 2.*

40 Extende ſecundò, quòd contractus dicatur talis, quando, verbi gratia, emptio redditũ ſolitum modum excederet, *vt ait Papo. lib. 12. arreſt. 8. Gayl. obſer. 5. n. 10. lib. 2. Caualcan. dec. 14. par. 2. & in deciſ. 13. de contract. d. par. 2.* docet, quando contractus dicatur vſurarius, licèt ſub nomine emptionis, & venditionis fuerit celebratus; itẽ multa ait in hac materia, *Mantic. de tacit. lib. 8. tit. 17. 18. 19. & 20. tomo 1.*

41 Extende tertiò, quòd contractus reputetur illicitus, vbi à Principio intereſſe fuit taxatum, *vt ait Iaffred. in ſua deciſ. 355.*

42 Subextende id in tantum eſſe verum, vt propterea de eo nulla ſit habenda ratio, tam de Iure Canonico, & Ciuili, quàm etiam Diuino, *vt fuit deciſum à Rota in Romana Vſurarum 16. Decembris 1569. coram tunc temporis Decano, allegata in alia Romanã Societatis Veneris 16. Aprilis 1591. coram Card. Blanchetto, & eſt deciſ. 2. num. 1. inter crimin. Farinac. & ibidem dec. 16. nu. 7.*

43 Declara tamen primò, eam extenſionem non procedere, quando intereſſe à principio taxatum eſſet iuſtum, & veriſimile, & quando mora debitoris intercederet, ſiue eſſemus in ſolito negotiari, & pecunias ad honeſtum lucrum dare, quia tunc etiam in contractu mutui poteſt intereſſe à principio taxari, *vt ait Vrſill. ad Afflict. deciſ. 20. num. 3. & Rota in vna Spoletana Vſusfructus Lunæ 13. Martij 1589. coram Cardin. Mantica, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 53. num. 2. & in Romana Releuationis indemnitatis, ſeu pecuniaria Mercurij 9. Iulij 1604. coram Cardin. Lancellotto Iuniore, & Rota deciſ. 96. num. 2. inter crimin. Farinac. & deciſ. 331. n. 3. & 4. par. 1. in recentior.*

44 Subdeclara tamen id, quòd fuit dictum de mora neceſſaria, ad hoc, vt vſuræ debeantur, non procedere, quando eſſemus in vſuris pupillaribus, quia illæ abſque mora, & interpellatione debentur, ſed eſt benè verum, quòd prædictæ vſuræ non debentur, niſi priùs probata negligentia, culpa, & adminiſtratoris dolo, *vt ait Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 240. num. 12. & 14. Caualcan. in deciſ. 2. & 21. num. 30. idemque ait in ſuo tract. de tut. & cur.*

45 Declara ſecundò eam extenſionem non procedere, quando potentia propinqua lucrandi, ſiuè inueſtiendi pecunias, fuerit probata, quia tunc intereſſe illud meritò veniret ſoluendum; animaduertendo tamen, quòd iſto caſu non ſufficeret allegare, quòd ſimus in loco, in quo paſſim pecuniæ dentur ad lucrum, ſiuè inueſtiantur, & ſic in Ciuitatibus Inſignibus, veluti Romæ, Venetijs, Genuæ, & in ſimilibus, quia id in ſpecie uenit probandum, *vt fuit dictum à Rota in deciſ. 7. num. 2. & dec. 331. n. 1. & deciſ. 362. n. 2. inter crim. Farinac. & Seraph. dec. 186.*

46 Fallit tamen, quando proteſtatio fuiſſet facta de habendo promptam occaſionem inueſtiendi, cum fide Notarii, nec non depoſitiones proxenetarum in actis adeſſent, quia tunc ea etiam non citata parte habente intereſſe ſufficerẽt, neq. tũc eſt neceſſaria expreſſio nominum vendere volentium, cum in huiuſmodi vẽditionibus non ſoleant nominari perſonæ, quæ vendere volunt, *vt ait Rota per Card. Seraphin. d. deciſ. 186. & deciſ. 714. n. 2. Rota Genuen. dec. 57. Afflict. deciſ. 2. & ibi Vrſill. & Put. deciſ. 231. lib. 1.*

47 Declara tertiò illam extenſionem non procedere, quando eſſemus in mercatore negotiari ſolito, & quando pecuniæ non fuerunt per debitorem in tempore, ſed poſt moram ſolutæ, quia tunc damna mutuatæ pecuniæ reſtituenda veniunt, iuxta *deciſ. Monted 13. de vſur. & Capyc. dec. 10. Rota Genuæ dec. 37. Afflict. deciſ. 20. & Put. d. deciſ. 231. lib. 1.*

48 Secus autem, quando in mutuo fuiſſet facta certa taxatio intereſſe à principio, quia tunc etiam in mercatore abſque labe vſuræ illud dari non poſſet, *vt ait Rota dec. 331. n. 1. p. 1. in recent.*

recent. & per Card. Seraph. dec. 599. n. 3. & dec. 1006. n. 5.

49 Quod tamen videtur contrariare Conſtitutioni Pij Quinti, quę prohibet taxari intereſſe à principio ſolùm in cambijs, non autem in alijs contractibus, *vt ait Rota in deciſ. 331. num. 8. inter crim. Farinac.*

50 Sed prædicta hoc modo concordari poterunt; nempè, vt prima opinio procedat attenta iuris communis diſpoſitione; ſecunda verò ex illa particulari Pontificis prouiſione, vt ex prædictis optimè colligere poſſumus. Licèt ſit verum de iure, quòd vſura propriè committatur in mutuo, in aliis verò contractibus impropriè, & palliato modo teſte *Hoſtienſ. quem refert, & ſequitur Caſtrenſ. conſil. 160. num. 1. lib. 1. Menoch. in conſil. 109. nu. 4. Scacc. de Iudic. cauſ. ciuil. & crim. cap. 9. num. 142. & ſeqq. & Rota deciſ. 16. num. 1. & deciſ. 177. num. 1. & deciſ. 235. num. 4. inter criminal. Farinacc.*

51 Declara quartò non procedere ad fauorem matrimonii, pro quo poſſumus intereſſe à principio taxare, *vt ait Rota in deciſ. 331. num. 5. par. 1. in recentior.* & eodem modo poſſent à Vidua vſuræ dotales recipi, quando fecit quicquid potuit pro ſuæ dotis exactione, *vt ait Surd. dec. 345. nu. 17.*

52 Declara quintò pari modo non procedere, quando taxatio eſſet facta pro commodo rei fructiferæ, quia tūc ad hoc, vt res, & pretium penes eundem non extet, dicta taxatio non eſſet vſuraria, ſed honeſta, *vt ait Rota in dicta deciſ. 331. num. 2. & 5.*

53 Subdeclara tamen id eſſe verum, quādo agitur de re fructifera, & quòd fructus ad intereſſe aſcendecent, & ei æquiualerent, *vt ait Rota dicta deciſ. 331. num. 4.*

54 Tenendo autem ſecundam opinionem extende eam primò tantò magis procedere, quando ratio fœnoris ceſſaret, quia tunc contractus licitus, ſed non vſurarius cenſeretur, cum dolus abſque ſpe alicuius lucri nunquam ſit arguendus, *iuxta tradita per Menoch. in conſil. 343. num. 7. & 8. cum alijs ibi per eum allegatis, & prius in conſ. 109. Card. Seraphin. dec. 626. n. 3. Caualcan. dec. 1. n. 91. Rot. dec. 304. n. 6. par. 2. in rec. & dec. 340. n. 1. & prius deciſ. 229. num. 2. par. 1. diuerſ. & Magon. deciſ. 49. Rotæ Lucen. & Rota in Romana Nullitatis obligationis Lunæ 27. Iunij 1605. coram Ortembergo.*

55 Extende ſecundò, quando contractus eſſet publicè, & palàm, necnon inter nobiles perſonas celebratus, quia tunc omnis ſuſpicio ſiniſtra remouetur, *vt dicunt Doctores allegati à Menoch. in dicto conſil 343. num. 9. & 18. & Grattian. lib. 4. diſcept. cap. 679. num. 27. & Rota deciſ. 43. num. 2 inter crimin. Farinac.*

56 Extende tertiò idem procedere, quando vrgente neceſſitate fuerit celebratus contractus, quia tunc fœneratitius non præſumeretur, *vt ait Menoch in præcit. loco num. 12.*

57 Sed animaduertendum tamen erit, quod coniecturæ ſufficiunt pro præſumenda vſuraria prauitate, *vt ait Menoch. & alij in dicto conſil. 343. nu. 19.* Itē quales ſufficiant, *docet Rolan. conſil. 40. & 96. lib. 2.* Immò, quòd vſura probetur per teſtes ſingulares, & per eos, qui ſub vſuris receperunt, ſuperius dixi ſub illatione *9. verſ. Rurſus in fine, num. 35. & veluti ait Afflic. dec. 20. num. 9.*

58 Infertur vndecimò, quòd contractus vſurarius dicatur, quando pœna adijciatur dationi quantitatis, *vt ait Franc. Marc. dec. 411. & Rota in vna Romana Contrauentionis 3. Martij 1570. coram Orano, & in alia Romana Caſalis Marſigliani 19. Iunij 1587. coram Card. Seraph. qua eſt in eius impreſſis dec. 819.*

59 Declara tamen non procedere, quando ageretur pro rata intereſſe, quia tunc licitè poſſet ea exigi, quatenus dictum intereſſe concurrat, *vt ait Rota ibi ſupra, Afflict. dec. 139 Theſaur. deciſ. 79. Balb. deciſ. 355. & & Rota dec. 371. par. 1. nouiſſ. diuerſ.*

60 Declara ſecundò dictam illationē non procedere iuramento concurrente, quia tunc non ſolum, quis tenetur obſeruare promiſſa, cum illud habeat vim illius clauſulæ rato manente pa-

cto, verùm etiã teneretur ad illius pœnę conuentæ præſtationem, nec non pacti obſeruantiam, *vt ait Seraphin. de priuil. in priuil. 85. num. 1. Vitallin. de camb. §. Clauſula Rato manente pacto, num. 3. Mantic. de tacit. lib. 17. num. 13. tit. 5. in 2. par.*

61 Declara tertiò non procedere, quãdo pœna eſſet adiecta facto, quia tunc tollitur ſuſpicio vſuræ; at ſecus ſi eſſet adiecta quantitati, *vt ait Surdus in ſua deciſ. 259.*

62 Et nota, quòd ſemper vſuræ præſumptio ceſſat, vbi alia præſumptio capi poteſt, *vt ait Rota deciſ. 16. nu. 7. inter crim. Farinac.* Et in omnem euentum vſura per eum, qui illam allegat, probanda venit, *Rota penes eundem Farinac. in d. deciſ. 16. eodem num. 7. & in hoc viden. eſt Afflict. deciſ. 65. & Capyc. dec. 175.*

63 Infertur duodecimò, quòd contractus dicatur vſurarius, quando fuit facta venditio cum pacto redimendi, cum modicitate, precij, licèt contrahens non ſit ſolitus fœnerari, dummodo tamen modicitas precij eſſet vltra dimidiam iuſti valoris, *Affl. dec. 65. Gram. deciſ. 76. Caſſad. dec. 1. de vſur. Oſaſc. dec. 41. Boer. dec. 102. Rot. Burgundiæ, Cornazan. deciſ. 41. Rota Lucen. vbi ait* hanc opinionem ſine difficultate in Rota Florentiæ tranſiſſe, *Mſinger. obſeruat. 92. centur. 3. Cam. Imper. Franc. Marc. deciſ. 484. par. 1. Ant. Faber. in deciſ. 7. tit. de vſuris*, vbi vult aliquam ſimulationis præſumptionem debere concurrere, *Capicc. deciſ. 144. & Cacher. dec 142.*

64 Contrarium, quòd ſcilicet in præſumendo vſuram in venditione facta cum eo pacto redimendi, ſit neceſſaria, vltra modicitatem pretii, quoque fœnerandi conſuetudo, *ait Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 258. num. 1. cum ſeqq. Honded. conſ 33. n. 93. cum. aliis ibi per eos allegatis.*

65 Concordari tamen poſſunt huiuſmodi opiniones hoc pacto, nempè vt prima procedat, quando pactum illud redimendi fuit ad certum, & determinatum tempus limitatum. Secunda verò procedit, quando non ad certum tempus, ſed indefinitè, & quandocumque illud fuerit appoſitum. Et ratio iſtius differentię in eo conſiſtit, quia pactum, quando adimit facultatem redimendi poſt certum tempus, tunc ſit valde legibus de vſura ſuſpectum, illud verò quandocumque ſit illis amicum, itaut illud æquipolleat quoque adminiculo, vt quis non ſit ſolitus fœnerari, & propterea videmus etiam, quod, quando ſumus in 1. caſu, tunc illud pactum, vti de fœnore ſuſpectum rem venditam de pretio non diminuit, veluti facit è contra illud pactum, per quod venditor rem venditam quandocumque redimere poteſt, *vt optimè diſtinguendo ait Rota in deciſ. 240. num. 3. & deciſ. 256. inter crimin. Farinac.*

66 Et in omnem euentum ad hoc, vt quis ſolitus fœnerari dicatur, opus eſt vt per triennium tenuerit altare paratum ad mutuandum, *iuxta tradita per Menoch. conſ. 343. n. 43. cum ibi alleg. Oſaſch. dec. 72. Affl. dec. 92. & Capyc. dec. 19.*

67 Infertur 13. quòd vſura illud dicatur, quod ob dilatam ſolutionem tribuitur, *vt fuit dictum à Rota in Romana Fructuum 11. Decembris 1602. coram Gregorio XV. quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 80. num. 2. & deciſ. 72. num. 1. par. 1. in recentior.*

68 Extende, quòd neque vſuræ dotales debeantur, quando fuit data dilatio ad ſoluendum, *vt fuit dictum in Peruſina, ſiue Ciuitatis Caſtelli dotis Lunæ 30. Ianuarij 1612. coram eodem Gregorio quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 573. n. 6. licet ſecus in caſibus quos ego adduxi ſub nu. 51.*

69 Subextende idem quoque procedere in materia fructuum debitorum ex æquitate, *l. curabit, C. de act. empt.* quia illi tunc non debentur, quando fuit conceſſa dilatio ad ſoluendum alicuius rei emptæ pretium, *Rota per eundem Gregor. in ſua deciſ. 297. nu. 2. & ita quoque fuit dictum in Aſculana pecuniaria 11. Dec. 1606. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſ. dec. 320.*

70 Declara tu tamen illud procedere, quando dilatio contineret certum, & determinatum tempus ab initio; at ſecus, quando ea incerta, & indeterminata

minata

minata foret,& quæ de ſui natura quãto citius veniret implenda, veluti ita diſtinguendo, *fuit dictum à Rota in Romana Caſaletti 20. Iunij 1611. coram Card. Sacrato*.

71 Extende ſecundò, & è conuerſo pari modo procedere, nempè, vt ſolutio facta pro arrenda anticipata ſolutione, faciat contractum eſſe vſurarium, *vt fuit dictum à Rota per Card. Seraph. in ſua deciſ. 616. num. 2.* Sed ad hoc vide quæ dixi ſupra *concluſ.* 145. *num.* 47. *in verbo Arrendamenta.*

72 Infertur decimoquartò, quòd contractus etiam vſurarius dicatur, quando dantur animalia, vt dicitur à Socida, cum pacto, vt capitale reſtituatur ſaluum, quemadmodum etiam dicitur de pacto adiecto in ſocietate, vt pecunia in ea poſita ſalua reddatur, *vt ait Rota deciſ.* 137. *num.* 3. *& 4. inter criminal. Farinatc. vbi ait* ſecus eſſe, ſi diceretur, vt capitale redderetur pro vt in fine ſocietatis extabit, *vt dicunt Doctores ibi allegati.* Et ſuper prædictis facit Conſtitutio Sixti Quinti ſuper contractibus ſocietatum ad caput ſaluum edita, quæ prorſus damnat eas ſocietates, quæ fiunt, vt capitale pecuniarum, ſiue animalium ſaluum reddatur, etiam ſi iuramentum, ſiue cameralis obligatio intercedat, et eſt etiam *deciſio 773. num. 6. par. 2. in recent. & deciſ. 558. num. 11. par. 1. & veluti dixi in concluſ.* 108. *ſub num. 20 vbi recurras in hac materia. & Viuius in ſua deciſ. 142. Afflict. deciſ. 39. Ioſeph Ludouic. deciſ. 10. Rota Peruſ. &* veluti dixi in verbo Animalia, *concl.* 108. *num.* 1. *cum ſeqq.* vbi recurras, & ibi diſtinctionem inuenies.

73 Infertur decimoquinto, quòd neq. fœminæ excuſantur, ob ſexum, quando faciunt contractum vſuræ ad effectum percipiendi fructus, quia tunc, nec etiam bona fides poteſt operari illorum acquiſitionem eſſe licitam, cũ ipſo iure, ex Bulla præſertim Pij Quinti fructus cenſus in contractu vſurario computentur in ſortem, *vt fuit dictũ à Rota in Romana Cenſus de Mutinis Mercurij 10. Decembris 1602. coram Card. Sacrato, qua eſt deciſio 189. num. 1. cum ſeqq. inter crim. Farinac. & Cardin Seraphin. dec. 1006. num. 8.*

74 Extende primò prædictam illationem adeò eſſe verã, vt propterea cauſa vſurarum non ſolum bonam fidem, & æquitatem non recipit, ſed nec etiã præſcriptionem admittit, *vt fuit dictũ in dicta Romana Cenſus de Mutinis coram Card. Sacrato, qua eſt inter criminn Farinac. dec. 189. num. 3.*

75 Extende ſecundò, quòd pactum appoſitum in cenſu, quòd ſi res perierit, ſuper qua cenſus imponitur, intelligatur ſuper aliis rebus extantibus impoſitus dicitur vſurarium, *vt fuit dictum à Rota per Card. Seraphin. in dec. 1418. num. 1.*

76 Extende tertiò pari modo procedere in eo pacto per quod pecuniarum reſtitutio in arbitrium emptoris conferatur, quia illud diceretur vſurariũ, & ipſo iure redderet cenſum nullum, cum illud ſit contra ſubſtantiam cenſus, ita vt fructus exacti, iſto caſu in extinctionem ſortis cederent, *vt fuit dictum à Rota per Card. Seraph. in ſua deciſ. 1026. num. 4. cum ſeqq.*

77 Subextende illam tertiam extenſionem quoque procedere in pacto per quod venditor cenſus teneatur arbitrio emptoris ſortem principalem reſtituere; quia cenſus quoad eum debet eſſe perpetuus, licèt reſpectu venditoris ſit temporalis, & ideò neque à principali creditore, neque à ceſſionario ſors pati põ, *vt ſæpè fuit deciſum à Rota, & præſertim per Card. Caualerium deciſ. 539. num. 3. & in deciſ. 670. num. 3. par. 1. in recentior.* Et iſtud pactum eſſe fœneratitium, *ait Azorius mox allegandus fol. mihi 775. ver. quarto quæritur. p. 3.*

Secus autem vbi eſſemus in pacto, vt per venditorem poſſit cenſus in parte extingui, quia tunc iuxta Conſtitutionem Martini Quinti, & Calixti Tertii huiuſmodi facultas conceditur venditori, vt pro parte cenſus extinguatur quamuis illud pactum, quod in totum, & non in parte extinguatur cenſus nõ ſit à iure improbatum, *vt ait Azor. in 3. par. inſtit. moral. lib. 10. cap. 17. tit. de decimaſeptima conditione cenſus, fol. 774. vbi ad partes hanc materiam examinat.*

Infer-

78 Infertur decimoſextò, quòd vſuræ exceptio executionem obligationis cameralis impedit, quando ea eſt clara; at ſecus quando dubia, veluti eodem modo dicitur de inſtrumento iurato, *vt fuit dictum à Rota in deciſ. 540. num. 10. & 11 par. 2. in recent.*

79 Fallit tamen primò, quando eſſemus in illa exceptione vſuræ, quæ altiorem indaginem requireret, veluti ſi ageretur de impedienda executione alicuius laudi iuramento, & camerali obligatione vallati, quia tunc dubia exceptio vſuræ executionē nō impediret; licèt ſecus, vt dixi, qñ eſſet clara, vt fuit deciſum *à Rota in deciſ. 490. nu. 5 par. 2. in recen. & ibidem deciſ. 773. num. 6. & in prima parte, deciſ. 558. num. 11. & Gratian. deciſ. Marcb. 228. num.* 14. vbi ait, quòd iuxta conſtitutionē illius Rotæ S. 46. huiuſmodi exceptio executionem nō impedit, præſtita tamen per exequi volentem idonea cautione de reſtituendo in caſu ſuccūbentiæ in vim litterarum Iulij Papæ II. quarum uis, & effectus ad alios caſus, etiam ſimiles extenditur, vt ait idem *Gratian. in deciſ. 4. in fine.*

80 Fallit ſecundò, quando ea admitteretur contra promiſſionem iuratam de ſoluendo, quia tunc ad eam retardandam exceptio debet eſſe clara, aliàs ſecus, *vt ait Rota in d. dec.* 558. *num. 11. par.* 1. Et ad id fuit facta dicta conſtitutio Sixti V. ſuper contractibus ſocietatum ad caput ſaluum, etiam ſi obligationes eſſent iuratæ, necnō obligatione camerali munitæ.

81 Vltimò nota, quòd vſuræ ſolutę repeti poſſint, etiamſi à ſponte dante fuiſſent ſolutæ, vt ait *Rota deciſ. 96. num. 1. inter crimin. Farinac.*

82 Quod quidem amplia procedere, etiam ſi ſoluens eas titulo donationis remiſiſſet, quia tunc illas remiſiſſe præſumeretur, vt gratioſiorem, ac humaniorem inueniret creditorem in exigendo, vt ait *Surd. in dec.* 328. *n.* 4.

83 Fallit tamen, quando eſſemus in vſurario, ſiue in illius hęrede, qui vellet contra alium vſurarium eas repetere, ſiue ſi de illas non ſoluendo exciperet, quia tunc, ſi prius ille vſuras non reſtitueret, non valeret ſe huiuſmodi actione, ſiue exceptione ſe defendere; Sed tunc vnus poſſet alteri dicere, Medice cura te ipſum, vt in terminis ait *gloſ. in cap. Michael Laicus de vſuris*, & ratio ea eſſe videtur, quia mores, quos quis in ſe approbat, non poteſt in alijs reprobare, aliàs eſſet velle permittere, vt quis ex ſua improbitate ius conſequeretur, & ſic vt doloſis beneficio iuris ſuccurreretur, quod non eſt permittendum, cum delictum nunquam illud committenti immunitatē præſtæt, & ſic facit illa regula, quod qui committit in legem illius beneficio non iuuatur, veluti in ſimili dixi *in concluſ. 42. num. 195. & veluti fuit deciſum à Rota in vna Romana Computorum, Veneris 13. Maij 1594. coram Arigonio, & in Romana Aperitionis oris, Veneris 8. Martij 1613. corom Card. Sacrato, & in alia Romana Fideiuſſionis de repræſentando, 3. Iulij 1617. coram Coccino Decano.*

ARGVMENTVM.

DE AVCTORITATE CAPITVLI Sede vacante.

CONCLVSIO CLXII.

1 CAPITVLVM nota, quòd Sede vacante per mortem Ordinarij ſuccedit in omni iuriſdictione, quæ ipſi Ordinario competebat, tam in ſpiritualibus, quàm etiam in temporalibus, vt fuit dictum *à Rota in deciſ. 346. num. 2. par. 1. in recent. & in 2. par. deciſ. 632.*

2 Extende primò procedere etiam in iure viſitandi, in quo ſuccedit Capitulum mortuo Ediſcopo, vt fuit dictū *à Rota in Burgen. Procurationis, 10. Martij 1587. coram R. P. D. Orano, & Maynard. in ſua deciſ. 22. lib. 3.*

3 Extende ſecundò pari modo procedere in Capitulo Collegiatæ Sede Abbatiali vacante, quod in iure viſitandi ſuo Prælato ſpectante ſuccedit, Imò id extende etiā procedere, quando ius viſitandi Abbati mortuo ex iure præſcriptionis, vel ex priuilegio compe-

competebat, *vt ait Rota in dicta deciſ.* 346. *num.* 4. *&* 5. *dicta par.* 1. *in recentior.*

4 Extende tertiò, quòd poſſit litteras dimiſſorias, ſiue Reuerendas concedere poſt annum vacationis Sedis, *vt pulchrè ait Sayr. in deciſ.*65. *de tempor ord. quod facit ad Concil. Trid. in ſeſſ.*7.*cap.*10.*de reform.*

5 Extende quartò procedere ne dũ in collatione beneficiorum, verum etiam in inſtitutione præbendæ pœnitentialis, *iuxta Concil Trid. ſeſſ.*24. *cap.*8.*de reform. & dictus Sayr. dec.*1. *ne ſed. vacan.*

6 Extende quintò, quòd Capitulũ habet auctoritatem concedendi licentiam Epiſcopo exercendi iuriſdictionem in ſua Diœceſi, *vt ait Monald. deciſ.* 39.

7 Extende ſextò, quòd poſſit illegitimos ad ordines minores diſpenſare, *vt ait Sayr. deciſ.* 34 *de tempor. ordin.* quod inſeruire poteſt ad limitandum *text. in cap.* 1. *de fil. presbyt. in* 6.

8 Declara tamen, quod Capitulum tenetur reddere rationem ſucceſſori de adminiſtratis Epiſcopi ſede vacante, & tunc, quod computator Capituli, ſiue illius libri probent contra Capitulum, & pro Capitulo, *fuit dictum in Hiſpalen. Voti* 11. *Decembr.* 1613. *coram Manzanedo, & poſtea in eadem Veneris* 4. *Iunij* 1621. *coram Buratto.*

ARGVMENTVM.

DE AVCTORITATE CVratoris in rebus, & actibus minoris adhibenda.

CONCLVS. CLXIII.

1 ACTVS quilibet per minorem factus, abſque auctoritate Curatoris regulariter redditur nullus, *vt vbique Doctores loquuntur, & veluti late dixi in verbo Alienatio minoris, & mulieris, vbi recurrere poteris.*

2 Declara tamen primò non procedere, quando minor torqueretur, & ratio eſt, quia tortura non infertur ad ſolemnizandum iudicium, ſed ad veritatem indagandam, *vt ait Riccius in ſua deciſ. Cur. Archiepiſc. Neapol.* 38. *& de hac materia plura inuenies apud* Farinacium *in ſua praxi de indit. & tortur.*

3 Contrarium dicunt *Afflict. deciſ.* 208. *Ioſeph. Ludouic. deciſ.* 17. *Rotæ Lucen. Rauden. deciſ.* 91. *Clar. in §. fin. q.* 55. *verſic. Vlterius, & prius q.* 50. *Menoch. de arbitr. iud. caſ.* 268. *num.* 2. *Roland. conſil.* 31. *num.* 8. *& conſil.* 51. *num.* 32. *cum ſeqq. lib. primo,* qui dicunt confeſſionem à minore abſque auctoritate Curatoris emanatam eſſe nullam.

4 Primam tamen opinionem hodie de conſuetudine ſeruari refert *idem Clar. dicta quæſt.* 50. *in princip. &* 55. *in §. vlterius, & ait eum ita ſeruaſſe in iudicando, & Ioſeph. Ludouic. in dec.* 13. *Rota Peruſinæ, & Menoch. ibi ſupra num.* 3.

5 Declara ſecundò non procedere in confeſſione ſponte facta in iudicio, quæ illius iudicij calore, etiam abſq. ſolemnitatibus ſuſtinetur; licèt ſit bene verum, quòd ſi ex ea confeſſione allegauerit ſe fuiſſe læſum, tunc eidẽ reſtitutio in integrum daretur, *vt ait Afflict. deciſ.* 208. *num. primo, & eſt doctrina Salycet. in l. vnica, in tertia oppoſitione, gloſſ.* 2. *C. de confeſſ.* Licèt *Iaſ.* huic concluſioni multas fallentias adducat *in l. cum oſtendimus, final. ff. de fideiuſſ. tut. & ibi Bart.*

Extende eam declarationem intantum eſſe veram, vt propterea pro actione, quæ oritur in confeſſione iudiciali poſſit officium Iudicis implorari pro illius executione, licèt in eodem territorio, ſed non in alieno; niſi tamen fieret ad requiſitionem Iudicis, coram quo emanauit talis confeſſio, *vt ait Franciſc. Marc. deciſ.* 397 *num.* 1. *par.* 1.

6 Declara tertiò, quòd ſententia ad fauorem minoris indefenſi lata abſq. auctoritate Curatoris valet, eo ita volente, cum iudicium claudicet ad fauorem minoris, & Eccleſiæ, *vt dixi in verbo Alienatio rei Eccleſiæ.* aliàs ſeque-

quereretur, quòd illa iura, quæ loquuntur de ſolemnitatibus ad fauorem minorum adhibendis retorquerentur in eorum odium, *Iaſon in l. non eò minus, C. de procurat. num. 3. & Rota per Put. deciſ. 2. lib. 1. & fuit dictum in vna Bononien. Cenſus Veneris 20. Februarij 1609. coram Card. Marcomontio, quæ eſt deciſ. 177. par. 1. recentior. ſub nu. 3.*

7 Vltra, quòd nullitas numquam opponi poteſt, niſi ab eo, ad cuius fauorem fuit inducta, & non ab aliis, & præſertim, qui non ſunt in cauſa, *vt ait Rota per Coccin. dec 81. num. 6. & per Card. Seraph. deciſ. 334. & deciſ. 347. & deciſ. 356. num. 21. viden & poſtea in vna Romana Domus, & Hoſpitij Veneris 11. Maij 1584. coram Clemente Octauo.*

8 Declara quartò non procedere, quando eſſemus in ſententia contra minorem lata ſine curatore, ex proceſſu cœpto per illius auctorem, quia tunc ea eſſet valida, *vt ait Rota per Creſcentium deciſ. 11. de ſentent. & re iudicat.*

Et ratio eſt, quia eū auctor fuerit effectus Dominus litis per illius conteſtationem, & ſic eum inde ab ipſo mādante reuocari non potuiſset, ita neque ab illius hærede, in quem re non integra ſemper tranſit mandatum, *vt fuit dictum à Rota in Imolen. Bonorum Lunæ 16. Dec. 1619. corā Buratto.*

Licèt ſit quoque verum, quòd procurator poſt litis conteſtationem inuitus reuocari poſſit ex cauſa iuſta; & quando ſit talis remittitur arbitrio Iudicis, ſuper qua aliqualis illius cognitio, ſaltem ſummaria requiritur, ſi tamen procurator ſe oppoſuerit, aliàs ſecus, *vt ait Card. Seraph. dec. 195. n. 1. & Rot. dec. 172. n 1. p. 2. recen. & dec. 353. n. 1. par. 4. diuer. & Gratian. lib. 4. diſc. cap. 618. num 19.*

Sed id, quod fuit dictum de eo, quod procurator poſt litem conteſtatam inuitus reuocari non poſſit, declara non procedere in cauſa appellationis: & ratio eſt, quia procurator ſolum cenſetur effectus Dominus inſtantiæ, non autem totius cauſæ, ſi tamē in mādato non adeſſet illa clauſula (Releuant, &c.) quia tunc procurator cenſetur per eam effectus Dominus, nedū inſtantiæ, ſed totius litis, & cauſæ, *vt fuit dictum à Rota per Coccin. dec. 319. nu. 6. & per Greg. in dec. 548. & ibi per addent. ſub nu. 12. & per Card. Seraph. in deciſ. 180. nu. 1. Mareſcott. variar. reſol. lib. 2. cap. 62. num. 7. & ſequen.* Veluti quoque regula non procederet, ſi fuiſſet tacitè reuocatus, at ſecus, quando expreſsè, quia tunc ſine cauſa reuocari non poſſet, *vt ait Rota dec. 386. nu. 3. par. 1. recent.*

Extende id, quod fuit dictum de procuratore, qui poſt litis conteſtationem reuocari non poſſit inuitus à Domino, procedere etiam in aduerſa parte, qua inuita illa reuocari non poteſt, quęque ad hoc, vt dicatur renuere ſat erit, ſi proſequetur Iudicium cum procuratore reuocato, veluti *fuit deciſum à Rota per Buratt. in ſua deciſ. 729. num. 2. & in Rom. Pecuniaria 29. Apr. 1624 corā Manzanedo. & vide quæ in hoc dixi in verbo Aduocatus concl. 60. num. 21.*

Secus autem in caſu, vbi procurator fuiſſet proteſtatus ſe nolle amplius comparere, & procuratorem eſſe, quia tunc ille in futurum legitimè citari nō poterit, *Rota per Burat. dec. 164. n. 6.*

Contrarium licèt dixerim in *concl. 60. ſub num. 21. vbi recurras.*

9 Declara quintò non procedere, quādo tractaretur de vtilitate minoris, quia tunc auctoritas curatoris non eſſet neceſſaria, *vt ait Viuius in ſua dec. 51. & multa dixi in ver. Alienatio minoris.*

Declara ſextò, quando ex actis ſententiæ contra pupillum, ſeu minorem indefenſos latæ conſtaret nullam minori cōpetere legitimam defenſionē, *vt fuit dictum à Rota in Ferrarien. Saluiani 5. Decembris 1614. coram Dunozetto, & in Peruſina Pecuniaria 13. Nouembris 1624 coram eodem, & per Card. Caualerium in deciſ. 585. nu. 2. & per Gregorium XV deciſ. 43. num. 10. & deciſ. 485. num. 6. & in deciſ. 674 num. 6. par. 1. recentior.*

Subdeclara tamen id eſſe verum, dummodo notoriè conſtaret nullam defenſionem pupilli, ſiue minori competere-

petere, *vt fuit dictum à Rota per Gregorium X V. in dicta deciſ.* 485. *num.* 7.

Veluti eodem modo eſſet dicendum, ſi ſententiæ latæ cõtra pupillũ præceſſiſſent duę deciſiones Rotales, quia Rota ſupplet in iure in his, in quibus partes deficiunt, *vt fuit dictum in Ariminen. fideicommiſſi Mercurij 5. Maij* 1611. *coram Buratto*.

Sed hic erit animaduertendum, quòd quando agitur cum minore impubere, tunc citandus eſt illius tutor, ſi quem habeat, *vt ait Rota deciſ.* 535. *num.* 4. *par.* 1. *recentior.* Sin minus, erit citandus ipſe minor ad legitimè comparendum, aliàs videndum ſibi deputari curatorem; Nec de ſtylo Curiæ citantur illius conſanguinei, & amici, ſed ſufficit ſolum eum prædicto modo citare, *veluti teſtatur Mãdoſ. de commiſſ. form.* 4. *in verbo ad legitimè comparendum, verſic. in ſumma, Gratian deciſ.* 73. *num.* 28. *& ſeq. & Creſcent. deciſ.* 10. *num.* 4. *de dolo, & contumac.*

Contrarium, quòd ſcilicet Curator, vel actor ad lites pupillo non detur, niſi prius citatis omnibus eius coniunctis, affinibus, & amicis ad effectum videndi, ſi tale munus ipſi ſuſcipere noluerint, ad hoc, vt iudex poſtea illum ex officio deputet, *ait Oſaſch. deciſ. Pedemont.* 89. *num.* 6. *Gratian. lib.* 4. *diſcept. cap.* 668. *in fine. Maſtril. deciſ.* 73. *nu.* 7. *& Affl. deciſ.* 261. *num.* 2.

Concordarem ego prædictas opiniones hoc modo videlicet, vt prima procedat attento ſtylo Curiæ, *veluti teſtatur Mandoſ. in pracitato loco.* Secunda verò procedit extra Curiam, *vt dicunt Doctores ſuperius allegati.*

10 Sed quando quis præſumatur minor ex eo, quia Curatorem habet; tali modo erit diſtinguendum, nempè, vt ille in dubio minor præſumatur, niſi ex aduerſo eum eſſe maiorem appareat, *vt ait Iaffred. in ſua deciſione* 193. *& multa in hoc dixi in verbo Aetas.*

11 Extende, quòd etiam quis minor præſumatur, quando fiſcus peteretur reo curatorem deſtinari, & tunc ei onus incumberet illum oſtendere eſſe maiorem, ad hoc, vt eum pœna ordinaria punire poſſet, *vt ait Laurent. in deciſ.* 63. *Rota Auenionen & Riccius in ſua deciſ. Curiæ Archiep. Neap.* 35.

ARGVMENTVM.

DE AVCTORITATE IN ſeipſum, ſiue de his, quæ propria auctoritate fieri poſsũt, vel non.

CONCLVSIO CLXIV.

1 AVctoritate propria, nota, quòd quis non poteſt Cõductorẽ à re locata expellere, ſed benè ex auctoritate Magiſtratus id fieri debet, *vt ait Faber. deciſ.* 11. *C. de locat.*

2 Extende, quòd neque etiam conductor expelli poſſit auctore Prætore, niſi ex quatuor caſibus, & primò, ſi res refectione egeat. Secundo, quando locator in proprios vſus relocata vti velit, ſi tamen huic proprio vſui nõ renunciauerit, *vt ait Rota per Burat. deciſ.* 195. *Greg dec.* 68. *n.* 1. *& Card. Mantic. dec.* 30. *n.* 5. Tertiò, qñ conductor in profanos vſus re conducta vtatur, veluti inducendo meretrices in eam. Quartò, & vltimò, quando ſuo debito tempore penſionem non ſoluat, ſi ab eo id dolosè fuerit actum, quod tamen in dubio non præſumitur, *vt ait Afflict. deciſ.* 238. *& ibi Vrſill. in addit.* & ſic per cõſequens in illis quatuor caſibus priuilegium inquilinatus ceſſat, *vt ait Marſil. in rubr. de fideiuſſ. num.* 223. *& ita fuit dictum à Rota in Romana Penſionis domus coram Cardinali Sacrato, & Cardin. Seraphin. deciſione* 415. *cum ibi allegatis.*

3 Extende id, quod fuit dictum de locatore in prædictis caſibus conductorẽ è domo expellere valente è conuerſo quoq. procedere, nempè vt cõductor poſſit à locatione reſilire, ob ſuperuenientẽ cauſã, veluti belli, peſtis, ruinæ

Digitized by Google

ruinæ domus, necnon, ob timorem non præſumptum, ſed verum malorũ ſpirituum, & ſimilium, *vt fuit deciſum à Rota per Burattum deciſ. 295. num. 1. & ſeqq.*

Et ratio eſt, quia locatoris, & conductoris par debet eſſe ratio ad hoc vt in contractibus æqualitati ſit locus niſi aliter inter contrahentes fuerit conuentum, *vt fuit dictum in dicta dec. Burat. 295. n. 2. & ibi per adden.*

Contrarium tamen veniret dicendum, quando conductor prætenderet à locatione recedere, ob cauſam ſuperuenientis dignitatis, Præſidatus, & ſimilium, ita vt ipſe etiam ab Vrbe recedere cogeretur, veluti idem veniret quoq. dicẽdum de locatore, ſiue illius filio, qui, ob ſuperueniẽtẽ dignitatem domo locata indigerent, quamuis locator pinguius priuilegium iure dominii in re locata habere dicatur, & ſine vlla difficultate, quando in inſtrumento locationis fuiſſet expreſſè conuentum de non expellendo inquilinum, *vt fuit dictum à Rota per addentem ibi ſupra coram Buratto.*

Sed pro concordantia prædictarum opinionum tali modo diſtinguere debemus, nempè, vt prima procedat, & ſic, quòd conductor à locatione recedere poſſit, quando cauſa migrandi ex ipſa re proueniret, ita vt ea nullo modo vti valeret, cum in inquilino neceſſitas debeat eſſe præciſa, ac vſus prorſus impeditiua, vt in prædictis caſibus expreſſis, & ſimilibus fuit exemplatum, in quibus conductor non cogitur ſoluere penſionem domus in futurum, *vt dicunt Doctores allegati à Rota per Burat. ibi ſupra.*

Secunda verò opinio procedit, quando defectus, ſiue impedimentum ex parte inquilini proueniret, quia tunc audiendus nullo modo veniret, quãdo maximè obligatio cameralis interccederet, cum receſſus à locatione Iudiciũ ordinarium reſpiciat, *vt ait Rota ibi ſupra.*

4 Declara tamen concluſionem principalem eſſe veram, quando Dominus poſſideret, & colonus non; Secus autem veluti, ſi eſſemus in colono, qui vellet introuertere poſſeſſionem Domini, & qui nomine proprio poſſidere cœpiſſet, quia tunc neque etiam authore Prætore eum expellere poſſet, niſi prius dominium rei ad ſui fauorem verificaſſet, *vt ait Menoch. allegat. à Rota per Cardinalem Seraphinum in dicta deciſione 415. & ita quoque fuit dictum in Mediolanen. Bonorum, ſiue emphyteuſis 18. Aprilis 1603. coram Gregorio XV.*

5 Extende primò dictam principalem concluſionem, vt ſcilicet neque legatario liceat rem ſibi legatam propria auctoritate capere, ſed de manu hæredis, ſiue de conſenſu illius, vel teſtatoris expreſſo, aut tacito capere debet, *Cornazan. deciſ. quarta, & Rota in Romana Fideicommiſſi domorum Mercurij 10. Maij 1606. coram Cardinali Lancellotto, & in alia Burgen. Fructuum Lunæ 1. Februarij 1610. coram Penia, & deciſ. 315. num. 5. & 7 par. 3. recent.*

6 Fallit tamen primò, quando in re legata eſſet appoſita dictio (Liberè) quia tunc cenſetur data facultas capiendi propria auctoritate, *vt ait Rota ibi ſupra, coram Penia.*

7 Fallit ſecundo, quod eſſent legati fructus fundi, & quod quis liberè eos percipere poſſet, quia tunc poſſet illos propria auctoritate capere, *vt ait Rota ibidem coram Penia.*

8 Declara tamen prædicta procedere exiſtente poſſeſſione vacua, aliàs ſecus, *vt ait Rota in dicta Burgen. coram Penia.*

Et propterea videmus, quòd poteſtas data poſſeſſionem ingrediendi propria auctoritate in litteris Papæ, venit intelligenda poſſeſſione exiſtente vacua, *vt ait Rota deciſ. 167. num. 2. in fine par. 3. recent.*

Subdeclara non procedere in terminis de quibus in *deciſ. 511. num. 5. dicta par. 3. recen.*

9 Sed eſt benè verum, quòd legatarius antequam poſſeſſionem rei lega-

tæ capiat, debet per eum identitas illius rei concludenter probari, *vt fuit dictũ in Beneuentana Domus 4. Maij 1612. coram Pamphilio, quæ eſt deciſ. 391. par. 2. in recent.*

10 Rurſus declara, quòd illa facultas capiendi legatum propria auctoritate tempus mortis reſpicit, *vt ait Rota per Coccinum deciſ. 24. nu. 6.*

11 Extende ſecundo, quòd neque Dominus directus poteſt propria auctoritate poſſeſſionem rei emphytheuticæ, ob deteriorationem capere, neque ob lineam finitam, veluti latè dicam in verbo Emphyteuta, ſi Deo placuerit, *idemque ait Maſtrill. deciſ. 193. & Rota per Gregorium deciſ. 105. num. 12. & Afflict. deciſ. 97.*

12 Et ratio eſt, quia requiritur declaratoria Iudicis, ad effectum exequendi caducitatem, & ſic, vt emphyteuta à poſſeſſione remoueatur, *vt ait Guidop. dec. 107.*

13 Subextende primo procedere, etiã ſtante pacto ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate. Et ratio ea eſt, quia poteſt ei exceptio melioramentorum competere, *vt fuit dictum in Romana Domus 5. Nouembris 1599. coram Cardinali Lancellotto Iuniore, & prius in Ceſenaten. Spolij 22. Iunij 1592. coram Card. Mantica, quæ eſt deciſ. 194. num. 6. in eius impreſſ.*

14 Vnde nota, quòd in prædicto caſu opus erit citare, & coram Iudice deuolutionem allegare, necnon ibi inſimul melioramenta facta liquidare, *vt fuit dictum in vna Regien. Bonorum 20. Decembris 1613. coram Dunozetto.*

Secus tamen eſſet, quando deuolutio prætenderetur ex capite non ſoluti canonis, quia tunc dictus Dominus directus poſſet propria auctoritate poſſeſſionem capere, *vt ait Rota per Gregorium deciſ. 105. num. 12.*

15 Declara tu igitur, quòd tunc Dominus directus poterit remedium poſſeſſorium intentare, quando clara & indubitata erit deuolutio. Secus autem, ſi eſſet dubia, & quando probabiliter controuerti poſſet, quia tũc ille iudicio poſſeſſorio vti deberet, *vt fuit reſolutum in Ariminen. Deuolutionis coram Cardinali Sacrato, quæ eſt penes Marcheſan. de com. miſſion. tom. 1. fol. 595. & in alia Romana Deuolutionis 18. Aprilis 1616. coram Andrea, & in Colimbrien. Prædij 18. Maij 1618. coram Dunozetto.*

16 Subextende ſecundo, quòd neque ex eo, quòd ſit linea finita, ſequitur, quòd Dominus directus poſſit poſſeſſionem propria auctoritate capere, *vt ait Rota per Coccinum deciſ. 199. num 5.*

17 Subextende præterea illam extenſionem eò magis procedere, quando poſſet conſtare poſſidenti aliquam competere defenſionem, quia tunc pactum, quòd quis propria auctoritate poſſeſſionem capere poſſit, abſque citatione, non procederet; ſecus verò, ſi conſtaret aliquam non poſſe illi competere defenſionem, *vt ait Rota per Cardinalem Manticam in dicta deciſ. 194. num. 6.*

18 Et ratio eſt, quia ille non eſt citandus, qui citatus comparendo actum impedire non poterat, cum fruſtra illud fiat, quod poſtea factum non releuet, *vt ait Grattan. lib. 5. diſcept. cap. 874. num. 41 & Rota deciſ. 591. num. 6. par. 1. recent. Surd. deciſ. 260. num. 5. & ſeq. & deciſ. 276. num. 4. cum ſeqq. Peregrin. de fideicommiſſ. artic. 23. num. 52. & Rota in Romana Vineæ de Panellinis 26. Februarij 1603. coram Card. Mellino.*

Veluti, neq. ille citandus venit, qui nolle amplius comparere dixit, & ad id probãdum aſſertio nũcij ſufficeret, qui dicat eum audiuiſſe dicere ſe nolle amplius in iudicio comparere. *Put. dec. 187. lib. 3. & Rice. collect. 1169. p. 4 in fi. & Rota dec. 567. n. 6. par. 1. recent.*

19 Limita tamen primò prædicta non procedere, quando in petitione poſſeſſionis coram Iudice facta actor expreſsè ſibi facultatem reſeruaſſet ingrediendi eam propria auctoritate, quia eo caſu, non obſtante recurſu ad Iudicem, ille poſſet ommiſſa via ordina-

ordinaria de facto poſſeſſionem in vim illius facultatis ſibi reſeruatæ capere, iuxta tradita per *Mantic de tacit. tit. 5. num. 20. lib. 11. & tit. 22. num. 16. lib. 22. Decius conſ. 460. nu. 7. & ita fuit reſolutum à Rota in vna Piſanæ Domus, 13. Ianuarij 1589. coram Orano.*

20 Extende dictam proteſtationem in tantum valere, vt neque ea tolleretur, etiamſi poſtea lis fuerit conteſtata, vt ait *Mantic. dicto titulo 22. num. 18. cum alijs Doctoribus per eum ibi allegatis.*

21 Limita ſecundò ea non procedere, quando adiretur Iudex ſolùm pro obtinenda aſſociatione familiæ, ad effectum euitandi ſcandala, & ne inter partes deueniatur ad arma, vt ait idē *Mantica d. tit. 22. nu. 17. Surd. conſ. 221. num. 4.* At ſecus ſi ex vrbanitate tantum, quia tunc ſibi præiudicaret Dominus, *vt ait Gregor. dec. 105. n. 14. Card. Seraph. deciſ. 1003. num. 1. & Rot. in Bononien. Attentatorum Lunæ 24. Oct. 1588. coram Card. Mantica*, & ratio eſt, quia quis adeundo Iudicem ſi nihil petendo, non dicitur renunciare facultati capiendi poſſeſſionem propria auctoritate, ſed id facit vrbanius agendo, ad euitanda ſcandala, vt fuit dictum in *Cortonen. Bonorum, 19. Decembris 1586. & 9. Maij 1587. coram Card. Platto, & in alia Piſana Domus, Lunæ 19. Ianuarij 1589. coram Orano, & in alia Tarraconen. Villæ, Veneris, 4. Decembris 1592. & Gregor. in ſua deciſ. 105. & ibi multa in addit. in hac materia.*

22 Extende tertiò principalem concluſionē, vt ſcilicet neq. creditor poſſit propria auctoritate, & furtiuè rem à ſuo debitore capere, cum nemo poſſit ſibi ius dicere, vt ait *Ioſeph Ludouic. in deciſ. 1. Rota Lucenſ. Gratiani lib. [illegible] diſcept. cap. 779. num. 3. text. in l. extat, ff. de eo quod metus cauſa, & l. ſi filia tua, C. de donat. ante nupt.* vbi habetur, quòd ablatum de facto non inducit permiſſionem auferendi propria auctoritate, & de facto, ſed remedio ciuili opus eſt; & ratio illius extenſionis eſt, quia qui contra legem facit legis beneficio non iuuatur; Item qui ſibi ius dicit, beneficium legale perdit, cum nemo ex ſua improbitate ius conſequi debeat, *Roland. à Valle de Lucro dotis quæſt. 63. num. ſecundo, Rota in vna Romana Computorum, Veneris 13. Maij 1594. coram Cardinali Arigonio, & in alia Romana Aperitionis oris, Veneris, 8. Martij 1613. coram Cardinali Sacrato, & in Romana Fideiuſſionis de repræſentando, 3. Iulij 1617. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano.*

23 Subextende prædicta procedere, etiamſi quis pro illius rei recuperatione difficilem haberet aditum, vt ait *Iaffred. in ſua deciſ. 16.*

24 Contrarium, quòd ſcilicet ego poſſim rem, quæ in rei veritate mea eſt, ſed talem non poſſum probare, furtiuè recuperare, etiam ſine peccato, ait *Viuius concluſ. 133. & inter communes opiniones lib. 16. verſic. Reus inuentus, Beccius conſil. 49. col. 1. lib. 1. Alexand. conſil. 135. lib. 2. & conſil. 127. lib. 4. Cagnol. in l. 2. §. poſt originem num. 207. ff. de orig. iur.* Dummodo concurrant quatuor requiſita, de quibus *Ang. in ſua ſumma in verb. Furtum, §. 40.*

25 Concorda igitur, vt prima opinio procedat, quando mediante iuſtitia meum recuperare valerem. Secunda verò quando non, iuxta tradita per *Cagnol. in præcitato loco, & per Papienſ. in practic. libell. in forma inquiſitionis, verſic. furto, & per furtum, Marſil. in ſuo ſingul. 177. & Clar. in §. furtum, & ibi Baiard. num. 108. & 109. vbi alios allegat.*

26 Rurſus concorda, vt prima procedat, quando periculum non eſſet in mora. Secunda verò, quando ſecus, quia tunc vrgeret neceſſitas, cuius enim reſpectu à regulis Iuris communis recedere poſſumus, & ſic iſto caſu cuilibet liceret ſibi propria auctoritate ius dicere abſque incurſu pœnæ, veluti dicitur de creditore, qui capit ſuum

debitorem de fuga ſuſpectum, & poſtea Iudici illum conſignat, veluti in iſtis terminis loquitur *Marſil. in conſil. 135. num. 20. & ſeq. Ripa in cap. 1. num. 89. verſic. ſecundo intellige, de iudic. Farinacc. in tract. de carcer. & carcerat q. 27. num. 23.*

27 Quod tamen intellige procedere dummodo ille captus ante 20. horam Iudici præſentetur, aliàs priuatum carcerem ille committere diceretur, *vt ait idem Farinac. ibi ſupra num. 24.*

Et id, quod fuit dictum de creditore valente ſuum debitorem aufugere volentem propriis manibus capere, procedit etiam in domino, qui poteſt propria auctoritate famulum fugientem veſtibus à dicto Domino factis ſpoliare, vt de vtroque caſu dicunt *Doctores allegati à Fuluio Benigno ad Statutum Agricult. Vrbis cap. 66. ſub litt. A.*

28 Extende quartò, quòd nec minus donatarius poteſt propria auctoritate poſſeſſionem rei donatæ capere, quod tamen ſecus eſſet, ob vim clauſularum in donatione oppoſitarum, *vt ait Laurent. deciſ. 19. Rota Auenion.*

29 Extende quintò, quòd neque mulier poſſit propria auctoritate poſſeſſionem rei dotalis ingredi, aliàs incurreret in pœnam, *l. ſi quis in tantam, C. vnde vi*. Et ratio eſt, quia poſſeſſio dictæ rei dotalis in vxorem ſine traditione non tranſit, licèt ſecus ſit de illius dominio, quod ſoluto matrimonio in eam, abſque traditione pertranſit; Et ratio rationis eſt, quia facilius acquiritur dominium, quàm poſſeſſio, veluti quoque illud poſtquam eſt acquiſitũ difficilius perditur, quàm poſſeſſio, *Surd. dec. 211. num. 2. 4. & 13.*

Declara tamen dictam extenſionẽ non eſſe veram, ſtante clauſula precarii, quia tunc vxor poſt mortem ſui viri poteſt propria auctoritate poſſeſſionem rei dotalis capere, *vt ait Rota deciſ. 770. num. 2. par. 3. recent.*

30 Extende ſextò, quòd neque adminiſtrator debet propria auctoritate ſibi de proprio credito in rebus adminiſtratis ſatisfacere, ſed ab hoc ſe abſtinere debet, ob timorem ſubornationis, *vt ait Magon. deciſ. lucen. 46. num. 36. & ita fuit dictum in Bononien. de Guidalottis Luna 28. Ianuarij 1613. coram Card. Veroſpio.*

31 Extende ſeptimò, quòd nec minus filius poteſt propria auctoritate rem aliquam pro legitima, nec illius poſſeſſionem capere, *veluti fuit dictum in Peruſina 20. Martij 1589. coram Gypſio, & in Romana de Valle 14. Iunij 1591. coram Comitulo, & in Viterbien. 6. Iunij 1603. coram Cardin. Pamphilio & Robert. deciſ. 4. lib. 2. rer. iudicat.*

32 Declara tamen illam ſeptimam extenſionem non procedere, quando filio eſſet relicta legitima titulo inſtitutionis, ſeu in aliqua re particulari tunc poteſt filius propria auctoritate ſuam legitimam capere' necnon illi iſto caſu poteſt remedium *l. final. C. de edict. Diu. Adria. tollen.* intentare; ſecus autem quando legitima non fuiſſet illi modo prædicto relicta, quia tunc ille non poſſet illius poſſeſſionẽ propria auctoritate capere, *vt ait Menoch. de adipiſcen. poſſeſ. remed. 4. num. 643. Petr. de fideicom quæſt. 15. num. 46. & ſeq. Ripa Picus, & alij in l. in quartam ff ad l. falcid. Burſatt. conſ. 9. num. 13. & ſeq & Angel. de legit. contrad. quæſt. 13. art. 1. per tot.*

33 Extende octauò quòd neque fideicommiſſarius poſſi: propria auctoritate res fideicommiſſo ſubiectas capere, etiam ſi hæreditas eſſet iacens, *vt ait Rota per Cardin. Seraphinum deciſ. 171. & deciſ. 115. num. 3. par. 1. in recentior. cum alijs infinitis allegatis.*

Et ratio ea eſt, quia poſſeſſio huiuſmodi, cum ea facultate negotio prius non liquidato, capi non debet, cum poſſit eſſe, vt in aliqua hæreditate fideicommiſſo ſubiecta adſint bona, quæ ſub eo non cadant ſiue poteſt contingere, quòd tractu temporis fuerint facta melioramenta ad grauatum, ſiue illius hæredes ſpectantia, vel obſtet ius detractionum legi-

Digitized by Google

legitimæ, trebellianicæ, aut dotium matris, & ſimilium, vt ait *Rota per Coccinum deciſ. 150. num. 6. & per Gregor. deciſ. 105. num. 18. & prius in Montis Faliſci Bonorum, 13. Maij 1589. coram Card. Pamphilio alleg. in illa coram Reuerendiſſimo Coccino.*

34 Extende prædicta eodem modo procedere, quando eſſemus in emphyteuſi ob lineam, ſiue generationem finitam deuoluta, quia tunc eſt neceſſaria citatio, non obſtante pacto expreſſo capiendi poſſeſſionem propria auctoritate, ad effectum liquidandi, ſi euenerit caſus deuolutionis, vt ait *Card. Mantic. deciſ. 194. num. 4. & Gregor. deciſ. 105. num. 15. cum ſeqq. & Rot. in illa Montis Faliſci coram Card. Pamphilio, & Afflict. dec. 97. num. 2. & 3.*

35 Subextende primò, prædicta multò magis procedere, quando eſſemus in dubio; nempe an emphyteutæ aliqua defenſio cōpeteret, quia tunc citatio eſſet neceſſaria, vt fuit dictum in *Caſenaten. Pradij, quæ eſt dicta deciſ. 194. Cardin. Mantica num. 6. & in Bononien. de Canalibus, Veneris 11. Ianuarij 1602. coram Cardinali Pamphilio.*

36 Subextēde ſecundò, etiam ſi adeſſet obligatio cameralis ad fauorem Domini in pacto capiendi poſſeſſionem propria auctoritate, quia nihilominus eſt neceſſaria liquidatio, vt ait *Cardin. Mantic. dicta deciſ. 194. nu. 5. & in illa Montis Faliſci coram Pamphilio.*

37 Subextende tertiò idem procedere in deuolutione, ob non ſolutum canonem, quia dicto pacto non obſtante, Dominus non poteſt propria auctoritate poſſeſſionem capere, ſaltem de æquitate, vt fuit dictum *in Beneuentana Deuolutionis, 6. Nouembris 1587. coram Orano, & Vrſill. ad Afflict. d. deciſ. 97. num. 7.*

38 Subextende quartò procedere, etiam in caſu, vbi res emphyteutica diceretur in commiſſum cecidiſſe ob alienationem factam ſine conſenſu Domini, vt ait *Afflict. in d. dec. 97. nu. 3. & ibi Vrſill. num. 7.*

39 Subextende quintò, vbi etiam fuiſſet conuentum, quòd intra tantum tempus fieret renouatio, quia nihilominus eſt neceſſaria citatio ad docendum de renouatione, & ſic Dominus in vim illius pacti non poterit propria auctoritate poſſeſſionem capere, vt ait *Rot. per Mantic. dicta deciſ. 194. in fine, & eſt tex. in cap. licet quis de præben. in 6. & cap. in litteris de reſtit. ſpol.*

40 Declara tamen prædicta non procedere, quando deuolutio eſſet clara, quia tali caſu Dominus poſſet propria auctoritate poſſeſſionem capere, vt fuit dictum *in dicta Bononien. de Canalibus coram Pamphilio, & deciſ. 409. n. 7. par. 1. recent.*

41 Extende huiuſmodi declarationem eò facilius procedere, quando in inſtrumento conceſſionis adeſſet pactum expreſſum de capienda poſſeſſione propria auctoritate, in euentum non ſolutionis canonis, & pro obſeruantia promiſſorum adeſſet conſtitutum ad fauorem Domini emphyteuſim concedentis, vt ait *Vrſill. ad Afflict. d. deciſ. 97. num. 6.*

ARGVMENTVM.

DE AVCTORITATIBVS Principum.

CONCLVS. CLXV.

1 Auctoritas Principis alia dicitur ordinaria, alia verò abſoluta, & hæc alio modo plenitudo poteſtatis vocatur, & quæ tunc à Principe exercetur, quando ille aufert mihi rem meam, cum ingenti mea incommoditate, nec non precio non ſoluto, licèt iſta non poſſit dici poteſtas, ſed tirania potius; ſecus autem quando aliqua cauſa adeſſet, quia tūc eſſet poteſtas abſoluta, ſed à iure regulata. Ordinaria autem auctoritas, ſiue poteſtas Principis ea eſt, qua ille ratione præeminentiæ vtitur & eam exercere poteſt diſpenſando contra ius, ſed cum modico tamen partis incommodo, veluti in dilationibus, & inducijs, quæ debitoribus dantur

dantur, iuxta tradita per *Theſaur. in ſua deciſ. 91. per totam.*

2 At cum de huiuſmodi materia ſim tractaturus ad partes, hinc eſt, quod prius erit incipiendum ab illis auctoritatibus, quibus Princeps de plenitudine ſuæ poteſtatis vti valet, & ſic igitur erit in primis notandum, quòd Princeps gratiam, ſiue remiſſionem delicti vnicuique facere poteſt, & ratio eſt, quia ſoli Principi ius gratiandi conuenit, ad pulchrè tradita per *Ca. ther. in ſua deciſ.* 101. Secus autem in Baronibus, & feudatarijs, qui gratias delictorum ſubditis concedere minimè poſſunt, niſi ſpecialiter id in eorum inueſtituris fuerit ſibi conceſſum; vt ait *Rubin. in ſua deciſ.* 13. *& veluti multa dixi in verbo Abſolutus, vbi recurras.*

3 Declara tamen huiuſmodi concluſionem non procedere, niſi prius pars fuerit concordata, vt ait *Gramat. in ſua deciſ.* 34. vbi teſtatur de generali conſuetudine totius orbis, & præcipuè per Italiam, & veluti idem ſeruari in Senatu Pedemontano teſtatur *Theſaur. in ſua deciſ.* 21.

4 Extende primò hanc declarationem in tantum eſſe veram, vt propterea talis gratia, abſque pactis remiſſione per Principem conceſſa ſit ipſo iure nulla, vt ait Ioſeph Seſſa *in deciſ. 176. par. 2. Rotæ Aragoniæ, & Cabed. dec. 75. par. 1. Rotæ Luſitan.*

5 Extende ſecundò, quòd licèt ea fuerit à Principe facta, non debet tamen ab officialibus approbari, quoties illis de dicta partis remiſſione nõ apparebit, veluti in Senatu Mediolani fuiſſe ſeruatum teſtatur *Clar. in ſua deciſ. 59. & ibi quoque ait per Sacrum Conſil. Neapol.* fuiſſe reuocatam gratiam abſque partis concordia factam.

6 Extende tertiò procedere, etiamſi in gratia diceretur ſaluo iure partis, quia non per hoc ea ſuſtineri poſſet, vt ait *Ricc. in ſua deciſ.* 600. *Curia Archiepiſc. Neapol. & Carace. in Ritu Magnæ Curiæ* 171. *num.* 28.

7 Subdeclara tamen primò non procedere, quando gratia eſſet à Principe pro bono pacis, vel publicæ vtilitatis conceſſa; quia tunc illa, abſque concordatâ parte valebit, vt ait *Peguer. in ſua deciſ. 39. & ita pluries fuiſſe iudicatum in Prætorio Peruſino, ait Ioſeph Ludouic. in ſua decis. 17. num. 72.*

8 Subdeclara ſecundò non procedere, quando offenſus eſſet mortuus, ſiue exterus, aut hominibus incognitus, quia in his caſibus huiuſmodi gratia, abſque remiſſione partis fieri poſſet, vt ait *Rubin. in deciſ. 43. Clar. in præalleg. quæſt. 59. & ibi refert ita fuiſſe ſeruatum de anno* 1554.

9 Amplia primò concluſionem principalem, adeò eſſe veram, vt ob id Princeps poſſit pro bono publico vnũ re ſua priuare; quod tamen declaratum in ijs caſibus à iure expreſſis tantùm, vt ait *Rubin. in ſua dec. 29. & Anna in ſua obſeruat.* 4. vbi ait, quòd in illis caſibus Princeps tenetur dare ſuum æquiualens, aliàs diceretur poteſtate Tiranica vti, vt ait *Theſ. d. dec. 91. in princip.*

10 Declara tamen huiuſmodi ampliationem procedere, quando publica vtilitas alio modo ſequi non poſſet, niſi ei illam rem tolleret, vt ait *Capic. dec. 51. & dec. 166. n. 4. & 6.*

11 Subamplia primò, quòd Princeps poſſit pro bono publico conſanguineos, & affines delinquentiũ in bonis punire; & ratio eſt, quia illi præſumuntur præſtare auxilium ſuis conſanguineis delinquentibus, qui facilè extirpantur, quando defenſores eis auferuntur, & hoc modo iuſtificantur Pragmaticæ contra bannitos, & eorum affines, veluti ita fuiſſe deciſum refert *Dominus de Ponte in ſuo tract. de poteſt. Proreg. in tit. de prouiſ. fieri ſolitis, §. 5. & Reuſner. deciſ. 1. lib. 2. & Ricc. in ſua collect.* 1858. *in princip. par.* 5. vbi firmat non poſſe Principem iure ordinario, & ſuæ priuatæ vtilitatis ius alterius lædere, ſed ob cauſam ius publicum reſpicientem, vt refert *Claper. in ſua dec. 69. allegat à Riccio in d. collect.* 1858.

12 Subamplia ſecundò, quòd Princeps poſſit reuocare demanium, veluti refert ita deciſum *Capic. in ſua deciſ.* 166. vbi ait id licere Principi, quando ſubeſt cauſa neceſſaria belli,

& Rex

& Rex non habet vndè ſoluere poſſit, & tunc Regi atteſtanti ſe alienationem facere, ob cauſam neceſſariam ſtandum eſt, quia iuſta cauſa in Principe ſemper præſumitur; quod tamen ſecus eſſet, quando ageretur de reuocanda eo, quod debetur de iure naturæ, vel gentium, *vt ait idem Capicc. ibi ſupra nu.* 8.

13 Contrarium tamen procederet, quando Princeps diſponeret circa ea, quæ ſunt iuris poſitiui, quia tũc iuſta cauſa in eo præſumitur. Itẽ id verum eſſet, ſi ille motu proprio, & ex certa ſcientia aliquid diſponeret; at ſecus, ſi ad alterius poſtulationem, quia tunc illud potius, ob petentis importunitatem, quam iuſta cauſa conceſsum cenſeretur, *vt ait Mſynger. deciſ.* 8. *par.* 4. *Cameræ Imperial. & Andr. Gayll. deciſ.* 58. *parte* 2. *eiuſdem Cameræ.*

14 Sed quod in dubio Princeps præſumatur velle vti ſuo ordinario iure, *ait idem de Claper in d. ſua deciſ.* 69. *& Ricius dicta collect.* 1858.

15 Contrarium, quòd ſcilicet Princeps, ſiue Papa ſemper plenitudine vti velle præſumatur, *ait Caualcan. deciſ.* 4. *num.* 26. quod quidem ait procedere etiam ſi eſsemus in modica quantitate.

16 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, qñ actus poteſt ſuſtineri ex ordinaria poteſtate. Secunda verò, quãdo actus alio modo ualere, niſi iure plenario haud poterat, *vt ait Seraphin. de priuileg. Iuram. priuileg.* 33. *num.* 2. *& Cardin. Seraphin. dec.* 731. *num.* 3.

17 Declara tamen eam ſubampliationem non procedere in foro fori, quia illud ſine peccato facere non poteſt, & altàs faciendo Deum vltorem habet, *vt ait idem Capicc. ibi ſupra nu.* 13. *&* 14. *& Diuus Auguſt. de Ciuit. Dei lib.* 2. *cap.* 20 *ait*, quòd Rex cum eſt iniuſtus Tyrannus eſt, & ratio eſt, quia Rex dicitur à rectè regendo, & ideo recte faciendo nomen Regis meretur, ſed illud peccando amittitur, *vt ait Iſidor. de ſum. bon. lib.* 3.

18 Declara ſecundò non procedere, quando priuilegium tranſiiſset in contractum, vel eſset remuneratorium, quia tunc illud à Principe reuocari non poſſet, *vt ait idem Capicc. ibidem num.* 1. *cum ſeqq. & Menoch. conſ.* 307 *nu.* 42. *& ſeq. vbi ait*, quòd remuneratio dicitur in ſe cauſam onerosam continere, ita vt in contractum tranſeat gratia conceſsa à Principe remunerationis cauſa, cuius enim obſeruantia magis conuenit Principi ex æquitate naturali, quàm priuatæ perſonæ, *iuxta text. in l. final. & ibi Doctores in gloſ. ff. de hered. inſtit. & Menoch. d. conſ.* 307. *num.* 38. *& vide omnino quæ dixi in concluſ.* 103. *ſub num.* 11.

19 Licèt ſecus ſit in his, quæ ex ſua mera libertate proueniunt, *vt dicunt Pariſ. conſil.* 11. *num.* 2. *lib.* 1. *Curt. iun. conſil.* 1. *colum.* 7. *Brun. conſil.* 21. *colum. vltima. Bald. conſil.* 28. *num.* 1. Quamuis tamen in iſto quoque caſu de honeſtate Principis id facere non debeat, *vt ait Roland. conſil.* 13. *nu.* 52. *lib.* 3. *& Menoch. dicto conſil.* 307 *num.* 42. *&* 43. *& eſt deciſio Pedemon.* 90. *num.* 7. *&* 14. *& Decius conſ.* 286 *& conſil.* 292. *num.* 7. *& conſil.* 580. *in princip. & conſil.* 600. *num.* 3. *& conſil.* 689. *per totum, Gabriel latiſſimè in concluſ.* 5. *per totam, & concl.* 6. *num.* 4. *cum ſeqq. tit. de iur. quæſ. non tollen. Roland. conſil.* 66. *num.* 33 *lib.* 2. *& prius in conſil.* 1. *eodem lib.* 2 *num.* 26. *cum ſeqq. idem Menoch. conſil.* 156. *num.* 29. *& eſt deciſio Pedem.* 140. *num.* 22.

20 Quinimmò multi volunt id quoq. procedere, ne dum in contractu oneroſo, ſed etiam in merè lucratiuo, *vt ait Gabriel in dicta concluſ.* 5. *num.* 28 *cum ſeqq. & concluſ.* 6. *num.* 10. *& Roland. conſil.* 66. *num.* 23. *lib.* 2.

21 Animaduertendo inſuper, quòd ex ſolo ipſo contractu Princeps dominium, abſque traditione transfert, *vt ait Decius conſil.* 187. *num.* 4. *& conſil.* 688. *num.* 20. *Gabriel concluſ.* 3. *de emption. & vendit. num.* 39. vbi limitationes ponẽdo id pulchrè declarat, *& ita fuit dictum in vna Romana Dationis in ſolutum* 18. *Decembris*

bris

bris 1592. *coram Card. Blanchetto.*

22 Vnde nota, quòd tunc priuilegiũ vnum cenſetur ex cauſa oneroſa conceſſum, quando id, quod fuit impenſum pro illius conſecutione æquiualeat conceſſioni, aliàs potius diceretur gratioſum, quàm oneroſum, *vt ait Rota deciſ.* 58. *num.* 8. *& deciſ.* 88. *nu.* 4 *par.* 1. *in recent. & prius in Peruſina de confinio* 3. *Decembris* 1576. *coram Cardinali Blanchetto, & in Lucana Decanatus* 22. *Martij* 1577. *coram Clemente Octauo.*

23 Extende præterea dictam principalem regulam in tantum procedere, vt etiam Princeps de plenitudine poteſtatis poſſit ius alteri quæſitum tollere, etiam per modum iuris naturalis, ſiue gentium, quinimmò licèt etiam actio tollatur, non tamen illa iuſtitia naturalis tollitur, per quam ipſe debet ſibi iuſtitiam miniſtrare, talem in forma iurisgentium, & manu Regia, *vt ait Menad. deciſ.* 42. *& D. de Claper. in ſua deciſ.* 63. *vol.* 2.

24 Declara tñ, q̃ in dubio non præſumitur Principẽ voluiſſe priuilegiũ in alterius præiudicium, & iniuriam concedere, niſi adſit clauſula ſpecialis derogatoria, *vt ait Rota per Gregorium deciſ* 383. *num.* 2. *& deciſ.* 226. *par.* 2 *in recentior. Rubin. deciſ.* 22. *& Card. Seraphin. deciſ.* 1401. *num.* 5.

Et propterea gratia ab eo conceſſa ſemper erit reſtringenda, vt minus, quàm fieri poſſit ius tertij lædat, & præſertim, quando præiudicium non eſſet leue, *vt ait Rota per Cardin. Seraphinum deciſ.* 351. *num.* 6. *& deciſ.* 931. *num.* 2.

25 Subexĩde prædicta procedere, quibuſcumque verbis, & clauſulis, quibus Papa fuerit vſus, non obſtantibus, quia nihilominus derogatio expreſſa regulæ de iure quæſito non tollendo erit neceſſaria, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ.* 1082. *num.* 6. *&* 7. *& deciſ.* 174. *par. prima in recentior.*

26. Subdeclara tamen prædicta non procedere, quando in gratia fuiſſet appoſita clauſula Motu proprio, quia tunc id cum alterius præiudicio intelligendum venit, *vt ait Anto. Faber. in deciſ.* 20. *&* 22. *C. de ſacroſancta Eccleſia, & Bellamer. deciſ.* 166. Et multò magis, vbi in gratia ius tertij fuiſſet expreſſum, quia tunc alia derogatio illius regulæ non eſſet neceſſaria, vnde reſtitutus à banno recuperat etiam bona tertii acquiſita, quando tamen ille fuiſſet plenariè reſtitutus, & bona illa non fuiſſent per fiſcum in tertios translata, *vt ait Card. Seraph. dec.* 905. *num.* 6. Secus autem, ſi reperirentur per fideicommiſſum deuoluta, *vt ait idem Seraph. deciſ.* 998. *num.* 8. *&* 9. *& alij Doctores allegati à Card. Caualerio dec.* 313 *num.* 2.

Sed quando reſtituatur gratiatus, etiam ad bona in alios per fiſcum alienata, vide in *concl.* 167. *num.* 69.

Vnde hic obiter erit notandum, quòd ſi quis tutor, verbi gratia, eſſet obligatus alicui pupillo pro mala adminiſtratione, & interim deportetur cum confiſcatione bonorum, ſi poſtea plenariè reſtituatur à Principe, etiam quoad bona, tunc iura, & actiones reuiuiſcunt ad fauorem ſuorum creditorum, ita vt illi poſſint cõtra illum eorum iura pro ſui crediti ſatisfactione exercere. Secus autem ſi illi bona non reſtituantur, quia tali caſu dictus debitor liberatur per publicationem bonorum, & fiſcus tenetur ad ea omnia, ad quæ ille adimplere tenebatur ante illius deportationem, & bonorum publicationem, & ratio prædictorum ea eſt, ne dum, quia obligatio ſemel extincta amplius non reuiuiſcit; Verum etiam, quia amittens bona dicitur amittere perſonam, ita vt habeatur pro mortuo, cum nomen deportationis dicatur ſpoliatio omnium rerum, & propterea dici ſolet, quod nudus exulans, nudus reuertitur. Immò publicatio bonorum eximit debitorem, non ſolum ab obligatione perſonali, & ciuili, ſed etiam à naturali, quæ in fiſcum tranſeunt, & propterea, neque etiam in obligationibus de nouo faciendis, ex cauſa tamen de præterito obligatur naturali-

ter

ter talis deportatus quicquid ſit in illis de nouo contrahendis, quaſi, quod retineat ea, quæ ſunt iuris gentium, vt de prædictis omnibus latè fuit comprobatum à *Gratiano*, ex auctoritatibus quamplurimorum Doctorum in *lib. 3. diſcept. cap. 423. num. 1. cum pluribus ſeqq. & Rota deciſ. 565. par. 3. recent.*

Extende prædicta, quæ fuerunt dicta de deportato, cum publicatione bonorum, vt ſcilicet, neque ille actione perſonali teneatur, in tantum procedere, vt propterea ad ſolutionem ſuorum debitorum non teneatur, etiã ſi ad pinguiorem fortunam deuenerit poſtquam fuit reſtitutus ad gratiam, etiã ſi prius eſſet cũ iuramento, & obligatione camerali obligatus, quia cum tàm iuramentum, quàm cameralis obligatio ſequantur naturam cõtractus ſuper quo apponuntur, & ſic cum obligationem non augeant, ſed ſolum eam validiorẽ reddant; id circò ceſſãte contractu, illorum virtus quoq. ceſſat. Vnde erit notandum, quòd quãdo creditores alicuius deportati pro eorum ſatisfactione volunt agere contra Principem illius bona detinentẽ, tunc prius petita venia, ac ſi filius conueniret patrem debẽt illius fiſcũ præmonere, an ſcilicet velit acceptare bona confiſcata, vel non, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano in præcitato loco, & ita quoque fuit reſolutum à Rota in Romana Fructuum dotis Veneris 28. Nouembris 1625. coram Coccino, & eſt deciſ. 575. num. 1. par. prima recent. ex l. 4. C. de ſent paſſ. & ibi Angel. num. 14.*

27 Sed reaſſumendo id, quod ſuperius dicebam de gratia plenaria bannito per Principem conceſſa, Extende eam valere, abſque derogatione regulæ de Iure quæſito non tollendo, quando Princeps ſciuit dictam gratiam non niſi cum præiudicio iuris alterius verificari poſſe, & nihilominus illam concedit, quia tunc neceſſariò venit intelligendum illi iuri derogare voluiſſe, *vt ait Caſſad. deciſ. 1. de priuileg. Caputaq. deciſ. 265. lib. 1. in manuſcript. & Rota deciſ. 140. nu. 22. par. 1. diuerſ. & ib Nullius de Stepa 19. Nouembris 1586. & in Burgen. Quindenniorum 5. Decembris 1601. coram Cardin. Seraphino, & prius in Oſcen. indulti 10. Decembris 1599. coram Cardin. Mellino, idem Card. Seraph. dec. 731. n. 3. & deciſ. 922. eod. n. 3.*

28 Sed declara tamen, quòd ſcientia illa Papæ non debet deſumi ex narratis, cum circa ea, ob inuolucrum verborum, facile decipi potuiſſet; & propterea iſto caſu ad ſuſtinendam gratiam fuiſſet neceſſaria, nedum ſcientia Papę, ſed vlterius requirebatur etiã derogatio regulæ de Iure quæſito nõ tollendo, *vt ait Rota deciſ. 174. & deciſ. 666. par. 1. in recent. & deciſ. 569. par. 2. in recent.*

29 Secus autem quando ſcientia orta fuiſſet ex natura rei, de qua agebatur, quia tunc illa fuiſſet ſufficiens pro iuſtificanda gratia, abſque derogatione illius Regulæ, *vt ait Cæſar de Graſſis deciſ. 3. de reſcript. & Rota in Cæſarauguſtana Iuriſdictionis 13. Iunij 1594. coram Card. Seraph. & in deciſ. 174. num. 3. par. 1. in recen.*

30 Et propterea dici ſolet, quòd ad hoc, vt Papa cenſeatur validaſſe gratiam, quæ eſſet nulla, tunc opus eſt, vt benè ſciuerit defectus, & nullitates gratiæ, *vt ait Rota deciſ. 158. num. 6. par. 1. in recentior.* & quando aliquid feciſſe dicatur Papa ex certa ſciẽtia, docet *Rota in deciſ. 192. n. 3. d. parte 1. in recentior.*

31 Extende, q quãdo Papa certò ſcit, & aliquid expreſſe concedit, tunc etiam, quòd illud videatur eſſe contra iuris diſpoſitionem; nihilominus eſt ſeruandum, quia illud cenſetur conceſſum omni Iuris remoto obſtaculo, *vt ait Rota per Cardin. Seraph. in deciſ. 921. num. 3.* Et ſic igitur quando verè conſtat, quòd Papa voluerit iuri quæſito præiudicare, tunc prædicta regula non obſtaret, *vt ait Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ. 1082. num. 6. & 7. & deciſ. 174. num. 8. par. prima in recent.* Et in omnem euentũ Gratia, & conceſſio Papæ taliter eſt interpræ-

interpretanda, vt non reddatur fruſtratoria, *vt ait Rota deciſ. 115. nu. 6. par. 2. recent.*

32 Animaduertendo præterea, quòd certa ſcientia Principis probari etiam poteſt per teſtes, *vt ait Rota dec. 210 par. 1. in recent.*

33 Extende, quòd etiam ſcientia Principis valdè arguitur ex ſcientia ſuorũ officialium, & præſertim Cancellariæ Apoſtolicæ, quando loquimur de Papa, *vt ait Rota deciſ. 356. num. 8. par. 1. in recentior.*

34 Secus autẽ ſi Princeps ignoret præiudicium, quod fieri poſſet alijs in gratia, quia tunc ſolum intelligeretur eam feciſſe ex ſola iuris communis diſpoſitione, & non aliàs, *vt ait Rota per Card. Seraph. deciſ. 268. num. 3.*

35 Sed declara tamen, quòd non eſt Principi imputandum, ſi (ob multiplicitatem negotiorum, quibus facile obliuiſcitur, & plerumque circumuenitur) aliquid male agat, quia non omnia, quæ geruntur ab eo ſciri poſſunt, *vt ait Card. Seraph. in ſua deciſ. 818. num. 6.*

36 Præterea erit notandum, quòd quãdo dicitur de regula illa de iure quæſito, &c. id intelligendum venit de eo iure plenè quæſito, & radicato, vt ſonant verba regulę, & veluti *ait Rota deciſ. 174. num. 8. par. 1. in recent. & Put. dec. 157. lib. 2.*

37 Amplia ſecundò dictam principalẽ concluſionem de auctoritate Papę loquentem, adeò eſſe veram, vt propterea plenaria dicatur in his, quæ à iure humano, & poſitiuo prohibentur, & ob id poteſt vbique hęreditatem auferre, & deferre, *vt fuit dictum à Rota deciſ. 166. num. 5. & dec. 191. nu. 7. par. 1. in recentior. & ibidem deciſ. 456. num. 3.*

38 Declara tamen, quod Papa reuocando ea, quæ ſunt iuris poſitiui, dicitur ea reuocare, vt ex tunc, *vt ait Rota deciſ. 142. num. 4. & deciſ. 687. n. 8. par. 2. in recentior.*

Subamplia ea, quæ fuerunt dicta de auctoritate Papæ in his, quæ ſunt iuris poſitiui, in tantum procedere, vt propterea iſte poſſit matrimonium, etiam per verba de præſenti contractum diſſoluere, ſi tamen copula carnalis inter coniuges non fuerit ſecuta, & aliqua cauſa iſtius diſſolutionis vrgeat veluti diſparitas, periculũ mali exitus, quia tũc ſufficeret Eccleſiæ dictos malos exitus veriſimiliter eſſe futuros, item capitale odium ortũ inter eos, vel indignatio parentum, immò etiam indignatio Dei intercedit, quando filius ſine conſenſu patris, & ſine iuſta cauſa matrimonium contrahit, *iuxta text. in cap. non omnis, 32. quæſt. 2. Nauar. in Manual. cap. 14. nu. 15. Diuus Thomas 2. 2. quæſt. 89. art. 7. Bellarmin. de controuerſ. Chriſtian. fidei tomo 2. de ſacro matrim. lib. 1. cap. 19. verſ. Tertia propoſitio*, & id eò magis procederet, ſi ex tali indignatione parentum immineret certum periculum amiſſionis paternorum bonorum, quod quidem eſſet iuſtus metus diſſoluendi matrimonium, vt latè de hac materia tradit *Maceraten. variarum reſolution. reſolut. 2. per totam, lib. 1. vbi ad id allegat deciſionem Rotæ in Tulli:n. Matrimonij Lunæ 13. Maij 1596. coram Penia*, & ibi habetur, quòd arbitrio Iudicis remittitur, quando iuſta cauſa dicatur multa quo que *ait Menoch. in conſil. 385. num. 4. & ſequen.*

Declara tamen ea, quæ fuerunt dicta de auctoritate Papæ circa diſſolutionem matrimonii non procedere, quando copula carnalis fuiſſet ſecuta, quia tunc matrimonium non eſſet iuris poſitiui, ſed diuini, & ſic iſto caſu intraret illa regula, *Quod Deus coniunxit homo non ſeparet*, *vt ait Rota in deciſ. 101. num. 7. par. 2. diuerſor. & Menoch. ibi ſupra.*

Sed quando Papa poſſit diſpenſare profeſſos, veluti Monachum, ſiue alium Religioſum, vt vxorem capiat ad tempus, nempè ad ſobolis procreationem, dixi ſupra in *concluſ. 65. num. 15. cum ſeqq.*

39 Rurſus ex prædicta ampliatione aliæ multæ illationes fieri poſſunt, & primò, quòd Papa ſolus poſſit ex priuile-

uilegio particulari ſeparare diœceſim, & illam alicui Abbati, ſiue inferiori Prælato ſupponere, *vt ait Rota dec.* 324. *num.* 2. *par.* 1. *in recent.* vbi aliæ deciſiones allegantur.

40 Infertur ſecundò, quòd Papa habet omnimodam auctoritatem in reſeruatione, & tranſlatione penſionũ, *vt ait Rota deciſ.* 281. *num.* 1. *par.* 1. *in recentior.*

41 Et ratio eſt, quia Papa in beneficialibus eſt abſolutus Dominus, *Cardin. Seraphinus deciſ.* 45. *num.* 4. & idem ait *Rota deciſ.* 613. *num.* 3. *par.* 1. *in recent.* & poſtea *deciſ.* 644. *num.* 2. Immò nec Papæ voluntas, & factum probationem in contrarium admittit, *vt ait Rota deciſ.* 612. *num.* 3. *par.* 2. *in recent. & dec.* 664. *num.* 9. *ibidem.*

42 Extende, quod immò poteſt ad libitum ſuæ voluntatis de beneficijs diſponere, etiam priuando ſine cauſa, *vt ait Cardin. Seraphin. deciſ.* 997. *num.* 7.

43 Infertur tertiò, quòd auctoritas Papæ in alienationibus rerum Eccleſiæ omnes defectus ſupplet, licèt non tñ defectum cauſæ, vt dixi in *concluſ.* 85. *num.* 184. *idem ait Rota dec.* 577. *num.* 2. *dicta par.* 1. *in recentior.*

44 Et ratio eſt, quia ipſe in dictis alienationibus ſolet reſpicere vtilitatem Eccleſiæ in præſtando ſuum beneplacitum, *vt ait eidem Rota ibi ſupra num.* 10.

Extende, quòd neque in alienationibus minor factis de ordine Principis ſunt neceſſariæ ſolemnitates, *text. eſt in l.* 2. *vbi gloſ. C. quando decret. Iudic. opus non ſit*, & ibi *Bald. num.* 1. & veluti etiam dicitur in obligationibus pupillorũ, per eos tutores factis, quando de verſione pecuniarum in eorum vtilitatem verè conſtat, *vt ait Greg. dec.* 31. *num.* 1. *& ibi per adden.*

Subxtẽde eodẽ modo procedere in ſocietatibus officijs per minores, & mulieres maximè ſagaces contractis, necnõ in cẽſibus vitalitijs, qñ tamẽ pecunia daretur ſuper vita minoris, & mulieris, at ſecus, ſi daretur ſuper vita alterius, nã timor amiſſionis iſtatũ pecuniarũ tolleratur per lucrũ, ꝙ ex illis percipitur, *vt ait Grat. lib.* 4. *diſcept. c.* 756. *per totum.* Licèt ego tamen maximũ diſcrimen facerem inter ſocietates, quæ actiuè fiunt, ab illis paſſiuè, & ſic in primo caſu forſan eſſet tollerandus defectus ſolemnitatum, at ſecus in ſecundo, & maximè quando minor, & mulier non haberet vndè commodè viuere poſſent, vide tamen quæ dixi in *concluſ.* 86. *num.* 451. *& Fenzon. ad Statutum Vrb. lib.* 1. *c.* 151.

45 Infertur quartò, quòd etiam Papa poſſit reuocare Priuilegia de Conſilio Cardinalium conceſſa, etiam ſine eorundem Cardinalium participatione, & conſilio, *vt ait Rota deciſ.* 666. *num.* 4. *par.* 1. *in recent.*

46 Fallit tamen, quando verſaremur circa ea, quæ mutationem vniuerſi Status Eccleſiæ concernunt, quia tũc quomodo Papa id diſponere ſoleat dixi *in Concl.* 128. *in verbo appellatio nu.* 4. *&* 237. *& Rot. d. dec.* 666. *nu.* 4. *& facit etiam deciſ. Franciſc. Marc.* 546. *per tot. par.* 1.

47 Sed nota, quòd quando Papa reuocat priuilegium per viam legis generalis, tunc in reuocatione non tenetur narrare formulas ſpeciales derogationis in dicto priuilegio appoſitas, *vt ait Rota in dicta dec.* 666. *num.* 3. Et propterea videmus, quòd ille ſæpè in conceſſione, ſiue derogatione priuilegiorum vtitur ea clauſula, quorum tenores &c. quæ vim ſpecificæ, atque indiuiduæ expreſſionis habet, veluti dixi *in concluſ.* 167. *ſub nu.* 3. *& ſeq.* Et ibi ratio allegatur; licèt multi dicãt, quòd, ad hoc, vt Papa dicatur aliquid concedere, ſiue confirmare ex certa ſcientia, opus ſit totum factum narrare, vel inſeri totus tenor priuilegij, quia confirmatio ex certa ſcientia, & in forma ſpecifica dicitur, qñ fit cũ cognitione cauſæ; in forma verò communi, & generica dicitur, quando non adeſt cauſæ cognitio, *vt ait Barbat. inter conſ. Alex.* 123. *nu.* 18. *vol.* 4. *Alex. conſ.* 15. *num.* 2. *&* 3. *lib.* 5. *& alij allegati à Rota in Leodien. Collectarum veneris* 19. *Aprilis* 1610. *coram Buratto.*

48 Extende primam opinionem in tantum procedere, quòd immo illius voluntas ſatis declarata cenſetur per verba vniuerſalia, etiam circa ea, quæ particularem, & expreſſam mentionem requirunt, dummodo tamen verba generalia poſt caſum expreſſum apta ſint omnem caſum compræhendere, *vt ait Rota per Card. Seraphin. deciſ. 325. num. 6.*

49 Infertur quintò, quòd conſtitutio Papæ per non vſum tolli non poteſt, niſi concurrat ſcientia, tollerentia, & acquieſcentia ipſius *Papæ*, nec tacitus illius conſenſus ſufficit, neque ille minori ſpacio, quadraginta annorum præſcribi poteſt, *vt ait Rota deciſ. 197. nu. 3. & 4. & deciſ. 213. & deciſ. 221. num. 5. & 6. parte prima in recentior.*

50 Sed redeundo ad principalem concluſionem, Amplia eam tertio, quòd ſcilicet Principis auctoritas operetur, vt ille poſſit, iuxta ſuam conſcientiam iudicare, cum legibus ſolutus dicatur, licet ſecundum eas viuere profiteatur, iuxta *text. in l. digna vox.* & ibi communiter ſcribentes *C. de legib. & Guid. pap. in deciſ. 55.*

51 Amplia quartò, quòd Princeps poſsit cogere partes ad compromittendum, ad hoc, vt inter eas lites dirimantur, *vt ait Dominus de Ponte in ſua deciſ. 33. cum alijs ibi per eum allegatis.*

52 Amplia quintò, quòd Princeps ſua auctoritate poteſt mandare, vt ſuper poſſeſſorio, & petitorio ſimul, & ſemel procedatur, & ſententietur, *vt ait Gabriel. in ſua concluſ. 5. num. 143. tit. de reſtit. ſpoliat.* Quamuis *Theſaur. in ſua deciſ. 15.* animaduertat, quòd Princeps deberet ſe ab huiuſmodi reſcriptis abſtinere, neque ea ſine magna cauſa concedere, & ratio eſt, quia regulariter de Iure poſſeſſorium venit prius terminandum, quàm petitorium, *vt fuit dictum in vna Montis fal-ſci Cappellaniæ 13. Ianuarij 1605. coram Cardin. Lancellotto Iuniore, & in alia Narnien. confinium Veneris 7. Aprilis 1606. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ. 278. num. 3.*

53 Extende id, quoque procedere, attenta Iuris communis diſpoſitione, etiamſi adeſſet in reſcripto clauſula in petitorio tantùm, arbitrio Rotæ, & id præcipuè debet habere locum, quando ageretur inter perſonas priuilegiatas, veluti inter Communitates, & ſimiles, quibus maximè expedit, vt quanto citius finis litibus imponatur, *vt fuit dictum à Rota in dicta Narnien. confinium coram Coccino in fine.*

54 Extende præterea id, quod fuit dictum de cognitione poſſeſſorij prius finienda, eò præcipuè procedere, quando prætenderetur ſpolium, cum illud iudicium ſit magis priuilegiatum, quàm aliud poſſeſſorium, *iuxta element. primam de Cauſ. poſſeſſ. & propriet. & Rota in Corregien. Gabellarum Lunæ 17. Martij 1603. coram Iuſto, & in alia Romana Cottiui Lunæ 6. Martij 1606. coram Card. Sacrato.*

55 Amplia ſextò, quòd Princeps ſolus committit cauſas cognoſcendas cum clauſula ſummariè, & de plano, iuxta terminos, *clemen. ſæpè de verb. ſignific. vt ait Guid. pap. in ſua deciſ. 199.*

56 Fallit tamen de conſuetudine, quia Comes, Marchio, & quilibet alius inferior dignitatem, & adminiſtrationem habens, poteſt cauſas cognoſcendas committere, ea clauſula, quòd enim ſequitur, *Reuſner. in deciſ. 91. Rota Germaniæ, & Calcid. deciſ. 39. Rotæ Luſitan.*

57 Subamplia, idem quoque procedere in commiſsione cauſæ, cum ea clauſula, appellatione remota, quam ſolus Princeps facere poteſt, *vt ait Balb. in ſua deciſ. 32.*

58 Amplia ſeptimò, quòd ille pari modo auocat cauſas Viduarum, pupillorum, & aliarum perſonarum miſerabilium ad Curiam, *vt ait Cancer. deciſ. 2. lib. 2. Franch. deciſ. 100. Maſtril. deciſ. 28.*

59 Subamplia primò, id in tantum eſſe verum, vt propterea ſententia poſt auocationem lata, ſit ipſo iure nulla, *vt pulchrè ait Maſtril. in ſua deciſione 127. lib. ſecundo.*

60 Subamplia ſecundò id quoque procedere, quando Curia à qua auocatio fieret, haberet priuilegium in contrarium, cum Princeps poſſit denegare priuilegia per ſeipſum, ſiue per legem communem conceſſa, *vt ait Maſtril. ibi ſup. & Balb. in dec.* 22.

61 Sed eſt benè verum, quòd Princeps non deberet id, quòd ſemel cōceſſit in dubium reuocare, ſine magna cauſa, iuxta illud, Quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita, *Rota deciſ.* 461. *num.* 5. *parte* 1. *in recent.*

62 Sed in omnem euentum allegans priuilegium debet illud expreſſè probare, aliàs non ſuffragaretur, neque conceſſum diceretur, *vt ait Franch. deciſ.* 192. *Theſaur. deciſ.* 177. *Caſtil. deciſ.* 39. *& Viu. deciſ.* 521.

63 Declara præterea, quòd facta per Principem auocatione cauſæ ſemper ea remanet in illius Curia, nec amplius inferior in ea ſe ingerere poſſet, veluti dicam inferius in verbo Auocatio *concl.* 172. *num.* 2. *& vt ait Card. Seraphin. deciſ.* 1027. *num.* 8. *Franch. deciſ.* 157. *& Maſtril. deciſ.* 228. *Mobedan. deciſ.* 12. *de ſent. & re iudic.*

64 Quod tamen intellige verum, quando Papa, ſiue Princeps vlterius procedēdo reſeruauit, vel annullauit, aliàs ſecus, *vt ait Rota per dict. Cardin. Seraphin. in ſua deciſ.* 580. *num.* 1. Sed nota, quòd in dubio non præſumitur Papam velle cauſam auocare, *vt ait idem Cardin. Seraphin. in ſua deciſ.* 1155. *num.* 3.

65 Amplia octauò, quòd ſolus Princeps concedit licentiam mulieri tranſeundi ad ſecundas nuptias cum retentione filiorum, non obſtante voluntate teſtatoris in contrarium, *vt ait Franch. in deciſ.* 350. *& Gabed. deciſ.* 99. *par.* 1.

66 Amplia nonò, quòd ſolus Princeps diſpenſat proximum pubertati, vt poſſit teſtari, *vt ait Theſaur. in ſua deciſ.* 92.

67 Amplia decimò, quòd ſolus Princeps ferias Tribunalibus inducit, *vt ait Gabed. in deciſ.* 87. *parte prima.*

68 Subamplia quòd ille etiam concedere poſſit dilationem temporalem debitoribus ad ſoluenda ſua debita, *vt ait Gaſpar Theſaur. deciſ.* 186. *p.* 2. ſed hic obiter, ſed opportunè erit notandum, an dilatio conceſſa principali debitori cenſeatur quoque conceſſa fideiuſſori pro cuius reſolutione erit hoc modo diſtinguendum; nempè aut dilatio fuit conceſſa reſpectu cauſæ, aut contemplatione perſonæ, primò caſu conceſſa debitori cenſetur quoq. conceſſa fideiuſſori, quia vterque in cauſa concurrit; ſecus autem in ſecundo, quia illa qualitas conſiderata intuitu perſonæ non migrat de ſubiecto in ſubiectum, *iuxta trad. per Marſil. in Rub. de fideiuſſ. num.* 275. *Vrſill. ad Afflict. dec.* 5. *num.* 3. *Bald. in l.* 2. *C. de precib. Imper. offer. Surd. conſ.* 327. *num.* 23. *lib.* 3. *Grat. lib.* 2. *diſcept. cap.* 290. *num.* 38. *& prius lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 1. *&* 2. vbi habetur, quòd dilatio per Principem conceſsa cruce ſignatis non prodeſt fideiuſsori, niſi tamen priuilegium conceſſum principali remaneret inutile, ſi fideiuſsori non prodeſt, aliàs ſecus.

Declara tamen prædictam concluſionem non procedere, quando reus, ſiue principalis debitor compareret ad fideiuſsoris, ſiue ſequeſtratarij defenſionem, opponendo de dilatione ſibi conceſsa, *vt ait idem Surd. deciſ.* 301. *ferè in fine, & Grat. lib.* 1. *diſcept. d. cap.* 12. *ſub nu.* 12.

Extende prædicta procedere non attenta diſtinctione, an defenſor ſit neceſsarius, vel voluntarius, quia illa habilitas dilationis conſideratur in fideiuſsore, ratione illius intereſse, quod imminet principali conſecutiuè damnato fideiuſsore, ob indemnitatē, quam ille conſequi debet à principali debitore, pro quo fideiuſſit, & ſic igitur prædictæ opiniones hoc modo cōcordari poſsunt; nēpè vt in primo caſu procedat, quando actio cōtra fideiuſsorem non redundaret in damnum principalis debitoris, vel quando executio non tentaretur in proprijs bonis illius, cui fuerit conceſsa ſecuritas, & dilatio, ſiue quando idē principalis nō cōpareret pro defēdēdo fideiuſsore;

Secunda verò opinio, quando ſecus, veluti ita diſtinguendo ait *Surd. dict. deciſ.* 301. *in fine. & Gratian. dicto cap.* 12. *num.* 12.

69 Amplia 11. quòd ſolus Princeps inſufflat ſpiritum peremptæ inſtantiæ, *vt ait Boer. deciſ.* 247. *Caſtil. deciſ.* 11. *Maſtril. deciſ.* 90. *Capicc. deciſ.* 165. *Gram. deciſ.* 103.

70 Declara tamen illud non procedere, quando Princeps reſcribendo impediret executionem alicuius ſententiæ ſupremi Magiſtratus, quia tunc iniuſtum eſſet illud reſcriptũ, per quòd rei Iudicatæ effectus tolleretur, *vt ait Guid. pap. deciſ.* 420. vbi refert, quòd de ſtylo Parlamentorũ Franciæ non ſtatur reſcripto Principis indulgentis ſententiam executioni non demandari, donec de meritis cauſæ in reuiſione ſit cognitum, *vt ait Valaſc. in deciſ.* 51. *num.* 29. *Anna ſingul. deciſ.* 448. *Maſul. ad Capicc. in deciſ.* 228. *n.* 4.

71 Et ratio rationis eſt, quia integra, & illeſa ſupremis Tribunalibus debet eſſe auctoritas in rebus Iudicatis, *vt ait Giurb. deciſ.* 7. *Rota Sicil. num.* 2. *licet num.* 7. *&* 9. dicat id duobus modis non procedere, Et primo ſi ex certa ſcientia iſtud reſcriptum à Principe concederetur, qui de plenitudine poteſtatis condemnatum moleſtari inhiberet, *vt ait Guid. pap. d. deciſ.* 420. *& Marilian. deciſ.* 20. *num.* 5. Secundò nõ procederet ſi Ritus 188. in precibus Principi oblatis eſſet facta mentio cum clauſula, Non obſtante, & ille reſponderet, non exequi ſententiam donec in reuiſione ſit cognitum, *idem Guid. pap. d. deciſ.* 420. *Gayll. obſeruat.* 58. *centur. ſecunda & Giurba ibi ſupra in deciſ.* 7. *Rota Siciliæ.*

72 Extende igitur primò, quòd neque etiam reuiſio cauſarum debet de ſui natura earum executionem ſuſpendere, *vt ait Thilleman. in ſua deciſione* 5. *Voto ſeptimo, Franciſ. Marcus deciſ.* 83. *num.* 1. *parte prima, & deciſ.* 315. *num.* 2. *par. ſecunda, Magon. deciſione Florentin.* 120. *num.* 14. *&* 15. *Afflict. deciſ.* 231. *num.* 2. *& deciſ.* 341. *num.* 2. *& deciſ.* 358. *Guid. pap. deciſ.* 50. *Miſynger. centur. prima deciſione* 48. *& centuria* 6. *deciſ.* 15. *Andr. Gayll. deciſ. obſeruat.* 47. *lib.* 2. *ſeu deciſ.* 40. *& idem Guid. pap. in deciſ.* 69.

73 Et ratio eſt, quia reuiſio cauſæ vim appellationis non obtinet, nec per conſequens, executionem ſuſpendere debet, *vt ait Magon. in dicta deciſ.* 120. *num.* 14. *&* 15. *Rota Florentinæ.*

74 Extende, quòd tãtò minus cenſetur ſublata res iudicata per reuiſionem; quando illius iniuſtitia non fuit detecta, *vt ait Caputaq. deciſ.* 87. *lib.* 1. *& Rota in vna Veneta Legitimitatis Lunæ* 1. *Iunij* 1602. *coram Card. Pamphilio.*

75 Et licèt *Franc. Marc. in d. deciſ.* 83. *num.* 1. dicat, quòd recurſu interpoſito, ſi ſententia executioni demandetur cautione non præſtita, dicta executio ſit retractanda; Nihilominus de ſtylo illius Curiæ, contrarium ſeruari ille teſtatur, niſi prius ille recurſus per recurrentem parti recurſæ notificetur, quia præterquam quòd ignorantia in recurſo præſumitur, deinde quoties cautioni ſit locus id intelligendum venit, ſi eà petatur, veluti quoque in materia recurſus ſeruatur de ſtylo in omnibus Tribunalibus Vrbis vbi, ſi non citatur ille contra quem recurritur ad dicendum contra recurſum, tunc erit locus executioni, aliàs ſecus, quando fuit petitus recurſus, qui vim appellationis habet, *vt ait Rota per Card. Seraphin. in deciſ.* 495. *n.* 3. *& dec.* 972. *num.* 15.

76 Et hic nota, quòd recurſus ad ſuperiorem dicitur quædam benignitas ſuperioris ad remouendum ea, quæ malè acta credit, *vt ait idem Card. Seraphin. in dicta deciſ.* 495. & ad id hic erit quoq. notandũ, quòd expenſæ factæ in recurſu ad ſuperiorem ſunt illi imputandæ, qui recurſui cauſam præbuit, *vt ait Rot. deciſ.* 343. *num.* 1. *part.* 3. *recent.*

De-

77 Declara inſuper, quòd nulla eſt differentia inter recurſum, & appellationem, in materia, vt quis audiatur ex nouiter deductis, & ad effectum reuocationis ſententiæ; Immò poteſt etiam in d. recurſu dici de illius nullitate, & iniuſtitia, *vt ait Cardinalis Seraphinus in dicta deciſione* 495. *num.* 9.

78 Extende, quòd etiam idem reputatur ſupplicatio, quàm reuiſio cauſæ per recurſum reprobata opinione *Criminal. & Grammat vt ait idem Cardinal. Seraphin. in dicta deciſione* 495. *num.* 9.

79 Qui quidem recurſus in cauſis mercedis cuiuſcumque ſummæ ſemper admittitur in d. tribunali Gubernatoris Vrbis, in uim ſuorum priuilegiorum. In illo verò A.C. ille non conceditur in cauſis, quæ ſummam ſcutorum viginti non excedunt, quemadmodum etiam ſeruatur in eo Gubernatoris extra materiam cauſarum mercedis, quia illæ cauſæ non poſſunt fieri, ob paruam ſummam commiſſariæ, nec per conſequens per Signaturam Iuſtitiæ reuideri. Quamuis audierim dicere à pluribus Dominis Votantibus Signaturæ Iuſtitiæ, quòd iuxta illius intentionem, in dicto Tribunali Gubernatoris, etiã extra cauſas mercedum poſſint cognoſci cauſæ cuiuſcumque ſummæ, ſi tamen à partibus fuerit renunciatum appellationi per dictã Signaturã committendæ; quamuis ex noua reformatione Pauli V, in Rub. de Gubernatore Vrbis habeamus, quòd in cauſis appellabilibus appellatio interponi debeat ad Sanctiſs. ſiue ad illius ſanctã ſedem, ne idem Tribunal duas ſentẽtias in eadẽ cauſa ferat; in cauſis autẽ vbi appellatio non datur, poſſit haberi recurſus à Locumtenente ad ipſummet Gubernatorem; Intentio autem Signaturæ ſuper modo dato ad renunciandum per partes appellationi, ad hoc, vt in dictis cauſis, etiam de ſui natura appellabilibus poſſit peti recurſus ad Gubernatorem, ea fuit, quia aliàs ex illius inueterato ſtylo annullarẽtur infiniti proceſſus earũ cauſarũ de ſui natura ad ſanctã ſedem appellabilium, & meritò quidem, quia Papa eſt æque ſupremus Princeps & Dominus quarumcunque Tribunalium.

80 Extende ſecundo ea, quæ fuerunt dicta in materia reuiſionis cauſæ executionem non impedientis adeò procedere, vt neque condemnati in ſententia ſint audiendi in reuiſione, niſi prius ſoluto debito, ad quod per ſententiam condemnati fuere; & ratio eſt, quia reſcriptum illud, quod à tramite iuſtitiæ deuiat, non debet delegatus adimplere, *vt ait Giurba in ſua deciſ. 7. cum alijs ibi per eum allegatis.*

81 Vltra quod res Iudicata ſuo effectu carere non debet, cum virtus legis in executione conſiſtat, *text. eſt in cap. cum in aliquibus, de re iudic. & Andr. Gayll. deciſ.* 17. *lib.* 2. *de pac. public.*

82 Declara tamen id, quod fuit dictũ de impedimento rei Iudicatæ non dando, procedere, ſi per viam reſtitutionis in integrum non fuerit præuentum, quia tunc per eam executio impeditur, niſi ea fuerit cæpta, vel petita, *vt ait Put. in ſua deciſ.* 285. *lib.* 2. *& deciſ.* 10. *de reſtit. in integ. & Rota in Bononien. Cenſus* 11. *Decembris* 1602. *coram Iuſto, Theſaur. deciſ.* 181. *num.* 7. *Odd. de reſtitutione in integrum quæſtione* 42. *num.* 22. *& quæſtione* 43. *num.* 1. *& ſequen. Caſar. de Graſſis deciſ.* 1. *nu.* 13. *de reſtit. in integrum.*

83 Contrarium, quòd ſcilicet non ſufficiat, qnòd fuerit ſolum petita executio ad impediendum effectum reſtitutionis in integrum, *ait Odd. in d. quæſt.* 42. *num.* 95. *verſ. quid dicendum, Lancellott. d. cap.* 18. *num.* 117. *& Benintend. deciſ.* 85. *num.* 15. qui dicunt primam opinionem procedere, quando executio, ne dum fuit petita, ſed commiſſa, & conſumata.

84 Subdeclara tamen primò, illud non procedere, quando reſtitutio in integrum ſuſpicione calumniæ ad impediendam executionem non careret, quia tunc executio non impediretur, vt dicunt omnes Canoniſtæ

in c. ſuſcitata de reſtit. in integr. Odd. in d. quæſt. 43. num. 63. & Rota deciſ. 346. num. 8. par. 1. diuerſ. Theſaur. d. dec. 181. num. 3. & 4. Aſſiſt. deciſ. 356. num. 6. Caſſad. deciſ. 4. de reſtit. in integr. & Rota in vna Mutinen. Canonicatus 23. Iunij 1603. & in illa Bonon. cenſus coram Iuſto.

85 Et quando dicatur conſtare de calumnia reſtitutionem petentis, id eſt poſitum in arbitrio Iudicis, *vt ait Oddus in præcit loco num 77. Lancellott. de attentat. cap. 18. num. 93. & Benintend. deciſ. Bonon. 85. nu. 14.* qui dicunt quomodo illud arbitrium ſit regulandum.

86 Subdeclara ſecundò non procedere, quando reſtitutio peteretur aduerſus tres conformes, veluti dixi in verbo *Appellatio* aduerſus tres conformes, *iuxta clem. n. vt calumnijs de re iudic. idemq. ait Nonius conſ. 68. num. 9. & 10. Couarr. pract. quæſt. cap. 25. num. 7. Lancellott. d. cap. 18. num. 81. & ſeq. Odd. d. quæſt. 43. nu. 55. & Caputaq. deciſ. 330. num. 2. par. 1. Card. Seraphin. deciſ. 616. num. 8. & ita fuit deciſum in Rauennaten. Bonorum 15. Aprilis 1575. coram R. P. D. Robuſterio, & in Bononien. Bonorum 20.* Iunij *1586. coram Orano, & in alia Piſtorien. Beneficij 31. Maij 1607. coram Buratto.*

87 Vndè in hoc opus eſt vt addi debeat per Signaturam clauſula Partio Iudicato, vt latè *ait Mareſcott. variar. reſol. lib. 1. cap. 86. num. 18. & Rota penes Marcheſ. de commiſſ. tom. 2. fol. 247. & in Placentina beneficij 1. Iunij 1615. coram Cardin. Veroſpio, & in Vallis Oletana Exemptionis 14. Martij 1616. coram Pirouano cum alijs adductis per acdentes ad deciſ. Gregorij 361. num. 4.*

88 Contrariam igitur opinionem eſſe magis communem teſtatur O*dd. in præcit. loco, vbi plures allegat.* vt ſcilicet ſit impedienda executio, quando pręcipuè reſtitutio aduerſus tres conformes peteretur, ſub eo pretextu, quòd eſſent iniuſtæ, ſiue aduerſus duas, quæ ex forma Statuti vim trium haberent, *idem Odd. d. quæſt. 43. num. 55. & 61.*

89 Concordatur tamen, quòd prima opinio procedat, quando de notorio grauamine non appareret. Secunda verò, quando de illo notoriè, & maniſeſtè appareret, & quando d. reſtitutio prorſus abſque omni fraude petatur, iuxta opinionem *Saliceti in l. vnica in fin. C. ne liceat tertio &c. quam ſequuta fuit Rota per Caſſad. in deciſ. 1. circa fin de reſtit. in integr. Veſtr. in ſua praxi lib. 8. cap. 3. num. 15. Mil. in repertorio in verbo trium ſententiarum, & Cappell. Tholos. in ſua deciſ. 44.* Item prima procedit, quando damnum eſt reuocabile; Secunda verò quando eſſet irretractabile, quia tunc executio ſuſpenditur, etiam ſi alias non ſuſpenderetur. Declarando inſuper hanc ſecundam præcipuè procedere, quando reſtitutionem petens incontinenti doceret aliqualiter de ſuo bono iure, ideſt, quod præberet Iudici fumum aliquē de impedimento, vel alia iuſta cauſa, cuius intuitu reſtitutionē petit, reſeruata poſtea pleniori probatione læſionis in eodem iudicio reſtitutionis in integrum, quam enim opinionem eſſe in iudicando tenendam, & maximam continere in ſe æquitatem, tam pro victore, ne eius executio retardetur per calumniam, quàm etiam prouicto, ne patiatur præcipitem executionem, dum de aliquo ſuo bono iure docet, *teſtatur Odd. in præcit. loco num.* 58.

90 Sed eſt bene verum, quod in dubio ſemper pro ſententia, & re iudicata eſt præſumendum, etiam ſi eſſet per vnicam ſententiam, quæ tranſierit in rem Iudicatam, *cap. cum inter, & c. ſicut de Iudic. Capicc. deciſ. 16. Rota deciſ. 636. num. 1. par. 1. diuerſor. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 67. num.* 48. & ſic multò magis, quando eſſent tres ſententiæ conformes, *Put. deciſ. 198. num. 1. lib. 1. in nouis, & Rota in Barbaſtren. Pecuniaria 1. Iulij 1616. coram Andrea cum alijs adductis in d. Piſtorien. beneficij 31. Maij 1617. coram Buratto. Card. Seraphin. deciſ. 984. num. 3. & deciſ. 1415 n. 5.*

91 Aliàs in caſu retardationis aduerſario incumberet onus tranſportandi proceſſum, & acta ad effectum docendi

de

de nullitate, & iniuſtitia ſententiarum, *Rota deciſ.* 636. *num.* 3. *par.* 1. *diuerſor. Seraphin. deciſ.* 290. *num.* 20. *& deciſ.* 1307. *n.* 3. *& Rota in Romana de Canſacchis* 20. *Maij* 1589. *coram Card. Blanchetto, & in illa Piſtorien. coram Baratto.*

92 Extende etiam, quod quando admittatur reſtitutio in integrum aduerſus rem iudicatam, tunc expenſæ reficiendæ veniunt, *Acchill. de Graſſis deciſ.* 14. *de ſent. & re iudic. & Odd. d. quæſt.* 43. *n.* 70. *& ſeqq.*

93 Limita tamen primo prædicta non procedere, quando Princeps ex certa ſcientia illud reſcriptum ſuper retardata executione concederet, quia de plenitudine poteſtatis inhibere poteſt condemnatum non moleſtari, nec non poteſt etiam ſententiam rectè latam, & quæ in rem iudicatam tranſiiſſet reſcindere, & abolere, *vt ait Rubin. in ſua deciſ. tertia, & facit quoque deciſ. Cardin. Seraphini* 341. *num.* 19. *& Rota in deciſ.* 687. *num.* 8. *par.* 2. *in recentior. vbi ait,* quòd Princeps facere poteſt, vt res factæ pro infectis habeantur.

94 Limita ſecundò non procedere, quando in precibus Principi oblatis fuerit facta mentio de re Iudicata, cum clauſula, non obſtante &c. *Guid. Pap. deciſ.* 420. *& Gayll. lib.* 2. *obſeru. deciſ.* 48.

95 Et ratio prædictorũ eſt, quia Principis auctoritas, facit actum reuocabilem, qui antea erat irreuocabilis, & è contra; quod tamen ſublimita eſſe verum in eo actu, qui ſinè Principis conſenſu fieri non poterat; ſecus autem in eo, in quo illius auctoritas non erat neceſſaria, *vt ait Rota per Cardin. Seraphin. in deciſ.* 341. *num.* 19.

Et propterea videmus, quòd licèt bona ſubiecta fideicõmiſſo alienari nõ poſſint à grauato; Nihilominus Papa poteſt illi derogare cum expreſſa prohibitione, ne vocari vllo modo emptorem dictorum bonorum moleſtare audeant, & id eò magis procederet ad emptoris fauorem, quando huiuſmodi derogatio eſſet facta cum clauſulis ampliſſimis, vt ſcilicet de ſubreptione, & obreptione dari non poſſit decreto irritanti, & ſublata, per quã quis non ſolum dicitur habere os clauſum, ſed etiam manus Iudicis prorſus ligatæ cenſentur, *vt ait Rota per Card. Caualerium deciſ.* 430. *num.* 2.

96 Prætereaerit hic quoq. notandum, quando Princeps dicatur aliquid agere ex certa ſcientia, & tunc id facere dicitur, quando parte citata, & cum cauſæ cognitione agit; Quinimmò data eriã, quod citatio deficeret, non ob id tñ defectus illius excludit, quo minus ille actus ex certa ſcientia factus dici poſſet, quando alio modo conſtaret Principem ex certa eius ſcientia egiſſe, *vt fuit dictum à Rota in deciſ.* 210. *num.* 2. *par.* 1. *in recentior.*

97 Secus autẽ quando eſſemus in aliqua gratia extraiudicialiter conceſſa, quia tunc ea, etiam citationem non requirit, & præſertim, quando colligeretur Principem gratiam valere voluiſſe, quoad intereſſe habentes, etiã quòd non fuerint citati, *vt fuit dictum à Rota in d. deciſ.* 210. *num.* 3. *&* 4.

Amplia 12. principalem concluſionem de auctoritate Principis loquentem, vt ille tempore penuriæ poſſit ſtatuere iuſtum pretium frumento, & vino, *vt ait Graff. in ſua deciſ.* 115. *num.* 4. *lib.* 2. *Franch. deciſ.* 9. *& Cappell. Tholos. deciſ.* 446.

99 Subamplia, quòd ille pari modo poſſit tempore neceſſitatis decernere vt frumentum Ciuibus & non exteris vendatur, *vt ait Coppen. in deciſ.* 59.

100 Subamplia præterea, quòd Princeps poſſit etiam d. tempore prohibere ne frumenta, ſiue victualia extra illius territorium extrahantur, ſiue ſubditis mandare, vt in tempore frumentum emant, veluti dixi in verbo Annona, vbi in hac materia multa notanda inuenies, *idemque Choppen. tradit in præcit. loco.*

101 Amplia 13. quòd Princeps mandare poteſt, quòd bãnitus poſſint impunè & abſque peccato à quocumque occidi, veluti parimodo indulgentias & impunitates concedit ſocijs criminum, ad hoc, vt delicta in lucem prodeant, cum Reipublicæ intereſt, vt homi-

homines facinoroſi extirpentur, *vt ait Franch. deciſ. 330. & deci. 360. & deciſ. 463. & Ioan. Valer. de differ. inter vtrumq. forum in verbo Adulterium differ. 1. num. 4.*

102 Subamplia, quòd etiam Princeps concedit gratiam delinquenti alium delinquentem capienti, *vt ait Franch. deciſ. 403. & deciſ. 463. & deciſ. 468.* Vnde videmus, quòd delinquentes alter alterum occidentes, vel capientes vigore banni publicati fruuntur indulgentia admiſſorum, *vt ait idem Franch dec. 499. num.* 1. & ibi docet, qui ab huiuſmodi indulto criminoſi excludantur, quem per te vide.

103 Amplia 14. quòd ſolus Princeps iudicat de ſuis conceſſionibus, ſi ſint iuſtæ, vel iniuſtæ, & validæ, vel inualidæ, *vt ait Cancer. in ſua deciſ. 3. lib. 3.*

104 Amplia 15. quòd beneficia Principum ſunt latè interpretanda, dummodo interpretatio ſit talis, quæ cōceſſionem non augeat, nec minus comprahendat eos, qui in ea comprahenſi non reperiuntur; Item id eſt verum, vt ſcilicet beneficium Principis latè ſit interpretandum, ſed contra ipſum concedentem, non autem contra tertium, & præſertim, quando eſſet benemeritus, quia tunc illud ad ſui fauorem latè interpretandum veniret, Quinimmò neque lata interpretatio etiam fieret contra Principem, quando eſſemus in reſeruatis alti Dominij, licèt ſecus ſi eſſemus in conſuetis, vt pulchrè *ait Franch. in deciſ. 275. num. 9. & ita quoque ait Rota deciſ. 663. n. 21. par. 1. in recent.*

105 Amplia 16. quòd Mandato Principis ſit obtemperandum, nec ei poteſt replicari, & dici cur ita facis, quāuis mandatum eſſet durum, *vt ait Roland. à Vall. conſ. 12. lib. 3. & Farinacc. in ſua praxi criminal. in 2. parte quæſt. 97. per totam.* vbi hanc materiam latè examinat.

106 Subamplia, vt ſuperius dixi, ꝙ etiam Princeps poteſt mandare aliquem occidi, & tunc id ne dum fieri poſſet impunè; verum etiam, abſque labe peccati, *vt ait Ioan. Valer. de differ. inter vtrumque forum in verbo Adulterium differ. 1. n. 4.* Et ratio eſt, *vt ait Salamon in parabolis in c. 8.* quia *Deus ait*, Per me Reges regnāt, & legū conditores iuſta decernunt, per me Principes imperant, & potentes iuſtitiam decernunt, & hinc fit, quòd lex dicitur ſanctio ſancta, & qui eam ſpernit mortaliter peccat, *vt ait text. in cap. 2. de maior. & obed. latè Menoch. de arb. iud. caſ. 380. & Natt. in conſil. 405. num. 9. & Diuus Auguſt in cap. in illis, diſtinct. 4 & Cicero in Theoricis.*

107 Fallit tamen, quando aliquid mandaret expreſſè iniuſtum, & iniquum, quia tunc ei non eſſet parendum, *vt ait idem Roland. ibi ſupra num. 8. cum ſeqq. Cartar. de execut. ſent. bannito capto.* Et ratio eſt, quia, quando illius officium excedit, tunc vti priuata perſona procedere diceretur, & ſic ei non eſſet parendum, *ad tradita per Dec. in l. factum à Iudice num. 1. ff. de regul. Iur. & Vrſill. ad Afflict. deciſ. 265. n. 99*

108 Extende prædicta eò magis procedere, quando præceptum Principis circa grauiora delicta verſaretur, quia tunc mandatum illud exequentem non excuſaret, *vt ait Franc. Marc. deciſ. 666. par.* 1. Secus autem, quando eſſemus in leuioribus, quia tunc mandatum Principis illud exequentem à pœna excuſaret, *ad tradita per Menoch. conſ. 244. num. 45. cum ſeq.* Et ratio eſt, quia nulla culpa eſt imputanda cui neceſſe eſt parere, *Bald. in cap. 1. §. iniuria, col. fin. in verbo ſed pone de pactis iur. firman. & videndus eſt Menoch. conſ. 255. n. 37. cum ſeqq.* Quod tamen ſecus eſſet, qñ lex nō eſſet de præcepto, ſed de cōſilio, ſiue reuerentiæ, vel perfectionis, quia tunc eam non obſeruās non peccat mortaliter, ſed benè in Principis reuerentiam eam obſeruare tenetur, quamuis eſſet dura, *text. eſt in l. proſpexit. & ibi Doctores ff. qui, & à quibus pulchrè Menoch. de arbit. caſu 380. n. 1. cum ſeqq. melius Bart. in l. ſi quis pro eo in 5. quæſt. n. 11. ff.* de-

de fideiuſſ. & optimè Seraphin. de priuileg. iur. priuil. 83. *per totum*, & ibi multa ait in hac materia, & inter cætera, quòd non obſeruans legem, mortaliter peccat, ſi haberet cauſam perpetuam prohibendi aliquid dicta prohibitio, veluti etiam id procederet, quando eſſemus in lege à Deo ordinata, vt ſunt Iura Canonica, cum leges ciuiles non poſſint illaqueare animam, niſi eſſent emanatæ ſuper aliqua materia, quæ eſſet illius naturæ, vt illius tranſgreſſio induceret peccatum, vel niſi fieret contra legem in contemptum, *vt benè comprobando ait Seraph. in præcitato loco num.* 10. *cum ibi allegatis ab eo.*

ARGVMENTVM.

AVCVPARI QVANDO liceat in fundo alieno.

CONCLVSIO CLXVI.

1 AVcupari, nota, quòd non permittitur aucupibus in alieno fundo contra Domini voluntatem, veluti nec etiam columbos in alterius columbario capere, *vt ait Guid. pap. in ſua deciſ.* 218. *num.* 1. *& ad id multos alleg. Theſaur. Iun. quæſt.* 22. *lib.* 2. *num.* 6.

2 Contrarium, quòd ſcilicet etiam contra Domini voluntatem, & prohibitionem venari poſsit in alieno fundo, *ait Franciſcus Marc. deciſ.* 533. *num.* 3. *par.* 1.

3 Concorda, vt prima opinio procedat, quando Dominus venationem vetauerit per proclama. Secunda verò, quando ea non fuerit prohibita, aut eſſemus in locis publicis, *vt ait idẽ Fran. Marc.* 303. *n.* 1. *p.* 1. *& Franch. deciſ.* 158. *num.* 4. *& d. Theſaur. d. quæſt.* 22. *num.* 7

4 Sed tenendo primam opinionem extende eam in tantum eſſe veram, vt ſi quis contra faciat, id, quod capit ſuum non ſit, ſed immò potius ille furtum committit, quando verbi gratia, columbos in alieno columbario caperet, *idem Guidopap. d. deciſ.* 218. *num.* 3. *Franc. Marc. deciſ.* 530. *nu.* 18. *par.* 1. *Idemque ait Azor. in ſua ſumma Inſtit. moral. par.* 3. *l.* 1. *cap.* 13. *tit. de rer. domin. fol.* 47. *verſ. tertio quæritur.*

5 Contrarium tamen ait *Gratian lib.* 1. *diſcept. cap.* 139. *num.* 1. *& ſeq. & præcipuè ſub num.* 18. vbi ait, quòd præda fit capiẽtis, etiam in cõſcientia.

6 Rurſus concorda, vt prima opinio procedat, quando per edictum publicum fuerit prohibita venatio. Secunda verò quando per Dominum fundi tantùm, quia ille non poteſt impedire ea, quæ à lege permiſſa fuere. Item prima procedit, quando eſſet prohibita venatio; ſecunda verò, quando ſolus ingreſſus prohiberetur in fundo, quia in primo caſu cenſeretur, etiam prohibita animalium tranſlatio, quod ſecus eſſet in ſecundo. Item prima procedit reſpectu actionis iniuriarum, qua Dominus contra ingredientem agere poteſt, & etiam ad pœnam; ſecunda verò reſpectu prædæ, quæ fit capientis ſecundum veriorem opinionem de qua teſtatur *Surd. conſ.* 161. *lib.* 2. *& Gratian. ibi ſupra, & Theſaur. Iun. in ſua q. forenſi* 22. *nu.* 7. *lib.* 2.

7 Sed tenendo d. primam opinionem ſubextende illam eò magis procedere, quando animalia capta eſſent interclusa, veluti in Parcu, quia tunc ea fiunt Domini, & non capientis, *vt ait Franc. Marc. deciſ.* 530, *ſub num.* 15. *&* 16. *parte prima.*

8 Subextende ſecundo id in tantum procedere, vt ſi quis Aprum capiat in alterius territorio, tunc tenetur dare caput Domino, & de ceruo patulam, *vt ait idem Franc. Marc. deciſ.* 533. *num.* 1. *d. par.* 1.

9 Subextende tertiò, quòd Dominus fundi poſſit de facto reſiſtere fundum ingredi volenti, *vt ait Gratian. lib.* 1. *diſceptat. cap.* 139. *num.* 4.

10 Subextende quartò, quòd Dominus poſſit agere actione iniuriarum, vt ſuperius dixi, necnon ad pœnam aduerſus eum, qui eo inuito illius fundum ingredi velit, licèt non ad prædam, quia ea fit capientis per venatorem, *vt ait idem Gratian. ibi ſupra*

num.

Digitized by Google

num. 18. *& 19. & Benignus ad Statutum Agr icult. Vrb. cap.* 70. *ſub lit. A.*

11 Rurſus declara illā primā opinionē procedere, quoad pœnam, veluti, quādo animalia eſſent in aliquo particulari loco intercluſa; Secunda verò, quando in ſua naturali libertate extarent, & ita intelligunt Doctores ſuperius allegati, & *Thesaur. Iunior in ſua quaſt. forenſi* 22. *num.* 9. *lib.* 2. Et quamuis multi dicant prædicta de parcu eſſe vera, quando parcus, ſiuè garena eſſent muro, ſiue ſæpe circūdato; tamen *Gaſpar. Theſa. ibi ſupra* alt id non habere pro uero, per ea quæ *ait in* 3. *Fallentia num.* 6.

12 Subextēde quintò id eo magis procedere in illis, qui vellent capere animalia in magna abundantia, ita vt de facili ea depopulari, & abſorberi poſſent, & ſic magnum præiudicium Reipublicæ fieret, quia tunc etiam per Iudices venatio prohiberi poſſet, *vt ait dictus Franc. Marc. in dicta deciſ.* 530. *ſub num.* 16. *par. prima & nouiſſime Andreas Capanus de iure releuij parte* 4. *quaſt.* 36. *num.* 13. *& ſeqq.*

13 Subextende ſextò in illis, qui venationem facerent, ſine licentia Domini, ſed cum retibus, præterquam pro capiendo Vrſos, Apros, Lupos, & Leones, *vt ait Franch. deciſ.* 158. *num.* 2. *& Franc. Marc. dicta deciſ.* 533. *num.* 2. *dicta parte prima.*

14 Amplia id in tantum eſſe verum; quòd admonendi ſunt, quoque ſyluarum Domini, eorumque ſaltuarij, vt ſaltus innoxios habeant, ne feræ, quæ in illis reconditæ manēt in agros priuatorum gregatim excurrant, & ſata magno pauperū rancore, & illorū dāno depaſcantur, & ſi aliter faciāt integra damna ſoluere teneātur, quæ ſententia non ſolum eſt pia, ſed etiam Iuri, & æquitati ſit conſentanea; & ratio ea eſt, quia, aut feræ iure gentium, ſunt oībus communes, & tunc occupantium ſiunt, & ſic eorum venatio omnibus erit permiſſa; aut verò feræ ſunt propriæ Dominorum, & tunc ad æſtimationem damni dati actione vtili legis Aquiliæ tenentur. Vndè aut illi permittere debent libertatem venandi omnibus iure gentium permiſſam, aut damnum à feris datum plenè reſarciant, ne cum diuite Euangelico pereant, *vt ait Gayll. in ſua deciſ.* 68. *par. ſecunda.*

15 Subextende ſeptimò tantò magis procedere, quando ageretur de agris qui vitibus eſſent conſiti, aut ſeminati, aut ſepti, quia tunc nemini ibi liceret aucupari, & venari, aliàs valdè venator noceret prædictis vitibus, ſegetibus, & ſæpibus, *vt ait Azor. in tertia par. inſtit. moral. fol.* 47. *in fine lib.* 1. *cap.* 13. *de rerum domin. & Gratian. in dicto cap.* 139.

16 Sed tenendò Secundam opinionem extendè primo eam in tantum eſſe veram, vt nec etiam venationes poſſint prohiberi per Principes, & Dominos ſuperiorem recognoſcentes in locis publicis, niſi cum immemorabili præſcriptione illi fuerint in poſſeſſione prohibendi, *vt ait Franch. dicta deciſ.* 158. *nu.* 1. *&* 3. *& Gayll. pract. obſer. deciſ.* 67. *per totam par.* 2. Quinimmò multi volunt, quòd eam ſine peccato ſubditis prohibere non poſſint, *vt ait Theſaur. Iun. in ſua quaſt. forenſi* 22. *num.* 1. *lib.* 2.

17 Et ratio eſt, quia non ſolùm venationes, & piſcationes ſunt de iure gentium, & naturali, *vt ait Franc. Marcus dicta deciſ.* 530. *num.* 14. *& Gratian. ibi ſupra num.* 19. *Guidopap. deciſ.* 514. *Anna ſingul. deciſ.* 58. *Franch. deciſ.* 158. Licèt Colerius teſtetur contrarium fuiſſe deciſum in *Rota Lipſien. in ſua deciſ.* 101. *& nouiſſimè Andr. Capanus de iure releuii par.* 4. *q.* 36. *nu.* 13. Verum etiam, quia cum occupationis hominum tres ſpecies potiſſimum reperiantur, nempè, Venatio, Aucupium, & Piſcatio; Igitur non tam Principibus, ſed etiam cunctis viris dicta venatio concedi debet, aliàs Principes malè ſuos ſubditos tractarent, dum illis ea quæ à Deo, & natura in hoc mundo pro hominum ſuſtentatione fuerunt poſita prohiberent; nam ipſis animantibus homo præpoſitus fuit à Deo, *vt ait Theſaur. ibi ſupra num.* 1. Deinde cum

Digitized by Google

Deinde cum ea comes rei militaris dicatur, atque rerum bellicarum meditatio fiat; idcircò illa à veteribus ſummoperè ſemper laudata fuit; Et ratio, vltra prænarratas, ea potiſſima eſſe videtur, quia venator diluculo homines ſurgere, equitare, currere, atroces feras obſeruare, perſequi, capere, ac iaculo petere, necnon æſtum, friguſque ſufferre, & ſæpè etiam famem pati diſcere facit. Deinde omnia bellica exercentur in venatione, & aucupio, *ait Andr. Gayl. in ſua deciſ. 67. par. 2.* Et propterea Plutarchus ſcribit, quòd Alexander Magnus adeò venationibus delectabatur, atq. deditus erat, vt poſt prandium ſæpè diem venatu conſumpſerit, & ſic cum nullo exercitio Principes magis recreentur, quã venatione, hinc propterea videmus, quòd ius venandi inter eos ſæpè controuerſum eſt, illudque armata manu plerunque defenditur, *vt ait Gayll. ibi ſupra, num. 2. idemque ait Theſaur. ibi ſupra num. 2.*

18 Sed cum hodie prædictæ libertati præſcriptione, & principali conceſſione omnino fuerit derogatum; hinc eſt, quòd cautela pro Baronibus optima erit, vt faciant vnam prohibitionem per viam bannimentorum pœnalium, quæ poſſunt fieri, quando tamen ſunt iuſta, & ob publicam vtilitatem, *Buratt. dec. 427. num. 2.* Quia ſi poſtea Vaſſalli ſe abſtinerent à venando, tunc non contradicendo illis acconſentire viderentur, & per conſequens Baro in quaſi poſſeſſione prohibendi cõſtitueretur, *vt ait Grammat. deciſ. 67. in tertio dubio, & Franch. deciſ. 158. & Theſaur. deciſ. 16. per totam, & Theſ. iun. dicta quæſt. 22. num. 8. lib. 2.*

19 Cautela autem è conuerſo pro vaſſallis, ad id aufugiendum optima erit, ſi contradicerent, & à banno reclamarent; *vt ait Grammat. ibi ſupra, & Franch. in dicta deciſ. 158. num. 3. Riccius in prælleg. collect. 396. propè med. & Franciſ. Marc. dicta deciſ. 530. n. 16 in princip. par. 1.*

Contrarium tamen eſſet, ſi prohibitio fieret, circa modum venandi, vtputa ne venationes fiant cum retibus, & laqueis, & piſcationes cum fermento venenato; nam tunc tenet illa prohibitio, & per conſequens à ſupremis Magiſtratibus erunt confirmanda, ſi ſubditi reclamarent, quemadmodum etiam ſi venatio fuiſſet prohibita pro certo anni tempore, quod de iure fieri poteſt, *vt ait Medices in tract. de Aucupio, quæſt. 11.* Et quamuis dicat contrarium *Vincent. de Franch. dicta deciſ. 158. num. 5. & ſeq.* tamen ille loquitur de ſtylo illius Regni Neapolis, mouendo ſe ab illa regula generali, vt ſcilicet venatio prohiberi non poſſit, quæ tamen limitatur non procedere in hoc particulari caſu, veluti teſtatur *dictus Theſaur. iun. in dicta quæſt. 22. num. 10. in fine. & viden. eſt Andreas Capanus in ſuo tract. de iure releuij quæſt. 36. nu. 15.*

20 Animaduertendo tamen, quòd ad effectum manutentionis ad fauorem Domini acquieſcentia Vaſſallorum, niſi ſit diuturna non erit ſufficiens, ex duobus, & primò, quia ea potius coacta, quã vltronea cenſetur, cũ in ſubditis metus præſumatur, *vt ait Surd. conſ. 127. n. 25. & Rot. in Tiburtina Iuris molendi, Veneris 4. Iulij 1614. coram Remboldo;* ſecundò, quia bannimenta, ſiue præcepta pœnalia ſemper iuſtum metum inducunt in ſubditis, & ſic ex actibus coactis nulla oritur conſuetudo, neq. per cõſequẽs ius cogẽti acquiritur, *Natt. cõſ. 106. n. 12. lib. 1.* Vltra quòd nunquam vllum ius incorporale acquiritur ei, qui clam, ſiue precario poſſidet, *vt ait Rota ibi ſupra.*

21 Aliàs ſine eorũ acquieſcẽtia diuturna, ad illũ effectum manutentionis in poſſeſſione, aut prohibitionis, verbi gratia, molẽdi, ſiue venandi non poterunt dñi ea prohibere, etiã ſi per actus longiſsimo tempore continuatos eſſent in quaſi poſſeſsione prohibendi conſtituti, *vt fuit latè deductum à Rota ibi ſupra, & in eadem coram eodem ſabbati 26. Nouembris 1616.*

22 Extende prædicta adeò eſſe vera, vt propterea in primis ea prohibitio molendi, ſiue venandi eſſet plenè probanda per teſtes non ſubditos, ſi poſſibi-

ſibile eſſet, cum atteſtationes ſub. ditorũ ſemper de fide diminuantur. Deindè illi deponere debent ſe ipſos vidiſſe bannimenta de tali tempore affixa, & quid continerent, ſiue eorum promulgationem ſeruatis ſeruandis fuiſſe factam, cum ſono tubæ, & in pluribus, & magis frequentatis terræ partibus, aliàs ceſſaret ea præſumptio, quòd dicta prohibitio ad notitiam Populi, ſiue Communitatis perueniſſet, ad notata per *Præpoſ. in cap. final. 16. quæſt. Gram. deciſ. 36. num. 22. & ſic* id non niſi in præiudicium ſcientiam habentium euenire poſſet, *vt ait Butr. in c. ſignificante num. 17. de appell. Bald. in l. 3. §. Item lapis, ff. de rer. diuiſ. Capicc. deciſ. 209. num. 26. & Rota ibi ſupra coram Remboldo de anno 1616.*

23 Subextende, vt ſuperius fuit dictum, prædicta quoque procedere ad fauorem ſubditorum, etiam, quòd illius bannimentis non ſe oppoſuerint, quia vltra quòd iſta concluſio non eſt tuta in ijs, quæ ſunt præiudicialia Communitati, *vt ait Theſaur. deciſ. 16. num. 7.* deinde id præſumitur metu reuerentiali ommiſſum, *vt ait Rota ibi ſupra coram Remboldo.*

24 Fallit tamen, quando conſtaret de aliquo titulo Domini, & ſufficienti illius Iuriſdictione, quia tunc etiam quòd non fuiſſet probatum paritum fuiſſe bannimento per homines alicuius Communitatis; nihilominus acquireretur quaſi poſſeſſio Domino, *vt fuit dictum in vna Burgen. Seruitutis coram Litta allegata in illa Tiburtina Iuris molendi 26. Nouembris 1616. coram eodem Remboldo.*

25 Secus autem ſi de titulo non conſtaret, quia tunc patientia, quæ habetur loco tituli eſſet neceſſaria, *Abb. in c. cum Eccleſia Sutrina num. 43. & ibi Ripa num. 50. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. Capicc. dicta deciſ. 209. num. 29.* & ſic iſto caſu nulli alteri quàm ſupremo Principi id competere poteſt, *vt latè ait Surd. conſ. 127. num. 54. & Rota ibi ſupra coram Remboldo.*

26 Amplia hic obiter prædicta etiam procedere in prohibitione furnorum, & Molendinorum alicuius priuati, ad hoc, vt ad illud Domini ſubditi accedere debeant, cui parere ipſi non tenentur, etiam ſi ſacramento fidelitatis ſint adſtricti, quod tamen ſecus eſſet, quando fuiſſet prohibitum ſubditis, ne ad alium furnum accedant ad coquendum panem, ſiue ad aliud molendinum ad molendum, quàm ad proprium, & huic prohibitioni ſubditi per plures annos obtemperauerint, in vim cuius præſcriptionis tunc prohibitus videretur gerere actum non gratuitum, ſed meræ ſeruitutis, quæ per præſcriptionẽ non acquiritur, ſed per negationẽ, & ſic prædicta procederent præcipuè, quando talis ordinatio rem publicam, ſiuè Fiſcalem Cameram reſpiceret, quia tunc ea valeret ex ea ratione, quòd quaſi quæſtus indè redactus publicis neceſſitatibus deſtinetur, & ſic id munus publicum fieret, quemadmodum etiam diceretur, vbi eſſemus in Principe, qui ſuos ſubditos cogere valeret: at ſecus ſi ordinatio prædicta rem dominorum priuatam, ideſt eorum patrimonium reſpiceret, *vt ait Grat. lib. 1. diſcept. cap. 89 nu. 15.*

Quinimmò poteſt etiam conſuetudine, ſiuè priuilegio induci, vt quis ſolus molendinum habeat, aut ad vnum tantum eatur, ſicuti valet ſtatutum, quod cogit ire ad molendina Communitatis, *vt ait idem Grat. dicto cap. 89. num. 11. 12. & 14.*

Licèt ſit quoque verum, quod multi dicunt ſufficere hanc prohibitionem maiori parti fuiſſe factam, & ſignanter *Boer. deciſ. 125. num. 5.* Aliàs ſi fieret vni perſonæ alijs non nocet *Afflict. deciſ. 388. num. 2. & 3.* Veluti etiam ait ſufficere, ſi prohibitio eſſet extraiudicialiter facta, *Capicc. deciſ. 209. num. 26.* & præſertim, ſi ſubditi pro bono pacis tali prohibitioni obtemperarent, *idem Capicc. ibi ſupra, & alij allegati à Theſaur. in ſua deciſ. 16. nu. 7. verſ. ſufficere, & Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 564. nu. 51. & ſeqq. & Rota per Burat. in ſua deciſ. 38. num. 2.*

Con-

Digitized by Google

27 Contrarium,quòd ſcilicet prohibitio ſit facienda toti vniuerſitati palam, & quòd pari modo obedientia ſit per totam vniuerſitatem præſtanda, *ait Capicc. dicta deciſ.209. num.28.& Theſaur. dicta deciſ.16.num.7. in fin.*

28 Circa illud autem, quòd fuit dictũ de iuramento fidelitatis, nempè illud non ſufficere ad cogendum ſubditos ad molendum, & coquendum panẽ, contrarium videtur tenere *Gratianus ibi ſupra num.54. verſ. Alia oppoſita.* Et ratio eſt, quia quis poteſt ſibi neceſſitatem imponere eundi potius ad vnum molendinum,quàm ad aliud,& ſic quod talis conuentio obliget, ait etiam *Gaſpar Theſaur.in addit.ad Theſau.in addit. ad Theſ.dec. 16.poſt med.*

29 Licèt ego prædictas opiniones tali modo concordarem,& ſic, vt prima procedat, quando ſubditus eſſet ſolũ iuramento fidelitatis in genere adſtrictus. Secunda verò quando iuramentum in ſpecie extaret, quòd eũ ad molendum cogeret, *vt ait Grat.ibidem.*

30 Vnde redeundo ad id,quod fuit dictum circa modum præſcribendi illud ius prohibendi venationes coquendi panem,& frumentum molendi, nota, quòd illud vario modo induci poteſt, iuxta Doctores;Nam *Boer.in dicta deciſ.125.nu. 5.ait* dictam præſumptionem ſufficere decem annorũ inter præſentes,& inter abſẽtes viginti,& iſtud ſecundum raro euenit in Vniuerſitate, quia raro abeſt. Alii verò dicunt eam debere eſſe triginta annorũ,& præſertim *Ludou.dec.Peruſ.106.nu.15. alleg. à Theſ. in d.dec. 16. num.7. verſic.Diſſentiunt. & Gratian.dicto lib.3.diſcept. cap.564. num. 51. & ſeqq.*

31 Quamuis tamẽ ea opinio ſit verior, quæ tenet etiam per mille annos huiuſmodi præſcriptionem non currere, & præſertim,ſi taciturnitas, & acquieſcentia eſſet per metum cauſata, quæ facit,vt numquam præſcriptio,& præcipuè in facultatiuis currat,*vt fuit latè deductum à Rota in illa Tiburtina Iuris Molendi coram Remboldo,& Theſaur.ibi ſup. n.2.& 7.ferè in fine,& pulchrè Grat d.c.564.n.44.& ſeq.*vbi ſubdit id procedere, etiã ſi Dominus merũ,& mixtum imperium haberet, *idem ait in diſceptat. 89. num. 13. lib.1.*

32 Fallit tamen iſta regula pluribus modis, & primo (vt diximus) quãdo ſubditi verè acquieuerũt prohibitioni,ex iuribus *ibi ſupra alleg. à Grat.lib.1. diſcept. cap. 89. num.110. & ſeqq.*

33 Fallit ſecundò,quando Vaſallus tale ius expreſsè nominatum in ſua inueſtitura acquiſiſſet,veluti,quia eſſet inueſtitus de feudo cum molendinis, & furnis,cum ſimilibus, *vt ait Guidopap. deciſ. 298. num.2.*

34 Contrarium,quòd ſcilicet,neque vaſallus inueſtitus cum molendinis, & furnis poſſit cogere ſubditos ad molẽdum,& panem coquendum, *ait Grat. lib.3.diſcept. dict.cap.564. num.47.* & eò magis, quando ſubditi eſſent perſonæ Eccleſiaſticæ, quæ à laycis grauari non poſſunt, aliàs grauaretur Eccleſiaſtica libertas, *vt dicunt Doctores allegati à Gratian. in præcit. loco, & Vrſil.ad Afflict.in dec.388.num.4.Theſ. dec.16.n.9.& Boer.dec.125. nu.4.*

Extende idem procedere in venatione, quæ à vaſallo prohiberi non poteſt, etiam ſi fuerit inueſtitus cum venationibus,niſi eſſet in poſſeſſione prohibendi,*vt ait Gaſp.Theſ.in quæſt. forenſ.22.num.2.& 3.lib.2.*

35 Fallit tertiò illa regula, ſi iſtud ius eſſet acquiſitum ex facto prædeceſſorum,quia tunc diceretur impoſita obligatio, & ſeruitus perſonalis ſubditis, ex qua poſſet hmôi prohibitio fieri de iure, *Boer.deciſ.125. & Affl.dec.388.*

36 Fallit quartò,ſi conſuetudo in Patria extaret, vt vaſallus habeat tales furnos,cum facultate prohibendi, *vt ait idem Boer. d. deciſ.125. col.* 3. Et ratio iſtius fallentiæ ea eſt, quia tunc prohibitus gerit actum non gratuitum, ſed meræ ſeruitutis,iuxta *doctr.Bal.in cap. ſignificante,de appel.& ibi Abb.in 1.notab.Natt. conſ.106.num. 9.& conſil. 107.lib.1.& Grat. lib. 1. diſcept. cap. 92. num.18.*

37 Fallit quintò,ſi ad æmulationẽ ſubditi vellẽt cõſtruere aliud molendinũ in præiudicium Domini, quod eis facere non licèt,*vt dicunt Doct. alleg. à Theſ.ibi ſupra num.*10.

38 Fallit ſextò, quando primum molédinum eſſet publicum, vel etiam ſi eſſet fiſcale, quia tunc Dominus poſſet prohibere, ne alia conſtruerentur noua Molendina, ſiue noui furni, *vt ait Theſaur. dicta deciſ. 16. num. 13. verſic. Sexta ſequitur exceptio, & Guidopap. deciſ. 298. num. 1. & Gratian. ibi ſupra.*

Declara tamen illud, quod fuit dictum de legitima prohibitione, per vnum fienda, ne Molendinum nouum ædificaretur in præiudicium antiquioris, procedere ſolum, quando primum Molendinum eſſet Domini, ſiue publicum. Secus autem ſi eſſet priuatæ perſonæ, quia tunc dicta prohibitio non afficeretur, niſi aqua primi Molendini diminueretur, neq illi ſuffragaretur allegare damnum, quod ex frequentiori concurſu molentium habere ſolebat, & quem amplius, ob nouum Molendinum habere non poteſt, quia illud damnum conſiſtens in aliorum voluntate non eſt habendum in conſideratione, cum liberum ſit accedere ad alia Molendina, vnde illud lucrum primi non poteſt dici radicatū, tamquam ab alieno arbitrio dependens, neque per conſequens igitur dici debet, quòd per nouum ædificium diminuatur lucrum, quod alius antea faciebat, quia cum in dubio præſumatur illud fieri pro vtilitate propria, & non ad æmulationem; idcircò venit ædificans præferendus in ſuo. Quinimmò ſi id mixta ratione fieret, vt ſcilicet animo nocendi vicino, & vt ſibi prodeſſet, tunc eſt potius ſuſtinendū ex cauſa illa, quæ prodeſt; nam ſemper venit iudicandum ex effectu, & non ex affectu, cum ille non lædatur ex conſilio, qui non offenditur re, veluti ita diſtinguendo ait *Gratianus lib. 1. diſceptation. cap. 89. num. 1. cum ſequentib.*

39 Præterea ſi contingeret dubitari, ꝙ vna cōſuetudo adeſſet, ſiue quòd acquieſcētia fuerit per ſubditos, vel Dominos ſeruata in hac materia prohibitionis, tunc per eum, qui eam allegat probanda venit, *vt dicunt Doctores allegati à Theſauro dicta deciſ. 16. nu. 8. & Afflict. deciſ. 388. & facit Grat. lib. 3 diſcept. cap. 564. num. 54. & ſeqq.* Et prius *dicto lib. 1. cap. 89. num. 11. ait,* quòd ex conſuetudine, ſiue priuilegio induci poteſt, vt quis ſolus molendinum habeat, ſiue ad vnum tantum ad molendinum eatur.

40 Et reaſſumendo dictam ſecundam opinionem ſuper eo, quòd Principi nō ſit licita venationis prohibitio, Extende illam ſecundò procedere in illis, qui verbi gratia, aliquam beſtiam nigram, vel ruſſam emodauerint, quia tunc illi poſſunt eam perſequi, etiam in territorio alieno, & ſi forte alius accipiat, poterit illam occidere, & ventrem dare canibus, reſiduum tamen tenetur ſeruare per vigintiquatuor horas ad ſciendum, ſi primus venator veniat, vt eidem ſeruetur, & præſertim, ſi primus iam illam feram beſtiam vulnerauerat, aliàs efficitur occupantis, etiā ſi beſtia eſſet in laqueum primi, quia de facili euenire poterat, vt ille primus eam accipere non poſſet, *vt ait idem Franc. Marc. deciſ. 533. nu. 5. par. 1.*

41 Extende tertiò, quòd venatio non ſit impedienda in locis publicis, licèt ſecus, ſi ea cum ſcloperis, & baliſtis ad ſagittam exerceretur; & ratio eſt non, quia hæc venatio ſit prohibita, ſed quia cum talibus armis publica pax facilè violari poſſet, *vt ait idem Franch. dicta deciſ. 158. num. 7. Capiblanc. de officio Baron. prag. 14. nu. 40. & nouiſſimè Andr. Capanus de iure releuij par. 4. q. 36. num. 13.*

Et propterea hinc infertur primò, quòd licèt Barones non poſſint prohibere venationem ipſam, poſſunt tamen prohibere vſus armorum in venando, ſiue etiam aliorum inſtrumentorum, ex quibus genus animaliū perire poſſet, itaur, ne amplius inueniretur ratia, *vt ait dict. Franch. in dicta deciſ. 158. Capiblanc. dicta pragmatic. 14. Rebuff. in l. finali, C. de venat. ferarum lib. 11. & dict. Andreas Capan. ibi ſupra num. 13. & & ſequenti.*

42 Infertur ſecundò, quòd Barones poſſunt prohibere aucupium, & venationem ad tempus, quando verbi

Digitized by Google

veibi gratia lepores ſunt prægnantes, ſiue ſi faſiani, vel cæteri aues oua calefacerent, *vt dicunt Capiblanc. in d. prag.* 14. *ſub n.* 4. *& Io. Andr. Capanus ibi ſupra num.* 15. Immò inferius teſtatur vidiſſe prohiberi, vt meſſores non meterent frumentum circirer ea loca, vbi faſiani oua calefacinnt, ad hoc ne illi aufugiant, ex eo, quia non haberent vndè ſe abſcondere valerent, licèt tamen id dicat procedere de facto, non autem de iure in territorijs particularium in hac materia, vide quæ ait *Theſ. Iun. in ſua quæſt.* 22. *num.* 10. *lib.* 2.

43 Subextende, quòd neque venator & vllo mòdo poſſit retineri in fundo donec reſtituat id, quod cæpit, *idem Gratian. ibi ſupra num.* 20. Aliàs ſi retentio eſſet per viginti horas, tunc retinens priuatum carcerem commiſ ſiſſe diceretur, *vt latiſſimè tradit Farinac. in quæſt.* 27. *de carcer. & carcerat. ferè per totam.*

44 Extende quartò dictam ſecundam opinionem procedere, etiam ſi per Iudicem fuiſſet venatio prohibita, quia nihilominus, quis venari poſſet, ea prohibitione non obſtante, quia ille non poteſt prohibere ea, quæ à lege, & præſertim naturali conceduntur, *vt ait idem Gratianus dicto cap.* 139. *num.* 19.

45 Extende quintò procedere, ſi fructus fundi prohibiti in venatione conſiſterent, veluti ſi eſſemus in locis montnoſis, & ſaltibus, ex quibus ſubditi eſſent ſoliti lucrari ex venatione, & aucupio, licèt etiam ſi venatio cum auibus, & canibus, aut cum archibuſijs, & tormentis fieret, & prædicta eò magis procedunt in conſcientia, licèt ſecus ſit in foro exteriori, vt ſupra diximus, *idem Gratian. in præcitato loco num.* 15 *&* 22. *cum ibi allegatis.*

46 Sed pro concordantia iſtarum opinionum circa venationes, quando ſcilicet illæ ſint iuſtæ, vel non, erit attendenda conſuetudo, ſiue Statutum locorum, *vt ait idem Franc. Marc. dicta deciſ.* 530. *num.* 15. *& deciſ.* 533. *num.* 5. *par.* 1. *& Theſaur. Iun. d. quæſt.* 22. *num.* 10. *in fine lib.* 2. *& Vincentius de Franchis deciſ.* 158. *nu.* 5. *& ſeq.*

47 Subextende, quòd in hoc Statutum adeò inuiolabiliter venit attendendum, vt neque vnus ſi venaretur pro aduẽtu Principis à pœna dicti Statuti eſſet excuſandus, *vt ait idem Franc. Marc. dicta deciſ.* 530. *ſub num.* 16. *propè principium:* licèt ſit benè verum, quòd aliquando Princeps ſiue Reſpublica ſolet concedere iuſtis de cauſis ius quibuſdam venandi, vel piſcandi in certis agris, ac fluminum partibus, & diuerticulis, ea conditione, vt ſolum ipſis venari, ſiue piſcari liceat, *vt ait Azor. in* 3. *part. inſtit. moral. lib.* 1. *cap.* 13. *tit. de rer. dom. fol.* 47. *verſ. tertio quæritur & Theſaur. Iunior in ſua quæſt.* 22. *num.* 3. *lib.* 2.

48 Prætereа notandum erit, quòd plures ſpecies venationum reperiuntur, & alia dicitur clamoſa, & laborioſa, veluti illa ad Apros, Vrſos, Leones, & ſimiles beſtias feras, & hæc erit licita laicis, ſed non Clericis, niſi tamen neceſſitas in contrarium vrgeret, veluti, quando huiuſmodi animalia fructus bonorum Eccleſiæ deuaſtarent, quia iſto caſu illis licita eſſet dicta venatio, *vt ait idẽ Franc. Marc. d. dec.* 530. *num.* 1.

49 Alia verò venatio vocatur arenoſa, veluti, quando vnus homo cum aliqua beſtia fera damnoſa, ſiue etiam cornuta debellare vellet, ad experiendas, ſiue exercendas proprias vires, & tũc ſi ea fiet abſq. precio, tũc laicis erit permiſſa; ſecus autẽ quando quis ad id ſuas operas locaret, quia tunc vltra quod ille mortaliter peccaret, & eſſe infamis, deinde conſpicientes iſtud exercitium mortaliter quoque peccarent, *iuxta gloſ. in cap. qui venatoribus* 86. *diſtinct. & Franc. Marc. dicta dec.* 530. *num.* 2.

50 Pari modo altera venatio reperitur, quæ vocatur ſaltuoſa, & quæ exercetur in ſyluis, ſaltibus, & nemoribus, & hæc per laicos exerceri pôt, niſi tamen tẽpore quadrageſimæ fieret, vel in die ieiunij, quę non eſt tñ licita clericis, quando fieret cauſa voluptatis, dimittendo

officium Eccleſiæ, ſiue diuinum ſeruitium deſerendo; Vndè facit illa regula, quòd omne ſtudium ſit maledictũ ob quod relinquitur diuinum officium, *vt ait Franc. Marc. in dicta deciſ.* 530. *par.* 1.

51 Fallit tamen primò, ſi neceſſitas ineuitabilis vrgeret, quia tunc etiam tẽpore Quadrageſimæ, & Ieiunij fieri poſſet, *vt ait Franc. Marc. in dicta deciſ.* 530. *num.* 3.

52 Fallit ſecundò, quando venatio eſſet ſpatioſa, ſine ea recreationis cauſa fieret, ad euitandum calorem naturæ, quia tunc eſt permiſſa, & præſertim laicis, *vt ait idem Franc.* Marc. *dicta deciſ.* 530. *num.* 4.

53 Altera autem venatio eſt, quæ vocatur oppræſſiua, & in hac fuit primus inuentor Neroth, & talis venatio eſt permiſſa in bello iuſto, aliàs minimè, *idem Franc. Marc. d. deciſ.* 530. *n.* 5.

54 Declara tamen, quòd quælibet venatio eſt prohibita Epiſcopo, *vt eſt text in c. quorundam* 24. *diſtinct.* Et id eſt præcipuè fundatum ſub dicto ſancti Hieronymi, qui ait, non inueniri vnum ſanctum fuiſſe venatorem; quod tamen declara verum, quando vnus in venatione permanet, at ſecus in eo, qui pœniteret, & eam deſereret, vt fecit Diuus Euſtachius, & Diuus Iulianus, qui fuerunt venatores, ſed illi eã deſeruerũt, & pœnitentiã poſtea egerunt, aliàs vtique non fuiſſent ſancti; Et reuera illud eſt exercitium tale, quod facilè maledicere, & blaſphemare docet, vt ego experientia in quibuſdam vidi, qui extra venationem erant Angeli, ſed in ea erant Diaboli, *idem Franc. Marc. dicta deciſ.* 530. *num.* 7. *&* 8. *par.* 1. Et licet *ſub nu.* 9. dicat, quòd recreationis, & neceſſitatis cauſa liceat Epiſcopo, & alijs Prælatis aliquoties venari; nihilominus *ſub nu.* 10. ait, quòd venatio vix poteſt fieri ſine peccato, ſed, quòd neque clericis, neque ruſticis ſit concedẽda venatio, & clericis ne diſtrahẽtur à Diuinus, & mãſueti fiant; ruſticis autem, ad hoc, vt facilius culturæ agrorum ſint intenti, *Gaſp. Theſaur. in ſua quæſt. forenſ.* 22. *ferè in fine lib.* 2.

55 Subdeclara tamen id non procedere in piſcatore, & ratio iſtius differentiæ ea eſt, quia venatio fit cum clamore, & piſcatio ſine; Item, quia in venatione percipitur maior delectatio, quàm in piſcatione, & parimodo, quia non ita in venatione, quis poteſt cogitare de diuinis, veluti in piſcatione, quæ propterea non eſt Clericis prohibita, niſi eſſet continua, vt ex cauſa voluptatis, & ratio eſt, quia in ſecundo caſu Clerici facile à diuinis diſtraherentur, & Eccleſia in ſpiritualibus, & temporalibus ingens detrimentum pateretur, *vt ait Franc. Marc. dicta deciſ.* 530. *nu.* 8.

56 Extende primò id in tantum eſſe verum, vt propterea Clerici in illo ſecundo caſu poſſint deponi, licèt non ob venationem, ſed propter inobedientiam, *iuxta tradita per Archidiac. in dicto c. quorundam diſtinct.* 24. *& ſequitur Ioann. de Agn. in cap.* 1. *de cleric. venator.* vbi ponitur pœna contra Epiſcopum, Presbyterum, vel Clericum Venatores, *idem Franc. Marc. dicta deciſ.* 530. *num.* 9.

57 Subextende, quòd etiam Clericus canibus, & alijs Inſtrumentis priuabitur ad venationem aptis, quando contra edictum fuerit repertus venari, veluti dicitur de armis, quæ geſtabat, quando cum eis fuit repertus, *vt dixi in verbo Arma concl.* 143. *num.* 35. *& veluti ait Gratian. ibi ſupra num.* 23. *&* 24. *cap.* 139.

58 Sed declara tamen, quòd Clericus non poſſit præda, per eum facta priuari, *idem Gratian. ibidem num.* 18. *&* 19. Et ratio eſt, quia prohibitio tàm priuata, quàm iudicialis acquiſitionem dominij non impedit, tamquam quid à lege permiſſum, *Natta conſ.* 375. *num.* 6. *quicquid gloſ. & alij contrarium ſentiant*, quia contra eos verior eſt opinio, *vt ait Gratian. ibidem num.* 19. *Surd. conſ.* 161. *lib.* 2.

59 Extende ſecundò, quòd neq. excuſarentur Clerici per contrariã conſuetudinem, & præſcriptionem, *vt ait Hoſtienſ. in dicto tit. de Cleric. venat.* alias talis conſuetudo eſſet nutritiua peccati; Vndè videmus, quòd quãdo con-

ſue-

conſuetudo eſt irrationalis, & contra ius non eſt attendenda; ſed ad hoc, vt dicatur talis, debet eſſe contra verba expræſſa legis, vel contra rationem, ſiue contra mentem legis ex ratione deſumptam, *Put. deciſ.* 457. *lib.* 2. *Mohedan. deciſ.* 45. *& Rota per Gregor. deciſ.* 310. *num.* 5. *&* 6. *& ibi* dat exemplum, Vndè videmus etiam, quòd conſuetudo fœnerandi, & falſum dicendi, vti abuſus non valet, *vt pulchrè ait Seraphin. de priuileg. Iurament. priuileg.* 137. *& Rota in Oriolen. Iuris conferendi* 19. *Nouembris* 1376. *corā Card. Blanchetto, & Franc. Marc. dicta deciſ.* 530. *num.* 9. vbi ſubiungit, quod venator currit per deuia ſicut Diabolus conducit animam captiuam, *iuxta Goffred. in ſua ſumma de cleric. venat.*

60 Subextende, quòd ſcilicet neque piſcatio ſit Clericis permiſſa, nec propterea ea ratio ſuffragatur, quòd in piſcatione non fiat acclamatio, *vt ait text. in c. Eſau.* 86. *diſtinct. & ad id Io. de Agn. poſt Hoſt. in dicto capitulo de cler. venat.* refert, quoſdam verſus in vita B. ati Martini, quibus cauetur, quod ta n eſt piſcatio prohibita Clericis, quàm venatio, licèt tamen ipſe contrarium concludat, *vt refert idem Franciſcus Marc. dicta deciſ.* 530. *num.* 10.

61 Ratio autem illius opinionis ſuper permiſſione piſcationis in Clericis eſt deducta ab exemplo Dei, quando Piſcatores, & non Venatores vocauit, & ratio rationis eſt, quia piſcatio fit ſinè peccato, ſed venatio vix poteſt fieri ſine eo, *idem Franciſ. Marc. dicta deciſ.* 530. *num.* 10.

62 Licèt iſta non mihi videatur bona æquiparatio, quia Piſcario Petri, & aliorum Apoſtolorum erat de animis, ſed hæc de qua loquimur eſt de piſcibus, & ſic illa conſiſtebat in fructu animarum, & hæc in delectatione piſcium, Item vna erat cordis, alia verò corporis; Vndè in propoſito nolo prętermittere hic obiter dicere, quantum diſtent deliciæ corporis ab illis cordis, Nam corporales deliciæ dum non habentur graue in ſe deſiderium accendunt, ſed cum habitæ poſtea eduntur, tunc comedentem protinus in faſtidium ob ſatietatem vertunt, At ſecus in ſpiritualibus delicijs, quia dum illę non habentur, non in deſiderio, ſed potius in faſtidio ſunt, cum vero habentur, tunc quantò magis à comedente eſuriuntur, tantò amplius ab eſuriente comeduntur. Quare erit notandum, quòd in primo caſu appetitus placet, ſed experientia diſplicet. In ſecundo autem appetitus eſt vilis, ſed experientia magis placet, Item in primo appetitus ſaturitatem, ſaturitas autem faſtidium generat. In ſecundò appetitus ſaturitatem, ſed ſaturitas appetitum parit; Et propterea videmus etiam, quòd ſanctus Petrus poſt conuerſionem ſuam ad piſcationem rediit, quia de illius lucro valdè delectabatur. Matthæus autem ad Thelonium non redijt, quia illud ad appetitum corporis, & non animæ tendebat; Et propterea ait *Diuus Gregorius in homil.* 24. *in Euangelia, quæ eſt in quarta feria infra Octauam Paſcha*, quòd plura ſunt negotia, quæ ſine peccatis exhiberi aut uix, aut nullatenus poſſunt, Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc neceſſe eſt, vt poſt conuerſionem animus non recurrat.

63 Sed reaſſumendo materiam Venationis, Extende iterum, quòd ea ſit quoque Monachis prohibita, & nedum per ſe, verum etiam per eorum familiares, quod tamen ſecus eſſet, ſi illi haberent ſaltus, viuaria, aut garenas proprias, ſiue ius venandi illis in alieno ſolo, & territorio competeret vbi eſſent Cuniculi, vel aliæ feræ, quia tunc venatio talis eiſdem permitteretur, dummodo tamen intra monaſteria, ſeu domos, quas inhabitant, aut eorum clauſuras venaticos canes non teneant, nec pari modo perſonalem præſentiam venationi exhiberent, *vt fuit deciſum à Rota Delphinatus per Franc. Marc. in dicta deciſ.* 530. *num.* 11.

64 Item ſecus eſſet, qñ venatio eſſet in fructu, veluti, quia conſiſteret in annuo redditu, puta cuniculorum, vt in Prouencia, & ferarum, vt in Anglia, quia tunc Clericis, & Religioſis de-

debito tempore venari liceret, & maximè deficiente familia in proprijs perſonis venationem capere, & vendere, & tunc iſti non dicerentur vagari, ſed neceſſitati, atque vtilitati Eccleſiæ ſubuenire, quod enim Clerici facere tenentur, *idem Franc. Marc. d. deciſ.* 530. *num.* 13.

65 Et nota, quòd quando venatio eſt in fructu, tunc ea ad vſumfructuarium ſpectat, *vt ait Maynard. in deciſ.* 39. *lib.* 2. *& Riccius in ſua collectanea deciſ.* 396. *par.* 2. *in fin.*

66 Sed hic bonum erit declarare, quid ſit Saltus, & quæ ſint Viuaria; ſaltus igitur dicitur nemus habens arbores raras, vbi feræ, venatores, & canes benè ſaliunt; Viuaria autem dicuntur ea loca, vbi feræ viuunt, & nutriuntur, vt de hoc benè ait *Hoſtienſ. in c. cum dilecti de donat. & Franc. Marc. dicta deciſ.* 530. *num.* 12. *&* 13. *par.* 1.

67 Præterea erit notandum ius venandi inter ſeruitutes reales poni, quia à ſyluis tãquam à prædio ſeruienti; ſeruitus autem illa venandi Caſtro, ſeù villę tanquam fundo dominanti debetur; nam habemus, quòd ſeruitutes non perſonis, ſed prædijs debentur, *vt ait Andr. Gayl. in ſua deciſ.* 66. *par.* 2. *& Marta in ſua compilat. deciſ. tom. quarto, in verbo Venatio cap. quinto.*

68 Extende, quòd ſeruitus venandi ad hæredes tranſit, pro qua aſſequenda, contra quemcumque Syluæ, ſiue agri poſſeſſorem actio in rem confeſſoria erit danda, & ea ſeruitus in aliena Sylua per actus poſſeſſorios probatur; veluti ſi quis aduerſario ſciente, & patiente in Sylua fuerit venatus, & ſic ex patientia illa quaſi poſſeſſio inducitur, quæ enim in incorporabilibus pro traditione habetur; ſed eſt benè verum, quòd cum Venationes, ſine facto hominis exerceri non poſſint, ſequitur ob id talem ſeruitutem eſſe diſcontinuam; & per conſequens in ea præſcribenda lapſus tanti temporis requiritur, cuius initij in contrarium memoria non extet, *vt ait Gayl. & Marta in practatis locis.*

69 Reſtat modo videre, quando ex aucupio, & venatione, ſiue Piſcatione releuium debeatur de eo, quod ex illis præcipitur, & in hoc tali pacto venit diſtinguendum, & præſertim, vbi agitur de venationibus, & piſcationibus, quæ conceduntur Baronibus in Regno Neapolis, vbi venationes, piſcationes duplici modo conſiderari ſolent, nempè aut Baro retinet eas in demanio, cum iure prohibendi, veluti regulariter in dicto Regno concedi ſolent, & tunc nullus accedere poteſt; Secundo modo conſiderari ſolent, quando fidat perſonas ad venandum, vel piſcandum, aut eas diffidat cum pecunia; in primo caſu, quando eas retinet in demanio, & prohibet, vt nullus venari audeat ſub aliqua pœna corporali, ſiue pecuniaria, tunc contrauentiones ſpectant ad Barones, *vt in cap. Regni Magiſtri foreſtarum, vbi Reg. Carol. Tapia*, & tunc huiſmodi pœnæ fructus venationis, & ſic mediæ iuriſdictionis dicuntur, quã habet vaſſallus in eo loco venationis, ſic conceſſo, ex quibus enim fructibus tamquam incertis non debetur releuium, ſi tamen huiuſmodi pœnę non locarētur pro vna certa ſumma pecuniarũ, quia tũc ex quo iſti fructus ex eo feudo dicerētur incerti, ideo tali caſu nõ deberetur releuiũ In 2. verò caſu, qñ Baro in demanio venationes, & piſcationes non retinet, ſed ſolum opponeret fidam, & diffidam, & quamlibet perſonam, quę venari vellet pro decem, vt puta, fidaret in anno, itaut cum huiuſmodi fida quid certum reciperet, ſiue ſi illud ius fidandi, ſeu diffidandi alicui locaret, adeò vt certum redditum reciperet ex tali feudo cum venatione conceſſo, & iſto caſu, quia venatio, & priuatio diceretur certum introitum continere, & ſic in fructu entrare; Idcircò releuium, ſiue decima deberetur, *vt eſt text. in cap. non eſt, de decimis, Capic. deciſ.* 30. *Franc. Marc. deciſ.* 531. *Gamm. deci.* 150. *Anna ſingul.* 586. *Franch. deciſ.* 163. *num.* 2. *Franc. Capiblanch. de offic. Baron. pragm.* 14. *num.* 23. *& ſeq.*

ſeqq. & Roſental. de feud. cap. 5. quæſt. 94. num. 8. & ſeq.

70 Declara tamen, quod licèt fuerit conceſſum feudum cum venationibus, & piſcationibus, non ob id tamen cenſeretur conceſſum ius prohibendi illas, & propterea id in ſpecie venit concedendũ, aut q in hoc Baro præſcriptione iuuetur, *vt ait Andr. Capanus de iure releuij par. 4 quæſt. 36. num. 12. & prius in par. 1. quæſt. 13. n. 29. Boſſ. de aquis, Capic. in ſua inueſtitura in verbo, & cum Piſcherijs, & Capiblanc. d. pragm. 14. n. 47.*

71 Vltimò erit animaduertendum, quòd aucupium, & venatio inter ſe ſpecie differunt, & propterea videmus, quòd exceptio rei iudicatæ ſuper venatione, non prodeſt in aucupio, cum ex diuerſis non fiat illatio, & ſic non iuuaret dicere, ego habeo ius venandi, ergo etiam illud aucupii, ſed opus eſſet nouo remedio ſuper aucupio vti, veluti dicitur de eo qui vſus fuerit vna ſpecie iuriſdictionis, qui non acquirit ius in alijs diuerſis ſpeciebus, ex regula illa, quantum poſſeſſum tantum præſcriptum, & non amplius, *vt dicũt Doctores allegati ab Andr. Gayll. de pignor. deciſ. 24. fol. mihi 413.*

ARGVMENTVM.

DE FACVLTATIBVS AVDITORIS Cameræ, ac illius Officio.

CONCLVSIO CLXVII.

1 AVDITOR Cameræ Apoſtolicæ, nota, quòd dicitur legitimus Iudex obligationum Cameralium, *vt ait Rota deciſ. 52. num. 1. par. 3. recentior.* & inter cætera priuilegia illud habet gladij ſpiritualis, cum contra contumaces, & rebelles ſententijs Cameræ Apoſtolicæ non parendo cenſuras Eccleſiaſticas proferat, *iuxta doctrinam Veſtr. lib. 2. cap. 4. & Azor. in ſuis inſtit. moral. cap. 37. lib. 5. fol. 788. verſic ſecundo ratione officij parte ſecunda.*

Declara tamen, quòd quando eſſemus in excommunicato, ob non ſolutionem debiti, propter illius impotentiam, tunc probata paupertate excommunicatio venit relaxanda, neque per conſequens in hoc facultates A. C. haberent locum, *vt ait Gratian. lib. 4. diſcept. cap. 6*[illegible]*0. num. 9 & ſeq. & Rota in Salamantina cenſurarum 14. Iunij 1594. coram Corduba.*

2 Amplia primò priuilegia Auditoris Cameræ adeò eſſe ampla, & pollere, vt propterea per ea cenſeatur derogatum illi priuilegio *l. vnica C. quando Imper. inter pupill. & vid.* quod pupillis, & viduis ob eorum miſerabilitatem, & imbecillitatem fuit conceſſum, *vt fuit dictum à Rota in vno voto facto de Ordine Signaturæ Iuſtitiæ coram Robuſterio 12. Maij 1594. quod eſt apud Zacch. de Oblig. Camer. deciſ. 93. num. 3. & nouiſſimè Gratianus lib. 1. diſcept. cap. 182. nu. 6. cum ſeqq. & l. 3. cap. 421. num. 13.*

3 Et ratio derogationis illius priuilegij *d. l. vnicæ*, dicitur fundata, ob eas ampliſſimas clauſulas in dictis facultatibus A. C. ad illius fauorem emanatas, & ſignanter ob illam (Quorũ tenores &c.) quæ ex ſtylo Curiæ habet vim ſpecificæ, & indiuiduæ expreſſionis omnium eorum, ad quæ relata eſt, *vt fuit dictum ſæpè à Rota & præſertim in deciſ. 466. par. 1. in recent. Put. dec. 85. n. 1. lib. 1. & in vna Bononien. Metropolis Veneris 23. Iunij 1606. coram Card. Lancellotto, & per Cardin. Seraphin. deciſ. 291. num. 7. & 9. & per Gregor. deciſ. 240. nu. 2. & nouiſſimè Gratian. dicto lib. 1. diſcept. cap. 182. num. 18.*

4 Et ratio rõnis prædictorũ ea eſt, quia Papa poteſt fingere, & pro expræſſo habere id, quòd in indiuiduo erat exprimendum; & propterea videmus, quòd cum clauſulis ampliſſimis derogat priuilegijs in corpore Iuris clauſis, *vt ait Rota ibi coram Robuſterio num. 18. & 19.*

5 Contrarium, quòd ſcilicet clauſulæ illæ generales derogatoriæ non ſufficiant ad derogandum priuilegio di-

ctæ

ctæ legis vnicæ in corpore iuris pro ipſorum pupillorum commoditate clauſo, & ſic, quòd expræſſa, & ſpecifica derogatio fuiſſet neceſſaria, tenuerunt *multi Doct. allegati in dicto voto coram Robaſterio, idemque ait Creſcent. deciſ. 16. de priuileg.*

6 Et ratio iſtius ſecundæ opinionis eſt, quia in generali conceſſione nunquam venit id, quòd ſpecialiter demandari ſolet, vt in ſimili vltra cæteros Doctores *ait Amat. in ſua deciſ. 77. Rotæ Marchiæ per totam*, & præſertim cum ſimus in priuilegio in corpore iuris clauſo, quòd donum Principis dicitur, & ſic valde fauorabile eſt, *vt ait Rota deciſ. 504. num. 7. par. 1. diuerſ.*

Contrarium tamen huic ſecundæ opinioni, *ait Gratian. lib. 1. diſcept. c. 182. num. 12. & ibi ait*, quod ſufficiunt clauſulę generales ad tollendũ priuilegium miſerabilis perſonis conceſſum.

Concordare tu tamen prędictas opiniones tali pacto poteris, nempè, vt prima procedat, quando ſumus in dubio, an Papa voluerit huiuſmodi priuilegio renunciare; ſecunda verò, quando de illius mente conſtaret, iuxta doctrina *Rip. in cap. 1. num. 54. de reſcript. & Gratian. in præcit. loc. n. 13.*

7 Sed tenendo primam opinionem extende primo eam multo magis procedere, quando vltra clauſulas generales concurrit etiam earũ geminatio, quæ multum valet ad detegendam voluntatem diſponentis, etiam in materia odioſa, & exorbitanti, & quod plus eſt, etiam circa ea, quæ ſpecialem, & expræſſam mentionem requirunt, *veluti fuit dictum in illo voto coram Robuſterio.*

8 Extende ſecundò eam procedere, etiam ſi de pupillis, niſi in genere fuerit cogitatum, vt ibi in illis verbis facultatum, de quibuſvis perſonis priuilegiatis, & priuilegijs directè, vel indirectè ex quibuſvis cauſis conceſſis, ſed quod in huiuſmodi facultatibus fuerit etiam in ſpecie de pupillis, Viduis, & alijs miſerabilibus perſonis cogitatum, ex eo probatur, quia expræſſè in facultatibus dicitur de Vniuerſitatibus, & Communitatibus, in quibus ſunt Pupilli, Viduæ pauperes, & omnes aliæ miſerabiles perſonæ, & præſertim, quando Communitates priuilegijs pupillorum, & Viduarum, vtetentur, *vt dicunt Doctores allegati in dicto voto, & veluti ait Creſcent. deciſ. 206. aliàs 9. de re iudicat. & Gratian. ibi ſupra num. 19. Cephal. conſ. 40. num. 54. Roland. conſ. 68. lib. 3. Aymo. conſ. 132. & latè Grat. lib. 1. diſcept. c. 182. per tot.* & licèt *in lib. 5. cap. 962. num. 20.* dicat, huiuſmodi priuilegio meretrices, ob earum inhoneſtatem fieri indignas; nihilominus ego ſum contrariæ opinionis, dum tractatur de conſeruatione bonorũ, & ex eo, quia ob earum caſtitatẽ ſit illis magis ſuccurrendũ, q̃ honeſtis, ex ea ratione potiſſimũ, quia æquiparantur prodigo, & furioſo, & ex altera, quia ſicuti illę ſunt prodigæ ſui corporis, ita, & tales pręſumuntur, etiam quo ad bona, *vt ait ipſemet Gratianus dicto cap. 962. num. 29. & 30.* vbi æquiorem, & magis communem hanc opinionem vocat.

9 Subextende prædicta tanto magis procedere, quia in dictis facultatibus ſolum duo caſus fuerunt excepti, quod facit, vt cæteri ſub illis cenſeantur comprahenſi, quia exceptio firmat regulã in non exceptuatis, *vt fuit dictum à Rota in dicto voto, & in deciſ. 189. num. 2. par. 1. in recentior.*

10 Contrarium licèt dixerit aliàs *Rota in Romana fructuum prima Iulij* 1577. *coram Clemente Octauo*, vbi fuit dictum exceptionem etiam ad caſus ſimiles expræſſis extendi.

11 Concordari tamen poſſunt huiuſmodi opiniones, ſcilicet, vt prima procedat in materia ſtricta, & odioſa; ſecunda verò in fauorabili, iuxta *regul. Odia de regul. iur. in. 6. Bart. Bald. Fulgoſ. & Roman. in l. final. & ibi gloſ. de in ius vocan. egregiè Ioann. Andr. in cap. diſpendia, de reſcript. in 6. Rota deciſ. 60. num. 3. par. prima in recent. & ibid. deciſ. 661. num. 4. & in par. 2. deciſ. 502. num. 3.*

12 Licèt ſecus eſſet, quando odium

eſſet

eſſet rationabile, vt quia illud ad publicum bonum tenderet, quia tunc venit extendendum, *vt ait Rota deciſ.* 454. *num.* 10. *par.* 1. *diuerſ. & in deciſ.* 182. *inter crim. Farinac.*

13 Amplia ſecundò concluſionē principalem adeò procedere, vt pupillus hæres patris in forma Cameræ obligati, ob facultates illius poſſit conueniri coram Auditores Cameræ, quod tamen declara procedere, quando iudicium iam fuerat cęptum cum defuncto, & ſic viuente patre, at ſecus, quādo è contra, quia tunc non in foro patris, ſed in ſuo erit conueniendus, *vt ait Franch. deciſ.* 553. *num.* 1. *&* 2. *&* latè *per Gratian. lib.* 1. *diſcept. cap.* 182. *num.* 27. *cum ſeqq. & ita dicunt Doct. allegati in dicto voto num.* 2. *&* 20.

14 Subamplia primò, quòd neque etiā conuentus ab alia perſona miſerabili in vim obligationis Cameralis coram Auditores Cameræ poterit illius forū declinare, & ſe ad Principem remitti petere, *iuxta textum in dicta l. vnica, C. quand. Imper. inter pupill. & vid. vt ait Gratian. ibi ſupra num.* 20. *dicto cap.* 182. Et ratio eſt, quia actor priuilegiatus, quando vtitur priuilegio iuri communi conformi, reſpectu iſtarum obligationum in forma Camerę; ſiue ſaltem vti magis regulis iuris conſono, præferri debet, *vt ait Gratian. dicto cap.* 182. *num.* 21.

15 Subamplia ſecundò, quòd etiam Aud. Cam. poterit ad ſe cauſas auocare, etiam ſi ſint extra Vrbem in partibus, & ibidem contraxiſſent, *Grat. ibid. num.* 6. *&* 7.

16 Et ratio prędictorum ea eſt, quia in illis caſibus non tollitur priuilegium in totum pupillo, ſed limitatur, quod quidem Auditori Cameræ eſt permiſſum, cum limitatio minus pręiudicet, quàm derogatio, *vt ait Franch. in cap. ſi duobus, § denique, num.* 5. *verſic. & aduerte, de appellat. vt ait idem Gratian. ibidem num.* 28.

17 Subamplia tertiò, quòd obligatio Cameralis tranſeat ad hęredes, quoad omnes affectus excepto eo periurii, & per conſequens illa bona hæredū comprehendit, at ſecus in ſingularem ſucceſſorem, *Galeſ. & Garz. de obli. Cam. quæſt.* 5. Veluti viceuerſa dicta obligatio cameralis operatur ad fauorē hęredis, quando tamen prius eum eſſe hæredem probauerit, *vt fuit dictum in Romana Pecuniaria* 29. *Maij* 1628. *coram Reuerendiſſimo Coccino, & in Romana Executionis* 2. *Iunij* 1628. *coram Vbaldo, & prius in Foroliuien. dotis* 9. *Iunij* 1625. *coram Durano. & Boer. deciſ.* 10. *num.* 2. *Franch. deciſ.* 83. *num.* 6. *Surd. deciſ.* 159. *in fine, & Rota apud Zachiam deciſ.* 69. *num.* 1. *& deciſ.* 74. *num.* 10. *& Afflict. deciſ.* 381. *num* 8. & in ſimili in materia efficaciæ iuramenti, vide *in concluſ.* 2. *num.* 77. *& concluſ.* 11. *eodem num.* 77. *& concluſ.* 78. *nu.* 101. *& ſequen.*

17 Et prædicta quæ fuerunt dicta de vi, & efficacia obligationis in forma Cameræ, ob quam cenſetur omni legum auxilio renunciatum, procedunt etiam, quoad illud beneficium *cap. Odoardus, de ſolut.* ad quod non admittitur obligatus cum iuramento in forma Cameræ, & præſertim id procedit in obligato in Curia, *vt fuit dictum in Bononien. Cenſus coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 97. *ferè per totam, & ibi etiam per Addent.* vbi ad id plures Doctores allegantur, & *Grat. lib.* 4. *diſceptation. cap.* 799. *num.* 19. Quinimò notandum erit, quòd iſtud beneficium *cap. Odoardus*, ne dum gaudent in ſacris ordinibus conſtituti, ſed etiam illi, qui ſint in minoribus, dū modo tamen alicui Eccleſię inſeruiāt & debitum fateātur, *Coccin. deciſ.* 306 Animaduertendo tamen, quòd illi nō admittuntur ad illud *cap. Odoardus*, quoad expenſas, in quibus per tres ſententias fuerint in litigando condemnati, *vt fuit dictum in Hipporegien. Expenſarum* 12. *Decembris* 1622. *coram Remboldo, & per addent. ad Buratt. ibi ſupra*, ſed poſtquam quis ad illud beneficium *cap. Odoardus*, fuerit admiſſus, tunc amplius non poterit concedi actio cedendarum contra clericum qui illud remedium ſuſcepit, eique fuit aſſignata penſio pro ſui ſuſtentatione, *Buratt. ibi ſupra dicta dec.* 97. *num.* 3.

vbi

vbi habetur, quod clerici illud remedium intentanti ea penſio denegari non poteſt, pro eius congrua ſuſtentatione, & id ne mendicare cogatur in opprobrium ordinis clericalis; imò ſufficiet, ſi de conſenſu maioris partis creditor fuerit aſſignata dicta penſio, *vt fuit dictum à Rota in dicta deciſ. 97. num. 4. & ſeqq. coram Buratto.*

Declara tamen quod antequam illud beneficium *cap. Odoardus* detur, prius debet de paupertate conſtare, & poſtea caueri, ſaltem per iuratoriam de ſatisfaciendo, ſi ad pinguiorem fortunam fuerit deuentum, *vt fuit dictum à Rota per Card. Cauaterium deciſ.* 514. *num.* 1. & quomodo conſtare dicatur de illius paupertate, docet *Riccius in ſua collectan. deciſ. 1750. par. 5.*

Subdeclara tamẽ illud, quod fuit dictum ſuper eo, quod obligatus in forma Cameræ cenſeatur communi legum auxilio renunciaſſe non procedere, neque extendi ad exceptiones ſuperuenientes, & ſic cauſam de futuro habentes, *vt ait Buratt. deciſ. 20. num. 11.*

18 Amplia tertiò principalem concluſionem in tantum eſſe veram, vt propterea ſi priuilegia piorum locorum, etiam cum efficaciſſimis clauſulis motu proprio conceſſa à Papa concurrerent, cum illis Auditoris Cameræ, tunc ea Auditoris cæteris, vti ex cauſa oneroſa ſibi competen. ſunt præferẽda, & præſertim, quando ea eſſent poſteriora, quia tunc omnia præcedentia compræhendere, ac illis derogare videntur, *vt fuit deciſum in vna Lodien. Canonicatus Lunæ 12. Maij 1597. coram Penia.*

19 Subamplia prædicta eò magis habere locum in illis priuilegijs per fel. rec. Pauli V. conceſſis Eminentiſſ. & Reuerendiſſimo D. Ioanni Dominico Spinulæ ad præſens Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Tit. Sanctæ Ceciliæ Cardinali digniſſimo Patrono meo Colendiſſimo, & à me nunquam ſatis honorando, quæ quidem priuilegia fuerunt omnibus alijs ampliora, & meritò quidem nedum, ob propria ſua ingentia merita; verum etiam illius antiquiſſimæ, ac nobiliſſimæ familiæ, quæ ſemper tàm in literis, quàm in armis eleuatiſſimis ingenijs floruit; Immò ſi ea vnquam floruit, modo in vtraque diſciplina, & quod magis eſt, etiam in Cœlis floret; nam (vt omnibus benè compertum eſt) ille Marchio Spinula, vbique terrarum fuit Decus, atque Iubar militum, Cardinalis autem Auguſtinus tituli Sanctorum Coſmi, & Damiani, & Archiepiſcopus Granaten. illius filius eſt exemplar Paſtorum, quoniam ille (vt videmus) terrenam ſubſtantiam (vt faciunt multi) non diligit, honore Prælaturæ non gaudet, temporalibus lucris non paſcitur, non impenſa ſibi ab hominibus reuerẽtia lętatur, nec minus terrenis honoribus inhiat, ſed ſolùm lucrum ſuarum animarum in Dei honorem hęſitanter quærit, vndè meritò nomen veri Paſtoris habet.

20 Quid de prædicto Cardinali Sanctæ Ceciliæ, qui ſtatim ac fuit mũdo editus ſtatim fuit Cœlo præparatus? ſed interim, dum hac lucis vſura fruetur (Deo fauente) ob ingentem illius prudentiam, atque morum probitatem, nec non in gubernando mirabilem dexteritatem, atque propè diuinam in iudicando rectitudinem, ampliſſimis Eccleſię dignitatibus decorari merebitur.

21 Denique de huiuſmodi familia habemus de recenti Beatum Carolum è Societate IESV inter Martyres in Cœlo fulgentem, cuius quidem ſanctitas, & exemplum adeò in Regno Iapponiæ fuit feruens, atque potens, vt propterea ferè innumerabiles ad Christi fidẽ conuerterit; Sed quid miraris igitur ò Lector, ſi fructus à ſpinulis tàm recolligantur vberrimi? nàm ſat erit tibi ſcire, quòd illi oriuntur à ſpinis, quæ ſedulò ſuaues roſas, ac fragrantia lilia florent.

22 Sed redeundo ad materiam noſtram, Amplia quartò, quòd Auditor Cameræ dicitur ſolus executor, & Iudex ordinarius obligationis Cameralis priuatiuè, quoad alios, in vim facul-

facultatum ſuatum, *vt ait Rota deciſ. 60. num. 10. par. 3. diuerſ.*

23 Quod tamen declara procedere in Curia, at ſecus extra illam, veluti fuit deciſum *à Rota per Burattum in ſua deciſ. 491. per totam, & in alia Lucana Dotis, 19. Ianuarij 1619. coram Card. Virile*; vbi ampliat id, quod dicitur de Auditore Cameræ in materia procedendi executiuè, priuatiuè quoad alios Iudices in Curia, procedere etiam in deputato ab eo; idem *Buratt. ibi ſupra, & in deciſ. 537. n. 4.*

24 Subamplia primò, quòd A. C. dicatur executor talis, etiam cum derogatione aliorum priuilegiorum, & decreti irritantis, vt fuit dictum *à Rota in Leodien. Canonicatus, 12. Maij 1597. coram Penia, quæ eſt apud Marcheſan. par. 3. fol. 108. num. 1. de commiſſionib.*

25 Subamplia ſecundò, id in tantum eſſe verum, vt propterea dictus Auditor in Curia reaſſumat ab alijs Tribunalibus, & inhibeat, etiam auctoritate ſuprema Papæ ſibi attributa, *Afflict. deciſ. 302. & fuit dictum in vna Vercellen. Beneficij, 19. Decembris 1608. coram Card. Marquemontio.*

26 Et ratio potiſſima ea eſt; quia cauſę exequutiuè non poſſunt cognoſci in Tribunalibus Vrbis, niſi ab Auditore Cameræ; quamuis ſecus, ſi per commiſſionem alteri fuerit data ſpecialis facultas executiuè procedendi; & ideò ea non venit ſub clauſulis generalibus, ſed ſpecialem expræſſionem requirit, vt fuit dictum *à Rota in Bononien. Dotis, Mercurij 2. Iunij 1621. coram Buratto.*

27 Veluti etiam prædicta ratio falleret, quando partes conſenſerunt in mādatum executiuum vnica, vel nulla citatione præcedente, quia tunc alter etiā Iudex, quàm A. C. poſſet abſque obligatione Camerali executiuè procedere, vt ait *Rota in deciſ. 103. num. 4. & 5. par. 1. in recent.* vbi ſubdit; quòd neque eo caſu eſſet neceſſaria obligationis cameralis extenſio, quando partes prædicto modo vnicæ vel nemini citationi conſenſerunt in mandatum, quod procedit, etiamſi eſſemus in obligationibus extra ſtatū Eccleſiæ rogatis, *vt ait Rota ibi ſupra num. 4. & veluti dicam inferius ſub num. 120.* ſecus autem, vbi via ordinaria ageretur; quia tunc illud priuilegium Auditoris Cameræ non impediret, quo minus coram quocunque alio Iudice via ordinaria ageretur, vt dicunt *Rom. & alij allegati à Galleſ. de obligat. Cameral. quæſt. 7. num. 5. cart. mihi 56.*

28 Subamplia tertiò idem quoque procedere, quoad cauſas in partibus ſub obligatione Camerali firmatas, quas ipſe auocare poteſt, & ſic in illis caſibus extra Curiam ſub illa obligatione cōntractis, & celebratis; Quinimmò id procedit, etiamſi coram Ordinarijs penderent, vt dicunt *Maſſ. Veſtr. & Mandoſ. alleg. à Gratiano lib. 1. diſcept. cap. 118. num. 7. & cap. 182. num. 6. & in dicto cap. 118.* ait quando huic ait priuilegio Auditoris Cameræ cenſeatur derogatum ex decreto *Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reform. in vim d. cap. cauſæ omnes.*

29 Contrarium licèt fuerit dictum ſuperius *in verſic. Quod tamen declara ex mente Rota per Burat. in ſua deciſ. 462. & in illa Lucana Dotis coram Card. Virili.* Sed prædictę opiniones tali modo concordari poſſunt; nempè vt prima procedat, quando cauſæ, quę in partibus fuerint cęptę non excederēt ſummam ſcutorum quinquaginta; ſecunda verò quando ſecus, vt ex illius facultatibus depræhenditur.

30 Sed eſt benè verum, quòd facultas Auditoris Cameræ in reaſſumendo cauſas attentata non excuſat, vt fuit dictum *in Recanaten. Attentatorum, 21. Iunij 1591. coram Penia, quæ eſt apud d. Marcheſ. p. 3. fol. 112. nu. 2.*

Vnde videmus, quòd ſi fuerit appellatum à ſententia Auditoris Cameræ, & poſt commiſſam cauſam in Rota fuiſſet inhibitio emanata; tunc quicquid poſt eam fieret attentatum diceretur neque illud per conſequēs, ob cauſę reaſſumptionem diceretur ſublatum, vt ait *Rota per Accoramb. deciſ. 53. lib. 1. Achill. deciſ. 7. de attentat. & facit deciſ. Put. 385. lib. 2.*

31 Subamplia quartò, quòd Auditor Cameræ cauſas reaſſumit, & etiam exe-

exequitur, quando in commiſſione non fuit facta mentio obligationis Cameralis; Immò neque tunc inhibitio poſt commiſſionem obtenta cauſat attentata, etiam ſi ea eſſet Rotalis, licèt ſecus eſset in aliis Tribunalibus, *vt ait Lancellot. de attent. poſt inhibit. cap 26. num. 2. Put. deciſ. 395. lib. 2. & Rota in Romana Attentatorum 21. Iunij 1591. coram Penia, idem Lancellot. de attent. lit. pend. limit. 15. num. 8. & limit. 26. num. 1. cum ſeqq.*

32 Declara tamen primò non procedere in cauſis ad Curiam Capitulinã, ſiue ex memoriali Papæ remiſſis, niſi cauſa cognita, quia memoriale Principis intelligitur prout de iure, *veluti fuit dictum in Romana Pecuniaria 5. Maij 1610. coram Pirouano, quæ eſt apud Marcheſ. in prima par. fol. 721. num. 1. & 2. & Oſaſch. deciſ. 78. num. 18.*

33 Et ratio eſt, quia inter Ciues, & Incolas locus eſt præuentioni; at ſecus, ſi verſaremur inter forenſes, iuxtà diſpoſitionem Statuti Vrbis Motu proprio, & ex certa ſcientia Papæ confirmati, *vt fuit dictum in illa Romana Pecuniaria Mercurij 5. Maij 1610. coram Pirouano.*

Subdeclara tamen id, quod fuit dictum de memoriali Papæ ſolum procedere, quando illud præciſum reſcriptum haberet, quo caſu iuriſdictionē tribuit; immò eam etiam alterat illi cui dirigitur, *vt ait Felin. in cap. licet, num. 4. de offic. ordin. Iaſ. in l. & poſt, ff. de nou. oper. nunciat. num. 3. & 4. Bero. conſil. 109. num. 3. & 4. lib. 2. & Rota per Acchill. de Graſſ. deciſ. 2. tit. de reſcript.* Secus autem, ſi illud memoriale præciſum reſcriptum non haberet, quia tunc ſolum iuriſdictionem Iudicis, ſi quam habet excitare ſolet, *vt dicunt Abb. & alij ſcrib. in dicto cap. licet, & Decius conſil. 408. ſub num. 10. & Felin. in præcitato loc. & Rota per Cardinalem Seraphin. dec. 1276. num. 1. & in illa Romana Pecuniaria Mercurij 5. Maij 1610. coram Pirouano, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſ. in loco per me ſuperius allegato*, & vide quę dixi in hanc materia *in concluſ. 154. num. 54. 57. & 61.*

34 Declara ſecundò non procedere, quando in litteris non eſset datus executor, ſed alius ſpecialis in illis aſſignaretur, veluti Ordinarius, quia tunc Auditor Cameræ iuriſdictione careret veluti fuit deciſum *in Vrgellen. Beneficij 19. Decembris 1608. coram Cardin. Marcomontio, quæ eſt apud Marcheſan. præcit. loco, & folio num. 1.*

35 Secus autem, quando in illis non fuiſſet deputatus alter executor, quia tunc Auditor Cameræ vti generalis executor dictarum litterarum Apoſtolicarum procedere poſſet, iuxta doctrinam *Gigant. de penſ. quæſt. 96. per totam.*

36 Item ſecus eſset, quando ille cumulatiuè eſset datus, quia tunc per præuentionem procedere poſſet, *vt fuit deciſum in Agrigentina Sancti Angeli Veneris 30. Aprilis 1604. coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis, deciſ. 169. num. 3.*

37 Declara tertiò, quòd Auditor Cameræ litteras Apoſtolicas non exequitur, niſi prius illis verificatis, quia Papæ reſcripta ſemper intellliguntur ſi res ita ſit, & ſi preces veritare nitantur. *Cæſar de Graſſis dec. 12. de probat. Bellam. deciſ. 84. Mohedan. deciſ. 304. aliàs 230. & Rota in Salamantina coram Bubalo, quæ eſt deciſ. 211. par. 1. diuerſor. & in Aſculana Penſionis 28. Iunij 1588. coram Orano.*

38 Extende id in tantum procedere quòd interim donec litteræ ſunt verificatæ earum executio eſt retardanda, *vt fuit dictum in Paduana Penſionis 28. Iunij 1588. coram de Rubeis.*

39 Declara quartò, quòd Auditor Cameræ cauſas non reaſſumit in vim facultatum, ſi obligatio Cameralis ab alio Iudice dependet, quia facultates Auditoris Cameræ ceſſant, & limitatę cenſentur, quando cauſæ coram alijs Iudicibus pro tempore fuerint introductæ, *vt fuit dictum in vna Recanaten. Attentatorum 21. Iunij 1591. coram Penia, quæ eſt apud Marcheſ. par. 3. de commiſſ. fol. 112. n. 3.* Et ibi ait, quòd cauſæ dependentes, & connexæ dicuntur, ſi ſententia lata

in

in vna, aliam iuuat, itaut exceptionem rei iudicatæ parere poſſit, *Dec. conſ. 33. num. 4. Aymon. conſil. 181. num. 5. & Caputaquen. deciſ. 122. num. 6.*

40 Et ratio prædictæ declarationis ea eſt, quia obligatus in forma Cameræ, poteſt vbiq. conueniri, neque propterea obligatus hoc modo poteſt opponere exceptiones fori declinatorias, nec incompetentię Iudicis, veluti nec poteſt allegari, quòd potius in vno loco, quam alibi ſolutio fiat, niſi ea tacitè, vel expreſsè fuerit in certo loco deſtinata, *vt ait Rota apud Zacchiam de oblig. Cameral. deciſ. 78. nu. 3. & 6. & 8.* Et prędicta procedit non habito reſpectu, an Iudices ſint ſeculares, vel Eccleſiaſtici, quia obligatus in forma Cameræ ſe ſupponit Iuriſdictioni omnium Iudicum, tàm ſecularium, quàm Eccleſiaſticorum, *vt dicunt Doctor. allegati à Zacch. ad Gall. de oblig. Cameral. quæſt. 7. num. 1. cum ſeqq.*

41 Ratio autè rationis prędictorũ ea eſt, quia facultates Aud. Cam. habent in ventre reſtrictionem, & exceptionem dummodo obligationes non dependeant à cauſis coram alijs Iudicibus pro tempore introductis, *vt fuit dictum à Rota in dicta Recanaten. attentatorum 21. Iunij 1591. coram Penia, quæ eſt penes Marcheſ. tom. 3. fol. 102 num. 2.*

42 Declara quintò non procedere, quando obligatio Cameralis non eſſet clara, ſed dubia, & eſſemus in re magni momenti, quia tunc Auditor Cameræ non reaſſumit, *vt fuit dictum in vna Hiſpalen. Penſionis 24. Maij 1586. coram Card. Seraphino.*

43 Sed in iſto caſu dubietatis, ſiue reaſſumptionis, ſolet Auditor Cameræ id remittere ad ſignaturam decidendum, *vt teſtatur Marcheſ. de commiſſionibus parte prima fol. 694. num. 26.*

44 Extende illud, quod fuit dictum de obligatione Camerali dubia in tantum eſſe verum, vt propterea tunc ab ea appellatio detur, quo ad vtrumque effectum, veluti, quando ea in inſtrumento expreſsè non legeretur, vel ſi fuiſſet appoſita à non habente mandatum obligandi in forma Cameræ, ſiue quando Iudicium via ordinaria fuiſſet cęptum, vel alio modo de ea dubitaretur, *vt fuit deciſum à Rota per Buratt. in deciſ. 203. & ibi in addit. & dec. 561. nu. 1. & ſeqq.*

45 Amplia quintò, quod Auditor Cameræ appellantem reponit de ſtylo, *vt fuit deciſum in Romana Pecuniaria de Ruſpolis Mercurij 20. Maij 1589. coram Card. Platto.*

46 Sed quid ſit ſeruãdum, quando Iudex non in executiuis procedit, reponendo partem à grauamine docet *Ant. Galleſ. de oblig. Cam. alleg. à Rot. ibi coram Card. Platto, quæ eſt penes Marcheſan. par. 1. de commiſſion. fol. 1217. num. 3.*

47 Amplia ſextò, quòd Auditor Cameræ habet in facultatibus poſſe reiterare terminos ſubſtantiales nulliter, & male rentos, *vt fuit dictum à Rota in Auximan. dotis, quæ eſt apud Marcheſanum de commiſſionib. par. 3. fol. 93. num. 1.*

48 Amplia ſeptimò, quòd Auditor Cameræ poteſt cognoſcere cauſas eorum qui ad ipſum recurrunt, omiſſo medio, nec non poteſt primus Iudex omitti, & ipſe variando adiri, Vndè ex hoc obiter hic inferri poteſt, ꝙ ſubditi Baronum, & feudatariorum Eccleſiæ, quando habent ſuos Dominos pro ſuſpectis poſſunt recurrere ad Auditorem Cameræ, vti Auditorem Papæ, nec ille debet ipſis ad eum confugientibus ſuas aures denegare, ſed libenter eos amplecti, *vt fuit deciſum à Rota in vno voto in materia Iuriſdictionis Baronum Status Eccleſiaſtici coram Robuſterio, quod eſt inter deciſiones criminales Farinac. 27. in addit. in litera B. verſ. Auditor Cameræ, & Gratian. lib. 1. diſcept. cap. 118. n. 56. & Rot. in Roman Palatij Cãpi Floræ 16. Dec. 1588. coram Penia,* vbi ampliat id in tantum eſſe verum, vt propterea poſſit etiam actor variare, & mutare Iudicem ſæpius, donec ſit

ſit ſatisfactus, niſi ſecus offerat ſe paratum ad obſeruantiam contentorum in inſtrumento, *vt ait Rota in dicta Romana Palatij Campi Floræ. coram Penia, quæ eſt apud Zacchiam de oblig. Camer. deciſ.* 56. *nu.* 10.

Declara tamen dictam ampliationē eſſe veram, vt ſcilicet actori liceret variare de Iudice vno ad alium in eodem loco, ſiue de illo de partibus ad alterum in Curia, at ſecus ſi prius agere cœpiſſet in Curia, & poſtea vellet redire ad partes, quia tunc non poſſet ex prædicta regula cauſa ſemel effecta curialis ſemper durat talis vt ſuperius dixi.

49 Sed retento eò themate, quòd Auditor Cameræ ſit Auditor Papæ, veluti à nemine denegari poteſt, cum Papa eum vti talem pluries in ſuis facultatibus vocet, *veluti ait Galleſ. de oblig. Camer. q.* 7. *ſub n.* 3. *cart. mihi* 55.

Subamplia id primò procedere etiamſi Papa conceſſiſſet alicui feudatario omnimodam Iuriſdictionem etiam cum mero, & mixto Imperio, quia ea facultas tunc ſolum ad primas Inſtantias reſtringitur, non autem ad illam appellationum; & ratio ea eſt, quia Papa, ſiue alius ſupremus Princeps, quando alicui ſupremam poteſtatem attribuit, nunquam tantum illi dat, quantum ſibi reſeruat, *vt ait Franch. deciſ.* 275. *num.* 1. *& ſeqq.* & dato etiam, quòd Papa conceſſerit primas, & vlteriores inſtantias; non obid tamen à ſe abdicat illam ſuperioritatem ex ſuprema poteſtate prouenientem cognoſcendi cauſas appellationum, in ſignum illius ſupremæ poteſtatis ac alti dominij, *vt fuit dictum à Rota in illo voto corā Robuſt. & eſt doctrina Rolandi in ſuo conſ.* 80. *num.* 30. *& eſt deciſ. Card. Seraph.* 1188. *num.* 1. *& prius deciſ.* 615. *num.* 7. *& ita fuit quoque reſolutū in vna Toletana Decimarum* 2. *Decembris* 1620. *coram Vbaldo mon Domini ex eo teſtu in c. veniens de iur.* vbi deciditur non valere conſuetudinem, quòd appellari non poſſit ad Papam, etiam ſi eſſet iurata, cum iuramentū non extēdatur ad turpia, & in honeſta, & propterea merito *in Mutinen. Iuriſpatronatus,* 29. *Decembris* 1619. *cor. Remboldo, & in Iuuenacen. Iuriſpatronatus* 1. *Iulii* 1622. *coram eodem,* fuit denegata remiſſoria petita ad huiuſmodi conſuetudinem probandam, veluti de his omnibus teſtatur *addens ad deciſ. D. Buratti* 170. *ſub littera B.*

50 Sed hic quoque obiter erit bene aduertendum, quòd ſub conceſſione Meri Imperij, pœna mortis quoque regulariter conceſſa cenſetur, *vt ait Franch. deciſ.* 275. *num.* 1. *&* 5.

51 Subamplia ſecundò procedere, etiā ſi talem omnimodam Iuriſdictionem titulo donationis conceſſiſſet, quia non per id audientia appellationum eidem abdicata cenſetur; Secus autem, ſi eſſemus in donatione facta à Principe ſeculari, ex cauſa remunerationis, quia tunc ſuprema Iuriſdictio ſecularis in alium priuatiuè transferri poteſt, abſque magna Regni læſione, *vt ait Rota coram Robuſterio in præcitato loco num.* 2. *&* 4. *& Card. Seraphin. & Rolan. ibi ſupra.*

52 Extende hanc ſecundam ſubampliationē quoque procedere, etiā ſi eſſemus in donatione facta à Principe Eccleſiaſtico, veluti à legato de latere, qui ne dum poteſt vigore facultatis cōceſſę ex cauſa remunerationis, ob ſeruitia facta Sedi Apoſtolicæ derogare vnioni à Pontifice factæ Caſtrorum vel ſimilium; verū etiam & multò magis poteſt ex ſui poteſtate vnire Eccleſiam parochialē dignitati, etiam Epiſcopali ex rationabili cauſa, *vt ait Rota dec.* 4. *num.* 4. *de reb. Eccleſ. non alien. & dec.* 3. *num.* 1. *de offic. legati in antiq. & multa ait Riccius in ſua collect.* 1974. *in princ. par.* 5. Et præſertim, quando illud ſine damno Sedis Apoſtolicæ ſequeretur; Immò id quoq; procederet, etiamſi illi ad quorum fauorem eſſet ſequuta remuneratio eſſent ſubditi, quia licet ob ſeruitia ab illis præſtita remuneratio non ſit neceſſaria, cum teneantur ſeruite gratis ſuo Domino; nihilominus id non procedit, vbi ſeruitia non eſſent ordinaria, ſed ampla, & magna, *vt dicunt Doctores allegati à Rota in*

in Bononien. Exemptionis Veneris 21. Maij 1625. coram Vbaldo, & prius 29. Nouembris 1624. coram Buratto.

53 Subamplia tertiò prædicta eò magis procedere, quando eſſemus in ijs, quæ niſi de plenitudine poteſtatis cõcedi ſolent, ſiue ea, quæ cum magna difficultate conceduntur ad tradita *per Franchum in ſua deciſ. 275. num.* 8.

54 Et ratio prædictorum ea eſt, quia ſupremus Princeps in ſuis terris duplex ius habere dicitur vnum tanquam particularis Dominus, alterum tamquam Vniuerſalis, & Princeps ſupremus; Vnde hinc fit, quòd concedendo vnum ſemper aliud remanere dicitur, aliàs ſi omnimodam Princeps conceſſiſſet, vtique ſeipſum nedum læſiſſet in abdicando à ſe illud ius honorarium, ꝙ ſubditi in ſignum illius ſupremę poteſtatis exercent; verumetiã ſubditis ipſis præiudicaſſet, quia eorũ valdè intereſt, vt potius ſupremo Principi, quàm inferiori efficiantur ſubiecti, *vt ait Rota ibi coram Robuſterio num. 12. & eſt Doctrina Felyn. in cap. paſtoralis colum. prima, & ſecunda, de offi:. ordin. Decius conſ. 3. num. 3. & Rota in Legionen. Canonicatus Lunæ 25. Octobris 1577. coram Clemente Octauo, & in Abulen. Iuris Viſitandi coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 4. num. 5 & & Rolan. in d. conſ. 80. num. 30. & ſeqq. cum ibi allegatis.*

55 Subamplia quartò procedere etiã, ſi in conceſſione iuriſdictionis concurrerent verba quãtumuis vniuerſalia, & prægnatia, quia vltra quod ea paſſiua interpretatione reſtringuntur ad id, quod eſt de iure probabile, & veriſimile, & propterea videmus, quod verba ſtatuti quamuis generalia debent recipere interpretationem laudabilem, etiam ea impropriãdo, cum iuſtitiæ temperamento, *vt Rota per Buratt. deciſ. 167. nu 9.*

Deinde illa verba nunquam compræhendunt inſolita, & exceſſiua nec minus id, quod à ſapientibus, & prudentibus repræhendi poſſent, *vt dicunt Doctores allegat. à Rota ibi coram Robuſt. n. 3. & Franch. d. dec. 275.*

Vndè meritò, ſi iuriſdictionalia non veniant, vbi de illis ſpecialis mentio non fuerit facta, *vt eſt tex. in l. prima, & in l. Imperium, ff. de iuriſd. omn. Iudic. & cap. in literis de iurepatron.* Licèt ſit benè verum, quòd ea pertranſerſit cum vniuerſitate bonorũ *vt fuit dictum in Roman. Donationis 50. mil. 9. Febr. 1575. coram Clem. 8. & Rot. dec. 763. n. 3. & dec. 799 nu. 3. & ſeq. p. 2. rec.* Vbi loquitur de iure patronatus, quod pari modo cum vniuerſitate bonorum tranſit, & non aliàs, *& in alia Narnien. Iuriſpatronatus 13. Maij 1633. coram Dunozetto & prius in alia Ianuen. Iuriſ-Honorifici Lunæ 26. Ian. 1632. coram Pirouano.* Vbi loquitur de iurepatronatus honorifico, et ſic, quod illud veniat etiam in donatione omnium bonorum, & iurium, *idem ait Rota per Put. dec. 341. n. 1. lib. 2. Seraph. deciſ. 725. per tot. Viuian. de iurepatron. lib. 4. cap. 4 num. 16.* Item quòd illud in ceſſione omnium iurium vniuerſalium, necnon illius quaſi poſſeſſio præſentandi, quæ penes cedentum extabat in ceſſionarium tranſeat, & qui propterea in ea manutenendus veniat, *pluries fuit reſolutum in deciſionibus relatis per Cinc. de cenſib. par. 2. cap. 2. quæſt. 5. art. 3. num. 4. & Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 310. cum ſeqq. & Rota apud Viuian. ibi ſupra in deciſ. 43. num. 17. 18. 23. & ſeqq.*

Sed reaſſumendo ea, quæ fuerunt dicta de conceſſione iuriſdictionalium Extende, neque ea venire appellatione fructuum, *vt ait Rota deciſ. 763. num. 3. par. 2. recentior.* veluti quoque non venirent ex rei conceſſione, niſi ſpecialis mentio de illis fuerit facta, *vt ait Rota in præallegatis deciſionibus, & Franch. dec. 275*

56 Subamplia quinto, eo magis procedere, quando in conceſſione iuriſdictionis non fuiſſent appoſita verba taxatiua, nempè illa (vt talis ſolus cognoſcat) licèt etiam iſto caſu illa verba ſolum concluderent pares iudices, ſed non maiores vniuerſalem Iu-

riſdictionem habentes, vt eſt Auditor Cameræ, qui non excluditur, ſed vbique locorum, tàm in diſtrictu Vrbis, quàm extra iuriſdictionem in cauſis appellationum quarumcumq. eſt deſtinatus Iudex in ſuis facultatibus, *vt dicunt Felyn. & alij ſuperius allegati, Item faciunt deciſiones ſuperius allegatę in verſiculo Et ratio eſt ſub nu.* 54.

57 Subamplia ſexto poſſe procedere etiam, ſecundum me, in cauſis appellationum in locis, qui gubernantur à Clericis Cameræ Apoſtolicæ, quibus Auditor præferri debet in cognitione cauſarum appellationum, & præſertim criminalium ex pluribus, & primo, quia Clerici in Oppidis, quæ eis in adminiſtrationem conceduntur, vti ſinguli ſunt conſiderandi, & non vti corpus illud repræſentantes, quia ex eis in ſingulari, & non in vniuerſali emolumenta, & vtilitatem percipiunt, cum ſibi ſolis, ſiue eorum Auditoribus, ſed non Cameræ illa attribuant, veluti in ſimili dicitur de teſtibus Vniuerſitatis, qui quando vtilitatem in re de qua agitur in ſingulari percipiunt, tunc ad teſtificandum pro vniuerſo non admittuntur, veluti in paſcuis, & nemoribus, pro quibus teſtes ad fauorem vniuerſitatis non admittuntur regulariter, *vt ait Franch. dec.* 301. *n.* 3. *Surd. deciſ.* 236. *num.* 2. *Afflict. deciſ.* 400. *num.* 5. *Card. Caualer. deciſ.* 140. *& deciſ.* 143. *Gregor. deciſ.* 340. *& ibi addent. num.* 14. *& per Coccin. deciſ.* 140. *num.* 4. Licèt tamen id obiter fallat pluribus modis, & primò, quando Vniuerſitas venderet paſcua, & eorum lucrum poneret in arca communi, quia tunc illud lucrum conſideraretur in vniuerſali, pro quo teſtes deponere poſſunt, *vt ait Rota per Gregorium ibi ſupra num.* 12. *& per Coccinum d. deciſ.* 140. *nu.* 5. *& deciſ.* 324. *num.* 1. *vbi aliæ deciſ. allegantur. & in Farſen. Bonorum Lunæ* 17. *Apr.* 1606. *coram Penia.*

1 Fallit ſecundò, quando Vniuerſitas haberet animalia propria, quæ in pratis paſcerent, *vt ait Card. Caualer. d. deciſ.* 140. *num.* 2. *& deciſ.* 143. *nu.* 3.

3 Fallit tertiò, quando teſtes paſcerent animalia Vniuerſitatis, ſiue propria, ſed illius mandato, *vt ait Rota deciſ.* 330. *num.* 3. *par.* 2. *recent. & Card. Caualer. dicta dec.* 140. *num.* 2.

Fallit quartò, quando teſtes ſoluerent mercedem pro paſcuo, *vt ait Rota per Coccinum d. deciſ.* 140. *nu.* 8. *& per Gregorium dicta deciſ.* 340. *num.* 11. *Capyc. deciſ.* 152. *num.* 6. At ſecus, ſi illud à Communitate gratis haberent, ſiue ſi aliunde paſcua haberi non poſſent, *vt ait Rota per Coccinum ibi ſup.*

Fallit quintò, quando teſtis eſſet pauper, & non haberet animalia, quæ paſcere in pratis, & ſic ex illis commodum percipere poſſet, ſiue etiam quando Vniuerſitas eſſet magna, & vtilitas paſcui eſſet modica, quia tunc tales teſtes non eſſent reijciendi, *Caſ. de Graſſ. deciſ.* 12. *de teſtibus.* Et ratio eſt, quia teſtes de Vniuerſitate tunc repelluntur, ſi ex introitu, & commodo, de quo lis habetur, poſſent ſolui onera Communitatis, necnon eo ceſſante eſſet periculum, vt poſſent imponi collectæ, etiam ſi eſſent præſentanea, licèt tamen ſecus fieret, ſi eſſent incerta, ſiue ſi Communitas haberet ſufficientes introitus ad ſoluenda eius debita, quamuis etiam ſuccumberet in cauſa, de qua litigatur, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ.* 553 *ferè per totam, ibiq. per addent. & prius in deciſ.* 314. *& latè Farinac. de teſtib. q.* 60. *illat.* 17. *per tot. & Alex. conſ.* 99. *nu.* 19. *lib.* 5. *& Rota in Calaguritana Erectionis in Parochialem* 11. *Ianuar.* 1619. *coram Card. Veroſpio, & in Cluſina Beneficij* 28. *Iunij* 1628. *coram Dunozetto, & in Ciuitatis Caſtelli Beneficij* 16. *Mar.* 1629. *corã Card. Virili.*

Extende prædicta in tantũ procedere, vt teſtes nõ repellantur à teſtificando, etiam ſi eſſent intereſſati, quando intereſſe ſecundario veniret, *vt ait Put. deciſ.* 15. *li.* 3. Et propterea videmus etiã, ꝙ ſocius nõ prohibetur eſſe teſtis pro alio ſocio in ſocietate, quando tñ mouetur quæſtio de parte illius ſocii tantum, at ſecus ſi de tota, ſiue qñ cauſa eſſet vnius, & alterius, quia tũc vti in propria non admitteretur, *vt ait Grat. lib.* 2. *diſcep. cap.* 320. *num.* 31.

Secun-

58 Secũdo loco debet A.C. præferri Clericis in cognitione prędictarũ cauſarũ,quia cũ ille cõtinuo habeat in ſecũdis Inſtantijs cognitionẽ cauſarũ ciuiliũ in locis Clericorum dependentium, vt ex actis illiusmet Auditoris, vbique probari poteſt; Idcircò ea quoque criminalium ei non eſt deneganda, cum ex cognitione cauſarum ciuilium arguatur illa criminalium, vt optimè *fuit deciſum à Rotà per Gregorium in ſua deciſ. 325. num. 19. & Roland. declarando doctrinam Felyn. in conſ. 80. num. 7.*

59 Tertio id procedere præcipuè debet,cum cognitio cauſarum Criminalium in locis Clericorum non fiat ab ipſiſmet Clericis, ſed mediate ab illorum officialibus ad id deſtinatis, quod enim non contingit in Auditore Cameræ, qui immediatè ſententias condemnationum, & abſolutionum ſubſcribit, & ſic de per ſe ſuam Iuriſdictionem exercet; idcircò facit illa regula, Quòd cauſa immediata ſemper potentius operetur, quàm mediata, *iux. trad. per Bellam. in conſ. 22. col. 2. & Crauet. conſ. 24. & 244. n. 7*

60 Nec iſtud debet inconueniens videri Clericis, dum id neque inconueniens legatis de latere eſſe videtur, cum ipſi quoque in eorum legationibus, Ordinationibus Auditoris Cameræ contradicere non audeant, ſed ipſis parent; q̃ n. indubitanter confert ad faciendum credere, q̃ Auditor Cameræ ſit Auditor Papæ, & vti talis Ordinationes Pontificis vbiquè expediat, & propterea legati de latere ei vti tali obediunt, aliàs inconueniens eſſet, vt appellationes, quæ de ſui natura dantur de minori ad maius Tribunal, ſi darentur à Legatis ad Auditorem Cameræ, ſi illum vti Auditorem Papæ non conſiderabimus. *Rota per Cardin. Seraphin. deciſ. 467. num. 8. & deciſ. 615. num. 3.*

61 Nec valet dicere, quòd Clerici ſint eminentiores Auditore in Camera, & quòd ille vti Auditor Illuſtriſſimi Camerarij in ea in inferiori loco ſedeat, & ſic quòd ibi concurrat tamquam pars integralis vnà cum Clericis ad illud corpus formandum, & quòd propterea non præſumatur Papam eum magis, quàm Clericos in ſuis proprijs locis decorare voluiſſe, Quia pluribus modis ad id reſponderi poteſt; Et primo concedo id eſſe verum, quando, vt ſuperius dixi, conſideremus Clericos vti corpus; At ſecus, quando illi vti membra, & vti ſinguli in re de qua agitur concurrant, vt faciunt in illis locis, quorum fructus ſibi ſolis, & non Cameræ attribuunt. ſecundo, quia dato etiam quòd Auditor Cameræ ſit Auditor particularis Camerarij, non poteſt quoque negari, quin ipſe ſit quoque Auditor Papæ Vniuerſalis, vt ſuperius probauimus; Vndè ſi volumus eum excludere vti particularem Auditorem Camerarij, non tamen particularitas illa facit ceſſare generalitatem, quæ cauſatur ex repræſentatione ſummi Pontificis, & ſic ille tamquam talis ſemper in pedibus manet; veluti eodem modo videmus de Papa, ſiue alio ſupremo Principe, qui in ſuis locis duplex ius habere dicitur & vnum tamquam particularis, alterum verò tamquam Princeps Vniuerſalis; Vndè fit, quòd nunquam particularitas faciat ceſſare generalitatem, quia vnum ius concedendo, aliud penes eundem remanere cenſetur, *vt fuit dictum à Rota in dicto voto coram Robuſterio num. 3.*

62 Deindè nemo, & hoc ſit ſemper dictum ſalua reuerentia, quam Dominis meis Clericis debeo, & ſaluo omni, & quocumque eorum iure, cum id ſolũ diſputationis gratia dicã; Nemo in quam reperitur eorum, qui pro Auditoratu Cameræ hæſitanter non laboret, & ad illud non aſpiret, & merito quidem nedum reſpectu auctoritatis, & præheminentiæ, tàm in Vrbe, quàm in toto terrarum Orbe; Verum etiam, reſpectu illius conſequentiæ, quæ ex eo reſultare ſolet, nec non, quia illius facultates nedum bona, ſed corpus, & animã obligant, & demùm ille adeò ſunt priuilegiatæ, vt etiã priuilegijs in corpore iuris clauſis præiudicent, vt in principio iſtius

concluſionis dixi, & veluti *fuit dictū à Rota in illo Voto coram Robuſterio de ordine Signaturæ facto ſub die 12. Maij 1594.*

63 Nec pari modo obſtaret dicere, quòd per clericos fuerit præſcripta contra Auditorem illarum cauſarum criminalium cognitio, quia reſpondetur, quod prætetquam quod non valet conſuetudo, vt ad Papam, & ſic ad Auditorem Cametæ, vti Auditorem Papæ non appelletur, *vt fuit deciſum in Pampilonen. Iuris viſitandi 27. Aprilis 1583. coram Cardinali Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ. 615. num. 7.* Deinde conſuetudo præſcribendi iuriſdictionem ſupremã cognoſcendi cauſas appellationum nullo modo tolleratur, ſed tãquam irrationabilis, & iniuſta impræſcriptibilis redditur, *vt ait Rota per Gregorium deciſ. 310. num. 5. & in illo Voto coram Robuſterio inter crimin. Farinac. deciſ. 27. num. 7. & 17. Menoch. conſil. 191. num. 20. & eſt pulchra deciſ. Franch. 275. num. 6.*

Secus autem, quando eſſemus in cauſis digeſtis in Camera, quia tunc appellatur ad ipſam Cameram, & ſic à Clericis, à Theſaurario, Camerario, & Commiſſario ad eam, & non aliunde in gradu appellationis iri debet, *vt ait Scacc. de appell. quæſt. 8. num. 146. cum ſeqq.*

64 Amplia ſeptimò hic obitet, quòd etiam Papa, ſiue illius Auditor, ſiue etiam Vrbis Gubernator in diſtrictu ratione ſupræmæ ſuperioritatis, vel ratione dominii directi poſſunt in ſubditos ſui Vaſalli procedere, & mulctando iuriſdictionem exercere, *vt dicunt Doctores allegati à Rota in Romana Confiſcationis Veneris 14. Iunij 1624 coram Domino meo Merlino, & poſtea confirmata in eadem cauſa Veneris 18. Aprilis 1625. coram eodem.* Et veluti ego met obſeruari vidi ab Illuſtriſſimo Domino meo Hieronymo Grimaldo olim Almæ Vrbis Gubernatore digniſſimo, qui ob ingẽtes illius virtutes, nec non ob prudentiã, atque in gubernãdo dexteritatẽ adeò feliciter in ſua iuuenili ętate ſe geſſit, vt potius talem prudentiam, atque doctrinam diuinitus fuiſſe illi traditam, quam labore comparatam, omnibus fateri dignum erit.

65 Subamplia primò procedere, etiam in illis pœnis, quæ proueniunt ex contrauentione conſtitutionum Papæ, vti ſupremi Principis (veluti dicitur de ea receptationis bannitorum prohibente) quia tunc illę pœne ſunt fiſco Pontificis, non autem illi Baronis applicandę, quamuis etiam in eorum territorio bona ſubditi condemnati haberent, *vt dicunt Doctores allegati à Rota ibi ſupra coram Merlino, & Theſaur. deciſ. 150. vbi teſtatur ita fuiſſe iudicatum in Statu Taurin. Surd. in conſil. 152. num. 16.* vbi latè *Menoch. conſil. 604. num. 28. Panciroll. conſil. 605. num. 14. inter conſil. Menoch. lib. 7.*

66 Subamplia ſecundò eò magis procedere, quando vltra ſpretum generalium conſtitutionum concurreret etiam inobedientia particularis præcepti, ſibi ſpecialiter, per viam monitorii Auditoris Cameræ, ſiue Gubernatoris directi, quia tunc pœna, quæ ex illius inobedientia, & contrauentione debetur, Pontifici eſt debita, quia illius Maieſtas in eius officialibus læſa, & contẽpta fuit; nã pœna illius lucro cedit, cuius perſona læditur, vt ille debitã vltionẽ ſuæ iniuriæ recipiat, vt in iſtis terminis *ait Natta conſil. 580. num. 14. & 17. & Menoch. Panciroll. & Surd. in prætitatis locis, & Rolan. conſ. 73. num. 15. lib. 4. & Rota ibi coram Merlino.*

67 Subamplia tertiò id procedere præcipuè, quando conſtitutio, vt eſt illa Sixti Quinti contra receptantes bannitos pronunciaret reos rebelles, & læſæ maieſtatis obnoxios, in quo delicto, etiam de iure communi bona veniunt applicanda fiſco illius Principis læſi, non autem Principi inferiori, & feudatario, *vt ait text. in cap. 19. denique, quæ fuit prima cauſa, Roland. conſil. 78 num. 22. lib. 2. & conſ. 37. per totum lib. 4. & Rota ibi coram Merlino,* vbi contrarijs reſpondet, *& Peregr. conſ. 25. num. 13. Natta d. conſ. 580. num. 12. & 17.*

Contra-

68 Contrarium autem in aliis delictis extra caſum iſtum criminis læſæ maieſtatis, quia tunc pœnæ à iure communi impoſitæ inferiori Principi, & non ſupremo eſſent applicandæ, vt videtur annuere, *Rota ibi ſupra coram Merlino in verſiculo primo pro reſponſione cum ibi allegatis.*

Concorda tu igitur dictam primam opinionem eſſe veram, quando princepſmet fuit offenſus; ſecunda verò, ſi ille fuerit offenſus in conſequentiam, & ſecundario, vt ob contrauentionem alicuius edicti ab eo emanati, ſiue ob reſiſtentiam, vel oppoſitionem factam curiæ, quia tali caſu pœna venit applicanda Vaſſallo, ſiue Principi inferiori, vti fructus ſuæ iuriſdictionis, & ratio prædictorum ea eſt, quia conceſſio pœnarum ex delictis prouenientium eas pœnas comprehendit, quæ ex criminibus in alios, ſed non in Principem perpetratis primariò, at ſecus ſi ſecundariò in eum cõmitteretur, *vt dicunt Doct. allegati à Gratiano lib. 4. diſcept. cap. 642. num. 3. & ſequen.*

Et tenendo hanc ſecundam opinionem extende eam procedere, veluti, ſi alicui fuit conceſſa titulo oneroſo pœnarum exactio, ex delictis in aliquo loco patratis, prouenientium, quia tũc inferior pœnæ confiſcationis debentur, etiam ſi per Iudices Principis fuerint detecta crimina, & poſtea facta bonorum confiſcatio, quia cum finis condemnationis neceſſariò ex cauſa delicti deſcendat; igitur ad illud principium eſt reducendum, & ſic non attenditur per quem fuerit iudicatũ, ſed ſolùm, quod illud delictum fuerit patratum in eo loco, *vt ait Gratianus ibi ſupra num. 12. & 19*

Extende ſecundò idem procedere, & ſic, quòd huiuſmodi pœnæ, mulctæ, ac bonorum confiſcationes ſpectent ad Vaſallum tamquam fructus ſuæ iuriſdictionis, etiam ſi ante finitum feudum, ſiue amiſſum fuerit lata ſententia condemnatoria pœnam irrogans, non tamen executioni demandata, & eò magis, ſi ab ea fuiſſet appellatum ante finitum feudum, & demum id procedit quoque, ſi ea ſentẽtia iam finito feudo fuiſſet confirmata, quia nihilominus non ad Dominum, ſed ad vaſallum ſunt debitæ illę pœnę, veluti quoque in ſententia conditionali prędicta procederent, vt dicunt *Doctores allegati à Gratiano ibi ſupra in dicto cap. 642. num. 18*

Declara tamen prædictas extenſiones primò non procedere, veluti quando eſſemus in pœna corporali, ex Principis voluntate in pecuniariam commutata, quia tunc non ad Baronem, ſed ad Principem ſpectabit, quia pœna ſuccedens in locum alterius, illius naturam ſapere debet; ſecus autem quando condemnatio fuiſſet ſimpliciter pecuniaria, quia tunc ad vaſallum, & non ad Principem ſpectare deberet, *vt ait Gratian. ibi ſupra num. 22.*

Declara ſecundò prædictas extenſiones non procedere, quando Princeps prohiberet ſub pœna aliquem actum de iure communi licitum, quia tunc pœna ad eum, non autem ad vaſallum ſpectare debet, etiam quòd ille fuiſſet inueſtitus de eo loco cum mero, & mixto imperio, ac omnimoda iuriſdictione, atque Regalibus cum ampliſſimis clauſulis, quia nihilominus ad Principem ſpectat; at ſecus, ſi quis titulo oneroſo eas pœnas conduxiſſet, *vt dicunt Surd. Menoch. & Pancirol. allegati à Gratiano in dicto cap. 642. num. 20.*

69 Subamplia quartò idem verſa vice procedere, quando ſcilicet Princeps facit gratiam reſtitutoriam bannito Baronis ſubdito: quia tunc, quando illa eſt plenaria, & efficaciſſimis, ac prægnantibus verbis prolata, tunc reſtitutus, ne dum recuperat bona à fiſco ſuperiore in alium titulo oneroſo translata, & ſic tertio præiudicando, ſed multò magis ea extenditur ad illa bona per Baronem confiſcata, & id validè fieri poteſt à Papa, quia ille in territorio Baronis, vel habet ius directi dominii, vti in bonis feudalibus conſiſtentis, vel habebit illud ſaltem ſupremum, quod Doctores altum dominium vocant, cum illud numquam à Principe cẽſeatur abdicatum, *vt ait*

Rota

Rota in dicto Voto coram Robuſterio vltra alios allegatos in illa Romana Confiſcationis coram Merlino, *facit deciſ. Io. Franc. à Ponte ſecunda num. 20. 21. vſque ad finem.*

70 Opinio autem *Anchar. in conſ.* 408. contrarium ſentientis non procedit, quando gratia Principis ſuperioris eſt plenaria, ſiue, quando de voluntate illius ſupremi Principis reſtituentis ſic aliquo modo appareat, *iuxta notata per Pariſ. in ſuo conſ.* 1. *n.* 36. 37. *&* 43. *cum ſeqq. & n.* 752. *lib.* 4. *Decian. in ſuo tract. crimin. lib.* 3. *tit. de abolit. num.* 59. *& dictæ Ancharani doctrinæ* reſpondet, *Bellam. deciſ.* 742. *&* 743. ſed prædictas opiniones concordat *Peregrin. de Iure fiſci lib.* 5. *tit.* 2. *num.* 54. *verſic. in hac Doctorum*, *& Maſtril. in comment. ad indultum gener. cap.* 22. *num.* 79.

71 Et de illius voluntate, nec non gratiam eſſe plenariam conſtare dicitur, ſi verbi gratia, Princeps mandaret caſſari, & annullari proceſſum, & ſententiam cum omnibus indè ſecutis tam in Curia confiſcantis, quàm alibi &c. quia tunc per illa verba apparet, quòd Papa intellexerit retractare executionem ſententiæ ſecutam, non ſolum in Vrbe, ſed etiam in terra Baronis, ob vim illorum verborum, Quam alibi, &c. *vt ait Rota ibi coram Merlino.*

72 Subamplia quintò prædicta procedere, ſiue velimus attendere conſtitutionem Sixti Quinti ſub receptationibus bannitorum facta, ſiue non; Nam in primo caſu Baro confiſcationes ſubditorum prætendere nequit, quia Bulla illa aſſignat bona delinquẽtium in hoc crimine fiſco Pontificis ibi in S. octauo, ſiue etiam velimus attendere ius commune, nec minus Baro poteſt in receptatione banniti ſubditi confiſcationem prætendere, quia ſolum à dictis conſtitutionibus, non autem à Iure communi pœna confiſcationis imponitur, & eò magis id baberet locum, quando in loco Baronis de corpore delicti non conſtaret, ſed ſolum per acta ſupremi ſuperioris, & dato etiam, quòd de eò conſtaret; Nihilominus ſubditus pœna confiſcationis non veniret plectendus, ex ratione ſuperius adducta, veluti tali modo diſtinguendo ait *Pancirol. conſ.* 605. *num.* 15. *verſ.* 4. *videmur inter conſ. Menoch. & Surd. in dicto ſuo conſ.* 152. *num.* 18. & in terminis conſtitutionum Pontificum ita teſtatur *D. Lomellinus bon. mem. poſt conſ. eiuſdem Pancirol. vt refert Rota ibi coram Merlino.*

73 Nec ſuffragatur dicere appellatione fiſci Principis, etiam fiſcum feudatarij, & Baronis quoque contineri in illis delictis, per ſubditum perpetratis, tanquam in eius locum ſubrogatum nec minus valet iſto caſu illa regula, quòd ſcilicet in confiſcatione quilibet fiſcus cõfiſcat, vt videntur tenere *Peregrin. in ſuo conſ.* 25. *num.* 13. *verſic.* 4. *lib.* 5. *& Ant. Theſaur. ad deciſ. Patris* 132. *num.* 31. *& Surd. deciſ.* 280. *num.* 9. *& Rot. in d. Rom. Confiſcationis Veneris* 18. *Apr.* 1625. *coram Merlino, & Gratian. lib.* 4. *diſcept.* 642. *num.* 14.

74 Quia reſpondetur, quòd id fortaſſe procedere poſſet, quando ſimpliciter fuiſſet dictum bona delinquentis eſſe fiſco applicanda; at ſecus eſſet, quando in ſententia, ſiue in conſtitutione exprimeretur Cameræ noſtræ, & Cameræ Apoſtolicæ applicanda fore, *vt ait Rota ibi coram Merlino* 18. *Aprilis* 1625.

75 Contrarium, quòd ſcilicet pœnæ ſpectent ad Vaſallum tamquam fructus ſuæ Iuriſdictionis, *dicunt Doctores allegati à Gratiano dicto lib.* 4. *diſc. cap* 642. *num.* 18. *Oſaſch. deciſ.* 29. *nu.* 9. *Boer. deciſ.* 264. *num.* 7. *Guid. pap. deciſ.* 342. *in verb. in criminibus. Theſaur. in deciſ.* 133. *& ibi in addit.*

76 Concorda tu igitur, vt prima opinio procedat, veluti, quando maieſtas Principis, etiam ſecundariò fuiſſet læſa, vt potè in oppoſitione facta Curiæ, ſiue, quando Princeps prohiberet actum ſub pœna de iure communi licitum, vel quando eſſemus in pœna corporali ex voluntate Principis in pecuniariam commutata, quia tunc in iſtis caſibus non ad Baronem, ſed ad Principem iſtæ pœnæ ſpe-

Digitized by Google

ſpectabunt, etiā ſi Baro fuiſſet inueſtitus cum mero, & mixto Imperio, & omnimoda iuriſdictione, ac regalibus vnà cum alijs clauſulis ampliſſimis, *vt dicunt Doctores allegati à Grattano ibi ſupra num.* 11. *&* 20 *cum ſeq.*

77 Secunda vero opinio procederet extra illos caſus, ſiue quando, quis haberet pœnas titulo oneroſo, veluti emptionis, & locationis initæ cum Principe, quia tunc illę eſſent applicandæ contrahenti cum eo, etiam ſi compoſitiones eſſent factæ in Vrbe, vbi moraretur Princeps, & crimina eſſent detecta per Iudices, & Commiſſarios Principis, cum non attendatur, per quem fuerit Iudicatum, ſed ſolum ſufficit, quòd delicta ſint cōmiſſa in loco, vbi pœnæ fuerint alicui locatæ, vel alio modo promiſſę, *vt dicunt multi Doctores allegati à dicto Gratiano in præcitato loco ſub num.* 12. *cum ſeqq.*

78 Quinimmò extende prædicta in tantum procedere, vt propterea confiſcatio pro delicto in eo loco commiſſo, extendatur etiam ad alia bona extra territorium publicantis exiſtentia, intelligendo tamen de immobilibus, at ſecus de mobilibus, veluti eodē modo procederet, vt puta, qñ pœna corporalis eſſet ex voluntate Principis in pecuniariā cōmutata, *vt iam dixi, & veluti ait Grat. ibi ſupra nu.* 15. *&* 16. *& num.* 22 *cum ſeqq. vbi plures Doctores alleg.* Et ſic igitur venit concludendum, quòd bona immobilia ſemper illi Fiſco ſunt applicanda, vbi reperiuntur ſita, non autem vbi ſententia fuit lata, neque vbi condemnatus originem ducit, nam non habetur conſideratio, per quos Iudices ſententia feratur, quidquid ſit de bonis mobilibus, & ratio ea eſt, quia tunc quilibet Fiſcus confiſcat, quod tamen intellige verum extra illos caſus Maieſtatem Principis merè reſpicientes, aliàs ſecus, *vt dixi ſub num.* 76. *& vt ait Surd. in deciſ.* 280. *nu* 9. *& cæteri allegati à Gratian. ibi ſupra num.* 16.

79 Subamplia præterea illam quartam ſubampliationē procedere, & ſic gratiam illam reſtitutoriam, & plenariam quoque extendi ad omnia illa bona, quæ ad tertium, in vim illius ſententiæ condemnatoriæ immediatè peruenerunt, & per conſequens ad feudum per condemnationem Domino, & agnatis apertum, necnon etiam ad cętera alia bona, per quaſuis perſonas in ſententiæ executionem capta, & occupata, etiam quòd de illis non fuerit facta expreſſa mentio, & multò magis extenditur ad reſtitutionem peculij caſtrenſis, vel quaſi, necnon etiā aduentitij, licèt ea confiſcari non poſſint, ſi pater tunc viuebat, quia tūc ea penes ipſum in ſolatium remanēt, veluti *dixi in concl.* 42. *nu.* 373. *& ad tradita per Bald. in l. Gallus* §. *Et quid ſi tantum num.* 15. *verſic ſecus ſi immediatè, & Alex. num.* 19. *ff. de lib. & poſthum. idem Bald. in l. fin. num.* 5 *&* 6. *C. de ſent. paſſ & reſtitut. Anchar. conſ.* 408. *num.* 8. *verſic. Item verbum. Pariſ. conſ.* . *num.* 47. *&* 52. *lib.* 4. *& Rota ibi in Romana Confiſcationis de anno* 1624. *&* 1625. *coram Merlino.*

80 Declara tamen eam ſubampliationem, & cætera prædicta procedere, quando illa bona fuiſſent tertio acquiſita, in vltionem illius iniuriæ, ſiue quando conſtaret Principem per ſuā reſtitutoriam gratiam, non tantum ſententiam condemnatoriam, verum etiam, & bonorum applicationem in vim illius tertiò factam, auferre, & penitus abolere voluiſſe, quia tunc fiſcus inferior omnia per eum capta in confiſcatione reſtituere teneretur, licèt ſecus, quando de contrario appareret; nempè quod bona tertio in illius iniuriæ vltionem fuiſſent applicata, ſiue quando Princeps noluiſſet bona confiſcata gratiatò reſtituere, vt contrarias opiniones conciliando diſtinguit *Peregrin. de iur. Fiſci in præcit. loco, quem allegat, & ſequitur Rota ibi coram D. Merlino.*

81 Extende præterea ea quoque procedere in Baronibus Regni Neapolis ampliſſimum priuilegiū meri, & mixti Imperij habentibus, vnà cum clauſula abdicatiua, quia tunc illi poſſent obtinere

tinere remiſſionem ſuorum Vaſallorum ab officialibus Regijs, vel ab alijs, qui forte in eorum captura præueniſſent, veluti teſtatur Tappia ita fuiſſe iudicatum in vna Principis Biſiniani, qui petierat remiſſionem vnius ſubditi etiam poſt ſententiam, ſed *Riccius in ſua collect.* 1799. *in princip. par.* 5. ait, quòd arbitratur illam reſtitutionem eueniſſe ob ampliſſima priuilegia illius Principis, *ſed Anna per Tappiam relatus firmat contrarium in ſua deciſ.* 56. & ita, quoque fuiſſe deciſum teſtatur in Magna Curia Regni Siciliæ in cauſa vnius, qui fuerat condemnatus ad mortem pro nefando crimine, non obſtante remiſsione petita per Fiſcum Magni Admiratus poſt condemnationem de anno 1609. veluti refert *Maſtril. in ſua deciſ.* 147. *ſed quid ſi* eſſemus in Clerico delinquente an & quando ſit remittendus vide *Guid. pap. in ſua deciſ.* 138. *per tot. & ibi in addit. autem vide quoque dixi in concl.* 44. *num.* 80. *cum ſeqq. & concl.* 139. *& prius concl.* 12. *ſub num.* 17.

82 Fallit tamen pluribus modis dicta declaratio, & primò quando Vaſallus fuiſſet condemnatus per ſententiam foriiudicationis, vel alio modo in criminali, *vt ait idem Anna in ſuo ſingul. deciſ.* 56. *vbi teſtatur ita fuiſſe deciſum in Collateralium Conſilio*, quicquid ſit in cauſa Ciuili, *vt ait idem ſingul. deciſ.* 86. *idemque tenuit Grammat. deciſ.* 26. *& Georg. Gabed. in deciſ.* 210.

83 Fallit ſecundò, quando eſſemus in cauſis vſurarum, cum Barones non poſsint cognoſcere de cauſis vſuræ, *vt ait Viu. in ſua deciſ.* 273. *dicens ita ſæpius obtinuiſſe in Magna Cur. Vicar. contra Barones.*

84 Fallit tertiò in delictis clandeſtinis in quibus Barones ſe ingerere non poſſunt, *vt ait Vrſill. ad Afflict. in ſua deciſ.* 91. Et ratio eſt, quia Barones in talibus delictis pro medietate tenentur; Vndè ſi ſecus fieret, ſequeretur, quòd illi eſſent Iudices in cauſa propria, vt ita fuiſſe deciſum in *Sacr. Conſil. refert Campagna in cap. Regni num.* 40. *allegata à Riccio in dicta collect.* 1799. *propè medium.*

85 Fallit quartò, quando Vaſallos offenderentur officiales Regij in exercitio ſui officij, quia tunc eorum remiſſio Baronibus denegatur, *vt ait Frãch. in ſua deciſ.* 274. *nu.* 4.

86 Et nota, quòd Ritus Magnæ Curiæ ſuper exceſſibus officialium compræhendit omnes tàm Regios, quàm etiã Baronum, *vt ait idem Franch. in dicta deciſ.* 274. *num.* 8.

87 Extende dictam quartam fallentiã quoque procedere in teſte falſum deponente, *vt ait Triuiſ. deciſ.* 5. *par.* 2. *& Franch. deciſ.* 14.

88 Fallit quintò, qñ Magna Curia aſſignaſſet terminũ, vt eorum cauas Barones expedirent ſub pœna auocationis earum; quia tunc dicto termino elapſo amplius remiſſio Baronibus non concederetur, *vt ait Anna in ſua ſingul. dec.* 269. vbi ſubdit nedũ huiuſmodi præcepta poſſe fieri Baronibus, ſed Viu. ampliat id quoque procedere, etiam ſi illi haberẽt priuilegium pro ſe cum clauſula, quòd mediante mandato non poſſint communicari, & cauſas à ſuis officialibus auocari, quia dicto priuilegio non obſtante poterit Princeps, ob retardatam iuſtitiam, vel eam denegatam ſuis Vaſſallis iſtas comminationes facere, & ad ſe cauſas auocare, aliàs malitioſè poſſent cauſarum expeditiones retardare, *iuxta ea, quæ ait Grammat. in ſua deciſ.* 28. *cum ibi alleg.*

89 Extende dictam fallentiam in tantum procedere, vt propterea liceat Iudicibus in remiſſionibus, quæ fieri contingunt, Baronibus mandare, vt de ſtatu cauſarum certiorent ſtatim lata ſententia, & præſertim, ſi Baro malitioſè expeditionem retardaret, *vt ait Anna in ſua deciſ. ſing.* 269. *& Maſtril. in dec.* 147.

90 Fallit ſextò, quando eſſemus in delicto falſæ monetæ per Vaſſallum, perpetrato, quia tunc in eo denegatur Baronibus ſubditorum remiſſio, *vt ait Franch. in deciſ.* 275. *num.* 5.

91 Quod quidem extende procedere, etiamſi Baro haberet ampliſſimum priuilegium, etiam cognoſcendi de delictis

ctis ad magnam Curiam Vicariæ ſpectantibus, vt ſunt priuilegia Ducis Sueſſæ, *vt ait idem Franch.in dicta deciſ.* 275. *num*.5.

92 Contrarium licèt fuerit deciſum in Sacro Conſilio in vna cauſa Principis Biſiniani, cui fuit remiſsus vnus ſubditus inquiſitus de falſa moneta in vim ſuorum priuilegiorum, in quibus in ſpecie dicitur de falſa moneta, necnon hereſis, & læſæ maieſtatis in primo capite, *vt refert Tappia in conſtitut ſtatuimus num*. 8.

93 Fallit ſeptimò in Barone ſuos ſubditos malè tractante, quia tunc non ſolùm remiſsio denegatur, ſed etiam iuriſdictione priuatur, *vt ait Gayll. in ſua obſeruat.* 17.*lib*. 1. & multos obid fuiſse à Iuriſdictione ſuſpenſos, & priuatos Barones,*ait Vrſill.ad Afflict. in deciſ*.165.

94 Extende primo, quod immò poſsint priuari huiuſmodi Barones, etiam nulla præcedente monitione, *vt ait D. de Ponte in ſua deciſ.* 16. *num*. 34.

95 Extende ſecundò idem procedere in caſu *deciſ.Gramm*. 104.

96 Fallit octauò, quando tractaretur de exceſſibus officialium, quia eorum cognitio ſpectat ad ſolam Magnam Curiam in Regno Neapol. ex antiquiſſima conſuetudine fundata ſuper ea conſtitutione ſtatuimus, *vt ait Franch. in ſua deciſ*. 407.

97 Fallit nonò, quando ſuſpicaretur, quòd Baro, ad quem fit remiſſio, nollet punire remiſſum, veluti quia eſset illi valdè amicus, ſiue aliquo modo, aliqua ſuſpicio contra Baronem vrgeret, veluti ita ſæpius fuiſse deciſum, *teſtatur Maſtrill. ad deciſ.* 147.

98 Fallit decimò, & vltimo, quòd ſcilicet, neque Baro poſsit eſse Iudex in cauſa propria, quam cum Vaſſallo haberet, etiamſi illi conſultor adiungeretur; veluti ita fuiſse reſolutum teſtatur *Vrſill. in deciſion*. 265. *num*. 35.

Extende prædictas fallentias multò magis procedere in Curia Romana quæ nunquã tàm de ſtylo, quam de iure remittit reos, atq; proceſsus aliis Iudicibus locorum mediatè, vel immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiectorum, & propterea videmus, quod ſi Gubernator Vrbis, ſiuè A. C. habeat aliquem reum in carceribus, etiam quód non ſit principalis in delicto, tunc ſi ſit opus eum cum principali delinquente confrontari, qui ſit in aliquo loco carceratus, aut mediatè, ſiuè immediatè ſubiecto, tunc debet Iudex illum cum proceſsu remittere ad Curiam, veluti quotidie huiuſmodi remiſsiones de Neapoli, & Parma, & de ſimilibus locis fieri videmus de illis perſonis, quæ aliquo modo ditioni Sedis Apoſtolicæ ſubſint & meritò quidem per ea quę dixi *ſub num*. 64.*& ſeqq*.

Quinimmò id quoque ſeruari vidi in Dioceſibus Epiſcopatuum Portus, & Hoſtien. & ratio ea mihi eſse videtur, quia luminare maius facit ceſsare minus, & in Vrbe omnis iuriſdictio ceſsar, & ſolum ea Papæ viget, niſi aliud ex priuilegio cautum reperiatur; Secus igitur veniret dicendum, quando remiſſio alicuius delicti peteretur inter eos, qui non eſſent eiuſdẽ Iuriſdictionis, quia tali caſu non peteretur dicta remiſsio, *vt ait Capell Toloſ. in ſua dec*. 320.

99 Sed redeundo iterum ad materiam facultatum Auditoris Cameræ; Reſtringe primo eas non habere locum in beneficialibus, in quibus ille Iuriſdictione caret, & ſic non poteſt cognoſcere ſuper titulo, & prouiſione beneficij, *vt ait Card. Caualer. deciſ.* 32.*num* 1. *& deciſ.* 224. *eodem nu*. 1. *& fuit dictum in Agrigentina Sancti Angeli Veneris* 30. *Aprilis* 1604. *coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 169. *num*. 1. *Accbill. deciſ.* 18. *de appellat. & fuit reſolutum in Caſertana beneficij* 5. *Maij* 1595 *coram Card. Blanchetto, & in Oritana Parrochialis* 12. *Decembris* 1593. *coram Peregrino, & in alia Gerunden. Beneficij* 13. *Octobris* 1600. *coram Penia, Rota deciſ.* 271 *num*. 5. *par*. 1 *recent. Bellam. dec*. 210. *& fuit dictum in Cremonen. Præbendæ* 21. *Maij* 1607. *coram Cardin. Lancellotto*.

Exten-

100 Extende primò procedere, vt neque etiam in vim prorogationis partium valeat proceſſus coram Auditore Cameræ in beneficialibus fabricatus, & ratio eſt, quia vbi nulla eſt iuriſdictio, ibi fruſtra fit illius prorogatio cum non entis nullæ ſint qualitates, Item quod nullum eſt, nullum parit effectum, *vt fuit dictum in dicta Caſertana Beneficij coram Card. Blanchetto, quæ eſt in impreſſ. Garz. de beneſ. par. 10. in cap. 3. num. 14. & Grat. lib. 2. diſcept. cap. 389. num. 51.*

101 Extende ſecundò id nõ ſolũ procedere in petitorio, ſed etiam in poſſeſſorio, in quibus Auditor Cameræ Iuriſdictionem non habet, *vt fuit dictum in dicta Gerunden. Beneficij corã Penia, & in illa Catarinen. coram Card. Caualerio*, vbi dicitur, quod pluries Signatura expreſſe prohibuit Locumtenentibus A.C. pro tempore exiſtentibus, & in d. Signatura intereſſentibus, vt in beneficialibus non concederent mandata de manutenendo.

102 Fallit tamen primò, quando cauſa benificialis non eſſet ſuper titulo, ſed ſuper validitate, verbi gratia, alicuius vnionis, quia tunc Auditor Cameræ validè procedere poteſt, *Acchil. deciſ. 4. num. 4. & deciſ. 5. nu. 6. de penſ. Put. deciſ. 485. num. 2. lib. 2. Verall. deciſ. 99. par. 1. & fuit latè deductum in vna Terdonen. Præpoſituræ tertia Februarij, & 26. Octobris 1601. coram Coccino, quæ ſunt in eius impreſſis dec. 20. & 42.*

103 Fallit ſecundò, quando commiſſio in eius actis extaret, per quam illi committeretur cauſa ſuper executione litterarum Apoſtolicarum, quia tunc in benificialibus ſe ingerere poſſet, *vt ſuit deciſum à Rota ibi per Coccinum in ſua deciſ. 169. num. 3.*

104 Declara tamẽ, quòd ad hoc vt Auditor Cameræ poſſet in vim commiſſionis ſuper earum literarum executione procedere, opus erit vnum ex duobus concurrere, nempè, vel citatio ad dicendum contra commiſſionem, aut quòd vtraque pars ea præſentata vſa fuiſſet, abſque citatione ad dicendum contra commiſſionem, licèt ſecus, ſi dicta commiſſio fuiſſet ſpecialis iuriſdictionem de nouo tribuens, quia tunc citatio fuiſſet ad eam fundandam neceſſaria, *vt ait Caſſad. deciſ. 7. de reſtit. ſpoliat.* At ſecus, ſi non eſſet ſpecialis commiſsio, ſed ſolum excitatoria Iuriſdictionis, *vt fuit reſolutum in Romana Caſtri Feliciani 12. Martij 1557. coram de Rubeis, & per Coccinum in dicta deciſ. 169. ſub num. 3. verſic. vigore etiam.*

105 Fallit tertiò, quando eſſet datus alicuius executor, ſed cumulatiuè in literis, quia licèt in facultatibus antiquis Auditor Cam. prohiberetur, ne ad executionem literarum Apoſtolicarum procedere, quando earum eſſet datus certus executor; Nihilominus poſtea in nouis per fel. record. Gregorij Decimiquarti, & Clementis viij. ei facultas tribuitur exequẽdi cumulatiuè, cum alio executore certo dato, nec illa verba in fine facultatum Gregorij XIIII. prolata nocent, vbi ait, quòd non intelligeretur derogatum Conſtitutionibus antiquis Pij Quarti, & Quinti, quia illa verba nunquam intelliguntur, niſi quoad expreſſa, *iuxta doctrinam Iaſon. in l. doli clauſula num. 2. ff. de verbor. obligation. & Rota ibi coram Coccino deciſ. 169. ſub numero 3. verſiculo neque facit:* Aliàs, quando Auditor Cameræ non eſt datus executor literarum Apoſtolicarum Iuriſdictione caret, *vt fuit dictum in Vrgellen. Beneficij 16. Decembris 1608. coram Cardin. Marcomontio, quæ eſt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 1. fol. 721. n. 1. in prima colum.*

106 Declara tamen, quòd licet Auditor Cameræ ſit incapax iuriſdictionis in beneficialibus, tamen iura coram eo in cauſa beneficiali producta ſuum robur non amittunt, *vt ait Rota deciſ. 271. num. 4. par. 1. in recent.*

107 Reſtringe ſecundò, quòd Auditor Cameræ vltra tres dietas, vbi ille non eſt datus executor ad iudicium non vocat ex conſtitutione Pij Quinti, *veluti fuit deciſum in dicta Vrgellen. Beneficij 19. Decembris 1608. coram eodem Card. Marcomontio penes Marcheſ. in præcit. loco.*

Sed

108 Sed quando eſt datur executor in literis, tunc poteſt etiam procedere contra Epiſcopos, *vt fuit dictum à Rota dec. 45. par. 1. in recent.*

109 Reſtringe tertio, quòd ſententia Audit. Cameræ ſit nulla non ſeruatis prius terminis ſubſtantialibus, ſiue ſimus in Iudicio ordinario, ſiue in alio paritionis literarum; at ſecus in Iudicio ſummario, & executiuo, necnon quando quantitas debita non excederet ſummam ſcutorum ducentorum; Vndè cautus erit ille Procurator, ſi ad tollendas difficultates illos etiam pro minori ſumma ſeruabit, prout fuit ita dictum *à Rota in illa Vrgellen. Beneficij coram Marcomontio.*

Sed animaduertas tamen, quòd Auditor Cameræ habet facultatem reiterandi terminos, ad effectũ ſanãdi præcedẽtes defectus, licèt tñ id fuerit quoque poſtea extenſum ad omnes Iudices, ex Conſtitutione Pij IV. edita ſuper reformatione Signaturę Iuſtitiæ ſub Kalend. Ianuar. 1562. *veluti teſtatur Scaccia de Iudic. cauſ. ciuil. & crimin. l. 2. cap. 3. quæſt. 13. nu. 271. Card. Serap. dec. 515. nu. 5. & Rot. in Signina Caſtrorum Luna 25. Iunij 1615. coram Buratto.*

110 Reſtringe quartò, quòd Auditor Cameræ ſuis facultatibus non vtitur in cauſis mercatorũ, q tñ intellige procedere, qñ nõ ordinariè; ſed in vim Cõmiſſionis procedit, quia eo caſu ſeruatis ſeruandis procedere tenetur, *vt fuit deciſum in Rommana Pratanſarũ Mercium Veneris 30. Maij 1597. corã Litta, quæ eſt apud Marcheſ. par. 2. de commiſſ. fol. 515. num. 3.*

111 Contrarium tamen *ait Gratian. li. 3. diſcept. cap. 569. num. 19.* vbi ait, quòd Auditor Cameræ ſummariè, & manu Regia cauſas Mercatorum terminare valet, de bono, & æquo, & ſola facti veritate inſpecta, iuxta ſuas facultates in §. 10 *& veluti fuit deciſum à Rota in dec. 446. nu. 1. par. 2. in. recent. Rot. Ianuen. dec. 23. num. 15. & Rota Rom. dec. 641. in fine par. 1. recent.*

112 Concordari igitur poſſunt prædictę opiniones, vt ſcilicet prima procedat, quando non, iuxta ſuas ordinarias facultates, ſed in vim commiſſionis procedit. Secunda verò è conuerſo locũ habeat; nempè, quando non in vim cõmiſſionis, ſed ordinariè procedit, vt colligitur ex illa *deciſ. 446. parte 2. in recentior.*

113 Extende, quod etiam Auditor Rotę poteſt vti facultatibus Aud. Cameræ, quando in commiſſione ea vti ſibi fuerit cõceſſum, aliàs ſecus, *vt fuit dictum à Rot. dec. 415. nu 10. parte. 1. in recent* Licèt aliqñ Rota eas facultates non attendat, etiam quod in commiſſione fuiſſent reſeruatæ, quando tamen ageretur de eo, quod eſſet contrarium ſtylo Rotæ, veluti contingit in executione legati, pio quo via executiua attenditur in Tribunali A.C. ſed in illo Rotæ, via ordinaria proceditur, *vt fuit reſolutum in Rom. Dotis, & Legati 15. Iun. 1620. coram Manzanedo* & veluti latè dixi *in concl. 128. ſub. nu. 749.* & ibi recurras, & eſt *deciſ. Rota 391. n. 2. par. 2. recent. & Grat. in dec. 4. num. 70.*

114 Declara pręterea id, quod fuit dictum de facultatibus Auditoris Cameræ procedendi ſummariè, & manu Regia inter Mercatores habere locum in illis exiſtentibus in Vrbe, at ſecus in exteris, & præſertim in illis Anconæ, quia ibi, & non aliundè conueniri debent, in vim Priuilegiorum Põtificum, *vt ait Grat. lib. 3. diſcep. cap. 569. n. 19. & Rota dec. 5. num. 1. de offic. ordin. in antiq.*

Extende prædictam declarationem procedere quoque in quibuſuis alijs Mercatoribus totius Status Eccleſiaſtici, quando per viam literarum cambij fuiſſet concluſus contractus in Vrbe eorum conſenſu mediantè, quia vbi iunguntur conſenſus partium, ibi dicitur perfectus contractus, & non in loco à quo literæ diriguntur, *iuxta doctrin. Bald. in l. multum intereſt nu. 28. & Salicet. nu. 17. C. ſi quis alte, vel ſibi Rota Ianuen. dec 161. nu. 4. Rota per Coccin. in ſua dec. 116. nu. 1. & tandem fuit ita quoque reſolutum in Romana, ſeu Rauennaten. Pecun. Merc. 26. Iunij 1630. coram Pirouano.*

Subextende prædicta nedum procedere in Mercatoribus Vrbis contra

origine forenſes, ſed etiam in illis forenſibus contra illos de Vrbe, quia quilibet eorum poteſt coram Audit. Cam. executiuè procedere; dummodo non degant vitam extra ſtatum Eccleſiaſticum; & ratio eſt, quia per contractum in Curia, qui non eſt ſubditus efficitur ſubditus illius loci contractus etiam ſi non ſit de eodem ſtatu, ſed habeat tamen domiciliū in ſtatu, & quòd facultates Iudicis non deficiant; vndè veluti mercator origine forenſis, ſed ſubditus ratione contractus poteſt executiuè contra mercatores Curiæ agere, eadem quoque via debet Curialis poſſe agere contra alium mercatorem forenſem, ex eiſdem facultatibus Aud. Cam. quę cum concernant ordinatoria; ideo ſunt ſeruandæ in loco iudicii, ſiue agatur de ordine proceſſus, ſiue de ordine executionis, vt benè, & latè fuit deductum in illa *Romana, ſeu Rauennaten. Pecuniaria Mercurij 26. Iunij 1630. coram Pirouano.*

Extende, quòd etiam litterę inter mercatores habent vim publici inſtrumenti, & probant ſtipulationem prius factam, & in illis præſumitur contractus, ex quo ipſi conueniri poſſunt, *vt ait Gratian. lib. 3. diſceptation. c. 500 num. 2. & ſeqq.*

115 Reſtringe quintò, quòd Auditor Cameræ non deputat Iudicem in cauſis, niſi obligatio Cameralis adſit; quia cum in huiuſmodi deputationibus, iuxta ſuas facultates procedat; vnde ea non exiſtente, nec etiā Aud. Camerę deputare poteſt; *vt ait Marcheſan. de commiſſionibus par. prima, fol.* 800. *num.* 120.

116 Reſtringe ſextò, quòd Auditor Camerę non poteſt procedere, iuxta illius facultates, niſi obligatione in forma Cameræ extenſa, aliàs cum de ſua iuriſdictione non eſſet certus, nec per conſequens in ea procedere poſſet, *vt fuit dictum in vna Lauretana Pecuniaria 5. Aprilis 1597. coram Gypſio. & in alia Romana de Pinellis 20. Februarij 1398. coram Orano, & aliàs ſæpè, vt fuit dictum in vna Romana Releuationis à moleſtijs Veneris 19. Ian. 1601. coram* Card. *Lancellotto.*

117 Et ratio eſt, quia Index ignorans fundamentum ſuę iuriſdictionis vallidè pronunciare non poteſt, *Rota deciſ. 515. num. 21. par. prima in recent. & per Buratt. in dec. 683. num 4.*

118 Extende id, quoque procedere, ſi fuerit aliàs inter eaſdem perſonas in alio officio facta extenſio, quia ea erat reproducenda in officio Notarii cauſæ; Nam Notarii Auditoris Cameræ habent acta ſeparata, nec vnus ſe ingerit in negotijs alterius, *vt fuit dictum in Romana Cenſus 4. Decemb. 1595. coram Card.* Pamphilio, *& in illa Romana Releuationis à moleſtijs coram Card. Lancellotto.*

119 Secus autem, quando obligatio eſſet rogata ab eodem Notario, quia tunc nulla extenſio illius obligationis eſſet neceſſaria, *vt fuit dictum à Rota in dec. 555. num. 3. par. 1. in recent.*

120 Fallit tamen primo, quando partes in ea conſenſerunt relaxationi mādati, vnica tantum citatione, ſiue nulla citatione præcedente, quia tunc extenſio obligationis Cameralis non eſſet neceſſaria *vt fuit dictum à Rota in deciſ. 103. num. 4. & 5. par. 1. in recen.* Veluti nec etiā illo caſu opus eſt, vt relaxetur mandatū cum intimatione, niſi infra tres, *Rota deciſ. 630. num. 3. par. 1. recent. & per Burat. d. deciſ. 683. num. 4. & ibi in addit. num. 7.*

121 Extende, quòd quando partes conſenſerint relaxationi mandati, vnica tantum citatione, ſiue nulla præcedente citatione, tunc poteſt Aud. Camerę dare executionē omnibus obligationibus, etiā extra ſtatū Eccleſiæ rogatis *vt ait Rot. dec. 103. n. 4. & 5. p. 1. rec.*

122 Quod quidē ſubextende procedere etiam, quòd debitores, qui conſenſerunt in mandatum executiuum vnica, vel ſine citatione non eſſent obligati in forma Cameræ, quia tunc etiā in alijs tribunalibus pōt executiuè procedi; dū in mandatū executiuū vnica, vel ſine citatione fuerit conſenſum, *vt ait Rot. in d. dec. 103. nu. 4. & 5. & per Buratt. dec. 683. nu. 7. & in Reatina Iuris redimendi 20. Decembris 1628. coram Veroſpio, & per* Card. *Caualeriū dec. 38. num. 3.*

Secus

123 Secus autem quando partes in mandatum executiuum prædicto modo non conſenſerunt, nec minus obligatio Cameralis extaret, quia tunc executiuè in cauſis procedi non poſſet, niſi in Tribunali A. C. & non ab alijs Iudicibus, *veluti ſupra diximus ſub nu.26.& ſeq.& 120.& veluti fuit dictum à Rota per Burat. d. dec. 683. ſub. nu.5. & ibi in addit.nu.7.* & prius ibi docet, quòd Inſtrumentũ, quando eſt in partibus rogatum, debet in Curia produci parte citata ad dicendum contra, & poſtea debet in Brogliardo adnotari, aliàs mandatum eſſet nulliter relaxatum, ſecus autem erit dicendum de inſtrumento in ipſis actis cauſæ rogato, quia tunc illud repeti non eſt neceſsè, quia de eiſdem actis eſſe cenſetur, & præcipuè, ſi non fuerit oppoſitum ex aduerſo, & multò magis, quando illud à Iudice ſæpe viſum fuerit, *vt fuit dictum in Romana Fideiuſſionis de repræſentando 17. Maij 1595. coram Corduba.*

124 Fallit ſecundò, quãdo (vt dixi) illius obligationis extenſio fuiſſet ſemel facta inter creditorem, & debitorem, quia tunc amplius non eſſet facienda inter debitorem, qui ſoluit, & fideiuſſorem, *vt fuit dictum à Rota in dec. 630. num. 2. par. 1. in recent.*

125 Animaduertendo tamen, quòd dicta extenſio debet à Iudice decerni in citatione ſolùm facta ad dicendum cõtra Iura, & non in illa ad ſoluendum; & ratio eſt, quia antequam Iudex relaxet mandatum pro ſumma petita, in apoca contenta obligatione Camerali vallata, debet eſſe certus de ſua Iuriſdictione, *vt fuit dictum à Rota in Anconit. pecun. 27. Martij 1623. coram Manzanedo,* & de hoc ſtylo teſtatur *Saluſt. Tiber. in ſua praxi lib. 1. cap. 31. nu. 4. & 5.* quem approbauit Rota ibi ſupra, *& in Romana, ſeu Carthaginen. penſionis Lunæ 24. Ianuar. 1628. coram Dunozetto.*

Sed nota tamen, quòd appellatio daretur ab extenſione obligationis Cameralis, etiam quoad vtrumque effectum, quando illa expreſsè non legeretur in Inſtrumento, ſiue quando dubium eſſet, an ea fuerit adiecta, *vt fuit dictum à Rota per Buratt. in dec. 561. num. 4.*

Licèt ſecus tamen eſſet, quando Inſtrumentum eſſet rogatum per Notarios A. C. quia tunc non eſſet neceſſaria extenſio, etiam ſi obligatio Cameralis fuiſſet omiſſa, quia nihilominus obligatio intelligeretur recepta in forma Cameræ, & illi per conſequens extenſio daretur, veluti Inſtrumento in forma Cameræ celebrato, iuxta declarationem factam in Tribunali A. C. per eiuſdem Locumtenentes, & Notarios veluti teſtatur *Saluſt. Tiber. in ſua pra. lib. 1. cap. 40. nu. 1.* & eò magis, quando partes ſe obligauerunt cum clauſulis ſolitis, & conſuetis, & ratio eſt, quia cum obligatio in forma Cameræ apponi ſoleat in omnibus inſtrumentis receptis per Notarios A. C. & totius Vrbis; quinimmò cum illi alio modo non ſoleant recipere rogitus, niſi ſub illa forma, *vt teſtatur Saluſt. Tiber. ibi ſupra.* Idcircò in Iis obligatio ſemper cenſetur appoſita, & eam deficientem poteſt Notarius in inſtrumento apponere, iuxta ea, quę ait *Gabr. de conſuet. concl. 3. num. 15. & 35. Menoch. conſ. 27. num. 61. Farinac. de falſit. quæſt. 167. num. 54. & fuit ita deciſum in Rom. Quarti dotalis 19. Iunij 1628. coram Reuerendiſſimo Coccino.*

Extende ea, quæ fuerunt dicta de extenſione per Iudicem fienda obligationis in forma Cameræ adeò procedere, vt propterea ſolùm ſufficiat Iudicis decretum de illam extendendo, licèt poſtea in effectu non extendatur, veluti teſtatur *Tiber. Saluſt. in pracit. loco cap. 29. in fin.* & ita quoque tenuit Rota *in dec. 62. in fine penes Zacchiam ad Galleſ. de oblig. Cam. & in Anconitana pecuniaria 27. Martij 1623. coram Manzanedo.*

126 Reſtringe ſeptimò, quòd Rota non obſeruat ſtylum Domini Auditoris Cameræ, vt ſcilicet ſoluãtur quinque, vel ſex pro centenario factis diligẽtijs nõ potuiſſe fieri executionem, neque realẽ, neque perſonalem contra debitorem, ac in illius bonis, niſi etiam

concurrant requiſita, *Caſtr. in l. 3. §. vltimo ff. de eo, quod certo loco*; & propterea abſque illis reſoluit dictum ſtylum non eſſe attendendum *in Romana Fructuum, & Intereſſe* 10. *Decembris* 1614 *coram Pamphilio*.

127 Vltimò erit notandum, quòd ea, quę fuerunt dicta de vi, & efficacia obligationis Cameralis, procedunt etiam in Inſtrumento guarentigiato, in quo Auditor Camerę poteſt proce dere, cum expreſſa inhibitione, quoad alios Iudices, quibus cauſa commiſſa fuiſſet, *vt fuit dictum in Romana Attentatorum Mercurij* 4. *Iulij* 1601. *coram Penia, quæ eſt apud Zacchiam de oblig.* Cam. *dec.* 120. *nu.* 6. *& idem Zacchias in quæſt.* 7. *num.* 14. *& per Buratt. dec.* 537. *num.* 1. *&* 4. *& dec.* 561. Licèt ſecus tamen eſſet in eo, qui agere potuit in vim obligationis Cameralis, ſiue guarentigiæ, ſed iudicium ordinariũ inchoaſſet, quia tunc à ſententia incohata appellare liceret, *vt ait Rota dec.* 782. *nu.* 1. *par.* 3. *recen.*

128 Sed nota, quòd guarentigia dicitur pręceptum, quod facit Notarius habens iuriſdictionem habitu ordinariam debitori de ſoluendo adueniente die, per quod inſtrumentum, illud dicitur habere executionẽ paratam, *vt ait Corn. conſ.* 238. *& conſ.* 259. *lib.* 3. *& Seraph. de priuileg. Iuram. priuil.* 77. *num.* 5. *& ibi alios allegat.*

129 Extende, quòd etiam clauſula (& cætera) guarentigiam compræhendit quando in Inſtrumentis communiter ea ſolet apponi, *vt ait Card. Tuſch. in litera C. in verbo clauſula concl.* 302 *f. mihi* 835. Et veluti de obligatione Camerali dicã inferius ex mẽte Rotę.

Contrarium tamen venit dicendum de clauſula conſtituti, quia ea non comprehenditur ſub illa clauſula quę omnia, & cætera, *vt ait Iafred. dec.* 49. *alleg. à Ricc. in ſua collect. dec.* 55. *par.* 1. Licèt ſecus eſſet, quando ea fuiſſet omiſſa à Notario eam clauſulã conſtituti in ſuis inſtrumentis opponere conſueto, *vt ait Benintend. dec.* 32. *Rot. Bononien. & Ricc. in præcitato loco & eſt dec. Surd.* 223. *nu.* 9. *& ſeq.*

130 Declara tamen pręd ictã extenſionẽ procedere, dummodo probaretur Notarium fuiſſe matriculatum in eo loco, vbi ponitur illud pręceptum guarentigię, quia iſta facultas non datur Notarijs ex natura officij, ſed ex auctoritate, & diſpoſitione vnius ſtatuti id dictantis, aut Principis iſtud mandantis, prout de veriori opinione, & magis cõmuni, *ait Craſſ. alleg. à Grat. lib.* 3. *diſcept. cap.* 455. *nu.* 18. *& ſeqq.*

131 Extende ſecundò, quòd neque guarentigia excuſſionem requirat, veluti neque eam obligatio Cameralis admittit, & eò magis, quando Iuramentum concurreret, quod omnem excuſſionem tollit, *vt dicunt Doctores alleg. à Gratian. d. lib.* 3. *cap.* 593. *n* 5

132 Limita tamen primò, quòd annullato contractu, & deficiente cauſa obligationis, tunc annullatur quoque pactum executiuum, guarentigia, & obligatio Cameralis; & ratio ea eſt, quia extincta ſubſtantia contractus, ſiue illius ſolemnitate, tunc pręceptum guarentigię, iusiurandum, obligatio Cameralis, & ſimilia nõ attenduntur; nam ea non augent obligationem, ſed eam validiorem reddunt, vltra quod ſit impoſſibile, vt acceſſoria principale veſtiant, & dent illi robur, ſi de per ſe ſit inefficax, *vt dicunt Doctores alleg. à Gratiano ibi ſupra cap.* 423. *nu.* 48. Et veluti latius dixi in verbo annullato principali contractu, & ibi multę deciſiones ad id allegantur.

133 Fallit tamen, quando allegaretur obligationem fuiſſe ſine cauſa, quia tunc huiuſmodi exceptio guarentigiam, Cameralem obligationem, ac iuramentum non retardaret, *vt fuit dictum in Bononien. Pecuniaria* 22. *Martij* 1602. *coram Card. Lancellotto, & in alia Bononien. Executionis apocharum* 27. *Iunij* 1611. *coram Vbaldo, & Doctores allegati à Gratian. d. cap.* 423. *num.* 48. Et ratio eſt, quia cum talis obligatio per viam guarantigiæ dicatur confeſſio facta in iudicio, idcirco ea valet etiam ſi ſit inefficax, & ſine cauſa, nam talis confeſſus calore Iudicij pro condemnato habetur, *vt ex text. in l. ſicut maior, in verbo confeſſus. & ibi Bart. ad Bald. C. de*

repud.

repud.& abſt.hered. & l.ſi donatione, C. de collat. Cyn. in l. 1.C. de confeſſ. & Gratian.lib. 2. diſcept.cap. 280.*n.*6.

Secus autem, vbi eſſemus extra caſum obligationis in forma Cameræ, ſiue quarentigiæ; quia tunc prohibitio alienationis bonorum, conſeſſio, obligatio, diſpenſatio, cum ſimilibus non valent, niſi cauſa fuerit illis adiecta, & propterea videmus, quòd prohibitio alienationis ſine cauſa, vti inefficax fideicommiſſum non inducit, veluti talis dicitur, vt potè ſi teſtator nõ dixerit expreſsè, quòd talia bona remaneant in familia, ſiue ad ſuos poſteros, & deſcendentes perueniãt, vel ſi pœna aliqua ſaltem non fuerit appoſita; quia tunc non ſolum non inducitur fideicommiſſum in caſu mortis; neque minus in euentum alienationis *vt ait* Eugen.*in ſuo conſ.*81.*n.*48.*&* 49 *& Seraph. de priuil.iur.priuil.*94.*n.*1. *cum ſeqq. allegati à Grat.in præcit.loco.*

Amplia prædicta eſſe vera, etiam ſi teſtator expreſsè, & efficaciter alienationem probibuiſſet ea verba addendo nullo modo, vel alia ſimilia, & illã annullando, quatenus ab hærede fieret; & ratio eſt, quia illa verba præceptum non inducunt; ſed ſolum conſilium, dum cauſa ceſſat, ſiue perſona ob quam prohibitio fieret, & ſic id ſolum remaneret ad fauorem hęredis, cui per eum renunciari poteſt, & maximè adita ab eo hæreditate, per quã aditionem hæres fit Dominus rerum; neque per conſequens ille dicta bona alienando diceretur tolli facultatem liberam teſtandi, quæ à lege conceditur, ex ea ratione, quia cum iſta prohibitio ſit à cauſa, & perſona nuda; idcircò ea non continet pręceptum, ſed ſimplex conſilium, quod efficaciter non obligat, *vt latè ait Gratian.in d. diſcept.* 280.*per totam omnino viden. In hac materia; Surd. decis.* 125.*nu.*8. *& decis.* 238. *num.* 16. *& ſeqq.*

134 Limita ſecundò, quòd inſtrumentum guarentigiæ, vt puta alicuius locationis exequi non poteſt per tacitã recõductionem, ſiue ſocietatem, quia guarẽtigia, & obligatio Cameralis nõ dicitur appoſita vti odioſa, niſi expreſſè apponatur, cum de iure à quolibet inſtrumento appellatio detur, *Afflict. dec.* 365. *in fine;* & præſertim quando eſſemus in loco huiuſmodi obligationes apponi nõ ſolito, veluti Bononię; quia tunc etiam, quòd eſſemus nõ ſolum in tacita reconductione, ſiue ſocietate; verum etiam in expreſſa per viam ſtipulationis inita dicta cameralis obligatio non attenderetur, niſi expreſsè diceretur; & propterea nec illud inſtrumentum guarentigiæ, ſiue illa obligatio Cameralis datur, niſi pro his, quæ expreſsè in inſtrumento leguntur; At ſecus Romæ, vbi obligatio Cameralis in omnibus inſtrumentis apponi ſolet, quia tunc ea in inſtrumentis pro appoſita cenſetur, vt fuit dictum in vna *Bononien. Cenſus*, 24. *Aprilis* 1600. *coram Penia.*

Contrarium quòd ſcilicet clauſula in inſtrumento ommiſſa conſultò ommiſſa cenſeatur, & ſic, quòd ea tali caſu vti ommiſſa non ſit attendenda, ait *Rota per Gregor. in decis.* 90. *in fine*, & hãc opinionem ego puto veriorem, & pręſertim quia ad effectum euadendi viam executiuam dedita opera ommittitur illa obligatio in forma Cameræ, & propterea eſt creditori imputandum, ſi eam clauſulam in inſtrumẽto facere apponi non curauit, per regulam iura vigilantibus, non autem dormientibus ſubuenire ſolent, licèt ſecus eſſet in his, quę venirent ex iuris interpretatione, vt mox dicetur.

135 Extende dictam ſecundam limitationem in tãtum procedere, vt neque etiam obligatio Cameralis, & guarentigię extendatur ad ea, quę veniunt ex interpretatione iuris, quod tamen non procedit ſi per viam replicationis & non per alteram actionis ageretur. Item ſecus eſſet, quoad ea, quæ enunciatiuè, & quæ tacitè in conſequentiam veniunt, *vt ait Zacch. de obligat. Camer. q.* 31. *num.* 15. *cum ſeqq. cart. mihi* 179. vbi in ſpecie ait, quòd id, quòd dicitur de obligatione Camerali procedit quoque in guarentigia. *Surd. decis.* 254. *num.* 39. *latè Grat. lib.* 1. *diſcept. c.*47. *n.*43. *cum ſeq. & c.* 111. *num.* 49. *& c.* 115. *nu.* 27. *& lib.* 3. *cap.* 444. *num.*45. *cum ſeq. Rot. Ianuen. dec.* 21. *num.* 15. *Card. Sera-*

phin. deciſ. 321. *num.* 20. *& fuit ita deciſum in Reatina Iuris redimendi* 28. *Decembris* 1628. *coram Veroſpio.* vbi alię deciſiones ad id comprobandum allegantur.

136 Declara prętereà, quòd licèt obligatio Cameralis, & guarentigiæ ſit odioſa, & ſtrictè interpretanda, non per hoc tamen ſequitur, quod habens mandatum amplum ad obligandum non poſſit quoque obligationem Cameralem apponere, *vt fuit dictum in Romana Pecuniaria coram Card. Mellino, quæ eſt apud Zacchiam dec.* 50. Sed in quibus tñ inter ſe differant iſtæ duæ obligationes, nempè in forma Cameræ, & Guarentigiæ, tradit *Galleſ. quæſt.* 2. *num.* 13. *& Zacchias ibidem num.* 30.

137 Reſtringè tertiò, quòd licèt obligatio Cameralis, ob ſui fauorem habeat executionem paratam, & quòd non poſſit exceptione altiorem indaginem requirente impediri, *vt ait Caſſador. deciſ.* 1. *de mut. pecun. & Rota in Romana Executionis de Anguillara Veneris* 6. *Martij* 1592. *coram Orano, & in Romana Reſponſionis Caſalis* 15. *Ianuarij* 1597. *coram eodem, & in Maceraten. Tranſactionis Lunæ* 9. *Maij* 1594. *coram Litta, & in Romana Centus de Prouanis* 8. *Aprilis* 1598. *coram eodem Orano, & in alia Romana Executionis contractus* 22. *Maij* 1594. *coram Litta.*

138 Fallit tamen, qñ de falſitate, noua conuentione, falſa cauſa, ſolutione, nec non enormiſſima læſione, ſeu ſimulatione incõtinenti daretur, & de illis illicò appareret, *vt fuit dictũ à Rot. in præalleg. deciſionib. & per Greg. in deciſ.* 120. *num.* 17. & quemadmodum eodem modo procederet in caſu nullitatis Inſtrumenti, ſiue contractus, ſi tamen nil eſſet probandum ab eam apponente, ſed quòd illa incontinenti probaretur, quia tunc obligatio Cameralis ex ea impedienda veniret, *vt ait Zacch. de oblig. Camer. quæſt:* 3. *num.* 1. *& ſeqq. & quæſt.* 17. *num.* 101. *& Rota per Coccin. deciſ.* 8. *num.* 1. *& deciſ.* 162. *eodem num.* 1. *& per Buratt. deciſ.* 76. *num.* 1.

139 Animaduertendo prætereà, quòd exceptio, quæ datur contra obligationem in forma Cameræ non ſit releuans, quando eſſet obſcura, incerta, & præſumptiua tantùm, *vt ait Rota per Cardin. Seraphin. in ſua deciſ.* 372. *num.* 1. *& in deciſ.* 1107. *per totam*, & vt dixi ſupra in ampliatione 2. *ferè in fine verſ. Extende illud num.* 44.

140 Declara prætereà obligationem in forma Cameræ non eſſe retardandam, quando nedum negotium erit clarum, & limpidum, ſed etiam ſi prius legitimatio perſonarum fuerit facta, aliàs ſecus, *vt fuit dictum à Rota in Romana de Trincijs Lunæ* 16. *Februarij* 1615. *coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 98. *num.* 1. licèt tamen ſecus eſſet, quando obligatio Cameralis fuiſſet ſemel vulnerata, quia tunc executiuè exerceri non poſſet, ſed via ordinaria eſſet procedendum, & quando dicatur vulnerata vide *in concl.* 128. *num.* 724. *cum ſeqq.* Item ſecus eſſet, ſi tempus 30. annorum fuerit lapſum, quo caſu præſcribitur modo, & qualitati executiuè agendi, *vt benè ait Magon. deciſ. Flor.* 121. *num.* 1. *& ſeqq. quem alijs relatis ſequitur Borel. in ſua ſumm. deciſ. par.* 2. *tit.* 19. *de inſtrumen. liquid. & exeq. nu.* 104. *& Rot. deciſ.* 689. *num.* 5. *parte* 1. *recent.*

ARGVMENTVM.

DE FACVLTATIBVS Auditorum Rotæ.

CONCLVSIO CLXVIII.

1 AVDITORES Rotæ nota quòd olim vocabantur Auditores Sacri Palatij, & à Sixto Quarto fuerunt redacti ad numerum duodecim, quemadmodum duodecim fuerunt Apoſtoli, quos veluti Spiritus ſanctus deſtinauit miniſtros Chriſti, & diſpenſatores Myſteriorum ſuæ veræ fidei varijs linguis loquẽtes; Ita quoque Papa duodecim viros Iuris vtriuſque periti ſſimos, ac varijs linguis loquentes deſtinauit, qui cauſas

ſas ex toto vniuerſo Chriſtianorum Orbe ad ſummum Pontificem, tam de beneficijs Eccleſiaſticis, quàm de alijs rebus, per litigatores delatas, iuxta eorum doctrinam, Prudentiam, æquitatem, Iuſtitiam, & Integritatem examinent, necnon vice Pontificis expediant, atque definiant, pro quibus faciunt ea quæ *ait Marta in ſua compil. dec. to. 6. in hoc verb. Auditor cap. 3. & Veral. deciſ. 276. par. 1. & Franc. Marc. deciſ. 348. par. 1.*

1 Quorum quidẽ valor, & legalitas eſt adeò ingens ac toto vniuerſo Orbi cõſpicua, vt propterea illa meritò dicatur Magiſtra, & exẽplar oĩum Tribunaliũ, & verũ ſpeculũ ad imitandũ, & omniũ Curiarum Mater, *vt ait Grat. dec. 1. nu. 21. Rotæ Marchiæ.* Imò, quòd iſtius Sacræ Rotæ Romanæ deciſio ſit maioris auctoritatis, quàm communis Doctorum opinio, *ait Barb. in c. olim. de lit. conteſt. col. 12. poſt princip.* necnon illius deciſiones à Doctoribus, & Iudicibus in re dubia ſunt ſequendæ, *vt ait Honded. conſ. 59. nu. 48. lib. 1. & latè de hac materia ait Scac. de ſenten. & re iud. gloſ. 14. quæſt. 24. num. 1. & ſeqq. ſed num. 56.* ait, quòd Rota facit comunem opinionem in futuris cauſis, ſed non tamen in ea cauſa in qua iudicat.

2 Contrarium, quòd ſcilicet illius auctoritas ſit poſtponenda iuri, ac rationi habetur per *Scacc. in d. tract. de ſent. & re iudic. gloſ. 14. quæſt. 24. num. 7.* ſubdens præterea, quòd deciſiones Rotæ Romanæ ſunt probabiles, ſed non neceſſariæ, nec allegabiles ad deciſionem cauſarum ex ea ratione, quia Domini de Rota debent ſecundum iura iudicare, neque illi poteſtatem legis condendæ habent, immò ibidẽ *ſub num. 17.* refert, quòd aliqui dicunt licèt temere, quòd Rota, quandoque non eſt ſibi conſtans, & quòd propterea quidam illius iudicium impugnant, vt ibi *ſub num. 9. licèt prius ſub num. 3.* dicat, quòd Auditores Rotæ ſunt Iuris Conſulti eminentiſſimi, & quòd eorum Iudicium, & exemplum eſt ſequendum, & meritò quidem, & qui audet dicere contrarium ſemper illius opinio erit ſibillanda ab omnibus, qui ſint ſanæ mentis, & firmi intellectus; Nec licèt ſæpè reperiatur Rotam à prima reſolutione facta recedere, id tamen ſequi ſolet, & rectè quidem, quando vna tantum parte informante reſoluit, ſiuè quando de meliori Iure conſtat, & tantò magis, quãdo informantem doloſè ſe egiſſe cognouit, *vt ait Cæſar. de Graſſ. in dec. 21. de probat.*

3 Vndè tenendo primam opinionem vti veriſſimam, & ab omnibus tenendam, extende primo eam in tantum eſſe veram, quòd huiuſmodi deciſiones Rotæ faciunt ius, & illud oſtendunt; Et ratio eſt, quia ad eam principaliter ſpectat verba, & mentem Papæ in reſcriptis interprætari, & eſt in hac quaſi poſſeſſione ſciente, & patiente, immò volente Papa, iuxta ea, quæ tradit *Io Andr. poſt Hoſtienſ. in cap. 1. de poſtul. Prælat. & Rota per Gregor. XV. deciſ. 524. num. 4.*

4 Extende ſecundò, ꝙ iſtud Tribunal inter cætera dicatur ſupremum, *vt ait Put. deciſ. 401. lib. 1. Cæſar. de Graſſis, Guidopap. & alij allegati à Rota in Romana domus de Cardellis Mercurij 22. Maij 1609. coram Cardin. Caualerio, & deciſ. 134. diuerſ. & deciſ. 151. num. 3. par. 1. in recent. & nouiſſimè Scacc. de ſentent. & re iudic. in d. glo. 14. q. 24. num. 3.* Item, quòd Dominorum iſtius de Rota auctoritas ſit ſumma *ait Martinus Andreas in ſua deciſ. 9. num. 1.*

5 Extende tertiò, quòd Auditores Rotæ omnes habent Inſtructionem cauſarum coram alijs pendentium, ſed eſt benè verum, quòd ſententia fertur de conſilio omnium Auditorum, & ſic omnes proferre dicuntur; Immò in hoc Iuramentum habent in tantum, ꝙ ſi illi contrauenirent periuri efficerentur, *vt ait Caſtrenſ. conſ. 282. col. 2. lib. 1. Accoromb. deciſ. 4. & Rota per Gregor. XV. deciſ. 176. num. 7. & Put. deciſ. 338. num. 1. lib. primo.*

6 Et ratio prædictorum eſt, quia Omnes Auditores faciunt vnum Tribunal, & ſic vna eſt omnium Iuriſdictio,

ctlo, & vnus cenſetur loco alterius ſubrogatus, licèt rationes commodioris expeditionis diſtributiones particulares fiant, *vt ait Rota per dictum Gregorium XV. deciſ. 369. num. 2. & Card. Seraph. in ſua deciſ. 318. num. 2. & Rota deciſ. 13. de offic. deleg. in nou. Put. deciſ. 339. lib. 3. & Rota deciſ. 16. num. 4. part. 4. diuerſ. & in* Callien. *Canonicatus* 16. *Nouembris* 1608. *coram* Card. *Caualerio, & in* Corduben. *Decimarum Mercurij* 9. *Decembris* 1626. *coram Pirouano.*

7 Et hinc fit, quòd acta facta coram vno in cauſa alteri commiſſa ſunt valida, & præſertim parte non opponente, *vt ait Put. dicta deciſ. 339. lib. 3. & prius deciſ. 460. lib. 2. & Rota in vna Burgen. Fructuum 28. Maij 1590. coram Pamphilio.*

8 Subextende primò prædicta præcipue procedere, ſi ibi iuriſdictio eſſet perpetuata, *vt ait Rota per* Coccin. *in ſua deciſ. 439. nu. 4.*

Vndè videmus, quòd ſi ſententia feratur ab vno Auditore, & eo defuncto non fuerint ſubſcripta, tunc ea poterit ab altero ſubſcribi, etiam non citata parte, *vt ait Put. dec. 348. num. 1. lib. 1.*

9 Subextende ſecundò ea in tantum procedere, vt propterea, ſi vnus Auditor ad Cardinalatum promoueatur, tunc remanet Iuriſdictio, quoad illius cauſas penes alios Coauditores, *vt fuit dictum à Rota in dicta* Callien. Canonicatus 17. *Nouembr.* 1608. *coram* Card. *Caualerio,* vbi fuit reſolutum, quòd examen factum coram vno Auditore eſſet validum, quamuis de illius ſubrogatione non conſtaret, & ſic ibi fuit canonizata illa deciſio 369. *coram Greg.* XV.

10 Subextende tertiò, quòd valeat proceſſus factus coram Auditore, etiam publicè excommunicato, *vt ait Rota in deciſ. 2. de Iud. in antiq.*

11 Subextende quartò, quòd valeat proceſſus coram Auditoribus factus in vim reſcripti per excommunicatum impetrari, ſicuti valeret coram Ordinario factus, cum Auditores quoque in procedendo ordinariam Iuriſdictionem habeant; Licèt tamen non valeret ſententia ab eis in vim talis reſcripti lata, quia in decidendo dicuntur vere delegati, *vt ait Rota deciſ. 13. de offic. delegat. & deciſ. 6. de Iudic. in nou. Aegid. dec. 730. aliàs 51. de reſcriptis. Gem. conſ. 95. in princ. & Franc. in cap. 1. de reſcript. in 6. num. 6. & Verall. deciſ. 276. par. 1. & Franc. Marc. deciſ. 348. par. 1.*

12 Animaduertendo tamen, quòd concluſio in prædicta ſubextenſione contenta ſuper eo, quòd Auditores vnum Tribunal faciant, & quòd vna ſit omnium iuriſdictio, fuit propoſita *in vna Placentina, & Toletana Canonicatus, & Beneficiorum Mercurij 4. Februarij 1609. coram eodem Gregorio,* ſed Rota noluit illam firmare, *quæ deciſ. eſt 399. inter impreſſas eiuſdem Gregorij, nu. 1.*

13 Sed tenendo primam opinionem, ſubextende eam quintò, quòd ſcilicet vnus Auditor poſſit pronunciare in cauſa, in qua nullum dubium habeat de conſenſu aliorum Coauditorum, licèt cauſam illam in conſilijs non poſuerit, *vt fuit dictum à Rota in deciſ. 22. num. 1. de ſent. & re iud. in antiq. & dec. 123. num. 2. par. 2. recent.*

14 Subextende ſextò, quòd etiam Auditor nouus poſſit ſubſcribere ſententiam alterius Auditoris defuncti, etiam ſine citatione ex generali commiſſione, *vt ait Rota per* Put. *dec. 338. lib. 1. & penes Marcheſan. ait dicta Rota in parte 2. fol. 610. num. 5. & deciſ. 157. lib. 2. par. 3. diuerſ.* Quod intellige procedere, ſi coram antiquo non fuiſſet inchoatum diſputari in cauſa, alias ſecus, & tunc excipiens de nullitate ſententię, id tanquam ſuę intentionis fundamentum probare teneretur, *vt fuit reſolutum in d.* Corduben. *Decimarum Mercurij 9. Decembris 1626. coram Pirouano.*

15 Subextende ſeptimò, quòd Auditor Rotę ſucceſſor reaſſumit cauſas originarias Auditoris anteceſſoris, *vt fuit dictum à Rota penes eundem Marcheſ. par. 2. fol. 609. nu. 1.*

16 Secus autem in Auditore ſecundo, qui

qui non procedit in cauſa, ſtante præuentione primi, ſi tamen à primo inhibitio emanaſſet, quæ vim proteſtationis, & oppoſitionis habet, aliàs acta facta coram ſecundo valeret parte non opponente, vt fuit dictum ſuperius in verſiculo Et hinc fit nu. 7. & idem ait *Rota per* Put. *deciſ. 460. lib. 2. in nou. & in illa Burgen. coram Pamphilio*.

17 Sed hic erit notandum, quòd tribus modis committuntur cauſę Auditori, tamquam Auditori, & iſtæ cauſæ ſunt illæ, quæ diſtribuuntur per Turnū, & in quibus ſcribūt Notarij Rotæ. Secundò committūtur cauſę Auditori, ſed extra Rotam, & in iſtis etiam Notarij Rotæ ſcribūt; ſed ibi nulla cauſa diffinitur, niſi cum aliorum participatione. Tertio modo committuntur cauſæ Auditori, tamquam Prælato, & in iſtis Notarij Rotæ non ſcribunt, ſed ſolum, aut Notarius Archiuij, vel Auditoris Cameræ, ſi ab ipſo ſit deputatus Auditor, *vt ait Rota in deciſ. 16. in fin. de re iudic. in nou. & deciſ. 61. de facult. in nou.*

18 Rurſus erit notandum, quòd Auditores dicuntur Ordinarij in cognoſcendo, ſed delegati in definiendo, *vt ait Rota in præallegat. deciſionibus & Aegid. deciſ. 55. aliàs 747. de Iudic.*

19 Declara tamen primò, quòd Auditores dicuntur habere iuriſdictionem prædictam habitu, ſed non actu; & propterea commiſſiones, quæ illis fiunt non ſunt niſi quædam diſtributiones, per quas eis ſolum exercitium iuriſdictionis tribuitur, in quo exercitio plus attenditur factum Papæ, quàm illud partis, *vt ait Rota dicta deciſ. 60. de appellat. in nouis, & dec. 61. eodem titulo, & deciſ. 13. de offic. deleg. in nou.*

20 Subdeclara igitur, quòd cum Auditor non habeat iuriſdictionem, niſi habitu, idcircò ante citationem commiſſio non fit inter eos cōmunis, licèt tamē ab huiuſmodi opinione receſſerit Rota, *vt fuit dictum in vna Romana Pecuniaria, qua eſt apud Marcheſanum de commiſſionib. par. prima fol. 173. num. 5. & Mobedan. deciſ. 4. de reſcript. Caputaquen. deciſ. 178. in manuſcript. & Rota in Salamantina Penſionis 13. Ianuarij 1584. coram Bubalo, & in alia Mutinen. Canonicatus 23. Iunij 1600. coram* Cardin. *Pamphilio, & in Siracuſana 1. Decēbris 1603. & 26. Martij 1604. coram Ortembergo, & aliàs ſæpè.*

21 Declara ſecundò, quòd Auditor Rotæ nihil facere poteſt in cauſæ, quæ ab eo auocata fuerit, *vt ait Put. deciſ. 339. num. 1. lib. 3.*

22 Declara tertiò, quòd ſcilicet ponēs non teneatur ſequi ſententiam votantium, quando ſibi conſtaret de iniuſtitia, *vt ait Rota per Coccinum deciſ. 399. num. 5.*

23 Veluti eodem modo non teneretur extendere deciſionem, quando proceſſus, in quo eſt reſolutio fundata non fuit in totum interprætatus, & non viſus, *vt ait Rota per eundem Coccinum deciſ. 313.*

24 Declara quartò, quòd Auditores volentes habere conſilia in cauſis coram eis vertentibus debent benè videre proceſſum, & clarè dubia vera elicere, ad hoc vt ſui Coauditores vera conſilia tribuere valeant, vt animaduertit ipſa Rota in *deciſ. 3. num. 1. de conſtit. in antiq.*

25 Sed ſi Auditor nullum dubium habeat in cauſa, tunc conſilia ab aliis petere non oportet, quia cum poteſtas omnibus ad inuicem data cenſeatur, idcircò in prolatione ſententiæ dicere poteſt de conſilio, atque conſenſu aliorum Auditorum, ſed ſi forſan conſilia, ſiue vota ſint diſcordia, tunc maiori parti erit ſtandum, *vt ait Rota deciſ. 22. de ſentent. & re iudicat. in antiq.* Sed animaduertendum benè erit, vt vota ſint taliter ferenda, ne in cæteris inſtantiis ea non niſi ex rationabili, iuſta, atque nouiter producta cauſa, retractari debeant, *vt ait Rota deciſ. 3. de conſtit. in antiq. & facit deciſ. 123. num. 2. par. 2. recentiorum.* Sed eſt benè verum, quòd votis Auditorum exiſtentibus variis in re exemplari litigioſa, non ita facilè ſolet ab illis affirmatio dari, *vt ait Rota deciſ. 575.*

575. *num.* 2. *par.* 3. *lib.* 3. *diuerſ.* veluti quoque Rota facilè decidere non ſolet, parte non informante, & negotio graui exiſtente, *vt ait Rota deciſ.* 653. *num.* 1. *par.* 3. *lib.* 3. *diuerſ.*

26 Declara quintò, quòd etiam Auditor debeat prius videre proceſſum Iudicis à quo, antequam inhibeat, *vt ait Rota deciſ.* 62. *num.* 1. *de appellat. in antiq.*

27 Extende eodem modo procedere, quando dubia erunt danda in cauſa, quia tunc Auditor debet diligenter proceſſum videre, & dubia ex eo diligenter elicere, & interdum cum Aduocatis partium conferre; In illis verò dandis partes debent eſſe præſentes, & prius citari, aliàs Iudex ſuſpectus reddi poteſt, *vt ait Rota dec.* 5. *de verb. ſign. in antiq.*

28 Declara ſextò, quòd neque Auditor ſecundæ inſtantiæ abſoluit excommunicatũ ab Auditore primæ Inſtãtię, niſi viſis actis d. primę inſtantiæ, *vt ait Rot. dec.* 24. *n.* 1. *de ſen. excom. in antiq.*

29 Extende quartò principalem concluſionem, quòd ſcilicet Auditor dicatur egregia perſona, & quòd propterea mittendum ſit ad ipſum in eius domo pro teſtimonio ferendo, *vt fuit dictum à Rota in deciſ.* 7. *de teſtib. in nouiſſ.*

Amplia quoq. procedere in alijs perſonis Illuſtrib. ſiue valetudinarijs, & ſenibus, *vt ait Rota deciſ.* 221. *num.* 3. *lib.* 2. *diuerſ. & tex. eſt in l. ad egregias ff. de iure iuran.*

30 Extende quintò, quòd Rota non ſolet curare ſententias extra eam, & in partibus latas, niſi prius cognito de earum iuſtitia, *vt ait Rota coram Gregorio deciſ.* 208. *num.* 5. *& deciſ.* 84. *num.* 1. *& deciſ.* 85. *eodem num. & deciſ.* 165. *par.* 1. *diuerſor. Gonzal. ſuper regul.* 8. *& ibi in annotat. contra nullit. & attentat. num.* 4. *& Rota deciſ.* 18. *nu.* 5. *& deciſ.* 594. *par.* 2. *in recent. & in dicta Romana domus de Cardellis coram Cardin. Caualerio, & in Romana Vinea Luna* 24. *Ianuarij* 1622. *coram Vbaldo.*

Et prędicta procedunt, etiam ſi ſententiæ feciſſent tranſitum in iudicatum, quia nihilominus, niſi illæ exhibeantur in actis Rotæ non attenduntur, etiã ſi illę eſſent criminales, *vt ait Rot. per Card. Seraph. dec.* 723. *num.* 12. *Mobedan. deciſ.* 3. *num.* 1. *de teſtib. & ita fuit dictum in Romana locationis domorum* 14 *Aprilis.* 1614. *coram Card. Veroſpio, & in Mediolanen. Bonorum* 23. *Martij* 1620. *coram Vbaldo, & deciſ.* 385. *num.* 1. *par.* 1. *recentior. & deciſ.* 438. *in fin. par.* 1. *diuerſ. & per Burat. deciſ.* 636. *num.* 6.

31 Subextende id multò magis procedere, quando ſententia lata fuiſſet in contumaciam, *vt ait Boſſ. de for. compet. num.* 94. *& nouiſſimè Scacc. de ſententen. & re iudicat. gloſſ.* 14. *quæſt.* 11. *num.* 20. *&* 22. *& eſt deciſio Rot. per Burattum* 76. *num.* 5. *& ſeq.*

32 Fallit tamen primò, qñ de earum ſententiarum iuſtitia appareret, quia tunc illas exequi ſolet, *Put. dec.* 401. *lib.* 1. *Mobedan. deciſ.* 3. *de teſtib. & deciſ.* 11. *de re iudic. & Rota in vna Hiſpalen. Diſtributionum Veneris* 2. *Maij* 1603. *coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 108. *num.* 2.

Veluti id eodem modo quoque procederet, quando ſententiæ deducerentur non ad effectum obtinendi illarum executionem, ſed excipiendo tantùm, *vt fuit deciſum in Senogallien. Emphyteuſis* 6. *Iunij* 1619. *coram Coccino Decano, & Rota deciſ.* 143. *nu.* 6. *cum ſequentib. parte* 2. *diuerſor. & in parte* 3. *lib.* 3. *deciſ.* 595. *num.* 5. *& Put. deciſ.* 198. *num.* 1. *& ſeq. & dec.* 391. *n.* 1. *lib.* 1. Quãuis id tamẽ nõ haberet locũ, quando exciperetur de ſentẽtia, ex qua quis condẽnari poſſet, quia neque tali caſu Rota attendit rem iudicatam, niſi ex actis iuſtificaretur, *vt fuit reſolutum in vna Interamnen. Legatorum* 16. *Iunij* 1625. *coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, Put. deciſ.* 198. *num* 2. *lib.* 1. *& Rota per Burat. dec.* 94. *num.* 2.

33 Fallit ſecundò, quando eſſemus in ſententiis latis ab Inquiſitoribus hæreticę prauitatis, *vt fuit dictum in vna Conchen. Penſionis* 6. *Martij* 1598. *coram Peregrino*. vbi ratio aſſignatur.

Subex-

34 Subextende eam quintam extenſionem verſa vice procedere, vt nempè ad effectum reuocandi illas ſententias Rotales, iam executioni demãdatas notoria iniuſtitia ſit neceſſaria, & quæ nullo velamine offuſcari, & nulla excuſatione celari poſſit, *vt fuit dictum in Romana Hæreditatis de Comitibus 3. Iunij 1587. & in Peruſina Bonorum 16. Nouembris 1607. coram* Paeen. *& per Gregorium XV. dec.* 501. *in fine.*

35 Extende ſextò, quòd Rota rem iudicatam non attendit, *vt benè ait per dictum Gregorium dec.*317. *num.*1.

36 Quod tamen primò declara verum, quando iniuſtitia eſſet notoria, *licet Put. decis.* 403. *lib.* 1. *& Gaſpar de Graſſis decis.* 10. *de re iudic.* loquãtur etiam in ea non notoria, & ſic igitur multò magis, quando eſſemus in notoria, *vt ait Rota ibi in dicta dec.*317. *num.* 3. *coram* Gregorio.

37 Licèt *Scaccia in præcitato loco nu.* 66 dicat, quòd Rota Romana non facit differentiam inter iniuſtitiam notoriam, & non notoriam, & quid dicatur notorium, & non notorium, *ait ibi num.* 37. *& ſeqq.*

38 Subextende primò illam ſextam extenſionem multò magis procedere, quando ille, qui obtinuerat pro ſe rem iudicatam paſſus fuiſſet diſcuti ſuper illius iuſtitia; quod tamen intellige verum, ſi poſtea iniuſtitia rei iudicatæ detegatur, aliàs ſecus, quia non cenſetur aliquod præiudicium illatum fuiſſe rei iudicatę, quamuis ſuper illius iuſtitia diſcuti, quis fuerit paſſus, *vt ait Caputaq. decis.* 87. *lib.* 1. *in manuſcript. & Rota in Burgen. prçheminentiarum* 3. *Iunij* 1605. *coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis decis.* 234. *nu.* 4.

39 Subextende ſecundò prædicta intantum eſſe vera, vt ſi ille, qui habet pro ſe rem iudicatam patiatur ſuper illius iuſtitia diſcuti, ei non proderit, ſi proteſtetur illud pati, ſine tamen præiudicio ſuæ rei Iudicatę, *Mohed. dec.* 4. *num.* 3. *de ſentent. & rei iudic. Rota decis.* 55. *lib.* 2. *par.* 3. *diuerſ. Put. dec.* 197. *in fin. lib.* 2. *Gonzal. ſuper regul.* 8. *Gloſ.* 66. *num.* 39. *& fuit ita deciſum in Placentina decimarum* 5. *Iunij & 8. Octobris* 1599. *coram Penia.*

40 Declara tñ ſecundò illam ſextã extenſionem non procedere, veluti quando vna cauſa eſſet commiſſa in Rota & commiſſio haberet annexam illam clauſulam (*prout de iure*) quia tunc talis commiſſio rei iudicatæ non prçiudicaret, *vt fuit dictum à* Rota *per Gregorium XV. in ſua decis.* 492. *num.* 4. *cum alijs ibi allegatis.*

41 Declara tertio illud, quod fuit dictum in extenſione ſexta, ſuper eo, quod Rota rem iudicatam non attendit, non procedere in Iudicibus inferioribus, à quibus talis auctoritas reſcindendæ, & paruipendendę rei iudicatæ vſurpari non debet, quia cum Tribunal Rotę Romanæ ſit ſupremum, & ſic exceptum inter alia, ideò non eſt trahendum in conſequentiam cum alijs, *vt ait Scaccia in quodam ſuo reſponſo ſol.* 747. *num.* 91. *in tract. de ſent & re iudic.*

42 Extende ſeptimò huiuſmodi Tribunal Auditor Rotæ, adeò eſſe venerandum, vt propterea illius inhibitio, ſiue iuſta, ſiue iniuſta, ſemper ſit timenda, *vt ait Rota decis.* 159. *num.* 4. *& dec.* 770. *num.* 1. *par.* 2. *in recent. & per* Gregor. *decis.* 435. *num.* 4. *& dec.* 328. *num.* 1. *&* 2. *par.* 1. *in recent. & poſtea decis.* 464. *nu.* 1. *ibid. & veluti latè dixi in verbo attentata.*

43 Subextende primò id procedere etiam, quoad non nominatos in commiſſione, *vt ait Rota dicta dec.* 328. *num.* 2.

44 Subextende ſecundò procedere, etiamſi Rotalis inhibitio emanata fuiſſet, in vim ſubreptitiæ commiſſionis, quia nihilominus eſt timenda, ita vt ea manente ad executionem nullo modo ſit procedendum, *vt ait Rota dec.* 459. *num.* 3. *par.* 2. *in recent & apud* Gregor. *XV. dec.* 119. *num.* 8.

45 Subextende tertiò idem procedere, etiam in alia inhibitione alterius Tribunalis, quando tamen facilis eſſet acceſſus ad Principem eam concedentem, à quo facile poſſet illius reuocatio obtineri, *Put. decis.* 485. *lib.* 2.

& fuit

ſubintret in locum exequutoris eo mortuo, *ait Rota dec. 606.nu.3. & 4. par.3. recent.*

53 Subextende primò, quòd Auditor Rotæ poſſit inſtituere præſentatum in beneficio, *vt tradit Clemen. Auditor de reſcript.& ita quoque fuit dictum in vna Caſalen. Parrochialis 5. Nouembris 1597. coram eodem Card. Seraph. quæ eſt in eius impreſſis deciſ.1238.nu. 5. & Rota per Veral. dec. 61.par.1.*

Quod tamen intellige procedere in cauſis pendentibus, in quibus Auditor loco ordinarij ſuccedit, *vt ait Rota dec. 398. nu.1.par. 3. recent.*

54 Subextende ſecundò, quòd quando Auditor pronunciat beneficium alicui eſſe debitum, tunc poterit etiã poſſeſſorem in fructibus poſt litem motam perceptis, & non petitis condemnare, *vt ait Rota deciſ. 6. de re Iudic. in nou.*

55 Subextende tertiò, quòd etiam ſucceſſor Auditor de beneficio præſentatum coram anteceſſore prouidet abſque noua commiſſioné, *vt ait Rot. dec. 9. de reſcript. in antiq. & dec.488. num. 1.par. 3. recent.*

56 Subextende quartò, quòd etiam Auditor appellationis prouidet de beneficio, veluti primo Auditori fuerat commiſſum, *vt ait Rot. per Aegid. Bellam. in ſua deciſ. 39. & deciſ. 10. de reſcript.Biſigneti.*

57 Subextende quintò, quòd Auditor deputatus in cauſa beneficiali poteſt purificare gratiam, quia purificatio gratiæ eſt de pertinentibus ad cauſam, & ita ſtylus obſeruat; Immò ſi executor lite pendente id faceret eſt reuocandum, *vt ait Rota deciſ. 667. Aegid. Bellamera.*

58 Declara tamen primò illam octauam extenſionem non procedere, veluti ſi eſſemus in reſignatione beneficij, quam Auditor Rotæ non poteſt admittere ſine ſpeciali mandato Papæ, ſed illam litis, & cauſæ ſie, & ita ſtylus ſeruat, *vt ait Rota deciſ. 15. num. 1. de renunciat. in antiq.* Veluti dicitur, ꝙ illi poſſint etiã recipere ceſſionem litis, ſed non iuris, *Rota deciſ. 3. in addit. num.2. eodem titulo in nouis, & deciſ. 15. de renunciat. in antiq.*

59 Declara ſecundò pari modo non procedere in abſolutione ad cautelã, quæ ab eo dari non poteſt, niſi ex ſpeciali commiſſione, & non pariro iudicato, licèt ſecus ſit extra Curiam, ſi tamen ſibi ſimpliciter abſolutio committatur, *vt ait Rota in d. dec. 3. num. 1. de ſentent. excomm. in antiq. & veluti dixi in verb. abſolutio, & Rota per Buratt. dec. 88. num.4. & ſeq. & Card. Seraphin. deciſ. 432. nu. 1.*

60 Sed in caſu, quòd Auditor concedat literas abſolutionis, tunc non dat præceptorias, ſed intimatorias ſic, *vt ait Rota deciſ. 26 num. 1. de ſenten. excom. in antiq.*

61 Et in caſu iſtius abſolutionis ab Auditore ad cautelam conceſſæ, nota, quòd ei iſta facultas de ſtylo conceditur, abſque quòd illa abſolutio ad Ordinarium excommunicantem remittatur, *vt ait Rota deciſ. 699. nu. 1. p. 1. in recent.* Sed quando Auditor ſecundæ inſtantiæ abſoluat Procuratorem, vel remittat ad primum, vt abſoluatur, *ait Rota dec. 24. de ſen excom. in antiq.* Sed ibi ſubdit, id ab eo fieri poſſe viſis tamen actis primæ inſtantiæ ad hoc, vt cognoſcat, ſi primus Auditor id bene fecerit, quia tunc ſecundus remitteret eum abſoluendum ad Auditorem primum, ſi verò malè fecit ille ſecundus abſolueret cum incontinenti, & in dubio quis abſoluendus venit ne lis, ob excommunicationem procuratoris, & ſimilis perſonæ nimis in longum differatur, *vt ait Rota in dec. 22. eodem tit. allegati à Rota in d. dec. 24.* & facit quoque *deciſ. 1. eod. titulo in nouis.*

62 Declara tertiò non procedere in cognitione ſuper iniurijs, ſuper quibus Auditor cognoſcere non poteſt, niſi de expreſsa commiſſione, *vt ait Rota deciſ. 2. num. 2. de iureiur. & damno dato in antiq.*

63 Declara quartò, quòd Auditor etiam in cauſa criminali non poreſt reum citare, vt compareat perſonaliter, niſi id ei fuerit ſpecialiter commiſſum, *vt ait Rota deciſ. 7. num. 1. de dol. & con.*

& contumac. in antiqu.

64 Extende, quòd neque poteſt Auditor carceratum relaxare, non cognito prius de carcerationis iniuſtitia, ſed benè poteſt interim eum à carceribus habilitare, & ſi forſan cautio fuerit præſtita coram Auditore Cameræ, & nulla, aut non idonea prætendatur, tunc poterit Auditor Rotæ idoneam exigere, *vt ait Rota deciſ. 355. Aegid. Bellamer.*

Quinimmò, quando Auditor Cameræ, ſiue Gubernator Vrbis poſſint inhibere Auditoribus Rotæ, ne pendente criminali cauſa in ciuili vlterius procedant, *vide Rota dec. 59. lib. 3. nu. 1. diuerſor. & dec. 121. lib. 2. nu. 1. diuerſorum.*

65 Declara quintò, quòd Auditor non poſſit ſuper deſertione appellationis pronunciare, ſine ſpeciali commiſſione, *vt ait Rota deciſ. 72. num. 1. de appellat. in antiq.*

66 Contrarium licèt fuerit poſtea deciſum à *Rota in deciſ.* 86. *eodem tit. in antiq.*

67 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, quando eſſet pronũcianda deſerta appellatio à diffinitiua. Secunda verò, quando ab interlocutoria pronuncıaretur deſerta appellatio, & ratio differentię ea eſt, quia cum ab interlocutoria appellatio non detur, vndè abſque alia citatione, & cõmiſſione poſſet ad executionem procedi, quod ſecus eſſet in appellatione à diffinitiua, vt ita diſtinguendo ait *Rota per Card. Seraph. dec. 565. & Franc. Marc. deciſ. 292. num. 6. par. 1.*

68 Licèt ſit benè verum, quòd ad hoc, vt executio ſententiæ fieri poſſit abſq. alia citatione, hęc duo præcipuè debẽt concurrere, nempè, quòd appellatio ſit deſerta, & quòd Iudex de hoc ſit certus, *vt ait Card. Seraph. in dicta deciſ. 565. num. 5.*

69 Extende eodem modo procedere, vt ſcilicet Iudex poſſit in cauſa, abſque alia citatione partis procedere, quando cauſa appellationis fuit principaliter commiſſa, quia tunc Iudex poterit in conſequentiam de deſertione vti de acceſſorio cognoſcere; ſecus autem, quando cauſa appellationis non principaliter, ſed benè illa deſertionis fuerit commiſſa, quia tunc Auditor non poſſet illum articulum, niſi citata parte diſcutere, atque diffinire, *vt ait Rota deciſ. 59. de appell. circa medium in nou.*

70 Sed quando Auditor pronunciat appellationem deſertam, tunc non poteſt condemnare in expenſis, neque imponere perpetuum ſilentium, niſi termini ſeruentur Sacri Palatij, & ita *per Rotam ſeruari fuit dictum à Rota deciſ. 35. in fine de ſenten. & re iudic. in antiq.*

71 Extende hic obiter procedere, quòd ſcilicet executoriales quoque de ſtylo Rotæ ſunt parti intimandæ, cum reproductione intimationis, & poſtea debent ſeruari quatuor termini ſubſtantiales, ad docendum de paritione ad hoc, vt inde obtineatur declaratoria; animaduertendo tamen, quòd executoriales perſonaliter intimentur, & quòd paritio ſit ſucceſſiua, & continuata, aliàs ad excommunicationem eſſet procedendum, *vt ait Rota per dictum Burattum in ſua deciſ. 268. num. 1. & 2. & Caſſador. deciſ. 6. nu. 10. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. Creſcen. deciſ. 1. de ſeq. poſſ. & fruct. Rota deciſ. 758. num. 2. par. 3. lib. 3. diuerſorum. Mohedan. deciſ. 1. de ſenten. ex commun. & Rota in Aſtoricen. Parrochialis 1. Iulij 1619. coram Buratto, & coram eodem in Valentina Caſtanearum 10. Ianuarij 1622. & in Tortuſana Applicationis 12. Ianuarij 1624. & prius in Valentina Emolumentorum 30. Maij 1609. coram Card. Marcomontio, & in Cremonen. Penſionis 4. Decembris 1619. coram Vbaldo, & in Pampilonen. Parocchialis 6. Martij 1616. coram Andrea, & in Tullen. Cappellaniæ 4. Iunij 1625. coram Merlino,* in quibus teſtatur ita de ſtylo ſeruari in Rota, tam in executorialibus rei iudicatæ, quàm etiam in illis mandati de manutenendo animaduertendo præterea, quòd ad declaratoriam deueniri non poſſit, niſi præcedente liquidatione, *vt ait Rot. per Card. Serap. dec. 1113. & in Neritonen Penſio.*

Penſionis 5. *Nouembris* 1601. *quæ eſt apud Marcheſ. de comm. p.* 1. *fol.* 331. *et ibi alia deciſiones allegantur*, ſed de huiuſmodi liquidatione ad prædictum effectum facienda, quomodo, & in quibus caſibus ea ſit neceſſaria, vide quæ dixi in *concl.* 128. *ſub num.* 398. item quomodo in hoc ſit procedendũ tradit *Angel in l.* 4. §. *prator ait nu.* 2 *ff. de re iudic.* & *Rota in Dertuſen. Decimarum* 11. *Maij* 1609. *coram Card. Marcomontio, quæ eſt apud dictum Marcheſ. par.* 1. *fol.* 675. *de commiſſ.* & *Rota in deciſ.* 478. *num.* 1. & *ſeqq. par.* 2. *recent. ait*, quòd ad hoc, vt declaratoria detur plura ſunt neceſſaria, & primò, quòd executoriales ſint legitimè relaxatæ. ſecundò in vim ſententiæ, & rei iudicatæ: tertiò fulminatio cenſurarum in eiſdem contenta; quartò vera contumacia in parendo; quibus ſic ſeruatis, cum quatuor illis terminis eſt ferenda poſtea declaratoria, abſque alia citatione, quia excõmunicatio promulgata in executorialibus incurſa, ac promulgata cenſetur, ex lapſu terminorum ad parendum aſſignatorum, & præſertim, quando ſumus in verò cõtumace, qui talis dicitur, quãdo illi intimatio executorialium fuit perſonaliter facta, *vt ait Rota dicta deciſ.* 478. *num.* 2. & *prius deciſ.* 445. *num.* 4.

Sed quomodo ſit dignoſcendum, quando quis teneatur docere de paritione intra dictos terminos ad parẽdum aſſignatos, diſtingue cum *Ferentil. in addit. ad deciſ. Buratti* 13. *nu.* 7. & 8. *vbi ait*, quod quando in litteris, quibus parendum eſt implicitè, vel explicitè aliquod particulare præceptũ continetur, quod adimpleri non poſſit, niſi mediante aliquo poſitiuo actu, vt ſi quis fuerit condemnatus ad certã ſummam pecuniarum perſoluendam, aut aliam rem certam, penes ipſum exiſtentem præſtandam, ſiue fructus ab eo perceptos reſtituendos, & quid ſimile, tunc ille ita condemnatus debet intra terminum ſibi aſſignatum docere ſe adimpleuiſſe mediantibus illis actibus poſitiuis ad dictam paritionẽ neceſſariis, aliàs ex eorũ omiſſione illius contumacia, ſiue inobedientia verè reſultaret. Secus autem, ſi litteræ non poſitiuum, & particulare præceptum non continerent, quod ad eius implementum actum pariter poſitiuum expoſtularet, ſed bene præceptum negatiuum, ſiue prohibitiuum, aut aliud, quod abſque aliquo actu poſitiuo poſſet impleri, vt ſi quis eſſet condemnatus ad præſtandam patientiam, quod alius illi præcedat, ſiue iuſſus alium non moleſtare, quia tunc paruiſſe diceretur ille talis, ſi dictam patientiam præſtiterit, vel poſitiuè non turbauerit, quod quidem ex ſe abſque alterius miniſterio, & ſic ſola patientia adimpleri poteſt; at ſecus, ſi de moleſtiis, & perturbationibus, vel aliis actibus poſitiuis ad inducendam contumaciam, ſiue inobedientiam neceſſariis ab aduerſario allegante doceretur, quemadmodum ita diſtinguendo dicunt *Mohedan. deciſ.* 9. *de re iudic. Garzias de benefic. par.* 6. *cap.* 3. *num.* 43. *cum ſequentib. Rota deciſ.* 319. *num.* 1. *par. ſecunda recentior.* & *in Tullen. ſeu Nullius Monaſterij* 5. *Iulij* 1618 *coram Cardinali Sacrato*, & *prius in Sorana Beneficiorum* 25. *Iunij* 1616. *coram Piro. uano, confirmata* 20. *Februarij* 1617. *coram eodem*, & *in Toletana Admiſſionis* 16. *Nou.* & 2. *Dec.* 1619. *coram Vbaldo, vbi alia deciſiones allegantur*, & *in Aſtoricen. Præſtimoniorum* 13. *Iunij* 1622. *coram eodem*, & *in Calaguritana Sedilium* 11. *Martij* 1622. *coram Merlino*, & *in Leodien. Canonicatus ſancti Pauli* 8. *Aprilis eodem anno coram eodem*, & *in Leodien. Declaratoria* 13. *Nouembris* 1624. *coram Buratto*.

72 Sed redeundo ad id, quod ſuperius dicebatur de Auditore ſuper deſertione appellationis Audit. Cameræ pronunciante, declara, quòd ille poſtquam pronunciauerit appellationem deſertam, poterit nihilominus reponere appellantem, ſi de ſua diligentia doceatur, *vt ait Rota dec.* 9. *de appell. in nou.*

Digitized by Google

73 Sed eſt benè verùm, quòd in materia obſeruationis terminorum in Rota & præſertim in cauſa appellationis Auditoris Cameræ, ſiue etiam alterius diffinitiuæ ſententię, notandum erit, quòd Auditor deputatus, ſicut in ſecunda, tunc procedere hoc modo debet, videlicet in decidendo conſuetudo loci, vbi eſt negocium, ſeruãda eſt; quę verò litis ordinationem concernunt ille ſtylus eſt attendendus, vbi ſit iudicium; Vndè in prima inſtantia ſeruantur termini illius fori; In ſecunda autem Auditor procedet ſecundum conſuetudinem Palatij, *vt ait Rot. deciſ. 78. Bellameræ.*

74 Sed tenendo eam primã opinionẽ, vbi fuit dictũ non poſſe Auditorem ſuper deſertione appellationis, ſine ſpeciali comiſſione procedere; Extende eam quoque procedere, quando remiſſoria fuerit Bullata, vt quia Papa manus appoſuerit, quia tunc Auditor abſque noua commiſſione procedere non poſſet, etiã ſi articuli non includantur in remiſſoria, aut partes illi renunciare vellent, *vt ait Rota in dec. 33. de teſtib. in antiq.*

75 Declara ſextò, quòd Auditor habens ſolum articulum grauaminis non poteſt, niſi prius articulo grauaminis expedito, ad aliquem actum procedere, vigore commiſſionum, etiam de ſpeciali mandato habentium clauſulam, Quod ſi per informationem &c. ſibi præſentatarum, *vt ait Rota dec. 23. de reſcript. in nou.*

76 Secus autem, ſi eſſemus in articulo grauaminis, à quo in partibus fuerit appellatum, quia tunc Auditores poſſunt procedere in negotio principali ſibi commiſſo, *Rota deciſ. 4. de foro competen. in antiq.*

77 Extende nonò, concluſionem principalem circa facultates Auditorũ loquentem, quòd ſcilicet dicti Auditores ſtatim inhibent Iudicibus extra Rotam, poſt præſentatam commiſſionem; licèt ſecus in Rota, quia ibi prius de appellatione conſtare debet, & quòd per eam cauſa fuerit ad Sedem Apoſtolicam deuoluta, *vt ait Rot. deciſ. 3. de appellat. in nou.*

78 Subextende primò eodem modo etiam procedere, quando Auditori fuit commiſſa cauſa appellationis non deuoluentis, necnon negotij principalis, cum poteſtate citandi ad partes, quia tunc poteſt inhibere ſtatim Iudici à quo, ſecundum æquitatem Canonicam, & ſtylum Palatij; Immò tunc poterit Iudicare de negotio principali per appellationem deuoluto, etiam non exiſtente grauamine, veluti etiam poteſt de ea cognoſcere, etiam ſi malè fuiſſet appellatum ab Auditore Cameræ, *vt ait Rota in dicta dec. 63. de appellat. in antiq. & ita fuit dictum à Rota in dicta dec. 3 de appellat. in nou. & deciſ. 4. de foro competen. in antiq.* Item quando Auditores Rotæ litent in Curia, & extra, *ait Rota per Caſſad. in dec. 4. de reſcript.*

79 Subextende ſecundò procedere, quando Auditori fuiſſet commiſſum negotium principale, ex ſpeciali mandato Papæ, cum poteſtate citandi ad partes, quia tunc Auditor, etiam nulla appellatione interiecta, inhibere poteſt citatione decreta, licèt nondum executa, *vt ait Rota in præcit. dec. 3. de appellat. in nou.*

80 Subextende tertiò, quòd Auditor Rotę poteſt partibus inhibere, quando illi negotium principale fuerit, aut principaliter, aut in conſequentiam commiſſum, *vt ait Rota dec. 4. nu. 1. de foro compet. in antiq.*

81 Subextende quartò idem procedere in cauſis appellationum ab Auditore Cameræ, vel ab alijs Iudicibus, quia tunc Auditor Rotæ ſtatim inhibere poteſt citata parte ad dicendum contra commiſſionem, nec vnquam cauſas remittit, ſed eas penes ſe ſemper retinet, *vt ait Rota ibi ſupra, & in Rom. Palatij Campi Floræ Ven. 16. Dec. 1588 coram Penia, quæ eſt apud Zacch. de obligat. Camerali deciſ. 56. num. 8.*

Et propterea ſtante inhibitione Rotæ, ille debet ſe abſtinere ab executione obligationis Cameralis, quando dubitatur, an in commiſſione fuerit facta prædictæ obligationis mentio, vt animaduertit *Zacc. ad Gal. de obl. Cam.*

quæſt.

quæſt. 7. num. 29. Et ratio eſt, ne detur occaſio diſputandi, an inhibitio ſit iuſta, vel iniuſta, quia quocumque modo ſit, timeri debet, & præſertim in Curia, vbi facilis eſt aditus ad Principem, *vt latius fuit deductum à Rota in Peruſina Attentatorum coram Manzañedo, quæ eſt apud Zachiam ad Galleſ. de oblig. camer. dec. 87. nu. 6. & ipſemet in quæſt. 7. num. 30.*

82 Fallit tamen, ſi eſſemus ante litem conteſtatam, quia tunc Auditor Rotæ Iuriſdictionem non habet, *Rota deciſ. 16. num. 3. de teſtib. & atteſtat. in antiq.*

83 Extende decimò, quòd quando Auditori committatur taxatio fructuum alicuius beneficij, in quibus, quis fuit condemnatus per tres conformes, tunc nedum ille Auditor poterit taxare fructus, vſque ad vltimam ſententiam, ſed etiam poſt, vſque ad tempus, quo ipſe taxationem faciet, per dictum condemnatum perceptos, *vt fuit dictum à Rota deciſ. 14. de re iudic. in nou.*

84 Subextende idem procedere in taxatione expenſarum, quas Auditor taxat, etiam factas in partibus, lite coram eo pendente, *vt ait Rota deciſ. 42. de ſent. & re iudic. in antiq.*

85 Contrarium, quòd ſcilicet Auditor non taxet, niſi ſolum expenſas factas coram eo, ſiue ſimus in prima, aut in ſecunda, ſiue tertia inſtantia, *ait Rota in deciſ. 44. eodem tit. in antiq.*

86 Concorda tu tamen, quod prima opinio procedat in expenſis factis poſt litem inceptam coram Auditore: ſecunda vero in illis, ante eam inceptam coram illo, *vt ait Rota dicta deciſ. 42. de ſentent & re iudic.* Item prima opinio procedit, quando ex ſpeciali commiſſione facultas vlterioris taxationis tribueretur, prout fit quotidie in Rota; ſecunda verò procederet, quando talis commiſſio non fuiſſet obtenta, veluti teſtatur ipſa *Rota in dicta deciſ 44. eodem tit. in nouis*, licèt regulariter illæ non taxentur, niſi finitis tribus inſtantijs, & ſic in fine litis, aliàs earum taxatio reuocatur per viam attentati, *vt ait Rota deciſ. 46. de ſent. & re iudic. in nou.* Secus tamen eſſet dicendum in vim rei Iudicatæ, in cuius exequutione earum ſolutio veniret, ſi illarum condemnatio adſit in ſententia, *vt ait Rota deciſ. 705. n. 4. in fine p. 3. recen.*

87 Sed tenendo illam opinionem ſecundam, declara eam non procedere, quando Auditor pendente appellatione reuerentiales dediſſet, veluti fieri debet, quando fuit à diffinitiua appellatum, quia tunc dicta appellatione pendente, eam taxationem expenſarum facere non debet, nec aliquid innouare, niſi cauſa ad eum reducatur, & id etiam procedit licèt ſibi earum taxationem reſeruauerit in ſententia, & ita ſeruari de ſtylo Palatij, teſtatur eadem met *Rota deciſ. 43. de ſentent. & re iudic. in antiq. & Marta in compilat. deciſ. tom. 6. cap. 29. in hoc verb. Auditor.*

88 Subextende præterea, quòd Auditor Rotæ taxat expenſas coram Auditore Cameræ factas, ſi commiſſio mãdet procedere, prout Auditor Cameræ poterat, *vt ait Rota per Creſcent. deciſ. 1. de reſcript. &* ad id nota, quòd ſi taxatio earũ ab illius arbitrio pendeat, ſemper minorem ſummam amplecti ſolet, *vt ait* Card. *Seraphim deciſ. 1464. num. 2.*

89 Extende 11. quòd Auditor in vim commiſſionis ſibi factæ, vt procedat ſola facti veritate inſpecta, poterit etiam terminos Palatij obſeruare; Itẽ ſi non obſtaret ſtylus, id fieri quoque poſſet in cauſa beneficiali, & matrimoniali, *iuxta clem. ſæpe de verb ſignificat. & Rota deciſ. 1. eodem titulo in nouis.* & quales termini tunc ſint ſeruandi *docet Rota deciſ. 2. de reſcript. in nou.* Vnde hic erit notãdum, quòd ſufficiet vnica commiſſio in Rota in qualibet inſtantia, cuius enim vigore poteſt Auditor ad ſententiæ executionem incluſiuè procedere, *vt ait Rota per d. Burat. in deciſ. 95. num. 7.*

90 Extende 12. quòd Auditores Rotæ adeò exiſtimantur, vt propterea, ſi vnus Auditor Epiſcopus vel Archiepiſcopus fiat, tunc debet ſedere in ſuo loco, ſecundũ antiquitatẽ Audito-

ratus, nec vlla ratio dignitatis erit habenda, *vt fuit dictum in Romana Præbeminentiarum 16. Decembris 1585 coram Card. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 716. *nu.* 15. Sed eſt benè verum, quòd extra Rotam, & prę ſertim in Capella Papæ cęteris præfertur, *vt ait Grat. diſcep.* 298. *nu.* 34. *lib.* 2. Veluti quoq. ſequeretur, vbi Epiſcopus, vel Archiepiſcopus alicui Congregationi intereſſet, quia tunc cęteris, etiam antiquioribus de Congregatione veniret præferendus, *veluti dixi in concl.* 120. *num.* 105.

91 Subextende hic obiter eodē modo pcedere, quando Epiſcopus ſederet in Choro vti Canonicus, quia tunc cæteros non pręcedit, ſed in ſuo loco ſedere debet; Veluti idem dicitur ſi Epiſcopus eſſet Conſiliarius Principis, quia in ſedendo vti ſimplex Conſiliarius venit exiſtimandus, *vt ait Francb. in ſua dec.* 138. *num.* 1. *& ſeq.*

92 Extende decimotertiò, quòd ſi Auditores Rotæ, ac etiam Referendarij abſint ab Vrbe de licentia Papæ, tunc habētur pro præſentibus, *vt ait Rota per Puteum deciſ* 103. *nu.* 3. *lib.* 3.

Subextende etiam, quòd aut Auditores ſint in Vrbe, aut in partibus cōmorentur, nihilominus eorum ordinarijs non ſubſunt, ſed ab illis prorſus ſunt exempti, veluti ſunt quoque eorum Locatenentes, ex Conſtitutione Clementis Septimi de Anno 1525. vt recenſet Bartol. *Gauantus in ſuo Manuali Epiſcoporum in verbo exempti num.* 7. *&* 8. Quod ſecus dicitur de Protonotarijs Apoſtolicis, qui non ſint participātes, *vt ait Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *ca.* 11. 19. Item hic erit opportunū dicere, quòd licèt illi in Cappella Subdiaconos non pręcedant, ob eorum actuale ſeruitium; Fallit tamen extra eam, *vt ait Grat. diſcept.* 845. *num.* 47. *lib.* 5.

93 Extende decimoquartò, quòd gratijs Auditoribus factis non cenſetur derogatum, etiam ſi eorum priuilegijs in genere derogentur, cum in illis ſpecialis derogatio ſit neceſſaria, *vt ait Rota per dictum Puteum deciſ.* 205. *num.* 1. *lib.* 1.

94 Et ratio eſt, quia priuilegium, quod fuit conceſſum Auditoribus, dicitur fauorem publicum reſpicere, cum illi Decuriones, & Conſiliarij Reipublicę dicantur, *Roman. conſ.* 436. *Sarnen. dec.* 2. *ſuper regul.* Vltra quod aliud eſt derogare gratijs Auditorum, aliud eorum priuilegijs, & propterea ſpecialis eorum derogatio eſt neceſſaria, *vt ait Put. ibi ſupra in vlt. verb.*

95 Quinimmò ſubextende, quòd illi quoque dicantur Auditores, & familiares Papæ, *vt ait Aegid. conſil.* 40. *num.* 42.

96 Declara tamen, quòd illi non veri, ſed ficti familiares Papæ dicantur, & propterea hinc fit, quòd priuilegia de eorum familiaritate non tollunt ius alteri quæſitum; & id fit ex natura taciti, & ficti priuilegij, & ratio eſt, quia familiaris propriè, & verè dicitur, quem ſuperior circa ſe, & ſui cultus cauſa tenet, & continuus commenſalis ſuæ domus exiſtit, *l. cum quęreretur, §.* 1. *in fine & ibi Oldr. de public. l.* 1. *§. familiæ circa fin. de edilit. edict. l. ediles §. familię de verb. ſignif. cap. vlt. lib.* 6. *eod. tit.*

At ſecus, quando aliquis Princeps, ſiue Prælatus ſolū vnū familiarem nominaret, ſed alimenta non ſubminiſtraret, neque ſui cultus cauſa deputatus ſit, quia tunc non verè, ſed fictè talis reputatur familiaris, neque per conſequens prærogatiuis familiarium gaudere debet, *l. alimenta §. libertis ff. de alim & ciba. leg. l. ſemper §. finali. de iure immun. & l. qui ſub pręte xtu C. de Sacroſan. Eccl. l. quidam ignauię C. de Decurion. lib.* 10. *& in d. cap. fin. lib.* 6. *in verbo fictè*, Et ratio rationis eſt, quia ſola profeſſio ſtatum perſonæ non immutat, vt bene diſtinguendo ait *Caſtrenſ. in ſuo conſ.* 340. *num.* 2. *lib.* 1.

97 Subdeclara tamen, quòd Auditores Rotæ non poſſunt eſſe familiares Cardinalium, etiam ſi vnus eorum concomitaretur Cardinalem in Legatione, & ab eo alimenta reciperet, nec per conſequens poteſt eſſe talis vnus, qui ſit familiaris Auditoris, & propterea illis non ſuffragatur regula

quarta

Digitized by Google

quarta Cancellariæ in articulo reſeruationis beneficiorum familiarium; At ſecus in Papa, cuius ſunt familiares Auditores Rotæ, & ſic etiam ſui fami liares ipſe illos vocat, *vt ait Loter. de re beneficiaria lib. 2. quaſt. 32. nu. 7. & ſequen.*

98 Extende decimoquintò, quòd Auditores Rotę poſſunt compellere partes ad concordandum, ſi diu fuiſſet ligatum, & de iure non liqueret, aliàs ſecus, *vt ait Loterius ibi ſupra quaſt.* 40 *num.* 91

99 Extende decimo ſextò, quòd ipſi ſubſcribunt expeditiones, & remiſſorias ad partes traſmittendas pro recipiendis teſtibus, & ſimilibus, ſiue ſimus in beneficiali, ſiue in prophana cauſa, vt minoribus expenſis expeditiones fiant, *vt ait Rota deciſ.* 657. *Aegidij Bellamera*; Et ſi forte vnus articulus eſſet nimis generalis poteſt Auditor cogere partes ad declarandum, vel eos à Iudicio repellit, *idem Bellam. deciſ.* 120.

100 Extende vltimò, quòd obſeruantia, & ſtylus Rotæ; & Curiæ Romanæ in omnibus alijs Curijs venit ſeruandus, quando tamen de illius obſeruantia per deciſiones, & ſententias in rem iudicatam tranſactas appareat; Secus autem, ſi de ea non doceretur, *vt ait Rota in deciſ.* 212. *num.* 2. *& ſeq. par.* 1. *in recent. & Put. dec.* 15. *lib.* 3.

Subextende, quòd etiam extra ſtatum Eccleſię ſit ſeruandus, & maximè vbi ageretur de interpratatione litterarum Apoſtolicarum, ſiue ſtatuti à Sede Apoſtolica confirmati, *vt ait Rota deciſ.* 196. *num.* 2. *par.* 1. *recentior.*

101 Declara tamen illam extenſionem non procedere, quando eſſemus in ſtylo, qui ſolum ordinatoria Iudicij reſpiceret, quia tunc ſufficeret, quòd Iudex de illo extraiudicialiter ſe informaret, *vt fuit dictum in Romana Domorum de Roncionibus Mercurij 7. Iunij* 1615. *coram Buratto, & per Gregor. dec.* 484. *num.* 6. *& ibi per adden. num.* 8. *& per Coccin. dec.* 141. *num.* 2. *in eius impreſſ. & in Ferrarien. Decimarum* 21. *Aprilis* 1621. *coram Vbaldo, & prius in Meliten. Conſeruæ* 27. *Ianuar.* 1617. *coram eodem Buratto, & prius in Piſtorien. Beneficij* 13. *Ianuar.* 1617. *coram eodem.*

102 Secus autem quando ſtylus deciſoria reſpiceret, quia tunc ille concludenter veniret probandus, & ſic tali caſu extraiudicialis informatio Iudicis non ſufficeret, veluti ex fide Notariorum, vel aliorũ Curialiũ, *vt ait Rota per Card. Mantic. deciſ.* 357. *nu.* 2. *& deciſ.* 259. *num.* 5. *par.* 1. *recent. & in Rom. Pratenſa ſubhaſtationis* 10. *Nouembr.* 1623. *coram Buratto*; Licèt ſit quoq. verum, quòd ſi ſtylus ſemel fuerit probatus, tunc etiam inter alios alia probatione non indigebit, *vt ait Rota in Narnien. Dotis penes Marcheſ. par.* 1. *fol.* 241. *de commiſſ. & Peregrin. deciſ.* 51. *lib* 1. *& deciſ.* 33. *lib.* 2.

ARGVMENTVM.

DE POENIS AVFVGERE tentantium è Carceribus

CONCLVSIO CLXIX.

1 Avfugere tẽtans à carceribus publicis, nota, quòd puniri debet; ſed eſt bene verum, quòd pœna erit arbitraria, *vt ait Riccius in ſua collect. deciſ.* 543. *par.* 3. *in princip. & in ſua deciſ. Archiep. Neapol.* 50. vbi fuerunt condẽnati quidam ad Triremes per decennium, pro ſola attentatione, & nondum perfecta fractura.

Fallit tamen in illis caſibus de quibus *per Farinac. in prima p. prax. crimin. quaſt.* 30. *ferè per totam.*

2 Sed pro intelligentia iſtius materiæ notandum erit, quòd carceres publici dicũtur non ſolũ illi, qui habent ordinarios cuſtodes, ſed etiam ſi Camera, & Palatium loco carceris à Iudice aſſignetur, *vt ait Farinac. in dicta q.* 30. *n.* 47. licèt aliqui dicant contra rium allegati *ibidem nu.* 48. Sed diſtinguas tu tamen, quòd prima opinio procedat impropriè loquendo; ſecundà verò quando ſtrictè loquamur, quam-

quamuis prima ſit verior, *vt ait Maſcard. de probation. concluſ.* 820. *nu.* 3. *& Magon. deciſ.* 90. *num.* 5. *Rotæ Lucenſ.* Et hinc propterea fit, vt quis pro confeſſo habeatur, tam ſi aufugiat à camera, pro carcere aſſignata, quàm ſi ab ipſo carcere aufugiſſet, *vt dicunt infiniti Doctores allegati à Farin. ibi ſupra num.* 46. *& ſeq.* & ratio ea eſt, ait ipſe, quia non ſolum dicuntur carceres illi, qui clauibus clauduntur, & operiuntur, ac perpetuos cuſtodes habent, veluti tales dicuntur camera, ſiue alius locus per Iudicem pro carcere aſſignatus.

3 Fallit tamen concluſio, quando aufugere tentans nondum erat còuictus, quia tunc pœna mitiori puniendus veniret, *vt ait idem Riccius in ſua deciſ.* 40. vbi fuit condemnatus quidam in exilium per annum, qui per vnicum teſtem de viſu imputabatur de fractura carceris.

4 Falliç etiam pluribus aliis modis, & præcipuè, quando carceratio eſſet iniuſta, quia tunc nedum impunè poteſt fracto carcere aufugere, ſed nec etiam tenetur ad aliquid in foro conſcientię ſi vt iniuſtã carcerationem aufugeret carceres fregiſſet; Et ratio eſt, quia quos natura nõ obligat, conſcientia nõ ligat, veluti ex mente *Rotæ Romanæ, & aliarum, dixi in verbo Adulterium*, idemque tenet *Farinac. in dicta quæſt.* 30. *num.* 120. *&* 121. *fol.* 307. & ibi multa notanda ait in hac materia.

5 Extende primò huiuſmodi fallentiã in tantum procedere, quòd immò iniuſtè carceratus, nedum peccat, ſi dum poteſt aufugerẽ non aufugiat, verum etiam criminaliter puniri debet, quia hoc caſu diceretur ſibi crudelis, & proprię mortis auctor, *vt dicunt Lucas de Penna, Marſil. Paris de Puteo, & alij allegati à Farinaccio in præcitato loco num.* 123.

Subextende eam extenſionem procedere, etiam ſi quis iuſtè ad mortem condemnatus reperiretur, quia dicta iuſtitia non obſtante à carceribus aufugere tenetur, ſi illud facilè, commodè, & abſque vlla vi, ac detrimento alterius, & carceris, facere poſſet, ex ea ratione, quia aliàs ſe ipſum occidere videretur, *vt ait Diuus Thomas* 2. 2. *quæſt.* 64. *art.* 4. *ad ſecundum, allegat. ab Azor. in* 3. *par. inſtitution. moral. tit. de homicid. lib.* 2. *cap.* 3. *fol.* 124. *ſub littera B.*

Contrarium licèt multi dicant in co, qui legitimè fuerit condemnatus, quia tunc abſque peccato à carceribus aufugere non poterit; Et ratio iſtius opinionis ea eſſe videtur, quia non fugere, quando quis poſſit, non eſt propriè ſe occidere; ſed bene dicitur id faciendo non ſe tueri, quod fieri poteſt, cum id agat, ob finem virtutis, veluti videmus de Martyre, cui licet non fugere ex carcere, etiam quòd poſſet, ob bonum Fidei, & Religionis, *vt dicunt Doctores allegati ab Azorio in præcitato loco ſub litt. C.*

Vnde ex prędictis concordantiam illarum opinionum optimè elicere poſſumus, & ſic vt prima procedat, quando agitur de periculo propriæ vitæ tantùm. Secunda verò, quando, ob bonũ Fidei, & Religionis, pro quibus milli es, ſi fieri poſſet, mori tenemur, *ex vulgat.*

Extende ſecundò, quòd indebitè carceratus poteſt contrauenire iuramento, quod præſtitit de redeundo ad carceres, ſine labe peccati. Quin immò redeundo peccat; Quod tamen declara procedere, quãdo carceratus redeundo vitæ periculum incurreret, aliàs non redeundo periurus eſſet, & pęccaret. Et ratio illius extenſionis, vt diximus, ea eſt, quia quos natura non obligat, conſcientia non ligat; vnde natura ipſa mihimet mortẽ inferri non patitur, *vt dicunt Doctores allegati à Farinaccio ibi ſupra, num.* 124. *&* 125.

7 Contrarium licèt teneant multi allegati à *Farinaccio ibidem.*

8 Sed huiuſmodi opiniones hoc modo concordare poteris, nempè, quòd prima procedat, vbi eſsemus in cauſa criminali, ſed non cum obligatione iurata, de redeundo ad carceres, & quan

do

do periculum non eſſet redeundo de morte, & carceratio eſſet iniuſta; Secunda verò, quando eſſemus in ciuili, *licèt Seraphin. de priuil. iuram. priuil.* 132. *num.*6 *verſ. Sed quid dicendum*, latè defendat, quòd etiam in cauſa ciuili, ſi conſtat notoriè de iniuſtitia carcerationis, non teneatur carceratus ad carceres redire, dicens, quòd, neque ob id diceretur iuramento contrauenire,

Rurſus concordare poſſumus prædictas opiniones, nempè vt prima procedat, quando quis eſſet innocens, & contra iniuſtitiam fuiſſet ad mortem condemnatus, nimirum à Tyranno, vel à priuato Iudice, aut non competenti, ſiue ordine iuris non ſeruato procedente, quia iſtis modis nemine liceret ad carceres redire, *vt ait Gloſ. in Clementin. Paſtoralis de ſenten. & re iudic.* quam communiter ſequuntur Doctores, & præſertim *Abb. Andr. Hippolytus, Curtius, Anchar. & alij, quos allegat, & ſequitur Couar. lib.* 1. *variar. reſolut. cap.* 2. *num.* 8.

Secunda verò opinio procedit, quando quis fuiſſet iuſtè condemnatus ad mortem, ſiue conuictus, ſecundum allegata, & probata, quia tunc ob iuramentum præſtitum de redeundo, redire obligatur, & ratio eſt, quia quis ſeipſum non occidit, quando iuſtam ſententiam mortis ſuſtinet, & patitur, *vt ait D. Thomas cap.* 2. *quæſt.* 69. *artic.* 4. *& alij allegati ab Azor. in præcit. loco.*

Sed tenendo primam opinionem declara eam non procedere, vbi ageretur de euitando ſcandalo, ſiue detrimento boni publici, vt eſt bonum fidei, vel religionis, quia tunc ille redire tenetur, *vt dicunt Doctores allegati ab Azor. in præcit. loco fol.* 124.

9 Et ratio illius opinionis affirmatiuæ ea eſt, quia nedum carceratio dicitur mala manſio, *vt ait Franc. Marc. in ſua deciſ.* 283. *num.* 4. *par.* 2. Necnon, quia afficitur iniuria iniuſtè carceratus, *vt ex text. in l. ſi creditores in fin. de priuileg. credit.* l. *iniuriarum.* §. *ſi quis pro iniuria l. ſi creditor meus ff. de iureiur. & l. ſi vno ff. ne quis &c. Felyn. in cap. legebatur de maior. & obedient.*

Verùm etiam, quia carceratio dicitur ſepultura viuorum, deſtructio bonorum, experientia, ſed fallax amicorum, conſolatio certa inimicorum, & eo magis, quando de morte dubitaretur, dicitur infelix manſio; Vndè merito quidem, ſi quis iniuſtè carceratus à carceribus aufugiat, ſiue ad illas redire recuſet.

10 Sed tenendo illam opinionem de ciuili carceratione loquentem, Extende eam in tantum procedere, vt propterea, ſi quis fuerit indebitè carceratus ciuiliter, tunc obligatio per eum facta in carceribus erit quoque nulla, *vt fuit dictum in Foroliuienſis nullitatis obligationis Lunæ* 20. *Maij* 1613. *coram Card. Sacrato.*

11 Subextende, quòd neque ille contractus in carceribus factus cenſetur ratificatus, etiam ſi fuiſſet approbatus poſt carcerationem, ſi adhuc cauſa illius metus duraret, veluti ſi creditor ſibi reſeruaſſet iura mandati executiui contra carceratum in caſu inobedientiæ, *vt ait Grat. lib.* 3. *diſcept. cap.* 479. *num.* 31. *& ſeq. & Surdus conſ.* 501. *num.* 19. *& Rota in vna Affricana Matrimonij* 6. *Martij* 1587 *& in Toletana Profeſſionis* 15. *Decembris* 1595. *&* 18. *Martij* 1596. *coram Card. Seraphino, & in iſtis terminis fuit deciſum in vna Romana Repetitionis indebiti* 30. *Aprilis* 1610. *coram Pirouano alleg. à Grat. in præcit. loco num.* 34.

12 Et pro hac opinione facit illa regula, quòd vbi non eſt libertas corporis, ibi non eſt libertas mentis, *vt ait Farinac. in quæſt. vlt. de carcerib. & carcerat. & ibi multos Doctores allegat.*

13 Declara tamen illam ſubextenſionem eſſe veram, quando contractus eſſet factus cum eo, qui illum carcerare fecerat, at ſecus, ſi ad fauorem tertij, quia tunc non obſtante iniuſtitia carceratione contractus ſuſtineretur, *vt fuit dictum à Rota in dicta Romana Repetitionis indebiti* 3. *Aprilis* 1610. *coram Pirouano, & in alia Imolen.*

Imolen. Reſciſſionis contractus Vener. 29. Aprilis 1611. *coram Manzanedo.*

Subdeclara tamen prædicta non procedere, quando ille tertius non cõtraxit cum carcerato ad proprium cõmodum, & ex motu proprio, ſed ad inſtantiam, vel commodum illius, qui eum iniuſtè carceratum detineret, quia tunc contractus factus cum illo tertio non teneret, *vt ait Caſtren. in l. non intereſt, C. de his quæ vi met. cauſ. fiunt, Ruin. conſil.* 113. *volum.* 5. *Marſil. ſingul.* 306. *Vrſil. ad Afflict. deciſ.* 149. *Guttier. de iuramen. confirm. par.* 1. *cap.* 57. *nu.* 8. *& ita fuit reſolutum à Rota in Romana Nullitatis obligationis Veneris* 18. *Februarij* 1633. *coram Dunozetto.*

14 Sed nota tamen, quòd carceratio in dubio præſumitur iuſta, *vt fuit dictum in vna Farſen. Pecuniaria* 21. *Aprilis* 1603. *coram Gregorio, quæ eſt in eius impreſſ. deciſ.* 106. *num.* 2.

15 Et ratio eſt ea, quia cum carceratio ſit Iudici arbitraria, præſumitur, ob id quòd Iudex in ea fuerit motus ex iuſta cauſa, *vt ait Caſtren. conſil.* 299. *nu.* 4. *lib.* 2. *Aym. conſil.* 78. *num.* 8. *& Rota ibi ſupra.*

16 Amplia præterea ea, quæ fuerunt dicta de nullitate obligationis per carceratum in carceribus factæ, multò magis procedere, ſi obligare ſe volens, prius ante obligationem proteſtatus fuerit non intendere vllo modo ſe obligare velle, quia tunc talis proteſtatio obligationem poſtea ſubſecutam reddit nullam, *vt fuit deciſum à Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ.* 1350. *et in deciſ.* 490. *par. prima in recentior. & deciſ.* 500. *num.* 1. *par.* 3. *recentior.* At ſecus, ſi de aufugiente à carceribus proteſtatio fuiſſet facta poſt obligationem, *vt ait Gratian. diſceptat.* 524. *num.* 35. *lib.* 3.

Subamplia primò, quòd ne dum obligatio carcerati nulliter obligati non tenetur, ſed neque etiam illa facta à fideiuſſore extra carceres pro liberando carcerato, & ratio eſt; quia, quando obligatio principalis eſt nulla, veluti, quia vti minor ſe obligauit ſine ſolemnitatibus Statuti, ex quarum defectu neque ille etiam naturaliter obligatur, *vt fuit dictum in Romana Nullitatis obligationis* 16. *Ianuarij* 1626. *quæ eſt apud* Cincium *in addit. deciſ.* 141. *& veneris* 18. *Februarij* 1633. *coram Durano.*

Et ſic igitur notandum erit, ꝙ corruente prima obligatione, vti ex falſa cauſa, corruit quoque illa acceſſoria fideiuſſeris, etiam ſi fuiſſet obligatus cum iuramento, & vti principalis principaliter, & inſolidum; & id procedit non ſolum ex eo, quia dicta obligatio eſset nulla, ex quo fuerat facta à carcerato nulliter ſed, & quod magis eſt, quia in prima obligatione, quãdo erat minor non fuerunt adhibitæ ſolemnitates Statuti, vt erat opus ad ſuſtinendam obligationem, quarum quidem defectus operatur, vt minor neque ciuiliter, neque naturaliter obligetur, & quòd neque etiam obligatio fideiuſsoris ſuſtineatur, cum lex in principio huic obligationi reſiſtat, veluti in iſtis terminis fideiuſsoris tali modo obligati, *ait Bart. in l. cum lex, ff. de fideiuſſ. Laurent. de Pinu. conſil.* 71. *& Marant. de ord. iudic. par.* 6. *tit. de ſatiſd. num.* 26. *Rebuff. in l. qui neque* 48. *§. ſolutum, verſic. item infertur, ff. de verbor. obligat. Afflict. dec.* 149. *& ibi Vrſil. in addit. Gutier. de iuramen. confirm. par. prima, cap.* 57. *num.* 11. *&* 12. *latè Farinac. de carcer. & carcerat. quæſt.* 35. *num.* 25. *& Rota in dicta Romana Nullitatis obligationis veneris* 18. *Februarij* 1633. *coram Durano.*

Rurſus ſubamplia prædicta procedere, etiam ſi minor maior effectus ſuam obligationem ratificauerit, & pro maiori ſecuritate creditoris fideiuſſorem præſtiterit, quia nihilominus neque principalis, neque ea acceſsoria fideiuſsoris ſuſtinetur, ex ea ratione, quia ſtante nullitate primæ obligationis corruit quoque ſecunda facta contemplatione primæ, vti ex falſa cauſa nulla, *per text. in l. cum putarem, ff. familiæ herciſcun. l. ſi poſt diuiſionem, C. de iur. & fact. ignor. & Dec. conſil.* 600 *per totum allegat. à Rota ibi coram Durano, omnino vide Grat. diſc.* 669. *n.* 6.

Et

Et tanto magis prædicta procederent, quando illa obligatio facta fuiſſet in carceribus ab eo iniuſtè detento, quia tunc non obſtante iuramento,& quòd fuerit facta à maiori non valet,neque etiam reſpectu fideiuſſoris, ex rationibus ſuperius allegatis, *iuxt. text. in l. qui in carcerem,ff.quod met. cauſ. vbi Bart.& cæteri Doctores, Caſtren. in l.qui à latronibus, ff. de teſtamen. Ruin. conſil.* 113. *volum.* 5. *Neuiz. conſil.* 52. *num.*43. *Marſil.in praxi,§.attingat num.* 22. *Farinac. de carcer.& carcerat. quæſt.*35. *num.* 29. *Guttier.de iuramen.confirm.par.*1.*cap.* 87. *per tot. Guidopap.deciſ.*253.*Rota deciſ.*490.*num.*1.& 2.*par.*2. *recent.& inter crimin.Farinac. dec.* 246.& *in Melphitana, ſeu Neuellen. Pecuniaria* 3.*Decembris* 1618.& 16. *Nouembris* 1620. *coram Vbaldo, & in Romana Domorum* 14.*Maij* 1617.*coram Durano.& in Romana Mutui* 14.*Martij* 1631.*coram Merlino, allegata in illa Romana Nullitatis obligationis* 18. *Februarij* 1633. *coram Durano.*

Subamplia tertiò prædicta præcipuè procedere,quando fideiuſſori fuiſſet facta permiſſio per principalem debitorem de releuando eum indemnem, & ea ſibi non ſuffragetur, ob nullitatem obligationis eam promittentis, quia tunc obligatio illa fideiuſſoris,vti ex falſa cauſa efficeretur eluſoria, vt dicunt *Decius, & Ancharan. alleg. in dicta Romana Nullitatis obligationis* 1633. *coram Durano.*

Subamplia rurſus prædicta procedere circa nullitatem obligationis fideiuſſoris etiam ſi ille ſuſcepiſſet terminum ad ſoluendum illud, quod fuerat ab eo promiſſum, quia non per hoc inducitur illius debiti ratificatio, & approbatio ex duobus, quę inſeruire poſſunt pro limitationibus illi regulæ, vt ſcilicet poſt ſuſceptionem termini factam in iudicio, nullæ ſunt partes Iudicis, niſi in exequendo, *vt ait Rota deciſ.* 773. *num.*5.*par.*2.*recent.& apud Picum ad Statut.Vrb. dec.*61. Quia illa regula primo non procedit, quando terminus fuerit ſuſceptus per errorē; nam tunc intrat alia regula, vt errantis nullus ſit conſenſus, *text. eſt in l. per errorem, ff. de iuriſd. omnium iudic. & l. ad ſolutionem,* C. *de re iud. Rom. conſil.*9.*in fine,Franc. Becc. conſil.* 100 *num.*41. *Marſil. ſingul.* 106. & ſic ſi fideiuſſor ſuſcipiens terminum ſub credulitate, vt principalis obligatio eſſet valida, tunc ille terminus non afficit tamquam per errorem, & ex falſa cauſa ſuſceptus. Imò neque ſufficit habuiſſe qualem qualem ſcientiam cauſæ in genere, ita vt,qui allegaret ratificationem, ſiue approbationem debiti teneretur probare ſcientiam veritatis cauſæ, *vt ait Crauett.conſ.*192.*in fine, Natt. conſil.*162.*num.* 31. & 33. *Menoch. de recuper. remed.*15. *num.* 123. *Alexan. conſil.* 135.*num.*2.*lib.*5.

Secundo modo non procedit prædicta regulę, quotieſcunque poteſt pręſumi alia cauſa, quam ea approbationis debiti, veluti Doctores exemplificando dicunt de eo, qui ſit obligatus in inſtrumento guarantigiato,ſiue obligatione camerali vallato, quo caſu, etiam quòd ſolutio ſequeretur non ob id diceretur facta debiti approbatio, ſed illud vti indebiti ſolutum repeti poſſet, ergo multo minus cenſeretur facta illius approbatio per ſolam termini ſuſceptionem, ſed ſolum cenſeretur ſuſceptus per metū ne debitor caperetur,& executionis iacturam pateretur, *vt dicunt Bart.Paul.& alij in l.*2. *quod met. cauſ. idē Paul.in l penul. C.de cond.ob cauſ.Rom. conſil.*399. *nu.* 10. *latè,& pulchrè Padilla in l. interpoſitas num.* 25. *C. de tranſact. Gratian. lib.*3.*diſcept.cap.*507. *num.*1.*& ſeqq.& lib.*1.*cap.* 824. *num.* 19. *& Rota ita decidit in Romana de Perottis* 3.*Decembris* 1602. *coram* Card.*Mellino,& latius in dicta Romana Nullitatis obligationis Veneris* 18. *Februarij* 1633.*coram Durano.*

Contrarium, quòd ſcilicet ratificatio cum ſolemnitatibus facta actum confirmet,aliàs nullum, & inualidum licèt, nō prout ex tunc,ſed benè prout ex nunc, *ait Bart. in obſeruare nu.* 4.*ff. de offic.Procõſ. Decius conſil.*367 *num.*4. *Pariſ.conſil.*49.*num.*20.& 61. *lib.* 1. *Ruin. conſil.*72. *num.* 10. *lib.* 3.

Ceph.

in l.quoties, C. de exact.tribut. lib. 10. *& ibi Doctores Bald. in l. aditos, C. de Epiſcop. audient. Angel. de Aretio in §.pœnales inſt. de action. Doctores in l.* 1. *ff. ne quis eum, qui in ius vocat. vi eximat, & Bart. Bald. Angel. Caſtrenſ. in l. ſed eximendi, & in l.* 2. *ff. eodem tit. ne quis, &c. & Magon. dec.* 90. *Rota Lucenſ. & Farinac. quæſt.* 30. *num.* 107.

21 Subamplia primò id in tantum procedere, vt propterea ille talis eximens qui loco fideiuſſoris habetur, non habeat beneficium excuſſionis; Vndè ſi à creditore conueniatur non poterit apponere, quòd primò excutiat principalem debitorem, quia illud beneficium perdidit, dum carceratum eximendo executionem impediuit, nam quis non iuuatur beneficio legis, qui legem ſpreuit, & fruſtra legis auxilium ille inuocat, qui committit in legem, *cap. quia fruſtra de vſur. & cap. an ſit ae appellat. l. ſancimus, §. ſin verò poſtquam, C. de iur. deliberan. Caſtr. in l. inter eos, §. creditor de fideiuſſ. Roland. à Vall. de lucro dotis, quæſt.* 63. *num.* 2. Necnon etiam, quia nemo ex ſua improbitate ius conſequi debet, iuxta notata *in l. in fundo, ff. de rei vendicat. l quia ſub prætextu, C. de ſacroſanct. Eccleſ. l. creditor, §. huius, ff. mandat. l. illicitas, §. illicita eſt, & ibi gloſ. ff. de offic. Præſid. Alex. conſ.* 108. *num.* 4. *lib.* 4. *Rota in Romana computorum, Veneris* 13. *Maij* 1594. *coram Card. Arigonio, & in Romana aperitionis oris, Veneris* 8. *Martij* 1613. *coram Card. Sacrato, & in alia Romana fideiuſſionis de repræſentando* 3. *Iulij* 1617. *coram Coccino Decano.* Imò iſto caſu datur creditori iuramentum contra eximentem in litem, & ſi erunt plures eximentes omnes tenentur in ſolidum, & exemptus remanet obligatus, vt ait *Farinacc. in quæſt.* 30. *num.* 108. *par.* 1. *praxis crim.*

22 Subamplia ſecundò, nedum procedere in eo, qui facto exemit captum de manibus familiæ, ſed etiam in eo, qui notificauit debitori alicuius, quod aufugeret, ex eo, quia ſuus creditor ordinauit eum capi facere, nam tunc talis notificans tenetur creditori ad ſoluendum illud debitum, ſi debitor fugam arripiat, quia cui cauſam damni dat, damnum dediſſe dicitur, iuxta tradita per *Marſil. in rubr. de fideiuſſ. num.* 16. *&* 17. & pulchrè *Farinac. mox citandus num.* 17. vbi loquitur de birruarijs, quando notificant debitori mandatum habere, pro eo carcerando, quia tunc vltra intereſſe tenerentur etiam ad pœnam.

23 Subamplia tertiò procedere etiam ſi carceratus erat pro delicto captus, quia nihilominus eximens ad intereſſe tenetur, vt fuit dictum *à Rota in Romana pecuniaria, Veneris* 25. *Octobris* 1593. *coram Orano, quæ eſt inter criminal. Farinaceij deciſ.* 76. *in fine.*

Et prædicta, quæ fuerunt dicta de eximente aliquem è manibus familiæ, declara procedere quoq; in auferente beſtias, ſiue pignus capto pro damnis datis, è manibus cuſtodum, ſiue è loco, in quo per Baiulum fuerant incluſæ dictæ beſtiæ, quia tunc poſſunt puniri pœna furti, ſi animalia eſſent tacitè obligata pro damno, ſiue ſi dominus eorum eſſet ſuſpectus de fuga; aliàs ſecus licèt *Afflict. ſuper conſtitutione peruenit rub.* 36. *num.* 6. *lib.* 3. relinquat cogitandum in ſecundo caſu, nempè ſuſpicionis fugæ, veluti teſtatur *Benignus ad ſtatutum Agricult. Vrbis. cap.* 50. *ſub lit. A.*

24 Rurſus declara, quòd ſi multi facerent conuenticulam, ad effectum eximendi aliquem à carceribus, tunc illi eſſent puniendi pœna exemptionis, non autem ea conuenticulæ, vt fuit dictum à *Rota in vna Romana dè Vrſinis ſuper reſtitutione feudorum* 3. *Ianuarij* 1596. *coram Card. Seraphino, Blanchetto, Orano, & alijs.*

Subdeclara, hic obiter, multò magis procedere, quando conuenticula, ſiue collegium eſſet factum ad bonum finem, quia tunc, loquendo tamen de iure communi, non dicitur prohibita,

& propterea videmus, quòd ſi fiat congregatio de non admittendo Prælatũ excommunicatum, ſiue de eum expellendo, quia bona Eccleſiæ dilapidaret, vel aliud inconueniens Eccleſiæ ci ferre præſumeret, tunc coniuratio, ſiue conſpiratio non eſt punibilis, quia potius dicetur concordia, quàm conſpiratio, vt dicunt Doctores allegari à *Franc. Marc. deciſ.* 801. *num.* 1. *cum ſeqq. par.* 1. *& Crauett. conſil.* 4. *lib.* 1. & vide *Nicolaum Loſeum de iure vniuerſitatum par.* 1. *cap. ſecundo, per totum*, vbi multa ait in hac materia.

25 Subdeclara prædicta eſſe vera de iure communi; at ſecus in vim Bullarum Summorum Pontificum, quia tunc pœna mortis eximens plectendus venit, etiam quòd non ſit cõfeſſus, neque conuictus, vt ait latè *Farinac. in* 1. *par. prax. crimin. quæſt.* 32. *num.* 62. *cum ſeqq. & prius quæſt.* 30. *num.* 106.

26 Amplia quartò, principalem concluſionem procedere etiam in eodem capto, quando ſe ipſum eximere vellet à manibus familiæ, & præſertim cum armis, vel ſi populum ad arma acclamaret, alios etiam concitaret, & quod peius eſt, ſi nomen alicuius Magnatis inuocaret Franchitiam appellando, quia tunc vti reus læſæ maieſtatis puniendus veniret, vt egomet vidi in quodam iuuene capto pro debito ciuili, tempore Pontificatus Pauli Quinti, qui ſtatim fuit laqueo ſuſpenſus hora 22. eiuſdem diei illius capturę, quia volens ſe in tuto recipere in palatio vnius Principis Franchitiam acclamare auſus fuit, quod enim executum fuit in vim Bullarum Summorum Pontificum, & præſertim Gregorij Decimitertij, & Sixti Quinti, quæ alias conſtitutiones Pontificum recitant; vt ait *Farinacc. in* 1. *par. ſuæ prax. crimin. quæſt.* 32. *num.* 23. *cum ſequentibus, & prius in quæſt.* 30. *num.* 106.

Subamplia prædicta in tantum eſſe vera, vt propterea talis eximens carceratum pœna læſæ maieſtatis ſit afficiendus, ſi tamen carceratus erat confeſſus conuictus, vel condemnatus pro crimine capitali; imò debet eſſe crimen, pro quo detinebatur læſę maieſtatis, ad hoc, vt talis eximens ſit hac pœna puniendus; licèt tamen verius ſit, quod pro crimine capitali ſolum detineatur, vt ait *Farinacc. dicta quæſt. trigeſima num.* 102. *&* 106. vbi ait id præcipuè procedere in vim bullæ Sixti Quinti, in qua mandat vti rebelles, & reos læſæ maieſtatis crimini eos, qui carcerem, aut aliam quamcumque cuſtodiam fregerint, inuaſerint, aut quocunque modo violare tentauerint, ſiue ad hoc homines, & arma, aliaue miniſtrauerint, vel auxiliũ, conſilium, fauorem palã, ſiue in occulto per ſe, vel per alium, ſiue alio quoquo modo præſtiterint, ſeu præſtare permiſerint; at ſecus, ſi in vim iuris communis diſpoſitionis loqueremur, vt animaduertit idem *Farinacc. dicta quæſtio.* 30. *num.* 106.

27 Declara præterea ea, quæ fuerunt dicta de pœnis eximentium à manibus Curiæ, non procedere, quando carceratio eſſet iniuſta, ſiue quando quis eſſet carceratus de mandato iudicis iuriſdictionem non habentis, aut ſi captus non poterat carcerari vigore alicuius conſtitutionis, vel quando quis eſſet captus à priuatis perſonis; licèt tamen ſecus eſſet, quando eum de ordine iudicis cæpiſſent, quod de iure fieri poteſt. Item, quando quis eximeret vnum, qui duceretur ad ſupplicium appellatione pendente, nec non etiam quãdo vnus eximeret Clericum de manibus Curiæ ſęcularis; nam in prædictis caſibus eximens captum nulla pœna afficiendus veniret, vt dicunt Doctores allegati à *Farinacc. in præcitato loco num.* 62. *cum pluribus ſeqq. & prius q.* 30. *num.* 104. *cum ſeqq. & præſertim num.* 113.

28 Vltimò erit animaduertendum, quòd Birruariis non creditur, quando aſſerunt aliquem ſibi ab vno fuiſſe ereptum, vel alias in executione fuiſſe præſtitum impedimentum, niſi ad inquirendum, & ad capturam; ſecus

ſecùs verò, quando eorum aſſertio eſſet adminiculata, cum aliqua coniectura, vel hodie in vim bannimentorum Gubernatoris Vrbis, quibus eorum aſſertioni credendum venit, quo ad faciendum indicium ad torturam; licèt id ego non approbem in perſonis tàm vilibus, & quæ tàm de leui poſſunt corrumpi, & ſic vnum pro alio contra aliquem aſſerere, & præſertim, quando id de quo quærelatur contigiſſet in loco, vbi facilè alii teſtes habere potuerint, vt dixi in verbo Aſſertioni, & iuxta tradita per *d. Farinac. in pracit. loco, n.* 81. *cum ſeqq.* & multa dixi *in concl.* 143. *num.* 56. *cum ſeqq.*

ARGVMENTVM.

DE AVGVMENTO, AC ILLIVS natura.

CONCL. CLXX.

1 AVgumentum nota, quòd dicitur omne id, quod principali accedit, & ſic illius naturam ſequitur, nec non ſecundum naturam ſui præexiſtentis, cui accedit, regulatur, vt fuit dictum *à Rota in Rom. cenſus viginti mil. Veneris* 24. *Februarij* 1612. *coram Gregorio XV qua eſt in eius impreſſis dec.* 544. *nu.* 14. *Surd. deciſ.* 78. *nu.* 11. *& deciſ.* 88. *n.* 10. *Magon. deciſ. Florent.* 34. *num.* 4. *Rota deciſ.* 391. *num.* 7. *par.* 1. *in recent. & in* 2. *par. deciſ.* 94. *nu.* 3. *& per d. Gregor.* XV. *deciſ.* 132. *nu.* 8. *idem Surd. deciſ.* 169. *num.* 16. *& Rota deciſ.* 589. *num.* 1. *par.* 1. *diuerſ. & nouiſſimè Gratian. lib.* 3. *diſcept. cap.* 446. *num.* 28. *& cap.* 540. *num.* 67.

2 Vndè ex prędictis infertur, quòd augumentum accedens fundo detinetur loco pignoris, vt ait *Franch. deciſ.* 38. *num.* 4.

3 Quod tamen intellige verum, ſi augumentum fieret ex facto, & ſic per retinentem pignus; at ſecus, ſi valor illius rei ex tempore eſſet auctus, vt ait *Franch. ibi ſupra num.* 5. *&* 6.

Et propterea videmus etiam, quòd ſi augumentum ſuperueniat in re, cuius dominium ad Capitulum ſpectat, ex quauis induſtria, tunc illud proportionabiliter inter Canonicos diſtribui debet, vt fuit dictum *à Rota in deciſ.* 45. *num.* 3. *par.* 2. *in recent.* Itē augumentum illud, quomodo ſit diuidendum, docet *Franc. Marc. deciſ.* 882. *num.* 3. *par.* 2. *& Gard. Caual. deciſ.* 579. *num.* 5.

5 Extende primò id adeò eſſe verum, vt propterea augumentum eodem priuilegio gaudere debeat, quo principale gaudet, vt ait *Franc. Marc. deciſ.* 449. *num.* 2. *par.* 2.

6 Extende ſecundò, quòd idem ius ſtatuitur in augumento, quod ſit in principali aucto, vt ait *Rota deciſ.* 682. *num.* 4. *&* 7. *par.* 2. *in recent. & Grat. in deciſ.* 213.

Sed declara tamen, quòd idem iudicium ſit de augumento, quòd ſit de diminutione rei, *iuxta l. ſecundum naturam de regul. iur.* & propterea ex hoc optimè inferri poteſt, quòd illi, cui competit augumentum, quod alicui rei accedit, eidemmet competeret diminutio, per ea, quæ inferius dicam ſub num 43. & latius in *concluſ.* 42. *num.* 725. *cum pluribus ſequentibus*, vbi omninò in hac materia recurras.

7 Vnde ex firmata concluſione infertur primò, quòd fideiuſſor teneatur ad augumentum, quando illud à natura actionis prouenit *Bart. in l. fin. num.* 1. *ff. de eo, quod cert. loc. Caſtrenſ. in l. quæro. ff. loc. Alexand. conſil.* 39. *num.* 5. *lib.* 2. *Aretin. conſil.* 29. *num.* 18. & ita fuit dictum *in vna Romana Tutelæ* 16. *Nouembris* 1584. Et ratio eſt, quia fideiuſſor ſemper cenſetur ſe obligare ad ea omnia, quæ veniunt ex natura obligationis, cui accedit; *vt ait Rota per Gregorium Decimum Quintum deciſ.* 554. *num.* 3. *& Rota deciſ.* 304. *num.* 1. *inter crimin. Farinacc. & Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 224. *num.* 7.

8 Amplia primò id quoque habere locum, quando augumentum ex natura illius negotij primariò, ſiue ſecundariò veniret, *vt ait Caſtrē. cōſ.* 23. *col.* 3 *in fin.*

Digitized by Google

in fin.verſ.contrarium dico lib.1.quem ſequitur Aym. conſ. 45.num. 6.& Rota in dicta Romana tutela 16. Nouembris 1584.

9 Amplia ſecundò procedere, ſi augeretur valor,ſiue pretium rei, pro qua ſoluitur pecunia; quia tunc etiam obligatio augeretur, *vt ait Rota per Card. Seraph. dec.* 707. *num.* 7. *& deciſ.* 745. *num.* 1.

10 Amplia tertiò procedere, veluti quando augumentum ex delicto Tutoris proueniret, vt eſt quando ille interrogatus negaret habere bona, ad alendos Pupillos, quia tunc conuictus de mendacio ad graues vſuras teneretur, *vt ait Rota ibi ſupra.*

11 Contrarium, quòd ſcilicet fideiuſſor ad augumentum non teneantur,cũ fideiuſſio ſit ſtricti Iuris, & ſic ſtrictè interpraetanda, *ait Maſil. in rubr. de fideiuſſ. num* 92. Et ibi plures caſus pro vtraque parte adducit,ſed tandem pro hac ſecunda opinione concludit regulariter eſſe tenendum.

12 Concordari tamen poſſunt prædictæ opiniones tali pacto iudicio meo; & ſicut prima procedat, quãdo augumentum immediatè proueniat à negotio principali, veluti exemplificari poteſt in legato, cui ſi ſuperueniat augumentum ex natura rei, vt fœtus pecudibus, vel partus ex ancilla, tunc illud vtique commodo legatariis cederet. Secunda verò opinio procederet, quando illud legatum mediatè, ſiue extrinſecè facto tertij augeretur, quia tunc d.illius legatarij cõmodo nõ cederet, *vt ait Iaſ.in l.ſeruum filij* §.*ſi Pocula.ff.de leg. primo cum alijs ibi per eum allegatis & Surdus deciſione* 88. *num.* 11.

13 Rurſus concorda, vt prima opinio procedat, quando inter principale, & augumentum eadem ratio vigeret. Secunda verò, quando diuerſa,cum habeamus regulam, ꝙ vbi viget diuerſa ratio;ibi vigere debet diuerſa diſpoſitio, *Rota in deciſ.*72. *num.*4. *par.* 2. *in recent.* Et propterea videmus in propoſito, quòd fideiubens ſuper poſſeſſorio, non cenſetur obligatus ſuper petitorio, & è contra, cum negotium poſſeſſionis ſit diuerſum ab eo proprietatis, *vt eſt tex. in l. naturaliter* §. *nihil commune ff. de acquir. poſſeſſ. & Franch.dec.*402.*num.*3.19.*&* 20.*par.* 4.*& alij alleg. à Gratiano lib.*5.*diſcep. cap.*960.*num.*19.Vltra quod quilibet minima mutatio facit huiuſmodi fideiuſſiones euaneſcere, *vt ait Franch. in deciſ* 601. *num.* 9.*par. quarta, allegat. à Gratiano in præcitato loco num.* 20.

14 Infertur ſecundò, quòd legatum alicui factum de re aliqua fructifera illi quoque fructus ex ea re prouenientes pẽdentes debentur, vt ſunt liuelli nõ exacti, & ſimiles, *vt ait Surd. dec.* 88. *n.*8. *& fuit dictum à Rota in vna Preneſtina hæreditatis* 1. *Februarij* 1580. *coram Vicecemite, Cæſar de Graſſ. dec.* 1.*&* 2. *de vſur. & Rota in alia Romana Bonorum de Ceulis Lunæ* 25. *Iunij* 1601.*coram Penia.*

15 Extende etiam, quòd ſi hæres eſſet in mora rei legatæ tradendæ teneretur ad fructus, *vt eſt text. in l.apud Iulianum, & l.cum ſeruus* §.1. *vbi Baldus num.*2.*in fin. & Caſtrenſ. num.* 3. *& cæteri communiter Doctores ff.de legat.* 1. *Couar. variar. reſolut. lib.* 1. *cap.*9. *num.*5. *& Rota in dicta Romana Bonorum de Ceulis coram Penia.*

16 Fallit tamen primò, ſi à teſtatore fuerit dictum, lego rem talem,cum fructibus ſuis, quia tunc tale legatum intelligitur de fructibus ante legatum decurſis, non autem de decurrendis, *vt ait Aymon. conſ.*45. *num.*4. quem ſecuta fuit *Rota in illa Romana Bonorum de Ceulis Mercurij* 11. *Nouembris* 1585. *coram Orano.*

17 Fallit ſecundò, quando teſtator dixiſſet, lego fundum meum, quia tunc fructus,ex eo poſt mortem teſtatoris lagatario non acquiruntur, quia illud pronomen meus, mea, meum tempus præſens ſignificat, & ſic illud ad fructus poſt mortem teſtantis non trahitur, quia illi amplius non dicerentur teſtatoris, ſed illlius, à quo fuerit adita hæreditas, licèt ſecus tamen eſſet in aliquo augumento, quod

quod omnino eſſet annexum fundo legato, *ad tradita per Menochium in ſuo conſil.* 106. *num.* 188. *vbi plures allegat.*

18 Fallit tertiò, quando teſtator dixiſſet, lego talem rem, cum ſuis commodis, quia tunc ea omnia præterita venirent, non autem futura; *vt ait Surd. deciſ.* 88. *num.* 12.

19 Fallit quartò, quando eſſemus in legato non modali, ſed conditionali, quia tunc fructus medij, temporis nõ venirent, & ſic legatum non augerẽt, quod tamen intellige verum, ſi dies gratia hæredis fuerit appoſita, at ſecus, ſi gratia legatarij, *vt ait Bartol: in l. ſi ita,* S. *Pegaſus, ff. de legat.* 2. *& Rota in dicta Romana Bonorum de Ceulis coram Penia,* & in hac materia eſt videndus Gr*atian. lib. 4. diſcept. cap. 646. num.* 10. *& cap. 766. num.* 43 vbi ait, quando augmentum ſpectet ad hæredem, ſiue ad legatarium, vel ad creditorem. Item an illud augumentum, quod fieri debet ex fructibus cenſeatur potius ordinatum hæredis, aut fideicommiſſarij gratia, *ait Rota deciſ.* 682. *par. 4. recent.* Quod tamen extra difficultatem eſſet, quando teſtator augumentum ordinaſſet de hæreditate, habita per eum conſideratione ad decus, & honorem familiæ, quia tunc ne dum cenſeretur ordinatum in gratiam hæredis; ſed etiam in eam ſubſtituti, & fideicommiſſarii, *vt ait Rot. d. dec* 682. *n.* 5. Licèt tñ in dubio ſemper potius illud fauore hæredis, & non fideicommiſſarii inductum cenſeatur, licèt ſecus, qñ eſſemus in claris, *vt ait Rota ibidem n. 6.*

Extende prædictam fallentiam in ſimili procedere, quando filia fuiſſet dotata à patre cum promiſſione, quod ſi ipſe, vel eius hæredes maiorem dotem aliis filiabus, & ſororibus reſpectiuè dederint, tunc illi quoque eſſet dos augenda ad Paragium, quia iſto caſu augmentum filiæ non deberetur, etiam ſi poſtea maior dos fuerit alii filiabus data per vnum ex fratribus, ſed nomine tamen proprio, & de bonis proprijs, etiam ſi haberet mandatum ab alijs fratribus, & cohæredibus conſtituendi dotem, vſque ad eam ſummam ſibi benè viſam, necnon de bonis hæreditariis, quia prædictos non obſtantibus illud augmentum dictæ filiæ, vel ſorori non deberetur, dum nomine proprio, & non procuratorio contraxit, cum quilibet de re ſua ad eius libitum diſponere valeat, *vt latè fuit deductum à Rota per Burattum in ſua deciſione 696. ferè per totam.*

Secus autem abſolutè procederet, quando pater non promiſiſſet filiæ aliquod ſuæ dotis augmentum, quia tunc eo viuente filia non poſſet prætendere illius dotem augeri ad eam quantitatem alteri filiæ datam, quia vltra, quòd patri à legibus eſt attributa facultas conſtituendi dotem inæqualem inter filias, dummodo congruè dotentur, veluti id in dubio venit præſumendum, donec de contrario probetur. Deinde, & quòd magis eſt iſta inæqualitas tolleratur, ſi vna filia melius locetur, quàm altera; quia habemus, quòd filię æquè bene dotantur dummodo æquè benè collocentur, *vt ait Rota per Gregorium in ſua deciſ. 63. num. 22. & ſequen. & ita vltimo loco fuit quoque reſolutum à Rota in Romana Dotis Veneris 24. Ianuarij 1630. coram Pirouano.*

Et propterea inſertur ex prædicta regula, quòd maritus pręſumitur illius dotem habere conſtitutam in omnibus bonis vxoris ſi ille tãra dote ſit dignus, & eò magis, ſi in capitulis fuiſſet facta mentio omnium prętenſionum, cum verbo vniuerſali *omnia*, vt ait *Rota per Burattum deciſ. 254. num. 7. & 9. & Ludoui. deciſ. 99. omnino viden.*

Quamuis tamen contrarium veniret dicendum, ſi poſt mortem patris filia ageret contra fratres, pro æqualitate ſeruanda inter ſorores, quia tali caſu id illi facere liceret, neque fratres, ſiue alij poſſent exercitium iſtius actionis impedire, *vt ait Caſtr. in conſ. 275. nu. 6. lib. 2. Card. Mantic. de tacit. lib. 2. tit. 21. num. 35. Dec. conſ. 26. num. 2.*

Secus autẽ, ſi medio tempore patri-

monium patris fuiſſet diminutum, quia tunc dotem ſororis augere non tenetentur fratres, Et in dubio diminutio non præſumitur, niſi ea ab allegante probetur, *vt pulchrè fuit reſolutum à Rota ibi coram Pirouano, & inde, quæ dixi in concluſ. 64.* Sed quod congruitas dotis debeat regulari ad tẽpus illius conſtitutionis, & non mortis patris; item quòd ea congrua dicatur, etiam quòd ad legitimam non aſcendat, *ait Rota deciſione 538. num. 1. & 3. par. 3. recentior.* & in hoc vide omnino *Card. Caualer. in ſua deciſ. 298.*

20 Fallit quintò, quando in re legata adeſſet aliqua incertitudo, quia tunc dicti fructus ab hærede non debentur *vt ait Caſtrenſis in l. ſi quis bonorum, ff. de legat. primo, & Rota in Romana Legati 13. Martij 1581. coram Clemente Octauo.*

Veluti eodem modo dicitur de legato conditionali, quod actionem non tribuit, ea conditione non purificata, *vt fuit dictum à Rota per Burattum deciſ. 257. num. 9. & 10.* Vbi ait, quòd illius purificatio debet probari, citatis omnibus, qui lædi poſſunt *vt dicunt Curt. l un. Zuccard. & Bald. alleg. à Rot. ibi ſupra.*

21 Infertur tertiò, quòd hypotheca, quæ datur pro ſorte, datur etiam pro illius augumento, & ſic pro fructibus, *l. Lucius ff. qui pot. in pign. hab. Magon. deciſ Florent. 124. n. 4. Surd. dec. 271. num. 2. & Rota in vna Romana Penſionis domus Mercurij 11. Februarij 1598. coram Corduba, Cinc. de cenſib. par. ſecunda, cap. 2. quæſt. 5. artic. 9. num. 44.*

Licèt tamen fructus etiam dotis, non ſint tam priuilegiati, ſicut eſt ipſa dos, *vt dixi in concluſione 89. num. 360.*

22 Extende dictam illationem procedere nedum in expreſſa hypotheca, ſed etiam in tacita, & ratio eſt, quia qui eſt prior in ſorte, eſt etiam prior in vſuris, quod procedit etiam in caſu deciſionis 186. *Afflicti, vt ait Miſyn. in ſua centur. prima obſeru. 59. Magon. d. deciſ. Florent. 124. nu. 4. Surd. deciſ. 271. num. 2. & Rota in Romana Penſionis Domus Mercurij 11. Februarij 1598. coram Corduba.*

23 Quod tamen declara verum, quando vſuræ ſunt ab eo promiſſæ, qui ad ſortem teneretur, & ſic quando ille rem aliquam, tàm pro vſuris, quàm pro ſorte hypothecare poſſet, *vt ait Rota per Card Seraph. deciſ. 481. n. 5.*

24 Extende ſecundò procedere etiam in anterioritate non ſolum ex tempore, verum etiam ex cauſa, iuxta terminos *l. priuilegia ff. de priuileg. credit. & pulchrè D. de Ponte in ſua dec. 34. cum alijs ibi allegatis.*

25 Extende tertiò idem quoque procedere in hypotheca, tàm conditionali, quàm pura, etiam ſi nouata ſit obligatio cum pignorum repetitione, *vt ait Iaffred. deciſ. 93. lib. 2. & Myſinger. in practic. loco num. 2. & ibi allegat Neguſant.* referentem viginti caſus, in quibus creditor poſterior anteriori tã in ſorte, quàm in augumento, & fructibus præferatur, per te viden.

26 Extende quartò, etiam prioritatem hypothecæ habere locũ reſpectu pœnæ, quæ tamen loco intereſſe ſuccedat, at ſecus in mera pœna, *vt ait Afflict. dicta deciſ. 186. & ibi Vrſil. nu. 3. cum ibi alleg.*

27 Fallit tamen in augumento dotis, pro quo mulier prælationem non habet, *vt ait Maynard. deciſ. 26. lib. 3. & Riccius in ſua collect. deciſ. 384. in vltim. verb. par. 2.* Et ratio differentiæ ea eſt, quia in dote mulier tractat de damno euitando, in augumento autẽ, & anteſato de lucro captando agit *vt ait Franch. dec. 71. num. 13.*

Contrarium licèt dicat *Rota per Card. Seraphinum deciſ. 546. num. 1. & Afflict. dec. 154.*

Concorda vt prima opinio procedat, quando mulier vellet vti priuilegio prælationis anteſati contra tertiũ cum qua ille non contraxerat. Secunda verò quando ageret prætendens lucrum contra in ſpecie obligatum, pro illius ſolutione, *iuxta tradita per Frãchum in ſua deciſ. 182. nu. 16. & Card.*

Seraph.

Seraph deciſ. 481. *num.* 5. Quamuis tamen *Franch.* ibi ſupra dicat dotem, & illius lucrum pari paſſu ambulare, & id multis argumentis comprobare conatur, quæ per te videre poteris, & hæc opinio ſeruatur in *Rota Romana, vti magis communis veluti ipſe teſtatur.*

28 Infertur quartò, quòd vſufructu legato bonorum veniunt etiam bona poſt teſtamentum augmentata, *vt ait Theſaur. in ſua deciſ.* 168.

29 Infertur quintò, quòd augmentũ bonorum dotalium ad vxorẽ ſpectat, niſi fuerat facta æſtimatio, per quam emptio inducatur, veluti etiam diminutio rei dotalis in illius damnum reſultaret. Quod quidẽ quoque extẽde procedere, etiam ſi res illa dotalis tẽpore reſtitutionis eſſet eiuſdem valoris, pro quo fuit conſignata, ſed fuiſſet à viro in ſubſtãtia deteriorata, quia tunc hæredes mariti ad intereſſe vxoris tenẽtur in ea maioritate pretii, quo illa res, ſiue fundus dotalis æſtimaretur, ſi ea deterioratio non eueniſſet, *vt dicunt Doctores allegati à Gratiano in lib.* 5. *diſceot. cap.* 816. *num.* 71. *cum ſeqq. & Card. Seraph. dec.* 931. *nu.* 3.

30 Secus autem, quando augumentum, & diminutio rei temporis varietate contingeret, quia tunc ad vxorem, nõ autem ad hæredes viri ſpectarent. *Gratian. lib.* 3. *diſcept cap.* 512. *num.* 4 *Nauarr. in comment. de vſur. num.* 104. *&* 140. *& Rota in vna Aſſiſien. Cenſus Mercurij* 9. *Iunij* 1604. *coram Car. din. Pamphilio, & in Rauennaten. Pineti Veneris* 23. *Martij* 1607. *coram Card. Pamphilio.*

31 Contrarium tamen, quando eſſemus in augmento dotis à natura proueniente, quia illud eſſet mariti, ſi tamen res dotalis fuiſſet data æſtimata, quia tunc maritus fieret dictæ rei dominus, veluti ſi veſtes darentur ęſtimatæ in pecunia, quia tunc eas Maritus in pecunia reſtituere teneretur; aliàs ſi ęſtimatio non interceſſiſſet, tunc veſtes reſtituerentur vſu conſumptæ, pro ut reperirentur, *vt ait Afflict. deciſ.* 270. *& ibi Vrſill. num.* 3. & hic nota, quòd augmentum dotis, etiam per virum fieri poteſt poſt cõtractum matrimoniũ, & tale tunc verè illud dicitur, quando dote data, & quantitate aucta per virum ſit vna ſumma, *vt ait Card. Caualer. deciſ* 353. *num.* 4. *& dec.* 546 *num.* 4. & propterea illud augmentũ dotis non æſtimatæ, matre defuncta ſpectat ad filios, quoad proprietatem, licèt quoad vſumfructum ſit viri, *vt ait Rota per Card. Caualerium dict. deciſ.* 546. *num.* 5. Sed ad hoc, vt illud tranſeat in donationem propter nuptias, eſt habendus reſpectus ad dotem aliàs diceretur donatio, quæ eſt prohibita inter virum, & vxorem, veluti diceretur de illo facto poſt contractum matrimonium, quod in fraudem prohibitæ donationis factum præſumitur, *vt fuit dictum à Rota penes Burattum in ſua deciſ.* 422. *num.* 2. *& ſeqq.* Licèt *prius in deciſ.* 396. *num.* 3. dicat, quòd dotis conſtitutio, ſiue augmentum, quando fit ante contractum matrimonium, & ſic tempore habili illud poſſe conſtitui verbo, & ſine ſcriptura; At ſecus in eo, quod fit poſt contractum matrimonium, quia tunc illud naturã donationis ſapit, *vt ait Rota per Burattum dec.* 274. *num.* 3.

32 Infertur tertiò, quòd res ſubiecta reſtitutioni pro dote, erit quoque talis pro augmento, *vt ait Maynard. deciſ.* 26. *lib.* 3. *Card. Seraphin. deciſ.* 666. *per totam, & fuit dictum in Romana de Cuppis Luna* 14. *Decembris* 1609. *coram Card. Marcomontio.*

33 Extende id procedere, ne dum in augmento dotis, ex pacto partium prouenient e, ſed etiam in eo taxato per ſtatutum, *vt dicunt Bald. in authen. res quæ, num.* 14. *C. com. de legat. Curt. Iunior conſil.* 46. *& alij allegati per Aym. conſil.* 186. *num.* 4. *& Rota ibi coram Marcomontio, & per Coccinum in deciſ.* 457.

34 Et ratio prædictorum ea eſt, quia augmentum dicitur pars dotis, & idẽ iudicatur, quàm de ipſa dote, *vt fuit dictum in Ceſenaten. Lucri dotis Lunæ* 5. *Nouembris* 1601. *coram Coccino, quæ eſt in eius impreſſis deciſio* 43. *& in alia Romana Lucri dotis veneris* 9. *Ianuarij* 1609. *coram eodem, quę eſt in*

in eius impreſſis dicta deciſ. 457. *num.* 3. *& Card. Seraphin. dicta deciſ.* 666. *num.* 2. *& videndus eſt addent. ad deciſionem Buratti* 65. *num. ſexto*. & ibi habetur, quòd reſpectus, qui habetur pro ſolotione fructuum dotis ad rationem tot ſcutorum pro centenario, procedit etiam in illis donationis propter nuptias, licèt à multis fuerit tentum contrarium, vt habetur in addit. ad eam deciſionem Buratti, vbi per te recurrere poteris.

35 Fallit tamen, quando augmentum eſſet non verum, ſed ſimulatum, quia tunc illud non gaudet priuilegio veri augmenti dotis, *vt ait idem Card. Seraph. deciſ.* 201. *num.* 3.

36 Declara tamen, quòd illud augmentum non debetur, niſi pro qualitate dotis ſolutæ, & non aliàs, *vt ait Franc. Marc. deciſ.* 17. *num.* 1. *par.* 2. *& Mobedan. deciſ.* 1. *de pignorib. & hypothec. & ibi in addit. Magon. deciſ.* 34. *num.* 4. *Rotæ Florent. Borgnin. deciſ.* 42. *num.* 5. *par. prima*, *Boer. dec.* 22. *num.* 19. *Rota deciſ.* 316. *num.* 3. *par.* 2. *diuerſ. Theſaur. deciſ.* 46. *num.* 7. *Guidopap. dec.* 368.

37 Vndè ex prędictis ſequitur, quòd vbi non eſt dos, ibi non eſt augmentũ dotis, *vt ait Rota deciſ.* 316. *num.* 3. *par. ſecunda diuerſ. & deciſ.* 589. *nu.* 1. *par.* 1. *diuerſ.*

Contrarium, quòd ſcilicet dos promiſſa vera dos dicatur, ita vt Statutũ loquens de lucro dotis habeat quoq. locum in dote promiſſa, licèt non tradita, *ait Menoch. lib.* 6. *de præſumpt. præſumpt. prima, num* 21. *& ibi plures allegat Gratian. lib.* 4. *diſceptat. c.* 666 *num.* 22. *Rota per Burattum deciſ.* 432 *num.* 3. *& deciſ.* 248. *num.* 6. *par.* 4. *diuerſor. & in Senogallien. Dotis* 23. *Ianuarij* 1608. *coram Card.* Pamphilio, & quòd huiuſmodi opinio ſit magis recepta, & ęqua, *ait Gaſp. Ant. Theſaur. in quæſt. forenſ. lib.* 2. *quæſt.* 75. *& ſæpè ſuit canonizata à Rota Romana, & prius per Achil. de Graſſ. deciſ.* 13. *de conſtit. & in dicta deciſ.* 248. *par. quarta diuerſor. & per Gregorium deciſ.* 51. *num.* 1. *& ibi per addentem num.* 11. *& deciſ.* 204. *num.* 20. *& fuit dictum in Aſculana Dotis* 29. *Maij* 1596. *coram Litta, & in Romana Dotis de Maximis* 3. *Martij* 1606. *& in Senogalien. Dotis coram Cardinali Pamphilio.*

Extende prędictam ſecundam opinionem procedere, etiam ſi ſtatutum mandaret dotem apud virum remanere debere, *vt fuit dictum à Rota in dicta deciſ.* 248. *num.* 2. *par. quarta diuerſor. & in dicta Aſculana Dotis coram Gypſio, & in eadem* 9. *Martij* 1603. *coram Card. Sacrato.*

Subextende eam quoque procedere, ſiue ſtatutum tacitè, ſiue expreſsè loquatur de dote data, quia nihilominus illud habet quoque locum in promiſſa non dum tradita, *iuxta ea, quæ ait Menochius dicta præſumpt. prima num.* 21. *& ita quoque ſuit reſolutum in illa Aſculana Dotis coram Cardinali Sacrato.*

Declara tamen eam opinionem primò non procedere ad fauorem vxoris, quando ab ea fuiſſet facta promiſſio de dote, ſed maritus eam minime conſequi potuerit, veluti, quia eam tantum in bonis non habebat, vel alia cauſa ſimili, quia tunc de tali dote hoc modo promiſſa lucrum ſoluendũ non veniret, *vt ſuit dictum à Rota per Cardinalem Seraphinum deciſ.* 883. *num.* 2. *& ſequen* vbi ait, quòd iſto caſu venit attendenda æſtimatio de tempore obitus, non autem promiſſionis.

Declara prętcrea, quòd illud lucrũ dotis peti non poſſit ab vno ex coniugibus altero pręmoriente, antequam dies ſolutionis euenerit, ſed tenetur expectare tempus datum ad ſoluendã dotem, quo elapſo, poterit ſuperſtes ex coniugibus eius lucrum conſequi, *vt fuit dictum à Rota per Cardinalem Manticam deciſ.* 337. *per totam, & Neguſ. quæſt. forenſ.* 441. *num.* 9.

38 Infertur ſeptimò, quòd veluti mulier pro dote ſe obligans Velleiano nõ gaudet, & ita quoq. augmento, & antefato, *vt ait Franch. in ſua dec.* 182. *n.* 1. Et ratio eſt, quia pinguius eſt priuilegium dotis, quàm illud Velleiani, *vt ait Grat. lib.* 4. *diſcept. c.* 647. *nu.* 17.

Et

39 Et ſic igitur veluti ſolemnitates ſtatuti non curantur, quando mulier pro dote ſe obligat; Ita nec etiam pro illius augumento, *vt fuit dictum à Rota per Put. deciſ. 160. lib. 3. Caputaq. deciſ. 199. par. 3. & in vna Romana Dotis 29. Maij 1602. coram Ortembergo, & in alia Romana Reſciſcionis contractus Lunę 1. Decembris 1608. coram Reuerendiſſimo Coccino Decano, quæ eſt in eius impreſſis dec. 433. num. 1. & prius in Romana Societatis Officij Lunæ 4. Februarij 1602. coram Penia.*

Extende hic obiter eodem modo procedere in alijs contractibus, in quibus mulier, vti diligentiſſimus paterfamilias contraheret, quia tunc ſolemnitates non eſſent neceſſariæ, *vt ait Grat. diſcept. cap. 756. num.* 18.

40 Fallit tamen primò, quando eſſemus in augumento dotis, quod fit à perſona, quæ dotare non tenetur, nec non ab ea, quæ donare prohibetur, quia tunc ſolemnitates ſunt adhibendæ, (& ratio eſt, quia illud augumentum præſumitur factum ad defraudandum ſtatutũ. licèt ſecus ſi pro dote tantum mulier extranea ſe obligaret, quia tunc ſolemnitates non eſſent neceſſariæ, *vt dixi in concluſ. 86. & vt ait Rota per Coccin. dicta dec. 433. nu. 2.*

41 Fallit ſecundò, quando eſſemus in muliere, ſed minore, quo caſu ſolemnitates eſſent ſeruandæ, licèt ſecus quando eſſet maior, *vt fuit dictũ in vna Bononien.* Cenſus 20. *Februarij* 1609. *coram Card. Marcomontio.*

Licèt huiuſmodi fallentia veniat regulanda *iuxta deciſ. Surd.* 287. *per totam.*

Declara tamen id, quod fuit dictum de muliere ſe pro dote obligante non procedere, ſi mulier obligaret ſe cum viro pro dote communis filiæ, quia iſta obligatio tenet quaſi, quòd videatur ſe obligare dicti mariti contemplatione; licèt multi contrarium teneant, & maxime ſi Iudicis decretum intercedat, & eò magis, quia mulier contra virum poteſt ſe valere, aliàs ſi eſſet non ſoluẽdo, tũc mulier tenetur dotare filiam de proprio in ſubſidium *vt Grat. lib. 4. diſcept. cap. 647. num.* 10. *cum ſeqq.*

42 Infertur octauò, quòd augumentum pecuniæ in gabellis debeatur venditori, ad quem res principalis pertinet, *vt ait Theſ. in ſua deciſ.* 214. *per tot. & Ricc. in ſua collect.* 384. *propè med. par.* 2.

43 Infertur nonò, quòd augumentum, quod peruenit ex corporibus hæreditarijs lucro legitimæ cedit, *vt ait Rota per* Cæſarem *de Graſſis deciſ.* 160. *num.* 3.

Quod tamen declara procedere cum ea diſtinctione, vt ſupra dixi in *concluſ. 42. num. 725. cum ſeqq. omnino viden. ex doctr. Grat. lib. 1. diſcept. cap. 165. num. 1. cum ſeqq.* Vbi ſubdit in hoc propoſito, quod augumentum, ſiue diminutio hęreditatis nocet hęredi, non autem legatariis, quantitatis etiam, ſi citra dolum hæredis illud fieri contingat, *l. in ratione la 2. in princ. l. cum quo 56. ad leg. Falcid. Peregr. de fideicom. art. 4. num.* 56. & ratio eſt, quia aditio retrotrahitur ad tempus mortis teſtatoris, cum tunc obligatio contrahatur circa legatorũ præſtationem, *l. ex maleficijs. §. hæres de act. & oblig. & l. hæredes quandoq. de acquir. hæred.* & propterea videmus, quòd in detrahenda falcidia debet cõſiderari tempus mortis teſtatoris, & ideo diminutio, & augmentum ad eũ ſpectat, prout eſt in quolibet hærede quantitatis. *l. incendium,* C. *ſi cert. pet.* niſi tamen aliquo caſu res & teſtator inſimul perijſſent, *l. ſed & in illo, in fine de reb. dub.* Secus autem, vbi eſſemus in legatariis certæ ſpeciei, ſiue etiam quantitatis alicuius generis ſubalterni, aut reſpectu certæ ſpeciei, quia tunc remotis dolo, & culpa hæredis, tunc diminutio ad legatarios ſpectaret: & ratio eſt, quia qui in ſpecie tenetur, eius interitu liberatur, quando illa periit ſine culpa eam præſtare debentis, *l. ſi ex legati cauſa, de verb. oblig. l in ratione la 2. & §. diligenter, ff. ad leg. Falcid. & alij allegati à Gratiano ibi ſupra num. 3. & 4.* vbi multa alia in hac materia, & ſimili latè tradit.

Infer-

44 Infertur decimò augumentum temporis ſpectare ad emphiteutam, non autem ad dominum directum, *vt ait Marta deciſ. 69. Rotę Piſana.*

45 Extende primò idem procedere in augmento manufacto, *vt ait Franch. deciſ.* 191. vbi tamen ait id eſſe verum, ſi deuolutio fiat non ex culpa emphiteutæ, veluti, ob lineam finitam, at ſecus ſi è contra, quia tunc tàm in illa emphiteuſi priuati, quàm in ea Eccleſiæ augumentum ſpectat ad emphiteutam, *Franch. ibi ſup. num.* 1.

46 Extende ſecundò in eo facto in feudo, *vt pulchrè ait D. de Ponte in ſua deciſ.* 12. vbi fuit dictum melioramenta deberi hæredi feudatarij, deuoluto feudo per lineam finitam, ſed declara procedere ſolùm in eo tantùm, quod eſt melioratum, non autem impenſum *vt ait Magon. deciſ. Florent.* 52. *& dixi in verbo æſtimatio*, licèt *Franch. in deciſ.* 38. *num.* 5. *verſ. Item aduertendum* dicat illud, quod fuit impenſum eſſe reficiendum, ſolum procedere, quando fundus vendicatur à Domino, at ſecus ſi ſuper fundo iure hypothecę agatur.

Licèt tamen ſecus eſset, quando impenſę, ſiue melioramēta reſpiciunt vtilitatem perpetuam, & vltra tempus conductionis duraturam, quia tunc illa ſpectarent ad dominum, non autem ad conductorem, vt ait *Rota per Buratt. deciſ.* 210. *num.* 11. *& ibi in addit.* Sed *Rot. in deciſ.* 473. *n.* 1. *p.* 1. *recent.* dicit quòd melioramenta, & impenſæ factæ in re conducta vtilitati domini cedunt, ſi ita inter locatorem, & conductorem fuerit conuentum; aliàs ſecus *Grat. diſcept.* 810. *&* 934. idem ait *Valaſc. de iure emphyt. quaſt.* 25. *num.* 18. *& Rota in Lucana Molendini* 27. *Iunij* 1611. *coram Penia*, ſed quomodo id procedit dixi *in concl.* 136. *ſub num.* 21.

Extende prædicta eodem modo procedere etiam in melioramentis ad perpetuam vtilitatem factis, quæ fideicommiſſarius ſoluere, & reſtituere tenetur, neque cum fructibus compenſantur à grauato perceptis; & ratio eſt, quia expenſæ ſemper debent refici ab illis, quibus res reſtituitur circa quam fuit vtiliter impenſum, vt ait *Rota deciſ.* 86. *num.* 1. *par.* 3. *recent.* & ibi multa in hac materia, idem ait *Franch. deciſ.* 109. *Caualcan. deciſ.* 29. *par.* 2. & ita quoque fuiſſe deciſum refert *Apoſtill. ad Magon. in deciſ. Rota Lucenſ.* 33. *& Riccius in ſua collect. deciſ.* 2072. *in princip. par.* 5. & à quo tempore ſint reſtituendæ huiuſmodi expenſæ, tradit *Theſ. in deciſ.* 251. vbi concludit de communi tempus, quo factæ fuerint non eſſe attendendum, ſed benè illud reſtitutionis in fideicommiſſis; Licèt ſecus ſit in illis factis à conductore, quia tali caſu tempus, quo fuerint factæ, & non illud petitionis venit attendendum, vt ait idem *Gamm. deciſ.* 137. *Gratian. deciſ.* 225. *& Ann. dec.* 282. *& Ricc. vbi ſupra*; licèt *Card. Seraph. in ſua dec.* 1051. *n.* 1. dicat, quòd melioramenta ſunt ęſtimanda in id quod minus fuit impenſum, *iuxta tex. in l. in fundo de rei vendicat.* & latè dixi in *concluſ.* 69. *num.* 52. ſed quæ melioramenta vtilia dicantur ad hoc, vt deduci poſſint, *ait Marſcott. variar. reſolut. lib.* 2. *cap.* 109. *&* 110.

Animaduertendo tamen, quòd tunc illa melioramenta reficienda non veniunt, quando ea fuiſſent eo animo facta, vt per impotentiam refici non poſſent per eum, qui aliàs ea reficere teneretur, vt ait *Gratian. lib.* 5. *diſcep. c.* 913. *nu.* 31. *& Mag. dec. Luc.* 33. *nu.* 21. *& ſeqq.* ſed ad hoc, vt quis in mala fide conſtituatur, ne illi melioramenta reficiantur, nota quòd eſt illi facienda proteſtatio, ne melioramenta faciat in re empta, vel alio modo obligata, aliàs, quòd ſolo cedant, vt ait *Grat. lib.* 1. *diſcept. cap.* 193. *num* 9. *& ſeqq.* vbi dat formam faciendi hanc proteſtationem, quā per te videre poteris.

47 Infertur vndecimò, in re vendita ſub haſta, quia tunc creditor poſterior non poteſt prætendere aliquid circa temporis augumentum, cum illud in beneficium poſſeſſoris cedat, vt pulchrè ait *Anchar. deciſ.* 56. *par.* 1. *Franch. deciſ.* 38. *num* 4. *& ſeq.* vbi propterea ait, quòd adiudicatio ſit ſolum

lum

lum pro eo, quod valebat tempore obligationis; licèt ſecus, quando valor rei eſſet auctus ex tempore, & non ex facto poſſeſſoris, quia tunc cederet in beneficium creditoris, vt dicunt *Neguſant. Couarruu. & Pariſ. allegati à Franch. in prættat. loco num. 5. & ſeq.*

48 Infertur duodecimò, quòd augmentum temporis ſpectat ad filiam pro legitima, *vt ait Georgius in ſua allegat. 40.*

49 Infertur decimotertiò, quòd augmentum monetę cedit commodo creditoris, non autem debitoris, vt latè ait *Surd. conſ. 335. & conſ. 349. Cinc. de cenſib. par. 2. cap. 2. quæſt. 4. artic. 4.* quæ enim opinio fuit canonizata *à Rota in deciſ. 114. par. 1. recent. & in 2. par. deciſ. 597. & in Roman. Pecuniaria 23. Ianuarij 1589 coram Penia, & in Cremonen. penſionis, 11. Iunij 1598. coram Orano, & in Ceſenaten. pecuniaria 1597. coram eodem Penia, & in Foroliuien. cenſus, 12. Iunij 1609. coram Iuſto, & per Gregorium deciſ. 42. per totam*, vbi cum addente concluditur, quòd ſolutio monetæ fieri debet de antiqua quoties ſit mutata pecunia in pondere, & bonitate intrinſeca, ſi fieri poteſt; ſin minus de noua, ſed ad valorem antiquæ, & ſic iſto caſu tempus obligationis eſt attendendum; at ſecus, quando illius mutatio eſſet in bonitate extrinſeca, quia tunc tempus ſolutionis eſt attendendum; veluti dicitur, quando certa ſpecies monetæ fuit promiſſa, quia ſi reperitur tempore ſolutionis, tunc abſque vlla difficultate, vel eſt ſoluenda ſpecies eadem promiſſa in corpore, vel altera ſpecies alterius monetæ, cum qua poſſit emi illa moneta in obligatione deducta, *vt fuit latè deductum in vna Mantuana penſionis 12. Iunij 1617. coram Dunozetto*, & ibi fuit reſolutum, quòd penſio reſeruata in ducatis de Camera eſt ſoluenda, vel in ducatis de Camera in corpore, ſiue in tot alijs nummis, quibus totidem ducati de Camera iuſti ponderis emi poſſint, cum hodie dicti ducati in corpore reperiantur, licèt in parua quantitate, idem fuit deciſum *in Capuana penſionis 6. Martij 1617. coram Card. Veroſpio, & in alia Placentina Vicariæ, 10. Ianuarij 1620. coram Rembeldo*,

Sed quid erit dicendum de augmento contingenti in re vendita, cum pacto redimendi; an ſcilicet ad venditorem, ſiue potius ad emptorem illud ſpectet, vide *in verbo Alluuio, concl. 94. num. 13. cum ſeqq.*

ARGVMENTVM.

AVIAMENTVM APOTHECAE, ſiue alterius exercitij, quo modo ſit in iure æſtimandum.

CONCL. CLXXI.

1 AVIAMENTVM alicuius Apothecæ, ſeu exercitij, nota, quòd ſit per artifices benè tractando auentores, iuxta adnotata *in l. 1. §. Caupones, & ibi gloſ. in verbo Atriarij, ff. de naut. caupon. & ſtabul. Ceph. conſ. 328. num. 19. & ſeqq. lib. 3. & Petr. de Vbald. in tract. de duob. fratrib. par. 1. & 11. in princip. num. 73.* & ita fuit deciſum à *Rota in vna Romana executionis, Veneris 2. Maij 1614. coram Vbaldo, quæ eſt in 2. par. recentior. deciſ. 540. num. 7.*

2 Vndè ex prædictis infertur primò, quòd auiamentum ęſtimationem recipit arbitrio iudicis, ſiue arbitri, *vt ait Petr. de Vbald. ibi ſupra par. 1. & 11. Rota per Coccin. in ſua deciſ. 459. & in illa coram Vbaldo, & Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 547. num. 17.*

3 Sed eſt benè verum, quòd auiamentum differt à directo, vtilique dominio, *vt ait Ceph. d. conſ. 328. num. 25. & 66. lib. 3. & Gratian. in præcit. loco num. 18.*

4 Declara tñ prædicta procedere, qñ auiamentum eſſet bonum, & perſonarum frequens concurſus in ſuo exercitio, quia tunc quæſtum affert, aliàs, non entis nullę ſunt qualitates, vt ait

idem

idem Cepbal. & Gratian. in præcitatis locis.

5 Infertur ſecundò, quòd illud auiamentum debet eſſe commune inter fratres, ſiue inter ſocios illius poteſt certo pretio æſtimari, & taxari per arbitros, *vt ait Gratian. ibi ſupra num. 17. & Rota in dicta deciſ.* 540. *num.* 7.

6 Infertur tertiò, quòd licèt ſignum alicuius apothecæ non ſit de ſua natura, neque lucrum, neque damnum; nihilominus, quia res, quæ ſub tali ſigno venduntur, inducunt concurſum aduenturum eos alliciendo, ad emendum ob earum legalitatem; idcircò concurſus iſte fit conſiderabilis, & ſic venit inter fratres, ſiue ſocios æſtimandus, *vt ait Petr. de Vbald. in præcit. loc. Caph. d. conſ* 328. *num.* 22. *Gratian. d. cap.* 547. *num.* 17.

7 Infertur quartò, quòd poſt mortem mercatoris ſignum illius exercitij, ſiue auiamenti non diuiditur, nec quilibet hæres poteſt illo vti; ſed penes vnum remanere debet ſignum, & ſolum cõmoditatis diuiſio eſt fienda, per iudicem, qui arbitrari debet auiamentum illud, attenta commoditate, quæ ex eo ſigno percipitur, *vt ait Petr. de Vbald. in præalleg. loco num.* 75. vbi loquitur de ſigno teſtatoris, quo vtebatur in cartis, quæ fabricari fiebant, *idem ait Hector* Felician. *de ſociet. c.* 40 *num.* 46. *Bart. de inſign. & armis, num.* 12. *Bald. in l.* 1. *num.* 3. *C. pro ſoc. Stracc. de mercatur. par.* 2. *num.* 99. *Gabriel. Bened. in cap. Raynutius in verbo Raynutius de clero, num.* 59. *cum ſeqq. de teſtament. & Gratian. lib.* 3. *diſcept. cap.* 547. *num.* 19. *& ſeqq.*

8 Infertur quintò, quòd iudex poteſt prohibere, ne alius vtatur ſigno alterius, etiamſi non fuerit requiſitus, *vt ait Guhielm. in præcit. loco*, & ibi dat cautelam ei, qui ius prælationis in vtendo hoc ſigno habere prætendit, qui animaduertere debet, vt non reddat ſe actorem in petitorio, quia ſi hoc faceret, non poſſet lite pendente eo vti, ſed id experiri debet remedio poſſeſſorio manutentionis, & retentionis poſſeſſionis, aduerſarium tamquam turbatorem repellendo; nã alio modo agendo illum aduerſarium poſſidere præſupponeret, iuxta ea, quæ ait *Bald. in l.* 1. *C. vt nemin. lic. ſine iudic. auct. ſign. imprim. reb.* & latè tradit *Caſſan. in catal. glor. mund. par.* 2. *concluſ.* 31. *vſque ad* 35.

ARGVMENTVM.

DE AVOCATIONE CAVſarum.

CONCL. CLXXII.

1 AVOCATIO cauſarum eſt litis pendentis coram inferiore ad ſuperiorem, abſque prouocatione facta, tranſlatio, *vt ait Benintcn. deciſ.* 41. *Rotæ Bononiæ, Ancr. Gayl. deciſ.* 41. *Camer. Imperial. & Marta in compilat. deciſ. tom.* 1. *cap.* 4. *ferè in fine in verbo Cauſa*; & nota, quòd eſt odioſa, & propterea non præſumitur, & præcipuè ſine cauſa, *vt ait Rota per* Card. *Caual. dec.* 117. *num.* 3.

2 Vndè auocata, quando ſemel eſt cauſa, nota quòd ſemper auocata remanet, itaut iudex inferior amplius in ea ſe intromittere non valeat, *vt ait Magon. deciſ. Rota* Flor. 90. *num* 8. & *Put. deciſ.* 234. *num.* 1. *lib.* 2. *Mobedan. deciſ.* 320. *alias* 12. *de ſentent. & re iudic.* & ratio eſt, quia, vbi maius extat, minus tacet, *vt ait* Card. *Seraphin. deciſ.* 1027. *num.* 8. *& Put. deciſ.* 234. *num.* 2. *lib.* 2.

3 Extende id in tantum procedere, vt neque iudex inferior, etiam de conſenſu partium in ea amplius ſe intromittere poſſit, *vt ait Rota deciſ.* 76. *in nou.*

4 Extende multò magis procedere, quando Papa vlterius procederet, reſeruando, ſiue annullando, *vt ait Cardin Seraph. deciſ.* 580 *num.* 1.

5 Contrarium licèt videatur tenere *Couarruu. practic quæſt. cap.* 9. *num.* 7. vbi ait, quòd ſi ille, cuius fauore auocatio cauſæ fuit facta ea vti nolit, vel illi renunciet, tunc iudex, à quo fuit facta auocatio, ea non obſtante, immò

etiam

etiam cum decreto irritanti procedere valebit.

6 Concorda tu tamen, quòd prima opinio procedat, quando reſcriptum auocatorium fuiſſet iudici, & parti præſentatum, aut intimatum, & ſic, quando eſſet commune effectū, quia tunc inuito imperrante, alter eo vti poſſet, vt dicunt *Doctores in cap. ex parte Decani, vbi Ant. de Butr. col. 2. de reſcript. Abbas, & alij in cap. ex conqueſtione de reſtit. ſpoliat.* & vt latè in terminis commiſſionis communis effectæ fuit dictum *à Rota in vna Salamantina penſionis 15. Ianuarij 1584. coram Bubalo, & Rota deciſ. 24 & deciſ. 28. par. 3. lib. 3. nouiſſim.* & nota, quòd tunc fit communis commiſſio, & iuriſdictionem tribuit iudici per citationem ad dicendum contra, & non ante, cum tunc pars ea, vti velle non cenſeatur, *vt ait Buratt. in ſua deciſ. 138. num. 2. Aegid. deciſ. 46. & 419.* & ita fuit dictum *in vna Mutinen. Canonicatus Lunæ 23. Iunij 1603. coram Cardin. Seraphino, & in alia Bracchiaren. de Ganpbor Mercurij 19. Nouembris 16.5. coram Card. Sacrato.* Quod quidē procedit, etiamſi citatio fuiſſet nulliter facta, quando tamen pars illius notitiam habuerit, *vt ait Put. deciſ. 252. lib. 2. & Rota deciſ. 947. par. 3. lib. 3. nouiſſim.*

Secunda verò opinio, ſuper dicta auocatione cauſæ loquens forſan procedere poſſet, quando non fuiſſet facta, nec parti, nec iudici auocationis intimatio, & ſic re integra, vt ait *Magon. d. deciſ. 90. num. 9.* & ad id faciunt quoque deciſiones *Rotæ Romanæ ſuperius alleg. coram Bubalo, Seraphino, & Sacrato.*

7 Contra tamen hanc ſecundam opinionem tenent *Rota deciſ. 75. aliàs 6. vt lit. penden. in nou.* vbi ait, quòd cum ſemper lis pendere abſque intimatione dicatur in præiudicium committentis; ergo ſequitur, quòd illius reſpectu res integra dici non poſſit, & ſic quicquid ille faceret attentatum diceretur, *vt ait Put. dec. 234. nu. 4. lib. 2.*

8 Declara tamen primo illud procedere, quando aliquid ab eo fieret lite, ita pendente extraiudicialiter; veluti, ſi interim nouam gratiam impetraret, vel poſſeſſionem acquireret; ſecus autem, quando aliquid faceret, quòd à iure permitteretur, vt ſi alterum iudicem ab eodem principe impetraret, ex ea ratione, quia cauſa vna poteſt pluribus iudicibus committi, & coram quocumque cauſa expediri, ſi non opponatur *iuxta doctr. Innoc. in cap. cum M. Ferrarienſis de conſtit.* necnon ex altera ratione, quia reſcriptum licèt ſubreptitium iuriſdictionem tribuit, parte non opponente; Vndè ſi poſt cōmiſsionem cauſæ in curia fuerit obtenta illius commiſsio de nouo extra curiam, tunc ſi procurator aduerſarius non opponeret de illius pendentia in curia, ſed ſolum diceret præſente procuratore exaduerſo, & non conſentiente, niſi in parte, & partibus, id non ſufficeret ad faciendam eam in curia remanere, quia erat opus, vt procurator opponeret ſimpliciter de litis pendentia in curia, *vt ait Aegid. in deciſ. 456. & deciſ. 462. allegat. Put. d. deciſ. 234. num. 6. lib. 2. & Rota per Buratt. in deciſ. 74. num. 2. & ibi in addit. num. 6.* vbi ait prædicta eſſe vera, quādo eſſemus in reſcriptis iuſtitiæ, quæ regulariter ſuſtinentur, donec aduerſarius ſubreptionem reſcripti alleget; Secus autem, ſi eſſemus in illis Gratię, quæ ſi ſubreptitiè fuerint obtenta ſiūt ipſo iure nulla, etiam non opponente parte, ſed ſi forſan in literis eſſet reſcriptum Gratiæ, & Iuſtitię, tunc illud eſſet ſpectandum, quòd eſſet magis principaliter conceſſum; veluti ita diſtinguendo, *ait Ferentill. ad dec. Burat. 73. nu. 6. & 7.*

Licèt ſit benè verum, quòd clauſula (cuius litis ſtatum) excuſat reſcriptum à ſubſcriptione, ob non factā litis mentionem, vt fuit dictum *in Rom. Canonicatus S. Mariæ inuiolatæ 29. Maij 1624. coram Buratt. & prius in Senen. bonorum Vsu. 4. Iul. 1614. coram eodē.* Aliàs d. clauſula nō appoſita, auocatio cauſę ſubreptitię obtēta eſset ipſo iure nulla, abſq; ſpe exceptionis, nec per cōſequēs vllā iuriſdictionē tribueret, vt dicūt *DD. alleg. à Ferē. in add. ad d. dec.*

Buratti 74. ſub littera A, & Rota in Cauellen. ſeu Melphien. pecuniaria, 2. Decembris. 1618. coram V *baldo, & in eadem coram eodem 19. Dec. 1620.*

9 Declara ſecundò, illam ſecundam opinionem, vbi habetur, quòd intimatio ſit neceſſaria, ad hoc, vt cauſa auocata cenſeatur, non procedere, quando appellatio, ſiue auocatio cauſę eſſet approbata, quia tunc licèt intimatio non ſubſequatur; nihilominus cauſa non deſinit eſſe talis, vt dicit *Biſignett. in ſua deciſ. 13. de reſcript. & Rota deciſ. 48. eodem tit. in antiq.*

Et ratio prædictorũ ea eſt, quia qñ iudici non fuerit intimatum, quòd ab eo fuit auocata cauſa, tunc in ea poſset abſq; vitio attentatorũ procedere, ſed de hoc tamẽ præſumitur iudex de partibus, ſiue pars ipſa de huiuſmodi auocatione cauſæ certiorata; veluti, ſi ſignatura hoc modo auocationis cauſæ reſcripſiſſet, audito aduerſarii procuratore, qui tunc cenſetur ſuum principalem in partibus certioraſſe, iuxta tradita per *Roman. conſil. 481. nu. 8. verſ. & igitur, ex præmiſſis ſæpius a Signatura, & à Rota approbatum*; veluti teſtatur *in deciſ. 398. num. 3. par. 1. & deciſ. 131. num. 7 par. 2. diuerſ. & Seraphin. deciſ. 856. ſub num. 1. verſic. tertio concurrit, & deciſ. 95. num. 2. par. 1. in recent. & in 2. deciſ 93. num. 4. & in Aretina Cappellania, 9. Februar. 1618. coram Buratto*, & aliàs ſæpiſsimè, & teſtatur *Marcheſan. de commiſſ. par. 2. cap. 7. de commiſſ. auocat. cauſ. §. 1. nu. 5 fol. 272.* quòd ſignatura, quando per viam commiſſionum cauſas de partibus auocat, ſolet conſiderare opportunum tempus, intra quod iudices poſſint facilè de huiuſmodi auocatione certiorari in partibus, quo enim elapſo, ſi ad vlteriora procedatur in cauſa, tunc omnia vti attentata reuocanda veniunt; perinde, ac ſi nunquam geſta forent, quia, concurrente huiuſmodi veriſimilitudine ſcientiæ, & præſumptæ certiorationis, fingunt contrarium in ſpretũ principis, & ſignaturę, quod non eſt ſufferendũ, ſed in materia, quã do ſola ſola ſcientia non ſufficiat, ad effectum cauſandi attentata, ſed quòd ſit etiam neceſſaria denunciatio, vide, quæ dixi ſupra *in verbo Attentata in concluſ. 160. num. 54. & ſeqq.*

10 Declara igitur tertiò, quod licèt appellatio non intimata cauſam deuoluat, quoad appellantem, id tamen non procedit, quoad appellatum, *vt ait Aegid. in ſua deciſ. 273.* Licèt etiam, quando non eſſet intimata appellans non prohiberetur iudicem extra Curiam impetrare, *Put. d. dec. 234. num. 3. lib. 2.*

11 Subdeclara tamen, quòd poſt commiſſionem cauſę pars poteſt executioni illius citationis, & intimationis renunciare; veluti de reſolutione maioris partis Dominorũ de Rota, *2. Martij 1545. teſtatur Put. in d. deciſ. 234. in fine.*

12 Sed prædicta rurſus declara procedere, quando Princeps, ſiue Papa de certa ſcientia id faceret; aliàs ſecus, quia cauſa ſemel effecta curialis, ex ea extrahi non poteſt, ſine illius expreſſo conſenſu; Vndè veluti in dubio non cenſetur Papa velle auocare iuriſdictionem à primo iudice, niſi de certa ſcientia id faciat, ita quoque in extrahendo illam à curia, *Aegid. dec. 46. & 419. Put. in præc. loco n. 2. Biſign. dec. 13. in fine, Grat. lib. 3. diſcep. 3. § 10. n. 15* vbi ait, quòd cauſa debet eſſe magna ad hoc, vt auocetur *à Rota Marcheſ. de commiſs. auocat. cauſ. §. 1. num. 57. & Rota in Romana pecuniaria, 28. Februarij 1614. coram Card. Veroſpio.*

Extende id in tantum eſſe verum, vt propterea ſi inhibitio à primo iudice in curia fuiſſet emanata, tunc omnia poſt eam geſta coram iudice, ad quem, inde fuit recurſum, vti attentata eſſent reuocanda, & per conſequẽs ſaltem officio iudicis veniunt purganda, *vt fuit reſolutum à Rota in Romana Vinea, 5. Maij 1606. coram Penia, & in alia Romana Præcodij, 10. Maij 1607. coram Greg. & Marcheſan. par. 2. de comm. deuolut. cauſ. fol. 586.*

13 Illud autem, quòd fuit dictum de Principe valente ad ſe cauſas à ſuis inferioribus auocare, Reſtringe non procedere in Camera Imperiali, a

qua

qua ad ſe Imperator cauſas auocare non poteſt, nec illi, ne in cauſis procedat, inhibere; & ratio eſt, quia ille in iuriſdictionem illius Cameræ ex contractu conſenſit, & propterea ad illius obſeruantiam, etiam de iure communi tenetur, & ſic cum Camera illa ordinariam iuriſdictionem ab ordinatione Imperii habeat, quæ vim legis habet; idcircò ea contrario imperio impediri non poteſt, *vt ait Andr. Gayll. deciſ.41.par.1. & Benintend. deciſ.41. Rotæ Bonon.*

14 Vndè ex prædictis infertur, quòd ſi Imperarot mander Cameræ, vt in tali cauſa iuſtitiam faciat, tunc non cenſetur delegare cauſam, ſed potius iuriſdictionem ordinariam excitare, quia regula eſt, quod commiſſio ſuperioris iudici ordinario facta illius iuriſdictionem excitat; Licèt ſecus, vbi per commiſsionem ſuperioris concederetur ordinario iuriſdictio tantum delegata, veluti ita diſtinguendo, ait idem *Gayll.d. deciſ.41. num.6.*

15 Et quæ cauſæ ad illam Cameram ſpectent, tradit *Marta in dicta compilat. deciſ. in verbo Cauſa, cap.1. tom.1 & Andr. Gayll. in ſua deciſ.1. par.1. Camer. Imperial.*

16 Delphinus autem in Statu Delphinatus alio modo procedit, quando ibi reſidet; nam ſæpè ad ſe cauſam in alio iudicio pendentem auocat, & interdum etiam ad ſuum magnum conſilium auocari mãdat, & tũc illud Præfecti Prætoris vim obtinet, quandoq; Curia Parlamenti, ſi illi iuſtum, & æquum videbitur, cauſas in aliis Curiis inferioribus indeciſas pendentes auocari iubet. Et tunc ille, qui cauſam auocari petit, ſiue ſit actor originarius, ſiue non, acta producere tenetur, ſicuti de conſuetudine illius curiæ obſeruari teſtatur *Guidopap. in ſua deciſ. 441. & Marta ibi ſupra cap. 5.*

18 Extende, quòd etiam cauſæ ſæpè auocari ſolent ad ſuperiorem, ſi iudices ordinarii intra menſem partibus inſtantibus iuſtitiam miniſtrare renuãt aut iudicium aperire denegent, ſiue illud in longum protrahant, ſed tunc in d. Camera Imperiali, ita ſeruari ſolitum eſt, vt mandatum, cum ea clauſula decernatur, quod intra certũ tempus iudex iuſtitiã miniſtret, & tũc niſi iuſtis de cauſis iudicium protraxiſſe doceat in pœnam mandati condemnatur, & ſic in iſto caſu promotoriales decerni ſolent, vt teſtatur ita ſeruari *Ioacchym Miſynger. in ſua deciſ.82. par.5. illius Imperialis cameræ.*

19 Sed ad hoc, vt cauſa aliqua, per viã denegatæ, ſiue dilatæ iuſtitiæ ad Principem deuoluatur, erit docendum, ſi per negligentiam Magiſtratus iuſtitia differatur, quia tunc, vt plurimum Promotoriales ad eum decerni ſolẽt, ſed ſi ea negata ſit, tunc proceſſus, & citationes contra ſubditos decernuntur, & iudex per tertiam denegationem iuriſdictionem perdit, & hoc caſu appellari poteſt, quòd à neglecta, aut dilata iuſtitia fieri non poteſt, quia per ſuperiorem cogi poterit ad miniſtrandam iuſtitiam, vt dixi in verbo Appellatio, *& Ioachim Miſynger. in ſua dec. 57. par. 3.*

20 Daclara tamen prædicta non procedere, quando Princeps, ſiue Papa cauſam auocaret, dummodo non eſſet inſtructa, quia tunc, ſi eſſet inſtructa, primus iudex pronunciare poſſet, non obſtante inhibitione ab altero iudice emanata, *vt ait Creſcent. deciſ.1. de iudic.* at ſecus, quando è contra, *vt ait Cæſar. de Graſſ. deciſ.21. alias 5. de reſcript.*

21 Et cauſa inſtructa tunc dicetur, quãdo pro altera partium fuerint factæ probationes, quia tunc pro ea pronunciare poſſet, *vt ait Verall. deciſ. 101. par. 1.*

22 Item, inſtructa dicetur, quando tempore auocationis pronunciari potuiſſet, *idem Creſcent. d. deciſ.1. de iudic.*

23 In Regno autem Siciliæ cauſæ ſiculorum ex Capitulis Sereniſsimorum Regum non extrahuntur à Regno, ſed ſi contingeret cauſas feudales de mandato Catholicæ Maieſtatis, ſiue proprio motu, ſiue ex officio, aut partium inſtantia tranſmittit, tunc ſi infra ſex menſes reſponſum non fuerit, neq; iudicibus fuerit pręſentata reſponſio, ſiue alio modo fuerit pręd ictis literis à

partibus renunciatum iſtis caſibus iudices alia dilationem expectata à cauſarum deciſionem poterunt impunè procedere; ſecus verò, ſi eſſemus in feudis quaternatis, quia tunc ad Regem ſpectat iuriſdictionem concedere Magiſtro iuſtitiario, ac quatuor iudicibus M.R C. ea quomodo in definitione illarum cauſarum ſit procedendum, tradit *Garz. Maſtrill. in dec.* 81 *illius Regni*.

24 Et circa illud, quòd fuit dictum de auocatione facta motu proprio, ſiue ad partis inſtantiam, nota quod inter ſe differunt, *vt ait Petr. Benintend. in ſua deciſ.* 41. *Rota Bonon.* Immo nota, quòd auocatio cauſæ inducitur ex petitione partis, cum reſcripto, licèt in eo non fiat mentio auocationis, *Caual. deciſ.* 152. *num.* 1. quamuis tamen auocata non dicatur cauſa, ex quo reſcriptum fuit, vt iudex procedere cum voto alterius, ſi illo dare recuſante, fuit poſtea dictum, vt alius cognoſceret, quia id ſolum intelligitur quo ad votum, *vt ait Rota per Caual. deciſ.* 117. *num.* 3.

25 Præterea notandum erit, quòd cauſa auocata nunquam cenſetur, niſi expræſse dicatur, *vt ait Card. Seraphin. deciſ.* 1155. *num.* 1. & 3. vbi ait, quòd auocatio cauſæ odioſa in dubio non præſumitur, & præſertim ſine cauſa, *vt ait Card. Caualer. dec. ſ.* 117. *num.* 3. Secus autem, quando ex petitione partis obtineretur reſcriptum, quo caſu cauſæ auocatio inducitur, etiam ſi in eo non fieret mentio auocationis, *vt ait idem Caualer. deciſ.* 152. *num.* 1.

26 Quibus vltimo loco hic obiter addatur in materia auocationis, quòd plerumque poſſeſſio auocatur, quando ea turbida reperiatur, ne deueniatur ad arma inter partes, quamuis tamē per huiuſmodi auocationem, quis ſua poſſeſſione non priuetur, quia, quando ea fit à iudice ex officio, quia tunc præſumitur facta cauſa cuſtodite, *Card. Caualer. deciſ.* 96. *in fine, & deciſ.* 305. *num.* 2. *Card. Seraph. deciſ.* 756. *num.* 3. *& deciſ.* 773. *num.* 2. *Cardin. Mantic. deciſ.* 252. *in fine. Gregor.* XV. *deciſ.* 9. *num.* 2. *& ibi per addent. & Rot. deciſ.* 513. *num.* 6. *par.* 1. *& per* Coccin. *deciſ.* 158. *num.* 2. *& deciſ.* 243. *num.* 1. *& deciſ.* 259. *num.* 3. *& deciſ.* 278. *nu.* 2. *& deciſ.* 478. *num.* 19. & prius ita fuit dictum *in Placentina Canonicatus*, 14. *Ianuarij* 16:0. *coram* Card. Caualer.

27 Extende prędicta procedere, etiam ſi poſſeſſor ſequeſtro conſenſiſſet, veluti ſæpè fuit deciſum à *Rota in Pampilonen. Vicariæ de Huarte*, 4. *Maij* 1607. *coram Marcomontio, & per* Coccin. *deciſ.* 312. *in fine, & per Greg. deciſ.* 9. *& ibi in annot. num.* 12.

38 Et ſic igitur huiuſmodi auocatio ſolum priuat poſſeſſorem commodo fructuum, ſed non iuris effectibus, vt fuit reſolutum in *Vercellen. Cappellaniæ* 18. *Iunij* 1607. *coram eod. Card. Marcomontio.*

29 Declara tamen prædicta non eſſe vera, quando poſſeſſio eſſet nulla, vel vitioſa, ſiue attentata, *vt ait Rota per Card. Seraph. deciſ.* 314. *num.* 3. Secus autem, vbi poſſeſſio eſſet clara, quia quando non apparet, quis nam poſſideat, tunc poſſeſſio ſequeſtratur, & per conſequens ſequeſtrum priuat ſua poſſeſſione poſſeſſorem, vt fuit dictum in *Placentina* C*anonicatus*, 22 *Aprilis* 1602. *& in Placentina Cappellaniæ* 8. *Nouembris* 1602. *coram Pamphilio.*

ARGVMENTVM.

AVTHOR, QVANDO POSSIT præiudicare ſucceſſori, & quando illius bona, vel mala fides in ipſum pertranſeat.

CONCL. CLXXIII.

1 AVTHOR nota, quod dicitur ille, à quo ius in nos tranſit, vndè venditorem rectè Authorē appellare poſſimus, & propterea ex huius domi diffinitione infertur, ꝯ mala fides authoris tranſit in ſucceſſorem vniuerſalem, licèt non tamen in ſingularem; & ratio eſt, quia ſucceſſor vniuerſalis tenetur ſeruare factum defuncti, quod non ſuccedit in ſingulari, *Grat. in lib.* 4. *diſc. c.* 649. *& Guidopap. deciſ.*

Digitized by Google

*deciſ.*416.*num.*10. *idem Gratian.lib.*3. *diſcept.cap.*422. *num.*8.

2 Extende primò id in tantum eſſe verum, vt propterea ſucceſſor non poſſit iuuari ex poſſeſſione ſui authoris, qui erat in mala fide, *vt ait Rota per Gregor.deciſ.*249.*num.*1. Immo id procedit etiam, ſi hæres eſſet in bona fide, quoad reſtitutionem fructuum, *vt ait Gratian.lib.*3.*diſcep.d.cap.*422. *num.*8.

3 Extende ſecundò, quòd quando ſumus in hærede, & ſucceſſore, non ſolum temporis acceſſione ſui authoris ille vti non poteſt, quando in mala fide erat, ſed nec etiam poteſt ille à ſe ipſo, ob malam fidem authoris præſcriptionem inchoare, *Gratian. lib.*2. *diſcept. cap.*203.*num.*15.*& Gabr.concluſ.*5.*num.*2.*de præſcript.* vbi de magis communi teſtatur *Honded.conſ.*80 *num.*73.*lib.*2.vbi ampliant id quoque procedere in hærede hæredis, idem *Gregor.d.deciſ.*249.*num.*6.

4 Extende tertiò, quòd authoris aſſertio probat contra omnes habentes cauſam ab eo, vt fuit dictum in vna *Fauentina bonorum de Nicolutijs* 15 *Ianuarij* 1582. *coram Card. Seraph. & per Greg* XV.*deciſ.*172.*num.*1.

5 Quod tamen declara procedere, ſi ſucceſſor indigeat, vel iure ſui authoris vti velit, *vt ait* Fab. *deciſ.*46.*Guid. pap.deciſ.*52.*& idem Gregor.deciſ.*13. *num.*2. *Guidob.deciſ.*52.& fuit quoq; dictum in vna *Conchen.limitum* 8. *Ianuarij* 1573.*coram Oriolen.& in alia Hortunen.Mercurij* 17.*Decemb.*1599 *coram Card.Lancellotto.*

6 Extende quartò, quòd acta, & probationes factæ contra authorem, hæredi quoque præiudicent, vt fuit dictum à *Rota per eundem Greg. deciſ.* 205.*num.*1.

7 Extende quintò, quòd etiam cedentis confeſſio ceſſionario noceat; quod tamen intellige verum, quando ceſſio eſſet facta ad commodum cedentis, ſiue ſi ceſſionarius eſſet habiturus regreſſum contra cedentem; aliàs ſecus, *vt ait Surd.in ſuo conſ.* 22. *num.*9. 10. *&* 31. *& Rota per Gregor.deciſ.*157. *num.*9.*& deciſ.*311.*num.*13.

Sed hic obiter erit notandum, quòd regulariter cedens nomen debitoris taliter non liberatur, quominus ea ceſſio retorqueri poſſit, quoties ceſſionarius in vim illius ceſſionis, nihil, ſiue minus à debitore ceſſo exigere potuerit; & ratio eſt, quia cum cedere non ſit ſoluere, hinc propterea fit, quòd datur ceſſionario regreſſus contra cedentem, ſi id quòd fuit ceſſum exigere non potuerit, vt fuit benè deductum a *Rota per Buratt. in ſua dec.*476.& ibi pulchrè *per addentem*. Quinimmò periculum debitoris ceſſi, tunc ad cedentem, non autem ad ceſſionarium ſpectat; quòd enim procedit etiam, quòd cedens cederet iura talia qualia, quia nihilominus tenetur manutenere ius ceſsum verum, & legitimum, aliàs ceſsio reincidit contra cedentem, vt ait *Rota ibi ſupra num.*4.

Quod tamen primo declara verum adhibita prius diligentia excutiendi debitorem ceſsum, qui ſi fuerit non ſoluendo repertus, tenetur cedens reportata prius fide diligentiarum factarum in principalis debitoris excuſsione, quia tunc ea taliter exiſtimantur, ac ſi non adeſsent, neque, ob id ceſsionarius eum excutere tenetur, vt fuit dictum à *Rota in Foroliuien.ceſſionis cenſus* 19.*Maij* 1626.*coram Manzanedo,&* 2.*Iunij* 1627. *coram Vbaldo.*

Declara ſecundò, quòd ceſsionarius habeat regreſsum contra cedentem, poſtquam fecerit excuſsionem, nedum in bonis, ſed etiam in perſona debitoris; nempè faciendo eum carcerari, ſiue doceat ipſum arripuiſse fugam, ſeu alio modo capi, aut inueniri non potuerit, *vt ait Scaccia de iudic. lib.*1. *cap.*76. *num.* 12. *& de comercio,* §.2 *gloſ.*5.*num.*255 *cum ſeqq. alleg.ab addẽ.ad d.dec.Burat.*476.*n.*17

Subdeclara tamen prædicta non eſse vera, quando bona debitoris eſſent taliter intricata, vt commodè ea extricari non poſsent, quia tunc ea exiſtimantur, ac ſi non extarent in rerũ natura, vt fuit dictũ in illa *Foroliuien. Ceſſionis cenſus,* 19.*Maij* 1626. *coram*

Manzanedo, & 2. Iunij 1627. coram Vbaldo.

Extende prædicta eò magis procedere, quando quis ceſſerit nomina debitorũ: & promiſerit ea facere bona, & exigibilia; at ſecus, ſi ea promiſiſſet vera, & realia, veluti talia ẽt, abſq; vlla promiſſione manuteneri deberẽt, quia ex natura delegationis nominum debitorum infertur ſolum, vt promiſſio veritatis, & realitatis iam ceſſi verificetur, *iuxta text. in l. ſi nomen, ff. de hered. & act. vend. cum alijs allegat. à Rota in Romana pecuniaria 27. Martij 1627. & Veneris 26. Aprilis 1630. coram Pirouano.*

Extende prædicta, nedum procedere in vendente, & cedente nomen debitoris; verumetiam in adminiſtratore, & factore, qui nomine ſui principalis contraxerit cum debitoribus, quia tunc non tenetur eos creatos de tempore, quo eis creditum eſt idoneos, & exigibiles manutenere; ſi tamen ille cum eis feciſſet, id quòd diligens pater ſamilias facere potuiſſet, cum ille regulariter non teneatur, niſi de dolo lata culpa, & leui, ſed non de leuiſſima, vt dixi in verbo Adminiſtrator, & prædicta eò maximè procederent, quando nos non eſſemus in ſimplici adminiſtratore rationem reddente, ſed in eo, qui ad extinctionem proprij debiti creditori conſignaſſet liſtam ſuorum creditorum, quod quidem propriè ſpectat ad delegationem, quæ operatur reſtrictionem veritatis, & realitatis debitorum tantum, non autem eorum idoneitatis, iuxta terminos *d. l. ſi nomen,* & veluti fuit ita concluſum à *Rota in dicta Romana Pecuniaria,* Ven. *26. Aprilis 1630. coram Pirouano, omnino vide Grat. diſcep. 126. per tot.*

8 Extende ſextò concluſionem principalem, vt ſcilicet poſſeſſio acquiſita contra authorem, etiam ſuffragetur contra illius hæredes, & ſucceſſores ad effectum obtinendi manutentionem contra illos, & ratio eſt, quia poſſeſſio eſt metienda ex perſona actoris, quæ non mutatur per mutationem rei, & poſſeſſoris, vltra quod hæres non poteſt dici diuerſa perſona ab authore, *vt ait Gregorius Decimus Quintus deciſ. 535. num. 5.* Item quòd neque in eius perſona ius authoris mutetur, *ait idem Gregor deciſ. 489. nu. 9. idem ait Guidopap. deciſ. 029.* Put. *deciſ. 151. lib. 3. Cardin. Seraphin. deciſ. 878. num. 1. & 2. & Rota deciſ. 562. num. 1. par. 1. in recent.*

9 Subextende idem pari modo procedere in penſionario exiſtente in quaſi poſſeſſione exigendi, cui competit manutentio contra ſucceſſorem in beneficio, etiam, quòd nõ ſoluerit, *vt fuit dictum in Spoletana penſionis, 21. Iunij 1618. coram Vbaldo, & prius in deciſ. 505. num. 1. par. prima in recentior.*

10 Subextende ſecundò, quoque procedere in cenſuario, cui eſt danda manutentio contra ſucceſſorem in re cenſuata, etiam quod illum cenſum nunquam ſoluerit, ex ea ratione, quia per mutationem rei, & poſſeſſoris non mutatur poſſeſſio exigendi, cum ea ſemper ex iure actoris ſit metienda vt mox diximus, *& Seraphin. dicta deciſ. 878. num. 1. Gratian. lib. 1. diſceptat. cap. 113. num. 16. & ſeq.*

11 Secus verò, veluti ſi eſſemus in poſſeſſiòne contra emphiteutam acquiſita, quia ea non eſſet manutenibilis contra directum dominum, poſt deuolutionem ſecutam, *vt fuit dictum in Ciuitatis Caſtellanæ iuris paſcendi coram Card. Millino.*

12 Et ratio eſt, quia quando feudum ad dominum eſt deuolutum, tunc omnes obligationes, ſeruitutes, & onera expirant, quæ ſuper re feudali extabant, durante inueſtitura, iuxta tradita per *Roſental. de feud. cap. 9. membr. 1. concl. 11. num. 1. & 2. & concl. 18. in princip.*

Fallit tamen primò, quando (verbi gratia) dominus conſentij ſſet vaſſallum poſſe illud alienare, ſiue pignori obligare, quia tunc, ſi feudum reuertatur ad dominum illud pignus venit ſoluendum *ex text. in cap. 1. §. quid ergo, vbi Præpoſit. de inueſtit. de re alien. facit Zatius de feud. par. 6. nu. 18. & par. 9.*

& par.9. num. 8. cum alijs per Manticam de tacie.lib.23. tit. 19. num. 22. & veluti de ſubſiſtentia cenſus ſuper feudo impoſiti de conſenſu domini in euentum deuolutionis ad illum; fuit reſolutum *à Rota in Romana cenſus coram Iuſto, quæ eſt apud Cincium de cenſibus, deciſ.79.num.1.& ſequenti, Affliɛt. in cap.1. num.14. & 15. qui ſucceſſ. feud. dar.ten. & Menoch.conſ. 378.n.41. Roſent. de feud.c.9.concl.118 n.9.cum ſeqq. & concl.39.glo.B.in fine.*

Fallit ſecundò, ſi vaſſallus ſubinfeudaſſet alium de feudo, quia tunc per mortem ſubinfeudantis non expirat infeudatio, ſed ſolum per eam ſubinfeudati; dummodo ſubinfeudatus ſit paratus domino iuramentum fidelitatis præſtare, illique ſeruitẽ, atque ab eo feudum recognoſcere; concurrentibus tamen aliis tribus requiſitis de iure ad tollerandam ſubinfeudationem neceſſariis, quorum quidem primum eſt, quod ſincerè, & ſine fraude fiat, ſecundum quòd alteri fiat, qui ſit eiuſdem conditionis, & qualitatis, cum ſubinfeudante; Tertium, quòd ſubinfeudatio fiat cum eiſdem legibus, & conditionibus, quibus tenetur infeudans, vt ait *d. Roſental. de feud. cap. 9. concl. 43. num. 3. & ſeq.* quo caſu non valeret illa regula, vt ſcilicet reſoluto iure dantis ius quòque receptoris reſolutum dicatur, cum id videatur eſſe quædam delegatio vnius lineæ ad aliam lineam, veluti in fortioribus terminis fuit deciſum *à Rota in Firmana penſionis* 26. *Februarij* 1625. *coram Remboldo, & in Mantuana penſionis*, 4. *Decembris* 1626. *coram Merlino*, vbi ad id aliæ deciſiones allegantur *Aluarot. in cap. vnico*, §. 1. *num. 3. verſ. item qual. olim. poter. feud. alien. Roſental. cap.6. concl.48. num.1. & ſeqq. & concl.49.*

Extende prædicta maximè procedere, ſi dominus directus tranſlationi in alterum cònſentiſset, abſque expreſsa declaratione, quòd ſolum trãſlatio duret, dicto iure transferentis durante; aliàs ſubinfeudario de ſui natura perpetua, & ſic etiam poſt vitam ſubinfeudantis eſset duratura, *vt ait d. Roſental. concl.42. num.7. cap. 9. & concl. 49. in glo. A.*

Imo nota, quòd ad id comprobandum valde confert ea ratio, vt ſcilicet per ſubinfeudationem alij vaſsalli domino directo acquirantur, & præcipuè, quia ſubinfeudans non deſinit eſse vaſsallus, etiam quòd ab eò feudum abſit cum iure vaſsallagii ipſẽ, ac eius ſucceſsores obligati remaneãt, *vt ait Roſental. d. cap.9. concl.47. nu.2. & ſeq. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſump.102. ſub num.11. verſ. cum vera, & communis. & conſ. 226. num. 181.*

Subextende, quòd immo huiuſmodi ſubinfeudationes vtiles, ac fauorabiles reputantur directis dominis, & ratio eſt, quia multitudo vaſsallorum dicitur magnitudo principus, *Bald. in cap. ſanè, num.5. de renunciat. Dec. in cap. quæ in Eccleſ. num. 31. de conſtit. Becc. conſ.101. ſub num.32. & Abb. in cap. cum Apoſtolica ſub num. 10. de his, quæ fiunt à Prælatis.*

Declara tamen prædicta non procedere, veluti ſi vaſsallus non haberet filios, & alium filios habentem inveſtiret, quia tunc id non diceretur fieri bona ſide ab habentibus filios, cum linea poſset in longius conſeruari in præiudicium domini, veluti ait *in §. feudum, quæſt. 32. num. 5. Roſental. dicto cap. 9. concluſ. 43. num. 2. & D. à Ponte in ſuo conſ. 3. per totum, & conſil. 64.* vbi multa ait in hac materiã.

Declara præterea prædicta nõ procedere in Regno Neapolis, in vim particularis conſtitutionis; incipieñ conſtitutionem Diuæ memoriæ, vt ait *Affl. in præcit. loco de feud. & vide in concl. 154. num. 33.*

Et reaſsumendo principalem concluſionem, extende ſeptimò, eam procedere, vt ſcilicet ſucceſsor nõ poſsit venire contra factum, ſiue tranſactionem à ſuo authore initam, ex quocunque iure veniat; quod quidem procedit etiam in hæredibus, & ſucceſsoribus primi hæredis, cum hæres hæredis dicatur hæres teſtatoris, vt ait *Peregrin. de fideicomm. artic. 33. num. 15. Fuſar. de ſubſtit. quæſt. 557. num. 5.*

num.5.Surd.conſ.353.nu.4. Menoch. conſ.81.num. 9. Bellon. Iun.conſ. 55. num.50. & *Rota per Cardin.* Caualer. *deciſ.189.num.3.* & veluti fuit dictum *à Rota per Gregorium in ſua deciſ.418. num.5. & prius in Romana bonorum de* Columna *13. Nouembris 2595. coram* Card.*Seraphino, quæ eſt in eius impreſſ.1157.num.2. & Surd. dec.30. num.14. & 32.* Card. *Mantica, deciſ. 326.num.5.*Cardin.*Caualer. dec.430. num. 6. & Rota in Bononien. legati de Mareſcottis, 14.* Iunij *1627. coram Merlino.*

14 Subextende primò id procedere quoque licèt hæres adiuiſset hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarii, quia, etſi illud beneficium faciat eum vltra vires non teneri, nihilominus tenetur, quatenus eſt in hæreditate, & iuxta vires hæreditarias, *vt ait Rota deciſ. 61. num.4.par.2. in recentior. & deciſ. 256.num.5. d.par.2. in recentior.* & ita fuit dictum *in Romana domorum 3. Martij 1617.coram Andrea*, & prius *in vna Tiburtina* Caſtri Viuarij 16.Februarij 1596.*coram Cardin.Pamphilio, & Surd.Mantica, & aliæ deciſiones ſuperius allegatæ.*

15 Et ratio prædictorum ea eſt, quia inuentarium ad alium effectum adinuentum non fuit, niſi vt hæres indemnis præſeruetur, non autem, vt ex eodem beneficio aliquod lucrum reportare valeret, *vt ait Rota per Manti.. in deciſ. 326. num.4. & deciſ.270. par.2. nouiſſ. Surd. deciſ.30.num.13 & 14.* Vndè ſequitur, quòd hęres teneretur ſeruare factum defuncti in totum, ſi nulliter inuentarium confeciſset, vt dicunt addentes ad *Buratt. deciſ.154. num.9. & Socc.iun.conſ.108. num.43. lib.2. & Gabr. in concl.11. num.12.de regul. iur.*

16 Subextende ſecundò præcipuè procedere, quando author promiſit, nec per ſe, nec per ſuos hæredes contrauenire, *vt ait Rota per Gregorium d. dec. 418.num.* 8.

17 Subextende tertiò, eò magis procedere, quando hæres ratificaſset factum defuncti, ex perceptione fructuũ rei relictæ, quia tunc cenſetur eam acceptaſse cum oneribus, & per conſequens ad illud factum ab authore, ſe obligaſse, vt fuit dictum in vna *Romana palatij lunæ 15.Martij 1604.coram Card. Pamphilio.*

18 Fallit tamen primò, veluti quando eſsemus in re alienata, in qua aliqua particularis affectio conſiderari poſſet, vt puta, ſi eſset res antiqua ſuorum maiorum, quia tunc hęredi liceret eam vendicare reſtituto pretio, iuxta tradita per *Alber. in l.fin. §. in computatione num. 20. verſic. ſi autem emptori, C. de iur.deliber. Gabr. conſil. 125.ſub num. 12. lib.1. Laderch. Imol. conſ.138. num.4. & Rota in Romana de Theodolis 10.Decembris 1593.coram Card. Blanchetto, & Roſental. de feud. cap.9.membr.2.concluſ.72. num.8 ſub gloſ. in litera* F. *ſed Rota in Tiburtina Sancti Angeli fideicommiſſi de Vrſinis 26.Nouemb. 1616.coram Andrea*, noluit firmare eam doctrinam Angeli, ſed eam in ſuſpenſo reliquit; Veluti pari modo dicitur de hærede beneficiato, qui præcisè non tenetur ad rē legatam quando ſuper ea aliqua affectio caderet, ſiue in ea aliquod intereſse haberet, vt fuit dictum *à Rota per Burattum deciſ. 395. num.6.*

Extēde, ꝙ immò hæres poſset quoq; venire contra alienationem rei expreſsè alienari prohibitę, cum ea alienatio tali caſu diceretur ipſo iure nulla, *vt ait Barz. deciſ.Bonon.64. num.18.* latè *Rota deciſ. 110.num.31.par.2.diuerſ. &* Fuſar. *de ſubſtit. quæſt. 557. num.* 8.

19 Fallit ſecundò, quando hæres veniret non ex perſona propria, ſed ex diuerſa, quòd ei facere non prohibetur; veluti, ſi legatarius ex iure, ſibi aliundè prouenienti ſupplementum legitimæ peteret, vt fuit dictum in *Romana ſupplementi legitimæ 13.Martij 1579. coram Clemente Octauo, & in alia Romana Caſtri Carbogna. 10. Decembris* 1584. *coram* Robuſterio. Et veluti eodem modo diceretur de filio inuentario legitimè confecto, quia tunc non tenetur ſeruare factum patris defuncti, niſi in eo, quod te-

maner

manet ſupra legitimam, veluti diſci in verbo legitima, & Pariſ. conſil. 33. num. 95. & 99. lib. 3. & Gabr. concluſ. 11. num. 9. de regul. iur.

20 Contrarium videlicet dicat Honded. conſ. 3. num. 71. cum aliis ibi allegatis.

21 Concorda tu tamen, quòd licèt hęres ex propria perſona, & non vti hæres contra factum authoris venire poſſit, nihilominus, aut exceptione doli mali repellitur, vel ſi exceptio non opponatur, tunc hæres de euictione conueniri poſſet, vt ait Honded. in præcit. loco num 78.

22 Et ratio differentiæ, quando hæres agat ex iure authoris, vel proprio eo, eſt, quia primo caſu nullo modo hæres auditur; in ſecundo autem auditur ſed exceptione repellitur, vt ait Phanucc. allegat. ab Honded. in præcitato loco.

23 Fallit tertiò, quando eſſemus in facto nullo, & inualido, veluti, quia ei lex reſiſteret, quia tunc hæres contra eum venire non prohibentur, vt fuit dictum in Ariminem ſpolij, Veneris, 4. Martij 1633. coram Motmanno; & veluti dicunt infiniti Doctores allegati à Rota in dicta Romana ſupplementi legitimæ coram Clemente Octauo, Card. Seraph. deciſ. 477. num. 1. Rota deciſ. 110. par. 2. diuerſ. latè Phanucc. de inuent. par. 4. num. 157. & par. 7. in com. 10. num. 110. cum ſeqq. Affl. deciſ. 230. num. 8. & Grammat. deciſ. 23. num. 8. Gabr. conſ. 173. num. 6. lib. 1. Peregr. conſ. 7. num. 32. lib. 3. Menoch. conſ. 559. num. 3. lib. 6. Aym. conſ. 220 num. 28.

Extende eodem modo procedere, vbi eſſemus in ſingulari ſucceſſore, cui confeſſio ſui authoris non nocet, ſi ille iure prædeceſſoris nõ indigeat, ac illo vti nolit, vt ait Rota in deciſ. 90. num. 1. par. 1. diuerſ. & per Gregor. deciſ. 13. num. 2. Guidopap. deciſ. 52. & Faber. deciſ. 56.

24 Fallit quartò, quando lex ei in ſpecie permitteret contra illius factum poſſe venire, vt ait Grammat. dec. 93. num. 9. Surd. conſ. 91. num. 6. & conſil. 196. num. 54. Aym. conſ. 200. num. 6. & Pariſ. conſ. 33. num. 97 lib. 3.

25 Fallit quintò, quando teſtator non reliquit hæredi illud, quòd ei neceſſario relinquere debebat, vt ait Grammat. dicta deciſ. 93. num. 11. & ſeqq. multa ait in hac materia Pinel. in repet. l. 1. par. 3. num. 83. limit. 13. C. de bon. quælib. Gabriel. dicta concluſ. 11. per totam, & Ioſeph. Ludouic. concluſ. 16. illat. 82.

26 Vltimò hic erit notandum, quòd mala fides authoris nocet, quoque illius hæredi, ita vt neque præſcribere poſſit, & nedum in vim acceſſionis temporis dicti ſui authoris, neque minus ex ſua propria perſona a ſe ipſo dictam præſcriptionem inchoando, vt dicunt Doctores allegati à Ferentill. ad deciſ. Buratti 505. num. 14. & Gratian. lib. 3. diſcept. cap. 403. num. 15. & Rota in Romana Canonum, 25. Aprilis 1622. coram Vbaldo, & in alia Romana Palatij 28. Aprilis 1623. coram Manzanedo, & poſtea in eadem 31. Iannarij 1624. coram Remboldo, & Gregor. deciſ. 249. num. 6.

27 Quod quidem amplia procedere, nedum in hærede primo, ſed etiam in hærede hæredis, vt ait Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 203. num. 15. & Rota in Romana canonum coram Vbaldo, idem Gregor. ibi ſupra.

Et ratio prædictorum eſt, quia mala fides de iure canonico nunquam pręſcribitur, vt dicunt omnes Canoniſtæ in cap. fin. de præſcript. & d. Gratian. d. cap. 403. num. 29. imo etiam per mille annos non præſcribitur, Card. Seraphin. deciſ. 1360. vbi loquitur in violento ſpoliatore, & prius in deciſ. 614. num. 2. Afflict deciſ. 13. num. 6. & Rota in dicta Romana Canonum coram Vbaldo, & cæteri Doctores quos alleg. Ferentill. in addit. ad d. deciſ. 605. n. 13. & Grat. lib. 1. diſcept. cap. 78. nu. 462.

28 Licèt ſit quoque verum, quòd in hoc ſufficiet bonam fidem allegare, quia ea ſemper in dubio præſumitur, & id operatur, quòd alleganti malam illam probare teneatur, vt dicunt Doctores allegati à Ferentillo ibi ſupra, & Rota per Coccin. in ſua deciſ. 295. nu. 3.

AR-

ARGVMENTVM.

AVVS, QVANDO NEPTEM dotare teneatur, & an in dubio eam dotaſſe præſumatur, contemplatione filij, vel ipſiuſmet, ſiue potius ipſius neptis intuitu.

CONCL. CLXXIV.

1 IN huiuſmodi concluſione quatuor regulæ ſunt conſtituendæ, & prima erit ſuper eo, quod Auus teneatur dotare neptem, quando pater non habet, vnde dotare poſſit, vt fuit dictum *in Portuen. bonorum 26. Februarij* 1580. *coram Cardin. Seraphino, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.447.num.5.& deciſ.233.nu.1. par.2.in recentior.& deciſ.526.num.5. par.1. diuerſ.*

2 Et ratio ea eſſe videtur, quia Auus paternus habet neptem in ſua poteſtate, ſed ratio rationis eſt, quia ille, qui eſt in poteſtate aliena alium ſub ſe habere non poteſt, *vt ait Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 977. num.6.*

3 Sed hic erit notandum, quòd quando Auus habet neptem in poteſtate, tunc tenetur eam indefinitè dotare, ſiue ea ſit diues, ſiue non, ſed quando eam in poteſtate non haberet, tunc non tenetur ei dotem, niſi in ſubſidium conferre; nempè, quando ea inops eſſet, vt fuit dictum *in Romana bonorum 28.Iunij 1596.coram* Penia, *& Gratian. lib. 2. diſceptat. cap. 259. num.* 8.

4 Extende primò, quòd immò Auus ſemper ſub nomine patris continetur in omnibus diſpoſitionibus, & ſtatutis, etiam ex propria verborum ſignificatione, *vt ait idem Gratian. ibi ſupra num.3.& 4.*

5 Extēde ſecūdo, hic obiter, ꝙ ſi Auus paternus conſentiat nepotem hæbreū baptizari, tunc ille contradictioni patris pręfertur, quia (vt ſupra dixi) Auus ſub nomine patris comprehenditur in omnibus diſpoſitionibus, nec per conſequens huic obſtat conſtitutio Martini Quinti per Eugenium confirmata; cuius enim diſpoſitione Iudeis cōceditur, vt nemo ex eis, vel eorum filiis, qui nondum duodecimum annum ſuæ ætatis egerint, ſiue alio modo doli mali, vel diſcretionis non ſint capaces, ſine expreſſo parentum, aut altero eorum conſenſu, & voluntate non baptizentur; nam illa diſpoſitio multò magis ad Auum extendi debet in hoc caſu fauorabili, dum extenditur ad ſtatuta, quæ ſunt ſtricti iuris, *vt ait idem Gratian.d.cap.977.num.2. & 16.*

Neque huiuſmodi opinionem tenendo, vt ſcilicet Aui conſenſus ſufficiat, omiſſo eo patris contradicentis filium baptizari, contradicitur, illi D. Thomæ, & aliorum, qui communiter tenent, quòd filij hæbreorum non baptizentur parentibus inuitis, & ratio eſt, quia cum appellatione parentum, Auus quoque veniat, etiam in materia ſtricta; ergo multò magis in hac tam fauorabili, tum religioni, tum etiam animarum ſaluti; cuius quidem importantia adeò eſt ampla, vt propterea de vno caſu ad alium ſit extendenda; vnde meritò quidem in iſto caſu filij patris hębrei, vel alio modo infideles veniunt potius conſignandi Auo conuerſo, quam patri adhuc in infidelitate exiſtenti, & eò magis, quia licèt patria poteſtas non attendatur in his, quę animę fauorem reſpiciunt; nihilominus in his, in quibus ea venit attendenda, Auus patri pręfertur, quia nepos in illius, non autem patris poteſtate exiſtit, ex ea ratione, quia, qui eſt in poteſtate aliena non poteſt alium ſub ſe habere, quę quidem patria poteſtas, vtique tam iudeis, quam chriſtocolis conceditur, cum ipſi quoque iure Romanorum vtantur, vt de prę
dictis omnibus dicunt Doctores allegati à *Gratiano in d. c.977.per totum.*

Extende pręterea ea, quę fuerunt dicta de Auo patri pueri baptizandi præferendo in pręſtatione ſui conſenſus in eo baptizando, procedere

quoque

quoque ad fauorem matris, cuius
conſenſus præfertur renuentiæ patris
in conferendo baptiſmo filijs, & ratio
eſt, quia illa conditio ſemper eſt atten-
denda, quæ magis fauet filijs, ac eo-
rum animæ, & ſic hæc opinio eſt ab
omnibus tenenda, & reijcienda illa-
Nauaræ tenentis pro patre contra-
auum *in ſuo conſil.4.de conuerſ.infidel. & conſil.1. de baptiſm.* veluti ita repe-
ritur reprobata illius opinio in fine-
dictorum conſiliorum, & contra il-
lum fuit ita practicatum, per binas vi-
ces; nempè de tempore Pontificatus
Clementis Octaui, & Vrbani Octaui;
veluti teſtatur *dict. Gratian. in præci-
tato loco*; & veluti ita quoque mihi
retulit Illuſtriſsimus Dominus meus
Hieronymus Lanuuius à me, ob illius
ingentes, & ſingulares virtutes ſum-
moperè laudandus, & ob eius præcla-
ra merita ab omnibus honorandus,
fuit ipſe (inquam) qui mihi retulit i-
ſtum caſum, & inter cæteros, qui
tàm egregiè hunc articulum examina-
runt, fuit ille contra tenentes contra-
rium huic opinioni, accerrimus pro-
pugnator, atque defenſor.

6 Et reaſſumendo principalem con-
cluſionem, amplia primo eam quoque
procedere in auo materno, quando
tamen iuſta cauſa intercedat; & iuſta-
cauſa dicitur neptis paupertas, vt fuit
dictum *in Romana dotis, & alimen-
torum de Veroſpis, Lunæ 16. Februarij
1568. coram Card. Seraph. quæ eſt in
eius impreſſis deciſ.41.num.3.& dec.48
num.4.*

7 Amplia ſecundò idem procedere-
in hæredibus aui materni, ad quos i-
ſtud onus dotandi neptem tranſit,
vt ait Cardin. *Seraphin. in d. deciſ.41.
num.4.*

8 Amplia tertiò procedere, etiamſi
neptis ſit ex filia illegitima, quia nep-
tis ex illegitima filia, ſecundum natu-
ram, ſaltem alimenta ab auo conſequi
debet; veluti latè dixi *in verbo Alimen
ta, concl.89. num.423. cum ſeqq.*

9 Declara tamen id, quod fuit dictum
de auo materno diuite neptem pau-
perem dotare debente, habere locum,
dummodo auus, per aſſignationem-
illius dotis in egeſtate non conſtitua-
tur, & propterea, ad hunc effectum-
non requiritur exuberantia, neque-
bonorum ſuperfluitas in eo, & in hac
materia communis reputatio ſufficiet,
vt fuit dictum à *Rota in dicta Romana
de Veroſpis coram Seraphino, & in-
illa deciſ. 233. num. 2. par. 2. in recen-
tior.*

10 Amplia quartò, quòd auus pater-
nus tenetur prius dotare, & alere nep-
tem, quàm mater; & ratio eſt, quia
officium paternum eſt dotem dare pro
ſua ſobole, & progenie, qui terminus
extenditur vſque ad nepotes, & pro-
nepotes, quod non eſt tamen ita di-
cendum de officio materno; & ratio
eſt, quia illud officium dotandi aui
pendet ab officio patris, quòd non-
poteſt applicari matri, idem *Gratian.
dicto cap.259. num.6.& 12. lib.2.* cum
omnibus ibi per eum allegatis.

11 Amplia quintò, quod auus, etiam
neptem ex filio emancipato, in ſubſi-
dium dotare tenetur, *vt ait Gratian.
ibi ſupra num.8. & Rota in d. Romana
bonorum coram Penia.*

12 Subamplia idem quoque procede-
re in filio, qui hæredes relinquat, quia
illi poſſunt cogi dotare filias filii de-
functi emancipatas, cum ex perſona
hæredum mutari non poſſit obligatio
eorum auctoris, *Gratian. ibi ſupra-
num.10.*

13 Amplia ſextò idem procedere in-
matre, quæ filias ex iuſta, & probabili
cauſa dotare tenetur, & cauſa proba-
bilis ea erit, quando mater eſſet di-
ues, filia autem pauper, & patre ca-
rens, ſiue eum, ſed pauperem habens,
quòd tamen ſecus eſſet, quando adeſ-
ſet auus paternus, licèt neptes in po-
teſtate nō haberet, quia tunc (vt ſupra
diximus) ille prius venit cogendus do-
tare neptes, quàm mater, quia licèt
neptes ſub eius poteſtate non extent,
ſunt tamen de illius agnatione, quod
enim argui non poteſt de matre, de
cuius agnatione non dicitur filia-,
*vt ait Gratian. ibi ſupra num.17. cum
ſequentib.* & ita fuit dictum *à Rota-
in Romana fideicommiſſi, Lunæ 29.
Martij 1610. coram Gregorio, quæ*

eſt in

eſt in eius impreſſis deciſ. 464. licèt in alia Farſen. *fideicommiſſi, Lunæ* 20. *Iunij* 1611. *coram eodem Gregorio*, dicar, quòd fæminæ dicuntur finis propriæ familiæ, & capur alienæ, *text. eſt in l. pronunciatio, §. fin. & l. familiæ, §. fæminarum, & l. fæmina, ff. de emancipat. & Surd. deciſ.* 9. *num.* 5. *&* 6.

Nec huic obſtat, quòd mater in ſucceſſione auo materno præferatur, quia ea obligatio dorandi eſt, quid diuerſum à iure ſucceſſionis; Nam videmus, quòd pater, & mater inſimul filio ęqualiter ſuccedunr, & nihilominus pater eſt ille, qui filias dotare tenetur; veluti dicitur de matre, & fratre, qui inſimul æquis portionibus filio, & fratri reſpectiuè ſuccedunt, ſed tamen prius renetur mater, quàm frater dotare filias, *vt ait idem Grat. ibi ſupra num.* 21.

15 Contrarium, quòd ſcilicet ius dotandi à ſucceſſione reguletur, *ait Menoch. conſil.* 151. *num.* 3. *lib.* 2. *& conſil.* 231. *num.* 13. *&* 14. *lib.* 3. & ita fuit quoque dictum à *Rota in vna Romana bonorum de Ceulis*, Veneris 28. *Iunij* 1596. *coram Penia*, vbi propterea concludunt, quòd veluti auus in eo releuatur, vr à nepotibns præteriri non poſſit, ſub pœna nullitatis teſtamenti, ita quoque ille in altero grauatur, vt ſcilicet neptes dotare teneatur *Seraphin. deciſ.* 41. *&* 48.

16 Extende hanç opinionem eodem modo procedere in tutela, quæ ab hæreditate regulatur, & propterea, ſi adſir ſtatutum, quod alicui hæreditatem deferat, eidemmet tutelam quoque deferre cenſetur, vt fuit dictum *in vna Strigonien. Legati, Lunæ* 23. *Iunij* 1589. *coram* Cardin. *Platto, text. eſt in l.* 1. *ff. de leg. tut. Dec. conſil.* 16. *in princip. & in l. fœminæ num.* 18. *& in l. quę tutelę, ff. de regul. iur.*

17 Quod tamen declara non procedere in matre, quæ licèr ab aliquibus in hęreditate filij excludatur; nihilominus in tutela omnibus alijs, imo ẽt auo præfertur, dummodo non adeſſenr turores teſtamentatij, & illa non eſſet minor decem & octo annis, vel niſi ad ſecundas nuptias cõuolauerit; licèt etiam ſecus eſſet in illo caſu, quando ea eſſet tutrix teſtamentaria, ſi tamen maritus ad eam conuolationem non prouiderit, quia tunc non prohiberetur, etiam conuolando ad ſecunda vota eſſe tutrix filij; *Dec. conſil.* 16. *& in l. fœminæ num.* 18. *de reg. iur. Corn. conſil.* 101. *lib.* 3. *Caualcan. de tutor & curator. num.* 83. *Surd. deciſ.* 48. *& deciſ.* 106. *num.* 7. *Put. deciſ.* 310. *lib* 1. *& deciſ.* 417. *lib.* 2. *& Capell. Tholoſ. deciſ.* 288. *& ibi in addit. & dec.* 427. *lib.* 2. *Seraphin. deciſ.* 1004. *num.* 6. *& deciſ.* 1354.

18 Contrarium licèr dicat *Zanches de matrimon. lib.* 7. *diſputat.* 88. *num.* 9. *tom.* 2. vbi firmat, quòd mater, ob conuolationem ad ſecundas nuptias priuetur rutela, cum pater in hoc filijs pręiudicare non poſſit, & quòd, ob id ea reneatur ſecundis nuptijs renunciare, *ait Rota deciſ.* 723. *par.* 2. *in recentior. & per* Put. *deciſ.* 146. *lib.* 1 *& Surd. deciſ.* 106. *num.* 21. vbi ait, quòd quando mulier in viduitate extat, tunc in matrimonio extare cenſetur.

19 Extende ea quę fuerunt dicta de matre omnibus alijs præferenda in rutela procedere, eriam in marre naturali, *vt ait Afflict. deciſ.* 183. *& deciſ.* 281 *& ibi Vrſill.*

20 Fallit tamen dicta ſexra ampliario, quando mater, & frater omnes eſſent diuites, quia tunc mater renetur in concurſu dotare filiam cum fratre diuite; ſecus autem in concurſu cum patre diuite, *vt ait Rota in vna Bononien. pecuniaria*, Veneris 28. *Iunij* 1602. *coram Reuerendiſſimo* Coccino *Decano, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 77. *num.* 5. *& ſeq. & prius in Bononien. fideicommiſſi de Panſaratijs*, Veneris 17. *Nouembris, &* 15. *Decembris* 1599. *& in Romana dotis* Veneris 25. *Februarij* 1611. *coram* Card. *Sacrato.*

21 Fallit ſecundò, quando pater ęqualiter inſtituiſset, & ſubſtituiſset omnes filios, neque magis voluit vno caſu, quàm alio pro dore relinquere, quia tunc frater ſororem dorare non

non

teneretur, *vt ait Rota per Card. Seraphin. in ſua deciſ.* 120. *num.* 2.

22 Fallit tertiò, ſi mater promiſerit do tem ſimpliciter pro filia, quia tunc ea cenſetur fideiubere pro marito, & non illam dare de ſuo, licèt tamen dicta promiſſio tali modo facta ſuſtineatur, *vt fuit dictum in Antonitana dotis* 28. *Iunij* 1601. *coram Cardin. Mellino.*

23 Declara tamen, quòd quotieſcumque eſſemus in dote, quæ debetur ab aliquo in ſubſidium, tunc ea non debet eſſe rigoroſa, & quæ egeſtatem indotante inducat, *vt fuit dictum à Rota deciſ.* 249. *par.* 2. *in recentior.*

Sed ſi non appareat à quo mulier fuerit nupta, & dotata, tunc in dubio à patre nupta, & dotata præſumitur, in tantum, quod alleganti contrarium onus probandi incumbit à quo fuerit nupta, *Card. Seraph. deciſ.* 811. *nu.* 6.

Declara preterea, quòd quādo dos fuit à fratribus profecta, tunc ea reuertitur ad illos, ſi de ſuo dotarūt; at ſecus ſi de bonis patris, veluti in dubio ea, vt diximus, de bonis patris dotata præſumitur, & præſertim ſi fratres vti adminiſtratores patris eā dotare dicerent, nulla habita conſideratione, ſi allegarent illos ratione pietatis adminiſtraſſe, *vt ait Rota per Card. Caual. deciſ.* 168. *num.* 5. *&* 6.

24 Regula ſecunda erit ſuper altero, quando ſcilicet auus cenſeatur dotare neptem contemplatione filij, vel ipſiuſmet, ſiue ipſius neptis; Sed in dubio nota, quòd ille cenſetur dotare neptem contemplatione filij, quia vt optimè ſcitur; licet officium paternum ſit dotare filias; nihilominus illud poſtea aui ſubordinatum dicitur, & pendet ab eo patris, & per conſequens ad filij exonerationem ab eo executum cenſetur, *vt ait Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 259. *num.* 6. *&* 12. *& ad id infinitos allegat Maſcard. de probat. concl.* 156. *num.* 1. *vol.* 1.

25 Vndè ex huiuſmodi concluſione ſic præſuppoſita infertur, quòd quicquid nepris habuerit ab auo in legitimam computare tenetur, *vt dicunt DD. allegati à Maſcard. ibi ſupra n.* 3. quemadmodum dicitur de dote data matri, quæ imputatur in legitimam nepoti, quādo vult auo ſuccedere, *vt ait Surd. dec.* 167, *nu.* 13. *& dec.* 314. *nu.* 4.

26 Contrarium, quòd ſcilicet illud datum ab auo nepti in illius legitimam non imputetur, *ait Decius, Card. Alban. & alij allegati à Maſcard. in præcitato loco.*

27 Concorda tu tamen, quòd ea omnia, quę in dicta ſecunda regula continentur, hoc modo intelligenda veniāt, nempè datum nepti in dubio contemplatione filij datum cenſentur; in alijs verò duobus caſibus, an ſcilicet illud neptis, vel ſui ipſius contemplatione datum cenſeatur, procedit, quando de eo clare, vel per vrgentiſſima ſigna apparere poterit; veluti ex mente Rotarum tàm Romanæ, quàm aliarum ego dixi in verbo Actio perſonalis ex teſtamento in regula ſexta, vbi diffusè de hac materia, *& Maſcard. ibi ſupra n.* 4. *& ſeqq.* vbi quaſdam coniecturas ponit ad prædictorum deciſionem.

28 Sed ego teneo, quòd quando pater eſſet diues, tunc id, quod fuit datum ab auo nepti, tunc non reſpectu filij, ſiue filiæ, ſed ſui ipſius, & illiuſmet neptis contemplatione fuiſſe datum cenſeatur, & præſertim, quando eſſemus in nepte iam nata, & ſic in ea, quæ potuerit benè mereri de ſuo auo, & præſertim, quando eſſet formoſa, aut alijs virtutibus ornata, quæ quidem qualitates facilè ad dilectionem, & amorem alliciunt, ſiue etiam, quando eſſemus in nepte ex filia, quam, verbi gratia, auus ab incunabulis voluerit, eam penes ſe ali, & amplexibus, & illecebris ſuorum genitorū priuari. Itē, ſi auus filium inſtituiſſet, & dotem ab eo nepti tradē dā legaſſet, & ſic de ſimilibus, vltra quòd optimè ſcimus amorem de ſui natura deſcendere, non autem aſcendere, *vt ait Rot, in deciſ.* 94. *num.* 14. *par.* 2. *diuerſ.* & veluti dixi in *verbo Affectio, & in verbo Amor, & in concl.* 42. *num.* 354. *& ſeq.* & ibi habebis, quomodo id procedat, *& Gratian. lib. quinto diſceptation. cap.* 847. *num.* 36.

29 Secus autem, quando auus legaſſet ali-

aliquid népti naſcituræ, quæ nondum potuerit mereri de teſtatore, ſiue iam nata, ſed ei legando aliquid dixiſſet, quòd de eo deberet eſſe tacita, & contenta; veluti dicitur de legato facto vxori, ſiue à debitore pro dote, quia tunc non præſumitur illud animo compenſandi factum, niſi id à teſtatore expreſsè dicatur; veluti ei onus iniungendo, quòd de eo deberet legatarius eſſe contentus; ſecus autem, ſi coniecturæ in contrarium vrgerent, vt ſi ſumma legata non eſſet eadem cum dote, ſiue debito; item, quando conſtitutio dotis eſſet facta in contractu diuerſo tempore, ſiue cum duabus ſubſtitutionibus; legatum verò cum vna tantùm, quod tamen ſecus fieret, veluti ſi hereditas eſſet damnoſa filio, aut ſi teſtator relinqueret plus vxori, quàm filiis, quia in primò caſu compenſatio non præſumitur, veluti ſic in ſecundo, vt fuit latè deductum à *Rota in vna Tiburtina compromiſſi 26. Martij 1600. coram Cardin. Millino, & in alia Romana Legati, Veneris 22. Iunij 1607. coram Manzanedo; Aſſiſt. deciſ. 44. & Rota prius in alia Romana de Gabriellibus 15. Ianuarij 1593. coram Orano.*

Vnde hic obiter notandum erit, ꝙ lucrum dotale debitum vigore ſtatuti Vrbis non dicitur debitum neceſſarium, ſed voluntarium, & ideo animo compenſandi factum non cenſetur cum legato, per vnum ex coniugibus facto, ſed vtrumque debetur, & ratio quare illud voluntarium dicatur ea eſt, quia partes, ſi volunt ab eo recedere poſſunt; Licèt tamen ſecus eſſet, ſi coniecturæ in contrarium vrgerent, vt mox dixi, & veluti ait *Rota per Buratt. in ſua deciſ. 291. per totam, & ibi per addent.*

30 Et tenendo hanc ſecundam opinionẽ; Extende primò illam tantò magis procedere, quando legatum eſſet factum pro amore Dei, ſiue mutuo amore, quia tunc illud nunquam animo compenſandi factum præſumitur, cum hęc prorſus animum compenſandi excludant, vt fuit dictum in *Spoletana vſusfructus, 28. Aprilis 1589. coram Cardinal. Mantica, quæ non reperitur impreſſa.*

31 Extende ſecundò, quando dos eſſet data ab extraneo, quia ea animo compenſandi data nõ cenſetur; quod tamen intellige verum, quando extraneus ſtipulatus fuerit eam ſibi reſtitui, vt fuit dictum in vna *Camerinen. dotis 1599. coram Cardin. Melino.*

32 Subextende id quoque procedere, etiamſi ſtipulatio alternatiuè fuerit concepta; nempè de reddenda ſibi, vel mulieri dote; quia tunc mulieri videtur potius adiecta ſolutioni, quam obligationi, vt fuit dictum à *Rota ibi coram Card. Melino.*

33 Secus autem, quando dotans extraneus non fuerit ſtipulatus eam ſibi reddi; & ille eſſet debitor mulieris, quia tunc dos animo compenſandi data cenſetur, ad tradita per *Bartol. in l. vxorem, §. Pater naturalis de legat. 3.* Et ratio eſt, quia in hoc ſecundo caſu extraneus dotando videtur gerere negotium mulieris, & ſic de proprio dictæ mulieris, non autem de ſuo dotare cenſetur, *l. Neſennius, ff. de negot. geſt. l. fin. ff. de petit. haredit. & Gratian. in lib. 3. diſceptat. cap. 565. num. 25.*

34 Sed eſt benè verum, quòd extraneus dotando de euictione non tenetur, niſi quando dos à promiſſione incæperit; at ſecus, quando à traditione, quod tamen non procedit in patre, & in omnibus alijs, qui dotare tenentur; quia tunc in omni caſu de euictione tenentur, *l. ſi prærę, §. 1. cum ibi notat. de euict. §. 4. num. 7. Roger. de dot. verſ. 8. num. 8.* & ita fuit dictum *in vna Bononien. fideicommiſſi de Panſaratijs Veneris 17. Nouembris, & 15. Decembris 1599. & in Romana dotis 26. Aprilis 1619. coram Vbaldo, & Gratian. lib. 5. diſcept. cap. 881. num. 5. Mantic. de tacit. lib. 3. titulo quarto, num. 18. Cardinal. Seraphin. deciſ. 534. num. 3. Rota deciſ. 194. num. 12. penes Cinctum de cenſibus.*

35 Extende id, quod fuit dictum de obligatione euictionis, quando dos à pro-

promiſſione incipit, adeò procedere, vt donans tali caſu de ea teneatur, ſiue promiſſio fuerit facta per ſtipulationem, ſiue per pactum nudum, *l. ſi quis*, C. *de donat. Bart. in l. Ariſto*, §. *fin. de donat. Bald. Salicet. & alij in l.* 2. C. *de euict. Iaſon. in l. ſi domus*, §. *de euictione num.* 10. *de legat.* 1. *Corn. conſ.* 141. *lib.* 2. *Gozad. conſ.* 60. *Alciat. conſ.* 340. & fuit dictum *in vna Romana pecuniaria* 25. *Iunij* 1605. *corã Card. Pamph. Abb. conſ.* 43. *col.* 1. *lib.* 1. *Dec. conſ.* 323. *num.* 4. *Rmin. conſ.* 184. *in princip. lib.* 1. *Iaſon. in conſ.* 73. *dub.* 3. *lib.* 1. *Curt. iun. & alij, quos allegat. Caballin. in præcit. loco num.* 2. & 7. & *Boer. deciſ.* 33. *num.* 26.

36 Et ratio quare, quis magis de euictione teneatur, quando donatio incipit à promiſſione, quàm à traditione, ea eſt, quia vbi quis tradit magis diſtrahit, quàm contrahat, ſed qui promittit contrahit, & per conſeqnens obligatur, vt donatarius rem promiſſam habeat, quia donatio dicitur doni datio, & dare ſignificat domininm transferre, *l. ubi autem*, §. *fin. ff. de verbor. obligat. & inſtit.* §. 1. *tit. quib. mod. re contrah. oblig. Bart. in l. iuriſgentium de pact. & Rota in Romana pecuniaria* 25. *Iun.* 1601. *ſiue* 1605 *coram Pamphilio*.

37 Et nota, quòd dos, ſiue donatio à traditione dicitur incipere, quando donator ſe conſtituat nomine donatarij poſſidere, *vt ait Cardin. Mantic. de tacit. lib.* 13. *titulo quarto*, *ſub num.* 20.

38 Declara tamen primò prædicta non procedere, quando eſſemus in donatione remuneratoria, quia tunc licèt à traditione incipiat; nihilominus donans de euictione tenetur, quia hæc donatio eſt magis ſimilis dationi in ſolutum, quàm donationi, cum ea liberalitatem excludat; Vndè nimirum, ſi hoc caſu ſit debita euictio, Quinimmò intereſt quoque donatoris rem donatam non euinci, ad hoc, vt ab antidoralibus liberetur, cum benefacienti benefacere teneamur, *Bartol. & cæteri ſcribentes in l. Iulianus*, §. 1. *de verbor. obligat. Iaſon. conſ.* 34. *col. fin. lib* 1. *Boer. deciſ.* 67. & *Rota per Card. Seraphin. deciſ.* 523. *num.* 1. *Menoch. conſ.* 307. *num.* 8. *lib.* 4. & *Caballin. in d. ſuo tract. de euict.* §. 4. & 5.

39 Declara ſecundò ea non habere locum, quando eſſemus in donatione reciproca, quia tunc de euictione agitur, etiam ſi fuerit cæptum à traditione, vt fuit dictum *in vna Portuen. bonorum de Columna* 26. *Iunij* 1581. *coram Card. Seraph. qua eſt in eius impreſſ. deciſ.* 534.

40 Declara tertiò ea non procedere, quando quis ſcienter rem alienam donaret, quia tunc actione de dolo ſuccurritur donatario, etiam, quòd euictio non fuerit promiſſa, nec donatio à promiſſione, ſed à traditione inceperit, *text. eſt in dicta l. Ariſto*, §. *fin. & ibi in gloſ. final. Rimin. conſil.* 409. *num.* 1. *lib.* 3. *Paul. de Caſtro in d.* §. *finali*.

41 Et ratio eſt, quia quando quis promiſit dare aliquam rem, & eam ex cauſa donationis tradit, quæ non erat ſua, tunc ille eam tradendo à promiſſione non liberatur; nam promittens dare tenetur, & dominiũ, cum effectu transferre; Vndè cum hoc non ſequatur poteſt donatarius de euictione contra donantem agere, *l. cum quis*, §. *qui hominem de ſolut. & Caballin. in præcit. loco num.* 2.

Extende hic obiter idem procedere in promittente donare, qui ob ſpem, & ius futuræ donationis ipſi donatario quæſitum ea amplius reuocari, neque vllis conditionibus medio tempore alienari poterit, *vt ait gloſ. in l. perfecto in verbo non capit*, & *ibi Fulgoſ. num.* 1. *Cyn. in verbo gloſa quarit*, *Salicet. in verbo ſed poteſt ſaluari*, C. *de donat.* & ita fuit reſolutum *in Romana donationis de Caſtellanis* 23. *Iunij* 1631. *coram Reuerendiſſimo Coccino Decano allegata in eiſdem terminis in Taurinen. donationis*, *Veneris* 28. *Ianuarij* 1633. *coram Merlino*. Secus autem, vbi eſſemus in donatione facta

conditione ſuſpenſiua, quia tunc cum ea nihil ineſſe ponat, *l. cedere diem, ff. de verb. ſignif.* idcirco à tali promiſſione donans recedere poſſet, vt videtur conſuluiſſe in eiſdem terminis, *Menoch. conſ. 92. num. 74. Ceph. conſ. 118. num. 28. Milanen. in deciſ. 1. num. 66. & ſeqq.* & ita quoque fuit reſolutum *in Romana de Mazzatoſtis 23. Iunij 1607. coram Card. Veroſpio allegat. in illa Taurinen. donationis coram Merlino.*

Rurſus ſecus fieret, veluti, ſi eſſemus in contractu, in quo contrahentes quædam pacta feciſſent, ſiue capitula iotra certum tempus approbanda, & de nouo facienda, quia tunc ab illis recedi poſſet, cum ex defectu voluntatis imperfecta dicerentur, neque per conſequens in contractum abſolutum tranſire videntur, quod ſecus eſt dicendum in donatione, & contractu conditionali, qui dicitur verus, & perfectus de ſui natura, ad effectum, vt amplius locus pœnitentiæ eſſe non poſſit, *Grauett. conſ. 540. num. 6. Decian. conſ. 3. num. 15. lib. 1. & Ladercb. conſ. 42. num. 5.* & ſic in hoc venit expectandus conditionis euentus, neq; interim priuandus venit donatarius illa ſpe, quæ quando eſt radicata, ſi amitteretur, vtique pro damno reputatur, niſi id ex conſenſu vtriuſque contrahentis eueniret, vel niſi quando cōditio deficeret, *vt ait* Caphal. *conſil. 312. num. 105. & 137.* & ſic ex prædictis ſequitur, quòd talis donatarius nō tractat de lucro captando, quando pro ſuſtinenda huiuſmodi donatione agit, ſed pro dãno euitando ſic, vt latè fuit demonſtratum à *Rota in d. Taurinen. donationis coram Merlino,* & ibi reſpondet *Menoch. contrarium tenenti in conſ. 92. & conſ. 388. num. 40.* prædictam diſtinctionem comprobando.

42 Regula tertia erit ſuper eo, nempè de quibus bonis dos cenſeatur data ab auo; Vndè pro explanatione iſtius articuli, hic erit diſtinguendum hoc modo; nempè aut ſumus in auo materno, aut paterno; In primo caſu dos de ſuo data non præſumitur; in ſecundo autem ſic, *vt ait Maſcard. de probat. concluſ. 56. num. 20.* & cum prædicta diſtinctione fuit ita deciſum à *d. Rota per Put. deciſ. 176. lib. 1.*

43 Fallit tamen regulariter iſta diſtinctio, quando eſſemus in matre, aut fratre, ſiue extraneo dotante, quia tunc de bonis mulieris, & non dotantis dos ſoluta cenſetur, *vt ait Put. in pręcit. loco, & Rota in d.* Camerinen *dotis 17. Martij 1600. coram* Card. *Mellino.* Quod quidē eo magis eſſet credendū, quando mulier bonis paternis, & maternis renunciaſſet, *vt ait* Rota *ibi ſupra.*

44 Declara tamen id eſſe verum, quando bona paterna, & materna iam in rerum natura extitiſſe, probaretur; at ſecus, ſi è contra, quia tunc non obſtante illa mulieris renunciatione (cū ea præſumeretur facta ad cautelam) dos de bonis dotantis, non autem mulieris data cenſeretur, vt fuit dictum tali modo diſtinguendo à *Rota in d. Camerinen. dotis coram Card. Mellino.*

45 Extende præterea, quòd quando neptis fuit ab auo dotata non prohibetur tamen ex perſona patris legitimam petere, vt fuit dictum *in Camerinen. fideicommiſſi 17.* Februarij *1570. coram Card. Seraph. quę eſt in eius impreſſis deciſ. 93. num. 1.*

46 Declara illud procedere, qñ tamen ea per ſtatutum, ſiue per teſtamentum non fuerit prohibita, *vt ait Rota per d. Card. Seraph. deciſ. 107. per totam, & in deciſ. 128. num. 1.*

47 Subdeclara tamen id eſſe verum, dummodo per ſtatutum, ſiue per teſtamentum de ea prohibitione fuerit facta ſpecialis mentio; alias ſecus idē *Card. Seraph. d. deciſ. 93. num. 3.*

48 Regula quarta eſt, quod auus, & auia præteriri non debent, aliàs teſtamentum eſſet nullum, veluti è contra; nempè quando filius, & nepos eſſent præteriti ab illis, cum habeamus in iure, quòd hæreditas aſcendentium, & deſcendentium pari paſſu ambulãt, *iuxta tradita per Gabriel. in conſil. 45. in princ. lib. 3. & ibi alios allegat Menoch. conſ. 151. num. 3. lib. 2. & conſ. 231. num. 13. & 14. lib. 3. & Rota in una Romana bonorum de* Ceulis, Veneris

28.

28. *Iunij* 1596. *coram Penia*, & in hoc multa dixi in verbo Actio perſonalis ex teſtamento; vbi agitur de legitima.

49 Item nota, quòd auus paternus, & alii aſcendentes in quocumque gradu exiſtentes ſemper coniunctos, ex vno latere tantum excludunt, nulla ratione habita, an dicti aſcendentes ſint in tertio, vel in quarto, & vlteriori gradu, *iuxta tradita per Anchar. in quaeſt.* 2. *num.* 5. *&* 6. *lib.* 3. & in hac materia quomodo auus ſuccedat, *viden. eſt Caualcan. in ſua deciſ.* 9. *per tot.*

50 Extende pari modo, quòd auus maternus in hæreditate nepotis præfertur patruo dicti nepotis, *vt ait Theſaur. dec.* 5. *num.* 1. *cum ſeqq.*

51 Extende ſecundò, quòd auia in ſucceſſione ab inteſtato ſuccedit vnà cũ fratre vtrinque coniuncto, *vt ait Gabriel. d. conſ.* 45. *lib.* 3.

52 Extende tertiò, quòd etiam auia materna ſuccedit ab inteſtato nepoti ex filia, *vt ait Rota deciſ.* 115. *num.* 1. *par.* 1. *in recent.*

53 Extende præterea, quòd appellatione aui venit proauus; veluti appellatione auiæ venit proauia, quod intellige verum in fauorabilibus; ſecus autem in odioſis, *vt ait* Rota per Car*din. Seraph. dec.* 1354. *Grat. diſcep.* 977.

54 Item nota, quòd auia, & mater non dicuntur agnatæ filio, ſiue nepoti, quia illi non matris, & auiæ, ſed familiam patris ſequuntur, *vt fuit dictum in vna Peruſina bonorum*, *Lunę* 16. *Martij* 1592. *coram Penia*.

55 Veluti eodem modo dicitur de deſcendentibus per lineam fæmininam, qui non dicuntur de familia aui materni, *vt ait Gratian. lib.* 2. *diſcept. cap.* 259. *num.* 18.

ARGVMENTVM.

AVXILIVM, QVANDO QVIS præſtare dicatur, ac de Auxiliatorum pœna.

CONCL. CLXXV.

1 AVXILIVM pręſtans alteri aſſiſtendo, nota, quòd de homicidio tenetur; *vt ait Franc. Marc deciſ.* 767. *num.* 7. *par.* 2. *& in hac materia viden. eſt Maſcard. de prob. concl.* 159. *per totam.*

2 Declara primò id eſſe verum, dummodo vnà cum aſſiſtentia animus doloſus, & cogitatus concurrat; aliàs ſecus, *vt ait Barz. in deciſ. Rotę Bononię* 179.

Extende id in tantum eſse verum, vt propterea ille auxilium præſtare dicatur, etiam quòd aliquem actum non faceret, ſiue etiam ſi ſtaret in loco remoto, & longinquo ab eo, in quo fit homicidium; & ſic igitur, ſi quis per eum redderetur audacior, & offenſus timidior, tunc auxilium ille præſtare diceretur, *vt ait Innoc. in cap. continentiam de cler. percuſſ. Bald. in l. raptores in. pen. not. C. de Epiſc. & Cler. & Angel. in l.* 3. *§. armis, ff. de vi, & vi arm.* vbi ait, quòd etiamſi ille deponeret arma, tamen cum armis offendiſse diceretur, *Alex. conſ.* 121. *colum.* 3.

3 Declara ſecundo non procedere, quando aſſiſtentia fuiſſet caſualis, quia tunc nihil operaretur, *vt ait Iaffred. deciſ.* 22.

Et nota; quòd in dubio aſſiſtentia caſualis, & non præmeditata præſumitur, *vt ait Rota in dec.* 297. *n.* 4. *inter crim. Farin. & dec.* 316. *n.* 4. *p.* 3. *recẽt.* & ibi docetur, quando caſualis, ſiue potius opinata præſumatur.

4 Vndè ex prædicta declaratione infertur, quòd, ſi, verbi gratia, conſanguinei, ſiue amici homicidæ ſtatim homicidio completo in eodem loco perpetrati delicti, audito rumore populi comparuerint, ipſumque homicidam aſſociauerint, & ad locum tutum reduxerint, ipſum à manibus inimicorum, & Curiæ defendendo, tunc ſi non apparet, quòd iſti à principio communicato conſilio, cum homicida agnato venerint ad hunc effectum, ſed caſualiter, de homicidio non tenerentur; ſecus autem eſſet, ſi ibi veniſſent

Digitized by Google

niſſent cum agnato, ſine amico homicida appenſatè, & malo animo, propè locum criminis, & ibi expectando, donec homicidium perficeretur, & quatenus opus eſſet ei aſſiſterent, quia tunc vti ſocii, & de auxilio tenerentur, *vt ait Specul. tit. de homicid. verſ. pone quòd quatuor homines, Salicet. in l. vnica, C. de rapt. virgin. col. 4. verſ. ex nunc, Bald. in l. non ideo, C. de accuſ. col. 8. verſ. quæro, an aſſocians.*

5 Declara tertiò, quod, ad hoc, vt aliqui dicantur ſocii, & auxiliatores opus eſt, ad id illos fuiſſe coadunatos, vt pulchrè ait *Cacher. in ſua deciſ. Pedemont.* 104.

6 Declara quartò, vt quis de auxilio cooperatiuo non puniatur, niſi probetur, quòd tractatus præceſſerit ad maleficium committendum, vnà cum principali, *vt ait Mainard. deciſ.* 22. *lib.* 3. Et ratio eſt, quia auxiliator non datur, ſine principali, vt fuit dictum *à Rota in Maceraten. prædij, Veneris 15. Maij 1615. coram Buratto, quæ eſt in eius impreſſis deciſ.* 110. *num.* 9.

7 Et propterea ex prędictis infertur, quòd ſi quis aſſociauerit ante factum, & tunc de auxilio cooperatiuo tenetur, quia ad maleficium committendum cum aſſociaſſe cenſetur; ſecus autem, ſi poſt factum, quia tunc aut immediatè facto maleficio ille apparuerit, & aſſociauerit malefactorē, ſiue homicidam, *&* tunc certum erit indicium contra eum; nempè, quòd ille fuerit particeps, & conſocius illius delicti, & ſicuti auxiliator teneretur, aut verò aſſociauerit illum homicidam, ex interuallo, & tunc non poterit vti ſocius puniri de auxilio, ex eo, quia opē maleficio præſtiterit, ſed ſolum erit puniendus, quemadmodum puniretur receptator, vt optimè ait *Bald. in præcitato loco*, & in hoc videndi ſunt *Farinacc. in praxi par. 4. tit. de conſultoribus quæſt. 131. per totam, & quæſt. 133. Menoch. de arbitr. iudic. caſu 349. & 350. & 351. centur. 4. Burſatt. conſ. 316 num. 32. & 33. & conſ. 216. lib. 2. Nonius conſ. 96. Clar. in §. fin. quæſt. 60. idem Nonius conſ. 101. Maſcard. de prob. concl. 159. Natta conſ. 499. num.* 12. *lib.* 3 *Maceraten. variar. reſol. reſolut.* 10. *lib.* 3. & ibi latè *Coler. in ſua deciſ.* 150. *Rota Germanię, & Boer. deciſ.* 167. *num.* 4.

8 Sed in caſu, vbi de auxilio conſtaret, tunc ſi pœna fuiſſet delinquenti à ſtatuto impoſita, ea quoque auxiliatores, & opem præſtantes comprehenderet, & præcipuè in ſtatu Eccleſiæ, in vim Sanctiſſimarum conſtitutionum ad extirpandos facinoroſos homines à Summis Pontificibus emanatarum, quibus conuerſantes cum bannitis, illiſquè opem præſtantes publici Rebelles, & rei lęſę maieſtatis dicuntur, vt dicunt DD. *allegati à Farinac. in 2. p. prax. quæſt.* 103. *num.* 172.

9 Extende primò id quoque procedere in præſtante auxilium frangendi pacem, & illum aſſociante, quia ille quoque de fracta pace tenetur, iuxta tradita per eundem *Farinac. in d. par. 2. quæſt.* 107. *num.* 391.

10 Extende ſecundò id quoque illatiuè procedere in eo, qui auxilium, conſilium, & fauorem præſtaret pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam, quia talis dicitur excommunicatus, iuxta conſtitutionem Gregorij XIII. in illis verbis Danteſq; illis, & alijs ſupradictis auxilium, conſilium, & fauorem de datis, & promiſſis, idem ait *Farinac. ibidem in quæſt.* 111. *num.* 309.

11 Declara tamen prædictam extenſionem non habere locum, ſi effectus non ſequatur; quòd tamen intellige verum, ſi nulla ſit ſequuta pactio, promiſſio, datio, vel receptio; ſecus autem, ſi prædicta interueniant, etiam quod gratia, ſiue iuſtitia non fuerit obtenta, licèt *Virgil. Boccacc. in tract. de pact. par. 2. num. 22. allegat. à Farinac. ibi ſupra num.* 310. dicat, quòd neque in ſecundo caſu illæ pœnę ex ſolo conſilio, auxilio, vel fauore incurrantur, & in *num. 24. cum ſeqq.* docet, qui nam dicantur tale conſilium, auxilium, & fauorem præſtare, & iſti vulgariter vendito res ſumi vocantur.

12 Extende tertiò prædicta pari modo procedere in mandante delictum perpetrari, qui eadem pœna, qua man-

mandatarius tenetur, niſi tamen idem mandatarius fines mandati exceſſiſſet, vel mandatum executus non fuiſſet, ſiue antedatum mandatum delictum perpetraſſet, aut occidendus ab alio occiſus fuiſſet, quia tunc mandans pœna ordinaria puniendus non veniret; veluti idem quoque contingeret, quando mandans erat aliàs facturus, ſiue quando ille re integra mandatum reuocaſſet, quia eo caſu, etiamſi poſtea mandatarius deliquerit; nihilominus mandantem ad aliquam pœnam non obligaret, quod tamen intellige verum, quando eſſemus in delictis læuibus; at ſecus, ſi in atrocibus, quia in hoc ſecundo caſu ſaltem mandans pœna extraordinaria veniret puniendus, quod enim benè adaptatur Conſtitutioni *Mediolani ſub rubr. de pœn. in cap. mandantes*, §. *quod ſic nec vulnus, vt ait Menoch. de arbitr. iud. caſu* 352, *per totum centur.* 4. *Clar. Boſſ. Marſil. Carrer. & alij ibi per eum allegati, & Capic. deciſ.* 155. *num.* 5. *&* 16. *& Grammat. deciſ. ſiue voto* 11. *num.* 20.

13 Declara tamen prædicta non procedere quoties probationes ſuper delicto non concluderent, quia tunc nulla pœna mandans, & mandatarius tenerentur; immò mandatario abſoluto, etiam ille, qui illud mandauit perpetrari, abſolutus diceretur, *vt ait Grammat. deciſ.* 38. *num.* 9. *& Antonin. deciſ.* 8. *lib.* 3. *& Ricsius in ſua collect.* 1835. *par.* 5. *& Rot. Lucenſ.* 37.

14 Subdeclara tamen iſtud eſſe verũ, *iuxta Menoch. & alios ab eo allegatos in praecit. loco num.* 11. *cũm ſeqq.* quando ſententia pro mandatario lata oſtenderet mandantem quoque fuiſſe inſontem, veluti ſi diceretur delictum non fuiſſe, nec mandatum, nec perpetratum; Secus autem, ſi neceſſario id non inferret; Præterea dicta declaratio poſſet procedere reſpectu pœnæ ordinariæ; vt ſecus in extraordinaria, & præſertim addo ego, quando præſumptiones eſſent vehementes, quia tunc iſti tales poſſent iudicis arbitrio extraordinariè puniri.

15 Extende id, quod fuit dictum de abſolutione pro mandatario, prodeſſe quoque mandanti procedere, etiam in auxilium præſtante, ob cauſam abſoluto; quia tunc dicto auxiliatore abſoluto, etiam principalis abſolutus cenſetur, *iuxta opinionem Dyni allegati à Franc. Marco in ſua deciſ.* 519. *num.* 13. *par.* 1 Et fuit dictum de auxiliãte, ob cauſam, quia aſſiſtentia non punitur in homicidio, niſi fuerit ſtudiosè, & dedita opera adhibita, & propterea, ſi ea caſu contingerit, tunc pœna ordinaria non punitur, *vt ait Merlin. conciuis meus in ſua deciſ.* 13. *Rota Lucen. & prius in dec.* 11. ponit quando delicta pœna ordinaria puniantur, & prius *in deciſ.* 3. docet quãto tempore delicta caſualiter perpetrata preſcribantur.

16 Contrarium illi extenſioni licèt teneat *Ricard. Malumb. alleg. ab eodem Franc. Marco ibi ſupra.*

17 Concorda tu tamen huiuſmodi opiniones hoc modo, nempè, vt illa Dyni procedat de iure ciuili, ideſt, quoad damni refectionem, quia tunc abſolutoria vim ſolutionis habet; illa verò opinio Malũbi in criminali procedit; in quibus enim terminis abſolutio vnius alteri non prodeſt, *idem Franc. Marco ibi ſupradicta deciſione* 519. *num.* 13.

18 Extende principalem cõcluſionem procedere, etiam in Clerico, qui homicidio aſtiterit, & auxilium directè, vel indirectè malo animo præſtiterit, quia tunc fieret irregularis, *vt fuit deciſum in vna Caſalen. Irregularitatis* 29. *Nouembris* 1610. *coram Cardin. Sacrato, qua eſt inter crimin. Farinac, deciſ.* 297. *& deciſ.* 44. *par. ſecunda in recentior.*

19 Et ratio eſt, quia ad hoc, vt irregularitas contrahatur dolus, & contemptus ſunt neceſſarij, cum animus, & intentio ſint, quę maleficia diſtinguũt, quod procedit, ne dum de iure communi, ſed etiam ex particulari Conſtitutione Pij Secundi, quæ loquitur contra eos, qui rem ſacram, tunc amminiſtrare præſumpſerint, *vt fuit dictum in vna Aquen. Irregularitatis, Lunæ* 14. *Maij* 1607. *corã Card. Caual.*

20 Subex-

20 Subextende primò etiam in irregularitatem incidere illum, qui operam dabat rei illicitæ, ex qua homicidium etiam caſuale prouenerit, quod tamen declara verum, quando opera fuit cauſa homicidij; aliàs ſecus, *vt fuit dictũ à Rota in d. Caſalen. irregularitatis coram* Card. *Sacrato*.

21 Declara tamen, quòd in dubio aſſiſtentia Clerici in homicidio præſumitur caſualis, & non præmeditata, *vt ait Rota d. dec. 297. num. 4. inter crim. Farinac. coram Card. Sacrato.*

22 Subextende ſecundò, quòd ille in irregularitatem quoque incidat, qui nedum oculum, alteri erueret; verum etiam ille, qui effoſſum oculum haberet; Quinimmò id quoque procederet, etiamſi ſolus defectus eſſet in pupilla, quia tunc ille oculo carere diceretur, & ſic tali caſu ob deformitatem; & ex illo corporis vitio, necnon ob ſcandalũ à diuinis miniſterijs ille talis priuatus cenſetur; immò huiuſmodi irregularitas in tantum vnum inhabilitaret ad beneficia obtinenda, quòd ſi ei prouiſio fieret, ipſo iure eſſet nulla, *Card. Seraphin. decis. 625 nu. 1. & seqq. Veral. dec. 236. par. 2. & Rota in Salamantina dimidia portionis 27. Ianuar. 1607. coram Card. Marcomontio, & pulchrè Ricciꝰ in deciſ. 527. ſuæ praxis fori Eccleſiaſtici.*

23 Et nota, quòd arbitrarium eſt iudici in decidendo, an vitium ſit tale, per quod deformitas inducatur; at ſecus in membri mutilatione; nam in primo caſu, quando quis haberet maculam in facie, ſiue in oculo, quæ nimiam deformitatem non inducat, nec ſcandalum populo generet, tunc Epiſcopus ſolus diſpenſare poteſt, quod ſecus eſt in ſecundo, quia ſolus Papa diſpenſat: Animaduertendo tamen, quòd Epiſcopus diſpenſando cum corpore viciato, id cum cauſæ cognitione fieri debet; ſecus verò, ſi Papa ſcienter faceret gratiam tali inhabili, quia tunc cũ eo diſpenſare cenſetur, cum enim id ſit ſpeciale in Papa, *vt ait Rota per Card. Seraph. d. deciſ. 625. per totam.*

24 Sed eſt benè verum, quòd facilius diſpenſatio permittitur, vt quia in iam ſuſceptis ordinibus miniſtret, quam quòd ad ordines nondum ſuſceptos promoueatur, quia regula eſt, quòd facilius impediatur faciendum, quàm, quòd iam factum tollatur *DD. in l. in bello, S. facta, ff. de capt. & poſtlim. reverſ. & eſt text. in cap. 1. & 2. de corp. vitiat. & cap. quicumque 50. diſtinct. & Rota per Card. Seraph. in d. dec. 625 num. 6.*

25 Extende quintò, idem pari modo procedere in nuncio literas homicidij ſcienter portante, qui de homicidio tenetur, etiam, quòd alter illud committeret, *vt ait Marſil. in conſ. 27. n. 3.*

26 Extende ſextò procedere in auxiliatore, ſiue receptatore ſcienter res furtiuas, qui pœna furti tenetur, veluti dicitur de fœneratore res, quas furto ſubtractas eſſe ſciebat, pignori recipiẽte, quãuis de receptatore furũ, ſecus ſit dicendum, quia ille pœna mortis afficiendus venit, *vt ait Marſil. in ſuo conſ. 29. num. 1. & ſeqq. & latius in conſil. 30. per totum.*

27 Declara tamen, quòd ſi in aliquo loco extet ſtatutum, vt auxiliator eadem pœna puniatur, quæ principali venit imponenda; nihilominus auxilium præſtans mitius puniendus venit, *vt ait idem Marſil. in d. conſ. 30. num. 15. & ſequentibus.*

Hic eſt finis iſtius Secundi Tomi, auxiliante Deo, ac illius Beata Virgine Matre, necnon Diuo Thoma de Aquino Protectore meo.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google